LOCUPLETISSIMA BIBLIOTHECA MORALIS PRÆDICABILIS

HOC EST,

DISCURSUS VARII EXQUISITI

IN QUIBUS PER TRACTATUS ORDINE ALPHABETICO DIGESTOS AD Verbum Dei fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosissimæ materiæ morales subministrantur & ad plenum digeruntur;

NEC NON IN GRATIAM CONCIONATORUM

QUIBUS AD COMPARANDAM SIBI VARIIS EX LIBRIS BIBLIOTHECAM ÆRIS non suppetit facultas, vel ad perlustrandum ipsos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S.Scripturæ scriniis, & sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; nec non copiosis selectissimorum Prædicatorum armariis, per Discursus multiplices in suas classes ordinatè distributis, nova quædam & locupletissima Bibliotheca Moralis concinno ordine erigitur, & in commodum omnium Divini Verbi Præconum instauratur;

OPERA ET STUDIO REVERENDI PATRIS

P. JOSEPHI MANSI

CONGREGATIONIS ORATORII, ROMANI PRESBYTERI,

TOMUS SECUNDUS.

Qui jam quartò in lucem prodit, ab innumeris mendis, quibus editiones externæ scatebant, hac editione expurgatus, S. Scripturæ citationibus correctis.

CUI

PRÆTER INDICES NECESSARIOS ACCEDIT INDEX COPIOSISSIMUS CONcionum pro diebus Dominicis, & Festis totius Anni; additis insimul Notis marginalibus plane novis atque in universum quam maxime proficuis.

CUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO.

Augustæ Vindelicorum & Græcii,

SUMPTIBUS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH, ET JOANNIS FRATRIS HÆREDUM.

ANNO MDCCXXXII.

INDEX
TRACTATUUM ET DISCURSUUM,
QUI IN HOC SECUNDO TOMO BIBLIOTHECÆ MORALIS CONTINENTUR.

TRACTATUS XXII.
De Ecclesiasticis, Sacerdotibus & Clero.

Continet Discursus XXXVII.

TRACTATUS XXIII.
De Educatione filiorum, nec non reverentia & obedientia quam hi suis debent exhibere parentibus.

Continet Discursus XIX.

TRACTATUS XXIV.

De eleemosyna.

Continet Discursus XVIII.

TRACTATUS XXV.

De Erubescentia vitiosa.

Continet Discursus XII.

IX. Certo

IX. Certo quodam modo, martyrii participat meritum qui ludibria suffert ob sequelam Christi, qui in judicio erubescet hom qui hodie eum erubuerit; exaltabit autem & honorificabit quemcumque sibi fidelem.

X. Neutiquam nobis verecundandum est in humilibus divini servitii exercitiis, siquidem etiam illa in vita præsenti magnum nobis honorem conferunt & gloriam.

XI. De gravitate peccati quod admittit ille, quisquis altum deridet propter virtutem, cui insistendum est, neglectis ludibriis

XII. De variis suppliciis, quæ Deus inflixit iis quotquot irrisionibus suis ejus seqoaces oppugnarunt.

TRACTATUS XXVI.

De Eucharistia & Commonione.

Continet Discursus LII.

Disc. I. EUcharistia ad Ecclesiæ fulcimentum, ad multiplicandam & stabiliendam populorum fidem contra hæresin instituta fuit.

II. Sacramentum hoc vitam donat mundo per gratiæ collationem, justitiæ divinæ nostris irritatæ peccatis fulmina retrahit, nosque in Dei timore fundat.

III. De aliquot rationibus, quare Eucharistia per modum cibi & sub speciebus panis instituta fuerit.

IV. Prosecutio ejusdem materiæ, item, quare sub speciebus vini fuerit collata.

V. De unione, nos inter & Christum in commonione sacra, quæ non sicut cæteri cibi, convertitur in nos, sed nos potius convertit in se.

VI. Sub allusione cibi, docetur Eucharistiam Spiritu potius, quam dente sumendam, & ab aliis secernendam cibis, quæ nobis juxta dispositionis nostræ proportionem efficitur utilis.

VII. Per varias SS. Patrum attestationes fusius probatur, quod verbum divinum, nos in communione sacta luæ reddat participes Divinitatis.

VIII. De omnium bonorum beneficentia, & de divina hoc in sacramento magnificentia.

IX. Probatur esse gloriæ pignus.

X. Alios inter effectus, sacramentum hoc affectus imprimit bonorum cœlestium, terrestriumque nauseam, hæc enim ejus impediunt profectum.

XI. De spiritualibus mensæ Eucharistiæ suavitatibus, quas tamen non participant omnes: cujus differentiæ variæ assignantur rationes.

XII. De variis sacramentum hoc inter & mel allusionibus.

XIII. De moltis inter manna & Eucharistiam proportionibus.

XIV. Sacramentum hoc virtute pollet fomitem mitigandi concupiscentiæ, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi,

XV. Sacra comonio carnalia refrænat incentiva, quà à lapso ulteriori nos præservando, quà ad emendationem permovendo.

XVI. Corpus Christi modo nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

XVII. Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremos.

XVIII. Agnus sacramentalis animos ad se accedentes mundat à peccatis, & purificat.

XIX. Sacramentum hoc, utpote unionis & pacis symbolum, discordes rejicit & vindicativos, mansuetudinem exigens in accedente.

XX. Eucharistia est contra omnes tentationes & inimici infernalis vires Antidotum.

XXI. Prosecutio ejusdem materiæ.

XXII. Sacramentum altaris in bellis nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

XXIII. De variis Eucharistiæ fructibus, præsertim autem de illa, quam nobis confert, indulgentia, & propitiatione Dei.

XXIV. Communio sacra lumen, scientiam & Dei mysteriorumque divinorum infundit cognitionem.

XXV. Sacramenti fructus nostræ correspondet dispositioni, illiusque præ reliquis participes fiunt magis famelici.

XXVI. Attenta consideratio Eucharistiæ sumendæ præmittenda est.

XXVII. Ex ritibus & ceremoniis esus agni paschalis, variæ eruuntur moralitates, ad dignum hujus sacramenti usum.

XXVIII. Honor & munditia corpori Christi debita, ex variis institutionis Eucharistiæ circumstantiis convincitur, scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo aquæ, Cœnaculo, lotione pedum, sindone & sepulchro novo Christi.

XXIX. Eucharistiam summe fructuosam efficit cogitatio mortis, sicque sumatur quotidie, quasi ultima foret.

XXX. De conscientiæ examine & interiori purificatione, communioni præmittenda.

XXXI. Variæ adducuntur circa sanctitatem & candorem Eucharistiæ considerationes, quæ innocentiam & convenientem in recipientibus exigit præparationem.

XXXII. Sacramentū hoc suas impertit gratias timoratis, cumque habitu virtutum & bonorum morum ipsum accedentibus.

XXXIII. In Communione laudes Deo & gratiæ agendæ cum devotionis affectu.

XXXIV. Panis hic, ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat, cujus varia adducuntur exempla.

XXXV. De Christi in Eucharistia humilitate; quæ à nobis communicantibus unice requiritur.

XXXVI. De correspondentia sacramentum inter & passionem, cujus illud extitit fructus; ut igitur Eucharistiam cum fructu participemus, passionem meditemur.

XXXVII. Multi Sacramentum, sed culpa sua non virtutem ejus sumunt & gratiam; ideoque indignis cibus est mortis, dignis autem panis vitæ.

XXXVIII. Panem hunc ab aliis cibis non secernens indigneque sumens, suam deglutit damnationem, Christumque sumit judicem, sibi soli & non Christo nocens.

XXXIX. Judæ in recipiendo Christi corpore indignitas examinata circumstantialiter, gravitatem ostendit communionis sacrilegæ.

XL. De asserto Apostoli dicentis, quod indigne sumens Christi corpus, illius efficiatur reus; qui reatus majorem in nos pœnam meretur, quam olim in lege veteri, ubi figuram hujus indigne contrectantes puniti fuiit severissime.

XLI. De damnis indigne communicantium, de variis eorum spiritualibus, temporalibus, & æternis suppliciis.

XLII. Impuritas summe dedecet accedentem ad Christi corpus, ubi consequenter de variis agitur pœnis illorum, qui ad communionem accersere impudici.

XLIII. Contra nauseabundos frequentis Communionis, quorum considerantur varia supplicia & damna.

XLIV. De usu primorum fidelium traducto per tempus aliquot in Ecclesia circa communionem primitus quotidianam & tandem frequentissimam; varia proinde frequentiæ hujus considerantur bona, omnia utilia & necessaria.

XLV. Communio quotidiana variis comendatur rationibus & authoritatibus, solutis in contrarium objectionibus; tandemque discutitur, quidquid ad hunc punctum spectare visum est.

XLVI. De variis rationibus, quare Christus Sacramentum hoc in nocte instituerit passionis suæ.

XLVII. De immenso Christi in hoc Sacramento erga nos amore.

XLVIII. De gratitudine & modestia quam Christo debemus in communione sacra, præsertim autem de custodia linguæ.

XLIX. De fide ad Eucharistiam necessaria, quæ quare mysterium fidei appelletur, variæ adducuntur rationes.

L. De variis rationibus ob quas Christus occulte sub sacramentalibus accidentibus delitescere voluerit.

LI. De variis rationibus altissimi hujus mysterii veracitatem & possibilitatem probantibus.

LII. Eucharistia compendium est, & abyssus omnium mirabilium.

TRACTATUS XXVII.

De bono vel malo Exemplo & scandalo.

Continet Discursus XV.

Disc. I. BOnum exemplum adauget numerum fidelium in Ecclesia, impiosq; ad Deum convertit & reformat

II. Plus persuadent opera quam verba, & ideo illa præcedere deberit, ut hæc suam apud auditores efficaciam habeant.

III. Si boni illius, quod persuadere volumus, aliquod in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere & imprimere poterimus.

IV. Bonum exemplum magnæ est utilitatis & necessitatis, præcipuè in iis, qui in regimine & superioritate aliis præsunt.

V. Caput communitatis velut exemplar & idea subditis prælucere debet in virtutibus, siquidem hi, ad ejus exemplum, quod magnæ est apud illos efficaciæ, oculum directum habent.

VI. Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit, ad quam facilitandam, aliorum quoque exempla plurimum conferunt.

VII. Scandalum nidus est omnis malitiæ, & zizania à dæmone seminata, quibus infernus aperitur, suntque scandalosi veluti ligna ignem infernalem nutrientia.

VIII. Considerantur pœnæ & supplicia, in Scriptura sacra scandalum dantibus comminata, nec non varia pœnarum scandalum præbentibus inflictarum exempla.

IX. De suppliciis & pœnis superiorum, qui malo exemplo subditis præsunt, magnaque damna inferunt.

X. Scandala Principum tam sæcularium quam Ecclesiasticorum ad subditos transmittuntur, cum irreparabili horum præjudicio, propter quod Deus illa summopere detestatur.

XI. Scandalosi causæ sunt, & ruina multorum, ac proinde tamquam culpabiliores à DEO castigari merentur.

XII. Mala exempla laquei & retia sunt dæmonis, quibus animas deprædatur, quæque naturæ nostræ depravatæ facillime imprimuntur.

XIII. Nonnullæ adducuntur rationes ob quas scandalum præbentes ex mente S. Pauli specialiter in Christum peccare dicuntur.

XIV. De solicitudine, quam varii servi Dei habuerunt, de edendis bonis exemplis, arcendisque proximorum scandalis.

XV. Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus, aliis scandali occasionem præbeamus, variaque considerantur divinæ justitiæ supplicia scandalosis immissa.

TRACTATUS XXVIII.

De diebus Festivis, eorumque sanctificatione.

Continet Discursus XV.

Disc. I. FEstivorum dierum sanctificatio à septimo post conditum mundum suam habet originem, quæ postea Hebræis imperata & ab Ecclesia de Sabbato in Dominicum diem translata fuit, siquidem Ecclesiam tempus Dei & Sanctorum cultui congruum, deputare conveniens est.

II. De solicitudine, quam Deus semper circa Festorum sanctificationem exhibuit.

III. Vacatio ab operibus, quam Festa fidelibus imponunt, servilia tantum opera respicit, non spiritualia, hæc enim Festa non tam profanant, quam sanctificant.

IV. Inter opera servilia, quæ dies Festos specialiter profanant, peccata præcipue recensenda sunt; quæ proinde iis diebus magis quam alias, expiare & abominari debemus.

V. In solemnitatibus, aliisque diebus Festis ab impiis hominibus, iis, ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

VI. Quantum peccatum dies Festos profanando committatur &c.

VII. Dæmones, ut nos ad dies Festos profanandos inducant, nullum non lapidem movent.

VIII. Deus Festa nostra abominatur, nec ea tamquam sua agnoscit; illis enim abutimur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

IX. Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festivis principaliter abutitur, ut appetitus suos carnales expleat; tametsi iis diebus castitas præcipue à nobis desideretur.

X. Dierum Festorum profanatores, Dei in se flagella & supplicia provocare variis exemplis ostenditur.

XI. Justitia Dei in dierum festivorum transgressores graviter irascitur, eosque per ignominiam, calamitates publicas, aliaque supplicia miraculose irrogata, acriter punit.

XII. Consideratur fructus, quem per sanctificationem Festorum, nobis comparare possumus per lucra tam spiritualia quam temporalia.

XIII. Festorum sanctificatio cum pietate & devotione, nec non cum virtutum Christianarum exercitio & conscientiæ munditiæ conjuncta esse debet.

XIV. In diebus Festis, ab omnibus vacandum est operibus, præterquam ab operibus & actibus religionis & charitatis, ubi etiam varia considerantur media, quibus Festos dies sanctificare debemus.

XV. Dies Festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti, quos per gratitudinem Deo exhibitam, nostros efficimus, propter utilitatem inde dimanantem; sanctificandi autem potius sunt per præparationem nostram & conversionem, quam per vestes & apparatus exteriores.

TRACTATUS XXIX.

De Fide.

Continet Discursus XXIV.

Disc. I. FIdes consideratur tamquam omnium bonorum nostrorum principium & fundamentum, cui innituntur, sine qua nemo quidquam operari potest, quod bonum, Deo gratum, & æternæ vitæ meritorium sit.

II. Fides cuivis thesauro prævalet, ut tamen hoc in se pretium habeat, ipsam à charitate nequaquam sejunctam esse necessum est.

III. De multis bonis differitur, quæ fides operatur, deque variis iisque honorificis epithetis & elogiis quibus decoratur à sanctis Patribus.

IV. Fides scutum est, quod omnes à nobis inimici hostiles ictus avertit, ut tamen hoc efficere valeat, brachio inseratur, id est, operibus conjuncta sit, necessum est.

V. Fides conjuncta esse debet cum recta conscientia, morumque & operum bonorum integritate.

VI. Fidem, nisi per opera eidem consonantia vivificetur, mortuam esse, ex authoritate S. Jacobi Apostoli ostenditur.

VII. Hominem ad fidem vocatum esse non sufficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

VIII. Fidem operibus necessario conjungendam esse per aptissimam sponsalitii metaphoram confirmatur.

IX. Varia examinantur indicia, ex quibus deveniri potest in veri cujusdam Christiani notitiam.

X. Perstringuntur, qui Christianorum quidem & fidelium nomine insigniuntur, sed inaniter sine fructu; consideratur insuper hujus nominis præstantia pariter & obligatio, qua eisdem operibus correspondere tenemur.

XI. Abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eamdem per vitia & peccata sua effective negent.

XII. Christianorum vitia & mali mores sævissimam Ecclesiæ persecutionem inferunt.

XIII. Christiani qui Deum non timent, ipsis sunt dæmonibus pejores, magisque quam Pagani & Judæi, reprehendi & castigari merentur.

XIV. Fideles, eo quod promissiones in Baptismo factas non adimpleverunt, & communicato fidei lumini, nec non præclaro Christiano nomini quo fuere insigniti, operibus non corresponderunt, severissime punientur.

XV. Mysteria fidei integre & indubitanter credenda sunt, non vero nisi sobrie dumtaxat perscrutanda & discutienda.

XVI. Fidei veritas ex testimonio Divino, ex Prophetarum oraculis, ex Conciliorum, totque innumerabilium Doctorum sacrorum cum Sacra Scriptura consonantia clare deducitur.

XVII. Evidens veræ fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio per homines idiotas & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos etiam illos qui impietate sua

occallue-

 XI. Primum

TRACTATUS XXXII.

De humilitate.

Continet Discursus XXI.

TRACTATUS XXXIII.

De Hypocrisi.

Continet Discursus XV.

TRACTATUS, XXXIV.

De inferno & æternitate.

Continet Discursus XXXII.

II. Ideo

TRACTATUS XXXV.

De inimicis eorumque dilectione.

Continet Discursus XXX.

irreprehensibiles vivamus, vel per vitæ emendationem, vel per obtentam à Deo (propter exhibitam inimicis veniam & dilectionem) peccatorum nostrorum remissionem.

XXII. Varia considerantur motiva, quæ nos ad remittendas acceptas ab inimicis injurias extimulare possunt.

XXIII. Per varia eximiorum virorum è quibus nonnulli gentiles fuerunt, exempla ostenditur, illos summæ sibi gloriæ duxisse offensas acceptas remittere.

XXIV. Condonando inimicis injurias nihil de honore deperdimus, quin potius illum augemus, Deo id præcipienti obediendo, cum è contra vindicta de inimicis sumpta magnam adferat ignominiam.

XXV. Offensas remittere gloriosum est, & quidem est eximiæ fortitudinis actus, cum è contra vindicta nobis in ignominiam redundet.

XXVI. Vindicativus major sibimetipsi damnum infert quam inimico, siquidem animæ suæ mortem conciliat, omnemque claudit aditum ad recipiendam à Deo peccatorum remissionem.

XXVII. Varia considerantur pericula, timores, remorsus, anxietates & alia mala, quibus vindicativi interius & exterius agitantur.

XXVIII. Quam abominabile Deo sit odium inimicorum, quamque se Deus severum & inexorabilem adversus hoc peccatum exhibeat.

XXIX. Cum Deus supplicium de inimicis sibi assumat utpote ad cujus Jurisdictionem proprie spectat; inimicos diligendo, multis perfruimur prærogativis, siquidem Deus illos maxime in hora mortis nequaquam impunitos esse sinit.

XXX. Acceptarum injuriarum remissio ex corde proficisci debet; ubi etiam ad illam magis facilitandam nonnulla considerantur opportuna media.

TRACTATUS XXXVI.
De injuriis.
Continet Discursus XVII.

Disc. I. DE gravitate & malitia injuriarum honorem lædentium.

II. Author & instigator injuriarum dæmon est, ac proinde pessima hæc zizania ad ignem infernalem est destinata.

III. Considerantur ruinæ & damna ex injuriis in Rempublicam sæpe redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

IV. De damnis quæ in injuriantem resultant; item de periculis quibus exponitur, nec non de suppliciis quibus Deus in illum animadvertit.

V. Egregium est virtutis specimen & exercitium, si quis ad ... injurias se mitem ostendat, ac si eas non sentiret, nec eas ... ne ferat, sed erga injuriantem magis se benignū exhibeat.

VI. Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt, ... virtutis, & meriti lucrum; ubi etiam ostenditur ... in casibus ultio injuriarum licita sit.

VII. De injuriarum tolerantia quam Christus exemplo suo nos docuit, & per quam Deo similes efficimur.

VIII. Primitivæ Ecclesiæ Christianos scopum injuriarum fuisse probatur, simulque ostenditur, recipere, & dissimulare injurias, proprium esse Christiani hominis characterem.

IX. Qui injurias libenter tolerat, Dei sibi benevolentiam conciliat, & gloriæ coronam sibi fabricat; è contra vero cum memoria & ultio injuriarum gravissimum sit peccatum, damnationis æternæ pignus est certissimum.

X. Injuriatores utiles nobis sunt, quia nostros nos faciunt emendare defectus, dumque illos patienter toleramus, remissionem peccatorum pro mercede recipimus.

XI. In irrogatis nobis injuriis divinam erga nos dispositionem recognoscere debemus, quæ illas in nostrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis sint utiles.

XII. Injuriatoribus haud secus ac phræneticis delirantibus & arreptitiis compatiendum est; & tametsi detestanda sit injuriæ malitia, ipse tamen injuriator, velut proximus noster amandus est.

XIII. Majorem esse victoriam, injurias patienter ferre quam easdem ulcisci.

XIV. De dignitate & humilitate qua respondendum est injuriatoribus, ut ira illorum mitigetur illosque lucri faciamus.

XV. Laudabile est, si quis injurias accipiens taceat, non vero acriter à se repellat, nisi justum & debitum respondendi motivum urgeat.

XVI. Varia considerantur damna, quæ in illos resultant qui verbis amaris injurias à se repellere contendunt.

XVII. Indigne ferendo injurias illas cor nostrum vivaciter vulnerasse demonstramus, secus enim bona conscientia nos imperturbabiles reddere debet; nec est alius injurias vindicandi modus efficacior, quam si nos illas minime curare demonstremus.

TRACTATUS XXXVII.
De intentione & ejus rectitudine.
Continet Discursus IX.

Disc. I. DEus primo loco intentionem rectam quæ bonorum operum basis est & fundamentum, à nobis exigit.

II. Intentio opera nostra specificat, & meritoria reddit, illam respicit & remunerat Deus.

III. Opera cæteroquin bona, si mala cum intentione fiant, incassum cedere ex variis probatur sacræ Scripturæ Textibus.

IV. Dæmon rectam in operibus bonis intentionem in nobis abolere satagit, ut meritum earum perdamus.

V. Per actiones nostras indifferentes, & quæ nullius sunt meriti, si recta intentione vestiantur, lucrari possumus apud Deum.

VI. Recta intentio sub oculi allusione exhibetur, simulque demonstratur, quod opus alias malum, bonum non efficiet.

VII. Variæ instituuntur considerationes circa intentionem nomine lucernæ & lucis denotatam.

VIII. Deus juxta internam judicat intentionem, & non secundum apparentiam, idque semper & infallibiliter: quæ namque nobis minima videntur, apud Deum in pretio sunt & æstimatione, utpote qui intentionem intuetur, & amorem à quo procedunt.

IX. Defectus rectæ intentionis multas actiones in se bonas, Deo facit non acceptas esse, imo & sæpe demeritorias.

TRACTATUS XXXVII.
De invidia.
Continet Discursus XIX.

Disc. I. TRaditur etymologia invidiæ, variæque ejus distinctiones, eademque radix omnium malorum, perniciosissimumque & pessimum vitium esse ostenditur.

II. Invidia in anima hominis omnia disperdit opera bona, est genuinus superbiæ partus, sodales vero illius sunt ira & odium, quæ ad homicidium usque & quodvis aliud pessimum malum prorumpunt.

III. Vitium hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximos sanguine junctos armare se satagit.

IV. Licet invidus per vitium hoc vitam sibi abbreviet, attamen cum dispendio propriæ salutis & boni publici, benefactori suo malum machinari non curat.

V. Invidia Judæorum contra Christum, cujus varias persecuti sunt actiones, semper obstinatissima fuit.

VI. Invidus Deo opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, suasque illi gratias subtrahit.

VII. Invidia certum est reprobationis signum, quod cœlum nobis claudit & infernum aperit.

VIII. Livor primum fuit peccatum, primusque partus dæmonis: qui proinde in invido tamquam imitatore suo, imo ipsomet Dæmone pejore libenter nidificat.

IX. Invidia opponitur charitati, estque cum hujus effectibus incompatibilis.

X. Invidia propria est hominum vilium & pusillanimium, estque macula ignominiosa hominis; variæ quoque adducuntur contra invidos animalium abjectorum & fœtidorum similitudines.

XI. Detracti

TRACTATUS XLII.

De judicio temerario.

Continet Discursus XII.

F I N I S.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ
MORALIS PRÆDICABILIS,
TRACTATUS XXII.
DE ECCLESIASTICIS, SACERDOTIBUS ET CLERO.
CONTINET
DISCURSUS TRIGINTA SEPTEM.

DISCURSUS I. In Ecclesiasticos pro cultu Dei seligendi sunt meliores totius populi; Ubi & de obligatione disseritur, qua Ecclesiastici & Sacerdotes cunctos sæculares in bonitate & sanctitate præcellere tenentur.

II. Varia adteruntur tonsuræ sive præcisionis capillorum & coronæ Clericalis mysteria.

III. Ecclesiastici solum Deum, qui hæreditas ipsorum est, præ oculis habere debent, curareque ut se à mundanis negotiis, bonisque terrenis avertant, divinumque servitium ex motivo lucri temporalis, vel alterius cujuslibet humani respectus intuitu nequaquam persolvant.

IV. De sanctitate in ministris sacris requisita, quæ, licet ipsi ad emundandas aliorum spurcities sint destinati, exinde tamen minime maculatur.

V. Sacerdotes ut ministerium suum digne adimpleant, virtutibus & vitæ perfectione conspicui esse debent.

VI. Vestes & ornamenta præcipua Aaroni à Deo præscripta ad varias, quibus Sacerdotes præditi esse debent, virtutes allusisse probatur.

VII. Alia perfectionis & sanctitatis in ministris sacris considerantur motiva, quorum multa ex vestium Episcopalium & Sacerdotalium mysteriis deducuntur.

VIII. De summa innocentia, quæ in iis, qui ad sacrum altare divinumque mysterium accedunt, desideratur.

IX. Varia in laudem Sacerdotum examinantur honorifica epitheta; quæ illos, ut altissimæ dignitati suæ respondeant, ad multa obligant virtutes.

X. Multæ recensentur analogiæ quæ Angelos inter & Sacerdotes versantur, ita tamen ut hi illis in multis prærogativis sint superiores.

XI. Sacerdotium divinum quidpiam in se habere, ex multis sacræ Scripturæ locis, & sanctorum Patrum sententiis, in quibus Sacerdotes Dii vocantur, perspicue ostenditur.

XII. De sublimi potestate, quam Sacerdos obtinet in corpus Christi, quæ superior est illa quam sanctissima ejus mater in illud habuit. Ubi etiam consideratur authoritas circa peccatorum remissionem illis delegata.

XIII. Potestatem Sacerdotalem potestati regiæ non solum parem verum etiam illa superiorem esse ostenditur.

XIV. Ad Sacerdotis munus pertinet, ut Deum propter peccata populorum iratum per orationes suas placet, divinæque justitiæ flagella ab iis amoveat.

XV. Quisquis per Sacerdotium divino cultui consecratur, ad illud se per orationem præparare, seque in oratione exercere debet; cum enim Sacerdotii character eo fine imprimatur, ut oret & intercedat pro populo, justum est ut se dignum reddat, qui à Deo exaudiatur.

XVI. De obligatione quam Ecclesiastici habent bonum proximis sæcularibus præbendi exemplum, ut, quod verbis docent, operibus confirmetur.

XVII. Continentia in ministris sacris præ quavis alia virtute requiritur, ac proinde per Sacerdotum Paganismi & legis Mosaicæ exempla, quam illa nostris Sacerdotibus necessaria sit, ostenditur.

XVIII. De eadem Sacerdotum continentia, nec non de suppliciis iræ Dei quibus in incontinentes communiter animadvertit, fusius disseritur.

XIX. Alia divinæ justitiæ supplicia Ecclesiasticis carnaliter & lubrice viventibus immissa, nec non pœnæ aliquæ ab antiquis Canonibus adversus eosdem sancitæ tanguntur.

XX. Sacerdotes Corpus Christi indigne tractantes, traditores fiunt Juda longè deteriores, quia Christum de novo crucifigunt ubi & alii eorum reatus considerantur.

XXI. De puritate & integritate conscientiæ, quæ in iis, qui corpus Christi tractant, desideratur, deque suppliciis Sacerdotibus impudicis immitti solitis.

XXII. Variæ considerationes quibus Sacerdotes ad digne celebrandum disponuntur & præparantur.

XXIII. Ecclesiastici, præcipue bene meriti & digni, omni sunt honore prosequendi, in recognitionem magnorum beneficiorum, quæ ab illis recipimus; ubi variæ, in hujus reverentiæ confirmationem, historiæ adducuntur.

XXIV. Sacerdotes honorandi sunt, etiam indigni, quia ita Deus præcipit, cum sint ejus ministri, illiusque in anima deferant Characterem; ac proinde si contemnantur, Deus ipse se in iis spretum esse censet, illisque illatas ignominias graviter castigat.

XXV. Nequaquam lacerandi sunt Sacerdotes, quantumvis mali; nec quidquam illis reverentiæ adimendum est in publico; quod exemplis quibusdam, Christi præcipue probatur.

XXVI. Mala vita Ecclesiasticorum nihil obstat, vel officit bonis quæ ab illorum ministerio proveniunt; ac proinde illis tuto uti possumus.

XXVII. De severitate & rigore, quo mali Ecclesiastici à Christo examinabuntur, judicabuntur, & condemnabuntur.

XXVIII. Sacerdotes longe acerbius à Deo puniuntur, quam sæculares, eo quod præ illis majus lumen habeant; unde quanto illorum dignitas est eminentior, tanto profundior erit illorum ruina & præcipitium.

XXIX. Vitia Ecclesiasticorum, populorum causant ruinam, quorum peccata iram Dei provocantia suam in Ecclesiasticorum scandalis & malis exemplis causam habent.

XXX. Impiorum Sacerdotum malitia valde ex ipsorum statu aggravatur; id quod ea minis & pœnis à Deo illis immissis clarè ostenditur.

XXXI. Invectiva in illos, qui seipsos in Sacerdotium ultro ingerunt, non ut aliquod Deo servitium præstent, sed ob alios fines temporales; ubi nonnullorum, qui Sacerdotium invito animo admiserunt, adducuntur exempla.

XXXII. De Ecclesiasticorum in ministerio sacro & in promovenda animarum salute vigilantia necessaria, adversus eorumdem negligentiam, inertiam & incuriam.

XXXIII. Ministerium Sacerdotale laboriosum est, & ad labores non vero ad otium destinatum; unde Sacerdotes imperterriti esse, vitamque suam pro animarum salute exponere debent.

XXXIV. De sapientia & scientia sacra in Ecclesiasticis requisita.

XXXV. Avari & cupidi Clerici perstringuntur.

XXXVI. Boni debent esse Oeconomi. & dispensatores fideles redituum Ecclesiasticorum, qui merum sunt patrimonium pauperum; ac proinde ab omni luxu & pompa alieni esse debent.

XXXVII. Ecclesiasticis cavendum est, ne erga parentes & consanguineos nimium sint affecti.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

In statum Ecclesiasticum pro gloria & cultu Dei adoptandi & seligendi sunt meliores totius populi; ubi & de obligatione differitur, qua Ecclesiastici & Sacerdotes cunctos saculares in bonitate vita & sanctitate pracellere tenentur.

THEMA.

Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à ceteris populis, ut essetis mei. Levit. c. 20. vers. 26.

S. Cypr. de discipl. & hab. Virg.

1. Sanctus Cyprianus Virginum considerans & admirans excellentias, ad earumdem honorem & gloriam ita scribit: *Flos sunt Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratia spiritualis, Dei imago respondens ad sanctimoniam Christi, illustrior portio gregis Christi.* Quæ eadem encomia Ecclesiasticis jure merito adaptare possumus, utpote qui ea universo Christi grege electi, & ea communi vulgi massa separati sunt, ut sint divini cultus immediati ministri, instrumenta gratiæ, sacramentorum artifices & dispensatores, & centrum solidum sanctitatis: Unde quod Deus olim universo populo Israëlitico protestatus est dicens: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à ceteris populis, ut essetis mei*: Idem quoque sacerdos æternus illis dicere videtur, quos ad sacrosanctum ministerium suum consecravit, atque de medio populi selegit & separavit: *Separavi vos ut essetis mei.* Porrò observandus est ille loquendi modus, quo Deus postquam Aaronem & universam ejus progeniem ad altaris sui ministerium ad summum Pontificatum selegerat, Moysen allocutus est, dum ait: *Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi.* Ubi præcipue notanda sunt verba illa: *De medio filiorum Israel*, quasi dicere vellet: Elegi mihi illum quasi totius populi Israelitici florem, in divinum ministerium meum; De medio, inquit, quia in medio consistit virtus, præterquam quod Ecclesiastici mediatores esse debeant inter Deum & hominem interque cœlum & terram. De hac electione Ecclesiasticus differens ait: *Ipsum elegit ab omni vivente offerre sacrificium Deo, incensum & bonum odorem.* Unde Aaron & filii ejus tanquam viri dignissimi inter omnes viventes electi fuerunt, ut tabernaculo ejus deservirent in sacrificiis offerendis, quæ in ovibus, columbis, tauris, bobus, aliisque similibus animalibus potissimum consistebant, cum cæteroquin velut mundiorem sacrificiorum materiam incensum, & panes tantum contrectarent. Verum enim vero quænam dari potest proportio Sacerdotii antiqui, si cum Evangelico conferatur, in quo Ecclesiastici nonnisi ad sacratissimum ejusdem Filii Dei corpus consecrandum, contrectandum, sacrificandum & distribuendum principaliter destinati esse noscuntur? Et ideo quanto majori cum jure longe eminentior in nobis postulabitur sanctitas, ut de nostris Sacerdotibus verificetur & adimpleatur, quod videlicet sint *illustrior portio gregis Christi.*

Ecclesiastici tanquam illustrior portio gregis Christi sancti esse debent.

Exod. 28. 1.

Mediatores esse debent inter Deum & homines.

Eccl. 45. in Levit.

Confertur antiquum sacerdotium cum novo.

2. *Separavi vos à ceteris*: Circa quæ verba Origenes ad propositum nostrum ita scribit: sicut ego segregatus sum, & longe separatus, *sicut ego excedo omnes creaturas, atque ab universis, quæ à me facta sunt, segregor, ita & vos segregati estote ab omnibus, qui non sunt sancti, nec Deo dicati; segregati autem non locis, sed affectibus, non regionibus, sed conversationibus.* Sicut enim Deus Ecclesiasticos ea universa populi massa selegit & segregavit, ita quoque justum est, & per morum singularitatem, vitaque perfecta & sancta mediante specialiter ab illa dividantur. Unde ingeniosa est illa Hug. Card. super sequentia S. Pauli verba: *Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum*, facta observatio, dicentis: *In hoc quod dicitur: ex hominibus, notatur, quod debet excedere vita Sacerdotis vitam plebis.* Et ideo quando nostri ipsius ad divinum perpetuum cultum factam oblationem, primum pedem in domum Dei figimus Psalmus 23. recitatur, in quo Psalmista interrogat dicens: *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?* moxq; sine ulla hæsitatione respondetur: *Innocens manibus & mundo corde.* Causam verò, ob quam hæc innocentia requiritur, Deus ipse subindicat, dum ait: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus*; ac proinde quando Episcopus Clerico habitum sacrum imponit, hæc verba pariter pronuntiat: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* S. Carolus quoque gregis sui Pastor zelosissimus, Ecclesiasticos meliorem totius populi partem esse probe intelligens, his qui sacris Ordinibus initiandi sunt hanc instructionem scriptam reliquit: *Parentes filios huic sacræ militia oblatos religiose educent, aut educandos curent; & quos effecerunt meliores, & aptiores ministerio Dei, eligant; & quorum indoles præ se ferat spem virtutum, & disciplina sanctissima Clericalis.*

Orig. h. 11. in Levit.

Hebr. 5. v. 1. Hug. Card. ibid.

Sacerdos innocens & sanctus esse debet.

Psal. 23. 3.

In Pontif. Rom.

Act. Eccl. Med. p. 4. Instruct. sac. ord. car. 548.

3. Quilibet enim architectus dum fabricam aliquam erigit, lapides elegantiores, arteque accuratiori expolitos in ædificii spectabiliori facie, locoque magis conspicuo collocare consuevit; unde Author op. Imperfecti inquit: *Sicut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, & ponit à foris in facie ædificii, cæteros autem lapides qualescumque mittit intus: Sic Ecclesia meliores Christianos eligit, & ponit in facie Ecclesia, id est, alios facit sacerdotes, alios Diaconos, cæterosque ministros Ecclesia.* Nabuchodonosor Rex ea toto Hebræorum populo paucorum quorumdam stirpis regiæ jussit fieri delectum, qui in ejus regis proxime sibi ab obsequiis assisterent, at verò audite quibusnam illi conditionibus vestiti esse debuerint: *De semine regio pue-*

Ostenditur exemplo architecti.

Auth. Imp. hom. 40.

Exemplum Regis Nabuchodonosoris.

Dan. 1. 4.

pueros, in quibus nulla esset macula decoros forma, & eruditos omni sapientia. Quud si igitur Rex ille hunc in finem in eligendis ratas adeo conditiones desideravit, lunge utique æquius est, ut qui pro Domu Dei, pru templo, pru palatiu Regis gloriæ, ad sacrosanctum ejus ministerium eliguntur, viri sint vita immaculata & irreprehensibili præditi; ac proinde idem Author subdit: *Nullam debent habere maculam, neque in verbo, neque in cogitatu, neque in facto, neque in opinione, quia sunt pulchritudo Ecclesiæ; & si mali fuerint, totam deturpant Ecclesiam. Sicut enim lapides qui sunt intus in ædificatione nemo aspicit, sed eos qui foris sunt considerant omnes, sic sæcularium hominum vitia, neque sic considerantur, neque sic nocent Ecclesiæ, nam quamvis omnis populus sæcularis fuerit indisciplinatus, tamen si isti boni fuerint, tota Ecclesia speciosa videtur.*

Lev. 21. 6.
Similitudo.

4. Deus olim Moysi præcepit, ut Aaroni & filiis ejus, quos ad ministeria sacra elegerat, diceret: *Sancti erunt Deo suo, & non pollvent nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt*: at vero si cum tam efficaci & replicata cuta, sanctitas tam solida, adeoque immaculata requirebatur integritas ad panes & incensum tractandum, qualis illa futura erit, quæ ad illum tractandum requiritur, qui est *Candor lucis æternæ, speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius*; Sciendum verò est, quod septuaginta Interpretes prædictum textum ita legant: *Quoniam sanctus est Domino Deo suo, & sanctificabis eum*, quasi dicere vellet: Talis in sacerdote requiritur sanctitas, ut certu quodam mudo ipsummet Deum sanctificare possit. Qua de re Hesychius ita scribit: *In ipsis, & ab ipsis sanctificare dicitur: Quomodo ergo nos Deum sanctificare possumus? Si ergo à Deo datam nobis sanctificationem nos sacerdotes custodiamur, sanctificamus per nostram sanctificationem eum, qui sanctus secundum naturam est.* S. Carolus Borromæus puncta magis essentialia, quæ vel maxime curanda & regenda sunt prædicaturibus prupunens, præcipit eisdem ut viris Ecclesiasticis utilissimas sequentes veritates & Maximas efficaciter inculcent, videlicet: *Quàm ab omni labe puros nos esse oporteat, quam à perturbationibus animi alienos, quam castissimis moribus præditos, quam omnium virtutum exemplo præstantes, quam divini cultus zelo accensos, quam salutis animarum cupidos & appetentes, quam doctos, omnique disciplina sancta peritos.*

Sap. 7. 26.
Hesych. in Lev. ib.
Act. Med. Eccl. part. 4. car. 486.

5. Nescio an aliquandu verba illa observaveritis, quæ in oratione illa proferuntur, quam Episcupus Clerico primam tonsuram cunferens recitare consuevit; in hac etenim Episcupus hunc in modum loquitor: *Oremus fratres charissimi Dominum nostrum Jesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum Religionis in eis perpetuum conservet, & à mundi impedimento, ac sæculari desiderio corda eorum defendat, ut sicut immutantur in vultibus, ita dextera manus ejus virtutum tribuat eis incrementa.* Nimirum personæ Deo dicatæ in nobiliori humani corporis parte denotantur, per faciem scilicet. Unde Theodoret. illum Psalmistæ textum: *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis*, explicans, per hunc vultum ordinem sacerdotalem intelligit, dicens: *Sacerdotum ordo velut quadam facies est Ecclesiæ, tamquam majore spiritus dignitate exornatus.* Macula enim vel labes si in alia quacumque corporis parte resideat non parit indecentiam, nec tantum apparet sicut in facie: ita pariter defectus, vitia, scandala, tantum in sæcularibus non pariunt præjudicium, quantum in Ecclesiasticis. De his enim divina sapientia ait: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Unde per pupillam Ecclesiastici intelliguntur. Cui cunsonat epithetum à S. Isid. Pelus. Sacerdotibus attributum, hos namque *oculos Ecclesiæ* appellat. Quis autem adeo rerum ignarus, quod in pupillis quilibet quantumvis minimus pulveris atomus dolorem & detrimentum intolerabile adferat? In pedibus quidem per quos in corpore mystico denotantur sæculares, lutum & macula facile tolerantur, utpote qui cuntinuo terram contingunt & terunt: at vero persona Deo consecrata, quæ sunt veluti oculi, imo pupillæ ipsiusmet Dei, ne umbram quidem nævi admittere debent.

In Pont. Rom.
Theodoret. Ps. 44. 13.
Chr. velut facies sunt in corpore.
Zach. 2. 8.
S. Isid. Pel. lib. 2. ep. 112.

6. S. Ambr. acute observat, quod quando mulier illa in adulterio deprehensa, à sacerdotibus apud Salvaturem accusata fuit, ipse in pulvere literas digito suo effurmarit. Et tametsi quænam hujus Scripturæ series fuerit Evangelium non exprimat; attamen S. Doctor illam in quadam Epistola sua his verbis exponit: *Scribebat in terra: Quid? utique dicens festucam, quæ in oculo est fratris tui, vides, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non vides.* Quibus in verbis advertendum est, quod Dominus peccata sæcularium & mundo totaliter deditorum festucas; Sacerdotum vero delicta trabes appellet, & quidem trabes oculis, imo pupillis infixas. Christus in homine populari & de vulgo adulterium festucam seu paleam esse reputat, econtra vero Hypocrisin in sacerdotibus trabem. Unde qualis inter transgressiones personarum Deo consecratarum & laicorum sit differentia, perspicue colligitur: siquidem iniquitates harum in tribunali Dei velut festuca æstimantur, sacerdotum vero delicta ingens trabis alicujus moles reputatur, juxta celebrem illam sententiam: *Nugæ in ore sacerdotis blasphemiæ sunt.* Dic sodes quodnam palea vel festuca in via publica posita viatori damnum procreabit: at vero trabs transversim in via jacens iter impedit, & viatoribus transitum præcludit, eosque proxime ad lapsum disponit. Et ideo in sacerdotem optime verba illa quadrant: *Ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.* Sacerdos enim consecratus est eo fine, ut in aliis peccatum aboleat, & puniat, ac proinde S. Ambros. optime notat, quod Christus occasione accusatæ hujus adulteræ sacerdotibus illam accusantibus dixerit: *Qui sine peccato est, prior lapidet eam. Quid enim tam divinum, quam istu sententia, ut is peccata puniat, qui exsors ipse peccati sit? Quomodo enim feras alium ultorem, & proprii criminis defensorem? Nonne se magis ipse commendat, qui in alio damnat, quod ipse committit?*

S. Ambr. l. 21. ep. 76.
Joh. 8. 3.
Sacerdotum delicta sunt velut trabes respectu secularium, quorum peccata sunt sicut festuca.
S. Ambros. ibid.

7. *Eritis mihi sancti.* Porrò Clericalis habitus quo Ecclesiastici divini officii tempore utuntur, superpelliceum est, lineum, & illud quidem super omnem candidum & mundum: sed quonam puritatis mysterio eodem utuntur. Audite hac de re loquentem Durand. *Vestis, inquit, linea, quæ superpelliceum dicitur, qua quibuslibet servitiis altaris & sacrorum vacantes, super vestes communes uti debent, propter sui candorem, munditiam, seu puritatem, castitatem designat, juxta illud. Omni tempore vestimenta, id est, opera tua sint candida & munda; propter sui latitudinem charitatem designat, denotat innocentiam, & ideo ante omnes alias vestes sacras*

Cur clerici in habitu Ecclesiastico utuntur superpelliceo lineo, & candido.
Dur. in Rati. div. off. l. 3. c. 1. n. 10.

ſæpe induitur. Et ideo inter alias orationes quas Epiſcopus primam tonſuram futuris Clericis conferens recitare ſolet, una hæc eſt: *Præſta quæſumus omnipotens Deus, ut hi famuli tui, quorum hodie comas capitum pro amore divino depoſuimus, in tua dilectione perpetuo maneant, & eos ſine macula in ſempiternum cuſtodias.* Enimvero ſicut macula in lino candido apertius quam in veſte pellicea vel ruſtica conſpicitur, ita quoque defectus aliquis in homine ſæculari non æque ac in ſacerdote aliquo notatur; Cui ſimile eſt exemplum quod à S. Bern. adducitur, qui ait: *Sicut pretioſam veſtem exigua quævis macula turpius decolorat, ita à nobis multo magis exigitur juſtitia, cum in aliis nævus, in nobis ſit gravis macula.*

In Pontif. Rom.

S. Bern. ſer. de trip. cuſt.

8. Obſervaſtiſne aliquando qualia illa fuerint vitia & ſcandala, quæ benigniſſimus Salvator noſter in antiquæ legis ſacerdotibus reprehendit? Num forte latrocinia, uſuræ, rapinæ fuerunt? an vero adulteria, inceſtus, ſacrilegia? vel denique ſimoniæ, hæreſes, apoſtaſiæ? Nihil horum fuit, quin potius hoc ſolum in illis reprehendit: *Amant primos recubitus, & vocari ab hominibus Rabbi*: nimirum ſolum vanitatis, vanæ gloriæ, & hypocriſis peccata erant, & tamen incarnata Sapientia eadem in juſtiſſima trutina ſua, in pondere Sanctuarii librans multo pluſquam à ſæcularibus commiſſa aggravat; ut turpiora eſſe videantur, quam graviſſimi & enormiſſimi à ſæcularibus commiſſi exceſſus. Etenim perſonæ ſacræ in Scriptura lucis titulo decorantur: *Vos eſtis lux mundi.* Quis autem eſt qui non videat quantum quilibet nævus, labes, & macula corpora lucida dedeceat, & deturpet? quantumque oculum in illa defixum oſtendat.

Quænam vitia in ſacerdotibus veteribus reprehenderit Chriſtus.

Matth. 23. v. 6. & 7.

Matth. 5. 14.

9. Ingenioſa profecto eſt illa Hugonis Cardinalis ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*; facta obſervatio; Quærit enim quonam ſpectet illa à Davide inter tranſgreſſores terræ & alios inſinuata diſtinctio? Etenim poſt rebellium Angelorum, qui peccatores terræ non erant, quis eſt qui neſciat unicum & ſolum culpæ & peccati locum eſſe præſentem hanc vallem lacrymarum? ut proinde optime S. Bern. dicat: *Tuta habitatio Paradiſus*; nullum enim ſerpens antiquus in ſuperna aditum habere valet: cur igitur ait: *peccatores terræ*? Demum verò reſpondet: *Peccatores terræ dicit, ad differentiam peccatorum cœli, quæ magna eſt, quia Adam peccavit in terra, & veniam conſecutus eſt, Lucifer in templo & diabolus factus eſt, ſic & differunt peccata Laicorum & Clericorum, qui in Eccleſia peccare non formidant; Clerici ſunt peccatores cœli, quia in domo Dei peccant, unde admirative conqueritur Dominus Jer. 11. Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Porro D. Chryſologus peccata noſtra & hominum mundanorum ponderans, ait: *Ebrietas in alio crimen eſt, in ſacerdote ſacrilegium, quia alter animam ſuam necat vitio, ſacerdos Spiritum ſanctitatis extinguit.*

Hug. Card. ibi. Pſal. 118. v. 119.

S. Bern. Clerici velut in cœlum peccare cenſentur cum alii in terram peccent.

Jer. 11. 15.

S. Chryſol. ſer. 26.

10. Author operis Imperfecti hanc monſtroſitatem ſpecialiter deplorat, quod ſcilicet nonnumquam Laici longe videantur magis exemplares ipſis Eccleſiaſticis: *Vere*, inquit, *magna confuſio ſacerdotum, & omnium Clericorum, quando Laici inveniuntur fideliores ac juſtiores: quomodo autem non ſit confuſio, eſſe illos inferiores Laicis, quos etiam eſſe æquales magna confuſio eſt?* Enimvero Paſtorem grege ſuo meliorem non eſſe, nemo capere poteſt aut credere, res enim inſolita, imo inaudita foret, ſi ovis inſtar ſtolidus eſſet, & ductu atque cuſtodia ovis opus haberet. Audite hac de re loquentem S. Bernardum: *Quantum*, inquit, *diſtat inter Paſtorem & gregem, tantum debet diſtare inter Epiſcopum & plebem; Ille regit, iſte regitur, ille paſcit, iſte paſcitur, ut in ipſa forma & habitu uterque diſcernatur.* S. Carolus Borromæus poſtquam Mediolani Oblatorum congregationem inſtituiſſet ut iis mediantibus gregi ſuo de optimis ſacerdotibus proſpicere poſſet, inter alias quas illis tradidit inſtitutiones, hanc quoque poſt ſe ſcriptam reliquit: *Cum in locum aliquem mittuntur Oblati, præſtantiſſimi iſtius acti onus pondus & dignitatem animadvertentes, ſecum ipſi magis ac magis cogitent oportet; Clericos homines ex omni Chriſtianorum numero divinitus eſſe delectos, ut eum luminis tum ſolis facultatem atque vim erga alios omnes exercentes, cœleſtes illos ſapientiæ luce illuſtrent, atque è tenebris peccatorum ad claritatem divinæ gratiæ evocent.* Demum pro fine quo encomio S. Ambroſius in libro, quem *de dignitate ſacerdotali* conſcripſit, Eccleſiaſticos honorent, ea ſequentibus verbis audite: *Propago ſunt*, inquit, *ſanctificata, duces gregis Chriſti.*

Auth. Imp. hom. 1.

Similitudo paſtoris ad gregem.

S. Bern. in ſent.

Act. Eccl. Med. l. 4. inſtit. ad oblatos.

S. Ambr. c. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Varia afferuntur tonſuræ, ſive præciſionis capillorum & Coronæ clericalis myſteria.

THEMA.

Radetur Nazaræus ante oſtium Tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum. Num. 6. verſ. 18.

1. VEriſſimum ſemper eſt illud Apoſtoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*; ſiquidem ritus quo Nazaræis divino cultui conſecratis capilli præſcindebantur, illum præfigurabat ritum, qui in teſtamento novo adimplendus erat in illis, qui ſe Deo dedicaturi erant, eo præcipue tempore quo primum in Eccleſiaſticam Hierarchiam pedem ſubinferebant. Albinus Alcuinus Caroli Magni juſſu librum compoſuit de *divinis officiis* intitulatum, in quo primæ tonſuræ originem explicare volens, ita ſcribit: *Clericorum autem tonſura à Nazaræis fertur ſumpſiſſe exordium. Cum enim quis voto ſe obligaſſet, ut per jejunium atque aliarum rerum obſervantiam ſe affligeret, abſtinebat ſe ab omni quod inebriari, & ſtatum mentis evertere poſſet, eratque ſemper in templo; unde & Nazaræus, id eſt, ſanctus & Domino conſecratus vocabatur. Impletis autem voti ſui diebus, veniebat ad templum Domini, & offerebat pro eis, quæ lege præcipiebantur, radebatque capillos capitis ſui & barbæ, partemque pilorum in flamma altaris cremabat.* Idem quoque S. Iſidorus à Cardinali Baronio allegatus diu ante præfatum Albinum his verbis confirmat: *Tonſuræ, ni fallor, uſus*, inquit *à Nazaræis exortus eſt, qui prius crine ſervato, denuo poſt vitæ magnam continentiam, devotione completa caput radebant, & capillos in igne ſacrificii ponere jubebantur, ſcilicet ut perfectionem devotionis ſuæ Domino conſecrarent. Hujus exempli uſus ab Apoſtolis introductus eſt, ut qui divinis cultibus mancipati Domino conſecrantur, quaſi Nazaræi, id eſt, Sancti Dei crine præciſo innoventur.* In cujus confirmationem idem S. Iſidorus illum Ezechielis textum adducit, in quo Deus cap. 5. huic Prophetæ præcipit dicens: *Sume tibi gladium acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput tuum & barbam tuam*; Cujus præcepti S. Iſidorus hanc reddit rationem, *videlicet quia ipſe ſacerdotali genere Deo in miniſterio ſanctificationis ſerviebat.*

1. Cor. 10. v. 11.

Alb. Alc. l. de div. off. c. 35.

Unde tonſura clericalis initium.

Bar. an. 58. n. 122.

Ezech. 5. 1.

Quare tonſura illa injuncta.

Hoc

Hoc & Nazaræi, Priscillam & Aquilam in Actis Apostolorum primos fecisse legimus, Paulum quoque Apostolum, & quosdam discipulorum Christi. In Concilio Toletano V. ubi de origine primæ tonsuræ agitur, hæc verba leguntur: *Tonsura Ecclesiastica usus ab Apostolis fluxit, ut ait Rabanus de Instit. Clericorum c. 3. ut hi, qui divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaræi, id est, sancti Dei crinae præcisi innoventur.* Annales Ecclesiastici, ut idem refert Baronius authoritatis cujusdam S. Germani Constantinopolitani mentionem faciunt, in qua alia quædam primæ Tonsuræ insinuatur origo: *Duplex corona circumposita capiti sacerdotis capillorum significatione, imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri, qui cum missus esset ad prædicationem Domini & Magistri, ei tonsa est ab his, qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis, eique Christus Magister benedixit, & infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit.* Quod verò ad hujus tonsuræ mysteria attinet, horum varia à sacris Doctoribus conscripta reperio, quæ iisdem Ducibus & Magistris in præsenti Discursu examinare decrevimus.

Conc. Tol. 5. c. 6.

Bar. an. 18. n. 125.

2. In primis igitur rasura capillorum, prout ex Historia Ecclesiastica deducitur, protestatio quædam erat, qua se in obedientiam & obsequium illius, in cujus fiebat honorem, transiisse fatebantur. In cujus probationem de Benedicto II. legimus, quod una cum Clero comas Justiniani, & Heraclii filiorum Imperatoris solemniter receperit, ex hoc facto intelligens pios hosce Principes se tanquam reverentes & obedientes filios summo Pontifici & Ecclesiæ subjicere. De Carolo Francorum Principe pariter legitur, quod Pipinum filium suum ad Luitprandum miserit, ut Rex ille juxta usitatum morem capillos ejus reciperet, qui comam illi præscindendo, se illius declaravit Patrem. Unde colligitur, inquit Baron. quod is qui hoc modo capillos capitis sui alteri offerebat, se pariter illius declarabat esse & fore filium, è contra verò qui illos sibi oblatos recipiebat, nomine Patris nuncupabatur. In discursu præcedenti jam diximus Deum de Ecclesiasticis dicere: *separavi vos à cæteris, ut essetis mei*: & ideo tametsi omnes omnino Christi fideles, tamquam filii Deum veluti Patrem suum agnoscere & venerari eique obedire teneantur, ad hoc tamen præcipue obligantur illi, qui divino se cultui dedicarunt; Unde Deus dum illos ad suum servitium recipit, se illorum hæreditatem & patrimonium esse declarat: *Dominus pars hæreditatis mea.* Oblatio igitur & præcisio capillorum idem est, quod Deo se totaliter consecrare, ab ejus obedientia dependere, ejusque ministerio in perpetuum sese subjicere. In iisdem quoque Annalibus aliud quoddam mysterium insinuatur, nimirum: *Ut mancipata semel vita divino cultui, per capillorum oblationem eo signo sæpius iterato assiduè meminisse deberent, & quod solemniter semel præstitissent, sæpe repeterent.* Quia igitur capilli Clericis sæpius in anno præscinduntur aut abraduntur, tum ad coronam Clericalem renovandam, tum ad componendos & reformandos capillos ad modestiam, ideo consequenter singulis vicibus revocanda sunt ab illis in memoriam, mysteria & fines propter quos hic ritus & cæremonia sacra instituta fuit.

Bar. an. 684. n. 7.

An. 18. n. 229.

3. Alb. Alcuin. existimat quod ex quo S. Petrus primus coronam Clericalem portavit in capitis vertice, id ipsum ad imitationem coronæ spineæ Salvatoris nostri facere cœperit: *Fertur*, inquit, *B. Petrus primus hujusmodi tonsuram sibi fecisse ad similitudinem spineæ coronæ Domini.* Cui consonat quod paulo ante ipsum Venerabil. Beda, his verbis scripserat: *Neque ob id tantum in coronam attondemur, quia attonsus ita est Petrus, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita attonsus est: idcirco & nos, qui per eamdem passionem salvari desideramus, ipsius Passionis signum cum illo in vertice, summa videlicet corporis nostri parte gestamus.* Nos sacerdotes in sacrificio quod offerimus, sacrificium cruentum, quod Christus æternus sacerdos in altari crucis de semetipso obtulit, repræsentamus, & ideo specialis in nobis ratio est, cur signum hoc in capitis vertice portemus, quia nobis præ cunctis aliis memoranda est Passio Redemptoris, *Clerici maximè habere debent memoriam Passionis*, inquit Beda, S. Paulus postquam de sacrificiis, quæ sacerdos antiquus in figuram nostrorum offerebat, disseruisset, mox hisce nos verbis invitat: *Exeamus igitur ad eum extra castra improperium ejus portantes.* Etenim rasura capitis prout ea quadam S. Cypriani Epistola colligitur, indicium erat hominis vilis, abjecti, & scelerati, unde olim eos qui ad terræ fodinas condemnabantur in capite radere solebant: *Semitonsi capitis horrescit capillus*, id quod Baronius variis probat argumentis; ac proinde Vener. Beda ait: *Suo quemq; in capite per tonsuram perferre, ut se irrisiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre, ipso etiam frontispicio doceant, ut coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, semper expectare, proque hujus perceptione & adversa mundi & prospera contemnere designarent.*

Cur Petrus tonsuram gesserit.

Alb. Alc. ibid.

An. 18. n. 224.

Bed. de gest. ang. lib. 5. c. 22.

Hebr. 13. 13.

S. Cypr. ep. 77.

Beda ibi.

4. S. Isidorus nos per hoc signum externum commoneri existimat, ut vitiorum internorum in nobis extirpationem assidue continuemus. *Est autem Clericis*, inquit, *tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, & in anima agitur, scilicet ut hoc signo & religione vitia resecentur, & criminibus carnis nostra quasi crinibus exuamur, atque inde innovatis sensibus, ut comis rudibus enitescamus, exspoliantes nos juxta Apostolum, veterem hominem cum actibus suis, induentes novum qui renovatur in agnitione Dei, quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare.* S. Carolus Borrom. in pastorali quadam Epistola ad Clerum suum Mediolan. scripta, solicitudinem urget, quam Ecclesiastici habere debent, ut in exemplaritate vitæ & morum à sæcularibus sint separati. En ipsissima verba quibus sanctissimus Archiepisc. suos alloquitur: „ Quod verò majoris faciendum est, quodque à vobis in hac occasione vel maxime desidero, hoc est, ut scilicet huic rasuræ vera quædam conjuncta sit resolutio in praxim & executionem mittendi ea, quæ per hunc usum significatur. Parum enim nobis proderit, habitu exteriori à sæcularibus discretum esse, nisi etiam moribus à personis mundanis secernamur. In confusionem nostram & non in gloriam quodvis nobis cedet testimonium exterius dignitatis, nostræque vocationis præcellentioris, si demum in virtutibus multis illorum fuerimus inferiores. Parum refert segregatio & distinctio habitus, si in praxi & conversationibus sæcularibus & mundanis perseveraverimus. „

S. Isid. ibi.

Act. Eccl. Med. p. 7. car. 1062.

5. Albin. inter alia hujus tonsuræ mysteria, hoc quoque insinuat: *Ut Clerici à Laicis non solum differant habitu, verum etiam tonsura.* Porro Ecclesiastici variis titulis insigniuntur, qui omnes obligationem indicant, quia semper immaculati esse tenentur. *Clerici dicimur à Græco Cleros*, inquit Hugo de S. Vict. *quod hæreditas, sive sors interpretatur, quia de sorte esse Domini, & solum Deum in hæreditatem accipere elegimus.* Dictio illa, *Canonicus*, ut Cat-

Alb. Alc. ibi.

Hug. Vict. l. 1. de sac. t. 3. c. 34.

Carthuſianus notat, *appellatur à Canon, quod eſt regula; regula dicitur, quoniam regit, & recte vivendi dat formam: Clerici ergo vocantur Canonici, quoniam regularem ac rectam tenentur ducere vitam.* S. Bernardin. de Senis etymologiam hujus nominis, Sacerdos, ponderans, inquit: *Dicitur Sacerdos quaſi ſacrum dans, quia à Domino ſacra ſuſcipere debet, quæ & ipſe populo diſpenſet:* Juſtum vero eſt, ut qui Sanctitatis debet eſſe diſpenſator & ſator in aliis, ſanctitatem & ipſe in gradu excellenti poſſideat. Albinus de hac dictione, *Presbyter*, ſcribens ait: *Interpretatur autem Presbyter ſenior, quia eligebantur ætate pariter & morum gravitate perfecti, quia Deus in ordinandis mores magis & ſcientiam approbat, quam ætates.* In primo Tomo Conciliorum Epiſtola quædam Aniceti Papæ ad Epiſcopos Franciæ conſcripta reperitur, in qua illos dehortatur, ne comam alant; in cujus Epiſtolæ annotationibus dicitur: *Apoſtolica traditione ac conſtitutione in Eccleſiam derivatum eſt, ut eorum capita in modum ſphæræ tondeantur deſuper, qui à communi hominum vita recedentes, excultius vitæ genus ſectantur:* Cujus hæc ex S. Dionyſio Areopagita aſſignatur ratio; *Ut illa nudatione capitis ſignificetur vita aperta & pura, cui Eccleſiaſtici ſtudere debent.*

S. Bern. t. 1. a. 2. c. 2.

Alb. lib. de div. off. c. 34.

t. 1. conc.

S. Dion. Areop. ibi. tract.

6. Monet Eccleſiaſticus quod quicumque ſe ad ſerviendum Deo accingit, præparare ſe debeat ad vehementes communis inimici tentationes ſuſtinendas: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem*, atque ideo Deus noſter nobis de militibus ſuis proſpicit, qui nobis aſſiſtant & auxilientur: *Sicut omnis Eccleſia*, inquit Beda, *quæ per mortem ſui vivificatoris Eccleſia facta eſt, ſignum S. Crucis in fronte geſtare conſuevit, ut crebro Vexilli hujus munimine à malignorum ſpirituum defendatur incurſibus, & crebra hujus admonitione doceatur, ſe quoque carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigere debere, ita etiam oportet eos, qui gradum Clericatus habentes arctioribus neceſſe habent pro Domino ſe continentiæ funibus adſtringere, formam quoque coronæ, quam ipſe in Paſſione ſua ſpineam portavit in capite, ut ſpinas ac tribulos peccatorum noſtrorum exportaret, & auferret à nobis, ſuo quemque in capite per tonſuram perferre.* Porro fructus quem inde habituri ſumus, à S. Gaudentio nobis inſinuatur, ſcilicet glorioſa de inimicis noſtris victoria, qui proinde tonſuræ clericali ſequens attribuit epithetum dum illam vocat *Circulum victorialem. Pierius Valer. lib. 32. Hieroglyph.* de Lacedæmoniis refert, quod dum ad bella procedebant, capillos ſibi præſcindere ſoliti fuerint, ne inimici illos per comam capitis prolixiorem apprehendere & vincere poſſent; Ideo Apoſtolus 2. Tim. 2. poſtquam dixiſſet: *Labora ſicut bonus miles*, mox ſubjungit ℣ 4. *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*; quod idem eſt, ac ſi capillos ſuaſiſſet præſcindere nam capilli affectuum ad bona terrena ſymbola ſunt, quos ſi reſecaverimus, inimici noſtri non habebunt, unde nos apprehendere poſſint.

Eccl. 2. 1.

Ad ſerviendum Deo venienti accingere ſe debet ad tentationem.

S. Gaud. tr. 8.

2. Tim. 2. v. 3.

7. Iſidorus Coronæ quæ per tonſuram fit in capite aliam adducit rationem, dum ait: *Quod vero detonſo capite ſuperius, inferius circuli corona relinquitur, ſacerdotium, regnumque Eccleſiæ in eis exiſtimo figurari: Tiara enim apud Veteres conſtituebatur in capite ſacerdotis; hæc ex byſſo confecta rotunda erat, quaſi ſphæra media, & hoc ſignificabatur in parte capitis tonſi. Corona autem latitudo aurei circuli eſt, quæ Regum capita cingit. Utrumque itaque ſignum exprimitur in capite Clericorum, ut impleatur corporis etiam quadam ſimilitudine* quod ſcriptum eſt, *Petro Apoſtolo prædicente: Vos eſtis genus ſanctum, regale ſacerdotium.* In cujus confirmationem in Hiſtoria Eccleſiaſtica ita ſcribitur: *Ea quæ Principi Apoſtolorum deriſionis, & ignominiæ cauſa illata eſt infamiæ nota*, (de præfata tonſura loquitur,) *totum Eccleſiæ honori ceſſit. Et quid mirum, cum ipſa quoque pœnarum inſtrumenta pietas Chriſtiana in ampliſſimam gloriam commutare, & habere conſuevit in honore?* S. Carolus Borromæus in eadem Epiſtola paſtorali ſuos monet, ne ſibi per capillorum detonſionem & coronam clericalem quidquam de honore aut exiſtimatione adimi arbitrentur. Num forte, inquit, exterior habitus à Laicis diſtinctus, eos humiliores efficit, aut viliores? Imo vero potius in verum ſplendorem & gloriam noſtram cedit omne illud, quod nobis, ſeu potius populis, ad differentiam quæ eſt inter ſtatum ipſorum & noſtrorum, manifeſtandam deſervit, de qua nos Spiritus Sanctus per tot alias vias inſtruere ſatagit. Propter hanc enim inter alia coronam & tonſuram in capite deferimus: Propter hanc veſtes & habitus noſtri ab illorum veſtimentis tam multipliciter differunt, ut inde diſcamus differentia quoque eſſe debere ſtudia, converſationes, profeſſiones & omnia exercitia noſtra, ex quo poſt ſacerdotalem characterem ſuſceptum Deum in ſpecialem portionem & hæreditatem noſtram accepimus, & extra alios ſequeſtrari & ſelecti huic militiæ Eccleſiaſticæ adſcripti fuimus; ut ſimus populus peculiaris Divinæ Majeſtati in ſanctiſſimi cultus ſui miniſteria ſpecialiter conſecratus

Quare tonſura Clericalis ſit ſphærica. S. Iſid. ibid.

Bar. an. 30. n. 126.

Act. Eccl. Med. ibid.

8. In Concil. Toletano 4. authoritas quædam S. Hieronymi legitur quæ etiam 12. Q. 1. Canone, *Duo ſunt*; his verbis recenſetur: *Coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ in ſignum regni quod in Chriſto expectatur: raſio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio:* Hugo Cardinalis pariformiter ſuper Iſaiam ita ſcribit: *Clericus titulum habet in capite: ſcilicet tonſuram in ſignum abjectionis temporalium.* Cum enim capilli pars quædam corporis ſuperflua ſit, merito nobis bona terrena ſignificant, quæ nobis ad finem ob quem creati ſumus, minime neceſſaria exiſtunt. Hi illis qui militiæ Eccleſiaſticæ ſub vexillo Crucis Chriſti nomina ſua dederunt, præſcinduntur, ut per hoc doceantur, quod aſſidue à bonis temporalibus alieni vivere divinoque ſervitio totaliter applicati eſſe debeant. S. Auguſtinus ad præſens propoſitum ita ſcribit: *Caput radere, ſignat cogitationes terrenas & ſuperfluas à mente reſecare; quia ſicut pili non ſunt pars corporis, ſed quædam ſuperfluitas, procedens à corporis humore: ſic bona temporalia non ſunt nobis naturalia, ſed aliena & ſuperflua*; quam doctrinam ſacerdotibus applicando, ſubjungit: *unde Sacerdotes minimam partem capillorum in capite retinent, ut per eorum abraſionem ſe minimam terrenorum ſolicitudinem habere deſignent*, neque enim magnus inde fructus exſurgeret (verba ſunt S. Caroli Borromæi ad clerum ſuum Mediolan. tranſcripta;) ſi pili barbæ raderentur, mens vero plena maneret anxietatibus, curarumque temporalium moleſtis cogitationibus, quæ ſtudia profeſſioni noſtræ neceſſaria, & miniſteria animabus debita, nobiſque commendata, omnino impediunt. Et quidem hæ curæ ſæculares ſunt unicum id, quod nos in oculis populi ſæpe numero contemptibiles & exoſos reddit: hæ ſunt amaræ radices illæ, quæ poſtea in cordibus ſe dilatantes, ramos ſuos quaquaverſum extendunt, & amariſſimos vitæ, per omnia indiſciplinatæ, malorum exemplorum & ignorantiæ, nobis aliiſque nimium pernicioſæ fructus pro-

Conc. Tol. 4. c. 41.

Hugo Card. in c. 19. Iſa.

Tonſura ſignum eſt abjectionis temporalium.

S. Aug. tr. de contemp. ſæc. c. 9.

Act. Eccl. Med. ibi.

producunt. Dum vero inordinatis hisce affectibus locus indulgetur, mirum non est, si postea res divinæ non sapiant, si homo in oratione aridus in choro indevotus, ad perseverandum in Ecclesia & divinis officiis impatiens evadat, verbum DEI fastidiat, rerumque sacrarum studium exhorrescat. Hactenus sanctus ille Archiepiscopus.

9. Advertendum quoque est, quod Apostolus de summo Sacerdote, qui omnibus aliis Ecclesiasticis norma vivendi esse debet, loquens, expresse de illo dicat: *Constituitur in iis, quæ sunt ad Deum.* S. Augustinus illum Canticorum textum: *Dentes tui sicut greges tonsarum;* ponderans dicit: *Quid est dentes tui? Per quos loqueris. Dentes igitur Ecclesiæ, per quos loquitur Ecclesia. Quales dentes tui? Tamquam grex tonsarum, quare detonsarum? quia sarcinas sæculi deposuerunt.* Hugo de S. Vict. de tonsura clericali disserens, ait: *Capillos ante præcidimus, & ab eis sensuum instrumenta liberamus, ut hoc signo curarum illecebras, frequenter redeuntes, & cogitationes supervacuas à cordibus nostris resecare discamus.* S. Isidorus Pelusiota considerat, quod Aaron, & successores ejus, templum pro sacrificiis offerendis ingredientes, laneas abs se vestes abjicere, seque lineis induere debuerint, ac proinde, subdit, vestes has *Arcani aliquid continentes fuisse, atque illud significantes: Externos tumultus ìum de memoria deponendos esse; nam qui res sacra causa ad Deum accedit, nihil alienum, nec ullam rerum ex materia constantium sarcinam secum afferre potest;* nam ut S. Ambrosius ait; *Hæc est vera Sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio charissimorum, ut suis etiam se abneget, qui servire DEO gestit.*

Hebr. 5. v. 1.
S. Aug. in Ps. 44.
Cant. 4. 2.
Hug. Vict. ibid.
S. Isid. Pel. l. 1. ep. 45.
S. Ambr. de fug. sæc. c. 2.

10. In annotationibus super Epistolam Aniceti Papæ ad Episcopos Franciæ, de mysteriis coronæ clericalis, hæc scripta reperio, nimirum hanc servire; *ut significetur, regale esse Christi Sacerdotium, cujus gubernationes tali coronâ redimitas esse opertéat; vel etiam ut significetur, Ecclesiasticum animum, qui est in homine sicut vertex in capite, debere esse nudatum à vitiis, spoliatum affectu superfluitatum, ac demum apertum, & expeditum ad divinas inspirationes facile percipiendas.* Quod ultimum mysterium, optime illi consonat, quod in eodem proposito Hugo de S. Victore scribit, dum ait: *Summitatem capitis in modum coronæ radimus, ut mentem, quæ nostrum superius est, ad superna contemplanda, & desideranda liberam habere doceamur.* Hoc etiam fine S. Sylvester Papa, omnes septimanæ dies ab Ecclesiasticis, feriæ titulo nominari præcepit: *Sabbati, & Dominici dies nomine retento, reliquos hebdomadæ dies, feriarum nomina distinctos, ut jam ante in Ecclesia vocari cœperant, appellari voluit, quo significaretur, quotidie Clericos abjecta cæterarum rerum cura, uni Deo prorsus vacare debere.* S. quoque Mater Ecclesia disposuit, ut quotidie ante Canonem hæc verba proferamus: *Sursum corda.* S. Augustinus versum illum: *Laudate Dominum de cælis,* explicans ait: *Primò de cælis dicit, postea de terra: Nos adhuc in imo sumus, sed dum cogitamus, quomodo illic laudetur Deus, cor ibi habeamus: Et non sine causa audimus: sursum corda, ut levemus cor sursum, ne putrescat in terra.* Ex sequenti S. August. protestatione, quantum is, absque ulla ad alia distractione, ministerio suo intentus fuerit, clare deducitur; dicit enim: *Ob diversas curas, quas nostræ servitutis necessitas habet, vix mihi paucissimæ guttæ temporis stillantur, quas aliis rebus si impenderem, contra officium meum mihi facere videor.* S. Greg. ab altaris ministerio repellebat omnes, qui à quovis sæculi negotio alieni non essent; Dicit enim, *qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi sunt, quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant, vivunt: nequaquam student sæcularia fugere, sed mutare.*

Diversæ rationes tonsuræ clericalis.
In annot. ep. Aniceti t. 1. concil.
Hug. Vict. ibid.
In lect. S. Sylv.
S. Aug. in Ps. 148.
S. Aug. ep. 235.
S. Greg. l. 7. ep. 11.

DISCURSUS. III

ARGUMENTUM.

Ecclesiastici solum Deum, qui hæreditas ipsorum est, præ oculis habere debent, curareque ut se à mundanis negotiis, bonisque terrenis avertant, divinumque servitium ex motivo lucri temporalis, vel alterius cujuslibet humani respectus intuitu, nequaquam persolvant.

THEMA.

Dominus pars hæreditatis meæ. Psal. 15. ℣. 5.

1. Ecclesia singulari cum mysterio ordinavit, ut, qui militiæ Cleri Ecclesiasticæ nomina sua consignant, dum prima tonsura initiantur, se aliam hæreditatem, quam Deum non prætendere manifeste declarent, dicentes: *Dominus pars hæreditatis meæ: dixi Domino, Deus meus es tu:* quia Ecclesiastici à negotiis mundi segregati, vivere, cultuique & ministerio sacro totaliter applicati esse debent: Unde in oratione quadam, quam Episcopus in hac functione recitat, inter alia dicit: *Oremus Dominum nostrum Jesum Christum pro his famulis suis, ut donet eis Spiritum S. qui à mundi impedimento, ac sæculari desiderio corda eorum defendat.* Hug. Card. in Psal. 15. scribens, & prædicta thematis verba explicans, dicit: *Nota, quod iste versus proprius est Clericorum, unde dicunt istum, quando accipiunt benedictionem Coronæ; quasi dicerent: Nolumus de cætero habere hæreditatem in terra, sed solum Deum.* Hæc à bonis terrenis animi alienatio in pluribus locis antiquæ legis præfigurata fuit; Sic enim in Deuteronomio legimus: *Separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & staret coram eo in ministerio; quamobrem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis: quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus.* In ejusdemque libri cap. 18. idem repetitur, cum dicitur: *Non habebunt sacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hæreditatem cum reliquo Israel. ibid. ℣. 2. Dominus enim ipse est hæreditas eorum, sicut locutus est illis.* In libro Iosue c. 13. totius terræ promissæ divisio, omnibus aliis tribubus facta, accurate describitur, tandem verò idem caput his verbis clauditur: *Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi.* Sciendum quoque est, quod Deus in libro Numeror. c. 18. postquam Aaroni, & posteris ejus protestatus fuisset, quòd deinceps in progressu sæculorum in divino ejus cultu ministraturi essent, mox subjecerit: *In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hæreditas tua, in medio filiorum Israel.* Circa quæ verba Olesster inquit, *considera, quare Dominus noluerit, te partem & sortem cum fratribus habere. Nonne ut liberius ministerio ejus vacares, & operibus templi semper præsto esses? Quid te ergo implicas hujusmodi negotiis, cum tibi hoc solum negotium curæ esse deberet?* Idem quoque Doctor super cap. 18. Deut. hunc solum finem fuisse scribit, ob quem Deus Sacerdotibus & Levitis, ne in divisione hæreditatis, cum aliis tribubus concurrerent ut scilicet ab omnibus expediti, Dei servitio toti se manciparent, nec ab illo ullatenus diverterentur: *Sed quid nunc quasi Sacerdotibus negotiatius? nihil ferè nisi temporalia curant; & qui deberent sua propter Deum* negli-

In Pont. Rom. Ecclesiasticorum hæreditas solus Deus esse debet.
Hugo Card. ibid.
Exemplum Levitarum Deut. 10. v. 2. 9.
Deut. 18. 1.
Jos. 13. 33.
Num. 18. v. 20.
Olesst. ibid.
Olesst. in c. 18.

negligere, aliena ambire non cessant. Unde bene Procop. notat, Deum Ecclesiasticos pari loco cum vulgo haberi noluisse, ideoqne ait: *Separatum est ab aliis genus sacrum, non ministerii ratione tantum, sed etiam spei differentia.* Oleast. ad illa verba: *Dominus pars hæreditatis meæ*, se reflectens, personas divino cultui dedicatas, his verbis alloquitur: *Magna dignatio Domini, si tamen eam sacerdos cognoscat, quòd velit Dominus Deus tuus esse pars tua & hæreditas tua. Quid non habebis, si Deum habeas?* Ubi etiam locum illum S. Cypriani adducit: dicentis: *Mirum valde est, quod te solo sit DEUS tuus contentus, neque velit aliam præter te hæreditatem habere, tu verò eo non contentus, ad terrenas inhias divitias, & hæreditates; sufficiat tibi quæso DEUS tuus, sicut tu sufficis DEO tuo.*

Procop. in Gloss. n. 18.
Oleast. in c. 18. Num.
S. Cypr.

2. Inter alia impedimenta, quæ olim à ministerio sacro homines excludebant, unum erat, si gibbosi essent: *Non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus . . . si fuerit gibbosus;* 1. Cor. 10. 11. *omnia autem in figura contingebant.* Qui enim gibbosus est, vultu in terram versus inclinatur, & caput suum cum difficultate cœlum versus erigere potest; ex eadem igitur ratione, qui bonis temporalibus nimium affixi sunt ad ministrandum in tabernaculo nequaquam sunt idonei, nam ut S. Thomas de Villanova ait: *Non admittitur gibbosus, id est, ad terrena inclinatus & curvus.*

Lev. 21. 17. 18, 20.
S. Th. de Villan. conc. 2. de S. Aug.

3. Ex quo, ut superius discursu I. diximus: Ecclesiastici per oculos designantur, meritò S. Hilarius ait: *Ingenti periculo Sacerdotes, qui Ecclesiæ oculi sunt, negotiis sæculi occupantur;* quantum enim oculorum lumen modicum quid pulveris, non obfuscat, & offendit? Pari itaque proportione, perniciosa est Sacerdotibus quævis minima, ad bona hæc temporalia, & terrena, inordinata adhæsio. *Dominus pars hæreditatis nostræ,* & ideo *justum est*, inquit Hugo Cardinalis, *ut, qui cœlestia tractant, nihil in terra possideant;* adducitque illam S. Pauli authoritatem, in qua Timotheum suum monet, dicens: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.* Idem quoque Cardinalis alibi impossibile esse monet, ut uno eodemque tempore, & Deum & mundum hæreditatis loco possideamus: Dicit enim, *Nec potest esse, ut quis & Dominum, partem suam habeat, & in terra similiter portionem teneat:* nam ut dicit Hieronymus: *Dominus cum istis infimis pars fieri dedignatur*, unde Matthæi sexto Dominus dicit: *Non potestis DEO servire, & Mammonæ.*

S. Hil. in Ps. 138.
Hug. Card. in c. 18. Deut.
2. Tim. 2. v. 4.
In c. 18. Num.
Matth. 6. v. 24.

4. Observandum proinde est, quod, ut S. Ioannes notat, priusquam Redemptor noster Apostolos in ultima cœna ordinaret Sacerdotes, de illis loquens, præmiserit dicens: *De mundo non sunt:* quasi dicere vellet; tametsi illi, qui ad sublime hoc ministerium eliguntur, homines sint, tales tamen esse debent, ac si extra mundum viverent.

Joan. 17. 16.

5. Hugo Cardinalis planetam Sacerdotalem, quæ præcipuus Sacerdotis habitus est, considerans, inquit: *Sacerdos Evangelicus induitur casula, quæ modicum habet foramen in medio, per quod caput egreditur cum amictu, ex omni tamen parte est rotunda, & significat æternorum contemplationem per rotunditatem.* Psalmista olim dicebat: *Lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi;* omnes quidem Dei servi sumus, specialiter verò Sacerdotes, qui per votum divino ejus cultui consecrati sunt, qui proinde ad cor in bona æterna elevandum invitantur. S. Augustinus ait: *Rectè admonet membra sua, ut sursum corda habeant; Audiant ergo, & faciant, levent ad illum, quod malè est in terra: ibi enim non putrescit cor, si levetur ad Deum;* eodem quoque loco argumentum quoddam format, quod non sine rubore nostram arguit negligentiam, dicit enim: *Frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares ad superiora; frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere; frumentum levares ad superiora? Cor potius leva in cœlum.* Omnes nos Sacerdotes eo fine consecrati sumus, ut tractemus, & custodiamus *frumentum electorum;* justum igitur est, ut oculos, & corda nostra ad cœli granarium dirigamus.

Planeta Sacerdotalis significatio. Hug. Card. in c. 2. Apoc.
Psal. 85. v. 4.
S. Aug. ibid.

6. S. Carolus Borrhomæus suo tempore præcipit, ut, quotquot Subdiaconatus ordine initiari volebant, Primò per mensem continuum sua facerent exercitia spiritualia, & generalem totius vitæ præmitterent professionem, eligendo sibi in Ducem & patrem spiritualem virum religiosum prius ab Archiepiscopo approbatum. In alio quoque loco, ubi de modo quo Clericus continere se debet, differit, & hæc verba scribit: *Sciat id in officio suo positum esse, ut, cum vel in officiis divinis obeundis, vel in frequentandis Ecclesiis, quod debet, tempus consumpserit, si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum sæcularium colloquiis, prophanisque actionibus, sed in divinarum literarum studiis, ac in cœlestium rerum contemplationibus, & sanctis, piisque officiis traducat.*

Act. Eccl. Med. p. 4. c. 468.
S. Caroli Borromæi saluberrima ordinatio.
Ibi par. 1. conc. prov. 4. cap. 170.

7. Deus olim in veteri Testamento ordinavit, ut omnia sibi offerentur primogenita, tàm de hominibus, quàm de pecoribus, ita tamen, ut certâ quadam monetæ specie redimi possent; Verumtamen Levitas nullo, quantocumque etiam pretio, redimi volebat, idque non quia illos nihili faceret, quin potius per hoc se illos summo in pretio habere demonstrabat, quasi dicere vellet; Levitæ redimendo nulla potest reperiri æquivalens moneta, vel etiam, per hoc illis indicare volebat, quod, sicut ipse per nullum qualecumque pretium ad illis renunciandum induci poterat, ita quoque justum sit, ut ipsi pro nulla re hujus vitæ se permittant induci ad ipsi renunciandum; Unde apud Ezechiel, conqueritur, dicens: *Violabant me . . . propter pugillum hordei, & fragmen panis;* per hoc quoque quod pro Levita nullam admittere volebat redemptionem vel lytrum, insinuare iisdem voluit, sa illos velle totaliter divino servitio suo addictos esse, absque eo quod se ad quamcumque aliam rem terrenam diverterent.

Primogeniti Levitarum nullo pretio redimi poterant.
Ezech. 13. v. 19.

8. Ieremias Propheta inter alias lamentationes, hanc capite quarto adducit, *quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii?* Ubi per hos Sanctuarii lapides sicut & per aurum, sacri altaris ministri sine dubio intelliguntur, unde Glossa ait: *Hi Sacerdotes Christi & ministri altaris sunt.* Sed cur hos lapidea dispergi dicit: *In capite omnium platearum? Filii Sion incliti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea?* Nimirum in capite platearum emitur, venditur, negotia tractantur; mundanique homines continuo oberrant, ac proinde ecce tibi causam, cur Ecclesiastici bonum nomen amittant, alios scandalizent, & à sua vocatione deficiant, quia videlicet divino servitio minime sunt intenti, sed potius in mundi hujus negotia, & lucra ultro se ingerunt. Unde S. Gregorius ait: *Aurum quippe obscuratum est, quia Sacerdotum vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba; color optimus est mutatus, quia ille Sanctitatis habitus, per terrena*

Thren. 4. 1.
Cur Ecclesiastici tam viles habeantur
S. Greg. h. 17. in Ev.

&

& abjecta opera ad ignominiam despectionis venit: dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum: ecce jam pene nulla est saculi actio, quam non Sacerdotes administrent: in capite omnium platearum dispersi sunt, quia & jacent per ministerium operis, & honorari volunt de imagine Sanctitatis.

Similitudo cum Nazaræis.

9. Idem quoque Ieremias de Nazaræis, qui per votum divino cultui se consecrabant, prout in Lege Evangelica facimus nos Sacerdotes, in eodem capite his verbis lamentatur, dicens: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores*: at verò protinus subjungit: *denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti &c.* quænam verò hujus tam scandalosæ & perniciosæ metamorphoseos causa fuit? Hæc exprimitur, dum confestim additur *in plateis*: Ecclesiastici enim, qui cordi suo hæc verba insculpta non habent: *Dominus pars hereditatis mea*, qui unicum consiliorum & vocationis suæ finem, & scopum, servitium Dei non statuunt à statu suo tantopere degenerant, ut agnosci non possint, ideoque ab omnibus contempti, & ludibrio habeantur, innocentiæ suæ candorem in plateis, id est, in lucris mundanis amittunt, penitusque evanescunt.

Thren. 4. 7. & 8.

10. Idemmet Propheta cap. 10. his verbis lamentatur: *Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt.... non est qui extendat ultra tentorium meum &c.* At verò quænam erat desolationis hujus tabernaculi, quod Ecclesiam præfigurabat, præcipua ratio? hanc Propheta exprimit, dum immediate subjungit, dicens: *Quia stultè egerunt Pastores, Dominum non quæsierunt.* Etenim de majori parte eorum, qui DEI cultui se dedicarunt, timendum est, ne verificetur, quod Apostolus ad Philippenses scribit, dicens: *Omnes enim qua sua sunt quærunt, non qua sunt Jesu Christi*; oculum suum non ad DEI servitium, nec ad lucrum animarum, multo minus Gloriæ divinæ propagationem, sed ad præeminentiam, regimen aliorum, ad emolumenta & reditus opulentos defixum habent.

Jer. 10. 20.

Ibid. v. 21.

Phil. 2. v. 21.

11. Doctor Angelicus illa Apostoli considerans verba: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis; qua sunt ad Deum*; sequens unicuique Sacerdoti exhibet documentum: *Dicit autem assumptus, quia debet excellere alios. Pro hominibus constituitur, id est, pro eorum utilitate*: pro interesse, pro fructu atque utilitate in Sacerdotes uncti, & ad presbyterium promoti sumus. *Non enim constituitur propter gloriam, non propter cumulandas divitias.* Sed prô dolor! eamdem nos hodie sanguineis meritò lachrymis deploremus oportet miseriam, & abusum, cui quondam suis pariter temporibus in hæc verba ingemuit S. Bernardus: *Quis eâ intentione gradus Ecclesiasticos, & ministeria Sanctuarii quærit, ut sine curis seculi, in sanctimonia corporis, & cordis, accedat ad Deum, & suam pariter, & proximorum operetur salutem, orationis studio deditus, & verbo prædicationis?*

Hebr. 5. v. 1. S. Th. ibid.

S. Bern. in decl. Defectus Ecclesiasticorum.

12. Insignis quidam Author, eos, qui sub Clericali labaro, divitiarum accumulandarum, beneficiorum consequendorum, aut dignitatum, honorumque, graduum conscendendorum intuitu, & motivo militant, nullo animarum salutis, cultusq; divini habito respectu, à Tentatore infernali supra pinnaculum templi, ut præcipitentur, astruit sublimatos, quos S. Petrus pariter indigitavit, dum ait: *Neq; ut dominantes in Cleris, neq; turpis lucri gratia.*

1. Petr. 5. v. 2. & 3.

13. S. Isidorus Hispalensis in hac fragili ambitionis cymba, plurimos naviculæ S. Petri nauclerus auctumat navigare, inquiens: *Plerique Sacerdotes sua magis utilitatis causa, quam gregis præesse desiderant; nec ut prosint, Præsules fieri cupiunt, sed magis ut divites fiant, & honorentur, suscipiunt sublimitatis culmen, non pro pastorali regimine, sed pro solius honorifica ambitione, atque abjecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem.*

S. Isid. l. 3. senten. c. 35.

14. Rupertus Abbas hunc in finem, illam Salvatoris nostri, turbis factam, penitius considerat reprehensionem: *Venistis ad me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.* Eam namque iis appropriat Clericis, qui non divini servitii, sed suorum amore ductuque temporalium fructuum, ambiunt, suscipiuntque Ecclesiastica ministeria. *Dicit eis*, verba sunt dicti Authoris, *tam acriter, quàm sapienter; Amen, Amen dico vobis, venistis ad me, non quia vidistis signa; ac si dicat; vos utique non me, sed mea diligitis; non quod ego sum, sed quod est sub me, quæritis, non mei, sed mensa mea vos estis amici. Manducatis ex panibus meis, & sufficit vobis, saturati estis? Non enim justitiam esuritis, sed solo ventre ducimini: Et hac est beatitudo vestra, totaque saturitas; Ingredi pompaticè domum Domini, comedere agnum de grege, & vitulos de medio armenti.*

Rup. Abb. l. 6. c. 6. in Joan.

Quidam Clerici fiunt, non ut Deo serviant, sed sibi suisque commoditatibus.

15. Tales utique numquam cum regio Vate asserunt: *Dominus pars hereditatis mea*, à quorum cœtu longe se alienissimum declaravit S. Augustinus, dum ait: *Possidebo mecum hereditatem ipsum Deum, eligant sibi alii partes, quibus fruantur, terrenas, & temporales, portio Sanctorum Dominus æternus est.* Qui idem S. Ecclesiæ Doctor illa Psalmistæ verba (*Funes ceciderunt mihi in præclaris*:) in hunc pariter scopum contorquens, ait: *Limites possessionis mea in tua claritate tamquam sorte ceciderunt, velut possessio Sacerdotum, & Levitarum DEUS est.*

S. Aug. in Ps. 15.

Psal. 15. 6.

16. Ingeniosam Origenes, Pharaonis inter Deique veri Sacerdotes instituit distinctionem, illorum, quam in Ægypto obtinebant, à terreno tributo, hæc in verba adducens exemptionem: *Vis scire, quid intersit inter Sacerdotes Dei, & Sacerdotes Pharaonis? Pharao terras concedit Sacerdotibus suis, Dominus autem sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis: Ego sum pars vestra. Observate ergo, qui hac legitis omnes vos Domini Sacerdotes, & videte, qua sit differentia Sacerdotum; ut forte, qui partem habent in terra, & terrenis cultibus, ac studiis vacant, non tam Domini, quàm Pharaonis Sacerdotes esse videantur.* Quam perniciosissimam Ecclesiæ infelicitatem, & miseriam B. Petrus Damianus suis pariter temporibus deflevit, quando omnes ad Clericatum, temporalium bonorum, fructuumque motivo, & stimulo aspirare dolens, Gregorio Sexto in hæc verba scribit: *Pro peccatis nostris, Clerici digni Episcopatus officio in nostris partibus non inveniuntur*; cujus defectus hanc immediate subnectit causam, *omnes quærunt qua sua sunt, non qua Jesu Christi.*

Distinctio inter Sacerdotes Pharaonis, & veri Dei.

Orig. h. 16. in Gen.

S. Petrus Dam. l. 1. Ep. 2.

17. Profectò Sacerdotes antiqui, cum Ecclesiasticis Evangelicæ legis comparati, horum nimiam cupiditatem, avaritiam, & ad terrena inclinationem nimium quantum confundunt, & condemnant, licet illi solum tauros, pecora, panes, & incensum tractarint, hi veri Filium DEI quotidie manibus suis contrectent. De Sacerdotibus veteris Legis, in libris Machab. dicitur: *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri; Sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle; ubi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum.* Circa quæ verba S. Ambrosius ita scribit: *Non illis studio fuit aurum defodere, argentum*

Confunduntur præsentes Sacerdotes, à Sacerdotibus veteris Legis.

2. Macc. 1. v. 19.

S. Amb. l. 3. c. 18. de offic.

tum abſcondere, quod ſervarent poſteris ſuis, ſed inter extrema ſua, honeſtatis curam habentes ſacrum ignem ſervandum putarunt, ne eum vel impure contaminarent, vel defunctorum ſangnis extingueret, vel deformium ruinarum acervus aboleret. Abierunt itaque in Perſidam ſola religione libere, quoniam ea ſola illis per captivitatem extorquere nequivit. Unde hi Sacerdotes vere de numero eorum erant, qui non ad terrena bona, nec ad lucra, quæ ex cultu ſacro derivantur, ſed ſolum ad religionem, & Dei honorem reſpiciebant. S. Carolus in inſtructione ordinandorum, à parentibus, qui filios ad Clericatum offerebant, quo fine ad id moverentur, requiri volebat; unde ait: *Docebit, quâ intentione offerant, non rei familiaris agenda cauſa, non quæſtus aviditate, non familiæ ſuæ ſuſtentandæ ſtudio, non honorum cupiditate, non ambitione, neque denique rei alterius cujusvis humanæ affectu, ſed ea ſolum cauſa, ut Deo, Eccleſiæque ſerviant*, unde Eccleſiaſtici S. Simeonem ſenem imitari debent, de quo ſcribitur: *Venit in Spiritu, in templum*; Status enim clericalis ex inſtinctu Spiritus S. non verò ex aliorum finium humanorum motivo, inchoandus, & profitendus eſt.

(*Act. Eccl. Med. par. 4. pag. 648.*)

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De ſanctitate in miniſtris ſacris requiſita, quæ, licet ipſis ad emundandas aliorum ſpurcities ſint deſtinati, exinde tamen minime maculatur.

THEMA.

Vos autem genus electum, gens ſancta, 1. Pet. 2. ℣. 9.

1. S. Petrus electus à Christo ſummus Sacerdos, de Sacerdotio loquens, in ejus laudem dicit, quod ſit *Genus electum, gens ſancta*; ubi Gloſſa ait: *Dicuntur vocati ab eo, qui ſanctus eſt, ut ſancti ſint*. Certum quidem eſt, quod gradus ſublimior, vel altior dignitas Sacerdotio dari nequeat; Sed à Sancto Ephrem audiamus, qualenam ſit onus, quod ſibi annexum habet; Inquit enim hic Sanctus: *Magnus ſanè gradus eſt Sacerdotium, ſi immaculatum peragatur*; eminens enim hic gradus cum vita immaculata conjunctus ſit, oportet. Unde ſanctus & Seraphicus Franciſcus, tametſi Seraphinorum amore ſuccenſus ſemper exarſerit, attamen ad gradum ſacerdotalem, ob ſummam ejus reverentiam & reſpectum tranſire non præſumpſit: unde, in ſermone quodam, in ejus opuſculis recenſito, hæc ad Sacerdotes directa verba leguntur: *Patres Reverendi Dei familiares & domeſtici eſtis, & illius pane veſcimini, veſtram agnoſcite dignitatem, devotionem preferte, contemplationi inſiſtite, Spiritus Sanctus ſit veſtri intellectus lumen, veſtræ voluntatis flamma.*

(*Gloſſa. Sublimitas & dignitas ſtatus Sacerdotalis.* — *S. Ephr. c. 3. de tim. Dei.* — *In append. opuſc. S. Franciſc. ſerm. 2.*)

2. Ex ſequenti textu S. Pauli clare deducitur, quod & ipſe Sacerdotes ſanctos vocare non dubitarit, ſiquidem in principio Epiſtolæ ſecundæ ad Corinthios ita ſcribit: *Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui ſunt in univerſa Achaia.* Ubi S. Hieronymus per hos ſanctos Sacerdotes interpretatur, dicens: *Hi Sancti poſſunt accipi Sacerdotes, qui primò ponuntur invocantes Dominum.*

(*2. Cor. 1. v. 1.* — *S. Hier. ib.*)

3. In lege ſcripta hæc ceremonia & ritus ex ſpeciali Dei juſſu introductus fuit, ut Sacerdotes oleo ſacro ungerentur, qui abinde in Eccleſiam pariter tranſibit. Unde Levitici cap. 7. dicitur; *Hæc eſt unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini*; ſed quodnam obſecro hujus olei eſt myſterium? Dici quidem poteſt, hunc liquorem miſericordiæ, charitatis, & manſuetudinis eſſe ſymbolum, quæ ſunt Eccleſiaſticorum propriæ virtutes; At verò aptius idipſum ad præſens propoſitum Oleaſter exponit, dicens: *Si hominibus ute debet Deus, eos primò inunctos oleo ſuo eſſe oportet, ut non odorem noſtrum, ſed ſuum Dominus in eis odoretur*, Ecce quanto zelo Deus miniſtrorum ſuorum ſanctitatem proſequatur, & urgeat, tametſi enim omnes fideles conari debeamus, ut *Chriſti bonus odor ſimus* in omni loco &c. ſpecialiſſime tamen hunc odorem ab illis requirit, qui altare cingunt, & in Tabernaculo, & Sanctuario ejus deſerviunt.

(*Lev. 7. v. 35. Unctionis ſacerdotalis inſtitutio & myſterium.* — *2. Cor. 2. v. 15.*)

4. In libro Numerorum cap. 26. Deus eorum juſſit fieri catalogum, qui à viginti annis & ſupra, ad arma gerenda & tractanda idonei erant: *Numerate* inquit ſacer Textus, *omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis & ſupra, ... cunctos qui poſſunt ad bella procedere*. In eodem capite, poſt Levitarum enumerationem hæc verba leguntur: *Fuerunt ... omnes, qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſupra: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſrael, nec eis cum cæteris data poſſeſſio eſt*, In quo textu ultima porrò verba optime intelliguntur, ſiquidem per illa inſinuatur, quod DEUS miniſtros ſuos promiſcue cum cætero vulgo commiſceri noluerit, ſed potius voluerit à multitudine eſſe ſeparatos; at verò quodnam in eo latet myſterium, quod numerentur etiam illi, qui unum ſolum vitæ menſem numerare poterant; eos tamen, qui militiæ nomen dant, habere debeant viginti annos & ſupra? Eandem quæſtionem Oleaſter his verbis movet: *Quid eſt hoc Domine, quod prophanos jubeas ſupputari a filio viginti annorum, & ſupra, & Levitas a filio menſis, neque vis eos inter ſæculares ſupputari?* Moxque ad difficultatem reſpondet, illamque in propoſiti noſtri favorem reſolvit, dicens: *Ut nos doceas, quid interſit inter miniſterium tuum & miniſterium mundi. Paucis homo eget, ut mundo ſerviat, multis verò ut ſerviat Deo ſuo. A pueritia diſcendum eſt, qualiter Deo ſervias*; Induenda enim eſt puerilis innocentia bonitaſque, & puritas infantiæ comparanda eſt, ne ei omnino indigne miniſtretur; diſciplina Eccleſiaſtica à primis annis ediſcenda eſt, ut ſervi Dei tanto digniores evadant.

(*Num. 26. v. 2.* — *Ibid. v. 62.* — *Oleaſt. ib.*)

5. Poſtquam divina juſtitia filios Aaronis, Nadab & Abiu eò quod thuribula ſua profano implesſent igne, acriter caſtigaſſet, ad Moyſem fratrem ejus converſos, eidem dixit: *Hoc eſt, quod locutus eſt DOMINUS: ſanctificabor in iis, qui appropinquant mihi.* Ex quibus verbis dubium ſubnoſcitur, ſcilicet, quomodo Sanctus Sanctorum dicere poſſit; *Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi*; quâ enim ratione fieri poteſt, quòd Sacerdotes & Miniſtri ſacri, ipſiuſmet DEI ſanctitatem adaugeant? nimirum per hoc indicare voluit, Eccleſiaſticos, qui DEO ſemper vicinius appropinquant, tali debere eſſe ſanctitate præditos, ut, ſi fieri poſſet, magis magiſque ab illis ſanctificari vellet: *Sancti eſtote*, inquit, *quoniam ego ſanctus ſum*. Hoc enim Chriſtus æternus Sacerdos innumeros Sacerdotum lateribus admovit ſtimulos, ut majora ſemper ſanctitatis incrementa ſibi comparare ſatagunt. Libri ſacri, Canones, Concilia, ſacra Scriptura, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, continuò prædicant, & urgent, ut Sacerdotes irreprehenſibiles ſint & immaculati; Loca ſacra, quæ iis in cuſtodiam data ſunt, oratoria, Eccleſiæ, altaria, vaſa, & veſtes ſacræ, ſacrificia, Sacramenta ritus, & ceremoniæ, unctio chriſmatis, oblatio, quam quotidie præ manibus habent, de qua hæc verba proferunt: *Hoſtiam puram, Hoſtiam ſanctam, & immaculatam, panem ſanctum vitæ æternæ*; Hæc inquam omnia

(*Levi. 10. v. 3.* — *Scriptura, Concilia, hiſtoria urgent Eccleſiaſticorum ſanctimoniam.*)

cal-

ealcar illis addunt, ut fint fancti; unde fanctus Petrus jnre merito de iis dixit, quod *fint gens sancta.* Origenes de Miniftris altatis differena, inquit: *Denique & ipse Agios in Græca lingua quasi extra terram esse significas, quicumque eum se consecravit DEO; meritò extra terram, extra mundum videbitur, super terram igitur ambulantes, conversationem in cælis habeamus.* Sanctus Joannes Chryfostomus de Sacerdotio agens, propositionem quamdam tradit, magnopere ad hoc intentum ponderandam: *Necesse est Sacerdotem sic esse purum, ac si in cælis ipsis collocatus, inter cælestes illas virtutes medias staret.*

Orig. h. 11. in Lev.

S. Chrys. l. 3. de sacer.

6. In libro Levitici, capite octavo, DEUS Moysi ceremonias præscripsit, quibus eum Aaronem fratrem fnum ad Pontificatum promovere debebat; Inter cæteras verò hæ præcipue notanda venit, quà dicitur. ℣. 4. *Congregatâ.... omni turbâ ante fores Tabernaculi*; quæ enim necessitas esse poterat, ut universa Synagoga ad hanc functionem obeundam congregaretur? Origenes ait: *Puto, quòd hoc sit colligere omnes animi, & in unum congregare virtutes, ut cum sermo de sacerdotalibus Sacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intenta sint; nihil in eis sapientia, nihil scientia, nihil desit industria, sed adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum, ut quid sit Pontifex, quod unctio, quæ indumenta ejus, consistens intra sacrarium cordis sui, possit advertere.* At verò idem Author aliam rationem non moralem, sed litteralem assignat; eur DEUS Sacerdotem magnum publice, & in totius populi conspectu consecrati voluerit; nimirum, *ut sciant omnes, & certi sint, quia, qui præstantior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium*, adducitque textum illum [Sa]ncti Pauli ad Timotheum, dicentis: *Oportet .... illum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt.* Sanctus Hieronymus hac de re ad Oceanum ita scribit: *Qui irreprehensibilis est, non solum à domesticis, sed ab alienis consono ore laudatur. Alieni & extra Ecclesiam sunt Judæi, Heretici, atque Gentiles. Talis ergo sit Pontifex Christi* (id quod de quocumque alio Sacerdote astrui potest) *ut, qui religioni detrahunt; vitæ ejus detrahere non audeant.*

Ritus, quibus Moyses Aaron ad Pontificatum evexit. Lev. 8. v. 4.

Orig. h. 6. in Lev.

1. Tim. 3. v. 7.

S. Hier. ad Ocean.

7. Moyses, Aaron, & filios ejus priusquam vestibus sacerdotalibus indueret, abluere consueverat, sicque mundatos in totius sistere populi conspectu, dicente Scripturâ: *Cumque lavisset eos, vestivit &c.* In hoc igitur Moysi Origenes legem adumbraram sustinet, utpote cui lex data fuit, & ut eam promulgaret, imperatum; Lex itaque vestit, ungit, & consecrat Aaronem & filios ejus; quia exacta divinæ legis observantia, Sacerdotem divino sacroque ministerio dignum reddit, & augustum. *Lex est, quæ te lavat* (verba sunt Authoris) *ipsa sordes tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex quæ Sacerdotes consecrat. Considerate diligenter ordinem; primo lavat, postea verò induit; non potes indui, nisi ante lotus fueris; lavamini ergo & mundi estote, & auferte nequitias ab animabus vestris. Quomodo te lavare potest Moyses, frequenter audisti, sæpe enim diximus, quod Moyses in Scriptura pro lege ponatur; sicut in Evangelio dictum est: Habent Moysen & Prophetas, audiant illos. Lex ergo Dei, quæ te lavat, ipsa sordes tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex, quæ Sacerdotes consecrat.*

Lev. 8. 6. 7. Orig. ib.

8. Sanctus Dionysius Areopagita summi Sacerdotis manuum ablutionem ita nostro mysteriose applicat proposito: *Astans coram signis sanctissimis Pontifex manus lavat, cum honestissimo Sacerdotum ordine, quod quidem juxta Salvatoris eloquium, is, qui totus lotus est, nullâ aliâ nisi summitatum, extremitatumque suarum lotione indigeat*; quemadmodum nos Sacerdotes sacrificium oblaturi, extremitates tantummodo abluimus digitorum cujus hanc idemmet Areopagita assignat rationem, *eos enim, qui ad Sacramenta cælestia conficienda procedunt, eâ oportet esse munditiâ, ut ipsas quoque animæ extremas imagines purgatas habeant, sicque ad reverenda mysteria (quantum fas est) similitudine puritatis accedere.* Alter Dionysius, scilicet Carthusianus, aliam insinuat quam Sacerdos vitæ immaculatæ traducendæ, virtutumque sanctitatis, & meritorum obtinendorum haber obligationem; Ait enim: *Purè, ac virtuosè obligati sunt vivere, quatenus de plenitudine virtuositatis suæ, & de suorum abundantia meritorum proximis suis, tam vivis, quàm mortuis, sic valeant communicare, ac subvenire* Aliam pariter essentialem ejusdem hanc Sanct. Augustinus rationem adducit, *oportet manum mundam esse, quæ pollutis vasis maculas debet purgare, ne polluta, deterius possit coinquinare, cum sordida sordidum tractat.* q. d. Ecclesiastici puris, mundisque manibus niteant oportet, quia ad purificandas, atque eluendas aliorum animas à DEO electi sunt: lutum equidem contrectans, sordes, & immunditias alienorum peccatorum purgant, & emundant, ipsi nihilominus puri, sancti, atque immaculati persistere debent, & possunt; ita ut ne vel minimum, ne per umbram quidem, contrahant, abstersi pulveris atomum.

S. Dion. Areop. c. 3. par. de sit. Eccl. Hier.

Dion. Cart. de vita sacer. art. 3.

S. Aug. ser. 36. ad fra.

9. Non equidem sine causa Sacerdotibus Salvator lucis attribuit epithetum, dicens: *Vos estis lux mundi*; quia Sol suos quidem radios super stagnantes aquas, & sterquilinia extendit, attamen absque ulla candoris lucis suæ infectione aut macula; Ita pariter Sacerdotes, quantumvis millenas abluant in alienis conscientiis, peccatorum sordes & immunditias; numquam tamen corda propria, vel minimo impuritatis nævo inficere debent. Erat olim in antiqua lege prohibitum cum leprosis commercium, & tamen Sacerdotibus se præsentare debebant, unde CHRISTUS decem illis leprosis ait: *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Verum inquies, ex quo DEUS tantam in altaris sui ministris requirebat munditiem & puritatem, non solum spiritualem, sed & corporalem; eur non multò magis contagiosam hanc cum leprosis communicationem, ipsis quoque Sacerdotibus prohibuit? Nimirum omnia in figura contingebant illis, Lepra enim peccatum præfigurabat, hæc autem lepra ad pedes Sacerdotum mundatur, in quibus DEUS tantam exigit & supponit virtutem, ut scabiem hanc nullum illorum umquam contrahere posse præsumat, & ideo illos elegit, ut illam mundarent, & sanarent in aliis; Et certe si nos Sacerdotes in exercitio audiendarum confessionum cum integra rectitudine procederemus, DEUS utique faceret, ut, dum alios purificamus, nos ipsi nullo umquam contagio corriperemur. Sanctus Carolus in Concilio quodam provinciali, Sacerdotes his verbis monet, dicens: *At illud non modo prohibemus, sed divina contestatione obsecramus, Ecclesiastici ordinis homines; eos præsertim, qui in sacerdotii gradu constituti sunt, quive animarum curam gerunt, ut, quos in vitiorum face versari animadverterint, cautè, & sapienter studeant à flagitiis deterrere, & ad virtutem cohortari, eosdemque in scelerum gurgite laborantibus opem ferre, verbis, consiliis, exemplis, atque ita quidem, ut, dum illos juvare conantur, se familiaritate non inquinent.* Per quotidianam videmus experientiam, quod, quando Sacerdotes ratione muneris, quo fun-

Matth. 5. v. 14.

Cur Christus sacerdotes vocet lux mundi.

Luc. 17. v. 14.

Lepra quid præfigurabat.

tum abscondere, quod servarent posteris suis, sed inter extrema sua, honestatis curum habentes sacrum ignem servandum putarunt, ne eum vel impure contaminarent, vel defunctorum sanguis extingueret, vel deformium ruinarum acervus aboleret. Abierunt itaque in Persidem sola religione liberi, quoniam ea sola illis per captivitatem extorqueri nequivit. Unde hi Sacerdotes vere de numero eorum erant, qui nuo ad terrena bona, nec ad lucra, quæ ex cultu sacro derivantur, sed solum ad religionem, & Dei honorem respiciebant. S. Carolus in instructione ordinandorum, à parentibus, qui filius ad Clericatum offerebant, quo fine ad id moverentur, requiri volebat; unde ait: *Docebit, quâ intentione offerant, non rei familiaris agenda causa, non quæstus aviditate, non familia sua sustentanda studio, non honorum cupiditate, non ambitione, neque denique rei ulterius cujusvis humana affectu, sed ea solum causa, ut Deo, Ecclesiaque serviant*, unde Ecclesiastici S. Simeonem locem imitari debent, de quo scribitur: *Venit in Spiritu, in templum*; Status enim clericalis ex instinctu Spiritus S. non verò ex aliorum finium humanorum motivo, inchoandus, & profitendus est.

Act. Eccl. Med. par. 4. pag. 148.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De sanctitate in ministris sacris requisita, qua, licet ipsis ad emundandas aliorum spurcities sint destinati, exinde tamen minime maculatur.

THEMA.

Vos autem genus electum, gens sancta, 1. Pet. 2. ℣. 9.

1. S. Petrus electus à Christo summus Sacerdos, de Sacerdotio loquens, in ejus laudem dicit, quod sit *Genus electum, gens sancta*; ubi Glossa ait: *Dicuntur vocati ab eo, qui sanctus est, ut sancti sint.* Certum quidem est, quod gradus sublimior, vel altior dignitas Sacerdotio dari nequeat; Sed à Sancto Ephrem audiamus, qualenam sit onus, quod sibi annexum habet; Inquit enim hic Sanctus: *Magnus sanè gradus est Sacerdotium, si immaculatum peragatur*; eminens enim hic gradus cum vita immaculata conjunctus sit, oportet. Unde sanctus & Seraphicus Franciscus, tametsi Seraphinorum amore succensus semper exarserit, attamen ad gradum sacerdotalem, ob summam ejus reverentiam & respectum transire non præsumpsit: unde, in sermone quodam, in ejus opusculis recensito, hæc ad Sacerdotes directa verba leguntur: *Patres Reverendi Dei familiares & domestici estis, & illius pane vescimini, vestram agnoscite dignitatem, devotionem praferte, contemplationi insistite, Spiritus Sanctus sit vestri intellectus lumen, vestra voluntatis flamma.*

Glossa. Sublimitas & dignitas status Sacerdotalis.

S. Ephr. t. 3. de sum. Dei.

In append. opusc. S. Francisc. serm. 1.

2. Ex sequenti textu S. Pauli clare deducitur, quod & ipse Sacerdotes sanctos vocare non dubitarit, siquidem in principio Epistolæ secundæ ad Corinthios ita scribit; *Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater Ecclesia Dei, qua est Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui sunt in universa Achaia.* Ubi S. Hieronymus per hos sanctos Sacerdotes interpretatur, dicens: *Hi Sancti possunt accipi Sacerdotes, qui primò ponuntur invocantes Dominum.*

2. Cor. 1. v. 1.

S. Hier. ib.

3. In lege scripta hæc ceremonia & ritus ex speciali Dei jussu introductus fuit, ut Sacerdotes oleo sacro ungerentur, qui abinde in Ecclesiam pariter transibit. Unde Levitici cap. 7. dicitur; *Hac est unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini*; sed quodnam obsecro hujus olei est mysterium? Dici quidem potest, hunc liquorem misericordiæ, charitatis, & mansuetudinis esse symbolum, quæ sunt Ecclesiasticorum propriæ virtutes; At verò aptius idipsum ad præsens propositum Oleaster exponit, dicens: *Si hominibus nos debet Deus, eos primò inunctos oleo suo esse oportet. ut non odorem nostrum, sed suum Dominus in eis odoretur.* Ecce quanto zelo Deus ministrorum suorum sanctitatem prosequatur, & urgeat, tametsi enim omnes fideles conari debeamus, ut *Christi bonus odor simus* in omni loco &c. specialissime tamen hunc odorem ab illis requirit, qui altare cingunt, & in Tabernaculo, & Sanctuario ejus deserviunt.

Levit. 7. v. 31. Unctionis sacerdotalis institutio & mysterium.

2. Cor. 2. v. 15.

4. In libro Numerorum cap. 26. Deus eorum jussit fieri catalogum, qui à viginti annis & supra, ad arma gerenda & tractanda idonei erant: *Numerate* loquitur sacer Textus, *omnem summam filiorum Israel à viginti annis & supra . . . cunctos qui possunt ad bella procedere.* In eodem capite, post Levitarum enumerationem hæc verba leguntur: *Fuerunt . . . omnes, qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini, ab uno mense & supra: quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum cateris data possessio est.* In quo textu ultima porrò verba optime intelliguntur, siquidem per illa insinuatur, quod DEUS ministros suos promiscue cum cætero vulgo commisceri noluerit, sed potius voluerit à multitudine esse separatos; at verò quodnam in eo latet mysterium, quod numerentur etiam illi, qui unum solum vitæ mensem numerare poterant; cum tamen, qui militiæ nomen dant, habere debeant viginti annos & supra? Eamdem quæstionem Oleaster his verbis movet: *Quid est hoc Domine, quod prophanos jubeas supputari à filio viginti annorum, & supra, & Levitas à filio mensis, neque vis eos inter saculares supputari?* Moxque ad difficultatem respondet, illamque in propositi nostri favorem resolvit, dicens: *Ut nos doceas, quid intersit inter ministerium suum & ministerium mundi. Paucis homo eget, ut mundo serviat, multis verò ut serviat Deo suo. A pueritia discendum est, qualiter Deo serviat*; Induenda enim est puerilis innocentia bonitasque, & puritas infantiæ comparanda est, ne ei omnino indigne ministretur; disciplina Ecclesiastica à primis annis ediscenda est, ut servi Dei tanto digniores evadant.

Num. 26. v. 2.

Ibid. v. 62.

Oleast. ib.

5. Postquam divina justitia filios Aaronis, Nadab & Abiu eò quod thuribula sua profano implessent igne, acriter castigasset, ad Moysem fratrem ejus conversus, eidem dixit: *Hoc est, quod locutus est DOMINUS: sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi.* Ex quibus verbis dubium suboritur, scilicet, quomodo Sanctus Sanctorum dicere possit; *Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi*; quâ enim ratione fieri potest, quòd Sacerdotes & Ministri sacri, ipsiusmet DEI sanctitatem adaugeant? nimirum per hoc indicare voluit, Ecclesiasticos, qui DEO semper vicinius appropinquant, tali debere esse sanctitate præditos, ut, si fieri posset, magis magisque ab illis sanctificari vellet: *Sancti estote*, inquit, *quoniam ego sanctus sum.* Hoc enim Christus æternus Sacerdos innumeros Sacerdotum lateribus admovit stimulos, ut majora semper sanctitatis incrementa sibi comparare satagunt. Libri sacri, Canones, Concilia, sacra Scriptura, Historiæ Ecclesiasticæ, continuò prædicant, & urgent, ut Sacerdotes irreprehensibiles sint & immaculati; Loca sacra, quæ iis in custodiam data sunt, oratoria, Ecclesiæ, altaria, vasa, & vestes sacræ, sacrificia, Sacramenta ritus, & ceremoniæ, unctio chrismatis, oblatio, quam quotidie præ manibus habent, de qua hæc verba proferunt: *Hostiam puram, Hostiam sanctam, & immaculatam, panem sanctum vita aterna*; Hæc inquam omnia

Levit. 10. v. 3.

Scriptura, Concilia, historia urgent Ecclesiasticorum sanctimoniam.

cal-

calcat illis addunt, ut sint sancti; unde sanctus Petrus jure merito de iis dixit, quod *sint gens sancta.* Origenes de Ministris altaris disserens, inquit: *Denique & ipse Agios in Græca lingua quasi extra terram esse significat, quicumque eum se consecravit DEO; meritò extra terram extra mundum videbitur, super terram igitur ambulantes, conversationem in cœlis habeamus.* Sanctus Joannes Chrysostomus de Sacerdotio agens, propositionem quamdam tradit, magnopere ad hoc intentum ponderandam: *Necesse est Sacerdotem sic esse purum, ac si in cœlis ipsis collocatus, inter cœlestes illas virtutes medius staret.*

Orig. h. 11. in Lev.

S. Chrys. l. 3. de sacer.

6. In libro Levitici, capite octavo, DEUS Moysi ceremonias præscripsit, quibus eum Aaronem fratrem suum ad Pontificatum promovere debebat; Inter cæteras verò hæc præcipue notanda venit, quà dicitur. ℣. 4. *Congregatá.... omni turbâ ante fores Tabernaculi*; quæ enim necessitas esse poterat, ut universa Synagoga ad hanc functionem obeundam congregaretur? Origenes ait: *Puto, quod hoc sit colligere omnes animi, & in unum congregare virtutes, ut cum sermo de sacerdotalibus Sacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intenta sint; nihil in eis sapientia, nihil scientia, nihil desit industria, sed adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum, ut quid sit Pontifex, quid unctio, quæ indumenta ejus, conferens intra sacrarium cordis sui, possit advertere.* At verò idem Author aliam rationem non moralem, sed litteralem assignat; cur DEUS Sacerdotem magnum publicè, & in totius populi conspectu consecrari voluerit; nimirum, *ut sciant omnes, & certi sint, quia, qui præstantior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium*, adducitque textum illum Sancti Pauli ad Timotheum, dicentis: *Oportet .... illum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt.* Sanctus Hieronymus hac de re ad Oceanum ita scribit; *Qui irreprehensibilis est, non solum à domesticis, sed ab alienis consono ore laudatur. Alieni & extra Ecclesiam sunt Judæi, Heretici, atque Gentiles. Talis ergo sit Pontifex Christi* (id quod de quocumque alio Sacerdote astrui potest) *ut, qui religioni detrahunt; vitæ ejus detrahere non audeant.*

Ritus, quibus Moysis Aaron ad Pontificatum evexit. Lev. 8. v. 4.

Orig. h. 6. in Lev.

1. Tim. 3. v. 7.

S. Hier. ad Ocean.

7. Moyses, Aaron, & filios ejus priusquam vestibus sacerdotalibus indueret, abluere consueverat, sicque mundatos in totius sistere populi conspectu, dicente Scripturâ: *Cumque lavisset eos, vestivit &c.* In hoc igitur Moysi Origenes legem adumbratam sustinet, utpote cui lex data fuit, & ut eam promulgaret, imperatum; Lex itaque vestit, ungit, & consecrat Aaronem & filios ejus; quia exacta divinæ legis observantia, Sacerdotem divino sacroque ministerio dignum reddit, & augustum. *Lex est, quæ te lavat* (verba sunt Authoris) *ipsa sordes tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex quæ Sacerdotes consecrat. Considerato diligenter ordinem; primo lavat, postea vero induit; non potes indui, nisi ante lotus fueris; lavamini ergo & mundi estote, & auferte nequitias ab animabus vestris. Quomodo te lavare potest Moyses, frequenter audisti, sæpe enim diximus, quod Moyses in Scriptura pro lege ponatur; sicut in Evangelio dictum est: Habent Moysen & Prophetas, audiant illos. Lex ergo Dei, quæ te lavat, ipsa sordes tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex, quæ Sacerdotes consecrat.*

Lev. 8. 6. 7. Orig. il.

8. Sanctus Dionysius Areopagita summi Sacerdotis manuum ablutionem ita nostro mysteriosè applicat proposito: *Astans coram signis sanctissimis Pontifex manus lavat, cum honestissimo Sacerdotum ordine, quod quidem juxta Salvatoris eloquium, is, qui totus lotus est, nullâ aliâ nisi summitatum, extremitatumque suarum lotione indigeat*; quemadmodum nos Sacerdotes sacrificium oblaturi, extremitates tantummodo abluimus digitorum cujus hanc idemmet Areopagita assignat rationem, *eos enim, qui ad Sacramenta cœlestia conficienda procedunt, eâ oportet esse munditiâ, ut ipsas quoque animæ extremas imagines purgatas habeant, sicque ad reverenda mysteria (quantum fas est) similitudine puritatis accedere* Alter Dionysius, scilicet Carthusianus, aliam insinuat quam Sacerdos vitæ immaculatæ traducendæ, virtutumque sanctitatis, & meritorum obtinendorum habet obligationem; Ait enim: *Purè, ac virtuosè obligati sunt vivere, quatenus de plenitudine virtuositatis suæ, & de suorum abundantia meritorum proximis suis, tam vivis, quàm mortuis, sic valeant communicare, ac subvenire* Aliam pariter essentialem ejusdem hanc Sanct. Augustinus rationem adducit, *oportet manum mundam esse, quæ polluti vasis maculas debet purgare, ne polluta, detersus possit coinquinare, cum sordida sordidum tractat.* q. d. Ecclesiastici puris, mundisque manibus niteant oportet, quia ad purificandas, atque eluendas aliorum animas à DEO electi sunt: lutum equidem contrectant, sordes, & immunditias alienorum peccatorum purgant, & emundant, ipsi nihilominus puri, sancti, atque immaculati persistere debent, & possunt; ita ut ne vel minimum, ne per umbram quidem, contrahant, absterti pulveris atomum.

S. Dion. Areop. c. 3.

par. de 10. Eccl. Hier.

Dion. Cart. de vita sacer. art. 3.

S. Aug. ser. 36. ad fra.

9. Non equidem sine causa Sacerdotibus Salvator lucis attribuit epithetum, dicens: *Vos estis lux mundi*; quia Sol suos quidem radios super stagnantes aquas, & sterquilinia extendit, attamen absque ulla candoris lucis suæ infectione aut macula; Ita pariter Sacerdotes, quantumvis millenas abluant in alienis conscientiis, peccatorum sordes & immunditias; numquam tamen corda propria, vel minimo impuritatis nævo inficere debent. Erat olim in antiqua lege prohibitum cum leprosis commercium, & tamen Sacerdotibus se præsentare debebant, unde CHRISTUS decem illis leprosis ait: *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Verum inquies, ex quo DEUS tantam in altaris sui ministris requirebat munditiem & puritatem, non solum spiritualem, sed & corporalem; cur non multò magis contagiosam hanc cum leprosis communicationem, ipsis quoque Sacerdotibus prohibuit? Nimirum omnia in figura contingebant illis, Lepra enim peccatum præfigurabat, hæc autem lepra ad pedes Sacerdotum mundatur, in quibus DEUS tantam exigit & supponit virtutem, ut scabiem hanc nullum illorum umquam contrahere posse præsumat, & ideo illos elegit, ut illam mundarent, & sanarent in aliis; Et certe si nos Sacerdotes in exercitio audiendarum confessionum cum integra rectitudine procederemus, DEUS utique faceret, ut, dum alios purificamus, nos ipsi nullo umquam contagio corriperemur. Sanctus Carolus in Concilio quodam provinciali, Sacerdotes his verbis monet, dicens: *At illud non modò prohibemus, sed divina contestatione obsecramus, Ecclesiastici ordinis homines; eos præsertim, qui in sacerdotii gradu constituti sunt, quive animarum curam gerunt, ut, quos in vitiorum fæce versari animadverterint, cautè, & sapienter studeant à flagitiis deterrere, & ad virtutem cohortari, eisdemque in scelerum gurgite laborantibus opem ferre, verbis, consiliis, exemplis, atque ita quidem, ut, dum illos juvare conantur, se familiaritate non inquinent.* Per quotidianam videmus experientiam, quod, quando Sacerdotes ratione muneris, quo

Matth. 5. v. 14.

Cur Christus sacerdotes vocet lux mundi.

Luc. 17. v. 14.

Lepra quid præfigurabat.

funguntur, ad satisfaciendum vocationi & debito, quo aliis obstricti sunt, se cum recta intentione inter medias occasionum & periculorum flammas insinuant, Deus illis assistat, nec umquam permittat, ut periclitentur.

Prov. 14. v. 4. 10. In libro Proverbiorum dicitur: *Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.* Quæ verba ad propositum nostrum hoc modo declarata reperio: qui boves non habet, stabulum semper mundum, & nitidum invenit; qui verò illos non possidet, tametsi stabulum fimo plenum habeat, granarium tamen suum frugum manipulis, semper magis adauget, quia hæc animalia terram arant & excolunt, suisque excrementis impinguant, Sic quoque

Similitudo. qui vitam agit quietam, contemplationi deditam, atque ab omni humano commercio alienam, prout sancti Eremitæ faciebant, conscientiam quidem in se molestam, turbulentam, & ex prophanis, & obscœnis phantasmatibus immundam, non experitur: At verò, qui curam habet animarum, & rationem ministerii sui ad conservandum cum hominibus mundanis, per quævis loca discurteodum, atque ad aliorum sordes in confessione auscultandum obstringitur; tametsi cavere non possit, quin nonnumquam suggestiones, sæpe etiam motus carnales in se experiatur; puritatem tamen conscientiæ suæ propter hoc non amittit, quia cum ei DEUS resistendi gratiam conferat, animas, quæ pretiosissimus DEI thesaurus sunt, eidem lucratur, sibique apud DEUM majorum meritorum, eminentiorumque gratiæ graduum lucrum comparat, Sic enim licet Sanctus Paulus de semetipso

2. Cor. 12. v. 7. dicat: *Datus est mihi stimulus carnis meæ*; non tamen propter hoc DEI amicitiam amisit, quin potius in eadem firmior persistendo, stimulumque vincendo majoris perfectionis & sanctitatis lucrum sibi acquisivit, ideo paulò post dicit: *Virtus in infirmitate perficitur*, quia indifferenter cum omnium hominum genere conversando, *omnibus omnia factus est, ut CHRISTO lucrifaceret*; copiosam illam messem collegit, de qua sancta Ecclesia dicit: *Universum mundum Beati Pauli Apostoli prædicatione docuisti*, quam certè consecutus numquam fuisset, si in raptibus ad cœlum usque empyreum semper perseverasset.

S. Ambr. ep. 6. ad Irenæum. 11. Sanctus Ambrosius, veri dignique Sacerdotis prototypon hanc ejusdem requirit, præscribitque bonitatem, & innocentiam, in quadam epistolarum suarum, ita inquiens: *Vides, nihil in Sacerdotibus plebejum requiri, nihil populare, nihil commune cum multitudine? sobriam à turbis gravitatem, seriam vitam, singulare pondus dignitatis sibi vendicat dignitas sacerdotalis, quomodo enim potest observari à populo, qui nihil habet secretum à populo, dispar à multitudine, quid enim in te miretur, si sua*

Imago sacerdotis. *in te recognoscat? si nihil in te aspiciat, quod ultra se inveniatur? si, quæ in se erubescit, in te quem reverendum arbitratur, offendat? Supergrediamur igitur plebejas opiniones, & strata quadam gregalis conversationis, & quæramus nobis viam, sinaccessam sermonibus insolentium.*

Cant. 1. v. 16. 12. Sanctus Bernardus illa sponsæ verba (*tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina*) ita ad nostrum accommodat propositum, dum

S. Bern. serm. 46. in Cant. sponsæ nomine Ecclesiam intelligens, ait; *Laquearia vero, quæ à tignis firmiter pendent, domos insigniter ornant; puto, bene institutis Cleri, mansuetos & disciplinatos mores, riteque administrata officia designare.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes, ut suo digné correspondeant ministerio, virtutibus & perfectione ornati sint, & præfulgeant, oportet.

THEMA.

Sacerdotes tui induantur justitiam, Ps. 131. v. 9.

1. **V**Enustissimos Sacerdotum ornatus, ditissimas Presbyterorum vestes Psalmista perfectionem, & virtuosæ sanctæque vitæ asserit esse in præsenti integritatem, dum inquit: *Sacerdotes &c.* Circa quæ verba Glossa discurrit: *Evangelici* Gloss. ib. *Sacerdotes diversis virtutibus adornantur, hæc sunt ornamenta, quæ DEUS exigit*, meminerimus utique illius Sancto Joanni factæ visionis, quando Filium DEI in medio septem candelabrorum aureorum, per quæ septem Asiæ Episcopi designabantur, conspexit fulgentem; caput & capillos candidæ instar lanæ præ se ferebat, siquidem *caput ejus & capilli* Apoc. 1. *erant candidi tamquam lana alba*; cujus candoris v. 4. mysterium explicans Richardus Victorinus per Rich. Vict. hujusmodi lanam repræsentare autumat, requisi- pag. 2. lib. 1. tam in Ecclesiasticis vitæ innocentiam, atque can- Sacerdotes dorem, quemadmodum enim lana alba aptissima esse debent est quibuscumque aliis recipiendis coloribus: ita, velut lana & status sacerdotalis ad quatumcumque virtutum candida. receptionem quam maximè dispositus sit oportet, juxta illud Apostoli præceptum: *Quæcumque sunt* Phil. 4. *vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcum-* v. 8. *que sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bona fama, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.*

2. Increata Sapientia, quæ omnia *in pondere, numero & mensura* disposuit, è numerosissimo Israëlitico populo aliquos in summum designatum Sacerdotium, miraculosum adhibuit virgæ Aaronicæ signum, dum prius arida, & sicca confestim florescere cœpit; sed ecce in processu modum: *Invenit germinasse Virgam Aaron in domo Levi: & tur-* Num. 17. *gentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis,* v. 8. *in amygdalas deformati sunt.* Numquid sufficisset aridi fructificatio ligni absque vigore? Norate successum; primò namque virga dicitur sicca, exinde verò, suas producere gemmas, & flores, tandem dilatatis foliis apparuisse amygdalas; in eo namque docemur omnes, per varios virtutum, & non minorum dumtaxat, majorumq; Ordinum gradus, ad Sacerdotium nobis conscendendum fore juxta Ps. 83. v. 8. illud Psalmistæ assertum: *Ibunt de virtute in virtutem: videbitur DEUS Deorum in Sion*; meritò equidem in Sion, ibi namque templum fabricatum erat.

3. Sacerdotum insinuat obligationem hujusmodi Sanctus Ambrosius, dum ita quemcumque exhortatur Sacerdotem: *Exerceat te pietas ad justi-* S. Amb. l. *tiam, continentiam, mansuetudinem, ut fugias ju-* 1. de offic. *venilia opera, confirmatus, & radicatus in gratia*; c. 16. quia idem Sanctus in alio quodam sermone, cui Tom. 5. titulus (*populum, quod non frequentet Ecclesiam*, redarguit) sacerdotes apibus assimilat, inquiens: *Benedixit examina Sacerdotum, qui sicut apes de* Sacerdotes *divinarum Scripturarum flosculis suavia mella con-* apibus comficiunt, *& quidquid ad medicinam pertinet anima-* parantur. *rum oris sui arte componunt. Rectè comparantur apibus Sacerdotes, quia sicut apes castitatem corporis præferunt, cibum vitæ cœlestis exhibent, aculeum legis exercent; puri enim ad Sanctificationem, suaves ad refectionem, severi sunt ad ultionem.* De iisdem apibus Plinius ait: Quod fugant *rores melleos* Plin. l. 16. *è cœlo cadentes*; Ita pariter Sacerdotes rorem cœli c. 8. imbibendo, suaque corda cœlestibus inspirationibus impediendo, mentem denique suam in oratione & contemplatione elevando aliis mel spiritus

devo-

d votionis,& gratiæ communicant. Verumtamen ad nostrum propositum notare quoque possumus, quod sicut apes mel ex variis floribus colligunt, ita quoque Sacerdotes, & omnes, qui divino sunt cultui consecrati, ex variis virtutibus, quibus adornati sunt, mel perfectionis veræque sanctitatis componere debent.

2. Tim. 3. 17. Singularis in sacerdote perfectio requiritur.

4. Sanctus Apostolus Paulus ad Timotheum scribens, ait: *Perfectus sit homo, ad omne opus bonum instructus.* Per hunc hominem Dei autem Sacerdos potest intelligi, qui, ut suo loco videbimus, quid divinitatis in se continet, in hoc igitur potius quam in aliis perfectio minimè vulgaris exigitur: *ad omne opus bonum sit instructus*, id est, *ad perfectionem*, ut exponit Sanctus Hieronymus. Idem Apostolus in Epistola prima ad eumdem Timotheum de dotibus & virtutibus, quas habere debet Episcopus disserens, ait: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse*: Circa quæ verba D. Chrysost. ait: Hoc unico verbo genus omne virtutis expressit: *Itaque qui sibi vel levis culpæ conscius est, malè profectò facit, cum rem appetens, qua indignum se per opera fecit, non enim decet hujusmodi regere, sed potius regi. Eum quippe, qui regendos alios suscipit, tanta decet gloriâ virtutis excellere, ut instar Solis cæteros veluti stellarum igniculos in suo fulgore obscuret. Debet hujusmodi vitam habere immaculatam, atque compositam, ut omnes in illum, & in ejus vitam veluti in exemplar aliquod excellens intueantur.* Et quidem Sanctus Carolus Borromæus vitam hanc immaculatam, & perfectam in Sacerdotibus etiam exterius in conspectu populi in quovis actu relucere desiderabat, ut vel sic omnibus in ædificationem essent & exemplum, ita enim loquitur: *In omni incessu, statu, gestu, vultu, ordinem suum Sacerdos & Clericus profiteatur, omnis Clericalis vitæ actione religiosi animi mores exprimens, qui in Ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent.*

S. Chrysost. hom. 10 in 1. ad Tim.

Act. Eccl. Med. syn. di. 4. decr. 39.

Similitudo virgæ Aaronis cum Ecclesiasticis.

5. Virga Aaronis, ut Sacerdotem à Deo electum præfiguraret, non solùm germinare & florere, sed etiam fructificare, fructusque maturos edere visa fuit: *sed omnia in figura contingebant*; Deus enim, *qui omnia in sapientia fecit*; per hoc nobis insinuare voluit, Ecclesiasticis nequaquam sufficere debere, quod sanctè vivendo, bonum sui odorem edant, nisi etiam sanctitatis effectus evidenter in ipsis appareant: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Unde Lyranus ait: *Germinat bonitate conscientia, frondet veritate doctrina, floret celebritate fama, & fructificat sanctitate vita, & ideo sibi debetur dignitas vita sacerdotalis.* In Concilio quodam Burdigalensi ad propositum nostrum hæc notabilia verba leguntur: *Quanta sit in eligendis Ecclesiæ Dei Sacerdotibus & ministris adhibenda cura, & solicitudo, cum ex optima gubernanda domus ratione dignoscitur, cujus si fundamentum nutet, totum ædificium ruat necesse est; tum ex Apostoli verbis, qui virtutes Clero attribuentes, quæ ad angelicam planè accedunt puritatem, facile comprobatur, & quidem si onus angelicis humeris formidandum planè discutiatur, Sacerdotem Dei ex millibus seligendum esse comperiemus.*

Matth. 5. v. 16.

Lyr. ibi in mor.

Concil. Burd. an. 1624. de ord. c. 6.

1. Cor. 4. v. 1. 2.

6. Sanctus Apostolus Paulus in epistola prima ad Corinthios ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei; Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Porrò quis fidelis hic divinorum mysteriorum dispensator sit, ex eo facile deducere possumus, quod idem Sanctus Apostolus in Epistola secunda ad eosdem Corinthios scribit, dum ait: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ à dextris & à sinistris.* Unde Divus Chrysostomus, de gradu sacerdotali scribens, Sacerdotem omnium virtutum compendium *plenam utique absolutionem* esse debere dicit. Sanct. Ignatius Martyr in Epistola ad Smyrnenses de eodem ministerio scribens, similiter ait: *Sacerdotium, est omnium bonorum, quæ in hominibus consistunt, maximum.* Unde consequenter deducitur, quod, ut dignè administretur, omnes virtutes, & perfectiones requirat. Et ideo advertendum est, quod Regius Propheta David postquam in Psalmo centesimo trigesimo primo, dixisset: *Sacerdotes tui induantur justitiam*, paulò post subjungat, dicens: *Sacerdotes ejus induam Salutari*, id est, Jesu; quasi diceret, vestiam illos Christo, quia Christum repræsentant, unde in ejus persona, & nomine incruentum Deo sacrificium offerunt.

2. Cor. 6. v. 3. 4. 5. 6. 7.

S. Chrysost. in Ps. 131. Sacerdotium esse debet virtutum compendium.

S. Ign. M. ep. 10. ad Smyrn.

Psal. 131. v. 9.

Cant. 7. v. 2.

7. In sacris Canticis hæc verba leguntur: *Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis;* Verba sunt cœlestis Sponsi ad Sponsam, per quam Ecclesia denotatur dilecta, quæ Philo Carpathius ita exponit: *Umbilico sponsæ Sacerdotium ipsius Ecclesiæ, numquam carens mixto, comparat, idemque Sacerdotium rectè tornatile esse dixit, ut apertè doceret, Sacerdotes mundos, & puros, omnique labe detersos, cunctisque virtutibus rectè tornatos esse oportere, nec aliud in tota vita, & in omni re gerenda, quam cœlestia sapere & meditari, atque docere.* Etenim opus, quod in torno elaboratur, formam rotundam & sphæricam, ut plurimum assequitur; ideoque per illud perfectio, & bonorum cœlestium contemplatio symbolicè exprimitur.

Phil. Carpath. ibid.

8. Valde considetanda est phrasis illa, qua Spiritus Sanctus utitur ad exprimendam antiquam Sacerdotes veteris legis consecrandi consuetudinem: *Implevit*, inquit, *unicus filiorum suorum manum, & factus est ei Sacerdos.* Quibus verbis, ut inquit Abulensis, ad unctionem, quæ fiebat in manibus, alludit: Alii verò verba illa ad oblationem referri existimant quam faciebant, hac enim manus semper plenas habebat. Sanctius tamen Scripturæ stilum esse observat, quod plenum illud vocet, quod est completum atque perfectum; *ita ut nihil amplius ad perfectionem accedere posse videatur, unde Sancti habuisse dicuntur dies plenos*; ac proinde vide, quàm verum sit, quod personæ divino cultui in lege Evangelica dedicatæ, tantò magis omni perfectione, & eminenti sanctitate resplendere debeant, quantò excellentior est victima, quam immolant. Non enim, ut in veteri lege tauros, vel oves, sed ipsummet Dei Filium offerunt, ut sic adimpleant, quod Sanctus Apostolus Paulus requirit, dum ait: *Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia*, ubi Syriaca legit: *ut non sitis destituti ullis ex donis Dei.*

Consuetudo consecrandi veteris legis sacerdotes.

Sanc. in c. 3. Ezech. n. 21.

1. Cor. 1. v. 7.

9. *Laquearia nostra cypressina*, inquit Sponsa in sacris Canticis; circa quæ verba Aponius ait: *Cypressinum lignum manu artificis concinnatum decorum præstat aspectum, & odorem jucundissimum reddit & ad multas passiones corporis, medicina virtutem in se continere probatur*; moxque subjungit virtutes, quæ in Ecclesiasticis per ligna cypressina, ut in discursu præcedenti diximus, præsignatis, resplendere debent; dicit enim: *quæ castitatem, pudicitiam; humilitatem, charitatem, & misericor-*

Cant. 1. v. 16. Comparantur sacerdotes ligno Cypressino.

diam conservantium formam venerantium Sacerdotum honorem exprimere intelliguntur. B. Laurentius Justinianus nos Ecclesiasticos his verbis instruit, dum ait: *Hæc planè sub compendio probabilium ministrorum Christi est regula, ut orationi vacent, divinorumq; interſint laudibus; adversa mundi æquanimiter perferant, Domini voluntatem infatigabiliter compleant, ejus concupiſcant præſentiam, honoriq; ipſius in cunctis, quæ agunt, intendant, atq; ſic vivant, ut, ut quantum in ipſis eſt, irreprehenſibiles ſint.*

B. Laur. Juſt. de Ezech.

10. Plutarchus de Sacerdotibus refert ministrorum Romanorum, qui diabolo, mendaciorum patri & authori, famulabantur, in tanta fuiſſe veneratione, adeoque æſtimatos fuiſſe veridicos; ut ſo nullo penitus judicio pro quacumque cauſa ad juramentum aſtricti fuerint, quin potius in quibuſcumque etiam graviſſimi momenti rebus, ſola eorum aſſertio, nudumque verbum, juratæ æquivalebat veritati. Marcellus Corvinus in vita Cardinalis Bellarmini, tantâ doctrina raraque ſanctitate inſignis, tradit, quemdam apud eum, propter certa delicta accuſatum fuiſſe Sacerdotem; quod ubi negaſſet delatus, innocentem judicavit Eminentiſſimus, inquiens, veriſimile nequiquam videri Sacerdotem aliquod mendacii verbum prolaturum.

Plut. in Probl.

11. In Sanctæ Birgittæ revelationibus ſequentem legimus apparitionem, quam Sancta hæc habuit quadam vice, ſic eam alloquente, deque Sacerdotibus diſcurrente Salvatore: *Quibus dedi quinque bona, pretioſiora omni auro, ſcilicet conſcientiam, intelligentiam ſuper omnia irrationabilia, ut diſcernerent inter bonum, & malum, inter verum, & falſum; Secundò dedi eis ſpiritualium rerum intelligentiam & ſapientiam; Tertiò, dedi eis caſtitatem; Quartò, temperantiam omnium rerum, & abſtinentiam ad corporis moderationem; Quintò ſtabilitatem in bonis moribus, verbis & operibus.*

Revel. S. Birg. l. 1. c. 59. Quinque ſacerdotum dona ex revelatione S. Birg.

12. Erraticæ, fixæve ſtellæ obſcuratio nullam importat perniciem, nullam cauſat admirationem, & ſolicitudinem nullam; ſecus verò vel minima Solis aut Lunæ caligo; per quæ duo ultima lumina, certum eſt deſignari Eccleſiaſticos, dicente Chriſto: *Vos eſtis lux mundi.* Imò Sanctus Ambroſius Sacerdotes in oculorum loco autumat figuratos, quæ ſi caliginoſa, ſi obſcura, ſi tenebroſa fuerit, nulli præbere poterit ducatum. *Oculorum in corpore officium,* inquit, *id eſt, in Eccleſia, voluntarius appetiſti, ut reliquum per te corpus ducatum lucis haberet, & nunc quadam lippitudine, & caligine vitiorum obtenebratus, nec te ipſum lucis idoneum præbes, & aliis adimis lumen, de quibus oculis in Evangelio dicitur, [ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit] id eſt, ſi Epiſcopus* (idem eſt de quolibet ſacerdote) *qui lumen promeruit, præeſſe in corpore, ſimplicitate eſt ſancta, & innocentia decoratus; omnis Eccleſia ſplendore luminis radiat; [ſi autem oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum eſt,] id eſt, ſi Epiſcopus, qui videbatur corpori ſubdito lucem præbere, obnubiletur nequitiæ cæcitate, quid cætera facient membra, quibus Lux adempta eſt oculorum? id eſt, quid ſæcularis factura eſt multitudo, cum voluptatibus illicitis, & actionibus vetitis ad ſimilem facinorum voraginem; multitudinem populi provocaveris, ut nulli jam illicitum eſſe videatur, quod ab Epiſcopo quaſi licitum perpetratur.*

Eccleſiaſtici per ſolem & lunam ſignificantur.

S. Ambr. l. de Sacerd. dign. c. 6.

Matth. 6. v. 22.

Ibid. 23.

13. In ſacerdotem quadrat, quod apud Sanctum Lucam, à noſtro dictum legimus Salvatore, ſcilicet: *Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint; ſi corpus tuum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum.* Si namque ſacerdos, qui in myſtico hoc Eccleſiæ corpore oculum imitatur virtutibus, integritate, atque innocentiâ, lucidus eminuerit, & reſplendens; omnes reliquæ ejuſdem corporis partes in bonitate vitæ, omniumque perfectionum, bonorumque morum excellentia prominebunt; ad hoc autem in ſtatu præſenti, ſacerdotalis prævié neceſſaria eſt perfectio obſcuratâ luce, inter tenebras gradiamur oportet, quas inter, in quot, quantaque diſcrimina, & præcipitia viator incidat, quis non videt? omnes nos in via degimus ad cœlum, ſacerdotumque officium eſt, utpote in hunc finem à Deo electorum, ut ſuis nobis virtuoſis ſanctiſque operibus, in hujuſmodi ſemita conſtantem præbeant ducatum, dicente Salvatore: *Luceat Lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona.* Væ igitur nobis, & iterum væ, ſi hujuſmodi in nobis lux fuerit obſcurata. Sanctus Carolus Borromæus in quodam Synodi cujoſdam ad ſuos habito ſermone, ſequentibus ſacerdotes meritò afficiendos duxit epithetis: *Hi ſunt condimentum omnium horum populorum, patres hujus plebis, duces & magiſtri harum animarum, ſpirituales medici, in militia hac Chriſti, divini Imperatores, Soles, ſales, tantarum gentium; licet enim Chriſtus ſit juſtitiæ Sol, his tamen quoque proprio ore dixit: Vos eſtis Lux mundi.* Sanctus quoque Dionyſius Areopagita ait: *Si ſacerdotum S. ordo is eſt, qui illuminat, procul dubio ille à ſacerdotali ordine, & virtute omnino prolapſus eſt; qui illuminans non eſt, multoque ſane magis, qui neque illuminatus eſt.*

Luc. 11. v. 35, 36.

Sacerdos in myſtico Eccleſiæ corpore eſt velut oculus.

Matth. 5. v. 16.

S. Dion. Areop. Ep. 8. ad Demophilum §. 2.

DISCURSUS. VI.

ARGUMENTUM.

Veſtes & ornamenta præcipua, Aaroni à Deo præſcripta, & varias, quibus Sacerdotes prædìti eſſe debent, virtutes alluſiſſe probatur.

THEMA.

Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo, in gloriam & decorem. Exod. c. 28. ℣. 2.

1. POſtquam ſupremus ille artifex, qui *omnia in menſura, & numero & pondere diſpoſuit,* Moyſi Architecturam ſcripſiſſet tabernaculi, totiuſque pro eodem ſupellectilis ſacræ apparatum, tandem ſumma cum ſolicitudine ad electionem ſe accinxit ſummi ſacerdotii, omniumque ejus miniſtrorum, ſigillatim, & accuratè omnibus delineatis veſtibus, in quibus omnes Eccleſiaſtici miniſtri in divino cultu apparere, ſuumque miniſterium adimplere deberent. *Facies veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem.* Circa quæ verba ita Oleaſter diſcurrit: *Non vult Deus videre ſacerdotes veſtimentis propriis, ſed ſanctis indutos; Immunda & profana ſunt omnia noſtra coram Deo, ideo ſi illi placere volumus, ejus indumentis veſtiri neceſſum eſt;* juxta aulicorum morem, qui Principum ſuorum, quibus ſerviunt, gentilitias aſſumunt veſtes, ut ab omnibus talis Principis dignoſcantur addicti ſervitio, ab eoque dependentes. *Admonet hic ſacerdotes,* inquit idem Author, *ut, cum ſe ſanctis veſtibus indutos viderint, reminiſcantur, ſe ad Dei potius quam hominum familiam pertinere.*

Sap. 11. v. 21.

Eccleſiaſtici ſpecialibus uti debent veſtimentis.

Oleaſt. ibid.

2. Varia hujuſmodi, eaque omnia ſummi artificii, opulentiæ & induſtriæ præſcripta fuere ornamenta, immò V. Beda atteſtatur: *Octo generibus veſtium Pontifex ſolebat indui, è quibus quatuor; erant minoris Ordinis, conceſſa ſacerdotibus; decebat enim, ut, quo majori gradu inſignis eſſet, eo pluribus virtutum actibus fulgeret.* Præ reliquis autem notatu digna ſingulariter occurrit, ſolicitudo, quâ increata Sapientia dictas veſtes in ordine ad texturam, ſtudium & laborem præſcripſit Moyſi, ait namque; *Loqueris cunctis ſapientibus cor-*

Bed. l. 3. de tab. c. 8.

Sacerdotes veteris legis octo habebant genera veſtium.

Exod. 28. 3. *corde, quos replevi Spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi.* Circa quæ verba hunc instituit discursum Oleaster: Oleast. ib. *Solet homo vestes sanctificare, si sanctus sit; hic vero versa vice vestes sanctificant sacerdotes.*

3. Sciendum pariter, neutiquam sufficisse Deo naturalem textorum, Phrygionum aliorumque artificum hoc in labore, artem, industriam & ingenium, sed supernaturalis scientiæ infusionem, ut extraordinaria caperent & humanum intellectum transcendentia promisisse; unde dicitur: *Loqueris Sapientibus corde, quos replevi Spiritu prudentiæ*; quorum unus in alio ejusdem libri capitulo, nobis in hæc verba exprimitur: Exod. 31. v. 30. 31. 32. 33. *Vocavit Dominus ex nomine Beseleel, filium Uri . . . implevitque eum Spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia, & omni doctrina, ad excogitandum . . . opus in auro & argento & ære sculpendisque lapidibus.* Per cujus Spiritus infusionem S. August. S. Spiritus impertitionem intelligendam censet, inquiens: S. Aug. q. 124. in Exod. *Istum Spiritum nisi Spiritum Sanctum debemus accipere.* Sed quæ obsecro S. Spiritus infusionis, divinæque ejus assistentiæ ad sacrorum illorum amictuum, ornamentorumque facturam, & confectionem urgebat necessitas? Mysterium à Dionysio Carthusiano enucleatum audiamus, his expressum verbis: Dion. Cart. ibid. *Per hoc, quod Deus tam seriotè præcepit, ut Pontifex & seniores Sacerdotes carnem turpitudinis suæ longè ac latè cooperirent, evidenter præsignatum est; quod sacerdotes & inferiores ministri in sacris ordinibus constituti, potissimum Præsules, debeant in omni mentis & corporis castitate suum explere officium, spiritualiter conversari, atque ab omni impuro affectu, obscœnoque actu penitus abstinere.* Mystica hujus varietatis significatio.

4. Nulla fuit determinata vestis, vel ornatus sacer, qui non ad aliquam virtutem, & excellentiam, quâ is, qui sacro altari ministrat, præditus esse debet, alluderet. Unde venerab. Beda ait: Vener. Beda in Gloss. *Vestes sanctæ Aaronis, quas illi Moyses fecit, opera sunt justitiæ, & sanctitatis.* Idem Doctor per artifices, qui illas elaborabant, quibus eo fine Spiritus à Deo infusus fuerat particularis, Doctores Ecclesiæ, Prophetas, & Apostolos intelligit, unde subdit: *Sapientes corde, quos ad faciendas vestes replevit Deus spiritu prudentiæ; Prophetæ sunt & Apostoli, & cæteri Doctores, qui quomodo sacerdotes debeant vivere & altari ministrare, verbo & facto ostendunt.* Glossa Interl. Glossa Interlinearis pariter super illa verba: *Facies vestem sanctam Aaron*, inquit, *id est, opera justitiæ sanctorum, virtutum ornamenta.* Lippomannus fidem observat, ob quem Deus hunc splendorem mirum artificium & opulentiam in his indumentis adhiberi voluerit; Unde ait: Lipp. in Cat. *Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem, id est, ad divini cultus celebritatem, & admirationem, ut discant, qui in Ecclesia præsunt, maturo incessu, & vestitu coram Ecclesia uti*; Idem quoque in eodem loco sacerdotes monet, ne vestes hasce ad pompam & fastum personæ propriæ induendo, superbiant; dicit enim: *Sacræ hæ vestes, non ad hominum ostentationem fastum adhibebantur; sed ut fungerentur ad plebem sacerdotio illustri, ad gloriam Dei.*

5. Quod si ad materiam; è qua Deus vestes illas confici, & phrigio opere, fieri ordinavit, nos reflectere velimus, Materia vestium. eam utique ad Sacramentum omnino directam fuisse reperiemus, nimirum; ut per illam insinuaretur spiritus, virtus & sanctitas, quâ præditi esse debent, qui illi consecrantur. Sanctus Hieronymus pulchram instituit observationem circa colores, quos Deus hisce vestibus præscripsit, eosque quatuor elementa præfigurasse his verbis dicit: S. Hieron. *Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus universa subsistunt. Byssus terræ deputatur, quia ex terra gignitur; purpura mari, quia ex ejus conchis tingitur; Hyacinthus aeri, propter coloris similitudinem; coccus igni, & atheri*; unde consequentiam quamdam deducit Prælatis Ecclesiasticis, præsertim ut muneri suo debitè satisfacere possint, scitu necessariam: unde ait: *Justum esse, ut Pontifex Creatorem non solum pro Israel, sed pro universo mundo roget.* Ideo enim sacerdotes à Deo exaltantur & honorantur, atque ab universo populo in veneratione habentur, ut ipsi sublimibus hisce honoribus correspondentes, orationibus suis pro salute totius reipublicæ intercedant; *Ut pro universo mundo rogent.*

6. Quo ad harum vestium texturam, Deus sequenti lege prospexit; dicens: Exod. 28. 8. Textura earum. *Ipsa quoque textura, & cuncta operis varietas erit ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.* Circa quæ verba Venerabilis Beda ait: Venerab. Beda in Gl. ord. *In una parte aurum, in altera hyacinthus, vel alii colores fuerunt, sed omnes per omnia cum auro contexti*; mysterium vero, ob quod Deus aurum à nullo aliorum colorum disjungi voluit, idem Author his verbis expressit: *Quia in actione sacerdotis, nec ad horam, aliqua magnarum virtutum debet intermitti; sed auro sapientiæ jungatur spei hyacinthus in superna erectus, & purpura à Regno cœlestis contra vitiorum bella magnanimus, super cocco bis tincto gemina dilectionis; bysso retorta, id est, castitate carnis sacerdos debet esse nitidus.* Ad hæc quidquid divinus hic architecta pro Aaronis ornamento elegit totum valoris pulchritudinis, & æstimationis eximiæ fuit; unde idem Beda ait: Vener. Beda. *Cuncta sunt de auro, pretiosisque coloribus, quia nihil vile ac sordidum in sacerdotis ore vel opere debet apparere, sed cuncta*; quæ legit, loquitur, cogitat, coram *hominibus præclara, & interni arbitri conspectus oportet esse gloriosa.* Quod ut evidentius appareat, solum ornatus magis præcipuos ab eodem Deo, tanto cum artificio, & magisterio præscriptos consideremus.

7. Dicit igitur Deus: Exod. 28. 6. Superhumerale quid significet. *Facient autem superhumerale*: quod alio nomine ut Septuaginta, aquila, & Hebræi legunt, Ephod appellatur; Cur autem superhumerale hoc ante alias vestes ordinatum fuerit, hujus venerabilis Beda hanc rationem assignat, dicens: Bed. ib. *Bene primo faciendum præcipitur, qui enim ad sacerdotium, magisteriumque populi Dei promoventur, primum ejus opera cognoscantur*; Humeri enim sunt illa pars corporis, quâ onus, & labor sustinetur. Lyranus quoque ad nostrum propositum ita scribit: Lyran. in Exod. 26. *Superhumerale præcipitur, per quod intelligitur, quod Pontifex infirmitates subditorum portaret.* In Parabola illa; quam Salvator noster in Evangelio deprompsit, legitur, quod, cum oviculа quædam à cætero grege abstraxisset, bonus pastor illam solicitè insecutus, quaquà versum perquisierit, eamq; post multos labores & sudores inventam, humerisq; suis impositam, sanam & incolumem ad ovile reportarit; per quod delineare voluit charitatem & solicitudinem Ecclesiasticorum, qui ad animas errabundas, in statum salutis reducendas, sunt destinati; hi enim nulli labori parcere debent, ut easdem in viam rectam dirigant, & tamquam rem longe charissimam humeris suis imponant. De hoc superhumerali, & de mysterio, quod per illud insinuabatur, Dionysius Carthusianus differens, ita scribit: Dion. Cart. in c. 28. Exod. *Piam & fortem supportationem infirmitatum populi eis commissi subire debent, quod per superhumerale monstratur.* Idem quoque Doctor per superhumerale charitatem intelligit, dicens:

Per

Per superhumerale charitas, quæ patiens est, & omnia sustinet, designatur, vel ipsa misericordia, pietatisque virtus, qua aliena opera portantur, ut propria.

Oleast. ib.

8. Oleaster superhumerale istud in forma thoracis factum fuisse tradit, dicens: *Erat indumentum ad modum thoracis, & super humeros habebat duos magnos lapides pretiosos, in quibus sculpta erant nomina filiorum Israel.* Porrò ornamenti hujus materia erat hyacinthus, purpura, coccus bis tinctus, & byssus, id est linum candidissimum, & subtilissimum; intra gemmas superhumerali affixas incisa portabat nomina filiorum Israël, non in signum dominii, vel fastus, *nec ad memoriam gloriæ*, ut Cajetanus inquit, *sed ad memoriam suffragii, præstandi à Pontifice, universo populo Israel*; quia; ut suo loco videbimus, sacerdotes consecrantur, ut in beneficium populorum, factis orationibus, intercedant. Interlinearis super illa verba: *Habebunt nomina filiorum Israel*, aliud quoddam mysterium insinuat, dicens: Id ordinatum fuisse, *ut sacerdos inspiciens vitam Sanctorum, quibus floruerint virtutibus meditetur, & operando imitetur.* Similem quoque rationem, cur Deus nomina Israël in hisce lapidibus pretiosis insculpta esse voluerit, Venerabilis Beda his verbis adducit: *Nomina Patrum bene in lapidibus pretiosis sculpantur; Lapides enim pretiosi, opera virtutum spiritualium sunt, habetque sacerdos in humeris lapides pretiosos, & in eis nomina Patrum scripta, cum claritate bonorum operum cunctis mirandus extiterit.* Unde Oleaster Ecclesiasticos, ut ex hoc exemplo proficiant, his verbis invitat: *Audiant*, inquit, *hoc sacerdotes, quali animo ferre oves suas debeant, & super humeros suos infirmas portare, audiant, quid Pastor ille Evangelicus, perdita ex grege facerit ovi; Super humeros suos exposuit, gaudens, amicos & vicinos convocavit ad gaudium inventa pecudis.*

Superhumeralis forma & materia. *Cajet.* *Interl.* *Venerab. Beda.* *Oleast.*

9. Idem quoque Author duas alias considerationes habet; quarum prima est, quod antiquus sacerdos sola nomina filiorum Israel in humeris suis portaverit; Nos verò ipsasmet oves portare, fovere, illis compati, easque adjuvare debeamus. Sanctus Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 136. Pallii, quod Archiepiscopi in humeris deferunt, mysterium his verbis declarat: *illud amiculum ex lana contextum, quod illi gestant humeris, ovis illius, quam Dominus aberrantem quæsivit, inventamque humeris suis sustulit, pellem designat.* Secunda Oleastri consideratio est; quòd hæc nomina gemmis illis, non atramento inscripta, sed stylo ferreo insculpta fuerint, *ut noverit divinus sacerdos, nullam oblivionem debere delere memoriam ovium suarum apud Deum. Sed quia fortè ad latera, nomina earum habent dissimularet, voluit ea etiam super pectus habere, ut quocumque se verteret, semper ea ob oculos haberet.*

Sacerdos novi testamenti non nomina, sed oves suas superhumeros suos portare debet. *S. Isid. Pelus.*

10. Quod si insuper texturam & materiam hujus superhumeralis examinare velimus, ubique, & per omnia mysteria inveniemus. Dicit igitur sacer Textus; *Facient autem superhumerale de auro & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.* Ubi Sanctus Gregorius ait: *In sacerdotis habitu aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet, cui hyacinthus adjungitur, ut per omnes, quod intelligenda penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat; purpura permiscetur, ut sacerdotale cor in semetipso suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex Regia potestate contradicat. Bis tinctus coccus adjungitur, ut omnia virtutum bona ex charitate decorentur, quæ quia Deum & proximum diligit, quasi duplici tinctura fulgescit. Quid vero byssum, nisi candens decore munditiæ castitas designatur? quæ byssus torta pulchritudini superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur.*

Mysterium texturæ in superhumerali. *Exod. 28. 6.* *S. Greg. 2. part. past. c. 3.*

11. De eodem quoque superhumerali modus præscribitur, quo Aaron illud sibi accingere, & ad invicem unire tenebatur. Dicit enim sacer textus; *Duas oras junctas habebit in utroq; latere summitatum*; aliquot insuper ordinavit uncos aureos, nec non duas purissimi auri catenas, invicem conjungendas, de quibus in hæc verba discurrit Venerabilis Beda; *Duas oras sibi invicem copulatas in utroque latere, à summo usque deorsum, ita ut dimidium vestis intuentium oculis foris appareret, & dimidium aliud interius lateret*; ex quibus omnibus hanc ad intentum nostrum eruit moralitatem: *In quo typicè intelligitur, ut, cum foris bona opera proximis ostendimus, eadem intus coram Domino integra servemus, ne castitate pura cogitationis minor actionis perfectio sequatur, vel perfectionem actionis imperfectior mentis intentio; sed quasi duæ oræ superhumerales sibi intus pura & simplici intentione jungantur, in utroque latere superhumeralis, ut inter adversa & prospera concordi actione Domino serviamus.* Idem quoque Sanctus, citatus à Glossâ, uncorum & catenarum mysterium moraliter nobis repræsentat, dum ait: *Quia bona opera, & cogitatio munda invicem per charitatem, & bonam intentionem sunt nectenda.* Porrò de duarum præcisè catenarum mysterio tractans, ait: *Bene duas prescripsit, ut bene in his, quæ ad cultum Dei, & in his, quæ ad fraterna subsidium necessitatis pertinent, ornatus incedat.* Deinde in catenis aureis charitatem veneraturus subjungit: *Quia sicut catenula ex plurimis auri virgulis contexitur, ita charitas ex multifaria virtutum operatione perficitur.* Quos annulos nobis Apostolus exhibet, ubi de charitate tractans, eos enumerat sequentes: *Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, &c.* Porrò Hugo Cardinalis per dictas *duas catenulas auri purissimi*, intelligendam astruit *innocentiam operis & mentis*; juxta illud Psalmistæ assertum: *Innocens manibus, & mundo corde.*

Exod. 28. 6. *1. Cor. 13. 4.* *Hug. Card. in c. 28. Exod.* *Psalmist.*

12. *Rationale quoque judicii facies.* Oleaster legit: *Facies pectorale judicii*, qui insuper Author suam hujus denominationis examinat originem tandemque concludens, ait: *Pectorale vocatur judicii, quod opus erat illud sacerdotem assumere quoties consulebat Dominum, super judiciis filiorum Israel.* Cui & illa Lyrani consonat sententia, dicentis: *Rationale judicii, per quod intelligitur potestas & scientia judicandi.* Sed quidnam huic ornamento insculpendum fuisse creditis? audite præceptum: *Pones in rationali judicii, doctrinam & veritatem quæ erunt in pectore Aaron.* Ut scilicet omnes intelligant Prælati Ecclesiastici, quod in judiciis, causis, & jurisdictionum suarum exercitiis scientiam callere debeant, & doctrinam, verumtamen non quomodocumq;, sed veritati associatam & integritati, juxta illam interlinearis sententiam: *Ut studeat Sacerdos doctrinam, & veritatem inquirere, & docere*; Cui & Venerab. Beda subscribens, ait: *Ut scilicet meminerit sacerdos, se studiis doctrinæ & veritatis inquirendis, non curandis, ruminandisque sæcularibus negotiis per acceptum sacerdotium fuisse consecratum.*

Oleast. *Rationale judicii quodnam erat, & quid significabat.* *Lyran.* *Interl. ib.* *Beda in Glossa.*

13. Rationalis mensura, unicus erat tam in longitudine quam latitudine palmus, moraliter significans, ut Interlinearia discurrit: *Infatigabilem piæ intentionis conatum æternæ vitæ desiderandæ, & cha-*

Rationalis mensura, & moralis explicatio.

rita-

ritatis gratia ad curam proximi, Velut Beda interpretatur; *Tam in longitudine, quàm in latitudine habet mensuram palmi; quia sive in longitudine vitæ æternæ, desiderium mentis erigat, sive in latitudine charitatis ad curam proximi inclinet affectum, necesse per omnia cor sacerdotale non desidiosum esse, sed ardenti desiderio extendi, ut comprehendat brabeum supernæ vocationis Dei.* Hic autem ornatus, ut Sanctus Gregorius moraliter explanat, pectori fortiter astrictus, circumferebatur, cujus hanc assignat rationem: *Vittis ligantibus in pectore imprimitur, ne cor sacerdotale fluxe cogitationes possideant, sed ratio sola constringat, ne indiscretum, vel inutile cogitet, qui ad exemplum constitutus gravitate vitæ semper debet ostendere, quantam rationem portet in pectore.* Idem quoque rationale quatuor ordinibus lapidum pretiosorum, auro vinctorum, adornari debebat. Ubi Dionysius Carthusianus ait: *Gemmæ circumdatæ sunt auro, quia cunctarum actiones virtutum, dono sapientiæ debent condiri, ac decorari.* Idem extaticus Doctor observat, quod, sicut Pontifex antiquæ legis, duodecim Patriarcharum Israëlis nomina, tam in superhumerali, quam in duodecim lapidibus rationalis expressa portavit, ita pariter Sacerdotes nostri duodecim Apostolorum virtutes, portare debeant *in cordibus suis, & virtutibus cordium suorum, designatis per duodecim gemmas, spiritualiter scripta habere debent nomina duodecim Apostolorum, ut virtutum Apostolicarum sint memores ad sectandum.* Neque gemmarum illarum in quatuor ordines distributioni sua desunt Sacramenta, nam ut Venerabilis Beda inquit: *Quatuor ordines gemmarum habet in peccatore sacerdos, cum omne quod cogitat, prudentia circumspectum, fortitudine firmum, justitiâ eximium, temperantiâ à malis omnibus fuerit segregatum.*

S. Greg. in past. p. 2. c. 2. in Glossa.

Dion. Cart. ibid.

Beda.

Quid gemmarum significet varietas. Ubi & gemmæ in specie recensentur.

14. Gemmarum varietas; inquit idem Beda, multiplicitatem denotabat Virtutum, quibus resplendere debeat Sacerdos: *Hæc positio*, inquit, *diversarum gemmarum in rationali, multiplicem variarum virtutum gratiam ostendit, quæ concordi serie in corde Sacerdotis debet semper apparere. In primo versu erit lapis Sardius, & Topacius, & Smaragdus. Per Sardium autem*, ut Dionys. Carthusianus inquit, *potest patientia designari; Topacion omnium gemmarum superat claritatem, charitas quæ omnes virtutes virtualiter comprehendit, intelligi potest; Smaragdus denique est mansuetudo*, Cornelius à Lapide per Smaragdum virginitatem intelligit. Ex Pierio Valerio, qui de Smaragdo scribens, ait: *In re venerea si quis lapidem hunc attingat, sponte frangitur. In secundo Carbunculus, Sapphirus, & Jaspis.* Ubi per Carbunculum Carthusianus *fortitudinem* intelligit, *quæ in adversis maximè declaratur: Sapphirus gemma, castitatis amatrix, & ideo castè vivat, qui eam gestat. Jaspis temperantia est*; vel etiam *Jaspis*, ut Cornelius à Lapide de hac gemma inquit: *significat fortitudinem fidei*; innuitque quòd Sacerdos in defendenda religione & fide, generosus & magnanimus esse debeat. *In tertio Ligurius, Achates, & Amethystus; per Ligurium* verò, ut Dionysius Carthusianus inquit: *Stabilitas seu constantia in Deo insinuatur; Per Achatem liberalitas; Per Amethystum prudentia; seu discretio. In quarto Chrysolitus, Onychinus, & Berillus. Chrysolitus* autem, ut idem ait Carthusianus, *justitiam* significat: Cornelius à Lapide de hac gemma inquit, quod sit coloris partim aurei, partim aquam marinam repræsentantis, & *significat pœnitentiam*, quæ meritò Sacerdotibus adaptatur, de quibus Joël ait: *Plorabunt Sacerdotes ministri Domini*; Hi enim in actibus pœnitentiæ exercere se debent, ut pro alienis peccatis divinam justitiam placare possint. *Onychinus*, inquit idem Cornelius, *significat odorem, & innocentiam. Beryllus*, ut Carthusianus ait: *gratitudinem*: Vel ut Cornelius scribit: *Denotat animum fortem, & heroicum adversa quæque vincentem.*

Dion. Carthus.

Corn. à Lapide. Carthus.

Corn. à Lapide. Joël c. v. 17.

Corn. à Lapide.

Dion. Cart.

Cur in tunica superhumeralis hyacinthina per circuitum esse debuerunt mala punica & tintinnabula.

15. *Facies & tunicam superhumeralis, totam hyacinthinam; deorsum ad pedes ejusdem, per circuitum quasi mala punica, mixtis in medio tintinnabulis.* Quonam vero fine Deus hæc malogranata & campanulas aureas in extremitate tunicæ summi Sacerdotis suspendi jusserit, Interlinearis his verbis declarat: *Ut sacerdos ad tantam excellentiam conversationis perveniat, ut nihil in illo, nisi splendor & gratia, florque varius bonorum operum appareat, & horum tantum sonum suavissimum proferat.* Eadem Glossa rationem reddit, cur hæc poma tunicæ, *mixtis in medio tintinnabulis* appensa fuerint, videlicet, *ut nec opus sacerdotis discrepet à verbo, nec verbum ab opere.* Hæ item campanulæ aureæ esse debebant: *Tintinnabulum sit aureum, ut omnis sermo sacerdotis charitatem supernæ lucis resonet.* Dionysius Carthusianus aliam reddit rationem: *Præfiguravit*, inquit, *quòd verbis, documentis, ac fama debeant virtutum opera correspondere, immò decet unumquemque plus abundare operibus, quàm doctrinis.* Volebat insuper Deus, ut tintinnabulorum sonus audiretur, quotiescumque summus sacerdos ingrediebatur sanctuarium, vel egrediebatur. Hugo Cardinalis in hujus confirmationem, verbis illa Isaiæ (*clama ne cesses*) adducit, nec non sententiam quamdam sancti Hieronymi, dicentis: *Innocens absque sermone, quantum conversationis exemplo prodest, tantum silentio nocet.*

Interl. ibid.

Hug. Card.

Quid per laminam de auro purissimo significetur.

16. *Facies & laminam de auro purissimo; in qua sculpes opere cælatoris, sanctum Domino.* Per hanc verò laminam auream in fronte sacerdotis suspensam, jugis Dei memoria per contemplationem significatur; vel ut Hugo de S. Victore ait: *Lamina in fronte est sancta fidei confessio.* Glossa Interlinearis singulariter illa discutit verba: *Erit semper in fronte ejus*, cujus præcepti hanc assignat rationem, *ut totus subditus sit divino servitio.* Beda à Glossa citatus alia nobis ejusdem insinuat mysteria, inquiens: *Sanctum Domini auro sculptum in fronte portamus, quando expurgati à sordibus vitiorum, quæ ex primo parente habuimus, imaginem, & similitudinem Conditoris, ad quam creati sumus, recipimus, nec celamus, sed factis & dictis promulgamus.* Sunt equidem omnes, sub crucis labaro militantes Christiani, obligati ad sequelam Christi; præ reliquis autem maximè Ecclesiastici, quorum se ducem offerebat, qui gloriabatur Apostolus: *Non erubesco Evangelium*, in frontibus namque Sacerdotum nomen Dei, & character sacerdotalis, qui sanctitas est, relucere debet. Id quod Oleaster insinuavit, dum inquit: *Talis debet esse sacerdos, ut videntes eum, in ejus fronte sanctum Domini esse cognoscant.*

Hug. Vict. l. alleg. 3. in Lev. c. 15.

Interl. Bed. in Gloss.

Rom. 1. v. 16.

Oleaster.

17. Notandum insuper, dictam laminam cæruleo ligamine connectendam fuisse: *Ligabis eam vittâ hyacinthinâ*; Circa quæ verba discurrens Venerab. Beda, inquit: *Vitta hyacinthina, ligatura sunt desiderii cœlestis.*

Bed. ibid.

Tiara byssina & baltheum quid significent.

18. *Thiaram byssinam facies, & Baltheum*, quod præceptum Venerab. Beda sequentibus ad nostrum propositum moraliter elucidat verbis; *Thiara cidaris, & mitra vocatur, caput tegebat & ornabat Pontificis, ut admoneretur, omnes capitis sensus Deo consecratos habere, ne vel oculi vanitatem viderent, vel aures opprobrium proximi acciperent, vel os abun-*

Bed.

daret malitiá. Qui idem Autor Baltheum pariter in hoc morali explicat sensu: *Custos bonorum operum est continentia, de qua dicitur: Sint lumbi vestri præcincti.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De aliis ejusdem, in Sacerdotibus requisitæ perfectionis, & sanctitatis motivis, quorum pleraque ex Episcopalium & Sacerdotalium vestium mysteriis deducuntur.

THEMA.

Sancti erunt Deo suo.. incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt: & ideo sancti erunt. Levit. c. 21. ℣. 6.

Sacerdotes sancti esse debent, quia incensum & panes offerunt.

Oleaster.

1. DEus noster Moysi rationem redditurus, cur tantam ab Aarone, filiis ejus, omnibusque aliis, ad divinum cultum specialiter electis & consecratis, exigeret sanctitatem, atque immaculatam innocentiam, subjungit: *Incensum enim Domini & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.* Notare *ly & ideo*, hanc namque Dominus ex illis præmissis eruit consequentiam; quia ministri altaris mei incensum contrectant, panesque Deo offerunt, ideo sanctitatem profiteantur, oportet; circa quæ verba ita discurrit Oleaster: *Intelligit sacrificium farinaceum, ideo erunt sancti, quoniam ministrare & offerre omnia hæc Deo, qui sanctissimus est, debent.* Antiquæ legis Sacerdotes incensum, thymiama, panes propositionis, tauros, agnos, arietes offerebant, nullumque alium præterquam horum fundebant animalium sanguinem; & nihilominus tantam ab iis puritatem, munditiam, & sanctitatem exigebant; quia scilicet Deo, qui sanctus est, ministrabant; quantò igitur convenientiùs & magis necessaria sanctitas hæc in nobis erit, qui immediatè ipsimet Deo ministramus, immò eumdem in sacrificio consecramus, offerimus & contrectamus, ejusque sacratissimo corpore & sanguine nutrimur? utique enim juxta proportionem distantiæ, quæ est inter membra agni divini & immaculati, *qui tollit peccata mundi*, & carnes arietis alicujus vel bovis, debet quoque inter nos, & veteris legis Sacerdotes major minorve esse proportio virtutis, bonitatis & perfectionis.

Ps. 49. v. 1.

2. *Congregate illi Sanctos ejus*, inquit Psalmista Regius, *qui ordinant testamentum ejus super sacrificia*; quibus verbis Propheta Sacerdotibus & veteris legis Levitis, eò quod Evangelicæ legis Sacerdotes, qui ipsiusmet Filii Dei sacrificium incruentum, cujus antiqua sacrificia figuræ & remotissimæ umbræ erant, figurarent, Sanctorum titulum attribuit; multò igitur magis credendum est, nos sacerdotes sanctos futuros esse, si in nobis verificetur, quod ad Timotheum scribit Apostolus, scilicet, quòd *portemus mysterium fidei in conscientia pura*, hoc enim nomine mysterii fidei calicem consecramus, dicentes: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei*; ingens utique conscientiæ puritas nobis necessaria est, qui continuò & singulis diebus intra pectus nostrum sacrosanctum & divinum illud corpus recipimus, de quo per fidem & æternam veritatem nobis constat, quòd sit *candor Lucis æternæ.* Orientalis Ecclesiæ antiquus ritus fuit, quòd, dum missæ sacrificium solemniter celebrabatur, Diaconus ex sanctuario altâ voce hæc verba intonaret: *Sancta, Sanctis*; & justè quidem, si nos reflectamus ad id, quod S. Cyrillus Jerosolymitanus ad præsens propositum post se scriptum reliquit, dicens: *Sancta sunt in Altari proposita quæ Spiritus sancti adventum susceperunt, sancti quoque vos estis, ut qui S. Spiritu donati estis, atque ita Sancta Sanctis conveniunt.*

Sacerdotes in nova lege à potiori sancti esse debent.

1. Tim. 3. v. 9.

Sap. 7. v. 26.

Ration. Grat. n. 31.

S. Cyrill. Jerosol. Catech. 5. Myst.

3. Christus æternus sacerdos sacri altaris sui ministris, lucernæ titulum attribuit illuminantis & illustrantis, dum ait: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus, qui in domo sunt*; At verò quandonam lucerna hæc in domo, & Ecclesia Dei in sublime erigitur? audite Chrysostomum, qui de sacerdotio disserens, ait: *Accedentem igitur ad altare Sacerdotem, luminis instar universum orbem lustrantis, animum splendescentem habere oportet.* Petrus Blesensis optimè considerat, quòd Sacerdotes altare adituri, multis variisque stringantur ligaculis: *Quis*, inquit, *tot vinculis alligatur, quot Sacerdos dum induitur administraturus? Primò amictu circumducto fauces ligat, deinde initiis circumductis sub asellis pectus stringit; tertiò renes arctat subcinctorio, ac si dicatur ei: Stringe fauces, id est, pone custodiam ori tuo; stringe pectus, id est, cogitationes malas, si ascendant in corde tuo, stringe renes, id est, crucifige carnem tuam cum vitiis & concupiscentiis.*

Matth. 5. v. 15.

Sacerdotes novæ Legis à Christo vocantur lucernæ.

Chrys. l. 6. de sac.

Pet. Bles. ser. 40.

4. Observat Durandus, quod vestes, quibus nos Sacerdotes in sacrificio utimur, magna ex parte à vestibus, quas Deus antiquis sacerdotibus præscripsit, desumptæ fuerint, *Docuit enim Dominus Moysen, per quadraginta dies facere pontificalia, & sacerdotalia vestimenta, Sacerdotibus & Levitis suis*; ubi & moralia Episcopalium vestium refert & exponit mysteria, dicens: *Sandaliis se calceat, ut sit memor Dominicæ incarnationis. 2. Sibi imponit amictum, ut motus & cogitatus, fauces & linguam cohibeat, ut fiat cor mundum, spiritum rectum percipiens in visceribus innovatum. 3. Albam talarem, ut habeat munditiam carnis perseverantem. 4. Cingulum, ut impetus luxuriæ refrænaret. 5. Stolam in signum obedientiæ. 6. Tunicam hyacinthinam, id est, cælestem conversationem. 7. Superinduit dalmaticam, id est, sanctam religionem, & carnis mortificationem. 8. Chyrothecas, ut declinet vanam gloriam. 9. Annulum, ut diligat sponsam, id est, Ecclesiam sicut se. 10. Casulam, id est, charitatem. 11. Sudarium, ut, quidquid fragilitate vel ignorantia peccat, pœnitentia tergat. 12. Pallium superponit, ut ostendat se imitatorem Christi, qui languores nostros tulit. 13. Mitram, ut sic agat, quod coronam mereatur accipere æternam. 14. Baculum, id est, autoritatem potestatis & doctrinæ, & postea tapeta calcat, ut terram despicere, & amare cælestia discat.* Ecce tibi, qualiter in omnibus vestibus & indumentis sacris Prælatus Ecclesiasticus moneatur, ut semetipsum interius ornet variis virtutibus; *Solent dicere* (verba sunt sancti Bernardi ad Eugenium Papam) *Num de vestibus cura est Deo, & non magis de moribus? at forma hæc vestium, deformitatis mentium & morum indicium est*; à contrario autem sensu multiplicitatem, divitias, & varietatem, ut vestium sacrarum à sacra Ecclesia præscriptarum, virtutem, & sanctitatem insignem, quâ præditus esse debet, qui sublimi huic ministerio dedicatus & consecratus est, indicare, asserere possumus. Sanctus Thomas à Villanova pariter interrogat, dicens: *Numquid de vestibus cura est Deo? numquam profectò Deus tam solicitè & exactè omnem sacerdotis ornatum describeret, nisi magna, & egregia in eo Sacramenta laterent.* Rupertus Abbas Tuitiensis, libros nonnullos composuit, quos *de divinis officiis* inscripsit, in quibus quoad habitus Sacerdotales ita scribit: *in habitu sacerdotali nihil est, quod vacet à ratione*; adducitque vestium in lege Moysaica præscriptarum testimonium, de quibus Sanctus Hieronymus ad Fabiolam ita scribit: *Apud nos ergo, quantò*

Dur. in rat. div. offic. l. 3. c. 1.

Vestes, quibus novæ legis sacerdotes in sacrificio utuntur potissimum à vestibus à Deo antiquis sacerdotibus præscriptis desumptæ sunt.

S. Bern. l. 9. de consid. c. 1.

S. Tho. à Villanov. conc. 3. de S. August.

Rup. Abb. l. 1. de div. offic. c. 18.

ro Sacerdotium Christi, veteri sacerdotio dignius est, tanto in habitu sacerdotali cunctis habere probatur digniores.

Baron. an. 776. 20.
Carolus M. mysteria sacrarum vestium à doctissimis exponi curavit.

5. Carolus Magnus, ut referunt Annales Ecclesiastici, sibi sacrarum vestium mysteria à nonnullis, sublimis ingenii profundæque scientiæ Archiepiscopis, declarari postulavit, unde Albinus Aleutinus, qui magister ejus fuerat, librum compilavit, *de divinis officiis* intitulatum. Sanctus Ambrosius in libro *de sacerdotali dignitate*, ly *ornatum*, quo Sanctus Paulus de Episcopo differens, & ad Timotheum scribens, utitur, declarando dicit: *Ille se inter Episcopos credit esse altiorem, qui vestem induerit clariorem; Sed sanctus Apostolus taliter se intelligi non vult: quia non carne Episcopum, sed mente decet esse ornatam, ut ille sacerdos placeat Deo, qui animam habuerit compositam Deo;* Deus enim in tantum requirit, ut sacerdos sacris vestibus bene ornatus, in altari suo compareat, in quantum hæ illum monent, imo obligant, ut interius adornetur virtutibus, per vestes illas præfiguratis. Unde idem Durandus hanc sacerdotibus tradit instructionem, dicens: *Attendat studiose sacerdos, ut signum sine significato non ferat, id est, ut vestem sine virtute non portet, ne forte similis sit sepulchro foris dealbato, intus vero omni spurcitia pleno; quisquis enim sacerdos indumentis ornatur, & honestis moribus non induitur, quanto venerabilior apparet hominibus, tanto redditur indignior apud Deum.* Enimvero videmus, quod Sacerdos, priusquam altare ad celebrandum accedat, candidâ se albâ induat, cujus mysterium Rupertus Abbas Duitiensis declarat, dicens: *Novam vitam Sacerdotii ejus designat, quam docuit, & in Baptismo dedit;* Nam si possibile esset, omnino deceret, ut Sacerdos innocentiam in Baptismo acceptam, penes se conservaret. Idem quoque Rupertus planetam sacerdotalem, vestem Christi, & Ecclesiam ejus præfigurare asserit, dicens: *Casula vestimentum Christi, quod est Ecclesia, significat, est autem integra, & undique clausa, ut unitatem, vel integritatem veræ fidei demonstret.*

S. Ambros. l. de sacerd. dign. c. 4.
1. Tim. 3. v. 2.
Dur. lib. 3. c. 1.
Rup. Abb. lib. 1. 20.
Ibid. c. 22.

6. Nescio an aliquando adverteritis, quod Christus in passione sua à Judæis vestibus suis denudatus fuerit; dicit enim sacer Textus: *Exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei; & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus, & genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judæorum, & expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus, & postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis ejus.* Circa quæ verba quærendum venit, quodnam in eo lateat mysterium, quod lictores illi tot sannis, contumeliis, & opprobriis Salvatorem afficere volentes, ejus illum spoliarint vestibus, aliisque eum induerint; è contra vero ad Calvariæ montem processurum, ejus denuo indumentis revestiverint? hujus equidem una ratio, eaque literalis esse potuit, ut in via ad Calvariæ montem, ex habitu proprio agnosceretur, siquidem vultus livores, ex colaphis & percussionibus receptis, nec non sanguis, qui ex capite, spinis confixo, copiosè defluebat, adeo illum transformarant, ut alioqui cognosci non posset: Verumtamen ad propositum nostrum dicere possumus, quod Filius Dei, tamquam Sacerdos æternus, de quo sanctus Paulus ait: *Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, &c.* Ad Calvariæ montem processerit, ut semetipsum, in altari crucis æterno Patri suo in expiationem omnium peccatorum totius mundi sacrificium cruentum offerret, & in Ecclesia sua juge sacrificium, incruentum videlicet, institueret; ac proinde ex altissima providentia, & sapientia sua disposuit, ut veste sua, quæ inconsutilis & virgineis manibus matris suæ contexta erat, ut exinde deinceps per omnia sæcula illi, qui idemmet sacrificium oblaturi essent, addiscerent, quod vestibus ejus induti, altare accedere debeant; atque ideo, ut in discursu præcedenti diximus; *Non vult Deus videre sacerdotes suos, vestimentis propriis, sed sanctis indutos;* quam ob causam Apostolus nos exhortatur, dicens: *Induimini Dominum Jesum Christum,* sed qualiter? Responsum accipite à sancto Hieronymo, dicente: *Quando flagellatur Jesus & conspuitur, & irridetur, non habet propria vestimenta, sed ea, quæ propter nostra peccata sumpserat; cum autem crucifigitur tunc pristinas vestes recipit & proprium assumit ornatum.*

Matth. 27. v. 28.
Cur Judæi Christum cum multis sannis ejus vestibus spoliarint, & aliis induerint.
Hebr. 9. v. 11.
Dan. 8. v. 13.
Oleast. in c. 28. Exod.
Rom. 13. v. 14.
S. Hieron. in Matth.

7. Sanctus Ambrosius de sancto Apostolo Jacobo minore, Jerosolymitano Episcopo, Christi fratre nuncupato, tractans, ait: *Primus solium sacerdotale conscendit;* Primus inter omnes Episcopos electus fuit, omniumque primus sacrificium celebravit incruentum; in ultima cœna omnes Apostoli ab æterno Pontifice in sacerdotes ordinati fuere; sed quæ obsecro subest mysterii ratio, quod non potius sanctus Joannes, dilectus Domini discipulus, aut certe sanctus Petrus, tamquam Christi Vicarius, & Ecclesiæ caput, primus missarum solemnia peregerit? Sanctus pariter Vincentius Ferrerius, de eodem agens Apostolo, inquit: *Primus inter Apostolos missam celebravit;* hancque ejusdem prærogativæ mox subdit rationem: *Nam propter excellentiam suæ sanctitatis, sibi hunc honorem Apostoli fecerunt.* Ast numquid & Joannes innocens sanctusque vivebat? utique; ast aliqua nihilominus suberat imperfectionis suspicio, siquidem una cum fratre suo matrem subornarat, quæ primas à Christo sedes peteret pro filiis; sanctus Petrus pariter paulò antè suum negaverat Magistrum; Sanctus Thomas se incredulum declararat; Nihil vero harum imperfectionum sese insinuabat in S. Jacobo minore; utpote qui omni tempore candorem servaverat constantissimum animæ suæ, ideoque in eum unicè illud Sancti Spiritus quadratur assertum: *Comede in lætitia panem tuam, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. ℣. 8. Omni tempore sint vestimenta tua candida;* quis igitur dignior fuisset sancto Jacobo, in primo omnium simili instituendo offertorio, siquidem in ipso solo præ omnibus aliis adimpletum fuit: *Omni tempore; sint vestimenta tua candida?* de cujus insuper sanctitate historiæ Ecclesiasticæ sequens perhibent testimonium: *Propter summum sapientiæ & pietatis studium, quod in vita assiduè exsolverat, ab omnibus justissimus putabatur.* A primis infantiæ annis illibatam conservavit innocentiam & sanctitatem suam, ideoque communis totius collegii Apostolici consensus, eum præ omnibus aliis dignum æstimavit, qui primus incruentum offerret sacrificium.

S. Ambr. in c. 9. Luc. de S. Jacobo, primo Sacrificium incruentum obtulit, & cur.
S. Vinc. Fer. ser. de SS. Phil. & Jac.
Eccl. 9. v. 7.
Bar. 63. n. 2.

8. Sanctus Chrysostomus de altaris Ministris, & sacrificii incruenti novæ legis tractans, ait: *Quo radio solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc carnem pertractat?* de sancto Philippo Nerio, qui digni sacerdotis speculum, & norma fuit, legitur, manus ejus similes visas fuisse illis, quæ in sacris Canticis, his verbis describuntur: *Manus illius tornatiles aureæ,* siquidem Vincentius Lanteri, Archiepiscopus Ragusinus, manum ejus visibiliter auream, & instar radiorum solarium, qui

S. Chrysost. hom. 83. in Matth.
Lib. 2. c. 10. n. 8.
Lib. 1. c. 2. n. 59.

Manus S. Philippi Nerii visa fuit aurea & radiosa.

qui è vola manus ejus egrediebantur, resplendentem conspexit; unde perterritus & stupore plenus, Patrem Thomam Bozium convenit, ut ei quod videtat, referret, qui firma fide multos alios idipsum vidisse & admiratos fuisse confirmavit; Porrò manus, symbolum sunt operum; splendor autem, qui in iis scintillabat, virtutum suarum, Spiritus item & eminentis sanctitatis suæ indicium erat.

Naz. orat. 1.

Nazianzenus de semetipso scribit: *Cum scirem, quod nemo magno illo vel Deo, vel sacrificio, vel Pontifice dignus est, qui non prius semetipsum Deo sacrificium vivum & sanctum obtulit, & ut rationalem cultum Deo acceptum exhibuit, & sacrificium laudis, & spiritum contritum immolavit, quomodo ausus fuissem, æternum illi sacrificium offerre, quod magnorum est mysteriorum; aut quomodo mihi sacerdotii speciem, & nomen vindicassem, priusquam operibus sanctis manus meas consecrassem?*

Cur sæculares non sub utraque specie communicent sicut Sacerdotes.

9. Sanctus Thomas Aquinas in opusculo quodam dubium movet, scilicet cur sæculares sub ambabus speciebus panis & vini non communicentur, quemadmodum sacerdotibus concessum esse videmus; cujus quidem tres assignat rationes, ex quibus tamen ea, quæ nobis inservit, hæc est: Nimirum *ad habendum vas congruum, hujus sanguinis contentivum; Sicut enim vinum vas specialius & diligentius præparatum, in quo servetur, exigit, quam panis; sic sub specie vini sanguis Christi sumendus solis sacerdotibus conceditur, tanquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, & sacra religione constrictis, & virtutum pulchritudine excellentius præordinatis*; Adducitque textum illum Exodi cap. 24, ubi de Moyse dicitur: *Tulit itaque dimidiam partem sanguinis; & misit in crateras. Cratera autem*, inquit idem Doctor Angelicus, *est vas vinarium multis circulis circumligatum, significans Religiosorum Sacerdotum vitam, virtutibus custoditam, & ad Christi sanguinem suscipiendum aptam.* Porrò ut vinum bene custodiatur, singularis cura habetur, ne vas, cui infundendum est, malo sit odore imbutum, ac proinde sanctus Paulus de nobis sacerdotibus, qui divinum hunc liquorem suscipere & continere debemus, dicit: *Christi bonus odor sumus*; etenim quivis malus odor in Ecclesiastico, vel sacerdote; ad irrogandam sacrosancto Christi corpori injuriam sufficit, hoc enim *vinum est germinans virgines.* Ab ipsis nascentis Ecclesiæ crepundiis, ab eodem Paulo Apostolo, impositum est Episcopo Ephesino præceptum, quod meritò ab omnibus Prælatis omni cum studio & diligentia practicandum est, videlicet; *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quisquis enim mores, bonum nomen, vitam, conversationem, & maturitatem eorum, qui in militiam Ecclesiasticam adscribi volunt, diligenter non examinaverit omnium malorum & scandalorum, quæ per ejus negligentiam vel ignorantiam consequentur, reus erit; *Oportet enim prius examinare vitam ejus*, inquit Theodoretus, *qui ordinatur; deinde in ipsum invocare gratiam S. Spiritus.* Dionysius Carthusianus ad Epitheton, à sancto Petro sacerdotibus attributum, se reflectens, considerat, quod, postquam de illis dixisset, quod sint *Regale Sacerdotium*, protinus subjunxerit; *Gens sancta, id est*, ut idem Dionysius explicat, *divino cultui deputata, virtutibus decorata.*

S. Thom. op. 58. c. 29.

Exod. 24. v. 6.

1. Cor. 2. 15.

1. Tim. 5. v. 22.

Theod. ib.

Dion. Cart. in 1. Petr. 2. v. 9.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De summa Innocentia, quæ in iis, qui ad sacram altare, divinumque mysterium accedunt, desideratur.

THEMA.

Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine. Psalm. 25. ℣. 6.

1. SAncta Mater Ecclesia instituit, ut sacerdotes, priusquam in sacrificio incruento, sacratissimum Christi corpus consecrent, non solum hæc Psalmi verba recitent, verum etiam eodem tempore manus suas lavent, ut per hoc doceantur & meminerint, cum quanta puritate & munditia conscientiæ ad tremendum & venerandum hoc mysterium accedere debeant. Sanctus Remigius hunc Davidis versum exponens, dicit: Quod David se lavare voluerit; *ad similitudinem probi sacerdotis, qui prius se lavat, & sic ad altare accedit.* Beatus Laurentius Justinianus, monet, ut sacerdos, qui ad cœlestem hunc panem consecrandum accedit; *Accedat ad altaris tribunal ut Christus, assistat ut Angelus, ministret ut sanctus*; Moyses in Exodo, altare cum suis utensilibus ad sacrificia necessariis, describens; insuper lavacri cujusdam his verbis mentionem facit; *Fecit & labrum æneum, cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Oleaster legit: *Fecit concham æneam*; Refertque Rabbi David opinionem, qui duas ejusmodi conchas fecisse scribit: *Alteram, in qua jugiter erat aqua, de qua hic est sermo, & habebat foramina, seu ora, è quibus aqua egrediebatur, quâ sacerdotes manus & pedes lavabant, quando erant Domino ministraturi: Alteram qua carnes Domino offerendæ lavabantur.* Dicitque idem Author, Deum per hoc sacerdotibus innuere voluisse, quod minime satis esse credere debeant, se manus suas in domibus propriis lavisse; verum insuper se velle, ut in domo sua vel templo laventur. Circa specula autem, quorum in prædicto textu fit mentio, opinionem refert Rabbi Abraham, qui in Commentariis hujus textus, mulieribus hebræis usitatum fuisse scribit, quod vultum quotidie mane ad specula sive ex ære, sive ex vitro confecta adaptare, & expolire consueverint; quia vero multæ harum mulierum in Israel timoratæ, mundique contemptui deditæ erant, hæc specula sua tabernaculo offerebant, quibus demum sacerdotes utebantur, iisdem concham hanc æneam circumdando, & poliendo: *Erat autem usus horum speculorum, ut sacerdotes, postquam essent in fonte loti, respicerent se ad specula, an quidquam maculæ adhuc in eis remaneret; hujusmodi autem specula conchæ affixa erant.* Observat præterea, quod sacer textus non dicat in numero singulari *cum speculo*; sed *cum speculis, ut discamus, quanta consideratione opus sit ad hoc, ut digne domum Dei ingrediaris & illi ministres.* Cum igitur eo tempore, quo sacerdotes boum, vaccarum, arietum, vitulorum, ovium, aliorumque similium animalium carnes tractabant, & offerebant, tam exactam Deus in suis ministris exegerit lotionem, quæ omnem in illis prohibebat corporalem maculam; quanto magis illi, qui agnum divinum consecrare, tangere, distribuere, offerre, seque ex eo nutrire debet; conveniet, ut sit immaculatus, dicatque: *Lavabo inter innocentes, &c.* Cajetanus legit: *Lavabo in munditia.* Dionysius Carthusianus autem inquit: *Lavabo manus meas non solum corporales, quibus Christi Sacramenta tractabo, sed etiam affectus; cogitationes & opera: ista lavabo in confessione.*

Lotio manuum ante consecrationem munditiem significat.

S. Remig. ib. in Psal.

B. Laur. Just. ser. de Christ. corp.

Exod. 38. v. 8.

Oleast. ibid.

Cajet.

Dion. Cart.

2. Idem quoque Carthusianus mysteria refert, propter quæ Sacerdotes in Sacrificio Missæ non integras manus, sed digitorum dumtaxat extremitates lavent; dicitque id fieri, *primo propter reverentiam Sacramenti, Secundò ad designandam sperena-*

Cur sacerdotes in sacrificio Missæ non integras manus sed

digitorum extremitates lavcor.

tualem lotionem, quâ mentem purgari oportet à maculis peccatorum; adducitque Dionysii Areopagitæ Testimonium, dicenris: *Lotio extremarum partium digitorum, signat observationem minimarum culparum.* Hæc digitorum lotio autem fit in conspectu totius populi, quando celebrat, ad indicandum omnibus innocentiam eum qua ad altare accedit. Unde Cajetanus hæc verba; *Lavabo inter innocentes manus meas*, ita exponit: *Manifestare potero toti populo, opera mea esse munda, velut lavans manus publicè in signum innocentiæ.*

Cajet.

Sanctus Remigius verba ills: *Circumdabo altare tuum*; parifotmiter ita declarat; ur sensus sit: *Aram cordis ornabo variis virtutibus.* Famosus ille incognitus Carmelitanos, Michaël de Bononia per hoc altare, mentem & cor nostrum interpretatur, dicens: *Quid hic per altare, nisi mens nostra & cor intelligitur, quod virtutibus multis circumdari & ornari debet, de quo dicitur; [Altaria tua Domine virtutum:] Istud altare cordis nostri, sæpe visitare debemus, discutere, & circumdare virtutibus, ne aliquid immunditia lateat in ipso; & si quid immundum ibidem invenerimus, purgare per pœnitentiam.* Modum verò, cor nostrum lavandi paucis his verbis nos edocet, dicens: *Lavabo conterendo, confitendo, pœnitendo.* Oleaster in alio ejusdem libri Exodi loco, in quo supradicti lavacri fit mentio, in sensu morali dicit: *Adumbrat locus iste examen, quod quisque facere tenetur, cum ingreditur domum Dei, ut nonnisi lotus ingrediatur*, citatque sententiam quamdam sancti Augustini reprehendentis illos, qui corporis, non verò conscientiæ sordes abstergere satagunt: *Sed timendum valde est*, inquit, *ut Augustinus annotavit, ne maculas à corpore extergas, & laves, non autem à mente, mirum valde est, quod non audeas illotis manibus aut ore Dei Ecclesiam intrare, audeas vero illota mente Ecclesiam introire.* Ibidem quoque moraliter speculorum mysterium exponit, dicens: *Specula mandat Dominus poni juxta fontem aquæ, specula vero tua mandata sunt Dei; tunc, ait justus, Non confundar cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Ingeniosa quoque & utilis est illa ejusdem authoris observatio, quam circa multiplicitatem horum speculorum instituit, non enim unum tantum nominat, sed plura, idque non sine mysterio: *Et bene adverte*, inquit, *non sat esse, ut ad unum aut alterum respiciens, te præceptum componas, opus est, omnia prospicere, & conformiter ad singula cuncta adaptare.*

S. Remigius.

Incogn. ib.

Ps. 23. v. 4.

Oleast. in c. 30. Exod.

Psalm. 118. v. 6.

3. Petrus Blesensis in Epistola, in qua bona sacerdotis officia tradit; hunc quoque Psalmistæ textum memorat; dicens: *Lavabo inquit Propheta, manus meas; id est, operas & sic circumdabo altare tuum Domine, & idem: Emitte lucem tuam & veritatem tuam; lavandi sunt omnes interiores affectus, nam in Levitico antequam offeratur hostia, diligenter omnia ejus intestina lavantur; manus igitur mundissimas esse oportet*, inquit idem Blesensis in alia quadam epistola, *quæ mundissimam carnem & sanguinem Christi tractant.*

Pet. Bles. ep. 123.

Ep. 157.

Num. 8. v. 6

Exemplum Levitarum quoad purificationem & pilorum rasionem.

4. In Levitico hoc ad Moysen expressum mandatum directum fuisse legimus: *Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ.* Sed Origenem audiamus, hæc verba ita exponentem: *Lavat ergo primo Moyses sacerdotem Domini, & cum eum laverit, & purgatum reddiderit à sordibus vitiorum, post hæc induit eum.* Sanctus Ambrosius antiquam illam ceremoniam, vestes ante sacrificia lavandi consi-

Orig. hom. 6. ibid.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 5.

deraos, ait: *Si in figura, tanta observantia, quanta in veritate? Disce Sacerdos, quid sit lavare vestimenta tua, ut mundum cor celebraturus exhibeat Sacramentis, si populus, sine ablutione vestimentorum, prohibebatur accedere ad hostiam, tu illotus mente pariter & corpore, audeas pro aliis supplicare? pro aliis divina Sacramenta administrare?*

5. Valde considerabilis est lotio illa, quâ Salvator noster, priusquam Apostolos suos Sacerdotes ordinaret, altarisque Sacramentum institueret, eorum pedes abluere voluit: *Mittit aquam in pelvim*, inquit sanctus Evangelista, *& cœpit lavare pedes discipulorum & extergere linteo*; Sanctus Petrus autem lotionis hujus mysterium non intelligens, obstupuit, cui sapientissimus Magister dixit: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea*; Ostendere nimirum voluit, quanta cum munditia & puritate ministri ejus ad Sacramentum altaris se sistere debeant: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus, & vos mundi estis*; Quibus verbis culparum & defectuum minimorum abstersionem denotare voluit; & ideo in missa bis manus lavamus. In constitutionibus Apostolicis sancti Clementis Papæ, hæc verba leguntur: *Unus Subdiaconus aquam Sacerdotibus ministret ad lavandum manus, quod est signum puritatis animarum.* Sanctus Cyrillus Jerosolymitanus ad nostram eruditionem pariter ita scribit: *Ablutio nobis Sacerdotibus innuit, ut puri conscientiâ, mente, & cogitatione, quæ sunt manus animarum nostrarum, cum timore, & mansuetudine, & omni clementia ad sanctam mensam accedamus.*

Joan. 13. v. 5.

Mysterium lotionis in ultima cœna priusquam Apostoli sacerdotes ordinarentur, & Sacramentum altaris instituerentur.

S. Clem. l. 8. const. Ap. c. 11.

S. Cypr. Jer. cath. my. stag. 5.

6. Sanctus Apostolus efficax quoddam in hac materia format argumentum, dum ait: *Si sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis?* Hæc autem sanctificatio necessariò in nobis innocentis, & immaculatæ vitæ dispositionem requirit. Enimvero celeberrimum illud est sancti Bonifacii Episcopi & gloriosissimi martyris Moguntini effatum, quo ajebat: *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc è contra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus*: Sciendum tamen sanctum hunc martyrem non condemnasse in vasis sacris argentum & aurum, sed postquam supradictam propositionem asseruisset, invitare voluit ministros sacros, ut potius cor auro charitatis opulentum, virtutibusque & sanctitate resplendens, quàm vasa aurea ad ministerium divinum deferrent.

Hebr. 9. v. 13.

Hebr. 9. v. 23.

Quondam sacerdotes aurei ligneis utebantur calicibus, nunc sacerdotes lignei aureis utuntur.

7. Profectò si veritatem fateri volumus, omnes Mosaicæ legis sacerdotes erant veluti totidem laniones, siquidem alio non fungebantur munere, quam quod oves, & boves mactarent, earum carnes secarent & dividerent; erant itidem veluti totidem coqui, qui continuo assabant & lixabant; quænam igitur illos inter & nos esse potest proportio, qui ad tractandum sacratissimi Filii Dei corpus consecrati sumus? Et tamen Deus illo tempore per Prophetam Isaiam præcepit, dicens: *Mundamini, qui fertis vasa Domini*; licet vasa illa alia non essent, quam lebetes, craticulæ, & similia instrumenta ferrea, quæ carnibus vitulorum, ovium, & similium animalium coquendis deserviebant, quia tamen ad oblationes, divino cultui suo factas adhibebantur, illa nonnisi à mundo & puro tractari volebat; optimè igitur Petrus Blesensis ait: *Verbum Prophetæ est: mundamine, qui fertis vasa Do-*

Veteres sacerdotes respectivè ad novos erant laniones.

Isa. 52. v. 11.

Petr. Bles. ep. 123.

Domini; quantò mundiores esse oportet, qui in manibus & in corpore portant Christum? Vere hodiè adimpletur illud à Propheta Malachia pronunciatum oraculum: *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*; atque idem Ecclesiasticis nostris potius, quam antiquis, verba illa Prophetæ Isaiæ conveniunt. *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perversè, discite benefacere.* Sanctus Thomas de Villanova pariter ita scribit *Quamvis sacrificia illius temporis essent abjecta, noluit tamen Deus ea sibi communibus manibus offerri, sed sanctificatis, & mundis; tum propter reverentiam, tum propter sanctificationem.* Deus noster de quo David ait: *Bonorum meorum non eges*, illa tot animalium in Jerosolymis facta laniena, & macello continuo minime indigebat, unde ait: *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Et tamen victimas illas tam puris manibus & mentibus offerri volebat; omnia enim in figura contingebant illis, quia scilicet omnes victimæ veteris legis, sacrificium incruentum unigeniti æterni Patris, quod in lege gratiæ offerendum erat, præfigurabant. Philo autem aliam illius assignat rationem, dicens: *Qui nullius indiget, offerri sibi postulat propter summam erga genus nostrum benignitatem, ut per studium cultus divini, & gratiarum actionis, puri fiamus ab iniquitatibus, & abstergamus sordes contractas, vel verbis, vel operibus; ferendumne igitur videtur, ut Deum purissimum accedat quis, impuram habens animam, nisi mox sequatur pœnitentia?* nam aptius quis Sacerdotes nostros, qui Deum ipsum immediatè consecrant, attari, & hortari potuisset? *Quanta majestas pro arca lignea, & pro animalibus occidendis?* inquit Villanovanus.

Malach. 1. v. 11. — *Isa. 1. v. 16.* — *S. Th. Vill. conc. 1. de S. August.* — *Ps. 15. v. 2.* — *Ps. 49. 13.* — *Philo.*

Non omnes de progenie Aaron ad sacerdotium admittebantur sed qui omni defectu corporali carebant.

8. Observat quoque idem sanctus Præsul, quod non omnes de progenie Aaron ad ministerium sacrum admittebantur, sed excipiebantur à Deo, qui erant defectuosi; unde rejiciebantur cœci, claudi, gibbosi, herniosi, scabiosi, nec non qui nasum retortum, nimisque grandem habebant sulum admittebatur, quod perfectum omnino, & immaculatum, & sine vitio erat; Verùm enim verò, quonam spectabat exterior hæc diligentia & industria? Nimirum ut exterior corporis species interiorem animæ pulchritudinem commendaret: advertit insuper idem sanctus Archiepiscopus, quod etiam, quando nullus in ministro, ministerium solicitante, erat defectus, aut macula lavabatur prius, deinde ungebatur oleo sancto super caput ejus effuso, & extrema auriculæ dextera, pollice manus & pedis dexteri, sanguine arietis intincto, consecrabatur Domino in sacerdotem, & post hæc vestibus sacris induebatur; Ecce, quot ritus & ceremoniæ sacræ; Ecce, quot purificationes requirebantur in eo, qui boves & oves in sacrificio oblatas tractandos habebat. Idem nœt Villanovanus ad præceptum, superius ex Isaia adductum, scilicet: *Mundamini, qui fertis vasa Domini*, se reflectens, subjungit: *Quid dixi, qui fertis? imò qui estis vasa Domini, id est, sacrarium Dei, in quibus Manna cœleste & Angelorum cibus quotidie infertur, atque reconditur.*

Pulchritudo hæc exterior interiorem significat.

Isa. 52. v. 11.

9. Ad hoc propositum, Nazianzenus ante omnes alios ita scripsit: *Illud insuper scio*, inquit, *ne corporum quidem labes in sacerdotibus aut sacrificiis a censura immunes extitisse, verum legibus ita comparatum fuisse, ut perfecti perfecta offerrent, ad significandum, ut opinor, animæ integritatem. Nec sacerdotalem stolam, aut vas aliquod sacrum, cujus attingere licuisse, nec sacrificia ipsa, à quibus, & à quo tempore, ac loco minimè conveniebat consumere; nec unctionis oleum imitari, nec compositionis thymiama, nec denique templum ingredi cuiquam liberum fuisse, nisi & animo, & corpore; vel ad minima usque purus esset.* Pergit idem sanctus Doctor recensere, quanta cum reverentia & cautela Deus olim summum sacerdotem & sanctuarium accedere jusserit: *Tantum aberat*, inquit, *ut ad Sancta Sanctorum audacter accederet, quæ uni duntaxat, ac semel quotannis adire licebat; tantum aberat, ut cuivis jus esset, velum, aut propitiatorium, aut arcam, aut Cherubim, vel prospicere, vel attingere*; quæ omnia idem sanctus Pater adducit, ut cordibus Sacerdotum imprimat, quanta cum puritate & cum quanta innocentia, ad *Sancta Sanctorum* sacratissimi corporis Christi accedendum sit: *Quomodo*, inquit, *illud magnorum mysteriorum antitypum ipsi offerre auderem aut Sacerdotis habitum & nomen subire, priusquam sanctis operibus manus purificassem?* Sanctus Thomas Aquinas verba illa superius in Themate proposita, scilicet; *Lavabo inter innocentes manus meas*, ita exponit; *Quia ex convictu mores formantur, cum viro innocente innocens ero; manus meas, id est opera*, quæ principaliter à Deo lavantur, per gratiam, quam infundit; Etenim cum Ecclesiastici sacramenta, quæ gratiæ instrumenta sunt, conficere, & aliis dispensare debeant, justum est utique, ut præ cunctis aliis in gratia constituti sint: unde idem Doctor Angelicus circa illa verba: *Circumdabo altare tuum Domine*, sensum illorum dicit esse: *Sic latus accedam ad cultum divinum.* Sanctus Bernardinus pronunciatum quoddam Sancti Francisci citat, dicens: *Gloriosus Franciscus ait fratribus suis: Audite fratres mei, si beata Virgo honoratur, ut dignum est; quia Filium Dei portavit in sanctissimo utero suo; si Baptista contremuit, & non audet contingere sanctum Dei verticem; si sepulchrum, in quo per aliquod tempus latuit, tanta reverentia veneratur quantum debet esse sanctus & justus, & dignus, qui jam non mortuum, sed glorificatum, & in æternum victurum, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectat manibus, corde, atque ore assumit, & aliis quoque porrigit ad sumendum?* D. Chrysostomus super illa verba: *Sacerdotes tui induantur justitiam*, mox rationem assignat, dicens: *Ut justè & sanctè coram te ministrent, remque tuam divinam purè faciant.*

Naz. orat. 1.

Quanta reverentia olim in sacerdotibus ad sanctuarium accessuris requirebatur.

S. Th. Aq. in Ps. 25. — *Ibid.* — *S. Bern. t. 1. ser. 20. a. 2. c. 7.*

S. Francisc. summam puritatem in sacerdotibus pulchra similitudine necessariam probat.

D. Chrysost. in Ps. 131. v. 9.

10. Salvator noster in domo Petri constitutus, ut refectionem corporalem sumeret, socrum ejus febricitantem, ad mensæ administrandum non prius admisit, quam illam perfectè sanasset; ubi S. Ambrosius ait: *Qualis esse debeat, qui Christo ministrat; oportet enim primò carere vanarum illecebris voluptatum, vitare internum corporis animique languorem, ut corpus & sanguinem Christi ministret. Neque enim potest quisquam peccatis suis æger, minimeque sanus, immortalium sanitatum remedia ministrare. Vide, quod agas Sacerdos, ne febrienti manu corpus Christi attingas; prius cura, ut ministrare possis.* Sanctus Petrus Damianus singularem à sacerdotibus cautelam requirit, ne verbis otiosis, & levibus se coinquinent, etiam iis, quæ in aliis sæpe contemni non possunt, siquidem in qualem epistola sua ait: *Admonendi sunt, qui sacris altaribus ministrare disponunt, ut non modò cor ab æstuantium passionum igne custodiant, sed etiam linguam, quæ inter Deum, & nos quodammodo mediatrix est, à supervacua levitate compescant.* Hugo Cardinalis

S. Ambros. Quis esse debeat, qui Christo ministrat.

S. Pet. Damian. l. 4. ep. 14.

nalis ex Alba, qua Sacerdotes ad altare accesſuri, induuntur, ſequentem deducit moralitatem: *Sacerdos quilibet*, inquit, *induitur Albâ, qua eſt veſtis alba uſque ad pedes deſcendens, & ſignificat candorem vitæ innocentis, quæ à ſacerdote debet incipere; ſicut Alba primò induitur à parte capitis, & uſque ad ſubditos derivari, ſicut Alba uſque ad pedes deſcendit, & ſubditi ſunt quaſi pedes Eccleſiæ, ut exhibeat ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ut dicat de omnibus ſuis ſubditis cum Apoſtolo, 2. Cor. 11. [Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto] propter hoc etiam datur ei manipulus ad ſignificandum, quod ipſe & à ſe, & ab aliis debet abſtergere ſordes peccatorum.* S. Bernardus, licet tanta vitæ innocentiâ reſulgeret, attamen ad ſacrum altare acceſſurus, toto corpore contremiſcebat. Unde de ſemetipſo ita ſcribit: *Hoc verò mihi eſt omni infelicitate miſerius, quod ita opere perverſus, ore pollutus, corde immundus, ad altare accedo, & Chriſti corpus manibus meis pertractare non erubeſco: accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad miſericordem.* Quæ quidem verba dictus melliſluus Doctor ea ſummæ humilitatis motivo dicebat; at verò, quot ſunt hiſce noſtris temporibus, qui (quæ ſumma noſtra miſeria eſt) in hiſce defectibus omninò culpabiles exiſtunt.

Hugo Card. in c. 2 Apoc.
2. Cor. 11.
S. Bern. de intern. domo c. 36.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia in laudem Sacerdotum examinantur honorifica epitheta, quæ illos, ut altiſſimæ dignitati ſuæ reſpondeant, ad multas obligant virtutes.

THEMA.

Vos eſtis ſal terræ: vos eſtis lux mundi: non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. cap. 5.

1. SAlvator noſter cum diſcipulis ſuis, quos tamquam Eccleſiæ ſuæ cardines ſuos elegerat, qui proinde *Eccleſiarum Principes* vocantur, colloquens, variis iiſque honorificentiſſimis titulis condecoravit, dicens: *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi, non poteſt civitas &c.* neque enim dubitandum eſt, quin omnibus virtutibus & perfectione præditi fuerint, quos æterna Veritas, & increata Sapientia laudavit, *non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.*

2 Cor. 10. v. 18.

2. Deus in veteri lege Aaronem cum tota ſua progenie ad divinum cultum ſuum promovere volens, Moyſi præcepit, ut à qualibet tribu virgam quamdam ſiccam, & aridam cujuslibet tribus proprio nomine reſpectivè ſignatam, fieri juberet; *quem ex his elegero*, inquit Deus, *germinabit virga ejus*; moxque congregatis virgis omnibus, inter cæteras ſola virga Aaronis viruit, fronduit, floruit, & fructificavit; *Turgentibus gemmis eruperant flores*, inquit ſacer Teatus, *qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt*, Sed quæ neceſſitas erat tantum patrandi prodigium, & portentum adeo obſtupeſcendum; Reſpondet quidam interpres: *Non temerario auſu auxilium & miraculum Moyſes præſtolatur, ſed honorificat ſacerdotium, dum in virga germinante exſpectat prodigium, nam Sacerdos inter Reges, & vulgus ignobile debet eſſe ſanctitatis portentum, & vitæ innocentiæ miraculum.* Sanctus Gregorius Nyſſenus inquit; *Firmiter credebat, quod miraculo quodam per virgam, quam unuſquiſque attulit, deſuper Sacerdos manifeſtaretur.* Sacerdotium à prodigiis & miraculis originem trahit, quia ſcilicet miraculoſa muneris hujus eminentia eſt & ſublimitas, nec non prodigioſa eidem annexa ſit oportet ſanctitas.

Num. 17. 5.
Sacerdotium à miraculis traxit originem, ibid. 8.
S. Gr. Nyſ. de vita Moyſis.

3. Sanctus Ephrem in quodam à ſe de ſacerdotali dignitate compoſito tractatu ſequentem nobis exhibet doctrinam: *Genu poſito, lachrymis, atque ſuſpiriis oro, ut hunc Sacerdotii theſaurum inſpiciamus; theſaurum inquam his, qui eum digne & ſanctè cuſtodiunt.* Quemadmodum enim theſaurus inexhauſtarum cumulus eſt divitiarum, quibus quodcumque bonum comparatur & acquiritur; ita pariter & ſacerdotium theſaurus eſt virtutum, donorum, gratiæ, ſanctitatis, honorum, aliorumque omnium deſiderabilium bonorum.

S. Ephr. de Sacer. to. 1.

4. Eccleſiaſticos Salvator titulo ſalis affecit, quod attributum Hugo Cardinalis conſiderans, ita eos alloquitur: *Verbo & exemplo alios debetis condire, vos habetis totius orbis legationem, vos eſtis condimentum univerſæ carnis*: Animas à Deo creatas, atque redemptas, ejuſdem novimus eſſe cibum, dicente Chriſto: *Ego cibum habeo manducare*; harum itaque epularum condimentum eſt myſticus quicumque Sacerdos; ſacros proinde miniſtros alloquens ſanctus Auguſtinus, ait: *Vos eſtis ſal terræ, lux mundi, lucerna accenſa, civitas in monte poſita.* Gloſſa particulam *Sal* penitus indagans, ait: *Condientes alios doctrinâ & vita ſua exemplo; Sal ſalus à corruptione*; unde Propheta: *Dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ.*

Hug. Card. in Matth.
Eccleſiaſtici à Chriſto Sal vocantur.
Jo. 4. v. 32.
S. Aug. ſer. 36. ad FF.
Gloſſ. ib.
Iſaia 49. v. 6.

5. *Vos eſtis lux mundi*, quia inquit Lyranus, *Sacerdotes debent alios illuminare.* Imò quemadmodum omnium creaturarum nobiliſſima, pulcherrima & digniſſima, ſummeque huic mundo neceſſaria, eſt lux, ita omnes inter ſtatus, & perſonarum conditiones vocatio digniſſima, utiliſſima, maximeque neceſſaria eſt Sacerdotum, á quibus omnium dependet bonorum communicatio.

Matth. 5. v. 14.
Lyran.
Lux mundi dicuntur.

6. *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. Vos eſtis civitas*, ita Sacerdotes alloquitur Hugo Cardinalis, *in protectionem & defenſionem aliorum, pro quibus debetis vos opponere tamquam murum.* Interlinearis per montem hunc, Eccleſiam aut Chriſtum intelligendum cenſet, inquiens; *Chriſtum vel Eccleſiam, ipſe mons manifeſtat eam.* Nomen inſuper lucernæ ſupra candelabrum poſitæ, cui proprium eſt tenebras fugare, noctemque illuminare, attribuitur Sacerdoti. Per *candelabrum, Eccleſiam* intelligit Gloſſa; Eccleſiaſticorum itaque eſt errorum diſſipare caliginem, ignorantiæ, & vitiorum tenebras exterminare, populos ſanâ doctrinâ, bonisque exemplis illuminare. *Iſti ſunt, id eſt, Sacerdotes*, inquit Albinus Alcuinus, *luminaria ſancta Dei Eccleſiæ.* Nicolaus Pontifex ad Franciæ Epiſcopos ſcribens, eoſdem titulo ſtellarum honorare non dubitat, dum inquit: *Stellæ verbum vitæ continentes, & morum ac virtutum lumine longè lateque proximos illuſtrantes*, quibus deinde ſubjungit, quod his reſpondentibus ſtellis, Eccleſia cœlum veraciter denominari poſſit; Cui S. Bernardus incunctanter ſubſcribit, dicens: *Habet Eccleſia cœlos ſuos, homines ſpirituales, vita & opinione conſpicuos, fide puros, ſpe firmos, latos charitate, contemplatione ſuſpenſos*; Demum

Matth. 5. v. 14.
Hug. Card. ibid.
Interl.
Civitas ſupra montem poſita.
Gloſſ. ibid.
Alb. Alc. ep. 28.
Nic. pp. ep. 32.
S. Bern. ſer. 27. in Cant.

vero

verò effectus, quos bona à Sacerdotibus recepta producunt, recensere volens, subdit: *Et hi pluentes pluviam verbi salutarem, tonant increpationibus, coruscant miraculis, hi enarrant gloriam Dei. Qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ sunt in perpetuas æternitates*, inquit Daniel.

Dan. 12. v. 3.

S. Isid. Pel. l. 2. ep. 111.

7. S. Isidorus Pelusiota sacri altaris ministros alio epitheto honorat, dum illos *oculos Ecclesiæ* vocat; Etenim sicut soli oculi inter omnia alia membra nostra lucem habent, illisque Deus communicavit lumen, ut corpori, multisque operationibus ejus, qui à visu oculorum diriguntur, ducatum præstent; eadem proportione dicere possumus, quod Deus mystico Ecclesiæ suæ corpore Sacerdotes velut partem magis nobilem, seeus ad oculos collocarit, majusque illis lumen, suique bonorumque spiritualium, & æternorum notitiam contulerit ut hac ratione alii Ducis loco serviant, divinæque gratiæ bona communicent. Sanctus Carolus Borromæus in concione quadam in Synodo habita ad Clerum & Ecclesiasticos ibidem præsentes discursum suum dirigens, illos pupillam oculorum Dei esse dixit: *Hi sunt pupilla ipsa oculorum Dei.* Theodoretus ordinem sacerdotalem faciei similem esse dixit, quæ pars hominis est spectabilior magisque essentialis; unde verba illa Psalmi: *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis*, ponderans, ait: *Vultus Ecclesiæ propriè quidem ipse Dominus est, etenim caput est corporis, siquidem ipsum, uti dedit caput super omnia membra Ecclesiæ, Deinde Sacerdotum ordo veluti quadam facies est Ecclesiæ, tanquam majore Spiritus dignitate exornatus.*

Ministros altaris oculos Ecclesiæ appellat.

Act. Eccl. Med. p. 7. conc. 11. ad Cl. car. 1167.

Ps. 44. v. 13. Theod.

8. Sanctus Bernardinus, Sacerdotes os Ecclesiæ esse, his verbis asserit: *Totius Ecclesiæ quasi os sunt, de quo dicitur: In medio Ecclesiæ aperuit os ejus, & implevit eum Dominus Spiritu sapientiæ & intellectus.* Porrò lingua Sacerdotis tantæ est efficaciæ, quanta est lingua ipsiusmet Dei; Etenim de Altissimo dicitur; *Dixit, & facta sunt*: Lingua autem Sacerdotis efficit, ut creatura transmutetur in Creatorem, panis in corpus Christi, vinum in sacratissimum ejus sanguinem. Unde Petrus Blesensis ait: *Cujus verbum accedit ad elementum, & fit sacramentum.* Venerabilis Pater Magister Avila, eoidam eum interroganti, an sibi expediat, ut ordinetur Sacerdos, per epistolam respondens, ait: Verbis explicari nequit sanctitas, quæ ad officium tale, quale est sacerdotium, ritè exercendum, requiritur, siquidem Sacerdos solâ linguâ aperit, & claudit cœlum, ipsumque rerum omnium Creatorem de cœlo in terram sub specie panis descendere facit, estque Advocatus apud Deum pro universo mundo.

S. Bern. so. 1. in mar. a. 12.

Os Ecclesiæ nuncupat.

Petr. Bles. serm. 47.

9. Sanctus Cyrillus Alexandrinus verba illa Isaiæ: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*, declarans, per caput Regem interpretatur, per pedes subditos, per cor autem Sacerdotes: *Cor nuncupare videtur*, inquit, *sacrosanctam & selectam tribum, id est Leviticam, velut legem eruditam & curam totius corporis agentem.* Voluit autem Spiritus Sanctus Sacerdotem sub nomine cordis describere, ut intelligeremus, quòd, sicut cor inter omnia alia membra in corpore humano, est primum mobile, ita quoque Sacerdos in Republica est primum, & præcipuum omnium bonorum gratiæ instrumentum, in quo vita animæ consistit; & sicut à corde spiritus vitales, corpus vivificantes, illisque calorem, motum & vitam subministrantes, in omnes corporis partes transfunduntur, ita pariter à Sacerdotibus in alios spiritus vitales gratiæ Sacramentorum, aliorumque bonorum spiritualium transmittuntur.

S. Cyr. Alex. in Isa. v. 5. 6.

Cordi in corpore comparat.

10. Sententia est sancti Ambrosii, sublimis dignitatis sacerdotalis expressiva, qua dicit: *Sacerdotis officium est Spiritus sancti*; sicut enim tertia sanctissimæ Triadis persona, donorum; bonorumque Spiritualium est thesaurarius, ita Sacerdotes instituti sunt, ut sint eorumdem thesaurorum dispensatores, quos proinde Apostolus vocat; *Dispensatores mysteriorum Dei*; Sanctus Bernardus ait: *Nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret*; idem quoque ni fallor, de Sacerdotibus asserere possumus, quia cum gratiam Sacramentis mediantibus conferat Deus, Sacerdotes illorum instrumenta esse voluit, siquidem ad illos spectat Sacramenta conficere, & aliis dispensare: Textus Græcus, ubi Vulgata legit *Dispensatores*, ipse vertit *Oeconomos*, & ideo Sacerdos est *fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Sine Spiritu sancto nullus sanctus fieri, nec aliquem in cœlos aditum habere potest: De Sacerdotibus verò sanctus Carolus Borromæus in quodam sermone ad Clerum ait: *O magna, & inclyta Dei instrumenta Sacerdotis, à quibus omnium populorum pendet beatitudo. Spiritus est, qui vivificat*, quia sine gratia, cujus autor est Spiritus Sanctus, anima spiritualiter vivere nequit: Ita quoque Ecclesia sine Sacerdotibus futura esset velut corpus sine anima; defutura enim illi essent Sacramenta, sacrificia, verbum Dei, peccatorum absolutio, denique omnia illa bona, quæ à cathedra Petri promanant. Petrus Blesensis, in Epistola quadam de Sacerdotibus, ita scribit: *Ascendit ad familiaritatis dignitatem, In opere creationis, non fuit qui adjuvaret Spiritum Domini; aut Consiliarius ejus esset; in mysterio verò redemptionis nostræ, voluit habere coadjutores, dicens: (Hoc facite in meam commemorationem.) Est ergo Sacerdos, coadjutor Redemptoris.*

S. Ambr. l. de viduis. dicit Sacerdotis officium esse Spiritus sancti.

1. Cor. 4. v. 1.

S. Bern. ser. 3. in vig. nat. Dom.

Act. Eccl. Med. p. 52. conc. 11. ad Cler.

Joan. 6. v. 64.

Pet. Bles. serm. 47.

Luc. 22. 19.

11. Sanctus Carolus Borromæus, de dignitate sacerdotali disserens, ita scribit: *Sacramenti Ordinis dignitas, & utilitas, quanta sit, ex eo perspicuè manifestum est, quòd absque Sacramenta ab illo ita pendent, ut sine eo partim confici, partim ministrari nullo modo possint.* Sacramenta autem redemptionis Christi fructus sunt, ejusque sanctissimi sanguinis pretium; & tamen dispofuit, ut illa per manum nostram, esse suum recipiant, aliisque communicentur.

Act. Eccl. Med. par. 4. de sacr. ord. car. 147.

12. Petrus Blesensis Sacerdoti aliud quoddam insigne epithetum attribuit, cùm dicit, quòd sit *Consiliarius Domini Sabaoth, cujus consilio offensi redeunt in gratiam Dei sui.* Etenim ex consilio & autoritate, Sacerdotibus in signatura pœnitentiariis cœlestis, delegata, remittuntur & condonantur offensæ, scelera & delicta læsæ majestatis, contra Altissimum patrata; nam sine consilio, potestate & voluntate eorum non condonantur culpæ, cæteroquin per omnem æternitatem pœnarum infernalium, expiandæ. Hanc quoque laudem sanctus Carolus Sacerdotibus attribuit, dum ait: *Sacerdotes Dei Interpretes & Internuntii quidem sunt, qui ejus nomine divinam legem, & vitæ præcepta homines edocent, & ipsius Dei personam in terris gerunt*, idem docet Sanctus Prosper, dum ait; *Per Dei gratiam fiunt divinæ* volun-

Pet. Bles. ibid. vocat Sacerdotes consiliarios Domini Sabaoth.

Act. Eccl. Med. ib.

S. Prosp. l. 2. de vita contempl. c. 2.

voluntatis judices, atque exinde nobilissima alia subnectens epitheta, dicit: *Ecclesiarum Christi post Apostolos, fundatores, fidelis populi Duces, veritatis assertores; pravæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, vindices oppressorum, Patres in fide Catholica regeneratorum, Prædicatores cœlestium, Phalanges, Præliatores invisibilium præliorum.*

13. Notatu dignissima in præsenti occurrit sancti Ephremii, quâ Sacerdotium insignit sententia, dum ait: *Fundamentum solidum ac stabile à terra usque ad apicem cœli pertingens*; quasi diceret: Sacerdos à terra usque ad cœlos sese elevat per claves potestatis suæ, quibus cœlum aperit, ut cœlestes super nos depluant thesauri; verè equidem *fundamentum solidum*, est sacerdotium; siquidem omnes aliæ labiles sunt dignitates, cumque mortali desinunt esse vita, sacerdotalis autem character animæ imprimitur indelebiliter, juxta illud: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Aliqui equidem pontificiæ renunciarunt thiaræ, imperatorio alii diademati & sceptro; ast dignitas sacerdotalis immortalis est atque indelebilis, in ipso pariter cœlo superstes: ubi honor ille consecrandi, benedicendi, tractandique authoritativè corpus Filii Dei, ad dextram Patris in tanta residentis gloria, manebit perpetuus. Quam prærogativam aliqui in semper florente Aaronis virga figuratam arbitrantur; ad quod alludere visus est sanctus Ambrosius, dum ait: quod *numquam sacerdotalis marcescat gratia.*

S. Eph. de ord. sac. vocat sacerdotium fundamentum solidum à terra usque ad apicem cœli pertingens.
Psal. 109. v. 4.
S. Ambros. l. 10. ep. 62.

14. Apostolus Paulus ad Timotheum scribens, hoc ei imponit præceptum: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Circa quæ verba ita discurrit S. Chrysostomus: *Doctoris, Sacerdotisque dignitas magna est, atque mirabilis, & quæ revera divinâ sententiâ comprobanda sit, ut quis eâ dignus adducatur in medium, ita, & pridem fiebat, ita nunc quoque fit, quoties absque humana passione hujusmodi electiones celebramus, cum nihil omnino sæculare, nihil temporale intuentes, neque ad gratiam, neque ad odium facimus; tunc quia nihil fiebat humanum, Sacerdotes etiam ex prophetia veniebant. Quid est ex prophetia? Ex Spiritu Sancto quippe munus est prophetia, non modo futura prædicere, sed etiam præsentia dicere.*

1. Tim. 4. v. 14.
Chrysost. h. 1. ibid.
Dignitas impositionis manuum Presbyterii.

15. Postquam Deus oleum, quo Sacerdotes suos consecrari volebat, præscripsisset, subjungit: *Unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi: filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo.* Forsitan Aaron filiique ejus, nec non reliqui omnes Sacerdotes, in tabernaculi ministerium consecrandi, homines non erant? utique; quod igitur in hocce latet mysterium? Lyranus respondet: *Exceptis Regibus, & Sacerdotibus, qui, quantum ad officium, sunt supra homines, quia medii sunt inter Deum & populum.* Sacerdotes *medium quid* existunt, Deum inter & hominem, quid nescio divinum in se continentes. Sanctus Ignatius Martyr, in Epistola quadam ad sanctum Polycarpum, de illis ita scribit: *In Dei domo, velut filiosfamilias majores divinorum bonorum Oeconomos, sociosque Dei Sacerdotes respicite.* Sanctus Augustinus in Sacerdotum commendationem ita arguit: *O Sacerdotes, si anima cujuslibet Justi sedes est Dei, multò magis sedes & templum Dei vos esse debetis mundum & immaculatum; Si sepulchrum ejus gloriosum est, in quo corpus ejus jacuit exanime, multo gloriosiora, & dígniora debent esse corpora vestra, quæ à mortuis suscitatus inhabitare quotidie dignatur.*

Exod. 30. v. 30. 31. 32.
Exemplum unctionis veterum sacerdotum.
Lyr. ibid.
S. Ign. M. ad Polyc.
S. August.

16. Albinus Alcuinus Sacerdotes Signiferos appellat vexilli Sanctæ Crucis, ait enim: *Isti in prima acie vexillum sanctæ Crucis non segniter sublevare debent, & ad omnem impetum hostilis exercitus intrepidi stare.* S. Prosper Sacerdotes, illos præcipuè, qui verâ & constanti bonitate præditi sunt, his epithetis honorat: *Ipsi sunt*, inquit, *Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia; Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo fidelium. Ipsi janua civitatis æternæ, per quos omnes, qui credunt in Christum, ingrediuntur ad Christum. Ipsi janitores, quibus claves data sunt regni cœlorum. Ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni dividuntur gradus, & officia singulorum.* Denique sanctus Ambrosius in libro, cui titulus *de dignitate sacerdotali*, capite secundo ait: *Sacerdotes sunt propago sanctificata, Duces gregis Christi.* & in capite tertio ait: *Nihil est in hoc seculo excellentius Sacerdotibus.*

Alb. Alc. ep. 18.
Plures alii sacerdotibus tribuuntur honorum tituli.
S. Prosp. l. 2. c. 9. de vit. contempl.
S. Ambr. c. de dign. sac. c. 2. ibid. c. 3.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Multa recensentur analogia, quæ Angelos inter & Sacerdotes versantur; ita tamen ut hi illis in multis prærogativis superiores existant.

THEMA.

Angelus Domini exercituum est. Malach. 2. v. 7.

1. INter alias prærogativas, quibus sacra Scriptura & sancti Patres Sacerdotem honorant, valde insignis est illa, quâ eum Angelum Domini appellant: *Angelus Domini exercituum est*; quæ verba Interlinearis hoc modo explicat: *Exponit nomen suum Esdras Sacerdos Dei, id est, Malachias, qui Angelus Domini appellatur, voluntatem Dei nuncians hominibus.* Theodoretus pariter in expositione horum verborum ita scribit: *Assumptæ verbi Domini super Israel in manu Angeli ejus; Ea de causa seipsum Angelum appellavit, quod divinorum sermonum, ac minister esset, cum ita ostendit ex ore suo Dominum verba facere, adhortatur populum, ut his, quæ dicuntur, adhærescat.* Nec desunt alia Scripturæ testimonia, in quibus hæc veritas exprimitur. Sic enim Moyses, auxilium de cœlo Agar solitariæ, in vasta sylva degenti, missum describere volens, ait: *Vocavitque Angelus Dei Agar de cœlo*: Sed numquid Angeli, cœlestis habitationis perpetui cives sunt? quænam igitur necessitas erat, ut hæc circumstantia *de cœlo* adderetur? Theophylactus dubium hoc solvit, dicens: *Adjecit autem de cœlo, quandoquidem & Sacerdotes Angeli vocantur.* S. Apostolus quoque ad Galatas scribens, eosdem monet, ut sibi caveant ab illis, qui aliud prædicaturi essent Evangelium, ab eo, quod ipse eis annunciaverat, diversum, sed observare phrasim loquendi, quâ utitur, dicit enim: *Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*; ubi D. Chrysostomus optimè notat particulam, *Angelus de cœlo*, dicitque sanctum Paulum per illam insinuare voluisse differentiam, quæ intercedit inter Spiritus beatos & Sacerdotes, utpote quibus pariter Angelorum titulus adscribitur; *Non temerè dixit de cœlo*, inquit: *sed quoniam sacerdotes quoque dicti sunt Angeli, ne quis existimaret de his Angelis quoque verba fieri, additâ particula, de cœlo, supernas virtutes indicavit.*

Interl. Sacerdotes vocantur Angeli Domini.
Theod.
Et probatur ex scriptura.
Gen. 21. v. 17.
Theoph. ad Gal. 1.
Galat. 1. v. 8.
Chrys. ib.

Sap. 16. v. 20.

2. In libro Sapientiæ dicitur : *Angelorum esca nutrivisti populum tuum* ; quæ verba quoad sensum literalem de Manna intelliguntur, quod Deus per ministerium angelicum populo Dei in deserto distrib .ebat ; Sancta verò Mater Ecclesia illis verbis in sanctissimi Sacramenti altaris administratione utitur, dum ita canit : *Panem de cælo præstitisti eis* ; at verò, si ita est, quid huic Sacramento inter est cum Angelis ? quod enim throno Eucharistico circumquaque reverenter assistant, facilè quidem concesserim, cæterum verò Eucharistia annona quædam est, quæ à ministris Ecclesiasticis nobis procuratur ; Ecce tibi mysterium, inquit Seraphicus Bonaventura : *Panem Angelorum, scilicet Sacerdotum, manducavit homo.*

S. Bon. ibid.

1. Cor. 6. v. 3.

3. Sanctus Paulus ad Corinthios scribens, ait : *Nescitis, quoniam Angelos judicabimus ? quantò magis sæcularia ?* At verò, quinam sunt hi Angeli, qui à supremi Judicis assessoribus judicabuntur ? Forte rebelles ? Sed hi cum de facto condemnati sunt ad ignem ; Ergone Angeli boni ? Multò minus. Alvarez Pelagius *de planctu Ecclesiæ*, per hos Angelos, Sacerdotes intelligi dicit, qui omnium primi ab Apostolis judicabuntur, siquidem clarum est illud propheticum oraculum ; *à sanctuar o meo incipite.*

Alv. Pel. de planct. Eccles. l. 2. c. 13.
Ezech. 9. v. 6.

1. Cor. 11. v. 10.

4. Celebris quoque est ille ad eosdem Corinthios textus, in quo dicitur : *Debet mulier potestatem habere supra caput, propter Angelos* ; ubi nomine potestatis, Divus Chrysostomus *insigne subjectionis* indicari dicit ; Velum enim mulierum capitibus impositum, ut varii probant, subjectionis indicium est, qua uxor marito obstringitur. S. Ambrosius per *potestatem velamen* quoque intelligit ; Sed cur hoc velum in mulierum capitibus deferri jubetur, ne offendant Angelos, cum illos omnis scandali incapaces esse constet ? S. Ambrosius ait : *Angelus, Episcopus dicitur* ; *propter reverentiam Episcopalem non habeat caput liberum, sed velamine tectum.*

S. Chrysost.
S. Ambros.

5. In Apocalypsi quoque septem illi Episcopi, qui in Asia animarum regimini præerant, Angelorum nomine nuncupantur, cum dicitur : *Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe : Angelo Pergami Ecclesiæ &c.*

Apoc. 2.

6. *Angelus Domini est* ; Divus Chrysostomus Homilia secunda in Epistolam secundam ad Timotheum ; *An ignoras, quid sit sacerdos ? Angelus utique Domini est.* Et in libro tertio de Sacerdotio ita scribit : *Sacerdotium quidem in terra peragitur, sed in rerum cælestium classem, ordinemque referendum est, quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis potentia creata : sed ipse Paraclitus ordinem hujusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus, etiamnum in carne manentibus, autor fuit, ut Angelorum ministerium animo conciperent.*

D. Chrys.
probatur ad ipsum ex SS. Patribus.

7. Tertullianus, quemadmodum annales attestantur Ecclesiastici, Sacerdotes in primis illis sæculis Angelorum honoravit titulo, quod pariter iis nomen, prout dicemus, attribuit S. Dionysius Areopagita S. Pauli, & ab eo ad fidem conversus, discipulus ; cui etiam S. Gregorius Papa subscripturus, ait : *In divinis eloquiis aliquando Sacerdotes, Dii, aliquando Angeli, vocantur ; nam & per Moysen de eo, qui ad juramentum deducendus est, dicitur ; applica illum ad Deos, id est, ad Sacerdotes ; & rursum scriptum est : Diis non detrahes, scilicet Sacerdotibus. Et propheta ait : Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare* (ita ad Mauritium scribit Imperatorem) *quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos aut Deos, ipse etiam appellat Deus.* Dionysius Carthusianus verba explicans prædicta Malachiæ, authoritatem adducit Sancti Dionysii Areopagitæ, inquiens : *Quemadmodum divinus Dionysius docet, infimum superioris ordinis ; & supremum ordinis inferioris, magnam habent mutuo convenientiam, & nomen unius transfertur ad aliud ; cum enim in cælesti Hierarchia, ordo Angelorum sit infimus, & in Ecclesiastica Hierarchia ordo Sacerdotum sit summus : Angeli, & Sacerdotes communicant in ut Sacerdotes Angeli nuncupentur.*

An. 57. n. 49. Bar.

Dion. Cart. Malach. 2. v. 7.

8. Sanctus Dionysius Areopagita, cujus & testimonium Glossa adducit, de cælesti tractans Hierarchia, his sacerdotalem eminentiam explicat verbis ; *Sacerdos homo inter homines, Dei omnipotentis Angelus à sacra Scriptura nominatur ; nihil, ut reor, absurdum est, si Sacerdotem quoque hominem, Theologia Angelum vocat, qui pro viribus angelica proprietati docendo participat, atque ad Angelorum similitudinem, ut homini possibile est, pernuntiandi officium nititur.*

S. Dio. Areop. cit. in gl. l. d. cœl. hier. c. 12.

9. Nomen *Angelus* idem est quod *Nuncius*, quod certè epitethon unice & singulariter nostro competit statui & ministerio ò Sacerdotes, dicente Ambrosio sancto ; *Sacerdos est Angelus* ; cujus hanc assignat denominationis causam : *Qui regnum Christi, & vitam æternam annunciat, non specie tibi æstimandus, sed munere.* Sanctus Hieronymus eidem suffragatur interpretationi, dum ait : *Angelus, id est, Nuncius Sacerdos Dei verissimè dicitur, quia Dei, & hominum sequester est, ejusque ad populum nunciat veritatem.* Tigurina pro Ly *Angelus est*, vertit, *Legatus est.* Ideoque sanctus Paulus in omnium nomine Sacerdotum, infit : *Posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos.* Albertus Magnus prædicta Malachiæ verba ita interpretatur, *Angelus, hoc est, nuncius Dei ad populum.*

Probatur ex etymologia nominis
S. Ambr. de initio c. 2.
S. Hier. in Mal.
Tigur. ibi.
2. Cor. 5. v. 19.
Alb. M. in Mal.

10. D. Chrysostomus super verba illa capitis vigesimi quinti Geneseos ; *Perrexit, ut consuleret Dominum*, optimè considerat, in quanta tunc Sacerdotes reverentia, & existimatione fuerint, tametsi illis ritibus & ceremoniis sacris, quas Deus postea in lege Mosaica scripsit, & Ecclesia in lege Evangelica instituit, ordinati nondum fuerint : *Vide, inquit, quanta & tunc erat Sacerdotium dignitas, nusquam enim dicit, quod Sacerdos ei responderit ? sed postquam dixit, abiit, ut consuleret Dominum ; subjecit : & dixit Dominus ei, nempe per Sacerdotem : duas gentes in utero tuo contines ; Etenim & alio loco Angelum vocat sacerdotem divina scriptura monstrans, quod ille loquatur, quæ inspirat, ac suggerit Spiritus gratia.*

D. Chrys. h. 40. in Gen. 5. v. 22.

11. Angeli & Sacerdotes in multis communicant ; Etenim sicut Angeli in curia cælesti intimi, & sunt Aulici, & familiarissimi Regis gloriæ domestici : ita pariter sacerdotes in curia & aula regia quam Deus hic in terris habet, id est, in Ecclesia, sunt domestici, & familiares Dei : *Domestici Dei.* Qua de re beatus Petrus Damianus ita scribit : *Quid est, quod Angelorum & hominum agminibus exclusis, solus Petrus in consortium divinæ Majestatis, & cum Domino residet Præsidente ? Dulce colloquium sancta conversatio, Consilium speciale Petri & Dei, ubi secretorum indifferentia mortalem hominem Deo copulat & counit*, Quasi diceret ; quis uspiam hic in terris strictius & familiarius cum Deo loquitur, quàm sacerdos in Sacramentis,

Angeli & sacerdotes in multis communicant.
S. P. Dam. ser. 27. de S. Petr.
Angeli sunt aulici Dei in curia cœlesti, sacerdotes in aula ejus regia in terris.

tis, in sacrificiis, in orationibus, & in omnibus aliis, quæ pertinent ad bonum regimen, & directionem sponsæ suæ, id est, Ecclesiæ, eidem in custodiam assignatæ.

Angeli semper vident faciem Dei.

12. Quod si de Angelis dixit Salvator: *Semper vident faciem patris mei, qui in cælis est*; Idem quoque meritò dicere deberet sacerdos, utpote qui à Deo, ejusque divino servitio numquam separari, aut sejungi deberet. S. Bernardus causam assignat, cur Joannes Baptista Angeli nomen promeruerit, quando de illo dicitur: *Ecce ego mitto Angelum meum*; ideo nimirum, *quia perpetuum cum Divinitate consortium habuit*. Character sacerdotalis animæ indelebiliter imprimitur, siquidem hunc sacerdos in perpetuum conservabit; ad denotandum, quod à consortio & servitio ejus, cui est consecratus, numquam debeat divelli. Angeli numquam, ne ad momentum quidem à Deo divertere se possunt, quia *semper vident faciem Patris*, ideo nihil contemplantur, nulli alii student, nec quidquam operantur aliud, nisi ut Deo placeant. Sanctus Thomas de Villanova de eodem præcursore ita scribit; *Vita ejus non erat humana, sed angelica, erat quidem homo sicut nos, sed & mihi videtur hominis nonnisi effigiem & colorem habere, omne quod cogitabat, quod volebat, quod agebat, totum erat angelicum.*

S. Bern. ser. de privil. S. Joan. Bapt.
Hoc etiam deberent facere sacerdotes.
a. Th. Vill. conc. 1. de S. Jo. Bapt.

13. *In multis communicant Angeli, & Sacerdotes.* Divus Chrysostomus postquam hanc æqualitatem Sacerdotum cum dignitate angelica considerasset, ita demum illos monet: *Idcirco necesse est, Sacerdotem sic esse purum, ut si in ipsis cælis collocatus esset, inter cælestes illas virtutes medius staret.* Paulus de Paulatio in supra dictum Malachiæ textum ita scribit: *Nota, quia Angelus est Sacerdos, & videt quid debeat Sacerdos Deo, scilicet vitam angelicam.* Dionysius Carthusianus pariter similem rationem assignat, cur sacerdotes Angelis comparentur, nimirum quia *Spiritualem & angelicam vitam in carne ducendo* (De sacerdotibus loquitur) *Angelicum exercent officium, ideo in Apocalypsi, Episcopi septem Ecclesiarum in Asia, Angeli appellantur.*

Chrysost. l. 3. de sac.
Sacerdotes debent esse puri, tales enim sunt Angeli.
Paul. de Paul. in Malach.
Dio. Carth. ibi.

14. Deus in Exodo de oleo consecrationis loquens, quo ministros altaris sui ungi volebat, dicit: *Caro hominis non ungetur ex eo*; sed numquid etiam sacerdotes de humani generis progenie erant? Interpres quidam de hoc præcepto ita ad propositum nostrum scribit; scilicet hoc dictum esse, *ut voluptatem carnis amputandam esse intelligant*; debet enim Sacerdos, & quilibet minister sacer, merus esse Spiritus, vel Angelus in carne: *Unctio ista Spiritus est*, inquit, *unguento itaque isto caro hominis ungi non potest, quia quicumque vivunt secundum carnem, sancti Spiritus nesciunt unctionem. Certè*, inquit Divus Chrysostomus, *sic sacerdotes omnes judices esse volunt, ut carne nequaquam compositi, ut humanam naturam non sortiti, verum ut Angeli, ut humanæ naturæ minimè participes.*

Exod. 30. v. 31.
Debent esse puri instar Angelorum ab omni immunditia carnis.
Titelman.
Chrysost. ib.

15. *In multis communicant.* In sacris Canticis Angeli *Vigiles* appellantur: *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem*; ubi sanctus Bernardus ait; *Custodes tui Angeli sancti, vigiles tui*; adducitque sequentem textum: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, tota die & nocte in perpetuum non tacebunt*; *Quod de Angelis dictum est.* Cui autem hominum statui, arctior imposita est vigilantia, quàm Ecclesiasticis? *Tu verò vigila*, inquit Apostolus ad Timotheum, ac proinde qui curam habent animarum speculatores vocantur; *Speculatorem dedi te domui Israel.* Unde sanctus Gregorius ait: *Quid per vigiles, nisi Doctores Ecclesiæ designantur? qui lucrandis animabus, & scriptis, & dictis invigilant*, Sanctus Bernardus pariter cum interrogasset; *quid enim vigiles hi?* mox subjungit, hos esse servos illos, de quibus increata & incarnata Sapientia in Evangelio dicit: *Beati servi illi, quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Quam boni vigiles; qui nobis dormientibus ipsi pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris? Quam boni custodes, qui vigilantes animo; atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur.* Tertullianus: *Deus eos vocare consuevit Angelos, quos virtutis suæ ministros præficit.*

Cant. 3. 3.
Angeli sunt Vigiles: tales etiam esse debent sacerdotes.
2. Tim. 4. v. 5.
Ezech. 3. v. 17.
S. Greg. in Gl Cant. 3.
B. Bern. ser. 67. in Cant.
Tertull. l. cont. Judæos c. 9.

16. De beatis illis Spiritibus dicitur: *Nonne omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis*: at verò sacerdotes pariter ad ministerium Dei pro salute animarum dedicati esse noscuntur, ac proinde valde aptè ad propositum cum angelis conveniunt. Chaldæus loco ejus, quod apud Malachiam in Vulgata legitur: *Angelus Domini est*, legit, *quia minister est coram Deo*, de spiritibus angelicis non sine mysterio dicitur, quòd sint *ignes urentes*, quia sicut hoc elementum ignis activum est, & in continua operatione persistit; ita angeli numquam sunt otiosi: De sacerdote autem S. Paulus ait: *In omnibus labora.* S. Joannes Apostolus quoque cap. 2. Apocalypseos, postquam Episcopum illum Angelum appellasset, dicens: *Angelo Ephesi Ecclesiæ &c.* mox subjungit; *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam*, S. Bonaventura in Hierarchia Ecclesiastica, super illum textum Isaiæ: *Ite Angeli veloces*, ait: *Absque dubio Angelorum numero adscribuntur, qui pro aliorum salute, laborum ministeria assumere non verentur, ideo dicit Isaias cap. 18. 2. Ite Angeli veloces ... ad populum.*

Hebr. 1. 14.
Angeli ministri sunt salvandorum, sacerdotes sunt etiam tales.
Psal. 103. v. 4.
2. Tim. 4. 5.
Apoc. 2. 2.
S. Bonav. l. de eccl. hier. c. 1. Isa. 18. v. 2.

17. *In multis conveniunt &c.* Angelis Deus custodiam assignavit animarum, ut illas in bonam æternæ salutis viam dirigant, & ab offendiculis obviis custodiant: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum*, id est, ut Interlinearis ait: *Ad legem in lapideis tabulis exaratam, in qua omnes offendebant.* At verò cur putas Deum in Malachia sacerdotem quoque Angeli titulo decorasse? nimirum quia ejus officium est, animas ab hisce offendiculis removere: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini est.* Enim verò Deus nobis sacerdotibus animas, quæ sanguinis sui pretium sunt, specialiter commendavit.

Angeli sunt custodes animarum, sacerdotes sunt etiam.
Psal. 90. 11.
Interl.

18. *Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum* in manu sua; at verò, quis alius hic est Angelus, quam Sacerdos, qui velut mediator inter cœlum & terram, orationes nostras Deo offert? Porro non desunt, qui sustineant verba illa Canonis, post consecrationem, *jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum &c.* de Sacerdote intelligenda esse. Hugo Cardin. super Malachiam scribens, ait: *Angelus Domini est, id est, sequester, mediator, & nuncius inter Deum, & populum.* Sacerdos enim inter Deum & populum interponitur, juxta illud, *inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes, ministri Domini, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo.* Dionysius Areopagita de Angelis dicit, eos mediatores vocari, *eo quod primo eis insit divina illustratio, ac per eos ad nos veniat*; Eodem quoq; modo Deus ministris sacris, primo loco divina sua secreta communicat, juxta illud:

Apoc. 8. 3.
Angeli sunt mediatores inter cœlum & terram, tales etiam sacerdotes.
Hug. Card. in Mal.
Joël. 2. v. 17.
Dion. Ar. c. 4. hierar. cœl.

Joan. 15. v. 15.

Vos autem dixi amicos, quia omnia, qua audivi à Patre, nota feci vobis.

19. *Vos estis lux mundi*, Vocantur porrò sacerdotes nomine lucis, quia ad illos spectat, populis lumen & agnitionem Dei, divinæque gratiæ suæ lucem communicare. *Medius stat Sacerdos inter Deum, & naturam humanam*, inquit Chrysostomus, *illinc venientia beneficia ad nos deferens, & nostras petitiones illuc adducens.*

S. Basil. in Psal. 28. Angeli laudant Deum. hoc ipsum faciunt sacerdotes. Naz.

20. S. Basilius aliud quoddam Angelorum notat officium, commune sacerdotibus, dum ait: *Angelorum opus est, laudare Deum*, quod pariter Sacerdos facit die & nocte; *Septies in die laudem dixi tibi*; Psal 118. ℣. 164. *Media nocte surgebam ad confitendum &c.* ibid. ℣. 62. *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Ps. 137. ℣. 1. Unde Nazianzenus ait: *cum Angelorum classe atque ordine est, cum Archangelis Deum celebrat.*

Sacerdotes in multis præcellunt Angelis.

21. Verum enim verò quid dicturus esses, si Sacerdotes Angelis in multis prærogativis ostenderem esse superiores? Etenim omnes Angeli *administratores Spiritus* sunt appellati; at vero postquam Salvator noster Apostolos Sacerdotes consecravit dixit eis: *Jam non dicam vos servos, sed amicos.* De potestatibus angelicis dicitur, quod contremiscant coram Deo: *tremunt potestates*: at vero de Sacerdote S. Ephrem dicit: *Cum Angelorum Domino, & omnium Creatore familiariter agit.* De Angelis dicitur: *facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum ejus.* Sunt enim Angeli in exequenda Dei voluntate velocissimi; Sacerdotes pariter per suam, sibi à Deo delegatam, potestatem, Filium Dei sibi obedientem, & ad nutus suos reddunt velocem; talibus verbis eumdem de cœlis descendere cogunt, & sub speciebus constringunt sacramentalibus, cum tamen econtrà ne omnes quidem Spiritus beati quantacumque potentia, & dignitate præcellentes, vel unicam possint consecrare hostiam, S. Bernardino hunc in finem illa Apostoli verba citante: *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt*, qui sunt Angeli, circa quæ verba dictus Sanctus ita discurrit: *cum omnes cœlestes Spiritus simul non possent concipere corpus Christi, quod concipere habet Sacerdos.* Potestas Sacerdotalis *superat potestatem Angelorum; licet enim unus Angelus possit unum cœlum movere, tamen minimè potest unum ipsorum cœlorum de cœlo ad terram tam cito transferre, sicut radius Solis emittitur ab ipso Sole: Sacerdos vero suo ministerio transfert verissimum corpus Christi de empyreo cœlo, ad ipsum altare sacrum; & hoc in tanta temporis brevitate; seu tam cito, sicut est diffusio solaris lucis. Sacerdotalis potestas superat potestatem Archangelorum, quemadmodum enim Archangeli ad terram possunt mittere Angelos, sic Sacerdos potest eos evocare ad terras, cum Dei visibilia celebrat Sacramenta.* Porrò in dictorum confirmationem, dictus Sanctus authoritatem citat sancti Gregorii, dicentis: *Quis fidelium dubium habere possit in ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocem cœlos aperiri, & in illo Christi mysterio, Angelorum choros adesse?*

S. Ephrem. de sac. Ps. 102. 20.

Hebr. 13. v. 10.

S. Bern. s. 1. ser. 20. a. 2. c. 7.

Confirmat hoc Christus loquens S. Birgittæ.

22. Audite, qua veritatem præsentem confirmatione stabiliverit ipsamet æterna veritas, ita sanctam alloquens Birgittam, ubi de altaris sui ministris agebat: *Proferendo verba, faciunt inde corpus meum verum, quod de virgine sumpsi; hoc non possent facere omnes Angeli, quia sacerdotibus solis illam dignitatem dedi*, Sed ad sancti Joannis visiones transeamus pro ulteriori, firmiorique veritatis hujus intelligentia; Dilectus discipulus Angelum aliquando videns, subitò se in terram prostraturus, audiit: *Vide ne feceris, conservus enim tuus sum.* Alia in visione idem Apostolus Deum in throno vidit, Majestatis pleno, *In circuitu sedis sedilia viginti quatuor*; qui obsecro hæc cingebant, occupabantque sedes? Forsitan Seraphini? Minimè equidem, quin potius juxta Isaiæ Prophetiam, *Seraphim stabant*, quidni ergo & angeli inferiores? Sedebant itaque sacerdotes, id quod per hæc verba exprimitur; *& super thronos, viginti quatuor Seniores sedentes.* Quos Sacerdotes fuisse ex illa particula *Senior*, quæ *Presbyterum* significat, clare evincitur. Unde & S. Isidorus ait: *Presbyter dicitur Senior, quod non ad ætatem, sed sensum referendum est; quia senectus venerabilis est*, at in sequenti Capitulo expresse dicitur: *Fecisti nos Deo nostro regnum & regnabimus*; cum econverso Angeli non sedeant sed stent; siquidem *decies millies centena millia assistebant ei.* Lucifer periret, qui dicere non erubuit; *Sedebo*, in abyssum præcipitatus, corruit. Ecce itaque sacerdotum in cœlis dignitatem, & honorem, dum singuli horum sedent, stantibus Angelis.

Apoc. 22. 9.

c. 4. v. 4.

Isaia 6. v. 2.

Apoc. 4. v. 4.

S. Isid. l. 1. de sacr. fid. c. 39.

Apoc. 1. v. 10.

Dan. 7. v. 10.

Hoc ipsum docet verbo & opere S. Franciscus.

23. S. Bernardinus hoc de S. Francisco, dignitatem sacerdotalem veraciter fugiente, perhibet testimonium: *Gloriosus Franciscus asserere solitus erat, quod si obviaret Angelo simulac sacerdoti, prius reverentiam debitam faceret Sacerdoti, quàm Angelo Dei*; quia ut Divus Chrysostomus ait: *Sacerdoti thronus in cœlis collocatus est & de cœlestibus negotiis pronuntiandi habet authoritatem. Quis hæc dicit? Ipse cœlorum Rex, quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis.* Beatus Petrus Damianus in sermone quodam de sancto Petro ita scribit: *Licet assistant Angeli, Præsidentis Imperium expectantes, & administratorii Spiritus, assignata sibi ministeria fortiantur; nullus tamen eorum ligandi atque solvendi possidet potestatem: adest Petrus, & ad ejus arbitrium orbis universitas solvitur, & ligatur.* In quodam opusculo sancti Francisci fusius scribitur id, quod alias ex sancto Bernardino didicimus; ibi namque Seraphicus Franciscus dicit: *Ego si viderem venientem per viam presbyterum & Angelum; ad Sacerdotis manus deosculandas citius me conferrem, & Angelo dicerem; expecta Angele, quia manus hujusmodi verbum contrectant vitæ.*

S. Chrysost. l. 5. de verb. Isa.

S. Petr. Dam. ser. 27. de S. Petr.

Opusc. S. Fran. c. 22.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Sacerdotium, divinum quidpiam in se habere, ex multis Sacræ Scripturæ locis, & sanctorum Patrum sententiis, in quibus Sacerdotes Dii vocantur, perspicuè ostenditur.

THEMA.

Diis non detrahes, Exod. 22. ℣. 28.

Sacerdotes vocantur Dii.

1. Inter alia præcepta, quibus Deus olim populum Israëliticum obstrinxit, unum fuit, quo illis interdicebat, ne Diis detrahere præsumerent: *Diis non detrahes* inquit, *& Principi populi tui non maledices.* qui textus primâ facie non modicam præ se ferre difficultatem videtur; quia si de falsis gentilium numinibus & simulachris in eo textu agitur, quid esse poterat convenientius, quàm ut de ipsis quævis mala dicerentur? num forte credi poterit, quod verus Deus eorum sibi protectionem vendicet? Sed nec hoc dici potest, siquidem Spiritus sanctus per Regium Davidis calamum probrosè de illis locutus fuit, dicens: *Simulachra gentium argentum, & aurum &c.* Porrò dubii hujus solutionem sanctus Isidorus his verbis insinuat: *Non ego Sacerdotes Deos facio; sermo divinus; qui mentiri non potest, sacerdotes Deos dicit, Diis, inquit, non detrahes, & Principi populi tui non maledices;*

Ps. 113.

S. Isid. l. 2. de sacr. fid. par. 14. c. 8.

dicet; Ubi in eamdem lineam Sacerdotem reponit, & principem ſæcularem, quibus omnem vult deferri venerationem, ut primum Sacerdoti locum tribuat, eumque digniſſimo hoc Dei titulo decoret. Sunt & alia Scripturæ loca, in quibus de Deorum multiplicitate Spiritus ſanctus benignam facit mentionem. Sic enim in eodem Exodi libro cap. 21. dicitur: *Quod ſi dixerit ſervus: diligo Dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber; Offeret eum Dominus Diis*, Quinam verò eo in loco Deorum nomine intelligantur, Rupertus Abbas his verbis explicat: *Deos* inquit, *Sacerdotes intellige, ſecundùm quod dictum eſt ad Moyſen*: Exod. 7. 1. (*Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*:) *videlicet ſecundum dignitatem divini officii* Divus Chryſoſtomus illa Pſalmiſtæ verba: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*, hoc modo legit: *coram Diis modulabor tibi*, moxque ſubjungit, *videtur mihi dicere de Sacerdotibus, id, quod de Diis dicitur; ſolet enim Scriptura vocare ſacerdotem & Angelum & Deum; nunc quidem dicens: Diis non maledices, nunc autem; Labia Sacerdotis cuſtodient judicium & ex ore ejus requirent juſtitiam, quoniam eſt Angelus Domini.*

Exod. 21. v. 5. — Rup. Abb. l. 3. in Exod. c. 11. — Exod. 7. 1. — Chryſoſt. in Pſ. 137. — Exod. 22. Malach. 2. v. 7.

2. Celebris quoque eſt ille Pſalmiſtæ Textus, in quo dicit: Deus *ſtetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat*; ubi, ut ex quodam ſancti Auguſtini ſermone deducitur; per Deos miniſtri, ſacro altari conſecrati, intelliguntur, quia hoc titulo ſanctus Propheta hos ſacerdotes quoque alibi appellat, dum ait: *Vos eſtis Dii excelſi, in quorum Synagoga Deus Deorum ſtare deſiderat.* Sacerdotes autem Evangelici tanto majori jure hunc titulum merentur, quanto certius eſt, quòd ſacerdotes antiqui legis Moſaicæ nil aliud tractarint præterquam animalium carnes, fuerintque velut totidem laniones, digniorque materia quam tractaverunt, panis & incenſum fuerit; cum tamen nos immediate ipſummet Deum conſecremus: ac proinde cum divinum quoddam exerceamus miniſterium, juſtum eſt, ut quavis conditione humana ſuperiores ſimus. Unde Innocentius III. dicit, ſe neſcire ad quam ſphæram Sacerdotes reponendi ſint: *Qui enim eſt inter Deum & hominem medius conſtitutus, circa Deum, ſed ultra hominem eſt, minor Deo, ſed major homine.* Divus Chryſoſtomus in homilia quadam dicit, quòd, ex quo ſacerdotes inter Deum & hominem mediatores exiſtunt, omninò conveniens ſit, ut de Deo in aliqua ſaltem parte nonnihil participent, ſic enim ſcribit: *Unus Deus, & unus mediator Dei & hominum; Enimverò mediator utriſque eos debet ſocietate conjungere, quorum mediator eſt, id quippe mediatoris eſt proprium, utrorumque participem fieri, quorum fuerit mediator.* In eodem loco idem ſanctus Doctor oſtendit, quod ſacerdos numquam ſe, Deum inter & hominem, interponere, aut mediator eſſe poſſet, niſi aliqualem ſaltem Divinitatis participationem haberet: *Homo quippe purus*, inquit *mediator numquam penitus fieret; oportebat enim hujuſmodi mediatorem cum Deo colloqui*; *Secunda Corinthiorum quinto*; *Pro Chriſto legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos.*

Pſal. 81. v. 1. — Præcellunt Sacerdotibus legis veteris. — Innoc. III. ſer. 2. in conſec. Pontif. — D. Chryſ. h. 7. in 1. ad Tim. — Sacerdotes participant aliquid de Deo. — 2. Cor. 5. 20.

3. Hæc eadem ſuperioritas, qua humanam conditionem ſuperexcedimus, ex ſequentibus S. Pauli verbis ſatis colligitur; Dicit enim de ſummo ſacerdote: *Ex hominibus aſſumptus, & pro hominibus conſtituitur*; quid enim opus ſpecificare, quod *ex hominibus aſſumptus* eſſet, niſi ſimul dicere voluiſſet; miniſtros ſacros ad ſacerdotium ſublimatos, ad ſtatum, humanam naturam longè tranſcendentem, elevatos eſſe?

Hebr. 5. 1.

4. Neſcio an aliquando obſervaveritis, quod quando Spiritus S. in Scriptura ſacra primam ſacerdotii mentionem facit, illum non tamquam hominem, ſed tamquam perſonam de cœlo lapſam deſcribat; Etenim primus Sacerdos, qui in Scriptura proponitur, Melchiſedech Rex Salem fuit, qui ad benedicendum Abraham poſt victoriam à Regibus per illum obtentam, eidem obviam proceſſit: *At verò Melchiſedech, Rex Salem*, inquit Scriptura, *proferens panem & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei.* At verò qualiſnam Rex ille fuerit, ex teſtimonio S. Pauli audiamus, qui de illo dicit, quod fuerit: *Sine Patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.* Quibus verbis increata Sapientia nobis innuere voluit, quod Sacerdotibus tamquam talibus cum humano genere nihil commune intercedere debeat.

Hoc figuratum fuit in Melchiſedech. — Gen. 14. v. 18. 19. — Hebr. 7. 3.

5. Philo Hebræus inquit: *Sacerdos ſitus in quodam divina humanaque natura confinio, ut hoc mediante, Deus propitietur hominibus*; Status itaque noſter ſacerdotalis, intra humanitatis, & divinitatis confinia conſiſtit: non quidem ſortitus eſt eſſentiam & naturam divinam ex toto, multum tamen inde participat, id quod primus legis gratiæ ſacerdos, caput & autor omnium aliorum, Petrus videlicet his verbis inſinuat: *Per quem* (id eſt per Chriſtum) *maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hoc efficiamini divinæ conſortes naturæ.* Idem Philo Hebræus ut probaret, quod Sacerdotes ſtatum, in quo illos natura locavit, tranſcendere debeant, illud antiquis Levitis impoſitum præceptum conſiderat: *Ad omnem mortuum non ingredietur omnino, ſuper patre ſuo quoque & matre non contaminabitur*, licet enim parentum cadaveribus aſſiſtere, eoſque ſepulturæ mandare, parentibus ex natura debitum ſit obſequium: Nihilominus Claſſicus hic Scriptor reſpondet: *Poſtulat in eo viro*, id eſt, in Sacerdote, *lex præſtantiorem homine indolem.*

Phil. l. 2. de mon. — Status illorum medius eſt inter Deum & homines. — 2. Petr. 1. 4. — Phil. Hebr. — Lev. 21. v. 11.

6. Hanc ſpecialiſſimam prærogativam in multis tam veteris quam Teſtamenti novi occaſionibus authenticam reperimus, ſpecialiter autem in ſancto Matthæo cap. 16. quando increata Sapientia Collegium Apoſtolicum, quis de ſe in Iſrael ſenſus eſſet, interrogavit, dicens: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Cumque diverſam plebis mentem ei inſinuaſſent, Dominus ſubjunxit: *Vos autem quem me eſſe dicitis?* S. Hieronymus in hoc textu per ſeriam reflexionem ſubſiſtit, & ad Evangelii lectorem converſus, ita textum commentando, alloquitur: *Prudens Lector attende, quod ex conſequentibus textuque ſermonis, Apoſtoli nequaquam homines, ſed Dii appellantur: cum enim dixiſſet: quem dicunt homines, eſſe filium hominis? ſubjecit: vos autem quem me eſſe dicitis? illis, quia homines ſunt, humana opinantibus, vos qui eſtis Dii, quem me eſſe exiſtimatis?* S. Dionyſius Areopagita cauſam, cur miniſtri ſacri hujus tituli divinitatis capaces ſint, his verbis inſinuat: *Ad ſacra percipienda acceſſus, id accedentibus tribuit, ut ex communione divina ad Dei ſimilitudinem, atque conſortium tranſeant.*

Hæc prærogativa colligitur ex verbis Chriſti ad Apoſtolos. — Matth. 16. v. 13. — Ibid. v. 15. — S. Hieron. ib. — S. Dio. Areop. de Eccl. Hier. c. 2.

7. Hoc loco in memoriam revocandum eſt, quod Judas lictoribus & ſatellitibus certum quoddam dederit indicium, unde Chriſtum agnoſcere inter diſcipulos poſſent, ait enim: *Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum*; at vero numquid Chriſtus tam in Judæa quam in Galilæa magnam ſemper poſt ſe turbam habuit, omnibus-

Matth. 26. v. 48. — Cur Judas Chriſtum tradiderit ſigno oſculi.

busque in illis regionibus ea facie notus erat? Quid igitur opus fuit, ut traditor hoc signo Christum indicaret? non desunt, qui existimant, Christum per orationis suæ fervorem transfiguratum fuisse sicut olim in Thabor: alii autumant, S. Jacobum minorem ei fuisse simillimum, ac proinde fratrem ejus cognominatum: Veruntamen veritas est, omnes Apostolos paulò ante in cœna Sacerdotes ordinatos fuisse, ac proinde sacratissimi corporis ejus communio illos magna ex parte ipsi conformes & similes reddere poterat; Insuper etiam Divinitatem ejus ea parte participarant: nam ut S. Cyrillus Jerosolymitanus ait: *Si quis liquefacta ceræ, aliam ceram infuderit, alteram cum altera commisceat necesse est, ita qui carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniatur.* S. Paulinus Episcopus Nolanus Severo amico suo, se ad sacerdotium promotum esse significare volens; ita ei scribit: *Jam arcanis & penetralibus Dei summi receptum me video, insertum communicare cœlestia, & adeo propiùs admodum in Spiritu Christi, & corpore, & splendore versari, vix adhuc intellectum sacra molis capto mentis angustiis.*

Apostoli per S. Communionem facti fuerunt similes Christo.

S. Cyr. Jer. cat. myst. 4.

8. Ad idem propositum verba illa Psalmistæ: *Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios Arietum,* considerari merentur; quis enim non videt, per hosce filios Dei, Sacerdotes denotari, quibus dumtaxat conveniebat ostendere, sacrificia, & oblationes, quæ majori ex parte ex arietibus, & similibus animalibus constabant? Denominantur autem filii Dei ad similitudinem Christi, qui semetipsum æterno Patri suo in sacrificium obtulit.

Ps. 28. v. 1. Sacerdotes sunt filii Dei.

9. S. Gregor. Nazianzenus de Episcopo loquens, dicit: *Deus est, aliosque Deos efficit.* Psalmista quoque Psalmo 46. ad Sacerdotes alludit; dum altitudinem, ad quam sublimati sunt, considerans ait; *Dii fortes terræ vehementer elevati sunt,* ubi Septuaginta legunt: *fortes Dei,* Idem quoque David. Psalm 9. eminentiam, ad quam Sacerdotes elevantur, his verbis declarat, dicens: *Secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Ubi D. Chrysost. loco *multiplicasti,* legit *elevasti, extulisti;* Elevavit autem eos ad æqualitatem suam, quia *secundum altitudinem tuam,* nec mirum, quia ipsemet de iis dicit: *Ego dixi Dii estis.* In annalibus Ecclesiasticis de Innocentio III. legitur, vivis illum rationibus Sacerdotium Imperio superius esse, ostendisse, inter alias verò rationes hanc adducit nimirum: *Ob officii majestatem etiam in Scripturis Sacris Dii appellantur.* Sanctus Carolus Borromæus, qui in propositionibus suis adeo semper circumspectus & solidus fuit, idipsum pluribus in locis confirmat; in concione quadam ad Clerum in Synodo habita de Ecclesiasticis inquit: *Hi sunt sancti, Deo consecrati, hi sunt Christi Domini, hi denique Dii sunt:* Idem de Sacramento ordinis sacri disserens, ut dignum nobis Sacerdotii conceptum imprimeret, de ministris sacri altaris ita loquitur: *Sacerdotes Dei Interpretes, & internuntii quidam sunt, qui ejus nomine divinam legem, & vitæ præcepta homines edocent, & ipsius Dei personam in terris gerunt; non Angeli solum sed & Dii etiam appellantur, quod Dei immortalis vim & numen apud nos teneant. Potestas, corpus & sanguinem Domini nostri conficiendi, & offerendi, tum peccata remittendi, quæ illis collata est, humanam quoque rationem atque intelligentiam superans, ne dum ei aliquid par & simile in terris inveniri queat.*

Naz. Apol. 1.

Ps. 46. v. 10. Ad illam excellentiam elevati a Deo.

Chrys. ibi.

Rayn. an. 1199. n. 31. Act. Eccl. Med. car. 1167. Illorum dignitas præcellit imperialem dignitatem. Ibi. car. 147.

10. S. Gregorius Magnus, in Epistola quadam ad Mauritium Imperatorem scripta, in qua dignitatem sacerdotalem studet demonstrare, testimonium refert historiæ Ecclesiasticæ; in qua Constantini Magni fit mentio, cui cum multæ accusationes & querelæ contra nonnullos Episcopos in Scripto præsentatæ fuissent, hoc usus est consilio: *Eosdem, qui accusati fuerant, Episcopos convocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit dicens: Vos Dii estis, à vero Deo constituti; ite & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est, ut nos judicemus Deos.* Similiter in Epistola quadam S. Augustini, phrasin quamdam huic simillimam legimus, ad Ecclesiasticos directam; dicit enim: *Vos nobis à Deo dati estis Dii; & conveniens non est, ut homo judicet Deos.*

Probatur verbis Constantini M.

S. Greg. l. 4. ep. 31. indic. 13.

S. August. ep. 66.

11. In præcedentibus discursibus, unctionis mentionem fecimus, qua Deus Aaronem & filios ejus consecrari præcepit, addit autem: *Caro hominis non ungetur ex eo,* ubi Lyranus ait: *Exceptis Sacerdotibus, qui quantum ad officium, sunt supra homines.* Similiter Commentator Nazianzeni, ad hunc textum se reflectens, ita scribit: *Quod autem ait: caro hominis non ungetur ex eo, hoc unimirum aliud indicat sacerdotale genus supra hominem esse, velut Christi particeps, qui supra res conditas est.* S. Isidorus Pelusiota, pariter in Epistola quadam, sublimem ministerii nostri dignitatem his verbis subindicat: *Divina quadam res, est Sacerdotium, ac rerum omnium præstantissima.* Idem quoque in alia ejusdem libri Epistola de hac dignitate inquit; *Omnium quæ inter homines expetuntur, Sacerdotium velut extremam metam esse.* S. Dionysius Areopagita idem confirmat, inquiens: *Qui Sacerdotem dicit, augustiorem; prorsusque divinum insinuat virum.* S. Hilarius Papa de Sacerdotio scribens, hujus sublimitatis rationem his verbis assignat, scilicet *quia assumitur in divinæ Trinitatis adjumentum,* est enim Sacerdos sanctissimæ Triadis brachium dextrum; siquidem sanctissima Trinitas hic in terris mediantibus ministris suis adoratur, agnoscitur & glorificatur; Nam per manum Sacerdotum sacramenta & sacrificia, quæ præcipua sunt honoris & gloriæ Dei instrumenta, esse suum, & subsistentiam accipiunt; Unde Apostolus: *Dei adjutores sumus,* & ejusdem Apostoli discipulus Dionysius Areopagita ait: *Ingens hæc angelica, imo divina est dignitas, Dei cooperatores fieri in conversione animarum, divinamque in se operationem in alios transfundere.* S. Bernardinus Sacerdotes appellat, Dei in terris vicarios: *sunt honorandi Sacerdotes,* inquit, *ratione dignitatis, sunt enim vicarii Dei in terris; ut animas Christi sanguine redemptas servent, curent, & maximè spiritualiter pascant.* Dum enim corpus Christi consecramus, ejus instrumenta sumus, ejus nomine operamur, ejusque personam induimus. *Quasi communis quidam totius orbis pater, sacerdos est,* inquit D. Chrysostomus, *dignum igitur est, ut omnium curam agat, omnibusque provideat sicut Deus, cujus ministerio fervit & fungitur vice;* Hoc verò specialiter in præcipuo altaris mysterio operatur; Unde idem S. Doctor in alia Homilia dicit: *Non homo est, qui proposita in mensa Domini consecratione corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille qui pro nobis crucifixus est, Sacerdotis ore verba profert, suaque virtute consecrat & gratia.* In alia item Homilia idipsum declarat, siquidem ad populum Antiochenum die quadam prædicans, ita inquit: *Verum & tu Laice, cum videris offerentem, ne ut sacerdotem putes esse hoc facientem, sed Christi manum invisibiliter extensam.* Optimè igitur S. August. in quodam sermone ait: *Vos estis ejus vicarii, quia vicem ejus geritis,* & ideo quando S. Petrus Christi vicarius, Ananiæ fraudem & fictionem improperare voluit, dixit:

Et unctione sacerdotum V. T. Exod. 30. v. 32.

Lyr. ibi.

El. Cret. or. 1. in Naz. n. 339.

S. Isid. Pel. l. 2. ep. 52.

Ibid. ep. 78.

Dion. Areop. c. 1. Eccles. Hier.

S. Hilar. Papa.

Sunt adjutores & brachium dextrum SS. Trinitatis.

1. Cor. 3. 9.

S. Dion. Ar. ibi. c. 3.

Sunt Vicarii Dei in terris.

S. Bern. c. 1. a. 2. c. 1.

Chrysost. h. 6. in 1. ad Tim.

hom. de prod. Juda.

Ho. 69. ad pop. Antio.

S. August. ser. 10. ad frat.

Non

Act. 5. 4. *Non es mentitus hominibus, sed Deo*; cum tamen mendacium hoc Petro dictum fuerit qui homo erat; Ac proinde Cajetanus verba Petri ita exponit: Cajet.] *Mentitus es Deo, habitante in nobis, tu irrogasti injuriam non nobis hominibus, sed Deo in nobis.* Commentator Nazianaeni ita scribit: *Ad sacram hanc & mysticam mensam accede, atque ad me, qui per hac, qua mystice peraguntur, Deificationem doceri profiteor, atque hominem ex homine, Deum per gratiam reddere; sacerdotalis enim disciplina munus est hominem purgare ac Deum efficere*: El. Cret. or. 23. n. 5. Naz. 2. or. 23. Verba autem Nazianzeni, quæ dictus Commentatot interpretatur, hæc sunt: *Adesdum ad sacra hac, & mensam hanc mysticam atq; ad me, qui per hac sacrum Deificationis munus obeo, propius accede.*

11. Restat, ut sacerdotes pariter, & sæculares compendiosè verbis sancti Ambrosii moneamus, S. Ambr. l. de dign. sac. c. 3. *Ne sit honor sublimis & vita deformis; ne sit Deifica possessio, & illicita actio*; Recogitent item sæculares seriò verba illa sancti Cyrilli Alexandrini, dicentis: *Magnum & admirabile verè munus; Deo assistere, ac ministrare, quisquis vero Dei ministrum contempserit, vindicta atque supplicio subjicetur. & qui divinam hanc dignitatem despexerit, acerbissimas sua potentia pœnas luet.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De sublimi potestate, quam Sacerdos in corpus Christi obtinet, qua superior est illa, quam sanctissima ejus mater, in illud habuit; Ubi etiam consideratur authoritas, circa peccatorum remissionem illis delegata.

THEMA.

Nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Psalm. 138. ℣. 17.

Tempore cœnæ acceperunt Apostoli dignitatem fiducialis amicitiæ cum Christo.

1. PRopheta Regius hisce verbis sacerdotum sublimitatem, quam in spiritu præviderat, exponere voluit; Etenim Apostoli integro triennio, quo incarnatæ Sapientiæ scholam triverunt, locum & nomen discipulorum atque servorum tenuerunt: Quonam verò tempore iidem digni facti sunt, ut ad dignitatem fiducialis amicitiæ cum Christo exaltarentur? Nimirum illo vesperi, in quo in ultima cœna Sacerdotes ordinati fuere, tunc enim & non antea Salvator noster illis dixit; Joan. 15. v. 15. *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos*; Ac proinde David merito dicit: Ps. 138. 17. *Nimis honorificati sunt amici tui Deus*: siquidem post institutum sanctissimum corporis sui Sacramentum, in Apostolis, omnibus aliis Sacerdotibus, in ipsis repræsentatis, Regiam super corpus suum potestatem contulit; Unde David ait: Ibid. *Nimis confortatus est principatus eorum*, & Ecclesia illos, *Ecclesiarum principes* appellat; Sicut enim ad Principes absolutos spectat potestas delicta condonandi, castigandi, judicandi item reos, & condemnandi; ita pariter Deus Sacerdotibus absolutam potestatem quodlibet delictum omnesque & singulos reos pro suo beneplacito condemnandi, & absolvendi delegavit, dicens: Matth. 18. v. 18. *Quæcumque alligaveritis, &c.* adeo ut verè de ipsis dici possit: *Nimis confortatus est principatus eorum.*

Tunc enim contulit illis Christus & Regiam potestatem, in reale corpus Christi.

2. Verum ut ordinatè procedamus, primo loco excellentissimam potestatem, quam Deus illis in ordine ad reale Christi corpus contulit, consideremus. Lingua sacerdotalis tamquam clavis aurea aperit empyreum, Filiumque Dei in suas facit descendere manus, ita ut ille, *quem cæli capere non possunt*, sub quovis exili constringatur, recludaturque panis atomo: *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

3. Observastisne umquam illa, in ascensione Domini decantata verba: *Ascendens* Christus *in altum, captivam duxit captivitatem*? Eph. 4. v. 8. Quis hujus antiphonæ sensus? Indicabit forsitan, Salvatorem ex limbi carcere beatas transportatas animas, ad Paradisum traduxisse? Si ita potius dixisset Ecclesia: *Liberam duxit captivitatem.* Ni fallor, his in verbis ad præsens alluditur mysterium consecrationis sacrosancti corporis Christi, qui licet cum humanitate sua gloriosa ad dextram Patris conscendisset, eodem nihilominus tempore nobiscum se usque ad sæculorum finem, in divino hoc Sacramento permansurum protestatus est: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Matth. 28. v. 20. In cœlos utique suum Christus transtulit corpus, ast hac cum conditione & lege, ut illud nobis ad solum Sacerdotis verbum & nutum, mancipii instar suo obsequentissimi Domino communicet, atque impertiatur, ad pauca namque consecrationis verba, absque mora Christus super altare descendit, *Obediente Domino voci hominis.* Jos. 10. v. 14.

4. Sanctus Bernardinus potestatem sacerdotalem sanctissimæ assimilat potentiæ Triados, dicens: S. Bern. to. 1. ser. 20. a. 2. c. 7. *Potestas sacerdotis est, sicut potestas divinarum personarum, quia in panis substantiatione, tanta requiritur virtus, quanta in mundi creatione.* Potestas sacerdotum, similis potestati SS. Trinitatis. Unico verbo omnea produxit Deus mundi hujus creaturas: Psal. 148. v. 5. *Dixit, & facta sunt.* Sacerdos pariter pauculis verbis Creatorem universi de throno cœlesti descendere subque speciebus Sacramentalibus se occultare facit; substantiâ panis & vini in sacratissimum ejus transmutatâ corpus; *Sacerdos suo ministerio*, inquit idem sanctus Bernardinus, *transfers verissimum corpus Christi de empyreo cælo ad ipsum altare sacram.* S. Vincentius Ferterius ad idem discùrrens intentum ait: S. Vinc. Ferrer. ser. 1. in Fest. corp. Christ. *Sacerdos existens in terra, habet potestatem ut aperiat cœlos, & faciat descendere Filium Mariæ in altari in manibus suis.* Magno utique, idem subjungit sanctus, attribuitur miraculo; manna Moysis de cœlo depluens, Eliæque ignis é cœlestibus sphæris eductus: majus mirabile est hic, quoniam Sacerdos nec de aëre, nec de sphæra ignis, nec de cœlo Lunæ, Mercurii, & Martis, nec de cœlo stellato, seu firmamento, aut crystallino, sed de cœlo empyreo, facit Christum descendere Admiramur omnes Josue, dum propetum stitit Solis cursum: Jos. 10. v. 12. *Sol contra Gabaon ne movearis*, patuitque Dominus, siquidem Sol stetit, *obediente Deo voci hominis.* Sed miraculorum maximum in ultima contigit cœna, in cœnaculo Sion; ipsumque perseverabit ad finem usque innumerabilium sæculorum, quando Sol justitiæ Christus promptissimè obedit, & obediet linguæ Sacerdotis.

Christus promptè obedit voci sacerdotis.

5. Notatu dignissima cujusdam in præsenti Authoris occurrunt verba, ita ad intentum nostrum alloquentis Sacerdotes: *Circa corpus Deificum Christi Jesu potestas vestra versatur, dum vestro sermone illud consecratur, dum præsens, quoties volueritis, sistitur; dum manibus vestris sumitur, tractatur, distribuitur quotidie in fidelium salutem, & alimentum; Neque corpus solum, sed & sanguis, anima, divinitas, merita, & thesauri gratiarum ejus, vestra subsunt potestati, & per vos fidelibus communicanda & dispensanda.* Quando juxta sanctum Luc. 2. v. 51. Lucam *erat subditus illis*, scilicet hominibus, nobiscum conversabatur cum corpore mortali in ætate puerili, victus, vestitusque indigens, nec non à Matre sua, sanctoque Josepho Patre suo putativo dependens, divina occultata natura;

tura; id unicè meritò obstupuerimus, quod hodie cum tanta gloria ad dexteram residens Patris, ita promptè obediat Sacerdotibus: *Sedet ad dexteram Majestatis; Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium &c.* & nihilominus quotidie quacumque hora in innumerabiles descendit hostias in Christianismo, ubi *juge sacrificium* viget, consecratas à ministris, servisque Dei, quantumcumque sceleratis, & indignis; quis tantam non obstupescet obedientiam, quam ratione specierum Sacramentalium in hoc ministerio exercet: *obediente Deo voci hominis*, siquidem minister quoad illas facit, quod sibi placet, sub illis namque sanctissimum corpus elevat, demittit, reponit, nunc in hanc, nunc in aliam partem; dat illud cui placet, negat cuilibet, sub clavibus recludit, in conspectum omnium exponit, abscondit illud eoque se & alios cibat, ad ejus item dispositionem valor sacrificii, & meritorum Redemptoris applicatio extenditur, idque *obediente Deo, voci & voluntati hominis*,

Hebr. 1. v. 3. Phil. 2. v. 9.

Sacerdotes in corpus Christi habent superioritatem. Hebr. 7. 7.

6. Observandum quoque est, quod Sacerdos super hoc Sacramentum multas faciat benedictiones; Cum igitur doctrina Apostoli de Melchisedech summo Sacerdote, Abrahamo benedicente, tradita subsistat, qua dicit: *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur*, meritò dicere quis poterit, Sacerdotes in corpus Christi non solùm authoritatem, sed & superioritatem habere. Sanctus Thomas quidem hanc difficultatem scholasticè tractat, dicendo, quod cruces, quas celebrando facimus, non tam benedictiones sint, quam ritus & ceremoniæ, pro majori sacrificii decore, & ornamento institutæ: Quia verò concilium Tridentinum cruces illas, *mysticas benedictiones* appellat, pro clariori resolutione ad hanc difficultatem per sequentem distinctionem respondere possumus; Sacrificium enim duobus modis considerandum venit, primò scilicet, ut principalis illius offerens est Christus, in cujus nomine & persona offerimus; celebrans enim dicit: *Hoc est corpus meum*, non vero dicit; *hoc est corpus Christi*, atque ex hoc capite nos non sumus, qui benedicimus, sed Christus nobis Sacerdotibus tamquam instrumentis utitur: Secundò hoc sacrificium considerari potest, in quantum Filius Dei est hostia & sacrificium, quod ipsius æterno Patri per manus nostras offertur; & secundùm hanc relationem nos Sacerdotes tamquam personæ Christum repræsentantes, interveniendo, ipsum, in quantum est hostia, benedicimus, idque ex ejus dispositione, qui ad majorem ministerii sacri gloriam ita ordinavit; hocque sensu, superioritatem aliquam super ipsum, ab ipso tamen dependentem, habemus.

S. Tho. 3. p. q. 83. a. 5. arg. 4.

Concil. Trid. sess. 22. de sacr. Missæ c. 5.

S. Bern. ib. Illorum potestas in corpus Christi superat potestatem B. Virginis in illud corpus.

7. Sanctus Bernardinus hanc conclusionem circa potestatem & dignitatem sacerdotalem stabilit, dicendo: *Potestas sacerdotalis superat potestatem Virginis gloriosæ*; hisque verbis dictis ad Mariam Virginem se convertens, dicit: *Virgo amorosa & benedicta excusa me apud te, quia non obloquor contra te, cum veritatem, quam dixit Filius tuus, fatear coram te, & Sacerdotium in templo ipse prætulit supra te.* Etenim potestas Sacerdotum, Virginis potestatem, juxta sanctum Bernardinum, in quatuor punctis excedit, *Primo in brevitate*; Si enim quis clavem haberet, quæ quinquies circumversa, portam aliquam aperiret, hæc utique melior futura esset illa, quæ ad illam aperiendam octies circumvolvi deberet; *Lingua autem Virginis clavis existit Paradisi, & in octo dictionibus, tamquam in octo lingua quasi clavis revolutionibus aperuit cœlum.* Sanctus Bernardinus enim observat, quod beata Virgo octo verba protulerit, ut verbum Patris in sinum suum evocaret: Unde idem Sanctus ait: *Angelo nuntianti respondit octo verba, scilicet: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, iisque dictis, Filius Dei in ejus utero præsens fuit: *At longè major est in hoc sacerdotalis dignitas & potestas, cum per quinque consecrationis verba, januas aperiat Paradisi, atque de cœlis ad terram Christum trahat. Secundò excedit potestatem Virginis in majoritate: nam cum Christus in uterum Virginis venit carnemque assumpsit, tanta brevitate circumactus est; ut si jam conceptus in Virgine positus fuisset super palmum manus, vix eum humanus oculus percepisset, licet divinitate & anima, & corpore, atque omnibus interioribus & exterioribus membris, & lineamentis, perfectè completus esset, sed ad Sacerdotis prolationem verborum, descendit Christus, tam magnus in manibus ejus sicut in altissimo cœlo regnat: Tertiò excedit Virginis potestatem in immortalitate, nam in ventre virginali mortalis fuit, in altari vero est impassibilis & immortalitate dotatus. Quartò, Virginis quoque potestatem antecellit in replicabilitate, nam si beata Virgo millies replicasset illa sui consensus verba, scilicet Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, Filius Dei numquam amplius de illa sumpsisset carnem: Nam sicut impossibile est Patri producere aliud verbum, pro eo quod verbum suum genitum sit perfectissimum, totamque potentiam generandi exhausit, ita in tempore, impossibile est matri posse parere alium Filium unigenitum Dei, cum per Christum, in sua conceptione, potentia concipiendi Deum, quæ secundum corpulentam substantiam ab Adam in Virginem descendit per lumbos Patrum, ita exhausta sit, quod impossibile esset Virgini alium Filium Dei generare: Sed Sacerdos toties quoties secundum ritum, quem tenet Ecclesia, consecrat corpus Christi, toties descendit de cœlo Filius Dei.* Idipsum quoque Sanctus Vincentius Ferrerius asserit his verbis: *Beata Virgo solum semel aperuit cœlum, sed Sacerdos quolibet die, & in qualibet missa.* Sanctus Epiphanius excellentiam Matris Dei exaltare volens, velut encomium insigne de ipsa dixit: *O Virginem stupendum Ecclesiæ thesaurum, quæ adeptus est ingens ministerium: Virginem appello velut Sacerdotem pariter & altare.*

S. Vincent. Ferrer. ibid.

S. Epiph. ser. de laud. Virg.

8. In solemni illo SS. Ambrosii, & Augustini Cantico, admiranda illa verba legimus, scilicet: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*; & tamen de hoc utero in Canticis dicitur: *Emissiones tuæ Paradisus*; Et iterum apud Lucam *beatus venter* vocatur: Ecce igitur tibi nunc sublimem Sacerdotis dignitatem, qui eumdem Filium Dei continuò in manus, & in pectus suum trahit, sed cum hilaritate, & velocitate, & sine horrore Mysterium Incarnationis in Maria semel tantum factum fuit; hoc autem Sacramentum quod extensio Incarnationis appellatur, innumeris verbis à ministris sacris perficitur.

Cant. 4. v. 13.

Luc. 11. v. 27.

9. Possumus & aliam, in laudem Sacerdotii, considerationem adducere. Sciendum enim est, quod, quando Maria virgine consensum suum præbente, ut Spiritus sanctus eam fœcundaret, Christus ex ea carnem assumpsit, eadem virgo per verba, quæ protulit non fuerit causa efficiens, & realis, bene tamen meritoria Incarnationis verbi in virginalibus visceribus suis: At verò verba,

quæ

quæ Sacerdotes in consecratione pronunciant, sunt causa vera, realis, efficiens, ut corpus Christi sub accidentibus panis, & vini realiter præsens existat, materiam illam in humanitatem verbi transsubstantiando, solis in illa remanentibus accidentibus.

Psal. 138. 17.

10. *Nimis confortatus est principatus eorum.* Divus Chrysostomus de judiciaria potestate, Sacerdotibus delegata scribens, ait: *Sacerdotis thronus in cœlo collocatus est, & de cœlestibus negotijs pronunciandi habet authoritatem: quid cum hoc honore conferri possit? A terra judicandi principalem authoritatem sumit cœlum; Nam Judex sedet in terra, Dominus sequitur servum, & quidquid hic in inferioribus judicaris, hoc ille in supernis comprobat.* Hanc authoritatem sanctus Petrus Damianus à quodam sermone de sancto Petro his verbis admiratur: *Præcedit Petri sententia*, inquit, *sententiam Redemptoris, quia non quod Christus, hoc signat Petrus; sed quod Petrus, hoc ligat Christus. O quam potens dignitas, quam digna potentia! judicat Petrus, & Petri judicia confirmat Omnipotens, & est in manu Petri, manus Altissimi, solusq; illi efficitur familiaris.*

Chrys. lib. 5. de Sacer. Secunda potestas regia sacerdotum est judiciaria.

S. Petrus Dam. ser. 27.

11. Æternus pater unigenitum suum honoraturus, judiciariam ei delegavit potestatem; quæ Evangelica veritas ex multis scripturæ authoritatibus clara est & perspicua; Sic enim in actibus Apostolorum dicitur: *Ipse est, qui constitutus est a Deo, Judex vivorum, & mortuorum.* Et in sancto Joanne: *Pater... omne judicium dedit Filio*; hanc autem potestatem & Sacerdotibus delegavit, eamque ab illis exerceri voluit. Unde divus Chrysostomus ait: *His qui terram incolunt, & in ea versantur, commissum est, ut ea quæ in cœlis dispensent, ijs datum est, ut potestatem habeant, quam Deus Optimus Maximus, nec Angelis, nec Archangelis datam esse voluit; neque enim ad illos dictum est: Quæcumq; ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumq; solveritis super terram, erunt soluta & in cœlis; Etenim quidnam hoc illud esse dicas, nisi omnium rerum cœlestium potestatem illis à Deo esse concessam? A terra judicandi principalem authoritatem sumit cœlum, servus sedet Judex in terra, & Dominus sequitur ejus sententiam.* Non obstante, quod sanctissima Virgo Deipara unicum sit peccatorum refugium, & thesauraria gratiarum, attamen hac potestate Sacramentali absolvendi, & remittendi peccata, donata non fuit.

Deus pater Christo contulit judiciariam potestatem.

Act. 10. 42.

Jo. 5. v. 22.

Chrys. l. 3. de Sacer. Hunc Christus delegavit sacerdotibus.

12. Quicumque Rex aut Monarcha reperietur, qui Regni sui ministris tantam delegarit potestatem, ut absolvere possint omnia delicta læsæ Majestatis, etiam *in primo capite*, vel abolere possint omnes condemnationes, omnes rescindere etiam ab ipsomet Principe fulminatas sententias, condonare omnia scelera, quantumvis enormia, contra ejus Majestatem commissa, eosque, qui illa admiserunt, præter impertitam delictorū veniam, filios declarare adoptivos, & Regni ejusdem Regis à similibus sceleratis offensi cohæredes? Quæ profecto similitudo optime servit ad exprimendam quadantenus authoritatem, in remittendis peccatis, gratia infundenda, peccatoribus in amicitiam Dei restituendis, dandaque B. illius Regni investitura, & professione, concessam.

Et quidem in summo gradu.

13. In libro Job dicitur: *Si habens brachium sicut Deus, & voce simili tonas, circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & speciosis induere vestibus*; quibus verbis per Spiritum Propheticum ad Sacerdotes allusit, quibus sacri habitus, & vestimenta particularia præscripta esse noscuntur; per brachium Dei autem authoritas eisdem ad absolvenda delegata intelligitur, quæ principaliter soli Deo competit, juxta illud: *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* At vero ut sanctus Leo in persona Christi dicit: *Quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.*

Job. 40. 4.

Hinc vocantur brachium Dei.

Luc. 5 v. 21.

S. Leo. ser. 2. de Solemn. SS. Ap. Pet. & Pauli.

14. Theophylactus ad verba se reflectit, quibus Christus Apostolis hoc Sacramentum impertijt; quando scilicet *Insufflavit in eos, dicens:* (*Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt*) quibus præmissis, in hanc prorumpit exclamationem *Vide Sacerdotum dignitatem, quod divina sit, Dei enim est remittere peccata; sit igitur illi honorandi sunt, ut Deus, nam quamvis indigni sint, quid hoc? Divinorum donorum ministri sunt, & gratia operatur per eos.*

Theoph. in c. 20. Joan. v. 22.

Sacerdotum dignitas est divina.

15. Quantumvis *Nulla sit ex inferno redemptio*, nihilominus animam, quæ *secundum præsentem justitiam*, ad infernum condemnata est, per suam Sacerdos è barathro infernali eripit facultatem, eidemque cœlos pandit, *Mortificat, & Vivificat, deducit ad inferos, & reducit*, vi cujus potestatis divinam imitatur virtutem, siquidem *Dominus est, qui mortificat, & vivificat.* Sacerdos autem Solem justitiæ, ne adversum delinquentes, à se absolutos sacramentaliter, desæviat, retinet, & sistit, ut in eo verificetur *Sol contra Gabaon ne movearis.*

1. Reg. 2. 6.

Josue. 10. 12.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Dignitas sacerdotalis Potestatem regiam non modò adæquat, sed etiam excedit.

THEMA.

Regale Sacerdotium. 1. Pet. 2. v. 9.

1. Titulus iste veteri pariter competebat Sacerdotio, unde Dominus de Synagoga tractans, cui postmodum sancta successit Ecclesia, inquit: *Vos eritis mihi in Regnum Sacerdotale, & gens sancta.* Prædixerat quoque Psalmista de Sacerdote æterno, Christo Salvatore nostro: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Melchisedech autem Augustus Rex, summusque exstitit Sacerdos, cui reverens præstitit Abraham obsequium, decimarumque tributum; cujus & Apostolus meminit hæc verba: *Melchisedech Rex Salem Sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ.. & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit Abraham.* Gabriel Archangelus Virgini Mariæ incarnationem annunciaturus, ait: *Dabit illi Dominus Deus, sedem David Patris ejus, & regnabit.* Quale obsecro Regnum Davidicum recuperavit Redemptor? aut forte mendax fuit cœli promissio? responsum accipite à sancto Epiphanio, dicente: *Thronus David, & regia sedes est Sacerdotium in sancta Ecclesia, quam dignitatem regiam simulq; Pontificiam conjunctim largitus est Dominus Ecclesiæ suæ, translato in ipsam throno David, non deficiente in æternum.*

Sacerdotalis dignitas fuit etiam regalis in V. T.

Exod. 19. 6.

Psal. 109. 4.

Hebr. 7. 1.

Luc. 1. 32.

2. E cœnaculo Sion novam gratiæ legem, juxta Davidis oraculum Dominus promulgaturus, titulum pariter sibi regium adscripsit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Idem quoque regius Vates alio in loco de Sacerdotibus agens, Apostolorum, in Ecclesiæ gubernaculo successoribus ait: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij. constitues eos Princeps super omnem terram.* Per quæ verba, juxta Dionysij Carthusiani

Sacerdotium N. L. etiam est regale. Psal. 2. v. 6.

Psal. 44. 17.

Dion.Carth. in 1, Tit.2.

Glossam intelligunter *Sacerdotes regis*, *seu regales*. Porro regni hujus qualitas facillime ex illo Christi, ad Judeæ præsidentem dato, colligitur responso: *Regnum meum non est de hoc mundo*; non obstante, quod altera ex parte eidem responderet Salvator: *Tu dicis quia Rex sum ego*, quodque fronte bilati turbas exciperet, Regium ei, in die triumphi illius, attribuentes titulum.

Joan. 18. 36. Ibid. v. 37.

3 *Regalium Sacerdotium.* Doctissimus Salmeron verba hæc sequenti illustrat Discursu: *Declaraverat, Regnum suum non esse de hoc mundo, sed à Deo, & desuper, & regnum quidem non sæculare, quod habet pro fine divitias, honores, & gloriam mundi; sed spirituale, cujus finis & vita, & gloria æterna.*

Salm. t. 4. disp. 4.

4. Duo Apocalypseos textus Regnum conjugunt & Sacerdotium; in primo siquidem dicitur: *Fecit nos Regnum & Sacerdotes Deo*; in alio pariter astruitur: *Fecisti nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes & regnabimus.* S. Bernardinus de laude Sacerdotum tractans, in eidem coincidit documentum, inquiens: *Sunt Reges, & Regis æterni Filij propter gradum*, sicut Propheta ait: *Ego dixi Dij estis.* Notat vero idem Sanctus, capitis Sacerdotalis tonsuram, & coronam Regiæ hujus signum esse dignitatis, dum ait: *In cujus signum quasi coronam in capite gestant*; quam prærogativam in antiqua lege figuratam didicimus, quando summus Sacerdos, alios inter ornatus, cydari quoque texit caput, quod ornamentorum juxta Philonem, species erat Diadematis, quo Regum orientalium vertices cingebantur, ait namque: *Cydaris autem pro diademate imponitur capiti, quia quantisper Sacerdos honore suo fungitur, & ministerio, non solum privatis hominibus est eminentior, verum etiam cunctis Regibus*, Sacerdotium vetus nostri moderni typus erat, & figura, nil nisi incensum, panes, arietes, oves, aliaque similia animalia offerebat in Sacrificium, Si igitur illi propter ministerium suum Regibus prælati fuere, quantò potiori jure nos, penes quos potestas est consecrandi illum, qui in femore suo circumfert: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*.

Sacerdotes sunt Reges. Apoc. 1. 6. ibid. cap. 5. v. 10. S. Bern. in ser. 20. a. 2. c. 5. Psalm. 81. 6. Illorum tonsura est corona regia. 1. Tim. 6. 15.

5. Sanctus Chrysostomus varijs in locis superioritatem quâ Sacerdos super Regem excellit, nobis insinuat dicens: *Multo dignior est honore, ac veneratione Sacerdos, quàm Rex; quantò ad majorem vocatus est principatum.* Cujus præeminentiæ hanc alio in loco assignat rationem, dum ait: *Regi corpora commissa sunt, Sacerdoti animæ; Rex maculas corporis remittit, Sacerdos peccatorum. Ille cogit, hic exhortatur, ille necessitate, hic consilio, ille habet arma sensibilia, hic spiritualia.* Quantum animarum gubernaculum excedit directionem corporum, tanto sacerdotalis dignitas vincit regalem; Hic in vitam temporalem substantiam, corpora, & subditos dominium habet, ille in animas. *Imperium nos ipsi gerimus*, inquit Nazianzenus, *multo præstantius, & perfectius Regno terreno*, etenim Sacerdotibus in exorcismis dæmones obediunt, immo & Angeli boni, & ipsemet Filius Dei, ut in discursu præcedenti probatum fuit. Unde sanctus Chrysostomus ait: *Tantum est superius regno, Sacerdotium; quantum est inter spiritum, & carnem intervallum.*

S. Chrysost. to. 2. or. 2. de S. Anna. Majori honore digni sunt quam Reges. Naz. or. ad civ. Naz. D. Chrys. l. 3. de sacerd.

6. Hæc præcedentia, quam Spiritus sanctus Sacerdotibus super Reges concessit, in Osea clarè probatur; hic enim utrosque, id est, Sacerdotes, & Reges monere volens, prius dixit: *Audite hoc Sacerdotes*, & postea subjunxit, *& domus Regis auscultate, quia vobis Judicium est.*

Ose. 5. 1.

7. Oleaster circa textum quemdam Numerorum, qui proposito nostro aptissimè inservit, pulchram facit comparationem. Cum enim Deus Josue in successorem Moyses eligere vellet, eidem Moysi dixit: *Tolle Josue filium Nun virum, in quo est spiritus & pone manum tuam super eum, qui stabit coram Eleazaro Sacerdote*, Circa quem textum Oleaster observat, quod, licet Josue eligeretur in generalem totius populi Israëlitici Ducem; eique super universum Hebraismum absoluta daretur & independens potestas; hoc tamen non obstante, Deus illum in conspectu Eleazari Sacerdotis in pedes reverenter erectum stare voluit, Unde idem Oleaster ait: *Non dicit, sedebit, sed stabit, ut discant Reges, & Principes, superiores se habere Sacerdotes, & standum sibi esse coram Sacerdotibus Domini.*

Reges coram illis stare debent. Num. 27. 18. Oleast. ibid.

8. Cardinalis Baronius de Leontio, Episcopo Tripolitano in Lydia scribit, quod, cum ab Eusebia Augusta, muliere superba & fastuosa vocaretur, is et hunc in modum responderit; quòd si velis, ut ad te veniam; conservatà in omnibus Episcopis debità reverentia, ego intrabo quidem ad te, tu verò subitò de sublimi solio tuo descendens, reverenter mihi occurres, & benedictionem à me receptura, caput tuum meis subjicies manibus, moxque ego sedebo, tu verò magna cum modestia stabis, donec à me sedere jubearis; Si hæ tibi placent conditiones, veniam utique, secus verò, si illas abnuas; Huncque honorem Leontius tamquam Sacerdotio debitum ab Augusta exigebat; quem Episcopum Baronius proinde à nonnullis Regulam Ecclesiæ appellatum fuisse dicit, propter exactam rituum Ecclesiasticorum observantiam, licet alias à communione Catholica exclusus esset, Idem quoque Baronius historiam prosequens, justum Dei ponderat judicium, circa Valentinianum Imperatorem demonstratum; quia enim hic adveniente sancto Martino Episcopo è throno surgere, & coram eo in pedes erectus reverenter stare noluit, ignis à sede ipsius egressus est, qui ipsum adegit, non solùm ut surgeret, Episcopo occurreret, suumque caput ejus manibus submitteret; verùm etiam ut ad pedes ejus se venerabundus prosterneret.

Bar. an. 380. n. 150. Insignes in hanc rem historiæ Leontij Episcopi. Baron. Et S. Martini.

9. Et quidem quia sancti hujus Episcopi mentionem facere cœpimus, nequaquam nobis prætereunda est memorabilis illa actio, quam S. Martinus, ut in ijsdem annalibus Ecclesiasticis refertur, præstitit, quando à maximo Imperatore ad convivium invitatus fuit, cum enim in medio convivij, minister imperatori craterum ad bibendum obtulisset, is eumdem primò S. Martino dari præcepit, sperans, quòd post ipsum primus bibiturus esset, sanctus verò Episcopus postquam bibisset, craterem non imperatori, sed Presbytero, quem in sua societate secom duxerat, propinavit; per hoc factum declarare volens, dignitatem sacerdotalem Imperiali longe majorem esse.

Bar. an. 57. n. 15. Sever in vita ejus.

10. Sanctus Thomas *de Regimine Principum* Imperatorem duabus coronis coronari solitum esse scribit, unâ videlicet ferreâ, aureâ altera, hancque summum pontificem Imperatoris vertici, non manibus, sed pedibus imponere, sed quonam hanc cæremoniam spectare existimatis? cur ei, qui caput mundi est, diadema cæsareum pedibus ministratur? Nimirum *in signum subjectionis hoc fit, cum pedibus sibi porrigitur.* Quis enim est, qui nesciat, coronas Regias, omniaque sceptra, & diademata Imperialia summi Pontificis pedibus obsequiosum certatim reddere tributum? Unde Hugo Cardinalis verba illa apud Isaiam (*Et erunt Reges, nutricij tui*) exponens ait: *Potentes sæculi in temporalibus nutrierunt Ecclesiam, ut Constantinus & alij*; Imò ijsdem Potentatibus verè convenit, quod apud eumdem Isaiam eodem in

S. Th. l. 3. c. 10. Imperatores coronantur pedibus Pontificum. Isa. 49. 23. Hugo Card.

loco

loco ſubditur, ſcilicet: *Vultu in terram demiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent.* In Annalibus Eccleſiaſticis, Innocentius Tertius Sacerdotij ſuperioritatem ſuper imperium, his verbis declarat: *Sacerdotium Imperio auguſtius, cum rebus divinis, aliud humanis præſit; atq; à ſacerdotibus Regi non econtra à Regibus Sacerdotes conſecrentur.* Sanctus Ignatius Martyr, qui Apoſtolorum temporibus vixit; ad Smyrnenſes ſcribit, Reges tertium, id eſt, poſt Deum & Sacerdotem tenere locum: *Honora,* inquit, *Deum, ut omnium authorem & Dominum, Epiſcopum ut Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem, Dei quidem propter Principatum, Chriſti verò propter Sacerdotium; honorare oportet & Regem.* D. Chryſoſtomus ab Eccleſiaſticis ubi neceſſitas ita poſtulaverit, etiam coronata capita reprehendenda eſſe, his verbis demonſtrat: *Si Dux igitur quiſpiam ſi Conſul ipſe, ſi qui diademate ornatus, indigne agat, cohibe, ac coerce, majorem tu illo habes poteſtatem.* In Diſcurſu ſexto, in quo de veſtimentis Pontificalibus, Aaroni à Deo immediatè præſcriptis tractatum fuit, diximus, quòd in ora & extremitate veſtis, ipſiuſmet Dei juſſu, ſeptuaginta duo malogranata ſuſpendi debuerint. At vero quidnam hæc malogranata cum Sacerdotio commune habent, maximè in tanto numero, & tali ſitu ſuper pedes pendentia? Pro hujus intelligentia ſciendum eſt, quòd hoc malogranatum inter omnes alios fructus veluti Rex, quidam dici poſſit, utpote quod Regia præ ſe fert inſignia, quia in vertice coronam, in cortice purpuram portat, intrà ſe verò multa habet cellularum diſcrimina, quibus grana in magno numero recludunt, quæ populos in varias Provincias, & regna diſtinctos repræſentat, qui in ſeptuaginta duas mundi nationes diſtribuuntur, quia totidem ſunt idiomata, & linguæ inter ſe differentes & diviſæ; vult igitur Deus per hæc malogranata innuere (ſiquidem *omnia in figura contingebant*) quòd Sacerdos omnes & ſingulos totius univerſi viventes, omnia terræ regna, omneſque Reges ſibi habeat ſubjectos, & ideo ut idem Chryſoſtomus de Sacerdotibus ait: *Major eſt hic Principatus, quàm Regis, propter ea Rex caput ſubmittit manui Sacerdotis, & ubiq; in veteri Scriptura, Sacerdotes iungebant Reges.* Idem in homilia ſequenti ita ſcribit: *Quantum abſit Rex à Sacerdote, expende modum poteſtatis utriq; traditæ, videbis Sacerdotem, multò ſublimius Rege ſedentem. Quamquam enim videtur nobis admirandus thronus regius ob gemmas ei affixas, & aurum; tamen rerum terrenarum adminiſtrationem ſortitus eſt, nec ultra poteſtatem hanc propterea quidquam habet authoritatis.*

Rayn. an. 1199. n. 33.
Reges tertio loco honorandi ſunt.
S. Ign. M. ep. 10. ad Smyrn.
D. Chryſ. in Matth. h. 83.
Exod. 28. v. 33.
Quid ſignificent malogranata in extremitate veſtis ſacerdotalis.
1. Cor. 10. 11.
D. Chryſoſt. h. 4. de verb. Iſa.
Hom. 5. ib.

11. Deus in Levitico de ſummo Sacerdote, hunc inter alios ritus ordinavit: *Caput ſuum non diſcooperiet,* per quam cæremoniam denotare voluit, illum nullum ſibi habere ſuperiorem, quantumvis is Imperator ſit, vel Monarcha. De Ozia Rege legitur, quòd Sacerdotale uſurpans miniſterium, in templo miniſtrare præſumpſerit incenſum, quamobrem ab Azaria Sacerdote acriter reprehenſus fuit. Dicit enim ſacer textus, *ſtatimq; ingreſſus poſt eum Azarias Sacerdos & cum eo Sacerdotes Domini reſtiterunt Regi, atque dixerunt: non eſt tui officij Ozia, ut adoleas incenſū Domino ſed ſacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium: egredere de Sanctuario, ne contempſeris.* Ecce tibi poteſtatem ſacerdotalem Regia ſuperiorem, ſiquidem Sacerdos cum authoritate Regi ſe opponit, illum monet, eique minatur. *Vide libertatem,* inquit Chryſoſtomus *vide mentem, ſævire neſciam, vide linguam cælos attingentem* (de Azaria loquitur) *vide libertatem incoercibilem, vide humi ingredientem, & in cælo verſantem.* Sed dices forraſſe, Ozias in hoc miniſterium ex devotione & obſequio erga Deum ſe ingeſſit; nequaquam, ſecus enim à Deo per miraculum lepræ caſtigatus non fuiſſet; ergone idipſum ex faſtu & inſtinctu ſuperbiæ fecit? Imò verò, quia tametſi, chlamyde regia amictus, coronâque redimitus, ſceptrum Iſraelis tractaret, nihilominus ab effreni ambitione ſua ſtimulatus, dignitatem ſuam altius efferre voluit, mitram capiti ſuo, & quod meo gerebat diademati ſuperimponendo per dignitatis Sacerdotalis comparationem quam ſuâ noverat eſſe ſuperiorem.

Levit. 28. 26.
Ozias Rex lepra percutitur quod ſibi arrogavit officium ſacerdotale.
2. Paral. 26. 17.
Chryſ. h. 4. de verb. Iſa. h. 4.

12. Sanctus Ambroſius de dignitate Sacerdotij ſcribens, ait: *Si Regnum fulgoris compares, & Principatum diademati, longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares.* Cardinalis Baronius Sacerdotij ſupra regnum præeminentiam per ordinem ad utriuſque arma declarat; dicens: *Arma noſtra non ſunt carnalia, ſed Deo potentia. Ad faciendam,* ut Pſalmiſta ait, *vindictam in nationibus, increpationes in populis ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conſcriptum. Tales enim compedes,* inquit Sanctus Auguſtinus, *conſolidat vobis Epiſcopi manus,* idque Epiſcopi, & Sacerdotes faciunt, quando Principes ſæculares, contra Deum ſe erigentes, Eccleſiæ obedire nolunt. Ita ſe oppoſuerunt Fabianus Papa Philippo Imperatori; S. Ambroſius Theodoſio; Symmachus Anaſtaſio.

S. Ambroſ. de dign. ſac. c. 2.
Bar. an. 57. n. 11.
Sacerdotes auro, Reges plumbo comparantur.
Pſal. 149. 7.
S. Auguſt. in Pſal. 149.

13. Deus quondam per Iſaiam de Regibus Iſraelis lamentabatur, dicens: *Principes tui infideles,* Septuaginta legunt: *non obediunt.* At vero cuinam Reges obedire habent? ſiquidem S. Petrus illos ab obedientia eximere videtur, dum ait: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti ſive Ducibus ab eo miſſis,* Reſpondetur, ipſis incumbere, ut Sacerdotibus obediant; tametſi enim verum ſit, quod Principes obedientiam, & ſervitutem omnium aliorum exigere poſſint, erga Sacerdotes tamen obedientiæ & reverentiæ debitores exiſtunt in ordine ad bonos mores & religionem, quia tametſi exempti ſint à legibus civilibus politicis, & humanis quas promulgant: attamen obedire debent legibus divinis, & Eccleſiaſticis, primique eſſe qui illas protegant, tueantur, & defendant.

Iſa. 1. v. 23.
1. Petr. 2. v. 13.
Reges obedire debent ſacerdotibus.

14. In libro Exodi ſcribitur: *Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præcepit Dominus;* at vero numquid Deus Moyſi dixerat; *Conſtitui te Deum Pharaonis?* numquid idem totius populi Iſraelitici abſolutus Princeps, & gubernator erit? cur igitur fratri ejus præ ipſo præeminentia & primatus tribuitur? Lyranus ait: *Aaron præponitur, quia Deus præviderat, & elegerat eum in ſummum Sacerdotem.* In Levitico ſimiliter, quando de ſacrificijs agitur, Deus Sacerdotem vitulum offerre præcepit; *Si Sacerdos qui unctus eſt peccaverit, delinquere faciens populum, offeret vitulum... Si peccaverit princeps, offeret hoſtiam Domino hircum de capris?* Sed quidnam ſibi vult hæc ſacrificiorum differentia? dici quidem poteſt, ideo ſacerdotem excellentiorem præ Rege victimam offerre debuiſſe, quia peccatum Sacerdotis majoris eſt ſcandali, pejoreſque poſt ſe conſequentias trahit, quàm peccatum Laicorum, & conſequenter majorem exigebat oblationem pro ſui expiatione: At vero Theodoretus ad propoſitum noſtrum aptiſſimè dicit, etiam in hac ſacrificiorum differentia expreſſam fuiſſe ſuperioritatem, qua Sacerdos ſuper Principem ſæcularem præeminet; *tam procul enim abeſt à ſacerdotali dignitate is, cui corporum imperium commiſſum eſt.*

Exod. 6. v. 26.
Exod. 7. 1.
Cur Aaron præponatur Moyſi.
Lyr. ibi.
Lev. 4. 3. 3. v. 21.
Differentia inter hoſtiam pro ſacerdote & Rege.
Theod. ibi.

15. Abraham primus Pater credentium tot Patriarcharum radix & ſtirps, prout ex primo capite Sancti Matthæi videre licet, de quo etiam Judæi ipſimet Chriſto dixerunt, *numquid tu major es Patre noſtro*

Joan. 8. v. 53.

Abraham subjecit se benedictioni Sacerdotis Melchisedech. Heb. 7. 7. Gen. 14. 19. Interl. ibi.

stro Abraham? is inquam quando victoriosus à pugna cum quatuor Regibus habita redijt, manibus & benedictioni Melchisedech Sacerdotis se subjecit, ut minorem se eo esse offenderet; nam ut Apostolus ait: *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.* Unde glossa Interlinearis verbis illis Geneseos: *Benedixit ei*, subjungit: *sicut major minori*; quovis enim tempore Sacerdos, qualis Melchisedech erat, Regem dignitate præcessit.

Idem deben facere Reges.

16. In Annalibus Ecclesiasticis, Epistola Innocentij Tertij, recensetur, in qua inter cætera dicitur: *Nec modò officij amplitudine verum & temporis antiquitate Sacerdotium præcellere, atque illud institutum à Numine, regnum vero ex Tyrannide & scelere originem Membroth hausisse; permissum verò in populo Dei ob ipsius pervicaciam; & quidem apud Hebræos aliquanto tempore Regnum cum Sacerdotio valuisse, indeq; bona ingentia emanasse, aliàs ab eo divisum, atque ex eo fœdam malorum colluviem emersisse, Regesq; improbos Sacerdotio infensos, sceleris pœnam tulisse.*

Ius. 3. ibi. n. 30.

17. Idem quoque Pontifex observat, Christum simul ex regia, & sacerdotali stirpe nasci voluisse, ut demonstraret unionem, quæ Sacerdotium inter & Principem esse debet; Unde Sanctus Petrus ejus vicarius dicebat: *Vos estis genus electum regale Sacerdotium*; & in Apocalypsi Seniores acclamabant, dicentes: *Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes*, unde idem qui supra Pontifex ait: *Hæc enim sunt duo Cherubim, qui versus vultibus propitiatorium sub ipsis duabus alis conjunctis, mutuò se describuntur respicere. Hæ sunt duæ mirabiles & speciosæ columnæ, positæ juxta ostium in vestibulo templi. Hæc sunt duo magna Luminaria, quæ Deus in firmamento Cœli constituit; Luminare majus ut præesset diei, & luminare minus, ut nocti præesset.*

1. Petri 2. v. 9. Apoc. 5. v. 10. Gen. 1. v. 16.

Bar. an. 57. n. 34. Gentiles etiam in politicis obediebant sacerdotibus.

18. Gentiles, ut observat Baronius, etiam quoad Imperium politicum, Sacerdoti suo obediebant, nam ut Strabo de Æthiopibus scribit, apud illos Sacerdotibus erat summa potestas, adeò ut etiam nonnumquam Reges occidi imperarint, alium in illis locum juxta beneplacitum eligendo. Sacerdos Ægyptij leges promulgabant, Judicesque populi erant; In Persia Magi Sacerdotes olim regnarunt, postea verò mutatâ hâc Regiminis specie, nihilominùs in tanta existimatione permanserunt, ut, sicut Agaia narrat, eorumdem consilio regnum gubernaretur. In republica Romana, Augures tanta authoritate pollebant ut sicut Tullius refert, unus illorum consilia Senatus annullare, consulesque deponere poterit; Hæc omnia referunt Annales Ecclesiastici. Diodorus de Sacerdotibus Ægyptijs scribit, eos reditus publicos in tres partes dividere solitos fuisse; *Priorem verò eorũ portionem, percipiebat Sacerdotum Collegium*; Unde Philo, *libro de Sacerdotio*, hanc deducit consequentiam, dicens: *Ex his rebus liquet, juxta Regis judicium, Sacerdotes æquiparari majestate atque honore Regibus, siquidem illis tamquam Principibus conferri tributa imperat*; Sacerdotes item tempore Josephi Patriarchæ, in universa illa, Ægyptum affligente annonæ caritate, non fuerunt in aliorum, de plebe numerum numerati, sed longè pretiosius & copiosius habiti, de quibus proinde Origenes ita scribit: *Refertur quod terra Ægyptiorum Sacerdotum non sit in servitutem redacta Pharaonis, neque cum cæteris Ægyptijs vendiderint semetipsos, sed quod extrinsecus acceperint vel frumenta, vel munera: non à Joseph sed ab ipso Pharaone*; Unde videtur, ipsosmet Reges Sacerdotum Tributarios fuisse.

Diod. Sic. l. 1. de fac. Ægypt. Orig. h. 20. in Gen.

19. Sanctus Gregorius ad Mauritium Imperatorem ita scribit: *Ante eum* (de Constantino Magno loquitur) *Pagani in Republica Principes fuerunt, qui verum Deum nescientes Deos ligneos, lapides colebant, & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximum tribuebant.* Alexander Magnus tametsi notitiæ veri Dei expers esset, tamen cum tot esset regnorum gloriosus victor, & exasperatus à populo Hebræo, Jerosolymam misisset exercitum, ut se per totius Levitici ordinis stragem de injurijs receptis vindicaret; Jaddo verò Sacerdos vires suas ad resistendum impares esse videns, vestimentis Pontificalibus solemniter indutus, multisq; alijs sacerdotibus stipatus ei occurreret Alexander mox ad eorum conspectũ, irâ depositâ placatus, sacerdotẽ non solùm non indignè habuit, verum etiam summè veneratus est, & omnia quæ postulabat, ei gratiosè concessit. Cumque cur id fecisset, interrogaretur: *Non hunc adoravi* respondet Alexander, *sed Deum, cujus Sacerdotio fungitur.*

S. Greg. l. 4. ep. 32. indic. 13. Alexander Magnus veneratus fuit summum sacerdotem. Joseph. Hebr. l. 11. antiq. c. 8.

20. Restat nunc, ut Discursum hunc per ponderationem quamdam Hugonis Cardinalis, concludamus, qui verba illa S. Petri; *Regale Sacerdotium*, ita exponit, *id est, potentes & fortes ad expugnandum vitia, & dissipandum mala, hoc enim est regale*, juxta illud Sapientis, Proverbiorum vigesimo, *Rex qui sedet in solio Judicij, dissipat omne malum intuitu suo.* Quantu igitur Sacerdotum honor, Regio honore sublimior & superior est, tantò arctius ad dominandum passionibus nostris, nostrosque inordinatos appetitus rationi, & legi Dei subjiciendum obstricti sumus.

Officium regalis sacerdotij. Hugo Card. ibi. 1. Pet. 2. 9. Prov. 20. 8.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM

Ad sacerdotis munus pertinet, ut Deum propter peccata populorum iratum, per orationes suas placet, divinaq; justitiæ flagella ab ijs amoveat.

THEMA.

Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium, incensum, & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Ecclesiastici cap. 45. vers. 20.

Sacerdotis est Deum placare precibus & sacrificijs.

1. Ecclesiasticus de duobus fratribus, Moyse & Aarone disserens, postquam vestium & ornamentorum Pontificalium longum texuisset Catalogum, tandem in ijs finem præcipuum declarat, ob quem illos elegerat, & ad hunc dignitatis gradum sublimarat, dicens: *Ipsum elegit ab omni vivente offerre sacrificium Deo, incensum & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo*; Sacrificia enim offerenda divinam spectebant indulgentiam, populique peccatorum remissionem, ut omnes intelligerent sacti Altaris ministri, principale eorum munus esse, ut Mediatores agant, homines inter & Deum, huncque nobis reconcilient, nostris offensum peccatis: *Ad reconciliandum Deum Israelis cum plebe*, ut inquit Carthusianus; Vel Hugo Cardinalis scribit: *Ut Deus memoraretur populi sui, & placabilis fieret ei.* Ubi insuper hoc in odore atque incenso, ad Thymiama, quod matutinis vespertinisque horis in altari aureo, in Sanctis Sanctorum situato, incendebatur, ubi pariter candelabrum aureum, & panem Propositionis mensa allevabatur; altare enim hoc versus propitiatorium, & oraculum stabat conversum: ut doceremur in eo, dictam oblationem factam fuisse ad propitiandam divinam clementiam. Verumtamen ut bene advertit Jansenius. *Non quod suavitas odoris per se quidquam faceret ad placandum Deum, velut odoris suavitate illectum: sed quod illa fieret ex obedientia legis præscribentis, & significaret ex ora-*

Dion. Cart. ibi. Hugo Card. Jans. ibi.

tionis

tionis, & devotionis sacerdotalis, atq; populi gratiam, & efficaciam apud Deum. Hæc fragrantia & odor incruentum novæ legis, per manus nostras inferendum figurabat sacrificium.

Eph. 5. 2.
Sacrificium missæ offertur pro hominum salute.

2. Hugo Cardinalis illa penitus ad intentum nostrum considerat Apostoli verba, *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Subjungit namque dictus eminentissimus: *Species aromaticæ, contritæ vel combustæ redolent; Christus contritus in passione flagellis & verberibus.* Sacrificium autem missæ, passionis ejus est memoriale, in quo dum calicem offerimus, sequentia pronunciamus verba: *Pro nostra & totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat;* Unde & de S. Andrea canit Ecclesia: *Dilexit Andream Dominus in odorem suavitatis,* quia scilicet tamquam dignissimus Sacerdos, quotidianâ immaculati agni oblatione divinam placabat vindictam, quemadmodum ipse attestatur, dum ait: *Ego omnipotenti Deo immolo quotidie immaculatum agnum in altari.*

Ad hoc imprimitur Sacerdotis character.
Hebr. 5. 1.

Dum nos Sacerdotes consecrat Episcopus in sacri Characteris impressione, hæc profert verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificia,* illis conformiter textui Apostolico: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Effectus, finisque primarius sacrificij est, divinam placare justitiam, nostris offensam flagitijs ad quod specialiter obligatur Sacerdos: scilicet ut conetur Deum *placare pro populo suo,* id est ut exponit Lyranus, *ad placandum Deum.* Quo creditis titulo, stolam, proprium Sacerdotis ornatum affecisse Petrum Blesensem? Audite doctrinam; *Orarium quod, & stola dicitur, super Collum geris, cujus brachia ad minus extenduntur usq; ad genua; & cancellari debent per medium pectus in modum crucis, ac si dicas, onus Crucifixi leve, & jugum ejus suave. Orarium autem dicitur, quia propter offensas populi sui cum humili genuflexione Domino debes supplicare, suis precibus indignationem placare.*

Lyran.
Petr. Bles. ser. 41. in Synod.

B. Laur. Just. de Inst. & reg.
Ipsius est, avertere plagas Dei.

4. B. Laurentius Justinianus hoc singulis Ecclesiasticis tradit documentum: *Oret pro communi salute, ut videlicet compuncti, propria errata cognoscant, ut ignoscatur illis, ut gratiam consequantur, & convertantur ad Dominum; ut de tenebris eruantur, transferantur ad lucem, ut de morte peccati resuscitati, perseverent in vita.* Atque exinde ad nostrum subjungit propositum: *Verum si fame, si gladijs, si peste plectantur; tunc sine intermissione incumbat precibus, se opponat ferienti pro populo.* Post excitatam à Dathan & Abiron contra Moysen & Aaron seditionem, hominibus ambitiosis summumque prætendentibus Sacerdotium, terra sub eorum pedibus aperta, vivos præcipitavit in infernum, ignis ducentos alios quinquaginta absumpsit incensum offerentes, nec non quatuor decies mille septingentos murmuratores, quos ejusdem ignis flammæ pariter devorarunt; Hæc que omnia in cap. 16. Num. enarrantur. Ut verò hæc iræ Dei fulmina, quæ tanto cum furore super populum illum descendebant, coërcerentur, quodnam putas initum fuisse consilium? Sacer Textus ait: *Dixit Moyses ad Aaron: Tolle Thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis, jam enim egressa est ira à Domino, & plaga desævit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit Thymiama: Et stans inter mortuos & viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit. In quo ostensum est;* inquit Dionysius Carthusianus, *quantum valeat oratio Sacerdotis & sacrificium devotè offerentis, quanta insuper sit virtus, & dignitas sacerdotalis.* In libro Sapientiæ ejusdem hujus historiæ fit mentio; dicit enim Sapiens: *Non diu permansit ira tua; properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum orationem; & per incensum, deprecationem allegans, restitit iræ; ostendens quoniam tuus est famulus.* In quo textu valde notanda sunt verba hæc ultima, in his enim ostenditur, illos solos veros esse Sacerdotes, qui titulum servorum, & ministrorum Dei merentur, seque in beneficium populorum sibi commendatorum ad Deum placandum interponunt; *Ostendentes;* inquit Hugo Cardinalis, *per impletionem officij sui, quòd exauditi sunt;* Dionysius Carthusianus eadem verba multò melius in favorem nostrum exponit; dicens: *Per hoc namque, quòd tam ferventer oravit, patuit quòd verè esset minister placitus Deo, & Pontifex dignus.*

Num. 16.
Ibid. v. 46.
Patet in Moyse & Aaron.
Ibid. v. 47.
Ibid. v. 48.
Sap. 18. 20.
Hug. Card.
Dion. Carth.

Joël. 2. 10.
Ibid. v. 11.

5. In Joele Propheta hæc verba leguntur: *A facie ejus contremuit terra, moti sunt Cœli, Sol, & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum, & Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia.* Sed quodnam in hac cœli & terræ, tam minitabunda commotione ad placandum Deum adhibebitur remedium? subdit Propheta: *Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo; Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo,*

Expoliationem templi impedivit oratio sacerdotum.
2. Mach. 3. 15.

6. Quando sacrilegus ille Heliodorus ad thesaurum sacrum expilandum, in quo deposita viduarum & pupillorum, aliaque templi supellex recludebantur, se accinxit, quidnam in illa totius Hierosolymæ devastatione, ad flagellum illud removendum consilij cœptum est? *Sacerdotes ante altare cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se, & invocabant de Cœlo eum, qui de depositis legem posuit...* & ecce Deus de Cœlo Angelum misit, qui insolentiam Heliodori compesceret, & injuriam, quam sacro loco inferre parabat, vindicaret: *Spiritus Omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam.* Econtra verò, Deus per Ezechielem lamentatur, quòd nullus ministrorum suorum se illius indignationi opponeret: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel: ut staretis in prælio in die Domini.* Quando belli tempore inimicus in obsidione proficit, soliciti sumus, ut terræ aggeres, valla & munitiones erigamus, horum autem loco, nobis in beneficium nostrum, Sacerdotum inserviunt intercessiones; Nam ut Sanctus Isidorus de Aarone ait: *Sacerdos lethalem plagam objectu suo, quasi quidam murus excludit:* Et Sanctus Ambrosius ait: *Magnus murus patriæ, Vir justus, illius nos justitia ab excidio defendit;* ad quod Sanctus hic Archiepiscopos jure dicere poterat, probè namque sciebat, quoties per suas intercessiones divinæ iræ flagella à populo suo avertisset. Unde Sanctus Vincentius in quodam Sermone de eodem S. Ambrosio scribit, quòd post ejus mortem in urbe Mediolanensi, & tota Lombardia, communis hæc populi vox fuerit: *Lombardia modò est perdita, quia Deus ex sancta vita Ambrosij, dissimulabat peccata nostra.* Sanctus quoque Carolus Borromæus, dignus S. Ambrosij in eadem sede Mediolanensi successor, tempore pestilentiæ, Imposito ad collum laqueo, ponderosam crucem in longa quadam processione, in qua ex vulnerato pede copiosum fundebat sanguinem, in manibus suis portans, suis intercessionibus apud Deum pro populo suo interposuit, semetipsum ei in sacrificium offerens. Unde subito hæc plaga in tota orbe cessavit.

Ezech. 13. 5.
S. Isid. in Gl. n. 16.
S. Ambr. l. 1. de Abr. c. 6.
Oratio Sacerdotum est murus.
S. Vinc. Ferrer.
Patet in S. Ambr.
S. Carol. Borromæ.

S. Ambr. in 2. Ap.

7. S. Ambrosius de Davide disserens qui sæviente pestilentiâ, se quoque Deo ad eum placandum obtulit

inquit:

2. Reg. in glo.

inquit: *Hoc facto statim dignus sacrificio judicatus est*; Et Rupertus abbas Tuitiensis de Moyse pro salute populi, quem Deus vitulum adorantem exterminare parabat, se interponente, ita scribit: *Omnibus qui in regimine animarum præsunt, qualiter prodesse debeant; Hinc exemplum trahendum est, ut videlicet intus amantes, divinæ iræ supplicando assistant, alioquin malè sedent super Cathedram Moysis.*

Rup. Abb. in gl. Exod. 32.

8. Refert Gregorius Turonensis, quòd grassante certo quodam morbo, qui inguinarius vacabatur; Sanctus Gallus, qui B. Quintiano in sede Episcopali successerat, se per orationes suas pro salute populi interposuerit, integras noctes in oratione vigilando; cui Deus Angelum misit, dicentem ei: *Benefacis ô Sacerdos, quòd sic Domino pro populo tuo supplicas*, adeo enim perfectè exauditus fuit, ut nullus è toto grege suo fidelis, ex hac infirmitate mortuus fuerit, tametsi in loca circumvicinia irreparabilem stragem faceret.

S. Greg. Tur. l. 4. hist. Franc. c. 5. Et in S. Gallo.

9. Dionysius Carthusianus prædicta Sapientiæ de Aarone pronunciata verba ponderans, scilicet, *proferens servitutis suæ scutum*, hoc modo illa exponit: *Id est, spiritualem armaturam sui pontificalis officij, utpote orationem; arma enim orationes sunt Sacerdotum.* S. Bonaventura super eadem verba scribens, pariter ait: *Oratio dicitur scutum, ratione protectionis*; adducitque illum Ezechielis sextum, in quo Deus dicit: *Quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem; & staret Oppositus contra me.* Cum divina justitia vindicem iræ suæ gladium tempore S. Gregorij per stragem pestilentialem in urbem Romanam strinxisset, S. hic Pontifex per efficaces orationes suas instar fortis scuti omnes intentatos ictus valdè avertit. Unde Angelus, qui in mole Adriani apparuit, gladium in vaginam recondere strictus fuit; Attila, qui cum exercitu invincibili & victorioso universæ Italiæ excidium minabatur, S. Leonem obvium habuit, qui rugiebat quidem apud divinam Clementiam, sed per solos planctus & suspiria quibus Attila ad propositum suum deserendum coactus fuit; nec mirum, quia *Leo rugiens, quis non timebit? occurrit ei Leo malorum Italiæ impendentium misericordiâ permotus, cujus divina eloquentia persuasum est Attilæ, ut regrederetur.* Simili modo, cum idem Rex ad Civitatem Trojanam accederet, S. Lupus Episcopus, adventu ejus audito, pontificaliter se induit, eique Clero suo stipatus obviam procedens, dixit: Quis tu es, qui tot Reges vincis, totque Provincijs desolatis omnia tuæ subjectioni substernis? Cui Tyrannus respondit: Ego sum Attila, Rex Hunnorum, flagellum Dei, quo audito sanctissimus Sacerdos subjunxit; Quis est, qui flagello Dei resistere possit? Veni igitur ô flagellum Dei mei, sæviat licet secundùm quod Deus tibi concessit; ad quæ verba mitigatus est Barbarus, sanctumque Episcopum benignè amplexus, in agnum adversùs hunc lupum transformatus fuit, statimque sine ullo ulterius illato damno, à finibus illis recessit, quia S. hic Episcopus *Protulit servitutis suæ scutum orationem, & deprecationem*; deprecatio enim ut S. Bonaventura ait: *Propriè est de malis amovendis, oratio verò de bonis adipiscendis*; Sciendum verò est, nonnullos Codices latinos loco ejus, quod in Vulgata legitur *deprecari pro populis*, legere, *propugnavit*; Deus enim orationem Sacerdotum, nobis contra omnes inimicos tam visibiles, quàm invisibiles velut propugnaculum quoddam esse voluit. Honorius Imperator, ut in annalibus Ecclesiasticis legitur ad Arcadium fratrem suum scribens, eumdem reprehendit, de eo quòd contra personam S. Joannis Chrysostomi, nec non contra Sedis Apostolicæ Legatos executus fuerat, ac tandem

Dion. Carth. in Sap. Orationes sunt arma Sacerdotum.

S. Bonav. ib. Ezech. 22. S. Gregor. precibus sedavit pestem.

S. Leo placavit Attilam.

In vit. S. Leonis.

Bar. an. 461. n. 40. S. Lupus mitem reddidit eumdem.

Bar. an. 407. n. 28. Regna stant vel cadunt ad preces Sacerdotum.

his verbis concludit: Esto certus, quòd nostrum Imperium conservabitur, vel cadet propter orationes Sacerdotum.

10. Deus olim Abrahamum de Ur Chaldæorum eductum, velut peregrinum in regionibus alienis oberrare fecerat, & licet ei Palæstinam promisisset, hæc tamen non ei, sed post multa sæcula, progenie ipsius tandem obtigit; at vero scitis ne causam, cur hoc fecerit? nimirum *necdum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus.* Mira perfectò res hæc est, quis enim est, qui nesciat, hosce populos execrandissimis impietatis, barbariei idololatriæ, sensualitatis, & quorumlibet aliorum scelerum excessibus fuisse obnoxios? numquid igitur hæ iniquitates, ad provocanda super illos divinæ justitiæ fulmina abundè sufficiebant? Ita planè, veruntamen unicus tantum Sacerdos ad coërcenda per orationes suas hæc fulmina sufficiebat. *Quod enim*, inquit Theodoretus *illis temporibus essent pij viri, constat ex Melchisedech.*

Gen. 15. 16.

Theod. q. 48. in Gen.

11. Quo fine beneficia, & reditus Ecclesiastici instituti fuerint, B. Petrus Damianus declarat, dicens: *Cum hæc idcirco Sacerdotibus conferantur, ut ipsi pro populo precibus ac votis insistere, ejusque debeant portare peccata Hinc est, quòd Eleazar & Ithamar filijs Aaron Moyses ait: (Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta Sanctorum est, & data vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini?* Origenes in quadam homilia, Aaronem Thuribulum manu agitantem, quando pro populo intercedens inter vivos & mortuos medius stabat, his verbis ad vivum describit: *Intuere stantem Pontificem & objectione quadam sui, viventes à mortuis redimentem, virtutem verò propitiationis ejus, & incensi mysterium erubuisse Angelum vastatorem, & in hoc mortem quidem finitam, vitam vero reparatam.*

B. Pet. Dam. 4. ep. 14. In quem finem instituta sint beneficia ecclesiastica.

Levit. 10. v. 17.

Or. h. 9. in Num.

12. Ingeniosa est illa S. Ambrosij observatio quam ad propositum nostrum circa Redemptorem Christum instruit, de quo S. Lucas testimonium perhibet, dicens: *Erat pernoctans in oratione Dei.* Quis nescit Salvatori illa Canticorum applicari potuisse verba, *Ego dormio, & cor meum vigilat?* B. illa Christi anima indissolubiliter Deo unita erat: quorsum igitur Spiritus Sanctus astruit, eum in orationibus pernoctasse? venerat Christus in hunc mundum non modò nos redempturus, sed & Ecclesiam suam proprio erudititurus exemplo, ideoque noctes in orationibus descritibus duxisse insomnes; dicente S. Ambrosio: *Non ideo pernoctavit, quasi qui aliter patrem nobis reconciliare non posset, sed ut, qualis advocatus esse debeat, demonstraret, qualis Sacerdos, ut non solùm diebus sed etiam noctibus, pro grege Christi debeat precator assistere.*

S. Ambr. in Psal. 118. Ser. 20. Luc. 6. 12. Cant. 5. 2.

Cur Christus pernoctaris in oratione.

13. Benadad tam stricta Samariam cinxerat obsidione; ut præ famis horrore proprios matres filios manducarent; unde & Rex indignator ait: *Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisæi filij Saphat, super ipsum hodie.* Quod obsecro delictum tanto dignum supplicio perpetrarat Elisæus; Ipsene tantæ penuriæ, ipsene proditionis, seditionis, aut secretæ cum inimico intellentiæ; aut certè tam barbari prælij reus erat? minimè equidem, sed dubitabat Rex, an sanctus hic Propheta suas apud Deum pro obsessis interponeret preces, an oratione sua divinam placaret vindictam; Ideoque S. Ambrosius ait: *Elisæo mandavit necem, cujus in potestate fore crederet, ut obsidionem solveret, propulsaret famem.* Sed qua methodo? audite resolutionem Lyrani; *Hanc enim afflictionem ei imponebat, eò quod afflictionem illam suis precibus non auferebat, putans eas efficaces apud Deum, ad hoc impetrandum.*

4. Reg. 6. v. 31. Benadad occidere voluit Elisæum suspicans quod non oraret pro populo Samariæ.

S. Ambr. l. 3. de off. c.

Lyr. ib.

14. Quis

Num. 25. v. 13. Phinees zelo suo etiam homicidio commisso, placavit Deum. Ibid. v. 7. 8.

14. Quis non illam admirabitur ab æterna Veritate ad Phinees factam promissionem: *Erit tam ipsi quàm semini ejus, pactum Sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro Deo?* Quo in puncto tantum Phinees demonstravit zelum, ut cujus posteris suis perpetuam meruit Sacerdotij dignitatem? *Arrepto pugione ingressus est post virum Israelitem in lupanar, & perfodit ambos simul, cessavitq; plaga à filijs Israël.* Nonne Deus summe fastidijt humani profusores sanguinis, quantumvis justissimis de causis simile quid perpetrarent, ita etiam ut hujus unius actionis motivo plurimos à sacro altari suo duxerit removendos? Hanc ob causam David prohibitus fuit ædificare templum, eamdem ob rationem sacerdotes novæ legis irregularitatem incurrunt. Dubium hoc ipsemet enodat Deus, dum ait: *quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israël in zelo meo.* (Ibid. v. 11.) Quantum mirum divinam placare justitiam, flagellum divinis excutere manibus, hominesque Deo reconciliare, principale viri Sacerdotis munus est, & officium quod dum Phinees adimplevit fideliter, sibi, suisque posteris; æternam meruit Sacerdotij dignitatem, atque ideo justissimè dicitur: *Elegit eum ex omni carne placare pro populo suo.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM

Omnis divino cultui consecrandus, præparationem cordis per orationem & solicitudinem præmittere debet: Cum enim Sacerdotij character eo fine imprimatur, ut oret, & intercedat pro populo, justum est, ut se dignum reddat, quià Deo exaudiatur.

THEMA.

Domine, doce nos orare, Luc. 11. v. 1.

Apostoli à Christo petunt formam orandi.

1. APostoli, quos Ecclesia sancta *Ecclesiarum Principes* nuncupat, in Ecclesia tamquam totius Ecclesiasticæ disciplinæ norma & speculum, nullo non tempore radiaturi, dum principale status, gradusque sui munus esse considerarent, esse pro se, & alijs orationes fundere, non absque causa suppliciter instituerunt apud dominum, ut modum precandi edocerentur à divino Magistro, de quo S. Isidorus in hæc verba scribit: *Precibus Deum deprecari Christus nobis & composuit, & constituit; Cum ergo quærerent Apostoli Domino supplicare, & nescirent, quomodo deprecarentur, Dixerunt Christo: Domine doce nos orare, id est, compone nobis preces Statim Dominus de libro juris cœlestis, docuit, quomodo orarent, & quomodo à Domino impetrarent*; prout in progressu Discursus hujus patebit, in quo probabimus Ecclesiasticos non solum sibi, sed & alijs, per orationem utiles esse debere.

Zach. 12. 10.

. Promisit quondam per Zachariam Dominus: *Effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem, Spiritum gratiæ & precum*; cur potius Dominus donum, Spiritumque orationis super domum David, & incolas Jerusalem quam super quemcumque alium locum se effusurum esse promittit? Pro hujus intelligentia in memoriam revocandum, quod, sicut in Discursibus præcedentibus diximus, per domum David, Ecclesia intelligenda veniat; Jerosolyma verò civitas erat sacerdotalis, in qua sola inter omnia alia totius universi loca, veri Dei cultus vigebat, in qua templum erat, & sacrificia offerebantur, in qua deniq; Levitæ, & Sacerdotes vasa sacra erant; hic igitur merito donum orationis se communicaturum esse promittit, quia ad eos, qui ministerio sacro sunt dedicati, pertinet continuo in choris psallere, mentaliter, & vocaliter orare, corde quoque & mente in Deum elevatos esse.

Cur Spiritus orationis effusus fuerit super domum David.

Oratio præmittenda functionibus spiritualibus

3. Cum Apostoli, per totum mundi dispergendi essent, ut suum exercerent officium, fidem annunciando, convertendo animas, sacrificia offerendo, administrando Sacramenta, &c. incarnata Sapientia disposuit, ut prius per aliquod dies in cœnaculo Sion ab alijs hominibus segregati congregarentur, cœlestique contemplationi intenti essent: *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione.* (Act. 1. v. 14.) Ipsemet Christus, *Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, priusquàm ad Evangelium publice annunciandum, animas convertendas, & pœnitentiam prædicandam se accingeret, prius quadraginta dies sanctæ contemplationi consecravit in deserto. Iterum, priusquam prima jaceret Ecclesiæ suæ fundamenta, scilicet duodecim institueret Apostolos, *Erat pernoctans in oratione*; ut scilicet omnibus ministerio suo dedicatis exemplo fieret, quod tali muneri orationis exercitium & dispositionem præmittere debeant; Cui normæ tenaciter adhæsit, Sanctus Carolus Borromæus, qui à suis Diœcesanis, priusquam ad sacros Ordines promoverentur, spiritualia, unius saltem mensis exercitia, peragi volebat, sub alicujus illuminatæ, & Archiepiscopo approbatæ personæ directione; Decretum utique celeberrimum, neque tamen modernum, siquidem juxta Historias veteres, multi priusquam gradum sacerdotalem, aut Episcopalem, conscenderent, fundamentum jacere voluerunt orationis, & recollectionis. Quemadmodum S. Augustinus à Valerio Episcopo, ut jugo pastorali suos submitteret humeros, astrictus, temporis perijt inducias, quas ab initio Quadragesimæ usque ad Pascha præmitteret in solitudine; mentisque ad Deum elevationi? Id quod & Nazianzenus præstitit fidelissime, dum priusquam Episcopalem thronum conscenderet, prius sancto vacavit recessui, inquiens: *Bonum enim est, & Deo sese parumper subducere* S. Paulinus pariter attestatur, Episcopum Aprum *familiare secretum taciti juris petere solitum, instructioni Sancti vacantem, & intentum studijs spiritualibus.* S. Franciscus Salesius tempore Bacchanaliorum, exercitijs solitarijs operam dabat.

Luc. 2. v. 12. Act. Eccl. Med. p. 4. cap. 468.

S. Aug. ep. 148

Naz. or. 42.

S. Paul. ep. 19

4. Notatu dignissimum in præsenti, Dei præceptum, factum olim omnibus, divino se consecrantibus servitio: *De ostio Tabernaculi non exibitis septem diebus neq; ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestræ*, quasi eos, priusquâ sacro ungerentur oleo, in orationibus, ritibus, & Cæremonijs sacris exerceri voluisset, quo pariter in tempore, juxta Josephi Hebræi testimonium, sua numquam deponebant vestimenta, aut ornatus sacerdotales, neq; ulli domesticæ aut terrenæ se implicabant solicitudini.

Lev. 8. 33.

Joseph l. 3. antiq. c. 9.

Sacerdotes debent esse homines orationes.

5. Porrò, quod Sacerdos debeat esse homo orationis multis ostenditur argumentis. Justinianus Imperator equidem finem nobis, ob quem consecrati sumus, ostendit, dum ait: *Ad orandum pro populo destinati.* Nostrum itaque munus est, ut priusquam oremus pro alijs pro nobis ipsis Deum precemur. Origenes Ecclesiasticos à tabernaculo ad imitationem Moysis & Aaron, minime elongandos docet, sed *orare indesinenter.* Alias quoque inter regulas, quas S. Carolus præscribebat, hæc facile eminebat: *An in orationis sancta studio, usque versatus: quibus meditationibus instructus, Deum tacitus oret, quis orationis modus: qui illius fructus, quæve utilitatis, quot, quibusve partibus illa constet, quæ regulæ præparationis ad orationem.* S. Hieronymus in antiquo quodam Canone, ubi sæcularem & clericalem distinguit, ita inquit: *Mancipatum divino officio,*

Just. Nov. 37. §. 1.

Orig. h. 6. in Levit.

Act. Eccl. Med. p. 1. conc. prov. 1. cap. 160.

S. Hieron. ad quemd.

Levitam Chrysol. ser. 26.

officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium, cessare convenit. S. Chrysol. pariter ita Sacerdotem depingit; *Dispensator divini Verbi; & cœlestis doctrinæ prorogator, qui ante Dominum stat jugiter, versatur inter altaria semper, neque à Dei oculis recedit unquam, qui peccatorum causas, dolores populi suscipit, fert offert, ingerit preces, accipit, refert, restituit impetrata, ex homine totus in Angelum substitutus;* Numquid igitur justum, & necessarium vobis videtur, ut oratione armetur is, qui orationes non solũ proprias, sed & aliorum, Deo ex officio offerre debet?

S. Cypr. ep. 66.

Sanctus Cyprianus in Epistola quadam dicit: *Singulos divino Sacerdotio honoratos, & in clericali ministerio constitutos, non nisi altari, & sacrificijs deservire, & precibus atque orationibus vacare debere.*

Episcopi debent esse ferventes in oratione. Car. 967.

6. Sanctus Carolus in quarto Concilio provinciali, magnam ostendit solicitudinem circa Episcopos, ad hoc maxime conatus, ut Episcopi viri magnæ, & ferventis orationis essent: *In oratione,* inquit, *sanctisq; meditationibus cum eos frequentes esse oporteat, certam sibi horam quotidie sumant, quam in contemplatione divinorum, studio, exercitationeq; attentissimis religiosæ mentis cogitationibus ponant: qua oratione non sibi ipsis tantum divini Luminis illustrationem deposcant, sed etiam pro fidelibus, suæ curæ commissis, humiles preces fundant, eorum peccata deplorando pioq; gemitu, & religiosa supplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum nubibus, pluviam, & rorem suæ divinæ Gratiæ ac Misericordiæ effundat in hæreditatem & agrum Ecclesiæ suæ.* Sanctus Ambrosius quoque Ecclesiasticos monet, ut sint

S. Ambros. 1. Tim. 2.

debitores orationis, non solum pro seipsis, sed etiam pro alijs, siquidem ad ministerium ipsorum pertinere dicit, *ut pro omnibus supplicent.*

Sacerdotes sint solliciti pro spirituali & temporali salute reip. Exod. 28. Oleast. ibid.

7. Hujus obligationis, quâ Sacerdotes pro spirituali & temporali Reipublicæ salute, orare obstringuntur, multa habemus tam sacræ Scripturæ, quàm sanctorum Patrum testimonia. Etenim Deus olim Aaroni præcepit, ut in superhumerali nomina duodecim tribuum Israel exsculpta haberet: *Sculpes in eis nomina filiorum Israel;* Circa quem textum Oleaster ait: *Adverte Sacerdotem in summa nomina earum* (scilicet ovium) *super humeros portasse, in pectore verò seorsim, ut discat Sacerdos, non sufficere, summatim pro omnibus preces effundere, sed quasi pro unaquaque nominatim orare debere: In lapidibus autem pretiosis adumbratum cerne, quam pretiosa debeant esse nomina ovium, apud Antistitem.*

Ad hoc illis assignantur decimæ & oblationes

S. Amb. de Abel & Cain l. 2. cap. 3.

8. Assignavit quoque Deus olim ministris suis decimas, oblationes, & magnam sacrificiorum partem, cum onere & pensione, ut mediatores sint, & pro populo intercedant. Eodem quoque fine instituta sunt beneficia, & reditus Ecclesiastici. *De Levitis scriptum est* inquit Sanctus Ambrosius, *quod sint redemptiones eorum, eò quod & sanctitate vitæ suæ, & oratione, peccata plebis levantur.* Dionysius Carthusianus de vita sacerdotali ita scribit: *Dictum est idcirco*

Dion. Cart. de vit. sacer. art. 3.

Clericis, temporales reditus à Laicis assignatos, quatenus non solum pro sua salute, sed & vice, & loco Laicorum Omnipotenti ministrent, justumq; Judicem non sibi duntaxat, sed eis, quorum vivunt stipendijs placare & reconciliare semper teneantur.

S. Chrysost. h. 6. in 1. ad Tim. 2.

9. Divus Chrysostomus Sacerdotem, communem totius universi Patrem, cui universale bonum commendatum est, appellat: *Quasi communis quidam totius orbis Pater & Sacerdos; Dignum igitur est, ut omnium curam agat, omnibusq; provideat.* Ideo quoque

Alex. 2. q. 1. c. sed & c. sacrosanct.

in quodam Canone hæc verba leguntur: *Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia peccata precibus suis delent, atq; consumunt.* Albinus Alcuinus quoque Sacerdotum obligationem in E-

Alb. Alc. ep. 28.

pistola quadam his verbis insinuat: *Memor esto semper, quod guttur tuum tuba Dei debet esse, & lingua tua omnibus præco salutis.* Et in eadem Epistola eosdem sic

Sunt communes patres totius Universi.

exhortatur: *Aperite assiduis prædicationibus portas cœli populo Dei, & nolite tacere, ne populi peccata vobis imputentur: requirit enim à vobis animas Deus, quas ad regendum accepistis.* Nos enim Sacerdotes linguam habemus, non tam ad prædicandum, corrigendum, vel instituendas spirituales conferentias, quam ad orationes faciendas quas pro animarum nobis commissarum salute, ad Deum incessanter effundere:

S. Prosp. l. 2. c. 2.

Pro peccatis omnium, inquit sanctus Prosper, *velut pro suis infatigabiliter supplicant Deo, qui velut quidem Aaron, incensum contriti cordis, & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, avertunt iram futuræ animadversionis à populo.* In Jeremia quoque scribitur: *Si*

Jer. 27. v. 18.

Prophetæ sunt, & est verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo Regis Juda, & in Jerusalem, in Babylonem; Ex quibus verbis deducitur, quod Prophetæ Dei, & servi ejus, suis apud Deum orationibus impetrent, quod postulant, quod

Levit. 4. 26.

etiam in Levitico Deus innuit, dum ait: *Rogabit pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus, & remittetur ei.*

Conc. Col. de sacr. ord.

Et hinc pro omnibus orare debent. Chrys. in c. 9. ad Rom.

10. Concilium Coloniense, de ordine sacro tractans, finem declarat, ob quem à Christo est institutus, ait enim: *Presbyterorum officium in orando Deum pro totius Ecclesiæ, & populi Christiani prosperitate situm est.* De Diaconatu D. Chrysost. quoque testatur, illum orationum, seu *precum donum* habere annexum. Cum populus Israeliticus olim Prophetæ Samuelis orationes eodem prorsus tempore, quo se erga eumdem Prophetam ingratum exhibuerat, ejusque personam contempserat, eum à regimine, quo functus fuerat, dejiciendo, inejusque locum, Regem aliquem postulando, magna cum solicitudine poposcisset, dictus Propheta hunc in modum eis respondit: *Absit à me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam.* Qui porro textus aliqualem secum habet difficultatem, quia si dixisset; non cessabo orare pro vobis Deum, tametsi dementia vestra contrarium à me exigant, facile quidem mens ejus intelligi potuisset. At verò, quod se peccaturum fuisse dicat, à precibus pro illis fundendis cessando, difficultate non caret. Dionys.

Dion. Car ib. Abul. q. 16.

Carthusianus ait: *Debitorem se agnoscit ad orandum pro populo,* at verò, dic sodes, ubinam vel quando hanc contraxit obligationem? Abulensis dubium hoc solvit, dicens: Samuelem utpote Sacerdotem, & Prælatum ad intercedendum, & advocandum pro populo, obligatum fuisse: *Prælati enim tenentur orare pro subditis suis, Samuël autem erat Prælatus quantum ad spiritualia; Ergo tenebatur orare pro Israelitis.*

Quare se reddant dignos exaudiantur. D. Chrys. h. 79. ad pop.

11. Eo ipso autem, quo Sacerdos intercedere pro alijs tenetur, æquitati consentaneum est, ut dignus sit, qui à Deo audiatur, & exaudiatur. D. Chrys. breviter, cur Sacerdotes populi orationibus superintendant, his verbis declarat: *Præsunt Sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, ut populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexa simul in cœlum evehantur.* In supradicto Canone quoque ita scribitur;

Alex. 2. q. 1. c. sed & c. sacro sanct.

quanto digniores fuerint, tantò facilius in necessitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur: Unde populus ille Mediolanensis in sævæ illius pestilentiæ tempore, quando cum illis vivebat S. Carol. Borromæus, verè dicere poterat: *Dixit, ut disperderet nos, si non Moyses*

Sic fecit S. Carolus Borromæus. Psal. 105. v. 23.

(vel potius Carolus,) *electus ejus stetisset in confractione, in conspectu ejus, ut averteret iram ejus.* Eo ipso enim, quo sanctus hic Archiepiscopus inter Deum & populum suum, se mediatorem interposuit, per effi-

caces

caces orationes suas obtinuit, quod toto pestilentiæ tempore in vasta illa civitate, nonnisi septendecim millia hominum morerentur, & in Diœcesi sua tantum octo millia; cum tamen Anno millesimo, quingentesimo quarto, in quatuor mensibus intra solam civitatem Mediolanensem, quinquaginta millia hominum mortua fuerint.

S. Greg. l. 1. ep. 24. Præclarè hoc hortatur S. Gregorius.

12. Notanda vero sunt verba illa S. Gregor. dicentis: *Qua fiducia ad Deum pro peccatis alienis Intercessor venio, apud quem de propriis securus non sum? Si fortassis quispiam apud potentem virum, qui & sibi iratus & mihi esset incognitus, Intercessorem suum me fieri quæreret, protinus responderem, ad intercedendum venire nequeo, quia ejus notitiam ex sedula familiaritate non habeo; Si igitur rectè homo apud hominem, de quo, minimè præsumpsissem, fieri intercessor erubescerem quanta hoc audacia est, quod apud Deum, locum Intercessoris obtineo, cui familiarem me esse per vita meritum non agnosco? Quia in re est mihi adhuc aliud formidandum gravius, qui sicut cuncti liquido novimus, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus provocatur.* Idem quoque punctum à S. Augustin. tangitur, dum ministros sacri altaris seriò hortatur, ut se, per vitæ sanctitatem, dignos efficiant, qui in beneficium commissi sibi populi à Deo exaudiantur. *Talem* inquit, *oportet esse Domini Sacerdotem, ut, quod populus pro se apud Deum non valuerit, ipse pro populo mereatur, quod proposuerit, impetrare;* talis sacerdos Aaron erat, de quo in lib. Sap. dicitur: *Properans... deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ;* Ubi S. Bonavent. ait: *Notandum, quod oratio fuit pro remissione peccati, deprecatio pro amotione flagelli, incensum pro reconciliatione Judicis offensi, properans restitit ira, id est, divinæ percussioni.*

S. Aug. in Ps. 36. — Sap. 18. v. 21. — S. Bonav. ib.

S. Cypr. ep. 68. Ad sacerdotium eligi debet flos hominum virtuosorum.

13. Hinc est, quod sanctus Cyprianus moneat, quod ad ministerium sacrum seligi debeat flos hominum exemplarium, & virtuosorum: *Propter quod*, inquit, plena diligentia exploratione sincera oportet deligi, *quos à Deo constet audiri.* Idem quoque monitum sanctus Gregorius Magnus Ecclesiæ scriptum reliquit, dicens, talem Ecclesiæ præficiendum esse Sacerdotem, qui *Orationis usu, & experimento jam didicit, quod obtinere à Domino, quæ poposcerit, possit, cui Prophetica voce jam quasi specialiter dicitur: Adhuc loquente, dicam ecce adsum.* Hormisda Papa circa Sacerdotem Canonem edidit, quo statuitur, eum esse debere meritis, virtutibus, & spiritu populo superiorem, utpote qui pro illo intercedere debet: *Emendatiorem esse convenit populo quem necesse est orare pro populo.* Sanctus Ambrosius super illa verba: *Lex tua meditatio mea est*, scribens ait: quod tametsi unicuique legem divinam meditari conveniat, specialiter tamen idipsum ad Sacerdotes pertineat: *Maximè hanc meditationem*, inquit, *Sacerdotibus necessariam dico.* S. Bernardus *de quatuor modis orandi agens*, considerabile quoddam tangit motivum, Sacerdotum vocationi proprijssimum. *Quid aliud*, inquit, *cogitare Sacerdos intrans ad orationem, quam Propheticum illud: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis; usque ad domum Dei.* Porrò sæculares in atrio subsistunt, nec in Sancta, & multò minus in *Sancta sanctorum* aditum habent sicut nos; quibus in eadem Sancta non semel in anno, ut veteri Pontifici, sed quotidie, & continuò liber aditus patet: *Omnino siquidem oportet nos curiam intrare cœlestem, orationis tempore illam utique curiam, in qua Rex Regum stellato sedet solio;* Ex hoc enim throno Sacerdotes paucis verbis, æternæ Majestatis Deum super altare in manus suas evocant, ut illum in expiationem peccatorum populorum offerant, eumque æternum Patrem suum velut mediatorem interponant, ut iratus placetur furosisque sui fulminis contineat, nec illa amplius in damnum evibret nullus Sacerdote aptior est ad placandum Deum utpote quem in pectoris sui hospitium frequenter recipit: cum eoque in sacrificio incruento familiariter agit, Spiritus S. de Sunamitide Elisæi hospita, inquit: *Fecit ei cœnaculum parvum & posuit in eo lectum, & mensam.* Sed quanam gratitudine, & retributione hoc beneficium ab Elisæo compensatum fuit: Nimirum ab ea petijt: *Quidvis ut faciam tibi? Numquid habes negotium, & vis ut loquar Regi?* Notandum tamen quod, priusquam hoc ei diceret, jam ante præmiserit, dicens: *Sedulo in omnibus ministrasti?* pari quoque ratione, si nos Sacerdotes erga Dei Filium diligentes & fideles ministri fuerimus; in cordis nostri hospitium eum recipiendo, magna cum fiducia sperare poterimus, quod illum velut Advocatum, & Mediatorem apud æternum Patrem suum interponere possimus, &c.

S. Greg. past. par. 1. c. 10. — Horm. Papa dist. 61. c. non negamus. — S. Amb. in Ps. 118. v. 174. ser. 10. — S. Bern. — Psalm. 41. — Sacerdotes aptissimi sunt ad placandum Deum. — 4. Reg. 4. v. 10. — Ibi v. 13.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM

De obligatione, quam Ecclesiastici habent bonum proximis sæcularibus præbendi exemplum, ut, quod verbis docent, operibus confirmetur.

THEMA.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Matth. 5. v. 16.

Sacerdotes debent alijs prælucere bono exemplo. — S. Chrys. in Matth. cit. loc.

AD Ecclesiasticos specialiter pertinet, bonum sæcularibus præbere exemplum, ideoque salvator noster illos speciali præcepto, ad hoc obstringit, dicens: *Sic luceat lux vestra, &c.* Ubi D. Chrisost. ait: *Sic illuminate docentes, ut non vestra tantum audiant verba, sed ut opera videant. Per illos; qui docent, & faciunt, magnificatur Deus, nam disciplina Domini ex moribus familiæ demonstratur.* Familia autem Dei sunt Clerici & Sacerdotes, utpote qui divino ipsius ministerio dedicati sunt, & consecrati. Ac proinde à sancto Paulo *Domestici Dei* appellati,

Eph. 2. v. 19.

Guil. Dur. in rat. div. off. l. 2. c. 10. Explicatur etymologia nominis presbyter est idem quod præbens iter.

2. Gulielmus Durandus in libro, cui titulus est: *Rationale divinorum officiorum*, etymologiam nobis explicat hujus dictionis *presbyter: Dicitur autem presbyter*, inquit, *quasi alijs vivendi præbens iter, vel præbens beatum iter, videlicet populo Dei, de mundi exilio ad patriam Paradisi.* Moyses Propheta ad liberandum populum Israëliticum è vinculis & compedibus Ægypti, eumque ad terram promissionis perducendum: à Deo per infallibilem providentiam suam, non solus, sed una cum ipso Aaron frater ejus electus fuit. Unde Scriptura ait: *Egressi sunt de Ægypto in manu Moysi & Aaron;* inter hos quidem Moyses linguæ balbus erat, ideoque dicebat: *non sum eloquens*, manu tamen sua prodigiosam illam virgam versans, magna operator prodigia: E contra frater ejus vir erat magnâ facundiâ præditus: Ad hoc igitur ut peccatores è mundi Ægypto, & Pharaonis infernalis Tyrannide liberentur, necessarius est Moyses & Aaron, id est, doctrina, sapientia, & eloquentia, ita tamen, ut huic correspondeant opera virtuosa, & exemplaria: notandum verò est quod sacer Textus dicat: *In manu*, non vero, *in manibus Moysis & Aaron*, licet quilibet eorum duas manus haberet: qua de re Origenes ita scribit: *Ad exeundum de Ægypto non sufficit una manus Moysis, quæ-*

Num. 33. v. 1. Exod. 4. 10. — Sacerdos debet instruere opere & sermone. — Hoc figuratum fuit in Moyse & Aarone. — Orig. h. 27. in Num.

ritur & manus Aaron. Moyses indicat scientiam legis, Aaron sacrificandi Deo & immolandi peritiam: opus est ergo, ut exeuntes de Ægypto, non solum scientiam legis & fidei, sed operum quibus Deo placetur, fructus habeamus: ideo enim & manus commemoratur Moysis & Aaron, ut opera per manus intelligas Idem quoq; Orig. postquam diffuse super hunc textum discurrisset, tandem concludit, dicens: *Utraque manus necessaria est de Ægypto exeuntibus, ut inveniatur in eis, non solum fidei, & scientia, sed & actuum, operumque perfectio, sed utraque hæ non sunt duæ manus, sed una, unum opus utriusque manus est, atque una perfectionis expletio.*

3. S. Paulus qualitates, quæ in iis, qui ad regimen animarum sunt destinati, concurrere debent, præscribens, ait: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse; Oportet illum & testimonium habere ab iis, qui foris sunt.* Alibi pariter ad Titum, ita scribit: *Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem:* Moxque rationem reddit, cur illum tot virtutibus; Tantaque exemplaritate dotatum esse desideret, scilicet, *ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere* Vultisne scire, quænam verè doctrina sana censenda sit? Interlinearis super illa verba Matth. *Luceat lux vestra, &c* inquit: *Verè docet, qui facit quod docet;* Econtra vero male docet, qui exhortatur, admonet, & præcipit bona; ipsæ verò doctrinæ suæ proprijs operibus minimè correspondet. *Malo doces*, inquit Petrus Blesensis, *si malè agens, bene loqueris, fortior enim vox operis, quam oris.* idem quoq; insignem habet observationem circa Sacerdotum ordinationem: *In ordinatione Sacerdotis*, inquit, *labia, & manus Domino consecratur.* Cum enim officium Sacerdotum sit, animas in timore Dei instruere & erudire, easque in viam bonam præceptorum divinorum dirigere, eo ipso, quo sæculares malis operibus suis scandalizant doctrinæ à se traditæ fidem adimunt, tametsi alias à veritate non discordet: Ac proinde salutare est illud sancti Prosperi consilium, dicentis: *Sanctè vivendum est Sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet; si, quod prædicat fieri debere, non faciat, aut si, quod non facit, prædicare præsumpserit; si autem aliter egerit, nihil apud eos, qui ejus vitam novere proficit.*

1. Tim. 3. v. 2. Tit. 1. v. 7. Qualitates Rectorum animarum ex S. Paulo.

Ibid. v. 9.

Interlin. Matth. 5. v. 16.

Sacerdos malè docet qui non facit quod docet.

Petr. Bles. ep. 127.

S. Prosp. de vita cont. l. 1. c. 20.

4. Hugo de sancto Victore causam assignat, cur multi Prælati subditos suos libenter quidem instruere vellent, sed os suum aperire non possunt, Ast qua de causa id facere nequeunt? Num fortè muti sunt? Aut vero linguá balbutiunt; Audite ipsissima ejus verba: *Nonnumquam*, inquit, *cupit Prælatus docere, sed non potest conscientia eum remordente, & os ejus obstruente.* Salvator noster Discipulis suis dicebat: *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam;* circa quæ verba Cajetanus optime notat: Christum non dixisse, *rogate Patrem meum* (quia *Pater meus Agricola est*) ut mittat Scribas, Doctores Legis, Sacerdotes, sed ut mittat *operarios:* quia tametsi magnus sit numerus, Prædicatorum, & Ecclesiasticorum: *Pauci tamen sunt operarij in messe Christi*, pauci inquam, *quia pauci sunt, quia vita, & doctrina student saluti animarum*, Sanctus Isidorus optime declarat, quando veritas quantumvis evidens, & plausibilis sit, apud auditores fidem amittat? Dicit enim: *Interdum Doctoris vitio etiam ipsa verax doctrina vilescit, & qui non vivit sicut docet, ipsam quam prædicat veritatem, contemptibilem facit.* Sanctus Isidoros Pelusiota, in Epistola ad Zosymom presbyterum, ita scribit: *Quoniam pacto alijs sanctitatem impertis profanus ipse, ac nefarius? Quomodo alios purgat, qui impurus est?* Similes quoque querelas beatus Laurentius Justinianus deposuit, dum oculos suos ad multos Ecclesiasticos malæ famæ pessimique exempli dirigit, dicit enim: *Quomodo ero subditis prout debent, poterunt suadere ut pauperibus impertiantur alimoniam, si ipsi immisericordes exstiterint?* Adducensque illum sancti Pauli textum, in quo Timotheo præcipit, dicens. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina,* Ita subjungit; *Numquam valebunt, qui præsident, subditos adhortari ad humilitatem, si fuerint elati, nec ad patientiam, vel mansuetudinem, si iracundia reperti sunt servi, neque ad proximi dilationem, si inhumani fuerint.*

Cur aliqui subditos non audeant monere.

Hug. Vict. l. 3. erud. Theol. ex Miscell. 1. l. 1. tit. 38.

Luc. 10. v. 2.

Cajet.

Quia non prælucent bonis operibus.

S. Isid. l. 3. sent. c. 37.

S. Isid. Pel. l. 2. ep. 41.

B. Laur. Just. de compunct. & comp. Christ. perf. c. 8.

2. Tim. 4. v. 2.

5. Nescio, an aliquando adverteritis, quod eodem tempore, quo incarnata Sapientia Sacerdotibus lucis titulum attribuit, eosdem quoque salis nomine appellet, dicens: *vos estis lux mundi. Vos estis sal terræ.* Sed quænam obsecro Solem inter & salem esse potest conjunctio: Hugo Cardinalis ait: *Bona conversatio Sacerdotum, est condimentum populi, propter hoc sunt sal: sed propter verbum doctrinæ, sunt lux: Prius sal, postea lux, quia oportet prius bene vivere, quam bene docere.* Unde de Salvatore nostro, cujus omnis actio nostra fuit instructio, Sanctus Lucas ait: *Cœpit Jesus facere & docere.*

Matth. 5. v. 14. 13.

Hug. Card. ibi.

Act. 1.

6. Athanasius verba illa S. Pauli ad eumdem Timotheum (*Laborantem Agricolam oportet primum de fructibus percipere*) considerans eadem verba ad nostrum propositum favorabiliter ita exponit: *Quicumque vult docere, vel alijs prodesse, decet ipsum primum operari id, quod docet, atque à Deo accipere bona gratiæ ac proferre fructus Spiritus Sancti, quos deinde in alios diffundat.* In quodam Concilio provinciali, quod primum fuit inter ea, quæ S. Carolus Borromæus instituit, punctum valde notabile tangitur ad permovendum Sacerdotem, ut hoc, quod dicit, per morum suorum bonitatem, & exemplaritatem corroboret. Ita enim præfatum Concilium loquitur: *Ist uberrima docendi ac pascendi ratio, eorum qui pietatem, quam profitentur vita integritate, & innocentia comprobant, & quæcumque verbis alios docent, ea factis exprimunt suis, non jam quæ sua sunt quærentes, sed quæ Jesu Christi.* Sanctus hic equidem balbutiem linguæ patiebatur, infelici prædicandi talento dotatus, & nihilominus admirabilem in animabus fructum producebat. Panigarola, in secundo, in Sancti hujus laudem habito sermone, astruit, eum in hoc semper collimasse, ut personæ ejus reformatio totius fieret norma, & regula familiæ ac hujus exemplar in emendationem cederet metropolitanæ, hujusque integritas totam civitatem, & universam Diœcesin emendaret. Attestatur insuper, quod modestiæ & humilitatis amantissimos, sublimiores constanter respuerit gradus, in hunc unice scopum intentus, ut Diœcesin reformaret suam, unde magna ex parte totius dependet Ecclesiæ reformatio: *Ideoque omnibus se ipsum, exemplum bonorum præbuit.* Quæ in varijs Diœcesibus & diversis Christianismi Provincijs emanarunt concilia, post edictum amplum volumen, cui titulus est (*Acta Ecclesiæ Mediolanensis*) quod juxta summi Pontificis dectionem thesaurus est vera Ecclesiasticæ disciplinæ; suum à S. Caroli Borromæi Decretis, & statutis vigorem acceperunt, & excellentiam: Hæc ipsa omnibus Episcopis in exemplar data sunt, & idæam.

2. Tim. 2. 6.

S. Athan. In bonis operibus se exerceat qui alios docet.

Act. Eccl. Med. Conc. Prov. I. fol. 15.

Act. Eccl. Med. par. 17 X

7. Synodos Diœcesana 4. Decreto 19. ita præcipit, *qui in sortem Domini vocati sunt, divinarumq; rerum ministerio addicti, illorum in Ecclesia Dei status is est, ut sanctissimorum gravitate, vitaque exemplo suam ipsi dignitatem retineant, magnam afferant autoritatem, ad piè*

Chry-

Christianoque more vivendum. Constitutiones oblatorum, qui dexterum Archiepiscopi brachium, clericisque eorum ... (Act. Eccl. Med. l. 4. instit. ad oblatos, c. 1.) flos erant sequens continent præceptum: *Exemplum omnibus quam optimum proponendo, quo mores vitamque componant, cum illos certe vel ob eam rationem maxime in altissimo dignitatis gradu, quasi in altissimo monte Deus collocaverit, & in conspectu omnium propositos Deus esse voluerit.* Porro ut bonorum ab Ecclesiasticis ad populos transeuntium utilitatem demonstret, hanc ingeniosam adducit similitudinem: *Nam ut nautæ periculosis maris tempestatibus jactati, ad accensas in altis turribus faces iter dirigunt, cursumque intendunt: Ita sane homines varijs infestissimi sæculi agitati procellis, in Sacerdotum vitam, ac mores, tamquam in lumina quædam clarissima oculos intendunt.*

8. S. Isidorus Pelusiota rationem, cur Sacerdotes lucernæ à Christo Domino fuerint appellati: (Math. 5. v. 15.) (*Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub medio*) assignat (S. Isid. Pel. l. 1. ep. 32.) sequentem. *Lucernam Deus, hoc est Sacerdotem, accendit, ut coruscantem dogmatum, & actionum splendorem Ecclesiæ impertiatur.* Lux primo suo adventu tenebras dissipat: ita pariter sacerdos vitæ suæ exemplaritate tenebras aliorum vitiorum exterminet necessum est.

9. S. Petrus, summus Ecclesiæ Pastor, in principio Ecclesiæ, omnes, regimen animarum suscipientes, his sequentibus admonet verbis: (1. Pet. 5. v. 3.) *Forma facti gregis ex animo*, quæ verba Hugo Card. ita exponit: (Hug. Card. ib.) *id est perfectio, in hoc monet eos ad regulam, & exemplum exterioris bonæ conversationis & ex animo.* (Pastores debent esse forma gregis.) Moxque propriam illius nominis *forma* in hæc verba explanat significationem: *Formam dicit, ut ad ejus aspectum alij majores informentur, & concipiant fœtus similes.* Jacob Patriarcha, vitæ pastoralis cultor, in diversis Scripturæ locis, nobis tamquam verum exhibetur Pastoris Ecclesiasticum speculum, siquidem singulariter ejus explanat industriam, Spiritus Sanctus, qua gregem multiplicavit variorum beneficio colorum: (Gen 30. 37.) *Tollens Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas, detractisque corticibus in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit; illa verò, quæ integra fuerant viridia permanserunt, atque in hunc modum color effectus est varius posuitque ea in canalibus,* (Virgæ amygdalinæ Iacob significant bona exempla Prælatorum.) (Ibid. 38.) *ubi effundebatur aqua: ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent. Factumque est, ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas,* (Ibid. v. 39.) *& parerent maculosa, & varia, & diverso colore respersa.* Quam Historiam Hugo Cardinalis ad prædictum Sancti Petri textum, hoc modo applicat, dicens: *Sicut ad virgas Jacob, concipiebant oves; sic fuerunt forma gregis antiqui Prælati Augustinus, & ceteri Confessores, & Martyres, qui non causa dominandi, sed laborandi Prælaturas susceperunt.* S. Hieronymus de Heliodoro ita scribit: (S. Hieron. ad Helio.) *Conversatio tua quasi in specula constituta, magistra est publicæ disciplinæ, quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant.* Et fortassè à Sancto Hieronymo Beatus Laurentius Justinianus dicit, quod de complanctu Ecclesiæ scribit, Ibi enim de ministris sacris loquens, dicit: (B. Laur. Just. de compl. Ecc.) *Debet prorsus omnis illorum vita, omnium magisterium esse fidelium, atque sanctitate speculum.* Albinus Alcuinus, qui ad instantiam Caroli Magni ejus præceptor fuit, librum *de divinis officijs* composuit, ijs, qui Dei cultui dedicati sunt, multa salutaria monita tradit; atque insuper in Epistola quadam ita scribit: (Alb. Alc. ep. 21.) *Sicut tibi mores humanitate præclari, humilitate laudabiles, pietate amabiles, ut non solum verbis, sed & exemplis erudies tecum viventes, vel ad te venientes; Sit tua manus larga in Eleemosynis, prompta in reddendo, & cauta in accipiendo.* Celebre quoque est illud Sancti Hieronymi Nepotiano transmissum monitum: (S. Hier. ad Nepot. t. 2. ep. 10.) *Non confundant opera tua sermonem tuum, ne, cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat; cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis? delicatus Magister, qui pleno ventre de jejunijs disputat; accusare avaritiam, & latro potest, Sacerdotis Christi os, mens manusque concordent.*

10. Singulariter Concilium Tridentinum hoc in puncto desudavit, siquidem de sacerdotalis ordinis, statusque reformatione tractans, ait: (Conc. Tr. sess. 22. c. 1. de reform.) *Nihil est quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui se divino ministerio dedicaverunt, cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tamquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, & ex eis sumunt, quod imitentur, quapropter sic decet omninò Clericos in Domini sortem vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone alijsque rebus omnibus nihil nisi grave moderatum, ac religione plenum præseferant.* (Hoc sedulo monet Conc. Trident.)

11. Olim extremitatibus vestium Pontificalium aureæ annexæ pendebant Campanellæ, juxta Sancti Hieronymi sententiam Exod. 28. aliquo distinctæ malogranatis; *Omnia in figura contingebant illis.* 1. Cor. 10. 13. (Hoc figurabant campanellæ in veste sacerdotali. Exod. 28. v. 34.) In his namque denotabatur, tantam debere esse summi Sacerdotis in vivendo exemplaritatem, ut omni in loco, ad quem accederet, sonus audiretur virtuosarum operationum ejus; quòd ne minimum deberet promovere gressum, nisi pariter & proximis vestigia imprimeret virtutum & ædificationis. Cui assertio illa non absimilis concordat Sancti Hieronymi, hunc Apostolicum textum (*suæ domui benè propositum*) interpretantis doctrina: (S. Hier. ad Ocea. ep. 83.) *Non ut opes augeat, non regias paret epulas, non ut cælatas patinas struat non ut phasides aves lentis vaporibus coquat; Sed ut, quod populo præcepturus est, priùs a domesticis exigat.* (1. Tim. 3. 4.) Id quod ad amussim præstitit Sanctus Carolus Borromæus, cujus tanta erat familiæ disciplina & observantia, ut juxta Panigarolæ, oculati & domestici testis assertionem, in perfectione & spiritu austeriores, & reformationes hujus sæculi superaverit religiones, Legati Mediolanenses dum Pontifici pro sancti hujus Canonizatione gratias agerent, hanc à Papa retulere responsionem; multò equidem citiùs dictam solemnitatem acceleratam fuisse, nisi satius judicasset præmittendam esse illius lectionē voluminis (*Acta Ecclesiæ Mediolanensis*, in quo singulariter Sanctitatis ejus se prodit eminentia) quod à se compositum, dum vixit adimplevit perfectissime.

12. Hugo Cardinalis illa Psalmistæ verba (*infirmata sunt contra eos linguæ eorum*) (Ps. 63. v. 9. Hug. Car.) ad nostrum retorquens intentum; ait: *Quibus ipsi prædicant, quia debilis est lingua, quam manus non adjuvat.* (Adinon nocet nihil præstant non operantes.) Juxta illud S. Gregorij assertum: *Loquentis authoritas perditur, cum vox opere non adjuvatur.* Noster aliquando Salvator titulo *boni* affectus (*Magister bone*) subitò per hoc se opposuit responsum: (Matth. 19. v. 17.) *Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus* nihilominùs alibi sibi ipsi boni cognomen imposuit, dum ait: (Ioan. 10. v. 11. 14.) *Ego sum Pastor bonus:* Cur igitur hunc alias titulum refutavit boni Magistri? Voluit per hoc nos edocere Dominus, quod Pastor Ecclesiasticus, bonus & Exemplaris pari cum Deo passu feratur; sed quæ Magistrum inter & Pastorem, est differentia? Magister post traditam, à se scientiam suas adimplevit partes; non item Pastor, qui gregem sibi commissum instruere tenetur; & quod ore docuit in semetipso prius opere exercere; magister in discipulo suo, objecti loco, solum habet intellectus perfectionem: at verò Pastor Ecclesiasticus perficere debet intellectum simul & voluntatem, colligendo fructum per virtutis & bonitatis lucrum in ijs, quos erudit.

13. Sciendum est, quod non parum ad præsens facit propositum, quòd, quando Israëlitæ Jordanam transeundo terram ingressi sunt promissionis, Sacerdotes

primi foerint, qui per medium aquarum, viam illis aperuerunt. Teste Origene, qui dicit: *per Sacerdotes deducitur populus, & iter agit ad terram, repromissionis Magisterium Sacerdotum*; Verumtamen observandum quod id facientes, Arcam, in qua tabulæ legis conservabantur, humeris suis portarint: nunc igitur ecce tibi mysteriom, via ad veram terram promissionis, quæ cœlum est, popolis à Sacerdotibus magna cum facilitate aperitur, dummodo hi primi fiot, qui præcepta exactè adimpleant, & arcam Dei super humeros suos portent; secus enim faciendo tam subditis, quam sibimet ipsis viam ad terram promissam, quæ cœlum est, obserabunt & claudent. Et ideò S. Aug. Sacedotes alloquens, inquit; *Pascite oves verbo & exemplo: Nolite eis cælum claudere, clauditis dum non corrigitis, clauditis, dum male vivere ostenditis.*

Jos. 4. v. 10. Sacerdotes primi transierunt Jordanem. Orig. h. 4. in Josue.

S. Aug. ser. 36 ad fra. in er.

14. S. Isidorus contra eos, qui bene docent, malè autem vivunt, duas aptissimas proponit similitudines; prima est: *Arcus perversus est lingua Magistrorum, docentium benè, & viventium malè. & ideo quasi ex perverso arcu sagittam emittunt, tum suam pravam vitam propria linguæ ictu condiunt*: Secundam similitudinem à face desompsit, quæ alijs prælucendo, semetipsam consumit; unde ait: *Qui benè docet, & malè vivit, videtur ut cereus: Alijs dum bona exponit; lucem præstare, se vero in malis suis consumere, atque extinguere.* De hac materia fusius tractabitur in Discursibus, qui in hoc eodem Tomo suo loco de bono & malo exemplo instituentor.

S. Isid. l. 1. c. 17 Invectiva contra illos qui bene docent, & malè vivunt.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Continentia in Ministris sacris præ quavis alia virtute requiritur, ac proinde per Sacerdotum Paganismi & Legis Moysaicæ exempla, quàm illa nostris Sacerdotibus necessaria sit, ostenditur.

THEMA.

Oportet Episcopum esse continentem. Tit. 1. Vers. 8.

1. SAnctus Paulus Titum monet, Episcopum inter alias virtutes, continentiæ præcipuè deditum esse debere; quod optimè cum eo consonat, quod idem Apostolus Timotheo præcepit, dum ait: *Oportet esse Episcopum pudicum*; In cujus Apostolici moniti confirmationem optimè inservit ingeniosa quædam Tertulliani sententia, is enim hanc virtutem sollicitè inculcare volens, ita scribit: *Cum omnes templum simus Dei, illato in nos & consecrato Spiritu Sancto, ejus templa æditua, & antistes pudicitia est, quæ nihil immundum, nec prophanum inferri sinat.* Quando enim ministerio sacro consecrandi, propinquius ad altare accedimus, primo loco castitatem & continentiam promittimus; Hæc est porta, per quam primo transire debemus; Origene attestante, qui ait: *Ante omnia Sacerdos, qui divinis assistit altaribus, castitate debet accingi*, ubi singulariter notandum est ly illud *ante omnia*, quia tametsi Sacerdos omnibus esse debeat præditus virtutibus, hæc tamē inter omnes alias primatum habere debet. Unde Sanctus Thomas de VillaNova nihili facit Sacerdotem, quantumvis omnibus ornatū virtutibus, cunctisque cœli dotibus locupletem, nisi in ipso continentia quoque resplendeat; hæc enim in ejus persona præ cunctis alijs animæ ornamentis prælucere debet; unde ait: *Quid Sacerdoti decentius, quam decor, & puritas castitatis? sit pius sit fervidus, sit humilis, sit devotus, sit quidquid vis, si non est castus, nihil est, altari non congruit*; & quidem ut Sanctus Hieronymus circa hoc Pauli monitum, Tito discipulo suo traditum, advertit, Apostolum in persona Episcopi de quolibet etiam Sacerdote privato locutum fuisse; unde ait: Ipsum dicit Episcopum, quem presbyterum nominavit.

Pudicitia est primarium ornamentum sacerdotum.

1. Tim. 3. 2. Tert. de cultu fam. c. 4.

Orig. h. 4. in Levit.

S. Th. Vill. conc. 1. de S. Aug.

S. Hier. ad Tit.

2. S. Isidorus hanc virtutem ministerij & gradus sacerdotalis animam esse existimat, dicitque insuper acceptissimam victimam, & sacrificiū, quod Sacerdotes Deo offerre possunt, esse castitatem corporalem, mentemque puram & immaculatam: *Pulcherrima*, inqoit, *victima est, piam mentem & carnem castam habere, eoque etiam illud dixit, quod tu ex me intelligere cupisti: Exhibete corpora vestra hostiam viventem, Deo placentem rationabile obsequium vestrum; non enim ad Sacerdotes solos scribens, sed universæ Ecclesiæ hæc ipsis mandabat.* Pergit ulterius idem Pelusiota ad propositum nostrum, sequentia considerabilia verba subnectere: *Quod castitas, & pudicitia subditos Sacerdotes creat, libido procul dubio ac lascivia Sacerdotibus dignitatem abrogat.* In Sermone quodam S. Augustini, sententiam quamdam me legisse memini, quæ hactenus dicta mirabiliter confirmat: *Omnibus*, inquit, *castitas pernecessaria est, sed maxime ministris Christi altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio, & assidua salutis prædicatio.* B. Petrus Damianus similiter hujus virtutis amorem pluribus in locis, nobis imprimere satagit; etenim de tribus ordinibus sacris ita scribit: *Niveus pudicitiæ candor efflorent, in ijs, qui nimirum sacris mysterijs familiarius appropinquant, nam quia Dominicum Corpus in virginalis uteri templo cealuit, nunc etiam à ministris suis continentis pudicitiæ munditiam quærit.* Idem quoque in alia quadam Epistola, postquam contra Sacerdotis cujusdam innocentiam asperrime invectus fuisset, nonnulla ei motiva suggerit, per quæ, quantum castitas statui, & vocationi ipsius conveniat, his verbis demonstrat: *Numquid ignoras Dei Filium*, inquit, *adeo carnis elegisse munditiam, ut ne quidem de pudicitia conjugali, sed de Clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo virgo sit mater: Ecclesiæ fides est, ut virgo fuerit, & is, qui simulatus est pater. Si igitur Redemptor noster tantoperè dilexit floridi pudoris integritatem, ut non modo de virgineo utero nasceretur, sed etiam à nutritio virgine tractaretur, & hoc, cum adhuc parvulus vagiret in cunis: à quibus nunc obsecro tractari vult corpus suum, cum jam immensus regnat in Cœlis? si mundis attingi, manibus volebat præsepio positus, quantum corpori suo nunc vult adesse munditiam, jam in paterna Majestatis gloria sublimatus?*

S. Isid. Pel. l. 4. ep. 71. Castitas est anima gradus sacerdotalis, & gratissima Deo victima.

S. Aug. ser. 249. de temp.

S. Pet. Dam. l. 2. ep. 10.

Ibid. l. 5. ep. 9.

3. Episcopus in consecratione Sacerdotis hæc verba profert: *Accipe Spiritum Sanctum*, est enim Sacerdos hujus sanctissimi Spiritus instrumentum & brachium dexterum; quia cum tertiæ Personæ Sanctissimæ Triadis proprium donum sit infundere gratiam, id ipsū Sacerdotibus mediantibus operatur; quam igitur æquum est, ut caveat, ne Spiritui Sancto injuriam irroget, qui est vel ut pura quædam colūba, tamq; specialis honestatis & pudicitiæ amatore? Scimus quia Deus olim protestatus fuerit, dicens: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia Caro est*; Econtrà verò per os pariter Sanctæ Luciæ purissimæ virginis, Sacerdotes & omnes Ecclesiasticos docere voluit, quòd non solùm futuri sint ministri, sed etiam viva, & animata templa Dei, si caste vixerint: *Castè enim viventes*, inquit Sancta Lucia, *Templum sunt Spiritus Sancti*. Propositio non solùm ponderosa, sed & Sacerdotibus incontinentibus minitabunda, est illa, quam Sanctus Clemens Alexandrinus tradit his verbis

In consecratione datur sacerdotibus Spiritus sanctus.

Gen. 6. 3. Hinc casto vivere debent.

bis

Clem. Alex. & Strom.

bis: *Soli ergò, qui puram agunt vitam, verè sunt Dei Sacerdotes.* Ac proinde ad majorem Sacerdotum legis Evangelicæ confusionem ac erubescentiam, & pro clariori dictæ propositionis intelligentia, examinemur nonnihil, quales fuerint Sacerdotes idolorum & Levitæ ac ministri sacri Legis Mosaicæ.

S. Aug. ser. 37. ad frat. *Exempla sacerdotum idolorum.*

4. Sanctus Augustinus, in quodam Sermone refert, quòd cum esset Episcopus Hipponensis, seque Evangelij prædicandi causa transtulisset in Æthiopiam, ibidem viderit, quòd tametsi Sacerdotes idolorum uxores haberent: *tanta tamen abstinentia erant, quòd numquam, nisi semel in anno eas tangere volebant, qua die ab omni sacrificio abstinebant*; In idem in eodem sermone scribit, quòd Sacerdotes in inferioribus ejusdem Æthiopiæ partibus, ea in septimana, in quâ Numinibus profanis incensum offerre debebant, ab omni fuerint actu conjugali continentes: *Nihil sumebant, nisi mitretam aqua per diem, & sic contenti manentes, dignè sacrificia Dijs suis offerebant.* Macrobius in Saturnalibus de ministris, qui falsis idolorum simulachris dedicabantur, eos ad vitam cœlibem ducendam adstrictos fuisse testatur. Plato in suo Timæo, Sacerdotes Atheniensium, in domibus, ab omni commercio humano, populique frequentia separatis, ad instar Eremitarum vixisse dicit; idque, ne in aliquod inciderent offendiculum, quod continentiæ virtutem in ipsis diminuere posset. Eorundem Atheniensium summus Sacerdos, ut se Dijs suis tanto redderet acceptiorem, cicutam sumebat, ut concupiscentiæ motus, à quibus alias exstimulari poterat, in se reprimeret. Demosthenes in Oratione contra Timocretem ita scribit: *Ego sanè sic existimo,*

Macrob. 1. Saturn. c. 23.

enim, qui ad sacra accedit, & res sacras sit tractaturus, aut res ad Deos spectantes curaturus, oportere non prædictum aut statutum numerum dierum esse castum, sed per universum vitæ suæ cursum ab hujusmodi turpibus studijs abstinuisse. De Sacerdotibus Ægyptiacis S. Hieronymus contra Jovinianum ita scribit: *Numquam*

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

mulieribus se miscuerunt, ex eo tempore, quo cœpissent divino cultui deservire, carnibus & vino se semper abstinuerunt, maximè propter appetitus libidinis. Et quidem tametsi in dubium revocari nequeat, quin hi omnibus dæmonibus ministrarint, quia ut Scriptura ait: *Immolaverunt dæmonijs, & non Deo, dijs quos ignorabant*; Nihilominus in ijs, qui ad prophana illorum altaria accedebant, tantam requirebant pudicitiam, & honestatem; quid si igitur nunc quemdam ex nostris sacerdotibus videres, qui juxta latus sanctissimi Sacramenti, aliquod veneris idolum poneret, ut in societate illius adoraretur, quantum sacrilegium & impietatem istam abominareris? Audite Petrum Blesensem qui in sermone quodam, quem in Synodo in multorum Ecclesiasticorum præsentia habuit, ita loquitur: *Quicumque ad altare Domini accedit, inquinatus luxuria; juxta Filium Virginis idolum ponit Veneris, qui sacra illius verba Sacramenti, ore immundo profert, in faciem Salvatoris spuit, & eum in os immundum sanctissimam carnem ponit, eam quasi in lutum platearum projicit.*

Deut. 32. v. 17.

Pet. Bl. ser. 51. in Synodo circa fin.

Puritas sacerdotum veteris legis

5. Sacerdotes legis Moysaicæ: ut in præcedentibus Discursibus sæpius observavimus, solas ovium, vitulorum, vel taurorum carnes, aut ad summum panes, farinam vel incensum tractabant, & tamen quis est qui nesciat, quanta cum solicitudine Deus in omnibus illis hanc virtutem exegerit? *Dixit Dominus ad Aaron: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filij tui, quando intratis in tabernaculum testimonij, ne moriamini quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.* Quis autem liquorem hunc luxuriæ fomitem esse ignorat? Unde Apostolus ait:

Levit. 10. 8. 9.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Idem quoque Timotheo Episcopo Ephesino consuluit, ut in vino bibendo cautus esset & circumspectus: postquam enim dixisset, *Oportet Episcopum pudicum esse*, subjungit, *Non vinolentum*; atque inde paulò post addit: *Diaconos similiter pudicos, ... non multo vino deditos.* Ad Titum pariter scribit: *Oportet Episcopum sine crimine esse, ... non vinolentum, Sed... sobrium, ... continentem.* Advertimus, inquit sanctus Ambrosius, *Quanta in nobis requirantur*, & tandem de ministro sacro loquens, subjungit: *Ut abstinens sit à vino minister Domini.* Ad digne consecrandum & sumendum *vinum germinans Virgines*; Omnino necessaria est, & requiritur honestas, cui opponitur ebrietas quæ naufragium patitur in vino.

Eph. 5. 18. *1. Tim. 3. v. 2. v. 3. v. 8.* *Tit. 1. v. 7. v. 8.* *S. Ambr. l. 1. de off. c. 10.* *Zach. 9. 17.*

6. Idem sanctus aliud discutit, populo Israëlitico datum præceptum; scilicet: *Vade ad populum, sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua*; Ubi Sanctus Ambros. loco *sanctifica*, legit *castifica*; *Per biduum ac triduum castificabatur populus, ut ad sacrificium purus accederet, & lavabant vestimenta sua. Si in figura tanta observantia, quanta in veritate? Disce Sacerdos, atque Levita, quid sit lavare vestimenta tua, ut mundum corpus celebrandis exhibeas Sacramentis.* Unde Argumentum deducit *a minore ad majus*, inquiens: *Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, in illotus, mente pariter & corpore, audes pro alijs supplicare, audes pro alijs ministrare?* Quasi diceret: Si populus ille, qui solùm sacrificijs assistebat præsens, tanta pollere debebat castitate, quantum magis Sacerdotes, eadem offerentes. Aliud nobis præceptum proponit Exodus in hæc verba: *Facies & fœminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ à renibus usq; ad femora: Et utentur eis Aaron & filij ejus.* Arnoldus Carnotensis harum vestium mysterium ad nostrum propositum his explicat verbis: *Fœmoralia docent, oportere esse continentiæ verecundiam, ut ne suspicioni quidem locum relinquant: sed talis se exhibeat conversatio sacerdotum, quasi sine sexu sit.* Ad idē intentum discurrit Oleaster in hæc verba: *Quàm honesti debeant esse ministri Dei, locus iste ostendit, ut nihil turpitudinis eorum appareat, sed omnia tecta sint, maximè coram Domino.* Notandum autem est, cœlestem legislatorem lini præcisè meminisse, dum ait: *Fœmoralia linea.* Principalissimus apud Ecclesiasticos lini usus est, utpote ut Origenes inquit, castitatis Symbolum, maximè acceptæ & requisitæ à Deo in ministerio ejus: *De lineis sæpe jam dictum est, & tunc maximè cum de indumentis sacerdotalibus dicebamus, quòd species ista formam teneat castitatis, quia origo lini ita è terra ducitur; & de terra editur, ut ex nulla admixtione concepta sit.* S. Bruno pariter in libro, quem intitulavit *de ornatu Ecclesiæ*, ejusdem meminit præcepti, illud sacerdotali in hæc verba applicans continentiæ: *Cum omnes Christiani continentiam & castitatem habere debeant maximè tamen clericos, hanc virtutem tenere & observare oportet*; Cui mandato sequentem subjungit doctrinam: *Fæminalia castitatem significant, quia illa membra in quibus maximè luxuria dominatur, coërcent, & casta custodiunt.* Inter alia, in antiquæ legis sacrificijs, mel offerri prohibebatur; *Nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino.* Farina, oleum, aliæque res comestibiles ad sacrificium admittebantur, cum itaq; mel adeo sapidum & medicinale repudiatum fuit? Variæ ab Interpretibus hujus rei, adducuntur rationes, sed nostro accommodissima proposito, hæc est per Abulensem adducta: *Videtur referendum ad quamdam tropologiam, & nunc dicendum est, mel signare dulcedinem in illicitis actibus libidinum, quos Deus vult longè dis-*

Exod. 19. 10. *S. Ambr. l. 1. de off. c. 10.* *Populus purus assistere debebat sacrificiis.* *Quanto magis Sacerdotes offerentes.* *Exod. 28. v. 42. 43.* *Arn. Carnot. de alt. ev. 7. ver. Christi.* *Oleast. ibid.* *Orig. h. 4. in Levit.* *S. Bruno c. 9.* *Lev. 2. 11.* *Abul. q. 5. in c. 2. Lev.*

 gè dis-

ge discedere ab his, qui ministerio suo adstant. In libro Numerorum novus nobis exhibetur, Aaronis progeniem concernens, ritus, in hæc verba: *Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos juxta hunc ritum; aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ;* Cujus si mysterium quæritis, audite Rupertum Abbatem: *Quia is, qui in obsequiis divinis assumitur, debet ante Dei oculos, à cunctis carnis cogitationibus mundus apparere.*

Num. 8. 7.

Rup. Abb.

Cur major puritas requiratur in sacerdotibus N. quam V. legis.

7. Levitis equidem & Mosaicæ legis sacerdotibus status permittebatur conjugalis: ast varias ob causas: in eo namque tempore sterilitas habebatur maledicta: nullis enim in votis erat fœcunditas, ut ex stirpe ejus Messias nasceretur: Insuper in eo tempore carnes offerebantur animalium, farina, incensum, non Filius Virginis, unde minor requirebatur puritas. Aliam ejusdem in hæc verba causam assignat sanctus Ambrosius. *Quia multum temporis otio vacabant à ministerio, aut sacerdotio, multitudo enim magna Sacerdotum, & magna copia Levitarum, & unusquisq; certo tempore serviebat. At ubi tempus imminebat ministerii, purificati aliquantis diebus, accedebant ad templum offerre Deo.* Demum differentiam nostri assignat ministerii, perpetuæ continentiæ votum annexum habentis, ait namque: *Nunc autem omnes à contactu fœminæ abstinere debent, quia necesse est, eos quotidie præsto esse in Ecclesia, nec habere dilationem, ut post conventum legitimè purificentur sicut veteres.* Aliam in hæc verba rationem assignat Orig. *Sed & quod dixit, lumbi vestri præcincti, Dominus in Evangelio hoc, idem est, quod & nunc legislator præcipit, ut campestri lineo præcingatur Sacerdos, & ita veteri cinere deposito innovet sacros ignes, oportet enim etiam nos dicere: ecce vetera transierunt, & facta sunt omnia nova, campestri enim lineo (vel sicut alibi dicitur, fœmoralibus utitur) qui luxuriam fluxa libidinis cingulo restrinxerit castitatis.*

S. Ambr. Sos. Ti. 3.

Orig. ibid.

8. Hugo Cardinalis hanc materiam fuse discutit, ubi de Episcopis Asiæ, Angelorum titulo affectis, ait: *Dicit namq; de Prælato Ecclesiastico: Debet esse Angelus, per munditiam sanctimonia cordis & castitatis corporis, sicut sunt Angeli, de quibus Matth. 22. 30. Qui neque nubent,* &c. Præterea antiquarum vestium sacerdotalium mysteria examinat, dicens; *Sacerdos magnus in lege, baltheo cingebatur supra pectus, per quod designatur sanctimonia, vel castitas cordis; Item fœmoralibus, quæ turpitudinem carnis ejus velabant à renibus usq; ad fœmora, per quod significatur castitas corporis.* Deinde ad nostrum digrediens sacerdotium, ita discurrit: *Sic & Sacerdos Evangelicus, duobus cingulis cingitur; uno quidem qui ab amictu descendens per collum in pectore cancellatur, & ante reducitur, ut ibi ligetur, per quod significatur, quod ipse habet sanctimoniam cordis, quæ est syncera fides Crucis Christi? Per amictum enim significatur fides, quam vides in velamine, sicut amictus velat caput: Per ligulas descendentes, quibus cingitur, designatur synceritas & integritas, quæ est de duobus, scilicet de humanitate Christi, & Divinitate. Item alio cingulo cingitur super renes, quod colligitur alba, & substringitur, ne defluat. Per hoc significatur castitas corporis, quæ debet restringi cingulo pœnitentiæ, ne defluat per delitias, & ineptas voluptates.*

Hugo Card. in c. 2. Apoc.

Castitas sacerdotum denotatur per vestes sacras.

9. Venerab. Beda ad lineas antiquorum Levitarum modernorumque Sacerdotum vestes alludens, ita disserit: *Tunicas habent Sacerdotes lineas, cum totum corpus candori castitatis deducant: Baltheis tunicas cingunt, cum eamdem castimoniam vigilanti mentis custodia circumspiciunt. Accingantur ergo tunicis lineis, ut castitatem habeant; accingantur baltheis, ne castitas remissa sit.* In Libro Exodi Deus oleum præscripsisse, legitur, quo Aaron filiique ejus, nec non reliqui omnes divino cultui dedicandi consecrari debebant: *Aaron & filios ejus unges;* moxque inhibuit dicens: *Caro hominis non ungetur ex eo.* Profecto si caro humana oleo isto perfundi non debebat, utique nec Aaron, nec filii ejus, utpote veri homines ejusdem capaces erant; Deus forsitan Angelos de cœlo, in terras ablegavit, suo consecrandos ministerio? Arcanum textus hujus pandit Rodulphus in hæc verba: *Caro hominis non ungetur ex eo, quod quonam modo dictum sit, quæri potest, cum Aaron & filii ejus ex eo ungi præcipiantur? In promptu tamen est advertere, eam, quæ ad usum carnalem pertinet, exhiberi unctionem; non eam quæ ad sanctificationem; Unde dicitur: Homo non ungetur ex eo, ut potius voluptatem carnis amputandam intelligat, quam officium consecrationis.*

Bed. l. 3. de tabern. c. 8.

Exod. 30. v. 30-31. Aaron & filii ejus uncti oleo speciali.

10. Syricius Papa Epistola ad Tarraconenses, ex qua Gratianus Canonem deducit, *dist* 82 *c. Plurimos,* &c. *ut integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerant,* &c. postquam traditionem Apostolicam, aliasque constitutiones pluribus celebrasset encomiis, tandem ita concludit: *Quarum sanctionum sacerdotes omnes atq; Levitas insolubili lege constringimus, ut à die ordinationis, sobrietati ac pudicitiæ corda nostra mancipemus & corpora.* Sanctus pariter Ambrosius, qui eodem sæculo vixit, *in libro* 1. *de officiis,* hasce Apostolicas Regulas Sacerdotibus constitutas astruit, *Quo inoffensum & immaculatum Deo ministerium exhibeant.* Denique idem Sanctus illa Apostoli verba: *Domui suæ bene præpositum,* De Episcopo intelligenda esse dicit: *Domui suæ,* inquit, *bene præesse potest, qui corporis sui servaverit castitatem; Domui,* inquit, *hoc est corpori suo imperioso jure dominetur, ne subdatur ipse corpori suo, & desiderio luxuriæ deditus in præcipitium demergatur.*

Syr. Pap. ad Tarrac. Puritatem in illis exigunt Apostolicæ traditiones.

S. Ambr. de off. lib. 1. c. 50.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM

De eadem sacerdotum continentia; nec non de suppliciis iræ Dei, quibus incontinentes communiter animadvertit.

THEMA.

Sacerdotes... polluerunt sanctuaria mea... & coinquinabar in medio eorum. Ezech. 22. v. 26.

1. QUandoquidem Sol ille visibilis suos in medio cœno non inficit radios, qualiter itaque verus justitiæ Sol contaminari se astruit in medio malorum Sacerdotum? *Sacerdotes violant sanctuaria,* inquit sanctus Hieronymus, *inter tales medius Dominus inquinatur.* Sed quam immunditiam intulêre Sanctuario? Respondit Hugo Cardinalis: *Polluerunt sanctuaria mea per vitæ immunditiam.* Ideoque suam Dominus prosequitur lamentationem, inquiens: *Inter sanctum & profanum non habuerunt, distantiam; id est, sancta mea ita tractaverunt,* inquit Hugo Cardinalis, *Ac si essent profana & immunda: nec corpus & sanguinem meum dijudicaverunt:* In cujus confirmationem, illum adducit sancti Bernardi contra incontinentes sacri altaris ministros, querulum textum: *Omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in sanguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulò ante (prò dolor) carnes meretricias attrectarunt.* Sanctus Chrysostomus in liturgia sua, sequentem coram Domino ad præsens intentum instituit protestationē: *Nullus eorum, qui carnalibus*

S. Hieron. ibi.

Hug. Card. ibid. Immundi & carnales Sacerdotes contaminant sanctuarium Dei.

S. Chrysost.

bus cupiditatibus & voluptatibus est alligatus, dignus est ad te accedere, nec tibi ministrare Rex gloriæ. Eamdem sacerdotum Dei lascivientium colluviem à Deo apud Ezechielem reprobatam advertens Dionysius Carthusianus, inquit: *Conqueritur potissimè contra eos, qui vitam ducunt carnalem, qui vitiis gulæ atque libidinis obtenebrari, legem Dei sui contemnunt, Ecclesiam violant, libidinosè circumspiciunt.*

Dion. Cars. in Ezech.

2. Sanctus Gregorius illam Samuëlis Bethlemitas invitantis protestationem: *Sanctificamini & venite mecum, ut immolem*, considerans, hanc ex ea deducit consequentiam: *Quàm ergo puros decet esse Pontifices, ubi invitata ad sacrificium, non nisi sanctificata admittenda sunt plebes?* Oblatio illa vetus in ovibus, arietibus, tauris, similibusque aliis animalibus consummabatur; non ibi *candor lucis æternæ*, non ibi *speculum sine macula*, Filius Virginis in victimam cedebat. Porrò ne quis ambigere posset, in quo dicta consistat sanctificatio, subnectit sanctus Gregorius, *Sanctificatio, est corporis pudicitia.*

1. Reg. 16. 5. S. Greg. ibid. Summa puritas requiritur in celebrantis.

S. Gregor.

3. Imperatores in Constitutionibus Imperialibus sequens pro sacerdotibus eligendis statuisse leguntur decretum; *Ita castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut quocumque locorum pervenerit, omnia vita sua integritate purificet.* Et alibi: *Loco uxoris habuerunt Ecclesiam, & pro liberis populum omnem Christianum.* Nulla equidem creatura capax præbere potest hospitium immensitati Altissimi, quia *Cœlum & cœli cœlorum eum capere non possunt*; Nihilominus in sacerdotum continuò dimorari gestit pectoribus; neque absque ratione, quia sanctus Paulinus astruit: *Anima quantò mundior, tantò vivacior sensibus & quantò mundior corde, tantò capacior Christi est.* Voluit equidem Deus Aaronem in summum promovere Sacerdotem, prodigioso semper florentis virgæ miraculo; quia ut Origenes inquit: *illius tantum est, offerre sacrificium indesinens, qui indesinenti ac perpetuæ se devoverit castitati*; quem in finem Cassianus pariter ita discurrit: *Quantâ puritate oportet custodire nostri corporis atque animæ castitatem; quos necessum est, quotidie sacrosancti agni carnibus vesci, quas neminem immundum contingere, etiam veteris Legis præcepta permittunt.* Moraliter sanctus perpendit Ambrosius, quod sicut servi integritas, & fidelitas, honorē, gloriamque affert Domino, ita pariter Salvator noster bonâ ministrorum suorum vita & odore honorari, condecorarique velit: *ut, qui videt ministrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet, Dominum veneretur, qui tales servulos habeat.* Ast in quonam Deus singulariter à nobis honorari affectat: Audite responsum: *Laus Domini, ubi munda possessio, & innocens familia disciplina.*

C. de Episc. Cler. Encomia castitatis sacerdotalis. C. de Episc. aud. l. sancimus.

3. Reg. 8. 27.

S. Paulin. ep. 31.

Orig. ho. 23. in Num. Cass. l. 6. c. 8.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 10.

4. Sanctus Augustinus ad illam se reflectit ab Achimelech, David factam interrogationem: *Si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus*, ex quo loco, ubi de panibus dumtaxat propositionis, si à viatoribus illis manducandi essent, tractabatur, hanc statuit consequentiam: *Si ergo interrogavit Sacerdos, utrum servi David mundi essent, propter panes propositionis accipiendos, quid facere nos debemus miseri Sacerdotes propter corpus Domini accipiendum?* Nemo nescit id, quod sancto contigit Joanni Chrysostomo; cum enim Spiritus Sanctus super eum celebrantem visibili in forma quotidie descendere soleret, die quodam unus ministrorum ejus, oculum conjecerat in unam circumstantium mulierem; moxque Spiritus Sanctus disparuit. Defectum intelligens Sanctus sacrilegum illum à ministerio suo suspendit, atque deinceps locum mulierum per velum sequestr[illegible] conspectu publico.

1. Reg. 21. 4. S. Aug. ser. 37. ad frat. Panes propositionis manducari debebant à mundis.

5. Hugo Cardinalis illum Apostoli textum discutiens: *Debet mulier velamen habere super caput propter Angelos*; per Angelos Sacerdotes intelligendos astruit, inquiens, *Ne incatum faciem inspicientes, moveantur ad libidinem; quare autem dicit propter Angelos, id est, propter Sacerdotes, & Clericos? Quia magis prompti sunt ad libidinem, propter otium cum bona vita, & quia non habent suas, & propter collocutiones in confessionibus, ideò eis præcipue dicitur: Ne respicias mulierem multivolam, ne fortè incidas in laqueos illius.* Sanctus Augustinus sexum illum cautissimè declinavit qui traditur *Fœminarum, & in eis sororis & fratris filiæ contuberninm familiaritatemque vitasse*; dicere solitus prout in lectionibus ejus habetur: *Et si propinquæ mulieres suspectæ non essent, ad eas tamen quæ ventitarent, non suspicione carere.* Severissimum decretum statuit sanctus Carolus Borromæus, ne quisquam Clericorum in publico præsumeret loqui, cum mulieribus, *etiam affinibus, consanguineisve, nisi necessitas postulet. Nec secum domi fœminas, etiam arctissimo consanguinitatis, affinitatisve vinculo conjunctas, aut cibi parandi, aut alia domestica officia præstandi causa, aliusve causæ specie, etiam si non pernoctabunt, ullus Ecclesiastici ordinis homo sine scripta nostra facultate, ullo modo habebat, recipiatve; atque ea facultas, cum nos Mediolani sumus, a nemine cuiquam permittatur, nisi à nobis, ac propterea nisi primum de statu mulieris visitator, aut alius, cui id cura dederimus, diligenter perquisierit, testimoniumque nobis fecerit.* Legerat indubiè sanctus Archipræsul illud sancti Augustini monitum: *Non solum removenda est fornicatio, sed etiam omnis suspicio falsa, non decet Clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari, vel domum ejus frequentare, ne suspicio mala inde progrediatur*, Deinde in eodem sermone vilitatem perhibet, quâ quicumque se contaminat Ecclesiasticus, dum familiari mulierum utitur consuetudine, dicit enim: *O quàm miser, & pusillanimis reputatur clericus, qui frequenter cum mulieribus conversatur.*

Hug. Card. in 1. Cor. 11. v. 10. Sacerdotibus interdicta est conversatio cum sexu mulieribus.

Eccl. 9. 3. in lect. 4. S. Aug.

Act. Eccl. Med. car. 4. 1. par. 2. Synod. dioec. 11.

S. Aug. serm. 37. ad frat.

6. Hesychius presbyter de sancto Thoma Apostolo tractans, hanc ingeniosam, utilemque instituit observationem: *Aspice Dominum post resurrectionem, mane mulieribus, vesperè Apostolis apparentem*, mane oriente Sole dum dies serenus est, & clarus, mulieribus se sistit, ut ne per umbram quidem quid sinistri ullus valeat suspicari: Sero autem ingruentibus tenebris, Apostolos invisit, ut doceat Ecclesiasticos, quam circumspectè, & cautè cum debiliori sexu tractare debeant; Recordamini utique, qualiter idem quoque Christus Samaritanam allocutus fuit, in campo aperto ad puteum, quo omnes accurrere consueverant: insignis est illa sancti Hieronymi Nepotiano data admonitio: *Si propter officium Clericatus, aut vidua visitatur aut virgo, nunquam domum introeas.*

Hes. de S. Thom.

S. Hieron. ad Nep.

7. Apostolus fortissimum hoc contra malos Sacerdotes statoit argumentum: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim, qui dixit: Mihi vindicta, & ego retribuam.* Porro sanctus Chrysostomus, qualiter Filius Dei conculcetur, his edocet verbis: *Quomodo conculcat quispiam Filium Dei? Quando, qui est ejus particeps in ministeriis, peccatum fecerit, non eum conculcavit non eum despexit?* Peccatum, quod maxime Filium Virginis offendit, est impuritas,

Hebr. 10. 28. &c. Sacerdotes impuri conculcant Filium Dei.

D. Chrys. ho. 20. in ead.

Juxta Zach. 9. v. 11. 17.

puritas quæ (*sanguinem testamenti*,) scilicet (*vinum germinans virgines*,) *pollutum ducit*. Cujus nos quotidie meminimus in consecratione calicis, dicentes : *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti.*

8. Voluit Dominus ut Aaron, & filij ejus ad altare accessuri, & in sanctuario ministraturi, fœmoralibus succingerentur, sub pœna mortis, siquidem in inobedientes statuit ut *iniquitatis rei moriantur*. Quod Decretum examinans sanctus Bruno, postquam in vestibus istis continentiam à ministris sacris requisitam figurari asseruisset, tandem ita concludit : *Sed valde timendum est quod dicitur ; ne fortè moriantur. Si non vis mori, aut castitatem custodi, aut altare non accedas. Hinc est, quod servi Salomonis inter cætera, quæ afferunt, Ebur quoque ei afferre leguntur : Servi Salmonis nos sumus, qui Eboris pulchritudinem & candorem, per quæ castitas figuratur, Christo Domino vovere, & offerre debemus.* Castissima animalia sunt *Elephantes, & nonnisi semel coire dicuntur.*

Exod. 28. v. 43. Casti sint si non velint puniri morte. S. Bruno l. de orn. Eccl. c. 9.

9. *Fornicatio*, ut inquit sanctus Augustinus, *ideo Clericis interdicitur, quia cum simus ministri Domini, membra meretricis non efficiamur.* B. Petrus Damianus, sequentibus in Clericos hoc vitio deditos, invehitur verbis : *Vos alloquor ò lepores Clericorum, pulpamenta Diaboli, projectio Paradisi, virus mentium, gladius animarum, aconita bibentium, toxica convivarum, materia peccandi occasio pereundi. Vos inquam alloquor gynecæa hostis antiqui, Upupæ Ulula, Noctuæ, Lupa, Sanguisuga, Affer, affer, sine cessatione dicentes.* Quibus similibusque alijs maximè infamibus, atque indignis contra Ecclesiasticos luxuriosos prolatis epithetis : ita prosequitur discursum : *Vos estis Dæmonum victima, ad æterna mortis succidium destinata. Ex vobis Diabolus, tamquam delicatis dapibus, vestra libidinis exuberantia saginatur. Vos estis vasa iræ, & furoris Domini reposita in diem ultionis.* Terribilis equidem casus oppressit Ozam, dum manus ad arcam, ne caderet, extendit : dicente Scriptura : *Extendit Oza manum ad arcam Dei ; & tenuit eam ; quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam* ; vel ut liber Paralipomenon memorat, *bos lasciviens paululum inclinaverat eam.* Quasi diceret, bos lascivus arcam in periculum casus præcipitavit. Dionysius Carthusianus historiam hanc ita ad nostrum applicat intentum : *Per boves lascivos & calcitrantes, intelliguntur Doctores & Prædicatores, ad vitia carnis currentes, qui arcam declinant quando Christi humanitatem inhonorant.* Sed quæ violenti Ozæ obitus causa fuit, divinâ Justitiâ tam repentinum exigente supplicium ? *Iratus est indignitate Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate ; qui mortuus est ibi, eò quod tetigisset arcam.* Quæ obsecro in attingenda arca suberat temeritas, siquidem Levitæ ad tractanda vasa sacra, eaque in omnibus divini cultus ministerijs adhibenda consecrati erant ? *Imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, de domo Aminadab*, consequenter plurimi jam tetigerant arcam novo currui inferendam ; Cur igitur unicus Oza publicæ temeritatis contrahit reatum, præsertim cum in casu necessitatis eam arcam attigerit ? Respondet Abulensis : *Alij dicunt, quod mortuus fuerit, quia erat immundus, & tetigit arcam ; Nam tradunt Hebræi, quod præcedenti nocte ista Oza cognoverat uxorem suam, & ista erat immunda secundum legem, nec licebat alicui sic immundo accedere ad Sanctuarium, vel tangere aliquam rem sacram quousque lavaret totum corpus aqua, & manebat sic immundus usque ad Solis occasum.* Ex dictis irrefragabile eruamus argumentum : Oza propter exercitum actum non fornicarium, aut adulterum, sed conjugalem, quia lignum tetigit, solam sacratissimæ Filij Dei humanitatis figuram, severissime punitus est tamquam temerarius : quantum ergo supplicium, & indignatio Dei sæviet contra Sacerdotes illos, qui consecrare, tangere, distribuere, & sumere non verentur corpus & sanguinem ipsiusmet Christi : *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates ?* Audite Dionysium Carthusianum : *Ecce si ita percussus est, qui bono zelo, quamvis non satis discreto arcam Domini, rem inanimatam & ligneam sustentavit ; quantam damnationem merebuntur ac sustinebunt, qui corpus & sanguinem Salvatoris maculatâ conscientiâ consecrare, tractare, ac sumere non formidant ?* Qui Author postquam allegatam pariter & ipse opinionem insinuasset, tandem ad nostram subjungit eruditionem : *Quàm intoleranda instat damnatio incontinentibus ac lascivis presbyteris, qui non obstantibus obscœnitatibus, & inquinamentis turpissimis ad spiritualissima ac divinissima Salvatoris mysteria consecranda tractanda, aut suscipienda audent procedere.* In revelationibus sanctæ Birgittæ de libidinoso quodam Sacerdote refertur, quod, cum sæpius sed incassum ad se emendandum monitus fuisset, audivit, ut, cum die quadam ad pascendum equum in pratum suum concessisset, plura cœlitus dilapsa fuerunt fulmina, quæ ei perculso subitam intulerunt mortem, & quidem ut manifestum fieret supplicium, hoc ei in suæ impudicitiæ, & libidinis pœnam accidisse, toto corpore ab ignibus illæso manente, solæ arserunt & consumptæ sunt partes genitales. Similiter beatus Petrus Damianus de Sacerdote quodam Gallo refert, quod aliquanto tempore cum impudica quadam fœmina haud secus, ac cum uxore vixerit, eaque mortuâ aliam in defunctæ locum superinduxerit ; & quod longe detestabilius erat, huic suæ impudicitiæ publicum scandalum junxerit ; Nam ut Sapiens ait : *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, confœderabat enim sibi quasi tabularum lege prostibulum, amicorum atque consinium congregabat nuptiali more conventum ; epulaturis etiam, totius affluentiæ providebat apparatum.* Abbas verò, qui loci illius jurisdictionem habebat, ut illum ab hoc barathro retraheret, duos ad eum Monachos misit, *eosque tam imprudens scelus sub districta censura interminatione prohibuit, ille verò, ut erat concepta nequitia stimulatus instinctu, obtemperare non potuit, sed temeritate plectibili, quidquid nuptialis ordo dictabat, implevit cunctis itaque perstrepentibus locis ac lasciviæ deditis, presbyter tamquam bos ad victimam ductus, convivium deserit, thalamos non delectationis, sed perditionis ingreditur (& ô terribilis Deus in consilijs super filios hominum) repentinâ morte mulctatur, uno siquidem eodemque momento, & semen fudit, & animam exhalavit.* Tandem idem sanctus Petrus Damianus funestam hanc tragœdiam his verbis concludit : *Sic, sic remunerari debuit, qui de sacrario Domini ad exoletum lupanar suinumque volutabrum transire decrevit.* Numquid in hoc vobis *ad literam* adimpletum fuisse videtur, quod à sancto Paulo his verbis scribitur : *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, &c. Scimus enim quis dixit mihi vindicta, & ego retribuam, & iterum : horrendum est incidere in manus Dei viventis.*

S. Aug. serm. 17. ad frat.

S. P. Dam. l. 4. ep. 3. Invectiva in Clericos impuros.

2. Reg. 6. v. 6.

1. Paral. 13. v. 9. Oza quia tetigerat Arcam morte percussus est.

2. Paral. 13. v. 7.

Abul. ibid.

Causa hujus punitionis quia præcedenti nocte cognoverat uxorem suam.

Dion. Carth. ibid. Quid ergo hec (?) accidet ibus fornicarijs.

Revel. S. Brigitta l. 2. c. 9. Horrenda historia hujus rei.

S. Pet. Dam. ibid. Prov. 18. 3.

Hebr. 10. v. 29. 30. 31.

10. Idem sanctus Petrus Damianus respondet illis Sacerdotibus, qui se excusant, dicendo, quod, quando voluptatibus carnalibus vacant à celebrando sacrificio abstineant ; neque enim valet hæc excusatio. *In ordinato nihilominus permanet ordinis Sacramentum, & sicut vir quispiam, & si cesset ab opere conjugali, nullo modo tamen absolvitur, à copulatione conjugij : Ita Clericus, & si sui ordinis non fungatur officio, ejusdem tamen ordinis non exuitur Sacramento*, adducitque illa sancti Pauli comminatoria, dicens : *Cavendum est ergo illis, ne super eos veniat formidolosa illa sententia,*

quæ

Hebr. 6. v. 45. 6.

qua per Apostolum dicitur: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus S. gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, (prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam, rursus, crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.) Luxuriosi Sacerdotes, quantum in ipsis est, Filium Dei iterum crucifigunt.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De aliis divinæ Justitiæ suppliciis, & Canonum antiquorum pœnis, contra Ecclesiasticos impudicos.

THEMA.

Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione 2. vel 3. testibus moritur; quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit. Hebr. 10. v. 28. 29.

1. SEverissima supplicia Apostolus imentat iis, qui sacratissimum conculcant Filium Dei, sanguinemque Testamenti polluunt: *Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium, &c.* Per sanguinem Testamenti sacrosanctus intelligi potest calix, quem in sacrificio incruento consecramus dicentes: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti.* Unde & Theophylactus ait: *Hæc de Sacramento cœnæ Dominicæ dicta sunt; quando enim assumentes impollutum corpus, & sanguinem Domini, cœno ac luto corporalis impuritatis carnem nostram, quæ illud assumpsit, involvimus; nonne Filium Dei conculcamus? Lutum terræ non adeo indignum est Corpori divino, quàm indigna est carnis tuæ impuritas.* Si quis sanctissimum Sacramentum in lutum projiceret, omnium utique sententia, acerbissima eum morte plectendum asseretet, immo non uno, sed mille dignissimum inferuis. Longè atrocius tormentum meretur Sacerdos, luxuriæ deditus, qui consecrare, attrectare, distribuere, & participare audet panem Angelorum, cum hujusmodi impurâ conscientiâ, Sacerdos luxuriosus, in cœno sepultus peccati carnalis luto immergit Deum, *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates*; Unde Deus sanctæ Birgittæ quondam manifestaturus, quantæ abominationi apud ipsum sint orationes cujoscumque Sacerdotis, huic vitio dediti, ita resolvit: *Vox ejus est quasi ranarum, quia tota est de lutosis operibus, tota ad voluptatem carnis, ideo non ascendit ad Deum.*

Theoph. ib. Impuri sacerdotes corpus Christi immergunt luto.

Revel. S. Birgit. l. 4. c. 62.

2. Sanctus Petrus Damianus, testimonio inhærens Malachiæ, Deum lamentari asserit, quod à ministris suis, animalia; aut ad summum panes vel incensum, tamquam putiorem materiam offerentibus vilipendatur & contemnatur: *Per Malachiam ô Sacerdotes,* Inquit, *qui despicitis nomen meum, & dixistis: in quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum, panem pollutum.* Quis obsecro panis ille fuit, panis propositionis non cœlestis, de quo Filius Dei ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi*; paulò post Deus pariter supplicium minatur, tanto dignum vilipendio, dicens: *Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum, stercus solemnitatum vestrarum.* Filios Aaron Nadab, & Abiu, thoribulis suis ignem & incensum imponentes Deoque offerentes, *Egressus ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Quod scelus admiserant infelices? Forsitan quemadmodum Rex Ozias, sibi incompetenti functi sunt ministerio? Unde tantæ servitutis supplicium? Rationem assignat Moyses, huic ipse funesto nepotum suorum præsens spectaculo, domat: *Offerentes coram Domino ignem alienum*: Circa quæ verba ita discurrit Oleaster: *Dicitur hic alienus ignis, omnis qui non erat Domini, seu ex altari holocaustorum desumptus; Ille verò dicebatur ignis Domini, quoniam à Domino fuerat mirabiliter concessus.* Dionysius Carthusianus ad sensum transiens moralem, ita nostrum, cujus antiquum figura erat, alloquitur Sacerdotem: *Thuribulum tuum è Sacerdos est mens tua, in qua thus saluberrimæ mortificationis, flagrantis orationis, dulcissimæ devotionis, & meditationis, Deo jugiter debes offerre*; Væ igitur qui profanum illi imponunt ignem, *alienum ignem imponis & offers, dum rationi tuæ carnalis dominatur affectio, dum aliquid turpiter amas, dum concupiscentiarum fervore exæstuas; talis igne ultionis divinæ meretur absumi.* Quem in finem Sanctus Cyprianus casum memorat, qui mulieri cuidam accidit, quæ dum pixidem, in qua actualiter quidem sanctissimum non asservabatur, sed asservatum fuerat, aperire non vereretur, subitò flamma ignis exinde prosilit: *Cum arcam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente, deterrita est, ne auderet attingere*: Quantò magis ignis divinus in illos desæviet vindicativus, qui non solum manibus, sed & anima cordeque immundo ipsummet sacratissimum corpus Christi ausi fuerint attrectare? *Væ, quicumque pollutis manibus, & maculato corpore Sacramenta sancta tractare præsumit, non enim irreverenter ad altare Domini accedendum est, neque cum mortalis delicti macula; si enim impune non transit, qui arcam Domini præsumpsit regere, quomodo divinam poterit evadere ultionem, quisquis in mortali constitutus, temerario ausu mysteria cælestia manducare voluerit?*

S. Petr. Dam. l. 4. ep. 8. Conqueritur Deus contra sacerdotes impura offerentes.

Joan. 6. v. 41.

Malach. 2. 3.

Lev. 10. v. 2.

Ibid. v. 4.

Oleast. ib.

Dionys. Carth. Applicatio moralis ad Sacerdotes N. L.

S. Cypr. serm. de lapsis.

3. Licet quodcumque peccatum cœlesti nos reddat indignos mensa, maximè tamen impuritatis vitium divina contra nos provocat fulmina. Juxta legem Domini olim *Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.* Ita Moysi præceperat Dominus, quæ obsecro tam severi supplicii ratio in filia specialiter Sacerdotis, & non in aliis prævaricatricibus virginibus? Facilis est responsio; Quia grave nimis est peccatum admissum a domesticis, aut familiaribus Patris illius, qui altaris sacri ministrum agit: Ideoque justitia vindicativa Dei, supplicium exegit atrocissimum, scilicet ut viva combureretur. Si tanta pœna filiam manet Sacerdotis, propter fornicationem, non quia divinum luxuriosa peragit cultum, sed quia dumtaxat filia est Sacerdotis; quantò majus supplicium merebitur impurus, & fornicarius Sacerdos, utpote fornicationis, & sacrilegii reus? Si ita impurus, & immundus corpus Christi ministraverit, non modò temporalem, sed & æternum meretur ignem, Audite sanctum Chrysostomum: *Quid mirum, si Sacerdotis pœna gravior sit; cum & Sacerdotum filiæ, quibus nihil cum Sacerdotio commune est, propter dignitatem paternam, eorundem peccatorum pœnam multò acerbiorem sustineant? Unde colliges Sacerdotum pœnam multò acerbiorem esse, quam aliorum de plebe.*

Olim filia sacerdotis in stupro deprehensa comburebatur.

Lev. 21. v. 9.

Quid ergo fiet nostris sacerdotibus fornicariis.

S. Chrysost. l. 6. de sac.

4. Dionysius Carthusianus de quodam Dei servo refert, qui purgatorii pœnas Angelo duce contemplatos, plurimas inibi offendit cujuscumque, præterquam sacerdotalis status, personas. Causam interroganti respondit Angelus, Sacerdotes aliquos admodum bonos esse, qui proinde subitò in Cœlum subvo-

Dionys. Carth. cit. à Mol. tr. 1. c. 17. §. 2. Plurimi sacerdotes

propter luxuriam ad inferorum detrudentur.

subvolerent; Reliquos autem propter luxuriæ vitium, & maximam consequenter circa corpus Christi admissam injuriam, & indecentiam, moti impœnitentes, & damnari. Sanctus quoque Petrus Damianus funestum casum, cujus ipse Parmæ studens, in juventute sua testis fuit, exprimit in hæc verba: *Clericus quidam, Zeuzolinus nomine, pellicem suam juxta meum habebat hospitium, ut ajunt, aspectu lubricam.* Deinde venustate mulieris, & clerici affectu expresso, Sanctus ita suum prosequitur contextum: *Quia corpore contiguus aderam, mente longinquus esse non poteram. Quid dicam? Quid dum hæc cernerem titillantis luxuriæ molestias pertuli, cum etiam, postquam ad Eremum veni, ejusdem lenocinii memoria me sæpius colaphizare non destitit. Sæpe fateor, mihi malignus hostis hoc schema proposuit, & illos esse felices ac beatissimos, qui tam jucunde viverent, persuadere tentavit. Quis verò tandem illecebrarum finis? Dum, per quinque ferè annorum lustra in hac luxuriosa voluptate vixissent, ante annum, cum commune ipsius urbis flagraret incendium, in una domo reperti, utrique simul igne consumpti. Sic, sic nimirum flamma libidinis ignem meruit combustionis.* Ubi notandum, miserum hunc in clericalem quidem sortem assumptum dici, ast minimè Sacerdotem fuisse aut sacro immediatè altari ministrasse affirmari.

S. Petrus Dam. l. 5. ep. 16.

5. Idem nihilominus Sanctus absque ulla Sacerdotii distinctione, ita impudicos alloquitur Clericos: *Vos estis vasa iræ, & furoris Domini, reposita in die ultionis; Vos Tigrides impiæ, quarum nesciunt præter humanum sanguinem cruenta ora sitire. Vos Harpyæ, quæ sacrificium Domini circumvolantes arripitis, eosque, qui Deo oblati fuerant, crudeliter devoratis; nam & leænas vos non incongruè dixerim, quæ belluarum more jubas attollitis & incautos homines ad sua perditionis interitum cruentis amplexibus pertrahitis, solo vorante naufragium; vos viperæ furiosæ, quæ præ impatientis ardore libidinis Christum, qui caput est Clericorum, vestris amatoribus detruncatis.* Quo fine Sanctus exemplum adducit mulierum Madianitidarum, quæ Israëlitas à vero cultu Dei suis alienarunt dolis, & irritamentis: *Nam sicut Madianitides olim per phalerata vestis ornamentum, ad suum provocabant Israëlitarum corda concubitum; ita vos acciti cultus, sive vocati vultus illecebris infelices homines de sacrosancti altaris ministerio, quo fungebantur, avellitis, ut in lubrico vestri amoris glutino suffocetis.* Quantum detestaremur sacrilegum, & temerarium quemcumque, qui Filium Dei in fœtidam cloacam projicere auderet? Quo talis dignus esset supplicio? Certe, qui Sacramentum altaris immundis, impurisque tractat manibus, longè gravius peccat illo, juxta hanc sancti Vincentii Ferrerii sententiam; *Corpus Sacerdotis* est sepulchrum Christi; cogitate, quantam *sanctitatem debet habere in vita, & quod peccatum illorum, qui projiciunt corpus in latrinam luxuriæ, majus peccatum est, quasi dum projicerent sanctum sepulchrum Christi in cloacam.*

Invectiva S. Pet. Damiani in sales sacerd. L. 4. ep. 3.

S. Vincent. Ferrer. ser. de S. Marco.

6. Zacharias Propheta Deum introducit iratum in hæc verba: *Facta est indignatio magna à Domino exercituum... Et dispersi eos;* Deinde de durissimo conqueritur Sacerdotum corde, inquiens: *Et cor suum posuerunt, ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ misit Dominus;* quem textum Rupertus Abbas hoc illustrat discursu: *Quod autem dicit, & noluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures aggravaverunt, ne audirent, minus est facto ipsorum, illi enim non solum non audierunt, verum etiam clamantes Prophetas occiderunt, duro corde, indomabiles, & adamanti similes, qui lapis fortissimus, & in tantum durus est, ut omnia metalla confringat, & ipse à nullo confringatur, unde à Græcis indomabilis dicitur, de quo illud mirandum, quod, cum tanta sit duritia, solo perfuso sanguine hirci (quod animal libidinosum est) statim dissolvitur; unde congrua similitudo valde, & cor suum posuerunt adamantem, quia cum durissimæ cervicis; & cordis indomabilis essent contra Deum, mollissimi erant in omnium libidinum fluxum.* Petrus Blesensis contra Ecclesiasticos similes, & ipse insurgens ait: quod calix sanguinis agni immaculati, iis in fel convertatur Draconum: *Illis, qui carnalibus desideriis infumantur, calix Domini vertitur in fel Draconum, Angelorum panis aufertur ab eis, manna cœleste putrescit, pluitque super eos Dominus sicut pulverem carnes.* Totum pervolvite caput 19. Libri Numerorum, ubi varios reperietis ritus præscriptos iis, qui tabernaculo ministraturi ante eluendi erant, ne vel minimam aut ceremonialem aut legalem retinerent annexam maculam, omni culpa, & malitia mortali præeisse: *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus peribit anima illius de media Ecclesiæ, quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus;* quod igitur supplicium timebunt illi, qui non Moysaico ministrant tabernaculo, sed consecrant, sumunt, tractant sanctissimum Filii Dei corpus, tam abominabilem agno immaculato habentes maculam, scilicet luxuriam, & concupiscentiam? *Domine Jesu Christe,* inquit idem Blesensis, *Sacramentum corporis, & sanguinis tui, quasi pignus, & obsidem cœlestis Gratiæ dimisisti, & in eo constituisti nobis, non mortem, sed vitam, non judicium, sed salutem. Quam perditus ergo est, qui redemptionem in perditionem, qui sacrificium in sacrilegium, qui mysterium in parricidium, qui vitam convertit in mortem.*

Zach. 7. v. 12. 24.
Gravis querela Dei in sacerdotes V. T.
Ibid. v. 12.
Rup. Abb. l. 3. in Zach. c. 8.

Applicatur impuris sacerdotibus N. T.
Pet. Bles. ep. 123.

Num. 19. v. 20.

Petr. Bles. ser. ibid.

7. Funestam tragœdiam, à Petro Cluniacensi traditam annales nobis exhibent Ecclesiastici, scilicet, quod Lusiniaci in territorio Pictaviensi, quidam degerit presbyter, non animarum Pastor, sed mercenarius, qui juxta Propheticam lamentationem: *Lac gregis sui comedebat, & lanis operiebatur;* frequenter ratione officii sui, sed absque devotione purissimam recipiebat Christi carnem & sanguinem, suis quotidie immersus immunditiis: Remorsus conscientiæ ipsum ad pœnitentiam impulit, sed exilem, dum paulò post ad vomitum redit; inter hæc infirmatus agonizare cœpit, ægrum Prior invisit Conventus Cluniacensis, qui per noctem infirmum terribiliter inaudit vociferantem, hisque opem implorantem verbis: Succurrite, succurrite, ecce namque duo feri, & horrendi leones in me irruunt, ore aperto me discerpturi; tremebat miser, fugamque meditabatur. Perterritus Prior oravit Deum, moxque disparuere leones; sed vix transierat hora, quando iterum voce terribili exclamare cœpit infelix, Ecce, ecce cœlum apertum, & igneum inde, qui me consumat, descendentem torrentem, adjuvate, orate, ut liberer, hocque dicens coopertoras elevans, eas igni opponebat imminenti. Iterum ergo suas ad Deum preces effudit Prior, & internum declinavit infirmus, rogans Monachum, ut sibi usque ad mortem assisteret: adhortante servo Dei infirmum, hic quodammodo à se alienari cœpit, omnique momento exspectari obitus, quando post longum tempus in se reversus, ingemuit in hæc verba: heu mihi, æterno astiti Judicio; heu mihi, ad sempiternam condemnatus sum mortem, horrendisque traditus tortoribus, perpetuò cruciandos cum Diabolo & Angelis ejus in igne inextinguibili. Ecce tibi hic magnam lebetem, bulliente pinguedine plenam, à ministris infernalibus coram me allatam, in qua frigendus ero, cumque Prior ad orationem se denuò reciperet, Sacerdos

Bar. an. 1110. n. 23.
Terribilis historia libidinosi sacerdotis.

cerdos desperatus ei dixit, desine orare, quia non exaudieris; cui cum Prior diceret: frater ad cor tuum revertere, pete misericordiam à Deo, quamdiu vitam hanc agis mortalem: ipse subjunxit, dicens, num tu me insanire existimas? Sana, & præsenti mente tibi loquor, apprehensaque religiosa cuculla, dixit; sicut vestis hæc religiosa quædam cuculla est, & sicut id, in quo decumbo, palea, & stramen est, ita quod coram me video, ignita & candens lebes est, egressaque ex lebete invisibilis ignis gutta, & in miserabilis hujus hominis manum, spectante Priore, delapsa pellem, & carnem ejus ad ionmam usque ossis partem consumpsit, moxque infelix ille dixit: Quemadmodum scintilla hæc manum meam devoravit, ita ignis hujus mihi præparati vorago me totum consumet, ad quæ verba attonito Monacho, moribundus subjunxit: Ecce qualiter lictores tartarei ad ignitam hanc ollam certatim properant, ut in illam me demergant; Ecce qualiter quaquaversum discurrunt, & linteamen, in quo prostratus decumbo, apprehendunt, meque in illam projiciunt? hisque dictis animam spiritibus tartareis consignavit, omnibus, qui aderant, præ horribili nimis fœtore, à mortui cadavere fugientibus: cumque horribilis istius eventus fama passim divulgata esset, post aliquot dies sepulchrum, in quo positus fuerat, aperire volentes, ut de cadaveris constitutione certiores fierent, in manu mortui foramen ab illapsi ignis scintilla excavatum repererunt. Ex cujus tremendæ Historiæ decursu clare colligitur, quam sit verum, quod Apostolus de ministris sacris hoc verbo dicit: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti* (id quod in Sacerdotibus quotidie præcipuè adimpletur) *gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* In eadem Epistola ad Hebræos, unde hujus Discursus thema desumpsimus, postquam injuriam demonstrasset, quam is Deo irrogat, qui sanguinem ejus conculcat, Deique Filium pedibus proterit, hæc verba subjungit: *Scimus, qui dixit, mihi vindicta, &c. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* In revelationibus sanctæ Birgittæ legimus, quod Christus de malis Sacerdotibus dixerit: *Nunc dico tibi judicium eorum, horum judicium, & maledictio, maledictus cibus & potius eorum, qui intrat in os eorum, qui pascit corpus in cibum vermium & animam in infernum, maledictum sit corpus eorum, quod resurget, in inferno sine fine arsurum.*

Hebr. 6. v. 4.

Ibid. v. 5.

Hebr. 10. v. 30. 31.

Revelat. S. Birgittæ l. 1. c. 47.

8. In libro cujus titulus *Acta Ecclesiæ Mediolanen.* Sancti Caroli Borromæi patru, aliquot exprimuntur pœnæ, a sacris Canonibus fulminatæ adversus impudicos Clericos, & Ecclesiasticos, præter illas, quæ post hanc vitam gravissimæ manent; siquidem Apostolo teste: *Terribilis quædam exspectatio judicii, & ignis æmulatio consumptura est adversarios.* Porro ipsi Canones sunt sequentes. *Pe. R. tit. 8. c. 3. Quicumque Sacerdos spiritualem filiam violaverit; dignitatis honorem amittet, & perpetuam pœnitentiam aget. ib. c. 4. Qui item Sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneris sui functione mulctatus, pœnitentiam aget peregrinando annos quindecim, deinde in Monasterium abiens toto vitæ suæ tempore ibi serviet, ibid. Pen. R. erad. 8. c. 6. dist. 82. c. ult. Presbyter si fornicationem admiserit, sponte confessus, pœnitentiam aget annos decem hoc modo, tribus mensibus à ceteris remotus, pane, & aqua jejunabit, diebus autem Festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur, sacco indutus diu cubabit, die noctuque misericordiam Dei implorans, deinde unum annum, & sex menses in pœnitentia, jejunioque panis, & aqua explebit, præter Festos dies, in quibus vino, & sagimine, caseo, ovisque canonicè uti poterit; finito primo anno, & dimidio, sacræ Communionis particeps fiet, Psalmos in choro ultimus canet, officia minora geret, postea vero quam septimum pœnitentiæ annum expleverit, omni quidem tempore præter Paschales dies singulis hebdomadis per legitimas ferias, pane, & aqua jejunabit; expleto septennio usque ad finem decimi anni sexta feria in aqua, & pane jejunabit.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes corpus Christi indignè tractantes, traditores sunt Judâ pejores. iterum Christum crucifigentes; ubi & alii eorum adducuntur reatus.

THEMA.

Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Luc. 22. v. 20. 21.

1. SAlvator noster de traditione Judæ, qui & ipse inter Apostolos in ultima cœna Sacerdos ordinatus erat, tractans, conqueritur, quod sacrilegam, & traditoriam manum suam, super mensam Eucharisticam extendisset; unde immediatè post consummatam sacratissimi Corporis sui consecrationem subjungit; *Veruntamen ecce manus tradentis me, &c.* ex quibus deducitur, Christum specialiter esse morti deditum per manus impiorum Sacerdotum, Beatus Laurentius Justinianus de effectibus agens, quos Sacramentum altaris juxta recipientium dispositionem causat, ita scribit: *Uno Petrus, & Judas cælesti pascuntur alimento, aliter tamen, nam ad meritum, & profectum Petrus; Proditor verò manducat ad ruinam atque interitum. Pro sumentium dispositione cibus hic dispares etiam operatur effectus, quem reperit mundum & justum, amplius mundat, atque sanctificat; quem autem sordescentem invenit, immundum & deteriorem facit.* Quis Judæ exitus fuit? Mors traditorum, qui suspenduntur pedibus sursum: *suspensus crepuit medius*; aphorismus est medicinæ, quod *corruptio optimi sit pessima*; quantumvis indignus ad hoc Sacramentum accessus, severissima in omnes animas provocat fulmina, nihilominus dignitas & ministerium sacerdotale, atrocioribus Ecclesiasticos obruunt suppliciis.

Christus per manus impiorum Sacerdotum morti traditur.

B. Laur. Just. de triumph. Christ. agone c. 4.

Actor. 1. v. 18.

2. Teste Molina Sacerdos quidam admissæ inhonestatis reus, ad altare accedere non abhorruit; dum igitur manus altari imponeret, subitò easdem ita exardescere sensit, totumque inflammari corpus, ut ne passum quidem ultra promovere potuerit. Notanda sunt equidem sancti Joannis verba, inquientis: *Et post buccellam introivit in eum satanas*, q. d. tunc Diabolus illius corporis animæque possessionem accepit, quando corpus Christi indignè recepit? tunc e cœnaculo exiit, suam adimpleturus intentam traditionem, ut Dux fieret satellitum, divinum ejus Magistrum apprehendentium; quia scilicet in quoscumque gravissimos excessus se præcipitat Sacerdos lascivus, cum sit *corruptio optimi pessima*, maxime autem quando sanctissimo abutitur, suoque injurius est ministerio. Non equidem intrasse dicitur Diabolus in Judam, quando murmurabat, &c. Imo cum reliquis Apostolis Evangelium annuncians, miracula operans, & prophetizans, potius ejicebat dæmones. *Etiam dæmonia subjiciuntur nobis*; At Sacerdos factus suum vilipendit gradum, indigneque communicavit, tuncque *post buccellam introivit in eum Satanas*, voluit namque per hoc ostendere Dominus, quod, licet multos enormes dissimulet defectus, gladium nihilominus justi-

Mol. in tr. sac. tr. 3. c. 11. §. 1.

Joan. 13. v. 27.

Indigne celebrantes, sunt traditores Christi, Juda pejores.

Luc. 10. v. 17.

Joan. 13. v. 27.

Luc. 12. v. 47.

tiæ suæ vibret contra temerarios, & sacrilegos ostatis sui ministros. *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non se praparavit, & non fecit, vapulabit multis.* Ecclesia in officio divino infra Octavam corporis Christi, illa recitat sancti Augustini verba:

S. August. ser. 3. in fest. inf. oct. corp. Christ.

Quam multi de altari accipiunt, & moriuntur? Unde dicit Apostolus, judicium sibi manducat, & bibit, Nonne buccella dominica venenum fuit Juda? Et cum accepit in eum inimicus intravit; non quia malum accepit, sed quia bonum male accepit. Petrus Blesensis cum Sacerdotibus, qui divino cultui proximius consecrantur, loquens eos, qui Judam cum suis sacrilegiis imitantur, graviter reprehendit, dicens:

Pet. Bles. sen. ep. 235.

Qui debuerant esse vicarii Apostolorum, & filii Petri, facti sunt socii Juda, & præambuli Anti-Christi, nam ut Gregorius Magnus ait: *Qui Christi corpus indignè conficit, Christum tradit, ut Christus, dum traditur, dicat: Ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.* Unde Christus Sacerdotes indignos suos esse traditores, sanctæ Birgittæ his verbis revelavit:

Revelat. S. Birg. l. 1. c. 47. l. 4. c. 130.

Tales Sacerdotes non sunt mei Sacerdotes, sed veri proditores, ipsi enim & me vendunt quasi Judas & produnt. In iisdem quoque revelationibus libro quarto hæc verba leguntur: *Qui me sanctificare deberent ore suo, vendunt me. Ipsi sunt deteriores Juda, Judas enim peccatum suum recognovit, & pænituit, licet infructuose, isti se justos dicunt, & ostendunt.* Idem quoque *Sacerdos æternus secundùm ordinem Melchisedech,* Christus Salvator noster, contra ejusmodi ministros eidem sanctæ Birgittæ hæc verba dictavit: *Judas retulit peccatum ad emptores, isti autem observant suis usibus; Judas vendidit me, antequam redemissem mundum; isti, postquam redemi mundum, & non compatiuntur super sanguine meo, qui plus clamat vindictam, quàm sanguis Abel: Judas vendidit me pro solo denario, isti autem mercimonio, quia non accedunt ad me, nisi sperent sibi fructum.* In capite vero sequenti alias prosequitur, contra eosdem Sacerdotes, tamquam traditores querelas, dicens: *Sic isti maledicti Sacerdotes simulatoriè accedunt ad me quasi proditores; Attamen ego idem qui sum Deus, & Dominus totius creaturæ in cælo & in terra, venio ad eos, & jaceo ante eos in altari, verus Deus, & verus homo, postquam dixerint illa verba: Hoc est corpus meum; venio ad eos ut sponsus, ut voluptatem Deitatis cum eis habeam, sed invenio in eis Diabolum;* quibus in verbis maximè consideranda sunt verba illa: *Venio ad eos, ut sponsus;* nam ut S.

S. Bernard. ser. 83.

Bernard. ait: *Vere spiritualis sanctique connubii contractus est iste, parum dixi contractus, complexus est. Ferculum fecit sibi Rex Salomon; Ecce plus quàm Salomon hic;*

Cant. 3. 9. Luc. 11. v. 31. Cant. 3. v. 11.

Cui proinde verba illa Canticorum adaptari possunt: *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius.* Quæ verba Theodoretus ad propositum nostrum, de ultima cœna in Sion habita, explicat his verbis:

Theod.

Nuptiarum communio facta est; edentes sponsi membra & bibentes ejus sanguinem, nuptialem ipsius communionem assequuntur; Imò ut S. Bernardus serm. 2. de cœna Domini, inquit:

S. Bern. ser. 2. in cœn.

Hic efficitur una caro, sponsa cum sponso. Hoc igitur sponsalitio, quod corpus Christi inter & sacerdotem conficitur, supposito, quis non videt, quàm ingens sit injuria, quæ ipsi irrogatur, dum anima & corpus illud, quod consecratum tam arcto spirituali sponsalitio eidem astringitur, ob ejusmodi sacerdotibus velut adulteria, meretrici alicui in prædam traditur.

3. Verùm enimverò sacerdos indignus non solùm Christi traditor est, sed, ut Petrus Blesensis, per additam sancti Augustini in illa Psalmistæ verba:

Ps. 68. 20. Pet. Bles. ibid. Gravius peccant

Dederunt in escam meam fel, sententiam ait: *Gravius peccant offerentes, indignè Christum regnantem in cælis, quàm qui eum crucifixerunt, ambulantem in terris,* Judæi qui dem Christo acetum & fel potandum porrexerunt, at verò Blesensis ait:

quàm Judas, & Judæi.

Damnabiliter peccat, qui ad corpus ejus cum felle conscientiæ pravæ & cum aceto iniquitatis accedit; ubi quoque sententiam quamdam allegat sancti Hieronymi, dicentis: *Perfidus Judæus, perfidus Christianus, ille de latere, iste de calice sanguinem Christi fundit.*

Rev. S. Birg. l. 4. c. 133. Cap. 47.

4. S. Birgittæ, Christus de malis sacerdotibus verbo sequentia revelavit: *Corpus meum amarius crucifigunt, quàm Judæi. Ecce amici mei quos elegi, & sic dilexi, quomodo mihi rependunt.* In alio quoque primi Libri loco, Christus eidem Sanctæ declarat, qualiter sacerdotes carnales ipsum crucifigant, ejusque viscera transfodiant, Dicit enim: *Pungunt me quasi acuto ferro, quod intrat per viscera, quando sacerdos accedit altare, & cogitat se peccasse, & pænitet, habens tamen firmam voluntatem peccandi iterum peracto officio, cogitando secum: bene pæniteo quidem de peccato, sed non relinquam illam à me, cum qua peccavi, ita quod non amplius faciam: isti quasi ferro acutissimo me pungunt.*

S. Pet. Dam. l. 4. ep. 14. Differentia hujus sacrilegii & aliorum peccatorum.

5. Sanctus Petrus Damianus, sacrilegii hujus gravitatem aliunde ostendit, dum se ad differentiam, quæ est inter hæc & alia peccata reflectit: *Aliter,* inquit, *in quocumque modo peccantes, quasi Dominum in rebus ejus offendimus: Indignè verò sacrificantes, velut in personam ejus manus injicere non timemus, cum scriptum sit: Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Deum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Qui enim Principem offendit, per legum ejus transgressionem, servos & aulicos ejus indigne tractando, pœnis quidem à legibus præscriptis punietur: At verò quantò acerbius & irremissibilius castigari merebitur is, qui ipsummet Principem in propria persona directè percutere, vulnerare & occidere præsumpserit? In aliis quidem peccatis sacerdos legem transgreditur æternam, divinam, vel Ecclesiasticam, siquidem peccatum definitur quod sit *dictum vel factum, vel concupitum contra legem æternam:* At verò quando quis sacramenti reus fit, Deo ipsi injuriatur directè, & indignè tractat, manusque violentas, & sacrilegas ipsimet personæ Filii Dei protervè injicit:

Hebr. 10. v. 29. Denuo crucifigunt Christum.

Filium Dei conculcat, sanguinem testamenti pollutum ducit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam facit.

Hebr. 6. 4.

6. S. Paulus capite 6. ad eosdem Hebræos (ut in Discursu præcedenti diximus) ad malos sacerdotes alludens, ait: *Gustaverunt donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti* (quando enim sacerdotes consecrantur, Episcopus illis dicit: *Accipite Spiritum sanctum,*) *& prolapsi sunt,* tunc inquit Apostolus quantum est ex parte sua, Christum denovo crucifigunt:

Ibid. v. 6.

Rursum crucifigentes, inquit, *sibimetipsis Spiritum sanctum.* Eumdem hunc textum S. Petr. Damianus in quadam invectiva contra sacros sed indignos ministros adducit, dicens:

S. P. Dam. ibid.

Multis sceleribus plebs Israelitica se frequenter immiscuit, sed numquam se tam crudeliter impiavit; quam tunc cum Dominum crucifixit. Et certè qui Dominicum corpus pollutis tractare manibus non veretur, crucifigentium Jesum particeps esse convincitur; quibus nimirum expavescenda nimis est Apostolica illa sententia, qua dicitur: Impossibile est qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum, &c. Origenes quoque hunc ejusdem Apostoli textum ponderat, dum ait:

Orig. h. 5. in Ezech.

Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis, Ac demum in sacrilegorum ministrorum detestatione exclamat: *Sed neque hi, qui crucifixerunt Salvatorem meum, rei sunt ingentis pœna, sicut hi, de quibus ait Apostolus: Filium Dei conculcans, Spiritui gratiæ contumeliam faciens.*

Per vitium carnale sa-

7. Sacerdos, qui suo non correspondet ministerio, juxta vires suas, injurius fit Spiritu sancto, hic om-

que

cerdotes desinunt esse membra Christi. que gradus sacerdotibus exstitit instrumentum, operante hoc Spiritu sanctissimo; Episcopus illi characterem impressit; cum igitur medio charactere strictissimam cum Christo unionem inierit sacerdos gravis utique omnium est contumelia, qua eum inhonorat, dum se fœminæ copulat: *Nescitis* (de nobis specialiter Christo consecratis dici potest) *quoniam corpora vestra membra sunt Christi: tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim duo*, inquit, *in carne una; qui autem adhæret Domino, unus Spiritus est.* Altissimum hoc Privilegium sacerdoti contulit Spiritus sanctus, ut idem quasi fiat cum Christo; est peccatum eum separat, & meretrici in prædam concedit: B. Petrus Damianus acriter invehitur in eos sacerdotes, qui in hocce impuritatis barathrum se præcipitant, dum, inquit: *Cur ò Sacerdos, qui sacrum dare, hoc est, sacrificium Deo debes offerre, temetipsum prius maligno Spiritui non vereris victimam immolare? Fornicans enim à Christi ea membris abscindis, & meretricis corpus efficiens, Apostolo testante, qui ait: Qui adhæret meretrici unum corpus efficitur, & iterum: Tollam*, inquit, *membra meretricis? absit. Quid ergo tibi cum corpore Christi, qui per carnis illecebrase luxuriam, membrum factus es Antichristi?*

1. Cor. 6. v. 15.

Ibid. v. 16.

B. Pet. Dam. l. 5. ep. 6.

8. Rahab in Civitate Jericho prostitutam agebat vitam, utpote *Rahab meretrix*, cum maximo familiæ suæ periculo exploratores abscondit, missos à Josue; dum eutem se, familiamque suam à communi civitatis exterminio eripere meditaretur, hanc supplicæ inseruit phrasio: *Dominus Deus vester, ipse est Deus in cælo sursum.* Cur ipsum suum non appellavit Deum, siquidem Apostolo teste; *Fide Rahab meretrix non periit?* Dubium nobis senctus resolvit Cyrillus Jerosolymitanus in hæc verba: *Suum dicere non audebat, eò quòd se impuram sentiebat.* Profectò si mulier gentilis, perfectam non hebens Dei notitiam, propter lasciviam, Deum nominare non præsumpserit; quomodo sacerdotes, uncti & consecrati Deo, arrogantiam, temeritatem, fastum fovere præsument, maculata per impuritatem conscientia Deum contrectando, consecrando, de cœlis in manus suas detrahendo, se cibando.

Jos. 2. v. 1. Probatur exemplo Raab.

Ibid. 11.

Hebr. 11. v. 31.

Cyr. Jer. cath. 2.

9. Circa animalis, in sacrificio oblati, qualitatem, sequens nobis in Levitico exhibetur decretum: *Omnis macula non erit in eo; si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem, non afferetis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altari Domini*; Cujus hanc rationem assignat Philo Hebræus: *Adhibetur hæc cura non propter victimas, sed ut sine omni culpa sint, qui eas mactandas offerunt, submonentur enim hu symbolis, ut, quoties accedunt ad altaria, vel nuncupaturi vota vel reddituri, nullum vitium, nullumque morbum afferant in anima, sed conentur omnina nitidam, & immaculatam, in conspectu Dei producere, ne visum aversetur.* De sacerdotibus certè hæc ajebat Philo, qui in holocausta, tauros dumtaxat, arietes & agnos offerebant; quantò igitur major puritas à nobis requiretur sacerdotibus, ipsum sacratissimum consecrantibus, Filii Dei agni immaculati corpus? Qui idem Author illud discutiens Levitici præceptum: *Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo*: ita discurrit; *Si mortale corpus Sacerdotis inspici oportet, ne quo contractum sit vitio, quantò magis animam immortalem?* Ejusdem Libri caput sequens hanc Israëlitis præscripsit regulam: *Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino; Ego sum Dominus.* Sanctus Basilius ex

Levit. 22. v. 21. 22. Animal sacrificandum debebat esse sine macula.

Phil. l. de vict.

Hoc multo magis concernebat sacrificaturos.

Phil. de Mon. lib. 2.

Lev. 21. v. 21. Multo major puritas requiritur in sacerdotibus N. L.

Lev. 22. 3.

hac lege talem deducit consequentiam; *Si tales minæ adversus eos positæ sunt, qui temerè ad sacra accedunt, quæ ab hominibus sacrificantur, quid dicendum est de eo, qui in tantum ac tale mysterium temerarius est?* Atque exinde in meliorum libidinosorum Sacerdotum pavorem subnectit: *Tantò sceleratiorem esse eum, qui nunc impurus Christi Domini corpus sacrificat, quam qui olim sanguinem arietum ac taurorum immolabat, quando Christi corpus excellentius est, quàm arietis, & tauri.*

S. Bas. l. 2. de bap. c. 7.

10. Aliàs quoque contra indignos Sacerdotes, S. Birgittæ in hæc verba conquesta est Veritas æterna; *Maledicti sint anni eorum; maledicta sit hora, qua incipient esse in inferno, & nunquam finietur; maledicti sint oculi eorum, quibus viderunt lumen cæli; maledictæ sint aures eorum, quibus audierunt verba mea, & non curaverunt, maledictus sit gustus eorum, quo gustaverunt dona mea; maledictus sit tactus eorum, quo tractaverunt me*, & tandem Discursum his formidabilibus concludit pœnis, *Maledicti sunt in cælo & terra, & ab omnibus creaturis insensatis, quia ipsæ obediunt Deo, & laudant, & ipsi spreverunt.* Petrus Blesensis brachiorum apertorum atque in sacrificio missæ extensorum hanc nobis effigiat proposito nostro convenientissimo rationem: *Expansis manibus, tamquam crucifixus vera crucifixa astat.* Quid autem de sacrilego statuemus sacerdote, si quidem, ut diximus, iterum in patibulo extendit, *iterum Christum crucifigens.*

Horrendæ maledictiones in sacerdotes indignè celebrantes.

Petr. Bles. ser. 41. in Syn.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De puritate & integritate conscientiæ, quæ in iis, qui corpus Christi tractant, desideratur; deque suppliciis, sacerdotibus impudicis immitti solito.

THEMA.

Mundati sunt Sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum. 2. Esdiæ 12. v. 30.

1. ANgelicus Doctor inter varia motiva, propter quæ sacerdotes nostri, mundi & puri esse debent dignitatem sacratissimi corporis Filii Dei, tamquam primarium allegat; Cum enim illud *Mundissimum sit & Deo vivo plenum & unitum*, consequens est, ut vas in quo recipi debet, quoad fieri potest, purum sit & mundum; In cujos probationem adducit præceptum quoddam à Deo circa manna, quod corporis Christi figura erat, his verbis conditum: (*Sume vas unum, & mitte man ibi.*) *Vas unum quasi singulariter & excellenter mundum*; Idem quoque S. Doctor, per adductam S. Pauli authoritatem ex Epistola ad Hebræos c. 9. hoc vas aureum fuisse dicit, illudque nobis sacerdotibus adaptat, qui cœleste hoc manna quotidie intra nos recipimus. Unde ait: *Decet cor quasi aurum esse purissimum per magnam munditiam, quod capere debet cælestem panem*; Refert insuper sequentem Alexandri Papæ decisionem, dicentis: *Nihil in sacrificiis majus esse potest, quàm corpus & sanguis Christi; Nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes præcellit, quæ pura conscientia offerenda est, & pura mente sumenda.* Nos etenim, non sicut antiqui Levitæ, oves, incensum vel panes offerimus, sed agnum immaculatum, *qui tollit peccata mundi*, panem divinum, non panes propositionis, cum tamen mensa cui hi panes imponebantur, aurea esse debuerit, veteris quoq; legis ministri multis purificationibus cæremonialibus & legalibus mundabantur; *mundati sunt Sacerdotes*; quantò igitur major puritas in ministerio nostro requiretur, per quod ille offertur &

S. Th. op. 58. c. 15. Summe puritas conscientiæ requiritur in sacerdotibus sacrificantibus.

Exod. 16. v. 33.

Manna imponebatur vasi aureo.

2. Esdr. 12. v. 30.

Sap. 7. 26. sumitur, qui est *Candor lucis æternæ, & speculum sine macula.*

2. Inter omnes antiquas hujus Sacramenti figuras, manna & agnum, principaliores fuisse certissimum est, de quibus solis S. Thomas ait: *In figuris præsignatur, agnus paschæ deputatur, datur manna Patribus.* De manna autem, ut jam præcedenti numero audivimus, Deus expressè ordinavit, ut in vas quoddam mundum & purum, id est, in urnam quamdam totaliter auream immitteretur. De agno autem, qui hujus Eucharistici panis symbolum quoddam licet remotum fuit, expressum pariter præceptum habemus: *Erit agnus absque macula*; Præterquam quòd ideo inter omnia animalia agnum elegerit, quia purus est, & ideo symbolum virtutis castitatis; in Græcò enim idem *agnus* est, quod *castus*: quænam igitur in eo castitas requiritur, qui eum, qui essentialiter castus est, quotidie tractat.

Agnus paschalis debebat esse sine macula.

Exod. 12. v. 5.

3. S. Thomas primam corporis Christi figuram, quæ duas prædictas agni & mannæ figuras præcessit, sacrificium Isaac fuisse agnoscit; unde dicit: *In figuris præsignatur, cùm Isaac immolatur,* &c. Ubi ad præsens propositum ponderatio quædam Ruperti Abb. Tuitiensis in Genesin scribentis, occurrit. Dicit enim, *Quemcumque ad sanctum altare divina vocat gratia, fidemque, ejus electio S. Spiritus sacerdotali dignitate remunerat, eo ipso quod vocatur & eligitur ad tale munus, profectò jubetur illi, ut tollat filium suum, quem diligit Isaac, eumque Domino in terra visionis in holocaustum offerat.* Qui similiter in eodem loco observat, Salvatorem nostrum dixisse; *Quicumque . . . fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Unde ad sacerdotem se convertens, dicit: *Cur Sacerdos, cujus & in corde per fidem Christus habitat, & ex ore ejus prædicantis concipitur in audientis animas, cur, inquam, hic talis eumdem filium suum appellare dubitet?*

Isaac figura nostri sacrificii.

Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 32.

Matth. 10. v. 50.

4. S. Bernardin. ad propositum nostrum stringens argumentum format, dum ita discurrit; quantò altior est dignitas, & prærogativa sublimior, qua Filius Dei Sacerdotes honoravit, eosdem ad ministerium suum eligendo, tantò majorem illis imposuit necessitatem & obligationem, ut erga ipsum se reverentes, & serves non indignus exhibeant: *Quapropter sicut super omne hominum genus,* inquit, *propter hoc mysterium Deus vos honoravit ita & vos eum super omnes diligere, venerari, & honorare curate.* Inter alios ritus, quibus eum Deus agnum manducare præcepit, unus hic fuit: *Non comedetis ex eo crudum quid,* qui profectò ritus non parum mirandus esse videtur, cum omnes carnem crudam etiam agni perhorrescant? ideoque prima facie prohibitio hæc superflua esse videri posset; at verò *Omnia in figura contingebant*; Dicit enim Abulensis: *Dicitur, quod non sumatur agnus crudus, crudum enim cibum manducat, qui nullam circa illum dispositionem, aut præparationem præmittit; Et sic crudum cibum sumit, qui corpus Domini ab aliis cibis non discernit, & sic impurus ad illum cibum accedit sicut ad communem, & hoc damnabile est.* Pro cujus clariori intelligentia, Anastasius Synaita similitudinem quamdam, proposito nostro aptissimam adducit: *Dic age,* inquit, *si cœnum manibus gestares, audere sne Regias vestes attingere? Quid dico? Neque tuas vestes tangeres inquinatis manibus; cur igitur eum, quem vilibus vestimentis habes honorem, non itidem impendis Deo?* Idem quoque argumentum S. August. efformat, dum ait: *Quis adeo impius erit, qui lutosis manibus sacratissimum Sacramentum tractare præsumat?* At verò certum est, quod Deus magis offendatur per conscientiam immundam, quam per manuum sorditiem. Licet enim Sacerdos manum leprosam habeat, non tamen propter hoc corpus Christi offenditur, bene tamen ei per lepram culpæ injuria irrogatur. *Si erubescimus ac timemus, Eucharistiam sordidis manibus tangere, plus debemus timere, ipsam Eucharistiam intus in anima polluta suscipere.*

S. Bern. t. 3. ser. 20. a. 2. c. 7.

Maxima incumbit sacerdotibus obligatio Christum purè tractandi.

Exod. 12. v. 9.

1. Cor. 10. v. 11.

Abul. q. 18. in c. 26. Matth.

Anast. Syn. tr. de sac. Syn.

S. Aug. ser. 244 de temp.

5. Anastasius Synaita ad aquam alludit, qua sacerdos, priusquam Eucharistiam consecret & tangat, manus lavare solet; dicit enim: *Omni genere scelerum repleti sumus, parvula aqua manus abluimus; Sicque sacrum illud corpus divinumque sanguinem immundi ac sordidi recipimus.* Huc facit, quod S. Thomas ad dubium quoddam in summa sua respondet, quærit enim, cur is, qui Christi corpus pro eo tempore tangebat, quando etiamnum in Judæa vivens, *pertransibat benefaciendo,* culpæ reus factus non fuerit, licet cæteroquin etiam peccator esset, cum tamen hodie sacerdos in peccato mortali, Christi corpus tractans, mortaliter Deum offendat? Ad hoc, inquam, S. Thomas his verbis respondet: *Ad primum ergo dicendum, quod Christus in propria specie apparens, non exhibebat se tangendum ab hominibus, in signum spiritualis unionis ad ipsum, sicut exhibetur sumendus in hoc Sacramento, & ideo peccatores eum in propria specie tangentes, non incurrebant crimen falsitatis circa divina, sicut peccatores sumentes hoc Sacramentum; & præterea adhuc Christus gerebat similitudinem carnis peccati, & ideo convenienter se peccatoribus tangendum exhibebat, sed remota similitudine carnis peccati, per gloriam resurrectionis, se tangi prohibuit a muliere, quæ defectum fidei circa ipsum patiebatur.*

Anast. Syn.

Cur peccent qui Christum in S. S. Sacramento indignè tangunt, & non peccarint, qui viventem in peccato tangebant.

S. Thom. 3. p. q. 80. art. 4.

6. In libro Levitici quoad cineres ex sacrificiis reliquos, lege cautum erat, ut in locum mundum projicerentur; *In locum mundum, ubi cineres effundi solent,* Erant porrò hi cineres ex lignis, quibus holocausta concremata, vel aliæ victimæ animalium, boum, taurorum, & similium, coctæ fuerant, residua, nihilque in se sanctitatis habebant; & tamen Deo visum est, ut in locum mundum hi cineres reponerentur. Ex his argumentum formemus *à minori ad majus*: Si tanta fuit circa cineres sollicitudo, quantò major à conscientia & manibus puritas, munditiesque requiretur, sacratissimum Christi corpus attrectantibus?

Lev. 4. v. 12.

Cineres sacrificii V. L. ponebantur in loco mundo.

7. In eodem Levitici libro Deus ait: *Anima cum obtulerit oblationem sacrificii*; in quibus verbis notandum est, quonam epitheto Deus offerentem appellaverit, tametsi solas eius oves offerret; vocat enim ipsum *animam*, quasi dicere vellet: Quisquis offert sacrificium quisquis ad altare accedit, & in eo ministrat purus Spiritus, & separata à corpore anima esse deberet, si id possibile foret; præcepit quoque, ut agnus speciali quodam modo manducaretur, non crudus, nec lixus, nec alio modo coctus, sed solum assus; *Edent carnes assas igni*; circa quæ verba S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Porrò jubet, eos edere carnes assas igni, eo quod oportet, eos esse inflammatos Spiritu, qui volunt ad communionem Christi accedere.* Nizetas in orat. 42. Nazianzeni inquit: *sacrosanctam escam elixam edit, qui voluptatibus servit, nam quæ elixantur, varietatem & condimenta desiderant.*

Lev. 2. 1.

Offerens sacrificium debet esse purus spiritus.

S. Cyr. Al. in Exod. l. 2.

Nicet.

8. Sanctus Paschasius *de corpore & sanguine Christi,* ingeniosam quamdam quoad hoc Sacramentum observationem habet, circa tempus, quo Apostoli illud post ultimam cœnam prima omnium vice consecrarunt, se illo cibarunt, idemque in sacrificium incruentum obtulerunt; ait enim: *Ex quo renovati sunt sancti Apostoli per adventum Spiritus sancti de cœlis ex eo sanè credimus, hunc calicem in Ecclesia consecratum, quoniam ille Spiritus veritatis, a quo renovati sunt, ex vetustate induxerat eos in omnem veritatem.* S. Thomas Aquinas similiter hoc idem punctũ tangit, dum mysteria exponit, propter quæ sancta Mater Ecclesia solemnitatem corporis Christi, post septimanam Festi Pentecostes institue-

S. Pasch. c. 22.

SS. Apostoli post acceptum Spiritum S. primo obtulerunt hoc S. sacrificium.

S. Th. op. 57.

stituerit; ita enim ait: *Ut qui per totum anni circulum hoc Sacramento utimur ad salutem, ejus institutionem illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus S. corda discipulorum edocuit ad plenè cognoscenda hujus mysteria Sacramenti, nam in eodem tempore cœpit hoc Sacramentum à fidelibus frequentari.* Dionys. Carth. in Evangelium Festi corporis Christi scribens, ejusdem est opinionis, scil. quòd Apostoli non ante, sed post adventum Spiritus S. initium fecerint sacratissimum hoc Sacramentum celebrandi, consecrandi, & distribuendi: *Inceperunt gloriosi Apostoli*, inquit, *cæterique fideles sub eorum regimine Sacramentum hoc tunc consecrare, accipere, & aliis dare*; Idque probat ex texto quodam actuum Apostolicorum, in quo S. Lucas dicit, quòd post Pentecosten, quando S. Petrus numerosam illam multitudinem ad finem converterat, *erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis*; id est, ut Carthus. exponit, *in perceptione Sacramenti istius.*

Dion. Cart. hom. in fest. corp. Christ.

Actor. 2. v. 42.

9. In annalibus Ecclesiasticis litera quædam Greg. IX. recensetur, ad Episcopos Siciliæ exarata, in qua illos summa cum solicitudine, vigilantiæ circa Presbyteros incontinentes instituendæ, monet; ex eadem quoque Epistola zelus insuper colligitur, quo hic Pontifex Ecclesiasticos ursit, ut vitam ducerent castam & immaculatam: *Studia iterum ad cleri emundandos mores impuritate inquinatos convertisse, & inquiri ab Archiepiscopis, in Episcopos atque ab his in Sacerdotes jussisse, si caste viverent, & à se mulierum consortia removissent.*

Rayn. an. 1230. n. 20. Litera Pontificis contra sacerdotes incontinentes.

10. Sanctus Thomas in opusculo quodam, ingeniosam movet quæstionem, videlicet, quænam sit causa, quòd Ecclesia instituerit, quod Sacerdotes corpus Christi super linum, non verò super sericum, aut lanam quamtumvis purissimam consecrent, cum tamen alias in ornamentum altarium admittant ot purpuræ, aut phrygio opere elaborata peristromata, & panni pretiosissimi! Respondet autem, linum hoc ab Ecclesia prudentissimè ordinatum fuisse: *In tribus, quæ perducunt corporale lineum ad candorem, intelliguntur tria, quæ faciunt ad nostram mundificationem; Primo enim lavatur, secundò torquetur, tertiò exsiccatur: si qui ad suscipiendum Dominum nostrum mundus vult fieri, primò debet per aquam lacrymarum lavari, secundò per opera pœnitentiæ torqueri, tertiò per fervorem amoris Dei a carnalium desideriorum humore siccari.*

S. Th. op. 58. c. 15. Cur conservatio corporis Christi fiat in lino, & non alia materia.

11. Authores illi, qui circa innocentiam, in accedentibus ad hoc Sacramentum requisitam, discurrunt, infinitam considerant contrarietatem, quam humanitas & corpus virgineum Filii virginis habet, cum vitio impuritatis & libidinis. Etenim nos Sacerdotes pro objecto principali corpus & sanguinem Salvatoris habemus, quia, tametsi in Eucharistia anima quoque & divinitas Christi præsens adsit, hæc tamen ut Scholæ attestantur, ibi solum sunt *per concomitantiam*; Corpus vero & sanguis sunt ibi *per se*, & ex vi propria verborum Sacramentalium; quo supposito, certum est, quod hoc peccatum ministerio sacerdotali magis opponatur & repugnet, quod magis est virtutibus corporis Christi contrarium; huic autem non opponitur superbia, ira, invidia, vel aliud simile vitium internum, quia hæc vitia illis virtutibus contrariantur, quæ resident in anima: Virtus autem propria corporis est continentia & castitas; sicut vitium, quod huic opponitur, est libido; Unde Apostolus dicebat: *Qui fornicatur, in corpus suum peccat*; sicut igitur corpus Christi purissimum fuit, & tametsi omnes sibi miserias nostras assumpserit, attamen non more aliorum generari, sed opera Spiritus Sancti, modo quodam ineffabili in visceribus virgineis concipi voluit, & ideo peccatum carnis ejus corpori contrarissimum est; Ac proinde licet, dum viveret, multis se lacerari calumniis, & improperiis permiserit, de peccato tamen incontinentiæ, nec semetipsum, nec aliquem Apostolorum suorum redargui permittere, voluit: Imò Pharisæus videns, quod Christus se à Magdalena tangi permitteret, ipsum, non solum non Messiam in lege promissum, sed nec Prophetam esse, persuadere sibi potuit.

Immunditia carnalis maximè repugnat virgineo corpori Christi.

1. Cor. 6. v. 18.

12. Inter alias ceremonias, quibus præter supradictas agnus manducari debebat, una hæc fuit: *Calceamenta habebitis in pedibus*; Sed quænam erat necessitas, calceatis pedibus hunc cibum gustandi? Quod Deus agnum non crudum, sed assum, & cum lactucis sylvestribus manducari præceperit, ea ratione, quia facilè hujus ratio intelligitur, sed quid ad agni manducationem calceus confert? Abulensis dicit, hunc ritum allusisse ad agnum immaculatum: *Conveniebat hoc ad Christum*, inquit, *quia si sumunt Eucharistiam, debent esse totaliter mundi, & ad complementum munditia oportet esse pedes mundos, nam cæteris partibus mundis existentibus adhuc pedes possunt esse immundi; Ita Christus dicit Joan. 13. (Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus) ut autem pedes sint mundi, oportet esse calceatos.* Dici quoque potest, hanc ceremoniam allusisse ad conscientiam, etiam à culpis venialibus & minimis, quæ per pulverem denotantur, purificatam.

Exod. 12. v. 11. Quid significat per calceamenta in manducatione Agni.

Abul. q. 15. in c. 26. Matth.

Joan. 13. v. 10.

13. In eodem quoque loco, Deus aliam requirebat ceremoniam, scil. *Renes vestros accingetis*: Porrò renes sedes sunt concupiscentiæ, hi autem fortiter constringendi sunt, ut continentes & casti evadant: *Lumbos enim præcingimus*, ut S. Gregorius ait; *cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* In superioribus Discursibus varia mysteria explicavimus, ob quæ Deus mel à sacrificiis suis exclusum esse voluerit, prætermittere tamen nequeo, quin his aliam quamdam rationem adjiciam, quam Theodoret. his verbis tradit: *Prohibet quoque offerri mel ad altare, eò quod apis, ut quidam ferunt, in locis impuris sedeat, ut undecunque conficiendi mellis occasionem coacervet.*

Exod. 12. v. 11. Quid per succinctionem renum. S. Greg.

Theod. q. 1. in Levit.

14. Quando Philisthæi, arcam Domini honorare volentes, eamdem magno cum honore in celeberrimo templo juxta Dagon, quem veluti Deum adorabant, reposuerunt, diluculo sequenti idem idolum in pavimento in minutas partes confractum deprehensum fuit; Arca autem manna in se includens, Eucharistiam præfigurabat; Idolum vero Dagon obscœna quædam statua fuit: neque enim desunt sacri Expositores; qui idolum istud Veneris simulachrum fuisse existimant; quod si verum est, quis non videt, Idolum Dagon meritò in terram cecidisse minutim confractum? nimis enim ingens est antipathia & contrarietas, quam corpus Christi cum vitio carnis habet, maximè in iis, qui altari suo ministrant, & ideo hoc severissimè punit, & maximè execratur. S. Bonavent. ait: *Philisthæi posuerant arcam Domini juxta idolum Veneris Dagonem; sic mali Sacerdotes faciunt, quando ponunt Filium Virginis juxta filium Veneris in altari.* S. Apostolus ad Hebræos pœnas recenset, quas meretur, qui filium Dei conculcat, & pretiosissimum ejus sanguinem dehonestat: *Quanto magis putatis*, inquit, *deteriora mereri supplicia, qui . . . sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Idem quoque Apostolus inter alios Spiritus S. fructus, hos duos recenset: *Continentia, castitas*, cum igitur Sacerdotes Spiritum S. receperint, ejusque opera ad dignissimum hoc ministerium consecrati sint, eidem Spiritui S. injuriam faciunt, dum incontinenter viventes, corpus Christi contrectant, ac proinde severissimum merentur supplicium.

1. Reg. 5. Philisthæi posuerunt Dagon in Templo Dei.

S. Bonav. in Psal. 28. Imponi sacerdotes Christum juxta Idolum Veneris ponunt.

Hebr. 10. v. 29.

Gal. 5. v. 23.

15. Cum

15. Cum David Ozam ex improvisu morte mulctari videret, eò quod ad sustinendam arcam Domini lapsui proximam manum suam extendisset, jacet Textus inquit: *Extimuit David Dominum. Sic unusquisque sapiens Christianus*, inquit Dionys. Carth. *ex consideratione damnationis reproborum Sacerdotum carnalium, metuere debet, & retrahi à celebratione, quousque se praeparaverit.* S. Pacianus eamdem Ozæ historiam adversus illos adducit, qui versus hoc Sacramentum irreverentes se exhibent, dicit enim: *Qui tacenti Deo, velut nescienti, pollutam animam & prophanum corpus ingeritis, audite, quid fecerit Dominus tunc; Ozas, qui inexplorata conscientia latus arcæ attigerat, occisus est, & tamen ille, non ut aliquid ex ea sumeret, sed ut declinantem ad lapsum vitulum contineret, accesserat*; Quod si igitur hic punitus fuit, eò quod arcam sustinere voluerit, ne caderet, quantò magis castigari merebitur, qui, ut, non obstante voto castitatis, muneri sacerdotali annexo, voluptatibus suis vacare possit, arcam Dei in lutum carnalitatis suæ deturbat, & præcipitat?

2. *Reg.* 6. *v.* 9. *Dion. Cart.*

S. Pac. paraenesi ad pœnit. Impuri sacerdotes exponunt se periculo gravis punitionis sicut Oza

16. S. Pet. Dam. casum quemdam refert, qui Beneventi accidit, quique eidem Sancto, dum in illa civitate moraretur, relatus fuit. Etenim Princeps illius civitatis in aula sua Sacerdotem quemdam habuit, multa pietate conspicuum & ad sacrificium missæ devote celebrandum valde solicitum; *Qui cum quotidie sacris mysteriis reverenter insisteret, Angelus Domini ex consuetudine veniebat, & vidente Principe Sacramentum Dominici corporis ex offerentis manibus assumebat. Sed ô ruinalis vita hujus lubrica & incerta conditio; nam qui Angelicis fruebatur mundis obsequiis, in fœda luxuriæ voraginem repente prolapsus est. Quid plura, peragendi mysterii tempus advenit, Presbyter, consuetudine foris exigente compellitur, sed graviter intus conscientiâ remordente torquetur, ornatur, accedit, tremit, palpitat, tamen offerre præsumit. Ecce Angelus, ut assuetus fuerat, venit, & inspectante Principe spongiam refertam aqua super caput illius expressit, totumque corpus ejus tergendo purgavit; Expletis autem mysteriis, eamdem spongiam rursus expressit, omnesque sordes atque squalores, quos ex corpore illius ante contraxerat, membris ejus omnibus iterum superfudit: hoc viso Princeps admiratus obstupuit, Presbyterumque, semotis omnibus, secrete convenit. Inquisitus itaque Presbyter, si noviter aliquid criminis admisisset, primò quidem quasi perhorrescens, facinus abnegat, deinde malè sibi conscius, ac Principis authoritate compulsus tandem corruisse se nocte præteritâ in quamdam ejusdem Principis cubiculariam confitetur.*

S. Pet. Dam. l. 1. *ep.* 10. Exemplum Sacerdotis tantùm semel in statu peccati fornicationis celebrantis.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur considerationes, quibus Sacerdotes ad dignè celebrandum disponuntur, & præparantur.

THEMA.

Grande opus est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. 1. Paralip. 29. v. 1.

1. SAcer textus discursum refert, quo David universam Synagogam, quæ Ecclesiam referebat, allocutus fuit, quoad electionem, qua Deus filium suum Salomonem ad præparandam ei habitationem seu templum quoddam sumptuosum destinarat: *Locutus est David ad omnem Ecclesiam: Salomonem filium meum elegit Deus; opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo, ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei; Postquam vero sapientissimus Rex Salomon tot millionibus auri, & argenti, fabricam erexisset pulcherrimam & opulentissimam, cui similem Sol numquam vidit, nec videbit*, nihilominus Rex ille protestatus est dicens: *Ergo ne putandum est, quod vere Deus habitet super terram? Si enim cœlum, & cœli cœlorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi?* At verò si Rex ille persuasum sibi habuit, quod Deus in templo illo habitaturus non esset, quo igitur fine David *Vir secundùm cor Dei*, ex instinctu cœlesti tot præparationes congregavit, aut cur ejus filius ædificium quoddam adeo sublime tot dispendiis in honorem Dei erexit? Sed *omnia in figura contingebant illis*; templum enim, hoc vivum Sacerdotis templum, præfiguravit: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*; Verè enim Sacerdos templum est unctum, consecratum, totque ritibus & cæremoniis sacris divino cultui dedicatum; Ac proinde magna præparatione opus est, ad hoc ut sit habitatio Majestate Altissimi nequaquam indigna; *grande opus est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo*; etenim in dubium revocare nequit, quin Deus personaliter, & realiter cum suo sacratissimo corpore Sacerdotem inhabitet, Dionysius super prædicti thematis verba ita scribit: *Ad cujus honorem decuit in veteri Testamento grande, & præclarum construi templum, quia tunc exterior magnificentia, multum adhuc quærebatur, in novo autem Testamento ornatus interior amplius quæritur*; præparationes enim quæ ad ornandum, & locupletandum templum mysticum, in quo Rex gloriæ habitaturus est, quales nos Sacerdotes sumus, præmitti debent, non in aulæis, & tapetibus, nec in supellectile, auri, argenti, vel gemmarum; sed in innocentia, virtute, spiritu, & sanctitate interiori consistit, *Non ut albam, & splendidam tunicam*; inquit divus Chrysostomus, *circumcatis induti*, *Deus hoc vos insignivit honore, sed Sacerdotes ejus ait Propheta Psal.* 131. *induantur Justitiam, & sancti ejus exultatione exultabunt*; quando enim Angeli, & sancti Cœlites Sacerdotem candore morum & Spiritus conspicuum ad altare egredientem conspiciunt, gaudent, & exultant; non quia illum ornamentis ex argento, & auro contextis, vestitum vident, sed quia innocentia, & justitia præditum aspiciunt.

David in constructionem templi

omnia magna cura præparavit.

3. *Reg.* 8. *v.* 27

1. *Cor.* 10. *v.* 11.

1. *Cor.* 3. *v.* 17. Sacerdotes sedulo se præparent, ut fiat Templum Christo dignum.

Dion. Cart. in 1. *Paral.* 29.

D. Chrys. h. 60. *ad pop.*

Ps. 131. *v.* 16.

2. Sacrum Concilium Trident. de præparatione, ministerio nostro congrua, maximè ea, quæ tremendo sacrificio celebrando præmittitur, disserens, ait: *Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ sacrificium omnis Religionis cultu, ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitaret maledictum in sacris literis eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum, ac divinum à Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa Hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur: satis etiam apparet, omnem operam ac diligentiam in eo ponendam esse, ut, quanta maxime fieri potest cordis munditia & puritate, atque exteriori devotione, & pietatis specie peragatur.* In sacris Canticis dicitur: *Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.* Quibus verbis sponsa, Ecclesiam repræsentans, delicias vini cœlestis, quibus fauces nostræ perfunduntur, exprimere nititur, difficultas autem in illis verbis consistit, quibus ait: *Dentibus illius ad ruminandum*; vinum enim non est sicuti cibus, qui dentibus masticatur, & interius ruminatur, quia ruminare, & masticare cibis solidis propriis convenit; cui difficultati aliud respondere nequit, quam quod verba illa figuratam in se locutio-

Conc. Trid. de obs. in miss. sollicite hoc monet. Sess. 22. *de Sacrif. Missæ. Decr. Quanta.*

Cant. 7. *v.* 9.

Quomodo vinum dentibus ruminandum.

nem

Zach. 9. v. 17.

S. Greg. ib.

nem contineant, illis namque verbis ad vinum illud alluditur, quod Zacharias appellat *Vinum germinans virgines*, quod vinum simul & panis est, frumentum electorum & vinum; pro cujus utriusque suavitate degustanda, ruminatione opus est; id est, antecedenter diligens quædam præparatio præmitti debet. *De hoc vino notandum est,* inquit sanctus Gregorius, *quod omnes quidem portant, sed labia sola & soli dentes ruminant, quia dum perfectiores quique post auditum verbum ad memoriam revocant, atque exercitatione assidua cogitant, quasi ados revocantes quod semp ferant, quanta sit virtus cibi, quem eamedunt, sentiunt; idcirco in lege scribitur: quia animal quod non ruminat, immundum habeatur; quia quisquis bona, quæ acceperit, non recogitat, vacuus à sanctis cogitationibus necesse est, ut immundis repleatur,*

Exod. 12. v. 3.

Cur agnus paschalis triduo ante immolationem in domum introducendus.

Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 3.

3. Olim in Exodo ordinatum fuit: *Decima die Mensis hujus tollat unusquisque agnum*; At verò ex quo agnus ille pridem decimoquarto Mensis sacrificandus, & offerendus erat (*servabitis eum, usque ad quartam decimam mensis hujus*) cur tanta cum anticipatione, qua triduo ante diem sacrificii adducitur? Rupertus Abbas ait: *Videlicet, ne, dum ille præstò est, ne sitis immemores vel imparati*; nimirum volebat Deus, ut, priusquam agnus hic gustaretur, aut de eo celebraretur Pascha, digna præmitteretur præparatio; Quis autem est, qui agnum hunc, præcipuam sacratissimi Sacramenti fuisse figuram ignoret? Quantò igitur magis conveniens & debita in Sacerdotibus & ministris altaris, requiritur præparatio, coram quibus agnus ille immaculatus semper præsens, vel conservatus in tabernaculo, aut ab aliis ministretur, vel in missæ sacrificio offertur, *Ne simus immemores, & imparati*, prævium Deus tanta cum solicitudine dispositionem requisivit, pro esu animalis; quanto majorem, ad consecrandum, ministrandum, & sacrificandum agnum cœlestem Unigeniti sui, de quo scribitur; *Ecce agnus Dei*; & quidem non in tenebris Ægyptiacis, sed in clara Evangelicæ legis luce? *Quotiescumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis* (inquit Apostolus ad Corinthios) *mortem Domini annunciabitis, donec veniat*; particulam *quotiescumque* considerenus oportet, quasi enim asserit Apostolus, Sacerdotem præparationi vacare debere, non modo quando primitias Missarum peragit, sed etiam quonescumque ad panem hunc consecrandum accedit, dicente sancto Chrysostomo: *Cum tali puritate accede semper, sinebat non præsumat umquam, quotiescumque, ait Apostolus hoc feceritis, mortem Domini annuntiabitis, hoc est, salutis nostræ memoriam instaurabitis.*

Agnus paschalis fuit præcipua figura augustissimi Sacramenti.

1. Cor. 11. v. 26.

Chrys. h. 3. in 1. ad Ephes.

Exod. 12. 9.

Glossa ibid.

4. Alios inter agni manducandi ritus olim, præscriptus fuit & ille: *Non comedetis ex eo crudum quid.* Forsitan carnem crudam manducare potuissent Israëlitæ? Respondet Glossa: *Carnes agni cruda, inconsiderata & sine reverentia cognitionis, relicta illius Divinitate humanitas; omne quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus.*

S. Cypr. ep. 63 post med.

Quomodo se debeat præparare sacerdos ante sacrificium offerendum.

5. Sanctus Cyprianus Sacerdotum & Episcoporum Exemplar & norma, sequentem nobis ad sacrificium divinum offerendum, præscribit dispositionem: *Si Jesus Christus Dominus & Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri se ipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: utique ille Sacerdos vice Christi fungitur, qui id, quod fecit Christus, imitatur, & sacrificium verum, & plenum tunc offert, in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiebat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.* A S. Cypriano Petrus Blesensis sequentem videtur hausisse doctrinam: *Tunc ei hostia proderit, si se ipsum hostiam faciens, velit humiliter & efficaciter imitari quod velit.* Ubi nostra Vulgata legit: *apprehendite disciplinam*; Hebræus textus à Lorino citatus, ita habet: *Osculamini filium seu frumentum*; Sanctus Hieronymus vertit: *Adorate pure.* Genebrardus habet, *puritatem*: atque ita disciplinæ usus corporie nostri maceratio, vivaque ejusdem Christo facta oblatio, pudicitia, conscientia immaculata, jugis est Sacerdotis Christi imitatio, optimaque præparatio.

Petr. Bles. ep. 123.

Psal. 2. 12.

L. 1. c. 20. n. 17. vitæ S. Phil. Ner.

6. S. Philippus Nerius verum in Ecclesia cujuscumque Sacerdotis norma & speculum, cuidam ali quando se interroganti, quantum præparatio ad Missam requireret tempus; Respondit, præparatio equidem necessaria, sed omnium excellentissima, est jugis Sacerdotis integritas, ita semper viventis, ut quacumque hora paratus sit dicere Missam & communicare. Unde Tertullianus pariter ad nostrum loquitur propositum: *Et offero optimam & majorem hostiam, quam ipse mandavit, orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu Sancto profectam.* S. Petrus quidem peccatum suum in atrio Caiphæ commissum lacrymis abstersisse legitur, quia *flevit amarè*; nihilominus in Evangelio Joannis dicitur, quod dum discipulus ille dilectus Christum à mortuis resurgentem, digito quasi demonstrasset, dicens: *Dominus est, Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare.* Qua ex actione, dubium quoddam subnascitur, cum enim in aquis natantes dum in aquam insilire volunt, vestibus potius se exuere, quàm iis se induere consueverint; cur Sanctus Petrus, qui nudus erat, aquas ingredi volens tunica se succinxit? Divus Chrysologus, ait: *Quia innocentia numquam nuda est, sed reatus semper refugit ad velamen. Denique sicut Adam, ita & nunc Petrus post culpam suam gestit tegere nuditatem, qui fuerant ambo, ubique ante culpam, sancta nuditate vestiti.* Quia enim ad Christum accedere volebat, peccati paulò ente commissi verecundia motus, tunica se contexit. Sed numquid jam antea peccatum per fletum expiaverat? Verum id quidem est, nobis tamen indicare voluit, quod peccati commissi nequaquam obliviisci debeamus, sed semper ob oculos habere & continuo dolore illud deflere necessum sit, juxta illud *Peccatum meum contra me est semper.* Sed numquid in navi sua permanens, ad Christum navigare poterat? cur igitur in mare se præcipitat? scitisne causam? nonitum, ut existimo, cum Davide dicere voluit *Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me*; sed quonam spectat hæc nova, & toties repetita lotio? *Quoniam si voluisses sacrificium*: Sanctus Petrus enim paulo ante Sacerdos, immò caput, & summus Pastor sacerdotum ordinatus fuerat, ac proinde sciebat, quàm sibi necessarium foret, interius in conscientia mundum se esse. *Misit se in mare*, inquit Chrysologus, *ut mare dilueret, quod negatio taliter sordidaverat.* Mare contritionis quædam figura est: *Velut mare contritio tua*, optima autem Sacerdotis præparatio est, si cum vero dolore & pœnitentia peccatorum rigidum secum examen instituat.

Tert. ad ver. gen. c. 30.

Matth. 26. v. 75.

Joan. 21. 7.

Sacerdos se præparet per verum dolorem de peccatis.

D. Chrysol. Ser. 78.

Cur Petrus tunica se præcinxerit, antequam se mitteret in mare.

Psal. 50. 4.

Ibid. v. 18.

D. Chrysol.

Thren. 2. v. 13.

7. Tertullianus de antiquis Idolorum sacerdotibus ait: *Miror cum hostiæ probantur penes vos à vitiosissimis sacerdotibus, cur præcordia potius victimarum, quàm ipsorum sacrificantium examinantur.* Sanctus Isidorus Pelusiota ad illum se Apostoli ad Romanos textum reflectens, in quo dicitur: *Obsecro vos, ut exhibeatis*

Tertull. ib.

S. Isid. Pel. l. 3. ep. 75.

corpora vestra hostiam viventem, sanctam Deo placentem, eumdem de nobis sacerdotibus illum interpretans, ait: *Eos divinus Paulus Sacerdotes esse statuit, qui non victimis, & sacrificiis, sed omnibus putatis numeris persunguntur, atque è corporibus suis purè ex se libant: pulcherrima enim victima est, piam mentem & carnem castam habere*;

Matth. 26. v. 21. Judas præmonitus fuit de proditione ante communionem.

8. Priusquam Apostoli ordinarentur sacerdotes, sacratissimumque ejus corpus in Sacramentum institueretur, incarnata Sapientia unum ex ipsis se traditurum esse, prædicere voluit; sed quæ necessitas erat, ut suam illis traditionem prædiceret? præterea cur eisdem suum traditorem non manifestavit, sed omnes discipulos suos suspensos manere voluit? nam fortè id eo mysterio fecit, ut quilibet discipulorum in se reversus propriam conscientiam examinaret, & se ad dignè recipiendum non unum, sed plura Sacramenta, id est ordinem sacrum (quia sacerdotes ordinati fuere) & postea sanctissimum altaris Sacramentum ritè se præparet? Interpres quidam modernus ait: *Porrecturus Dominus discipulis corpus suum, prius eos mundare, & expurgare voluit, ut intra se concuterentur & exspicarentur, an quid mali resideret, quò tanto Sacramento arcerentur.*

Juxta Jo. 13. 14. ibid. v. 4. Coloss. 3. v. 9. 10. Vetus homo deponendus ante celebrationem.

9. Prius autem Christus discipulorum pedes lavit, quia in functione, ut S. Joannes non sine mysterio scribit: *Surgens à Cœna vestimenta sua deposuit*: ut nos doceret, veterem hominem prius exuendum esse: *Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum, eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum.* Sacerdotes priusquam ad altare accedant, ita sacris se vestiant necessum est indumentis, omnibus, ut diximus, mysteriosis. Antiquitus strophiolum in dextera portare consueverant presbyteri celebraturi, ut lacrymas abstergerent, ex devotione, & contritione ortas, cui sudarium tandem manipulus successit, quem induentes oramus; *Merear Domine portare manipulum fletus, & doloris.* Sanctus Gre-

Ps. 131. 9.

gorius lib. 1. Epist. 24. indic. 4. inquit; *Vestimenta Sacerdotis quid aliud, quam recta opera debemus accipere, Propheta attestante, qui ait: Sacerdotes tui induantur justitiam.*

Signum amphoræ aquæ datum duobus discipulis cœnam præparaturis. Luc. 22. v. 10.

10. Salvator duos mittens Apostolos, qui cœnaculum præpararent, ubi Apostolos ad ministerium sacerdotale ordinare, sanctissimum Sacramentum instituere, & primam debebat celebrare Missam; hoc eis signum dedit: *Occurret vobis homo, amphoram aquæ portans.* Satius fortitan obviare debuisset panem, vinumque ferens, utpote sub quorum speciebus Eucharistia instituenda erat; Nihilominus *benè omnia fecit; omnia in sapientia*; unde S.

S. Ambros. in Gloss.

Ambrosius inquit: *Amphora est mensura perfectior*; hæc itaque perfectionem denotabat, in ministris altaris requisitam; dicente Theophylacto: *Portat*

Theoph. ib.

amphoram aquæ, quæ significat gratiam Spiritus Sancti, amphora autem humilitas cordis, humilibus autem dat gratiam, qui se cognoscunt esse terram & pulverem. Origenes vertit: *Portans mundatoriam aquam*

Orig. in Gloss.

in vase. Aqua hæc planctum, lacrymas, pœnitentiam dignam, debitam, & convenientem tanto ministerio figurabat præparationem. Pater magister Avila in una literarum suarum, de Simone scribit Pharisæo, quòd Christum osculo pacis & pedum lotione non exceperit, propter quod & Christus eum redarguit, quia nimirum Salvator hospitium cordis nostri subintrans, aquam à nobis postulat lacrymarum in ablutionem peccatorum, nec non amorem, in osculo designatum.

Petr. Bles. Ser. 41. in Synod.

11. Petrus Blesensis de planeta ait: *Planeta quæ & casula dicitur, totum te circumdat, & protegit, & cæteris supereminet, hæc est charitas, de qua dicit Apostolus: Adhuc supereminentiorem viam vobis demonstro*; eadem quoque charitas nobis ad nostri purificationem optimè deservit; dicente Apostolo:

Quid significetur per casulam sacerdotis.

Charitas operit multitudinem peccatorum. Et iterum:

1. Pet. 4. 8. 1. Tim. 1. v. 5. Conc. Trid. sess. 22. c. 2.

Charitas de corde puro, & conscientia bona; per ipsum sacrificium fit (verba sunt Concilii Tridentini) *ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu ac reverentia contriti, & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

12. Haud parum considerabilis est illa S. Thomæ de Villanova, ad Christum Sacerdotem æternum, ne ad divinum ejus sacrificium omnino indignè accedat directa supplicatio, dicentis: *Væ nobis miseris, & infirmis, quomodo mundabimur, nisi tu Domine mundaveris, qui solus sanctus & purus es? Domine da quod jubes, & jube quod vis: non invenit in sacco Benjamin, ejus frater Joseph aurum, nisi quod ipse posuerat: neque invenies tu ò bone Jesu in pectore nostro bonum aliquod, nisi ipse præstiteris; utinam Domine, utinam in corporis nostri sacco gratia tua scyphum sacro huic frumento clementer abscondas, & inseras, hac lege, ut in quo beatum furtum inventum fuerit; sit tibi servus perpetuus. Et quid tibi dicam Domine Deus? hoc unum video, hoc unum scio, quia quas diligis animas, ipse purificas, ipse mundas, ipse ornas, ipse ditas, ut placeant coram oculis tuis.*

S. Th. de Vill. Nov. Conc. 5. de Sacr. Supplicatio S. Thomæ à Villanova pro gratia puritatis.

13. Dum Rex quidam potens per Regiones pauperes & egenas iter instituit, providentiam suam non eo usque differt, donec miseri, & pannosi rustici hospitium ei præparent & offerant, in quo noctem dormiendo transigat; scit etenim idipsos facere non posse, quin potius aulæa, & tapetum peristromata per cursores suos præmittit, ut in domo rustica Regium cubile præparent: Hospitium porro, in quod Rex gloriæ frequentissimè divertit, nos sumus Sacerdotes, qui proinde paupertatem, & mendicitatem nostram, divinæ Majestati suæ, id est, virtutum & sanctitatis penuriam nostram allegare debemus, pariter supplicando, ut sanctissimum spiritum suum in animam nostram mittere dignetur, qui per dona cœlestia & divinas suas gratias dignum in anima nostra sibi hospitium præparet, in quo ipsum dignè recipere valeamus. Unde his verbis Davidicis ei supplicare possumus, dicentes: *Conserva domum istam immaculatam in sempiternum, Domine, sanctifica tabernaculum tuum Altissime.*

Præmittenda præparatio cordis ante celebrationem.

14. Venerabilis Pater Magister Avila à sacerdote quodam interrogatus, quisnam sit modus ad Missam celebrandam se præparandi optimus, respondit. Complexiones variæ sunt & diversæ, ac proinde singulis idem medicamentum applicari nequit, aliqui enim opus habent, ut per viam amoris extimulentur, alii verò per viam timoris excitari debent; verumtamen optima præparatio est, si Sacerdos animo suo consideret, dicendo intra semetipsum: Jam me recipio ad altare, ut Deum meum consecrem, ipsum manibus meis sustineam, cum ipso colloquar, & in pectoris mei triclinium eum recipiam; quisquis enim hoc consideret, timorem concipit & reverentiam erga tantum Sacramentum, accenditur in redditionem gratiarum & laudum, in postulationem veniæ peccatorum, & ad refrænandum deinceps passionum motus, ne ipsum offendat, sed potius fideliter ei obediat & serviat. Hic modus valdè utilis est, ut in se excitet agnitionem præsentiæ divinæ non imaginariæ, sed Dei vivi & veri, & in corpore suo realiter præsentis, seque reflectat, quanta

Variæ præparationes P. Avilæ.

ta cum reverentia servi ante Regem suum degant, quantoque cum timore throni, potestates, & Seraphim cœlestes ante thronum ejus assistant. Idem quoque V. servus Dei sacerdoti cuidam, postquam paulò ante sacerdotii charactere insignitus fuisset, suasit, ut considerando obstupesceret, quòd fœtidus quidam vermis ad hoc elevatus sit, ut domesticè & familiariter agat cum Deo infinitæ Majestatis, ac proinde ab illo petat dicens: O Domine, quis te nunc iterum tradidit in manus talis peccatoris, qualis sum ego indignus? quis tertia vice, in hoc exilium egit, in hoc stabulum, & præsepium Bethlehemiticum? idem denique author alibi considerat, quanto gaudio perfundi debeat Sacerdos, quando illum, quem sanctissime Virgo Deipara cœlitus electa, tantisque gratiis cœlestibus ad conversandum cum Filio Dei incarnato cumulata, in sinu suo fovit intra manus suas positum esse videt, hacque consideratione præmissa, comparationem instituendam esse suadet, inter manus virginis, & nostras; inde enim sequetur, ut agnoscamus, quanta debeat esse confusio nostra, quantique faciendum sit beneficium hoc adeo immensum; dicamque cum S. Augustino: *Domine quid tibi sum, quia jubes diligere te? quid tibi sum?* unde nascitur, quòd in cœlis, in societate tot Spirituum gloriosorum, qui tam ardenter te amant, tamque fideliter tibi serviunt, existens, ad me venire digneris, quia aliud quam te offendere tibique displicere facere nequeo? Quis sum ego, quod personaliter huc venire, teque in manus meas inserere non dedigneris?

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Ecclesiastici, præcipuè benemeriti & digni, omni sunt honore prosequendi, in recognitionem magnorum beneficiorum, quæ ab illis recipimus: ubi variæ in hujus reverentiæ confirmationem historiæ adducuntur.

THEMA.

Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur. 1. Timoth. cap. 5. vers. 17.

Sacerdotes benemeriti omni honore prosequendi.

1. SAnctus Paulus Apostolus erga clerum omne exigit obsequium, reverentiam, & honorem, eumque non mediocrem, sed superabundantem; dummodo Ecclesiastici ministerio suo dignè correspondeant, morumque probitate, gregi sibi commisso benefaciendo eo se honore dignos efficiant, unde est:

S. Tho. ibid.

Qui bene præsunt, &c. ubi S. Thomas inquit: *Præcipuè hic honor est illis exhibendus, qui hoc merentur suo labore.* Porro per hunc honorem duplicatum, nonnulli Expositores respectum, & venerationem sacerdotibus debitam intelligunt: *Honorem hoc loco obsequium dicit*, inquit S. Chrysostomus; Hugo Cardinalis similiter ait: *Duplici, id est cumulato honore & abundanti.* Advertendum tamen est, Apostolum hæc verba præmittere; *Qui bene præsunt*; unde & S. Thomas dicit: *Oportet, quod bene præsint, scilicet ad Dei honorem, & non ad propriam commoditatem*, S. Augustinus Valerio Episcopo, quoad honorem & obsequium sacerdotibus præstandum, quo majus dari non potest, ita scribit: *Hoc honore nihil in hac vita præstantius & acceptabilius apud homines esse potest, nihilque etiam apud Deum beatius, si eo modo in eo militetur, quo cœlestis ipse Imperator jubet.* Salvianus Episcopus Massiliensis,

S. Chrysost. hom. 5. in 1. ad Tim. 5. Hugo Card. ibid. S. Th. ib.

S. August. ad Val. Ep. ep. 128.

optimè proinde considerat, quàm male conveniat, dum quis ex dignitate eminens & sublimis, alia verò ex parte, ob malas suas qualitates contemptibilis: *Nihil est turpius, quàm excellentem esse quemlibet culmine, & despicabilem vilitate: Quid est dignitas indigno nisi ornamentum in luto? & ideo cunctos, qui sacri altaris suggestu eminent, tantum excellere oportet merito, quantùm gradu.* Salv. ad Eccl. Cath. l. 2.

2. Sanctus Carolus Borromæus omni cum solicitudine mentibus fidelium, respectum imprimere conatus est, & venerationem sacerdotio debitam, ideoque verbum Dei annuntiaturo præscripsit, ut hanc auditoribus solicitè imprimeret venerationem: *Quam gratus autem sit Deo honor, quam grata obedientia, quæ Ecclesiasticis hominibus, præsertim sacerdotibus præstantur, facilè ostendet sacrarum litterarum doctrinis, cursusque quod præmium ob eam causam à Deo ferent, qui illius ministros suscipiunt & honorant, quique illis obediunt.*

His Honor Deo acceptus est. Act. Eccl. Med. par. 54. p. 4. de sacr. Ordinis.

3. Notatu digna quædam occurrit Plutarchi propositio in libro, cui titulus est: *Cum Principibus debere Philosophum sermocinari*; ubi de Sacerdotibus gentilibus agens, ita ad nostrum discurrit intentum: *Reverentiam & honorem civitates tribuunt sacerdotibus, quod bona à Diis immortalibus non sibi tantum, amicisque & necessariis suis, sed omnibus in commune poscant civitatibus; licet non efficiant Deos Sacerdotes, bonorum Largitores, sed tales natura tient.* Dii utique quos adorabant gentiles, Dæmones erant, quoniam *omnes Dii gentium Dæmonia*; & eorum cultui dedicati, numquam populo prodesse poterant, aut influxum benignum præstare, nisi beneficio providentiæ infallibilis cœli; quid igitur de nostris asseruisset sacerdotibus, qui manu sua claves portant regni cœlorum ærarii & thesauri Paradisi, ad locupletandam terram? Juxta Scripturæ textum, *Tulit Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini*; Quem hanc putatis fuisse virgam? Utique non Moysis, hæc enim non asservabatur in Arca & tabernaculo, quemadmodum Aaronis; ad educendas neque limpidas è petra aquas, Aaronis, & non suam Moyses adhibuit virgam; neque absque mysterio; Sacerdotum enim munus est induratæ emollire corda, & aquam elicere compunctionis, nec non torrentes divinarum gratiarum in sitibundas animas derivare: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Sacerdotes in Jordane existentes, arcamque humeris portantes, universo populo viam pandebant ad terram promissionis, quod Origenes ita moraliter explanat: *Ipsi sunt qui docent populum exire de Ægypto, de erroribus scilicet mundi, & transire per eremum vastam, id est tentationum genera diversa transcurrere, neque noceri à serpentibus, qui sunt morsus dæmonum.*

Cur magnificentur gentiles honorem sacerdotum. Plutarch.

Psal. 95. 5.

Num. 20. v. 9.

Joan. 4. v. 13. 14.

Orig. h. 4. in Jos.

3. Quando sacerdotes divino cultui dedicantur, manus eorum chrismate sacro inunguntur, ut per hoc intelligant se gratiarum, & donorum Spiritus sancti, qui *spiritualis unctio* nominatur, dispensatores creari. In parabola à S. Luca descripta, olei debitorem interrogatum fuisse legimus: *Quantum debes domino meo?* & respondisse: *Centum cados olei*; fuit autem hic primus, quem ad rationes reddendas vocatus fuit: *Convocatis singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo*; ac proinde Ecclesiasticos præsignabat, qui in rationibus reddendis primi erant: *A sanctuario meo incipite.* Sed quodnam in eo latet mysterium, quòd illos non auri, vel argenti, sed olei, ejusque in tanta quantitate debitores appellet? *Quare non argenti,*

Sacerdotes sunt donorum Spiritus S. dispensatores.

Luc. 16. 5. 6.

Ibid. v. 5.

Ezech. 9. 6.

Chryſ. ſer. 126. *genti, vel auri pondus?* quærit Chryſologus, & reſpondet: *Ut & de debito cæleſte luceat Sacramentum.* Enimverò Sacerdotum manus oleo unguntur, quia per illos cœli diſpenſandæ ſunt gratiæ & benedictiones, ſeque compaſſivos, miſericordes & beneficos exhibere debent; Et ideo rigoroſior computus, quem exhibituri ſunt, in hoc conſiſtet; an ſcilicet in oleo pietatis, gratiarum, & miſericordiarum divinarum diſpenſando, parci & avari fuerint, quia ſunt divinæ beneficentiæ inſtrumenta.

Varia motiva, cur Eccleſiaſtici ſunt honorandi. 4. Scriptor quidam modernus multa paucis verbis comprehendit motiva, ob quæ Eccleſiaſtici à ſæcularibus ſunt honorandi: *Ipſi enim ſunt eorum patres,* inquit, *dum gignunt per Baptiſmum; nutritii, dum alunt Sacramentis; Medici, dum curant eorum vulnera; Magiſtri, dum inſtruunt; Defenſores, dum tuentur precibus & ſacrificiis: ſunt Nobiles aulici Dei, ſignati charactere ordinis.* Albinus Alcuinus in quadam epiſtola, in erudiendis Sacerdotibus, quales in ſæcularium beneficium eſſe debeant, latè diffunditur; *Alb. Alcuin epiſt. 47.* in cætera verò dicit: *Eſto omnibus vita lucerna, prævius viarum Dei, exemplum honeſtatis; Eſto conſolatio, medicina vulneratis, afflictis conſolatio.* In Pontificali Romano, quando manus ſacerdotis conſecrantur, Epiſcopus hæc verba profert: *Pont. Rom.* *Conſecrare & ſanctificare digneris Domine manus iſtas, per iſtam unctionem, & noſtram benedictionem, ut quæcumque benedixerint, benedicantur;* Benedictio autem omnis boni, omniumque bonorum, & gratiarum cœleſtium augurium importat, atque ideo manus Sacerdotum conſecratæ & unctæ beneficæ eſſe debent. S. Proſper de probis Sacerdotibus, qui ſoli venerationem & honorem merentur, diſſerens ait: *S. Proſp. l. 3. de vit. cont. c. 25.* *Honore digni ſunt, ſi conſolentur afflictos, paſcant egenos, veſtiant nudos, redimant captivos, ſuſcipiant peregrinos, ſi errantibus ſalutis viam oſtendant, deſperatis ſpem veniæ conſequendæ promittant, currentes impellant, remorantes accendant.*

Sacerdotum obligationes circa ſubditos. 5. Celebris eſt illa Jacobi Patriarchæ viſio, in qua ſcalam illam vidit, quam Angeli aſcendebant pariter & deſcendebant; Qua completa, fudit oleum ſuper lapidem: *Gen. 28. v. 18.* *Fundens oleum deſuper:* quam eamdem hiſtoriam Gregorius M. ad propoſitum noſtrum his verbis adducit: *S. Greg. l. 1. ep. 24. ind. 9.* *Jacob, Domino ſcalæ deſuper innitente, & uncto deorſum lapide aſcendentes & deſcendentes Angelos vidit, quia ſcilicet prædicatores recti, non ſolum ſurſum ſanctum caput Eccleſiæ, videlicet Dominum contemplando appetunt, ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt: hinc Moyſes crebro tabernaculum intrat, & exit, & qui intus in contemplatione rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur.* Alcuinus in alia quadam Epiſtola *Alc. ep. 28.* Sacerdotes his verbis alloquitur: *Puſillanimes conſolamini, humiles roborate, errantes in viam veritatis reducite, ignorantes inſtruite, ſcientes exhortamini, & bonis exemplis vitæ veſtræ omnes confirmate, contumaces & veritati reſiſtentes virgâ caſtigate paſtorali, cæteros, baculo conſolationis ſuſtentate.*

6. Sanctus Apoſtolus monitum quoddam ſalutare tradit, ad Sacerdotes magis honorandos ſcitu utiliſſimum: *Hebr. 13. v. 17.* *Obedite Præpoſitis veſtris & ſubjacete eis,* inquit; *Monitum S. Pauli de honorandis Sacerdotibus.* Quodnam verò hujus ſubjectionis & obedientiæ motivum eſſe exiſtimas? Subdit idem Apoſtolus ibid. *Ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes.* Honorandi itaque ſunt Sacerdotes, quia illis ſalutis noſtræ non corporalis, ſed ſpiritualis & æternæ ſolicitudo incumbit; adeout honores & obſequia, quorum illis debitores ſumus, à nobis titulo oneroſo recipiant. Majori utique cum gaudio & voluptate onus miniſterii ſui in beneficium noſtrum portabunt, ſi nos illis obedientes & ſubjectos eſſe experiantur, videntes, ſudores & labores, quos noſtri cauſa ſubeunt, non eſſe inutiles. Sic enim S. Joannes ait: *Majorem horum non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare;* *3. Joan. 4.* Sicquoque agricola gaudet, quando terram, quam aratro, & ligone ſuo excoluit, abundantem fructum reddere conſpicit. Audiamus S. Carolum Borromæum, hac de re loquentem; quando enim Parochis præſcribit, ut ſubjectæ ſibi plebi debitum Eccleſiaſticis à ſæcularibus deferendum reſpectum inſinuare ſatagant, ita ſcribit: *Act. Eccl. Med. ibi.* *Fidelibus oſtendet, quanta ſit cleri dignitas, & quo honore digni Eccleſiæ miniſtri; proinde graviter pater neque eos arguet, qui Clericos ſacerdoteſque negligunt vel aſpernantur. Proponet illis moleſtiam, curas, vigilias, quas populi cauſa illi ſuſtinent, uſque adeo, ut iſti intelligant honorem, quem ipſi clericali ſacerdotalive dignitati præſtant, non tanti eſſe, qui dignitati officii & laborum ſacerdotalium, clericaliumque magnitudinem adæquet.* Quot & quam inſignia ſunt, quæ ſæculares ab Eccleſiaſticis quotidie accipiunt beneficia? confeſſiones nimirum ſacramentales, verbum Dei prædicatum, conferentiæ ſpirituales, conſilia, admonitiones, orationes, ſacrificia, ac denique Sacramentorum adminiſtratio. In præambulo Concilii Calcedonenſis, Flavianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus ad Leonem Papam ita ſcribit: *Nihil honorabilius Sacerdotibus; omnis noſtra ſpes atque ſalus, & repromiſſio promiſſorum bonorum, in iis eſt.*

7. S. Carolus Borromæus eodem in loco demonſtrat, obſequium & reſpectum miniſterio ſacro debitum, ab ipſis quoque conciliis, eorumque Canonibus & ſummis Pontificibus, præceptum eſſe; ſic enim loquitur: *Hoc ipſum monent concilia & ſacri Canones.* *Sed cum multa ſummorum Pontificum epiſtola & Canones demonſtrant, ac declarant honorem, qui honoratis Clericis (quos Sacerdotes ac Diaconos intelligunt) tribui debet, tum verò unus præcipuus eſt à Concilio Matiſconenſ. Patribus 1. Cor. 15. conſcriptus in hanc ipſam ſententiam: ſtatuimus, ut ſi quis quempiam clericorum honoratorum in itinere obvium habuerit, uſque ad inferiorem gradum honoris venerentur, ſicut condecet Chriſtianum, illi colla ſubdat, per cujus officia, & obſequia fideliſſima Chriſtianitatis jura promeruit. Et ſiquidem ille ſæcularis equo vehitur, clericuſque ſimiliter, ſæcularis galerum de capite auferat, & Clerico ſinceræ ſalutationis munus adhibeat; ſi verò Clericus pedes graditur, & ſæcularis vehitur equo, illico ad terram defluat, & debitum honorem prædicto Clerico ſinceræ charitatis exhibeat. Qui vero hæc, quæ Spiritu ſancto dictante ſancita ſunt, tranſgredi voluerit, ab Eccleſia, quam in ſuis miniſtris dehonorat, quamdiu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur.*

8. In Annalibus Eccleſiaſticis præceptum quoddam refertur, quod Carolus Magnus Ludovico filio ſuo, à ſe jam coronato Imperatori, impoſuit; *Bar. an. 813.* præcepit enim ei, ut omne ſtudium ſuum in Dei timorem, Eccleſiarum defenſionem, ſacerdoteſque tanquam Patres ſuos à ſe honorandos & reſpiciendos collocaret. *Imperatores & Reges.* Theodoſius & Valentinianus Auguſti, in quadam lege Imperiali (data 15. Calen. Jan. Theodoſ. XII. Valent. III. Coſſ. ad eorum præfectum, circa Sacerdotes honorificentiſſima hæc verba reſcripſerunt: *Quibus,* ſcilicet Sacerdotibus, *omnis terra caput inclinat.* Philo Hebræus rationem reddens il- *Phil. Hb. l. 3. de vit. Moyſ.*
lios

lius ornamenti, quo Sacerdotes antiquitus ad caput ornandum orebantur, ita ait: *Cidaris pro diademate imponitur capiti, quia quamdiu Sacerdos honore suo fungitur, & ministerio, non solum privatis hominibus est eminentior, verum etiam cunctis Regibus*. De Alexandro Magno referunt historiæ, quod summum Sacerdotem Hebræum sibi obvium habens, illum non solum veneratus fuerit, sed velut Numen divinum, eumdem quasi adoraverit: *Majestate decorum tanti Alexander fecit, ut venerandus venienti occurreret, & velut sanctissimum Numen adoraret*. Basilius Imperator Leoni filio suo suasit, ut, si ab aliis honorari cuperet Ecclesiam, ejusque ministros venerabundus honoraret: *Honora Ecclesiam Dei*, inquit, *ut tu vicissim à Deo in honore habearis, & Sacerdotes ejus reverere tamquam spirituales Patres & deprecatores pro nobis apud Deum*. Eusebius quoque in historiis suis venerationem, qua Constantinus Magnus Ecclesiasticos, maximè in Concilio Niceno prosecutus fuit, his verbis refert: *Significabant hoc oculi submissi, rubor in vultu, decens ingredientis motus, morum humanitate, Imperialisque clementia mansuetudine permixta, posita, modica quadam sede, non sedit, priusquam à ministris annueretur.*

Alex. ab Alex. l. 2. genial. dier. c. 8.

Basil. Imp. t. 5. Bibl. vet. Pat. n. 3.

Eus. l. 3. de vita Constant.

9. Nicolaus IV. Papa ad Michaëlem III. Imperatorem scripsit, eumque monuit, ut Sacerdotes, qualescumque illi sint ob amorem Domini, cui serviunt, ubique veneraretur, convenit enim, inquit, ut bene attendas, non quales sint Sacerdotes Domini, sed quid ipsi Dei nomine loquantur, nec aliud quidpiam in sacerdotibus spectare debes, quàm quod ipsi in beneficium Ecclesiarum & salutis tuæ laborent. Certum est enim, quòd illos nequaquam inferiores esse dices super cathedra Moysis sedentibus Scribis, & Pharisæis, de quibus Christus ait: *Quæcumque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere*; Hoc igitur considerans ô Imperator, dicito, si Christus eos, qui super Cathedra Moysis sedent, audiendos esse affirmavit, quantò magis eis, qui in cathedra Petri sedent, benignæ, & morigeræ præbendæ sunt aures? D. Chrysostomus, sæcularibus sui temporis, irreverentiam & exiguam Sacerdotum nostrorum existimationem improperare volens, Sacerdotum Ægyptiorum adducit Privilegium, qui à tributis Pharaonis, etiam universalis penuriæ tempore, exempti erant: *Hoc mandatum*, inquit, *posuit eis Joseph, ut quintam partem darent Pharaoni, excepta solum Sacerdotum terra; audiant qui nunc vivunt, quantam olim Sacerdotum Idolorum curam habuerint, & discant, ut vel saltem parem habeant, honorem his, quibus divinum Dei ministerium creditum, & Sacerdotio insignes sunt*. Sanctus Vincentius Ferrerius in quodam sermone, reverentiam antiquitus clero deferri solitam, his verbis describit: *Antiquitus*, inquit, *quando unus clericus transibat per viam, vel per vicum, omnes assurgebant, dicendo: Deus me habeat in vestris orationibus, modo autem sunt tot vitia & vanitates Sacerdotum & Clericorum, quòd pejus loquuntur de ipsis, quàm de Judæis ex illorum mala vita*. In parabola miseri illius qui ab Jerusalem in Jericho descendens, à latronibus despoliatus, & vulneribus sauciatus fuit; observandum venit, quòd, tametsi Levita & Sacerdos seorsim eandem cum misero illo homine viam ingressi fuissent, & verisimile sit, quòd plus eis, quàm infelici huic homini auferre potuerint, nihilominus à rapacibus illorum latronum manibus

Bar. an. 865. Summi Pontifices.

Matth. 23. v. 3.

D. Chrys. h. 64. in Gen.

S. Vinc. Ferrer. ser. de S. Marco

Olim magna reverentia exhibita sacerdotibus.

Luc 10. 30. Etiam à latronibus.

illæsi & immunes evaserint, unde colligitur, quod etiam impii homicidæ debitum ministris sacris detulerint respectum & reverentiam.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes honorandi sunt, etiam indigni, quia ita Deus præcepit, cum sint ejus ministri, illiusque in anima deferant characterem; ac proinde si contemnuntur, Deus ipse se in iis spretum esse censet, illisque dilatas ignominias graviter castigat.

THEMA.

Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes, Eccli. cap. 7. vers. 33.

1. HOc Ecclesiastici monitum quoad honorem Sacerdotibus exhibendum, mysterio non caret, siquidem priusquam hos venerari jubeat, prius Deum honorandum esse præcipit; Primo enim dicit: *Honora Deum ex tota anima tua*; & postea subjungit, *& honorifica Sacerdotes*, quia honor, qui ministris divino ejus ministerio consecratis debetur, relationem dicit ad obsequium, & devotionem quam Deo debemus; Sacerdotes enim venerandi sunt, quia sunt servi Dei, quia ejus characterem & livream portant, quia Deus id ipsum præcepit, denique quia locum Dei in terra obtinent; Unde Lyranus ait: *Honorifica Sacerdotes, ejus locum tenentes*. Et Dionysius Carthusianus inquit; *Honorifica tamquam Dei Vicarios & ministros*.

Sacerdotes honorandi propter characterem Dei, quem in anima deferunt.

Dyon. Cart.

2. Ephraim de Sacerdotio scribens, suadet, nequispiam debitum Sacerdotibus obsequium & reverentiam exhiberi detrectet, eò quòd, an tali honore digni sint, ignoret, quia ad hoc respiciendum non est, sed ad Deum, qui Sacerdotes honorandos esse præcipit; Dixit enim: *Quod si de illo, qui Sacerdos est, ignoras an dignus, aut indignus sit, tanta sublimitate, tu ob præceptum ipsius Christi, eum non despexeris*. Honor quem Sacerdotibus exhibemus, inquit Divus Chrysostomus, à Deo eodem prorsus habetur in pretio, quam si sibimetipsi exhibitus fuisset: *An nescitis*, inquit, *quòd honor ad Deum ipsum transit? ne igitur respicias eum, cui honor confertur, non enim propter illum debes, quod tuum est, facere, sed propter illum cujus Sacerdos est, ut & ab illo retributiones ubertim accipias*. Basilius Imperator Leonem filium suum exhortans ad honorem, & obedientiam Ecclesiæ, ejusque ministris exhibendam, ita loquitur: *Honor enim qui Sacerdotibus habetur, ad Deum refertur; & sicut propter te ministros tuos in honore habere justum est, ita & te propter Deum, Sacerdotes ejus magni facere & in pretio habere sanctum*.

S. Ephr. de Sacerd.

Illorum honor refertur in Deum.

D. Chrys. h. 66. in Gen.

Basil. Imp. exh. ad Leon. t. 5. bibl. pat. n. 3.

3. Considerabilia sunt verba illa apud Oseam, quibus Deus de populo suo, ob ejus rebellionem lamentatur, dicens: *Populus sicut hi, qui contradicunt Sacerdoti*; quæ verba S. Hieronymus exponens, dicit: *Tanta estis impudentia, ut contradicatis mihi, quasi si Sacerdoti plebecula contradicat, quæ non habet Sacerdotis dignitatem*; ex quo loquendi modo clarè deducitur, gradum sacerdotalem apud Deum eo esse in pretio & æstimatione, ut ipsemet Deus se Sacerdoti comparet, dum reverentiam & respectum sibiipsi debitum declarare parat. Incar-

Ose 4. v. 4. S. Hier. ib.

Deus æstimat honorem sacerdotibus exhibitum tanquam suum.

nata

nata sapientia ad convertendos ad fidem populos, Ecclesiamque fundandam, florem Ecclesiasticorum ex pauperibus, idiotis, vilibusque piscatoribus, seligere voluit, ne tamen quis ob id debitum illis respectum & honorem denegaret; apud S. Lucam protestatur, dicens: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Unde D. Chrysostomus de Sacerdote disserens, ait: *Si despicis, non illum despicis, sed Deum qui illum ordinavit.* Etenim honores, qui Ambasciatoribus exhibentur, in Principem redundant qui miserunt illos; sicut pariter injuriæ, quas illi recipiunt, personam mittentis directe offendunt; Apostolus autem nomine omnium Sacerdorum dicit: *Pro Christo legatione fungimur,* quasi diceret; Nos sumus Ambasciatores & Legati à latere Christi, ideoq; tamquam ejus ministri meritò sumus honorandi, unde idem D. Chrysostomus in alia quadam homilia inquit; *Nam si videntes viri alicujus sæculari dignitate insignis familiarem, operam damus, ut quantum possibile est, illi præstemus obsequium cogitantes, quod quæ illi fiunt, ejus Domino accedant, & quod ille familiaris, ubi id significarit Patrono suo, majorem nobis apud eum favorem conciliet, multò magis hoc erit apud universi Dominum.*

Luc. 10. v. 16.
D. Chrysost. h. 2. in 2. ad Tim.
Cum sint ipsius Legati.
2. Cor. 5. v. 20.
D. Chrysost. h. 66. in Gen.

4. Sanctus Carolus universam Diœcesim suam hujus veritatis voluit esse consciam, quòd videlicet ministros sacros aspicientes, oculum dirigere debeant ad ministerium, quod exercent, & ad characterem quem deferunt: & per hanc relationem illos venerari oporteat; non considerando, quod vilibus sint natalibus oriundi, vel aliis defectibus obnoxii; dicit enim Salvator noster: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit;* &: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Unde idem sanctus Archiepiscopus Parocho, qui populum quoad hoc punctum docere debeat, his verbis præscribit: *Docebit præterea, dignitatem sacerdotalem clericalemque, non à persona eorum, qui illam obtinent sive humili genere nati sint, sed ab officii munere; administrationeque pendere, nec propterea illos æstimandos esse, quatenus homines sunt, sed tamquam dispensatores mysteriorum Dei, quorum omnis administratio illis commissa, ad populi salutem, & perpetuam utilitatem spectat.* D. Chrysostomus verba illa: (*Pro Christo legatione fungimur,*) exponens ita scribit: *Quamdiu in hac sede sedimus, quamdiu habemus præsidentiam, habemus & authoritatem & virtutem;* additque circumstantiam valde considerabilem, inquiens: *Etiamsi simus indigni, legationem quicumque ii fuerint propter dignitatem legationis multum honorem assequuntur.*

Hoc plebi serio inculcandum est.
Luc. 10. 16.
Matth. 10. v. 41.
Act. Eccl. Med. c. 147.
D. Chrys. h. 3. in 2. Cor. 5.

5. Nescio an aliquando vos reflexeritis ad illam Sapientis sententiam dicentis: *Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.* Circa quem textum nonnulli dicunt, Mercurium primum fuisse inventorem ludi & computus numerorum; quando luditur, solent lusores signis quibusdam uti; scilicet vel charta, vel faba, vel alia vili materia, quorum quodlibet suum exprimit pretium, in semetipsis ob propriam suam vilitatem nihil valent, & tamen indicant pretium & valorem. Lyranus inquit, quod per acervum Mercurii computus intelligatur, Mercurius enim apud Gentiles velut Deus ratiocinii in veneratione erat; antiquitus igitur, inquit, lapillis utebantur loco pecuniarum & monetarum; sæpe autem contingit; quòd denarius qui pro solido ponitur, inde tollatur ad alium situm, in quo ascendit ad valorem unius scuti, vel etiam decem, vel centum: *Sic insipiens qui debet esse infimo loco, ponitur aliquando in statu valde honorabili, & est in magna hominum reputatione, quamvis in se non plus valeat, quàm ante;* sic etiam dum ante crucifixum ex lapide formatum genu flectimus, illumque adoremus, honor ille non saxo aut lapidi tribuitur, sed quia imaginem refert Salvatoris, ita pariter persona sacra Deo consecrata, non obstante natalium suorum obscuritate aut imperitia, vel malis motibus, ab omnibus honorari debet, quia in anima sua impressum gerit characterem sacerdotalem, quia Christi minister est.

Prov. 26. v. 8.
Etiam ap parentes indigni honorandi, cum sint Deo consecrati.
Lyran.

6. S. Thomas quoque ad præsens propositum nostrum, aptissimam habet doctrinam, dum ita scribit: *Sciendum, quod aliquis potest honorari, non solum propter virtutem alterius, sicut Principes & Prælati honorantur, etiamsi sint mali in quantum gerunt personam Dei, & communitatis, cui præficiuntur,* adducitque illum Proverbiorum textum, *sicut qui mittit lapidem &c. Quia Gentiles rationem attribuebant Mercurio, acervus Mercurii dicitur cumulus ratiocinii, in quo mercator quandoque mittit unum lapillum loco centum marcarum, ita etiam honoratur insipiens, qui ponitur loco Dei.* S. Ephrem ad hoc valde idoneam in medium adducit similitudinem, dum ait: *Etenim sicut fulgidissimum aurum, licet luto contaminatum, non percipit detrimentum; neque speciosissima margarita ex contactu quarumdam immundarum specierum: ad eumdem modum nec sacerdotium ab ullo sordidum redditur, quantumvis etiam indignus sit is, qui illud suscepit.* Quando coram sacerdote nos inclinamus, vel honorem & reverentiam exhibemus; id gradui & dignitati sacerdotali præstamus, & non personæ. Crux adoratur, non quia argentea est vel aurea, sed quia illam, in quam Filius Dei confixus fuit, repræsentat.

S. Th. 2. 2. q. 63. a. 3.
Potest aliquis honorari propter virtutem alterius.
S. Ephr. s. 1. de sac.

7. Herodotus de Amasia Ægypti Rege humiliter nato refert, quod se à subditis suis parum honorari videns, majorem sibi ab illis honorem conciliandi hunc modum invenerit, jussit enim Catinum aureum coram se afferri, in quo ipse & convivæ, priusquam mensæ accumberent pedes suos lavabant, deinde ex eodem catino fundi jussit Idolum, quod unum è præcipuis eorum Diis referebat, illudque altari superimpositum ab omnibus & singulis certatim adorari jussit; tum verò populo dixit; Scitisne; ex qua materia Idolum hoc fabricatum fuerit? utique ex Catino in quo prius pedes lavabantur: nec tamen ob hoc debitum idolo cultum exhibere desinebant, eo quod Dei illius referret imaginem: quibus proinde dixit, ita quoque mihi, tametsi ex humilibus parentibus nato, debitus honor & reverentia denegranda non est, quia Rex vester sum.

Herod. l. 3.
Amasis Rex ex Lebete, in quo laverat pedes, curavit fieri idolum.

8. S Franciscus in testamento à se condito, hac suos obligatione obstrinxit: *Ecclesiasticos venerari, & revereri volo ob eorum officium, & administrationem sanctissimi corporis & sanguinis Christi, quod sacrificant, & recipiunt, & aliis ministrant; nolo in ipsis considerare peccatum, quia Filium Dei cerno in ipsis, & Domini mei sunt. Hac propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc sæculo de ipso altissimo Filio Dei, nisi sanctissimum corpus & sanguinem suum, quod ipsi suscipiunt, & ipsi soli aliis administrant.* Sciendum verò est, quòd in eo sæculo, in quo natus est S. Franciscus, Clerus dissolutissime vixerit; unde in Annalibus Ecclesiasticis legimus, tunc *Ecclesiam deterius inclinantem, & collabentem fuisse de pravata morum disciplina.* Unde Scriptor quidam de illis temporibus ita scribit: *Increbuerat tanta Clericorum licentia, ut nulla religionis facies in Ecclesia*

Opus sancti Franc. t. 1. c. 7.
Præclara admonitio S. Francisci de honorandis sacerdotibus.
Bar. an. 1181. n. 6.
Jac. Bergom. l. 3. ad an. 1217.

Dei

Dei cognoſceretur; & tamen vir ille Seraphicus non obſtante hac miniſtrorum ſacrorum diſſolutione, ne quidquam de reſpectu & veneratione illis debita diminutum eſſe voluit: *Omni reverentia & honore*, inquit idem S. Franciſcus, *proſequendi ſunt Dei ſacerdotes, qui omnibus ſunt ſuperiores & digniores, Chriſtianorum ſunt Patres ſpirituales, & hujus mundi ſpiritus & vita.*

Opuſc. 5. ora, c. 22.

Honor etiam vilibus ſacerdotibus exhibendus.

S. Greg. Nyſſ. in Bapt. Chr. Probatur ſimilitudine lapidum altaris.

9. Et quidem ne ab Altari longius recedamus, aptiſſima occurrit ſimilitudo, quam S. Gregor. Nyſſenus his verbis adducit: *Altare hoc ſanctum*, inquit: *cui aſſiſtimus lapis eſt natura communis, nihil differens ab aliis cruſtis lapideis, ex quibus parietes noſtri exſtruuntur & pavimenta exornantur, ſed quoniam Dei cultui conſecratum atque dedicatum eſt, & benedictionem accepit, menſa ſancta altare immaculatum eſt, quod non amplius ab omnibus, ſed à ſolis ſacerdotibus, iiſque venerantibus contrectatur.* Idem quoque S. Pater ſimilitudinem adfert panis qui priuſquam conſecretur, uſualis eſt, & ab omnibus tangitur, & manducatur, non item poſtquam ſupervenit conſecratio: *Panis item eſt initio communis*, inquit, *ſed ubi eum myſterium ſacrificaverit, corpus Chriſti fit, & dicitur: ſi myſticum oleum, ſi vinum, cum ſint res exigui pretii ante benedictionem, poſt ſacrificationem, quæ à ſpiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur: eadem item verbi vis, etiam ſacerdotem auguſtum; & venerandum facit.* Videtis nonnumquam virum contemptibilem, humilibus parentibus oriundum, ideoque nec conſideratum, nec in honore habitum; qui tamen quando ad ſacerdotium aſcendit, & clavium poteſtatem accepit, ratione characteris ſacerdotalis, quo eſt inſignitus, ſubitò venerabilis efficitur: cum heri unus de multitudine ac plebe eſſet, repente redditur Præceptor, Præſes, Doctor pietatis, myſteriorum latentium Præſul. Quiſnam obſecro vilipendio dignior erat Caipha, qui ad inferendam Chriſto necem conciliabulum convocavit, & tamen de illo Evangelium dicit: (*Cum eſſet Pontifex anni illius prophetavit*) *quanta dignitas ſit ordinis ſacerdotalis*, loquit S. Auguſtinus, *hinc advertamus; dictum eſt de nequiſſimo Caipha interfectore Salvatoris, inter cætera; hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Princeps ſacerdotum illius anni prophetavit; per quod oſtenditur Spiritum ſanctum gratiarum, non perſonam ſequi digni aut indigni, ſed ordinem traditionis.*

Item panis & vini conſecrati.

Jo. 11. v. 51. S. Aug. in l. quæſt. vet. teſt. c. 14.

10. Ignatius in Epiſtola quadam ad Smyrnenſes, Deum in miniſtris ſuis, directè offendi & injuriis affici aſſerit, dicens: *Sacerdotii dignitatem qui furiosè contemnit, non hominem lædit ignominia, ſed Deum.* Et ideo D. Chryſ. ait: *Ne ſimus deteriores infidelibus, qui propter errorem Idolorum ſuorum adhuc tantum cultum exhibent eorum ſacerdotibus, ſed quantum diſtat error & veritas: tantùm diſtant illorum, & Dei ſacerdotes.* S. Gregor. ad Mauritium Imp. Eccleſiam Dei ejuſque miniſtros perſequentem, ita ſcribit: *Ante tempora Conſtantini in republica Principes fuerunt, qui Deum verum neſcientes, Deos ligneos & lapideos colebant, & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant, quid ergo mirum ſi Chriſtianus Imperator veri Dei ſacerdotes dignatur honore, dum pagani honorem ſacerdotibus impendere noverunt, qui Diis ligneis & lapideis ſerviebant?* Hic autem Imperator in juſtam irreverentiæ & injuriæ S. Greg. irrogatæ pœnam à Phoca ſucceſſore ſuo una cum filiis ſuis trucidatus fuit.

Injuria ſacerdotum redundat in Deum.

S. Ign. M. Ep. ad Smyrn. D. Chryſ. h. 65. in Gen. S. Greg. l. 4. epiſt. 75. ep.

11. D. Cyprianus comminationem illam Chriſti ponderat, dicentis: *Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis*; & ſubdit: *Quomodo poſſunt iram Dei ultoris evadere, qui talia ingerunt non ſolum fratribus, ſed & ſacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, ut in ipſis contemptis, Deus ipſe contemptus cenſeatur juxta hunc locum. (Non te abjecerunt, ſed me.)* Etenim ſacerdos ipſummet Deum repræſentat, maximè in miniſterio ſuo primario, quod eſt ſacrificium incruentum, qui in Chriſti nomine ſacrificat, unde D. Chryſ. de ſacerdote conſecrante dicit: *Non humanæ virtutis opera hæc, ſed quia tunc illa fecit in illa cœna, idem & nunc quoque facit, nos miniſtrorum tantum tenemus locum, qui verò ſanctificat ea, & immutat, ipſe eſt.* Salvianus gravitatis ſacrilegii, quod per offenſas & injurias ſacerdotibus illatas, committitur, hanc reddit rationem, dicens: *Sacrilegii genus eſt, Dei odiſſe cultores; ſicut enim ſi ſervos noſtros quiſpiam cædat, nos in ſervorum noſtrorum injuria cædit, & ſi à quoquam filius verberetur alienus, in ſupplicio filii, pietas paterna torquetur. Ita & cum ſervus Dei à quocumque læditur, Majeſtas divina violatur.* D. Chryſ. pariter in homilia quadam ita ſcribit: *ſicut honor, qui propter ipſum impenditur, multum parit fiduciæ (propria enim ſibi facit Deus, quæ in ſervos ſuos collocantur) ita & illorum contemptus multam è ſupernis pœnam nobis deferet. Igitur ſicut ſuum eſſe honorem, ita & contemptum ducit.*

Matth. 5. v. 22. S. Cyp. ep. 18.

Sicut etiam contemptus illorum. *1. Reg. 8. 7.*

D. Chryſ. h. 43. in Matth.

Salv. l. 8. de Dei prov.

D. Chryſ. h. 66 in Gen.

12. S. Bernardinus ſupplicium Ozæ arcam tangentis memorat, ex eoque pœnam demonſtrat, quæ in illos redundabat, qui ſe erga Eccleſiaſticos irreverentes exhibent; dicit enim: *Per arcam Prælati intelliguntur, per Ozam ſubditi, per inclinationem arcæ caſus intelliguntur Prælatorum; per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accuſantes vitam Doctorum, qui à Domino percuſſi intereunt, ſcilicet cum id faciunt detrahendo, charitatis & reverentiæ ordine non ſervato.* Rex Ochozias Eliam Prophetam manibus ſuis tradi volebat, eoque fine multos miſit milites, idque non ſemel, ſed ſæpius, ut ipſum caperent, & vinctum ad ſe adducerent; qui tamen omnes, quod bene obſervandum eſt, ſeveriſſimè à Deo puniti fuerunt; miſſo enim cœlitus in eos igne, cuncti conflagrarunt; notandum verò, quod illum hoc nomine *Homo Dei* appellarunt, & ideo juſte à Deo occiſi fuerunt, quia non obſtante, quòd *Homo Dei*, id eſt Propheta & miniſter Altiſſimi eſſet, ſuas in illum manus injicere non dubitabant; D. Chryſ. in ea eſt opinione, quòd illum per ironiam, Hominem Dei vocaverint: at verò hoc ipſum manum Dei contra eos tanto magis aggravavit. Idem quoque S. Doctor id, quod Eliſæo à ſubſannantibus eum pueris accidit, his verbis memorat, & exponit: *Quod enim pueri propter Eliſæum ab urſis paſſi ſunt ſupplicium, idem propter ejus Magiſtrum centum viri cum ſuis ducibus igne de ſuperiori loco diffluente pertulerunt: nam quod & illi ad Eliam accedentes, & per ſuam diſſimulationem verum juſtum appellantes, ad ſe juſſerunt deſcendere, ejus loco deſcendens ignis omnes abſumpſit, non ſecus atque illos ante feræ devorarunt.*

Qui ſacerdotes indigne tractant pœnam non evadent.

4. Reg. 1. 9.

D. Chryſ. S. 3. cont. Jud.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Nequaquam lacerandi ſunt ſacerdotes, quantumvis mali; nec illis quidquam reverentiæ adimendum eſt in publico; quod exemplis quibuſdam, Chriſti præcipuè, probatur.

THE-

THEMA.

Nolite tangere Christos meos. Psalm. 104. ℣. 15.

Sacerdotibus etiam malis in publico non est detrahendum.

Joan. 1. 18

Hug. Card. ibid.

1. MUltis ante Salvatoris Nativitatem sæculis, Psalmista, per æternæ veritatis instinctum, ait: *Nolite tangere Christos meos*; si Pater æternus plures habuisset filios, facilis equidem hujus textus foret intelligentia, præsertim si plures etiam in mundum misisset, verumtamen: *Unigenitus filius, qui est in sinu Patris*; quis igitur Prophetici hujus Oraculi sensus est? Hugo Cardinalis dubium solvit, dum Christum idem astruit esse, quod *unctum. Præcipuè uncti Domini dicuntur sacerdotes & clerici, & religiosi, quos prohibet Dominus tangi*; Quos verò offendi posse considerat, præsertim autem modis ad nostrum propositum deservientibus duobus; *tanguntur, illis detrahendo, & maledicendo, & debitum honorem non exhibendo*? Dionysius Carth. de Sacerdotibus pariter intelligendum astruit illum Zachariæ textum, ubi Deus protestatur oculorum suorum pupillam offendi, quoties male tractantur Sacerdotes: *Ipsi sunt, quibus dixit Dominus; qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Unde uxorem Aaronis contra Moysen murmurantem indilatè lepra infecit; circa quem textum ita discurrit Oleaster: *Cur non timuistis loqui contra servum meum Moysen timendum valde est, servis Dei detrahere, quorum detractionibus sic occurrere solet Deus, Tacet Moyses & Dominus causam ejus agit.*

Dio. C. ib. — *Zach. 2. 8.* — *Num 12. v. 8.* — *Oleast. ibi.*

S. Bern. Sen. t. 1. ser. 20. a. 3. — *Sæculares sacerdotum vitam non discutiant.*

2. S. Bernard. de sæcularium Ecclesiasticis detrahentium pruritu tractans, sequentem in hæc verba citat S. Gregorii canonem: *Multi sæcularium hominum, cum plus sacerdotum vitam quàm suam discutiunt, in magnum contemptionis divinorum sacramentorum crimen incurrunt; Magna enim trabe vulneratos oculos habentes, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis, quam dum incautè festinant evellere, in foveam errorum delabuntur.* Mirum certè non est, Ecclesiasticum communi mortalium massa coagulatos, quandoque deficere, sed circumspectionem notemus oportet, qua Deus antiquitus, in illorum transgressionis expiationem offerri voluit sacrificium: *Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino*; multi equidem in hac victima offerenda, omnesque mysteriosi practicabantur ritus: sed nostro utilissima proposito favet sollicitudo, quam Sapientia increata adhibuit in hujusmodi, ordinans, ut viscera, intestina, & excrementa illius victimæ in mundum & solitarium locum transportarentur: *Pellem verò & omnes carnes, cum capite & pedibus, & intestinis, & fimo, & reliquo corpore, efferet extra castra, in locum mundum.* Interpres quidam sequens inde elicit mysterium, dum ait: *Non licere peccata sacerdotum in publicum jactare, neque in locum immundum, id est, in detractorum conventicula, & in profanas & maledicas linguas; sed curandum esse, ut taceantur, & omnes eorum reliquiæ charitatis igne consumantur ac perpetuo silentio contegantur, quousque nihil remaneat, quod trahi possit in exemplum.*

Lev. 4. 3. — *Multo minus propalent.* — *Ribera l. 4. de templo. c. 7.*

Bar. an. 502. n. 132. — *Exemplum Symmachi Papæ falso accusati.*

3. Symmachus IV. ab adversariis suis injuriosè calumniatus, ut se innocentem esse ostenderet, Synodo se submisit; at verò res profectò notabilis est, quòd licet Acta trium Concilior. Synodalium reperiantur, nulla tamen in illis fiat mentio, cujusnam delicti falsè accusatus fuerit, ex quo nobis discendum est, inquit Card. Baron. quòd Episcopi in illa Synodo præsentes discretè disposuerint, ut falsæ contra Pontificem sparsæ calumniæ sub profundo manerent silentio sepultæ, procurando cum omni studio, ne per quamcumque occasionem à posteris in Actis publicis deprehendi posset scripta ulla summi Sacerdotis macula, vel labecula quantumvis minima, quod cum antiquo norma, à majoribus nostris nobis tradita, optimè convenit, utpote qui sacerdotum delicta, ut Orig. observat, semper tegere studuerunt. Et tamen hisce nostris miseris temporibus gratissimum videtur esse sæcularibus, vel occultissimos Ecclesiasticorum indagare defectus, & bonam eorum lacerare famam, credentes hoc modo eos malitiæ, & iniquitatis labe conspurcandos. Sed quod caput est, unius alteriusve aut imperfectionem, aut malitiam, omnibus adscribunt communem, totum incusantes ordinem sacerdotalem, aut religionem, illius immemores S. August. Documenti: *Quantumlibet vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo: Nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quam Arca Noe, ubi inter octo homines, unus reprobus inventus est: aut melior sit, quam domus Abrahæ, ubi dictum est: ejice ancillam & filium ejus: aut melior sit, quam domus Isaac, ubi de duabus geminis dictum est: Jacob dilexi, Esau odio habui: aut melior sit, quam Jacob. ubi lectum Patris filius incestavit: aut melior sit, quam domus David, cujus filius cum sorore concubuit, cujus alter filius contra Patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit: aut melior sit, quam cohabitatio ipsius D. J. C. in qua undecim boni perfidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior sit postremo, quam cælum, unde Angeli ceciderunt.*

Unius defectus alterii non sunt imputandi. — *S. August. ep. 137.*

4. Alia ejusdem Psalmistæ notatu digna se offerunt verba dicentis: *Posuerunt in cælum os suum, & ideo lingua eorum transivit in terra.* Historiæ antiquæ severissimas tradunt justitiæ divinæ pœnas, exercitas contra linguas, servis Dei detrahentes; quarum stultitiæ quantum Ecclesiasticorum casibus & erroribus gaudeat, hac ingeniosa evidenter demonstratur similitudine. Si quando inter horrendam maris tempestatem navis, cui quis inest, periculum incurreret submersionis ob ventorum violentiam, & undarum fluxum atque refluxum; ipseque navis gubernator extremo luctaretur in discrimine, reliqui autem viatores tripudiarent festivè, nonne omnes amantes fatuosque appellares? *Hoc mare magnum*: de hoc sæculo astruit Psalmista: nosque Christiani per Dei gratiam; omnes navem conscendimus Ecclesiæ, ut ad littus paradisi adnavigemus: sed eheu! *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Quot equidem tentationum, periculorum, & discriminum procellæ nos in abyssum usque demergunt? qui nostri sunt naucleri, qui hanc dirigunt navem, nisi Ecclesiastici? qualiter ergo quisquam nostrum gaudere, aut exultare præsumet, si quando eos humana fragilitas periclitari fecerit?

Psalm. 72. v. 9. — *Magna stultitia gaudere de sacerdotum casibus.* — *Ps. 68. v. 3.*

5. *Nolite tangere: tanguntur, illis detrahendo*: Non modò autem ab omni eorum detractione abstinere, sed & transgressiones eorum, quantum in nobis est, occultare, & coram aliis excusare tenemur. Contra Moysen petulanter murmurabant Maria & Aaron, sicque communis erat utriusque culpa, & nihilominus eam solam infecit lepra; cujus hæc unica assignari potest ratio, ne scilicet hujusmodi publica lepræ pœna Aaronem summum sacerdotem, vilipendio exponeret coram populo: Unde etiam Dominus supplicium distulisse videtur, quando juxta populi vota, aureum fudit vitulum.

Num. 12. — *Qui omni modo sunt occultandi.*

6. Celebris à S. Luca de S. Zacharia summo sacerdote, sanctique præcursoris patre, narratur historia: dubitans namque de cœlesti per Gabrielem allato nuncio, nullamque ei fidem adhibens, linguæ beneficium amisit. *Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt, quod visionem vidisset in templo.* Notate verba: nolebat equidem providentia divina popu-

Luc. 1. 22. — *Causa, cur S. Zachar. obmutuerit.*

lu in-

lo innotescere, hoc in incredulitatis pœnam obtigisse, ne sanctitatis ejus conceptus apud populum diminueretur, ideoque ordinavit, ut sibi persuaderent, hunc visionis & apparitionis, sibi in templo factæ, effectum esse. Unde Lyran. ait: *Tamen nesciebant qualem: ex hoc enim, quod videbant faciem ejus mirabiliter mutatam ex collocutione cum Angelo, & ipsum non loqui, conjecturabant habuisse visionem.* S. Chrysol. pariter advertit, S. Zachariam propter gradum & munus, quo fungebatur, ne sinistram contra se suspicionem crearet, singulariter conatum fuisse, ne mutæ linguæ ratio, & causa in aliorum deveniret notitiam: *Ille ubi sensit lingua sua vincula, sui januam clausisse sermonis, imperavit nutu, ne quis causas taciturnitatis inquireret.* S. Joannes filius ejus acerrimè improbos reprehendebat, *progenies viperarum quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* Quos designabat Joannes? Audite sacrum textum: *Videns multos Pharisæorum & Saducæorum.* S. Lucas clarius inquit: *Dicebat ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipso, genimina viperarum.* Ast nullum umquam contra sacerdotes, quantumvis malignos, avaros, insidiosos, & invidos protulit verbum. Jerosolymitani sacerdotes ad eum oratores ablegarant. *Miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes & Levitas ad Joannem*: Tametsi illos passione & invidia contra Christum moveri sciret, illosque ejus præcipitium machinari non ignoraret, utpote qui illum ad Messiæ dignitatem usurpandam inducere volebant, non tamen propter hoc illos reprehendit, aut probris affecit, imò ne quidem illorum malignitatem & invidiam detegere voluit, sed illos honorando, magna cum humilitate & modestia respondit; quia probè sciebat, quanti interfit ut bona Ecclesiasticorum fama apud populum illibata conservetur. Unde Rupertus Abbas Duitiensis ait: *Tantum ad interrogata respondit paritate irreprehensibili.*

Lyran.
D. Chrys. serm. 86.
Matth. 3. v. 7.
Luc. 3. 7.
Joh. 1. 19.
Rup. Abb.

7. In Actibus Apostolorum legimus, quòd, postquam summus Sacerdos validissimum S. Paulo colaphum impingi fecisset, is inde commotus, his eum verbis allocutus fuerit: *Percutiet te Deus, paries dealbate;* At verò sciendum, quod cum a circumstantibus desuper reprehenderetur dicentibus: *Summum Dei sacerdotem maledicis?* responderit: *Nesciebam fratres, quia Princeps est sacerdotum,* Verum quidem est, quod sine causa, imò cum manifesta injustitia Apostolus colaphizatus fuerit, præterquam quòd, quem summum Sacerdotem dicebant, summus sacerdos minimè fuerit, eo quòd lex antiqua jam esset abolita; quin potius S. Petrus summus Pontifex erat, ille verò prætensus Pontifex sacrilegus & veri Dei inimicus erat; & tamen S. Paulus illum honorare voluit, ne nobis malum præberet exemplum indigne tractandi sacerdotem etiam indignum & solo nomine & apparentia talem, qua de re S. Cyprianus ita scribit: *Beatus Apostolus cum ei dictum esset, sic insilis in sacerdotem Dei, maledicendo? nihil contumeliosè locutus est adversus Sacerdotem, quando & potuerit se constanter exerere adversus eos, qui Dominum crucifixissent, & qui jam Deum & Christum & templum & Sacerdotium perdidissent. Sed quamvis in falsis & spoliatis sacerdotibus, umbram tamen ipsam inanem sacerdotalis nominis cogitans, dixerit, nesciebam fratres, quia Pontifex est: scriptum est enim; Principi populi tui non maledices.* Idem Paulus postquam prædicasset in Insula Papho, Elima mago se illi opponente, Deus zelum servi sui miraculo confirmavit; *& nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem usque ad tempus, & confestim cecidit in eum caligo & tenebra.* Ast quare simile pariter supplicium non oppressit Ananiam? In promptu est ratio, quia scilicet summus Sacerdos erat, ideoque ut talem, quamtumvis ignominiosissimum Apostolo colaphum impegisset, Deus publica nolebat laborare infamia. Nemo nescit, qualiter mancipium quoddam colapho inhonorarit faciem Christi coram Caipha, cui proinde percussori Dominus: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; Si autem bene, quid me cædis?* & nihilominus ipsemet consuluerat; *Noli resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Insuper ipse venerat *non legem solvere, sed adimplere,* & S. Luca teste: *Cœpit Jesus facere & docere;* imò juxta Isaiæ oraculum? *Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* Denidem denique prædictum fuerit; *dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis;* Tot aliis colaphis, tot calcibus, percussionibus, verberibus numquam ingemuerat, imò usque ad finem vitæ, ne ipsis quidem illacrymatus est flagellis, spinis, clavis; Cur igitur in hac dumtaxat occasione indignabundus suam ursit justificationem? cur hic omnem à se reatum abalienare voluit, siquidem in tota reliqua passione peccator haberi non abhorruit? Clara est responsio; nisi indignatus respondisset, causam approbasse, ob quam percutiebatur, putari potuisset, quasi scilicet exilem Caiphæ detulisset respectum: *Sic respondes Pontifici?* Hanc penitus à se abolere voluit suspicionem Sapientia incarnata, ne tale mundo dedisse videretur exemplum irreverentiæ in Prælatos, & Sacerdotes, quantumvis iniquos; Duo præcepta urgebant in præsenti, scilicet honorandi Sacerdotem, & Evangelium, alteram maxillam exhibendi se percutienti; potius igitur istud Christus quam hoc adimplendum duxit; Unde S. Cyprianus loquit: *Cum ei dictum esset; sic respondes Pontifici? Custodiens & docens, sacerdotalem honorem servari oportere contra Pontificem nihil dixit, sed innocentiam suam tantummodo purgans, respondit, dicens; Si malo locutus sum, exprobra de malo; Si autem bene, quid me cædis?*

Act. 23. 3.
S. Paulus à summo Pontifice læsus, tamen illum honoravit, nobis in exemplum.
S. Cypr. ep. 69.
Exod. 22. v. 28.
Act. 13. v. 11.
Joan. 18. v. 23.
Matth. 5. v. 39.
Ibid. v. 17.
Act. 1. 1.
Isa. 53. 7.
Thren. 3. v. 30.
Christus in domo Caiphæ alapa percussus, tamen illi detulit respectũ, eo quod esset summus Pontifex.
Joan. 18. v. 22.
S. Cypr. ib.

8. Nescio, si quandoque reflexionem feceritis ad diversas duorum Principum variis temporibus, Salvatori factas supplicas; primus Regulus Capharnaita pro filio, secundus qui Jairus erat, pro filia mortua instituit resuscitanda; magna in divinitatem Christi fide laborabat uterque, personalem Christi præsentiam expetentes, *Veni, impone manum tuam super eam & vivet*, inquiebat Archisynagogus, Regulus autem: *Descende, priusquam moriatur filius meus*, & nihilominus ille à Christo solus reprehensus legitur: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* Quæ hujus differentiæ ratio? Didacus Stella de Jairo tractans, ait: *Hic sacerdos erat & Princeps Synagogæ: hinc ad nostram eruditionem discamus viros Ecclesiasticos honorare, & eorum peccata saltem coram populo non arguere.* Totum percurrite Evangelium, neque tamen umquam sacerdotes nominatim à Christo reprehensos fuisse in publico, invenietis; per ambages quidem & sub metaphoris eos reprehendit, ast numquam perdidit respectum: ut scilicet nos cautelam edoceret, qua nos hoc in puncto procedere oporteat: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Quæcumque dixerint vobis, servate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere.* Erant quidem hi maxima ex parte sacerdotes, nihilominus eos nominare cavit, ne coram populo eos redderet despicabiles, juxta sententiam Dionysii Carthusiani. Cajetanus pariter, in his & similibus, Christum asserit, numquam meminisse Sacerdotum & Pontificum, propter reverentiam

Christus numquam aperte reprehendit sacerdotes.
Matt. 9. v. 18.
Joan 4. 49.
Did. Stell. in c. 30. Luc.
Matth. 23. v. 2. 3.

Cajet.

ordinis sacerdotalis: *Lege Evangelium, nunquam invenies, Jesum nominasse Sacerdotes arguendo, sed Scribas & Pharisæos: Instruendo prædicatores, ut non prædicent contra Sacerdotes, ob reverentiam ordinis.*

Matth. 8. v. 4. Luc. 17. v. 14. S. Cyp. ep. 65. Sacerdotum etiam malorum fovendus est respectus. Cant. 2. 16. S. Isid. Pel. l. 1. ep. 106.

9. Mundans Christus leprosos, eos ad sacerdotes misit, dicens: *Vade ostende te Sacerdoti: Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Circa quæ verba S. Cyprian. inquit: *Cum leprosum emundasset, dixit illi: Vade, ostende te Sacerdoti: Sacerdotem quoque adhuc appellat, quem sciebat esse sacrilegum.* Item dum flagellum in templo vibraret contra prophanatores, quantumvis sacerdotes mercaturam exercerent, virgis ictibusque dignissimi, nihilominus in nullum legitur conjecisse manum, quin potius columbarum venditoribus multa cum benignitate dixit: *Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis;* quæ hujus facti assignabitur differentia? Respondet S. Isidorus Pelusiota: *Adeos, qui columbas vendebant, dixit Dominus: sacerdotes qui Spiritus sancti dona vendebant:* Neque hos alio modo reprehendere voluit, multò minus flagellare, ut scilicet instrueret omnes, Sacerdotum quantumvis malorum semper esse fovendum respectum, bonamque famam.

S. Chrys. o. 5 serm. 17.

10. S. Chrysost. illum Apostoli Textum (*salutate Priscam &c.*) ita nostro accommodat proposito: *nihil noceimus Sacerdotibus, quibus maledicimus, sive ementita sive vera sint, quæ de eis dicimus,* quo fine illum citatum adducit textum; *Super cathedram Moysis, &c.*) inquiens: *Quid illis erat pejus, quorum zelus futurus discipulos corripuit: Attamen neque sic eos deposuit à dignitate, neque subditis contemptibiles fecit.*

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Mala vita Ecclesiasticorum nihil obstat, vel officit bonis, quæ ab illorum ministerio proveniunt, ideoque tutò illis uti possumus.

THEMA.

Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere. Math. 23. v. 2. 3.

Mala vita Ecclesiasticorum neminem à virtute retrahere debet. Matth. 23. v. 3. S. Aug. l. 4. c. 27. de doct. chris. Cajet. in Matth.

1. APerte declarat Salvator in his verbis, quod mala Ecclesiasticorum vita, nos à virtute minime avocare debeat, siquidem aures verbis, & non oculos factis applicare debemus: *Quæcumque dixerint vobis, servate & facite, secundùm opera verò eorum nolite facere.* Qui loquendi modus, Scribas & Pharisæos pessimæ ostendit fuisse vitæ, ideoque nullatenus imitandos, quia tamen doctrina eorum recta erat, ideo à nobis adimpleri voluit, quæ ipsi nos docturi essent: *Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, facite.* S. Augustinus, eos dum Cathedram Moysis possiderent, veros sustinet fuisse veritatis sanæque doctrinæ promulgatores absque erroris periculo, unde inquit: *Illa ergo Cathedra non eorum, sed Moysis, cogebat eos bona dicere, etiam non bona facientes.* Quot equidem Papæ vitiosissimi Cathedram sancti Petri possederunt, & nihilominus syneeram fidei Catholicæ Romanæ doctrinam nunquam adulterarunt? Cajetanus particulam illam *sederunt* ita interpretandam autumat, ut idem sonet, quod *authoritatem habuerunt*, ex quo pariter textu

Bed. ibi.

hoc elicit dogma V. Beda: *Propter sacerdotium nominisque dignitatem exhortatur populos, ut subjiciantur eis, non opera, sed doctrinam considerantes,* etenim multi Principes pro bono regimine leges promulgant irreprehensibiles, rectas, bonæque justitiæ conformes, qui licet illas non observent, imò nonnunquam pessimæ vitæ exempla edant, non tamen propter hoc, subditi adimpletione, & obedientia illarum immunes sunt, utpote quæ in eorum utilitatem & profectum proprium conditæ fuerunt. Eodem modo Ecclesiastici delegatam à Deo authoritatem habent pro animarum regimine, Constitutiones, Decreta & Canones condendi, subditos corrigendi, & reprehendendi, abusus item & malos mores eradicandi, quibus in his omnibus debitus exhibendus est respectus & obedientia, licet ipsi dissolutè vivant; *Omnia quæcumque dixerunt vobis, facite.*

S. Isid. Pel. l. 3 ep. 340. Nec officit, quo minus sacramenta verè distribuat.

2. Sanctus Isidorus Pelusiota in Epistola ad Zosimum Presbyterum refert certi cujusdam viri turbationem, eo quod Sacramenta, divinaque mysteria à tali recepisset Presbytero, qui peccatis carnalibus immersus vivebat; Quem proinde his verbis ad meliorem mentem se reduxisse scribit: *Nullo detrimento is, qui suscipit, afficitur, etiamsi is qui tribuit, indignus esse videatur, neque incontaminata mysteria conspurcantur, etiamsi sacerdos omnes mortales improbitate superet.* In cujus probationem, exemplum Corvi ad Eliam missi in medium adducit; Divina namque providentia huic Prophetæ suo in condensæ sylvæ solitudine constituto, victus annonam mittere volens, usus est corvo, ave videlicet defossis & putridis cadaverum carnibus devorandis assueta, nec tamen idem Propheta annonam cœlitus quotidie missam accipere & comedere detrectavit, imò non defuere Authores, qui sustinuerint, dictas carnes & panem ex impii & sacrilegi Regis Achabi mensa allatas fuisse: sit ut sit, unde veniret avis, non examinavit Elias, sed necessariam excepit restaurationem: *Quod si mihi diffidis,* inquit Pelusiota, *corvum cogita, impurum inquam illud, atque in pullos suos crudele animal; cujus opera ille in cœlum exsurrens ac cœli civis Elias alebatur.* Anima panem verbi Dei esuriens, cibumque cœlestem, sacrificium oblatura Deo, aut peccatorum suorum absolutionem receptura, etiam à corvo, id est, ab indigno, impuro & vitioso sacerdote; certò noverit, se sui minime defraudari subsidio, neque per hoc ullam hostiæ inferri maculam, quam in Canone nuncupamus: *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.*

Auth. Imp. hom. 43. Malorum sacerdotum mores non ministerium vilipendendum.

3. Author Imperfecti dictis inhærens verbis, naturam in Ecclesiasticis distingoit & gradum, inquiens: quòd malorum sacerdotum vitia detestari debeamus, malosque mores, non ministerium: Siquidem *frequenter de homine malo bona doctrina procedit;* Cujus hanc commodissimam assignat similitudinem, pretiosi vena auri, neque ullum permittit fructum: *Numquid propter vilem terram, pretiosum aurum contemnitur? non; sed aurum eligitur, & terra contemnitur; sic & vos doctrinam accipite & mores relinquite.* Tradunt Annales fratrum Minorum, Hæreticum quemdam sacerdotis Catholici bonæ insidiantem famæ, propter concubinatum, populo dixisse, ne verbis eis ullam adhiberent fidem, nullum illi præstarent respectum, reverentiam, aut obedientiam; siquidem manibus iis meretricibus corpus Christi attrectaret. Sanctus itaque Franciscus periculum advertens, quod temerarius illius hominis intentabat error, coram universo populo dicti sacerdotis genibus advolutus, in hæc pro-

rupit

rupit verba: *Si tales sint manus illius, quales iste dicit, nescis, sed licet tales forent, scio non posse inquinare virtutem divinorum sacramentorum. Quia ergo per istas multa beneficia & charismata populo Dei fluunt, eas exosculor ob reverentiam eorum, quæ ministrant, & ejus authoritate ministrant.*

4. In Libro, cujus titulus est, *doctrina Patrum*, ubi de judicio temerario agitur; sequens recensetur historia. Cum enim sacerdos quidam sanctum quemdam Eremitam, ut ejus confessionem auscultaret, & sacra eum communione reficeret, frequenter convenisset, accidit, quòd Eremita prædictus ab aliis presbyterum illum scandalosè vivere intelligeret, unde hac mala fama imbutus, quamprimum ad ipsum visitandum accessit, fores tugurii sui ante faciem ejus occlusit; adeoque sacerdos confusus abinde recessit: mox verò Eremita vocem cœlitus elapsam audivit dicentem: *Tulerunt sibi homines judicium meum.* Unde raptus in extasin, vidit puteum quemdam aureum, & situlam auream ex fune pariter aureo pendentem, aqua verò limpida erat & crystallina. Viditque insuper leprosum quemdam, aquam illam ex puteo haustam vasi cuidam infundere, eique propinare, & licet servus Dei sitiret, bibere tamen noluit, eo quod leprosus manu sua eam illi propinaret, moxque aliam quamdam vocem inaudiit dicentem: *Cur non bibis ex aqua hac? quam causam habet qui implet? implet enim solummodo, & infundit in vas.* Tunc præfatus Eremita in semetipsum reversus, ex hac visione ab errore suo resipuit, & Sacerdotem prædictum ad se denuo revocavit, ejusque ministerio usus fuit sicut prius.

Lib. doctr. Pat. con jud. temerar. n. 7. Probatur insigni historia.

5. Sanctus Anselmus illa verba, *Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite*, ita exponit: *Servate quæ ad Cathedram pertinent, non quæ ad vitam:* Cum enim improbos aliquos sacerdotes videmus, oculus noster dirigendus est, non ad vitam quam ducunt, sed doctrinam quam tradunt, ad sacrificia quæ offerunt, ad Sacramenta, alia que auxilia spiritualia, quæ nobis ministrant: reflectendum quoque est nobis ad potestatem ipsis à Deo delegatam; Unde sanctus Ignatius de Loyla de obedientia superioribus à subditis debita disserens, hoc suis tradit documentum: *Nunquam intueantur personam, cui obediunt, sed in ea Dominum respiciant*; nam ut Politicus ille ait: *Vitia erunt, donec homines fuerint*; & ideo cum sacerdotes quoque de progenie Adami sint procreati, Christus prævidens, futuros esse malos sacerdotes quovis tempore, nos præmonere voluit dicens: *Quæcumque vobis dixerint, facite, secundùm opera verò eorum nolite facere*; & per Apostolum nos monitos esse voluit; ita scribentem: *Obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri sicut Christo non ad oculum servientes.* S. Antonius de Padua in quodam sermone nos monet, ne desinamus fructus facere ex verbo Dei, tametsi illud nobis à Prædicatoribus malæ vitæ annuncietur, *dum tamen fundetur in veritate Scripturæ divinæ*: Cujus asserti hanc reddit efficacem rationem: quis vestrum corpus Christi adorare detrectat, licet illud à ministro malæ vitæ consecratum esse sciat: Porrò quod hic sanctus de verbo Dei dicit, applicari quoque potest cunctis aliis bonis, quæ ab Ecclesiasticis nobis proveniunt.

Matth. 23. v. 3. *S. Ans. ibi.* In persona sacerdotis intuendus est Deus.

S. Ign. Loy. in ep. obed. *Eph. 6. 5.*

Matth. 23. v. 3. *Eph. 6. 5.*

S. Ant. de Pad. serm. in fer. 3. post D. 2. q.

6. S. Isidorus Pelusiota exemplum Balaam in medium adducit, dicens: *Quid Balaam illo impurius, scelestius extitit? & tamen ipsius lingua Deus ad benedicendum usus est. Quid rursum Caipha scelestius? & tamen vaticinatus est, & gratia linguam quidem ipsius tetigit, at non item mentem tetigit, quod si quid etiam quod magis mirandum sit, intelligere cupis, per corvum, hoc est immundam avem cœlipetam illum pascebat Eliam. Quocirca ne dubites, quin flagitiosos quosdam sacerdotes (neque enim omnes condemnare oportet, nec æquum est) divina & natura sublimiora beneficia tribuantur.* Sanctus Carolus volebat, ut Parochi assiduè monerent populum de honore Ecclesiasticis deferendo; Inter alia verò verba, quibus illos hoc edocuit, valde notabilia sunt sequentia; *Docebit præterea dignitatem sacerdotalem, non à persona eorum, qui illam obtinent, sed ab officii munere administrationeque pendere, nec propterea illos æstimandos esse quatenus homines sunt, sed tanquam dispensatores mysteriorum Dei;* Quatenus homines casibus subjecti sunt humanis, quo modo illos considerare non debemus. Qui infirmus est, ideoque Medico & Apothecario opus habet, parum utique curat, si alteruter illorum malis sit moribus imbutus, aut fame vel alia quapiam infirmitate laboret, siquidem hoc unicum illi sufficeret, si salutaria ab illis consilia & medicamenta saluti suæ convenientia recipiat. Idem quoque in casu nostro veritatem habet.

S. Isid. Pel. l. 2. ep. 7. Deus usus est linguis

Balaam & Caiphæ ad benedicendum & vaticinandum.

Act. Eccl. Med. car. 557.

7. S. Justinus martyr sacramentum altaris, *pharmacum immortalitatis* appellat, cur igitur is, qui hoc sacramento pro salute æterna indiget, illud de manu sacerdotis, cæteroquin dissoluti & licentiosi recipere recusare velet? (*Tolle quod tuum est & vade*) *dicere potest talis malus sacerdos. (Non facio tibi injuriam. Secundum opera eorum nolite facere)* Etenim distinguere debemus mala exempla à divinorum ministeriorum administratione; *Botrum inter spinas cautè lege*, inquit S. Augustinus, *ne dum quæris fructum, laceres manum, & cum audis bona dicentem; ne imiteris mala facientem;* Apes super herbas quiescunt, tametsi hæ illis minimè conveniant, at verò dum pro componendo melle floribus indigent, hos delibant, & illas relinquunt, quam similitudinem ab Authore operis Imperfecti allatam S. Bernardinus quoque his verbis adducit: *Nam ut apibus herba esui sunt necessaria, sed flores herbarum, flores enim illæ colligunt; herbas relinquunt: Sic & vos flores doctrinæ eligite, & conversationem relinquite, et quasi inutile arescat.* Sanctus Augustinus hanc eamdem doctrinam nobis tradere voluit pro quiete illarum conscientiarum, quæ cum puræ sint & immaculatæ, nonnunquam in ea sunt necessitate positæ, ut à manibus impuris, id est, à dissolutis confessoribus se gubernari permittere debeant; Scribit igitur S. hic Doctor in hæc verba: *Memento ergo Sacramentis nihil obesse mores malorum hominum, quo illa, vel omnino non sint, vel minus sancta sint, sed ipsis malis hominibus, ut hæc habeant, ad testimonium damnationis, non ad adjutorium salutis.* Quod enim attinet ad validitatem sacramentorum, non est dubium, quin tantum valeant ea, quæ per manum malorum sacerdotum administrantur, quantum illa, quæ boni ministrant; quod idem de sacrificiis pariter sine dubio dicendum est.

Sacramenta sunt pharmaca salutis etiam in manibus malorum sacerdotum.

Matth. 20 v. 14. 15. & c. 23. 3. *S. Aug. tr. 48. in Jo.*

Auth. ibi.

S. Aug. l. 2. con. literas Petiliani c. 47.

8. Idem S. Augustinus capite sequenti, exemplum adducit Davidis, utpote viri à Deo valde illustrati; hic enim tametsi Saulem à Deo reprobatum, & regio sceptro indignum esse sciret, illum tamen venerabatur, & tamquam à Deo ad hanc dignitatem evecto, uncto & consecrato promptè obediat; Unde S. hic Doctor ait: *Ecce, Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat sanctitatem, non vitæ, sed unctionis;* Ad unctionem igitur, ad consecrationem, ad ministerium & dignitatem sacerdotalem, denique ad po-

S. August. ibi. c. 19. Ad dignitatem sacerdotalem respicere debemus.

ad poteſtatem Sacerdotibus tamquam locum tenentibus Dei delegatam reſpicere debemus.

D.Chryſ. h. 2.ad Tim.

9. D. Chryſoſtomus de ſacrificio incruento ita ſcribit: *Sacra ipſa oblatio, cujuſvis meriti ſacerdos illam offerat, eadem eſt, quam dedit ipſe Chriſtus diſcipulis ſuis, nihil habet iſta, quam illa minus, quia non hanc ſanctificant homines, ſed ipſe Chriſtus, qui illam ante ſacraverat.* Principalis etenim offerens eſt ipſemet Chriſtus, ſacerdos enim in nomine Chriſti conſecrat, & ideo quando verba conſecrationis profert, non dicit, *hoc eſt corpus Chriſti*, ſed in perſone Chriſti loquens: dicit: *Hoc eſt corpus meum.*

Principalis offerens miſſæ eſt Chriſtus.

Sacerdos quantumvis malus valorem ſacrificii minuere non poteſt.

Quantumvis verò malus ſit miniſter, valorem tamen ſacrificii diminuere aut evacuidum facere nequit, hic enim à voluntate principalis offerentis determinatus manet, quod ſequenti ſimilitudine declarari poteſt: Si enim quis alicui per manum amici ſui mittit eleemoſynam, tametſi ir, qui illam defert in gratia Dei conſtitutus non ſit, vitamque peſſimam aget, non tamen ob id meritum ejus, qui illam mittit, diminuitur, quia meritum eleemoſynæ menſuratur à voluntate, liberalitate, & charitate illam mittentie, non verò deferentis eam: Eodem quoque modo, qui verbum Dei miniſtret, qui agnum immaculatum offert, qui porrigit Euchariſtiam, qui à peccatis abſolvit, quacumque ſit macula contaminatus, valori tamen & fructui horum bonorum cœleſtium, quæ in ſemetipſis incapacia ſunt, ut per malitiem ejus, qui ad illa ſolum concurrit ut inſtrumentum inficiantur, præjudicare nequit, unde S. Bern. ait:

S Bern. 2. c. a. 2. c. 4.

Nec à tua utilitate retrahat te quorundam clericorum deformis vita, cum non deſpicias in tua neceſſitate candelam alios quidem illuminantem, ſeque continue conſumentem nec inſuper deſpicis crucem in capite via iter tibi menſtrantem, nec tamen ſeipſam inde moventem; nec quoque deſpicitur ipſa campana ad prædicationem deſcendens. Utique bonum & deſiderabile valde eſſet, ſi ſacerdotes verbis operibus correſponderent, ſi boni mores cum dignitate quam gerunt conſonarent; et verò ſi ſecus faciant, damnum illorum erit, non noſtrum. Unde Autor operis Imperfecti ait:

Auct. Imp. hom. 43.

Si bene vixerint, eorum eſt lucrum; ſi bene docuerint, noſtrum; accipite quod veſtrum eſt, & nolite diſcutere quod alienum eſt. Numquid enim ſtultus eſſet infirmus, ad mortem uſque languens, qui cum ſanari non poſſit niſi per venæ inciſionem, illam tamen admittere nollet, eò quòd Chirurgus lanceolam non habeat auream, ſed ferream. Simili modo vos, qui in peccato mortali eſtis abſolutione ſacramentali tamquam unico remedio indigetis; cur ergo vultis ſacerdotem aureum, quando ſacerdos ferreus, id eſt malus, neceſſitati veſtræ æque poteſt ſuccurrere? Enimverò, quòd ſi ſacerdotem ſanctæ & immaculatæ vitæ habere poſſitis, neglecto malo illum accipite, eoque utamini, cæterum verò in anguſtiis & neceſſitate poſiti, vos excuſare non poteſtis, ſi ſacerdoti malæ vitæ non confiteamini, ſiquidem hoc ad ſalutem veſtram ſufficit: *Tolle quod tuum eſt.* Beatus Petrus Damianus de malis ſacerdotibus ita ſcribit:

B.P. Dam. l. 4. ep. 14.

Nullus gravius convincitur peccare quam Presbyter, qui vel per imperitiam, vel per reprobam vitam, dum indigne miniſtrat, quantum ad ſe ſalutaris victima ſacramenta contaminet. Ubi notanda ſunt verba illa: *Quantum ad ſe.* non enim hoc cedit in damnum & præjudicium noſtrum, ſed ipſorum.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

De ſeveritate & rigore, quo mali Eccleſiaſtici à Chriſto examinabuntur, judicabuntur & condemnabuntur.

THEMA.

A ſanctuario meo incipite, cœperunt ergò à viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus. Ezech. c. 9. v. 6.

Supplicia Dei incipiunt à malis Eccleſiaſticis.

Gloſ. ibid. Dion. Cart. Theod. in Gl.

1. DEus in ſanguinolenta illa ſtrage, quam ad iram provocatus juſtè exercuit, ut in capite nono Ezechielis fuſius deſcribitur principium, vindicem gladium ſuum ſtringendi ab Eccleſiaſticis ſumi præcepit, dicens: *A Sanctuario meo incipite.* Septuaginta ſecundum Gloſſam Interlinearem legunt: *à Sanctis meis*, Gloſſa ordinaria dicit: *à Sanctuario, Sacerdotes ſignificat.* Dionyſ. Carthuſianus legit: *Primò occidite miniſtros templi.* Theodoretus ait: *Jubet, ut à Sanctis ſuis ultrices poteſtates initium faciant, non revera Sanctos eos nuncupamus, ſed quia hoc eſſe exiſtimabant, ad divinum cultum ſelecti.* Hugo Cardinalis ille verba de Sacerdotibus intelligenda eſſe ex verbis ſequentibus evidenter deducit, quia ſacer Textus initium effuſionis ſanguinis à Senioribus ſumptum eſſe dicit:

Hugo Card.

Cœperunt à ſenioribus, id eſt Presbyteris, qui Presbyter Græcè, Senior Latinè ſonat; præterea hi Seniores erant ante faciem domus Dei; *Ipſi enim janitores ſunt cœli, quibus claves commiſſa ſunt, ſed bene dicitur: Quod ſtant ante faciem domus, ut nec intrantes, nec alios intrare ſinentes.* Unde Matthæi cap. 23. Chriſtus dicit:

Matth. 23. v. 14.

Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare; multò autem magis æternam damnationem mali ſacerdotes legis gratiæ merentur, quia claves cœli in ſua poteſtate habentes, iiſdem nec pro aliis, imò malis ſuis exemplis, aliis mortem concilient. Velde horrenda ſunt illa S. Petri Damiani in quadam epiſtola exarata verba, videlicet:

S Petrus Dam. l. 5. ep. 3.

Quam pavendum eſt, ac tremefactis viſceribus formidandum omnibus, nunc in Eccleſiaſtica dignitate præcellere, quos æquè neceſſe eſt, & ante omnes in tremendi judicis examine reſpondere?

Matth. 18. v. 24.

Rigida ratio exigetur ſacerdotibus.

2. In parabola illa ad rationes reddendas vocati villici, per quem examen rigoroſiſſimum figuratum fuit, quod coram Judice, ſupremo de ſingulis hominibus inſtituendum erit, legimus, quòd Patrifamilias præſentatus fuerit unus, qui debebat decem millia talenta; Origenes in ea eſt opinione, quòd per hunc Sacerdos & quivis Eccleſiaſticus intelligatur, idque ex hoc textu Ezechielis deducit, in quo Deus præcipit, dicens:

Orig. tr. 7. in Matth.

A Sanctuario meo incipite, id eſt, à ſacerdotibus. Incipite ponere rationem, initium judicii eſt incipiens à Domo Dei, qui dixit, ſicut ſcriptum in Ezechiele, Angelis, qui conſtituti fuerant ſuper pœnas, à Sanctis meis incipite. Deinum verò ad hujus debiti immenſam gravitatem declarandam deſcendit, dicens: *Qui forſitan tot talenta perdidit, quot perdit homines;* Quælibet enim anima theſaurus quidem eſt Dei; ac proinde ſacerdos tot theſauros Deo debet, quot ſunt animæ, quæ per ejus culpam & negligentiam perduntur; vel etiam dicere poſſumus, ſacerdotes ſummæ alicujus infinitæ debitores eſſe, eo quòd Deus omnia dona, omnes gratias, & cœli theſauros eorum manibus concrediderit; ex quo enim nobis filium ſuum

dedit;

Rom. 8. v. 32.
S. Ambr. l. de dign. sac. c. 3.

dedit: *quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Unde S. Ambrosius in parvulo sententioso libello *de dignitate sacerdotali* ait: *Cui plus creditur, ab eo plus exigitur*; Sacerdoti autem tantus cœli thesaurus concreditus est, ut majorem in manibus eorum deponere non possit, siquidem paradisi claves eorum potestati concredidit, imò & ipse Dominus & Patronus cœli in nostro est arbitrio & facultate constitutus.

Malus Ecclesiasticus vocatur servus nequam.

3. Considerastisne, qualem finem infelix ille homo habuerit, qui ad rationes postulatus, iisdem reddendis insufficiens fuit? *Servus nequam* appellatus est; Et tamen invenio, quòd is, qui sine veste nuptiali ad locum convivii penetravit, amici nomine nun-
Matth. 22. v. 12.
cupatus fuerit; *Amice, quomodo huc intrasti?* Judas quoque traditor, postquam lictorum factus est dux & caput, à Christo in horto Gethsemani pariter hoc
Matth. 26. v. 50.
amici nomine à Christo receptus fuit: *Amice, ad quid venisti?* Cur igitur hic villicus iniquitatis adeò probroso nomine appellatur *servus nequam*? nimirum ingratum & indignum repræsentabat sacerdotem:
Luc. 12. v. 47. 48.
Ille … servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non se præparavit, nec fecit secundùm voluntatem ejus, plagis vapulabit multis; omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo, & cui com-
Matth. 18. v. 34.
mendaverunt multum, plus petunt ab eo; *Iratus Dominus … tradidit eum tortoribus*; *Ecce tibi* infelicissimum quem habuit finem.

4. Regius Propheta David in spiritu districtum
Psal. 49. 4.
Dei judicium prævidens ait: *Advocabit cælum desursum, & terram discernere populum suum*; At verò quinam ii fuerunt, qui primum comparare coacti
Perversi sacerdotes primi citabuntur ad judicium.
sunt? *Congregate illi Sanctos ejus, qui ordinant testamentum ejus super sacrificia*; quasi diceret: illi
Ibid. 5.
omnium primi advocabuntur, quorum manibus sacrificia commendata sunt; Et ideo D. Chrysostomus dicit, Deum Angelis divinæ justitiæ suæ executoribus præcepisse, ut ante quoslibet alios, ante suum tribunal sacerdotes adducerent, qui Sancti appellantur, non quia tales sint, sed quia tales esse deberent; & ideo idem S. Doctor, postquam quæsi-
Chrysost.
visset: *Cur quos est accusaturus, & condemnaturus, Sanctos appellat?* respondet: Per boc nomen tantu magis aggravari illorum culpam, acerbioremque fieri illorum pœnam & supplicium: *Accusationem augens, & honorem adjiciens, & majorem significationem supplicii.* Hugo Cardinalis super illa E-
Hugo Card. ibid.
zechielis verba: *A Sanctuario meo incipite*, per Sanctuarium Ecclesiasticos intelligens dicit: *A quibus judicium incipiet, ut, qui primi sunt in culpa, etiam principales sint in pœna.* Simulque observat, Jeremiam in suis lamentationibus hanc Sacerdotum
Thren. 4. 1.
destructionem prævidisse: *Quam destructionem Sanctuarii prævidens Jeremias deplorat, Threnorum quarto, dicens: Dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum.*

1 Cor. 11. v. 29.
Non sumunt Christum in altari tanquam salvatorem sed ut judicem.

5. Valde solemnia sunt illa S. Pauli verba, quæ contra illos, qui Agno immaculato indigne cibantur, conscripsit: *Qui manducat*, inquit, *& bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*; quasi diceret; deglutit Judicem, non Salvatorem, imò æternæ condemnationis sententiam deglutit. Unde in quadam revelatione, quæ S. Birgittæ facta fuit, legimus, quod Christus de quodam sacerdote
L. 4. c. 92. Revel. S. Birgit.
impuro, & immundo dixerit: *Attamen ego Dominus omnium ingredior ad Sacerdotem istum, sed non includor, & commaculor, ingredior ut Sponsus, egredior ut Judex judicaturus contemptus à sumente.*

1 Reg. 3. 1.
S. Gregor.

6. Sanctus Gregorius illa in libris Regum de Samuele pronunciata verba: *Puer autem Samuel ministrabat coram Domino, Heli*, exponens, Ecclesiasticos monet, ut memores sint, quòd, tametsi à Deo delegati sint Judices in terra (unde Ecclesia de Apostolis canit, dicens: *Vos sæculi justi Judices*) rigorosissimo tamen æterni Judicis examini, & judicio sint reservandi: *Electus Judex subditorum judicium S. Ecclesia Rectoribus tribuit, sed eosdem rectores suo examini discutiendos reservavit: Hoc autem ipsum Rectoribus valde timendum est, quod Dei servantur examini, quia tanto subtiliores rationes vitæ & doctrinæ suæ parare debent, quanto sapientior est Judex quem sustinent.* Idem quoque sanctus Pontifex in homilia illa, quam ad matutinum *de communi Confessoris Pontificis* sæpe legimus, de erogatis talentis loquens, ait: *Lectio S. Evangelii considerare nos admonet* (cum Ecclesiasticis, non vero cum sæcularibus loquitur) *ne nos qui plus cæteris in mundo accepisse aliquid cernimur, ab authore mundi, gravius inde judicemur; cum enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.*

Licet sacerdotes quodammodo sint judices, rigidissimo tamen examini subjicientur judicis.

Vel us autem scitis ô sacerdotes, quàm pretiosa manibus vestris consignata fuerint? nimirum consignavit vobis sponsam suam, … *gloriosam Ecclesiam,* *Eph. 5. 27.*
non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata, … quia posuit vos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, ut in Actibus Apostolicis dicitur; consigna- *Act. 20. v. 28.*
vit vobis in Sacramentis sanguinis sui distributionem, consignavit vobis claves regni cœlorum, vobis animas concredidit, quas per merita Incarnationis, passionis, & mortis suæ redemit, immò vobis consignavit semetipsum, poteratne plus dare vobis, aut excellentius benefacere? meritò igitur S. Hieronymus de sacerdotibus dicit: *Sacerdotes magnis suppliciis torquebuntur, & hoc Domini fiet judicio, qui ostendit in cunctis mirabile consilium suum, & justitiæ veritatem, ut qui plus acceperunt, plus exigatur ab eis.* Quòd si unusquisque aliorum sæcularium, in reddenda de anima propria ratione, sanguinem sudaturus est, quantum debebunt contremiscere Ecclesiastici, à quibus de animabus tanta cum solicitudine sibi commissis, strictissimus reddendus est computus? *si diligenter attenditis fratres charissimi*, inquit S. Augustinus, *omnes sacerdotes Domini non solum Episcopos, sed etiam presbyteros & ministros Ecclesiarum in grandi periculo esse cognoscitis, si enim pro se unusquisque vix potest in die judicii rationem reddere, quid de sacerdotibus futurum est, à quibus sunt omnium animæ requirendæ?* Atque ideo tam Parochus quam Episcopus expavescere & toto corpore contremiscere deberent, quando illis imponitur obligatio pro animabus, custodiæ suæ commissis, strictissimam divinæ Majestati reddendi rationem; sicut enim stultus censendus esset, qui in gratiam multorum, pro ducentis scutorum millibus fide jubens gauderet, & exultaret; ita quoque delirus judicandus est, qui gaudet & exultat in die, quo Deo curam animarum pretiosissimo Christi sanguine redemptarum promisit.

Stricta ratio exigetur ab illis de animabus illorum curæ commissis.
S. Hier. in c. 52. Isa.
S. August. hom. 7.

7. Sanctus Prosper ait: *Certus sum quod Dei nihil sua justitia suffragetur, de cujus manu anima pereuntis exigitur.* Quæ sententia profectò timorem & tremorem meritò incutere deberet, etiam firmissimis Dei templi columnis, & cedris Libani, siquidem quantumvis in aliquo Ecclesiastico reperiatur eminentissima sanctitas & perfectio, non tamen propter hanc confestim salvabitur, nisi insuper ad animas sibi commissas in statum salutis reducendas omnem possibilem adhibuerit industriam & solicitudinem. Pergit idem S. Prosper ulterius, & ait: *Ille, cui dispensatio verbi commissa est, etiamsi sanctè vivat,*

S. Prosp. l. 1. c. 20. de vita cont.
Hinc tenentur peccatores corripere & monere.

& tamen perditè viventes arguere, aut erubescunt aut metuunt cum omnibus, qui eo tacente perierunt, periit: & quid eis proderit non puniri suo, si puniendus est alieno peccato? Etenim rigorosa nobis reddenda est ratio, non solum de peccatis commissionis, sed etiam omissionis, nec solum de nostris, sed etiam alienis, quæ impedire poteramus, & debebamus.

Ose. 5. 1.

8. Apud Oseam Dominus dicit: *Audite hoc Sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus Regis auscultate*: ubi notandum, quòd primò omnium loco, Sacerdotes advocet: *A sanctuario meo incipite*, *Quia vobis judicium est*, moxque hujus rigoris rationem assignet, dicens: *Quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.* Malum enim Sacerdotis exemplum & commissa ab eo scandala, in laqueos & retia venatoris infernalis, aliorum faciunt incidere animas. Rupertus Abbas hunc textum exponit, dicens: *In Sacerdote sicut majus est peccatum, ita & majus redundat judicium, & ideo præ cæteris invehitur districtio sermonis prophetici*: unde ipsemet Judex, qui judicio assistet, comminatur, dicens: *Væ homini illi, per quem scandalum venit*; ubi notandum est illud Ly *Homini*, si enim unicuique homini hæc intentatur comminatio, quantò magis reus, & supplicio dignus erit, qui ab ipsomet Deo ad dignitatem, humana conditione superiorem, evectus est, *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi*; si in tali dignitate constitutus, aliis fuerit peccato lapsus. Unde Petrus Blesensis, in quadam epistola sua dicit: *Verbum Domini est; Sacerdos meus qui unctus est, si peccaverit, delinquere faciens populum meum; super quem locum beatus Gregorius dicit: Scire Sacerdotes debent, quòd si perversa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subjectos suæ perditionis exempla transmittunt.*

Ezech. 9. 6.
Osea 5. 1.
Ibid.
Judicium incipiet à sacerdotibus.
Rup. Abb. l. 2. in Ose.
Ps. 81. v. 6.
Petr. Bles. Ep. 13.

Lev. 4. v. 3.
Peccata sacerdotum censentur gravissima.

9. In libro Levitici, cap. 4. dicitur: *Si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino*, in Hebræo textu, ut Pagninus observat, alio modo legitur, videlicet; *Si sacerdos unctus peccaverit secundum delictum populi*; Ex qua versione nonnulli sacri Interpretes deducunt, quòd peccatum & transgressio Sacerdotis, pro qua hoc sacrificium exigebatur, communis sit populi culpa, etiam illius, qui ad sacrum ejus ministerium non spectat, quia pro similis culpæ expiatione, nulla est instituta victima nec sacrificium; per quod Deus insinuare vult, peccata illorum statum concernentia, esse quasi inexpiabilia. Audiamus hac de re Oleastrum, his verbis loquentem: *Considera*, inquit, *quæso Sacerdos, quam gravia sint peccata Sacerdotii tui, quibus non instituitur sacrificium expiatorium, sed severo Dei judicio puniendа servantur; solum instituitur remedium peccato, quod velut homo communis, & ex ignorantia committit.* Idem quoque hoc punctum, *quoad scandalum delinquere faciens populum*; Divus Chrysostomus tangit; qui verba illa: *Dicunt enim, & non faciunt*, ponderans, Sacerdotes, inquit, ex multis capitibus præ sæcularibus majus mereri supplicium: *Criminandi sunt omnes, qui legem transgrediuntur, sed maxime omnium, qui Doctoris funguntur authoritate, dupliciter namque & tripliciter jure condemnantur; Primum, quia transgrediuntur, deinde cum in corrigendis aliis ipse claudicat; Tertiò, quia cum ut Doctor præsideat, nequitia sua facile cæteros corrumpat.* Et ideo quando Sacerdos eadem lepra, quam in aliis sanare & discernere debet, infectus est, eidem dici potest effatum illud Apostolicum: *Inexcusabilis es, ... in quo judicas alterum, teipsum condemnas.* Valde ad hoc propositum considerabilia sunt verba illa sancti Augustini, dicentis: *Sacerdos itaque, cui omnis profertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit judicandus, quæ in alio judicare est promptus, judicans enim alium, qui est judicandus, condemnet seipsum, cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre*; secus enim Sacerdoti indigno pariter dici poterit: *Sicut Lumen ejus, ita & tenebræ ejus.*

Oleast. ibi.
Chrys. h. 63. in Matth.
Rom. 2. 1.
S. Aug. l. de ver. & fals. pæn. tr. 4. c. 20.
Matth. 5. v. 14.

10. Christo Salvatori nostro minimè sufficere videbatur, quòd si Sacerdotes, nomine lucernæ super candelabrum positæ, appellasset; *neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt*; verum eos super illos, clarissimæ Solis luci comparavit, dicens: *Vos estis lux mundi*: At verò si hæc lux per malam Sacerdotum vitam offuscetur, & obtenebretur, timendum est illis, quia juxta proportionem lucis, æternalibus castigabuntur tenebris: *Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.* Sanctus Ambrosius notabilem quamdam habet sententiam, ex qua liquido cognosci potest, quam exactè & adhibito sanctuarii pondere Ecclesiasticorum peccatum in divinæ justitiæ trutina ponderetur, nam in libro de dignitate sacerdotali exhortans sacerdotes, ut ministerio suo dignè correspondeant, in hæc verba scribit: *Quod sumus professione, actione potius, quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane*; quæ sequuntur verba omnino formidanda sunt, scilicet: *Ne sit crimen immane*, culpam igitur ministrorum divino cultui dedicatorum crimen immane appellat. Dionysius Carthusianus super illa verba sæpius repetita Ezechielis: *A sanctuario meo incipite*, eum hunc sensum habere dicit: *Primò occidite ministros templi, qui aliis peccati causa fuerunt, judicium nempe gravissimum his, qui præsunt, fiet, & quo altior gradus, eo gravior casus.*

Matth. 5. v. 15.
Ibid. 14.
Matth. 22. v. 13.
Sacerdotes sunt actione, quod sunt professione.
S. Ambr. l. de dign. sac. c. 3.
Dion. Carth. in Ezech.

11. In eodem Propheta Ezechiele colloquium quoddam, inter Deum & ipsum habitum his verbis recensetur: *Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam & conteram virgam panis ejus, & immittam in eam famem*; Quibus verbis Deus se peccata popularia per annonæ caritatem castigare velle protestatur: At verò advertendum, quòd, dum de Jerosolyma loquitur, se ambabus manibus flagellum immittere comminetur: *Quatuor judicia mea pessima, gladium & famem ac bestias malas, & pestilentiam immittam in Jerusalem, & interficiam de ea hominem & pecus*; ubi ut vides, quando de suppliciis vulgaribus inferendis agitur, illa cum moderatione interminantur; at verò super Jerosolymam civitatem sanctam, in Sacerdotum potestate constitutam, in qua templum, sacrificia & veri Dei cultus erat, divinæ iræ fulmina acerrimè, & irremissibiliter descendunt: *à sanctuario meo incipite, &c.*

Ezech. 14. v. 12. 13.
Peccata plebis non tam rigide puniuntur quam sacerdotum.

12. Deus olim per Jeremiam lamentabatur dicens: *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecerit scelera multa? Numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas?* ubi Ly *dilectus meus* à mysterio non vacat, siquidem alibi per os Psalmistæ Regis pariter lamentabatur, dicendo; *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique*; quasi diceret, quòd sæculares, & homines mundani, qui de me tantam non habent notitiam & lumen, me peccatis suis offendant, id quidem tolerabile est: *Sustinuissem utique*, sed quod Sacerdotes hac

Jer. 11. v. 15.
Ps. 54. 13.
Peccata sæcularium, tolerabiliora sunt quam sacerdotum.

hoc faciant, dissimulari nequit: *Tu verò homo unanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos*; & ideo super ejusmodi transgressores Clericos sii mortem temporalem pariter & æternam immissorum esse [ill]tarat, dicens: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes*; de Dathan posso & Abiron Levitis hoc supplicium sumptum fuisse legitur; *disrupta est terra pedibus eorum, & aperiens os suum, devoravit illos*; & tamen hi sacratissimum Dei corpus non contrectabant, nec injuriis istis illud afficiebant, ut nunc faciunt legis Evangelicæ mali Sacerdotes. Meritò igitur B. Laurentius Justinianus ait: Quantò *uniuscujusque major est status, tantò perniciosior est ruina, eorum maxime qui sacrosancta corporis & sanguinis Christi surpiter mysteria tractant.*

Num. 16. v. 31. 32.

B. Laur. Just. ser. de Euch.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes longè acerbius à Deo punientur, quàm saeculares, eo quod præ illis majus lumen habeant; unde quantò illorum dignitas est eminentior, tantò profundior erit illorum ruina & præcipitium.

THEMA.

Tempus est, ut incipiat judicium à domo Dei. 1. Pet. 4. v. 17.

Cur Ecclesiastici ante alios advocandi sint ad judicium.

1. SAnctus Basilius à Glossa citatus in hujus textus expositione rationem assignat, cur Ecclesiastici utpote magis culpabiles & rei ante omnes alios ad judicium sint advocandi, nimirum: Quia *naturaliter his, qui nobis familiarissimi sunt, magis indignamur, cum in nos peccaverint*, quis autem Deo familiarior est sacerdotibus? de his enim sanctus Paulus ait: *Quod sint Domestici Dei*; & Psalmista de illis inquit: *Nimis honorificati sunt amici tui Deus*; immò ipsemet Salvator noster, quando Apostolos in ultima cœna consecravit Sacerdotes, illos ex servis amicos suos fecit; unde ait: *Vos autem dixi amicos*; ubi ex Græco, loco verborum *amici tui Deus* legi potest: *Socii & familiares*, [ill] ideo si hi Dei Majestatem offendere præsumant, iram & indignationem ejus super se tantò majorem provocant.

Eph. 2. 20. Psal. 138. v. 17.

Joan. 15. v. 15.

2. Ezechiel Propheta in Babylonia existens, in spiritu raptus, & portatus est Jerosolymam, ut peccata populi illius tamquam testis oculatus spectaret, in primo autem templi ingressu multos vidit idololatrantes, qui animalibus diversi generis incensa offerebant: Progrediens verò ulterius multas conspexit mulieres, Adonem deplorantes, quem veluti Deum adorabant. Dicite sodes, poteratne aliquid huic Prophetæ hac visione abominabilius exhiberi, & tamen ei dictum fuit: *Fili hominis vidisti abominationes maximas, at conversus videbis majores*; quapropter in atrium interius introductus fuit, ubi ei monstrati fuerunt viri, numero viginti quinque, qui dorsum altari obvertebant, nascentem adorantes Solem; circa quem locum, scire percuperem, cur hujus excessus malitia supradictis peccatis major à Deo æstimata fuerit? in promptu ratio est, qui enim atrio exteriori idololatrabant, scandala præfigurabant sæcularium, & mundanorum hominum, qui verò in atrio interiori, altari dorsum obvertebant, ministros Dei, & Ecclesiasticus repræsentabant, meritò autem horum culpa magis aggravatur, ratione status & sacrosanctæ vocationis ipsorum; *Vidisti abominationes maximas, at conversus videbis majores.*

Ezech. 8. Illorum peccata sunt abominationes majores.

Ezech. 8.

3. In revelationibus sanctæ Birgittæ legitur, quòd Christus huic Sanctæ de malis sacerdotibus (postquam illos Judæ traditori pares esse dixerat) hæc verba prælocutus fuerit: *Ego conspicio paganos & Judæos, sed nullos video eis deteriores, quia ipsi Sacerdotes sunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer.* Immò alio quodam loco ipsos diabolo pejores esse dixit: *Deteriores sunt diabolo*, inquit, *& ideo præ omnibus diabolis profundius submergentur in infernum.* Beatus Petrus Damianus, ut gravitatem transgressionum à sacerdotibus commissarum nobis exprimat, sequens adducit motivum, dicens: *Regi plane vel sublimiori cuique personæ si quis per vitium detractionis obloquitur, vel etiam in diripienda, sive demolienda, rerum sui facultate grassatur, facilè redit in gratiam, si dignè satisfaciat, & emendet offensam: At si manibus excedit, si in ejus personam audacter prosilit, si hostiliter irruit, quia non pecuniaria, sed criminalis est causa, nihil ab eo aliud exigitur, quàm vindicta, & non jam inter eos de reparatione sequestra pacis agitur, sed de sola dumtaxat augendi furoris ultione tractatur: Ita nimirum aliud est in Deum per diversos modos humanæ fragilitatis excedere, aliud in sacrosancti corporis & sanguinis ejus oblatione peccare, sicut aliud est promulgata Regia legis edicta negligere, aliud ipsum specialiter Regem vibrato propria manu jaculo sauciare*; & ideo sæculares, eorumque scelera apud Deum abominabilia non sunt, sicut Ecclesiasticorum, quia hi directè & immediatè ipsammet Christi personam offendunt, & injuria afficiunt; illi quidem legibus suis rebelles & inobedientes sunt; at verò hi manus suas immediatè in Deum injicientes, rei sunt læsæ Majestatis *in primo capite.*

Censentur pejores diabolis. *Lib. 1. Revel. c. 47. Birg. Lib. 4. c. 135.*

S. P. Dam. l. 3. ep. 14. Sacerdotes corpus indignè tractantes sunt rei læsæ majestatis.

4. Sanctus Augustinus illos, qui ad gradus Ecclesiasticos aspirant, hortatur, ut non tam ad externam status honorificentiam, quæ plausibilis est, respiciant, quam ad rigorosum examen, & rationes, quas Deo, cujus sunt debitores, reddere debent: *Ante omnia peto*, inquit, *ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita & maximè hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius, Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctoriè, atque adulatoriè res agatur, sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius.* Sanctus Bernardus Sacerdotem hortatur, ut cum sit par Angelis, semper timeat & deformidet, ne unà cum Angelis turpiter cadat. *Cœleste*, inquit, *tenet officium Sacerdos, Angelus Domini exercituum est, tamquam Angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inventa in Angelis pravitas, & districtius judicetur necesse est, & inexorabilius quàm humana*; ubi & adducit illam apud Isaiam formidabilem sententiam: *In terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei.* Nec minus horrenda sunt illa Divi Chrysostomi verba, qui ut dicendis à se fidem acquirat, hanc sequenti sententiæ protestationem præmittit; *Non temerè dico*, inquit, *sed ut affectus sum & sentio; non arbitror inter Sacerdotes multos esse qui salvi fiant, sed multo plures qui pereunt.*

Hinc plurimi ex illis pereunt.

S. Aug. ep. 148.

S. Bern. ser. Ecce nos reliq.

Isa. 26. v. 10.

S. Chrys. h. in Acta.

5. In hujus veritatis confirmationem Thomas Cantipratensis sequentem refert prodigiosam historiam: Clericus quidam, inquit ipse, in quadam plurium Episcoporum Synodo prædicare jussus angustiabatur in animo fluctuans, quænam discursus sui materia ipsi seligenda esset, ut nobili Episcoporum consessui idoneus esset, & proportionatus. *At ubi accessurus in oratione jaceret,*

Prodigiosa circa hoc historia. *Th. Cant. l. 1. c. 20. n. 9.*

venit

venit ad eum diabolus, & dixit ei: Quid angustiaris istis Clericis prædicare, dicas eis istud, & non aliud: Principes infernalium tenebrarum Principes Ecclesiæ salutant. Læti omnes nos gratias eisdem referimus, qui cum ipsis eorum nobis offeruntur subditi, & per eorum negligentiam ad nos devolvitur totus pariter ferè mundus, invitus quidem tibi dico, quod dico, sed Altissimi jussione coactus; Cui cum Clericus respondisset, si hoc dixero, nemo verbis meis fidem adhibebit; *tunc diabolus tangens maxillam ejus, Ecce, ait, signum: Nigredo insolita faciei; hanc antequam prædices non contingas, quia frustra, post prædicationem verò aqua benedicta delebis. Processit ergo clericus in Synodo prædicaturus, & admirantibus cunctis in signum indito faciei, cantum illa, quæ sibi jussa recitavit, & ad horrorem maximum cunctorum corda permovit.* Idem verò hic Author tempus & locum, ubi hoc accidit, sequentibus verbis declarat; *hæc anno ab Incarnatione Domini 128. fuerunt Parisiis coram omni clero & populo solemniter recitata.*

S. Hier. in c. 3. Soph. Quanto sacerdotalis dignitas est altior, tanto lapsus in illa est periculosior. 6. Sanctus Hieronymus in Sophoniam Prophetam scribens, hanc dignissimam adducit sententiam: *Non dignitas, sed opus dignitatis Sacerdotes salvare consuevit*, quanto major est Sacerdotii & ministerii sacri dignitas, tantò ejusdem culpabilior est indignitas. Sanctus Ambrosius honorem & gradum sacerdotalem, dum ei quis dignè non respondet, præcipitio assimilat: S. Ambr. l. de dign. sac. c. 7. *Excellentiam simul & casum demonstravimus, ne fidentes sublimitati honorum, minime requirerent perfectionem bonorum, & in solo se crederent Sacerdotis nomine plus quam opere gloriari.* Juxta honorem sibi divinitus collatum Sacerdos minus magisque graviter delinquit, dicente sancto S. Isid. Pel. l. 2. ep. 15. Isidoro Pelusiota: *Quantò honoribus alios antecellunt, tantò quoque ipsorum peccatum gravius efficitur.* Gen. 3. 1. Lucifer anguis astutus (*Serpens erat callidior*) multis annorum curriculis Christo insidiatus fuerat, ut ipsum in sua pertraheret retia, qua de causa tandem Christum in locum sublimem translaturus, Matth. 4. v. 6. unde se præcipitaret deorsum (*Mitte te deorsum*) qua inquam de causa eum in templi statuit pinnaculo? adorari volebat, potius igitur hunc honorem in templo & non in vertice montis requisiisset; cum hic locus casus, ille adorationi sit appropriatus. Discite mysterium; Voluit namque docere mundum per hoc, quod Ecclesiastici, & personæ sacræ, in tantò majora corruant præcipitia, quantò magis exaltati, suo minimè correspondent muneri; S. Isid. Pel. l. 2. ep. 37. unde sanctus Isidorus Pelusiota inquit: *Sacerdos graviores vitæ suæ rationes subibit, tantoque ad ipsius pœnam atque cruciatum cumulus accedet, quantus prius in eo honor collocatus est.* Veritatem fusius edoceant jam subjicienda.

Probatur in supplicio Core. Num. 16. v. 2. 7. Duabus eminebat dignitatibus Core, scilicet præsidentiâ concilii juxta Abulensem, Dionysium Carthusianum, & Oleastrum, juxta illum numerorum textum: *Viri proceres Synagogæ qui tempore concilii per nomina vocabantur*; Secunda dignitas erat Sacerdotis, siquidem Aaroni sanguine junctus, eademque de tribu Levi natus erat; ad quam dignitatem, quemadmodum apud Lyranum asserunt Rabbini; ad radices Sinai electus fuit, ubi caput effectus est seditionis cum Dathan & Abiron, contra Moysen & Aaron excitatæ, summum affectans Pontificatum; Quod crimen enorme insolitâ Deus, & reliquis sæculis minimè inflictâ punivit pœnâ, dum terra sub pedibus ejus dehiscente, vivum fecit descendere in infernum. Lucifer pariter Angelorum pulcherrimus in sancto cecidit cœlo empyreo, Princeps effectus dæmoniorum; quem casum Divus Chrysologus contemplans, inquit: *Sic diabolus cum esset Angelus & in cœlo, & coram Deo semper charissimus versaretur & fulgens, d[illegible] in Dei superbit aspectu, lapsus ad terram, ad tartara dejectus, in diabolum mutatur ex Angelo.* D. Chrys. ser. 26.

8. Molina quandam Patris Magistri Avilæ, viri admodum illuminati, Epistolam citat in hunc sensum; Mol. tr. sac. 1. c. 16. §. 2. Obiisse didicerat quemdam Sacerdotem, paucis ante diebus consecratum, ut petiit igitur, utrum hic aliquando missam celebrasset; Responsumque tulit, unam dumtaxat, moxque S. Pater respondit, magno se onere exemit, siquidem gravem rationem Deo reddere debent omnes Sacerdotes, nisi suo correspondeant gradui, trutinam subibunt sanctuarii, quæ communem excedebat, in medietate ponderis. Concilium proinde Romanum sub Papa Hilario decernit: *Reatu majori delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.* Hilarius. Lapsus ex altiori loco periculosior. Periculosior est casus ex loco alto, quàm in terra plana; sæculares equidem qui terrenis bonis immersi vivunt, sæpius cadunt, sed & facilè se sublevant, Ecclesiastici autem, qui quotidie in sacrificio incruento intonant, *sursum corda*, si ex alto cadant, pauci ex ipsis invenientur, qui facilè resipiscant, quia *corruptio optimi pessima.* Et ideo sanctus Augustinus de Prælato Ecclesiastico scribens: S. Aug. in Reg. *Pastoris, inquit, miserei oportet, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in majori periculo versatur.* Apostolus ita adhortatur Thessalonicenses: 1. Thess. 5. 12. 13. *Rogamus vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos . . . ut habeatis illos abundantius in charitate.* Sic etiam est ille Sacerdotum. Unde & Ecclesia particulares pro Clero & Ecclesiasticis instituit orationes, utpote singulari indigis ope & assistentia cœlesti, ut suo dignè correspondeant ministerio, inque gratia & amicitia Dei perseverent; de quibus etiam sanctus Isidorus discurrit in hæc verba: S. Isid. Hisp. l. 3. sent. c. 34. *Uniuscujusque casus tantò majoris est criminis, quantò prius quàm caderet majoris erat virtutis, præcedentium namque magnitudo virtutum, crescit ad cumulum sequentium delictorum.* Sanctus Petrus Chrysologus in sermone, cui tituloa (*de fideli dispensatore*) nostro suffragaturus proposito, [illegible]imilitudinem allegat, desumptam ab iis, qui ex loco alto deciduot, loquens: S. Chrys. ser. 26. *De cælestibus conditis, de horreis divinis rationem reddet, præstabit causas Ecclesiæ propagator, & quanto magis suscipit creditum, tanto magis se debitum non dubitet redditurum, dicente Domino: Cui plus creditum est, plus exigetur ab eo. Quantò altius ascenderit homo, lapsus tanto altius cadet. Quid altius cœlo? de cœlo cadit in cœlestibus, qui delinquit, desperatus incurrit: qui in ipsis Dominantis oculis offendit, & excusatione caret, qui facinus ipso teste Judice committit.*

10. Sanctus Ambrosius in Libro *de dignitate Sacerdotali*, ita de Episcopo discurrit: S. Ambr. l. 3. *sicut nihil esse diximus Episcopo excellentius, sic nihil esse miserabilius, si de sancta vita Episcopus periclitetur, si Sacerdos in crimine teneatur. Et ut levius est de plano corruere, sic gravius est, qui de sublimi ceciderit dignitate, quia ruina, quæ de alto est, graviori casu colliditur.* Sicut nihil Episcopo excellentius, sic nihil miserabilius, si cadat in vitia. Cui subscripturus sententiæ, Divus Nazianzenus, similitudinem adducit desumptam à macula, quæ vestem divitem, splendidam & conspicuam citius consputcat, quàm vilem, laceram aut abjectam: Nazianz. Orat. 12. *Splendidæ vestis manifestiores sunt maculæ, atque sordes.* Sæculares equidem, & Cosmophili vestes sunt viles; Ecclesiastici autem,

autem, opulenti sunt amictus, in his igitur quicumque culpæ nævus abominabilior est, faciliusque apparet. Quem in finem & Salvianus Episcopus Massiliensis ita scribit: *Atrocius sub sancti nominis professione peccamus, ubi sublimior est prærogativa, major est culpa: ipsa enim errores nostros Religio, quam profitemur, accusat; criminosior est ejus impudicitia, qui promiserit castitatem.*

Salv. ad Eccl.

11. Arca sacra currui imposita, calcitrare jugales cœperunt boves; Oza itaque periculum præcauturus, manum extendit ut arcam sustineret cadentem, sed repentina morte plexus corruit, punitus *super temeritate*, ut inquit Textus sacer. Numquid & Philistæi Arcam Domini in curribus collocarant, eamque juxta libitum suum circumduxerant; & nihilominus nullam propterea incurrerunt pœnam, licet ob alias causas fuerint castigati? Ecce vobis mysterium: Gentiles Philistæi mundanos repræsentabant, lumine Divino destitutos; horum itaque in divinæ legis transgressione, minor est culpa, propter exilius æternarum veritatum lumen; Ecclesiastici verò, sacro Altari ministrantes, reditibus beneficialibus gaudentes, ut se totos Divino applicent servitio quos mundus veneratur & honorat, qui legem divinam continuò versant, eamque alios docent, si hi ipsi primi eam transgrediantur, gravissimum præ omnibus aliis merentur supplicium; Unde Origenes inquit: *Majorem pœnam habet, qui Ecclesiæ præsidet; & delinquit; quid mihi prodest, quia prior sedeo in cathedra resupinus, honorem majoris accipio, nec possum habere dignitate mea opera condigna? Nonne majori pœna cruciabor, quia honor justi, mihi ab omnibus defertur, cum peccator sim*; Ideoque Sanctus Ambrosius ita omnes admonet Ecclesiasticos: *Ne sit honor sublimis & vita deformis, ne habeatur in Ecclesia cathedra sublimior, & conscientia Sacerdotis reperiatur humilior.* Divus Chrysostomus quoque ad propositum nostrum alludere voluisse videtur, quando ait: *Si privatim pecces, nihil tale passurus es; si in Sacerdotio peccas, peristi.*

Oza tangens arcam morte punitus fuit.
2. *Reg.* 6. v. 7.
Philistæi eam tangentes non fuerunt puniti.
Ratio hujus.
Orig. h. 5. in Ezech.
S. Ambr. ibid.
D. Chrys. h. 41. in Matth.

12. Venerabilis Pater Magister Avila cuipiam se interroganti, an ad Sacerdotii ordinem evehi permittere se deberet, hæc in verba respondit: In primis illis temporibus, quando dignitas Sacerdotalis in majori æstimatione & pretio erat, nullus ordinabatur Sacerdos, nisi futurus Episcopus, aut animarum curæ præficiendus, vel certè magnus & eximius verbi Dei prædicator esset, omnes verò alii Ecclesiastici vel Diaconi fiebant, vel Subdiaconi, vel minoribus ordinibus initiabantur; Paolò pòst verò subjungit: crede mihi frater mi, hodie nemo alios quam dæmon, homines in tantam præsumptionem & superbiam induxit, ut gradum Sacerdotalem ita impudenter sibi procurent, hoc enim facit, ut illos per hanc viam in supremum usque templi verticem evectos tantò facilius, & perniciosius præcipitare possit. Audiamus hac de re loquentem sanctum Bernardum, qui, quotiescumque dissolutum reprehensurus est clerum, calamum suum singolari cum industria acuit, & licet melliflui titulo gaudeat, vitia tamen talium Sacerdotum deprehensurus, graviter irascitur. Hic igitur dicit: *Age ergo, festina multiplicare præbendas, inde ad Archidiaconatum evola, demum aspira ad Episcopatum, nec ibi quidem requiem habiturus, quoniam non sic itur ad astra*; Et postquam hoc modò ironicè locutus fuisset, prosequitur ulterius, dicendo: *Quo progrederis miser, an ut ab altiori sit casus gravior, neque enim sic paulatim decides, sed tamquam fulgur in impetu vehementi, quasi alter Sathanas subito dejicieris.* Origenes ad illud Christi facinus alludens, quando armata flagello manus, cathedras vendentium columbas evertit, hanc inde elicit moralitatem, dicens: *Unusquisque sedentium super cathedram Ecclesiasticam, & amantium primas cathedras in Synagogis, videant, ne fortè sic sedeant in eis, ut veniens Dominus eas evertat, quasi dignas eversione.* Notatu pariter digna illa occurrunt Sancti Hieronymi verba, ita Ecclesiasticos perstringentis: *Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina eorum, si peccant: Lætemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum: non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quam mœroris de sublimioribus corruisse, neque solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti?*

Dæmon multos inducit ad Sacerdotium, ut eo periculosius cadant.
Orig. tr. 5. in Matth.
S. Hieron. l. 13. in Eze. ad c. 44.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Vitia Ecclesiasticorum, populorum causant ruinam, quorum peccata iram Dei provocantia, suam in Ecclesiasticorum scandalis & malis exemplis causam habent,

THEMA.

Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat. Matth. 24. v. 15.

1. His verbis incarnata sapientia exterminium prædixit Jerosolymitanum, eventurum propter sanctuarii abominationem, quem textum Lyranus ita explanat: *Abominatio stans in loco sancto, est Prælatus malus in Ecclesia.* Beda pariter de hac desolationis abominatione tractans, ait: *Cum videritis flagitia regnare inter eos, qui cælestibus mysteriis videbantur esse consecrati.* Sanctus Bonaventura autem ingeniosam & utilem, circa hanc Christi prædictionem, instituit observationem, nimirum quòd, postquam Christus excidium Jerosolymitanum prædixisset, confestim ingressus sit templum prophanatum, ut illud purificaret, ibidemque manus flagello armarit, cujus hoc dicit esse mysterium: *Ut ostendat, quod maxima causa destructionis ejus fuit peccatum Sacerdotum*, citatque ad hoc confirmandum, Glossæ testimonium, dicentis: *Post enumerata mala ingressus templum, ejecit ementes & vendentes; Per hoc innuens, quod ruina populi maximè ex culpa Sacerdotum fuit*; atque idem supra modum Reipublicæ perniciosus est Ecclesiasticus vitiosus & mala edens exempla.

Lyranus. ibid.
V. Bed. in Matth.
S. Bonav. in c. 19. Luc.
Malus prælatus est abominatio stans in loco sancto.

2. Porrò sanctus Bonaventura in quodam sermone, varias enumerat abominationes, tales enim sunt *Christiani sine fide: populus sine dilectione, divites sine misericordia: Juvenes sine reverentia: pauperes sine humilitate; mulieres sine verecundia: matrimonium sine continentia: Clerici sine honestate & sanctitate: religiosi sine veritate & austeritate: Prælati sine solicitudine regiminis & pietate.* Verumtamen omnes sæcularium transgressiones, scandala, dissolutiones, suam ab Ecclesiasticorum malis exemplis & improba vita causam & originem trahunt. Apud Isaiam dicitur, *Omne caput languidum*: Sed quodnam inde secutum est malum? Statim sequitur: *& omne cor mœrens, à planta pedis usque verticem, non est in eo sanitas*; Porrò caput corporis mystici Ecclesiæ, est ordo sacerdotalis, qui si langueat, & infirmetur, consequens est, ut omnia alia membra languescant & debilitentur, *à planta pedis, &c.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus Tom. 2. lib. 1. in Isaiam ait: *Caput videtur dicere eum,*

S. Bonav. ser. 1. in D. 24. Pent.
Sæcularium vitia originem trahunt à mala vita sacerdotum.
Isa. 1. v. 5.
Ibid.
S. Cyr. Al. t. 2. l. 1. or. 2. in Isa.

venit ad eum diabolus, & dixit ei: Quid angustiaris istis Clericis prædicare, dicas eis istud, & non aliud: Principes infernalium tenebrarum Principes Ecclesiæ salutant. Læti omnes nos gratias eisdem referimus, qui cum ipsis eorum nobis offeruntur subditi, & per eorum negligentiam ad nos devolvitur totus pariter ferè mundus, invitus quidem tibi dico, quod dico, sed Altissimi jussione coactus; Cui cum Clericus respondisset, si hoc dixero, nemo verbis meis fidem adhibebit; *tunc diabolus tangens maxillam ejus, Ecce, ait, signum: Nigredo insolita faciei; hanc antequam prædices non contingas, quia frustra, post prædicationem verò aqua benedicta delebis. Processit ergo clericus in Synodo prædicaturus, & admirantibus cunctis insigne indito faciei, tantum illa, quæ sibi jussa recitavit, & ad horrorem maximum cunctorum corda permovit.* Idem verò hic Author tempus & locum, ubi hoc accidit, sequentibus verbis declarat; *hac anno ab Incarnatione Domini 128. fuerunt Parisiis coram omni clero & populo solemniter recitata.*

S. Hier. in c. 3. Soph.
Quanto sacerdotalis dignitas est altior, tanto lapsus in illa est periculosior.
S. Ambr. l. de dign. sac. c. 7.

6. Sanctus Hiesonymus in Sophoniam Prophetam scribens, hanc dignissimam adducit sententiam: *Non dignitas, sed opus dignitatis Sacerdotes salvare consuevit,* quanto major est Sacerdotii & ministerii sacri dignitas, tantò ejusdem culpabilior est indignitas. Sanctus Ambrosius honorem & gradum sacerdotalem, dum ei quis dignè non respondet, præcipitio assimilat: *Excellentiam simul & casum demonstravimus, ne fidentes sublimitati honorum, minime requirerent perfectionem bonorum, & in solo se crederent Sacerdotis nomine plus quam opere gloriari.* Juxta honorem sibi divinitus collatum Sacerdos minus magisque graviter delinquit, dicente sancto Isidoro Pelusiota:

S. Isid. Pel. l. x. ep. 15.
Gen. 3. 1.
Matth. 4. v. 6.

Quantò honoribus alios antecellunt, tantò quoque ipsorum peccatum gravius efficitur. Lucifer anguis astutus (*Serpens erat callidior*) multis annorum curriculis Christo insidiatus fuerat, ut ipsum in sua pertraheret retia, qua de causa tandem Christum in locum sublimem translatum, unde se præcipitaret deorsum (*Mitte te deorsum*) qua inquam de causa eum in templi statit pinnaculo? adorari volebat, potius igitur hunc honorem in templo & non in vertice montis requisisset; cum hic locus casui, ille adorationi sit appropriatus. Discite mysterium: Voluit namque docere mundum per hoc, quod Ecclesiastici, & personæ sacræ, in tantò majora corruant præcipitia, quantò magis exaltati, suo minimè correspondent muneri; unde sanctus Isidorus Pelusiota inquit:

S. Isid. Pel. l. 2. ep. 37.

Sacerdos graviores vitæ suæ rationes subibis, tantùque ad ipsius pœnam atque cruciatum cumulus accedet, quantò prius in eo honor collocatus est. Veritatem fusius edoceant jam subjicienda.

Probatur in supplicio Core.
Num. 16. v. 3.

7. Duabus eminebat dignitatibus Core, scilicet præsidentia concilii juxta Abulensem, Dionysium Carthusianum, & Oleastrum, juxta illum numerorum textum: *Viri proceres Synagogæ qui tempore concilii per nomina vocabantur*; Secunda dignitas erat Sacerdotis, siquidem Aaroni sanguine junctus, eademque de tribu Levi natus erat; ad quam dignitatem, quemadmodum apud Lyranum asserunt Rabbini; ad radices Sinai electus fuit, ubi caput effectus est seditionis cum Dathan & Abiron, contra Moysen & Aaron excitatæ, summum affectans Pontificatum; Quod crimen enorme involuit Deus, & reliquis sæculis minimè inflictâ punivit pœnâ, dum terra sub pedibus ejus dehiscente, vivum fecit descendere in infernum. Lucifer pariter Angelorum pulcherrimus in sancto cecidit cœlo empyreo, Princeps effectus dæmoniorum; quem casum Divus Chrysologus contemplans, inquit:

D. Chrys. ser. 26.

Sic diabolus cum esset Angelus & in cælo, & coram Deo semper charissimus versaretur & fulgens, d[illegible]n Dei superbit aspectu, lapsus ad terram, ad tartara dejectus, in diabolum mutatur ex Angelo.

Mol. tr. sac. 2. c. 16 § 2.

8. Molina quandam Patris Magistri Avilæ, viri admodum illuminati, Epistolam citat in hunc sensum; Obiisse didicerat quemdam Sacerdotem, paucis ante diebus consecratum, ut petiit igitur, utrum hic aliquando missam celebrasset; Responsumque tulit, unam dumtaxat, moxque S. Pater respondit, magno se onere exemit, siquidem gravem rationem Deo reddere debent omnes Sacerdotes, nisi suo correspondeant gradui, trutinam subibunt sanctuarii, quæ communem excedebat, in medietate ponderis. Concilium proinde Romanum sub Papa Hilario decernit:

Hilarius.
Lapsus ex altiori loco periculosior.

Reatu majori delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum. Periculosior est casus ex loco alto, quàm in terra plana; sæculares equidem qui terrenis bonis immersi vivunt, sæpius cadunt, sed & facilè se sublevant, Ecclesiastici autem, qui quotidie in sacrificio incruento intonant, *sursum corda*, si ex alto cadant, pauci ex ipsis inveniuntur, qui facilè resipiscant, quia *corruptio optimi pessima.* Et ideo sanctus Augustinus de Prælato Ecclesiastico scribens:

S. Aug. in Reg.

Pastoris, inquit, *miseveri oportet, qui inter nos quanto in loco superiori, tanto in majori periculo versatur.* Apostolus ita adhortatur Thessalonicenses:

1. Thess. 5. 12. 13.
Sic etiam est ille Sacerdotum.

Rogamus vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos . . . ut habeatis illos abundantius in charitate. Unde & Ecclesia particulares pro Clero & Ecclesiasticis instituit orationes, utpote singulari indigis ope & assistentia cœlesti, ut suo dignè correspondeant ministerio, inque gratia & amicitia Dei perseverent: de quibus etiam sanctus Isidorus discurrit in hæc verba:

S. Isid. Hisp. l. 3. sent. c. 34.

Unius cujusque casus tantò majoris est criminis, quantò prius quàm caderet majoris erat virtutis, præcedentium namque magnitudo virtutum, crescit ad cumulum sequentium delictorum. Sanctus Petrus Chrysologus in sermone, cui titulus (*de fideli dispensatore*) nostro suffragaturus proposito, similitudinem allegat, desumptam ab iis, qui ex loco alto decidunt, inquiens:

S. Chrys. ser. 26.

De cælestibus conditis, de horreis divinis rationem reddet, præstabit causas Ecclesiæ propagator, & quantò magis suscipit creditum, tanto magis se debitum non dubitet redditurum, dicente Domino: Cui plus creditum est, plus exigetur ab eo. Quantò altius ascenderis homo, lapsus tanto altius cadet. Quid altius cælo? de cælo cadit in cælestibus, qui delinquit, desperatus insurrit: qui in ipsis Dominatoris oculis offendit, & excusatione caret, qui facinus ipso teste Judice committit.

S. Ambr. l. 3.
Sicut nihil Episcopo excellentius, sic nihil miserabilius, si cadat in vitia.

10. Sanctus Ambrosius in Libro *de dignitate Sacerdotali*, ita de Episcopo discurrit: *sicut nihil esse diximus Episcopo excellentius, sic nihil esse miserabilius, si de sancta vita Episcopus periclitetur, si Sacerdos in crimine vertatur. Et ut levius est de plano corruere, sic gravius est, qui de sublimi ceciderit dignitate, quia ruina, quæ de alto est, graviori casu colliditur.* Cui subscripturus sententiæ, Divus Nazianzenus, similitudinem adducit desumptam à maculis, quæ vestem divitem, splendidam & conspicuam citius conspurcat, quàm vilem, laceram aut abjectam:

Nazianz. Orat. 51.

Splendidæ vestis manifestiores sunt maculæ, atque sordes. Sæculares equidem, & Cosmophili vestes sunt viles; Ecclesiastici autem,

autem, opulenti sunt amictus, in his igitur quicumque culpæ nævus abominabilior est, faciliusque apparet. Quem in finem & Salvianus Episcopus Massiliensis ita scribit: *Atrocius sub sancti nominis professione peccamus, ubi sublimior est prærogativa, major est culpa: ipsa enim errores nostros Religio, quam profitemur, accusat; criminosior est ejus impudicitia, qui promiserit castitatem.*

Salv. ad Eccl.

Oza tangens arcam morte punitus fuit. 2. *Reg.* 6. v. 7. Philistæi eam tangentes non fuerunt puniti.

11. Arca sacra currui imposito, calcitrare jugales cœperunt boves; Oza itaque periculum præcauturus, manum extendit ut arcam sustineret cadentem, sed repentina morte plexus corruit, punitus *super temeritate*, ut inquit Textus sacer. Numquid & Philistæi Arcam Domini in curribus collocarant, eamque juxta libitum suum circumduxerant; & nihilominus nullam propterea incurrerunt pœnam, licet ob alias causas fuerint castigati? Ecce vobis mysterium: Gentiles Philistæi mundanos repræsentabant, lumine Divino destitutos; horum itaque in divinæ legis transgressione, minor est culpa, propter exilius æternarum veritatum lumen; Ecclesiastici verò, sacro Altari ministrantes, reditibus beneficialibus gaudentes, ut se totos Divino applicent servitio quos mundus veneratur & honorat, qui legem divinam continuò versant, eamque alios docent, sibi ipsi primi eam transgrediantur, gravissimum præ omnibus aliis merentur supplicium: Unde Origenes inquit: *Majorem pœnam habet, qui Ecclesiæ præsidet; & delinquit; quid mihi prodest, quia prior sedeo in cathedra resupinus, honorem majoris accipio, nec possum habere dignitate mea opera condigna? Nonne majori pœna cruciabor, quia honor justi, mihi ab omnibus defertur, cum peccator sim*; Ideoque Sanctus Ambrosius ita omnes admonet Ecclesiasticos: *Ne sit honor sublimis & vita deformis, ne habeatur in Ecclesia cathedra sublimior, & conscientia Sacerdotis reperiatur humilior.* Divus Chrysostomus quoque ad propositum nostrum alludere voluisse videtur, quando ait: *Si privatim pecces, nihil tale passurus es; si in Sacerdotio peccas, periisti.*

Ratio hujus.

Orig. h. 5. in Ezech.

S. Ambr. ibid.

D. Chrys. h. 41. in Matth.

Dæmon multos inducit ad Sacerdotium, ut eo periculosius cadant.

12. Venerabilis Pater Magister Avila cuipiam se interroganti, an ad Sacerdotii ordinem evehi permittere se deberet, hæc in verba respondit: In primis illis temporibus, quando dignitas Sacerdotalis in majori æstimatione & pretio erat, nullus ordinabatur Sacerdos, nisi futurus Episcopus, aut animarum curæ præficiendus, vel certè magnus & eximius verbi Dei prædicator esset, omnes verò alii Ecclesiastici vel Diaconi fiebant, vel Subdiaconi, vel minoribus ordinibus initiabantur; Paulò pòst vero subjungit: crede mihi frater mi, hodie nemo alius quam dæmon, homines in tantam præsumptionem & superbiam induxit, ut gradum Sacerdotalem ita impudenter sibi procurent, hoc enim facit, ut illos per hanc viam in supremum usque templi verticem evectos tantò facilius, & perniciosius præcipitare possit. Audiamus hac de re loquentem sanctum Bernardum, qui, quotiescumque dissolutum reprehensurus est clerum, calamum suum singulari cum industria acuit, & licet mellifluí titulo gaudeat, vitia tamen talium Sacerdotum deprehensurus, graviter irascitur. Hic igitur dicit: *Age ergo, festina multiplicare prabendas, inde ad Archidiaconatum evola, demum aspira ad Episcopatum, nec ibi quidem requiem habiturus, quoniam non sic itur ad astra*; Et postquam hoc modò ironicè locutus fuisset, prosequitur ulterius, dicendo: *Quo progrederis miser, an ut ab altiori sit casus gravior, neque enim sic paulatim decides, sed tamquam fulgur in impetu vehementi, quasi alter Sathanas subito dejicieris.* Origenes ad illud Christi facinus alludens, quando armata flagello manus, cathedras vendentium columbas evertit, hanc inde elicit moralitatem, dicens: *Unusquisque sedentium super cathedram Ecclesiasticam, & amantium primas cathedras in Synagogis, videant, ne fortè sic sedeant in eis, ut veniens Dominus eas evertat, quasi dignas eversione.* Notatu pariter digna illa occurrunt Sancti Hieronymi verba, ita Ecclesiasticos perstringentis: *Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina eorum, si peccant: Lætemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum: non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quam moeroris de sublimioribus corruisse, neque solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti?*

Orig. tr. 5. in Matth.

S. Hieron. l. 13. in Eze. ad c. 44.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Vitia Ecclesiasticorum, populorum causant ruinam, quorum peccata iram Dei provocantia, suam in Ecclesiasticorum scandalis & malis exemplis causam habent.

THEMA.

Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat. Matth. 24. v. 15.

1. His verbis incarnata sapientia exterminium prædixit Jerusolymitanum, eventurum propter sanctuarii abominationem, quem textum Lyranus ita explanat: *Abominatio stans in loco sancto, est Prælatus malus in Ecclesia.* Beda pariter de hac desolationis abominatione tractans, ait: *Cum videritis flagitia regnare inter eos, qui cælestibus mysteriis videbantur esse consecrati.* Sanctus Bonaventura autem ingeniosam & utilem, circa hanc Christi prædictionem, instituit observationem, nimirum quòd, postquam Christus excidium Jerosolymitanum prædixisset, confestim ingressus sit templum prophanatum, ut illud purificaret, ibidemque manus flagello armarit, cujus hoc dicit esse mysterium: *Ut ostendat, quod maxima causa destructionis ejus fuit peccatum Sacerdotum*; citatque ad hoc confirmandum, Glossæ testimonium, dicentis: *Post enumerata mala ingressus templum, ejecit ementes & vendentes*; *Per hoc innuens, quod ruina populi maximè ex culpa Sacerdotum fuit*; atque ideo supra modum Reipublicæ perniciosus est Ecclesiasticus vitiosus & mala edens exempla.

Lyranus. ibid.

V. Bed. in Matth.

S. Bonav. in c. 19. Luc.

Malus prælatus est abominatio stans in loco sancto.

2. Porrò sanctus Bonaventura in quodam sermone, varias enumerat abominationes, tales enim sunt *Christiani sine fide: populus sine dilectione, divites sine misericordia: Juvenes sine reverentia: pauperes sine humilitate; mulieres sine verecundia: matrimonium sine continentia: Clerici sine honestate & sanctitate: religiosi sine veritate & austeritate: Prælati sine solicitudine regiminis & pietate.* Verumtamen omnes sæcularium transgressiones, scandala, dissolutiones, suam ab Ecclesiasticorum malis exemplis & improba vita causam & originem trahunt, Apud Isaiam dicitur, *Omne caput languidum*: Sed quodnam inde secutum est malum? Statim sequitur: *& omne cor mœrens, à planta pedis usque verticem, non est in eo sanitas*; Porrò caput corporis mystici Ecclesiæ, est ordo sacerdotalis, qui si langueat, & infirmetur, consequens est, ut omnia alia membra languescant & debilitentur, *à planta pedis, &c.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus Tom. 2. lib. 1. in Isaiam ait: *Caput videtur dicere eum, qui*

S. Bonav. Ser. 1. in D. 24. Pent.

Sæcularium vitia originem trahunt à mala vita sacerdotum.

Isa. 1. v. 5.

Ibid.

S. Cyr. Al. t. 2. l. 1. or. 1. in Isa.

Innoc. III. serm. 1. de consecr. Pont.

qui Regni prærogativis ornatus est, cor vero sacrosanctum, & electam tribum, id est, Leviticam veluti lege eruditam, & curam totius corporis gerentem. Si caput fuit infirmum, inquit Innocentius, *totum corpus languidum erit.*

Unius sacerdotis peccatum præponderat peccatis plurimorum sæcularium.

3. Præterea sciendum est, quòd in libro Levitici Deus pro expiatione peccati Sacerdotis vitulum sibi in sacrificium offerri præceperit, pro transgressionibus verò totius populi, quamnam victimam præscripsisse existimatis? utique diceretis ad hasce expiandas multa boum, taurorum & ovium sacrificia fuisse necessaria? Sed tota cœlo erratis, neque enim alia requirebatur in hunc finem victima, quam vitulus, ita enim in eodem capite quarto his verbis expressà dicitur; *Quòd si omnis turba Israel fecerit, quod contra mandatum Domini est, offeret pro peccato suo vitulum.*

Lev. 4. v. 13.

Sanctus Isidorus Pelusiota culpam Sacerdotis in pondere sanctuarii trutinans, eamdem ratione dignitatis sacrosanctæ, qua præditus est, scandalis & impietati totius populi, quantus quanto est, præponderare judicat. Unde in quadam Epistula de nonnullis Ecclesiasticis vitiosis ita scribit: *Etiamsi prius quoque quàm in sacrosanctum ordinem cooptarentur, flagitiosissimi & sceleratissimi essent, tamen non idem est, laicum peccare quàm Sacerdotem, idque ex lege perspicuè constat: tantum enim ea pro Sacerdote peccante sacrificium afferre præcipit, quantum pro universa plebe; Quòd si par non esset peccatum, idem utrique sacrificium minimè indixisset: Majus porrò peccatum efficitur, non ob naturam, sed ob perpetrantis dignitatem.*

S. Isid. Pelus. l. 2. ep. 123.

Verumtamen Innocentius Papa etiam reddit hujus rationem, dum ait: *Unde conjicitur, quod peccatum Sacerdotis, totius multitudinis peccato coæquatur, quia Sacerdos in suo peccato totam facit delinquere multitudinem;* Unde calamitas totius Regni & Provinciarum subsequitur; quam populorum ruinam ex dissoluta cleri vita causatam, considerans Sanctus Leo Papa, qui supra Christianismi gregem sibi commissum strenue invigilabat, motus est, ut Pastores & Episcopos Africanos moneret, ne viros indignos & male morigeratos ad ordines sacros admitterent; quia inquit, *non est consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen: integritas enim præsidentium salus est subditorum,* Demum in ejusdem Epistolæ progressu ulterius dicit: *Quod si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus, providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum, quanta magis elaborandum est, ut in electione ejus, quasi supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familia Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite.*

Inn. 3. ib.

S. Leo ep. 87.

Sanctus Carolus Borromæus in prima concione in Synodo Diœcesana undecima habita, postquam illum Jeremiæ textum adduxisset: *Ecce enim ego inebriabo animam Sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis adimplebitur.* Tandem exclamat, dicens: *O magna & inclyta Dei Instrumenta Sacerdotes, à quibus omnium populorum pendet beatitudo, qui si pingues sint, erunt itidem populi pingues, & secus si illi inanes erunt & vacui, magnum populis universis imminebit paupertatis hujus periculum.*

Jerem. 31. v. 14.

Act. Eccl. Med. conc. 1. ad Cler. in Syn.

Mali sacerdotes sunt speluncæ latronum.

4. Christus Salvator noster sacerdotibus, per avaritiam suam templum prophanantibus, exprobrebat, quòd domum Patris sui in speluncam transmutassent latronum: *Vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Sed numquid sufficisset, si illos latronibus similes esse dixisset? Cur igitur insuper addit *speluncam latronum?* Assasini, qui viatores ex improviso aggrediuntur & spoliant, speluncas habitant subterraneas; in quibus una cum rapinis deprædatis absconduntur, & latent, ibique tuti & sine timore dormiunt & requiescunt; porrò sæculares scandalosè viventes, latrones vocari possunt, propter damnum, quod aliis per scandala sua inferunt. At verò Ecclesiastici, qui malam vitam agunt, propter idem damnum non solum latrones vocari merentur, sed insuper *spelunca latronum,* quia sicut hæc facta est in latronum defensionem & tutelam, ita Ecclesiastici scandalosi sæcularibus serviunt in defensionem & excusationis præsidium, eò quòd hi per malitiam propriam illos defendant & tueantur, canonizando eorum scelera per malum Sacerdotum exemplum. Gilbertus Abbas in appendice sermonum sancti Bernardi super Cantica, hanc in Ecclesiæ Reipublicæ calamitatem, quæ à malis Sacerdotum & Ecclesiasticorum exemplis provenit, his verbis deplorat: *Factus est Sacerdos sicut populus.* inquit, *ut licentius populus sicut Sacerdos fiat; qui in mundo sunt; errorem suum nostrorum satis versutè & nimis verè tuentur exemplo, mutuis ad vitia sese aut informant, aut favent exemplis; Pastores populi sæculares & religiosi promptuaria plena sunt hujusmodi eructantia ex hoc in illud aut turpis, aut tepidæ conversationis spiritum pestilentem; Heu quàm avido cordis ore pronum hunc attrahimus spiritum, & corrumpentem haurimus auram.*

Matth. 21. v. 13.

Gilb. Abb. in app.

Privatorum peccata non sunt tam nociva Republ.

5. Dum homo aliquis privatus prævaricatur, inde non adeò ingens sequitur Reipublicæ damnum, non verò item si Sacerdos malè agat. Audite Sanctum Bernardum id sequentibus verbis confirmantem: *Si quis de populo deviat, solus perit, verùm principis error* (& idem de Prælato Ecclesiastico, Parocho, Religioso & Sacerdote curato dici potest) *multos involvit, & tantis obest, quantis præest.* Ad idem intentum serviunt emphatica illa Magni Gregorii verba, dicentis: *Cum Pastor per abrupta graditur, consequens est, ut ad præcipitium grex feratur.* Prælati Ecclesiastici, Episcopi &c. ut plurimum dum in publicum procedunt, magno comitatu stipantur, nec umquam soli vadunt: Idem quoque illis in alia vita accidere dici potest, non enim soli vadunt ad paradisum vel ad infernum, quia ab ipsorum bonis vel malis exemplis salus vel perditio multorum dependet; unde nam existimetis, idololatriam suam sumpsisse originem? Hinc nimirum, quia astutus serpens malas explorans stirpis humanæ in Adamo vitiatæ inclinationes ad rixas, crapulas, divitiarum cupiditates, effreni appetitui illorum similia providit prototypa, verbi gratia, Jovis adulteri, Mercurii rapacis, crapulonis Bacchi, & Martis sanguinolenti; *Quibus nihil actum est,* inquit Seneca, *quam ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur; quid enim est aliud, authores vitiorum efficere Deos, quam vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum & exemplo divinitatis excusatam licentiam?* Nunc verò, quia in Christianismo idololatria per Dei gratiam, prostrata & profligata est, quid obsecro, facit inimicus & generis humani insidiator perpetuus? Adhibet omnem industriam, ut Sacerdotes & Prælati Ecclesiastici, Dei Vicarii, supraque candelabrum elevati, vitiosi, licentiosi, avari, impuri vivant, ut pudor peccandi ab hominibus tollatur &c.

S. Bern. ep. 127.

S. Greg. 2. par. 1. 2.

Quam Prælatorum & sacerdotum.

Sen. l. de brev. vit. c. 16. & l. de vit. bea. c. 26.

6. *Si sal evanuerit, in quo salietur?* Licet Aaron ad instantiam populi tumultuantis, citra voluntatem Domini Dei, vitulum fudisset; Moyses nihilominus omnem populi transgressionem ipsi soli imputat, dicens: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?* Quia scilicet Superiores & Prælati, animarum curam habentes, omnes earum in se provocant culpas: Sed qua obsecro de causa populus idololatrizans, ab Aarone vitulum formari petiit? ipsene sculptor aut statuarius erat? cur

Matth. 5. v. 13.

Peccata totius populi imputantur Sacerdoti.

Exod. 32. v. 21.

non

non potius Ooliab, aut Beseleel solicitarunt, sculptura insignes? in promptu est responsio, *Serpens erat callidior, &c.* Volens enim Dæmon omnem populum, aut certè majorem ejus partem in idololatriam præcipitare; omnem conatum adhibuit, ut hic vitulus ab Aarone funderetur, ut sic nullus ab ejus cultu retraheretur, certus vitulum istum ab ipsomet summo Sacerdote adorationi exponi. Quod forte respexit Dominus, dum apud Prophetam Oseam lamentatur, Sacerdotes laqueos effectus esse animarum ad æternam perditionem: *Audite hoc Sacerdotes... quia vobis judicium est; quoniam laqueus facti estis speculationi.* Assolent venatores columbis sylvestribus insidiantes aliam cæcam adhibere columbam; ita quoque diabolus sæcularium animas deprædaturus, cæcos, Dei lumine destitutos adhibet Sacerdotes à Christo Domino in persona Apostolorum, quorum successores sunt, columbas nuncupatos: *Estote simplices sicut columbæ:* unde eos ordinaturus Episcopus pariter inquit: *Accipe Spiritum sanctum*, hic autem, ut novimus, columbæ figuram amat, frequenterque exprimit. Væ itaque populis; si tales excæcatæ fuerint columbæ, certo enim certius laquei fient speculationi. *Factus est Ephraim*, inquit idem Oseas, *quasi columba seducta non habens cor*; moxque subjungit: *Expandam super eos rete meum.*

Sunt enim laquei animarum. Ose. 5. v. 1.

Matth. 10. v. 16.

Ose. 7. v. 11. Ibid. v. 12.

7. Hæretici, quemadmodum Ecclesiastica attestatur historia, suæ ab Ecclesia Catholica divisionis & separationis causam, scandala & vitia Cleri assignant, non distinguentes fidem à moribus, neque considerantes, defectum hunc, non status, fidei aut religionis; sed particularium esse personarum: Quales nullum non sæculum vidit in Ecclesia existentes. Si quis filiorum Noë propter fastidium incolatus, convictusque cum ursis, leonibus & tigridibus arcam reliquisset, & consequenter submersus periisset; an forte arcæ vitium foret?

Hæretici suum discessum ab Ecclesia imputant vitiis sacerdotum.

8. Sanctus Augustinus ita quoque ad præsens discurrit intentum: *Ad quid enim aliud sedent isti, & quid aliud captant, nisi ut quisque Episcopus, vel Clericus, vel Monachus, vel Sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, jactent, contendant; sed non omnes posse manifestari; & tamen etiam ipsi, cum aliqua maritata invenitur adulterata, nec projiciunt uxores suas, nec accusant matres suas, cum autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis, vel falsi, vel veri patuerit; Instant, satagunt, ambiunt, ut de omnibus hoc credatur.* Accommodissimè sanctus Cyprianus discurrit, dum ait: *Unde schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur: Dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, superbâ quorundam præsumptione contemnitur?* Sed quid Pastores Prælatosque Ecclesiæ coram populis despicabiles reddit? Non sanctitas, quin potius hæc venerabiles eos, impiisque formidabiles constituit. Nemo nescit illud quondam eructatum S. Bernardi assertum: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit, ecce in pace amaritudo mea amarissima; amara prius in nece Martyrum; amarior post in conflictu hæreticorum; amarissima nunc in moribus domesticorum;* Qui domestici, qui domus Dei & Ecclesiæ sunt familiares, nisi Ecclesiastici? dicente Apostolo: *Jam non estis hospites & advenæ, sed... domestici Dei*; *vox plangentis in tempore isto*, inquit idem Sanctus; *filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me, spreverunt & maculaverunt me à turpi vita.*

S. August. ep. 137.

Dum unus Ecclesiasticus labitur, reliqui omnes judicantur tales.

S. Cyp. ep. 66. ad Flor.

S. Bernard. ser. 33. in Cant.

Eph. 2. v. 19.

9. In Ecclesiasticos à Deo singulariter ad eruditionem populi electos, illud quadrat Plutarchi, quod contra eos statuit dogma, qui perniciosas doctrinas instillant Principibus: *Hi non in unum calicem venenum lethale mittunt, sed in fontem publicitus scaturientem, quo vident omnes uti.* Enim verò si quis cupiculum fontem, quo universa civitas utitur, veneno totaliter intoxicaret, quantum ille incolis damnum illaturus esset? Jam verò certum est, quòd mortiferum venenum in omnes Diœceses, vel Parochiæ animas transfundatur, cui malus præsidet Prælatus & Parochus, hi enim per scandala sua causa sunt omnium peccatorum, quæ à subditis eorum committuntur, qui postea in pœnam scelerum suorum publicas post se trahunt desolationes, & exterminia; ac proinde S. Gregorius malitiæ Sacerdotum, illorumque enormibus excessibus, iræ Dei flagella, quibus populi cæduntur, adscribit, inquiens: *Quanto autem mundus gladio feriatur, aspicitis; quibus quotidie percussionibus intereat populus, videtis. Cujus hoc nisi nostro præcipuè peccato agitur; ecce depopulatæ urbes eversa castra, Ecclesiæ ac monasteria destructa in solitudinem agri redacti sunt ex nostro peccato, populi turba prostrata est.* Quod excidium Jeremias deplorasse videtur, dum ait: *Dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum*; ubi Chaldæus legit, *effusa sunt Margarita sancta*; quas Hebræi stellas fuisse autumant sanguinis S. Josiæ Regis, à Jeremia in templo conservati, à Babylonii dispersa. Sanctus autem Hieronymus per lapides dictus, gemmas intelligit, quibus habitus pontificales instructi fuere, qui in excidio universali per varia loca dispersæ fuerunt; Glossa autem Sacerdotes malos intelligendos dicit, qui cum gemmas imitari deberent, propter scandala, vitamque pessimam vilipenduntur, & saxorum instar conculcantur; cui consonat illud S. Gregorii: *Sanctuarii lapides in plateas dispergunt, cum causarum secularium lata itinera expetunt hi, qui ad ornatum Ecclesiæ internis mysteriis quasi in secreto Sanctuarii vacare debuerunt.* Notate verba: *in capite omnium platearum*, q. d. in publico, in omni loco, quaqua quis se vertit, vilipenduntur, contemnuntur, in ore detractorum versantur, Prælati & Pastores Ecclesiastici, quando non vivunt exemplariter, & sanctè suo conformiter statui. Unde & S. Bernardus inquit: *Lapides Sanctuarii, idest, Sacerdotes sunt in capitibus, idest, in introitu viarum latarum; docent enim populos per prava exempla ingredi vias latas, quæ ducunt ad mortem, & demergunt in profundum inferni.*

Plut. l. cum Principe Philosoph. esse.

Sacerdotes mali distillant venenum peccati in totam communitatem.

S. Greg. h. 17. in Ev.

Thren. 4. v. 1.

S. Greg. 2. p. past. c. 7.

S. Bern. ser. ad past. in Syn. d.

10. Multis olim, cum mulieribus Madianitidis idololatrantibus, Phinees contra unum dumtaxat Israëlitam, unamque mulierem Madianitidem ferrum stinxit in mortem, quia scilicet Hebræus iste filius erat, insignis Ducis de tribu Simeonis, & mulier filia Principis.

Num. 25. v. 8.

11. B. Petrus Damianus id factum autumat, ut doceret carnales illecebras in eminentioribus personis acrius persequendas; id quod de omnibus aliis vitiis astrui potest. Dum vapores, aliæque exhalationes parum distant à terra, facilè contemnuntur, secus verò, dum supra regiones aeris exaltatæ, condensantur in nubes, claramque offuscant diei lucem, & tempestates quandoque minitantur; ita scelera, & scandala sæcularium minus perniciosa sunt in publico quàm personarum, divino cultui consecratarum, quæ supra candelabrum elevatæ sunt, ut aliis bonum præbeant exemplum: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.*

S. Petrus Dam. l. 1. ep. 6.

Matth. 5. v. 16.

12. Moysi olim præcepisse legitur Dominus: *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis.* Circa quæ verba sequentem discursum format S. Petrus Damianus; *Dominus, cum omnis Israëlitica plebs non dispari crimine teneretur obnoxia, de populo quidem tacuit, adversus autem solos Principes in furorem se dignæ animadversionis erexit, quia reatus adulterii in per-*

Num. 25. v. 4.

S. P. Dam. ibid.

Auct. Imp. p. 38.

Ex populo vitioso, cognoscitur sacerdotium esse vitiosum.

sonis clarioribus debet durius vindicari. Auctor operis imperfecti, damna demonstraturus, quæ in Republica mali causant Sacerdotes, has duas adducit similitudines: *Sicut in corpore si aliquod infirmatum fuerit membrum, non omninò langues & stomachus; si autem stomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirmata; sic si aliquis Christianorum peccaverit, non omnino peccant & sacerdotes, si autem & sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum.* Secundam similitudinem à radice desumit infecta arboris, frondes, flores, fructusque malos germinante: *Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, & intellexit studiosus agricola, quia læsuram in radicibus haberet, Ita cum videris populum indisciplinatum, & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia Sacerdotium ejus non est sanum.*

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Impiorum Sacerdotum malitia valde ex ipsorum statu aggravatur, ad quod ex rumis & pannis, à Deo illis commissis, clarè ostendatur.

THEMA.

Accidit autem, ut Sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterivit, similiter & Levita. Luc. 10. v. 31.

Sacerdotibus ex officio incumbit miseros solari & benè operari.

1. INcarnata Sapientia Christus, Magister noster, *spirituum ponderator*, personam repræsentare volens inhumanam, & compassionis expertem; Ecclesiasticum, Sacerdotem & Levitam in medium adducit; nullus namque eorum misero illi spoliato, à latronibus vulnerato, inque via semivivo relictu commiseratus fuit; *Sacerdos viso illo præterivit, similiter & Levita.* Jezabelis, non Acbab, non ursi aut leonis proponit exemplum. Unde Cardinalis Toletus ais: *Sacerdos erat, cui ex officio at dignitate incumbebat misericordiam facere. Corruptio optimi pessima*; Siquidem non est pejor quispiam homine divino cultui consecrato, deviante, & à Deo ad reprobum sensum declinante. Samaritanus autem pertransiens, majorem misero isti pietatem exhibuit & amorem, per multos charitativæ compassionis actus; ex quo hoc elicis documentum S. Gregor. *Plerumque actione sæculari um vita continentium confunditur, cum illi ultra habitum assumant opera, & illi juxta ordinem proprium, non excitant corda, unde bene per Prophetam dicitur: (Erubesce Sidon, ait mare.) Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quando per comparationem sæcularium, atque in hoc mundo fluctuantium, ejus qui munitus & quasi stabilis cernitur, vita reprobatur.* Quidem Sanctus Pontifex alio in loco de quacumque persona sacra, in honore constituta, ita loquitur: *Debet tantum actionem populi actio transcendere Præsulis, quantum distare solet, à grege vita Pastoris.* Aberrare oviculam exile damnum est; sed pastoris per devia, & præcipitia error, gregem in eadem pertrahit discrimina; unde Author operis imperfecti hanc notatu dignissimam, sed & formidine plenam, contra malos sacerdotes statuit propositionem. *Nihil impossibilius, quam illum corrigere, qui omnia scit; & tamen contemnens bonum, diligit malum.*

Toleto, ibid.

S. Greg. p. 2. past. admon. 29.

Isa. 23. 4.

l. 2. past. c. 1.

Pastorem aberrare periculosissimum est.

Au. Imp. h. 40.

2. S. Petrus verbum Incarnatum ita quondam legitur allocutus; *Verba vitæ æternæ habes:* Satellites pariter ab invidis sacerdotibus ad Jesum capiendum ablegati divina ejus infatuati fuere eloquentia: *Numquam sic locutus est homo* Sacerdotes autem nonobstantibus tot exhortationibus, prædicationibus, correptionibus, minis, miraculis, aliisque plurimis divinitatis Christi testimoniis, non solùm non profecerunt, sed etiam obstinatiores in tantum obduruere ut concluserint: *Hic est hæres, venite, occidamus eum.* Teste Isaiâ: *Omne caput languidum, omne cor mærens*; per caput, Princeps intelligitur sæcularis, per cor autem Sacerdos, quæ verò caput inter & cor est differentia? caput plurima constanter excipit verbera, mortalibus quandoque resistit plagis; cor autem quæcumque levis perimit punctura. Ita quoque sæculares, & Principes temporales malè viventes, licet animam propriam multis cruentant peccatorum mortalium plagis, non tamen propterea spiritualem singulariter subditis inferunt mortem: Ecclesiastici autem & Sacerdotes, ad bonum exemplum dandum obligati, ob quamcumque levem transgressionem, quæ in homine mundano minima foret, abundè nimis scandalizant, feriuntque, Laicorum animas. Catalogum texite peccatorum omnium, quantumcumque imaginabiliter enormium certòque repertis, nullis sceleribus Deum ita offensum umquam, quam Sacerdotum prævaricationibus; unde S. Chrysostomus inquit: *Nulla re Deus magis offenditur, quam quod indigni & peccatores Sacerdotis dignitate præfulgeant:* Tales ignis infernalis sunt esca, Dæmonisque instrumentum.

Joan. 6. v. 69.

Joan. 7. v. 46.

Sacerdotes mali difficillime convertuntur.

Matth. 21. v. 38.

Isa. 1. v. 5.

S. Chrys. h. 14. in Matth.

3. Juxta Sapientis assertum *sicut acetum dentibus, & fumus oculis: sic piger his, qui miserunt eum.* Experimur omnes, quantum dentes acetum, oculosque exacerbet fumus: *Ita Sacerdos in Ecclesia pravus*, inquit S. Hieronymus *per acredinem peccati, fidelium sensus obtundere facit, atque erroris ignorantia oculos cordis eorum ab intuitu fidei seu intellectu rectitudinis, dum caligant, velut fumus excæcat.* Origenes de aceto tractans, quod Redemptori in passione datum fuit, in eo designatos esse docet illos, qui ipsum malâ vitâ ad amaritudinem provocant: *Et quidam quidem dant Jesu bibere vinum cum felle permixtum, quod non vult bibere Jesus Filius Dei; alii autem non vinum, sed acetum*, moxque in sensu morali hos indignans, inquit: *Et forsitan quantumcumque secundùm doctrinam quidem Ecclesiasticam sapiunt, vivunt autem malè, dant ei vinum bibere cum felle permixtum.* Si nosse vultis, qui prætorii justitiæ præjudicarint, S. Matthæum consulite; Christum Pilatus innocentem declararat, dicens: *Nullam causam mortis invenio in eo.* Herodes ipsum ad Pilatum remiserat absque sententia lata; soli Sacerdotes innocentissimum Dominum morti adjudicarunt, dicente Scripturâ: *Mane autem facto consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum adversus Jesum, ut eum morti traderent & vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præsidi*; unde tametsi de omnibus peccatoribus verificetur illa Apostoli sententia, videlicet quòd sint *rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei & ostentui habentes*: magis tamen propriè mali sacerdotes Filium Dei in patibulum crucis affigunt: & quidem priusquam propositionem hanc stabiliamus, certum est, quòd Apostolus de illis præcipue loquitur, qui participes facti sunt Spiritus S. quales sunt Sacerdos, quibus hic in illorum ordinatione infunditur, dicente Episcopo: *Accipe Spiritum S.* Ad hæc de illis verificatur, quòd *sunt illuminati, gustaverunt donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti:* Et ideo quid aliud reliquum, quam ut ipsum de novo crucifigant?

Prov. 10. v. 26.

S. Hier. ib.

Pravi sacerdotes dant Christo Vinum bibere cum felle mixtum.

Orig. tr. 35. in Matth.

Luc. 23. v. 22.

Matth. 27. v. 1.

Soli sacerdotes Christum damnarunt ad mortem.

Hebr. 6. v. 6.

Ibid. v. 4.

4. In revelationibus S. Birgittæ, de malis sacerdotibus dicitur: *Omnis qui accedit ad eos cum tribus vulneribus, ab eis habebit quartum; & si cum quatuor venit ad eos recedit ab eis cum quinque. quando viso exemplo pravo Sacerdotum, peccator fiduciam peccandi sumit, & incipit de peccato, quod prius reputabat erubescibile, gloriari, ideo. ipsis erit amplior maledictio præ aliis, quia se vita sua perdunt, & alios exemplo suo lædunt.* Quantum porrò bonum Cleri exemplum ad beneficium populi conferat. S. Carolus Borromæus his verbis demonstrat, dicit enim: *Qui in sortem Domini vocati sunt, divinarumque rerum ministerio addicti, illorum in ecclesia Dei status is est, ut si morum gravitate vitaque exemplo, suam ipsi dignitatem retineant, magnam afferant authoritatem, ad piè Christianoque more vivendum. Rursum si quidpiam in ullo cujusvis rei vel minimo genere offendunt, eorum ordo ita graviter læditur, ut illum decoris splendorem retinere nequeat, qui ad continendos in officio Laicos homines non solum utilis, sed maximè etiam necessarius esse videtur.* Et ideo memoriæ nostræ, & multo magis cordi semper impressa esse debet illa S. Gregorii propositio dicentis:

Lib. 4. c. 32. Revel. S. Birg.

Sacerdotum prava exempla Ecclesiæ valde sunt nociva.

Act. Eccl. Med. Syn. Diœc. 4.

S. Greg. cur. past. p. 1. c. 2. tis: *Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.* S. Leo pariter hanc status & vocationis sacerdotalis cum vita quadam dissoluta & impura disconvenientiam pro viribus detestatur, dum ait: *Falsa professionis imagine utimur, si cujus nomine gloriamur, ejus instituta non sequimur.* *S. Leo ser. 5. de jejun. 7. mens.* Nazianz. malos sacerdotes; *spurios, nothos, & perperam adscriptos Sacerdotes* appellat. *Naz. or. 21*

Gravissimè peccant sacerdotes si lingua sua, Deo consecrata, proferant scandalosa.

5. Indecentissimum est, si minister Deo consecratus Deum linguâ sua, maledicentiis, blasphemiis, perjuriis, aut obscœnis, lascivisque verbis offendere præsumat; cum enim linguâ & verbis suis corpus Christi consecret, adeoque Dei Filius ejus verbo obediens, de cœlo descendat, ejusque manibus se ingerat, cæteris quoque Sacramentis per verba subsistentiam conferat, qua ratione eamdem linguam ad verba obscœna, maledica, injuriosa, calumniosa, & blasphema proferenda adhibere poterit? qua fronte linguam illam, quæ verbum Dei annunciat, quæ agni immaculati sanguine quotidie rubescit, quæ cœlum aperit, infernum claudit, quæ supra se sacratissimum Dei corpus quotidie sumit, qua, inquam, fronte eamdem peccando contaminare audebit? S. Bernard. ait: *Consecratum est os tuum, talibus aperire illicitum est, assuescere vero sacrilegium.* S. Dionys. Areop. ad Demophil. ita scribit: *Qui audet scelestas blasphemias suas (neque enim preces dixerim) sacris aris inferre, easque super signa illa divina ad Christi similitudinem dicere, non est sacerdos. Non est, sed infestus, atrox dolosus, illusor sui & lupus in Dominicum gregem ovina pelle armatus.* S. Ambr. verbum illud S. Pauli Apost. de Episc. loquentis, *non litigiosum*, ita exponit: *Id est non linguam ad convitium relaxet, ne per eamdem linguam, per quam laudes refert Deo, & divina libat sacrificia, istium venena proferat, quia non decet de ore Episcopi benedictionem simul, & maledictionem egredi, ne per eamdem linguam, per quam Deus laudatur, homo maledicatur, quia non potest de uno fonte dulcem & amaram producere aquam.*

S. Bern. l. 2. de consid.
S. Dion. Areo. ad Demoph. l. § 2.
S. Ambr. 1. Tim. 3. v. 3.

Similiter si manibus Deo consecratis obutantur ad illicita.
S. Cypr. de alea.

6. Similiter, cum manus sacerdotales sacrosancto Chrismate consecratæ, Filium Dei continuò tractent, qua ratione easdem ad Deum offendendum & injuriis afficiendum applicare poterit? hoc motivo S. Cypr. nititur, ut Clericus ab illicitis ludis abstrahat, ad id se reflectens, quod manus præcipuum sit ejusmodi ludorum instrumentum, unde ait: *Quæ ad sacrificium Dominicum admissa est, quæ ad audem Domini in oratulo exurgit (de lingua loquitur) quæ signum crucis, per quod tuemur, frontibus imprimit, quæ divina Sacramenta consummat, quid est, inquam, ut diaboli laqueis implicetur?* S. August. de Sacerdotis ingenio ita scribit: *Si calicem aureum invenisses in terra, donares illum Ecclesiæ Dei; accepisti à Deo ingenium spiritualiter aureum, & ministras inde libidinibus, & in illo Satanæ propinas teipsum?* Pet. Bles. de sacerdotibus, gulæ deditis, ita loquitur: *Repositum fuit illud pretiosissimum corpus in sindone munda & monumento novo: iste autem in ore adhuc potu hesterno fœtente, & in sentina ventris adhuc præcedentis crapula æstuante demergit eum, quem Angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt.* S. August. in quodam sermone ad fratres in eremo, hanc propositionem habet; *valde, inquit, despicitur Clericus, qui sæpe vocatus ad prandium non recusat, etiam necessitate aliqua compulsus.* Eusebius in Epistola, quam de morte S. Hieron. ad S. Damasum scripsit, de malis sacerdotibus his verbis lamentatur: *Ecce mundus utique fervet sacerdotibus, & tamen tam sunt rarissimi sacerdotes, quod vix de centum unus reperiatur bonus.* Idem in eodem loco damnum ostendere ergit, quòd exinde in rempublicam resultat, & quantum malitia illorum respectum eminentiæ, vocationis & dignitatis sacerdotalis imminuat, inter cætera autem ait: *Nulla certè in mundo tam crudelis bestia quam malus sacerdos, nam corrigi se non patitur, neque veritatem umquam audire potest; ut* breviter dicam: *Omnes præminet malitia.* D. Chrys. malorum Ecclesiasticorum irreconciliabilis persecutor, de iisdem ait: *Dico horribile quoddam atque tremendum, nec est ita malum in Ecclesia Dei, dæmoniacos esse sicut sacerdotes, qui peccatorum sordibus coinquinantur, hoc enim pessimum est, sicut ait Paulus: Christum conculcare, & sanguinem ejus pollutum ducere, & Spiritui gratiæ contumeliam facere.* S. Bernardus, sacerdotem malæ vitæ, qui characteri sacro bonis moribus non respondet, monstrum appellare non dubitat, dicens: *Monstruosa res gradus summus & animus infimus; sedes prima & vita ima; lingua magniloqua, & vita otiosa; sermo multus, & fructus nullus, vultus gravis, & actus levis: ingens authoritas, & nutans stabilitas, caput canum & cor vanum.*

S. Aug. ep. 41.
Pet. Bles. ep. 43.
Caveant crapulam & ebrietatem.
S. Aug. ser. 36. ad frat.
Eus. ad Damas.
Pravi Sacerdotes comparantur crudeli belluæ.
D. Chrysost. h. 83. in Matth.
S. Bern. 2. de consid. c. 8.

7. S. Gregorius, ut sacerdotum, qui electi sunt, ut sint instrumenta alienæ salutis, & semetipsos condemnant, insaniam exprimat, ingeniosam adducit similitudinem ab aqua, qua ad conferendum sacrosanctum Baptismi lavacrum utimur, quæ postquam infantis corpus aspersit animamque illius mundavit, demum in cloacas projicitur: *Ingrediuntur electi, inquit, sacerdotum manibus expiati cœlestem patriam, & sacerdotes ipsi, per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei similes dixerim sacerdotes malos, nisi aquæ baptismatis quæ peccata Baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit.*

S. Greg. h. 17. in Ev.
Sunt alius instrumenta salutis & seipsos damnant.

8. Porro, quam abominabiles apud Deum sint sacerdotes vitiosi ex comminatis, à divina justitia malis sacerdotibus, suppliciis evidenter deducitur. B. Laur. Justinian. illorum deplorans miseriam ita scribit: *His vehementer Dominus comminatur, cum in Evangelio parabolam Patris familias, qui vineam plantavit, asseruit, dicens. Malos malè perdet. Audiant ista Sacerdotes, legunt eadem publicè in Ecclesiis, nonnulli populo pronunciant, & tamen inemendabiles permanent.* Hanc Sacerdotes sacrilegi patiuntur miseriam, quod sicut pro aliis exaudiri non merentur, ita quoque nullus sit, qui pro ipsis intercedat; id quod S. Cypr. his verbis confirmat, dum ait: *Propter malignantium insolentiam altare suum Deus repellit, & sanctificationibus maledicis, odit Sabbata, abominatur solemnia, odoramenta fœtent, displicent holocausta, in his omnibus laborare se dicit Deus, nec esse voluntatem suam in ministris impuris.* Heli summus Sacerdos filios suos à scandalis & abominationibus, quibus populum Israël & sanctuarium Dei contaminabant, abstrahere volens, his eos verbis affatus est; *si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* S. Aug. in Ps. 36. scribens, hunc illius admonitionis sensum ita declarat; *si peccaverit populus, orabit pro eo Sacerdos, si autem sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? talem ergo oportet esse Domini sacerdotem, ut, quod populus pro se apud Dominum non valuerit, ipse pro populo mereatur, quod poposcerit, impetrare.* S. Ambrosius eidem expositioni consentit, dum ait: *Si populus erraverit, Sacerdos orabit pro eos si sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo?* Atque hæc causa fuit, inquit S. Isidorus Pelusiota, cur filii Heli irremissibiliter castigati fuerint. Unde ait: *Quandoquidem nec pro Ophni & Phinees, qui adversus Deum ipsiusque sacerdotem peccaverant, inventus est quisquam qui deprecatoris partes susciperet, verum in extremum exitium, ut sacerdotis dignitatem prodentes, confecti sunt.*

Ex pœnis comminatis patet, quam sint execrabiles Deo.
B. Laur. Iustin. de compun. & compl. Cor. pers.
S. Cypr. de cœna Dom.
1. Reg. 2. v. 25.
S. Aug. in Ps. 36. conc. 2.
S. Ambr. in Psal. 37.
S. Isid. Pel. l. 1. ep. 29.

9. Revocandum quoque est hic in memoriam, qualiter Deus Moysi præceperit, ut Aaroni fratri suo se ad mortem præparare juberet, eo quod incredulus fuit ori meo ad aquas contradictionis; circa quod Aaronis delictum, major pars Interpretum illud veniale solum peccatum fuisse existimet, & tamen Oleaster ait: *Mirum valde est, non posse sacerdotem Deum, quem omnibus aliis placabat, sibi propitium reddere, quæ tu sacerdos quæso expende, ut scias, quanto difficilius sacerdotibus quam aliis Dominus peccata condonet.*

Sacerdotibus difficilius quam aliis datur venia peccatorum.
Num. 20. v. 24.
Oleast. ib.

In Ezechiele, hanc contra sacerdotem prophanum, legimus comminationem: *Pro eo quod sanctum meum violasti, in omnibus offensionibus tuis, ego quoque confringam te*; ubi S. Hieron. juxta versionem Septuaginta legit: *Abjiciam te, non parcet oculus meus.* Et subdit: *Hoc in Ecclesia intelligendum est, quod magistris & sacerdotibus, qui egerint negligenter, possit Deus quotidie dicere, quia sancta mea violatis in cunctis offensionibus vestris, ego vos conteram atque confringam.* In Malachia Propheta Deus quoque ministros sacrilegos his verbis alloquitur: *Ecce ego vobis projiciam brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, & assumet vos secum*; Vel ut S. Cyrill. Alex. legit: *Et suscipiam vos in idipsum*; Et subdit: *Quoniam ipsi dedecorant altare, ideo Deus veluti par pari referens, suscipiam vos, inquit, in idipsum*; idest, operabor, ut & vos quodque abjiciamini & contemnamini.

Ezech. 5. v. 11.
S. Hier. ibid.
Malach. 2. v. 3.
S. Cyr. Al. ibid.

10. Christus Salvator noster templum suum, sacerdotum culpa prophanatum videns, armavit manum flagello, tametsi eadem die ab universo populo recipi voluerit, juxta illud Prophetæ oraculum: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*: adeoque mansuetudinis loco, iræ & indignationis suæ fulmina vibravit. Scio quidem S. Ambrosium de Christo, qui sæpius prædicaverat, dicens: *Discite à me, quia mitis sum*; consequenter dicere: *Ubi gratia largienda, & Christus adest, ubi exercenda severitas, solum adsunt ministri deest Jesus.* Scio itidem, quod Sapiens de Deo asserat, quod ubi divinæ justitiæ ensis vibrandus est, *Deus armet creaturam ad ultionem*: Nihilominus ex hoc loco per fidem scimus, quod Christus fecerit flagellum, illudque manibus propriis contexerit, & in Prophanatores acerbè vibrarit. Circa quod Christi factum nonnulli considerarunt, quod, quia sacerdotes sunt sphæræ superioris, quam etiam sint Principes sæculares supremi, adeoque hi nullam in illos jurisdictionem habeant, ideo Christus ipsorum punitionem sibimetipsi directè, & immediatè reservavit, ut verificetur illud Psalmi: *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat*; unde S. Anacletus primus dicit: *Dominus fratri sui corporis tractatores à vilibus & reprobis, & non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes à templo ejecit*: Veruntamen dici quoque potest, quod Christus per hanc indignationem suam ostendere voluerit, quantum ex sacerdotum scandalis offendatur, quæ propria manu punire & castigare voluit.

Christus manu propria punivit sacerdotes pravos.
Matth. 21. 5.
S. Ambr. l. 2. de Abr. c. 6.
Matth. 11. v. 29.
Sap. 5. 18.
Ps. 81. v. 1.
Anacl. c. ep. 2. ... conc.
Comparatur ligno vitis, vitæ separatio.

11. Deus apud Ezechielem quærit, dicens: *Quid fiet de ligno vitis?* pluribusque ostendit, vitis palmitem à vite præcisum & separatum, ad nihil utilem esse præterquam ad succendendum ignem; *Vitis autem est Christus*, inquit Hugo Card. *ut dicitur Joa. 15. Ego sum vitis vera, vos palmites. Ligna autem vitis sunt specialiter sacerdotes & clerici, qui specialiter Deo adhærent. Lignum vitis optimum est, cum vitis adhæret. cum disjungitur, in nullo valet, nisi ad succensionem fornacis Babylonicæ, illa enim malleolis succenditur, ut dicitur Dan. 3. Ita est de clericis & religiosis, quando Christo adhærent, optimi sunt, & optimum, & multum fructum faciunt: Quando autem à Christo separati sunt nutrimentum sunt ignis pœnalis in præsenti, & in futuro ignis infernalis*: juxta illum S. Joannis textum: *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet; cætera ligna fultum sunt Laici mali, ligna autem pomifera sunt boni, qui valent ad aliquid in Ecclesia, sed mali Clerici & Religiosi, non sunt apti nisi incendio.* Quam materiam fusius ipsemet dictus Author prosequitur. Eamdem quoque moralitatem ex eodem loco eruit Origenes, ostendens, maximam utilitatem, quæ & damnum, quæ à sacerdotibus bonis & malis in rempoblicam derivantur. Neque in præsenti, silentio involvenda est illa metaphorica S. August. sententia: *Ligna itaque vitis tanto sunt contemptibiliora, si in vite non manserint, quantò gloriosiora, si manserint.*

Ezech. 15. 2.
Joan. 15. 5.
Hugo Card.
Dan. 3.
Joan. 15. 6.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Invectiva in illos, qui seipsos in sacerdotium ultro ingerunt, non ut aliquod Dei servitium præstent, sed ob alios fines temporales; ubi nonnullorum, qui sacerdotium invito animo admiserunt, adducuntur exempla.

THEMA.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo. Hebr. 5. 4.

1. Apostolus ad reprimendam eorum ambitionem, qui non vocati ad sublime se ingerunt sacerdotii culmen, hoc sequenti utitur discursu: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: sic et Christus, non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Circa quæ verba ita discurrit S. Anselmus: *Percutiuntur hac sententia, qui honores Ecclesiasticos, ad quos divinitus non vocantur, arripere nituntur; qui enim se ingerunt, propriam gloriam quærit, non sumit honorem, sed gratiæ Dei rapinam faciens jus alienum usurpat, & ideo non accepit benedictionem sed maledictionem.* Infallibile indignitatis signum perhibet, quicumque se ultro in hujusmodi intrudit dignitatem, juxta S. Bernardum, ita Eugenio Papæ, sui quondam ordinis Religioso, scribentem: *Sanè hoc negotii non se ingerant rogans; consilio, non prece agendum est: Alius pro alio, nimis forte & pro se rogat. pro quo rogatur, sit suspectus; qui ipse rogat pro se, jam judicatus est, nec interest, per se, an per alium quis roget.*

Ad dignitatem sacerdotalem nullus se intrudat.
Ps. 109. 4.
S. Ans. in Gl.
S. Bernard. de cons. l. 4.

2. *Appetere Ecclesiæ ordines*, inquit S. Basil. magnus, *& inter alios principatum, diabolica pestis.* S. Bernardus pariter hoc hominum genus, qui ministeriis sacris sese intrudunt, ita deplorat: *Miror audaciam plurimorum, quos videmus de suis vineis non colligere nisi spinas, & tribulos, vineis tamen Dominicis etiam se ingerere non vereri; fures sunt & latrones, non custodes, neque cultores, quorum nullus intrat per portam, qui non intrat per ostium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.* Contra quos & Oseas protulerat, inquiens: *Ipsi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & non cognovi. Ex se autem*, inquit S. Greg. *& non ex arbitrio summi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, neque divinitus vocati, sed sua cupiditate accensi, culmen regiminis rapiunt potius quam assequuntur, quod tamen internus Judex, & provehit, & non agnoscit; quia quos permittendo tolerat, profecto per judicium reprobationis ignorat.*

S. Basil. constit. mon. c. 6.
S. Bern. ser. 30. in Cant.
Periculosum est appetere dignitatem ecclesiasticam.
Ose. 8. v. 4.
S. Greg. 1. p. past. c. 1.

3. *Nec quisquam sumit sibi honorem* &c. textum hunc S. Ambr. in quoscumque tam Episcopalem, quam sacerdotalem, aliasque dignitates ambientes retorquet, inquiens: *Hoc pervenit sacerdotes honores cupidos, & sacerdotes avidos, non pro salute populi, sed pro ambitione sæculi.* Pro cujus intelligentia, finem dignoscamus oportet, ob quem Deus sacerdotium instituit; *Constituuntur in iis, quæ sunt ad Deum.* In vita B. Henrici Susonis, Christus Sancto legitur differentiam assignasse, inter antiquos modernosque Ecclesiasticos, quorum tantus numerus in Sanctorum catalogum relatus est, quia scilicet hi Ecclesiæ maximo cum zelo, absque amore proprio & sine ulteriori commodi privati, de corporalibus & spiritualibus providere satagebant, solius Dei gloriam spectantes in omnibus; hodie autem maxima Ecclesiasticorum pars altari ministrantes, *quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu Christi.* Maximus Ecclesiasticorum cum aliis redditibus inhiat beneficialibus propriæ æstimationi aut honoribus sublimioribus. S. Thomas illa Apostoli verba (*pro hominibus constituitur*) ita interpretatur: *Id est, pro ipsorum utilitate, non enim constituitur propter gloriam, non propter cumulandas divitias.*

Magna differentia inter sacerdotes modernos, & veteres.
S. Ambr. ib.
Hebr. 5. v. 1.
Coll. spir.
B. Henr. Sus. c. ...
Phil. 2. v. 21.
S. Thom.

4. Christus sacerdotes illo specioso afficiens lucis titulo (*Vos estis lux mundi*) eodem pariter tempore, cur eos exaltaret, docere voluit, dum ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est.* Ubi S. Aug. ait: *Non ergo tantum dixit, ut videant opera vestra bona, sed addidit, & glorificent Patrem vestrum, ut hoc ipse, qui bonus per bona opera placet hominibus, non sibi finem constituat, sed propterea placeat hominibus, ut Deus glorificetur.* Observastisne umquam, quid Deus Moysi pro populo Israelitico intercedenti, responderit? *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Intelligo equidem; quali ses Deus inhibuerit Moysi, ne pro populo intercessor fieret: Ast quare majorem ipsi principatum promisit? respondet Oleaster, experiri voluisse Dominum, an Moyses amore sui, an populi pro transgressoribus oraret; potuisset enim quicumque maligne suspicari, Moysen proprio aliquatenus laborasse amore, siquidem sine subditis Imperium exercere non potuisset, dum æterna illi veritas promisit: *Faciam te in gentem magnam*, & nihilominus Moyses patrocinium continuat, manifestum edit pori in proximum amoris indicium. *Deum tentare voluit*, inquit Orig. *ut experiretur, an pro privato bono sineret communia perire*, hujus indolis esse debent sacerdotes, qui non alio fine pro ministerio sacro consecrandi sunt, nisi ut Deo, cui dedicantur, fideliter serviant, & ad ejus gloriam, animarum saluti vacent.

Cui vocentur à Christo Lux mundi.
Matth. 5. v. 14. 16.
S. Aug. de ser. Dom. in mont. c. 12.
Exod. 32. v. 10
Oleast. ibid.

5. Conc.

Conc. Trid. sess. 6. c. 1. de refor. — *Pet. Bles. ep. 157.* — Bene ponderent vires suas antequam assumant curam animarum. — *S. Isid. l. 3. sent. c. 34.* — *S. Leo ep. 84.* — *S. Bern.* Studeant potius prodesse quam præesse. — *Alb. Alcuin. ep. 28.* — *S. Bern. ser. 58. in Cant.* — *Luc. 10. v. 30.* — *S. Pet. Dam. l. 2. ep. 2.* — *Nazianz. or. 21.* Multi sine consideratione subeuntur ad sacerdotium. — *S. Prosp. l. 1. de vit. cont. c. 21.* — *1. Timoth. 5. v. 22.* — *S. Leo ep. 87.* — *Ezech. 34. v. 2.*

5. Conc. Trid. dignitatem Episcopalem *Onus Angelicis humeris formidandum* appellat, & meritò, quia pro animabus sibi commissis exactum & rigidum Deo computum reddere debent; utpote quibus eædem animæ pariter tonituntur. Unde Petrus Bles. sacerdotum conditionem his verbis deplorat: *Infelicissimus sacerdos ad animæ suæ providentiam omnino non sufficit, & multarum animarum curam attentare præsumit.* Meritò proinde quotquot Sacerdotii gradum conscendere volunt, prius suas ponderare vires, & quid salus animarum sit, quanti hæ Deo constiterint, qualis in iis immaculatis & sanctis reddendis, nostra sit obligatio, intelligere deberent, illudque S. Isidori monitum sequi, dicentis: *Qui regimen Sacerdotis contendit appetere, ante se discutiat, si vita honori sit congrua, quod si non discrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat*: ubi notandum est verbum illud *vocatur*, quo innuitur, quod nemo se in sacerdotium ingerere debeat; dicitur etiam, *humiliter accedat*, quia ut S. Leo ait: *Dum dominari magis quam consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia, & quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam.* S. Bern. dum illum Psalmi incipit etatur versiculum; *Audiam, quid loquatur in me Dominus*, hoc Ecclesiastici tradit monitum: *Ut prælati magis prodesse studeant, quam præesse*: Deinde docet, periculum, quod Ecclesiasticos comitatur, animarum in viam salutis directarum redimi posse beneficio; ait enim: *Nec dubium, quin longe periculosior cæteris, eorum sit administratio, tamen si bene administraverint, bonum gradum sibi acquirent.* Alcuinus quoque in una Epistolarum suarum sequenti Ecclesiasticos exhortatur doctrina: *Requiret à vobis animas Deus, quas ad regendum accepistis: ex subjectorum salute, vestra multiplicatur remuneratio.* S. Bernardus in sermone supra Cantica, cui titulus (*Surge, propera amica mea*) per vineam, animam intelligit, dicens: *Vineas quidem animas esse, vel Ecclesias, ad has visendas, corrigendas, instruendas, salvandas, anima perfectior invitatur.* Anima illa perfectior sacerdos est, qui aspirare tenetur ad perfectionem, cujus latius in hæc verba meminit idem Doctor mellifluus: *Quæ tamen id ministerii sortita sit, non sua ambitione, sed vocata à Deo tanquam Aaron. Porro invitatio ipsa quid est, nisi intima quadam stimulatio charitatis, pie nos sollicitantis æmulari fraternam salutem, æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum justitiæ ejus, laudem & gloriam nominis ejus?* Infelix iste, qui ab Jerusalem in Jericho descendens, à latronibus graviter vulneratus fuit, sacro textu attestante, à sacerdote & Levita, quantumvis morti vicinus, *& semivivus relictus* fuit, absque ullo etiam spirituali adjutorio. Cum tamen ideo Deus sacerdotes ad suum vocaverit ministerium, ut animabus, Christi sanguine & vita redemptis succurrant; Quam obligationem S. Petrus Damianus exhibet in hæc verba: *Nostra divitiæ, nosterque thesaurus lucra sint animarum & in arca nostri pectoris pretiosa recondantur talenta virtutum.*

Subditorum saluti potius, quam propriæ utilitati studere debent. — *Hebr. 3. v. 8.* — *S. Bern. c. 19. de conv. ad cler.*

6. *Equitatui meo*, inquit Sponsus ad dilectam suam, *in curribus Pharaonis, assimilavi te amica mea.* Ubi Ly *meo* notandum occurrit; igitur per sponsam Ecclesia intelligitur, veri Salomonis equitatui assimilata; Porro inter Pharaonis & exercitus Hebraici equos hæc est differentia, quod illi submersi, hi fuerint salvi: *Quadrigatua salvatio*; ex quo deducitur, illos, qui de equitatu sunt Ecclesiastico non modo propriæ, sed & alienæ saluti vacare debere: *Qui ascendes super equos tuos, & quadriga tua salvatio.* Quam quondam S. Bern. temporum suorum miseriam & abusum detestatus est, atque abominatus; In nostris certè diebus firmum fixit pedem, scilicet: *Curritur passim ad sacros ordines, & reverenda ipsis quoque spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt, sine consideratione.* Si animæ excellentiam, exactamque judicis severissimi sententiam sedulo consideraremus, paucis equidem character imprimeretur sacerdotalis: *Curritur ad sacros ordines sine consideratione*, quæ pariter Nazianzenus indigitat, dum ait: *Cum nihil prius ad sacerdotium attulerint, discipuli simul magistrique pietatis creantur, aliosque ante purgant, quam ipsi purgati fuerint, heri sacrilegi, hodie sacerdotes, heri prophani, hodie sacrorum Antistites; veteres vitio pietate rudes & recentes, qui denique plura pro suis quam pro populi ignorantiis sacrificia debeant.* S. Prosper de multorum, qui divino cultui consecrantur, de ordinatione ita scribit: *Non ut meliores, sed ut ditiores, non ut sanctiores, sed ut honoratiores simus cæteris festinamus, nec gregem Domini qui nobis pascendus tuendusque commissus est, sed nostras voluptates, dominationem, divitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus.* S. Leo in Epistola, ad Episcopos Africanos scripta, super illa verba S. Pauli ad Timotheum: *Nemini cito manus imposueris*, dicit: *Quid est, cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? & quid est, communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari? sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum sectatur in eligendo sacerdote judicium, ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum.* S. Prosper gravem illam Domini protestationem (*Væ Pastoribus, qui pascebant seipsos*) sequentibus prosequitur verbis, *istud væ pro maledicto poni, & pastorum nomine nos significari quis non intelligat, nisi qui futura non cogitat? Gregem Domini pascendi pastores facti suscepimus, & nos ipsos pascimus, quando non gregum utilitati prospicimus, sed quid foveat & augeat nostras voluptates, attendimus.*

Sacerdotum est lugere & orare pro salute animarum. — *Phil. 2. v. 21.* — *Joan. 4. 8.* — *2. Esd. 1. v. 3. 4.* — *Bed. l. 3. c. 15.* — *S. Amb. l. de Naboth. c. 15.*

7. Si quis Christum ad puteum Jacob extra Samariam vidisset solitarium cum pessimæ vitæ muliere, numquid obstupuisset, præsertim si pauló ante omnibus associatum vidisset Apostolis. Ecce vobis verissimum, quoniam *Omnes quæ sua sunt, quærunt*; solusque Salvator perditæ illius animæ lucro inhiabat, reliquis ad unum omnibus civitatem petentibus, ut necessaria conquirant vitæ; numquid unicus defecisset pro dicto munere? nihilominus S. Joanne teste, omnes à Christo divisi abierunt simul, *ut cibos emerent.* Verè equidem non omnes genium imitantur Esdræ; qui inconsolabiliter lamentabatur: *Murus Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni ... sedi & flevi, & luxi diebus multis: Jejunabam & orabam ante faciem Dei cœli.* Ex quibus hanc S. Beda deducit consequentiam: *Si vir sanctus audiens destructa lignorum & lapidum ædificia recte lugebat, jejunabat, & orabat diu sedens in tristitia; quanto magis in destructione & ruina animarum continuis luctibus & orationibus insistendum?* Hoc ipsum pro animarum salute plorandi officium incumbit sacerdotibus, quos veros decet Eliæ esse imitatores quem curru igneo ad cœlos translatum astruit S. Ambrosius propter ardentissimum animarum zelum, inquiens: *Qui populum Domini bono diu regebas constantiæ merito, hos accepisti currus, hos equos ad divina currentes, quia moderatorem te animarum humanarum Dominus comprobavit.*

Viri sancti recusarunt Sacerdotii honorem considerantes onus annexum.

8. Hanc ob causam multi illuminati servi Dei, dum in pondere sanctuarii gravitatem examinarunt dignitatis sacerdotalis, quantumvis eam ferè jam attigissent nihilominus se subtraxerunt, progressum recusantes, alii verò divino se quidem cultui dedicarunt, sed hucusque charactere sacerdotali admisso, S. equidem Augustinus ad gradum istum conscendit, verumtamen

cum

S. Aug. ep. 148. cum hac protestatione: *Hinc erant lacrymæ illæ, quas me fundere in civitate, ordinationis meæ tempore nonnulli fratres animadverterunt; & nescientes causas doloris mei, quibus potuerunt sermonibus, qui omnino ad vulnus meum non pertinerent, tamen bono animo consolati.* Petro Blesensi teste, B. Ammonius contra voluptatem suam à furente populo ad sacerdotium & Episcopatum tractus, auriculam sibi succidit, dicens: *Lex divina neminem præcisa aure permittit fieri sacerdotem.* *Pet. Bles. ep. 123.* Cum nihilominus populi ad Timotheum Patriarcham recurrerent, ut eum per obedientiam astringeret, utpote propter sanctitatem tali dignissimum gradu, quantumvis auribus & naribus destitutus esset: Rediit itaque, sibique violentiam inferenti populo, respondit intrepide: *Linguam meam propter quam vobis placeo, si me ulterius cogitis, propriis dentibus amputabo, & sic tandem sibi relictus est.* Non absimile nobis exemplum vitæ exhibent SS. Patrum, de B. Theodoro, qui cum Diaconatus ordine insignitus esset, ut ad ulteriorem sacerdotii gradum progrederetur, vel Diaconatus munus exerceret, persuaderi numquam potuit; cumque à suis hujus sui propositi causam edicere rogaretur, se pro divina voluntate exploranda orationem ad Deum instituisse respondit, in eaque se columnam quamdam igneam, cœlum tangentem vidisse, indeque egressam audisse vocem, dicentem: *Si instar columnæ hujus igne flagras charitatis, ministerio fungere Diaconatus.* *In vit. Pat. 2. p. §. 21.*

Coll. spir. B. Henr. Sus. c. 4. *Alia ejusdem generis exempla.*

9. In colloquiis spiritualibus B. Henrici Susonis, Christus huic servo Dei dixisse legitur: Olim sancti Electores, & purpurati Patres Pontificem maximum electuri, contremiscebant, timentes, ne forsitan ad Pontificatum assumerentur, optimum namque veræ humilitatis possidebant fundum, seque munere illo prorsus indignos existimabant, ideoque præ zelo gementes & suspirantes multis à Deo & propriis, & amicorum precibus rogabant, ut Ecclesiæ suæ provideret, prout honori Dei, suæque sanctissimæ voluntati conforme esset. Sidonius Apollinaris de Simplicio, designato Bituricensi Episcopo scribit: *Quod maxime ambiendus, quia minime ambitiosus, non studuerit suscipere sacerdotium, sed mereri.* Synesius Ptolemaide Episcopus in quadam Epistola, inquit: *Multas ego mortes pro sacro ministerio elegissem,* idemque in alia quadam litera attestatur, se *omni robore omnibusque machinis sacerdotium devitasse.* *Synes. ep. 11.* *Ep. 47.* SS. Patres Hilarion, Macarius, Antonius & Arsenius sacerdotes fieri recusarunt; S. Benedictus, & S. Franciscus tam insignium Religionum Patriarchæ à Diaconato ad sacerdotium ascendere nequaquam voluerunt, cumque vir Seraphicus ad aggrediendum hoc sacrum ministerium vehementer à suis rogaretur, visio quædam ei obtigit Angeli cujusdam, urceolum aqua lympida refertum manu gerentis, eique dicentis: anima Sacerdotis adeo pura & lympida esse debet velut hæc aqua: ex quibus verbis vir Seraphicus perterrefactus, in proposito suo confirmatus permansit.

10. Deus olim antiqui testamenti sacerdotibus præcepit, dicens: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à cæteris populis, ut essetis mei.* *Lev. 20. v. 26.* Et tamen ii nil præter carnes animalium, incensum & panes propositionis tractandum habebant, quantò igitur majori puritate conspicuus esse debet, qui tractaturus est agnum immaculatum, de quo scribitur: *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula.* *Sapient. 7. v. 26.*

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

De Ecclesiasticorum, in ministerio sacro, & in promovenda animarum salute, necessaria vigilantia, adversus eorundem negligentiam, inertiam & incuriam.

THEMA.

Tu verò vigila. 2. Timoth. 4. v. 5.

1. SAnctus Paulus in hoc documento, quod Timotheo Sacerdoti & Pastori dignissimo tradit, Ecclesiasticis insinuare voluit, quòd vigilantia ab eorum munere separari non possit: *Tu verò vigila*; *Curatoribus animarum vigilantia opus est.* Vigilantiæ autem elogium sanctis Angelis præcipuè attribuitur. Unde S. Bernard. verba illa in sanctis Canticis, *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem,* de tutelaribus Angelis interpretatur, & in Daniele idem quoque vigilantiæ epitheton ipsimet Dei Filio attributum fuisse dicitur: *Et ecce vigil & sanctus de cœlo descendit.* *Cant. 3. 3.* *S. Bern. ser. 77. in Cant.* *Dan. 4. v. 10.* Hæc autem vigilantia, inquit S. Bernardus, ex tribus præcipuè capitibus, in Pastoribus Ecclesiæ aliisque, quibus animarum cura commissa est, requiritur: *Pastorum est,* inquit, *vigilare super greges propter tria necessaria; videlicet ad disciplinam, ad custodiam, & ad preces: ad disciplinam, propter morum correctionem: Ad custodiam, propter diabolicam suggestionem: ad preces propter tentationum instantiam.* *S. Bern. in Sent.*

2. Non defuerunt quidem ad Aaron summum Sacerdotem denotandum aliæ arbores, & tamen infallibilis Dei providentia non sine prodigioso miraculo inter omnes alias, Amygdalam specialissimè elegit; *Invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.* *Quid significatur per Aaronis virgam amygdalinam florentem.* *Num. 17. v. 8.* At verò, inquies, numquid majori fragrantia & pulchritudine prædiți sunt flores rosarum, liliorum, violarum, aliique similes, cur igitur amygdalum eligere voluit? Respondeo, *Omnia in figura contingebant;* Increata namque Sapientia in primo scriptæ legis Sacerdote universum sacerdotalem ordinem de vigilantiæ necessitate instruere voluit, quasi diceret: *Tu verò vigila.* *1. Cor. 10. v. 11.* Unde ubi apud Jeremiam in vulgata dicitur: *Virgam vigilantem ego video;* Gloss. legit: *Amygdalum vigilantem;* *Jer. 1. 11.* Theodotion denique, *Virgam amygdalinam.* Etenim virga Aaron adeo solicita fuit, ut uno eodemque temporis momento, & revixerit, & fronduerit, & floruerit, & fructificarit, ac proinde non immerito in symbolum vigilantiæ assumitur. Gloss. insuper aliam tradit amygdali proprietatem, dum ait: *Videtur virga amygdalina, virtute quadam naturali, dormientibus pone caput posita somnum eripere, vigilantiamque concitare; Quapropter ad Jeremiam dixit Jesus, quid tu vides Jeremia? Cui respondit ille, perticam amygdalinam; cui subintulit: rectè vidisti sane, sermonibus enim meis, ut eis effectum darem, invigilavi.* *Gloss. ord.*

3. Christum Redemptorem nostrum à suis Apostolis in horto Gethzemani specialiter vigilantiam exegisse invenio: unde ait illis: *Sustinete hic, & vigilate mecum:* *Matth. 26. v. 38. 40.* imò dum illos in eodem horto somnolentos invenit, eosdem increpavit, dicens: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum?* *Christus increpat Petrum de somnolentia in horto.* Ubi observandum, quod, licet Petrum solum alloqueretur; teste Scriptura, quæ ait: *Et dicit Petro, sic non potuistis, &c.* Nihilominus non illum solum reprehendit. quia non dixit: *Potuisti, sed potuistis,* in numero plurali;

quod

quod vero ad ipsum solum, discursum suum dirigat id mysterio factum est, quia illum supremum Ecclesiæ instituerat Pastorem, ad quem præcipuè vigilia super gregem habenda pertinet. At vero quæris fortasse, quamobrem hanc vigilantiam specialiter in illa nocte, tanta cum anxietate ab Apostolis requisiverit, num fortè ideo ut hi ipsum à turbis armatis, ad eum capiendum appropinquantibus, defenderent? Nequaquam, quia Christus lictoribus inquit, *Si me quæritis, sinite hos abire*: num igitur ut illum in hac agonia & sudore sanguineo consularentur? Multo minus, siquidem Scriptura ait: *Accensit Angelus de cælo confortans eum*: num igitur in illa nea nocte pœnolissimæ passionis suæ tempore, auxilium ferret? nequaquam quin potius gloriari volebat: *Torcular calcavi solus & de gentibus non est vir mecum* Ratio itaque illius, ni fallor, est sequens, quia scilicet parum ante in ultima cœna in Sacerdotes ordinaverat Apostolos: huic autem ministerio sacerdotali vigilantia annexa est: *Te vero vigila.* Quicumque Pastor animarum, Jacob Patriarcham imitetur oportet, dicentem: *Diu noctuq; æstu urebar, & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis.* Ex quo zelo hanc S. Damasus eruit consequentiam: *Si ergo sic laborat & vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labore quantisq; vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei.*

Joan. 18. 8.
Luc. 22. 43.
Isa. 63. v. 3.
2. Tim. 4. 5.
Gen. 31. 40.

Stupenda vigilantia S. Caroli Borromæi.

4. *Tu verò vigila*: Si S. Caroli Borromæi vigilantiam nosse cupitis, ejus pervolvite vitam; Provincialium aut Diœcesanorum Conciliorum tempore aut nullum, aut exilem in sede sibi indulgebat somnum, hoc vitæ genere admodum familiariter, & lætanter usus, non nesciens, multorum Ducum tantam in militia exstitisse vigilantiam, ut lectos contempserint, vestiti super sedem dormiverint; & inter alios quidem sibi ob oculos ponebat Joan. Jacobum de Medicis, avonculum suum; unde dicere consueverat, quod Episcopus animarum regimine potius, & non modo contra homines, sed etiam inferni exercitus præliaturus, nequaquam se vinci permitti debeat à quocumque Duce militiæ mundanæ. Vigiliæ istæ admodum in eo meritoriæ erant, siquidem vi complexionis valde propendebat in somnum, maxime propter continuas, easque extremas corporis molestias & labores; ast dum quietem violenter corpori negavit, non vulgarem corporis in spiritum provocavit rebellionem & pugnam. Omnibus publicè hoc innotescebat somni prælium, nullo non vidente ex signis variis, S. Carolum ab hoc inimico inseparabiliter divexari, semper tamen victo: licet enim quandoq; violentiæ somni cedere videretur, nihilominus semper dicere poterat: *Ego dormio, & cor meum vigilat*: Semper prædicationibus, verboque Dei attentissimus.

Glussan. l. 8. c. vita S. Carol.
Cant. 5. 2.

Episcopi & Sacerdotes in altiori loco constituti sunt, quam specula tores.

5. *Tu verò vigila.* Nescio, si observaveritis umquam, quòd licet in gradu eminenti Sacerdotum & Prælatorum Ecclesiasticorum humilitas semper excellere debeat, Ecclesia nihilominus sedem & thronum Episcopalem in loco altiori magisque conspicuo collocare soleat. At verò ex quo S. Greg. Magnus Archiepiscopo Revenati scribit; *Nihil in Episcopali cervice splendidius fulget quam humilitas*, Quomodo igitur thronus hic tam eminens & sublimis, cum Episcopali modestia & humilitate concordat? In discursibus de ambitione Tom. 1. diffusè ostendimus mysterium, propter quod hæc sedes in tam alto & sublimi loco collocetur, estque illud quod à S. Aug. multisque aliis his verbis insinuatur: *Quomodo altior fit locus*, inquit, *ad custodiendam vineam sic & Episcopis altior locus factus est.* Etenim qui in fortalitiis speculatores sunt, aut sive de nocte sive de die vigilias agunt, sublimiorem sibi locum eligunt: ut procul circumquaque videre & circumspicere possint: Cum igitur Deus Sacerdotes speculatores appellet: *Speculatorem dedi te domui Israel*, Merito loca sua in sublimi posita habent: At vero ut S. Augustinus subjungit: *Et de isto alio loco periculosa redditur ratio nisi eo corde stemus hic, ut humilitate sub pedibus vestris simus.* S. Ambros. de dignitate sacerdotali disserens, Episcopum his verbis alloquitur: *Episcopus à cunctis indubitanter vocaris, præsertim cum ipso nomine censerit, si tamen actio concordet nomini, & nomen se societ actioni; nam quid aliud interpretatur Episcopus, nisi superinspector? maximè cum solio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat, ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant.*

S. Greg. l. 2. ep. 54.
Ezech. 3. v. 17.
S. Aug.
S. Ambr. de dign. sacer. c. 6.

Centum oculi curatori animarum necessarij sunt.

6. Porro currum mysticum, Ezechieli repræsentatum, Ecclesiæ symbolum fuisse, extra controversiã est; etenim quatuor animalia, quæ hunc currũ trahebant, per varias faciei similitudines differentes & varias præfigurabant vocationes, & operationes easque omnes in eumdẽ fideliũ & maximè virorũ Deo dedicatorum finem tendentes: *Assistit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* Id verò quod in hac admirabili visione ad propositum nostrum observari mereiur, hoc est, quod *Totum corpus oculis plenum fuerit in circuitu.* In cujus loci explicationem, Glossa Poëticam Argi fabulam commemorat, qui centum oculis instructus erat, & certè totidem oculi necessarij sunt illi, cui animarum saluti invigilare incumbit, bonum enim esset, si talis centum oculos haberet; Si enim gentiles Pastori illi, qui oviũ curam gerebat tot affinxerunt oculos, quantò magis totidem attribuendi sunt illi, cui cura incumbit animarum? *Dei Sacerdos*, inquit S. Isidorus Pelusiota, *quoniam ad Deum appropinquat, animalium illorum multis oculis præditorum in morem omni ex parte oculatus esse debet.* Dionysius Carthusianus super illa verba ejusdem Prophetæ cap. 3. *Speculatorem dedi te domui Israel*, ita scribit: *Quemadmodum speculator Principis in turri locatur, ut undiq; circumspiciat, & quidquid adversitatis venire videt, Domino & populo suo annunciet, sic Pastor, prædicator Prælatus, seu doctor populo insidias dæmonũ pericula vitiorum, pœnitentiæ fructum intimare solicite debet.* Hugo Card. eadem verba ita exponit: *Speculatorem*, inquit, *dedi te, non dormitorem, vel dominatorem; domui Israel, id est, Ecclesiæ.* Citatque sanctum Gregorium, qui ad propositum nostrum dicit: *Debet oculos habere ante & retro, & in circuitu, & intus*, sicut dicitur Apocalypseos 4. *Nam speculatoris officium est vigilem esse* cujus has assignat rationes; *Primò, quia sunt custodes castrorum & vigiles, qui custodiant civitatem*; unde Isaiæ cap. 62. Deus dicit: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes.* Etenim nos Sacerdotes corpus vigilatorum constituimus, à quibus bona cælestis Jerusolymæ, id est, Ecclesiæ custodia dependet. Aliud hujus oculorum multitudinis motivum, quod adducit, est, quia sumus Pastores, *Pascere enim debemus gregem Domini in medio luporum* Luc. 2. *Pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum*; Circa quæ verba sanctus Ambrosius ait: *Videte Ecclesiæ surgentis exordium: Christus nascitur & Pastores vigilare cœperunt: & bene Pastores vigilant, quos bonus Pastor informat Pastores sunt Sacerdotes*; Ecce igitur tibi qualiter incarnata Sapientia vult primum Ecclesiæ nascentis fundamentum, vigilantiam in Sacerdotibus esse voluerit.

Psal. 44. 10.
Ezech. 1. 18.
Isid. Pel. l. 1. ep. 151.
Dion. Cart. in Ezech. 3. v. 17.
Hugo Card. Speculatores sunt non dormitores.
Apoc. 4.
Isa. 62. 6.
Luc 2. 8.
S. Ambr. l. 2. in c. 2. Luc.

Sacerdos dorm si dum negligit curam animarum.

7. Dionysius Carthusianus super prædicta verba, hoc adducit efficax motivum dicens: *Vigila, id est, diligens atque solicitus esto, quoniam grande habes expedire negotium*; Quisquis enim negotio aliquo arduo onustus est, solicitus & vigilans semper esse solet, ut illud ad bonum exitum perducat; quidnam verò majus negotium esse potest salute animarum? S. Gregorius (cui

dici

S. Greg. 3. p. adm. 5.

dici poteſt: *Secundum nomen tuum, ita & laus tua*, ſiqoidem Gregorius idem ſignificat quod *vigilantius*) *vocabat oves ſuas nominatim*, quia ſingularem habebat omnium ovium ſuarum Catalogum, ut ijs proſpiceret & provideret; idem qooqne illom Sapientiæ

Prov. 6. v. 1. 2. 3.

Textum: *Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo . . . illaqueatus es verbis oris tui . . . Fac ergo, quod dico fili mi, & temetipſum libera . . . diſcurre, feſtina ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, neque dormitent palpebra tuæ*; Hunc inquam Textom exponens, quonam ſenſu hæc verba intelligi debeant, explicat, dicens: *Dormit namque paſtor, quando omnino negligit curam ſubditorum, quia eorum vitam neque ſcit, neque corrigit: dormitat etiam, quando cognoſcit quidem, quæ reprehendi debent, ſed pigridine reprimente, ea diſſimulat.* Idem ſi-

Hom. 11. in. Ezech. 3. 17.

militer prædicta Ezechielis verba: *Speculatorem dedi te domui Iſraël*, in homilia quadã exponẽs, ſequẽs format validũ argumentum: *Si Prælatus de morte corporis quandoq́, morituri tam graviter reus tenetur quo reatu de morte animæ ſubjecti conſtringitur, quæ potuiſſet ſemper vivere ſi verba correctionis audiſſet.* Sanctus Ambroſius ſuper

S. Ambr.

illud verbi Apoſtoli *Vigila*, dicit: *Admonet, & hortatur, ut vigilet, in diſciplina Eccleſiaſtica viriliter agat.* Sanctus

Thren 4. 4.

Auguſtinus illud Jeremiæ lamentum: Then. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*; Conſiderans ait: *Jeremias conſiderans Sacerdotum negligen-*

S. Aug. ſer. 43. ad ſrat.

tiam, lamentabiles voces emittens, dicebat Parvuli petierent panem, & non eſt, nec erat, qui frangeret eis. Clamabat aſpiciens deſtructionem S. Civitatis, plorat & lamentatur crudelitatem Patrum & Paſtorum, qui devorant filios in perditione: Cavete, ne vobis Dominus hodie dicat: Diſpenſatorem te poſui ſuper familiam meam, & tu panem eis non fregiſti, non ergo diſpenſator, ſed diſſipator, non ſpeculator, ſed ſpiculator dici mereris.

Ezechiel. 33. 6.
Væ illis ſi non præmoneant animas ſibi commiſſas.

8. Apud Ezechielem Domioos dicit: *Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq́ gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram.* Enimvero unica cauſa, propter quam Deus ſacerdotes ad ſublimiſſimam, quæ in terris dari poteſt, dignitatem evexerit, hæc eſt, ut ſcilicet omni com induſtria & ſolicitudine cuſtodiæ animarum, qoæ pretioſiſſimi ejus theſauri ſunt, invigilent; Ac proin-

S. Bern. ſer. 76. in Cant.

de ſanctus Bernardus nos monet, dicens: *Attendite vobis, quicunq́, opus n. in ſtirij hujus ſortiti eſtis, attendite inquam vobis & pretioſo depoſito, quod vobis creditum eſt. Civitas eſt, vigilate ad cuſtodiam concordiamq́: Sponſa eſt, ſtudete ornatui: oves ſunt, intendite paſtui.* Sanctus

S. Greg. l. 2. ep. 33.

Gregorius Paſtorum exemplum adducens ait: *Studeamus cor noſtrum terrenorum Paſtorum imitatione ſuccendere, qui hyemales noctes imbribus, geluq́ conſtricti, ducunt ſæpe pervigiles, ne vel una ovis, & non ſertè utilis pereat.*

Ezech. 3. 18.
Si hoc non faciant, adduntur mortis ſuæ mortem aliorum.

9. Apud Ezechielem hæc item comminatio legitur: *Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaveris ei, neq́ locutus fueris, ut avertatur à via ſua impia, & vivat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Sanctus Gregorius quoque valde terribilem Eccleſiaſticis ob

S. Greg. h. 11. in Ezech.

oculos ponit propoſitionem; Dicit enim: *Super ea mala, quæ propria habemus, alienas mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus.* Revocandum eſt nobis hoc loco in memoriam quod arca, quam Philiſtæi joxta Idolum Dagon repoſueroot, utpote quæ typum Eccleſiæ gerebat, per hanc ſui cum idolo ſocietatem, Eccleſiæ

Zach. 11. 17.

& mali Paſtoris, de qoo dicitur: *O Paſtor & Idolum*, conjunctionem præfigurarit: obſervat autem S. Hieronymus, arcam hanc & Idolum in Bethan,

S. Hier. In trad. Hebr. in 1. Paral.

quæ idem qood *domus dormientis* ſignificat commoratam fuiſſe, quia multi miniſterij ſacerdotalis & Epiſcopalis munus & onus ignorantes, illud aggrediuntur animo quieſcendi, non intelligentes, tunc vel maximè neceſſariom eſſe, ut vigiles ſint, &

2. Tim. 4. 5.

expergefacti: *Tu vero vigila.*

10. Quando Salvator noſter Apoſtolorum ſuorum, de quibus Eccleſia canit: *Eccleſiarum Principes*, electio-

Luc. 6. 12.
Cur Chriſtus pernoctarit in oratione electurus Apoſtolos.

oem adoriri voluit, *erat*, ut S. Lucas ait, *pernoctans in oratione Dei*: at verò quis eſt, qoi Chriſtum cum Deo in continua contemplatione & oratione perpetim unitum fuiſſe ignoret? qoid igitur opus erat, ut in hac occaſione Chriſtus in oratione pernoctaret? nimirom pernoctare & vigilare, non vero dormire voluit, quando electurus erat illos, qui miniſterio ſacro dedicari debebant, ut per hoc illi intelligerent, ſibi pro animarum ſalute vigilandum eſſe, & non dormiendum. S. Bernard. in quodam ſermone ſuper

S. Bern. ſer. 76. in Cant.

Cantica ait: *Boni Paſtores dormientibus ſubditis illi pervigilant, tanquam rationem pro animabus eorum reddituri, pernoctant in orationibus, hoſtium inſidias ſagaciter explorant, anticipant conſilia malignantium, deprehendunt laqueos, illudunt tendiculas, retiacula diſſipant, machinamenta fruſtrantur, cor ſuum tradunt ad vigilandum diluculo ad Deum.* Ecce tibi quam ſalutares ſint, hujus vigilantiæ fructus, quam Deus à nobis requirit.

Hugo. Card. Marc. 13.
Sacerdotes janitores Coeli, ſunt Vigiles.

11. Hugo Cardinalis, aliod quoddam vigilandi motivum adducit, dum ait: *Vigila, quia janitor es & ſpeculator: Janitori autem* ut Marci primo dicitur, *præcepit, ut vigilet: quod eſt contra ſomnolentos.* Porrò Sacerdotibus claves Regni cœlorum conſignatæ ſunt, atqoe ideo juſtum eſt, ut civitatis Dei curam & cuſtodiam habentes, cootinuò vigilantes ſint; quia ut

Pſ. 120. 4.

Pſalmiſta ait: *Non dormitabit, neq́ dormiet, qui cuſtodit*

S. Leo ep. 23.

Iſraël. Et ut Leo Magnus ait: *Inferiorum ordinum culpæ, ad nullos alios referenda ſunt quam ad deſides negligentesq́ Rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhibere medicinam.*

12. Cum urbem Bethulienſem arctà obſidione cingeret Holofernes, omnes incolæ ad orationem ſe receperunt, cœleſti implorature præſidium. Ozias autem, penes quam regimen populi erat, ad illos di-

Jud. 7. 23. 25.

xit: *Hos quinq́ dies expectemus à Domino miſericordiam .. Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adjutoriũ, faciemus hæc verba quæ locuti eſtis.* Elapſis itaque prædictis quinq; diebus cum hoſte paciſci ſtatuerat, quo intellecto Judith, *Miſit ad Preſbyteros Chabri, &*

cap. 8. v. 9. 10. 11.

Charmi, & venerunt ad illam, & dixit: quod eſt hoc verbum, in quo conſentit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? At vero qua ratione, Judith contra ſacerdotes lamentari, eoſque reprehendere poterat, qoi ad deliberationem minimè concurrerant, ſiquidem hæc deliberatio ad inſtantiam tumultuantis populi ab Ozia, noo vero ipſo authore facta fuerat? Reſolutio hujus dubij ex eo, quod in progreſſu hojus capitis dicitur, facilè colligitur: S. enim

Ibid. v. 21.

hæc mulier Sacerdotibus dicebat: *Quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum ad eloquium veſtrum corda eorum erigite*; Etenim à

A bona directione Sacerdotum pendet ſalus publica.

bona Sacerdotum directione, boniſque illorum Conſilijs ſalus publica dependet, ſingulorumque proſperitas ab eorum vigilantia, zelo, & ſolicitudine: *Inferiorum ordinum culpæ*, &c. Hug. de S. Victor. Tom. 3. erud. Theol. ex miſſel.

Thren. 2. 10.

11. lib. 1. tit. 28. Illod Jeremiæ lamentum: *Sederunt in terra, conticuerunt ſenes, filia Sion*, citans dicit:

Hug. Vict.

Vox Salvatoris eſt; deplorantis ruinam Eccleſiæ ex deſidioſa cuſtodia Prælatorum, Rupert. Abbas Tuitienſis

verba

verba illa ex libro Judicum observat, quibus dicitur: *In diebus illis non erat Rex in Israël, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat*; At vero certum est, quod illo tempore populum Israël gubernabat, & judicabat Heli summus Sacerdos, quomodo igitur sacer Textus inquit, regimen populi in deteriora prolapsum fuisse, ita ut quilibet pro libitu & arbitrio suo viveret, Respondet præcitatus V. Abbas: *Quid nisi vecordiam sacerdotis accusat hoc dicendo? Idem namque est, ac si dicat: Quid in diebus istis judicabat Israël, si secundùm nomen, personamque aliquid erat secundùm rem nutritumque nullus erat.* Etenim quis est, qui nesciat, quantum hæc Heli negligentia, & socordia Israëli perniciosa fuerit? Optime inquit Apostolus, *qui præest in sollicitudine*: quasi diceret, nequaquam somnolentus esse debet, qui regimini admotus est animarum.

(Judic. 21. 24. — Rup. Abb. l. 4. de V. ü. ver. c. 10. — Rom. 12. 8.)

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM

Ministerium Sacerdotale laboriosum est; & ad labores, non vero ad otium destinatum; unde Sacerdotes imperterriti esse, vitamque suam pro animarum salute exponere debent.

THEMA.

In omnibus labora. 2. Tim. 4. v. 5.

(Sacerdotes indefesse laborent pro omnibus.)

1. S. Paulus Apostolus in persona Timothei, omnes Ecclesiasticos docere voluit, quòd videlicet ratione ministerij sacri ad laborandum destinati sint, non vero ad deliciandum; Et ideo inquit, *in omnibus labora*; Ubi S. Thomas ait: *Labora, & hoc in omnibus & in omni genere hominum*; Ecclesiastici enim sine ullo personarum discrimine indefessi esse debent, cooperando tam ad salutem & profectum animæ alicujus pauperis & servi, quam divitis, aut Principis; adducitque illum Textum Isaiæ cap. 32. ubi dicitur: *Beati, qui seminatis super omnes aquas*; sicut & præceptum à Christo Apostolis suis datum, quando illos ad prædicandum Evangelium misit in universum mundum, tunc, enim notanter dixit: *Prædicate Evangelium omni Creaturæ.* Cajetanus ita interpretatur: *Labora, in nulla re omittendo difficilia studia.* Lyran. ait: *Labora operando, ut omnibus modis instruantur de bonis,* Dionys. Carthus. ait; Apostolum cavere voluisse, ne Ecclesiastici aspirent ad requiem, delicias, & vitæ commoditates, sed ut velut boni milites laborent: *Labora sicut bonus miles Christi non parcendo tibi, neque corporalem quietem quærendo.* Hug. Card. alium quemdam ejusdem Apostoli, ad Corinthios scribentis, textum adducit; in quo Apostolus de personis, ministerio sacro dedicatis loquens, dicit: (*Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis,*) *& ideo labora, quod est contra otiosos Prælatos*; Qua sententia Sacerdotes & Ecclesiasticos instruere intendit, ne otio sint dediti, sed laboribus semper insistant; Unde S. Leo Papa se intelligere non posse profitetur, qua conscientia hi, qui pigri sunt & otiosi, Sacerdotum nomen & munus sibi assumere præsumant; Unde ait: *Qua conscientia honorem sibi sacerdotij præstitum vendicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant.*

(S. Thom. ib. — Isaiæ 32. 20. — Marc. ult. 15. — Cajet. — Lyran. — Dion. Carth. — 1. Cor. 3. 9. Hug. Card. — S. Leo ep. 103. c. 16.)

(Quid S. Petrus intellexerit per locum ministerij. — Act. 1. v. 21.)

2. Postquam Apostoli in ultima cœna consecrati fuêre Sacerdotes, S. Petrus Apostolatum ministerij nomine appellavit, prout ex Actibus Apostolicis edocitur; *Accipere locum ministerij hujus*, quæ dictio expressiva est laboris, non verò otij. Porro quænam sint Sacerdotij onerosa munia ex omissionibus, quas Sacerdotes committunt, quæque à S. Prospero recensentur, facilè deducitur; Dicit ergo S. hic Pater: *Non sanamus spirituali cons[...]operatis i[...]ctum, non Sacerdotali opere consolidamus, atque reficimus diversis tribulationibus fractum, non ad viam salutis revocamus errantem, non requirimus sollicitudine pastorali venia desperatione jam perditum.* Enimvero ad Sacerdotes pertinet; ut, quando Virga iræ Dei super populos extensa est, per famem, bellum, pestes, vel alias publicas calamitates, ipsi divinæ justitiæ placandæ operam suam impendant; Nam ut S. Ambr. ait: *non pugnamus sed oramus, arma Sacerdotum lachrymæ sunt,*

(S. Prosp. l. 2. de vit. contempl. c. 28. — S. Ambr. ad Val.)

Regius Propheta David in tantum suam in misericordia divina fiduciam positam habebat, in quantum se in domo templo Dei fructuosum futurum esse sperabat. Unde dicebat: *Ego sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei*; Ad hoc verò, ut oliva oleum suum exprimat, in torculari fortiter premi & stringi debet; Demum verò, qui inde elicitur liquor in templo ad lampades in cultum Dei adhibetur. Idem quoque merito deberet dicere posse quilibet sacerdos: *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei.* Siquidem corpus proprium per cilicia & disciplinas, macerando, implorare super populum divinam clementiam, suppliciaque ab ipsis avertere & per vitam quamdam puram & mortificatam, Deo honorem & gloriam, Reipublicæ verò bona exempla reddere debet. B. Laurent. Justinianus bonorum Ecclesiasticorum penuriam his ferè verbis ad longum deplorat, dicens: *Pro dolor, nec ædificationis eloquia profert moderni temporis Clerus. In ipso enim Clero paucissimi reperiuntur, qui honestè vivant; rariores autem qui pabulum salutis gregibus valeant præbere fidelium; nempe Sacerdotum, Clericorumque, maxima pars dedita jacet voluptatibus: incedunt quotidie per plateas hinc inde discurrunt, theatris & spectaculis intersunt.* Hug. de S. Victore suo sæculo pariter hunc in sacerdotibus defectum deploravit, scilicet quòd non operari, sed manus in sinum recondere velint, non obstante magna necessitate animarum: *Mundus, inquit, sacerdotibus plenus est, & tamen si sit qui bonum libenter audiat, non est qui dicat. Lanis Dominici gregis vestiuntur lacteque pascuntur, & oves præ penuria, & fame verbi Dei moriuntur. Decurrit tempus, transit anni circulus, nec unum verbum de ore eorum egreditur, quo grex illis commissus erudiatur, de malo corripiatur, ad bonum revocetur, & in ipso confirmetur.*

(Psal. 51. 10. Sacerdotes [...] debent in domo Dei sicut David. — B. Laur. Just. de compl. [...] — Hug. Vict. [...] in Matth. l. 2. c. 2.)

4. Salvator noster in parabola Matth. 20. descripta, per vineam, Ecclesiam suam intelligit: *In vineam suam*, id est, ut exponit Jansenius, *in Ecclesiam, quæ in Scripturis per vineam sæpe significatur.* Idemque aptissimam proposito nostro in eodem loco habet observationem; Dicit enim: *Notandum, quòd in vineam Domini nemo vocetur, nisi ut in ea sit operarius, hoc enim significat conducere operarios: voca operarios conventione facta cum operarijs.* Vult enim Christus, ut sacerdotes intelligant, se ad ministerium factum alio fine vocatus non esse, nisi ut illo operentur & laborent. Author operis Imperfecti proinde in quadam homilia dicit: *Coloni sunt Sacerdotes, qui colentes populum quasi vineam cum acutissimo ferro sermonis, faciunt eos bonos fructus justitiæ Domino exhibere: sicut autem duram terram ferrum emollit, sic & verbum duritiam cordis relaxat. Sicut rastro ferreo herbæ radicitus evelluntur à vinea, sic & acri sermone vitia de populo resecantur.* Advertendum quoque est, quàm acriter illi reprehensi fuerint, qui in vinea sine labore otiosi degebant: *Quid hic statis tota die otiosi?* Dicebat Paterfamilias, ubi specialiter notandum est, illud Ly *hic*, id est, in Ecclesia, in vocatione & statu

(Matth. 20. 8. — Jans. [...] evang. — Cogitent se esse operarios in vinea Dei. — Auct. Imp. h. 40.)

statu sacerdotali, cui inseparabiliter conjunctus esse debet labor procul verò ab eo abesse oportet otium.

Constan. l. 8. c. 10. vita S. Carol. Severa admonitio S. Caroli Borrom. ad aliquem Episcopum.

5. S. Carolus Borromæus tolerare non poterat, si quis Episcopum otiosum esse diceret: unde cum quidam Provinciæ suæ Episcopus illi scripsisset, sibi in Diœcesi sua parum esse negotij, confestim illustrissimum Dominum Senecam ad illum, sexaginta milliaribus Mediolano distantem, ablegavit, qui enim super hoc verbo, nomine suo graviter reprehenderet: Insuper etiam prolixam ad eum literam exaravit, in qua ipsum de omnibus ad Episcopi munus spectantibus, specialiter verò de ijs, quas in Ecclesia sua habebat obligationibus exactè monuit, frequenter & quasi ad quemlibet versum replicando hæc verba: *Ergone Episcopus non habet quod agat?* Nimis enim verbum illud indignū videbatur, quam ut ab aliquo, animarum cura onusto, usurparetur. Quando illustrissimi Domini Bossij Episcopi Novariensis celebravit exequias, audiens dictum Episcopum ex nimijs illo anno in Diœceseos suæ visitatione toleratis laboribus mortuum fuisse respondit, ita mori debet Episcopus in medijs videlicet laboribus & servitijs, amore Ecclesiæ tolleratis; dicere quoque solebat, nullum Episcoporum muneri suo satisfacere posse, qui commoditatibus vitæ studere quæ sanitati conducunt, omni studio prosequi, quæ vero eidem nocent, declinare contendit. De oblatis quoque, quos in subsidium animarum instituerat, disserens, ita loquitur: *Hominibus sacro ordine initiatis, una cum onere gratiam & robur ad onus ferendum necessarium per Episcopi manus impositionem Deum tribuere minimè est ambigendum, quare cavendum porro diligenter ipsis est, ne quod Apostolus monet, gratiam sibi à Deo collatam in vacuum accepisse ostendant, illamq; inanem reddant, quam divino consilio donatam sciunt, ut illam excitantes, summopereq; colentes atq; exercentes, perpetuo suam & aliorum utilitatem & salutem procurent.*

Act. Eccl. Med. p. 4. inst. ad oblatos 1.

6. Nonnulli sacri Interpretes ad illa ejusdem S. Pauli verba: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, se reflectentes, per Ly *opus*, labores & onera intelligunt, unde & S. Aug. ait: *Opus, nomen est operis; non honoris*; S. Hieronymus pariter dicit: *Bonum opus desiderat, qui opus non dignitatem, labores non delicias quærit*. Ly *bonum* juxta significationem verbi Græci idem est, quod *arduum & difficile*, ut sit sensus Apostoli, qui Episcopatum desiderat, arduum & difficilem laborem desiderat. Quod S. August. in Epistola quadam ad Valerium Episcopum Hipponen. his verbis confirmat: *Nihil quidem in hac vita facilius, jucundius & optabilius Episcopatus munere*; Sed quonam putas modo, munus hoc jucundum est? *Si nimirum perfunctoriè & adulatoriè res agatur: sed nihil est apud Deum miserabilius & execrabilius? si ita agatur: nihilq; est in hac vita difficilius, laboriosius, & periculosius, si sedulo & fideliter exerceatur.* S. Carol. Borrom. in primo Concilio Provinciali Mediolan. idipsum in perpetuam memoriam Clero suo imprimere voluit, his verbis: *Piè ac sapienter sancta Synodus Trident. Duce Spiritu sancto, Ecclesiæ utilitati consuluit, cum Episcopo & cætero Clericorum ordini, certas officiorum vias, rationesq; præscripsit, quibus intelligerent se, cum in Dei militiam adscripti sunt, non ad commoditates, aut voluptates, sed ad labores & solicitudines vocatos esse.* In Concilio Provinciali quarto diligentem inquisitionem fieri præcipit, circa Actiones Clericorum, an scilicet vocationi suæ correspondeant, in vinea Diœceseos laborando, an verò tempus otiosè terant, & in rebus vanis consumant: *Unusquisq;*, inquit, *hujus provinciæ Episcopus, ac alij item, qui illius nomine & authoritate visitationis munus obibunt, videant, atq; inquirant diligenter, quibus in rebus Clerici tempus consumant, anq; in ijs potissimum, quæ ab illis agi, curarique debeant, qui in Dei cultum se dediderunt. Quod si Clericos aliquos otiosos esse compererint, intra aliqua ratione, salutaribus eos occupationibus & Ecclesiastico homine dignis incumbere procurent, ac provideant omnino, ne ad suæ salutis discrimen, & aliorum offensionem otio abutantur.* Sanctus Gregorius in quadam homilia Ecclesiasticos monet, ut se ad Christi vineam, tamquam operarios spectare considerent: *Mores vestros aspicite, & si jam Dei operarij estis, videte. Penset unusquisq; quid agat, & consideret, si in Domini vinea laboret.*

1. Tim. 3. 1.

S. Aug. l. 19. de civ. Dei, c. 19.
S. Hier. ad Ocean. 13.

S. Aug. ep. 148
Episcopi non ad otium & delicias sed arduos labores vocantur

Act. Eccl. Med. conc. Prov. 1. cap. 15.

Par. 2. tit. 170.
Sic etiam olij. Clerici.

S. Greg. h. 19.

7. Idem quoque S. Ecclesiæ Doctor in quadam Epistola rationem reddit, cur antiquitus Deus sacerdoti pectusculum victimæ sacrificandæ simul cum armo reservari præceperit; Dicit enim: *Cui in esu quoq; pectusculum cum armo tribuitur, ut quod sacrificio præcipitur sumere, hoc de semetipso discat conditori suo immolare, & non solum pectore, quæ recta sunt, cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis invitet.* Etenim humerus sive armus ad labores, ad pondus & onera portanda factus est, & ideo Deus sacerdotibus insinuare voluit, quod humeros fortes ad indefessè laborandū, pectusque invictum habere debeāt, ut se male viventibus opponere audeant, eosdē corrigendo, castigando, excommunicando, si id necessitas exigat, imo si opus sit; pro defensione honoris Dei, pro animarum salute, pro Ecclesiæ immunitate, fideique integritate ipsam quoque vitam suam prodigere non dubitent; nam ut Nicolaus Papa in Epist. quadam ad Michaelem Imperatorem scribit: *Non leve discrimen incumbit Pontificibus, siluisse pro divinitatis cultu & Ecclesiæ correctione, quod congruit.* Quæ verba sacerdotibus, quoque animarum curam onustis adaptari facilè possunt. Ac Proinde S. August. in quodam sermone de Sacerdote loquens, ita eum erudit: *Si videt aliquem peccare, aut sentire secundùm perniciem animæ suæ, aut aliquid facere sceleratum & obscœnum, & tamen quia videtur haberi alicujus momenti in Ecclesia, unde sibi sperat commodum, non reprehendit, mercenarius est.* Idem quoque S. Doctor alibi considerat, quòd tametsi sacerdotes officium suum adimplere, & male viventes ac dissolutos reprehendere volentes, ipsorum sibi concilient malevolentiam & persecutiones: Propter hæc tamen ab invicto pectoris robore nequaquam desistere, sed scandalis & offensis Dei aggerum more se opponere debeant.

S. Greg. l. 8. ep. 24. indic. 9.

Deus olim Sacerdoti de sacrificio armum & pectusculum assignavit. Ratio hujus applicatur sacerdotibus N. L.

Nicol. Papa.

S. Aug. ser. 49 de ver. Dom. in Psa. 128.

8. S. Apostolus ad Timoth. ita scribit: *Increpa in omni patientia*; sed cur in omni patientia? videbatur enim potius dicendum ab Apostolo, ut cum zelo Apostolico, cum imperio & authoritate, denique cum Christiana libertate increparet; verumtamen existimo sanctum Paulum, dum hæc scriberet, ad persecutiones & adversitates, quas sacerdotes zelosi ab illis, qui ab eis convenienter sunt reprehensi, reportare solent, respexisse: ac proinde de ijs Timotheum monuisse, ut eas omni cum virtute & patientia toleraret. S. Bern. de dotibus & conditionibus sacerdotum disserens, ait: Sacerdotes tales esse debere, *qui Regibus Joan. exhibeant, Ægyptijs Moysen, Eliam idololatris, Elisæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, negotiantibus Christum.*

2. Tim. 4. v. 2.

Cur monuerit Apostolus fideles increpandos in omni patientia.

S. Bern. l. 4. de consid. c. 4.

9. A supremo sacerdote Christo sequens dictatum est axioma: *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*; ac proinde sacerdos pro salute animarum, suæ custodiæ commissarum vitam suam exponere tenetur. Unde Doctor Angelicus hanc statuit conclusionem, apud omnes Theologos indubitatam, & à nemine rejectam, videlicet, quod quando spiritualis animarum commissarum salus periclitatur, nullus sacerdotum curato-

Jo. 11. v. 11.
pro salute animarum vitam exponere debent.
S. Th. 2. 2. q. 185. a. 5.

curatorum ab eis se subdocere possit, tametsi debitum illis subsidium ministrando, propriæ vitæ periculum incurrant. In cujus veritatis probationem S. Aug. ait: *Amor in eo, qui pascit oves, in tam magnum debet spiritualem crescere ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem.* Unde quando Christus gregem suum Petro consignavit, non semel, sed ter eumdem, an se amaret, requisivit, quia cui cura commissa est animarũ, plus amare debet salutem earum, quæ Christo inæstimabili pretio constiterunt, quam propriam vitam suam corporalem diligat: ac proinde Dion. Carthus. meritò inquit: *Si ista est ratio boni seu veri Pastoris, nullus prælationis seu curam animarum præsumat optare vel adipisci, nisi se tantæ perfectionis inveniat.* Et ideo D. Chrys. omnino necessarium esse existimat, ut hi, qui ad munera & dignitates Ecclesiasticas aspirant, prius moneantur, ut onus, cui humeros suos subjiciunt, prius diligenter expendant, & ponderent, ait enim: *Magnum quiddam dilectissimi, magnum inquam est Ecclesiæ prælatio, & quæ multa indiget sapientia & fortitudine, qualem Christus proposuit, ut animam pro ovibus ponamus & numquam illas deseramus, & lupo generosè resistamus.* In alia quoque homilia verba Christi: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis*, per similem observationem exponit.

S. Aug. tr. 123. in Jo.
Jo. 21. v. 15.
Dion. Carth.
D. Chrys. h. 29. in Jo.
Hom. in Psal. 111.

10. S. Carolus Borromæus (cui S. Ecclesia hoc præconium attribuit, quod scilicet illum *Pastoralis sollicitudo gloriosum reddiderit*) cum tempore pestilentiæ, ut boni pastoris debito satisfaceret, se pro cunctis pestiferis exponere statuisset, multique se huic ejus proposito opponerent, imò ab ipsamet urbe Romana ei scriberetur, ipsum ad hoc minime ex pastorali munere obligari, ut toti mundo manifestum faceret, quòd secundum proprium arbitrium hac in re gubernare nollet, zelusque ejus indiscretus non esset, virorum doctorum & zelo animarum ardentium congregationem quamdam instituit, quibuscum hac de re deliberaret, qui postquam in hac materia plurimum studuissent, omnesque Episcopalis muneris obligationes diligenter examinassent, tandem ita concluserunt: Laude quidem dignos esse eos Episcopos, qui se pestiferis exponerent, ad hoc tamen eos minimè esse obligatos. Quibus cum sanctus Carolus variorum Sanctorum exempla, multorumque sacrorum Doctorum testimonia opponeret, viri illi congregati responderunt, hæc Sanctorum exempla, perfectionem quidem insinuare, non tamen obligationem, quibus mox S. Archiepiscopus subjunxit: sed ego ad perfectionem sectandam obligor, quia status meus Episcopalis, status est perfectionis.

Greg. 1 q. c. 2. vita S. Car.
Præclarum hujus exemplum dedit S. Carolus Borromæus.

11. Jacob Patriarcha veri pastoris Ecclesiastici typus fuit, qui Esau fratris sui adversus se conceptam iram timens, in duas familiam suam turmas divisit, dicens: *Si venerit Esau ad unam turmam & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est salvabitur.* At verò utram ex his duabus turmis secutus est Jacob, certè non ultimam secutus est, quæ securior erat, sed in primæ turmæ acie se collocavit: de quo D. Chrysost. proinde ait: *Velut propugnaculum eorum quoddam se ipsum ante cæteros locans, paratus erat, ferrum illum, & minas quemadmodum suspicabatur, spirantem, excipere primus.* Et ideo tametsi totus Clerus, Magistratus & universa civitas Mediolanens. S. Carolo instanter supplicarint, ne tanto vitam suam discrimini exponeret, ipse tamen exemplo suo Parochos & Religiosos docere voluit, se mercenarium non esse, sed verum Pastorem: & ideo eorum preces nequaquam admisit: *Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem & fugit*, si periculosum est, navim, inquit S. Thomas, *navim in tranquillitate deserere, quantò magis in fluctibus?* Pastor ergo, qui curam habet animarum, non verò irrationabilium ovium, multò majori jure quàm David, ursis & leonibus se opponere, eosque dilaniare debet, ne grex ejus periclitetur, omnibusque etiam mortis periculis se exponere, ne lupus infernalis ejus devoret oves.

Turpe est pastori deserere oves in necessitate.
Chrys. h. 33. ad Gen.
Jo. 10. v. 12.
S. Th. 2. 2. q. 185. art. 5.

12. Deus olim non sine mysterio primum sacerdotem Aaronem per virgam floridam amygdalinam denotare voluit, quia hujus arboris instinctus est naturalis, quod ante omnes alias arbores germinet & floreat, manifesto se exponendo periculo, ne per ventos aquilonares, gelu & pruinas, exsiccetur ac proinde florere ob id non desistit; quod aptissimum est sacerdotum symbolum, qui ab officio suo corrigendi, reprehendendi, eradicandi abusus, scandala exstirpandi, depravatos reformandi mores, diuque, noctuque laborandi numquam desistere debent, tametsi hæc omnia ipsius facienda essent, cum periculo salutis suæ corporalis, persecutionum, odij, aliorumque similium malorum eventuum, ut vel sic sacro suo ministerio correspondeant, ad quod spectat pro salute animarum & pro zelo honoris Dei sacrificare semetipsos. Dignissima sunt illa S. Gregorij verba, quibus sacerdotes hunc in modum alloquitur: *Ostensa est nobis via*, inquit, *quam sequamur, apposita est nobis forma cui imprimamur; primum est exteriora bona ovibus Christi misericorditer impendere, postremò, si necesse fuerit, mortem pro eisdem fortiter ministrare.*

Sacerdotes designati per virgam amygdalinam Aaronis.
Num. 17. v. 8.
S. Greg. h. 13. in Ev.

13. Nescio, an aliquando super hoc reflexeritis, quòd videlicet, cum de genere humano per diluvium submergendo Deus intenderet, Noë per centum annorum decursum, numquam se apud divinam justitiam ad illam placandam, per oblationem sui in sacrificium interposuerit, cum tamen Moyses idipsum fecerit pro populo pessimo & ingrato, dum ait: *Aut dimitte eis hanc noxam, Aut... dele me de libro, &c.* Quodnam putatis hujus differentiæ esse mysterium? certe aliud adduci nequit, quàm quòd Noë utpote persona privata, nullam haberet vitam suam pro bono publico exponendi obligationem: Moyses verò, qui pastor erat, quique universi Hebraismi regimen tenebat, minimè ignorabat, quòd *bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis.*

Exod. 32. v. 31. 32.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

De sapientia & scientia sacra, in Ecclesiasticis requisita.

THEMA.

Labia sacerdotis custodient scientiam. Malach. 2. v. 7.

1. SAnctus Malachias Propheta rationem reddit, cur sacerdotes sapientia & scientia præditi esse debeant, nam postquam dixisset; *Labia sacerdotis custodient scientiam*; immediate subjungit: *Et legem requirent ex ore ejus*: q. d. ideo sacerdotes scientia pollere debent, quia alios in adimpletione legis Dei instruere debent & erudire, ideo apud Aggæum dicitur: *Interroga sacerdotes legem* Hugo Card. authoritatem adducit S. Hieronymi, dicentis: *Sacerdotum est scire legem, ad interrogata respondere de lege; si sacerdos est, legem Domini sciat: Si ignorat legem, ipse se arguit non esse sacerdotem*, indignus enim est nomine, & multo magis charactere sacerdotali, qui

Sacerdotes debent pollere scientia
Agg. 2. v. 12.
Hug. Card.

ignorans est, & id quod statui suo necessarium est, scire negligit; quale enim sacerdotis nomen esse existimatis? audiamus S. Isidorum, dicentem: *Si presbyteri a sapientia nominantur, miror cur insipientes constituantur.*

S. Isid. Hisp. l. 2. ... c. ...

2. In coronis quibusdam ad ornamentum basium maris fusilis in templo collocatarum fabricatis, artificioso injiciebatur leonum, boum, & Cherubinorum sculptura: *Et inter coronulas & plectas, leones, & boves & Cherubim*, Ubi Rupertus Abbas Tuitiensis ad propositum nostrum ita scribit: *Quid est, quòd in basibus opere sculptorio non solum leones, sed leones pariter, & boves, & Cherubim expressa sunt? Quid est, quòd in basibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus sunt? quid inquam aliud bases designant in templo, nisi sacerdotes in Ecclesia, qui dum solicitudinem regiminis tolerant, quasi more basium superimpositum onus portant; in basibus igitur Cherubim exprimitur, quia docet nimirum, ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ referta sint.* Et ideo Cherubinus ante fores Paradisi collocatus, sacerdotem præfigurabat, quia huic consignatæ sunt claves cœlorum, quorum figura erat paradisus terrestris, non erat hic Angelus unus ex Seraphinis, nec ex Thronis, nec ex Dominationibus, sed ex Cherubim, quibus scientia attribuitur, quia *labia sacerdotis custodient scientiam*, & ideo S. Augustinus sacerdotes his honorat epithetis, dicens: *Columnæ templi sunt, & lignum scientiæ in medio Paradisi positum.*

Quia sunt bases basilicæ. 3. Reg. 7. v. 29. Rup. Abb. ... l. 3.

S. Aug. ser. 36 ...

3. Sciendum verò est, quòd ubi vulgata nostra legit: *Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim*, Septuaginta vertunt: *Ordinavit Cherubim, & flammeam Romphaam, quæ vertitur custodire viam ligni vitæ*, ubi notandum est illud Ly *ordinavit*, quod ad ordines sacros alludit, sacerdos enim specialiter ordinatus est ad habendum in custodia sua lignum vitæ, id est, sacratissimum Christi corpus; & ideo instar cujusdam Cherubim esse debet; per Romphæam sive gladium judiciarium, ligandi atque solvendi potestatem intelligere possumus; sic quoque in Exodo sequens hoc mysticum à Deo præceptum Moysi impositum fuisse legitur: *Duos quoque Cherubim... facies, ex utraque parte oraculi*; Deus enim circum arcam non Seraphinos, non Potestates vel Thronos, sed Cherubim collocari voluit; nimirum *omnia in figura contingebant*; In arca enim tabulæ legis recludebantur, sacerdotis autem est legem declarare: *Legem requirent ex ore ejus*; ac proinde justum est, ut sacerdotes Cherubini sint quibus scientia attribuitur.

Gen. 3. v. 24. Debent esse Cherubim in scientia.

Exod. 25. v. 18.

4. Quando Deus primum sacerdotem Aaronem ordinare & consecrare voluit, magnum illud efflorescentis virgæ prodigium patravit; Per quam virgam floridam Lyranus, doctrinam, quæ in Clero requiritur, significari dicit, his verbis: *Per virgam intelligitur doctrina, propter quod antiqui Philosophi portabant virgam in signum doctrinæ*; id est quod etiam ex Marci c. 6. probare nititur, ubi Salvator noster Apostolos suos ad Evangel. prædicandum dimissurus, iisdem, ut virgas in manibus suis portarent, præcepit. Ob eumdem quoque finem Deus olim in rationali summi sacerdotis; hæc duo verba insculpi voluit: (*Doctrina & veritas*; *ut sciat*, inquit Beda, *sacerdos doctrinæ se studijs & veritatis inquirendis, non curandis, rimandisque sæcularis negotijs esse sacratum* S. Hier. pariter prædicta verba sic explicat, dicens: *Idcirco in sacerdotis pectore rationale est, & in rationali doctrina & veritas ponitur, ut discamus sacerdotem doctum esse debere & præconem Dominicæ veritatis.* Similiter S. Thomas de Villa nova in laudem S. Augustini ita scribit: *In rationali Urim & Tumim, id est, veritas & doctrina locantur, quia in lege Dei peritus, & ad eam docendam idoneus esse debet omnis sacerdos, ut juxta Apostoli decretum, amplectatur eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, & potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere Angelus enim Domini est, & legem requirent ex ore ejus.* Audiant nostri temporis sacerdotes & videant, an juste, an recte tempus in ludis & venationibus expendant, quod sacris litteris impendendum erat.

Num. 17. v. 8. Virga florens Aaronis de signat doctrinam sacerdotum N. L. Lyr. in mar. Marc. 6.

Exod. 28. v. ... Beda l. 3. de tabern. c. 6.

S. Hier. in Malach.

S. Th. Vil. conc. 3. de S. Aug.

5. Ingeniose observat S. Bonaventura, quòd in choro post cantatum Evangelium, liber Evangelij apertus sacerdoti pariter offeratur & Canonicis: *Liber enim significat S. Scripturam, quæ debet esse aperta sacerdotibus*: In cujus confirmationem idem S. Doctor observat, quod Sapientia incarnata, prout i Luc. c. 4. legitur, librum Scripturæ sacræ, Isaiam legendo aperuerit, eumdemque postea restituerit, sed clausum. In consecratione Episcopi liber Evangeliorum apertus capiti ejus superimponitur, ad significandum, quòd illum continuo in intellectu, in memoria & lingua ad eumdem populo annunciandum habere debeat.

Post Evangelium dictum missale apertum osculandum datur sacerdoti. S. Bon. in Psal. 49.

6. Advertendum quoque est, quod Salvatori nostro non suffecerit, quod Ecclesiasticos lucem mundi appellavit, verum insuper eosdem sal terræ vocare voluerit: *Vos estis lux mundi, vos estis sal terræ*; ubi B. Laurent. Justin. ait: *Propter scientiæ eruditionem dicuntur sal terræ, ob sanctitatem vitæ, luminaria mundi*, etenim scientia cum bonitate semper convincta esse debet. Quis enim Barsabâ sanctior erat, qui per Antonomasiam justus appellabatur, præterquam quòd trium aliorum Apostolorum esset frater Germanus, & tamen S. Matthiam ei prælatum esse novimus, cujus rationem S. Antonius hanc assignat, ab Apostolis Matthiam doctum eligi; ad insinuandum posteris Rectoribus Ecclesiarum, quòd periti viri, non idiotæ sunt ad Clerum & regimen animarum assumendi. Ideo etiam S. Petrus, quando septem erant eligendi Diaconi, qui viduarum ministerio intenti esse debebant, dixit: *Considerate.... viros ex vobis... plenos Spiritu S. & sapientia, quos constituamus super hoc opus*; quòd si verò tanta opus erat sapientia in illo ministerio, quantò major in sacerdotio desiderabitur?

Matth. 5. B. Laur. Just. l. de ... Cur sacerdotes non solum lux mundi, sed & sal terræ dicuntur.

Act. 1. v. 23. S. Ant. ab. ... Lorin. in Act. ...

Act. 6. v. 3.

7. S. Hieronymus textum illum S. Pauli: *Ut potens sit exhortare eos in doctrina sana*, ponderans, dicit: Quod ministrum sacrum, vitum bonum esse nequaquam sufficiat, nisi insuper Sapientiâ præemineat: *Quia si Episcopi tantum sint sancta vita, sibi possunt prodesse sic viventes, alijs verò non possunt. Si verò fuerint docti, & sibi & alijs proderunt.* Id ipsum quoque in Epist. ad Oceanum confirmat his verbis: *Absque sermone id est doctrina, conservatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet, nam & latratu canum, & baculo pastoris luporum rabies depellenda est.* B. Laur. Just. similiter ait: *Ad oppugnandum propria subditorumque vitia, minister Ecclesiæ in divinis semper meditetur eloquijs, illi quippe parum prodest apostolica esse tantum authoritate suffultum, si sacrarum Scripturarum præsidia desint, cum ambo in sacerdote simul esse conveniat.* Idem quoque S. Patriarcha ad hoc se reflectit, quòd Salvator noster post suam Resurrectionem coram congregatis discipulis suis Sacrarum Scripturarum illis aperuerit sensus ac demum eodem tempore, etsi à peccatis absolvendi contulerit potestatem. Origenes illud quondam à Deo datum præceptum: *Ignis in altari meo semper ardebit*, ponderans, ad propositum nostrum his verbis adaptat, dicens: *Numquam recedit ignis in altari suo, hoc est quod & Dominus in Evangelijs præcipit; ut sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ vestræ ardentes*, Per hanc enim lucernam, scientiam intel-

Tit. 1. v. 9. Non sufficit sacerdotem esse virum bonum oportet etiam esse sapientem.

S. Hier. ad Ocean.

B. Laur. Just. ib.

Luc. ult. 45.

Levit. 6. ... Orig. h. 4. in Lev.

intelligi: *Semper ergo tibi ignis fidei*, inquit prædictus Pater, *& lucerna scientia accensa sit.*

8. Alcuinus quoque sacerdotes ad sacrarum Scripturarum lectionem adhortatur, ut hæc illis sit velut cibus animarum suarum, quem simul etiam digestum alijs subministrent: *Lectio S. Scriptura*, inquit, *sapius tuis reperiatur in manibus, ut ex illa te saturare, & alios pascere valeas.* S. Ambros. S. Scripturæ mysticum hoc epithetum attribuit, quo eamdem librum sacerdotalem appellat, quasi sacerdotibus alius ab hoc liber legendus non sit: *Labia sacerdotis custodiant scientiam.* Salvator noster adversus Luciferi insultus, se non semel, sed ter hac armatura valde fortem & robustum effecit. Unde B. Laurent. Just. ait: *Clericorum quippe arma ad debellandum vitia atque aereas potestates divina est lex: His contra Diaboli tentamenta & fraudes Dominus Jesus usus est armis.* S. Isidorus tolerare Sacerdotes ignorantes nequaquam potuit; ac proinde eamdem ignorantiam unicam damnorum, inde provenientium, causam esse dicit: *sicuti enim iniqui & peccatores ministerium sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti & imperiti à tali officio retrahuntur; illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti sua ignavia iniquos corrigere nesciunt.* Ministris sacris, utpote personis divino cultui dedicatis, incumbit, ut Evangelium annuncient, catechizent idiotas, errores corrigant, confutent hæreses, populosque in fidei dogmatibus erudiant; quomodo autem ministerium hoc adimplere poterunt, si in grave animarum damnum, idiotæ sint & ignorantes? S. Greg. textum illum Isaiæ adducens, in quo Deus huic Prophetæ præcipit, dicens: *Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam*; ita inquit: *Praconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium ascendit. Sacerdos si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus præco mutus? hinc est enim, quod super Pastores primos in linguarum specie Spiritus S. insedit, quia nimirum quos repleverat, de se protinus loquentes facit.* S. Isidor. l. 3. sent. c. 35. ait: *Sacerdotes indoctos ita Dominus reprobat per Isaiam: Pastores ignoraverunt intelligentiam: Et iterum speculatores caci omnes, non valentes latrare, canes muti, hic est plebes commissas non valentes resistendo malis per verbum doctrina defendere.* Nazianz. rationem assignat, cur per Malach. sacerdotem scientificum esse præceperit, nimirum: *Quia Angelus Domini est:* ab ipso enim ediscendum est omne jus divinum: *Causa*, inquit, *quam præclara simul & formidanda, quia Angelus Domini omnipotentis est.* Ejusdem Nazianzeni Commentator ait: *Angelus Domini dicitur sacerdos, quamvis natura sit homo, quoniam Dei decreta planè & dilucidè exponit, nec nisi legis explananda causa, linguam movet, quod quidem valde honorificum & formidabile est; honorificum propter sublimitatis & dignitatis magnitudinem, formidabile autem propter ruinas, qua hinc oriuntur;* Nisi enim sacerdotes in dogmatibus fidei bene fundati, & in quæst. Theol. versati fuerint, magnum Ecclesiæ Dei inferre poterunt præjudicium, hæc autem scientia & doctrina, qua imbutus esse debet sacerdos, ad literas sacras, non prophanas dirigi debet. Nam ut S. Hier. de lamina aurea, quam summus sacerdos in fronte gerebat, disserens ad propositum nostrum optimè ait: *Nihil nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur.* Idem quoque S. Doctor in illa quadam Epist. de illis Ecclesiasticis lamentatur, qui omnibus alijs student præterquam ijs, quæ statum & vocationem ipsorum concernunt: *Sacerdotes Dei*, inquit, *omissis Evangelijs & Prophetis, videmus comœdias legere, amatoria verba canere, Virgilium tenere & id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* Idem quoque S. Doctor ad illa verba Malachiæ: *Custodiens scientiam*, se reflectens ait: *Non dicit, proferent, sed custodient, ut tempore congruo proferant; ad sacerdotem pertinet, disciplinam interrogatam respondere de lege, qui si ignorantiam in cateris diligentem in Script. S. ostenderit negligentem, frustra jactat dignitatem, cujus non exhibet operationem.* Hugo Card. super illa verba: *Ex ore ejus*, inquit, in lingua sacerdotis hæc doctrina & scientia sacta requiritur, quia ab eo nunnumquam per bonum exemplum, & vitæ sanctitatem non prædicatur. *Ideo*, inquit, *frequenter requiritur ex ore, quia non apparet in manu*; vacare ergo debet Sacerdos studijs sacris ut verbum Dei annuntiet, abusus corrigat, convincat errores, admonitiones & consilia salutaria subministret, sicque animas in viam spiritus ineundam dirigat.

Alc. ep. 38. — Multis argumentis ostenditur, sacerdotibus necessariam esse scientiam. — S. Ambr. l. 2. de fide c. 7. — B. Laur. Just. ib. — S. Isid. l. 3. sent. c. 35. — S. Greg. l. 1. ep. 24. indic. 9. — Naz. or. 1. — Elias Cret. ib. — S. Hier. ep. 128. — Ep. 146. — S. Hier. in Mal. — Hugo Card. ibid.

9. In libro Exodi dicitur: *Pones in rationali . . . doctrinam & veritatem*, ubi Origenes juxta veritatem 70. loco Ly *doctrinam*, legit *manifestationem*, cujus ratio esse potest, quia non sufficit, sacerdotem doctriná & scientia esse præditum, nisi quoque eamdem ijs, quibus debet, participet & communicet: *Non sufficit*, inquit, *habere sapientiam & scire omnium rationem, nisi possit etiam populo manifestare qua novit* B. Laurent. Just. in libro quem *de spirituali anima interitu* inscripsit, ait: *Sacerdos quisque prius studeat scire quam posse, quoniam in illo potestatem præcedere debet scientia. Nonne Ecclesia quoddam est dedecus inscium videre Presbyterum, cui itaque congruit erudire populum, & ad se confluentibus monita propinare salutis?* S. Carol. Borromæus in volumine, quod *Acta Ecclesia Mediolanens.* intitulatur, ubi de instructione quoad prædicandum verbum Dei tractatur, prædicatoribus præcipit, ut Ecclesiasticis & ijs, qui divino cultui dedicantur, inculcent, quantum illos oporteat esse *divini cultus zelo accensos, quàm salutis animarum cupidos & appetentes, quam doctos, omnisque disciplina sancta peritos.*

Exod. 28. v. 30. — Orig. ibid. Scientiam qua instructi sunt, etiam alijs communicent. — B. Laur. Just. ib. — Cor. 416.

10. Valde notabilia sunt verba illa Cassiodori, ex quibus necessitatem doctrinæ & literaturæ ad statum sacerdotalem requisitæ, & utilitatem inde dimanantem ediscere possumus dicit enim: *Gloriosa est scientia litterarum, quia quod primum est in homine, mores purgat; quod secundum, verborum gratiam subministrat, ita utroque beneficio mirabiliter ornat, & tacitos & loquentes.* His que præmissis, scientiæ illius subjungit effectus Ecclesiasticis mirabiliter hæc in verba adaptatos, *quorum ars est facere de irato benevolum de suspecto placatum, de austero mitem, de adversante propitium*, quia scil. sacerdotum munus est, mediatores agere, dissensiones extinguere, inimicitias sedare, lites componere, impios ad timorem Dei animare, documenta pietatis, virtutis & spiritus jugiter subministrare. Quas sacerdotalis muneris partes Hugo Cardinalis in illius textus interpretatione (*in pace & æquitate ambulavit mecum*) sequentibus cum S. Hieronymo exhibet verbis, *Describit Deus, qualis debeat esse sacerdos, & quale officium habere debet, debet pacem facere inter alios, & multos avertere ab iniquitate.* Quo fine illam citat S. Hieronymi authoritatem: *Si sacerdos delinquentes non corripit, sacerdotis officium præterit.*

Per illam subditorum mores purgent. — Cassiod. 3. var. 33. — Et inter illos sint mediatores. — Mal. 2. v. 6.

11. Eamdem à sacerdotibus obligationem exigunt Constitutiones Apostolicæ, quando de Episcopo tractantes, dicunt: *Sit igitur eruditus, sermonis usu exercitatus:* & alio in loco: *Multa doctrina populum tuum copiosè enutrias, & illustratione legis illumines: accendite enim vobis, ait Dominus Lumen scientia, dum tempus est.* S. Aug. eidem insistens argumento, illum Psalmistæ textum: (*Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis*

Const. Apl. l. 2. c. 5. — ibid. c. 5. — Psal. 75. 5.

Tamquam montes primi illuminari debent scientia, ut alios doceant.

æternis.) De Sacerdotibus explanat, inquiens: *dicuntur montes quia Doctores nostri lucem primi recipiunt*, quia sicut montes exorientis Solis lucem percipiunt primi, ita personas Deo consecratas pro omnibus alijs lux illuminat scientiæ sacræ, ut alijs præfulgeant. Qui idem S. Præsul alium illum Psalmistæ textum: *Suscipiant montes pacem populo*, ad idem his verbis applicat intentum: *Excellenti sanctitate eminentes, in Ecclesia montes sunt, qui idonei sunt, & alios docere, sic loquendo ut: fideliter instruantur; sic vivendo, ut salubriter imitentur*: sed omnes in sacerdotalibus encomijs Dion. Areop. vincit, dum ait: *Qui sacerdotem dicit, augustiorem, prorsus divinum virum insinuat.* Sæpius equidem liber Levit. transgressionem meminit populi Israelitici, pro quibus varia fuere determinata sacrificia; Plerumque autem textus sacer hac utitur phrasi: *Anima quæ peccaverit per ignorantiam*, quo loquendi modo numquam utitur quoties de Sacerdote loquitur, quia tamquam primum supponitur principium, nullam in eum aut cadere posse aut debere ignorantiam utpote qui omnium cultui & honori divino inferret præjudicium. *Vix ferenda est*, inquit S. Leo, *in sacerdotibus excusatio, quæ prætendat inscientiam.* Synodus Moguntina sequentem ad intentum præsens statuit conclusionem, scil. *Religionis incolumitatem sine studiorum auxilio numquam durare posse*: item in Synodo Romana, ad Constantinopel. hoc scriptum legitur decretum; *Si vix in Laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui præsunt. nec excusatione est digna, nec venia.* Cui & illud consonat S. Aug. documentum: *Pastores autem & Doctores, quos maxime discernere voluisti, eosdem esse puto, neque umquam dubitarunt S. Patres veteres, præcipuam virtutem in Pastore esse doctrinam.*

S. Aug. in Psal. 71.
S. Dio. Areop. de cæl. hier. c. 1.
Lev. 4. v. 2. Inscitia in illis excusari non potest.
S. Leo ep. 4. c. 2.
Syn. Mog. an. 1549.
Dist. 38. can. ep. 34.
S. Aug. ep. 59. ad Paul. 94.

Cur Christus Judam mortem ejus procurantem vocaverit amicum. Et Petrum illam impedire volentem Satanam;

12. Ingeniosam Basilius Seleucos contemplationem instituit circa Judam traditorem, quem in traditione Magistri, satellitum caput, osculoque Magistrum excipientem ita allocutus est Christus: *Amice, ad quid venisti*: S. Petrus è contra Christum à morte liberare satagebat; moxque responsum tulit: *Vade post me Satana*; quæ obsecro hujus differentiæ ratio: *Vidisti ò Domine cum militibus invadentem, nec dixisti Vade post me Satana. Petrus amoris præmium fert contumeliam feritur qui parcit, & ex ignoratione offendens, verbis vapulat.* Ecce vobis rationem differentiæ; censuit enim incarnata Sapientia S. Petrum reprehensione dignum quia se ignorare perhibebat mysteria cœlestia, & speciatim quidem redemptionis, ad quæ populis tradenda à Domino electus erat; ideoq; in eum invehitur Christus, inquiens: *Non sapis ea quæ Dei sunt*, q. d. sacerdotem rudem Satanæ potius nomen, quam sacerdotis mereri. Abraham Patriarcha à Deo petijsse legitur: *Unde scire possum, quòd possessurus sim eam?* Hæc petijt impunitus Abraham, licet credentium esset constitutus Pater. S. autem Zach. Joan. Bapt. genitor, usum loquelæ amisit, cum diceret: *Unde hoc sciam, &c.* quia scilicet Abraham minimè sacerdos erat, quemadmodum Zacharias: ad sacerdotes siquidem cognitio & scientia spectat sacrorum mysteriorum, qua deficient severe utique punientur? *Egit ergo Angelus*, inquit Chrysol. *ut tali fundamento Pontifex eruditus, non dicat amplius: Unde hoc sciam?* B. quoq; Laurentius Just. ait: *De ignorantia per Prophetam sic dicitur, quia tu sapientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Idem quoque in alio quodam libro, postquam Malachiæ textum considerasset, de sacerdotibus ignorantibus ita scribit: *Nec interrogare volunt, nec interrogari possunt, quoniam idiotæ sunt. Ad arentem fontem quis pergeret, ut aquam hauriret?*

Matth. 26. v. 50.
Matth. 16. v. 23.
Bas. Sel. or. 31.
Gen. 15. v. 8.
Luc. 1. v. 18.
Chrys. ser. 90.
B. Laur. Just. ibid.
De compunct. & comp. Chr. perf.

sic tales aridi, non solum malum doctrinæ imbrem populis propinant sitientibus, verumetiam mala consilia præstant: quibus plebecula moriuntur, unde superstitiones vigent, mandata contemnuntur, peccata fiunt. S. Hier. de civitate Dabir, quæ in litteris & studio nomen suum habuit, ita scribit: *Dabir civitas literarum, quam Othoniel præoccupavit fuit autem & ipsa sacerdotibus præparata.*

S. Hier. in locis Hebr.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM

Avari & cupidi Clerici perstringuntur.

THEMA.

Oportet Episcopum non esse cupidum 1. Tim 3. v. 4.

Avaritia & cupiditas absit a sacerdotibus.

1. EX hoc S. Pauli Apost. Episcopo Ephesino, discipulo suo tradito monito, quàm sit avaritia & cupiditas Ecclesiasticorum detestabilis, clarè deducitor; Hugo autem Card. ait: *Ideo præcipit, Episcopum non esse cupidum, quia facile à justo deviaret:* Nihil enim est, quod rectæ justitiæ trutinam magis in obliquum inclinet, quam spes lucri, & avaritiæ cupiditas. Salvator noster quibusdam se sequentibus exprobravit, dicens: *Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis*: sed ehem, quot sunt inter Ecclesiasticos quibus idipsum exprobrari posset, qui ad sacerdotium, aliosque gradus Ecclesiasticos evehi se sinunt, non ut animarum saluti cooperentur, vel ex devotionis instinctu, sed propter lucrum & interesse suum instigati? *quam multi non quærunt Jesum*, inquit S. Aug. *nisi ut illis faciat bene, vix quæritur Jesus propter Jesum.* S. Gregor. prædictum S. Joan. textum, in favorem nostrum explicans, quinam illi sint, qui Christum sequantur, ut ab illo pascantur, his verbis declarat: *Per eorum personam Dominus illos intra S. Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominum propinquantes, non eisdem ordinibus virtutum merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt, nec cogitant quid videndo imitari debeant, sed quæ compendia percipiendo satientur, satietas quippe de panibus Dominum sequi, est de S. Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse.*

Hugo Card. ibid.
Jo. 6. v. 26.
Tales enim non quærunt Jesum, sed sua lucra.
S. Aug. tr. 25. in Jo.
S. Greg. l. 33. c. mor. 17.

2. S. Bonav. ad multos se reflectit, qui non devotionis causâ, sed propter utilitatem & lucrum temporale Missam celebrant, de quibus ait: *Cum divina mysteria accipiunt, non cœlestem panem quærunt, sed terrenum, non spiritum, sed lucrum, non Dei honorem, sed quæstum pecuniarum, & ita corpus Domini non tam accipiunt, quam rapiunt, quia accedunt non vocati à Deo, sed impulsi à sua cupiditate & avaritia.* S. August. eosdem per rationem quamdam perstringit, quæ in praxi verissima est, & manibus palpatur: *Discutiamus*, inquit, *mentem, perquiramus veritatem: numquid Missam cantare, numquid baptizare, numquid mortuum sepelire sine pretio, vel promissione dignamini? numquid non citiùs mortem divitum, quàm corporis salutem desideratis videre? Ecce quomodo lupi estis.*

Hinc comparantur lupis.
S. Bon. de præp. ad Miss. c. 8.
S. Aug. ser. 36. ad frat.

3. Incarnata illa Sapientia rectè statuit, ut Ecclesiastici se non lupos, sed columbas esse probent; dicit enim illis: *Estote... simplices sicut columbæ.* S. Greg. autem illa Isaiæ verba explicans: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant & quasi columbæ ad fenestras suas* eadem in duobus diversis locis de illis exponit, qui a rapacitate sunt alieni: *Justi*, inquit, *quasi columbæ ad fenestras suas sunt, quia per sensus corporis, exteriora quæq; intentione non respiciunt*

Tales non quærit Christus, sed columbas.
Matth. 10. v. 16.
Isa. 60. v. 8.
S. Greg. l. 2. mor. c. 2.
Lib. 1. h. 17. in Ezech.

rapa-

rapacitatis. Et in homilia quadam pariter dicit: *quasi ergo ad fenestras suas sunt, quia in hoc mundo nil concupiscunt.* Author operis Imperfecti, id quod ii, quibus vinea, Ecclesiæ symbolum, elocata fuerat, dixerunt, considerans scil. *Hic est heres, venite occidamus eum & habebimus hereditatem ejus*, inquit: *Hac cogitatio communis est omnium sacerdotum carnalium, qui non sunt solliciti, quomodo populus vivat sine peccato, sed aspiciunt quid in Ecclesi. conferatur, & hoc existimant sacerdotii sui lucrum.*

Auct. Imp. h. 40.

4. Jeremias Proph. jussu quidem Dei, ruinas Jerosol. imminentes vaticinatus est, dicens: *Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ*; dicitque S. textus: *& audierunt sacerdotes Jerem. loquentem verba hæc in Domo Domini*: sed quisnam obsecro ex hoc Prophetæ vaticinio eventus secutus fuit? Num vitæ & morum emendatio? utique justum fuisset, quod omnes sacerdotes, Prophetæ supplices facti fuissent, ut se ad placandam divinam justitiam suis intercessionibus, apud Deum interponerent, vel etiam ut manus suas ad sacrificia & holocausta extenderent, atque ad invocandam divinam pietatem, itaque divina fulmina coercenda, genua sua coram Deo flecterent, sed nil horum factum fuit, quin potius omnino contrarium: Ecce enim quousque avaritia in sacerdotibus prævaluerit; *Cumque complesset Jeremias*, inquit S. text. *loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes & Prophetæ & omnis populus dicens: morte moriatur*; Sed quidnam obsecro mali S. hic Proph. fecerat, ut mortis reus proclamaretur? quidquid enim dixerat, ex impulsu & præcepto Dei dicere debebat Hug. Card. ex hoc dubio nos eximit, dum de malis illis sacerdotibus dicit: *Avari erant, & non poterant sustinere templi desolationem, quam Jerem. futuram prædicabat, morte moriatur, quia majores concitant minores: magis dolebant de temporalium amissione scil. oblationum, quas recipiebant in templo à populo, quàm de spiritualium damnificatione*; & revera ita est, nam avaritia sacerdotes induxit, ut Prophetæ tam S. qualis Jerem. erat, ad inferendam ei mortem manus violentas injicerent: *Auri sacra fames, quid non mortalia cogis pectora?* Sed quid mirum, quando eadem avaritia ipsimet Dei filio mortem machinata fuit? Judas enim pro triginta denariis ipsum vendidit, & quidem quod valde notandum est, quando in ultima cœna una cum aliis sacerdos ordinatus fuit, tunc & non antea iniquum cum Pharisæis pactum contractum executioni mandavit.

Jer. 26. 6. Avaritia à sacerdotibus procul eliminanda.

Jerem. 26. v. 8.

Hug. Card. ibid.

5. Legatur cap. 21. S. Matth. & invenietur quod in die Palm. quando ab universo populo triumphaliter receptus, ingressus est templum, indeque omnes illius prophanatores ejecit, sacerdotes contra illum exasperati (*videntes autem Principes sacerdotum . . indignati sunt*) iniquum convocarunt conciliabulum, in quo damnatam hanc inire resolutionem, dicentes; *Expedit unum hominem mori pro populo*, nimirum sub prætextu boni publici suam occultare voluere avaritiam. Cæterum veritas erat, quod id, ne eorum lucra cessarent, facere satagerint. Et quidem, ut Cajetan. observat, ex hoc facto, in cognitionem divinitatis Christi devenire poterant, ipsum tamquam promissum in lege Messiam agnoscere poterant, siquidem *eorum expulsio transcendebat dignitatem ejus, qui reputabatur filius Carpentarii, verum dissimulant illud, quasi sponte cessissent, aut certe avaritia excæcati, non animadverterunt.*

Matth. 21. 15.

Joan. 18. 14. Ex avaritia sacerdotum Christus morti adjudicatus fuit.

Cajet. ibid.

6. Regius Psal. ait: *Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.* At verò licet Chaldæos ignem sanctuario supposuisse, illudque prophanasse constet; nusquam tamen sacerdotes incendium hoc excitasse leguntur: quonam igitur sub prætextu id sacerdotibus imponitur? Hug. Card. dubium hoc resolvit, dicens: *Igne cupiditatis & cupidinis incenderunt sanctuarium tuum, id est Sacerdotes & Cler. Domino sanctificatos & dedicatos in terra, id est in abundantia terrenorum.* Et, iden S. Hier. Nepot. hortatur, ut caveat, ne ab hac cupiditatis macula contaminetur: *Obsecro itaque te*, inquit, *& repetens iterum, iterumque monebo, ne officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia, & dicatur tibi*, Illud Jer. 12. *Cleri eorum non proderunt ei: nonnulli enim sunt ditiores monachi: quàm fuerunt sæculares & Clerici, qui possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete & fallaci Diabolo non habuerant, ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante mendicos.*

Psal. 78. 7. Quomodo sacerdotes olim incenderint sanctuarium Dei.

Hug. Card. ibid.

S. Hier. l. 2. ep. 10.

Jerem. 12.

7. In lib. Exodi historia quædam habetur, quæ meritò Ecclesiasticos ob avaritiam suam erubescere facere deberet; etenim in fabrica tabernaculi singuli de populo concurrebant & certatim pro illius exstructione opulentissimam & pretiosissimam offerebant materiam, adeo *ut artifices venire compulsi, dixerint Moysi plus offert populus, quam necessarium est*; Ubi notandum, quod artifices hi homines mechanici fuerint, quiq; ex arte & laboribus suis per hasce populi oblationes notabiliter ditari poterant, & tamen quia hæ oblationes pro tabernaculo exstruendo fiebant, quidquam præter necessitatem tabernaculi, è populo recipere formidabant; *Poterant, si vellent multo auferre, sed modestia prohibuit; vel religio terruit*; Quod factum profectò multos condemnabit ex Clero, qui nulli alteri rei adeo student, quam ut de sanctuario & tabernaculo ditescant, velentque recipere, quidquid possunt, dummodo suæ avaritiæ satisfacere valeant.

Laici magis elongati sunt ab avaritia quam Sacerdotes, Exod. 36. 4.

Aug. q. 175.

8. Salvator noster cum S. Birgitta in hæc verba de sacerdotibus legitur conquestus? *Judas vendidit me? antequam redemissem mundum: isti, postquam redemi mundum, & non compatiuntur super sanguine meo, qui plus clamat vindictam quam sanguis Abel: Judas vendidit me pro solis denariis, isti autem mercimonio, quia non accedunt ad me, nisi sperent sibi fructum.* S. Apost. Tim. discipulum suum, & simul cum eo omnes illos, qui divino consecrantur cultui, monet dicens: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.* Unde S. Ambr. valde stringens format argumentum, dum ait: *Si is, qui imperatori militat, à susceptionibus litium: actu negotiorum forensium, venditione mercium prohibetur humanis legibus: quanto magis qui fidei exercet militiam ac omni usu negotiationis abstinere debet.*

Rev. S. Birg. l. 4. c. 134. Contra hos conqueritur Christus.

2 Tim. 2. 4. S. Ambr. l. 1. de offic. c. 36.

9. Considerabilis valde est ista reprehensio, quam pater familias iis fecit, qui impositus in sinum manibus in foro otiosi & sine labore stabant: *Quid hic statis* inquit *tota die otiosi*? Porrò per vineam Ecclesia, per operarios illius Ecclesiastici designantur: Qui profectò acrem à Deo merentur reprehensionem, si in foro, ubi ut plurimum venditur & emitur, mercatus & nundinæ instituuntur, otiosi obambulantes conspiciantur, ac proinde notabiliter *hic*, quasi diceret: non in foro, sed in choro tibi standum est; non in platea, sed in Ecclesia. Enimvero Nazaræi, qui ritibus & ceremoniis S. Dei cultui dedicabantur, nostros præsignarunt sacerdotes: notandum verò, quod Jerem. de iis lamentaturus, primò quidem de iis dixit; *Candidiores Nazaræi ejus ni-*

Longè sint à foro nundinarum, Matth. 20. 6.

Thren. 4. 7.

Ex avaritia decurpantur. Ibid. v. 8.

ve, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphyro pulchriores. At verò immediate post subjunxerit *Denigrata est super carbones facies eorum.* Sed undenam obsecro, hæc mutatio, adeoque peregrina & abominabilis metamorphosis derivata fuit? Non aliunde quam à cupiditate & avaritia: *Non sunt cogniti in plateis.* Etenim personæ Deo dedicatæ omnem fidem, venerationem & respectum amittunt, si huic vitio deditæ sint, lucrum enim & interesse omnem perdit devotionem ac spiritum. Atque hæc unica causa fuit, cur Christus se erga sacerdotes templi adeo implacabilem exhibuerit, propria manu illos flagellando, & è templo ejiciendo. *quæsitu dignum est*, inquit D. Chrys.

Chrys. h. 23. in Joan.

qua gratia adeo Christus hic indignatus est, & maximè, cum alias injuriis contumeliisque affectus, & Samaritanus dæmoniumque habens, appellatus, nihil tale fecerit, nunc non contentus verbis, flagello etiam in eos invehitur. Origenes ad illa verba: *Cathedras vendentium columbas evertit*, se reflectens, ait: *A uitior convenire verbum de venditoribus columbarum eis, qui tradunt Ecclesias avaris, quod & cathedras tantummodo appellavit Evangelista, eversas esse à Jesu, & utinam audirent hæc, cum decenti admonitione Scriptura, qui gloriantur de cathedris Moysi, in quibus sedent,*

10. Jeremias in alio quodam loco de desolatione

Thren. 2. 9. Mali sacerdotes in terra, hoc est terrenorum cupiditatibus sedent.

templi lamentatur, dicens: *Defixa sunt in terra portæ ejus, perdidit & contrivit vectes ejus. non est lex & Propheta ejus non invenerunt visionem à Domino;* Sed quænam obsecro hujus ruinæ causa præcipua fuit? respondet Propheta: *Sederunt in terra, conticuerunt Senes filiæ Sion;* Sed iterum quærendum venit, quidnam in eo mali eo mnilli m fuerit, quòd sacerdotes in terra sederent? Notandum quòd *Presbyter* idem est quod *Senior.* Ideoque Hugo de S. Vict. ad hoc dubium respondendo, ait: *In terra sedent, id est, totum sacerdotale emolumentum convertunt in terrenam voluptatem: notandum autem, quod quidam in sua, quidam in aliena terra sederunt, primi propria voluntati carnis deserviunt: secundi alienas opes suas faciunt, domum domibus & agrum copulantes agris.* S. Gregor. verò per hosce, illos intelligendos esse dicit, qui non laborant, sed in vinea Christi otiosi vivunt, ideoque exinde expelli merentur:

S. Greg. h. 19. in Evang.

Malos malè perdet, vineam suam locabit aliis agricolis: qui in hac vita, quæ sua sunt, quærit, adhuc ad Dominicam vineam non venit; illi namque Domino laborant, qui non sua sed lucra Dominica cogitant, qui zelo charitatis, studio pietatis inserviant, animabus lucrandis invigilant, perducere & alios secum vitam festinant.

Avaritia est quasi proprium vitium Ecclesiasticorum.

11. Et certè avaritia præ aliis hominum statibus, Ecclesiasticorum ut plurimum propria esse videtur; Etenim à vindictis Ecclesiastici magis quam Sæculares abhorrent, siquidem speciale præceptum illis

Matth. 5. 23.

impositum est. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris.* &c. Luxuria quoque macula quædam est, quæ nimirum illos dedecet, qui sanguinem

Zach. 9. 17.

illum tractant, de quo scriptum est, quod sit *Vinum germinans virgines;* At vero divitias accumulare, Ecclesiasticis nonnumquam conveniens esse arbitrantur sub prætextu vel faciendi eleemosynam, vel altarium & Ecclesiarum augendi decorem, quamvis ut plurimum laqueus sit, quem dæmon incautis illis tendit, eumdem sub palliatorum titulorum esca contegendo; neque enim Virgilius sine causa cecinit; *auri sacra fames*, quasi diceret; Avaritia in personis sacris centrum suum habet, Optimè igi-

Theod. Nov. 42.

tur Theodosius in hunc modum scribit: *Decet eum, qui sacrosanctis desiderat inhærere mysteriis, fide magis divitem quam facultatibus approbari.* Nec S. Gregor. melius dicere poterat, quàm dum ait: *Redemptor noster à sacerdotis officio non quærit aurum sed animas, ut non plus pecuniæ quàm animabus invigilet.*

S. Greg. l. 5. ep. 21.

Item quoque in homilia quadam, quid sacerdos ad satisfaciendum statui suo facere debeat, determinare volens, dicit: *Primum est; exteriora bona ovibus Christi misericorditer impendere, postremò si necesse fuerit, mortem nostram pro eisdem ovibus fortiter ministrare;* Demum verè Ecclesiasticos avaros reprehendens, dicit: *Qui non dat pro ovibus Christi substantiam, suam, quomodo daturus est pro illis animam suam?*

Hom. 14. in Evang.

12 Una ex rationibus, ob quas avaritia in Sacerdotibus inexcusabilis videtur, hæc est, & valde evidens: Quia *Dominus pars hæreditatis meæ*, Deus etenim indubitatam sacerdotibus promissionem fecit, numquam illis quidquam defuturum esse. Apud Malach. enim Dominus dicit: *Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam: Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro;* Quibus particularem promittit solicitudinem, providendo iis de cunctis, qui in sacrificia ejus, arietes & tauros oblaturi sunt: Quanto igitur vigilantiorem super illos habebit oculum, qui sacratissimum ejus corpus quotidie tractant? S. Thomas dicit: Hebræos pro decimarum solutione Deum ne quidquam tentasse, quod verò Deus inquit, *Probate me*, intelligendum esse, *non causaliter sed consecutive, quia scilicet si decimas solverent, experimento probaturi erant beneficia divina:* illis namque spondet, se granaria cœli aperturum esse, effecturumque ut omnis super terram abundantia sequeretur, dummodo erga ministros suos futuri essent liberales, quia prosperitatum terrenarum in populis causa & origo ut plurimum ex beneficentia erga Ecclesiasticos provenire solet: Unde S. Hier. ait. *Hortor vos ut inferatis decimas in horreum templi, & habeant sacerdotes & Levitæ, qui ministrant cibos;* Sed quanam putatis remuneratione, id ab iis præstandum erat: *Tunc experimento cognoscetis, quanta beneficia conferre soleam in eos, qui fraudare non solent sacerdotes sua mercede.*

Illorum avaritia est inexcusabilius. Ps. 15. 5.

Malach. 3. 10.

Ibid. v. 11. Cum Deus illorum specialem habeat curam.

S. Th. 2. 2. q. 87. a. 3.

S. Hieron.

13. Tribus Levi, quæ non sicut aliæ tribus terrenas habebat possessiones, omnibus tamen aliis, sola tribu Juda excepta, major & potentior evasit: Siquidem nulla aliorum 48. civitates possidebat sicut illa; undè deducitur tribum illam, quæ, ut Deo melius & perfectius serviret, omnibus se bonis terrenis exuit, inter omnes alias abundantissimè provisam fuisse. Tot Religiones S. Benedicti, S. Romualdi, S. Brunon. quæ Dei servitio totaliter intentæ & applicatæ, quot non videntur divitiis cumulatæ? Sacerdotes quidem veteris legis aliqualiter se poterant, quoad apparentiam externam, excusatione tueri, quando divitiis se accumulare satagebant, quia nimirum uxores filios, & familiam sustentandam habebant; at vero sacerdotes & Ecclesiastici nostri, qui votum habent castitatis, nec alios numerare filios, quam spirituales possunt, quid in sui excusatione adducent? Ipsimet se ore proprio condemnant, dum, quando ordinantur, dicunt: *Dominus pars hæreditatis meæ... tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.* Dion. Carth. c. 18. Num. scribens, ubi Levitis in sustentationem ipsorum oblationes, primitiæ, decimæ & victimæ assignantur, dicit: *Per hoc constat, quod vehementer omnis avaritia sacerdotibus, & mini-*

Abul. in c. 21 Jos. q. 7. Quod patet in sacris religiosorum ordinibus.

Ps. 15. v. 5

Dion. Cart. in Cant. 12. Num.

nistris Ecclesia sit vitanda, ut pure integrè ac libere vacent Deo. Interlinearis super illa verba: *Funes ceciderunt mihi in præclaris*, dicit: *Quasi sorte ceciderunt, sicut possessio Sacerdotum & Levitarum Deus est.* S. Aug. in ep. I. ab Interlineari citatus, ita dicit: *Eligant alii alia, quibus fruantur, pars autem mea est sanctorum Deus.*

Interl. in Psalm. 15. S. Aug.

14. S. Paulus ad Cor. scribit: *Quis militat suis stipendiis? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem hæc dico? an & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: non alligabis os bovi trituranti: Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit?* Et tamen per quotidianam experientiam videmus, quòd major pars Cleri nulli alii rei adeo intenta sit, quam ut in redditibus & beneficiis opulentis augeri, & ditescere possit. B. Laur. Just. de Ecclesiasticis sui temporis, his verbis lamentatur. *Non vacant subjectorum profectibus sed propriis commodis, ovium tondent vellera cum valent, & de ipsis non curant ovibus, quoniam ad eos non pertinent. Sacramenta quæ gratis, & volenti animo ministrare debent, non sine spe aut pretio tribuunt, & quod gravius est, interdum neque sine pactione;* & paulò post subdit: *quod ad animarum institutum est lucrum, ad temporalem intorquent quæstum, nescientes, quod nil majus acquiri valet, quam animarum insudare profectibus, qui sacramentis mediantibus fiunt.* Salvian. quoque hanc Ecclesiæ ob Sacerdotum cupiditatem, in desolationem abductis, miseriam his verbis deplorat: *Impedimenta hæc sunt* (de divitiis loquitur) *non adjumenta, onera, non subsidia, possessione enim & usu opum, non fulcitur religio, sed evertitur.* Porrò fidelium scandala, abusus & dissolutiones sunt, quæ in exterminium Ecclesiæ militant; Et has quidem eradicare ad sacerdotes pertinet. At verò dum oculos claudunt, & ex timore perdendi suum interesse dissimulant, Ecclesiam in præcipitium deturpant.

1. Cor. 9. 7. 8. Major pars Cleri intenta ut ditescat.
Ibid. 9.
Ibid. 10.
B. Laur. Justin. de compunct. & compl. chr. perf.
Salv. l. 2. ad Eccl.

15. Apud Oseam lamentatur Deus, dicens: *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.* Ubi S. Hieron ait: *Sacerdotes dissimulant atque laudant peccata populi, ut plurima ad eorum quæstum afferantur victima, & ita populum spoliant atque comedunt, de quibus dictum est Psalm. 13. Qui devorant plebem sicut escam panis.* B. Laurentius Justin. rescribit: *Unde superstitiones vigent, mandata contemnuntur, peccata fiunt, nisi ex incuria sacerdotum, qui, ne temporale amittant lucrum, permittunt subditis agere quod volunt & contradictionis seu correctionis non audent sermonem loqui? Tanquam canes muti sunt, non valentes latrare, & veluti mercenarii inutiles, videntes lupum venientem, Domini gregem deserentes, fugiunt. Quantum in ipsis est, lupus oves rapit, dispergit, lacerat & occidit; sanguis autem earum de istorum manibus exigetur.* In alio quoque loco idem Sanctus Mercenarios istos perstringens, ita scribit: *Quærunt penè omnes quæ sua sunt, proventibus insistunt temporalium, delectantur honoribus, deliciis affluunt, & tanquam si futura vita non esset, amore visibilibus adhærent.* S. Bernardus pariter ad feriendam eorumdem sacerdotum avaritiam in quodam sermone super Cantica calamum suum in hæc verba exacuit: *Quem dabis mihi*, inquit, *de numero præpositorum, qui non plus invigilet subditorum evacuandis marsupiis, quam vitiis exstirpandis: O utinam tam vigiles reperirentur ad curas, quam alacres currunt ad cathedras. Alto quippe demersi oblivionis somno ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant.*

Osea. 4. 8. S. Hieron. Ex illorum cupiditate plurima oriuntur peccata.
Psal. 13. 4. B. Laurent. Just. ib. d.
B. Laur. Just. ser. de S. Mar.
S. Bern. ser. 77. in Cant.

16. Apud Jeremiam hæc verba leguntur: *A minore usque ad majorem omnes avaritiæ student, & à Propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum*, quibus verbis causa exprimitur, cur omnes fideles dolis, fraudibus & extorsionibus dediti existant, quia nimirum ipsi quoque sacerdotes avari esse conspiciuntur; *In quorum manibus iniquitates sunt*, ut ait Psalmista; sed quamobrem? *Dextera eorum repleta est muneribus.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Manus enim sacerdotum, modo inuncta sunt pice cupiditatis ad retinendum, quæ deberent esse inuncta unctione charitatis ad largiendum.* Adducit illum Amos Prophetæ textum in quo dicitur: (*Percute cardinem, & commoveantur superliminaria, avaritia enim in capite omnium;*) *Caput omnium est Romana Curia, sed fortè de ea non dicitur hoc.* In Epistola quadam Sidonii Apollinaris, quidam sui temporis error legitur, qui etiam in diebus nostris, in multis Ecclesiasticis reperitur: *Superbissimè*, inquit, *opinantur solo se censuesse censendos, & sic vitiis ut divitiis tumebant.* At verò considerabilis est illa B. Laur. Just. propositio, in qua de Prælatorum Ecclesiasticorum Regimine disserens, ita loquitur: *Quamobrem qui non ministrare, sed dominari volunt in Clero, non propriè Domini, sed raptores & tyranni sunt, dum non subditorum, sed propria quærunt commoda, divitiarum videlicet, voluptatis, honoris & famæ. Sane tales abominatur Dominus.*

Jer. 6. 13. Exemplo illorum inducti, etiam Laici avaritiæ & dolos sectantur.
Psal. 25. 10. Hug. Card.
Amos. 9. 1.
Sid. Apol. l. 8. ep. 7.

DISCURSUS XXXVI.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes boni debent esse Oeconomi & Dispensatores fideles redituum Ecclesiasticorum, qui cum merum sint patrimonium pauperum, ab omni luxu & pompa alieni esse debent.

THEMA.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & Dispensatores mysteriorum Dei, Hic jam quæritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. 1. Corinth. 4. v. 1.

1. S. Paulus Apostolus in hisce verbis, illis qui reditibus Ecclesiasticis provisi, & ad gradus ac dignitates in Ecclesia promoti sunt, duo utilissima ad eorum instructionem exarata reliquit documenta; Primum est, ut se servos & ministros Christi esse agnoscant, & tamquam tales modestiæ studeant, seque ab omni pompa & luxu alienos conservent. Secundum est, ut se redituum beneficialium Dispensatores & Oeconomos esse, idemque strictissimam eorumdem rationem suo tempore reddere debere meminerint: *Hic jam quæritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Porrò in Græco textu loco Ly dispensatores legitur *Oeconomos.* Etenim multorum tam authoritate quam numero insignium authorum opinio est, quòd Ecclesiastici divitiarum, ex beneficiis acceptarum nullum sibi acquirant dominium, sed illarum tantum sunt Administratores & Oeconomi; sic enim Doctor Angelicus ait: *Bonorum Ecclesiasticorum Clerici non sunt veri Domini, sed dispensatores*, secundum illud 1. Cor. *Dispensatio mihi credita est; Pertinet autem ad dispensatorem, ut fideliter distribuat ea, quæ ejus dispensationi committuntur*, juxta id quod in propositi thematis verbis dicitur: *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Ali-

Sacerdotes sunt bonorum dispensatores & hinc de illis reddituri sunt rationem.
S. Th. quodl. 6. ar. 12.

c.2. q.5. c.7. bi pariter in summa idem Sanctus inquit: *Ecclesiasticarum bonorum Clerici sunt dispensatores vel procuratores*, cujus asserti hoc S. Augustini ad Bonifacium datum, citat testimonium; *Si privatum possidemus, quod nobis sufficiat, non illa bona nostra sunt, sed illorum, quorum procurationem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicemus.* Secunda nihilominus opinio, quòd scilicet beneficiati dominium acquirant, bonorumque patroni fiant, suam habet probabilitatem, attamen prima nos faciliùs in severissimo Dei judicio justificabit. Interim illud advertendum, in quo conveniendum est, quòd scil. Clerici, quantumvis ad male erogata bona restituenda non obligentur; attamen à peccato, gravique culpa minime excusentur. Unde S. Urbanus Papa bona Ecclesiastica his insignit epithetis: *Vota fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum.*

Reditus illorum sunt patrimonium pauperum

2. Ex quo igitur reditus, quos sacerdotes possident, pauperum sunt patrimonia, quæ manibus consignantur sacerdotum, ut illud fideliter dispensent certum est, quòd Christus Judex de illis rigorosissimam postulaturus sit rationem; quia ipsemet directè in pauperibus vult agnosci, unde ait: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Unde S. Bern. super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, exclamat: *Væ tibi Clerice, qui peccata populi comedis, bonum tibi erat magis fodere, aut etiam mendicare, sollicitus ergo esto tamquam rationem redditurus pro eis, gemitus effunde, dignos age pœnitentiæ fructus, alioquin tibi noveris imputanda, quæ modo inter delicias comedis & parvipendis; Venient enim ante tribunal Christi, audieturque populorum querela gravis, accusatio dura eorum, quorum clerici vixere stipendiis.* Sed quid de pauperibus dicemus, qui in judicio finali primum obtinebunt locum, nobisque delicias, luxus & voluptates nostras, ipsorum patrimonio injustè usurpato, nutritas acriter exprobrabunt; utpote, quos præ necessitate mori permittimus? Audite eumdem sanctum & mellifluum Doctorem, in Epistola ad quemdam Senonens. Episcopum ita scribentem: *Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt: nobis fame, & frigore laborantibus quid conferunt tot mutatoria servata in domibus vestris? nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis, nostris necessitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum vos vanitate peritis & nos spoliando perimitis.* Et quidem quando fideles futuri simus dispensatores, Origenes quoque his verbis declarat, dum ait: *Fideles quidem ut non devoremus, quæ sunt viduarum, sed ut memores simus pauperum, & occasionum accipientes de eo quod scriptum est; Dominus constituit his, qui Evangelium prædicant, de Evangelio vivere, ne amplius quæramus cibo simplici, & necessariis vestimentis, & ne amplius teneamus nobis quam demus esurientibus fratribus, & sitientibus atque nudis, & eis, qui necessitatem patiuntur in sæcularibus curis.*

S.Bern. in declam.

S.B. ep. ad Sen. Episc.

Orig. t. 35. in Matth.

1.Tim.9.

Debent esse dispensatores prudentes.

3. Notandum est autem, quod Christus non solum dicat *fidelis servus*, sed insuper addat *& prudens*, quia cum prudentia & discretione dispensandum est patrimonium pauperum, considerata nimirum personarum, statuum & necessitatum qualitate, habendus quoque est respectus quoad modum. S. Prosper, postquam multos bona patrimonialia propria dispensasse ostendisset subjungit, dicens: *Unde datur intelligi, quod tales ac tanti viri (qui volentes esse Christi, discipuli, renunciaverunt omnibus, quæ habebant) non ut Possessores, sed ut procuratores facultates Ecclesiæ possidebant, & ideirco scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum, non eas vendicaverunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt.* Apud S. Marcum de Salvatore nostro dicitur: *Venit in Synagogam ... & ecce homo manum habens aridam ... ait homini: Extende manum tuam, extendit, & restituta est sanitati.* Enim verò si Christus in Synagoga eum qui manum contractam habebat, tolerare non potuit, sed eumdem miraculosè sanare voluit; Quando majorem coram habebit, ne altaris sui ministri, qui sacratissimum ejus corpus quotidie tractant, manus habeant aridas & contractas. Observandum quoque, quòd Evangelista, dum nobis in Synagoga infirmum ob oculos ponit, non repræsentet aliquem, qui paralyticus, vel cæcus, vel mutus, vel surdus sit, sed hominem manum aridam habentem; Quæ utique omnia in figura contingebant; Per hoc namque incarnata Sapientia nobis insinuare voluit, unum præcipue in Ecclesia morbum necessario curandum esse & sanandum, scilicet tenacitatem Cleri in dispensandis reditibus Ecclesiasticis, atque ideo Christus hunc hominem manum suam extendere jussit. Unde D. Chrysol. ait; *Orate fratres, ut sola Synagoga tali debilitate fuscetur, nec sit in Ecclesia, cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas agrorum constringat; & si acciderit idipsum, audiat Dominum, & citò eam in opera pietatis extendat.*

S.Prosper. l.2. de vit. cont. c.9.

Matth. 12. v.9.10-13.

Non habeant manus aridas & contractas.

Chrys. ser. 16.

4. Quando Judas traditor pœnitentia ductus, triginta argenteos retulit sacerdotibus, hi illos accipere detrectarunt hanc allegantes rationem: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est*; Quia verò eosdem ultro citroque in templum projecerat, illos in rem collocarunt pientissimam, scilicet in emptionem agri figuli, in sepulturam peregrinorum. Quod factum profectò omnes Ecclesiasticos docet, cum quanta anxietate & sollicitudine tractandi sint reditus Ecclesiæ, qui pretium sunt sanguinis Christi: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est*, id est, nequaquam sunt accumulandi, aut erogandi ad locupletandum parentes.

Matth. 27. v. 6.

Reditus ecclesiastici sunt pretium sanguinis.

5. Episcopi sacris operaturi, pretiosis ad altare vestibus induuntur, easdemque, peractis sacris, pariter in eodem loco deponunt, ut exinde discamus, quod facultates, quæ ab altari proveniunt, altari pariter in fine sint relinquendæ, atque in Dei, & pauperum, qui familiam Christi constituunt, obsequium & honorē ac necessitates impendi debeant.

6. In sacris Canticis dicitur: *Manus illius tornatiles aureæ* quæ verba S. Greg. Nyssenus de manibus sacerdotalibus exponit, hæ enim deauratæ, id est charitate præditæ, & auro plenæ, atque insuper tornatiles, id est in torno elaboratæ esse debent; quod enim in torno elaboratur, ut plurimum rotundum est, & sphæricum, cui siquid super imponatur, decidit subitò, tales quoque sacerdotum manus esse debent, neque enim aurum illis impositum in iis sistere & morari, sed in manus pauperum pro eorumdem sublevatione cadere debet. Unde S. Greg. Naz. ait: *Minimè fratres, & amici mei, minimè committamus, ut rerum earum, quæ nobis divino munere datæ sunt; mali œconomi & præposteri inveniamur, ne alioquin dicentem Petrum audiamus: Erubescite, qui aliena detinetis.* In Sexta Synodo Romana sub Symmacho Papa habita, ita inter cætera dicitur: *Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui à religiosis*

Cant. 5. 14.

Debent habere manus tornatiles.

Naz. or. 16.

giosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

7. In Propheta Habacuc Deus comminatur, dicens: *Væ ei qui multiplicat non sua, ... aggravat contra se densum lutum.* Ubi S. Greg. ait: *Denso se luto aggravat, quia per avaritiam terrena multiplicans peccati sui se oppressione coangustat.* Quod cum ita sit, quanto majori supplicio dignus erit, qui quod in sustentationem pauperum servire debebat, ex ipsorum patrimonio sibi reservat, & accumulat? *Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ*, inquit idem Propheta, sed quid opus erat dicere: *malam*? num igitur avaritia bona dari potest, omnino sanè, ea videlicet, quâ quis temporis avarus est, unde Philos. ille ait: *Unius temporis avaritia honesta est*: Hoc tamen Spiritus S. per os Habacuc loquens, dicere non intendit; sed potius insinuare vult, unam avaritiam esse altera detestabiliorem, si quis enim facultates sibi accumulet ex contractibus illicitis, ex iniquè venditis mercibus, ex mercedibus operariorum injustè retentis, ex injuste prosecutis litibus: hæc quidem avaritia mala est: Pessima tamen est illa, qua facultates augentur, & accumulantur ex sanguine Christi, & ex patrimonio pauperum, qui fame moriuntur, dum similis Clericus bona ipsorum in luxibus, crapulis, ludis & impudicitiis consumit, & dissipat. Eamdem difficultatem Rup. Abbas his verbis movet, dum ait: *Quid rogo est, quod dicit avaritiam malam? Quis umquam audivit in Scripturis avaritiam, bonam ut ex illius opposito, hic oportuerit dari differentiam hujuscemodi, dicendo: avaritiam malam?* Demum verò concludit, Ly *malam* intelligendum esse de avaritia personarum sacrarum, quæ domum Dei in speluncam latronum convertit; *ipsum propterea, qui disputabat contra avaritiam illorum*, id est Christum, *interfecit domus Dominum*; Avaritia enim sacerdotum mortis Christi causa fuit: *Equidem avaritia nusquam bona, sed ibi excellenter est nimis mala.*

Hab. 2. 6. S. Greg. l. 23. mor. c. 3. Una avaritia est gravior altera. Hab. 2. 9.

Rup. Abbas, in Habac.

8. Verum enim vero, in hujus avaritiæ majorem detestationem considerandum est, quod justo Dei Judicio, ut plurimum permittatur, quòd Clerici avari de malo semper in pejus ruant. Unde Orig. scribit: *Et unusquisque Diaconorum, qui congregant sibi divitias, fraudantes pauperum pecunias, intelligant præsentem Scripturam, ut jam non congregent, ne forte veniens Dominus evertat mensas dispensationis eorum.* Doctiss. Mascardi in libro de pompis Capitolinis, advertit, quòd, sicut penna aquilina aliarum avium pennis & plumis commixta, illas consumit, & devorat; Eodem modo reditus Ecclesiastici cum bonis patrimonialibus confusim commixti, hæc sæpe in ultimam redigant desolationem & ruinam.

Orig. tr. 31. in Matth. Clerici avari semper ruunt in pejus.

9. Utilissimum est illud à S. Bern. Clericis traditum monitum, dum illam S. Pauli propositionem ponderat, dicentis: *Qui altari servit, de altari vivere debet.* S. Doctor subjungit: *de altari vivat, non superbiat.* Etenim vulgaris est multorum Ecclesiasticorum error, quòd bona à præbendis suis provenientia in luxus & pompam expendant, minimè considerando, bona ista pauperum esse facultates, minimeque decere, ut expensæ decorum statui & dignitati conveniens excedant, maximeque necessarium esse Clericis modestiam, *de altari vivat, non superbiat.* Idem quoque S. Bern. in alio quodam loco ait: *Sciunt quippe boni fidelesque præpositi, languentium sibi creditam animarum curam, non pompam.* B. Laur. Just. in quodam sermone de quibusdam lamentatur Prælatis, qui gregis sui pauperibus & egenis subvenire non curant, sed hoc solum agunt, ut pompaticè coram oculis mundi compareant: *Nulla eis inest cura*, inquit, *quis in vico jaceat, quis fame pereat, quis scandalizetur, quis Ecclesiæ statuta contemnat, quis aliena rapiat, quis dupliciter moriatur, ac si Pontificali ministerio nullum onus, nullumque innecteretur periculum, sic segniter, sic pompaticè conversantur.* Ecce tibi unicam perniciosissimam harum transgressionum causam, *pompaticè conversantur.*

S. Bern. in declam. Pauperibus non subtrahant, ut pompæ & luxui impendant.

B. Laur. Just. ser. de b. Mart.

10. S. Bernardus in quadam Epistola monet, ut Clerici Christianarum virtutum ornamentum magis solicite quærant, quàm ornatus prædivites vestium & splendidam familiam: *In omnibus*, inquit, *exemplo Apostoli honorificabitis ministerium vestrum, honorificabitis autem non cultu vestium, non fastu equorum, non amplis ædificiis, sed moribus ornatis, sed studiis spiritualibus ac bonis operibus.* Enim verò Deus in Exodo præcepit, ut tabernaculo suo non solum prædivites & pretiosæ cortinæ purpureæ, verum etiam asperæ & cilicinæ adhiberentur: *Tabernaculum ita facies, cortinas de bysso & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, facies & saga Cilicina ad operiendum tectum tabernaculi*; bonum quidem est; quòd in altaribus, templis, vasis sacris, & vestibus sacerdotalibus decor conveniens resplendeat: Verumtamen Ecclesiastici, quod ipsos spectat, mensam frugalem habere & familia moderata uti, ac deniq; cum modestia & sine pompa vivere debent. S. Carolus in apparatibus sacris quidem Majestatem resplendere libenter vidit, in vestibus tamen corporis, maximè subterioribus paupertatem elegit adeo, ut mendicus quidam oblatam sibi S. Archiepiscopi vestem, ob nimiam vilitatem acceptare renuerit. Idem quoq; S. Card. tunc vel maxime apud omnes in veneratione fuit, quando proprium lectum, licet hic ex nudis ligneis constaret tabulis, in pauperes erogari, omnemq; vestium & aulæorum ac tapetum suorum supellectilem in pauperes distribui jussit: Ac demum 60. scutorum millibus annui reditus, quibus cum tamquam unicus Papæ nepos tanta cum magnificentia regnabat, fruebatur, promptissimo animo renunciavit.

S. Bern. ep. ad Henr. Sen. Episc. Clerici potius quærant ornatum virtutum quam pompam vestium. Exod. 26.

Notabile hujus exemplum in S. Carolo Borromæo.

11. Videamus porrò, quænam sit Concil. Trid. in hac tam ardua materia determinatio, ita enim in eo habetur: *S. Synodus admonet Episcopos omnes ut factis ipsis, ac vitæ actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus) se muneri suo conformes ostendant; in primis verò ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, S. humilitatis exempla petere possint*; Verum quidem est, quod S. Paulus Timotheum Episcopum Ephesinum instruens, de Pastoribus dixerit: *Oportet Episcopum ... esse sobrium, prudentem, ornatum*; Verumtamen licet Ly *ornatum* suspicionem cuipiam generare posset, quasi Apostolus ornamenta corporalia præscriberet: Attamen Hugo Card. ex sententia D. Chrysost. mentem S. Pauli ita explicat: Oportet Episcopum esse ornatum, *ornatu duplici, interiori quantum ad virtutes, exteriori quantum ad bonos mores*; Citatque S. Augustinum, sacerdotes his verbis exhortantem: *In incessu, statu, habitu, in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cujusquam offendat aspectum.* Est porrò luxus sacerdotum, vitium antiquum, quod S. Bern. etiam in sui temporis sacerdotibus graviter reprehendit, dicens: *Timeant Clerici, timeant ministri Ecclesiæ, qui in terris Sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti superflua, quibus egeni sustentandi forent, impiè sacrilegeque sibi retineant, & in usus*

Conc. Trid. Sess. 25. c. 1. de ref. Decretum circa hoc Conc. Trid.

1. Tim. 3. 3.

Hug. Card. ibid.

Quis sit congruus ornatus Clericorum.

S. Bern. ser. 23. in Cant.

sua superbia atque luxuriæ victum pauperum consumere non verentur, duplici profecto iniquitate peccantes, & quòd aliena diripiunt & sacris in suis vanitatibus, turpitudinibus abutuntur. Idem quoque mellifluus Doctor in alio quodam sermone pariter super Cantica luxum, & pompam in vestibus Clericorum detestatur, dum ait: *Intuere, quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus, tamquam sponsa procedens de thalamo suo, nonne si quempiam talium eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem? Unde vere hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem vasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis sponsæ? unde est, quod illa pauper & inops, & nuda relinquitur, facie misera, inculta, hispida, exanguis, propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire, sed perdere; non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare & devorare*.

Ser. 77. in Cant.

12. Si quis nobilis admodum locuples, substantiam suam, uxore, filiisque relictis in canes, equos, scuttas, joco, impenderet, numquid severissimum mereretur supplicium, maxime si ab uxore totam suam haberet possessionem? Ecclesiasticos sponsa ditavit Ecclesia, & nihilominus eam deserunt laceram, vilem, omni destitutam supellectile, ut ipsi adulteriis, concupiscentiis, luxui, jocis, crapulis, aliisque dissolutionibus vacent, cum gravi sponsæ offensa. B. Laur. Just. ingeniosam hanc ad intentum nostrum format considerationem: *In veste toties illuditur Christus, quoniam qui præsunt in Ecclesia pretiosarum vestium apparatu nitent, & transitoriis prosperitatibus delectantur, nempe Domino teste: qui mollibus invistiuntur, in domibus regum sunt; ubi oro mutato habitu illusus est Christus: nonne in domo Herodis, & Pilati Præsidis? jam attende palatia Præsulum, ponunt signa sua signa, sericis apparatibus ornantur, pretiosis indumentis induuntur, famulorum vallantur multitudine, & quod sine mœrore dici non potest, domus, quæ egenorum esse receptacula debent, Imperatorum palatia judicantur*. Quod genus hominum S. quoque Bernard. condemnat, dum his verbis in vanam & inutilem invehitur S. personarum pompam: *Conceditur tibi, si bene deservis, ut de altari vivas; non autem ut de altari luxurieris de altari superbias, ut inde compares tibi fræna aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, variam supellectilem, ornatu purpureo diversificatam, sed ut habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*.

Reprehenditur prodigalitas proventuum Ecclesiasticorum.

B. Laurent. Just. de triumph. Chr. agone. Specialiter, ornatus vestimentorum.

S. Bern. in ep. ad Fulgon.

DISCURSUS XXXVII.

ARGUMENTUM.

Ecclesiastici suum à parentibus & consanguineis affectum alienare debent.

THEMA.

Honorasti filios tuos magis, quam me. 1. Reg. 2. v. 29.

1. PRæcipua justitiæ divinæ adversus Heli sacerdotem latæ, ratio hæc ipsa erat, quia scil. suos nimium foverat filios, plusquam Deum, filialibus oculos suos claudens scandalis & excessibus, quibus tamquam agger se opponere debuisset ad defendendum honorem & cultum divinum, adeo ab ipsis violatum, *honorasti filios tuos plus quam me*; Ecce vobis perniciosa quæ Ecclesiasticis causat carnis sanguinisque affectus præjudicia, quem in textum S. Greg. sequentibus diffunditur verbis: *Filios quippe propinquos magis quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit, non ex conversationis honestate, sed ex amore propinquitatis. Idcirco filii honorati referuntur, ut sacrificii primitias ederent, quia carnales Prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut Ecclesiasticis facultatibus ditentur, & in altitudine ordinis cumulentur, abundantia ubertatis; nec curant, quales sunt, qui ad spirituale ministerium veniunt, sed tantum ut temporali dignitati præferant, quos carnali affectione complectuntur*. Apostolus de Melchisedech summo sacerdote tractans, ait: *Hic enim Melchisedech Rex Salem, sacerdos Dei Altissimi, qui obviavit Abrahæ, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit Abraham, sine patre, sine matre, sine genealogia*. Ecclesia quæ ipsi in speciebus sacramentalibus Christum assimilat, utpote panem & vinum manibus portanti (*Panem & vinum obtulit*) juxta Abulensem & Lyranum, filius fuit Noë natu major scil. Sem; Quando hic sacrificium obtulit, annorum videtur fuisse 465. ast quare in ætate senior ad sacerdotium electus fuit, ut scil. ostenderet Dominus, huic officio charitatem, serium animum & venerationem, annis canis plerumque familiarem annexam esse debere. Ast quare sine patre & matre describitur? quia scil. persona Deo consecrata, cujuscumque parentelæ immemor esse debet: *Obliviscere populum tuum & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus*, ubi notanda sunt ultima hæc verba: *Quoniam ipse est Dominus Deus tuus*, Sacerdotes enim solum Deum in Patrem agnoscere debent; Et ideo quando Clericus ordinatur, hæc verba proferre jubetur: *Dominus pars hereditatis meæ*. Ivo Carnotensis in decreto quodam ex S. Hieronymo ad Nepotianum desumpto, inquit: *Cleros Græcè, Latine sors appellatur, propterea Clerici vocantur, quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, id est pars Clericorum est, & quia, vel ipse pars Domini est, vel Domini partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui possidet Dominum, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest*: Quisquis igitur amore, & affectu erga parentes, vel erga carnem & sanguinem ducitur, eo ipso indicat, quod se non totaliter in Deum projecerit: *Quod si quidpiam aliud habueris*, inquit idem Ivo, *præter Dominum, pars ejus non erit Dominus*.

Ecclesiastici abscindere debent inordinatum affectum consanguineorum.

S. Greg. l. 2. in c. 2. Reg.

Heb. 7. v. 1.

Gen. 14. v. 18.

Ps. 44. v. 11. 12.

Ivo Carn. Episc. par. 6. decreti c. 1.

2. Hug. Card. super illa verba Psalmistæ: *Rex virtutum dilecti, dilecti: & speciei domus dividere spolia: si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ*, inquit, hic describitur qualis esse debeat Ecclesiasticus, qui aliis præsidet, dicendo: *Rex virtutum dilecti, id est valde dilecti, id est Christi non suorum vel Rex virtutum, id est Pellus annunciator virtutum, unde 1. Pet. 2. dicitur maxime sacerdotibus & Prælatis: (Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus;)* pergit ulterius ad propositum nostrum dicendo: *Tales Rex debet dividere spolia Ecclesiæ scil. præbendas, & reditus & eleemosynas, non ribaldis aut parentibus, aut indignis; sed speciei domus, scilicet bonis viris, qui sunt decus Ecclesiæ & gloria sanctuarii, fulgentes auro charitatis & sapientiæ, gemmis bonorum operum, & argento eloquii*. S. Hieron. de sacerdotibus Ægypti ab eo tempore, quo se Diis suis dedicarunt, ita scribit: *Numquam mulieribus se miscuerunt, numquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem videut*, quod si igitur illi, qui Dæmonibus in falsis numinibus serviebant, intelligere poterant quanti referret à sanguine alienum vivere, quantum hæc à parentibus alienatio sacerdotibus nostris convenientior erit?

Ps. 67. v. 14. Alienati sunt ab affectu propinquorum.

1. Petr. 2. 9. Hug. Card.

S. Hieron. L. cont. Jovin. Sic erant Sacrificuli Ægyptiorum.

3. Chri-

Matth. 10. v. 16. Cur Clerici comparentur columbæ.

3. Christus Dominus successoribus discipulorum suorum ait: *Estote ... simplices sicut columbæ*; sed cur potius Christus illos columbæ comparat, quam aquilæ, turturi, aut phœnici? S. Hieron quamdam indicat columbæ proprietatem, dicens: *Aves cæteræ pullos suos, etiam cum periculo vitæ suæ protegere festinant*; cujus speciale exemplum in vulture videmus: Non vero sic columba, *sola enim columba ablatos pullos non dolet, non requirit*; Meritò igitur sacerdotes Christus exhortatur, ut columbæ sint similes, non solum propter simplicitatem, verum etiam ob totalem à carne & sanguine alienationem. Philo Hebræus ait: *Deo dicatus, ductorque factus sacrati ordinis, debet abdicari omnibus cognationis affectibus, ut charitatem erga parentes, liberos, fratres posthabeat religioni.*

S. Hier. in c. 11. Isa.

Phil. l. 2. de mon.

Exod. 28.

Apoc. 21. Clerici non sunt similes Adamanti.

4. Superius in discursu sexto lapides pretiosos, rationali Aaronis infixos enumeravimus, at verò notandum; nullam ibi adamantis factam fuisse mentionem. S. Joannes pariter, ut ex Apocalypsi deducitur, lapides pretiosos fundamentis cœlestis Jerosolymæ injectos enumerat, nec tamen inter illos adamantem pariter nominat, eum tamen valore, æstimatione, & pulchritudine omnes alias gemmas forsan longe superet. Cur igitur hunc inter alios pretiosos lapides omissum fuisse existimatis? Pro resolutione sciendum, quòd, ut suo loco diximus, gemmæ illæ varias præfiguraverint virtutes, quibus locupletatus esse debet sacerdos; ac proinde ea singulari mysterio adamas aliis gemmis non annumeratur, quia symbolum est affectionis ad sanguinem ad parentelam & consanguinitatem, à qua Ecclesiastici emotissimi esse debent, habet enim hæc gemma illam proprietatem, quòd, tametsi à nullo alio, etiam ferro &, chalybe frangi possit, attamen ab hirci sanguine continuo frangitur.

Hug. Card. in c. 1 Ez. Omnis carnalis affectus à Prælatis præscindendus.

5. Hug. Card. super illa verba Ezechielis: *In die ortus tui, non est præcisus umbilicus tuus, id est*, inquit, *in die promotionis tuæ, in Episcopum, vel quemcumque Prælatum; tunc enim Prælatus Ecclesiæ incipit nasci, cum præficitur in Ecclesia, vel cum sacerdos in Ecclesia ordinatur, tunc omnis carnalitas ab eo abscindi debet, & nihil ad ipsum de nepotulis*; In cujus confirmationem, Historiam Levitici c. 10. relatam adducit, in qua dicitur, quod duo filii Aaronis igne conflagrarint, quando ipse ad Pontificatum fuit evectus, *ad significandum, quod zelus animarum debet comburere in Prælato carnalem affectionem parentum & nepotum, ne non dicam filiorum, sed dicitur hic: Non est præcisus umbilicus tuus, id est, carnalis affectus; iste enim umbilicus non præciditur à Prælato, quando præficitur; imò contra naturam semper crescit & augetur, tunc nascitur major affectio, & tunc attinunt ei multi parentes. Isaiæ cap. ult. dicitur: Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit, & peperit Sion filios suos? ubi de quatuor suggillat malos Prælatos, de carnali affectione, de immunditia vitæ, de defectu scientiæ & doctrinæ, de aperum misericordiæ nuditate, inter quæ primum arguit carnalem affectum, tamquam communiorem pestem, & magis lædentem Ecclesiam, per alia enim peccata Prælatus nocet præsentibus, per carnalem autem affectum, totam Ecclesiam corrumpit in posteris, quia ædificat eam in sanguinibus, & tales personas instituit in vita sua, quæ etiam post mortem suam nocent Ecclesiæ.*

Lev. 10.

Cur Ecclesiasticis interdictus sit status matrimonii.

6. In lege Evangelica, sacerdotibus status conjugalis interdicitur, idque non ob alium respectum, quam ne amorem & affectionem suam cum Deo dividant, & cum filiis, neque soliciti sint de accumulandis divitiis, ut illis de bona hæreditate prospicere possint; verumtamen astutus ille serpens, videns illos carere affectu ad filios, quos non habent, eosdem ad immoderatum erga Nepotes affectum sollicitat: Unde Poëta quidam canit: *Cum fallax rerum privares semine clerum; Ad Satana votum successit turba nepotum.*

Quid significetur per gladium super femur positum.

7. Confestim ut populus Israëliticus in deserto idololatrare cœpit Moyses de monte descendit, Deique contumeliati cultum & honorem zelans, dixit: *Si quis est Domini, jungatur mihi*; Cumque omnes Levitæ se ipsi junxissent, præcepit iisdem dicens: *Ponat vir gladium super femur suum, ... & occidat unusquisque fratrem & amicum, & proximum suum*. ubi enim de religione agitur, non est respiciendus cognatus, quantumvis proximo sanguine junctus: *Quia proximum parentem Deum offenderant*; inquit Tertull. ac proinde eos, in proximos cognatos desævire voluit: At verò S. Ambr. apposite quærit, cur Moyses Levitis præceperit in femur suum gladio accingerent, dicens? *Ponat vir gladium super femur suum?* quis enim gladium femori semper applicari ignorat? cur igitur hanc circumstantiam specificat, advertendum est igitur, quod quia in femore origo est generationis, ideo Levitas fœmora gladio accingere jubet, id est, irreconciliabile adversus quemvis inordinatum erga consanguinitatem & parentelam affectum voluit adoriri bellum: *Ut contemplatione atque amore reverentiæ divinæ premeretur omnis affectus necessitudinis*, ex hoc autem facto tribus illa divinam promeruit benedictionem: *Ut detur vobis benedictio*, quia tunc nos divinis benedictionibus dignos efficiemus, quando omni amore & affectu, erga consanguineos superiores erimus.

Exod. 32. v. 27.

Tertull. c. 3. adv. Gnost.

S. Ambr. ep. 30.

Insignis benedictio Moysis super tribum Levi.

8. Inter alias benedictiones quas Moyses priusquam moreretur Israeli impertitus fuit, una fuit illa, quæ sequitur: *Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo quem probasti in tentatione & judicasti ad aquas contradictionis: Qui dixerit patri suo & matri suæ: nescio vos, & fratribus suis: ignoro vos, & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.* Observastisne aliquando, quod Ecclesiasticis communiter Patris titulus attribuatur? & quidem Epithetum illud in Scriptura sacra valde antiquum est sic enim Moyses & Aaron à Psalmista hoc nomine honorati fuerunt, dum ait: *Coram patribus eorum fecit mirabilia*: Ex quo enim Deus sacerdotes legis gratiæ filiis privavit carnalibus, in eorum locum, filiorum spiritualium contulit multiplicitatem; quos ad vitam æternam parturiunt, & dirigunt in hæreditatem cœlestem.

Psal. 77 v. 2. e.

Quid significet aquas Nili, in sanguinem versas.

9. Author quidam de aquis Nili in sanguinem transmutatis loquens, dicit; *Infelix omen, cum aqua ex flumine in hausta in sanguinem vertitur, quod in Ecclesia fit, cum quidquid in manus Prælatorum de abundantia venit temporalitatis Ecclesiæ, totum consanguineis datur.* Concil. Trid. Canones Apostolorum, præcipuè Canonem 39. 75. renovans, de Episcopis ita loquitur: *Omnino S. Synodus eis interdicit, ne ex reditibus Ecclesiasticis consanguineos, familiaresque suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, ut pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, non dissipent illorum causa. Imò quam maximè potest, eas. S. Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium exstat, penitus deponant,*

10. Gie-

4. Reg. 5. v. 22. Cur Giezi percussus fuerit lepra

10. Gieal ab inordinata atga fnos affectu seductus, summam quamdam auri sub prætextu eleemosynæ de manu Naaman Siri accepit, at verò præmil loco, lepræ supplicium inda retulit, prædicto enim Principi persuasit, Elisænm in necessitata quadam duobus pauparibus Propharis subveniendi constitutum esse, cum taman nullum alium, aurum illud accipiendi finem haberet; quàm ut agros comparando, suis cognatis benafaceret: Idem quoque multis Ecclasiasticis aceidir, qui dum divitias continuò aecumulant, alii quidem sibi persuadent, id illos ob finē alicujus operis pii procurandi facera, & tamen finaliter, id illos parantas & consanguineos suos locupletandi causâ fecisse; daprebanditur. B. Pattus Damianus da Giez, ita scribit: *Giez, puer Elisai si Prophetarum filiis, ut meutitum est, argenti taleuta suscipiendo consuluisset, uequaquam subeunda lepra senteuttam pertulisset. Idcirco plaga percussus est, quam dater amiserat, quia non ad hic aliena suscepit, ut in opus pietatis expenderet, sed ut sua concupiscentia satisfactus propriis juris possideres peculium.*

B. Pet. D. l. 6. ep. 30.

Stupendum exemplum Abbatis nepotem suum in successorem denominantis.

11. In libro da viris Illustribus Ordinis Cisterciensis legitur; quod aum Abbas quidam morti vicinus, à Monachis suis, ut successorem suum nominatat, rogaretur, tametsi aetetoquio Religiosus valde axamplaris & consummatæ perfectionis aliet, attameo ex teneritudine amoris erga sanguinam ad quamdam nepotum suorum nominandum inductus fuit, qui à primis vitæ suæ annis penas ipsum in aodam monasterio aducatus fuarat, & licet alias Abbatiali monara dignus & idonaus ellet, eumdem tamen potius ex amora parantelæ, quam propter merita elegit; accidit autam, ut hic ajus napos in locn quodam amœno, dia quadam constitutus, ubi magna lusciniarum suava canentium copia orat, voces audiret lamentabiles, quas patrui sui aliet conjiciabar; Et ravara ita arat; quapropter causam lamentationum suarum ab eo, cum postulasset, respondit Abbas defunctus, quia ta manm nominavi in ragimina successorem, idao in bac aqua ignis tormenta sustineo, & quidem ut hujus veritatem comprobes, jube candalabrum quoddam æoaum in hanc aquam conjici, quod confestim liquescere & resolvi vidabis, prout exitus eai ravera comprobavit.

12. Salvator noster manum propelam flagallo armans, omoas mensas, in quibus monetæ cambiabantur, susque deque avartit, *mensas nummulariorum ... evertit* sacerdotes anim, na quisquam se ab oblationibus facien dis excusari possat, certos quosdam viros deputaverant, qui pecuniam sacram juxta lagis statura offerandam, offerentibus darent, & in illius locum, communem & prophanam pecuniam raripiabant, horum ergo numulariorum mensas Christus furore succensus, in terram dejecit; porro per hosce monetam sacram in prophanam commutantes, illi denotantur Ecclasiastici, qui redditibus benaficialibus utuntur, ut locupletent parentes, ut stabiliant in muodo aorum domus & familias, dantqua monetam sacram, ut prophanam recipiant, quia sanguina Christi & pauperum patrimonio utuntur, ut terrena, domos, & alias quascumque naturales divitias comparando, consanguineos suos stabiliant. Deus autem justo judicio suo dastruit aorum consilia, efficitqua ut similia lucra, per viam redituum Ecclasiasticorum comparata, non solum non prosperentur; sed quotidie da malo in pejus ruant.

Matth. 21. v. 12.

Cur Christo mensas nummulariorum everterit.

Mala administratio bonorum

13. In Alma urbe Romana sub Pontificatu Clementis VIII. ditissimus quidam mercator arat; qui secundùm communem hominum opinionem nunquam depauparari adeo posse judicabatur, ut foro cederet; cumque S. Philipp. Nerius à quodam dicti marcatoris nummulario pœnitenta suo, de divitiis Domini sui magnifica dicentam audivisset, S. Philippus sa ei opponens, miserum dicti Domini sui, quem habiturus arat prognosticavit finam, cum hic numularius S. viri verbis fidem non baberet, mane quodam ei dixit: Filius Domini mei Abbatiam quamdam babet, sex millia scutorum annui reditus ei parientem, atque exinda fortunam domus Domini sui, non obstante quocumqua superveniante infortunio, magis magisque stabiliendam conclusit; At verò S. Philippus suspirans, inquit: Scito bone vir, exinde tanto viciniorem alle domus suæ ruinam & præcipitium, innuere volans, pericula quæ ex facultatibus Ecclesiæ malæ administratis provanire soleot, & ravara ita accidit, siquidem mercator intra paucos menses cum irreparabili suo damno, & ingenti probro, foro cessit, quot etenim similam axpariuntur sortem, qui ax Ecclesiæ bonis, amicos ditare volantes, propris destruunt patrimonia?

Ecclesiasticorum inducit ruinam.

14. Hugo Card. illum Ezechielis textum: *Speculatorem dedi te domui Israël* (interpretant, illa singulatiter discutit verba: *Dedi te*, inquilans: *non tuos*. Quo fine & illum citat Ecclesiastici locum: (*Rectorem te posuerunt*,) *sed hodie uno episcopante, tota progenies episcopatur cum ille, nam omnes de genere ejus amittunt nomina, & qui prius dicebatur filius fabri; nunc dicitur nepos Episcopi.* In vita B. Hanrici Susonis, Salvator noster differentiam axhibens, quæ est inter animarum pastoras, qui primis sæculis floruarunt & præsentes, hanc discrapantiæ assignat rationem: Illi solum quærabant honorem Dei, hodie autem quis suo non invigilat favori, axcallentiæ, gloriæ, promotioni, opulentiæ, potentiæ suæ & suorum, neglecto Ecclesiæ beneficio? certè *omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum.* Quæ Apostoli verba S. Thomas sequenti elucidat Glossa: *Pro hominibus constituitur, id est pro ipsorum utilitate, non enim constituitur propter gloriam, non propter cumulandas divitias, non propter consanguineos ditandos.* Quem in finam Hugo Card. illud quoque adducit Psalmistæ assertum: *Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt*; quia scilicet inquit ille, *ad glorificandum Deum, non ad ditandos, vel marsupium implendum, vel luxuriandum, sed ad glorificandum Deum, ut in omnibus intendatur gloria Dei; & salus animarum.*

Ezech. 3. v. 17. Hugo C. ib. Intervaneur Episcopi consanguineis addicti. Colleg. Spir.

B. Hen. Suf.

Hebr. 5. v. 1.

Psal. 91. 14. Hugo Card.

15. Duo Germani fratras Jacobus & Joannes primas à Christo in regno ejus postularunt sedes, confisi nimirum in meritis matris suæ, quæ una cum aliis devotis mulieribus Christo ministrabat: *Ministrantes ei, inter quas erat mater filiorum Zebedæi*, &c. Insuper attam instrictam, qua Christo jungebantur confidebant parantelam; Et tamen non obstante, quòd sedibus illis digni essent, respondit ais, dicens: *Nescitis, quid petatis*, ut omnas Ecclesiæ doceret Prælatos, ne propter consanguinitatis raspectum, moveantur ad conferendas dignitates & beneficia Ecclesiastica.

Matth. 20. 27. v. 21. 24. Ecclesiæ dignitates non conferantur propinquis.

16. Gloriossimus ille Archiepiscopus S. Carolus Borr. da quo vare dici potest, quod olim de Melchisedech videlicet, quòd *sine Patre & sine Matre*, *&c.* fuerit, minimè curavit, quod proximi ejus consanguinei, propter dafansionem immunitatis Ecclasiæ suæ, quam strenuè propugnabat, persecutionibus exagitarentur, quibus attam in tali persecutione positus, semper negavit omne id, quòd larga manu concedebat extranes

Præclara hujus exempla in S. Carolo Borromæo.

neis; Abbatiam quamdam insignem, intra ditiones patrimoniales, Aronæ situatam, atque à familia Burromæa per multorum sæculorum decursum possessam, suoque regimini commissam, cum illa sub Pontificatu avunculi sui Pii IV. in eadem domo paterna stabilire posset, maximè cum jus patronatus in illam prætenderet, nihilominus deseruit, domumque suam ea in sempiternum privavit, eamdem cuidam Collegio Jesuitarum in dotem concessit, hæredemque suum Mediolanense hospitale instituit; de quo proinde verè dici potest, quòd in lectionibus S. Thomæ Cantuariensis legitur scilicet: *Non respexit carnem, aut sanguinem, neque ullas ea eo humanitatis sensus pastoralis officii constantiam labefactavit*; nusquam gratiam aliquam cuipiam ad instantiam parentum concessisse legitur, imo quando hi parentes gratia aliqua indigebant, personarum spiritualium & religiosorum cogebantur requirere interventionem, quando illa 60. millia scutorum annui reditus summo Pontifici avunculo suo renuntiavit. Comiti Federico proximo cognato suo nil inde cedere voluit, tametsi hic vir adeo dignus esset, ut tandem ad Cardinalitiam & Archiepiscopalem Mediolanensem fuerit dignitatem evectus, qui & ipse tandem cum opinione sanctitatis ex hac vita migravit; unde dicere potuit: *Extraneus factus sum fratribus meis, & Peregrinus filiis matris meæ.* Hanc quoque à consanguineis animi alienationem idem S. in universo Clero requirebat, utpote sine qua neminem umquam Dei servitium bene adimplere posse affirmabat; siquidem, dicebat ipse, inordinatus hic erga parentes amor, in Dei nos servitio languescere & tepere facit, nosque ad restatui nostro valde disconvenientes inducit. Unde de semetipso dicere solebat: Quod, quotiescumq; ad aliquam cognatorum domum accederet, (id quod tamen rarissime faciebat) se semper in spiritu intepescere, viresque suas in rebus ad Dei servitium spectantibus notabiliter diminui expertus fuerit.

Psal. 68. v. 9. Genes. c. 8. c. 21.

17. Notatu dignissimum est illud B. Laurentii Just. exemplum, qui Venetiarum Patriarcha existens, à fratre suo pro dote cujusdam filiæ suæ sollicitatus, eidem respondit: Si parum tibi dedero, parum quoque tibi proderit; si verò multum tibi largitus fuero, multi inde pauperes defraudabuntur; prætterquam quod Ecclesia quæ me facultatum suarum œconomum constituit, non vult, ut illas in adornanda margaritis mulierum colla, vel in crispandos comæ capillos, sed ad subveniendum fami & nuditati pauperum impendam. De S. Thoma de Villanova legitur, quod matri suæ licet decrepitæ & egenæ, præter centum scuta annui reditus non applicaverit: uni quoque fratrum suorum dedit scuta centum; alteri vero, qui numerosa onustus erat familia, scuta ducenta: tametsi omnes pariter pauperes essent: suis quoque cognatis interdixit, ne quisquam ad ipsum accederet, quantumvis inopes essent, dicendo, quod quidquid possideret, pauperum esset: Imò ut Diœceseos suæ pauperibus compensaret, quidquid pauperculis cognatis suis in eleemosynas erogarat, sibimetipsi de necessario victu proprio subtraxit, ut illis largiri posset, non obstante ætate & conditione sua, quæ majus nutrimentum requirebat. De Clemente IV. in Annalibus Ecclesiasticis legimus, quod ante Pontificatum, vitam duxerit conjugalem, in eoque statu S. Ludovico Franciæ Regi, in qualitate Advocati deservierit, quia verò postquam deinceps in progressu temporis ad sedem Apostolicam promotus fuit, duas habebat filias nubiles, Petro Grosso nepoti suo, in oppido S. Ægidii Provinciæ Narbonensis, quæ Pontificis patria erat, scripsit, ut ad illas nuptui tradendas ex bonis Ecclesiasticis tria tantum Turonensium millia & non amplius impenderet: unde filiæ ejus videntes sibi ad ineundas paternæ conditioni pares nuptias (ut pater illis scribendo præceperat) viam omnino præclusam esse, potius Monasticum statum amplecti, seque Christo desponsare statuerunt.

Beato Laurentio Justiniano.

S. Thoma de Villanova.

Clemente IV.

TRACTATUS XXIII.

DE EDUCATIONE FILIORUM,

Necnon reverentia & obedientia quam hi suis debent exhibere parentibus

CONTINET.

DISCURSUS XIX.

DISCURSUS I. Parentes circa bonam filiorum educationem magis debent esse soliciti; quam ut iisdem de divite hæreditate prospiciant; ubi parentes illi perstringuntur, qui filios suos bene educare negligunt.

II. Educatio, cui parentes primo omnium loco intenti esse debent, cum timore Dei conjuncta sit oportet.

III. Propter parentum mala exempla & impiam vitam filii quoque parentum vitia discere, vitamque suam malo fine claudere solent.

IV. Virtutes parentum ad filios transmittuntur, qui proinde se parentibus in bonis moribus similes esse probare debent.

V. Bonam educationem parentibus & Reipublicæ utilem esse ostenditur, variæ quoque quoad sollicitudinem & modum in educatione observandum animadversiones adducuntur.

VI. Qui in primis vitæ annis addiscuntur mores, in ætate magis matura similiter adhærere ut plurimum solent.

VII. Adolescentia præ quavis alia ætata ad vitium proclivis, fræno opus habet, ut sic residuis vitæ annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula præfigatur.

VIII. De disciplina, qua parentes filios delinquentes, coercere debent, quod faciendo paternum erga illos affectum & amorem ostendunt.

IX. Nimius parentum rigor, nimiaque eorum item benignitas in filios, per quam illis gravia damna conciliant, perstringuntur, simulque hæc duo inter se in parentibus contemperanda esse ostenditur.

X. Obedientia, quam filii parentibus debent, non habet locum in casibus, quando servitium Dei & salus animæ præferri debent.

XI. Cur præceptum honorandi parentes eisque obediendi, primum esse dicatur, Deique sollicitudine quam Deus in hoc præcepto inculcando ostendit, parentum honorem, cum honore sibi debito pari loco habendo, imò illum huic præferendo.

XII. De pietate & honore quem filii exhibere debent genitoribus suis: ubi varia adducuntur exempla, quibus Dei Filius eisdem præluxit.

XIII. Nonnulla pietatis erga parentes recensentur motiva & exempla, utpote in qua multa animalia nos superant: Ostenditur etiam, quod tametsi filii ad majores evehantur dignitates, ab hoc tamen reverentiæ erga parentes quantumvis viles, debito non eximantur.

XIV. De modis quibusdam discurritur, quibus reverentia & obedientia erga parentes executioni mandanda est.

XV. Labores, quos parentes pro filiis suis sustinent eosdem ad reverentiæ retributionem obstringunt; ubi pariter ostenditur, quòd filii parentibus ad eum modum respondebunt, quod filii à parentibus bene vel male educati fuerint; adducuntur etiam exempla pœnarum quæ filiis impiis immittuntur.

XVI. Varia considerantur bona, quæ propter merita pietatis & obedientiæ erga parentes in filios redundat.

XVII. Filii qui erga parentes suos obsequiosos & venerabundos se exhibent, vel in hoc mundo diu vivunt, vel à Deo beatæ vitæ subito donantur: Irreverentes autem econtra vel brevi vita fruuntur, vel si longa vita gaudent, æternæ mortis se in illa reos efficiunt.

XVIII. De suppliciis, quibus Deus filiorum castigat irreverentiam, sicut & mala iisdem à parentibus data malæ exempla.

XIX. Variæ adducuntur considerationes, circa gravitatem irreverentiæ paternæ, nec non maledictionum & suppliciorum, quibus Deus illam castigat, adducuntur exempla.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Parentes circa bonam filiorum educationem magis debent esse soliciti, quam ut iisdem bonam hæreditatem relinquant? Ubi etiam parentes illi perstringuntur, qui filios suos bene educare negligunt.

THEMA.

Filii tibi sunt, erudi illos, & curva illos à pueritia. Eccles. 7. v. 25.

Bona Prolium educatio prorsus est necessaria. 1. RECta filiorum educatio tanto cum rigore parentibus à Deo imposita est, ut D. Chrysost. Patris nomine indignum censeat illum, qui illis negligentior existit; nam in homilia quadam cui titulus est. *De liberorum educatione*, ejuscemodi patri exprobrat dicens: *Audes, dic mihi, adhuc Pater appellari, ita perdito filio, & ut in omnibus vitiis perderetur neglecto?* S. Carol. Borrom. qui gregis sui saluti summa cum sollicitudine invigilavit, omnibus verbum Dei annunciantibus, tum Parochis, quam quibusvis aliis præcepit, ut parentibus rectam & in bonis moribus bene ordinatam inculcent liberorum educationem: *De filiorum autem educatione, & totius familiæ cura, quam diligentissimè agat, & crebro item; cum optima hæc institutio maxime intersit ad omnes Christianæ disciplinæ rationes.* S. Paulus postquam filios ad obedientiam & subjectionem extimulasset paternam, mox ad parentes sermonem suum convertens, iisdem præcepit dicens: *Educate illos in disciplina & correptione Domini.* Idem D. Chrysost. in ead. Homil. genitores propriorum filiorum suorum appellat homicidas, si illas per disciplinam convenientem educare negligant: *Qui patres filiorum moderationem & temperantiam negligunt, liberorum sunt interfectores, atque ideo illis crudeliores quod ad interitum & mortem animæ hæc res tendat.*

D. Chrys. ℣. 6. ℟. 27.

Acta Eccl. Med. p. 4. pag. 482.

Ephes. 6. 4. D. Chrys. ibid.

2. Quando prima omnium viventium mater primum partum suum in lucem edidit, non sine mysterio notabilia hæc verba protulit; *Possedi hominem per Deum*: Etenim scire peterem, quænam inter filium quemdam & possessionem aliquam reperiatur proportio, Nam Deut. 32. v. 6. dicitur: *Ipse est pater tuus qui possedit te*: Responsionis loco dici potest, quod sicut possessiones familiis subveniunt, easdemque sustentant, dum ex illis, quidquid ad victum & domus sustentationem pertinet, desumitur: Eodem modo filii ad instar possessionum genitorum necessitatibus subvenire, adeoq; possessionibus æquivalere tenentur. Præterea etiam considerari potest, quod quotidiana demonstrat experientia, quod scilicet villa vel possessio quædam, quantumvis agros complectatur ex semetipsis fertiles & fœcundos, attamen nisi industria & laboriosa manu excolantur & elaborentur, urticas producit, & herbas inutiles, econtra vero quantumvis ager sterilis sit & sylvestris, si boni alicujus agricolæ solicitudine & laboribus excolatur, fertilis & fructifer efficitur: Eodem modo quantumvis filii bonis sint natalibus, optimaq; indole progeniti, si tamen à majoribus eorum negligatur educatio, omnino ab illis degenerant, vitiosique, petulantes, discoli, ignorantes, & malitiosi evadunt: Econtra vero filii qui humilis sunt conditionis, & natalium, si in assidua coerceantur disciplina, spiritus natalibus suis superiores concipiunt, virtuosique Docti, Deum timentes, & ad quodvis Reipublicæ officium sufficientes & idonei efficiuntur. Considerare quoque possumus, quod sicut circa villam vel possessionem aliquam, quovis tempore vigilantia requiritur & cultura, sive ad sarmenta inutilia rescindenda, sive ad vites amputandas, sive ad arandam terram, sive ad eamdem stercorandam, vel seminandam, sive denique ad fructus colligendos, adeo ut labor semper labori succedat: eodem quoque modo ad bene educandam aliquam familiam, opus est, ut continuo quovis tempore & omni cum sollicitudine invigiletur, ut reprimantur filii contumaces, & perversæ eorum voluntates & inclinationes, ut distorqueantur ab otio, à ludis, à malis societatibus, denique ut in rectam dirigantur viam virtutis. Unde D. Chrysost. adversus patrem hujus obligationis immemorem, illamq; negligentem his verbis indignatur: *Magnum*, inquit, *habemus pretiosumque depositum filios, ingenti illos servemus cura, atque omnia faciamus: ne fur id nobis astutus auferat. At vero nunc contra penitus facimus: nam ut fundus quidem sit optimus cuncta molimur, cumque*

Gen. 4. 1.

Deut. 32. 6. Qualis sit differentia inter filium & possessionem.

D. Chrys. hom. 9. in 1. ad Tim.

si-

fideli viro magno cum studio tradimus; Caeterum quod nobis omnium charissimum est, omnino negligimus, neque curamus, quo pacto filium nostrum fideli cuipiam viro permittamus. Certe nulla nobis possessio, nullus fundus aque nobis gratus atque charus esse debet, quippe hac omnia filiis quaeruntur. Igitur major nobis possessionum cura est, quam eorum, quorum illi gratia comparantur, quod profecto absurdissimum, atque stolidissimum est; nam axioma est ab omnibus receptum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis.*

Acta Eccl. Med. Conc. col. 5. Provinc. pag. 280. Optima prolium haereditas, est bona educatio.

3. Opulentissima, constantissimaque, quam parentes posteris suis relinquere possunt, haereditas, est bona filiorum educatio; Unde S. Carol. in Concilio 5. Provinciali ad perpetuam patrum familias instructionem, haec verba conscribi mandavit; *Nulla est amplior hereditas nec praeclarius patrimonium, quod parentes suis liberis relinquere, neque majus pretium honestioremque mercedem Domini iis qui sibi in servitute operam dant pro fideli eorum famulatu tribuere ac persolvere possunt quam si effecerint, ut boni Christiani evadant, quae virtus omni terreno thesauro multo pretiosior est censenda*: Demum vero paulopost eosdem patres reprehendit, si filios à Deo sibi datos bene educare negligant; Dicit enim: *In quo si parentes in his defuerint procul dubio exspectent sibi fore, ut ante severissimum Christi Domini tribunal culpae tribuantur, peccata omnia, quae liberi non commisissent, si suas illi partes in hoc aliisque ejusmodi Decretis praescriptas, sibique maxime debitas praestitissent.*

1. Tim. c. 5. Negligens prolium educatio judicatur infidelitas.

4. Apostolus ad Timoth. ita scribit. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*; Quae quidem propositio prima facie paradoxa videtur, siquidem Apostolus illam parentum in ordine ad bonam filiorum educationem negligentiam, cum infidelitate comparare non dubitat: At vero Chrysost. illam hoc sensu interpretatur: *Quando quod infidelis facit, tu facere negligis, nonne fidem abnegasti?* Etenim barbari & pagani, & quilibet homo, etiamsi luminis veri Dei expers sit, per instinctum tamen naturalem filios bene educare curat, quomodo igitur Christianus, qui legem profitetur Evangelicam, hujusque educationis praeceptum habet, illam negligere audebit? S. Thomas verba Apostoli hoc modo exponit: *Fidem negavit per opera, quia si non servat fidem his quos sibi natura copulavit; Consequens est, quod nec aliis si fidelis contemnit curam parentum gravius peccat, quam si hoc faceret infidelis.* S. Clemens Alex. in suo Paedagogo observat, quod Deus ut immensam curam quam in hoc maximi ponderis negotio habet, nobis demonstret, tale quoddam dictamen naturale omnibus impresserit, quod interius instar paedagogi, magistri & patris nos instruit, nosque reprehendit, & docet: *Utens omnibus sapientia machinis, admonens, reprehendens, increpans, arguens, minans, sanans, promittens, gratificans, multis veluti quibusdam fraenis, à ratione alienas humanae naturae appetitiones alligans: Et ut paucis dicam, in nos ita se gerit Dominus, ut nos in nostros filios*; Ecce tibi modum quem pater observare debet ad bene disciplinandum filios, eumdem videlicet, quem Deus interius illi praescribit, & tradit, quem utiqsi servaret, errare neutiquam posset.

D. Chrys. ibid.

S. Thom. ibid.

Parentes magis curant ut proles sint divites quam boni.

5. Unum ex majoribus malis, quorum major pars parentum rea esse noscitur, in hoc consistit, quod scilicet curam suam eo praecipuè dirigant ut filiis suis bona terrena copiosè accumulent; bonos mores, bonamque in via virtutis directionem nihili curantes. Plutarchus in libr. de educandis liberis, Cratem Philosophum optasse refert, ut in eminentissimo Civitatis loco positus, sequentia verba vociferari posset, ut ab omnibus audirentur: *Quò tenditis homines, qui rei faciendae nimium impenditis studium filiis instituendis, quibus vestras opes relinquatis, per exiguum.* Idem Plutarchus insuper subjungit: *Quibus ego adderem: Tales patres perinde agere, ac si quis de calceo sit sollicitus, & pedem nihil curet.* D. Chrysost. in homilia quadam *de liberorum educatione*, parentes suos quoad hoc munus obligationes adimplere negligentes, perstringit dicens: *Tu verò ne equum habeant bonum, ut splendidas vestes, ut sumptuosum agrum, nihil non agis & moliris: ut verò animus filiorum sit bonus, ne pia voluntas nullam habes rationem.* Idem quoque Sanctus ad idem propositum his verbis scripserat: *Nam si à natura ipsa vitia homines haurirent, posset aliquis excusationis se velamine obtegere, quoniam vero sponte atque ex proposito, & probi & improbi efficimur, quam tandem ille probabilem excusationem poterit obtendere, qui quem omnium maximo diligit & charum habuit, perverti, ac perditissimum & nequissimum fieri permittit? An quod noluerit eum probum reddere? Ecquis ex patribus unquam hoc dixerit? Cum ex naturali affectu jugiter ad profectum liberorum avidissimè expetendum excitetur; An vero quod non potuerit? Nihil est quod illi minus concesserim, Nam quod eum tenerum acceperit, primusque ac solus omnem ejus instruendi facultatem nactus sit, semperque domi secum continuerit, & bellissime illum & facillime imbuere ac moderari potuit.* Idem quoque S. Doctor postquam naturalem examinasset obligationem, quam genitores ad bene educandos filios habent, commoditatem quoque qua illud adimplere possunt, ac deinque facilitatem qua filii eorum directionibus correspondent, utpote qui instar mollis, & tenerae cerae, in juvenili aetate, ad omne in quod volunt, facillime inclinari possunt; Tandem concludit hujus transgressionis culpam à nimia derivari cura, quam de bonis fortunae illis accumulandis, in mente semper gerant: *Itaque* inquit, *nulla alia ex ratione perversi, ut fiant liberi contingit, nisi quod eorum patres circa vitae praesentis commoda aequo amplius insumbunt, & ferè dixerim, insaniunt; Cum enim illa solummodo inquirunt, nihilque illis praeferendum censent, & suam pariter & liberorum animam negligere coguntur. Hos ergo patres, quod nemo tamen me commodius dicere, quam verius existimet, parricidis ipsis immaniores, sceleratioresque dixerim, illi enim corpus ab anima separant, isti & animam & corpus aeternis ignibus tradunt.*

Plutarch. l. de educand. liberis.

Idem. ibid.

D. Chrys. t. 6. ibid. Hom. 27.

D. Chrys. t. 4. l. 3. adv. vitup. vitae monast.

D. Chrys. ho. 27. cit.

Parens S. Augustini quam fuerit sollicitus de ipsius educatione. Sanct. Aug. l. 2. Conf. c. 3.

6. S. Augustinus *in suis Confessionibus*, patrem suum in eruditione filiorum accuratissimum fuisse refert, siquidem non solum in hunc scopulum non impegit, ut principalius ad accumulanda illis bona temporalia quam bona animi intentus esset, sed cum dispendio & damno facultatum suorum eosdem in studiis erudire non intromisit: *Quis*, inquit, *non extolleret laudibus tunc patrem meum, quod tunc ultra vires rei familiaris suae impenderet filio, quidquid etiam longe peregrinanti studiorum causa opus esset? multorum enim civium longè opulentiorum nullum tale negotium pro liberis erat, cum interea non satageret idem pater, qualis crescere tibi aut quam castus essem, dummodo essem disertus, vel desertus potius à cultura tua Deus, qui es unus, bonus, verus Dominus agri tui, cordis mei.* D. Chrysostomus adversus parentum desidiam sequens format efficax argumentum, dum ait: Si videres servum quemdam vilem filium suum tenerum & innocentem magna cum barbarie & crudelitate caedentem, & colaphizantem, quanta erga illum incenderis ira, indignatione, & zelo, ut illatam filiolo injuriam vindicares? *Irasceris*, inquit, *indignaris, & bellua ferocius, in* per-

D. Chrys. ho. 27. cit.

D. Chrysost. 37. cit.

percutientis faciem infilis; Diabolum verò quotidie cruentem filios colaphis infringentem, dæmones inquam, in scelera ipsum inducentes, dormis tamen, nec doles, neque adversaris, neque truculentissima bestia eripis filium? & qualem tu experieris humanitatem?

Sollicitudo S. Job. pro suis prolibus. Job. 1. 8.

7. Quamnam causam fuisse existimas, quod Deus S. Jobum in conspectu cœli & terræ tantis laudibus extulerat, in conspectu inquam terræ cum de illo dixit: *Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* In conspectu cœli autem, quia ibi omnes Angelorum cœlestes Hierarchiæ congregatæ erant, quando inter tres personas divinas sublimes hujus sacrosancti Herois virtutes & præconia & merita ventilabantur D. Chrysostomus contra vituperatores vitæ monasticæ, præmittendo illum S. Pauli ad Timotheum scribentis textum: *Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide & dilectione & sanctificatione cum sobrietate.* Tandem S. Jobi adducit exemplum, dicens: *Job quoque sanctissimum virum tum ex virtutibus reliquis Scriptura collaudet, quam fuerit justus: quod verax, quod religiosus, quod pius, tum ex eo maxime, quod filiorum aptime nutriendorum habuerit, summam diligentiam. Non enim ea cura urebatur, ut aurum illis copiosissimum acquireret, non ut humana gloria verendos & illustres cerneret, sed qui ille tandem requirebat? Audi quid Scriptura dicat: Cum consummati essent dies conviviis illorum mittebat Job, & purificabat eos, consurgensque diluculo offerebat pro eis sacrificia ad numerum ipsorum, vitulumque unum pro peccatis, & pro animabus eorum, dicebat enim Job in corde suo: ne forte filii mei in mente sua mala cogitaverint.* Mox vero idem Chrysostomus ex præmissis valde considerabilem deducit consequentiam, aptam nimirum ad confundendum quemvis Christianum parentem, rectam filiorum educationem nihili curantem: *Ullane nobis jam erit excusatio ejusmodi scelus admittere audentibus, quando is, qui ante legem fuit, qui nullo sacrarum literarum magisterio instructus fuerat, tantam filiorum ostendit, gessitque providentiam, ut de incertis quoque eorum & occultis tremeret, paveretque delictis, quænam nos jam excusabit ratio, qui cum simus sub gratia, cum tantis & tam insignibus magistris potiamur, cum ejusmodi exemplis abundemus, totque monitis erudiamur, non modo pro occultis incertisque filiorum peccatis non metuimus, verum aperta quoque & manifesta contemnimus.*

1. Tim. 2. 15. D. Chrys. l. 3. contra vitup. vitæ monast. [best reading of a blurred margin note: "b.4. obid. c. 18. l. 3."]

Hug. Card. in. Magna differentia inter modernorum parentum & S. Job.

8. Hugo Card. quoque ad hanc disparitatem quæ est inter Jobum & parentes hujus temporis, se reflectit; considerans Jobum adeo solicitum fuisse, ne filii sui etiam venialiter Deum offenderent; *Ne forte peccaverint.* Econtra vero ex alia parte multos parentes Christianos atque Catholicos non solum filiis peccata permittere, verum etiam illos ad vindictas, ad duella, ad arma, ad ludos, aliaque peccata extimulare, filiosque suos Diabolo consecrare, *immolaverunt filios suos & filias suas dæmoniis*, diis quos ignoraverunt; Utpote qui sub titulo nobilitatis & generositatis filiorum suorum animis spiritus iræ, vindictæ, superbiæ avaritiæ, è pueritia imprimunt: De quibus proinde ait: *Offerunt eos Diabolo ornando & pravis studiis imbuendo.*

Ps. 105. 37.

Cur Job in præsentia filiorum obtulerit sacrificium. Orig. l. 1. in c. 1. Job.

9. Origines aliam quamdam habet observationem, videlicet quod Job in præsentia filiorum victimas illas sacrificarit, ut mors illarum, quam spectabant, eis fræni loco esset, ne mortem spiritualem incurrerent, *ut videntes ipsi filii, metuentes, ac paventes ab omnibus peccatis, quæ animas perimunt, declinarent, & juventutis ignorantias à se depellerent.* Idem insuper observat Jobum idipsum fecisse eo tempore quo filii in ætate adulta erant, cumque bonis moribus imbuti fuerant; Unde in persona Jobi ait: *Ne forte filii mei qui in disciplina nutriti sunt, qui in eruditione creverunt, qui in Dei timore exercitati sunt, in quibus vivis ego gaudeo, si ipsi vixerint Deo, si ipsi à Creatore non recesserint*, De his inquam filiis qui nullum umquam malæ vitæ odorem, de se sparserant, pater adeo solicitus & anxius erat, ut pro eorum levibus culpis, quæ indubiè procul ab ipsis erant, sacrificia quotidiana offerret. Unde Origenes hanc infert consequentiam, quot sunt hodie patres qui in comparatione Jobi culpabiles erunt, quantum trepidare debebunt illi, qui peccata & scandala manifesta dissimulant, & non repræhendunt, imo eadem nonnumquam fovent? Nam patres qui non erudiunt, neque corripiunt filios suos, & ipsorum animas igni inextinguibili tradunt, & semetipsos in furorem Judicii demergunt: Omnia enim quæ deliquerint filii, à parentibus requiruntur, qui filios suos non erudierint, vel corripuerint.

Idem ibid.

Job etiam solicitus fuit de filiis absentibus.

10. Valde considerabilia sunt illa S. Textus verba: *Mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos*; nimirum adhibebat alios, qui in illos invigilarent, eos instruerent, & Deum timere facerent, quanto igitur verisimilius est, quod ipsemet directè & immediatè ad hoc omnem adhibuerit conatum? *Cum dicitur: mittebat, & sanctificabat illos*, inquit S. Gregor. *apertè demonstratur quid districtionis erga illos præsens ageret, quibus absens sollicitudine non deesset.* S. Apostolus ad Timotheum ita scribit: *Vidua eligatur ... in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.* Ubi vides, quod Apostolus signum bonæ & virtuosæ viduæ non dixerit esse solitudinem, honestatem, pudicitiam, mansuetudinem, orationem, abstinentiam, sed primo loco bonam filiorum educationem expresserit. Idem Apostolus in eadem epistola paulo ante dixerat: Mulier salvabitur per filiorum generationem, id est, ut S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum declarat, per bonam filiorum educationem, quia hæc certum est signum æternæ prædestinationis.

S. Greg. l. 1. Mor. c. 4.

1. Tim. 5. 9. 10

Quænam sit virtuosa vidua.

1. Tim. 2. 15.

S. Hier. l. 1. cont. Jov.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Educatio, cui parentes primo omnium loco intenti esse debent, cum timore Dei conjuncta sit oportet.

THE-

THEMA.

Educate illos in disciplina, & correptione Domini. Ephes.6. ℣.5.

Prima parentum cura sit, ut proles educantur in timore Dei. S. Anselm.

1. VAlde considerandus est modus quo Apostolus parentibus liberorum educationem præscripsit, non enim contentus erat dicere: *Educate illos in disciplina*, sed protinus subjunxit: *& in correptione Domini*; *id est* ut S. Anselmus ait: *In his quæ ad Deum pertinent*, primo enim omnium loco timorem Dei illis imprimere debent; multi sunt qui ante omnia illos in Academiis bonarum literarum erudire, vel in scholis pugillum, vel tractandorum equorum, vel saltuum, & tripudiorum, vel in scientiis Mathematicæ, Cosmographiæ, Architecturæ, vel aliis similibus exerceri faciunt, nec tamen fundamentum principale quod universum sustinet spirituale ædificium, videlicet Dei timorem quidquam considerant, quibus Apostolus ait: *Educate illos in disciplina, & correptione Domini.* Quilibet pater postquam à Deo ipsi datus est filius, merito cum longè feliciori sorte, quam Eva in primo suo partu fecit, dicere deberet: *Possedi hominem per Deum*, ac proinde, illum in timore illius Dei, qui hunc mihi donavit, educabo. Quilibet quem Deus prole beavit, intra semetipsum cum S. Machabeorum matre dicere deberet: *Neque enim ego spiritum & animam donavi vobis, & vitam & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed enim mundi Creator qui conformavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem*; Ac proinde justum esse agnoscere, quod cum hæc omnia Deus dederit, ipsi quoque eidem grati sint educando illos in timore & ad ejus reverentiam. S. Ambrosius de invicta illa matre ait: *Ista maternum in hoc ponebat affectum, si filiis magis perpetuam vitam quam temporalem suaderet.* S. Gregorius Nazianz. in oratione quadam in laudem S. Cæsarii fratris sui habita ostendit, quanto amplius genitores sui in hoc filio vitam amaverint spiritualem & æternam, quam temporalem & corporalem, ait enim: *Atque omnes felicitatis numeros expleverunt, excepta hac postrema, ut quispiam existimare queat, sive probatione, sive dispensatione, hoc est meo quidem judicio; ut præmisso eo filio, cui propter ætatis lubricum magis timendum erat, ita jam ipsi securo animo vitam claudant, & cum universa domo ad superna transferantur.*

2. Machab. 7. v.22. 23.

S. Ambr. l. 2. de Jacob & vita beata c.12.

Naz. orat. 10. in laudem Cæsarii.

2. Quantum obsecro illa Melithonis mater ex eo affligebatur, quod videret filium suum in numero, quadraginta Martyrum non quoque expirasse? *In eo supplicio mortui sunt omnes præter Melithonum natu minimum quem cum præstus mater ejus fractis cruribus adhuc viventem vidisset, sic cohortata est, fili, paulisper sustine. Ecce, Christus ad januam stat adjuvans te.* At vero cum vidisset, quod carnifex ipsum fidem negaturum esse speraret, ipsumque propterea etiamnum viventem, una cum aliis sanctorum cadaveribus currui non injecisset, ipsa Melithonem humeris suis impositum ad currum veloci gressu portare conata fuit, quam proinde Deus hac gratia donavit, ut inter maternos amplexus Melithon expiravit: *In cujus amplexu Melithon spiritum Deo reddidit, ejusque corpus in eumdem illum cæterorum Martyrum rogum pia mater injecit.* Sanctus Basilius in concione quadam quam in laudem quadraginta Martyrum habuit, ita loquitur: *Revera martyris mater; revera bona radicis germen bonum. Ostendit generosa mater quod magis ipsum pietatis dogmatibus enutriverat quam lacte, & hic quidem sic educatus si à pia matre deductus est.* Est porro vulgaris parentum error, quod magis soliciti sint pro filiorum vita præsenti, quam æterna, quod utique signum est, quod plus ament corpora, quam animas, qui profecto amor paternus non est: *Non quæras, quod longam vivat vitam*, inquit D. Chrysostomus, *sed ut infinitam, & quæ numquam desinat.*

In lection. 40. Martyrum. Solicitudo matris S. Melithonis mart. pro salute filii.

S. Basil. conc. de Quadrag. Martyrib.

D. Chrys. h. 21. ad Eph.

3. In lamentationibus Jeremiæ legimus hæc verba: *Crudelis quasi Struthio in deserto.* S. Bernardinus de hac materia educationis filiorum differens: Per hæc animalia illos patres denotari, dicit: Qui potius eo directum habent oculum, ut filii in bonis corporis, quam in bonis animæ proficiant: *Struthio secundum Isidorum, animal est in similitudinem avis, habensque alas, à terra tamen non elevatur, ova fovere negligit, sed projecta tantummodo flatu pulveris animantur, induratur ad filios quasi non suos. Per Struthiones mystice designantur parentes, qui de mala societate filiorum suorum atque de ipsorum fœtu noncurantes, tantum corpora nutriunt, moresq; in eis negligunt & contemnunt; unde scelesti fiunt. Cujus profecto ratio & causa est, quia licet videamur habere alas Christiani cultus, à terra tamen non levantur, nec volant, curarum secularium & criminum pondere pregravati.* S. Mater Ecclesia in festo S. Monicæ matris S. Augustini hanc ei laudem attribuit. *Monica S. Augustini dupliciter mater, quia eum mundo & cælo peperit*; de qua proinde S. Augustinus in Confessionibus suis ita scribit: *Nutrierat filios toties eos parturiens, quoties abs te deviare cernebat.* Et quidem quia non dantur dolores acerbiores illis qui in partu sustinentur, ideo S. Monica juxta quod filius ejus de illa scribit, toties patiebatur, & dolebat instar parturientis, quoties filios suos à recta timoris Dei via declinare videbat.

Thren. 4. 3. Parentes in educatione prolium negligentes assimilantur Struthioni.

S. Bern. to. 3. in Dom. 1. Post Pent. Art. 2. c. 1. Marth. 3. S. Isid.

S. Aug. l. 9. Confess. c. 4.

4. In Isaia dicitur: *Pater filiis notam faciet voluntatem tuam*; ubi ut S. Hieron. refert, Septuaginta legunt: *Ab hodie filios faciam, qui nunciabunt justitiam tuam*; Tunc enim quis patris characterem in se portabit, dignusque erit qui Pater nominetur & in veneratione sit, si filios in timore Dei erudierit. Unde Chrysostomus in quodam sermone ita scribit: *Dic quæso charissime, si filium fame confectum videres, an eum posses contemnere, ergone panis fame divexatum non despiceres, divinæ autem doctrinæ fame pereuntem potes contemnere? Quo pacto dignus fueris, ut pater voceris? Siquidem multo gravior illa hac est fames, quanto funestiorem in mortem desinit, unde magis in hoc studium conferendum est.* Porrò quales parentibus respectu filiorum à Deo impositæ sint obligationes, Regius Psalmista his verbis recenset, dum ait: *Quanta mandavit patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera ... ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei, & mandata ejus exquirant;* Ecce in quonam bona filiorum educatio consistat, nimirum in eo, ut eorum mentibus & cordibus divinorum beneficiorum imprimatur memoria, exactaque divinorum præceptorum adimpletio. *Videtis*, inquit Salvianus, *quas parari opes à parentibus filiis Dei jubeat non pecuniarios thesauros, nec graves metallo aureo saccos, non* su-

Isa. 38. 19. S. Hieron. ib. Septuagint. Erudiant proles in spe & timore Dei.

D. Chrys. s. Ser. 61.

Ps. 77. 5. 6. 7.

Hæ sunt opes quas illis parant.

Salv. l. 5. ad Eccl.

superbas, ac praeminentes excelsis urbibus domos, non fundos interminabiles: Non hac Deus pracipit, pauca sunt qua mandat, sed salutaria; scripto brevia, sed beatitudine sempiterna, ut ponant in Deo spem suam, & mandata ejus exquirant: cum vero Deus vivorum sit, non mortuorum, rectè illa parari filiis jussit, per qua aeternum viverint, non per qua in aeternum morerentur.

Notabile exemplum Blanchæ, matris S. Ludovici Regis.

5. Nemo est, qui nesciat, quod lactæ Blancha Regina filium suum pro Regno cœlorum & vita beata enotrierit, qui proinde tam emineos in sanctitate, quam erat Majestate & magnificentia terrena excellens evasit (de sancto Ludovico Rege Franciæ loquor) huic enim pia mater sæpe suggerebat dicens: *Malim ô fili mi! te vita privatum, quam unum peccatum lethale perpecrantem.* Respha Saulis conjux vigilem circa filios suos in patibulo suspensos agebat custodiam, ne aves rapaces eorum carnes dilacerarent, & secum auferrent, idque facere continuavit, donec eorum cadavera sepulturæ honore afficere posset; At vero quantò melius hæc mulier fecisset, si hosce filios suos in timore Dei educasset? Etenim verisimile est, ipsam quamdiu filii vivebant, corporis potius quam animarum, filiorum suorum curasse salutem, ac proinde meritum inde retulisse supplicium.

2. Reg. 21.

Et S. Monicæ circa p. Augustinum.

6. Porrò quam anxia S. Monica mater S. Augustin. circa animam filii sui fuerit, Idem S. August. Deum hisce verbis affatus testatur: *Sed matris in pectore jam inchoaverat templum tuum & exordium sancta habitationis. Itaq. exsilivit pia trepitatione ac timore, & quamvis mihi nondum fideli timuit tamen vias distortas.* Abraham quoque gloriosissimum illum promeruit honorem, ut *Pater credentium* appellaretur, in præmium videlicet, quod totam suam posteritatem cœlo electam, bonam in timore sancto Dei educationem docuisset, prout in Isaac manifestè videtur, qui tanta cum promptitudine & sine ulla contractione se supra ligna collocari & ut paternis manibus jugulatus offerretur in holocaustum ligari permisit; Quodque non minore consideratione dignum est, Abraham pro Ismaele, ut solum pro Dei honore viveret, rogavit dicens: *Utinam Ismael vivat coram te.* S. Augustinus impossibile esse censebat, quod Deus matris suæ lachrymas non exaudiret, eo quod aliud à Deo non peteret, quam ut filius suus Augustinus Deo serviret, & in sancto Dei timore viveret. *Hujus vero lachrymas contemnes, quibus non à te aurum & argentum petebat, nec aliquid mutabile, & volubile bonum, sed salutem anima filii sui.*

Gen. 17. 18.

S. August. lib. 6. Conf. c. 9.

Exod. 12. 26. 27.
Proprio ore proles instruant in pietate.

7. In Exodo scribitur: *Cum dixerint vobis filii vestri, qua est ista religio? Dicite eis: Victima transitus Domini est.* Circa quem locum sacri Expositores observant Deum parentibus præcepisse, ut ore suo proprio filios in timore & religione Dei, in observantia legum Divinarum, & in ritibus ceremoniisque sacris ad cultum Dei pertinentibus instruerent; Ac proinde S. Apostolus non sine causa ait: *Patres carnis nostra eruditores habuimus.* Joseph quoq; Hebræus Historicus testatur, quod *Hebraorum pracipua cura erat, circa filiorum nutrimenta, eos divinarum legum custodiam, traditionem, & pietatem, tamquam totius vita opus necessarium edocere.*

Hebr. 12. 9.
Joseph. l. 2. contra Appion.

Nam eum illis magnalia Dei.

8. In eodem quoque Exodi libro, postquam Moyses Pharaoni cum virga prodigiosa, qua eum ad divinam voluntatem implendam, populumque dimittendum induceret, se sistere jussus esset, ita eum legitur allocutus Dominus: *Ut faciam signa mea hac in eo. & narres in auribus filii tui & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios;* Circa quæ verba ita discurrit Oleaster: *Audis hic, qualiter parentes tenean tur docere filios suos ea, qua ad gloriam Dei pertinent, & fidem: nam ex hujus cognitione homines in fide firmantur, & Deum beneficum diligunt.* Prodigia in beneficium eorum præstita, filiis narrari voluit, ut hi à primis annis amorem conciperent & in timorem, tam gratiosi potentisque Dei. Unde & Psalmista inquit: *Patres nostri annunciaverunt nobis;* quæ verba S. Gregorius hoc dilatat discursu: *Audite, quotquot filiorum vestrorum nullam curam geritis, quicumque carmina diabolica canentes, contemnitis divinas narrationes: sed non hi ejusmodi sed in narrationibus praclarorum Dei factorum vitam assidue consumebant:* Sanctus pariter Isidorus Pelusiota, sequentem nobis ad præsens intentum exhibet doctrinam, scilicet: *Qui liberis suis adhuc in tenera ætate primum quidem verum de Dei excellentia, atque providentia sensum; Deinde virtutem, moresque probos inserunt, hi cum non modo parentum, sed & optimorum Magistrorum munere fungantur, à Deo mercedem accipient.*

Exod. 10. v. 2.

Oleast. ibid.

Ps. 43. 1.

D. Chrys.

S. Isid. Pel. lib. 5. ep. 9.

9. S. Greg. zelum considerat, quo Job salutem suorum filiorum continuo promovebat spiritualem, & quamvis de his nullus ei constaret defectus, nihilominus in quotidianum antidotum innocentiæ iis applicabat juge sacrificium, dicens: *Ne forte peccaverint:* Timebat namque, ne vel minima forte cogitatione, suggestionibus consentientes, Deum offenderet; *Ne forte benedixerint Deum in cordibus suis, sed quia B. Job filii tanta fuerant disciplina bona institutionis accincti, ut neque per facta in conviviis, neque per verba delinquerent; ideo ut aperte idipsum monstraretur, subditur: (Dicebat enim, ne forte peccaverint filii mei in cordibus suis) perfectos quippe esse in opere & sermone docuerat, pro quibus de sola pater cogitatione metuebat.* Ita S. Gregor. quem pariter zelum & fervorem S. Chrys. sequentibus commendat encomiis: *Hoc modo, inquiens, consulitur liberis, non dicebat, quod plerique homines solent, opes illis relinquam; non dicebat: Gloriam illis comparabo: Non dicebat: Mercabor principatum. Sed quid? Ne quid cogitaverint in cordibus suis. Hac est magna opulentia, hic thesaurus est, si Dei timorem habeamus.* Ob hanc igitur in filios solicitudinem Deus ipsum super omnes Orientis Principes bonis abunde locupletavit temporalibus: Olympiodorus, in catena Græca citatus, cui palmam, an Jobo, an filiis tribuat ambiguus, inquit: *Admiratione digni sunt filii, sed admiratione dignior horum pater, & magister illorum; nullum enim peccatum apertum apparebat, hujus vero tanta in Deum, liberosque charitas erat, ut peccatorum etiam, qua mente concipiuntur, curam susciperet.* Atqui nullam peccatorum externorum mentionem ingessit, sed solummodo ait: *ne forte cogitaverint in cordibus suis?* Quia scilicet eos industriè adeò perfecteque in timore Dei, in spiritu, & virtute instruxerat, ut omnibus in operationibus eorum mera reluceret modestia, exemplaritas & innocentia, absque ullo nævo reprehensibili, solas igitur pertimescebat cogitationes & suggestiones internas.

S. Greg. l. 5. in Job. c. 4.

Job. 1. 5.

Pro maximo thesauro illis relinquunt timorem Dei.

10. Author Imperfectus, Zebedæi filiorum matrem primas autumat pro filiis petiisse sedes, in regno non terreno, sed cœlesti; *Non sentit illa sicut & cætera matres, qua corpus natorũ suorum amant, animam autem contemnunt. Desiderant illos valere in sæculo isto, &*

Matth. 20. v. 21.
Auth. Imperf. hom. 3.

Quale regnum petierit mater filiorum Zebedæi filiis suis.

non curant quid passuri sint in alio. Alii militias filiis suis provident, alii honores, & nemo filiis suis providet Deum; perditionem illorum cum magno pretio comparant, & salutem illorum nec dono accipere volunt. Si viderint illos pauperes, tristantur & suspirant; si autem viderint illos peccantes, nemo tristatur, ut ostendant, quia corporum sunt parentes non animarum.

3. Reg. 23. 8. Quod David docuerit filios suos primò timorem Dei.

11. David Rex qui ut Scriptura ait: *In cathedra sapientissimus fuit*, filios suos eruditos esse voluit, sed quamnam iisdem lectionem frequentius prælegisse existimatis? num forte Philosophicam? vel artem militarem, aut verò politicam, & status rationem? vel denique? Architecturam? nihil horum ab ipso prælectum fuit; Audite igitur ipsummet in verbis suis explicantem, dicit enim: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos*; Monet eos timendum Deum, inquit Cajet. *hoc enim erat præcipuum intentum Davidis.* S. Remigius ait: *Timorem Domini docebo; id est, vos instruam, qualiter debeatis Deum timere, ut nihil vobis desit in ullo bono*; unde patet quod licet Rex fuerit, multorumque regnorum imperium gesserit, atque in persona propria ad bellum processerit, bonam tamen suorum in timore Dei educationem nequaquam neglexit.

Ps. 33. 12.
Cajet.
S. Remig. ibid.

S. Thom. Hic præferendus est omnibus aliis scientiis.

12. S. Thomas ait: *Incipit à timore, & bene; quia in scientia incipiendum est ab elementis, at vero Prov. 1. dicitur; Timor Domini initium sapientiæ divinæ.* Ubi notandum Ly illud *sapientiæ divinæ*, studium enim cui filii nostri applicandi sunt, primo omnium loco in timore Dei consistit, unde D. Chrysost. ait: *Ne studium ponas, ut eum facias oratorem, sed erudi ut sit Philosophus* (moralis nimirum) *nam si illud quidem non sit, nihil est damni, si hoc autem absit, nullum erit lucrum Rhetoricæ quamvis multa. Opus est moribus non dicendi facultate; vita modestia non orationis vehementia; factis, non verbis; ne linguam acuas, sed expurges animam; non hæc dico prohibens erudire, sed prohibens illis solis adhibere animum.*

D. Chrys. h. 21. ad Ephes.

Theophyl. in c. 6. ad Ephes. Hoc maximè necessarium est, si velint habere filios obedientes.

13. Theophylactus hoc alio insigni dogmate adducta illustrat verba: *Educate eos in disciplina & correptione Domini ad principium, adeoque causam obedientiæ ascendit, monstratque parentibus, qua ratione obedientes filios facient, Si enim, inquit, vis obedire tuos filios, institue eos divinis sermonibus*; Si enim à parentibus omnium primo timorem Dei didicerint, instructionis mercedem parentes ferent, filiorum erga eos reverentiam & obedientiam. Quam obligationem parentibus omnes Sancti inculcare satagunt, S. quidem Augustin. ait: *In prole ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur religiose adjuvetur.* S. quoque Chrys. duobus in locis idem inculcat, & primo quidem in sermone in quo examinat, cur in festo Pentecostes acta legantur Apostolorum, ait: *Hinc naturæ cognationem agnosco, si plus in spiritualia studiis conferant*, quasi diceret: Veri sunt Patres qui plus animam quam corpus diligunt. Et in homilia cui titulus, *de liberorum educatione*, apertius dictam obligationem edocet in hæc verba: *Cogitare parentes oportet, non quomodo filios auro & argento divites faciant, sed qua ratione, pietate & sapientia, virtutumque possessione omnibus evadant locupletiores.* Insuper S. Bernard. parentes nisi filios in timore Dei erudierint, nullam à filiis gratitudinem exspectare posse aut reverentiam, evincit his verbis: *Quomodo filius non timet Deum, neque cognoscit, neque amat, non expectet Pater, quod sit gratus versus se, qui non curat de Deo qui Pater est omnium, multo minus curabit de*

S. Aug. l. 9. de Genes. ad lit.
D. Chrys. ho 4. ser. 63.
D. Chrysost. to. 6. h. 27. de lib. educat.
S. Bern. S. 49. ser. 10. p. 8. in Dom. 4. Quadr.

Patre terreno. S. Basilius ita Patres adhortatur: *Instrue sermonibus, ac doctrinis bonis; erudi utilibus exemplis, quales conveniat esse erga Deum.*

S. Basil. conc. 21. in Luc. 218.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Propter parentum mala exempla, & impiam vitam, filii quoque parentum vitia discere, vitamque suam malo fine claudere solent.

THEMA.

Omnis arbor bona, bonos fructus facit, mala autem arbor, malos fructus facit. Matth. c. 7. v. 17.

Parentes comparantur arboribus

1. IN arbore figuratur homo à Philosophis dictus: *Arbor inversa*, quem seorsum cæcus ille partim illuminatus respexit, qui dicebat: *Video homines velut arbores ambulantes.* Clarius S. Bonaventura discurrens, in arbore bona, bonum astruit designari hominem: *Bona arbor est bonus homo*, idem igitur est dicere arborem bonam germinare fructus, malamque malos; Quod à malis moribus & vitiis parentum malos gigni filios, probosque à probis. Unde & Evangelium textui inhærens, inquit: *Non potest arbor bona, malos fructus facere, neque arbor mala, bonos fructus facere*: Quod aliis verbis Sapientia eadem incarnata apud eumdem Evangelistam confirmat, inquiens: *Aut facite arborem bonam & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum, siquidem ex fructu arbor cognoscitur: progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali?* Prodigium equidem foret, si Cedros spina, si vepres ovem proferrent, aut vipera nectar: Eodem modo Omnipotentiæ divinæ attribuendum est miraculo, si patres vitiosi, scandalosi, & impii pariant, educentque filios bonos, disciplinatos & virtuosos. Quam à Christo malignis Scribis & Pharisæis factam exprobrationem ita prosequitur S. Chrys. *Ecce namque*, inquit, *cum depravatæ arbores sitis, bonum fructum producere non potestis, quare non mirandum, si malè loquimini: quia cum à malis parentibus educati sitis, mentem quoque malam possidetis.* Radix arboris infecta ipsos pariter inficit, & contaminat fructus, siquidem hi ab illa vitiosum malumque suscipiunt nutrimentum: Quam ab arbore desumptam similitudinem, S. Chrys. etiam contra Patres, qui malo filiis sunt exemplo, his contorquet verbis: *Parentis vitium est filiorum exitium, sicuti in arboribus ostium seminis, totius arboris vitium est:* Quidem Sanctus ad filiam Herodiadis, Regisque sacrilegi benevolentiam propter unicum saltum medietatem Regni sui appromittentis reflectens, arborem inibi redarguit pestiferam dicens: *Respondit suo turpis generi, dum patri complacet turpiori: de adulterio namque turpis debuit procreari.* Hinc ille singulariter Evangelistæ verba: *Cum placuisset Herodi*, considerans subjungit: *Tota patri fit deformitate formosior, & revera suam credidit tunc Herodes, cum talem vidit, nam putasset alienam si pudicam vel aliquantulum pervidisset.*

Marc. 8. v. 24.
Matth. 7. v. 18.
Boni bonis mali malis
D. Chrys. h. 34. in Matth. Radice viciata producuntur fructus vitiati.
D. Chrys. ser. 161.

2. S. Thomas illa S. Pauli ad Timotheum verba: *Filios habentem subditos cum omni castitate* inquit meritò Apostolus hos filios valde continentes esse desiderabat, secus enim patrem suum impudicum esse argumen-

1. Tim. 3. 4. S. Thomas. Parentes impudici proles generant similes.

gumeoto fuissent, *in amui*, inquit *castitate*, *quia mala eorum vita esse testimonium contra parentem*, juxta illud Sapientiæ c. 4. *Ex iniquis somniis filii qui nascuntur, testes sunt nequitia adversus parentes in interrogatione sua*: Et ut Ecclesiasticus ait: *De patre impio quaruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio*, scandala enim & mala parentum exempla continuò imprimuntur io filiis, cum enim illa incessanter ob oculos habeant, faciliter illis adhæresciunt, eamdemque tenaciter retineot, sic enim qoando Deus adversus populum suum omnibus iniquitatum generibus obnoxium exasperabatur, eisdem per Jeremiam insinuari fecit, omne malum qun premebantur suam à malo hoc parentum erga filios exemplo habere originem; Et ne Propheta per efficaces intercessiones suas flagellum quo illum Deus castigare decreverat, eidem è manibus eriperet, dixit illi: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & non obsistas mihi quia non exaudiam te*, causamque eor ad hunc furorem provocatus esset allegans, subjunxit: *Nonne vides, quid isti faciunt in civitatibus Juda & in plateis Jerusalem? filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, ut faciant placentas Reginæ cœli, & libent diis alienis.*

Sap. 4. 6.

Eccl. 41. 10. Vita parentum transeunt in filios.

Jer. 7. v. 16.

Probatur exemplo Cham & Chanaan. Gen. 9.

3. In libro Geneseos memorabile factum illud recensetur, in quo Noë à vino perturbatus & obrutus obnuditatem suam à Cham filio suo derisus fuit; *Quod cum vidisset Cham pater Chanaan*, inquit sacer textus; Circa quæ verba merito quærendum venit, cur pater & filius simul in hac occasione nominentur? In qua quæstione duas ad propositum nostrum facere possumus observationes, quarum prima est, quod Cham, qui io tanto patre suo tot admirari & imitari poterat virtutes, illis relictis oculum suum in hunc non voluntarium defectum deflexerit, siquidem Noë hanc ebrietatem non præviderat; unde deducitur, quantum depravata & corrupta natura nostra ad imitanda mala potius, quam bona superiorum & genitorum nostrorum exempla pronior sit, atque proclivior? Alia observatio est, quod Spiritus Sanctus qui sacrum Chronistæ calamum semper direxit, Cham patrem Chanaan tunc appellarit, quando Chanaan nondum natus erat, sed quo mysterio Spiritus Sanctus hac anticipatione uti voluit? Sanctus Ambrosius ait: Sacrum textum Chanaan mentionem fecisse etiam antequam natus esset, ut omnes posteri intelligerent, onde impius hic filius malitiam & impietatem suam apprehenderit vel didicerit: *Mala arbor malos fructus facit. Quæra nunc, cur non simpliciter dixerit: Vidit Cham nudationem patris, sed vidit Cham pater Chanaan; cur ergo nomen addidit filii, nisi ut & vitio Authoris desormaretur hæreditas, & Author filii nequitia gravaretur? Et pater igitur in filio, & in patre filius redarguuntur; habentes stultitiæ, nequitiæ, impietatis quoque commune consortium: nec poterat fieri; ut bonum generaret filium, qui bono patri nequam filius, & natura & eruditione degener extitisset*: Verumtamen Theodoretus in ea est opinione, Chanaan natum fuisse, dum hæc historiæ series contigit, illumque primum extitisse qui sanctum, & decrepitum senem irrisisset: *Primum Chanaan verenda avi sui vidisse, suoque filium patri narrasse tamquam de sene ridentem. Itaque si Cham fratris similis fuisset, non debebat impiè ad patrem accedere; sed objurgare eum qui primus viderat, & illudebat.* Notandum vero, Moysen non sine ratione errorem patri adscripsisse, quia patres transgressionum à filiis commissarum causæ esse solent. Vel quia illos non reprehendunt, vel quia malum ipsis præbent exemplum: *Non enim potest arbor mala bonos fructus facere*, sic enim quia Agrippina mater Neronis libidini dedita fuit, ejus quoque filius libidinis maternæ vestigia fuit subsecutus Heliogabalus matrem Græcam habuit quæ meretrix fuit. Bethsabæa quondam adultera peperit Salomonem, qui præter trecentas concubinas septingentas Reginas in thalamum suum admisit,

S. Amb. l. de Noe & Arca c. 30.

Theodor. q. 17. in Gen.

4. Sanctus Bernardus inter alia miracula quæ in sancto Malachia Episcopo Hyberniæ, cujus ipse vitam conscripsit, admiratur, hoc unum fuisse refert, quod de natali barbarie traxit nihil, non magis quam de sale marino pisces maris; etenim pisces in mari, quod amarum & salsum est, nutriuntur, vivunt & morantur, & tamen illa salsedine nihil penitus retinent, adeout quia insipidi sunt, illos si manducare volumus, salire eosdem necesse sit; eodem modo filii quando ex materno utero egrediuntur defectus, demerita, malosque suorum genitorum mores secum non portant, quia natura malitiam non attrahit, & tamen verissimum est, quod postea mala genitorum & nutricum exempla impiaque dictamina facillime imbibant, ac proinde teste experientia difficile admodum est, quod filii bonum vitæ suæ exitum habere queant, quando malam à parentibus suis sortiti sunt educationem. S. Augustinus causam quærit, ob quam Deus in infamibus illis civitatibus Sodomæ & Gomorrhæ omnes homines cujuscumque demum ætatis & conditionis æqualiter igne consumi fecerit? quam enim culpam filii etiamnum innocentes in transgressionibus paternis habere poterant? Respondetque Deum innocentibus ejusmodi filiis specialem præstitisse gratiam, dum vitæ filum illis præpropere præcidit, quia *difficile de malis nati, & inter nequissimos educati, mentem suam temperant ad disciplinam sequendam*: *Vide ergo si non magis benefactum filiis perditorum: provisum enim est illis, ne diu viventes exempla sequerentur patrum.*

S. Malachias nihil vitii traxit à parentibus barbaris.

Mala parentum exempla facile imbibuntur à prolibus.

S. Aug. l. 4. ex qq. vet. Testam.

5. Verumtamen in hac materia notanda est insignis quædam S. Bernardini doctrina, ex qua evidenter colligi potest, quod mala parentum vita filios ad malum semper inclinet, licet violentiam nullam inferat, dicit igitur præfatus Sanctus: *Nota quod provenit quandoque, quod filii sunt vitiosi etiam ex defectu parentum, quia si pater generat filium in mala dispositione, nocet genito, puta, si pater generat filium, quando est ebrius, filius est ebriosus: si generat, quando est in magno affectu taxillorum, filius sic taxillator & similia.* Idem quoque Sanctus alibi facta quædam funesta refert, ex quibus clarè satis colligitur, quam sint mala parentum exempla perniciosa ipsis etiam filiis: *Interrogatus cancer, quare sit retrorsum vadat, respondit, quod sic didicerat à parente.* Addit quoq; idem S. Bernard. se à persona quadam fide digna memorabile quoddam audisse facinus, quod suo tempore contigerat: De filio quodam impio, qui parentem è domo sua extorbatum, & improperiis onustum per capitis comam & barbam apprehendit; pugnisque & calcibus crudeliter contudit, ac demum per longum plateæ spatium per terram captavit, Cumque ad certum quemdam illius plateæ locum pervenisset, pater ille sic misere tractatus, his filium suum verbis affari cœpit: Non plus, non plus, fili mi, quia hucusque traxi ipse patrem meum, & tu fili mi fecisti vindictam ejus; nimirum quia recordabatur, quam indigne ipsemet spectante filio suo patrem suum filii avum tractaverat, facile intelligebat; Deum justo judi-

S. Bernard. Tom. 4. ser. 12. in Dom. 2. Quadr. P. 2. Proveniunt filiorum sæpe provenit ex mala dispositione genitoris.

S. Bern. T. 2. in Dom. 2. Quadr. ser. 17. A. 2. c. 7. Notabile exemplum.

judicio suo permittere, ut idem quoque de manu filii sui pati cogeretur impietatis supplicium; *Intelligens judicium Dei, filio cum lacrymosis gemitibus & ululatibus ait: Non plus, &c.*

Aliud simile.

6. Refert quoque aliud factum simile, quod in territorio Foroliviensi in Spilimbergo contigit: Cum enim Dominus castelli illius quadam vice ingens in domo quadam audisset clamantis lamentum, eo ingressus invenit filium diris modis patrem suum percutientem; onde compassione erga patrem commotus & furore percitus in impium filium, eumdem veloci tygride saeviorem justis afficere poenis statuit; *sed ecce*, inquit S. Bernard. *mox pater ille genuflectens coram Domino dixit: Ne percutias filium meum, quia etiam ego verberabam genitorem meum, quod audiens ille, & considerans judicium Dei, statuit, quòd de caetero ad libitum ipsum impunè verberaret.* Pergit in eodem sermone ulterius, & sequentem recenset historiam: *In villa*, inquit, *rusticus unus labium faciebat, & puerulus suus ait: Pater quid vis facere? & rusticus ait: Volo in labio isto dare comedere avo tuo: & puer à Deo inspiratus dixit; Pater mi, fac ipsum bene magnum, quia cum eris senex, sicut est avus meus, ego similiter dabo tibi comedere intus.* Quae verba audiens rusticus, compunctus destitit, seque emendavit.

S. Bern. T. 4. ser. 12. ab cit. 2. par.

Exemplum tertium ejusdem renotis.

7. In urbe Mantuana, inquit idem S. Bernardinus, alius quidam casus accidit; Nam juvenis quidam uxorem ducere volens, de conditione autem patris sui, qui senex decrepitus & orbus fuerat, erubescens, ne ipsius causa in die nuptiarum aliquo perfunderetur pudore coram invitatis convivis, eumdem paulò ante noptias foris extra civitatem perduxit, ut illum in Ecclesia quadam uno milliari à loco habitationis distia recluderet; Pater autem se è civitate educi videns, quo versus tamen, & in quem finem id fieret ignorans, omnino anxius & tristis affligebatur: Jamque defatigatus eundo, super ingenti quodam lapide se prostravit, in quo decumbens ex filio causam & terminum itineris perquisivit, de quibus cum à filio certior factus fuisset, mox pater exclamavit, dicens: *O digna & vera Dei justitia! memini fili mi, quod similiter feci patri meo, quando duxi matrem tuam, & duxi eum per istam viam, & ad istam Ecclesiam, & pausavit super hoc lapide, sicut & ego; ideo bene facis, fili mi, satisfaciendo mihi eo pretio; quo ego satisfeci patri meo, sed unum tibi significo, quòd posteris tuis relinquam, ut similiter tibi faciant, sicut tu mihi fecisti, quod audiens filius exterritus magnam Dei justitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipsum ad nuptias primatem in mensa locavit, ut decuit.* Ex quibus exemplis verissimum esse colligitur, quod parentes ut plurimum malas inclinationes & propensiones suas transmittere ad filios soleant. Unde Plutarchus de liberorum institutione disserens, hoc genitoribus eorum post se reliquit salutare documentum, dum ita scribit: *Ante omnia decet genitores numquam titubando, sed omnia ritè agendo, illustre liberis semetipsos exemplum proponere, quo ipsorum vitam sicut speculum respicientes, a turpibus factis & dictis deterreantur:* Cui consonat quòd pariter S. Bernard. his verbis scribit: *Ideo*, inquit, *tu pater, nutrias sic filios tuos, ut sis illis in maxima reverentia ex modestia morum tuorum.*

Plutarch. de Instit. liberor.

S. Bern. T. 4. ib. ser. 11.

Plutarch. in Laced. Pater punitur propter delicta filiorum.

8. Plutarchus apud Lacedaemones duos fratres fuisse scribit, qui cum inter se litigarent, tandem causa in judicium deducta, ambo ab omni fuerunt reatu absoluti: Econtra verò punitus pater, eo quod authoritate, disciplina, bonoque exemplo filiorum discordiam non praevenisset; in magnam igitur Jobi, & filiorum ejus laudem S. Gregorius exclamat, dicens: *O inaestimabilem paternae institutionis laudem, & pater dives dicitur, & filii concordes asseruntur, & dum dividenda inter eos substantia aderat, corda tamen omnium indivisa charitas replebat*; idque ob bonam educationem, quam illis Job Propheta procurabat.

S. Greg. l. 1. mor. c. 4.

Cur Ursi dilaniarint 42. pueros tempore Elisaei.

9. Terribilis item est casus, qui filiis ab ursis dilaniatis accidisse in Scriptura refertur. Cùm enim Elisaeus Propheta in Bethel ascenderet, pueri quidam Prophetae calvitiem in vertice notantes vocibus ludibriosis post illum clamarunt: *Ascende calve, ascende Calve*; quibus sanctus vir Dei, quantomvis aliunde mitis & clemens, ex parte Dei maledixit: *Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini*; & ne inanis videretur haec super eos pronunciata maledictio, facet textus subjungit: *Egressi sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros*, sed numquid aetatis, judiciique immaturitas ipsos à contumelia & malitia excusare poterat? siquidem non viri, sed pueri parvi egressi sunt. Verum quidem hoc est, ast si hac in natura & educatione pessima accrevissent, ad furcam & patibulum infernale condemnati fuissent; dicente Procopio: *Hac poena ipsis pueris beneficium contulit, quod crescentem progressu temporis malitiam eorum inhibuit.* Ast juxta Lyranum Deus per hoc supplicium damna edocere voluit, quae mala parentum exempla filiis creant: *Pueri parvi, edocti ad hoc & incitati a suis parentibus idololatris, ut subsannarent Prophetam Domini, & ideo maledixit eis, ut parentes eorum in ipsis punirentur, & ut malitiam parentum amplius non imitarentur.* S. August. inquit: *Rem parentibus instigantibus fecisse pueri contumeliosi credendi sunt; neque enim illi clamarent, si parentibus displiceret.* Ast juxta Justini Martyris sententiam: *Deus puerorum clade parentes flagellavit, ac simul posteros monuit, ut in verò Dei cultu, modestia, & probitate filios suos educent, ne similiter castigentur.*

4. Reg. 2. v. 23.

Ibid. v. 24.

Ibid.

Procop. in Glossa.

Lyran.

S. Aug. ser. 204. de Temp.

Alio exempla proprium male educatorum.

10. Celeberrimum equidem, notissimumque illud neminem latet à S. Greg. adductum de puerulo blasphemante exemplum, quem diabolus è sinu paterno abripuit: *Quatenus reatum suum pater ejus agnosceret, qui parvuli filii animam negligens, non parvulum peccatorem gehennae ignibus nutrivisset*; cui non dissonat illud quod Cornelius Jansenius de quodam juvene tradit, qui in florenti aetate ad patibulum condemnatus, conquestus est se non à judice, sed ab educatione, & pessimis condemnari nimium indulgentis benignae matris exemplis. Rachel è domo paterna profugiens, quantumvis mulier sancta foret, nihilominus *furata est idola patris sui*: qui forsitan tantarum divitiarum dominus nihil possidebat antiquius aut opulentius, quam dicta idola? sed facilis est responsio, Racheli namque filiae maius adhaerebat patris Laban flagitiosi impiique viri genios, qui si non falsa numina, argentom certè & aurum, ex quo fabricata erant, ambiebat.

S Greg. l. 4. Dial. c. 18.

Jansen. in c. 23. Prov.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Virtutes parentum ad filios transmittuntur, qui proinde se parentibus in bonis moribus similes esse probare debent.

THEMA.

In filiis suis agnoscitur vir. Eccl. cap. 11. 30.

1. Filius viva est patris imago, similisque illi non modo secundum corporalem, sed & moralem bono- Filii sunt imago parentum.

bonorum malorumve morum constitutionem, dicente S. Ambr. *Unusquisque in filiis suis æstimatur*: quam æstimationem sequenti individuat doctrina: *Si bene filios suos instituit, & disciplinis erudivit, siquidem ad negligentiam patris, refertur dissolutio filiorum*: unde & idem Eccles. inquit: *Deus honoravit patrem in filiis*: quem textum Paulus de Palatio, de authoritate paterna explicat in hæc verba: *Id est, quia Deus naturalem authoritatem, dignitatem, & imperium dedit patri in filium, ac ideo ex ipsa natura debet patri filius obedientiam.* In patris pariter honorem bona filiorum cedit educatio; in iis namque virtus elucet educantium; quam ob causam Davidis, prostrato gigante Goliath, stirpem & originem expetit Saul, dicente Scriptura sacra: *Ait ad Abner Principem militiæ, de qua stirpe descendit hic adolescens*: Imo ipsummet Davidem interrogavit, dicens: *De qua progenie es tu ô adolescens!* Quis nescit militum in exercitu valorem requiri, non generis originem? Pro resolutione credendum est utique Regem ideo natalium Davidis cognoscendorum cupidum fuisse, ut ex illis quisnam ejus pater fuerat, agnoscere posset, siquidem in Davide valde virtuosam notaverat indolem, mores amabiles, & educationem minime vulgarem, atque ideo illum parentum suorum notitiam habere voluisse verisimile est, ut illos remuneraret, muneríque alicui honorifico adhiberet.

S. Ambr. l. in Glossa.
Eccli. 3. 3.
Paul. de Palat. ib.
Filiorum bona educatio Parentibus est honorifica.
1. Reg. 17. v. 55.

2. S. Hieron. in traditionibus Hebraicis Isai octo habuisse filios dicit: id quod etiam ex primo Reg. c. 16. colligitur. At verò *quæritur*, inquit S. Hieron. *cur octo filios habere dicatur, cum in libro Paral. non amplius quam septem legantur?* moxque dubium resolvit dicendo: *Nathan Prophetam, qui & Jonathan vocatur, in loco filii educaverat & nutrierat.* Ratio igitur, cur filii Isai virtuosi fuerint, ideoque de ejus familia Deus virum secundùm cor suum elegerit, ut eum ad solium Israel eveheret, deque ejus progenie carnem sumeret, fuit solicitudo quam in liberorum educatione probavit, siquidem inter alios filios etiam quemdam educavit Prophetam. Verum enim verò, ex quo Davidis mentionem fecimus, è cujus stirpe incarnatus est Christus, cujus genealogia ab his verbis orditur, *liber generationis Jesu Christi Filii David, Filii Abrahæ*, nequaquam convenit, ut hunc Abrahamum tacito silentio prætereamus. Hic enim adeò à Deo sublimatus erat, ut omnium electorum Dei Patriarcha fuerit electus, at verò dicite sodes, undenam tot raras à divina bonitate & omnipotentia prærogativas promeruerit? adeo quoque Deo familiaris extitit, ut Deus illi dixerit: Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum: sed iterum quæro, quodnam in eo meritum fuit, ob quod Deus illum tanta familiaritate, tamque sublimis in terris dignitate & magnificentia decoravit, ut de illo dicat: *Cum futurus sit in gentem magnam, & benedicenda sint in illo omnes nationes terræ?* Quod si omnium harum cœlestium benedictionum causam scire cupis, ecce tibi unicam tam insignium privilegiorum, quibus supra omnes alios viventes honorari meruit, originem his verbis indicatam: *Scio enim, quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant vias Domini, & faciant judicium & justitiam*, omnem namque suam posteritatem adeo solicitè, & exactè in iis quæ ad Deum pertinent, instruxit & erudivit, ut Deus, non solum se Deum Abrahæ, sed etiam Deum Isaac appellare non fuerit dedignatus, eo quod hi magni patris sui viva effigies perfectissimaque imago fuerit; unde Procopius ait: Verbis illis *causam explicat electionis, quia præ cæteris mortalibus egregiè illum dignatus est.* Abulens. pariter inquit: *Multum ad hoc tenentur patres, multum in hoc merentur, ut doceant filios*; quia ut S. Chrysost. attestatur: *Non tantum mercedem accipit, qui ipse bene egit: sed & quia præcipit natis suis, largas retributiones accipit.*

S. Hier. ex Tradition. Hebraic. in l. 1. Regum.
Isai optime educavit filios suos, & inter illos Prophetam Nathan.
Matth. 1. v. 1.
Unde Abraham meruerit fieri summus Dei amicus?
Gen. 18. v. 17.
Ex bona educatione prolium.
Procopius.
D. Chrysost. hom. 42. in Gen.

2. S. Carolus Borrom. hanc ob causam parentibus bonæ educationis præmium, malæque pœnam sequentibus insinuat verbis, certo certius infligendam divinitus: *Sicut uberrimum ab optima educatione præmium paterfamilias capiet, quicumque liberos, familiamque suam ad Dei cultum, & ad pietatis, Christianarumque virtutum disciplinam erudierit, ita quicumque debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiserit, is exspectet, ut in die Domini sibi durissimum judicium fiat.* Psalmista sequentem maritis infallibilem facit promissionem; *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ*; larga equidem sponsio, sed qui ejusdem, participes fiant, examinemus: *Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus; Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*; quibus in verbis David patribus & matribus bonæ filiorum educationis, in timore Dei, & bona directione factæ fructus exhibet, & felicitates: Præsertim autem dum ait: *Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ, Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum, Benedicat tibi Dominus ex Sion & videas bona Jerusalem, omnibus diebus vitæ tuæ, & videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.* Ecce vobis divinam gratiarum donorumque in bonos & solicitos filiorum educatores collatorum liberalitatem! Eidem veritati testimonium perhibet Ecclesiasticus, quando de disciplina paterna agens, infit: *Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur; Mortuus est pater ejus & quasi non est mortuus*, Hujus autem lætitiæ sequentem assignat rationem, quia scilicet in bonis filii bene educati moribus recognoscitur, vivitque pater. *Similem enim reliquit sibi post se, in filiis cognoscitur.* Quæ verba ita interpretatur Vatablus: *Si abierit pater ejus, perinde est quasi non obierit, ut qui similem sibi reliquerit superstitem.* Paulus de Palatio cur post mortem pater vivere astruatur, rationem assignat. *Pater bonus mortuus in filio vivit, quia filius patris mores gerit, & ingenium, & si caro patris mortua sit, spiritus ejus in filio vivere videtur.* Cui simillimum in sensum, verbis licet diversis, Hugo Card. subscribit, inquiens: *Quasi non est mortuus, quia vivit in filio doctrina ejus, & conversatio, similem enim sibi reliquit post se, qui eum factis, & dictis repræsentat.*

Magna præmia bonæ educationis.
Act. Eccl. Mediol. Conc. Provinc. 3. p. 103.
Ps. 127. 3.
Ibid. v. 1. 2.
Ibid. v. 3. 4. 5. 6.
Parentes mortui vivunt in filiis.
Eccli. 30. v. 2. 4.
Ibid. 4.
Vatabl. ib.
Paul. de Palat.
Hugo Card. ibid.

3. S. Ambr. eidem suffragaturus proposito ita in S. morte Theodosii Imperatoris perorasse legitur: *Ergo tantus Imperator recessit à nobis, sed non totus recessit, reliquit enim liberos suos in quibus eum debemus agnoscere, & in quibus eum cernimus & tenemus.* Quis non obstupescit illam à Salvatore pessimis Hebræis, qui se ab Abrahamo descendisse gloriabantur, factam reprehensionem? *Dixerunt ei: Pater noster Abraham est; dicit eis Jesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Secundùm stirpem equidem naturalem derivantur ab Abraham, ast juxta mores & operationes turpiter adeo à trunco deviabant, ut necesse fuerit illis exprobrare: (*Vos ex patre diabolo estis.*) *Ut igitur ostendat*, loquitur Chrysost. *nihil eos lucratos fuisse à progenitoribus, ab Abraha quidem conjunctione illos abscindit, similium vera morum progenitores ipsis attribuit, & a nobilitate Abrahæ denudavit.*

S. Ambr. in obit. Theod.
Pater in filiis Theodosii Imper.
Joan. 8. 39.
Jo. 8. 44.
D. Chrys. 34. in Matth.

4. S. Petrus in Epistola 1. ait: *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Porrò S.

1. Petri 5. v. 13.

Cur S. Marcus vocetur filius S. Petri.

ro S. Marcus S. Petri filius naturalis non erat, sed spiritualis, mirum tamen est, quòd cum idem Apostolus Evangelio fidei & Deo plures alios fideles parturiverit, nusquam tamen constet hunc nobilissimum filii titulum ulli alteri præter Marcum attributum fuisse, quænam igitur est hujus nomenclaturæ Marco attributæ fundamentalis ratio, nimirum quia nullus alius S. Petro in sanctitate & operibus Apostolicis adeo ad vivum similis fuit, sicut S. Marcus, unde secundam post Romanam, id est, Alexandrinam fundavit Ecclesiam. Sic quoque in Genesi appellationem quamdam habemus prima facie prorsus incredibilem, dicit enim sacer textus: *Videntes filii Dei filias hominum, &c.* Quis enim nescit unicum dumtaxat Dei esse filium, qui proinde unigenitus appellatur? *Unigenitus . . . qui est in sinu Patris, &c.* Varias hujus loci penes Interpretes invenio expositiones; D. Chrysost. ait: *Quia isti à Setha originem trahebant, & ab ejus filio, qui appellatus est Enos, dicit enim: Ipse speravit vocari nomine Domini Dei, ab ipso postea nati vocati sunt filii Dei in divinis Scripturis, propterea quod eorumque parentum virtutem imitati sunt*: quamdiu ergo filii genitorum suorum virtutes bonasque qualitates imitantur, eosque licet mortuos in bonis suis operibus repræsentant, digni sunt qui ab illis filii nominentur & agnoscantur. Author operis imperfecti super hæc verba: *Nolite dicere, quia patrem habemus Abraham*, ita scribit: *Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus*: Econtra verò de natalibus tunc gloriari poterimus, quando illis per bona opera correspondemus; unde Salvator noster ait: *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Tametsi enim Hebræi multa vidissent Christi miracula merè prodigiosa, audissent quoque Evangelii prædicationem ore ejus factam, probeque scirent, quod Præcursor illum tamquam in lege promissum Messiam, digito ostendisset, dicens: *Ecce agnus Dei*; Quodque Pater æternus in Jordane & in monte Tabor tamquam filium suum agnovisset & declarasset, nihilominus ipsum Dei Filium esse numquam confessi fuere, nisi donec ab eo in deserto miraculosè cibati fuissent, ex tunc enim illum tamquam Regem adorare & venerari voluerunt; scitisne causam, cur id fecerint? nimirum quia recordabantur Patres suos in deserto per 40. annos à Deo fuisse pastos, atque ideo, quia videbant Christum æternum Patrem suum in hac miraculosa annonæ provisione imitari, mox Christum ejus Filium esse concluserunt. Unde Victor Antiochenus in c. 6. S. Marci ita scribit: *Quandoquidem Deus manna Israelitas per desertum paverat, ne ea re inferior Patre videretur, panes in deserto multiplicat.*

Gen 6. v. 8.

Joan. 1. 18.

Cur filii Seth & Enos vocentur filii Dei

D. Chrys. h. 22. in Gen.

Auth. Imp. hom. 3.

Joan. 10. v. 25.

Unde Christus à turba illum sequente agnitus fuerit pro filio Dei.

Joan. 6.

Victor. Antioch. in c. 6. Marc.

5. Advertendum quoque est, quod Christus se Filium Dei esse obstinatæ & incredulæ Synagogæ manifestare volens, hac phrasi loquendi usus fuerit: *Antequam Abraham fieret, ego sum*; scitisne quodnam sit hujusmodi loquendi mysterium? nimirum in filiis suis cognoscitur vir; Etenim æternus Pater per hunc eumdem titulum se Moysi manifestum fecit, dicendo: *Ego sum, qui sum*, ac proinde Salvator noster eodem modo loquendi uti voluit, ut æterni Patris sui agnosceretur esse filius; Id quod D. Chrysost. confirmat, dum ait: *Cur non dixit priusquam Abraham fieret, ego eram, sed sum? Nimirum Quemadmodum Pater hoc verbo utitur, ita & Jesus.* Lucifer exploratum in deserto volens, an Christus verus esset Dei Filius, dixit ei: *Dic, ut lapides isti panes fiant*, non dixit: *Fac ut lapides isti panes fiant*; sed *dic*, ut quænam inter facere & dicere est differentia? Nimirum *serpens callidus* sciebat æternum Patrem unico tantum verbo *fiat*, universa creasse; atque ideo eodem stylo Christus uti voluit, ut inde ipsum verum Dei Filium esse agnosceret, *ut ex simili vel dissimili vere deprehendat quis sit.* De Seth sacra Scriptura ipsum ad imaginem & similitudinem patris genitum fuisse, dixit: *Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit filium ad imaginem & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth*; Hoc autem ipsum de Caino dixisse nusquam invenietis, sed numquid & Cain ejusdem patris filius erat? Numquid & ipse patris sui vivam repræsentavit effigiem? Cur igitur ipsum non minus quam Seth ad ejus imaginem & similitudinem genitum fuisse Scriptura dicit? Audiamus ad hoc respondentem D. Chrysostomum, qui ait: *Secundum speciem & similitudinem suam, hoc est, eorumdem morum quibus ille qui genuerat, & qui servat paternos characteres, operibusque paternos mores exprimat.* Cain igitur reprobus fratricida & impius non erat genitus ad imaginem & similitudinem patris, quia in moribus ei erat dissimilis.

Joan. 8. v. 58.

Christus verbo Sum declaravit se esse filium Dei.

Exod. 3. 14.

D. Chrys. h. 54. in Joan.

Matth 4. v. 3.

Cur diabolus dixerit Christo, Dic, & non dixerit, Fac, ut lapides isti &c.

Gen. 5. 3.

D. Chrysost. hom. 12 in Gen.

6. Titus Bostrensis in cap. 1. S. Lucæ scribens, ad humilitatem se reflectit Elisabethæ dicentis: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Circa quæ verba considerat, quod Elisabethæ filius se dignum matre sua partum esse ostenderit; Unde ait: *Cujusmodi verba sua postea tempore depromturus erat Joannes; & ejusmodi fere hoc loco depromit mater ejus Elisabeth, ut sicut ille indignum se pronuntiabat qui Christo proxime assisteret, ita hæc quoque Deiparæ Virginis præsentia indignam se pronuntiabat.* S. Gregor. Nazianz. de laudibus S. Basilii disserens ait: *undique perfecta & ad summum provecta filiorum virtus, iis plane à quibus editi & educati sunt, assignari debet.* Et propter hoc idem mysterium S. Lucas priusquam Joan. Baptistæ natales describeret, de ejus genitoribus ait: *Erant justi ambo . . . incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela.* Et S. Paulus ad Rom. ait: *Si delibatio sancta est, & massa, & si radix sancta, & rami*; Ubi Theophylactus inquit: *Necesse est fermento massam, & radici ramos assimilari, sic parentibus filii.* Ideo quoque Deus, qui propter occulta sua mysteria Samsonem Nazaræorum ritum profiteri volebat, qui vinum bibere prohibebantur ex lege, ut in hac observantia tanto esset exactior, matrem quoque ejus abstemiam esse voluit, quia ut Arias Montanus ait: *Plerumque efficitur, ut matrum affectiones filii infantes imitentur & sequantur*, quia ut Juristæ ajunt: *Partus sequitur ventrem.* Ideo quoque Anna mater Samuelis, ut videre est lib. 1. Reg. cap. 1. Se vinum numquam bibere protestabatur, quia filium paritura erat, de quo sanctus Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum ait: *Samuel vinum & siceram non bibit, erat enim filius repromissionis, & per abstinentiam ab ea conceptus.*

S. Joan. Bapt. similem se ostendit matri suæ.

Tit. Bostr. in c. 1. Luc.

Naz. de S. Basilio.

Luc. 1. v 6.

Theophyl.

Rami assimilentur radici.

Judic. 13.

Ar. Mont.

1. Reg. 1.

S. Hier. l. 2. cont. Jov.

7. Surius in vita S. Aretæ Martyris de puero quodam quinquenni refert: quod dum matrem suam Christianam in ignem conjectam conspiceret, Tyranni ipsum stringentis manus momorderit, ut elabi posset, ab eisque solutus in eumdem se cum matre ignem præcipitarit. Idem quoque Author in vita S. Julittæ refert, quod alius quidam puer matrem suam boum nervis flagellari videns, ei cujus manibus attinebatur, vim faciens, ut ad matrem occurreret, nec

Surius 16. Junii.

Præclara exempla duorum puerorum.

tamen id obtinere valens, unguibus suis faciem ipsum retinentis laceravit, ejusque latera pedibus contuderit, donec in terram deponeretur, moxque cum ingenti velocitate ad matrem suam recurrens, in saxum quoddam impegerit, ibidemque mortuus occubuerit.

Isa.48.4.

8. Deus quondam apud Isaiam populo suo exprobravit, dicens; *Scivi, quia durus es tu & nervus ferreus cervix tua & frons tua area.* Tandem verò post multas lamentationes eumdem populum hoc titulo appellavit, dicens: *Audi me Jacob, & Israel quem ego voco?* Quibus verbis ut videtis non solum filii Jacob, sed & Israel appellantur, sed quonam id mysterio factum fuisse existimatis? Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Appositissime mentionem facit patrum nobilitatis, in moribus, inquam, ac vita consuetudine ad pudorem eorum qui lapsi sunt; erant enim, quantum ad carnem attinet, ex illis, verum alieni & longè ab eorum probitate aberant.* Quando Raguel juniorem Tobiam conspexit, ad conjugem suam conversus eidem ait: *Quam similis est juvenis iste consobrino meo?* id est Tobiæ seniori patri ejus, sed qua ratione Raguel id dicere poterat, quandoquidem ut Chronistæ observant, Tobiam seniorem à quadraginta quatuor annis minimè viderat, eo quod toto hoc tempore magno itineris spatio ab invicem distabant, quippe Tobias in Babylonia, Raguel verò in Rages Medorum demorabatur? Undenam igitur hanc similitudinem conjicere poterat? Respondet Dionysius Carthusianus, *quia patri erat similis moribus.*

S. Cyrill. Alex. ibid.

Tob. v. 2. Unde Raguel judicare potuerit juniorem Tobiam similem esse seniori.

Dion. Carth. ibid.

Joan. 14. v. 7. 8. 9. 10. Christus est speculum Patris æterni

9. Salvator noster apud S. Joannem inquit: *Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis, & à modo cognoscetis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis; Dicit ei Jesus: tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me: Philippe, qui videt me, videt & patrem; quomodo tu dicis, ostende nobis patrem? Non creditis, quia ego in patre, & pater in me est?* S. Zeno de patre æterno ita scribit: *Hic est Deus noster, qui se digessit in Deum. Hic pater, qui suo manente integro statu, totum se reciprocavit in filium, ne quid sibimet derogaret;* Huncque filium suum sibi non solum similem, sed & parem esse voluit; Unde dicitur: *Qualis pater, talis filius.* Neque enim patri honorificum fuisset, si filius ei in omnibus & per omnia non fuisset similis, imò uniformis & conformis. Ideo vocatur *Speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius;* Speculum enim objectum sibi directè oppositum simillime repræsentat tale, quale revera est in sua substantia, imago pariter & effigies similis esse debet effigiato, sicut & filius in bonis moribus & virtutibus genitori suo debet esse similis.

S. Zeno ser. 6.

Sap. 7. 26.

Susanna à parentibus bene educata, restitit malis duobus Senioribus.

10. *In filiis suis cognoscitur vir:* Valde memorabilis & admiranda est generosa illa resistentia, qua castissima Susanna duobus illis Senioribus reluctata fuit, offerendo se potius ad ignominiosissimam mortem, quam ut suam maculari pateretur pudicitiam, sperans interea, Deum suam esse manifestaturum innocentiam: *Erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.* Porrò omnes hi actus heroici ab eadem radice, id est, à bona educatione pullularunt, quia ut Daniel ad perpetuam rei memoriam & posteriorum instructionem scribit: *Parentes illius cum essent justi, erudierunt filiam suam secundùm legem Moysi.*

Dan. 13. v. 35.

Ibid. 3.

2. Mach. 7. v. 1. Exemplum Eleazari septem alios animavit ad martyrium.

11 Legitur pariter in libris Machabæorum, cum quanto jubilo, & animi robore Eleazarus coram Antiocho martyrium subierit; hic enim septem alios fratres animavit, ut in crudelissimorum suppliciorum carnificina constantes persisterent, quod invicti animi robur Nazianzenus bonæ attribuit educationi, quam à suis habuere genitoribus, unde ait: *Occurrit Eleazarus sanctum & latum certaminis præludium loquens pariter ac tacens cohortatio, septemque insuper filios institutionis suæ fructum.* Probus hic senex dum ad sui deditionem exstimularetur, ingentibusque ad legis Dei derelictionem solicitaretur promissionibus, ipse semper in confessione fidei, & sacrosanctarum legum suarum observantia, se generosiorem magisque invictum exhibuit; undenam hic vigor in ipsum manavit? Non aliunde quam à parentum suorum institutione & disciplina; onde de illo dicitur: *At ille cogitare cœpit ætatis, & senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conversationis actus.* Ecce tibi quid boni efficiant, pueris in tenera ætate à parentibus impressa bona dictamina, inde enim nata est generosa illa resolutio, qua *Respondit cito præmitti se velle in infernum* potiùs quam offendere & renunciare Deo, ejusque divinæ legi.

Naz. orat. 22. de Machab.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Bonam educationem parentibus & Republicæ utilem esse ostenditur; Variæ quoque quoad solicitudinem & modum in educatione observandum animadversiones adducuntur.

THEMA.

Benedictio Patris firmat domos. Eccli. c. 3. v. 11.

1. **M**Onitum hoc Ecclesiastici ad instructionem parentum in ordine ad bene educandos filios suos traditum, valde est salutare & utile, in quo dicit, quod benedictio ipsorum stabiliat familias; *Benedictio Patris firmat domos.* Fructus enim bonæ educationis, nec non reverentiæ, & obedientiæ filiorum erga parentes est paterna benedictio, cujus meritis Deus ad prosperandam eorum familiam & progeniem disponitur. D. Chrysostom. in homilia quadam cujus titulus est: *De liberorum educatione,* ait: *Si vos liberos vestros bene instituatis, ipsi quoque suos erudient, & hi rursum suos docebunt, atque ita usque ad Adventum Christi res procedens, iis, qui radicem præbuerunt, integram adferet hujus rei mercedem.* Parentes quidem quoad possunt, studere solent, ut posteros suos divites & locupletes relinquant, quia facultates & primogenituræ domuum splendorem & gloriam perenniter conservant: at verò ut hoc efficaciter obtinere possint, idem Chrysostomus alibi hoc illis consilium præscribit: *Vis filium relinquere divitem? bonum illum ac benignum esse doce, ita etiam enim rem familiarem auctiorem facere poterit.*

Bona educatio prolium est benedictio Patris.

D. Chrys. t. 6. hom. 27. de liber. educat.

D. Chrys. h. in 1. ad Tim

2. Postquam Lia sextum peperisset filium, his verbis gratias Deo retulit, quibus se divitem & locupletem dotem nactam fuisse profitetur: *Rursum Lia,* inquit sacer Textus, *concipiens peperit sextum filium, & ait: Dotavit me Deus dote bona,* vel ut Septuaginta legunt: *Donavit mihi donum bonum;* At verò dicat aliquis, qua ratione mulier illa hoc dicere potuit, cùm filii potius sumptus exposcant quam adferant, dotemque potius recipiant quam largiantur, qua igitur ratione filii donum & dos opulenta dici poterunt? Lippo-

Bene educati vocantur dos Dei.

Gen. 30. v. 19. 20. Septuaginta.

Lippoman. Lippommannus dubium hoc solvit, dicens: *Bene instructa proles maxima sunt divitiæ, erga quam tamen recto instituendam & Deo educandam miseranda tenet hodie negligentia homines*: Idem quoque Ecclesiasticus alibi parentes instruit, dum ait: *Doce filium tuum & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas*; quæ verba Paulus de Palatio ita exponit; *Ut qui in agro & vinea sua diligentem operam collocat, evadit pauperiem, ita si in filio tuo operam navaris strenuam, filium à turpitudine liberas.*

Eccli. 30. v. 13.

Paul. de Palat. ibid.

3. Enimverò bona filiorum educatio non solum familiis, sed & Reipubl. utilis esse noscitur. Etenim Athenienses, dum olim oraculum suum interrogassent, quidnam ad reddendum Reipubl. statum felicem & prosperum, utile ac necessarium esset, sequens ab eodem retulere responsum, scil. *Urbem fore beatam, si puerorum auribus quod optimum & pretiosissimum est, apprehenderent*; Quibus verbis monebantur, non tam ut gemmas vel inaures aureas puerorum auribus appenderent, sed potius ut eos salutaribus monitis parentum faciles & morigeras aures præbere juberent. Unde David dicebat: *Deus! auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis.*

Sunt Reipubl. utilissimi. Testatur hoc oraculum Atheniensium.

Ps. 43. 2.

4. Propheta Evangelicus olim populi Hebraici exterminium inconsolabiliter deploravit, & quidem si verba ejus rite ponderemus, miseriam illius populi à sola parentum negligentia in bene educandis filiis derivari deprehendemus; *Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans? ubi Doctor parvulorum?* Sciendum verò est, quòd in textu Hebraico loco Ly *Doctor parvulorum* legatur *numerator turrium*; Sed quænam inter pueros ritè institutos, & turres quæ civitatibus defendendis & custodiendis deserviunt, esse potest proportio? Magna profectò, imo aptior inter pueros rite institutos & turres validas nequit allegari similitudo, quia ad eum modum quo fortificationes & propugnacula quietem publicam stabiliunt, & tuentur, ita quoque juventus in bonis moribus educata, pietatisque & virtutum dictaminibus erudita ad instar turrium Rebus publicis deserviunt in defensionem & stabilimentum, unde Scholæ, in quibus apud Hebræos juvenes educabantur, turres appellari solebant, unde ubi in Canticis Vulgata nostra legit: *Sicut Turris David collum tuum quæ ædificata est cum propugnaculis*, Hebræus Textus legit: *Quæ constructa est ad disciplinas*; Pagninus verò: *Quæ ædificata est ad docendum.*

Filii bene educati & docti, sunt turres civitatum.

Isa. 33. 18.

Cant. 4. 4.

5. Sapiens sapientiam introducit invitantem ad scholam suam, quam fortalitii vel arcis nomine appellat: *Sapientia ædificavit sibi domum, ... misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Hi autem qui invitantur, pueri sunt & adolescentuli; Dicit enim: *Si quis est parvulus, veniat ad me*; & paulò post illis suadet, dicens: *Relinquite infantiam, & vivite & ambulate per vias prudentiæ.*

Prov. 9. v. 1. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 16.

6. Undenam existimatis derivatam fuisse Regni Josaphat prosperitatem? Scriptura sacra ad hoc respondet felicitatem illam ex bona juventutis educatione natam fuisse: *Misit de principibus suis, ... ut docerent in civitatibus Juda, & cum eis Levitas ... & Sacerdotes.* Unde colligitur, quod præter disciplinam & doctrinam, in qua juventutem instrui volebat, magno quoque solicitudine curarit, ut in Dei timore educarentur; Sed quonam id fructu fecit? *Crevit ergo Josaphat, & magnificatus est usque in sublime, atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium*; Unde clare videtur, quòd per turres Scholæ & Academiæ intelligantur.

2. Paralip. 17. v. 7.

Solicitudo Josaphat circa institutionem juvenum.

7. In Psalmo 127. Regius Propheta dicit: *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ*. Quæ obsecro vitem inter & olivam est proportio, illa vinum, hæc oleum specie differentes producit liquores; Inconveniens itaque hæc ipsa matri filiisque ab eadem radice procedentibus applicatur; Cum à vite tamen numquam oleum promanet. S. Hilarius & Ambrosius in vite sapientiam, bonam institutionem filiorumque disciplinam designari tradunt; quando enim hanc mater premit & urget; germinant olivæ, id est, in familiis & Republ. pax & concordia per olivam designatæ, florescunt; Ideo David prosequitur dicens: *Et videas filios filiorum tuorum pacem super Israel.* Quam ob causam S. Chrysost. populo suo sedulam juventutis educationem, ejusque necessitatem inculcare gestiens, dicebat: *Illud autem vestram charitatem rogaverimus, ut & vos virtutis curam geratis, & continentiam liberos vestros doceatis. Hinc enim, ut ita dicam, omnia mala nascuntur. Consuetudo enim malitiæ, processu temporis invalescens, tantum facit malum, ut postea non possit aliqua vinci admonitione, & cum semel à malitia fuerint occupati, quasi in captivitatem essent adducti, quoquo Diabolus jusserit, eunt.* S. Carol. Borrom. nimio temporum suorum in educandis filiis parentum ingemiscens tepori & somnolentiæ, damna inde promanantia sequentibus deplorat verbis: *His temporibus tanta licentia puerorum est, atque adeo effrænata, ut cum peccandi materiam afferat, dum disciplina Christiana detrimenta importet non levia; hinc in scholis nimia petulantia, in Ecclesiis irreverentia, turbulenta foris concitatio, atque in omni loco sese offerens impudentia, & pæne projecta audacia; quare Episcopi, qui omni morum speculationi sanctè invigilare debent, videant, ne graviores offensiones inde existant.*

Ps. 127. v. 3.

Cur parentes comparentur viti, & proles bene educatæ olivæ.

Ibid. v. 6.

D. Chrys. hom. 59. in Gen.

Invectiva contra parentes negligentes.

Acta Eccl. Med. Conc. Prov. 5. Pag. 218.

8. Stragem, quam Philisthæi popolo Israelitico quondam intulere, arcæ deprædationem, & scandalosam tabernaculi prophanationem quis promovit, causavitque, nisi Heli summi Sacerdotis in filios in timore Dei educandos & reprehendendos negligentia, dicente Scriptura Sacra: *Quare calce abjecistis victimam meam?* Ad Heli tamquam personam particularem dirigebatur discursus ille, cur igitur numerus pluralis adhibetur? Audite S. Greg. dicentem: *Notandum verò, quod plurali numero dicit, calce abjecistis victimam meam: ut non tantum ad Heli, quod dicit, sed & filios pertinere videatur.* Pater enim & filii reputantur iidem. Certe si omnium bonorum vitæ hujus excellentissimum reputatur honor & reputatio: vel ob hanc dumtaxat causam & respectum filios bene enutrire atque educare compellerentur patres; si enim secus fecerint, certò certiùs noverint, quod *Confusio patris est de filio indisciplinato*; Filii male educati ignominiam patribus, sibique mala causant extrema, quorum maxima ex parte occasio sunt genitores; quia ut diximus in Discursu præcedenti, *in filiis suis cognoscitur vir.* Vel ut Sapiens inquit: *Dolor patris filius stultus.* Ubi Syriaca legit: *Confractio patri est filius stultus.* Filii baculus, & sustentaculum sunt senescentis parentum ætatis, dicente Scriptura sacra de filio Tobiæ, *Baculum senectutis nostræ.* Baculo rupto innixus periculose exponit gravis læsuræ; eodem modo pater filium habens fovensque vitiosum, periculum subit manifestum ruinæ, substantiam perdit & reputationem: *Confusio patris est de filio indisciplinato.*

Filii Heli in causa fuerunt, quod Arca fuerit capta.

1. Reg. 2. v. 29.

Filii male educati, ignominia sunt parentum.

Prov. 19. v. 13.

Tob. 5. 28.

O 3 9. In-

Plat. l. 6. de Republ.
Exemplo sunt filii Samuelis.

9. Insignis est illa Platonis ad nostrum propositum peraccommoda sententia: *Optima quaque sive natura, sive fortuna munera, si negligenter culta fuerint, in pessima tandem evadunt.* Nulla nihilominus non regula exceptionem patitur; quod etenim filii omni cum solicitudine educati pessimum tandem sortiti sunt exitum? Exemplo sunt nobis filii Samuelis

1. Reg. 8. 5.

Prophetæ, de quibus Scriptura inquit: *Esse tu senuisti, & filii tui non ambulant in viis tuis, constitue nobis Regem.* Nemo certe dubitarit; quin S. hic Propheta omnem in filiis suis bene educandis adhibuerit diligentiam. David filios suos omni in timore Dei

Ps. 33. 12.
Sæpe etiam parentes probi proles habent impios.

struere non destitit, dum ait: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos;* & nihilominus Amnon habuit incestuosum, Absalonem fratricidam & rebellem, Adoniam superbum, Salomonem lascivum. Josaphat tantas virtutes teneræ ætati instillare certus zelator, Protector indefessus honoris divini, Joram nihilominus possedit filium, qui in uxorem accepit Ataliam, filiam Achab. Josias qui sanctissimus erat, filios genuit Joachaz, Joachim, & Sedechiam, germina omnino pestifera: Ezechias pariter Manasseo habuit; Verumtamen *ut plurimum* verum est, quod qualis est arbor, & radix ejus, tales quoque fructus esse comperiantur. De Abia enim filio Roboam dicitur in scriptura;

3. Reg. 15. v. 3.

Ambulavit in omnibus peccatis patris sui quæ fecerat ante eum; De Ochozia quoque legimus:

2. Paralip. 22. 3.
Ordinariè tamen ex illorum culpa.

Ingressus est per vias domus Achab, mater enim ejus impulit eum, ut impie ageret. Enimvero qui causam diligenter examinat, ob quam filii à bonis parentum dictaminibus degenerent, ut plurimum id culpa parentum contingere deprehendet, vel scilicet, quia in disciplina & rigore erga filios non continuant, vel quia nimis facile in eorum desideria condescendunt, vel quia errores illorum dissimulant, vel denique quia illos ab oculis suis procul amandant.

Marc. 9. 16. 17.
Negligentiæ parentis ascribit Christus, quod filius sic possessus à Dæmone.

10. Apud Marcum dæmoniacus quidam, qui mutus erat, ante Salvatorem à patre suo adductus fuit, qui Christo dixit: *Magister, attuli filium ad te habentem spiritum mutum, qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit.* Cui Christus: *Ibid. v. 20. Est quantum temporis, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: ab infantia.* Quis autem dubitare potest, quin Christus temporis spatium perfectè sciverit quo miser ille hoc modo à dæmone cruciatus fuerat? Nam ut Psalm. ait: *Abscondita tu scis Domine, & alta à longe cognoscis.* Cur igi-

Ps. 137. 6.
D. Chrysol. ser. 52.

tur patrem de tempore infortunii inchoati interrogavit? D. Chrysologus ait: *Requirit passionis tempus Author temporis, non ut nesciens, sed ut sciens, nescientibus prodat. Denique interrogationi tali tempus aperit, ætatem pandit, revolvit infantiam, ut tanti mali causa non tangat sobolem, sed parentem;* Indicare namque voluit, hoc ei infelicitatis genus, culpa & negligentia patris sui accidisse, quia videlicet magnam satis in ejus educatione solicitudinem non adhibuit. D. Chrysost. prolixior est in declaranda & urgenda solicitudine, quam Deus ad piam filiorum institutionem in parentibus requirit;

D. Chrys. s 4. l. 3. c. 4. adv. vituperat. vitæ monast.
Sedulo instruuntur proles in rebus divinis.

Summum, inquit, *optimè educandorum liberorum studium inducit, adeoque ingens ejus rei desiderium naturæ præterea inseruit, ut veluti necessitatem quamdam inevitabilem providentia & cura habenda filiorum parentibus constituisse videatur: Leges item postmodum intulit de cura pro liberis gerenda: nam cum dies festos agi statueret, filiis suis ejusce celebritatis rationes & causas ut aperirent, imperavit. Denique cum de Pascha loqueretur, adjecit: Et annunciabis filio tuo in die illa dicens, idcirco fecit Deus mihi hæc, cum exirent de Ægypto,* Exodi 13. v. 14. citatque multa Scripturæ loca, in quibus Deus parentibus præcipit, ut filios in rebus specialiter ad divinum cultum pertinentibus exactè erudiant: *Per omnia, ut illos ad Dei notitiam adducant, monet & jubet: sed & ipsis quoque filiis plurima de his, qui se genuerunt, officiosissime tractandis imperat: eos quidem qui parentes forent, atque omnibus benevolentiæ officiis prosecuti fuerint honoraus.*

Conducant illos secum ad Ecclesiam.
D. Chrys. t. 1. h. 69.

11. Idem D. Chrysost. in homilia quadam parentes exhortatur, ut Ecclesiam adeuntes pueros secum eo adducant, ut in primis pueritiæ annis devotionem eis & timorem Dei imprimant: id quod pulchra quadam similitudine eis declarat, dicens: *Nam si jucundum est videre arborem, quæ habet novam plantam è radice sua exurgentem, multo magis jucundum est videre hominem omni olea amæniorem à radice sua filium habere astantem, quasi novam plantam.*

Curam gerant, ut sciant, cum quibus conversentur.

Isai Davidis Regis pater, prout ex sacro Textu colligitur, summo studio in id incubuit, ut virtuosè suam gubernaret familiam, & filios gubernaret, ac proinde multis à Deo cœlestibus benedictionibus cumulatus fuit; Idem Isai tres in bello filios majores habens, Davidem hac commissione onustum in castra dimisit dicens:

1. Reg. 17. v. 17. 18.

Curre in castra ad fratres tuos, ... visitabis, si rectè agant, & cum quibus ordinati sunt, disce. Qua in re utilissimum omnibus parentibus dedit documentum, ut scil. omnem adhibeant diligentiam sciendi, cum quibus eorum filii conversentur, & familiariter agant. S. Greg. Nazianz. de laudibus S. Cæsarii fratris sui inquit:

Nazianz. orat. 10.

Quod videlicet non ignoraret, ad virtutem aut vitium permagni referre, cum quibus quispiam consuescat. Unde verisimile est, quod Isai probe sciens, omnes quasi milites dissolute & licentiose vivere, optima filiis suis monita dederit circa eos, quibus cum conversari debebant, forte illis suggerens illud, quod Poeta cecinit: *Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur;* At verò specialissime curare parentes debent, ne sexus debilior, cui fortiores parantur insidiæ, aliquod pudicitiæ detrimentum patiatur. Audite quid S. Hieron. ad Lætam quoad filiæ institutionem scripserit:

S. Hier. ad Lætam.

Si solicita provides, ne filia percutiatur à vipera, cur non eadem cura provideas, ne feriatur à malleo universæ terræ, ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dina? ne ludat pedibus? ne trahat tunicas? venena non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbraque virtutum. Idem quoque eamdem sanctam viduam modum quo, filiæ suæ lac virtutis instillare debeat, his verbis edocet: *Postquam,* inquit, *ablactaveris eam cum Isaaco, & vestiveris cum Samuele, eodde pretiosissimam gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Jesu vagientis impone, nutriatur in monasterio, sit inter virginum choros, jurare non discat, mentiri sacrilegium putet, nesciat sæculum, vivat Angelice, sit in carne sine carne.* Ecclesiasticus quoque dicit:

Eccli. 7. v. 26.

(Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum,) id est, ut Hug. Cardin. ait, *in castitate serva, vel in domo, ut non passim vadant ad choreas.*

12. Imprimenda est parentibus doctrina quædam D. Chrysost. multum illos extimulans, ne bonam familiæ suæ disciplinam negligant, neque enim sufficit, quod quoad se ipsos virtuosè vivant, nisi insuper invigilent, denique operam bonæ educationi eorum, qui ab obedientia & authoritate eorum, tamquam subditi, dependent:

D. Chrys. t. 6. hom. 27.

Qui liberos suos negligunt, ait: *Quamvis cæteroquin boni & moderati sint, ob hoc tamen*

men peccatum extremam subibunt pœnam. Quoad personam Heli summi Sacerdotis, nullum addocere possumus defectum vel imperfectionem, quin potius omnes sacri Expositores illum vitæ irreprehensibilis fuisse tradunt, & tamen, quia nimis benignè gravissima filiorum suorum scandala reprehendit, à divina Justitia severè punitus fuit.

Solliciti sint de bono disciplina domestica.

13. Pater Cæsar Franciottus in libro de sociis Locensibus à se composito in observatione prima, quam circa sacrum annulum pronubum instituit, pro filiis in primis pueritiæ annis bene educandis sequentia tradit salutaria documenta: Primo, ne orationes consuetas matutinas & serotinas, aliasque devotiones quotidianas intermittant; quotidie sacrum Missæ officium, sæpè etiam verbum Dei, & Doctrinam Christianam frequentando auscultent; Secundo, ne permittatur iis, ut mendacia, verba obscœna, vel inurbana proferant, ne libros lascivos, & historias turpes, sed potius libros bonos, maxime vero spirituales legant. Tertio, ut quamdiu in tenera ætate constituti sunt, confessioni, & suo tempore communioni frequentandæ assuescant, ita tamen, ut uni confessario non alligentur, sed confessarium pro suo beneplacito sibi eligant. Quarto, ut illos sanctissimæ Virgini Deiparæ devotos afficiant, curando, ut quotidie aliquas in ejus honorem preces recitent. Quinto, curet pater, ut filii omnem matri respectum & reverentiam deferant. Sexto, si illos à natura contentiosos esse advertant, illis omnes lites prohibeant, & valde mortificent. Septimo, ut postquam ad ætatem adultiorem pervenerint, cum omnibus indifferenter conversari non permittant, sed curiosum habeant eorum delectum, quibuscum conversentur. Octavo, ut filios suos amando, tria præcipue fugiant, scilicet partialitatem, exiguam custodiam, & amorem, vel nimium affectum. Nono, illorum inclinationes diligenter explorent, & juxta eas eosdem applicent, si vero illas malas esse deprehenderint, ad easdem eradicandas remedium expedientius adhibeant. Decimo, maximopere curent, ut in bonis moribus filios suos educent, in iis præcipue, quæ legi Evangelicæ non contrariantur; nam ut quidam valde illuminatus servus Dei charissimo amico suo S. Philippo Nerio dicere solebat: Qui bonis moribus imbutus non est, Spiritu Dei numquam imbuetur.

Præclara doctrina circa educationem prolium.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Qui in primis vitæ annis addiscuntur mores, ætate magis matura similiter adhærere ut plurimum solent.

THEMA.

Proverbium est; Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Proverb. 22. v.6.

1. MOtivum hoc à Sapiente parentibus inculcatum valde potens est & efficax, ad eos permovendos, ut in tenera filiorum ætate bonæ filiorum educationi diligentem navent operam quia, ut plurimum quos in pueritia didicerunt bonos mores & dogmata, in adultiori annorum ætate firmiter retinent: *Adolescens juxta viam suam*, &c. Notat verò Cajetanus in Hebræo non legi *Proverbium est*; sed absolute dici: Assuefac puerum os viæ tuæ, etiam cum senuerit non recedet ab ea; demum verò subjungit dicens: monet, ut non differatur instructio pueri, sed in ore viæ ejus, hoc est in ipso aditu, in ipso principio viæ pueri, cum incipit patere ingressus in animum pueri, assuefac illum; quamvis enim non sit capax consuetudinis, hoc est, ut incipiat assuescere bonis artibus, verbis, moribusque. Plutarchus de hac materia differens, ætatem immaturam ad primas impressiones tam bonas quam malas recipiendas aptiorem esse his verbis dicit: *Novella*, inquit, *ætas ad fingendum facilis & tenera est, & ipsorum animis, dum molles adhuc extant, disciplinæ melius instillantur; sicut enim sigilla mollibus imprimuntur ceris, ita & doctrinæ, dum puerilis adhuc animus est, insculpuntur.* S. Hier. ut ostendat quam flexibilis, tam ad bonum, quam ad malum sit adolescentia, sequenti utitur aptissima similitudine, dicens: *Ut aqua in areola digitum sequitur præcedentem, ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis est, & quocumque duxeris, trahitur;* Unde Ecclesiasticus omnes genitores optimè monet, dicens: *Filii tibi sunt? erudi illos & curva illos.* Sed in qua ætate curvandi, & ad obedientiam inducendi sunt, ut paternæ disciplinæ jugum in se libenter suscipiant? Sapiens idipsum exponit, dum immediate subjungit: *Curva illos à pueritia illorum.* Circa quæ verba Lyranus ait: *Pater tenetur filiis providere de nutrimento & documento: Curva illos sub disciplina à pueritia, sicut ramus tener de facili curvatur, non autem postquam induratur.*

Prolibus à tenera juventute instillentur virtutes.

Cajet. ib.

Plutar. de puer. educ. Illa enim ætas ad hoc aptior est.

S. Hier. ad Gaudent.

Eccli. 7. v. 25.

Lyran. ib.

2. Nescio an aliquando ad inimici infernalis vos reflexeritis astutiam, quam in seminandis zizaniis uti solet, ad illa namque in agrum seminando non exspectat, donec frumentum jam creverit, sed dum jam vix seminatum fuit granum, sine ulla dilatione superseminata zizania. Quotidiana nos experientia docet, quod granum frumenti ad fructificandum longo tempore indigeat, alia verò semina non item; unde colligitur, quod ad suffocandum & impediendum semen bonum ne fructum, reddat tanta celeritas minima necessaria fuerit; cur igitur diabolus tam repente zizaniis superseminandis dat operam? Sed in promptu est responsio; quia *Omnia in figura contingebant; Diabolus enim semper*, ut inquit D. Chrysol. hunc stylum servat, quod *Primordia boni pulsat, sancta in ipso ortu festinat exstinguere*, sciens, quod ea subvertere fundata non possit. In ætate igitur tenerrima diabolus mala instillare dogmata nititur, & impedire, ne bonum semen, id est, bona educatio in primis vitæ annis radices agat, quia in his tam virtus quàm vitium facilius addiscitur & retinetur. Seneca ætatem maturam & teneram inter se comparans ait: *Grandior ætas dura & intractabilis, non potest reformari, tenera finguntur.*

Matth. 13.

Insignis similitudo zizaniorum.

D. Chrysol. ser. 11.

Senec. l. 3. Epist. 25.

3. S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, ut refert Surius, ætatem juvenilem ceræ assimilare solebat; nam ut idem Surius ait: *Comparabat ceræ juvenis ætatem, quæ ad formandum sigillum aptum est temperata; nam si cera nimis dura vel mollis fuerit, sigillo impresso, ejus figuram in se nequaquam ad plenum recipit:* Si verò, inquit, *ex utrisque, duritia scilicet atque mollitie, discrete habens sigillo imprimitur, tunc forma sigilli omnino perspicua & integra redditur; sic est in ætatibus hominum, videas hominem in ætate hujus sæculi, ab infantia usque ad profundam senectutem conversatum, sola terrena sapientem, & in his penitus obduratum, cum hoc age de spiritualibus, hunc cælestia secreta duce rimari, & perspecies eum, nec quid velis quidem posse videre, nec mirum, indurata cera est, in istis ætatem non trivit, aliena ab istis sequi didicit: è contrario consideres puerum ætate ac scientia tenerum, nec bonum, nec malum discernere valentem, nec te quidem intelligere de hujus-*

Teneræ ætas assimilatur ceræ.

Surius 21. Aprilis.

hujusmodi differentem; nimirum mollis cera est; & quasi liquens, uti imaginem sigilli quoquo modo recipiens. Medius horum adolescens & juvenis est, ex teneritudine atque duritia congrue temperatus; si hunc instruxeris, ad qua voles informare valebis. Quod ipse animadvertens, juvenibus majori solicitudine invigilo, procurans in eis vitiorum germina exstirpare. Totus hic est discursus S. Anselmi à Surio relatus.

Clem. Al. l. 1 Pædag. cap. 9.
Juventus comparatur lacti nutricis.

4. Mysticum prorsus est illud epitheton, quod S. Clemens Alexandrinus in pædagogo de bona educatione disserens utitur, dum ait: *Est in nobis uberatatis ipsa juventus.* Lac enim quod è nutricis uberibus sugimus, est illud, unde hæc nostra corpulentia componitur, dum scilicet ejus substantia in hominis infantia in ossa, medullas, venas, arterias, omniaque alia membra distribuitur: Quod idem de hominis pueritia asserere possumus, omnes enim hominis inclinationes, mores, virtutes, omniaque alia bona quæ in toto vitæ decursu habemus, fructus sunt bonæ disciplinæ & educationis, qua homo in adolescentia sua coercetur.

Vitia, quibus à pueritia imbuimus, hærent usque ad mortem.
Job. 20. v. 11.

5. S. Propheta Job de vitiis & malis consuetudinibus hominis, quæ in primis adolescentiæ annis comparantur, disserens, inquit: In nobis inviscerari & intra ossa inveterascere usque ad sepulchrum, *ossa ejus*, inquit, *implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient*: sed quoddam in eo latet mysterium quod Propheta dicat: *Ossa ejus*, & non potius *caro ejus*? ratio hujus hæc esse potest, quia quod in tenera ætate in ossa ingreditur, & simul cum ossibus crescit, tandem induratur, & una eademque res cum illis efficitur; ita pariter vitia, & mali mores in juventute acquisiti adeo firmiter in nobis radicantur, ut ad ultimam usque ætatem inseparabiliter nos comitentur.

Jud. 13. v. 3. & 5.
Hoc bene noverat mater Samsonis.
Ibid v. 6.

6. In libro Judicum c. 13. Angeli cujusdam apparitio Samsonis matri facta his verbis describitur: *Cui apparuit Angelus Domini & dixit ad eam . . . Quia concipies & paries filium , . . . erit Nazaræus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philisthinorum.* Observandus verò est modus, quo hæc mulier apparitionem hanc marito suo recensuit, dicit enim sacer textus: *Quæ cum venisset ad maritum suum dixit ei: Vir Dei venit ad me habens vultum angelicum, terribilis nimis, quem cum interrogassem, quis esset & unde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere, sed hoc respondit: Ecce concipies & paries filium, erit puer Nazaræus Dei ab infantia sua ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ.* Sed num forte hæc uxor Manue Prophetissa erat, ut futura prædicere posset; Porrò Angelus solum ei dixerat: *Erit Nazaræus ab infantia, & ex utero matris suæ*: ipsa verò marito Angelum dixisse retulit: *Ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ*: unde igitur filium suum per totum vitæ suæ decursum talem futurum esse arguere poterat? nimirum. *Proverbium est, adolescens juxta viam suam, &c.* Quod utique Proverbium ei ignotum esse non poterat, utpote quod ut plurimum verissimum esse quotidiana experientia demonstrat. Interpres quidam super hunc textum ait: *Juxta viam, id est, juxta viam illam quam ipsemet usu fecit suam, vel quam ipse terendo ab initio aperuit*; adducitque sequentem

Simile ferarum semper eadem via utentium.

ferarum similitudinem, quibus, ut venatores observarunt, proprium esse asserit: quod quælibet viam suam propriam habere soleat, per quam semper inambulat: *Suam quæque semitam sibi propriam aperit*, inquit, *ac per eamdem semper in sua vivaria aut speluncas sine errore aliquo it, reditque, ita ut perraro priori dimissa aliam sibi aut ipsa referet, aut ab alia jam tritam carpat, ex quo demum fit, ut fere assidua ejusdem semitæ repetitione suas notas & odorem in ipsa relinquant, per quas sagacitas canum easdem persequitur, & assequitur. Ergo hac in re non dissimile hominum ingenium, singuli ab initio propriam sibi semitam aut vivendi rationem usurpant, & ab ea deinceps nullis dehortationibus arceri & in aliam induci possunt.*

Glossa in Prov. 21. S. Hier. ad Lætam.
Alexander Mag. semper retinuit vitia & mores pædagogi sui Leonidis.

7. Refert Glossa id quod S. Hieronymus ad Lætam scribit, quodque in Græcis legitur annalibus, scilicet: Alexandrum licet magnam totius universi partem suo subjecisset Imperio, nihilominus numquam assequi potuisse, ut semetipsum vinceret suos emendando defectus, quos in sua juventute à Leonida pædagogo suo didicerat. *Græca*, inquit, *narrat historia, Alexandrum Magnum, & moribus & incessu Leonidis pædagogi sui non potuisse carere, sicut nec vitiis, quibus parvulus infectus fuerat*: Vincere nimirum omnia alia poterat, sed in hoc semetipsum vincere nequibat. In Parabola de zizaniis ab ipsamet incarnata Sapientia composita legimus sequentia: *cum autem crevisset herba, . . . tunc apparuerunt & zizania*; Super quæ verba D. Chrysologus ait: *Quod latet in herba, manifestatur in spica*, mala enim hæc verba, quamdiu etiamnum parvula erat, cognosci non poterat, at verò mox ut in altum excrevit, manifesta fieri cœpit: Contingit nonnumquam, quòd in primis annis, vitia & defectus, quos juvenes in adolescentia sua paulatim didicerunt, ab aliis non noscuntur, eò quòd eosdem per timorem vel respectus humanos occultent, at verò in ætate provectiori manifesti fiunt; & facile cognoscuntur, quia nimirum pestilentes fructus sunt à malo illo semine, quod illis in primis annis perniciosè instillatum fuit, derivantes.

Matth. 13. v. 26.
D. Chrys. ser. 27.

8. Tritа omnino est propositio illa Poetica quam citat Glossa, scil. *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu*; Et ideo S. Hieronymus S. Lætam ad bonam filiæ suæ educationem exhortans ita scribit: *Difficulter eraditur, quod rudes animi imbiberunt; lanarum conchylia quis in pristinum candorem revocat? recens testa diu & saporem retinet & odorem, quo prius imbuta est.* Lycurgus Lacedæmonum Legislator, legibus Reipublicæ promulgandis omnino intentus, Lacedæmoniis, quanti referat juventutem à primis annis virtuosè educare, persuadere volens, duos enutrivit caniculæ catulos ab eadem matre eodem tempore progenitos, quorum unum in domo sua lautè cibavit; alterum verò venatione adaptare volens, campos semper oberrare fecit; tandem verò utrumque in conspectum populi & magistratus adducens, ex una parte cibos apposuit lautos, ex alia vero vivum collocavit leporem, moxque is qui prædæ capiendæ assuefactus fuerat leporem solutum videns, eumdem relictis cibis delicatis strenuè est insecutus, alter verò ad cibos præparatos advolavit; tuncque sapiens hic Legislator populo dixit, duo hæc animalia ab una eademque matre uno eodemque partu sunt progenita, & tamen magnam in illis conspicitis differentiam, cujus causa est diversa utriusque educatio, quam sunt sortita, moxque inde occasionem sumpsit firmiter eorum animis imprimendi, quanti referat bona filiorum educatio, quia tametsi sint unius ejusdemque arboris rami, attamen bonus vel malus eorum exitus & eventus, à bona vel mala educatione dependet: siquidem totius reliquæ vitæ mores ab iis, qui in primis annis comparata fuerunt, semper derivantur.

S. Hier. ad Lætam.
Quid faciat bona educatio, docuit Lycurgus Lacedæmones exemplo duorum canum.

9. Regius

Pſ. 91. v. 14. 15. Virtutes in pueritia inſitæ fructificant uſque ad ſenectutem.

9. Regius Pſalmiſta ait: *Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri florebunt, adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi.* Quibus verbis indicare voluit, Plantas floridas in atrio ſacro plantatas fructus abundantes producendo ſemper proficere; quodque majoris ponderis eſt, timorem Dei, quem in principio imbiberunt, in eis ad finem uſque conſervari, qui *adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi*. S. Auguſt. de bona vel mala educatione ſub arboris metaphora diſſerens ita ſcribit: *Eſt nativitas quaſi arbor quæ inſeritur, quæ ſi bono ſurculo inſeritur, melior fiet, ſi malo, deterior: Ita & nativitas, ſi bona accedat doctrina, bonos faciet fructus, ſi mala, malos*; Arbor ſemper ejuſdem qualitatis fructus producere continuat, cujus producendi virtutem à principio, priusquam alteri inſita fuit, in ſe habuit: nec umquam ab illis degenerat. Eodem quoque modo homo in iiſdem moribus, indole, & conſuetudinibus, quibus à principio aſſuevit, in totius reliquæ vitæ decurſu ſemper continuat.

S. Aug. 8. 4. ex qq. Vet. Teſt. Nativitas ſimilis eſt arbori inſertæ.

Matth. 2. v. 23. Ex abundantia florum arguitur abundantia fructuum.

Cant. 2. v. 13.

10. S. Evangeliſta Matthæus de infantia Salvatoris noſtri diſſerens, non ſine myſterio dixit: *Nazaræus vocabitur*, quod idem eſt quod *floridus*, quia ſicuti ex floribus arboris cujuſdam abundantia arguitur fructuum, quos producet, eodem quoque modo, ex primorum annorum flore conjicere licet, quos fructus paritura ſit ætas magis matura; quia *adoleſcens juxta viam ſuam, &c.* In ſacris Canticis dicitur: *Vineæ florentes dederunt odorem ſuum*; etenim odor florum, quos vites progerminant, ſerpentes & alia animalia venenoſa procul arcet; unde S. Bernardus in quodam ſermone ſuper Cantica, inquit: *Ajunt florentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus navorum ferre odorem florum*; moralitas vero quam inde in uſum religioſorum ſuorum novitiorum elicit, noſtra quoque deſervire poteſt propoſito; dicit igitur: *Quid volo, attendant novitii noſtri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem ſpiritum acceperunt, cujus primitias Dæmones non ſuſtinent.* Per vineam enim anima cujuslibet Chriſtiani intelligitur, per flores vero, qui inde progerminant, boni mores & virtutes, quas in primis vitæ annis comparavimus, intelligi poſſunt, qui vitæ alicujus bene regulatæ & timoratæ primum ſunt fundamentum. Hos igitur flores ſerpens aſtutus timet, adeoque animalia venenoſa, id eſt vitia, ſcandala, abuſus, apud eos qui in ætate juvenili magis lubrica bonum in virtutibus & timore Dei habitum compararunt, ſe inſinuare non audent.

S. Bern. ſer. 60. in Cant. Odor vineæ florentis fugat ſerpentes.

S. Tobias ad idololatriam pelliei non potuit.

11. Hebræi olim ad adorandos Jeroboam vitulos certatim quidem accurrebant: At verò ſolus Tobias tametſi à malo contribulium ſuorum exemplo ad idola ſectanda inſtigatos, in cultu veri Dei ſemper conſtans permanſit; rationem vero, cur Dæmon contra illum non prævaluerit, ſacer textus hanc aſſignat: *Cum eſſet junior ... in tribu Nephtali, nihil tamen puerile geſſit in opere:* quando cæcitate percuſſus, ad vertendum Deo, cui indefeſſe deſerviebat, dorſum ſolicitabatur, tametſi variis à Deo gravibus afflictionibus vapolaret, & exercitaretur, ſemper tamen intrepidus ſtetit, nec umquam ulli tentationi ceſſit; ſed unde obſecro idipſum factum fuit? undenam hæc ſtabilitas ſuam habuit originem? hinc nimirum: *Nam cum ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum; quod plaga cæcitatis evenerit ei, Sed immobilis in Dei timore permanſit agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ: Nam ſicut B. Job inſultabant Reges, ita iſti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus dicentes: Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Tob. vero increpabat eos dicens; Nolite ita loqui.*

Tob. 1. v. 4.

Tob. 2. 13. 14. 15. 16. 17. Præclara hujus ratio.

Ecclí. 30. v. 1. Proles ab infantia contineantur ſub diſciplina.

12. Eccleſiaſticus parentes, qui filios in ſua juventute per bonam diſciplinam coercent, ita alloquitur: *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia.* Ecce tibi, quam verum ſit, quod fructus boni ſeminis in primis annis ſeminati, tandem in fine vitæ colligatur abunde, *ut lætetur in noviſſimo*: ſemper enim continenter vivere aſſueſcit, *ut non palpet proximorum oſtia ſicut fornicator*, ut Hug. Card. exponit: Juventus enim male educata ſemper licentioſa eſſe videtur, nec umquam voluptatibus & delectationibus carnalibus ſatiatur, ſed continuo ad omnes malarum feminarum portas pulſat, ut ei aperiantur. Gloſſa hunc textum ita exponit: *Ut honeſte vivant, ne laſciviendo per alienas domos diſcurrant.* D. Chryſoſt. parentibus motivum quoddam proponit valde efficax & utile ad inſinuandam illis curam bene filios ſuos educandi, quia inquit, ſi eos in timore Dei educaveritis, ſemper illos habebitis obedientes & morigeros, quam diu vivetis, eomque illis dulciter converſabimini. *Vis,* inquit, *igitur filium eſſe obedientem, ab initio eum educa in diſciplina & admonitione Domini: quomodo non eſt abſurdum ad artes quidem mittere & ad ludum litterarium, & prae omnia facere, & in Dei admonitione eum non educare? propterea nos primi fructus percipimus, audaces, intemperantes, immorigeros, ſordidos, & illiberales alentes filios*: tametſi illi, qui bene educati ſunt, nonnumquam lætentur & peccent, attamen ut plurimum aliquam ſaltem in ſe retinent primi luminis ſcintillam, id quod Seneca ſequenti ingenioſa ſimilitudine explicat, dicens: *Qui in peſſima ab optimis lapſus, neceſſe eſt etiam in malo, veſtigia boni teneat. Numquam in tantum virtus extinguitur, ut non certiores animo notas imprimat, quam ut illas evadat alla mutatio*, cujus exemplum in ferio oſtendit, quæ dum ab infantia domeſticatæ & cicures factæ ſunt, nihilominus quando in ſylvis aliis commiſcentur, valde differentes ab aliis eſſe cognoſcuntur: *Feræ,* inquit, *inter nos educata cum in ſylvas erumpunt, aliquid manſuetudinis priſtinæ retinent, tantumque a placidiſſimis abſunt, quantum a veris feris, & numquam humanam manum paſſis.*

Hug. Card. ibid.

Gloſſ. ibid.

D. Chryſ. hom. 21. ad Epheſ. Motivum hujus ex S. Chryſ.

Seneca l. 7. de Benef. c. 19. Ingenioſa ſimilitudo Senecæ

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Adoleſcentia præ quavis alia ætate ad vitium proclivis, fræno opus habet, ut ſic reſiduis vitæ annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati tranſmittuntur, optima regula præfigatur.

THEMA.

Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Thren. c. 3. v. 27.

Adoleſcentia opus habet fræno.

1. OMnes inter ætates juventuti unice præ reliquis neceſſarium eſt frænum: quemadmodum enim animalia indomita, ne recalcitrent, jugum premit & dirigit: Ita quoque diſciplinæ & educationis paternæ jogum lubricis applicatum in annis, petulantiam reprimit, & inſolentiam ætatis juvenilis: *Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua*: Quem textum Gloſſa ſequenti illuſtrat interpretatione: *Magnum eſt autem juvenibus, ſe à vitio abſtinere & lubrica & perplexa via errorem fugere.* Teſte Davide hunc in modum divinæ ſupplicante Majeſtati: *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris ... Domine*, Ita vir ſecundùm cor Dei ſibi precandum duxit, quid igitur reliqua faciet communis peccatorum maſſa? hæc ætas fragilis eſt inſcia & temeraria.

Gloſſ. ibid.

Pſ. 24. v. 7.

Dion. C. ib. Juventutem Deo offerre, illi gratissimum est.

Atque hanc ipsam ob causam Deo gratissimum esse juvenilium annorum servitium, attestatur hæc verba Dion. Cart. *Maximi meriti est adolescentiam Deo offerre, & juventutis florem, in divino cultu expendere, Deo gratissimum extat, quia & tunc homo est aptior mundo, & ad vanitates & voluptates amplius inclinatus; propter quod Salomon asserit: voluptas & adolescentia vana sunt, Et Ps. in qua corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.* Quibus præmissis in eos acriter invehitur, qui sinceram procrastinant conversionem, illius à nobis, in discursu præcedenti citati, immemores proverbii: *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea,* (*Prov. 22. v. 6.*) *Præterea,* idem inquit Carthus. *sicut nostra dicunt statuta, hoc verbo Propheta maximè nos consolatur Carthus. qui ordinem penè omnes a juventute intravimus, & propter verba labiorum, Dei vias imperfectis aliquando duras, proficientibus vero, atque ardenter amantibus quotidie dulciores, custodimus,*

Zelus Davidis in educanda familia sua.

2. Quis Davidis, in familia omni cum timore Dei educanda, ignorat zelum & fervorem, præcipue cum ipse profiteretur, dicens: *Venite filii, audite me; timorem Domini docebo vos.* (*Psalm. 33. v. 12.*) Porro ut quam in via mandatorum Dei instruere & dirigere vellet ætatem, doceret manifestius, solam nobis exhibet adolescentiam inquiens: *In quo corrigit adolescentior viam suam?* (*Ps. 118. v. 9.*) Quis nescit juventutem virilemque statum longè magis libertati addictum vivere? facile responderim, Davidem penetralia enucleantos, quod frænum adolescentiæ adhibitum & disciplina sancta juventutem exercens, bonorum morum fructus per omnes reliquos disseminet, atque dilatet ætates; unde S. Aug. inquit: (*S. Aug. ib.*) *Admonitio est, quâ potissimum ætate fieri debeat secundùm illud, quod alibi dictum est: Fili, à juventute tua accipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.* S. Chrysost. juventutem aut adolescentiam equo indomito & effræni, nec non feræ feroci similem esse dicit, unde illam vocat *equum indomitum & veluti feram belluam;* utriumque autem horum animalium fræno opus habet, sine quo primum properaret ad præcipitium, aliud vero laniena hominum dentes & ungues aptaret. Unde consilium salutare est illud S. Ambr. dicentis: *Præveniamus juventutis annos correctione congrua, quia melius est dicere: Deus qui docuisti me à juventute mea, quam defleamus dicentes: Delicta juventutis meæ; & ignorantias meas ne memineris, hoc enim debilitatis est remedium. illud vera salutis robur; medicina quæritur vulneri, gratia vera convenit sanitati*

D. Chrysost. hom. 4. in 1. ad Tim. Juventus similis equo indomito, & feræ.

S. Ambr. ser. 2. in Ps. 18.

Psalm. 14.

D. Chrys. ib. Virtutes non in fine vitæ, sed in adolescentia inserendæ sunt.

3. Psalmus 14. hunc præ se fert titulum: *Psalmus David.* cum tamen alii Psalmi titulos differentes habeant, & inter alios hunc præcipue: *In finem:* at verò quodnam diversitatis hujus esse mysterium existimantis? D. Chrysost. dubium hoc solvit, dicens: Quia in hoc Psalmo de virtutibus tractatur, quas anima Deum in veritate amans sibi acquirere debet; merito huic Psalmo non præfixit hunc titulum *In finem*; quia hæ virtutes non in fine vitæ, sed in primis adolescentiæ annis comparandæ sunt, non solum quia *juxta viam suam adolescens cum senuerit, non recedet ab ea,* verum etiam quia virtutes huic indomito adolescentiæ equo fræni loco servire debent. En ipsissima D. Chrysostomi verba: *Et cur non amplectitur in finem? Quoniam docet de justitia, & de reliquis virtutibus, non debet in finem vitæ suadere, has acquirere, sed ab initio ab ipsis incunabulis: Nemo puero suadet, & eum admonet, dicens: Sis temperans in finem, sis justus in finem, sed ab initio eum instituit ad vitam modestam, & ab ineunte ætate facis fundamentum Dei metum.* Plato de educatione disserens, ait: *Disciplinam appello virtutem, quæ puerorum animos continere potest;* quia multi sunt scopuli ad quos hæc ætas offendere solet; *Voluptas enim & dolor, amor, & odium quam rectè fieri potest, antequam ratione moveantur, in animos eorum insinuant, ut facilius cum ad ratiocinandum pervenerit, convenienter rationi omnia peragant.* Lyranus auctoritatem citat Aristotelis in primo libro Ethicorum, dicentis: *Non parum facit ad virtutem, immò multum, quod juvenes assuefiant in operibus virtutum.*

Plat. l. 2. de Legibus.

Lyran. in c. 22. Prov.

Adolescentia proclivis est ad vitia.

4. Porro ad demonstrandum quam sit adolescentia proclivis ad malum, sufficiat dicere, quod quando fit mentio culpæ à juvene commissa, illam sub prætextu juvenilis ætatis excusatione dignam esse existimemus. Unde Job Deum his verbis affatur: *Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ;* (*Job. 13. v. 26.*) Circa quæ verba S. Ambr. *l. 1. de Interpell. Job. c. 7.* ait: *Pulchrè id ætatis arripuit ad querelam, quæ magis ad vitium lubrica esse consuevit, adolescentia sola est vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa deliciis.* Psalmista Regius pariter dicit: *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui:* (*Ps. 89. v. 8.*) Textus Hebræus legit: *Adolescentiam nostram;* neque enim hi anni ad lapsus frequentiores solum sunt proclives, verum etiam ut diximus, regulam dare solent toti vitæ nostræ residuo.

S. Ambr. l. 1. de Interpell. Job. c. 7.

5. *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus,* inquit S. Job, *& cum eo in pulvere dormient:* (*Job. 20. v. 11.*) super quæ verba S. Greg. ita scribit: *Quia dura in eo pravitatum consuetudines à vitio sumpta sunt pessimæ inchoationis, quæ nimirum cum eo in pulvere dormient, quia eo usque in illo iniquæ consuetudines perdurant, quousque eum ad mortis pulverem pertrahant.* (*S. Greg. l. 15. mor. c. 5.*) Notandum vero præcipuè est verbum illud, *implebuntur,* quia mens, memoria, & cor illarum delectationum implentur phantasmatibus & memoria, quas homo in juventute expertus fuit, quæ incessanter illum tentant, voluptatesque præteritas in eo suscitant, imaginationi repræsentant, & continuo hominem pulsant. Plutarchus aliqua connumerat peccata juventuti magis propria dicens: *Adolescentium peccata ingentia, atrocia, ingluvies ventris, furta paterna pecunia, alea, comessationes, potationes, virginum amores, adulteria.* Quidam Interpres super illa verba: *Adolescens juxta viam suam, &c.* cum Vatablo ita scribit: *Institue puerum juxta bivium viæ suæ, pende hujus præcepti maximam utilitatem: pueris quidem, ubi rationis lux mentem ipsorum irradiare capit, duplex statim illis via sese offert, alia quidem læta per plana incedens. alia vero angusta, per incompta & difficilia pergens; Illa vitii, hæc virtutis. illa allicit, ista deterret. Ne ergo puer in ea ætatis ac morum facilitate latam illam jucundamque vitii semitam natura suadente, quæ suapte nutu ad malum pendet, sequatur, magistro atque præceptore tunc maximè indiget. Rursum eo tempore cum neutram expertus est, facile in eam inferri se sinit, quæ melior est, nam si fortem vitiorum viam semel arripuit, cum retro averti, & confectum spatium remetiri opus sit, difficile admodum adduci potest, ut reduces ad virtutem passus regat.*

Vitia, quibus a pueritia imbuimur, difficulter emendantur.

Plut. l. de instit. Lib.

Salom. in c. 22. Prov. Vita nostra consistit in bivio.

Mandata Dei servanda sunt à juventute.

6. In S. Matthæo legitur, quemdam scire cupientem, quid factu sibi opus sit, ut vitam beatam acquirat, Salvatorem nostrum convenisse, cui incarnata Sapientia respondit: *Serva mandata,* cui illa respondit: *Omnia hæc custodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deest?* (*Matth. 19. v. 17.*) tunc Christus ait illi: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me;* (*Ibid. v. 20.*) subdit autem Evangelista: *Cum audisset adolescens verbum, abiit tristis.* (*Ibid. v. 21.* *Ibid. 22.*) Author operis Imperfecti, adolescentem, hunc mendacii redarguit, negando ipsum à primis annis exactissimè divina adimplesse mandata, si

anim

enim hoc egisset, utique tantam ergo consilium Evangelicum minimè in se expertos fuisset antipathiam: Ac si dicat: *Scio quidem quia mentitus, & interim hac accipio quasi vera, si ergo omnia illa servasti à juventute tua, ut fias perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, &c.* Paulo post vero subjungit: *Quomodo autem potest fieri, ut sterilis ejus sit senectus, cujus fœcunda fit juventus,*

Auth. Imperf. h. 33.

Ps. 136. Exempla parentum imprimuntur prolibus.

7. S. Augustinus verba illa Psalmi 136. *Beatus qui tenebit, & allidet parvulos suos ad petram,* exponens ita scribit: *Nascitur infans futurus civis Jerusalem, & in prædestinatione Dei jam civis, sed interim captivatus ad tempus, quando discit amare, quod insusurraverint parentes, quid facturus est adhuc infans anima tenera, attendens majores quid agant, nisi ut quod eos viderit agere, hoc sequatur?* & revere ita est, in illa enim ætate, bona vel mala exempla & instructiones parentum facile discuntur, tunc validiorem à parentibus patiuntur ictum, & parentum exempla menti, & cordi eorum tenacius imprimuntur. Filia Pharaonis juxta Nili litus constituta, & Moysis infantis videns pulchritudinem, eaque capta eum in filium sibi adoptare disponens, illum non cuilibet aulæ nutrici in educationem commisit, sed *perrexit puella*, inquit sacer textus, *& vocavit matrem suam; ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe ait puerum & nutri mihi:* ubi merito quærendum venit, cur Princeps hæc mulier quæ puerum illum sibi in filium adoptare decreverat, eumdem non fecerit deportari in regiam suam coram oculis suis educandum? quo fine illum in manibus reliquit matris suæ, quæ mulier pauper, servituti obnoxia & Hebræa erat? maximè cum Rex pater ejus, tantum adversus populum istum concepisset odium? responderi potest, ita ab infallibilis providentiæ divinæ dispositione fuisse ordinatum, ut scilicet à matre propria educaretur, quia si in aula enutritus fuisset, utique malis Ægyptiorum moribus fuisset imbutus, Nunc vero qui à matre propria educatus fuit, hoc inde bonum est assecutus, quod tanto cum zelo populi sui salutem promoverit, ut *negarit se esse filium filiæ Pharaonis, &c.* Nimirum plus in illo prævaluerunt, pauci boni educationis maternæ in tenellula illa ætate ad defensionem populi sui, & honoris divini, quam alii quadraginta quos consumpsit in aula Regis sacrilegi.

Exod. 2. v. 8. 9. Cur puer Moyses, nutritus fuerit à propria matre, & non in aula Pharaonis.

Hebr. 11. v. 24.

Job. 20. v. 11.

8. *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus*, inquit S. Job, ubi per ossa, quæ totam corporis nostri molem sustinent, in nonnullis Scripturæ locis totus homo intelligitur; *dissipata sunt ossa nostra secus infernum; omnia ossa mea dicunt: ... quis similis tibi?* Olympiodorus ait: *Ossa pro firmioribus animi partibus accipiuntur*, malitia enim quæ in adolescentia contrahitur, *maculat totam nativitatis nostræ*, universamque vitam inficit & contaminat: *Implebuntur vitiis adolescentiæ ejus*, vel ut Septuaginta legunt: *Impleta sunt juventute ejus.* S. Hieronymus vel quisquis est Commentarii in Jobum author, ita scribit: *Hoc agit, quod à juventute sua, ex qua graviora peccata committere cœperit, in iisdem peccatis suis usque ad senectam permanserit.* Eamdem namque viam, quam homo in adolescentia arripit, in annis quoque maturioribus terere solet. Hugo Card. super illa verba: *Juxta viam suam etiam cum senuerit &c.* ait: *Juxta viam sive bona sive mala sit, etiam cum senuerit non recedet, quia dum consuetudini non resistitur fit necessitas, ut dicit Augustinus, & ideo non parum refert à juventute assuescere.* Cassiodorus in Epistola quadam ait: *Producite juvenes vestras in martiam disciplinam. nam quod in juventute non discitur, in matura ætate nescitur.* Quintilianus quoque prærogativam illam tangit juventutis, qua bona documenta facilius discuntur & retinentur, dum juvenes sumus; dicit enim: *Natura tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percepimus, ut sapor quo nova imbuis, durat, nec lanarum colores, quibus ille candor simplex mutatus est, exui possunt.* Porro hac prærogativa tunc gaudemus, quando à principio in adolescentia per aliquot temporis spatium bene ambulavimus, tunc enim in virtute bonorum illorum habituum, quos inde comparavimus, magna cum facilitate in virtutum exercitio progredimur. Tyrannus ille olim omnes vires suas adhibuit, ut per omnigena blanditiarum genera S. Bibianam à S. fide nostra, & à virginitatis suæ proposito seduceret; ac proinde illam commisit custodiæ sagacissimæ, & perversissimæ cujusdam mulieris; at vero observate, quo modo, quibusve armis S. hæc virgo perversæ illius mulieris technas evaserit. *Rufina mulieri vaferrima seducenda traditur, quæ ab incunabulis edocta Christianas leges, & illibatum servare virginitatis florem, se ipsa fortior, fœmina superavit insidias, & prætoris astus delusit.* Eusebius Historicus de cura disserens quam Hebræi in bonam liberorum suorum disciplinam adhibere solebant, præcipue vero in ordine ad religionem verissimum esse sciens, quod initium sapientiæ sit timor Domini, de illis scribit, quod nutrices illorum une cum lacte Scripturæ sacræ doctrinam infantibus instillarint: *Scripturæ quoque sancta historias,* inquit, *parentes & nutrices pueris infundere solebant, ut eis facilius cum viri essent, intererunt.*

Ps. 140. v. 7. Psalm. 34. v. 10. Olymp. in Job. Vitia juventutis manent per totam vitam.

S. Hier. in Job.

Hug. Card. in c. 22. Prov.

Cassiod. l. 1. Ep. 34.

Quintil. lib. 1. Instit.

S. Bibiana à pueritia bene edocta, servavit fidem & virginitatem.

In lection. S. Bibianæ.

Euseb. l. 2. de præpar. Evangel.

9. S. Ambrosius super illa verba Psal. 118. *Anticipavi in maturitate,* postquam illa verba *bonum erit viro cum portaverit &c.* adduxisset, subjungit: *Qui enim à juventute jugum portaverit, & habens maturi moderaminis teneriora volens colla subdiderit, sedebit singulariter remotus à strepitu interpellantium passionum & quietus silebit, cui necesse jam non sit jurgari cum corpore, decertare cum variis cupiditatibus, quia tulit jugum verbi anima quæ quærit Deum, quæ captivas sibi fecit omnes delicias juventutis.* Observandum vero, quod Jeremias postquam juventutis in apprehendendo disciplinæ & bonæ educationis jugo prærogativam demonstrasset, paulo post subjungat, dicens: *Sedebit solitarius & tacebit, quia elevavit se super se*; alii legunt: *Levavit se supra se,* quasi dicere vellet, in progressu annorum suorum passiones in se deprehendet sedatas, & refrænatos appetitus suos, unde pacem quemdam & quietem in se experietur imperturbabilem, audiamos obsecro reflexiones, quas mellifluus Bernardus pariter super hæc verba facit; ita enim scribit: *Quæ cum adolescens esset, & ætatis lubrica sentiret ardores, senem induit, relinquens quod erat, assumens quod non erat, & non respexit ad se, sed ad illum qui est supra se*; Pessimum profectò signum est, quando mali mores in juventute addiscuntur: inde enim in progressu annorum quævis mala timeri possunt. Sanctus Gregorius Nazianzenus calamitates prævidit, quæ oriundo per tyrannidem & impietatem Juliani Apostatæ imminebant, ex iis quæ in Juliano viderat, quando etiamnum juvenis Athenis literis operam dabat: *Me morum ipsius inconstantia,* inquit, *atque incredibilis quædam mentis emotio Vatem efficiebat. Hæc ut prospexi statim eb locutus sum, dicens: Quale malum Romanorum terra nutrit.*

S. Ambr. oct. 19. in Ps. 118. Fructus animæ à juventute portavit jugum Domini.

S. Bern. Ser. 2. in Fest. SS. Apost. Petri & Pauli.

Nazianz. or. 2. contr. Julian.

10. Refert Quintilianus Judices Areopagitas puerum quemdam mortis condemnasse, eo quod specialiter delectaretur in eruendis oculis cornicibus; inde enim arguebant, eum adultiorem factum futurum fuisse sanguinarium & crudelem; Pueri quoque illi qui Elisæi calvitiem deriserunt, quorum quadraginta

Quintil. l. 5. c. 9. Cur Elisæus per ursos interfecerit pueros.

4. Reg. 2. v. 24.

duo erant, ab ursus lacerati fuere, & tamen quis est qui nesciat, quod ubi culpæ locus non est, pœna quoque locum habere non debeat: Erant pueri isti unius judicii & discursus expertes, adeoque nesciebant, quid dicerent, & consequenter peccati expertes erant; & ideo S. Augustinus interrogat, dicens:

S. Aug. ser. 204. de temp.

Quæ fuit tanta crudelitas in Elisæo, ut propter jocularia verba infantium quadraginta duos pueros fecerit lacerari? Notandum est igitur illis temporibus Prophetas velut Dæmoniacos existimatos fuisse, sic enim in l. 4. Reg. cap. 9. is qui ad consecrandum Jehu jussu Dei abierat, hisce verbis exceptus fuit: *Quid venit insanus iste ad te?* hoc prænotato concludit S. Augustinus, dicens: *Parentibus suis instigantibus fecisse credendi sunt, manifeste pueri illi non clamarent, si hoc eorum parentibus displiceret*, ad hæc dicere possumus, divinam justitiam hoc ordinasse pueris supplicium, quia si sanctum quemdam Prophetam in veri Dei ignominiam in primis vitæ annis deridebant, quid deinceps in veri cultus divini contemptum & Religionis ignominiam dicturi & facturi fuissent, si ad magis adultam devenissent ætatem?

4. Reg. 9. v. 11.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De disciplina, qua parentes filios delinquentes coërcere debent, quod faciendo parentum erga illos affectum & amorem ostendunt.

THEMA.

Stultitia colligata est in corde pueri, & Virga disciplinæ fugabit eam. Prov. 22. v. 15.

Ætas puerilis ad vitia proclivis, rigida disciplina coërcenda est.

1. Diximus in Discursu præcedenti ætatem puerilem lubricam & proclivem esse ad quodvis vitium, quod idem Salomon quoque dicere voluit, dum ait: *Stultitia colligata est in corde pueri*; Ad hanc vero ignorantiam & stultitiam à juvenili corde profligandam optimum remedium est disciplina, & ordinatæ educationis rigor, cui pater operam dare debet; ideo Ecclesiasticus primo quærit: *Filii tibi sunt?* Moxque respondet, *erudi illos, & curva illos à pueritia illorum*; *id est*, ut Hug. Card. ait: *Cura vel curva, verberibus vel verbis*: Vapulandi enim sunt, quando id parentes expediens esse judicaverint, non solùm reprehensionibus, sed etiam ferulis & virgis. Aurum quidem pretiosum est, & pulchrum, quando elaboratur, non vero quando intra terræ venas luto & fæcibus involvitur; ut pretiosum fiat, igne purgatur, martellis concutitur, & ad perfectionem reducitur: Dictio hæc *puer à puritate* derivatur, & tamen quando ab utero materno nascitur, ad quodvis vitium est proclivis. Unde Psalm. ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*; Sicut enim puer nascens, quantum ad corpus, plenus est sordibus, ita quantum ad animam, est impurus; unde necessarium est, ut sacrosancto Baptismi lavacro purificetur, quo etiam præmisso nihilominus propter naturæ corruptæ demerita in eo manet propensio ad culpam, ac proinde lima, & martello opus habet, id est, rigorosa & irreprehensibili educatione. Arbores & plantæ cum è terra nascuntur, per sa sylvestres sunt, nec fructus bonos producunt, quibus hortulanus surculos inserit fœcundos, eas putat, & prout opus fuerit, amputando hinc inde ramos præscindit, Homo, qui arbori à Psalm. assimilatur, dum ait: *Lignum quod plantatum est secus decursus aquarum*, ut fructum faciat, ignemque inferni inextinguibilem evadat, necessum est, ut dum parvulus & tener est, amputetur, & inutiles rami præcidantur, surculi boni inserantur salutarium dogmatum, & disciplinarum, idque quamdiu in eo durat ætas immaturior, tunc enim doctrinam sibi traditam facilius apprehendit, tenaciterque retinet per reliquum vitæ. Sacer quidam Interpres in citati Ecclesiastici Textus explanatione hanc verbum inter *erudi*, & *curva* statuit distinctionem: *Vox, erudi, spectat proprie ad intelligentiam, vox, curva, ad affectum, uterque enim dirigendus est & conformandus in pueris & juvenibus, ne vel indociles maneant, vel inflexibiles: pueris enim ingenita est in intellectu ignorantia, hæc tollenda eruditione, in affectu superbia & concupiscentia, hæc curvanda & castiganda sunt mortificatione.* Alia versio loco, *cura illos*, legit: *Cervices eorum domes.*

Eccli. 7. v. 25.

Hug. Card.

Ps. 50. 7.

Dum nascimus, similes sumus arbusculis recenter plantatis.

Ps. 1. 3.

Cornel. à Lapide.

Tygurina.

Multum conducit sedula educatio.

2. Sapiens in alio quodam Proverbiorum Textu patribus spondet, si ab incunabilis disciplinam virgamque adhibuerint, pie integreque filios educandos: *Erudi filium tuum, ne desperes.* Hebræus legit: *Castiga filium tuum, quia est spes.* Ast quod hujus disciplinæ tempus accommodatius? *A pueritia*, Unde Septuaginta legunt: *Sic enim erit bona spes.* S. Bernard. parentum obligationem his insinuat verbis: *Tenentur ad punitionem, ut, quem à malis non corrigunt verba, duris verberibus arceatur*; Juxta illud Spiritus Sancti allatum: *Stultitia colligata est*; &c. Alias inter res à culpa originali ad naturam corruptam derivatas, & hæreditates, pœnalitates, una est ignorantia, quam in filiis destruere scientiamque & sapientiam subrogare, qualiter possint patres, Sapiens edocet, dum ait: *Virga atque correptio tribuit sapientiam*: *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.* S. Chrysostomus in homilia, cujus titulus est *de liberorum educatione*, discursum ad patres contorquens, ita eos alloquitur: *Ut igitur si equum videas ad præcipitium ferri, frænum injicis, & retractis jubis vi cohibes, crebroque flagellas; quæ pœna quidem est, sed mater tamen salutis, ita cum filiis tuis quoque agas, quando delinquunt.* Quam comparationem ditante nobis exhibuit in his verbis Ecclesiasticus: *Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.* Quoniam ut Hugo Cardinal. discurrit: *Sicut equus indomitus & durus in præcipitium vadit, & se & sessorem interficit: Sic filius indisciplinatus in peccatum ruit, & se & animam suam duplici morte occidit.* Si amicum præcipitem pede apprehanderes, eumque vulnerares, ita tamen ut à discrimine præsentissimo ipsum eriperes: quidquid foret de plaga, ingens certe illi beneficium præstitisses, scilicet vitæ: ita & in præsenti asserere licet, quod licet pater virgam disciplinæ infligat filio, in vitiorum & scandalorum barathrum ruenti, nihilominus insignia edat amoris & beneficii paterni indicia, dum filium hoc modo à præcipitio areptum, in securo constituit corporalis & spiritualis salutis statu.

Prov. 19. v. 18.

Hebræus Textus.

Septuag.

S. Bernar. t. 3. ser. 2. de justit.

Christ. c. 3.

Pueris opus est virga & correptione.

Prov. 29. v. 15.

D. Chrys. t. 6. h. 27. de liber. educat.

Eccli. 30. v. 8.

Hug. Card. ibid.

3. Parentes quoque Salomon admonet in hæc verba: *Noli subtrahere à puero disciplinam*; Ast quis huic curæ fructus correspondebit? *Si enim percusseris eum virgâ, non morietur: tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.* Observastisne aliquando id, quod prodigiosè accidit virgæ Moysi, quamdiu illam manu sua portabat, miracula operabatur, flagellis Ægyptum cædebat, Regem obstinatum ad promittendam populi liberationem, obedientiam Deo præstandam, totum vastissimum regnum in jugi circumducebat timore: Ast ubi in terram projecta fuit, in venenosum subito serpentem est trans-

Prov. 23. v. 13.

Insignis allusio virgæ Moysis ad virgam correptionis paternæ.

Ps. 44. 7. transmutata. *Hæc est virga directionis*: Deus enim patribus directionem & authoritatem impertiit exercendam in filios, hisque naturaliter genitum indulsit obedientiæ, & respectus erga patres, ita ut patres potestatem suam obtinuerint ad reprehendendos, corrigendos & percutiendos filios, quoties necessitas fuerit, ut cordibus eorum timorem imprimant divinum, infundant scientias, alienent à vitiis, timoratos educent, & reverentes; Ast ubi virgam disciplinæ neglecta educatione in terram projecerint, subito in venenum tam patribus quam filiis convertitur, filiis accrescentibus in contumacia, rebellione & petulantia. Eva primogenitum pariens, *Possedi*, inquiebat, *hominem per Deum*; Certe non inconveniens viget possessionem inter & filium, ut in præcedentibus Discursibus probavimus, similitudo: Id autem quod ad præsens singulariter deservit intentum, in eo consistit, quod sicuti possessio continuum exigat ferri usum, aut ad arandam & evertendam terram, aut ad amputandas vites, aut ad succidendos ramos aridos; ita quoque cultura & boni filii educatio ferrum semper requirat reprehensionis & severitatis, quam similitudinem his verbis nobis exhibet Plutarchus: *Sicut in agrorum cultura bonam in primis terram esse oportet, tum serendi & colendi terram peritum agricolam, deinde optima semina: Eodem modo loco terræ natura, loco que agricolæ præceptor, & loco seminum institutio bona esse oportet, ut probe pueri educentur*; At vero pro hac cultura rite facienda, necesse est, ut diximus, aratrum, ligonem, & ferrum, per quæ disciplina & rigor demonstratur, continuo manibus tractare.

Gen. 4. 1. Magna convenientia inter agrum & filium.

Plut. de puer. educ.

Deut. 25. v. 9. Magna proportio inter ædificationem domus, & educationem prolis.

4. In Deuteronomio in ordine ad bonam directionem & regimen alicujus familiæ, seu progeniei, metaphora quædam adducitur à domus ædificatione & constructione desumpta: ibi namque inter alia præscribitur, quid frater facere debeat in casu quo alius frater sine liberis mortuus fuit, nimirum quod cognatæ suæ per vinculum conjugale sociari debeat, ad effectum stirpem fratris propagandi, quod si vero id facere recusaret, volebat Deus ut mulier defuncti in recusantis vultum expueret, dicendo: *Sic fiet homini qui non ædificat domum fratris sui*, ejusdem quoque ritus mentio fit in libro Ruth; ubi dicitur: *Faciat Dominus hanc mulierem quæ ingreditur domum suam, sicut Rachel & Liam, quæ ædificaverunt domum Israël*: Sed quæ obsecro fabricam inter ædificii bonumque familiæ regimen est proportio? Discite connexionem; ut ædificium extruatur, malleis aliisque opus est instrumentis, ut lapides aptentur, ut ligna secentur, & dolentur, muratores & Architecti ad servitium suum requirunt cæmentum, lapides, trabes, quas domui extruendæ adaptare & scindere debent, marmora scalpello accommodant, omniaque juxta artem & beneplacitum suum disponunt. Ita quoque ut bonum vigeat regimen domesticum, debet paterfamilias, juxta quod expediens judicaverit, filios exercere, illis virgam infligere & rigorem disciplinæ, ut jugiter maneant subjecti: *Quam excusationem afferes*, inquit ad quemdam in filiali disciplina exercenda negligentem Patrem S. Chrysost. *an non ab initio tibi fecit puerum cohabitare? Constitui vero te ipsius Magistrum & Præfectum, & Curatorem & Ducem: Annon integram ipsius potestatem in manus tuas tradidi? Nonne tenerum illum adhuc conformare jussi, & aptare? Quam igitur habebis veniam, si permiseris eum reluctari? Quid igitur erit, quod dicas? Non quia effrænatus, & intractabilis est? At ab initio oportebat te omnia ista advertere, & cum fræno ductilis planeque puer esset, illum frænare, soleriter instituere, & ad omnem honestatem conformare, atque animi illius motus subigere, cum facilior cultura erat; tunc spinas oportebat exscindere, cum teneriori existenti ætate eas evellere facilius licebat.*

Ruth. 4. v. 11.

D. Chrys. h. 27. in

5. Maximum paterni in filium amoris signum est disciplina, teste Sapiente, dum ait: *Qui parcit virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit.* Jacob morti vicinus omnes ad se advocans filios, ut benediceret eis, ad Ruben dixisse legitur: *Effusus es sicut aqua, non crescas.* Quis ille benedicendi modus, potius maledictio esse videtur; & nihilominus benedictionis loco obtigit filio. Difficultatem hanc indagans S. Ambrosius, inquit: *Nonne redargui magis, quam benedici videtur?* Resolvitque reprehensiones patrum filiis factas loco benedictionis esse: *Simeon, & Levi vasa iniquitatis bellantia*, inquit idem Patriarcha ad duos alios, *in consilium eorum non veniat anima mea, maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura.* Et nihilominus juxta Moysen Spiritus Sancti instinctu scribentem: *Singulos benedixit benedictionibus suis.* Cajetanus difficultatem universam his pauculis enodat verbis: *Arguere & punire, aliena non sunt à paternis benedictionibus.* Eamdem nobis veritatem exhibet Apocalypsis, quando docet, quod Pater cœlestis, quem invocamus quotidie, eodem modo se gerit cum omnibus sibi magis dilectis, ait enim: *Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.*

Prov. c. 13. v. 24. Signum paterni amoris, est punitio filii.

Gen. 49. 4.

S. Ambr. l. de bened. Patriarch. c. 2.

Cajet. ib.

Hebr. 12. v. 6.

6. Funestum S. Bernard. cujusdam patris in filio discolo reprehendendo negligentis in hæc verba perhibet casum: *Exemplum pates de filio à patre non correcto, qui cum ad suspendium duceretur, patre cum lachrymis ad osculum evocato, dentibus nasum præscidit, dicens; quod quia à patre non fuerat correctus, moriebatur suspensus.* Reprehensiones juxta errorum commissorum qualitatem faciendæ sunt; scelera filiorum Heli summe execrabilia erant: *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino.* Quia ergo pater eos remissè nimium arguit, severissimam luerunt pœnam; Unde si ferri incisiones, aut ignem adhiberi necessum, solis caveant patres contenti esse medicamentis lenitivis: *Oro*, inquit D. Chrysostomus ad parentes, *ut præbeamus manum filiis nostris, ut ne etiam pro his, quæ illi peccaverunt, pœnas sustineamus. An nescitis quid Heli seni acciderit, quoniam non debite emendaret filiorum delicta? Quemadmodum enim Medicus, si morbum sectione indigentem, unctione aut emplastro curare voluerit, cito morbum incurabilem efficiet, cum congruam non adhibeat medicinam. Ita & senex ille, cum deberet filios suos pro peccatorum qualitate emendare, nimia usus lenitate illos arguet; proinde oro, exemplo hoc timeamus, & habentes filios provideamus eis de honesta educatione.*

Filiorum delicta puniuntur in parentibus.

Hujus exempla.

1. Reg. c. 2.

D. Chrys. hom. 59. in Gen.

7. Exodi c. 2. Raguel filias suas interrogasse legitur: *Cur velocius venistis solito,* ... gregem enim pascere, & certo diei tempore ad ovile reducere solitæ erant; Unde prudens & vigilans pater novitatem hanc est admiratus; observandum tamen, quod magna cum benignitate cum illis egerit, quia error non erat considerabilis aut magni momenti; unde Lyppomannus sequens elicit documentum dicens: *Boni patris familias est curare, si sedula sit familia in agendis, morarum quoque causas inquirere, maxime filiarum.*

Exod. 2. v. 18. Proles delinquentes corripiendæ.

Lyppoman.

8. Beatissima Virgo Deipara ob triduanam amantissimi Filii sui amissionem valde afflicta, eumdem tandem in templo inveniens, tametsi illum æterni Patris sui obsequio intentum fuisse probe sciret, attamen ex materno dolore commota his verbis de ipso conquesta fuit: *Fili, quid fecisti nobis sic?* Quæ verba Richardus à S. Laurentio in laudem ejusdem Virginis retor-

Exemplum B. Virginis Mariæ.

Luc. 2. 48.

Rich. à S.

Laur. l. 4. de laud. Virg.

retorquet, eademque ad instructionem parentum in ordine ad corrigendum filios directa fuisse existimans, dicit: *In hoc verbo instruimur delinquentes filios corripere, cum ipsa corripuerit etiam non delinquentem, nec commendare coram eis, si quid fecerint boni, sicut ipsa non legitur filium commendasse de eo, quod erat in his quæ Patris sui erant.*

9. Mysterio quoque non caruit miraculum, quod Elias filium viduæ Sareptanæ in vitam revocando patravit; Nam ut sacer Textus ait: *Ait ad eam Elias da mihi filium tuum tulitque eum de sinu ejus & portavit in cœnaculum, ubi ipse manebat & posuit super lectulum suum; Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum.* Etenim hæc *Omnia in figura contingebant illis*, puer enim hic mortuus peccatorem præfigurabat, peccati morte extinctum, qui à Christo resuscitandus erat, nam ut Rupertus Abbas ait: *Hic filius viduæ peccatorem significabat.* At vero, inquies, si mortuus hic puer, & consequenter in statu innocentiæ positus erat, quomodo peccatorem præfigurare poterat? Scitisne quid ad hoc respondere debeat? Nimirum sufficit scire, quod filius viduæ erat; hi enim etiam in ætate tenera ut plurimum vitiosi existunt, quia desunt illis debitæ reprehensiones, & severitas correctionis, cujus matres communiter sunt expertes; Elias vero qui vir austerus & rigidus erat, quique etiam capita coronata, id est, Reges acriter reprehendere non dubitabat, filium hunc è sinu matris suæ eripuit, & super durum lectulum suum repositum in vitam revocavit; quia, qui filios vult divinæ gratiæ vita gaudere, eosdem ferulæ & disciplinæ Religiosorum illos debet submittere; atque hinc est, quod olim laudabilis illa consuetudo viguerit, qua filii in monasteriis Religiosorum, & maxime Ordinis S. Benedicti educandi traderentur, vel ut hodie fit, juventus pro debita educatione Seminariis & Collegiis sub directione Patrum Societatis Jesu committatur.

3. Reg. 17. v. 19. 21. Filius mortuus viduæ Sareptanæ designat peccatorem.

Rup. Abb. l. 5. de Trin. & operib. ejus c. 8. Et qua de causa.

10. S. August. monitum quoddam scriptum reliquit magni ponderis & consolationis etiam ipsis filiis, quando à parentibus severe gubernantur: Dicit enim: *Jam sæviat quantum vult: Pater est: sed flagellavit nos, & afflixit nos, & contrivit nos; pater est: Fili si ploras, sub patre plora. Quod pateris unde plangis, medicina est, non pœna, castigatio est, non damnatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate; Noli attendere quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento.* S. Bernardinus, negligentiam parentum in reprehendendis & castigandis filiis unicam ruinæ nostræ causam esse dicit: *Quia aliqui non curant instruere & corrigere filios delinquentes, dimittunt eos voluntati suæ*, sicut Proverb. 29. dicitur *sicut (puer qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam,) quia ex tali impia libertate pueri inordinatos sequuntur impetus voluntatis.*

S. Aug. in Ps. 102. Optimum prolibus, flagellari a patre.

S. Bernardin. ab. c. 5.

Prov. 29. v. 15.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Nimius parentum rigor, nimiaque eorumdem benignitas in filios, per quam illis gravia damna conciliant, perstringuntur, simulque hæc duo inter se in parentibus contemperanda esse ostenditur.

THEMA.

Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Coloss. c. 3. v. 21.

1. ID quod S. Paulus Colossensibus scripsit, idem quoque in Epistola ad Ephesios scripta eisdem inculcarat, dicens: *Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros*, Circa quæ verba S. Thomas distinctionem quamdam adducit dicens: *Notandum, quod aliud est principatus Patris ad Filium & Domini ad servum; quia Dominus utitur servo suo ad utilitatem propriam, sed pater utitur filio ad utilitatem filii, & ideo necesse est quod patres instruant filios propter utilitatem ipsorum, non tamen nimis arcendo, aut subjiciendo*, & ideo dicitur Coloss. 3. *Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut scilicet non pusillo animo fiant, quia talis provocatio non animat ad bonum.* Elias Commentator Nazianzeni de hac educationis materia disserens, præceptum S. Pauli ad Ephesios rex una adducit, eumque discrete locutum fuisse considerat, dicens: *Non dixit amate, hoc enim natura eos docet, verum nolite ad iracundiam provocare ipsos videlicet exhæredando, atque abdicando, aut etiam gravia quædam & servilia ipsis imperando*; Parentes enim reprehendere quidem, nec non si opus est, verberare debent filios suos, sed semper tamquam Patres & Magistri, non vero sicut lictores & carnifices.

Ephes. 6. 4. S. Thomas ibid.

Rigor parentum in proles, debet esse discretus.

Elias Cret. orat. 1. in Nazianz.

2. Dubium non est, quin in magnam vos admirationem capiat atrox illa pœna qua filii male educatis, qui S. Elisæum Prophetam deriserunt, irrogata fuit, siquidem divina justitia de qua semper verum est, *bene omnia fecit*, ita disposuit, ut omnes quadraginta duo pueri ab ursis dilacerarentur, sed cur ab ursis potius, quam ab aliis feris crudelis hæc mors illis illata fuit? Pro resolutione sciendum est, hanc esse ursæ proprietatem, quod catulos suos velut informem quamdam carnis massam in lucem edat, quam postea velut embryonem lingua sua lambendo ad perfectam formam per omnium membrorum suorum distinctionem reducit; qua de re S. Ambrosius ita scribit: *Fertur informes utero partus edere sed natos lingua fingere atque in speciem sui similitudinemque formare*; Quam ursæ proprietatem idem S. Doctor adversus genitores hunc in modum applicat dicens: *Non miraris in fera tam pii oris officia, cujus naturam pietas exprimit. ursa igitur partus suos ad sui effingit similitudinem, ut filios tuos instituere similes tui non potes?* Quod vero hac in renubis observandum venit, hoc est, quod videlicet ad catuli efformationem lingua non pedibus, nec unguibus utatur; ad insinuandum parentibus, quod tametsi nonnumquam filios suos reprehendere debeant; id tamen faciendo numquam mansuetudo & affectus paternus ab illis deponendus sit, utendum est lingua acriter illos increpando, & reprehendendo, semper tamen cum suavitate aliqua illos lambendo.

4. Reg. 2. Ingeniosa ratio, cur potius ab ursis, quam aliis bestiis dilaniati sint 42. pueri tempore Elisæi.

S. Ambros. l. 6. Hexam. c. 4.

3. Salmeron optime declarat, quando parentes filios ad iram & indignationem provocare soleant, dicit enim: *Est tamen provocare ad iracundiam, quando cum eis non agunt ea qua decet moderatione, vel cum se eis duros, vel inexorabiles præstant, aut cum servorum officia eis imperant, aut gravius quam par sit, puniunt, & inde abalienationem, & ira vindictam & odium concipiunt contra parentes.* S. Bernardin. textum illum adducens Proverbiorum: *Qui parcit virgæ, odit filium*, subjungit: *Et ne credant, quod semper flagello utendum sit, aperte subjungit dicens: Qui autem diligit illum, instanter erudit: nec ait, instanter flagellat, & percutit, eo quod plus sunt filii erudiendi, quam verberibus flagellandi:* Quis umquam filiorum severius castigari promeruit, quam filius ille prodigus, contumax, & rebellis, qui totum suum patrimonium cum meretricibus dilapidarat? & tamen Chrysol. super illa verba: *Cecidit super collum ejus*, inquit: *Sic pater judicat,*

Salmer. t. 4. disp. 14. Filii potius sunt erudiendi, quam flagellandi.

S. Bernar. din. t. 1. ser. 9. A. 3. c. 1. Patet in patre filii prodigi.

sic

S. Chrysol. ser. 3.

sic emendat, sic peccanti filio dat oscula, non flagella, delicta non videt vis amoris, & ideo pater peccata filii redemit osculo, clausit amplexu; Non minando illum recepit, sed cum Canticis & Symphoniis. Si enim pater ipsum desperationi proximum vultu severo à se ejecisset, si rigore adversus illum usus fuisset, utique numquam illum lucratus fuisset.

Majolus Collat. 7. Canicul. Mirabilis natura Camelorum.

4. Peculiaris est Camelorum instinctus naturalis, quod quando ex prolixo itinere sunt fatigati, immobiliter firmentur, adeo ut neque per virgam, neque per baculos ad iter reassumendum moveri possint; unde qui illos gubernant, cantu & symphonia uti solent; ut eos moveant. Ita quoque sæpe reperiuntur filiorum nonnulli indolis adeo nobilis & generosæ, ut ad virtutem non per minas, sed per benignitatem inducantur, adeo ut rigor illos potius perversiores efficiat. Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis parentes illos, qui in sola virga confidentes filios gubernant, his verbis alloquitur: *Solis eos percussionibus & flagellis ad mores bonos vultis informare? Vidistis umquam artificem ex lamina auri vel argenti solis percussionibus imaginem speciosam formasse? Non puto: Quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam suo instrumento leniter premit & percutit, nunc discreto levamine lenius levat; & format: sic & vos si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, ut cum depressionibus verberum impendatis eis paternæ pietatis & mansuetudinis levamen atque subsidium.*

Applicatio.

Surius 21. April. in vit. S. Anselmi.

Parentes in correptione prolis utantur oleo & vino.

5. Advertendum tamen est, prudentem illum Samaritanum ad sanandum miserum illum qui ab Jerusalem in Jericho descendens in latrones incidit; oleum pariter & vinum vulneribus ejus infudisse: *Et appropians alligavit vulnera ejus*, inquit sacer Textus: *Infundens oleum & vinum*; Porrò per oleum benignitas & mansuetudo, per vinum vero, rigor & austeritas intelligitur; *Sermo ejus*, inquit S. Ambrosius, *medicamentum est, alius ejus sermo constringit vulnera, alius oleo fovet, alius vinum infundit; constringit vulnera austeritate præcepti, fovet remissione peccati sicut vino compungit denunciatione judicii*; Multò verò melius ad propositum nostrum S. Greg. loquitur, dum ait: *Per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur; miscenda est lenitas cum severitate, sit rigor, sed non exasperans, sit zelus, sed non immoderate sæviens, sit pietas, sed non plus quam expediat.* Ecclesiasticus postquam dixisset filios, qui sunt velut equi effrænes & indomiti, ad præcipitium currere, paulo pòst subjungit dicens: *Lacta filium, & paventem te faciet, lude cum eo, & contristabit te: Non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in juventute.* Quo monito Ecclesiasticus nimiam & perniciosam parentum erga filios teneritudinem & affectum reprimere nititur, qua nimium sunt indulgentes frænum illis nimium laxando. Paul. de Palatio verba illa Ecclesiastici hoc modo exponit: *Si ad modum blanda nutricis nihil filio negaveris, faciet ille ut semper illum metuas semper pavens mala, non corrideas illi, ne doleas*; quam Ecclesiastici similitudinem hunc in modum consequenter exponit: *Ut enim qui avide rem acidam edunt tunc quidem gaudent, postea vero sentiunt dentium stuporem, ita si filio corrides, tunc quidem videbis, sed risum lues postea dolore.* Quando enim parentes cum filiis nimis familiariter agunt, in faciem illos arridendo, debitum sibi respectum & reverentiam amittunt.

Luc. 10. v. 34.

S. Ambr. l. 7. in Luc.

Hoc est rigore & lenitate.

S. Greg. p. 2. Pastoral. c. 18.

Eccli. 30. 9. 10. 11.

Apta similitudo Pelicani contra parentes nimis tenerè proles diligentes.

6. Pelicanus inter omnes alias aves pullos suos magnopere diligit, fœmella enim ovis incubans mox, ut exclusos pullos vivere conspicit, præ nimia amoris teneritudine illos amplexatur & stringit, at vero inter amplexus mortem illis conciliat, siquidem inadvertenter rostro illos colludens latera perforat: superveniens autem post triduum masculus pullosque mortuos cernens, rostro sibi pectus vulnerat, suoque sanguine illos revivificat: quot sunt eheu parentes, qui filios suos affectu quidem tenero, non tamen constanti, nec virtuoso, nec rationabili diligendo (siquidem *Qui diligit filium, assiduat illi flagella*) mortem illis non solum corporis, sed & animæ afferunt? Dissimulant illorum insolentias, quæ tandem sanitatem lædunt, & salutem æternam impediunt. In lib. Regum matrem quamdam suffocasse filium legimus, scitisne qua occasione id factum sit? Nimirum illum sibi semper præsentem etiam in lecto volebat; quot sunt qui nimia erga prolem teneritudine seducti vitam illi abbreviant?

Eccli. 30. n. 1.

Struthio docet parentes, quomodo se gerere debeant erga proles.

7. Quis umquam crederet struthionem parentes edocere, quomodo se filios amando gerere debeant? Ponit is ova sua in arenam, de cætero radiis solaribus illa committendo, ut ab iis animentur; nam forte id ex impietate procedere existimatis? Minime gentium: *Quando relinquit ova sua in terra, tu forsan in pulvere calefacies ea?* inquit Job Propheta: *Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat; Duratur ad filios suos quasi non sint sui.* Quod si struthio admittat aliarum avium ovis incubaret, eaque quidem corporis sui calore foveret, pondere autem & immensa corporis sui mole eadem dirumperet, ad hæc cum stomachum habeat adeo calidum, ut ferrum digerat, nimio calore suo partus suos disperderet: atque hinc est, quod id, quod secundùm apparentiam externam defectus pietatis & amoris censetur esse inopia, mera sit materna discretio & affectus: eodem modo de nonnullis parentibus discurrere licet, qui prima facie nimis erga filios rigidi esse videntur, dum mortificationis virgam quoad illos semper manu versant, non permittendo illis cujusvis generis conversationes, vel astringendo illos, ut continuo studiis sint applicati, non est hæc censenda nimia severitas, sed synceri amoris puritas, & zelus paternus, qui filii naturæ instinctum & malas inclinationes, novitque nocivam illi futuram esse nimiam Patris erga illos benignitatem.

Job. 39. 14. 15. 16.

Simile pastorum, qui oves non educunt nisi rore exsiccato.

8. Oves quidem circa diluculum matutinum ovile libenter egrederentur, ut herbas depascerent roruleentas, utpote quæ instar mellis amabiles sunt & dulces, at vero prudens & providus pastor illas retinet & coercet, donec, per Solem ros exsiccetur, ne nimium pinguescant, probe sciens pinguedinem illam esse futuram damnosam: Idem quoque de filiis dicere possumus, quibus parentes multas recreationes, cæteroquin honestas, prohibent, illos fræno semper coercent, quia cum illorum propensionem probe sibi perspectam habeant, damnum quod in illa tenera ætate in eos inundare posset, solicite prævident. *Egrediuntur*, inquit Job, *quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus; tenent tympanum & citharam & gaudent ad sonitum organi.* Sed quem tandem finem ejusmodi filii assequuntur, quibus parentes hoc modo fræna laxant? *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Idem quoque S. Propheta quoad filios suos ait, quod tametsi nonnumquam in præsentia illorum rideret, id tamen eo modo faciebat, ut inde potius sibi illis erga se reverentiam & timorem conciliaret, quam quod illum vel in minimo diminueret. *Si quando ridebam ad eos, non credebant*; Unde S. Gregorius hoc pro parentibus & superioribus elicit utilissimum documentum, dicens: *Is, qui præest & arridens timeri debet & iratus amari*, Plutarchus ait: *Vidi* pa-

Job. 21. 11. 12.

Nimius parentum amor est prolibus exitio.

Ibid. v. 13.

Job. 29. v. 24.

S. Greg. l. 10. mor. c. 3.

Plut. lib.

de lib. educ. *patres quibus amor nimius causa extitit, ne amarent.* At vero inquies, si filios affectu excessivo amabant, quomodo illos non amare dici possunt? Ad hoc respondet sequenti similitudine à simiis desumpta, qui dum catulis suis abblandiuntur, eosque etiamnum teneros inter brachia sua fortiter stringunt, suffocant eosdem: quot sunt eheu! qui per blandirias & nimiam benevolentiam filios educant petulantes & Dei inimicos, atque à bona disciplina probisque moribus aversos & alienos?

Similitudo simiarum.

D. Chrysost. h. 1. hom. 27. 9. D. Chrysostomus scribit, se frequenter pessimum vidisse illorum filiorum exitum, qui à parentibus nimium amati extra omnem ab illis disciplinam sunt relicti; Dicit enim: *Dum inordinate ac dissolute viventes castigare, verbis reprehendere, aut contristare filios nolunt, vidi sæpius in flagitiis deprehensos in carcerem abripi & à carnificibus capite plecti.* Idem quoque S. Doctor pergit ulterius ostendere ignominiam, quæ in eosdem parentes resultat, dum ab aliis digitis monstrantur tamquam peccatorum à filiis commissorum Authores eo quod eosdem tempore congruo non castigarint: *Cum ipso damno,* inquit, *major ignominia nascitur, omnibus scilicet illo è medio sublato ejusmodi patrem digito monstrantibus, & forum penitus ipsi in accessum facientibus.* Cum filii Heli post prophanatum sanctuarium factasque tot extorsiones sacrilegas, divinæ justitiæ arcum fulminibus oneraffent, Deus Prophetam Samuëlem misit, qui Dei furorem, quem peccatis suis extorserant, insinuaret; Sed ad quem illum ablegavit; Ad Heli: sed numquid filii ejus erant ii qui deliquerant, annon Heli vir raræ innocentiæ cultum Dei in omnibus zelaverat? Verum quidem hoc est, sed nimis tener amor, quo filios suos prosequebatur, causa fuit, cur dum illos nimis benigne corrigeret, hi se nec quidquam emendarint, ac proinde omnis à filiis commissus excessus ipsi tamquam causæ imputatus fuit: Unde tametsi vulgata legat: *Quare calce abjecistis victimam meam?* Abulensis tamen in numero singulari legit: *Abjecisti,* unde idem Author ait: *conqueritur hic Deus de Heli, tamquam ipse fecisset iniquitatem istam; ipse tamen non peccabat, sed filii sui. quia tamen ipse permisit, dicitur ipse fecisse,* unde Deus per Prophetam ei dixit: *Prædixi ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, & non corripuerit eos;* Sed numquid sacer Textus eum illos correxisse dicit, in capite enim antecedenti ad illos dixisse fertur: *Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas ab omni populo. Nolite filii mei, non enim est bona fama quam ego audio.* Respondeo, verum quidem est quod illos corripuerit, sed quam est blanda hæc correctio pro tam gravi & enormi excessu, pro quo suppliciorum severissimorum fulmina vibrare debuerat? *Qua in re notandum est,* inquit S. Greg. *quia inique agentes filios non corripuit, iniquitatem fecisse reprehenditur, quæ in æternum victimis & muneribus nequaquam expietur.*

Pessimi filiorum filiorum sunt parentes in causa.

1. Reg. 2. Patet in exemplo Heli, & filiorum ejus.

1. Reg. 2. v. 29.
Abul. ib. q. 25.
1. Reg. 3. v. 13.
1. Reg. 2. v. 23. 24.
S. Greg. ib. inc. 3. cit.

10. Sapiens olim matribus nimium indulgentibus monitum quoddam præscripsit, quod patribus quoque commone esse debet, qui ad peccata, & transgressiones filiorum oculos claudunt, dicit enim: *Puer qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam;* Ubi Septuaginta legunt: *Puer errans confundit parentes suos,* quod utique re ipsa Agar experta fuit, dum enim Ismaël ab eadem supra modum dilectus, sed male educatus cum Isaac insolenter & inverecunde luderet, causam dedit, quod cum ipso simul & mater in exilium pulsa indigneque habita fuerit, Cajetan. inquit, in Hebræo solum haberi: *Puer dimissus, hoc est, derelictus a correctione & virga &c. ætas enim puerilis prona est ad mala & vana, & propterea eget, ut corrigatur verbis.* Hugo Cardinalis illa verba Ecclesiastici: *Lacta filium, & paventem te faciet,* hoc modo exponit: *paventem, id est animo trepidantem te faciet; ille enim pavidus est, ut dicit Isidorus, quem fugat trepidatio mentis, qui videt filium errare & vellet tangere, & non audet propter nimii timoris remissionem.*

Prov. 29. v. 15.
Septuag.
Similiter exemplo Agar & Ismaëlis.
Cajet. ib.
Eccli. 30. v. 9.
Hugo C. ib.

11. Ab hoc inordinato amore aliud quoddam valde considerabile inconveniens sequitur, quod dissensiones, invidiam, & rixas in familiis accendit, scilicet partialitas inter fratres. Sanctus Bernardinus parentibus regulam præscribit, ne apud filios respectum suum amittant & reverentiam: *Debent,* inquit, *filii parentes timere, quod ut efficere possint, pater diligentia solicita observabit, ne dissoluta lætitia ex inordinato affectu conversetur cum illis, cum jam grandiusculi sunt, sed reverenda maturitate & timoroso amore, ac gravitate discreta & exemplari semper sit ante eos. Insolentes enim solent fieri filii ex nimia lætitia & levitate parentum, perduntque erga eos reverentiam & timorem.* Ac proinde monet patres ut bono exemplo, gravitate, & serietate in cunctis operibus suis filios suos in timore & reverentia potius contineant, quam quod illos per virgæ & verberum rigorem exasperent; *Sapiens pater,* inquit, *plus aspectibus oculorum, & verbis, & venerandis exemplis, quam diversis disciplinis filium in tenera ætate erudit.* Sic Sanctus Tobias senior, licet cæcus esset, nihilominus tamen filio suo Dux fuit, ut illum in bonam viam dirigeret. Unde Sanctus Augustinus optime inquit; *Imitentur senes mores Tobiæ, qui cum cæcus esset corpore, viam vitæ filio demonstrabat in corde, ille eum manu ducebat in terra, & pater monendo eum perducebat ad cælum.*

Parentes non sint partiales in educatione filiorum.
S. Bern. T. 1 ser. 10 Fer. 4. post D. m. 3. Quadr. A. 2. c. 2.
Sint etiam in illorum præsentia exemplares.
S. Aug. T. 9. de Catechismo c. 6. ante finem.

12. Videmus per experientiam, quod in fæce plebis parentes improperiis continuo onerent filios, maledictiones quoque in illos evomant, nec bonum quidem verbum illis dicere norint; quibus exprobrari potest, quod Salvator apud Sanctum Lucam dicit, videlicet; *Quis ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi; aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem?* Salmeron super illa verba Sancti Pauli: *Nolite ad iracundiam. &c.* inquit; *Sed sicut nimia parentum in filios indulgentia improbatur, & fomentum solet esse peccati, ita etiam nimia severitas & duritia hoc loco interdicitur; legimus enim & Heli sacerdotem peccantibus filiis in avertendis hominibus à sacrificio indulgentem reprehensum fuisse, & Saulis in Jonatham filium, non toleratam nimiam asperitatem.* Optime igitur Plutarchus monet, dicens: *Patres nolo duro vel aspero ingenio esse, verum identidem connivere quibusdam adolescentiorum peccatis, atque sibi & ipsos, quod juvenes fuerint subjicere, ac Medicorum more, qui amara medicamenta liquoribus dulcibus temperantes oblectamento viam aperiunt ad profectum, sic parentes increpationum rigorem lenitate diluere.* Sanctus Hieronymus illa verba: *Educate illos in disciplina, & correptione Domini,* ita exponit: *Sive in moderatione, & non irrationabiliter verberando.* Sanctus Ambrosius super iisdem verbis aliam habet observationem: *Meminisse debent patres,* inquit, *quia & ipsi fuerunt filii, & noluerunt utique exacerbari a patribus, filii quoque cognoscere debent, quod futuri sunt patres, & nollent inhonorari ab eis; idcirco utrique exhibeant invicem, quod exquirunt ab invicem.*

Luc. 11. v. 11. 12.
Ephes. 6. 4.
Salmer. T. 15. disp. 14. Plutar. de educ. lib.
Caveant à nimia duritia & severitate.
S. Hier. ad Ephes. 6. v. 4.
S. Ambr. ibid.

DIS-

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Obedientia quam filij parentibus debent, locum non habet in quibus servitium Dei & animarum salus præponderare debet.

THEMA.

Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim justum est. Ad Ephes. c. 6. v. 1.

1. VAlde consideranda est Glossa illa, qua S. Anselmus hæc S. Pauli verba declarat: Hic enim ad illam se conditionem reflectens, quæ obedientiæ parentibus debitæ conjungitur: *In Domino*, se reflectens ait: *Id est, in his quæ ad Deum pertinent, non enim suadet obediendum esse in eis, quæ sunt contra Deum.*

S. Ans. ibid.

Cum Moyses contumeliam & injuriam Deo in adoratione vituli irrogatam castigare decrevisset his Israëlitas affatus est verbis: *Si quis est Domini jungatur mihi, congregatique sunt ad Deum omnes filij Levi, quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israël ponat vir gladium super femur suum... occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Immò ex quadam Deuteronomij textu, illos in casu quo pater & mater sceleris illius rei fuissent, patrem quoque & matrem occidere jussos fuisse clare colligitur: Nam ibi sacer textus ait: *Levi quoque ait... Qui dixit patri suo & matri suæ: Nescio vos, & fratribus suis: Ignoro vos, hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.* Circa quæ verba merito quæstio exurgit, qua ratione filij Levienses suos in proprios stringendo genitores, pactum & legem Dei adimplere potuerint, cum Deus per eumdem Moysen inviolabilem illam promulgaverit legem, qua tam serio præcipitur: *Honora parentes.* S. Ambrosius difficultatem hanc enodat, dum ait: *Quod occidi fecit à proximis proximos Moyses, filios à parentibus, præceptum evidens, quia præferenda est religio necessitudini, pietatis propinquitati, ea est enim vera pietas, quæ præponit divina humanis.* Cajetanus in c. 33. Deuteronomij inquit: *Qui dixit patri suo & matri suæ, Nescio vos, id est, qui omnem carnalem amorem parentum, & prolis, ac cognationis penitus abjecerunt, Dei intuitu, & amore, hi custodierunt eloquium tuum Christe.* Parentibus quidem debitus respectus, reverentia & subjectio minime negatur: Verumtamen præcepto paterno & lege Dei simul concurrentibus, hanc illi præferendam esse, nemo inficiari potest: Nam ut Glossa ait: *Debemus copulam terrenæ cognationis agnoscere, sed si cursum mentis præpedit ignorare, ut effectus mentis viscera repleat, sed à spirituali proposito non avertat.* Memorandum proinde hic est, quod vaccis ad Arcam Domini vehendam jugo alligatis accidisse legitur, tametsi enim vituli stabulo inclusi mugirent, *ibant tamen in directum vaccæ*, nec se à cœpto itinere ob fætuum suorum stridorem impediri sinebant: Hæ bene vaccæ, innuunt, inquit Glossa, quæ sub arca Domini ad montana tendentes, affectu & rigido sensu gradiuntur, pro vitulis pergentes mugiebant, sed à cœpto itinere non deflectebant.

Exod. 32. v. 26.

Filij non tenentur obedire parentibus in ijs quæ sunt contra legem Dei & animarum salutem.

Deut. 33. v. 9.

S. Ambr. in Gloss. Exod. 32. Epist. 20. ad Romul.

Cajet. in c. 33. Deut.

Dei honor & amor præferendus honori & amori parentum.

Gloss. in c. 33. Deut.

1. Reg. 6. v. 12.

Gloss. ibid.

2. S. Hieronymus in Epistola quadam optimam quamdam tradit regulam ad dignoscendum, quando parentibus obedire debeamus, tunc videlicet, quando in hac obedientia nihil concurrit contrarietatis, quæ reverentiæ cælesti Patri debitæ repugnet; unde ait: *Honora patrem tuum, sed si te à vero Patre non separat. Tamdiu scito sanguinis copulam, quamdiu ille suum noverit Creatorem.*

Regula quando obediendum sit Parentibus.

S. Hier. ad Furiam.

Idem quoque punctum S. Augustinus tangit, dum pro illius intelligentia sequentem doctrinam post se scriptam relinquit: *Manifestum est & honorem parentum in gradu suo esse servandum, & eos tamen in divini amoris comparatione, præsertim si impedimento sunt, nulla dubitatione oportere contemni.* Idque per statim citatum Deuteronomij textum probat, in quo dicitur: *Qui dixit patri suo & matri &c.* Salvator noster die quadam ab ingenti quodam se consectante populo cinctum esse videns, inquit: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, ... non potest meus esse discipulus.* Peregrinus profecto loquendi modus est iste: Quid enim naturæ nostræ & rectæ rationi magis adversum, quam quod Incarnata Sapientia nobis præcipiat, ut odio prosequamur illos, quibus omnem reverentiam, obedientiam & amorem debemus? At vero Cajetan. dicit: Illa Redemptoris verba intelligenda esse, *non absolute, sed quatenus impedirent adhæsionem ad Christum, gratia enim non destruit, sed perficit naturam, qua naturaliter diligimus patrem, matrem, & vitam propriam. Odium autem etiam animæ suæ (hoc est etiam propriæ vitæ) retrahentis ab obsequio Christi, constat esse de necessitate salutis.* Neque enim credendum est, inquit S. Bonaventura, Christum nobis quidpiam præcipere, quod pietati parentibus debitæ adversetur: *Non enim præcipit odium parentum, quantum ad naturam, quia hoc esset impietatis*; Nam ut S. Joannes Apostolus ait: *Qui odit fratrem suum, homicida est*, scilicet quantum ad culpam. Cæterum regius Psalmista dicebat: *Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, Hoc enim*, ut Dionysius Carthus. ait, *est bonum, virtuosumque odium ex spirituali procedens amore; odiamus, relinquamus vitemus quantum ad hoc, quod nos impedire nituntur, aut possunt à spirituali profectu.* S. Bonaventura illam citat S. Greg. Homiliam quam in lectionibus matutinalibus persæpe legimus, in qua dicitur: Simul & odisse possumus & diligere, ut ex cognatione nobis conjunctos, ex præcepto divino diligamus, & quos adversarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus: unde odium illud non venit ex crudelitate, sed ex charitate.

S. Aug. T. 6. contr. Adimant. c. 6.

Deut. 33. 9.

Luc. 14. v. 26

Quis sit sensus Verborum Christi Qui non odit Patrem suum. Cajet. ib.

S. Bonav. in Luc.

1. Jo. 3. v. 15.

Ps. 138. v. 21.

Ibid. 22.

Dion. ib.

S. Bonav. S. Greg. h. 37. in Ev.

3. Commentator Nazianzeni in orat. 1. textum illum S. Pauli adducit, in verbis Thematis propositum: *Leges parentibus & filijs sancit dicens: Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc est, in ijs rebus, ex quibus pietas nullo detrimento afficitur.* Sciendum namque est duos nos habere Patres, in terris unum, alium vero in cælo, quem in oratione Dominica quotidie invocamus: A cælesti Patre animam accepimus, quæ pars est magis essentialis, corpus vero à terreno patre habemus. At vero utri horum duorum prius reverentia & obedientia exhibenda est? utique præcedere debet Pater noster cælestis, sicut anima corpus longe præcellit: ac proinde S. Hieron. ait: *Non es ejus cui nata es, sed cui renata.* Et ideo S. Cyrill. Alex. citans verba illa: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus*, inquit: *Valeat omnino eo tempore pietatis lex, recedat naturalis amoris vis, & ea omnia quæcumque ad hominum delectationem spectant, & ut ita dicamus, pia duritie colatur Deus.* Vult enim Deus, ut sibi primo omnium loco obediamus & serviamus; secundo vero loco veneremur parentes.

Elias Cret. or. 1. Naz.

Primo obediendum Deo, postea parentibus.

S. Hier. ad Helvid.

S. Cyrill. Alex. de adorat. c. 6.

4. Matth. c. 8. dicitur: *Alius autem de discipulis ejus ait illi: Domine permitte me primum ire, & sepelire patrem meum: Jesus autem ait illi: Sequere me & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Quid vero æquius aut rationabilius esse potest, quam paternis ossibus honesta impendatur sepultura, non vero insepulta negligantur; Et tamen

Matth. 8. v. 22.

Parentum utilitas & servitium non præferendum servitio Dei.

Q

men

Dion. Cit.

men Christus id suo prohibere videtur consilio. Dionysius Carthus. quorumdam refert opinionem, patrem hujus nequaquam mortuum fuisse existimantium: sed verborum discipuli illius sensum hunc fuisse quod scilicet discipulis Christi tunc pridem jungere decrevisset, cum moriturus esset pater ipsius: Quia tamẽ major pars sacrorũ interpretũ, patrẽ candidati hujus vere mortuum fuisse censent, ideo dictus Carthus. respondet: *Negavit huic patris sepelitionem, non quia mala, sed quia majoris boni impeditiva*: Citatque auctoritatem S. Ambrosij, dicentis: *Docet Christus minora bona pro utilitate esse prætermittenda, majus est enim, animas mortuas prædicando suscitare, quam corpus mortui in terra abscondere, unde elicitur, quod quando parentes aliunde habere possunt sustentaculum vitæ, filij non impediuntur à religionis ingressu.* Sciendum verò est, quod S. Lucas, qui eamdem conscripsit historiam, Christum huic candidato respondisse, dicat: *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade & annuncia Regnum Dei.* Cui consonat illa S. Augustini sententia dicentis: *Quando Dominus parat homines Evangelio, nullam excusationem vult interponi, carnalis hujus temporalisque pietatis*: Nam ut Theophylactus super hoc S. Mathæi textum ait: *Oportet sane parentes venerari; sed magis oportet venerari Deum.* Hog. Card, candidatum hunc eos præsignasse dicit, qui sub prætextu non deserendi patrem, donec illum prius sepelierint: religionis ingressum differunt, qui tamen si id ex sola affectus teneritudine, sine causa rationabili, & sine ulla parentum necessitate faciant, difficulter apud Deum intectus illos vocantem excusare se poterunt. Notissima sunt celebrix illa S. Hieron. verba in Epistola ad Heliodorum ita scribentis: *Si pater in limine jaceat, si mater ubera, quibus te lactavit, ostendat, per calcatum pergé patrem per calcatum perge matrem, & ad vexillum crucis evola: solum enim genus pietatis est in hoc esse crudelem.*

Luc. 9. v. 60.

S. Aug. ser. 7. de verb. Dom.

Theophyl.

Hug. Card. ib.

Deo vocanti sequendum, neglectis parentibus.

S. Hier. Ep. 1. ad Heliodorum.

Dion. Cart. lib. de 4. novissimis.

Horrendum exemplum Patris & filij, damnati.

5. Dionysius Carthus. in libro de quatuor novissimis, virum quemdam sanctum sequentem habuisse visionem refert, vidit enim in inferni horrendis flammis luctantes inter se patrem & filium, sibique invicem maledicentes: ille namque filio maledicebat eo quod divitias sibi accumulare noluisset, ut fieret opulentus: Filius vero econtra maledicebat patri, eo quod sibi Religionis ingressum noluisset permittere. Nazianzenus in oratione quadam Cæsarij fratris sui encomia recensens, de parentibus suis ita scribit: *Ambo filiorum simul & Christi amantes (id quod summa admiratione dignum est) imo Christi amantiores quam liberorum, quippe qui unum hunc ex libris fructum caperent, ut à Christo agnoscerentur, nomenque ducerent, solaque virtute, atque cum eo quod præstantius est, velut conjunctione, ac velut necessitudine felicem prolem definirent.* Imo illum ex libris suis chariorem & amabiliorem esse censebant, qui Patri potius in cœlis regnanti adhærescebat, quam viventi in terris S. Augustinus nos tunc vel maxime ad solvendum parentibus nostris obedientiæ debitum obligatos esse demonstrat; si in nobis bene educandis solliciti fuerint nihilque quod Deo adversetur, nobis imperarint: *Si recte educantes, si in Christum nutrientes, audiendi, in omnibus obtemperandum eis in omni jussione, contra majorem si nihil jubeant, & serviant illis. Quis est, inquit, major eo qui me generavit? Ille qui te ipsum creavit generat enim homo, creat Deus.*

Nazianz. or. 20. in laudem Cæsarij fratris.

Boni parentes gaudent si filij sequantur vocantem Deum.

S. August. lib. 6. de verb. D.

6. Enimvero observandum est Salvatorem nostrum non solum ideo in terram hanc descendisse, ut nos redimeret, verum etiam ut sanctissimis exemplis suis, quæ nobis imitanda reliquit, nos erudiret; ac proinde cum ad duodecimum ætatis suæ annum pertigisset, quantumvis delicatissimæ complexionis esset; laboriosum duorum dierum iter ex Nazareth Jerosolymam versus pedes instituit, easdamque ærumnas alio quoque biduo pedestri quoque itinere resumpsit, quantumvis sanctissimam matrem suam & S. Josephum nutritium suum ex hac ejus fatigatione & subsecutura sui amissione magnopere affligendos esse nosset, imo absque matris suæ licentia seu, potius contra ipsius voluntatem tribus diebus procul à parentum suorum directione demorari voluit, quæ omnia perperam ab eo facta fuisse credere nonnemo facile posset, & tamen licite & laudabiliter ea fecit, ut nos ex hoc ejus facto intelligeremus, quod quotiescumque cum debita parentibus reverentia, honor quoque & servitium Dei concurrit primo, omnium loco huic incumbere debeamus, & postea illis quæ placita sunt parentibus terrenis. Atque ideo cum sanctissima Virgo de ipso lamentaretur dicendo: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te*: Christus his se verbis apud ipsam excusavit: *Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* ubi Lucas Burgensis ait: *Jesus respondens dat intelligendum, quod non illum, sed alium præstantiorem ac sublimiorem (Deum utique) agnoscat patrem; opponit patrem suum cælestem ipsis, & negotia illius humanis omnibus, etiam parentum societati, obedientia, consolationi.* Postquam vero arduum gloriæ æterni Patris sui negotium in templo absolvisset, descendit cum parentibus suis in Nazareth, & ut sacer textus ait: *Erat subditus illis*, ut vicissim nos doceret, quod in rebus familiaribus & domesticis; omnem subjectionem & obedientiam debeamus parentibus nostris, non item in rebus Dei cultum & honorem, animæque salutem concernentibus, sicut nec in ijs quæ Dei præceptis & voluntati manifeste adversantur. Unde S. Paulus, ut S. Thomas notat, inquit: *Obedite parentibus vestris in Domino, quia non est obediendum parentibus, nec alicui in his, quæ sunt contra Deum* D. Chrysost. pariter super eadem verba (*in Domino*) inquit: *Adhibuit cautionem, dicens: in Domino, hoc est, in ijs, quibus Deum non offendas.* Salmeron quoque hunc textum exponens ait: *Nihil aliud est obedire, quatenus Dominus & lex Evangelica permittunt, & in nulla re pietati contraria; nam ubi parentes contrarium Christo præcipiunt, obediendum est Deo magis quam hominibus*, S. Bonaventura de decem præceptis tractans, circa quartum Decalogi præceptum hanc statuit indubitatam conclusionem: *Si Parentes aliquid velint, vel dicant, vel imperent nobis, quod sit contra profectum salutis nostræ, non est ipsis in illis pietas exhibenda.* Dionysius Carthus. ad hoc se reflectens, quod Christus duodennis puer à matre & patre suo putatitio amitti: & sine illorum consensu, aut facultate tribus diebus Hierosolymis, ut paulo ante diximus manere voluerit, idipsum ad nostram instructionem fecisse existimat: *Insciis Parentibus manet Jerosolymis, ut amore spiritualis profectus, in sapientia, scientijs ac virtutibus carnales parentes ostenderet relinquendos.*

Exempla Christi placita Dei præferenda placitis parentum, si concurrant.

Luc. 2. 48.

Ibid. 49.

Luc. Burg. ibid.

Ostendit tamen etiam suo tempore obediendum esse parentibus.

S. Thomas. ad Ephes. 6.

D. Chrysost. hom. 21. ad Eph.

Salmer. t. 13. disp. 14.

S. Bonav. t. 7. de decem. Præceptis ser. 25. de 4. Præc.

Dion. Carth.

7. Quando Levitæ in Exodo ex zelo honoris Divini suas in parentum sanguine cruentaverant manus, Moyses ex Spiritus sancti instinctu, illos easdam Deo consecrasse, ait: *Consecrastis manus vestras hodie Domino*: Quis autem est, qui manus parricidales esse nescit illorum filiorum manus, quæ violentam genitoribus suis mortem inferunt? Itaquidem ast ut plurimum; Verumtamen eædem manus in parentum sanguine cruentatæ tunc Deo consecrari dicuntur, quando pro honore Dei, vel Religionis defensione adhibentur, etiamsi ipsismet inferrentur parentibus, in tali enim casu nullus ipsiusmet legis naturæ habetur

Exod. 32. v. 29.

Quomodo Levitæ occidendo fratres suos manus suas consecraverint Deo.

Exod. 32. 29.

betur respectus: *Consecrastis manus vestras hodie Domino.., ut detur vobis benedictio.* Legetur c. 33. Deuteronomij, ubi, ut diximus benedictio ista ad longum describitur. Oleaster super illa verba: *Ut detur vobis benedictio*, ite scribit: *Ac sidicat Moyses: Ita hodie ministratis occidendo manibus fratres & conjunctos, ac si essetis Sacerdotes, quorum manus Dei ministerijs consecrantur.* S. Greg. super illa verba: *Qui dixit patri suo, & matri sua: Nescio vos,* hi custodierunt eloquium tuum, ita scribit: Ille enim scire Dominum familiarius appetit, qui præ amore pietatis nescire desideret, quos carnaliter scivit.

Oleast. in Exod.

Deut. 33. v. 8. S. Greg. l. 7. mor. c. 10.

8. In vita S. Juliani Martyris refert Laurentius Surius, quod parentes ejus illum Christo & Religioni Christianæ indissolubiliter adstrictum videntes, Juvenem ad se vocarint, & his verbis eum hortati sint: Suavissime fili noster, audi parentum tuorum senas admonitiones; omnem enim adhibuerunt conatū ut illum ad familiæ suæ propagationem ad subeundum matrimonij vinculum educerent: Ipse vero septem dierum sibi indulgeri spatium postulavit, ut se resolveret, intra quos post fusas ad Deum ardentissimas preces, ei à Deo revelatum fuit, ut parentum consilio lubens acquiesceret, siquidem futurum esset ut talis ei jungeretur sponsa, quæ quoad conservandam corporis sui illibatam virginitatem ejusdē cum ipso futura esset propositi, simulque eidem à Deo promissum fuit, quod ipsum une cum sanctarū Virginum choro sæpe esset visitaturus & confortaturus. Ex que historiā manifeste deducitur, quod dum per obedientiam paternam ad aliquid adstringimur, quod legi Dei minime adversatur, ex alia vero parte heroicum aliquem & Christianæ virtutis actum exercere desideramus, divina à nobis sit exploranda voluntas, quæ nobis à Deo eo quo sibi quam maxime placuerit modo declarabitur. Ut plurimum tamen postulandum nobis sit Patrum nostrorum spiritualium consilium Enimvero quonam modo se parentes erga filios, filijque è contra se erga parentes in materie Dei gloriam & honorem spectante gerere debeant, ex intrepido sanctissimæ Virginis Christo Filio suo in monte Calvario morienti assistentis exemplo edicere possumus: *Stabat autem juxta crucem Jesu Maria mater ejus;* utilissimum videlicet nobis præbens exemplum, quod patres & matres filios suos Deo constanter & perlibenter sacrificarent: Filij autem se à nimia erga genitores suos teneritudine vinci aut seduci minime permittere debeant maxime quando de Dei servitio agitur: nem ut in revelationibus S. Mechtildi factis legitur: *Omnis creatura in morte Filij Dei dolente, ipsa sola cum divinitate immobilis & gaudens filium suum pro mundi salute voluit immolari.* S. Hieronymus proinde contra eos qui alios à Religioso statu amplectendo seducunt, ad Heliodorum ita scribit: *Retrahere à Religione nihil est aliud, quam Christum in pectore alterius occidere, Christo se opponere, spargere & dissipare qua Christus collegit.*

Surius. 9. Januarij. S. Julianus prævalit matri omnium ex inspiratione Dei statui religioso, obsecutus voluntati parentum.

Hinc in simili electione investiganda est voluntas Dei.

Joan. 19. 25.

Cap. 26.

S. Hieron. Ep. ad Heliod.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM

Cur præceptum honorandi parentes, eisque obediendi, primum esse dicatur; deque solicitudine, quam Deus in hoc præcepto inculcando ostendit, parentum honorem, cum honore sibi debito, pari loco habendo, imo illum huic præferendo.

Mansi Bibliotheca Moralis Tom. II.

THEMA.

Honora patrem tuum & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione. Eph. 6. 3.

1. MAjor equidem in præcipienda filijs erga parentes obedientia & reverentia, non poterat cura & solicitudo urgere Dei nostri, siquidem Moysi duas consignans tabulas lapideas, Decalogum continentes; in secunda (postquam in prima leges insinuasset cultus divini) digito proprio tamquam præceptum primum inscribere atque insculpere non dubitavit, decretum honoris & subjectionis debitæ parentibus; quam subordinationem considerans S. Thomas inquit: *Conveniens fuit post præcepta quibus in Deum ordinamur, dari hominibus præceptum de honoratione parentum, qui nostri particulare principium sunt.* Quibus præmissis asserit idem Sanctus, præcepta Decalogi, ad Dei & proximi ordinari amorem, ita tamen, ut inter proximos primum occupent locum parentes, ideoque primum præceptum honorem filijs præcipit erga parentes: *Inter proximos maxime obligamur parentibus, & ideo immediate post præcepta ordinantia nos in Deum, ponitur præceptum nos ordinari ad parentes, qui sunt particulare principium nostri esse sicut Deus est universale principium, & sic est quadam affinitas hujus præcepti ad præcepta primæ tabulæ.*

Primum præceptum 2. tabulæ præcipit honorem parentum.

S. Th. 2. 2. q. 122. a. 5. Est affine præceptis primæ tabulæ.

2. S. Bernardinus Senensis ingentem filiorum erga patrem demonstraturus obligationem, quantumvis inquit, solum e parentibus esse corporale recipere eos, nihilominus quantum ad hoc etiam suo modo animam ab ijsdem participant; quam veritatem his evincit verbis: *Quamvis filius accipiat esse corporale à patre, efficitur tamen ex hoc in debito duplici quia illud corporale quod accipitur, est de corpore patris sumptum, & transfusum virtute animæ, & operatione, ideo filius efficitur debitor honoris patris, tum ratione corporis paterni, tum ratione animæ; quia anima & corpus concurrunt in patre, ut sit principium filij.* Et consequenter dum corpus, & aliqua ex parte animam à patre receperit filius, debitorem parenti, ut eum sustentet & revereatur, esse demonstrat inquiens: *Ratione ergo corporis paterni, est debitum sustentationis propriæ. ratione animæ, debitum reverentiæ.* Juxta illa S. Hier. verba. *Memento parentum esse, quod talis es, quorum manibus incrementa suscepisti; Exsolve fili quod debes, & debita officia qualicumque exhibe famulatu, quia parentibus nemo potest reddere quod debet.*

Proles obligatur parentibus tam ratione animæ, quam corporis. S. Bern. t. 1. 1. serm. fer. 4. post D. 3. Quadr. a. 2.

3. *Mandatum primum in promissione.* S. Chrys. hæc considerans verba, concludit, æternam Sapientiam, parentum honorem & reverentiam, tamquam basin & fundamentum præceptorum cæterorum assignare voluisse. *Vide quemadmodum basin admirabilem posuerit via virtutis; nempe in parentes honorem & reverentiam* S. Hier. in ejusdem textus Glossa miratur qualiter Apostolus dictum mandatum primum esse asserere potuerit; præsertim cum primum præceptum nullus ignoret scilicet; *Unum cole Deum; sic ita, cum primum mandatum sit, non erunt tibi Dij alij præter me;* respondetque idem Sanctus, quod in ordine ad promissa & remunerationes, primum sit dictum præceptum: *Scilicet in promissione primum, quam mandata priora non continent.* Ecce summam Dei hac ex parte erga genitores, curam & solicitudinem; ad hoc ut ipsemet edoceret, ut nos in divino cultu suo solicitos, affectosq; reddat, nullam nobis indulsit spem retributionis. Quemadmodum fecit in præsenti; hic enim additur: *Ut bene sit tibi, & sis longævus super terram,* cujus

D. Chrysost. hom. 21. ad Ephes.

S. Hier. ad Ephes.

Quomodo præceptum de honorandis parentibus, sit primum in promissione

Ephes. 6. v. 3.

Sententiæ Dion. Cart. pariter subscribit inquiens : *Mandatum primũ in promissione, id est primum cui mercedis additur promissio.* Cajet. ita dictum explanat textum: *Dicitur primum in promissione, quia prius adjuncta fuit promissio huic præcepto quam fuerint adjunctæ promissiones observatoribus mandatorum legis, nam huic præcepto fuit adjuncta promissio in ipsa promissione tabularum, ut patet Exod. 20 promissiones autem adjunctæ observatoribus legis postea fuerunt adjunctæ ut patet in fine Deuteronomij.* Utraque legis scriptæ tabula in sui principio præceptum continet honoris divini & paterni cujus hanc rationem assignat Philo Heb. quia *parentum natura gignendi refert Deum Creatorem omnium.* Aliud nos motivum assignare possumus, scilicet, quod Deus dictum obedientiæ, respectus & honoris erga patres præceptum, ita sollicite inculcare voluerit, quasi ipsum simile reputaret illi, quod est de honore & cultu divino. Observastisne quandoque qualiter Incarnata Sapientia Deum a nobis in oratione Dominicali nominari voluerit? titulum ei patris imponit inquiens: Cum oratis, dicite (*Pater noster &c.*) *dicendo patrem*, inquit Tertull. *Deum quoque cognominamus; appellatio ista & pietatis, & potestatis.*

Dion Cart. ad Ephes.

Philo in 5. præcepto Decal.

Matth. 6. v. 9. Tertull. de orat. c. 2.

4. Hanc veritatem, scilicet quod eadem obedientiæ & reverentiæ erga Deum patresq; urgeat obligatio, ipsimet credidere, sibique persuasere gentiles. Unde Valerius. Max, inquit : *Justissime pari quadam vindicta parentum ac Deorum violatio expianda est.* Cælius Rhodiginus Philosophi inhærens authoritati, sequentem pariter statuit doctrinam : *In Dei ac parentũ honore promeritis nemo umquam rependet* Sophocles ait : *Lex jubet parentibus honores divinis æquales præstari.* Cui alius & ipse gentilis author suffragatur, dum ait: *Si quis parentes secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non errabit, cum nobis propter vicinitatem, vel ipsis Dijs honorabiliores sunt. Necessarium autem est existimare unum erga ipsos gratitudinis modum esse perpetuam & numquam remittentem beneficia ipsorum rependendi animi promptitudinem, quantumvis enim multa in eorum gratiam fecerimus, semper tamen inferiora erunt omnia quæ esse deberent.* Quibus relationem subdit, quæ nostras inter & parentum nostrorum, propter strictissimam, illos inter & nos communicationem, versatur operationes: *Quin imo propemodum actiones nostræ omnes illorum prope videri debent, ut qui nos hæc agentes produxerint*; moxque sensum suum sequenti explanat statuarij similitudine dicens: *Quemadmodum Phydiæ, aut aliorum artificum opera, si & ipsa rursus alia quæpiam facerent ea quoq; non dubitaremus opera nominare artificum, eodem modo actiones quoq; nostræ parentum nostrorum opera esse dicentur, per quos & nos nati sumus.* Tandemque concludit idem Philosophus : *Summariam hanc sententiam semper animo versare oportet, quod parentes eorum nobis immagines sunt.* Juxta receptum antiquorum morem, patet Domini titulo insignitur quo ipsummet Deum honoramus. Laban idololatra à Rachele filia religionem Judaicam amplexante, veriq; Dei fidem profitente Dominus nuncupatus legitur : *Ne irascatur Dominus meus quod coram te assurgere nequeo.* Quia scilicet nomen illi æquali in pretio reverentiam ducebant Dei & patris, cum hunc & illum eodem afficerent titulo. Quo fine & Ecclesiasticus inquit: *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi Dominis serviet his qui se genuerunt.* Ubi æquali pondere & trutina timor Dei, honorque patrum agitatur, quoniam, *qui timet Dominum, honorat parentes*, uterque ab eadem promanat radice, perditus erga patrem respectus timorem destruit & Dei, onde Nazianzenus inquit: *Ille Deum facile abjurabit, qui parentem suum negat.*

Præclara Ethnicorum monita, & exempla. Val. Max. l. 5.

Cel. Rhod. l. 29 c. 17. Soph. in Aureo Carmine.

Stobæus ex Hierocle Philosopho.

Parentes cum Deo eodem gaudent titulo

Gen. 31 35.

Eccl. 3. v. 8.

Nazianz. in l. sententiar.

5. Paulus de Palatio illum Ecclesiastici textum examinans (*quasi Dominus &c.* ita discurrit. *Sed non caret dubio quod dicit: Filius pius serviet parentibus quasi Dominis. Imo non serviet velut Dominis servus, sed ut patribus filius: est enim vile servire ut Dominis, est ingenuum servire ut parentibus.* Ad hoc dubiu ingeniosissime cum quadam versione respondet: *Huic nodo quadam editio solutionem indicat dicens: Serviet ut Dominis vel serviet ut Dijs. Sensus authoris est, filius serviet parentibus velut in quibus Deus repræsentatur, velut in quibus Dei dominium resplendet.* Debet filius in honore & reverentia paterna sibi persuadere, quod veneretur obediatque ipsimet Deo, qui ita hoc in obsequio sibi complacet, quasi illi præstitum foret, imo certo quodammodo asserere licet, Deum pluris facere honorem parentibus quam sibi præstitum. Recordabimini utique illius Scribis & Pharisæis à Salvatore in hæc verba factæ reprehensionis: *Deus dixit: Honora patrem & matrem... vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, munus quodcumq; est ex me tibi proderit, & non honorificabit patrem suum, aut matrem suam, & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Pro cujus intelligentia notandum quemadmodum testatur S. Hier. quod cum Deus filijs præcepisset, ut parentum necessitatibus subvenirent, Scribæ è contra & Sacerdotes proprio commodo instigati, potius urgebant, ut Deo & templo oblationes & sacrificia consecrarent, parentibus relictis, asserebantque majus à sacrificijs Deo oblatis promanare bonum, idque spirituale, quorum pessimum sensum his verbis explanat S. Paschasius: *Compellit filios ut dicant parentibus suis, munus vel donum quodcumq; ex me votis oblaturus coram Domino, in tuos consumo usus, tibiq; prodest ô pater, vel mater? ut illi timentes accipere quod Deo, saltem voluntatis voto videbant mancipatum, ita ut invicem vellem magis vitam ducere quam comedere de consecratis.* Deus hujusmodi flocci faciebat, imo repudiabat oblationes, quoties in honoris & respectus parentibus debiti, præjudicium fierent; ideoque S. Thomas adducit illud Ecclesiastici: *Dona iniquorum non probat Altissimus.* Et Prov. 28. *Qui subtrahit aliquid a patre suo & matre, & non dicit hoc esse peccatum, particeps homicidij est.* An non quotidie juxta Apostolum principalia sacrificia, rationabilia sint oportet? *Obsecro vos, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem rationabile obsequium vestrum.* Tametsi enim quis voto solemni se Deo consecrasset, vel statum religiosum amplexatus fuisset, & nihil si tamen parentum urgeat necessitas, Deus illos vel à sacris Altaribus arcet, vel claustra, quamdiu parentum duraverit necessitas, deserere jubet, coltuque divino servitium præfert parentum. Quodcumque enim sacrificium, promissio, & votum Deo factum obligatione caret, & ab ipso Deo rejicitur & abominatur, quoties obedientiæ & necessariæ parentum sustentationis subintrat præjudicium. Unde Cornelius Jansenius inquit: *Nullum Dei præceptum, nullum nostrum votum, nulla rei sanctificatio, tollit necessarium naturæ vinculum, & ordinem.* Cultus divinus nostras dumtaxat à nobis exigit substantias temporales, ut in ipsis resplendeat decor : *Honora Dominum de tua substantia*, ast genitoribus, à quibus generati sumus, ex præcepto Dei longe majorem debemus honorem; dum cultu divino relicto, parentum servitijs vacare debemus, ita ut si sufficientes ad sustentandos eos deficiant facultates, laboremus & sudemus, ut necessarium ijs prævideremus victum, Deo interni satisfaciunt actus solumque cor, *præbe fili mi cor tuum mihi.. sacrificium Deo Spiritus contribulatus.* Ast hoc ipsum nequaquam sufficit ad subveniendum parentibus,

Paul. de Palat. in Eccl.

Proles serviant parentibus tamquam Dominis, imo tamquam Dijs.

Matth. 15. v. 4. 5. 6. Fras Pharisæorum circa honorem parentibus debitum.

S. Hier. Ibid.

S. Pasch. Ibid.

Eccl. Prov.

S. Thom. Ibid. 28. 24. Deus non est honorandus, cum præjudicio parentum.

Jansen. Concord. Evang. c. 60. ibid.

Prov. 3. 9.

Prov. 23. v. 26. Ps. 50. 19.

bus, illudque ad implendum præceptum, dicente Oleaster: *Pluris scriptura facit honorem parentum quam Dei, ut voluerit nos Deum honorare ex substantia nostra juxta illud Salomonis: (Honora Deum de tua substantia.) Parentibus vero voluit Filios subvenire ex labore manuum suarum, & si non habeant teneantur in pristino laborare, ut parentibus victum quærant.*

Oleaster. in c. 20. Exod. Prov. 3. 9.

6. Imo solicite adeo divina Providentia præceptum hoc inculcavit, ut verbum æternum multis in locis se declararit, aperte se eo principaliter fine corpus hoc mortale assumpsisse, ut nos edoceret dictam obedientiam & virtutes erga parentes. Unde apud S. Joannem Salvator inquit: *Descendi de cœlo,* quo fine? Forsitan ut miracula operaretur? ut Evangelium prædicaret? ut Ecclesiam plantaret? ut novam gratiæ legem promulgaret? ut genus humanum ab infernali mancipatu redimeret? nequaquam quin potius ut obedientem & reverentem Patri æterno se exhiberet Filium: *Descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.* Si primos Christi fideles interrogare voluerimus, qualem Christo, qui tota vita sua Patri æterno obsequentissimus fuit, *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis,* adscripserint titulū postquā in cœlos ascendens ad dextram Patris consedit: Respondebunt, se eū nuncupasse puerum, dicentes: *Convenerunt.. adversus sanctum puerum.. Jesum.* In magno illo libro cujus in hæc verba meminit S. Matthæus: *Liber generationis Jesu Christi:* in quo æterni patris verbum impressum fuit, quas primas litteras, quos primos arbitramini fuisse characteres? Obedientia ejus, inque voluntatem paternam resignatio: *In capite libri scriptum est de me, ut faciam... voluntatem tuam,* Unde & apud S. Joannem hanc statuit declarationem: *Amen, Amen dico vobis, non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem quæcumque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit.* Ut porro nobis ostenderet quanta cura urgeat, ut ad exemplum & imitationem suam, dictum nobis indelebiliter imprimat erga parentes respectum & obedientiam: uno obstante, quod sanctissimæ Matris, sanctique Josephi patris sui putativi, seu nutritij monitu à divino servitio avocatus respondisset: *Nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse;* Nihilominus ut primum eos lamentantes audiit: *Fili quid fecisti nobis sic?* Indilate *Descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis.* Ubi Lucas Burgensis ait: *Quamvis ad horam exemeris se à parentibus, statim reversus ad solitam subjectionem.* S. Ant. de Padua hanc in favorem nostrum instituit observationem circa eadem verba: *Bonus Jesus ad interrogationem piæ matris, dicentis: Fili, quid fecisti sic; usque ad triginta annos negotium distulit, quod inceperat duodennis & de templo, in quo in medio Doctorum sedebat descendit.* A duodecimo, usque ad trigesimum ætatis annum Filius Dei gravissima æterni Patris procrastinavit negotia, ut nos edoceret subjectionis & obedientiæ erga Patres virtutem & excellentiam. Quem textum S. quoque Bernardus sequenti illostrat Glossa: *Cum dixisset: in his quæ Patris sui erant oportet se esse, non acquiescentibus parentibus ejus, sequi eos in Nazareth non despexit. Magister discipulos, Deus homines, Verbum & Sapientia, fabrum & fœminam.*

Christus descendit de cœlo ut doceret obediendum esse parentibus.
Joan. 6. 38.
Phil. 2. 8.
Actor. 4. 27.
Matth. 1. 1.
Hebr. 10. 7.
Joan. 5. 19.
Luc. 2. 49.
Luc. 2. 51.
Luc. Burg.
S. Ant. de Pad. ser. in Dom. inf. Oct. Epiph.
S. Bernard. ser. 19. in Cant.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM

De pietate & honore, quem Filij exhibere debent genitoribus suis: ubi varia adducuntur exempla quibus Dei Filius iisdem præluxit.

THEMA.

Et erat subditus illis. Luc. cap. 2. vers. 51.

1. Efficax equidem parentes honorandi & amandi motivum in medium adducit ex dicto Filij Dei exemplo S. Bernard. Senensis dum ait: *Prima obligatio, quod Filij parentes tenentur diligere exemplo Christi, qui de se ait: (Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem)* Qui S. Author eodem in serm. in cap. 3. hanc eamdem replicat rationem, inquiens: *Debent Filij parentibus obedire, hoc enim justum exemplo Christi, qui de se ipso ait: (Ego patris mei præcepta servavi.)* S. Ambros. illa interpretans Evangelij verba: *Honora patrem tuum, & matrem tuam,* hoc efficax subinfert argumentum. *Honora, quos suos Dei Filius honoravit, legisti enim: Et erat subditus illis; si Deus servulis, quemadmodum tu parentibus?* S. Joseph fabrum lignarium agebat, illi dissimillimus artifici supremo, qui *Dixit, & facta sunt.* S. Virgo in matrem electa Dei, servam se illius, mancipiumque se esse protestatur: *Ecce ancilla Domini;* nihilominus S. Luca teste, *Erat subditus illis. Honorabat igitur Joseph & Mariam Christus, non naturæ debito, sed pietatis officiō.* Quid equidem verbis illis denotari putatis: *Subditus illis?* Luc. Burg. respondet: *Id est quiete, modeste eis convivebat & obediebat in omnibus, in quibus ingenui Filij obedire, atque obsequi parentibus solent, & debent; Etiam quæ ad rem familiarem spectarent, adjuvans illis in negotijs exterioribus ad victum comparandum.* Credi equidem potest eum adjutorium tulisse Josepho in ducenda serra, scarpello, alijsque omnibus fabrorum lignariorum instrumentis: Cui sententiæ S. Basil. favet, inquiens: *In prima ætate subditus parentibus, omnem laborem corporalem mansuete & obedienter sustinuit.* Cujus hanc assignat rationem, quia scilicet S. Joseph & Virgo propter status paupertatem suis sudoribus sustentare ajebant, unde & ipse Salvator ait: *In laboribus à juventute mea* Parabolas & metaphoras de cultura vineæ, aratro, & semente instituebat, quia verisimile est eum cum S. Josepho juga, aratra, aliaque similia fabricasse instrumenta.

S. Bernard. to. 1. ser. in Fer. 4. post. Dom. 1. Quadr. A. 2. c. 1.
Jo. 14. v. 31.
Joan. 15. 10.
Luc. 18. 20.
S. Amb. l. 2. in Luc. c. 2.
Christus præclarum exhibuit exemplum, circa obedientiam & honorem parentibus debitum.
Luc. Burg. ib.
S. Basil. l. de Constit. mon. c. 4.
Psal. 87. 16.

2. *Erat subditus illis* Quibus illis? interrogat S. Ant. de Pad. *Fabro & paupercula Virgini: cœli Creator subditur fabro, Deus æterna gloria subditur Virgini pauperculæ.* Maximum equidem mysterium continet Evangelistarum de Christo silentium, dum per octodecim annos nihil de eo commemorant præterquam solus S. Lucas, prædicta verba: *Et erat subditus illis,* quasi inferre voluisset (quemadmodum immediate subjungit in hæc verba: *Et Jesus prof. ibat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines*) quod solida, veraque virtus, Sapientia & Sanctitas in reverenti, & subjecta, nec non in recta erga genitores vita atque educatione consistat. Doctiss. Salmeron inquit: *Multi hoc desiderio sciendi, quid ab anno 12. usque 30 fecerit Christus, discruciantur, quibus hoc verbo Lucas satisfacit: & erat Jesus subditus illis.* Primum infra 30. annos exitum destinavit versus Jordanē, ubi à Deo filius Dei declarans promissusque Messias à Joañe Baptista indigitatus fuit: Circa quam rei gestæ seriem observandum, quod Pater æternus Christum pro Filio suo dilecto ante nunquam manifestarit, nisi post præstitam 30. annis S. Joseph. patri & Virg. matri subjectionem & obedientiam: *Et ecce vox de cœlis dicens, hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Omnibus in operationibus solius se patris gloriam spectare protestatus est Salvator: quod subtiliter advertens S. Bernardin. inquit: *Magna virtus, & reverentia paternalis, tam magna quidem, ut eam perfecte vellet implere, in semetipso Filius Dei Christus, tam digna & necessaria, ut*

Promptè obedivit, & collaboravit S. Joseph fabro & pauperculæ Virgini matri.
Luc. 2 v. 52.
Salmeron. Tr. 47.
Matth. 3. v. 17.
S. Bern. T. 1. in Dom. 3. Quadr. ser. 27.

omnia admiranda quæ Christus inter homines operabatur, ad paternam gloriam referebat, tanq; grata, ut quemlibet hujus mandati observatorem dicat Dominus Jesus Filium suum, cujus dignatur per regenerationis gratiam se facere Patrem, mystice de tali Filio dicens hic est filius meus dilectus.

Tertul. l. de Trin. c. 17. Philip. 2. 6. Quidquid operatus fuit ordinavit ad honorem Patris æterni.

S. Epiphan. Hæres. 69.

3. Tertullianus illa Apostoli verba (*Quem cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo*) hac ingeniosa illustrat expositione: *Quamvis enim Christus Jesus se ex Deo Patre Deum esse meminisset, nunquam se Deo Patri comparavit, aut contulit, memor se esse ex suo Patre & hoc ipsum quod est habere se, quia Pater dedisset.* Quidquid loquitur & operatur in æterni ordinat Patris honorem; *Nihil agit Filius*, inquit S. Epiphanius, *nisi viderit Patrem facientem, ut ostendat opus Filij esse opus Patris, & Patrem complacentiam habere in ipsius totius operationis dispensationem.* Toto 33. annorum decursu perfecte in eo adimpleta fuit virtus illa, quam nos singulariter edocere voluit, scilicet, mansuetudo; *Discite à me quia mitis sum.* Una solummodo vice arrepto flagello præter morem se iracundum exhibuit, fulminas oculis, templique Prophanatores, virga percutiendo, causam ne nostis? Injuriam videbat æterni Patris honorem: *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis*, ut scilicet exemplo ejus discerenius, quanto zelo debitum erga parentes respectum & honorem fovere teneamur.

Joan. 2. v. 16.

Docemur honorare debere parentes carnales.

S. Bernard. 3. 1. ser. in Fer. 4. Dom. 3. Quadr. A. 3. c. 1.

Joan. 8.

Matth. 1. v. 20.

4 Honorem defendit, non modo regnantis in cœlo Patris, sed etiam nos instruere voluit quo respectu terrenos venerari nos oporteat parentes; quare S. Bernardinus hoc Filijs proponit documentum: *Tenentur Filij parentes revereri scilicet assurgendo, & consimilia faciendo, exemplo Christi, qui Joan 8. Ego honorifico Patrem meum. & non solum Patrem æternalem sed putativum, & temporalem, unde Luc. 2. scriptum est. & erat subditus illis* S. Joseph nullam in generatione Christi habuerat partem; *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est*; & consequenter *jure* illo, & authoritate, quam alij naturaliter Patres in Filios suos possident carebat: nihilominus ad nostram doctrinam illi pariter obediens esse voluit & subjectus.

Joan. 2. v. 3. 4

Quid sibi velint ista Verba Christi ad matrem suam: Quid mihi & tibi mulier.

5. In Cana Galilææ inter nuptias *Deficiente vino* Filium interpellavit Virgo: *Vinum non habent*; responsumque tulit, *quod mihi & tibi est mulier?* Prima equidem facie debitum aliquatenus transgressus filiale videtur respectum, nihilominus, prout contextus docet Historiæ, convenientem non modo non minuit respectum & honorem, quin potius ampliavit, dum ad instantiam Matris, petitionemque ejus miraculo subsequente honorare non dubitavit, quo loquendi modo Christus teste S. Thoma inferre voluit, necdum adesse tēpus operandi miraculum, sed postquam omne defecerat vinum: *Noluit facere miraculum priusquam sciretur defectus, quia ex hoc fuisset minus notum, & minus credibile* S. Bern. hanc alteram assignat expositionem: *Manifeste jam video quod non velut indignatus, aut confundere volens Virginis matris teneram verecundiam dixerit, quid mihi & tibi? Sed propter nos, ut conversos ad Dominum jam non solicitet carnalium cura parentum.* Euthymius advertit, quod quamvis tempus nec dum advenisse miraculorum asseruisset Christus, nihilominus ut maternam jugiter defenderet reverentiam, horam opportunam anticipare voluerat: *Cum dixisset nondum venit hora mea, miraculum tamen operatus est matrem honorans* Chrysost. Hom. 20. in Joan. ait: *Ut Matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, neque genitricem tam multis præsentibus pudore afficeret.* Glull. Interlin. Christum alludere voluisse putat ad tempus passionis suæ, quasi dixisset: *Nondum venit hora mea, id est, opportunitas ostendendi naturam quam ex te habeo sed ostensa divina per miracula, ostendetur, & humana natura per passionem.* Quam esse causam putatis cur Beata Virgo cum S. Joanne moriente Filio in Calvario assistere voluerit? Apostoli omnes reliqui fugâ se subtraxerunt, siquidem *Omnes relicto eo fugerunt*; cur solus Joannes ex instinctu superiori inter gladios carnificum, cum Virgine Matre se sistere non dubitavit? Indecens videbatur Virgini locus in medio satellitum & militum, & in ipso loco supplicij. Utique non ut Christo opem, solatiumque ferret, quoniam Christus inquit, *Sustinui, qui simul contristaretur & non fuit.. Torcular calcavi solus*, & ut S. Ambr. ait: *Non egebat adjutore ad omnium redemptionem, qui dixit: Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber. Suscepit quidem Matris affectum, sed non quæsivit hominis auxilium.* Ecce vobis mysterium, voluit enim Redemptor mundo ostendere suum erga sanctissimam Matrem respectum & reverentiam, unde idem Sanctus prosequitur dicens: *Habemus igitur pietatis magisterium, doceat lectio, quid affectus maternus debeat imitari, quid sequi reverentia filiorum.* Cui & S. Aug. assentitur, dum illa Christi considerat verba: *Ecce Mater tua*; ad illa superius citata ejusdem Christi alludens verba: *Nondum venit hora mea*, inquit *Hæc nimirum est: illa hora, de qua Jesus aquam conversurus in vinum dixerat Matri, quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Hanc itaq; horam prædixerat, quæ tunc nondum venerat, in qua doceret agnoscere moriturus, de qua fuerat mortaliter natus.* Ac demum id ad nostram doctrinam fecisse concludit, ut scilicet nobis reverentiam & respectum genitoribus ad ultimum usque Spiritum debitum fortiter imprimeret; unde ait: *Facit, quod faciendum admonet, & exemplo suo suos instruxit præceptor bonus, ut à filijs pijs impendatur cura parentibus; tanquam lignum ubi erant fixa membra morientis, etiam cathedra fuerit magistri docentis* S. Ambr. pariter considerationem ad hoc propositum valde utilem adducit, dum ait: *Dominus suspensus in cruce qui sua pericula contemneret pio matrem commendabat affectu, quod non otiose Joannes pluribus prosecutus est, alij enim mundum descripsere concussum, cælum tenebris obductum; refugisse Solem: addiderunt Matthæus & Marcus, qui humana atq; mortalia uberius prosecuti sunt: Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti?* S. Lucas inquit, S Ambros. solum intentus fuit narrandæ petitioni Regni cœlorum, à bono latrone factæ & recensendæ, indulgentiæ plenariæ dicto latroni à Christo his verbis concessæ: *Hodie mecum eris in paradiso*, non vero sic S Joannes agit: *Joannes enim*, inquit dictus Ambro. *qui plenius divina penetravit mysteria, non immerito laboravit, ut quæ Deum generaverat, mansisse eam Virginem declaret. Solus ergo me docet, quod alij non docuerunt, scilicet quemadmodum in cruce positus appellaverit matrem, pluris putans quod victor suppliciorum atq; pœnarum, victor diaboli pietatis officia dividebat, quam quod Regnum cæleste donabat. Nam si religiosum est, quod latroni venia donatur à Domino, multo religiosius quod mater honoratur à Filio.*

S. Thom. ibid.

S. Bern. ser. in Dom. inf. Octav. Epiph.

Euthym.

Interlin.

Psal. 21.

Isaiæ 63. 3.

S. Ambr. in ep. c. 23. Luc.

Cur Christus voluerit matrem sibi adstare juxta Crucem.

S. Aug. tr. 119 in Joan.

Docuit nos per hoc, reverentiam parentibus exhibendam usque ad mortem.

S. Amb. l. 10. in Luc.

Parentes in nullis ærumnis deserendi sunt.

Psal. 68.

S. Cyril. Alex. l. 12. in Joan. c. 30.

6. Redemptor noster se in ligno crucis ab atrocissimorum dolorum suorum tempestate certo quodam modo absorptum fuisse lamentatur his verbis *Veni in altitudinem maris & tempestas demersit me*, Et tamen in medio hujus procellosi pelagi acerborum dolorum suorum, maternæ reverentiæ oblitus non fuit. Unde S. Cyril. Alexander ait: *Cum igitur per legem ita præceperit, cumq; omnis virtutis ipse fons sit, quodammodo non oportebat ab ipso, & per ipsum non discere, nec quando intolerabiles imminent ærumnæ, negligendos esse parentes providit matri, quia non solum illam dilecto discipulo suo*

coni-

commendavit, *Virginem virgini*, verum etiam affecit, ut Carnifices, Pharisæi, Scribæ Sacerdotes, & omnes alij adversus ipsum exasperati & jurati hostes ne unicum quidem verbum indecens adversus matrem suam effutire præsumerent, in quo quam matris suæ gerebat curam & protectionem, manifeste ostendit, quia res profecto stupenda est, quod in tota illa Carnificum aliorumque hostium indiscreta & adversus filium furibunda turba, nullus esset qui matrem ejus vel per umbram solam offendere auderet. *Providit matri, quasi*, ut S. Cyrill. ait, *parum de magnitudine doloris curaret, etsi acriter patiebatur.* Arnold. Carnotens. inquit: *Non est passus Christus, ut Judaica rabies in sanctuarium suum mitteret prophanam manum, vel aliqua infestatione violaretur illum templum Spiritus sancti.*

Arn. Car. not. Tract. de 7. Verb.

Joan. c. 19. 23. Cur Christus Joanni commendaverit matrem suam, tunc cum milites dividerent Vestimenta sua?

7. Observandus quoque est modus, quem S. Joannes in hac Historia recensenda servavit; dicit enim quod milites vestimenta Christi in se diviserint, & postea confestim subjungit quod Christus sibi matrem anxie recommendarit; sed quodnam in eo latet mysterium, quod Christus ei matrem tunc præcise commendavit, quando milites vestimentis suis dispertiendis intenti erant? Cur non potius hoc fecit, priusquam in crucem configeretur, vel in via quando montem Calvariæ conscendebat, vel alio quovis tempore? Audiamus hac de re loquentem S. Chrysostomum: *Et milites quidem hæc faciebant*, inquit, *ipse autem Crucifixus matrem suo discipulo commendat.* Porrò hæc vestium divisio, Christum verum Messiam & Redemptorem in lege promissum esse declarabat; Siquidem de eo divinum prophetavit oraculum: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Ut igitur hunc divinitatis suæ conceptum penes circumstantes magis confirmaret, hanc erga matrem obsequij & pietatis actum exercere voluit, quia reverentia & respectus genitoribus delatus, divinum quidpiam in se continet. Idem D. Chrysostomus hanc eamdem quæstionem proponit, cur scilicet matrem suam S. Joanni recommendare Incarnata Sapientia eo usque distulerit, donec crucis cathedram conscendisset & tunc quando negotio magis arduo quam quod in tota æternitate, tam in terra quam in cœlo umquam præ manibus habuit, intentus fuit, in conspectu populi cujusdam infiniti hanc commendationem facere voluit, cum tamen æque faciliter, imo longè facilius id facere antea potuisset, vel in Cœnaculo, vel in die, aut septimana aliqua passionem suam proxime antecedente. Utique hæc *Omnia in sapientia fecit.* De industria enim tempus illud præstolari voluit, quo in loco eminentiori in crucem elevatus erat, ut ab infinito quodam populo videri, & audiri posset, idque ut tanto indelebilius omnium mentibus imprimeret obsequium quod parentibus ad ultimum usque spiritum deferre debemus; quia ea quæ in ultima vitæ periodo ab aliquo dicuntur vel fiunt, majoris æstimantur, tenaciusque imprimuntur, atque ideo in hoc punctum usque hanc matris commendationem differre decrevit. Unde D. Chrysost. ait: *Cum jam abiret matris curam discipulo requirit, nam cum par esset utpote matrem dolere & protectionem quærere, cum merito dilecto commendat.* Idem S. Doctor in eadem homilia paulo pòst subjungit dicens: *Crucifixus commendat, erudiens nos, ad ultimum usq; spiritum parentum curam habendam*, S. August. in quadam Epistola, in qua S. Paulinus eidem novem Scripturæ quæstiones proponit, inter alias hanc quoque inseruit, cur scilicet Christus matrem Virginem S. Joanni ad ultimam usque mortis horam commendare distulerit, & respondet S. Augustinus: *Formam pietatis relinquens, nobiscum est de matre sollicitus, ut quam relinquebat corpore, non relinqueret cura.* S. Ambrosius ingeniosam quamdam habet considerationem, scilicet quod Christus debito reverentiæ erga matrem tunc præcise satisfacere voluerit quando tamquam Filius Mariæ oculos in mortem clausurus, omnibusque quæ in triginta trium annorum Iliade operatus fuerat, ultimam manum impositurus erat, unde & dixit: *Consummatum est*; hacque commendatione facta spiritum suum in manus Patris libere dimisit, non obstante quòd paulo ante de patre lamentatus fuisset dicens: *Ut quid dereliquisti me. Hic totius finis est consummationis*, inquit S. Ambrosius, *deniq; hoc dixit & emisit spiritum, consummans omne mysterium bono fine pietatis.*

Cur hanc commendationem distulerit usque ad punctum mortis.

D. Chrysost. hom. 84. in Joan.

Psalm. 21. 19.

D. Chrysost. h. 84. cit.

S. Aug. T. 2. Ep. 51.

S. Ambr. l. 10. ep. 1

8. Hanc eamdem erga genitricem suam reverentiam etiam post mortem continuavit, quia inter duodecim diversas apparitiones quibus Christus post Resurrectionem se diversis visibilem exhibuit, prima omnium facta est matri, cujus Rup. Abbas Tuitiensis hanc reddit rationem, dicens: *Verissimè matri resurgens apparuit*: tametsi enim Evangelistæ nullam hujus fecerint mentionem, non tamen ob id contrarium convincitur: *Absit enim hoc ab illo, qui in lege sua patrem & matrem honorare præcepit, absit inquam, ut matrem propter se doloris gladio transverberatam, tam dira negligentia talis filius inhonoraverit.* Idipsum quoque Ecclesiæ authoritate probatur, quæ primo die Paschatis stationem in urbe ad S. Mariam majorem indicit; fundatorque in hisce verbis Davidis: *Si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ.* Quando Christus Spiritum sanctum super Apostolos dimisit, matrem quoque suam ibidem præsentem esse voluit, teste S. Luca qui dicit *Et Maria Mater Jesu.*

Christus reverentiam exhibuit matri suæ etiam post mortem.

Rup. Abb. l. 7. de divin. offic. c. 24.

Actor. 1. 14.

9. Verum enimverò quis non admiratur obsequium, quod idem filius jam impassibilis & gloriosus ad dexteram patris sedens matri suæ præstitit? Quod in admirationem & stuporem universam cœlestem curiam rapuit, quæ attonita quærebat: *Quæ est ista, quæ ascendit delitijs affluens innixa super dilectum suum.* Quasi matri suæ ducturis loco à brachijs inservisset; Etenim S. Antoninus scribit, Christus Mariæ Filium de cœlo descendentem cum omnibus Angelorum exercitibus sanctissimæ Matri suæ occurrisse obvium, idque cum tantis honorificentiæ demonstrationibus, ut majores mens humana concipere nequeat: *Ipse etiam*, inquit Antonin. *cum curia cælesti de cælo venit, ad matrem honorificandam in morte, & collocandam honorifice in throno.* S. Bernardus hujus occursus magnificentiam duobus verbis breviter exprimit dicens: *Cum eo honore quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria qua tantum decuit filium.* Voluit quoque idem Mariæ Filius, ut sanctissimum Matris suæ corpus in Paradisum cœlestem assumeretur, ut eoque glorificaretur ante diem universalis Resurrectionis, idque *Propter honorabilitatem*, inquit, S. Bernardin. *hoc est, ut conservet honorem Matris*; Cum enim Exodi c. 20. de honorandis genitoribus speciale condiderit præceptum, atque de se protestatus fuerit, dicens: *Honorifico patrem meum*, eumdem quoque honorem erga matrem exhibere voluit, singularem hanc ei impertiendo prærogativam, nulli alteri hominum concessam, Guerric. Abbas in persona Filij ita scribit: *Ego ut facerem quod docui, & exemplo essem alijs, ut patrem honorarem in terram descendi, nihilominus ut matrem honorarem, in cælum reascendi, ascendi inquam & præparavi ei thronum gloriæ.* Spiritus Sanctus Salomonem matrem suam hoc modo honorasse scribit: *Surrexit Rex in occursum ejus, adoravitq; eam, & sedet super thronum suum, positusq; est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram ejus.* Id quod

Christus jam impassibilis & gloriosus matrem summè honoravit.

S. Antonin. 4. p. tit. 5. c. 9. §. 1.

S. Bern. ser. 1. de Assumpt.

Hinc corpus ejus transtulit in Cœlum. S. Bernard.

Exod. 20.

Guerricus Abb. ser. 4. de Assumpt.

3. Reg. 2. 19. Ille illi præparavit thronum gloriæ.

quod expressa illius honorificentiæ figura fuit, qua Christus, de quo scribitur: (*Ecce plus quam Salomon hic.*) Virgini Matri suæ occurrit de qua Propheta David inquit: *Astitit Regina dexteris tuis.* S. Bernardus hanc honorificentiam Matri exhibitam hoc Argumento convincit: *Si oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se, quod præparavit gignenti se & (quod omnibus est certum) præ omnibus diligenti quis loquatur?*

Matth. 12. 24.
Ps. 44. 10.
S. Bern. Ser. 1. de Assumpt.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla pietatis erga parentes recensentur motiva & exempla, utpote in qua multa animalia nos superant; ostenditur etiam, quod tametsi filij ad majores evehantur dignitates, ab hoc tamen reverentia erga parentes, quantumvis viles, debito non eximantur.

THEMA.

Qui timet Dominum, honorat parentes, Eccles. 3. v. 8.

Veneratio parentum est signum timoris Dei in anima.
Eccl. 3. 8.
S. Bernardin. t. 1. serm. Ser. 4. post Dom. 2. Quadr.
Alex. de Ales.

1. INfallibile signum unde dignosci potest quod in anima quadam timor Dei prævaleat, est veneratio & respectus erga parentes, ita enim Ecclesiasticus æternæ veritatis verbis testatur, dum ait: *Qui timet Dominum, honorat parentes.* S. Bernardinus de hac materia differens inquit: *Hieronymus de honore parentum filio de parentibus dicit: Sit tibi grata vita ipsorum; quibus charior est vita tua quam propria, redde amoris vicem colendæ pietatis.* Adducitque Alexandri de Ales testimonium, dicentis: *Amor patris in filios totus est gratuitus, quia filij sunt à parentibus & intenditur amor ille per naturam sensualitatis,* Allegatque iterum S. Hieronymum qui ait: *Memento parentum esse, quod talis es, quorum manibus incrementa suscepisti.* Idem quoque S. Bernardinus alio in loco hanc conclusionem, scilicet quod bonum sui odorem fragrare non possit, qui non est venerabundus erga parentes, confirmat, dum ait: *impossibile est, quod qui præceptum hoc de honore parentum non servat, quod cum bona famæ odore vivat.*

S. Hieron.
S. Bernardin. t. 2. Ser. 17. in Dom. 2. Quadr. a. 4. c. 4.

S. Augustinus adhuc totus carnalis, tamen omnibus suis gratus.

2. Augustinus usque ad trigesimum tertium ætatis annum ad fauces usque luto carnalis vitæ immersus vixit, & tamen mundo nequaquam exosus fuit, S. Ambrosius qui vitæ continentiam tanto zelo prosequebatur, illum non abhorruit, nec à se repudiavit, imo magna eum benevolentia prosecutus fuit, gratus erat Imperatoribus, cum viris illustribus & conspicuis semper conversabatur: dignus fuit cui Deus tam ingens sui lumen communicaret, & in secretissima cœlestis Sapientiæ suæ penetralia admitteret: sed dicite mihi, si nostis, quo merito hosce omnes favores, sibi comparavit nimirum quia debitum erga matrem suam respectum numquam deposuit, tametsi ipsa Catholica esset, ipse vero hæreticus, tametsi ille juvenis esset dissolutus, ipsa vero mulier matura, Deo totaliter dedita: denique licet illa eum quocumque ibat continuo insectaretur, nullum tamen ei verbum asperum dixisse legitur. Imo in Confessionibus suis ita de ea scribit: *Gratulabar quidem testimonio ejus quod in ea ipsa ultima ægritudine obsequijs meis interblandiens, appellabat me pium, & commemorabat grandi dilectionis affectu, numquam se audisse ex ore meo jaculatum in se durum contumeliosum sermonem.* Verisimile quidem est, quod Sancta hæc mulier dum illum voluptatibus carnalibus supra modum deditum vidit, ardore zeli sui commota acriter illum reprehenderit, & tamen quoad ipsum in hoc ædificata fuit, quod maternam reverentiam & respectum erga illam numquam omiserit, hæc reverentia sine dubio miraculosæ ejus conversioni, illiusque eminenti sanctitati & doctrinæ, nec non admirabili sapientiæ qua Dei Ecclesiam quovis tempore sustentavit, cooperata fuit.

Ratio est, quia valde honorabat matrem suam.
S. Aug. l. 9. Conf. c. 12.

3. Thomas Morus Magnus Angliæ Cancellarius, qui pro fidei Catholicæ defensione Martyr occubuit, adeo erga genitores suos venerabundus extitit, ut etiam in sublimi illa dignitate constitutus, non dedignaretur etiam conjugatus & provecta ætate conspicuus, patris benedictionem quotidie postulare. S. Paula filiam suam Eustochium adeo bene educaverat, ut S. Hieronymus de ea in Epitaphio matris suæ ita scripserit: *Hæc ita matri semper adhæsit, & ejus obedivit imperijs, ut numquam absque ea cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne unicum quidem nummum haberet potestati suæ, sed & paternam & maternam substantiolam à matre distribui pauperibus lætaretur, & pietatem in parentes hæreditatem maximam & divitias crederet.*

Thom. Stapleton.
Hoc ipsum fecit Thomas Morus, & S. Eustochium.
S. Hieron. in Epitaphio Paulæ.

4. Author quidam qui Indiarum Historias conscripsit, inviolabilem populorum illius regionis consuetudinem esse dicit, quod patris matrisque exequias integro triennio continuare soleant, cujus hanc assignat rationem *Ut suis parentibus, qui prima ætatis triennio eos ulnis gestaverant, tantoque labore educaverant, vicem rependant.* Tametsi cæteroquin nationes illæ barbaræ moribusque ac climate incultæ sint. Ecce tamen quanta cum veneratione huic naturæ debito satisfaciant, scribit ad hæc idem Historicus, quod filij sæpe parentum suorum cadavera diuturno tempore domi conservent eaque certo quodam transparenti bitumine aspergere soleant, ne eadem cadavera malum de se spirent odorem, interea vero quotidie cibum & potum ipsis offerant, haud secus ac si viverent, *nec filij eo tempore* (verba sunt Historici) *in sedilibus solitis sed in humili scabello consident;* Toto vero temporis spatio quo hisce exequijs dant operam, in contextis juncis prope eadem cadavera dormiunt, carnes, aut alios cibos lautos non gustant, nec vinum bibunt, à balneis & uxoribus abstinent, convivia non frequentant; multisque mensibus se in publico videri non sinunt. Ex quibus præmissis hanc licet inferre consequentiam, quod si hæc gens barbara adeo se erga cineres & ossa parentum gratam & obsequiosam exhibet, quisnam erit respectus, obedientia, & subjectio, qua verisimile est illos eos honorasse dum viverent? In alia quadam Historia de quodam artificis Toletano filio legitur, quod cum pater ejus ob falsam suspicionem ad patibulum condemnatus fuisset, filius autem patris innocentiam justificare non potuisset, omnibus viribus possibilibus judicem eo inclinare studuerit, ut patris loco ignominiosam mortem subiret, quod & obtinuit, sicque tamquam honoris & reverentiæ paternæ victima mortuus fuit.

Nicol. Trigaut. de expedit. Christianor. ad Sinas l. 1. c. 7.
Stupenda Veneratio Indorum erga parentes, tam vivos quam mortuos.
Fulgos. l. 5. c. 4.
Filius petit suspendi, pro patre innocente.

5. S. Ambrosius filijs ad deferendum genitoribus debitum honorem sequens motivum suggerit; *Honoret,* inquit, *pius patrem propter gratiam, ingratus propter timorem; & si pauper est, & non habet divitiarum copias, quas relinquat filijs, habet tamen ultimæ benedictionis hæreditatem, quæ sanctificationis opes successoribus largiatur, & multo plus est beatum, quam divitem fieri; festinabat Joseph sumere benedictionem,* &c. In quibus verbis ea quæ ultimo loco de Joseph dicuntur, omni sunt consideratione dignissima, si enim S. Doctor dixisset alios Josephi fratres ad recipiendam à Jacob bene-

S. Ambros. l. de benedict. Patriarch. c. 1.
Proles magni faciant benedictionem parentum.

benedictionem properasse, id certe mirum non fuisset, ac certe mirandum est, quod Joseph eamdem tantopere efflagitarit, quid enim ea opus habebat, qui ad Regis familiaritatem admissus, honoribus sublimatus, thesaurorum dives, & post Pharaonem totius Regni primus eunctisque in bonis terrenis abundantissime affluebat? Ecce tibi quo in pretio filij divino Nomine præditi paternas habeant benedictiones, hisce se præ omnibus alijs fratribus suis dignum effecit, quia patri suo in summo gradu obediēs & venerabundus semper extitit. Cunctis quoq; in sæculis celeberrimum fuit illud ab Aristotele filij cujusdam patri suo mire devoti relatum exemplū Eteniin in quodam monte Siciliæ qui ignem evomebat, & instar torrentis cujusdam ignis emanabat, Seniculus quidam pauper erat, qui cum præ decrepita ætate eurrendo flammam evadere non posset, visum filium, qui fuga sibi consulere parabat, advocavit, ut eum ex hoc periculo eriperet, qui subito paternis vocibus obediens retrocessit, & patrem humeris suis imposuit: *Lente festinabat gravi sarcina remorante sic ut igneus torrens illum allamberet, verum Deo sic volente divisa est flamma, & ipsum intactum relinquens præcedentes insequebatur: hoc prodigio Deus pietatem filij in parentem rependit.*

Exemplo Joseph.

Bonart. in c. 7. Ecclef. Filius se exposuit periculo vitæ, ut patrem eriperet ex igne.

6. Multa habemus in Historijs naturalibus animalium exempla, quibus se erga genitores suos grata exhibuerunt & solicita. S. Thomas refert Cassiodorum, qui ad nostram confusionem libro secundo Epistolarum suarum de Ciconijs ita scribit: *Cum parentes earum pennas senio cogente laxaverunt, nec ad proprios cibos idonei possint inveniri, plumis suis genitorum membra foventes, escis copora lassa reficiunt, & pia vicissitudine juvenes reddunt, quod à parentibus parvuli susceperunt.* Philo *in libro de decalogo* pariter de illis scribit, quod dum senes ciconiæ annis onustæ, & ad volandum impotentes in nidis demorantur, filij volando maria trajiciunt, ut cibum genitoribus deferre possint: *Sic illæ, ut earum ætate dignum est, quiete fruuntur & copia, juniores vero laborem comparandi solantur pietate ac spe recipienda in senectute gratia, debitum persolventes interim, quod tempus postulat, & eadem opera natos implumes effœtosq; parentes educant natura instinctu, & pullis & decrepitis alacriter præstando mutuum officium. Et postea non obvolvent faciem, præ pudore homines parentum contemptores, damnabuntq; injuriam in re, quæ vel sola erat curanda, vel ante alias, præsertim cum tam non conferatur, quam referatur beneficium?* Plutarchus quoque de leonibus scribit, quod *juniores prædam suam dividant cum senioribus*: Plinius similiter inquit: *Glires genitores suos fessos senecta, insigni alunt pietate*: Et quidem hæc animalia solo gubernantur naturali suo instinctu, non sunt obstricta lege & præcepto divino sicuti nos; non sperant retributionem æternam, & tamen parentes suos adeo tenere observant; quantum igitur nobis timendum est, ne ab ijs impietas nostra condemnetur? In historia quamdam antiqua pariter legimus, quod *conflagrante fere toto Delphio Batavorum oppido Ciconiæ proles suas adhuc implumes ab incendio protegentes alis contexerint, rostro detulerint, ac pedibus ut eriperent, & ne officium intermitterent paternum, numquam deseruerint, quin potius mortem cum illis sustinuisse propalam visæ sint.*

Bruta animalia sunt nobis in hac re exemplo. S. Thomas opusc. 4. Cassid. l. 2. Epistolar. Ciconiæ.

Philo lib. de Decalog.

Plutarch. de solertia animal.

Georg. Bru. in Delpho An. 1016.

7. Admirabiles quoq; alij aliarum avium leguntur instinctus apud S. Ambrosium l. 5. Hexæmeron, tam in c. 17. quam in c. 18. Ex quibus pietas filiorum & amor genitorum versus prolem clarè conspicitur. Admiratione dignissima est compassio filiæ illius erga matrem captivam; cum enim illa à Præfecto carceris cibum matri deferri probiberetur, illa cibi loco, porrectis matri uberibus suis; lac ei suum propinavit: *Deprahensa est uberibus alens eam, quo miraculo matris salus dotata pietati est, ambæq; perpetuis alimentis & locus ille eidem consecratus deæ templo pietatis, extructa in illius carceris sede ubi nunc Marcelli theatrum est.*

S. Ambr. l. 5. Hexam. c. 17. Filia matrem suam nutrivit uberibus suis.

8. Quemadmodum timor Dei nulli appropriatur certo personarum statui, sed omnibus præcipitur, quantumcunque conspicuis & insignibus; ita honor & reverentia parentibus debita ab omnibus debet exerceri filijs, in quantomeumq; superiori gradu constitutis. Lyranus illa Ecclesiastici verba (*honora patrem tuum*) considerans, ita ad præsens discurrit intentum: *Ex hoc quod aliquis crescit in potentia, posset credere, quod non teneretur parentes venerari qui sunt inferioris gradus, quod est falsum, nam talis honor est de jure naturali & divino.* Exemplum capite in Salvatore qui à S. Virginis & Josephi nutibus atque obedientia usq; ad trigesimum annum dependit: *Et erat subditus illis*: ubi Lucas Burgensis ait: *Intelligendum est autem, subditum fuisse Joseph & Mariæ, usq; ad annum ætatis trigesimum.* Quantumvis Deus esset, *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates*, nihilominus à fabri lignarij pauperisque mulieris, qualis Maria erat, voluntate totus dependere non recusavit. *Cæli Creator subditur fabro*, inquit S. Antonius de Padua; Quænam Bersabæa erat, nisi privati militis scilicet Uriæ uxor? hæc ipsa adulterij publicam incurrerat notam, & nihilominus omni eum magnificentia & majestate, ut in Discursu præcedenti diximus, eam honoravit Salomon, dextræq; suæ in throno æquali assidere voluit. Teste Valerio Maximo Decius Imperator filium substituturus in Imperium hic Imperium resutavit cum dicto: *Vereor, ne si fiam Imperator, dedisçam esse filius, malo non esse Imperator, sed humilis filius, quam Imperator & filius indevotus.*

Sicut timor Dei nullis appropriatur certis personis, sic nec reverentia parentibus debita.

Eccli. 7. v. 29. Lyran. ib.

Luc. 2. v. 51. Luc. Burg. ibid.

S. Ant. de Padua ser. in f. Oct. Epiph.

9. Joseph patriarcha Vice Regem agens in Ægypto, quantumvis Hebræos Ægyptijs exosos esse, & consequenter Jacob patrem ejus, opilionem, si in Regio Palatio cum pelle ovilla compareret, omnium Satraparum & Principum æmulorum suorum exponendum derisui sciret: nihilominus ipsi obviam procedere, honorare, obsequi, Regi, tonque aulæ coram sistere non erubuit: *Ingressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens; Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan*; In cujus reverentiæ meritum illam obtinuit benedictionem: *Deus patris tui erit adjutor tuus, & Omnipotens benedicit tibi benedictionibus cœli, benedictiones patris confortatæ sunt, benedictionibus patrum ejus*, inquit in hoc loco Theodoretus, *hanc providentiam consecutus est, recipiens mercedem obsequij sui erga parentes studiosus erat senectutis paternæ.* Modernus quidam Author sequentem de quodam Carbonarij filio in hunc censum tradit historiam. Filium pater varijs dispendijs in juvenili ætate in studijs aluerat, quorum beneficio regimen adeptus est 10 annis virilibus, decrepitus pater filium convenit congratulaturus de dignitate; ast ille inverecunde eum à se agnosci negavit, cui senecio; *Non me agnoscis fili? pater tuus ego sum.* Ad quem filius: *Quomodo te agnoscam, qui meipsum vix agnosco?* Alter econtra Pontifex suam coram se in splendido ornatu conspiciens matrem quæ esset, nosse dissimulavit, dicens, matrem suam pauperculam esse, alijs itaque laceris indutam vestimentis, mox summo cum honore eam excepit; cui non absimile factum narrat S. Bonaventura inquiens: Parisijs quondam insignem deguisse Magistrum

Joseph non erubuit fratres Jacob, opilionem, esse patrem suum.

Gen. 47. v. 2.

Theodor. ib.

Hortus pastorum l. 3. tr. 4. l. 1.

Variæ historiæ ejusdem argumenti prodecontra

ſtrum magnæ æſtimationis & honoris apud omnes, quod ut paupercula mater ejus intellexit, tritam indutā lacernulam, baculoque innixa pedes abijt Pariſios: quo ut appulit, ubi filius degeret, interrogavit ab obvijs, qui ipſam Domini talis matrem eſſe intelligentes eam ad ſuas ædes abduxerunt & honorarunt: timidique ne forte maternam pauperiem faſtidiret glorioſus filius, mulierem pretioſis indutam veſtibus ad filium conduxerunt, qui ſuam intuitus matrem reſpondit: *Vere ego non credo, quia mater mea eſt paupercula, & conſuevit habere ſolam tunicellam de burello, & cum nullo modo vellet acquieſcere verbis ejus, reduxerunt in domum ſuam, & reddiderunt ei tunicellam ſuam & baculum, tunc illa acceſſit ad filium ſuum in congregatione multorum & cum videret matrem ſuam in tali habitu venientem, depoſuit capucium ſuum, & amplexatus eſt eam, & dixit: Modo ſcio, quod eſtis mater mea. Hoc fuit divulgatum, & reputatum eſt ei pro magno bono, & factus eſt Epiſcopus Pariſienſis.* Porro his qui parentes humiles & viles erubeſcunt agnoſcere, dici poteſt, quod S. Ambroſius ſcribit: *Cur homo non vis videri eſſe, quod natus es?* natalitia noſtra etenim per noſtram electionem minime habemus, & ideo cum illa à Deo habeamus, adeum modum quo ei placuit, lex naturalis & divina prorſus offenditur, ſi erga parentes à quibus eſſe noſtrum habemus, ingrati & irreverentes ſimus.

S. Bonav. t. 7. ſer. de 10. Præc. de 4. præcepto.

S. Ambroſ. ad ... in Deut.

10. Huc ſpectat illud quod Joſepho accidit, qui cum etiamnum juvenculus eſſet, duo ſomnia habuit, unum de manipulis fratrum ſuorum qui reverenter ſe coram ipſius manipulo inclinabant, quod ſomnium pater ejus Jacob cum gaudio audivit: At vero propter alterum in quo ei repræſentabantur, Sol, Luna & ſtellæ eum adorantes, Jacob non obſtante tenero, in filium amore, aliquam oſtentavit indignationem. prout ex ijs colligitur verbis: *Increpavit eum pater ſuus, & dixit: quod ſibi vult hoc ſomnium... num ego & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram?* Quam ob cauſam non primo ſed ſecundo pater ingemuit ſomnio? evidens eſt reſponſio; in primo enim non tangebatur reſpectus & reverentia paterna, quēadmodū in ſecundo, perſuadebat namque ſibi pater, quod ipſe & mater Joſepho reverentiam præſtituri eſſent, cum tamen oppoſitum requiratur à filijs ad quemcumque ſtatum ſublimatis.

Iacob ad ſecundum non vero ad primum ſomnium Joſeph ingemuit, & quare.

Gen 37. v. 10

11. Apoſtolus de Filio Dei diſcurrens, eamdem nobis doctrinam inculcare voluiſſe videtur, dum ait: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*, Similiter & Eccleſiaſticus ſerio admonet *Fili... ne ſpernas eum in virtute tua*; ubi quamvis de patre ſene & paupere loquatur, nihilominus etiam de alijs filijs exponi poteſt, qui ad gradus altiores ſublimati, vilitatem erubeſcant contemnuntque paternam: Quidquam olim Pariſijs cujuſdam ruſtici divites admodum filius in die nuptiarum pauperiem erubeſcens patris ſui, ne & ipſe ad menſam accederet, in quadam legitur patrem occluſiſſe cellula; etenim inopem natalium ſuorum ſtatum ſuperbus ſuæ occultarat ſponſæ ejuſque parentibus: Aſt quo tandem ſucceſſu tragœdiam terminatam creditis? poſt tres dies eductus pater, inque libertatem priſtinam aſſertus, cum conſenſu Magiſtratus filium exhæredavit; & portionem eum contingentem cum onere quotidianæ & perpetuæ Miſſæ Eccleſiæ S. Genovevæ dicavit.

Philip. 2. v. 6. 7.

Eccli. 3. v. 15. Filij ad altiora evecti non deſpiciant parentes pauperes.

Chavaſſ. de prudent. l. 1. c. 10.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De modis quibuſdam diſcurritur, quibus reverentia & obedientia erga parentes executioni mandata eſt.

THEMA.

In opere & ſermone & omni patientia honora patrem tuum. Eccli, cap. 3. 9.

1. Sanctus Bernardinus Senenſis, debitum filiorum erga parentes conſiderans in uno ſermonum ſuorum, eamdem quaſi cum Eccleſiaſtico tradit in hæc verba doctrinam; *In opere & ſermone & in omni patientia honora patrem tuum*, moxque tria hæc puncta ſingulis commendat filijs: *Tu fili debes honorare parentes in tribus, operando, loquendo & patienter ferendo, nam filius debet dare cor in amando patrem in omni patientia, & ſufferre eum in omnibus, & numquam debet ſe reputare, habere jus contra patrem.* Nam ut Epictetus Philoſ. ait: *Pater appellatus curandus eſt, cedendum ei.* Inter alias inſtructiones quas S. Paulus Epheſ. tradit, una & valde præcipua hæc eſt, qua dicit: *Filij obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim juſtum eſt: honora patrem tuum & matrem tuam*; circa quæ verba Dion. Cath. ait: *Obedite in licitis & honeſtis, atq; ex animo, ſcilicet prompte, reverenter & amoroſe, hoc enim juſtum eſt jure naturali. divino & humano.* Porrò filij à ſervis in hoc differunt, quod hi, ſi ſunt mancipia, per violentiam ſervitia ſua præſtent, *non ex corde*, ſi vero liberi ſunt & conducti, propter intereſſe ſerviunt, ut ſtipendium recipiant, at vero filij parentibus miniſtrare debent, ex gratitudine, ex reverentia, ex amore, & affectu, idque cum promptitudine & hilaritate; unde filij non debent eſſe illius indolis cujus erant illi quos deſcripſit Chriſtus apud S. Matth. ſcil. inobedientes & à paterna voluntate averſi: *Homo quidam*, inquit Salvator, *habebat duos filios & accedens ad primū dixit: Fili, vade hodie operare in vinea mea. ille autem reſpondens ait: Nolo; poſtea autem pœnitentia motus abijt*; qui tametſi tandem patris voluntatem ſit executus, attamen per inobedientiam nolendo facere, quod præceptum ei erat, patrem contriſtavit; *Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter; at ille reſpondens ait: Eo, Domine & non ivit.* Hic ſecundus bona quidem patri verba dedit, & facta nequam & perverſa, atque ideo & hic tranſgreſſor fuit, quia Eccleſiaſticus hæc duo conjungenda eſſe dicit, dum ait: *In opere & ſermone honora patrem tuum*; nimirum verba factis reſpondere debent.

S. Bern. t. 4. ſer. 12. D. 2. Quadr. Tribus modis honorandi ſunt ſermone, opere & ſufferentia.

Epictetus in Enchir.

Epheſ. 6. 1. 2.

Dion. Carth. ibid.

Matth. 21. v. 28. 29.

Ibid. v. 30.

2. S. Bonav. in expoſitione Decalogi de quarto Præcepto diſſerens ait: *Debemus eis obtemperare in exercitatione actuum virtuoſorum, ſive ſalubrium, in diſpenſatione temporalium, & in ſubminiſtratione obſequiorum.* Non ſufficit, quod parentibus per verba humilia reverentiam exhibeamus, inſuper enim opus eſt, ut illam exerceamus per opera congrua & opportuna. Priuſquam Eccleſiaſticus hanc propoſitionem ſcriberet; *In opere & ſermone, &c.* Jam ante præmiſerat dicens: *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quaſi Dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt*; parentibus enim in neceſſitate poſitis ſerviendum eſt eadem cum obligatione, aſſiduitate & diligentia, qua id facit ſervus ſtipendio conductus, qui panem manducat ejus cui

S. Bonav. t. 3. c. ſer. de 10. Præceptis ſer. 5. de 4. præcepto. Parentibus ſerviendum tamquam dominis.

Eccl. 3. v. 8.

coi fervit. S. Bernard. apposite observat Ly illud *quasi*; non enim absolute Sapiens dixit, quod filij servire debeant parentibus sicut servus Domino, sed cum certa quadam similitudine & proportione; unde dicit: *Notanter quasi Dominis dicit, nam sicut superius patet, parentes ita sunt Domini domorum suarum, sicut Domini, Principes & Barones suorum dominiarum in modo regendi, qui ergo cupit parentibus digne servire, consideret quomodo serviant famuli Dominis suis.* Rachel tametsi vita impij & sacrilegi, qualis Laban erat, filia esset; quia tamen Deus illam prædestinarat & elegerat, ot progeniem dilecti populi sui Israëlitici propagaret, eamdem eum debita erga parentes reverentia & respectu educare fecit, quia licet Laban veri Dei inimicus & idololatra esset, non tamen ob id, respectum *de jure natura* sibi debitum amisit; & ideo quando idolis à patre suo ablatis superinsidebat, ut ea ab oculis ejus absconderet, non proterve ei respondit, sed reverenter se excusavit, dicens: *Ne irascatur Dominus meus, quod coram te assurgere nequeo*; quibus verbi, ut videtis, eum dominum & patronum suum nominavit. S. Ambr. verba illa S. Lucæ, *Honora patrem tuum & matrem tuam* exponens ita scribit: *Est autem honor non solum honorificentia, sed etiam largitatis. Si paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatus quos pro te passa est, non reddidisti obsequia, quibus te illa gestavit, non reddidisti alimenta, quæ tribuit senero pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera, non reddidisti famem quam pro te illa laboravit, ne quod tibi noxium erat, ederet, ne quid quod lacti noceret, hauriret.*

S. Bern. T. 2. ser. in Fer. 4. post Dom. 3. Quadr. c. 6. A. 3.

Hoc fecit Rachel Laban parenti, quamvis idololatræ.

Gen. 31. v. 35.

S. Ambr. l. 8. in c. 18. Luc.

3. Ecclesiasticus in eodem cap. filium sic affatur: *Fili, suscipe senectam patris tui.* Versio Complutens. legit: *Adjuva*; Hug. Card. legit: *Sustenta*; Tigurina vertit: *Subleva.* Hoc autem paternum obsequium non solum in verbis reverentibus consistit, sed multo magis in operibus & actionibus, ad adjutorium & adjuvamen parentum, si illo indigeant, directis Plato in lib. de legibus hoc quoque documentum infert: *Cujus pater aut mater senio confecti, vel eorum parentes, quasi thesaurus quidam domi jacens, is putet, numquam aliud tale sibi simulachrum magisq; efficax domi suæ affuturum, si recte, ut decet, ab eo colitur.* Cornelius Jansen prædicta Ecclesiastici verba: *Quasi dominis serviet eis,* exponens, inquit: *Ut filij non tantum externam eis reverentiam deferant, sed serviant eis tamquam dominis suis, non gerendo se erga eos tamquam sibi pares, sed tamquam superiores suos, quorum jussis sit obediendum, & quorum commodis studendum*; Idem quoque Antistes demonstrare pergit, quomodo hic honor & reverentia paterna genitoribus exhiberi debeat; ait enim: *Modum honoris debiti magis explicat, cum subjungit: Honora patrem tuum in opere & sermone, promptè scil, illi obediendo serviendo & subveniendo, ac benignè & humiliter ei loquendo; noster addit tertium, quod non est in Græcis: & omni patientia, ut videlicet patienter toleret filius parentum defectus, si qui sint, & præceptorum rigorem non detrectet.* S. Bern. quoque in quodam sermone in quo hic honor parentum consistat, declarat, scil. non solum in honorificentia externa, sed multo magis in eorumdem actuali subventione. *Honoris nomine*, inquit, *non solum subjectionis reverentia, sed etiam subsidij obsequium accipitur, proinde filij debent honorare parentes, & in bonis obediendo, & temporalia, si opus habuerint, subsidia ministrando.* Si enim parentes dum vivunt, eorumque potestati subjecti sunt, per temporalium subsidiorum ministrationem non adjuvent, multo minus ab ijs sperare poterunt, quod animabus suis post mortem per spiritualia suffragia succurrent.

Eccl. 3. v. 14. Parentes indigentes, maxime senes, sustentandi sunt à prolibus. Plato l. 11. de Legibus.

Corn. Jans. in c. 3 Eccl.

S. Bern. ser. 4. super Salve Regina.

Si non subveniant vivis, quid facient mortuis.

4. S. Bernardinus Senensis historiam quamdam refert, quæ in civitate Bergomi accidit, de quodam patre, lucris & usuris totaliter immerso, ut filijs suis locupletem hæreditatem relinqueret; qui filios erga se irreverentes, & inobedientes, ut vidit, in semetipsum reversus dixit: Ego animam meam propter ipsos condemno, qui in vita sua erga me sunt contumaces; experiri statui, quomodo adjutori sint animam meam in casu quo morerer, ac proinde conjugi suæ secretum cordis sui communicant, quæ cum ei consilij maritalis altum promisissent silentium, pater ille se graviter infirmum esse finxit, & post quinque dies mulier domum egressa flens, & ejulans filijs, patrem mortuum esse, dixit: Qui subito ubinam claves ærarii depositæ essent, anxie quæsiverunt quibus mater maritum suum priusquam moreretur, serio sibi præcepisse, dixit; ne claves illas in ullius alterius hominis manus consignaret, en quod pro conscientia sua exoneranda pecunias à se relictas pauperibus distribui vellet, en quod per usuras comparatæ fuissent; Quo audito, unus filiorum cum imperio, & arrogantia, claves se habere velle respondit, mater autem se illas in pectora gestare cum dixisset, ille violentas pectori manus intulit; cumque illa cum filio suo luctaratur, alter filius nato major cameram in qua pater decumbebat, una cum alijs ingressus, nec tamen lectum in quo pater jacebat respiciens ærarium in quo pecunia deposita erat, ferro violenter rupit: *Tunc pater levato capite dixit: Quis rumor, ô filij! qui tanto impetu matrem perturbatis vestram, ecce vivo, & surgens ejecit filios de thalamo, & conversus ad se vidit periculum animæ suæ, & confessus mala ablata restituit, & omnia pauperibus erogavit.*

S. Bern. T. 4. Ser. 12. D. 2. Quadr. p. 2. principali

Notabilis in hanc rem historia.

5. At vero memorabilior est actus ille heroicus qui inter Abraham & Isaac filium ejus in ordine ad sacrificium filij Abrahæ à Deo per divinam revelationem impositum & præceptum contigit. Etenim certum est præceptum hoc adimpleri non potuisse, nisi filij voluntas ad ejus impletionem concurreret, siquidem filius in ea ætate erat, in qua huic præcepto reluctari eique omnem etiam maximam resistentiam facere poterat; & tamen, qui de obedientia Deo præstando agebatur, prompta se sacrificio exposuit, tametsi voluntatem divinam non nisi per eos paternum agnovisset. Sed quodnam in eo latet mysterium, quod scriptura virtutem ab Abraham in hoc facto exercitam tantopera extollat nullam vero de filij virtute mentionem faciat? ad hoc responderi potest per illa Scripturæ verba: *Gloria patris filius sapiens*; virtutes enim filiorum præcipue bonæ parentum directioni & educationi attribuuntur. Porro de Abraham patre ejus legimus, quod cum jussu Dei ex Ur Chaldæorum discederet, in regiones longinquas peregrinaturus, Thare pater ejus insecutus eum fuerit, sed quo fine idipsum fecit? num forte, ut veram profiteretur religionem, filij vestigia sectatus est? nequaquam; sed D. Chrysostomus ait: *Verisimile est, quod cum sedula in Deum pietate, eximiam quoque parentibus reverentiam exhibuerit, tanto sibi amore parentes conciliaverit, ut inde ad relinquendam amoris sui patriam, & ad alienam petendam moti sint*; sed ecce tibi mercedem & remunerationem, quam Abraham ex hac subjectione & reverentia paterna retulit, qui enim erga parentes suos adeo reverens & obsequiosus semper extitit, ideo meruit habere filium adeo voluntati suæ conformatum, ut propriam vitam suam manibus suis sacrificandam, divinoque beneplacito offerendam exponere se non dubitarit. Quodnam obsecro idem. S. Patriarcha meritum habuit, quando Deus ei multiplicatio-

Gen. 22. Stupenda obedientia Isaac qua se ad immolandum obtulit.

Gen. 11. v. 31. Abraham obedientissimus fuit Thare patri suo.

D. Chrys. h. 31. in Gen.

Inde promeruit habere filium obedientem

nem prolium suarum revelavit, promisitque non falsum, quod hæredes illius omnium totius Palæstinæ regnorum possessores futuri essent, verum etiam, quod ex ejus stirpe suo tempore foret incarnandus, dum ait: *Num celare potero Abraham quæ gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, & benedicendæ sint in illo omnes generationes terræ?* Vultisne scire, quonam merito id obtinuerit? Audite sacrum textum meritum hoc explicantem: *Scio*, inquit, *quod præcepturus sit filiis suis & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini*; Ecce qualiter per bonam filiorum suorum educationem hanc gratiam à Deo obtinere meruerit.

Gen. 17. 18. v. 19.

Ibid. v. 19.

6. *In sermone honora patrem tuum*, inquit Sapiens & ideo S. Hieronymus monet, dicens: *Nemo parentem asperis verbis lædat, affectum foveant, quidquid lingua dixerint liberorum hoc filiorum ora loquantur, quod parentes delectat audire*; Similiter alius quidam Doctor Ecclesiæ hoc filijs documentum scriptum reliquit: *Primus gradus istepietatis est. Honora obsequijs, ut abstineas a contumelijs, quia ne vultu quidem lædenda est pietas parentum.* Quod si autem parentes ne verbis quidem contristandi sunt, multo minus factis indigne tractandi erunt. Quando fratres Patriarchæ Joseph pro frumento comparando in Ægyptum concesserunt, Joseph illos agnoscens, in carcerem illos conjici præcepit, teste Scriptura quæ ait: *Tradidit illos custodiæ tribus diebus*; at vero inquies, si hæc captivitas ordinata fuit in castigationem criminis olim in ejus personam commissi, ad illius expiationem, ne quidem integri alicujus sæculi decursus sufficiebat, longe enim graviorem pœnam ob id merebantur; Si autem ob alium respectum, cur illos tam subito è carcere liberavit? nimirum providus & sapiens hic filius: Jacob patrem suum de ipsorum reditu anxium & solicitum esse sciebat, timensque, ne afflictus pater ex dilato filiorum reditu sinistri aliquid pateretur, subito illos dimittere voluit. Unde Author Catenæ ait: *Tribus tantum diebus carceri tradit, ne patris solicitudinem augeret, & angeret.* Observandum quoque quod quando ipsemet pater in persona in Ægyptum profectus fuit, Judam ad filium Joseph præmiserit, ut suum ei adventum insinuaret; *Misit Judam ante se ad Joseph*, inquit S. textus; sed quo mysterio hunc filium ad instar prodromi & præcursoris præmittere voluit? scilicet ut Joseph ejus adventum sciens ad ei occurrendum, & debitum patri obsequium præstandum moveretur; Ita inquit Abulensis: *Ut occurreret in Gessen propter honorem Jacob, quia decens erat, ut filius patrem maxime honoraret; maxime quia iste honor redundabat Joseph, si monstraret se habere patrem honorabilem*: Joseph igitur non obstante quod sceptrum illius regni gubernans in magnifico throno consideret. (*Uno tantum regni solio te præcedam*) nec obstante quod pater ejus pastor esset ovium, nihilominus illum honoravit, eique se reverenter subjecit: *Ascendit obviam patri suo*; Circa quæ verba Oleaster ait: *Princeps erat Joseph & Ægypti Dominus, sed non dedignatur patri occurrere contra filios; qui cum se vident in dignitate constitutos, non amplius parentes, nec seipsos agnoscunt.*

S. Hieron. 4. de honorandis parentibus Ep. 12.
Parentes honorandi sunt verbis vultu & factis.

S. Ambr. ibid.

Gen. 42. 17.
Joseph fratres tribus tantum diebus detinuit in carcere, ne affligeret patrem.

Lippom. ib.

Gen. 46. v. 28.

Abul. ib.
Occurrit patri usque ad Gessen.

Genes. 41. 40.

Ibid. 46. 29.

7. D. Chrysologus serm. 2. cum quo respectu in conspectu parentum nostrorum vivere debeamus, his verbis more suo eleganter insinuat: *Sæpe ad nos*, inquit, *paterna reverentia matris componat affectio, cognatorum custodiamur affectibus. Inter propinquorum lumina non valent delicta versari. Propinquorum quot oculi, tot lucernæ, dies est aspectus matris Sol patris rutilat in vultu, unde viventi inter tot virtutum Duces, criminum tenebræ propinquare non possunt, sed mensa patris nos alit virtutis cibo, salutis epulo, delicijs honestatis & gloriæ*; Ecce tibi fructum quem percipimus, dum erga genitores nostros reverentes, obedientes, & gratos nos exhibemus.

D. Chrysol. ser. 2.
Fructus provenientes ex honore parentum.

8. S. Bernardinus curiosum quoddam dubium proponit nimirum cur Deus filijs parentes honorare & revereri præceperit, nec tamen econtra nullum parentibus præceptum imposuerit ut filios amarent? dicitque: *Si quæritur, quare non est mandatum de amore filiorum sicut de honore parentum, dicendum quod natura satis inclinat ad hoc*: citatque authoritatem D. Chrysostomi, qui hoc ipsum similitudine radicis arboris alicujus exponit: hujus enim humor ascendit ad truncum, ad ramos, ad frondes & fructus non tamen è converso ab his descendit ad radicem. *Si naturaliter amor à parentibus ad filios ascendit & non revertitur. Præterea ad amorem parentum inclinare debet ratio, excitata per considerationem debiti, & præcepti.*

S. Bern. Sen. t. 1. ser. in Fer. 4 post Dom. 1. Quadr.
Cur Deus non præcepit parentibus ut diligant proles.

9. *Honora in omni patientia patrem tuum*: Epictetus Philosophus inquit: *Pater in omnibus ferendus, cum aut objurgat aut verberat*, cujus ratio est, quia etiam Pater noster cœlestis *flagellat omnem filium quem recipit*. S. Bernardinus quousque se nostra erga genitores obedientia extendere debeat, declarat dicens: *Filij tenentur parentibus in omnibus probabiliter pertinentibus ad necessitatem vel utilitatem rei familiaris, & ad morum disciplinam obedire, & maxime in his quæ sunt necessaria ad salutem.* S. Bonaventura in expositione quarti præcepti similiter inquit: *Debemus vivere secundum eorum imperium & expendere secundum eorum imperium.*

Epictet. in Enchir.
Hebr. 12. v. 6.

S. Bern. T. 5. ser. 9. A. 2. c. 4.

S. Bonav. ib.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Labores quos parentes pro filijs suis sustinent, eosdem ad reverentiæ retributionem obstringunt; ubi pariter ostenditur, quod filij parentibus ad eum modum respondebunt, quo filij à parentibus bene vel male educati fuerint; adducuntur etiam exempla pœnarum, quæ filijs impijs immittuntur.

THEMA.

In toto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, retribue illis, quomodo & illi tibi Eccli. cap. 7. v. 29.

1. Ecclesiasticus efficacissima ratione filijs obsequium & reverentiam erga parentes persuadet, nimirum per considerationem molestiarum & pœnarum, quas pro illis sustinuerunt, nec non bonorum innumerabilium, quibus ab ipsis sunt cumulati: *Retribue illis, quomodo & illi tibi.* Qua de re S. Cyrillus Jerosolymitanus ait: *Christianorum est pietas honorare parentes, & labores educationis rependere, atque omni studio, quæcumque ad eorum quietem pertinet curare.* Seneca Philosophus moralis tametsi Decalogum non profiteretur, nihilominus per solius rationis & naturæ lumen obligationem filiorum agnovit, qua parentibus respondere debent per reverentiam & honorem, in beneficiorum ab ipsis receptorum retributionem: *Aluit me pater*, inquit, *si idem præsto, plus reddo, quia non tantum ali, sed à filio ali gaudet, & majorem ex animo meo, quam ex ipsa re percipit voluntatem, illius alimenta ad corpus tantum meum pervenerunt.* Valde notabile est quod dicit Ecclesiasticus, ut hanc retributionem

Venerandi sunt parentes propter labores quos pro nobis subierunt.

S. Cyrill. Hierosol. Catech. 7.
Seneca l. 3. de Benefic. c. 29.

Gaudent parentes si alantur a filijs.

tionem cordibus nostris tenaciter imprimat; dicit enim: *Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses.* Cui consonant illa S. Ambrosij verba, dicentis: *Non possem salvo pietatis jure odisse patrem, cui debeo quod creatus sum, nec matrem longo decem mensium fastidio pij fœtus onera portantem, cui in absolutione plus periculi, in dilatione plus tædij est.* De matre enim Scriptura dicit: *Gemitus matris tuæ ne obliviscaris.* Et iterum: *Mulier cum parit, tristitiam habet.* Psalmista quoque dolores magnos vocat dolores parturientis. Quot enim mater molestias & ærumnas sustinet, quot vigilias in partu suo lactando & educando subire cogitur. S. Hieronymus de honore parentibus debito disserens, id quod matres patiuntur, his verbis considerat; *Matribus*, inquit, *debitam impendite reverentiam, quæ vobis uteri labore servientes, pondus vestri corporis tolerant, atq; ignotam portantes infantiam, famulatum quemdam exhibent nascituris. Illo tempore non sibi tantum mater esurit, nec acceptos sola digerit cibos, materno victu alitur, & ille qui latet, ejus membra alterius comestione pascuntur.*

Eccli. 7. 30. S. Ambr. in Ps. 118. ser. 20. Eccl. 7. v. 29. Matres specialiter honorandæ quæ nos pepererunt. Jo. 16. v. 21. Ps. 47. v. 7. S. Hieron. T. 9. Ep. 12.

2. Tobias senior ut filium suum erga matrem suam devotum redderet & obsequiosum, eidem ad se accersito dixit: *Honorem habebis matri tuæ, omnibus diebus vitæ ejus; Memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Angustias scilicet*, inquit Hugo Cardinalis, *usque ad mortem.* S. Ambrosius dum verba illa exponit: *Et erat subditus illis*, filijs motiva demonstrare volens subjectionis & reverentiæ erga illos qui genuerunt & educarunt eos; de matre in specie dicit: *Disce quid parentibus tuis debeas; tu matri debes pudoris injuriam, virginitatis dispendium, partus periculum, matri longa fastidia, matri longa discrimina.* Sanctus Hieronymus Tom. 9. Epist. 12. ait: *Fauces tuæ necdum lacteum perdiderunt saporem, quem tibi pia mater infundens, linguam istam pavit potu corporis. Impende debitum patri matriq; servitium, qui numquam tuos vagitus horrentes totum in te lambebant osculis corpus.* Pia illa mater in libris Machabæorum ut filium suum ultimum in carnificina à Tyranno ei præparata constantem & intrepidum ad martyrium lucraretur, his enim verbis affata fuit: *Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi & alui, in ætatem istam perduxi.*

Hujus monuit Tobias filium suum. Tob. 4. v. 3. 4. Hug. Card. in c. 3. Eccl. S. Ambr. l. 2. in c. 2. S. Luc. Rationes hujus venerationis. S. Hier. T. 9. Ep. 12. 2 Mach. 7. v. 27.

3. Sanctus Ambrosius verba illa S. Lucæ: *Honora patrem tuum & matrem tuam*, exponens, de matre inquit: *Tibi illa jejunavit, tibi manducavit, tibi illa quem voluit cibum non accepit, tibi quem noluit cibum sumpsit, tibi vigilavit, tibi flevit & tu illam egere pateris?* Hugo Cardinalis super illa verba: *Retribue illis*, inquit, *quasi dicat: illi tibi dederunt vitam generando, & tu redde illis sustentando vitam illorum.* Sanctus Ambrosius sudores & labores commemorat, quibus parentes filijs providere solent, ut omnem illis procurent vitæ commoditatem, & bonorum temporalium abundantiam: *Quid anxiosos patres loquar*, inquit, *pro filiorum profectu & multiplicatos alienis usibus census jactaq; semina, posterorum ætatibus profutura? Nonne obsequia pro his saltem oportet rependi?* S. Thomas tria specialissima bona enumerat quæ à parentibus recipimus; Primum est *stabilimentum quoad esse*; Secundum *nutrimentum sibi fulcimentum quoad necessaria vitæ: nudus enim intrat filius in hunc mundum, ut dicitur Job primo; sed à parentibus sustentatur.* Tertio loco *documentum recipiunt*: ad Hebræos duodecimo *patres carnis nostræ, eruditores habuimus*; justum igitur est, ut illis pro horum beneficiorum retributione per veri obsequij actus correspondeamus.

Alia ejusdem motiva. S. Ambr. l. 8. in c. 8. Luc. Hugo Card. ib. S. Ambr. l. 2. in c. 2. Luc. S. Thom. opusc. 4. Hebr. 12. 9.

4. Ecclesiasticus, ut præcedenti Discursu diximus, his verbis nos exhortatur. *In omni patientia honora patrem*, quæ verba Paulus de Palatio de parentibus ætate provectis exponit, dicens: *Revera senes sunt morosi & præfracti, licet privilegio concesso, de senibus pijs dicatur: In senecta uberi, & bene patientes erunt. Cum enim senecta morbus sit naturalis, ut Aristoteles dixit, senes eo morbo pressi difficiles sunt & intractabiles, ideo Ecclesiasticus jubet, ut filius in omni patientia parentes honoret; Ut filij patientia vincat senum difficultatem, ut patrum patientia sustinuit parvulorum importunitatem.* Thomas Cantipratensis hunc apibus ingenitum refert instinctum: *Juniores*, inquit, *adjuvant matres; & ideo aliter exponi potest, quartum mandatum Decalogi, ubi præcipitur patris honor & matris quod naturali pietate omnibus hominibus insitum esse debet. Sed isto præcepto abutitur, omni animali nequior humana impietas nullam vera parentibus vicem dilectionis, aut operis filijs impendentibus, multa in libro de natura rerum legimus aves, quæ senescentibus parentibus vel plumis nudatis aut cæcis, futura vicem rependunt, offerunt cibos, medelas quærunt, ut Hupupa quousque vel morte deficiant, vel recuperent sanitatem. Omni ergo animali turpior homo, qui parentibus debilitatis, aut rebus perditis non succurrit.*

Eccli. 3. v. 9. Paul. de Palat. Parentibus senibus sedulo serviendum. Thom. Cantipr. l. 2. Apum c. 7. n. 3. Exemplum apum.

5. Ecclesiasticus autem nos quoque specialius ad obedientiam & obsequium erga genitores pro tempore invitat, quando hi ad ætatem decrepitam pervenerunt, in qua omnino deficiunt, tunc enim supponitur, quod opera nostra vel maxime indigeant: *Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernes eum in virtute tua.* Quæ verba S. Bernardinus in sermone quodam in pondere sanctuarij expendit, dicens: *Ponderanda sunt plurimum hæc verba; Primò dicit suscipe, scilicet amoroso affectu, dulcoroso affatu, gratioso aspectu, & gaudioso osculo, vel amplexu, quæ omnia in tua pueritia tibi præstitit pater tuus & mater: itaq; redde illis in senectute sua*, juxta consilium Ecclesiast. cap. 7. qui ait: *Retribue illis quomodo & illi tibi.* Secundo loco ponderat Ly *senectam; multum siquidem alijs, sed amplius tibi laboriosam, tædiosam, dolorosam*; Citatque locum illum Tob. 5. Ubi Tobias junior eum filium suum *baculum senectutis* appellat. Tertio loco observat, quod dicit: *Patris tui non extranei, non inimici, sed patris tui, nutritoris tui, instructoris tui, & cordialis dilectoris tui*: Citatque authoritatem S. Hieronymi dicentis: *Foveatur parentum senecta, & factis eorum vicissitudo reddatur, videant liberi vestri quid faciant, vicem vobis similem reddituri.* Nam ut idem S. Bern. ait: *Quod parentes illis faciunt in ætate puerili, hoc idem filij debent facere eis, & impendere in ætate senili.* Laert. Taletem filijs suis dixisse refert: *Quale præmium rependeritis parentibus vestris, tale à liberis vestris exspectate.* Id quod magis credere possumus B. Petro Damiano idipsum scribenti, dum ait: *Justo plane Dei solet evenire judicio, ut qui parentibus humiliter subditur, ipse quoque parens effectus in propria sobolis obedientia delectetur.* Refert quoque Pater Cornel. à Lapide antiqui cujusdam Philosophi testimonium, qui filijs suis dicere solitus erat: *Qualia tu contuleris in parentes, talia prorsus à tuis liberis exspecta, ut bene vel male habearis.*

Proles benefacientes parentibus similes à suis exspectent. Eccli. 3. 14. 15. S. Bernardin. t. 1. ser. in Fer. 4. post Dom. 3. Quadr. a. 2. c. 5. Eccl. 7. 30. Tob. 5. 23. S. Hier. S. Bern. t. 1. ser. in Fer. 4. post Dom. 3. Quadr. a. 2. c. 7. Laert. l. 2. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 1. Cornel. à Lap. in c. 6. ad Ephes.

6. Recepta ab omnibus est propositio quæ in Scriptura dicitur: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.* In Deut. filius contumax à Deo lapidari jubetur; *Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, apprehendent eum & ducent ad seniores*

Filij contumaces pœnam non effugiunt. Deut. 21. v. 18. 19. 20. 21.

civitatis illius, & ad portam judicij, dicentq; ad eos: Filius iste noster protervus & contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuria, atq; conviviis, & lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut auferatis malum de medio vestri. Vultis nunc divinæ justitiæ intelligere mysterium, quod Deus circa filium patri rebellum Absalonem videlicet exercuit? Tametsi enim verum sit, quod cor illius à Joab tribus lanceis perfossum fuerit, verumtamen observandum est, quod facet textus de ejus sepultura dicit: *Tulerunt Absalom, & projecerunt eum in saltu, in foveam grandem, & comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis.* Scriptor quidam, qui itinera & peregrinationes mundi describit de terra sancta disserens, sepulchri illius quod juxta vallem Josaphat erectum erat, etiamnum extare memoriam, ait, de quo S. Textus in eodem capite proinde dicit: *Porro Absalon erexerat sibi cum adhuc viveret titulum, qui est in valle Regis;* Imo in hodiernum usque diem, quotquot iam ex Judæis quam Mahometanis locum istum transeunt, eumdem lapidibus impetere solent; imo Christiani Orientales locum illum cum filijs suis transeuntes gressum ibi sistunt, suisque liberis, ut ipsorum exemplo lapides in eumdem projiciant, præcipiunt, clamantes: *Ecce, ecce perfidus ille & parricida, qui in patrem insurrexit.* Unde Procopius à Glussa citatus ait: *Æq; qui in patrem delinquit, & in Deum punitur, at qui divinum præceptum sprevit, absq; venia morti condemnatur, at qui in parentes delinquit, lapidibus obruitur.*

Exemplum Absalonis
Jo. Bouc. in suis peregrin. l. 2. c. 23.
2. Reg. 18. v. 17.
Procop. in Deuteron.

7. Anno 874. Carolus Ludovici Germaniæ Regis filius una cum fratre suo Ludovico contra patrem se erigere conatus est, quem utique ex Regni solio deturbasset, nisi se Regi Primates illi opposuissent, at vero subito à Deo castigatus fuit, quia Francofurti in diæta à dæmone fuit possessus, adeo ut ipsum furentem & ululantem sex robustissimi homines continere non potuerunt; Unde Pater ad Ludovicum filium coversus, his verbis eum est affatus; *Ecce, ut Deus in fratre tuo vestras punit rebelliones, & in me conjurationes, sapite inposterum miseri, & Dei clementiam implorate:* Dictus vero Carolus ab Archiepiscopo Moguntino exorcizatus & à dæmone liberatus palam confessus est, se ab eo momento quo rebellionem adversus patrem suscitavit, ne per momentum quidem ullam in corde suo quietem expertum fuisset; nec mirum quia ut Scriptura ait: *Impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* In lamentationibus Jeremiæ proinde dicitur: *Patres nostri peccaverunt & non sunt, & nos iniquitates eorum portavimus.* At verò cum certum sit, quod nullus peccato alterius maculetur, quomodo si culpa in posteros non transfunditur, pœna in ejusmodi transmittenda erit? S. Hier. *Ideo iniquitates eorum portaverunt, quia imitatores eorum in nequitia extiterunt, juxta illud quod scriptum est: Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.*

Avent. in l. 4. Annal. Bojorum.
Filius patris obsidetur à Dæmone.
Is. 57. 20.
Thren. 5. 7.
S. Hier. ibid.

8. S. Bernardinus factum quoddam refert, quod in Alexandria de la Paglia suo sæculo contigit; verba Sancti sunt hæc sequentia: *Cum quidam impius filius patrem capite traheret deorsum per scalam, demum filius ejus per eamdem scalam hoc idem ei fecit.* Dicitque idem S. Bernardinus, filiorum degenerum casum, ut plurimum divinum justitiæ esse attribuendam; quia tametsi nonnumquam patres filios suos sancte educent; *Attamen quia eos non maritali, sed adulterina inordinata intentione genuerunt, vel plus debito dilexerunt, vel quia forte propter filiorum amorem, per mala lucra, & alias immoderatas affectiones, anima parentum in æternum perierunt, justo Dei judicio permittente, multi filij ad parentes videntur dæmones infernales.* In historijs Hispaniarum de Alphonso VI. Rege legitur, quod cum Theresiam matrem suam in vincula conjectam, compedibus innexuisset, ipsa prophetando ei dixit: *Quia vinculis crura mea strinxisti, Deum precor, ut ab hostibus capiaris, & crura tua fracta conspicias;* quæ omnia magno ejus infortunio de ipso verificata fuerunt. Gregorius Turonensis, utpote testis oculatus, de Merovæo filio Chilperici Regis Franciæ refert, quod cum regnandi cupidus esset, atque à patre suo ob sæpius inde natas turbulentias detonsa coma in monasterium quoddam reclusus fuisset, is ab eodem fugiens, Turonas ad templum sancti Martini confugit, ubi ab Historico, qui historiam hanc scripsit, receptus fuit: *Meroveus autem de patre atque noverca multa crimina loquebatur, quæ cum ex parte vera essent, credo acceptum non fuisse Deo, ut hæc per filium divulgarentur sicut in sequentibus cognovi; quadam enim die ad convivium accitus, dum pariter sederemus, suppliciter petijt aliqua ad instructionem animæ legi, ego verò reserato Salomonis libro, versiculum qui primus occurrit, arripui, qui hæc continebat: Oculus qui respexerit adversus patrem, effodiant eum corvi de convallibus, illo quoque non intelligente, considerans hunc versiculum à Domino præparatum.* In eo namque adimpletum fuit hoc à Sapiente comminatum supplicium, quia à patre Chilperico excæcatus & vita privatus fuit, pater quoque qui illum excæcaverat, à Tredegunde uxore sua morte violentia fuit sublatus.

S. Bern. T. 2. in Dom. 3. Quadr. ser. 17. A. 1. c. 7.
parentes sæpe in causa sunt, quod proles sint degeneres.
Roderic. Sanc. Hist. Hispan. p. 3. c. 14.
Mala quibus afficiunt parentes, in illos retorquentur.
Præclara hujus exempla

9. In libro, qui *Hortus Pastorum* intitulatur sequens factum, quod Valentiæ contigit, refertur; nam Juvenis quidam, de quodam delicto juste accusatus, & propter idem ad patibulum condemnatus fuit; Cumque ad supplicij locum duceretur, stupefactus exclamavit: *Verè juste morior, non pro falso crimine quod mihi imponitur sed quia in hoc ipso loco in matrem meam violentas manus intuli, & tunc illa tanto scelere & impietate indignata hanc mihi maledictionem injecit: O utinam in hoc ipso loco suspensus aspiciaris.* Vere igitur filij impij scopus sunt, in quem ita Dei specialiter collimat; Unde Chrysostomus de Absalone loquens, quem David nequaquam à Jacob occidi jusserat, inquit: *Adest arbor in campo ramorum te lis ornata, quæ te excipiat fugientem, properantem rapiat, patris injuriam in parricidam defendat Adest inquam arbor, quæ nec patrem ut tibi parcatur, audivit & jussa Dei instanter implere contendit.*

Hort. Pastorum l. 3. tr. 4. lect. 2. propos.
D. Chrys. hom. de Absalom.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur bona quæ propter merita pietatis & obedientiæ erga parentes in filios redundant.

THEMA.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut bene sit tibi.
Ephe. 6. v. 3.

1. OBsequium & reverentia filiorum erga parentes Magnes quidam est, non calamitates, sed fœlicitates & bona inexhausta post se trahens, atque ideo observandum, quod Apostolus filios ad hanc reverentiam efficaciter animare volens nullam quidem bonorum in particulari mentionem fecerit, sed universaliter dixerit: *Ut bene sit tibi;* quia nullum est bonū, sive illud temporale sit, sive spirituale quod in filios

Obsequium filiorum erga parentes septem notabilibus bonis remuneratur.

filios pietatem erga parentes profitentes non tedundet. S. Thomas hac de re to opusculo quarto ita loquitur: *Sciendum quod honorantibus parentes quinque desiderabilia promittuntur & primum est gratia in præsenti, gloria in futuro, quæ maximè desiderantur; Secundum desiderabile est vita*, ctiatque illum Ecclesiastici textum, in quo dicitur: *Ut sis longævus super terram: & nota, quod vita longa est, quando est plena, & quæ non mensuratur tempore, sed actione*, juxta illud Aristotelis: *Tunc plena est vita, quando est virtuosa*; Alia quoque bona paterna reverentiæ correspondentia considerat, quorum multa in progressu hujus discursus fusiùs recensebuntur. Sanctus Bernardinus Senensis, hæc verba explicans: *Ut bene sit tibi*, ita scribit: *In quo promittitur prosperitas ad bene esse. Septem namque concupiscunt homines ad eorum esse, & bene esse, quæ maximè in additione Deuteronomij comprahenduntur; quæ sunt septem præmia seu fœlicitates. Prima est longa vita: Secunda substantia multa: Tertia, pulchra familia: Quarta, odorifera fama: Quinta, benedictio paterna Sexta, divina gratia: Septima, æterna gloria.*

S. Thom. opus. 4.

S. Bernardin. t. 2. ser. 17 in Dom. 3. Quadr. A. 2.

2. Nescio an aliquando observaveris, quod increata Sapientia, quæ nihil sine mysterio facit, in alijs præceptis, nullam exprimat specificam remunerationis promissionem, solum in hoc de reverentia paterna, præmium speciale promittit, cujus, nequidem in tribus primis præceptis ad se spectantibus mentionem ullam facit; Hic igitur æternæ veritatis calamo ita scribitur: *Honora patrem tuum & matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus, ut longo vivas tempore & bene tibi sit.* Ecclesiasticus filialem erga matrem & patrem reverentiam thesauro comparat dicens: *Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum*, quisquis thesaurum aliquem in sua habet potestate, in eo continet omnia bona desiderabilia, delicias, honores, & divitias, siquidem verissimum est, quod *pecuniæ obediunt omnia*: Eodem modo vult dicere sacer textus: qui parentes suos honorat, tam in hac, quam in altera vita sibi thesaurizat, & omnigena bona comparat. Sanctus Bernardinus in quodam sermone hæc verba explicans inquit: *Quod intelligi potest non solum de divitijs temporalibus, sed etiam corporalibus, sanitate, fortitudine, libertate. Insuper de divitijs spiritualibus, quæ consistunt in ratione sensata in scientia acquisita, in scientia inspirata*; Lyranus verba illa de alterius vitæ meritis intelligit, dicens: *Congregat sibi merita pretiosa*, & ideo thesaurizat sibi pro cœlo, pro vita beata. Dionysius Carthusianus pariter inquit; *Sicut thesaurizans congregat sibi opulentiam temporalem, & sæculariter agit prudenter, sic qui matrem veneratur, vere sapientaliter operatur, & spirituales sibi reponit divitias, merito pro eis recepturus abundantiam præmiorum.*

Qui parentes honoret magnum sibi comparat thesaurum.

Eccl. 3. 5. 6.

S. Bernardin. 2. ser. 17. in Dom. 2. Quadr. A. 2. c. 2.

Lyran. ibid.

3. Laudabilissimus est usus ille in familiis timoratis introductus frequenter à parentibus postulandi benedictionem, quam etiam in morte singulariter dare solent, hæc enim in ijs qui eam postulant, subjectionem, respectum & reverentiam erga genitores significat; quam Deus per abundantiam & cumulum gratiarum, donorum, bonorumque innumerabilium compensare intendit. Porro hoc benedictionis nomine, augurium quoddam omnium felicitatum intelligitur; *Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ*, &c. *Benedicat tibi Dominus ex Sion*, sed quisnam hujus benedictionis est fructus? *Et videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ, & videas filios filiorum tuorum pacem super Israël.* Jacob morti proximus omnibus filijs benedictionem impertiens, cum ad Joseph ordo pervenisset, eidem dixit: *Deus Patris tui erit adjutor tuus, & Omnipotens benedicet tibi.., benedictionibus uberum & vulvæ.* Theodoretus legit: *Propter benedictionem uberum & vulvæ, & benedictionem patris tui & matris tuæ prævaluisti*; Sed quanam in re Joseph cæteris fratribus suis prævaluit? quis idipsum ignorat? Nimirum prævaluit in prosperitate temporali, quam Deus illi larga manu concessit: *Omnipotens benedicet tibi benedictionibus desuper*; Etenim pietas & reverentia parentibus exhibita, Magnes quidam fuit attractivus tot bonorum, quæ personæ & familiæ ejus concessa fuerunt; *Hanc providentiam*, inquit Theodoretus, *consecutus est, recipiens mercedem obsequij sui erga parentes, studiosus erat curator paternæ senectutis.* Revocandum est hic in memoriam, quod Jacob patri ejus contigit, quando Rebecca matre ejus suadente benedictionem Isaaci patris sui Jacob præoccupavit, de quo Oleaster ait: audis hic, quanti faciebant quondam filij parentum benedictionem. S. Ambrosius *in libro de benedictionibus Patriarcharum antiquorum*, qui fuerunt filij Jacob, ita scribit: *Primum omnium quantum discimus parentibus deferre reverentiam, cum legimus, quoniam qui benedicebatur à patre benedictus erat, & qui maledicebatur, maledictus; Ideo parentibus hanc Deus donavit gratiam, ut filiorum pietas provocetur: prærogativa ergo parentum disciplina est filiorum; honora ergo patrem, ut benedicat te; honoret pius patrem propter gratia, ingratus propter timorem.*

Saluberrima est benedictio parentum super filios.

Deut. 28. 3. 4. Ps. 127. 5. Ibid. v. 6.

Patet in Joseph

Gen. 49. 25.

Theodoret.

Theodoret. q. 22. in Genes.

Gen. 27. 19. & Oleaster.

S. Ambr. l. de benedict. Patriarch. c. 1.

4. S. Ephrem de timore disserens hoc nobis tradit documentum: *In verbis & factis honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, gloria hominis, ex honore patris sui*; Ubi advertendum quod non dicat, *superveniat tibi benedictio à Deo, sed ab eo*, quia ubi nos legimus: *Qui obedit patri, refrigerabit matrem*. Græcus legit: *qui obedit Deo.* Unde motus est Paulus de Palatio, ut in expositione horum verborum diceret: *Nemo credat se Deo obedire, si matris obliviscatur.* Eodem quoque modo dici potest, nemo poterit sperare à Deo benedictiones, si à genitoribus suis benedictus non sit, quia Deus benedictiones suas in illorum manus consignavit. S. Bernardinus in sermone allegato ait: *Solent pij patres maximè in extremo vitæ benedicere filios reverentes*, quod quantum appretiandum sit, ostendit Eccl. cap. 3. dicens: *Benedictio patris firmat domos filiorum.* Quæ verba Paulus de Palatio exponens ait: *Consultò dixit, firmat domos, non unicam domum, tu vide quam Deo placeat, quod filius afficiat honore patrem, ut velit se astringere ad firmandam domum, & familiam ejus filij, cui suus pater benedixerit. Non ergo suum filius à patre benedictus, sed etiam ejus posteritas firmatur à Deo. Habet vir virtuosus causam, cur multorum hominum insignissimorum familiæ, quæ videbantur cum æternitate mensuræ breve corruerint, videlicet: quia non sunt à parentibus benedictæ.*

Deus benedictiones suas posuit in manibus parentum.

Eccl. 3. 7.

Paul. de Palat. ibid.

S. Bernardin. ibid. c. 5.

Eccli. 3. 11.

Paul. de Palat.

5. Stabilimentum igitur familiarum à bona filiorum educatione dependet, ex qua si hi proficiant fiantque erga patres obedientes & reverentes, benedictionem illorum recipiunt, quam Deus perspetatur, posteros & progeniem filiorum felicitando; & sic consequenter benedictio Jacob filijs suis impertita, totius illius numerosissimi populi Israëlitici basis extitit, hæc Synagogam fundavit, & multiplicavit populum electum. Quandonam Deus Jacobo in prodigiosa scalæ illius visione apparuit, per quam ascendebant & descendebant Angeli, inclinante summitate illius Majestati Altissimi? Quis umquam quan-

Copiosæ benedictiones Jacob fundatæ fuerunt in reverentia & obedientia erga parentes.

Gen. 28. 12.

tumvis

tamvis in militia Dei veteranus illos recepit favores & gratias quas Jacob in illa ætate accipere meruit? D. Chrysostomus Dei protectionem considerat, qua illum semper Deus tutatus fuit: *Considera absecta hic*, inquit, *eximiam curam clementis Dei*; Sed unde hic Dei favor originem sumpsit? Scire ne vultis unde? Nimirum: *Quia videbat juxta consilium matris suscepturum peregrinationem, statim in ipso initio volens confirmare alacritatem ejus, apparet, ac dicit: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac patris tui; Ego & Patriarcham & patrem tuum in tantam gloriam crescere feci. Ne igitur timeas, sed crede, quod ego qui implevi illis suas promissiones, & te mea cura & providentia dignabor.* Tametsi enim aliunde videre pericula, quibus Esau fratrem suum irritando, se exponebat, nihilominus matris suæ consilio acquiescens, paternam præoccupavit benedictionem, atque insuper per ejusdem matris suæ directionem aggressus est molestam illam peregrinationem. Cui proinde Deus se illi adfuturum, numerosamque prolem concessurum esse promisit, per quam per omnia sæcula suam esset stabiliturus progeniem, ex qua Deus ipsemet Dei Filius carnem assumpturus erat: *Benedictia patris firmat domos filiorum, benedictio autem matris eradicat fundamenta.*

D. Chrys. ho. 56. in Gen.

6. Quando Eva primum filium suum peperit, dixit: (*Possedi hominem per Deum*,) *ac si dicat*, inquit Oleaster, *dedit mihi Dominus Possessionem, filium scil. quia quondam magna possessio erat multitudo filiorum.* In capite nono ejusdem libri legimus: *Dilatet Deus Japhet, & habitet in tabernaculis Sem* quod idem erat ac si Japhet numerosam vaticinaretur progeniem; dicendo vero quod Sem in tabernaculis habitaturus esset, innuere voluit, ut exponunt Lyranus, & Abulensis, quod ex stirpe Sem carnem assumpturus erat, idque propter merita reverentiæ quam erga patrem exhibuerat: *In suis quidem Japhet*, inquit Theodoretus, *multiplicem progeniem prædixit, ipsius vero Sem pietatem, nam Deum prophetavit habitaturum in tentorijs Sem.* Cham verò à patre maledictus fuit, eo quod erga illum debitum non habuisset respectum, & tamquam irreverens erga patrem toti mundo per omnia sæcula exosus, & abominabilis permansit. Theodoretus ad idem intentum ita discurrit: *Cham parricidij reus habitus est, tamquam transgressus legem naturæ*, Reliqui autem filij paternam cooperientes nuditatem, *merita benedictionem à patre acceperunt.* Meministis forsitan illius Sapientis dicti. *Qui maledicit patri suo & matri, extingitur lucerna ejus in medijs tenebris*, per lucernam equidem in aliquibus Scripturæ locis stirpis intelligitur descendentia, juxta illud: *Filio autem ejus*, scilicet Salomoni, *dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me.* Volebat namque Deus accensam permanere lucernam, id est, aliquem stirpis Davidicæ in throno Israëlitico residere, ast certissimum est, & divinæ conforme veritati, nullum qui parentes male tractavit successione fruiturum, aut si hanc obtinuerit, omnino infelicem illam & maledictam à Deo futuram esse.

Gen. 4. 1. Oleaster.

G. 9. 27. Sem & Japhet à Deo benedicti propter reverentiam erga patrem

Lyran. ib. Abul. ib.

Theod. Q. 57 in Gen. Cham econtra maledictus.

Prov. 20. v. 20.

3. Reg. 11. 36.

7. *Ut bene sit tibi*: (*Qui honorat patrem suum* inquit Ecclesiasticus, *jucundabitur in filijs*:) *quam habebit filios*, ut Lyranus discurrit, *sibi obedientes, & se honorantes, quoniam filij sunt patrum imitatores: qualis pater talis filius.* Jansenius eumdem textum sequenti suffulcit interpretatione: *Quia cum omnes naturaliter posteritatem desiderent, Dei beneficio talis desideratum semen obtinebit, idque tale, quod non mœrorem, sed voluptatem adfert.* Deus gratiam reverentibus non modo concedit filijs verbis, sed & optimum ejusdem effectum atque operationem; Cui suffragatur Author imperfectus, dum illa Genealogiæ Christi considerat verba, *Obed genuit Jesse*; Obed enim in Hebraico Latine *subditum* significat, Jesse autem nomen pariter Latine refrigerium denotat. Hæc itaque duo nomina in Genealogia Christi conjunguntur, inquit dictus Author: *Nam vere qui Deo, & parentibus subditus est, tales præstante Deo generat filios, à quibus refrigeretur, quia qui honorat patrem, honorabitur à filijs suis, qui autem contumaces existunt aut in Deum, aut in parentes, non sibi refrigerium in filijs generabunt, sed dolores, ut à filijs recipiant quod in parentibus ipsi fecerunt.*

Eccli. 3. v. 6.

Lyran. ib.

Corn. Jans. Filij obedientes sunt refrigerium parentibus.

8. *Ut bene sit tibi*, Filijs obedientibus, in hac etiam vita Deus maxima confert fortunæ bona, honores & dignitates, juxta illud Sapientis ad disciplinam paternam filios adhortantis suo motivo præfato scilicet. *Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.* Quo in loco Hugo Card. & Beda ad torquem alludunt, quæ athletarum vincentium quondam præmium erat, filius enim obediens secum ipsum prælietur pugnetque oportet, ut solus superet effrænes appetitus & passiones; quandoque etiam necessum est, ut cum mala decertet natura patris, contra tenacitatem, & nimiam ejus austeritatem: si itaque vicerit, id est, suam obedientiæ jugo cervicem non subtraxerit, præmium meretur vincentium. Aut etiam per torquem honores, bona temporalia felicitates terrenæ, quibus obsequentes patribus filios Deus remunerat, intelligi possunt. Jacob Patriarcha filios Joseph in suos quondam filios adoptasse legitur dicente Scriptura S. *Duo filij qui nati sunt tibi... mei erunt.* Quæ tantæ partialitatis ratio? Respondet Oleaster: *Advertere licebit, quid proderit patri obsequi, adoptavit, enim filios Joseph, non qualitercumque, sed veluti primogenitum, aut secundogenitum.* Nescio si quandoque illum Apostoli observaveritis Textum: *Honora patrem tuum & matrem tuam, ut bene sit tibi.* Potius dicere debuisse videtur: *Ut bene sit illis*; Nam subsidium, obsequium & reverentia filiorum principaliter in servitium cedit parentum; nihilominus propositio illa in dubium revocare potest, siquidem dici potest maximam in ipsos filios ex dictis obsequijs redundare utilitatem; *Ut bene sit tibi.* quia ut diximus, *sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.* Unde Philo eum, qui parentes honorat, illi assimilat, qui proximum offendit potentem; sicut enim hic seipsum primo lædit; ita & ille, licet alteri beneficium præstet, in uno eodemque tempore sibi benefacit: *Testis est his meis dictis*, inquit idem Author, *ipsa natura & legis huic consentanea diserte enim præcipitur sic: Honora patrem tuum & matrem tuam, ut bene sit sibi, non his qui honorantur, sed tibi.* Salvator noster stricta consanguinitate conjunctus S. Jacobo & S. Joanni fratribus Germanis, à primis annis cum eisdem conversatus fuit; Ast quam subesse causam putatis, quod eos ad Apostolatum, sublimem adeo dignitatem vocare distulerit, usque dum cum patre retia reficientes, atque extendentes degerent, simul? *Cum Zebedæo patre illorum reficientes retia sua & vocavit eos.* Ratio hæc assignari potest, quia scilicet dum paternis implicarentur servitijs, retium refecturam, piscationem alia, frequentando obsequia, licet spiritus gerent natalibus suis superiores: nihilominus in meritum obedientiæ paternæ promoti fuere, dicente S. Chrys. *Nec sane parva sunt documenta virtutis facile inopiam tolerare pauperiem de justis laboribus vivere, mutua sibi charitate connecti, secum habere inopem patrem, atque in ejus obsequio laborare.*

Filijs morigeris conferuntur bona fortunæ, honores & dignitates.

Prov. 1. v. 8. 9.

Hug. Card. ib.

Gen. 48. v. 5.

Oleaster.

Philo. lib. quod deterior potiori insidiatur

Christus vocavit SS. Jacobum & Joannem ad apostolatum dum cum patre reficerent retia.

Matth. 4.

D. Chrys. hom. 14. in Matth.

9. Ut

Eccl. 3. & Lyranus.

9. *Ut bene sit tibi*, promittit apud Ecclesiasticum Dominus omnibus filiis morigeratis; *Qui honorat patrem suum ... in die orationis suæ exaudietur.* Ubi Lyranus inquit, *Hæc est enim una de conditionibus, quæ facit orationem semper exaudibilem.* Et Paul. de Palatio ait: *Quævis oratio justi ex Dei gratia habet, ut exaudiatur, ut multum accipit virium, ut impetret, multum accipit efficaciæ, ut exaudiatur ex honore parentum.* Qui idem Author advertit textum dicere: *In die orationis non dixit orationedierum, sed eodem die quo effusa est, exaudietur. Sicut oratio subnixa est duabus alis, jejunio, & eleemosyna efficacissima est; ita erit si honori parentibus præstito nitatur. Hinc collige: non habet quævis oratio, ut statim quæ petit, impetret, habet tamen oratio ejus, qui continuo suum patrem honorat, ut quo die petit, impetret.* Jansenius semper hæc verba hanc eamdem conclusionem stabilit, dum ait: *Omnium votorum suorum à Deo compos fiet.*

Paul. de Palat. Qui honorat patrem suum, ejus oratio statim exauditur.

Jansen. Ibid.

Eccli. 3. v. 9. 10.

10. *Ut bene sit tibi*; Ecclesiasticus inquit: *In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo*; quæ verba Paul. de Palatio hunc in modum exponit: *Ordinaria rerum dispositione futurus eras pauper infœlix, infamis, aliquis te magnus in malum casus manebat, at si patrem in omni patientia honorasti, divina benedictio te casui obnoxium e manibus infortunij liberavit.* S. Thomas inter alia, quæ paternam reverentiam manent bona, annumerat etiam *habere divitias*, quod innuitur Eccl. 3. ubi dicitur; *Benedictio patris firmat domos filiorum.*

Paul. de Palat. Cumulantur etiam bonis temporalibus.

S. Thom. opusc. 4.

Eccli. 3. 11.

11. *Ut bene sit tibi.* De juvene illo qui patrem suum sepelire voluit, ut tanto ad sequelam Christi esset expeditior, legimus eum passum à Christo repulsam, quippe qui ei dixit: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos?* Sed cur obsecro huic discipulo prohibuit, quod tam in Evangelio quam in antiquo testamento à suis requirebat scilicet reverentiam & obsequium paternum. Si responderis cum S. Augustino: *Pie quidem excusavit, & ideo dignior cujus excusatio removeretur, vocatio firmaretur.* Ejus in pectore erga patrem ardes pietas meruit, ut Christus laqueos ipsi ab astuto serpente, ne Christum sequeretur, tensos manifestaret. Non equidem deficiebant alij, qui dicto suffragarentur officio, quando diabolus illum, & à cultu divino removere, & in eo tepidum reddere, sub dicto moliebatur prætextu; sed Christus ipsemet fraudem detexit. Quot equidem declinamus pericula? Quot effugimus laqueos? quot vincimus tentationes per merita præstita parentibus?

S. Aug. ser. 6. de verbo Domini.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM

Filij, qui erga parentes suos obsequiosos & venerabundos se exhibent, vel in hoc mundo diu vivunt, vel à Deo beata vita subito donantur, irreverentes autem econtra, vel brevi vita fruuntur, vel si longa vita gaudent, æternæ mortis se in illa magis reos efficiunt.

THEMA.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram. Ephes. c. 6. v. 4.

Filijs morigeratis promittitur longa vita.

1. OMnia inter terrena bona, experientia teste, primum obtinet locum longæ vitæ beneficium, quod omnium votis adeo expetitum, æterna, primaque veritas, obsequio & reverentiæ paternæ se impertituram promittit, dum ait: *Honora patrem*, &c. Circa quæ verba S. Chrys. sequentem format discursum: *Eris longævus super terram: quod maximum esse bonum censetur, beatam enim senectutem & vitæ prolixitatem, hoc propositum præmium iis qui ipsos honoraverint, & quod summum esse malum videtur, mortem immaturam pœnam proposuit iis, qui contumeliosi in eos fuerint, atque ita horum quidem benevolentiam sibi honoris pollicitatione conciliat, illos vero etiam invitos pœnæ formidine à contumelia revocat.* Cajetanus eadem interpretans verba, talem subnectit proposito nostro perutilem doctrinam, *Duplex bonum promittitur, primum ipsum bonum, deinde longævitas utendi bono habito, tanquam parum sit alterum sine altero: Longa siquidem vita absque bonis, parum boni est: & è diverso bona sine diuturnitate parum prosunt.* Cornelius à Lapide sequens hoc efficax allegat motivum: *Hæc promissio æqua est, & congrua, æquum enim & congruum est, ut filij qui suis parentibus grati sunt, de accepta vita illos honorando, & longa vita ab eis accepta conservationem obtineant, hoc enim meretur eorum honor & gratitudo.*

D. Chrys. 2. ser. 9. in Gen.

Cajet. in Ephes. 6. Bona temporalia absque longa vita parum possunt, sicuti & contrarium.

Cornel. à Lap.

2. Thomas de filiorum in parentes obedientia tractans, similitudinem adducit, ab infirmis & Medicis desumptam, ex qua deducitur, omnem parentibus obedientem & obsequiosum filium vivere sanum: *Pater debet*, inquit, *naturaliter instruere filios moribus, filij autem instruentibus parentibus naturaliter debent ijs obedire, sicut infirmi obediunt Medicis* q. d. sicut ægri à Medicorum obedientia dependentes longam, sanamque vitam sperare possunt, ita & obsequiosi parentibus. Dictæ Apostuli sententiæ, illa porro assentit Ecclesiastici inquientis: *Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: quod sæpe impletur*, inquit Dionysius Carthus. *de vita naturæ in corpore, cum enim proles à parentibus habeat esse, congruum est, ut honorando principia sui esse, mereatur, ac habeat diuturnius esse, & vivere in hac carne, & qui inobediens extat parentibus, citius ex hac vita auferatur, quia ingratus est principijs sui esse.*

S. Thomas in c. 6. ad Eph. Simile medici & infirmi.

3. Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod in eo sæculo in quo Deus diluvium super terram emisit, eo quod *omnis caro corruperat viam suam* nullus in universo mundo à scelere purus fuit præterquam solus Noe cum universa familia, quæ octo tantum personis constabat, quas Deus dumtaxat, veluti humani generis scintillas in vita reservare voluit, ne totaliter periret. Dicite sodes, quænam Noe merita habuit, ut præ cunctis totius mundi hominibus privilegio adeo raro à Deo honoraretur? Audite sacrum textum id clarè exponentem: *Noë* inquit, *vir justus & perfectus in generationibus suis fuit, id est*, ut Cajetanus exponit, *in filijs suis*; quia enim magna solicitudine filiorum suorum bonam educationem curavit, ideo singularissima hac prærogativa se dignum effecit: *Fuit perfectus*, inquit Cajetanus, *non solum in se ipso, sed etiam in generationibus suis, servavit enim se, & filios suos sine defectu mortali, nam profecto justus esse non potest, qui filios ad virtutem non instruit, qui eos justos fieri non studet.* S. Hieronymus super illa verba Isaiæ: *Confortavit faber ærarius percutiens malleo, &c.* opinionem quamdam Hebræorum in medium adducit, dicens: *Sem videlicet filium Noë qui tempore extremo terrarum cum patre & fratribus de diluvio evaserat, & usque ad tempus illud fuerat reservatus, quem Melchisedech intelligi volunt, & venisse obviam Abraham de prælio reverteuti*; Ecce tibi qualiter Deus obsequium patri exhibitum remuneret, quod Sem in illa præcipue occasione,

Gene. v. 12. Tempore diluvij solus Noe cum sua familia inventus fuit justus.

Cajet. ib.

Et hoc propter bonam educationem prolium

S. Hieron. in c. 41. v. 7. Isaiæ.

in qua pater ebrius nudus jacebat, demonstravit, quando retrorsum procedens patris verenda contexit, unde sicut pater ejus Noe 900. annis vixit, ita quotquot Sem vitæ suæ cursum per multa sæcula prospere prolongavit.

Philo l. 1. de opif. mundi. Anima justi & obedientis est arbor vitæ.

4. Philo Judæus per Paradisum terrestrem arborum multitudine obsitum animam justam intelligendam esse dicit: quod si ita est, quænam ex omnibus illis arboribus pietatem & reverentiam erga parentes significavit? existimo illam per arborem vitæ designatam fuisse, quæ sicut illa vitam hominis prologandi virtute prædita erat, pari quoque modo pietas erga patrem: *qui honorat patrem suum, vita vivet longiori.* Accidit olim quod dum Samson cum parentibus suis iter ageret, leonem obvium habuerit, qui ad eos devorandos dentes & ungues parabat; dicit enim sacer Textus: *Descendit itaque Samson cum patre suo & matre in Tamnatha, cumque venisset ad vineas oppidi apparuit catulus leonis sævus & rugiens & occurrit ei.* Quid hic faceret filius salutis parentum suorum cupidus? num forte feram hanc aggredietur? at vero hoc faciendo in Leonis dentes se ingeret vitamque suam periculo exponet: Audite reverentiæ & respectus sui erga parentem miram sinceritatem & fidelitatem; siquidem libere se mortis periculo prostituit, quod dum faceret, *irruit Spiritus Domini in Samson & dilaceravit leonem quasi hædum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu,* itaque vitam suam & parentum suorum assistente ei Spiritu Dei salvavit, & ab omni periculo eripuit. Abdias Babylonicus in vita Sancti Andreæ Apostoli refert, juvenem quemdam dum à propria matre ad enormissimum incestum sollicitaretur, generosè ei restitisse, quæ proinde amore in odium commutato, eumdem quod sibi violentiam inferre & incestuoso concubitu opprimere voluisset accusavit. unde & à judicibus mortis condemnatus fuit; qui pro defensione honoris materni se nequaquam ab imposita calumnia purgare, aut defendere, sed potius tamquam delicti reus infamem mortem subire volens, cum se S. Andreæ commendasset, Deus ejus innocentiam cum summa ipsius gloria detexit, matrem vero ejus cælitus in eam demisso fulmine in cinere redegit: *Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem, quia multi sunt,* ut Hugo Card. super hæc verba scribit, *qui longitudinem vitæ plus quam divitias amant, & ideo Deus longitudinem promittit honorantibus parentes.*

Jud. 14. v. 5. Samson vitam suam posuit pro parentibus suis.

Abdias Babylon. vit. S. Andreæ. Quidam juvenis maluit innocenter suspendi, quam diffamare matrem suam.

Hug. Card. ib.

Per vitam longævam etiam intelligitur vita futura. S. Hier. ad Ephes.

5. Quod si quis forte objiciat, multos etiam erga parentes venerabundos & reverentes paucis annis, ut experientia in varijs demonstrat, vitam suam claudere, respondeo cum S. Hieron. *Eris longævus super terram non in hac terra, in qua impij nonnumquam, & in parentes scelesti senescunt, sed super terram illam, quam Dominus mitibus promittit, in qua justi habitabunt.* S. Bonaventura super quartum Decalogi præceptum discurrens, quærit: *Numquid verum est semper quod diutius vivant qui parentes observant? Videmus hoc sed fallere quandoque, ergo Deus fallax erit in suo promisso?* respondetque ad dubium quibusdam adhibitis distinctionibus: *Dico,* inquit, *quod longævitas vitæ non solum attenditur secundùm longitudinem dierum currentium, sed secundum valorem.* Unde observat honorem qui parentibus defertur triplicis esse generis, ac proinde eidem triplicatum quoque præmium correspondere: *Honoranti patrem honore reverentiæ, debetur vita gloriosa sive honorifica, honoranti patrem honore obedientiæ, debetur vita jucunda, honoranti patrem honore beneficentiæ, conceditur vita opulenta.* Et ideo tametsi nonnumquam accidat, quod filii bene disciplinati brevem vitam habeant, nihilominus in illis adimplebitur promissum hoc; *Erit longævus,* quia de illis verificabitur dictum illud: *Consummatus in brevi explevit tempora multa,* quia vita augebitur immortali & beata, si enim v.g. Petro scutum promittatur aureum, nec tamen illi detur, sed loco illius ei tribuatur Adamas mille scutorum pretium adæquans, utique facta ei promissio per donum hoc excessivum non solum implebitur, sed superimplebitur; ita quoque Deus facit filijs reverentibus & erga majores suos devotis, si enim vitam illorum non in hoc sæculo prolonget, dabit tamen aliam quæ beata est, & æterna.

S. Bonav. l. 7. ser. de 10. præcept. ser. 5. de 4 præc.

Sap. 4. v. 13.

6. S. Thomas in quodam opusculo tunc vitam longam esse dicit, quando non annis sed virtutibus mensuratur: *Ideo virtuosus & sanctus diu vivit, quamvis cito moriatur corporaliter, ideo dicitur Sap. 4. consummatus in brevi, explevit tempora multa placita enim erat Deo anima illius. Optime autem mercatur ille qui tantum facit uno die quantum alius in uno anno.* Dionysius Carthusianus super illa verba: *Vita vivet longiori,* inquit, *Hoc certum est de vita gratiæ in præsenti, & de vita gloriæ in futuro.* Glossa super illa verba: *Ut sis longævus super terram, In terra viventium,* inquit, *multi qui honorant cito sæpe rapiuntur, & immatura morte moriuntur; multi etiam qui minus deferunt parentibus suis longæva fruuntur stipendijs, senectutis, & nisi longævitatem illam accipiamus, invenitur Scriptura destituti veritatis præsidio.* Hugo Card. super illa verba Ecclesiastici; *Sicut qui thesaurizat ita qui honorificat matrem,* inquit, *Reverentiam exhibendo, necessaria ministrando, mandata ejus implendo; talis enim congregat in cælo thesauros.* Paulus de Palatio eodem modo hunc textum exponit, ad thesauros alludendo cælestes, quos in virtute obsequij & reverentiæ maternæ congregamus: *Qui thesaurum recondit,* inquit, *habet quo cuivis necessitati succurrat, ita qui honorificat matrem thesaurum bonorum operum in Dei sinu recondit, unde cuivis ejus necessitati Dominus succurrat.*

S. Thom. opusc. 4. Longævitas vitæ, mensuratur virtutibus.

Dion. Cart. in c. 3. Eccl.

Hug. Card. in Eccl. 3.

Paul. de Palat. ibid.

7. Postquam Salvator noster sanctissimam matrem suam S. Joanni commendando, toti mundo insigne hoc pietatis & reverentiæ erga parentes exemplum dedisset, mox animam suam in manus æterni patris sui commendans expiravit; & quidem, quod bene advertendum est, tametsi antea de æterno Patre lamentatus fuisset, dicens: *Deus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* Attamen postquam huic debito pietatis satis fecisset, libere eumdem æternum suum genitorem invocavit, ut Spiritum suum reciperet, dicens: *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.* S. Ambrosius ad illa Christi verba quæ in cruce protulit, scilicet: *Consummatum est,* se reflectens ait: *Denique hoc dixit, & emisit Spiritum, consummans omne mysterium bono fine pietatis.* Unde tametsi nonnumquam timere possumus, ne Deus nobis ob alia peccata commissa indignetur, ideoque nos ab eo desertos esse nobis videatur, nihilominus si hanc erga parentes pietatem exercuerimus illam nobis reconciliandam esse confidenter sperare possumus. S. Augustinus super Psalmos scribens, verba illa, *ut sis longævus,* ita declarat, *longitudo dierum æternitas est, hoc enim proprio modo dicit Scriptura longum, quod est æternum; super quam terram, nisi de qua dicit: Spes mea es tu, portio mea in terra viventium.*

Salvator noster Matre S. Joanni commendata, emisit spiritum.

Luc. 23. v. 46.

S. Ambr. l. 2. ep. 5.

S. Aug. in Ps. 140. post med.

8. *Judicium patris,* inquit Ecclesiasticus, *audite filij, & sic facite, ut salvi sitis:* ex quo loquendi modo salutem nostram in ordine ad aliam vitam, magna ex parte à subjectione, quam parentibus debemus dependere clare deducitur. Observandum vero est, quod Sapienti non suffecerit dixisse: *Audite filij,* nisi confestim etiam subjungeret; *Sic facite,* quia bona consilia & documenta, paterna audire non sufficit, nisi etiam man-

Eccli. 3. v. 2. Salus nostra plurimum dependet à subjectione parentum.

mandentur executioni; In Genealogia Christi inter cætera dicitur: *Obed genuit Jesse*; *Obed* autem, ut Discursu præcedenti diximus, in Hebræo idem significat quod latine *subditus*: *Jesse* autem in Hebræo est idem quod *refrigerium*: unde ad propositum nostrum dicere libet: *Obed genuit Jesse*, id est obedientia, subjectio, & dependentia à majoribus æternum nobis parit refrigerium, *refrigerij sedem, lucis beatitudinem, & luminis claritatem sic facite ut salvi sitis.* Moyses postquam in Deuteronomio dixisset: *Honora patrem tuum & matrem tuam, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore*, protinus subjungit, *& bene sit tibi*, id est, *ut beatus evadas*; beatitudo autem definitur, quod sit *status omnium bonorum aggregatione perfectus*, & ideo *bene sit tibi* abundantiam indicat, & cumulum omnium bonorum, quibus in alia vita fœlicissimè fruemur.

Deut. 5. v. 16.

9. S. Thomas dicit, quod vitam à parentibus ad eum modum recipiamus, quo nobiles feudo aliquo á Rege suo investiuntur, feudum autem nemo meretur conservare, qui feudatario suo infidelis est; ita quoque vita indignus est, qui vita, quam à genitoribus suis accepit, in ipsorum ignominiam & contemptum abutitur; præterquam quod Deus, qui reverentia parentibus debitæ singularem curam habet, eos quoque vita privet æterna. Consilium est Ecclesiastici: *In opere & sermone & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat.* Securissimum enim illi pignus habent, qui erga parentes obsequiosi sunt & reverentes, quod in hora mortis propitium habituri sint judicem, *quod intelligi potest*, ut inquit Paulus de Palatio, *vel quod divinus favor & adjutorium usque ad finem vitæ duret, aut quod germanius est, quod divinus favor atque benedictio maneat, & servetur in horam illam tanto periculo tremendam, scilicet ad horam mortis & strictissimi examinis, ubi æternitatis jacitur alea O quale; ò quantum beneficium tunc erit, benedici & audire: Venite benedicti Patris mei. Ergo sicut tu in omni patientia sustinuisti difficultates senis patris tui, ita Deus sustinebit in omni patientia, si qua fuerint errata infirma anima tua, ut qua mensura mensus es patri tuo, remetiatur tibi pater misericors tuus.*

S. Thom. opusc. 7. Vita nostra est similis feudo.

Eccl. 3. v. 9. 10.

10. Væ autem illis ex alia parte, qui parentibus in vita rebelles existunt, siquidem divina Justitia abbreviabit vitam illorum. Paulus de Palatio in eodem c. 3. super illa verba: *Ut superveniat tibi benedictio à Deo*, inquit: *Ita intellige, aliquis te magnus in malum casus manebat, at si patrem in omni patientia honorasti, divina benedictio te casui obnoxium & manibus infortunij liberabit. sicut contraria ratione, si ordinaria rerum constitutione, longum victurus eras, non dimidiabis dies tuos.* Sanctus Bernardinus Senensis casum quemdam refert memorabilem, ab aliquibus quoque authoribus relatum, dicit enim in Catalunia in civitate quæ Sui appellatur, & Valentiæ vicina; exstitit; juvenem quemdam octodecim annorum patri suo inobedientem facinorosum factum fuisse latronem; atque à justitia appræhensum in furcam fuisse adactum, eo autem ex patibulo pendente mirum hoc successit prodigium; *Adhuc in patibulo pendente, cum esset omnino imberbis vidente, ac mirante cuncto populo paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pedetentim gradatim senescens usque ad decrepitam senectutem, & quasi nonaginta annorum ætatem ostendens, cuncto populo admirabilis factus, currit ad miraculum Episcopus cum universo clero, & cuncto quasi civitatis populo, stupent omnes, ignorant mysterium, expectant eis revelari secretum, surgit in loco eminenti Episcopus doctus, manuq; silentium indicens turba ait: Viri fratres: & filij mei dilecti, nostis juvenem hunc, qua culpa, qua vita, qua etiam ætate interijt, conspicite eum nunc ætate senem, decrepitū atque canum, ut intelligatis hoc patens indicium Dei, quod huic diu victuro à Deo misericorditer per sua crimina, & parentū inobedientiam abbreviata est vita.* Priusquam vero Sanctus Bernardinus hoc exemplum allegaret, jam prius de filijs irreverentibus dixerat. *Nec mirum, si reputantur indigni æterna vita etiam reputantur indigne hac vita pœnali, qua eis divino judicio repente subtrahitur, cum alijs peccatoribus ad pœnitentiam concedatur*, Adducit textum illum Deuteronomij cap. 21. in quo Deus filios contumaces & rebelles lapidari præcipit, *ex quo patet*, inquit Sanctus Bernardinus, *quantus sit reatus transgressionis hujus præcepti quia contra illud peccantes ob hujus peccati detestationem eximuntur à præsentia divinæ Majestatis seu peccatis* Adducit quoque alium textum Ezechielis c. 18. *Nolo mortem morientis dicit Dominus Deus, revertimini & vivite*: At vero de filijs inobedientibus idem Sanctus ait: *Propter repentinam mortem qua plectuntur, è contrario videtur dicendum: Nolo vitam hujus peccatoris, sed ut morte repentina intereat & pereat in æternum.* Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone ait: *Ut ostendat quantum divina lex hujus præcepti exaggerat transgressores, subdit pœnam quam statuit ad hoc Dominus*, *Levit.* 20. *dicens: Et qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur, ut discant rebelles filij quanta severitate à divina Justitia plecti debeant.* Inter alia vero supplicia filiorū contumacium quæ idem Sanctus in alio quodam sermone enumerat unum est vita brevis: *Solent tales*, inquit, *violenta & subitanea morte seu improvisa, perire*, citatque illud S. Matthæi cap. 15. *qui maledixerit patri vel matri morte moriatur, id est*, ut ait Glossa: *Morte æterna damnationis.* Denique B. Petrus Damianus in quadam Epistola ait: *Qui suis genitoribus non obedit, fortis funiculum in terra viventium non admittit.*

Vita abbreviantur rebellibus filijs.

Paul. de Pal.

Stupendum hujus exemplum.
S. Bern. T. 2. ser 17. in Dom. 3. Quadrag. a. 3. c. 2.

Refractarij filij etiam vita æterna indigni sunt.

Ezech. 18. v. 32.

S. Bern. t. 1. ser. 3. in Fer. 4. post Dom. 3. Quadr.

S. Bern. t. 2. ser. 17. in D. 3. Quadr. a. 3. c. 1.
S. Petr. Dam. l. 1. Ep. 8.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De supplicijs, quibus Deus filiorum castigat irreverentiam, sicut & mala eisdem à parentibus data exempla,

THEMA.

Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. Prov. 30. v. 17.

1. Filiorum in parentes despectum Justitia divina severissimis punit supplicijs, quemadmodum ex præsenti colligitur imprecatione Sapientis, qui ex Spiritus Sancti instinctu ait: *Oculum qui subsannat, &c.* quæ verba à cadavere quasi insepulto desumpta, & ad irreverentem, contumacem, parentumque derisorem translata ita explicat Lyranus: *Suffodiant corvi, id est, careat in morte sepultura* Corvi ut nemo nescit putrida, & insepulta persequuntur cadavera, primamque in toto corpore circa oculum prædam agunt, atque ideo non sine mysterio Sapiens ait: *Oculum qui, &c* quoniam qui bonam negligunt educationem, suosque male tractant parentes infœlicem incurrunt mortem, & permittente Deo moriuntur in agris, in fossis, aut experientiâ teste, hujusmodi infœlices creaturæ, dum disciplinam paternam aspernantur, & licentiosæ inhiant

Filij contumaces plerumque mala morte pereunt.

Lyran. ibid.

Et sepultura carent.

hiant libertati, militiam ingrediuntur, ubi misere pereunt, corporibus eorum corvis, alijsque rapacibus avibus in prædam cedentibus. *Et qui despicit partum matris suæ*, inquit eodem in loco Sapiens, in Hebræo legimus: *Obedientiam*; alij vertunt: *Doctrinam*. Aben Esdra vertit *societatem, consortium*: Cajetanus *rugas*, Syriaca habet *senectam*. Quia genitorum in ætate senili constitutorum aspernatores, pessimum sortiuntur exitum.

Merentur suspendi in patibulis.

2. *Corvi de torrentibus*, corvos minatur torrentium, illi namque naturæ sunt calidissimi, qui proinde refrigerij amore prope aquas degunt; Cujus hic moralis est sensus *Filius parentes subsannans dignus est qui suspendatur, eat in malum crucem, affigatur patibulo, & tibi à corvis exoculetur.* Filij contumaces qui obedientiæ & bonæ parentum directionis jugum excutiunt, plerumque in reprobum abeunt sensum, unde frequenter propter sua furta, homicidia, aliaque scelera, per justitiam publicam ad patibulum condemnati, membratimque divulsi, cibus evadunt corvorum. Eumdem textum Sanctus Hieronymus his verbis literaliter explanat: *Oculorum vestrorum timete sententiam, quam Dominus promisit ingratis, meretur enim cæcitatis suæ subire supplicium qui parentum vultus vel torvo visu despexerit, & elatis oculis læserit pietatem.* *Et comedant eum filij aquilæ.* S. Thomas, & ipse de educatione tractans citatum adducit textum, inquiens: *Per filios aquilæ intelliguntur Reges & principes, per corvos officiales*; permittit itaque Deus, ut filij irreverentes à Principibus justitiæque ministris, processati incarcerati condemnentur ad patibulum Corvi cum sint naturæ siccæ, vigorosi & nervosi sicut & aquilæ, teste Plinio, vitam ducunt longissimam; ab ijs itaque mali devorandi sunt filij, qui si parentibus obedientes, reverentesque fuissent, vixissent diutissime. Juxta Albertum Magnum & alios corvi centum pluresque vivunt annos; quorum proprietas est, esse inhumanos & crudeles contra pullos, dum teneri sunt, cujus hæc assignatur ratio, quia scilicet albis vestitos pennis (quas ætatis teneritudo subministrat) adulteros reputant, ideoque destituunt. Qua de re Sanctum Gregorium placebit audire dicentem: *Corvus editus pullis ut fertur esum plane prabere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosque media affici patitur quoad usque in illis per pennarum nigredinem sua similitudo videatur.* Eidem dn ante veritati assentit Aristoteles, inquiens: *Corvus pullos nido expellit*; qui accrescentes, & paulatim patres effecti eamdem in pullos suos exercent inhumanitatem, unde commune Proverbium dicitur: *Mali corvi, malum ovum*, Cornelius à Lapide, quod pulli corvorum cibo destituti, patres invadant, eos lacerent & devorent. Ælianus attestatur quod corvini pulli parentes senes derelinquant, & fame perire sinant inhumanitatem parentum simili res compensaturi officio, ut destituant senes, à quibus fuerant destituti implumes. Ob has itaque pessimas qualitates divina & infallibilis providentia Dei, corvos in ministros elegit justitiæ contra filios, qui suos deserunt, contemnunt maleque tractant parentes. *Oculum qui subsannat.*

S. Hier. Tom. 9. Epist. 12.

S. Thom. opusc. 4.

Devorantur a Corvis & Aquilis.

l. 10. 7. c. 4.

S. Greg. l. 3. moral. c. 8.

Sunt similes Corvis.

Arist. l. 3. hist. anim. c. 6.

Ælian. l. 2. c. 49.

Per Corvos intelliguntur Dæmones.

Dion. Cart. ib.

D. Chrys. de Spir. S.

3. *Effodiant eum corvi*; per corvos istos multi Interpretes spiritus intelligunt infernales; & in primis quidem Dionysius Carthusianus ait: *A Dæmonibus eruatur, comedant ei filij aquilæ, id est, ab Angelis Sathanæ absorbeatur.* S. Chrysostomus inquit: *Hic corvus Diabolus est, qui ex arca Ecclesiæ eliminatus vere niger ac tenebrosus est.* Ut primum cadaver prostat insepultum, mox accurrunt certatim ad illud devorandum corvi: Ita pariter & Dæmones omni cum velocitate animas illas in barathrum præcipitant perditionis, qui paternis contradixere consilijs, & admonitionibus, qui etiam plerumque pessimum sortiuntur finem, & projiciuntur insepulti; Et terra quæ ut communis omnium mater omnes indifferenter post mortem in suum recipit sinum, solos quasi abhorret parricidas. Unde quidam Interpres dictum textum sequenti illucidat Glossa: *Juste cum liberis protervis agitur, ut qui propria sibi matrem leserunt, communis matris beneficio careant.*

Salaz. ib.

4. Pater Cæsar Franciotti in libro *de Sanctis Lucensibus*, in prima de Sancto Agnello observatione funestum hunc narrat eventum, ab Archiepiscopo Ragusensi Vincentio *Dalportico*, nobili Lucensi R. P. Joanni Leonardo fundatori congregationis matris Deo narratum. In Insula Ragusensi rusticus cognomine Boscas, quemdam habebat tantæ impietatis & insolentiæ filium, ut matrem graviter percuteret, & enormes injurias adderet plagis. Exasperata mater filio in hæc verba maledixit: Utinam pereas, neque ossa tua terra, aër, aut mare conservet. Maledictio suum sortita est effectum post exile spatium, quando mortuum atque sepultum terra evomuit cadaver; in aërem sublimatum, corruit in terram, in mare projectum, ad litus repertum, atque prostitutum inventum est; Mater suæ memor maledictionis, filium mortuum in altum mare, dum maxime desæviret fecit deferri, moxque ferum elementum corpus in scopulum impegit tribus acutum partibus quarum quælibet frustum cadaveris à trunco divulsum sibi univit, subito transmutatum in saxum. Eodem in loco idem tradit Author, quòd in Diecimo, loco Episcopatui Lucensi subjecto Anno 1592. Quidam Pater Dominicanus Prior S. Mariæ *Della Cerqua*, prædicans de bona educatione, obedientia & suspectu erga parentes tale de se suisq; fratribus publice perhibuerit testimonium. Quinque in sæculo degebamus fratres; quibus quadam in occasione indignatus Pater maledixit, eo effectu, ut paulatim consummaremur omnes, mortuisque quatuor alijs, solus ego superstes eram, qui ut divinam vindictam subterfugerem statum religiosum amplexus sum. Eodem in loco alium quoque horribilem offendo casum, qui contigit in quadam ejusdem Diœcesis villa, nuncupata *Compignano*. Mater quædam suæ assueverat 8. annorum filiæ maledicere, eique imprecari ut à lupis devoraretur, Anno itaque 1592. in festo corporis Domini, dum omnes domestici reliqui ad Missam audiendam se contulissent in Ecclesiam, solam in domo superstitem filiam invasit discerpsitque lupus, cujus partem suis vicinis detulit catulis, reperto postmodum puellæ capite in specu lupina. Vere equidem dixit proinde Sapiens: *Benedictio Patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Quoties filij inobedientes & contumaces, parentes suos ad indignationem provocant & ab his, in has similesque voces prorumpentibus, *Vade ad Diabolum, Diabolus te auferat*, maledictiones horrendas reportant.

Horrenda maledictio Matris in filium impetrata, impleta.

Alia ejusdem materiæ exempla.

Eccli. c. 3. 5.

5. Joannes Archiepiscopus Aretinus in vita S. Zenobij Episcopi Florentini de divite quadam muliere, eaque vidua tradit, quod duos delicatè admodum enutrierat filios, à quibus postmodum graviter percussa, hanc eis maledictionem imprecata est; ut ab omnibus agitarentur Dæmonibus, moxque omnes ab infernalibus obsessi spiritibus, & furibundi se invicem tamquam canes rabidi dilacerare cœperunt, nec ullus ijs præterquam S. Zenobij, qui eos & matrem baptizavit, preces opitulatæ fuere. Egressi quondam è sylva duo ursi 42. ab Elisæo Propheta maledictos pueros discerpserunt, quæ obsecro immaturæ ætati & malitiæ incapaci inesse pot-

proles a matre maledictæ à Dæmonibus exagitantur.

Surius 25. Maji.

4. Reg. 2. v. 24.

Eliseus, non ex iracundia sed zelo Dei accensus lacerari 42. pueros ab ursis permisit.

poterat culpa? Insuper cur Propheta mansuetissimus tali eos perculit imprecatione? S. Augustinus respondet: *Credendum est, quod non iracundiæ morbo commotus, sed zelo Dei succensus, & ad corrigendum populum parvulos permisit lacerari, non ut vindicaret, sed potius ut illos corrigeret.* Poterat enim populus ille hujusmodi formare argumentum: Si Deus duas adhibet bestias justitiæ divinæ ministras, & tam severum exhibet supplicium puerorum malitiæ, non vero pœnæ incapacium, quanto magis ultorem vibrabit gladium contra voluntarios & malitiosos tanti præcepti transgressores? Cicero taliter discurrit: *Etenim si id præclare à Sapientibus dicitur, vultu sæpe læditur pietas, quod supplicium reperietur in eum, qui mortem intulerit parenti, pro quo mori ipsum, si res postularet, jura divina atque humana cogebant?* Alia inter flagella Ægypto inflicta divinitus, unum fuit muscarum intolerabile; *Venit musca gravissima... corruptaque est terra ab hujuscemodi muscis.* Oleaster dubitat si dictorum animalculorum mors aërem infecerit, aut potius rodendo totam devastarint regionem; primumque ipse verisimilius opinatur. Porro Septuaginta hoc in loco legunt: *Venit cœnomyia, corruptaque est terra muscis.* S. Prosper accurate observat, hoc quantum fuisse, quarti præcepti Decalogi, quod pietatem & reverentiam paternam commendat, transgressioni correspondens; astruitque dicta animalia secretiores partes atrocissimis cruciasse morsibus: *Hi vero qui non ea honestate venerantur parentes, qua mandatum est, canibus similes rabiem suæ fœditatis exerentes, longe in terra esse non possunt.*

Tullius in orat. pro Roscio.

Exod. 8. v. 24. Plaga muscarum Ægypto.

S. Bonav. T. 7. ser. de 10. Præcept. ser. 5. de 4. Præc. Thom. Cantipr. l. 2. Apum c. 7. n. 4. Horrenda punitio ingrati filij erga parentem famelicum.

6. S. Bonaventura quemdam temporis sui casum commemorans, eum ob ipso oculato teste se audijsse attestatur; exemplum aut idem, aut simile quod Thomas recenset Cantipratensis lib. 2. Apum cap. 7. n. 4. Pater quidam multa cum industria & sudore paupertatem in magnas commutarat divitias, unicum quem habebat Filium nobili fœminæ desponsavit, quæ formæ suæ raritate, ita mariti animum devicit, ut faceret quodlibet ad libitum suum: soceri itaque pertæsa, maritum induxit, ut eum maletractans, vix vitæ necessaria subministraret; die igitur quadam à fame stimulatus, abijt ut necessariam peteret vitæ sustentationem: mulier itaque marcidas aliquot ei offerens fabas, sicque abire jusso senecione, ad suum se convertit maritum, cum dicto; *Modo possumus comedere in pace, vade ad arcam, & accipe caponem coctum; & cum aperuit; mutatus capo in bubonem, qui subito saliens ad faciem ejus ponebat duos pedes ad mentum, & duos ad frontem, & operuit totam faciem ejus; & non fuit Medicus, qui sciret eum amovere, tandem venit quidam qui fecit tenellas quasdam & dixit, quod eum amoveret; tunc bubo aspexit eum tam terribili vultu, quod ille recidit in terram, & amplius non audebat aliquid facere; & nullus fuit, qui sciret apponere consilium, sed mala morte mortuus est.* Thomas Cantipratensis diversas aliquot addens circumstantias differentem à prædicto casum videtur insinuare in hæc verba: *Et erat illud supremi stuporis miraculum, ut si quando monstri illius pars aliqua tangebatur, ac si percuteretur in corde, ita homo sensibiliter lædebatur, conterritus itaque mirabiliter & contritus, adijt Diœcesanum Episcopum, & cum omni dolore confessus pro pœnitentia recepit ab illo, ut per omnes fines Normandiæ & Galliæ civitates revelata facie circuiret, & ubique narraret populis eventum rei, ut per hoc exemplum sumerent filij, honorare parentes, & discerent quam periculosum sit & nocivum, vicem non rependere laboribus, quos ipsi parentes filijs impenderunt, hunc hominem cum bubonis monstro circumeuntem. F. Joannes de Magno Ponte, Ordinis Prædicatorum, sicut per ipsum nobis relatum est, vidit in juventute Parisijs palam referentem omnibus & monstrantem, quod pro inhonoratione parentum passus fuerat multis annis & adhuc secundùm Dei voluntatem pateretur.* Subditque se à fide dignis accepisse dictum infelicem per aliquorum Sanctorum Dei servorum preces, ab illo monstro liberatum fuisse: Deinde concludit Cantipratensis: *Hujus exemplo discant omnes fideles filij adjuvare & honorare parentes, & eis vicem amoris retribuant & laboris.*

Aliud simile

7. S. Bernardinus contra filios nimios uxorum amatores cum parentum contemptu sequentibus invehitur verbis: *Nurus quia ei maritus favet, audaciori conatu infelicem socrum persequitur usque ad mortem, Licet autem Adam dixerit; (Quamobrem,) id est per uxorem (relinquet homo patrem suum & matrem) nec tamen; ait; Persequetur patrem suum, & matrem suam.* Fernandez, horrendum hunc de filio quodam, qui justarum matris repræhensionum impatiens evaginato gladio eam percussit, commemorat casum in hæc verba: *Nisi forte resupina præ metu cecidisset, pectore ipso transverberasset heus tu,* verba sunt Authoris: *Bona mulier, observa obsecro, iste & cito, & sine confessione, & violenter morietur, hoc enim mihi præsagit animus, & Dei testimonia, & quotidiana experientia persuadent, quid tum postea? ejusdem diei infausta illa quidem nocte cum infelix ad meretricem ingredi tentaret, ab altero sui simili gladium districtum ore ipso accepit, amputataque lingua qua matrem injurijs & convitijs dehonestaverat, transfossoque ulterius occipite procubuit, absque ullo pœnitentiæ signo indeque in tumulum sublatus, atque inferno ut credere par est consepultus, exemplo atque honori fuit filijs, ne parentibus ingratos se inurbanos, atque inhumanos, quorum in promptu vindex omnipotens adest, ullo modo exhibeant.*

Tom. 2. ser. in D. 2. Quad. ser. 25. A. 2. c. 6. Gen. 2. 24. Matrem percutiens, occiditur & impœnitens moritur. Fernandez in c. 49. Gen. sect. 21. n. 5.

8. Ælianus quoque lacbrymosam integræ cujusdam familiæ, quam in barathrum mortis & desperationem, malum cujusdam unius patris exemplum præcipitarat, hanc scribit tragædiam. Macarius Jovis impij sacerdos, & ipse impijssimus prodito riam mortem cuidam intulit homini, qui in certo templi angulo dives, quuddam occuluerat depositum; mortuum itaque in eodem situ sublatis pecunijs sepelivit. Duo filij, qui iniqui sacrificij illius fuerant spectatores, in absentia patris, eum imitaturi ad altare accesserunt; ardente itaque igne junior cervicem porrexit, majorque gladio forte fortuitò invento juniori caput succidit; quo spectaculo atterritus domesticis accurrit mater, quæ filij morti ingemiscens, titione ardenti ex altari sublato, fratricidam peremit: quæ nuncia intelligens Macarius furibundus advolat, hastâque arrepta, trucidat conjugem; qui rumore divulgato, captus crimenque confessus Macarius, & ipse ad mortem condemnatus fuit ecce qualiter Deus mala patrum filijs data puniat exempla; ecce pessimas eorumdem consequentias, cum irreparabilibus damnis, exterminio, & desolatione, nunc familiarum, nunc & populorum; Ita Princeps Sichem propter Dinæ raptum, totius fuit civium desolationis causa, patre concupiscentijs annuente intemperatis filij appetitibus, ejusque voluntati obsecundante, neglecta educatione bona, datoque exemplo pessimo. Longe aliter suam erudierat familiam Regulus Capharnaita, qui solus in Christum credens suo mox exemplo convertit omnes, dicente textu: *Credidit ipse & Domus ejus tota.*

Ælian. l. 13. var. Hist. c. 2. Prava parentum exempla prolibus sunt nociva, quod patuit in sacrificulo Jovis.

Gen. 34.

Jo. 4. n. 53.

9. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis,* protestatur Salvator, *qui in me credunt; expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Irreparabilis utique mors est illius,

Matth. 18. n. 6.

Caveant parentes ne scandalum dent filijs

qui dicta mola ad collom sospensa in abyssom agitur maris,& nibilominus banc ipsam pœnam, Christus minetur illi, qui scandalum dat, aut exemplum malum parvulis;ast quare hujus potius quam alterius meminit ætatis? Quia scilicet scandala & mala exempla, admodum pernitiose sunt primis juventotis annis: ideoque irremissibilis patribus statuitur pœna. Miraculo certe Scriptura attribuere non veretur, quod melè educata soboles bonum sortiatur exitum: *Factum est grande miraculum,ut Core pereunte, filij illius non perirent*,q.d. minus prodigiosum fuisse, quod terre sub pedibus Core dehiscens eum deglutisset vivum, quam quod illæsi manserint ejus filij,paterno erepti supplicio.Causamne nostis? culpæ participium non contraxerant, hocque rarissimum est miraculum,dum filios plerumque eadem, quæ patres, inficit lepra; ideoque Omnipotentia, divina nullo momento, quo patrem absorpsit terra, miraculosè filios suspensos tenuit in aëre,timorem ejs remuneraturus divinum, quam non obstantibus malis patris,ejusque semper præsentibus nimiumque efficacibus, exemplis, & scandelis, conservarant incorruptum.

Num.26.10.11. Magnum miraculum fuit quod filij Core non perierint cum Patre.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM

Varia adducuntur considerationes circa gravitatem irreverentiæ paternæ, nec non maledictionum, & suppliciorum, quibus Deus illam castigat.

THEMA.

Moyses dixit:honora patrem tuum, & matrem tuam qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur. Marc. c. 7. v. 10.

Rebellio contra parentes, omnibus legibus prohibetur.

1. Filios parentibus rebelles,quæcumque naturalis, scripta,humana,& divina lex,Concilia,Canones, Constitutiones,quantumvis gentium barbararum condemnant, severissimisque subjiciunt pœnis. S. Bernardinus de hac irreverentia & contemptu disserens, hanc statuit conclusionem: *Est transgressio omnium legum, maxime legis naturæ scriptæ, & gratiæ, Canonum, & omnium legum imperatorum, quia in omnibus his honor parentum præcipitur*; Idem quoque ut quousque hæc malitia ascendat, demonstret, testimonium adducit D. Chrysol. dicentis: *Averte à Sole, Solis radios, & non lucet:rivum à fonte, & arescit, ramum ab arbore,& exsiccatur: membrum à corpore & putrescit, separa filium à devotione paterna, & jam non est filius, sed frater & Collega eorum, de quibus dicitur, vos ex patre Diabolo estis.* Cain ut ex Scripture constat multa sibi supplicia adscivit, nam ubi nostra Vulgata legit: *Septuplum punietur*, alij exponunt: *Septem vindictas exsolvet*; *Id est*, ut Hug. Card. ait: *Pro septem peccatis punietur.* Sed quodnam ex omnibus ab eo commissis criminibus gravissimum fuit? Primum ejus peccatum fuit, quod de grege suo id quod deterius erat, obtulerit; Secundum, quod adversus fratrem suum, eo quod munus ejus Deo magis sibi placuisset indignatus fuerit; Tertium, quod divinæ voluntati acquiescere non voluerit; Quartum erat invidie, quæ cor ejus ob bonum alterius rodebat; Quintum fuit fratricidium; Sextum obstinata ejus desperatio; At vero septimum, quod in divinæ justitiæ trutina maxime ponderavit, quodnam fuisse existimatis? Hoc nimirum, quod parentes suos filium adeo illis dilectum occidendo in visceribus cordis contristaverit. Diodorus *in Catena Græca* id asserit; dum ait: *Præterea quod genitores maxima tristitia affecerit perempto fratre*, quod similiter D. Chrysost. confirmat, dicens: *Cain patravit facinus parricidio longe sceleratius, parentes enim incredibili dolore confodit*, & ideo S. Paulus, ut S. Bernardinus observat, postquem dixisset *plenos iniquitate*, ulterius quinam illi sint, declarare volens, confestim subdit: *Parentibus non obedientes.*

S. Bernardin. t.2.ser.17. in Dom.2. Quadr.

D. Chrysol.

Gen.4.15. Hug. Card. Cain gravissimo dolore affecit parentes occidendo Abelem.

Diod. in Cat. Græca. D. Chrysost. l.1. de Provid. S. Bern. T.1. Dom. 2. Quadr. ser.17.A.6.c.2.

2. Psalmista Deu se commendens, rationem mox subjungit, dum ait: *Ne quando rapiat ut leo animam meam*; sed numquid animam in sua babebat potestate, adeo ut nemo illam ei, nisi cum ipsius consensu eripere posset? Numquid alibi dicit; *Anima mea in manibus meis semper?* Præterea si animam rapere de vita corporali intelligitur, numquid ipse erat ille David, qui etiamnum juvenis existens leones dilacerabet? Quis igitur hic est leo, quem tantopere formidat? Nimirum per leonem hunc Absalonem intelligit, sed cur filium hunc suum leonis nomine describit? S. Basilius ait: *Hæc dicit quodammodo erubescens, pater iniqui filij appellari*, quibus verbis consensit Chrysostomus, *Pro filio erubescit, ac pudore afficitur*, merito enim feræ & ferocis bestiæ nomine appellandus venit filius, qui patri rebellis existit. S. Hieronymus de filio quodam non homicida, sed indisciplinato, seque à paterox obedientiæ jugo subducente, loquens dicit: *Filius derelinquens custodire disciplinam patris, meditabitur sermones malitiæ: maledicentis patrem & matrem extinguetur lumen, & pupillæ oculorum ejus videbunt tenebras.* Joseph Hebræus ad propositum nostrum ita loquitur: *Cogita quod etiam Deus læsis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens generis est, & ad se pertinere existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio.* Solon quondam interrogatus, ut quidam magnæ Authoritatis Scriptor attestatur, cur pœnales leges non statuisset contra filios parentum contemptores, respondit: *Quia mihi non persuadeam tantam impietatem in hominem cadere.*

Ps.7.3. Ps.118.109. Filius patri rebellis, dicitur ferus Leo. 2.Reg.16. v.10.

S. Basil. in Psal.

D. Chrys. Pater in Absalone.

S. Hier. c.9. epist.12. Joseph. l.3. Antiq. Judaic.

Alex. ab Alex. l.3. cap.5.

3. S. Cyrillus Alexandrinus de actu Salvatoris, quo matrem suam S. Joanni in Calvario monte commendavit, tractans, aliquorum fuisse astruit opinionem, id ex sola ortum fuisse affectus teneritudine: *Sunt autem, qui dicant carnis conjunctione commotum: non hac ratione hoc factum à Domino est, sed re ipsa honorandos parentes esse nos docere voluit: æquali enimvero supplicio in Deum blasphemantes, & parentes parvi pendentes puniri lex statuit: morte moriatur, qui nomen Domini nominavit, id est, in Dominum blasphemavit: & similiter patri & matri maledixit morte moriatur.* B. Petrus Damianus in quemdam uxoris amore, matrem pessimè agitantem sequentibus invehitur verbis: *In quo facto quid aliud quam naturam ignis cernebris imitari, qui cum ex lignis prodeat ligna consumit & in cinerem vertit?* Et Paulò post: *Terribile certe est, quod Scriptura dicit: quam mala fama est qui relinquit patrem, & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Porrò qui Parentes inhonorat, quoniam divitias abdicatur, numquid non & in hac vita confunditur?* Qui idem Sanctus in eadem Epistola ex ore Pontificis casum istum pridie se accepisse attestatur. Aldericus Mediolanensis in die nuptiarum de cujusdam delicati, nescio cujus cibi defecto indignatus, in matrem, quantumvis se excusaret, furere, eamque gravibus injurijs & alapa dehonestare non erubuit: *Sed ò divina justitia, iracundiam nostram vindicans sed non irata, in furentis animi rabiem sæviens, sed quieta ulciscens impacatæ mentis insaniam, sed tranquilla!* Unde Salomon: *Tu autem*, inquit, *Dominator virtutis cum tranquillitate judicas; & cum magna reverentia disponis nos. Eamdem sane percussoris maxillam, hoc est, sinistram*

Salvator in Cruce pendens, Matrem honorat.

S. Cyrill. A. lib.1. c.2. in Joann.34.

S. P. Dam. l.1. ep.1. Filii parentes male tractantes, comparantur igni.

Horrenda punitio filij matrem percutientis.

rapo.

repente languor invasit, cumque nimis vexare doloribus capis, cumque languor indies perniciosus ingravesceret, acerrimis dolorum stimulis hominem intollerabiliter fatigaret, mugitibus ac stridoribus compeleret, tandem mater, quæ privignum senserat impercussura; recognovit filium in natura, & non duritiam, ut ille meruerat novercalem, sed maternorum exhibet viscerum pietatem. Jam nempe tumescentis mandibulæ caro turpiter compuntruerat, jam virus ac sanies per concavam vulneris fistulam distillabat; cumque miserum hominem hinc inde percelleret, & exhalantis corruptela putredinis, & intimi vis doloris, puniebat initi conubij, & alterum forte virum jam metuebat uxori: Mater itaque periclitanti filio non justitiæ talionem reddens, & religiosa potius pietate compatiens ad Ecclesiam B. Nazarij Martyris properat, accumulat vota, offert munera pavimento prosternitur, orat, obsecrat anhelat, ac delinquenti filio veniam lachrymabiliter flagitat. Maternis precibus adest divina Misericordia.

S. Bern. t. 2. ser. 17. in Dom. 6. Quadr. 1. p. principali. Parentum imprecationes ordinariæ implentur.

4. S. Bernardinus hoc filijs præstat documentum: *Debet filius timere patrem, & matrem, neque, etiamsi filius esset annosus, & fortis, debet contradicere patri, sed per omnem vitam suam timere illum, quia justo judicio Dei videntur blasphemia parentum in ipsos incidere, unde sæpe visum est, quod facta blasphemia patris aut matris in filium, subito captus est infœlix filius in blasphemia parentum.* Gregor. Turonensis infelicem narrat Crami exitum, qui contra Clotharium Francorum Regem Patrem suum, tamquam alter Absalon, à paterno exercitu captus, in tugurio quodam strangulatus, cum uxore & filijs combustus est; Porro parens prælium aggressurus ad Deum conversus dixerat: *Respice Domine de cœlo & judica causam meam, quia à filio injuriam patior, respice & judica juste, illudque impone judicium, quod quondam inter absalonem & patrem ejus.*

S. Greg. Turon. l. 4. Hist. Franc. c. 20. Pater in imprecatione Clotharij, contra rebellem filium Cramum. Et Noe, in filium Cham

Quis irreverentiam nescit qualem contra Noe admisit filius ejus Cham & primo quidem primæ servituris mentio eo contigit tempore in pœnam tenti flagitij Dicente S. Augustino: *Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationabilibus dominari, non hominem homini, sed hominem pecori, nusquam Scripturam legimus, servum antequam hoc vocabulo Noë justus peccatum filij vindicaret.* Hoc itaque opprobrium generi obtigit humano, in paternæ pœnam irreverentiæ: Author operis Imperfecti parum ei profuisse demonstrat, eum à tam sancto Patre descendisse quando tantum in parentem exercuit impietatem: *Nonne separatus de medio filiorum? qui secundùm carnem frater natus fuerat, secundùm animam factus est servus.*

Auth. imperf.

D. Chrys. 4. s. hom. 29.

Quam materiam fusius prosequitur S. Chrysostomus, ostendens maledictiones parentum in filios transferri, qui sæpe non tam culpæ, quam pœnæ participes sunt genitorum. Idem S. Doctor alio in loco pariter rationē assignat cur Noë Chaneam maledixerit, filio Cham, & non ipsi immediate reo; quia scilicet exeuntibus omnibus ex Arce, inter reliquos Deus etiam Cham benedixerat, ideoque Noë directa eum maledictione percutere noluit, sed filium: *Ut igitur ne videatur maledicere, quem semel Deus benedixerat, prætorito ille, qui se contumelia affecerat filio maledictum intulit.* Quare autem, cum ille peccaverit, hic pœnas luit? *Factum igitur est hoc, ut ille ob naturalem in puerum amorem, majorem sentiret dolorem, & benedictio Dei servaretur inviolata, & per accepta maledictione suorum propriorum pœnas peccatorum lueret.* S. Gregorius idem in hæc verba discutit dubium: *Quid est Cham peccante, Chanaan ejus filius sententiam ultionis accipit;* Quid est quod non in se sed in posteritate percutitur? nisi quod reproborum nequitiæ, hic quidem multæ proficiunt, sed imposterum feriuntur.

D. Chrys. s. 6. hom. 29. in Gen.

Quare Noe maledixerit filio Cham & non patri ejus Chanaam, qui peccaverat.

S. Greg. l. 6. mor. c. 7.

5. S. Bernardinus, plurima filiorum rebellium immissa & inventata divinitus exhibet supplicie, inquiens: *Paupertas magna, scilicet quando tales non ita subito moriuntur, vexantur paupertate, & egestate;* Juxta illud Ecclesiastici: *Filiorum peccatorum peribit hæreditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrij.* Et Pauli post sequentes subjungit pœnas: *Infelix familia, vel non habens filios, vel subito pereunt, vel si vivunt injudicium parentum à Domino vivere permittuntur, nam dantur illis filij monstruosi, infirmi dementes, & stulti, immorigerati, rebelles parentibus, infelices, & ferè omnibus odiosi.* Unde Psalmista: *Transferantur filij ejus & mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis.* Cur Abrahamum suo expresse servo præcepisse putatis: *Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananeorum?* Respondet sanctus Ambrosius: *Constrinxerat servum, ut non de semine Chananæorum uxorem accerseret Domino suo, quorum generis Author patrem non honoraverat;* scilicet Cham & *ideo maledictionis hæreditatem transmisit in suos.* Non enim merebatur, ut stirps ejus partem haberet in populo Dei, populo electo, propagando per Isaac, maledictus in irreverentiæ paternæ pœnam. Successionem equidem hujusmodi impijs filijs donat subinde Deus, sed in majus ipsorum malum, plerumque defectuoso: vitioso, & pessimum terminanda in exitu; Unde S. Petrus Damianus inquit: *Si filiorum domus parentum maledictione destruitur, eorumque benedictionibus stabilitur, cavendum valde est, ne si parentes offendimus, successuram nobis propaginem destruamus.*

S. Bern. t. 2. ser. 17. in Dom. 6. Quadr. A. 2. c. 7. Eccl. 41. Rebellium filiorum variæ punitiones.

Ps. 108. 10.

Gen. 24. 3. S. Ambr. l. de Abrah.

S. P. Dam. 16.

6. Sanctus Bernardinus in textu super Matth. cap. 25. hoc efficax statuit argumentum: *Si Deus ita severus erit, in die judicij his, qui extraneis pietatis emolumenta non fecerunt, quanto magis his qui erga parentes impij extiterunt? Dicet enim primis, qui à sinistris ejus erunt; Discedite à me maledicti, Esurivi enim & non dedistis mihi manducare, &c. Quanto autem graviori furore promulgabit sententiam contra quosdam filios nequam quibus indignanter & improperative poterit dicere: In parentibus vestris esurivi, & non tantum non dedistis mihi manducare, sed meum panem abstulistis mihi; sitivi & abstulistis mihi vinum: in domo eram & de propria domo expulistis me; indutus eram & me proprijs meis vestibus denudastis: Infirmus eram, & veluti canem dereliquistis me.*

S. Bernardin. t. 4. c. 7. In finali judicio, improperabit Deus ingratis prolibus duritiam contra parentes.

7. Longe alium nobis filium exhibet, disciplinæ paternæ obedientem Ecclesiasticus cujus pater *in vita sua vidit, & lætatus est in illo, in obitu suo non est contristatus, non co nfessus est coram inimicis;* Rigorosissimum equidem circa malam filiorum educationem instituetur examen, unde Paulus de Palatio inquit: *Intelligitur de ultimo judicij particularis examine, in quo qui moritur, non afficitur verecundia coram dæmonibus ex prava filiorum institutione.* E converso ingemiscunt illi, qui prava præbuere exempla, bonam neglexerunt disciplinam: Quos sanctus Chrysostomus respicit, dum ait: *Illorum introitus & exitus, conversationes, & congressus accurate inquirere oportet, scientes quod, si ista neglexerint, nulla apud Deum venia sint digni habendi.* S. Augustinus de quodam Cive Hipponensi divite qui suo unico filio sævam laxaverat libertatis: *Quia unicus erat,* inquit, *eum superflue diligebat, & supra Deum. Ideo superfluo amore inebriatus filium corrigere negligebat, dans etiam potestatem faciendi omnia quæ placita essent illi, ò dolosa libertas, ò grandis filiorum perditio, ò paternus amor pestiferus, ecce filios se dicunt diligere, quos jugulari procurant: Dicunt eos amare, quibus jam suspendia parant.* Deinde ad populum civitatis conversus, id quod publicum erat, his exprobravit verbis: *Luxuriose vivendo consumpsi partem bonorum suorum, sed ecce ebrietatem perpessus,*

Eccli. 30. 5.

Paul. de Palat. Rigorosissimum examen instituetur circa malam educationem Prolium.

D. Chrysost. c. 6. ho. 27. de lib. educat.

S. Aug. ser. 11. ad frat. Horrendum exemplum filij male educatu.

sui, matrem prægnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, & duas sorores vulneravit ad mortem. Ecce vobis malæ educationis fructus. Sanctus Augustinus duas alias texit Historias, pro Discursus hujus corpnide à nobis subnectendas Primam adducit. cap. 8. lib. 22. de Civ. Dei, inquiens. *Tam clarum atque illustre miraculum, ut nullum arbitrer esse Hyppouensium qui hoc non viderit, vel didicerit nullum, qui oblivisci ulla ratione potuerit. Decem quidam fratres (quorum septem sunt mares, tres fœminæ) de Cæsarea Capadocia, suorum civium non ignobiles maledictio matris recenti patris eorum obitu destituta, quæ injuriam sibi ab eis factam acerbissime tulit, tali pœna sunt divinitus coerciti, ut horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum, in qua fœdissima specie oculos suorum civium non ferentes, quaquaversum cuique ire visum est, toto pene vagabantur orbe Romano.* Duo ex ijs, scilicet una soror unúsque frater, tempus oacti quo corpus sancti Stephani inventum fuit, cui totis præcordijs se commendantes, liberati fuere. Ast notandum banc liberationem miraculosam extitisse, nisi enim efficax & divina intercussio se interposuisset, maledictio materna, divina Justitia permittente in aliorum terrorem inconcessa perstitisset.

S. Aug. l. 22. de civ. cap. 8. Aliud decem prolium à Matre maledictarum

Alio in loco in Epistola cui titulus *Cyrillus Augustino* sequentem recenset funestum casum, Hierosolymis prope ædeæ ejus nobilissimus degebat miles, dives admodum, nimius unici filij sui amator: *Unicum habens filium, ejusdem stultissimi amoris cæcitate percussus, non solum à pravis eum non corrigere, sed etiam eum, ipsemet prava instruere conabatur. Parentes fatui, & isti similes, mentis quæso hoc oculos inclinent, ut quie finis eveniat non ignorent, multi enim homines in magnas animæ & corporis inciderunt ruinas ob pravorum parentum insipientiam. Crescens namque illius militis filius cunctis moribus bonis destitutus, de die in diem pejorando, totum suum tempus amittens in ludis & blasphemijs, cunctisque immunditijs, patre causante, annum attigit duodenum. Qui quodam advesperascente die solitis cum patre ludis insistens, ludum eodem ut gliscebat non habente, primo prorupit in hæc verba. Si quid ille potest Hieronymus qui ludos prohibet, jam exerceat, nam se invito hinc non nisi victor uxurgam. Verum hæc dumtaxat ipso prosequente, nequam spiritus deterrimi hominis specie cunctis, videntibus in locum quo ludebat veloci gradu adiens, eumdem puerum infœlicem rapuit. Sed quo eum detulit nulli hactenus hominum est compertum, verum ut puto, eum detulit in infernum; Eadem namque hora casu ad quamdam meæ domus fenestram, quæ loco in quo ludentes degebant Pater & Filius, ex opposito sita est me posueram, ex quo me videre fuit necesse, veritate perspicua, seriem tam formit dandæ rei gestæ: Discant ergo juvenes in juventutis tempore quod cæteris est præstantius, expetendis moribus se fulcire, ne vilibus caducisque moribus juvenilis animus informatus, statum in canitie nequeat permutare; quod enim nova charta inscribitur de facili non deletur; Discant etiam parentes fatui, filios correctionibus & verberibus erudire, nec vitiorum sinant vepres, radices figere non faciliter evellendas, nec flendi hic, & in futuro cedant eventus.*

S. Aug. l. 2. de Sand. S. Hier. ep. 18. Filius à patre pravè educatus, à Dæmone abripitur.

TRACTATUS XXIV.

DE ELEEMOSYNA.

CONTINET.

DISCURSUS. XVIII.

DISCURSUS I. Bonorum terrenorum ad commune beneficium creatorum, divisionem permisit Deus, ut ijs abundans, superfluum indigentiæ eroget alienæ, sub reatu furti.

II. Pauperes Deus in utilitatem & commodum statuit divitum, ot hi per eleemosynam propriæ acquirant opem salutis, suosque augeant thesauros.

III. Eleemosynam, quamdam sanctæ & lucrosæ ofnræ speciem esse evincitur, quæ substantiam multiplicat, familiasque fœlicitat.

IV. Divitias natura labiles, & defectui subjectas, qui assecurare copit, manibus pauperum consignet.

V. Sub negotiationis & lucri metaphora, spiritualia plurima adducuntur Eleemosynæ bona & emolumenta.

VI. De varijs subsidij & compassionis in pauperes fructibus.

VII. De similitudine sementem inter & fructus spirituales eleemosynæ.

VIII. Pauperes æternam promovent divitum salutem, qui nisi eleemosynarios agant, inexcusabiles fiunt, tum quia opes suas proprijs impendunt delicijs: tum quia Deus illi acquiescit, quod pauperibus erogatur superfluum.

IX. Eleemosyna voluntarie bonisque verbis instituenda: vi cujus amorem Dei, cui similes efficimur, propter gratissimum charitatis opus, conciliamus nobis.

X. Christus in persona propria se protestatur recipere eleemosynam, seque debitorem constitui, ob subsidium præstitum pauperi eleemosynam amore Dei à nobis petenti.

XI. Eleemosyna nus liberat à peccatis, ast cum confidentia in vitijs fieri non debet, quæ ut vitantes detestemur, & satisfaciamus, nobis opem fert & subsidium.

XII. Eleemosyna Dei placat furorem, cujus defectu, multa nobis immittit flagella; ideoque malitia, & supplicia eorum considerantur, qui in pauperes minimè extitere benevoli.

XIII. Eleemosynarius non habet quod timeat, aut in agone, aut in judicio tam particulari, quã universali.

XIV. Pauperibus subveniendo, ingens salutis æternæ pignus nobis acquirimus.

XV. Deus in persona pauperis eleemosynam accipit, ac proinde non est examinandus pauper, an mercator, quin potius prævenienda & prævidenda est ejus necessitas, ut ejus in postulando verecundiæ parcatur; adducuntur etiam quorumdam ferventium eleemosynariorum exempla.

XVI. Perstringuntur illi qui nimium in datam eleemosynam confidentes in Dei indignatione peccata libere committendo persistunt, sicut & illi, qui vel propter applausum, vel ob alia motiva humana vel de rebus malè acquisitis eleemosynam erogant.

XVII. Ele-

XVII. Eleemosynæ à Deo nobis impetrant quidquid petimus, multa adversa à nobis arcent, ab inimicis visibilibus, & invisibilibus nos defendunt, ut tamen nobis magis sint proficuæ, easdem, dum vivimus, pauperibus erogare præstat.

XVIII. Quilibet, quantumvis etiam pauper, eleemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum, quam effectum metitur, illudque acceptat, quod pro conditione nostra dare possumus; pluribus autem modis charitatis erga miserabiles exerceri potest, maxime verò illis compatiendo.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Bonorum terrenorum, ad commune beneficium creatorum, divisionem permisit Deus, ita tamen, ut qui iis abundat, de superfluo alienæ succurrat penuriæ, sin secus agat, furti tenebitur.

THEMA.

Vestra abundantia illorum inopiam suppleat. 2. Cor. 8. ℣. 15.

S. Thom. de Villanov. in Dom. 4. post Pasch.

Jure naturæ omnia bona sunt communia, sed per iniquitatem facta sunt particularia.

1. S. Thomas de Villanova per authoritatem S. Ambrosii conclusionem quamdam statuit, quæ lumini & rationi naturali omnino conformis est, nimirum quod Deus hunc mundum indifferenter ad beneficium cunctorum hominum creaverit: *Natura omnia fecit communia*, inquit, *& hic mundus non est, nisi quasi quadam communis hæreditas hominum, sed jure positivo appropriata sunt in particulares, & locum habet in populis meum & tuum; unde sententia est Clementis; communis usus omnium quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse debuit, sed per iniquitatem alias hoc dixit esse suum, & alius istud, & sic inter mortales facta est divisio, per iniquitatem ex jure gentium: pertinet ergo ad justitiam, ut ex hac communi hæreditate nullus usurpet superflua cum damno aliorum.* Quemadmodum Pater decem ferax filiorum, quos æquali prosequitur amore non uni soli, hæreditatem conferret desertis reliquis; ita Deus communis omnium pater, qui universum creavit mundum, pro hominibus omnibus quos singulos, ut filios, amat æqualiter, noluit, ut unus cum præjudicio magno alterius bona usurparet mundi hujus; ideoque per Prophetam minatur, dicens: *Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terræ?* Prosequitur Sanctus: *Quando jure positivo permissa est appropriatio, pertinet quoque ad justitiam, ut si quis de communis naturæ cellario sibi multum appropriarit, illud quod superest distribuat indigentibus.* Quod assertum illi confirmat Apostoli Textu: *Abundantia vestra illorum suppleat indigentiam, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: qui multum, non abundavit, & qui modicum, non minoravit, qui multum scilicet habuit, non abundavit, quia superfluum indigentibus erogavit, & qui modicum habuit, non minoravit, id est, non ei defuit, quia aliorum abundantia illius supplevit indigentiam.*

Isa. 5. 8.

Qui multa possidet bona, indigentibus succurrere debet.

Narni Quadr. 4. in Fer. 6. Cin.

Narni prædicator Apostolicus fundamentaliter admonens dum præsens discurrit punctum, ut divitibus persuadeat, quatenus superflua pauperibus donent; evidentibus convincens rationibus ostendit, quod Deus perpetuam iis assignaverit pensionem, ut pauperum necessitates subleveni per ea, quæ ipsis manent superflua; quas reditus non incertos, sed securos & stabiles præceptum exigit charitatis: Probat exinde quod Creator à principio mundi de jure naturæ voluerit ut creaturæ æqualiter omnibus deservirent hominibus, id quod in statu innocentiæ convenientissimum erat; siquidem *meum & tuum*, quod divisionem denotat, introductum fuit de jure gentium, tamquam convenientius pro natura destituta, quam rationem lumine naturali dictante, communis omnium gentium recepit consensus, Deusque naturæ Author inspiravit & approbavit. Dicendum itaque ait ille, quod divisio illa justa fuit, quod aut commodior, aut æque commoda, aut certè humano generi non incommodior fuerit quam dominium commune, cæteroquin enim numquam *jus gentium* illam suscepisset, aut Deus approbasset, sed tamquam res injustissima & damnosissima, & rationi naturali maxime contraria reputata fuisset dicta divisio, si nimirum alii necessariis carerent. Pauperes, qui maximam constituunt generis humani partem, absque consensu, & tyrannicè propter dictam divisionem, quæ est *de jure naturali*, communibus destituerentur aliorum hominum bonis. Ast si injustum esse nequit, quod justo placuit (*justus Dominus & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*) nec tot populis perniciosum esse potest, quod pro communi factum est utilitate: neque etiam dici possunt bonorum superfluorum (quantumvis quoad proprietatem & administrationem *jure gentium* proprii sint possessores) Domini & patroni, siquidem de *jure naturali* quantum ad usum, etiam bona spectant ad pauperes; ita ut ad quemcumcumque demum possessorem deinceps transeant, vinculum semper urgeant & obligationem eleemosynæ, fundatam & stabilitam in præcepto naturali & divino misericordiæ. Hucusque Narni; cujus dicta variis suffulcire possumus sanctorum Patrum authoritatibus.

Jure gentium, à Deo approbato, introductum est meum & tuum.

Ita tamen, ut indigentibus subveniatur.

Psal. 10. 8.

2. S. Greg. ita divites adhortatur: *Admonendi sunt qui jam quæ possident, misericorditer tribuunt, ut à cælesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant, & tanto humiliter præbeant, quanto aliena esse intelligunt, quæ dispensant.* Ecclesiast. inquit: *Eleemosynam pauperis ne defraudes;* Si autem eleemosyna, actus esset liberalitatis & super erogationis, non utique talem obtineret titulum: *scilicet defraudes*, opus est igitur justitiæ & debitum, substantia est, pauperi *ex jure* debita. Unde Dionysius Carthusianus inquit: *Id est injuste non subtrahat pauperibus, quod sibi superfluit, & quo indigent ipsi.* In cujus confirmationem illa S. Ambrosii, contra divites avaros hunc in modum protestantis, adducit verba: *Indigentium panis est quem detines, nudorum vestimentum quod recludis, pretium captivorum pecunia quam abscondis; Ideo tot indigentibus injuriaris, quot subvenire potes, nec subvenis; nam ideo Deo concessit uni multa, ut bona erogationis præmia consequatur.* Divites Deus Dominos constituit, & absolutos propriarum opus patronos, juxta status illorum decentiam & exigentiam: quo ad superfluum, Dominos illius voluit esse pauperes, quos dispensatores ejus & œconomos elegit. Quam veritatem S. Chrysostomus ita ex Scriptura sacra confirmat, ut probet, non modo rapinam esse aliorum bona furari, sed & pecunias cum pauperum damno retinere: *Testimonium vobis de divinis Scripturis proferam, dicens: quod non solum rapere aliena, verum etiam tua non impertiri cæteris, & rapina fit, & fraudatio, & spoliatio;* Juxta illum Isaiæ textum: *Produxit terra proventum suum, & non intulistis decimas: Sed non rapina pauperis est in domibus vestris,*

S. Greg. p. 3. Past. Admon. 21.

Eccli. 4. 1.

Eleemosyna pauperis subtracta reputatur fraus & rapina.

Dion. Carthus. ibid.

S. Ambros.

D. Chrys. t. 2. Conc. 2. de Lazaro.

Isa. 3.

quoniam, inquit, oblationes solitas non dedisti, rapuisti ea quæ sunt pauperis. Hoc autem dicit declarans divitibus, quod tot pauperum possideat, etiamsi paterna hæreditate obtinuerint, etiamsi undecumque aliunde collegerint pecunias.

S. Basil. cit. à S. Joa. Damasc. l. 2. Parall. c. 7.
Au divites avari pauperibus faciant injuriam?

3. S. Basilius tenaci cuidam avaroque diviti, se nulli injuriam facere asserenti, dum ea quæ sua sint conservat, ita respondet: *At, inquis, quem injuria afficio, dum quæ mea sunt premo, & retineo? Quænam autem quæso tua sunt? An non nudus ex materno utero excidisti? An non rursus in terram reverteris? Quæ autem nunc habes, unde tibi contigerunt? Si ea fortuna dixeris, impius es, ut qui Creatorem non agnoscas; Si à Deo ea habere confiteris, affer jam causam, quamobrem acceperis; non iniquus est Deus, qui ea quæ ad degendam vitam attinent, nobis haud æque distribuit, sequid est, cur tu opibus abundes, ille contra egeat? An non omnino ut & tu benignitatis, ac fidelis administrationis mercedem referas, & ille ingentibus patientiæ præmiis ornetur;* S. Ambrosius reprobationem considerat divitis illius, qui mellis copiosa dotatus, quum ubi reponeret nesciens, dicebat: *Hoc faciam, destruam horrea mea.* Ille enim nulli non insudabat curæ, præterquam debito erga pauperes: *Communis hominum naturæ non meminit*, inquit prædictus Sanctus, *æquum non putat, saltem ex superfluis aliquid egentibus impertiri.* Campi & terræ æqualiter germinant fructificantque diviti & pauperi, naturo non novercam, sed omnium communem egit matrem, ita ut dives frumentum suis includens granariis, aut vinum cellulis, nequaquam absolvetur à debito subveniendi pauperibus.

Luc. 12. 18.
S. Ambr. serm. 81.

Eccli. 4. 1.
S. Ant. de Pad. in Dom. 10. post Trin.

4. S. Antonius de Padua illam adducens Ecclesiastici authoritatem (*Eleemosynam pauperis ne defraudes*, particulam *defraudes* sequenti dilatat Commentario: *Bene dicitur, ne defraudes, cum fraus sit alienæ, juxta illud: Aliena rapere convincitur, qui sibi ultra necessaria retinet.* S. Ambrosius & ipse divitem ita alloquitur commemoratum: *Dispensatio tibi commissa est Dominicæ facultatis? recordare ergo quis est, qui tibi injunxit officium dispensandi familiam suam, quid est quod multis prælatus es: Non est utique sine causa, quod tibi à bono & justo Deo officium tribuitur largiendi, aliis necessitas imponitur indigendi, Dispensatorem igitur conservorum tuorum te in Dominicis facultatibus esse cognosce; nec existimes, quod omnia ventri & deliciis tuis terra producat. Quæ in manibus habes commissa tibi magis quam concessa agnosce.* S. Franciscus ait: *Hæreditas pauperum est eleemosyna, quam ille noster frater Jesus Christus omnibus acquisivit, non igitur quando illis distribuitur alienum, dono datur, sed quod vere suum est impenditur.* In variis Scripturæ locis eleemosyna titulo honoratur justitiæ, licèt pauper eam postulet per viam charitatis. Ut autem intelligeris, eleemosynam ex debito competere, & non solius opus esse liberalitatis, Spiritum S. audite dicentem: *Accipiet ... misericordiam,* ut Septuaginta legunt; *Justitiam,* Hebræus: *Eleemosynam,* unde Salvator dixisse legitur: *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus,* scilicet *eleemosynam.* Hug. Card. illum Psalmi versiculum, *Justitia ejus manet in sæculum sæculi,* subtili elucidat interpretatione dicens: *Ut se magis reputet reddere; declina sine tristitia aurem tuam pauperi, & redde debitum;* Citatque S. Augustinum dicentem: *Aliena rapere convincitur qui superflua pauperibus non elargitur.* Nonne hoc Apostolus docere voluit, cum diceret: *Reddite ergo omnibus debita?* Quæ inter S. Hieronymus eleemosynam assignat inquiens: *Potest etiam eleemosyna debitum appellari*; id quod citato probat Ecclesiastici testimonio.

S. Ambr. ib.
Divites sunt dispensatores bonorum Dei.

S. Franc. t. 3. opusc. in App. ser. 3.
Eleemosyna, honoratur titulo justitiæ.

Ps. 23. 5.
Matth. 6. v. 1.

Hug. Card. in Ps. 111.
Eccli. 4.

S. August.

Rom. 13. 7.
S. Hier. ib.

5. S. Augustinus ita divitem quemdam, sed maxime tenacem alloquitur: *Christus dicit tibi, da mihi ex eo quod tibi dedi, quid enim attulisti, quando venisti? omnia quæ creavi, creatus hic invenisti, numquid tecum aliquid attulisti de meo quare, da, & reddo. Habuisti me largitorem, facito debitorem; parum est, dixi, habuisti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem. Pauca mihi das, plura reddam.* Ex quo loquendi modo evidenter deducitur, quod quidquid bonorum terrenorum possidemus, totum ejus qui illa nobis dedit, dispositioni subjiciendum sit; ac proinde si Christus est ille, qui in paupere illorum partem à nobis postulat, justum est, ut illam nequaquam denegemus, quia non datur, sed redditur, satisfitque debito quo illi obstringimur. S. Hieronymus in Psal. 133. ait: *Quando damus, non damus quasi de nostro, sed de dono Christi;* cui consonant illa S. Ambrosii verba dicentis: *Non de tuo largiris pauperi, sed de suo reddis; quod enim commune est in omnium usum datum, tu solus usurpas? omnium est terra, non divitum.* S. Bernardinus rationem assignat, cur divitias Sapientia incarnata *Mammonam iniquitatis* appellaverit, adducitque opinionem Theophylacti dicentis: *Quia cum sint ad solam necessitatem data, si cætera non impartimur pauperibus, cum iniquitate tenentur.* S. Thomas de Villa Nova objectioni eidem respondit, quam dives manus strictas & clausas semper tenens opponit: *Dices forsitan, inquit, durum est hoc; numquid de meo possum facere quod volo? quod crimen, si mea non do? non sum latro, non sum raptor, propter quod ergo damnandus?* Respondet Magnus ille Eleemosynarius: *Et unde obsecro illa tua sunt? fecistine tu illa? Ideo tua, quia usurpasti ea tibi, nam omnibus communia creavit Altissimus. An tibi soli terra germinat herbas? arbores ferunt fructus? bruta generant fœtus? propter pacem, meum & tuum lege permittuntur; hac conditione, ut qui abundaverit, indigentium penuriam suppleat, si non supplet, raptor & homicida est, quia quem non pavisti occidisti, quia non dedisti rapuisti.* Vincentius Bellovacensis in suo speculo morali de eleemosyna discurrens ait: *Est sub præcepto legis naturæ, & legis divinæ, & etiam legis positivæ. Lex enim naturalis præcipit, Proximum vere diligere, nec tantummodo affectu, sed etiam effectu,* juxta illud Sancti Joannis: *Filioli non diligamus verbo, neque lingua tantum, sed opere & veritate.* Quod autem præceptum divinum & positivum sit in eodem loco quoque prolixius probat. S. Basilius cujus testimonium S. Joannes Damascenus adducit, homini tenaci his verbis improperat: *Tune igitur avarus ac spoliator non es, qui ea, quæ administrationis causa suscepisti, tua ducis? si qui homini vestem detrahit, citra controversiam fur est, qui nudum non induit, cum id facere possis, alione nomine appellari debet? famelici est panis ille, quem retines, nudi vestimentum, quod in arcis reservas; egentis illud aurum, quod humi defossum habes.*

S. Aug. ser. 41. de verb. Dom.
Est etiam verum debitum.

S. Hier. in Psal. 133.
S. Ambr. l. de Nabuch. c. 12.
S. Bernard. t. 2. ser. in Dom. 1. post Pent.
Quæ sunt præter necessitatem, debentur pauperibus.
S. Thom. de Villa Nov. de S. Martino Conf.

Eleemosyna est legis naturæ, divinæ, & positivæ.
Spec. Mor. Vincent. Bellov. l. 3. d. 19. p. 10.
1. Joan. 3. v. 18.
S. Basil. cit. à S. Joan. Damasc. ib.

6. Ingeniosa est illa S. Augustini circa divitem illum reflexio, cui Deus comminabatur, dicens: *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam &c.* sed cur ita? *Habebat multa bona reposita in annos plurimos:* At verò quid in hac mali erat? num forte copiosam sibi notam messem in vindictas, voluptates carnales, vel alios similes Dei offensas impendere decreverat? minime gentium; & tamen ex parte justissimi judicis mors illi repentina, & æterna intimatur: *Non aliena rapere disponebat* (verba sunt S. Augustini) *non*

S. Aug. h. 7. ex l. 50. hom. Luc. 12.
Stultus ille dives morti adjudicatus alienum non rapuit; sed propria tenaciter retinebat.

non de cujusquam vicini agris accipere, non limites perturbare, non pauperes exspoliare, sed uberes tantum fructus suos conservare statuebat. At verò si ita est, cur igitur à divina & nunquam errante Justitia condemnatus fuit? Respondet S. Doctor: *Sed quia divitiis abundabat, & tenaciter conservabat, audit, Stulte, hac nocte &c. Utique si erogasses, tua erant, quia servasti, tua non erunt.* Et ideo D. Chrysostomus suadet, dicens: *Sperge superflua in pauperes;* sed quonam pietas profectu id faciet? lucrum profectò ingens consequentur: *tua fac, quæ tua non sunt;* quod enim nobis superfluum est, non est nostrum, sed pauperes in illud jus habent; & tamen si illud erogemus pauperibus, Deus illud æstimat ac si de nostro dedissemus. S. Joannes Damascenus ait: *Dives est ille, qui multis misericordiam tribuit, & qui ad Dei imitationem ea quæ habet, Deus enim res à se condit at omnino nobis tribuit, quocirca hoc scitote qui divitiis polletis, vos ministrare debere, cum olura quam vobis opus sint acceperitis. Intelligite deesse ea aliis, quæ vobis supersunt; erubescite, qui aliena retinetis.*

D. Chrys. h. 7. de pœnit.

S. Jo. Dam. Parall. l. 2. c. 16.

7. S. Propheta Job sancte gloriatur se substantiam suam cum pauperibus divisisse, nec umquam buccellam panis dentibus ingessisse, quin de ea quoq; pauper comederit: ratio vero, quam assignat, cur id fecerit, proposito nostro aptissime deservit: quam Rupertus Abbas super illa verba: *Si negavi, quod volebant, pauperibus,* in progressu Discursus sui in persona ejusdem Jobi hoc modo declarat; *Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea, scilicet quia pietati præjudicium facere existimatem, si solus comederim quod Dominus omnibus communiter creavit.* Qua enim ratione credi poterit, quod Deus ille, qui etiam passerum curam habuit, cibum illis proportionatum quotidie providens, pauperes ad imaginem, & similitudinem suam creatos, adeoque sibi gratos & acceptos, ut in eorum persona agnosci velit, sine ulla cibi provisione, qua vitam sustentare possint, deseruerit? Ecce igitur consilium, quo Deus hac in re usus fuit nimirum divitibus hanc pensionem lege naturali, divina, & positiva imposuit, ut de iis, quibus abundant substantiis, & quæ eis superflua sunt, pauperibus & egenis communicent, juxta illud: Quod superest, date pauperibus. Pro qua obligatione S. Augustinus motivum valde efficax his verbis adducit: *Si tibi dicat Deus,* inquit, *teipsum ego feci, quod vivis, meum est: quod habes ego dedi; & ingratus es, aufero quæ dedi, nego quod donavi, dimitto te, quem feci, & sine me vive, si potes. Plus tibi dedi, ut haberes, unde pauperi dares. Pauperi non dedi ob hoc, ut te probarem, non quia ambobus non habui, unde darem, sed per pauperem volui te probare.*

S. Job divisit bona sua cum pauperibus.

Rup. Abb. ibid.

Quorum Deus potius curam gerit quam passerum.

S. Aug. t. 10. h. 46.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Pauperes Deus in utilitatem & commodum statuit divitum, ut hi per eleemosynam propria acquirant opem salutis, suosque augeant thesauros.

THEMA.

Dives & pauper obviaverunt sibi, utriusque operator est Dominus. Prov. 22. ℣. 2.

1. PEr experientiam quotidianam hanc Sapientis propositionem verissimam esse videmus, scilicet quod semper sibi mutuò occurrant dives & pauper, hic enim utpote subsidii indigus, ex industria quærit & sectatur illum qui ei succurrere possit. Verum enim verò tametsi prima facie videri possit, Salomonem Regem, qui linguam & calamum suum ad Parabolas & sententias conscribendas & pronunciandas componere solet, in hisce verbis ita apertè loqui, ut nullum eis subsit mysterium vel sententia, nihilominus si verba sequentia rite ponderare velimus, omnino oportet credere etiam in hoc tam manifesto loquendi modo non deesse mysterium, dicit enim: *Utriusque operator est Dominus,* quasi diceret: Deus qui *omnia in sapientia fecit,* per infallibilem providentiam, infinitamque sapientiam suam, ita fieri voluit. Unde Lyranus super hæc verba inquit: *Facit enim pauperem, ut habeat meritum patientiæ, & divitem, ut subveniendo pauperi, habeat meritum misericordiæ.* Idem quoque declarat, qualisnam sit juxta mentem Sapientis mutuus hic pauperis & divitis occursus, dicens: *Tunc propriè obviant sibi, quando dives ad petitionem pauperis supplet defectum suæ indigentiæ:* adducitque illud S. Martini exemplum, qui dum miles esset, pauperemque præ frigore contremiscentem, & eleemosynam ab eo postulantem vidisset; chlamydem militarem per medium divisit, ut ejus tegeret nuditatem: etenim Deus providè disposuit, ut in mundo sint pauperes ad divitum utilitatem & beneficium, ut ambo sibi mutuo præbeant auxilium. Audiamus S. Aug. hac de re ad propositum nostrum apposite disserentem: *Pauperes egere voluit Christus, inquit, sed propter nos: omnes pauperes, quos videtis, potuit illos Christus pascere, quomodo per corvum Eliam pavit, tamen cum & ipsi Eliæ subtraxit corvum, ut à vidua pasceretur, non Eliæ præstitit, sed viduæ quando ergo Deus pauperes facit, quia ipse non vult, ut ipsi opes habeant, quando, inquam, facit pauperes, probat divites. sicut enim scriptum est: Pauper & dives occurrerunt sibi, Dominus divitem fecit, unde pauperem adjuvaret, pauperem, unde divitem probaret.* Et quidem quod in hac veritate nulla sit contradictio, Clemens Alexandrinus à S. Joanne Damasceno citatus insinuat, dicens: *Poterat quidem summus ille parens efficere, ut nemo pauper esset,* hoc tamen non sine ingenti divitum damno factum fuisset, quia *præcisa esset opitulandi facultas. Fit itaque ad communem omnium utilitatem, ut partim opibus affluamus, partim egeamus, quo nimirum beneficentiæ locus sit.* Atque hinc est quod D. Damascenus asserat; quod dives pauperi subveniens, primo omnium loco sibimetipsi benefaciat: *Anima sua benefacit homo misericors:* E contrario verò, inquit Blesensis, qui erga pauperes tenax est, sibimetipsi in proprium præjudicium portam claudit misericordiæ: *Sibi apud Deum pietatis januam claudit, qui viscera misericordiæ proximo mendicanti non aperit.*

Pauperes, æque ac divites, sunt opus Dei.

Prov. 22. v. 2.

Lyr. ibid.

Quomodo hi sibi invicem obvient, & quare? Voluit Deus in mundo sint pauperes, & divites, ut se mutuo adjuvent.

S. August. h. 15. inter 50.

Clem. Alexand. cit. à S. Joan. Damasc. l. 2. Parall. c. 16.

2. Hermas S. Pauli discipulus, vel quisquis libri illius, qui *pastor* intitulatur, Author est, proposito nostro aptissimam adducit similitudinem, vitis scilicet & ulmi, hæc enim infructifera & consequenter inutilis foret: Vitis autem econtra fructifera quidem est, sed nisi ulmum haberet, à qua in aëre sustentaretur, super terram ut reperet, & deperiret necessum esset, at verò ab ulmo sustentata fructus suos maturat: *Hæc similitudo posita est inter divitem & pauperem, dives habet opes a Domino, cum pauper est: distrahitur circa divitias suas & valde exiguam habet orationem ad Dominum, & quam habet, inertem habet, & non habentem virtutem. Cum igitur dives præstat pauperi, quæ illi opus sunt, pauper orat ad Dominum pro divite, & Deus præstat diviti omnia bona.* Idem quoque S. Augustinus scribit,

Hermas in lib. Pastor.

Aptissima hujus similitudo in Vite, & Ulmo.

dum divitem in bonum pauperis, pauperum verò in beneficium divitis à Deo ordinatum fuiſſe dicit: *Dives propter pauperem factus eſt: & pauper propter divitem factus eſt: pauperis eſt orare, & divitis erogare, Dei eſt pro parvis magna penſare.*

S. Aug. ſer. 25. de verb. Dom.

3. Chriſtus Salvator noſter optime divitias ſpinis ſimiles eſſe dixit: *Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui . . . à divitiis . . . ſuffocantur, & non referunt fructum:* Sicut enim ſub ſpinetis buſones, ſerpentes, ſcorpiones, & alia animalia venenoſa ut plurimum deliteſcunt, ita quoque vitia nidificare ſolent in divitibus: *Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias.* Atque ideo Deus illis pauperes providit, ut peccata ſua per eleemoſynam redimere poſſint. S. Auguſtinus in alio quodam loco ait: *Potuit Deus omnes divites facere, ſed pauperes in hoc mundo eſſe voluit, ut divites peccata ſua redimerent. Redimite ergo dum habetis pretium, date eleemoſynam.* D. Chryſoſtomus ad dandam eleemoſynam egregium nobis calcar addit, dum ait: *Enimvero Deus eleemoſynam non ob hoc ſolum inſtituit, ut paſcantur indigi, ſed etiam ut dantibus accreſcerent beneficia, atque adeo magis propter dantes, quam propter accipientes.* Eleemoſyna enim, ut ſuo loco videbimus, tantum nobis in hora mortis judicem reconciliat, ſicque nobis patens cæli porta, per quam ad viſionem beatificam introducamur. *Hac de cauſa reliquit illum inopia vexari,* inquit in perſona Dei D. Chryſoſtomus, *ut & ipſe patientia multum mercedis acquireret, & tu per eleemoſynam tibi fiducia materiam illuc præmitteres. Vidiſti miſericordiam Domini, quomodo propter noſtram ſalutem diſpenſat omnia?* S. hic Doctor ob prodigioſam facundiam ſuam os aureum appellatus fuit, at vero ob amorem immenſum quo in eleemoſynam erogandam ferebatur, venam auream duplicem, unam in lingua, & aliam in manibus habuiſſe, dici poteſt. Die quodam populo ſuo dixit: *Poterat Deus imbrem aureum emittere & ditare pauperes, ſed maluit tibi dare ſolatium peccatorum;* Ex quo enim Deus quotidie aves & cuncta alia animalia paſcit: *Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa, nonne magis vos?* utique enim pari facilitate pauperes abſque ulla dependentia à divitum diſcretione & charitate ſuſtentare potuiſſet, quod autem idipſum non fecerit, utique hoc in beneficium, & utilitatem divitum factum fuit; quia maluit illis dare ſolatium peccatorum. B. Laurent. Juſt. in Dominicam Palmarum ita ſcribit: *Non quod ſuos nequeat aliunde nutrire egentes, ſed ut inveniat in te, unde tibi bona ſua valeat præſtare.* D. Chryſoſt. Tom. 2. Hom. 55. de pœnit. inquit: *Poterat ſicut tibi & pauperi dare, ſed noluit, ne tuas divitias infructuoſas faceret; tibi dedit diteſcere per eleemoſynam, & in juſtitia diſtribuere.*

Luc. 8. 14.
Divites per pecunias ſuas redimunt peccata ſua.
Pſ. 72. 12.
S. Aug. T. 9. tr. 2. de recto Cathol. Converſat.
D. Chryſoſt. t. 5. ſer. 22.
D. Chryſ. h. 34. in Gen.
D. Chryſ. h. 35. ad pop.
In utilitatem & bonum cedit, quod aliqui ſint pauperes.
Matth. 6. v. 26.
B. Laur. Juſt. in Dom. Palmar.
D. Chryſ. t. 2. h. 55. de Pœnit.

4. Mox ut tres illi hoſpites juxta Mambre appulerunt, Abraham Patriarcha, ut illos vidit, ſumma ſollicitudine & cura illis obviam proceſſit, & licet jam maturæ & provectæ ætatis eſſet, canum tamen caput ſuum coram illis detegere non omiſit, etiam tempore Solis in meridie ardentiſſimi: *In ipſo fervore diei . . . cucurrit in occurſum eorum, de oſtio tabernaculi, & adoravit in terram, & dixit: Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas ſervum tuum;* Potius veriſimilis eſt viatores hoſce fatigatos, ſudore madidos, & fameliços, ideoque refectione indigentes fuiſſe, ac proinde potius illi ſanctum Patriarcham pro hoſpitio rogare debuiſſe, quam ut Patriarcha rogando & deprecando hoſpitium illis offerret; Et tametſi, ut Oleaſter notat, docet nos non gratiam facere pauperi eum hoſpitio recipiendo, ſed majorem recipere, ſi ſe ille a nobis recipi permittat. D. Chryſ. optime notat Abraham hoſpites illos *Dominos* appellaſſe, unde ait: *Dicere Domine eſt captivantium benevolentiam, dicere autem, ſi inveni gratiam in oculis tuis, hoc eſt admirabile. Beneficium, inquit, das non accipis; Vere enim ejuſmodi res hoſpitalitas eſt, quæ magis accipit quis, quam dat.* Legatis obſecro immenſa illa bona, quæ ex hac hoſpitibus exhibita charitate in magnum hunc hoſpitem redundarunt; Inde enim provenit promiſſio Iſaac, progenies populi electi Iſraelitici, terræ promiſſionis poſſeſſio, veri Meſſiæ ex ſtirpe ejus Incarnatio, & multa alia innomerabilia beneficia temporalia & ſpiritualia. Idem D. Chryſoſtomus Tom. 5. in quodam ſermone inquit: *Medici animarum noſtrarum ſunt pauperes, benefactores, & protectores, neque enim tantum das quantum accipis, das pecuniam, & accipis Regnum cælorum. ſublevas egeſtatem, & reconcilias tibi Dominum. Vides imparem eſſe retributionem; hæc ſunt terrena, illa cæleſtia. hæc peritura, illa permanentia.*

Gen. 18. v. 1. 2. 3.
Quod pauperes excipiantur hoſpitio, cedit in bonum hoſpitii.
D. Chryſ. h. 41. in Gen.
Pater in Abrahamo.
D. Chryſ. t. 5. ſer. 25.

5. Apoſtolus Epheſios, ut in miſericordia ſeſe exerceant, & eleemoſynarios ſe exhibeant, hortatur, ſed obſervandus eſt modus, quo loquitur id ſuadendo; dicit ergo: *Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem.* Sciendum verò eſt, nonnullos, ut refert Novarinus ibidem, legere: *Donantes vobiſmetipſis, tamquam ſignificetur,* ut inquit Eſtius in ſententia S. Hier. *Eum qui benefacit alteri, ipſo bono opere in ſeipſum eſſe beneficum.* Quodnam tu eo exiſtimatis latere myſterium, quod Deus ſalutis animarum noſtrarum cupidiſſimus tantam curam habuerit, ut mendicus Lazarus continuo & inceſſanter ante oculos divitis epulonis jaceret expoſitus? Ex quo enim mendicus ille multo jam tempore impium illum de canibus magis quam de ipſo expertus fuerat ſollicitum, cur lacrymoſum ulceroſi Lazari ſpectaculum tam diu ante domum divitis ſubſtitit? Audite D. Chryſoſt. hac de re loquentem: *Non jam perſonam,* inquit, *non pauperem, ſed ipſam miſericordiam deſpicis ad januam ſuam Lazaro ſic jacente, purpura, byſſo, delicatis veſtibus, epulis blandis, ferrea viſcera crudelis animæ nutriebat, quem Deus humanæ ſalutis avidus Inquiſitor emollire cupiens, non tam Lazarum, quam ipſum pietatis conflatorium ejus projicit ad januam; conflatorium dixi propter ferrea viſcera.* Nimirum prudentiſſimus Deus perſpicuè cognoſcebat difficultatem ſalutis obtinendæ; in qua dives ille poſitus erat propter lauta ſua convivia, veſtium luxus, aliaſque voluptates & delicias, quibus quotidie fruebatur, propriæ ſalutis oblitus, ac proinde miſerum hunc pauperem ejus oculis objecit, ut is eleemoſynis divitis adjutus pro illo precaretur, eumque in viam cæleſtem dirigeret; non enim intendebat Deus per hoc Lazaro præſtitum ſubſidium, divitias Epulonis diminuere, ſed potius eaſdem augere; *Micæ enim, quæ cadebant de menſa divitis,* quaſque canibus dare ſolebat ad ejus facultates proſperandas, abunde ſufficiebant. Unde D. Chryſoſt. omnibus improperat dicens: *Quid ſervas in deliciis tuis quod ſuperfluum eſt quod jactas tribue in eleemoſynam, quod projicis de menſa præbe in eleemoſynam, fac de damno lucrum.* D. Chryſol. in eodem ſermone proſequitur, dicens: *Impiis oculis mendicus Lazarus ingeritur, admovetur, & ne dives dare poſſit, magis magiſque divitiis cenſus cumulatur, ſed dives adamante durior. Quidquid Deus pauperis propter alimoniam, divitis conferebat ad cenſum, ille effundebat turpiter, aut crudeliter reponebat.* Potens & efficax eſt motivum illud ad permovendum quemvis hominem, quantumvis tenacem, & avarum,

Novar. ib.
Qui donat pauperi, in ſeipſum eſt beneficus.
Epheſ. 4. v. 33.
D. Chryſ. ſer. 125.
Cur ſpectaculum ulceroſi Lazari tam diu reliquerit ante domum Divitis epulonis.
D. Chryſoſt. h. 1. in c. 16. Lucæ.
D. Chryſol. ibid.

rum, quod Seneca solo naturæ lumine illustratus suggerit, dum ait: *Eleemosyna non tam accipientibus quam dantibus prodest.* D. Chrysost. Tom. 1. hom. 33. de vidua illa Sareptana inquit: *Per summam illam egestatem, immensas divitias comparavit, & manum suam, arcam, hydriam, torcular reddidit, atque ut ex paucis multa scaturirent, effecit.*

Seneca in Prov. D.Chryſ. t.1.h.33.

6. Prima illa & æterna veritas, quæ nec fallere nec falli potest umquam, firmiter nobis promisit; *Date, & dabitur vobis*; Ecce tibi usuram quamdam lucrosam & licitam, imo apud Deum magnopere meritoriam, siquidem ipsemet illam exercere suadet, præcipit, audite enim excessivum lucrum, quod inde dimanat: *Mensuram bonam, . . . & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Dives ille Evangelicus, per copiosissimam messem horrea sua impleverat, passus est in omnibus facultatibus suis jacturam, siquidem facultates amisit, & animam: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem parasti cujus erunt?* Scitisne quænam irreparabilis hujus jacturæ causa fuerit, nimirum illam acceptæ messis abundantiam recondere voluit, non ut pauperibus per ipsam consuleret, sed ut illam iisdem subtraheret; ecce tibi divitum avarorum stoliditatem, quibus frumentum marcessit in granariis, quod pauperibus dispensatum augeretur copiosius; siquidem æternæ veritatis verba sunt: *Qui seminat in benedictionibus de benedictionibus, & metet.*

Eleemosyna est lucrosa usura.
Luc. 5.38.
Luc. 12. v.20.
2.Cor. 9. v.6.

7. D. Chrys. circa mendicum Lazarum per Deum ante oculos epulonis in limine domus suæ expositum: aliam facit reflexionem, dum ait; *Ideo jacebat ad januam, ne dives diceret: Non vidi, in angulo fuit, aspicere non potui; videbat enim illum exiens & revertens.* Dum pauper divitem convenit, ab eoque suppliciter ex charitate eleemosynam sibi impertiri rogat, si hic illam ei deneget in proprium damnum id facit, quia Deus pauperem ad illum in sui utilitatem mittit, eumque oculis ejus objicit, ne se illum non vidisse, dicere possit. Idem D. Chrys. aliam habet reflexionem circa supradictam Abrahæ historiam, quando is hospitibus occurrens, instanter illos, ut ad se divertarent, rogavit, quia videlicet inde magnam sperabit retributionem: *Currit, inquit, & volat senex, vidit enim prædam, quam venabatur, ad venationem incurrit, & non vocavit famulos, quasi diceret, magnus thesaurus est, magna negotiatio, per meipsum hanc mercem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum.* S. Anton. de Pad. varia adducit motiva, eaque valde efficacia ad cognoscendam utilitatem, quæ ex eleemosyna in nos redundat, inter alia veru proposito nostro deserviunt sequentia illius verba: *Eleemosyna, inquit, est actus justitiæ, quia imploranti est debitum subvenire, ad hanc faciendam nedum divinum præceptum, verum etiam naturalis ratio nos inducit.* Mox verò utilitatem & interesse nostrum inde proveniens ostendit, dum ait: *Similiter etiam commodum temporale, eleemosyna enim non solum animæ confert medicinam, verum etiam temporale lucrum procurat;* quod sequenti similitudine naturali aptè declarat, aqua enim putealis, inquit, quanto frequentius hauritur, tanto limpidior gustuique gratior efficitur majorique cum vivacitate scaturit, & amplius crescit. At verò si numquam inde aqua exhauriatur, sed stagnare permittatur, perditur, languescit, imò & marcessit, & venarum, è quibus scaturit influentia debilitatur: quam similitudinem proposito nostro sic adaptat, dicens: *Sic eleemosyna cum de puteo divitiarum hauritur, reddit ipsas puriores quoad consistentiam, sapidiores quoad interiorem gustum, facitque ipsas divitias multiplicari.* In opusculis S. Francisci sequentia leguntur aurea verba: *Pauper mendicans divitem, à quo eleemosynam flagitat, abundantioribus afficit thesauris, & occultam subministrat fœnoris & lucri occasionem.* D. Chrysost. qui erga pauperes adeo benigna semper viscera gessit, populum suum, ut liberales se erga eos exhiberent, sequenti utilitatis in ipsos redundantis stimulo exhortatur: *Effundamus facultates nostras in egenos mente liberali, ex his quæ nobis Dominus dedit, & quæ ab eo data sunt, ipsi iterum demus, & sic iterum nostra cum lucro fiant; tanta enim ejus est liberalitas, ut licet accipiat de his quæ ipse dedit, non putet tamen propria se accipere, sed magna munificentia nobis ea se redditurum pollicetur.* S. Ambr. differentiam considerat, quæ versatur inter illum qui debitum, vel tributum aliquod solvit, & inter eum qui pauperi præstat beneficium: *Tributum reddere*: inquit, *alius prodest, eleemosynam facere ipsi proficit, qui largitur. Tributi redditio illi præstat beneficium qui accipit, eleemosyna autem operatio sibi confert meritum, qui ministrat. Tributi redditio detrimentum infert solventi, eleemosyna erogatio lucrum tribuit eroganti. Ditior enim fit misericors, posteaquam minus habere incipit pauperibus largiendo.* S. Bonav. idipsum ingeniosa similitudine declarat, dicens: *Est bonus eleemosynarius sicut arbor, sicut enim hæc melius crescit & fructificat, cum ab ea resecantur superflua, sic divites melius proficiunt, resecantes divitias suas, scilicet dando eleemosynam.*

D.Chryſ. h. de Divit. Lazarus ante ostiū divitis jacuit, ut semper ab illo videri posset.
D.Chryſoſt. h.41. in Gen. Abraham ex receptione hospitum magnam sperabat retributionem, Magna est utilitas eleemosynarum.
S. Ant. de Pad. ser. in Fer. 6. in cinerum.
Aptissima hujus similitudo aquæ putealis.
D.Chryſ. h. 55. in Gen.
S. Ambr. t. 5 ser. 67. Differentia inter tributum. & eleemosynam.
S. Bonav. t. 6. in Diæta salut. tit. 11. de pœn. c.7.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Eleemosynam quamdam sanctæ & lucrosæ usuræ speciem esse evincitur, quæ substantiam multiplicat, familiasque felicitat.

THEMA.

Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, Prov. 19. ✝. 17.

1. IN dubium revocari nequit, quin usura ab omni lege condemnetur & execretur tam naturali quam positiva, vel divina; omnes quoque Canones, Concilia, Bullæ, nihil adeo solicite curant, quam ut usuram è mundo eradicare possint; Et tamen Sapiens ex instinctu Spiritus sancti usuram nobis præcipit, dum in propositi thematis verbis ait: *Fœneratur Domino &c.* De avaritiæ vitio cæteroquin valde abominabili, Philosophus quidam ait: Dari quoddam avaritiæ genus virtuosum & laudabile: *Unius temporis avaritia*, inquit, *honesta est:* Ita quoque in præsenti dicere possumus, usura quæ ab eleemosyna nascitur, non solùm licita est, sed insuper à Deo magna cum solicitudine suadetur & commendatur. S. Paulinus, qui in proximo suo misericordiam exhiberet, semetipsum pro illo cuidam Domino in servitutem perpetuam vendidit, dicit: *Da ad usuram pecunias tuas, sed Christo, & salutaris usura est.* D. Chrysostomus hanc Salomonis sententiam ponderans, dicit: *O verbum sapientissimum, qui miseretur pauperis, fœneratur Deo, quare ergo non dixit: Qui miseretur pauperis, dat Deo, sed fœneratur? Sive pene nostram avaritiam novit, attendit diligenter insatiabilem cupiditatem nostram ad avaritiam vergere, & additamentum quærere. Si Deo fœneramur, is ergo nobis debitor erit, quem ergo eum tibi esse vis? Debitorem vel judicem? Debitor veneratur fœnerantem.* Idem quoque S. Doctor alibi inquit:

Quamvis usura sit legibus prohibita.
Eleemosynaria tamen nobis est præcepta.
S. Paulin. Ep. 12. ad Sever.
D.Chryſ. t. 1. h. 55. de pœnitent. Deo non solum dat, sed fœneratur Eleemosynarius

D. Chryſ. c. 6. Ecloga de Eleem.

Vidiſti fœnoris naturam novam & admirabilem; alius eſt qui accipit, & alius qui fœnoris debitorem ſe ipſum conſtituit; quare non dixit: Qui miſeretur dat Deo, ſed fœneratur, ne vulgarem retributionem exiſtimares. Philo de charitate diſſerens ait: *Donemus gratis indigentibus, cogitantes gratiam eſſe genus fœnoris ultro ad nos rediturum felicioris accipientis tempore,*

Philo l. de charit.

Sanctus Baſilius eleemoſynam donum pariter & mutuum contractum eſſe dicit: *Cum pauperi dare voles propter Dominum; idem & donum eſt & mutuum, donum quidem, quia non ſperas receptionem, mutuum verò propter Domini magnificentiam, qui pro ipſo perſolvit, qui paucis per pauperem acceptis magna pro ipſis reddet.*

S. Baſil. h. in Pſ. 14.

Eleemoſyna non ſolum eſt donum, ſed etiam contractus mutui.

Ex quo igitur eleemoſyna ex mente hujus S. Doctoris contractus quidam eſt mutui, certum eſt quod ſimul ſit uſurarius, quia eleemoſynarius: ut in progreſſu hujus Diſcorſus videbimus, ingentem ex hoc mutuo conſequitur utilitatem, neque enim de hoc mutui contractu dici poteſt: *Date mutuum nihil inde ſperantes*, quia eleemoſyna efficit, ut longe meliora quam dedimus ſperare valeamus. In contractu mutui poteſt quidem aliquid accipi ob lucrum ceſſans & damnum emergens, at verò dum hic erga pauperes liberales ſumus, lucrum eſt manifeſtum & exceſſivum, & damnum non redundat in illum, qui facit hunc mutui contractũ, ſed in eum qui contractum hunc inire renuit. In contractu mutui aliquod quidem accipi poteſt emolumentum; ob periculum perdendi capitale, at verò in caſo noſtro quænam dari poteſt major ſecuritas, quam ſi facultates & divitias in ſubſidium egenorum Dei manibus concredamus? *Demus in uſura*, inquit S. Auguſt. *ſed Deo, non homini. Ei damus, qui abundat, ei damus, qui dedit, quod demus, iſ promittit qui promittit. Si amas illũ, eme illum ab illo; & ut noveris te ipſi dare, audi illum dicentem: Eſurivi & dediſtis mihi manducare; hic das, ibi recipis.*

S. Aug. T. 10. h. 29.

Sanctus Joannes Damaſcenus quoque eleemoſynam uſuræ nomine appellat, dicens: *Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo, & qui prævalet manu, ſervat mandata.*

S. Jo. Dam. l. 2. Parall. c. 16.

Deus ſemetipſum oppignorat eleemoſynam largienti.

D. Chryſoſtomus in præcitata homilia eidem uſuræ metaphoræ inſiſtens, de hac materia per ingenioſam obſervationem ad longum diſcurrit, dicens: *Quare dixit, Deus, mihi fœneratur, qui dat pauperi? Quoniam quidem noſtram vidit avaritiam ad incrementum tendere & habentem pecuniam, niſi tuto non fœneraturum, nec velle fœnerari; poſtulat enim fœnerans hypothecam, vel pignus, vel ſponſorem, nihil enim ipſi præ inopia creditur; & videt eum periclitantem inopia, atque una pecuniam habentes propter ſævitiam peſſum abire, medium ſeſe ingeſſit, vadem quidem pauperi, pignus verò fœneranti, non credis huic per inopiam, inquit, mihi propter divitias crede, ſemetipſum dedit pignus nihil habenti.* Dum quis hominem exterius pauperem & lacerum videt vix ei nummum confidere audet. At verò ſi quis dives pro eo ſecuritatem præſtet, dabit ei quidquid efflagitat, quia per obligationem fidejuſſoris aſſecuratur; eodem igitur modo Deus ſciens pauperem in hoc mundo nihil habere, ac proinde à divite avaro repudiandum eſſe, fidejuſſorem & vadem pro eo ſe exhibet, ac proinde dicit: *Qui miſeretur pauperis fœneratur Deo, q. d. confide, mihi fœneraris.* Idem quoque S. Doctor, ut divites ad eleemoſynam præſtandam inducat, alia motiva in medium adducere pergit; ait enim: *Fœnerans cæteris, quidnam conſecutus fueris lucri? quid ab illis in additamento requiris, num centeſimam, ſi legitimam requiras, quod ſi inexplebilem cupiditatem auxeris duplicem, triplicemque lucraberis iniquitatem, Ego tuam ſupero avaritiam, ſuperexcedo immenſam illam cupiditatem. Centeſimam quæris, & centuplum tibi tribuo, hanc itaque in fœnus à me accipis, quam in pauperem erogas eleemoſynam; ſed quando tamen illa reddet? fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis; quod vero mos & inſtitutio eſt ejus, cui bona fide fœneratum iſt, metiri tempus, diem definire, audi quando, & ubi tibi debitum reddet is, cui per pauperem fœneraris? cum ſedebit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ &c.*

Promiſit Uſurario tali centuplum.

S. Bonav. nav. inter alios ſtimulos, quibus homines tenaces ad ſuccurrendum ex charitate pauperibus incitat, unus eſt iſte: *Debet conſiderare dives homo, ad quid petit Deus, Deus enim petit non ad dandum, ſed ad mutuandum, nec tamen ad triplas, imo ad centuplas uſuras.*

S. Bonav. T. 6. in Diæt. ſal. Tit. 21. de pænit. c. 7.

2. S. Thomas de Villa Nova valde forte ad idem propoſitum format argumentum; dicit enim: Si intimus aliquis Imperatoris aulicus obligationem aliquam indubitata ſuæ Majeſtatis manu ſtipulatam coram aliquo in medium produceret, in qua Imper. expreſſe declararet, quod ſi quis ſubditorum ſuorum aliquid in ejus ſubſidium contribueret, id ſibi non ſolum ſumme acceptum fore; verum etiam eidem centum pro uno ſe redditurum eſſe, utique omnes certatim ad capita platearum excurreret, aulicum illum ad ingrediendum ipſorum domum, & accipiendam, quantam vellet pecuniam, invitarent, non ſolum ut Imperatoris ſibi compararent favorem, verum etiam ut tam ingentis lucri ſe compotes facerent: At verò, inquit idem Sanctus: *Ad Dei centuplum nullus eſt cupidus, numquid fallere poteſt Deus? ubi fides? ubi pietas? ubi religio? ſi credis, quare non porriges? numquid Evangelium Æſopi fabulam eſſe putas? convincit incredulitatem, aut inconſiderationem noſtram iſta tenacitas.* Obſervaſtiſne aliquando illam Sapientis ſententiam inquientis: *Alii dividunt propria, & ditiores fiunt?* Qualiter obſecro diteſcere poterit; qui centum ſcuta, præter quæ nihil poſſidet, totaliter erogaret? reſponderi poteſt, quod pecunia recluſa maneat infructifera: dum autem impenditur, fructum affert, capitalem ſummam aſſecurat, & conſequenter Dominum ditat, mirumque locupletat; ita pariter in præſenti nummus in arca recluſus infructifer manet, ſed pauperibus datus ex amore Dei, fructum affert centuplum. Unde S. Leo inquit: *Non timeatur in iis expenſis, defectio facultatum, quoniam ipſa benignitas magna ſubſtantia eſt, nec poteſt largitatis deeſſe materies, ubi Chriſtus paſcit, & paſcitur. In omni hoc opere illa intervenit manus, quæ panem frangendo auget, & erogando multiplicat: Securus & hilaris ſis eleemoſynæ diſtributor, quia tunc maximum lucrum habebis, quando tibi minimum reſervaveris dicente Apoſtolo Paulo. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.*

S. Thom. de Villa Nova ſer. de S. Martino.

Inſignis ſimilitudo hoc ipſum declarans.

Prov. 11. v. 24.

Pecunia recluſa, manet infructuoſa pauperibus impenſa fructificat.

S. Leo ſer. in Quadr. c. 5.

2. Cor. 9. v. 10.

5. Bellovacenſis varia ad intentum noſtrum adducit exempla, & in primis quidem de S. Martino aſſerit, quòd chlamydis militaris medietatem pauperi cuidam diſtribuerit, quod factum S. Bernardin. ita deprædicat: *Martine ſi ſciviſſes, ubi pallium dimidium ponebas, puto quod non dimidiaſſes, ſed integrum dediſſes, multum augmentavit pallium, cujus una pars erat in terra, & alia attingebat cœlum, imo ſuper Dei humerum.* De S. inſuper Gregorio Papa tradit, qui pauperculum e naufragio ſuperſtitem inveniens ſcutellam argenteam, in qua mater ei refectionem ſubminiſtrare conſueverat, inopi largitus eſt ſimul cum ipſa refectione. Qui poſtmodum Papa creatus quoti-

Bellov. ſpec. mor. l. 3. diſt. 21.

Præclara hujus exempla S. Martini.

S. Gregorii Papæ.

dis

die duodecim pauperes mensæ suæ adhibuit; quadam igitur vice 13. offendens unumque inter eos mutabilis formæ modo senilis, modo juvenilis; vocatoque domus præfecto cur numerum præscriptum excessisset, exprobravit, qui 12. tantum ad se admissos respondit; finita itaque mensa eum ad se accersivit, qui suam sæpius dicto modo immutarat faciem, quisque esset interrogavit: cui hic: *Quid quaris nomen meum quod est mirabile? Ego sum naufragus cui misisti scutellam argenteam cum leguminibus, & quia imitatus es B. Petrum Apostolum qui distribuebat unicuique, prout cuique opus erat, ex tunc Dominus te signavit Papam futurum. Ego sum Angelus Domini paratus offerre pro te Domino quidquid ab eo petieris; & hoc dicto evanuit.* Ecce vobis unius argenteæ scutellæ retributionem summum Pontificatum, omnium

Et S. Joannis eleemosynarii.

Ecclesiæ thesaurorum collationem. Celeberrima equidem illa circumfertur S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini Historia. Vice quadam cum Episcopo Troilo in aliquo hospitali degens, ad illum conversus ait: *Hodie tuum est munus hos pauperes fovere:* unaque vir ille ob humanum potius respectum, quam ex motivo charitatis 30. distribus fecit libras auri; ast vix domum reversus, tanto excruciari cœpit dolore, ut languens in lectum se conjecerit; totam rei gestæ seriem in spiritu cognovit S. Patriarcha, qui proinde ad infirmi lectum eum visitandi gratia se contulit uniceque ursit, ut dicta eleemosyna suo sibi adscriberetur ratiocinio, ast hac cum conditione; ut & eleemosynæ meritum sic caveret. Troilus tali animatus responso, mox respiravit à morbo, triginta libras recepit, scriptoque omni jure spirituali se abdicavit: cui Dominus nocte sequenti magnam exhibiturus, quam fecerat, ruinam, hujusmodi illi exhibuit visionem: Palatium in cœlo vidit miri decoris, & opulentiæ, in cujus frontispicio hæc legebantur insculpta verba: *Hæc est domus quieti Troilli Episcopi destinata*, quo exultante præ gaudio alius supervenit Senator, cum aliquot servis, quibus imperavit dictum auferre titulum, huncque sequentem subrogari; *Hæc est domus Joannis Alexandrini per 30. libras auri comparata:* è somno evigilans somnium recensuit, emendatiorque magnus evasit eleemosynarius.

Eleemosynæ lucrum sæpe reservatur in aliam vitam.

6. Quandoque tardius equidem innotescit eleemosynæ lucrum, & retributio, quia scilic. Deus reditus illos in aliam vitam reservat: Ecce vobis abundantissimam eleemosynæ usuram, & fructum. Veritatem in similitudine declaremus. Usuarius lucri cupidus pecunias consignat proximo, qui restitutionem diutinam procrastinat, ita ut utilitas accrescat, & summa capitalis dupletur, quod lucrum intra breve tempus sperari non potest; ita pariter Deus, eleemosynam per prosperitates temporales, per bona fortunæ, sanitatem, successionem numerosam, & honores recompensat: Quæ retributio utpote transitoria non semper nobis est utilis, verum autem lucrum in bonis consistit permanentibus, stabilibus, & securis vitæ. Unde Sapiens hanc nobis sponsionem

Prov. 27. v. 27. Bellovac. ibid.

facit: *Qui dat pauperi, non indigebit, qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.* Bellovacensis id memorat, quòd in quadam fame in districtu Burgund. sub Imper. Theodosii Senator quidam Romanus nomine Æthycus quatuor millia congregavit pauperum, quos sumptibus suis toto aluit annonæ tempore, qua remittente, omnes curribus impositos ad proprias fecit devehi ædes, quid inde? *Audivit vocem de cælo dicentem sibi; Ethyce tibi & semini tuo panis non deficiet in æternum, quia me famis tempore in pauperibus membris meis refecisti.*

Pulchra historia Senatoris Romani Æthyci.

Vit. S. Elzear. Com.

7. In vita Elzearii Comitis scribitur, quod cum domum suam magno ære alieno onustam invenisset, hunc illud diluendi simulque omnes res suas etiam

Alia Elzearii Comitis.

quoad temporalia prosperandi modum invenit; nimirum largas erogavit inter pauperes eleemosynas, cumque nonnemo illi has ad domum suam subvertendam efficax medium præbituras esse opposuisset, hisce sapientissimis verbis eidem respondit: *Credisne in Deum? hic est qui se centum pro uno omnium illorum quæ illius amore dabimus, redditurum esse promisit;* hacque ratione bonus ille Elzearius non solummodo debita diluit, verum magnis est auctus divitiis. Teste Baron. Synes. Evagrio Philosopho persuadere conatus est, Deum pro eleemosyna centuplum reddere; baptizatus itaque 300. ei scuta dedit in eleemosynam eroganda, hac conditione ut receptæ pecuniæ attestationem consignaret in scriptis, promissionis data, de centuplo recipiendo Scripturam hanc Philosophus post mortem suo voluit sepeliri pariter in tumulo; quo facto post tertium à morte diem Synesio apparuit, eique ut è tumulo Scripturam erueret, commendavit, utpote plenam assecutus satisfactionem. Abiit Episcopus cum defuncti filiis universoque Clero, effossaque terra Chirographum in manibus reperit defuncti, cum hac inscriptione: *Ego Evagrius Philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem: accepi debitum in his litteris manu tua conscriptum, & satisfactum mihi est, & nullum contra te habeo jus propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Deo & Salvatori nostro.* Greg. Turonens. de Imperat. Tiberio Constant. Justini II. Imperatoris Constantinopolitani Successore in Historiis tradit, quod Imperio potitus largas eleemosynas ex ærario per Justinum locupletato distribuerit in pauperes: quare ab Imperatrice defuncti conjuge reprehensus, quod erogaret à se non congregata, cum magno nervi Imperialis dispendio, respondit: *Nil deerit fisco nostro tantum pauperes accipiant, per pauperes congregemus in cælum, ut Dominus nobis opes dignetur dare in hoc sæculo.* Quadam igitur vice per Palatii Imperialis solarium obambulans crucem offendit marmori incisam in pavimento: Quare id indecens ratus: ne sacrosanctum Crucis signum imposterum conculcaretur, lapidem levari jussit, sub quo aliam similem reperit crucem: & deinde tertiam & quartam; sub qua tandem ditissimum invenit thesaurum omnibus locupletiorem pecuniis, quas in illud usque tempus in pauperes erogaverat.

Baron. an. 311. n. 63. Alia Evagrii Philosophi.

S. Greg. Tur. n. 1. 5 Hist. Franc. c. 19. Item Tiberii Imperat.

8. S. Bernard. sequentia eleemosynæ attribuit encomia: *Per illam bona multiplicantur, Primo divitiæ; 2. Gratiæ: Primo multiplicantur divitiæ temporales, & de hoc Augustinus de verbis Domini ait: Fœcundus est ager pauperum, cito reddit donantibus, fructum scilicet temporalem. Prov. 3. scriptum est: Honora Dominum de tua substantia, & sequitur; Replebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* In cujus confirmationem illud refert à Christo patratum, & à S. Joanne relatum miraculum, scilicet: *Dum Christus frangendo panem turbis copiosius dispensaret, copiosius multiplicabatur: fimus cumulatus sterilem, dispersus vero fertilem reddit agrum; sic & divitiæ congregatæ seu occultatæ in muro, vel humo non ferunt fructum, sed vario modo dispersa.* Quo fine quamdam adducit Cassiodori authoritatem dicentis: *Semina sparsa in segetem coalescunt; & in unum coacta depereunt. Tibi proficit,* verba sunt S. Ambrosii, *quidquid inopi contuleris, tibi crescit, quidquid in pauperes erogaveris, quia scriptum est: Qui miseretur pauperi, fœnerat Deo.* S. Elias Propheta in Sarepta nec corvos habebat qui ut alias panem ei deferrant & carnem, nec Angelum, qui panem subcinericium

S. Bernard. o. t. ser. in Dom. post Pent. A. 1. c. 4. Prov. 3. 9. S. Aug. de verb. Dom. Encomia & multiplices fructus eleemosynæ recensentur.

Cassiod. in Ep. S. Ambr. l. de Nabuth. c. 12.

3. Reg. 16. v. 11.

Cur Elias voluerit mulierem Sareptanam, sibi prius, quam filiis propriis parare panem subcinericium.

cinericium ei subministraret; ac proinde pauperem quamdam viduam videns, eidem dixit: *Affer mihe . . . buccellam panis in manu tua; Qua respondit: Vivit Dominus Deus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria;* Et quidem tametsi ne ipsa quidem suis & filii necessitatibus quod sufficeret haberet, huic tamen Elias non acquievit, sed dixit ei: *Vade, mihi primum fac de ipsa farina subcinericium panem parvulum, & affer ad me, tibi autem, & filio tuo postea;* Sed quænam est hæc Eliæ inopportuna indiscretio, quod buccellam panis ex ore matris & filii eripere vellet, suoque alimento proprio prius prospectum esse cuperet? Respondere ad hoc aliud non potest, præterquam quod Elias viduæ illius familiam locupletare volens aptius & potentius ad hoc non esse sciebat medium, quam eleemosynam; Unde subdit: *Hæc autem dicit Dominus Deus Israel; hydria farinæ non deficiet.* Et ideo S. Ambrosius ait: *Unius hora hospitio, vidua quæ suscepit Eliam, & exiguo cibo, perpetuum toto tempore famis invenit alimentum, & mercedem accepit mirabilem, ut numquam de hydria farina deficeret.* Alia quædam mulier Elisæo supplex tot anxiisque angustiabatur miseriis, ut creditor duos ejus filios in servitutem abstrahere minaretur, quia solvendo non erat: quam mulierem, teste Abulensi, Hebræi uxorem fuisse autumant Abdiæ Prophetæ, qui centum illos paverat Prophetas, tempore sævissimæ persecutionis Jezabel: ideoque donum obtinuit Prophetæ; hacque via varia contraxerit debita. Sed ecce usuram, & fructum liberalitatis exercitæ erga tot Dei servos, per tantum temporis spatium; Elisæus miraculum perpetrat, qua universam locupletans domum, eripit è debitis, omnibusque replet bonis.

S. Ambr. l. 1. de Abrah. c. 5.

Abul. q. 2.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Opes natura labiles & defectibiles securè asservant & protegunt manus pauperum.

THEMA.

Date eleemosynam, facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis. Luc. 12. v. 23.

S. Greg. ho. 15. in Evang.

Thesauri conservantur & accumulantur per eleemosynam.

1. S. Gregorius de divitiis tractans ait: *Si esse divites cupitis, veras divitias amate.* Simile consilium in citatis verbis incarnata nobis dat Sapientia inquiens: Si thesauros accumulare & conservare vultis, ecce modum, *Date eleemosynam, facite vobis sacculos qui non veterascunt,* si propter eleemosynas sacci evacuentur, & pecunia erogetur, cur obsecro novi præcipiuntur? Ecce vobis rationem, *thesaurum, non deficientem in cælis.* Sacci ab auro evacuati in subsidium pauperum thesauros conglomerant perpetuos in cœlo; unde S. Bonaventura: *Indeficiens, quia non potest amitti per fures, non potest corrumpi in se,* ideo addit: *Quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit.* Citatque S. Chrysostomi authoritatem dicentis: *Omnia bona mundi triplex interitus tollit, aut enim ex se ipsis veterascunt, aut Dominorum luxu consumuntur, aut ab extraneis dolo, vi, vel calumnia diripiuntur, & propterea in terris thesaurus indeficiens non potest haberi: qui vult ergo indeficientem habere, dispergat in terris, ut abundet in cælis.* Et ideo Psalmista de viro eleemosynario ait: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.* S. Augustin. proinde quoque inquit: *Non jussit Dominus, ut thesaurum perderemus, sed locum ostendit quo poneremus.*

S. Bonav. ibid.

D. Chrysost.

Ps. 111. 9.

S. August.

Divitiæ comparantur spinis.

2. Divitiæ à Salvatore nostro haud immerito spinis comparatæ fuere, cujus ratio est, quia possessores suos per anxietatem & solicitudines incessanter transfigunt, quia hi semper timent, ne divitiæ illos deficiant, vel propter fori cessiones, vel propter naufragia, vel propter deprædationes, & alia ejusmodi infortunia: & ideo valde magnum est eleemosynæ lucrum, quia quidquid datur pauperibus non solum non amittitur, verum etiam cum ingenti incremento assecuratur. Et ideo Ecclesiast. ait: *Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso:* Quod quidem sigilli epithetum improprium esse videtur, quia quænam est inter sigillum & eleemosynam relatio aut proportio? Alii loco Ly *signaculum* legunt *sacculum;* & ideo in Bibliis Regiis juxta versionem S. Hier. dicitur: *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso:* quo modo etiam Hugo & Vatablus legunt. Ac proinde pro meliore horum verborum intelligentia sciendum, quod olim loco sacculi pecuniarum claudebantur & signabantur sigillo, prout etiam hisce nostris diebus ingentes auri summæ signari solent, ut cum tanto majori securitate recipiantur, & eadem summa individua in ipsis reperiatur. Ecce igitur tibi nunc apertum mysterium; vult enim Ecclesiasticus dicere eleemosynam non amitti, nec abjici, sed in sacculum sigillatum reponi, ut ipsismet Dei manibus, per manus pauperum sine periculo consignetur: *Quam cupit pecuniam perdurare,* inquit D. Chrysol. *perpetuare sacculos divitiarum condita permanere ait, qui dicit: Facite vobis sacculos qui non veterascunt: Ecce docet avaritiam, qui cœperat suadere contemptum, qui thesaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet sacculos sine fine perquiri.* Ideo quoque sanctus Pater Ly *non veterascunt* ponderans, paolo post in eodem sermone inquit: *Domine tu vidisti, quia in thesauris tota fides, tota spes in sacculis sit avaris, & ideo impuribiles in cælo sacculos eis paras: fac tibi sacculos erogando, quia quidquid pauper acceperit, Pater cælestis suscipit. Et ubi recondit? in cælo. Et ne forte perdidisse te doleat vel usuram, centuplum in cælesti fœnore recipiet, quidquid in cælum pauper est ausus fe-rens perferente.* Considerat quoque idem S. Doctor quod homines pecunias suas alteri confidant, dummodo in modica charta obligatio restituendi conscribatur, & ideo ait: *Nonne homo homini in exigua chartula obligatione constringitur, Deus tot, & tantis voluminibus cavet, & debitor non tenetur.*

Eccli. 17. v. 18.

Biblia regia.

Hug. Card.

Vatablus.

Per eleemosynam non perditur pecunia, sed ad locum tutiorem deponitur.

D. Chrysol. ser. 25.

3. Regius Psalmista de homine eleemosynario loquens, dicit: *Jucundus homo, qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio, quia in æternum non commovebitur: in memoria æterna erit justus, ab auditione mala non timebit.* D. Chrysost. ultima hæc verba, scilicet, *Ab auditione mala non timebit,* ponderans ait: *Sive bellum viderit adventare, sive terræ motum oppida diruere, sive latrones, & murorum effossores omnia eripere, sive barbaros incursiones facere, sive morbum mortem minitari, sive iram judicis, sive quodcumque aliud, minime extimescet, suas enim opes ante deposuit in loco tutissimo, & ex quo non possunt eripi.* S. Bernardus quoque hanc eamdem considerationem instituit, dum ejusdem Chrysost. super Matthæum adducit authoritatem, dicentis: *Melius servatur pecunia quæ manu dextera collocatur, hanc calumniator non extorquet, invidus non criminatur, latro non aufert, fur nocturnus non distrahit, servus fugam*

Psal. 111. v. 5. 6. 7.

D. Chrys. in Ps. 111.

Eleemosynarius vivit sine timore.

S. Bernar. t. 2. ser. in Dom. 1. p. post Pent. A. 3. c. 2.

fugam meditans non invadit, sed semper est tuta, semper integra, semper salva. S. Prosper per ingeniosam

S. Prosper. l.3. de vit. Contempla. c.16.

metaphoram de eleemosyna loquitur, dicens: *Quid potest esse fælicius, cujus efficitur ejus conditor census?* Idque hoc Christi promissione probat dicentis: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Porro contractus census hujus est naturæ quod super stabile quoddam fructiferum fundetur, non vero super rem mobilem, ac proinde S. Prosper de eleemosyna loquens non sine mysterio census mentionem facit, quia eleemosyna fundatur in Deo, & ejus promissione, quæ ejus est naturæ, ut Christus dicat: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Enimvero quando in die judicii omnes destruentur facultates cunctæ domus desolabuntur, comburentur omnes vineæ & sylvæ, deficietque quidquid in terra possedimus, Judex supremus in conspectu totius naturæ, tam humanæ quam Angelicæ reservabit, & in conspectu omnium in medio adducet spectendam illam vestem seu chlamydem, quam huic vel illi pauperi dedisti, spectandum exhibebit illud integri panis frustulum, licet jam à mendico masticatum & devoratum. Unde merito Ecclesiast. de homine justo ait: *Stabilita sunt bona illius in Domino*, quia eleemosynariorum stabiliuntur familiæ, ingens & numerosa videtur illorum progenies & divitiæ indeficientes per multa sæcula continuatæ. Sed quænam est hujus stabilimenti causa vel meritum? Sapiens in eodem loco ait: *Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.*

Quod Pauperi datur, Christo datur.
Luc.21. 33.
Idem hoc ipsum profertur in die judicii.
Eccli.31.11.
Eccli.31.11.

4. S. Basil. quoque quo modo divitias nostras stabilire possimus, ne deficiant, his verbis ostendit: *Fugaces*, inquit: *sunt opes nostræ, quis ergo illas continebit? Largiendo continentur, retinendo defluunt.* Ideo etiam S. Cyprianus ait: *Patrimonium Deo creditum non Republica eripuit, non fiscus invadit, nec calumnia aliqua forensis evertit, in tuto est hæreditas quæ Deo custode servatur.* Ecclesiasticus consilium quoddam nobis suggerit quod prima facie parum prudens esse videtur, & ideo ut in sensu morali explicetur necessum est; dicit enim: *Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa invenies illum.* Ubi per aquas in sensu morali intelliguntur adversitates, & tribulationes, quo sensu David ait: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam*, quando igitur panis noster illis datur, qui has aquas transierint, quales sunt præcipue pauperes, non amittitur, sed integer etiam post millenarios annorum semper conservatus, in fine usque mundi audiet dicentem: *Esurivi, & dedistis mihi manducare.*

S. Basil. ho. 7. de paupert.
Pauperibus data, continentur.
S. Cyprian. de oper. & Eleemos.
Insignis moralitas circa largitionem eleemosynæ.
Eccles.11.1.
Psalm.68. v.2.
Matth.25. 35.

5. De juvene quodam optime disciplinato Consiliarii cujusdam aulici filio legitur, quod Rex post mortem patris sui ei dixerit: Si bene te gubernare noveris ô fili propter merita patris tui ad magistratus & honores supremos promoveberis; adolescens igitur probe sciens quam sit eleemosyna pauperibus erogata lucrosa, omnes thesauros ab Antecessoribus suis congregatos nec non victus annonam, omnes gemmas, & tandem omnes agrorum & vinearum possessiones in illum effectum pauperibus distribuit; Cumque juvenis ille apud Regem tamquam hæreditatis paternæ dilapidator accusatus fuisset, ad rationes patrimonii sui reddendas à Rege accersitus, respondit se hæreditatem paternam nequaquam dissipasse, sed congregasse, sed in tuto posuisse contra prædones, fures, & casus adversos, & fecisse de non sua, suam. Tunc Rex audiens ejus industriam omnia ei multiplicavit & sublimavit, & loco Patris eum Consiliarium suum habuit. Hæc Historia à Belluvacensi in speculo suo morali cum multis aliis describitur. Considerari quoque meretur quod D. Chrysolog. ad præceptum illud Christi: *Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam*, si reflectens his verbis scribit: *Tali providentia Dominus, consilio tali vilia & caduca jubet ut vendamus, ut largiamur, ut donemus, qui in cælesti Regno, omnia quæ in cælo, & quæ in terra sunt volumus possidere; Sed si vis servare omnium pretia prædiorum, & sacculorum forte condita te delectant, fac tibi sacculos quales ille præcepit, qui jam cupiditatis tuæ custos est & provisor: Denique ut vidit, quia duriter dixit, vendite quæ possidetis, mox adjecit: facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis.*

Insignis historia juvenis omnia sua pauperibus largientis.
Bellovac. in spec. mor. l.3. dist.25.
D. Chrysol. serm.25.

6. Idem quoque Sanctus motivum efficacissimum suggerit, quo ad bona nostra pauperibus audacter confidenda permoveamur, dicit enim: *Iterum contristatus es, quia quod habes, in cælis cogeris collocare? Rogo, crede Deo tuo, qui servo credis, magis Deo, quam homini commenda sed si times ne quid inde præsumat, ne quid disperdat pietas largitoris, signa fidei annulo sacculos tuos, tali custode dormias securus, quia ubi ille est, ibi locus nullus est furi.* S. Augustinus nequaquam mirandum esse dicit, quod divites morientes manus suas vacuas inveniant, juxta illud Psalmistæ: *Dormierunt somnum suum & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*; ratio enim hujus est, quia quoad vixerunt divitias suas mundo non Deo confidere voluerunt: *Transit somnus iste transit vita ista, & nihil invenerunt in manibus suis, quia nihil posuerunt in manu Christi. Vis aliquid invenire in manibus tuis postea? Noli contemnere modo manum pauperis, & respice manus inanes, si vis habere manus plenas.* S. Isidorus huic veritati brevi quidem, sed pulchra subscribit sententia, dum ait: *Terrena omnia servando amittimus, largiendo servamus.*

Ne post hanc vitam habeamus manus vacuas, modo divitias per manus pauperum mittamus Deo.
S. Aug. in Ps.71.
S. Isid. l.3. sent. c.20.
Ps.111.9.

7. Regius Psalmista ait: *Dispersit, dedit pauperibus*, sed numquid hæc in pauperes facultatum dispersio, dispendiosa erit? Minime gentium, quin potius: *Justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Unde D. Chrysost. ait: *Tutus est hic thesaurus; dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Quid hoc mirabilius fieri possit? Quæ colliguntur pereunt, & manent quæ disperguntur: ac merito sane, nam ista quidem suscipit Deus, cæterum ex Dei manu rapere nemo potest, illa vero in hominum thesauris reponuntur, ubi insidiis sunt obnoxia.* S. Joan. Damasc. in lib. 2. Para. c.16. authoritatem refert S. Basilii dicentis: *Divitiæ, quo pacto præcipit Dominus, dispersæ permanere solent, retentæ autem atque coercitæ alienantur, si eas custodias, non habes, si spargas, non amittes.* S. August. in favorem nostrum aptius scribere non poterat, quam dum hæc verba exaravit: *Quod manducatis perditis & quod laboratis relinquitis, quod vero pauperibus erogatis, hoc firmiter possidebitis*; quidquid enim extra Deum expendimus, vel alteri, quam Deo confidimus, paulatim desinit & evanescit. Idem quoque S. Doctor in alio quodam sermone suo inquit: *Quid vereris Christo committere, quod à latronibus vix poteris conservare?* Et in quadam Hom. ejusdem Tomi inquit: *Dei, non perit quod dat. Non dico hoc non perit, sed dico hoc solum non perit. Alia vero, quæ non dederis, & abundant tibi, aut cum vivus amittis aut cum moreris dimittis: Tanta promissio quem non hortatur? Date, & dabitur vobis: attende quis, cui dicat: homini dicit Deus, mortali dicit immortalis.*

D. Chrys. l. 2. h. 49. in S. Lucian. Mart.
Divitiæ retentæ pereunt, largitæ servantur.
S. Joan. Damasc. l. 2. Parall. c.16.
S. Basil. ho. ad divites.
S. Aug. ser. 17. ad frat.
S. Aug. Ser. 96. de Temp.
S. Aug. h. 50. hom.25. c.2.

8. Naves, quæ mercibus onustæ, mare sulcant, non

Pauperes sunt Naves Cæli.

semper secure revertuntur, sed sæpius vel à tempestatibus submerguntur, vel deprædantur à pyratis, reperiuntur tamen aliqui divites, qui ut mercium suam securitati consulant, nulli non periculo se exponere non formidant, ut vel tantillum pro centum lucrentur. Naves, quæ per mare hujus vitæ quæ ad fortunata Paradisi littora trajiciunt sunt pauperes, quibus si divitias nostras committamus, tametsi ipsi nonnumquam ob malam ipsorum vitam, & mores in æternæ perditionis barathrum submergi possint, non tamen ob id quidquam rerum illis elargitarum nos amittimur, quia Deus est, qui illas securas esse facit, siquidem dixit: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis?* D. Chrysol. manum pauperis sinum Abrahæ appellat, quia sicut hic securum quoddam paradisi depositum erat, in quo animæ gloriæ suo tempore percipiendæ securitatem habebant, ita qui pauperi eleemosynam porrigit, securus efficitur, quod illam ad minus in altera vita sit inventurus: *Manus pauperis,* inquit, *sinus est Abraha, ubi quidquid pauper accepit, mox reponit. Thesaurus cæli est manus pauperis, quod suscipit, ne pereat in terra, reponit in cælum. Da igitur ô homo pauperi terram, ut accipias cælum, da nummum, ut accipias regnum.*

D. Chrysol. serm. 8. de jejun. & eleemos.

Sunt etiam sinus Abrahæ.

Pulchra inductio, quod Eleemosynarius debeat credere Deo.

9. Inter tres virtutes Theologias Charitas quæ nos ad pauperibus compatiendum commovere debet cum fide & spe semper est conjungenda, atque ideo necessum est, ut Eleemosynarius infallibiliter credat Dei promissionibus atque æternam in altera vita retributionem speret, & exspectet. Quando aliquis mille scuta ad cambium exponit Campsor ut inde decem pro centum lucretur accipit pecuniam, & loco crediti folium quoddam chartæ extradit, quod ne vel unicum valet teruncium! sed quænam est illa inæqualitas dum foliolum chartæ pro mille scutis porrigitur, nimirum in folio isto Contractus, obligatio Cameralis, Juramentum, securitas, & debitoris summa describitur, adeo ut moraliter difficile sit, ut amittatur, & tamen multi casus nonnumquam interveniunt in quibus capitale & sors principalis totaliter amittitur. Eodem modo in casu nostro discurrere licet: Nos etenim argentum & aurum nostrum alicui mendico erogamus, qui ne laceram quidem vestem habet ad se contegendum, ne quidquam in toto mundo possidet, & tamen ab hoc lucrum ingens sperabimus? humanitus loquendo, unusquisque hæc pauperi erogata perdita & amissa esse dicet: sed revera non ita se res habet, habemus enim pro litera Campsoria Evangelium, Scripturas sacras, litteras securitatis, quas dat ille de quo scriptum est: *Domini est terra & plenitudo ejus orbis terrarum, & qui habitant in eo*, quod est quid longe amplius, quam quoddam chartæ foliolum, vel juratum instrumentum, hoc enim quoad pecuniam receptam vobis datum fallere potest, at vero in contractu eleemosynæ Deus ipse se pro paupere exhibet fidejussorem, idque *in æternum, & ultra.* Unde D. Chrysostomus ait: *Ne parcamus pecunia, imo vero parcamus pecunia, nam qui facultatibus suis parcit, in pauperum manus eas deponit, in thesaurum sacrosanctum quo nulla mortalium insidia penetrare valeant.* Et in alio loco idem S. Doctor ait: *Vide ubi magis velis congregare fructus tuos. Si in terra seminés, quando feliciter decuplum colliges, & hoc cum multo labore, cum multis molestiis, in cælo autem seminanti, neque bobus, neque aratro, neque colonis aut aliis hujusmodi laboribus opus est, ibi non grando metuitur, non Solis adustio, non rubigo consument, non locustarum exercitus formidandus est, non vicem pravitas, non potentis depradatio, non exactoris injuria, sed seminum tuorum seges tuta, & illæsa consurget, afferens fructum immortalitatis & lætitia sempiterna.*

Insigne simile Campsoris.

D. Chrys. t. 1. ser. 23.

10. S. Augustinus in quodam sermone primo loco lucrum demonstrat ab eleemosyna resultans, secundo vero loco ejusdem securitatem & perpetuitatem: *Non quia dico facile tribuens, & communicent, exspoliare illus volo,* inquit, *doceo lucrum, cum ostendo thesaurizet sibi, non enim volo ut pauperes remaneant; thesaurizent sibi, non ut perdant dico, sed quo migrent ostendo. Migranda facultates nostra ad locum vera vita, ut hoc ibi inveniamus, quod hic damus. Nihil dives habet de divitiis suis, nisi quod ab illo postulat pauper, quia omnes divitia desinunt, & homines deserunt, exceptis illis qua in manibus pauperum reponuntur:* Hanc quoque rationem S. Franciscus ad propositum nostrum tangit, dum ait: *Omnia quæ homines faciunt in hoc mundo peribunt, sed de charitate & eleemosynis quas fecerint, habebunt præmium à Domino.* Hoc autem eleemosynæ præmium non super instabilitate & ingratitudine hominum, sed in promissione Dei fundatur S. Ant. de Padua illum Ecclesiastici textum adducens: *Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso;* & loco *signaculum (sacculus)* legent, inquit: *Eleemosyna dicitur sacculus, quia quod in ea reponitur, postmodum in vita æterna invenitur. Ideo Eccles. 11. dicitur: Mitte panem tuum super transeuntes aquas (id est pauperes qui statim transeunt de loco ad locum) & post multa tempora (id est post diem judicii) invenies illum,* S. Augustinus eleemosynarios alloquens dicit: Quod dando non amittant, sed in securum locum transferant divitias: *Ipsi quidem datis,* inquit, *sed vobis in futurum transmittitis.* Ac proinde S. Laur. Valeriano ad Ecclesiæ thesauros anxie anhelanti dixit: *Facultates Ecclesia: quas requiris in cælestes thesauros manus pauperum deportaverunt.* D. Chrysostomus hac de re ita discurrit: *Dando: majores ejus ostenduntur divitia, & ideo dicit Paulus: Qui dives est in omnes, & super omnes invocantes eum. Vidisti novam quamdam naturam divitiarum? eam tu quoque imitare magnificentiam. Quando enim opes repositas consumpseris, tunc ipsas magis augebis, sin autem ipsas infoderis, ipsas tunc magis diminues, & quid mirum si hoc accidat in spiritualibus cum hoc etiam fiat in carnalibus? Si quis unum propter parsimoniam frumentum domi situm non consumpserit, nec in terram jecerit, id vermibus exedendum tradit; sin autem disperserit majorem messem colliget: audite quotquot estis tardi ad eleemosynam: audite qui vobis servando divitias diminuistis.* Nazianz. quoque de S. Matre sua ita scribit: *Solas hac tutas, atque ab omni subreptione immunes opes ducebat, nimirum Deo, & pauperibus diffundere opes.*

S. Aug. de verb. Dom. ser. 5. c. 10.

Eleemosyna lucrum, & perpetua securitas.

Opusc. S. Franc. 2. 9.

Hæc fundatur in promissione Dei.

S. Ant. de Pad. in Do. 2. post. Epiph.

Eccli. 11. 8.

S. Aug. t. 9. in appendice Tract. de rectit. Cath. Conversat.

D. Chrys. in Ps. 41.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Sub negotiationis & lucri metaphora, spiritualia plurima adducuntur eleemosyna bona & emolumenta.

THEMA.

Gustavit & vidit, quia bona est negotiatio ejus. Proverb. 31. v. 18.

1. SUpervacaneum esset investigare quanam ratione mulier illa fortis tantas congregaverit divitias, siquidem de illa constat, quod nobiliter oc-

Eleemosyna est ars quæstuosissima.

ta fuerit, copiosum numeraverit pedissequarum comitatum, felicemque sortita fuerit prolapiam, denique uno verbo sufficit dicere, quod illam *Beatissimam prædicaverunt*, deque illa dicatur: *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas*; nihilominus Sapiens qui omnes hujus mulieris prosperos eventus conscripsit, nos perplexos relinquere noluit, ut dubitaremus unde ille innumerabilium bonorum cumulus procederet: Dicit enim: *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem*; nam ut D. Chrysost. (qui quoad usque vixit compassionis viscera semper pauperibus exhibuit, adeoque ab ipsamet experientia loquitur) ait: *Eleemosyna est ars omnium quæstuosissima.* Porro hæc mulier priusquam hanc adoriretur negotiationem, rei familiaris angustias domi habuisse convincitur, quia filare, cogebatur, & quidem non sericam, neque aurum, sed lanam, & linum; integrisque noctibus laboribus ei insistendum erat; Nam Sapiens dicit: *Operata est consilio manuum suarum: De nocte surrexit, Digiti ejus apprehenderunt fusum, Quæsivit lanam & linum*: Imo vix fusum filando absolverat, quando pro sustentatione sua & familiæ suæ suum filandi laborem vendere debebat, nam idem Sapiens dicit: *Sindonem fecit & vendidit, cingulum tradidit Cananæo; Panem otiosa non comedit.* Post hanc vero paupertatem paulatim est tantis aucta divitiis, ut Salomon dicat; *Byssus & purpura indumentum ejus; Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus*: hæcque omnia ei provenerunt, quia *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem* Ecce igitur tibi quam sit lucrosa hæc negotiatio & spirituale hoc eleëmosynæ commercium.

Proverb. 31. v. 28. Ibid. 29.

Probatur insigni exemplo S. Scripturæ.

D. Chrys. h. 35. ad pop.

Ibid. v. 13. Ibid. v. 15. 19. Ibid. v. 13

Ibid. 24. & 27.

Ibid 20. Ibid. 21. Ibid. 22.

2. Enimvero qualis esse debeat vera Christiani hominis negotiatio D. Chrysostom. his verbis insinuat, dicens: *Nundinæ nobis profecto mirabiles sunt, harum nulla est alia professio, & negotiatori nulla alia intentio, quam parvo quidem emere, magno vero vendere, namea cujusque negotiantis industria. Nam negotiationis nulla alia ratio est, quam ut pro minori empta majori pretio vendat, atque multiplicatam sibi summam inveniat? Tales igitur nobis Deus nundinas proposuit. Hic modico justitia emitur pro panis fragmento, vili pro vestimento, pro calice aquæ frigidæ.*

D. Chrys. 5. hom. 51. de Pænit. &c.

Eleemosynarum lucrum est Nundinatio.

3. Advertendum est quo modo S. Paulus loquatur, quandò Romanos ad eleemosynam dandam hortatur: *Necessitatibus*, inquit, *Sanctorum communicantes*, quibus verbis subindicat inter pauperem & divitem communicationem, societatem, & officii consortium quoddam esse, in quo nostra dando & communicando magnum recipimus emolumentum: *Non dicit*, inquit D. Chrysost. *necessitatibus illorum subvenientes sed necessitatibus illorum communicantes, ostendens, quod plus accipiant quam præstent, & quod res ista negotiatio sit, communicatio siquidem est*: mox vero in quonam hæc communicatio consistat, his verbis declarat: *Tu*, inquit, *pecuniam affers? Illi fiduciam tibi erga Deum afferunt*; S. Joan. Damascenus ait: *Cum pauperem alis, sic existima teipsum alis. Ea enim est hujusce rei natura, ut quæ damus, à nobis ad nos redeant.* Atque ideo S. Hieronymus optime dicit: Divites gratias agere debere pauperibus, quod occasionem nobis præbent lucri, quod per eleemosynam illis datam comparamus: illum namque versum Psalmistæ S. Hieronymus considerans in quo dicitur, *Extollite manus vestras in sancta & benedicite Dominum*, inquit, *Da pauperibus eleemosynam, & benedic Domino, gratias age Domino, quia tibi dederit, unde des fratri; Magis tu agito gratias Christo, quando dederis, quam frater, qui ex*

Rom. 12. v. 13.

Divites agant gratias pauperibus quod illis sint occasio lucri.

S. Joan. Damasc. Parall. l. 2 c. 16.

S. Hier. in Psal. 133. 2.

eo quod à te acceperit, tibi agat gratias. Grande nobis beneficium præstant pauperes. Et D. Chrysost. divitem ad liberalitatem erga pauperes exhortans, inquit: *Fruere omni prosperitate, & cum satisfeceris tuo usui, quæ supervacua tibi & otiosa jacent, aliis distribue, fame laborantibus, per illorum manus in tuam patriam transmitte, in quam propediem tibi pergendum, ut tibi accipias. Illi enim tibi plurimum prodesse poterunt ad transvehendas illuc opes, ut quando abieris omnia illic invenias bene disposita. Ad hæc transvehenda nullo tibi opus est jumento, non custode, nullus latro vel fur hac via vadit, ut nocere queat iis quæ à te mittuntur illuc, sed ea quæ reposueris in egenorum manus, illa in securum promptuarium, nempe in manum Dei reposita erunt.*

D. Chrysost. h. 20. in Gen.

4. Quod si mercator aliquis securus esset, quod nullum in suis commerciis vel cambiis incursurus esset periculum, in immensum, utique talis locupletandus foret. Hoc autem est spiritualis hujusce negotiationis, quæ per eleemosynam exercetur privilegium, quod nullum sibi conjunctum habeat amissionis periculum, sed de lucro certissimi simus. Sententia est D. Chrys. dicentis: *Opes in eleemosynas deputatæ, domos plus muniunt, quam lancea & arma, & servorum ac militum manus*: S. Joannes Damascenus adducto S. Basilii testimonio, nos quoque securos esse jubet, quod nullum in hac negotiatione nobis obviabit periculum: *Crede Deo*, inquit, *qui beneficia ea, quæ in oppressum conferuntur, tamquam in seipsum collata accipit, atque ipse gratiam rependit: locuples est sponsor, ut qui ubique terrarum ac maris expansos thesauros habeat. Ipse est negotiator ille de quo in Evangelio: Simile est regnum cælorum homini negotiatori*, cui proinde divitias nostras tuto confidere possumus, quia non solum cœlestis ille mercator securam ubiq; habet correspondentiam, verum insuper obtinet totius universi dominium: *Domini est terra & plenitudo ejus*: In eleemosyna tametsi non de nostro, sed suo erogemus, ipse tamen ob eleemosynam erogatam, nostrum se futurum esse spondet debitorem; unde D. Basilius ait: *Qui tibi opes dedit, per pauperum manus eleemosynam à te petit, quod si quæ sunt sua acceperit, integram gratiam, ac si beneficio affectus fuisset, persolvit.* Mercatores non ita facile summam aliquam ingentem unicuique [illegible] confidere solent, sed oculati, & circumspecti securitati suæ quam possunt, optime consulunt; At vero ut S. Cyrillus à Damasceno citatus ait: *Qui paupertate atque inopia laborantibus, opes suas impertit; numquam pauper erit, qui enim miseretur pauperis, inquit ille, fæneratur Deo, solvendo est hic debitor, fidus hic qui accipit; scit quod datum est cum fænore dissolvere*: Valde locuples utique futura esset mercatura, & commercium valde opulentum, si id quod ad campium datur, totaliter & integrè ad nostrum rediret creditum, remanente insuper sorte principali debitor ad suum creditum: Jam vero ut S. Ambrosius ait: *Magis servares tibi, si dispertires aliis, bonorum enim fructus munerum in eos ipsos qui contulerint, revertuntur, & gratia liberalitatis in auctorem boni operis redit.*

Cambium eleemosynæ nullum habet conjunctum periculum amissionis.

D. Chrysost. T. 1 ser. 21.

S. Jo. Dam. ibid.

Matth. 13. v. 31.

S. Basil. citatus à Damasc.

S. Cyril. à Dam. cit.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 7.

5. B. Laurentius Just. huic negotiationis metaphoræ insistens, multa alia eleemosynæ lucra tangens ait: *Bona negotiatio hæc est, quæ misericordem in momento divitem facit, & in tuto collocat acquisita, atque Deum in die necessitatis & mortis reddit homini placatum, ista profecto intelligens justus ille, misericordiæ operibus semper intentus, cum resolutioni corporis appropinquasset filium suum admonendo dicebat: Ex substantia tua filii mi fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo pauperum, ita enim fit, ut nec à te avertatur facies*

B. Laur. Just. de ligno vitæ, & regim. Prel. c. 1.

Multa lucra eleemosynæ recensentur

Tob. 4. 7.

Eleemos. conciliant nobis gratiam & amicitiam Dei. 2. Cor. 10. v. 3.

Domini. Eleemosyna enim divinam nobis conciliat gratiam & Dei amicitiam. S. Paulus de collectis quæ in subsidium egenorum fiebant, ad Corinthios ita scribit: *Cum autem præsens fuero, quos probaveritis per Epistolas, hos mittam perferre gratiam in Jerusalem.* Et vero quænam oblecio erat hæc gratia, quam Jerosolymam deportaturi erant? non alia utique quam gratia contributionis Jerosolymitanis egenis præstitæ, quam S. Paulus sapientissime *gratiam* appellat, eo quod nos faciat acquirere gratiam & benevolentiam divinam; Circa hæc verba Apostoli D. Chrysost. ait: *Non dixit eos mittam, ut vestram deferant eleemosynam, sed vestram gratiam, ut ostendat vos lucrari; alsubi autem appellat benedictionem, & communicationem, illud quidem, ne redderet pigriores, hoc vero, ne nimis efferret, nusquam quidem certe nominavit eleemosynam.*

D. Chrys. ibid.

6. Valde considerabilia sunt verba illa apud S. Lucam: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis;* cujus propositionis sanctus Bonaventura hanc assignat rationem: *Quia disponit ad gratiam, per quam mundatur anima & propter hoc dicitur; Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.* Regius Propheta David ita olim Deum orabat: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum:* Pagninus legit: *Quoniam misericors sum;* quasi misericordem & compassivum erga pauperes esse, opportunum sit medium, ut quis in virtute divinæ gratiæ à peccatis præservetur, & ideo subdit: *Salvum fac sperantem in te, quoniam sanctus & misericors sum.* Apud Isaiam eximia quædam recensentur bona quæ ab hac compassione & misericordia erga pauperes dimanant; Deus etenim ibidem dicit: *Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris, tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & ante ibit faciem tuam justitia tua, & gloria Domini colliget te; tunc invocabis, & Dominus exaudiet, clamabis, & dicet: Ecce adsum ... cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua... Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam.* Clemens Alexandrinus in laudem eleemosynæ ait: *Benedictio in caput ejus, qui elargitur, & qui miseretur mendicorum beabitur, quoniam charitatem ostendit in sibi similem, propter eam, quam habet charitatem in opificem humani generis.* Sanctus Bernardinus in quodam sermone eleemosynæ meritis perfectionem Evangelicam attribuit, dicens: *Eleemosyna affert perfectionem; seu perfectam observationem consiliorum: est enim singulare fundamentum Evangelica perfectionis.* Idque probat testimonio S. Matthæi c. 19. ubi Salvator noster ait: *Si vis perfectus esse, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus.*

Lucæ 11. 41.
S. Bonav. ibid. Eleemosyna præservat à peccatis.
Psal. 85. v. 2.
ibid.
Isaiæ 58. v. 7. 8. 9. 10. 11. Compassio erga pauperes plurima confert bona
Clem. Alex. l. 2. Strom.
S. Bern. T. 2. ser. in D. 1. post. Pent. A. 3. c. 3. Matth. 19. v. 21.

7. Observatione dignissima est sententia quædam S. Ambrosii, in qua eleemosynam Baptismo anteponit, dicens: *Date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis, nisi quod (salva fide dixerim) indulgentior est eleemosyna, quam lavacrum: lavacrum enim semel datur, & semel veniam pollicetur, eleemosynam autem quoties feceris, toties veniam promereris.* S. Paulus in Epistola ad Corinthios de eleemosyna loquens, his verbis utitur: *Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, Hilarem enim datorem diligit Deus;* Pergit ulterius ostendere ibidem, quod mediante hoc benignitatis semine, id est, misericordia erga pauperes, crescat in animabus nostris gratia divina; dicit enim: *Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.* D. Chrysostomus rationem reddit antiqui illius laudabilis usus, quo se mendici ad fores Ecclesiarum collocare solebant & etiamnum solent, nimirum ut per hoc spectaculum fideles ad compassionem excitent, sed quonam fructu id fit, inquit S. Doctor? & statim subjungit: *Quemadmodum solemne est, ut fontes præsto sint ante oratoria, ut adoraturi Deum manus prius lotas inter precandum attollant, ita pauperes fontium vice fores collocaverunt majores nostri, ut non aliter, quam manus abluimus aqua, prius per beneficentiam abstersa anima, tum demum preces nostras offeramus, non enim tam apta est aqua ad abluendas corporis maculas, quam eleemosyna, ad abluendas sordes animæ.*

Eleemosyna anteponitur Baptismo. S. Ambr. t. 1. ser. 2. in c. 3. Eccl.
2. Cor. 9. v. 6. 7.
Est fœcundissimum semen.
D. Chrys. 1. 5. ser. 25. Abluit animas sicut aqua manus.

8. Sanctus Augustinus quærit, cur in novissimi Judicii die districtus Judex nullam facturus sit mentionem orationum, jejuniorum, continentiæ, martyriorum, nec exprobraturus sit reprobis adulteria, rapinas vindictas, vel similes alios excessus: sed tantum memoraturus sit neglectum operum misericordiæ corporalis, & tenacitatem seu crudelitatem erga pauperes: *Numquid dextris non erit dicendum,* inquit, *quia caste vixistis, quia res alienas non rapuistis, quia fidem meam usque ad sanguinem confessi estis? putatis non esse dicendum sinistris, quia fuistis impudici, quia res alienas rapuistis, quia superbia vestra, & malis moribus nomen meum blasphemare fecistis?* Et respondet S. Doctor solum faciendam esse mentionem viscerum ferreorum erga pauperes, & neglectum misericordiæ ac compassionis erga eosdem; *Quia omnia crimina eleemosynis redimuntur, ideo istam laudavit fœcunditatem, istam culpavit & damnavit ariditatem.* In eumdem quoque scopulum antea D. Chrys. calamus allisit, dum ait: Quod si eleemosyna sufficiat ad habendum, ad gratiam & gloriam aditum, fieri posse videtur, quod amicus Dei sit is qui est vindicativus, vel carnalis, aut lateo, siquidem fieri potest, quod qui est aliis vitiis maculatus, aliunde tamen sit eleemosynarius; Sed respondet per sequentem sententiam: *De crimine non præstabit causas, cui de misericordia causa constabat,* q. d. in homine misericordiæ & compassioni erga pauperes dedito non opus est de peccatis quæstionem instituere, quia *charitas operit multitudinem peccatorum,* quotiescumque enim homo ex vera charitate movetur ad subveniendum proximis suis, Deus per gratiam suam faciet, ut talis præservetur à peccatis, vel ad veram emendationem reducatur, si in peccato fuisset prolapsus.

In extremo judicio solum intuebitur examen operibus misericordiæ præstitis vel neglectis.
S. August. c. 10. v. 14.
1. Petr. 4. v. 8.

9. B. Laurentius Justin. ait: *Nihil aliud est facultates proprias tribuere egentibus, quam cumulare in cœlo, quod hic possidetur in terra.* S. Antonius de Padua de compassione erga egenos ait: *Eleemosyna etiam gratiam quasi pupillam conservat propter acumen visus.* Idem quoque in alio sermone super illa verba Geneseos; *Lignum promiferum faciens fructum juxta genus suum,* inquit, *In ligno promifero eleemosyna designatur, quæ fructificat in egenis, id est ipsorum manibus reportatur in cœlos; Et nota quod dicitur; faciens fructum juxta genus suum; genus hominis est alter homo de humo creatus, & in animam vivificatus, debet ergo eleemosynam facere juxta genus suum, quia & anima spirituali pane, & corpus corporali reficitur.* Sapiens suas alius ero-

B. Laur. Justin. de compunct. Christ. perfect.
S. Anton. de Padua in Dom. 2. post Epiph.
Eleemosyna est lignum promiferum.

erogant divitias plurima proinde pollicetur cœlestium benedictionum charismata; *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentium.* Quam sponsionem ita explanat Sanctus Joannes Damascenus, *Benedictio in caput ejus, qui bona sua cum aliis communicat*, qui idem in capite sequenti testimonium adducens S. Chrysostomi rationem assignat, quare in atrio templi collocentur: *Duo pocula ante fores Ecclesiæ sunt, alterum aquæ, in quo manus abluuntur; alterum pauperis, in quo animæ labes absterguntur.*

Prov. 11. v. 26.

S. Jo. Dam. ibid.

Ibid. c. 17.

10. Observastisne aliquando magnum quod Deus in Loth patravit miraculum, dum eum à communi illæsum præservavit, non tam materiali quam carnalis concupiscentiæ incendio longè lateque per omnes urbes illas serpente? Quis nescit quoniam *eum perverse perverterunt*? in universa Pentapoli juxta æternæ veritatis testimonium ne decem justos erat reperire homines. Ut cujus meriti Loth tam singularem à Deo obtinuisse prærogativam? volvite & revolvite Scripturam universam, unicumq; tantæ gratiæ meritum fuisse reperietis eleemosynam. *Alia ejus bene gesta non legimus*, inquit Origenes, *hospitalitas in eo sola ex usu veniens memoratur; Evadit ignes, evadit incendia.* Duo discipuli post mortem Christi euntes in Emaus, fidem & spem certo quodam modo amisisse videbantur, *nos autem sperabamus quod redempturus esset Israel*, unde & Salvator iis exprobrabat dicens: *O stulti & tardi corde ad credendum!* quid amantissimum pastorem, ut oves errantes ad gregem educeret, permovit? solus ad opera misericordiæ corporalia affectus: *Mane nobiscum, quoniam advesperascit.* De quibus & B. Laurentius Justinianus loquit: *Hospitalitatis illi curam impendere satagebat*, moxque subjungit, cur Christus se iis adjunxerit, scilicet: *Ingressus est non ut cibum caperet, sed ut affectum suum erga suscipientes pauperes præmonstraret.* Nec immeritò siquidem certissimum animæ Christo desponsatæ signum, viscera perhibent misericordiæ & compassionis in pauperes. Unde Abraham olim Isaac filio suo æqualem designaturus sponsam, unum è servis fideliorem certis cum commissionibus ablegavit, qui ad terminum perveniens itineris sui, talem secum ipse formavit Discursum, igitur puella cui ego dixero; *Inclina hydriam tuam ut bibam, & illa responderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac.* Cur obsecro hoc unicum signum præposuit reliquis? cur non potius ad modestiam, virginitatem, capacitatem gubernii domestici, aliamve virtutem attendendum duxit? Respondet S. Chrys. *Vide servi prudentiam: nam quia scivit Patriarcha hospitalitatem & virginem inde ducendam, congruebat eisdem esse præditam manibus, quibus justus.* Cui mox alteram subdit rationem nostro peraccomodam proposito, dicens: *Nullam aliam conjecturam inquiri, sed characterem virginalis animi ex hospitalitate colligere vult*, quia scilicet charitas & compassio in pauperes, omnes habet socias virtutes.

Loth propter eleemosynam evasit incendium Sodomæ. 1. Reg. 21. 27.

Orig. h. 5.

Luc. 24. v. 21. Discipuli euntes in Emaus propter hospitalitatem meruerunt societatem Christi.

B. Laur. Just. de Triumph. Christ. agone. c. 25.

Ex liberalitate cognovit servus Abrahæ, sponsam Isaac futuram. Gen. 24. v. 14.

D. Chrys. h. 18. in Gen.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De variis in pauperes compassionis & subsidii emolumentis.

THEMA.

Viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt, cum semine eorum permanent bona. Eccli. 45. vers. 10.

1. His in verbis Ecclesiasticus fructum exprimit eleëmosynarum, dum eas facientibus prosperam in terris, fœlicemque in cœlis vitam promittit & fortem: *Cum semine eorum permanent bona hæreditas sancta, nepotes eorum, semen eorum, & gloria eorum non derelinquetur.* S. Bernard. ad illam se reflectit à Propheta Regio divinæ Majestati pro viro eleëmosynario factam supplicam: *Conversus tamen Propheta ad orandum pro hujusmodi pio viro, petit quod impetrandum firma fide tenebat dicens: Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animas inimicorum ejus.* Quibus in verbis quatuor singularissimas hominis misericordiæ, & compassivi erga pauperes dediti attingit gratias: 1. *est gratia conservans, & de hac dicit: Dominus conservet eum, scilicet qui pius est proximo propter Christum, unde Propheta alibi: Dominus custodit omnes diligentes se: Vel conservet, id est, cum aliis servet, q. d. eum cum tota familia servet, 2. servanda gratia dicitur vivificans, id est tribuat longam vitam ad bene operandum, & ad malum declinandum, 3. Gratia dicitur beatificans, propterea subdit: Et beatum faciat eum in terra, id est, in præsenti vita, Sed quomodo potest homo esse beatus in vita? dicendum, quod per spem 4. Est gratia liberans: & non tradat eum &c. id est, in desiderium & voluntatem eorum.* Hugo Card. illa Psalmistæ concineus verba; *Justitia ejus manet in sæculum sæculi*, dictam promissionem his verbis eleemosynæ applicat: *Non ad horam sed in sæculum sæculi præsentis, quasi dicat. Per totum hoc sæculum quamdiu vixeris, justus eris, & in futuro in æternum manebit merces justitiæ suæ.*

S. Bern. T. 2. ser. in O. 1. post. Pent.

Psal. 40. v. 3. Quatuor speciales gratiæ homini, misericordiæ dedito.

Psal. 111. v. 39. Hugo. Card. Psal. 111.

2 Nescio an observaveritis aliquando qualiter S. Job factas à se eleemosynas palam coram omnibus memoraverit, non obstante quod per modestiam & humilitatem, qua præditus erat, ad illa abscondenda, prout verisimile est, fuer[illegible]ligatus, præterquam quod Salvator ipsemet idip[illegible]rohibeat, dum ait: *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te ... Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua... Ut sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi*; & tamen Job c. 31. affectum quo viscerosissime in subsidium egenorum urgebatur ad perpetuam memoriam toti mundo pluribus verbis manifestat, dicens: *Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum*: & multa similia quibus totum illud caput per omnes versos abundat. Pro dubii hujus solutione aliud respondere nequit, quam quòd ex quo non solum à suis, verum etiam ab extraneis, omnes quas patiebatur calamitates & ærumnæ, scilicet facultatum & filiorum jactura, infirmitas acerbissima, quæ illum in sterquilinium usque occupandum redegerant, suis attribuebantur peccatis, ideo necessarium esse duxerit se excusare, totique mundo, omnibusque sæculis manifestum facere, quod ex quo tantus erat eleëmosynarius, impossibile fuerit, hanc illi tribulationem in pœnam culparum suarum fuisse immissam, sed potius

Cur Job suas eleemosynas depraedicarit.

Matth. 6. v. 2. 3. 4.

Cum tamen Salvator noster hoc prohibuerit

Job. 31. 18.

U 3 ad

ad suam probandam virtutem & constantiam, & sanctitatem augendam; unde D. Chrysostomus illum hunc in modum introducit loquentem: *Substantiam eamdem mihi augebit cum additamento virtutis*: neque enim solum Deum ejus bona temporalia multiplicaturum, eumque per numerosam quamdam progeniem (prout in capite ultimo libri sui videre licet) prosperaturum esse sperabat, verum insuper sciebat, quod Deus eum in hac vita magis magisque Sanctum facturus esset, *cum additamento virtutis*, quia, licet nonnumquam nos in tribulationibus expositos esse sinat, hoc tamen semper ad majorem gloriam nostram disponit.

D. Chrysost. h. 3. de patient. Job.

3. Salvator noster apud Lucam de homine quodam charitativo, & hospitalitati dedito disserens; ait discurrit: *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum, & ille de intus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi, & si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget & dabit illi quotquot habet necessarios*: In qua parabola notandum est, bonum hunc virum non solum ab amico suo obtinuisse quidquid petierat, id est, tres panes, sed & omnia alia quibus opus habebat; scitisne causam? nimirum non dormiebat integris noctibus, omnino solicitus, & ad benefaciendum hospitibus totus intentus erat: Quia ut D. Chrysol. scribit: *Ardens animus ad divina, nihil indulget corpori, nihil quieti*, tametsi dormiendi tempus adesset, ejus tamen quies solum in recipiendis, & providendis pauperibus consistebat; *merito*, inquit idem Chrysol. *sic pulsanti taliter quotquot necessarios habuit Evangelicus iste fœnerator largitus est panes*. Porro quia in recipiendis, & hospitandis egenis diligentissimus erat, panis ei defecerat; at vero cur ad commodandos panes nocturno tempore amicos accessit? nimirum quia erubescebat, si aliis innotesceret, quod ipsi tamquam eleemosynario panis defecisset; quia quodammodo in divinæ providentiæ confusionem & ruborem cedit, quod panem in domo ejus, qui erga pauperes liberalis est, deficere sinat.

Luc. 11. v. 5. 6. 7. 8.
Ex quo motivo vir ille evangelicus obtinuit tres panes, & alia sibi necessaria.

D. Chrysol. ser. 29.

4. In Exodo legimus sequentia verba: *Sex annis seminabis terram ... anno autem septimo dimittes eam ... ut comedant pauperes populi tui*; At vero inquies, si ipsi anno septimo nequaquam seminandum erat, undenam colliget, ut vivere possit? pro responsione observandum, quod Spiritus Sanctus dicat, *ut comedant pauperes*; dum enim fructus istius anni pauperibus distribuuntur, Deus efficiet ut fructus anni illius, plus quam aliorum annorum abundent, quia, qui largitur pauperi, extra omne est periculum, ut ei quidpiam deesse possit, experietur enim verum se esse illum hominem qui habuit, quidquid desiderabat, *dabit illi quotquot habet necessarios*. Deus enim erga tales magis prodigus est in patrandis suis miraculis, quam erga cunctos alios, ut constat ex omnibus historiis. In Levitico scribitur: *Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum, seretisque anno octavo, & comedetis veteres fruges usque ad novum annum, donec nova nascantur, edetis vetera*. Et ideo S. Joannes Damascenus ait? *Quicumque dant pauperibus, penuria non opprimentur*.

Exod. 23. v. 10. 11.
Cur Deus anno septimo prohibuerit seminare agros
Exod. 23. v. 11.

Luc. 11. v. 8.

Lev. 25. v. 21.
Qui dat pauperi, non patietur penuriam.
S. Joan. Dam. l. 2. Parall. c. 14.

Vidua illa Sareptana in extrema illa annonæ caritate præter farinæ pugillum aliud nihil habebat, & tamen Elias Propheta ei præcepit, dicens: *Mihi primum fac ... subcinericium panem*; scitisne cur id fecerit, inquit S. Prosper? *Ex hoc ipso Propheta prius sibi offerre jubet, tum etiam illis suis filiis praeparandum, ut misericordia primum occupet locum*; nimirum Elias probe sciebat, quod ad multiplicandam domus illius annonam, nullum esset aptius medium eleemosyna, quam illi amore Dei datura erat.

3. Reg. 17. v. 13.

5. In Levitico Deus olim præcepit, dicens: *Quarto anno omnis fructus eorum sanctificabitur, laudabili, Domino, id est*, ut Hugo Card. exponit: *Offeretur sacerdotibus, & erit pauperum*; *Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt*: quibus verbis insinuare voluit, quod abundantia, & fertilitas terrenorum à liberalitate dependeat, quam erga pauperes exercemus: *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei & implebuntur horrea tua*: Quæ verba S. August. de eleemosyna explicat ob honorem Dei erogata. Causa cur sæpius agri tametsi summa cum industria à nobis exculti, nihilominus steriles maneant, & fructus non afferant, est sola nostra erga pauperes tenacitas, quam Deus hoc modo punit: unde S. Basilius contra avaros scribens, ait: *Hac de causa Deus omnipotens manum non aperit, quoniam fraternitatis charitatem occlusimus ob hoc & campi steriles, quoniam charitas friguit*. Valde sunt considerabilia verba illa quæ ex ore ejusdam Prophetæ adeo patientis & sapientis, Eliæ nimirum, lamentantis, emanarunt, dicit enim sacer Textus: *Clamavit ad Dominum & dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam illam apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti, ut interficeres filium ejus?* Cur obsecro Elias hanc Dei dispensationem admirabatur? ergone res insolita erat, quod filii in ætate tenera morerentur? numquid insuper sciebat, quod sint *multæ tribulationes justorum*. Verumtamen observandum, causam admirationis ejus in eo constitisse, quia scilicet capere non poterat, quod Deus mulierem illam, quæ tantam se illi Eleemosynariam exhibebat; affligere vellet, filium ejus interimendo; sed ecce ob id illum subito revivificavit per adeo prodigiosum miraculum; confirmat id ipsum Basilius Seleucus, dum ait: *Dubius hærebat tanto in casu Elias, & hospitalitatem mulieris admiratus, invenit pueri mortem unam dolorum contra se machinatum esse; Deo accedit supplex, dicens: Heu mihi Domine, etiamne viduam afflixisti? video quo me machinamento petas*; Nimirum Elias mortem illam potius in experimentum suæ virtutis accidisse censuit, quam ad contristandam matrem illam ad eu ad eleemosynam erogandam inclinatam. *Neque enim omnino fieri potest*, inquit D. Chrysost. *ut ea domus quæ pauperum miseratione fundata sit, mali quidpiam patiatur, imo si quid forte perpessa fuerit, melior eam eventus excipiet, idque erit familiæ ac domui pro clypeo & hasta. Audi quid de Job diabolus ait: Nonne tu circumdedisti eum interius & exterius? cur id? audi & ipsum Job dicentem, oculus eram cæcorum, claudorum, & pupillorum pater*. Verum quidem est eum innumeris & pœnosissimis fuisse ærumnis infestatum, sed quisnam harum omnium exitus fuit? *Duplicata substantia est, merces auctior, justitia cumulatior facta est clarissimis coronis, & amplissimis præmiis affici meruit, hæc omnia illi contigerunt, quia promptus ad eleemosynas fuit*.

Levit. 19. v. 24.
Abundantia terrenorum pendet a liberalitate eleemosynarum.
Prov. 3. v. 9. 10.

3. Reg. 17. v. 20.
Elias obstupescit ad mortem filii, mulieris eleemosynariæ.

Psal. 33. v. 20.

S. Basil. Seleuc. or. 18.

D. Chrys. h. 7. in 2. ad Tit.

6. Mo-

Eleemosyna etiam mortuos suscitat. Act. 9. v. 36. 37.

6. Morabatur olim in Joppe mulier quædam magnæ pietatis Apostolorum discipula nomine Thabita: *Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur.* Verum enim vero qua ratione mors arborem hanc adeo fructuosam falce sua in ætate matura præcidere præsumpsit, quisnam tandem ejus finis fuit? audite quid faces textus subjungat; *quam cum lavissent, inquit, posuerunt. Eam in cœnaculo, cum autem prope esset Lydia ad Joppen, discipuli audientes, quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos: exurgens autem Petrus venit cum illis, & cum advenisset: duxerunt illum in cœnaculum, & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas:* tunc S. Petrus gloriosum illud patravit miraculum Thabitam vitæ restituendo; sed quonam modo illud effecit? *Dans illi manum erexit eam.* Sed cur illam in vitam revocaturus, & ex feretro levaturus manum ei porrexit? scitisne causam? Ego quidem illam hanc esse existimo, quia ipsa *manum suam aperuerat inopi, & palmas suas extenderat ad pauperes; cum vocasset Sanctos & viduas, assignavit eam vivam.* Unde D. Chrysost. Hom. 55. in Gen. de eleemosyna dicit: *Tanta ejus est potestas, ut non solum peccata purgare, sed & mortem fugare valeat*, cujus exemplum habemus in Thabita: *Hæc quotidie dabat operam, ut colligeret ex misericordia divitias;* Sic quoque sanctus Paulus Eutichen in vitam revocavit; sed valde considerabilis est locus, in quo tam S. Petrus quam S. Paulus miraculum hoc operati fuere, etenim utrumque miraculum in cœnaculo accidit, ibi tot pauperes ad mensam confidentes ex substantiis & laboribus bonorum fidelium sustentabantur.

Patet exemplo Tabithæ. Ibid. v. 37. 38. 39.

Ibid. v. 41. Cur S. Petrus illam excitando dederit illi manum? D. Chrysost. hom. 55. in Gen.

S. Bernard. ser. in D. 1. post Pent. A. 2. c. 3.

7. S. Bernardinus in quodam sermone ait: *Sanatur corpus per eleemosyna pietatem*, citatque historiam illam à sancto Matthæo cap. 12. descriptam, ubi mentio fit illius, qui manum aridam habebat: *Mystice homini habent aridam manum Dominus ait: Extende manum tuam, id est pauperibus eleemosynas distribue, & extendit, id est eleemosynas dispensavit, & restituta est sanitati sicut altera; super quo verbo Rabanus in Glossa ait: Nil plus valet curationi, quam eleemosynarum largitas, quia frustra pro peccatis rogaturus manus ad Deum expandit, qui has ad pauperes non extendit.* Isaias de eleemosynario disserens; inquit; *Cum effuderis esurienti animam tuam... orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies:* Quæ verba Oleaster hoc modo exponit: *Cum fueris in maximis angustiis, ita ut nullus pateat exitus, orietur tibi lux, id est dabitur tibi modus, quo possis angustias illas exire*, eleemosynario enim contractiones in prosperitates convertuntur. Psalmista de homine alienis necessitatibus prospiciente, ait: *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. Quia intelligit super egenum & pauperem*; circa quæ verba D. Chrysol. ait: *Caro est quæ versatur & versat, ipsa est ergo quæ in adversis volvitur, in prosperis versat. Dominus ergo versat stratum nostrum, quando nobis adversa vertit in prospera*, cujus casum habemus in terminis in duobus Sanctis veteris Testamenti, qui ambo erga pauperes summè fuere misericordes; Primo quidem per pœnosissimas afflictiones probatis; demum vero supra modo fœlicitatis

Matth. 12. Eleemosyna restituit sanitatem corporalem. Raban. in Gloss.

[Isa.] 58. v. 10.

Liberat ab omni angustia.

Ps. 40. v. 4.

Ibid. v. 2. D. Chrys. ser. 24.

Tobiæ nimirum, & Jobo: Unde enim idem Chrysol. ait: *Qui audivit rogantem egenum, ecce audit orbe toto pro Ecclesia sic rogantem: Dominus conservet eum, & vivificet eum.*

Idem ibid.

8. Per quotidianam experientiam videmus illos, qui erga pauperes sunt liberales, longævam vitam agere, nec non ab illis quibus beneficia impenderunt, multas benedictiones recipere. *Si suscipiens eleemosynam ingratus esset*, inquit S. Bernardinus & *malus, nec Deum sicuti obligatus est, pro dante oraret, oratio tamen pro eleemosynam largiente nullo modo deerit*: De Zachæo Evangelistam scripsisse novimus, *statura pusillus erat*, moxque subjungere quod medietatem bonorum inter pauperes distribueret, *ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*, quasi hoc modo magnus in conspectu Dei totiusque mundi evasisset, in annalibus immortalitatis celeberrimis; ideoque sibi ab Altissimo dici audiit: *Hodie salus domui huic à Deo facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ: quoniam magnus ille est*, inquit Seneca, *qui in divitiis pauper est*: Unde & idem testimonium de Jobo viro misericordiæ pauperibus addictissimo Scriptura sacra perhibet: *Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales*; omnes in prosperitate & honoribus superabat, quotquot in Oriente respirabant Magnates. Quid Zachæum in filium assumpsit Abrahæ? Audite Chrysostomum: *Zachæus hospitio Dominum meretur accipere, ut excepit & Abraham pater; Abraham Domino filium, Zachæus substantiam obtulit; ille hæredem hic hæreditatem donavit, ille immolandum filium quod habuit pignus exhibuit, hic patrimonii substantiam Domino immolavit; unde rectè Abrahæ filius nuncupatur, dum ordinem gloriæ paternæ exequitur.*

Vitam præbet longævam.

S. Bern. T. 3. ser. in D. 3. post Pent. A. 1. c. 2. Luc. 19. v. 3.

Ibid. v. 8.

Luca 19. 9. Homines reddit magnos.

Job. 1. 3.

D. Chrys. T. 3. h. de Zachæo.

9. S. Damascenus gloriam & honores immensos in judicio finali toto cœlo terraque spectante, eleemosynariis obventuros considerat, quando Christus in Majestate residens, non ad Apostolos, Virgines, & Martyres, sed ad illos, qui pauperibus misericordiam præstitere cum gratiarum actione conversus, frustula panis & panni, quibus se cibatum, vestitumque asseret, exhibebit. *Deus virtutem tuam comprobabit*, inquit hic Sanctus, *Angeli laudibus efferent, homines omnes qui post orbem conditum extiterunt, beatum te prædicabunt: gloria sempiterna; gloria justitia, cœlorum regnum, præmia tibi futura sunt.* Teste equidem Davide Deus noster non indiget opibus: *Dixi Domino, Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges*, nihilominus tunc temporis bolo panis, lacæraque vestis particula se indiguisse attestabitur, dicens: *Nudus eram & cooperuistis me.* Unde S. Franciscus Seraphicus ait: *Deo solum per pauperem nostra possumus offerre, qui solus per pauperem nostris poterit indigere, videte fratres, quanta fœlicitatis sit vir eleemosynarius, qui ei potest impendere qui retribuit, & dat omnibus affluenter.* S. Hieronymus tandem in illo Psalmi Commentario (*Benedicat te Dominus ex Sion*) ad hominem misericordiæ operibus deditum conversus ita discurrit, ut hujus virtutis inculcet amorem: *Quod dedisti, recipe, tu dedisti eleemosynam, tu fecisti virtutes, à Deo præmium & benedictionem consequeris, Sicut de cœlesti Jerusalem, ubi sunt futura gaudia.*

In extremo judicio publicè exhibuntur nostræ eleemosynæ.

S. Dam. l. 2. Parall. c. 16.

Psal. 15. v. 2.

Matt. 25. v. 36. Opusc. S. Franc. T. 3. in Append. ser. 3.

S. Hier. in Ps. 133. v. 3.

DISCUR.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Comparatio inter sementem & fructus eleemosynæ maxime spirituales.

THEMA.

Qui parcè seminat, parcè & metet; qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. 2. Cor. 9 v. 6.

Præclara similitudo inter sementem & eleemosynam.

1. APtior equidem quàm eleemosynarium inter & sementem dari non poterat similitudo, quia ut patebit, omnes hujus conditiones fructibus & salutaribus eleemosynæ competunt effectibus, præsertim etiam cum dubitari non possit, quin Apostolus per illud semen eleemosynam intelligat, postquam enim illa recitasset Psalmistæ verba: *Dispersit, dedit pauperibus,* mox subdit: *Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum.* Ubi S. Chrysostomus ait: *Semen appellavit, ut statim sibi ab oculos sese merces objiciat, ac messem cogitans, plura se accipere quam dare intelligas, proinde non dixit, qui dat, sed qui seminat.* Experientia teste, frumentum in granariis asservatum corruptioni subjacet, at seminatum fructum affert, abundantem, quam similitudinem S. Basilius promovens ait: *Quemadmodum frumentum in terram cadens lucrum projicienti parit, sic & panis in esurientem projectus, multam tibi reddet utilitatem.* Semen per campos aratro cultuque exercitos, si quis projici videret, finis intenti ignarus, ipsum dissipari, perdique autumaret: ast longe aliter se res habet, siquidem radicibus actis, germinat, fructificat, & centuplum quandoque fructum reddit: sic quoque nummus inopi nihil habenti donatus, perdi existimaretur; ast juxta veritatem Evangelicam, *Augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* Porrò ager hujus seminis, qui messem adeo fertilem & copiosam reddit, sinus est pauperis, teste S. Aug. qui ait: *Fæcundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum.*

Psal. 111. 9.
D. Chrys. ibid. h. 19.
S. Basil. ho. ad divit. divitiores.
Sicut semen in terram projectum non perditur, sic nec eleemosyna.
2. Cor. 9. 10.

Eleemosyna & semen & thesaurus est, largientis.

2. Ad hanc veritatem declarandam duæ sunt in Scriptura sacra similitudines plausibiliores, una seminis quam tangit S. Paulus: altera thesauri quam Christus adducit; In utraque aliquid est boni, & simul aliquis reperitur defectus eleemosyna autem tam seminis quam thesauri bona amplectitur, mala vero utriusque excludit. Thesaurus quidem ex argento, auro, & gemmis congregatur, sed hunc ea se defectum habet, quod semper sit idem, non vero crescat, ut semen, quod pro uno grano sæpe centum profert: eleëmosyna vero thesaurum superat, quia lucrum quod ex illa dimanat inæstimabile prorsus est; de qua proinde dicitur: *Thesaurizamus nobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur;* Superat quoque eleemosyna semen, quia, qui pauperi dat, non solum lucratur centum pro uno, verum etiam insuper vitam æternam. Unde S. Valerianus in homil. quadam ait: *Audite Apostolum dicentem, qui parce seminat, parce & metet profecto nobis præstamus, quotiescumque miseris subvenimus, lucrum nostrum est, nostrarum erogatio facultatum;* Etenim incredibile est, quot in Scripturis sacris, & Historiis Ecclesiasticis, ac prophanis personarum ex liberalitate erga pauperes locupletatarum reperiuntur evidentissima exempla. Unde S. Joan. Damascenus authoritatem adducit S. Basilii dicentis: *Dedisti fame laboranti? munus tuum efficitur, ad te videlicet cum fœnere rediens. Ut enim frumentum in terram lapsum, ei à quo projectum est, emolumentum affert, eodem modo panis in esurientem dejectus, uberem imposterum utilitatem profert.* Et quidem S. Bonav. septem refert fructus ab hoc semine provenientes: *Animam,* inquit, *primo mundat à culpa; secundo liberat à pœna æterna.* Tob. 4. *Non patietur animam ire in tenebras: Tertio defendit à pœna transitoria.* Dan 4. *Peccata tua eleemosynis redime; Quarto mitigat fomitem concupiscentiæ: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: Quinto de hoste victoriam:* Eccl. 29. *conclude eleemosynam &c. super scutum potentis &c. Sexto conservat gratiam,* secundùm illud: *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso & gratiam hominis quasi pupillum conservabit: Septimo quia dat fiduciam perveniendi ad gloriam.*

Matth. 6. 20.
S. Valer. hom. 8.
S. Joan. Dam. l. 2. Parall. c. 16.
Variæ gratiæ inde provenientes.
S. Bonav. in c. 13. Eccl. Tob. 4. 11.
Dan. 4. 24.
Eccli. 29. 15.

3. Hugo Card. similitudinem observat, quæ semen inter & eleemosynam reperitur: *Quia de ipso recipitur fructus multiplex in alio anno, id est, in alia vita, seu quia in hyeme seminatur, id est, in præsenti vita, & in æstate colligatur.* Etenim semen multis mensibus fructum reddere tardat, seminatur in hyeme, estque multis aeris injuriis expositum, at vero suo tempore metitur & congregatur in horreum, unde toto anni decursu vivitur: Idipsum quoque sæpissime in eleemosyna accidit, quæ sæpe fit cum incommoditate propria, cum repugnantia quadam naturali, quia tunc cum datur, fructus non videtur, sed veniet tempus in quo cœlestis agricola dicit: *Triticum autem congregate in horreum meum;* Propter hujus enim merita gaudebimus per totam æternitatem vita beata. Idipsum quoque S. Bonaventura observat, dum ait: *Semen quod est pretiosum, sicut triticum, in uno anno seritur, & in alio metitur: Vile vero, sicut hordeum & milium, in eodem anno metitur & seminatur: Sic eleemosyna pretiosa est, quæ hic in anno gratiæ seritur, sed fructus ejus in alio anno, scilicet gloriæ, exspectatur: Vilis vero respectu hujus videtur eleemosyna illa, quæ in præsenti remuneratur, quia dicit Salvator: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam: Pretiosa vere non solum in præsenti & temporaliter, sed etiam remuneratur æternaliter, quia dicit Apostolus, quod pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.*

Hug. Card. in Luc. c. 8.
Alia similitudo inter semen, & eleemosynam.
Fructus seminis proveniunt in anno altero.
Matth. 13. 30.
S. Bonav. T. 2. in Diæt. sal. Tit. 12. de panit. c. 7.

4. S. Bernard. solicitudinem nobis inculcat, quam habere debemus in hoc grano seminando, ut illud multiplicatum congregare valeamus, indeque diu vivere possimus? adducitque textum illum S. Lucæ: *Date & dabitur vobis,* necnon & illum S. Matthæi c. 6. *Nolite thesaurizare vobis, &c.* citatque expositionem D. Chrysostomi dicentis: *Quæ stultitia est illic relinquere, unde exiturus est, & illuc non præmittere, quo iturus es? Illuc ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes.* Sapiens ait: *Vade ad formicam, ô piger.* Etenim formica in æstate sibi pro tota hyeme de granis prospicit: eadem quoque debet esse Christiani hominis providentia, ut nimirum eleemosynam seminet in hac vita, ut fructus illius colligat in altera; nam ut S. Ambr. ait: *Seminatur in terra, germinat in cælo.* Idem quoque S. Doctor super S. Lucam scribens, inquit: *Neque enim nostra sunt quæ non possumus auferre nobiscum. Sola virtus comes est defunctorum, sola nos sequitur misericordia, quæ cælestium prævia mansionum, pecuniæ vilis usura, tabernacula defunctis acquirit æterna sicut Domini præcepta testantur dicentis ad nos: Facite vobis amicos de iniqua mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula sua.* Quisnam adeo futurus esset stolidus, qui

S. Bern. T. 2. ser. in D. 2. post. Pent. Luc. 6. Matth. 6. 19.
D. Chrys.
Prov. 6. 6.
Sic & eleemosynæ fructus post hanc vitam.
S. Ambr. l. de Naboth. c. 12.
S. Ambros. l. 7. in Luc. cap. 12.

qui frumentum unde vivit è domo sua acceptum magnis laboribus, sudoribus & dispendijs in agros ubi multis est expositum periculis projiceret; nisi copiosam inde messem in æstate speraret?

Agricolæ semen spargunt spe copiosæ messis futuræ.

5. *Si agricolæ penum suum evacuant*, inquit Chrysost. *& semina terræ concredunt, & collecta dispergunt; idq; cum voluptate faciunt, spe majora recipiendi se solantes, & quamvis sciant, quod aëris intemperies nonnumquam & terræ sterilitas & multo magis nos, &c.* quo fine illum adducit Ps. textum: (*Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi*,) *ô mirabilem sementem, brevi tempore distribuit, & perpetuo sæculo justitia ejus permanet.* Cui similitudini inhærens alio in loco idem Sanctus inquit: *Ideo sementis vocatur eleemosyna, quia res hæc, non tam sumptus est, quàm redditus. Tu autem quando seminandum est, non magni facis, quod evacuas fructuum veterum promptuaria: Sed ad messis futuræ fructum spectas, idq; cum eventum nescias, nam & rubigo, & calamitas, & locusta, & aëris intemperies, quandoq; spes nostras frustratur: Cum vero in cœlum est semen jaciendum, ubi nulla sunt tempestates, nulla insidiæ, nulla læsio, tergiversaris & procrastinas?* Et tandem idem Sanctus in illud Ps. (*jucundus homo qui miseretur & comedat, disponat &c.*) Commentatio subjungit: *Quid enim conferri potest cum hac dispensatione, quando quis ea dans quæ pereunt, fluunt, & intereunt; ea quæ sunt futura & immobilia, accepit, & per ea in præsenti vita securitate fruitur?* S. Bonav. aliam eleemosynæ & sementis in hæc verba adducit similitudinem: *Sicut tamen gelu pressum & retardatum, profert uberiorem fructum, sic eleemosyna, quam quis facit, dum sustinet tribulationem, uberiorem est habitura repromissionem seu fructum, seu remunerationem*; Juxta illud Ps. assertum: *Euntes ibant & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient, cum exultatione, portantes manipulos suos.* Deinde subdit idem Seraphicus: *Semen sustinet molestias multas, sicut gelu, grandinem & pluvias: sic homo qui libens eleemosynam dat, tùm cor habeat compassione plenum, talis sustinet omnes necessitates pauperum & miserias afflictorum* Aliud eleemosynam distribuendi motivum à seminante.

Psal. 111. v. 9.
D. Chrys. t. 5. ser. 24.
Eadem est ratio eleemosynæ danda.
D. Chrys. in Psal. 111. v. 5.
S. Bonav. Ibid.

6. HugoCardin. desumpsit, dum ait: *Dicitur semen*, scil. eleemosyna, *quia debet occultari sub terra, aliter non faceret fructum.* Ita pariter sub pœna retributionis à Deo numquam à nobis consequendæ eleemosynam faciamus oportet, scil non ob vanam gloriam, aut ostentationem, sed potius, ut inquit S. Bonaventura: *Sicut semen debet abscondi, ita eleemosyna debet occultè dari; Nam dicitur: Conclude eleemosynam in sinu pauperis.* S. Bernard. aliam his verbis recenset circumstantiam: *Semen non tantum projicitur in uno loco, quia marcesceret, & si fructum non faceret*; ideoque Psalmista inquit: *dispersit.* Quia nimirum non uni tantum, sed omnibus, juxta possibilitatem nostram, & indigentiam illorum succurramus oportet, Id quod ipsa docet grani natura; nam frumentum, aut quodcumque aliud semen, quod Pani conficiendo deservit; omni sexui, conditioni, statui, & personarum professioni commune est, omnibus quantumcumque barbaris se communicat indifferenter; ita & eleemosyna & charitas ad omnes indifferenter se extendat oportet: *Nec est qui se abscondat à calore ejus.* Verum tamen est: quod sicut ad seminandum semen materiale terra secernitur, & eligitur melior: ita etiam daturus eleemosynam, electionem habeat inter hominem magis minusque timoratum & virtuosum. Optime S. Ambr. monet. *Scriptum est: seminate vobis ad justitiam, esto spiritualis agricola, sere quod tibi prosit. Bona satio in corde viduarum, si terra tibi reddit fructus uberiores, quam acceperit: quanto magis misericordiæ remuneratio reddit multipliciora quæ dederis.* S. Joan. Damascenus, Clementem Alexandr. citat, dicentem: *Quemadmodum agricola non promiscue omnem agrum sed bonum ac fœcundum conserit, ut ex eo fructus colligat; eodem modo serendum est beneficium in viduas, in pupillos, in calamitosos, ut per eorum orationes fructum uberem ex ipsis consequamur.*

Hugo Card. Ibid.
Semen abscondi debet in terra.
S. Bonav. Ibid.
Sic & eleemosyna in sinu pauperis.
S. Bern. T. 2. ser. 2. A. 1. c. 3.
Psal. 111. 9.
Omnibus quidem largienda est.
Psal. 18. 7.
S. Ambr. l. de Naboth.
Specialiter tamen viduis & pupillis.
Clem. Alexandr. cit. à S. Jo. Dam. l. 2. Parall. c. 16.

7. Aliam seminis & eleemosynæ proportionem præsenti suppeditat proposito Hugo. Card. inquiens; ut ager fructus ferat à vepribus, spinis, similibusque orticis mundetur necessum est: *Debet committi terræ spinis purgata & tribulis*; ita pariter juxta Christi; in parabola de seminatore discurrentis sententiam, ubi divitias spinis assimilavit: *Debet committi pauperibus, qui nullas habent spinas, id est, divitias*; Si enim pecunias nostras sub eleemosynæ titulo erogaverimus, ad lucrandam alterius gratiam, nihil apud Deum merebitur; ideoque Tobias filio consulebat: *Panem tuum cum esurientibus comede.*

Pauperioribus potius subveniendum est.
Tob. 4. 18.

8. Iterum sicuti non sufficit terram vertere, exercere, omnique cum studio & industria excolere, sed insuper benigne requiruntur cœli influentiæ: *Neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed, qui incrementum dat, Deus.* Ita pariter ut eleemosynæ nostræ fructiferæ sint, cœlestis pariter influxus eas fœcundet necessum est: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, id est, ut S. Bernardinus interpretatur, *de benedictionibus & metet, scilicet gratia, charitatis, & regnum æternæ felicitatis.* Clarius S. Chrysostomus & divitijs loquens, hanc nobis veritatem inculcare nititur, dum ait: *Defossa sunt infructuosa: sed sicut radix in pingui plantata solo, quæ nobis singulis annis tempestivos affert fructus: sic & pecunia in manibus pauperum plantata, non solum in singulos annos, sed in singulos dies spirituales nobis fructus affert: confidentiam scil. in Deum, peccatorum abscessum, conscientiam bonam, lætitiam spiritualem, spem jucundam, aliaque bona, quæ præparavit Deus diligentibus se.* S. Aug. verum, eumque facilem nos educturus conscientiæ purificandæ modum, misericordiam exhibet tamquam medium efficacissimum inquiens: *Ecce de die in diem plangis peccatum tuum, sed forte lacbrymæ currunt, & manus cessant, fiant eleemosynæ, redimantur peccata, gaudeat indigens, de dato tuo, ut & tu gaudeas de dato Dei. Eget ille, eges & tu: eget ille ad te, eges & tu ad Deum. Impleto egentis inopiam, & impleat Deus interiora tua* S. Basilius à S. Joanne Damasceno citatus, præsenti insistens metaphoræ, ita discorrit: *Imitare terram, fac fruges feras ut illa, ne te deteriorem præbeas, quæ anima expers est. Illa enim fructus non ad usum suum, sed ad ministerium tuum aluit, tu vero quem beneficentiæ fructum edideris, eum tibi ipsi cumulas.* Hic autem fructus non modo temporalis, sed etiam spiritualis est & cœlestis, cujus in persona Dei Isaias meminit, dum ait: *Cum effuderis esurienti.., animam afflictam repleveris.. Dominus... implebit splendoribus animam tuam.* Annon ita Abdiam impijssimi Regis Achab domus Præfectum remuneravit Dominus, quando propter misericordiæ opus in Prophetas collatum, ipsum quoque Prophetiæ dono honoravit, dicente Lyrano: *Ex hoc consecutus est à Domino Prophetiæ donum, juxta illud: qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet.*

Ut semen fructificet, requiritur influxus cœlestis.
1. Cor. 3. 7.
2. Cor. 9. 6.
S. Bernard. T. 2. ser. 2. A. 1. c. 3.
D. Chrys. T. 5. ser. 21.
Sic etiam est in largitione eleemosynæ.
S. August. in Ps. 37.
Facilis modus purificandæ conscientiæ per eleemos.
S. Basil. cit. à Damasc. Ib.
Isa. 58. 10. 11.
3. Reg. 18.
Lyran. ib.

9. Bellovacensis S. Eustachij adducit exemplum, quem Gentilem ad veram fidem convertit, Christianorum in pauperes compassio & misericordia: *Inter cervi cornua*, inquit, *apparuit ei Crucifixus dicens: quis esset; & quod nolebat, quod ejus eleemosynæ perderentur, sed propter eas conversionis & fidei gratiam obtineret.*

S. Eustach. ad fidem conversus per Eleemo. Bellovac. Spec. mor. l. 3 dist. 21.
Actor. 20. 35.

Similiter Centurio Cornelius.

ret Cornelius, teste S. Luca, *vidit in visu manifeste Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi: Corneli, eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Quas, similesque gratias Apostolus respexisse videtur, dum ait: *Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis.* Qui favor & S. Philippo Nerio impertitus fuit; prout in hæc verba in ejus traditur lectionibus: *Egenos & pauperes omni charitatis officio prosequebatur, dignus qui & Angelo in specie pauperis eleemosynam erogaret, & dum egentibus panem noctu deferret, in foveam lapsus, inde pariter ab Angelo incolumis eriperetur.* Quod charisma & sanctus Chrysostomus his extollit verbis: *Quemadmodum piscator jacto in mare reti, piscem quidem attrahit, attrahit autem frequenter & aurum, & margaritas, itidem & hic reti, captos homines piscatus est tandem & Angelos; quodque mireris, etiam inscius.* Nimirum de Loth, hospitio Angelos excipiente sanctus discurrit Doctor.

Hebr. 13. v. 2. A S. Philippo Nerio Angelus accepit eleemosynam. In Lect. S. Phil. Nerij. D. Chrys. h. 3. de Lazaro.

Matth. 19. v. 21. Quomodo intelligenda sint illa verba Christi: si vis perfectus esse, vade & vende &c. Orig. Tr. 9. in Matth.

10. Quis non illa obstupescet Salvatoris verba: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Quomodo enim quis in unico quasi momento, suam pauperibus distribuendo substantiam perfectionem acquiret, ad quam tot virtuosis multorum annorum actibus, sudoribus, & laboribus pertingere oportet? Dubium istud in hæc verba quondam formavit Origenes: *Si perfectus est, qui habet omnes virtutes, quomodo qui vendit omnia sua, & dat pauperibus quomodo statim erit sine ira, sine concupiscentia suscipiens omnes virtutes & deponens universam malitiam.* Tandem difficultatem hunc in modum resolvit dicens: Quod qui facultates suas pauperibus distribuit, non ob id in eodem momento perfectus erit, *sed in illo die incipiet speculatio Dei adducere eum ad omnes virtutes,* qui enim eleemosynam eo modo; quo Evangelium disponit, impertitur, plenus erit amore Dei & charitate erga proximum; hæc autem hominem in unico momento homines sanctus efficit. Ita Raab meretrix, ut plurimum populi exploratores hospitio excepit, è muliere impura & pagana in Dei sequacem evasit, *Illa meretrix,* inquit, Origenes, *quæ eos suscepit, ex meretrice efficitur jam Propheta; Dicit enim; Scio, quia Dominus Deus vester tradidit vobis terram hanc.* Apostolus proinde eleemosynam titulo afficit communicationis inquiens: *Super communicatione vestra;* Circa quæ verba S. Chrysost. resolvit, quod qui eleemosynis suis verbi Dei præconem sustentat, fructus abeo lati circa animarum conversionem particeps fiat: *Etenim quando ille prædicat, tu prædicantem foves & adjuvas, illius coronæ communes tibi fiunt,* & alio in loco idem Sanctus ait: *In rebus sæcularibus tam messis quam sementis eorundem est seminum; nam qui triticum aut hordeum spargit, aut aliquid simile messis tempore idipsum genus est messurus. In eleemosyna spargis argentum, præbes vestem & panem, accipis remissionem peccatorum, colligis regnum cælorum, & infinita bona; & quod est bonorum summa, similis efficitris Deo, quatenus homini possibile est.*

Raab mulier impura propter opus misericordiæ, facta est Propheta. Orig. h. 3. in Josue. Phil. 1. 5. D. Chrysost. h. 1 ibid. D. Chrys. t. 6. ser. de verb. Apost.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Pauperes æternam divitibus conciliant salutem, qui proinde à dandis eleemosynis nullatenus excusantur, præsertim dum bona sua proprijs dilapidant in delicijs & Deus ab ijs, non quæcumque, sed sola exigit superflua.

THEMA.

Substantia divitis urbs fortitudinis ejus. Proverb. 10. vers. 15.

1. SAlvator noster qui se portam cœli esse attestatus est, dicens: *Ego sum ostium per me si quis introierit, salvabitur;* Alia quoque vice ait: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Quo supposito, quis non dicat: Cœli violenter expugnandi & occupandi sunt, divites utique cunctis alijs palmam præripient? Cujus tamen contrarium ipsemet Salvator innuere videtur, dum ait: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cælorum;* Et iterum: *Dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum cælorum;* Quid igitur dicemus ad hæc; facilis tamen est responsio: Videmus enim quotidie, quod argentum & aurum expugnet urbes, donaque grandia exercitus milites corrumpant, & belli Duces; Ita Marchio Spinula, ut memorant historiæ, post indefessam multorum annorum obsidionem, & innumerabiles civitatis Ostendæ assultos: plus tandem auro præstitit, quam ferro, dum ad præliandum fortiter & constanter ditissimis muneribus invitavit milites: id quod in præsenti Sapiens confirmat, dum ait: *Substantia divitis urbs fortitudinis ejus.* Quamcumque enim loci obtinendi difficultatem perrumpit, hostes sternit, faciliterque devincit pecuniæ promissio; Cum igitur Christus cœli porta sit (*ego sum ostium*) idemque eleemosynam in persona exigat pauperis: Divites liberales & beneficos se in eum exhibeant, nec quidquam dubij de felici successu esse poterit: Idem divitibus consilium ipsemet cœlestis ille portarius suggessit, dum ait: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Sancti Patres proinde de varijs rationibus evincunt, Deum pauperes hunc mundum incolere voluisse, ut æternam divitum promoverent salutem. Et sanctus quidem Chrys. ait: *Quemadmodum artificum unusquisque propriam artificij sui scientiam novit, sic divites non fabricare, non ædificare, nec texere, nec navem exstruere, nec aliud hujusmodi artificium norunt. Illam igitur artem discant, ut divitijs recte, & ut decet, utantur: Non est enim certe ars illa contemnenda, quæ discunt opulenti conferendum indigentibus esse: præcipua enim est, & alijs artibus multo præstantior. Hujus artis officina in cælo est: hujus non à fero, neque ab ære instrumenta sunt; sed voluntate sola, ac benignitate mentis exstructa: hujus Magister Christus est, & Pater ejus: sitis misericordes, inquit, sicut & Pater vester qui in cælis est.*

Joan. 10. 9. Matth. 11. v. 12. Divites expugnare debent Cœlum divitijs suis. Luc. 16. 9. Pauperes promovent salutem divitum. D. Chrys. hom. 5 in Matth.

2. Enimvero si dives quispiam pauperem suas recipiat in ædes, certum habet boni hujus operis præmium, & remunerationem, quia *Recipient in æterna tabernacula,* licet enim pauperes à divitibus in terra ad casulas: & tuguriola admissi fuerint: hi tamen ab illis postmodum in Paradiso in æterna opulenta, gemmisque instrata intromittentur tabernacula. Apostolus proinde ita omnes adhortatur divites: *Ita præsenti tempore vestra abundantia eorum inopiam suppleat;* quæ quidem verba non continent difficultatem, quemadmodum illa sequentia, *ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum ut fiat æqualitas:* qualiter enim obsecro & pauper & inops, nihil in hac vita possidens, bona à divite erogata tanto cum fructu & fœnore restituere poterit? S. Anselmus dubium præsens in hæc verba resolvit: *Ut illorum spiritualis abundantia sit supplementum spiritualis vestræ inopiæ, ut videlicet solicitè perpendamus, quia & eos, quos nunc inopes cernimus abun-*

Luc. 16. 9. 2. Cor. 8. v. 14. Pauperes hujus vitæ ditabunt divites egenos vitæ futuræ. S. Anselm. ibid.

abundantes quandoq; videbimus: & qui abundantes, si largiri negligimus, quandoq; inopes erimus. Qui itaq; nunc in hoc tempore subsidium pauperi tribuit, ab eo postmodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terram, excolit, quæ, quod acceperat, uberius reddis. Quia scilicet innumerabilia Deus bona spiritualia animæ ob merita eleemosynæ confert: Quam proinde Apostolus titulo ut diximus *communicationis* honorat: *Super communicatione vestra.* Ex quibus S. Chrys. hoc efficax ad divites in compassionem adigendos eruit motivum: *Si admiramini illos, qui in eremo vivunt, qui vitæ rationem plane Angelicam susceperunt, qui in Ecclesiis eadem atque illi virtutis obeunt munera, si admiramini inquam, ac doletis, tam longo vos intervallo ab illis abesse: licet vobis alia quadam ratione cum illis coire societatem, id est, inserviendo, curando, fovendo.* Deinde quam in cum lucro pauperibus ex pietate & devotione subvenientes, in eorumdem virtuosis & meritorijs operibus partem non spernendam habere in nobis ipsis & meritorias promoveamus, valeamus demonstrat, dum ait: *Non potest jejunium ferre? neu solitudinem? non humi cubare? non integras noctes vigilare? licet tibi harum rerum omnium mercedem accipere, si alia quadam ratione, rem tuam gesseris: nempe si eum, qui istos labores capit, cures, recreas foveasq;.*

Largiendo illis spiritualia pro terrenis.

Phil. 1. 5. D. Chrysost. hom. 1. ad Phil.

3. Experientia teste, vitia & peccata in divitibus magis dominantur quam in pauperibus: ipso etiam attestante Psalmista, dum ait: *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias* (per peccatores autem divites intelliguntur) prodijt *quasi ex adipe iniquitas eorum.* Ecce igitur vobis ò divites præsentissimum quod Deus vobis disposuit tantorum debitorum exsolvendorum remedium misericordiam in egenos: *Si pauperes esse permisit,* verba sunt S. Chrysostomi, *etiam hoc divitum causa factum est, ut per eleemosynam peccata possint abluere.* Sanctus Bernardinus præsens confirmaturus propositum ingeniosam quamdam his verbis in medium adducit similitudinem: *Sæpe Sylvestres arbores propter inhærentem sibi vitem conservantur: sic sæpe divites ac eorum divitias conservat Deus, ut egenos valeant sustentare in vita. De hoc manifestr signum est, quia propter eleemosynarum largitionem, nullum legimus vel vidimus pauperiorem effectum, nisi fortè, qui renuncians sæculo, pauperibus omnia bona sua dispensat.* Cui non absimilem comparationem S. Bonaventura assignat, quando de eleemosynarij inque pauperes misericordis viri meritis tractans ait: *Sicut agricola tolerat in vinea aliquas infructuosas arbores, qui sustinent vites, sic summus agricola Deus in vinea sua scilicet Ecclesia tolerat multos divites, qui cum eorum eleemosyna sustentabant pauperes, in vinea non solum sunt vites, quæ fructificant: imo & paxilli aridi: Sic in Ecclesia Dei sunt peccatores & justi, qui vites fructificantes, id est, justos suis eleemosynis sustentant.*

Vitia in divitibus magis dominantur. Psal. 72. 12. Ibid. v. 7.

D. Chrys. h. 76 in c. 15. Joan.

S. Bern. T. 2. ser. in Dom. 1. post Pent. c. 7. a. 1.

Quæ per eleemosynas abluenda sunt.

S. Bonav. T. 6. in Diat. sal. Tit 11. de pœnit. c. 7.

4. Hoc supposito à pauperibus in divites redundante subsidio, vel eo capite inexcusabiles redduntur divites, si beneficentiam negligunt: *Quod superest date eleemosynam,* præceptum urget divinum; Profectò si substantiæ superfluitas in vitæ æternæ conservationem instrumentaliter deservit, qua ratione aut via nos ijs abuti, ijsque medijs viam nobis sternere ad perditionis barathrum præsumemus? Experientia teste divites in tantum tenaces vivunt, durique contra pauperes, in quantū divitias suas, in irrefrænatis appetitibus, vindictis, crapulis, luxibus, insolentijs sensualitatibus, alijsque similibus peccatis perpetrandis dilapidare intendunt; Quod flagitium multiplex considerans, S. Augustinus postquam multos sumptus superfluos fieri demonstrasset, ratione quorum pauperes pereunt fame, tandem subjungit: *Sic vere ut jam dictum est, frequenter luxuria devorat, quod misericordia in cœlo thesaurizare potuerat, corrigamur, dum tempus habemus.* Quas immoderatas cum videret inopum damno institutas pompas sanctus quoque Ambrosius detestatur, dum ait: *Parietes vestitis auro, homines vestr nudatis: clamitat ante domum tuam nudus & negligis, clamat homo nudus, & tu solicitus es, quibus marmoribus pavimenta vestias.* Quod hominum genus propriarum tenax nimis facultatum quoties in mendicantes eroganda sunt; liberale autem, dum proprio indulgendum genio, his verbis perstringit S. August. *O infœlicitas generis humani, quam multi inveniuntur, qui ebriosos & luxuriosos amplius quam oportet cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus, vel unum calicem dissimulant dare; nec attendunt, quia illud quod luxuriosis videntur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, qui dixit: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.*

Luc. 11. 41. Divites, immisericordes in pauperes, inexcusabiles sunt.

S. Aug. ser. 227. de temp. Maxima divitias suas profundentes in luxum.

S. Ambr. l. de Naboth. cap. 13.

S. Aug. ser. 231 de temp.

5. Jocis, crapulis, inimicitijs irreconciliabilibus, pompis fastuosis, luxurijsque fovendis, favent, & superabundant pecuniæ, quas si quandoque deficere contigerit, mutuo accipiuntur, ipsa etiam domo in pignus assignata; ast quando necessitatibus pauperum in quibus Christus recognoscitur, vix minimus superest nummulus. Notatu dignissima in præsenti se offert quædam S. Ambrosij sententia inquientis: *Totius populi vitam poterat annuli sui gemma servare.* Quandoque enim tam pretiosus invenietur divitis vestitus, ut vel solum ejus aurum, aut incertæ gemmæ mille & amplius pauperes præ frigore trementes vestire possent. Uno alterove alearum jactu dives quandoque perdet, quod pro integro sufficeret, caritatem patientis civitatis, sedanda fame S. Bern. à sæcularibus ad quosdam temporum suorum Ecclesiasticos, conversus sequentibus in eos invehitur verbis: *Clamant nudi clamant pauperes, clamant famelici; Dicite Pontifices, in fræno quid facit aurum, numquid à fræno expellit frigus & esuriem? nobis frigore & fame laborantibus, quid conferunt tot vestra mutatoria extensa in perticis, & complicata in manticis; Clamat pauperes, nostrum est, quod effunditis: nobis subtrahitis, quod inaniter expenditis.*

Ad quæ vitia abundant divitiæ pro pauperibus vix super est nummulus.

S. Ambrod. de Naboth. c. 13.

S. Bernard. Ep. 42. ad Archiep. Senonf.

S. Basilius generaliter avaris omnibus tenacitatem exprobrat, dum ait: *At tu nonne spoliator es, qui quæ dispensandi accepisti, propria reputas? est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica quam tu in conclavi conservas: Discalceati calceus qui apud te marcescit, & indigentis argentum quod possides inhumatum, quo circa tot pauperibus injustiam facis, quod dare valeres. Parietes vestitis auro, homines nudatis,* inquit S. Ambrosius, muros auro coopertos intuens: *Pecuniam pauper quærit, & non habet: panem postulat homo, & equus tuus aurum sub dentibus mandit.*

S. Basil. in verba ad divites.

Avarus erga pauperes, est verus spoliator.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 29.

7. Pungentes utique divitum lateribus stimulos, pauperibus subveniendum addit Salvator, dum ait: ad *Quod superest, date eleemosynam. Te ideo fecit pauperem,* inquit S. Aug. *ut sufferendo brevem inopiam, æternam vitam acquireres, & divitem ideo fecit, ut cum tibi superflua dares, remedium peccatis tuis acquireres.* Salvator noster illam de epulone, & mendico Lazaro parabolam seu historiam texens ait: *Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat.* Ecce mendicantium modestiam, id solum petentibus, quod è lautis superest epulonū mensis, qualiter igitur excusari poterunt, dum bestias pauperibus præferunt, in quibus Filius Dei se declarat recognoscipe & cibari? *Micis seu fragmentis panis,* inquit Lucas Burgensis, *non sūptuosis ferculis, sed de micis, quibus satiaban-*

Luc. 11. 41. S. Aug. ser. 3. de Nativit. Christi.

Luc. 16. 21. Taxantur divites quod sint profusiores in bestias, quam pauperes.

Luc. Burg. ibid.

tur canes, quæ cadebant, vel canibus relinquebantur, vel peribant. Quanto latius dives ille reliquas hujusmodi Lazaro subministrasset? Ad quem S. Thomas conversus, ita eum exhortatur: *Quod projicit de mensa, hoc præbe in eleemosynam, fac damna, lucrum.* In tremendo illo Judicij die, *Omnis iniquitas oppilabit os suum*: quid enim respondere poterunt divites avari, quando ijs exprobrabitur: quo millionem scutorum muri impenderint ædificio, vestemque laceram, qua Christi judicis, in paupere olim trementis, nuditatem cooperire poterant, negarint. In facient utique ipsis exprobravit: *Nudus eram & non cooperuistis me.* Quo se jure protegent convicti, quod canes, equos, aliaque animalia impinguarint, & fame perire liverint Christianos? Albert. Magn. ad idem de Lazaro propositum, *Si petiisset, inquit, delicias, forte non immeritò non exaudisset, quia non decent pauperem deliciæ.* Unde S. August. de serm. Dom. in monte: *Non cogantur divites, pauperum cibis uti, edant delicata, dent pauperibus superflua, edant pretiosa, dant pauperibus vilia, & quibus pauperum sunt reliquiæ, non deliciæ: non oblectamenta, sed fragmenta.*

S. Thomas in Cat. Ilud. Ps. 104.
Divites avari in judicio non habebunt quod respondeant.
Matth. 25 43.
Alb. Mag. ib.

8. Divites Judæi quondam in desertum prædicationem Joannis Baptistæ audituri abiisse leguntur, quorum quanta extiterit impietas ex illa planissimũ fit repræhensione S. Joannis ad eos facta: *Genimina viperarum*; nihilominus in spem salutis eos erigens media vera pœnitentiæ obtinendæ (*facite fructus dignos pœnitentiæ*) ad qoid putatis eos astrinxerit? Fortitan ad jejunia, cilicia, possessionum venditionem, in templi pauperumque subsidium? Nequaquam; quid igitur? Audite doctrinam: *Et interrogabant eum... quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: qui habet duas tunicas, det non habenti.* Non enim vult Dominus ut alienam nuditatem cooperturi nos spoliemus, sed vestis illa sufficit, quæ deserta in armarijs à tineis depascitur, hanc vult Deus ut pauperi præ gelu trementi donemus, *& qui habet escas, similiter faciat*, id est frumentum quod in granarijs suis marcescit superfluum, in panem aptetur pro miserabilium succursu.

Quinam fint digni fructus pœnitentiæ à S. Joanne prædicati. Luc 3 8.
Luca 3. 10. 11.
Ibid. v. 11.

9. S. August. ut ad misericordiam divites indocat, hoc utitur argumento: *Pœnitentia mutat hominem in melius, nec ipsa videtur aliquid profutura, si ab operibus misericordiæ sterilis fuit.* Vos ò divites ad veram pœnitentiam inducunt pauperes, vestrorumque exolvunt debitorum summam quam contraxistis cum divina justitia, dummodo superflua vestra erogaveritis: *Quod superest, date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* S. Chrysologus cito ru inhærens epulonis exemplo, exclamat: *Verum est, verum est, quod dives, cum nec micas dare potest, semper avarus eget.* Quamnam existimas rationem esse, inquit Didac. Stella, quod avari nonnumquam etiam de mensa sua cadentes reliquias & exiles micas magnifaciant? Nimirum ad satiandam propriam cupiditatem, quæ in cordibus eorum invisceratanumquam illos satiari permittit, sic enim impius ille epulo in inferno constitutus unicam aquæ stillulam per Abraham sibi porrigi petijt; *Ut intingat extremum digiti sui in aquam*; unde S. Augustinus ex una parte epulonem in inferni barathro, ex altera vero parte Lazarum in sino Abrahæ constitutum considerans, ait: *Pauper beatitudinem emit medicitate & dives supplicium facultate*; infallibili itaque Dei providentia factum est, quod parum postularit, ut pateat, quod per modicum quid aditum in beatam Abrahæ sinum habere potuisset; unde D. Chrysologus ait: *Qui sitis extremi digiti guttam, quam si vel solam dedisses pauperi, non sitires, immisericordem te gutta, & mica reddit inhumanum, in quibus totus pauperis & victus consistit & vita.* S. Augustinus eundem divitem hoc modo reprehendendo affatur; *qua fronte quæris guttam, qui noluisti porrigere micam?* Pergit idem ulterius ostendere, divitem jus habiturum fuisse exigendi à Lazaro id, quod à Deo postulabat, si in vita sua, vel unicam tantum panis de lauta mensa sua cadentis micam liberaliter ei erogasset: *Justè*, inquit, *nunc exigeres, si dedisses.*

S. Aug. ser. 10. de temp.
Pauperes inducant divites ad veram pœnitentiam.
Luca 11. 41.
D. Chrysol. ser. 121.
Did. Stella in Lucam.
Luca 16. 24.
S. August. ser. 227. de temp.
Diviti Epuloni juste negatur gutta aquæ, quia Lazaro negaverat micas panis.
D. Chrysol. ser. 122.
S. Aug ibid.

10. Salvator noster apud S. Matthæum ait: *Quicumq; potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis non perdet mercedem suam*; ubi D. Chrysostomus ait: *Etiamsi frigidæ aquæ calicem dabis, quam rem nullo impendio facillime facies, erit tibi merces omnino reposita.* Deplorabilis igitur in divitum stultitia, qui, cum per modicum quid inæstimabilia comparare sibi lucra possint, idipsum tamen facere negligunt; unde D. Chrysostomus ait: *Quomodo non est absurdum, ut quis in præsenti quidem vita sunt in periculo, omnia sua profundant, ut periculum redimant, cum autem veniant in periculum, ut tradantur supplicio, non utantur eadem œconomia? & ideo prudentem dispensatorem dicit misericordem, ut qui multa paucis emat, pecunijs cælum, vestem regnum, pane & poculo aquæ frigidæ bona futura.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam homilia, ut nos ad compassionem erga pauperes inducat, his utitur motivis, dum ait: *Primus tibi calicem suum obtulit,* (scilicet Christus) *tu vel aquam frigidam ei negas: potavit te Spiritu Sancto, quamvis indignus esses, tu nec corporalem hanc sitim suam mitigare studes, præsertim cum omnia hæc non è tuo, sed e suo proveniant.* Porro, ut animam nostram ad vitam immortalem nutriret, profecto amplius quid facere non poterat, quam ut nobis sacratissimum corpus suum, & sanguinem sub speciebus panis & vini in Eucharistia relinqueret; quomodo igitur nos hunc amorem non compensabimus, vel per modicum panis frustulum, quod suppliciter à nobis in persona pauperis exposcit? *Nonne magnum ducis*, inquit, *quod calicem illum tenere potes, unde Christus bibiturus est? nonne vides, quia soli Sacerdoti fas est, calicem sanguinis tibi tradere? nec tantum postulo, quantum dedi, non enim sanguinem, sed aquam frigidam flagito. Cogita cui potum præbes, & perhorrescas; cogita quia sacerdos Christi tu fias cum propria manu ei offeras, non carnem, sed panem, non sanguinis, sed aquæ frigidæ calicem.*

Matth. 10. v. 42.
D. Chrysost. h. 30. in Matth.
Deploranda divitum stultitia, qui pro vilibus nolunt comparare pretiosa.
D. Chrysost. in Ps. 113.
D. Chrys. h. 46 in Matth.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eleemosyna voluntariè, bonisq; verbis est eroganda: vi cujus amorem Dei, cui similes efficimur, propter gratissimum charitatis opus conciliamus nobis.

THEMA.

Hilarem datorem diligit Deus. 2. Cor. 9. v. 7.

1. SAnctus Apostolus de misericordia, qua alienis necessitatibus subvenire tenemur disserens, substantias nostras cum hilaritate communicandas esse docet, ait: *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Idem pariter ad Romanos de eleemosyna scribens: Eodem loquendi modo utitur, dum inquit: *Qui miseretur in hilaritate.* Ecclesiasticus quoque diu ante ipsum hoc idem tradiderat documentum, dicens: *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* Sciendum quoque S. Paulũ subsidium pauperi erogatum, antea appellasse *benedictionem*, dum ait: *Qui seminat in benedictionibus*, ubi Cajetanus

Eleemosyna libenter & hilariter danda est.
Rom. 12. v. 8.
Eccli. 35. v. 11.
2. Cor. 9. 6.

Cajet.ep.

tanus ait: *Eleemosynam appellas benedictionem, eo quod suapte natura eleemosyna debet esse, non solum beneficentia, sed benedicentia, debet enim constare non solum ex benefacto, sed ex benedicto, debent siquidem adesse cum bonis factis, bona verba.* Quando enim pauper cum hilaritate recipitur, simulque cum nummo, vel alio e porrecto subsidio bona illi verba dantur, clarè per hoc indicatur, quod eleemosyna libenter, & non invito animo tribuatur. In Ecclesiaste hoc nobis consilium suggeritur:

Eccle. 11. v. 1.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas; quæ verba S. Bonaventura de subsidio necessitatem patienti porrecto exponit dicens:

S. Bonav. ib.

Quatuor conditiones in eleemosynatio requisita.

Mitte, id est libenter, & liberaliter da, non per extorsionem, & quasi coactus; transeuntes aquæ sunt pauperes, & afflicti, qui per tribulationes transeunt ad requiem, talibus est eleemosyna facienda. S. Bernardinus eleemosynarij conditiones recensens, illi quatuor sequentes conditiones necessarias esse dicit:

S. Bern. T. 1. ser. 7. in F. 6. (m. A. 2. c. 1.

Primo jucundum affectum; secundo bilarem vultum, tertio suave verbum; quarto promptum effectum seu modum: dicit enim Ecclesiasticus cap. 4.

Eccli. 4. 3. Prov. 3. 28. Job. 31. 16.

Non protrahas datum angustianti. Et Prov. cap. 3. *Ne dicas amico tuo vade, & revertere cras dabo tibi cum statim possis dare* Similiter Job. cap. 31. ait: *Si negavi quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci*: *scilicet*, inquit S. Bernardinus, *sicut faciunt quidam insensibiles & insensati, qui pauperibus pro eleemosyna ad ostium eorum accelerantibus, diu nihil respondent; demum dicunt, vadas cum Deo; unde Seneca: Nihil carius emitur, inquit quam quod cum multis precibus comparatur.*

Metaphora Scintilla.

2. S. Paulus in eodem loco cum de dispositione & promptitudine, qua pecuniam nostram in subsidium egenorum erogare debemus, loqueretur, seminis adhibet metaphoram, *quia debet rigari rore compassionis & hilaritatis*, nec sine causa D. Chrysostomus ait:

Mag. Card. ib. D. Chrysost. de eleem. & collect. D. Chrys. h. 32. ad Hebr.

Vera eleemosyna est sic dare, ut gaudeas te dare putesque te magis accipere, quam dare. Idem quoque in alia quadam homilia eleemosynam alas aureas habere dicit, ut per hoc insinuet, quod non solum debeat esse agilis & accelerata, verum etiam benefica & liberalis: *Eleemosyna est alata & levis, alas habens aureas, habet volatum, qui valde oblectat Angelos*: de quibus alis Psalmista ait:

Psal. 67. v. 14.

Pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri: Columba autem oculos benignos habet; ac proinde tales quoque habere debent eleemosynarij.

D. Chrys. ibid.

Illic, inquit, pennæ columbæ argentatæ, ait Chrysostomus, *& dorsum ejus in fulgore auri, volat tamquam quædam aurea, & vivens columba placidum habens aspectum, & mitem oculum.* De S. Paula Matrona Romana nobilissima legimus, quod tanta cum hilaritate & liberalitate eleemosynas dispensarit, ut dum S. Hieronymus Pater ejus spiritualis liberalitatem hanc & lætitiam moderari vellet, eidem responderit: utinam ad talem redigeret miseriam per nimias eleemosynas, ut corpus meum post mortem aliud non haberet linteum cui involveretur, quam quod pro amore Dei mendicando comparatum fuisset solita quoque fuit dicere, quod tametsi nihil sibi residuum esset ad manducandum non tamen defuturum, qui illi subveniret, quod tamen alij pauperes sperare non possent, utpote à nemine cogniti, aut æstimati. Idem quoque S. Doctor in ejus Epitaphio Eustochio Virgini filiæ S. Paulæ ita scribit:

Stupenda liberalitas & hilaritas S. Paulæ in dandis eleemosynis.

S. Hieron. ad Eustoch.

Pauperes curiosissime per totam urbem perquirens, damnum putabat si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius spoliabat filios, & inter objurgantes propinquos, majorem sese eis hæreditatem Christi misericordiam dimittere loquebatur. Porro dum quis se ad succurrendum alterius necessitati illibenter pecunia privat, signum est, quod exiguam Christi curam habeat, quodque plus terræ quam cœlo adhærescat.

3. Quando cœlestis Magister noster Christus juveni illi Evangelico suadebat, ut pro comparanda perfectione cuncta bona sua distribueret inter pauperes, is, teste Evangelista:

Matth. 19. v. 22.

Abijt tristis, erat enim habens multas possessiones; quem proinde S. Basilius his verbis affatur:

S. Basil. h. 7. in divites avaros.

Durumne adeo, aut grave tibi verbum proponit Magister? Vende, inquit, quæ possides, & da pauperibus: si proposuisset, aut agriculturæ labores, aut mercaturæ periculosa, vel qualia qui pecuniæ student tolerare solent, jure gravatus te poteras excusare, & consilium despicere. Si vero facilis tibi via sudoris laborisque vacua, ad consequendam æternæ vitæ hæreditatem ostenditur, tanta facilitate non gaudens, sed dolens, anxiusque discedis?

Eleemosyna non cum tristitia danda.

S. Bernardinus malam quorumdam describens naturæ indolem, qui nimirum manum pauperi libenter præbent, aut dum illam aperiunt, id solum hoc fine faciunt, ut se ab importunis & replicatis mendicantium solicitationibus rediment, ita scribit:

S. Bernard. T. 1. A. 2. ibid.

Sunt plerique qui ex quadam importunitate coacti eleemosynas pauperibus porrigunt de quibus S. Augustinus super Psalmos ait: Qui dat ut careat tædio interpellantis, non ut reficiat viscera indigentis, & rem & meritum perdit, nullum enim munus Deo plane est gratum, nisi ex amore procedat.

Neque cum importunitate.

Quod affectu bono dispensatur, inquit S. Isidorus, *hoc accipit Deus, quæ autem cum tædio dat, mercedem perdit, non enim misericordia est, ubi non est benevolentia.*

S. Isid. Hispal. de contemptu mundi.

Idem quoque alibi ad idem propositum sic ait: *Qui cum tristitia manum porrigit, fructum amittit remunerationis.*

S. Isid. de summo bono l. ... c. ...

Rupertus Abb. super illa verba Jobi: *Si negavi, quod volebant pauperibus, & oculos viduæ exspectare feci*, sequens eleemosynarijs tradit documentum:

Rup. Abb. in c. 31. Job. v. 16.

Ne dicas vade & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare. Efficax quoque motivum est, quod adducit D. Chrysostomus; ut nos ad libenter pauperibus subveniendum inducat; dicit enim:

D. Chrys. hom. 30. in Matth.

Insigne motivum ad dandum eleemosynam.

Etsi nihil habeat magni qui ad te refugit, homo tamen est, qui eumdem quem tu terrarum orbem habitat, ejusdem radijs Solis illustratur, immortalem sicut, tu, habet animam, eumdem adorat conditorem, ad eandem mysteriorum communicationem crebro accessit, ad eosdem vocatus est calos. S. Ambrosius de eleemosyna disserens, inquit:

S. Amb. T. 5. ser. 47.

Beata igitur est eleemosyna, quæ accipientem reficit, & lætificat erogantem. Hilarem enim datorem diligit Deus; lætus & hilaris est, qui pauperibus subministrat, recte plane lætus, quia per nummulos paucos æternos thesauros sibi cœlestes acquirit. Sanctus Bernardinus textum illum S. Lucæ: *Omni petenti te tribue*, referens, ait:

S. Bern. ibid. A. 2. c. 6.

Sicut ad litteram servavit quidam devotus Dei, qui cum omnia dedisset amore Christi, & propter observantiam hujus perfecti consilij, cum adhuc alij eleemosynam postularent, nihilque ei remansisset projecit se in manus poscentium dicens: Cum jam nihil ad dandum permanserit, suscipite me ipsum exemplo Christi, qui cum omnia nobis donaverit, finaliter in cruce expansis brachijs nobis obtulit semetipsum.

4. Lucæ 11. Christus hanc parabolam proponit dicens;

Luc. 11. v. 5-8.

Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commoda mihi tres panes, Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum. Verum quidem est bonum hunc virum à principio valde invitum, media nocte lectum deseruisse, & aperuisse fores, verumtamen dum se reflecteret, quod de hospitalitate exercenda ageretur, quodque amicus inops & charitativus non haberet unde viatores pasceret; libenter & promptè ei ministravit quidquid petijt, unde D. Chrysologus ait:

D. Chrys. ser. 31.

Non potuit non impetrare quod voluit, qui ut reciperet hospitem, hospitem reficeret, totam sibi requiem denegavit.

5. Est

Eleemosyna promptè data comparat amorem Dei.

5. Est porrò & aliud valde efficax motivum, ut charitatem pauperibus promptè & libenter exhibeamus, si consideremus, quod hoc faciendo Dei erga nos amorem & benevolentiam comparamus, dicit enim Scriptura: *Hilarem datorem diligit Deus.* Et perfectò *si similitudo amorem generat*, inquit S. Leo, *ubi Deus curam misericordiæ invenit, ibi imaginem suæ pietatis agnoscit;* Deus enim à *dando* dicitur, quem benefici existentes perfectè imitamur, & ideo à Deo diligimur, quia nos ei similes efficere satagimus: *Estote misericordes sicut & pater vester misericors est.* Et sanctus Gregorius Nazianzenus de pauperibus fovendis inquit: *Nihil adeo divinum habet homo, quam beneficare.* Clemens Alexandrinus quoque de viro eleemosynario, inquit: *Dei imago est homo benefaciens,* & idem S. Maximus nos monet dicens: *Simus imitatores Domini Dei nostri, si enim ille pauperes in cœlesti gloria voluit nobis esse consortes, cur nobis non sint in terrena substantia consortes, nec extranei sint alimoniis, qui fratres sunt Sacramentis.* Eleemosynæ igitur nos Dei amorem acquirere faciunt, quo mediante unum idemque cum ipso efficimur: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo,* unde D. Chrysostomus ait: *In eleemosyna similis efficeris Deo, quantum homini possibile est.* Sanctus Leo priusquam Deum in eleemosynario vivam suam effigiem expressam agnoscere dicat, conclusionem quamdam valde notabilem magnique ponderis præmittit, dicens: *Nulla devotione fidelium magis Dominus delectatur, quam ista quæ pauperibus ejus impenditur,* nec immeritò id dicit; quia *miserationes ejus super omnia opera ejus; major autem horum est charitas,* eleemosynam autem faciendo, Dei imitamur misericordiam, charitatem, & amorem, qui sui ipsius bonorumque suorum ergo creaturas est communicativus. Unde D. Nazianzenus dicit: *Fac calamitoso sis Deus, Deum imitando, ille majora dat tu minora uterque pro viribus suis.*

2. Cor. 9. 7.
S. Leo ser. 10. de Quadr. c. 3.
Luc. 6. 36.
Naz. orat. 16.
Alem. ad lib. Strom. 9.
Aliis benefacere est divinum.
S. Maxim. in Virg. Nat. Dom.
1. Jo. 4. v. 16.
D. Chrys. 36. ser. de verb. Ap.
S. Leo Papa.
2. Cor. 13. 13.
Psal. 144.
1. Cor. 13. 13.
Naz. or. de cura paup.

6. Advertendum, quod postquam Ecclesiasticus dixisset: *Eleemosyna resistit peccatis,* paulo post subjungit: *Et Deus prospector est ejus,* quasi dicat, Deus adeo sibi in eleemosyna complacet, ut ab eo qui pauperibus compatitur, oculos suos numquam avertat; sic quoque S. Evangelista Christum nobis repræsentat, quasi intentum notandis & attente considerandis illis, qui munera gazophylacio imponebant, maximè vero, vetula illa, quæ duo illi minuta immisit: (*Aspiciebat quomodo turba jactaret æs,*) *quasi gratiosus aspector,* inquit Dionysius Carthusianus, *adjutor, & approbator illius, qui pius & gratiosus est proximis suis.* Unde Sanctus Joannes Damascenus inquit: *Nec præstantius, nec humanius quidquam est, quam misereri, ac beneficia dare, quandoquidem nec Deo quoq; quidquam ea re potius est.* Citatque authoritatem D. Chrysostomi de Christo dicentis: *Præterito altari ad Gazophylacium accurrit: præteritis sacrificantibus ad beneficentiæ spectaculum accedit, re ipsa videlicet illud indicans, Deum hoc solo spectaculo delectari, istud indicans, divinum oculum hac sola ratione ad victoris sui similitudinem accedere posse, istud indicans unum, hoc esse quod hominem Deo copulet: denique, istud indicans, id solum esse quod lutum figulo proprius jungat.* Ideo Salvator noster nos monet dicens: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est: una quippe est beneficentia, quæ aditum ad divinum cognationem nobis muniat.*

Eccli. 3. v. 33.
Ibid. v. 34.
Deus ab eleemosynario numquam avertit oculos.
Marc. 12. v. 41.
S. Jo. Dam. lib. 3. Paral. c. 16.
Luc. 6. 36.

7. Idem S. Doctor in quadam homilia vario describit delineamenta virtutum, cumque unicuique illarum in particulari aliquam humani corporis partes attribuisset, eleemosynā, & erga pauperes commiserationem per cor notari dicit, quo amoris est sedes, ait enim: *Cor autem magna Scripturarum peritia, veri dogmatis conservatio, misericordia & benignitas.* Et quidem juxta hujus S. Doctoris mentem, quem locum cor habet in corpore, eumdem pariter eleemosyna inter omnes alias virtutes obtinet apud Deum: Et quidem quonam præcipue nomine communiter appellatur, non alio quam quo Regina omnium virtutum insignitur, siquidem titulo charitatis honoratur. Galenus *in libro de Anatomia,* de sententia Aristotelis ita scribit: *Cor primo creatur, quia ejus operatio primo est necessaria, & ideo primo debet creari, cum operatio vitalis primo sit in corde primo creatur cor.* adhæc sicut nulla corporis nostri pars motum, calorem, alimentum, & vitam habere potest, nisi dependenter à corde, à quo transfunduntur omnes spiritus vitales, ita pariter nullum opus Deo gratum & acceptum esse potest, sine ejus amore; Eleemosyna autem adeo Deo accepta est, ut sortiatur nomen charitatis & amoris Dei, quia communi nomine *charitas* appellatur.

Quod Cor est in corpore, hoc est eleemosyna in Virtutibus.
D. Chrys. h. 48. in Matth.

8. Quisquis discernere cupit, an in Christiano aliquo vetus Christi Spiritus existat, exploret in eo, an commiseratione tangatur erga pauperes: *Quemadmodum enim non est possibile,* inquit D. Chrysostomus, *animal sine corde vivere, sic sine hoc corde salus haberi non potest, hinc enim omnia bona originem trahunt. Quare meritò in corde virtutis ipsam collocavimus, in cor ipsum esse censemus, quod quidem cor nisi cæteris omnibus spiritum præbeat velociter extinguitur. Nam quemadmodum fons, si aquarum flumina in se ipso quasi stagnum quoddam retineat, facile putrescit, eodem certe modo divites, cum in seipsis opes suas detineant, marcescunt,* & ideo S. Augustinus ait: *Sola misericordia hominem deducit ad Deum.* Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quales inter omnes Adæ filios, inter tot millionum milliones hominum æterna & increata Sapientia magnæ illius matris, ex qua carnem mortalem assumere volebat, elegerit parentes? nimirum duos eosque supra modum eleemosynæ virtuti deditos. Siquidem sanctus Joachim & sancta Anna unam bonorum suorum partem templo distribuebant, aliam pauperibus, tertiam vero sustentationi propriæ destinabant; & ideo in revelationibus S. Birgittæ S. Anna *Gazophylacium omnipotentis Dei* appellatur. *O quam prope erat jugiter cor Dei huic thesauro, qui postmodum in Evangelio dixit: Ubi thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* S. Damascenus Nazianzenum *orat. de pauperum amore* allegat, ex eoque sequentia verba transcribit: *Nulla omnino re perinde ut misericordia Deus conciliatur, quandoquidem nec aliud quidquam Deo magis proprium est, quippe quem misericordia & veritas præcedat.* Et paulò post ad liberalitatem erga pauperes nos exhortans, sequens adducit motivum: *Gratitudinis ergo Deo aliquid da, quia tu ex eorum numero extitisti, qui bene de aliis mereri possunt, non qui aliorum beneficiis opus habent, quia non in alienas manus intueris, sed in tuas aliis, sis non opibus tantum & copiis, sed etiam pietate dives, non tantum auro sed etiam virtute. Nihil tam divinum habet homo, quam bene de aliis merendi facilitatem.*

Vetus Christi Spiritus est in misericordibus.
S. August. ser. 44. ad fratres.
Parentes B. Virginis fuerunt summè misericordes.
Revelat. S. Birg. l. 1. c. 10.
Matth. 6. 21.
Naz. ab S. Jo. Dam. ibid.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM

Christus in persona propria se protestatur eleemosynam recipere, seq; debitorem constituit, ob subsidium præstitum pauperi eleemosynam amore Dei à nobis petenti.

THE-

THEMA.

Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Matth. cap. 25. vers. 40.

Psal. 144. 16. Deo datur, quidquid pauperi datur.

1. NUllus umquam adeo crudelis reperietur, qui si Deum ipsummet, *qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione*, famelicum videret, panem illi, & quidquid ad ejus alimentum necessarium foret, non libenter tribueret, nimis enim nostra interest. Juxta fidem vero ipse Dei Filius in paupere eleemosynam quærit: *Amen dico vobis, &c.* cui veritati, ut infallibilem fidem adhiberemus, juramento ipsam stabilire non dubitavit, inquiens: *Amen dico vobis &c. quid poterit magis nobis Christus edicere*, ait S. Cyprianus? *quomodo potuit magis misericordia nostra opera provocare, quando quod præstari id sibi dixit, quid egenus præstatur*: ingeniosam equidem in præsens Evangelium observationem format Sanctus Chrysologus, cum docet Christum non asserere, fame, siti, aut nuditate laborasse pauperem, sed semetipsum famelicum fuisse, & ex frigore *tremulum esurivi, &c. sed quomodo aut in se transfuderit pauperem, aut se in pauperem fuderit, dicat ipse jam nobis: Esurivit* inquit, *& dedistis mihi manducare; non dixi esurivi pauper, & dedistis illi manducare sed esurivit ego, & dedistis manducare mihi; sibi datum clamat, quod pauper acceperit, se manducare dicit, quod comederit pauper, quod bibit pauper sibi testatur infusum. O quid agit amor pauperis? gloriatur in cœlo Deus, unde pauper erubescit in terra.* Dimidiatam illam chlamydem quam S. Martinus etiamnum miles existens in urbe Ambianensi pauperi est elargitus, adeo certum est Christum recepisse, ut Christus in cœlesti Paradiso eamdem in conspectu omnium Angelorum videndam exhibuerit, dicens: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit*, non dicit hac pauperem veste contexit, sed me. Et ideo idem D. Chrysologus in sermone octavo, & ærarium Christi manum pauperis esse dicit, quia quod recipit pauper ipsiusmet Christi manibus excipitur, *Manus pauperis Gazophylacium Christi, quia quidquid pauper accipit, Christus acceptat.*

S. Cyp. de Eleemos. — D. Chrys. ser. 14. — Patet in S. Martin. — D. Chrysol. ser. 8.

Psal. 75. v. 12. Christus esurit in pauperibus.

2. Regius Psalmista David. Psal. 75. ait: *Reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu ejus affertis munera*; ubi observandum Psalmistam non dicere: *Reddite pauperi* sed *Domino*. quia ipse primus est, qui denarium in eleemosynam erogatum recipit. Ideoq; S. Ambr. inquit: *Reddite Deo in paupere.* S. August. vero in ejusdem Psalmi Commentario postquam Judicis supremi in extremo judicio protestationem (*Esurivi, & dedistis mihi manducare, &c.*) memorasset, tandem concludit: *Esurire in pauperibus voluit, qui dives in cœlo est, & tu dubitas homo dare homini, cum scias te Christo dare, quod das; à quo accepisti, quidquid das?* Quam veritatem veteris Testamenti Cultores pariter intellexere ante legem Evangelicam, dicente Sapiente: *Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus*; & alio in loco: *Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus.* Ita S. Patriarcha Abraham *primus credentium pater*, in tribus illis hospitibus sub quercu Mambre tres divinas excepit Personas; in tribus quodammodo facturis ipsum venerans excipiensque factorem.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 16. — S. Aug. in Psal. 75. — Prov. 14. v. 31. — Prov. 17. v. 5.

Hinc immane est pauperi aliquid denegare.

3. Amen dico vobis &c. In Judicio finali propter misericordiæ defectum, tenaces hoc Christus percutiet fulmine: *Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis* Unde Lucas Burgensis talem instituit Discursum; *Itaq; quoties ad miseros juvandos pigrescimus*, veniat nobis Filius Dei ante oculos; cui aliquid negare, immane sacrilegium est: cui argumento, & S. Chrys. inhærens, ita divitem quemcumq; exhortatur: *Famelicum nutrias, quia Christum in ipso nutris.* Utique circa Abrahami hospitalitatem diversas, notatuq; dignas observaveritis circumstantias; Moyses namq; dictam recensens historiam, inquit: *Apparuit ei Dominus in convalle Mambre*, & paulò post subdit *apparuerunt ei tres viri... quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorū.* Ast si tres erant, cur unū in singulari numero, ut maneret sollicitavit? *Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis ne transeas servum tuum.* Mox-que ad numerum pluralem digressus subjungit: *Afferam pauxillum aquæ & lavate pedes vestros.* Responsum-ne nostis? nos edocere voluit, ut oculo corporis, famelicos, inopesque contemplantes, oculum mentis sursum elevemus, in iis Filium Dei, qui per pauperem manus suas extendit ad frustulum panis, aut sagum, venerantes. Hoc ipsum mysterium itaque penetrabat Abraham, qui hospites, partim ut homines, partim ut Deum tractavit. Quem pariter modum à Loth circa Angelus hospitio exceptos servatum fuisse, considerat S. August. inquiens: *Multo est credibilius, quod & Abraham in tribus, & Loth in duobus viris Dominum agnoscebant, cui per singularem numerum loquebantur, etiam cum eos homines esse arbitrarentur, neq; enim aliam ob causam sic eos susceperunt, ut tamquam mortalibus, & humana refectione indigentibus ministrarent, sed erat profecto aliquid quo ita excellebant; licet tamquam homines ut inesse Dominum sicut esse assolet in Prophetis, hi qui hospitalitatem illis exhibebant dubitare non possent, atq; ideo & ipsos aliquando pluraliter ut Dominos, aliquando singulariter ut in eis Dominum appellabant.* Præclarissima sane S. Chrysostomi se offert sententia in præsenti: *Prô quanta paupertatis est dignitas? Dei personam induit? in paupertate absconditur Deus, pauper manum extendit & accipit Deus.* Si quis Rex pauperem indutus vestem à vobis eleemosynam peteret quam sponte hanc ei offerretis; imo per plateas eum requireretis, omnia ei donaturi; imò & plura, quam peteret? An non igitur veritas æterna est, Deum illum *cujus est terra & plenitudo ejus*, se protestari in paupere eleemosynam petere & recipere: *Nudus eram, & cooperuistis me.* Totus defectus ex neglectu considerationis & reflectionis oritur S. Evangelij, cujus doctrinam B. Laurentius Justin. inculcaturus in quodam sermone ita divites alloquitur: *Videsne, quam ardenter Dominus tuus abs te cupiat recipere indumentum?* illo utique non indiget ipse qui *amictus lumine sicut vestimento, qui operit cœlum nubibus*: Sed eleemosynam quærit, ut per hujusmodi misericordiæ opus nobis benefacere possit; nosque faciliores reddamur ad faciendas eleemosynas; ipse est qui nostrum se constituit debitorem; ne quis substantiam suam in manu mendici perditam reputaret.

Luc. Burg. 16. — D. Chrysost. h. 49. in Matth. — Gen. 18. 1. — Ibid. v. 2. — Ibid. v. 3. — Ibid. v. 4. Eleemosynam daturi, oculum corporis levemus in pauperem, sed simul oculum mentis in Deum. — S. Aug. l. 16. de civit. Dei c. 29. — D. Chrys. h. 6. de Eleem. — Sub persona pauperis absconditus est Deus. — Matth. 25. 3 — B. Laur. Justin. in Psal.

4. S. Bonaventura omnibus eleemosynam erogaturis sequentem præscribit utilissimam regulam: *Ille à quo petitur eleemosyna, debet præcipue considerare tria: Quis petit, pro quo petit, & ad quid petit. Primo igitur quando pauper petit eleemosynam debet dives considerare quis eam petit, quia Dominus, pro cujus amore petit eam mendicus, debet enim adeo diligere pauperes, quod quidquid fit eis propter amorem suum reputet sibi factum, nam dicitur: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Petit ergo eleemosynam per pauperem suum ille, à quo dives petit quandoq; Regnum, & ideo cum pauperi negat dives modicum frustum panis, timere debet, quod Deus non audiat eum cum petit ab eo Regnum æternæ felicitatis, quia dicitur, qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, clam abit ipse, & non exaudietur. Debet secundo considerare dives quid petit Deus, quando eleemosy-*

S. Bonav. T. 6. in Diata salut. Tit. 12. de remed. c. 7. Eleemosynam daturus consideare debet. — Prov. 21. 13.

mosynam petit in suis pauperibus, petit enim Deus, non nostrum sed suum, ideo valde ingratus est Deo, qui pauperi negat modicam eleemosynam, cum de bonis Dei habeat abundanter ad mensam suam. Hoc *consideravit David qui dicit: Tua sunt Domine omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Tertio debet considerare dives homo ad quid petit Deus, Deus enim petit non ad dandum sed ad mutuandum, nec tantum ad triplas, imo ad centuplas usuras.*

Eleemosynam tribuens, exhibet specimen amoris Dei.

5. Aliud punctum essentiale in operibus misericordiæ consideremus oportet, scilicet quod eleemosynam pauper exigat amore Dei, eam itaque dantes, amoris specimen edimus, quo Christum diligimus; quo fine fortissimum illud dilecti Christo discipuli, divinique amoris Secretarii, argumentum militat S. Joannis dicentis: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* Pauper subsidium petit amore Dei, si eum repudiaverimus, demonstramus omni nos exutos erga Deum amore. *Si frater & soror nudi sint*, inquit Jacobus Apostolus *& indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori quid proderit?* ubi est charitas? ubi compassio? *Regnum Dei tanti est*, inquit Blesensis, *quantum ex affectu compassionis pauperibus ejus exhibes; pauper Christi vicarius, est & sicut se in eo contemni erubescit, ita se in eo recipi delectatur.* Magnus certe abusus & defectus invaluit sanguineis deplorandus lachrymis, quod Christiani non liberales, sed prodigi existant, quoties de illecebris, mundique delicijs tractatur, ut dæmoni, mundo, suisque effrænibus obtemperent appetitibus; dum autem amor Dei subsidium implorat pro supplendis Christi in paupere trementis & famelici necessitatibus, stricta retrahitur bursa & manus. Certè quidquid alteri præterquam Deo donatur, perditur; sola excepta eleemosyna, quam Deus recipit in paupere. De qua ita discurrit S. Ambrosius: *Quid hoc melius bono, si pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem Deum quâdam pietatis fœneratione constituas.* Saluberrimum nobis consilium dat Oseas inquiens: *Seminate vobis in justitia, & metite in ore misericordia.* Ubi Emanuel Saa hanc format Glossam: *Metite, pro metetis; sumitur autem misericordia pro beneficentia more Scripturæ.* Hoc igitur semen sive supra petram, sive in viam publicam, sive cadat inter spinas, numquam perdetur, id est, si pauperes ingrati, indignique fuerint, nihil refert ad commodum nostrum, siquidem flagitiosum istum pauperem ingreditur Dei filius, ad utilitatem nostram, ipseque se eleemosynam recipere attestatur, licet per manum pauperis.

1. Joan. 3. 17. 18.

Jac. 2. v. 15. Ibid. v. 16.

Pet. Bles. Epist. 91.

Deplorandum est divites esse prodigos ad illecebras, & tenaces erga pauperes.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 7.

Osee. 10. 12.

Eman. Saa.

6. S. Chrysost. de Tabita, quam à S. Petro circumstantes feretro impositam resuscitari instantissime petebant, sequentem ad intentum nostrum format Discursum: *Vide, quomodo hæ, quæ ab illa curabantur, & quas vestiebat, benefactricem remuneravint. Stabant enim circa Apostolum, & monstrabant ei vestes quas faciebat, & fortè etiam lachrymas profundebant, & ad miserationem Apostolum provocabant. Quid igitur B. Petrus genibus positis oravit, & conversus ad corpus, dixit: Tabita surge. Quid tam quæso præbuit illa viduis, quantum illæ ei rependunt, vestes præbuit, & alimenta, sed illæ ad vitam hanc reduxerunt, & mortem fugere fecerunt.* Divitiæ in mundi hujus delicias luxusque impensæ in judicio finali in totidem acuentur cordium clavos, qui & in totidem deservient æternæ damnationis testes, vestimenta autem pauperibus data, quantumvis consumpta & trita, integerrima asservabuntur in empyreo, *ubi tinea non demolitur*; quando & illa in æternum bonum nostrum, & mortis perpetuæ liberationem, non pauperes, sed ipsemet ostentabit Filius Dei dicturus: *Nudus eram, & cooperuistis me.*

D. Chrys. h. 31 in Gen.

Propter vestes quas Tabita dederat pauperibus, meruit revocari ad vitam.

Act. 9. 40.

Matth. 25. 36

7. S. Chrysost. novis subsequentibus utitur motivis, ut nullum non divitem ad compassionem erga pauperes inducat: *Æqualiter cum Christo partire ea, quæ habet, frater tuus est, atque cohæres in regno cælorum; fac etiam eum hic cohæredem, præsertim cum omnia quæ ei præstas, ad te ipsum redundent, atque refundantur; non audis Prophetam dicentem, propinquos seminis tui, ne despicias? quod si conjunctos sanguine minime oportet relinquere, quanto magis Deus negligendus non est, qui cum sit Dominus, si summa etiam tecum necessitudine jungitur, qui & si nihil abs te acceperit, ultro tamen ineffabili sua commotus misericordia, cohæredem te suum constituit, quomodo igitur non est extrema tua dementia, ad nullam te benignitatem tanto munere moveri? ipse te cælorum hæredem statuit, tu nec ex istis terrenis quidquam ipsi concedis? Ipse nullius te boni authorem, sed hostem atque inimicum Dei reconciliavit, tu nec etiam amico & benefactori quidquam retribues?* S. Basil. à Damasc. citatus, illud proinde cuicumque diviti exhibet monitum: *Pauperi dives fœnera.* Si respondetis substantiam vestram manifesto perditionis periculo exponi, dum eam pauperis nihil habentis, manibus consignatis, replicat in hæc verba S. Basilius: *Crede Deo, qui beneficia ea; quæ in oppressum conferuntur, tamquam in seipsum collata accipit atque ipse gratiam rependit.* Cui & illa consonat S. Francisci doctrina: *Eleemosynam pauperi elargire per quem illam tribuis Creatori. Ille in paupere debitorem se constituit, perfecta & exagitata mercedis, & superplena retributionis.* Qui idem Sanctus stimulum proponit, qui nostras possit, debeatque dilatare manus, scilicet amorem Dei; ita namque discurrit: *Amorem Dei pro eleemosynis offerre nobilis est prodigalitas, & qui minus ipsum, quam denarios, reputant, indicarem ego esse stultissimos: Nam solius divini amoris impretiabile pretium ad Regnum cælorum comparandum sufficit.*

D. Chrys. hom. 15 in Matth.

Præclara motiva, ad misericordiam provocantia.

S. Basil. à Dam. l. 2. Parall. c. 10. citatus.

Opusc. S. Francisci 1. 3. in App. so. 3.

Ibid. vers. 20

8. S. Augustinus divitibus summe exultandum docet, quoties obvium pauperem habent: *Cui dare præcipitur, gaudeat quod non ea sorte natus sit, ut indigeat. Sufficit ad gloriam dantis, quod alterius misera in pauperes locuples donando existat, quod misericordiæ fœneret Deum*, quod pascat in paupere Christum. Idem Sanctus contra illos, qui eleemosynas dare detrectant, ut filios post se divites relinquant, ita sermocinatur: *Istane vero magna justitia, ut habeat unde luxurietur filius tuus: egeat Dominus tuus? Cum enim uni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti; cum enim uni ex minimis meis non fecisti, nec mihi fecisti. Non legisti? non timuisti? Ecce quis eget: & filios tuos numeras. Postremo numera filios tuos, adde unum illum inter illos, Dominum tuum. Unum habes, sit ille secundus: duos habes, sit ille tertius: tres habes, sit ille quartus. Nihil horum vis? Ecce quomodo. Diligis proximum tuum, quem tibi facies socium ad istam perditionem.* Præmiserat paulo ante Sanctus, non pauperem, sed Christum instantiam facere pro eleemosyna, & petere id quod suum est, scilicet, quod nobis liberaliter impertijt: *Christus ipse à te petit, qui tibi dedit. Erubesce, ille dives pauper esse voluit, ut haberes pauperes, quibus dares.* Quam pariter veritatem Chrysostomus insinuat, singulariter nos monens ne ab externa apparentia nos seduci permittamus: *Si speciem apparentem spectes, nudum induis, re autem vera Christum operis,*

S. Aug. ser. 76. de temp.

Gaudeant divites dum obviam habent pauperes.

S. Aug. l. 9. de discipl. Christ. c. 9.

Invectiva in tenaces.

D. Chrys. c. ad eos de Zachæo.

9. Libe-

Alia similis.

9. Liberalissimus quidam, Sanctus scilicet Thom. de Villanova, testimonio innixus S. Hieronymi, ita quemdam alloquitur in pauperes tenacem: *Quanam Christianitas, quenam religio hac: abundare divitiis, æstuare deliciis, & videre Christum in paupere famescentem, & nolle cibare?* Merito profecto per Malachiam conquestus est Dominus: *Vos configitis me, & dixistis, in quo configimus te? in decimis, & in primitiis.... Et me vos configitis.* Ast numquid ministri ejus defraudari fuere? Utique; sed Deus sibi in persona propria factum reputat, quidquid patratur circa membra ejus: *Quod uni ex minimis meis, &c.*

Malachiæ 3. 8.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Eleëmosyna liberat quidem nos à peccatis; non tamen facienda est cum confidentia persistendi in illis: Insuper opem prabet vitandi, & detestandi peccata, nec non satisfaciendi pro illis.

THEMA.

Eleëmosyna ab omni peccato liberat. Tob. 4. vers. 10.

1. ALia inter, quæ sanctus senior Tobias filio suo dedit, monita, facile præeminet illud, quod eum ad viscera compassionis, miseris pandenda extimulavit, inquiens: *Ex substantia tua fac eleëmosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini: Quomodo potueris, ita esto misericors; Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude; Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Ubi fructum principaliorem eleëmosynæ liberationem assignat à peccatis: cujus veritatis alia nobis testimonia exhibet Scriptura sacra, & diversæ sanctorum Patrum sententiæ. Nabuchodonosor fastu suo divinam irritarat justitiam, ipsimet se Deo æquare volens, quando subito pœnam expertus, ex Rege in feram condemnatus fuit, pascendus cum animalibus reliquis: *Ejicient te ab hominibus, & cum bestiis ferisque erit habitatio tua, & fænum ut bos comedes.* Scitisne quale talis iniquitatis & condemnationis remedium Regi præscripserit Daniel? Audite: *Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum forsitan ignoscet delictis tuis.* Ubi Ly *redime* notatu dignissimum occurrit; redemptionamque mancipatum supponit, quia in peccato constituti mancipia sumus Tyranni infernalis, ast pecunia, & eleëmosyna peccatorem in libertatem asserit, pauperibus nimirum efficaces coram divina Majestate offerentibus preces, ut benefactorem ipsorum & à malis liberare, & divina gratia prævenire dignetur. Cujus Regis impiissimi tragœdiam considerans S. Chrysostomus loquit: *Quis est Rege Babyloniorum scelerations? Profer aliquem si potes, qui tantam vim divinæ Potentiæ prius acceperat, ut & Prophetam adoraret & Manaa, & odores ei libare juberet, & rursus in veterem superbiam projectus, qui ipsum præferre noluerunt Deo, vinctos in fornacem accensam dedit, nihilo tamen secius hunc tam atrocem ac impium, qui fera potius quam homo censendus erat, ad resipiscentiam cohortatur.* Diversi equidem non vulgares Authores sacrilegum hunc Regem salvatum, verique Dei tandem lumine imbutum, & compunctum fuisse astruunt, conformiter ad illa ejusdem Capituli finalia verba: *Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico, & glorifico Regem cœli, quia omnia opera ejus vera.*

Tob. 4. 7. 8. 9. 10. 11.

Principalior fructus eleëmosynæ est, quod liberet à peccatis.

Dan. 4. v. 22.

Ibid. v. 23.

Avari sunt mancipia Dæmonis.

D. Chrys. e. 4. ad Theod. lapsum Paran. v. 11.

Dan. 4. v. 34

2. S. Ambrosius ad hominem divitem, sed peccatis immersum conversus, eum ita interrogat: *Pecuniam habes? redime peccatum tuum; non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venumdatus es, redime te pecunia tua, vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia.* Quis celebrem illam præsenti veritati accommodam ignorat Ecclesiastici similitudinem? *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmosyna resistit peccatis?* Quæ verba sanctus Ambrosius sequenti illustrat Commentario: *Magna plane & cunctis ambienda sententia, qua hominibus pene jam mortuis, & peccatorum suorum incendio arefactis, redivivum quoddam beneficium pollicetur, ut interveniente eleemosyna, sicut aqua intermortuis succis, refrigerium arescentibus infundatur, hoc est, ut miseri homines qui in mortem peccatis aruerant, ad vitam eleemosynis reviviscant, sicque illis misericordia fons salutis.* Idem Sanctus alio in loco, eidem inhærens similitudini, ait: quod sicut aqua stagnans vermes producit & putredinem, ita substantia in manibus avaris vermes generet peccatorum, in manibus autem liberalibus & eleëmosynariis exemptionem præstet à peccatis: *Aqua autem stativa cito vermes facit: non stet thesaurus tuus, ne ignis tuus stet, stabit in te nisi eum operibus tuæ miserationis averteris.* S. Hieronymus eidem ab aqua desumptæ insistens metaphoræ, ita discurrit: quod sicut aqua maculas abstergit & mundat, ita eleëmosyna extinguit peccata: *Peccata quæ jam aliter lavare non possumus, extinguit Eleemosyna. Quid scriptum est? sicut aqua extinguit ignem, ita Eleemosyna extinguit peccata:* Hoc præstat eleëmosyna quod & baptisma. Isaias c. 1. v. 15. populi Hebraici recensens impietatem, inquit: *Manus vestræ sanguine plenæ sunt, lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perversè.* Quo obsecro fundamento mundationem sperare poterant? *Discite benefacere ... subvenite oppresso ... & venite & arguite me dicit Dominus; si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Bellovacensis ita in eleëmosynæ laudem discurrit: *Eleëmosyna facientem justificat, quia impetrat gratiam, delet maculam, solvit emendam.*

S. Ambros. l. de Elia & jejunio. c. 20.

Eleemosyna instar aquæ, abluit peccata.

Eccli. 3. v. 33.

S. Ambr. serm. 2. lib. 2. in c. 3. Eccl.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 12.

Aqua stagnans generat vermes, pecunia retenta producit peccata.

S. Hieron. in Ps 133.

Isa. 1. v. 15. 16.

Ibid. 17.

Ibid. 18.

Bellovac. l. 3. Spec. mor. dist. 21.

3. S. Petrus in extasi constitutus tempore prandii, linteum vidit, immondis plenum animalibus sibi eum hac voce repræsentatum: *Occide & manduca!* cumque animalium immundorum esum recusaret, replicari sibi audiit: *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.* Porro animalia hæc peccata denotabant gentilium ad gremium Ecclesiæ reducendorum, quorum primus futurus erat Cornelius Centurio, qui, ut ab Angelo didicerat, divinam obtinuerat misericordiam, in virtute eleëmosynarum suarum: *Hujus eleëmosyna,* inquit S. Augustinus, *mundaverunt eum.* Bellovacensis S. Gregorii adducit sententiam, ita de eleëmosyna discurrentis: *Non solum mundat animam à peccato præterito, sed etiam conservat gratiam per quam homo præcaves à futuro.* B. Laur. Justin. quamcumque eleëmosynario, in virtute meritorum compassionis in pauperes, indulgentiam adscribere non dubitat, dicens: *Nullum prorsus tam grave delictum est, quod non eleemosynis purgetur* jux a superius enarratum Ecclesiastici textum, quoniam *fructuosa satis ad promerendam gratiam stipendia pro Christo pauperibus erogata fore noscuntur; ipsa supplent defectus largientium.* Cui & illa consonat S. Ambrosii sententia: *Magna est eleëmosyna quæ ardentium criminum globos benevolentiæ suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit in-*

Act 11. 7.

Per immunda animalia S. Petro oblata intelliguntur gentilium peccata.

Act. 10. v. 15.

Cornelius Centurio per eleëmosynam conversus fuit ad fidem

S. Greg. à Bellovac. cit.

B. Laur. Justin. de compunct. & compl. Christianæ perfect.

S. Ambr. in Dom. 3. Advent. Chron.

cendia delictorum. Ita annales perhibent Ordinis S. Francisci, quando de insigni quodam latronum Duce tractantes asserunt, quod hic pessimæ vitæ homo, dum nocte quadam duos religiosos Franciscanos maxima cum charitate excipiens, propria manu lectum iis stramineum præparasset, Deus in charitatis illius retributionem, peccatorem maximum ad perfectam induxerit peccatorum suorum contritionem, adeo ut tandem ipsum eumdem ordinem fuerit professus.

S. Francisc. 1. p. l. 10. c. 7.
Similiter quidam Latro.

4. Justissime itaque S. Ambr. in quodam ad populum sermone inquit: *Una sola virtus misericordia, cunctorum est redemptio peccatorum; quamvis pollutus sis, quamvis multis criminibus circumseptus, si eleemosynas feceris, innocens esse cœpisti.* Cui non absimile illud à S. Leone eleemosynæ attributum consonat encomium: *Per charitatis largitatem, omne peccatum vincitur, aut declinatur.* Isaias quondam populum Hebraicum exhortatus fuisse legitur, ut omnia rumperet iniquitatum vincula: *Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes;* moxque modum subdit id faciendi: *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.* Quis nescit maximum esse lucrum omnia abolere posse debitorum nostrorum chirographa? *Nescio quid illorum difficile putas,* inquit S. Chrysost. *non enim dixit, montes pertranseas, maria naviges, tot tantaque terræ jugera effodias, jejunus permaneas, cilicio te induas; sed frange esurienti panem tuum, injusta chirographa projice.* Debitum, cui de toto rigore justitiæ inferiores satisfacere non possent totius æternitatis pœnæ, sola abolet eleemosyna.

S. Ambr. ser. 30.
Stupenda virtus eleemosynæ.
S. Leo ser. 2. de Ascens.
Isa. 58. 6.
Ejusque facilitas.
Ibid. v. 7.
D. Chrys. hom. 55. in Matth.

5. *Sicut aqua extinguit ignem,* &c. S. Ambr. hæc discutiens verba, *utiliori commercio,* inquit, *qui pecuniam quondam dederat, ut adulterium perpetraret, nunc pecuniam eroget, ut adulter esse jam desinat.* Quæ ultima S. Ambr. verba divites singulariter respiciunt & admonent, ne in suis persistant peccatis; quin potius fulmina justitiæ divinæ per eleemosynas à se avertant: sed necessarium fuerit intelligere qualiter eleemosyna à peccatorum statu eximat. S. equidem Maximus de eadem tractans hanc præclaram insinuat similitudinem; *Ita igitur eleemosyna extinguit peccata, sicut aqua baptismi gehennæ extinguit incendium. Ergo eleemosyna quodammodo animarum aliud est lavacrum.* In adultis, ut sacrum lavacrum animam à peccatis eluat, propositum requiritur non peccandi imposterum; ita etiam, ut eleemosyna extinguat peccatum, vera opus est contritione & proposito non reiterandi peccatum. *Verum est, quod peccata omnia,* inquit S. Isidor. *expurgantur, sed si jam caveat peccare, qui misericordiam impertitur: Cæterum nulla est delicti venia, quando sic præcedit misericordia, ut eam sequantur peccata.* S. Greg. in illos acerbe invehitur eleemosynarios, qui aliis ablata dispensant bona: tandemque his verbis ad nostrum conformiter concludit propositum: *Tunc eleemosyna pretium nos à culpis liberat, cum perpetrata plangimus, & abdicamus: nam qui & semper peccare vult, & quasi semper eleemosynam largiri, frustra pretium tribuit; quia non redimit animam, quam à vitiis non compescit.* Cui doctrinæ illa consonat S. Augustini, qui in quadam homilia, ne in scopulum hunc impingamus, qui plurimos mundi hujus habitatores sacrarum Scripturarum ignaros in fundum præcipitat, ita nos admonet: *Eleemosynæ possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaveris, si autem in eisdem malis perseveraveris, eleemosynis tuis non corrumpes judicium Dei.* Et alio in loco idem Sanctus eamdem tradit doctrinam; ut omnes eos coerceret, qui effrænes proruunt, ut inordinatis suis satisfaciant appetitibus, qui iram quidem Dei declinaturos se, in quo mortis hora plenariam omnium peccatorum indulgentiam consecuturos per merita eleemosynæ sperant: *Ut autem verum dicas in oratione, perfecta implenda sunt eleemosyna; quæ sunt perfecta eleemosyna? Ut, ex quo tibi abundat, des ei, qui non habet. Sed ne putetis fratres, quia facienda sunt quotidie adulteria, & eleemosynis quotidianis mundanda sunt. Ad illa majora scelera non sufficiunt quotidiana eleemosynæ, ut ea mundent.* Iterum in alio Tomi ejusdem loco ostendit eleemosynam culpas delere leves, ast non mortales, desumpta similitudine à navi, quæ aquam attrahens exhauritur continuo, ne nimium invalescens, navim in periculum conjiciat naufragii: *Exhauriatur sentina, non negligatur misericordia, quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata.* S. quoque August. illos singulariter ab errore pernicioso liberare satagit, qui impunitatem suppliciorum à Deo præstolantur, sibi ob eleemosynas obventuram, non obstante quocumque in peccatis obstinato animo: *Propter hoc eleemosynæ facienda sunt, ut cum de præteritis peccatis deprecamur, exaudiamur, non ut in eis perseverantes, licentiam malefaciendi nos per eleemosynas comparare credamus.* Idem quoque S. Doctor paulo post ostendit, eleemosynas, quæ cum hac inordinatione fiunt, eleemosynarum nominis minime dignas esse; Dicit enim: *Tales eleemosynas non dicendi sunt facere, qui vitam nolunt à consuetudine scelerum in melius commutare, quia & in hoc quod ait: quando uni ex minimis meis non fecistis, mihi non fecistis, ostendit eos non facere, etiam quando se facere existimant: si enim Christiano esurienti panem tamquam Christo darent, profecto sibi panem justitiæ, quod ipse Christus est, non negarent, quoniam Deus non cui datur, sed quo animo detur, attendit: qui ergo Christum diligit in Christiano, hoc animo ei porrigit eleemosynam, quo accedit ad Christum.*

S. Ambr. l. 2. ser. 1. in c. 3. Eccl.
Divites per eleemosynam declinant fulmina divinæ justitiæ.
S. Max. h. 2. de Eleem.
S. Isid. l. 3. sent. c. 60.
Delet quæque peccata.
S. Greg. l. 22. mor. c. 23.
Requiritur tamen serium emendationis propositum.
S. Aug. h. 10. h. 19.
S. Aug. h. 9. l. 1. de decem chordis.
S. Aug. L. 2. de Cant. novo c. 2.
S. Aug. l. 21. de civ. Dei c. 27.

6. Aliud quoddam auxilium quod eleemosynarius ex compassione erga pauperes assequitur, ast facilitas & dispositio major ad se emendandum, veramque faciendam pœnitentiam, id quod per eleemosynæ merita efficaciter assequitur. Unde Isaias, postquam dixisset: *Frange esurienti panem tuum,* paulo post subdit: *Sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam justitia tua. Pro quo Aquila,* ut exponit S. Hieron. *verbum de verbo exprimens posuit, & cicatrix vulneris tui cito obducetur, ut scilicet vulnera peccatorum nostrorum ad ortum Solis justitiæ cito obducta cicatrice claudantur.* Deus enim per eleemosynas commotus efficit, ut mali hi habitus perversæque ex peccatis præteritis relictæ inclinationes, quantocius exunguantur, ut plana & facilis nobis videatur via virtutis, viriliusque inimici tentationibus resistentes in statu gratiæ firmius perseveremus.

Eleemosyna facilitat emendationem vitæ.
Is. 58. v. 7. 8.

7. Raab à quodam in cœlum empyreum rapto, Sanctorum inserta fuit catalogo: licet enim prius meretrix & gentilis fuisset, ob merita tamen suæ hospitalitatis ad fidem & veram religionem Hebraicam reducta fuit, quia tanto cum suo periculo exploratores à Josue nomine totius populi Dei missos hospitio benigne suscepit, nec constat, quod post hanc ei à Deo communicatam fidei notitiam, pede suo ullo umquam tempore in aliquod vitii genus impegerit. Advertendum quoque est, Ecclesi. in laudem eleemosynæ dixisse: *Eleemosyna resistit peccatis, & Deus prospector ejus, qui reddit gratiam, meminit ejus imposterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum, id est,* ut Carthusianus explicat, *in tempore ruinæ, dum cadit in culpam, inveniet firmamentum, quia multos habebit intercessores, & facilius impetrat veniam.* Eleemosynam enim recipientes, pro benefactore Deum exorant, ipsique misericordiam impetrant & contritionem. S. Aug. causam interrogat, quare in judicio finali, de operibus tantum misericordiæ temporalibus examen instituendum sit, sibique ipsi respon-

Hebr. 11. v. 31.
Raab meretrix, per hospitalitatem converti meruit ad cultum Dei.
Eccli. 3. v. 33. 34.
Dion. Carthus. ibid.
Eleemosynam recipientes, orant pro benefactoribus.

S. Aug. serm. 59. de temp. c. 10.

respondens ait: *Solas eleemosynas imputabit, tanquam dicens, difficile est, ut si examinem vos, & appendam vos, & scruter diligentissime facta vestra, non inveniam, unde vos damnem, sed ite in Regnum; esurivi enim, & dedistis mihi manducare,* &c. *non ergo itis in regnum, quia non peccastis, sed quia vestra peccata eleemosynis redemistis.*

S. Bonav. t. 1. Comp. Theol. verit. l. 6. c. 31.

Duplex intentio bona & finis eleemosynæ.

8. S. Bonaventura duobus modis eleemosynam fieri & considerari posse, docet, dum ait: *Aut intentione sublevandi necessitatem proximi, & sic est opus misericordiæ, aut intentione recompensandi pro debito offensæ divinæ, & sic est opus justitiæ; Primo modo proprie pertinet ad meritum vitæ, secundo modo, ad meritum dimissionis pœnæ, quia eleemosyna sic data proprie est satisfactoria.* S. porro Bernardinus quantumvis inquit, oratio & jejunium multis excellant prærogativis, nihilominus utrique eleemosynam propter tres rationes præferendam astruit; Primo propter sustentationem, secundo propter obligationem, tertio propter oblationem. *Primo, inquam, propter sustentationem, in quantum per eam fit quædam elargitio liberalis ad sustentationem personæ, & omnium bonorum, quæ in proximo sunt, scilicet tam bonorum naturæ, quam gratiæ, quæ quidem instrumenta sunt gloriæ sempiternæ; Secundo, propter obligationem, quia secundum Thomam, illum cui eleemosyna datur, constituit debitorem ad orandum, & jejunandum, & alia bona opera faciendum pro eo, qui dedit, tertiò, propter oblationem, quia eleemosyna data propter Deum, est quasi quædam oblatio Deo facta, oblatio autem facta Deo, virtutem orationis habet: continet quoque jejunium, quo maceratur corpus, in quantum per eleemosynam subtrahuntur exteriora, quæ ad conservationem corporis ordinantur: præterea eleemosyna immediatius se habet ad charitatem quam jejunium.* In eodem pariter sermone, postquam hæc probasset, duas ab eleemosyna subnectit mortificari radices innumerabilium malorum fontes, *Prima est amor ardens cupiditatis, qui veluti ignis ad omnem peccatorum commissionem & malorum operationem incendit, de quo Job. 31. ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina: contra hunc ignem est eleemosyna velut aqua, unde Eccles. 3. scriptum est: ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.*

S. Bernard. t. 3. serm. in Dom. 1. post. Pent.

S. Bernardin. ibid.

Job. 31. 12.

Eccli 3. 38.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Eleemosyna iram placat Dei, qui ob illius defectum, multa sæpe immittit flagella; quapropter malitia illorum & multiplex consideratur supplicium, qui in pauperes benigni minime exstiterunt.

THEMA.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur; munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. Prov. 21. v. 13.

1. QUaliter iram Dei placare, & favorabiles supplicationibus nostris gratias in maximis infortuniis, & adversitatibus nostris obtinere possimus, Sapiens docet in præsenti, dum ait: *Munus absconditum extinguit iras.* Unde S. Ambrosius de virtute agens eleemosynæ, astruit, quod Deus per nostram in pauperes liberalitatem adeo reconciliatur, ut protinus flagellum projiciat, quo nos percutere decreverat; *Ut quamvis offensus Deus, quamvis criminibus provocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis.* Quam aurium obturationem Hugo Cardinalis ita interpretatur: *Id est, qui claudit viscera misericordiæ pauperi petenti eleemosynam, vel consilium, & auxilium.* Per donum absconditum, eleemosynam intelligit, dicens: *Id est, Eleemosyna abscondita ab humano favore.* Cajetanus inquit: *Dictio interpretata extinguet, sonat: tenet seu flectet. Efficacia munerum gradatim describitur, dum munus monstratum in abscondito tamquam sub pallio tegit vel flectit iram: positum autem in sinu irati; tegit seu flectit iram vehementem*; quis enim commune illud ignorat axioma: *Munera placant homines que Deosque*; Deus nostris offensus peccatis, in paupere inope se nobis exhibet; ad eum igitur placandum sola sufficit eleemosyna: *Munus absconditum extinguit iras.* Cui veritati & Dionysius Carthusian. in hæc verba subscribit: *Munus absconditum, id est, eleemosyna data secrete intuitu Dei, non ad laudem humanam extinguit iram Judicis summi.*

Per eleemosynam placatur ira Dei.

S. Ambr. serm. in Dom. 3. adv.

Hug. Card. in Prov.

Cajet. ibid.

Dion. C. ib.

2. Sapiens illa, prudensque mulier Abigail justam advertens Davidis indignationem, cui maritus ejus Nabal, temerarie necessarium cibum negarat, iram regiam dono placavit abundanti & necessariorum subministratione. Ecclesiastes indignationem in sinu ardescere asseverat: *Ira in sinu stulti requiescit*; Pariterque multa cum solertia Sapiens inculcare nititur, quod in sinu eleemosyna collocanda sit. Judex in judicio finali implacabilis & inappellabilis describitur: & nihilominus quis non videt quanta benignitate & clementia erga eleemosynarios procedat? Quantumvis enim aliorum criminum rei fiot, nihilominus nullam eorum mentionem facit, *Donum in sinu pauperis extinguit indignationem maximam*; quæ verba quidem Interpres ita explanat: *significat Christus, semetipsum tunc, cum Judicem aget severissimum, nulla alia ratione (liceat sic dicere) corrumpendum, & ad lenitatem adducendum, quam donis atque muneribus in pauperes erogatis, hæc enim ipse pro sibi collatis ducit.* Idem quoque Author considerat Christum sibi in judicio Assessores ascivisse homines pauperes, de quibus scribitur: *Ecce nos reliquimus omnia: ... sedebitis ... super sedes ... judicantes duodecim tribus Israel:* idque eo potissimum fine fecisse, ut divitibus animum suggereret, devinciendi sibi per eleemosynam pauperes.

1. Reg. 25. v. 18.

Pateria Abigail. & Davida.

Eccl. 7. 10.

In extremo judicio Judex valde placabilis erit erga misericordes.

Matth. 19. v. 27. 28.

3. Experientia quotidiana demonstrat, quod dum Christianos calamitatibus publicis pressus, placare sibi nititur irascentem sibi Dei justitiam, quæ bellorum, pestilentiarum, charitatis annonæ, vel terræ motuum super nos fulmina sua emittit, ad orationem quidem semper confugere, ita tamen, ut hæc eleemosynæ imperatæ associetur juxta cujuslibet vires erogandæ: *Conclude eleemosynam in promptuariis*, inquit Damasc. *& te eripiet ex omni afflictione & adversus hostem pugnabit pro te.* Ingeniosum profecto est illud epithetum, quo Bellovacensis compassionem erga pauperes honorat, dum ait: *Eleemosyna est propitiatorium aureum, per quod propitiatur Deus peccatoribus; de quo dicitur Exod. 26. & Prov. 21. munus absconditum.* Raab meretrix erat & idololatra, & nihilominus dum ex charitate populi electi exploratores hospitio excepit, in remunerationem, non modo propriam, sed & totius familiæ suæ Jerichontinæ salutem, & ab exterminio liberationem, impetravit, scil. ut discamus, tanti meriti esse eleemosynam, & misericordiæ opera corporalia, ut iram Dei mitigent, nosque à flagellis & publicis præservent calamitatibus. Id quod Daniel cognovit, quando Nabuchodonosor Regi eleemosynas suasit, in finem obtinendi scelerum remissionem, jo-

In communibus calamitatibus eleemosyna jungenda orationi.

S. Joan. Damasc. l. 2. Parall. c. 16. Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 21.

Exod. 26.

Prov. 21. v. 14.

Josue 2. 22.

Per opus charitatis Raab & se, & totam suam familiam conservavit ab interitu.

stam-

Dan. 4. v. 24. S. Hier. ib.

Nabuchodonosor per eleemosynas redemit peccata sua

ſtamque Dei amovendi iram: *Peccata tua eleemoſynis redime.* Quo loco S. Hieronym. ſubintrans interrogat: *Si prædixit ſententiam Dei, quæ non poteſt immutari, quomodo hortatur ad eleemoſynas, & miſericordias pauperum, ut Dei ſententia commutetur? Quod facile ſolvitur Ezechiæ Regis exemplo, quem Iſaias dixerat eſſe moriturum, & Ninivitarum, quibus dictum eſt: adhuc 40. dies, & Ninive ſubvertetur: & tamen ad preces Ezechiæ & Ninivitis Dei ſententia commutata eſt, non vanitate judicii, ſed eorum converſione, qui meruere indulgentiam.* Deinde idem Sanctus proſequitur dicens: *Neque enim Deus hominibus, ſed vitiis iraſcitur, quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatum eſt. Dicamus & aliter. Fecit quidem Nabuchodonoſor juxta Danielis conſilium miſericordias in pauperes, & idcirco uſque ad menſem duodecimum in ipſum eſt dilata ſententia, ſed quia ambulans in aula Babylonis gloriatur, & dicit; Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ædificavi ego in domum Regni, bonum miſericordiæ, perdidit malo ſuperbiæ.* S. Chryſoſtomus ad eamdem nos animaturus miſericordiæ virtutem, hic utitur argumentis: *Major accipis, quam das. Das pecuniam, accipis remiſſionem peccatorum, liberas pauperem à fame: ille te liberat ab ira divina. Retributionis hoc genus eſt & negotiationis.*

D. Chryſ. T. 5. ſer. 23.

4 Econtra in pauperes tenacitas ſupplicia in nos provocat juſtitiæ divinæ, unde ubi Syriaca legit: *Et qui præbere negat, excitat furorem*; Septuaginta pariter interpretantur: *Muneribus qui parcit, furorem ſuſcitat fortem.* Pharisæi maligni Chriſti inſidiatores olim in Sabbato quodam convenerunt, ut Chriſtum tentarent, quapropter certum quemdam hominem manum aridam habentem ei obtulerunt, videre volentes, an hunc in dicto Sabbato eſſet curaturus; Dicit autem ſacer Textus, *Circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus eſt ſuper cæcitate cordis eorum.* Domum vero adduxerunt coram eodem Salvatore mulierem quamdam flagranti in adulterio deprehenſam, ad hoc ut vel abſolutoriam, vel condemnatoriam adverſus illam pronuntiaret ſententiam; & tamen, tam huic mulieri, quam accuſatoribus ejus ſummam exhibuit benignitatem; noſtiſne rationem edicere, cur Phariſæis indignatus fuerit, hoſce vero accuſatores & adulteram benigne & clementer exceperit? Pro reſolutione ſciendum eſt, Salvatorem noſtrum eo tempore quo de adultera judicanda agebatur, in eo fuiſſe loco, ubi erat Gazophylacium: *Hæc locutus eſt Jeſus in gazophylacio.* Huc reponebantur eleemoſynæ, non ſolum ad templi cultum, verum etiam ad ſubventionem pauperum deſtinatæ; quid mirum igitur, ſi pium & benignum ſe eo in loco eſſe probaverit, ubi miſericordia exercebatur, at vero Phariſæis merito ſe iratum exhibuit, quia ſub prætextu ſanctificationis Sabbati eum impedire nitebantur, ne ſanationis miſeri illius contractam manum habentis, eumque præfigurantis, qui manum ſuam pauperibus extendere renuit, operaretur miraculum, ad inſinuandum nobis quod vehementer ad iracundiam Deus noſter provocetur, quando à beneficentia erga pauperes exhibemus averſionem. Unde S. Bernardinus ait: *Plerumque ex ira Dei Patria fame, & penuria premitur, quia pauperibus eleemoſyna denegatur.* Etenim ad hoc, ut ſciamus, ordenam annonæ caritas, tempeſtates grandinis, fulminis & ſimiles aliæ ſiniſtræ cœli influentiæ, quæ fructus perimunt agroſque devaſtant, ſuam habeant originem; valde conſideranda eſt ſequens S. Auguſtini doctrina; dicit enim: *Unde ſemper flagellamur in frugibus, quia egentibus non beneſacimus; revera ſi conſideres homo, unde damna, unde pericula, unde calumnia, niſi de ſterilitate noſtra? tu non das indigenti quod potes, venit una calumnia, & perdes quod non habes.* Apud Malachiam dicitur: *Inferte omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam.* Unde colligitur, quod quia populus Iſraëliticus tranſgreſſor erat legis illius, qua decimas pendere Levitis tenebatur, ideo à Deo ſterilitate punitus fuit; ac proinde prædictis verbis proteſtatur Deus, quod ſi abundantiam deſiderent, dirumque famis flagellum à ſe arceri cupiant, ſeſe erga miniſtros ſuos liberales exhibere debeant. Unde clare deducitur, quod fames ſæpe in tenacitatis noſtræ erga pauperes pœnam immittatur, econtra vero, ſi erga illos liberales fuerimus, Deus apertis cœli cataractis benedictionem nobis uſque ad abundantiam infondet; nam ut S. Hieronymus ſuper citatum Malachiæ textum inquit: *Verbum effuſionis nomen largitatis oſtendit.*

Syriaca.

Septuaginta.

Cur Chriſtus ad Gazophylacium dimiſerit adulteram impunitam?

Marc. 3. v. 9.

Joan. 8. v. 20.

Ideo patria premitur fame, quia manus non extenduntur ad pauperes.

S. Bernardin. t. 2. ſerm. in Dom. 1. poſt. Pent. A. 2. c. 2.

S. Aug. h. 46. t. 10.

Malach. 3. v. 10.

S. Hier. in c. 3. Malach.

5. Quod ſi aliquod videre velimus ſuppliciorum ſpecimen, quibus Deus vindex in tenacitatem erga pauperes animadvertit, ſpeculemur obſecro epulonem; ſiquidem de nullo alio per Os Spiritus ſancti nobis adeo clare conſtat, quod ſit ſepultus in inferno, ſicut de illo, eaque pœna illi obtigit, quia pauperi Lazaro panis micas negavit: *Mortuus eſt & dives, & ſepultus eſt in inferno*: Hoc certe nec de blaſphemis, nec de magis, nec de atheiſtis, nec denique de homicidis legitur, bene tamen de homine erga inopes & egenos crudeli. Et ideo Salvianus, contra illos qui pauperibus manus contractas exhibent, his verbis invehitur: *Ut alios relinquatis divites, vos æterna mendicitate damnatis.* Sanctus Ambroſius inquit: *Melius operatur pecunia in pauperis cibo, quam in divitis ſacco, cave ne intra loculos tuos includas vitam pauperum.* Nam ut habet trita illa propoſitio: *Si non paviſti, occidiſti*, quam ſententiam S. Auguſt. his verbis confirmat: *Si dederitis voluntarie, inquit, plus ſemper Dominus dabit vobis ſi non dederitis, quanticumque pauperes, in quibus locis habitatis fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum rei eritis. Inſuper immittet vobis Dominus peſtilentiam & famem, & perdetis totum quod habetis, nec non & animas veſtras.*

Dives epulo ſepultus eſt in inferno propter tenacitatem ſuam.

Luc. 16. v. 22.

Salvian. l. 1. ad Eccl.

S. Ambr. l. 2. off. c. 16.

S. Aug. T. 9. Tr. 20. de rect. Cath. Converſ.

6. Inter alias cauſas, ob quas Deus Pentapolim in tam profundum iniquitatis barathrum præcipitare permiſerit, eamdemque horrendo illo flammarum diluvio caſtigarit, etiam impietas erga pauperes una fuit, quæ tanto erat in illis intolerabilior; quanto regio, in qua ſituata fuit, erat abundantior: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ*, inquit Ezechiel, *ſaturitas panis, & abundantia, & manum egeno & pauperi non porrigebant.* Conſideratione quoque digniſſimum eſt, quod Judex ille de quo ſcribitur, *in æquitate judicat, juſtus Dominus, & juſtitias dilexit*, in noviſſimi judicii die in conſpectu cœli & terræ, omniumque tam hominum quam Angelorum, omnes judicandos in duas diſtribuet phalanges & non plures: quarum una erit electorum, id eſt illorum, qui miſerti ſunt pauperum; alia vero reproborum, eorum nimirum, qui erga eoſdem inhumani fuerunt, quia eleemoſyna infallibile ſit ſignum omnis virtutis, omnis boni, omniſque meriti: tenacitas vero econtra erga pauperes omnium delictorum infallibile ſit indicium, ac proinde digna, quæ omnibus atrociſſimis inferni pœnis caſtigetur; dicente Judice: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*: Circa quæ verba Hug. Cardin. ait: *Hujus autem tanti ſupplicii quæris cauſam, eſurivi, inquit, & non dediſtis mihi manducare; Ecce pro eſca temporali, non oblata, ſed non data, æternum & horrendum ſupplicium comminatur.*

Una cauſa quod Pentapolis horrendo perierit incendio, fuit immiſericordia in pauperes.

Ezech. 16. v. 46.

Cauſa damnationis reproborum in judicio, erit illorum inhumanitas erga pauperes.

Hug. Card.

7. Non

Eccli. 4. v. 5. 6.
Avari timeant maledictiones pauperum.
S. Greg. Turon. de Gloria Confess. c. 108.
Stupendum huius exemplum.

7. *Non relinquas*, inquit Ecclesiasticus, *quærentibus tibi retro maledicere, maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius*: permittit enim justus Deus, ut maledictiones pauperum suam in illis efficaciam assequantur. Sic enim S. Greg. Turonens. refert, quod cum pauper quidam decrepitus prope littus maris aliquod sibi suppliciter à quibusdam nautis efflagitasset subsidium illi vero idipsum denegassent, asserendo quod navis solis saxis & lapidibus onusta esset; mox miser ille senex dixerit: faxit Deus, ut quod dicitis verum fiat: & subito omnes in navigio contentæ merces in saxa mutata fuerunt, retinendo nihilominus in exteriori specie formam & colorem, quem prius habuerant, scilicet olivarum, dactylorum, panis, aliarumque rerum similium.

Petr. Bles. epist. 91.
Invectiva in Episcopum famis tempore immisericordem erga pauperes.

Petrus Blesensis Episcopum quemdam, quod tempore ingentis famis suum occlusisset plebi granarium, his verbis redarguit: *Unum noveris*; inquit, *quod mortes omnium requiret a te districtissimus Judex, quia omnium factus es reus, quorum vitam annonæ beneficio redimere potuisti.* Hug. Card. parabulam infelicis illius hominis, qui ab Jerusalem in Jericho descendens incidit in latrones, ipsum totaliter despoliantes in sensu mystico exponens, inquit: *Incidit in latrones, divites scil. quia divites pauperes spoliant, & opprimunt.* Unde *Ecclesiastici* 13. *dicitur*: *Venatio Leonis onager in eremo, sic pascua divitum sunt pauperes.* Quæ Hugonis expositio apte confirmatur per id, quod ait Chrysostomus: *Discamus*, inquit, *quod quoties eleemosynam non præstiterimus, pari cum his, qui spoliant, supplicio afficiemur.*

Luc. 10.
Hugo. C. ib.
Eccli. 13. v. 23.
D. Chrys. t. 1. Con. 2. de Lazaro.

8. Salvator noster apud S. Matthæum Apostolos suos, qui votum paupertatis emiserant, ad concipiendam in Deum confidentiam, qui nihil quod ad sustentationem eis necessarium fuerit, deesse permittit, animaturus de iis, qui vitæ subsidia illis negaturi erant, hoc supplicium pronuntiavit: *Quicumque non receperit vos. ... exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die Judicii quam illi civitati*; quibus verbis ruinas integris civitatibus comminatur irreparabiles; eo quod pauperes à se rejecerint, maxime illos qui pro Deo laborant. Sodomitæ quidem Angelis inferre injuriam tentarunt: At vero, qui pauperem non recipit, sed à se repellit, ipsum Angelorum Creatorem abjicit, & fame perire permittit, quia *quamdiu non fecistis uni de minoribus, nec mihi fecistis.* Valde considerabile est illud quod D. Chrysolog. ad eos, qui viscera ferrea habent, condemnandos proponit: quo enim fine, inquit ille, Deus Lazarum ulceribus plenum epulonis oculis objecit? nimirum *Deus, quia obturatis auribus unius oris nil erat vox clamantis, ad aperiendum cor divitis, totum corpus pauperis vulneribus aperit, ut in admonendo divite tot essent pauperis ora, quot vulnera*; si enim sanguis Abel vindictam fratricidæ efflagitabat, ut quæ tot vulnera in mendico velut totidem ora, sanguis item & sanies ex ulceribus dimanans invocabunt pariter contra proximum & fratrem vindictam, si mendicum fame perire permiserit, & subsidia denegaverit.

Matth. 10. v. 14. 15.
Horrenda comminatio in immisericordes.
Matth. 25. v. 45.
Lazarus tot habuit ora, quot vulnera.
D. Chrys. serm. 121.

9. Deus olim Moysi in Deuteronomio hæc verba conscribi præcepit: *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi*; est enim æternæ reprobationis comminatio, qua dicitur: *Cor durum male habebit in novissimo*, quasi diceretur, qui habuerit, dum sanus fuerit, cor à paupere alienum & silicis instar durum, durus quoque manebit usque ad ultimum mortis suæ articulum, non vero item homo erga pauperem benignus & misericors, nam ut Psalm. ait: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*; idipsum quoque S. Paulino dicenti credere possumus, qui quidquid habuit, in eleemosynam erogavit, seque ipsum ad liberandum quemdam pauperem in perpetuam servitutem divendidit; dicit enim hic Sanctus: *Facile serpit cancer avaritiæ in præcordia nullis misericordiæ munita visceribus captamque vipereis alligat vinculis animam, si a bonis operibus nudam, & materia captivitatis, hoc est, in fructuosis opibus abundantem serpens inimicus invenerit.* S. August. quoque ad hoc propositum circa illos, qui pauperes hisce verbis, vade cum Deo, vel Deus te juvet, dimittunt, sequentem habet ingeniosam observationem; dicit enim: *Sed qui tales sunt, pauperi eleemosynam petenti dicunt, vade, vade in ante, & dabit tibi Deus, & utique dum ambulaverit homo, ei daturus est. Quid est ergo quod dicit: Vade in ante, & dabit tibi Deus? nisi vade ad illum hominem, qui habet Deum: quia daturus est Deus. At ore suo ipse confitetur apud se Deum non esse, quo inspirante possit erogare pauperibus.*

Deut. 15. v. 7. 8.
Durus erga pauperes, durus manebit usque ad mortem.
Eccli. 3. v. 27.
Ps. 40. 2.
S. Paulin. Epist. 14.
Deus adest misericordibus.
S. August. serm. 23. de temp.

10. Observandus est textus ille Isaiæ, in quo dicitur: *Frange esurienti panem tuum ... cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris*; potius hic dicendum videbatur *carnem ejus*, cur igitur dicit *tuam*? ratio hujus esse potest, quia qui tenax est erga pauperes, sui ipsius est inimicus, quia tam supra corpus, quam supra animam provocat supplicia Dei, qui in paupere se censet esse contemptum & repulsam passum. Psalm. ait: *Simul insipiens & stultus peribunt*; mira profecto propositio, cum enim nulla sit veritas hac certior, quid opus erat illam conscribere? *Et relinquent alienis divitias suas*; enim vero hoc loquendi modo David divites erga pauperes tenaces & avaros, ut sua hæredibus extraneis relinquant supra modum: stultos esse demonstrat; at vero inquies, numquid per experientiam videmus, quod divites facultates suas proximo sanguine conjunctis relinquant? Respondeo, verum quidem id est, sed quando testatores in vita erga pauperes non fuerunt benigni in justum illorum supplicium vindex Dei justitia permittit, ut cognati, imo filii eorumdem relictas sibi facultates haud secus tractent, quam si extranei essent: *Quid est hoc inani labori deterius*, inquit S. Chrysost. *quando ipse labores & sudores perpessus discesserit, aliis autem divitias fruendas reliquerit; & neque aliquibus quidem necessariis, & ei familiaritate conjunctis, sed sæpe etiam hostibus & inimicis, & ideo non dixit: Aliis, sed alienis relinquent divitias suas.* Meritò igitur S. Basilius à S. Joanne Damasc. ibidem citatus ait: *Fac saltem in bonorum tuorum partem, fratres tui una cum tineis veniant.*

Isa. 58. 7.
Homo tenax erga pauperes, provocat supplicia Dei in corpus & animam suam.
Ps. 48. 11.
D. Chrys. ibid.
S. Basil. à Dam. cit.

DISCVRSVS XIII.

ARGVMENTVM.

Eleemosynarius non habet quod timeat, aut in agone, aut in judicio, tam particulari quam universali.

THEMA.

Jucundus homo, qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio, quia in æternum non commovebitur, Psalm. 111. v. 5.

Luc 21. v. 26.
D. Chrysf. T. 3. de furto & latrone.
Job. 26. v. 11.
Job. 14. v. 13.
In Judicio finali misericordes in pauperes non habebunt quod timeant.

1. JUdicium finale adeo erit horrendum, ut etiam viti sanctissimi in eodem contemuerint, unde ipsamet Judex apud S. Lucam ait: *Virtutes cælorum movebuntur,* & D. Chrysost. inqoit: *Tam terribile judicium illud est, ut ab Angelis timeatur?* S. quoque Job: *Columna cœli contremiscunt, & pavent,* ac proinde hanc à Deo gratiam afflagitabat, ut bravi judicii celebrandi spatio in inferno sa abscondera possat, ne vidaretur ab irato Judice: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?* & tamen hic Psalm. qui par ajus os ætarnæ & infallibilis veritatis loquitur: dicere non dobitat, quod vir aleemosynarius eo modo dispositurus sit responsa sua, ut in dia illo, nec quidquam titubet aut formidet: *Jucundus homo &c.* Et ravera ita se res habet, qoia si Judex axaminaturus est, & formaturus processus contra eos, qui advarsus paoperes inhumani fuere, iisque dicturus sit:

Matth. 25. v. 41. 42.

Discedite à me maledicti in ignem æternum; Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, profecto illi qui eleemosynis erogandis deditι, compassionem exercuerunt circa proximos, nihil omnioo habebunt, quod formidare debeant. Iu vita S. Elisabethæ Raginæ Hungariæ lagitur, quod dum in hospitalibus serviret infirmis, pedissaquæ ejus pium hoc ministerium nausaantes S. Reginam ab aodem ratrahera conatæ fuarint, necessum alle dieantes, ut majorem sui ipsius curam habeat; quibus illa subridendo respondit: quam in dia Judicii habebimus securitatam, si idipsum omiiarimus? quaodo Judax dicet:

Præclarum exemplum S. Elisabethæ.

Matth. 25. v. 43.

Infirmus eram, & non visitastis me, nos idipsum à nobis propositum alle dieemus, adao atiam ut pedissequæ nostræ haud taro contra hoc obmurmurarint; idipsum quoqua da iis dicera possumus, qoi manus suas in pauperum subsidium aperiunt: *Disponent sermones suos in judicio, quia in æternum non commovebuntur.*

Rup. Abb. de Trin. & oper. ejus l. 3. in Reg. c. 31.
Totum judicii extremi examen instituetur circa opera misericordiæ pauperibus exhibita.
S. Laur. Just. de compunct. Christian. perfect.
S. Aug. T. 10. tract. 46.

2. Rupertus Abbas ad thronum Salomonis; qui throni illius, in quo varus Salomon tanta cum Majestate sedabit, typus fuit, alludens, inquit: *Grandis thronus, grande quippe judicium exspectamus; sex ille habebat gradus, sex enim sententiis judicium perficitur, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, sitivi, & non dedistis mihi potum: hospes eram & non collegistis me, infirmus, & non visitastis me, in carcere, & non venistis ad me, dua manus hinc atque inde, id est, duo tenores, hinc judicii, atque inde misericordia;* At varo quam liberè & expeditè hi qui proximis largas dadere aleemosynas, hosce sunt conscensuti gradus? considerabilia sunt verba illa Laurentii Justiniani, qui da Judicio, cui Christus præsidabit, loquans, inquit: *Numquid in Judicio dicet: Venite benedicti Patris mei, quia jejunastis, quia vigilastis, quia plorastis? nonne magis quoniam esurivi, & dedistis mihi manducare, nihil aliud, qui conversaris in sæculo, exigit à te Deus, quam ut mandata illius custodias, proximum tuum diligas, & pauperibus alimoniam præbeas.* S. Aug. pariter de elaemosyna ita scribit: *Patrocinatur in die Judicii homini, ut flammas æternas non timeat, sicut Jacobus in Epistola sua dicit:*

Jacobi 2. v. 13.

Superexaltat misericordia judicium; & judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. D. Chrysost. similitar nos ad liberalitatam erga pauperes exhortens, inquit: *Indue Christum, ut in judicii die te induat, tege illum, ut in die iræ te protegat.* Quando enim Judicis benavolentiam per præstita ei beneficia comparavimus, nihil utique habebimus quod timeemus.

D. Chrys. 3. 9. de caco & Zachæo.

S. Ambr. vero, hominem erga pauperes tanacem his verbis perstringit: *Quantum tibi prodesset ad gratiam multorum pupillorum patrem nominari, quam innumeros stateres in sacculo obsignatos habere; pecunia enim hic relinquitur, gratia autem operum bonorum nobiscum ad Judicem meritis defertur;* hanc antam gratiam, misericordiam & compassionam erga egenos exerceodo acquirimus. Idam quoqoe S. Doctor alibi dicit: *Sola misericordia comes est defunctorum.*

S. Ambrof. l. de Naboth. c. 8.
S. Ambr. ferm. 2.

S. Thom. de Villa Nov. serm. de S. Martino Conf.
In extremo Judicio sola opera bona nobis patrocinabuntur.

3. S. Thomas de Villa Nove ad propositum nostrum prolixè discurrit, ostendens, quod occasiones illi, qui erga paupares liberalas extiteriot, habituri sint omnam à se in dia judicii excludendi timorem. Et quidem primo loco judicii terribilitatem daclarat, dicens: *Non erit tunc recursus ad Sanctos, non ad Angelos, non ad virginem, quoniam dies vindictæ & justitiæ est, & in sua justitia quilibet liberabitur; non succurrent tunc amici, non filii, non pecunia, non familia, sed sola bona opera adstabunt, illa sola non deserent, illa sola in judicio pro afflicto respondebunt, sicut Augustinus ait: Opera tua sumus; non deseremus te;* Et tamen Spiritus Sanctus de viro Eleemosynario inquit, quod cor induet laonis, & præ lætitis, & jubilo pectus illius axilιet, *non movebitur in communi illa omnium* creaturarum dasolatiuna, nec perturbabitur: *Jucundus homo qui miseretur & commodat &c. O quomodo gaudebit tunc in eleemosynis quas fecit.* inquit idem S. Thomas de Villa Nova, *quomodo latabitur, cum audierit Judicem dicentem: Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere &c. Sed cur obsecro Domine, nonorationes, jejunia, lachrymas, disciplinas, & opera misericordiæ spiritualia commemoras, sed solas eleemosynas? an catera pro nihilo reputabuntur, non utique;* nam & alia opera bona præmiabuntur, ita tamen, ut inter omnia primatum aleemosynæ obtinaant, ut inde omnes animentur ad præbenda egenis subsidia, in quibus ipsemat Christus repræsentetur.

Prov. 21. v. 14.
S. Hier.
Isaia 28. v. 17.
Eleemosyna iram districti judicis per omn. placat.
Ps. 142. v. 2.
1. Petr. 4. v. 18.
Celeberrimum exemplum Petri Telonarii.

4. S. Hieronymus illum Sapientis textum (*Munus absconditum extinguet iras, & donum in sinu, indignationem maximam*) intarpretans, sequentem subnectit Glossam: *Qui iram districti Judicis quam peccando meruit, placare desiderat, eleemosynam det pauperibus.* Porrò ubi volgate legit: *Ponam in pondere judicium & justitiam in mensura.* Septuaginta vertunt: *Ponam judicium in spem, & misericordiam meam in stateras,* quid obsecro Propheta per hanc in trutina libratam misericordiam significare intendit? scriptum eqnidem oovimus: *Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens;* quam igitur salutis spem in judicio finali concipera poterit homo improbus? *si Justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* trutinæ par S. Michaelis Archangeli manum sustinandæ aleemosyna impooatur, sicque omnis timoris avanescet angor: *Ponet judicium in spem, & misericordiam in stateras; quis celebre nescit Petri Telonarii ditissimi simul & tenacissimi in pauperes factum, cujus S. Joan. eleemosynarius sæpe legitur meminisse, die quadam* temporis hybernalis, congregati pauperes ad Solis caloram, sa tantisper recreaturi, quando mutua miscantes colloquia, da iis discurrare cœpe-

perunt, qui vel in pauperes benefici, vel inhumani & parci essent; ultimos hos inter primum facile locum dictus obtinuit Petrus, qui nulli eorum, vel minimam umquam dederat buccellam panis; onus tamen eorum sua se importunitate aliquam Petro eleemosynam extorsurum esse jactavit: dum igitur panes ex pistrino adducti ad Petri ædes deferrentur, accurrit ille pauper, replicatisque instantiis tantillum petiit panis; iratus alter, dum non reperiret quidpiam quo importunum abigeret, panem apprehensum cum furore in eum veluti lapidem conjecit. Secundo igitur ab hoc die in lethalem incidens morbum, tali oblectari meruit visione: Coram tribunali Altissimi sese sisti, & à Dæmonibus propter scelera accusari sibi videbatur; quæ omnia cum Diabolus huic trutinæ imponeret, istinc ex alia vero parte, dum non reperirent Angeli boni quidpiam, quod collocarent operum bonorum, dictum panem taliter erogatum bilanci commiserunt, hicque solus omnibus præponderavit sceleribus, quo peracto, Angeli boni Petrum nihilominus admonuere, ut huic pani alias bonas superadderet operationes. Hæcque visio ita eum illuminavit, tantoque virtutis eleemosynæ incendit amore, ut subito omnia bona in pauperes erogare decreverit; quare pauperi cuidam nautæ obvius, divitem ei vestem suam consignavit, laceramque recepit inopis; quod factum Christus gloriose approbavit, quando nocte sequenti Petro apparuit cum dicta opulenta chlamyde, seipsum postea in mancipium vendidit, ne quod in erogandis eleemosynis liberalitatis symbolum prætermitteret: Qua ex historia deducitur, quantum sibi patrocinium coram tribunali Dei vendicet compassio in pauperes. *Nec ulli alii rei potius,* inquit Nazian. *quam benignitati benignitas ab eo rependitur, qui juste remetitur, atque in pondere misericordiam ponit.* Cujus patrocinii Nazianz. pariter meminit, dum ait: *Ad necessaria tempora, superna benevolentia tibi præsidium para, misericordiam Deo commoda, neminem umquam Deo aliquid prius obtulisse pœnituit; in beneficio reddendo copiosus est.* Ubi notanda occurrunt verba illa: *Ad necessaria tempora*; quando enim major urget necessitas, quam in articulo mortis, quando judicium particulare, à quo judicium universale dependet, quodque subibit anima.

Compassio in pauperes est solidum patrocinium in judicio.

Naz. or. 6.

Idem or. 17.

5. *Jucundus homo &c.* mysteriosum equidem eleemosynæ epithetum attribuit Doctor gentium, dum ait: *Facile tribuere, communicare* (de divitibus loquitur) *thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Fundamentum, ut nostis, solidum petitur, non corruit, quin potius totum sustinet ædificium juste, itaque hoc loquendi modo usus est Apostolus, siquidem ad vitæ æternæ consecutionem ad sedandum Judicis furorem, tamquam stabile & inconcussum fundamentum, unicè deservit eleemosyna, quæ *non commovebitur in æternum,* In libro, cui titulus *Dives salvatus,* quidam opulentus in agonia constitutus integro spirituum infernalium exercitu circumdatus fuisse legitur, qui ei aditum ad cœlos impedirent: Ast eodem tempore octies millenæ comparuere animæ beatæ, quæ eum propter exercita misericordiæ opera in ipsas liberatum, seque in virtute eorumdem salvatas fuisse asseruerunt, quam ob causam se dictitabant missas divinitus, ut in retributionem periclitanti opem ferrent; illaque Evangelica adimpleretur promissio: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Magna res est eleemosyna,* exclamat S. Chrysostomus, *quæ peccata delere potest, & judicium propulsare, quamvis enim tu tacueris, infinita pro te ora pauperum patrocinabuntur.*

1. Tim. 6. v. 18. 19.

Eleemosyna est solidum fundamentum vitæ æternæ.

Steph. Binetto c. 1. n. 16.

Quidam dives in agonia salvatur per pauperes, quibus eleemosynam dederat.

Luc. 16. 9.

D. Chrys. h. 37. ad pop.

6. S. Chrysologus illum Psalmistæ versiculum homini eleemosynario appropriatum discutiens, *in die mala liberabit eum Dominus*; quid per diem malam intelligendum sit, subnectit, inquiens: *In die mala illi Deus liberator assistet, qui à malis pauperem liberavit; in angustiis illum Deus clamantem audiet, qui pauperem, cum clamaret, audivit.* Loth incendio Sodomitico ereptus, prout in commendatione pro defunctis legitur, animam significat inferno subtractam, cujus etiam in hæc verba meminit Chrysol. *Loth quia hospitia excepit Angelos, judicium prævenit, misericordem nescit divinus ignis exurere.* Porro reliquas inter Damasceni sententias, illa non infimum obtinet locum, qua dicit; *Qui misericordia afficitur, misericordiam consequetur*: Juxta illam promissionem Evangelicam: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* S. Anton. de Padua illum adducit Ecclesiast. textum: *Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa invenies illum.* Ubi per illos, qui aquas pertranseunt, pauperes intelligendos esse censet; quando igitur panis ille integer reperietur? in die utique Judicii, quando judex dicturus est; *Esurivi, & dedistis mihi manducare. In die Judicii invenies illum, id est, retributionem pro illo. Unde Matth. 25. Esurivi, & dedistis mihi manducare,* qui idem Sanctus ad alium hunc Ecclesiastici textum (*eleemosyna viri, quasi signaculum cum ipso*) alludens subnectit: *Peregrinus es ô homo, hunc sacculum in tua peregrinationis via porta, ut cum sero ad hospitium veneris, panem, quo reficiaris in ea invenire possis.*

D. Chrysol. ser. 14.

Misericordes erga pauperes, misericordiam consequentur in die mala.

D. Chrysol. serm. 42.

S. Joan. Damasc. l. 2. Parall. c. 16.

Matth. 5. v. 7.

Eccle. 11. 1

S. Ant. de Pad. serm. in D. 2. post Epiph.

Matth. 25. v. 35.

Eccli. 17. v. 18.

7. Fatuæ virgines tanti virginitatis donum æstimaverant, ut tamquam veræ tales virginum nomine à Christo appellatæ fuerint, & tamen quia oleum illis defecit, per quod charitas, compassio, & eleemosyna egenis præstita intelligitur, sibi dici audiverunt: *Nescio vos,* & condemnatæ sunt. *Vide rem magnam,* inquit, hoc loco Chrysost. *cum virginitas sicuti sororem habueris eleemosynam, in eam nulla adversa poterunt, sed omnibus superior erit, propterea non introierunt illæ, quod cum virginitate eleemosynam non habuerunt;* Idem quoque S. Doctor Tom. 5. *de Elia & vidua* disserens, eamdem habet observationem, cum dicit: *Eleemosyna absque virginitate suos alumnos introduxit in cælum, quod virginitas absque eleemosyna minime potuit.* Verum enim vero, ex quo olei mentionem fecimus terribilem illam visionem Apocalypticam sub silentio pertransire nequeo, id vero quod in ea vel maxime nostro proposito deservit, est, quod inter alia supplicia, quibus Deus terram affligebat, vox quædam audita fuerit, altum clamans, ut oleum & vinum præservaretur à strage: *Vinum & oleum ne læseris*; At vero ex quo Deus, nec hordeo, nec tritico, neque aliis parcebat fructibus, cur duo hi liquores privilegiati fuerunt, ut manerent à strage immunes? egregius quidam Scriptor observat, quod Samaritanus ad miserum illum vulneratum, qui in latrones inciderat, curandum, oleo usus fuerit & vino, perque hosce liquores erga miserum hunc hominem misericordiam exercuerit, & compassionem; ubi vero etiam per solam umbram aliqua comparet misericordiæ figura, divina Justitia subito placatur, *quæ per illos sanare idonea, qui in latrones inciderunt.* S. Basilius à Damasc. citatus, divitem quemdam erga pauperes immisericordem, his verbis affatur: *Vide quanto ad gloriam illustrius, utilius que sit, sexcentorum filiorum patrem appellari, quam sexcentos stateres in crumena habere? pecunias invitus etiam hic relicturus es, at laudem ex bonis operibus collectam ad Dominum deferes, cum nimirum ingens turba coram communi Judice circumfusa, altorem & nutritorem, & benefactorem, & quocumque tandem alio humanitatis nomine appellaberis;* Ib-

Fatuæ virgines carentes oleo misericordiæ, rejectæ fuerunt.

Matth. 25. v. 12.

D. Chrys. T. 1. h. 55. de Pænit. c. 9.

D. Chrysost. t. 5. de Elia & vidua serm. 34.

Per oleum & vinum designatur misericordia.

Apoc. 6. v. 6.

Andreas Cæs. Episc. in c. 15. Ap.

S. Basil. de Dam. l. 2. Parall. c. 16. cit.

Per eleemosynas corrumpitur æternus Judex

quo-

D. Chryſ. ibid. cit.

quoque quamdam adducit ſententiam D. Chryſoſt. cujus hæc ſunt ſequentia verba: *Judex noſter per pauperes corrumpitur, ſacigitur per pauperis manum Judicis poſticum pulſes, etenim ille munera tua per eum accepit, ac leges adulterat, accipit, & ex juſto benignus efficitur; accipit, inquam, & veritati miſericordiam anteponit.* Pergit ulterius, & per ejuſdem Chryſoſtomi teſtimonium paulò poſt dicit: *O ſingularem eleemoſynæ vim! ſola ad divinum tribunal irrepit, ne Judicem timeamus ante judicium manus protendentes, ne Judicem metuamus, qui ſe accepiſſe minimè inficiatur.* S. Greg. nonnollos, qui potius ea motivo luerit, quam ex ſtimulo charitatis eleemoſynarii erant, ita alloquitur: *Plerumque plura homines pauperibus largiuntur, non quia eosdem pauperes diligunt, ſed quia ſi minime tribuant, iram Judicis ſuperni formidant.*

Idem D. Chryſoſt.

S. Greg. l. 12. mor. c. 14.

Matth. 22. v. 12.

Per veſtem nuptialem intelligitur Charitas.

Ibid. v. 13.

Tob. 4. v. 11.

8. Is, qui ſine veſte nuptiali inventus, ideoque ſine remiſſione condemnatus fuit, ne verbum quidem in ſui excuſationem allegare potuit: unde dicitur in Textu: *At ille obmutuit*, per illam vero veſtem charitas denotabatur, & ideo ob hujus carentiam de illo dicitur: *Mittite eum in tenebras exteriores*; unde clare deducitur eum pauperibus minime fuiſſe compaſſum, quia ut Tobias ait: *Eleemoſyna à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* S. Paulus in quadam Epiſtola differentiam indicat, quæ inter Judicem ſupremum Chriſtum, alioſque terrenos judices intercedit: dicit enim: *In ſæculo corrupti muneribus reorum judices condemnantur, ſed quisquis homo præventus in aliquo peccato diffidens innocentia ſua, offers pretium ſalutis tuæ Judici noſtro, ne verearis, quaſi corruptionis injuriam juſtitiæ Dei facere.* S. Jacob. Apoſtolus ait: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam, ſuperexaltat autem miſericordia judicium*; pro quibus poſtremis verbis in Græco legitur: *Adverſus judicium gloriatur miſericordia.*

S. Paul. ad Sever.

Jac. 2. 13.

Textus Gr.

9. S. Gregorius refert, quod tempore Gothorum matrona quædam valde devota frequenter venerationis cauſa Eccleſiam SS. Martyrum Proceſſi & Martiniani acceſſerit: quodam vero die inde egrediens obvios habuerit duos Monachos peregrinorum more veſtitos qui ab ea eleemoſynam poſtulabant: *Priuſquam vero ejus erogator, eis ad largiendam eleemoſynam propinquaſſet, aſtiterunt illi vicinius, & dixerunt: Tu nos modo viſitas, nos te in die Judicii requiremus, & quidquid poſſumus, præſtabimus tibi, quo dicto ab oculis ejus ablati ſunt.* Major nobis conſolatio erit, non ſolùm quod illos quibus benefecimus, in illo die gratos erga nos experiemur, verum etiam quo ipſummet Deum, per eleemoſynam noſtrum conſtituamus debitorem, qui idem ipſe eſt qui nos tunc eſt judicaturus. Unde D. Chryſol. *Beatus qui fœnerando pauperi ipſum ſibi judicem conſtituit debitorem.*

S. Greg. h. 32. in Ev.

Per eleemoſynam conſtituimus Deum noſtrum debitorem.

D. Chryſol. ſer. 14.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Pauperibus ſubveniendo, ingens ſalutis æternæ pignus nobis acquirimus.

THEMA.

Dominus conſervet eum, & vivificet eum. Pſalm. 40. verſ. 3.

Per eleemoſynam acquiritur pignus ſalutis.

1. REgius Propheta David de viro eleemoſynario diſſerens ab omnium bonorum datore vitam ei auguratur & beatitudinem, dum ait: *Dominus vivificet eum, & beatum faciat eum:* Ingens enim ſalutis ſuæ pignus tenet, qui pauperibus compaſſionem exhibet. S. Auguſt. Textum illum Pſalmiſtæ: *Congregate illi Sanctos ejus, qui ordinant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia*; ad propoſitum noſtrum optimè exponit, dum per Sanctos eos, qui eleemoſynam præſtant, intelligendos eſſe dicit: *Qui diſponunt ejus Teſtamentum ſacrificia, id eſt, opera miſericordiæ ſacrificiis præponenda, juxta ſententiam Dei dicentis: Miſericordiam volo plus quam ſacrificium*; Etenim, cum ſanctitas ſola ſit illa, quæ beati illius regni nobis tribuit poſſeſſionem, hanc miſericordiam erga proximos noſtros exercendo vere conſequimur.

S. Aug. l. 20. de Civ. Dei. c. 24.

Pſ. 49. v. 5.

2. Neſcio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod ea quo ante redemptionem à Chriſto in Calvariæ monte conſummatam nullus eorum qui ad antiquum pertinebant Teſtamentum, aditum habere potuerit ad gloriam, nihilominus in lymbo deputatus fuerit locus, in quo animæ dilectæ velut in depoſito demorabantur; ſed quodnam loco huic nomen obtigit? ex Scriptura conſtat, quod ſinus Abrahæ appellatus fuerit; ſed cur non potius vocatus fuit ſinus Iſraëlis, quod idem eſt, ac videns Deum? aut vero cur non potius ſinus Davidis viri ſecundum cor appellari meruit? ratio eſſe poteſt, quia Abraham præ cunctis aliis hoſpitalitati, & liberalitati erga pauperes ſupra modum deditus fuit, adeo ut D. Chryſol. de illo dicat: *Parum ſe beatum credidit, ſi in ipſa ſuperna gloria ab hoſpitatis pio officio ceſſaret*; cum igitur miſericordia erga proximos aditum ad cœlos patefaciat, Deus non ſine myſterio diſpoſuit, ut ſinus ille ſive depoſitum paradiſi ab eo nomen ſuum ſortiretur, qui præ cunctis aliis erga pauperes liberalis fuit.

Lymbus vocatus fuit ſinus Abrahæ, ex eo quod fuerit liberalis erga pauperes.

D. Chryſ. ſerm. 121.

3. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Quod ſi quis velut alter quidam Paulus in cœlum raperetur empyreum, ibidemque ſublimem videret gloriam Jeremiæ, Ezechielis, Davidis, totque aliorum Prophetarum inſignium, is utique ardentius ad charitatem & eleemoſynam in egenos diſtribuendam, accenderetur, quia infallibilis eſt Dei promiſſio, quod qui ſervum Dei, ea ejuſdem Dei amore recepit, in cælo recepturus ſit retributionem, qua Prophetæ gaudent; atque ideo eleemoſynarii in paradiſo cœleſti, quoad beatitudinem omnibus aliis ſuperiores erunt; cujus cauſa eſt, quia hæc major & minor futura eſt, ſecundum quod charitas fuerit magis & minus ignea, & ideo quando Electi à Judice invitantur ad gloriam, dicendo: *Venite Benedicti Patris mei*, ſolorum meritorum miſericordiæ corporalis ſit mentio: *Prophetæ, vel Juſti mercedem capiet*, inquit D. Chryſoſt. *illam videlicet, quam decens eſt, ut is capiat, qui Prophetam aut juſtum recipit; vel certe qualem ipſe Propheta, aut Juſtus conſequetur.*

Matth. 10. v. 41.

Eleemoſynarii in cœlo erunt ſuperiores omnibus.

Matth. 25. v. 34.

D. Chryſ. h. 36. in Matth.

4. Pſalm. dicit: *Anima mea in manibus meis ſemper*, qui modus loquendi ſatis obſcurus eſſe videtur, quia forſitan per manus opera intelligens, dicere vult animam ſuam conformiter ad opera, ſive bona ſive mala ſalvandam vel damnandam eſſe? aut verò imminens innuere voluit periculum, quod cujuslibet hominis animæ propria occurrere poteſt, ut proinde illam velut rem pretioſam in manibus portet, ut tanto minus periclitetur? B. Petrus Damianus dubium illud ingenioſè ſolvit, dum verba illa de manibus ad eleemoſynam apertis intelligit, hæ enim, inquit S. Pater, animam noſtram de B. Æternitate ſecuram efficiunt: *Ut manus tuæ extenderentur ad inopem, & dicere poſſes: Anima mea in manibus meis ſemper*, inquit idem Petrus Damianus.

Pſ. 118. v. 109.

Eleemoſynæ reddunt animam ſecuram de beatitudine.

B. P. Dam. ſer. 47.

5. S. Io.

Insigne testamentum S. Joannis eleemosynarii.

5. S. Joannes eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus morti vicinus existens sequens condidit Testamentum: Gratias tibi ago mi Domine, quod me dignum effeceris, ut offerrem tibi totum, id quod est tuum, quodque ex omnibus mundi bonis aliud nihil sit reliquum, quam tertia pars unius tealis, quam pauperibus, qui sunt fratres mei in Christo, distribuendam relinquo, hactenus tibi tuas reddidi facultates, nunc quoque animam meam, quæ pariter tua est, tuis manibus consigno; hisque dictis cum immensa gloria cœlum conscendere visus est, innumera pauperum viduarum & pupillorum, cum ramis Olivarum ipsum præcedentium multitudine stipatus. Infinita utique erit consolatio illa, quam anima in tremendo Judicii die habitura est, quando, postquam Justitia divina omnia iræ suæ fulmina evibravit, tandem serena, & subridenti facie ad electos conversus eisdem dicit: *Esurivi, & dedistis mihi manducare, hospes eram &c.* Tunc enim S. Ephrem ait: *Tenebit illum Christus coram Angelis & Sanctis, statuensque in medio, prædicabit illum, & ostendet ac dicet: Hic homo esurientem me pavit, recreavit, & cooperuit, propterea ego dico ipsi: (Euge serve bone & fidelis, ... intra in gaudium Domini tui,) & in vitam æternam.*

Infinita consolatio eleemosynariorum in extremo judicio.
Matth. 25. v. 35.
Matth. 25. v. 21.

6. D. Chrysologus Redemptorem nostrum dixisse observans: *Misericordiam volo,* inquit, *humanam misericordiam petit, ut largiatur divinam, est in cælis misericordia, ad quam per terrenas misericordias pervenitur; dicturus causam in judicio Dei, patronam tibi misericordiam, per quam liberare possis, assume.* Quævis alia via nos fallere potest, præter quam illa quæ trita & regia via est; in omnibus aliis operibus bonis aliquis reperiri potest scopulus, in quem impingentes labamur, at vero quoad eleemosynam ex charitate & amore Dei factam, infallibilem habemus securitatem, quod ducatum nobis præstabit in patriam cælestem; ac proinde S. Thomas de Villa Nova dignum hoc ei attribuit encomium, dum ait: *Eja, arripite viam salutis, viam Regiam & tutam, intelligite super egenum & pauperem, ut cum ipsi egueritis, intelligat Deus super vos.* In Regum Curiis nonnulli sunt Proceres, qui à clave aurea nomen habent, deputati nimirum ad aperiendas regionum penetralium fores, sic quoque pauperes eleemosynis nostris adjuti dici possunt: *Proceres clavis aureæ,* quia cœlestem nobis aperiunt paradisum; unde Tobias ait: *Præmium bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.* S. Leo pariter ad propositum nostrum inquit: *Cibus egeni regni cælestis est pretium, & largitor temporalium hæres efficitur æternorum.* D. Chrysostomus bonis cœlestibus contra opponens bona, quæ à Christo recepimus inter pauperes Christum repræsentantes distribuenda, inquit: *Gloriosum te fecit in cælis, tu nuditate, deformitate, frigore ipsum eripe, Angelorum te concivem effecit, tu in tecto saltem suscipias, & sicut unum famulorum in domo tua contegas. Non renuo,* inquit, *hoc diversorium, qui tibi ad cælum viam construxit.*

D. Chrys. serm. 8.
Liberalitas in pauperes est via regia ad cœlum.
S. Thom. de Villanov. ser. de S. Martino Confess.
Pauperes sunt Proceres clavis aureæ.
Tob. 4. 10.
S. Leo ser. 4. de collectis.
D. Chrys. h. 49. in Matth.

7. Viarum difficillima illa est, quæ sursum tendit, principaliter autem, si ad aërem ipsum sublimem penetrandum ducit: *Arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam;* Nihilominus S. Augustin. in virtute meritorum eleemosynæ, magnam ejus obtinendi spem suppeditat, inquiens: *Via cæli est pauper, incipe erogare, si non vis errare.* Agapetus Papa in quadam ad Imperatorem Epistola, in qua ad purpuram & togam purpuream alludit Imperatorum, hoc insigne in pauperum favorem inde elicit documentum: *Amoris in egenos qui induerit purpuram regni cælestis compos efficietur.* Omnes utique supplicæ illius affectum experiri affectaremus, quam quondam divinæ Majestati obtulit David, dicens: *Dic animæ meæ, salus tua ego sum;* sed ecce vobis ejus consequendæ à Nazianz. præscriptam methodum: *Dicet Dominus; animæ tuæ salus ego sum, nec non omnia benedictionis verba, si solum te dolentibus, aut egentibus viderit humanum.* Ideoque Apostolus de eleemosyna agens, eam benedictionis titulo insignit, dicens: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet;* quam ut benedictionem consequamini; *Venite,* inquit Christus, *benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi.* Quoi equidem Confessores, Martyres, Virgines & Apostoli in eremis sepulti contabuere vivi, aut equuleis se excruciari permiserunt; *Lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti;* nihilominus in Regnum cœlorum admittendi, nihil horum sibi dici audient à Christo, sed dumtaxat: *Esurivi,* &c. ideoque S. Chrys. inquit: *Quid Abel passus sit, quod servavit mundum Noe, quod Abraham fidem suscepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem resupinus ascendit, Deus tacet; & hoc clamat solum, quod comedit pauper.* Cujus hanc rationem idem assignat Sanctus: *In cælos prima est esurientis annona, prima stipendia pauperis tractantur in cælo, erogatio pauperis prima divinis scribitur in diurnis.* Ita Zachæus publicanorum caput, *Princeps publicanorum, & ipse dives,* tanto magis à cœlo distabat, quanto ditior & avarior erat: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in Regnum cælorum.* Nihilominùs ut primum hospitio excepit Christum & ait: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus,* mox Regni cœlestis investituram accepit ab illo, qui dixerat: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur. Hodie huic domui salus a Deo facta est, eo quod & ipse sit filius Abrahæ. Ut primum Christum Dominum,* inquit quidam Interpres, *non citra gaudium in domum excepit, statim effectus est misericors, statim studiosus pauperum curator;* Unde certius & infallibilius signum, unde nos Deum in anima habere dignosci potest, habere non valemus, quam si charitatis operibus dediti simus, juxta illud Joannis: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Matth. 7. v. 14.
S. Aug. ser. 25. de verb. Dom.
Pauperes sunt via cœli.
Ps. 34. 3.
2. Cor. 9. 6.
In extremo judicio non fiet mentio, quid alii sancti passi sint pro Christo.
Hebr. 11. v. 37.
D. Chrysol. serm. 14.
Sed solummodo operum misericordiæ.
Luc. 19. 2.
Matth. 19. v. 24.
Domus Zachæi benedicitur propter eleemosynas.
Joan. 10. 9.
Luc. 19. 9.
Tit. B. Bostr. ibid.
1. Joan. 4. v. 16.

8. S. Leo ad hanc erga pauperes beneficentiam nos exhortans, nobilissima hac utitur phrasi loquendi: *Deliciæ nostræ sint opera pietatis, & illis cibis, qui nos ad æternitatem nutriunt, impleamur.* Quinam vero hi tam substantiosi cibi sint, sequentibus verbis declarat: *Latentur,* inquit, *in refectionibus pauperum, quos impendia nostra satiaverint.* Rup. Abbas sub allusione sex dierum creationis mundi, quibus tandem Sabbatum successit, hunc in modum de eleemosyna discurrit: *Et notandum quod hujus gratiæ sex opera sunt, quamdam habentia similitudinem sex dierum, quibus Deus mundum perfecit, & omnia quæ in mundo sunt, in eo videlicet, quod & ipsa suum promeretur Sabbatum, ut qui hæc fecerit, etiam ipse requiescat ab operibus suis;* Mox vero sex misericordiæ opera enumerat, in Evangelio his verbis indicata: *Esurivi,* &c, ac tandem concludit dicens: *Ingredientur in Sabbatum, id est, in requiem Domini, qui hæc sunt operati, vocante ipso, qui post sex dies in semetipso requievit, ac dicente: Venite benedicti Patris mei percipite Regnum,* &c. Ecce quousque eleemosynæ virtus pertingat: neque ab hac vita ad cœlum aberrare potest, qui pro viæ Duce cæcum habet, cui per eleemosynam subvenit, inquit per D. Chrysost. authoritatem S. Damascenus: *Cæcus, cui misericordia impenditur, ad cælorum Regnum Dux est, & qui ad parietes offendit, atque in foveas fallente gressu labitur, ad cælorum ascensum itineris Ducem se præbet;* Nec minus ingeniosa est illa Blesensis propositio, qui ait: *Eleemosynis propria*

S. Leo. ser. 2. de Quadr.
Eleemosyna est cibus substantiosus divitum.
Rup. Abb. de glor. & hon. filii hominis in Matth.
Cæcus, cui per eleemosynam subvenisti, est Dux ad cœlum.
Petr. Bles. opusc. 42.

manus vobis scalam & ascensorium erigatis ad illam superiorum Civium mansionem. S. Aug. quoque in quodam sermone populo prædicavit, dicens: *Via cæli est pauper, da in terra Christo, quod tibi reddat in cælo.* Verum quidem est, quod à gloria nihil nos excludere possit præterquam peccatum, at vero dicit idem Sanctus: *Quis enim sine peccato? Veruntamen sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum: in horreis nostris habemus abundantiam, qua flammas nostras oblatione unius panis extinguas, & ante fores gehennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti.*

S. Aug. serm. 25. de verb. Dom.

S. Aug. T. 10. h. 39.

9. Nihil est quod divites ad erogandas eleemosynas magis incitare possit, quam si recogitent, in quorum manus Deus Regnum cælorum posuerit erogandum, non forte in manus Martyrum, aut vero in Apostolorum, aut Virginum manus, & potestatem illud concrederit? Nequaquam, sed pauperibus privilegium istud obtigit, ipsomet Christo attestante qui ait: *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est Regnum cælorum*; de quibus etiam S. Jacob. Apostolus ait: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide & heredes Regni?* Sicut igitur pauperes divitibus in hoc mundo opus habent, ita quoque illi hos remunerant regno illo, quod in illorum positum est manus & potestatem. B. Humb. ait: *Elementa levia sursum tendunt, sic qui se omnibus perfecte nudant, liberè cælos petunt:* Nihil porrò est, quod adeo volatum impediat, ac grave pondus, atque ideo anima, quæ in cœlum, pro quo possidendo creata est, evolare contendit, necessariò omne auri & argenti pondus deponere debet, illud inter pauperes dispensando.

In manibus pauperum posuit Deus regnum cœlorum erogandum.

Matth. 5. v. 3.

Jacob. 2. v. 5.

B. Humb. c. 20.

10. Christus Salvator noster ait: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* At vero per quotidianam experientiam videmus, quod manibus clausis nullus quid rapere possit, ac proinde opus est ut illas aperiat, & quod manibus clausis stringebat, abjiciat; Est hic conceptus D. Chrysost. dicentis: *Disperge quæ habes in manibus, quousque præsentia servas, illa rapere non poteris; propone tibi hominem plenis argento manibus, quo ad id tenuerit, numquid aurum rapere poterit, nisi id prius projiciat & expeditus fiat?* Verus igitur cœlum rapiendi modus est aperire manus, argentumque & aurum abjicere, ut è pauperum manibus paradisum rapere possit. Idem quoque S. Doctor alibi probat, cœli empyrei Reginam esse charitatem, & dicit enim: *Regina intrante domum, nemo è custodibus examinat, quæ sit, aut unde; ita eleemosyna suos operatores intra Dei thronum constituit, amat illam Deus, pro quibuscumque gratiam postulaverit, statim impetrabit.* Unde D. Chrysol. monet dicens: *Da homo pauperi terram, ut accipias cælum, da nummum, ut accipias Regnum.* Porro aurum est nihil aliud, quàm terra, quæ quidem ex profundissimis ejusdem terræ visceribus eruitur, eo quod nos à via cœli aberrare facit, nihilominus si ea motivo compassionis & charitatis in manus pauperum collocetur, securam nobis ad paradisum viam aperit.

Matth. 11. v. 12.

Manibus clausis regnum cœlorum rapi non potest.

D. Chrys.

D. Chrys. h. 2. de pænit.

D. Chrysol. serm. 8.

11. S. Bernardinus per citatum S. Ambrosii *lib. de offic.* authoritatem ait: *Beatus plane homo, de cujus domo numquam vacuo sinu pauper exivit.* Idem quoque de quodam antiquorum Patrum refert, quod dicere solitus fuerit, certum quemdam hominem tres habuisse amicos, quos rogavit, ut ad Imperatorem ipsum introducere satagerent, quorum unus se illum usque ad mediam viam conducturum esse promisit; alter vero comitatum pollicitus est usque ad portam, eo quod sibi ulterius progredi non liceret: At vero tertius, se illum ante Cæsaris Majestatem introducturum esse promisit, nec hoc tantum, verum etiam cum ipsa sua tractaturum, & expediturum esse negotia: demum vero hanc parabolam & explicans inquit: *Primus amicus est abstinentia; Secundus, castitas; tertius eleemosyna & misericordia, quæ Deum placat, & vitam æternam donat.* Idem quoque in alio sermone de eleemosyna pariter scribit, quod *Duplex illius sit retributio, quia duplici vita per eleemosynam præmiamur in præsenti vita; Primo, vita gratiæ; Secundo, vita gloriæ;* Adducitque locum istum, Prov. c. 13. ubi dicitur: (*Redemptio animæ viri, sua divitiæ; scilicet in eleemosynam data.*

S. Bern. t. 2. serm. in Dom. 1. post Pent. A. 3. c. 4.

Pauperes sunt fideles nostri amici, qui nos ducunt ad Deum.

S. Bern. t. 2. serm. in Dom. 1. post. Pent. A. 1. c. 4.

Prov. 13. v. 8.

12. Reflexione bona digna sunt verba illa: *Dominus conservet eum, & vivificet eum,* sicut enim anima eleemosynarii immortali vita gaudet, ita Providentia divina sæpenumero disposuit, ut etiam illa pars corporis, quæ hic in terris pro eleemosyna eroganda servivit, incorrupta servetur & integra. De Osvvaldo Angliæ Rege Annales Ecclesiastici hæc verba referunt: Non solum Regnum cœlorum pro genitoribus suis incognitum sperare didicit, verum etiam præ cunctis Regibus prædecessoribus suis pluribus à Deo Regnis auctus fuit, siquidem omnes acquisivit Britanniæ nationes atque provincias, in quatuor populorum linguas distributas, scil. Britonum, Pictorum, Scotorum, & Anglorum. Quantumvis autem ad tantam Regnorum amplitudinem sublimatus fuisset, ergà pauperes tamen & peregrinos semper mansit humilis, benignus & liberalis. Dicitur de illo, quòd cum in quodam die Paschatis mensæ accubuisset, in magna quadam paropside Regia allata fuerunt fercula, cumque mensæ benedictioni intenti essent, is cui pauperum recipiendorum curam dederat, repente ad eum ingreditur, dicens ei: multos ante palatium Regium hærere pauperes eleemosynam postulantes, unde Rex pietate motus, allata in mensam fercula, nec non paropsidem argenteam in totidem partes, quot pauperes erant, dividi & distribui præcepit. Unde S. Episcopus magno gaudio perfusus, apprehensa manu dextera, Regi dixit: *Numquam inveterascat hæc manus,* quod idem re ipsa evenit, siquidem postquam idem Rex in prælio mortuus, manusque cum brachio ei præcisæ fuissent, eædem ad præsentem usque diem in reliquiario quodam argenteo in Ecclesia S. Petri civitatis Bebbæ incorruptæ conservantur, atque ab omnibus summa in veneratione habentur. S. Bonev. idem exemplum adducit, dum in cap. 6. S. Lucæ, in quo miraculum illud circa manum aridam habentem patratum recensetur, ita scribit: *Habeas manum aridam, significat ariditatem avaritiæ, quæ sanatur divino imperio, cum manus extenditur ad eleemosynam largiendam secundum illud: manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.* S. Th. de Villa nov. explicans verba illa: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus,* inquit, sic in Hebræo legitur: *In die mala liberabit eum à damnatione, in vita præsenti custodiet à peccato, vivificabit gloria.* & ideo Damascen. ait: *Qui pauperis miseretur, beatus censendus est.* Valde etiam considerabilis est illa S. August. protestatio dicentis: *Fratres mei charissimi, numquam recordor me legisse* (non dicit *vidisse*, sed *legisse*: consideret vero lector, quod libros magnos D. August. legendo pervolverit) *mala morte periisse illum, qui libenter in hac vita opera charitatis vel pietatis, voluit exercere, habet enim multos intercessores pius homo.*

Manus, quæ largitur eleemosynam, servatur sæpe incorrupta.

Baron. an. 634. n. 16. Patet exempla S. Osvval.

S. Bonev. in c. 6. Luc.

Prov. 31. v. 20.

Ps. 40. 2.

S. T hom. de Villa Nov. serm. de S. Mart.

S. Ioan. Damasc. l. 2. Parall. c. 16.

S. Aug. ser. 44 ad fratres.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus in persona pauperis eleemosynam accipit, ac proinde non est examinandus pauper, an mereatur: quin potius prævenienda & prævidenda est ejus necessitas, ut

ejus

ejus in postulando verecundia consulatur: adducuntur etiam quorumdam ferventium eleemosynariorum exempla.

THEMA.

Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem. Psalm. 40. v. 2.

1. SAnctus Petrus Chrysologus in quodam sermone super Psalm. 40. interrogat dicens: *Et quæ est intelligentia, ubi est professa paupertas? Vis est intelligentiæ, si rimetur viscera, si reprehendat occulta, si celata nudet, verum subjecta oculis, & exposita in publica, ingesta rebus, non est intelligere, sed videre nuditate algidus, tabidus fame, siti aridus, lassitudine tremens, defectu lividus, quod egenus sit intelligere, quis labor? & si labor intelligentiæ nullus est, unde est intelligentiæ fructus;*

D. Chrysol. serm. 40.

Deus ipse in paupere accipit eleemosynas nostras.

Tandem vero discursum suum in Christum convertens, qui teste Evangelio in pluribus locis se in paupere agnitum esse velle, declarat, hunc illum esse dicit, qui seriam à nobis considerationem meretur & exposcit: *Oremus*, inquit, *fratres ut ipse nobis intelligere intelligenda concedat, qui se intelligi in paupere sic demonstrat: ut ipse qui cœlum tegit, sit nudus in paupere, quod in esuriente esuriat saturitas rerum, quod sitiat in sitiente fons fontium, intelligere; quomodo non magnum est, quomodo non beatum intelligere, quod ei sit ampla paupertas, cui angustum est cœlum? qui ditat mundum, quod egeat in egente? quod frustrum panis, aquæ calicem, dator omnium quærat; Quod se Deus amore pauperis sic deponat, ut non adsit pauperi, sed ipse sit pauper?* Nimirum Salvator noster genus humanum ad avaritiam propensum inescare volens, ut erga pauperes liberale sit, data opera & ex industria in quolibet paupere vult, intelligi & agnosci, vult, ut omnes intelligant, quod ipse in paupere directè, & immediatè recipiat, ut omnes ad dandum accurrant, & eleemosynæ erogandæ se ingerant certatim, scientes quod illa non pauperi detur, sed Deo: *Sibi datum clamat, quod pauper acceperit, se manducare dicit, quod comederit pauper, quod bibit pauper, sibi testatur infusum,* Unde S. Ephrem in quodam sermone in persona Christi ait: *Propter vos pauper factus sum, ut in pauperibus mihi ministraretis.* Et Cæsarius Arelatensis homil. 15. de Misericordia ait: *Quod Christus in pauperibus esurit, nobis proficit.*

S. Ephr. ser. de Resurrect.

S. Cæsar. Arelat. hom. 15. de Misericordia.

2. Atque hinc est, quod nequaquam examinandum est meritum vel demeritum mendicantis, quia Christus est qui recipit pro illo, ipseque datum in rationes suas reponit, qua de re D. Chrysostomus integram quamdam homiliam composuit, intitulatam *de non scrutandis pauperibus.* Optime proinde S. Isidorus monet dicens: *Quidquid habes, habeto ad misericordiam: non eligas cui miserearis, ne forte prætereas illum, qui meretur accipere. Omnibus da, ne forte cui non dederis, ipse sit Christus.* D. Chrys. quoque ait: *Utere facultatibus tuis ad beneficentiam, & factus similis illi qui Solem suum (in quantum hominem Deo similem fieri licet, animadvertite diligenter quæ dico) oriri jubet super bonos & malos. Ergo tu quoque quoties eleemosynam facis, ne vitam examines, neque morum rationem deposcas, eleemosyna enim hoc est miseratio, ideo dicitur, ut etiam indignis præbeamus, qui enim miseretur, non recte viventem, sed peccantem misereatur, nam qui recte vivit, laude est dignus & corona, qui verò peccat, venia & misericordia.* S. Ambr. quoque hoc punctum, de non examinandis pauperum meritis tangit, dicens: *Non requiras quid unusquisque mereatur, Misericordia non de meritis judicare consuevit, sed necessitatibus subvenire, juvare pauperem, non examinare justitiam.* D. Chrys. illis, qui se hactenus dictis opponunt, dicendo, multos esse pauperes, qui variis utuntur fictionibus, simulationibus & mendaciis, ut denarios à marsupiis eliciant, ac proinde stringendas esse manus, donec veritas patescat, illis inquam respondet dicens: *Ego vero hac etiam de causa majori misericordia moveor, cum in eam necessitatem incidisse homines videam, ut impudentissimis mendaciis vivere cogantur.*

Meritum aut demeritum in paupere non est dijudicandum.

D. Chrys. h. de non scrutandis pauperibus.

S. Isid. Hispal. de norma vivendi cap. fin.

D. Chrys. h. 5. ser. 24.

S. Ambr. l. de Nab. ib. c. 8.

D. Chrysost. h. 34. in Matth.

3. In vita S. Joannis Eleemosynarii narratur, quadam die ministros ad illum venientes dixisse, ad fores domus mulieres aliquas torque aurea & gemmis ornatas, eleemosynas deposcere, ideoque petiisse, an illis pariter sicut aliis erogandum sit Episcopi donum; quibus ipse cum severitate respondit: Christus, & servus ejus Joannes pro erogandis eleemosynis non habent ministros curiosos, sed diligentes, neque ego vobis commisi, ut necessitates examinaretis postulantium stipem; sed ut omnibus eam exigentibus indiscriminatim impertiamini, quia si id quod damus, nostrum esset, aliquo uti possemus examine & cautela, sed quia hoc totum Dei est, observandus est ordo, quem ipse, circa id quod suum est, nobis præscripsit: ille autem omnibus eleemosynam flagitantibus sine differentia dare præcepit. Cui consonat id, quod D. Chrys. ait: *Etiamsi fuerit omnium improbissimus,* inquit, *& eguerit necessaria victu, sedemus illius famem; ita & Christus fieri præcepit: Estote,* inquit, *similes Patris vestri, qui est in cœlis, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos. Portus est in necessitate constitutorum homo misericors, portus autem omnes qui in naufragium inciderint, excipit, liberatque, sive mali fuerint sive boni, denique quicumque fuerint periclitati, in sinus ille suos recipit. Tu proinde si videris hominem, qui in egestatis naufragium inciderit, ne judica, nec vitæ gesta examina, sed medere miseria.*

Præclarum hujus exemplum in S. Joanne Eleemosynario.

D. Chrys. conc. 2. de Lazaro.

4. *Beatus qui intelligit super egenum*; quibus verbis vult dicere, præveniendam esse pauperis inopiam, nec expectandum, donec postulet, consulendo ejus rubori, quem persona honorata, naturaliter habere solet, dum eleemosynam postulat. Unde S. Thom. de Villa nova in serm. quodam de S. Martino prædicta Psalmi verba exponens, inquit: *Non expectetis, ut pauper prius suas necessitates enarret, & erubescat, ne erubescendo hanc ipsam eleemosynam prætereatur, quam accipiet: Intelligite super egenum & pauperem; hilari animo prius succurrite, quam rubor petitionis accedat.* Seneca pariter ait: *Primum est antecedere desiderium cujusque proximum sequi, illud melius, occupare antequam rogemur, quia cum homini probo ad rogandum os concurrat, & suffundatur rubore, qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum.* Enimvero rubor & erubescentia, nihil est aliud quam sanguis in vultu perfusus, ac proinde sanguinis pretio eleemosynam impertitur, quisquis petentis ex necessitate confusioni consulere omittit. In lib. Ruth Moabitidis refertur, quod cum inops esset, ad agrum Booz se receperit, ut spicas post messem in agro relictas sibi colligeret, cui vir optimus ait: *Mandavi pueris meis, ut nemo molestus sit tibi*; ac proinde servis suis præcepit, dicens: *Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam, & de vestris quoque manipulis projicite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.* Similiter S. Nicol. ut filiarum quarumdam nobilium erubescentiam prohiberet, quas pater impudicis juvenibus prostituere statuerat, tribus vicibus nocturno tempore tantumdem auri per fenestras injecit, quantum ad convenientem trium filiarum istarum dotem subministrandam sufficeret. De S. Abbate Apollinari Patriarcha Alexandr. tradit Baronius, qualia in pauperes gesserit compassionis viscera, præsertim autem in quemdam, primarii cujusdam, tum dignitate, tum divitiis potentissimi Alexandrini viri filium. Parentes huic immensas tam in auro, quam in mercibus reliquerant opes, sed juvenis propriâ in se incapax gubernii, tandem in infortunia varia incidit

Pauperi dandum, antequam petat, ut ejus rubori consulatur.

S. Thom. de Villa Nova ser. de S. Martin. Conf.

Ruth. 2. v. 9. 15. 16.

Exemplum hujus in S. Nicolao.

Baron. 507. n. 4. Stupenda similis historia de S. Apollinari, Patriarcha Alexandrino.

dit & inopiam statum miseri intellexerat Sanctus, qui alimenta necessaria ex pietatis affectu subministratu-rus, juvenem confundere verebatur, quem lacerum marcidumque frequenter intuebatur cum gemitu. In tantæ charitatis angustiis inspirante Deo hoc mirabile adinvenit medium citato Ecclesiæ suæ œconomo, fideique secreto promi illo, suam ei declarat sententiam, scil. quod intenderet scripturam formare, in qua Ecclesia Alexandrina se Macario infœlicis illius juvenis patri 50. libras auri debere profiteretur authenticè. Ast quia Macarius jam à decennio obierat, ne chartæ novitas suspicionem ingerere posset, illam Sanctus inter frumentum & hordeum recondi fecit, quæ post dies aliquot ad sanctum delata veterationis jam speciem induerat. Jussitque Sanctus œconomo, ut cum hac scriptura juvenem conveniret, dicendo: quid mihi dabis, si magnæ summæ pecuniarum tibi debitarum instrumentum tibi consignavero? Cavere autem jussit, ne ultra tria scuta ab eo acciperet. Abiit obtulitque juveni œconomus scripturam, varie se excusans de nimia post tot à morte paterna elapsos annos incuria, in dictæ chartulæ apud se retentione. Oblatam accepit adolescens, gratitudinem spondens, ubi pecuniam obtinuisset in effectum. Sanctum itaque Episcopum cum scriptura convenit, qui simulatorie turbatus petentem repudiavit, dicendo: unde tanti temporis silentium? à decem annis pater tuus obiit, & siluisti, apage igitur hinc, nihil tibi debeo. Replicavit juvenis chartulam in manu dispensatoris ejus se inscio asservatam fuisse. Sed iteratam S. Patriarcha juveni dans repulsam se consulturum, respondit de negotii expeditione, retradito interim & apud se asservato instrumento. Post septimanam rediit, solutionemque urgit juvenis; sed indignatus Sanctus dilationem arguit tot annorum: suam igitur tandem objecit inopiam adolescens, cui mox Sanctus: Universam tibi restituam summam; sed usuram nolens te ab Ecclesia hac postulare; statimque in terram corruens humilis juvenis, non modo usuræ, sed & parti summæ capitalis renuntiare se velle respondit: quam conditionem non acceptans Sanctus totam illi summam, quinquaginta librarum numerari fecit, juvenemque dimisit. Verè equidem in Sancto hoc verificata illa adimpleta Chrysol. sententia: *Verus amor est, fecisse suas angustias angustias.* Et illa S. August. *Perfecta est misericordia, ut ante occurratur esurientibus, quam roget mendicus: non enim est perfecta misericordia, quæ precibus extorquetur.* Cujus præclarissimum exemplum ille posteritati Job reliquit, qui dicebat: *Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ exspectare feci.* Abraham, pariter non præstolabatur, donec hospitea portam tabernaculi ejus pulsarent: sed ipse eis obvius illis sanctam inferebat violentiam.

D. Chrysol. ibid.
S. Aug. l. 50. Hom. 39.
Job 31. 16.

5. Veritatem hanc gentilis penetravit Seneca, dum ait: *Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit; nulla res carius constat, quam quæ precibus empta est.* Quin potius vera charitas, non rogata, non stimulata, alienas indagat, prævertit sublevatque necessitates. Imo ut S. Chrysostomus inquit: *Dedecus divitum est clamor pauperum.* S. Augustinus iis quoque respondet, qui mendicorum voces audire optant: ait enim: *Si tacet mendicus, loquitur pallor in facie.* Quidem Sanctus alio in loco eorum arguit curiositatem, qui pauperum indagant demerita, statuent, necessitate eorum amore Dei indifferenter certatimque sublevandos esse: *Beatus, qui intelligit super egenum, qui præoccupat vocem petituri. Esto curiosus, esto providus: prospice, attende, unde quisque vivat, unde se transfigat, unde habeat, non non reprehendetur ista curiositas tua.*

Seneca de beneficiis. l. 1. c. 1.
Vera charitas dat, non rogata.
D. Chrysost. in Ps. 95.
S. Aug. ib.
S. Aug. in Ps. 103.

6. *Beatus qui intelligit*, &c. notanter ait, *intelligit*, inquit S. Bernard, *scilicet ex ardenti compassione, quia majus est animam dare compatiendo, quam pecuniam ipsam.* Nam juxta illum Isaiæ textum: *Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Qui hoc modo intelligit super eum, intelligendo considerat, quod est ejusdem naturæ cum eo, & ejusdem conditionis, atque de eodem luto cum eo.* Omnes miserabilem ab Adamo trahimus originem, ex eadem agri Damasceni massa compositi, & consequenter cuncti communibus paupertatis, & mendicitatis sumus miseriis subjecti; si te aut hæreditas paterna, aut lucrum & industria propria ditavit, donum Dei agnosce: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus*; Poterat enim Deus disponere, ut pauper, mancus, cæcus nascerer; aut, ne minimum tota industria mea mihi compararem lucrum, numquid in similibus necessitatibus opem anxie imploratem, & efflagitatem? hoc ipsum Psalmista inculcare nititur, dum ait: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem*, id est, qui pauperem suum agnoscit esse proximum & fratrem; qui in paupere Filium Dei reveritus naturali Divino & Ecclesiastico de pauperibus adjuvandis inhæret præcepto, multiplexque considerat, quod ex eleemosyna consequi potest lucrum. Cujus in hæc verba meminit Apostolus: *Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Jesu, quia ipse dixit: beatius est magis dare quam accipere.*

S. Bern. T. 1. ser. in D. post Pent.
A. 2. c. 1.
Isai. 58. v. 10.
Eleemosyna danda ex vera compassione.
1. Cor. 3. 7.
Act. 20. v. 35.

7. S. Gregorius Nazianzenus, teste Baronio, parentes & cognatos pauperibus in testamento suo postposuit, S. Matris suæ pariter misericordissimæ inhærens vestigiis: quæ dicere consueverat se, modo licitum foret, in servitutem sponte cum filiis omnibus vendi optare: ut ex pretio inde collecto sustentaret pauperes. Sanctus itaque suos non modo agros & domos, sed & libros in pauperum dispersit subsidium; Cum enim aliquando Adimantis Rhetor, S. viri amicus Rhetoricæ libros ab eo petiisset, petitioni annuit Sanctus; obtentis libris Rhetor per literam eorumdem pretium à Sancto requisivit, cui per Epistolam respondit Sanctus, si putas non esse negotii philosophici pretium requirere librorum, pecuniam dabis, objectionique tuæ satisfacient pauperes. Sanctus pariter Exsuperius Episcopus Tolosanus, ut iidem referunt annales, teste S. Hieronymo viduæ Sareptensis imitator, proprios sibi necessarios aliis subministravit cibos, facieque pallidus propter jejunia, pro aliis pertulit famem, omnibusque ex amore Christi erogatis facultatibus, omnium evasit ditissimus, qui corpus Domini in canistro vimineo & sanguinem in vitro portare meruit. S. Hilarius Arelatensis, ut idem tradit Baronius, tantus exstitit paupertatis amator, tamque sollicitus egenorum curator, ut pro eorumdem subventione licet claro admodum esset sanguine oriundus & viribus extenuatus ad agros excolendos ruri habitare cœperit. De S. Martiano Presbytero Historia Ecclesiastica sequens factum recenset: cum enim nobilem quamdam ex suo patrimonio in honorem S. Anastasiæ ædificasset Ecclesiam, in eamque ad ejus instantiam corpus S. Anastasiæ Martyris solemniter fuisset translatum, ideoque ad prædictam translationem, & Ecclesiæ dedicationem universæ civitas concurrisset, pauper quidam à S. Presbytero eleemosynam poposcit, qui, cum non haberet quod illi largiretur, nonnihil in locum remotum recedens unicam quam gestare solebat, exuit vestem, eamque præfato mendico promptissimo animo cessit; retenta sibi sola veste sacerdotali, id est, planeta; cumque sacrum missæ officium primi Sacerdotis jussu celebraret, dictam sibi planetam adeo astrinxit, ut nuditatem ejus nemo videre, nec quod ab ipso factum fuerat, ullus scire

Baron. an. 389. n. 43.
Varia præclara hujus exempla.
S. Greg. Nazianzeni.
Baron. an. 404. n. 62.
S. Exsuperii Episcopi.
S. Hilarii Arelatensis.
Baron. an. 445. n. 17.
Baron. an. 459. n. 18.
S. Martiani Presbyteri.

pos-

possset. Accidit autem, ut Episcopos & alii missæ sacrificio præsentes, sub planeta vestem quamdam viderint Regalem ex auro contextam, gemmisque quaqueversum relucentem, quæ magis conspicua apparebat, dum communicaret: unde nonnulli intra semetipsos admirabantur, alii vero aliis id non advertentibus significabant. Finito sacrificio, Patriarcha, qui mysterii ignarus erat, ipsum reprehendit dicendo, vestem illam nimis superbam, & Imperatoribus potius, quam sacerdotibus convenientem esse; quo audito, vir Dei, ad ejus se pedes prostrevit, & in lachrymas prorompendo, id quod Patriarche videret, fascinatione quadam oculorum visum fuisse dixit: Tunc Genadius, ut de veritate certiorem se redderet, vestem ejus Sacerdotalem sublevavit, & quod S. Martianus dixeret, verum esse deprehendit, unde tam Patriarcha, quam Imperatores, id est Leo, & Irene Augusta, quibus Genedius id significabat in summam rapti fuere admirationem, huic similis est secious, quod de S. Martino narretur, qui, cum in die magnæ cujusdam solemnitatis ad Ecclesiam, missam celebrandi causa properaret, eique nudus quidam pauper occurrens eleemosynam ab eo flagitaret, Episcopus Archidiacono, ut pauperi indilate vestem compareret, præcepit; illo autem mandatum Episcopi exequi differente: S. Martinus vestem suam subteriorem in sacristia exuit, & pauperi donavit: Cum verò Archidiaconus eum, ut ad celebrandum egrederetur monuisset, ipse vero utpote nudus non nisi alia veste sibi subministrata egredi posset, Archidiaconus, se ad illam comparandam astrictum esse videns, *Defert ei vestem bigericam, brevem, hispidam, quinque argenteis comparatam, quam induit B. Martinus latenter, & dum in missa elevaret corpus Domini, apparuerunt nuda brachia ejus, sed ea Dominus vestivit fulgentibus gemmis cælitus missis, & viderunt sex viri, quod globus igneus apparuit super caput ejus.* In vite S. Joannis eleemosynarii legitur, quod dum hic in ætate 15. annorum constitutus esset, nocte quadam Virgo indicibili pulchritudine decora, & opulentissime vestite, sertum floridum in capite deferens, illi apparuerit, eique expergefacto se primogenitam magni Regis cælorum filiam esse dixit, simulque pollicita fuit, quod si secum amicitiæ fœdus iniret, effecture esset, ut Regis cælestis intimus & familiaris amicus fieret; Sanctus vero adolescens Virginem hanc misericordiam esse agnoscens, amicitiam strictissimam se cum ea initurum esse promisit: manè vero ad Ecclesiam properans pauperem quemdam invenit, nudum, præ frigore contremiscentem, unde vestem suam exuens pauperi illam dedit, priusquam vero ad sacre Ecclesiæ limina pertingeret, vir quidam candida veste indutus ei occurrit, qui centum scuta aurea ei donavit, & postquam se numquam aliquid amore Dei dedisse, quod non multiplicatum fuisse dixisset, confestim disperuit.

S. Mart. Episc. Turon. S. Martini.

In vit. S. Joan. Eleemosynarii.

8. S. Paulus eleemosynam justitiæ nomine appellevit, quod utinam agnoscerent, & intelligerent, quotquot eleemosynas largiuntur, id est, eleemosynam non solum charitatis, sed & justitiæ opus esse scirent: *Augebit incrementa frugum justitiæ vestræ,* inquit Apostolus. Circa quæ verba Interpres quidam ita scribit: *Justitia unicuique quod suum reddit, videlicet sibi ipsi humanitatis sensum, & humanitatis compassionem, quam consors natura jure quodam exigit: item pauperi das victum, qui jure pauperi debetur: denique Deo reddit obsequium & obedientiam, quam Deus a nobis sæpius exquirit.* Bellovacensis de S. Francisco refert, quod, *cum veste nova, quam pro se paraverat, pauperem militem induisset, nocte sequente vidit Dominum vestibus illis indutum, & palatium speciosum & magnum cum armis militaribus insignitum, cùmque inquireret, cujus esset palatium, & quid significarent arma, & cujus essent? responsum fuit, quod Francisci.*

Eleemosynæ largitio, non solum charitatis, sed & justitiæ opus est.

2. Cor. 9. v. 10.

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 21.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Perstringuntur illi, qui nimium in datam eleemosynam confidentes, in Dei indignatione, peccata libere committendo, persistunt, sicut & illi, qui vel propter applausum, vel ob alia motiva humana, vel de rebus malè acquisitis eleemosynam erogant.

THEMA.

Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, ... charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. Cor. 13. v. 3.

1. VAlde considerabilis est hæc S. Pauli propositio, ad eruditionem multorum, qui per eleemosynam se in iniquitatibus suis securos esse posse confidunt, ad Dei gratiam & amicitiam minime contendentes, quibus Apostolus dicere velle videtur, nequaquam ita se res habet, ut vos existimatis: Quin imò si non solum partem facultatum vestrarum, sed quotquot habetis divitias, pauperibus erogetis; nisi insuper in gratia Dei constituti, charitate & amore Dei ardeatis, hæ à vobis erogatæ facultates, ad vitæ beatæ consecutionem, vos nihil juvabunt: *Si distribuero, &c. id est,* ut S. Thomas ait: *Si adest voluntas peccandi mortaliter, nihil prodest, quantum ad meritum vitæ æternæ.* Psalmista David nos invitat dicens: *Extollite manus vestras in sancta;* ubi S. Hieron. quærit, dicens: *Quare voluit addere & dicere, in sancta?* Respondetque id fieri ad distinctionem infidelium, qui etiam sæpe manus ad eleemosynam porrigendam extendunt: *Et heretici videntur levare manus,* inquit, *& Gentiles, & Judæi, faciunt enim & ipsi eleemosynam, si viderint pauperem, manum porrigunt; quando Judæus dederit eleemosynam, nonne tibi videtur levare manum? Levat quidem manum, sed non levat in sancta, quia Christum non confitetur.* Sanctus Isidorus te, ad misericordiæ etymologiam reflectens dicit: Neminem mereri veri eleemosynarii nomen, qui non prius charitatem exercuerit erga semetipsum: *misericordia,* inquit, *à compatiendo aliena miseria vocabulum sortita est; nullus autem alteri misericors potest esse, qui pravè vivendo in se misericors non est. Qui enim sibi nequam est, cui bonus erit?*

Eleemosyna danda in statu gratiæ & cum detestatione peccatorum.

S. Thom. ib.

Ps. 133. 2.

S. Hier. ib.

S. Isid. Hisp. l. 3. sent. c. 6.

2. Quemnam existimatis fuisse Jobi sensum, quando loquit: *Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit;* Audiamus S. Gregor. verba illa sic exponentem: *Quia sæpe superbi divites, cum eleemosynam tribuunt, non hanc pro vitæ æterna desiderio, sed pro extendenda vita temporali largiuntur;* sunt etenim multi, qui eleemosynam tribuunt, ut diu viventes, incolumes, malam suam vitam continuere, suasque divitias per avaritiam & commercia adaugere valeant. Idem quoque S. Doctor verba illa Jobi: *Oculus fui caco, pes claudo,* exponens: Stylum considerat, quem Spiritus Sanctus in enarrandis Jobi eleemosynis observet, dicit enim: *Cum sancti operis exempla pensamus, intuendum nobis prius est, quam rectus narrandi ordo servetur, ut ante justitiæ, & post misericordiæ opera describantur. Multi proximis, quasi misericordiæ opera impendunt, sed injustitiæ facta non deserunt, qui si veraciter proximis misericordiam facere studerent, sibiipsis prius debuerant juste vivendo misereri; unde scriptum est; Miserere animæ tuæ placens Deo; qui ergo misereri vult proximo, à se trahat, necesse est originem miserendi, scriptum namque est: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quomodo ergo alteri miserendo pius est, qui adhuc injuste vivendo fit impius sibimetipsi?*

Job. 19. v. 31.

S. Greg. l. [illegible] mor. c. 23.

Frustra alteriius miseretur, qui sibi ipsi impius est.

Job. 29. v. 15.

S. Greg. l. 19. mor. c. 14.

3. Ad

S. Paulus honorat eleemosynam titulo hostiæ.

3. Ad propositum quoque nostrum observandum est, quo titulo S. Paulus eleemosynam, sibi, quod in prædicatione laborasset, transmissam honoret; dicit enim Apostolus: *Habeo autem omnia, & abundo, repletus sum acceptis ab Epaphrodito quæ misistis odorem suavitatis hostiam acceptam, placentem Deo.* Circa quæ verba S. Hieronymus ait: *Notandum, quod eleemosyna hostia appellatur, quæ sicut à Sanctis oblata accepta est, ita eorum, qui in peccatis duraverint, reprobatur.* Ad hoc enim, ne sacrificium aliquod acceptum sit, necessum est, ut prius offerens in altari cordis sui semetipsum Deo in sacrificium offerat, de quo Psalmista ait: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum &c.* Valde notabilis est illa S. Ambrosii sententia, quæ eleemosynarios monet, ut tales se exhibeant, ut eleemosynæ animarum suarum provectum illis cedant: *Quid prodest,* inquit, *collatio patrimonii sine gratia charitatis?*

Philip. 4. v. 18.
S. Hier. ib.

Quæ offerri debet in statu gratiæ.
Psl. 50. 19.
S. Ambr. l. 2. de Pœnit. c. 9.
Matth. 19. v. 16. 17. 18.

Hic Christus docuit juvenem, qui illum sequi volebat.

4. Salvatorem nostrum quidam convenit juvenis interrogans eum: *Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Christus ait: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi, quæ? Jesus autem dicit, non homicidium &c.* explicando illi speciatim singula præcepta, tunc ait illi juvenis: *Omnia hæc custodivi à juventute mea*: videns igitur cœlestis Magister solidum ab eo positum fuisse fundamentum vitæ spiritualis, ut suasit, ut omnes facultates suas inter pauperes dispensaret: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Ubi bene observandum, Christum primò divinæ legis exactam observantiam petiisse, deinde vero eum exhortatum fuisse, ut omnia sua in eleemosynam distribuat, quia *Si distribuero ... omnes &c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* S. Aug. similiter divites monet, ne in peccatis persistendo nimium in eleemosynas erogatas confidant: *Non ergo se fallant,* inquit, *qui per eleemosynas quaslibet largissimas fructuum suorum, vel cujuscumque pecuniæ impunitatem se habere existimant in facinorum suorum immanitate, ac flagitiorum nequitia permanendi, non solum enim hæc faciunt, sed ita diligunt, ut in eis semper optent tantum, si possint impune versari: Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. & qui odit animam suam, non est in eam misericors, sed crudelis.* S. Gregorius pariter eos, qui erga pauperes liberales sunt, monet; ut solliciti sint, ne eleemosynarum suarum lucrum amittant; dicit enim: *Qui indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam à nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, & se peccato; hoc quod minus est, obtulit auctori, & hoc quod majus est, servavit iniquitati. Bene igitur per B. Job. prius dicitur: Justitia indutus sum, & vestivi me, sicut vestimentum, & deinde oculus fui cæco, & pes claudo, quia tunc est apud Deum oblatio vera rectitudinis, cum de radice justitiæ procedunt rami pietatis.* Et S. Augustinus: *Quid est dicere; facite eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, quid est facere eleemosynam, quid est facere misericordias? si intelligis, à te incipe, quomodo enim es misericors alteri, si crudelis sis tibi? quid est vera eleemosyna? misericordia; audi Scripturam: Miserere animæ tuæ placens Deo.*

Ibid. v. 20.
Ibid. v. 21.
1. Cor. 13. v. 3.
S. Aug. Enchiridii c. 77.

Nemo in peccatis perseverans, confidat in eleemosynæ meritis.

S. Greg. l. 10. mor. c. 14.
S. Aug. ser. 30. de verb. Dom.

Quomodo Eleemosyna detur sine merito.

5. *Charitatem autem non habeam.* Potest enim quis charitatem præstare aliun, largam dispensare eleemosynam, ast sine merito & charitate; id quod fieri asserit Theophylactus, quando fit *non ex miserante affectu, quem in pauperes gerit, verum ut hominibus placeat.* Vel ut S. Thomas resolvit: *Nihil mihi prodest, quia fiunt propter inanem gloriam*; quod vitium extirpare volens Salvator, hanc primitus Synagogæ, & postmodum Ecclesiæ inculcare voluit doctrinam: *Cum ergo facis eleemosynam; noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus.* Quemadmodum enim nos campanarum sonitu populum convocamus, ita olim Hebræi tympanis utebantur, quibus perstrepentibus largas pauperibus eleemosynas distribuebant, ut applausum acquirerent humanum; & honorificarentur ab hominibus. Quorum tympanorum rationabilem quondam usum, sed postmodum perversum extiti iste probat Cajetanus, loquens: *Hic mos rationabiliter institutus erat ad tollendam vagationem incertam mendicantium, & molestiam erogantium eleemosynas, ne omni hora aut ubique molestarentur: sed hypocritæ abutebantur hoc more, servantes illum ad hoc, ut honorificarentur ab hominibus.* Quam consuetudinem S. Thomas moraliter ita explanat: *Tuba canere, est pompam vanæ laudis appetere*; ideoque Hugo Cardinalis: *Noli innotescere,* inquit, *ad gloriam tuam*; quin potius juxta Ecclesiastici monitum: *conclude eleemosynam in sinu pauperis.* Bene utique ait: *Conclude*; occultari namque eam necessum est, ne videatur, velut Dionysius Carthusianus explicat: *Conclude, id est, secretè propter Deum, non ob laudes humanas.* Seu juxta Emanuelem Saa: *Conclude in corde,* si namque possibile foret, ipsa pauperis præcordia ingredi, deberet eleemosyna ibi se occulere, ne eorum oculo appareret vivente; unde Salvator ait: *Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: ut sit sensus,* inquit Jansenius, *adeo secretè eleemosynam facito, ut ne familiares quidem tibi conscii sint ejus quod agis*; Verumtamen D. Chrysost. sensum horum verborum hunc esse dicit: *Si,* inquit; *possibile est, teipsum quoque ignorare quod facis, sit tibi hoc prorsus in studio, & si fieri queat, nec manus, quibus id peragitur, consciæ sint,* Sanctus Hieronymus eos, qui videri amant, cum eleemosynas distribuunt, his verbis perstringit, dicens: *Si quando pauper rogat buccellam, huc illucque circumspiciunt, & nisi testem viderint, pecuniam non dant: Si solus fuerit, manus contrahit, non dat libenter; tu Christiane, rogat te pauper, ut des ei pecuniam, quare non das in occulto, sed das in publico, si testem Deum quæris, humanos oculos quid requiris?*

Theoph. ib.
S. Thom. ib.
Matth. 6. v. 2.
S. Thom. in Matth.
Hugo C. ib.
Dion Carthus. ibid.
Em. Saa.
Matth. 6. v. 3.
Jansen concord. c. 41.
D. Chrys. h. 19. in Matth.
S. Hier. in Psal. 133.

6. Sapiens de charitate in pauperes tractans, hic eam circumscribit terminis: *Munus absconditum*; ubi S. Hieronymus inquit: *Eleemosynas det pauperibus, & hoc nulla dilectione favoris humani, sed tantum amore Conditoris* Quod punctum & S. Bernardinus hic insinuat verbis: *Non est Deo ingrata eleemosyna, quæ vi detur, sed quæ propterea fit, ut videatur.* Aliquando ad abolendum scandalum, ad bonum dandum exemplum, & alios, maxime autem Prælatos Ecclesiasticos, extimulandos, eleemosynam expedit dare in publico; sed intentio finisque pravus tantum reprobatur: *Ut videantur, & honorificentur ab hominibus.* Insuper omnes alii recentes fines, cum charitate incompatibiles, condemnantur à sanctis Patribus circa eleemosynam; quam ut cum fructu elargiamur, hanc S. Hieronymi sequamur doctrinam: *Non debemus dare quasi mendico, sed quasi fratri. Nos damus carnalia, ille dat spiritualia; plus dat pauper, quam accipit; nos damus panem, qui in ipsa die consumitur, ille pro pane nobis reddet regna cœlorum; ergo hoc dico, ut, quod facimus, faciamus in Sancto, aut quod faciamus, Christi causa faciamus.* Pauperi eleemosynam ex amore Christi postulanti, ob hunc duntaxat, & non ob alios retributionis, similesque humanos fines opitulari decet; aliàs in nobis illa Christi verificabitur sententia & protestatio: *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est*; qui paulo post qualiter eleemosyna eroganda sit, docet in hæc verba: *Sit eleemosyna tua in*

Prov. 21. v. 14.
S. Hier. ib.
S. Bern. t. 2. ser. 7. in Fer. 6. cap. A. a. c. 5.

Eleemosyna non est danda, ut videatur ab hominibus.

S. Hier. in Psal. 133.
Matth. 6. v. 1. 4.

Sed puren propter amorem Dei, alias caret merito.

in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. In abscondito, inquit S. Thomas, Glossam citans; *id est, in secreto conscientiæ, in conscientia dicitur fieri eleemosyna, quando propter Deum, non quia absconditur ab hominibus.* Quod idem documentum in distribuendis facultatibus S. Gregorius divitibus præscribens ait:

S. Greg. 3. Past. Admonit. 21.

Admonendi sunt, qui sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumida super eos, quibus terrena largiuntur, se extollant. Cujus hæc ratio esse potest, quia scilicet Christus per manus pauperis eleemosynas recipit, ipse datum accipit, & proprium quidem bonum, quod pauper petit, amore Dei, non meritis propriis sibi dari. Omni vanam gloriam ex eleemosyna aucupanti exprobari potest: *Quid gloriaris quasi non acceperis? omne datum optimum, & omne donum desursum est.* Ideoque sanctus Isidorus optimè monet: *Non est eleemosyna, quæ gloriæ magis causa, quam misericordiæ impertitur intuitu; quali enim intentione ab unoquoque largitur, taliter apud Deum recipitur.*

Jacobi 1. v. 17.
S. Isid. l. 3. sent. c. 60.

Ex male acquisitis data, Deo non est grata.

7. *Charitatem autem non habeam, &c.* Quidquid in eleemosynam dederitis, si male acquisivistis, si furtive, aut per extorsiones obtinuistis, nequaquam Deo placebit donum. Unde S. Bernardinus ex citato Apostoli Textu: *Si distribuero &c.* sequentes, ut eleemosyna Deo grata, nobisque utilis fiat, eruit circumstantias. *In quibus verbis quatuor conditiones perfectæ eleemosynæ demonstrantur, prima est cautela, secunda necessitas, tertia largitas, quarta proprietas, Prima cautela, scilicet ex parte dantis, & de hoc dicit: Et si distribuero; unde Glossa: Hac cautela eleemosyna denotatur, ut non uni, sed multis detur scilicet ad hoc, ut pluribus prosit; juxta illud Psalmistæ dictum: Dispersit, dedit pauperibus. Et juxta illum Apostoli Textum, eleemosynam semenis in hæc verba assimilantis: Qui seminat in benedictionibus, &c. semen non tantum projicitur in uno loco, quia marcesceret, & sic fructum non faceret. 2. Requiritur necessitas ex parte ejus, cui datur, & de hoc subdit in cibos pauperum. 3. Requiritur liberalitas, proinde subditur: Omnes facultates* 4. Conditio, quæ vel maximè proposito nostro servit, est *proprietas*, quam Apostolus innuit, dum ait: *Facultates meas.* Zachæus *Princeps erat Publicanorum, & ipse dives*, cùmque Salvatorem in domum suam recipere pararet, cor suum charitate accendit, quia *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet*; Medietatem quoque facultatum suarum pauperibus erogare promisit: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus?* ubi notandum est specialiter, quod dicat *meorum*; & tametsi se aliorum bona possidere certo non sciret, attamen protestatur, dicens: *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*, quia ut Glossa ait: *Primum est secundum legem reddere, deinde quod manet, pauperibus erogare.* S. Isidorus quoque dicit; nequaquam aliquem spoliandum esse, ut inde alteri subveniatur, qui potius è nostro marsupio nostrisque laboribus pauperibus subvenire debemus: *De tuis justis laboribus*, inquit, *ministra pauperibus, non auferas uni, unde tribuas alteri; nihil prodest, si alium inde reficis, unde alium inanem facis; condemnat miseratio ista, non propitiat.*

S. Bern. T. 2. serm. 2. A. 1. c. 3.
Ps. 111. v. 9.
2. Cor. 9. v. 6.
1. Joan. 4. v. 16.
Sed cum Zachæo ex propriis facultatibus danda est.
Luc. 19. 8.
Ibid Gloss. ib.
S. Isid. de norma vivendi.

Idem argumentum prosequitur.

8. Huc servit illa ab Ecclesiastico pronuntiata sententia; dicit enim: *Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi victimat Filium in conspectu Patris.* Quæ verba S. Gregorius ita ad intentum exponit: *Quantus autem dolor Patris sit, perpendamus, si in ejus conspectu Filius victimetur, & hinc facile cognoscimus, quantus apud Deum dolor exasperat, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur.* Idem quoque punctum S. Augustinus tangit, dum ait: *Sed ait mihi raptor rerum alienarum: Ego vinctis in carcere victum mitto, nudos vestio, peregrinos suscipio, dare te putas? tollere noli, & dedisti. Cui dederis, gaudet, cui abstuleris, plorat: quem duorum istorum exauditurus est Dominus, dicis: Et cui dederis, gratias age, quia accepisti: sed alter tibi ex alia parte dicit: Ego gemo, cui abstulisti, & pene totum sensisti, & exiguum illi dedisti.* Idem quoque in alia quadam homilia eamdem doctrinam tetigit, dum illos, qui per rapinas & extorsiones erga pauperes liberales esse volunt, his verbis perstringit: *Talis debet esse misericordia*, inquit, *quæ suscipiatur, non quæ repellatur; de bono, de justo labore, de propria facultate, non de pauperum egestate: nec libenter aspicit Deus quemquam de fraudibus dantem.* Idem quoque Sanctus, eosdem in die judicii introducit Christo se eleemosynarios fuisse dicentes, sed absque ulla ipsorum utilitate: *Cùm judicare cœperit Deus*, inquit, *dicturi sunt hi, qui de fraudibus vivunt, & de spoliis miserorum eleemosynas faciunt: Domine, præcepta tua servavimus, & in nomine tuo misericordias fecimus, pauperes pavimus, nudos operuimus, & peregrinos hospitio recepimus: quibus dicturus est Deus: Quod dedistis, dicitis, quod rapuistis, non dicitis: Quos pavistis, memoramini, quare non recordamini, quos necastis? quos operuistis, gaudent, quos exspoliastis, plangunt: Quos hospitio recepistis, retinetis, & obliti estis, quantos de suis habitaculis expulistis. Ego misericordias fieri jussi, fraudes & rapinas exerceri, non mandavi.*

Eccli. 34. v. 24.
S. Greg. l. 7. Regist. indict. 2. Ep. 112.
S. Aug. t. 10. serm. 19. de verb. Ap.
S. Aug. T. 10. h. 46.

9. Sanctus Gregorius hunc specialem serpentis infernalis laqueum esse probat, sub esca apparenti, sed non veræ charitatis contectum, per quem multas deprædatur hominum animas: *Plerumque adversarius animarum*, inquit, *dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surripere, callida specie quasi pietatis injecta nititur supplantare, suadetque forsitan debere ab habentibus accipi, ut sic possit non habentibus erogare, dummodo vel sic venena mortifera eleemosynæ celata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet, neque enim eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur, quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius quam juvatur.* S. Bernardinus quoque hanc veritatem in quodam sermone his verbis tangit: *Debet dare non de alieno, sed de suo:* Ideo Job. cap. 31. dicit: *De velleribus ovium mearum calefactus est*, scilicet pauper, & Sapiens Prov. cap. 3. ait: *Honora Dominum de tua substantia:* Imò & Deus ipse, qui in paupere agnosci cupit, expressè dicit: *Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto*; Ubi S. Augustinus ait: *Multi sunt, qui de alienis lacrymis eleemosynas facere se sperant, unum exspoliant, alterum vestiunt; unum inanem faciunt, alium alienis reficiunt; Eleemosyna cum iniquitate acquisita abominatio est apud Deum.* Idem quoque alibi de eadem materia disserens ita scribit: *Alii in hoc se justificari æstimant, quod de substantia pauperum exiguam eleemosynam faciant, & de eo quod plurimis abstulerant, uni quiddam minimum largiuntur, cibatur unus, unde plures esuriunt & de multorum spoliis vix pauci teguntur. non talem eleemosynam Deus quærit, nec vult pietatem uni de alterius crudelitate præstari; melius est enim se non facere eleemosynam, quam unde paucos tegis, inde multos denudare, & ut unum vestias, plurimos exspoliare vestitos.* S. Bernardinus, ad probandum, quod eleemosyna ex propriis, non verò ex alienis fieri debeat, locum illum, Prov. 13. adducit, ubi dicitur: *Redemptio animæ viri propriæ divitiæ, scilicet in eleemosynam datæ, propriæ divitiæ, inquit, non alienæ.*

S. Greg. l. Continuatio ejusdem.
S. Bernard. T. 2. serm. 7. in Fer. 6. Cin. A. 2. c. 4.
Job 31. 20.
Prov. 3. 9.
Isai. 61. 8.
S. Aug. ser. 62. ad fratres.
S. Aug. T. 9. de vita Christ. c. 7.
S. Bern. T. 2. serm. in Dom. 1. post Pent. A. 1. c. 4.
Prov. 13. 8.

10. Op-

Luc. 16. v. 9.
Quod sit mammona iniquitatis.

10. Opponi quidem hactenus dictis posset, illud ab ipsomet Christo traditum consilium: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Sed in promptu est responsio, illis namque verbis Christus non vult dicere eleemosynam de male acquisitis faciendam esse; certum enim est, restituendum esse omne, quod alteri esset ablatum, sed tantum insinuare intendit divitias ut plurimum peccati esse incentivum atque fomentum, vel quod *omnes divitiæ de iniquitate descendunt*, ut inquit sanctus Hieronymus, vel etiam, juxta sancti Thomæ expositionem *sunt mammona inæqualitatis.* Idipsum quoque Carthusianus his verbis ait: *Dicuntur iniquitatis, quasi inæqualitatis, quia inæqualiter possidentur, & non æque retinentur, quia quod quid ultra necessaria vitæ sibi reservat, nec proximorum necessitati communicat, mammona iniquitatis censetur.*

S. Hier. e. 9. ad Hedibiam.
S. Th. 2. 2. q. 32. A. 7.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Eleemosynæ à Deo nobis impetrant, quidquid petimus, multa adversa à nobis arcent, ab inimicis visibilibus & invisibilibus nos defendunt: ut tamen nobis magis sint proficua, easdem, dum vivimus, pauperibus erogare præstat.

THEMA.

Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit, ab omni malo, super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Eccli. 29. v. 15. 16. 17. 18.

Eleemosyna penetrat cœlos.

1. JUxta infallibilem æternæ Veritatis promissionem eleemosyna nobis in cœlo coram Dei throno patrocinatur, ideoque Ecclesiasticus ait: *Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit:* Quam materiam discurrens Laurentius Justinianus, inquit; *Altissimum interpellat, absconde, ait divinus Sermo: Eleemosynam in sinu pauperis & ipsa orabit pro te.* Sicuti in Cornelio centurione in pauperes liberali didicimus; onde subdit: *Quo mediante Cornelius gentilis mediatoris gratiam adeptus est nisi eleemosynis?* An non hinc Angelus diait: *Eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei:* Quas proinde S. Chrysostomus sequentibus afficit encomiis: *Magna res eleemosyna, præcedit aerem, transit Lunam, Solis radios cadit, ad ipsum venit cælorum culmen, ipsos pertransiens cælos, & Angelorum populos decurrens, Archangelorumque choros, & omnes superiores Potestates, ipsi assistit regali throno* tandemque ejusdem Centurionis subnectit exemplum in dictorum confirmationem.

B. Laur. Just. de com. & complac. Christ. perf.
Act. Ap. 10. v. 4.
D. Chrys. T. 9. h. de pænit.

Isa. 58. 7.
Per eleemosynam impetramus, quidquid petimus.
Ibid. v. 8.
Paul. de Palat. ib.

2. Isaias nos ad beneficentiam exhortatorus, ait: *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque indue in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Quibus præmissis, animam eleemosynariam divinitus illuminandam, orationibusque obtenturam; quidquid petitura esset, asseverat dicens: *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, tunc invocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet: Ecce adsum.* Circa quæ verba Paulus de Palatio ait: *Nota verbum, exorabit, quod aperte significat efficaciam impetrandi, quàm igitur est eleemosyna potens!* S. Lucas importunitatem recenset illius, qui media nocte amicum excitavit, ab eoque inviso panem & alia necessaria extorsit, circa quam parabolam, hunc sequentem instituit discursum S. Chrysologus: *Existimo hoc dixisse pulsantem, aut taliter convenisse: Feci quod jussisti, redde quod promisisti, tibi credidi dicenti, nolite solliciti esse in crastinum; unde hesterno hospiti quod apponerem non reliqui, si tibi ego sic habenti molestus sum, quanto mihi illi exstitit molestior non habenti, & tamen ego illi excusare non potui, quia ego tibi obedire contendi,* quia scilicet Deo obtemperaturus omnia sua pauperi distribuerat, cum magna igitur fiducia & securitate sibi necessaria postulat, certus se ea obtenturum, bene itaque Tobias asseruit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam.* Sanctus autem Chrysostomus ejusdem naturam considerans, sequentibus ipsam honorat titulis: *Eleemosyna pennata est & levis, aureas habens alas, ipsos supra modum delectans Angelos, apud ipsum regalem thronum persistit.*

D. Chrysol. ser. 39.
Tob. 4. 12.
D. Chrys. h. 7. de pænit.

Cur pauperes collocentur ante fores templorum.

3. Laudabilissimus pauperes in vestibulo Ecclesiarum admittendi usus introductus fuit, ut nostræ corroborarentur orationes, favoremque intentum obtinerent cœlitus, ideo Bellovacensis de sancto Joanne eleemosynario tradit, quod Patriarcha existens, omni feria quarta & sexta ante fores Ecclesiæ se collocare consueverit, ut pauperes ad eum sine obstaculo accedere possent, dicens: *Quod si homines intrantes Ecclesiam, volunt cito audiri in causis suis à Deo dicentes; Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, ita ipsi debent ante introitum Ecclesiæ exaudire citò pauperes, ut cito exaudiantur a Deo.* Et S. Chrysostomus eamdem assignans causam, inquit; *Idcirco pauperes ante fores astant, ut nemo vacuus ingrediatur, ut misericordia comite securus introeat. Intras, ut misericordiam consequaris, prior ipse miserere, qui autem posterior venit, amplius debet.* Et paulò post idem Sanctus modum fructuosæ eleemosynæ erogandæ insinuans, nec non orationis efficaciam consequendi subjungit: *Non sola ac simplici extensione manuum exaudimur; Expande manus tuas, non modo in cœlum, verum ad pauperum manus; si ad pauperum manum extendas manum, ipsum cœli cardinem attigisti, nam qui illic sedet, eleemosynam accipit, quod si steriles manus extendas, nil penitus proficis,* ideoque & B. Alcuinus ait: *Qui suum ab inope non avertit animum, cito ad se Domini convertit auditum.* Exemplo sit nobis Nabuchodonosor, qui septem annis ad bestialem incolatum damnatus, juxta S. Hieronymi sententiam, duodecim spatio mensium liberatus fuit, quia scilicet orationi eleemosynam associarat: *Fecit juxta Danielis consilium,* inquit Sanctus, *misericordias in pauperes, & idcirco usque ad mensem duodecimum in eum est dilata sententia.*

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 21.
D Chrys. h. 1. in 2. ad Timoth.
Alcuinus de vit. & virt.
Dan. 4.

Eleemosyna impetrat gratiam contra omnia mala culpæ & pœnæ.
Ps. 111. v. 5. 6.
D. Chrys. ibid.

4. *Exorabit ex omni malo. Non te prætereat,* inquit Paulus de Palatio, *verbum exorabit ab omni malo, nullum est ergo malum, aut culpæ, aut pœnæ, contra quod eleemosyna non valeat. Jucundus homo, qui miseretur & commodat,* inquit Psalm. *disponet sermones suo in judicio, in æternum non commovebitur.* Quæ verba S. Chrysostomus ita explanat: *Disponet sermones suos in judicio, hoc est, patrocinium consequetur, non deerit ei defensio;* Favorem obtinebit alienum, intercessores tot consequetur, quot benefecit pauperibus. Cui hanc alteram interpretationem æque favorabilem subnectit: *Dicunt, quod etiam in hac vita omnia sua optime administrabit, nec erit in eis quidquam confusum, sed omnia erunt optimè collocata, omniaque recta via, & consequentia procedent, nulla erit in eis perturbatio, nullus strepitus aut tumultus, cum eleemosyna reddet eis omnia plana, facilia & expedita.* Si quando vero aliqua ingruit infelicitas subito *eleemosyna exorabit ab omni malo,* Ideoque Paulus de Palatio inquit: *Eleemosyna coram Deo consistit, & cum videt eum, qui eam dedit, aliquo malo premi, statim accurrit, & genibus Dei provoluta, rogat, ut ab eo malo illum eruat, rogat, & exorat, rogat, & impetrat.* Sponsa, animæ electæ figura, tantam gratiæ abundantiam à cœlesti suo sponso quondam legitur accepisse, ut ejus decore sponsus fuerit inescatus, dicente Psalmista: *Concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus & adorabunt eum;* quod ultimum verbum ad orationem referri

Paul. de Palat.
Ps. 44. 12.
Reddit preces nostras apud Deum efficaces.

cer.

certum est, quasi diceret, tuæ me orationes rapuere, quemadmodum sponsus, sibi in amantissima complacet sponsa. Sed unde tanta orationibus illis obtigit efficacia? audite contextum: *Filia Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis. Quid est in muneribus*, inquit S. Augustinus, *nolite vobis condere thesauros in terra, sed thesaurizate vobis in cælo, sed venite cum muneribus, date eleemosynam.* S. Cyprianus ad illos conversus, qui in pauperes duri existunt, illum Proverbiorum Textum 21. 13 ijs competere astruit: *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, clamabit ipse ad Deum, & non exaudietur.* Ubi Sanctus legendum putat: *Ipse invocabit Deum, & non erit, qui exaudiet eum.* Cur obsecro, inquit, nullum fore dicit: qui Deo supplicem exaudiat, numquid alius à Deo preces nostras exaudire poterit? utique; Si enim in pauperes beneficus fuero, & Deus precibus meis surdas præbuerit aures, multos nihilominus eosque efficaces habebo Intercessores & Patronos, secus vero si parcus vixero in proximum, *neque enim promereri misericordiam à Domino poterit*, inquit Sanctus, *qui misericors ipsi non fuerit, aut impetrabit de divina pietate aliquid in precibus, qui ad precem pauperis non fuerit humanus.*

Ibid. v. 13. d. Cypr. l. de oper. & Eleem. Qui non exaudiunt clamorem pauperum, non exaudiuntur à Deo.

Dion. C. ib. Eleemosyna licet in sinu pauperis abscondita, non latet Deum.

5. *Exorabit ab omni malo, id est*, ut Dionysius Carthusianus explicat, *merito suo impetrabit tibi omnium remissionem culparum, eos, qui ipsam recipiunt, obligat, & inducit ad orandum; pro dante, sicque eleemosynarius multos habebit intercessores.* Jansenius in eorumdem verborum Glossa subtiliter advertit, quòd, quamvis suadetur eleemosynam occultare: *Conclude in sinu, &c.* Non tamen propterea coram divino throno latebit; *& si conclusa & abdita, & si incognita hominibus etiam tacentibus pauperibus, & hominibus illam non celebrantibus, ipsamet Deum exorabit pro te ab omni malo, id est, liberationem pro te ab omni malo corporali & spirituali*, vel in Græco legitur: *Eleëmosyna eximet te ab omni afflictione*; Non itaque sufficiebat Ecclesiastico dixisse *orabit*; sed ait: *Exorabit.* Multi namque orant, sed non exandiuntur, verbum itaque *exorabit* impetrationem & petitionis consecutionem importat. Insuper non promittit pauperum pro nobis patrocinium, sed super eleëmosynam appellans ait: *Hæc pro te exorabit*, fieri namque potest, ut pauperes ingrati sint, & malevoli, prorsusque indigni, qui coram divino apparent conspectu; eleëmosyna autem quæ misericordiæ & charitatis opus est, semper ambulat coram Deo; ideoque *hæc pro te exorabit.* Ecclesia quondam maximis affligebatur augustijs; propter Donatistas hæreticos obstinatos, prævalentes in Africa Deo rebelles & Imperatori. Qui insolentes ut compescerentur, duo ad eos ablegati fuere, Paulus & Macarius, ut errabundos & à duobus Prælatis insolentissimis seductos populos ad gremium Ecclesiæ reducerent; At vero quonam eos in tanti negotij momento, qua se tot millium erat animarum præcipitum remedio usos fuisse creditis? magnas dispensarunt eleëmosynas, cujus liberalitatis incapaces, & obstrepentes Hæretici murmurare cœperunt, sed recollectior populus talem in communi formavit Discursum, qui fieri poterit, hanc non esse veram Catholicam fidem, quam tanta Imperatoris comitatur charitas, utique falsa est Donatistarum religio, quæ tantæ contrariantur virtuti, omnesque eam exercentes & recipientes persequitur, qui vere credit, vere amat; qui vero amat, donat liberaliter, qui autem pauperibus donat sine spe retributionis temporalis, majora utique expectat dona; tantomque Discursus iste in cordibus omnium profecit, ut unanimiter ad Ecclesiæ gremium redierint.

Jansen. ibid.

Sed pro eleemosynario ipsum exorat.

Baron. An. 348. Virtute eleemosynæ conversi fuerunt Donatistæ.

6. Zeno Imperator execrabilis cujuscumque iniquitatis monstrum, ut ijdem referunt annales, fœminam quamdam injuriose offenderat, quæ die quodam in Ecclesia B. Virginis, à Matre Dei vindictam petijt contra impium multis lachrymis, multisque diebus frequenter ingeminans: *Vindictam sume pro me de Zenone Imperatore.* Afflictæ igitur nocte quadam apparuit sanctiss. Virgo dicens; Scias ô filia! me sæpius ultionem intentasse, sed manus Zenonis impedierunt vindictam; quia scilicet flagitiosus ille simul misericors vixerat & eleëmosynarius erat, in cujus boni operis virtute divinam à se vindictam averterat. Germaniæ Rex Ludovicus, Ratisbonæ mortali correptus infirmitate à Medicis tandem depositus salutis corporalis recuperandæ amantissimus, unicum remedium adhibuit eleëmosynam; quando omne thesaurorum suorum argentum & aurum partim inter monasteria, partim inter pauperes distribui jussit, neque liberalitatem fefellit retributio, quo postmodum à cœlesti Medico meruit sanari. Quem favorem Isaias respexisse videtur, dum his verbis nos ad misericordiam exhortatur: *Frange esurienti panem tuum, egenos, vagosq; induc in domum tuam*, mox enim subjungit: *Sanitas tua citius orietur, ossa tua liberabit.* Porro S. Bernardinus illis insistens verbis: *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso*, ita nostrum explanat intentum: *Sicut enim in sacculo thesauri conservantur, ne homo, quando in necessitate ad eam recurrit, patiatur defectum, sic eleemosyna gratiam Dei conservat, & fiduciam præstat tempore necessitatis recurrenti ad Deum.*

Baron. An. 474. n. 10. Exemplum impij Imperatoris Zenonis.

Baron. An. 486. n. 107. Aliud Ludovici Imp. Germaniæ in vita conservati per eleemosynas.

Isaia 58. v. 7.

S. Bern. T. 2. ser. in Dom. 1. post. Pent. A. 3. c. 2.

7. *Super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Ubi Paulus de Palatio lanceam considerat armaturam esse offensivam, scutum vero defensivam, utriusque autem titulum Ecclesiasticus attribuit eleëmosynæ, quia scilicet eleemosyna non solum nostros offendit inimicos, sed & nos ipsos, contra eosdem protegit & tuetur: *Eleemosyna est pro armis defensivis & offensivis*, inquit, *contra adversarios nostros, quia facit, ut Deus pugnet pro nobis.* Dionysius Carthusianus eamdem insinuat virtutem, dum ait: *Fortius & infallibilius proteget te contra invisibiles hostes anima tua, quam quæcumq; exterior armatura contra visibiles inimicos.* Dum contra formidabilem instructissimumque exercitum quemdam, nullus infallibilem victoriam promittere audet, sola eleemosyna spondet certissimam, quantumcumque etiam feroces fuerint inimici, ideoque glossa super prædicta verba inquit: Magis valet eleemosyna contra jacula inimici, quam arma terrena, quia hæc dubiam, illa certissimam parit victoriam. Unde & Jansenius ait: *Eleemosyna impetrat, ut Deus pro misericorde pugnet, & defendendo eum instar scuti, ne quis ei noceat: & superando & repellendo adversarium.* Quæ veritas multis confirmari posset exemplis, qualiter scilicet inimicos visibiles sæpe sæpius vicerit, penitusque destruxerit; exercitata in pauperes beneficentia, sed pro omnibus sufficit unum, quod Neapoli accidisse memorat Baronius, ut sequitur. Tanta incolarum copia & magnificentia proxima post Romam inter omnes Italiæ civitates, nono à Christi Nativitate sæculo, dicta eminebat civitas, Ecclesijs, & monasterijs, tam virorum quam mulierum numerosissimas Quia vero in hac urbe nullus mendicabat pauper; sed singulis in suis quibusque locis quæcumque necessaria, & desiderabilia subministrabantur, ideo factum est, quod sæpe cum deversis confligens nationibus, primo quidem cum Wandalis, postmodum cum Longobardis, per ducentorum facile annorum spatium, in hujus unius liberalitatis virtute

Paul. de Palat. Ibid. Eleemosyna deservit pro armis offensivis, & defensivis.

Dion. Carth. Ibid.

Glossa. Ibid.

Jansen. ibid.

Baron. an. 872. n. 12. Notabile hujus exemplum.

semper victrix perstiterit & inviolata: *Quoniam civitas hæc civitas misericordia est, & pietatis, hinc inde vallata omni bonitate.* Quæ pietas; ut idem perlequuntur, & indigitant annales, ad ipsos quoque posteros se extendit, ipsosque inter incredibiliter accrescens, in hanc usque horam in Christianismo per orbem universum resplendet, prout diversa attestantur in pauperes charitatis opera & hospitalia; merito itaque dicitur: *Adversus inimicum suum pugnabit*, non modo visibilem sed & invisibilem: non tamen per hoc, ut Paul. de Palatio ait: Eleemosynarius sibi à tentationibus & suggestionibus immunitatem polliceatur: hoc enim modo ingenti in ordine ad vitam beatam merito destitueretur: *Sensus igitur est, cum fore victorem*: id est superatutum, omnibusque superiorem futurum tentationibus, siquidem Christum eus in paupere benefecit, adjutorem habet, ideoque Hugo Card. de eleemosyna tractans ait: *Adversus inimicum tuum, id est, diabolum, scutum est ad protegendum, lancea ad impugnandum, sic eleemosyna & protegit contra jacula diaboli, & impugnat ac debilitat vires illius.* S. nihilominus Bernardinus admirandum quoddam de religiosis suis stipem ex obedientia postulantibus in hæc verba perhibet testimonium: *Possum dicere cum bona conscientia, quod toto tempore quo fui frater, & audivi confessiones, numquam habui fratrem, qui quærendo eleemosynam, fuerit umquam carnaliter tentatus.*

Paul. de Palat.
Ibid.
Eleemosynarius sibi non persuadeat immunitatem à tentationibus.
Hug. Card. ibid.
S. Bern. to. 4. ser. 7. 2. p. principaln.

8. Munimentis utique illius, qui Israelitas & Amalecitas intercessit conflictus dicente Scriptura Sacra: *Venit autem Amalech & pugnabat contra Israël*; quando Moyses præcepit Josue: *Elige viros & egressus pugna contra Amalech, cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.* Ast soli nequaquam acquievit virgæ, vi cujus tanta operatus fuerat portenta: quin potius protensis manibus expansisque brachijs inimicum prostravit exercitum, dicente Scriptura: *Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel, sin autem paululum remisisset, vincebat Amalech.* Ecce nobis mysterium: quando enim orationibus nostris apertæ associantur manus, id est, beneficia in pauperes, tunc vere vincimus infernum, dicente S. Augustino: *Quando uni ex minimis Christi eleemosynam das, extendis manum, vincitur Amalech.* Unde & Psalmista suadebat: *Extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum, id est*, ut S. Hieronymus exponit: *Da pauperibus eleemosynam, & benedic Domino.* Imo juxta ejusdem Psalmistæ attestationem, eleemosyna in judicio finali ab omni eximet timore omnes elargientes eam, licet tunc universis in eorum pernitiem conspirasse videatur infernus: *Jucundus homo qui miseretur & commodat; Disponet sermones suos in judicio; quia in æternum non commovebitur.* Dæmones equidem varias obtrudent calumnias, sed nullam earum misericors pavebit: *In memoria æterna erit justus: ab auditione mala non timebit. Paratum cor ejus sperare in Domino: confirmatum est cor ejus, non commovebitur, donec despiciat inimicos suos.* At vero qua obsecro vi & virtute suos tunc irridebit contemnetque omnes hostes infernales? Respondet Psalmista: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi, cor ejus exaltabitur in gloria*, id est, ut Chrysostomus ibidem explicat: *Liberabitur à tentationibus, peccata ei condonabuntur, dispensabit sermones suos in judicio, hoc est, patrocinium consequitur, non deerit ei defensio.* Quia enim in Judicio finali, de solis corporalibus misericordiæ operibus examen instituendum erit, eleemosynarius autem in ijsdem fervente: se exercuerit: omnes illudet accusationes, ipsum judicem suum nactus defensorem, qui coram cœlo, terra & inferno protestabitur; *Esurivi & dedistis mihi manducare*, &c. Quod privilegium his plenius verbis exponat S. Bernardinus: *Per eleemosynam, inquit, Diabolus superatur*, hinc Bernardus ait: *O homo, si jejunas, in hoc à diabolo non discrepas, quia ipse numquam manducat: si vigilas, in hoc à diabolo non distas, quia non dormit. Si continens es, ille nullam cognovit: si silentium tenes, ille in verbo non diffluit, in hoc autem diabolum superas, si eleemosynis dandis operam præstes*; Quo fine illum adducit Psalmistæ textum: *Misericordia mea, & refugium meum*: id est, inquit Glossa, *de nullo alio sic vincitur diabolus ut de misericordia.*

Exod. 17. v. 8.
Ibid. v. 9.
Orationi adjungenda eleemosyna ut vincatur hostis.
Ibid. v. 11.
S. Aug. lib. 50. Hom. 17.
Psal. 133. 2.
S. Hier. ibid.
Ipsa in judicio eximet nos ab omni timore.
Ps. 111. v. 5. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 9.
D. Chrys. ibid.
Et omnes illudet accusationes.
Matth. 25. v. 35.
S. Bern. T. 2. ser. in Dom. 1. post Pent.
A. 3. c. 3.
Psal. 143. v. 2.

9. Astutissimus equidem serpens, ut nos minus armatos offendat, suggerere nititur, ut eleemosynam usque in mortem differamus, bonis nostris interea tenaciter gaudentes, per totam vitæ tempus, atque ideo hanc diaboli fraudem elucidare conabimur in præsenti, & primoquidem S. Bernardini testimonio, ita de S. Lucia scribentis: *Cujus contrarium B. Lucia fecit, dicens matri suæ, non satis Deo charus est, qui illi hoc dat, quo ipse perfrui non potest, sed si vis esse gratus Deo, hoc illi da, quo tu poteris uti: Nam quod tu das morient, ideo das, quia tu tecum ferre non prævales*, S. quoque Bonaventura ad eumdem finem hanc adducit similitudinem dicens: *Qui eleemosynam non facit in vita, sed post mortem: similis est homini, qui post tergum vult portare lumen.* Quam veritatem S. Bernardin. quoque in alio loco insinuat, dum ait: *In vita eleemosyna maxime fieri debet, ut lumen eleemosynæ morientis pedes præcedat, non sequatur: non sicut infantuli quidam, qui cum de pane vel caseo comedunt, quod volunt, demum fastiditi, alteri donant: vel tales similes sunt terræ vasculo, in quo avari pueri recondunt denarios, quos hinc inde coadunare possunt, de quo vase nisi frangatur, nequaquam extrahi valent: Contra quos Psalmista ait: Ne timueris, cum dives factus fuerit homo*: &c. *Cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.* Petrus Blesensis, citato Luciæ exemplo usus, eamdem nititur nobis inculcare veritatem, dicens: *Docuit matrem quam sanaverat, suspectas esse eleemosynas quæ fiunt in extremis, cum opes tunc potius deserant hominem, quam deserantur, & per triennium dicitur institisse matrem in distrahendis facultatibus in usus pauperum.* Eidem subscripturus veritati Salmeron, ad illa se convertit Zachæi verba: *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus*, ubi notanter advertendum docet, Zachæum dicere non in futuro, sed in tempore præsenti: *Do*, Ideoque dictus authoritas ad nostrum porro discurrit intentum: *Nemo existimet, alterum pro se redditurum, quod ipse non reddidit, neque quemquam alium plus animam dilecturum, quam ipse se ipsum diligat.* Tandemque his verbis concludit: *Præstaret vel pauca in vita sua pauperibus porrigere quam multa post mortem.* Id quod damno suo stultæ didicere virgines, hæ enim per Sponsum cœlestem à nuptijs exclusæ fuere propter defectum olei, *oleum* autem, *quo ignis fovetur*, ut inquit S. Chrysostomus: *non est aliud quam eleemosyna.* Cajetanus vero nostro his verbis suffragatur per eamdem parabolam, intento aiens: *Venient virgines cum adhuc in vita sint, & veniunt cum oleo suo in lampadibus non secum*, q. d. multi equidem dum vivunt, pia in testamentis suis condunt legata, ast non propterea oleum secum portant, id est, satisfactionem non præstant per eleemosynas, imo aliquando in tantum opera pia exercent, in quantum bonis suis gaudere nequeunt. Aut illa secum asportare non possunt, quandoque etiam hujusmodi dispositiones faciunt in statu peccati mortalis, numquam postmodum executioni mandandas.

Eleemosyna non est differenda post mortem.
S. Bern. ibid. cap. 2.
S. Bonav. to. diata salutis tit. 1. de pænit. c. 7.
S. Bern. t. 1. ser. 9. in Fer. 4 Cin. A. 2. c. 2.
Psalm. 48. v. 17. 18.
Pet. Bles. in Adv. ser. 4.
Luca. 19. v. 8.
Salmer. t. 4. p. 3. tr. 25.
D. Chrys. 8. ser. de verb. Ap. circ. fin.
Cajet. Ibid.

DIS-

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Quilibet, quantumvis etiam pauper eleemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum quam effectum metitur, illudq; acceptat, quod pro conditione nostra dare possumus: pluribus autem modis charitas erga miserabiles exerceri potest, maxime vero illis compatiendo.

THEMA.

Vidit quamdam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo, & dixit; verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quam omnes misit. Luc. 21. v. 2. 3.

Nullus tam pauper est, quin possit dare aliquam eleemosynam. Prov. 16. v. 2.

1. SAlvator noster die quodam eos intuitos, qui oblationes in ganzophylacium injiciebant, reliquos inter quamdam vidit pauperculam mulierem duo offerentem minuta, dixitque: *Vere dico vobis*, &c. Alij equidem divites aurum argentumque contribuerant, nihilominus *spirituum ponderator* Dominus hujus onius mulieris eleemosynam cunctis prævalere asseruit, inquiens: *Plus quam omnes misit.* Ex qua historia S. Chrysostomus talem eruit conclusionem; *Nullus dicat, non possum eleemosynas facere, non es vidua illa pauperior:* Quæ adeo inops erat ut nihil pœnitus in hoc mundo possideret præter dicta minuta: *Ex eo quod deest illi omnem victum suum, quem habuit, misit.* Verè equidem *non est, qui se abscondat à calore ejus*; id est, à præcepto charitatis erga pauperem, nullus quantumcumque mendicos se subtrahere valet; unde S. Ambrosius inquit: *Per B. Prophetam Dominus ita hortatur, & admonet eleemosynam fieri, ut prope nullus pauper sit, qui se valeat excusare.* Quo fine illum adducit Isaiæ textum, ubi Deus attestatur sibi sufficere buccellam panis, quam proximo nostro famelico donaverimus: *Hoc jejunium est quod elegi (frange esurienti panem tuum,) non dixit, ut integrum daret cum pauper ille forte alium non haberet, sed frange, inquit, hoc est dicere: Etiamsi tanta tibi paupertas sit, ut non habeas nisi unum panem, ex ipso tamen, frange & pauperi tribue, & pauperes*, inquit, *sine tecto induc in domum tuam*, quasi dicat: *si aliquis ita pauper est, ut non habeat unde tribuat pauperi cibum, vel in uno angulo domus suæ præparat lectum. Quid nos ad hoc dicturi sumus?*

D. Chrysost. S. Bonav. ext. in Luc. — Psal. 18. v. 7. — S. Ambr. ser. 10 ser. 5. Ion. — Isa. 58. v. 7.

Hæc valet excusatio de penuria, prout patet in vidua illa evangelica.

5. Longè efficacissimum ex alia ejusdem Sancti Doctrina formari potest argumentum, contra illos, qui se ab eleemosyna facienda excusant propter nimiam penuriam, in qua degunt. Nequaquam, respondet Sanctus, non enim in opere externo, sed in corde, affectu & compassione consistit eleemosyna: quod viduæ hujus probat exemplo, dicens: *Vidua hæc plus omnibus misit, in qua moraliter Dominus instituit universos, ne quis à collatione ministerij paupertatis pudore revocetur: nec sibi divites blandiantur, quod plus videantur conferre quam pauperes, uberior est enim nummus è parvo, quam thesaurus è maximo; quia non quantum detur, sed quantum residat, expenditur, nemo plus tribuit, quam qui sibi nihil relinquit*; Sciendum itaque, apud Christum majoris fuisse pretij unum alterumve minutum quam omne Principum Synagogæ aurum, longe licet in se præstantius; quod cum erogassent illi, sibi alia bona retinebant; paupercula autem dum duo obtulit minuta, omnibus se exuit bonis. Ideoque Theophylactus ait: *Neque enim Dominus mercedem reddet, respiciens ad id, quod datur, sed ad id, quod deficit.* Ideoque credibile est retributionem cœlestem in ea extitisse abundantem, quia scilicet omnibus ad sustentationem necessarijs se spoliarat. Albertus Magnus ad idem propositum illa citat allegatque verba: *Hieronymus in præmio galeato: vidua pauper duo æra minuta in munera Dei obtulit, & præfertur Crœsi divitijs.* S. Bonaventura idem inhærens Textui ita de Deo statuit: *suscipit quantumcumq; parvas oblationes, quia, sicut dicit Glossa, non perpendit Deus, quantum in sacrificio offertur, sed ex quanto affectu detur, juxta illam Salvatoris protestationem. (Quicumq; potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam:) Neque vero mirari debes*, inquit S. Isidor. Pelusiota, *si etiam is qui aquam exhibet, non sine præmio id faciat. Non enim ab ipsa dationis magnitudine vel parvitate, sed ex animi proposito eleemosyna æstimatur.* Et paulò post subnectit; *Multi reperiuntur, qui de magna copia dant pauca, & contra multi de exiguis facultatibus dant multa, neque enim tam mensura sive quantitas eorum quæ dantur, quam dantium facultates, & animus attenditur, & inde judicium sumitur.*

S. Ambr. de viduis. — Theophyl. Ibid. — S. Bonav. — Matth. 10. v. 42. — S. Isid. Pel. l. 4. ep. 110.

Deus in eleemosyna, plus æstimat cor & affectum quam substantiam. S. Greg. à S. Bonavent. citat.

3. S. Bonaventura quamdam S. Gregorij adducit propositionem, qui distractis primo inter pauperes bonis patrimonialibus, & tandem ipsis Ecclesiæ thesauris, tanto majorem fidem promeretur, quoties hac de materia tractat: *Ideo dicit Gregorius: Exteriora nostra quamlibet parva Deo sufficiunt; cor namq; & non substantiam pensat.* q. d. Deus noster in pondere sanctuarij non metallum, quod à bursa aut arca extrahitur, sed affectum & amorem cordis erga pauperem examinat: *Verè dico vobis, quia vidua hæc plus quam omnes misit*, Causam ne nostis, subnectit Seraphicus? *Id est, copiosius dedit, copiosius namque donat, qui ex majori corde donat; Unde Gregorius, non est vacua manus à munere; cum arca cordis repleta fuerit bona voluntate.* Quando autem Christus calicis meminit aquæ frigidæ, non vult eam à nobis frigefieri cum gelu aut nive, ut mos est tempore ardoris æstivi, multi namque excusare se possent, se nec nivem habere, neque pecuniam ad comparandam illam; neque etiam jussit eam esse calidam, siquidem forte ligna aliquando deficerent ad calefaciendum necessaria, sufficere igitur ait aquam, prout ex puteo seu fonte hauritur: *Deinde ne quis inopia se possit excusare*, inquit S. Chrysostomus, Christus ait: *Quicumque potum dederit calicem aquæ frigidæ.* Qui idem S. Doctor illam pariter observat particulam (*in nomine discipuli*) inquiens: *Propterea discipuli, Prophetæ, ac deniq; justi nomen adjecit, ut discas non, ex dignitate recepti, sed ex voluntate recipientis, mercedem omnem esse constitutam.*

S. Bonav. — Matth. 10. v. 42. D. Chrys. hom. 37. in Matth.

4. Hugo Victorinus illa Apostoli verba: *Qui parcè seminat, parcè & metet*: Ubi sementem inter & eleemosynam instituitur comparatio, ingeniosa dilucidat ponderatione dicens, consequens videri, ut parum dans, exile pariter quid colligat; unde & illi, qui bona fortunæ exilia possident, magno destituerentur merito & lucro. Sed error hoc in casu admissibilis evidenter convincitur, siquidem ut idem inquit; *Non parcè seminat ille, qui parum largitur, si animus sit promptus dare, si plus haberet.* Quod etiam motivum S. Augustinus ad eamdem nos virtutem exstimulaturos, adhibet dicens: *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem.*

2. Cor. 9. 6. Hugo. de S. Vict. q. 32. Ibid. — Bona voluntas expenditur in largitione eleemosynæ. — S. August. in Psal. 105.

Prout patet in dimidiato pallio S. Martini.

5. Æternitatis perpetim annales heroicum illum celebrabunt S. Martini actum, quando miles existens, medietatem chlamydis suæ militaris pauperi donavit præ frigore trementi. Causamne nostis, cur Christus in conspectu omnium Angelorum totiusque cœli

tam gloriosam nocte iosequenti ostentaverit pompam, dicens: *Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit* Torius magnificentiæ origo tantillum exitiit partis pallij, quam omnibus pretiosissimis, Regum, Imperatorum, totius mundi Monarcharum paludamentis, imo ipsomet sibi per Salomonem, erecto inæstimabilis valoris templo duxit cariorem; siquidem de nullo horum constat, quod simile complacentiæ signum circa illa ediderit Deus. Cujus hæc unica ratio assignari potest, quia scilicet Deus excessivum respexerat affectum, quocum S. Martinus dictam vestem donarat, cognoverat que eum omnes totius mundi thesauros, si illos habuisset in pauperes erogaturum fuisse. Ideoque Cæsar Arelatensis ait: *Non copia largitatis pascitur Dominus, sed benevolentia largientis.*

S. Cæsar. Arelat. h. 8. de Quad.

S. Hieron. l. 3. de viduis. Eleemosyna mensuratur ex affectu & proposito dantis. D. Chrys. 1. h. 5.

6 S. Ambrosius eamdem tantopere à Salvatore laudatam admirans mulierem: *Liberalitas non cumulo patrimonij*, inquit, *sed largitatis definitur affectu, denique Dominica voce illa vidua omnibus antefertur, de qua dictum est; vidua hac plus omnibus misit.* Quam eamdem doctrinam S. Chrysostomus his expressam reliquit verbis: *Non pro substantiæ mensura, sed pro animi consilijque mensura, solet eleemosynæ modus præscribi, quandoquidem illa vidua tantum duos obulos misit, & illos, qui opibus circumfluebant superavit. Et altera vidua, cum farina pugillum, & olei paululum haberet, animam illam ad cœlum pertingentem hospitio recepit: & neutri istarum, egestas impedimento fuit.* Tandemque concludit, eleemosynam à charitate, amore, & affectu, non à quantitate mensurari: *Non ex eorum mensura, quæ dantur; sed ex eorum proposito qui largiuntur, eleemosyna solet exhiberi.*

Dion. Cart. hic. mem. Continuatio ejusdem argumenti. Ven. Beda in Cat.

7. *Plus quam omnes misit.* Dionys. Carth. hæc considerans verba, ita resolvit conformiter ad dicta: *Non per respectum ad magnitudinem rei oblatæ in se, sed per respectum ad interiorem devotionem*; Ideoque Beda à S. Thoma in Catena citatus, ait: *Acceptabile est Domino, quidquid bono animo obtulerimus, qui cor & non substantiam pensat.* Quod eleemosynæ mensurativum filium, Nazianzenus pariter in oratione cui titulus *de amore pauperum*, nobis exhibet, dicens: *Hoc vero longe pulcherrimum, atque humanissimum est, quod non muneris pretio & dignitate, sed donantis animo, largitionem metitur*: Ideoque S. Isidorus sedulò nos admonet, ut non tam ad sobstantiam eleemosynæ quam ad ipsam intentionem, mentemque nostram attendamus, *Majorque sit benevolentia, quam quod datur, major sit gratia, quam quod impenditur, tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua. Quod affectu bono dispensatur, hoc accipit Deus.* Etiamsi quis ut alter Lazarus ante fores jaceret divitis epulonis micarum indigus, decidentis panis, ex mensa illius lautissima, quibus abunde satiantur canes; Nihilominus eleemosynam dare poterit æque Deo acceptam, quam quicumque ditissimus: cui veritati suffragari videtur S. Leo, dum ait: *Nulli parvus census cui magnus est animus: nec de rei familiaris modo, mensura miserationis pendet, aut pietatis, numquam merito caret etiam in tenui facultate, bona voluntatis opulentia. Majora quidem impendia sunt divitum, & minora mediocrium: sed non discrepat fructus operum.; ubi idem est affectus operantium.* Potest namque ejusdem apud Deum lucri esse eleemosyna mille scutorum, ac unius tantùm solidi modo utraque cum æquali charitate dispensetur; *Ubi idem est affectus operantium, non discrepat fructus.* Quapropter S. Augustinus omnes tenois fortunæ homines, hoc consolatorio erigere satagit discursu, in tractatu cui titulus: *De rectitudine Catholicæ conversationis*; *Sciat quamvis parum tribueris cum bono animo, Deo acceptabile erit, Deus enim non copia largitatis sed benevolentia & devotione largientis delectatur, & pascitur.*

Naziánz. or. de paup. amore.

S. Isid Hispal. de norma vivendi.

S. Leo.

S. Aug. tr. 20. de rect. Cath. Convers.

Prosecutio ejusdem. D. Chrys. in Cat. in Luc.

8. *Amen dico vobis, plus omnibus misit.* Salvator his verbis plus eam obtulisse asserit, quoad intentionem, desiderium & affectum; Unde S. Chrysostomus ait: *Non paucitatem oblati, sed copiam affectus intuitus est Deus.* S. autem Ambrosius ad calicem aquæ frigidæ, cujus meminimus supra, se reflectens, suam quoque verbis sequentibus enunciat sententiam in ordine ad intentum præsens: *Ille qui non habuerit unde tribuat, sufficiat voluntas bona, sed quis est, qui poterit se excusare, cum etiam pro calice aquæ frigidæ mercedem se Dominus redditurum promiserit. Et quare frigidæ dixit? ne fortè posset se aliquis pauper de lignorum penuria excusare, aut dicere se vasculum ubi aquam calefaceret, non habere.* S. quoque Bonaventura, idem prosequens argumentum, talem format discursum: *In eo quod dicit, duo æra minuta simul paupertatem insinuat, & liberalitatem: paupertatem, quia non habebat nisi duos obulos, liberalitatem, quia cum posset alterum offerre, obtulit utrumque; ut impleret illud Tob. 4. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Deus namque non aliud à nobis præterquam parum, aut multum istud, quod in manibus habemus, requirit; unde S. Augustinus ait: *Unusquisque juxta quod habet, porrigit: tantum enim repetitur ab unoquoque eorum, quantum ei Dominus dedit: nec enim plus ab eo exigit, quam quod ei dedit.* Cui & illa S. Chrysostomi à S. Bonaventura citati consonat sententia: *Talenta uniuscujusque sunt, sive prævenientia in doctrina, sive in pecunia, sive in quolibet negotio.* Atque ita cui deficit nummus, pauperem ad minus verbis bonis consolari potest, aut proximum ad charitatem extimulare, aut compati: aut similes misericordiæ & pietatis in afflictos frequentare modos: *Jucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio*; Circa quæ verba ita S. discurrit Hieronymus: *Non dixit, aurum suum & argentum, & pecuniam disponet in judicio, sed sermones suos disponit in judicio, ista est misericordia, si vir sanctus doceat alios, qui non sunt sancti, Disponet sermones suos in judicio. Intelleximus ergo quæ sunt pecuniæ, quæ commodentur.* Ita religiosi, qui eleemosynas dare nequeunt, pauperes ad patientiam exhortentur, & ad conformitatem cum voluntate divina. Qoam veritatem & obligationem S. Folgentius his exprimit verbis: *Si omnes non possunt implere, quod dominus ait: Vendite quæ possidetis: illud tamen quod adjecit, dicens: Date eleemosynam, omnibus est possibile: Si adsit bona voluntas; omnibus facile, &c. Si ille S. paupertatis ardentissimus amator fit, iste sanctorum pauperum fit pijssimus consolater.* Cui moralis ille suffragatur Nazianzeni aphorismus, dicentis: *Ex ijs quæ Deo offeruntur, nihil usque adeo parvum est, ipsiusque dignitate inferius, quin id omnino admittat, atque comprobet.* Quod idem Sanctus alia alterius loci aurea sententia confirmans ait: *Nihil magni æstimatur apud Deum quod non pauper quoque donare possit.* Si pauper panem, pecuniam, vestes, quia ijs caret, largiri non potest; aut si habet, ipsemet ijs indigeat: quis negabit in potestate ejusdem esse suum offerre cor & compassionem? *Nihil offertur Deo ditius*, inquit S. Gregorius, *bona voluntate.*

S. Ambr. ser. in Ps. 5 (?)

S. Bonav.

Tob. 4. v. 9.

S. August. l. 4. de Sols doc. c. 12.

Qui caret nummis, pauperem consoletur bonis verbis.

Psal. 111. v. 5.

S. Hieron. ibid.

S. Fulg. ser. de Confess.

Naz. cit. à S. Io. Dam. l. 2. Parall. c. 16.

Nazian. or. de Bapt.

S. Gregor. h. 5. in Evang.

Ab alijs bonis operibus excusari possumus.

9. A precibus equidem, jejunijs, disciplinis nos excusare poterunt impotentia applicationis; complexio tenuis & sanitas; item à conversione animarum exiguitas talenti, sed lucrum animæ per compassionem erga

fed non à compassione pauperum. erga egenos in nostra est potestate; quod agnovit ille qui dicebat: *Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* Cujus aliam sen- *Job.30.v.25.* tentiam, scilicet, *Pater erat pauperum*, S. Gregor. *S.Greg.* his verbis ita ad præsens accommodat propositum: *Non patronum se, vel proximum vel adjutorem pauperum, sed patrem fuisse testatur, quia nimirum magno charitatis officio studium misericordiæ vertit in affectum naturæ, ut eos quasi filios cerneret per amorem, quibus quasi pater præerat per protectionem:* Ast quando nudus fimeto insidebat, testam gerens manu omnibusque exutus divitijs, qualiter hoc paternum in pauperes officium poterat exercere, cum ipsemet ad ex- *Job.30.25.* tremam necessitatem redactus esset? Audite: *Flebam super eo, qui afflictus erat.* Hæc cordis, non crumenæ eleemosyna in potestate uniuscujusque est posita. Ideoque S. Gregor. de eodem Propheta agens, *S.Greg.Lib. mor.c.26.* dicit: *Vir sanctus apud omnipotentem Deum, aliquando magis datum noverat mentis esse, quam muneris.* Quasi diceret, agnovit Deo multoties magis placere eleemosynam spiritualem, quam corporalem: siquidem illa ex præcordijs & visceribus, hæc vero ex arca extrahitur: *Exteriora enim largiens*, prosequitur idem Sanctus, *rem extra semetipsum præbuit, qui autem fletum, & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam* *S. Aug.t.10. h.6.* *de semetipso dedit.* Unde & S. Augustinus ait; *Eleemosyna cordis multo major, quam eleemosyna corporis; charitatis eleemosyna sine terrena substantia sufficit sibi.* Imo. S. Chrysost. vel ad unicum suspirium, & compassionis actum, eleemosynæ meritum & titulum restringere non dubitat, dicens: *Da indigenti siminus* *D. Chrys.h.3. de Poenit.* *habueris, vel suspirium si profers, omne tribuisti: nam insomnis oculus ille videt, te dedisse quod habueras;* Audire ne gravemini, qua titulo S. Chrysol. eleemosynam, cui tertiam assignat sedem, honorarit: *Insistamus ora-* *D. Chrysol. ser.43.* *tioni, vacemus jejunio, insistamus misericordiæ: misericordia autem per compassionem exercetur.* Id quod forte S. Aug. inferre voluit, cum diceret: *Si potest dare, da; si non potes, affabilem te præsta;* Bonis scilicet verbis *S. Aug. in Psal.13.* afflictum consolando: qui si viscera compassionis expertus fuerit, magnum sentiet in pressuris lenimen. Et tandem Nazianz hoc brevi sed efficaci dogmate nullum non ad beneficentiam exhortatur: *Egenti parvum* *Nazianzen. de cura paup.* *aliquid dato: sed nihil est parvum, quod Deo datur: si nihil habes, collacbryma, magnum remedium est infortunato commiseratio* Porro, S. Aug. in alio loco idem punctum his promovet verbis: *Si corde miserearis, etiamsi* *S. Aug. in Psal.125.* *non habeas, quod porrigas manu, accipiet Deus eleemosynam tuam.* Simus certi de retributione cujuscumque minimæ eleemosynæ, quia ut S. Bernardus ait: *Deus indubitanter tribuit bonæ voluntati, quod defuit fa-* *S. Bern.ep.77* *cultati.* A quo dogmate nequaquam illa discrepat sententia S. Thom. de Villanova dicentis: *Sed non tam* *S. Thom. de Villanov. de S. Matt.* *videndum est, quantum tribuas, quam propter quem, & quomodo tribuas. Deus enim ut Gregor. ait, non respicit quantum, sed ex quanto, non acceptantur à Deo opera, quæ propter ipsum non fiunt, novit Deus qua intentione facias, quem finem prætendas.*

TRACTATUS XXV.

DE

ERUBESCENTIA VITIOSA.

CONTINET.

DISCURSUS. XII.

DISCURSUS I. Sequacium Christi & virtutis proprium est, scopos esse irrisionum hominum improborum.

II. Diabolus irrisiones tamquam machinas adhibet, quibus maximè timoratos à Deo seducat, singulariter autem incipientes, in quorum ruinam homines perditæ salutis, tamquam suos adhibet satellites.

III. Virtus deridetur ab impiis, utpote spina in oculis eorum, unde *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus*: ideoque hujusmodi contemnenda sunt ludibria.

IV. Deo placet erubescentia, quæ peccati frænum, non quæ virtutis est obstacolum, ubi insuper docetur, non erubescendum, sed gloriandum potius nobis esse de Christi sequela.

V. Insultibus & derisionibus nos à Christo seducentibus surdas præbeamus aures; tantò in virtute ardentiores, quantò magis impetimur.

VI. Magni momenti sunt illusiones, nobis illatæ propter Christi sequalem; quibus ne cedamus, solida opus est virtute, magnoque Dei auxilio; ubi insuper consideratur, quod Christi illusi nos sequaces profiteri teneamor.

VII. Qui pudorem suffert, constans in servitio divino, magnam gloriæ possidet arrham, nec non gratiam, amicitiam Dei, criminumque recipit indulgentiam.

VIII. De diversis exemplis illorum, qui in irrisionibus magis fervidi & extimulati ad devotionem, largas à Deo remunerationes accêpere.

IX. Certo quodam modo, martyrij participat meritum, qui ludibria suffert ob sequelam Christi, qui in judicio erubescet, qui hodie eum erubuerit; exaltabit autem, & honorificabit quemcumque sibi fidelem.

IX. Neutiquam nobis verecundandum est in humilibus divini servitij exercitijs, siquidem illa, etiam in vita præsenti magnum nobis honorem conferunt & gloriam,

XI. De gravitate peccati, quod admittit ille, quisquis alium deridet propter virtutem, cui insistendum est, neglectis ludibrijs.

XII. De varijs supplicijs, quæ Deus inflixit ijs quot quot irrisionibus suis ejus sequaces oppugnarunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM

Sequaces Christi & virtuosos ludibriorum scopos esse oportet hominum improborum.

 THE-

THEMA.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro. Psal. 43. v. 14.

Gentiles olim deridebant Israelitas probos inter illos habitantes.

1. NEscio, an David hisce verbis adversus Deum lamentetur, aut vero populum Israel salubriter moneat, ut in medio populi vicini, eum ludibrio & derisui habentis, caute incedat. Vivebat enim populus Israël quaquaversum cinctus & circumdatus gentilibus, veri Dei inimicis, divinique cultus adversarijs: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucebant tamquam luminaria in mundo*. Verumtamen quia verissimum semper, quod *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei*; ideo pessimi homines illi, deridebant eos, qui non falsa gentilismi numina, sed Deum vivum & verum adorabant, atque hinc est, quod Propheta Regius ad confinia Palæstinæ circumquaque respiciens, Deum his verbis affatus fuerit: *Posuisti nos opprobrium*, &c. Porrò gentiles illos, impios & perditæ salutis fuisse, ex Ly *in circuitu* facilè deduci potest, quia scribitur, *in circuitu impij ambulant*, juxta totius tam antiqui quàm novi testamenti contextum, omnes Dei sequaces, & à mundo sequestrati, ignominiosi indigitati fuêre, opprobrijs & ludibrijs impiorum, minusque timoratorum hominum, oppugnati atque exagitati. Quondam 15. erant gradus templi, in quorum quolibet Psalmus unus recitari consueverat, unde postmodum *graduales* intitulati fuêre *canticum graduum*; in primo itaque gradu in ascensus principio recitabatur Psalmus: *Domine libera animam meam à labijs iniquis & à lingua dolosa.* Cur obsecro oraturi, supplicias divinæ Majestati oblaturi, & divino honori debitum adorationis exhibituri, ab his incœpere verbis? Audite rationem S. Basilij: *Cum incipit homo ascendere, id est, cum cogitat proficere, contempto sæculo, soli hærens Deo, incipit pati linguas adversantium, & quod majus consulendo, à salute avertentium.* Ubi Sanctus hoc nobis singulariter nititur inculcare monitum: *Hæc qui non patitur, nondum perficere conatur.* Populus electus juxta oraculum propheticum, per Isaac, primi credentium patris propaginem, dilatandus erat, cui in remunerationem hospitalitatis, tribus Angelis, tres divinas personas repræsentantibus, exhibitæ, dictus obtigerat fœtus. Quanta porrò eum pietate Filium educarint sancti Parentes, sacra fusius prosequitur Scriptura; qui cum in primo ætatis flore magnos in virtutum & perfectionis palæstra gressus promoveret, ludibrijs & irrisionibus appetitus fuit: *Cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac.* Vel ut ex Hebræo vertit Cajetanus: *Facientem irridere, hoc est, efficiens, ut pueri coætanei Isaac, ludentes cum eo, irrisionem aliquam facerent ipsi Isaac.* Quam irrisionem idem Author ab Apostolo, ad Galatas scribente, persecutionem appellari advertit, dicens: *Congruit quoque hic sensus verbis Pauli Apostoli ad Galatas, appellans hanc actionem, persecutionem.* Citatque hanc S. Hieronymi sententiam: *Nonnulla siquidem species persecutionis est, irruere puellis ut illudant Isaac.* Sed omnium Clarissimè S. Thomas ad nostrum discurrit intentum, quando illum Apostoli Textum interpretans (*qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundùm spiritum*) ita sermocinatur: *Docebat eum averti à cultu unius Dei, quod est magna persecutio*; cujus effectus Angelicus Doctor porrò prosequitur recensere, hominibus carnalibus spirituales oppugnantibus: *Ipsi sunt*, inquit, *qui contradicunt spiritualibus proficientibus, habent labia iniqua & linguas dolosas.* Cujus loci & S. Augustinus meminit in hæc verba: *Illa lusio, illusio erat, quam lusionem dicit Scriptura vidisse Saram, hanc persecutionem dicit Apostolus; plus ergo vos persequuntur, qui vos illudendo seducunt.*

Phil. 2. 15.
1. Cor. 2. 14.
Psal. 11. v. 9.
Tales illusiones timuit David.
Psal. 119. 2.
S. Basil. in Glossa.
Populus electus designatus fuit per Isaac, quem illusit Ismael.
Gen. 21. v. 9.
Hanc illusionem S. Paulus vocat persecutionem.
Gal. 4. v. 29.
S. Thom. in ad Gal. 4.
S. August. 11 in Joan.

2. Idem quoque Sanctus alio in loco de hac persecutione tractans, eam vel ab ipsis Christianis timeri posse asserit in sequela Christi, verisimile namque est, quod post licentiosam 33. annorum vitam, eum se totum Deo dederit, plurimos expertus fuerit impiorum, quondam suorum amicorum, inque ijsdem erroribus sociorum insultus: unde ipse Sanctus ait: *Dicam, quod multi mecum experti sunt in nomine Christi. Cumquisque Christianus cœperit bene vivere, fervere bonis operibus, mundumq; contemnere, in ipsa novitate operum suorum, patitur reprehensores, & contradictores frigidos Christianos.* Quod idem monitum Sanctus præsul in Psalmi illius iterat Commentario: *Miserere nostri Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione.* Unde ait: *Omnes, qui secundum Christum piè volunt vivere, necesse est patiantur opprobria; necesse est contemnantur ab his, qui impiè volunt vivere.* Filij Israël, Ægyptiorum mancipia laboribus & sudoribus suis magnum regno illi afferebant emolumentum; à seditionibus & armis penitus abstinebant, ita ut nulli formidabiles essent, nihilominus Chronologista sacer attestatur: *Oderant filios Israel Ægyptij, & affligebant illudentes eis.* Ubi Abulensis ait: *Gravior ac cæteris intolerabilior labor erat magna illusio, ac insultatio Ægyptiorum.* Israelitæ virtutum figurabant sequaces, qui ex industria servitio se dedunt divino, tales itaque non modo Ægyptiorum, id est, mundanorum malevolentiam, sed & ludibria & derisiones eorumdem contra se provocant: *Affligunt illudentes*, ideoque S. Prosper ait: *Omnes qui in Christo volunt piè vivere, necesse est, ut ab impijs & dissimilibus patiantur opprobria & despiciantur tamquam stulti, & insani, qui præsentia bona perdant, & invisibilia sibi ac futura promittant. Sed hæc despectio, & hæc irrisio in ipsos retorquebitur, cum & abundantia eorum egestatem, & superbia transierit in confusionem.*

Illam expertus fuit S. Augustin. in sua conversione.
Ser. 18 de verb. Dom. 17.
Psal. 122. v. 3. S. August. ib. Ait experiuntur omnes qui volunt piè vivere.
Exod. 1. v. 13.
Abul. ib.
S. Prosp. in sen. & epig. 52.

3. Apostoli, tamquam primi Christi discipuli & sequaces indigitandi, ludibrijsque exponendi erant, *tamquam purgamenta hujus mundi, facti omnium peripsema*, sed benignissimus Salvator suos animare volens ad pugnam, prælium ijs prædixit, inquiens: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea vos odit mundus.* Ecce vobis rationem, cur boni ab impijs irrideantur, quemadmodum enim dum mundi sequimur cursum, omnibus accepti & grati, ad conversationes admittimur mundanorum, ita dum solitudinem, devotionem, spiritumque sectamur, licentiosorum, minusque timoratorum linguas contra nos acuimus, verbis cantibusque acerbis & irrisorijs nos persequentes. Occurrat memoriæ vestræ, id quod circa Tobiam, dum populus Dei in servitutis Babylonicæ vinculis jaceret, novimus contigisse: *Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat hic solus fugiebat consortia omnium, Sed pergebat in Jerusalem ad templum*; Cui pietati dum opera superadderet misericordiæ in defunctos, ab amicis & cognatis delusus fuit: *Sicut B. Job insultabant Reges, ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus.* Joseph quoque Patriarcha lauto fratribus præparato convivio, sceptro licet regni Ægyptiaci tremendus, uni eidemque mensæ Ægyptiacos adhibuerat ei, germanos fratres; quorum illi ne quidquam cum his sibi communicandum censuerunt in victu: *Illicitum est enim Ægyptijs comedere*

1. Cor. 4. 13.
Joan. 15. v. 19.
Exemplum Tobiæ
Tob. 1. v. 5. 6.
Tob. 2. v. 15.
Gen. 43. v. 32.

dere cum Hebræis, & prophanum putant hujusmodi convivium. Id quod Oleaster ita ad nostrum explicat intentum in sensu morali: *Vide, quales elegerit Deos, quos scilicet omnes fastidiunt, & à quibus omnes abhorrent, quos mundus rejicit*; ita ut quis se fornicarijs, lusoribus, & similibus associans non irrideatur, ubi verò vitam aggredi meditatur spiritualem, mox omnes à se aversos miratur socios, imo & ab eisdem illudi & declinari. Unde S. Hieronymus ad Nepotianum scribens, ait: *Si adhuc*, inquit Apostolus, *hominibus placerem Christi servus non essem, desijt placere hominibus, & servus factus est Christi & bonam famam & malam, à dextris, & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatio ne frangitur.*

Oleaster, ibid. Qui se in pijs adjungit, non irridetur.

S. Hieron. l. 2. ep. 12.

4. S. Paulus Romam adveniens cum Judæis inibi morantibus locutus, hoc ab eis tulit responsum: *De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicitur*: ubi fidem Christianam impios, sectæ nomine afficere planum est; præterquam quòd superaddant: *Ubiq; ei contradicitur*, quemadmodum propheravit Simeon de Salvatore, dicens: *Ecce, positus est hic, ..in signum, cui contradicetur.* Interlinearis de secta Christianorum & Cornelius à Lapide sustinent, Judæos ita Apostolum allocatus fuisse, ut eum ludicris hujusmodi verbis à sequela Christi abducerent, *id dicunt, ut Pauli animum præoccupent, infringant, & à Christo prædicando avertant*, tandemque ad nostrum concludit propositum: *Signum Christi & Christianismi esse contradictionem.* Si autem Hieronymus hunc insignem & præsenti instituto accommodum instituit Discursum, dicit enim: *Incipit possessio à Thamar, à palma videlicet victoriaq; vitiorum, usq; ad aquas contradictionis, semper enim virtutibus contradicitur; unde & prædicationi Evangelicæ Judæi contra Paulum disserentes, in toto orbe asserunt contradici, & in Evangelio legimus Simeonem dicentem; Hic erit in ruinam & resurrectionem multorum & in signum, cui contradicetur, omnis contradictio est sanctitatis, quod interpretatur Cades, dicente Psalmista: Concutiet Dominus desertum Cades.*

Act. 28. v. 22. Veritati & pietati ubique contradicitur.

Luc. 2. v. 34.

S. Hieron. in Ezech. c. 47.

5. In libro Numerorum Levitis dicitur: *Hæc est Lex Levitarum; à viginti quinque annis & supra ingredientur, ut ministrent in tabernaculo fœderis*, ubi Pagninus legit: *Ad militandum in opere tabernaculi.* Oleast. in Epistolis moralibus de hoc textu inquit: *Sæpius mecum mirari cœpi ... cur Dominus venientes ad servitutem ejus, dicat venire ad militandum; justo valde hoc factum esse, credendum est*, ideo enim Eccl. cap. 2. dicitur, (*Fili, accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem:*) *quis enim dicere queat, quot oppositiones, objecta, contradictiones hodie patiantur, qui pie in Christo vivere volunt? armatus videtur orbis omnis adversus eos, qui se Dei ministerio tradiderunt, ita ut milites, & plus quàm milites, imò & martyres oporteat eos esse, qui ad ministeria divina accedunt.* Martyres pro Confessione fidei Christi sanguinem suum fundunt, qui vero in Dei sequela fideles esse volunt, seque per aliorum derisiones à Dei servitio sese doceri non permittunt, suum quoque sanguinem quodammodo fundunt, quia rubor & erubescentia, quam amore Dei patienter tolerant, dum ab impijs deridentur, nihil est aliud quam in vultum respersus sanguis. Hugo Cardinalis super illa verba: *Posuisti nos subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro*, inquit, *subsannatio est, quæ fit cum naso contracto ex indignatione; derisus autem fit cum risu & gestu*; Cajetanus notet, Psalmistam dicere: *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, his qui sunt in circuitu nostro, tolerabilius enim est, haberi stultum ab extraneis, quàm à vicinis*; si derideremur à personis, v.g. Hebræis, Hæreticis, Mahometanis, Paganis, derisio tolerabilis foret; at vero, quod ipsimet Christiani, & nonnunquam sanguine juncti amici & vicini, primi sint qui derideant, hoc ferè omnem patientiam superat.

Num. 8. v. 24. Venientes ad servitium Dei, cogitent se venire ad militandum.

Eccles. 2. v. 1.

Quid subsannatio. Psal. 43. v. 14. Hugo Card. ibid. Cajet. ib.

Illa amicorum est intolerabilior.

6. Sanctus Paulus Timotheum, dilectum discipulum suum exhortabatur, ut in confessione fidei, quæ in primis illis temporibus penes mundum ignominiosa erat, constanter & fortiter persisteret: *Admoneo te*, inquit, *ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum; non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis; Noli itaq; erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus*, circa quæ verba S. Thomas observat, S. Paulum prius dixisse, Timotheum per impositionem manuum suarum recepisse Spiritum Sanctum, quia hic est ille, qui animam in certamine fidei corroborat, q. d. *Scilicet ex quo habes Spiritum fortitudinis, noli erubescere; prædicatio enim Christi, si referatur ad sapientiam mundi, videlicet stulta, unde erubescentiam habere videbatur*, subdit vero Apostolus insuper: *Neque me vinctum ejus*; quæ verba sequenti declarat similitudine; *Sicut si latro videt aliquem suspensum, erubescit se confiteri socium ejus; sic quia Apostolus erat vinctus, poterat eum Timotheus erubescere.*

Non erubescendum de confessione fidei.

2. Tim. 1. v. 6.

S. Thomas ibid.

2. Tim. 1. v. 8.

7. Considerari quoque merentur verba ejusdem Apostoli ad Hebræos scripta, quibus postquam disseruisset de sanguine Redemptoris in monte Calvario pro nostra redemptione effuso, Christianos sic exhortatur: *Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes, id est*, ut Hugo Cardinalis explicat, *vilitatem pro eo patienter ferentes*; cum enim Dei Filius in cruce ludibria sustinuerit, suoque sanguine Ecclesiam plantarit, nos pariter eodem redemptos opprobriorum particeps fieri decet. Tempore sancti Paulini, celebris quidam Jurisconsultus vitam religiosam & monasticam professus, digito denotabatur mundanorum, cui, sibique ipsi congratulans Sanctus Neophitum ad omnes contradictiones constanter devorandas, sequentibus animavit verbis: *Gratulor, quòd illam à Deo reprobatam sapientiam respuisti & cum parvulis Christi, quam cum sapientibus mundi habere consortium maluisti; inde jam & hanc gratiam mereris à Domino, ut te oderint homines, quod non fieret, nisi verus imitator Christi esse cœpisses.* Dum populus Hebræus terram Chanaan, vicinos formidabili premeret exercitu, omnibus circacircum trementibus Regibus Gabaonitæ, reliquis minimè conscijs per stratagema cum Israël fœdus inière, fingentes se ex procul dissitis advenire terris: Ast quo successu? subitò quinq; Reges cum maximis exercitibus in præsentissimam eorum ruinam transfugas oppugnare decreverunt, implacabilem sumpturi vindictam. Quem contextum Origenes ita sensu morali ad nostrum applicat institutum: *Cum se anima verbo Dei sociat, statim patitur inimicos, quos antea habuerat amicos; sciat, qui Jesu expetit amicitias, multorum sibi inimicitias patienter tolerandas*, nihilominus seipsum quidlibet animet ad quemcumque sufferendum mundi pudorem & ignominiam in constanti Dei servitio, cujus illi numquam deficiet auxilium: *Neque Gabaonitæ relinquuntur, neque spernuntur à Jesu*, inquit idem Author, *vel à Ducibus, vel Presbyteris Israelitarum, sed infirmitati auxilium ferunt.* Non equidem Ecclesiæ providæ & solicitæ matri erga filiorum salutem sufficit eos sacrosancto regeneratos esse lavacro, subque labaro Crucifixi annumeratos, quod est *Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia*, sed & insuper eos Sacramento confirmationis cor-

Hebr. 13. v. 13.

Hugo Card. ibid. Omnia mundanorum ludibria cum Christo in cruce illuso, gaudenter toleranda sunt.

S. Paul. ep. 37. ad Apr. De hoc congratulatur S. Paulinus cuidam Jurisconsulto vitam religiosam amplectenti.

Orig. ibid. Glossa. Animæ se socians Deo statim sentit adversarios.

1. Cor. 1. 23.

corroborate voluit, in quo Episcopus cum chrismate consecrato, crucem imprimit frontibus confirmandorum; Unde. S. August. ait: *Usq; adeo de cruce non erubesco, ut non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem.* Eodem in actu dicti Sacramenti administrationis Episcopus maxillæ confirmati alapam impingit, cujus mysterium in libro *de ritibus Ecclesiæ*, his verbis explanat Durandus: *Confirmatus, manu leniter ab Episcopo caditur in maxillam, ut ait Concilium Coloniense, ut meminerit, se deinceps pro nomine Jesu contumeliam libenter passurum:* Et Guilselmus Durandos hanc aliam assignat rationem, *Percussio fit, ne ulterius confundatur, aut timeat confiteri nomen Christi, quasi dicat Episcopus confirmato: Itæsis fortis, ut quicumq; sic te percusserit, vel quocumq; alio modo tibi confusionem fecerit pro eo, quia Christi fidem confiteris, in in his omnibus non erubescas; percussi enim in faciem, erubescere solent.* Unde & inter reliqua Spiritus Sancti dona, ut nemo nescit, annumeratur fortitudo; Memineritis utique sancti Petri, qui in atrio Caiphæ vocem unius expavescens puellæ, divinum suum iterum iterumque negavit Magistrum: non obstante promissione heroica, *etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Qui idem Paulo post Sacerdotibus, Pontificibus, Concilijs, totique Synagogæ præsentatus, protestari non dubitavit: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus;* an causam differentiæ nostis? Sanctum susceperat Spiritum, confirmatusque erat, ad hunc igitur finem est institutum Sacramentum istud ad vegetandam scilicet & corroborandam nostram in omnibus insultibus, furijs & contradictionibus, quæ nos à confessione abstrahunt sequelæ Christi, pudoreque & verecundia efficiunt debilitatem: Quemadmodum S. Petrus Priorò quidem discipulatum Christi verecundus celabat, postea autem Sancto corroboratus Spiritu, fidelibus omnibus, quorum caput erat, hanc præclarissimam reliquit maximam: *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis.*

S. Aug. in Psal. 141. Cur confirmatus cædatur alapa.

Jo. Steph. Dur. l. 1. c. 20. n. 19.

Guil. Durant. rat. div. off. l. 1. c. 4. n. 7.

Cur S. Petrus coram ancilla erubuerit confiteri Christum, & non coram pontificibus.

Matth. 26. v. 35.

Act. 5. n. 29.

1. Pet. 4. v. 14.

D I S C U R S U S II.

A R G U M E N T U M.

Diabolus irrisiones tamquam machinas adhibet, quibus maximè timoratos a Deo seducat, singulariter autem incipientes, in quorum ruinam homines perditæ salutis tamquam suos adhibet satellites.

T H E M A.

O plene omni dolo! & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas. Act. Apost. 13. v. 10.

1. DUm Elimas magus impijssimus, Sergij Paoli Proconsulis conversioni, in qua Paulus & Barnabas Apostoli plurimum laborabant, sese opponeret, sanctus Paulus Spiritu Apostolico confortatus, sacrilego exprobravit, dicens: *O plene omni dolo, &c.* Ex quibus verbis duas mihi consequentias elicere licebit; prima videlicet, quod specialis serpentis tartarei machina sit, hominem per omnem suam astutiam, derisionibus aliorum, insidijsque suis à via Dei divertere: Secunda est, quod speciales ejus imitatores sint parum timorati, & dissoluti Christiani, quibus ad hoc opus tamquam aptis instrumentis abutitur; Ac proinde sanctus Justinus à sancto Joanne Damasceno citatus meritò inquit: *Vitæ à ratione aversæ, Dux & Gubernator dæmon est*, unde mirum non est, si videns alios per viam rectam ambulantes, plurimum crucietur. Hinc quoque fit, quòd omnes vias ad Deum ducentes incessanter invertere satagat; *non desinis subvertere vias Domini rectas*, à via quoque recta divinorum præceptorum homines seducere omni conatu molitur, & ideo vocatur *inimicus omnis justitiæ*, sicut econtra Ecclesiastes ait: *Deum time, & mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo.*

Diabolus maximè studet, ut avertat homines à Deo.

S. Just. cit. à Dam. l. 2. Parallel. c. 24.

Eccle. 12. v. 13.

2. S. Petrus, licet à cœlesti Magistro suo maximi fieret & magnopere ab eo diligeretur, attamen se ab eo his verbis reprehendi audivit: *Vade retro me Satana*, cujus improperij hæc fuit ratio, quia illum à bono quodam immenso & inæstimabili, quale humana redemptio erat, quam mediante morte sua erat consummaturus, divertere tentavit. S. Gregorius egregium quemdam adducit aphorismum moralem, quo maligni serpentis astutiam manifestè tetigit, dicens: *Callidus adversarius cum à bonorum cordibus repelli se conspicit, eos, qui ab illis valde diliguntur, exquirit, per eorum verba blandius loquitur, qui plus cæteris amantur:* hi etenim, qui nos derident bene operantes, ut plurimum amici & sodales sunt, quibuscum, priusquam in scholam Christi ingrederemur, familiariter conversabamur; ideo ut filium Dei à passione sua diverteret, non ipse directè ad hoc operatus fuisse legitur, sed in Petro se insinuavit, ut is sub prætexto affectus & teneritudinis amoris à patibulo crucis eum retraheret. S. August. ad illa se Psalmi verba reflectens, quibus dicitur: *Ipse liberavit me de laqueo venantium & a verbo aspero;* Psalmistam gratias Deo agere dicit, quòd laqueos infernales evaserit, quasi diceret, secus enim per asperitatem verborum anima diabolo in prædam cessisset: *Quid est à verbo aspero?* inquit sanctus Doctor, *multos verbum asperum misit in muscipulam diaboli, v. g. Qui voluerint esse Christiani inter paganos, insultatores patiuntur paganos, erubescunt inter insultatores, & à verbo aspero recedentes de via, incidunt in laqueos venantium, sed quid tibi facturum est verbum asperum? nihil, numquid nihil tibi facturus est laqueus, quo te compellit inimicus per verbum asperum?* Idem quoque S. Doctor modum considerat, quo cautus venator retia tendit nimirum à capite sepis in aliud caput retia sua protendit, tum vero lapides in sepem valde projicit, ut aves hoc sono perterritæ è nido evolantes in rete protensum incautè involent: *Lapides illi nihil sunt facturi avibus, quando enim ferit avem, qui lapidem mittit in sepem? timens autem avis inanem sonum, cadit in retia, sic homines timentes insultatorum verba vana & inania, & erubescentes convitijs superfluis, cadunt in laqueos venantium, & captivantur a diabolo.* Unde Sapiens ait: *Verba bilinguis quasi simplicia, & ipsa perveniunt usq; ad interiora ventris, pigrum dejicit timor;* hic autem timor, nescil. digito ab alijs monstrentur, non solum tepidos, & in servitio Dei incipientes urget, & perturbat, verum etiam in ipsum nonnumquam præstat circa illos, qui in via Dei sunt ferventiores. Didacus Stella, magnus ille vitæ spiritualis Magister, hunc fraudulenti insidiatoris dolum his verbis manifestat: *Si aliquis studium suum cultui divino applicat, statim à diabolo innumeris interpellatur modis; hac est una de astutijs diaboli, bonum inceptum videlicet, in principio & germine suffocare; unde per serpentem religionem in Paradiso incipientem, & quasi nascentem suffocavit.* Neque enim diaboli ministri derisionibus suis aggrediuntur personas in perfectione provectas, ut illas à Deo retrahant, quia arbores longo tempore radicatæ, non ita facilè à ventis subvertuntur, sed arbusta novella

Ad hoc efficacius utitur opera amicorum.

Marc. 8. n. 33. Patet in exemplo S. Petri.

S. Greg. l. 3. mor. c. 3.

Psal. 90. v. 3. Illusio, est verbum asperum.

S. Aug. in Ps. 90. v. 3.

Insignis similitudo aucupij.

Prov. 18. v. 8.

Diabolus incipientes in servitio Dei, maximè impetit.

vella & tenera, quæ nondum fixas & solidas in terra egerunt radices, modico etiam vento evelluntur.

1. Petr. 5. v. 8. Irrisores comparantur leoni.

3. S. Petrus dæmonem leoni comparat, dicens: *Tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret.* Quonam verò modo hæc fera prædam suam prosequitur? nimirum dum cervum, lupum, vel alia animalia, latibulum suum transeuntia videt, non subitò post illa currit, ut ea dilaniet; quid igitur facit? terribiles edit rugitus, quibus perterrefactæ feræ velut mortuæ in terram se conjiciunt, & hoc modo illas aggreditur & capit. Hanc Leonis proprietatem S. Ambr. insinuat, dum ait: *Ejus voci tantus naturaliter inest terror, ut multa animantium, quæ per celeritatem, impetum ejus possent evadere, rugientis ejus sonitu, veluti quadam vi attonita atque ita desistant.* Hic pariter est modus, quo Leo infernalis multas animas sibi in prædam adigit, dum videlicet multis impiis hominibus sese insinuans, efficit, ut hi per malitiam suam, vocem suam exaltent, multas animas devotas & timoratas derisionibus, & subsannationum gestibus à semita virtutis seducant, ac proinde valde salutare, & opportunum est illud S. Bern. monitum, dicentis: *Ne simus bestiæ, ut nos prosternat vacuus ille rugitus.*

S. Ambr. exam. l. 6. c. 3.

S. Bern. ser. 15. sup. Ps. Qui habit.

Insignis metaphora paralytici. Joan. 5. v. 5.

3. Paralyticus ille, qui 38. annis lecto affixus fuerat, eò quòd neminem haberet, qui ei; ut in piscinam ingredi posset manum auxiliatricem porrigeret, mox ut à Salvatore nostro pristinæ fuit restitutus sanitati, & in confirmationem miraculi, jussus, ut tollens grabatum suum, in domum suam abiret, multi surrexerunt opponentes, qui ea die Sabbathi facere minimè licitum esse affirmarent. Quod idem quoque multis accidit, qui postquam per 30. aut 40. annos Dei totaliter obliti, in lecto carnalitatis suæ jacuerunt, absque eo, quòd vel ullus esset, qui illis porrigeret auxilium, vel consilium, ut inde resurgant; si enim nonnumquam contingat, quòd per divinæ omnipotentiæ & pietatis miraculum, resurgant ad pœnitentiam, subitò mundani & dissoluti ejus sodales per derisiones & verba ludibriosa se illis opponunt. Idipsum S. August. credere possumus, utpote ab experientia loquenti, siquidem ad trigesimum tertium ætatis annum usque vitam egit impuram & carnalem & verisimile est, quòd post suam conversionem maximas passus fuerit contradictiones, maximè ab Hæreticis, quorum sectas scriptis suis insectatus fuit; is igitur super illa Psalm. verba; *Exaudivi te in abscondito tempestatis, probavi te apud aquas contradictionis*, ita scribit: *Revera fratres, revera qui exauditus in abscondito tempestatis debet probari in aqua contradictionis;* ibidemque evidenter demonstrat, quòd, dum quis in timore Dei vivere incipit, qui antea turpiter vixit, dæmon communiter illum derisionibus & sannis exercere consueverit; sic enim scribit: *Cum crediderit, cum viam Dei carpere cœperit, habebit multos exagitatores, multos insultatores, dehortatores, hæc tota aqua contradictionis est, puto esse hodie hic sic, arbitror esse hic nonnullos, quos amici sui volebant rapere ad circum, & ad nescio quas hodiernas festivitatis nugas.* Utique omnibus notum est illud Alipii exemplum, quod idem S. Doctor in suis confessionibus recenset, quem amici sui, licet invitum & renitentem seducere, & ad theatrum provocare conati sunt, hacque ratione præcipitii sui causa fuerunt.

S. August. conversus à vita carnali, multa sustinuit ludibria.

Psal. 80. 8.

Pharao infantes submergi voluit in Nilo. Exod. 1.

5. Pharao verus dæmonis typus, populum Dei etiamnum lactentem & fasciis involutum in aquis Nili submergi præcepit, verum quot sunt hodie, quos dæmon in aquis illis, de quibus Job ait; *Bibit quasi aquam, iniquitatem*, suffocare & submergere nititur, dum etiamnum in spiritualis vitæ principiis hærent? modicus ignis quovis exiguo flatu extinguitur: non verò sic quando in ingentes flammas excrevit, tum enim per ventum impetuosum magisque augetur: Ita quoque unicum verbum ludibriosum ad extinguendum in nonnullis, qui in via Dei incipientes sunt, spiritum, quem imbiberunt, nondum tamen firmiter radicarunt, sufficit. At vero iis, qui per viam vel illuminativam vel unitivam Deo famulantur, contradictiones & ludibria ad nihil aliud serviunt, quam ut in amore Dei magis magisque effervescant. Moyses in Exodo de oppositione, quam populus Israeliticus ab Amalecitis in deserto perpessus est, differens, severissimum refert illis à Deo communicatum supplicium: *Delebo memoriam Amalech sub cœlo*, inquit Deus, *bellum Domini erit contra Amalech à generatione in generationem*; legatis velim historiam sacram: & populum Dei à multis aliis gentibus inimicis persecutiones passum fuisse invenietis, & tamen Deus adversus illos tantam non exhibuit severitatem, nec se erga illos adeo implacabilem ostendit. Scio equidem, S. Gregorium quoad hoc punctum considerare, quod Israel non solum armis, verum etiam orationibus contra Amalech dimicaverit, & ideò orationibus suis tantam adversus Amalech à Deo severitatem extorserit; dicit enim: *Magnum profectò certamen fornicationis ostenditur, quòd tanta virtute, tanta difficultate superatur*; Verumtamen Cornelius à Lapide ad propositum nostrum opportune loquitur, dum hanc illius severitatis causam fuisse dicit: *Eo quòd tam immani bello appetiisset tunc novitios Hebræos, & in vocatione sua novitios, ut eos à Dei ductu in Chanaam sequendo absterreret*; quam vero hoc grave peccatum sit, quantumque divinam Justitiam irritet, paulò post demonstrat, dum ait: *Ut hinc discamus, quàm gravis sit offensa Dei, teneros, recentesque Dei asseclas, ab ejus vocatione & sequela avertere.*

Job. 15. v. 16.

Sic diabolus in aqua iniquitatis submergere vult incipientes servitium Dei.

Exod. 17. v. 14. 16. Hac de causa Deus voluit deleri Amalecitas.

Cornel. à Lap.

6. Dum Salvator noster Jericho appropinquaret, cæcus quidam, secus viam publicam mendicans, cum turbæ Christum sequentis strepitum audiret, quæsivit, quisnam illac pertransiret, *dixerunt autem ei, quod Jesus Nazarenus transiret, & clamavit, dicens: Jesu Fili David miserere mei, & qui præibant, increpabant eum, ut taceret, ipse verò multò magis clamabat; Fili David miserere mei.* Quem textum Didacus Stella exponit, dicens, *Hæc est una de astutiis diaboli; suffocare bonum semen in germine*; communiter enim, dum quis vix os suum aperit, ut se discipulum Christi esse profiteatur, vel divinam pietatem imploret, confestim multi adversus ipsum insurgunt, & à bono proposito divertere nituntur, etenim certum est, quod major hominum pars mundi torrentem sequatur, quia *stultorum infinitus est numerus*: Econtra verò valde rarus est eorum numerus, qui arctam virtutis viam inambulant; atque hinc est, quod S. Bonav. dicat, verecundiæ ruborum magnæ partis hominum genas tingere, eò quòd erubescant, quòd multitudinem plurium non sequantur; *Hæc est jam quasi præcipua causa*, inquit Seraphicus Doctor, *quare ita multiplicata sunt mala in Ecclesia, dum quilibet vult alios imitari, sive quia aliud nescit, quàm quod videt in aliis, sive quia non audet aliter vivere, quam illi, cum quibus versatur, ex malo pudore timens aliis videri dissimilis.* S. Bernard. hosce sacrilegos per os cujusdam ab illis seducti, his verbis alloquitur: *Proh furor! si vos contemnitis mortem vestram, cur etiam appetitis meam? si inquam negligitis salutem vestram, quid juvat etiam prosequi meam.* Idem quo-

Cæcus clamans post Christum, prohibetur statim hoc facere. Luc. 18. v. 37. 38. 39. Did. Stell. ibid.

Eccl. 1. v. 15

S. Bonav. t. 7. l. 1. de prof. rel. c. 30.

S. Bernard. Ep. 202.

Illusores piorum sunt dæmonis adjutores.

que carnales homloes ejusmodi seductores, dæmonis adjutores, & procuratores appellat: *Quasi non satis enim per se tentet diabolus, nisi tu juveris illum bama Christianus. Dux ejus & notus ejus.* Quibus verbis malitiam exaggerat, qui dum nomen & sequelam Christi profitetur, nihilominus dæmonis assecla & adjutor efficitur, derisionibus fois pios Christianos à Deo diverteos.

Cur diabolus tentaverit Evam in specie serpentis, antequam genuisset prolem.

7. Dæmon, Protoparentes nostros ab obedientia & servitute Creatoris sui seducere volens, serpentis sibi assumpsit similitudinem; oon deerant, utique aliæ formæ, longè nobiliores, quam sit species anguis, quibus se vestire potuisset. Quonam igitur mysterio dæmon hanc speciem assumpsit, & non potius expectavit, donec Eva suam propagasset progeniem, ut inde speciem sibi assumeret humaoam? audite Oleastrum, ad hoc respondeotem sequentibus verbis: *Admonet locus hic, illos non homines sed serpentes esse dicendos, qui arte, & aliis miris modis proximos ad peccata pertrahere conantur*; imò plus valet homo aliquis à dæmone instigatus ad alios homines seducendos, quam dæmon ipse directè valeat aut efficere possit, quia eo ipso, quo diabolum inimicum nostrum esse novimus, illum fugimus & timemus; amicum verò non item. Ac proinde S. Bernard. ait: *Utinam soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent perniciosis exemplis, persuasionibus importunis, atque aliis modis.* Enimvero si diligenter examinemus, cujus farinæ sint homines illi, qui alios timoratos, & in divino servitio ferventes, derident, & subsannant; illos perditæ salutis & Satanæ mancipia esse deprehendemus. Unde S. Paulus filium diaboli appellat; scil. per imitationem, ut ait Dionys. Carth. juxtà illud Sapientis: *Imitantur illum, qui sunt ex parte ipsius*; *Hinc ait Salvator Judæis: Vos ex patre diabolo estis.* S. Cyrillus Alexandr. inquit: *Sicut qui adhæret Deo, unus spiritus fit cum illo, ita qui diabolo diabolus quodammodo efficitur.* Vere enim qui aoimas à Deo & salute æterna seducit, alter quidam diabolus est; & quidem ex epithetis, quibus describuntur illi, qui virtutem sectantes derident, facilè conjici potest, quam arcto vinculo, inimico infernali adstringantur & uniantur, *abominatio Domini est omnis illusor*, inquit Sapiens: Deus enim illos abominatur, & detestatur. S. Aug. super illa verba Psal. 22. *Repleti sumus despectione, id est, contemptu* declarans, quales sint illi, qui nobis insultant, illos reprobatos esse claris verbis edicit: *Ab his, qui felicitatem quærunt, & habent in hoc sæculo*; talis erat is, cui Abraham dixit: *Recepisti bona in vita tua.* Idem. S. Augustinus illos malè viventes appellat: *Sunt multi malè viventes Christiani*, inquit, *inter quos, qui voluerit bene vivere, patitur ipsos Christianos insultatores*: Incognitus Carmelitanus Michael de Bononia, verba illa Psalmistæ; *Tota die verecundia mea contra me est*, exponens, inquit: *verecundia gravis erat contra Sanctos, vel coram Sanctis; quando quos impius sciebant, sibi insultare videbant*; notatque Davidem dicere, *contra me, id est, contra hoc, quod boni erant, quia ideo persequebantur, quia fideles.*

S. Bernard. ser. 1. in Sept.

Illusores sunt Satanæ mancipia.

Dion. Carth. Ibid.

S. Cyr. Alex. l. 4. c. 30. in Joan.

Proverb. 3. v. 32.

S. August. in Ps. 122. Luc. 16. v. 25. S. Aug. in Ps. 70.

Mich. de Bon.

Animantur boni ad sufferendas irrisiones. S. Aug. de verb. Dom. ser. 18. c. 16.

8. S. August. illos, qui ludibria & irrisiones illorum propter Christi sequelam sufferunt, animaturus, ad illos alludit cæcos, qui quantò magis à turba prætereunte repræhendebantur, ut tacerent, tantò elatiori voce Salvatoris implorabant opem; ideoq; hanc finaliter statuit doctrinam, *omnes qui in hac turba sanari vultis, non vos deterreant, quia multi sunt nomine Christiani, & operibus impii, non vos deterreant à bonis operibus*; quod etiam respexisse videtur Sapiens, dum ait: *Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via*, quæ verba ita explanat Gl. *abominatio est peccatoribus bonorum religio; ambulans recto itinere per viam virtutis*, Vel ut Cajet. interpretatur, *perversus viis suis contemnit eum.* Quod hominum genus indigitabat David quando dicebat: *qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.* Ubi Deum timens opponitur ingrato, quos ambos considerans Hugo Card. sequentem ad intentum nostrum format discursum: *retribuere bona pro malis lex Dei est, & procedit ex charitate; retribuere bona pro bonis, lex mentis est, & hæc procedit ex æquitate; retribuere mala pro malis, lex carnis est, & hæc procedit ex iniquitate. Retribuere mala pro bonis, lex diaboli est, & procedit ex perversitate.* Hæc igitur hominum, vel potius dæmonum colluvies se opponit virtutum sequacibus: *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia, & opprobrium*, quia ut Sapiens attestatur, tempus aliquando illucescet, quando æternam incurrent confusionem.

Prov. 14. v. 2. Gloss. ib.

Ps. 37. 21.

Hug. Card. Ibid.

Prov. 18. v. 3.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Virtus deridetur ab impiis, utpote spina in oculis eorum, unde animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus, ideoque hujusmodi contemnenda sunt ludibria.

THEMA.

Circumveniamus justum: quoniam ... contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis. Sapient. 2. v. 12.

Impudenter dent justos, quia sunt contrarii operibus illorum. Sap. 2. v. 3. 4.

1. Consilium quondam iniere mutuum licentiosi illi & effrænes, quos fusius liber nobis Sapientiæ exhibet, ut irrisionibus & ludibriis exagitarent divinæ legis cultores, dicentes: *Circumveniamus justum.* Porrò methodum multiplicem, in iis supplantandis exercitam, his ipsimet declarant verbis: *Habuimus in derisum, & in similitudinem improperii ... vitam illorum æstimabamus insaniam.* Audiamus obsecro quotidianas Cosmophilorum cantilenas, quas contra personas timoratas frequentant, eas appellando hypocritas, epulones, similibusque ignominiosis afficiendo titulis; quem autem horum opprobriorum stimulum esse credetis? quoniam *contrarius est operibus nostris*; At vero quid illis inde damni resultare poterat? Potius illis inde gaudendum fuisse videbatur, quia nimirum tantò majori cum licentia suis per illos licebat satisfacere appetitibus, quia si carni frænum laxare volebant, homo justus continenter vivens illos ab hoc minimè impediebat; secus autem, si iisdem fuisset carnis desideriis instigatus, si ad honores, dignitates aspirabant, servi Dei per sui contemptum ab illis abhorrebant, & sic de aliis discurrere licet; Ratio igitur, cur se homini justo opponant, hæc unica est, quia scilicet illius bonitas spina est in oculis eorum: *Improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Sap. 2. 12.

2. Albertus Magnus illum interpretans Psalmi versiculum: *Detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem*; Diversos his verbis assignat detractionum gradus, inquiens: *Primus gradus detractionum, detrahere etiam malè agentibus; Secundus est deterior, detrahere*

Alb. Magn. in Ps. 37. 21. Varii gradus detractionum.

nihil

nihil agentibus. Tertius est pessimus, detrahere bona agentibus. Moxq; per aliquot se explicans similitudines, subdit: *Nota, quod qui detrahit bono, ostendit se habere infirmitatem in oculo spirituali, scil. in intellectu,* juxta illum Ecclesiastici textum, ubi vir bonus Soli assimilatur (*Sanctus in sapientia manet homo sicut Sol*) Sol autem non displicet oculo sano. Et juxta illud Ecclesiastæ.

Ille pessimus qui detrahit bonis. Eccli.27.v.12.

3. *Dulce lumen, & delectabile ... oculis videre Solem.* Deinde testimonium subnectens S. Aug. ex confessionum ejus libro desumptum, prosequitur, dicens: *Oculis ægris odiosa est lux, quæ sanis est amabilis, ostendunt se habere iniquitatem in affectu, si enim boni essent, bonos diligerent.* In Discursu præcedenti illius meminimus Sapientis asserti: *Ambulans recto itinere & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via.* Quod obsecro præjudicium erranti per devia & præcipitia infert ille, qui per planam gradiens viam, nec ad dextram declinat, neque ad sinistram? Accipite si lubet, quamdam hujus textus per Dionys. Carth. moralem his verbis insinuatam explicationem: *Sicut similitudo est causa dilectionis ita dissimilitudo causa est aversionis & aspernationis:* Vellent equidem mali omnes alios perversis eorumdem insistere exemplis, ipsisq; solitudo, & continentia bonorum tacita quædam, sed severa existit censura, eorum redarguens; dissolutiones: *Improperat nobis peccata legis.*

Eccle.11. v.7.

Prov.14. v.2.

Dion.Carth. Ibid.

3. S. Bonaventura illa Christi ad Apostolos directa verba: *Si de mundo fuissetis, mundus &c.* ita pariter ad nostrum applicat propositum; *Qui mundi & dilecti Dei sunt dissimiles hominibus mundanis, ideo eos odiunt: gravis est nobis ad videndum, dissimilis est nobis vita illius.* Quam eamdem rationem assignat his verbis Hugo Card. *Quia sunt eis dissimiles; Volatilia ad similia aggregantur. Dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus.* Quo fine illam adducit ab Hanon, illatam nuntiis David, injuriam, quos ludibriosè juxta dimidiam barbæ eorum partem abradi fecit; quia scilicet hic mundi serpentisque infernalis stylus est & consuetudo, ut veri Davidis servos ludibriis suis erubescere faciant: *Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii.* S. Greg. Taumaturg. ut alius refert S. Greg. Nyssenus, in annis suis juvenilibus, seriâ modestâque conversatione sua, dissolutæ juventuti frænum, licet molestum, inquiebat: *Grave atque molestum ejus ætatibus erat spectaculum adolescens supra ætatem, supra canitiem, sobrietate & pudicitiâ ornatus.* Deinde varios ex sancta hac morum conversatione redundantes, his verbis recenset effectus: *Ejus vita puritatis atque integritatis laus impurorum ac nequam juvenum probrum erat atque dedecus.* Cujus pariter turbæ socii erant illi Nobiles Romani, de quibus ad Asellam scribens S. Hieron. astruit, quòd Melaniam & Paulam, nobilissimas matronas, propter earum pœnitentem austeramque vitam illuserint: *Remedium pone sua arbitrantes, si ut non sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium.*

Jo.15. v.19. S. Bonav. Mundani a ferunt justos, quia sunt illis dissimiles. Hug. Card. Ibid. Sap.2.15. 2.Reg.10.

Sap.5. v.3.

S. Hier. ad Asell. ep. 99. l. 1.

4. Quibus ex præmissis certam deducere licet, olim pariter ab Apostolo insinuatam consequentiam, scilicet, *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.* Ex quibus facile deducitur, quod, cum impii non sint legitimi operationum nostrarum virtuosarum judices, ne quidquam earum derisiones & ludibria curare debeamus. Cui subtiliter proposito Albertus Magnus suffragatur, dum illa in medium adducit ancillæ in atrio Caiphæ ad Petrum verba: *Et hic cum illo erat;* ubi Petrum propter Christi sequelam reprehensum considerans, ait: *Ecce accusatio Petri, quòd fuisset, cum Jesu, quæ accusatio omni laude est dignissima, sed apud prophanos opprobrium reputatur, cum Jesu & cum bonis esse.* Nullibi ut reus & malefactor, tanquam Christi discipulus indigitari poterat, nisi inter opprobria & ludibria, scilicet ubi *astiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Fratribus duobus, Moyse & Aarone, populum Hebræum, ut Deo sacrificaret, ex Ægypto educere meditantibus, liberationemque coram Pharaone urgentibus, impius, qui nullam veri Dei notitiam habebat, dicere ausus: *Nescio Dominum, & Israel non dimittam,* impius inquam atheista, eo aliud non meditati respondit, quam seditiones & perversionem populi, ideoque Origenes ait: *Donec fecum est populus & lutum operatur, & laterem, donec in paleis occupatur, non putat esse perversum, si vere dicas: Volo ire viam trium dierum, & servire Domino, perverti populum ait:* Si quis carnalibus illecebris usque ad collum immersus hæserit, à cosmophilis tamquam bonæ conversationis heros laudator, lætus alacrisq; extollitur, si verò inspirationis internæ stimulo adactus, malam fuerit detestatus vitam, & in solitudine pœnitentiam egerit, subitò apud omnes audiet melancolicus, incivilis & hypocrita, quia scilicet *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus.* Bellovacensis eidem his verbis favet proposito; *Ridiculum est & fatuum, quòd æger sanum, cæcus videntem, claudus rectè incedentem, scabiosus sanum caput habentem derideat; longè majoris fatuitatis est, quòd peccator justum audeat deridere.* S. Augustinus hos derisores ignorantes appellat, simulque, ne illis ullo modo aures demus, his verbis monet: *Confusio adducit gratiam & gloriam,* inquit *cum erubescit quisque de propria iniquitate: & pœnitendo in melius commutatur, quod te facere piget illa perniciosa confusione superatum.* Erubescendum nobis est, quoties de offensa Dei actio est, non quando ipsum ferventi amore, obedientia, obsequiis & servitiis prosequimur, aut ejus amore, humilitatis & mortificationis exercitiis implicamur; *Cum erubescit de iniquitate.* Cum autem contra nos virtutibus vacantes, derisorias audientiolos perstrepere linguas, flocci faciendæ sunt. *Ne tibi ab hominibus, nescientibus quid loquantur, objiciatur illa Apostolica sententia; Si enim quæ destruxi, hæc eadem iterum ædifico, prævaricatorem me ipsum constituo.* Quam veritatem pluribus pariter Didacus Stella inculcare nititur, dum ait: *Omnes qui piè volunt vivere in Christo, necesse est, ut ab impiis vexentur, & derideantur; proprium enim malorum est, bonos deridere, hucce non moveas, quia vituperium, bonorum laus est, si ab impiis irrogitur, & è diverso, laus vituperium, malis enim displicere, laudari est; non enim potest censura aliquam habere authoritatem, ubi, qui damnatus est, damnat.* Unde & S. Augustinus, licet alia in occasione, loquit: *Necesse est, ut aliter quam oportet, humana æstimet, qui divina contemnit.* Dei enim, divinarumque hostis legum, qualis omnis impius, qualiter rectum de operationibus virtuosis & merito, umquam formare poterit judicium?

Non curanda impiorum ludibria, quia non sunt legitimi judices nostri. 1.Cor.2.14.

Luc.22. v.56. Alb. Magn. Ibid.

Psal.2. v.2. Quia Moyses & Aaron volebant ire ad sacrificandum Deo, taxantur tamquam seditiosi. Exod.5. v.2.

Orig.h.3. in Exod.

1.Cor.2.14.

Bel. spec. mor. t.3. l. 1. d.5.4.

S. Aug. ep. 41. ad. Vinc.

Flocci faciendæ linguæ derisoriæ à virtuosis.

Did. Stell. in Luc. 1.

S. Aug. ep. 154.

5. Resuscitaturus filiam Archisynagogi Salvator, strepitantem sequestrasse legitur turbam: *Cum vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est mortua puella, sed dormit, & deridebant eum;* Id est, ut Lyranus explicat, cachinnis eum excipiebant credentes, idipsum dicere non ex myste-

Matth.9. v.24.

Christus deridetur exci-

taturus puellam mortuam Lyranus. Tolet. ibid.

rio, sed ex ignorantia. Unde & Toletus inquit: *Non intelligentes, futura jam resurrectionis mysterium, deriserunt Christum, quasi negaret omnino mortem puella; homines enim fidei lumine destituti, sua virtute, Christi virtutem & potentiam mensurabant.* Incarnata verò Sapientia, cui ignorantia & malitia ipsorum probè erat perspecta, eos minimè reprehendit, neque irrisiones illorum quidquam curavit; *Non molestè ferebat*, inquit Chrysost. *nec increpavit deridentes.*

D. Chrys. h. 31. in Matth. Derisores illi erant è fæce hominum.

Verum enim vero quinam hi temerarii homines erant, qui ipsummet Deum, *Quem adorant Dominationes, tremunt Potestates*, deridere non verecundabantur? Nimirum vilissima fæx populi erat, unde Evangelista dicit: *Tibicines & turbam tumultuantem*, id est, abjectissimam plebeculam ejecit; signum ergo erat, quod indigni essent, qui miraculum quod patrare volebat, oculis exciperent. Unde S. Hieronymus jussionem Christi, dicentis: *Recedite*, considerans ait: *Non erant digni, ut viderent mysterium resurgentis, qui resuscitantem indignis contumeliis deridebant*; & ideo hi illos, qui à Deo reprobari sunt, præfigurabant, quia tales ut plurimum sunt, qui personas timoratas derident; *Recedentes a te in terra scribentur: Discedite à me maledicti*, &c.

Matth. 9. v. 23.

S. Hier. ibid.

Insigni similitudine declaratur stultitia derisorum.

6. Quod si nos iter facientes & vicum aliquem à meris claudis inhabitatum pertranseuntes, deriderentur ab illis, eò quod erecto corpore, & expedito gressu ambularemus, utiq; non solum nullos nostrum irasceretur deridentibus, quin potius vel illis compateremur, vel illorum derideremus stultitiam. Hæc est cæcitas illa, qua quovis sæculo, magna pars fidelium hallucinata fuit, quòd videlicet ob ludibrium impiorum erubescant & ob respectum & timorem, ne digitis monstrentur, à recta virtutis via declinent; Scimus etenim derisores, & subsannatores illos claudos esse, & prout Elias de Prophetis Baal dixit: *Claudicare in duas partes*; & hanc solam ob causam nos ab illis derideri, quia rectè & expeditè in via Dei ambulamus, ac proinde quid opus est derisoribus ejusmodi irasci, aut eorum causâ viam virtutis deserere? *Ambulans*, inquit Sapiens, *recto itinere & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via*; & in alio quodam capite idem pariter inquit: *Abominantur impii eos, qui recta sunt via*; Sed quid remedii ad hoc adhibendum erit? *Verbum custodiens filius*, inquit idem Sapiens, *extra perditionem erit*, atque ideo opus est, constanter obtemperare Evangelio, dicenti: *Qui me erubuerit*, *hunc Filius hominis erubescet* hoc enim medio ab æterna perditione nos liberabimus.

3. Reg. 18. v. 21.

Prov. 14. v. 2.

Ibid. 29. v. 27.

Ibid.

Luc. 9. v. 26. Alia similitudo.

Quod si cæcus aliquis sannis exciperet eum, qui visu perspicaci pollet, numquid illum vel suam amare cæcitatem, vel inanis cerebri esse diceres? (*Cæci sunt, & Duces cæcorum*) omnes illi mundani homines, qui lumen Dei contemnunt & derident. Dionysius Carthus. super illa verba Christi apud S. Joannem: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret, quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*; Ita ad propositum nostrum scribit: *Si de mundo fuissetis per imitationem culpa, ad societatem sæcularium hominum pertineretis, & illis in vita conformes essetis*; Pergit ulterius explicare, de quibus hominibus incarnata Veritas loqui intendat; Dicit enim: *Christus loquitur de hominibus prorsus mundanis, in quibus ratio penitus excæcatur, & induratur voluntas, in tantum, ut odiant quidquid religiosum aspexerint.*

Matth. 15. v. 14.

Joan. 15. v. 19.

Dion. Cart. in c. 15. Joan.

Michol deridens Davidem; figura fuit synagogæ, deridentis Christum

7. Quando David ex religiosa & pietatis motivo, depositis Regiis insignibus, in medium vilis plebeculæ se ingerens, in solemni illa processione, coram arca Domini saltavit, à Michol conjuge sua derisus fuit, dicente: *Quam gloriosus fuit hodie Rex Israël, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris*: Nec tamen sapiens ille Rex ob hosce conjugis suæ risus quidquam turbatus fuit, sed animosè respondit, dicens: *Ludam & vilior fiam plus, quam factus sum.* At verò scitisne causam, cur cachinnos mulieris tam generosè contempserit, nimirum *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*; Michol enim, tametsi Regina esset, Saulis tamen reprobi filia erat, ideoque Synagogam præfigurabat, quæ verum David, id est, Messiam & Salvatorem nostrum derisura erat: Præterea etiam derisionem contempsit, quia à muliere procedebat; Unde Glossa ait: *Non erubuit David fœmineas opiniones.*

2. Reg. 6. v. 20.

Ibid. 22.

Etenim si derisiones subsannantium contemnere volumus, necessum est, ut examinemus, quinam sint illi, à quibus deridemur. Magnus profectò abusus est, quod iis, qui inter mundanos & dissolutos homines vivunt, virtuosè agere, ad salutem animæ diligenter attendere, in actibus humilitatis, mortificationis, & contemptus sui ipsius se exercere, nescio quem ruborem, & erubescentiam apud mundum pariat: sed quid dico abusus, melius loquar, si dixero, hæresis est, quam dæmon inter homines introduxit; si quis confusionem & verecundiam, quæ peccato debentur, & humilitate, devotione, & pietate concipiat; eò quòd hi, de quibus Sapiens ait: *Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis*, à mundo æstimantur, & diliguntur; econtra verò: qui solitudinem diligunt, & servitio Dei diligenter vacant, digito monstrantur, & ludibrio habeantur.

Derisio bonorum est quasi hæresis.

Prov. 2. v. 14.

In quo consistat honor & existimatio alicujus nobilis.

Ast verò dices, ex quo hac in re per rectam rationem gubernari debemus, scire velim, in quonam secundum Sapientum prudens judicium, honor & existimatio Nobilis alicujus, qui se Christianum profitetur, consistat? Num fortè in eo, quòd proximo suo, per imposturas & calumnias, famam auferat, ut illum ex gratia Principis dejiciat? Aut verò, quòd amoribus obscœnis vacet, aut verò, quòd ludendo hastiludia tractando, choreis se associando, aliisque vanitatibus vacando tempus terat? Respondeo, ita quidem videri, si leges, vel ut veracius loquar, hæreses, quas ut plurimum mundanorum torrens sequitur, sectari velimus: mundani etenim, nobilis viri generositatem & existimationem cum Evangelio impatibilem esse existimant; At verò deseremusne, ob hoc, Evangelium, talibusque hominibus, seu potius monstris, (nam *animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*) adhærebimus: Juxta mundi judicium, confusionis & erubescentiæ reus est, si quis Sacramenta frequentet, in amicitia Dei vivat, diaboli catenas dissolvat, injurias remittat, meretricum prostibula, velut loca contagiosa fugiat & declinet: sed quid hoc judicio stultius dari potest? Ergone operationes nostras talium hominum judicio conformabimus? Quid scelestius atheista aliquis dicere aut sentire posset? Quando David ante arcam saltans velut histrio quidam, à muliere redargutus fuit, quando coram Rege Achis, ut vitæ suæ securitati consuleret, se stultum esse finxit, in Scriptura tamquam sapiens & prudens semper laudatus fuit. Econtra verò si dissolutus aliquis, & licentiosus Juvenis, lusibus deditus sit, si turpibus amoribus vacet, si stricto gladio ad duellum generosè provocet, si injurias sibi illatas acriter vindicet, velut generosus, & ad magna natus nobilis laudatur & æstimatur, sicut econtra, si idem mundo renunciet, si à suspectis conversationibus se subducat,

si

si sacco & cilicio se induat, si loco ensis alintumque armutum disciplinam apprehendat, ad faciendam pœnitentiam, subito contra illum linguæ derisoriæ consurgunt, eumque publico derisui exponunt, quia ut S. August, ait: *necesse est, ut aliter quàm oportet*, &c.

S. Aug. ep. en.

Luc, 5. v. 18, 19. Turba derisorum multos impedit, ne veniant ad Christum

8. Viri, qui quondam paralyticum Evangelicum coram Salvatore adduxerunt. *Quærebant eum inferre & ponere ante eum, & non invenientes, qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum*; Quam Historiam S. Bonav. considerans, se minimè mirari dicit, hosce homines paralyticum adducentes, nullum obtinere locum potuisse: *Non invenientes, qua parte inferrent*, quia Evangelista confestim subdit; *præ turba, hæc enim solet impedire adventum ad Christum*, sicut dicitur Matth. 20. Quod *turba increpabat eos, ut tacerent*. Utique si hi homines Christo terga vertissent, ab unoquoque facilis eis indultus fuisset locus: hæc enim est impiorum hominum indoles, quod adblandiantur illis, qui illorum sequuntur mentes, probos verò & devotos, à Deo & via virtutis seducant. Bellovacensis ad propositum nostrum, nonnullas adducit similitudines, utiles pariter & ingeniosas; dicit enim is qui hominem in via Dei & virtutum solicitè viventem deridet, similis est ei, qui agrum quemdam, loliis & urticis plenum habens, eum incultum relinquit, hortum vero vicini, arboribus fructiferis plenum, & summa cum industria excultum videns, eum subsannat: *Sic multi inculti, & incompositi in moribus & pleni defectibus & vitiis, negligentes maximos defectus suos, derident alios.* Idem quoque ejusmodi derisores simiæ comparat dicens: *Similis & simia joculatorii, vel ad fenestram divitis sedenti, quæ cum sit maxime irrisibilis, cujus exteriora nuda patent, transeuntes irridet: sic derisores sunt simiæ diabolicæ.* Verumtamen inter simiam & similes derisores hæc intercedit differentia, quòd hi compassionem potius, quam derisionem mereantur, utpote, quæ ad profundum impietatis suæ pertigerunt, quia *impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*; Didac. Stella de turba illa tumultuante, quæ Christum dicentem: *Non est mortua puella*, deridebat, ita scribit: *Non est vituperium Solis, si noctua vel non aspiciat, vel despiciat illius lucem, neque est vituperium auri & argenti, si jumenta ea non habent in pretio, quibus nihil nisi fœnum pretiosum videtur; Sic non est vituperium bonorum, si ab improbis despiciantur, imo ausim dicere; neminem adhuc esse felicem, qui à turba non irrideatur, cui, ut dixi, optima quaque despicabilia & abjecta videntur.*

Matth. 20. v. 31.

Bellov. ibid.

Insignes hujus similitudines.

Derisores, sunt simiæ diabolicæ.

Prov. 18. v. 3. *Did. Stell. in Luc. 8. 18.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Deo placet erubescentia, quæ peccati frænum, non verò virtutis est obstaculum; ubi insuper docetur, non erubescendum, sed gloriandum potius nobis esse de Christi sequela.

THEMA.

Non erubesco Evangelium. Rom. 1. v. 16.

Cruce signamur in fronte, ut non erubescamus servitium Dei.

1. APostolus publicam Romæ, quæ Metropolis mundi erat, professionem facturus fidei suæ, non obstante quòd Crucifixus Judæis scandalum Gentilitati autem insania foret, (*Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia*) protestabatur publicè *Non erubesco Evangelium.* Quæ verba ita interpretantur: *Inde est, quod baptizati liniuntur charismate in fronte; signo crucis, ubi est sedes verecundiæ, ne scilicet Evangelium erubescant.* Non solum in Baptismo, sed & in confirmatione, juxta Ecclesiæ dispositionem, frontes nostræ sacro ungiuntur chrismate, ut scilicet animosè & absque pudore sequelam Christi, oculis mundi, qui semper virtutum hostis fuit, ignominiosam profiteamur. Id quod S. Augustinus præstitit audacter, cum diceret: *De cruce non erubesco, ut non in occulto locum habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter atque aliter accipimus, quædam sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus accipimus, quia vero in fronte erubescitur ille, qui dixit: Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, qui in cœlis est: ipsam ignominiam quodammodo, & quam pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. Audis hominem insultare impudentis, & dicere: frontem non habet. Quid est, frontem non habet? impudens est, non habeam nudam frontem, tegat eam crux Domini mei.*

1. Cor. 1. 23. *S. Thom. ib.*

S. Aug. in Psal. 141.

2. Deus in Osea sub titulo conjugis, se animam fidelem sibi desponsaturum appromittit, dicens: *Sponsabo te mihi in fide.* Sed qua conditione, sponsalitium hoc consummandum putetis? Voluit Sponsus cœlestis, ut dilecta suum exhiberet vultum, neque sponsum erubesceret; *Ostende mihi faciem tuam.* Quanti porro decoris & venustatis faciem ejus fuisse arbitramini? *Facies tua decora.* Ubi S. Vincentius Ferrerius ait: *Illam dicit Christus pulchram esse coram se? pænitenti dicitur: Ostende mihi faciem tuam:* Quanto autem pallidior pœnitentis facies, pluribusque fuerit exercita humilitatis, mortificationis, & contemptus suiipsius actibus, tanto magis Deo placet. Hujusmodi verò actus non debet erubescere in publico: *Ostende mihi faciem tuam:* Non debet Christianus hujusmodi insignia occultare ob humanos respectus. Non equidem nescio, faciem sponsæ malo pariter punico assimilari à sponso dicente: *sicut fragmen mali punici, ita gena tua.* Ex his enim deducitur, quòd quidem anima electa, ad instar mali punici erubescere debeat, sed sub distinctione: Pudorem namque requi. e sponsus, qui innocentiæ sit index, peccatum refræner, nequaquam à Deo avertat, aut confundat in bono. Ideòque Ecclesiasticus ait: *Est confusio adducens gloriam & gratiam. Pro anima tua, ne confundaris dicere verum.* Vatablus legit: *Est pudor gratiæ conciliator.* Unde Diogenes aliquando juvenem intuitus, qui verbum minus honestum audiens, erubescebat, ita animasse traditur; *Confide fili, hic virtutis color est, saltem virtutis comes & custos.* Seneca quoque scriptum reliquit: *Verecundia bonum in adolescente signum.* Cato autem, teste Plutarcho, dicere consueverat: *Adolescentes magis se amare erubescentes, quam expallescentes.* Præ omnibus autem S. Bernardus, quis pudor virtuosus sit & meritorius, docet, dum ait: *Bonus pudor est, quo peccasse aut peccare confederis. Cujusce modi procul dubio pudor fugat opprobria parat gloriam.* Jansenius quoque ejusdem fautor veritatis, ita discurrere non ambigit: *Gratiam apud Deum & homines conciliat, ut est his, quos pudet, turpe aliquid committere, is etiam, quo quis de mala acta conversatione confunditur, ita ut pœniteat, & emendet.* Quam erubescentiam Nazianzenus efficacissimum præbere auxilium, fortemque virtutibus addere stimulum resolvit, dicens *Quo nullum majus adjumentum ad virtutem excogitari potest.*

Ose. 2. 20. Erubescentia Deo placet, quæ retrahit à peccato.

Gen. 2. 14.

S. Vinc. Ferrer. ser. in D. 23. post. Trin. S. 2.

Cant. 4. 1. Hic anima sancta assimilatur malo punico.

Eccli. 4. 23.

Plut.

S. Bern. ad milit. Templ. c. 12.

Jansen. ibid.

Naz. or. 26. Erubescentia

Addit stimulos ad virtutem. De laude Gorgoniæ.

est. Deinde inter alias sororis suæ sanctæ Gorgoniæ laudes, enumeratas, ita tandem ad nostrum concludit intentum: *Cum multos & varios mulierum externos ornatus nosset, nullum tamen moribus suis, splendoreque intus recondito, præstantiorem cognoscebat: Unus ille placebat, quem gignit pudor.* Quem animæ sanctæ colorem fusius contemplatus S. Bernardus, in sequentia se diffundit verba:

S. Bern. ser. 48. in Cant.

Adverte sponsa verecundiam, qua nescio an quidquam gratius adverti in moribus hominum queat. Hanc primò omnium libet quodammodo in manibus sumere & quasi speciosum quemdam florem decerpere loco, nostrisque apponere adolescentibus, non quia non sit & in provectieri omni studio retinenda: quæ est certè omnium ornatus ætatum, sed quod tenera gratia verecundia, in teneriori ætate amplius pulchriusque eniteat. Quid amabilius verecundo adolescente, quam pulchra hæc, & quam splendida gemma morum, in vita & in vultu adolescentis? quam vera & minimè dubia, bonæ nuncia spei, bonæ indolis index.

Verecundia de peccato, auget animæ decorem. S. Bonav. in Luc. 9.

3. *Non erubesco Evangelium.* Hæc verba discutiens S. Bonaventura, propter peccatum, non ob Evangelii sequelam, nobis verecundandum astruit, dicens: *Non debemus erubescere veritatem Christi exemplo Apostoli, qui dicebat: Non erubesco Evangelium: Sed erubescere debemus vilitatem peccati juxta illud, quem fructum tunc habuistis, in quibus nunc erubescitis?* Qui pudor quantum animis ingenuis, riteque educatis provectum afferat, docet S. Hieronymus, dicens:

S. Hier. to. 3. in reg. mon.

Ingenia liberaliter educata, facilius verecundia, quam metus superat. Sponsus in sacris Cantici dilectam suam acriter quondam repræhendisse legitur; Postquam enim petiisset:

Cant. 1. 6. 7. 9.

Indica mihi, quem diligit anima mea ubi pascas, ubi cubes in meridie ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum, mox sibi exprobrari audit: *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere & abi post vestigia gregum.* Nihilominus post non obstante hac correptione, genas ejus laudavit, inquiens:

Cant. 5. 8.

Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Quis mihi connexionem illud inter encomium, præviamque exprobrationem assignabit? Origenes eam reprehensam fuisse autumat, quia pigritiæ meminerat & somnolentiæ, dicens:

Ibid. v. 6.

Ubi cubes in meridie? Sed paulo post emendatior, tam gratum exhibuit divino amori pudorem, ut eum satis laudare nequiverit dilectus:

Orig. h. 2. ab 9. in Cant.

Rubor verecundiæ suffusus in vultu, inquit ille, *speciosas efficit genas ejus, & multo quàm fuerant pulchriores, non solùm autem genæ, sed & cervix ejus, tam decora est reddita, quam si monilium redimiculis adornata.*

4. Quæsiisset quondam scribitur Aristoteles, quis omnium colorum pulcherrimus, gratissimusque foret; sibique respondens, ait:

Arist. de Tolo.

Optimus color est, quem ingenuus gignit pudor. Cujus proprietates & naturam expressurus S. Bernardus ait:

Rubor verecundiæ est optimus color. S. Bern. ser. 88 in Cant. Ejus encomia.

Virga disciplinæ est illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus actusque leves coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquii & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ est, lampas est pudica mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa illico prodat; item expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ & famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus & insigne totius honesti. Quoties hæc virtutis proles, tantique meriti auctrix ex timore peccati orta verecundia faciem obumbrat Christiani, libere concludere licet: *pulchra sunt genæ ejus:* Tunc suum dilecto audacter exhibet vultum, (*Ostende mihi faciem tuam*) certò namque audiet sibi dici: *Facies tua decora.*

Nullatenus erubescendum de professione & sequela Christi.

Si verò de rubore agitur, qui à publica Christi professione & sequela nos retrahit, timent scilicet, ne probrosè indigitemur, timeamus oportet, ne nostro plurimum displiceamus sponso, siquidem *qui me erubuerit* inquit veritas, *hunc Filius hominis erubescet.* Notandum autem, quod sponsus electæ vultum videre cupiens, non modo dicat: *Ostende mihi faciem tuam*; sed & insuper immediatè subdat: *Sonet vox tua in auribus meis.* Septuaginta legunt: *Auditam fac mihi*; Teste autem Apostolo, *Fides ex auditu.* Siquidem non sufficit nos interius optimè sentire de Deo, eumque cum recta intentione amare, sed insuper requiritur, ut, dum honor ejus, aut proximi bonum ita exigit, exterius pariter nos illius profiteamur sequaces. Unde S. Gregor. ait:

S. Greg. ibid.

Quid enim per faciem, nisi fidem, quâ à Deo cognoscimur, accipimus? Præcipit sponsus, ut ea sponsa faciem suam ostendat, quia quicumque fidem se dicit habere, necesse, ut in operibus exterioribus fides interior innotescat. Unde Author operis imperfecti dicenti sibi:

Auct. Imp. h. 11.

In corde meo veritatem teneo Christi; Respondet, non sufficere pluribus in occasionibus solam illam internam confessionem, cujus hanc assignat rationem, illis Christi (qui non modo dixit:

Luc. 12. v. 8.

Qui me confessus fuerit, sed adjunxit *coram hominibus*) innixus verbis, ideo non dicit: *Qui me confessus fuerit in corde suo, sed coram hominibus, quoniam, qui coram hominibus non confitetur, non prodest ei aliquid, quod in corde credat in Christum, quia, qui ore denegat, non potest fieri, ut in corde credat, radix enim confessionis fides est cordis, confessio autem fructus est fidei. Sicut ergo quamdiu radix est viva, necesse, ut aut ramos producat, aut folia; Si autem non produxerit, sine dubio intelliges, quod radix ejus in terra siccata est: sic quamdiu fides cordis integra est, semper germinat confessionem in ore: si autem confessio non fuerit oris, intelliges sine dubio, quia fides cordis ejus jam ante siccata est.* Perstrepentibus blasphemiis, aut sacrilegiis honorem Dei concernentibus discursibus, vultum monstremus oportet; *Ostende mihi faciem tuam.* Neque enim tunc sufficit in interiori cordis, dolorosè hujusmodi Deo illatos, devorare insultus:

Psal. 61. 12.

Sonet vox tua in auribus meis; Tunc læsus Dei honor defendendus est, ut obstruatur *os loquentium iniqua*, si in his circumstantiis pudor linguam tuam alligaverit taciturnam decoribus, *est confusio adducens peccatum*, signum hominis imbellis, & pusillanimis, qui humanis facile vincitur respectibus, impotens cum Apostolo gloriari, *non erubesco Evangelium.*

5. Cur putatis, Deum electæ illius animæ, viri secundùm cor Dei, Davidis inquam, pulchritudine & decore adeo illectum fuisse, ut dicere non dubitarit:

Actor. 13. 22. David evectus ad thronum regium, vilia non fastidiebat subire in servitio Dei.

Inveni David filium Jesse, virum secundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas? Ecce vobis rationem præsentissimam; Regium conscenderat thronum, tot Imperator populorum, tot gloriosus victoriis & triumphis, toti venerabilis mundo; nihilominus quoties divinæ Majestatis suaderet obsequium, non erubescebat, vilissimas non dedignabatur scire conditiones, seque in publicæ mortificationis actibus exercere, ut divinum cultum honoraret, sanctè gloriaturus;

Psal. 115. v. 17. 18. 19.

Tibi sacrificabo hostiam laudis ... Vota mea Domino reddam. Sed numquid hoc intra quatuor muros factum erat abscondite;

Ne-

Neqnaquam, sed *in atriis domus Domini*. Ad edendum devotionis suæ testimonium, non sufficiebat ei, in ea se in tali loco exercere, ubi omnes alii ad benefaciendum & orandum conveniunt, verum & in foro, in viis publicis, & ubique se pium, & religiosum coram aliis futurum esse, est protestatus: *in conspectu omnis populi ejus, in medio tui Jerusalem*; qua protestatione nonnullos confundere voluit, qui in Ecclesiis, in Oratoriis, aliisque locis sacris viros re timoratos esse probant, & licet etiam tales sint interius semper, nihilominus in foro, in circulis, in plateis, in publicis conversationibus aures præbent discursibus prophanis, lascivis & scandalosis, ne secus facientes derideantur; ideoque illos impedire, ab illis se subducere, vel se à talibus discursibus aversos & alienos esse testari non audent.

Psal. 43. v. 14. 16. 17. David derisus à servitio Dei non destitit.

6. Regius Propheta David coram Deo lamentabatur, dicens: *posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem, & derisum his, qui sunt in circuitu nostro... Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me. A voce exprobrantis & obloquentis*; sed numquid propter hos contradictiones & irrisiones à divino se servitio subduxit? aut verò inceptam pietatis suæ semitam deseruit? nihil horum; quin potius ait: *hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & iniquè non egimus in testamento tuo, & non recessit retro cor nostrum*, id est, ut Carthusianus exponit: *mandata legis divinæ transgressi non sumus*. Quando coram arca ex mera devota veneratione exiliens & saltitans, à Michol derisus fuit, insultatrici huic reginæ animosè se opposuit, dicendo: *ante Dominum qui elegit me potius quàm patrem tuum, & quàm omnem domum ejus, & præcepit mihi, ut essem Dux super populum Domini in Israel, ludam & vilior fiam plus, quam factus sum, & ero humilis in oculis meis*. Sic quoque Christus Magdalenæ, quæ paulo ante infamis peccatrix & à septem dæmonibus possessa erat, dixit: *dilexit multum*, quod idem fuit secundùm Chrysologum, ac si dixisset, eam *ad totum sanctitatis verticem pervenisse*; hoc autem dixit, quia animosè inter convivantes ingressa fuit, nec se per ruborem & respectus humanos ab heroicæ humilitatis, & mortificationis actibus, distorqueri permisit. Unde tristissima sunt illa S. Gregorii verba, dicentis: *discite, quo dolore ardeat, quæ flere & inter epulas non erubescit*; porro quæ, & qualis pugna illa fuerit, quam in illa vitæ mutatione, tamque admirabili metamorphosi, tam interius, quam exterius à suis appetitibus carnalibus, suisque amatoribus experta fuit, unusquisque sibimetipsi facilè persuadere poterit. *Mundum sub pedibus constituit*, inquit Stella; & S. Augustinus multò melius meditatur, dicens *Quæ fortassis frontosa erat in fornicatione, frontosior facta est ad salutem*. S. Ephrem quoque de ipsa disserens; quoad suam erubescentiam ait: *seipsam in sua circummunivit atque corroboravit verecundia*; in margine ejusdem libri in persona ejusdem sancti dicitur: *Si vultum meum ferri ac æris instar durum, inverecundumque non reddidero, salvari nequeo*; Etenim hæc humanorum respectum, & pudoris passio, quam experimur, dum in conspectu mundi ab impiis deridemur, admodum vehemens est, atque adeo huic generosa & imperterrito animo resistere debemus. Porro heroica hæc Magdalenæ mortificatio, Christo tantopere placuit, ut S. Mater Ecclesia eidem super omnes Virgines Christi sponsas primatum attribuat. S. Ambrosius optimè exponit, qua in re Cœlestis animarum amator speciositatem vultus alicujus, ipsum ad amorem rapientis, constituat, dicit enim: *decora facies, quia non erubescit authorem, ostendit faciem suam, signaculum crucis præferens*.

Dion. Card. ibid.

2 Reg. 6. v. 21. Sic nec Magdalena per ruborem & respectus humanos.

Luc. 7. v. 47. Chryf. ser. 94.

S. Greg. hom. 33. in Evang.

Did. St. in Luc.

S. Aug. in Ps. 125.

S. Ephr. t. 3. in mul. pecc.

S. Ambrof. in Pf. 118. Ser. 6. ver. 4.

7. Episcopus confirmationis sacramentum conferens, dum in fronte illud recipientis crucem signat, hæc verba profert: *signo te signo crucis, & confirmo te chrysmate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; nimirum S. Mater Ecclesia, vult intelligamos, portandum à nobis esse in fronte Crucis signum, & nequaquam nobis inter opprobria & irrisiones, quas amore Christi sustinemus esse erubescendum. *Exercitatamens*, inquit S. Ambrosius *non aquilarum præfert imagines, nec Dracones, sed cruce Christi & in Jesu nomine progreditur ad prælium, hoc signo fortis; hoc vexillo fidelis*. De S. Sotbere Virgine & Martyre legitur, quod, quia virginitatem suam celabat, faciem semper velo contectam habuerit: at verò quando in certamine confitendæ fidei, & sponsam se Christi occasione declarandi posita fuit, velum abjecerit, discoopertâ facie; Christianam se esse manifestare voluerit. De qua proinde S. Ambrosius ait: *nobis virgo majorum prosapia, consulatus, & præfecturas parentum sacra postbabuit fide, & immolare jussa non acquievit, quam persecutor immanis palmis cædi præcepit, ut tenera virgo dolori cederet, aut pudori. At illa ubi audivit hanc vocem, vultum aperuit soli invelata, atque intacta martyrio & volens injuria occurrit, vultum offerens, ut ibi martyrii fieret sacrificium, ubi solet esse tentamentum pudoris*. Magnus ille Dei servus Joannes Baptista de Fulginio, nuper cum ingenti sanctitatis opinione mortuus, dicere solebat, quod, qui propter oblocutiones hominum in servitio Dei proficere negligit, in semetipso pelagus quoddam tepiditatis causare soleat, pro quo declinando nullum sit certius, & evidentius remedium, quam frequenter communicare, eo quòd hæc actio in publico, & in conspectu multorum fieri soleat.

In confirmationis sacramento signamur Cruce in fronte ut non erubescamus Christum inter opprobria.

L. 2. de Abr. c. 7.

S. Amb. in exhor. ad virg. ante finem. c. 12. n. 10.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Insultibus & derisionibus nos à Christo seducentibus, surdas præbere debemus aures, tantoque in virtute ardentiores fieri, quantò magis impetimur.

THEMA.

Qui præibant increpabant eum, ut taceret; ipse verò multò magis clamabat: Fili David, miserere mei. Luc. 18. v. 39.

1. DOctor Angelicus per hunc cæcum à Salvatore illuminatum, Christique doctrinam professum fidelem, & in divino servitio constantem Christianum intelligit, qui impiorum contradictionibus & ludibriis, quibus illum à Deo retrahere conantur, animosè resistit, *& qui præibant, increpabant eum, ut taceret*. Quæ verba Jansenius in sensu morali exponens, inquit: *obstrepunt, quotquot peccatores in suis vitiis retinere student; ipse vero multo magis clamabat*; quia ut S. Thomas ait: *Novit fides omnibus repugnare, & omnia triumphare, utile enim est pro cultu divino pudorem deponere*. Didacus Stella, ex hac historia utile quoddam pro iis, qui viam ingressi sunt salutis, documentum morale elicit: *Disce ex hoc loco in bono incœpto perseverare, nec à virtute deficere ob ullas sæculi perturbationes, quæ multæ statim opponuntur illis, qui viam ineunt salutis*. S. Augustinus ad vivum nobis conflictus expressit, qui mundum inter, ejusque desertorem, exsurgere solent; dicit enim: *omnes cognati, amici, affines commoventur; qui diligunt sæculum contradicunt*; quid in-

S. Thom. in Matth. 20. v. 31. Impii suis contradictionibus volunt nos retrahere à servitio Dei.

Jansen. ibid.

Did. St. in Luc.

S. August. ser. 38. de ver. Dom. c. 14.

insanis? ista dementia est. & cætera talia turba clamat, ne cæci clament; turba clamantes corripiebat, sed eorum clamores non vincebat. Notandum verò, quod ubi S. Lucas unum commemorat cæcum, S. Matthæus duorum meminerit, ideoq; Sanctus præsul in numero plurali discurrens, exclamat; *Intelligant quid faciant, qui volunt sanari, surdos illos, non cæcos esse oportet*; derisionibus, cachinnis contradicentium & à via bona abducentium aures ne eludant. *Bonos Christianos* prosequitur Sanctus, *& verè Studiosos, volentes facere præcepta Dei, quæ in Evangelio scripta sunt, Christiani mali & tepidi prohibent; turba ipsa, quæ cum Deo est, prohibet clamantes, id est, bene operantes prohibet ne perseverando sanentur. Clament ergo illi, ne deficiant, neque ducantur quasi authoritate turbarum. Non dicant quomodo isti vivunt tam multi, sic vivamus; quare non potius quomodo dicit Evangelium? Quare vis vivere secundùm increpationem turbæ prohibentis, & non secundum vestigia Domini transeuntis? insultabunt, vituperabunt, revocabunt; tu clama, quoad usque pervenias ad aures Jesu.* Sapiens tunc vel maximè impiorum adversus nos implacabile odium fervere astruit, quando nos ab iis ad Deum convertimus: *detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.* Citca quæ verba quidam interpres ita discurrit: *Impios nihil magis contristat & angit, quam illi, qui ab impietate & nequitia ad pietatem & justitiam se conferunt; tum quia scelerum socios amittere ægrè ferunt, tum etiam, quia dum alios justitiam colere vident, ipsimet sibi amplius displicent.*

Nos illorum clamoribus occludamus aures.

Prov. 13. v. 19. Salazar ibid.

2. Regius Propheta quemdam impiorum circulum aliquando intuitus, propior factus, quid inter se conferrent auscultavit, intellexitque ipsos ruinam ejus, & illaqueationem meditari, ut anima ejus à Deo separaretur: *audivi vituperationem multorum, commorantium in circuitu. In eo dum convenirent simul adversum me; accipere animam meam consiliati sunt*; ast ipse longè in amore, & sequela Dei ferventior, divinum implorare non dubitavit auxilium, ut constantiam assequeretur. *Ego autem in te Domine speravi, dixi, Deus meus es tu, In manibus tuis sortes meæ ... Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.* Tandemq; Rex sanctus concludit, ruborem & confusionem, vi cujus ipsum à Deo separandum impii sperabant, in ipsosmet convertendum: *Erubescant impii, & deducantur in infernum: Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum.* In cujus Psalmi expositione talem Dionysius Carth. format discursum: *Consilium habuerunt inter se, ut vitam meam suæ voluntati perversæ subjicerent, conantes meà via recta subvertere, & suis injustitiis conformare; eripe me, ne eis in malo consentiam, ne vitam meam corrumpant malo exemplo.*

Exemplo Davidis in improperiis, imploremus auxilium Dei. Ps. 30. v. 14.

Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18. 19.

Dion. Card. ibid.

3. Sonantem aliquando Athenis in Areopago perstrepentem Spiritus tubam, teste S. Luca, *quidam quidem irridebant*, suas Athenienses in ludibrio contra S. Paulum acuentes linguas; ast cœptæ constans inhærebat prædicationi Apostolus; *quidam autem Epicurei & Stoici Philosophi disserebant cum eo, & quidam dicebant; quid vult seminiverbius hic dicere? alii verò: novorum dæmoniorum videtur annuntiator esse.* Porro S. Augustinus in tractatu, quem contra Epicureos & Stoicos composuit, Apostolum ludibriosè *seminiverbium* nuncupatum fuisse advertens, ait: *dictum est quidem ab irridentibus, sed non respuendum est à credentibus: erat enim revera ille seminator verborum, sed non messor morum.* Qua ex historia Sanctus Præsul hoc præclarissimum, præsentique materiæ utilissimum, eruit documentum: *si formidaret irridentes, non perveniret Paulus ad credentes, quomodo seminator ille Evangelicus si trepidaret mittere semina, ne aliud caderet in viam: aliud inter spinas, aliud in loca petrosa, numquam semen posset etiam ad optimam terram pervenire.* Tandemque in ejusdem tractatus progressu ita concludit: *Scio, quia fortassis irrisurus es me, & eris in eis, de quibus scriptum est, quia Paulum irridebant. Si tu via es, ego semino, seminator enim verborum sum pro modulo meo. Quod fuit convitium tuum, officium est meum. Ego semino, quod cadit in te, tamquam in viam ducam, ego non sum piger, & invenio terram bonam.* Ob nullam igitur contradictionem à virtuosè operando absistere debemus, sed imitandus S. Bernardus, qui; licet in alia materia, inquit: *nec per homines incœpi, nec propter homines desinam.*

Act. 17. v. 32. Paulus irrisus à Atheniensibus, persistit in prædicando. Ibid. v. 18.

S. Aug. s. de, ... de Epic. & Stoic. c. 1.

S. August. ibi. c. 8.

S. Bern.

4. Idem S. Paulus ad Romanos scribens, protestatur, dicens: *non erubesco Evangelium*; circa quæ verba D. Chrysostomus quærit: *cur non ait potius, glorior, quàm non me pudet?* redditque rationem sequentibus verbis: *Romani admodum stupebant ad res mundi hujus, ob divitias, ob principatum, ob victorias, quin & suos ipsos Imperatores Diis pares existimabant, quos certè eo nomine etiam dignabantur unde & templis & aris, & sacrificiis illos colebant. Cum ergo illi sic turgerent, essetque Paulus Jesu prædicaturus, Jesum inquam fabri filium, eumdem quoque in Judæa educatum, idque in tenuis mulieris domo satellitibus nullis stipatum, non opibus abundantem, sed ut reum condemnatum, interque latrones mortuum, cum autem eum, qui alias multas ignominias pertulisset, ac verisimile quidem esset, fore ut Romani pudore suffunderentur, propterea ait: non me pudet, illos interim erudiens non erubescere.* S. Augustinus postquam nos admonuisset & certificasset quod à mundo ad Deum transeuntes, ludibria & dissolutorum hominum dissuasiones nobis promittere possemus infallibiliter, ita demum ad constantiam adhortatur: *Si perseveraverit, & eos superaverit perdurando, & non defecerit a bonis operibus, iidem ipsi jam nobis obsequentur, qui ante prohibebant.* Ita indubiè expertus est Apostolus, qui ante conversionem, Christianismum persequens; (*Saulus ... spirans minarum & cædis in discipulos Domini*) postmodum Evangelii prædicator effectus, à Judæis, implacabili odio Christianam fidem persequentibus, indignatus, illususque fuit. Scitisne quo cum despectu, quando nec dum divino lumine dotatus erat, de Deo sermocinatus fuerit? *accessit ad principem Sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum, ... ut, si quos invenisset hujus viæ viros, ... vinctos perduceret in Jerusalem.* Hujus via, inquit textus sacer, *stupebant omnes qui audiebant, & dicebant: nonne, hic est, qui expugnabat in Jerusalem eos, qui invocabant nomen istud & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum.* Quibus præmissis immediatè subnectit S. Lucas, S. Paulum, nulla sui adducta justificatione, neque ulla oppositionũ habita ratione, quas illi Hebræi proponebant, cœptæ institisse provinciæ; *Saulus autem multo magis convalescebat & confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus.* Notate verba: *multo magis*, id quod cum illo coincidit scripturæ textu: *at ille multò magis clamabat.*

Cur S. Paulus dixerit quod non erubescat Evangelium Dei. Rom. 1. v. 16. D. Chrys. h. 2. Hom.

S. Aug. serm. de ver. Dom. c. 17. Mundum relinquentes, patiuntur ludibria. Act. 9. 1.

Act. 9. v. 1. 2.

Ibid. v. 21.

Ibid. v. 22.

5. S. Augustinus in illius Psalmi Commentario (*ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero*) pluribus occupatur, ut & nos insultus impiorum contra nos, dum ad Deum convertimur, edoceat, & contra eos præmuniat, inquiens: *quomodo inter paganos, qui fuerit Christianus à paganis audit verba aspe-*

Psal. 90. 3. Irrisiones impiorum, sunt laquei venantium. S. Aug. in Psalm. 90.

pera, quibus si erubuerit, cadit in muscipulam venantium, sic inter Christianos, qui voluerint esse diligentiores & meliores ab ipsis Christianis audituri sunt insultationes. Ecquid prodest frater, quod aliquando invenis Civitatem, ubi nullus est paganus? Nemo ibi insultat Christiano, quod Christianus est, quia non ibi inveniuntur pagani; sed sunt multi male viventes Christiani, inter quos, qui voluerit bene vivere, & inter ebrios sobrius esse, & inter fornicarios castus esse, & inter spectatores nugacium theatrorum noluerit ire nisi ad Ecclesiam, patitur insultatores ipsos Christianos & verba aspera. Quem inimici laqueum, ut evadamus salvi, S. Augustini consilium sequamur, dicentis: *at ille multo magis clamabat.* Non timeamus impiorum irrisiones & cachinnos; quoniam *qui timet, recedit à via Christi Dei, cadit in laqueos venantium*. Cujus conflictus victores ut evadamus, confœderalle juverit plurimum, quòd verba, acumina, & ludibria eorum, timidos tantummodo pavidosque, id est, in virtute tostabiles, inque spiritu minime fundatos volnerent, ast illuminatus, veroque Dei lumine dotatus multò magis clamat, *Fili David miserere mei.* Talem se professus est S. Hieronymus, qui ad Asellam scribens, ait: *gratias ago Deo, quòd sim dignus, quem mundus oderit.* Si vero responderitis, vos non posse improperiis succumbere, replico vobis gravitua illa videri, quàm verè in se sint, quod vel ipsimet impiis dictis aliquando, irrisionibus indulgentes ad propriam suam professionem confusionem, licet serò nimis; *dicentes, intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperii, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.* Ecce quoniam ipsimet impii se insensatos fuisse protestantur, dum vos sine ratione & judicio illuserunt. Ubi S. Bonaventura Ly *in similitudinem improperii & improperia exprobrantium tibi ceciderunt super me*, conjungens ita de impiorum opprobriis & insultibus concludit, *sed cum improperatur homini opus bonum, quod potius est materia laudis, non est verum improperium, sed similitudo improperii, propter quod dicitur hic, in similitudinem improperii.*

Quas timere non debemus.

Marc. 10. 47.

Improperia impiorum, sedeunt in confusionem improperantis.

Sap. 5. v. 3. 4

S. Bonav. ib.

5. Salvator Archisynagogi filiam resuscitaturus ab inquieta turba illudebatur: *& deridebant eum.* Propterea tamen, ut Didacus Stella advertit, operationem miraculi eo quòd iam intermisit, unde hanc ad intentum nostrum eruit doctrinam: *discamus in bono incœpto perseverare, nec ab illo propter derisores desistere; nam si aliquis studium suum cultui divino applicat, statim à Diabolo innumeris interpellatur modis.* Si igitur S. Augustinum sequamur consilium, dicentis: *ferto insultantem, & videbis postea gementes.* Noë pervetsissimum vivebat sæculum, quoniam Spiritu sancto teste, *omnis caro corruperat viam suam*; solus ille S. Senecio, coram oculis Dei acceptus, à communi impiorum colluvie sequestratus degebat: *Noe invenit gratiam coram Domino*, veri namque simile est, eum divini honoris stimulo adactum, licentiosos sæpius redarguisse, atque ita eorum in se provocasse insultus & ludibria, præsertim autem per centum illos annos continuos, quibus arcam Domini confecit, quibus eum improperiis, & cachinnis, cum heroica toleratia devotatis, appetitum fuisse creditis? respondet S. Chrysostomus: *verisimile est, cum præter morem omnium virtutem coleret, eum fuisse subsannatum & derisum à malis omnibus, qui consueverant arguere suam fugientes malitiam, & virtutem amplectantes: id quod & nunc sæpe fieri solet, & vidimus multos, qui risum & subsannationem ferre nequeunt, sed prætulerunt humanam gloriam veræ & immortali, abstracti & illecti ab aliorum hominum malitia.* D. Chrysostomus in vita ejus per tot annorum decursum continuatam admiratur constantiam; dicens: *Cum stupore admiremur illius constantiam, quomodo tantam populum videntem, indisficantem, subsannantem despicere: & superare potuerit.* Etenim verisimile est, per universum mundum hanc famam divulgatam fuisse, quòd scilicet universa terra in pœnam execssuum & carnalitatis generis humani, a divina justitia per universale quoddam diluvium submergenda esset, solusque Noë, in arca illa, quam jussu Dei fabricaturus erat, una cum familia sua esset evaturus; credibile item est, quod ex variis mundi partibus, varii curiosi ad videndam hujus molis immensæ fabricam concurrerint, & quia *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus*; hinc quoque credibile est, quod videntes tot in ea mansiones Architecturam quamdam adeo mysticam illud centum annorum dispendium & laborem innumeros Noë tolerantem insultus, quos quilibet sibi imaginari, potius quàm explicare poterit: *Jam hic sæpe multi non ferentes injuriam*, inquit D. Chrysostomus, *decem aut viginti hominum supplantantur & ruunt.* At verò Noë inter totius generis humani ludibria, centum annos constanter perseveravit.

Luc. 8. v. 53.

Did. Stell.

Christus licet derisus, attamen suscitavit filiam Archisynagogi.

Gen. 6. v. 12.

Ibid. v. 8.

Noe in fabricatura Arcæ, non curavit aliorum ludibria.

D. Chrys. h. 25. in Gen.

1. Cor. 2. 14.

D. Chrysost. h. 25. in d.

6. Homo justus & virtuosus ab Ecclesiastico soli comparatur: *Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut Luna mutatur.* At verò dicet aliquis Sol creatura quædam est inanimata, & omnis inops discursus; Angelus autem est, qui primum mobile volvit, omnesque inferiores planetas post se trahit; quomodo igitur de hoc Sole dicitur, quod *in sapientia manet*? Respondent in sensu morali & accommodatitio potest, quòd sicut si Sol rationis usu præditus esset, & postquam in horizontem sublevatus, ei coram arietis signo transeunti aties exprobraret, qua fronte coram me pertransire præsumis, ipse ob id velocissimum suum cursum minime retardaret; etsi ulterius progrediendo, taurum, vel Leonem, vel Capricornum, sagittarium obvios haberet, hique omnes illum, ne cursum suum prosequeretur, hortarentur, non ob id gressus suos sisteret, neque à communicanda influentiarum suarum benignitate, suæque lucis, & radiorum suorum diffusione, desisteret; ita quoque, inquit Sapiens: *homo sanctus in sapientia manet sicut Sol*; nam si animæ cuipiam electæ, spiritualis & pœnitentiæ vitæ cursum aggredienti aries occurrat austeritatis, ut illam à cœpta via deterreat, aut à Leone fervido concupiscentiæ inflammetur, vel à sagittario derisionum & ludibriorum hominum impiorum, qui *sagittant in obscuro rectos corde* impugnaretur; quid ei faciendum erit, in cœpto cursu constanter progrediatur, & non deflectat? imitetur Solem, progrediatur constanter ulterius, nec murmurationes aliorum quidquam curet, non imitetur Lunam quæ quotidie in lucis suæ apparentia mutatur. Lumen suum sicut Sol permanenter continuet, eumdem spiritum, eamdemque virtutem conservet; permittat, alios dicere quidquid lubet; *at ille multo magis clamabat, &c.* S. Ephrem. Magdalenam, ad pœnitentiam reductam, pro eo tempore, quo omnea illos, quia tota impuros ejus venebantur amores, sic alloquentem introducit: *contemnam momentaneas irrisiones, atque conspurtationes, & convitia domesticorum pro nihilo putabo*, hoc exemplum debet imitare quilibet virtuosus, dum ab impiis deridetur, aut ei

Eccles. 27. v. 12.

Pulchra allusio solis ad virum justum, ab aliis derisum.

Eccle. 27. 12.

Psalm. 10. 3.

S. Ephrem. serm. in mulier. pecc.

infanis? ista dementia est, & cætera talia turba clamat, ne cæci clament; turba clamantes corripiebat, sed eorum clamores non vincebat. Notandum verò, quod ubi S. Lucas unum commemorat cæcum, S. Matthæus duorum meminerit, ideoq; Sanctus præsul in numero plurali discutiens, exclamat; *Intelligant quid faciant, qui volunt sanari, surdos illos, non cæcos esse oportet;* derisionibus, cachinnis contradicentium & à via bona abducentium aures occludunt. *Bonos Christianos* prosequitur Sanctus, *& verè Studiosos, volentes facere præcepta Dei, quæ in Evangelio scripta sunt, Christiani mali & tepidi prohibent; turba ipsa, quæ cum Deo est, prohibet clamantes, id est, bene operantes prohibet ne perseverando sanentur. Clament ergo illi, ne deficiant, neque ducantur quasi authoritate turbarum. Non dicant quomodo isti vivunt tam multi, sic vivamus; quare non potius quomodo dicit Evangelium? Quare vis vivere secundum increpationem turbæ prohibentis, & non sequendum vestigia Domini transeuntis? insultabunt, vituperabunt, revocabunt; tu clama, quoad usque pervenias ad aures Jesu.* Sapiens tunc vel maxime impiorum adversus nos implacabile odium fervere astruit, quando nos ab iis ad Deum convertimus: *detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.* Circa quæ verba quidam interpres ita discurrit: *Impios nihil magis contristat & angit, quam illi, qui ab impietate & nequitia ad pietatem & justitiam se conferunt; tum quia scelerum socios amittere ægrè ferunt, tum etiam, quia dum alios justitiam colere vident, ipsimet sibi amplius displicent.*

Nos illorum clamoribus occludamus aures.

Prov. 13. v. 19. Salo ibid.)

2. Regius Propheta quemdam impiorum circulum aliquando intuitus, propius factus, quid inter se conferent auscultavit, intellexitque ipsos ruinam ejus, & illaqueationem meditari, ut anima ejus à Deo separaretur: *audivi vituperationem multorum, commorantium in circuitu. In eo dum convenirent simul adversum me; accipere animam meam consiliati sunt;* ast ipse longè in amore, & sequela Dei ferventior, divinum implorare non dubitavit auxilium, ut constantiam assequeretur. *Ego autem in te Domine speravi, dixi, Deus meus es tu, In manibus tuis sortes meæ ... Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.* Tandemq; Rex sanctus concludit, ruborem & confusionem, vi cujus ipsum à Deo separandum impii sperabant, in ipsosmet convertendum: *Erubescant impii, & deducantur in infernum: Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum.* In cujus Psalmi expositione talem Dionysius Carth. format discursum: *Consilium habuerunt inter se, ut vitam meam suæ voluntati perversè subjicerent, conantes me à via recta subvertere, & suis injustitiis conformare; eripe me, ne eis in malo consentiam, ne vitam meam corrumpant malo exemplo.*

Exemplo Davidis in impiorum implorationem auxilium Dei. Ps. 30. v. 14.

Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18. 19.

Dion. Card. ibid.

3. Sonotam aliquando Athenis in Areopago perstrepentem Spiritus tubam, teste S. Luca, *quidam quidem irridebant,* suas Athenienses in ludibria contra S. Paulum acuentes linguas; est cœptæ constans inhærebat prædicationi Apostolus; *quidam autem Epicurei & Stoici Philosophi disserebant cum eo, & quidam dicebant; quid vult seminiverbius hic dicere? alii verò novorum dæmoniorum videtur annuntiator esse.* Porro S. Augustinus in tractatu, quem contra Epicureos & Stoicos composuit, Apostolum ludibriosè *seminiverbium* nuncupatum fuisse advertens, ait: *dictum est quidem ab irridentibus, sed non respuendum est à credentibus: erat enim revera ille seminator verborum, sed non messor morum.* Quæ ex historia Sanctus Præsul hoc præclarissimum, præsentique materiæ utilissimum, eruit documentum: *si formidaret irridentes, non perveniret Paulus ad credentes, quomodo seminator ille Evangelicus si trepidaret mittere semina, ne aliud caderet in viam: aliud inter spinas, aliud in loca petrosa, nunquam semen posset etiam ad optimam terram pervenire.* Tandemque in ejusdem tractatus progressu ita concludit: *Scio, quia fortassis irrisurus es me, & eris in eis, de quibus scriptum est, quia Paulum irridebant. Si in via es, ego semino, seminator enim verborum sum pro modulo meo. Quod fuit convitium tuum, officium est meum. Ego, semino, quod cadit in te, tamquam in viam duram, ego non sum piger, & invenio terram bonam.* Ob nullam igitur contradictionem à virtuosè operando absistere debemus, sed imitandus S. Bernardus, qui; licet in alia materia, inquit: *nec per homines incœpi, nec propter homines desinam.*

Act. 17. v. 18. Paulus irrisus à Stoicis, perstitit in prædicando. Ibid. v. 18.

S. Aug. 1. de er. contra de Epic. & Stoic. c. 1.

S. August. ubi sup.

S. Bern.

4. Idem S. Paulus ad Romanos scribens, protestatur, dicens: *non erubesco Evangelium;* circa quæ verba D. Chrysostomus quærit: *cur non ait potius, glorior, quàm non me pudet?* redditque rationem sequentibus verbis: *Romani admodum stupebant ad res mundi hujus, ob divitias, ob principatum, ob victorias, quin & suos ipsidem Imperatores Diis pares existimabant, quos certè eo nomine etiam dignabantur, unde & templis & aris, & sacrificiis illos colebant. Cum ergo illi sic turgerent, essetque Paulus Jesum prædicaturus, Jesum inquam fabri filium, eumdemque in Judæa educatum, idque in tenuis mulieris domo satellitibus nullis stipatum, non opibus abundantem, sed ut reum condemnatum, interque latrones mortuum, tum autem eum, qui alias multas ignominias pertulisset, ac verisimile quidem esset, fore ut Romani pudore suffunderentur, propterea ait: non me pudet, illos interim erudiens non erubescere.* S. Augustinus postquam nos admonuisset & certificasset quod à mundo ad Deum transeuntes, ludibria & dissolutorum hominum dissuasiones nobis promittere possemus infallibiliter, ita demum ad constantiam adhortatur: *Si perseveraverit, & eos superaverit perdurando, & non defecerit à bonis operibus, iidem ipsi jam nobis obsequentur, qui ante prohibebant.* Ita indubiè expertus est Apostolus, qui ante conversionem, Christianismum persequens; (*Saulus ... spirans minarum & cædis in discipulos Domini*) postmodum Evangelii prædicator effectus, à Judæis, implacabili odio Christianam fidem persequentibus; indignatus, illususque fuit. Scitne quincum despectu, quando nec dum divino lumine ditatus erat, de Deo sermocinatus fuerit? *accessit ad principem Sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum, ... ut, si quos invenisset hujus viæ viros, ... vinctos perduceret in Jerusalem. Hujus viæ,* inquit textus sacer, *stupebant omnes qui audiebant, & dicebant: nonne, hic est, qui expugnabat in Jerusalem eos, qui invocabant nomen istud & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum.* Quibus præmissis immediatè subnectit S. Lucas, S. Paulum, nulla sui adducta justificatione, neque ulla oppositionum habita ratione, quas illi Hebræi proponebant, cœptæ institisse provinciæ; *Saulus autem multo magis convalescebat & confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus.* Notate verba: *multo magis,* id quod cum illo coincidit Scripturæ textu: *at ille multò magis clamabat.*

Cur S. Paulus dixerit quod non erubescat Evangelium Dei. Rom. 1. v. 16. D. Chrys. h. 2. Rom.

S. Aug. serm. de ver. Dom. c. 17. Mundum relinquentes, patiuntur ludibria. Act. 9. 1.

Act. 9. v. 1. 2.

Ibid. v. 21.

Ibid. v. 22.

5. S. Augustinus in illius Psalmi Commentario (*ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero*) pluribus occupatur, ut & nos insultus impiorum contra nos; dum ad Deum convertimur, edoceat, & contra eos præmuniat, loquens: *quomodo inter paganos, qui fuerit Christianus à paganis audit verba aspe-*

Psal. 90. 3. Irrisiones impiorum, sunt laquei venantium. S. Aug. in Psalm. 90.

pe-

pera, quibus si erubuerit, cadit in muscipulam venantium, sic inter Christianos, qui voluerint esse diligentiores & meliores ab ipsis Christianis audituri sunt insultationes. Ecquid prodest frater, quod aliquando invenis Civitatem, ubi nullus est paganus? Nemo ibi insultat Christiano, quòd Christianus est, quia non ibi invenitur paganus; sed sunt multi male viventes Christiani, inter quos, qui voluerit bene vivere, & inter ebrios sobrius esse, & inter fornicarios castus esse, & inter spectatores nugacium theatrorum noluerit ire nisi ad Ecclesiam, patitur insultatores ipsos Christianos & verba aspera. Quem inimici laqueum, ut evadamos salvi, S. Augustini consilium sequamur, dicentis: *at ille multo magis clamabat.* Non timeamus impiorum irrisiones & cachinnos; quoniam *qui timet, recedit à via Christi Dei, cadit in laqueus venantium.* Cujus conflictus victores ut evadamus, considerasse juverit plurimum, quòd verba, actiones, & ludibria eorum, timidos tantummodo pavidosque, id est, in virtute instabiles, inque spiritu minime fondatos vulnerent, ast illuminatus, veroque Dei lumine dotatos multò magis clamas, *Fili David miserere mei.* Talem se professus est S. Hieronymus, qui ad Asellam scribens, ait: *gratias ago Deo, quòd sim dignus, quem mundus oderit.* Si verò responderitis, vos non posse improperiis succumbere, replico vobis graviora illa videri, quàm verè in se sint, quod vel ipsimet impii dictis aliquando, irrisionibus indulgentes ad propriam suam profitentur confusionem, licet serò nimis; *dicentes, intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperii, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.* Ecce quoniam ipsimet impii se insensatos fuisse protestantur, dum vos sine ratione & judicio illuserunt. Ubi S. Bonaventura Ly *in similitudinem improperii & improperia exprobrantium tibi ceciderant super me*, conjungens ita de impiorum opprobriis & insultibus concludit, *sed cum improperatur homini opus bonum, quòd potius est materia laudis, non est verum improperium, sed similitudo improperii, propter quod dicitur hic, in similitudinem improperii.*

Quàs timere non debemus.

Marc. 10. 47. Improperia impiorum, redeant in confusionem improperantis.

Sap. 5. v. 3. 4.

S. Bonav. ib.

5. Salvator Archisynagogi filiam resuscitaturus ab inquieta turba illudebatur: *& deridebant eum.* Propterea tamen, ut Didacus Stella advertit, operationem miraculi ne quidquam intermisit, unde hanc ad intentum nostrum eruit doctrinam: *discamus in bono incœpto perseverare, nec ab illo propter derisores desistere; nam si aliquis studium suum cultui divino applicat, statim à Diabolo innumeris interpellatur modis.* Si igitur S. Augustini sequamur consilium, dicentis: *ferto insultantem, & videbis postea gementes.* Noë perversissimum vivebat sæculum, quoniam Spiritu sancto teste, *omnis caro corruperat viam suam*; solus ille S. Senecio, coram oculis Dei acceptus, à communi impiorum colluvie sequestratus degebat: *Noe invenit gratiam coram Domino*, verisimileque simile est, eum divini honoris stimulo adactum, licentiosos sæpius redarguisse, atque ita eorum in se provocasse insultus & ludibria, præsertim autem per centum illos annos continuos, quibus arcam Domini confecit, quibus eum improperiis, & cachinnis, cum heroica tolerantia devorantis, appetitum fuisse creditis? respondet S. Chrysostomus: *verisimile est, cum præter morem omnium virtutem coleret, eum fuisse subsannatum & derisum à malis omnibus, qui consueverant arguere suam fugientes malitiam, & virtutem amplectantes sed quod*

Luc. 8. v. 53. Did. Stell. Christus licet derisus, tamen suscitavit filiam Archisynagogi.

Gen. 6. v. 12. Ibid. v. 8. Noe in structura Arcæ, non curavit aliorum ludibria.

D. Chrys. h. 23. in Gen.

& nunc sæpe fieri solet, & vidimus multos, qui risum & subsannationem ferre nequeunt, sed prætulerunt humanam gloriam vera & immortali, abstracti & illecti ab aliorum hominum malitia. D. Chrysostomus in vita ejus per tot annorum decursum continuatam admiratur constantiam: dicens: *Cum stupore admiremur illius constantiam, quomodo tantum populum videntem, ludificantem, subsannantem despicere: & superare potuerit.* Etenim verisimile est, per universum mundum hanc famam divulgatam fuisse, quod scilicet universa terra in pœnam excessuum & carnalitatis generis humani, à divina justitia per universale quoddam diluvium submergenda esset, solusque Noë, in arca illa, quam jussu Dei fabricaturus erat, una cum familia sua esset evolutus; credibile item est, quod ex variis mundi partibus, varii curiosi ad videndam hujus molis immensæ fabricam concurrerint, & quia *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus*; hinc quoque credibile est, quod videntes tot in ea mansiones Architecturam quamdam adeo mysticam illud centum annorum dispendium & laborem innumeros Noë intentarint insultus, quos quilibet sibi imaginari, potius quàm explicare poterit: *Jam hic sæpe multi non ferentes injuriam*, inquit D. Chrysostomus, *decem aut viginti hominum supplantantur & ruunt.* At verò Noë inter totius generis humani ludibria, eorum omnis constanter perseveravit.

1. Cor. 2. 14.

D. Chrysost. h. 23. in d.

6. Homo justus & virtuosus ab Ecclesiastico soli comparatur: *Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut Luna mutatur.* At verò dicet aliquis Sol creatura quædam est inanimata, & omnis inops discursus; Angelus autem est, qui primum mobile volvit, omnesque inferiores planetas post se trahit; quomodo igitur de hoc Sole dicitur, quod *in sapientia manet*? Responderi in sensu morali & accommodatitio potest, quòd sicut si Sol rationis usu præditus esset, & postquam in horizontem sublevatus, ei eorum arietis signo transeunti aries exprobraret, quo sine coram me pertransire præsumis, ipse ob id velocissimum suum cursum minime retardaret; etsi ulterius progrediendo, taurum, vel Leonem, vel Capricornum, sagittarium obvios haberet, hique omnes illum, ne cursum suum prosequeretur, hortarentur, non ob id gressus suos sisteret, neque à communicando influentiarum suarum benignitate, suæque lucis, & radiorum suorum diffusione, desisteret; ita quoque, inquit Sapiens: *homo sanctus in sapientia manet sicut Sol*; nam si animæ cuipiam electæ, spiritualis & pœnitentiæ vitæ cursum aggredienti aries occurrat austeritatis, ne illam à cœpto via deterreat, aut à Leone servido concupiscentiæ inflammetur, vel à sagittario derisionum & ludibriorum hominum impiorum, qui *sagittant in obscuro rectos corde* impugnaretur, quid ei faciendum erit, ut in cœpto cursu constanter progrediatur, & non deflectat? imitetur Solem, progrediatur constanter ulterius, nec murmurationes aliorum quidquam curet, non imitetur Lunam quæ quotidie in lucis suæ apparentia mutatur. Lumen suum sicut Sol permanenter continuet, eumdem spiritum, eamdemque virtutem conservet; permittat, alios dicere quidquid libet; *at ille multo magis clamabat, &c.* S. Ephrem. Magdalenam, ad pœnitentiam reductam, pro eo tempore, quo omnes illos, qui antea impuros ejus venebantur amores, sic alloquentem introducit: *contemnam momentaneas irrisiones, atque consputationes, & convitia domesticorum pro nihilo putabo*, hoc exemplum debet imitare quilibet virtuosus, dum ab impiis deridetur, aut

Eccles. 17. v. 12. Pulchra allusio solis ad virum justum, ab aliis derisum.

Eccle. 27. 12.

Psalm. 10. 3.

S. Ephr. 3. serm. in mul. pecc. Imitati

ci insolenter contradicitur. Cajetanus quandam Senecæ Philosophi moralis citat propositionem, quâ virtuosos docet, & hortatur, ut inter aliorum ludibria constantes permaneant & virtutem nequaquam deserant: *in hoc casu*, inquit, Cajetanus, *debet vir bonus & timoratus patiens esse, & gloriari in Domino; nam ut in proverbiis suis Seneca loquitur: Malis displicere, est laudari.* Hugo Cardin. pariter de homine virtuoso contempto, & ab impiis ludibriis infestato, dicit: *despicitur ab eo, sicut Sol à noctuis.*

Caj. in c. 14. Pr.

Hug. Card. in c. 14. Pr.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM

Magni momenti sunt illusiones, ob Christi sequelam nobis illatæ; quibus ne cedamus, solida opus virtute; magnoque Dei auxilio; ubi insuper consideratur, quod Christi illusi, nos sequaces profiteri teneamur.

THEMA.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Galat. 1. v. 10

1. S. Paulus Apostolus, qui olim fidei nostræ persecutor fuerat, ad Galatas scribit, se verum Christi servum minimè futurum esse, si hominibus gratus esse, eorumque dictaminibus & sententiis se conformare vellet, notandum verò est verbum illud *si adhuc*, quia sunt nonnulli, qui tametsi se ab impiorum societate sequestrarint, existimationem tamen hominum nondum conculcarunt, nec ea sunt animi generositate præditi, ut inter amicorum & sodalium, quibuscum antea familiariter conversabantur, derisiones, improperia, sine rubore in virtute perseverent, sed humanum respectum sibi prædominari sinunt; hos ergo scire oportet, quod si charactere veræ servitutis erga Christum honorari velint, hominum mundanorum complacentiam, & applausũ nihili facere debeant, & cum Apostolo generosè dicant: *An quæro hominibus placere?* licet dubitandum non sit, quin omnes homines, quantumvis virtuosi improperia & derisiones vivaciter sentiant.

Existimatio hominum difficulter contemnitur.

Gal. 1. 10.

2. Deus Ezechieli olim dixit: *Ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam*; sed quænam obsecro proportio est inter silicem? qui ab omnibus in plateis publicis conculcatur, & inter adamantem, qui Regia adornat diademata, tantoque cum fastu in digitis circumfertur? dicere quidem possemus, per adamantem humanas denotari felicitates & prosperitates, per silicem vero afflictiones & ærumnas, ut proinde Deus Prophetæ dicere voluisse videatur, quod ab ipso exigat uniformitatem, & æqualitatem vultus, tam in sinistris, quàm in prosperis obviis eventibus: Ac proinde Angelicus Doctor Deum rogare solitus erat, dicens: *Da mihi Domine Deus meus, inter prospera, & adversa non deficere, ut in illis non extollar, & in istis non deprimar*; Verumtamen ad propositum nostrum sciendum est, quòd cum Prophetarum conditio hæc fuerit, ut non solum honorentur, verum etiam indignè tractarentur ab impiis, ideo Deus Ezechieli insinuare volebat, necessum esse; ut eadem eum æquanimitate, ludibria & opprobria, quâ honores exciperet, monebatque, ut, licet prophetiæ dono sublimatus, & tamquam vir sanctus ab omnibus in honore habitus esset, per hunc tamen honorem minimè evanesceret, sed inter opprobria & derisiones, quibus zelosissimi servi Dei, ut plurimum excipiuntur, æquanimis semper & constans persisteret. Similem quemdam conceptum. S. Hieronymus in epistola ad Pammachium transcribit, dicens: *Tale quid & Dominus loquitur ad Prophetas, quod posuerit faciem eorum quasi urbem æream, & lapidem adamantinum & columnam ferream, ne paverent ad injurias populi, sed impudentiam subsannantium frontis rigore contererent.* D. Chrysostomus de Noë, qui per tot annos totius generis humani irrisiones constanter, & æquanimiter sustinuit, quando ipse solus in timore Dei persistens contra communem mundi consuetudinem vitam instituebat, ita scribit: *Quando omnis caro corruperat viam suam, animæ fortis & constantis est, posse obluctari his, qui avertere moliuntur, nullius que pili facere humanam laudem, vel convicia, sed pertransire ut umbras & somnia.*

Ezechiel. 3. 9. Cur justus ab aliis derisus, comparetur adamanti & silici.

Prophetæ aliis non solum honori, sed & ludibrio fuerunt.

S. Hier. ad Pammach.

D. Chrys. h. 21 in Gen.

3. Quis umquam desiderari poterat in confitenda Christi fide, ejusque sequela, exporrecto fronte profitendo, constantior & animosior Petro, cui Christus dixerat: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam?* Quique audacter sese jactaverat, dicens: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor?* Et tamen ad verba unius mulierculæ divinum Magistrum suum tam turpiter negavit, erubescens tunc ejus videri discipulus, quando coram Caipha actualiter contemnebatur, & deridebatur. Angelicus Doctor super Lucam scribens, observat hunc Evangelistam prius narrare Petri negationem & perjuria, & postea subitò subnectere derisiones & contumelias Redemptori illatas; *cum illuderetur, factum est*, inquit Evangelista, ubi S. Thomas ait: *Notandum, quod, cum duceretur non negat, sed quando illuditur, negat: Ad significandum, quod quidam magis timent opprobria, quam verba.* Psalmista ait: *Ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde:* illæ etenim tectæ verborum punctiunæ, illæ occultæ derisiones & subsannantium gestus, sunt veluti totidem sagittæ, quæ cor hominis cujusdam transfigunt, qui sibi sub pedibus mundum nondum substravit, omnesque nondum superavit humanos respectus, nam ut Sapiens ait: *Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris.* Unde D. Chrysostomus magnæ virtutis argumentum esse dicit; si quis in hoc subsannationum prælio sine jactura evadere possit; *neque parvum est*, inquit: *Despicere irridentes & exprobrantes & salibus incessentes; at justus ille* (de Noë loquitur) *non tantum decem & viginti, & centum homines, sed & omnium omnem hominum naturam, & tot myriades despexit.*

Matth. 16. v. 18. Matth. 26. v. 33. Petrus tunc Christum negavit, cum derideretur a Caipha.

S. Th. in com. in Luc.

Psal. 10. v. 3.

Verba irrisoria sunt sagittæ vulnerantes.

Pf. 26. v. 22. D. Chrys. h. cit.

4. Et hæc quidem ludibria tunc sunt longè efficaciora quando illa ab amicis, sodalibus & parentibus sustinere cogimur; unde Job ait: *Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum, deridetur enim justi simplicitas.* Et ideò speciali auxilio & assistentia divina opus est, ad hoc ne illis cedamus. Unde S Gregorius ait: *Nonnumquam recto operi animus constanter innititur, & tamen humanis irrisionibus urgetur, miranda agit, & opprobria recipit*; Demum verò ad hoc, ne illis cedamus, ut Deo nos comendemus, opus esse dicit: *tota*, inquit, *spes in authorem figitur & inter irrisionum convitia solus interior testis imploratur.* S. Augustinus, illum

Intolerabilior est irrisio amici. Job. 12. v. 4.

S. Greg. l. 10. mor. c. 21.

Psalm.

Psalm. 122. v. 3. S. Aug. in Psal. In tentationibus divinum auxilium implorandum.

Psalm. 122. versum, *miserere nostri Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione*, exponens, nos hortatur, ut in hoc certamine & periculoso conflictu, ad Deum oculos nostros elevemus: *Elevemus oculos nostros*, inquit, *ad eum, qui habitat in Cœlo, & non ab illo tollamus oculos. quoad usque misereatur nostri, & liberet ab omni tentatione & opprobrio, & despectu.*

2. Reg. 6. — S. Greg. l. 27. mor. c. 27. — David generosior fuit saltando coram arca, & derisus ab uxore, quam pugnando contra hostes & leones. — 2. Reg. 6. 21.

5. David in solemni illa processione in quâ arca Dei deferebatur, juxta sententiam S. Gregorii, veram utique & competentem, dum hilarior saltibus indulgeret, propter quos à Michol deridebatur, in iis continuandis longè se robustiorem, fortioremq; exhibuit, quam in omnibus aliis inimicorum conflictibus, quantumvis infensissimis; *quid de ejus factis*, inquit Sanctus Greg. *ab aliis sentiatur, ignoro, ego David plus saltantem stupeo, quam pugnantem.* Leones stravit, ursos discerpsit, gigantes attrivit, nihilominus generositas ejus longe enituit famosior in dictis irrisionibus; cujus asserti hanc reddit rationem irrefragabilem: *Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Deo semetipsum vicit.* Regem, indignitari, derideri, illudi vel ab ipsa conjuge Regina & nihilominus animo intrepido protestari, *ludam & vilior fiam, plus quam factus sum*, actus iste, tantæ fuit virtutis, ut & ipsum David, & omnes alios exteros superavit inimicos. Hebræus & Chaldæus veritatem hanc magis promovent, pro eo quod vulgata legit, *saltabat totis viribus*, exponunt: *In omni fortitudine*, summi namque roboris actus erat, se ipsum vincere nosse, neque vulgi cedere illusionibus. Abulensis quæstionem movet, an David hoc in actu peccarit, proque parte affirmativa duas adducit rationes; quarum prima est, quòd scilicet tamquam Rex, & honorabilior reipublicæ persona, tam in habitu, quam in moribus gravitatem colere debuisset; quæcumque enim pueriles in eo notata levitas, ipsum cum præjudicio gravi boni communis in contemptum & despectum conjecisset:

Abul. ibid. q. 19.

David apparuerat levis in duobus, primo quia saltabat, & subsiliebat, quod ad pueriles ludos pertinet, & non ad graves mores; erat levis, quia exutus regalibus insignibus, induit se tunica byssina. Nihilominus, quia id ea instinctu pietatis operatus fuerat, summæ laudis actum fuisse concludit, dicens: *Excusatur, eo quòd fecerit omnia ista ex affectu cordis; erat enim vir valde Deicola, & nesciens qualiter Deo placeret, humiliabat se coram eo, quantum poterat.* Ejus itaque virtutem & meritum in eo sitiat, quia scilicet propter derisiones, & ludibria Michol, nequaquam erubescens, cœptæ constanter institit virtuti: *Quamquam fueris propter hoc increpatus à Michol, non propter hoc erubuit, tamquam malè egisset, sed potius dixit: Ludam & vilior fiam, plus quàm factus sum.*

2. Reg. 6. 22.

Hinc enim tamquam Rex saltabat, illinc in humilitatis & mortificationis actibus, ut Deo placeret, se exercebat, omnibus aulicis, aliisque Spiritus incapacibus (quia *animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*) illudentibus; ideoque die quodam ingemiscens, lamentabatur: *tota die verecundia mea contra me est.* Id est, ut Hugo Cardin. explicat: *Illa tentatio verecundia à sensualitate mea procedens, contra me est, tentant rationem, ut ei consentiat.* Cui favere videtur S. Gregorius dum inquit; *sæpe latentia cuncta despicimus, sed tamen adhuc humana verecundia usu præpedimur, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce, & tantò Dei faciem ad justitiæ defensionem negligimus, quantò humanas facies contra justitiam veremur.*

Ps. 43. v. 16. Hug. C. ib.

In rubore est tyrannica violentia. S. Aug. l. 6. l. de 10. chordis c. 9.

6. S. Augustinus duobus quasi verbis tyrannicam expressit violentiam ruboris, quo maxima pars hominum inter irrisiones & cachinnos, in humilitatis & devotionis exercitiis suffunditur; *tanta est perversitas generis humani*, inquit, *ut aliquando metuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos.* Et paulo post subjungit; homicidam exulare vultis à patria, falsarium in judicio testem execramini, & nihilominus, dum quis impuris indulget amoribus, adblandimini & arridentis: *Si quis autem existat, qui dicat se castum, non facere adulterium, notum autem sit, quod non faciat, erubescit accedere ad illos, non sui similes, ne insultent, ne irrideant, ne dicant non esse virum. Ad hoc delapsa est humana perversitas, ut vir habeatur à libidine victus & vir non habeatur, victor libidinis.*

S. Th. in cat. Luc. 18. v. 39. Pro cultu Dei rubor deponendus est.

7. S. Thomas illam cæci, turba frustra obstrepente, constantiam in misericordia Salvatoris imploranda, admirans ait: *Utile est pro cultu divino pudorem deponere, nam si causa pecuniæ sunt impudentes nonnulli pro animæ salute non decet bonam induere impudentiam?* Aulicos quidam apud Senecam, se in aula insenuisse attestatus est, *injurias accipiendo & gratias agendo*; Quot equidem amaros bolos deglutire necessum est, ne nostra destruamus negotia, surdos ludibriis & cæcos nos exhibeamus oportet, sive illa odium, sive invidia, sive æmolatio, aut quicumque alius similis promoverit finis? Ita juvenis ille, ut suis tandem favorem obtineret desideriis, tot prius permisit sese pungi injuriarum, ludibriorum, & derisionum spinis, semperque immobilis perstitit, & nos ut æternam effugiamus confusionem, ne momentaneam quidem sufferre dignabimur patienter erubescentiam.

S. Aug. tr. 37. in Joan. Christiani dicimur, ut Christum in injuriis sufferendis imitemur. Hebr. 12. v. 2.

8. Recordabimini forsan illorum S. August. verborum: *Recusas esse in corpore, si non vis odium mundi sustinere cum capite*: Christiani appellamur, quia Christi fidem profitemur, cujus exempla imitari cogimur; S. Paulus autem de jubilo tractans, quo Christus pati voluit, ut nos ad eadem animaret calcanda vestigia, ita Hebræos nosque in ipsis adhortatur: *Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Jesum qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.* Pater equidem æternus filio liberrimum reliquerat, ut genus humanum redimeret, aut cum gloria Divinæ personæ correspondente aut in habitu & forma servi; quam ultimam conditionem, non obstantibus vilipendiis & injuriis, ultroque citroq; elegit. Nunc igitur irrefragabile ex hic statuamus argumentum; verbum æternum incarnatum, nostram operaturum redemptionem, contempta mundi gloria & æstimatione, derideri, illudi, pessimeque tractari elegit; quantò igitur majori cum ratione nos, quorum salus maxima ex parte ex iis derivatur insultibus, omnes irrisiones, quæ propter sequelam Christi & æternæ Salvationis nostræ pretium contra nos agglomerari possent, absque verecundia despiciamus oportet. *Mortem maximè confusibilem*, inquit Lyranus, *voluntariè sustinuit*; cujus vestigia generose pressit ille, qui ad Timotheum scribens, in mediis vinculis & catenis gloriabatur propter Christum, cujus exhortationem verbis sequentibus dictus adumbrat Lyranus: *Noli ergo erubescere, siquidem ego qui mortuos suscito, qui orbem totum excurro, nunc vinctus sum, si crucem non erubuit Dominus meus, ego has vincula erubescere debeo?*

2. Tim. 1. v. 8. Lyr. ibid. Gl. ibid.

Did. Stel. in c. 8. Luc. Non ægre ferendum si derideamur propter Christum.

9 Didacus Stella Strepentem considerans turbam: quæ Christum Archisynagogi filiam resuscitaturum illudebat (*& deridebant eum*) ita nostro favorabiliter suffragatur intento, dicens: *Discamus hinc non ægrè ferre si ab aliquibus deridemur, nam Christus patienter se habuit cum istis derisoribus, & nihil eis respondit, sed tacens transivit, & fecit, quod facturus venerat; hoc faciamus si volumus esse Christi Discipuli, etenim qui se dicit in Christo manere, debet sicut ipse ambulavit, ambulare.* Crucis patibulum priusquam à Constantino Imperatore exaltaretur, eodem modo infame erat, quo hodie infamis est furca; in quam fures aguntur, ac proinde facilè quisquis sibi imaginari poterit, quænam fuerint infidelium, contra primitivæ Ecclesiæ Christianos, ludibria; non enim sine causa Apostolos crucem fuisse dicit *Judæis scandalum, gentibus stultitiam*; Etenim si hominem aliquem videres furcam adorantem, eò quod in ea, nonnemo in medio duorum latronum suspensus fuisset, quantum illum derisuros esset? Hic autem erat conceptus, quem primi fideles sub Crucis insignibus militantes formabant, ac proinde S. Petrus omnes qui se Evangelii sequaces declarare volebant, monuit, dicens: *Si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.* S. Paulus pariter nos invitat; dicens: *exeamus igitur ad eum extra castra improperium ejus portantes*; circa quæ verba Cajetanus ait: *Exhortationem infert spiritualem, ut ad Jesum imitandum, exeamus extra Castra deliciarum commoditatum, societatum, & aliorum hujusmodi; improperium portantes ad similitudinem Jesu, qui sustinuit tot ignominias, imitando ipsum in toleratione ludibriorum, & aliorum hujusmodi pro eo.*

1. Cor. 1. v. 23.

Sed potius in hoc gloriandum.

1. Pet. 4. v. 16. Hebr. 14. v. 13.

Illius præmonuit Apostolos suos Christus.

10. Christus Salvator noster proinde prævidens unum ex majoribus malis, quæ discipulis ejus in via divinorum præceptorum occursura erant, futurum esse ludibrium & persecutionem impiorum, qui bonos utpote malis moribus suis dissimiles tolerare nequeunt, anticipatè Apostolos suos & consequenter omnes alios, qui ejus fidem professuri erant, eos à malis deridendos & in exilium agendos esse, monere voluit: *Absque Synagogis facient vos*, loquit, ipsi verò tamquam dociles Christi Discipuli, non solum se ab aliis derideri non erubescebant; sed & de hoc gloriabantur: *Ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*; ubi Glossa ait: *Nec erubescunt pulsi, sicut illi, qui credentes in Jesum, propter metum, non audebant confiteri, ne pellerentur de Synagogis, diligentes gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.*

Joan. 16. v. 2.

Act. 5. v. 41.

Gl. ib.

Thren. 3. v. 30. Christus opprobriis saturatus sit nobis exemplar. *S. Aug. in Ps. 30 Conc. 3.*

11. De Redemptore nostro Propheta Evangelicus tractans, eum ludibriis, & opprobriis saginandum esse prædixit: *Saturabitur opprobriis.* Unde S. Augustinus; ne ab impiorum derisionibus turbaretur, hanc sibi imprimebat considerationem: *Qualia verba audio servus peccator? Dominus meus audivit: dæmonium habes*; & alibi super illa verba Psalmi; *Erubescant impii & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa; quæ loquuntur adversus justum &c.* Ita scribit: *Quicumque voluerit servorum ejus, sequi vestigia ipsius, ut ambulet & ipse in ea humilitate, in qua didicit ambulasse Dominum suum, contemnitur in Christo, quasi membrum Christi*; Nec tamen ideo retrogradi debet, quia Doctor gentium dicebat: *Nos stulti propter Christum*; ad hoc propositum optimè quoque serviunt celebria illa verba S. Bernardi, dicentis: *à Christo dicti estis Christiani, nonne ea via, qua Christus ambulavit, & vos debetis ambulare?* Habebat porro Salvator noster binos discipulos, eosque ambos nobilissimos, & Synagogæ principes; at verò in publico se tales ab aliis agnosci erubescebant, horum unus erat Nicodemus; alter verò Josephus ab Arimathia, ac proinde in illis Redemptor noster toti mundo manifestam facere voluit, Sanguinis sui in Cruce effusi virtutem ad omnem verecundiæ ruborem (qui aliud non est, quàm Sanguis, vultum perfundens,) à facie uniuscujusque abstergendum efficacissimam, ut rubore deinceps deposito, ejus animosè profiteantur sequelam; ac proinde, cum in trunco Crucis (in vulgi oculis adeo ignominioso) in medio duorum Latronum, non solum, à vili Hebraismi plebecula, verum etiam à sacerdotibus, Pontificibus, & Synagogæ principibus ab Herode, Pilato, & omnibus aliis illusus vix expirasset, ecce tibi iidem supradicti Christi Discipuli coram Pilato comparuerunt, ut corpus ejus de Cruce depositum, sibi donari peterent, & in conspectu totius mundi, ut ita dicam, sepulturæ mandarent; *audacter introivit ad Pilatum & petiit Corpus Jesu.* Ideoque S. Ephiphanius inquit; *cui cum reverentia & timore Cherubin assistunt, hunc Joseph, & Nicodemus, omnis formidinis vacui, sepulturæ committunt*; quorum ultimus, ut scriptura attestatur, Christum jam ante professus fuerat, sed Discipulus occultus propter metum Judæorum. Porro Dionysius Carth. in Discursu sequenti ita nobis exhibet utrumque; *Joseph & Nicodemus, quamvis usque ad passionem Christi fuerint occulti ejus Discipuli; tamen in passione visis mirabilibus quæ fiebant animati sunt ad exhibendum corpori ejus sepulturæ obsequium.* Si quis autem, loquit Albertus Magnus, illud objiceret contra eos, Evangelii monitum: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*; respondeo, inquit author ille in Josephi defensionem, qui primitus quidem Christum publicè non profitebatur sed occulte: *Quod discipulus fuit, hoc fuit laudabile, quod non confitebatur publicè, hoc fuit infirmitatis, & non peccati, quia status tunc fuit infirmitatis, eò quod nondum adhuc tunc fuerat datus ad robur Spiritus.* Insuper addi posset, Christum improperiorum & illusionum scopum tunc temporis in Calvario, pro nobis necdum extitisse, neque nos, ut absque rubore vestigiis ejus insisteremus, animasse, quemadmodum hodie; nullam igitur nos excusandi rationem habemus, ut sequentes latius edocebunt discursus, quo minus absque rubore, Christi vestigia premamus.

1. Cor. 4. v. 10. S. Bernard. serm. ad past. in synod.

Joseph ab Arimathia & Nicodemus fuerunt occulti discipuli Christi ante ejus passionem.

Sed post ignominiam Crucis, aperti.

Marc. 15. v. 43.

Joan. 19. v. 38. Dion. Carth.

Matth. 10. v. 28. Alb. M. ibid.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Qui ruborem constans in divino servitio perfert, magnam gloriæ arrham, gratiam, & amicitiam Dei possidet, criminumque recipit indulgentiam.

THEMA.

Pro anima tua ne confundaris, est enim confusio adducens gloriam & gratiam. Eccli. 4. v. 24.

1. MAximi momenti hoc est Ecclesiastici monitum exhortantis, ut, dum de salute animæ tractatur, nequaquam erubescamus, si autem propter fragilitatem nostram, petulantia & ludibrium impiorum vultum nostrum perfunderet; erubescentiam hujusmodi, absque eo, quod vel ad la-

latum unguem à semita recta deflectamus, patienter toleratam, nobis potius glorificam existere: *Erit confusio adducens gloriam, & gratiam.*

2. *Confusio adducens gloriam.* Anima quoodam electa, à cœlesti Sponso suo his legitur affecta præconiis; *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absque eo quod intrinsecus latet*; quia scilicet Deus verecundiam amat & ruborem, quem anima suffert amore ejus orpore intensi indicium amoris; Sponsa autem in sacris Canticis animam præfigurat prædestinatam, Deo charam, & electam ad gloriam. Quemnam inter omnes veteris Testamenti sacros heroes, intra quinque millium annorum decursum, ex tam immenso hominum numero invenies, qui et unum in vita hac mortali degens, dignus fuerit, qui suos in divinam essentiam per *modum transeuntis* (ut Scholæ loquuntur) defigere potuerit oculos, præter Moysen? qui audacter Deum rogavit, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*, & quonam potas subsecuto rescripto idipsum rogavit? nimirum indilatè sibi responderi audivit: *Ego ostendam omne bonum tibi*, id est, beatitudinem, hæc enim; ut notum est omnibus definitur, quod sit *status omnium bonorum aggregatione perfectus.* At verò undenam Moyses inauditam hanc; & à nemine alio servorum Dei præiensam fiduciam concipere potuit? responsionis loco serviet celebris ille textus Apostoli ad Hebræos, dicentis: *Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi; aspiciebat enim in remunerationem.* Moyses enim oculos, & multo magis cor suum in gloriam cœlestem & Regnum Cœlorum defixum habebat, ac proinde se benefacturum existimabat, si purpuram cum sacco Rustico & Servili, sceptrum cum ligone thesaurum & gemmas cum stercore & luto palatia Regia cum fornacibus commutaret, *magis eligens affligi cum populo suo*; hanc autem adeo peregrinam metamorphosin ludibriis, irrisionibus, & totius Ægypti improperiis conjunctam fuisse dubitare quis poterit? verè etenim ita est, quod, ut S. Paulus ait, *majores divitias æstimarit thesauro Ægyptiorum improperium Christi*, & hoc unicum fuit meritum, cui innixus, à Deo postulavit, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam.* Unde S. Anselmus ait: *rejecit regiam dignitatem, potius eligens affligi & injuriis subjici cum populo Dei, qui serviebat in luto & latere*; & propter harum derisionum & opprobriorum merita, tam liberâ voce gloriam prætendebat: *Per id enim æternis divitiis se locupletari credebat, si pro Christo contumelias & opprobria sustineret.*

Cant. 4. v. 3.

Propter ludibria patienter tolerata, Moyses audenter petiit videre faciem Dei.

Exod. 33. v. 18.

Ibid. v. 19.

Hebr. 11. v. 24. 25. 26.

S. Anselm. ad Hebr.

3. In eadem quoque epistola S. Paulus nos exhortatur, dicens: *Exeamus ad eum extra Castra, improperium ejus portantes*; At verò observate motivum, quod immediatè subjungit ad nos extimulandos, ut opprobria & derisiones amore Redemptoris patienter sustineamus, imò ultrò citroque adversum nos provocemus: *Non enim*, inquit, *habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*, quasi dicere vellet, pretio improperiorum; pro Christo toleratorum, securam nobis faciamus æternam beatitudinem. D. Chrysostomus rationem investigans, cur Noë animo adeo intrepido, totius mundi derisiones sustinuerit, inquit: *Cum stupore admiremur, quomodo tantum populum videntem luditantem; subsannantem, despicere, & superare potuerit; Quomodo ego dico, quia continuò ad oculum illum, qui falli sopirique nequit, respexit, ad hunc sua mentis oculum direxit, atque postea hæc omnia quasi non essent, curavit*; quod idem est, ac si diceret: *Aspiciebat enim in remunerationem. Ne igitur mirum tibi sit*, pergit dicere idem Chrysostomus, *si & justus ille semel, eò mente sua intenta, non curavit eos, qui supplantare ipsum conabantur.*

Hebr. 13. v. 13.

Ratio cur opprobria amore Christi, patienter sint toleranda.

Ibid. v. 14.

4. Nota est omnibus illa S. Antonio Magno repræsentata visio, in qua aerem, laqueis ab invido serpente protensis, plenum esse conspexit; ut autem laqueos hosce evadere, & quamdiu viatores per viam paradisi incedimus, sine periculis, & offendiculis progredi valeamus, quonam securo uti remedio poterimus? ad hoc nullum est potentius & securius remedium, quàm si inter impiorum ludibria, & improperia, & inter dissuasiones, & dehortationes, constantes manserimus, nec nos usquequaque seduci patiamur, hoc enim modo, omnem evitabimus formidinem, erimusque cunctis periculis superiore. Glossa, super textum illum scribens, in quo S. Paulus Timotheum monet, ut deposito omni erubescentiæ rubore, fidem Christi audacter profiteatur, egregiam hanc statuit conclusionem: *Nihil quippe periculi superest*, inquit, *si ruborem quis, atque confusionem calcaverit; ea enim tantum onerosa est.* Habemus insuper clarum S. Petri, ad hoc propositum serviens, testimonium, qui in prima epistola cap. 4. postquam Christianos monuisset; ut caverent, ne insultibus propter scelera commissa subjacerent, dicendo: *Nemo vestrum patiatur ut homicida; aut maledicus, aut alienorum appetitor*; mox subjungit; *si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine*, quasi diceret: si ideo nobis insultetur, aut digno monstremur, quia Christum sequimur, & in timore Dei vivamus & conversemur, non erubescamus, sed potius gloriemur quia beati illius Regni pignus securum hoc faciendo, in manibus tenemus; *si exprobramini in nomine Christi, beati eritis.* Præterea inquit, *quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus virtus, super vos requiescit*; Syriaca versio idipsum ad propositum nostrum melius exprimere non poterat, quia, ubi vulgata nostra legit? *Si exprobramini in nomine Christi*, ipsa vertit, *quia pertineatis ad Christum*; experientia enim quotidiana ostendit, verè illos, qui ad Christum pertinent, & cum illo sentiunt, a mundanis semper derideri. Unde Dionysius Carth. ait: *Si exprobramini per verba injuriosa à perfidis hominibus in nomine Christi, id est, idcirco, quia secundum ejus doctrinam, præceptumque vivitis, beati eritis, nunc in spe & merito, deinde in re & præmio.*

Laqueos à dæmone nobis prætensos, declinamus, si improperia contemnimus & toleramus.

2. Tim. 1. v. 8.

1. Petr. 4. v. 15.

Ibid. v. 16.

Et in illo Deum glorificemus.

Ibid. v. 14.

Ibid.

Dion. C. ib.

5. *Est confusio adducens gratiam.* Sacer Chronista, lib. Gen. cap. 6. universum genus humanum carnalitatis suæ luto, ad fauces usque demersum fuisse describit: *Omnis quippe caro*, inquit, *corruperat viam suam super terram*; ex altera verò parte unicum tantum hominem in toto universo fuisse dicit, qui gratiam apud Deum invenit: *Noe verò invenit gratiam coram Domino*; at verò scire percuperem, quibusnam meritis hic homo Dei sibi gratiam comparavit? sacer quidem textus ait: *Noe vir justus atque perfectus fuit, cum Deo ambulavit*; Non tamen satis explicat, in quonam hæc justitia aut perfectio constituta fuerit; num fortè ideo perfectus fuit, quia scilicet in abstinentiis & rigorosis jejuniis se exercebat? num fortè quia vivum se in eremo sepeliverat, aut quia ad sanguinem usque disciplinis se cruentarat? vel quia animarum conversioni deditus erat? aut verò quia ingentes eleemosynas, inter pauperes distribuebat, aut quia virginitatis dono con-

Gen. 6. v. 12.

Gen. 6. v. 8.

Noe ex eo justus fuit quod contempsit ludibria impiorum.

Ibid. v. 9.

conspicuus erat? nequaquam, nam conjugatus fuit, uxoremque & filios habuit. Audite igitur D. Chrysostomum, qui hunc Cœlestium gratiarum cumulum, quæ ei de Cœlo largâ manu communicatæ fuerant, huic soli attribuit, quia scilicet, quando in fabricanda arca laboravit, per centum annos inter mundi ludibria constans fuit, & Dei honorem defendit: *Quod nihil curaverit humanam gloriam, vel ignominiam, vel irrisionem, verisimile enim est, eum fuisse subsannatum & irrisum à malis omnibus*, Maria Magdalena domum Simonis Pharisæi ingrediens; titio quidem infernalis erat, talem enim S. Lucas ipsam penicillo suo delineavit, dum ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; à septem quoque dæmonibus possidebatur, per quos septem denotabantur peccata Capitalia, quibus fortiter illaqueata erat; & tamen in fine Evangelii, ipsam Divinâ gratiâ reperimus fuisse cumulatam; *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*; amor enim, qui in corde ipsius exarsit, adeo ardens fuit, ut innumera ejus peccata, & quoad culpam, & quoad pœnam consumpserit: *Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace*; Præterea, eidem omnes virtutes perfectissimæ insertæ fuere, eo ut S. Augustinus asserit: *Charitas est mors criminum, vita virtutum*; Sed undenam hæc cœlestis gratiæ abundans affluentia in magna hac anima paulo ante adeo turpi & impia, suam duxit originem? audiamus S. Ephram, ad hoc respondentem; *non Janitores ac famulos, virilis atque generosa mulier timuit, neque duram astantium increpationem: nam hoc secum cogitans, dicensque: Quod si totam meam faciem quasi ferream, aut æream non reddidero, salvari ex turpi inundatione lascivia non potero.*

D. Chrys. h. 23. in Gen. Sic etiam Maria Magdalena. Luc. 7. v. 37.

Ibid. v. 48.

Ibid. v. 48.

S. August. tr. de laud. char. S. Ephr. t. 3. serm. in mul. peccat.

6. Cornelius à Lapide super prædicta S. Petri verba: *si exprobramini &c.* quatuor immensa bona, iis, qui amore Christi ludibria gaudenter sustinent, promissa observat, dicens: *In eo, qui patitur pro Christo, requiescit Dei primo honor: secundò gloria, tertio virtus; Quarto Spiritus.* S. Hieronymus valde admiratur Pammachium, nobilissimum patritium Romanum, qui post assumptum Monachismum inter abjectissima ministeria se humiliavit adeo, ut à mundo digito monstraretur, licet cum incredibili inde concepto gaudio; unde ait: *Quis enim hoc crederet, ut consulum pronepos, & furiani germinis decus, inter purpuras Senatorum furva tunica pullatus incederet, & non erubesceret oculos Sodalium, ut deridentes se, derideret?* tandem illis Ecclesiastici verbis concludit, dicens: *Est confusio, quæ ducit ad mortem, & est confusio, quæ ducit ad vitam.* Prima virtus est monachi, contemnere hominum Judicia & semper Apostoli recordari, dicentis: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.*

Corn. à Lap. 1. Pet. 4. v. 14. Quatuor bona ludibria gaudenter sustinentibus dantur. S. Hier. ep. 26. ad Pamm.

Eccli. 4. 25.

Galat. 1. 10.

7. Apud Ezechielem quædam huic Prophetæ facta visio describitur: Vidit enim sex Angelos Jerosolymam ingredientes, qui omnes strictis gladiis strage populi intenti erant, in quorum medio vidit quemdam, candida veste amictum, ad cingulum ejus calamarium pendebat; huic Deus præcepit, ut omnium peccata plangentium literam Thau inscriberet: *signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium*, postea ad illos Angelos conversus, præcepit eis, ut gladiis suis interimerent omnes, non habito respectu, cujuscumque ætatis, sexus, conditionis vel professionis solum præcepit, ut parcerent iis, qui singno *Thau* signati essent; *super quem videritis Thau, ne occidatis.* Scire hoc loco peroptarem, quinam illi fuerint, qui in communi Jerosolymæ exterminio, in quo ne quidem lactentibus & innocentibus pueris parcebatur, hanc à Deo gratiam & benevolentiam meruerint, ut charactere illo signati, à cæde præservarentur? audite Hugonem Cardinalem dictionem hanc *Thau* in lingua Latina sic exponentem: *Thau interpretatur erubuit*; vult ergo dicere: Omnes, qui peccata sua plangent, & ad veram pœnitentiam se recipientes, in fronte erubescentiam, quæ virtuosa est, *utpote confusio adducens gratiam*, exprimunt; nec inter derisiones, actus mortificationis & humilitatis exercere desinent, in desolationibus universalibus assistentiam, gratiam, & amicitiam Dei non perdent, sed à fulminibus iræ ejus exempti erunt. Peccata; quidem iram Dei adversum nos provocant, at confusio, quam propter sequelam Christi sustinemus nos ad illorum veniam & remissionem habilitat.

Qui peccata sua plangunt & erubescunt, Dei non perdunt. Ezech. 9. v. 4.

Ibid. v. 6.

Litera T. significat erubescere. Hug. Card. ib.

Eccli 4. 25.

8. Paterfamilias quidam servos suos misit, ut fructus cujusdam vineæ suæ exigerent; Vinitores autem, non solùm censum pactum non solverunt, sed insuper illos qui ad exigendum censum missi fuerant occiderunt; ac proinde justum quidem fuisset, ut paterfamilias ad homicidas illos castigandos, justitiæ vindicativæ ensem in illos vibraret, attamen expediens futurum esse censuit, si prius filium suum eodem fine ad eosdem mitteret, dicebat enim intra se: *Forsitan verebuntur filium meum.* Author imperfecti hac parabola utitur, ut ostendat, qualem Deus peccatoribus pietatem exhibeat, postquam ab iis sæpius mortaliter offensus fuit, ponderansque verba illa: *Verebuntur filium meum*, ait: *Misit confundere illos, non punire, nam pro tantis injuriis benigno Domino sufficiebat sola vindicta pudoris* Etenim si is, qui à mundo se abducit, malas societates relinquit, & conversationes suspectas aversatur, ideoque in conspectu mundi digitis monstratur & deridetur, si inquam is, post factam veram pœnitentiam omnia sibi erogata ludibria amore Dei libenter suscipiat, certus esse poterit, hanc patientiam ad diluendam pœnam temporalem peccatis suis debitam, plurimum adjuturam, nam pro tantis injuriis benigno Domino sufficit sola vindicta pudoris; S. Ephrem peccatricem Magdalenam, ad postulandam à Christo peccatorum suorum plenariam indulgentiam, domum Pharisæi ingredientem, hunc in modum loquentem introducit: *Quemadmodum exteriores oculos meos inhonestos exhibens prius neminem erubescebam, sed à multis me rapi permittebam; ita & nunc, nisi internos cordis mei oculos cum multa austeritate, atque verecundia commutans, ingressa fuero, non potero oculti mei desiderii compos fieri*; atque ideo cum virtuosa quadam & laudabili verecundia coram Salvatore apparere voluit, ut veniam reciperet & divinæ gratiæ restitueretur: *Est confusio adducens gratiam*, De qua laudabili erubescentia S. Bernardus ita scribit: *Rubor ipse genarum, quem fortè invenerit pudor, quantam gratiæ & decoris suffuso afferre vultui solet? usque adeo genuinum animi bonum verecundia est, ut &, qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino, omnis qui male agit, odit lucem.*

Summopere placet Deo pudor & Verecundia peccatoris pœnitentis. Luca 20. v. 13.

Aut. Imp. h. 40.

S. Ephr. ibid. Patet in exemplo Mariæ Magdalenæ.

S. Bern. serm. 40. in Cant.

9. Hanc verecundiam peccati frænum amiserat Magdalena, utpote peccatrix publica quæ postmodum in conversione sua, vultum suum rubore perfudit verecundo, quia ante verecundiam perdiderat in peccato, præter quam eruhescentiā; etiam exhibuit, quando patienter pertulit suam illam Heroicam mutationem & conversionē illudi & explodi. Dionysius Carth. prædicta verba (*pro anima tua ne confundaris*) interpretans, ita resolvit, *id est; propter obtinendam animæ tuæ salutem.* Observastisne aliquando, quibus

Maximè, cum ipsius explodere- tur.

Eccli. 4. Dion. Carth.

pri-

privilegiis Deus Moysen super omnes veteres Testamenti Sanctos dotavit, præter Charismata assignata, scilicet *constitui te Deum Pharaonis ... ore ad os loquar ei*; de ipso suprema Dei protestatur Majestas; Sed donorum summum, & principalissimum, quod esse arbitrabimini? illud ipsum utique, quod Apostolus his paucis insinuat verbis: *Æstimavit improperium Christi.* Omnibus Thesauris, sceptris, & regnis mundi pretiosiorem, carioremque duxit illusionem, & cachinnum impiorum quemcumque, amore Christi toleratum. Si Apostolus, ipsum amore Dei dictis improperia Moysen se exposuisse asseruisset, facilis utique intelligentia foret dicti asserti; ast quia tot post Moysen sæculis Christus in mundum venit, quod tandem his in verbis latebit mysterium? respondet Theophylactus; *à domesticis, & beneficio affectis injuriam sustinere, vel contumeliâ affici, vel affligi, Christi opprobrium est.* Verisimile autem est, non modo eum ab Ægyptiis, sed etiam ab ipsis Hebræis minus timoratis propter desertam Pharaonis Regiam, electaque Madianitarum tuguriola derisum fuisse; siquidem *animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*, ideoque insultabant ei, qui sceptrum Ægypti cum lateribus & virga pastorali commutarat. Nihilominus ut dicitur Hugo Cardin. *majus bonum existimavit esse, ferre improperium pro Christo; vel in similitudinem Christi, quam affluere deliciis, vel divitiis Ægypti.* Theodoretus citata superius verba illa (*peccati jucunditatem*) in nostro tandem & ipse applicat argumento, dicens: *Peccati jucunditatem appellavit vitam, quacum impius transigitur.*

Exod. 7. v. 1. Num. 12. v. 8.

Hebr. 11. v. 26.

Quomodo Moyses sustinuerit improperium Christi.

Theop. ibid.

Hugo Card. ibid.

Theod. ibid.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De diversis exemplis illorum, qui in irrisionibus magis fervidè, & extimulati ad devotionem largas à Deo remunerationes accepere.

THEMA.

Ludam & vilior fiam, plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis. 2. Reg 6. v. 22.

Promotio Davidis ad regnum, fundata fuit in contemptu derisionum, & sui vilificatione.

1. **D**Octores sacri heroicam hanc Prophetæ Regii certatim admirantur, ponderantque virtutem; siquidem Michol conjugis ejus ludibria, contra David, propter humilem coram arca Domini Spiritus sancti impulsu, saltum multiplicata ipsum non modo non turbarunt, sed potius animarunt, ut protestari non dubitarit; se ex illo momento, ut Deo magis placeret, magis magisque humiliaturum, & mortificaturum; *Ludam, & vilior fiam, plusquam factus sum.* Quem actum generosissimum, S. Gregorius obstupescens, ait: *Quem cum non extolleret, ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato Rege ad Regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliam prosternere, à Rege proposita exstinctis allophylis, numerosa præputia reportare, promissum tandem Regnum percipere cunctumque Israeliticum populum, sine ulla contradictione possidere? & tamen cum arcam Dei Jerusalem revocat, quasi oblitus prælatum se hominibus, admixtus populis, ante arcam, saltat, & quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, Rex se in Divino obsequi per saltatum rotat.* Ecce vobis rationem, inquit S. Gregorius, cur septem reliquis fratribus in Regno Israëlitico divinitus præpositus fuit, non obstante juvenili ætate & humili opilionis conditione. *Adduxit ... Isai septem filios suos coram Samuele, & ait Samuel ad Isai: non elegit Dominus ex istis.* Rogatusque, si quis filiorum residuus esset adductis jam septem respondit pater: *Adhuc reliquus est parvulus*, quod nomen opportunissimè Davidi competebat, non modo propter imberbes annos sed & propter humilitatem. Citatus itaque comparet David, quo præsente vocem divinam audit Samuël, *ait Dominus, surge, unge eum, ipse est enim.* Unde S. Gregorius postquam ipsius virtutem, quam coram arca saltando derisionibus Michol generosè resistendo exhibuerat; demonstrasse, inquit: *Ecce quem Dominus cunctis singulariter prætulit*, utique illo tempore in numerosissimo Israëlis populo multi alii in armis expertissimi, in doctrina, maturitate, & sapientia insignes viri reperiebantur, & tamen cum verissimum sit, quod Deus per sapientem ait: (*Per me Reges regnant,*) *ecce quem Dominus cunctis prætulit, sic se sub Domino & exæquando minimis, & abjecta exhibenda contemnit; non potestas Regni ad memoriam ducitur, non subjectorum oculis insultanda vilescere metuit, non se honore prælatum cæteris ante ejus arcam, qui honorem dederat, recognoscit, coram Deo egit debilia vel extrema, ut illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus gesserat fortia.* S. Ambrosius in apologia 1. de Davide hanc quoque actionem heroicam ponderans, dicit: *Saltabat ante arcam potentissimus Regum, & cum à propria reprehenderetur uxore, quod denudatus esset, respondit; Coram Domino nudabor adhuc & ero nugax ante oculos tuos, ut honorificetur Dominus.* Porro quam Deo accepta fuerit in hac occasione exhibita humiliatio & sui ipsius contemptus, ex excellenti promissione clarè deducitur, quam Deus ipsi paulo post stipulatus fuit: audiamus hac de re loquentem Eucherium, qui ait: *In hac historia beati Regis & Prophetæ David moraliter humilitas approbata, superbia damnata, & temeritas vindicata monstratur, quia & ipse David coram arca Domini humiliter saltando, non erubuit, mox promissionem Filii Dei ex sua stirpe nascituri suscipere promeruit; & conjux, quæ tandem ejus humilitatem despexit, ejus semine fœcundari non merita, perpetuæ sterilitatis pœnam luit.* Et quidem quam sublimiter, id est, usque ad Cœlum hi ejus saltus emicuerint, S. Ambrosius considerat, dum ait: *Hæc gloriosa sapientis saltatio, quam saltavit David, & ideo usque ad sedem Christi sublimitate spiritualis saltationis ascendit, ut videret, atque audiret dicentem Dominum, Domino suo sede a dextris meis.* Hugo Card. similiter de hac historia ita scribit: *Saltabat, id est, ad altiora se sublevabat, quia se coram Domino humiliare non erubuit, mox promissionem filii ex sua stirpe nascituri suscipere meruit.* Quòd si opposueris, inquit idem Hugo, inde videri sequi, quasi David incarnationem Filii Dei meruisset, respondeo falsum hoc esse, inquit Hugo, quia hæc omni merito superior est, tandemque dubium hoc his verbis resolvit; *meruit, id est idoneum se exhibuit, sic etiam dicitur de B. Virgine, quod meruit portare Filium Dei, id est idoneam per humilitatis gratiam se exhibuit.* Archangelus proinde in annunciatione de filio Dei, quem paritura erat, hanc ei promissionem fecit: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in Domo Jacob in æternum*, hoc autem Regnum Ecclesia erat, quæ gloriosissimo Regoi Davidici titulo honoratur. Ex iis igitur, quæ diximus, facilè arguere licet, quanti Deus æstimaverit, quantique in trutina ejus, quo spirituum pondera-

S. Greg. l. 25. mor. c. 2. Reg. 16. v. 10.

Ibid. v. 12

Prov. 8. v. 15

S. Ambr. tr. Ap. 1. de David. c. 6.

David se ipsum vilificando meruit promissionem incarnationis Christi ex suo semine.

S. Euch. ibid.

S. Ambr. l. 4. ep. 30.

Hugo Card. in Luc. 1. arg. c. 6.

Luc. 1. v. 32.

S. Greg. l. 3. dial. c. 1.

detrator est, ponderis fuerit, hæc Davidis virtuosa erubescentia & saltus, quibus coram arca Dei exilivit.

S. Honoratus irrisiones patienter sufferendo, miraculose obtinuit piscem in cibum.

2. Celebre est exemplum illud, quod S. Greg. de S. Honorato refert, qui cum esset rustici cujusdam filius in villa quadam Aprutii natus, etiamnum juvenculus, virtuti abstinentiæ rarè deditus erat; cumque pater ejus aliquando convivium quoddam quibusdam cognatis & amicis solito lautius præparasset, & præter carnes aliud mensæ nihil intulisset, juvenis autem illas gustare nollet, *cœperunt eum parentes ejus irridere & dicere: Comede, numquid piscem in his montibus tibi allaturi sumus? Illo enim in loco pisces non videre, consueverant.* Deus igitur qui illorum, qui ex amore ipsius deridentur, defensionem sibi vendicare solet, mira sua providentia disposuit, ut aqua ipsis deficeret; cum itaque ad illam hauriendam abiretur, *& his sermonibus Honoratus irrideretur, repente in convivio aqua ad ministerium defuit.* Mira profectò res, reversus à fonte, qui illam afferre cogitaverat, dum in prandio illam ministrat, egressus est inde piscis quidam tantæ magnitudinis, qui etiam avidissimum quemvis comestorum sufficienter satiare poterat? *mirati sunt omnes, totaque illa parentum irrisio cessavit, & cœpere in Honorato venerari abstinentiam, quam antea deridebant; sicq; à Dei homini irrisionis detersit opprobria piscis allatus de fonte.* Ecce, quantum Deus derisiones amore ejus voluntarie toleratas liberaliter remuneret, quod verò, vel maximè considerandum est, exinde hic juvenis solidum jecit fundamentum suæ sanctitatis, hæ enim irrisiones, tam eximiæ in conspectu omnium cœlitus remuneratæ, efficax lateribus ejus calcar addiderunt, ut deinceps in via Dei expeditius ambularet; ejus quoque merita virtutis & perfectionis adeo auxeruot, ut in progressu temporis ducentorum Monachorum Abbas factus fuerit, atque in hac adeo eminenti dignitate spiritu plurimum profecerit.

S. Dorothea è Theophilo derisa misit ipsi è paradiso poma & rosas.

3. Cum S. Dorothea ad martyrium duceretur advocatus quidam, nomine Theophilus, qui sanctam virginem dicentem audierat, quod in loco, ad quem post mortem abitura erat, poma essent perpetua immarcessibilesque Rosæ perpetim florerent, per ludibrium ei dixit: Memineris ô Dorothea è viridario sponsi tui illa mihi mittere poma & Rosas, quas tantopere laudasti; quæ confestim ei se id facturam esse spopondit. Cumque ad recipiendum gladii ictum genua flecteret, Angelus quadam in specie pueri coram illa apparens canistrum in manu sua tulit, in quo tria speciosissima poma & totidem Rosæ erant, cui S. Martyr dixit: Hæc ad Theophilum deportato & dicito ei, me promissionis meæ memorem, fructus & flores hosce ex pomario & horto cœlesti sponsi mei, mittere. Cumque Theophilus aliis, quid ei cum Dorothea accidisset, recenseret, & qualiter eam de pomis & Rosis sibi ab ea promissis derisisset, eò quòd tempus gelidum, quale sexto Februarii esse solet, similes fructus & flores minimè produceret, ecce apparuit coram eo Angelus Domini, qui porrecto ei canistro pomis & Rosis onusto, legationem, à S. Dorothea sibi impositam, ritè expedivit; unde Theophilus attonitus, & compunctus falsam suam sectam detestatus, Christianum se profiteri cœpit, ac demum martyr occubuit.

4. Sterilitas in Vet. Test. maledictionis loco habebatur, siquidem quilibet ad prolem promissi Messiæ aspirabat; ac proinde duo illi sacratissimi conjuges Joachim & Anna, quia longo tempore steriles esse conspiciebantur, multis tam à populo,

S. Anna opprobria sterilitatis patienter sustinens, meruit parere B. Virginem.

quàm à sacerdotibus afficiebatur opprobriis; unde videor mihi in Ps. 38. preces S. Annæ quas eo tempore ad Deum fudit, ad vivum delineatas conspicere, ita enim ibi dicitur, & *nunc quæ est exspectatio mea, nonne? Dominus & substantia mea apud te est;* quod vere dicere poterat, quia omnes suas substantias apud Deum depositas habebat, siquidem facultates suas in tres partes dispertiit, quarum unam pauperibus, aliam templo, tertiam vero necessitatis domus suæ sustentationi reservabat; dicebat utique ulterius: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me, opprobrium insipienti dedisti me, obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti, .. Exaudi orationem meam Domine & deprecationem meam;* quibus in precibus demum exaudita fuit, quia talem nacta est partum, quo digniorem, nec cœlum, nec terra inter homines venerari potest. De his S.S. Conjugibus, S. Vinc. Ferrerius in quodam sermone ita scribit: *Viginti annis fuerunt sine prole, sed quia habebant patientiam in verecundia sibi facta a sacerdote, statim habuerunt promissionem, & obtinuerunt habere prolem.* S. Gregorius proinde meritò inquit: *Illud facit humana derisio, Deo proximum, quem ab humanis pravitatibus vita innocentia servat alienum.*

Ps. 38. 8.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 13.
S. Vinc. Ferr. ser. de Nat. Virg.

5. S. Propheta David in Psalm. 115. dicit: *Ego dixi in excessu meo; omnis homo mendax;* quibus verbis se in spiritu raptum, & in altissimam contemplationem sublevatum esse dicit; at verò quandonam hoc tam insigni dono honorari meruit? ipsemet hoc ipsum declarat, dum ait: *Credidi;* quia primò nimirum exercuit fidem, & postea, generosè se mortificare, humiliare, & ludibria perpeti cœpit, ut demum aperte Deum confiteri, & de ipso loqui posset; unde subdit: *Propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus: In atriis domus Domini, in medio tui Jerusalem. Nam qui Christum confitentur,* inquit D. Chrysostomus, *magnos in hac vita; & in illa quæstus & magna lucra invenient, cumque bene mortui fuerint, & hic vivi clariores sunt, & ibi bonis ineffabilibus perfruentur.*

Ps. 115. v. 11.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 13.
Ibid. v. 14.
Ibid. v. 19.

6. Cæsar de Bus, qui institutum doctrinæ Christianæ in Francia propagavit, cum etiamnum juvenis esset, multum sibi complacebat in vestium elegantia, exercitiisque equestribus diligentem operam navabat, nihilominus spiritualibus, & divinis sacerdotis cujusdam exhortationibus permotus, sacramentis frequentandis assuescere cœperat; quia tamen respectus humanos nondum vincere poterat, timens, ne monstraretur digito, & à sodalibus suis derideretur, bonum quod faciebat, à mundi oculis abscondere satagebat. Quadam verò die Confessario suo se illum esse dixit, qui ab ejus spiritualibus conferentiis melior factus, primum spiritum receperat; quodque in communione nullam experiretur devotionem, neque spirituales gustus desideratos. Afflicto remedium spopondit sapiens sacerdos; qui sanctissimum ad infirmum delaturus, illi jussit, ut sanctissimum, facem portaret, qualis in isto tempore unica tantum & ea quidem ab infimis Clericis deferri solebat. Facem itaque manibus portans coram Sanctissimo, vehementem admodum interius expertus est conflictum, nesciens, qualiter sociorum vinceret illusiones, aliorumque sibi notorum: principaliter autem dæmone suggerente, quòd foris extra Ecclesiā Generalis exercitus militaris intimus ejus amicus moraretur, ipsum certò certius visurus, diu multumq; incrudiuit pugna, quam tandē glo-

Cæsar de Bus, ruborem & respectus humanos vincens, meruit percipere lumen suavitatem in S. Communione.

gloriosè vicit. Vix templum egressus dictum offendit Generalem omni cinctum nobilitate, qui Luciferum curiosè contemplatus est cum universo cœtu; servus autem Christi longè ferventior, contempto ruhore constanter & laudabiliter finiit functionem. An huc fortè in spiritu respexerit Vates, quando supplicabat; *Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua?* cur illas enim David à Deo interiores petit illustrationes & lumina? quare singulariter virtutem misericordiæ implorat? quia scilicet Deo adhætens, deridebatur ab impiis, *Domine non confundar, quoniam invocavi te, Erubescant impii, Mutæ fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem in superbia & in abusione,* Moxque immediatè prosequitur, dicens: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te? perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum, Abscondes eos in abscondito faciei tuæ, à conturbatione hominum proteges eos ... à contradictione linguarum;* quod totum ad literam in hoc Dei servo adimpletum fuit, qui juxta historiæ seriem ab illo die cœlestem in communione suavitatem expertus est, & quinque quidem ante mortem annis, dum sacramentum hoc suscipere sibi, quasi in cœlis degeret, videri attestatus est, atque hoc ipsum virtutum sanctissimæque vitæ ejus exstitit initium.

Ps. 30. 17. — Ibid. v. 18. 19. — Ibid. v. 20. — Ibid. v. 21.

7. S. Hieronymus illa Psalmistæ verba interpretans, *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine... perfecisti eis, qui sperant in te;* ita ad nostrum favorabiliter subnectit propositum: *At si dicat: perfecturus eris in conspectu filiorum hominum, qui non erubescunt quod credunt.* At longè manifestius applaudit in hæc verba S. Remigius: *Hæc est, illa dulcedo, quæ ab oculis impiorum abscondita est dabitur autem perfectioris, qui non timent confiteri Dominum, in conspectu, id est, præsentia filiorum hominum, id est, peccatorum.* Qui equidem sub insignibus Juliani Apostatæ militare vidisset, qualem putatis de eo conceptum formandum: *nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur,* Nihilominus ille, (scilicet S. Martinus) visionibus, & apparitionibus cœlestibus, in illo eodem statu recreatus fuit, ipsumque meruit videre Dei Filium, media amictum chlamyde, quem die præcedenti ex compassione fuerat elargitus, ut pauperis cujusdam, præ frigore trementis, operiret nuditatem. At qua re Majestas divina tam magnificè in lacera gloriatus est veste? *Martinus, adhuc Catechumenus me hac veste contexit,* cur in omnium Angelicarum Hierarchiarum, totiusque paradisi conspectu? Causamne indagatis, vestem diviserat militarem, ejusque medietatem indutus se totius exercitus exposuit risui, tantò magis, quantò constantius commilitones ejus, qui omnes impii erant idololatræ, dictam scissuram divulgabant: verè equidem *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.* Equidem Apostolus fideles ad vestigia Christi sectanda adhortatur verbis sequentibus: *Exeamus ad eum extra castra improperium ejus portantes;* ast sanctus Juvenis, quantumvis Catechumenus *Martinus adhuc Catechumenus,* in medio turbæ militaris, in circuitu tot malorum, in manifesto propter actionem adeo heroicam, ab omnibus deridenti se lætatus est; atque exinde sublimissima ejus sanctitas originem traxit: Per omnia sæcula, usque ad finem mundi, tam in Cœlis quam in terris, dicti à Deo & hominibus propter mediam chlamydem exerciti cachinni celebrabuntur. Vestem illam nulla umquam tinea corrodere poterit, quam ipse Dei Filius ad maximam S. Martini gloriam & remunerationem excessivam, per omnem exhibebit æternitatem.

Ps. 30. 20. — S. Hier. ib. — S. Rem. ib. — S. Martinus cachinnos commilitonum patienter sustinuit. — Hebr. 13. v. 13.

8. Sensus equidem noster admodum repugnat & contrariatur linguarum pungentium ludibriis & illusionibus, sed longè incomparabiliter major ex illis in animam ex amore Dei se humiliantem & mortificantem redundat gustus & spiritus suavitas: *erubescant impii, ... mutæ fiant labia dolosa;* ast altera ex parte incredibilis in animam refunditur consolationis exuberantia, siquidem *quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te!* Juxta naturalistas ursi mel avidissimè sugunt, quod ut participent ubertus, ad alvearia convolant, eadem auferunt, iis se saturant, non obstante aculeorum, quos apes eo tempore infigunt, atrocitate; ast sciendum, ipsos tam intolerabili capitis subjacere infirmitati & cruciatui, ut dictas necessarias sibi habeant apium puncturas, quæ venas aperiunt, effusoque sanguine, sanitatem impertiuntur, & indispositionem quamcumque sublevant. Ecce vobis fructum, omni dolore & pœna majorem. Ita pariter, qui exprobrationes & derisoria verba propter Christi sequelam sufferunt, sæpius equidem secundum caput infirmantur, humanis subjacent respectibus; Sed dicta ludibria virtuosè tolerantes solidantur, firmanturque in spiritu, dum longè majorem interius obtinent consolationem, divinitus communicatam, quam ante experti fuerint exhorrem. *Nos insensati profitebuntur impii isti, vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. Sed futurum est, ut illi irrideant,* inquit S. Chrys. *tu vicissim illos deplora. Multi & Noe ludibrio habuerunt, cum arcam conderet, ceterum cum venit inundatio, eos vicissim irrisit, vel potius eos tum non irrisit vir justus, sed lachrymis & gemitibus prosecutus est: Cum eos igitur ridentes videris, cogita, quod, qui nunc cachinnantur, tunc ploratum & stridorem gravissimum sustinebunt.*

Pungentia ludibria cum gaudio sustinens magna perfunditur dulcedine. — Psal. 30. 18. 19. — Ibid. v. 20. Exemplum ursi mel rapientis, & ab apibus puncti, magno suo commodo. — Sap. 5. 4. — Ibid. v. 5. — D. Chrys. c. 1. de simul. seu vras. he. 21.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Certo quodam modo, martyrii participat meritum, qui ludibria suffert ob sequelam Christi, qui in judicio erubescet illum, qui hodie eum erubuerit: exaltabit autem & honorificabit, quemcumque sibi fidelem.

THEMA.

Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis est. Matth. 10. v. 33.

1. PRotestatur Salvator noster, se non recogniturum, imò negaturum in Cœlis coram Patre æterno, omnem illum, à quo ipse coram hominibus negandus esset: porro, quàm negationem intendat, claré S. Lucas attestatur, scribens: *Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet:* Ex quibus duobus textibus certa formari potest consequentia, scilicet, quod erubescere, & verecundari in operibus bonis & sequela Christi, idem sit, quod negare Christum, dum ipse claré in hæc verba protestatur dicens: *Qui negaverit me, & erubuerit me;* circa quæ

Luc. 9. 26. Verecundari in bonis operibus idem est ac negare Christum.

Caj. in Luc. Propter Deum erubescentiam tolerare, est species martyrii.

quæ verba ita discurrit Cajetanus: *Erubescere Christum importat actum semper vitiosum, quoniam importat actum positiva erubescentia de re optima, & propterea erubescere Christum ex suo genere est peccatum mortale, posset tamen propter imperfectionem actus esse peccatum veniale.* Imo ex Discursu quodam, supra Lucam per V. Bedam formato, clarè deducitur, Deum erubescentiam, amore ejus toleratam eodem cum martyrio in pretio habere. Mundani quidem homines dicunt (ita hic author discurrit) se sine rubore religionem Christianam profiteri: At verò respondeo ipsis: *Adprobationem fidei non sufficit vox professionis, quam defendit à verecundia professio generalitatis.* Etenim quilibet quidem profitetur fidem, sed utinam non plurimi sint, qui solo nomine fideles & Christiani existant. Primi qui Christi sequaces fuerunt, non erubescebant facultatibus & vita privari, & pro fidei confessione sanguinem suum fundere; at verò quanta est hisce temporibus nostris hominum ab illis differentia! *Veremur sæpe à proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare*: Hoc sæculo nostro in medio Christianismi viventes, nullam habemus occasionem effundendi sanguinem, proque fidei, quam profitemur testimonio patiendi persecutiones: Quid igitur loco tormentorum, equuleorum, pectinum ferreorum, catastarum, aliorumque suppliciorum similium à tyrannis nobis inferendorum? quid nunc nobis superest, unde virtutis & fidelitatis nostræ specimen edere possimus? nimirum si condonemus injurias ab aliis nobis illatas, si toleremus erubescentiæ ruborem, quo impii nos à Deo seducere conantur: *Pacis autem tempore*, inquit author, *quia à nostris persecutiones desunt, est aliud, ubi ostendamur*: Martyres è venis suis sanguinem fundebant, nobis sufficit, ut, quando ob exercitia devotionis, & humilitatis, quibus operam damus, à malis ludibrio habemur, ruborem erubescentiæ Deo sacrificemus, quo irrisiones impiorum vultum tingunt. S. Thomas authoritatem quamdam adducit S. Gregorii in Catena dicentis: *Quia ergo sancta Ecclesia habet aliud tempus persecutionis, atque aliud pacis, Dominus utraque tempora designavit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima, quod significavit, dicens: Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam: Pacis autem tempore ea, quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt desideria terrena, quod significavit, dicens: Quid proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat & detrimentum sui faciat? nam qui me erubuerit, &c.* pergit ulterius in eodem S. Gregorii testimonio, & dicit: *Plerumque labentia cuncta despicimus, sed tamen adhuc humana verecundiæ usu præpedimur, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce.* Idem S. Gregor. in eadem homilia, postquam dixisset: *Non ergo adprobationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit à verecundia professi generalitatis*, mox subjungit: *Et tamen ubi se quisque interroget, ut in Confessione Christi se veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit; si plena virtute mentis humanum pudorem subdidit. Certè enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus ejici, verberibus affligi: Pacis autem tempore, quia hæ à nostris persecutiones desunt, est aliud ubi ostendamur nobis.* Idem S. Doctor in suis moralibus verba illa Jobi: *Deridetur justi simplicitas*, de mundanis, qui à divinis rebus aversionem habent, inquit: *Omne quod innocenter agitur ab eis, procul dubio stultum putatur; unde bene hujusmodi dilectoribus ille egregius Dei Sapiens dicit: Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro?* Etenim Ægyptii oves in abominatione habebant, quas Hebræi Deo in sacrificium offerre volebant; unde idem Sanctus hanc deducit moralitatem, dicens: *Oves Ægyptii edere dedignantur, sed quod abominantur, hoc istraelitæ Deo offerunt, quia simplicitatem conscientiæ, quam injusti quique velut abjectam despiciunt, hanc justi in virtutis sacrificium vertunt*: Acceptissimum quippe Deo sacrificium sunt illusiones, verecundiæ rubor, & mortificationes, quas toleramus, ut non obstantibus perversorum irrisionibus, nos in servitio Dei ferventes esse probemus. Et fortè hoc est sacrificium illud, de quo loquitur Apostolus, ad Romanos scribens, quia enim hi in principio nascentis Ecclesiæ Christi sequelam dedignabantur, & erubescebant, ideo Romanos illos, qui jam scholæ Christi pedem intulerant, ad hoc holocaustum offerendum his verbis hortatur: *Obsecro itaque vos... ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum*; ac protinus subjungit: *Nolite conformari huic sæculo*; quod idem erat ac si diceret, omnes mundi respectus pedibus vestris substernite, cujus in semetipso egregium exemplum ediderat, dum protestabatur, dicens: *si... hominibus placerem, Christi servus non essem.*

S.Th. in Luc. in Cat.

S.Greg. hom. 32. in Evan.

Job 12. 4. S.Greg. l. 10. mor. c. 16.

Martyres olim Deo offerebant sanguinem nos illi offeremus ruborem erubescentiæ.

Rom. 12. 1.

Ibid. v. 2.

Gal. 1. 10.

2. Æterna veritas in tribus Evangelii locis protestationem quamdam facit, quæ iis, qui ad sustinendas impiorum illusiones animi robur non habent, pilos in capite meritò erigere deberet; præter enim duo supra dicta loca S. Matthæi, & S. Lucæ, etiam apud S. Marcum, sequentem legimus terribilem comminationem: *Qui me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera, & peccatrice, & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis.* At verò: quænam est causa, quòd eos, qui illius sequelam in hac vita erubescunt, eò usque confundere tardabit? Cur confusionem illorum ad novissimum usque judicii diem differet? nimirum ut videant, quem confiteri erubuerant, Deum scilicet tantæ majestatis, tantæ gloriæ, infinitum, & omnipotentem; tunc enim *videbunt, in quem transfixerunt: videbunt, quem contempserunt*, tunc confundentur, & erubescent, quod illum contempserint, eumque cum suis sequacibus deriserint: sed serò nimis, quia tunc tempus resipiscendi non erit. D. Chrysostomus observat, Christum in hac comminatione majestatis suæ mentionem facere; dicit enim: *Hunc filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua, & Patris & sanctorum Angelorum. Cœlos nobis aperuit*, inquit, S. Doctor, *terribile judicium monstravit futurum, ubi Angelici præconis tuba, athletarum corona prædicantur, quibus magna incentiva nobis præbentur ad servandam facilè pietatem & fidem*: Tametsi enim Christiani hominis exercitia sint, humilitas, mortificatio & contemptus sui ipsius, attamen ut in his omnibus libenter & cum gaudio se exerceat, necessum est, ut actuali fide credat, quod ad Dei honorem id præstet, quodque *servire Deo, regnare est*: & ideo Majestatis suæ mentionem facit, ne erubescamus militare sub vexillo patibuli crucis, quia tametsi in eo suspensus fuerit, non tamen ob hoc desinit esse Deus tantæ Majestatis à tota cœlesti curia circumdatus. Nescio, an aliquando observaveritis, qua occasione Christus hanc comminationem fecerit? Nimirum suos ad se sequendum,

Terribilis sententia Christi in illos, qui ipsum erubescunt.

Marc. 8. v. 38.

Cur differat illos confundere, usque ad extremum judicium.

Luc. 9. 26. D.Chrys. h. 35. in Matth.

portan-

portandamque in humeris suis crucem invitaverat: *Quia oportet Filium hominibus multa pati, & reprobari à Senioribus & Principibus sacerdotum, & Scribis, & occidi, dicebat ad omnes: si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me*; quia verò crux tunc probrosa erat, *Judæis scandalum, gentibus stultitia*, ideo nequis illam erubescat, & ab illa portanda se subducat, protestatur, dicens: *Qui me erubuerit . . . hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate suo.*

Luc. 9. 22. *Luc. 9. 23.* *1. Cor. 1. v. 23.* *Luc. 9. 26.*

Humana erubescentia multos retrahit à sequela Dei.

3 S. Augustinus in confessionibus suis de Victorino insigni illius sæculi Oratore, ad cujus summam gloriam Senatus Romanus statuam quamdam in foro erexerat, inquit: *Non erubuit esse puer Christi tui, & infans fontis tui, subjecto collo ad humilitatis jugum*; hic enim sacram scripturam legens, de veritatibus Evangelicis convictus remansit, ac proinde S. Simpliciano dixit; *Non palam, sed secretius & familiarius, noveris me jam esse Christianum*, nam ut paulo ante ex S. Gregorio audivimus: *humana verecundia usu præpedimur, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce, sed huic quidem vulneri Dominus subjungit medicamentum, dicens: qui me erubuerit, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua, &c.* Erecce tibi casum in terminis in eo, quod Victorino accidit, nam S. Simplicianus ei dixit: *Non credam, nec deputabo te inter Christianos, nisi in Ecclesia Christi te videro, ille autem irridebat eum, dicens: Ergone parietes faciunt Christianos? & hoc sæpe dicebat, jam se esse Christianum, & Simplicianus illud sæpe respondebat, & sæpe ab illo parietum irrisio repetebatur.* S. Augustinus autem rationem assignat, cur magnus hic vir idololatriam detestari, seque publicè Crucifixi sequacem profiteri ausus non fuerit; dicit enim: *Amicos suos verebatur offendere superbos dæmonicolas, quorum ex culmine Babylonico dignitatis quasi ex Cedris Libani, quas nondum contriverat Dominus, graviter ruituras, in se inimicitias arbitrabatur.* Quod putatis adhibuisse antidotum eum, qui de se ipso protestatur; *non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*, quod inquam arbitramini ab eo adhibitum fuisse remedium ut mortalem hanc sanaret plagam? respondit S. Gregorius: *Sed posteaquam legendo, & inhiando hausit firmitatem, timuitque negari à Christo coram Angelis sanctis, si eum timeret coram hominibus confiteri, reusque sibi magni criminis apparuit, erubescendo de sacramento humilitatis verbi tui, & non erubescendo de sacris sacrilegis superborum dæmoniorum, quæ imitator superbus acceperat, depuduit vanitati, & erubuit veritati, subitoque & inopinatus ait Simpliciano; eamus in Ecclesiam, Christianus fieri volo.*

S. Greg. h. 32. in Evang.

Patet in Victorino, Oratore Romano.

4. *Qui me negaverit, &c.* S. Hilarius à S. Thoma in Catena citatus ita præsentia interpretatur verba: *Doctrinis talibus confirmatos oportet, liberam de Deo confitendi habere constantiam*; ut appareat, quem ictum, quamque plagam cordibus eorum illa Christi protestatio, vel potius minas inflixerit: *Qui erubuerit me, &c.* Deinde prosequitur S. Augustinus fusius commemorans, qualiter ad publicam Christianæ fidei à Victorino faciendam professionem tota concurrerit Roma; *Ut ventum est ad horam profitendæ fidei*, inquit Sanctus, *quæ verbis certis conceptis, retentisque memoriter de loco eminentiori, in conspectu populi fidelis, Romæ reddi solet ab iis, qui accessuri sunt ad gratiam tuam, oblatam esse dicebat à presbyteris, Victorino, ut secretius*

S. Hilar.

Libere est publicè confitendus & Christus.

redderet, sicut nonnullis, qui verecundia trepidaturi videbantur, offerri mos erat; illum autem maluisse salutem suam in conspectu sanctæ multitudinis profiteri; non enim erat salus, quam docebat in Rhetorica, & tamen eam publicè professus erat; quanto minus ergo vereri debuit mansuetum gregem tuum, pronuncians verbum tuum, qui non verebatur in verbis suis turbas insanorum? Tandemque S. in hæc verba concludit Augustinus: *Pronunciavit fidem veratem præclara fiducia.*

5 *Qui negaverit me, &c.* Angelus de Pas, in Commentariis Evangelii S. Lucæ de Judicis supremi adventu, quando illos, qui ejus in præsenti sequelam profiteri erubescunt, confusurus erit, ita ad nostrum discutrit intentum: *Spectante toto orbe, Deo præsente Angelorum exercitu adstante, & ministrante, cunctisque ad vitam revocatis & vocatis, fiet confusionis judicium adversus eum, qui modo erubescit pauperem Christum sequi, & complecti humilitatem*; qui tunc non in habitu servili, sed in throno apparebit Majestatis, ipsis cœli potestatibus & inferno tremendus. Quam eamdem observationem in textu supra S. Marcum hæc in verba fecit Theophylactus: *Indignum se illum judicavit, non tunc humilis, neque (sicut hic apparebat) contemptus, ita ut, quem ejus tunc pudere debeat, sed in gloria & cum comitatu Angelorum.* Cui & S. Augustinus suffragatur, dum illum in hæc verba interpretatur Psalmi versiculum: *Erubescant & conturbentur omnes inimici mei, non video*, inquit, *quemadmodum evenire possit nisi illo die, cum manifesta fuerint justorum præmia, & supplicia peccatorum; nam nunc usque adeo non erubescunt impii, ut nobis insultare non desinant, & plerumque tantum valent irrisionibus suis, ut infirmos homines de Christi nomine erubescere faciant? unde dictum est: Quisquis me erubuerit coram hominibus; erubescam eum coram Patre meo.* Oculus in mutationem conjiciendus est scenæ illius, quando *spectaculum facti erimus mundo, & Angelis, & hominibus*; quando illi ipsi, qui nobis insultabant, illudebantque, videntes, *turbabuntur timore horribili.* Ad quos se convertens S. Augustinus, dum eorum verba: *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam*, considerat, discursu usus sequenti: *Veniet tempus, quando dicturi sunt illi ipsi, hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, videbunt ad dexteram fulgere, quem contempserunt.* Vel ut Cajetanus in Commentario super S. Marcum (*cum venerit in gloria Patris sui*) discutrit in hæc verba, *conveniens describitur retributio, ut, qui verecundatur in hac vita fateri, aut imitari Christum; Christus quoque, cum venerit in gloria, verecundetur habere ipsum inter suos.* Porro Albertus Magnus verbum *erubescet*, ita nostro accommodat proposito; *hoc est, modum erubescentis, habebit se ad eum, in eo quod avertat faciem suam ab eo, ac si non noscat eum, & vituperium habeat de notitia ejus.* Qui litem quamdam in tribunali agitat, à qua, non solum omnis facultatum suarum substantia, verum etiam fama, & vita dependet, is utique quantum potest & valet, conciliare sibi studet benevolentiam & amicitiam Judicis, cujus est in ea pronunciare sententiam, non verò illum contemnit, multò minus ipsum, aut familiares ejus deridet, imò honore, & reverentia, in quavis obvia occasione, ipsum & familiares ejus prævenire satagit, qualis est igitur illa Christianorum amentia, qui non solum Christum contemnunt, verum etiam ejus sequaces derident, cum tamen tempus aliquando futurum esse sciant,

Aug. de Pas in Luc.

Christus veniens in gloria sua erubescet illos coram Patre suo, qui illum hic erubuerunt.

Theoph. in Marc. 8.

Ps. 6. 11. *S. Aug. in Ps. 6.*

1. Cor. 4. v. 9.

Sap. 5. *S. Aug. in Ps. 22.*

Cajet. in Marc.

Alb. Mag. in Luc.

Simile litigantis in tribunali.

in quo ipse in causa arduissima, à qua omnis felicitatis, vel pœnarum æternitas dependet, ultimatam & inappellabilem laturus est sententiam? terrere eos, qui ejusmodi sunt; meritò deberent illa authoris Imperfecti verba, dicentis: *Si tu negaveris Christum coram hominibus, denegans Christum, illi nocere non potes, si autem te negaverit Christus coram Deo, denegat qui perdere potest in igne æterno. Quis est tam lapideus, quis non desideret justitia sua testem habere Christum?*

Auct. Imp. ho. 27.

Matth. 10. v. 32.

6. Valdè considerabilis est hujus veracissimi Judicis promissio, dicentis: *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est*; etenim Judex ille in throno Majestatis considens, in conspectu totius mundi, cœli, terræ, & inferni, laudabit, applaudet, & sublimabit illos, qui de ejus sequela minimè erubescentes, humilitatis, mortificationisque exercitiis omnino dediti sunt, etiam omnibus bonis suis exuti, contempti & derisi. *Si magnum est*, inquit Hug. Cardin. *esse testem Christi, quantò magis est, testem habere Christum?* Abulensis verba illa; *confitebitur eum coram Angelis Dei*, exponens authoritatem citat Eusebii dicentis: *Quod gloriosius, quàm ipsum Unigenitum Dei attestari pro nobis in Divino judicio?* dicitque per verbum illud *confitebitur*, idem significari ac si diceret, laudabit electos; eorumque celebrabit merita & virtutes; *ita decet de quolibet coram hominibus confiteri nec timuit, nec erubuit.* Observat quoque, quod dum Christus ait; quod illis, qui eum non erubuerint confiteri, in conspectu Dei & Angelorum applaudet, id honorem quemdam electorum excessivum indicet; *nam cum quis perhibet testimonium de virtute alicujus coram aliis, est illi laus; & quantò fuerint illi excellentiores, est major laus, quia honorari cupimus à sapientibus & potentibus, potius quam ab aliis, Ethic. 8. & quia nullus excellentior est, & S.S. Angelis, ostendit Christus, quod erit magna laus ejus, quem confitebitur, nec poterit esse ulla major ex aliqua confessione.* Idem quoque mysterium aperit: cur Christus dixerat *coram Patre meo, quia præmium beatitudinis à sola beata Deitate datur, & non à Christo, in quantum homo est; dicitur confiteri coram Patre, ut Pater est, ut tota Deitas tribuat præmium bonitatis ei, quem Christus laudaverit.* D. Chrysost. quærit, quid damni nobis exinde eveniat, quod propter constantiam in Dei servitio ab aliis derideamur; *ecquid*, inquit, *damni; dic oro, hinc nascitur viro, quod ab hominibus subsannatur, & irridetur, cum is qui finxit corda hominum, & intelligit omnia opera eorum, prædicat illum, & coronat? & quantulicas hominis, si ipsum totus mundus admiretur, & laudet; Conditor autem omnium & Judex, qui decipi nequit, in die illo terribili condemnaturus sit.*

Hug. Card. ibid.

Christus in judicio summo honore afficiet illos, qui illum hic publicè confessi fuerint.

Abul. q. 131. in Matth.

D. Chrysost. ho. 23. in Gen.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Neutiquam nobis verecundandum est in humilibus Divini servitii exercitiis, siquidem etiam illa in vita præsenti, magnum nobis honorem conferunt & gloriam.

THEMA.

Ut Christianus non erubescat, glorificet Deum in isto nomine. 1. Petri 4. v. 16.

1. EXperientia quotidiana docet, quod, quantò potentior est Princeps ille, cui servimus, tantò magis nos ejus aulicos esse gloriemur: at quæ potest esse comparatio inter aliquem terræ Monarcham & Deum æternæ Majestatis, quem *adorant Dominationes, tremunt Potestates?* Meritò proinde S. Petrus ait: *Ut Christianus non erubescat, glorificet Deum in isto nomine;* q. d. non solum nos Christi sequaces esse, non debemus erubescere, sed etiam in eo gloriari: *Glorificet Deum in isto nomine.* Abulensis de illa Christi protestatione, quâ comminatur, quod, qui eum erubuerit confiteri, ipse quoque illum confiteri erubescet coram Patre suo, disserens, hanc statuit conclusionem: *Nulla major dignitas nobis esse potest, quàm Christianos nos esse.* Unde quando Tyrannus S. Agathæ improperabat, dicens, *nonne te pudet nobili genere natam, humilem & servilem Christianorum vitam agere?* Ipsa audacter ei respondit: *Multo præstantior est Christiana humilitas & servitus, Regum opibus & superbia.*

Maxima dignitas est, esse Dei servum.

Abul. q. 129. in Matth.

2. Didacus Stella, magnus ille spiritualis vitæ Magister, melius ad propositum nostrum loqui non poterat, quam dum super illa verba Lucæ cap. 9. *Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescet*, ita loquit; *non est ô anima! tuus Sponsus tam ignobilis, quod de ignobilitate erubescas: Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum Senatoribus terræ, nec est deformis, quia speciosus est præ filiis hominum, candor est lucis æternæ: Et splendor gloriæ.* Verum quidem est, quod Apostolus de Religione & fide Christiana dicat, quod sit *Judæis scandalum, gentibus stultitia*; at verò idipsum eo tempore dixit, quo Reges & Imperatores, nondum Coronis suis Crucem inseruerant; nec Constantinus Magnus ad eruenda fundamenta Templi piscatoris in honorem duodecim Apostolorum duodecim cophinis, terra onustis, Regios suos humeros supposuerat; similiter tunc Religioni Christianæ ignominiosos illos titulos attribuit, quando Cornelius Tacitus eamdem exitialem superstitionem, Christi verò sequaces *per flagitia invisos* calumniosè appellavit: At verò postea in quantam gloriam sequela Christi etiam apud istum mundum evecta non fuit, propter quam tot Reges & Monarchæ sceptra deposuerunt, & renunciarunt Regnis, ut indubitatam hanc veritatem confirmarent, scilicet quod servire Deo, regnare est? S. Ambrosius Epistolam quamdam ad Sabinum Episcopum contra eos scripsit, qui S. Paulinum, virum nobilissimum & opulentissimum, ex eo solum capite contemnebant, quia videlicet omnia sua in eleemosynam erogando, humilitatem, paupertatem, & mundi contemptum amplexatus fuerat, ut Christo placeret; Quo in loco postquam Davidis coram arca saltantis adduxisset exemplum; paulo post de Isaia dicit: *Illum non ludibriose, sed gloriosissime denudatum esse in conspectu populorum occursantium, utpote qui oracula Domini ore proprio resonabat.*

Did. St. in c. 9. Luc.

De Sponsi animæ nostræ nobilissimo & speciosissimo nullatenus erubescendum est.

1. Cor. 1. v. 23.

S. Ambr. l. 6. ep. 36.

3. Profectò si Crux Christi adeo hodie esset ignominiosa, sicut erat in nascentis Ecclesiæ temporibus, quando Crux tam probrosa erat quam hodie furca esse possit; Christianus aliqualem eam exhorrescendi rationem habiturus esset? At verò ut S. Augustinus ait: *Quia honoraturus erat fideles suos, prius honoravit crucem, quam cum magna insultatione persecutores Judæi Domino procurarunt, magna fiducia servi ejus, etiam Reges, in fronte nunc portant.* S. Hieronymus prædictam Isaiæ obedientiam (*fecit sic vadens, nudus & discalceatus*) ponderans dicit; *Mira obedientia! solo cilicio induebatur nobilissimus, cujus filiam, ut tradunt Hebræi, Manasses Rex accepit uxorem, non tamen erubuit nudus incedere, nihil honestius judicans, quam obedire præceptis divinis*

Crux olim ignominiosa, nunc summe gloriosa est.

S. Aug. serm. 15. de verb. Dom.

S. Hier. ib.

nis

Regibus & principibus valde gloriosum est, si amplectantur humilem statum religiosorum.

nis. Qui Reges, Provincias & Regna subdita habentes; amore Dei Religiosam amplexati obedientiam se sacco induerunt, in claustra receperunt, quandonam majorem sortiti sunt gloriam & honorem, an quando sceptri continuabant dominium, an verò quando disciplinam aggressi sunt religiosam? *Nihil honestius judicans, quàm obedire praeceptis divinis.* Quam aestimationem, quam venerationem in saeculis futuris obtinuissent S. Ludovicus Rex Franciae, S. Hermenegildus Rex Hispaniae, S. Henricus Imperator, pluresque alii: Nisi eos, coram cœlo & terra gloriosos constituisset eminentia splendorum humilitatis, atque exinanitionis eorum. Ideoque S. Hieronymus hoc Epitaphio S. Marcellae tumulum insignire non dubitavit, *nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta & paupertate & humilitate nobilior.* Qui idem Sanctus, de vera, & unicè Spirituum ponderatori accepta, agens nobilitate, ita ad Celantiam scribit: *Apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus? nescit religio Christiana personas accipere, neque conditiones hominum, sed animas suscipit singulorum, servum & nobilem de moribus pronunciat.* Cujus hanc rationem assignat Nazianzenus: *Nobilitas ex sanguine profecta, corruptibilis est, vera, quae virtute Dei conservat imaginem.* In tantum nobiles sumus in quantum nos creavit Deus, quantoque magis similitudinem Dei quis in se augere satagit, tanto amplius verae nobilitatis capit incrementa; vitae puritas, & bona conscientia huic imagini nos similes efficit. *In eo ad imaginem Dei es*, inquit S. Ambrosius, *si castus, & immaculata in te figura resplendeat.* Martyr quidam Romanus sub Gallieni Imperio, ex jussu Asclepididis praefecti Antiocheni, crudeliter flagellatus, huic, coram mundo oculis ignominioso supplicio, utpote solis mancipiis infligi solito, facile sese eximere potuisset, modo se nobilem Romanum profiteri non detrectasset, ad quam professionem à circumstantibus stimulatus sancta cum indignatione respondit; *Absit, ut me nobilem sanguis parentum praestet, aut lex curiae; generosa Christi sequela nobilitat viros.*

S. Hier. ad Princip.

S. Hier. ep. 22. ad Celant.

Naz. or. 51.

S. Ambr. ser. 8. in Psa. 118.

Corn. à Lap. Gen. 6. v. 9.

Voluit Christus servos suos honorem quaerere in humilitate & abjectione.

4. S. Hieronymus Fabiolam Romanam nobilissimam celebraturus, sa juxta artis regulas Q. Fabii meminisse debere asserit, à quo originem traxerat, necnon victorias & triumphos memorare avorum; nihilominus, inquit ille, *ego ancillam Christo, non de nobilitate veteris historiae, sed de Ecclesia humilitate producam.* David in victoria contra Amalecitas obtenta, *tulit coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum & pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema*; non abjecit coronam, sed eam refundi fecit, ut capiti proportionata & minorata deserviret: Ita pariter Christus cum sequacibus suis in victoria, à mundo reportata, operatus est; *confidite*, ait, *ego vici mundum.* Pedibus substravit, conculcavitque gloriam mundanam, *sustinuit crucem mundi confusione contempta; ignobilia Deus, & contemptibilia elegit, & ea quae non sunt, ut ea, quae sunt, destrueret*; non tamen ideo gloriam & honorem destruxit totaliter, sed ait: *qui gloriatur, in Domino glorietur.* Vetuit, servos suos gloriam & honorem quaerere, in aestimatione, & exaltatione mundana, in honoribus, applausibus, & dignitatibus humanis, quin potius in humilitate & mortificatione propria; ideoque primo ejus discipuli, *ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*; Ex qua honorem & dignitatem in nos redundare voluit, quoniam *si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriae & virtutis Dei, . . . super vos requiescit.* Stultus equidem mundus opprobrium reputat, quod honoris est, quia scilicet *animalis homo non percipit ea, quae sunt spiritus*, ideoque illudit; veruntamen ut Hugo Cardin. ait: *Subsannatio fit per abominationem foeditatis, vel propter indignationem vilitatis.* Pariter Albertus Magnus ad idem intentum, quamdam S. Joannis Damasceni citat sententiam, dicentis: *Verecundia est timor, vel fuga de turpi actu, confiteri autem Christum honestum, & non turpe*; Mundus humilitatis & mortificationis actus in Christi obsequium exercitos irridet, sed insipiens est: Cur igitur ei fidem adhibebimus? Igiturne Deo in infimis servire ministeriis ignominia, & non potius summa gloria erit? Veritatem discamus à muliere, à sancta, inquam, Secunda, in cujus lectionibus matutinalibus verba leguntur sequentia; *Rufinam primùm virgis caedi jubet, in cujus verberibus Secunda Judicem sic interpellat; quid est, quod sororem meam honore, me afficis ignominia? jube, ambas simul caedi.* Ecce vobis animarum illuminatarum de mundi opprobriis judicium, flagella enim, ut diximus, solis infligebantur mancipiis, quae Christi sequaces summo sibi honori ducebant, amore Dei tolerata.

S. Hier. ep. 30.

1. Par. 20. v. 2.

Joan. 16. v. 33.

Heb. 12. 2.

1. Cor. 1. v. 31.

Act. 5. 41.

1. Petr. 4. v. 14.

Hug. Card. 1. Prov.

Alb. M. in Luc. 9.

David non erubuit saltare ante arcam.

5. S. Ambrosius, in prima de Davide Apologia, quando Rex, contemptis Michol ludibriis, coram arca saltavit, ita eumdem introducit loquentem: *Ut honorificetur Dominus, ero nugax ante oculos tuos, docent contuitum regalis potentiae non habendum, ubi religioni exhibetur obsequium.* Id quod idem Sanctus alio in loco in sensu non dissimili confirmat, inquiens: *totum decet quidquid defertur Religioni, ut nullum obsequium, quod proficiat ad cultum & observantiam Christi erubescamus.* Abulensis degenerusa hac Davidis actione, ita scribit: *Populus non scandalizabatur in illo, sed magis putabat eum dignum honore, quia coram Deo se humiliabat.* Idem quoque in alia quadam quaestione per os Davidis loquens ait: *apparebo gloriosior, scilicet in oculis Dei, sed quia tunc Deus magis me reputabit, quam si indutus regalibus insigniis superbirem.* In sequenti autem quaestione Reginam eum deridendo, grave peccatum commisisse probat, dicens: *Quia non consideravit causam, pro qua hoc faciebat David, quia scilicet propter Deum; ex quo sequebatur, quod non vilesceret David ex hoc, redarguebat eum pro honore, quem Deo impendebat.*

S. Ambr. 1. Apol. 1. David.

L. 3. de poen. 2. c. 6.

Abul. 2. Reg. 6. q. 19. ib. q. 24.

ib. q. 25.

6. Seneca moralis Philosophus plurimorum detegit errorem, qui se plurium malo exemplo seduci sinunt; dicit enim: *Inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur.* Etenim si videres multos eximios nobiles sese in aliquo humilitatis exercitio, unitim mortificantes, utique illis se unusquisque sine rubore facile allociaturus esset: Sed quaenam est causa, quod licet sciamus eumdem actum opus esse virtutis, dum solitariè à nobis exercetur, nihilominus erubescamus illum, nisi praecedat exemplum aliorum? ad hoc aliud respondere nequit, quàm quod ex Seneca paulo ante adduximus, scilicet, *inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur:* Utique si nobiles unanimo studio in aliquod humilitatis exercitium incumbere videremus, quisque nostrûm

Sen. ep. 123.

Aliorum exempla ad Virtutem non provocant.

deposito rubore, se iis adjungeret socium; cur igitur, cum eumdem actum opus esse virtutis sciamus, ipsum non aggredimur, licet exemplum in aliis non præcesserit? Aliud certe quam Senecæ responsum dari nequit. Damnabilis porro aliquorum est respectus, qui cum aliis eadem frequentare detrectant exercitia spiritualia, quia scilicet gradu, & natalitiis inferiores existunt, contra quos hunc in modum discurrit S. Hieronymus: *Elegit Deus ignobilia, & contemptibilia mundi, ut potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret; nam & alias frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum universi paris honoris, & ejusdem apud Deum pretii fiat, qui uno Christi sanguine sunt redempti, nec interest, qua quis conditione natus sit, cum omnes in Christo æqualiter nascamur.*

Damnabilis aliquorum respectus, qui vilia respuunt, eo quod à Vilibus exercentur. *S. Hier. ad Cel. l. 2. ep. 19.*

7. Dives quidam nobilisque, sed superbus sacerdos, ut in vita S. Dustani Surius tradit, paralyticus, multos inaudierat ad Sancti hujus sepulchrum pristinam recuperasse sanitatem, sed solos illoc concurrere pauperes: Quorum proinde societatem fastidiens, sanari distulit, donec tandem à violentia mali ferè oppressus, sepulchrum dicti adiit Sancti: Ubi veluti per manum invisibilem, nervos dissolutos sibi ligari advertit: sanus itaque redux in medio itinere varias inter Sancti laudes narrari adiit, eum tam nobilibus, quam popularibus clementer patrocinari: inflatus itaque se ut nobilem sanatum asseruit: Moxque, mirabile dictu, pristinum paralysis rediit malum, totiusque corporis iterum dissolvi cœpere nervi. Digna certe tanto fastu pœna, quapropter S. Hieronymus ad Demetriadem scribens, veraciter docet: *Ille clarus, ille sublimis, ille sit nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam se servare putet, si dedignetur, servire vitiis, atque ab eis superari*; Imò ipsemet Philo Hebræus in libro, cui titulus, *quod omnis probus liber:* Doctè evincit opera servilia desinere esse talia, quoties in nobilem ordinantur finem: eoque fine exemplum adducit militiæ, in qua magni Stemmatis herois, cum vili & abjecta degunt gente, & sicut reliqui aquam asportant & terram, pro implendis fossis, & fabricandis aggeribus: absque eo, quod ulla hujusmodi actio in illorum cedat ignominiam: *Quia publicæ functiones non sunt servitutis indicium*; illi autem propter publicam laborant militantque salutem. Multò minus Christianus, quoties de obedientia, obseqio & cultus Divini honore, & negotio salutis animæ gravissima actio est, indignari aut erubescere debet exercitia humilitatis & mortificationis.

Sur. 11. Maii. Exemplum divitis, sed superbi sacerdotis. *S. Hier. ad Demetr.* Omnia lettiria desinunt esse vilia, si in nobilem finem ordinentur.

8. Abulensis ista Christi considerans verba: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*, hanc, cur Christus æterni Patris meminerit, rationem assignat: *Ut Pater, id est, ut tota Deitas tribuat præmium bonitatis ei, quem Christus laudaverit*, (*Quicumque glorificaverit me*, inquit Deus, *glorificabo eum.*) Quis sanctus erat Franciscus Assisiensis, nisi filius mercatoris; Quis S. Franciscus de Paula, nisi humili casâ natus? Si uterque ad maximas pertigisset mundi dignitates, numquid Reges & Monarchæ eorum reveriti fuissent pedes? Quis Rex alteri Regi, quantumcumque potenti, inclinat, genuque flectit? nihilominus Ludovicus XI. Galliarum Rex, coram omnibus Regni sui Primatibus, pedibus humiliter advolutus fuit S. Francisci de Paula. Cui abundè Nazianzenus favet proposito, dum ita de suo discurrit fratre: *Gloria cupiditate ductus, in aulam se contulit, non ille sane non admodum gratum nobis faciens, quoniam inter postremos haberi apud Deum, suavius & sublimius est, quam apud terrenum Imperatorem primas sedes ferre.* Ita verus Dei servos pedibus suis advolutus miratur Principes in veneratione. Quare S. Bernardus in quadam Epistola parentes, ut Filios suos Religioni voluntarie consecrent, ita adhortatur: *Si Filium vestrum Deus facit & suum, quid vos perditis? aut ipse quid perdit? fit de divite ditior, de nobili generosior, clarior de illustri.*

Abul. q. 131. in c. 10. v. 32. Matth. *1. Reg. 2. v. 30.* Quis sancti Dei seipsos vilificarunt, hinc honorantur à Regibus & primatibus. *S. Greg. Naz. or. 10.* *S. Bern. ep. 110.*

9. Servus Dei Joannes Baptista de Fuligno, humiliori ortus stirpe, vilem præferebat professionem, sed merita ejus, virtus & perfectio tantam illi conciliaverant famam, ut maximi fieret etiam sæcularis à Cardinalibus. S. quidem Carolus Borromæus nobili progenie oriundus, nec non ratione dignitatis in maxima apud omnes veneratione erat, nequaquam tamen illi principes alii cedendum duxissent, nisi ad hoc ab eminenti ejus Sanctitate fuissent inducti. Dux Sabaudiæ cum Filiis suis coram universa aula sua flexis genibus sæpe sæpius plurima cum instantia à Sancto benedictionem petiit. Itidem S. Antonium magnum, teste S. Athanasio Patriarcha Alexandrino, qui vitam ejus conscripsit, *hominem pene alio orbe celatum, & inter tantas positum solitudines, Africa, Hispania, Gallia, Italia, Illyrico, ipsi etiam, quæ urbium caput est, Roma demonstravit*: cujus literarum commercio mutuo Constantinus Magnus Imperator gloriatus est: Quos similesque maximos honores effatur S. Athanasius, tandem laceræ ejus vestis dona glorians, concludit: *Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos licet nolentes, nobilitare consuevit*; Pammachius, senatorum quondam nobilissimus primis, ex cultus Romanis honoribus, tandem Religiosam paupertatem amplexatus est monachus, prout in hæc verba de laudibus ejus scribens attestatur S. Hieronymus. *Antequam Christo totamente serviret, notus erat in senatu, ac nunc omnes Christi Ecclesiæ Pammachium loquuntur, miratur orbis pauperem, quem huc usque Divitem nesciebat. Plus accipimus, quam dedimus, parva dimisimus, & grandia possidemus.*

Varia hujus sanctorum variorum exempla. *S. Hier. ep. sup. obitu Paulinæ.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De gravitate peccati, quod admittit ille, quisquis alium deridet propter virtutem, cui insistendum est, neglectis ludibriis.

THEMA.

Erat peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à sacrificio Domini. 1. Reg. 2. ℣. 17.

1. PRopheta Samuel de filiis Heli summi Pontificis, qui carnes offerentium, sacrificiis destinatas rapiebant, agens, enormes illos, & flagitiosos nuncupat fures: *Erat peccatum grande nimis coram Domino*; cujus hanc assignat rationem: *Quia retrahebant homines à sacrificio*, ubi S. Gregorius ait: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur quod pœnitentia lachrymis non deletur.* Illos porro textus lacer infamibus his afficit epithetis: *Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum*, id est, Atheistæ. Difficilis equidem est intellectu dicta S. Gregorii propositio, tam enorme siquidem videtur fuisse peccatum, juxta S. hunc Doctorem, ut nullo planctu, nullaque verâ contritione abolari

Gravitas peccati filiorum Heli erat, homines retrahere à sacrificio Domini. *S. Greg. ib.* *1. Reg. 2. v. 12.*

aboleri potuerit. Ast nihilominus S. voluit inferre Pontifex, quod, quamvis de possibili dictum possit expiari peccatum, rarò nihilominus, & quasi numquam hujusmodi transgressores reducantur ad pœnitentiam. Propterea Deus ille, de quo scriptum est (*ego Dominus & non mutor*; *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*;) contra hujusmodi sacrilegos clarè protestatur: *Ego quoque in interitu vestro videbo & subsannabo.* Vos me, meosque divino servitio intentos illusistis, illos irrisionibus vestris à sequela mea abducere conati; ego quoque in ultimo agone vestro vos illudam. Nunc igitur ex his argumentum statuamus in forma, certam inde deducturi consequentiam: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur.* Si Spiritus sanctus, Spiritus ille veritatis inexpiabile peccatum esse asserit filiorum Heli, quia ovium, agnorum, taurorum, aliorumque similium, per legem antiquam sacrificiis deputatorum carnes furabantur, quando detestabilius peccatum erit eorum qui animas furantur, pretiosissimo Christi sanguine redemptas, pro quibus Dei Filius seipsum in sacrificio cruento, in ara Crucis obtulit Patri æterno, hodieque per dies singulos in sacrificio incruento in offert altaris? animam à mensa Dei abstrahere, & ad mensam inimici traducere, peccatum est gravissimum & irremissibile; Abelis sanguis contra fratrem clamabat; à quo Martyrii Laureolam acceperat; quantò igitur magis sanguis vociferabitur Redemptoris contra eos, qui ipsum conculcant, animas inæstimabili pœnosæ Passionis pretio redemptas furantes: Quem excessum peccati filiorum Heli plenius exprimunt illi, qui pro *extrahebant homines à sacrificio*, legendum censent; *eruebant oculos Majestati Divinæ*, & subtiliter equidem, siquidem servi Dei veluti oculi Divini pupilla reputantur apud Deum: *qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Atque adeo, qui derisionibus, actibusque suis bonos à sequela Dei abstrahunt & seducunt, nobilissimam maximeque sensitivam offendunt partem, scilicet oculum: *eruebant oculos &c.* Certissimum est; sacrificium maxime Deo gratum salutem esse animarum, quandoquidem omnes Hierarchiæ cœlestes insolitæ edent lætitiæ signa, propter unius ad pœnitentiam inductæ animæ conversionem, dicente Salvatore: *gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Eritne igitur ullus reperibilis Christianus (ne dicam Mahometanos, Hebræus aut paganus) adeo impudens, qui animam salutis suæ studiosam seducere, & à veræ devotionis fervore abducere, ipsumque Cœlum, & Sanctissimam Trinitatem tanto gaudio privare præsumet, Advocatus, Procurator, & Solicitator & Causidicus Satanæ? profecto sicut Christiani nomine indignus foret, qui mancipiis Christianis servituti exemptis atque liberatis, ut vincula repeterent, persuaderet? ita quoque ne umbram quidem Christiani hominis præ se ferre censendus est, qui suis aut irrisionibus, aut similibus aliis artificiis animas à Deo aversas iterum dæmoniacæ implicant servituti; *quasi non satis eum per se tentet Diabolus*, inquit S. Bernardus de quodam, Religionis novitium seducente, *nisi tu fueris illum, homo Christianus, Dux ejus & motus ejus.*

Malach. 3. v. 6.
Matth. 23. v. 15.
Prov. 1. v. 26.
Multo gravius peccatum est retrahere alios à servitio Dei.
Zach. 2. 8.
Gratissimum Deo sacrificium procuratio salutis animarum.
Luc. 15. v. 10.
S. Bern.

2. Notatu digna occurrunt in præsenti illa Sapientis verba: *impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Ecce vobis flagitiosissimi cujusque indicium; quando scilicet contemnit rideque proximum, divino intentum servitio; ideoque dicitur, *erat peccatum . . . grande nimis, . . . quia retrahebant homines à sacrificio Domini.* Observa stilum, quale Regius Vates Psalterio suo præfixerit caput? *sedens in Cathedra sapientissimus*, Primus equidem quem hac in materia attigit, maximi est punctus momenti; *beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestilentiæ non sedit.* Illos enim reputat Beatos, qui a malis locis & ab iis, qui in Cathedra pestilentiæ sedent, iis scilicet, qui alios derisionibus suis à Deo abducunt, se vinci minimè sinunt; ideoque S. Hieronymus pro *impiorum*, legendum putat: *derisorum*, vel ut Cajetanus explicat, *in sede derisorum non sedit*: *appellatione derisorum intellige eos, qui ex intentione vel opere, irrident bona opera bene operantes*: juxta illum Sapientiæ textum: (*hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperii*) *&* quia derisores, prosequitur ille, *despiciendo & in risum seu lusum ducendo ea, quæ sunt divinæ gratiæ inficiunt humanum genus parte: infidelitatis & aversionis à bono, ideo meritò sedes derisorum, appellata est ab effectu, Cathedra pestilentiæ.* Ubi vulgata nostra legit: *parata sunt derisoribus judicia*: Symmachus vertit, *pestilentibus judicia.* Cujus pariter peccati gravitatem Dionysius Carth. ibidem considerans ait: *Qui aliis consulit, causa & princeps est omnium malorum, quæ ex suo consilio fiunt.* Derisores autem, & illusores homini nobili & honorato infligunt ictum, per respectus humanos à via recta seducentes, quàm quicumque delatores, ideoque dicitur; *verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris.* Unde & S. Thomas irrefragabiliter statuit: *gravissimum est irridere ea, quæ sunt Dei: justorum derisio gravis est, quia honor est virtutis præmium, & contra hos dicitur, Job.* 12. (*deridetur justi simplicitas,*) *quæ quidem derisio valde nociva est, quia per hoc homines à bene agendo impediuntur, secundum illud Gregorii: qui in aliorum actibus exoriri bona respiciunt, mox ea manu pestifera exprobrationis evellunt,* Cui & S. Bernardus subscribit, inquiens: *Horrendum penitus sacrilegium, quod est ipsorum, videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas injecerunt*: Sed eur nihilominus ipsi Redemptoris carnificibus execrabiliores asseruntur? illi innocentem nescientes sparsere sanguinem: *si cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent*; Hi autem Christiani cùm sint, in semetipsis, inque animabus, per suas irrisiones seductis, sanguinem conculcant Christi: *non tibi videtur graviorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione malignâ, exempla perniciosa avertit ab eo animas, quas redemit; quàm à Judæis, qui sanguinem illum fudit.*

Prov. 18. 3.
1. *Reg.* 2. v. 17.
2. *Reg.* 23. v. 8.
Psal. 1. 1.
Irrisores bonorum sedent in Cathedra pestilentiæ.
Sap. 5. 3.
Prov. 19. v. 29.
Dion. Cart. in Ps. 1.
Prov. 26. v. 22.
S. Th. 2. 2. q. 75. art. 2.
Job. 12. 4.
Gravissimum est illa irridere, quæ sunt Dei.
S. Bern. serm. de convers. S. Pauli
1. *Cor.* 2. 8.

3. S. Augustinus mysterioso quodam utitur verbo, ut gravitatem ponderet peccati illius; quod est deridere timentes Deum, dum hujusmodi detractionem appellat sacrilegam, utpote rapinam, ipsi illatam sanctuario Dei: *jam verò quisquis sublimia illa præcepta implere voluerit, ut dispergat, det pauperibus, quo justitia ejus maneat in æternum, omnibus suis rebus terrenis venditis, & indigentibus erogatis, Christum sequi voluerit, incidit in sacrilegam istorum dicacitatem, & ab eis, qui sanari nolunt, vocatur insanus.* Quot equidem illusio à timore Dei abstraxit? *Et sæpe ne hoc vocetur à desperatis hominibus, trepidat facere, & differt quod omnium fidelissimus & potentissimus Medicus imperavit. Nunc ergo isti possunt erubescere, quibus, ne nos erubescamus,* optan-

S. Aug. in Psal. 6.
Gravissimum peccatum est irridere timentes Deum.

eptandum est, & à prepesite itinere revocemur vel impediamur, vel retardemur, sed venit tempus, ut ille erubescant dicentes; hi sunt, quos aliquando &c. quo
Prov. 3. v. 3. 32. titulo derisores afficit Sapiens? *ne amuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus, quia abominatio Domini est omnis illusor.* Ubi Cornelius à Lapide
Cornel. à Lapide. S.Th. ib. ly *illusor* ita explicat; *qui per devia transversus agitur, quià recta via deviat.* Chalæus autem vertit,
Bell. spec. mor. t. 3. *abominabilis est coram Deo omnis iniquitas;* quasi
l. 5. dist. 4. cujuscumque iniquitatis centrum foret ille, qui Christiensis operibus vacantem illudit. Porrò derisoris finis est sequelam Christi & virtutis infamem, vituperosam, ignominiosamque efficere, ideoque homo falsâ delusus apprehensione, ne inhonoretur, seducitur; dicente Demiano, per S. Thomam citato: *Erubescentia dehonorationis timor.* Vel ut Bellacensis resolvit: *Sicut aliquis conviciando, intendit honorem convitiati deprimere, & detrahendo famam diminuere, ita etiam deridende intendit aliquis derisi verecundiam seu erubescentiam generare.* Unicus enim timoratos illudentium finis est, illos pudore afficere & confundere propter devotionis, quibus se implicant, exercitia, tamquam si hæc ignominiosa forent; nonne hæc astuti infernalis serpentis zizania? nonne Lutheri & Calvini dogma? si S. Bonaventuræ obsecundaverimus, impiorum facilè sinistra contemnemus judicia, qui suam ipsi con-
S.Bon. in Sap. 5. fusionem profitebuntur, dicentes: *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam & finem illorum sine honore;* qun sine exemplum adducit David is, inquiens: *unde David ab Achis reputatus est insanus, sic est Christus, quia Samaritanus est tu, & demonium habes; item: damonium habet, & insanit. Sic nuncius Elisæ: Quid venit insanus iste ad te? sciro de Israel stultum prophetam & insanum virum spiritualem,* Tandemque concludit Seraphicus, quod ad censurem vitæ nostræ attendere oporteat: *insanum, secundum judicium mundanorum.*

4. Salvator Apostolos suos, qui mondi opprobriorum, ludibriorumque, maximè in fidei nostræ principiis, propter opprobrosam Crucis arborem scopus futuri erant, ita legitur allocutus, teste S Joan-
Joan. 15. v. 19. ne: *si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret; quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea vos odit mundus.* Quæ verba Dionysius Carth. sequenti dilatat Commentario:
Dion. C. ib. *Christus loquitur de hominibus prorsus mundanis, in quibus ratio penitus excaecatur & induratur voluntas in tantum, ut aderint, quidquid religiosum aspexerint:* Ecce vobis impiorum genium, propter Divina nos illudentium, qui propterea contemnendi sunt.

Did. St. in c. 9. Luc. 5. *Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescet,* severissime minatur Christus, quæ verba Didacus Stella interpretans ait: *Hodie apud multos Christianos, vivere Christianè, dedecus est: mira insania: ipsi pagani fidem Christianam honorabilem reputant, multi verè Christiani opprobrium.* Verissimum certè esse attestetur experientia, quod S. Gregorius tradit, inquiens, *sic plerumque ut ipsa hujus mundi prosperitas, quæ ab impiis inhianter appetitur, eorum gressus ita obliget, ut etiam, cum ad bona opera voluerint redire, vix possint.* Multi à mundi lutibus oppressi, interiusque illustrati, periculum equidem agnoscunt, in quo eorum versatur animæ, & æternæ salu-
Sap. 5. v. 7. tis discrimen, *lassati sunt in via iniquitatis;* rectam calcare iterum optarent virtutis viam; sed quo retardentur obstaculo? *recta agere non valent, cum hujus mundi amatoribus displicere timent,* sed quis

Cavendum ne propter exiguum ruborem studeamus hominibus placere.
S. Greg. l. 14. mor. c. 5.

tandem horum infelicium fiois? dum exilem in vita hac tolerare detrectant ruborem, ad æternam se præparent confusionem, dicente Propheta Jobo; *qui timent pruinam, veniet super eum nix,* & Jeremia de eodem hominum genere protestante: *confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam delebitur:* Magdalena, Castelli Magdalici domina, nobilissimæ filiæ prosapiæ, in annis juvenilibus rara pollens venustate, libertati indulgebat, deliciis, voluptatibus, mundique respectibus eddictissima; quæ iter itaque fusis crinibus, abjecta, humilis & plangens illius pedibus advolvi non erubuit, pedibus inquam ejus, qui in Jerusalem à nobilioribus & principalioribus deridebatur, digitoque demonstrabatur? *numquid ex principibus aliquis credidit in eum?* respondit S. Chrysologus; *venit Deo satisfactura, non homini placitura.*
Et per hoc se præparent ad æternam confusionem. Job. 6. 16. Jer. 20. 11.
Joan. 7. 48. D. Chrys. ser. 93.

6. Dionysius Carth. Reginæ Candacis thesaurarium considerans, dum optimam baptismi per S. Philippum Diaconum collati, conditionem negligere detrectavit, ostendit, eum coram universo comitatu suo, quantumvis numeroso, non erubuisse corporis nudationem, ut levaretur, præsertim cum verisimile sit, quod circumstantes eum interius irriderent, cum *animalis homo non percipiat ea, quæ sunt spiritus. Eunuchus magnam familiam habuit, nec tamen coram illis se nudari, aut lavari erubuit, dum coram Deo, de propriis verecundabatur peccatis.* Eidem favet sententiæ S. Chrysostomus, inquiens: *semper contra virtutem insanit malitia, atqui non solum illi nocet, sed & infestando fortiorem reddit,* juxta illum Proverbiorum textum: *Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia.* S. Carolus Borromæus, dum adhuc juvenilibus degeret in annis, patre mortuo, à quodam suo cognato, solitudinis & castitatis ejus impatiente, eique pertæso, ad mundi cursum sectandum invitabatur, qui proinde occasionem nactus in cellam ejus, pulcherrimam introduxit puellam, qua conspecta pudicus juvenis adeo exhorruit, ut subitò veluti serpentem, eam declinarit, *quasi à facie colubri fuge peccata.* Pulilanimitatem adolescentis pessimus illusit suggestor, multa in eum contorquens vilipendii verba, virtutemque ejus adscripsit negligentiæ, sed constantissimus juvenis animus, plus timorem Dei, quàm vana & fallacia verens hominum mundanorum dicta, perstitit imperterritus; quos similesque improbos dæmonis satellites S. Bernard, perstringens, exclamat, *proh furor, si vos contemnitis mortem vestram, cur etiam appetitis meam?* si, inquam, negligetis salutem vestram, quid juvat etiam profiteri meam? salutiferum itaque sequemur, quod nobis in hæc verba in præsenti exhibet consilium S. Gregorius: *sicut verecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono; erubescere enim malum sapientiæ est, bonum verò erubescere fatuitatis.* Unde & Ecclesiasticus ait: *confusie adducens peccatum;* in cujus textus explicatione Carthusianus, quæ mala & vituperosa erubescentia sit, explanat dicens; *quia quis ex timere patiendi inhonorationem ab hominibus relinquit actum virtutis; qua erubescentia est mala in se, multorum origo vitiorum,* cujus ni fallor meminit S. Bernardus, dum in quadam epist. ait: *O verecundia expers rationis, inimica salutis, tetius ignara honoris & honestatis. Hæc plane illa, quam Sapiens loquitur, confusie adducens peccatum.*
Dion. Cart. Thesaurarius Reginæ Candacis non erubuit denudari coram suis, ut baptizaretur.
D. Chrys. h. 13. in Gen. Prov. 9. 9. Giussano. l. 1. c. 3.
S. Carolus Borromæus irrisiones contempsit, ut castitatem tueretur. Eccl. 21. 2.
S. Bern. ep. 111.
Differentia inter confusionem faruam & laudabilem.
S. Greg. in Ezech. l. 1. h. 10.
Eccl. 4. 25.
Dion. Cart. Ibid.
S. Bern. ep. 385.

DIS-

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De variis suppliciis, quæ Deus inflixit iis, quotquot irrisionibus suis ejus sequaces oppugnaverunt.

THEMA.

Ipse deludet illusores, Prov. 3. v. 34.

1. DEus noster, amore sui derisorum, maleque affectorum protector & tutor, ipsos irrisores sese irrisurum spondet per sapientem, dicens: *Ipse deludet illusores.* Quem textum S. Thomas interpretans, ita ad nostrum scribit intentum, *deridere Dei, est æternaliter punire pro peccato mortali.* Lyranus pariter ait: *id est, eos delusos ostendit manifestè puniendos.* Dionysius autem Carthus. ad illas Dei minas se reflectens (*ego quoque in interitu vestro ridebo*) eamdem promovet veritatem dicens: *In quorum interitu ridet, & cum debitas incurrerint pœnas, eos subsannat; Permisset, eos à dæmonibus decipi, laqueosque incidere, quos aliis parant, & in die judicii eorumdem ostendet eos delusos;* in cujus confirmationem illud adducit Isaiæ monitum; *nolite illudere, ne fortè constringantur vincula vestra.* Quam hominum colluviem pariter indigitabat ille, qui dicebat: *qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.* In quo autem dicta contra impios & dissolutos consistit irrisio Dei? *tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos;* moxque sequacium Dei causam justificaturus prosequitur, dicens: *ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me; Filius meus es tu, ego hodie genui te, Postula à me, &c.* Deinde sequaces Dei ita exhortatur; *servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis;* q. d. ne erubescatis ejus insistere vestigiis, qui Filius Dei est, & Rex ille, qui in fœmore suo scriptum circumfert: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, qui severissime puniet delusores suos, & omnes erubescentes eum.

S. Th. 1. 2. q. 75. art. 2. — Lyran. ib. — Prov. 1. v. 26. — Dion. Cart. — Illusores gravissimè puniuntur à Deo. — Isaia 28. v. 22. — Psal. 2. 4. — Ibid. v. 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 11. — Ibid. v. 12.

2. S. Gregorius, ab Hugone Cardin. citatus, illum interpretans Jobi textum: *& non de pœnis innocentium rideat;* ita dictum interpretatur versiculum; *ridere Dei est humanæ afflictioni nolle misereri:* Id quod meritò formident delusores, quibus gravissimum intentat supplicium Psalmista, dicens: *erubescant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem.* Circa quæ verba S. Augustinus intentus, labia irridentium in vita præsenti neutiquam occludenda resolvit, dicens: *quando efficientur muta labia ista? in hoc sæculo? nunquam. Quotidie clamant contra Christianos maximè utiles, quotidie latrant, non muta nunc efficiuntur labia istorum, sed quando? quando traducent eos ex adverso iniquitates eorum, sicut dicitur in libro Sapientiæ: Tunc stabunt justi in magna constantia adversùs eos, qui se angustiaverunt, & abstulerunt labores eorum; Videntes, turbabuntur timore horribili.* Ubi Dionysius Carth. verbum *stabunt* singulariter discutiens, ait: *stabunt ad dextram judicis elevati in aëre, in immobili securitate, ac insuperabili fortitudine;* ast numquid in die illo solidissimæ trement firmamenti columnæ? *virtutes cœlorum movebuntur, ... Et si justus vix salvabitur.* Minime equidem, illi namque qui in hac vita scopus extiterunt ludibriorum, & illusionum, propter Judicis Christi sequelam, tunc *stabunt in magna constantia;* ast tanto magis formidabilis illorum sors accidet, qui hic electos eluserunt: *turbabuntur timore horribili ... præ angustia spiritus juxta gementes, & dicentes: hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum; turbabuntur horribiliter,* inquit Carthusianus; *ex magnifica apparitione; & inspectione justorum, quos pro nihilo reputaverunt, & angustiaverunt.* Quem autem illorum esse putatis verborum sensum, *abstulerunt labores eorum?* respondet S. Bonaventura: *labores spirituales eorum fructum auferre conando, scilicet provocando eos ad peccatum.* Interlinearis habet: *Stultos & vanos judicaverunt.* In Græco, ut Lorinus tradit, legitur: *Irritaverunt, spreverunt, irritos & inanes censuerunt.* Cornelius à Lapide interpretatur, *vituperaverunt.* Ad idem intentum porro promovendum, Hugo Cardinalis illum citat Apostoli textum: *verbum crucis pereuntibus stultitia est.*

Job. 9. c. 23. — S. Greg. l. 9. mor. c. 20. — Ps. 30. 18. — Ridere Dei est illusorum misereri nolle. — S. Aug. Ibid. conc. 3. — Sap. 5. v. 1. — Ibid. v. 2. — Dion. Cart. Ibid. — 1. Pet. 4. v. 18. — Luca 21. v. 26. — Justi illusi stabunt in extremo judicio constanter. — Sap. 5. v. 2. — Illusores autem turbabuntur. — S. Bonav. Ibid. — Interlin. — Cornel. à Lap. — 1. Cor. 1. v. 18.

3. Particulare equidem, post uniuscujusque mortem, instituendum judicium contemplantes, semper maximè formidabilem illam reperiemus esse, sæpius à nobis insinuatam superius, Dei protestationem: *despexistis omne consilium meum.* Aliqui enim viam irrident consiliorum, alii perfectionis statum, dicentes: tantam non requiri spiritualitatem, sufficere per viam præceptorum gradi, ideoque eos; qui se spiritui dedunt, illudunt. Unde Dionysius Carthusian. hunc ultimum textum sequenti dilatat Commentario: *id est, exhortationes, consilia, quæ dedi de evitandis occasionibus transgressionum, ac de operibus supererogationis, despexistis.* Chaldæus legit; *Commutastis nomina sapientiæ & insipientiæ, puta virtutum & vitiorum. Appellant temperantem, agrestem,* inquit Nazianzenus, *justum asperum.* Subdit Cornelius à Lapide: *humilem vocant abjectum.* Septuaginta vertunt: *irrita fecistis omnia mea consilia.* Græcus habet: *exauctorata.* Suis namque ludibriis ferventem destruunt in via spirituali, multosque incipientes retrahunt ab incepto. Ast quo tandem successu? *Ego quoque in interitu vestro ridebo. Risuram se dicit sapientia,* inquit Jansenius, *non quòd verè sapientia quemquam rideat, aut subsannet, sed quod ipso facto ita se gerat, ac si rideret; cum in interitu impiorum non solum eos negligit, nec tamen ulla movetur erga eos misericordia, etiam dum invocatur, sed etiam justo suo judicio omnibus declarat eos esse ridiculos, & subsannatione dignos, ut, qui salutem propriam contempserint.* Advertit autem, quòd, postquam dixisset: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo;* subnectet: *cum ingruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.* Sicuti enim tempestates cœlo succedunt sereno, ita & derisores, quando perfectiori fruentur sanitate & satisfactione, & dum minimè expectabunt, variis involutos infortuniis & calamitatibus, mors opprimet corporis & animæ. Ideoque idem Jansenius prosequitur, dicens: *Dixit, calamitatem subitò & repentè obventuram ad instar tempestatis, non solùm subitò, sed & cum maxima vi, cui resisti non poterit, totum hominem occupaturam, ita ut sit futura & tribulatio exterius, & angustia interius.* In illis Apostoli adimplebitur prædictio, inquientis: *quæ seminaverit homo, hæc & metet.* Cum igitur in vita sacramenta frequentantes, inque Dei servitio ferventes illuserint, ipsi pariter illudentur in morte, permittente Deo, ut spiritualibus quidem se commendent auxiliis, quibus tardius applicatis justissimè deludentur. *Parata sunt derisoribus judicia;* inquit Sapiens; quia scilicet severissimum contra hujusmodi sacrilegos judicium instituetur, Davidem, in ope Dei confidentem (*ego venio ad te in nomine Domini*) illusit Goliath, dicente Scriptura sacra; *maledixit Philistæus David in Diis suis, dixitque ad David; veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus Cœli.* Verè equidem *abominatio Domini est om-*

Aliqui derident viam consiliorum, alii perfectionis statum. — Prov. 1. v. 25. — Dion. Cart. — Nazian. or. 20. — Cor. à Lap. — Sed maximo suo damno; deridebuntur enim & ipsi à Deo. — Prov. 1. v. 26 — Ibid. 27. — Et subito calamitatibus obruentur. — Galat. 6. 8. — Severissimum enim contra illos judicium exercebitur. — Prov. 19. v. 29 — 1. Reg. 17. v. 45.

nis illusor. Ita in præsenti disposuit Dominus, quando superbum gigantem funda stravit, ictuque lapidis jacti, inque frontem ab inermi pastore impacti. Ita Julianus Apostata, qui teste Nazianzeno Evangelium quasi doctrinam vilem contempsit, periit miserrimè; in historia tripartita traditur, quod Antiochiæ Libanius Sophista, dicti Apostatæ fautor, quemdam Christianum ludibriosè interrogarit Ludimagistrum, quid esset filius fabri (Christum intelligens, quem per jocum hoc dedecorabat titulo) respondit ille, eum minimè otiari, sed feretrum parare pro Juliano. Veritatem paucis post diebus comprobavit successus, quando in desperatam, nulli non cognitam incidens mortem, Christum opprobriosè Galilæum nominans, in his verbis: *vicisti Galilæe*, infelicem animam in manus consignavit satanæ.

Hist. trip. l. 6. c. 4.

Drexel. de deris. c. 34. Derisor S. Crucis fulmine percutitur.

4. Drexelius, hunc alium, proposito nostro accommodum, subnectit casum: duobus amicis, simul per viam gradientibus, altero Catholico, hæretico altero, summa oriri cœpit tempestas, fulguraque coruscare; quare ille signo se crucis munit, quod hæreticus conspiciens, per ludibrium subjunxit, forsitan muscas pellis? vix verbum protulerat, quando in terram prostratus, fulmineque percussus interiit, illæso Catholico. Rex quondam Ochozias Capitaneum ablegarat, qui Eliam interciperet; satelles ad terminum perveniens, Eliam hominem quidem Dei, sed ironicè, utpote quem talem esse minimè credebat, appellans, pariter ictus, atque cœlesti incendio incineratus legitur cum toto exercitu suo. Non absimilem subiere pœnam, de quibus in libro Paralipomenon dicitur: *At illi subsannabant nuncios Dei, & parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis*; immediatè namque subjicitur: *donec ascenderet furor Domini in populum ejus, ... Adduxit enim super eos Regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio, in Domo Sanctuarii sui; non est misertus adolescentis, & virginis & senis, nec decrepiti*: Dionysius autem Carth. Jeremiam singulariter præ aliis à populo illo illusum fuisse advertit, dicens: *quemadmodum de se multa loquitur Jeremias, omnes, inquiens, subsannant me; factus est mihi sermo Domini in opprobrium & in derisum tota die.*

Alia similia derisorum exempla.
4. Reg. 1. v. 10.
2. Par. 36. v. 16.
Ibid.
Ibid. v. 17.
Dion. Cart.
Jer. 20. 8.

Samaritani irridebant Judæos sanctam civitatem ædificantes, illorumque pœna.
2. Esdr. 4. v. 4.
Dion. Cart.
Cajet.
Gloss. Ibid.

5. Secundus Esdræ liber fusius derisiones & opprobria circumvicinarum impiarum gentium, Samaritanorum, similiumque, Judæos propter sanctæ Civitatis reædificationem illudentium, commemorat, qui in sensu morali illos præfigurabant, qui operibus bonis & sanctis innixi, animarum suarum spirituale moliuntur ædificium, hi namque omnes irrisionibus patent impiorum; sed quod tandem supplicium pessimi illi derisores incurrerunt? *converte opprobrium super caput eorum, id est*, inquit Dionysius Carthusianus, *proc eorum opprobrio, quod nos aspernati sunt, puniantur à te; non ex odio, sed potius zelo justitiæ. oravit hæc Nehemias; Da eos in despectionem in terra captivitatis. Precantur*, ait Cajetanus, *ut fiant captivi, & exprobrentur ab aliis*. Præ reliquis autem in sensu morali favorabiliter in hæc verba discurrit Glossa, *signantes eos, qui decepti à diabolo non solum fidei sinceritatem, & operis integritatem perdunt, sed etiam immanitate scelerum Ethnicis & Publicanis similes sunt, quorum nonnulli divina gratia resipiscentes, ad Ecclesiam redeunt cum illustratione spiritus compuncti præcepta legis, quæ reliquerant, audire & custodire incipiunt; septem enim sunt dona Spiritus sancti, decem præcepta legis, septem vero per decem multiplicata, septuagenarium reddunt; unde bene qui per opera perversa in Babylone captivi fuerunt, post septuaginta annos liberantur, & domum Dei ac civitatem sanctam reædificant.* Experientia equidem teste, plurimi eorum, qui in Babylonica servitute degentes vitam licentiosam & dissolutam duxerant, per Dei gratiam è peccati vinculis liberati, & Jerusalem reædificandæ accincti, id est, vitam solitariam, pœnitentem & spiritualem amplexati, subito ab amicis & sodalibus irridentur, digitoque demonstrantur; sed divina derisores hujusmodi numquam subterfugit pœna gravissima. Isaac eum Ismaële ludentem invita Sara, mox sese opposuit; *cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Ejice ancillam hanc & filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Quantum rogo malum ad miserat Ismaël, ut exulare cogeretur, & hæreditate privaretur; igiturne recreando Isaacum, tantum patrarat scelus, quo crimen erat in joco? Apostolus lusum hunc persecutionem appellare non dubitat: sed quis hujus asserti mihi patefaciet mysterium? Cajetanus versioni insistens Hebraicæ, pro *ludentem*, legendum censet: *Vidit filium Agar, facientem irridere, hoc est efficiens, ut pueri coætanei Isaac ludentes cum eo, irrisionem aliquam facerent ipsi Isaac*; qui, cum in timore Dei sedulo educatus esset, illudebatur à reliquis; ecce igitur pœnam, *non erit hæres cum filio meo*; quia scilicet æterna destituentur hæreditate, qui homines timoratos, virtutumque sequaces præsumpserint irridere.

Gen. 21. v. 9. 10. Quia Ismaël derideri fecit Isaac, ejectus fuit è domo paterna.

Cajet. ib.

6. Seriam meretur considerationem historia illa libr. 4. Reg. quando Elisæo in Bethel abeunte, *pueri parvi egressi sunt de Civitate, & illudebant ei, dicentes ascende calve, ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini, egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* Cujus facti Interpretes sacri varias instituunt considerationes. Abulensis Elisæum magnæ maturitatis virum fuisse advertit, nulla alterabilem curiositate; & tamen cum isti parvuli importuna garrulitate exacerbassent eum, respexit adeos quasi vultu irato, & maledixit eos. Pueri erant, judicio discursuque destituti, & consequenter culpæ incapaces; non igitur pœnæ subjiciendi erant. Abulensis nihilominus illos malitiæ etiam in ætate ista capaces extitisse sustinet. Dionysius Carthusianus hoc à Propheta asserit, pueris inflictum supplicium, præ vehementia zeli, *ne pueri isti in tanta malitia crescerent*. Si enim in puerili ætate Prophetas, Deique servos illudebant, qualiter non in ætate provectiori plurimos à Deo seduxissent & abstraxissent? puniti igitur fuere, tum propter hanc rationem, tum ne alii similia facere attentarent. S. Augustinus in quodam sermone, hanc recensens historiam, in diebus illis Prophetas in Judæa non modò non honoratos, sed & illusos fuisse, docet in hæc verba: *irrisui & opprobrio habebantur, & veluti insani atque abreptitii credebantur*; autumatque Sanctus hic Præsul, dictos pueros à parentibus, utpote idololatris, ad Prophetam illudendos instigatos fuisse. Quantum vero ad mysterium existimat, desolationem populi Judaici in pœnam obtigisse ludibriorum atque insultuum Christo illatorum. *Quid est, ascende calve, nisi ascende crucem in loco Calvariæ? & hoc attendite fratres, quia sicut sub Elisæo quadraginta duo pueri lacerati sunt, ita & post 42. Annos passionis Dominicæ venerunt duo ursi, Vespasianus & Titus.* Advertit autem Abulensis dictas bestias è sylva casualiter non exiisse, quin potius *Deus impulit illas, ut venirent circa urbem, ad hoc ut lacerarent.* Notandum autem, quòd, Spiritu S. teste, *maledixit eos in nomine Domini*; Siquidem Prophetam Justitia divina ad instrumentum adhibuit vindictæ. Unde & Dionysius Carthus. ait: *egressi de sylva, Angelico ductu &*

4. Reg. 2. v. 23. 24. Expenditur, & varie explicatur dilaceratio 42. puerorum tem potestatis.
Abul. ibid.
Dion. Cart.
S. Aug. ser. 204. de temp.
Mysterium inclusum in irrisione puerorum, & maledictione puerorum.
Abul. ibid.
Dion. Cart.

nutu

nutu divino; lacerarunt ita pueros, non devorarunt, ut omnes discerpere possent; *nam si laceratos primos comederent, dum inciperent vorare carnes eorum, recederent alii; ideo impetu facto dejiciebant eos ad terram, & lacerabant, & non laceraverunt omnes, sed 42. solum, quia fortè alii pii non illudebant Elisæo, & Deus non incitavit ursos in eos.* Cajetanus inquit: *divina authoritas significatur, dicendo in nomine Domini, ut nulla ira, sed Spiritu S. motum Elisæum intelligamus ad maledicendum pueros:* ad sacrilegos servorum Dei illusores puniendos tres divinæ personæ omnes concurrunt, ut iræ suæ adversum eos fulmina vibrent. Ast quamob causam ursi potius, & non Leones, Tigrides, aliæque bestiæ adhibitæ fuere? *omnia in sapientia fecisti*; minatus quondam fuerat Dominus per Oseam, *occurram eis quasi ursa raptis catulis*, cur non potius alterius ferocioris meminit bestiæ? ursa catulos sublatos videns supra omnes alias matres, quantumcumque crudeles, furere incipit, quia scilicet majores in perficiendis partubus suis exantlavit labores, utpote qui informis instar embrionis, nati, per maternam linguam & industriam paulatim organizantur, formantur, & adaptantur, secundùm omnia membra; videns igitur mater post tot molestias, sibi sublatos filios, præ omnibus aliis matribus ferocire incipit. Ecce vobis rationem, quare Dominus instar ursæ adversùm derisores in pœnis se processurum minitetur, quia scilicet illi sublati suot filii, quos tot cœlestis suæ gratiæ auxiliis, verbo, correctionibus, admonitionibus, exhortationibus, sacramentis, impulsibus, inspirationibus internis, totque aliis modis in statum reduxerat salutis & veræ pœnitentiæ; videns, inquam, hos servos suos, ut ita dicam, post tot labores, impiorum irrisionibus & ludibriis, totidem quasi partus sibi auferri maximum provocatur ad furorem, & justitiæ divinæ executionem, ut eos & in vita præsenti puniat, & in futura.

Cur potius ab ursis, quam leonibus fuerint dilacerati.
Ose. 13. v. 8.

7. Athenis prædicantem Apostolum, teste S. Luca quidam quidem irridebant fine pessimo, ideoque & in tenebris consepulti mansere infidelitatis suæ. Quam tragœdiam his verbis repræsentat Sanctus Augustinus; *facta est, loquente Paulo, tripartita illa multitudo, irridentium, dubitantium, credentium; qui irridet, cadit; qui credit, stat; qui dubitat, fluctuat.* Soli autem illi, qui Paulum concionantem eluserant, sua exciderunt salute. Michol, Synagogæ figura, Davidem, ex devotionis instinctu, ante arcam Domini saltantem irridens, Hebræos designasse videtur, Christum irridentes & conspuentes; sicuti autem Michol perpetuæ sterilitatis incurrit dispendium; nullos generans stirpia Davidicæ filios; dicente Abulensi: *Deus vindicavit injuriam Davids non dando filios Michol tota vita sua;* ita qui in obsequio Dei ferventer irrident, nullum producunt Deo partum, in omnibus steriles operibus bonis, quos Isaias gravissimè puniendos attestatus est: *Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris?* à quo hominum genere ut nobis præcavere possemus, Davideos descripsit, ut cognoscerentur ab omnibus, scilicet lingua acuta, & fetente instructos: *Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum,* sed quo tandem conficientur tormento? *& tu Domine deridebis eos, ad nihilum deduces;* ipsemet Deus eos illudit; desolationibus replet, ruinis implicat, *& ad nihilum deducit.*

Act. 17. v. 32.
S. Aug. in 6. tr. de Epi. & Stoic. c. 1.
Irrisio Michol designat irrisionem Christi, à Judæis factam.
Isa. 33. 1.
Ps. 58. v 8.
Ibid. v 9.

TRACTATUS XXVI.

DE

EUCHARISTIA ET COMMUNIONE.

CONTINET

DISCURSUS LII.

DISCURSUS I. Eucharistia ac Ecclesiæ fulcimentum ad multiplicandam & stabiliendam populorum fidem contra hæresin institutà fuit.

II. Sacramentum hoc vitam donat modo per gratiæ collationem, justitiæ divinæ, nostris irritatæ peccatis retrahit fulmina, nosque in Dei timore fundat.

III. De aliquot rationibus, quare Eucharistia per modom cibi, & sob speciebus panis instituta fuerit.

IV. Prosecutio ejusdem materiæ; item quare sub speciebus vini fuerit collata.

V. De unione, nos inter & Christum in communione sacra; quæ non, sicut cæteri cibi, convertitur in nos, sed nos potios convertit in se.

VI. Sub allosione cibi, docetur, Eucharistiam spiritu potius, quàm dente somendam, & ab aliis secernendam cibis; quæ nobis, juxta dispositionis nostræ proportionem, efficitur utilis.

VII. Per varias SS. Patrum attestationes fusius probatur, quod verbum divinum, nos in communione sacræ suæ reddat participes divinitatis.

VIII. De omoium bonorum beneficentia, & de divina hoc in sacramento magnificentia.

IX. Probatur esse gloriæ pignus.

X. Alios inter effectus, sacramentom hoc affectus imprimit bonorum cœlestium, terrestriumque nauseam, hæc enim ejus impediunt profectum.

XI. De spiritualibos mensæ Eucharisticæ soavitatibus, quas tamen non participant omnes; cujus differentiæ variæ assignantur rationes.

XII. De variis sacramentum hoc inter & mel allusionibus.

XIII. De multis inter manna & Eucharistiam proportionibus.

XIV. Sacramentum hoc virtute pollet fomitem mitigandi concupiscentiæ, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi.

XV. Sacra commonio carnalia refrænat incentiva, quà à lapsu olteriori præservando, quà ad emendationem permovendo.

XVI. Corpus Christi, modò nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

XVII. Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremus.

XVIII. Agnus sacramentalis animas ad se accedentes mundat, à peccatis & purificat.

XIX. Sacramentum hoc, utpote unionis & pacis symbulum, discordes rejicit & vindicativos, mansuetudinem exigens in accidente.

XX. Eucharistia est contra omnes tentationes, & inimici infernalis vites antidotum.

XXI. Prosecutio ejusdem materiæ.

XXII. Sacramentum altaris in bellis, nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

XXIII. De variis Eucharistiæ fructibus, præsertim autem de illa, quam nobis confert, indulgentia, & propitiatione Dei.

XXIV. Communio sacra lumen, scientiam, & Dei, mysteriorumque divinorum infundit cognitionem.

XXV. Sacramenti fructus nostræ correspondet dispositioni, illiusque præ reliquis participes fiunt, magis famelici.

XXVI. Attenta consideratio Eucharistiæ sumendæ præmittenda est.

XXVII. Ex ritibus & Cæremoniis esus Agni paschalis, variæ eruuntur moralitates ad dignum hujus sacramenti usum.

XXVIII. Honor & munditia. Corpori Christi debita, ex variis institutionis Eucharistiæ circumstantiis convincitur; scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo aquæ, Cœnaculo, lotione pedum, syndone, & sepulchro novo Christi.

XXIX. Eucharistiam summè fructuosam efficit cogitatio mortis, sicque sumatur quotidie, quasi ultima foret.

XXX. De Conscientiæ examine & interiori purificatione, communioni præmittenda.

XXXI. Variæ adducuntur circa Sanctitatem & Candorem, Eucharistiæ considerationes, qui innocentiam, & convenientem in recipientibus exigit præparationem.

XXXII. Sacramentum hoc suas impertit gratias timoratis, cùmque habitu virtutum & bonorum morum, ad ipsum accedentibus.

XXXIII. In Communione laudes Deo & gratiæ agendæ, cum devotionis affectu.

XXXIV. Panis hic ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat; cujus varia adducuntur exempla.

XXXV. De Christi in Eucharistia humilitate, quæ a nobis communicantibus unice requiritur.

XXXVI. De correspondentia sacramentum inter & passionem, cujus illud extitit fructus; ut igitur Eucharistiam cum fructu participemus, passionem meditemur.

XXXVII. Multi sacramentum, sed culpa sua non virtutem ejus sumunt, & gratiam; ideoque indignis cibus est mortis, dignis autem panis vitæ.

XXXVIII. Panem hunc ab aliis cibis non secernens, indigneque sumens, suam deglutit damnationem, Christumque sumit Judicem, sibi soli, & non Christo nocens.

XXXIX. Judæ in recipiendo Christi corpore indignitas examinata circumstantialiter, gravitatem ostendit communionis sacrilegæ.

XL. De asserto Apostoli dicentis, quod indignè sumens Christi corpus illius efficiatur reus; qui reatus majores in nobis meretur pœnam, quam olim in lege veteri, ubi figuram hujus indignè contrectantes puniti sunt severissimè.

XLI. De damnis indignè communicantium, de variis eorum spiritualibus, temporalibus, & æternis suppliciis.

XLII. Impuritas summè dedecet accedentem ad Christi Corpus; ubi consequenter de variis agitur pœnis illorum, qui ad communionem accessère impudici.

XLIII. Contra nauseabundos frequentis communionis, quorum considerantur varia supplicia & damna.

XLIV. De usu primorum fidelium, traducto per tempus aliquod in Ecclesia circa Communionem primitus quotidianam & tandem frequentissimam, Varia proinde frequentiæ hujus considerantur bona, omnia utilia & necessaria.

XLV. Communio quotidiana variis commendatur rationibus & authoritatibus; solutis in contrarium objectionibus; tandemque discutitur, quidquid ad hunc punctum spectare visum est.

XLVI. De variis rationibus quare Christus sacramentum hoc in nocte instituerit passionis suæ.

XLVII. De immenso Christi in hoc sacramento erga nos amore.

XLVIII. De gratitudine, & modestia, quam Christo debemus in communione sacra; præsertim autem de custodia linguæ.

XLIX. De fide ad Eucharistiam necessaria, quæ quare mysterium fidei appelletur, variæ adducuntur rationes.

L. De variis rationibus, ob quas Christus occulte sub sacramentalibus delitescere voluerit.

LI. De variis rationibus, altissimi hujus mysterii veracitatem & possibilitatem probantibus.

LII. Eucharistia compendium est, & abyssus omnium mirabilium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Eucharistia ad Ecclesiæ fulcimentum ad multiplicandam & stabiliendam populorum fidem, contra hæresin instituta fuit.

THEMA.

Frumento & vino stabilivi eum, Gen. 27. v. 37.

1. ECclesiæ augmentum, solidumque in populo Christiano fundamentum Eucharistiæ adscribamus oportet, idenque tot ante institutionem ejus seculis oraculum cœleste per Isaac de Jacobo Patriarcha tractans prædixerat, inquiens: *frumento & vino stabilivi eum*. Jacob si S. Hyppolito martyri, quem SS. Isidorus; & Hieronymus sequuntur, credimus, Ecclesiam & fidelem significat populum: *Jacob portat imaginem Ecclesiæ*, inquit Carthusianus, hunc igitur ad immediate præcedentem eidem datam nos reflectamus benedictionem: *det tibi Deus ... abundantiam frumenti & vini. Hæc est multitudo*, inquit Glossa, *quam colligit de sacramento Corporis & Sanguinis*, quia ut dicemus infra, virtus sacramenti altaris, & in fideles multiplicat, & populos ad fidem convertit, & in sublime stabilit Ecclesiæ ædificium. Notandum autem, quod non sine mysterio in Spiritu prophetico Isaac post adductam Eucharistiæ sub panis & vini speciebus instituendæ mentionem &c. immediatè subjunxerit: *serviant tibi populi, & adorent te tribus*. Ubi Cajetanus ita discurrit; *adorent, honorationem significat, actu incurvan-*

Benedictio Isaac figuravit S. Eucharistiam. *Dion. Cart. ibid.* *S. Hippol. Mart.* *S. Isidorus.* *S. Hieron.* *Gen. 27. v. 28.* *S. Isidorus* *Gloss.* Hæc est fundamentum Ecclesiæ. *Genes. 27. v. 29.* *Gen. Cajet. Ibid.*

vandi seipsum, cultus enim hic est latriæ, qui Cœlesti huic pani exhibetur. Isaac igitur, ex instinctu divino loquens, cùm diceret: *frumento & vino stabilivi eum*, ex mente S. Paschasii, in sensu mystico prophetizans, asserere voluit; populum Christianum corporis & sanguinis mei dono stabilivi: *hoc est aperte dicere; firmavi eùm pane corporis Christi & vino sanguinis*. Quem sensum longè clarius, nobis expressit Albertus Magnus, dum eumdem textum in tractatu de Eucharistiæ sacramento explicat in hæc verba: *Stabilivi eum, quia tota domus Jacob, id est, Ecclesia fundata est super hoc sacramento frumenti & vini, quia materia in eo est frumenti & vini*; cui veritati omnium SS. Doctorum, quotquot examinare voluerimus, conformes ostendemus sententias.

S. Pasch. de corp. & sang. c. 12.

Alb. Mag. t. 2. l. de Euchar. distr. 10. c. 1. n. 13.

2. Seraphicus de præparatione ad missæ sacrificium necessaria tractans, has sacramento præsenti tribuit laudes: *per hoc stat Ecclesia, viret & viget Christiana Religio, & divinus cultus*. Rupertus Abbas de officiis divinis tractans, ubi sacrosancti hujus mysterii ingerit mentionem, de quo Salvator ait; *hoc facite in meam commemorationem*, ita discurrit: *calente memoria tam celebri, perstat super fundamentum suum ædificium fidei*. Inimicus enim infernalis omnes adhibuit machinas ad evertendum, duodecim Apostolis, de quibus canimus; *isti sunt, qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo*, innixam atque erectam Christi Ecclesiam; ast quando putatis vel insolentissimè suas applicasse vires, in extremum ejusdem exterminium? In ultima cœna, quando divinus hic panis institutus fuit, quando pariter ad S. Petrum Ecclesiæ caput, & in quorumquam in solidissima Petra ingentem hanc fabricam erexit, Salvator ait: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; id quod Christus ad ipsum dixit paulo post institutam sub speciebus sacramentalibus Eucharistiam.

S. Bonav. o. 7. de præp. ad Miss. c. 2.

Rup. Abb. l. 2. de offic. c. 10.

Per illam viget & viret Christiana religio.

Luc. 22. v. 31. 32.

3. Novum sacramento huic encomium tribuit Timotheus presbyter Hierosolymitanus inquiens: *Divino ac mystica mensa operam demus, per quam mundus firmatur, per quam terrarum orbis consistit*. Quod idem præconium in aureo libello suo eidem attribuit Sacramento, V. Thomas à Kempis inquiens: *dolendum valde, quod multi parum hoc salutare mysterium advertunt, quod cælum lætificat, & mundum conservat universum*. Quod idem mysterium in Spiritu Prophetico contemplans Psalmista, quali eum titulo illud honorasse arbitramini? Nimirum Firmamenti; artifex etenim supremus excelsam empyrii & firmamenti molem construxerat; *creavit Deus cælum & terram, Dixit quoque Deus, fiat firmamentum*. Postea in sæculorum progressu terram fortificaturus, ne aberraret, novum illi contulit spirituale & mysticum firmamentum, cujus meminimus supra, scilicet *frumento & vino stabilivit eam*; cujus firmamenti stabilitatem Regius Vates prosequitur latius, quando excelsam gloriam & felicissimos Christi in Ecclesia commemorans progressus, inquit: *dominabitur à mari usque ad mare... Coram illo procident Æthiopes... Reges Tharsis & Insulæ munera offerent... Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei... Et adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei*. Cujus gloriosi adeo stabilimenti rationem assignaturus prosequitur dicens: *& erit firmamentum in terra in summis montium*; quæ hæc montium cacumina? qui montes isti? Lyranus respondet: *Sacerdotes sunt montes Ecclesiæ*. Sed quæ montes inter & firmamentum connexio? idem author pro *firmamentum* vertendum autumat *frumentum super capita elevant*; supes Sacerdotum enim capita quotidie elevatum ... ramus electorum frumentum; quo sine antiquorum Rabinorum à Galatino citatam refert opinionem, qui pro *firmamentum, placentam* interpretati sunt Rabini, qui ante Christi vixere adventum, e uniformiter Scripturæ sacræ omnia tandem sacrificia fin... da, unicumque ... à Davide prædictum successivum prædixere sacrificium; quibus idem cum Lyrano pro Ly *montes, sacerdotes* legendum autumarunt. Porro ... ctum nomen firmamentum convenientissimè, ... idem David alibi attestatur, accommodatum ... ; aitenim: *Omne firmamentum panis contrivit*; & alibi: *Panis cor hominis confirmat*. Specialius autem Eucharistiæ competit firmamenti nomen, siquidem ut firmamentum, Ecclesiam sustinet, dicente Seraphico: *per hoc stat Ecclesia*: Porro vivacissima figurarum omnium Sacramenti hujus extitit agnus Paschalis, dicente Doctore Angelico: *in figuris præsignatur, agnus Paschæ deputatur*; quem Deus olim manducari voluit baculis in manus assumptis, mysteriumne penetrastis, inquit Abulensis? *per baculum designatur conditio Eucharistiæ, quia sicut baculus est id super quod aliquis se potest firmare, ita Eucharistia est firmamentum nostrum*.

Timoth. Presb. Hierosol. orat. de Proph. Simeonis.

V. Thom. de Kempis l. 4. c. 1. n. 12.

Per S. Eucharistiam firmatur mundus.

Gen. c. 1. Ibid. v. 6.

Ps. 71. v. 8. 9. 10. 11. Ibid. 15.

Lyranus. Ibid.

... panis ... firmam.

Ps. 104. v. 16

Ps. 103. v. 15.

S. ... S. ...

Exod. ..., cum ... Abul. ... 26. ... q. 33.

4. Rupertus Abbas ad periculum se reflectit vacillationis præsentissimæ, quod sublimi ædificio Ecclesiæ immineret, si Sacramenti hujus deficeret adminiculum; ideoque de Eucharistia sub nomine memorialis passionis & sacrificii incruenti agens concludit: *Aufer à cætu Ecclesiæ quotidianas Salvatoris nostri hujusmodi exequias, & vide, quam merito dicat ipse Salvator, quæ utilitas in sanguine meo, refrigescente enim ea, quæ hoc modo nunc ubique calet ejus memoria, refrigescet universa charitas, muta erit fides, claudicabit spes, conticescet magnus ille clamor sanguinis justi Abel*. Supremum SS. Triados decreverat consistorium, ut verbum incarnatum consummata redemptione humana cum corpore suo glorificatum ascenderet in cœlum; ast altera ex parte cùm Ecclesiam suam hic in terra stabilire, & ad fidem suam omnes attrahere vellet gentes, summè huic operi necessariam cognoscebat esse corporalem sacratissimæ humanitatis præsentiam; ut igitur illi suffragaretur, nec alteri deficeret parti, hanc Sapientia incarnata invenit methodum, à S. Paschasio sequentibus assignatam verbis: *sed quia illum secundum carnem cælos oportuit penetrare, reliquit nobis hoc Sacramentum, visibilem figuram, & characterem carnis & sanguinis*. Observandum autem, quod postquam mundi conversionem ad fidem ejusdemque in sacrosancto lavacro regenerationem Apostolis præcepisset, dicens: *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis*, tandem subjungat, *& ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, sicut alter Elias, qui triumphalem ascensionis suæ currum conscendens, Elisæo, id est, populo Christiano pallium, exuvias scilicet corporis & sacratissimæ carnis suæ reliquit.

Hoc S. Sacramento ... cente, ... cillat Ecclesia.

S. Pasch. de corp. & sang. Dom. c. 4.

Matth. 28. v. 19. 20.

Ibid. v. 20.

5. Otto Imperator, duos aliquando nactus ambiguo jure decertantes de agri cujusdam dominio, cum nesciret, cui justitia plausibilis faveret, ut utrique satisfaceret, terram illam emit, uni prætendentium pretium, alteri agrum ipsum consignans. Ita pariter imaginari nobis possumus cœlum concertasse & terram circa inæstimabilia Corporis Christi thesauri prætensionem; ut itaque utrique satisfaceret, Imperator cœlestis, modum reperit, ut Christus & in empyreum rediret, simulque eodem tempore per præsentiam corporalem degeret subsisteretque e...

Fulgos. l. 8. cap. 2.

Cœlum & terra concertant, uter debeat possidere corpus Christi.

Drog. Host. l. 1. de Sacr. Dom. in Pass.

Ecclesia: Unde Drogo Ostiensis ait: *Ecce sublatus es, amplius te tuus non videbit Eliseus, remansit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, ut præsentia absentia tuæ dolorem ejus semper & augendo leniat, & leniendo augeat. Pallium tuum est caro tua.* Ideoque & S. Bonaventura de Eucharistia tractans, citata pariter applicat Salvatoris verba dicens; *Unde inquit Christus; ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

S. Bonav. Ibid.

Per Eucharistiam multiplicantur fideles in Ecclesia.

6. *Frumento & vino stabilivi eum;* Sacramentum altaris non modo stabilivit, sed & multiplicavit populum fidelem; id quod Regius Psalmista Prophetice denunciavit dicens: *secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Inferre forsitan voluit David, quod illi ad patria dextram elevato populi certatim se submiserint Evangelicam amplexaturi fidem? utique si hoc insinuasset nihil à vaticinio suo alienum asseruisset, *& ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Septuaginta vertunt: *epulas instruxisti filiis hominum.* Cui illa accommodat Psalmistæ verba: *à fructu frumenti, vini & olei sui multiplicati sunt; multiplicatione spirituali,* inquit Albertus Magnus, *qua fideles multiplicantur ex Sacramentorum procreatione;* In cujus confirmationem, mirabilem quamdam necessum est observetis circumstantiam. S. Lucas enim in secundo Actuum Apostolicorum capite, primum vix memorarat nascentis illius Jerosolymitanæ Ecclesiæ augmentum dicens: *appositæ sunt in die illa, animæ circiter tria millia,* quando illustrationem immediatè subnectens ait: *erant perseverantes in communione fractionis Panis.* Ex quo momento, quod consecrationis Panis hujus extitit principium, stabilita & dilatata fuit Ecclesia; dicente Ruperto Abbate: *Magnum hoc Sacramentum caro Christi, quæ ante passionem solius erat caro verbi Dei, per passionem ita crevit, adeo dilatata est, ita mundum universum implevit, ut omnes electos, qui fuerunt ab initio mundi, vel futuri sunt usque ad ultimum electum in fine sæculi, nova conspersione hujus Sacramenti in unam Ecclesiam faciat Deum, & homines æternaliter copulari; Caro illa unum erat granum frumenti, quod antequam, cadens in terram mortuum fuisset, nunc postquam mortuum est, crescit in altari, fructificat in manibus & corporibus nostris, & ascendente magno & divite Domino messis, terram fructiferam, in qua crevit, secum vehit in horrea cœli.*

Ps. 11. 9.
Joan. 12. v. 32.
Septuaginta.
Ps. 4. v. 8.
Alb. Mag. to. 21. dist. 6. tr. 2. c. 1.
Act. Apost. 2. v. 41.
Ibid. v. 42.
Rup. Abb. de divin. offic. l. 2. c. 11.

Ingeniosa hujus multiplicationis ratio eruitur ex speciebus Eucharisticis.

7. Ingeniosa se offert ratio, quare species Sacramentales Panis & vini ad hoc augmentum & fidelium multiplicationem adaptentur, quam S. Cæsarius Arelatensis his verbis insinuat: *sicut frumentum solita purgantis solicitudine præparatum in candidam speciem, molarum labore perficitur, ac per aquam & ignem in unius panis substantiam congregatur, sic variæ gentes unum de se Christi corpus efficiunt.* Quam veritatem plenius nobis successus exhibent Historici, à Patre Rho, de primo Japoniæ Christiano, cui nomen Angarus, conscripti in hæc verba; *Affirmabat tum omnia sibi in Christiana republica vehementer probari, tum nihil melius, aut quo magis animum caperetur, ipso Christi corpore sibi videri, itaque mirari se admodum, si qui forte reperirentur, qui tantis paratis bonis non avide atque jucunde fruerentur.* Rex Salomon, Christi typus (*ecce plus quam Salomon hic*) hoc ipsum prædixit, media Eucharistia in omnes Ecclesiæ populos derivandum augmentum, & propagationem ad fidem & Religionem Christianam, siquidem apertè ait: *Sapientia ædificavit sibi domum,* Ubi interlinearis dicit: *Sapientia, verbum Dei, ædificavit domum, id est,* inquit Glossa ordinaria, *Ecclesiam; excidit columnas septem;* id est, juxta Lyranum, *septem Sacramenta instituit, quibus fulcitur tota Ecclesia.* Nihilominus omnium principalissimum est illud altaris, quod Hugo Victorinus nuncupare non dubitat, *Sacramentum omnia sacrificans Sacramenta. Immolavit victimas suas.* Verbum enim divinum in sacrificium too se obtulit Patri æterno, primitus in hoc Sacramento, postea autem super altare Crucis, cujus in hæc verba meminit Interlinearis: *assumpta humanitatis Sacramenta patefecit.* Ut igitur universum ad se attraheret mundum, convivium instituit Eucharisticum, *miscuit vinum & proposuit mensam suam:* quibus præmissis Apostolos ablegavit, qui ad Ecclesiæ sinum omnes invitarent populos, *misit ancillas suas, prædicatores infirmos,* inquit Glossa ordinaria, *& despicabiles; ut vocarent ad arcem & ad mœnia civitatis, ad Christi fidem,* inquit Lyranus; *Insipientibus locuta est, id est, gentilibus, qui divinitatem attribuebant lignis & lapidibus.* Ast qua esca eos ad conversionem allectos fuisse arbitramini: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis; In pane corpus,* inquit Glossa in vino, *sanguis ejus, quo in altari satiamur.* Beda inquit: *sacramentum quo subjugatus est mundus.*

S. Cæsar. Arelat. hom. 7. de Pasc.
P. Rho. hist. l. 3. c. 1. §. 21.
Prov. 9. 1.
Glossa. Interlin. Gloss. ordin. Lyran. ib.
Hugo Vict. T. 3. in spec. Eccl. erud. Theol. c. 7.

Eucharistia sanctificat omnia alia Sacramenta.

Gloss. ord. Lyran.
Glossa. V. Beda.

8. Notatu dignissima eidem proposito accommoda in præsenti insinuat pariter S. Bonaventura verba, dicens: *tolle hoc Sacramentum de Ecclesia, & quid erit in mundo nisi error & infidelitas? & populus Christianus erit quasi grex porcorum dispersus & idololatriæ deditus, sicut expressè patet in ceteris infidelibus.* In pessimo utique statu squalebat mundus ante Eucharistiæ institutionem, ideoque prosequitur dicens: *per hoc Sacramentum roboratur fides.* Porro S. Anselmus ad convivium alludens, ad quod pauperes, debiles, claudi, & cæci invitati fuere, sequentem format discursum: *Erant gentiles, quia nec legis divitias, nec virtutum fortitudinem, qua resistere possent diabolo, nec scientiæ lumen, vel illuminatos cordis oculos habebant, nec in via justitiæ rectis pedibus incedebant, qui tamen invitati ad convivium Christi, divites spiritualiter & fortes facti sunt; & interius illuminati, dum in via Dei non errant, sed recto tramite gradiuntur.*

S. Bonav. Ibid.

Hoc sacramento sublato merus esset error, & infidelitas in Ecclesia.

S. Anselm. Enarr. in Evang. Luc. 14. v. 13.

9. Veraciter utique S. asseruit Augustinus: *Sacramento Corporis Christi subjugatus est mundus.* Invalescentibus enim multiplicatisque mirum in modum hæresibus, ex instinctu Divino Urbanus IV. solemnitatem instituit & processiones SS. Corporis Christi, juxta declarationem sacri Concilii Tridentini; ad destruendas hæreses eorumque confundendos sequaces, aut certè ad Ecclesiæ gremium reducendos; prout fusè probavimus in secundo promptuarii sacri Tomo, in septimo hujus solemnitatis discursu. Inimicus namque infernalis qui non dormit, sed incessanter zizania per campum Ecclesiæ supra bonam veritatum & doctrinarum Catholicarum sementem spargit, hoc maximè electorum frumentum obruere allaboravit, nauseam ejusdem creans in Catholicis, quos in multos errores & præcipitia, in multis provinciis & Regnis à Sede Apostolica separatos atque divisos degenerare fecit.

Hoc sacramentum institutum est ad destruendas hæreses.

10. Esau ab Isaac patre suo benedictionem postulans, eam à Jacob fratre sibi surreptam dicit; dicente patre: *frumento & vino stabilivi eum, & tibi post hac fili ultra quid faciam?* in tam divite & opulenta domo panis equidem & vini benedictio deficere non poterat, quæ natu majori filio conferretur, *sed omnia in figura contingebant.* Esau enim infidelem præfigurabat præsentemque populum, qui participasse nequit benedictionis panis & vini Eucharistici, collatæ Jacobo, qui populum Christianum repræsentabat, ut Christi fideles usque in sæculo-

Gen. 27. v. 37.

Præclarum exemplum Francisci I. Reg. Franc. P. Ribe l. 5. c. 27. ibid.

culorum finem stabiliat atque confirmet. Franciscus primus Franciæ Rex propter continuos & implacabiles Regni sui bellicos motus in subditos suos, hæreseon, errorumque pestem cum ingenti fidei præjudicio transfusam advertens, sequens adhibuit remedium & antidotum. *Excita pietate celeberrimam Parisiis supplicationem instituit, divinamque hostiam circumferri jubet, adestipse faceinque manu præferens aperto triumphali capite prosequitur, mox coactis in templo Proceribus de augustissimi omnium mysterii veneratione cultuque Regia disserit eloquentia, obortisque extrema concione lachrymis, se Henricum suum, unicam Regni spem, si errores concepisset, illico Divinæ veritati immolaturum vociferatur.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc, vitam donat mundo per gratia collationem, justitia Divinæ nostris irritata peccatis retrahit fulmina, nosque in Dei timore fundat.

THEMA.

Panis Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Joan. 6. v. 33.

Christus nobis datus est non solum in pretium, sed etiam in cibum. Joan. 3. v. 16. 17. S. Bonav. in cap. 6. Joan. v. 33.

1. SAlvator die quadam cum Nicodemo, de æterni Patris sui excessivo versus genus humanum amore disserens, ita cum affatus est: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam; non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Quæ verba interpretans S. Bonaventura considerat, unigenitum Dei Filium in mundi salutem & vitam datum fuisse, non modo ut pretium & redemptionem, sed etiam ut cibum & nutrimentum: *Sic Deus dilexit mundum, ut unigenitum daret & in pretium & in cibum.*

Blosius in Margarit. spir. c. 10. Mors dominabatur in mundo donec per hunc cibum daretur remedium vitæ. Luc. 1. 79. Joan. 1. 4. S. Ambr. de Parad. c. 9. V. Beda in Caten.

2. Ingeniosum est epithetum, quod Blosius in Margarita spirituali c. 10 Divino huic Pani attribuit, dicens: *O stupenda Sapientia Dei, quæ hunc subtilem & salutarem mundum pro salute nostra instituit*; pro cujus intelligentia notandum, quod priusquam verbum æternum è sinu patris in hanc terram descenderet, mors in hoc mundo, prævalens triumphum egerit; unde Zacharias Deum rogabat dicens; *illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent.* Eteniim vita vera in cœlo, in Patre scilicet residebat; *in ipso vita erat, & vita erat lux hominum*; Hæc autem mors eousque continuabatur, donec ad terram per hunc panem Eucharisticum, (de quo S. Ambrosius ait: *Hic est cibus, in quo vita definitur æterna*) vivificandam Filius Dei mitteretur. Mundi nomine autem, ut Beda declarat, non mundi elementa, sed fideles & credentes, qui sunt in mundo, intelliguntur; Unde idem Beda ait: *Dat vitam mundo, non elementis, sed hominibus habitatoribus mundi.* Petrus Blesensis vero in quadam Epist. aliis nobilibus Epithetis Eucharistiam honorat dicens: *Magnum hoc est sacramentum, supra omnem æstimationem, supra omnem intelligentiam, supra omnem eminentiam, in quo salus est mundi pretium sæculi.* In sequentia à S. Thoma composita Ecclesia canens ait: *Laudis thema specialis, Panis vivus & vitalis hodie proponitur.* Ingeniosa quoq; est, quam Rupertus Abbas Tuitiensis facit, reflexio circa modum, quo Deus mundi ruinas, à serpente per pomum vetitum causatas, reparavit; Hic etenim Salvatorem ad SS. Corpus suum sumendum invitantem hic verbis loquentem introducit: *accipite & comedite, hoc est Corpus meum; & protinus subjungit: Cum hæc dicit agnus Dei, opportune nobis ad memoriam recurrit illud, quod dixit serpens, imo per serpentem diabolus hostis humani generis; accipite & comedite, eritis sicut Dii*; sicut enim per escam pomi vetiti mors in hunc mundum intravit, ita Filius Dei per cibum Eucharisticum, mortem in fugam pepulit, vitam nobis donando; unde ipsemet Salvator ait: *hic est panis, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo. Ille serpens erat,* inquit Rupertus, *iste agnus est; ille vetus peccator, iste antiquus creator; ille per terram repsit, iste de cœlo venit. Ille spiritus diaboli falsum sibilans, iste spiritus Dei verum evangelizans; ille mortis artifex, iste vitæ opifex; ille de ligno non suo raptor obtulit, iste de corpore & sanguine suo largitor dedit, ille quod non habebat, mendaciter promisit, eritis, inquiens, sicut Dii, iste quod habebat, & quod semper naturaliter habet, fideliter dedit, ut simus Dii, dum manet ipse in nobis.* Tandem vero per os Salvatoris loquens, & ad Divinum hoc alimentum nos invitans dicit: *Contra cibum mortis, panem comedite vitæ æternæ, & calicem bibite salutis perpetuæ.* S. Bernardin. Senens. in ser. quodam similiter ait: *sicut demeritum culpæ cœpit in homine ex auditu diabolici verbi, mortis pabulum suggerentis, ita vita gratiæ in humano genere reformatur per verbum Christi, vitæ cibum veraciter proponentis.*

Rup. Abb. in l. 3. de operib. Spirit. S. c. 1. v. 4. Per hoc Sacramentum reparavit Deus ruinam pomi vetiti. S. Bernardin. ser. 5. dom. 4. A. 3. c. 2.

3. In libro Geneseos c. 41. mundum extrema quadam fame oppressum fuisse invenimus. *In universo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat*; omnia autem, ut Apostolus ait, *in figura contingebant illis*; Sed quænam erat hæc fames, cui tunc universa terra subjacebat? fames nimirum panis spiritualis; Audite Chrysologum de filio prodigo ita scribentem: *facta est fames valida; famem magnam cognoscendæ veritatis sustinebat.* Sed quonam remedio Rex Ægypti famem à Regno suo profligabat? *ite,* inquit, *ad Joseph; aperuitque Joseph universa horrea.* Porro Joseph iste Salvatorem nostrum præfigurabat, qui frumentum appellatur electorum. Audiamus S. Prosperum hac de re ita loquentem: *Aperuit Joseph horrea tempore famis, & ministrabat populis; hoc & de nostro dictum est: oculi Domini super justos, & sequitur; ut eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame*; nimirum illa, quam Deus per Amos comminatur dicens: (*Mittam famem in terram, non famem panis... sed audiendi verbum Domini*) *in hac fame positus noster Joseph Christus Dominus ex horreis suis nobis Divinam sui Corporis annonam ministrat.*

Gen. 41. v. 54. Ante institutionem hujus sacramenti, erat fames in universa terra. D. Chrysol. ser. 5. S. Prosp. de prom. & præd. par. Dei c. 11. in Catena. Amos 8. v. 11.

4. Sertæ considerationis nostræ oculos in Babyloniam convertamus, ibi namque Danielem invenimus in Lacu leonum famelicum, ab iisque, faucibus apertis Corpus ejus velut prædam anhelantibus, circumdatum, tametsi nullus illorum Corpus ejus attingere præsumpserit; Huic igitur Deus, compassione erga illum commotus Angelum misit, qui Habacuc prandium messoribus ferentem per comam capitis apprehensum in lacum transtulit, ut cibus ille Danieli Dei servo dispensaretur, clauderenturque famelicorum ora Leonum. Porro S. Hieronymus optimè observat, dictionem illam *Habacuc* idem significare quod *amplexator*, ideoque per illum Filium Dei præfiguratum fuisse dicit, utpote qui in incarnatione sua humanam naturam nostram est amplexatus, ut proinde hæc dicere possit; *dextera illius*, id est Divinitas, *amplexabitur me.* Meliores autem, quibus prandium ab Habacuc præparatum erat, Angelos significant, de quibus in Evangelio dicitur: *Messores autem Angeli sunt*; his enim Panis hic Eucharisticus revelata facie fruendus semper præsto est: *Beatus qui manducabit Panem in Regno Dei*; de quo etiam pane S. Raphael Archangelus ait; *Ego cibo invisibili, & potu, qui*

Dan. 14. Applicatur huic sacramento prandium, quod Habacuc tulit famelico Danieli. S. Hieron. de nomin. Hebraicis. Matth. 13. v. 39. Luc. 14. 15. Tob. 12. v. 19.

qui ab hominibus videri non potest, utor. Denique genus humanum præfigurebatur in Daniele, qui in medio Babyloniæ famelicis leonibus ad prædam ejus aspirantibus, quaquaversum circumdatus morabatur, quia universus mundus, parvulo dumtaxat Judææ angulo excepto, idola adorabat: & dæmonibus serviebat, qui leones sunt, de quibus S. Petrus ait: *tamquam leo rugiens &c.* universus igitur mundus fame illa, de qua D. Chrysologus loquitur, vexabatur, adeo ut dicere potuerit: *quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* Ecce tibi igitur Habacuc, id est, Christum incarnatum, magni consilii Angelum Divinum hoc convivium, de quo sæpè canit Ecclesia: *O sacrum convivium, &c.* toti mundo præparantem, eumque ab infernalium leonum faucibus eripientem.

1. Petr. 5. v. 8. Luc. 15. v. 17. D. Chrysol.

5. *Dat vitam mundo.* Quidnam obsecro mundus, priusquam lux in ea crearetur, aliud, quam confusum quoddam Chaos erat? *tenebræ erant super faciem abyssi, dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux,* quam tenebrosa abyssus erat universus mundus, impietate quaquaversum repletus, quamdiu ante formatam in eo Evangelicæ gratiæ lucem princeps tenebrarum dominabatur? hæc autem lux in sole justitiæ Christo sub nubibus accidentium sacramentalium reclusa & obvelata consistit *gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* S. Bernardus de Eucharistia disserens ait: *Panis iste per excellentiam Eucharistia dicitur, id est, bona gratia: in hoc enim sacramento, non solum qualibet gratia, sed ille, à quo est omnis gratia, sumitur,* S. Bernardinus Senensis similiter inquit: *Est fons omnis gratiæ & virtutis; unde sacramentum hoc Eucharistia, id est, bona gratia, nominatur, ideo Eccl. 24. ipsa Eucharistia de se ait: in me gratia omnis viæ & veritatis; in me omnis spes vitæ & virtutis.* Olim in paradiso terrestri universus mundus per pomum infectus fuit toxico æternæ mortis, unde Deus ait: *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris;* at vero in Sion Eucharistia instituta fuit, in quam cœlestis ille panis descendit, qui nostram vivificat mortalitatem, unde Albertus M. in persona Christi ait: *quia in corporali cibo vitam perdidistis, ideo ego corporalem cibum præparavi vobis, in quo vitam invenietis.* Idem quoque præsul illum Apostoli ad Hebræos c. 13. textum: *optimum est gratia stabilire cor,* educens ait: omnem fidelium in pietate & religione, ac quovis alio bono constantiam & stabilitatem hujus Sacramenti esse effectum: *Gratia cor stabilit, & confortat ad hoc,* inquit, *quod in bono Divino permaneat, hoc autem specialiter hæc gratia facit, sicut dicitur Psalm. 105. Panis cor hominis confirmat.* S. Paulus Apost. qui ad hoc à Deo destinatus erat, ut mundum Evangelicæ legis prædicatione & fidei Christianæ notitia vivificaret, hoc cibo vitæ restauratus, & confortatus fuisse legitur; unde idem Albertus Magnus ait: *Diu nutaverat Paulus, & sicut dicitur Act. 9. cum accepisset cibum, confortatus est;* Perspicua similiter est circa propositi thematis verba S. Bonaventuræ expositio, dicentis; quod per hanc vitam, mediante hoc pane mundo collatam, Divina gratia denotetur, cujus viva quædam scaturigo est Eucharistia, nam *hic Panis dat vitam mundo, id est, dat gratia vitam vivificantis.*

Genes. 1. v. 2. 3. In hoc Sacramento continetur vita gratiæ. Rom. 2. v. 25. S. Bern. ser. in cæna Dom. S. Bernardin. to. 2. ser. 55. A. 2. a. 2. Eccl. 24. v. 25. Gen. 2. 17. Quæ confortat cor nostrum. Alb. Mag. to. 21. dist. 6. tr. 2. c. 3. Hebr. 13. v. 9. Ibid. dist. 1. c. 4. Psal. 103. v. 15. Act. 9. 19. S. Bonav. in cap. 6. Joan. collat. 32.

6. Observandum quoque Salvatorem nostrum apud S. Joan. c. 6. verbis propositi thematis præmisisse dicendo: *operamini, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater signavit Deus.* Signum autem, quo æternus ejus Pater hunc cibum signaverat, erat vita immortalis, cujus semen & pignus est gratia. Valde etiam ad propositum nostrum considerari merentur verba illa S. Hilarii l. 8. de Trinit. de hac materia tractantis; dicit enim: *Hæc vere vitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua vivit ipse per Patrem;* Christus enim apud eumdem Joannem ibidem protestatus fuerat dicens: *sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me;* Unde S. Hilarius hanc deducit consequentiam: *vivit ergo per Patrem; & quomodo per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivemus.* Aptè ad propositum nostrum observat S. Bonav. quòd incarnata Sapientia, dum in cap. 6. Joan. de hoc Sacramento, quod instituturus erat, diffusè loquitur, non semel, sed decies vitæ mentionem faciat: *decies,* inquit, *repetitur hic actus vivificandi, & attribuitur pani.* S. Augustinus in quodam sermone de hujus Sacramenti salutari calice inquit: *Illum bibere, quid est, nisi vivere? manduca vitam, bibe vitam, habebis vitam, & integra est vita.* In canone missæ post consecrationem hæc verba recitantur: *panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ;* similiter ante consecrationem in eodem Canone oblationem hostiæ, non solùm pro salute animæ, sed etiam corporis præsentamus dicendo: *pro spe salutis & incolumitatis;* ubi Remigius Altissiodorensis notat dicens: *Nec solum pro salute æterna, sed etiam pro temporali incolumitate, id est, corporali sanitate, incolumitas enim dicitur sanitas & integritas, utraque enim sanitas ab illo est, animæ & corporis.* S. Basilius pariter in quadam Epist. punctum hoc tangit immortalitatis, cujus panem hunc cœlestem dicit esse instrumentum; *quis jam dubitabit,* inquit, *quin vitam frequentius participare, non sit aliud omnino quam frequenter vivere,* quibus verbis hoc Sacramentum vitæ nomine indigitat. Sicut enim ad sustentandam vitam corporalem necessarius est cibus, ita quoque ad spiritualem animæ vitam conservandam cibi Eucharistici urget necessitas; nam ut Salvator ait: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* circa quæ verba Seraphicus Doctor ait: *quæritur, quid ait, verè est cibus? Et ad hoc respondet Augustinus quod cibos & potus ideo appetunt homines, ut non esuriant neque sitiant, hoc autem non præstat veraciter, nisi iste cibus & potus, qui eos, à quibus sumitur, immortales facit.*

Joa. 6. 27. S. Hilar. l. 8. de Trin. Hoc Sacramentum est causa vitæ nostræ. Joan. 6. v. 58. S. Bonavent. in c. 6. Joan. S. August. ser. 2. de verb. Apost. Canon. Miss. Ex hoc sacramento accipimus salutem corporis & animæ. Remig. Altissiod. de celebrat. Missæ. Biblioth. vet. P. P. to. 6. S. Basil. Ep. ad Cæsar. Joan. 6. 56. S. Bonav. ibid.

7. Præterea *dat vitam mundo,* quia fulmina Divinæ justitiæ adversum nos irascentis coërcet, quia alias mundum continuis sceleribus immersum, in nihili abyssum redigeret: *panis iste supersubstantialis,* inquit S. Cyprianus, *& calix benedictione solemni sacratus, ad totius hominis vitam salutemque profuit, simul medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.* Rupertus Abb. ad altare, quod Noë erexit, & in quo sacrificium obtulit, se reflectens ait: *arcam facere jusserat homini, in qua salvaretur, digne illi homo altare ædificat, in quo idem Salvator suus adoretur.* Quando enim Deus cruentum indignantis justitiæ suæ gladium in vaginam recondere, mundoque reconciliari volebat, tunc altare illud, in honorem suum erigi, in eoque holocaustum offerri disposuit, ut denotaret, quod sacramentum terram salvet, & in incolumitate sua sustineat, ne annihiletur, & totaliter intereat: *Dat vitam mundo.* Albertus M. verba illa Prov. c. 21. *munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam,* de Eucharistia explicat dicens: *Omnem enim iram & indignationem Dei hoc pretiosissimo dono extinguimus.* Deus olim apud Isaiam conquerebatur dicens: *Jugiter tota die nomen meum blasphematur;* Porro certum est unicam blasphemiam, vel unicum tantum peccatum mortale, ad annihilandum totum universum abundè sufficere, quanto igitur magis abundè ad

Quomodo hoc sacramentum dat vitam mundo. S. Cypr. de Cœn. Dom. Rup. Abb. l. 4. in Gen. c. 27. Prov. 21. v. 14. Alb. Magn. ibi. dist. 2. tr. 2. c. 1. Isai. 52. 5.

id

id sufficiet *si jugiter tota die nomen Dei blaspemetur*? quodnam igitur cœlestis pietas ad mundum conservandum providit antidotum? audite Isaiam idipsum insinuantem: *propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar ecce adsum*, q. d. ex nunc scilicet à tempore incarnationis meæ per præsentiam meam corporalem in hoc sacramento, iræ Patris mei opponam, usque in mundi finem, unde alibi dicit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Equidem licet *jugiter tota die nomen meum blasphematur*; nihilominus ex alia parte continuum nobis providit sacrificium: *juge sacrificium* à Daniele nuncupatum, siquidem per totam Christianitatem, omnibus cujuscumque diei horis sacrificium offertur incruentum: quando enim apud nos dies est, noctem habent antipodes, & è converso, atque ita tota cujuscumque diei naturalis cursu, & quocumque ejus momento, æterno Patri Filius ejus in salutem nostram offertur, ut illud adimpleatur; *Dat vitam mundo*.

Isai. 52. v. 6. — *Matth. 28. v. 20.* — *Isaias 52. v. 5.* — *Dan. 8. v. 11.* — *Dan. 8. 11. &c.*

8. *Dat vitam mundo; hoc est hominibus in ipsum credentibus*, ut exponit Carthusianus; siquidem certum est, ut suo loco plenius dicemus, fideles in panis hujus virtute, vitam id est, gratiam & amicitiam Dei conservare. *Panis cor hominis confirmet*, inquit Psalmista, cujus hanc ad intentum nostrum rationem subdit S. Thomas, *quia scilicet Corpus Christi fideles suos in bona vita confirmat, & confortat*. Cui doctissimus subscribens Salmeron inquit, *virtutes Theologicas & morales, quæ ad salutem nostram faciunt, earumque incrementa, nulla ratione magis nobis polliceri possumus, quam per hoc ipsum fidei, & charitatis sacramentum; quippe ejus frequentatione illa nobis inserantur, illa nobis inserta augentur, atque aucta perficiuntur, non secus ac cibo corporeo singulæ corporis partes, & membra accrescunt, aut saltem conservantur.* In primis illis sæculis, nec non successivè in aliis, quando fideles ad fidei confessionem compellebantur, eamqi non uno, sed multifario ore medios inter sanguinum rivos defendebant, unde vigorem roburque, nisi à sacra communione obtinuere? eumdem audiamus authorem: *Martyres pro Christo* inquit ille, *extrema subituros tormenta, Magnus Cyprianus Eucharistiâ muniebat, quemadmodum magnum inituri prælium quo ardentius pugnent, cibo potuq; se communicare solent*. Quam veritatem fusius confirmat Baronius, quando in annalibus Ecclesiasticis Anno 255. agens, recenset, quod fideles propter fidem incarcerati habebant desiderium sumendi Eucharistiam, id quod in aliis eorumdem annalium locis fusius prosequitur probans, fortissimam atque impenetrabilem Christianorum armaturam inter persecutiones unicam extitisse communionem, quam etiam ob causam in sæculis istis admodum periculosis Ecclesia permittebat, ut fideles panem hunc consecratum domum secum deportarent, ut occasione datâ, atque persecutionis tyrannide imminente hoc se pabulo cibare atque munire possent: cujus & Apostolos ab Alberto Mag. citatus meminit in hæc verba: *Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullus vestrum capillus de capite peribit; cibus enim salutis saluberrimus omnibus, & confortat in gratia, & salvat à periculo*, subnectit dictus Author.

Dion. Cart. ibid. — *Psalm. 103. v. 15.* — *Thom. S. ibid.* — *Salmer. to. 9. Tr. 26.* — Et confortat fideles in fide. — *Salmer. to. 9. tr. 2.* — Specialiter SS. Martyres ad subeunda tormenta. — *Baron. Ann. 255. n. 5.* — *Ibid. An. 260. n. 5.* — *Alb. M. lib. de Euchar. dist. 3. tr. 1. c. 2.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Quare Eucharistia per modum cibi, subque speciebus Panis instituta fuerit.

THEMA.

Accepto pane dedit eis dicens: hoc est corpus meum. Luc. 22. v. 19.

1. SCire quidem optarem, cur in ultima Cœna Salvator noster sacramentum altaris, in agno paschali principaliter figuratum instituens, Panem & vinum carni prætulerit? aut cur non potius Manna impertierit, simillimum Eucharistiæ typum? *commutavit Dominus sacramentum agni*, inquit Seraphicus, *in Sacramentum panis, quia iste est cibus magis communis & naturalis*. Nihilominus in capite discursus; laudabili sanctaque cum curiositate interrogare libet, cur Dominus Sacramentum hoc nobis subministrare voluerit *per modum cibi & potus*; quam distinctionem reliqua inter Sacramenta habere novimus Eucharistiam? Hugo Victorin. dubium hoc sequenti enodat responsio, dicens: *Voluit sapientia Dei, quæ se per visibilia manifestat, ostendere, quod ipsa animarum refectio est, & cibus; & propterea carnem assumptam in edulium proposuit, ut per cibum carnis adgustum invitaret Divinitatis.* In terram enim descenderat verbum ut nos beatæ æternæque vitæ redderet participes; quemadmodum igitur hæc vita corporalis per cibum fovetur, ita pariter in via, ut sempiternam animæ vitam consequeremur, alium nobis subministravit cibum: *Hic pereat physicale nutrimentum* (verba sunt S. Bernardi) *cibus iste non est ventris, sed mentis; non est enim datus ad ruinas hujus vitæ, quæ vapor est, ad modicum parens, sed ad æternam vitam animæ conferendam; illuc reducit hominem, unde traxit originem.*

S. Bonav. ibid. — Cum Christus hoc sacramentum instituerit per modum cibi & potus. — *Hugo de S. Vict. p. 8. l. 1. de erud. Theol. sacr. Adicto. 8.*

2. Per cibum serpens nostram operatus est ruinam; per cibum pariter humana sapientia nostrum restauravit interitum; unde Rupert. Abb. ait: *Contra cibi vetiti culpam, cibus & potus gratia est, contra serpentis venenum, S. Spiritus antidotum est.* Cui & illa consonat Didaci Stellæ doctrina: *Non solum ejus altitudo sapientiæ ostensa est per hoc, quod cum homine mansit, sed etiam per modum, quo id facere excogitavit, nam eo modo, quo mors in mundum intravit, voluit, ut eodem intraret vita, per esum ligni vetiti intravit mors, per esum etiam intravit vita.* Angelicus Doctor ad illam Christi assertionem (*caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*) se reflectens, sanctique Chrysost. innixus authoritati inquit: *Quia cibus & potus sumitur ad refectionem hominis*; deinde duas in nobis considerat partes, quarum principalior anima, minus autem principalis corpus est; essentia hominis in anima, non in corpore consistit; animæ itaque sustentandæ necessarius erat cibus, qui non alius, quam Eucharistia est, quæ in multis Dei servis ipsi etiam corpori virtutem & nutrimentum communicavit; ideo S. Doctor subjungit: *illud autem, quod est homo, est per animam, non per corpus; illud ergo est verè cibus, qui est cibus animæ, & hoc est, quod Dominus dicit: Caro mea vere est cibus, qua non solum est cibus corporis, sed etiam animæ.* Quod intentum S. Carolus Borromæus mirè promovet, compendiosa hac, sed emphatica doctrina, qua proportionem cibi corporalis & Eucharistici exhibet in hæc verba: *Quot usus corpori panis & vinum affert, eos omnes animæ saluti, & jucunditati, at meliori quidem, & perfectiori ratione, Eucharistia Sacramentum præbet.* Quod idem documentum Concilium

Per esum ligni vetiti intravit mors. — *Rup. Abb. l. 3. de Sap. c. 15.* — *Did. Stella in c. 20. Lucæ.* — Per esum hujus panis intrat vita. *Joa. 6. v. 56.* — *S. Th. ibid.* — Animæ usque necessarius est cibus, ac corpori, illi autem est Eucharistia.

Tridentinum tradit, à S. hoc Cardinali in medium adductum, perfecteque consummatum; ait enim: *sumi voluit Sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum quo alantur, & confortentur viventes, ut illius, qui dixit; qui manducat me, & ipse vivet propter me.*

Notanter hic cibus datus est sub speciebus panis. Luc. 22. v. 19.

3. Non solum autem *per modum cibi*, sed etiam sub speciebus panis, Eucharistiam instituere voluit Dominus, qui *accepto pane ... dedit eis, dicens, hoc est corpus meum.* Non desunt Interpretes sacri, qui in oratione Dominica nos à Christo jussos instruunt, panem petere sacrosancti Corporis ejus; unde S. Matthæus pro Ly *panem nostrum quotidianum* habet; *supersubstantialem*, ad quod ie reflectens S. Hieronymus ait? *Illud, quod in Evangelio secundum Latinos Interpretes scriptum est; panem nostrum quotidianum; melius habetur in Græco; panem nostrum egregium, præcipuum, peculiarem, eum videlicet, qui de Cœlo descendens ait: Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi.* Quam eamdem sententiam tenuere Tertullianus, S. Ambrosius, & alii, id quod per illam confirmari potest particulam: *panem nostrum*, siquidem circa alium panem libera nobis non est dispositio, sed à beneficentia Dei illum exspectemus oportet; hic autem adeo in nostra est potestate; ut Sacerdote super materiam verba consecrationis proferente, substantia panis necessario in Christi corpus convertatur; *obediente Deo voci hominis.* Aut etiam dici potest, panem usualem non dici *nostrum*, siquidem omnibus communis est, etiam idololatris, Mahometanis, & Atheistis; *Solem suum oriri facit super bonos & malos*; panis autem Eucharisticus solis concessus est nobis Christianis Catholicis: *nobis datus; verè panis filiorum non mittendus canibus; panem nostrum*, quia cum nostrum facimus, qui dixit: *qui manducat meam carnem ... in me manet, & ego in illo*; ad quem panem sumendum ita nos exstimulat S. Chrysologus. *Cœlestis pater, cœlestem panem, cœlestis Filii ut postulemus, hortatur, ipse dixit: Ego sum panis, qui de Cœlo descendi. Ipse est panis, qui satus de virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in furnace coctus sepulchri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus cœlestem cibum quotidiè fidelibus subministrat.*

Matth. 6. 11.
S. Hier. cit. a Salmer. in 5. n. ad Eresum.
Joan. 6. v. 51.
Tertull. S. Cyprian. S. Ambr.
Hunc panem petimus in oratione Dominica, & nostrum dicitur, panis noster.
Matth. 5. 45.
Joan. 6. v. 57.
D. Chrysol. ser. 31.

Matth. 26. v. 26.
Christus huic sacramento assignavit panem, qui est cibus omnibus communis.
Hug. Card. ibid.

4. *Accepit Jesus, panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait, accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Utique non sine mysterio in sacramenti hujus materiam Christus assignavit panem, siquidem hic omnibus cujuscumque status, sexus, ætatis, conditionis, & professionis communis est hominibus. *Dedit non vendidit*, inquit Hugo Card. quia venditum ad paucos derivatur; dedit ergo, & omnibus dedit, multis ante sæculis ad ejus participationem nos invitans per Isaiam dicens: *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite; venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum & lac.* Inter omnes equidem materias comestibiles, maximè indifferens, atque universalis & panis, nullius non deserviens necessitatibus, ideoq; B. Algerus ait: *Qui in suis beneficiis nostram abstulit expensam, ne gravaremur, suam contulit incomparabilem gratiam, ut hilarius juvaremur. Si enim in quibuslibet pretiosissimis speciebus Sacramenta sua Deus instituisset, quæ natura & quantitate sua, ita essent pretiosa, ut mundus totus non sufficeret ad ea comparanda; non quidem sacramentorum esset digna comparatio, sed difficilis & onerosa pauperibus, ad ea erat accessio. Ideoque ut gratia Dei omnimodo esset gratuita, in sacramentalibus speciebus, non quæsivit dignitatem, sed aptitudinem.*

Isaiæ 55. v. 1.
B. Algerus l. 3. de sacr. c. 4.

5. *Accepto pane.* Experientia teste panis principalissimum hominis est nutrimentum; cui proinde Psalmista insigne hoc attribuit epithetum, *firmamentum panis.* S. autem Martianus Eucharistiam eadem de causa *unicum* appellat *vitæ remedium*; quem effectum S. Bernardinus fusius considerans ab alimento materiali, ita ad spirituale digreditur: *sicut alimentum corporale habet vitam corporis servare; sic hoc Sacramentum, cum sit animæ cibus, habet ipsam in gratia solidare, quia ipsius animæ vita est.* S. porro Bonaventura de hoc eadem agens Sacramento, Sapientiam incarnatam nos ad vitam immortalem corpore suo sub speciebus panis nutrire voluisse concludit, dicens: *Sapientia providit, ut, rationales animas hominum, quas jam carè redemit, & per gratiam magnificavit, ac effecit similes angelis Dei, cibaret illo pane, quo Angeli nutriuntur, sine quo nec illi, nec isti vivere possunt, & hoc per aliquem modum convenientem nobis parvulis, quia impossibile est nobis comedere cum isto mortali corpore illum panem vitæ in soliditate propria formæ, scilicet divinitate.* Quas easdem sacratissimi Christi corporis, speciesumque panis & vini, proportiones considerans S. Cyprianus inquit: *Potus & esus ad eamdem pertinent rationem, quibus sicut corporea nutritur substantia & vivit, & incolumis perseverat; ita vita Spiritus hoc proprio alimento nutritur*: Qui idem Sanctus paulo ante verba præmiserat sequentia: *Sicut panis communis quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste supersubstantialis vita est animæ.* Quam eamdem rationem B. Algerus in hæc adducit verba: *Quia panis & vinum homini incorporatum vita est temporalis, ideo Christus hoc Sacramento nobis tamquam caput membris incorporatus sit vita æterna fidelibus.* Quæcumque alia materia, ad institutionem hujus Sacramenti eligibilis, ad nostram minus nutritionem, quæ in animabus, in ordine ad vitam æternam exercetur, repræsentandam adaptari potuisset.

5. Euchar. est nutrimentum vitæ.
Ps. 104. v. 16.
S. Martian. Epis. ad Benevol. c. 5.
S. Bonav. l. 4. de prap. ad Miss. c. 8.
S. Cypr. de coen. Dom. n. 14.
B. Algerus ibid.

8. *Accepto pane.* Honorius Augustodunensis panis nomen in Scripturis S. præ omnibus aliis cibis expressivum esse advertit, dicens: *Pan omne dicitur, ideo hic affertur, quia omnis salus animæ & corporis in eo percipitur.* Porro manducare panem, ut ex variis deducitur S. Scripturæ locis, idem est, quod lautæ assidere mensæ. Cujus Sacramenti in hæc verba meminit Ecclesia sancta: *Panem de cœlo præstitisti eis omne delectamentum in se habentem; quis esurit, accedit ad illum*, inquit Thomas de Villanova, *& omnem in eo reperiet satietatem.* Panis insuper proprietas ea est, ut notat Seraphicus, ut omnes condiat præparet, sapidosque reddat cibos. *Panis cum omni cibo apponitur, & omne animal panem desiderat, & in cæteris cibis vincit, utilitas panis, & quia prædicta sunt summè in Filio Dei, ideo meritò dicitur panis*; ita & Eucharistia, omnes eam digne sumentes vegetos efficit, ejusque palati efficit participes, ut omnes ei sapiant virtutes; ut incredibiles faciant quotidie in charitate, honestate, humilitate, mansuetudine, mortificatione, omnibusque aliis virtuosis actibus progressus.

Honorius August. de gemma animæ.
Manducare panem, in Scrip. S. idem est ac lautè epulari.
S. Thom. de Villanova conc. 3. in fest. Corp. Christi.
S. Bonav. in c. 6. Joan. Coll. 32.

7. Ac-

S. Bonav. l. 6. p. 6. Breviloq. c. 9.

7. *Accepto pane.* Idem Seraphicus alio in loco hanc sequentem dicti hujus assignat rationem: *Quoniam nihil magis idoneum est ad refectionem quam cibus panis, & potus vini; nihil est etiam magis idoneum, ad significationem unitatis corporis Christi, veri & mystici, quam panis factus de mundissimis granis, & vinum expressum de purissimis acinis, in vinum collectis; ideo sub his speciebus magis quam sub aliis debuit hoc Sacramentum exhiberi.* Si enim Annales Ecclesiæ attente pervolverimus, infallibiliter edocebimur eam accrevisse, suosque fideles & filios suos, quorum ut S. Lucas ait: *Erat cor unum, & anima una*, simul unisse, quando hic fuit præparatus subactusque panis prout primus docuit discursus. Cujus proinde mentionem Apostolus faciens ait: *Unus panis unum corpus multi sumus*; ad quæ verba Eusebius Emissenus se reflectens, ita discurrit: *In hoc ipso quod numerosis tritici granis confici novimus, unitatem constat assignari populorum, sicut enim frumentum, quod solita purgantis solicitudine præparatum in candidam speciem molarum labore perficitur, ac per aquam & ignem in unius panis substantiam congregatur, sic variæ gentes, diversaque nationes in unam fidem convenientes, unum de se Christi corpus efficiunt.* Incognitus Carmelita Michael de Bononia super illa verba Psal. 80 *& cibavit eos ex adipe frumenti*; ad idem propositum nostrum dicit: *sicut adeps frumenti est unitivus, quia ex multis granis unus panis conficitur, sic istud sacramentum est unitivum, quia omnes dignè sumentes unit & pacificat, dum eos unum corpus facit in Christo.*

S. Eucharist. est panis uniens fideles.

Acta Apost. 4. 32.
1. Cor. 10. v. 17.
Eus. Emiss. h. 5. de Pasch.

Psal. 80. v. 17.
Incog. Carm. Mich. de Bononia.

8. *Accepto pane.* Ex quo panis, primaria alimenti nostri causa est, ideo in nobis resarcit, quidquid vi caloris naturalis substantiæ nostræ deperditum fuit; sicut enim flamma lampadis, oleum in illa repositum semper consumit, ita quoque calor naturalis in corporibus nostris semper consumit illorum substantiam & consequenter sicuti lampadi novum reinfunditur oleum, ne lumen extinguatur, itaquoque corpus nostrum cibare de novo debemus, ut quod calore naturali consumptum est, ex alia parte per cibum resarciatur. Porro eumdem effectum, quem panis, & quilibet alius cibus operatur in corpore, Eucharistia pariter in anima producit, huic enim effrænis quidam ardor à vitiata natura nostra impressus est, qui appetitus concupiscibilis nominatur, hominemque semper ad deteriora, id est, ad voluptates, & delectationes carnales explendas infeliciter inclinat, cui ardori aliud quoque accedit incendium scilicet mundus, pro quo adaugendo supervenit instigatio, inimici infernalis, & væ animæ, nisi Salvator ejus de hoc pane prospexisset, per quem omnia restaurantur damna, quæ ab appetitu inordinato derivari solent. S. Basilius super Isaiá scribens, eamdem quoque inter Sacramentum altaris & cibum tangit proportionem, dum ait: *Quemadmodum corpora nostra convalescunt, ac firmantur sub alterna sumptione congruentium alimentorum, ita quiddam est, quod consentanea pascit animam, eique suggerit vegetas vires ad bonitatem consectandam. Quid illud tandem est? nimirum quod dixit Dominus: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Enim vero experientia constat, quod dum quis aliquanto tempore sine cibo vitam degit, paulatim omnia corporis membra languescant, at vero quando sufficienter nutritur, omnes illius partes vigorem & vires denuo recipiunt, eumdem quoque in animabus effectum operatur, raritas vel frequentia communionis; unde Psalmista dicebat: *Ossa mea sicut cremium aruerunt, percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.*

Panis naturalis redintegrat in corpore, quidquid calor naturalis consumpsit.

Sic S. Euch. restaurat quidquid animæ deperiit per delectationes carnales.

S. Basil. in c. 3. Isai.

Psal. 101. v. 5.

9. *Accepto pane.* Ad panem conficiendum tria præcipuè requiruntur, videlicet; farina, aqua, & ignis: ita quoque in hoc cœlesti pane tres præcipue substantiæ notantur, videlicet: corpus, anima, & divinitas, unde Seraphicus Doctor ait: *Maxima dignitas apparet in hoc Sacramento, quia cum Christus constet ex tribus substantiis, scilicet Deitate, anima & corpore, ipsa quidem Deitas excellit omnia, item anima ejus præcellit omnes animas, cum sit plena gratia & veritatis; item corpus ejus excellit omnia corpora, quod de sanctificato corpore B. Virginis fuit sumptum, & divinitati unitum*; atque ideo S. Mater Ecclesia de hoc pane merito canit: *Pinguis est panis ejus, & præbebit delicias Regibus.*

Panis confectus ex tribus: sic & Euchar. constat ex tribus.
S. Bonav. l. 6. c. 23. Comp. Theol. verit.

10. *Accepto pane.* Deus speciali providentia sua pani naturalem gustum indidit, adeo ut nullus sit, qui illius tædium aut nauseam concipiat, illoque licet proprio sudore sæpe subacto non libenter, & magno cum gustu vescatur; hunc autem saporem Deus ideo pani & cibo indidit, quia pro corporis sustentatione eodem semper indigemus; unde apud Ezechielem *panis baculus* appellatur: de hoc quoque cœlesti pane cum admiratione in Ecclesia exclamamus, dicentes: *O quam suavis est Domine Spiritus tuus, pane suavissimo de cœlo præstito esurientes reples.*

Nemo afficitur tædio ex gustu panis, sic &c.

Ezech. 4. v. 16.

11. *Accepto pane.* Inter omnes cibos vix ullum reperiemus stomacho convenientiorem, quam sit panis; unde Medicorum aphorismus est dicentium: *Omnis nauseatio mala, panis autem pessima*: eodem quoque modo inter omnia Sacramenta pro animarum salute instituta nullum est, cui magis sit proprium animam vivificare, quam sit Eucharistia: *Non tantum in hoc Sacramento gratia sumitur*, inquit Hugo de S. Victore, *sed etiam ipse a quo est omnis gratia*, unde nullum dari potest deterius signum, unde aliquem Deo parum gratum esse colligere possimus, quam si hunc panem nauseet, & abhorrescat. S. Bonaventura differentiam quandam assignat inter cibum corporis, & hunc spiritualem animæ nutrimentum. *Hæc est differentia*, inquit, *inter comestionem corporalem & spiritualem, quia in cibus comestus transit in substantiam, & nutrimentum comedentis; hic vero comedens incorporatur Christo, & transit in amorem & unitatem corporis Christi.* Advertendum quoque est, panem Eucharisticum nequaquam fermentatum, sed azymum esse debere, quia ut animæ utilis sit, eique incorporetur necessum est, ut conscientia pura sit & munda: etenim fermentum quædam peccati figura est, non vero sic azymum. Unde Apostolus monet dicens: *Itaque epulemur, non in fermento veteri neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

S. Eucharistiæ proprium est animam vivificare.

Hugo de S. Vict. in Spec. Jul. c. 7.
Pessimum signum est, nausea hujus panis.
S. Bonav. t. 7. de prap. ad Miss. c. 7.

1. Cor. 5. v. 8.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Prosecutio ejusdem materiæ; item quare sanguis sub speciebus vini sumatur.

THEMA.

Hæc dicit Dominus, quomodo si inveniatur granum in botro, Isaiæ 65. v. 8.

1. Videtur Evangelicus Propheta in hisce verbis per Spiritum propheticum ad ineffabile Sacramenti altaris mysterium voluisse alludere, utpote,

quod sub speciebus panis & vini instituendum erat; unde sicut in pane sacratissimi illius corporis includitur integritas, ita pariter in vino: *Quomodo si inveniatur granum in botro*; hoc enim electorum frumento insitus est botrus ille, de quo scribitur in Canticis, *botrus Cypri dilectus meus mihi*. De quo etiam Hugo de S. Victore appositè ait: *Nec panis sub specie panis, & panis sub specie vini, sed totus hic, & totus ibi, non pars in parte, sed totum in parte*, adeo ut impleatur illud Isaiæ oraculum dicentis: *Quomodo si inveniatur granum in botro*.

Cant. 1. 14. Hug. de S. Vict. Erud. Theol. to. 3. spec. Eccl. c. 7.

Panis Eucharisticus debet esse triticeus. Jo. 12. v. 24. 25.

2. Sciendum verò est, quod pro hoc pane Eucharistico specialiter electum fuerit granum inter omnia alia nobilissimum, id est triticum, in quo Salvator noster symbolicè designetur, qui de se ipso ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert*: Unde idem Hugo inquit: *Non de quolibet pane hoc consecratur Sacramentum, sed tantum de pane frumenti, quia ipse de se dicit, nisi granum frumenti cadens &c.* Granum hoc frumenti in illa virginali terra feminatum fuit, de qua in Psalmo dicitur: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, & quidem granum hoc adeo abundantem fructum produxit, ut ipsemet dixerit: *Messis quidem multa, operarii autem pauci*. Hoc frumenti granum in perdito granario reclusum latebat, quando jussu divini illius agricolæ (de quo Verbum incarnatum testatur, dicens: *Pater meus agricola est*) S. Gabriel Archangelus illud ipsum in Nazareth transtulit, ubi feminatum crevit, adeoq; multiplicatum fuit, ut de agro illo dici potuerit: *Sicut acervus tritici*. Angelicus Doctor rationem assignat, cur incarnata Sapientia pro Eucharistia panem elegerit; ac deinde cur panem hunc specialiter triticum esse voluerit, dicit enim panem tamquam inter omnes alios cibos materiam aptissimam elegit tam ex parte illius, qui illum administrat, quam ex parte recipientis, est enim in primis panis aptior ex parte illum ministrantis, quia majori cum facilitate in quovis loco & tempore reperitur, non vero item aliæ res comestibiles. Præterea panis hanc in se dispositionem habet, quod longo tempore conservari possit, est enim materia ejus potior & mundior, faciliusque dividi, & ex uno loco ad alterum transferri potest. Quantum verò ex parte recipientis ad hoc Sacramentum, panis quoque aptior magisque idonea materia est, præ cunctis aliis cibis, quia hæc accidentia Sacramentalia nullum adsciscere possunt sanitati nocumentum, prout alii cibi nonnumquam faciunt, quod verò panem hunc triticeum esse voluerit hujus, has assignat rationes; primo propter grani hujus præ cæteris naturalem nobilitatem, inter omnia enim grana triticum nobilissimum est, ac proinde justum erat, ut panis ille inde conficeretur, pro quo habendo æternum Patrem quotidiè rogamus, dicentes: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis*.

Hug. de S. Vict. ibid.

Christus est granum frumenti. Psal. 84. v. 13.

Luc. 10. v. 2.

Joan. 15. v. 1.

Cant. 7. 3.

Rationes, cur materia Euchar. debeat esse Panis, & quidem triticeus.

Wenceslaus Rex propriis manibus seminavit, coluit, & messuit triticum ad conficiendam S. Eucharistiam. Baron. An. 570. n. 312.

3. P. Rho de Wenceslao Bohemiæ Rege refert, hunc omne studium suum in eo collocasse, ut illud propriis manibus seminaret, excoleret, atque meteret triticum, quod hostiis consecrandis servire debebat; *Quis non suspiciat regias illas manus sceptris atque armis initiatas, aratro, molæ ac pistrino admoveri, dum agrum colere, serere, frumentum metere, ac molere, farinamque subigere, ac panem coquere non dubitat Wenceslaus, ut quod ex Regia cultura provenisset frumentum quisque coctus esset panis Eucharistiæ conficienda, regio plane munere offerretur?* In Annalibus Ecclesiasticis de primi sæculi Christianis fidelibus legitur, quod etiam panem & vinum usuale magna in veneratione habuerint, eo quod sub accidentibus Eucharistia consecraretur; ac proinde Tertullianus ait: *Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxiè patimur*. Albertus Magnus de hoc tritici grano pariter inquit: *Hujus Sacramenti materia tamquam in cibo sui generis nobilissimo, accipitur in pane de frumento; huic enim frumento Christus se comparavit, dicens Joan. 12. nisi granum frumenti &c. in granis quatuor considerantur, color, figura, quantitas, & puritas substantiæ, si debeant esse nobilia, hæc autem omnia in grano frumenti inveniuntur*.

Tertull. de corona militare. 3.

Alb. Mag. l. de Euch. dist. 3. tr. 5. c. 2. n. 13.

Joan. 12. 24.

4. Hugo de S. Victore, granum frumenti intus candidum, foris verò fulvum esse observat, ac proinde Christum grano huic per egregiam analogiam assimilat, dicens: *Pulchrè se vocat granum frumenti, quia granum frumenti candidum est interius & rubrum exterius: & Christus candidus dicitur respectu divinitatis, & rubicundus in carne propter passionem, unde Sponsa in Canticis dicit: quod sit candidus & rubicundus*. Hoc frumenti granum nobilissimum est, & ideo de illo Job ait: *Frumentum desiderat nubes*: quod idem de pane Eucharistico dicere possumus, quia ut ob oculis corporis occultetur, & abscondatur, nubem requirit accidentium Sacramentalium, tametsi de cætero terræ fœcunditate, aut benignitate climatis minimè indigeat, sicuti nec industria aratri, nec pluviarum irrigatione, nec spiramine ventorum, quovis enim anni tempore & in omni loco, & quovis die, cum modica consecrationis verba super pane proferuntur, Dei Filius è cœlesti granario confestim descendit, atque in sacris altaribus in fidelium deservit annonam, *in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*.

Hug. de S. Vict. ibid. Christus comparatus grano frumenti. Cant. 5. 10. Job. 37. v. 11.

Malach. 1. v. 11.

5. Psalmista de hoc divino frumento in hæc verba vaticinatur: *Cibavit eos ex adipe frumenti*; ubi incognitus Carmelitanus ait: *Per adipem frumenti intellige Sacramentum Eucharistiæ*: Porrò Ly adeps magis propriè cerni quam frumento convenit, quia pinguedinem exprimit & tamen etiam huic pani triticeo Sacramentali proprissimè convenit, utpote qui corpus verum & vera caro est, unde de eo dicitur: *Pinguis panis ejus*. Idemque famosus Interpres sequentis alterius Psalmi verba: *sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea*, exponens inquit: *In hoc Sacramento localis gratiæ pinguedo continetur, quid enim frumenti nomine nisi corpus Christi intelligitur: istud frumentum habet corticem & adipem, ut cortex sit ipsa humanitas: adeps vero sit intus latens divinitas; quia in hoc Sacramento satiamur, eo quod in ipso nostra finalis beatitudo consistat*.

Psal. 80. v. 17. Mich. de Bonon. ibid. Et adipe frumenti.

Mich. de Bonon. in Psal. 62. v. 6.

6. In Annalibus Ecclesiasticis de quodam hæretico Severi sectatore legimus, quod servum quemdam habuerit Catholicum, Deo pariter & ipsi valde fidelem, qui juxta illius temporis consuetudinem Sacram Eucharistiam in domum suam, summa cum reverentia reportatam, & in armario quodam repositam habebat, ut eadem in necessitatibus occurrentibus uti seque cibare posset; Accidit autem, quod cum servus ille procul à domo profectus fuisset, hæreticus dominus ejus, qui sæpius ex curiositate sacrosanctas illas species videre concupierat, prævidens servum tardius domum reversurum, à dæmone instigatus, easdem in ignem projicere decreverit, cumque hoc ipsum executurus, ad prædictum armarium accederet, invenit (res profecto

Baron. An. 514. n. 24. Sacra Eucharistia miraculosè convertitur in aristas triticeas.

mira

mita atque stupenda) omnes illas species in spicas & aristas triticeas germinasse, unde timore correptus elato voce *Kyrieeleyson* acclamavit, atque cum omnibus familiaribus & domesticis suis ad Ecclesiam Seleuciæ Episcopi se recepit, miraculum manifestavit, ac una cum multis aliis de hujus divini frumenti veritate convictus, errorem suum est detestatus. S. Gregorius in quadam homilia ita scribit: *Quia per Prophetam dicitur; Omnis caro fœnum, factus homo fœnum, nostrum vertit in frumentum: qui de semetipso ait: nisi granum frumenti mortuum fuerit, ipsum solum manet; unde & natus in præsepio reclinatur, ut fideles omnes, videlicet sancta animalia carnis suæ frumento reficeret.*

S. Greg. hom. 8. in Evang.

Panis triticeus eligitur ad conficiendum hoc Sacramentum, eo quod sit optimus. S. Th. ibid.

7. Secunda ratio quam S. Thomas adducit, cur scilicet Christus granum tritici in materiam Eucharistiæ elegerit, est, quia ex eo de fit panis, unicuique hominis stomacho & sanitati congruentissimus: etenim vulgatum est proverbium, *meliorem triticeo panem ne quærito*, ita & Eucharistia indifferenter pro salute omnium à Domino instituta est, dicente Ecclesia; *Manducat Dominum pauper servus & humilis.* Iterum pani triticeo major quam aliis inest nutrimentum & substantia, id quod huic pariter competit sacramento, cujus excellentia omnibus aliis supereminet, & admirandos in iis, qui ipso fruuntur, operatur effectus. Quo Isaias respexisse videtur, qui novæ Legis successus in Prophetia sua delineans ait; *Dabit vobis Dominus panem arctum.* Quem enim angustum strictumque panem populo suo impertiet Dominus, nisi hunc divinum; siquidem in unico invisibili & indivisibili hostiæ atomo, Deus ille recluditur, *quem cœli capere non possunt?* quam interpretationem sequentia consolidant verba, quando immediatè subjungit Propheta, *& panis frugum terræ, erit uberrimus, & pinguis.* Quidni inquam textus ille de hoc intelligendus est Sacramento, qui ab Ecclesia dicitur *pinguis panis ejus?* præsertim cum fertilitas ejus usque in sæculorum finem sese sit dilatura. Sed quæ obsecro proportio esse potest inter panem arctum & uberrimum? in opulentis Principum conviviis cibus quandoque apponitur secundum apparentiam quantitatis exilis, sed in se valoris inæstimabilis, siquidem gemmis, succinis, unionibus, aliisque pretiosis multus est ingredientiis; ideoque & sapore, & pretio totum reliquum superat apparatum, ita quoque Eucharistia exile quidem est ut frumenti granum, nihilominus in eo *sunt omnes thesauri absconditi*, ideoque merito appellatur *panis uberrimus & pinguis.* Quantum equidem augmentum cepit seminatum frumenti granum? *à fructu frumenti & vini multiplicati sunt.*

Isa. 30. v. 20.

Ibid. v. 23.

Differentia inter panem arctum & uberrimum.

8. Ecclesia sancta à Verbi incarnationem alludens, sequentibus utitur verbis: *Sicut pluvia in vellus descendisti, ut salvum faceres genus humanum;* quæ antiphona ad vellus alludit Gedeonis, in quo sicuti intra lanam sese ros occuluit, ita & Verbum divinitatem suam per rorem illum cœlestem designatam sub accidentibus occultat Sacramentalibus. Ros ille abundans erat, utpote multiplicitatem designans gratiarum influxotumque bonorum ab hoc Sacramento derivandorum, nec non immensum fidelium numerum, per idem Sacramentum in fide regenerandorum. Sed locum observemus oportet, ubi rore conspersa lana reposita fuit; scilicet in area, ubi colligitur & excutitur. *Nec tunc otiosè Gedeon*, inquit S. Augustinus, *vellus, nec in campo posuit, nec in prato, sed potius in area, ubi messis est triticus.*

Psal. 71. v. 6. Jud. 6.

S. Aug. ser. 106. de temp.

9. *Granum in botro*, frumentum & uvæ granum unita sunt, quia scilicet sub speciebus panis & vini instituenda erat Eucharistia simulque constringendu frumentum & vinum, cujus in hæc verba prophetice meminit Zacharias: *quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Ecce vobis simul associata frumentum & vinum, cui proposito majori cum energia suffragaturus Albertus Magnus à frumenti & vini etymologia desumptum format discursum; *Hoc etiam ab ipsis nominibus accipitur, quia frumentum à verbo fruor, frueris derivatur, eo quod ipsum præ aliis fructum faciat nutritionis, & vinum derivatur à vi, eo quod vim specialem habet ad potandum membra, si temperatè & ordinatè sumatur.* S. Cyprianus post adductam sacramenti hujus figuram, & adaptatam in Noë, qui primus vites plantavit, vinumque ab iis proveniens ut bibit, inebriatus est, immediatè oblationem subnectit, quam Melchisedech in pane & vino præstitit. Cujus proinde S. Cyprianus meminit in hæc verba; *Sacerdos in æternum Christus Dominus secundùm ordinem Melchisedech, panem & vinum obtulit, suum scilicet corpus & sanguinem.* Deinde Salomonis subnectit prædictionem inquientis: *Sapientia ædificavit sibi domum... Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.* Tandemque discursum concludit, in epilogo benedictionem adducens Patriarchæ Jacob, qua Judam adorandum spopondit à fratribus eumque stolam suam in sanguine uvæ loturum esse; *Quando autem sanguis uvæ dicitur, quid aliud quam vinum Calicis, Dominici sanguinis ostenditur?* S. Gaudentius de Agni Paschalis mysteriis tractans rationem assignat sequentem, cur sub vini specie sanguis consecretur; dicit enim: *Rectè vini specie sanguis ejus exprimitur, quia ipse in Evangelio dicit; Ego sum vitis vera.*

Frumentum & Vinum in hoc sacramento conjunguntur.

Zach. 9. v. 18.

Alb. Mag. l. de Euch. dist. 6. tr. 2. c. 8.

S. Cyp. Epist. 63. n. 12.

Prov. 9. v. 1. 2.

S. Gaud. tr. 2. de mandat. Agni paschalis.

10. S. Cyrillus Jerosolymitanus consilium memorans Ecclesiastis, quo panem, vinumque nostrum cum lætitia sumendum suadet; jubilum in eo designari docet, quo fideles, sacramentalibus his speciebus cibati replendi essent. *Idcirco Salomon cum in Ecclesiaste hanc eamdem gratiam in ænigmate significaret; age, inquit, manduca in lætitia panem tuum, panem videlicet spiritualem, & bibe vinum in corde bono, spirituale scilicet vinum.* Vitis quondam, ut liber exhibet Judicum, ad Imperium omnium arborum invitata respondisse legitur; *numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum & homines.* Ubi ad quid aliud, nisi ad oblationes vini allusit, Deo faciendas in sacrificiis, cum maximo venerationis & sacrosancti cultus ejus augmento? Certum namque est, divino hoc vino æternum oblectari patrem, lætificarique fideles prout suo loco probabitur susius, ideoque materia hæc convenienter admodum Eucharistiæ adaptata fuit. Vinum ut experientia docet, animos oblectat, omnemque pellit cordium mœstitiam; ad quam proprietatem se reflectens S. Cyprianus illa Psalmistæ verba (*Calix meus inebrians*; sequenti præmittit discursui; *Sed quia ebrietas Dominici Calicis, non est talis, qualis ebrietas vini sæcularis, cum diceret Spiritus Sanctus in Psalmo, calix tuus inebrians, addidit: quam præoptimus; quod scilicet calix Dominicus sic bibentes*

S. Cyr. Jerosol. Cath. myst. 4. Vinum Eucharisticum, cum jubilo est sumendum.

Jud. 9. v. 13.

Oblectat, & inebriat animos fidelium.

S. Cypr. ibid.

inebriet, ut sobrios faciat, & mentes ad spiritualem sapientiam redigat; cui mirabiliter favet quædam S. Hieronymi versio, super illum Oseæ textum: *Vivent tritico*; ubi Sanctus legit: *Inebriabantur frumento*. Quam & ebrietatem spiritualem Psalmista his exprimit verbis: *Ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Porro S. Augustinus idem promoturus intentum, materiæ huic illa Psalmistæ verba (*Calix meus inebrians, quam præclarus est*) accommodat dicens: *Hoc jam calice inebriati erant martyres, quando ad passionem euntes, suos non agnoscebant. Quid tam ebrium, quam non agnoscere uxorem flentem, non filios, non parentes? nolite mirari, ebrii erant: acceperunt calicem, unde inebriarentur.* Ita S. Laurentius Ostiensis sibi omnibus suppliciorum instrumentis audiensque à Tyranno; *Tota hac nox expendetur in tormentis*; generosè respondit: *Has epulas semper optavi: mea nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt.* Unde & illudebat ridebatque Valerianum in lecto positus igneo, dicens, *Assatum est, jam versa & manduca.* Unde obsecro tam invictus vigor, tantus in tam horrendo martyrio jubilus? nunc considerate quod in Ecclesia obibat S. Martyr. Archi-Diaconus erat, ad quem spectabat Eucharistici Agni distribuere sanguinem: *Cui commisisti dominici sanguinis dispensationem.* Quemadmodum igitur ebrius quicunque mæstitiam nescit, nec pœnam sentit, aut dolorem, ita quoque in illis tapetibus spiritualibus & catalibus gloriosus Levita in virtute illius calicis omnibus evadebat superior tormentis. Ideòque S. Augustinus hisipsum extollit verbis: *Bene manducaverat, & bene biberat, tanquam illa esca saginatus, & illo calice ebrius, tormenta non sensit.*

S. Hier. Ose. 14. v. 8. Ps. 35. v. 9. S. Aug. ibid.

Psal. 22 v. 5. Hom. pater in SS. Martyribus.

S. Aug. tr. 27. in Joa.

11. Nova tandem in frumento & uvæ botro sese offert conditio, siquidem nec hoc nec istud panem respective componere potest aut sanguinem, nisi primo in mola trituratum, subque torculari expressum fuerit; quam proprietatem S. Cyprianus ita nostro accommodat proposito: *Torcularis quoque calcatio & pressura taxatur, quia quomodo ad potandum vinum veniri non potest, nisi botrus calcetur, ante, & prematur, sic nec nos sanguinem Christi possemus bibere, nisi Christus prius calcatus fuisset & pressus, & calicem prior biberet, quem credentibus propinaret.*

Christus botrus calcatus fuit in passione.

S. Cypr. ibid.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

De unione nos inter & Christum in Communione sacra; qua non sicut cæteri cibi convertitur in nos, sed nos potius convertit in se.

THEMA.

Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, Joan. 6. v. 57.

1. NEc noverat, nec poterat amantissimus Salvator securiorem certioremque adinvenire modum quo se totum nobis incorporaret, nostrumque faceret, quam inviscerari nobis, tamquam cibus & nutrimentum animæ: *Nos sibi non modo attrahit*, inquit Albertus Magnus, *sed intrahit, & ipse in nos penetrat usque ad medullas.* Panis ille cœlestis ita se, dignè eum accipientibus omnibus unit, & incorporat, ut meritò unicuique eorum dici possit: *Vos estis Corpus Christi & membra de membro, membra estis corporis ejus, de carne ejus & de ossibus ejus*; *ut non tantum per charitatem*, subnectit S. Chrysostomus, *hoc fiamus, verum & ipsa re in illam misceamur carnem*: Ad quod, & Ecclesia alludere voluisse videtur, quando in quadam oratione in Missa ad post communionem in Sabbatho Dominicæ tertiæ Quadragesimæ, ita nos precari jubet; *Quæsumus omnipotens Deus, ut inter ejus membra numeremur, cujus corpori communicamus & sanguini.* Cui & S. Hilarius suffragatur, qui postquam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia veritatem fusius probasset, ita tandem concludit: *Hæc accepta atque hausta id efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit. Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eo, dum secum hoc, quod nos sumus, in Deo est. Quod autem in eo per sacramentum communicata carnis & sanguinis simus, ipse testatus est dicens: Quoniam ego in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.*

Per sacram communionem incorporamur Christo.

Alb. Mag. l. de Eucharist. 1. 4. 2.

D. Chrysost. hom. 61. ad pop.

S. Hilar. l. 8. de Trin.

2. Ponderatione digna est circumstantia illa, quam S. Joannes in eodem cap. 6. tangit; nam postquam protulisset hæc verba: *qui manducat meam carnem &c.* immediate post subjunxit: *sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me*; at verò quænam obsecro est relatio vel correspondentia inter duas istas propositiones, nimirum de unione vel identitate carnis Christi cum Communicante, & de vita, quam Christus ab æterno Patre suo recipit? nimirum ni fallor, per utramque propositionem Christus vult dicere, quod sicut divinitatem à Patre suo recipiens, eadem vita vivit, qua Pater, ita qui nutritur sacratissimo ejus corpore, eadem vita cum Christo fruetur; hoc enim S. Hilarius dicere velle videtur dum ait: *Vivit Verbum per Patrem & quomodo per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivimus*; hunc admirandum effectum & indissolubilem unionem & identitatem experiebatur in semetipso S. Paulus Apostolus, unde dicebat: *Vivo, jam non ego; vivit verò in me Christus*; q. d. quod percipiam, intelligam, loquar, & operer, id non in virtute animæ meæ facio, sed in virtute animæ Christi, qui in me vivit. Verum enimvero ex quo à nobis æterni Patris facta est mentio, nequaquam prætereundum est quod Christus nobis in Evangelio suggerit consilium, dum ait: *Estote vos perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*; at verò dicere aliquis posset, qua ratione fieri ullo modo possit, quod homo ad perfectionem & sanctitatem Dei pertingere queat? etsi hanc Dei perfectionem assequi non valeat, profectò consequens est, quod nobis rem aliquam viribus nostris longè superiorem imponat, cum tamen certum sit, quod *ipse sciat figmentum nostrum.* At verò dubium hoc facile solvitur, si præceptum hoc facillimè adimpleri posse consideretur, dum dignè sacram Eucharistiam recipimus & communicamus, quia eo ipso quod Christus nobis invisceratur nosque unum idemque cum Christo fiamus, sequitur, quod cum Christus æque perfectus & sanctus sit ac Pater, nos quoque æqualiter perfecti fiamus, quia *vivit in nobis Christus.*

Joan. 6. 57. Ibid. v. 58.

Per sacram communionem vivimus vita Christi.

Gal. 2. v. 20.

Matth. 5. v. 48.

Et perfectissimus, sicut Pater cœlestis perfectus est.

3. S. Augustinus super prædicta S. Joannis verba, ita scribit: *Hoc est manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.* Cardinalis Baronius in annalibus Ecclesiasticis hujus dictionis, *communio*, originem optimè demonstrat, dum ait: Ideo sumptionem Eucharistiæ communicationem & communionem appellari,

S. August. tr. 26. in Joa. Baron. An. 34. n. 46.

Cur S. Eucharistia vocatur communio.

cau-

S. Anselmo, de sacr. altar. c. 10.

causâ est unionis illius, quæ in virtute ejus, nos inter & sacratissimum Christi Corpus intercedit. S. Anselmus simillimam S. Hilarii doctrinam in libro illo, in quo de altaris Sacramento discurrit, in hæc adducit verba: *Sic naturalis per Sacramentum proprietas perfecta Sacramentum fit unitatis, cum hæc accepta atque hausta id efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit; Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eodem secundum hoc, quod nos sumus in Deo; est ergo hæc vita nostra causa, quod in nobis carnalibus per carnem Christum manentem habemus junctum nobis per eum ea conditione, quia vivit ille per Patrem.*

Supremus actus liberalitatis Dei in nos, est S. Eucharistia.

4. S. Thomas varios adducit Divinæ liberalitatis in utilitatem nostram gradus, quorũ primus fuit cœli, terræ, totiusq; naturæ creatæ ex nihilo productio. Secundus, deputatio Angelorum in ministerium nostrum. Tertius, impertitio sui in incarnatione per modum socii; Quartus, oblatio in servum, siquidem *formam servi accepit*. Quintus, consignatio in pretium redemptionis nostræ: *Sextus gradus est, & summus, quod dat homini corpus suum in cibum, in hoc est expressio summa largitatis, & præcipuus amoris; magnum est enim dare se in socium peregrinationis, & in servum necessitatis, majus in pretium redemptionis, tamen tale donum adhuc est in aliqua separatione in eo, cui datur, sed cum datur in cibum, datur non ad separationem aliquam, sed ad omnimodam unionem, uniuntur enim in unitate corporis cibus, & sumens.* Qui idem S. Paulo ante similitudinem præmiserat omnibus notissimam ab arbore desumptam sylvestri, cui si ramum domesticæ fructiferæque arboris inserueris, naturam mutasti, *Si trunco inferatur, etiam sylvestri, qui naturali virtute prævalens illius amaritudinem in suam dulcedinem, & nobilitatem convertit, & similem sibi bonum fructum proferre facit; sic Corpus Christi nobis institutum, defectus nostros evacuat, & in suam nos bonitatem trahit, ut quales ipse frondes, flores, & fructus Justitiæ facit, pares & nos per eum faciamus.*

S. Th. opusc. 58, c. 2.

S. Th. ibid. cap. 7.

5. Ingeniosam aliquando illius textus memini audiisse me observationem: *Avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis*; ubi verbum *avulsus* singulare continet mysterium; post ultimam igitur Cœnam Salvator in hortum Gethsemani secedens, orationi vacaturus, se à suis aliquantulum sequestravit Apostolis, quem actum S. Lucas utpote pictor accuratissimus, cum reliquis Divini Præceptoris sui operibus ad vivum delineaturus, non sine particulari Spiritus Sancti instinctu, dictum adhibuit loquendi modum *avulsus*; ut quod idem est, quod evellere, extrahere, eradicare, insertum arbori alicui ramum; Volens itaque Evangelista ille separationem Christi à Discipulis secundùm præsentiam corporalem, sed non Sacramentalem describere, hoc ingeniosè utitur termino *avulsus*, quia ut diximus, communio est quasi nobis insertus ramus, vi Corporis Christi. *Sic Corpus Christi nobis insitum*; quare fidelibus hoc dari potest consilium in materia præsenti: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras*: Ramus insertus ita unitur alligaturque arbori, ut eam suis imbuat qualitatibus & proprietatibus, quem eumdem effectum Panis ille cœlestis operatur in nobis. *Trahe me post te* (supplicat S. Thomas) *me scilicet mutando in te violentia meæ dilectionis, magnitudine tuæ dilectionis, virtute firmæ insertionis*; quo fine illum adducit Apostoli textum: *Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus.* Quem amorem tamquam extasium

Luc. 22. v. 41. Quid per hoc significetur, quod Christus in horto dicatur ab Apostolis fuisse avulsus.

Jac. 1. v. 21. Per sacram communionem inserimur Christo. S. Thom. Ibid.

Galat. 2. v. 20.

causativum Albertus Magnus, Areopagitæ innixus authoritati, nobis in hæc repræsentat verba: *Optime iste dictus est divinus amor, qui Deum in nos sic transponit, & nos in Deum, extasis enim Græcè constat quod Latinè est transpositio, dicit enim Joan. 6. (qui manducat meam Carnem & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo;) in me inquit manet extra se transpositus, & in ipso maneo transpositus, extra me ipsum.* Quod idem punctum S. Chrysostomus attingit, docens, quod accommodatiorem adinvenire non potuerit modum se nobis uniendi, omnimque nobiscum evadendi quàm dum se nobis in cibum & potum consignavit. *Ut autem non solum per dilectionem*, inquit Sanctus, *sed re ipsa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, cum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit; ut corpus cum capite uniretur, hoc enim amantium maxime est.*

Alb. Mag. ibid.

Joan. c. 57.

D. Chrysost. hom. 45. in Joan.

6. Nescio si umquam reflexionem feceritis ad illam Christi actionem, qua sanctissimum Spiritum suum Patri æterno commendavit dicens: *In manus tuas commendo Spiritum meum*; nulla corporis facta mentione. Matrem dilecto commendavit discipulo paradisum bono latroni, vestes impertiit satellitibus, at nullam in testamento, per Collegii Apostolici Secretarium compilato mentionem ingerit corporis sui, quid de eo post mortem faciendum foret, cum tamen testatores aliquam circa illud communiter facere soleant dispositionem. Responderi potest, eum corpus suum fidelibus dedisse in cibum, ideoque monstrare voluisse, ipsum in sua non amplius esse dispositione, aut dominio; siquidem cibus absumptus in potestate manet aliti. Quem conceptum doctissimus Salmeron his aliqualiter expressit verbis: *De eo in Cœna nobis in pastum animarum tradendo eam disposuerat*, quando dixit: *Accipite & comedite hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Quam eamdem unionem nos inter & Christum in communione meditabundus his insinuat verbis S. Bernardus: *Manducat, & bibit corpus & sanguinem Redemptoris sui, Manna cœleste, panem Sapientiæ, & manducans transformatur in naturam cibi quem manducavit, corpus enim Christi manducare nihil aliud est, quam Corpus Christi effici.* S. Cyrillus Alexandrinus sequentem adducit similitudinem: *Sicuti si quis liquefacta cera aliam ceram infuderit, alteram cum altera, per totum commisceat necesse est; sic qui carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniatur.* Quibus parabolam subnectit, de fermento à Christo adductam in comparatione cœlorum, tandemque subjungit: (*Quia modicum fermentum*, ut Paulus ait, *totam massam corrumpit*;) *sic parvula benedictio totum hominem in se ipsam attrahit, & hoc modo in nobis Christus manet, & nos in Christo.*

Quare Christus in testamento suo non fecerit mentionem corporis sui, Luc. 23. v. 46.

Quia illud jam dederat fidelibus in cibum.

Salmer. to. 10. tr. 44. Math. 26. v. 26.

S. Bern. c. 29. de nat. & dignit. divini amoris.

S. Cyrillus Alex. l. 4. in Joan.

1. Cor. 5. 6.

7. Moyses è monte descendens tantum vultus præ se ferebat splendorem, ut Filii Israel eum intueri non possent: *Ut non possent intendere Filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus.* Unde tanti radii? ex 40. dierum cum Deo habito colloquio, *ex consortio sermonis Domini.* Notate verbum *sermonis*; ex quibus quæcumque anima fidelis tale formare potest argumentum. Si habitus cum Deo sermo vultum Moysis Divino effecit similem; quanto magis nos ei similes constituet, participatio corporis & sanguinis ejus? *Hic sanguis facit*, inquit Chrysost., *ut imago*

2. Cor. 3. 7. Si Moyses ex sermone cum Deo habito similis illi factus est, quanto magis digne communicantes.

in

in nobis Regia floreat. Quando Judas in horto Christum capturus signum dederat Judæis, *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Non utique tale eis signum dandum indicavit, quasi vultum non agnoscerent Magistri sui, siquidem *notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*, sed quia Christus paulo antè in sermone cœnæ dixerat; *Qui manducat meam carnem, &c.* Sciens itaq; Judas reliquos condodales suos per dignam ad communionem præparationem, perque Synaxin ipsam identificatos similesque evasisse Christo etiam secundùm speciem externam, timebat ne forte in injiciendo manus aliquem committeret errorem. Porro quod historiam de Moyse concernit, sanctus insuper Macarius ita de eodem discurrit ad intentum præsens: *Ascendit homo, descendit habens Deum, siquidem alebatur à Deo, & regebatur corpus ejus alio cibo Cælesti* idem penitus de eo qui digne communicat, asseri posse videtur.

D. Chrysost. hom. 45. in Joan. Matth. 26. v. 48. Psal. 75. v. 1. Joan. 6. v. 57. S. Macar. in Biblioth. Vet. PP. hom. 10.

Qui digne manducat hunc cibum transformatur in Christum. Joan. 1. Cajet. ibid.

8. Juxta communem sacrorum Doctorum sententiam Sacramentum hoc Incarnationis est extensio; de Verbo autem incarnato discurrens S. Joannes ait: *Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*; non dicit: *inter nos*, sed *in nobis*; quam reflexionem his verbis instituit Cajetanus: *dixit hoc, ne erraret, existimando Verbum ex hoc quod factum est caro, impeditum esse ab habitando spiritualiter in animis nostris, & docuit quod Verbum ita factum est caro, quod tamen habitaverit spiritualiter in nobis secundùm animam.* Ast nos juxta Cyrilli opinionem addere possumus, *secundùm corpus*, siquidem in animam quidem major ex Verbi incarnati receptione redundat utilitas, nihilominus per communionem corporalem. Singulariter autem hoc loco notanda occurrit, quædam inter cibum nostrum communem quotidianum & Cœlestem illum, qui se intra viscera nostra recludit, panem differentia; Illi namque proprium est in substantiam aliti transire, neque ullus unquam in substantiam, cibi à se suscepti, quem nobis conceptum his exprimit verbis S. Bernardinus: *In aliis cibis conversio fit cibi in manducantem, eo quod manducans sit nobilior, & validior quam ipse cibus, sed in hoc contrario contingit, propter sublimitatem atque virtutem cibi qui Christus est, ideo hunc cibum digne manducans transformatur in Christum, & non Christus in ipsum* Quo sine quemdam adducit S. Augustini textum è confessionibus ejus desumptum, ubi Christus S. Præsulem ita allocutus fuit: *Cibus sum grandium, crede & manducabis me, sed tamen ego non mutabor in te, sed tu mutaberis in me.* Deinde prosequitur discursum suum S. Bernardinus probans hanc mutationem amoris esse effectum, in cujus probationem, quamdam adducit Hugonis Victorini authoritatem dicentis: *Amor est vis mutativa, & transformativa ipsius amantis in Spiritum amatum.* Quam eamdem rationem & differentiam ibidem his verbis insinuat S. Anselmus: *Hic est cibus, qui non vadit in corpus; quia nequaquam sicut alii cibi in naturam vertitur corporis, sed corpus nostrum vertit in suam naturam.* Cui & veritati subscribit Dionysius Areopagita, loquens; *Summa illa Deitas, quæ beatitudine cunctis antecellit, & si Divina benignitate ad principium sui sacrorum prodeat communionem, nequaquam tamen à natura sua stabili firmoque statu discedit, sed dum omnibus, qui Divinam similitudinem præ se ferunt, pro cujusque captu collucet, secum vere manet, neque quidquam ab identitate sua dimovetur.* Maxima namque injuria foret, & offensio sacrosancto Salvatoris corpori, si in nos ipsum transmutaretur, siquidem nil nisi putredo sumus & vermes: *Homo putredo & filius hominis vermis.* Ideoque Eucharistiam sub speciebus instituit panis & vini, materiarum comestibilium, ut sicut cibus transmutatur in substantiam comedentis; ita quoque secundum similem proportionem nos transmutaremur in eum, gratiam & sanctitatem Ipsius, quantum humana permittit conditio, participantes.

S. Cyril. Contra communem cibi ordinem, qui transformatur in manducantem. S. Bern. to. 2 ser. 54. Art. 4. c. 2. S. Aug. in Conf. Hugo. Victorin. S. Ans. ibid. S. Dionys. Areop. de Eccl. Hierarch. c. 3. §. 3. Job. 25. 6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Sub allusione cibi docetur Eucharistiam spiritu potius quam dente sumendam, & ab aliis secernendam cibis, quæ nobis juxta dispositionis nostræ proportionem efficitur utilis.

THEMA.

Fac bonitatem & … pasceris in divitiis ejus, Psal. 36. vers. 3.

Bona conscientia sumendus est cibus Eucharisticus.

1. ENimvero hic Psalmistæ loquendo modus, prima quidem fronte improprium apparet, quia enim hominum umquam, argento, auro, gemmisque se pavit, aut satiavit, nemo utique; cur igitur Psalmista promittit dicens: *Pasceris in divitiis ejus?* Concilium Tridentinum de Eucharistia tractans, hoc eam insignit epitheto nostram enodaturo difficultatem; *Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum*, voluit igitur, ni fallor, hoc loquendi modo Prophetice insinuare David; si divinarum gratiarum opibus in inæstimabili sacramenti hujus thesauro reclusis locupletari vultis: si cœlesti illo cibo pasci & impinguari affectatis, bonitatem colite & in perfectione Christiana vos exercete; *Fac bonitatem.. & pasceris divitiis ejus*, Stomacho laboranti nullus omnino quantumcumque substantiosus opitulatur cibus, quin potius damnum illi, & gravamen affert: Ita quoque Panis ille cœlestis, qui licet tamquam: *Panis vivus & vitalis hodie proponitur*, nihilominus si eum conscientia & anima receperit contaminata, irreparabile illi damnum conciliabit & nocumentum: *Mors est malis, vita bonis: vide, paris sumptionis, quam sis dispar exitus.* Ideoque Apostolus nos adhortatur dicens: *Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis*, quem textum nostro facilè accommodaverimus proposito, si enim animam & cor gratia divina stabilire voluerimus, hac nobis opus est esca Eucharistica; sed non in solam exteriorem communionem oculum conjiciamus oportet, quin potius in interiorem, id est, in spiritum, cæteroquin enim nullum inde fructum hauriemus, siquidem *escam dedit*, sed quibus? *timentibus se. Fac bonitatem: & pasceris.* Unde S. Anselmus inquit, *sumpta ore carnis nostræ, caro Christi nequaquam æstimanda est lege communi ciborum, hic enim cibus non est ventris, sed est mentis.*

Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. Psalm. 36. 3. Hebr. 13. 9. S. Anselm. l. de sacr. altar. c. 10.

2. S. Gaudentius observat, quod Salvator apud Joannem cap. 6. de hoc sacramento fusè disserens, vidensque illud multis suorum auditorum imperceptibile esse; ideoque dicere: *Durus est hic sermo: ut abstergeret per ignem cœlestem*, inquit prædictus Sanctus, *eas cogitationes, quas vitandas esse dixit, sic adjecit: Spiritus est qui vivificat, nam caro nihil* prod-

S. Gaud. serm. 2 de Pasch.

Cibus hic non est accipiendus, sicut cibus communis.

est, verba quæ ego locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt: Ac proinde ad hanc sacrosanctam carnem & mensam nequaquam tamquam ad cibum communem, & vulgarem accedendum est, sed necessario intelligenda est hæc veritas, scilicet, quod juxta famen, id est juxta spiritum & devotionem, quam ad hoc sacramentum accedentes habebimus, erit etiam proportio & quantitas fructus, quem exinde capiemus, quia *Spiritus est qui vivificat.* Ven. Beda verba illa S. Joannis: *Hic est Panis qui de cælo descendit, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur,* per sequentem limitationem exponit, dicens: *Sed quod pertinet ad virtutem sacramenti, non quod pertinet ad visibile sacramentum, qui manducat intus, non foris qui manducat in corde, non qui premit dente.* Quisquis enim sacratissimi hujus corporis naturam considerat, inveniet utique, quod ut ad nutriendam animam se melius accommodaret, ita se disposuerit, ut potius Spiritus, quam caro esse videatur, ac proinde numquid justum & æquum est, ut nos quoque ad hanc carnem sumendam accedentes, eadem proportione, mere quidam simus Spiritus? *vivificus Spiritus est caro Domini*, inquit Damascenus. Felix proinde est anima illa, quæ dum ad sacratissimum hoc corpus sumendum fauces suas aperit, verè dicere potest; *Os meum aperui & attraxi Spiritum*, id est, Eucharistiam, quæ per hunc Spiritum intelligitur, siquidem præter Damasceni testimonium S. Thomas antiphonam, quæ in primis vesperis Festi Corporis Domini ad Magnificat canitur his verbis composuit; *O quam suavis est Domine Spiritus tuus*, verba illa de hoc sacramento per devotissimos hosce affectus intelligendo Drogo Hostiensis se hujus mensæ famelicum esse ostendit, quando ait: *Ergo Domine aperi labia mea, & ciba me.* In Missa ejusdem solemnitatis, quam idem Doctor Angelicus pariter composuit, hæc verba dicuntur: *Sumit unus; sumunt mille, quantum isti, tantum ille;* ex quo loquendi modo hæc consequentia deduci posse videtur, quod nullus alteri jure invidere possit, siquidem omnes ex æquo hujus Eucharistiæ fructus participant: Verumtamen melius dicendum videtur, quod sicut Manna quoad quantitatem omnibus quidem æquale erat; at vero valde inæquale quantum ad sapores siquidem probabilis est opinio, quod sapores hos illi specialiter participarint, qui in gratia & amicitia Dei constituti erant; unde de Manna dicitur: *Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat)* eodem modo, tametsi omnes Eucharistiam accipientes idem Christi corpus sumant, attamen fructus, qui exinde percipitur, major vel minor erit, juxta minores vel majores recipientium dispositiones.

Ibid. v. 50. Joan. 6. 64. V. Beda in 6. Joan.

Secundum nostram dispositionem, est fructus hujus sacramenti.

S. Joan. Damasc. c. 4. de Fide c. 14. Psalm. 118. v. 131.

Drogo Host. de sacr. Dom. pass.

Sap. 16. 21.

3. Regius Propheta David ad hoc sacramentale convivium nos invitans, inquit: *Dilata os tuum, & implebo illud;* circa quæ verba S. Hieronymus ait: *vis comedere ipsum Dominum Deum tuum & Salvatorem? audi quid dicat: dilata os tuum & implebo illud, dilatate ora vestra, ipse est & Dominus & Panis, ipse hortatur nos, ut comedamus, & ipse noster cibus est, quantumcumque dilataveris, tantum accipies.* Quotidie videmus, quo quanto capacius est vas, quod ad vivum quemdam fontem deferimus, tanto abundantior in eo aqua sit, quam inde haurimus. In hoc sacramento est *fons aquæ salientis in vitam æternam*, hic sunt vivi cœlestium gratiarum torrentes; *sanguinis ejus vinum*, inquit S. Gaudentius, *ex pluribus, id est, uvis vineæ ab ipso plantata collectum, in torculari Crucis exprimitur, & per capacia vasa, fideli corde sumentium propria virtute fervescit.* S. Thomas de Villanova inquit: *Tantam cuilibet præstat gratiam quantam in eo reponit meritorum, & dispositionis sufficientiam: Oceanus est gratiarum immensus, vas suum quisque ad summum replet.*. Quotiescumque in Scripturis sacris audimus Panem hunc, Panem esse vitæ, fontem gratiæ, & pignus gloriæ quo in beatam æternitatem nutrimur, semper eodem tempore in memoriam revocandum axioma illud Philosophicum; *omne quod recipitur ad modum recipientis recipitur*, & ideo in recipiente debita dispositio requiritur. Unde S. Augustinus in quodam sermone his verbis nos monet: *Tunc autem hoc erit, id est, vita unicuique erit corpus & sanguis Christi, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducetur, spiritualiter bibatur; audivimus enim ipsum Dominum dicentem: Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam.* S. Bernardinus quoque circa discretionem hujus cibi ita docet: *Oportet sumentem hunc cibum ab aliis scire discernere per fidem*; Nam ut Apostolus 1. Cor. 11, ait; *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini; ille non dijudicat corpus Christi, qui ad hunc Divinum panem, tamquam ad alium corporalem cibum inconsiderate accedit, nam cum capacitas nostra ad suscipiendum Christum efficaciter sit à spiritu & non à carne, fit in mente non in ventre, & mens non potest Christum attingere nisi per cognitionem, dilectionem, id est per fidem & charitatem, ita quod fides illuminat ad cognitionem, & charitas accendit ad devotionem, ideo ad hoc, quod aliquis digne accedat, oportet quod spiritualiter comedat, & sic per cognitionem fidei masticet, & per devotionem amoris suscipiat & deglutiat.* S. Paschasius similiter ait: *Cogitandum à nobis est, non quantum à dente premitur, sed quantum fide & dilectione capitur.* Hugo à S. Victore communionem bonis & malis indifferenter communem esse considerans, subjungit hanc esse causam, cur Christus protestatus fuerit dicens: *Caro non prodest quidquam, spiritus autem vivificat, ac si diceret; carnem meam sumere non prodest, nisi sumatur in gratia spirituali*, significantius autem S. Cyprianus in Tractatu *de cœna Domini* illa Christi verba, *nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* ponderans, dicit Christum illis verbis nos docere voluisse modum, quo ex ejus sacratissima carne profectum capere valeamus, *spiritualis nos instruens documento, & aperiens ad rem adeo abditam intellectum, ut sciremus, quod mansio nostra in ipso sit manducatio & potus, quasi quædam incorporatio, subjectis obsequiis, voluntatibus junctis, affectibus unitis*, q. d. tunc Divinus hic panis vivificus in anima conservabitur, quando illum ex parte nostra debito cum obsequio & devotione recipiemus.

Psal. 80. v. 11. S. Hier. ib. Anima nostra debet dilatari ut impleatur hoc cibo.

S. Gaudent. ibid.

S. Thom. de Villanova conc. 1.

S. Aug. serm. 2 de verb. Apost. Qui spiritualiter est manducandus.

Joan. 6. 63. S. Bernardin. Sen. T. 2. ser. 50. A. 3. c. 1.

1. Cor. 11. 29.

S. Paschas. l. de Corp. Christi c. 17. Hugo à S. Vict. in spec. Erudit. Theol. c. 7.

S. Cypr. in cœna Dom. n. 14. Joan. 6. 14.

4. In sacris Canticis Sponsa ait: *Sub umbra illius quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo:* Ubi advertendum, sponsam non dicere absolute *fructus ejus dulcis*, sed simul subjungit *dulcis gutturi meo*, scitisne causam? nimirum cœlestis hic cibus, non cuilibet palato suavis est & dulcis, sed tantum illis, quorum palatum simile est palato sponsæ, per quam anima immaculata & electa symbolizatur. Illis etenim, qui stomachum glandibus refertum habent, non mel, sed fel est, S. Thomas hunc quoque locum proposito nostro applicat dicens: *Dulcis gutturi meo, id est, pia & fideli menti, qui credit & intelligit, hunc cibum sanctum sibi esse & uti-*

Cant. 2. v. 3. Cui palato dulcis sit cibus Eucharisticus.

S. Thom. Opusc. 58. c. 6.

utilissimum. Porro certum est lignum vitæ quemdam Eucharistiæ typum censendum esse, sed audiatis velim, quid de eo S. Paschasius dicat: *Lignum vita jure dicitur*, inquit, *quia sicut illud immortalitatem corporis sumptum præstitisset, ita, istud, imo solidius*, at vero observandum, quod ad percipiendum hunc fructum, necessarium erat stomachum habere accommodatum, unde subjungit: *Vitam præstat cum observatione mandatorum Dei æternam.* In domo Simonis Pharisæi Magdalenam peccatricem subito & in momento, in magnam quamdam Sanctam transmutatam fuisse invenimus; prius enim Evangelista ait: *Et Ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix*, & paulo post æterna Veritas de ipsa dicit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; Pharisæus autem econtra, qui Salvatorem hospitio receperat, non legitur quidquam in Spiritu profecisse, sed potius à cœlesti magistro reprehensum fuisse; scitisne quænam hujus differentiæ causa sit? paulo ante ex S. Cypriano diximus, quod responsi loco hic quoque servire potest nimirum: *Ut sciremus, quod mansio nostra in ipso sit manducatio, & quasi quædam incorporatio, subjectis obsequiis, voluntatibus junctis &c.* Porro Magdalena in illo convivio *lacbrymis cæpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui etergebat, osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat*; non vero item Pharisæus de quo Christus ait: *Aquam pedibus meis non dedisti &c.* quid juvat sacratissimam Filii Dei humanitatem intra corpus & animam nostram hospitio recipere, & tamen non reflectere, ad eum quem recipimus, nec præparare habitationem, quam ei assignamus, prout faciunt illi, qui cibum Eucharisticum haud secus, ac si usualis quidam panis esset? Christus Joan. cap. 6. de Eucharistia loquens ait: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis, hunc enim Pater signavit Deus.* In quibus verbis specialiter notandum est ly *operamini*; ei qui otiosus est; nec ullo se labore exercet, cibus non sapit, nec proficit, nec corpus ejus inde restauratur; ut Psalmista ait: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*; ita quoque is, qui in Divino servitio piget & frigidus est, & in orationibus, vigiliis, jejuniis, & austeritatibus corporalibus se minime exercet, nullam experitur hujus Panis suavitatem, de quo scriptum est: *esurientes replevit bonis, fastidiosos divites dimittens inanes*

S. Pasch. ibid. c. 6.
Luc. 7. v. 37.
Ibid. v. 47.
Ratio cur Magdalena in domo Simonis repente facta sit Sancta & ille econtra à Christo fuerit taxatus.
Luca 7. 38.
Ibid. v. 44.
Joan. 6. v. 27.
Psalm. 127. v. 2.

5. Fortis illa mulier quæ animæ sanctæ Symbolum est, à Sapiente hoc encomio deprædicatur: *Consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.* Sed quidnam Salvator noster dicere voluit, quando ait: *Hunc Pater signavit Deus Joan. 6. 27.* Rupertus Abbas ait: *Idcirco non nisi operantibus dabit hunc cibum Filius hominis, quia Pater hunc signavit, hunc à communibus signis certo & proprio signo suo distinxit, ut cum alios cibos omnes bonis ac malis, operantibus & otiosis communes fecerit, eadem largitate, qua Solem istum visibilem facit oriri super bonos & malos, pluit super justos & injustos, solum hunc panē, hunc cibum, de quo nunc loquor vobis; nunquam dare velit nisi dignis, id est, operantibus opus Dei. Ita signavit, ita clausis omnibus cœlorum portis apud se continuit, ut non cum cibis communibus patiatur à canibus vel à porcis inveniri.* S. Thomas verba illa Christi: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*, hoc modo explicat: *Nam manet in Christo*, inquit, *nec Christus in eo, qui corde ficto illum accedit, nullum enim affectum habet sacramentum in ficto. Fictus est, cum non respondet interius, quod signatur exterius; in sacramento autem Eucharistiæ exterius quidem signatur, quod Christus incorporetur in eo, qui percipit illud, & ipse in Christo, qui ergo non habet in corde desiderium hujus unionis, nec conatur ad removendum omne impedimentum, ad hoc est fictus, & ideo Christus in eo non manet, nec ipse in Christo*, qui Doctoris Angelici discursus authoritate quoque S. Augustini apud eumdem comprobatur. S. Carolus Borromæus Diœcesin suam Mediolanensi, in ordine ad communionem fructuose sumendam, docere volens: Sequentia verba, ad perpetuam memoriam scripta reliquit; *Qui pietatis & Religionis studio affecti: hoc sacramentum sumunt*, inquit: *Christi corpori tamquam viva membra uniuntur, si quidem scriptum est: Qui manducat me, & ipse vivet, propter me.*

Prov. 31. v. 27.
Joan. 6. 27.
Non otiosis sed bene operantibus prodest hic cibus.
Rupp. Abb. l. 6. in Joan. c. 6.
Joan. 6. 57.
S. Thom. in Joan. c. 6.
Quinam fictè accedant ad S. Communionem
S. Aug. Act. Eccl. Mediol. p. 512.

6. Cajetanus verba illa S. Joannis: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, explicans, optime considerat, quod Evangelista non dixerit, & *hospitabitur in nobis*, tamquam hospes & peregrinus, sed quod habitabit in nobis; *Verbum Dei non hospes, sed habitator in animis nostris fit.* Porro differentia inter domus incolam & hospitem in eo consistit, quod ille illius sit Dominus, omnemque possideat circa ipsam libertatem & dispositionem, secus vero quis quis in ædes tamquam peregrinus receptus est. Velles igitur nostrum in nobis habitare Salvatorem: *Utens continuè & iis, quæ sunt animi, & iis, quæ sunt corporis nostri, sicut habitator utitur domo, in qua non hospitatur, sed habitat.* Pro cujus confirmatione illum Apostoli textum dicentis: *Christus habitare per fidem in cordibus nostris*, adducens subjungit: *Itaque & habitavit in nobis explicat, quod fuit intus in animis nostris, continue utens intellectu, voluntate, affectibus, viribus, studio, operibusque nostris, ad se ipsum, hoc est, Verbum habitare in nobis, habitator enim ad proprium usum domo utitur.* S. Augustinus, ut sacramentum hoc participantes scire possint, an Christus in iis remaneat, hoc astruit posse habere iudicium: *in me manet & ego in eo, ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus.* Cui assentiens S. Hilarius subnectit: *Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, ejus tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit.* Si Christum volumus nostræ inviscerari animæ, nos prius per amicitiam & gratiam divinam Christo uniamur oportet. Consilio obtemperaturi & doctrinæ S. Dionysii Areopagitæ dicentis: *Nostri secum unificam communionem beneficè excogitavit, ea qua in nobis humilia sunt, divinissimis suis uniens excellentiis, ut & nos ipsi, tamquam membra corpori per ejusdem immaculata, ac divina vita identitatem congruamus, ne corruptibilibus, necatis passionibus, divinis istis, sanissimisque membris incongrui, vitaque incapaces existamus.* V. Beda aliud nobis ex cœlesti alimento in nos redundantis fructus indicium in sequentia exhibet verba: *Signum quia manducabit & bibit, hoc est, si manet & manetur, si habitat & inhabitatur, sic erit, ut non deseratur. Hoc ergo nos docuit & admonuit mysticis verbis, ut simus in ejus corpore sub ipso capite in membris ejus, edentes carnem ejus, non relinquentes unitatem ejus.*

Joan. 1. 14.
Cajet. in Joan. 1.
Christus per S. Communionem, in nobis non hospitatur, sed habitat.
Ephes. 3. v. 17.
S. Aug. tr. 26. in Joan. Unde scire possimus, an Christus in nobis maneat.
S. Hilar. l. 8. de Trin.
S. Dion. Areop. de Eccl. Hier. c. 3. §. 13.
V. Beda in c. 6. Joan.

7. Ad virtuosam vitam nobilitas equidem sanguinis nos extimulare solet, cum igitur per communionem & divini sanguinis: carnisque ejus participationem, consanguinei Dei efficiamur, quanta cum ratione exigitur, ne à nobili adeo strictaque parentela

Per sacram communionem efficimur consanguinei Christi.

tela

D. Chryf. Hom. 45. in Joh.

tela degeneremus *Vester ego frater esse volui*, inquit pee os S. Chrysostomi, *ego communicavi carnem propter vos & sanguinem, & per quæ vobis conjunctus, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, ut imago in vobis regia floreat, hic sanguis pulchritudinem, atque nobilitatem animæ, quam semper irrigat & nutrit, langueſcere non finit.* S. Bernardus pariter in uno sermonum *de modo bene vivendi*, illorum Christi verborum sensum (*qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*) his explicat verbis; Ac si diceret: *Ille in me manet, qui in bonis operibus voluntatem meam adimplet, alioquin nisi prius maneat in me per fidem & bonam operationem & ego in eo, carnem meam manducare non potest.* Quæ eadem verba Doctor Angelicus accurate ponderans, ita discurrit: *Ille manducat spiritualiter, qui corpori mystico incorporatur per unionem fidei & Charitatis; Charitas facit Deum esse in homine, & è converso.* 1. *Joan.* 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Joan. 6. 57.

S. Bernard. ser. 28. de modo bene vivendi.

S. Thom. in 6. Joa.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM,

Per varia sanctorum Patrum testimonia fusius probatur, quod verbum divinum, nos in communione sacra sua reddat participes divinitatis.

THEMA.

Si fuerit Deus mecum, & ... dederit mihi panem ad vescendum, ... Erit mihi Dominus in Deum. Gen. 28. vers. 20. 21.

S. Thomas Patriarcha Jacob prævidit in Ecclesia instituendum Eucharisticum panem.

1. Angelicus Doctor panem Eucharisticum in variis Veteris Testamenti figuris præsignatum esse dicit: *in figuris præsignatur*; ac proinde quis est, qui non videat Jacob Patriarcham hisce verbis ad singularem quemdam effectum clare allusisse, quem hoc sacramentum in nobis operatur, dum nos certo quodam modo in Deum transmutat, adeo ut divinæ suæ naturæ reddamur participes? *Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum*; ubi Pagninus legit: *Erit mihi Deus in Deum*, & quidem verisimile est, quod quando Patriarcha hæc dixit, de præcipuis fidei nostræ mysteriis illustratus fuerit, siquidem tunc ei apertum est Cœlum, viditque scalam illam, in qua Angeli ascendebant & descendebant, unde sine mora altare quoddam in Dei honorem erexit, dicens: *Non est hic aliud, nisi domus Dei.* Porro S. Gabriel Archangelus Deiparæ Virgini Filium ejus in domo & progenie Jacob regnaturum esse prædixit: *Regnabis in domo Jacob in æternum*; ac proinde omnino mihi persuadeo, Patriarcham post sublimem horum mysteriorum intelligentiam dixisse: *Si dederit mihi panem ad vescendum*, id est, si in domo mea, hoc est, in Ecclesia panem Eucharisticum instituerit, *tunc erit mihi Dominus in Deum.* Etenim, ut superius diximus: Hæc est inter panem & cibum usualem, & hunc cœlestem & divinum differentia, quod ille transmutetur in substantiam ejus, qui illo cibatur; at vero hic cibus in se transmutat eum, qui eo digne pascitur; *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*: Unde Fulbertus Carnotensis in quadam Epistola ad mensam sacramentalem his verbis nos invitat; *Exere palatum fidei, dilata fauces spei, viscera charitatis extende, & sume panem vitæ, interioris hominis alimentum, non arte pistoria fermentatum, sed incarnata Deitatis pulmentum.* Porro Eucharistiæ institutor, verbum divinum fuit, non solum in prima sui institutione, quæ in ultima Cœna in Cœnaculo Sion facta fuit, sed est, & erit author illius ad finem usque sæculorum, quamdiu sub hoc pane præsens efficietur; ipse enim est, qui in persona sacerdotis consecrat & dicit: *Hoc est corpus meum.* Contentum vero hujus sacramenti est *incarnata Deitatis vitale pulmentum*, quod hanc nos in se convertendi virtutem habet.

Pagninus.

Gen. 28. 17.

Luc. 1. 32.

Joan. 6. v. 57. Fulb. Carn. Epist. 1.

Cant. 6. 2. S. Bern. ser. 51. in Cant.

2. S. Bernardus verba illa Canticorum, *qui pascitur inter lilia* exponens, de semetipso dicit: *Quoties cumque ad hoc sacramentum, accedo, decoquor, cum immutor, digeror, cum transformor; unior, cum conformor.* Sanctus Joannes Damascenus ad sacramentum altaris, in carbone illo ardenti, à Seraphino per forcipem ab altaris sublato symbolizatum, alludens ait: *Divini carbonis participes efficiamur, demus operam, ut per divini ignis perceptionem inardescamus, Diique efficiamur.* Sed quænam esse pot est inter sacrosanctum Salvatoris corpus & carbonem ignitum proportio? Respondet idem Sanctus, proportionem hanc in eo consistere, quod sicut carbo non est lignum solum, sed lignum igni unitum fit carbo, *sic panis quoque communionis non simplex panis est, sed divinitati unitus.* Etenim natura humana per semetipsam terrena est, at vero dum huic cibo divino unitur, adstringitur, illo alitur, eique incorporatur, divinitatem participat, ac proinde idem Sanctus mox subjungit, dicens: *Communio optimo jure appellatur, quia per illud cum Christo commercium habemus, ac carnem ipsius & divinitatem percipimus, atque adeo nos inter nos communicamus, atque copulamus.*

S. Joan. Damasc. l. 4. de Fide c. 14. Carbo ignitus Seraphini, præfiguravit hoc sacramentum.

3. Pessima serpentis infernalis ad protoparentes nostros decipiendos fraus fuit, dum illis, pomum vetitum manducantibus, divinitatem promisit; *eritis sicuti Dii scientes bonum & malum*; at vero: Æterna & increata Veritas veraciter nobis dicit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem; in me manet, & ego in illo.* Rupertus Abbas super illa verba, *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*; de infernali illo impostore dicit: *divinitatem promisit, eritis sicut Dii*: At vero Salvator noster nos minime decipit, nam postquam nobis divinitatis suæ participium & communicationem promisit, simul etiam modum tradidit, quo hac divinitatis communicatione frui valeamus, nimirum si sacratissima ejus carne nutriamur: *Qui manducat meam carnem, &c. Hic perspicue divinitatem pollicetur, carnem suam manducantibus, & illusionem nequissimi nebulonis, qui dixit: Comedite, & eritis sicut Dei; non sine magno cruciatu ejusdem illusoris serio loquens in verum effectum convertit.* Amoris etenim proprium est, quod affectus voluntatem, & sensus amantis in personam transmutet amatam. S. Bernard. *de dignitate divini amoris* disserens: Calamo suo ad Eucharistiam transgreditur, & de anima Deum ardenter amante, & communionem sacram frequentante, dicit: *Sapit ei, quod manducat, manducat, & bibit corpus & sanguinem Redemptoris sui manna cæleste, panem Angelorum; panem Sapientiæ*; vultis autem scire, quo fructu hunc panem manducet? Idem mellifluus Doctor mox subjungit, dicens: *Transformatur manducans in naturam cibi, quem*

Serpens decepit nos promissione divinitatis.

Gen. 3. v. 5. Joan. 6. 57.

Rup. Abb. l. 6. in Joan. c. 6.

Christus autem in S. Eucharistia illam nobis vere confert.

S. Bern. de nat. & dig. div. amor. c. 12.

manducavit, corpus enim Christi manducare nihil est aliud, quam corpus Christi effici; ac proinde, quod Apostolus ait: *Glorificate & portate Deum in corpore vestro*, hoc certe ad literam adimpletur, dum quis Eucharistiam sumit, tunc enim vere Deum in corpore suo portat, & sacratissimam ejus carnem intra se recipiendo, animam propriam divinitate impinguat; ac proinde Tertullianus ait: *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Et S. Bernardus inquit: *Glorificate dilectissimi, & portate interim Christum in corpore vestro, onus delectabile, suave pondus, sarcinam salutarem*; & paulo post de S. Ignatio Martyre S. Joannis discipulo inquit: *Magnus ille Ignatius discipuli quem diligebat Jesus auditor, martyr noster, Mariam in pluribus quae ad eum scripsit epistolis, christiferam consultat egregius plane titulus dignitatis, & commendatio honoris immensi.* Enimvero B. Virgo Maria hanc singularissimam prærogativam, solum novem mensium spatio habuit, quibus verbum divinum in sacratissimo suo utero clausum portavit: At vero homo Christianos, per totum vitæ suæ decursum, hujus capax est honoris, ut per Eucharistiam ipsummet Deum in sinu, in pectore, & in anima sua recipere & portare possit; Maria Virgo quidem *Deipara* appellata fuit, quia Deum & hominem peperit, at vero anima communicantis, quæ mediante hoc sacramento Deo adstringitur, simili quodam epitheto honorari potest, & vocari *Deifera*; id quod S. Bernardinus his verbis confirmat: *Digne suscipiens illud, in anima Dei formatur, hanc quippe Deiformationem, & conversionem aliti & alentis, prophetavit Oseas cap. 14. dicens. (Convertentur sedentes in umbra ejus, vivent tritico,) id est, in Dominici corporis sacramento.*

1. Cor. 6. v. 20. Sumpta Eucharistia vere Deum portamus in corpore nostro. S. Bern. ser. 1. super Ps. Qui habitat.

Et possumus cum B. Virgine vocari Christiferi.

S. Bern. T. 2. serm. 4. a. 4. c. 2. Ose. 14. 8.

4. Petrus Cellensis in libro *de panibus*, de hoc pane Eucharistico discurrens & identitatem corporis Christi in Eucharistia ostendere satagens, ait: *Veraciter quod de Virgine sumptum est, corpus immaculatum est, quod in cruce à Pontio Pilato à Judæis clamantibus crucifige, crucifige, & à gentilibus militibus appensum est, & immolatum, manu sacerdotali contrectatur, & vi verborum Christi conficitur, & fidelibus populis traditur, mediantibus quidem pristinis, & consuetis speciebus panis & vini, carnem veram, & verum sanguinem Christi percipimus; intervenientibus vere carne & sanguine agni, Deitati verbi communicantes, Patri quoque Verbi per ipsum Filium cooperante & assistente Spiritu Sancto indubitanter accedimus.* Ut enim strictius participaremus divinitatem, Verbum incarnatum per infinitam sapientiam suam hunc adinvenit modum, quo se in hoc sacramento nobis daret in cibum & potum: *Intervenientibus carne & sanguine agni, Deitati verbi communicantes.* Quod immensum & inæstimabile donum S. Bernardinus Senensis, his devotissimis prosequitur affectibus: *O quam sapidus, quam amabilis & quam desiderabilis est cibus iste, qui hominem facit Deum. Vere dicere nobis potest, dulcis Jesus, quid ultra anima mea potui tibi facere, & non feci?* Cui eidem materiæ fusius insistens Albertus Magnus, eumdem amorem fusius declaraturus authoritatem adducit S. Augustini dicens: *Voluit Christus, ut homo participans huic Cœnæ, in Deum ascenderet; incorporatus sibi, efficeretur, ut particeps suæ divinitatis & humanitatis, sicut Verbum patris in carne descenderat, & factum est omnium particeps, quæ sunt vera nostra humanitatis. Hic ascensus in verbum Patris per incorporationem directe fit, per sacramenti istius participationem.* Cui & illa consonat S. Gregorii Nysseni sententia; *Verbum præterea se admiscuit hominum naturæ, ut communione divinitatis, simul etiam Deificaretur humanitas.*

Petr. Cel. de panib. c. 12.

Ut strictius participes fieremus divinitatis, hoc sacramentum institutum est.

S. Bern. t. 1. s. 1. Per illud enim homo efficitur quasi Deus. Alb. Magn. l. de Euch. dist. 3. Tr. 4. c. 3.

S. Greg. Nyss. orat. Catechet. c. 37.

5. Verus universum percurrite testimonium, si lubet; certo namque reperietis rariores semper fuisse servis Dei indultos raptus, extases, visiones, revelationes, colloquia divina, illuminationes internas ante indultam, & frequentatam sacram Communionem, quæ, ut suo loco dicetur, virtutem habet animabus cœlestes & divinas impertiendi illustrationes. Porro idem Albertus Magnus alio in loco eamdem prosequens materiam inquit: *Nihil interius mentem reficit, nisi sumpta in corpore Domini divinitas.* Id quod illo Psalmi versiculo (*in loco pascuæ ibi me collocavit*) confirmans subjongit: *Christus hæc pascua suis exhibet tam in nuda divinitate, in qua cum Patre communicat, quam etiam in humanitate qua Deitati est unita, ut dicitur Joan. 10. ingredietur & egredietur, & pascua inveniet. Intus enim inveniet in Deitate & extra adsensum in humanitate, qua Deitati est unita.* In cujus confirmationem illo utitur Ezechielis textu: *In pascuis uberrimis pascam eas*, perque pascua admodum fertilia mensam denotari ait: Eucharisticam, quam nobis Ecclesia sub his terminis repræsentat: *Pinguis panis ejus præbebit delicias Regibus. Uberrima pascua sunt*, loquit Albertus Magnus, *refectiones sacramenti, saporem divinitatis habentes*: S. Paschasius in libro quem *de corpore & sanguine Christi* conscripsit illa discutiens Salvatoris verba: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*, tale format argumentum: *Vere igitur sicut per naturam Deitatis Deus Pater in Filio est, ita Filius Dei homo, per humanitatem carnis in nobis esse jure dicitur.*

Ante institutionem hujus sacramenti, rarissimi fuerunt extases & revelationes divinæ. Alb. Magn. ibid. dist. 1. tr. 1. c. 5.

Joan. 10. 9.

Ezech. 34. v. 14.

Alb. Magn.

Joan. 6. 57. Pasch. lib. de Corp. & sang. Dom. c. 9.

6. S. Petrus Chrysologus in quodam sermone, ubi de incarnatione in utero virginali adimpleta tractat, eidem proposito per sequentem favet discursum, dicens: *Audisti Angelum de carnis nostra limo templum divinæ Majestatis arte ineffabili construentem; audistis in terris Deum, in cœlis hominem sacramento incomprehensibilem collocari.* Considerandum est enim, quod in sacramento altaris, quod est quædam incarnationis Verbi extensio, non Angelus, non sacerdos, sed Verbum divinum incarnatum, lutum hoc nostrum amplectitur, sibique astringitur; audite eumdem S. Doctorem, de incarnationis mysterio dicentem, quod huic ineffabili Eucharistiæ mysterio non minus congrue adaptari potest; *audistis*, inquit, *inaudita ratione in uno corpore Deum hominemque misceri; audistis fragilem nostra carnis naturam ad portandam totam Deitatis gloriam, angelica exhortatione corroborari*; nam Gabriel Archangelus Mariam virginem ad præstandum incarnationi consensum his animasse verbis legitur: *Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum.* Certum est autem nos quoque gratiam apud Deum in communione reperire, siquidem eumdem Dei Filium intra nos recipientes, ejusdemque sacratissimo corpore refecti, Divinitatis ejus participes efficimur, & inæstimabilibus, gratiæ ejus ditamur thesauris; quem favorem respexisse videtur S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, quando de ritibus Ecclesiasticis agens, nobilissimum hoc Eucharistiæ attribuit epitheton, eam vocans *Communionem divinam à Spiritu Sancto*

S. Petr. Chrys. ser. 141. Sacramentum altaris est extensio incarnationis Christi.

Luc. 1. 30.

Per illud ditamur thesauris gratiæ.

fa-

S. Germanus Constan. Theor. de vitibus Ecc.

factam; Cœlestis namque cibus ille Divinitati commixtus qualitates suas & naturam animabus nostris communicat; Quare non immerito S. Cyrillus, ut debita cum præparatione ad has epulas accedamus, nos invitaturus sequenti nos parænesi exhortatur, dicens: *Ad cœlestem gratiam accedamus, corporisque Christi participes efficiamur, sic enim, sic inquam, diabolum fugabimus, & Divinæ naturæ participes, ad vitam & incorruptibilitatem ascendemus*: Sed eheu! major fuit protoparentum nostrorum divinitatem appetentium in cibo vetito & noxio sumendo cupiditas, nonobstante, quod unicum eis pomum dumtaxat fraudulentus exhiberet serpens; quam differentiam Rupertus Abbas deplorans, ita discurrit: *Contra cibum illum, qui cibus fuit mortis, oportebat dari cibum alium, qui esset cibus vitæ, & simili ordine, ut scilicet inesse illi mens crederet, quod oculus non videret esse cibum & potum communicandæ Divinitatis esse effectivam carnem & sanguinem; quod sentire non possunt sensus carnis & sanguinis.* Magna utique hominis est excellentia, quod tantum sibi similitudinis divinæ innatum appetitum facile adeo explere valeat; *Et si nati dii non sint*, inquit idem Rupertus Abbas in persona Salvatoris, *manducantes me, qui natus Deus sum, mecum unum corpus fiunt, proinde non suspiret homo, qui in æternum vivere vellet, quod abegerit Deus hominem prævaricatorem factum, ne sumeret de ligno vitæ, & viveret in æternum; nam ecce habet panem verum, de quo si quis manducaverit, vivet in æternum.*

S. Cirill. l. 4. in Joan. c. 17. Si tamen nos ad illud debite præparamus.

Rupp. Abb. l. 12. de vict. verbi c. 1.

Rupp. Abb. l. 6. in c. 6. Joan.

Digne communicantes fiunt Deiformes.

7. Major insuper nobis obtigit prærogativa, dum Eucharistia in statu innocentiæ instituta non fuit, siquidem tunc homo tanta cum excellentia divinitatem medio hoc cibo non participasset, qui vitam non modo immortalem, sed & ipsam strictius communicat divinitatem; ad ipsam quoddammodo Angelorum, invidiam, dum *panem Angelorum manducavit, homo per hoc unde vivunt Angeli in cœlis*, inquit Doctor mellifluus, *inde vivit homo in terris, quia totum spirituale est, & divinum in eo quod percipit homo*; suum illi Deo impertiente corpus, sanguinem & divinitatem, ex amore in eum infinito, quem S. Bernardinus multis variisque divinæ in nos dilectionis gradibus adductis, morosius contemplans, tandem suum his verbis concludit Discursum: *Ultimus gradus amoris est, cum se dedit nobis in cibum, quia dedit se nobis ad omnimodam unionem & transformationem, nam in septem superioribus gradibus & consimilibus beneficiis Christus factus nobis est uniformis, sed in hoc sacramento ut homo fiat Deiformis, nam sicut cibus & cibans invicem uniuntur, sic digne illum suscipiens in ipsum per ardentissimum amorem totaliter transformatur, & Deiformis efficitur.* Circa quæ verba, illa singulariter notatu digna occurrunt: *Digne illum suscipiens*; hic namque solus per Communionem in Deum transformatur, cui & illa consonat Hugonis Victorini sententia dicentis: *Hæc Eucharistia dicitur divina, quia digne sumentes, dignos & participes Divinitatis facit.*

S. Bern. serm. de modo bene vivendi c. 48.

S. Bern. T. 2. serm. 54. A. 4. c. 2.

Hug. de S. Vict. T. 3. in spec. Eccles. theol. c. 7.

Orig. Hom. 9. in Luc.

8. Origenes quamdam super Lucam resolvit difficultatem, doctrina nostro in primis accommoda proposito: dum illa considerat Christi ad S. Philippum pronunciata verba, scilicet: *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*; si namque id ad literam verificatum fuisset, omnes consequenter Judææ & Galilææ populi, qui Christum, quando inter eos *pertransiit benefaciendo*, viderunt, æterni quoque Patris ejus notitiam habuissent. Notum itaque difficultatis in hæc verba resolvit: *Qui videt me, secundùm id quod erat Christus; illi enim videbant Jesum, quos aspectu suo dignos esse sciebat*; ita quoque de iis asserere licet, qui in sacramento hoc ad Christum accedunt, non enim omnes Divinitatem ejus participant, sed qui cum digna Eucharistiam suscipiunt præparatione, *digne sumentes, divinos & participes Divinitatis facit.*

Joan. 14. v. 9.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De omnium bonorum beneficentia, & de Divina hoc in sacramento magnificentia.

THEMA.

Beneficentiæ & Communionis nolite oblivisci. Ad Hebr. 13. v. 16.

1. Significantius equidem sacræ Communioni appropriari nequisset epithetum, quam dum *Beneficentiæ & Communionis* nomine appellatur; siquidem Salvator noster Eucharistiam instituit veluti omnium omnipotentiæ & benignitatis suæ divitiarum Epilogum; unde nec immerito S. Joannes de Eucharistiæ institutione tractans, priusquam eam commemoret, prius asserit, Patrem æternum omnes Christo divinæ potentiæ suæ impertiisse thesauros: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus.* Quo Concilium Tridentinum respexisse videtur, dum ait; *Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit*; equidem sacramenta omnia tanquam instrumenta instituta sunt gratiæ animabus fidelibus conferendæ, sed præsens unicum supervenit cætera; quod S. Dionysius Areopagita *consumationem sacramentorum omnium* appellare non dubitat; cujus institutio tum in aliis veteris legis textibus, tum in illo præsertim, ni fallor, oraculo prophetico prædicta fuit, quo dicitur: *Visitasti terram & inebriasti eam*; quæ verba S. Hieronymus Incarnationi Christi accommodans ait: *Terram nostri corporis assumendo materiam carnis, inebriasti eam, non vina luxuria, sed infusione Spiritus Sancti: Multiplicasti locupletare eam, diversarum opibus gratiarum. Flumen Dei repletum est aquis*; quæ aquarum redundantiâ divinarum denotat gratiarum abundantiam; ideoque incarnata Sapientia de se ipsa protestatur, dicens: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ; hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant*, locupletamur spiritualis infusionis imbre, cum vitæ perennis fonte repleti donis spiritualibus irrigamur, sed unde tantarum gratiarum flumina, tamque impetuosi & abundantes torrentes hi derivantur? Respondet ipsemet Psaltes dum ait: *Parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus.* Quis autem cibus ille alius est, quam is quem S. Hieronymus insinuat, dicens: *Parasti Domine cibum nostrum in communione beati corporis & sanguinis tui.*

Sacramentum Euchar. est epilogus omnipotentiæ & beneficentiæ Christi.

Joan. 13. 3. Conc. Tr. sess. 13. c. 2.

S. Dion. Are. de eccl. Hier. c. 3.

Psal. 64. 10.

S. Hier. ib. Inebriat terram carnis nostræ infusione Spiritus Sancti.

Ps. 64. v. 10.

S. Hieron.

2. E Paradiso terrestri quatuor universam terram irrigaturi olim directi fuere fluvii; hoc autem copiosissimum non aquarum, sed gratiarum, donorum, bonorumque inæstimabilium, non terrestris, sed cœlestis Paradisi flumen, sancta inquam Eucharistia, innumeris nos replet & irrigat cœlestium Charismatum torrentibus; quem conceptum his nobis verbis repræsentat D. Chrysostomus, in-

Et fluvius paradisi, irrigans nos charismatibus cœlestibus gratiarum.

 quiens

D. Chrysost. Hom. 45. in Joan.

quiens : *Ex paradiso fons scaturiit, à quo sensibiles fluvii emanarent; à mensa hac prodiit fons, qui spirituales diffundit fluvios, juxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed arbores cœlum ipsum attingentes, quæ fructus solidos semper producunt*; sacramenta reliqua tamquam tubi & canales divinam ad nos transfundunt gratiam: Eucharistia autem ipsemet *fons est aquæ salientis in vitam æternam*; Paradisi vivam in se recludens scaturiginem, quæ hac gratiarum aqua, reliqua omnia sacramenta fæcundat. Cujus super omnia alia sacramenta eminentiam obstupescens S. Bernardus, cœlestem hanc mensam sequentibus honorat epithetis : *Potesne æstimare, quale vel quantum est hoc sanctum sanctorum, & sacramentum sacramentorum, amor amorum dulcedo omnium dulcedinum? Hic bibuntur in loca uberi torrentis lactis, flumina mellis, liquores balsami cœlestis.* Ideoque Ecclesia sancta communionem *Convivium sacrum* appellans ait : Quod ad ipsum accedentium *mens impletur gratia*; quem favorem diu ante promiserat Psalmista, cum diceret : *Dilata os tuum, & implebo illud.* Ast dicet fortasse aliquis, ex quo particula hostiæ sacræ adeo est angusta & exilis, qua ratione fauces nostras replere poterit? Nimirum quia ut S. Hieronymus in persona Christi ait : *Etiam in modica particula, si volueris, totum me accipies.* Imo quis est, qui non videat, quod dum divino hoc pane cibamur, vere dicere possimus: *Deus meus, & omnia; ut sit Deus omnia in omnibus*, inquit Apostolus, quod indigne communicantibus vere adimpletur.

S. Bern. serm. in Cœn. Dom.

Ps. 80. 11.

S. Hieron. ib.

1. Cor. 15. 28.

Jerem. 31. v. 12. Continuatio ejusdem argumenti.

3. Jeremias ait : *Et venient & laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini, super frumento & vino .., eritque anima eorum quasi hortus irriguus; & ultra non esurient.* Porro extra omnem controversiam est, quia Propheta his verbis spiritualiter ad cœlestem hunc panem alluserit, qui in cœnaculo Sionitico fermentatus fuit; de hoc enim pane S. Hieronymus verba illa: *Edent pauperes & saturabuntur*, interpretatur, dicens: *In monte Sion, hoc est, in Ecclesia, frumento & vino, de quo conficitur panis Domini, & sanguinis ejus impletur typus, & benedictio sanctificationis ostenditur.* Porro si mysticam convivii hujus ubertatem plenius dignoscere cupitis, Petrum Cellensem audite, qui eam in libro *de Panibus*; ita deprædicat : *Escam animarum, pabulum spirituum, dapes cœlestium deliciarum, præ se fert hæc mensa; Hæc inquam mensa plena visceribus misericordiæ, charismatibus referta gratiæ, sedentium penetralia mirabiliter implendo non explet, appetitus residentium satiando, acrius se & sacratius urget. Est enim hujus convivii nihilominus & convivantis natura, ut succumbant semper desiderio, numquam fastidio.*

Ps. 21. 27.

Petr. Cell. l. de panibus c. 8.

4. Jobum olim amantissimi aliqnot convenisse leguntur subditi, carnibus ejus saturari unicè affectantes, unde ipse Job ait : ... *Dixerunt viri tabernaculi mei : Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Potuisset equidem homo tam immensum, imperceptibile, nec non infinitum Communionis sacræ, & consequenter omnium cœlestium charismatum exuberantiæ bonum desiderando suspirare; ast numquam ad illud aspirare; cujus nihilominus appetitum Divina implevit bonitas, dicente Psalmista: Qui replet in bonis desiderium tuum; nec non Apostolo, dum ad Colossenses scribit, idem confirmante, dum ait : *In ipsa inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.*

Job. 31. v. 31.

Coloss. 2. v. 10.

5. Tertullianus de filio prodigo à Patre suo liberali convivio ex vituli saginati carnibus præparato, quod sacramentum altaris symbolicè repræsentabat, peramanter excepto disserens, hac phrasi utitur: *Opimitate Dominici corporis vescitur*, scilicet Eucharistia. Quibus in verbis specialiter & quidem in pondere sanctuarii trutinari meretur Ly illud : *Opimitate*; hæc enim dictio excessivam quamdam omnium & singulorum bonorum denotare videtur abundantiam, qua habita nihil homini deesse possit; quam David in Spiritu prophetico prævidens ait: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*; at vero undenam sive ex quo fundamento David adeo audacter nihil sibi umquam defuturum asseverare poterat? Nimirum quia *in loca pascuæ ibi me collocavit, super aquam refectionis educavit me*, vel ut sanctus Ambrosius legit : *Pascit, pascitur.* Nostris quidem oculis externis sacra Communio modicus quidam hostiæ atomus esse videtur : ast quemadmodum pupilla quantumvis minima oculi nostri ad immensam se sphæram & latitudinem vastissimam extendit; itidem sicut intellectus noster, qui vix locum occupat ullum, terram cœlumque pervagatur, ita quoque juxta Catholicæ fidei veritatem quicumque invisibilis hostiæ punctus, illum in se continet Deum qui omnium creatorum increatorumque bonorum est Epilogus.

Tertull. l. de pudic. c. 10. S. Eucharistia continet omnium bonorum abundantiam.

Psal. 22. v. 1.

Ibid. v. 2.

S. Ambros. ibid.

6. D. Chrysologus illa mulieris Chananææ verba: *Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*, accuratius ponderans pro ly *Dominorum*, legendum autumat; *Puerorum*, indeque fæminam hanc Ecclesiæ figuram à gentilitate ad fidem Christi humilitatis beneficio translatam, hujus evasisse cœlestis convivii participem, concludit dicens : *Levatur, honoratur ad mensam, quæ se sub mensa laudabili, & provida humilitate dejecit; Juste toto nunc epulatur micas ex Pane*; Ubi singularem meretur notam verbum illud, *epulatur*, quantumvis enim nil nisi Panis offeratur in cibum nihilominus quia de Eucharistia agitur, lautissimo dicitur epulo fuisse refecta; quod nobis Sapiens pariter proponit; dum ait : *Pinguis Panis ejus præbebit delicias Regibus.* Notandum quoque quod tametsi mulieri Chananææ sola offeratur frumenti mica, ipsa tamen *tota ex Pane* epulari dicatur, quia ut Doctor Angelicus ait : *Fracto demum sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.* Horum omniumque fragmentorum, minima quævis mica abunde sufficit, ut Cœlum & terra exinde liberalissime epulari possint; Id quod Christi magnificentiam mire extollit, ut proinde quoad hoc dicere nobis liceat, quod Tertullianus de alio quodam argumento disserens ait : *Et ita Deus tunc maxime magnus, cum homini pusillus esse videtur.*

D. Chrysol. serm. 100. Licet Eucharistia solum vocetur panis, est tamen lautissimum epulum.

S. Thom. Etiam in minima sua parte.

Tertull. l. 2. cont. Marcion. c. 1.

7. Albertus Magnus de hoc sacramento ait; *Sacramentum sacramentorum est Eucharistia, omnis gratiæ contentiva, communicatio omnis sanctitatis.* Et quidem hujus affluentiæ gratiarum quæ ab Eucharistia in nos dimanant, sequentes assignat rationes, Dicit enim : *In genere gratia est propter sex causas, quarum una est, quia non est nisi a gratia, & non nisi gratia esse potest; Secunda quia non datur nisi à gratissimo, Tertia, quia non nisi gratissimis administratur, Quarta quia gratiam operatur; Quinta, quia est gratia super gratiam; Sexta, quia omnis gratiæ est contentiva.* Quibus addi potest quod idem Præsul paulo post in alio capite scribit scilicet quia *Corpus Christi Spiritus Sancti manibus formatum, totum fuit gratiæ promptuarium.* Alibi pariter in eodem libro ait : *Quidquid in cœlo fuit gratia & gloria, totum nobis dedit*; unde hanc magnificentiam savit

Alb. Magn. l. de Euch. dist. 6. Tr. 2. c. 1. Continet omnem gratiam & sanctitatem.

Alb. Magn. ibid. dist. 2. Tr. 2. c. 3.

Psal-

Psalmista: Omnia à te expectant, ut des illis escam; Verumtamen dum magnificentiæ meminimus, huic sacramento propriissime adaptari posse existimo illum ejusdem Psalmistæ textum, in quo ait: *Vox Domini in magnificentia.* Vox siquidem Christi in consecratione & sacramento præsenti metam perhibet magnificentiam; quoniam ut donum quodcumque sit magnificum, magni valoris sit oportet, & dantis excellentiæ proportionatum; unde unum idemque aliquando donum respectu Principis censebitur magnificum, & exile respectu Monarchæ; Magnificentissimum itaque in sacramento hoc nobis impertiit Dominus; ita ut in nulla alia re magnificentiam suam ostendisse dici possit, siquidem tantummodo *dixit & facta sunt*, nobisque res duntaxat creatas induisit, in Eucharistia autem paucis licet confecta verbis exhibet semeipsum; *Quid autem se majus dare potuit?* inquit B. Laur. Justinianus. Vere equidem dici potest; eum se hoc in sacramento expandisse; In Incarnatione siquidem se contraxit; qui *fecit potentiam in brachio suo*, idque unica duntaxat vice in utero virginis: Eucharistia autem donum omnium excellentissimum & Incarnationis sacræ extensio innumeris vicibus indulgetur; Cujus eminentiam profundius contemplans S. Augustinus asserere non dubitat, dum ait. *Audeo dicere, quod Deus cum sit omnipotens, plus dare non potuit, cum sit sapientissimus, plus dare nescivit; cum sit ditissimus, plus dare non habuit.* A qua doctrina nequaquam discrepat illa Alberti Magni sententia dicentis; *Magna dona Christi, in hoc convivio corpus dedit in cibum, sanguinem in potum, animam in pretium, Deitatem in condimentum exhibendo.* Quem discursum in capite sequenti latius prosequitur, inquiens; *Hoc solum datum est, quod omne datum est; quia in hoc dato nihil privatum sibi Christus retinuit; Humanitatis simul & Deitatis nobis omnia dono conferens.* Equidem si Deus mille creasset mundos, si mille in beneficium & utilitatem nostram cœlos formasset empyreos, unum duntaxat impendisset verbum: *Dixit & facta sunt; Verbo Domini cœli firmati sunt;* præterquam quod in ejusmodi donis nil nisi creatum sit, quæ cum Deus elargitus fuerit semper æque dives perseverat: In Eucharistia autem non fugitivum, sed Patris æterni incarnatum dispensatur verbum; *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; exinanivit semetipsum*, vere equidem hoc in dono omnes suas exhausit opes, dum in illud ita Divinam suam reduxit omnipotentiam & beneficentiam, ut quasi depauperatus, quod excellentius largiatur, non inveniat; quoniam ut Apostolus discurrit: *Quomodo non etiam secum omnia nobis donavit?*

Ps. 28. v. 4. Vox consecrationis est in magnificentia.

B. Laur. Justin. de casto Connub. c. 24.

Luc. 1, 51.

S. Aug. tr. 84. in Joan.

Alb. Magn. ibid.

Ibid. c. 6. In hoc sacramento Christus quasi se depauperavit, dando nobis omnia quæ habuit.

Philipp. 2. v. 7.

8. Nero aliquando pretiosissimum Phrygioque opere præcellentem, auroque intertextum legitur præparasse tapetem in quem pretiosiores thesaurorum suorum gem̃as imo inæstimabiles imperii totius impendit gazas, cujus splendorem contemplatus, & admiratus ad idem spectaculum Senecam invitavit, qui post aliquod temporis spatium & curiosam considerationem in hæc tandem verba prorupit: *Declarasti te esse pauperem.* Ita quoque de dono Eucharistico, *in quo sunt omnes thesauri* concludere licet, scilicet, quod in eo præparando Deus quasi semetipsum depauperavit, quia in omnium sæculorum decursu nec umquam sciet vel poterit homini quidquam dare magnificentius, dum illi semetipsum contulit, qui *fecit potentiam in brachio suo*, in Eucharistiæ sacramento, in quo, ut Deus, Panis naturam & substantiam in suam convertit carnem, ut homo autem noster fit cibus & alimentum; Tamquam sacerdos se Patri offert in sacrificio incruento; tamquam fons gratiæ, suos in nos transfundit torrentes, ut author gloriæ se consignat in pignus; Ut Redemptor pretiosissimum suum nobis offert potandum sanguinem; ut Rex gloriæ nobis adpromittit gloriosam corporis nostri ad vitam resurrectionem, vitalis hujus beneficio Panis obtinendam. Unde & merito in ejus institutione dicitur, quod Dominus *Memoriam fecit mirabilium suorum*, siquidẽ sacramentum hoc omnium maxime stupendorum miraculorum est epitome.

Continuatio ejusdem materiæ.

Luc. 1. 51.

9. Alios inter ritus Ecclesiasticos olim ille non extitit infimus, qui circa agni Paschalis, primariæ hujus sacramenti figuræ, esum his verbis à Deo præscriptus fuit: *Caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis;* At vero quorsum Sapientia increata exiles admodum præsertim circa animalcula unius esum ceremonias præscribendas censuit, utique per relationem & propter allegoriam ad agnum immaculatum & Eucharisticum. Unde S. Bernardinus ait: *Præceptum erat, quod caput agni cum intestinis & pedibus vorari deberet; In quo mystice designatur, quod in hoc sacramento totus Christus cum Divinitate & anima & corpore ibi continetur, & sumitur. Caput Divinitas, intestina anima, pedes vero sunt Corpus Christi.* In cujus confirmationem servit illud Alberti Magni commentarium, quod super Psalmum instituit, in quo regius Vates in persona Christi fidelium gloriatur: *Repleti sumus mane misericordia tua, exultavimus & delectati sumus omnibus diebus nostris;* quæ inter verba dictus Author singulariter considerat ly *Repleti*, dicens: *Quia nullum bonum est, quod in hac communione non inveniatur, hæc enim communio Corpus Christi, est thesaurus Sapientia Dei, qua est Christus.* Pro cujus ulteriori stabilimento illum adducit Sapientiæ textum in quo dicitur: *Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei.* Qui idem Author paulo infra in cap. sequenti recensita, quam primi fideles in Communione ambiebant, frequentia, tandem subjungit: *Communicatio fractionis Panis omnium bonorum divinorum, & humanorum confert obat, communicationem.* Quæ quamvis apte pronunciat esse nemo dubitet, longe tamen efficacius nostrum promovent discursum, illa quæ idem Author in alio ejusdem libri loco describit fusius; postquam enim inibi illa considerasset S. Joannis Apostoli verba: *Qui ... viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo Charitas Dei manet in eo?* Ita concludit dicens: *Quasi diceret, nullo modo est Charitas in eo. Unde Christus omnes suos fratres videns necessitate famis deficere, non clausit ab eis viscera, sed in visceribus Charitativi affectus Corpus & sanguinem, & viscera, Spiritum & animam & Deitatem nobis communicavit.* Id quod plenius illo Tobiæ senioris juniorem exhortantis confirmat consilio: *Quomodo potueris, ita esto misericors, Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Christus itaque concludit Author, ille in nos existens misericors, *per viscera misericordia Dei nostri in quibus: visitavit nos*; Nequaquam parcus, sed cum *Domini est terra & plenitudo ejus; orbis terrarum*, omnia bona illa primitus nobis indulsit, Spiritu Sancto attestante, dum ait: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Erogatio omnibus illis liberalissimum supererat bonorum gratiæ, gloriæ, Sanctitatis, Spiritus, & Divinitatis donum, quæ omnia in Eucharistia, utpote omnium bonorũ compendio ad finem usq; sæculorum perseveratura conclusit, *Corpus dedit in Communionem*, inquit Albertus Magnus, *animam in redemptionem, sanguinem in ablutionem, Deitatem in omnis virtutis acquisitionem.*

Agnus Paschalis fuit hujus sacramenti figura.

Exod. 12. v. 9.

S. Bern. p. 2. ser. 57. A. 3. c. 2.

Alb. Magn. dist. 4. c. 14. Ps. 89. v. 14. Continetur in eo omne bonum.

Sap. 7. v. 14.

Alb. Magn. ibid. c. 7.

1. Joan. 3. 17.

Alb. Magn. dist. 2. tr. 2. c. 3.

Tob. 4. 8. 9.

Luc. 1. 78.

Ps. 23. 1.

Ps. 8. 8.

DIS-

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eucharistiam gloriæ pignus esse probatur.

THEMA.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Joan. 6. v. 55.

S. Eucharistia confert nobis, etiam in præsenti, vitam beatam & æternam.

1. SAlvator noster apud S. Joannem intentam Eucharistiæ institutionem prædicens sequacibus suis, quotquot carnem ejus manducaturi, sanguinemque bibituri essent, beatam & æternam in præsenti promittit vitam, dum ait: *Qui manducat &c.* Notandum etenim Salvatorem non dicere, quod in futuro tempore *habebit*, sed quod in præsenti *habeat, vitam æternam*; Cujus promptam ecce vobis rationem, quoniam qui pignus seu arrham possidet, de Capitali securus est, ratione cujus datum est pignus; in hoc autem sacrosancto Convivio, ut Doctor Angelicus inquit, *futura gloria nobis pignus datur.* Creditor sibi obstrictum habens debitorem scutorum mille, si in pignus adamantem accepit scutorum bis millium de credito suo utique securus erit: Ita pariter in præsenti dicere licet: *Jus* enim ad beatitudinem consequimur, habemusque per Eucharistiam, ipso Dei Filio; ut in oratione quotidiana continuam hanc instantiam: *Adveniat regnum tuum*, replicaremus exhortante. Vere etenim hoc pasti sacramento dicere possumus: *Regnum Dei intra nos est*, quia scilicet indubitatum est beatitudinis pignus: id quod probatu minime difficile fuerit; si enim beatitudo in visione Dei consistit, in sacramento hoc pariter nobis in cibum & alimentum cedit verbum Divinum, & per concomitantiam reliquæ personæ Divinæ. Ideoque Clemens Alexandrinus hoc ineffabile considerans mysterium nos dum Eucharistiam participamus, dotari asserit: *Regna digne gustata*; Et S. Thomas illa Christi verba: *Primum quærite regnum Dei*, de Eucharistia quoque intelligenda esse docet: utpote cum hæc cœlorum æquivaleat regno. Quam veritatem diu ante D. Chrysostomus tradidit, quando in mysterii hujus virtute terram in cœlum transmutatam fuisse asserit dicens: *Hic terram tibi Cælum facit hoc mysterium* Sed ad nostrum intentum omnium accommodatissimè definit Concilium Tridentinum, quando alios inter titulos Eucharistiæ sacramentum hoc afficit dignissimo elogio dicens: *Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis.* Unde & Ecclesia in Missa Fer. 6. Dom. 2. Quadrag. ita Deo supplicat: *Fac nos quæsumus Domine accepto pignore salutis æternæ sic tendere congruenter, ut ad eam pervenire possimus*; Et in oratione, quæ Postcommunio dicitur, in solemnitate Corporis Christi: *Fac nos quæsumus Domine Divinitatis sempiterna fruitione repleri, quam pretiosi Corporis & sanguinis tui, temporalis perceptio præfigurat.*

S. Thomas.

Est indubitatum pignus æternæ felicitatis. Luc. 17. v. 21.

Clem. Alex. l. 3. Pædag. 2. S. Thom. 3. p. q. 80. a. 9.

D. Chrys. Hom. 24. in 1. ad Cor. Conc. Tr. sess. 13. c. 2.

2. S. Bonaventura D. Chrysostomi innixus authoritati, Christique personam indutus, postquam demonstrasset, parentes carnales à se generatos filios suos nutricibus extraneis educandos tradere, tandem subnectit, dicens: *Ego autem Filius Dei non ita meipsum vobis appono, omnes vos nobiles esse volens: Qui enim hic vobis dedi meipsum, multa magis in futura volui, vester fieri.* Quam prærogativam alio discursu S. promovet Paschasius, quando citata Christi verba (*qui manducat &c. habet vitam æternam in me manentem* considerans ait: *Manentem utique & non labentem, quia in hac vita nemo vivit, nisi manendo labatur in mortem; In illa vero semper in eodem statu manendo sine defectu vivitur*; Finis namque institutionis cœlestis hujus Panis ille fuit, ut Sapientia incarnata nos ad vitam beatam, stabilem & permanentem nutriret. Cui novum encomium superaddit Albertus Magnus, quando per naturam humanam Angelicas in Paradiso ruinas in sacramenti hujus virtute restaurandas fuisse concludit dicens: *Oportet quod per Corpus Christi ruina Angelorum restituatur; Restituti communicant gloria Angelorum per communionem Corporis Christi per sacramentum & communionem ipsius ad communionem redimus. Angelorum* Porro S. Anselmus rationem, cur Eucharistia sub vini potius & Panis, quam alterius materiæ speciebus institutus fuerit, assignaturus, his verbis huic eidem nostro suffragatur proposito dicens: *Ideo Dominus noster Corpus & sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquod rediguntur è multis, quoniam aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit, & ob hoc communicatio Corporis & sanguinis Christi societatem æternam Sanctorum designat, & facit, ubi pax erit, & unitas plena atque perfecta.* Quam ex Doctore Angelico doctrina citavimus superius, diu ante quoque tradidit S. Augustinus, quando cœlestem præceptorem in oratione Dominica hujus asserit meminisse sacramenti, ubi de regno tractat. *Sed quid ait Dominus Jesus?* inquit S. Præsul, *quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Intelligitur hoc etiam valde bene: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, Eucharistiam tuam.* S. Thomas autem postquam Eucharistiam regnum nuncupasset, subjungit dicens: *Ubique suarum regnum Christus est, sed maxime in Eucharistiæ solio.*

S. Bonav. Collat. 34. in c. 6. Joan.

Nutrimur per illam in vitam permanentem.

S. Pasch. l. de Corp. & sang. Dom. c. 6.

Alb. Magn. de Euch. dist. 4. c. 2. Restaurantur per illam ruinæ Angelorum

S. Anselm. in 1. Cor. 10.

Cur in pane & vino instituta.

S. Aug. T. 10. Hom. 42.

S. Thom. ib.

3. In libro Exodi Arcæ, Tabernaculi, totiusque residuæ Ecclesiasticæ supellectilis apparatum Moysi Dominus præscribens ait: *Facies & mensam*; cui non unam sed duas jussit inponi coronas, per novum hoc præceptum: *Facitque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam, ... & super illam alteram coronam aureolam.* At vero quale duabus hisce coronis mensæ dictæ impositis inesse putatis mysterium? Mensa Eucharistiam, coronæ denotabant gloriam, voluit itaque Dominus duplici mensam illam corona, ad denotandam quam de Beatitudine possident certitudinem animæ illæ, quæ dictam mensam circumdant. Observastisne aliquando illa quæ Christi fideles communicaturos verba profert sacerdos: Nimirum; *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam?* Quæ verba clare propositum nostrum confirmant, scilicet quod Eucharistia certum; vitæ æternæ pignus existat. Quod etiam illa Psalmistæ verba indicant dicentis: *Edent pauperes & saturabuntur*; quam enim hanc satietatem esse existimatis? Illa nimirum de qua idem Psalmista alibi ait: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*; Quam eamdem ob causam S. Cyrillus Alexandrinus Eucharistiam *Cibum* appellat *nutrientem immortalitatem.* Ideo quoque S. Anselmus docet, quod sicut cibus materialis ad nostram in hac vita sustentationem creatus fuit, ita pariter Eucharisticus ordinatus sit, ut nos ad vitam æternam & beatam assequendam nutriat; Dicit enim: *Sicut cibo id appetitur, ut vivatur, sic ad eam vitam quæ vivitur, solummodo per hunc cibum pervenitur. Cibus hic ad vitam æternam animæ conferendam collatus est, non ad ruinas sustentandas hujus miseræ vitæ, quæ vapor est ad modicum parens.* Unde S. Bonaventura Christum

Exod. 25. v. 23. Mensæ Tabernaculi duæ impositæ coronæ quid significent. Ibid. v. 24. 25.

Sacerdos S. Communionem porrigens, dat illam in pignus vitæ æternæ.

Ps. 21. v. 27.

Ps. 16. v. 15. S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. 16.

S. Anselm. de sacr. altar. c. 1.

dum

S. Bonav. in c. 6. Joan.

S. Eucharistia viam facilitat ad cœlum.

dum panem hunc cœlestem promitteret, vicibus denis vitæ meminisse observat, cujus hanc assignat rationem dicens: *Decies attribuitur actus vivendi huic pani, vel carni, vel sanguini; & convenienter, ad significandum, quod per ipsum & in ipso sunt omnes venturi electi ejus, & membra sunt ad ordinem decimum in cœlo, qui signatur per drachmam decimam.* Qui idem S. Paulo post hanc quoque enunciat sententiam dicens: *Hic sanguis vadibile fecit cœlum,* cui illud Alberti M. in principio libri illius, in quo fusè de Eucharistia tractat, consonat assertum, dum sacramentum hoc sequenti honorat epitheto: *Edulium vegetans ad vitam æternam, viaticum confortans nos ad perficiendam hujus exilii viam, & pignus æternæ salutis.* Ideoque ad facilitandum Patriæ cœlestis introitum Ecclesia pro infirmis agonizantibus; ipsum sacramentum designavit in viaticum, qui idem Author alio in loco illud donum in pretio habendum adstruens, quod & in vita & in morte recipientem permanenter comitatur, nostrum fusius promovet intentum illo in medium adducto Ecclesiastici textu: *Datio Dei permanet justis, & profectus illius successus habebit in æternum.* Quem locum dictus Author interpretans, inquit: *Hæc est enim vera datio, quæ in transitu manet in viaticum, & in vita in refectionem, & in patria in æternæ beatitudinis significationem, tales successus donum istud habet in æternum.*

Alb. Mag. dist. 1. in princ.

Ideo datur moribundis.

Eccli. 11. v. 17.

Alb. Mag. dist. 2. Tr. 3. c. 3.

Hoc sacramentum dicitur testamentum.

Pf. 110. v. 9.

Michael de Bononia in Pf. 110. v. 9.

8. In Consecratione sanguinis mentio fit testamenti, nec sine mysterio, nam ut Incognitus Carmelitanus Michael Bononiensis super illa verba Psalmi: *Mandavit in æternum testamentum suum,* ad nostram doctrinam scribit: Sacramentum hoc testamentum dicitur: *Quia huic sacramento aliud non succedit, sed usque ad finem sæculi durabit, sed ei succedet clara visio Christi, cujus Divinitate beatificantur interius & humanitate exterius. Merito dicitur testamentum, quia per istud nobis Christus hereditatem legavit æternam.* Singularem pariter notam merentur illa S. Thomæ de Villanova de hoc sacramento tractantis verba: *Hoc sacramentum est pignus æternæ hereditatis, hæc unica anchora spei nostræ, hoc unicum solatii nostri asylum, per hoc ad Dei nostri conspectum intra Sancta Sanctorum cœlestes confidentius introire.* Quam veritatem ut nobis perfectius inculcet S. Bernardus, in Christi persona ita discurrit; *liquor iste quem vides, jam non est vinum, sed sanguis meus, quem pro te fudi, in pretium tibi reservans, in altari poculum, in peregrinatione tua præsidium; in cœlo viaticum;* quem favorem, ut annales perhibent Ecclesiastici, abunde expertus est Serapion senior Christianus? Morti namque vicinus quam Communionem petebat, infirmus ipse sacerdos in persona propria subministrare nequibat, qui ne agonizantem cœlesti destitueret viatico, nepoti moribundi particulam consignavit hostiæ sacræ, quam ipse puer madefactam faucibus imponeret agonizantis. Vix puer lecto vicinus appropriarat, quando infirmus, qui diebus tribus linguæ beneficio destitutus, & insensibilis contabuerat, subito vocis recuperavit & sensuum usum; Moxque communicatus suum Deo reddidit Spiritum.

S. Thom. de Villa nova, Conc. 3. de sacr.

S. Bern. ser. in cœn. Dom. Baron. an. 255. n. 33.

Serapion senior, per hoc sacramentum moribundus, recipit loquelam & usum sensuum.

Acta Eccl. Mediol. pag. 512.

Multiplices fructus ejus recensentur.

9. S. Carolus Borromæus de sacramenti hujus encomiis disserens, multiplices ejusdem, præsertim vero nostro accommodos proposito fructus assignat sequentes, dum ait: *Summam vim habet ad æternam gloriam comparandam, ejus videlicet gratia, dum hanc vitam fideles degunt, conscientiæ pace & tranquillitate perfruuntur; Deinde ejus virtute recreati, non secus atque Elias, qui in subcinericii Panis fortitudine ambulavit, usque ad montem Dei Horeb, cum ex vita emigrandi tempus advenit; ad æternam gloriam & beatitudinem ascendunt.* Neque nostrum minus promovebit argumentum, ille sacræ Scripturæ textus, quo dicitur: *Mortuus est ibi Moyses servus Domini;... jubente Domino.* Pro ne namque ultimis verbis, ut quidam refert interpres, quidam à Vulgata recedentes, legendum censent: *In osculo Domini.* Cujus vocis mysterium indaganti Sanctus mihi occurrit Ambrosius in Tractatu de sacramentis asserens, per osculum in sacris Canticis in sensu spirituali Eucharistiam designari; Ait namque: *Ideo invitat ad cœleste convivium dicens: Osculetur me osculo oris sui.* Dictum itaque Moysi à Deo datum osculum; quantumvis è longinquo præsens designabat viaticum; Ad quod etiam Salvator alludere voluisse videtur; *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Illi namque ad Beatitudinem illam pertingunt, qui ex hac vita cum dicto migrant Christi osculo. Unde Albertus Magnus de hoc sacramento tractans inquit: *Est institutum in signum futuræ Beatitudinis, id quod nunc in sacramenti specie percipiendo Christum agimus, signum est, qualiter eundem aliquando secundum dulcedinem suæ Deitatis in cœlesti beatitudine percipiemus.*

Deut. 34. v. 5.

Novarin.

Vocatur osculum.

S. Ambr. l. de sac. c. 1.

Luc. 14. v. 15.

Alb. Mag. l. de Euch. dist. 6. Tr. 1. c. 1.

10 Judæis aliquando ineffabilis hujus mysterii percipiendi incapacibus & contra illud obmormurantibus dicendo: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Incarnata Sapientia in sui justificationem hæc paucula legitur subjunxisse verba: *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem; ubi erat prius.* At vero quænam Ascensionem in cœlum, & mysterium hoc Eucharisticum inter viget connexio? Cur non alterius potius mysterii mentionem fecit? Cur non conversionis aquæ in vinum in nuptiis Canæ factæ? Cur non multiplicationis panum in deserto meminit? Nimirum Ascensionem à Christo memoratam fuisse arbitror, ut præsentem magis magisque stabiliret veritatem, quod scilicet in sacramenti hujus virtute ad imitationem Christi in cœlum ascendamus; In cujus confirmationem non abs re fuerit notare, quod Christus de Ascensione agens, se in hoc sacramento usque ad sæculorum finem perseveraturum dixerit, dum ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Merito itaque Albertus Magnus Divini hujus cibi dulcedinem suavitatis Paradisiacæ præludium esse statuit dicens: *Perceptio Eucharistiæ perceptionem dulcedinis Divinæ significabit, & ad hanc significandam est à Deo instituta; Propter quod Matth. 26. Marci 14. & Luc. 22. semper istam perceptionem in sacramenti specie ad dulcedinis cœlestis fruitionem continuavit dicens: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque dum bibam illud vobiscum novum in regno meo; Genimen enim vitis sacramentum est sub vitis specie.* Ad quem discursum magis stabiliendum, Hugonis Cardinalis interpretationem secuturi, illum Scripturæ textum, in quo Patriarcha Jacob Aser benedixisse legitur, adducemus. *Aser pinguis panis ejus* (verba sunt sancti Patriarchæ) *& præbebit delicias Regibus.* Quæ Hugo Cardinalis discutiens, & ad Eucharisticum Panem alludens cur pinguis dicatur, in hæc verba docet: *Impinguat,* inquit, *pinguedine charitatis & devotionis, & ipse est deliciæ Regum, id est, virorum spiritualium.* Porrò *Aser;* ut dictus testatur Cardinalis, *Beatus* interpretatur; in Eucharistia autem Christus nuncupatur Beatus, quia in virtute illius æternam nobis confert Beatitudinem, *Aser interpretatur beatus,* inquit, *& significat Christum, qui est Beatitudo Sanctorum.*

Joan. 6. 61.

Allusio inter Christi ascensionem & S. Eucharistiam.

Matth. 28. v. 20.

Alb. Mag. ibid.

Continet dulcedinem divinam.

Vocatur panis pinguis.

Gen. 49. v. 20.

Hug. Card. ibid.

S. Thom. 3. p. q. 74. Art. 3. Cur aqua misceatur vino in calice. *S. Ambr. in l. de sacram.* *Mart. Epist. 14. ad Ephes.* *Cant. 2. 3.* *Rup. Abb. l. 1. c. 2. in Cant.* S. Eucharistia expellit a nobis amaritudinem mortis.

11. S. Thomas varias quidem, cur in sacrificio Missæ aqua vino admisceatur, assignat rationes; sed relictis aliis, unica illa ad præsens deservit institutum, qua docet, aquam Divinæ symbolum esse gratiæ, quæ certum est pignus gloriæ. *Quia hoc competit ad ultimum effectum istius sacramenti,* inquit Angelicus, *qui est introitus ad vitam æternam. Unde Ambrosius in lib. de sacram. dicit: Redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam.* Quam veritatem S. Ignatius Martyr penetrasse videtur, quando sacramentum hoc *mortis antidotum & pharmacum* appellat *immortalitatis.* Cui sententiæ Rupertus Abbas ultro citroque subscribit in suo super illa Cantici verba: *Fructus ejus dulcis gutturi meo,* Commentario, dum ait; *Expulit a nobis amaritudinem mortis, & vitæ æternæ dulcedinem indidit;* Et paulò post subnectit: *Justa lege, ut expietur ille reatus malæ credulitatis, exigitur fides, & credatis id quod non videtis.* Majorem autem communicantium excellentiam mellifluus Ecclesiæ Doctor in his exhibet verbis: *Hic,* inquit, *ambulamus per fidem, nec dum per speciem; Interim deliciari & gaudere debemus in Sacramento altaris, in cujus confectione fidelis minister invenit seipsum in medio Patris & Spirit. Sanct. adstantibus etiam ex omni latere superuis ordinibus.* Denique

S. Bern. ser. in cœna Dom. *S. Bern. T. 2. serm. 54. l. 26 c. 1.* *Joan. 13. v. 1.*

S. Bernardinus ad novum se convertens Eucharistiæ encomium, subtiliter observat, quid ante factam à Christo sacramentalem institutionem, Secretarius ejus bæc verba præmiserit: *In finem dilexit eos, ut ex hoc modo loquendi,* inquit Sanctus, *innuat manifeste, quod non ad hanc vitam statuendam, sed ad perducendum eos per hoc sacramentum in finem æternæ vitæ dilexit eos.*

Ps. 22. 1. Est pascua electorum. *Lorinus.*

12. Psalmista eumdem favorem in spiritu Prophetico attigisse & participasse videtur, dum ait; *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit:* quibus verbis & se electorum gregi annumeratum esse insinuat, & nobis Eucharistiam sub pascui titulo perhibet, præsertim cum juxta Lorinum aliqui pro verbo: *Regit,* legendum autument: *Pascit.* Hæc igitur pascua frequentans se veram docet esse ovem, ad quæ adeunda S. Ambrosius nos haud obscure invitat, dum ait: *Ipse nos pascit & reficit. bona pascua; Divina sacramenta sunt; Carpis illic novum florem, qui bonum odorem dedit Resurrectionis; Carpis Lilium, in quo sit splendor æternitatis; Carpis Rosam, hoc est, Dominici corporis sanguinem.* Porro dum Resurrectionis mentionem fecimus, non abs re fuerit docere, quod corpora nostra cum dotibus gloriosis in mensæ hujus virtute ad vitam resurgent immortalem, dicente Christo: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Lactantius Firmianus rationem indagans, cur Phœnix præter volatilium naturam rejuvenescat & renovetur, sibi ipsi respondet dicens: *Ambrosios libat cœlesti nectare rores,* ita quoque & à fortiori se ad vitam immortalem renovandum sibi promittere poterit; quisquis cœlesti sa ambrosia cibaverit, utpote, quemadmodum in quadam Collecta Postcommunionis dicitur: *Immortalitatis alimoniam consecutus.* Profecto si Elisæi ossa vix attacta cadaver vivificarunt; *Quod cum tetigisset ossa Elisæi, revixit homo,* quanto magis ad vitam resurget immortalem, qui carnem in Eucharistia sumpserit ipse divinam; *Resurrectio cadaveris,* inquit Glossa, *per contactum ossium Elisæi, significat, quod quicumque firma fide tangit mortem Christi, sine dubio particeps est resurrectionis ejus.* Mors autem Christi in sacramento altaris, quod mortis & passionis ejus memoriale & fructus est, tangitur; ipsumque nos tangimus Salvatorem, nobis sacrosanctum Corpus ejus & carnem uniendo. Observastisne aliquando, quod ob scandalum, ex discursu ejus de Eucharistia habito, abeuntibus auditoribus, Christus Apostolos suos in hæc interrogarit verba: *Numquid & vos vultis abire?* S. Petrus autem omnium nomine respondent: *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes?* Cur obsecro Apostolorum Princeps tunc verba Christi *verba vitæ æternæ* esse dixit, non verò aliàs, quando cœlestem Magistrum suum de æquè sublimibus mysteriis disserentem audivit? Scitisne, quid hic mysterii lateat? ideo nimirum hæc vitæ æternæ verba nuncupavit, quia Salvator in toto illo cap. 6. Joan. de hoc sacramento diffusè disseruerat, quod panis est vitæ æternæ. Unde S. Augustinus S. Petrum dicere voluisse ait: *Vitam æternam habes in administratione corporis & sanguinis.* S. Thomas hoc sacramentum, per arborem vitæ in medio paradisi terrestris plantatam, significatum fuisse his docet verbis: *Corpus Christi est fructus vitæ, valens ad destructionem gehennæ & acquisitionem vitæ.* S. Thomas de Villa nova dicit: Quid si panem quemdam invenires, qui vitam tuam per centum annos servaret incolumem, numquid illum quovis thesauro gratiorem haberes & custodires? *Numquid non sicut oculi pupillam Panem illum servares? Nonne illum omnibus mundi deliciis anteponeres? Talis autem est Panis Eucharisticus, hic Panis vitam edenti præstat, non centenariam, sed æternam vitam; jucundam vitam, beatam vitam, omnium bonorum plenitudine felicissimam.*

Mortui Elisæi ossibus tactus revixit. *4. Reg. 13.* *Glossa ibid.* *Joan. 6. v. 55.* *Lact. Firm. l. 3. c. 2.* *S. Ambr. in Ps. 118. octon. 14.* Ipsius virtute resurgent corpora nostra cum dotibus gloriosis. Hoc multo præstantius præstat S. Eucharistia fidelibus. *Joan. 6. 68.* *Joan. 6. 69.* *S. August. Tr. 29. in Joan.* *S. Thom. opusc. 58. cap. 1.* *S. Thom. de Villa nova Conc. 1. in Fest. Corporis Christi.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Alios inter effectus, sacramentum hoc affectus imprimit bonorum cœlestium, terrestriumque nauseam, quæ illorum impediunt profectum.

THEMA.

Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ Matth. 24. vers. 28.

Ad Corpus Christi congregantur fideles velut Aquilæ. *S. Ambros. l. 4. de sacr. c. 2.* *Col. 3. 1. 2.* *Jer. 23. 24.*

1. TAmetsi Redemptor noster his verbis quoad sensum literalem, ad extremum alludat judicium, quando scilicet electi, velut totidem aquilæ, in corporibus gloriosis circa Christi, cum magna majestate ad judicium descendentis, sacratissimam humanitatem congregabuntur, eamque circumdabunt; In sensu tamen spirituali, ipsum ad corpus suum Eucharisticum alludere voluisse, affirmare possumus; siquidem ad hoc omnes animæ fideles, velut totidem aquilæ, ab omnibus terrenis bonis avolsæ & elevatæ, per bona desideria & affectus convolare videntur. Unde S. Ambrosius ait: *Bonæ aquilæ sunt circa altare congregatæ; ubi enim corpus, ibi & aquilæ, Corpus Christi est in altari, aquilæ vos estis.* Enimvero aquila omnium est avium Regina, præque cunctis aliis terram despiciens, sublimius evolat in Cœlum, ibidemque oculorum suorum aciem in luminosissimam Solis sphæram pertinacius figere consuevit; idem quoque iis accidere solet, qui sacrosancto Solis justitiæ, id est, Christi corpore frequentius pascuntur; hi enim communiter *quæ sursum sunt, quærunt;... non quæ super terram,* quia ab hoc sacramentato Dei Filio terram contemnere discunt, siquidem Deus ille, qui de semetipso ait: *Cœlum & terram ego impleo,* ut animam nostram donorum gratiarumque suarum cœlestium plenitudine adimpleat sub invisibili quasi & indivisibili hostiæ consecratæ

atomo

atomo restringi se patitur: *Sub adeo exigua quantitate latens Christus in Eucharistia sacramento, docet terrena omnia contemnenda*, inquit devotus quidam contemplator; D. Chrysostomus ait: *Aquilas vocat, ostendens, quod oportet eum qui ad hoc corpus accedit, esse sublimem, & nihil cum hac terra habere commune, sed assidue sursum volare, & ad Solem justitiæ aspicere.* S. Thomas ad hunc effectum clarius demonstrandum, sequentem Ezechielis cap. 17. textum adducit, in quo dicitur: *Sumam ego de medulla Cedri sublimis, & ponam; de vertice ramorum ejus tenerum distringam, & plantabo super montem excelsum, ... & erumpet in germen & faciet fructum*; Quod propheticum oraculum ad mensam hanc Eucharisticam applicans inquit; *Cedrus sublimis est Deus Pater; rami eminentiores antiqui Patres; vertex omnium Beata Virgo; medulla Cedri æterna Dei sapientia; pars de ramorum vertice, caro sumpta de Virgine. Spiritus ergo sanctus medullam Cedri, & partem de ramorum vertice sumpsit, quia Christi incarnationem fecit, & hunc quasi surculum nobilissimum plantat in montem excelsum, cum fidelibus a terrenis deliciis ad cœlestia elevatis, Dominici corporis tribuit sacramentum.*

D. Chrysost. 24. in 1. ad Cor.

Ezech 17. v. 22. 23.

S. Th. opusc. 54. c. 20.

2. Considerat S. Paschasius quod Christus instar Aquilæ in cœlum ascensurus, Ecclesiæ suæ sanctæ de corpore suo hic relinquendo prospicere voluerit, ut eo mediante fidelium quoque animæ & corda elevarentur in cælum, amoremque & desideria sua ad immortalia & cœlestia bona dirigerent: *Sed quia illum secundùm carnem cœlos oportuit penetrare, ac per fidem illuc in ille renati confidentius sequi appeterent, reliquit nobis hoc sacramentum visibilem figuram, & characterem carnis & sanguinis, ut per hæc mens nostra & caro nostra ad invisibilia & spiritualia capessenda per fidem uberius nutriatur.* Ideo etiam sacer textus notanter tempus exprimit, quo Christus in cœlum ascendit; nimirum: *Recumbentibus illis undecim apparuit Jesus, &c.* Imo, ut in Actibus Apostolorum legitur: *Convescens elevatus est.* Unde Richardus de S. Victore ait; *Ecce quia comedit, ascendit*, quibus verbis inclytus hic Doctor innuere velle videtur, quod Christus postquam sacratissimo corpore suo à se consecrato se cibasset, mox in Cœlos ascenderit, ut per hoc doceret, quod ad hoc ut affectus & desideria cœlestia in nobis concipere valeamus, dicereque possimus; *nostra conversatio in cælis est*, unicum servire possit remedium, nimirum ut Eucharistiam sæpè sumamus.

S. Pasch. l. de corp. & sang. c. 4.

Reliquit nobis Christus suum SS. corpus & sanguinem, ut per illius usum discamus tendere ad superna & spiritualia.

Marc. 16. v. 14.

Act. Ap. 1. v. 4. 9.

Rich. de S. Vict. l. de Eman. c. 16.

Philip. 3. v. 20.

3. In vita S. Caroli Borromæi legitur, quod dum in actuali Castiglionensis territorii, ad domum de Gunzaga spectantis, visitatione constitutus esset, coram eo adductus fuerit duodennis quidam puer, Aloysius nomine, Francisci Marchionis Gonzagæ primogenitus filius; Sanctus vero Archi-Episcopus divinitus illuminatus, quædam eximiæ virtutis in hoc juvene animadvertens, ex iisque insignes progressus prævidens, quos in vita spirituali habiturus erat, eumdem diu secum in colloquio de rebus divinis instituto detinuerit, ejusque animo perfectam vitæ spiritualis formam imprimere satagerit, modumque præscripserit, quo deinceps ad sanctè & perfectè serviendum Deo uteretur, & quia ipsum nondum Communione Eucharistica usum fuisse ex diuturno cum ipso habito colloquio perceperat, eumdem ad hanc quantocius & frequenter quidem sumendam hortatus fuerit, eo quod Eucharistia proprium & maxime idoneum esset animæ nutrimentum; & ad accendendum in se divini amoris ignem unicum & efficacissimum medium. Notatque historia prædicta, quod primus fructus quem Aloysius ex communione cum ingenti interius senso & lachrymarum profluvio percepta in se percepit, fuerit, quod sponte propria omnibus mundi deliciis & dignitatibus, speciatim vero paternorum territoriorum dominiis, in quæ post mortem Patris, tamquam filius ejus primogenitus successurus erat, nuncium remiserit, siquidem Societatem Jesu ingressus fuit, in eaque magnis gressibus ad sanctitatem adeo magnam properarit, ut in ætate viginti trium annorum moriens beatificatus fuerit, jamque penes universum devotum Christianismum in summa habeatur veneratione; Et quidem advertendum est, quod hoc cœlesti viatico, cui plurimum semper devotus fuit, confortatus, tandem ut prædixerat in Octava sanctissimi Corporis Christi ad vitam beatam evolarit. Utinam specialem hanc divini illius cibi virtutem serio ponderaremus ad concipiendam in nobis omnium terrenarum divitiarum nauseam, & cœlestium bonorum desidarium.

Gussani in vit. S. Car. Borr. l. 6. c. 7.

S. communio digne sumentibus causat nauseam rerum terrenarum.

Exemplum B. Aloysii.

4. Cui fine plurimum quoque sequens historia deserviet; Nam ut sacra Scriptura refert, postquam Abraham pro liberatione Loth cognati sui in prælio decertans, gloriosam adversus Reges illos reportasset victoriam, ingentem ex eo prælio opulentorum spoliorum prædam Deo obtulerit, simulque protestatus fuerit dicendo: *Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cæli & terræ, quod à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus.* Sed unde obsecro tam heroica oriri potuit Abrahami resignatio, præsertim cum plurima possideret fortunæ bona, prout illis Capit. præcedentis colligitur verbis: *Erat autem dives valde in possessione auri & argenti?* Facilis ex circumstantiis historiæ eruitur responsio, quoniam Spiritu sancto attestante, Abrahamo à victoria reduci *Melchisedech Rex Salem proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei, & ait; Benedictus Abram Deo excelso.* Ecce tibi, qualiter ad solam Eucharistiæ quantumvis remotæ figuræ comparitionem, primus ille fidelium Pater ab omni factus fuerit temporalium bonorum affectu alienus, Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait; *Et quidem benedixit Melchisedech, qui figura erat Christi, sicut docuit Paulus, cum nullum accepisset spolium, pane & vino eum aluit.* Ex qua historia sic ratiocinari licet, si quædam hujus sacramenti figura, quantumvis plurimis sæculis à significato suo distans & remota, tantum in Abraha efficere prævaluit, quantæ virtutis ipsemet panis & vinum Eucharisticum erit?

S. Eucharistiæ, unde figura fecit Abraham contemnere terrena.

Gen. 14. v. 22. 23.

S. Cyrillus Alex. in coll. c. 6.

5. Inter omnes hujus Sacramenti figuras antiquas agnus Paschalis omnium opinione primum locum obtinet; Notandum vero, hunc ex Dei ordinatione decima quidem Luna præparari debuisse, sed sacrificari aut manducari non nisi decima quarta die Lunæ circa vesperam poterat; cujus mysterium proposito nostro plurimùm serviens, hoc est, quia Luna quæ bonorum terrenorum & sublunarium symbolum est, mox ut ad sui plenitudinem pertigit, deficere & decrescere incipit; unde Agnum in tempore plenilunii manducari debuisse, significat Agnum immaculatum Eucharisticum tunc animabus fidelium præcipuè proficuum esse, cum Luna decrescit, id est, quando homo omnium bonorum terrenorum nauseam concipit. Considerandum quoque est, quod S. Joannes priusquam institutionem hujus sacratissimi mysterii in ultima Cœna factam recenseret, sequentia verba de Christo præmiserit: *Ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*; ipse-

Qualiter agnus paschalis fuerit figura Eucharistiæ.

Exod 12. v. 3.

Joan. 13. 1.

ipsemet quoque Salvator ante sendissimi hujus *Ibid. 17. v. 11.* sacramenti institutionem de semetipso eit: *Jam non sum in mundo*; ad denotandum, quod ad fructuosam hujus sacramenti somptionem necessum sit, ut homo ab omnibus hojus mundi rebus mente & animi affectu alienus existat.

Luc. 14. v. 17. 6. Magna Cœne, ad quam multi invireti fuerant, sacrosanctum hoc convivium Eucharisticum *Alb. Mag. ibid.* præfigurabat. Unde Albertus Magnus ait: *Cœna est in Eucharistia recepta ab altari, & hac est in gratia ubertate.* Ac proinde notandum, quod inter multos, qui huic mensæ accumbere inciviliter detrectarunt, unus, & quidem primus ille fuerit, qui villam sibi emendo compararat; unde sacer textus ait: *Primus dixit ei; Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam*: Sic quoque qui bonis hisce *Ibid. v. 18.* terrenis corde immersi sunt, facilè cœlestis hujus Mannæ nauseam concipiunt; de quibos proinde *Glossa ib.* Glossa ait: *Villa, id est, terrena substantia; exit ergo videre illam, qui sola exteriora cogitat.* Quod si inurbanus homo ille invitationem, qua dignatus fuerat, reverenter excepisset, utique corde suo villæ à se emptæ non ita tenaciter adhæsisset, quia inter alios fructus, quos hoc sacramentum operatur, unus est, & quidem valde præcipuus, ab omnibus rebus terrenis animi aversio: Unde B. Laurentius Justinia- *B. Laur. Just. ser. de Euchar.* nos ait: *Ex hujus sumptione devota terrena vilescunt.* Sic Theophylactus optimè considerat, quod Christus in ultima Cœna consecrato calice Apostolis di- *Matth. 26. v. 29.* xerit: *Dico autem vobis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei*; hisque consideratis idem Theophylactus ad præsens institutum *Theop. ibid.* subjungit: *Sumpto pocula renuntiat corporali poculo*; voluit namque Dominus post consecrationem & sacramentalium illarum corporis sui specierum sumptionem nos omnes per hoc docere, quod sicut ille à tempore somptæ Eucharistiæ omnia impostenum fastiditurus esset terrena, ita quoque & nos cœlesti hoc pane satiati, ad ejus imitationem cœpas carnesque Ægypti nauseare, & farinam ejus aspernari debeamus, quocumque è mentibus nostris exulante de mundanis cogitatur. Unde & Ecclesia in oratione Postcommunionis Domin. 6. post Epiphaniam ita nos divinæ Majestati supplicare docet: *Cœlestibus Domine pasti deliciis, quæsumus, ut semper ea, per qua veraciter vivimus, appetamus.*

Eucharistia dignè sumpta fastidire facit omnia mundana.

Deut. 32. v. 11. Quem pariter effectum cognovisse videtur ille, qui de Eucharistia in Spiritu disserens, dicebat: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans*; qui enim ab Aquila ad volandum provocantur, nisi animæ fideles Christum in Eucharistia recipientes, quæ tamquam Aquila cœlestia nobis imprimit desideria & affectus; quem nobis conceptum his verbis expressum reliquit D. Chrysostomus, dum ait: *Inde effecti aquila ad cœlum evolamus, ubi enim cadaver, illic & aquila; cadaver corpus suum vocitans propter mortem; Aquilas vocat, ostendens, quod oportet eum, qui ad hoc corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil habere commune, neque dorsum trahi & serpere, sed assiduè sursum volare.* Hanc specialissimam eliquando gratiam Zachæus adeptus fuit, ut incarnatum Salvatorem hospitio mereretur excipere, animæ Christianæ typus, quæ eumdem in domum recipit pectoris sui; sed qualem eb eo præmissam fuisse putatis dispositionem, ut quam dignissimè Dominum suas reciperet in ædes? Respon- *Luc. 19. 4.* det Scriptura sacra? *Ascendit in arborem*, quia nimi- *S. Ambr. l. 8. in Luc.* rum, ut S. Ambrosios concludit: *Nemo potest Jesum videre constitutus in terra*; utique multò minùs gustare quis, & cum utilitate suscipere poterit divinum hunc panem, qui inter hæc humilis serpit terrena bona: Ideoque contextum prosequens, idem S. Doctor subjungit: *Vanitatem proterens, ideo Jesum in interioris domus recipit hospitio.* Qualem verò effectum in ædes admissus operatus fuit Salvator? Abdicationem videlicet omnimodam, & heroicam omnium bonorum aspernationem, prout ex sequentibus deducitur Zachæi verbis dicentis: *Ecce, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*; Non enim medietatem promittit substantiæ suæ in tempore futuro, quemadmodum aliqui per Testamenta statuunt in agone, sed in tempore præsenti ait: *Do, reddo*, modò absque dilatione, de minimo moræ interposito momento. Ecce vobis fructum, quem Christus operatus est in eo, qui ipsum *in interioris domus recipit hospitio.* Quis lucra magis sectabatur temporalia, quam S. Matthæus, quem Glossa describit (*sedentem in telonio,*) *& lucris per- Matth. 9. v. 9. tinaciter inhiantem?* sed vix præparato Christum exceperat convivio, quando cuncta præsentia fastidiens, *relictis omnibus secutus est Jesum.*

Animæ fideles sumpta Euchar. ab aquila Christo, provocantur ad volandum.
D. Chrys. h. 24. in 1. ad Cor.

7. Nescio, si quandoque observaveritis, quod im- *Luc. 22. v. 24.* mediatè ante Eucharistiæ institutionem in Collegio Apostolico quædam se insinuarit animorum dissensio: *Facta est & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Judam Avaritia, Apostolos reliquos ambitio seduxerat; Conveniens igitur antidotum malis istis sapiens assignaturus Magister, suum iis tradidit sacratissimum corpus, dicente S. Augustino: *Unde commendavit corpus & sanguinem S. Aug. in Ps. 33. suum? De humilitate sua; nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur; semetipsum exinanivit, ut manducaret panem Angelorum homo.* Ecce namque Deum Majestatis, *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates*, sub panis atomo reclusum, ut cibet vermem; an non hoc ipsum sufficiens erat contra quamcumque elationem remedium? Porro cibum Eucharistiæ terrenorum inducere oblivionem, juxta Alberti Magn. Commentarium Psalmista pari- *Ps. 22. 5. 1. Reg. 2. v. 5.* ter confirmat, dum ait: *Calix meus inebrians quam præclarus est*; quia scilicet, ut præfatus Doctor sub- *Alb. Mag. tr. 3. de Miss. c. 6.* jungit: *Bibentes Domini Calicem inebriabuntur ad oblivionem sui & terrenorum.* Quidem Author alio in loco de Annæ Cantico agens, Annæ nominis primo Etymologiam, quod *gratiam* denotat, indagans; exinde ad illa se confert ejusdem S. Matronæ examinanda verba: *Repleti prius pro panibus se locave- Alb. Mag. de Euchar. dist. 1. c. 1. runt, & famelici saturati sunt.* Quæ ita præsenti accommodat discursui: *Qui enim prius ingluvie ventris repleti sunt, & pro panibus se locant, temporalem quærentes saturitatem, nihil penitus gratia saturantis & confortantis accipiunt; Famelici cibum Domini desiderantes saturantur & confortantur; Et hoc idem dicit nostra illuminatrix Maria Anna, hoc est, gratia, filia, Luca 1.* (*Esurientes implevit bonis, & divites,*) *Luca 1. 53. sufficientiam in temporali refectione quærentes,* (*dimisit inanes.*)

S. Communio optimum remedium contra elationem animi.

8. Quos villæ emptores, & nuptotientes, quos *S. Eucharistia requirit stomachum vacuum à terrenis.* jugorum & aratorum cultores parabolicè nobis Veritas exhibet incarnata, homines denotat temporalibus immersos, qui propterea à magna illa cœna exclusi sunt, velut ea indigni: *Nemo virorum illorum ... gustabit Cœnam meam*, quia scilicet, va- *Luc. 14. v. 24.* cuum requirit stomachum panis ille cœlestis, modo eum cum appetitu & profectu gustare voluerimus, vel ipso teste Psalmista, dum ait: (*Edent Ps. 21. 27*

pau

Hugo Car. ibid.

Ad cœnam magnam soli admittuntur pauperes, terrena aspernantes.

pauperes & *fatui abuntur,*) *quia non comedent eum spiritualiter,* inquit Hugo Cardinalis, *nisi pauperes.* Ast quinam illi sunt pauperes? *Pauperes contemptores divitiarum,* subjungit præfatus purpuratus Scriptor; illi scilicet, qui corde & affectu bona aspernantes terrena solis inhiant cœlestibus, hique omnes ad magnam illam admittuntur cœnam, scilicet pauperes admodum felices; quoniam, ut S. Gregorius resolvit: *Tanto celerius aliqui vocem Dei audiunt, quanto in hoc mundo non habent, in quo delectentur;* Cui illa consonat S. Ambrosii sententia dicentis, quod *rarius delinquat, cui desit illecebra.* Deficiente namque Ægyptiaca farina fructuosius incorporatur & digeritur cœleste hoc manna, quo aliquando illectos Psalmista canebat: *Parasti in dulcedine tua;* ast cui suavissimum hunc panem præparatum fuisse creditis? respondet ipse: *Pauperi.* Et in quadam Antiphona canit Ecclesia: *Esurientes replet bonis; fastidiosos divites dimittit inanes:* Quo quis enim à terrenis magis exotus est bonis, eo magis dispositus est, ut pascatur cœlestibus; ideoque celebris illa circumfertur S. Maximi sententia, qua ait: *Christianus qui mundum non possidet, hic totum possidet Salvatorem.* Ita experientia teste per omnium sæculorum cursum Religiosi paupertatis voto obstricti, reliquisque observantiores, quo magis à mundo sequestrati vixere, tanto majorem præ omnibus aliis ex communione sacra percepere fructum, tamquam Aquilæ vitam ducentes sublimem in contemplationibus sanctis, qui veraciter sunt illi, de quibus Psalmista ait: *Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum, vivent corda eorum in sæculum sæculi,* siquidem nec die neque nocte à Psalmis laudibusque divinis in Choro desistunt, Deum in Spiritu & devotione investigantes, atque ideo dicitur: *Requirent Dominum.* Dumque hac ratione beatam acquirunt vitam, *vivent corda eorum in sæculum sæculi;* Ast forte quia pauperes voluntarii sunt, quidquam iis deficere arbitramini? Responsum à Salmerone his verbis excipite: *Temporalia bona nobis minimè defutura, satis comprobat hæc tam larga & incomprehensa Domini liberalitas; nam qui nos suo corpore & sanguine pascit, quomodo modica hæc & contemptibilia hujus mundi bona ad tuendam vitam denegabit?* Cui confirmando non abs re fuerit, illum in Discursu præcedenti insinuatum repetere textum: *Quærite primùm regnum Dei:* Per quæ verba Christus corpus suum intellexit; Quid verò non subjunxisse creditis, ut eos, qui mundo renuntiant, Deo adhærsori in spe corroboret? *Et hæc omnia adjicientur vobis;* neque huic veritati enucleandæ latius inhærere libet, siquidem Historiæ sacræ multipliciter docent, religiosos illos, qui ante omnes cœlestis hujus panis nutrimentum ambierunt, sæpè sæpiùs & miraculosè de pane provisos fuisse corporali; ut in iis verificaretur illud Regum: *Et famelici saturati sunt,* quia nimirum qui sponte penuriam patiuntur bonorum terrestrium, stomachum cœlesti hoc cibo gustando, & deliciis ejus usque ad satietatem fruendis dispositum habent, præterquam quòd eis panem corporalem divina largiatur providentia, ideoque S. Augustinus nos exhortatur, dicens: *Magis inopes sint, ut saturari mereantur; quærite Dominum inopes, & esurite, & sitite; ipse enim est Panis vivus, qui de cœlo descendit.*

S. Greg. h. 36. in Evang.

S. Ambr. in Luc. ibid.

Ps. 67. 11.

Ibid. v. 11.

S. Max. de Juda & Latrone.

Religiosi voluntariè pauperes, sunt Aquilæ volantes ad sublimia, dum communicantur.

Ps. 21. 27.

Salm. t. 9. tr. 26.

Matth. 6. v. 33.

Ibid. v. 33.

1. Reg. 2. v. 5.

S. Aug. ib. conc. 2.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De spiritualibus mensæ Eucharisticæ suavitatibus, quas tamen non participant omnes; cujus differentiæ variæ assignantur rationes.

THEMA.

Paratum panem de cœlo præstitisti, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem, Sap. 16. v. 20.

1. Ecclesia sancta Dei suavitatem è pane Eucharistico in fideles redundantem expressura, epithetis utitur saporum & inexplicabilium gustuum Manna significativis, cujus in hæc verba meminit Sapiens: *Paratum panem de cœlo, &c.* S. verò Cyprianus in Tract. de Cœna Domini, nullam inter Manna & Eucharistiæ gustum proportionem esse resolvit, dicens: *Sapit amplius quàm Manna implet & sapit edentium appetitus, & omnia carnalium saporum irritamenta, & omnium exsuperat dulcedinum voluptates;* quibus divinum hunc panem cœlestis condiit Architriclinus, dicente Alberto Magno: *Saporem gratiosum valde habet ex Deitate, hoc sapore omnibus præfertur delectabilibus, nec aliquid est, quod comparari possit delectationi hujus sacramenti,* quod illa Psalmistæ authoritate (*delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*) confirmat, dicens: *Si enim delectatio est, ut ait Aspasius, diffusio naturæ supermaximè convenientis, inæstimabilem convenit esse delectationem super gustum Deitatis in omni gratia, & in omni bono refertum.* In sequenti pariter capitulo eundem hunc panem à Spiritu sancto suavitatem suam & dulcedinem accepisse docens subjungit: *De bonitate Spiritus sancti, per quam iste cibus est conditus, quia ipse est Patris & Filii delectatio & condimentum, ut dicitur Sap. 12. O quàm bonus & suavis est Domine Spiritus tuus;* Omnes alii gustus & consolationes spirituales, quotquot ex cæteris divinis vitæ & actionum Salvatoris mysteriis degustant fidelium animæ, in ordine ad Eucharistiam, veluti aquæ comparantur, transmissæ per tubos, in differentiam illarum, quæ naturaliter & directè ex ipso vivo fonte abundanter dimanant.

In S. Eucharistia continetur summa spiritualis dulcedo.

S. Cypr. de cœna Dom.

Alb. Mag. de Euch. dist. 5. tr. 1. c. 2. n. 5.

Psalm. 36. v. 4.

Quam accepit à Spiritu Sancto.

Ibid. c. 3. num. 3.

Sap. 12. 1.

2. Angelicus Doctor ab Urbano IV. (qui per totam Christianitatem corporis Christi solemnitatem instituit universalem) ad divinum de eadem festivitate officium compilandum electus, dum præsens agitare incipit punctum: *Suavitatem hujus sacramenti,* inquit, *nullus dignè exprimere sufficit, per quod spiritualis dulcedo in suo fonte gustatur,* cujus etiam internas dulcedines his aliqualiter expressit verbis S. Cyprianus: *Per quod sic imprimimus & eliquamus dulcedinem charitatis, ut hæreat palato nostro & visceribus, sapor dilectionis infusus, penetrans & imbuens omnes animæ corporisque recessus.* Qui singulariter favor sancto obtigit Philippo Nerio, qui inter alios admirabiles eum sacræ Communionis effectus eximiam in ejus perceptione experiebatur dulcedinem, omnes illos actus exercere solitus, qui ab eo frequentari possunt, quem suavissimi epuli oblectat gustus; ideoque in inexplicabiles sæpe prorumpebat affectus; sanguinem sumendo, calicem tanta cum aviditate lambebat & sugebat, ut nescio quid saccharei saporis ex eo libasse videri potuisset, idque tanta cum vehementia, ut non in superioribus Calicis labiis non solum aurum quo calix inauratus fuerat, sed & ipsum quoque argentum relictis in eo impressis dentium vestigiis consumpserit & detriverit. Nec immerito, nam ut Albertus Magnus ait: *Quanta putas dulcedinis est sanguis hujus sacramenti, qui de tam dulci fonte manavit, & à tam dulci fonte hauriente in tam dulce vas est transfusus? Fons enim hujus sanguinis est sanguis in visceribus gloriosæ virginis contentus, hauriens hunc fontem Spiritus*

Tanta est ut explicari nequeat.

S. Th. Op. 57.

S. Cypr. ibid.

L. 1. c. 1. vitæ S. Phil. Neron. 13.

Hanc in sumptione sacri sanguinis expertus fuit S. Phil. Ner.

Alb. Mag. dist. 1. tr. 1. c. 2. n. 1.

Sanctus est; vas in quod transfunditur, corpus Dominicum est, ex quo etiam manat in sacramento in corda fidelium.

Isaias nos invitat ad gustandas delicias hujus cœlestis panis.
Isaia 55. 2.

3. Isaias, qui per antonomasiam Propheta Evangelicus appellatur, eo quod eventus novæ legis gratiæ vaticinatus fuerit, nos exhortatur, ut si delectatione perfundi & impinguari desideremus, id manducemus quod bonum est: *Comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.* Non est autem verisimile, Prophetam hoc loco gulam nostram in ordine ad cibos & fercula terrena per appetitum vitiosum excitare voluisse, quid igitur Propheta prædictis verbis nos exhortans ad manducandum bonum, nobis indicare voluit? Porro aliud quoddam oraculum Propheticum dubium hoc explicare videtur; quærit enim Zacharias Propheta: *Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum & vinum germinans virgines?* Ecclesiastes quoque ait: *Hoc itaque visum est mihi bonum; ut comedat quis & bibat.* Enimvero valde olim inter se Philosophi morales opinionibus discrepabant, quando hæc agitabatur quæstio; in quonam summum bonum consisteret; etenim alii hoc in divitiis, alii in voluptatibus, alii in virtutibus; Salomon vero adeo supernè illuminatus ipsum in potu & cibo collocandum esse censuit; in cibo utique & potu non corporali, siquidem *non est regnum Dei esca & potus*, ut inquit Apostolus; quo cum sapientissimus ille Rex, Dei, non vero Epicuri scholam profitebatur; ac proinde S. Thomas, dum alia illa ejusdem Ecclesiastici ponderat verba (*laudavi igitur lætitiam, quod non esset homini bonum sub Sole, nisi quod comederet & biberet, atque gauderet*) omnem his verbis enodat difficultatem: *Laudavi præ omnibus lætitiam veram, quod non esset homini sub Sole melius in hoc mundo, nisi quod comederet, panem scilicet qui de cœlo descendit, & biberet vinum, quod lætificat cor hominis, scilicet sanguinem Domini.* Quando namque Ecclesiastes divinitus illuminatur ad hoc se reflectit Sacramentum, ejusdemque sapores obstupescit, & delicias confiteri & protestari non dubitavit, omnes mundi gustus & gaudia, delicias item & suavitates in hoc recludi Eucharistico pane.

Zach. 9. 17.
Eccle. 5. v. 17.
Commendat eumdem cibum Salomon.
Rom. 14. v. 17.
S. Th. Op. 58. c. 10.
Eccle. 8. v. 15.

Quid intelligatur per ubera sponsæ, meliora vino.
Cant. 1. 1.
Theod.

4. Theodoretus eidem suffragaturus argumento ad Cantica Canticorum se confert, ubi idem Salomon, postquam dixisset: *Osculetur me osculo oris sui* (quæ verba S. Ambrosius, ut in Discursu octavo, de hoc sacramento intelligenda esse docet) immediate subjungit: *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Quem textum dictus Author nostro accomodat proposito, dum ait; *Bona ubera tua super vinum; figuratè lætitiam vinum appellavit, ut cunctis humanis voluptatibus præstare declararet lætitiam illam, quæ ex ipsius donis ad pios proficiscitur. Quod si ubera mysticè etiam vis intelligere, per ubera illa admiranda, & vino præstantiora, cogita ineffabiles illos altaris fontes, ex quibus omnes nos pietatis alumni nutrimur.* Et merito quidem, quia ut S. Cyprianus de sanguine Eucharistico tractans concludit: *Animam meri hujus fortitudo, hilaritate inexplicabili lætificat & delectat.* Cujus dulcedo quam convenienter & accomodè in suavissimo illo melle, quod in leonis à se discerpti faucibus reperit Samson, figurata fuerit, ex sequenti discamus Alberti Magni discursu inquientis: *Pater cœlestis in dulcedine sua dulciter cogitans de nobis, percussit, hoc est, pertusum fecit hanc victimam dulcissimam, Leonem de tribu Juda, & nobis parari in edulium, in qua de comedente, hoc est, de eo qui sacramento nos sibi incorporat, exit dulcedinis cibus, & de forti nostro propugnatore ad salutem tanta est egressa dulcedo; quidquid enim est in hoc sacramento, dulcedine plenum est.* Unde & Propheta Regius aliquando in extasi per Spiritum Propheticum, divinum hunc prævidens calicem, se continere non poterat, quin exclamaret, dicens: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te,* eam vero occultatam astruit, quia scilicet externi oculi nostri nullum de ea judicium ferre possunt. Unde & alibi nuncupatur *Manna absconditum, ... quod nemo scit, nisi qui accipit,* utpote sub velo delitescens accidentium sacramentalium: *Prægustata dulcedine ejus,* inquit S. Bernardinus, *stupens Propheta clamat; Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti, id est, in hoc sacramento abscondite tribuisti timentibus te.* Quo eodem in loco idem Sanctus sacramenti hujus institutionis finem assignat dicens: *Hoc est sacramentum, quod, ut mens spiritualiter delectetur, saginetur, & impinguetur, à Domino misericorditer largitum est.*

S. Cypr. de cœn. Dom. S. Euchar. præfigurata per mel, inventum in ore leonis.
Alb. Mag. dest. 1. c. 2.
Ps. 30. 20.
Est Manna absconditum.
Apoc. 2. 17.
S. Bern. t. 2. serm. 54. A. 1. c. 3.

Quomodo sit adeps frumenti.

5. Anima equidem nullam, nisi in solo Deo, veram voluptatem & consolationem reperire potest, quoniam ipse est *Deus totius consolationis*; Ecce igitur vobis realem ejusdem Dei in Eucharistia præsentiam, qui, ut David sacramenti hujus contemplatione immersus de fidelibus novæ legis ait: *Cibavit eos ex adipe frumenti, de petra melle saturavit eos.* Ubi singularem notam meretur Ly, *adeps*, quod nomen carni, potius quam frumento competere videtur, ast Propheta ad hoc sacratissimum alludebat Christi corpus, quod animam inexplicabilibus impinguat suavitatibus & saporibus; cujus delicias fusius enarraturus Salmeron, illa in medium adducit Scripturæ verba: *Convivium pinguium;* circa quæ talem format discursum: *Perpende, Deum in Veteri Testamento omnem animalium meliorem bolum sibi exegisse: Omnis, inquit, adeps Domini erit. Quod in veteri lege tantopere ambiret adipem, erat in pignus, quod ipse erat nobis daturus pinguia sua atque medullas suas; Cibavit ex adipe frumenti.* Quam veritatem B. Mathildis penetrasse se docuit, cum diceret: *Si homo agnosceret, quanta salus ex corpore Christi provenit, præ lætitia in se deficeret.* Quam illecebrarum exuberantiam sæpius expertus est sanctus Philippus Nerius, qui cum sæpè mortuus crederetur, cucorbitæ ignitæ illi applicatæ fuere in experimentum superstitis vitæ; qui dum sibi restitueretur compos, dicere solebat: *Utinam valeant intelligere infirmitatem meam;* poterat equidem cum alia quadam sancta anima gloriari & dicere: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo;* Missam enim celebrans ex indulto Pontificio in Capella quadam privata; dum ad Communionem pertingeret, multis subsistebat horis, Clericoque dimisso, cum solo solus agebat Deo, vultu expallescente, & mortui instar concidente; Qui utique sanctæ hujus & excessivæ lætitiæ erat affectus.

Ps. 80. 17.
Isaia 25. 6.
Salm. t. 9. tr. 2.
Est convivium pinguium.
Lib. 1. Vis. c. 68. B. Mathildis.
Dulcedinem ejus singulariter expertus fuit S. Phil. Nerius.
Cant. 2. 5.

6. Capuccinus quidam, nomine Laurentius Brundulius, ut P. Rho refert, octo continuis horis post Communionem inter suavissimas deliciari consueverat extases; qui licet gravi premeretur malo Podagræ, Missæ nihilominus servitium summas delicias computabat, vere utique devotus hic Dei servus illas degustare visus est panis sacramentalis illecebras, quas beatus Laurentius Justinianus de mystico hoc Manna agens paucis sequentibus expressit verbis: *Exhibuit se, inquit, ut tecum habitet, ut de te lætetur; suis tecum deliciis perfruatur, quemadmodum in Sapientia voluminе testatur dicens; Et deliciæ meæ esse cum filiis hominum, Non qui-*

P. Rho, hist. var. l. 3. c. 1. §. 52.
Et Laurent. Brundus. Capuc.
B. Laur. Just. in ser. de Euchar.

quidem, ut suas à filiis hominum captet delicias, sed ut cum filiis hominum communicet proprias. De eodem quoque Dei servo idem tradit Author, quod dum in sacra Æde Lauretana Missæ sacrificio inserviret, perpetuis fluebat lachrymis, quas illi admirabilis quædam eliquabat animi dulcedo. Porro de sancta & Seraphica virgine Maria Magdalena de Pazzi Carmelitana idem Author tradit, quod in juvenili ætate à matre communicante avelli nequaquam potuerit; qua de re interrogata respondit: *Intimum latentis Dei vicinitate sensum voluptatis haurire, atque incredibili, quem sentiret, odore Divinitatis recreari se mirè, simpliciter respondit.* P. Bollandus de excessivis, quas B. Angela de Fulginio in mensa sacramentali experiebatur, consolationibus prolixè discurrit; Inter alia vero ipsamet Sanctam de se dicentem introducit: *Quando communico, hostia extenditur in ore, & non habet saporem panis, nec carnis istius quam comedimus, sed alium saporem carnis, sed saporis sapidissimi, quem nescio assimilare alicui rei de hoc mundo.* In vita S. Theresiæ, cœlestem sponsum ei dixisse legimus: *Fudi sanguinem cum multo dolore, & ecce tu eo frueris cum multis deliciis.* Fulbertus Carnotensis in quadam Epistola effectus Manna recensens ait: *Desiste mirari, quod legis Manna sub umbra signabat, hoc Dominici corporis pandit veritas patefacta, in quo Deifica Majestas miseranter nostra infirmitati condescendit, in quo alimenti genere corpora aluntur humana, idem in corpora sensualiter sapiat, sed Deus in corpore proficiat, sicut ipse ait: Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* B. Laurentius Justinianus gaudia, quibus anima devota in hoc sponsalitio, quod in Eucharistia animam inter & divinum amantem contrahitur, perfundi solet, his verbis describit: *Cujus vel ferreum pectus, aut adamantina mens non liquescat præ devotione, cum Deum sibi, se & Deo senserit corporaliter unitam? Nam capit cor, lingua deficit, humanus sopitur sensus ad investigandum tanti arcana mysterii o quanta ibi deliciæ, quantus ardor, qualia verba, quam vehemens amor, quam casti amplexus gustantur!* Enimvero si beatitudo Paradisi cœlestis in Dei visione & fruitione consistit, in hoc sacramento vere beati erimus, siquidem per illud in animæ nostræ sinu complectimur verbum, & per concomitantiam duas alias personas divinas, atque insuper sacrosanctam Christi humanitatem, *in qua desiderant Angeli prospicere.* Unde S. Bernardus ait: *Aliud est sequi Jesum, & aliud tenere, & aliud manducare; sequi salubre consilium, tenere & amplecti solemne gaudium, manducare vita beata.* S. Paschasius illum Psalmistæ versum (*adipe frumenti satiat te*) adducens ait: *De quo nimirum frumento cœlestis illa Jerusalem saginatur. Et notandum, quod hoc frumentum, Corpus videlicet Christi, adipem habeat, & non solum adipem, sed & omnes delicias; unde quod de petra typice emanavit, nunc mel, nunc oleum, nunc aqua, nunc quoque potus dicitur, quia quidquid prægustare spiritualiter potueris, hoc totum ibidem invenies.*

Similiter S. Maria Magdalena de Pazzi. P. Rho. ib. §. 13.

P. Bolland. T. 1. l. 4. Jan. c. 7. n. 118. B. Angela Fulginio. L. 4. vita S. Ther. c. 22.

Fulb. Carnot. ep. 2. Astruitur eadem dulcedo variis Doctorum & Patrum sententiis. Joan. 6. 58.

B. Laur. Just. de disscipl. Monast. c. 19.

1. Petr. 1. v. 12. S. Bernard. ep. 190. Psal. 147. v. 14. S. Pasch. l. de corp. & sang. Dom. c. 9.

7. Joannes Saguntius Ordinis Eremitarum S. Augustini cultor, teste P. Rho, cœlesti hoc Pane fruens, *tanta divinarum dulcedine voluptatum perfundebatur, ut inde ad arbitrium se non posset amoliri, quam ob causam diutissimè perseverabat, sæpe replicans; Verè tu es Deus absconditus.* S. Theresia pariter dicere consueverat, nullas omnino tribulationes & persecutiones cuicumque animæ, sacramenti hujus consolationes degustanti, accidere posse difficiles; ac proinde si salutare fuit Senecæ ad Lucillum transcriptum consilium, dicentis: *Ne gaudeas vanis, ad summa pervenis, qui scit quo gaudeat. Hoc ante omnia fac, mi Lucille, disce gaudere; Nolo tibi unquam deesse lætitiam, volo illam tibi domi nasci; nascitur, si intra teipsum sit,* si inquam hoc veritati consentaneum est à Gentili Philosopho traditum consilium, quanto certius Paradisi in se multiplicabit lætitiam anima cœlesti hoc pabulo refecta? *Hanc dulcedinem Sponsa gustaverat,* inquit sanctus Bernardinus, *qua Cant. 4. ait: Mel & lac sub lingua ejus, id est, dulcedinem reddit insipidam, quæ supra linguam, ut testatur Augustinus, cum ait: Gustato Spiritu desipit omnis caro.*

Alia exempla. P. Rho. ibid. §. 17.

Ribera vita S. Ther. l. 12. c. 12. Seneca ep. 23.

Cant. 4. 11. S. Bern. t. 2. ser. 55. A. 2. c. 2.

8. S. Thomas de Villanova de Ruperto Abbate tradit, quod dum humilitatis instinctu characterem admittere sacerdotalem detrectaret, tandem agnitæ voluntati Divinæ acquieturus se consecrari permiserit; Ipsa autem nocte, qua primum celebravit Missæ sacrificium, tali cum apparitione dignatus est Dominus; *Nocte illi in somnis Christus apparuit,* (verba sunt præfati sancti Archi-Præsulis) *corpore quidem publicus, sed occultata facie, ut ab eo vultus ejus videri non posset, qui ei membratim sic impressus est, ut neque sigillum cera tam intime imprimi posse videretur, tantaque fuit ex hac impressione in eo orta delectatio, ut excitatus agnosceret, quia nisi cito voluptas illa pertransisset, animam illius sui impetu secum a corpore rapuisset; unde ex illa tunc experientia se didicisse asserit, quam verum est, quod scriptum legerat: Non videbit me homo & vivet; Impossibile enim videbatur torrentem illum voluptatis, viventem in carne spiritum diutius sustinere posse.*

Ruperto Abbati character sacerdotalis impressus divinitus, ex quo summam percepit suavitatem.

S. Th. à Villanov. conc. 2. in f. st. Corp. Christi.

9. Cur autem non omnibus, inquies, hujusmodi indulgentur suavitates? Quæstioni huic satisfacit Sapiens, quando sub Manna allusione de Eucharistia tractans ait: *Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat;* Ecce vobis, illi qui talium participes fiant dulcedinum & saporum, Filii scilicet, non autem Deo rebelles. *Quis hodie cœlestis edulii dulcedinem sentit?* interrogat sanctus Thomas de Villanova, *occultatur quandoque propter fidem, ut non huic experientia nostra credulitas innitatur; sed frequentius hoc nostra evenit tepiditate, quoniam Ægypti farina gustus infectus cœlestem non percipit alimoniam, sic enim a populo illo, sapidus ille cibus gustatus non est, donec Ægypti farinula penitus consummaretur.* Ipse quoque Rupertus Abbas incredibiles Eucharistici Panis delicias adumbraturus, illa citat Scripturæ verba: *Pinguis Panis ejus præbebit delicias Regibus;* Quæ verba ita nostro applicat proposito dicens: *Qui hujus pinguedine perfruitur, Regibus, id est, eis qui semetipsos student regere, ut sint digni mensa regalis curiæ.* Cui subscribens sanctus Paschasius hunc alium adducit Canticorum textum: *Vindemiavi myrrham, manducavi Panem meum cum melle meo.* Quo penitius considerato, tandem ita ad nostrum concludit propositum: *Sed non prius panis comeditur, quam myrrha in nobis mortificationis turgescat, & unguentum boni odoris naribus aspergatur.* Denique sanctus Bernardinus dictam Jacobi Patriarchæ ad Aser factam benedictionem (*Pinguis Panis ejus*) examinans, sequentem proposito nostro congruum format discursum: *Quid enim per pinguedinem, nisi devotionis dulcedo exprimitur? Hanc dulcedinem seu pinguedinem hoc Sacramentum mentibus ferventibus præstat;* Quo fine Psalmistæ locum adducens: *Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam præclarus est,* tandem subdit: *Impinguasti in oleo, scilicet ardentis devotionis, caput*

Ratio, cur omnes, in sacra Communione eamdem non percipiant suavitatem.

Sap. 16. v. 21. S. Thom. de Villanova conc. 1. ib.

Gen. 49. & 20. Rup. Abb. de Trin. & oper. l. 6. in Gen. c. 34.

S. Paschas. ibid. c. 10. Cant.

S. Communionem præcedat myrrha mortificationis. S. Bern.

Psal. 22. v. 5.

meum,

meum, id est, mentem meam; Et calix meus, id est, qui per condignam præparationem factus est meus, quam præclarus est, id est, quam delectabilis intellectui atque affectui? Notandum autem, quod primò dicat, *mentibus ferventibus*; & postea subjungat: *Condignam præparationem*; necessum est enim, ut per præviam ferventium orationum, vigiliarum, mortificationum & austeritatum præparationem nos ad has delicias degustandas disponamus: tunc enim quilibet in se experietur saporem illum, de quo dicitur: *Fructus ejus dulcis gutturi meo*, id est, ut interpretatur Rupertus Abbas, *cordi meo.* Ast quem potatis dicti favoris fuisse participem? Sola illum percepit cœlestis dilecti Sponsa, animæ puræ, immaculatæ, Deumque amantis symbolum, quæ proinde non indefinitè dicit: *Dulcis gutturi*, sed: *gutturi meo*, quia scilicet non omnibus hujusmodi communicantur Spiritus suavitates, sed iis dumtaxat animabus, quæ Christo desponsari merentur.

Cant. 2. 3. Rup. Abb. l. 1. in c. 2. Cant.

DISCURSUS XII.

ARGVMENTVM.

De variis Sacramentum hoc inter & mel allusionibus fusè disseritur.

THEMA.

De petra, melle saturavit eos, Ps. 80. v. 17.

1. REgius Psalmista de aqua, quam Deus olim de petra in deserto ad aridas sitibundi populi Israelitici fauces irrigandas manare fecit, disserens, Deum illos melle saturasse dicit: *de petra, melle saturavit eos, &c.* At vero ex quo hic è petra scaturiens elementaris liquor vera aqua fuit, è petræ duritie elicita, cur eidem mellis nomen attribuit? Nimirum ob elementi hujus miraculosè & natura adversante producti saporis suavitatem & melleam dulcedinem, nam ut quidam Interpres ait: *Dulcis ut mel videbatur.* Porro Ecclesia sancta in sacratissimi Corporis Christi festivitate, ad Eucharistiæ Sacramentum alludere volens in officio divino dicta sæpe verba usurpat; Quæ proinde Lyranus ita explicanda censet: *Sacramento Eucharistiæ saturavit eos.* Quemadmodum enim aqua ad instar mellis è saxo prorupit, ita pariter Sacramentum ab eo productum fuit, de quo Apostolus ait: *Petra autem erat Christus.* Enim verò si S. Scripturæ sanctorumque Doctorum pervestigare flores voluerimus, diversas mel inter & sacrosanctum hoc divinumque mysterium facilè est reperire Analogias.

Aqua ex petra elicita vocatur mel, ejusque analogia cum Sacramento Eucharistiæ.

Lorin. ibid.

Lyran. ibid.

1. Cor. 10. v. 4.

2. Et quidem in primis Sponsa in Canticis sanctè gloriatur dicens: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo, Comedite amici, & bibite.* Quæ verba si in persona cœlestis amatoris dicta fuisse credere velimus, *ad literam* verificantur; ipse namque, dum Eucharistiam sub panis & vini specie instituit, primus ejusdem particeps extitit; Ideoque meritò dicere potuit: *Bibi vinum meum cum melle meo:* Septuaginta vero pro ly *Favum, Panum* legendum autumant: Si verò eadem verba in persona Sponsæ prolata fuisse dicantur, facilis pariter eorumdem est applicatio. Per Sponsam enim Ecclesia intelligitur, quæ sub favi mellisque symbolo panem denotat Eucharisticum; Cui in Tractatu de sacramentis assentiens S. Ambrosius ait: *Vides, quod in hoc pane nulla sit amaritudo, sed omnis suavitas.*

Cant. 5. 1. Favum mellis est symbolum S. Eucharist.

S. Ambr. 5. de sacr. c. 3.

3. *Melle.* Plinius de Margaritis scribens, *majorem, ait, eis cœli societatem esse quam maris*; quamvis enim Margaritæ in conchis super aquas marinas nascantur & alantur, nihilominus majorem cum cœlo quam cum mari communicationem habent, siquidem Margaritam mediante rore cœlesti concipiunt & generant, cœlitus iis infuso: Ita quoque in dubium revocari potest, an mel cœli potius, quàm terræ opus sit; quantumvis enim apes supra flores volitent, eos tamen non manducant, nec iis se pascunt, sed pretiosum iis ingenitum colligunt liquorem, rorem exugunt, qualitates virtutesque eorum imbibunt, adeoque concludere licet, ad mellis confectionem cœlum simul terramque concurrere. Unde & Virgilius canit: *Aerei mellis cœlestia dona*: Eodem pariter modo, etiamsi panis ille de cœlo venerit, dicente Christo; *Hic est Panis qui de cœlo descendit*, quia Verbum in sinu degebat patris; Iterum, quia quantumvis in utero matris nonnisi cœlestis roris beneficio panis iste pistus fuerit, dicente Scriptura sacra: *Rorate cœli desuper, Spiritus Sanctus superveniet in te; Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est*; nihilominus etiam terra virginalis germinavit, nutrivit, & ad maturitatem hoc ipsum de Paradisi granario translatum frumentum, ut dictus ex eo Panis conficeretur, perduxit; Ideoque dicitur: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*; quia scilicet sanguis & caro illa, nostri nutritiva, fructus est ventris materni, cui Ecclesia applaudit dicens: *Benedictus fructus ventris tui.*

Sicut etiam Margaritæ.

Isai. 45. 8. Luc. 1. 35. Matth. 1. v. 20.

Ps. 84. 13.

4. *Melle.* Tam admiranda atque ineffabilis mellis est compositio, ut Scriptorum plurimi fusiùs de eo tractare non dubitarint. P. Granatensis in introductione ad symbolum fusiùs in hanc se dilatans materiam, omnipotentiam & sapientiam divinam hoc in artificio, omnem humanam intelligentiam transcendente, totque aliis Naturæ operibus superiore, obstupescens, authoritatem adducit Plinii narrantis, quod Aristomachus Philosophus per 58. annos in campis & agris degens, qualitates, instinctus guberniumque, industriam, cunctasque alias innumeras apium qualitates penetrare studuerit, nec tamen unquam illarum plenam hauserit notitiam, dum semper nova in iisdem documenta discenda restarent; ita pariter in præsenti, quis nescit increatam sapientiam, & Altissimi omnipotentiam in hoc Sacramento tamquam in Epilogo omnia restrinxisse non modo possibilia, sed & imaginabilia miracula, dicente Psalmista: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, Escam dedit timentibus se*; Cujus mysterii imperceptibilitatem his utcumque verbis explicat Paschasius dicens: *Ubi si rationem quæris, quis explicare poterit; aut verbis comprehendere? Imo scias quæso, quia ratio in virtute Christi est, scientia in fide, causa in potestate, effectus vero in voluntate; quod potentia Divinitatis contra naturam, ultra nostræ rationis capacitatem efficaciter operatur.* Cui asserto & illa consonat S. Bonaventuræ sententia, qua dicit; *Licet mille millibus annorum te ad hoc Sacramentum præparaveris, nihil esset ad condignam susceptionem.* Unde & P. Rho de Joanne Avila attestatur, quòd postquam *per annos* 40. *de hoc mysterio disertissime ad concionem dixisset, numquam sibi ad dicendum materiam defuturam crederet.*

Compositio mellis est inconceptibilis & ineffabilis.

Talis est etiam S. Eucharistia.

Ps. 110. v. 4. & 5.

S. Pasch. de corp. & sang. Dom. c. 4.

S. Bonav. to. 7. in fasciculo c. 7.

P. Rho. hist. var. l. 3. c. 1. §. 32.

5. *Melle.* Alias inter apium mel fabricantium qualitates, singularis præeminet illa, qua virgines esse perhibentur; Corpus pariter Filii virginis, quod in hoc Sacramento recipimus, virginitatis conceptus est, dicente Suarez, juxta communem Scho-

Apes dicuntur virgines: & hoc sacramentum ex virginea carne desumptum est.

Suarez t. 3. 3. p. q. 27. a. 1. disp. 2. sect. 2.

Scholasticorum doctrinam: *Facile credi potest, illam substantiam carnis, quam Christus assumpsit ex virgine, numquam fuisse omnino dimissam, aut continua caloris naturalis actione resolutam, sed eamdem omnino fuisse conservatam, & verbo Dei unitam*: In cujus probationem præclara illa deservit S. Augustini sententia, dicentis: *Caro Christi, caro est Mariæ, quamvis gloria Resurrectionis fuerit magnificata, eadem tamen mansit, quæ suscepta est ex Maria.*

S. Aug. ser. de Assumpt. Virg. c. 5.

Mel desumitur ex floribus, verbum incarnatum nominatur flos.

6. *Melle.* Liquor iste à flore haustus & in mel sublimatus fuit; Quis pariter nescit, Verbum incarnatum florem denominari, quod de seipso dicit: *Ego flos campi*; suam autem sponsam hortum nuncupat occlusum dicens: *Hortus conclusus soror mea sponsa*; quo in horto (*pascitur inter lilia*,) *& floribus stipatur.* Ingeniosa equidem in præsenti se insinuat Clementis Alexandrini observatio, dicentis, Salvatorem nostrum apis instar operari quæ supra varios circumvolitans flores v. g. Rosmarinum, Rosam, Violam, Thymum; aliosque similes, quasi nobilem hortulano factura restitutionem, dictorum florum substantiam imbibitam in mel transmutat materiam incomparabiliter nobiliorem. *Apes ex horto colligunt flores*, inquit prædictus Author, *& postea quod ex floribus collegerunt, favo dulcissimo persolvunt*: Mystica vero apis, verbum scilicet incarnatum supra florem consedit horti illius, qui dicitur: *Hortus conclusus*, in Paradiso consedit deliciarum, cui dicitur: *Emissiones tuæ paradisus*, carnem accepit & sanguinem Mariæ virginis, quam illi, totique generi humano restituere voluit, in hoc Sacramentali mellis favo impassibilem, gloriosam & immortalem cum beatissima anima sua, divinitate, & sanctissimæ Triados concomitantia. *Sic Christus ex horto mundi hujus*, idem prosequitur Author, *accepit humanitatem nostram, & dulcissimum favum mellis reddidit nobis.*

Cant. 2. v. 1. Cant. 4. v. 12. Cant. 6. v. 2. S. Clem. Alex. l. 2. Strom. Cant. 4. v. 12. Cant. 4. v. 13.

Substantia florum in mel conversa utilis fit & suavis.

7. *Melle.* Rosmarinus, Thymus aliæque herbæ & flores aliquando insipidi sunt, & stomacho nocivi, quorum cum substantiam & qualitatem apis in mel transmutavit, utiles redduntur & suaves: ita quoque quis non abhorruisset à cruda degluttienda & laceranda carne, crudoque Christi bibendo sanguine; *Non convenit Christi carnem dentibus attrectare*, inquit S. Bonaventura, *& propter horrorem cruditatis, & propter immortalitatem ipsius Corporis, ideo necesse fuit, Corpus & sanguinem Christi, tradi velatum sacratissimis symbolis.*

S. Bonav. 6. Brevil. q. p. 6. 3. 9.

Mel continet virtutem innumerabilium florum, sic etiam S. Eucharistia.

8. *Melle.* Favus mellis virtutem & substantiam innumerabilium in se florum concludit: De Eucharistia pariter à sacris interpretibus plurimis, iisque omnes admirabiles traduntur fructus & effectus; Præ reliquis autem Beatus Laurentius Justinianus ita ad intentum præsens discurrit: *Pia etenim mens tanti Sponsi laetificata præsentia, hoc mediante Sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, lumine irradiatur, pace satiatur, roboratur fide, devotione saginatur, atque indissolubili amoris vinculo redemptori interius copulatur.* Quibus præmissis varios horum florum fructus subnectit dicens: *Ex quo ferventior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, in tentatione prudentior, solicitior in virtute, in administratione alacrior, nec non in ipsius frequentatione efficitur ardentior.*

B. Laur. Just. de discipl. monast. Conver. c. 19.

Mel deservit pro medicamentis, Et hoc sacramentum est divina medicina.

9. *Melle* Experientia teste omnes inter liquores mel unice pro medicamentis deservit & adhibetur: ita quoque dum Sacerdos ex altaris tabernaculo Divinum hoc extrahit alexipharmacum, non absque mysterio illa profert Centurionis verba: *Sanabitur puer meus*; hoc namque Sacramentum unicum est salutis spiritualis, imo & quandoque corporalis remedium. Unde S. Prosper de Eucharistia tractans ait; Quod *lethalem omnium vitiorum digerit cruditatem*; Quod proinde & S. ignatius Martyr ad Ephesios scribens *Pharmacum immortalitatis, mortis antidotum, medicamentum purgans vitia*, nuncupare non dubitat. Sed longe clariorem nobis circa hoc punctum exhibet doctrinam illuminatissimus ille Dei Servus Thomas à Kempis dum ait: *Est hoc altissimum & dignissimum Sacramentum salus animæ & corporis, medicina omnis spiritualis languoris, in quo vitia mea curantur, passiones refrænantur, tentationes vincuntur ac minuuntur, gratia major infunditur, virtus incepta augetur, firmatur Fides, Spes roboratur, & Charitas ignescit, & dilatatur.* Unde dum David aliquando ingemisceret, dicens: *Ego sum pauper & dolens*; quod illum potatis doloribus suis applicuisse remedium? Ipsemet ad id respondet dicens: *Salus tua Deus suscepit me*, Hæc autem salus in Eucharistia, prout in Discursu Secundo fusius probatum est, consistit.

Luc. 7. v. 7. S. Prosp. sen. Coll. s. 19. B. Ign. M. ad Ephes. epist. 14. R. Thom. à Kempis l. 4. c. 4. n. 2. Psal. 68. v. 30. Ibid.

10. *Melle.* Apis admiranda cum providentia imminentem floribus colligit rorem, priusquam à Sole exsiccetur: ita quoque anima fidelis melle hoc gaudere avida, ortum Solis anticipet necessum est, dicente S. Bonaventura: *Ut notum omnibus esset quoniam oportet prævenire Solem, id est, Solis ortum, ad tuam benedictionem, supple: obtinendam, ne per ortum Solis liquefieret; sic ad benedictionis gratiæ obtinendam, Solem prævenire oportet, manè vigilando, secundùm illud: Qui mane vigilaverint ad me, invenient me; Et: Mane astabo tibi*: ita Religiosi & reliqui omnes quotquot ante auroram in Choro Psalmos canunt precibusque intenti vigilant, majori cum utilitate hunc colligunt rorem, id est, majori cum fructu & suavitatis experimento mysticum hoc mel degustant.

Sap. 16. Apes colligunt rorem ante solis ortum. S. Bonav. 16.

11. *Melle.* Mellis dulcedo tanto est sapidior, quanto palatum antecedenter majori fuerat amarulentia imbutum. Unde Tertullianus observat, Mel numquam à Salvatore, nisi prius sumpto in Calvario felle degustatum fuisse: *Favos*, inquit, *post fella gustavit*: Ita quoque quisquis cælestis hujus mensæ delicias participare desiderat, attentam Passionis Christi præmittat meditationem, juxta illud Christi assertum: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Panis iste Angelorum* (verba sunt. S. Cypriani) *omne delectamentum habens virtute mirifica omnibus, qui digne & devote sumunt, secundùm suum desiderium sapit.* Ipsum vero saporem & condimentum, quod mel hoc longe sapidissimum efficit, paulo ante idem Sanctus insinuavit cum diceret: *Vide, quomodo his qui Christi memorant Passionem intra sacra officia, quasi per quosdam canales de interioribus fontibus egrediantur torrentes, & super omnes delicias lachrymis nectareis anima delectetur*, Unde & in quadam Fer. 3. Domin. Passionis oratione, quæ secreta dicitur, verba legimus sequentia: *Hostias tibi Domine offerimus immolandas, quæ temporalem consolationem significent, ut promissa non desperemus æterna.* In alia quadam Oratione pariter secreta Dominicæ tertiæ Adventus similiter dicitur: *Devotionis nostræ tibi hostia jugiter immoletur*; Vocatur autem Communio *Victima devotionis* quia in hoc sacrificio incruento anima devotione, lætitia, & consolatione saginatur & impinguatur; nam ut B. Laurentius Justinianus ait: *Exuberans confertur gra-*

Mel sapidius est palato, ante amaricato. Tertull. Christus non gustavit mel nisi post fel. S. Cypr. de cœna Dom. Sic communioni præmittenda memoria passionis Christi. B. Laur.

in ore uniuscujusq; Christiani Sacramentum illud quomodo sumatur æstimandum est, *Quarta proportio*, quam Seraphicus Doctor inter Manna & hoc Sacramentum intercedere considerat, est, *quia cum hoc Sacramenta ros gratiæ descendit & datur, sicut & ros cum Manna descendebat, & ideo Panis iste Eucharistia dicitur, Eucharistia autem bona gratia interpretatur.* Moyses in Exodo inquit: *Mane quoque ros jacuit per circuitum*, nimirum prius ros descendebat, & postea super illum Manna quoque demittebatur. Genebrardus super illa verba: *Cœli distillaverunt à facie Dei*: legit: *fuderunt rorem*; aliqui, *Manna ad modum roris.* Rabbini in ea sunt opinione, quod prius ros de cœlo descenderit, & super hunc manna, quod demum alio cœlitus deciduo rore contegebatur, ut panis in tanto decentius custodiretur, utpote duplici rore inclusus; *adeo ut in duobus istis roribus, tanquam in theca reconditum jaceret, appareret autem, quando superior ros ad exorientem Solem evanuit, quæ haud dubie adumbrant Corpus Christi, manna verius, speciebus panis reconditum. Quinta allusio est, sicut apparebat manna ut semen coriandri albi, sic & Christus sub nebula candida sumitur. Sexta est: Quia sex diebus & non in Sabbatho colligebatur; sic Christus in præsenti sub Sacramento sumitur, sed in futuro Sabbatho de quo dicitur: Erit Sabbathum ex Sabbatho, ad faciem videbatur; videbimus eum sicuti est. Septima* & ultima proportio est, quia sicut Manna Hebræis semper mittebatur, usque dum pedem suum terræ promissionis inferrent: *sic usque ad finem mundi in deserto hujus mundi fideles Ecclesiæ nutriuntur, secundùm illud: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem sæculi.*

Psal. 17. v. 9. Genebrardus. Matth. 28. v. 20.

3. *Saporis quasi panis oleati*, hanc Hebræis cœlitus demissum Angelorum panem fuisse in libro Numerorum legitur; Alibi vero Scriptura sacra saporem ejus melleum fuisse asserit: Circa quod S. Bonaventura ser. 6. de ultima Cœna Domini ita scribit: *Sic & hoc Sacramentum secundùm triplicem substantiam in Christo triplicem saporem spiritualem habet; ut in gustu animæ devotæ habet saporem mellis quoad divinam naturam: Spiritus meus super mel dulcis, quasi saporem olei quoad animam speciosissimam gratia unctam, quasi similæ, quoad corpus purum à furfure fomitis & corruptionis originalis.* Mysticum quod est Epithetum, quod Moyses manna attribuit, dum ait: *apparuit solitudine minutum*, quo nomine etiam hoc Sacramentum significat, utpote quod sub minutissimo panis fragmine salvatur: *fracto demum Sacramento, ne vacilles sed memento tantum esse sub fragmento, quantum in toto tegitur.* Unde quando apud Isaiam dicitur: *dabit vobis Dominus panem arctum* ad minutionem accidentium Sacramentalium panis allusio fieri videtur, sub qua continetur ille, *quem cœli capere non possunt.*

Num. 11. v. 8. S. Bonav. ser. 6. in Cœn. Dom. Quid significetur saporem oleati & manna. Exod. 16. v. 14. Quare dicatur minutum. Isa. 30. v. 20.

4. *Et quasi pilo tusum manna* fuisse in eodem loco legitur, quod pariter Christo in hoc Sacramento præsenti appropriatur, qui in Passione sua cujus fructus & memoriale Eucharistia esse noscitur, velut in pilo contusus & cæsus fuit.

Cur pilo tusum.

5. *Et in similitudinem pruinæ.* Manna enim frigidi instar congelatique roris in terram decidebat, in quo Doctor Angelicus virtutem observat, quo divinum hoc manna ardore concupiscentiæ in nobis restringendi pollet: *Panis cœlestis in similitudinem pruinæ rorisq; apparebat*, inquit Angelicus præfatus *quia corpus Domini à fervore pravæ concupiscentiæ refrigerat.* Porro Abulensis colorem ejusdem mannæ contemplans subjungit: *Color tangitur in quantum dicitur alba, quia Manna erat album sicut nix*; Candor, gelu, ros, singula virtutem perhibent, quæ cœlesti huic pani inest, ad ditandas & implendas communicantium animas castitate.

Cur simile pruinæ. S. Th. Op. 58. c. 6. Abul. q. 27. in Exod.

6. Hebræi equidem se Manna cœlesti detracturos opinabantur, dum ipsum cibum levem temere nuncupabant dicentes: *Jam anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*; nihilominus vel inviti excellentissimum illi, qui cibo Eucharistico attribui possit, imposuere titulum, prout incognitus Carmelitanus Michael de Bononia in illius Psalmi Commentario (*cibavit eos ex adipe frumenti*) evincens dicit: *Istum cibum electum perversi fastidiunt, & contemnunt dicentes: Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo, qui tamen istis verbis hunc cibum diffamare credentes, ipsum mirabiliter commendant, dum levissimum vocant; scimus enim quod sicut naturæ gravium est descendere, & levia semper ascendunt, & per consequens superlativo levissimum dicitur, quia præ cæteris naturam habet elevativam, quod bene illi cibo competit, qui præ cæteris Sacramentis in præsenti animam per gratiam elevat ad Deum, & finaliter insimul animam & corpus elevabit per gloriam.*

Num. 21. v. 5. Judæi illud nauseabant tanquam cibum levissimum. Mich. de Bonon. in Psal. 80. v. 17. Insignis hujus applicatio ad Euchar.

7. Liquor ille pretiosissimus in ipsa densæ noctis obscuritate descendebat & congelabatur, non vero post exortum eo in hemisphærio Solem; quæ analogia nostram in præsenti respicit fidem, quam huic præstamus Sacramento *videmus nunc per speculum in ænigmate.* Quam circumstantiam S. Bernardinus ita præsenti accommodat proposito: *Nocte de cœlo invisibiliter descendebat; quid enim designatur in nocte, nisi fidei nostræ status? Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides,* inquit Angelicus Doctor: Quanquam nox insuper tempus factæ institutionis innuat, quia noctu institutum fuit. *In qua nocte tradebatur.*

Manna descendebat in obscuritate noctis. S. Bern. T. 1. ser. 56. A. 1. c. 1.

8. Cœlestis quoque hic panis hac virtute pollebat, quod Hebræos omnes adeo sanos atque robustos conservarit, ut Spiritu Sancto attestante intra 40. illos peregrinationis annos, *non fuerit in tribubus eorum infirmus*; non obstante, quod multis eo tempore subjecti fuerint molestijs, quas tum ab itineris prolixitate, sterilitate deserti, temporisque injurijs continuo patiebantur, nihilominus constanter sani permanserunt, idque quia manna istud hujus panis vitæ typus erat, de quo S. Thomas ait: *Panis vivus & vitalis hodie proponitur.* Idem S. Bernardinus aliam alibi considerat mannæ proprietatem, nam ut ex cap. 16. Exodi colligitur: *Condensabatur & indurabatur ad ignem. Ignis enim cum habeat corruptivum & mortificativum calorem, signat amorem libidinosum, ac malæ voluntatis desiderium, cui cœleste manna, hoc est, hoc Sacramentum in obdurationem vertitur judicio Dei.*

Reddebat Hebræos sanos & robustos. Psal. 104. v. 37. S. Bernardin. T. 2. ser. 54. A. 4. c. 3. Exod. 16.

9. Manna nusquam præterquam in deserto pluisse legitur, sive in solitudine; Qua de re Albertus Magnus ita scribit: *Non dabatur Manna nisi in deserto, ubi aliud delectabile & reficiens ad esum non fuit, & sic non sentitur dulcedo gratiæ & sapor Eucharistiæ, nisi ab his qui se in desertum corde transferunt, ut mundanas non sentiant delectationes.* Unde & S. Bernardinus ait: *Delicata est divina consolatio, non datur admittentibus alienam*, citatque versum illum Psalm. 64. *Pinguescent speciosa deserti, quæ se ipsa deserta faciunt, ne in eis quidquam colat mundus de caducis delectationibus. Ad hoc desertum invitat Dominus Marci 6. (Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum,) in hoc deserto bis Dominus pavit turbas, & alibi passive non legitur.* Porro hoc à Deo præceptum emanasse in Exodo legitur: *Ecce ego pluam vobis panem de cœlo, egrediatur populus & colligat*; Ubi Rupertus Abbas

Manna solum in deserto pluit. Alb. Mag. abs. 3. l. 1. c. 2. Applicatur ad Eucharistiam. Psal. 64. 13. Matth. 6. 31. Exod. 16. v. 4.

Rup. Abb. l. 3. in Exod. c. 12.

Ly illud *egrediatur*, in sensu spirituali ponderans, dicit: *Profecto & nobis spiritualiter egrediendum est, ut colligamus, quantum sufficere potest; unde egrediemur de pristina conversatione, de vetustate vitæ.* In eodem quoque capite Deus statuit, ut manna non in Sabbato, sed præcedenti die colligeretur, idque in ea quantitate quæ etiam diei subsequenti sufficere posset; *Maneat*, scilicet in Sabbato, *unusquisque apud semet ipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo.* Quorum verborum sensum Abulensis hunc esse notat:

Exod. 16. v. 29.

Abul. Q. 13. in Exod.

Non est, inquit, *simpliciter intelligendum, quod in Sabbato non poterat egredi de loco suo, id est, de domo sua, quia egrediebantur, sed non poterant exire ad laborandum vel negotiandum.* Hanc porro eamdem solitudinem, & ab hominibus recessum hic panis in illis animabus exposcit, qui ex ejus sumptione proficere desiderant.

Ex manna nullus colligebat plus quam alius.

10. Est & alia in manna valde considerabilis qualitas, nimirum, quod *nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus.* Cui optime verba illa S. Thomæ consonant de hoc Sacramento dicentis: *Sumit unus, sumunt mille, quantum isti tantum ille.* S. Bernardinus Tom. 1. ser. 56. A. 2. cap. 4. ait; *Nec qui plus collegit, plus habuit, nec qui minus invenit; sic istud Sacramentum nequaquam continet minorem Jesum in minori hostia, quam in majori, nec plus in pluribus quam in una.* Salvianus de pretio à Redemptore nostro pro nostra redemptione persoluto, inquit: *Quidquid passione sua Salvator præstitit, sicut totum ei debent universi, sic totum singuli, sicut totum universi, eo quod tantum acceperunt singuli, quantum universi. Ubi enim hoc unus accipit quod universi, etsi par est mensura major invidia est.* Notandum pro resolutione, quod Sapiens dicat: *Dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat.* Unde deducitur non omnes suavitatis & innumerabilium manna saporum participes factos fuisse, sed eos dumtaxat, qui filii Dei erant: ita pariter in præsenti; quantumvis *ex opere operato* Sacramentum & manna hoc divinum eamdem possideat virtutem respectu omnium; attamen, *ex opere operantis* majores ille gratias, dona & fructus ex eodem percipit, qui majori cum præparatione ad illud accedit. Aliam huic considerationem addere possumus historiæ innexam ejusdem capitis 16. libri Exodi, ubi Deus Aaroni præcepisse legitur, ut vasi inclusum manna in eadem mensura in tabernaculo reponeret: *Sume vas unum & mitte ibi Man, quantum potest capere Gomor.* Ast cur eadem hic præscribitur portio? Ecce vobis mysterium! Tabernaculum istud cœli Empyrei figurativum erat; voluit igitur Dominus hoc in facto nos docere, unum eumdemque Deum, sub eadem mensura homini viatori obtigisse & Angelis: *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum;* cum hac tamen differentia, quod illi eodem revelata facie fruantur, nos vero eodem sub speciebus sacramentalibus obvoluto fruamur.

S. Bernard.

Salvian. l. 2. ad Eccl.

Hoc ipsum fit in SS. Eucharistia.

Exod. 16. v. 31.

Viso manna mirabantur Judæi.

11. Ut Judæi Manna viderunt, præ admiratione subito exclamarunt: *Manhu!* id est, *quid est hoc?* Idem quæcumque anima communicans intra semetipsam dicere deberet, & exclamare: *Quid est hoc?* Attentam tanti Sacramenti instituendo meditationem; Quo fine ille in primis deserviet Abulensis discursus, quando ordinem illum divinum, cujus supra meminimus: *Maneat unusquisque apud semetipsum*, discutiens ait: *Manere apud seipsum est, cum homo extra seipsum non evagatur, intendendo aliquibus operationibus, sed intra actum intellectus totum se collocat, cogitando de Deo; & ei de beneficijs receptis votivas gratias sacramentaliter tribuendo, cum statum suum speculatur, quantum quotidie proficiat, aut quantum deficiat, quantum Deo accedat, & quantum ab eo discedat; Hoc enim proprie est manere apud seipsum, quia per seipsum & de seipso cogitando operetur.*

Abul. ibid.

Hoc ipsum faciat communicans in S. Communione.

12. Verum enimvero interrogaverit hic forte quispiam, qualiter manna omnes in se continens sapores & gustus, multi nihilominus ipsum fastidierint? Ast responsio ex ipso facilis deducitur textu, quo dicitur; *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cæpa & alia. Anima nostra arida est.* Ita quoque anima Christiana afficit, nullamque hac in mensa devotionem, sed tædium experitur & nauseam, quoties cordi suo delicias exhibet mundi, negotia sæcularia, desideria terrena; Ita communicabant illi, qui lamentabantur, dicentes: *Anima nostra arida est*, qua scilicet cum farina Ægypti incompatibile est manna, cum fluxu voluptatum sæcularium subsistere nequit cœlestium influxus gratiarum; *Ægypti farinulam amarissimam*, inquit S. Thomas de Villanova, *& quod hodie hac farinula non polluitur, cui cura hujus sæculi anxietates, solicitudines, ambitiones, invidia, odia, cupiditates, libidines concupiscentia, appetitus effranes, cogitationes turpes, illecebrosæ passiones; hæc farinula Ægypti sunt, his quisquis inficitur, illius manna dulcedinem non experitur*, quam eamdem observationem his verbis expressit S. Bernardinus: *Quanto se quis amplius tradit delectationibus mundi, & hoc Sacramentum præsumit accipere, tanto magis ei spiritualem nauseam parit:* id quod ex adducto Numerorum textu probant, ita de eodem protinus subjungit, populo Hebraico dicens: *In Ægypto carnibus saturatus, in deserto panem cœli, cœleste manna omni suavitate plenum cum nausea respuebat.*

Cur nauseârint Hebræi manna.

Num. 11. v. 4. 5. 6.

Et Christiani sacram communionem.

Num. 11. v. 6.

S. Thom. de Villanova Con. 1. in festo Corp. Christi.

S. Bernar. T. 2. ser. 55. A. 1. c. 3.

13. Electus ille populus per tot sæculorum cursus nunquam panem habuit angelicum, nisi trajecto Mari Rubro; Quam circumstantiam jam S. Augustinus considerans ait: *Manna accipiunt fideles jam trajecti per Mare Rubrum*, quia scilicet, ut divini hujus manna digne reddamur participes, prius per Maris Rubri, quod Passionis Christi aquas significat transire, & ad Sacramentum nos accedere oportet confessionis, in quo velut in deposito agni immaculati sanguis continetur.

Manna non acceperunt Judæi nisi trajecto mari rubro.

S. Aug. T. 8. in Joan.

Christiani communicaturi meditentur passionem Christi.

14. Novam Origenes notatu dignam circa præsens punctum observationem instituit, dicens: *Antequam manducaret panem de cœlo, non refertur populus pugnasse, sed dicitur ad eum: Dominus pugnabit vobis, & vos tacebitis: Tu ergo cum cœperis manducare manna, præpara te ad bellum.* Tunc enim noster adversum nos armatur inimicus, quando nos hoc thesauro locupletatos videt, ut illo nos exuat; sed strictam oportet defendamus hanc armaturam, quia ut suo loco dicetur, scutum est invincibile contra infernales Spiritus.

Orig. Hom. 11. in Exod.

Et præparent se ad pugnam contra diabolum.

15. Quotidie solo excepto Sabbatho pluebat cœlitus; Et quisquis ipsum quotidie colligere detrectans, pridie coacervasset tantum quantum duobus sufficere diebus poterat, postridie corruptum in vermes degenerasse inveniebat. Quam finaliter conditionem S. Ambrosius ita nostro applicat proposito; *Manna illis contra præcepta divina tractantibus vermes effecti sunt, id est: contumaciæ ultores & judices; quæ similitudo Christum indicat, quem qui suavem cibum & dulcem potum haurire neglexerit, judicem patietur.*

S. Ambros. in Psal. 1.

DIS-

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM

Sacramentum hoc fomitem mitigandi concupiscentiæ, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi virtute pollet.

THEMA.

Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum &c. Zach 9.v.17.

(Inter omnia dona Dei Eucharistia principem obtinet locum.) 1. INter omnia divinæ bonitatis, dona, inæstimabile hoc Eocbaristiæ munus, primatum obtinere, extra omnem est controversiam, *Quid enim bonum ejus est*, *&c.* Versin 7n. à sancto Hieronymo citata, nostroque adaptata proposito ita legit: *Quia si quid optimum illius, & si quid bonum ab eo, frumentum juvenibus, & vinum boni odoris ad virgines.* Etenim (S. Eucharistia reprimit fomitem concupiscentiæ.) unus salutarium effectuum, quos hoc Sacramentum in animabus operatur, est, quod fomitem reprimat concupiscentiæ, extinguat carnis bullientis ardorem in juvenibus, ijsque amorem continentiæ imprimat; dicitur autem frumentum juvenum, quia delectationes carnales his vel maximè prædominantur. Porrò S. Hieronymus hunc textum ita interpretatur: (S. Hier ibid.) *Nos frumentum electorum sive juvenum & vinum germinans virgines, sive boni odoris ad virgines intelligimus Dominum Salvatorem, qui loquitur in Evangelio(nisi granum frumenti cadens in terram &c.) de hoc frumento efficitur ille panis, qui de cœlo descendit, & qui confirmat cor hominis.* (Joan. 12. v. 24.) S. Cyrillus Alexandrinus in expositionem hujus textus, legit: (S. Cyrillus Alex. 36.) *Si quid bonum ejus est, & si quod honestum, ab ipso est*; ubi ut vides, loco ejus, quod Vulgata legit *pulchrum*, ipse vertit *honestum*, quia frumentum hoc Eucharisticum ad corroborandam in fidelibus hanc honestatis virtutem, tantopere à Deo æstimatam, & in animabus fidelibus requisitam, est institutum; unde notandum est, quod, postquam frumentum honestatis nomine appellasset, mox virginitatis fructum vino quoque attribuat, cujus substantia in sacrificio incroento in sanguinem Christi transmutatur.

2. Observari itidem meretur, quod Zacharias post sanctam ambarum specierum sacramentalium, panis & vini mentionem, allusione ad castitatem facta, (Zach 10. v. 1. Et potenter fovet castitatem.) protinus subjungat: *Petite à Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit* quibus verbis insinuat, quod sicuti incontinentia per calorem & ardorem immoderatum symbolizata, per nivium frigus & pluviarum abundantiam, velut ardor ignis temperatur, & reprimitur; eodem modo qui se ab estivis concupiscentiæ ustulari sentit ardoribus, ad has Eucharistiæ nives recurrere debeat. (Rup. Abb. l. 4. in Zach.) Unde Rupertus Abbas ita scribit: *De germine virginitatis quicunque studiosus fuit, non ignorat, sed experimento didicit, quod de terra carnis nostræ resurgere non possit, quamvis plantet aut riget aliquis, nisi Deus incrementum dederit. Qui ergo bonum hoc vel pulchrum ostendit, rectè & consilium suggerit, petendi illius, unde potest acquiri. Petite, inquit, à Domino, pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives & pluviam imbris, quasi dicat: Ubi desideratur frumentum Domini & vinum germinis virginei, ubi consilium est castitatis vel propositum virginitatis, ubi sentitur magis incendium carnis adversus Spiritum concupiscentiæ; sed nolite deficere, nolite desperare petite à Domino, & Dominus dabit nives & pluviam imbris, nives, quibus æstu carnis refrigeret ac temperet;* nives autem hæ sunt niveæ species Sacramentales, quæ veluti gelida quædam pruina ardorem in nobis fomitis concupiscentiæ compescunt & temperant. Syriaca legit: *Quam bonum & pulchrum est triticum adolescentibus, & vinum delectat virgines.* (Syriac.) Ætas enim adolescentiæ & juventutis, carnis stimulis, plus quam aliæ hominis ætates, exagitatur; ac proinde ad horum reprimendum insolentiam, quam bonum & pulchrum frumentum. Arabicus Antiochenus legit: *Quam bona & quam utilis esca juvenibus.* (Arab. Ant.)

3. Verum, quod in eo latet mysterium; quod idem verbum; quod expressivum est electionis & prædestinationis ad gloriam, adolescentiæ quoque & juventutis sit expressivum: ubi enim Vulgata legit: *frumentum electorum*, 70. vertunt: *frumentum juvenibus*? (Quid intelligatur per frumentum electorum.) quæ huic quæstioni reddi poterit responsio, in maxima quadam fundatur, quam S. Philippus Nerius frequenter repetebat, dicens: *Tolle à juvenibus incontinentiam, & avaritiam à senibus, & confestim omnes Sanctos efficies*; quando igitur sacer Textus dicit, *frumentum electorum*, *& frumentum juvenibus*, docere vult, quod si fideles in adolescentia & juventute, hoc cœlesti frumento sæpe usi fuerint, futuri sint prædestinati ad gloriam; ut plurimum namque ita contingit, quod, qui in annis lubricioribus, crebra se reficiunt synaxi, de numero sint electorum, vitamque puram & castam perpetuo agant. Unde Sanctus Bonaventura ait: *Hic sanguis vadibile fecit cœlum: si quis æstum patitur, ad hunc veniat fontem, & refrigeret æstum; etenim incentiva omnia mitigat.* (S. Bonav. in c. 6. Joan.) Quod D. Chrysostomus confirmare volens, ad effectus, quos fons aquæ gelidæ & lympidæ in maximis Solis ardoribus penes viatores operatur, se reflectit, hocque altaris Sacramentum vivo & frigido fonti simile esse supponens, inquit: *Si quis æstuat, ad hunc fontem se conferat, & recreabitur; mundat squalores & sordes, æstus mitigat non solares, sed quos ignita sagittæ imprimunt.* (D. Chrysost. hom. 45. in Joan.)

4. In libro, qui *Hortus Pastorum* inscribitur, (Hort. Past. l. 2. tr. 3.) dum tentationum carnalium remedia præscribuntur, sequens quoque historia refertur; juvenis quidam (S. Communio nos eximit à stimulis carnis.) vehementes in adolescentia sua, carnis patiebatur stimulos, quibus eum adigentibus, voluptates venereas continuo sectabatur; quia vero sæpius se in præcipitio positum conspiciebat, Religiosum quemdam de remedijs adhibendis serio consuluit, qui eum, ut matrimonio se jungeret, hortatus est, quod & subitò est executus; post multum vero temporis, uxore mortua, timens, ne in priores laberetur lubricitates, aliunde vero jugum matrimoniale abhorrescens, per ferventes preces ad Deum confugit, instanter petendo, ut, quid magis ei expediret ad compescenda carnis desideria, clementer suggereret; moxque cor suum tangi & ad vitam cœlibem deducendam, nec non sacræ Synaxis frequentiam inclinari sensit; quem divinum instinctum secutus, statim omnem carnis stimulum in se suppressum expertus fuit: deque peccatis ante matrimonium patratis, nec non de jugo, cui se per matrimonium subjecerat, vehementer ingemiscens, ait: *Heu me miserum, cur olim adolescens non incidi in virum, qui non diceret; uxorem duc; sed diceret mihi: utere Sacramentis? quam melius mihi consultum fuisset.*

5. Manna ut præcedens docuit Discursus, Eucharistiam designabat; illud autem teste Moyse, (Calor albus Manna.) erat

de signat pudicitiam. Exod. 16. v. 31. Plin. l. 20. c. 20.

erat quasi semen coriandri album, quo in colore candor significatur pudicitiæ; præterquam quod plinius hanc tradat Coriandri esse proprietatem, quod minutum acetoque impositum, in ardentibus æstatis caloribus carnem præservet à putredine: *Coriandrum subtritum cum aceto carnem incorreptam æstate servat*. Hoc pariter divinum Manna in Calvariæ aceto temperatum, inter ferventiores concupiscentiæ stimulus, carnem & corpora nostra immaculata præservat & incorrupta; ideoque omni animæ fideli consulitur, quod in medijs æstatis ardoribus & messe, Ruth olim

Ruth. 2. v. 14

suasum fuit, scilicet: *Comede panem & intinge buccellam tuam in aceto*; quasi dicat; Ecce tibi O anima Christiana! præsentissimum inter furentes concupiscentiæ carnalis ardores remedium, Panis Eucharistici buccella.

6. S. Augustinus intelligere nequibat, qua ratione S. Ambrosius vitam cœlibem ducere posset, idque quia usque ad trigesimum tertium ætatis annum carnis immunditiebus insorduerat. Unde in Con-

S. Aug. l. 6. Conf. c. 3. S. Eucharistia mitigat ardorem concupiscentiæ.

fessionibus suis ita de semetipso scribit: *Ambrosium felicem quemdam hominem secundum sæculum opinabar, quem sic tantæ potestates honorarent: cœlibatus tamen eius mihi laboriosus videbatur Quid autem ille spei gereret, & adversus ipsius excellentia tenta menta quid luctaminis haberet, quidque solaminis in adversis, & occultum os ejus quod erat in corde ejus, quam sapida gaudia de pane tuo ruminaret, nec conjicere noveram nec expertus eram, nec ille sciebat æstus meos.* Et quidem non sine mysterio loquitur, *Nec expertus eram*, quia non obstante inveterata tot annorum in voluptatibus carnalibus ab ipso transactorum consuetudine, postea ope devini hujus Sacramenti innocentiam & puritatem baptismalem ad ultimum usque vitæ suæ spiritum constanter conservavit S. Carolus Borromæus inter alios divini hujus panis effectus, hunc quoque recenset, quo videlicet:

Act. Eccl. Med. p. 312.

Concupiscentia ardorem debilitet, eum charitatis igne animos fidelium vehementer inflammat. Quærebat

Eccli. 18. v. 16

olim Ecclesiasticus: *Nonne ardorem refrigerabit ros?* ut vero nulli dubium esse potest, quin hoc Sacramentum cœlestis quidam ros sit: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant justum.* S. Bernardinus inter alia hujus frumenti germina, hoc quoque admiratur, quod scilicet

S. Bern. to. 2. ser. 15. A. 3. c. 1. Extinguit stimulos carnis.

valeat ad mitigandum stimulum carnis; *in hujus mysterium Exod. 16. dicitur: mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum*; citatque testimonium Glossæ dicentis: *Panis cœlestis in similitudinem roris & pluviæ apparuit, quia corpus Christi a fervore vitiorum refrigerat; Ideo Psalmista ait: Tu dominaris potestati maris motum autem fluctuum eorum tu mitigas; mare significat multas miserias carnis, motus ejus stimulos carnis.* S. Bonaventura quoque ait, quod fomitem concupiscentiæ ad similitudinem aquæ mitiget; super illa enim verba:

S. Bonav. T. 7. de Comp. Th. verit. l. 6. c. 13.

Super aquam refectionis educavit me, inquit, *quia sicut aqua refrigerat, sic & istud Sacramentum fervorem concupiscentiæ mitigat* S. Bernardinus alibi hanc eamdem tangit comparationem, dum enim de Manna

S. Bern. t. 1. ser. 54. A. 2. c. 2.

loquitur inquit: *Mitigat & refrigerat fomitem, atq; concupiscentiæ æstum sicut aqua refrigerare solet calorem; in hujus mysterium exodi 16. scribitur, quod descendente manna de cælo, descendebat pariter & ros, in signum, quod cum manna Sacramenti in animam descendente, pariter descendat in carnem & ros gratiæ refrigerantis.*

7. Receptus est in Medicina Aphorismus, quo

Quod provenit ea purissimo & virgineo corpore Christi.

dicitur: *Contraria contrarijs curantur*: ac proinde cum certum sit purius magisque virgineum dari corpus non posse, imò nec imaginari, quam sit corpus Christi, cum illud de purissimis Mariæ semper virginis, opere Spiritus Sancti fuerit generatum, atque à beatissima anima vivificatum, necnon ab æterno Verbo (de quo dicitur, quod sit, *Candor lucis æternæ, & speculum sine macula*) assumptum, quid mirum est, quod ad compescendos carnis impuræ pruritus, Spiritui tam vehementer contrarios tantam in se efficaciam & virtutem habeat, tametsi aliunde verum sit ad hunc ex carne Christi à nobis sumpta obtinendum effectum, aliquam ex parte nostra necessariam esse correspondentiam, quia ut vulgare habet Philosophorum axioma: *Omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur*: Unde magnus ille Dei servus Thomas à Kempis in persona Sacramentali Salvatoris nostri ait: *Ego sum puritatis amator, ego corpus purum quæro, & ibi est locus requietionis meæ.*

Thom. de Kempis l. 4. c. 11. n. 1.

Quod tamquam virgineus ros refrigerat ardores concupiscentiæ.

8. Mons Æthna flammis quidem semper gravidus est, ideoque ingentes ignis, fumi & cinerum globos continuo è se patulo ore emittit, & tamen in exterioris superficiei lateribus glaciem & nives intactas conservat, verno quoque tempore pulcherrimas herbas progerminat, & haud secus ac alij montes & colles copiose fructificat, idque quia rores & influentiæ cœlestes ipsum fœcundant; unde claudianus canit: *Glebas fœcundo rore maritat*: Ita quoque tametsi corpus humanum, velut Æthenæos mons quidam, concupiscentiæ ignem continuo spiret, dicente Apostolo: *Caro concupiscit adversus Spiritum*; Et iterum: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; attamen ob cœlestem hunc Eucharistiæ & frequentis Communionis rorem intactus castitatis nives conservare, virtutis, honestatis, aliorumque bonorum operum flores & fructus producere non desinet; ac proinde: *Petite à Domino pluviam in tempore, &c.* Nam & Rupertus Abbas ait; *Sicut in abundantia roris vel imbris temperanei & serotini germen arridet horti bene culti, venantibus rosis, & cadentibus lilijs, ita per orbem universum spectantur & electus sexus virilis, & virgines sexus fœminei. Quid aliud beatam Trinitatem magis quam hoc spectaculum in hoc mundo delectet? Dicat ergo; Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?*

Claud. l. 2. de Rapt. Galat. 5. v. 17. Rom. 7. v. 23. Rup. Abb. l. 4. in Zach.

9. Verum enimvero ex quo jam roris sæpius mentionem fecimus, abs te nequaquam futurum existimo, si novam circa Sacramentum hoc instituamus considerationem, videlicet quod S. Damascenus sacram Eucharistiam Margaritæ nomine, dum eamdem *Margaritam immaculatam corporis Christi* esse dicit, Margarita autem proprius quidam cœlestis roris partus est. Quam forte ob casum, dum sanctus Lupus Episcopus Senonensis, ut de eo Sigebertus refert, die quadam sacrum Missæ officium perageret, quædam miri candoris margarita in ejus Calicem cœlitus descendens ab universo Clero visa fuit; Fortunatus quoque in Poëmate quod de turricula quadam, quam Felix Bituricensis ex puro putoque auro fabricari fecit, ut in eo velut in tabernaculo sanctissimum Corporis Christi Sacramentum custodiretur, composuit, ob eamdem causam sequentem versum subnectit: *Margaritam ingens sacrati corporis Agni*; Equidem Epithetum hoc Sacramento huic proprissimè convenit; quia si Plinio dicere libuit: *Margaritis cœli societas major, quam maris*: de hoc pariter Sacramento vere dici potest, illud cœli magis quam terræ participem esse: *Hic est panis, qui de cœlo descendit.* Historiæ de Cleopatra referunt, eam ut immensi, quo Antonium prosequebatur, amoris specimen ederet, quamdam inæstimabilis valoris Margaritam in aceto

Corpus Christi est purissima Margarita. Anast. ap. Damasc. Orat. 3. Sigeb. ad An. 616. Fortun. in Poemate. Plinius.

aceto liquefactam & resolutam in potum eidem propinasse: De hoc autem Sacramento Concilium Tridentinum ait: (Conc. Trid. sess. 13. c. 2.) *Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit.* Propter Eucharisticam hanc Margaritam prudentissimus negotiatur de cœlo descendit: (Matt. 13. v. 46.) *Mercator non insipiens, (vendidit omnia qua habuit, & emit eam,)* suum sparsit sanguinem, obtulit vitam, triginta trium annorum merita omnia in hoc conclusit Sacramento; *Memoriam fecit mirabilium suorum*; Eam liquefecit & in pœnoiæ passionis suæ aceto consumpsit, ut ipsam in pignus & signum infiniti amoris sui nobis in cibum daret & potum; Ideoque sanctus Joannes in ultima Cœna de Sacramenti hujus institutione acturus, illa (Joan. 13. v. 1.) promisit verba: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*; Id autem quod præsertim ad nostrum deservit propositum, in eo præcipue consistit, quod in tantum æstimetur & in pretio habeatur Margarita, in quantum in ea candoris excellentia relucet, ita quoque præcipua Eucharistiæ virtus, & inæstimabilis valor in efficacia consistit, qua continentiam & honestatem animabus pariter & corporibus dignè communicantium imprimit.

(S. Eucharistia est fons gratiarum.) 10. Samaritana amore ardebat lascivo, velut quinque fornicariorum virorum impurum scortum, cujus ut obscœnas flammas benignissimus Salvator divinæ gratiæ suæ aqua extingueret, lassus & sodore madidus ad Jacob Patriarchæ puteum se contulit. (Joan. 4. v. 14.) Unde Christus ipse dicebat: *Qui biberit ex aqua... quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* (Ibid. v. 6.) De hoc autem puteo S. Joannes ait: *Erat ibi fons Jacob?* qui in virginitatis & continentiæ dono eximius fuit; At vero dicet fortasse quispiam, quomodo S. Joannes salva veritate historica illud aquarum receptaculum fontem appellare potuit, cum ipsamet Samaritana illud puteum vocet: (Ibid. v. 11.) *Puteus altus est?* Quod si igitur puteus erat, quomodo fons dici poterit? Audiamus S. Ambrosium ad hoc sequentibus (S. Ambr. in Psal. 41.) verbis respondentem; Dicit enim: *Dominus Jesus sedebat ad puteum; Erat autem ibi fons Jacob, Fons enim ibi est, ubi Christus est: Fons est, ut aquæ superfluant requirentibus, quo & universa carnis vel flagitia diluantur, vel restinguantur incendia.*

11. S. Bernardinus postquam de hoc Sacramento (S. Bern. t. 2. ser. 11. A. 2. c. 2.) dixisset: *Est fons omnis gratia & virtutis*, paulò post subjungit dicens: *Tria inter alia bona multiplicantur per hoc Sacramentum. Primum est decor castitatis; Secundum fervor Charitatis; Tertium sapor suavitatis*, (Cant. 7. 6.) adducensque illum ex sacris canticis Textum: *Quam pulchra es, & quam decora clarissima in dilicijs*; inquit: *Sicut enim nutrimenta plurimum faciunt ad decorem corporis, sic etiam delicia spiritualis cibi ad pulchritudinem castitatis, incentiva sedantur ex manducatione Sacramentali.*

(Esth. 1. Convivium Assueri est symbolum S. Eucharistiæ.) 12. Celebre est illud nulli non notissimum Assueri convivium, quod juxta unanimem sacrorum Interpretum consensum, proprium Epuli Eucharistici est symbolum; Quod vero in eo ad nostrum præcipuè propositum servit, loci est circumstantia. Etenim Susan civitas, in qua prædictum apparatum fuit convi- (Colada ibid.) vium, omnium in Persia & Babylonia orbium nobilissima erat, versus flumen Coaspe in situ delicioso & amœno collocata, denominationem suam trahens à lilijs, quibus abundabat. In lingua namque Persica & Hebræa, *Susan lilium* sonat. Ac proinde ecce urbis accommodatissimam analogiam, candidus (Cant. 6. v. 2.) namque & immaculatus Sacramenti agnus *pascitur inter lilia*, & pascit illa, id est, unicum ejus delicium consistit in alendo & nutriendo animas puras & continentes inque iis sua reperit pascua.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM

Sacra Communio carnalia refrænat incentiva, qua à lapsu ulteriori nos præservando, qua ad emendationem perducendo.

THEMA.

Vinum germinans virgines, Zachar. 9. vers. 17.

PRrima quidem facie paradoxum esse videtur (Quomodo vinum Eucharisticum germinet virgines.) Propheticum illud Zachariæ oraculum, per quod æternæ & infallibilis Veritatis verba per vinum virginis germinari attestatur, siquidem multis post (Ephes. 5. v. 18.) sæculis idem Spiritus Sanctus per Apostolum loquens dicit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto.* Ast omnis facilè quiescit dubitandi ratio, si per vinum hoc sacrosanctum & cœleste Agni Eucharistici sanguinem, qui uteri virginalis, mediante Spiritu Sancto, siquidem (Matth. 1. v. 20.) *quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est* (fructus & partus est, intelligi & prophetarum fuisse didicerimus à S. Hieronymo dicente: (S. Hieron. ib.) *Qui frumentum est electorum sive juvenum, ipse est & vinum, quod lætificat cor hominis, & bibitur ab ijs virginibus, quæ sunt sancta & corpore & spiritu, ut inebriata atque gaudentes sequantur Ecclesiam, & dicatur eis: Adducentur virgines post eam, proxima ejus afferentur tibi, afferentur in lætitia & exultatione. Hoc vino inebriati sunt, qui sequuntur Agnum Dei quocumq; ierit, vestiti candidis vestibus, quia se cum mulieribus non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt.* Sic enim jam inde à primis nascentis Ecclesiæ sæculis innumerabilium virginum in sexu fragiliori floruerunt germina dum per virginitatis perpetuæ votum cœlesti se sponso consecrare non dubitaverunt, hoc Sacramentali ebriæ vino, non verò alio illo ad libidinem provocante, & per Spiritum Sanctum prohibito, quod Athenæus *Lac Veneris* nuncupat; (Athenæus l. 10.) De quo & S. Hieronymus contra Jovinianum scribens, suam pariter ab experientia desumptam elicit sententiam, inquiens: (S. Hier. l. 2. contra Jovin.) *Potus vini ventrisq; saturitas, seminarium libidinis est*; econtra vero vinum hoc, calix iste sacramentalis *est vinum germinans virgines*; cujus textus varias Cornelius à Lapide adducit versiones, dum ait: (Corn. à Lap.) *Vinum fructificans, procreans, propagans, florere faciens virgines.*

2. Et in primis quidem quis nescit, quantum vini (Exemplum hujus in S. Maria Magdalena de Pazzi.) hujus præstantia mentem, potentiasque omnes captivarit S. Mariæ Magdalenæ de Pazzi Carmelitanæ, quæ juvencula, & in statu sæculari adhuc dum constituta, dum in die Jovis sancto orationibus, & immensi, quem Christus in Eucharistiæ institutione exhibuit, amoris contemplatione absorpta foret, tam sublime donum aliqua ex parte compensare certa, perpetuo voto suam Sponso cœlesti in sacrificium obtulit virginitatem, quam semper immaculatam protexit, hujus Divini beneficio germinis, quo quotidie pascebatur. Unde Theodoretus ait: (Theodoret. ib.) *Ipse vinum & frumentum donat, & juvenes frumento confirmentur, & virgines ex vino lætitiam percipiant*; Quæ verba pariter Eucharistiæ effectibus adaptare possumus, ipsa namque vigorem nobis suggerit, nostramque naturam fragilem, adeoque ad carnis vitium inclinatam corroborat, Qua enim ratione tot virgines candidù virginitatis lilium per 40. 60. & 80. annos illibatum, immarcessibile & floridum coservare potuissent nisi

hoc

hoc vino mystico humectatæ fuissent, de quo illa à Spiritu Sancto facta est promissio, *vinum germinat virgines*, scio equidem quod Pierius Valerianus lilium vino rigatum candorem suum perdere dicat; hoc vero nequaquam de vino hoc mystico intelligendum venit, sed de eo *in quo est luxuria*, quale est vinum, prius quam per verba consecrationis convertatur in sanguinem Christi; Cæterum vinum hoc mysticum infallibiliter germinat virgines, candoremque virginalem adauget & conservet.

Pier. Valer. in hieroglyphicis.

3. In principio secundi capitis Cantici Canticorum Sponsus dicit: *Ego flos campi & lilium convallium*, ast vero scire percuperem, cur Sponsus primo loco se *florem campi*, postea verò se *lilium* esse dixerit convallium: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias?* Origenes per campum Synagogam, per convalles vero Ecclesiam intelligit, adeoque Sponsum respectu illius se florem, respectu autem hujus lilium se nuncupasse dicit; ast quonam spectat hæc utriusque floris differentia? si solam distinctionem denotat, cur non potius se rosam, violam, narcissum vel alium quemlibet florē, sed præcise lilium vocat; *Cujusmodi autem lilium*, quærit Origenes? *Tale sine dubio*, inquit, *quale, ut ipse in Evangeliis dicit; Pater cælestis vestit, & neque Salomon in omni gloria sua indutus est, sicut unum est istis. Fit ergo lilium in hac convalle Sponsus, in eo quod vestivit eum Pater cælestis tali vestimento carnis, quale nec Salomon in omni gloria sua habere potuit, non enim Salomon habuit absq; concupiscentia viri & concubitu mulieris, immaculatam, & nulli prorsus peccato obnoxiam carnem*; at verò, quod vel maxime proposito nostro deservit, est; quod, quamdiu fuit sponsus *flos in campo*, id est, in Synagoga, semper sterilis permanserit; non vero, quando factus est *lilium convallium*; id est, quando in Ecclesia floruit in Sacramento Eucharistiæ; tunc enim innumera germinavit virginum lilia unde in ijsdem Canticis *pasci inter lilia* dicitur; ut operæ pretium fuerit, quoniam ipse effectus est lilium, ut etiam proxima ejus, id est, unaquæque anima, quæ ei approximat, lilium fiat.

Cant. 2. v. 1. Christus in S. Eucharist. est lilium.
Ibid. v. 2.
Orig. h. 3. 16.
Pulchra hujus ratio.
Cant. 2. 16.

4. In ijsdem Canticis Sponsus cœlestis suam ita dilectam affatur; *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus lilijs*; quibus verbis fœcunditatem uteri Ecclesiæ, acervu frumenti, lilijs obsepto, comparati deprædica, verè etenim qui sacras legit historias, certissimum esse deprehendet, quod sacræ virgines, quæ à S. Ecclesia, summa cum fœcunditate pariuntur, quovis sæculo in cœlestis hujus virtute frumenti, in perpetua virginitatis custodia constanter permanserint; & velut lilia, vino Eucharistico irrigata, perpetim germinarint, novumque sibi inde castimoniæ candorem acquisierint; ad hujus veritatis confirmationem servit facinus quoddam æterna memoria dignum, quod in literis annuis Anni 1626. & 7. in Indijs occidentalibus accidisse refertur; nam *Inda quædam, quæ Sacramenta frequentare consueverat, ab Indo ad flagitium provocata; ubi ei in mentem venit, se communionis schedulam penes se gestare, incredibili ei constantia restitit; adeo ut cum aliter non posset evadere; casti etiam Josephi virtutem superarit; nam togâ ruptâ & in impudici manibus relicta, nuda omnino ab ea profugit*; quod si igitur tantam huic mulieri constantiam charta illa, in qua communionis fiebat mentio, suggerere potuit; quæ illa virtus erit, quam ipsummet Sacramentum animæ conferet in ipsum confisæ, ut puram & castam se conservet?

Cant 7. v. 2. Ager Ecclesiæ fœcundatur virginibus per hoc SS. Sacramentum.
Ibero. Duran S. N. Paraquariæ Prap. Provinc.
Pulchrum exemplum cujusdam Indæ.

5. Jezabel illecebrarum carnalium typus erat, quia facie cerusso & stibio depicta, fenestræ incumbens, Jehu ad impuros sui amores allicere satagebat; quam proinde Elias, qui per totum vitæ suæ cursum virgo permansit, pede velocissimo nec umquam sive noctu sive diu, per dies 40. revocato, studiosissimè fugit, ast observatis velim, quo cibo virgo Elias testauratus, periculum evaserit mortis, nimirum quia Deus per Angeli manum, Angelorum panem illi subministravit subcinericeum, Eucharistiæ præfigurativum, quo refocillatus *ambulavit in fortitudine cibi illius,... usq; ad montem Dei Horeb*, sciebat enim Deus, ut S. Augustinus in quodam sermone ait; *Prophetam suum tentantem diabolum aliter superare non posse*: Glossa hanc Eliæ fugientis constantiam, ad cœlestem hunc panem alludens his asserit verbis: *Ex quo patenter innuitur, quod cibus ille Eucharistia corporis & sanguinis Christi, manibus angelicis defertur & refertur, per quem nostra infirmitas elevatur.*

4. Reg. 9. v. 30
Elias mortem evasit, confortatus pane subcinericeo, figura Eucharistiæ.
3. Reg. 19. v. 8
S. Aug. ser. 47. de temp.
Glossa.

6. S. Cyrillus autem à Salmerone citatus, notat, *quod varia sint dæmonis ad fallendum insidiæ; nam primo ad vivendum turpiter inducit, deinde cum malis onerati fuerint, tunc abhorrere à Christi gloria persuadet, qua possent à turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate revocari* Facili enim negotio quævis anima Christiana à vino luxuriæ, quo major pars hominum inebriatur, præservari pollet, si vino inebriaretur Eucharistico, quod Zacharia teste, *germinat virgines*. Idem quoque Cyrillus subdit, dicens: *Quare demus operam; oro ut vinculis ejus abruptis, & jugo servitutis peccatorum excusso, in timore Domini serviamus, & ut carnis voluptate per continentiam superata ad cælestem gratiam accedamus, corporisq; Christi participes efficiamur.* Salmeron porro rationem assignat, cur hoc Sacramentum ad continentiam in nobis conservandam tantá vi polleat; *Valet*, inquit, *contra carnem nostram rebellem, cum carnem Christi virgineam contineat.* In homilia, quæ in Octava corporis Domini, ad Matutinum legitur, considerari merentur sequentia ejusdem S. Cyrilli Alexandrini verba: *Sedat*, inquit, *cum in nobis maneat Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat.*

S. Cyr. cit. à Salmer. t. 9. tr. 41. l. 3. in Joan. c. 37.
Facile superatur luxuria, si vino Eucharistico inebriemur.
Salmer. ibid.
S. Cyrill. l. 4. in Joan. c. 17.

7. Multi equidem sunt bonæ voluntatis, bona quoque in ordine ad pudicitiæ conservationem faciunt proposita, quibus tamen evenit, quod scriptum est: *Spiritus quidem promptus, caro autem infirma*; quid igitur remedij adhiberi poterit, ut lutea hæc vasa fornicationis insultibus resistere valeant? D. Chrysostomus super illa verba (*Rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent*) hoc ijs, qui sint hujusmodi, tradit concilium: *Tangamus ergo etiam nos fimbriam vestimenti ejus; vel potius si volumus, ipsum totum habeamus; non enim vestis solùm, sed corpus ipsius nobis propositum est, non ut tangamus solummodò, sed ut comedamus & saturemur. Si qui fimbriam vestimenti ejus tunc tetigerunt, rectè omnes convaluerunt, quantò magis corroborabimur, si totum in nobis habebimus?* Magdalena domum Pharisæi ingressa, adeo immunda erat, ut S. Lucas de ipsa dicat: (*Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix...*) *Ploravit*: (*Lachrymis cœpit rigare pedes ejus*,) labia pedibus Christi astrinxit: (*Et capillis capitis sui tergebat & osculabatur pedes ejus*) totum illum panem sibi vendicavit, in hoc Cananæâ longè superior, quæ unicâ illius micâ contenta fuit; neque ab illo recessit, donec sibi dicentem audiret: *Dilexit multum, Vade in pace*; & hanc sancta Dei Ecclesia in Litanijs supra omnes virgines, etiam martyres honorat. Sed unde hæc in ea nata est confidentia,

Matth. 26. v. 41.
Matth. 14. v. 36.
D. Chrys. hom. 11 in Matth.
Caro nostra infirma sanatur, si fimbriam Christi in hoc Sacramento tangimus.
Luc. 7. v. 37. 38.
Exemplum S. Mariæ Magdalenæ.
Ibid. v. 47. & 50.

tia, ut tunc & nun antea ad Christum recurreret, quæ tot alias libidinis suæ flammas extinguendi occasiones pridem habuerat? nimirum non sine mysterio S. Lucas ait: *Ut cognovit, quod Jesus accubuisset*, etenim in convivio, in quo Christus sumitur, & in mensa, in qua hic Panis Angelorum recumbit, omnis, quantumvis ardens, concupiscentiæ ignis extinguitur.

Luc. 7. v. 37.

8. Mulier illa tot annis fluxum sanguinis perpessa, animæ carnalis vivo imago (unde David post admissum cum Bersabea adulterium, Deum rogabat: *Libera me de sanguinibus &c.* intra semetipsam ait: *Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero.* Ubi Gilbertus Abbas ait: *Dulcis est attrectatio tui, nam & ipse tactus fructu non caret. Mulier illa Evangelica felici furto attingit fimbriam Jesu, & statim stetit in illa fluxus sanguinis, fluxus carnalis illecebræ, carnalis delectationis; desiccata sunt, quæ prius in illa fluida erant, & totum contingit ex contactu fimbriæ; quid si caput ipsum amplexari contigisset?* S. Thomas per hunc fluxum, carnis intelligit vitium, *fluxum carnalium delectationum.* S. Antonius de Padua per fimbriam, Christi carnem significari dicit: *Vestimenta Christi, caro ipsius.* Ac proinde D. Chrysologus ait: *Audiant Christiani, qui quotidie Corpus Christi attingunt, quamnam de ipso corpore possunt sumere medicinam, quando mulier totam rapuit de sola Christi fimbria sanitatem; sed quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tollit, nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus*, quamvis hoc ipsum ex sola mala dispositione nostra nascatur.

Et mulieris sanguinis fluxum patientis. Psal. 50. v. 16. Matth. 9. v. 21. Gilb. Abb. ser. 1. in Cant. S. Th. ser. in Dom. 23. post Pent. S. Ant. de Pad. ser. 10. Dom. 24. post Trin. D. Chrysol. ser. 34.

9. Cassiodorus super illum versum Psal. 50. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ*, inquit *liberari se Propheta petit de carnalibus delictis, ut jam desineret in ista fragilitate peccare*, & quidem in primis David se gratum futurum, debitasque se Deo gratias acturum esse promittit, dicens: *& exultabit lingua mea justitiam tuam; Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam*; at vero quidnam est illud in cujus virtute se ab hoc fluxu liberandum esse præcipue confidit? id ipsum indicat dum ait: *quoniam si voluisses, sacrificium dedissem utique holocaustis non delectaberis*; nimirum tempus aliquando futurum esse cognoscebat in quo Deus animalia, tauros, boves & oves, in sacrificium nequaquam accepturus esset, sed solum sibi complaciturus in incruento Unigeniti sui sacrificio: *tunc acceptabis sacrificium justitiæ*, ecce tibi, qualiter David ad solam, quantumvis remotam Eucharistiæ recordationem se ab omni immunditia carnali liberandum esse speret.

Psalm. 50. v. 16. Cassiod. ibid. 16. & 17. David ad solam recordationem S. Eucharistiæ, se à peccato immunditiei liberandum sperat. Ibid. v. 16. Ibid. v. 21.

10. In prima Epist. ad Corinth. cap. 5. S. Paulus ait: *omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat*; poteritne dari crimen aliquod hoc execrabilius? & tamen eodem Apostolo teste, paulo post magna in ipsis quoad hoc notata fuit emendatio, quia in secunda epistula ad eumdem populum scripta ait: *Æmulor vos Dei æmulatione, despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* At vero undenam hæc tam ingens mutatio processit? Utique non aliunde, quam ab Eucharistiæ percipiendæ frequentia, quæ postea apud illos in usu fuit; unde S. Paulus quoad hunc aliquos abusus tollere conatus fuit: *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis*: Legatis totum caput, ab initio ad finem usque, illosque sæpius ad mensam Eucharisticam convenisse deprehendetis.

1. Cor. 5. v. 1. Corinthii per usum Eucharistiæ, mutati fuerunt in continentes. 2. Cor. 11. v. 2. 1. Cor. 11. v. 23.

11. Quisnam in hoc vitio sordidior fuit filio prodigo? etenim patrem ejus virum valde opulentum fuisse necesse est, hoc enim ex gregibus, servis & numerosa, quam habebat familia satis colligitur, unde ipsemet prodigus ait: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus*, & tamen portionis substantiæ suæ partem, tam facile eum meretricibus consumpsi, at vero dic sodes, quandonam prodigus ille ex sordido hoc vivendi modo pedem suum revocavit? quandonam in se reversus dixit: *Ibo ad patrem meum &c.* scitisne quando? in eo videlicet momento, quo panem patris sui in memoriam revocavit dicens: *quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* & subito ut S. Lucas ait, sine ullius momenti interpositione dixit: *Surgam & ibo ad patrem meum*; hæc autem *omnia in figura contingebant*, quia Pater Deum, Panis Filium ejus præfigurabat, qui ait: *Ego sum Panis vivus qui de cælo descendi*; filius prodigus quemlibet denotat Christianum, qui postquam in voluptatibus carnis inveteratus est, pœnitens ad Deum recurrit, hic enim, si frequentes communionem accedat, facile emendabitur: *occidite vitulum saginatum*; qui Christi sacrificati typus erat. Unde S. Augustinus in Psal. 138. scribens; his verbis nos monet: *recordemur* inquit, *panem patris nostri, & non nos delectent siliquæ porcorum.* Idem quoque S. Doctor illud ly *surgam* considerans ait: *Sederat enim; ergo vocem hic agnosco dicentis: tu cognovisti sessionem meam & resurrectionem meam: sedi in egestate, surrexi in desiderio panis tui.*

Filius prodigus, recordatus panis paternæ domus, deserit vitium luxuriæ. Luc. 15. 17. Luca. 15. v. 18. Ibid. v. 17. Luc. 15. v. 18. Ibid. v. 23. S. Aug. in Psal. 138. 8.

12. S. Paschasius in libro de corpore & sanguine Domini supradicta Zachariæ verba ponderans ait: *Felix fructus ubertatis, ex quo virginitas germinatur, nam in hoc nostri germinis vino castitas corrumpitur, in isto vero virgines procreantur, & ideo jure omnis Ecclesia Christi virgo nominatur, quia isto repleta vino nullum præter Christum amare novit.* Albertus Magnus ad convivium Assueri se reflectens ait: *significat convivium Christi*: adducitque textum illum Esdræ lib. 2. cap. 3. in quo dicitur: *vinum omnem mentem convertit in securitatem & honestatem*, quod quidem non de vino ex uvis expresso intelligi potest, sed de vino vitis illius de qua dicitur: (*Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris & flores mei fructus honoris & honestatis.*) *Tale vinum significationem habet ad effectum sanguinis Christi, qui in securitate, & honestate animum convertit*: de hoc quoque vino mystico, inquit, idem Albertus Magnus, Sponsa in Canticis loqui voluit, quando ait: (*Vineæ florentes dederunt odorem suum,*) *ad quem odorem omne fugit venenosum.* Porro de ebrietate quam hoc vinum generat, S. Bernardinus ait: *Habet efficaciam efficiendi animam sobriam contra incentiva voluptatis*, adducitque Glossam super illa verba Marci 14. *Accepit Jesus panem &c.* dicentem; *Ebrietas felix salutaris satietas, quæ quanto copiosius sumitur, tanto sobrietatem mentibus donare dignatur.* Considerari quoque merentur verba illa Nazianzeni de hoc salutari Calice disserentis, cui attribuit *vim vitiosarum affectionum consumptricem.* Sanctus quoque Gregorius Nazianzenus inter alios hujus Sacramenti effectus unum hunc esse dicit: quod à cordibus nostris extirpet *obscœnum amorem.*

S. Pascha. l. de Corp. & Sang. Dom. c. 21. Ecclesia jure vocatur virgo propter hoc sacramentum. 2. Esdr. 3. Alb. Mag. de Euchar. dist. 3. Tr. 2. c. 4. Eccli 24. 23. Vinum naturale inebrians, hoc vero sobrios facit. Cant. 2. v. 13. S. Bern. ser. 54. A. 3. c. 2. Marc. 14. 22. Glossa. Nazianz. Orat. 15. S. Greg. Nyss. Orat. 8. in Eccl.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Corpus Christi, dummodo nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

THEMA.

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis. Cantic.7. Vers.2.

Per craterem tornatilem intelligitur sanguis: per acervum tritici, corpus Christi. Cant.7. v.2.

1. SAlomon in Spiritu Prophetico cum Sponsa sua colloquens, ad Ecclesiam alludit, cui in nova lege gratiæ verus Salomon Christus desponsandus erat, & inquit: *venter tuus, sicut &c.* paulo ante idem sponsus quoque dixerat, *umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis*; per quem craterem vino indeficienti plenum Sacramentum altaris haud incongrue intelligere possumus, sub speciebus vini consideratum tamquam sanguis agni Eucharistici, per acervum vero tritici, Corpus Christi sub specie Panis significatur: de hoc umbilico in sensu mystico Hugo Cardinalis ita scribit: *Potest Ecclesia universalis umbilicus dici Romana Ecclesia, quæ ad modum umbilici, in universali medium tenet locum, seque mediam & communem debet omnibus exhibere*; huic autem hic calix numquam deerit, quia infallibilis est Christi promissio dicentis: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Idem quoque Rex in cap.9. Proverb, erectionem sublimis ædificii Ecclesiæ à Divina Sapientia fabricati, & fundati super septem colomnas, quæ sunt septem Sacramenta prædicit, ubi de Sacramento Eucharistiæ disserens, mentionem quoque facit Panis pariter & vini; dum ait: *Venite comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis*; Septuaginta legunt: *miscuit vinum in cratere.* Porro per ventrem acervo tritici comparatum fidelium denotatur fœcunditas, derivata à mensa Eucharistica, & ab hoc Divino frumento de quo incarnata Sapientia dicit: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert*; ac proinde de hac spirituale fœcunditate Psalmista prophetans in Psalm. 127. ait: *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ; Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ.*

Hug. Card. ibid. — Matth.28. v.20. — Prov.9 v.5. — Joan.12. v.24.25. — Psal.127. v.3.

Quid significet acervus tritici vallatus liliis. Hug. Card. Ibid.

2. Verum enim vero, quidnam in eo latet mysterii, quod hic acervus tritici circumquaque liliis cingatur: *Vallatus liliis?* Hugo Cardin ait: *id est honestate vitæ*, quæ per lilium significatur; hoc enim Sacramentum honestati & pudicitiæ comparandæ plurimum confert, eamdemque in iis, qui ad hoc Sacramentum accedunt, consequenter valde requirit: In superioribus textum illum Zachariæ: *Quid pulchrum ejus &c.* sæpius repetivimus, Albertus Magnus autem ad propositum nostrum ideo Prophetam hoc dicere inquit: *Quod scilicet conversationem ad honestatem componat*; communio enim fidelibus honestatem ut plurimum insinuat; illi enim qui hoc Sacramentum sumpserunt, eodem die se in moribus valde honestos & continentes exhibere solent; experientia enim quotidiana nos docet, quod multi propter reverentiam communionis sumptæ, ad minus illa die in loquendo valde cauti sint, & cum ædificatione summaque cum modestia cum proximis conversentur; adeoque conversationem ad honestatem componit. Observastisne aliquando, quid in Cœnaculo Sionitico circa institutionem hujus Sacramenti acciderit? vix enim frumentum illud è Cœli granariis descenderat, vix Panis in Corpus Christi Eucharisticum transsubstantiatus fuerat, cum ecce lilius circumdatum conspiciebatur; quis enim tunc supra pectus Domini in cœna recubuit? num forte Petrus, Andreas, vel Philippus? nequaquam, sed *discipulus ille quem diligebat Jesus*; at vero cur huic hæc prærogativa præ cæteris indulgebatur? nimirum quia lilium; erat dilectus ille quem in sacris Canticis inter lilia positũ fuisse scimus: *dilectus meus mihi & ego illi qui pascitur inter lilia*; ecce dilectum, ecce lilium, *discipulus ille, quem diligebat Jesus.* B. Petrus Damianus ad respirationem & halitum, quem Christus Joanni supra pectus suum dormienti supermittebat, se reflectens ait: *Ita in ejus visceribus omnium libidinum fomenta decoxit, ut corpus ejus tamquam revera Spiritus Sancti templum à cunctis vernaret, æstuantis luxuriæ squaloribus defæcatum.* S. Hieronymus de hoc Sacramento dicit: *calore Spiritus Sancti exsiccat fontes libidinum.* Cui consonant verba illa S. Ambrosii dicentis: *In carne Christi, quæ nostrarum æstus refrigeravit cupiditatum, quæ compescuit insolentiam vitiorum, quæ extinxit ignes libidinum, quæ diversarum passionum incendia temperavit.* Audite quibus verbis D. Chrysologus annonam cœlestem qua pater, quem invocamus in cœlis, nos tamquam filios alit: ad propositum nostrum circumscribat: *Mensa patris*, inquit, *nos alit virtutis cibo, salutis epulo, deliciis honestatis & gloria.*

Alb. Mag. Ibid. Componit mores ad honestatem S. Eucharist. — Zach.9. v.17. — S. Joannes lilium purissimus, requievit super pectus Jesu. — Cant.2.16. — S. Petr. Damian. ser. 1. de S. Joan. Apost. — S. Hieron. S. Ambr. ser.19. in Ps. 118. — D. Chrysol. ser.1.

3. Deus olim populo suo, ut superliminaria domus sanguine agni tingerent, præcepit dicens: *Fasciculum Hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem*; At vero quis est qui agnum hunc, agnum Eucharisticum præfiguralem ignoret? ac proinde hoc supposito quærendum venit, quodnam sit tincturæ superliminarium latens mysterium? Theodoretus ait: *Hæc universa mysteriorum nostrorum sunt ænigmata, nam & nos ungimus agni nostri sanguine, non tantum limen, sed utrumque postem, purgantes & sanctificantes exterius linguam, & labia, interius autem, & secundum intellectum, pro limine rationalem partem, & pro utroque poste facultatem irascendi & concupiscendi*; Ecce tibi effectum, quem agnus ille in anima nostra operatur, reprimit enim non solum irascibilem, sed multo magis concupiscibilem appetitum.

Exod.12. v.22. Mysterium cur superliminaria tingenda sanguine Agni, explicatur. — Theodoret.q. 24. in Exod.

4. Pugnabat olim populus Dei contra Madianitas, cumque magnopere periclitaretur, ne servi & mancipia fierent idololatrarum, Gedeon jussu Dei pro eodem populo dimicans gloriosam de iis reportavit victoriam; at vero qua virtute illum hostes suos detriumphasse existimatis? *videbatur mihi*, inquit Gedeon, *quasi subcinericius panis, ex ordeo volvi & in castra Madian descendere, cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, & terræ funditus coæquavit.* Quinam vero sunt hi Madianitæ? certe non alii quam insultus & conflictus cogitationum & motuum rebellium & carnalium continui insultus quibus incessanter infestamur; & quantumvis hic rebellis carnis hostis valde potens sit, ad illum tamen profligandum cœlestis hic panis abunde sufficit, unde S. Bernardinus ait: *Per Madian carnalia desideria intelliguntur quæ secundum illud 1. Petri 2. militant contra animam, & ideo castra Madian malorum desideriorum pravitates sunt quæ subvertit subcinericius panis, id est, hoc sacramentum, in quo est Panis vita.*

Jud.7. v.13. Per panem subcinericium Gedeonis figuratur S. Eucharist. — S. Bernardin. ser.54. A.3. c.3. 1. Petr.2.

5. Vul-

4. Reg. 2. *Jac. 1. v. 8.* Massa ficuum designat corpus Christi. *Psal. 18. v. 7.* *Isai. 38. v. 21.* *S. Bern. T. 2. ser. 54. A. 1. 63.*

5. Vulnus illud Ezechiæ incurabile jussu Dei sanatum carnalem præfigurabat concupiscentiam, *quæ militat in membris nostris*, de qua in veritate dici potest: *nec est qui se abscondat à calore ejus*, cum nemo sit, qui vel calorem, vel saltem fumum hujus ignis in se non experiatur. Dicit autem sacer textus: *Et jussit Isaias ut tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur*, ubi S. Bernardinus ait: *Ad sanandum in corpore morbum concupiscentiæ, Dominus dedit hoc Sacramentum figuratum in ficu; Isaias enim offerri jussit massam ficuum quam cum posuisset super ulcera Regis, ulcus Regis sanatum est. Ulcus Regis concupiscentia est carnis, sed ficuum massa Corpus est Domini, continens omnium bonorum suavitatem.*

B. Algerus lib. de Sacram. altar. c. 2. Christus nobis in S. Eucharist. nobis confert suam munditiam. *Lucæ 1. v. 35.* *D. Chrysol. ser. 142.*

6. B. Algerus in libro *de Sacramento altaris*: postquam Christum, sumtum ex Virgine corpus, integritatem ejus intactam conservando, per miraculum nullo umquam sæculo visum, assumere voluisse demonstrasset, ita tandem ad nostrum concludit propositum, dicens: *ut autem sic innascetur Deus, illum decuit, nobis profuit, ut mundus natus nos mundaret, potenter natus infirmos roboraret, suam enim munditiam, ut conformitate illa sibi uniti placeremus, nostram esse voluit.* Sanctus quoque Chrysologus ex Verbi incarnatione medio Spiritu Sancto consummata, hunc ex eo sionis incarnationis, quæ Eucharistia est, eruit fructum, illa considerans S. Gabrielis ad Mariam dicta verba: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, ita subjungit, *æstus nostri corporis nescit, quem divina protegit umbra Virtutis.*

Pulchrum exemplum ad hanc rem faciens. *Ribaden. in vita S. Macarii.*

7. Vir quidam in primis dissolutus, ut in vita legitur S. Macarii Ægyptii, ardenti amore quamdam deperibat conjugatam, æquali honestate & pulchritudine pollentem; quam cum in suam nullatenus inclinare partem potuisset, Magum convenit impius, qui suis artibus magicis mulierem ab affectu mariti alienatam, ad hujus proci induceret amorem. Variis itaque adhibitis machinamentis, sed omnibus in cassum cedentibus, id tandem effecit, ut saltem secundùm exteriorem speciem, non mulierem, sed jumentum repræsentare videretur. Maritus ergo infelix monstrum fræno alligatum, ad S. Macarium adduxit, cui Dominus totam revelaverat rei gestæ seriem. Ut igitur ad S. virum pervenere, hic eam non feram sed mulierem esse asseruit, ad maritum ejusque familiares dicens: *fallimini; oculos enim equinos habetis, à communi inimico delusi*; deinde ut mulierem aqua sancta servus Dei conspersit, pristinæ subito formæ illam restituit, quam ad Sacramenti altaris frequentationem adhortans, hanc ei illusionem obtigisse dixit, quia scilicet Christi Corpus per quinque septimanas recipere neglexerat.

B. Algerus lib. de sacram. altar. c. ult. Vitium carnis pani Angelorum planè est contrarium.

8. B. Algerus de vitio carnis, huic Angelorum pani summe contrario, tractans, sequentem proposito nostro percommodum format discursum: *hæc pestis, quo præ cæteris vitiis est natura familiarior, eo ad cavendum difficilior; quia cum repellitur, nolenti se ingerit importuna; cum admittitur, volenti incumbit blande onerosa, & dum sic sensim infundit amorem suum, prorsus extirpat amorem cœlestium. Sed quid econtra faciendum, ne pereamus? Angelicam in terris vitam ducamus*; cujus ducendæ modum præstantissimum ait esse communionem frequentem, dicens: *Quatenus castitatis munditia, corde & corpore Christi simus munditia conformes, ne cœlesti alimonia indignè reficiamur, simus spe & conversatione cœlestes; quia Panis Angelorum non nisi angelica vita est stipendium.* Quo fine ingeniosam adducere lubet quam S. Ambrosius instituit observationem circa illa Lucæ de filio prodigo tractantis verba: *Facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere*, imo tanta laborare fame, ut *cuperet implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat; in se autem reversus dixit: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam & ibo ad patrem meum*, vita autem hujus degeneris filii adeo carnalis erat, ut *dissipaverit substantiam suam vivendo luxuriosè cœperitque egere*; ubi S. Ambrosius ait: *Egere ideo cœpit, & famem pati, quia nihil prodiga satis est voluptati; semper famem patitur sus, qui alimentis perpetuis nescit impleri.* Quisquis enim hujus cibi cœlestis nauseam & repugnantiam patitur, libidini in prædam cedat, necesse est, & quantavis delectatione fruatur, illa tamen satiari nequit. At vero quodnam est ad hunc ignem in lascivis extinguendum remedium? nimirum panis illis proponatur Angelorum, hujusque in illis excitetur fames & desiderium, glandium vero, id est, delectationum venerearum horror imprimatur. Unde S. Doctor ait: *O Domine Jesu! a nobis auferas siliquas, & panes tribuas, tu enim dispensator in domo es Patris.*

Lucæ 15. v. 17. v. 18. *S. Amb. l. 7. in Luc.* Unde processerit fames filii prodigi. *Ibid. v. 13. & 14.* *S. Ambr. ubi supra.* *Luc. 15. v. 17. & 18.*

Cur Jesus solus remanserit cum muliere adultera. *Joan. 8. v. 9.* *Sap. 7. v. 26.* *Joan. 8. v. 9.*

9. Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod cum Salvator noster aliàs in tot occasionibus obviis exemplo suo nos docuerit, ne soli cum sola muliere umquam conversemur, nihilominus quando mulier adultera ad eum adducta fuit, S. Joannes de ipso ita scribit, *& remansit solus Jesus, & mulier in medio stans.* Porro Samaritana eum in loco publico juxta puteum sedentem accessit, ad quem omnes civitatis incolæ aquam hauriendi causa solebant accedere, & in quo ab unoquoque videri & audiri poterat; Magdalenam quoque pœnitentem in domo Pharisæi recipere voluit ubi multi invitati convivæ præsentes erant; cur igitur hic solus cum hac adultera sola morari voluit, tametsi enim verum sit, quod lux Solis non inquinetur licet radios suos in terræ sordes extendat, nullumque fuerit periculum, illi qui *candor est lucis æternæ, & speculum sine macula*, nihilominus exemplum istud non videbatur mundo adeo salutare, sed malam facilè inducere poterat consequentiam, quia *remansit solus Jesus & mulier.* Respondet quidam egregius vitæ spiritualis Magister incarnatam Sapientiam per hanc actionem ostendere voluisse, quantæ efficaciæ & virtutis sit præsentia ejus corporalis ad extinguendum in aliis concupiscentiæ incendium, siquidem in tam brevi temporis mora, per divinum suum consortium adulteram hanc ab infirmitate sua carnali adeo perfectè sanavit, ut illam velut aliam quamdam Magdalenam semper puram & castam in domum suam remiserit, dicens: *Vade & jam amplius noli peccare*; voluit insuper per hoc factum innuere, quod quando servitium Dei, salus animarum, nostrique convenientia ministerii id exigit, hoc Sacramento armati, & fortificati præsentia Christi corporali, hujus periculo securè obviam ire possimus, *remansit solus, &c.* *Joan. 8. v. 11.*

Opus est sedula præparatione ut S. Eucharistia habeat in nobis suos effectus.

10. Enimvero summa rei in eo consistit, quod Eucharistiam hanc stimulos carnales reprimendi efficaciam habere minimè sufficiat, nisi nos quoque, ad illam accedentes eidem efficaciæ correspondeamus, cu-

curandu, ut ab omni turpi macula alieni, & purificati simus, nam ut S. Thomas à Villanova ait: *Oportet accedentem mundum gestare ab omni malitia, & mundum corpus ab omni luxuria, ut sit sanctus corpore & spiritu.* Idem quoque documentum in libro cui titulus) *de corpore & sanguine Domini*) nobis in hæc verba tradit S. Paschasius. *Exerce te in castitate, quoniam hic sanguis nihil magis diligit, quam in Christa virgines. Ex opere* quidem *operato* flammas in nobis impuri extinguit amoris, nihilominus *ex opere operantis*, nostram pariter exigit cooperationem, vultque inordinatos & lascivos seponamus affectus, à lubricis non sequestremus conversationibus, corpusque recalcitrans jejuniis maceremus, & castigationibus, ideoque forsan Dominus agnum manducare voluit assatum, non lixum aut quocumque alio modo præparatum; cujus præcepti proinde mysterium ita explanat, à figura ad figuratum, ab Agno inquam paschali ad Eucharisticum transiens S. Eligius. *Sic istius carnes assas comedamus*, inquit hic Sanctus *ut percepturi Sacramenta corporis ejus, ab omni fluxu concupiscentia carnalis nos emundemus.* Quod idem mysterium his verbis insinuat Albertus Magnus, dicens: *Nec crudum, nec coctum aqua sumitur, sed tantum assum igni, crudum enim cor, quod nulla decoctione pietatis & charitatis ab humore concupiscentia est transmutatum; elixum est aqua, quod aqua fervens concupiscentia mundana interius ab omni pietatis amore destituit; Assa igni intus sunt humida, & exterius sicca sunt per propria carnis mortificationem.* Qua doctrinam ante omnes alios sanctus nobis tradidit Cyprianus, dum ait: *In veru crucis, boni oderis assatio omnem excoquat carnalium sensuum crudelitatem.*

S. Th. à Villanov. conc. 3. de sacr.
S. Pas. l. 1. de corp. & sang. Dom. c. 21.
Exerce te in castitate.
Cur Agnus paschalis fuerit assus, & non coctus.
S. Eligius Nov. h. 14.
Alb. Mag. de Euchar. dist. 2. tr. 2. c. 4.
S. Cypr. in cœn. Dom.

11. Alium quoque Agni paschalis manducandi ritum, in hæc verba legitur præscripsisse Deus: *Edent carnes istas... assas igni cum lactucis agrestibus*, cujus ceremoniæ mysterium idem pandit S. Eligius, dum ait: *Lactuca agrestis valde amara est, & in vitis luxuriam reprimit, significat autem hoc, ut quando ad corpus Christi, qui verus est agnus sumendum accedimus, refrænata luxuria servetur cordis & corporis munditia.* Iterum agnum renibus præcinctis manducare jubemur: *Sic autem comedetis illum; renes vestros accingetis.* Quod præceptum S. enucleans Bernardinus ait: *In renum accinctione duo comprehendo, abjectionem immunditia, & exemplum bonum munditia*; Cui Glossæ illa consentit S. Eligii doctrina inquientis: *Id est, delectationes noxias & carnalium desideriorum fluxa restringamus:* Quæ expositiones cum illa concordant S. Gregorii, dicentis: *Quid in renibus nisi delectatio carnis accipitur*; unde Psalmista ait: *Ure renes meos. Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos uri minime petiisset, qui ergo Pascha comedit, habere renes accinctos debet, ut voluptates ademet, carnem à luxuria restringat.*

Cur comestus cum lactucis agrestibus.
Exod. 12. v. 8.
S. Elig. Ibid.
Cur renibus succinctis.
S. Bern. s. 2. ser. 57. A. 3. c. 2.
S. Elig. Ibid.
S. Greg. hom. 12. in Evang.

12 Miraculosa quoque panum in deserto multiplicatio Eucharistiam figurabat, vi cujus proinde Christus ad populum præsentem varii instituendi sermonis desumpsit materiam; Notandum autem, quod Salvator inter alia dixerit: *Facite homines discumbere.* Ubi immediate Evangelista subnectit: *Erat autem fœnum multum in loco.* Asteur obsecro convivium hoc super fœnum instititui voluit? Respondet Rupertus Abbas: *Super fœnum, id est, ut reprimant vitia carnis.* Siquidem verissima illa est sententia, quâ dicitur: *Omnis caro fœnum.* Unde & Beda inquit: *Discumbat super fœnum, voluptates carnis edomet; quisquis panis vivi cupit suavitate refici.*

Multiplicatus panis in deserto, figurabat S. Eucharistiam.
Joan. 6. v. 10.
Rup. Abb. l. 6. in Joan.
Isa. 40. v. 5.
V. Beda. Ibid.

13. Quod equidem mysterium subesse crediti, quod Salvator noster sacratissimum corpus suum in pœnosissima 33. annorum Iliade prope exenteratum, post mortem tanta cum solicitudine & cura voluerit honorari? circumstantiam advertite operationum, ante siquidem suum needum in Eucharistia Ecclesiæ consignaverat corpus, id quod præstitit in ultima Cœna. Postquam igitur illud idem in passione sua Patri æterno obtulisset sacrificium, ipsum honore & veneratione affici à Synagogæ Principibus scilicet à Nicodemo, & Josepho ab Arimathea multis cum obsequiis sepeliri, novo tumulo includi, pretiosisque aromatibus condiri voluit; qua de re Drugonem Ostiensem audire placebit, dicentem: *Tales sepulturo sua ministros amabat Jesus, qui corpus ejus audacter eripiant, de potestate tenebrarum, & sibi vendicent, & sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore, ligantes illud castitatis legibus.* Per idem ulterius, & ex myrrha & aloë, quibus corpus Christi mortuum conditum fuit, sequentem ad nostrum provectum infert mortalitatem: *A vermium putredine conservantes*, inquit, *per mixturam myrrha & aloes; sunt enim hæ species amara quidem, sed corruptelam removentes, quoniam laboriosa quidem est castigatio carnis, sed aliter neque mens, neque ipsa caro servatur imputribilis.*

Christus corpus suum mortuum honesta voluit honorari sepultura.
Drog. Host. de sacr. Domin. Pass.
Et per quales ministros.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremus.

THEMA.

Panis cor hominis confirmet, Psal. 103. v. 15.

1. Regius Propheta cui sublimiora Ecclesiæ mysteria divinitus revelata fuere, die quadam absorptus in extasin prædixit: *Ut educas panem de terra & vinum lætificet cor hominis, ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet*; quæ verba adeo clarè ad Eucharistiæ institutionem allusere, ut de iis verè dici possit, quod habeant *tot Sacramenta, quot apices*, & quidem in primis Psalmista ait: *Ut educas panem de terra: id est*, ut S. Hieronymus exponit, *à terreno corporis agro, quem à nobis assumpsit, mysterium proferens, cælestis panis, & poculi salutoris, quo reficiatur Ecclesia*; vel etiam ut Hugo Cardinalis declarat: *Panem, de quo Joannis 6. (Ego sum panis vivus qui de cælo descendi;) ut educas de terra, de qua in Psalmo 84. (Benedixisti Domine terram tuam,) id est, de B. Virgine; & vinum lætificet cor hominis, id est, sanguis ejus, de uva corporis ejus expressus in torculari crucis.* S. Augustinus verba illa: *& vinum lætificet, &c.* ad calicem Eucharisticum in specie vini consecratum alludere dicit, de quo Psalmista ait: *Calix tuus inebrians, quam præclarus est*; Sequitur: *Et exhilaret faciem ejus in oleo*, spiritualiter autem ut Carthusianus loquit: *Exhilaratur facies, id est, mens in oleo, id est, in unctione seu gratia Spiritus Sancti*, hoc enim Sacramentum *Eucharistia* nuncupatur, id est, *bona gratia*, quia illo mediante gratiis cœlestibus impinguatur anima nostra. *Et panis cor hominis*

Ps. 103. v. 14. & 15.
Panis Eucharisticus confirmat cor hominis.
S. Hier. Ibid.
Hugo. Card. Ibid.
Joa. 6. v. 51.
Psal. 84. v. 2.
S. Aug. ibid.
Dion. Card. Ibid.

nit confirmet, id est, ut S. Augustinus exponit, *Christus, qui est panis, qui de cælo descendit. Etenim panis manibus nostris subactus & pistus*, inquit idem S. Doctor, *nostrum quidem stomachum confortat & corroborat, at vero panis de quo David loquitur, est alius panis, qui cor confirmat, ideoque panis est cordis.* S, Hieronymus proinde soper illa verba S. Matthæi: *Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem*, inquit: *Assumit panem, qui confortat cor hominis, ad verum Pascha transgreditur Sacramentum.* Considerandum quoque, Psalmistam non dicere, quod panis huminem confirmet, sed cor hominis corruboret, ut boc loquendi modo divinum hunc panem totum hominem interiorem & exteriorem corroborare insinuet. Cor enim in corpore, est omnium operationum nostrarum primum mobile, & principium vitæ, viva quoque caloris & spirituum vitalium scaturigo, & arteriæ pulsus, & respirationis præcipuus author, ac proinde vigore suo totum corpus, quantumcumque est in vigore suo conservat, sicut è contra, corpus per languorem cordis in omnibus membris suis languet, & tepescit, eosdem igitur effectus, quos cor in corpore humano operatur, Eucharistia quoque in corde nostro spiritualiter producit, quia *panis cor hominis confirmat.* Unde S. Hieronymus ait: *Ipse panis, ipse corda nostra confirmat, qui descendens de cælo, tribuit vitam mundo.*

S. Aug. ibid.

S. Hier. in cap. 26. Matth.

S. Hier. ib.

2. *Confirmet*, scilicet ut Hugo Cardinalis ait, *ad malum vitandum*, natura enim nostra semper declinat ad vitium, & proclivis est ad malum, teste Apostolo; qui ait: *Quod nolo malum, hoc ago*; Ecce tibi igitur antidotum, & præservativum, de quo nobis pietas divina prospexit, videlicet, panem hunc Eucharisticum, qui cor hominis ad malum vitandum confirmet. Quonam mysterio à Deo præceptum fuisse existimatis, ut Israelitæ baculum in manibus tenentes agno se paschali reficerent: *Sic autem comedetis illum, ... tenentes baculos in manibus?* potius illis in procinctu ad proficiscendum in terram promissionis constitutis, atque in Ægyptus hostiliter agitatis præcipiendum fuisse videtur, ut manus ense, pedes vero calcaribus armarent. Nazianzenus mysterium hoc explicans, inquit: *Hic lex fulcientem baculum ubi præscribit, nec ubi animo titubes, cum sanguinem Dei & passionem audis, & impiè corruas.* Verumtamen clarius dicere possumus, quod sicut baculus debilitatem nostram sustentat, ne corruamus; eodem modo quamdiu viatores sumus, Deus, qui *cognovit figmentum nostrum*, de hoc nobis viatico providit, ut eo confortati in pedibus sustentemur, quia *panis cor hominis confirmat*; unde Nazianzenus hominem sacra communione refectum, his verbis alloquitur: *Innixus baculo ... sta firmus & stabilis, atque ita comparatus, ut nulla in re quatiaris ab adversariis.* S. Cyrillus Alexandrinus proinde de Eucharistia dicit: *Pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ab omni casu erigit.* Porro domus vetustæ semper aliquam minantur ruinam, ac proinde cum S. Apostolus de hoc corpore nostro dicat: *Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur*; Job quoque nos *domos luteas inhabitare* dicat; idemque quoque Apostolus, corruptam naturam nostram *veterem hominem* appellat, supremus ille Artifex, de quo dicitur, *ipse fecit nos, & non ipsi nos*, novam quamdam inventionem excogitavit, qua semetipsum nobis in pane Eucharistico in alimentum nostrum reliquit, ut per hoc in pedibus constanter sine metu ruinæ conservemur; *Panis cor hominis confirmet.*

Hugo Card. Ibid.

Ad malum vitandum.

Rom. 7. v. 19.

Exod. 12. v. 11.

Quid designet agnus comestus cum baculis in manibus.

Nazianz. Orat. 42.

Eucharistia est baculus, cui securè inniti possumus.

S. Cyrillus Alex. l. 4. in Joan. c. 7.

2. Cor. 5. v. 1.

Job. 4. v. 19.

Ephes. 4. v. 22.

Psal. 99. v. 3.

3. Anno 528 cum Civitas Antiochena horrendis terræ motibus quateretur, multæque inde domos corruerent, Deus cujusdam viri religiosi animo inspiravit, ut civibus suaderet, ut hæc verba portis civitatis inscriberent: *Christus nobiscum stata.* Quibus verbis foribus civitatis inscriptis, mox omnis terræ motus cessavit; unde sequens indissolubile formare possumus argumentum; si hæc verba ad sustentandum domuum muros, ne ex terræ motu caderent, tantæ efficaciæ fuerunt, quanto magis quilibet Christianus, sumptò hoc Sacramento ab omni ruina securus esse poterit, quippe qui ejusdem Dei in Sacramento existentis corporalem in corde suo habet præsentiam? Inter alias vero concussiones, validioresque ventus, quibus lutea nostra hæc domus conquassatur, impetuosissimi sunt inordinati nostri appetitus, tentationes sensuales, motus, & stimuli carnis, aliæque iræ, odii, avaritiæ, & similes passiones, quibus Eucharistia efficaciter resistit; unde Ecclesia providit, ut in gratiarum actione post Communionem (quando vere dicere possumus: *Christus nobiscum stata*) inter alia hæc quoque devota verba dicantur: *Si motuum meorum tam carnalium quam spiritualium perfecta quietatio in te una, ac vera Deo firma adhæsio.* Et meritò quidem idipsum ab hoc Sacramento expectatur, nam ut S. Bernardinus Senensis ait: *Hoc Sacramentum roborat habitum gratiæ, ex quo tamquam ex armatura anima, mens à pravis cogitationibus defensatur.*

Baron. An. 528. n. 15.

Notabilis historia, applicata S. Sacramento Eucharistiæ.

S. Bern. Senens. t. 2. ser. 55. A. 2. c. 1.

4. Albertus Magnus textum illum S. Pauli adducens, in quo ait: *Optimum est gratia stabilire cor*, sequentia verba scribit: *Gratia cor stabilit, & confortat ad hoc, quod in bono divino permaneat; hoc autem specialiter hæc gratia facit*; adducitque versiculum illum sæpe à nobis repetitum: *Panis cor hominis confirmat*, & subdit: *Ex debilitate enim hominis, homo hac gratia destitutus nutat & vacillat, se ipsum tenere non valens, hujus gratiæ medicina destitutus, & diu nutaverat Paulus, ut sicut dicitur Act. 9. cum accepisset gratiæ hujus cibum, confortatus est.* Thomas à Kempis de hoc Sacramento differens pariter ait: *Proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua, & nisi succurrat divina medicina, labitur homo mox ad pejora; retrahit ergo S. Communio à malo, & confortat in bono.* Similiter S. Franciscus de Sales in Epistola quadam ita scribit: *Per experientiam 23. annorum, quos in servitium animarum collocavi, manibus quasi palpare potui, quam potens sit virtus divini hujus Sacramenti ad confirmandum animas in bona, & liberandas à malo, easque spiritualiter consolandas, & ut uno verbo dicam, in hoc mundo deificandas, dummodo viva fide, convenientique puritate & devotione frequentetur.*

Hebr. 13. v. 9.

Alb. Mag. de Euchar. dist. 1. c. 4.

S. Eucharistia stabilit nos, & confortat in bono.

Act. 9. v. 19.

Thom. à Kemp. l. 4. c. 4. n. 2.

S. Franc. de Sales lib. 1. epist. 41.

5. *Cor hominis confirmat*, scilicet ut Hugo Cardinalis ait, *ad bonum faciendum.* Qui idem considerat, quod in oratione Dominica, postquam à Deo petimus: *Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra*; mox ut hunc effectum consequi valeamus, edocti sumus petere sacratissimum Dominici corporis Sacramentum dicendo: *Panem nostrum super substantialem da nobis hodie, quasi dicamus, ut tuam possimus facere voluntatem, confirma corda nostra pane tui corporis.* S. Bernardinus inter alios divini hujus cibi effectus, sequentes quoque recenset: *Roborat*, inquit *mentem, & quodammoda carnem, mentem, ut persistat in bona, carnem, ne ruat in malum. Roborat mentem, ut persistat & crescat in bono*, nam

Hugo Card. Facit et jam nos perseverare in bono.

S. Bern. t. 1. ser. 56. A. 1. c. 4.

nam per hoc, quod mens per gratiam conjungitur in sacra Communione Christo, spiritualis ejus vita roboratur & confirmatur, sicut corpus roboratur per cibum. Idem quoque in articulo 3. c. 3. ejusdem sermonis subnectit, dicens: *Facit hoc Sacramentum perseverare in via Dei, usque ad finem vitæ. Omnes virtutes sine perseverantia contra vitia pugnare possunt, sine perseverantia autem vincere nequaquam possunt. Cum igitur hoc Sacramentum in itinere Dei roboret & confirmet, ex consequenti sequitur, quod per illud anima perseveret.*

Art. 3. c. 3. Idem. Ibid.

S. Theresia, ex eo confortata fuit ad aggrediendum ardua.

6. Eximius quidam sæculi nostri Orator, in oratione quadam de S. Theresia, postquam difficultates, quas Seraphica hæc Virgo, ut reformationem Religionis suæ ad perfectionem perduceret, sustinuit, sicut & omnia quæ passa & operata fuit, examinasset, subjungit: Veruntamen nequaquam mirandum est, illam tam ardua negotia aggredi & perficere potuisse; siquidem cum die quadam pro more suo Angelorum pane cibaretur, os suum divino sanguine adeò repleri sensit, ut sanguinem, quem ore continere non poterat, per faciem & vestimenta dimanaret, unde ipsa ex pretioso hoc sanguine, spiritu & vigore adeo repleta fuit, ut ardua aggredi, & perficere, molestiasque atrocissimas tolerare prævaluerit.

Lucæ 8. v. 55.

Multi in via Dei deficiunt defectu hujus divini cibi.

7. Postquam Salvator noster filiam Archi-Synagogi in vitam revocasset, *reversus est spiritus ejus*, inquit S. Lucas, *& surrexit continuo, & jussit illi dari manducare.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod filiæ huic resuscitatæ cibum dari præceperit: præsertim cum timere potuisset, ne parentes in subministrando corporali alimento, quemdam committerent excessum? Dubium S. resolvit Ambrosius, quando Christum non de corporali, sed de hoc Eucharistico cibo locutum fuisse astruit, in hæc verba: *Beatus ille, cui manum Sapientia tenet, utinam meos quoque teneat actus, & dari mihi jubeat manducare, inde & illa Sapientia, quæ divini corporis & sanguinis sacrosancta altaria replevit alimentis; Venite*, inquit, *& edite panem meum;* qui namque vitam spiritualem manutenere intendit, eo foveatur necessum est, qui *panis vivus & vitalis hodie proponitur.* Multi equidem in via Dei deficiunt, retro respiciunt, respectibus humanis & erubescentiæ resistere impotentes, quam mundus circa virtutem, humilitatem & mortificationem Christianam, sibi impressam habet. Adeste autem, quotquot hujusmodi subjacetis malo; Ecce panis cor hominis confirmat, Morbum vestrum subtiliter detexit Salmeron, dum ait: *Quidam timore quodam vano ducti, à mensa Christi fugiunt, cogitant enim ac metuunt, qualis de ipsis sermo in aures populi spargendus sit, & quod vulgi fabula fient, si ad mensam Domini frequentius accedant;* hæc namque unica est dæmonis deceptio, ut nos à convivii hujus quod unicum est in via Dei perseverandi, omnesque mundanos calcandi respectus remedium, frequentia avellat. Ejusdem aliquando farinæ fuit Nicodemus, qui Christum allocuturus, dum publicum ejus discipulatum per tempus aliquod ex verecundia subterfugeret, nocte ad ipsum venit; verum enim vero quod subesse mysterium creditis, ut, quem vivum profiteri erubuerat, eumdem veluti infamem latronem tanta cum ignominia in cruce mortuum, coram infinito populo confessus, de patibulo deposuerit? differentiam notate temporis, ante siquidem Christus suum necdum in Eucharistia sacratissimum dispensaverat corpus, quod ubi pridie fecisset, tantumex eodem virtutem roburque hausit, ut omnem subito deposuerit Nicodemus mundi respectū. Cujus fidelissimum in labore socium, discipulum pariter primitus occultum, scilicet Josephum ab Arimathæa sub eodem stemmate nobis exhibet S. Chrysostomus dicens: *Inspice hujus viri fortitudinem, in mortis enim periculum se tradidit, inimicitias ad omnes assumens per benevolentiam Christi, & non solum audet corpus Christi petere, sed & sepelire*, qui sanctus Christi Discipulus plurimo antiquus, qui communionem publicam erubescunt, condemnabis; cui infelici hominum sorti, ne & tu annumereris ô Christiane! Petro Cellensi, obsequere dicenti: *Sanguinem pro sanguine repone, scilicet profusum in ara crucis, effusum in rubore confessionis;* Si namque Salvator tuus, suo te sanguine potat, ut tibi in virtute illius gloriam donet æternam, quam justum, quamque æquitati consentaneum fuerit, ut tu pariter in tanti boni recognitionem aliqua saltem sanguinis tui stilla, vultum tuum contingas, memoriæ dictam perferendo erubescentiam?

Salmer. t. 9. tr. 42.

Caveant Fideles, ne pudor illos ab hac mensa retrahat.

D. Chrysost. hom. 86. in Matth. in Caten.

Pet. Cell. de Panit.

8. *Panis cor hominis confirmet.* S. Bruno hæc interpretans verba, ita discurrit: *Panis vivus qui de cœlo descendit, Sacramentum scilicet Dominici corporis, confirmet in omni perfectione cor, id est, animam hominis unius cujusq; dignè suscipientis Sacramentum hoc*, ex quo in omnea, quotquot dignè ipso fruuntur, immensa redundat utilitas, dicente S. Thoma de Villanova; *Fructus uberrimus piè accedentibus præstatur; illuminatur intellectus, inflammatur animus, impinguatur affectus excitatur gustus, vivificatur sensus, purificatur spiritus, virtutes augentur, dona cumulantur, gratia multiplicantur, & omnium denique bonorum spiritualium plenitudo in ejus participatione possidetur.* Scitisne, qualiter Deus in Ezechiele panem hunc nuncupavit, *baculum panis*; & apud Psalmistam, *firmamentum panis*, qua scilicet, ut S. Hieronymus discurrit; *Nihil ita vescentis animum roborat, quomodo panis vitæ, de quo scriptum est; & panis confirmat cor hominis;* Cujus novum eumque compendiosum fructum cumulum exhibet S. Carolus Borromæus, dicens: *Gratiam in animam influit, cum purè & sanctè sumitur animam alit atque sustentat; vires animæ addit, efficitque ut spiritus divinarum rerum delectatione magis commoveatur, virtutibus augeatur, ac divinè corroboretur.*

Psal. 103. v. 16.
S. Bruno Ibid.
Multiplices fructus dignè communicantium.
S. Tho. de Villanov. conc. 3. de Sacram.
Ezech. 4. v. 16.
Psal. 104. v. 16.
S. Hier. Ibid.
Act. Eccl. Mediol. p. 512.

9. Regius Propheta David olim lamentabatur, dicens: *Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum;* Sed unde putas in viro hoc sanctissimo Deoque pleno hæc procedebat ariditas? quia scilicet *oblitus sum comedere panem meum*; Sed de quo pane Propheta hic loquitur? An vero, ut Cassiodorus quærit, quemadmodum poterat de omissione conqueri panis corporalis, qui se jejuniis gaudebat affligi? Nimirum in Spiritu prophetico Fideles docere, & hortari voluit, quod causa propter quam Spiritus, & devotionis penuria laborant, & nonnumquam in virtutibus vacillant, sit raritas Communionis, seu quia raro, ad divinum hunc panem sumendum accedunt. Audiamus B. Laurentium Justinianum de eo qui in Communione sumenda frequens est, his verbis loquentem: *Ex quo ferventior in dilectione, fortior in labore promptior in oper, in tentatione prudentior, solicitior in virtute, in administratione alacrior, nec non & in ipsius frequentatione efficitur ardentior.* Alibi quoq; de Eucharistia diffusè disserens idem hoc tangit argumentū, scilicet quod humana debilitas corroboretur, ut magnis ad perfectionē passibus properare possit: *Frequentatur*, inquit, *in Ecclesia ut justis gratiam, peccantibus veniam, debilibus robur, lætitiā mœstis, diligentibus exultationem, nutantibus spem, credentibus pacem, victoriam certantibus, captivis liberentem, atque defunctis conferat requiem.* S. Bonaventura quoque multa ab hoc pane deri-

Ps. 101. v. 5.
Continuatio eorumdem fructuum.
Cassiodor. Ibid.
B. Laur. Justin. de disc. & perfect. Mon. Conversat. c. 19.
B. Laur. Ser. de Euch.

S. Bonav. l. 7. de præparat. ad Miss. c. 9.

derivantia bona recenset, dum ait : *Peccatorum remissio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Christi, & corporis ejus mystici incorporatio, virtutum roboratio, contra Diabolum armatio, fidei certitudo, spei elevatio, charitatis excitatio, devotionis augmentatio, & Angelorum convivatio.* Idem quoque Seraphicus Doctor alibi authoritatem adducit D. Chrysostomi:

D. Chrys. cit. à S. Bonav. in c. 6. Joan.

Teneritudinem admirantis amoris Christi erga nos, dum nos Eucharistico lacte nutrire voluit, dicit enim : *Concordat dictum Chrysostomi tam dicto Phavorino Philosophi dicentis ; Quod pueri qui nutriuntur, & educantur lacte matris, vegetiores sunt, & vigorosiores, & etiam pulchiores, quam si nutrirentur lacte alieno*, ut ait Gellius;

Aul. Gel.

Et ideo homo accedens ad S. Mensam, debet prædicta cogitare; Considerabilis quoque est, quam Thomas à Kempis Eucharistiæ refert prærogativam, nimirum quod ad recuperandum vigorem & Spiritum antea perditum virtutem subministret:

Thom. de Kemp. l. 4. c. 1. n. 11.

In hoc Sacramento, inquit ; *confertur spiritualis gratia, & reparatur in anima virtus amissa, & per peccatum reformata redit pulchritudo, tanta est aliquando hæc gratia, ut ex plenitudine collata devotionis, non tantum mens, sed & debile corpus vires sibi præstitas sentiat ampliores.* Idipsum quoque S. Bernardinus his verbis tangit:

S. Bernard. t. 2. ser. 54. A. 1. c. 4.

Non solum anima ; inquit, *sed etiam ipsa humana caro tanta stabilitate fulcitur, quod illum prospera non seducunt, nec adversa confringunt.* Et paulo post in eodem sermone subdit :

Ibid. A. 2. c. 4.

Relevatur velocius humana fragilitas post ruinam, virtute sanctæ Communionis.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Agnus Sacramentalis animas ad se accedentes mundat à peccatis, & purificat.

THEMA.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi; Joan. 1. vers. 29.

Tollit hoc SS. Sacramentum peccata.

1. S. Mater Ecclesia à Spiritu Sancto gubernata, hunc habet peculiarem ritum, quod quando Angelorum panem per suos distribuit ministros, hæc verba, *Ecce Agnus &c.* præmittere soleat; ex quibus clare deducitur, quod præcipuus quidam hujus Agni Eucharistici effectus, sit remissio & indulgentia peccatorum. Ideo etiam in consecratione sanguinis specialis fit mentio ejusdem effectus, dum dicitur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Sententia quoque

Hebr. 9. 22.

est S. Paulo à Spiritu Veritatis dictata, quod *sine sanguinis effusione non fit remissio*; Atque ideo ut hæc remissio peccatorum à nobis percipiatur, Agnus

Apoc. 13. 8.

ille qui dicitur *Agnus occisus ab origine mundi*, in sacrificio incruento salutaré hunc sanguiné pro mundanis animabus nostris quotidie fundit; Et ideo S. Paschasius de hoc sanguine disserens, ait;

S. Pasch. de corpore & sang. Dom. c. 11.

Maximè venialia.

Sicut in remissionem fusus est peccatorũ, & traditus, ita ad hoc hodie in remissionem cõmeditur; & potatur delictorum, ut quia in terris sine quotidianis, levibusque delictis vivere non possumus, tali esca & potu refecti, sine macula, & ruga inveniamur. S. Carolus proinde inter alios hujus Sacramenti fructus, hunc quoque agnoscit, quod scilicet *venialia peccata hoc etiam in Sacramento remittantur*; ut merito dicat S. Ambrosius:

Act. Eccl. Mediol. p. 1129

Panem hunc quotidianum sumi in remedium quotidianæ infirmitatis. Vires præbet, inquit idem S. Carolus Borromæus, *ut à criminibus Fideles, puros, & integros, atque à tentationum impetu incolumes se conservent : ac præterea tamquam cœlesti medicamento animam præparat, ne alicujus mortiferæ perturbationis veneno facile infici & corrumpi queat. Concupiscentiæ ardorem debilitat, dum Charitatis igne animos Fidelium vehementer inflammat.* Unde sicut malignus serpens venenum suum in Fidelium animas infundere nunquam desinit, ita Deus divinum hoc nobis comparavit antidotum & mithridaticum ne non inficere & intoxicare possit. S. Thomas quoque S. Ambrosii testimonio innixus, beneficium hoc remissionis culparum venialium, quod ex communione recipimus considerans ait : *Competit huic Sacramento, ut remittat peccata venialia.* Similiter

S. Th. 3. p. q. 79. A. 4.

S. Bernardus in celebri illo sermone de ultima Cœna dum ait :

S. Bern. in cœna Dom.

Duo illud Sacramentum operatur in nobis, ut videlicet, & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum ; Quod ut ad majorem intelligentiam nostram melius exemplificet, subjungit : *Si quis vestrum non tam sæpe modo, tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi, gratias agat corpori, & sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in nobis.*

Exod. 12. 3.

2. Deus olim agnum paschalem decimo die Lunæ in domum adduci præcepit, tametsi solum decimo quarto Lunæ sacrificandus esset ; At vero quodnam existimatis hujus anticipationis fuisse mysterium? Nazianzenus optimum nostroque proposito valde congruum in eo advertit acumen ; dicit enim:

Nazianz. Orat. 42. Panis Eucharisticus expurgat sensus à quibus oritur peccatum.

Si primum, & ultimum diem inclusive computes, quinque dies ante sacrificium adducti agni reperies, qui quinque sensus corporis significant, à quibus peccata suam trahunt originem : Observatur porro in quintum diem, inquit, *quia victima mea id habet*, (de Agno Eucharistico loquebatur) *ut sensus expurget, à quibus peccatorum oritur, & circa quos bellum committitur; utpote peccati aculeum admittentes.* Est enim Communio frænum quoddam, quo inordinati appetitus nostri intra rectitudinis limites continentur. S. Bonaventura ex S. Bernardo de hoc Sacramento ita scribit:

S. Bonav. l. 7. de compend. Theolog. verit. 46. c. 81.

Per hoc fit homo mansuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actiones devotior. Specialius vero quoad vitia, quæ in virtute hujus cœlestis frumenti eradicantur, B. Laurentius Justinianus ait : *Ex hujus sumptione devota cessant odia, contentiones sopiuntur, dirimuntur lites, vitia displicent, diligitur pudicitia, terrena vilescunt, efficiturque homo alter, non per naturam, sed per gratiam, mutatusque totus in melius. Compescit linguam, amat silentium, orationi vacat, fraternitatis custodit unitatem, cordis sectatur munditiam, & quidquid Deo placere cognoscit.* Salmeron frequentem ad hanc cœlestem mensam accessum persuadere nititur, dum ita discurrit :

Salmer. t. 9. tr. 41. pr. 10. 240.

Alii raro communicant, ob pigritiam quamdam & soporem spiritus, juxta illud : Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Idem Author ad varia quoque se reflectit motiva, propter quæ ab hoc se subtrahant Sacramento ; Præsertim vero quod frequentiorem confessionem, quæ Communionem præcedere debet, nimium pondus onusque esse sibi persuadeant, gravissimum & intolerabile jugum æstimantes, his illisve valedicere lubricis conversationibus, & ludis, amicis, volupta-

lupta-

Salmer. ibid. Vana cogitatio ob quam aliqui se a S. Communione subtrahunt,

Liptatibus, aliisque satisfactionibus; *Sed qui ita cogitant*, subnectit dictus Author, *misere seducuntur, ignorant enim illud Salomonis: Melior est finis orationis quam principium, & in dies magis ac magis Dei famulatus atque obsequium dulcescit, & quæ aspera erant, complanantur.* In cujus probatiooem sequentem S. Augustini ex Tom. 7. lib. de Natura & Gratia adducit propositiooem dicentis; *Ut displiceat quod placebat, & suave fiat quod non delectabat, hoc facit gratia Dei, quæ hominis præparat voluntatem;* Deinde prosequitur Salmeron loquens: *Si ergo frequenter hanc viam Communionis teras, non erit difficilis, & minus in peccata incides, & promptius eo præparare ad illam poteris.*

Refellitur ratio, qua dicunt, se esse indignos.

3. Futilis pariter eorum est excusatio, quam non pauci prætendunt, dicentes, se nunquam ad tanti Sacramenti participationem dignè se præparare posse; Adestu enim quicumque talis es, & S. Cyrillo Alexandrino, si potes, responde, ita te alloquenti: *Ego probo meipsum, & indignum invenio, quando igitur quicumque eris, qui ista dicis, dignus eris? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit secundum Psalmistam) expers omnino eris vivificæ hujus sanctificationis. Quare pias quæso cogitationes suscipias, studiose, sanctèque vivas, & benedictionem participes, quæ (mihi crede) non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit, sedat, enim in nobis maneat Christus, sævientem membrorum nostrorum legem. Militia quidem est vita hominis super terram,* adeoque in continuis agitamur carnis spiritusque conflictibus, dum *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.* Quam vero fortissimam creditis his in prælio nobis obtingere posse, ne vincamur, armaturam? Responsum à B. Laurentio Justiniano excipiamus dicente: *Si quis fatigatus in prælio reparare vires concupiscit, sacrosancta corporis Christi, fideliter sumat mysteria, & statim convalescet in melius, pristina restaurata virtute.* In cujus confirmationem sequens pariter subserviet, quinque singularissima cœlestis hujus mensæ beneficia referentis, Alberti Magni sententia, quæ dicit: *Confert hoc Sacramentum gratiam Communionis; Et super hanc, gratiam expiationis; Et super has duas gratiam redemptionis; Et super has tres confert gratiam vivificationis; Et super has quatuor, dat gratiam refectionis spiritualis; Et super has quinque significat nobis gloriam æternæ beatitudinis;* Pro quibus corroborandis illum Psalmistæ textum (*Lavabis me & super nivem dealbabor*) adducens observat, quod Regius Vates immediate hæc verba præmittit: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.* Quibus omnibus enucleatius ponderatis, suum ita prosequitur discursum: *Hyssopus herba & sanguinis & pulmonis purificativa, sanguinem Christi signans, qui nos omnes expiat à maculis peccatorum.* Unde Apoc. cap. 7. dicitur de omnibus expiatis: (*Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni,*) *quia quidquid in conversatione operis, vel observantia cordis, vel affectibus, & sensibus animæ, vel cogitationibus spiritus invenitur, non expiatur, nisi sanguinis Christi aspersione.* Neque veritas hæc fusiorem exigit probationem, quam ipsa confirmat experientia, qua docemur, quod raro communicantes omnibus se conspurcent maculentque culparum sordibus.

S. Cyrill. l. 4. in Joan. c. 17.
Job 7. 1.
Galat. 5. 17. S. Communio est totius armatura.
B. Laur. Just. de Discipl. monast. c. 10.
Alb. Magn. dist. 1. c. 5.
Psal. 50. 9.
Ibid.
Apoc. 7. 14.

S. Bern. tr. 3. ser. 51. A. 2. c. 1. Quod per S. Euc. etiam dimittantur pecc.

4. S. Bernardinus, ut insignem hunc remissionis peccatorum, quem Eucharistia præstat, probet effectum subtiliter considerat, qualiter incarnata Sapientia nobis orationem Dominicam tradens, postquam panis Eucharistici jugeslibet mentionem dicens (*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*) mox indulgentiam, & peccatorum absolutionem à nobis peti voluerit his verbis: *Et dimitte nobis debita nostra*, ut scilicet augeatur in cordibus nostris illa *Charitas* quæ *operit multitudinem peccatorum*, quæ dimissit peccatorum debitis media Communione mirum in modum accenditur; in Communicantium animabus; Ac proinde dictus Sanctus ait: *Secundum bonum est fervor Charitatis;* Unde Eccl. 32. dicitur: *Gemmula Carbunculi in ornamento auri;* quia sicut Carbunculus primum inter gemmas occupat locum, ita Eucharistia inter Sacramenta: Hanc autem gemmam Carbunculum nominari dicit, *quia est ignitus ut carbo, & significat Corpus Christi, quod cor accipientis ornat Castitate, & inflammat Charitate.* Equidem peccatum originale à primis parentibus ad nos transfusum, omnes nostras operationes tamquam universale inficit contagium, dicente Psalmista: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea;* Et Isaia id attestante, dum inquit: *Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ, universa justitia nostra.* Sed quod huic malo servire putatis remedium? Nimirum ad Panem convolate cœlestem, si ab eo liberari cupitis. *Ex hoc enim quod Panis hujus Eucharistici Communio reddit Charitatem magis ignitam, adjuvat ad consumendam peccati originalis rubiginem.* Etenim cum omnia Sacramenta eo fine instituta fuerint, ut animam ab antiquo peccati originalis contagio mundent & purgent; eamque per gratiam sanctificent, quis idipsum huic Sacramento in quo fons omnium Sacramentorum continetur, convenire inficiabitur? Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone Tom. I. sequentem stabilit propositionem quæ valde consolatoria est pro illis, qui huic sacrosancto convivio avide inhiant: *Contingere potest,* inquit, *quod tanta devotione mens per sumptionem Sacramenti in Domino absorbeatur, quod ab omnibus venialibus expurgetur: Hunc tamen perfectionis effectum, plurimum impedit vaga distractio mentis, & accessus ad Sacramentum cum proposito venialia committendi.* Mox quoque ex sententia S. Thomæ subjungit dicens: *Hoc Sacramentum secundum Thomam ablutio scelerum nominatur, vel quia futura impedit, vel quia virtute illius Sacramenti Deus illa quæ non sunt in hominis conscientia, vel sunt oblita dimittit.* Quot porro sunt, qui ob diluculo sumptæ Communionis reverentiam, totum illum diem vel devotioni impendunt, vel saltem ne illum pravo quodam opere prophanent, summo studio cavent.

cata, petit ex oratione Dominica.
1. Pet. 4. 8.
Ibid. A. 2. c. 2.
Eccl. 32. 7.
Psal. 50. 7.
Isa. 64. 6.
Ibid. c. 4.
S. Bern. t. 1. ser. 54. A. 2. c. 2.
S. Thom. Aq.

In S. Communione magnus suscipitur Dominus, qui delet culpas, & ornat animas.
S. Thom. a Kempis l. 4. c. 3. n. 4.

5. Quando Princeps aliquis in itinere constitutus in pauperculam egeni hominis domum, vel in publicum aliquod hospitium divertere cogitur, suos solet mittere cubicularios, qui conclave in quod Princeps recipiendus erit, aulæis exornent, nitideque sordes ab eo omnes expurgent. At vere *O quam magnum suscipit Dominum* (verba sunt Ven. Thomæ à Kempis, Christianum Communione sacra refectum alloquentis) *quam dilectum inducit hospitem, quam jucundum recipit socium, quam fidelem acceptat amicum; quam speciosum & nobilem amplectitur sponsum;* hunc nihil adeo offendere potest sicut peccatum & divinæ Legis transgressio; Hæ sunt sordes, quæ hospitium cordis nostri defædant; At vero, ut S. Thomas de Villa nova ait: *Quid dicam Domine Deus? Hoc unum video, hoc unum scio, quia quas diligis animas, ipse purificas, ut placeant coram oculis tuis;* Ipse animabus, in quibus recipiendus est,

S. Thom. de Villa nova conc. 3. de fest.

est, ornamentotum debitorum contert apparatus, scilicet actus amoris & contritionis, proposita firma ipsum non offendendi emplius, perque hos actus virtuosos hospitium putificat & exornat. Præterquam quod hoc Sacramentum, ut de eo Bernardinus ait: *Valet ad delendam maculam cordis*, teste Prophete, qui ait Psalm. 69. *Nive dealbabuntur in Selmon. Selmon enim mons Dei est, & umbra interpretatur*; Et sicut Glossa ait: *Corpus Christi significat, quia sicut de lumine & corpore oritur umbra, ita in Christi corpore est lumen Divinitatis; & caro humanitatis; in hoc siquidem umbroso monte super nivem dealbabuntur Fideles, quia virtute corporis Christi mirabiliter mundantur à macula venialium, & quandoque etiam mortalium*; adducensque illum Isaiæ c.43. textum: *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me*; inquit: *Delentur autem macula venialium peccatorum ex corde, ex charitatis fervore, cum quo sumitur corpus Christi; delentur etiam quandoque mortalia, quando non ex negligentia; sed ex memoriæ insufficientia & labilitate oblita sunt.* Porro infirmitates animæ sunt culpæ & affectiones vitiosæ, quæ à cœlesti hoc Medico, qui dicit: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*, per hoc curantur medicamentum, quod ut in Discursibus præcedentibus diximus, *Pharmacum immortalitatis*, glorioso nomine appellatur; optimè proinde Albertus Magnus de hoc Sacramento hunc in modum arguit: *Si omnibus Sacramentis nostras Christus sanat infirmitates, maxime tamen hoc facit in hoc Sacramento, in quo ipse totus in Deitate; & humanitate, & gratia continetur.* Christo igitur his verbis: *Comedite amici, & bibite*, nos invitanti aures & cor nostrum aperiamus, nec ullus nostrum sit qui accedere detrectet, quia ut Villanovanus inquit: *Si peccator est, accedat, & inveniet indulgentiam, si ægrotus inveniet medicinam, si justus inveniet gratiam, si mortuus, vitam.*

S.Bern.s. 2 serm.55. A.3.a.1.
Psal.69.
Glossa.
Isaia.43. 25.
Matth.9. v.12.
Alb. Magn. dist. 6. tr. 1. c.5.
Cant.5.1.
S.Thom.de Villa Nova conc. in die corp. Chr.

6. Angelicus Doctor ad mutationem, quam Christus in materia & substantia panis & vini operatur, dum illam in beneficium in carnem & sanguinem suum transubstantiat, se reflectens, ingeniose considerat, quod *cum irrationalis creatura, & inanimata, scilicet panis mutatur in melius, scilicet in Corpus Christi, verbo Dei, mirum sit, quod peccator homo, nec multis verbis, nec beneficiis, nec comminatione, nec promissione, converti possit à mala vita in bonam.* Dubium non est, quin sicut Sacramentum hoc virtutem habet delendi & abolendi peccata nostra, panisque substantiam in corpus suum transsubstantiando, ita quoque pari facilitate corda nostra movere, nosque ad vitæ & morum mutationem perducere posset, sed ad hoc nostrum requiritur beneplacitum & cooperatio; atque ideo in convivio illo Assueri, quod viva hujus Eucharistici figura fuit, non sine causa nullus fuisse dicitur, *qui nolentes cogeret ad bibendum*; unicum malum ex parte nostra est, quod ad hoc Sacramentum stomachum farina Ægyptiaca plenum habentes, accedamus, atque ideo ex cœlesti hoc Manna nullum percipere provectum possimus. Pessimum quoq; peccati semen sunt cogitationes: desideria, & suggestiones pravæ, nam ut in Evangelio dicitur: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia, hæc sunt, quæ coinquinant hominem.* At vero quodnam Deus malis his omnibus remedium providit? S. Bernardinus de hoc Sacramento tractans, inquit: *Valet ad resistendum cogitationibus pravis.* Unde Canticorum primo dicit anima Justi: (*Fasciculus myrrha dilectus meus mihi*) *myrrha siquidem corpora servat illæsa, quia dilectum Domini suscipimus, sicut fasciculum myrrhæ, eo quod in hoc Sacramento passionem ejus ad memoriam revocamus.* Concilium Tridentinum de prærogativis Eucharistiæ quibus aliis Sacramentis supereminet, disserens, ita definit: *Illud in ea excellens, & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta, tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur, at in Eucharistia ipse sanctitatis Author ante usum est.* Hic enim Deus ille præsens est, qui per æternæ veritatis verba protestatus, dicens: *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me*; ubi bis repetit. *Ego sum*, ut tanto firmius realem & corporalem suam in hoc Sacramento præsentiem inculcet; qua peccata nostra delet, ne contaminatum in nobis hospitium inveniat.

S.Thom. opusc. 58. c. 11.
Continuatio ejusdem materiæ.
Esth.1.8.
Matth. 15. v.19. 20.
S Bern. Senens. s. 2. ser. 55. A. 2. a.1.
Cant.1.12.
Conc. Trid. sess.13. c. 3.
Isaia 43. v.25.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc, utpote unitatis & pacis symbolum, discordes, & vindictam meditantes rejicit, & mansuetudinem in accedente requirit.

THEMA.

Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ, Psalm. 127, vers. 3.

1. Regius Psalmista David, dum in spiritu abreptus Fideles, ut novellos olivæ ramos Eucharistiam cingentes conspexit, mensæ Eucharisticæ institutionem his verbis prædixit; Notandum vero, quod paulo ante dixerit: *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ*; Ubi per uxorem & sponsam Christi Ecclesiam intelligebat, quæ per hoc Eucharistiæ sponsalitium facta fuit, sicut vitis quædam fertilis & abundans, vinumque subministrans, sub cujus specie sanguis consecratur Salvatoris. Unde Albertus Magnus ait: *Fideles qui generati sunt de matrimonio Christi & Ecclesiæ, sunt sicut novellæ olivarum pacifici, signum enim pacis oliva.* Inter omnes namque arbores oliva pacem specialium repræsentet; ac proinde merito animæ Christianæ tamquam novellæ olivarum ad hoc Sacramentum invitantur, utpote Sacramentum est unitatis, concordiæ & pacis; Sic enim & S. Concilium Tridentinum in principio Sessionis 13, ubi de Eucharistia prolixe agit, idem Sacramentum hoc titulo honorat, dicens: *Quam Salvator noster in Ecclesia sua, tamquam symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, quia Christianos omnes inter se conjunctos, & copulatos esse voluit.* Ecclesia quoque in Festo Corporis Christi in secreta Missæ oratione ita orat: *Ecclesiæ tuæ, quæ sumus Domine, unitatis & pacis propitius dona concede, quæ sub oblatis muneribus mysticè designantur.* Et in incruento sacrificio priusquam Cōmunio sumatur, hæc verba quotidiè dicere consuevit: *Agnus Dei qui tollis* pec-

§ Eucharistia est Sacramentum pacis & unitatis, designatum per olivam.
Alb. Magn. ibi.
Conc. Trid. sess.13. c.8.

peccata mundi, dona nobis pacem: sub quocum verborum ponunciatione ex communi Ecclesiæ usu pax circumferri & anounciari coosuevit, imò & ipsum verbum communio suam ab unione etymologiam trahit, ideo quoque Eucharistiam instituit, *in qua nocte tradebatur*, quando scilicet genus humanum per sanguinem suum æterno Patri reconciliavit, Apostolo teste, qui ait: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

[*Rom.5.10.*]

2. Una ex celeberrimis hujus panis Angelorum Veteris Testamenti figuris Manna fuit; de quo ad propositum nostrum notandum est quod refertur in Exodo, videlicet: Quod quando Deus ad populum suum sustentandum Manna de cœlo in terram demittere voluit, illud in castra, & militum tabernacula nequaquam sed extra illa demisit, cum tamen coturnices intra castra volare permiserit: *Ascendens coturnix cooperuit castra, mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum.* Rupertus Abbas proinde nos monet, ut si cœlesti hoc Manna frui velimus, extra militum castra & habitacula nos separare debeamus, dicit enim: *De castris igitur illi exeundum sibi est, quicumque hoc minutum, quod dicitur ros iste, colligere contendit.* Quod si igitur Manna, quod remotus quidam corporis Christi typus erat, castra militaria adeo abhorrebat, longè verisimilius & figuratum discordiam & dissensiones longè magis detestari. Ideoquoque Salvator per infinitam Sapientiam suam Sacramentum hoc, velut mundi sustentaculum, ut in primo discursu probavimus, instituturus, inter omnia totius mundi loca, non Romam, nec Capitolium, sed Jerosolymam, visionem pacis dictam, elegit, de qua scribitur: *Posuit fines tuos pacem*, & immediatè post ad hujus sacramenti institutionem prophetandam non sine hujus mysterio addidit: *Et adipe frumenti satiat te.* In officio quoque divino Festi Corporis Christi, hic Psalmus canitur: *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, Quoniam confortavit, &c.* Super quæ verba Beatus Laurentius Justinianus ait: *Disce Jerusalem ingredi cum Apostolis, parare cœnaculum, & cum Domino Jesu sanctum Pascha, habeto, pacem cum Deo tuo, habeto cum omnibus.* Præterea prima cœna Eucharistica in cœnaculo Sion celebrata fuit, de quo idem Psalmista tot ante sæcula his verbis prædixerat: *Fructus est in pace locus ejus & habitatio ejus in Sion, Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium & bellum*, quasi dicere vellet, ex quo agnus pacificus & mansuetus, Sacramentum videlicet Eucharistiæ, in hoc loco instituendum, omnes dissensiones, & discordias exulare, omniaque bellorum paci adversantium instrumenta, arcus videlicet, scuta & arma confringere voluit. Quamnam existimatis fuisse causam, ob quam Sacramentum hoc sub speciebus panis & vini instituere disposuerit; nimirum ut ad hanc unionem alluderet, quam per hoc Sacramentum Fidelibus suis insinuare volebat, siquidem tam ad faciendum panem, quam ad vinum conficiendum multa grana, & acini multi uniri & conjungi debent. Unde S. Augustinus ait: *Corpus & sanguinem in iis rebus commendavit, quæ ad unum aliquot rediguntur ex multis, panis enim ex multis granis in unum confluit, vinum vero ex multis acinis.* Observandum quoque est, quod tametsi in nocte illa, in qua hoc Sacramentum instituit, humana & diabolica crudelitas magis quam umquam contra mansuetum hunc agnum exacerbata fuerit, & furere cœperit, ita etiam, à proprio Apostolo in manus satellitum traditus fuit, nihilominus ipsum cum signo pacis & osculo receperit; item probe sciens se à Petro negandum, omnibusque aliis Apostolis derelinquendum esse, nihilominus ne vel minimum asperum verbum in eos retorsit, quia scilicet jam consecratus in hac Eucharistia depositus erat agnus pacis, felle carens rancoris & malevolentiæ.

[*Exod 16. v.13.*]
[Manna figura hujus S. Sacramenti, cecidit extra castra. & quæ hujus ratio.]
[*Rup. Abb. lib.3. in Exod. c. 15.*]
[*Psal.147. 14.*]
[Nempè, quod si symbolum pacis.]
[*Psal.147. 1.*]
[*Ibid v.2.*]
[*B Laur. Justin de triumph. Christi agone.c.1.*]
[*Psal.75. 3.4.*]
[Sic & in sumente S. Eucharistiam exulare debent omnes dissensiones & bella.]
[*S. Aug. tr. 26 in Joan.*]

3. Sacramentum hoc Charitatis est singulare fomentum Ideoque S. Augustinus ait: *Commendat nobis Deus in isto Pane unitatem amare*; unde & in sacris Canticis ad hoc convivium his verbis invitamur: *Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi*, qua invitatione præmissa immediate sub jungitur, *Ego dormio & cor meum vigilat*; ubi notandum, quod quamvis in numero plurali diversi invitentur, nihilominus requies in numero singulari importetur, quia nimirum ut Gillibertus Abbas advertit, in virtute sacræ communionis Fideles (quemadmodū particulariter in primis illis Ecclesiæ nascentis temporibus accidebat) ita uniuntur, ac si uno corde & unica dumtaxat anima vivificarentur juxta illud: (*Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*) *Quid mirum, si ad communem invitationem responsum redditur singulare; multi charissimi sed omnium est cor unum, & anima una, amor unit, & anima inebriat. Ita nimirum teste S. Luca Fideles in primitiva Ecclesia summè concordes inque charitate uniti erant, quia erant perseverantes in Communicatione fractionis panis*; Nec id cuiquam mirum videatur, quoniam ut S. Cyprianus inquit: *Quibus unus est panis, unum est corpus, & omnium unum cor, & anima una, uni Christo adhærens.* Ad idem porro intentum deservit illud quod S. Joannes scribit, scilicet quod postquam Salvator noster variè de Sacramento altaris discurrisset, Judæi se quam alienissimos demonstrarint, unde & exclusi fuerunt, sed modum obsecro & phrasin observetis velim, qua Spiritus Sanctus præsentem exprimit historiam inquiens: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Quia nimirum litium, dissensionum, odiorumque amicus, prorsus indignus est, qui ad hoc accedat Sacramentum, quin potius omnino ab hac mensa sequestrandus. Quibus proinde conformem verbis sequentem V. Beda instituit discursum dicens: *Litigabant ergo ad invicem, quoniam panem concordia non intelligebant, nec sumere volebant; nam qui manducant talem panem, non litigant ad invicem, quoniam unus panis & unum corpus multi sumus, & hunc facit Deus hujusmodi habitare in domo.* Ast objeceritis mihi forsitan, quod in ultima cœna Apostoli de superioritate disceptare cœperint, siquidem *facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major*; ast huic ergo Objectioni respondeo, dictam controversiam non post, sed ante Eucharistiæ institutionem obortam esse, imo potius tanto postmodum affectu suum omnes prosecuti sunt Magistrum, ut varia generosi animi ediderint indicia; hinc S. Thomas dicebat; *Eamus & nos, ut moriamur cum eo*, Petrus pariter suas contra armatam turbam extendit vindices manus; cum tamen ante in Cœna, licet traditorum agnovissent, nullus omnino Apostolorum eum antè cœnaculo ejicere, aut verbo aspero aggredi præsumpserit, quoniam ut ex S. Augustino didicimus: *Deus commendavit in ista unitatem amare*; & quia agnum qui pacem donat, etiamnum in stomacho suo habebant.

[*S. August. serm. 83. de divers.*]
[*Cant.5.1*]
[*ibid. v.2.*]
[Est enim Sacramentum amoris & unionis.]
[*Gillib. Abb. serm. 41. in Cant.*]
[*Act.4.32.*]
[*S. Cypr. de cœna Dom.*]
[*Ioan 6.53.*]
[Cur Christo, de hoc sacramento agente, litigarint Judæi. V. *Beda ibid.*]
[*Luc 22. v.24.*]
[*Joan.11. 16.*]
[*S. August.*]

4. Verisimile est, Josephum injuriam, crudelitatem

&

Quomodo convivium, quod Joseph instituit fratribus suis, fuerit figura hujus S. Sacramenti. *Gen. 43. 16.*

& inhumanitatem fratrum suorum à quibus Madianitis venditus fuerat, multis annis in mente sæpius revolvisset; & tametsi tandem tempus advenisset, in quo illis execrandum scelus in se commissum non quidem ex vindicta sed pro correctione ipsorum improperare eis poterat, attamen nusquem illum nequidem per umbram iis indignatum fuisse reperietis; quin potius œconomo suo præcepit: *Instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi meridie*; hoc autem convivio epulum præfigurabatur Eucharisticum, quia *omnia in figura contingebant*, & iden verus non jam Ægypti sed totius mundi Salvator, post tot è Judæis, suis secundùm carnem fratribus, acceptas injurias, numquam ob eas illis indignatus fuit, sed potius instruxit convivium, quia (*in qua nocte tradebatur, accepit Panem.*) *Ubique gratiosus Joseph*, loquit Petrus Cellensis, *sed in convivio magis, multoque amplius jucundus, in convivio non retinet injuriam, extendit munificentiam; in convivio juxta Scripturam cibando inimicum, sanat malevolentiam*

1. *Cor. 11. 23.* *Petr. Cellens. de panibus c. 2.*

Cur verba Centurionis permittantur in distributione hujus sacramenti. *Matth. 8. Luc. 7. v. 6.*

5. S. Mater Ecclesia piam hanc introduxit consuetudinem, ut in distributione sacræ communionis, Sacerdos illam ministrans verbis utatur Centurionis Christo dicentis; *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*; Licet aliunde hoc favore tum propter natales, quibus ortundus fuerat, tum propter munus quo fungebatur, tum denique propter beneficentiam suam dignissimus esset; Unde & Seniores Judaismi Christum accedentes dixerunt ei; *Dignus est, ut hoc illi præstes, (diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædificavit nobis.)* Cum igitur verisimile sit, ipsum sanctè ambivisse, ut Christum Deum in domum suam recipere posset; cur obsecro Christo in domum ejus descendere volenti, se opposuit, dicendo: *Domine non sum dignus.* Origenes dubium hoc solvit, dum ait: *Miles erat gladio accinctus, sanguinem fundens, ad prælium exiens, & ob hoc ait: Non sum dignus*; per cœlestem namque instinctum probe intelligebat, quod ex quo Christus continuo mansuetudinem prædicabat & docebat dicens: *Discite à me quia mitis sum*, ipsum tamquam pacis authorem, domum suam, quæ velut armamentarium, & quoddam belli fomentum erat; prorsus esse abominaturum, ac proinde dicebat: *Non sum dignus &c.* Ut per hoc nos instrueret, ut quando mansuetus hic agnus in communione distribuendus è tabernaculo vel sacrario educitur, consideremus nos indignos esse, qui illum in hospitium animæ nostræ recipiamus, maximè, si in ea odium, rancor, vel discordia aliqua prædominetur.

Orig. h. in divers.

Matth. 11. v. 29.

S. Aug. ser. 225. de temp. Flamma iracundiæ extinguatur ante S. Communionem.

6. S. Augustinus ad propositum nostrum sequentem discursum instituit; *Vix credo*, inquit Sanctus *aliquem nostrûm in armario, in quo vestes prædivites & pretiosas reclusas habet, permissurum esse, ut in eo carbo aliquis ignitus, sine ne minima quidem scintilla scienter permaneat, semper enim formidabis, ne vestes luculentiori igne indè oriundo absumantur*; unde hanc deducit consequentiam: *Rogo vos fratres, qui in arca sua non vult scintillam ignis includere, quare in anima sua flammam iracundiæ non times accendere; sed quare hoc fiat, manifestè & evidenter cognoscimus. Ideo enim in arcam ignem non mittimus, quia diligimus vestem nostram, flammam vero iracundiæ, ideo non extinguimus, quia non solum non diligimus, sed etiam odio habemus animam nostram, secundùm id, quod scriptum est, qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Simile quoque modo in praxi quotidiana videmus, parum nos curare, quod hunc iracundiæ ignem in sinu nostro habentes, vestem Christi, id est, carnem, & corpus ejus sacratissimum recipiemus. Aureum proindè est illud D. Chrysostomi monitum, dicentis: *Si tibi contra inimicum dolor est, solve iram, inimicitias laxa, ut remedium de mensa recipias. Occisus propositus Christus est, & cur occisus est, videamus, ut cœlestia pacificet, ut in terra reconciliet universa, & amicum te constituat Angelorum & Deo societ.* Deum vero progreditur ostendendo, quam indecens sit, si quis corde, veneno odii imbuto ad cœleste hoc Manna degluttiendum accedat.

Callandus t. 2. die n. n. 37. Insigne hujus exemplum in reconciliatione duorum inimicorum.

7. In vita S. Joannis eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quod cum duo viri illustres, animorum discordie inter se divisi essent, S. Patriarcha operam & industriam suam ad illos reconciliandos sæpius interposuerit, sed irrito prorsus effectu. Die quadam vero unum ex his, qui vel maximè injuriæ remittendæ reluctabatur ad se accersiri fecit, cumque in oratorium quoddam privatum ductus fuisset, in quo præter Patriarcham, Clericum, & hunc Principem nemo alius præsens aderat, S. Patriarche Missam exorsus est, cumque post consecrationem ad *Pater noster* pervenissent, cunctique tres illud simul recitare incepissent, quando ad illa verba: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, pervenerunt, Clericus Patriarchæ annuit, ut taceret cum quo & ipse tacuit; Principe vero orationem prosequente Sanctus magna cum mansuetudine eidem dixit. *Vide, in quali terribili hora, quid dicat Deo, quoniam sicut ego dimitto, ita & tu dimitte mihi*; tamquam ab igne statim cruciatum sentiens Princeps, cecidit in faciem, ad pedes Sancti dicens: *Quodcumque jusseris faciet servus tuus*, & reconciliatus est inimico suo ex tunc cum omni veritate. Nos quidem in oratione quotidiana Panem Eucharisticum à Deo postulamus; dicentes: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis.* Et vero advertendum nobis, quod eodem tempore Patri cœlesti Filium suum nobis in nutrimentum nostrum largienti, omnes nobis illatas injurias remittere promittamus, dicendo: *Dimittimus debitoribus nostris.*

S. Petrus Dam. l. 6. ep. 27. Reconciliatio cum hoste ad hoc sacramentum est necessaria.

8. B. Petrus Damianus de quodam Abbate S. Petri in urbe Perusina sequens factum recenset: *Quadam die dum cœlestes victimas immolaturus esset, Pater meus agnum juxta altare videt assistere, quem cum vellet repente corripere, tremefactus expavit, manumque in eum extendere non præsumpsit: cumque ad id perventum esset, ut Corpus Dominicum frangeretur, præfatum agnum super mensam altaris vidit.* Eheu! quam verum est quod multi ira & odio pleni, velut ferocissimi leones in mansuetissimum hunc agnum involent, ut eum devorent & dilacerent; de quibus proinde merito dicere posset: *Susceperunt me sicut leo paratus, ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis*, quia in abdito conscientiæ sinu leo iracundiæ & odii occultatus latet ut Filium Dei devorare queat. Ingeniosa pariter & fructuosa est consideratio illa, quam Salmeron circa sanguinem Eucharisticum instituit; Dicit enim: *Quid porro clamat hic sanguis Christi melius, quam sanguis Abel, nisi quod hic vindictam, ille veniam postulet*: Et ideo quisquis ad hunc sanguinem sine fraterna accedit charitate, utique ab eodem repudiabitur. Et ideo Christus in Evangelico dicit: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, Relinque ibi munus tuum ante altare & vade prius reconciliari fratri tuo.* Licet

Psal. 16. 12.

Salmer. t. 9. tr. 26.

Matth. 5. v. 23. Ibid. v. 24.

cet enim sacrificium evidentissimum sit nostri erga Deum obsequii & gratitudinis testimonium, Deus tamen illud nequaquam acceptabit, aut æstimabit, si cum pace & unione cum proximis nostris conjunctum non fuerit; nam ut Theophylactus ait: *Charitas est verum sacrificium.* Et D. Chrysostomus in persona Christi ait: *Sacrificium mihi est fratrum reconciliatio.*

Theophyl. ibid.
D. Chrysost.

9. Eucharistia per antonomasiam passim & ubique *Sacramentum altaris* appellari solet; circa altare autem hoc à Deo præceptum emanavit: *Ædificavit ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit.* At vero quidnam in eo mysterii latet quod Deus lapides in fabricam altaris adhibendos ferro secari, aut expoliri prohibuerit? Iden omnium id vetuit, quia *super eo immolabis hostias pacificas:* Ferrum autem belli & rixarum symbolum est. Et ideo Origenes verba illa: *Ex lapidibus quos ferrum non tetigit*, exponens ait: *Qui ferrum belli, ferrum pugnæ; ferrum litium numquam recepit, sed semper pacificus fuit.* S. Augustinus super textum illum Prov. 23. *Si sederis cœnare ad mensam Potentis, sapienter intellige quæ apponuntur tibi, & mitte manum tuam, sciens, quia talia quæ oportet præparare;* ita scribit: *Mensa Potentis quæ sit, nostis, ubi est corpus & sanguis Christi, qui accedit ad talem mensam, præparet talia; Et quid est: præparet talia? Quomodo ipse pro nobis animam posuit, sic & nos debemus animas pro fratribus ponere.* De quorum ultimorum verborum sensu & intelligentia sanctus quidam Eremicola, respondit: *Animam pro fratribus ponere, est fratri indignè tractanti non irasci, sed iram reprimere, & mortificare acceptæ non reddenda malum pro malo per hunc namque virtutis actum illum lucramur;* Hanc igitur mansuetudinem nobis comparare, eamque tunc vel maxime exercere debemus, dum ad mansuetum hunc Agnum in Eucharistia sumendum accedimus. Idem S. Augustinus super illa Psalmistæ verba: *Inquire pacem, & persequere eam*, ita scribit: *Ibi est perfecta pax, ubi non esuries, nam hic tibi pacem facis panis, subduc panem, & vide, quale bellum erit intra viscera tua.* Et ideo D. Chrysostomus ait: *Sanctum altare non suscipit dissidentes.* Et S. Joannes Damascenus in Parallelis, inquit: *Cum tu infestum in conservum tuum odium retineas, quonam tandem pacto ad pacis mensam accedere queas?* S. Hieronymus in hac materia ita arguit: *Si munera nostra absque pace afferre non possumus, quanto magis & Christi corpus accipere non poterimus?* Tertullianus quoque inquit: *Quid est ad pacem Dei accedere sine pace?* Prius quam igitur communices proximis tuis qui te offenderunt, vel quos tu offendisti pacis osculum impertire *Dona nobis pacem.*

Deut. 17. v. 5
In figuram hujus altaris construendum erat ex lapidibus quos ferrum non tetigerat.
Orig. h. 12. in Josue.
Prov. 23.
S. Aug. tr. p. 47. in Joan.
Quid significet animam pro fratribus ponere.
1. Pet. 3. 9.
D. Chrysost. hom. 16. in Matth.
S. Aug. in Psal. 33. 25.
S. Joan. Damasc. l. 1. Par. 11.
S. Hieron. epist. 62.
Tertul. l. de orat. c. 10.

DISCURSUS XX

ARGUMENTUM.

Eucharistia optimum est adversus omnes tentationes, & dæmonis vires antidotum.

THEMA.

Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me, Psalm. 22. v. 5.

1. PRopheta Regius in hoc Psalmo 22. immensa memorat beneficia, quibus Deus in progressu sæculorum suam locupletaturus erat Ecclesiam: Unde Psalmum istum his verbis exorditur: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit;* id est, ut Carthusianus exponit: *In loco militantis Ecclesiæ, in qua sunt Sacramenta.* Quis autem Eucharistiam inter hæc præcipuum obtinere locum ignoret? Paulo post Deum Fidelibus suis mensam quamdam præparasse subjungit, quæ adversus inimicos infernales fortalitii loco inservire possit: *Parasti in conspectu meo mensam, id est, Communionem corporis & sanguinis Christi, adversus eos qui tribulant me, id est; contra omnes tentationes hostium animæ meæ.* S. Hieronymus quoq; per eos qui tribulant nos, dæmones intelligit: *Qui tribulant me, qui sunt dæmones.* Eamdẽ veritatem Salomon in Proverbiis hisce verbis prædixit: *Sapientia ædificavit sibi domum, id est,* ut Albertus exponit, *Christus ædificavit Ecclesiam, Excidit in ea columnas septem, id est septem Sacramenta, immolavit victimas suas, id est,* ut Hugo Cardinalis ait: *Seipsum in ara crucis obtulit; sed pluraliter dicit victimas, quia hæc una victima Christus per multas hostias in lege figurata fuit, proposuit mensam, quando seipsum in altaris Sacramento manducandum dedit; misit ancillas, id est, prædicatores, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis;* Per hanc autem arcem, & bene fortificata mœnia, corpus Christi intelligitur, ut sensus sit, *ad Sacramentum corporis Christi, quod est contra inimicos munimentum.* S. Athanasius, quoq; qui ex præcipuis Catholicæ fidei defensoribus unus fuit, prædicta confirmat, dum ait: *Sapientia posuit mensam sacri altaris in quo panis, id est, sacrosanctum Christi corpus & sanguis edendus & bibendus proponuntur.* Sicut enim milites prælium cruentum aggressuri, vires suas per vigorosum & pinguem aliquam refectionem restaurant, & corroborant, ut adversus inimicos suos robusti sint, & fortiter cum illis dimicare possint, ita quoq; cum Fideles in hac vita, quæ continua, quædam *militia est super terram,* contra tot potentes inimicos pugnare debeant, Deus illis de hac mensa Eucharistica prospexit, ut in ea sufficientes ad præliandum vires sibi acquirant. Unde D. Chrysostomus nos monet dicens: *Tamquam leones igitur ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles.*

Hoc SS. Sacramentum nos confortat in pugna contra dæmones, & tentationes.
Ps. 22. v. 1. 2.
Dion. Car. ib.
S. Hier. ib.
Prov. 9. v. 1.
Alb. Magn. ib.
Hug. Card. ibid.
S. Athan. in disput. contra Arium in Conc. Nic.
D. Chrys. hom. 16. ad pop.

2. Optimè ad intentum nostrum deservit illud Isaiæ (qui omnes Ecclesiæ futuros eventus ad literam perfectissimè prædixit) c. 26. conscriptum oraculum, quo ait: *Urbs fortitudinis nostra Sion;* quibus verbis ad cœnaculum alludit Sionticum, in quo institutio Eucharistiæ facta fuit; Hoc enim cœnaculum hactenus semper fuit, & ad finem usque sæculorum futurum erit forte Ecclesiæ propugnaculum, quia in virtute hujus Sacramenti adversus quemvis inimicũ, quantumvis ille fortis sit, gloriosa reportatur victoria; Idem quoque Propheta Evangelicus simul rationem assignat, cur hæc Sionis civitas adeo sit fortis, nimirum quia *Salvator ponetur in ea murus, & antemurale,* quia in hoc Sacramento ipsemet Salvator noster in propria persona in auxilium & defensionẽ nostram præsens existit: ac proinde: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.* Quemadmodum arx aliqua inexpugnabilis de alimentis sufficienter provisa est, non est quod nullũ formidet inimicum, quia nullos timet violentos insultus, tum ob situs eximiam prærogativam, tum ob generositatem præsidiariorum, tum denique ob munitionum & propugnaculorũ multitudinem & idoneitatẽ *Urbs fortitudinis nostra Sion Salvator ponetur in ea &c.* Hic porro Deus qui ad animã nostram defendendam in Eucharistia præsens existit, est idem ille de quo dicitur: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Ipsa quoq; arx Ecclesiæ optime provisa est de vitæ annona, ideo postquam Sapientia increata nos invitasset ad arcem & ad mœnia civitatis, mox subjungit: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Sed quamdiu hæc annonæ provisio durabit? *Ecce,* inquit frumentũ hoc, panis ille inquam vivus & cœlestis, *ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.*

Isai. 26. v. 1.
Est fortissimum propugnaculum Ecclesiæ.
Ibid.
Ps. 26. v. 3. 4.
Isaia. 26. 1.
Psal. 23. v. 8.
Prov. 9. 5.
Matth. 28. v. 20.

3. Psalm. 147. à Davide compositus fuit ad laudandum Deum, ob gloriosam contra Goliath reportatam victoriam, qui, ut omnibus constat, dæmonis figura

Psal. 147.
Lapis Christus

erat

convertitur nobis in panem confortantem.

erat, sed quibusnam armis David adversus Goliath usus fuit, ut eum in fronte perculsum in terram prosterneret? Tota Davidis armatura petra quædam erat, *Petra autem erat Christus*, qui longe alio modo quam quo dæmon à Christo lapidem in panem converti petierat, dicens: *Dic, ut lapis iste panis fiat*, in panem tandem conversus fuit, quia solis verbis substantia panis in corpus Christi transmutata fuit. S. Augustinus postquam de pugnis & prœliis, quibus spiritus cum carne quotidie confligit, prolixè discurrisset, tandem provisionem declarare pergit, quam Deus nobis destinavit, ne in hac pugna hosti cedamus. *Quanti*, inquit, *te æstimes, vide: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et quanti te æstimavit. (Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Qui hanc annonam dedit pugnanti, quid servat vincenti? Ego sum*, inquit, *panis vivus, qui de cœlo descendi, hæc est annona prœliantium, de horreis invecta dominicis, unde pascuntur Angeli.* Quando exercitus Pharaonis Hebræorum populum persequebatur, ipseque in continuo timore erat, ne ab illo dissiparetur, Deus eidem per Moysen dixit: *Dominus pugnabit pro vobis*: Non vero idem, quando Amalecitæ illos persequebantur; *Venit Amalec, & pugnabat contra Israel*; Tunc enim Deus munus pro illis pugnandi sibi directè non vendicavit, sed Moysi & invicto belli Duci Josue ad se accersitis præcepit, dicens: *Elige viros, & egressus, pugna contra Amalec.* Scitisne quonam mysterio Deus idipsum fecerit? Prima vice, quando populus Israeliticus ad mare rubrum pervenit, nondum Manna à Deo acceperat: At vero contra Amalec pugnaturus, prout ex capite præcedenti colligitur, jam Manna gustaverat, eoque se nutrire cœperat: *Angelorum esca nutrivisti populum tuum*; *Erat annona prœliantium de horreis invecta Dominicis*: Per quod præfigurabantur effectus, quos Eucharistia in Fidelibus operata erat, inter quos unus est, quod eosdem adversus inimicos suos corroboret: *Hoc sacramentum firmamentum est contra hostes*, inquit Hugo à S. Victore, *de quo Ecclesia in Propheta: Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me.* *Psalm 22. 5.*

1. Cor. 10. v. 4. 5. — *Matth. 4. 3.* — *S. Aug. ib.* — *Rom. 8. v. 32.* — *Exod. 14. v. 14.* — *Exod. 17. 8.* — Judæi comesti Manna, pugnaverunt contra Amalec. — *Ibid. v. 9.* — *Hug. de S. Vict. l. 3. in spec. Eccl. erud. Ib. c. 7.*

Quomodo Moyses contra illos pugnaverit.

4. Observetis velim, quamnam Moyses Israelitis adversus Amalec pugnantibus cœperit resolutionem & consilium, nimirum tametsi expertissimus bellator, & Generalis populi Dux esset, ensem tamen non apprehendit, sed Israelitis pugnantibus ipse ad orationem se recepit: *Ego stabo in vertice collis, habens virgam meam in manu mea.* Ubi S. Ambrosius bene observat, quod tametsi ea in occasione Moyses ensem non stringeret, plus tamen & acrius præ cunctis aliis pugnaverat: *Cum otiosus staret, prœliabatur, sed etiam de hostibus, quos non contigerat, triumphabat. Cujus majora negotia, quam hujus otia, qui quadraginta diebus positus in monte totam legem complexus est, & in illa solitudine, qui cum eo loqueretur, non defuit.* Videbimus nonnunquam quoddam aliquem, qui coram sanctissimo Sacramento altaris in orationibus quadraginta horarum palam exposito in devoto obsequio frequens est, & assiduus cernimus; Nec quidem illum in sacrosancta illa summi Regis anticamera genibus flexis orantem otiari existimabimus, sed revera ita non est, sed cum stet otiosus, prœliatur, & coram altari per devotas orationes suas pugnat, omnesque animæ suæ hostes gloriosè superat & dissipat; nam ut Franciscus Abbas ad propositum nostrum ait: *Quia infirmitatem nostram novit, qui nos condidit, fortique & armato, nisi fortiore nos protegente, fragiles & iner-*

Exod. 19. v. 9. — *S. Ambr. c. 3. de offi. c. 1.*

Eodem modo pugnant contra dæmonem Fideles coram venerabili Sacramento.

Francus Abb. s. 10. de Gr. Dei.

mes non posse resistere, contra implacabile hostis antiqui odium, panis quotidiani inexpugnabile nobis contulit præsidium.

5. Albertus Magnus textum illum Deut. cap. 33. (in quo Moyses de Tribu Juda disserens ait: *Manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adversarios ejus erit*) adducens, quærit: *Unde ista confidentia fortitudinis sibi evenerit?* Mox qui benedictionem illam à Jacob Judæ in Genesi datam commemorat, in qua dicitur: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.* Per vinum autem hoc Eucharistiam intelligens ait: *Nisi enim stolam conversationis in vino Sacramenti sibi spiritualiter infuso lavisset, hoc est, nisi sanguine benedictio Jesu Christi pallium Charitatis intinxisset, pro certo tantam confidentiam in Deo contra inimicos non habuisset.* Adducens quoque illum Machabæorum textum, in quo dicitur, quod Elephantes post exhibitum ante oculos eorum uvarum & mori colorem rubeum, ad prælium sectandum animosiores evaserint, subjungit, dicens: *Hoc est, quod dicitur, 1. Mach. 6. ostenderunt Elephantis sanguinem uvæ & mori, ut acuerent eos in prælium. Ea natura habet hoc animal, quod audax, & bonæ spei efficitur: Quando aliquid simile videt sanguini, quia Elephas propter castitatem, & fortitudinem virium, sanctum signat, qui acuitur sanguine Christi in prælium, qui de uva Christi, & moro, qui Christum signat, propter similitudinem peccati, quam ex nobis accepit, exprimitur, ille enim sanguis valdè nos facit audaces.* S. Augustinus ad inimicum infernalem discursum suum dirigens, in quodam sermone his verbis ei improperat: *Ille sanguis, quem effudisti, te vicit: me redemit. Illum bibo, & veneni tui perniciem salvatus ultra non timeo; Prævaluisti in paradiso, sed victus es in patibulo*, vel etiam addere possumus, *in cœnaculo* quia per institutionem Eucharistiæ in ultima cœna factam, omnes ejus vires postravit: *Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum*; ubi de cœnaculo Sion loquitur.

Deut. 33. 7. — *Alb. Magn. de Euchar. dist. 3. tr. 2. c. 2.* — *Gen. 49. 11.* — Sumpta SS. Eucharistia, Deus pugnat pro nobis. — *1. Mach. 6. v. 34.* — *S. Aug. ser. 122. de temp.* — *Psal. 75. v. 4.*

6. Deus olim populo suo præcepit, ut sanguine agni paschalis in Ægypto ambos portarum postes tingerent, cujus mox rationem assignat, dum ait: *Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi domos vestras, & lædere.* Cujus mysterium S. Bernardinus nobis pandit, dum ait: *Ex hoc fructum duplicem obtinebat, scilicet consternationem hostium exterius, & defensionem ac conservationem omnium interius: Si qui digne sumis sacram Communionem, virtute sanguinis hujus agni, & hostes consternuntur, dum superantur tentationes, & omnia conservantur, dum augentur, & corroborantur virtutes.* B. Petrus Damianus in quadam Epistola ad virtutem non continentiæ exhortans, ait: *Ut frementem bestiam valeas, ut ita loquar, ex agro tui juris expellere, satage te frater jam quotidie Dominici corporis, & sanguinis Christi perceptione munire. Videat occultus hostis labia tua Christi cruore rubentia, quo territus perhorrescat, & mox in tenebrarum suarum latibula pavescendo effugiat.* D. Chrysostomus similiter ad salutarem hunc calicem alludens, virtutem communem adversarium in fugam abigendi, quam in se habet, his verbis declarat: *Cum te egredientem post convivium Dominicum viderit inimicus post cœlestes epulas tamquam ignem leonis ore flammantem, fugit, & deserit, omni vento velocior.* Ideo S. Birgittæ cœlestem hanc mensam fortissimum quoddam adversus tentationes, & insultus inimici armamentarium esse, his verbis re-

Exod. 12. v. 23. — Viso sanguine agni in postibus domorum, transibat Angelus percutiens. — *S. Bern. t. 1. Ser. 54. A. 3. c. 2.* — *B. Petrus Damian. ep. 21.* — Sic & transibit nos malus Angelus videns labia nostra tincta sanguine Christi. — *D. Chrys. hom. ad Neop.*

ve-

Revel. S. Birgittæ l. 4. c. 10. velatum fuit : *Cujus perceptio juvat maximè contra diabolicam tentationem. O quam miseri sunt, qui tale juvamen, dum sani sunt, magis quam venenum respuunt, & abhorrent, quia nolunt se à peccatis refrænare.*

Habacuc. 3. v. 4. 7. Habacuc in Cantico suo ait : *Ibi abscondita est fortitudo ejus*, at vero quanam in re hæc ejus fortitudo abscondita sit, minimè declarat, nisi quod in sequentibus dicat : *Ante faciem ejus ibit mors, & egredietur diabolus antè pedes ejus*: At verò Drogo Hostiensis ab hoc nos dubio eximit, dicens; *Fregisti corpus quod foris apparebat, & ostendisti medullam quæ intus latebat, ibi abscondita est fortitudo ejus.* Porro primum toxicum, quod serpens infernalis in perniciem nostram evomuit, fuit iniqua illa suggestio, qua nobis Deum offendere, & divinas ejus prohibitiones prævaricari, suasit, at vero quondam cœlestis ille Medicus (qui dixit : *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*) huic malo antidotum, & theriacam præparavit ? S. Gaudentius in Sermone de manducatione agni paschalis, inquit : *Contra venena diaboli dulcem medicinam* (de Eucharistia loquitur) *sempiterni tutaminis.* Ideo etiam in oratione quadam Postcommunionis, quæ in Sabbato quatuor temporum Adventus legitur, S. Ecclesia hunc in modum Deum rogat : *Quæsumus Domine Deus noster, ut sacrosancta mysteria, quæ pro reparationis nostræ munimine contulisti, & præsens nobis remedium esse facias, & futurum.* Optimè igitur est illud B. Petri Damiani consilium, quo nos ut sancta hac armatura frequentes muniemur, monet his verbis ; *His cœlestibus Sacramentis, fili charissime, te frequenter munire non differas, quibus videlicet diabolicæ versutiæ, & subdolæ machinationis argumenta repellas.*

(Ibid. v. 5. Drog. Host. de sacram. Dom. Pass. — Contra primum toxicum infernalis serpentis antidotum est corpus Christi in Eucharistia. — Matth. 9. 12. — S. Gaud. ser. 2. — B. Petr. Dam. l. 6. epist. 21.)

8. In Apocalypsi S. Joannes Apostolus nobis promittit, dicens : *Qui habet aurem audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum*; Per quod manna absconditum Eucharistia utique denotatur ; Sed quænam est hæc victoria quæ cœlestem hunc panem consequitur ? S. Thomas inquit : *Vincenti dæmonum tentamenta.* E vibret etenim inimicus noster in nos, quotquot potest, & novit malignarum tentationum, & suggestionum suarum sagittas & tela, numquam tamen in eo, qui agni paschalis sanguine aspersus fuerit, quidquam proficiet, sed retundetur semper ejus præsumptuosa audaciæ temeritas. Et ideo *super limen ostii nostri*, inquit S. Ambrosius, *sacra redemptionis confessio resplendeat : Sumamus fervènti spiritu Sacramentum in azymis synceritatis & veritatis.* In paradiso quidem terrestri serpens toxicum suum protoparentibus instillare præsumpsit, verumtamen in animato animæ paradiso id efficere non poterit, si de hoc Sacramento delicietur, eoque ut decet fruatur; Hæc non sine mysterio à S. Ambrosio clauso sponsæ horto assimilatur, diciturque *Hortus conclusus fons signatus* : Contra enim namque qui hoc Sacramento munitus est, dæmon nihil facere prævalet, prout ex sequenti veridica historia clarè patet ; Cum enim moribundus quidam in procinctu esset, ut vehementibus dæmonis tentationibus cederet, S. Philippus Nerius capiti ejus manus suas imponens, maligno spiritui, ut ab hoc moribundo recederet, imperavit : Quam imperandi fiduciam eatenus hauserat, quia manus ejus mane illius diei in sacrificio incruento sanctissimum Sacramentum contrectarant : unde manus suas ob solum Eucharistiæ contactum ad-

(Apoc. 2. 17. — Qui sumpsit manna absconditum Eucharistiam non timeat tentationes dæmonis. — S. Th. ibid. — S. Ambr. l. 4. lib. de Pasch. celebratione. — S. Ambr. l. de init. c. 9. — Cant. 4. 12. — Probatur insigni historia.)

versus totum infernum velut forte quoddam, & inexpugnabile opposuit propugnaculum, quanto igitur majorem vigorem sperare sibique promittere is poterit, qui sacratissimo hoc Angelorum pane cibatus fuit ? de quo vere dici poterit : *Dedisti ei scutum cordis sui Dominus laborem tuum*, omnes enim labores, sudores, ærumnæ, & toleratæ à Christo passiones, omnia merita vitæ & passionis suæ in hoc Sacramento, veluti in brevi compendio continentur : Davide id attestante, dum ait : *Memoriam fecit mirabilium suorum ... escam dedit timentibus se* ; Hoc igitur Sacramentum nobis scuti loco esse voluit, quo se ab omnibus dæmonis insultibus tuerentur & defenderent ; *Dedisti eis scutum, &c.* Quando Arca ab loco ad alium circumferebatur (quæ propter manna in ea reclusum cœlestis hujus panis symbolum erat) hæc verba decantari solebant : *Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum à facie ejus, sicut deficit fumus, deficiant ; sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.*

(Ps. 110. 4. — Ps. 67. v. 2. 3.)

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Prosecutio ejusdem materiæ.

THEMA.

Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc ... convivium videmia, Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati. Isai. 25. vers. 6. 7.

1. ISaias, qui inter omnes Veteris Testamenti Prophetas, hoc a Deo privilegio insignitus fuit, ut præ cunctis aliis, omnes novæ Legis gratiæ eventus, quos distinctè, & ad vivum delineavit, clarius agnosceret, de Sacramento altaris sermonem facturus, de quo Ecclesia canit : *O sacrum convivium!* hoc edidit vaticinium : *Faciet Dominus exercituum convivium, &c.* Enimvero quod Dux quidam generalis exercitus militum lustrationem instituat, eosdemque in centurias, centurias in legiones distribuat, facile quidem intelligi potest, siquidem id munus ejus nequaquam dedecet : At vero quod velut Archi-Triclinus quidam sumptuosum quoddam instituat, & ordinet convivium, actio hæc nullam habere videtur cum aperto quodam belli Duce relationem ; Imo prout ex variis historiis constat, exercituum moderatores plus nimium conviviis celebrandis deditos fuisse, sæpius præclaras acquirendæ victoriæ occasiones elabi fecit. Quid si Medicum aliquem haud secus ac Architectum quemdam fabricis erigendis intentum esse, vel Architectum Medici partes obeuntem videres, numquid magnam in eo indecentiam, & disproportionem agnosceres. Idem proinde in præsenti dici merito posse videtur, dum Prophetam audimus dicentem : *Dominus exercituum faciet convivium*; Verumtamen omnis difficultas evanescit, si per convivium hoc, Eucharisticum epulum intelligamus; Hoc enim est velut armamentarium quoddam adversus omnes tam invisibiles quam visibiles inimicos copiosissimè instructum. Atque ideo protinus subjungit, dicens : *Præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est.* Lyranus porro per dictum montem, Sion montem in quo Eucharistia instituta fuit, intelligendum esse dicit: De quo pariter

(Per convivium ab Isaia descriptum intelligitur epulum Eucharisticum. — Isaia. 25. 7.)

Lyr. ib. S. Hieron. Procopius.

tet loco Hierosolymitanus incola existens propheravit, cum diceret: *In monte Sion, ubi dicitur Dominus fecisse Cœnam discipulis suis*, ut S. asserit Hieronymus; Cui subscribit Procopius ait: *Quem tandem præter Sion alium.* Atque hæc de ipso convivii instituti loco: Nunc ad reliqua citati textus verba explananda transeamus.

Lyran. ib.

Quod vocatur convivium pinguium.

2. Nuncupator itaque in primis *convivium pinguium*, id est, ut vult Lyranus, *habens in se omne spirituale delectamentum*; Notandum vero quod Propheta non simpliciter Deum convivium instituisse dicat, verum insuper Eucharisticum sanguinem sub vini specie consecratum tangat, siquidem dicit: *Convivium vindemiæ, pinguium medullatarum vindemia defæcata*; *Nam sanguis Christi*, ut Dionysius Carthusianus ait: *Ex uva consecratur, & corpus ipsius ab omni face peccati purissimum esse cognoscitur.* Procopius pariter ad Salvatoris verba, quæ in cœnaculo Sionitico species sacramentales consecrans, protulit, alludens ait: *Bibet vera vitis vinum, illud quod se non prius bibiturum dixit, donec novum cum Apostolis in regno cælorum sumeret.*

Dion. Car. ib. Procopius.

Hic itaque exercituum Deus, tanti præparator convivii, qualem potatis victoriam reportabit? Respondet immediatè dictus Propheta: *Præcipitabit in monte, &c.* Quæ verba S. Hieronymus ita exemplanda censet: *Faciet pingue convivium; ut præcipitet, & absorberi faciat faciem mortis & vinculi, quo omnes populi ligabantur*; Tyrannus siquidem infernalis genus sibi mancipaverat humanum, idque passim in omnibus mundi nationibus, præterquam in Judæa, ita ut homines omnes non modo obedientiam, sed etiam tamquam Deo cultum exhiberent, præstarentque latriæ: Hæc autem vincula & catenæ corruerunt in monte Sion per Sacramenti hujus institutionem; Ideoque ipsemet Dei Filius, exercituum Dominus clare protestabatur, dicens: *Princeps hujus mundi jam judicatus est*; id est, ut Procopius ait: *Homines Dei benignitate turpis hujus & diabolicæ servitutis opprobrio liberati*; Qui consequenter Author prædicta verba sequenti illustrans Commentario dicit: *Præcipitabit in monte isto faciem Dominatoris, qui in omnes gentes dominatur*; Cui & illa consonat S. Augustini Glossa inquientis: *In hac redemptione tamquam pretium pro nobis datus est sanguine Christi, quo accepto Diabolus non ditatus, sed ligatus est, ut nos ab ejus nexibus liberemur.* Ast qualem in convivii hujus virtute telam rumpendam fuisse putatis? Utique non aliam, quam antiqui adversarii machinatum, fraudium & stratagematum perversitates, dicente S. Hieronymo: *Disrumpet telam, qua omnes laqueat nationes*; Vel ut Hugo Cardinalis ait: *Disrumpet telam, quam orditus est Adam peccando*, quoniam ut Ecclesiast. dolenter ingemiscit: *Jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ*; Innatus namque nobis fomes ad peccatum extimulans, passiones inordinatæ, motus rebelles, dæmonis suggestiones & tentationes, grave conglomerant jugum, quod Apostolus titulo mortis afficere non dubitavit, dicens: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Contra quem gravissimum conflictum, ecce vobis præsens efficax in monte Sion institutum convivium, quod teste S. Hieronymo, *disrumpet rete mortis.*

S. Hieron.

Per illius institutionem superatus est diabolus, & sublatus fuit illius cultus.

Joan. 16. 11. Procopius.

S. August. lib. 13. de Trin. c. 15.

S. Hieron. Hug. Card. ibid. Eccl. 40. 1.

Rom. 7. 24.

S. Hieron.

3. Dionysius Carthusianus allata communiori, circa Anti-Christi debellationem, Interpretum opinione, citata Prophetæ verba ita nostro pariter accomodat proposito, dicens: *Videntur hæc convenientius explanari de ablatione gravis jugi, seu oneris, quod in omnibus invenitur, consequens ex originali peccato, videlicet de liberatione ab his malis, quibus subjacent homines per peccatum originale; de quo pondere molestissimo scriptum est: Grave jugum super omnes filios Adam. Est igitur sensus: Præcipitabit Dominus in monte isto, videlicet in monte Sion, in quo cœnaculum illud grande, in quo Sacramentum corporis & sanguinis sui instituit, faciem vinculi colligati super omnes populos, id est, effectum originalis peccati.* Unde & forte in eodem capite idem Propheta inquit: *Pone mensam, contemplare in specula comedentes & bibentes; surgite Principes arripite clypeum*; quia nimirum post mensam Eucharisticam, Fideles arrepto scuto animosi decertant contra dæmoniacos assultus; Quam Glossam non obscurè illa eumdem textum interpretantis insinuant S. Hieronymi verba: *Propheta præcipitur, ut ascensus in mensa Domini & illinc saturatus cibo, diligentius contempletur, quæ ventura sint mundo: Diciturque per eum ad omnes credentes, ut comedentes & bibentes corpus & sanguinem Domini, vertantur in Principes Ecclesiæ, & cum Apostolis audiant: Surgite, arripiantque clypeum fidei, in quo possunt tela diaboli ignea extinguere.*

Dion. Carth.

Sumpta S. Eucharistia, Fideles animosè certant contra diabolum.

Isai. 21. 5.

S. Hieron. ibid.

4. Vix Sacramentum hoc in cœnaculo instituerat Christus, quando diabolus bellum ei intentaturus se inde subito proripuit: Verumtamen non absque Juda comite, cui Salvator de Sacramenti hujus institutione tractans, prædixerat: *Ex vobis unus diabolus est*, quia nimirum malignus ille spiritus timebat, ne Judas, si in cœnaculo substitisset, in virtute hujus Sacramenti ad pœnitentiam conversus, traditionem moliri desisteret; Quam circumstantiam considerans S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Impietatis in Christum, & crudelitatis Ducem, omnium que malorum artificem irrupisse, ait sapientissimus Evangelista in cor proditoris, totumque in eum ingressum satanam, postquam offulam tradidisset*; Sumpta namque sacrilege Eucharistia, diabolus ipsum in præcipitium adegit, prout his verbis suo dictus Sanctus consequenter insistens Discursu insinuat: *Et quidem Judam simul ac offulam sumpsisset, cogit illico, ut qui jam in ditionem suam transiisset, ad tam impium facinus se quamprimum accingere, veritus, ut credibile est, simul cum pœnitentia vim quoque Eulogiæ, ne utique in illius hominis corde lucis instar effulgens, eum ad bene agendi studium revocaret, eique saniorem mentem inderet.* Ecce vobis admirandam Sacramenti hujus efficaciam, quod ita diabolus expavit, ut non obstante sacrilega Judæ Communione, nihilominus pertimuerit, eum si coram Eucharistia diutius perseveraret à machinamento Deicidii recessurum.

Diabolus timuit ne virtute S. Euchar. Judas resipiscat.

Joan. 6. 71.

S. Cyr. Al. l. 9. in Joan.

5. S. Carolus Borromæus alium quemdam hujus Sacramenti effectum insinuans ait: *Vires præbet, ut Fideles à tentationum impetu incolumes se conservent*; Quam virtutem S. Chrysostomus de eodem agens Sacramento, fusius commemorat, dum ait: *Hic Mysticus sanguis dæmones procul pellit, Angelos & Angelorum Dominum ad nos allicit; Dæmones enim cum Dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt*; quem eumdem sacramentalem calicem idem Sanctus authoritatem secutus Apostoli, nuncupat *terribilem, & maximè formidandum*; Quem bombardæ contra satanam explosæ assimilat, dicens: *Roga ipsum diabolum, & dic: Undenam habes ictum incurabilem? Qui fit, quod nullas habeas vires? Quomodo captus es? Nihil aliud dicet, quam corpus crucifixum; Per hoc stimuli ejus sunt confracti, per hoc caput ejus est contritum; per hoc principatus & potestates sunt tradu-*

Act. Eccl. Med. pag. 512.

D. Chrys. hom 45. in Matth.

Mysticus sanguis Christi diabolum procul pellit.

ducta. Quod argumentum promoturus S. Bonaventura illam è libro Tobiæ adducit historiam, ubi Tobias junior ad flumen Tigris pedes loturus à pisce invasus, modumque eum capiendi per Archangelum edoctus fuisse legitur: Quam rei gestæ seriem ita nostro accommodat proposito: *Piscis iste diabolus est, hic quia humanum genus devoraverat, Deus Pater hamum contra ipsum misit, Filium suum; an extrahere poterit Leviathan hamo? invadens ergo diabolus escam humanitatis, captus est hamo Deitatis.*

Tob. 6. S. Bonav. ser. in Cœn. Dom.

6. Quod subesse mysterium credis, quod Christus SS. hujus Sacramenti institutionem ad ultimam usque Cœnam instituerit? cur post 33. annorum cursum ipsam distulit? Causamne nostis? quia nimirum tunc temporis princeps tenebrarum omnes suas exercere cœpit vires ideoque opportunissimè suum, quo omnes firmiter communiret Apostolos, patefecit armamentarium; Quem nobis conceptum expressum reliquit S. Bernardus dum ait: *Affectuosius Pater familias ante passionem, refectionem suam curavit domesticis exhibere, oportebat enim, expetierat eos satan, ut cribraret sicut triticum, opus erat prævenire refectionem. Denique qui refecti paulo minus defecerunt, quid jejuni fecissent?* Qui idem Sanctus nos ad frequentem dignamque Communionē exhortaturus ait: *Fortissimè dæmones timent mentem devotissima hujus Sacramenti sumptione munitam,* Unde & B. Laurentius Justinianus in lib. cui tit. *De disciplina & perfectione monastica conversationis,* ait: *Quis valeret adversus immundos spiritus pergere, in acie perseverare, & de talibus adversariis obtinere victoriam, nisi divinis esset recreatus alimentis.*

Cur Christus distulerit institutionem SS. Sacramenti usque ad ultimam Cœnam.

S. Bern. ser. 3. in Ramis Palm.

B. Laur. Just. de disc. mon. c. 19.

7. Dæmon olim suos in Jobum conjecerat invidos oculos, totumque quasi infernum in eum torquendum emiserat, cœlum terraque hanc pugnam attonita spectabant, ejusq; præstolabantur exitum. Ast vero quonam præcipue medio Job usus fuit, ne dæmoni in prædam cederet: sed potius de tam potenti & obstinato amico triompharet? Nimirum erga hoc Sacramentum, quod per Spiritum propheticum è longinquo venerabatur, ingenti ferebatur devotione in sacrificiis quæ quotidie offerebat: *Offerebat holocausta*, & ideo mirum non est, quod adversus dæmonum victor evaserit hic enim inimicus infernalis ad solum sacrificii incruenti typum, quantumvis distantem & remotum, omnem suum amisit vigorem; Quanto igitur magis vires ejus debilitabuntur, quando præsens est figuratum? *Si hæc in viridi, quid in arido? Tygris periit*, inquit idem Job, *eo quod non haberet prædam.* Septuaginta legunt; *Myrmicoleon*, quod idem est, quod *leo formica*; Dæmon enim fit ex leone formica, & sine præda remanens vulnus accipit lethiferum. S. Gregorius hunc citatum Jobi textum hoc modo exponit: *Ex translatione septuaginta Interpretum nequaquam Tygris, sed Myrmicoleon periit, formicis adversum, quod se suo pulvere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit:* Et ideo hoc animal dæmonem præfigurat, qui omnes suas ad hoc vires adhibet, ut fructum hujus frumenti electorum impediat, vel enervet, at vero benedictus Deus, inquit enim Spiritus Sanctus, *periit, eo quod non haberet prædam.*

S. Job virtute hujus Sacramenti, quod à longè prospexit, vicit diabolum.

Quanto magis illud ipsa sumentes.

Job. 4. v. 11. Septuag.

S. Greg. l. 5. mor. c. 6.

8. Gregorius VII. Mathildi, de S. Dei Ecclesia optime meritæ Principi inter cætera in hæc verba scribit: *Inter cætera arma, quæ tibi contra mundi Principem contuli, potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter accedas.* Valde etiam celebria sunt illa S. Ignatii Martyris verba, quibus Ephesios ad sæpius communicandum exhortatur, dicens: *Date operam, ut sæpius congregemini ad Eucharistiam, & gloriam Dei, cum enim sæpius in idem loci convenitis, labefactantur vires satanæ, & ignita illius peccatum jacula irrita resiliunt.* S. Job à ferocissimis infernalium spirituum copiis graviter infestatus, Deo dicebat: *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me*, hoc autem majori cum fiducia & libertate ille dicere poterit, qui Deum ipsum intra viscera sua sumptum & positum habet. Utique non sine particulari mysterio laudabilis hæc penes Ecclesiam consuetudo invaluit, quod locus ille, in quo sanctissimum conservatur Sacramentum, Tabernaculum, communi nomine, appellari soleat: Tabernaculum enim est veluti militare quoddam tentorium, & ideo hoc nomine unus ex præcipuis finibus innuitur, ob quem in hoc Sacramento nobiscum remanere voluit, scilicet ut veluti in prælio quidam sub tentoriis constitutus nos ab inimicis defenderet, nosq; in pugnando adjuvans de victoria securos redderet. Albertus Magn. ex Avicenna in libro *de Animalibus*, mirū quemdam refert aviculæ cujusdam adversus serpentem dimicaturæ instinctum; Nam *ne venenum noceat, avicula accipit per cibum lactucam agrestem. Et in succo lactucæ agrestis præcipitur sumi sacrificium agni paschalis, quia cum in memoriam passionis Dominicæ sumimus corpus Christi, flagrans de ore nostro virtus Sacramenti, fugat & ab anima & corpore omne venenum inimici.* Ideo etiam S. Mater Ecclesia in oratione secreta ad Missam Dominicæ IV. Post Epip. his verbis Deo supplicat: *Concede quæsumus omnipotens Deus, ut hujus sacrificii munus oblatum, fragilitatem nostram ab omni malo purget semper & muniat.*

Greg. VII. epist. 47. Suadetur frequens Communio.

S. Ignatius

Mar. ep. 14. ad Ephes.

Job. 17. v. 3.

Mirabilis industria aviculæ in pugna contra serpentem.

Alb. Magn de Euch. dist. 3. tr. 1. c. 5. n. 6.

9. Sciendum tamen est, quod dæmon tunc vel maxime omnes vires suas adhibere soleat, ut atrocius nos impugnet, quando ad S. Communionem fomeodam nos accingimus, prouti Thomas à Kempis his verbis optimè probat: *Cum quidam sacra Communioni se aptare disponunt, pejores satanæ immissiones patiuntur. Ipse namque Spiritus, ut in Job scribitur, venit inter filios Dei, ut solita illos nequitia sua perturbet, aut timidos nimium reddat & perplexos, quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat, si forte aut omnino Communionem relinquant, aut cum torpore accedant;* Ac proinde tanto nos validius ipsi resistere debemus, consilium sequentes D. Chrysostomi dicentis: *Tamquam leones ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles.* Unde frequens est per annum illa Ecclesiæ in Missa oratio: *Exaudi nos Deus salutaris noster, ut per hujus Sacramenti virtutem à cunctis nos mentis & corporis hostibus tuearis.* S. Birgittæ à Christo revelatum fuit, *Sicut ex uno verbo, quod dixit: Ego sum; corruerunt hostes mei corporaliter in terram, sic dicto verbo meo, videlicet hoc est corpus meum, fugiunt dæmones à tentando animas offerentium, nec auderent redire ad eos cum tanta audacia si affectus peccandi non sequeretur.* Variis habemus dæmonis ad comparitionem Eucharistiæ fugientis exempla. S. Augustinus suo tempore accidisse refert, quod quidam Tribunitiæ dignitatis vir, Hesperius nomine, in villa quadam domum habens, cum ingenti familiæ & gregum suorum damno à spiritibus malignis infestatam, S. Augustino absente, ejus Presbyteros instanter rogarit, ut aliquis illorum eo se conferens, aliquod suis orationibus adversus malignos spiritus porrigeret auxilium. *Perrexit unus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, ut cessaret illa vexatio, & Deo protinus miserante cessavit.* P. Bollandus in vita S. Pii Episcopi Bituricensis refert, quemdam prædictæ Ecclesiæ Mansionariū eo tempore quo in eodē in oratione pernoctare solitus erat, à dæmonibus adeo graviter

Diabolus atrocius impugnat accessuros ad S. Communionem.

Thomas. à Kem. l. 4. c. 10. n. 2.

D. Chrys. 10. ad pop.

Revel. S. Birgittæ l. 4. c. 58.

S. Aug. lib. 22. de Civ. Dei. c. 8.

Dæmones comparente S. Euchar. fugiunt.

viter fuisse infestatum, ut à bono opere illo desisteret, ut semivivum illum aliquando ex nimia verborum acerbitate relinqueret. Licet vero S. Pius procul abesset, mox tamen ut hujus diabolicæ infestationis factus est certior, sine mora eo properavit: *Tunc juxta membra fratris se prosternens, ingemuit fortiter, vique dentibus reseratis, sacrificium in ore ejus propriis manibus Dei sacerdos infudit, & miro stupore spectantibus omnibus ita repente apprehensa manu ejus, in faciem sacerdotis incolumis, ac si nihil mali habuisse putaretur, & ubique fatens benedicebat Dominum.*

Bolland. 1. n Jan. c. 8. n. 26.

10. Cantipratensis quoque prodigiosam quamdam refert historiam, quæ Anno 1231. cuidam Fratri Dominicano evenit, qui cum ab Hæretico persuasus, ut ejus sectaretur errores, fortiter restitisset, Hæreticus his eum verbis affatus fuit: *Tu alia non habes Fidei tuæ argumenta, præterquam ea quæ ex Scriptura S. petuntur: Ego vero, si fidem mihi adhibueris, Christum ejusque Matrem & omnes Sanctos videre te faciam.* Religiosus porro tametsi dictis ejus fidem nullam haberet, dolum suspicatus; attamen ut promissi experiretur veritatem, illum acceptavit, priusquam verò Hæreticum sequeretur, acceptam pixidem, in qua SS. erat Sacramentum, sub chlamyde religiosa occultavit. Perductus igitur in vasti cujusdam montis speluncam, splendidum ibi eam invenit palatium, in eoque thronos quosdam conspexit magnificos aureos, in iisque sedentem Regem quemdam in uno, & in altero Reginam, in eorumque circuitu multos alios assistentes, velut Patriarchas & Apostolos, & innumerabilem exercitum Angelorum. Cumque Hæreticus coram illis se prosterneret eos adoraturus, Religiosus attonitus stetit & immobilis; Cui cum Hæreticus, cur Filium Dei non adoraret, improperasset; Religiosus propinquius nonnihil accedens, extractam foris sacram pixidem Reginæ obtulit dicens: *Si tu Regina es Mater Christi, ecce Filius tuus, quem si susceperis, te velut Matrem Dei agnoscam.* Et cum hac protinus voce totum illud phantasma evanuit.

Cantipr. l. 2. Apum c. 57. n. 23.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Sacramentum altaris in bellis nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

THEMA.

O salutaris hostia, quæ cæli pandis ostium, bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium.

1. Historia nos defendit contra hostes visibiles.

1. DOctor Angelicus (qui jubente Urbano IV. tunc Orvieti commorante, pro solemnitate sacratissimi Corporis Christi, tunc ab eodem Pontifice in Ecclesia primitus instituta, totum composuit divinum officium) calamitosissima considerans tempora, quibus Christianismus in damnum fidei Catholicæ, & Apostolicæ Sedis per bellorum tunc ardentium incendia miserè conflagrabat, optimè se facturum esse censuit, si aliquo in illius Festi hymno cunctos Fideles ad hanc supplicationem sanctissimo Sacramento faciendam invitaret: videlicet, *O salutaris hostia, &c.* Quorum verborum occasione in præsenti Discursu declarare statui, Sacram hostiam inexpugnabilem quamdam esse arcem, qua mediante non solum ab invisibilibus, sed etiam à visibilibus hostibus eorumque machinamentis defendamur.

2. Arca in se continebat Manna, quæ symbolum erat Sacramenti altaris, advertendum verò est, quod quando hæc in castra inimicorum circumferebatur, ut Hebræis esset in defensionis præsidium, hæc verba decantari consueverint: *Exurgat Deus & dissipentur inimici ejus, & fugiant*, deinde vero in eodem Psalmo convivii mentionem fecerint dicendo: *Et justi epulentur*; Quæ verba utique non de conviviis mundanis intelligi possunt, utpote quæ servos Dei dedecent, ac proinde David ibi potius ad convivium alludit Eucharisticum, unde protinus subjungit, *& exultent in conspectu Dei.* Verum inquies, convivari & epulari inimicum non fugat, sed potius allicit, omnemque inimico timorem adimit, quia milites ad gulam proclives, ad pugnam sunt inidonei. Cur igitur inimicum fugare volentes, epularum faciunt mentionem? *Quis iste inimicus tam facile vincens*; quærit D. Chrysostomus, *ut prandens trophæum erigat?* In a resolutione notandum est celebre illud facinus Gedeonis, quando populus Israël in servitute erat Madianitarum, jamque à numerosissimo pariter & formidabili eorumdem exercitu trucidandus erat: *Madiam autem Amalem, & omnes Orientales populi fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo, cameli quoque innumerabiles erant sicut arena.* Quibusnam vero armis, aut exercitibus Deus usus est, ut filios Israël ab hoc tam potenti inimico tueretur, & defenderet? *Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis volvi, & in castra Madian descendere, cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subvertit, & terra funditus coæquavit*; *Respondit is qui loquebatur, non est hoc aliud nisi gladius Gedeonis.* Ast quæ obsecro generali expertique Capitaneo, gladium inter & frustum panis dari potest proportio? Ecce vobis mysterium. *O salutaris hostia, da robur, fer auxilium.* Quia panis scilicet hic contra inimicos gladius est, dum illum nos venerantes, inque opem & succursum nostrum cum confidentia & devotione advocantes suscipimus; Unde Vatablus non immerito pro ly *subcinericius panis* legendum putat: *Et ecce strepitus panis se devolvens ad castra*, seu ut Cajetanus ait: rectius legitur; *Et ecce tremor panis.* Id quod olim experti fuere Saraceni illi, qui Assisii applicatis monasterio S. Claræ scalis, in quo tunc S. hæc Virgo degebat, extremam intentabant ruinam dictæ Urbi & Cœnobio; Moxenim Sancta hæc animosior ipsis in faciem restitit in virtute hujus Sacramenti, quo foras educto, eos tamquam fulmina excæcavit & præcipitavit: *Ægra se ad portam afferri voluit, unaque vas, in quo SS. Eucharistia Sacramentum erat inclusum, ibique oravit in hunc modum: Ne tradas Domine bestiis animas confitentes tibi. Saraceni partim fuga se mandarunt, partim qui murum ascenderant, captis oculis, præcipites ceciderunt.* Porro S. Bernardinus ad suam ætatè præcedentem historiam se convertens ait: *Hic est panis, qui à Gedeone visus est, qui destruxit Madian.*

Quid præfiguratum sit in Manna, Arca inclusa. Ps. 67. 1.

D. Chrys. in Ps. 1.

Judic. 7. v. 12.

Panis subcinericius Gedeonis designat S. Eucharistiam.

Quis est simul panis & gladius.

Vatabl.

Cajet.

Exemplum S. Claræ.

In lectionibus S. Clar.

S. Bern. t. 1. ser. 54. A. 2. c. 3.

3. Recordabimini fortan historiæ illius, quam nobis quartus exhibet Regum liber, de Benhadad Rege Syriæ, qui Samariam tam stricta presserat obsidione, ut fame invalescente proprios filios devorarint matres, quare Rex Israël indignatus; Elisæo se mortem et illaturum juravit; sed quid mali obsecro perpetrarat hic Propheta: Num forte occultè cum inimicis colludebat? Aut sinistrum fortassis in prælio dicto dederat consilium? Nequaquam, sed ut S. Ambrosius notat: *Propheta mandavit necem, cuique in potestate fore crederet, ut obsidionem solveret, propulsaret famem,* quia similiter Rex

4. Reg. 6. Elisæus Regi Israel signum victoriæ contra Syros dedit ubertatem frumenti.

probè cognoverat S. Prophetæ precum efficaciam, utpote qui paulo ante, ut eodem traditur capitulo, inimicorum cæcatorum in medium conduxerat civitatis Samariæ. Verumtamen id, quod nostro singulariter deservit proposito, consistit in eo, quod S. Propheta gloriosæ contra inimicos victoriæ signum dederit frumenti abundantiam, dicens: *Sequenti die ubertatem frumenti videbis*, ut refert Ægesippus, quantumvis Vulgata nostra solius meminerit farinæ; sponsionique Propheticæ successus respondit fertilissimus, ut nimirum edoceamur, quod frumentum Electorum inimicos vincat & prosternat, modo ad ipsum cum efficacibus precibus recurramus. Quo fine & Cornelius à Lapide illum adducit Isaiæ textum: *Requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos.* Quæ verba dictus Author ita ad nostrum applicat propositum: *Assyrii & Sennacherib vincentur, non armis, sed sacrificiis, quæ tympanis & citharis offerebantur*, id, quod & lingua Hebræa in illo exprimit verbo, quod *elevationem* significat, ubi Vulgata nostra legit: *præcipuis.*

Ægesippus de excidio Hierosl. l. 5. c. 16.

Corn. à Lap. Isai. 30. v. 32.

4. Successum narrabo ad idem intentum, nulli non pergratum è Frontino desumptum, qui tradit, in medio quondam unius montis ab inimico obsessos pressosque Thraces ad hoc se convertisse stratagema: Oves aliquot frumento impinguatas liberas dimiserunt, quæ in hostiles manus incidentes subito prædæ factæ sunt, & victimæ; Conspectoque frumento in occisarum intestinis, magna obsessos abundare frumenti copia, credidit hostis, obsidionemque solvit. Multis pariter exercitibus cæteroquin formidabilibus & invincibilibus idem novimus evenisse, quando civitates aut castella obsidentes, hujusmodi prædam spe jam devoraverant, turpiter elusi suas sibi insensibiliter vires diminui, generositatem remittere, animumque deficere adverterunt; quia scilicet obsessi cœlesti hoc sese muniebant, pascebantque frumento, interque orationes ad panem confugiebant Angelorum. Quam veritatem Numa quoque Pompilius qualicumque lumine dotatus, non obiter attigisse videtur, quando de inimicorum contra se adventantium furiis admonitus, intrepide respondit; *Et ego sacrificabo.* Potius urbes munitionibus, & necessariis militibus aliisque provisionibus instruere debuisse videtur; Sed accuratior veritatis ponderator totam in sacrificiis fiduciam collocandam censuit; In sacrificiis inquam ovium, aliorumque pecorum, quæ falsis numinibus, & dæmoniis offerebantur, quanto igitur majorem confidentiam populus Christianus in similibus angustiis, & pressuris concipere debet & dicere: *Ego sacrificabo?* Atque idipsum in verbis dictis nobis insinuatur, quibus asseritur: *In bellis præcipuis expugnabit ad elevationem in sacrificiis.*

Duæ insignes historiæ, ad intentum applicabiles.

Numa Pompilius credidit hostes sacrificio vincendos.

5. Jusue civitatem Hai subjugaturus, dum exercitum suum in præsentissimo conspiceret periculo, vocem Dei inaudiit sibi præcipientis: *Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.* Porro Glossa scutum hoc Passionis Christi, cujus Sacramentum altaris memoriale est, symbolum fuisse docet, inquiens: *Clypeus iste est memoria Dominicæ passionis.* Cajetanus autem paulo ante insinuatum Madianiticum panem contemplans, illa singulariter considerat verba (*videbatur panis volvi*) circa quæ talem format discursum: *Ex eo quod describitur volventis se, insinuatur, quod hujusmodi panis erat orbicularis figuræ: Hæc enim figura ad modum revolutionis valdè est habilis.* Chaldæus legit: *Ecce placenta panis*, Galatinus autem: *Placentula rotunda*;

Josue 8. 18.

Continuatio ejusdem materiæ.

Glossa.

Cajet.

Chaldæus.

Galatinus.

Quæ interpretationes nostro utique suffragantur proposito, siquidem figuram circularem habet hostia nostra consecrata, non solum sphæricum mundi corpus, sed & potentiam designans, quam habet super omnes adversariorum assultus, cui non obscurè quædam favet S. Bernardi sententia, dum in sermone *de Virgine assumpta*, cui titulus est: *Intravit Jesus in quoddam castellum*, ita discurrit: *Quod est autem hoc castellum nisi cor humanum, quod priusquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muroque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua, Babylonica turre erigitur; Visitante Christo, & intrante castellum hoc, evertitur.* Profectò si Christus tanta vi pollet ad expugnandum castellum, quod nostræ consignavit libertati, dum *reliquit hominem in manu consilii sui*, quanto facilius civitates, provincias, regna, turresque munitissimas subjugabit? Ipse *armabit creaturam ad ultionem inimicorum*, insuper *cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud*; An nescitis, quoniam Deus ille titulo glorians, Dei exercituum, machinamenta, studiaque apertissimorum etiam hostium penitus atterit, & pessumdat?

S. Bern. ser. 5. de Assumpt.

Eccl. 15. v. 14.

Sap. 5. 18.

Prov. 21. v. 1.

6. Ad Elisæum Prophetam, inimicos Samariæ excæcantem sanctus nos revocat Ambrosius dicens: *Ubi sunt, qui dicant plus, quam preces sanctorum hominum arma posse? Ecce una oratio Elisæi totum exercitum vulneravit, & unius Prophetæ meritis omnis est hostium numerus captivatus.* Si, inquam, contra integrum exercitum tantam vim & efficaciam unius Prophetæ oratio habet, quanto majorem possidebit ipsemet personaliter præsens Deus, & à suis Fidelibus ferventibus in Eucharistia precibus invocatus? Ramirus Rex Hispaniæ infœliciter cum Saracenis præliatus in montem se contulit ad certum quemdam locum totus desolatus, ubi illi per noctem sanctus apparuit Jacobus Apostolus: suum ei promittens auxilium, & infallibilem victoriam; Hac tamen conditione, ut postridiè milites omnes sacra se armarent Communione, qua corroborati 70. millia Saracenorum occiderunt. Anno 1040. dum Barbari iidem Messanam ministris imperialibus subditam invaderent, hi omnes sacra prius refecti Communione, portas aperientes tanto eum impetu in canes illos proruperunt, ut irreparabilem iis intulerint stragem, cadaveribus planities, valles & flumina implentes; Quo ea tempore amplissima Siciliæ Insula, tyrannico cæteroquin Barbarorum jugo pressa, in pace reflorescere cœpit.

4. Reg. 6. v. 15.

S. Ambr. ser. 2. de S. Elisæo.

S. Communione muniti fœliciter pugnant contra hostes.

Baron. An. 844. n. 15.

Baron. An. 1040. n. 3.

7. Dum iterum me ad libros Regum converto, singulare propositi præsentis fovendi argumentum suppeditant verba illa, quibus dicitur: *Habitabat Juda, & Israël absque timore ullo, unusquisque sub vite sua … cunctis diebus Salomonis.* Ast quale eos habuisse putatis tantæ pacis, & ab hostili incursu immunitatis pignus? Utique non aliud, quam quia sub regimine Regis pacifici degebant; Verumtamen *ecce plus quam Salomon hic*, qui sub Sacramenti hujus umbra vivit, nullum pertimescit inimicum insultum, unde Origenes inquit; *Tibi dabitur, ut requiescas sub vite tua, quæ est Christus Jesus*; Quod ut stabiliat plenius ad illa alludit Sacramentum hoc instituentis Christi verba: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*: Quia nimirum sub vitis illius umbra, quæ vinum producit *germinans virgines* impavidi requiescimus.

3. Reg. 4. v. 25.

Matth. 12. v. 42.

Luc. 21. v. 31.

Orig. h. 15. in Josue.

Matth. 26. v. 29.

8. Observastisne aliquando, cur Sponsæ collum assimiletur? *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Per Sponsam hanc Ecclesia designatur, ast quare obsecro collum potius, quam

Cant. 4. 4.

Per collum Sponsæ designatur fuit S. Eucharistia.

quæ-

quæcumque alia pars corporis, turri, armamentario, & inexpugnabili comparatur propugnaculo? Caussamne nostis? de hoc agebatur Sacramento, quia nimirum collum vehiculum est cibi, nutrimenti & potus, quibus totum sustentatur, corroboraturque corpus; Non itaque ulla pars corporis alia aptius significare potuisset effectus hujus panis, & Eucharistici vini, quorum utrumque turris est inexpugnabilis. Atque hanc fortè ob caussam felix Episcopus Bituricensis vas fabricari jussit aureum in formam turris ad custodiendam Eucharistiam, quam & Ecclesia sancta in vasis tabernaculorum, quales militares sunt casæ, & tentoria, figuram exprimentibus custodire consuevit; Quo fine & illa subserviet Hugonis Cardinalis Glossa, quando hunc Psalmi versiculum (*in Sole posuit tabernaculum suum*) interpretans ait: *Tabernaculum dicitur caro Christi.* Verum enimvero qualis inter tentorium, & agni divini corpus potest esse relatio? Facilis eruetur responsio ex illis Apostoli verbis: *Jesus Christus heri, & hodie: Ipse & in sæcula*; quia scilicet idem ille, qui triginta tribus annis in carne visibili, ut Hugo Cardinalis ait, sicut in tabernaculo militavit pro nobis ipsemet protestatus est dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, in defensionem nostram in hoc Sacramenti tabernaculo per corpus suum militans incessanter.

Baron. An. 570. n. 15.
Hug. C. ib. Ps. 18. 6.
Hebr. 13. 8.
Hugo Card. ibid.
Matth. 28. v. 20.

9. Ultimum discutite, si lubet à Sennacherib, illi populo Israelitico, & civitati sanctæ Jerusalem intentatum exterminium; Quando Ezechias nequaquam pusillanimus coram arca prostratus, ita exorare cœpit; *Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim tu es Deus solus Regum omnium terræ.* Arca hæc propter Manna, quod continebat, Eucharistiam, ut diximus, præfigurabat; Circa quam historiam, minas, & blasphemias Rabsaces Ægesippus considerans simul & Ezechiæ pietatem ait: *Non verba verbis, nec arma armis, referenda credidit, sed exurgens, cilicio se ut scuta induit; pro galea cinere caput texit, pro jaculis orationem intorsit; ascendit oratio, descendit Angelus, cæsa per noctem Assyriorum 175. millia cadavera numeravimus, percussorem non vidimus.* Ita quoque multi Christiani, Eucharistia ante prælium muniti, gloriosi evasere victores, percussorem non videntes, quia scilicet sub specierum Sacramentalium tabernaculo, & tentorio militat confligitque Christus. Unde non immerito S. Cyprianus, teste Baronio, Fideles contra Tyrannos armaturus, hoc iis providit corporis Christi munimentum, juxta illa expressa verba: *Quos excitamus, hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus.* Quam veritatem ex Alberti Magni doctrina facilè stabilierim, qui favum mellis à Samsone in ore leonis inventum, & Eucharistiæ symbolum contemplans, ait; *De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo; Hoc est, de eo, qui in Sacramento nos sibi incorporat, exit dulcedinis cibus, & de forti nostro propugnatore ad salutem tanta egressa est dulcedo.* Cujus Sacramenti fortitudinem Salmeron pariter ab Isaia indigitatam fuisse sustinet in iis verbis, ubi *convivium pinguium* commemorans, immediatè hoc subnectit epithetum: *Dominus exercituum*; Unde ad sacrum hoc convivium Eucharisticum dictus alludens Author, ait: *Quia pro exercitibus Ecclesiæ militantis corroborandis institutum est.*

4. Reg. 19. v. 15.
Ægesippus de excidio Hierol. l. 5. c. 16.
Christiani ante prælium se muniant S. Eucharistia, ut vocant.
S. Cypr. Baronius An. 57.
Alb. Mag. de Euchar. dist. 1. c. 6.
Salmer. t. 9. tr. 2.
Isai. 25. 6.

10. Ad novam vos invito S. Chrysostomi sententiam: *Cavendum tibi, ne acutum gladium pro cibo præbeas*, quia scilicet summè nobis cavendum, ne sceleribus nostris, mansueti hujus agni furorem contra nos provocemus, ipsique loco cibi ferrum & gladium in interitum nostrum præbeamus nobisque in oppressionem cedat, propter graves offensas, & mortales culpas nostras, quod cæteroquin hostes nostros penitus attrivisset. Populus quondam Israël stragem passus à Philisthæis communi consilio arcam in prælium conducendam, per quam defenderentur, statuerunt, dicentes; *Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostri, ut solvat nos de manu inimicorum nostrorum*, sed nihil iis hujusmodi profuit munimen, quamtumvis altaris Sacramenti typus esset; quin prius *ceciderunt de Israel triginta millia peditum. Et arca Dei capta est.* Ex quo proinde successu Dionysius Carthusianus hoc optimum pro nobis eruit documentum. In urgentibus quandoque belli miseriis populus Christianus sanctissimum exponit Sacramentum, in honorem ejusdem preces solemnes instituit 40. horarum, & processiones, sed absque ullo fructu, imo quandoque cum effectu opposito. Cujus hæc assignari potest ratio, quia nimirum principalis eorum finis est, ut suam salvent substantiam: & vitam à fine moti temporali, non Divino, non Ecclesiastico; non ut protegant, aut manu teneant fidem; Iterum quod caput est, ejusmodi instituuntur devotiones, absque ulla morum emendatione cum affectu, & voluntate reiterandi peccata; ideoque *acutum gladium pro cibo præbemus*, pro vita mortem, pro medela interitum, pro præmio supplicium.

D. Chrys. hom. 83. in Matth.
Et vitæ emendationem firmiter statuunt, alias potius oberit, quam proderit.
1. Reg. 4. 3.
Ibid. v. 10. 11.
Dion. C. ib.

11. Anno 1239. ab innumerabili Turcarum exercitu obsessa Valentia, dum nostri extremis premerentur angustiis, à sacratissimo hoc altaris Sacramento subsidium petiere instanter; Inter reliquos autem quinque Capitanei ad S. Communionem sumendam se accinxerunt; sed dato conflictus signo ante Missæ finem, dum communicandi non suppeteret tempus, ad prælium concurrerunt, suum spiritualiter adimplentes desiderium. His itaque confligentibus, dum Sacerdos, qui de residuis hostiis minoribus ageret, dubius hæreret, corporali eas involutas sub saxo abscondit propter Barbarorum timorem. Turcæ itaque penitus destructi fuere à nostris, fugatique per invocationem sanctissimi Sacramenti. Nostri igitur ad communicandum reversi particulas cruentas singulas sanguine madidas, sacro lino affixas offenderunt; Quo miraculo divulgato, omnes ad tanti mysterii adorationem concurrerunt. Sed novo confestim de inimicis iterum ad arma convolantibus orto rumore, nostri expediens judicarunt corporale dictum, quasi antemurale mœniis appendere; quo facto iterum in impios proruentes, omnes in fugam compulerunt. Quæ Syndon usque in præsens tempus multa cum veneratione Darocæ multis clara miraculis asservatur.

Præclara historia obtentæ taliter victoriæ.
Marin. de reb. Hisp.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

De variis Eucharistiæ fructibus, præsertim autem de illa quam nobis confert, indulgentia & propitiatione Dei.

THEMA.

Pinguis Panis ejus, Gen. 49. vers. 20.

1. Alias inter, quibus Patriarcha Jacob suos muneravit filios, benedictiones, non infima fuit illa, quam indulsit filio suo Aser dicens: *Aser pinguis Panis ejus*; Quæ verba Ecclesia sancta in

S. Eucharistia est propitiatoria.

Feſto ſanctiſſimi Corporis Chriſti, cœleſtem hunc panem ſacramentalem honoratura adducit, alludens ni fallor ad effectuum ejus multiplicitatem; Unde ſubjungit: *præbebit delicias*, ſcilicet, ut Interlinearis proſequitur *Sapientiæ, Gratiæ, & Virtutum*. S. autem Thomas de Villanova, panem hunc in cœleſti Manna figuratum fuiſſe conſiderans ait: *Quid dulcius iſto cibo, qui non de terra eſt, ſed de cælo venit, non hominum opere, ſed Spiritus Sancti virtute, in ſacro Virginis utero formatus, omnem habet ſaporem, omnem continet ſuavitatem? in eo omnium virtutum, & chariſmatum plenitudo eſt*; vel ut S. Clemens de hoc cœleſti pane tractans concludit: *Omne beneficium obumbrabit* non immeritò: ſi enim Chriſtus paſſibilis inter nos mortales degens, *pertranſiit benefaciendo*, quanto magis in ſuis bonis diſpergendis prodigus erit in Euchariſtia, in qua ipſe permanenter, uſque ad finem præſtet ſæculorum dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus*, neque alium ob finem, niſi ut ſuas Ipſe nobis gratias communicet; Ideoque juxta Apoſtoli conſilium: *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus*, quia ſcilicet Sacramentum hoc gratiæ eſt ſignatura, nomenque *Euchariſtia*, gratiæ eſt expreſſivum.

Interlin. S. Thom. de Villa nova conc. in die corp. Chr. S. Clem. Rom. inſt. c. 4. Act. 10. v. 38. Matth. 28. v. 20. Hebr. 4. v. 16.

Salmer. t. 6. tr. 40. Chriſtus quocumque intravit, ſuam benedictionem & dona impertivit.

2. Salmeron Chriſtum variis ſuas largè gratias diſpertiſſe conſiderat; Et in primis quidem uterum virginalem ſubintrans, eidem primatum contulit ſuper omnes creaturas. Exinde domum petens Zachariæ Joannem Baptiſtam in utero virginali ſanctificavit, matremque ejus Spiritu Sancto, & patrem dono Prophetiæ ditavit. Stabulum Bethlemiticum in quo naſci dignatus eſt, in paradiſum convertit, præſepiumque in altare conſecravit. Ad templum conductus, ipſum omnium reddidit glorioſiſſimum, ita ut juxta Propheticum oraculum, nullum ei umquam exſtiterit ſimile in Majeſtate. In Ægyptum confugiens, falſa attrivit dæmoniorum ſimulachra, & ipſa, per quæ tranſivit, deſerta ſuâ taliter Sanctitate honoravit, ut ſanctis impleta fuerint Eremitis. Jordanis aquis, in quibus ſe lavit, virtutem contulit, ſicut & cæteris aquis purificandi & ſanctificandi animas per S. Lavacrum; In Cana inter nuptias aquam mutavit in vinum; In domo Petri ſocrum ſanavit febricitantem; à S. Matthæo invitatus multos convertit Publicanos; In Simonis phariſæi convivio ſanctificavit Magdalenam; In ædibus Archi-Synagogi filiam reſuſcitavit defunctam, inque ipſo itinere per fimbriæ contactum Hæmorrhoiſſam liberavit à fluxu ſanguinis. Hoſpitio exceptus à Martha, utramque ſororem & fratrem eminenter promovit, dum eos univerſo mundo tamquam omnium ſtatuum, & in Eccleſia vocationum ideas propoſuit: Zachæus ipſum invitans audire meruit: *Hodie ſalus domui huic à Deo facta eſt*; A Phariſæorum principe vocatus, non obſtantibus impiorum ſibi ſtructis inſidiis, alium ab hydropiſi in corpore, alios à faſtu in anima liberavit, de humilitate varia iis tradens documenta: Ecce vobis dicti Authoris Diſcurſum, quibus præmiſſis tandem concludit ita in favorem noſtrum: *Intravit in cœnaculum montis Sion, & ibi reliquit nobis cibum totum, & menſam integram.*

Luc. 19. 9.

In Cœnaculo Sion ſe totum nobis in cibum reliquit.

B. Laur. Juſt. de diſc. mon. c. 19. Stupendi fructus, & effectus SS. Euchariſtiæ.

3. B. Laurentius Juſtinianus ad varios ex cœleſti hac refectione redundantes ſe convertit effectus dicens: *Vivificantur interius, corpori Chriſti incorporantur, ſpiritualiter reficiuntur; devotione augmentantur, dulcedine nutriuntur; charitatis ſcilicet ad Deum, & dilectionis ad proximum, & ſuavitatis in ſeipſos: Fitque ex illa ſumptione in ipſis ſomitis mitigatio, gratiæ collatio, virtutum roboratio, peccatorum remiſſio, contra diabolum armatio, ſpei elevatio, amoris excitatio, fidei commendatio, angelica convivatio, regni cæleſtis largitio; intellectus illuminatio, & omnium bonorum participatio.* Unde & in Canone Miſſæ, verba leguntur ſequentia: *Quam oblationem tu Deus in omnibus quæſumus, benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris.* Quæ verba S. Paſchaſius conſiderans ait: *Benedictam, per quam nos benedicamur, adſcriptam, per quam nos omnes in cælo conſcribamur; ratam per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur; rationabilem, per quam à beſtiali ſenſu exuamur; acceptabilemque facere dignetur, quatenus & nos per hoc, quia in nobis diſplicuimus, acceptabiles cum ejus unico Filio ſimus.* Cui ideo cœleſti pani pinguiſſimo omnes attribuere poſſumus ab Apoſtolo Spiritus Sancti verbis ſequentibus enumeratos fructus; dum ait: *Fructus autem Spiritus eſt: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Benignitas, Bonitas, Longanimitas, Manſuetudo, Fides, Modeſtia, Continentia, Caſtitas.* His namque omnibus fructibus nutrit, & impinguat animam ſuſceptio hujus panis. *Charitas* quidem hoc ſingulariter eminet in Sacramento, quam virtutem Lectori fuſius amplum quoddam exhibet, in Sacramenti hujus laudem compilatum Volumen, cui titulus: *Sacramentum amoris*: Præterquam quod virtutis hujus eminentia ex illo deducatur Spiritus Sancti axiomate, quo dicitur: *Deus Charitas eſt: & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; neque *Lætitia* hoc in vino deficit, quod *lætificat cor hominis*, propter quod Communicans cum Maria virgine maximâ cum abundantia exuberans gloriari poteſt dicendo: *Exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Inſuper *Pax* in corde ejus, qui hunc Agnum in ſe ſuſcipienti, & ideo ad Epheſ. dicitur: *Ipſe eſt Pax noſtra.* Ad hæc Euchariſtia *Patientiam* quoque fovet, & vigoroſè nutrit, prout quovis ſæculo in Martyribus experientia docuit, qui S. Communione corroborati, non ſolùm crudeliſſimorum tormentorum carnificinam libenter tolerarunt, verum etiam in mediis tormentis cor eorum præ nimio gaudio exſilit. Unde in Geneſi dicitur: *Ponam buccellam panis, & confortate cor veſtrum.* Præterea *Benignitas*, quæ fructus eſt Spiritus Sancti, divino huic cibo pariter adhæret; Sic enim per experientiam videmus, quod ii, qui cœleſtem hanc menſam frequentent, communiter benigni fiunt, & benefici, ac magna vi attractiva præditi, prout videre eſt in ſancto Ignatio de Loyola, Franciſco Xaverio, & Philippo Nerio. Unde S. Paulus Communionem ſimul cum Beneficentia conjungit, dicens: *Beneficentiæ & Communionis nolite oblivīſci.* Denique ab hoc Sacramento *Bonitas*, virtus, & perfectio ſuas radices habet, ſuumque inde accipit alimentum & vigorem; unde Gloſſa inquit: *Præbebit delicias ſapientiæ, gratiæ, virtutum.*

tiſtiæ in nobis.

S. Paſch. de corp. & ſan. Dom.

Gal. 5. 22. Specialiter fructus Spiritus à S. Paulo enumerati, qui ſuos Charitas.

1. Joan. 4. v. 16. Gaudium. Luc. 1. 47. Pax. Eph. 2. 14. Patientia. Gen. 18. 5. Benignitas. Hebr. 13. v. 16. Bonitas.

4. *Longanimitas*, quæ nos omnibus vitæ hujus caſibus tam ſiniſtris quam proſperis ſuperiores efficit, ab hoc quoque convivio Euchariſtico haud parum addiſcitur; Et ideo obſervandum, quod in oratione Dominica primo hæc verba præmittantur: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*, & ſtatim immediatè mentio fiat hujus panis cœleſtis: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, quod utique ideo ſolum fit, ut oſtendatur conformitatem voluntatis humanæ cum divina panis hujus verum fructum eſſe; Et merito, cum enim Chriſtus dicat: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me*, juſtum eſt, ut ad exhibendam huic cibo divino debitam gratitudinem & remunerationem, illam per hunc cibum recompenſemus, ejus adimplendo voluntatem, noſque ei

Longanimitas. Joan. 4. 34.

per

Mansuetudo. per omnia confirmando. Fructus quoque hujus Sacramenti est *Mansuetudo*; Siquidem Salvator Agnus ille mansuetus Sacramentum hoc in nostram utilitatem instituit: *In qua nocte tradebatur*, id est, eo tempore quo homines omnia iræ suæ fulmina adversus *Fides.* eum evibrabant. Huc quoque spectat *Fides*; Neque enim ullum est mysterium, in quo magis sit necessarium hanc virtutem exercere, sicut in isto Sacramento, quod proindè per antonomasiam *mysterium Fidei* nuncupatur. Unde Doctor Angelicus ait: *Quod non capis, quod non vides, animosa firmat Fides.* Est quo-*Modestia.* que *Modestia* Sacramenti hujus fructus; Quæ enim major Modestia & Humilitas excogitari potest, quam quod Deus ille *quem adorant dominationes, tremunt potestates*, sub minutissimo hostiæ fragmento se constringendo, se tamquam cibum & potum à vilissimis vermiculis devorari sinat? In quo utique homines perfectum sui ipsius contemptum, & aspernationem efficaciter docet. Tandem, quod *Continentia* *Continentia. Castitas.* & *Castitas* Sacramenti hujus fructus sit, in Discursu decimo sexto fusè satis probavimus; quod proinde non sine mysterio *vinum germinans* appellatur.

Dignè communicantes, efficaciter adoptentur in filios Dei. 5. Præter hos innumeri quoque sunt alii, cunctique admirabiles hujus panis fructus, inter quos præcipuus est, quod somentes hoc Sacramentum in Dei filios efficaciter adoptet; Quæ certè adoptatio, tanti æstimanda est, ut S. Leo de unione hypostatica naturæ divinæ cum humana, in incarnatione consummata disserens, dicere non dubitat: *Omnia dona, ex-* *S. Leo serm. 9. de Nat.* *cedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem*; De qua adoptione S. Joannes *Joan. 1.12.* loquitur, dum ait: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*; Et quidem ex quo in communicantibus de hoc Sacramento verissimè adimpletur, quod æterna Veritas *Joan. 6.57.* promittit, nimirum: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*, consequens est, ut sicut divinitatem Christi participamus, ita quoque filiationis divinæ, quam Christus habet, participes efficiamur. Simile quoddam argu-*S. Ambr. l. 6. de Sac. c. 1.* mentum S. Ambrosius efformat, dum inquit: *Quia idem Dominus noster Jesus Christus consors est divinitatis & corporis, & tu qui accipis ejus carnem, divinæ ejus substantiæ in illo alimento particeps efficeris*; quod utique multo magis quoad divinam ejus filiationem verificatur.

S. Communio etiam sustentat corpus. 6. *Pinguis panis ejus*; Habet enim hoc Sacramentum virtutem non solum impinguandi animam, verum etiam corpus sustentandi; prout multis servis Dei plurimisque virginibus accidisse variæ perhibent historiæ. S. Bonaventura observat Salvatorem nostrum in cap. 6. Evangelii S. Joannis de Eucharistia fusè disserentem, frequentem fecisse mannæ men-*S. Bonav. in c. 6. Joan.* tionem, *quærit, ad quid toties repetit de manna & inculcat?* Moxque per authoritatem D. Chrysostomi respondet, quòd *ideo toties reminiscitur manna, ad fidem inducens, quod si possibile factum est 40. annis sine messe & frumento continere illorum vitam, multo magis & nunc ipse veniens possit dare vitam: & si illi typi erant, multo magis ipsa veritas erit talis, quæ possit dare vitam.* P. Rho de venerabili Ursula Benincasa refert, quod postquam Gregorius XIII. eamdem S. Philippo Nerio ad probandum ejus spiritum consignasset, isque ei sacram prohibuisset Communionem: *Marcescentibus* *P. Rho Hist. virt. lib. 3. c. 21. §. 24.* *illico membris, non sine vitæ periculo contabuerit. Cumque veluti in suprema necessitate sacro viatico refici jussisset idem Philippus, vires momento receperit.*

Subministrat vires ad progrediendum 7. *Pinguis panis ejus.* Etenim panis hic cœlestis vigorem & vires nobis subministrat, ut divini servitii cursum cum fervore aggredi & prosequi valea-

in servitio Dei. mus. Porro de S. Elia Propheta sacer textus ait: *Ambulavit in fortitudine cibi illius* (id est, panis subcinericei eidem ab Angelo subministrati) *quadraginta* *3. Reg. 19. v. 8.* *diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb.* Hic autem panis sub cineribus per manum Angeli coctus, qui tantum Eliæ vigorem tribuit, panis Eucharistici typus erat, ac proinde B. Laurentius Justinianus hinc ita arguit, dicens: *Quid panis* *B. Laur. Justin. de casto connub. c. 4.* *Christi, qui est panis vitæ rectè sumentibus, spiritualiter fortitudinis conferre valebit?* Et Glossa similiter ait: *Glossa ib.* *Quanto magis ex virtute divini convivii, in quo non jam subcinericeos panes, sed ipsius Dei verbi carnem & sanguinem de manu ejusdem sumimus Christi, potest quispiam melius sustentari?* Ad nostrum verò propositum specialiter observandum est Ly *ambulavit*, utpote quod duo nobis utilia documenta suggerit, quorum *primum est*, quod cœlestis hic panis ad perfectionis acquisitionem plurimum conferat, nam verbum hoc, *ambulare*, in Scriptura sacra spiritualis vitæ cursum exprimit, Sic enim Deus Abrahæ ait: *Ambula coram* *Gen. 17.1.* *me, & esto perfectus*, & de Henoch dicitur: *Ambula-* *Gen. 5.22.* *vit cum Deo. Secundum est*, quod singularem in via Dei fervorem nobis insinuet; Pro cujus meliori intelligentia observandum, quod Elias non semel, sed bis sub junipero ad dormiendum se composuerit, qui somnus aliquem in ipso stuporem mentis & tædium significabat; Nam ut Glossa ait: *Tepor aliquando nominatur in Scriptura sopor*; Ac proinde Elias hoc modo sopore correptus hominem in Dei servitio negligentem repræsentabat; Sed quid tandem evenit? *Cum surrexisset, comedit, & ambulavit*; Nam in virtute cibi illius excitatus, magnis passibus ad montem, perfectionem significantem progressus fuit.

8. *Pinguis panis ejus.* Origenes de panibus propositionis loquens ait: *Panis propositionis eum significat,* *Orig. h. 13. in Lev.* *quem proposuit Deus propitiationem in sanguine ejus; & si respicias ad illam commemorationem, de qua dicit Do-* *Designata fuit per panes propositionis.* *minus: Hoc facite in meam commemorationem, invenies, quod ista est commemoratio sola, quæ propitium faciat hominibus Deum.* B. Laurentius Justinianus ad sangui-*B. Laur. Just. in serm. de Euchar.* nem alludens agni paschalis, quo Deus à populo suo portarum postes tingi voluit, eos qui ad sacrum hoc convivium accedunt, his verbis alloquitur: *Neque tibi percussor angelus nocere valebit, si agni istius sagmatus fueris edulio.* Albertus Magnus super illa ver-*Apoc. 7. 3.* *Alb. Mag. Euchar. dist. 3. tr. 2. c. 4.* ba Apocalypseos cap. 7. *Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus quoadusque signemus servos Dei nostri,* inquit: *Consignari debet Christo, qui est de familia Christi, signo crucis & sanguinis ejus, quia non consignati* *Angelus percutiens transit S. Communione refectos.* *percutimur.* Sic quoque in Ezechiele cap. 9. omnes illos, qui signo Thau consignati erant, à supplicio Dei exemptos fuisse legimus. *Hoc autem signo*, ut idem ait, *crucem & sanguinem agni in monte Calvario* *Ezech. 9. 4.* *effusum præfigurabat*; De quo S. Paulus gloriabatur, dicens: *Nemo mihi molestus sit, ego enim stigmata* *Galat. 6. v. 17.* *Domini Jesu in corpore meo porto; Stigmata autem illa*, inquit Albertus Magnus, *sunt consecrationes passionis & sanguinis Jesu Christi.*

9. Habacuc in Cantico suo ait: *Domine opus tuum,* *Habacuc. 3. v. 2.* *in medio annorum vivifica illud, in medio annorum notum* *S. Eucharistia est opus Dei.* *facies, cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis*: In quo oraculo prophetico quoad sensum literalem populi Hebræi è servitute Babylonica liberatio prædicitur, quæ juxta calculum Cornelii à Lapide Anno 3419. contigit. S. Augustin. autem eadem verba de *Corn. à Lap. S. August.* Incarnatione Filii Dei intelligit, quæ à SS. Patribus *Opus Dei* nominatur, quia Deus in hoc mysterio *fecit po-* *Luc. 1. 51.* *tentiam in brachio suo*; Cum igitur Eucharistia ut ex superioribus constat, ex teolio Incarnationis appelletur,

Habacuc his verbis Deum hunc in modum affari voluisse videtur: Quando in plenitudine temporum altaris institues Sacramentum, tunc misericordiæ tuæ fulmina depones: David quoque cum inter tria sibi proposita flagella pestem elegisset, eo tempore, 2. Reg. 6. v. 17. quo populus hac strage flagellabatur, *obtulit holocausta & pacifica, & propitiatus est Dominus*; Nimirum altare quoddam erexit, & super illo obtulit holocaustum, incruenti sacrificii symbolum; Sed ubi, quomodo, & quo tempore illud obtulit? Observandum, quod Spiritus Sanctus non sine mysterio post oblatum holocaustum multas consequentes referet circumstantias; dicit enim: 2. Reg. 24. v. 16. *Misertus est Dominus super afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit, nunc contine manum tuam.* Sed ubinam tunc Angelus erat? Ibid. sacer Textus ait: *Erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi*; Circa quæ verba notandum, quod Angelus nondum areæ hujus pedem intulerat, sed tantum illi propinquus erat, quia *juxta aream*; In area autem, ut omnibus notum est, colligitur & excutitur frumentum ad faciendum panem; Ecce tibi igitur, quando Angelus juxta hujus panis & frumenti electorum figuram quantumvis remotam stabat, Deus illi, ut divinæ justitiæ ensem in vaginam reconderet, præcepit. Sed ubinam David altare erexit, & in quo loco holocaustum hoc obtulit? *Emam a te aream*, inquit, *& ædificem altare Domino & cesset interfectio, quæ grassatur in populo, & ait Areuna ad David: Accipiat & offerat Dominus meus Rex, sicut placet ei.* Ubi ut vides, altare in medio areæ frumenti ad propitiandum & placandum Deum erigitur, quæ *omnia in figura* hujus Sacramenti *contigerunt*, per quod Deus nobis propitius efficitur. Hic quoque revocandum est in memoriam, quod cum Abiathar summus Sacerdos, partes & factiones Adoniæ contra Salomonem secutus fuisset hic Rex ei dixerit; *Equidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam; quia portasti arcam Domini Dei*; In hac autem arca, ut sæpius meminimus, Manna recludebatur verum Eucharistiæ symbolum, & ideo Salomon hujus solius intuitu Abiathar pepercit. Et quot putas hodie inveniuntur, qui utique peccatis suis ita exigentibus, multis involverentur infortuniis, nisi ex eo solum, quia S. Communioni devoti existunt, ab iis præservarentur.

Patet in holocausto, quod obtulit David.
Ibid. v. 21. & 22.
3. Reg. 2. v. 26.

4. Reg. 3. v. 19. 10. Quando Jotam Rex Israël, Josaphat Rex Juda & Rex Edom in bellum contra Moabitas una cum numerosis exercitibus progressi in deserto præ siti moriebantur, & peribant, Elisæus per orationes suas iram Dei placavit; & ingentes aquarum torrentes manare fecit; Sed quando, vel quo tempore miraculum istud patravit? S. Scriptura ait: *Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce, aquæ veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis.* Eo etenim tempore, quo sacrificia offeruntur, Deus misericordiam suam continere nequit, quin propitietur. Quando Elias Propheta post tot siccitatis continuæ annos, cœlum, quod antea æneum fuisse videbatur, aperuit, dicit sacer textus: 2. Reg. 18. v. 44. *Et ecce nubecula parva*; Per quam hostia sacra, quæ velut angusta quædam nubes est, præfigurabatur; Ac proinde S. Augustinus ait: *Elias figuram habuit Domini Salvatoris, Elias oravit & sacrificium obtulit, & Christus pro universo mundo seipsum immaculatum sacrificium tradidit*; Et paulò post ait: *Vidit nubeculam parvam ascendentem de mari, quæ carnem Christi figurabat.*

Oblato sacrificio Eucharistico Deus misericordiam suam continere non potest.
4. Reg. 3. v. 20.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Communio sacra lumen, scientiam, & Dei mysteriorumque divinorum infundit cognitionem.

THEMA.

Et cognoverunt eum in fractione panis, Luc. 24. vers. 36.

1. DUo illi Discipuli à via, quæ in Emaus ducebat, aberrantes, adeo à Sole Justitiæ offuscati fuerunt, ut S. Lucas de iis dicat: *Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent*; Ubi D. Chrysostomus ait: *Non de sensibilibus oculis hoc dictum est, sed de sensu mentali*, neque enim visus illorum corporalis obtenebratus erat, ut bene probat S. Augustinus, non enim clausis oculis ambulabant, sed inerat aliquid, quod non sinerent eos agnoscere, quod videbant. At verò quam diu hæc hallucinatio, quæ mentem illorum perstringebat, duravit? *Usque ad Sacramentum panis*, inquit S. Doctor, *ut veritate corporis ejus participata Christus possit agnosci*; Nam quando Salvator illis consecratum sacratissimi corporis sui panem communicavit, tunc protinus *cognoverunt eum.* Per quod *insinuatur*, ut inquit Theophylactus, *quod oculi eorum, qui benedictum panem assumunt, aperiuntur, ut agnoscant illum, magnam enim & indicibilem vim habet cara Domini*: Unde Albertus Magnus ait: *Oculos claros non habet, cujus oculos sanguis Christi efficacius non clarificavit.*

S. Communio illuminat mentem.
Luca 24. v. 16.
D. Chrys. in Caten.
S. August. de cons. Evang. l. 3. c. 3. in Cat.
Theoph.
Alb. Mag. de Euchar. dist. 3. tr. 2. c. 4.

2. Controversum est inter sacros Interpretes, an panis ille, in cujus fractione Discipuli Dominum cognoverunt, panis fuerit Eucharisticus, an vero sine consecratione solum benedictus, siquidem inter Religiosos usus invaluit, mensæ præmittere benedictionem. Jansenius, Lyranus, Cajetanus, & Dionysius Carthusianus panem hunc nequaquam Sacramentalem fuisse existimant: E contra vero valdè fundata opinio est, panem illum verè Eucharisticum fuisse. Nonnulli eorumdem Interpretum optimè considerant S. Lucam hanc historiam referentem per specialem Spiritus S. calamum ejus gubernantis, instinctum, iisdem verbis usum fuisse, quibus alii Evangelistæ factam in ultima cœna Eucharistiæ institutionem recensent; *Dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*, prout omnes concorditer asserunt Evangelistæ, adeoque quantum ad modum quo tunc usus fuit, eodem scilicet, quo Eucharistiam instituit, efficax videtur esse argumentum, ad convincendum, quod verè Sacramentum fuerit, præterquam quod addi possit, hoc ita incarnatam ordinasse Sapientiam, ut scilicet Christi notitiam non consecuti Discipuli per Scripturas sacras, quas Magister cœlestis iis in via interpretatus fuerat, lumen illius per sacratissimum illius corpus sibi compararent. Idem quoque S. Lucas de primis Christi Fidelibus agens, frequentem eorum Communionem per panis fractionem explicat, dum ait: *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis*, ubi dubitari nequit, quin sermo sit de Communione; cum alibi Apostolus dicat: *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Porro Author operis imperfecti ad ipsum principalem hujus Discursus textum se reflectens, ait: *Dominus in via non solum benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleophæ, & socio ejus,* *quod*

An panis quem fregit Christus in Emaus, fuerit Eucharisticus.
Jansenius. Lyran. Cajet. Dion. Cart.
Luc. 24. v. 30.
Tenetur quod talis fuerit.
Illuminavit binos illos Discipulos.
Act. Apost. 2. v. 42.
1. Cor. 10. v. 16.
Auth. imp. hom. 27.

quod de manu porrigitur, non solum sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, & sanctificat accipientem; Quam pariter historiam S. Augustinus hac morali illustrat Commentario dicens: *Discite, ubi agnoscatis. Ubi voluit Dominus agnosci? in fractione panis; securi sumus, panem frangimus, & Dominum cognoscimus. Noluit agnosci nisi ibi, propter nos, qui non eum visuri eramus in carne, & tamen manducaturi eramus ejus carnem.* Id quod & Drogo Hostiensis de passione tractans, confirmat in hæc verba: *Sed ubi tandem cognoverunt eum? in fractione panis; & vere non cognosceris Domine, nisi in fractione panis, panis tractua est.*

S. Aug. ser. 140. de temp.

Drog. Host. l. 1 de sacr. Dom. Pass.

3. Propheta Regius sequens proinde nobis dat consilium dicens: *Accedite ad eum & illuminamini*; quanto namque ad Deum accedimus viciniores, tanto majus illius haurimus lumen & notitiam; Unde in præfatione Missæ de Angelis à Deo & Choris sublimioribus longius distantibus dicitur quod Deum laudent, *quem laudant Angeli*; Dominationes vero magis Deo vicinæ, magisque illuminatæ, ipsum adorare perhibentur; Potestates autem, quæ essentiæ divinæ viciniores astant, tremere describuntur, quanto namque ad supremam illam Majestatem accedit vicinior, tanto majus ejusdem imbibit lumen & notitiam; An non ita Samaritana primitus quidem Christo exprobrabat Judaismum dicens: *Tu Judæus cum sis, quomodo bibere à me poscis?* Deinde discursum familiarius prosequens Domini ipsum titulo affecit, cum diceret: *Domine da mihi hanc aquam.* Nec congressum terminavit, quin ipsum Dei Filium promissumque Messiam esse cognoverit, talemque in Samaria professa fuerit: *Video, quia Propheta es tu; venite & videte, &c.* Idem omnino dictis in Emaus abeuntibus Discipulis accidit; qui Christo associati, ipsum tamquam peregrinum suspiciebant: *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?* Ut idiotam redarguebant: *Et non cognovisti quæ facta sunt in illa,* sed consummato itinere dom ad hospitium divertissent, dicere non dubitarunt: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur?* Sed ulterius in discursu & conversatione progredientes ipsum Dominum appellarunt, dicentes: *Mane nobiscum Domine.* Quando autem perfectum iis lumen & notitiam obtigisse putatis? quando scilicet suum iis sacratissimum communicavit corpus, *& cognoverunt eum in fractione panis*; qui primitus tam exilem Dei cognitionem habuerunt, ut incarnata Sapientia iis exprobraret: *O stulti & tardi corde.*

Ps. 33. 6.
Quo propius ad Deum accedimus, eo clarius illum cognoscimus.
Joan. 4. 9.
Patet in Samaritana.
Ibid. v. 15.
Ibid. v. 19.
Et Discipulis Emauntibus.
Luc. 24. v. 28.
ibid.
Ibid. v. 32.
Ibid. v. 35.
Ibid. v. 25.

4. Drogo Hostiensis, nostrum promoturos argumentum, historiam Josephi Patriarchæ, quando in fratrum saccis frumentum inter pecunias abscondi fecit, adducit inquiens; *Veniunt ad te quasi alieni fratres tui, sed tu benignè appropinquas eis; veniunt ad te cum asinis stultitiæ & tarditatis suæ, & cum saccis vacuis præ inopia, sed non solo frumento reples eos, quin & pecuniam reddis ligatam in ore sacculi.* Deinde historiam prosequens subjungit, dum ait: *Vacui & stulti veniunt ad te, sed tu remittis eos onustos & abundantes frumenta sapientiæ tua, insuper & eloquentiæ pecuniam reddis ligatam authoritate Scripturæ.* Quanti etenim servi Dei, quot virgines & matronæ, ut S. Theresia, S. Catharina Senensis, S. Maria Magdalena de Pazzis, S. Birgitta, absque studio & literatura humana sublimissimas de Deo illustrationes, lumina & notitiam ex Sacramenti hujus frequentia obtinuerunt? Et vos itaque *accedite ad eum & illuminamini*, appropinquate ad eum in Communione sacra, ubi intimus ad Deum datur accessus, siquidem stricta inibi formatur unio Deum inter & animam, dicente Christo: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Salmeron ingeniosam instituit observationem ad intentum præsens, fundatam in panibus propositionis, cœlestis hujus panis præfigurativis, quando ait: *Non sine causa in sancto ante Sanctum Sanctorum posita, erat ad Aquilonem mensa panes propositionis continens; ad meridiem erat candelabrum septem lucernis illuminatum, ut nos illuminatos redderet de Eucharistia cum fructu suscipienda*; Neque minus consideratione digna in præsenti se offert Divi Chrysostomi propositio, quam circa resuscitatam Archi-Synagogi filiam verbis format sequentibus: *Puellam cum à mortuis excitasset, per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit.* Subito autem ut illam resuscitavit *Jesus, jussit illi dare manducare*, cum tamen de Lazaro resuscitato, sicut & de filio viduæ ad vitam revocato nullam cibi curam habuerit, cur igitur de cibo in hac occasione plus quam alias sollicitus fuit? Sine dubio omnia in sapientia à Christo facta fuere; Atque ideo observandum Lazarum juxta se sorores habuisse, à quibus in notitia Christi edocendus erat, adolescens quoque existens omnem populum audierat acclamantem, *quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam*: Huic autem filiæ per cibum, Eucharistiæ typum, lumen & agnitionem sui infundere voluit, ac proinde merito D. Chrysostomus ait: *Per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit.* Albertus Magnus proinde de hoc pane appositè inquit: *Per Sacramentum & Communionem ipsius ad communionem redimus Angelorum, & participamus divinas illuminationes.* B. Laurentius Justinianus pariter inter alios hujus Sacramenti effectus, hunc enumerat, dicens: *Pia mens tanti sponsi lætificata præsentia, venerando hoc mediante Sacramento, repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate dejicitur, lumine irradiatur.*

Drog. Host. Ibid.
Per sacram Communionem etiam aliqui simplices accipiunt divinas illustrationes.
Ps. 33. 6.
Joan. 6. 57.
Salm. t. 9. tr. 40.
Hujus figura fuerunt panes propositionis.
D. Chrys. h. 31. in Matth.
Luca 8. 55.
Cur Christus puellæ resuscitatæ curaverit dari cibum, & non aliis resuscitatis.
Luc. 7. 12.
Alb. Mag. de Euch. dist. 4. c. 25.
B. Laur. Justin. de disc. mon. c. 19.

5. Opportunè hic mihi incidit modus, quo Salvator noster cæcum natum illuminaturus usus fuit, nimirum per lutum ex saliva oris sui compositum: *Exspuit in terram & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus*; Cujus rei gestæ mysterium Angelicus Doctor declarans, per cæcum hunc genus humanum in notitia veri Dei à Christo illuminatum intelligit: *Per sputum,* inquit, *quod saliva de capite descendens signatur Verbum; quod à Deo Patre capite omnium rerum procedit; ego ex ore Altissimi prodivi? tunc ergo Dominus de sputo & terra lutum fecit, quando Verbum caro factum est; linivit autem oculos cæci, id est, humani generis, oculos scilicet cordis,* Melius verò ad propositum nostrum S. Augustinus inquit: *Judæi de crucifixo obtenebrati sunt, Christiani vero comedendo crucifixum illuminantur*: Celebre cunctisque notum est, quod Jonathæ accidit, qui summitatem virgæ, quam manu tenebat, in favum mellis intingens, & ori admovens, subito illuminatos fuit: *Extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu & intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus*; Per hunc verò favum mellis S. Ecclesia altaris Sacramentum intelligit, de quo dicitur: *De petra melle saturavit eos*: S. Bonaventura autem de hoc mysterio differens, inquit: *In hujus figuram dicitur, quod Jonathas comedit, & illuminati sunt oculi ejus, quia ad veram Christi contemplationem & speculationem non pervenit quis, nisi ad mensam ejus sedeat, de qua in Sapientia dicitur: Miscuit vinum, & posuit mensam.* S. Carolus quoque de fructibus Eucharistiæ differens, hoc idem punctum tangit, dum in hæc verba loquitur: *Ab hoc Sacramento maximum lumen in animas illas derivatur, quæ dignè, juxta vires suas & con-*

Quid significet lutum, quo Christus illuminavit cæcum natum.
Joan. 9. 6.
S. Thom. Ibid.
S. Aug. in Ps. 133.
1. Reg. 14. v. 27.
Mel, quod gustavit Jonathas, figuravit S. Eucharistiam.
Ps. 80. 7.
S. Bonav. in Luc. 24.
Act. Eccl. Mediol. p. 512.

convenienti cum præparatione ad ipsum accedunt; Quam sacramentalis cibi virtutem mel illud præfiguravit, quod Jonathæ lasso, præque defatigatione propemodum cæco, vires restituit & visum. Cujus cœlestis panis laudes postquam fusiùs enarrasset B. Laurentius Justinianus, ita suum tandem concludit discursum: *Aperi igitur ô melliflue amor! aperi, inquam, interiores Fidelium oculos, ut formata fidei irradiati lumine, mereantur videre te.* Cui argumento stabiliendo peraccommodè subserviet parabola illa de cœna magna, mensæ Eucharisticæ typo, ad quam cæci pariter invitati leguntur; Quod enim obsecro in eo latet mysterium, quod ad tantas epulas & lautitias ingenti adeo cum sollicitudine ipsi etiam cæci fuerint invitati? Dubium hoc resolvit S. Anselmus, dum per hos cæcos gentiles intelligendos docet, qui cum nec scientiæ lumen, nec illuminatos cordis haberent oculos, beneficio hujus cœnæ lumen, notitiam, veramque Dei intelligentiam sunt consecuti, *Qui tamen ad Christi convivium invitati* (verba sunt S. Præsulis) *interius illuminati jam in via Dei non errant, sed recto tramite gradiuntur.* Novistis omnes panem hunc primitus in *Bethlehem* descendisse, quæ *domus panis* interpretatur; Sed modum obsecro descensus advertite; In medio siquidem bovis & asini se collineavit; Quonam verò fine id factum fuisse putatis? Scilicet ad nos erudiendos, hanc pani illi inesse virtutem, ut rudioribus & stolidioribus lumen notitiamque Dei impertiatur; Quemadmodum accidit, quando *cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* S. Gregorius Thaumaturgus de Bethlehemitico stabulo agens, ipsum Majestatis thronum appellare non dubitat, dicens: *Thronus revera & hic erat Cherubicus.* Utique quod præsepe thronum appellans, facilè intellectu foret; Sed capere penitus nequeo, qualiter throni Cherubici, cui scientia propria est, denominatio illi competere possit, qui nil præter asinum & bovem demorabatur? Ecce vobis mysterium; Hic namque panis tot illustrationes, tantamque communicat sapientiam & scientiam divinam, *ut cognoscat bos & asinus possessorem suum quem Israël non cognoscit.*

S. Laur. Just. de disc. mon. c. 19.
Cur ad cœnam magnam etiam invitati fuerint cæci.
S. Anselm. Enarr. Ev. c. 14.
Isaiæ 1. 3.
S. Gregor. Thaum. ser. 1. de Ann.

6. Christus aliquando Apostolos suos benignius compellans, his illos affatus fuisse verbis legitur: *Jam non dicam vos servos, sed amicos: Quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Tempus velim comperiatis, in quo dilecti Discipuli ad ærarium illud admissi fuere, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei*; Tempus hoc utique non aliud fuit, quam illud ultimæ Cœnæ, quando cœlesti hoc pane eos Dominus cibavit; Quam pariter ob causam S. Joannes institutionem Eucharistiæ describere volens, suum à scientia & lumine, Sacramenti hujus speciali effectu, in hæc verba exorsus est historiæ contextum: *Sciens quia omnia &c.* Cui proposito plenius suffragaturus S. Ambrosius, illum Sapientis textum (*Miscuit in cratere vinum suum*) increatæ Sapientiæ, mensam panis & vini hujus cœlestis præparanti, accommodat dicens: *Hauritur ergo de cratere sapientia, hauritur disciplina, hauritur intellectus.* Unde & Hesychius hoc Sacramentum *alimentum vitæ, & cœnam lucis* nuncupare non ambigit. Neque dubium est, quin hoc respiciens Ecclesia sacrificium Missæ ab illis inchoari velit Psalmi verbis: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam, &c.* Ideo etiam Drogo Hostiensis Israëli quondam, tamquam in figura, columnam nubis per diem, ignemque per noctem præfulsisse autumat; Quod privilegium ad nubem nostram Eucharisticam transferens ad propositum nostrum ait: *Hæc est columna nubis, quæ per diem præcedebat filios Israel; nubes ergo per diem, & columna ignis per noctem; quia & caro tua divinitatis æstum temperat, & Spiritus Sanctus tenebras nostræ mentis illustrat.*

Joan. 15. v. 15.
Ex hoc Sacramento hauritur sapientia & intellectus.
Colos. 2. 3.
Joan. 13. 3.
S. Ambros. l. in Exod. ad Simplic.
Hesychius orat. de laud. Deip.
Ps. 42. 3.
Drog. Host. Ibid.

7. Quandoquidem cum populo Hebræo desertum ingressi sumus, memineritis velim illius, quod in Exodo his verbis dicitur: *Mane saturabimini panibus, scietisque, quòd ego sum Dominus Deus vester.* Cur enim, dicite sodes, in hac potius, quam in alia quacumque occasione, Deus sui notitiam populo illi spopondit, dicens: *Scietis, quod ego sum Dominus Deus?* Quot namque miracula operatus fuerat in Ægypto, aquas convertendo in sanguinem, & virgas in serpentes; densissimis cœlum operiendo tenebris, mare pervium reddendo, totque alia operando prodigia? Nonne Scripturam sacram, nonne Prophetas, nonne Patriarcharum instructiones populus Israël habebat? Cur igitur nunc, & non citius Deum agnovisse describitur? Facilis ex ipso textu eruitur responsio: De Manna enim, Sacramenti altaris figura sermo erat, ideoque Deus promittebat, dicens: *Scietis &c.* q. d. Eucharistia, cujus Manna typus erat, scientiæ cœlestis clavem habet. Undè & Ecclesiasticus ait: *Cibavit illum pane vitæ & intellectus*; Quis autem hunc præparat cibum? Sapientia increata, respondet Carthusianus, quem verò cibat? Animam, *pane vitæ, ipsomet Christo, qui ait: Joan. 6. Ego sum panis vitæ, qui docuit nos orare: Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*, id est, ut interlinearis ait, Corpus Christi; *Pane item intellectus.* Sed quænam est intellectum inter & panem hunc proportio? Responderi quidem posset, panem hunc nuncupari *panem intellectus*, quia scilicet, priusquam sumatur, suum homo debet studiosè applicare intellectum, quia meditando, quia contemplando, ut ad tanti Sacramenti debitam se præparet susceptionem; Ast idem Dionysius Carthusianus ideo pani huic dictum ait competere epithetum, quia *pascit intellectum, id est, illuminatione interna, quæ reficit intellectum.* Cui assentire videtur Syriaca Versio, quæ ita legit: *Pane intelligentiæ & sapientiæ*, quia scilicet qui frequenter hunc edunt panem, altissimas sibi comparant divinorum mysteriorum intelligentias. Cujus veritatis testimonium nobis perhibet Doctor Gentium, qui cæcutientem circumferebat intellectum, quando *suprà modum persequebatur Ecclesiam Dei*, qui Damascum pergens, ut sacer Textus ait: *Nihil videbat*, omni interiori & exteriori oculorum luce destitutus; Sed qualiter & quando eum lumen occulorum recuperasse putatis? In extasibus illis, quando ad tertium Cœlum, id est, usque ad Empyreum, ubi audivit arcana verba, sublimatus fuit; Tunc enim Doctor Gentium declaratus, altissimam obtinuit intelligentiam, & supernaturalis intellectui illius infusa fuit Sapientia. S. Lucas in Actis Apostolorum ait: *Cui festim ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamæ, & visum recepit, & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est.* At verò quisnam obsecro hic cibus fuit: *Cibavit illum pane vitæ & intellectus, & aqua Sapientiæ salutaris potabit illum*: Et ideo Albertus Magnus verba illa Evangelistæ de S. Communione exponit, dicens: *Cum accepisset gratiæ hujus cibum, confortatus est.*

Exod. 16. v. 12.
Judæi ad esum Mannæ cognoverunt Deum.
Sic nos sumendo S. Eucharistiam, accipimus panem intellectus.
Eccl. 15. 3.
Dion. Carth. Ibid.
Joan. 6. 35.
Interlin.
Dion. Carth.
Syriaca Versio.
Pater in conversione S. Pauli.
Act. Ap. 9. v. 18.
Ibid. v. 9.
Eccle. 15. v. 3.
Alb. Mag. de Euch. dist. 1. c. 4.

8. Enimvero ex quo aquæ mentionem facere cœpimus, per quam sapientia symbolicè intelligitur, silentio nequaquam prætereundum est, quod sapiens Magister Christus Discipulis suis dedit indicium, undè dignoscere possent domum, in cujus cœnaculo stra-

Christus in S. Eucharistia est cibus, & Doctor.

ſtrato & præparato divinam inſtituere decreverat Euchariſtiam: *Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans, ſequimini eum in domum.* B. Laurentius Juſtinianus, per hoc vas aquæ, ſive hydriam, ſcientiam & intelligentiam ſacram ſubaudiendam eſſe dicit, quæ ineffabilis hujus myſterii miniſtra eſt, ut hunc panem illuminare intellectum, & ſapientiam infundere intelligamus. Joël Propheta habitatores Sion, ubi cœnaculum erat, in quo inſtitutum fuit hoc Sacramentum; juxta lectionem vulgatam ita alloquitur: *Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro, qui dedit vobis Doctorem Juſtitiæ*; Ubi myſterio huic propoſito congruentiſſimo plena eſt eorumdem verborum à ſeptuaginta Interpretibus facta verſio; hi enim ita vertunt: *Quoniam dedit vobis eſcas*, quaſi idem ſit, datum nobis eſſe hunc panem, quod datum nobis eſſe Magiſtrum vel Doctorem; Eſt enim panis ille cœleſtis *panis vitæ & intellectus*; vel ut Interlineatis habet: *Panis doctrinæ.* Unde S. Thomas optimè conſiderat, quod ex quo *ſerpens infudit hominis in animam tenebras ignorantiæ; Tenebræ, id eſt, ignorantia erant ſuper faciem abyſſi, id eſt, humani cordis, ex diaboli deceptione*, ideo ut ad tenebras haſce depellendas aliquod nobis relinqueret remedium, dedit nobis corpus ſuum in cibum, *quod piè recipientium ignorantiæ tenebras illuminat*; *Pſalm. 26. Dominus illuminatio mea. Pſalm. 33. Accedite ad eum & illuminamini*; *Corpus enim Chriſti eſt verbum Dei id eſt, vera lux in carne humana, quaſi in lucerna, qua illuminatur anima fidelis.*

Luc. 22. 10. — *B. Laur. Juſtin. de triumph. Chr. agone c. 1.* — *Joel. 2. v. 23.* — *Septuag.* — *Interlin.* — *S. Thom. opuſc. 58. c. 6.* — *Pſal. 26. 1.* — *Pſal. 33. 6.*

9. De S. Elia Propheta dicitur: *Ambulavit in fortitudine cibi illius ... uſque ad montem Dei Horeb.* Sed quo fine ad hunc ſe montem recipit? S. Ambroſius lib. 1. de fuga ſæculi c. 6. inquit: *Ut cognoſceret plenius Deum*; Et verè id eſt ibi aſſecutus, quia *per modum tranſeuntis* Deum vidit. Tertullianus l. adverſus Phyſicos c. 6. ait; *Familiari congreſſu Dei exceptus eſt.* At vero in verbis S. Thomæ in præcedenti numero adductis, ſpecialiter advertendum eſt ad illa verba: *Piè recipientium*; Quia ſi anima ad divinum hunc panem debita cum diſpoſitione non acceſſerit, merito ei metuendum eſt, ne de ea verificetur: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*, quanto enim major eſt lux hujus Sacramenti, tanto denſiores futuræ ſunt tenebræ noſtræ, ſi ad illam indignè acceſſeris. Unde Apoſtolus talibus comminatur dicens: *Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*: Quæ comminatio propriè eos qui ad hunc cœleſtem panem ſumendum indignè accedunt, concernit, hi enim communicando, paſſionem Chriſti non commemorant, ſed potius renovant eamdem, idque tanto atrociori cum injuria, quanto majus eſt lumen, quod à ſacra Communione recipiunt.

3. Reg. 19. v. 8. — *S. Ambroſ. de fuga ſæc. l. 1. c. 6.* — *Tertull. l. adv. Phyſ. c. 6.* — *S. Thom. ubi ſupra.* — *Pſal. 138. v. 12.* — *Hebr. 6. v. 4. 5. & 6.* — Neceſſarium tamen eſt ut accedamus bene diſpoſiti, ut illuminemur.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Sacramenti fructus noſtræ correſpondet diſpoſitioni, illiusque præ reliquis participes fiunt magis famelici.

THEMA.

Subſtantia tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat, & deſerviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. Sapient. 16. verſ. 21.

1. CElebris eſt claſſicorum Autorum opinio, quod licet Manna haud ſecus ac alibi cibi ſpecialem quemdam ſaporem in ſe habuerit, attamen eumdem ſaporem juxta beneplacitum & voluntatem eorum, qui indè cibabantur, variarit, dummodo iidem in gratia Dei conſtituti & filii Dei eſſent. Et hinc eſt quod Moyſes de hoc angelico pane loquens, quisnam ejus ſpecialis ſapor ex natura fuerit, his verbis expreſſerit; Sapiens autem de ejusdem Manna arbitrario ſapore apertè dicat, *Subſtantia tua &c.* Unde Seraphicus Doctor ait: *Habebat unum ſaporem determinatum per naturam, ſed varios per divinam gratiam.* Dionyſius Carthuſianus hunc Sapientiæ textum commentans pariter inquit: *Quod dicitur hic habuiſſe omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitatem, non erat naturale, neque ex natura & vi Mannæ, ſed divina virtute, quemadmodum etiam ipſum Manna in ſe dulce, videbatur iniquis inſipidum, qui dixerunt: Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo; Juſtis vero & Deo gratis ſapiebat, quaſi omnium habens ſaporum ſuavitatem. Hæc autem omnia in figura contingebant.* Cum enim hæc annona de cœlo delapſa Euchariſtiæ ſymbolum fuerit, Deus nobis per illam inſinuare voluit, omnes ſapores, fructus, & bona infinita, quæ ex hac in nos redundant, radicem & augmentum ſuum magna ex parte habere repoſitum in pietate, devotione, & bonitate illorum, qui indè reficiuntur, ſiquidem illi qui Dei amicitia & filiatione minimè gaudent, non ſolum nihil inde proficiunt, verum etiam magnam illius habent nauſeam. S. Bonaventura ſuper eumdem Sapientiæ textum inquit: *Per Manna ſignificabatur congrue Chriſtus ſub Sacramento altaris, Comedentes ex eo pro ſuo deſiderio, id eſt, devotione reficiuntur, ſecundum illud; Deſiderium animæ ejus tribuiſti ei; Item: Deſiderium eorum attulit eis, non ſunt fraudati à deſiderio ſuo.* Ad hanc quoque veritatem Antiphona illa alludit, quæ in primis veſperis ſolemnitatis ſacratiſſimi Corporis Chriſti ad *Magnificat* canitur, in qua S. Mater Eccleſia non ſine myſterio ita canit: *Ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuaviſſimo de cœlo præſtito, eſurientes reples bonis, faſtidioſos divites dimittens inanes.*

Cum magna devotione accedendum eſt ad S. Communionem ut percipiamus ejus fructus. — *Exod. 16. v. 12.* — *S. Bonav. ibid.* — *Dion. Cart. ibid.* — *S. Bonav. ibid.*

2. Verum enim vero quinam per hos famelicos, ſeu eſurientes alii deſignantur, quam illi, de quibus Salvator noſter ait; *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*? Hoc enim juſtitiæ nomine in pluribus ſacræ Scripturæ locis, virtus, ſpiritus, & perfectio Chriſtiana intelligitur. Unde D. Chryſoſtomus ſuper illa verba: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum*, inquit: *Juſtitia eſt omnis virtus.* Et idem B. Laurentius Juſtinianus hoc Sacramentum animabus prodeſſe dicit, juxta proportionem diſpoſitionis ſuæ, & præcipuè juxta menſuram divini amoris, qui idem quod ſanctitas ſignificat: *Juxta menſuram Charitatis effectus percipitur hujus Sacramenti*; Diſtinguit tamen inter virtutem & devotionem exteriorem; & bonitatem ſeu virtutem ſolidam internam dicens: *Etſi devotio plurimum congruat huic Sacramento, tamen prius vita commendabilis habenda eſt, deinde devotio, nam vita ſine devotione malum confert, abſque vita devotio nihil.*

Eſurientes replentur ejus fructibus. — *Matth. 5. v. 6.* — *D. Chryſoſt.* — *B. Laur. Juſtin. de diſc. mon. conv. c. 9.*

3. Deus olim Iſraëlitis quoad eſum Agni paſchalis præcepit, dicens: *Ne comedetis ex eo crudum quid.* Quis autem hominum palatum ita vitiatum, ſtomachumque adeo inhumanum habebit, qui carnes crudas manducare appetat, maximè in ea occaſio-

Exod. 12. v. 9. — Agnus non debebat comedi crudus.

casione, in qua ritus adeo sanctus adimplendus est, qualis erat esus Agni, & debita Paschatis celebratio? Et tamen minimè dubitandum est, quin speciale in hoc præcepto lateat mysterium; Deus enim *omnia in Sapientia fecit.* Abulensis dubium hoc solvit dicens: *Dicitur, quod non sumatur agnus crudus; Crudum enim cibum manducat, qui nullam circa illum dispositionem, aut præparationem præmittit, & sic crudum cibum sumit, qui corpus Domini ab aliis cibis non discernit, sed sic impuras ad illum cibum accedit, sicut ad communes.* Qua autem ratione hic agnus coctus ab illis manducandus erat? Assus igni, ubi per ignem amor Dei, sive Charitas intelligitur, quia *juxta mensuram Charitatis effectus percipitur hujus Sacramenti*, ut ait B. Laurentius Justinianus. Et S. Bonaventura ait: *Adverte, quod effectus Sacramentorum solet esse secundùm dispositionem & præparationem suscipientium.* Pro cujus confirmatione aptam quamdam in Dialogis S. Catharinæ Senensis legimus similitudinem; Nam Sponsus ejus cœlestis eidem dixit: Si multi varias ad accendendum candelas adferrent, quarum una ponderaret unam unciam, alia duas, alia sex uncias, alia denique unam libram, tam quidem primæ, quam ultimæ ignem conciperent, quo accenderentur, ita tamen quod candela unius unciæ minus lumen conceptura esset, quam quæ integram libram adæquaret: *Ita contigit in hoc venerabili Sacramento iis, qui recipiunt illud, & candelas suas accendunt, videlicet sanctum desiderium, cum quo recipiunt venerabile Sacramentum; Tantum accipiunt ex isto lumine, quantum de materia sinceræ dilectionis, & amoris, & igniti desiderii portavit, quamvis totam in veritate recipiatis.* Sic etiam posito casu, quod vivus quidam fons scaturire incipiens, indifferenter omnium necessitatibus pateat; Multi quidem ad potandum ex illo concurrent, alii verò haustam inde aquam in domum suam ad potandum deferent, verumtamen ex eo unus plus, alius verò minus inde bibet, juxta sitim, cum qua ad illum properat, vel juxta capacitatem, vel angustiam vasis, quod ad illam hauriendam secum defert: Salvator noster inquit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat;* Sed quis est fons ille, aut quales illæ sunt aquæ, ad quas nos invitat? *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo, non sitiet in æternum; Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Fons autem ille est Eucharistia, ex quo aquæ dimanant, cœlestium gratiarum. Dicit autem Cajetanus: *Non sufficit venire ad fontem, sed oportet bibere, si levanda est sitis; Non sufficit venire ad Jesum fide, sed oportet incorporare sibi Jesum.* Quanto enim ardentior sitis nostra fuerit, tanto copiosius ex his aquis bibere poterimus. Ex hoc fonte (qui postquam in cœnaculo Sionitico scaturire cœpit, ad finem usque mundi perenniter manat: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*) ipsemet qui fons est, potavit (quia ipsemet Christus in ultima cœna semetipsum hoc Sacramento refecit, & calicem sanguinis sui bibit) at verò sitim ad hunc fontem ardentissimam & vas amplissimum secum tulit; Unde S. Joannis qui Secretarius ejus fuit, quique in ultima cœna, *Fluenta Evangelii de ipso Dominici pectoris fonte potavit*, Eucharistiæ institutionem narraturus, inquit: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Quam etiam inextinguibilem sitim, ipsemet hisce verbis manifestavit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum;* At proinde cum omnis Christi actio nostra sit instructio, per hanc sitim insinuare nobis voluit, quod aviditas & fames hujus cibi & mensæ, optimum sit illius condimentum, quo sapidus nobis efficiatur; Juxta hujus quoque proportionem erit pariter proportio fructus & profectus, & non aliter; Unde Christus S. Catharinæ Senensi ait: *Tantum ergo percipitis gratiæ ex isto Sacramento, quantum vos disponitis cum sancto Sacramento ad recipiendum.*

Psalm. 103. v. 24.
Abul. q. 10. in cap. 26. Matth.
Sed assus igne, sic & communicans ardeat igne charitatis.
B. Laur. Justin.
S. Bonav. t. 7. in fasc. cap. 7.
Dial. S. Cath. Sen. tr. 3. c. 110.
Pro cujus mensura, percipit fructus ejus: Explicatur similitudinibus.
Joan. 7. v. 37.
Joan. 4. v. 13.
Cajet. ibid.
Matth. 28. v. 20.
Joan. 13. v. 1.
Luc. 22. v. 15.
Loc. cit.

4. Sponsa cœlestis in sacris Canticis sanctè gloriatur, dicens: *Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem;* adeoque nihil illi supererat, quod insuper desiderare posset; At verò per quid, se hac tam excessivo divini amatoris sui gratia & benevolentia dignam effecit? Audite ipsammet ad hoc verbis suis respondentem: *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo;* Nimirum dilectum suum continuò suspirando & desiderando adeo sibi illius sacratissimum corpus sapidum reddidit, ut dicat: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Priusquam ad hunc fructum percipiendum accederet, jam ante attentam passionis illius meditationem præmiserat, seque sub arbore crucis, cujus hoc Sacramentum fructus est, prius collocavit, ideo mirum non est, si fructus illius adeo illi sapidus fuit.

Cant. 2. v. 4.
Quibusnam fructus Eucharistiæ sit dulcis.
Ibid. v. 3.
Ibid.

5. Sancta Mater Ecclesia ad hoc Sacramentum, omnes ut jejuni accedant, statuit, non solum ex motivo reverentiæ, verum etiam, ut ego quidem existimo, ad insinuandum nobis famem spiritualem, qua cum ad illud accedendum est nobis, si ineffabiles ejus sapores & suavitates percipere, & fructum ex eo consequi velimus: *Esurientes implevit bonis; Animam esurientem satiavit bonis.* Petrus Cellensis de Panibus, ad hoc Sacramentum affectus suos dirigens, ait: *Quid dabo, ut ad te veniam? ut me reficias? Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Quid? Palatum apertum, fauces esurientes, oculos præ inopia languentes.*

Cur jejunè accedendum sit ad hoc Sacramentum.
Luc. v. 53.
Psal. 106. v. 9.
Petr. Cell. de pan. c. 13.

6. Valdè considerabilis est, nostroque proposito aptè deservit illa S. Anselmi propositio dicentis: *Spiritualem verò illam carnem per gratiam Dei vita meritum efficit, & affectus mentium in cordibus ministrantium & percipientium;* atque ideo in animabus à Deo illuminatis, quæ ad perfectionem assiduè contendunt; admirandos experimur S. Communionis effectus, qui communiter in aliis minimè videntur. Paulo post verò idem Sanctus ad illa Canonis verba se reflectens, quibus dicitur: *Ut, quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur*, inquit: *Non enim omnes, qui corporaliter corpus Domini sumunt, ex participatione altaris, spiritualiter illa benedictione cœlesti & gratia replentur*, adducitque sequentem radii solaris similitudinem, qui unus idemque perseverans, cereum liquefacit, lutum verò indurat: *Non diversus in se diversè operatur in rebus contrariis, utens materiis sicut eas invenit: Sic Christi gratia, quantum in ipso est, uno modo infundit se in omnes, sed diversos inveniens animos, diversè in eis operatur; Hunc in amorem suum misericorditer emolliens, illum justè non juvando indurans.* In cujus confirmationem Judæ adducit exemplum; qui cum reliquis quidem Apostolis in ultima cœna, convivio assedit Eucharistico; Sed infeliciter nimia: *Cui fuit venenum buccella Dominica, quam de manu ejus suscepit, quam cum suscepit, introcus*

S. Ansel. l. de Sacram. Altaris c. 9.
S. communio in animabus a Deo illuminatis, miros producit effectus.
In malè dispositis: planè contrarios.
Patet exemplo Judæ, & aliorum Apostolorum.

cui in eum intravit; non quia malum, sed quia bonum malus malè accepit. Qualem tamen effectum in reliquis Apostolis Eucharistia operata non est, utpote quibus renium cordiumque scrutator Christus meritò dicere poterat: *Vos mundi estis.*

Joan. 15. v. 3.

Fimbria vestis Christi designat SS. Eucharistiam.

Matth. 9.

7. Ingentem aliquando populi turbam Christo appropinquasse tradit S. Matthæus, tanta cum importunitate, ut Salvatorem comprimeret; Nullus tamen ex iis ad sacrosancti corporis Salvatoris contactum anhelasse describitur, præter unicam Hæmorrhoissam, quæ non immediatè corpus, sed extremitates dumtaxat vestium tetigit Salvatoris; Quam historiam S. Augustinus examinans, in quodam Sermone hanc illius tactus assignat rationem: *Admirantes Discipuli, qui nesciebant, quod esset factum, & videbant eum à turbis comprimi, & de una, quæ leviter tetigerat, fuisse solicitum, responderunt: Turba te premit, & dicis: Quis me tetigit? Et ille: Tetigit me aliquis; Nam isti premunt, illa tetigit; Corpus ergo Christi multi molestè premunt, pauci salubriter tangunt.* Porro Salmeron rationem, cur fimbria illa Eucharistiam figurarit, assignat, dicens: *Cujus fimbria sacrosancta Eucharistia est, cujus accidentia, ut vestes Christi tegunt, hæc enim est fimbria posita in extremo corporis Christi, quia hic fuit ultimus actus Domini in Cœna; Estque fimbria hyacinthina coloris cœlestis, ut cognoscamus Panem esse vivum, qui de cœlo descendit, & vitam cœlestem efficere.* Nullam corpori Christi reverentiam exhibebat, fidem nullam, quin potius ipsum irreverenter comprimebat turba; Ast tantæ unica fuit Hæmorrhoissa reverentiæ, humilitatis, & confidentiæ, ut intra se ipsam dicere non dubitarit: *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti ejus, salva ero;* Quot etenim interiores alios fidei, amoris divini, proprii contemptus, spei, aliarumque omnium virtutum actus ab ea exercitos fuisse putatis? *Audiant Christiani* (exclamat D. Chrysologus) *qui quotidie corpus Christi attingunt, quamnam de ipso corpore possint sumere medicinam, quando mulier totam rapuit de sola Christi fimbria sanitatem? Sed quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tollit, nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus.* Quapropter sanioris non mentis esse jubet D. Chrysostomus, dum ait: *Tangamus & nos fimbriam vestimenti ejus, imò verò totum ipsum; imò verò si volumus, non vestis solum, sed corpus ipsius nobis propositum est, ut non tangamus solummodo, sed comedamus & saturemur. Edamus igitur Christum singuli ægrotantes cum fide.* Ecce vobis necessariam, ad Sacramenti hujus consequendum effectum, dispositionem.

S. August. ser. 74 de temp.

Salmeron t. 6. tr. 15.

Quinam in Sacramento illum tangant, & sanantur.

Quinam vero illum premant, & magis infirmantur.

D. Chrysol. ser. 34.

D. Chrys. hom. 11. in Matth.

8. Petrus Cellensis illa Psalmistæ verba (*Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi*) ad nostrum quoque applicat intentum, dicens: *Scire debuerat, quod Sapiens ait: Cum sederis ad mensam divitis, diligenter attende, quæ apponuntur tibi, sciens quia oportet te talia præparare. Carnem ergo pro carne repone, pro sancta sanctificatam, pro casta castigatam & castificatam, pro integra impollutam; sanguinem pro sanguine, scilicet profuso in ara crucis, effusum in rubore confessionis.* Quotquot enim corporis proprii macerationi, austeritatibus, vigiliis, mortificationibus, & vitæ pœnitenti addicti sunt, optimo ad hoc Manna gustandum gaudent palato. Insuper quis nescit, stomachum ab omni alio vacuum cibo, appetitum habere, saporem, gustumque adinvenire in eo quod comedit; Ita olim Israëlitæ in aqua, mel se gustare opinabantur, quos ut Ecclesia sancta in officiu divino sanctissimi Corporis Christi canit, Dominus *de petra, melle saturavit.* Certò equidem providentia divina ex petra non mel, sed aquam limpidam populo illi promanare fecit; Ast quia hic sitibundus erat, aquam sibi ut mel suavem esse persuadebat; unde D. Chrysostomus inquit: *Postquam sitientes & indigentia defatigati in frigidiores aquas inciderunt, ex potu voluptatem aperire volens, mel aquam appellavit, non tamquam mutata in mel natura, sed bibentium dispositione.* Causa equidem, ob quam multi Manna nauseant Eucharisticum, & paradisi, quam in se continet, dulcedinem non percipiunt, est, quia *foderunt sibi cisternas dissipatas.*

Ps. 115. v. 12.

Petr. Cell. l. de panibus. c. 1.

Quid Christo retribuere debeamus, ut dignè accedamus.

D. Chrys. in 2. ad pop.

Jer. 2. v. 13.

9. In Discursibus præcedentibus illa Prophetæ verba fusius examinavimus, ubi dicitur: *ut educas panem de terra, & vinum, &c.* probantes, in iis ad Eucharistiam, Psalmistam voluisse alludere, qui immediatè subjungit: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit.* Per arbores igitur camporum denotantur pauperes, & personæ privatæ: Per cedros verò Libani, divites, & potentes hujus sæculi; Et de primis quidem dicitur, quod *saturabuntur*; Quo quis enim bonis terrenis minus abundat, vitam humiliorem pauperemque ducit, eo ut ad mensam hanc majori cum fructu accedat, magis dispositus erit; dicente eodem Regio Vate: *Edent pauperes & saturabuntur.* Quid autem de divitibus & opulentis? Hi forsan repudiabuntur? Nequaquam; quin potius *cedri Libani*, verumtamen non omnes, sed ii dumtaxat, quibus Deus per gratiarum suarum influentiam assistit, mensæ hujus cum fructu efficientur participes; Ideoque dicitur: *Quas plantavit, Ligna campi plebs populorum*, inquit S. Augustinus, *& cedri Libani, quas plantavit; Cedri Libani potentes in sæculo, & ipsi saturabuntur; Pervenit panis & vinum & oleum Christi ad senatores, ad Reges, ad nobiles, saturata sunt ligna campi, prius humiles saturati sunt, deinde etiam cedri libani, sed quas plantavit ipse.* Porro Discursum hunc peraccommoda illa S. Gregorii doctrina concludere libet, quam in Cantici Annæ Commentario super illa verba (*Famelici saturati sunt*) instituit, dicens: *A cibis vitiorum vacui, à tumore jejuni, salutis quippe fructum non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, qui ea, quibus se repleverant, flagitia portant in mente. Non saturantur ergo nisi famelici, quia à vitiis perfectè jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis.*

Jer. 2. v. 12.

Psal. 103. v. 16.

Quo quis bonis terrenis magis est vacuus, eo magis saturatur ex hoc Sacramento.

Ps. 21. v. 27.

S. Aug. ibid.

S. Greg. lib. 2. c. 1. in Reg.

DISCURSUS XXVI.
ARGUMENTUM.

Attenta consideratio Eucharistiæ sumendæ præmittenda est.

THEMA.

Super triticum & vinum ruminabunt, Oseæ 7. ℣. 14.

1. Quandoquidem Eucharistiæ materia frumentum est & vinum, ex præsenti oraculo Prophetico facilè didicerimus, quanta sit necessitas seriæ applicationis & præparationis, ut ad tantum mysterium cum fructu accedamus; Atque hoc ipsum in citatis verbis nobis insinuatur, cum dicitur: *Super triticum & vinum ruminabunt.* Quæ verba Albertus Magnus de Sacramenti hujus & sanguinis Eucharistici laudibus tractans, adducit his verbis: *Hoc est, quod dicitur Cant. 7. [Guttur tuum, sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum;] quia diu per cordis & mentis iterationem debet ruminari Sacramentum, sæpe ad mentem revocando & considerando, & degustando infinitas dulcedi-*

Opus est seria applicatione & præparatione accedentibus ad hoc Sacramentum.

Cant. 7. 9.

Alb. Mag. de Euch. dist. 3. tr. 4. c. 5.

Lev. 11. v. 26.

cedines & bonitates ipsius. Unde Levit. 11. dicitur: Quod omne animal, quod non ruminat, immundum erit. Hinc est quod de duobus, quæ sunt in hoc Sacramento, materia cibi & potus, dicitur Osea 7. super triticum & vinum ruminabant.

Osea. 7. v. 14.

Exod. 12. v. 9.

Qui S. Communionem sumant crudam.

2. Deus olim, ut in Discursu præcedenti insinuavimus, suo legitur inhibuisse populo, ne agnum comederent crudum: Utique mysterio non caret ejusmodi prohibitio, siquidem verisimile videtur, neminem agno taliter vesci voluisse; Ad sensum igitor moralem transiens S. Bernardinus, hanc dicti præcepti assignat rationem: *Crudum sumit*, inquiens, *desidiosa in discussio. id est, qui mentem suam diligenter non discutit*, vel qui non cogitat, quod recipit; Sicut enim caro cruda stomachum non modo non restaurat, sed potius aggravat; Ita pariter sacra Communio, sine prævia præparatione & inconsiderate sumpta, in animæ & spiritus præjudicium potius, quam juvamen cedit; Ideoque B. Laurentius Justinianus salubriter nos monet, dum ait: *Videat quilibet, ne consuetudine aut cordis elatione ad perceptionem ducatur tanti mysterii, sed devotione, sed pravia meditatione.* Didacus Stella ad propositum nostrum aptè observat, Sapientiam incarnatam, quamdiu per 33. annos nobiscum vixit, nullum umquam opus majori cum applicatione & præmeditatione animi exercuisse, quam opus institutionis altaris Sacramenti. *Non legitur in Evangelio*, inquit, *Christum Dominum rem adeo præmeditatè & tanta præparatione fecisse, sicut hoc sanctissimum Sacramentum.* Quod ut evidentius pateat, aliquas illius consideremus circumstantias; & quidem in primis numquid alia loca deerant, in quibus ultimam celebrare cœnam potuisset, quàm in monte Sion? cur non potius montem elegit Thaboris aut Sinai, in quo legem dederat; aut Libani aut denique Oliveti? hinc enim eligendo impletum fuisset oraculum illud Davidicum: *Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ suæ.* Inter plura, quæ hac in re concurrunt mysteria, unum est & quidem proposito nostro valde congruum; quia nempe Sion Latinè idem significat, quod speculatio; Meritò igitur Eucharistia in Sion instituitur, id est, in loco tali, qui suum à contemplatione nomen habet, ut per hoc insinuetur, quam sit necessarium, hanc loco præparationis, tanto Sacramento præmittere, hinc etiam idemmet cœnaculum, in quo Sacramentum hoc institutum fuit, in domum orationis commutatum fuisse, Lucas Evangelista refert; in eo namque 120. homines illi, per decem dierum spatium reclusi, orationi vacabant: *Erant perseverantes in oratione.*

S. Bernard. T. 2. in m. 57. A. 1. c. 1.

B. Laur. Just. de discipl. & perf. mon. conv. c. 19.

Didacus Stella in c. 22. Luc.

Christus cum magna præmeditatione instituit S. Eucharistiam.

Ps. 127. 3.

Act. 1. v. 14.

Simus oves ruminantes hunc cibum.

3. Hic quoque panis cœlestis non sine mysterio *frumentum* appellatur *Electorum*, qui in ovibus præfigurantur; quibus per instinctum naturalem congenitum est, ingestum ruminare cibum. Unde S. Cyprianus monet, dicens: *Celebrantes Sacramenta, commonemur, quasi ungulam findens & ruminans, pecus revocare fauces, quæ sumpsimus.* S. Bernardinus Senensis pariter ad idem propositum ait: *Debemus Christum spiritualiter manducare, ejus beneficia, scilicet incarnationem, conversationem & ejus salutiferam passionem devote ruminando; sicut ipse nos docuit, dicens: Qui manducat meam carnem, &c.* Neque enim ad hanc Agni immaculati carnem accedendum est, veluti ad carnes aliorum animalium, sed distinguere debemus inter cibos corporis, & hunc Angelorum panem, qui animam nutrit ad immortalitatem, *sumpta ore carnis nostra caro Christi*, inquit S. Anselmus, *nequaquam æstimanda est lege communi ciborum; hic enim cibus non est ventris, sed mentis.*

S. Cyprian. de cœna Dom.

S. Bernar. T. 2. ser. 54. A. 2. c. 2.

Joan. 6. v. 55.

S. Anselm. l. de Sacram. alt. c. 10.

4. Quem semel iterumque adduxi, repetere non piget, novi documenti amore, illum Ecclesiastici textum: *Cibavit illum pane vitæ & intellectus*; Facilè equidem, ut suprà ex Interlineari Dominus, intellexerit unusquisque, cur panis iste dicatur vitæ panis; sed intellectus denominatio impropriè illi competere videtur; quæ enim panem inter & intellectum proportio? Prompta equidem concludensque sese offert responsio; Sacramentum enim hoc panis dicitur intellectus, quia *hic cibus non est ventris, sed mentis.* Quam veritatem ut stabiliamus solidius, oculos nostros in panem illum conjiciamus, quem Angelus non supra, sed ad caput legitur collocasse Eliæ Prophetæ; *Et ecce ad caput, subcinericius panis.* Causamne nostis hujusmodi situs? Ad caput panis positus fuit, ut Propheta mente & intellectu suo tantum ruminaret beneficium & donum. Econtra pistori Pharaonis mortem prædixit Joseph, quia scilicet non ad, sed supra caput suum, tria viderat farinæ canistra: *Vidi somnium, quod tria canistra farinæ haberem super caput meum, & in uno canistro, quod erat excelsius, portare me omnes cibos, qui fiunt arte pistoria*; Pessimum profectò signum, quando divinum hunc cibum & panem, super caput nostrum habemus, hoc enim manifestè indicat, quod eumdem non honoremus, neque per sanctam & attentam meditationem veneremur. D. Chrysostomus illa Apostoli verba (*Judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*) hoc modo exponit: *hoc est, non examinans, non cogitans ut oportet magnitudinem eorum, quæ sunt proposita, non reputans, quanti momenti & ponderis sit, Dominum.*

Eccl. 15. v. 3.

Cur vocetur panis intellectus.

3. Reg. 19. v. 6.

Gen. 40. v. 16.

1. Cor. 11. v. 29.

D. Chrysost. h. 28. in 1. Cor. 11.

5. Advertendum quoque est, quod Regius Propheta prius dicat; *Vacate*, & confestim subjungat; *Et videte, quoniam ego sum Deus.* q. d. animæ cuidam, illum recipere volenti: Prius selige tibi tempus, in quo vacare possis ad cogitandum & meditandum, qualis sit hospes, quem susceptura es, *quoniam ego sum Deus.* Alibi quoque idem Regius Vates monet, dicens; *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*; Ubi prius vult, ut gustemus, & postea dulcedinem & suavitatem ejus experiamur. S. Cyrillus Patriarcha Hierosolymitanus proinde hunc in Ecclesia sua ritum habuit, quod Sacerdos populum ad Communionem invitaret, dicendo: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*, ut per hoc Fideles suos doceret, quod, priusquam ad hanc sacram mensam accedant, se per tanti mysterii devotam contemplationem præparare debeant. Unde & in S. Dionysio Areopagita sequentia verba legantur; *Sacra enim divinorum initiatione magna sua beneficia agnoscunt, qui initiati sunt, divinamque eorum Majestatem & magnitudinem in Communione sancta considerantes, grata voluntate, plus quam cœlestia divinitatis beneficia laudabunt.* P. Rho. de magno illo Dei servo Joanne Avila dicit: *Hæc hominis erat præparatio, qui cum duas solidas horas divinis illis mysteriis peragendis insumeret, ingenti perpetuoque lachrymarum imbre, sacra lintea sic imbueret, ut exprimi possent, ejus inquam hominis, qui in divino Sacramento spes delitiasque suas repositas existimaret.* Idem Author de Maria, Maximiliani Secundi matre refert, quod postquam ex Germania rediit in Hispaniam, solita fuerit integro biduo, priusquam communicaret ab omni alio commercio, & consortio sese sequestrare, ut in sanctis contemplationibus, tanto se sublimius sub-

Ps. 45. v. 11.

Vacandum sed ulæ devotioni & considerationi, ante accessum ad Communionem.

Ps. 33. 19.

S. Cyrillus Hierosol. Cath. 1.

S. Dion. Areo. Eccl. Hier. c. 3.

P. Rho. hist. viri de relig. l. 3. c. 1. §. 12.

Ibid. §. 1.

Præclarum hujus exemplum in matre Maximiliani Imp.

subvehere posset. Cumque filius ejus Maximilianus ad venerandum sancti Jacobi Apostoli sepulchrum, Compostellam incognitus venisset, ejusque adventus Legato Cæsaris innotuisset, hic subitò matrem convenit, ei indicaturus, quod filius, priusquam indè recederet, maternas manus osculari, eique debitum obsequium reverenter exhibere desideraret, ad hæc Maria: *Ego perendiè eum videbo, hodierna enim dies expiandis culpis ordinata est, crastina Eucharistiæ sumendæ dicata, qui dies cum Deo soli debeantur, non est, quod Maximiliani gratiâ eos diminuam.* Verè mulierem hanc illustrissimam ad magnam pertigisse perfectionem, necessariò dicendum est, siquidem S. Bernardinus ait: *Viri perfecti spiritualiter manducant ratione devota meditationis & contemplationis.* Nimirum illustris hæc mulier, mulierem illam fortem imitata fuit, de qua Sapiens ait: *Sindonem fecit*; At verò quænam est hæc Sindon, quam sapiens & generosa hæc mulier contexuit? Existimo illam fuisse, cui corpus Christi de cruce depositum involutum fuit, quod tanta cum veneratione etiamnum Taurini religiosissimè asservatur. De hac enim Sindone Sapientem in Spiritu Prophetico locutum fuisse, opinatur Hugo Cardinalis, dum ait: *De qua Sindone dicitur Proverbiorum ultimo: Sindonem fecit.* Sed quis modus tenendus est, ut tela hæc ad involvendum ei sanctissimum Christi corpus contexatur, Audite eumdem purpuratum Doctorem, in hæc verba scribentem: *Netur autem hæc Sindon, cogitando, deliberando, consiliando, ordìtur operando, texitur retractando & decorando.*

S. Bern. c. 3. ser. 11. A. 2. c. 1.

Prov. 31. v. 24.

Hug. Card. in cap. 27. Matth.

6. Revocandum hìc est in memoriam, qualiter Hebræi, dum Manna, propriissimam Eucharistiæ figuram, cœlitus descendens videre, & gustare cœperunt, unanimiter clamarint *Manhu*, quod idem est: *ac quid est hoc?* Divus Chrysostomus ad verbum Dei devotè auscultandum alludens: hanc inde eruit moralitatem, *ut, quotiescumque audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc, quod audimus?* Idem quoque mystico hujus Sacramenti Manna adaptare possumus, quisquis enim illud fructuosè sumere desiderat, aliquanto tempore, priusquam ad sacram hanc mensam accedat, omni cum attentione & devotione, meditando dicat: *Quid est hoc*, id est, quàm est hoc altum mysterium, quam immensum donum.

Exod. 16. v. 15.

D. Chrysost. hom. 41. in Matth.

Accedens ad S. Eucharistiam primo dicat Manhu.

7. Populo Israëlitico olim Deus in Exodo promisit, dicens: *Vesperè comedetis carnes, & manè saturabimini panibus*; Ubi meritò quærendum venit, quænam sit ratio hujus ordinis, quòd vespere antecedente carnes, & subsequenti mane, Manna elargiri decreverat; Author quidam non ignobilis, ingeniosum non minus quam utilem inde eruit sequentem conceptum; Ex quo enim Eucharistia per Manna figuratur, voluit Deus per hoc insinuare, quod, priusquam ad illam accedamus, prævia mysteriorum cœlestium contemplatione, ad eamdem præparandi simus, *Quid Manna figurat?* inquit idem Author, *Eucharistiam. Quid volatilia? altitudinem contemplationis, considerationis, sive elevationis mentis in Deum, Volatu igitur suo elevetur in Deum per bonas affectiones ille, qui saturari vult pane altaris de cœlo præstito.* Eadem quoque de causa laudabilem hunc morem introduxit, quod ante Canonem, in quo proximè acceditur ad specierum sacramentalium consecrationem celebrans, populum hortetur, ut corda sua ad cœlestium contemplationem, & meditationem extollant, dicendo: *Sursum corda*; cui Clericus, nomine omnium assistentium, respondet: *Habemus ad Dominum.* In eodem Canone antè consecrationem hæc verba à Sacerdote dicuntur: *Elevatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem omnipotentem*; Et quidem, tametsi Evangelistæ ultimam cœnam describentes, hanc circumstantiam, scilicet, quod Christus prius oculos ad patrem elevarit, non tetigerint; attamen hæc notitia per traditionem Apostolicam ad nos usque pervenit; Sapientia igitur incarnata, quæ omnia magno cum mysterio operatur, priusquam panem in corpus suum converteret, suos ad Patrem oculos extollere voluit, non solum ad denotandum, panem hunc illum esse, de quo prædixerat: *hic est panis, qui de cœlo descendit*; verum etiam ut exemplo suo nobis insinuaret, quod, priusquam hic Panis consecretur, antecedenter cor & mentem nostram ad Deum elevare debeamus. Unde Anastasius Sinaita salubriter monet, dicens: *abscedite à cunctis hujus vitæ cogitatis, valedicite omni corporeorum curæ, tempus est non vanæ occupationis, sed intentæ orationis. Attendamus ad sacrosanctam elevationem, inclinemus cervices, occludamus cogitationes, impleamus mentem, in cœlum ascendamus, sursum levemus animum & corda, oculos animæ ad Deum extollamus, transeamus cœlum, transcamus Angelos.*

Exod. 16. v. 12.

Porrecta Ibid.

Prævia cœlestium mysteriorum meditatione, ad S. Communionem accedendum est.

Ana. Sin. de sacra syn.

8. S. Bernardinus de hoc Sacramento sub allusione cibi differens: duo in eo contineri inquit, *primo masticationem, secundo incorporationem*; quæ ambæ actiones ad propositum nostrum mirè deserviunt, maximè sic sensus attendatur spiritualis, quo à prædicto Sancto explicantur; dicit enim: *primò masticatio est recogitatio cibi, id est, carnis Christi, qui est panis vitæ, qui de cœlo descendit, & hujusmodi est panis, quem sumimus, qui utique in utero sanctissimæ Virginis manu Spiritus Sancti formatus, & in ara pretiosissima Crucis per incendium amoris, & ardentissimæ Charitatis, & acerbissimæ Passionis pro nostra redemptione decoctus est; Secundò verò habet incorporationem, quæ tali recogitatione consurgit, dum cogitans amorem Jesu Christi reficitur, cui ex charitate conjungitur, eique magis ac magis assimilatur, & incorporatur.*

S. Bern. T. 1. ser. 3. de Christ. pass. a. 1. c. 3.

Corpus Christi in S. Communione masticare, & incorporare debemus.

9. Sapiens in Proverbiis suis monet, dicens: *quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam.* Quænam verò esse potest majoris principis mensa, quam sit hæc Eucharistica? Unde S. Augustinus à Salmerone citatus, verba illa de Eucharistia hunc in modum explicat: *vide igitur diligenter, & quid tibi detur, nempe filius Dei sub specie panis contentus, & quanta charitate detur, ut tanta charitati amore respondeas tuo.* S. Augustinus alibi hunc textum adducens, *ait: quæ mensa est potentis, nisi unde sumitur corpus & sanguis ejus, qui animam suam posuit pro nobis? quid est considerare, & intelligere, quæ apponuntur tibi, nisi dignè tantam gratiam cogitare?* Albertus Magnus modum nobis insinuat, quo divinum hunc panem digerere debeamus; *digeritur*; inquit, *per ignem, qui exardescit in meditatione, & ideo dicit Eccles. 31. supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior, hoc est dicere; mensa magna Dei in Sacramento tibi proponitur, vide quid, & qualiter, & quantus cibus proponatur, quia talia in munditia cordis & devotionis, & hoc ipsum in natura puritatis, & tantum in affectu charitatis te præparare oportet, si vis quod cibus ille tibi congruat.*

Prov. 23. v. 1.

Sedulo cogitandum quid in S. Communione nobis præponatur.

S. Aug. l. 47. in Joan. Salm. t. 9. tr. 40.

S. Aug. tr. 84. in Joan.

Alb. Mag. de Euch. dist. 3. tr. 2. c. 6.

Eccl. 31. v. 12.

10. In vita B. Angelæ de Fulginio inter alias instructiones, quas in ordine ad hoc Sacramentum dabat,

Boll. t. 1. Jan. 4. f. 21.

Insignis instructio B. Angelæ de Fulginio pro communicantibus.

dabat, sequentem quoque legimus: *cum magna diligentia est considerandum, & non debet anima in hac consideratione transire velociter, sed nec cursorie, sed magna diligentia & pondere ibi stet, & demoretur.* Porro is; qui pro negotiis arduis potentissimum Regem quemdam est allocuturus, prius dicenda præmeditatur; longè igitur æquius & convenientius est, ut nos, ipsummet gloriæ Regem pro arduissimo salutis nostræ negotio in nos & animam nostram recepturi, prius præmeditemur supplicationes, quas illi porrigere, nec non gratias, quas ab illo petere & pro concessis reddere decrevimus. Angelus, non verò Deus ipse in persona erat, qui Moysi inter vepreta apparens, dixit: *solve calceamenta de pedibus tuis*: quantò igitur convenientius erit, ut calceamenta de pedibus nostris deponamus, quando ipsemet Deus in persona ad hospitandum in nobis, os nostrum ingreditur? *involucra pone carnalium cogitationum*, inquit S. Bernardus, quia tunc meritò omnes cogitationes & desideria nostra merus debent esse Spiritus, omnesque aliæ deponendæ, quæ tales non sunt; *quisquis intentionem suam simplici corde* (verba sunt Thomæ a Kempis) *sursum levaverit ad Deum, seque ab omni inordinato amore, seu displicentia cujuslibet rei creatæ evacuaverit, aptissimus gratiæ percipiendæ erit. Dat Dominus ibi benedictionem suam, ubi vasa vacua invenerit.* S. Cyprianus optimè observat, quod hunc panem cœlestem hisce verbis à Deo postulemus: *panem nostrum, &c.* & subdit: *Panis vitæ Christus est, & panis hic omnium non est, sed noster est; & quemodo dicimus Pater noster, quia intelligentium & credentium Pater est, sic & panem nostrum vocamus, quia Christus noster, quia corpus ejus, quod contigimus, panis noster est*; quibus addere possumus, nos panem hunc nostrum efficere, mediante prævia attenta meditatione, quia *intelligentium panis est.*

Exod. 3. v. 5.

S. Bern. ser. in c. 10. Apoc.

Thom. à Kemp. l. 4. c. 15. n. 3.

S. Cypr. de or. Dom.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Ex Ritibus & Ceremoniis esus Agni paschalis, variæ eruuntur moralitates ad dignum hujus Sacramenti usum.

THEMA.

Erit Agnus absque macula. Exodi cap. 12. ℣. 5.

Agnus paschalis cum omnibus circumstantiis designavit Agnum Eucharisticum.

1. AGnum paschalem inter omnes Veteris Testamenti figuras, Eucharistiam propriissime præsignificasse indubitatum est, ac proinde Doctor Angelicus ait: *In figuris præsignatur, cum Isaac immolatur, Agnus paschæ deputatur.* Porro ritus Ceremoniæ, & quid increata Sapientia, quoad Agni paschalis esum Hebræis præscripsit, cuncta relationem dicunt ad dignitatem, puritatem & præparationem, qua nobis ad Agnum immaculatum hujus Sacramenti accedendum est, quia *omnia in figura contingebant illis.* Est igitur advertendum, quòd, priusquam Deus populo Israëlitico præceptum suum circa Agnum proponeret, quoad tempus illud sumendi hæc verba præmiserit, *mensis iste, vobis principium mensium*; quasi dicere vellet, tunc illos vitæ initium hujus habituros esse, quando Agnum immaculatum gustaverint; Unde S. Gaudentius ait: *nunc audiunt; mensis hic vobis initium mensium, adhærentes Agni immaculati vestigiis*; veluti si diceret: ab illo momento tempus veræ & beatæ vitæ computare debetis, quando ad mensam Eucharisticam, in qua pignus vitæ æternæ recipitur, accedatis. Cur verò mensem illum, qui Aprili nostro correspondet, elegerit, hujus Rupertus Abbas Tuitiensis mysticam hanc assignat rationem; dicens: *ipsa mensis Nisan, id est Aprilis, verna temperies, cum tellus refloreſcit, totusque per hyemem, quasi postsenium rursum juvenescit orbis, novum hominem, docet quatenus renovatus Spiritu mentis suæ, fide viridis, spe lætus, & charitate florens, epulis Agni paschalis intersit spiritualibus.*

1. Cor. 10. v. 11.

Exod. 12. v. 2.

S. Gaud. in Exod. ser. 1.

Cur comedi debuerit Agnus in mense Nisan.

Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 12.

2. *Decima die mensis hujus*; Idem quoque Rupertus advertit, quòd scilicet Cœlestis hic Agnus tanta cum lætitia à populo receptus, ea præcisè decima die mensis Jerosolymam ingressus fuerit, ubi decima quarta die, vesperi Pascha cum suis celebravit: *Quarta decima die ad vesperam*, inquit, *ubi illum Pascha veteris Agnum comedit cum discipulis suis, tunc ipse novi sacrificii Agnus continuò capiendus & ducendus ad immolandum, jam in angustia passionis agonizans, primo propriis manibus Deo semetipsum immolavit, accipiens panem & vinum, & mira atque ineffabili sanctificationis potentia transferens hæc in corporis & sanguinis sui, Sacramentum.* Verum enim vero, ex quo Agnus ille die decimo quarto Lunæ sacrificandus & manducandus erat, cur tanto tempore anticipatè præparari jubetur: Respondet Oleaster: *ut nos hac doceremur ceremonia, quanta diligentia, & quamdiu oblationes nostras expendere debeamus, antequam illas Deo præsentemus*: idipsum quoque de examine, præparatione, & purificatione conscientiæ nostræ huic Sacramento necessario præmittenda asserere possumus. Etenim Agnus ille quatuor diebus ante in domum recipiebatur: *ut examinaretur*, inquit idem author, *si quid haberet maculæ, quæ illum à divino conspectu arceret.* Rusbrochius aliam quamdam moralitatem hac in re considerat, dum ait: *Luna decem habeat dies oportet, antequam Agnum hunc nostris in ædibus habeamus; Porro cum decem servamus præcepta; Dei Agnum intra ædes nostras habemus.* Postquam vero Agnus ille in domum receptus fuerat, quinque diebus primò simul computato, conservabatur vivus: *asservabatur porro in quintum diem*, inquit Nazianzenus, *fortasse quia victima mea id habet, ut sensus expurget, à quibus peccato moritur*; quibus verbis insinuare contendit, quod, quando Agnus Eucharisticus intra domum animæ nostræ custoditur, quinque sensus nostri purificentur, & præserventur illæsi.

Exod. 12. v. 3.

Cur Agnus decima die in domum inductus, & 14. die primum immolatus.

Oleaster. Ibid.

Ut interea examinaretur, an haberet aliquam maculam.

Rusb. de taber. c. 12. v. 1.

3. *Unusquisque Agnum per familias.* Tametsi unicus dumtaxat Agnus pro universo genere humano fuerit sacrificatus, Deus tamen voluit, ut quælibet Hebræorum domus in particulari sibi & familiæ suæ Agnum quemdam manducandum procuraret; Cujus Dionysius Carthusianus hanc assignat rationem: *quia sic mortuus est Christus pro omnibus, ut & pro singulis mortuus sit & oblatus*; Etenim quælibet anima in particulari non minus Deo obligatur, quod ei semetipsum dederit in hoc Sacramento, quam ipsi obstrictum est universum genus humanum, quod pro eo sacrificatus fuerit; unde sanctus Paulus protestatur, dicens: *in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.*

Exod. 12. v. 3.

Agnus Eucharisticus æquè immolatus fuit pro uno, ac pro omnibus.

Dion. Cart. Ibid.

Galat. 2. v. 20.

4. *Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum Agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ.* Quibus verbis in sensu spirituali insinuatur, ut inquit Carthusianus, quod si aliquis nostrûm in particulari pro divinis & ineffabilibus mysteriis & beneficiis, à Deo receptis, Deum laudare, venerari, eique gratias agere non sufficiat, proximos suos in adjutorium advocet. Cui conso-

Exod. 12. v. 4.

Communicaturi in adjutorium vocamus alios Sanctos.

nat,

Rup. Ibid. c. 4.

nat, quod Rupertus Abbas his verbis scribit; *rectè paucitatem nostram confitentes in nobis, quia totum ejus mysterium capere non possumus, assumimus vicinum, qui conjunctus est domus nostra, scilicet Apostolorum, & Martyrum chorum, qui per eamdem fidem conjuncti sunt familia Christiana. Denique sine illorum invitatione numquam comedere præsumimus; dicimus enim: Communicantes & memoriam venerantes in primis gloriosa semper Virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum & Martyrum, &c.* Theodoretus in his verbis aliud notat mysterium, scilicet, quod *doceat nos fraternam charitatem, & erga pauperes misericordiam.*

Theodoretus q. 24. in Exod.

Exod. 12. v. 5. Agnus debebat esse sine macula. Rup. Ibid. c. 6.

5. *Erit autem Agnus absque macula. Macula peccatum est,* inquit Rupertus Abbas; Christus quidem impeccabilis erat, quia verò nos in hoc privilegio non participamus, cum *nemo sit mundus à sorde,* ideo Deus præcepit, ut, priusquam ad ipsum accedamus, prius maculas nostras eluere studeamus, hoc enim insinuant verba illa Apostoli; *probet autem seipsum homo.* Abulensis quæstionem movet, cur Deus in animalibus sibi offerendis, immunitatem ab omni defectu requisierit, cum tamen eadem adeo parvifaciat, ut per Psalmistam dicat; *numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo; immola Deo sacrificium laudis;* Respondet autem; *non vult ista Deus aliquam propter necessitatem, sed propter honorem;* neque enim ei honorificum est, si animalia, defectum aut maculam habentia, ei offerantur; unde hanc licet inferre consequentiam; quantò igitur magis Agnus ille, *qui tollit peccata mundi,* illas abhorrebit animas, quæ, cum propriarum culparum inquinamentis defœdatæ sint, illum tamen in se sumere non dubitant.

Abul. q. 16. in c. 26. Matth. Multo magis communicaturus.

6. *Masculus.* Masculinus enim sexus perfectior est; & ideo ut Lyranus inquit: *requirebatur sexus masculinus, qui est perfectus, quia ea, quæ sunt perfecta, debent immolari Deo, à quo emanat omnis humana perfectio.* Unde & Origenes ait: *Masculinum sit munus tuum, fœminam nesciat, concupiscentiam respuat, fragilitatem refugiat.* Rupertus Abbas aliud quoddam in eo considerat mysterium, dum ideo Deum, Agnum sine macula & masculum sibi offerri voluisse dicit, quia *parum haberet gloria sola innocentia, si non adesset fortitudo quoque ad agenda perfecta justitia opera. Erit ergo masculus, hoc est fortis, qui nihil fœmineum, hoc est molle, vel fluxum admittit.*

Agnus debebat esse masculus. Lyran. ib. Orig. Hom. 1. in Lev. Per quod designatur Communicantem debere esse fortem. Rup. Abb.

7. *Anniculus.* Abulensis in ea est opinione, sacrum textum, per hanc Agni circumstantiam, insinuare voluisse, Agnum paschalem minime excedere debuisse unius anni ætatem, adeo ut, qui hoc tempus excedebat, sacrificio paschali inidoneus esset, tunc enim Agnus in arietem degenerat. *Anniculus, id est perfectus,* inquit Rupertus, *perfectionem enim ab illo consequimur.* Lyranus ait: *Agnus ille anniculus erat tenellus, & propter hoc significatur in Christo pietatis teneritudo.*

Debebat esse unius anni hoc est perfectus. Exod. 12. v. 5. Eodem modo immolari etiam debebat hœdus.

8. *Juxta quem ritum, tolletis & hœdum;* Idem enim Christus, licet Agnus immaculatus esset, hœdus tamen etiam apparere voluit, propter peccata nostra, quæ in se assumpsit. Verumtamen, ut Abulensis notat, non simul offerebatur Agnus & hœdus, se hic dumtaxat in defectu illius, quem ritum considerans Rupertus Abbas, inquit: *sicut propter suam innocentiam in Agno, sic propter iniquitates omnium nostrûm, quas Deus posuit in eo, rectè igitur figuratur in hœdo.* Porro sanctus Paschasius sequentem desuper instituit consideratio-

Quo designabatur Christus portans iniquitates nostras.

nem, dicens; *Si fortè quis Agnum non poterit pro paupertate vita assequi, id est, vitam immaculatam offerre, saltem hœdum habeat, qui semper in sacrificiis pro pœnitentibus mactatur;* quo fine illam citat S. Hieronymi authoritatem, inquientis: *Si justi sumus, de agni carne vescamur, si peccatores & pœnitentiam agimus, nobis hœdus occiditur.*

S. Paschas. l. de corp. & sang. Dom. c. 22.

9. *Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus.* Quorsum obsecro hæc anticipatio? *Ut quid,* interrogat Rupertus Abbas, *tanto tempore servatur? videlicet ut, dum ille præsto est, causa quoque ejus corda vestra sollicitet, ne sitis immemores, vel imparati, quia transeundum est, dum ille tot ante diebus de profectione paranda vos admonet, quoties enim ille balatum emittit, toties quasi tuba sonitus exituras castrorum acies excitet.* Optima namque animæ communicaturæ est præparatio, si toto vitæ tempore, quo vivit in mundi hujus militia, vocem audiat Agni illius, qui ad aliam vitam nos invitat, præparatosque esse jubet ad conflictum & agoniam.

Ibid. v. 6. Cur Agnus servatus fuerit in diem 14. Rup. Ibid. c. 5.

10. *Immolabit... ad vesperam. Quia in Cœna,* inquit Carthusianus, *sic immolationis Sacramentum instituit, & in ultima mundi ætate.* Gulielmus autem Pepinus ad moralem transiens sensum, id factum esse affirmat, *ad denotandum; quod non satis est se immolare Domino per bona opera in mane juventutis (secundum illud Thren. 3. bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua) verum etiam requiritur immolatio vespertina, per perseverantiam in bono incœpto usque ad finem.*

Ibid. v. 6. Cur immolandus vesperi. Dion. Cart. Guil. Pep. Ib. dub. 8. Thren. 3.

11. *Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum;* Cujus mysterium explanat Theodoretus his verbis: *Nos ungimus Agni nostri sanguine non tantum limen; sed utrumque postem, purgantes, & sanctificantes exterius linguam, & labia; interius autem, & secundum intellectum, pro limine rationalem partem, & pro utroque poste facultatem irascendi & concupiscendi.* Rupertus inquit: *in utroque poste sanguis Agni est positus, quando Sacramentum ad redemptionem sumitur ore, & ad imitationem quoque intenta mente cogitatur.*

Ibid. v. 7. Sanguine Agni tingendi postes; & superliminaria domus. Theodor. Ibid. Rup. c. 9.

12. *Et edent carnes nocte illa assas igni;* id est, ut Carthusianus inquit: *Corpus Christi in Sacramento Eucharistia sumens, qui igne passionis assatus est.* S. Cyrillus Alexandrinus hanc aliam ejusdem mysterii assignat rationem, dicens: *eò quod oportet eos esse inflammatos Spiritu, qui volunt ad communionem Christi accedere.* Ideoque nobis consulit D. Chrysostomus, inquiens: *accedat nemo cum nausea, omnes accensi, omnes ferventes.*

Ibid. v. 8. Assari debebat igne. Dion. Cart. Ibid. S. Cyr. Alex. l. 2. Glaph. in Exod. D. Chrys. h. 83. in Matth.

13. *Et azymos panes.* Abulensis azymum absque fermento formari advertit, cujus proprietas naturalis est, totam inficere massam, quoniam Apostolo teste; *modicum fermentum totam massam corrumpit; Azymum ergo est incorruptum, & signat puritatem vita, tales autem esse debent, qui Christum sumunt, scilicet in vita pura & immaculata, sic dicit Apostolus: Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteri malitia, sed in azymis sinceritatis.* S. quoque Bonaventura, in quodam sermone super ultimam Cœnam, ita de iisdem discurrit azymis: *in azymis panibus, corporis Christi puritas, & a fermento peccati immunitas significatur; edent carnes nocte illa assas igni, id est, cum amaritudine pœnitentiæ.*

Ibid. Abul. ibid. q. 37. Comedi debebat cum pane ac azymo quid hoc signetur.

S. Bonav. ser. 5. in Cœn. Dom.

14. Cum

Cum lactucis agrestibus. Rup. Abb. c. 12. Communicaturi affligantur amaritudine pœnitentiæ. S. Bern. 10. 4. ser. 17. a. 3. c. 3.

14. *Cum lactucis agrestibus.* Herbatum hujusmodi amaritudinem, saporemque ingratum considerans Rupertus Abbas, ita ad nostrum disserit propositum: *Eorum exemplo nos carnes Agni cum lactucis agrestibus comedamus, cum corpus Redemptoris accipientes, nosmetipsos pro peccatis nostris affligimus, quatenus ipsa amaritudo pœnitentiæ abstergat, à mentis stomacho, perversa humorem vitia.* Cui & illa consonat S. Bernardini sententia, in hæc verba discurrentis: *Lactuca agrestes dolor offensionis, cum quo comedendus est iste sacratus panis, quia in sumptione ejus compungi debemus pro peccatis nostris.*

Ibid. v. 9. Nihil de Agno comedendum crudum.

15. *Non comedetis ex eo crudum quid.* Cajetanus his verbis tantummodo vetitum fuisse autumat, ne quid manducarent minus bene coctum, unde inquit: *non crudum (ferinum siquidem est vesci cruda carne) sed semicoctum, quod multi avidiores comedunt.* Dionysius autem Carthusianus ad sensum spiritualem conversus, ita discurrit: *hoc est corpus & sanguinem Christi, non carnaliter, neque cum grossa imaginatione aspicietis, neque per Philosophicam Sapientiam mysteria Salvatoris discutietis.* Id quod cum illa consonat sancti Bernardini doctrina, dum ait: *Crudum sumit desidiosa indiscussio, id est, qui mentem suam diligenter non discutit, vel qui non cogitat, quod recipit. Nec coctum aqua* (alia hæc erat prohibitio) *Laxum sumit*, inquit idem Sanctus, *acidiosa indevotio, id est, qui mente distracta ac terreno affectu, humida & insipidatione tam aquea ad Sacramentum dissolutus accedis. Frixum sumit præsumptuosa perscrutatio, hoc est, qui de Sacramento præsumptuosè inquirit. Assumit lachrymosa devotio, atque studiosa gratiarum actio.*

Dion. Cart. Ibid. Crudam sumit S. Communionem, qui non discutit quid sumat. S. Bernard. h. 2. c. 1.

Ibid. v. 9. Rup. Abb. Ibid. c. 12. Quid significetur quod pedes & intestina vorari debebant.

16. *Caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis. Caput Agni vorare*, inquit Rupertus Abbas, *est alta divinitatis eloquia viriliter capere, v. g. quale est, In principio erat Verbum, &c. pedes vorare, nec illud ignorare; quod Verbum caro factum est. Intestina vorare cum pedibus, & singulas infirmitatis ejus passiones in usum virtutis assumere; v. g. quod esuriit, quod fecit, quod contristatus est, quod tentatus est pro similitudine absque peccato*; imò ne vel minima agni hujus particula relinquenda est. Unde Dionysius Carthusianus ait: *universa quæ de Christo proponenda, credendaque sunt, videlicet divinitatis sublimia, & humanitatis declivia, prompta fide; & avida mente amplecti debetis.*

Dion. Cart. Ibid.

Ibid. v. 10. Residuum igne comburendum.

17. *Si quid residuum fuerit, igne comburetis, id est*, prosequitur idem autor, *ea quæ fidei sunt, nec comprehendi queunt, omnipotentia & infallibili attestatione Spiritus Sancti, qui amor, & ignis appellatur, sunt humiliter reservanda, & committenda, ita ut nihil vertatur in hæsitationem.*

Ibid. v. 11. Rup. Abb. c. 13. Renes accingendi, quid designet.

18. *Renes vestros accingetis.* Rupertus Abbas per hos renes concupiscentiam intelligit carnalem, Sacramenti hujus virtute reprimendam; ideoque inquit: *Quid in renibus nisi delectatio carnis accipitur? Qui Pascha comedit, accinctos renes habere debet, ut voluptates edomet, carnis luxuriam restringat.* Dionysius Carthusianus superaddit, dicens: *fluxum & desideria turpia restringetis, ut sitis corde & corpore casti.*

Dion. Cart.

Ibid. v. 11.

19. *Et calceamenta habebitis in pedibus.* Sanctus Eligius Episcopus Noviomagensis, in sensu spirituali hæc verba exponit, dicens: *Calceamenta in pedibus habeamus, id est, operum nostrorum gressus, exemplis sanctorum Patrum muniamus; nam sicut ex calceamentis, quæ ex mortuis fiunt animalibus, pedes corporis circumdamus; sic sanctorum Patrum, qui jam decesserunt, exemplis, sensus animæ, & actuum nostrorum pedes circumdare debemus.* Ecce vobis præsentissimos stimulos ad divinum hunc Agnum participandum, cum omni devotione & reverentia Sanctorum inquam exempla. Rupertus Abbas eamdem, diversis licet verbis, interpretationem formans dicit: *Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum vitam respicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire.*

S. Elig. h. 14. Quid Calceamenta in pedibus.

Rup. Abb. Ibid. c. 13.

Ibid. v. 11. S. Paul. Baculus in manu designat bona opera.

20. *Tenentes baculos in manibus.* Baculus in subsidium itineris assignatus est, unde sanctus Paulinus ad Severum scribens, ita ad intentum nostrum concludit: *Panis verus & vivus Christus est, quem non potest manducare piger operarius, quia idem est Pascha nostrum, quod expediti & præcincti, & firmiter calceati, nec depositis à manu baculis, id est, operibus, quibus nitimur, nunquam remissis, cum omni festinantia edere præcipimur.* Sanctus autem Eligius per baculum hunc, timorem Domini indigitari opinatur, inquiens: *baculum necesse est manibus teneamus, ut in cunctis, quæ agimus, timorem Dei vivum præ oculis tenentes secundum ipsum opera nostra dirigi postulemus.*

Et timorem Dei.

Ibid. v. 11. Comestio festina.

21. *Et comedetis festinanter.* Cujus præcepti duplex assignatur ratio, alia literalis, moralis alia; illa in eo fundatur, quia scilicet exitum ex Ægypto accelerare debebant; hanc verò Autor operis imperfecti assignat, dum ait; *Propterea & Judæi exituri de Ægypto, expediti & præcincti, Agnum jussi sunt manducare, & ad exeundum parati, ostendentes nobis, quoniam quicumque nostri Agni Eucharistiam manducant, ita semper debent esse expediti, quotidie exituri de mundo.* A quo Commentario nequaquam discrepat sancti Eligii Glossa inquientis: *festinanter Pascha comedimus, cum nos hic non habere certam mansionem recolentes, quotidie festinanti, & jam jamque imminenti fine suspendimur, assiduè meditantes, quoniam incolæ sumus super terram & peregrini.* Tandem quoque vetuerat Dominus, ne peregrini quidquam de hoc agno participarent; cujus hæc mystica assignati potest ratio, quia nimirum vagabundi & solitudini minus dediti, nequaquam apti sunt ad degustandum hunc cibum, qui totum exigit hominem.

Auct. Imp. op. h. 12. Significat communicantem semper debere esse paratum ut exeat ex hoc mundo. S. Elig. Ibid.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Honor & munditia corpori Christi debita, ex variis institutionis Eucharistiæ circumstantiis convincitur, scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo aquæ, Cœnaculo, lotione pedum, sindone & sepulchro novo Christi.

THEMA.

Accepto corpore Joseph, involvit illud in sindone munda. Matth. 27. ℣. 59.

1. S. Thomas de Villanova Salvatorem nostrum summam semper puritatis curam habuisse, his verbis considerat: *Omnia munda vult Autor puritatis, mundam Matrem elegit; mundum discipulum dilexit; munda sindone involutus est, mundo in tumulo, & in quo nondum quisquam positus fuerat, tumulatus est; ab his, qui sunt mundo corde, videtur; & ab his, qui sunt mundo corpore, possidetur.* Ad brevem igitur paucularum horarum gyrum, in quibus tum sacratissimi Corporis ejus facta fuit institutio, tum corpori ejus mortuo sepultura impensa fuit, Discursum nostrum limitantes, evidenter ostendemus, quanta cum solicitudine illud omni cum possibili decentia & munditia honorare studuerit.

S. Thom. à Villanova conc. 3. de sa. Christus puritatis amator, omnia elegit munda.

2. Et

Marc. 14. v. 12.
Ad instituendam S. Eucharistiam elegit Cœnaculum mundum & ad hoc præparatum.

2. Et quidem in primis, Apostoli cœlesti Magistro suo dixisse leguntur: *Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha?* Porrò alias etiam in sylvis & locis inhabitatis, supra nudam terram ad manducandum considere consueverant, & verisimile est, in decursu trium annorum, quibus Pascha simul celebraverant, illos agnum paschalem in locis solitariis, & ab hominum consortio remotis, eumdem inter se simul manducasse, & tamen nullam Evangelistæ præparationis alicujus præviæ fecerunt mentionem; modò verò quando instituenda erat Eucharistia, ex instinctu divino Magistrum suum interrogarunt, dicentes: *Quo vis, eamus & paremus, &c.*

Ibid.

Qua interrogatione facta, sanctus Marcus ipsum duos ex Apostolis suis misisse dicit: *Et mittit duos ex discipulis suis*; Porro quinam hi duo fuerint, sanctus Lucas exprimit, dum ait: *Et misit Petrum & Joannem, dicens: euntes parate nobis Pascha*; hi vero ambo solidissimæ, magisque conspicuæ Ecclesiæ suæ columnæ erant, teste sancto Paulo, dicente: *Cephas & Joannes, qui videbantur columnæ esse.* Quidnam vero hac in re lateat mysterii, doctissimus Salmeron exponens, ait: *Ostenditur cœnaculum ministris Petro & Joanni, in quo significatur præmittenda confessio, quam nos facere debemus, eundo ad Sacerdotem, qui sit Petrus, rursum, qui sit Joannes, id est, qui gratiam & scientiam possideat,*

Marc. 14. v. 13.
Luc. 22. v. 8.
Galat. 2. v. 9.
Salm. t. 9. tr. 40.

Quid significet signum amphoræ aquæ, à Christo discipulis datum?
Marc. 14. v. 13.
Luc. 22. v. 10.

3. Signum vero à sapientissimo Magistro hisce discipulis ad cœnaculum inveniendum datum, hoc sequens fuit: *Occurret vobis homo, lagenam aquæ bajulans, sequimini eum.* Idipsum sanctus Lucas referens, ait: *Occurret vobis homo quidam, amphoram aquæ portans.* Et vero eo ipso, quo Sacramentum Altaris à Christo instituendum erat, convenientius magisque ad propositum serviens, indicium ostensurus fuisse videtur, si pro signo aliquam dicti Sacramenti figuram indicasset, dicendo v. g. occurret vobis agnus, vel invenietis panem aut vinum; Cur igitur aquam illis pro signo dedit? Origenes ait: *Ego autem puto, quod homo, qui ingredientibus discipulis in civitate occurrit eis amphoram aquæ portans, quem voluit Jesus, ut sequerentur discipuli ejus euntem in domum, qui subtilem illam aquam domus apportabat, ut non solum esset mundata, sed etiam aquis plenius eluta,* Unde apparet, quod Christo non suffecerit, cœnaculum in quo Eucharistia instituenda erat, scopis fuisse mundatum, quin etiam idem aquâ aspergi & mundari voluerit. Sanctus Ambrosius textum illum sancti Lucæ exponens, Christum fideles suos docere voluisse inquit (Siquidem *omnia in figura contingebant*) *abluere sensus nostros quadam spirituali aqua fontis æterni.* Cui consonat, quod antiquus ille Tertullianus pariter scribit in hæc verba; *Pascha celebrandæ locum de signo aquæ ostendit, ut qui se lavissent, etiam sanguinem potarent.*

Orig. tr. 35. in Matth.
S. Ambr. ibid.
Tertull. de cap. 15.

Luca 22; v. 12.
Cur Christus ad instituendam S. Euch. elegerit cœnaculum grande stratum & ornatum.
Ps. 87. v. 16
Matth. 8. v. 20.

4. *Ostendet vobis Cœnaculum magnum stratum, & ibi parate,* Mira profectò res, etenim in Incarnatione, quando corpus humanum assumpturus erat, in angustum quoddam tugurium, quale sancta domus Lauretana esse videtur, libenter descendit; Similiter postea in vili quadam spelunca nasci voluit, ut Propheticum adimpleretur oraculum, in quo ipsemet dicit: *Pauper sum ego & in laboribus à juventute mea*; Insuper per totam vitam, propria domo carere voluit, adeo ut sibi dicere licuerit: *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* Quodnam igitur in eo latet mysterium, quod nunc Sacramentum Eucharistiæ institurus, amplum quærat Cœnaculum, & illud quidem augustè paratum? Nam Sanctus Lucas ait: *Cœnaculum magnum stratum*; Et sanctus Marcus pariter dicit: *Cœnaculum grande stratum: & illic parate*; Imo in eodem magnificum & sumptuosum apparatum instituì voluit, quia dicit: *Et ibi parate,* Certe alia hujus causa assignari nequit, quam quod Eucharistiam magnopere honorare voluerit, quam ibidem instituere parabat, nosque docere, ut illam pro viribus semper & ubique veneremur, colamus, ad eamque suscipiendam, omnem præmittamus præparationem & animæ munditiem. Enimvero, qua in reverentia ipsimet Turcæ cœnaculum hoc, quod in hanc usque horam conservatur, semper habuerint, & etiamnum habeant, ex Epistola quadam, superiori sæculo scripta, colligitur, in qua inter cætera refertur, quod Turcæ cœnaculum hoc ingressuri sese discalceent, in eoque exspuere prohibeantur, propter traditionem à Majoribus acceptam, quod Christus ibidem cum Apostolis suis solemnem quamdam celebraverit ceremoniam.

Luc 22. v. 12.
Marc. 14. v. 15.
Turcæ hoc cœnaculum venerantur.
Dux Olibe Ep. 2. Ann. 1583.

5. Sanctus Ambrosius ad aquæ signum, Apostolis ad inveniendum hunc locum à Christo datum se reflectens, ait: *O aqua, quæ Sacramentum Christi esse meruisti, quæ lavas omnia; per te fœtor tabida carnis aboletur, per te arentibus æstu corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris ad vitam, suavis ad voluptatem potus infunditur,* Etenim aqua hæc cœlestem denotabat gratiam, quæ ab hoc Sacramento, velut à vivo quodam fonte scaturire debebat; qua proinde aqua cœnaculum mundari & purificari voluit. Ad hæc dicere possumus, aquam hanc denotasse planctum nostrum & contritionis lacrymas, quæ communionem præcedere debent. Quærunt nonnulli Interpretes, cur incarnata Sapientia nuptiis in Cana Galileæ de vino, miraculose producto, prospicere volens, illud ex aqua & non potius ex aëre vel alia quapiam materia produxerit. Ad quod dubium sanctus Maximus respondet: *Quod aquæ novo sunt ordine in vinum mutatæ, novi nobis poculi prælibatum est Sacramentum*; Etenim miraculum istud typus quidam fuit conversionis & transsubstantiationis Panis in carnem, & vini in sanguinem Christi; atque ideo vinum potius ex aqua, quam ex alia materia producere voluit, ut nos doceret connexionem, quam aqua compunctionis, lotionis, & abstersionis conscientiæ nostræ habet cum hoc sacramento.

S. Ambr. in cap. 22. Luc. l. 10.
Aqua amphoræ designat gratiam hujus Sacramenti.
Joan. 2. 1.
S. Max. h. t. de Epp.

6. Origenes in ea est opinione, quod Cœnaculum istud in loco quodam eminenti & elevato situatum fuerit; Unde ita legit: *Ostendet vobis locum in superioribus stratum,* Porro Cœnacula velut Oratoria quædam erant; Unde in hoc Cœnaculo, primum totius Christianitatis Templum & Oratorium erectum fuit; ibi Christus primum consecravit & obtulit sacrificium; ibi pariter primi fideles numero centum viginti, simul cum sanctissima Virgine, decem diebus continuis, ad ferventem ad Deum orationem fundendam fuerunt congregati, in eodem quoque Cœnaculo Spiritus Sanctus, cum omnibus donis & cœlestis Paradisi thesauris super Apostolos descendit, ut relationem intelligeremus, quam hoc Sacramentum cum Spiritu, oratione & affectuum, cogitationumque nostrarum ad Deum elevatione, habere debet. Porro ex variis Scripturæ locis Oratoria in sublimi domuum loco situata fuisse colligitur, ut videre est Judith. 8. versic. 5. & 2. Reg. 18. ver-

Orig. tr. 35. in Matth.
Quid designet quod hoc Cœnaculum fuerit in superiori domus parte

18. versic. 33. & 3. Reg. 17. versic. 19. Unde & Origenes de hoc Cœnaculo dicit: *Sit domus hec preparata, non solum superior, nec solummodo magna, sed etiam mundata, nullo modo habens malitie sordes.* Salmeron in sensu spirituali de hujus Cœnaculi magna capacitate differens, ait:

Salm. ibid.

Grande autem Cœnaculum fit conscientie, postquam abjecit peccata; & amorem temporalium bonorum, que angusta sunt atque exigua exuit. Fit etiam grande, ex desiderio faciendi voluntatem Dei, & sitis salutis proprie, & ad cibum hunc Eucharistie, non ex contentione aliqua aut secta, sed ex obedientia & charitate accendendo. Idem quoque Author de ornamentis hujus Cœnaculi ait: *Stratum, id est, virtutum tapetibus ornatum.* Sanctus Ambrosius quoque de hoc Cœnaculo ita legit:

S. Ambr. in Luc.

Ostendet vobis in superioribus locum magnum, ibi parate; Unde sequentem deducens moralitatem, ait: *Advertimus igitur, quod non ad terrena descendere, sed in superioribus locum stratum magnum quærere debeamus, ut Domini Pascha celebremus.*

Cur Christus præmiserit lotionem pedum institutioni hujus sacramenti.

7. In hoc pariter Cœnaculo, priusquam Corpus suum sacratissimum consecraret, Christus Apostolis suis, qui postea communicaturi erant, pedes lavit: *Mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.* Hæc autem ablutio ad nihil aliud ordinabatur, quam ad denorandam purificationem, quâ quælibet anima à maculis etiam venialibus se emundare debet, ut tanto magis ex hoc Sacramento proficiat; Unde Christus Petro ait:

Joan. 13. v. 5.

Ibid. v. 10.

Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Sanctus Ambrosius de hac pedum ablutione ita scribit:

S. Ambros. l. 3. de sac. cap. 1.

Ideo lavas pedes, ut in ea parte, in qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit; lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis. Deus olim in Levitico has holocausti conditiones præscripsit;

Lev. 1. v. 39.

masculum immaculatum offeret, animal enim offerendum, omnis maculæ expers esset volebat. Insuper autem inter alias ceremonias victimæ pedes ablui voluit:

Olim etiam lavabantur pedes victimæ immolandæ.

Pedibus lotis aquâ ℣. 9. Quod si igitur lotionem hanc in animalium oblatione requirebat, quanto magis illam requirit in conscientiis fidelium, qui ad hoc Sacramentum, in quo est agnus immaculatus, pro peccatis abolendis sacrificatus, sunt accessuri; Nam ut Philo de animalibus ad sacrificium aptis differens, ait:

Lev. 1. v. 9.

Philo.

pedum lotio significat, non humi posthac incedendum, sed per æthera; amans enim Deum anima, revera in cœlum à terris emigrat, sumptisque alis petit sublimia. Quando S. Abraham Patriarcha in Mambre sedens, tres illos Angelos suscepit hospitio, iisdem dixit:

Gen. 18. v. 4. & 5.

Abraham lavit pedes hospitibus suis, antequam panem proponeret.

Lavate pedes vestros, ponamque buccellam Panis. Sed quid opus erat, Panem manducaturis pedum lotionem præmittere? nimirum factum istud præludium quoddam fuit illius, quod in Sion facturus erat, priusquam Apostolis suis Panem distribueret Angelorum. At verò ex quo hospites illi Angeli erant, quo sine pedum lotione indigebant? respondetur; quantumcumque anima aliqua pura & munda sit, etiam si cœlestis quidam Angelus esset, ad hoc tamen, ut ad hunc Panem dignè sumendum accedat, puritatem sufficientem nequaquam adducere potest; sic enim tametsi Apostolis suis dixisset; *vos mundi estis,* nihilominus protinus subjunxit; *qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet.* Rabanus supra Genesin de hac pedum

Joan. 13. v. 10.

lotione ita scribit; *pedes eorum lavit, ut in extremo lavacri purificationem demonstraret futuram, siquidem & convivium præparat, vitulum scilicet saginatum; iste autem vitulus tener saginatus, Domini nostri Jesu Christi est Corpus.*

Rab. l. 2. in Gen. c. 21.

Origenes quoque ad idem propositum inquit: *Quia sciebat Dominica Sacramenta non nisi in lavandis pedibus consummari.* Rupertus Abbas ad lotionem in Sion factam alludens, inquit:

Orig. ibid. in Gen.

Rup. Abb. l. 5. de div. offic. c. 20.

pedes quippe nostros, id est, actus nostros quotidie necesse habemus lavari; si dixerimus, quia peccatum non habemus, & lavari pedes nostros recusaverimus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, quamvis lotus, quamvis mundus esset Petrus, tamen Dominus inquit; si non lavero te, non habebis partem mecum. Rabanus quoque observat, quod eodem die, quo Christus Apostolorum pedes lavit, eosque communione sacra refecit, Ecclesia quoque altaria, vasa sacra, aliamque ad cultum Divinum destinatam supellectilem lavare consueverit, ut nos doceat puritatem, cum qua ad Eucharistiam, quæ eo die primam suam originem habuit, accedere debemus.

Rab. l. 2. de inst. cler. c. 36.

8. Redemptor noster sacrosanctum Corpus suum, quod prius contemni, & indigne tractari permiserat, postquam illud nobis in Sacramento Altaris reliquit, omni cùm honorificentia & munditia tractari voluit. Sic enim non obstante, quod tanta cum ignominia in monte Calvario in Crucem actus fuisset, soluto humanæ redemptionis pretio, duorum principum manibus consignari voluit; nam ut Matthæus ait:

Ut digne communices, sis similis Josepho ab Arimathæa.

venit quidam homo dives ab Arimathæa nomine Joseph, hic accessit ad Pilatum & petiit Corpus Jesu; tunc Pilatus jussit reddi Corpus; quem eumdem Joseph S. Marcus *nobilem Decurionem* appellat; S. Joannes quoque de Nicodemo ait: *venit autem & Nicodemus ... ferens mixturam Myrrhæ & Aloes.* Circa quæ verba Hugo Card. hanc instituit observationem; *Nobilis Decurio, id est de Curia; quæ autem sit nobilitas, quave divitiæ ejus, dicit Lucas cap. 23. qui erat Decurio vir bonus & justus: Hic non consenserat consilio & actibus eorum.* Hi enim, qui in offensas Dei nequaquam consentiunt, sed justi sunt & boni, hi, inquam, Corpus Christi accipere merentur. De hoc eodem adeo digno viro S. Thomas ait:

Matth. 27. v. 57.

Marc. 15. v. 43.

Joan. 19. v. 39.

Hug. Card. in Matth.

Luca 23. v. 50. & 52.

Iste Joseph secundùm sæculi statum magnæ fuit dignitatis, sed multo majoris meriti apud Deum fuisse laudatur, siquidem justus fuisse describitur, dicebat quippe, eum talem existere, qui Corpus Domini sepeliret, quatenus per justitiam meritorum, dignus esset tali officio, quod si vero hæc tanta bonitas & sanctitas requirebatur in eo, qui corpus ejus sepulturæ mandare debebat, quantò major requiretur in illo, qui illud sibi unit & incorporat?

S. Thom. in cat.

9. *Joseph autem mercatus Sindonem & deponens eum involvit Sindone;* S. Matthæus addit *in Sindone munda.* Verisimile quidem erat, quod vir ille, utpote dives & opulentus, magnam habuerit in domo sua linteorum supellectilem, verumtamen quia illa ad aliorum hominum corpora contegenda adhibita fuerant, illis uti noluit, sed ut Corpus Christi honorificentius, & majori cum munditie tractaret, novam, mundam, candidam, & subtilem Sindonem pretio comparare voluit, estque illa ipsa, quæ per tot sæcula in hodiernum usque diem Taurini, tanta cum veneratione, conservatur & colitur. *Per istam vero Sindonem,* inquit S. Thomas, *signatur caro Christi munda; fit*

Marc. 15. v. 46.

Per Sindonem mundam designatur caro Christi.

S. Thom. hic.

enim

enim de lino, quod per multam pressuram dealbatur. Item signatur munda conscientia, ubi Christus requiescit. Similem quoque expositionem Hugo Cardin. super hunc textum adducit, dicens: *moraliter insinuatur hic, qualiter recipi debeat Corpus Christi, per hoc, quod posuit eum Joseph in Sindone munda, notatur, quod debet poni in munda conscientia.* S. Anselmus hinc ritum illum derivari notat, consecrandi Corpus Christi super corporale ex candido & mundo linteo factum, & subdit: *mysticè Jesum Sindone munda involvit, qui eum pura mente suscipit.* S. Paschasius in Commentario super S. Matthæum dicit: *narratur munda fuisse, quia dignum erat, ut mundissimum Corpus Domini mundo involveretur linteo, sed Corpus Jesu magis præstabit munditiam, quam illud ex quo involutum erat, quia quæcumque tangebat Author vitæ, omnia nova fiebant & munda.* Similiter Origenes diu ante ipsum dixerat; *puto, magis munditiam Sindon illa habebat, ex quo involutum est Corpus Christi, quam prius; Corpus enim Jesu etiam in morte constitutum, quasi Corpus Jesu mundabat omnia, quæcumque tangebat.* S Hilarius, postquam textum illum Evangelicum allegasset: *in munda Sindone corpus involvit*, subjungit: *& quidem in hoc eodem linteo reperimus de cælo ad Petrum universorum animantium genera submissa.* At verò qua ratione linteum illud mundum esse poterat, in quo tot continebantur animalia immunda? ad hoc Deus ipse S. Petro respondit: *quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.* Accedat igitur ad hoc corpus audacter quævis anima immunda, quia si cum detestatione culparum suarum, ac vera pœnitentia accesserit, candorem recipiet debitum atque munditiam; prout in Discursu XVIII. probavimus. S. Bernardinus quoque de Sacramento altaris scribens, bonam conscientiam in hac Sindone figuratam fuisse demonstrat.

[Hugo Card. in Matth. — Et munda conscientia. — S. Ansel. ib. — S. Paschas. l. 12. in Matth. cap. 27. — Orig. tr. 35. hic. — Matth. 27. v. 59. — S. Hilar. can. 33. in Matth. — Act. 10. v. 15. — S. Bern. T. 2. ser. 54. a. 1. c. 2.]

10. Fuit quoque factum hoc corpus in monumento novo, in petra exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat, collocatum; ac proinde Theophylactus monet, dicens: *pretiosum corpus pretiosè sepelias, cum enim esset Discipulus Domini, sciebat, qualiter Corpus Domini honorari deberet; omnia quippe quæ sunt circa Corpus Christi Jesu*, inquit Origenes, *munda sunt & nova.* S. Paschasius hac de re sequentem habet observationem: *quod monumentum numquam exciditur nisi in petra, quæ Christus est firmissima, hinc oportet credere, quod non ille à nobis, sed nos à corpore sanctificamur, ut mundiores simus, si tantum rectâ fide & conscientiâ bonâ illud suscipimus, alioquin sine Corpore Christi vacui & immundi sumus.* Dionysius Carthusianus pro Communicantibus hanc ad eorum provectum inde deducit moralitatem, dicens: *ponit Deum in sepulchro novo, qui collocat eum in anima intus reformata.* Hugo Cardin. similiter ait: *in monumento novo, id est, in corde innovato per pœnitentiam ad Ephes. 4. Renovamini spiritu mentis vestræ.* De mysterio verò saxi, quo clausum fuit sepulchrum ita scribit: *saxum magnum quod advolvitur ad ostium monumenti est magna pœnitentia, quæ tenet in nobis Jesum per gratiam.* Unde Isaiæ cap. 30. dicitur: *dabit vobis Dominus Panem arctum . . . & non faciet avolare à te ultra Doctorem tuum.*

[Monumentum novum designat conscientiam mundatam. — Theophyl. in cat. — Orig. Ibid. — S. Paschas. Ibid. — Dion. Card. — Hug. Card. h. 1. — Ephes. 4. v. 23. — Isa. 30. v. 20.]

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Eucharistiam summè fructuosam efficit, qui illam cum actuali mortis memoria suscipit, illamque quasi ultima futura esset, assumit.

THEMA.

Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus. Exod. 12. Vers. 11.

1. HAbitus, quo Hebræi agnum Paschalem manducaturi, indui debebant, hominis peregrini speciem referebat, ad iter ineundum accincti; illa enim vestium præcinctio, calceatio pedum, & baculus, quem manibus tenebant, hominem ad iter ineundum paratum indicabant; quod idem mysterium Deus eodem tempore illis revelavit, quando iis hunc ritum præscripsit; *est enim phase*, inquit, *id est transitus Domini*; imò quando Israëlitæ agnum manducando, prima omnium vice Pascha suum celebrarunt, jam de facto in procinctu erant, ut ex Ægypto egrederentur in terram promissionis profecturi, in cujus tanti beneficii memoriam deinceps omni anno eadem ceremonia ab ipsis continuari debebat; sed *omnia in figura contingebant illis* quia enim agnus Eucharistiæ figura erat, Ægyptus verò mundum, sicut & terra promissionis vitam futuram præfigurabat, ideo Deus per hunc peregrini habitum, fidelibus suis insinuare voluit, quod si agnum Sacramentalem cum fructu animæ manducare velint, necesse sit, ut sumentes hoc Sacramentum, sibi persuadeant se in procinctu stare, ut ex hac vita, in vitam proficiscantur futuram. Author operis imperfecti de virginibus loquens, quæ ardentes lampades portantes, Sponsum expectabant Christianum, in hac vita veluti peregrinum, vivere debere inquit; idque per prædictam Israëlitarum historiam his verbis probat: *propterea & Judæi exituri de Ægypto, expediti & præcincti agnum jussi sunt manducare, & ad exeundum parati, ostendentes nobis quomodo quicumque nostri agni Eucharistiam manducant, ita semper debent esse expediti, quasi quotidie exituri de mundo.*

[S. Eucharistiam dignè sumere volentes, cogitent esse Phase, hoc est, transitus hujus vitæ ad vitam futuram. — Auth. op. Imp. h. 52.]

2. Ad hoc propositum non inutilis excitari quæstio potest, quare incarnata Sapientia homini cœleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: *Sapientia ædificavit sibi domum, miscuit vinum & proposuit mensam suam*) exhibere volens, idipsum facere distulerit, donec assumpto in Incarnatione corpore post 33. annos in ultima tandem vitæ suæ periodo, idipsum perficeret. Eamdem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quâvis horâ opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipuè ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum *unum est ex abstinentia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum malè ante comestum; Tertium autem est hora illa, quâ etiam virtute cœlesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat, & ideo quamdiu per bona naturæ in naturale lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bona legisfactorum refici putabat, non parabatur cibus, sed significabatur*; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur, in lege verò scripta repræsentatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: *quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non potuit, tunc sub lege gra-*

[Diversæ adducuntur rationes, quare Christus instituerit S. Euchar. in fine vitæ. — Proverb. 9. v. 1. & 2. — Alb. Mag. de Euch. dis. 6. tr. 1. c. 3. — Gen. 18.]

tia iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: *quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei &c.*

Luc. 15. v. 17. & 18.

Quibus similia sunt lamenta illa Jeremiæ Thren. 4. *parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret.*

Thren. 4. v. 4.

Hoc sensu fame incitatâ in hominibus parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine ex comestione vetiti, qui nullo modo fuit tenendus in corpore cum cibo sancto, & ideo expediebat, quod ille prius per longam abstinentiam consumeretur, & tunc demum cibus sanitatis prepararetur; oportuit ergo, quod expulsiva & evacuativa homo sumeret, antequam cibus iste prepararetur; hæc fuerunt legis austeritas & Prophetiæ exhortatio, & tunc demum expulso malo chylo, qui ex vetito creatus fuerat, cibus gratiæ perfectæ sanitatis parabatur. Tertia ratio Alberti Magni est, quia sicut ad manducandum expectatur hora competens, quæ solet esse post meridiem; *similiter est in die mundi, quod, antequam Sol inclinaret à meridie, hoc est in fine mundi, non erat parandus cibus salutaris, tunc enim in vespera mundi paratus, jam membris vacuis ingeritur cibus salutaris & tunc avide appetitur, & salubriter accipitur, & tunc Dominus noster cibum salutarem paravit, & ideo Cœna Domini dicitur & non prandium, quia in fine mundi parata hæc Cœna, aliam se sequentem non habebit.*

Alb. Mag.

S. Eucharistia appositè vocatur Cœna.

Porro Eucharistiam, cœnam quamdam esse certum est, siquidem de illa dicitur: *homo quidam fecit cœnam magnam*, & verè magna cœna est, quia ut Hugo Cardin. ait: *fercula apposita magna sunt, scilicet Corpus & sanguis Domini.*

Luc. 14. 16. Hugo Card. Ibid.

At verò cur Eucharistiam, cœnam nominari existimas? certè non aliunde, quia post cœnam quies nocturna somni subsequitur; somnus autem imago est mortis, unde observandum, quod S. Joannes, priusquam institutionem ultimæ cœnæ, in qua Christus Corpus suum consecravit, referret, non sine mysterio præmiserit: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*; quasi dicere vellet, tunc cœnam Eucharisticam generi humano adeo salutarem, atque ab eodem tantopere suspiratam celebrare voluit, quando jam in procinctu erat ex hac vita discedendi; ad erudiendum nos, quod, dum ad hanc cœnam accedimus, eosdem cum Christo sensus & cogitationes habere debeamus, credendo nimirum, quod Sacramentum, quod sumimus, viatici loco accipiatur, haud secus ac si ultima communio futura foret.

Joan. 13. v. 1.

Ideo quoque Apostolus ait: *in qua nocte tradebatur, accepit Panem*, & alibi ad nostram instructionem inquit: *quotiescumque manducabitis Panem hunc & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis.*

1. Cor. 11. v. 23. Ibid. v. 26.

Ideo quoque ipsemet Christus vix sub speciebus Panis & vini, sacratissimum corpus suum consecraverat, cum ecce immediatè sui ex mundo discessus mentionem fecit: *dico autem vobis: non bibam à modò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Matth. 26. v. 29.

3. Theodoretus ad præceptum Hebræis, his verbis: *renes vestros &c.* impositum; se reflectens, inquit: *præcepit habere lumbos præcinctos, pedes calceatos, & lucernas ardentes, more servorum expectantium Dominum suum.*

Theodor. ... 24. in Exod. Panis Eucharisticus sumendus ac si essemus parati ad mortem.

Cum Elias Propheta in extrema illa annonæ caritate se jussu Dei, in Sareptam reciperet, viduam quamdam obviam habuit ligna colligentem, cui dixit: *Affer mihi buccellam panis*; cui illa respondit: *non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farinæ: En colligo duo ligna ut ingrediar, ut faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus & moriamur.*

1. Reg. 17. v. 12. Figura hujus in muliere Sareptana.

Ubi quærendum venit, quo sensu hæc mulier dicere potuerit, se Panem comesturam ut moreretur, cum Panem potius ad vitæ conservationem ordinatum esse constet? pro resolutione sciendum, quod per hanc mulierem intelligatur Ecclesia, quæ duo ligna colligit, dum Crucem & Passionem Redemptoris commemorans, Panem Eucharisticum coquit, qui fructus est Passionis & mortis Christi, unde apud Jeremiam dicitur: *mittamus lignum in Panem ejus*; & S. Augustinus inquit: *signo Crucis consecratur Corpus Domini*; est quoque Sacramentum altaris, Panis arctus & angustus, quem ideo Isaias *Panem arctum* appellat, & quidem adeo arctus est, ut S. Thomas dicere non dubitarit: *fracto demum Sacramento, ne vacilles, sed memento, tantùm esse sub fragmento, quantum toto tegitur*;

Jer. 11. v. 9. S. Aug. ser. 181. de temp. Isai. 30. v. 20.

Hæc igitur Ecclesia per mulierem illam, quæ Panem pro se & Filio suo, id est, populo Christiano Catholico coctura erat, denotata, non obstante quod Panis Eucharisticus Panis sit vitæ (*Panis vivus & vitalis hodie proponitur*) nihilominus protestatur, quod illum manducet, ut moriatur: *ut comedamus, & moriamur*, quia tunc cibus hic Eucharisticus nobis proderit, si illum, veluti in procinctu ad mortem positi, sumpserimus.

4. Per nuptias illas à Rege Filio suo præparatas, ex mente Angelici Doctoris, sacrum hoc denotatur convivium, de quo canimus: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur; istud nuptiale convivium est Eucharistia Sacramentum; istud convivium in cœna Domini fuit paratum.*

Matth. 22. S. Thom. Ibid.

Continuatur eadem materia.

At vero observasti ne aliquando, quinam præcipue ad hasce nuptias invitati fuerint? sacer textus ait: *Ite ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.*

Ibid. v. 9.

At vero quidnam honorificentiæ convivio huic nuptiali & Regio à gente tam vili adferri poterat? ad exitus namque viarum, alii præter peregrinos & viatores non reperiuntur; audiatis velim, quam bene Albertus Magnus prædicta verba ad propositum nostrum explicet; *illi*, inquit, *sunt in exitibus viarum, qui mortem suam jugiter prospiciunt; & qui se credunt quotidie morituros, & certè tales dignos se efficiunt, ut ad Christi nuptias introire mereantur.*

Alb. Magn. ser. 74. in D. 20. Trin.

Quicumque enim mortis ejus efficaciter recordantur, student esse continentes, patientes, & obedientes, nituntur semetipsos per veram contritionem, & per veram confessionem à peccatorum maculis expiare. Superius de mensa Panis & vini à Sapientia increata magnificè instructa mentionem fecimus, per quam, Eucharistiam certum est denotari, quia in solemnitate Corporis Christi Antiphona illa canitur: *Sapientia ædificavit sibi domum ... miscuit vinum & proposuit mensam*;

Prov. 9. v. 1. 2.

At verò observandum, quomodo convivantes ad illam invitarit, dicit enim sacer textus: *misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis: venite & comedite panem, & bibite vinum, quod miscui vobis*, nimirum veluti milites convivas suos esse voluit, qui quovis momento mortis sunt periculo expositi, quales nos quoque Christus esse desiderat, dum communicamus.

Ibid. v. 3. Ibid. v. 5.

5. S. Gaudentius de comestione agni Paschalis disserens, seque ad præceptum illud: *calceamenta habebitis in pedibus*; reflectens, hanc instituit observationem; *Pellis, qua aptatur in usum, nonnisi mortui animantis est. Oportet*

S. Gaud. tr. 2. de mand. agni. Communicaturi mor-

ergo

tificent concupiscentias carnis. *ergo nos ex precepto Dei prius mortificare concu-*
piscentias carnis & sic accipere Corpus Christi; hæc
autem concupiscentia per vivam vicinæ mortis
memoriam reprimitur. Illud quoque miraculum
multiplicationis Panum, quod Redemptor noster
in deserto juxta mare Tyberiadis patravit, illud
præfiguravit miraculum, quod deinceps in Cœ-
Joan. 6. naculo Sionitico patrandum, & ad Ecclesiam in
finem usque sæculorum transmittendum erat, de
quo eximius quidam Cardinalis, qui antea præ-
dicatoris Apostolici munere functus fuit, ita scri-
Tolet. bit: *factum est etiam hoc ad mysterii significatio-*
nem de sacratissimo Eucharistiæ Pane, in qua non
novus Panis creatur, sed Panis jam factus assumi-
tur, qui Divina virtute in Christi substantiam seu
Corpus convertitur. De quo etiam Glossa, verba
Gloss. illa: *ut autem impleti sunt*, considerans, inquit:
non esuriet, qui acceperit Christi cibum, nam Ec-
clesia canit: *O sacrum convivium, in quo mens*
impletur gratia, de quo denique S. Paschasius ita
S. Pasch. de arguit: *etenim hydriæ farinæ sive Panes crescunt,*
corp. & sang. *& non minuuntur dum satiant; quid putas caro*
D. cap. 7. *Christi?* Enimvero quod in hoc facto, vel maxi-
mè proposito nostro deservit, est præceptum à
Christo Apostolis suis impositum, ut facerent
turbas discumbere ad mensam illam quæ Eucha-
Joan. 6. ristiæ figura erat: *Dixit ergo Jesus, facite homines*
v. 10. *discumbere.* At verò ubinam in hoc deserto se-
Cur populus in deserto cibatus miraculoso pane jussus fuerit sedere super fœnum. des, quinque millibus hominum sufficientes, in-
veniri poterant? S. Joannes, qui huic miraculo
præsens interfuit, providissimè subjungit, dicens:
erat autem fœnum multum in loco, & *discubuerunt*
&c. sed quonam putas mysterio factum est, quod
homines super fœnum discubuerint? Dionysius
Carth. ait: *sic locus mollior & aptior fuit ad se-*
Dion. Cart. Ibid. *dendum.* S. Marcus inquit: *discubuerunt in par-*
tes per centenos & quinquagenos. Sed quodnam
Marc. 6. v. 40. in hac distributione hominum latet mysterium?
Gloss. ibid. Glossa supra S. Marcum ait: *per quinquagenta ju-*
biles requies, quinquagenarius autem bis ductus
centum facit, & ideo utriusque quietis perfectionem
significat, scilicet Corporis & mentis, qui enim qui-
escit ab actibus pravis, requiem habet Corporis, qui
autem à cogitationibus etiam perversis, requiem ha-
bet mentis, quod verò fœnum concernit, quo se-
dilium loco homines hosce uti voluit, per hoc
mortalitatis nostræ consideratio denotatur, siqui-
dem *omnis caro fœnum.* Porro S. Marcus fœnum
hoc viride fuisse ait; S. Joannes autem illud ari-
dum fœnum fuisse dicit; nec mirum, quia ipsis-
sima herba, quæ mane virescit, vesperi exaruisse
& fœnum facta esse conspicitur, ac proinde non
immeritò vita nostra per fœnum significatur, ut-
pote quæ veluti fœnum in unico momento lan-
guet & deficit. Unde Eusebius Emissenus ait: *Su-*
Eus. Em. h. in hanc Dom. *per fœnum turbas discumbere facit, quatenus hoc*
cibo ille intelligat se indignum, qui nondum super
fœnum discumbit; quicumque igitur es, qui vis sa-
tiari de Panibus Christi, discumbe prius super fœnum,
seu fœnum te esse cognosce. S. Hieron. pariter in
S. Hieron. in Matth. 14. Matthæum ita scribit: *Discumbere jubentur super*
fœnum, & secundum alium Evangelistam, supra
terram, per quinquagenos aut centenos, ut postquam
calcaverint carnem suum, & omnes flores illius &
sæculi voluptates, quasi artus fœnum sibi subjece-
rint, tunc per quinquagenarii numeri pœnitentiam
ad perfectum centesimi numeri culmen ascendant.

S. Remig. in cat. D. Thom c. 27. in Matth. 6. S. Remigius à S. Thoma citatus, tres Ma-
rias erga Corpus Christi obsequiosiores fuisse ob-
servat, quam Discipuli illi, qui eum sepulturæ
mandarunt, cujus hanc assignat rationem, quia
Discipuli post exhibitum Corpori Christi mortuo Expenditur solicitudo mulierum circa Corpus Christ sepulrum.
sepulturæ obsequium, in proprias suas rediere do-
mos: at verò postquam Corpus Domini sepul-
tum est cæteris ad propria remeantibus solæ mu-
lieres, quæ eum arctius amaverant perseverave-
runt, & diligenti cura notaverunt locum, in quo
Corpus Domini poneretur, quatenus congruo
tempore munus suæ devotionis ei offerrent. Ec-
ce tibi, quantum ad hoc, ut quis in devotione
erga Corpus Christi effervescat, expediens sit, ut
quis oculos in sepulchrum continuè defixos te-
neat, quæ proinde primæ esse meruerunt, quas
Christus felici illo gloriosæ resurrectionis suæ
nuntio dignatus fuit; Nescio equidem, an ad hoc
vos aliquando reflexeritis, quod Elias, per tres
annos continuos, prope Torrentem Carith, ma-
ne & vesperi pane & carnibus, per corvos alla-
tis, pastus fuerit, in Sarepta verò per manus vi-
duæ cujusdam alimenta acceperit, denique semel
tantum Angelus cœlitus missus panem & aquam
ei reficiendo attulerit. Quorsum hæc spectat mu-
tatio? & certè quando ab Angelo pascendus erat,
quis non credidisset hunc Angelum è paradisi lau-
tissima mensa, delicatissima & abundantia fercu-
la allaturum fuisse? sed nihil horum ei allatum
est; sed ecce solum *ad caput suum subcinericius* 3. Reg. 19
panis depositus fuit, & quidem hic panis non per v. 6.
corvos mittitur, quia Sacramentum altaris figu-
rabat: *panem angelorum manducavit homo; ecce*
panis Angelorum, factus cibus viatorum. Verum
enim vero, cur angelus ille tunc, & non antea ad
ipsum missus fuit? legatis velim sacrum textum,
& Prophetam hunc numquam talem antea, qua-
lem isto tempore mortis timorem concepisse in-
veneris, utpote quam Jezabel illi comminata
fuerat per ministros, ei dicentes; *hæc mihi faci-* Ibid. v. 2.
ant Dii & hæc addant, nisi hac hora eras posuero & 1.
animam tuam sicut animam unius ex illis. Timuit Utilissimum est S. Communionem sæpè sumere, ac si esset viaticum
ergo Elias; per quod significatur, quod hoc Sa-
cramentum tunc præcipuè animæ prosit; quando
homo illud haud secus ac viaticum sumit, com-
munionem illam, ultimam sibi futuram esse re-
putans; & ideo factum est, quòd Elias cum mor-
tis timore cibum hunc capiens, *ambulavit in for-* Ibid. v. 8.
titudine cibi illius 40. diebus & 40. noctibus usque
ad montem Dei Horeb, in quo Deum videre me-
ruit. Observanda quoque & alia est hujus histo-
riæ circumstantia notabilis, nimirum quòd pri-
ma vice gustato pane, comedit & bibit, & rur-
sum obdormivit, non verò item secunda vice
quando Angelus Domini reversus est secundò &
tetigit eum, dixitque illi; *surge, comede: grandis* Ibid. v. 7.
enim tibi restat via; Qui cum surrexisset, comedit & 8.
& bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius &c.
quando enim prima vice de pane manducavit, de
itinere instituendo ne quidquam decreverat, at
verò quando ei dictum fuit: grandis tibi restat
via, tunc confestim totum panem manducavit,
talique fuit corporis vigore corroboratus, ut *am-*
bulaverit in fortitudine cibi illius &c. ut per hoc
intelligamus, quòd longè major fructus ex com-
munione percipiatur, quando illa per modum
viatici sumitur à nobis, velut jamjam ad alteram
vitam transituris, quam quando ex devotione
vel bona consuetudine sumitur. Notandum quo- Quid designet panem Eliæ missum fuisse subcinericium.
que est, panem illum ab Angelo allatum, nequa-
quam usualem fuisse, sed subcinericium: *& ecce*
ad caput suum subcinericius panis. Porro cineres,
qui corporibus nostris putrefactis supersunt, vivam
in nobis mortis memoriam suscitant; ac proinde Ibid. v. 6.
quando cœlestis hic panis simul cum cogitatio-

nibus & meditationibus mortis à nobis sumitur, ad prosequendum vigorosum in divino servitio cursum vires augentur. David olim dicebat; *cinerem tamquam panem manducabam*, & proinde *potum meum cum fletu miscebam*; quisquis enim panem hunc, velut viaticum, ad aliam vitam petendam sumit, in salutarem utique resolvetur planctum. De hoc proinde pane Eucharistico B. Laurentius Justinianus ita arguit; si panis ille, qui Eucharistiæ solùm typus fuit, tantum virium robur contulit, *quid panis Christi, qui est panis vita rectè sumentibus spiritualiter fortitudinis conferre valebit?*

Psal. 101. v. 10.

B. Laur. Justin. de casto conn. c. 5.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

De conscientia examine & interiori purificatione, communioni præmittenda

THEMA.

Probet autem seipsum homo & sic de pane ille edat, & de calice bibat. 1. Cor. 11. ℣. 28.

1. POstquam fideles in primis Ecclesiæ nascentis temporibus sacram comunionem frequentare cœpissent. S. Paulus, utpote Doctor gentium à Deo electus, & in Cœlo empyreo edoctus, modum Christianis præscripsit, quo se dignos efficerent, qui ad mensam Eucharisticam cum fructu accedere possent; dicit igitur: *probet autem se ipsum homo &c.* Porro videri nonnemini posset, Apostolum satius facturum fuisset, si meliores illis doctrinas præscripsisset; siquidem Psalmista inquit: *gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*; primò namque vult, ut per gustum experimentum capiamus dulcedinum divinarum; ita pariter in præsenti, cœlestia hujus panis primò gustanda est suavitas, ut, quis sit ejus sapor, intelligamus. Talis equidem ordo servari debere videtur, ast neutiquam locum habet circa cibum hunc divinum, qui ut fructuosè sumatur, stomachus purus, id est conscientia nostra à malis vitiorum, & inordinatorum affectuum humoribus immunis sit oportet. Si quis cibum sumpserit in magna quantitate & substantia, nocumentum potius, quam vigorem & subsidium sibi conciliabit, si stomachum infectum habuerit, ita quoque anima malè affecta, ad culpam proclivis, bile & rancore plena, id est, passionibus inordinaris redundans, si ad cibum hunc accesserit, pro restauratione damnum & gravamen consequetur. Unde S. Chrys. inquit: *Ita est iste spiritualis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet non sua natura, sed accipientis vitio*; Si quis cibum digerere non possit, purgationibus & medicamentis se subjicit, ut perniciosos eliminet humores; ita quoque animam ad cœlestem hunc panem sumendum accedere jubet Apostolus, dicens: *probet autem &c.* id est bonam præmittat confessionem & rigorosum examen.

Ut hoc sacramentum sit proficuum requiritur conscientia à vitiis mundata.

Ps. 33. v. 9.

Alias potius nocebit, quam proderit. *S. Chrysost. de prod. Jud.*

1. Cor. 11. v. 28.

2. S. Lucas miraculum enarraturus, quod Salvator operatus est multiplicationis panum in deserto, ubi, ut in Discursu præcedenti diximus, Eucharistia præfigurata fuit, hæc præmittit verba, dicens: *eos, qui cura indigebant, sanabat.* Circa quæ verba S. Ambros. hanc format Glossam: *si, qui corporalis gerant ulcera passionis, his medicinam suam libenter indulget itaque nemo cibum accipit Christi, nisi fuerit ante sanatus.* Quem discursum ex illa Cœnæ parabola, in qua claudi & cæci, pristinam membrorum integritatem recepisse leguntur, confirmat, dicens: *Illi, qui vocantur ad Cœnam prius vocando sanantur. Ubique igitur mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia mensæ cœlestis exuberet.* Quod argumentum S. Thom. solidius confirmat, dum panem, cujus substantia in Christi corpus transsubstantiatur, considerat, ex farina & aqua compositum & igne coctum esse; unde sequentem ad intentum nostrum deducit moralitatem, dicens: *Commixta est farina ad invicem; per aquam & ignem decocta, & in panem solidata, Sic peccator, qui dignus erit corpus Christi sumere, debet se per tria, quæ in his signantur, præparare, scilicet per cordis contritionem, per oris confessionem, & per proximi dilectionem.* Farina quæ per molam teritur, contritionem designat; aqua compunctionem & planctum, lachrymosæ confessionis effectum; ignis dilectionem Dei & proximi.

Anima prius sananda est, quam hoc cibo pascenda. *Luc. 9. 11.*

S. Ambr. l. 6. in Luc.

S. Th. op. 58. c. 25.

3. Nostisne, quibus aromatibus Christi corpus devoti & ferventes illi condierint discipuli? aloë & myrrha, utraque herba amarissima, gustuique summe amara, nihilominus aromatum horum condimentum & fragrantia summè placuit illi corpori, quia scilicet unicè sibi complacet in illis, qui ipsum honorant, coluntque amaritudine pœnitentiæ, mortificationis & austeritatum. Unde Salmeron inquit: *Debent adesse quasi centum libræ myrrhæ & aloes, id est perfecta ab omni putredine peccati incorruptio, & firma voluntas vitandorum delictorum in futurum.* Porro Hugo Card. alia S. Lucæ verba considerat, quibus dictus Evangelista devotas tres Marias extollit, dicens: *Una autem Sabbati valde diluculo, venerunt ad monumentum, portantes* subnectit Hugo Card. *quæ paraverunt aromata. Mysticè per monumentum significatur hoc corpus dominicum, ad quod nemo accedere debet, nisi una Sabbati, id est, habens pacem pectoris, & valde diluculo, id est, discussis tenebris vitiorum, & per lucem pœnitentiæ fugatis; portans aromata, id est, bona opera & bonam famam*; verumtamen ne quis ignorantiam prætendere possit, sequentem bene operandi & pœnitendi methodum præscribit, dicens: *Probet autem se ipsum homo; id est, judicet & discutiat, inque judicii examen adveniat, intellectus Judicis munere fungatur, voluntas sit reus; memoria Notarii vices expleat, conscientia accusatoris, timor carnificis.* Unde nec immeritò Ecclesia sacerdotem missæ sacrificium, ab his exordiri voluit verbis: *Judica me Deus, & discerne causam meam.* S. autem Augustinus illa Sacerdotis, missam inchoaturi, (*introibo ad altare Dei*) verba perpendens, ita ad intentum nostrum resolvit: *Ad illud altare ille solus accedit, qui ad istud securus accedit; illic inveniet vitam suam, qui in isto discernit causam suam.*

Joan. 19. 39. Allusio ad aromata, quibus corpus Christi conditum fuit.

Salm. t. 9. tr. 40.

Hug. Car. in Luc. 24. v. 1.

Ps. 42. v. 1. S. Aug. ib.

4. Aliam pariter efficacem rationem Salmeron adducit, qua necessitatem evincat sanitatis in quocumque stomacho, cœlestem hunc panem participare volenti; ait namque, hunc quidem verum esse vitæ panem, juxta illa Christi verba: *Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi*; ast sicut nullus omnino cibus, quantumcumque substantiæ & saporis contineat, ullum in corpore mortuo effectum operatur, ita nec panis ille suos in nobis producit fructus, si mortui, id est, in disgratia, & inimicitia Dei fuerimus, siquidem sacramentum hoc institutum est, ut vitam nutriat spiritualem: *nihil autem nutritur nisi vivum* (subjungit dictus autor) *ergo opus est, ut quis spiritualiter vivat, ut cum fructu accedat ad sacramentum.* Ad quod confirmandum, illam adducit S. Jacobi Apostoli exhortationem, ita fideles adhortantis, *propter quod abjicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ in mansuetudine.* Moxque finem assignat, cur stomacho à malis humoribus bile & pituita liberari velit, scilicet ut panem hunc cœlestem cum fructu

Salm. t. 9. tr. 39. Sicut cibus corpori mortuo nihil prodest, sic nec S. Communio animæ mortuæ.

Joan. 6. v. 41.

Jac. 1. v. 21.

fructu percipiant; ideo namque immediatè subnectit, dicens: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Per quod verbum accommode illud intelligere possumus, cujus in hæc verba S. meminit Joannes Evangelista: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Neque enim significantius effectus exprimi potuisset, quem in nobis, dignè hunc panem sumentibus, verbum operatur incarnatum.

Ibid.

Joan. 1. v. 14.

5. Arbor, cui ramus insertus est, suam participat communicatque naturam & proprietatem arbori insertæ; eumdem quoque effectum anima dignè communicans ex corpore consequitur Christi, ipso attestante: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo.* Quem qui effectum in se experiri desiderat, consilio obtemperet Sapientis, dum ait: *Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam; & statue cultrum in gutture tuo.* Quamnam hanc esse putatis potentis viri mensam? Hugo Cardin. hanc astruit esse Eucharistiam; sed quis demum culter erit, nostris infigendus faucibus? respondet Hugo Cardinalis: *Statue cultrum pœnitudinis, quo jugulet ur vetus homo in gutture tuo, confitendo peccata.* Vix panis ille de Cœlo descenderat, quando Bethlehem Judæ sibi designavit in hospitium, dicente Evangelista: *In Bethlehem Juda.* Porro Bethlehem *domum panis* significare nemo nescit; ecce itaque vobis sublimè mysterium: Bethlehem unitur Judæ, quæ tribus illius una Civitatum erat; quia nimirum intimam connexionem & unionem habent, panis ille & confessio sacramentalis; Juda autem *confessio* interpretatur. Quapropter S. Bern. hoc nobis salutare tradit monitum, dicens: *Considera, quod in Bethlehem Juda nascitur, & sollicitus, quomodo Bethlehem Juda inveniaris, & jam non in te suscipi dedignetur, Bethlehem quippe domum panis, Juda sonat confessionem.* Qui idem S. Doctor paulo post, idem in hæc verba prosequitur argumentum; *dignus susceptione dominica, si tamen confessio non defuerit; sit proinde Juda sanctificatio tua, confessionem & decorem induere.* Unde & S. Prosper de sacrosancto altari agens; inquit: *Ad altare Dei invisibile quo non accedit injustus; ille pervenit, qui ad hoc præsens justificatus accedit.*

Confessio præmittenda Communioni.

Joan. 6. 57.

Prov. 23. v. 1. 2.

Hug. Card.

Matth. 2. 5.

S. Bernard. serm. 1. in vig. nat.

S. Prosp. l. sent. 189.

6. S. proinde Augustinus in eorum confusionem, qui ad communionem accessuri, suam negligunt prævie purificare conscientiam, suum Hipponensam populum, cui Episcopus præerat, in sermone quodam ita legitur exhortatus fuisse: *Hoc dico, quod vos frequenter facere aspicio; Omnes viri, quando communicare desiderant, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi corpus Christi excipiant.* Quibus in verbis sanctus præsul ad antiquum alludit morem, qui penes Christianos vigebat, quod scilicet, Eucharistiam ad ædes proprias deferre solerent, qui postmodum usus propter diversos esse desiit abusus. His itaque præmissis, ita deinceps ad nostrum discurrit propositum: *Non est grave, quod dico fratres; quomodo viri aqua lavant manus suas, si eleemosynis laveat conscientias suas: Similiter & mulieres, quomodo nitidum exhibent linteolum, ubi corpus Christi accipiant, sic corpus castum, & cor mundum exhibeant, ut cum bona conscientia, Christi sacramenta accipiant.* Nescio, an verus ille serpentis sit instinctus, ne ad fontem accedens bibiturus, venenum ante deponat, quemadmodum his nobis moraliter verbis hujusmodi prudentiam serpentinam inculcare nititur S. Bernardus: *Rogo, ut audias prudentias serpentis; serpens enim cum cupierit ire ad bibendum, antequam veniat ad fontem, evomit omne venenum, imitare ergo & tu charissima hunc serpentem in hac parte, ut, antequam venias ad fontem, id est, communionem corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, evomas omne venenum, scilicet odium, iram, malitiam, invidiam, voluntatem malam, & noxias cogitationes ex corde tuo.* Pura itaque & immaculata exigitur in communicante conscientia; *quæ autem sit pura conscientia*, inquit S. Bernardinus, *quæ requiritur ad hujus sacramenti susceptionem, declarat Hugo de S. Victore, dicens: Pura conscientia est, quæ non habet de præterito justam accusationem, de præsenti injustam delectationem, de futuro injustam voluntatem.* In cujus confirmationem, sindonis mundæ & politæ, quam Joseph ab Arimathæa in corporis Christi obsequium comparavit, ejusdemque novi monumenti in saxo excisi, in quo nullus adhuc sepultus fuerat, mentionem subdit, authoritati glossæ insistens, dicentis: *In sindone munda Jesum involvit, qui pura mente eum suscepit*; pergit ulterius dicendo, hinc derivatum fuisse laudabilem illum, Eucharistiam super lino, non vero super serico aut lana consecrandi usum; indaque quoad conscientiæ nostræ purificationem, sequentem eruit moralitatem, dicens: *In tribus, quæ producunt linteum corporale candidum, tria intelliguntur, quæ faciunt ad nostram munditiam spiritualem, primo lavatur; secundo torquetur: Tertio desiccatur: sic qui vult ad Dominum diligenter suscipiendum mundificari; primo debet per aquam lachrymarum lavari; secundò per opera pœnitentiæ debet torqueri; tertio, qui sumere debet hoc sacramentum; necesse est et per fervorem divini amoris, à carnalium desideriorum amore desiccari.*

S. Aug. ser. 252. de temp.

Pura Conscientia accedendum est ad hoc sacramentum.

S. Bern.

de mod. bene viv. ser. 28.

Quænam sit pura Conscientia.

S. Bern. sent. 2. ser. 57. a. 2. c. 2.

Allusio sindonis mundæ, cui corpus Christi involutum fuit.

7. Abituri duo Apostoli, ut Cœnaculum præpararent, vas aquæ offensuri erant in via, quemadmodum ipsis cœlestis Magister prophetizaverat, dicens: *Occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans, sequimini eum.* Cujus successus mysterium, his verbis Alb. Magnus nostro accommodat proposito: *Amphora aquæ expiationis, est conscientia mundatio per lachrymas devotionis & compunctionis, ut expiatus & mundatus accedat, qui accedit*, juxta illum Jeremiæ textum: *Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris.* Quæ verba idem author examini conscientiæ, in ordine ad communionem præmittendo, applicat, dicens: *Hæc enim est collatio optimæ conscientiæ, quæ omne pretiosum a vili peccati, & vanitatis separatur, ut purum & sincerum hoc nutrimentum his membris spiritualibus infundatur.*

Luc. 22. v. 10.

Alb. Magn. de Euch. dist. 1. tr. 3. c. 2.

Jerem. 15. v. 19.

Amphora aquæ, significat lachrymas compunctionis.

8. Porro efficacissimum motivum, nos inducens ad diligentissimam conscientiæ nostræ instituendum examen, & extirpandum, quidquid tanto displicere potest hospiti; ab amore ejusdem & timore quo te nobis ad salutem nostram, communicat Judex noster. Idcoque S. Bonaventura his merito verbis nos percellere satagit: *Quomodo tu ad illam mensam, ad præsentiam Christi, ad tantum Dei Filii intrepidus audes accedere, quem Joannes Baptista tangere contremiscit? Petrus Apostolorum princeps a se præ formidine repulit, dicens: exi a me, quia homo peccator sum Domine? cogita, quod iste, quem tu sumis, erit Judex tuus.* Notandum autem Apostolum, eodem tempore & loco, quando nos ad cœlestem hunc panem verbis illis invitat: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat*; nos pariter ad rigurosum extimu-

Motiva de mundanda conscientia

S. Bonav. t. 7. in fasc. c. 7.

Luca 5. 8.

1. Cor. 11. v. 28.

extimulare examen, & Christum nobis, in hoc sacramento tamquam Judicem, oculis nostris proponere, dum ait: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Voluit namque Apostolus per hanc Judicis mentionem, nobis communicantibus sanctum quemdam imprimere timorem Judicii particularis, animæ nostræ; quasi ita præparati ad mensam hanc accedere deberemus, veluti si Judicem nos judicaturum, & non Salvatorem nos nutriturum excepturi essemus. *Honor Regis*, inquit Sanct. Bernardinus, *judicium diligit, videlicet in sumptione corporis ejus; discutienda est enim conscientia, quasi homo ex hoc mundo sit transiturus ad Patrem.* Profecto si Principem vestrum ad ædes vestras admissuri essetis, summa utique cum sollicitudine procul inde eliminaretis, quidquid ei displicere possit & offendere, maxime si vos puniendi potestate pollet. Quam Civilem vivendi methodum considerans S. Bernardinus, se continere nequit, quin exclamet: *O si exspectares in domo tua, cujusdam magni Domini temporalis adventum, quanta solertia, quanta munditia, quantaque diligentia disponeres domum tuam? Quanto magis præparandum est conscientiæ hospitium Regi Cœlorum & Domino Angelorum*

Ibid. v. 26. Ad Christum in sacra communione accedendum tamquam ad judicem.

S. Bern. s. 1. ser. 56. n. 2. c. 1.

9. Dubium alias moveri audieritis, cur incarnata Sapientia in ultimæ Cœnæ convivio, solaris & jubili tempore, traditionem commemorarit in mortem, contra se ab uno discipulorum consummandam; quæ ratio suadere poterat, ut mensam illam tantâ perfunderet tristitia? poterat ad minus manifestare Deum, paucis post horis publicandum; cur itaque omnes potius timidos, suspensosque tenere voluit? Sanguinem divinum pro triginta denariis vendiderat pontificibus & Judaismi Magistratibus; scelus jam publicum erat; resolutionem à D. Chrysostomo excipite verbis sequentibus: *Ascendit Christus propria Deitatis tribunal, & illud convivium velut catastum ante se constituens, conscientiæ tormento confiteri compulit reum*; Christus enim scelus hoc absque ulla ejus, qui illud patraturus erat, specifica nominatione prædicendo, omnibus aliis occasionem præbuit seriæ & rigurosæ quæstioni & examini suam subjiciendi conscientiam, dicendique: *Numquid ego sum Domine*, ut hoc examina prævio ad Eucharistiam recipiendam tanto magis essent expositi; quia ut Psalmista ait: *Justitia & judicium præparatio sedis tuæ.*

Cur Christus in ultima Cœna mentionem fecerit proditionis & mortis suæ.

D. Chrys. h. 2. de pass.

Matth. 26. v. 22. Ps. 88. v. 15.

10. Huc quoque spectat illud Jobi lamentum, dicentis: *Antequam comedam suspiro*; quid enim Prophetam hisce verbis insinuare voluisse existimatis? num forte manducandi nausea laborabat? aut vero timebat, ne manducando aliquis in cor ejus subintraret intemperantiæ nævus? Nequaquam, sed ad propositum nostrum dicere possumus, prophetam hisce verbis insinuare voluisse, justum & æquum, imo necessarium esse, ut, priusquam quævis anima divinum hunc panem degustet, prius in semetipsa suspiret, gemat, verosque contritionis & doloris excitet affectus; de hac enim messe, in qua *frumentum hoc electorum* metitur & reponitur, Regius Vates dicit: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos*; unde S. Bonav. illos, qui ad celebrandum se præparant salubriter his verbis monet: *proba*, inquit, *te ipsum, ex quanta charitate & quali fervore accedas, non solum enim mortalia vitanda sunt, sed etiam per inconsiderationem, & per distractionem dissoluta vita & mala consuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem & obnubilatum, & indispositum, & ineptum ad celebrandum, nisi dicti pulveres & stipula venialium per afflatum Spiritus flamma charitatis ventilentur, & consumantur ex ardescente igne cordis.* Quædam eadem verba etiam illis, qui communicaturi sunt, facili negotio applicari possunt.

Job. 3. v. 24. Antequam panem cœlestem comedamus gemere debemus & suspirare per compunctionem.

Ps. 125. v. 6.

S. Bonav. c. 7. de præp. ad miss. c. 9.

Etiam venialia peccata eliminanda sunt ex Conscientia.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur circa sanctitatem & candorem corporis Christi, considerationes, qui innocentiam & convenientem in recipientibus exigit præparationem.

THEMA.

Mundamini, qui fertis vasa Domini. Isai. 52. vers. 11.

1. Spiritus sanctus olim per os Prophetæ Evangelici, hoc promulgavit edictum: *Mundamini, qui fertis vasa Domini*; tametsi enim Levitæ, aliique divini cultus Ministri, aliud non tractarint, præterquam vasa materialia, argentea, aurea, vel ex alio ignobiliori metallo confecta, illos tamen Deus puros & mundos esse voluit: unde clare satis deducitur, qualis in iis munditiés & puritas requiratur, qui Sanctum sanctorum recipiunt, illum inquam, qui dicitur, *candor est lucis æternæ*; & de quo Albertus Magnus in hæc verba meditatur: *Omnia, quæ in ipso sunt corpus, anima, & Deitas esse noscuntur; corpus ex purissimis est sanguinibus gloriosæ virginis, qui ex Spiritus sancti gratia sunt mundati, numquam ulla originalis vel actualis peccati macula infecti; Anima autem à Deo Patre & Filio & Spiritu sancto, ad imaginem Dei perfectissimè creata de novo, & Deitas æterna, in cujus munditiam, nihil umquam immundum potuit incurrere.* Custodia porro, in quam hoc sacramentum imponitur, ex argento, Deo grato fieri solet; insuper abstergitur, mundatur, & in veneratione habetur, eo quod cœlestis hic panis in ea positus fuerit; quis autem adeo est rudis, qui non intelligat, animam nostram huic sanctissimo Corpori proximius & intimius deservire, quam vasa aurea & argentea, siquidem illud animæ inviceratur, & proxime unitur, juxta illud Christi: *In me manet, & ego in illo*? unde sic arguo, si vasa aurea ex prædicto motivo expoliuntur, mundantur, & in veneratione habentur; justissimum utique erit, ut pectus & cor nostrum multo magis mundum sit, in eoque aurum amoris Dei & sanctitatis resplendeat, hoc enim si negligatur, *de corde exeunt cogitationes malæ, . . . adulteria &c.*

Levitæ portaturi vasa Domini, prius mundandi erant.

Sap. 7. v. 26.

Alb. Magn. de Euch. dist. 1. c. 4.

Multo magis communicaturi.

Joan. 6. v. 57.

2. S. Cyrillus Hierosolymitanus communicantes hoc sacramento, Christo *concorporeos* appellat. Enimvero si quispiam nostrûm indubitatam haberet revelationem, quod Filius Dei, qui ad æterni Patris sui dextram consideт, de Cœlo empyreo descendere, atque per unius dumtaxat horæ spatium in domo nostra morari vellet, quantum unusquisque nostrûm illi expoliendæ, scopandæ, & adornandæ studeret? quanta cum sollicitudine ei se reconciliare, peccata sua confiteri satageret, ut se tanto hospiti acceptum efficeret? S. Bonaventura hac de re sic meditatur: Si aliquis nostrûm ampullam quamdam sanguine, quem Redemptor noster in Calvario monte stillavit, plenam, in donum accepisset, quanta cum devotione & honore eamdem ex

Matth. 15. v. 18.

S. Cypr. ser. 1. c. 4.

Magna sollicitudine præparare nos debemus ad S. Communionem docent duæ similitudines.

ex collo suspensam portaturus esset? & tamen indubitatus est fidei articulus, quòd in communione *portamus Deum in corpore nostro*, consequens igitur est, ut conemur verificare verba antecedentia, scilicet: *glorificate Deum*, S. Bernardus, postquam hoc S. Pauli consilium in sermone quodam ponderasset, subjungit, dicens: *Quis non illi jumento plurimum invideret, cujus in humili tergo, ad commendationem ineffabilis sua mansuetudinis dignatus est sedere Salvator, si cum illius tam pretiosi oneris gestatione, indulgentiam quoque tam singularis habuisset honoris?* & tamen nos haud secus ac si stolida jumenta essemus, parum nos reflectimus ad tam excessivum honorem, quo Deus nos dignatus est afficere, siquidem non solùm hanc prærogativam habemus, ut Christus in nobis habitet, verum etiam ut illi uniamur & quasi incorporemur: In decursu 33. annorum, quibus incarnata Sapientia varia per Judæam & Galilæam instituit itinera, non constat ex Evangelistarum relatione, quòd Redemptor noster umquam; præterquam in hac occasione triumphi sui, equo vel asino insederit, & tamen observetis velim quantam Apostoli ad jumentum dignè præparandum adhibuerint curam & industriam; etenim S. Matthæus ait: *Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua*; imò S. Marcus adjungit, quod adduxerint: *Pullum ligatum super quem nemo adhuc hominum sedit*, quòd idem S. quoque Lucas confirmat. Christus asinum sibi adduci volens, discipulis ait: *Solvite illum & adducite mihi*; quia verò asina hæc animam in peccato constitutam præfigurabat, ideo Glossa Interlinearis sensum illorum Christi verborum fuisse dicit: *Solvite à peccatis*. Origenes pariter in glossa ordinaria ait: *Ascendens Cælum jussit discipulis, ut solverent peccatores, dans eis Spiritum sanctum*; homo enim in peccato constitutus jumento similis existit, juxta illud: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus*; ac proinde jumentum hoc, priusquam illi insideret prius solvi, ac deinum vestibus Apostolicis exornari voluit; quanto igitur magis hoc ornamentum & à vitiis absolutio in anima requiretur illius, cui incorporari per communionem debet?

1. Cor. 6. v. 20.

S. Bern. ser. 7. sup. Ps. Qui habit.

Apostoli jumentum in quo Christus sedit, primo solverunt, deinde adornarunt antequam illum imponerent.

Matth. 21. v. 7.

Marc. 11. v. 2.

Luc. 19. v. 30.

Interl.

Orig. in Gloss.

Ps. 48. v. 13.

3. Redemptor noster vix pretium redemptionis nostræ, in collybistica crucis mensa exsolverat, cum ecce ex aperto latere aquam fudit & sanguinem, ut quemadmodum S. Augustinus ait, *Ecclesiam sacramentis locupletaret*; similiter mox ut à mortuis resurrexit, sciens quanti referat, corpus suum, paulo ante in Eucharistia nobis relictum, dignè recipere, verissimumque esse intelligens, quod *nemo mundus sit a sorde*, indilatè Apostolos delegatos suos constituit, dando illis potestatem jumenta solvendi, hoc est, absolvendi à culpis peccatores; id quod fecit, dum *insufflavit & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* Porro in sacro Canone missæ, immediatè ante verba consecrationis, hæc verba dicuntur: *Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas*, quæ verba imperitus aliquis sacerdos legens, dubitare facile posset, quænam sit manus Christi, tamquam sanctas ac venerabiles deprædicandi, necessitas? quis enim Christum ipsissimam sanctitatem, & consequenter omni veneratione & reverentia dignissimum esse nescit? huic igitur respondeo, quòd licet Christi manus sanctissimæ semper & venerabiles, extiterint, attamen quando sacratissimum corpus suum tunc consecratum tetigerunt, magis sanctæ & venerandæ evaserunt; ad hæc Ecclesia in hisce verbis dignum quemdam venerationis & sanctificationis necessariæ conceptum insinuare vult illis, qui sanctissimum hunc panem non solùm tangunt, sed etiam sibi inviscerant. Quando B. Virgo corpus Christi etiamnum infantile in stabulo Bethlehemitico in lucem edidit, mox *pannis eum involvit*; dicit autem Salmeron: *ne quis cogitet laceros, aut vetustate detritos pannos hos fuisse*, in cujus confirmationem servit, quod S. Birgittæ revelatum fuit; quod Beata Virgo, quando hora partus sui appropinquavit, *duos panniculos lineos, & duos laneos mundissimos, & subtiles extraxerit, quos secum portabat ad involvendum nasciturum infantem*. Igitur Beata Virgo in tanta paupertate, licet filius ejus in stabulo nasceretur, solicita tamen fuit, ut tenerum ejus corpusculum duobus pannis, lineo & laneo: & utrisque mundissimis involveretur, cujus ratio esse potest, quia corpus Christi in præsepi Bethlehemitico jacens, panem hunc præfiguravit Eucharisticum, quia *Bethlehem* idem significat quod *domus panis*; atque ideo sanctissima Mater ejus solicitè curavit omnem possibilem, circa corpus filii sui munditiem & puritatem. Unde S. Dionysius Areopagita salubriter nos monet, dicens: *Oportet nos, si ad communionem ejus aspiramus, divinissimam ejus in carne vitam contemplari, atque sanctam ipsius impeccantiam imitando, ad Dei formam & immaculatum statum contendere. Hac namque ratione, prout nobis congruit, similitudinem suam communicabit.*

Joan. 20. v. 22. 23.

Manus Christi semper Sanctæ, Sanctiores tamen fuerunt, cum corpus suum in illis tenens Apostolos communicavit.

B. Virgo Christum natum purissimis panniculis involvit.

Salm. t. 3. tr. 33.

S. Brig. l. 7. revel. c. 21.

S. Dion. Ar. de Eccl. Hier. c. 3.

4. Consideratione dignissima sunt illa S. Pauli verba, quibus Ephesios monet, dicens: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Enimvero Christus per viam hujus sacramenti, veræ Ecclesiæ desponsatur; unde Theodoretus super illa Canticorum verba: *In die desponsationis illius*, inquit: *Nuptiarum communio facta est, nam post Cœnam accipiens panem &c.* In hoc autem sponsalitio fidelibus suis corpus dono dedit, dum ait: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum*, è contra verò in hoc contractu innocentiam, puritatem, candorem vitæ, ac morum à nobis requirit; ideò *seipsum tradidit pro ea* (id est, pro Ecclesia, in qua nos Christiani sumus) *ut ipsam sanctificaret, &c.* Ad hoc alludit S. Paschasius, quando de sanctitate, quacum ad hasce nuptias accedere debemus, disserens, inquit: *Tali esca & potu refecti sine macula & ruga inveniamur.* Dic mihi, si nosti, quid Salvatori nostro opus erat, ut post consecratas species sacramentales semetipsum quoque iisdem communicaret? Siquidem majoris augmenti gratiæ; & consequenter fructus hujus sacramenti capax non erat; respondet S. Antoninus, id Christum fecisse, *non quod egeret, vel ut novum effectum ex eo susciperet, sed ut exemplum, illud accipiendi nobis præberet*; Christus enim hoc sacramentum sumens, illa Canticorum verba dicere poterat: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*, comedite amici & bibite. Et quidem licet verissimum sit, quod nos S. Bonaventura his verbis monet: *Cogita, quod licet mille millibus annorum te ad hoc sacramentum per puras orationes sacratissimasque præparationes præparaveris, nihil esset ad condignam susceptionem,*

Eph. 5. v. 25.

Ibid. v. 1.

Ibid. v. 2.

In S. Communione desponsamur cum Christo.

Theod. in Cant. 3.

S. Pasch. de corp. & san. D. c. 15.

Cur Christus seipsum communicaverit.

S. Ant. 3. p. t. 6. c. 15. §. 2.

Cant. 5. v. 1.

S. Bonav. t. 7. in fasc. c. 7.

ptionem, etiamsi haberes merita omnium Sanctorum; ob hoc tamen intermittere non debemus, quin, quantum ad nos spectat, & quantum fragilitas nostra facere prævalet, puritatem Christi imitemur, maximè cum ipse data opera eo fine semetipsum Eucharistia cibaverit, ut nobis ad illam dignè sumendam suo nobis exemplo præiverit.

Communicans cogitet ac si Christus eadem die primum homo fieret.

Porro Thomas à Kempis de hoc sacramento devotissimè more suo loquitur, dum ait: *Ita magnum novum, & jucundum tibi videri debet, cum celebras aut missam audis* (adde etiam cum communicas) *ac si eodem die Christus in uterum virginis primum descendens, homo factus esset, aut in Cruce pendens pro salute hominum pateretur & moreretur.* Enimvero si hoc sacramentum in unico duntaxat totius Christianismi loco; quantumvis multis milliaribus milliarium millibus dissito reperiretur, & Christus semel tantum in anno ad dandam generi humano vitam, aperiendumque hominibus paradisum de cœlo in hostiam illam descenderet, quanta cum aviditate, quantaque cum præparatione & reverentia, quilibet nostrûm per varias viarum molestias & anfractus, sumptuumque dispendia eo accurreret? Nunc verò quia hujus sacratissimæ hostiæ, quovis in loco & tempore, copiam habemus, debitum illi respectum & reverentiam deferre negligimus. Idem quoque devotissimus præcitatus Author meditatur, dicens:

S. Thom. à Kemp. l. 4. c. 1. n. 13.

Si hoc sanctissimum sacramentum in uno tantum celebraretur loco, & ab uno tantum consecraretur sacerdote in universo mundo, quanto putas desiderio ad illum locum & ad talem Dei sacerdotem homines afficerentur, ut divina mysteria celebrari viderent.

S. Bonav. serm. 8. in cœna Dom. Gen. 43. v. 24. Joseph figura fuit Christi, fratres ejus pedes lavarunt antequam comederent.

5. S. Bonaventura in sermone quodam de ultima Cœna, textum illum Geneseos adducit, in quo Joseph fratribus suis convivium instruxisse dicitur, scilicet: *Introductis domum attulit aquam & laverunt pedes suos, illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph. audierant enim, quod ibi comesturi essent panem.* Ubi spiritualiter per Joseph, Christum intelligendum esse dicit, tum quia & ipse venditus fuit, tum propter sanguinolentam ejus vestem: *Joseph*, inquit, *Christum significat, propter venditionem, & propter tunica exuta sanguinolentiam; Christi enim tunica, est caro ejus sanguine perfusa; Panis, quem cum Joseph manducamus, Corpus Christi est, quod sumimus, quem hic suis Discipulis dedit.* Observandum verò est, quod, priusquam mensæ accumberent, pedes suos lavare debuerint, de quibus Doctor Seraphicus spiritualiter loquens, ait: *Pedes affectuum lachryma & compunctione lava, munera orationum, eleemosynarum & bonorum operum para, sicut de Cassio Episcopo Varcensi scribitur in homiliis cuncta quæ habebat in eleemosynis distribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lachrymas defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat.*

S. Aug. ser. 251. de Temp. Munda conscientia corpus Christi tangendum est.

6. S. Augustinus illos, qui sine debita conscientiæ suæ emendatione ad comunionem accedunt, his verbis alloquitur: *Rogo vos fratres*, inquit, *numquid est aliquis, qui in arca sordibus plena velit mittere vestem suam? & si in arcam sordibus plenam vestis non mittitur pretiosa, qua fronte in anima, quæ peccatorum sordibus inquinatur, Christi Eucharistia suscipitur?* similem ferè consideratio-

D. Chrysost. h. 24. in 1. Cor.

nem D. Chrysostomus his verbis adducit: *Si quis Regem non temerè nec inconsideratè exceperit, quid dico Regem, ne vestem quidem Regiam temerè & inconsideratè immundis manibus contrectaverit quisquam, etiamsi sit in solitudine, etiamsi nemo adsit; atque nihil est aliud vestis, quam stamen vermium. Sin autem textturam admiraris, ipsa quoque est sanguis piscis, morte affecti; sed tamen nemo eam voluerit, aususque fuerit immundis contrectare manibus. Si autem vestem hominis, ne ausus fuerit quisquam solum tangere, quomodo Dei Corpus, qui est super omnia, propter quod fractæ sunt portæ inferorum, & aperti fornices cœli; propter quod sumus & vivimus, accipiemus cum probro & contumelia.*

7. Deus olim se Ezechieli nubi cuidam involutum ostendit, ad eum ferè modum, quo postea hisce nostris temporibus sub accidentium sacramentalium nube latet; dicit autem sacer textus de Angelis ibidem; *Et manus hominis sub pennis eorum*; ubi Theodoretus legit: *Manus sub alis erant absconditæ*; at vero quodnam in eo reconditum est mysterium, quod Angeli illi manus sub alis occultarint? nimirum quia indignos se æstimabant, qui Deum tangerent; unde fit, quod Seraphini apud Isaiam, carbonem quemdam ex Divino altari tollere volentes, eosdem non suis manibus immediatè attrectarint, sed ad illum tollendum forcipe usi fuerint, non obstante quod Seraphini essent, ut mero igne Seraphico conflagrarent, illum tamen ignitum carbonem præ reverentia attingere non præsumpserunt, quia Deus *ignis consumens est*, quem carbo ille significabat. Idem verò ignitus carbo, ex mente Petri Cellensis, Eucharistiæ figura erat; unde idem venerabilis Pater inquit: *Manum subtrahebat Seraphim, quia munus hujusmodi manum aliam non admittit, quam solius dexteræ Dei.* Sacerdos quidem hunc carbonem tractat, consecrat, & consumit, sed non aliter quam prout Christum repræsentat. In annalibus Ecclesiasticis mentio fit S. Anastasii Synaitæ Episcopi Antiocheni, celebris Scriptoris Ecclesiastici; hic ab Achille Statio in latinum translatus, & Gregorio XIII. præsentatus in oratione de sacra synaxi, multa de sacra communione dicit, observatione dignissima; inter alia verò adversus illos, qui ad sacram mensam sine debita præparatione accedunt, exclamat, dicens: Ergone nos impiois & sceleribus pleni, lotis diligenter in aqua manibus impuri cæteroquin & sordidi quoad animam, os nostrum sanctissimo corpori & sanguini divino, olim pro salute mundi copiosè effuso, admovere audemus? Thomas à Kempis considerat, qualiter Salomon maximam præmiserit præparationem, ut Templum Jerosolymitanum per septem annorum decursum erigeret, tot argenti, & auri thesauros in illud impendendo; Item qualiter ejusdem Templi jam erecti dedicationem per octo dies continuo festivè celebraverit, millenas in eo victimas sacrificando, ac tandem in loco in eodem præparato, arcam Domini tantâ cum pompâ in illud inferendo; *& ego infelix & pauperrimus hominum*, inquit hic contemplativus, *quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam impendere devotè novi horam?* Erat quidem vir ille Religiosus, summâ perfectione conspicuus, & tamen de se ita consequenter scribit: *Terrent me delicta propria, & ad capienda tanta mysteria, me reverberat pura conscientia.* Imo ipsemet Salomon post tot impensos thesauros, post honores: obsequia, maximasque quæ in terra excogitari poterant præparationes, ad Divinam Majestatem dignè recipiendam adhibitas, nihilominus protestatur, dicens: *Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? si enim Cœlum, & Cœli Cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi?* Porro quin Deus ipsemet in propria persona per Eucharistiam, in anima nostra habi-

Ezech. 1. v. 8.

Quid significat quod Seraphin carbonem ex altari non manu sed forcipe tulerit.

Isai. 6. v. 6.

Deut. 4. v. 24.

Petr. Cell. de panib. cap. 8.

Baron. an. 599. n. 10.

Invectiva contra dignè communicantes.

Thom. à Kemp. l. 4. c. 1. n. 4.

Ibid. n. 1.

3. Reg. 8. v. 27.

Cum quanta præparatione accedendum sit ad S. Communionem.

tet,

ter, nequaquam dubitare possumus, siquidem hoc ipsum sacra Scriptura nimis claria verbis testatur, dum ait: *Verbum caro factum est & habitavit in nobis, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo*, sed quænam est præparatio, quam ad eum recipiendum præmittimus? *accede cum fide*, inquit S. Anastasius Synaita, *& efficaci pœnitentia, & pura conscientia ad Dei mysteria, & omnem sanctificationem assequeris*. Nec refert, quod domus nostra paupercula sit & angusta, quia ut S. Cyprianus inquit: *Fides pura, mens sincera, hunc habitatorem delectat, neque immensi, neque omnipotentis Dei magnitudinem, paupercula domus nostra angustia offendit vel arctat*. S. Franciscus de Sales de semetipso scribit per 15. annorum, à quibus me in servitium animarum consecravi, experientia manibus quasi tetigi, quam sit potens virtus hujus sacramenti in confirmandis in bono animabus, in liberandis iisdem à malis, & solatio adimplendis, & ut uno verbo dicam: in hoc mundo Deificandis, dummodo illud debita cum fide, puritate, & devotione accedant.

Joan. 1. 14. Joan. 6. 57. S. Anast. Syn. serm. de comm.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc timoratis & cum habitu virtutum, bonorumque operum ad ipsum accedentibus, gratias suas impertit.

THEMA.

Escam dedit timentibus se. Psalm. 110. vers. 5.

1. D. Joannes Chrysostomus, in laudes Eucharistiæ se diffundens, in specie autem de agni immaculati sanguine tractans ait; *Hic animarum nostrarum salus est, hoc lavatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hoc igne clariorem mentem nostram reddit, & auro splendidiorem*; verumtamen advertendum est, quod, tametsi hæc arbor vitæ fructuum, gratiæ virtutis, sanctitatis & gloriæ ferendorum fertilissima sit, Regium tamen oraculum dicat: *Escam dedit timentibus se.* Unde licet in Discursu secundo hujus tractatus, hoc sacramentum à Salvatore ad dandam mundo vitam & salutem institutum fuisse diximus; idem tamen David expressè dicit: *Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra*. Et Ecclesiasticus pariter ait: *Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Porro negari quidem non potest, quin anima, coram sacramento altaris constituta, in conspectu Dei sit, cum in illo verè adsit realis & corporalis præsentia Christi, nec non aliarum divinarum personarum per concomitantiam; verumtamen Glossa inquit; *felix anima quæ quotidie mundat cor suum, ut suscipiat habitatorem suum Deum, cujus possessor nullius eget bono, quia omnium bonorum authorem in se habet.* Et S. Bonaventura, postquam multos recensuisset hujus sacramenti salutares effectus, subjungit, dicens: *tria sunt quæ exigit à te hujus sacramenti digna susceptio, scilicet corporalem munditiem, puritatem conscientiæ, & actualem devotionem.* Albertus Magnus quoque se reflectens ad verba illa Ps. 100. *Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant mecum; ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat*, eadem verba de illis exponit, qui mensæ sacræ communionis accumbunt. *Hæc dicit ad eos*, inquit, *quos ad mensam istam sedere facit; Sedens in mensa, fide cibum percipit, & sacerdos immaculatus in mensa cibum ministrat*; quibus addi potest, quod sacerdos, iis pariter, qui immaculati sunt, cibum illum communicet, juxta illud: *Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat.* Porro quod Deus Corpus suum iis dumtaxat communicet, qui illum verè timent adeo verum est, ut præterquam illud Psalmista asserat dicendo: *Escam dedit timentibus se*, insuper idem Albertus in capite sequenti, adducens illam Psal. 118. authoritatem, *particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua*, ita illam exponat: *hoc est, tui corporis communione, participem me facies omnium te timentium.* Hugo de S. Victore ait: *ipsa autem Eucharistia, id est, bona gratia, ipsa scilicet hostia sacra divinissima vocatur, quoniam divinos facit, & participes divinitatis*; sed qui sunt illi, quibus eamdem participat? ii videlicet, qui ad illam dignè accedunt.

D. Chrys. h. 45. in Joan.

Cum timore Domini accedendum est ad hoc sacramentum.

Ps. 84. 10. Eccl. 2. 10.

Gloss.

In fascic. S. Lmor. c. 7.

Alb. Magn. de Euch. dist. 3. tr. 4. c. 1.

1. Cor. 11. v. 28.

Psalm. 110. v. 5.

Alb. ib. c. 2. Psalm. 118. v. 63.

Hug. Vict. p. 8. b. 2. erud. Theol. de sac. fidei c 8.

2. S. Thomas de Villa nova, sequentem à Panibus propositionis deductam ad propositum nostrum format consequentiam, dum ait: *Panes illos sacros, quos propositionis vocabant, teste Nicolao de Lyra, nonnisi in auro pinsebant, & in auro coquebant, & in mensa aurea coram Deo proponebant, quos edere aut contingere nefas erat, nisi ei, qui esset sacerdos, aut de familia sacerdotis.* Aurum autem Charitatis & amoris Divini est symbolum; quod si igitur Deus panibus istis propositionis, quæ remotè tantummodo Eucharistiam figurabant, aurum illud adhiberi voluit, quantò magis idipsum in figurato requireretur? Principaliter autem cum juxta S. Ambrosii doctrinam animam communicare, nihil sit aliud, quam desponsari Christo, eumque sibi incorporare; Cui argumentum stabiliendo illum favere autumans Canticorum textum (*osculetur me osculo oris sui*) ita unumquemque alloquitur communicantem: *venisti ad altare; vocat te Dominus Jesus, vel animam tuam, & ait: osculetur me osculo oris sui, videt te mundum esse ab omni peccato, ideo te sacramentis cœlestibus dignum judicat, & ideo invitat ad cœleste convivium.* Unde & Cardinalis Toletus ad illam se reflectens, quam Christus Apostolis suis in ultima cœna exhibuit lotionem; dicendo: *qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet*, hanc inde eruit moralitatem, scilicet: *Non ad exemplum humilitatis tantum hæc lotio facta est, sed simul etiam ad significationem & purgationem quamdam, quæ non alio tendebat, nisi ut digne convivæ futuro Corporis & sanguinis Christi vescerentur.*

S. Thom. Villa nova conc. 3 de sac.

Panes propositionis præparati fuerunt in auro.

Cant. 1. v. 1. S. Ambr. l. 5. de sacr. c. 2.

Joan. 13. v. 10. Tol. ibid.

3. *Escam dedit timentibus se.* Nescio, si quando observaveritis primos Christi fideles Panis cœlestis consecrationem, Missæ celebrationem, & Communionem usque ad Pentecostes solemnitatem distulisse; At verò cur non potius eam statim intra 40. post Resurrectionem immediatè consequentes dies, quibus cum iis Christus in terra demoratus fuit, vel saltem intra decem illos dies, quibus post Ascensionem Apostoli in cœnaculo delituere orantes, inchoarunt? Ratio nostro congrua proposito assignari potest sequens; quia scilicet usque ad tempus illud, Spir. S. nec dum descenderat cum gratiarum donorumque suorum thesauris, quæ inter singulariter donum timoris Dei eminebat; Eucharistiam equidem Salvator in cœna instituerat, verumtamen cum dono timoris Dei sumendam, quoniam *Escam dedit timentibus se*; hoc autem donum Spir. S. impertiturus erat, ideoque fideles ejus præstolabantur adventum, ut Divino ipsius igne Panis ille cœlestis perfectè excoqueretur, cum Spiritu, devotione, & amore Dei participandus. Cui confirmando nova suffragabitur Spir. S. denominationis contemplatio; siquidem eum ignem Ecclesia appellat, dum ait: *Sui roris intima aspersione fœcundat.* Pro cujus intelligentia sciendum; quod

Cur Apostoli non celebrarint missam, nisi post adventum Spiritus sancti, & acceptum donum timoris.

Psalm. 110. v. 5.

quod olim, priusquam Manna descenderit, ros quidam stillare consueverit, dicente Scriptura,

Exod. 16. 13.

Mane quoque ros jacuit; qui locum, in quem Manna descensurum erat, purificaret. Hoc autem in figura illis contigit, siquidem Manna Eucharistiam designabat, quam cœlestis ros Spir. S. cui animas cordaque nostra purificare & mundare proprium est, præcedere debet. Unde & S. Thomas postquam dixisset: *Charitas facit Deum esse in homine & è converso, 1. Joan. 4. Qui manet in Charitate, in Deo manet; & Deus in eo*; subjungit dicens: *Et hoc est, quod facit Spir. S.*

S. Thom. in c. 6. Joan. 1. Joan. 4. v. 16.

Cur hostiæ immolandæ sacerdos imposuerit manum.

4. Mirabilem sanè Cæremoniam nobis Liber exhibet Levitici, ubi Deus de sacrificante agens, hoc ei imponit præceptum: *Ponetque manum super caput hostiæ, & acceptabilis erit*; Philo tamen Hebræus, in lib. de victimis, facilem, eamque nobis accommodam hujus præcepti moralem, his verbis assignat rationem: *Quod manus imponantur victimæ, evidens indicium est innocentiæ, exactæque vitæ sine culpa; postulabat enim Deus à sacrificante, primum bonam mentem & Sanctam*; Et nihilominus victimæ illæ, quas offerentes tanta eminere debebant vitæ sanctitate & puritate, arietum erant, taurorum, vitulorum, aliorumque animalium; quanto igitur major oportet ejus sit integritas, cui per Communionem ipsemet incorporandus est incarnatus Deus? Nonne parem olim munditiam à sacrificantibus exegit David, cum diceret:

Lev. 1. 4. Phil.

Ps. 28. v. 1.

Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum? Arietes offerebant illi, & nihilominus in immolantibus eos Regius Vates, Divinæ filiationis characterem præfulgere jubens ait: *Afferte Domino filii Dei.* Quem munditiæ rigorem S. Basilius discutiens, ait: *Non cujusvis donum est Domino Deo acceptum, sed ejus tantum, qui corde puro offert illud; ideo dicit, ut offerant illud, qui sunt filii Dei*; Quo forte etiam S. Thomas respexisse videtur, quando illam S. Matthæi historiam discutit, in qua Sanctus hic Evangelista Corpus Christi, post Eucharistiæ institutionem, Josepho Arimathæo traditum fuisse in hæc verba describit: *Venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joseph, qui & ipse Discipulus erat Jesu &c.* Circa quæ proinde verba dictus Angelicus ita discurrit: *Describitur à Patria, quia ab Arimathæa, quod idem quod Rammata, quæ fuit Samuelis, & signat excelsum; Et iste excelsus fuit; Item ex nomine, quia Joseph, qui accrescens signatur; Item ex religione, quia & ipse Discipulus erat Jesu.*

S. Basil. h. 5. ibid.

Matth. 27. v. 57. S. Thom. ib.

Panis in deserto multiplicatus fuit symbolum, S. Eucharistiæ.

5. Panis ille in deserto multiplicatus, cœlestis hujus Panis symbolum extitit, ut supra probavimus; Ea autem quæ in præsenti à nobis investigatur, circa hoc miraculum, moralitas in eo consistit, quod Christus mensæ huic accubituros omnes fœno insidere voluerit; Cujus præcepti mysterium his verbis S. Hilarius declarat: *Accumbere super fœnum populus jubetur, non jam in terra jaceat, sed lege suffultus, & tamquam terra fœno; Fructibus operis sui unusquisque substernitur.* Quæ autem opera ad hanc mensam asportanda esse creditis? Resolutionem forsitan ex facto hauriemus Sapientiæ, quæ convivium præparatura, *misit ancillas suas, ut vocarent*; Quæ autem hæ sunt ancillæ: Cajetanus respondet; *Juxta Hebræum habetur: Misit puellas suas, vocabit super humeros excelsorum civitatis. Ecce modus vocandi, quo scilicet Divina Sapientia vocat homines ad convivium suum, mittendo scilicet puellas suas, hoc est, virtutes; Ipsæ enim dicuntur Sapientiæ puellæ, ad excitandum homines ad convivium divinum.*

Matth. 14. v. 19. S. Hil. Can. 14. in Matth.

Prov. 9. v. 3. Cajet. ib.

Exercitium virtutum, optima præparatio ad S. Communionem.

6. Ut igitur cum fructu panem hunc recipiamus, optimum, ut probavimus, nobis medium subserviet virtutum exercitium, veruntamen non qualecumque, sed fervens & intensum illud sic oportet. Ideoque S. Paulinus ad antiquum illum se reflectens ritum, quo Israëlitæ agnum manducare jubebantur calceati, manibusque tenentes baculos, ita ad intentum nostrum sermocinatur: *Panis verus ac vivus Christus est, quem non potest manducare piger operarius, quia est Pascha nostrum, quod expedite & præcincti, & firmiter calceati, nec depositis à manu baculis (id est, operibus, quibus nitimur numquam remissis) cum omni festinantia edere præcipimur*; sic enim inter alia à Sapiente, forti illi mulieri attributa encomia, unum hoc fuit, quod *Panem otiosa non comedit*; Quæ verba S. Hieronymus sequenti exponit Commentario, dicens: *Panem quoque otiosa non comedit, cum sacrificium Dominici Corporis percipiens, studet imitari actu, quod mysterio celebrat, multum sollicita, ne indignè Panem Domini comedendo, & calicem bibendo, judicium sibi manducet & bibat, sed ut patiendo pro Christo & lachrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionem exempla ipsius quantum valet, sequatur.* S. Hilarius ad illa de Baptista à Scriptura sacra pronunciata verba: *Erat præcinctus &c.* inquit: *Zonæ autem præcincto, efficax in omne opus bonum est apparatus; ut ad omne ministerium Christi voluntatis cingulo simus accincti.*

S. Paul. Ep. 5.

Prov. 31. v. 27. S. Hier. ib.

Joan. 1. v. 5. S. Hil. Can. 2. in Matth.

Specialiter resignatio in voluntatem Dei.

7. Observandum quoque est, quod cum tempus panem hunc consecrandi in foribus esset, Apostoli cœlestem Magistrum suum interrogarint, dicentes: *Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha?* Nimirum non ex proprio Cœnam illam instaurare voluerunt, sed omnia ipsius submiserunt voluntati. Et ideo idem cœlestis Magister nos docuit, ut, priusquam divinum hunc panem à cœlesti Patre suo postularemus; dicendo: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*, hanc præmitteremus protestationem: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra*, quasi dicere nobis vellet: Ad sacratissimum corpus meum recipiendum, nulla cœlesti Patri meo acceptior esse potest præparatio, quam si Divino ejus beneplacito conformemini per omnia, nec habeatis voluntatem propriam, sed illam potius subplantetis & mortificetis. S. Bernardus illa S. Lucæ verba considerat: *Cognoverunt eum in fractione Panis*; Discipuli enim in Emaus abeuntes, tunc præcipuè Christum agnoverunt, dum panem eis fregit, Unde S. Abbas ait: *Frange te, ut se discat frangere, quia non cognoscetis, nisi in fractione Panis. Si vis ipsum cognoscere, sicut se fregit, ita te frange; quia qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit; & ipse ambulare. Frange te ad laborem obedientiæ, ad humilitatem pænitentiæ.* Ideò etiam Ecclesia inter alias per anni circulum in Missa legi solitas orationes, hanc quoque ad Deum per sacerdotes suos dirigit: *Supplices te rogamus omnipotens Deus, ut, quos tuis reficis sacramentis, tibi etiam placitis moribus digniter deservire concedas*; Per vitæ scilicet & morum novitatem, quæ nobis pariter in illis Consecrationis sanguinis verbis commendatur: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti*; Ly enim: *Novi testamenti* ad vitæ, morumque nos extimulat novitatem, quæ in præsenti eo magis necessaria est, quantò magis oportet vinum Eucharisticum novis includi vasis, dicente Christo: *Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres.* Talis inveteratus uter Judas erat, vetus homo, ideoque *suspensus crepuit medius*, quando hoc in

Marc. 14. v. 12.

Matth. 6. 11.

Luc. 24. v. 35. S. Bern. h. de 2. disc. euntibus in Emaus.

Et frangendo voluntatem propriam.

Matth. 9. v. 17.

Act. 1. 18.

in se vinum suscepit; utres ergo novi, mores sancti, innocentia, candorque animæ timoratæ, *qua ambulat in innocentia sua.*

Gen. 35. v. 2.
Morum immutatio necessaria est, ad digne communicandum.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.

8. Jacob quondam Patriarcha, sequens legitur fuit divulgasse edictum: *Abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.* Circa quod præceptum scire percuperem, cur similem S. Patriarcha legem citius non præscripserit? sed facilis ex ipsomet immediatè hoc subsequenti contextu, eruitur responsio, cum dicitur: *Surgite & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo.* Igitur ubi sacramenti hujus remota dumtaxat figura contrectanda erat, omnia disperdi, abjicique jubentur idola, perfectaque institui lotio, cui proinde subditi obtemperantes, *dederunt ei omnes Deos alienos, quos habebant,.. at ille infodit;* & sub terram omnia idola abscondit, penitusque abolevit, priusquam ullus eorum monti *Bethel* pedem inferret, quæ *Domus Panis* interpretatur. Verum enim vero quorsum ad remotas devolvimur figuras? vicinam in lege nova Zachæi domum ingrediamur, qui nullam non adhibuit curam, ut digno Christum exciperet hospitio; quem proinde S. Chrysostomus nobis hunc in finem repræsentat, dum ait: *Zachæi domum cogitatione ingrediaris, & considera, cum audisset Christum in eam ingressurum, quomodo eam ornavit; non enim curriculo ad vicinos contendit, mensas, sedes, subsellia petens eburnea, sed ornatu gratissimo Christum decoravit;* Quem autem magnificum adeo, tantoque hospiti gratum hujusmodi fuisse arbitramini apparatum; unica fuit morum mutatio, vitæque innovatio: *Ecce dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus;* ideoque etiam audire meruit: *Hodie salus domui huic à Deo facta est.*

Probatur exemplo Zachæi Christum suscipientis in domum suam.
Chrysost. ho. 86. in Matth.
Luc. 19. v. 8.
Ibid. v. 9.

Imitemur transubstantiationem panis in Corpus Christi.
Ibid. v. 5.
Ps. 29. v. 5.

9. Panis vi verborum consecrationis suam mutat naturam & substantiam, & ad materiam nobilissimam & dignissimam, qualis Filii Dei Corpus est, sublimatur; Conveniens itaque erit, ut & nos hanc imitemur transubstantiationem, eoque cibati pabulo naturam, vitam, moresque nostros mutemus in melius, quem ut effectum sortiamur facilius, ad confessionem sacramentalem confugiamus, quæ hujusmodi in nobis mutationem operandi, titionemque Inferni, in Paradisi Seraphinum transmutandi efficaciâ pollet, regioque Vati obtemperemus suadenti: *Confitemini memoriæ sanctitatis ejus;* Ast interrogaverit fortè quispiam, cur Eucharistia sanctitatis titulo condecoretur: Cui dubio duplex reddi potest responsio; Et quidem in primis, quia sanctum in se continet sanctorum; Deinde verò quia sanctitatem in omnibus ad eam accedentibus requirit; Ideoque Hugo Cardinalis ait: *Confitemini peccata, cum accedere debetis ad sanctum Domini Corpus sumendum,*

Hug. C. ibid.

Salm. t. 9. tr. 40.
Materia hostiæ consecrandæ nos docet modum præparandi nos ad dignam communionem.

10. Novam circa dignam Communionem, nobis instructionem Salmeron exhibet ab hostia desumptam, quæ adoranda proponitur: Dicit enim: *Compendiosum communicandi modum ipsa hostia, qua adoranda effertur, nobis exhibet.* Illa ex frumento conflata est, multis mediantibus granis absque fermento, & igne cocta; Partem exteriorem effigiatam habet & rotundam; Quibus ex circumstantiis sequens eruit mysterium. Primum itaque frumentum esse oportet, quod omnium granorum est optimum; id est, profiteri nos docet fidem Christiano-Catholicam, sine qua homo hujusnequit esse capax sacramenti quod est *verè Panis filiorum;* Frumentum ergo simus, necessum est, illius participantes naturam, qui de se protestabatur, dicens; *Nisi granum frumenti cadens &c.* Iterum, sicut hostia ex pluribus unitim conflatur granis, ita quoque fideles in Ecclesia per sacræ Communionis virtutem uniri oportet. Præterea omni fermento carere debet hostia, ut per hoc nobis insinuetur, liberos nos esse debere & immunes ab omni malitia, non solum mortali, sed etiam veniali, dummodo ad sacram illam hostiam sumendam digne velimus accedere. Vetabatur olim Hebræis, ne tempore Paschatis, aliquod in domo fermentum reservarent, & si fortè illius aliquid in ea residuum esset, abjiceretur? per quod docemur, quod non solum abolendum sit in nobis peccatum, verum etiam omne illius eliminandum sit periculum & occasio proxima. Ad hæc hostia ut fiat, igne & aqua opus habet, ut inde discamus, quod ad sacram hanc mensam adducendæ sunt lachrymæ compunctionis, & devotionis nec non ignis amoris, quem Filius Dei accensurus, in terram descendit. Denique pars anterior hostiæ effigiata esse solet, & ut plurimum Imaginem Crucis refert, vel Crucifixi: Ex alia verò parte nuda & plana esse consuevit, per quod docemur, duas in Christo esse naturas, quarum una, scilicet humana, subjecta est morti, altera verò nimirum divina omnino impassibilis existit, utramque enim in hoc sacramento confiteri & venerari debemus, licet Divina incomprehensibilis existat. Tandem Hostia rotundam figuram præ se fert quia Deum nobis repræsentat, qui nec principium habet, nec finem. Ac proinde idem doctissimus Author Discursum suum his verbis concludit: *Ille debet esse principium & finis tuæ Communionis, ut ab ipso incipiens, in ipsum regrediaris.*

Joan. 12. v. 24.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

In Communione laudes & gratiæ Deo reddendæ & recipiendum est Corpus Domini in solitudine cordis & cum devotione.

THEMA.

Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum. Ps. 62. ℣. 6.

1. ADeps animæ fidelis & pinguedo alia esse nequit, quam quæ ab hoc Pane derivatur, de quo in Scriptura dicitur: *Pinguis Panis ejus præbebit delicias Regibus.* Panis nostris pistus manibus corpus nutrit & impinguat; is verò panis, qui de cœlo descendit, animam alit & corroborat, deque hoc ultimo David in Spiritu Prophetico discurrit inquiens: *Sicut adipe &c.* Notandum verò, quod eidem Pani laudes quoque & voces associet jubili; Ait enim: *Et labiis exultationis laudabit os meum.* Per quod nos erudire voluit, quod, ut sacramentum hoc & præcedenti oratione honoremus, & cum gratiarum actione, recollectione, mentisque secessu ad ipsum accedamus; Quem pariter in finem Missæ *Postcommunio*, juxta Ruperti Abbatis sententiam, instituta fuit, juxta illa quæ hic Author in lib. *de Divinis officiis* in hæc verba commemorat: *Canunt, quam Communionem dicimus; quam post cibum salutarem canimus, gratiarum actio est, juxta illud: Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum.* Porro numquam Christus Dominus post corporalem cum Apostolis habitam refectionem, in hymnos & spiritualia legitur prorupisse Cantica, nisi in ultima cœna post sanctissimi Corporis sui institutionem, quando *hymno dicto*, vel ut alii legunt: *Cantando, exierunt in montem*, per quod nos Christus docere voluit obsequium, quod Eucharistiæ post Communionem sacram præstare oportet.

Gen. 49. v. 20.
Panis eucharisticus impinguat animam.
Rup. Abb. l. 2. de div. offic. c. 18.
Psal. 21. v. 27.
Communicaturi incipiamus cum Christo á gratiarum actione.

Quod factum D. Chrysostomus considetans, ita in hujus instructionis invehitur transgressorea: *Audiant hoc, qui quasi porcicum jam comederint, eversa colcibus mensa, temulenti consurgunt, cum agere gratias debeant.* Profectò si post mensam corporalem, talis exigitur gratitudinis exhibitio, quanto magis post Encharisticam? *Gratias egit*, ioquit idem Sanctus, *antequam Discipulis daret, ut etiam nos ab actione gratiarum incipiamus: Gratias egit, postquam dedit, & hymnum cecinit, ut nos quoque similiter faciamus.* Cujusdam debiti solutionem orget Psalmista, inquiens: *Confiteantur Domino misericordia ejus: Et mirabilia ejus Filiorum hominum, quia satiavit animam inanem, & animam esurientem satiavit bonis*; Unde nec immeritò Nazianzenus ait, quod cibus iste cœlestis, *cibus eorum est, qui rectè esuriunt*, quotquot igitur hoc satiati sunt Pane, bonitatem & magnificentiam profiteautur Divinam: *Confiteantur Domino &c.* In Missa, super qua S. Germanus Patriareba Constantinopolitanus *in Theoria rerum divinarum* Commentarium scripsit, inter multas alias Cæremonias Diaconus in fine illius ad populum conversus, dicebat: *Stemus recti, qui accepimus Panem incontaminatum immortalium*; quam Cæremoniam dictus Sanctus hac Glossa illustravit: *Recta cogitatione stemus, gratias agentes.* Joel Propheta quoque ait: *Comedetis vescentes & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei nostri, qui fecit mirabilia vobiscum*; Ubi dubium non est, quin per hunc cibum satiantem, Mensa iotelligitur Encharistica, utpote in qua Deus *memoriam fecit mirabilium suorum.* Et quidem Theodoretus inquit: *Hic bonorum finis & caput est, non bonis ad satietatem repleri, sed potius bonorum largitorem laudare, & grata memoria prosequi.* Unde & David nos invitat, dicens: *Tollite hostias & introite in atria ejus: Adorate Dominum in atrio sancto ejus*, præsertim enim hæc verba ita ad inteotum nostrum Lyranus exponat, diceos: *id est, laudibus Divinis extollite Corpus & sanguinem Jesu Christi sub speciebus Panis & vini, quæ dicuntur hostia in plurali, quia licet sint unum sacramentum perfectè, tamen sunt ibi duæ consecrationes distinctæ.*

Matth. 26. v. 30.
D. Chrys. h. 81. in Matth.
Psal. 106. v. 8. 9.
Naz. or. 2.
Joel 2. v. 26.
Psal. 110. v. 4. Theod.
Psalm. 95. v. 8. 9.
Lyr. ibid.

2. Ipsa-met Dei genitria, ut primum carne nec non sanguinibus virgineis suum vestierat Filium, quem in sacremento hoc in animæ nostræ suscipimus nutrimentum, suam illico linguam in laudes & gratias divinas easolvit, dicens: *Magnificat anima mea Dominum, & exultavit &c.* quia nimirum dignè eum & fructuosè receperat; cujus & nos si imitatores esse volumus, participes fieri possumus. Tametsi Corpus Christi Divinitati unitum, nec Balsamo, nec Aloë, nec Myrrha, nec aliis indigeret aromatibus, ut præservaretur à putredine, siquidem indobitata manebat illa Prophetica assertio: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*; Nihilominus unguentis ad nostram instructionem condiri voluit, siquidem aromata orationem præsignant, juxta illud Psalmi: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*; Hæc siquidem à Communione & monumento cordis nostri, in quod eum reponimus, inseparabilis esse debet, dicente S. Bernard. *Hæc orationis bona sunt aromata illa, de quibus Marci 16. dicitur: Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum*; qui idem Sanctus in alio quodam sermone, præsenti non absimilem in hæc verba instituit discursum, dicens: *Præparatio est orationis devota, cum oratio sit elevatio mentis in Deum; quando mens devotè orat, obviam pergit, Christo ad se venturo, ut verè cum Propheta dicere possit: Et ego ad te Domine clamavi, & mane oratio mea præveniet te. Et vere dignum & justum est, ut, postquam Creator omnium & Salvator tuus ad te de cælo tanta benignitate descendit, & tu per mentis elevationem obviam pergas, quod quidem efficere potes, cum in devota tua oratione, & mentem ab exterioribus revocas, & eam, ne extravagetur, in seipsam coarctas.* Hic siquidem recessus & solitudo unice à nobis exigitur, quemadmodum patebit ex dicendis.

B. V. concepto filio Dei, statim cœpit in gratiarum actionem.
Luc. 1. v. 46. 47.
Ps. 15. v. 10.
Cur voluerit Christus corpus suum condiri aromatibus.
Ps. 140. 2.
S. Bern. t. 2. ser. 57. n. 2. c. 5.
Marc. 16. 1.
Ser. 16. n. 3. c. 6.

3. Utraque vice, quando Christus turbis panem multiplicavit, Eucharistiæ figuram, loca elegit solitaria, deserta, & à popularibus sequestrata tumultibus, ut nimirum edoceamur omnes, quotquot ad hanc accedimus mensam, sancti secessus & solitudinis necessitatem. Iterum manna non pluebat nisi in deserta dicente Philone: *Non ubique apparet, sed ubi desertum est, vacuum vitiis & affectibus.* Item in horto, à communi incolatu distito, sepulchrum sacrosancto suo corpori elegit; ut asserit Drogo Hostiensis, dum ait; *Est autem monumentum tuum in horto novum, & in petra excisum, quia amica tua fidelis anima hortus conclusus est.* Anima enim solitudinis amans, hortus conclusus est, in quo cœlestis ille sponsus deliciatur, cujus *deliciæ sunt, esse cum filiis hominum*; verumtamen deliciæ istæ non ubique sed tantùm in solitudine reperiuntur. Unde sponsæ quondam festive accinebatur: [*Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?*] *solidatur in petra amoris tui*, ideo inquit Drogo, *consepeliens seipsam tibi in interiori hom[ine].* Porro Salmeron ad idem alludens sepulchrum, aliam tangit circumstantiam, dum ait: *Debet esse sepulchrum clausum, ut intelligas cor ipsum apertum non præstandum vanitatibus, aut occasionibus peccati, ne Dæmones Christum ex corde furentur. Qui non vigilanter custodit Christum, citò illum amittit, & filius mortis efficitur, in veteri etiam testamento vas quodcumque sine operculo reprobatur à sacrificio; in quem modum, animus, qui non habet diligentis custodia operculum supra se & sensus suos, reprobus est.*

Communicaturus sequestretur prius à tumultibus popularibus.
Dro. Host. de sac. Dom. pass.
Prov. 8. 31.
Cant. 8. v. 5.
Salm. t. 9. tr. 40.

4. Inter alia Jeremiæ lamenta, unum est, in quo ait: *Matribus suis dixerunt, ubi est triticum & vinum? & cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis: Cum exhalarent animas suas.* Quæ verba Sanctus Paschasius hunc in modum exponit: *Nostra Jerusalem amarè plorat, quia numerosior ejus pars vulnerata est in plateis, cum relicto angusti itineris vias arripit latiores.* Ad nostrum vero propositum considerare possumus, quod tametsi fora frumento illo abundent, quo corpora nostra aluntur, attamen frumentum electorum ibi languet, quia in foris & locis publicis, inter strepitus sæculares, & negotia prophana, inter emptiones & venditiones, in quibus studium lucri, concupiscentia carnalis & curiositas prævalet & regnat, communio languescit, omnisque fructus inde ortus amittitur; & ideo illis, qui subitò post sumptam communionem, dum adhuc sacramentum integrum in pectore gerunt, ad negotia prophana se recipiunt, improperare possumus, dicendo: *Ubi est triticum & vinum*: Itane tantum hospitem foves & honoras: Mirum proinde non est, si tales *deficiant quasi vulnerati in plateis, & exhalent animas suas.* S. Jo. Damascenus e a citato à se Eusebio optime proinde nos monet, dicens: *Proditoris Judæ recordemur, nec ex Ecclesia pedem efferamus. Illius enim exitium hinc ortum traxit, quod in oratione non præstiterit, nam cum panem primus omnium accepisset, pedem extulit, ac statim satana in se ingresso ad proditionem properavit,*

Thren. 2. v. 12.
S. Pasch. ibi.
Post S. Communionem non statim ad vana & prophana declinandum est.
S. Joan. Damasc. l. 2. Paral. c. 15.
Sic fecit Judas, & hinc periit.

Quocir-

Quocirca si quis, antequam abeundi potestas fiat, exierit, easdem cum Juda pœnas pendet. Ne igitur committamus, ut ob unam horam cum Juda condemnemur. Eamdem quoque considerationem in divo Chrysostomo expressam invenio, qui eos, qui postquam jamjam sacrâ Communione refecti fuerunt, secretum hunc animi secessum negligentes, ad sæcularia negotia se protinus recipiunt, his verbis perstringit: *Judam*, inquit, *imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt, nisi enim exiisset ille, proditor factus non esset*; Eisdem quoque tam ingratis & incivilibus hominibus meritò exprobrare licet, quod in Deuteronomio de ingrato illo populo legimus, nimirum: *Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum Factorem suum, & recessit a Deo salutari suo.* Hoc enim modo à Deo recedit, ut beatus Laurentius Justinianus ait, *negligens devotionis affectum*; Non sic fecerunt illi, de quibus Psalmista ait: *Manducaverunt & adoraverunt omnes pingues terræ.* hi enim, ut idem Psalmista protinus subjungit: *Ejus in conspectu cadent*, id est, summa cum reverentia, humilitate, & sui ipsius contemptu, coram hoc Sacramento se prosternunt, tantique doni magnitudinem summa cum gratitudine agnoscunt. *Manducaverunt & adoraverunt*, & ideo consequens est, quod anima illorum ex gratiis, donis, & virtutibus cœlestibus impinguetur; Et ideo vocat illos *pingues.*

D. Chrysost. de bapt. Christi.
Deut. 32. v. 15.
B. Laur. Inst. de Euch.
Psal. 21. v. 30. Ibid.

5. De Josepho Patriarcha (qui ut facet Textus ait: *Aperuit universa horrea*, totique Ægypto de frumento prospexit) Cornelius à Lapide scribit, quod à populo, in signum debitæ gratitudinis, per divini cujusdam simulachri erectionem honoratus & sub nomine Dei Serapidis adoratus fuerit; Quàm efficaciter factum istud fidelium ingratitudinem condemnabit, in quos licet frumentum electorum è cœli granariis tam copiosè descendat, ipsi tamen in reddendo Dei cultu & obsequio debito, adeo sunt negligentes? Enimvero si ex divino hoc pane impinguari volumus, necessum est; ut eumdem in corde nostro diu retineamus; *Quid enim est Christum manducare*, inquit sanctus Augustinus, *quam illum apud se manentem habere?* Guerricus Abbas adversus eos, qui post Communionem sese in secreto quodam recessu recolligere & beneficium recolere negligunt, his verbis graviter lamentatur: *Nihil faucibus haret, non retinetur in moribus habent, tamquam succum in visceribus, sed dum statim totum per inania & scurrilia evomunt, gratiam sibi in iram convertunt.* Quam eamdem incivilitatem & ingratitudinem Drogo Hostiensis his verbis minacibus perstringens, dicit; *Va iis, qui jejunant à laude tua.* Signum namque pessimum est, non recognoscere, neque venerari suum benefactorem, sed tergum potius ei obvertere. Quod vitium & Regius Vates stomachabundus in persona Dei exprobrans, ait: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; Tu vero, Qui simul mecum dulces capiebas cibos, &c.* Quibus verbis scelus hoc tamquam severissimo dignum supplicio & penitus intolerabile esse insinuat.

Gen. 41. v. 56.
Corn. à Lap.
Invectiva contra illos, qui communione accepta, a cultu Dei statim recedunt.
S. Aug. tr. 26. in Joan.
Guer. Ab. 2. de resur.
Dro. Host. de sacr. Dom. pass.
Psal. 54. v. 13. 14. 15.

6. Sanctus Lucas cujusdam similis farinæ inutilis servi meminit, inquiens: *Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario*; qui mox audivit: *Auferte ab illo mnam.* Qui enim hanc Paradisi gemmam, hancque monetam, quâ immortalitas comparatur, à Deo recipiunt, illamque ingrato animo otiosum esse sinunt; fructu & gratiis, quæ à tanto Sacramento conferuntur, privari merentur, David olim è longinquo panem hunc cœlestem subodoratus est, dum ait: *Panem Angelorum manducavit homo*; ne autem tanto, quod in Spiritu præviderat, dono ingratus esse videretur, dicit: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Quâ vix recognitione & gratitudine præmissâ, salutarem accepit calicem, suam linguam in laudes resolvit & gratias, inquiens: *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo; Laudans invocabo Dominum.* Unde & Christus in citata parabola, suo insistens discursui, subjungit: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit, ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo*; quia nimirum in iis, qui cum obsequiosa recognitione & devotione, sacramento huic cooperantur, divina proportionaliter superabundat gratia: In ingratis autem prius obtenta etiam diminuitur & deficit.

Luc. 19. 20. Ibid. v. 24.
Hoc facientes merentur privari fructu illius.
Ps. 77. v. 25.
Psal. 115. v. 12.
Psal. 115. v. 13.
Ps. 17. v. 4.
Luc. 19. v. 26.

7. Considerabile in præsenti nequaquam præterire licet, quod S. Theresia, prout in vita ejus legitur, omnibus communicantibus tradit documentum; dicere namque consueverat, certos nos esse, Christum in nobis constanter persistere, usque dum calor naturalis accidentia consumpsisset sacramentalia; ideoque tam optatæ cum Deo tractandi neutiquam indormiendum esse occasioni, præcipuè cum hospes ille à nobis exceptus, suum abundè solvat hospitium, hæcque optima sit conjunctura, vi cujus intimè cum Deo negotiari possumus de gravibus animæ negotiis; qualem & Salmeron meditationem instituit, insuper advertens, quòd Christus post ultimam cœnam, hymnum cantando, cum Apostolis suis ad hortum se contulerit, qui familiariter cum Magistro per viam discurrebant; unde hanc eruit moralitatem, dicens: *Peracta Communione, oportet cum Apostolis hymnum dicere, atque de tanto beneficio accepto gratias agere, suaviaque cum hospite suscepto miscere colloquia.* Equidem quid vestrûm quispiam statueret de eo, qui Regem hospitio excepturus, de domo sua purganda, expolienda aut ornanda nihil sollicitus esset, quinimo sic excepto, dorsum obverteret, non assisteret, non ei serviret, imò extra ædes suas divagans, cuicumque alteri rei se applicaret? Maxima utique hæc foret inurbanitas, sed longè abominabilior est incivilitas nostra, quòd Rege gloriæ ad nos divertente, ut nostris se uniat & inviseret animabus, ipso solo neglecto, ad quævis alia exteriora intenti & applicati vigilemus; Non dedignatur ille de Paradiso, in Spirituum Angelicorum comitatu, & trium divinarum personarum societate descendere, ut humile pectorum nostrorum honoret tugurium; ut nos cœlestibus ditet thesauris; & nos econtra adeo rusticè inurbani existamus, ut nec ei obviare, nec ullum ei cultum aut obsequium exhibere dignemur? Protestatur ille dicens; *Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum*, & nos tædium ac nauseam ex conversatione ejus hauriemus? Potuisset equidem ille ita hoc sacramentum instituere, ut in solo communionis actu, & non amplius corporalem ejus possideremus præsentiam, sed quia nobiscum demorari affectat, sacratissimum corpus suum, quamdiu species durant sacramentales, sub iisdem voluit permanere; Ideoque hoc salutare consilium Salmeron nobis suggerit, dicens: *Quiescendum est aliquantulum, & non statim ad labores & negotia sæcularia prodeundum, sed in gratiarum actiones prorumpendum, ut ita gratum reddamus & jucundum Christo, nobis verò salutare, quo eum excepimus, hospitium.* Imò Balthasar Alvares dicere solebat; extremam esse stultitiam, tam pretiosum negligere tempus, illud scilicet,

Riber. l. 12. c. 12. vit. S. Theres.
Pulchra instructio S. Theresiæ pro communicantibus.
Salm. t. 9. tr. 40.
Simile Regis ad commune hospitium declinantis, & inurbane tractati.
Prov. 8. 31.
Salm. ib.

licet, quo Filium Dei intra nos ipsos possidemos, siquidem tunc opportunissima favet commoditas, ut nostræ subsignentur supplicæ, cum gratiæ signaturam in nobis habeamus, ipsaque Eucharistia gratiæ sit instrumentum.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Panis hic, ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat, cujus varia adducuntur exempla.

THEMA.

Esurientes replet bonis.

Non cum Nausea sed cum fame & pio desiderio communicandum est. D. Chrys. h. 83. in Matth.

1. Ecclesia sancta fideles suos instruere volens, qualiter ad Eucharistiam accedentes immensis & ineffabilibus se bonis replere valeant, citatam, qua in officio divino solemnitatis sanctissimi corporis Christi utimur, proponit antiphonam, jubetque in ea, ut ad mensam hanc famelici accedamus, siquidem *esurientes replet bonis*, id quod D. Chrysostomus confirmat, dicens: *Nemo nauseans accedat, nemo remissus, sed incensi & ferventes omnes:* Si enim quis cibum nauseat & fastidit, quem ex eo fructum & utilitatem expectare poterit? nullam utique: Econverso verò famelicus cum emolumento manducat, ideoque dicitur: *Famelici saturati sunt.* Quam veritatem ut perfectius penetremus idem D. Chrysostomus infantes nobis ob oculos ponit, dicens: *Non videtis, quanta infantes animi alacritate mammillas arripiunt? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc mensam, & ad hujus calicis spiritualem accedamus papillam, imò vero majori desiderio quasi lactentes pueri gratiam Spiritus sancti sugamus.* Cui pariter sententiæ suffragaturus S. Augustinus, illa Psalmistæ verba (*qui dat escam esurientibus*) adducit, inquiens: *Omnibus hominibus ipse dat escam, & nullam escam servat dilectis suis? Si habent aliam famem, habent & aliam escam; quæramus famem ipsorum, & inveniemus escam ipsorum.* Illuminati autem & in amore divino ferventiores sancta quadam cum aviditate ad cibum hunc cœlestem anhelant, qui ipsos adeo quandoque pavit & saturavit, ut integros menses absque pane & alimento corporali transegerint, prout varia eaque manifesta edocent exempla; & in individuo quidem S. Catharinæ Senensis vita: Et alterius cujusdam, de qua P. Bollandus ita scribit: *Virgo quædam in Australibus Angliæ partibus, quæ in paterna Domo, sine perceptione alicujus cibi, vigesimum annum agit, hoc tamen excepto, quòd diebus tantum Dominicis, Communione Dominici corporis vegetatur; Et quia gutturis arterias vix etiam illud transire potest; ad meatum faciliorem efficiendum exiguum aquæ benedictæ postea in potum accipit.*

1 Reg. 2. v. 5.

Psal. 145. v. 7. S. Aug. ibid.

Boll. 1. Feb. in vit. S. Birgit. c. 3. n. 4.

2 Reg. c. 23. Quam aquam sitiverit David de cisterna Bethlehemitica.

2. S. Ambrosius ardentem Davidis admiratur sitim, qua aquam cisternæ Bethlehemiticæ affectabat; stupore etenim non caret, virum adeo sobrium & mortificatum, omnium aliarum passionum fortium victorem ab hac vehementi siti devinci; ast omnem stuporis rationem submovet mysterii, hac in siti latentis, contemplatio & notitia, quam dictus sanctus Doctor in prima de Davide apologia nobis in hæc verba expressam reliquit: *Quod si altius velis spectare & introspicere mysterium, sitiebat David non aquam de lacu quæ est in Bethlehem, sed oriundum ex virgine Christum prævidebat.* At vero, qua ratione David per incarnationem verbi sitim suam extinguere potuisset? resp. Davidi simul revelatum fuisse, quòd Christus nos sub specie vini, pretiosissimo sanguine potaturus esset: *Volebat ergo bibere non aquam fluminis, sed potum gratiæ spiritualis, hoc est, non aquarum sitiebat elementum, sed sanguinem Christi*; at verò cur aquam illam Deo in sacrificium obtulit? *Libavit eam Domino*, respondet idem S. Ambrosius; *Denique non bibit oblatam aquam, sed Domino libavit, significans sitire se Christi sacrificium non natura fluentum, illud sacrificium, in quo est remissio peccatorum, illum sitire se fontem æternum, non quo periculis quæreretur alienis, sed periculo aliena depelleret.* Atque hinc est, quòd; quando hunc calicem in memoriam revocabat, exclamare cœperit: *Calix meus inebrians quam præclarus est! Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo; Vota mea Domino reddam coram omni populo.*

S. Ambr. apol. 1. de Dav. c. 7.

Ps. 22. v. 5. Ps. 115. 13. Ibid. v. 14.

Agnus comedi debebat festinanter. Exod. 12. v. 11. S. Gaud. tr. 2. Matth. 5. 6. Communio non est sumenda lento corde, sed cum omni aviditate. D. Chrysost. ser. 67.

3. Inter alios ritus, quibuscum populus Dei electus, ipsiusmet Dei jussu, Agnum paschalem manducare debebat, unus ille fuit: *comedetis festinanter*; Cujus mysterium S. Gaudentius in tract. *de manducatione Agni paschalis*, his verbis declarat: *quòd autem dicit, cum festinatione illum manducandum, præcipit, ne lento corde & ore languido, sacramentum Dominici corporis sumamus & sanguinis, sed cum omni velocitate animi quasi verè esurientes justitiam; Beati enim dicit Dominus Jesus, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* D. Chrysost. considerat, ipsummet Christum hanc famem insinuare voluisse, quando nos sacratissimum corpus ejus his verbis petere docuit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Unde subdit: *Tam bonus, tam pius, tam largus pater, panem filiis nonnisi postulatus indulget? & ubi est illud nolite solliciti esse, quid manducetis aut quid bibatis? hoc petere jubet, quod prohibet cogitare, quatenus cœlestis Pater cœlestem panem, cœlestis Filii ut postulemus, hortatur, ipse dixit: Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi.* Non sine causa Ecclesia ordinavit, ut ad hoc sacramentum nemo accedat, nisi naturaliter jejunus: *Ab universa Ecclesia nunc à jejunis accipitur* inquit S. Isidorus; *sic enim placuit Spiritui sancto per Apostolos, ut in honorem tanti sacramenti jejunium in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi, & ideo per universum orbem mos iste servatur.* Enimvero præter hanc adductam honoris & reverentiæ rationem, aliam quoque adduci posse existimo, nimirum quòd, sicut jejunium hominem famelicum, & corporalis nutrimenti avidum efficit, ita pariter anima per spiritualem aviditatem, divinum hunc cibum appetit; *unus sit nobis dolor*, inquit D. Chrysostomus, *una mœstitia, si hoc alimento spirituali privamur.*

Ioan. 6. v. 41. Cur S. Communio jejunè sumenda sit. S. Isid. l. de offic.

D. Chrys. ho. cit. l. a. c. 1. n. 6. vit. S. Phil. Ner. S. Philippus Nerius magna aviditate sumebat S. Communionem infirmus.

4. S. Philippus Nerius adeo erat erga hoc sacramentum sumendum avidè famelicus, ut quotiescumque vir sanctus ægrotaret, ac de more dominicus ei panis post mediam noctem afferendus esset, si minister interdum non ita celeriter accessisset, usque adeo intus excruciabatur, ut somnum capere minimè posset. Quare cum semel periculosè decumberet, audiretque signum dari ad matutinas horas, nec sibi solitum sacræ alimoniæ cibum afferri, eò quòd Card. Taurusius, qui sibi ægrotanti assistebat, timeret, ne propter devotionem & lachrymas, quas in simili actione fundere solebat, somnum totaliter sibi cum periculo vitæ abrumperet, motæ causam prænoscens Sanctus, vocato Taurusio, dixit: ne putes hac mihi de causa vigilias obventuras, sed porrige Dominum, & protinus obdormiam; ob solum namque desiderium sanctissimi Sacramenti recipiendi, dormire non possum. Sumpsit ergo panem Angelorum, & mox suavissimo somno correptus, melius habere cœpit brevique convaluit. Idem quoque Sanctus cum alia quadam vice ægrotaret, & Antonius Gallo-

nius

nius sacramentum manu teneret, & ad porrigendum plus solito remoraretur, diutius exspectare non valens: aia, inquit, Antoni, cur Dominum meum manu tenes, mihique æstuanti non porrigis? Sacra ergo communione porrecta, statim placidissimè quievit.

Salm. t. 9. tr. 40. Excitanda est fames Spiritualis erga hunc panem.

5. Doctissimus Salmeron quod illos, qui ad mensam Eucharisticam parum anhelant, sequentem ad propositum nostrum facit ingeniosam & utilem reflexionem, dicit enim: *Poterit eos imitari qui cum appetitione ciborum destituantur, aut huc illucque deambulant aut salsamenta cibis adhibent, ut faciunt infirmi, aut cum aliis, qui vehementi cupiditate tenentur, convivantur, ut illorum exemplo ad edendum, & ipsi excitentur. Ita nobis faciendum est; aut enim in montes Calvariæ, Oliveti, Tabor, & Sion deambulare debemus, ut ex illorum mysteriorum quæ in illis montibus peracta sunt, contemplatione, fames nobis spiritualis acuatur, aut condimenta orationum adhibenda, quo paulatim devotione incalescat homo, & suavius quod percipit, degustet.* Pervolvamus obsecro vitas sanctorum & historias sacras, variisque inveniemus sanctorum virorum exempla, qui, quòd erga hunc panem se avidè cupidos & famelicos exhibuissent ab eodem impinguati, & miro quodam vigore confortati fuerunt.

Præclara hujus, sanctorum exempla. *S. Bern. Sen. t. 2. ser. 55. ar. 2. c. 2.*

S. Bernardinus de insigni illo Dei servo Hugone de S. Victore refert, quòd, cum morti vicinus esset, & sanctissimum sacramentum avidissimè expeteret; circumstantes cùm eum cibum retinere non posse viderent, hostiam ei non consecratam obtulere, moxque Dei servus ad eos conversus, ait: *misereatur vestri frater, cur me deludere vultis? iste enim quem mihi portastis, non est Dominus meus, at illi attoniti, corpus Domini mox attulerunt, sed ille videns, se non posse illud accipere, elevatis in cœlo manibus, sic oravit: Ascendat Filius ad Patrem, & Spiritus ad eum; qui fecit illum. Et inter hæc verba emisit Spiritum, & corpus Domini inde disparuit.* Cui confirmando argumento illud subservit, quod Bollandus de Beata Juetta tradit in hæc verba: *Felix hæc dicere veraciter potuit: bonum est mihi hic esse, quam Christus Dominus propria manibus in missa secreta, sui corporis sacramento in corpore sibi dignatus est. Quis à tempore, quo Christus in cœna corpus suum præsens præsentibus dedit, huic audivit simile?* Qui idem author S. Lucianum Presbyterum & Martyrem carceribus inclusum, cum aliud altare illi non suppeteret, incruentum sacrificium super pectus suum, quod loco altaris adhibuit, celebrasse tradit. Salmeron quoque aliud insigne memorat, cujusdam Religiosi factum, qui cum cibum propter languorem, stomachique infirmitatem retinere non posset, & nihilominus communionis desiderio traheretur, sacerdotem rogavit, ut hostiam sacram candido inclusam lino, super pectus ejus collocaret; *quod cum fecisset sacerdos, corpus Domini penetravit in cor ejus & ita compos desiderii sui, ex fide magna profecti, non minus quam Hæmorrhoissa tangens Domini fimbriam factus est.*

Boll. t. 1. Jan. 13. c. 36. n. 104.

c. 1. Jan. 7. c. 4. n. 14.

Salm. t. 9. tr. 31.

6. S. Carolus Borromæus perpetuæ pariter memoriæ commendatum esse voluit in consilio quinto Provinciali, id quod circa personam quamdam cœlestis hujus panis cupidissimam contigit, sequentibus expressum verbis: *Quantam consolationem fideles ex sacramentorum usu percipiant, vel ex hoc uno cognosci potest, quod dignum omni commemoratione est. Fuit Mediolani, dum pestis proximis annis saviebat, in publica hospitali domo S. Gregorii homo quidam qui peste mortuus putabatur: Inde igitur ad locum asportatur, unde cæteri mortui ad Cæmeterium efferuntur, eò loci, cum in magno cadaverum acervo, tota nocte pene sepultus fuisset, mane dum publicæ curationis sacerdos, qui peste ægrotantibus sanctissimum Eucharistiæ sacramentum ferre consueverat, illuc transiret, ubi ille cadaveribus plane opertus jacebat, de repente ardenti sumendæ Eucharistiæ desiderio excitatus, se in genua erexit, & hac divina occasione exhilaratus, voce, quam ab illo animam exhalante consolatio vix elicuerat, à sacerdote supplex petiit sibi quoque dari sanctissimum viaticum, quod ubi sacerdos libentissimè ministravit, & ille religiosè, summaque veneratione accepit eodem loco statim in pestis acerbitate cum summo percepto, sacri viatici gaudio ex hac vita migravit.* Quibus enarratis Sanctus ipsemet ad fideles conversus sit; *Quem fidelem hoc pii hominis exemplum non afficit?*

Act. Eccl. Med. part. 1. conc. 5 prov. car. 256. Aliud mirabile exemplum.

7. Annales quoque R. R. P. P. Franciscanorum famem nobis, qua S. Franciscus erga hoc Sacramentum laborabat, exprimunt in hæc verba: *Flagrabat erga sacramentum Dominici corporis, fervore omnium medullarum, sæpe communicabat, & tam devotè, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculati agni degustationem suavem, quasi Spiritu ebrius in mentis plerumque rapiebatur excessum.* Item de Beata Margarita, Regis Hungariæ filia, Bollandus scribens, ait: *Corpus Christi in sacramento altaris devotissimè reverebatur, & in hora elevationis ipsius in missa flebat uberrimè, & frequenter ab hora elevationis usque post sacram communionem, sic præ devotione manebat à sensibus abstracta corporis, ut quasi mortua videretur; quando vero sacram communionem volebat recipere, jejunabat die præcedenti in pane & aqua, & tota nocte in orationibus permanebat.* De B. Veronica de Binasco, idem Author refert: *Veniens sacerdos plerumque ministranda Eucharistiæ gratia virgini, nequibat, Veronica animo ad Superos delata, cui Salvator ipse, abeunte sacerdote, proprii corporis mysteria propinabat.* In Annalibus Franciscanis sequens memorabilis eventus describitur: Etenim *in Ecclesia S. Francisci aliud mirabile perpetuis signatur monumentis. Præparaverant se duo fratres Laici pro modulo suo ad sacram Communionem, cum cæteris fratribus de religioso more in die Cœnæ Domini faciendam, cumque nihil minus cogitaretur à loci Guardiano (urgebat siquidem necessitas) panem mendicaturi in civitatem mittuntur; qui tandem domum tardius reversi, cum & divinum officium persolutum, & reliquos fratres mensæ assidentes invenissent, Ecclesiam, ubi venerabile Christi Salvatoris corpus de more asservabatur, contempta refectione petunt, ibique suas vices, quod tanta sacra communione in tanta solemnitate privarentur, acerrimè dolentes, gemitibus ac singultibus anxiè vacabant, dumque nihil minus cogitarent, ex ipsa arcula, qua sacrosancta Eucharistia recondebatur gratissimus quidam, pulcherrimus, ac compositus juvenis prosilit, qui asserens se Christum Dominum esse, & eorum utrique sacram communionem porrexit, statimque locum unde prodierat, repetiit. Exstant adhuc vestigia pedum ipsius, pavimento ejus sacelli, in quo hoc contigit impressa, atque ferreis craticulis contecta.* Ecce tibi igitur, quam verum sit illud Christi axioma: *Beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* S. Thomas de Villa nova in concione 2. de solemnitate corporis Christi, sequens narrat factum, quod cuidam moniali, quæ ei subdita erat, contigisse refert. *Vidi ego, inquit, monialem quamdam, quæ corpus Domini, sicut cervus ad fontem aquarum*

Wad. An. 1210. n. 15. Fervor S. Francisci ad hoc SS. Sacramentum.

Et aliorum, *Bol. t. 2. Jan. 18. car. 902.*

t. 1. Jan. 13. c. 2. n. 11. car. 926.

Wad. an. 1222. n. 9.

Matth. 5. 6.

S. Thom. de Villa nova conc. 2. in die corp. Christi.

aquarum desiderabat sitiens, cui, ut videbatur, difficile erat à sacramento, vel una sola die abstinere, tanta erat sumendi aviditas tantus accedendi appetitus. Die sancto Parasceves, cum corpus Domini Ecclesiastico more in monumento reponitur, quia oblitus sacerdos formam, quam illi daret, non reservavit, ejulatibus, & clamoribus domum replevit, ut Filio unigenito sepulturam lugere videretur, neque enim ejus desiderio subvenire poterat. Tandem cum in fletibus & lachrymis amarissima tota die persisteret, mirabile dictu, duæ manus visibiliter et cum sacramento apparuerunt; ex quibus ipsum accepit, quo accepto omnis illa amaritudo, in consolationem uberrimam mutata est; Hæc omnia inter multas alias revelationes, ab ejus ore ipse audivi, quæ mihi non sponte sua, sed obedientia astricta narravit, quia in ordine nostro mihi subdita erat.

Luc. 1, v. 53. Quomodo hoc pane saturi, adhuc esuriant illum. Eccl. 24. v. 29. Ps. 16. v. 15. Ric. Vict. de gr. char. c. 2.

8. Restat nunc, ut dubium quoddam solvamus; quonam videlicet modo adimpleatur illud: *Esurientes implevit bonis?* Siquidem hic panis cœlestis de semetipso dicit: *qui edunt me, adhuc esurient?* sed responsionis loco sufficiat dicere, quòd per hoc sacramentum *futuræ gloriæ nobis pignus* datur; gloria enim, animæ appetitum integerrimè satiat, dicente Psalmista: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*, & tamen insatiato sui desiderium & famem relinquit. Unde Richardus de S. Victore ait: *O bone Deus, quomodo amantes te sic reficis, ut magis esuriant?* etenim ciborum hæc est natura, quod qualitates suas in manducantem transfundant; ac proinde cum cœlestis hic cibus continuâ urgeatur animarum nostrarum fame, mirum non est, quòd hunc quoque appetitum in ipsas transfundat, unde per experientiam videmus; quòd, quantò sæpius quis hoc sacramento cibatur, tantò vehementius illud iterum & iterum sumere desideret. Unde idem Author ait: *Quia tu cibus es, & esuriens, ideo & qui te non gustavit, prorsus esurire nescit.* Non sunt igitur incompatibilia, animam aliquam cœlestibus hujus sacramenti bonis repletam esse eademque magis semper magisque appetere. De hac siti S. Cyprianus ita scribit:

S. Cypr. de cœn. Dom.

Hanc Dei gratiam recolens, qui de sacro calice bibit; amplius sitit, & ad Deum vivum erigens desiderium, ita singulari, fame, illo uno appetitu tenetur; ut deinceps fellea peccatorum horreat pocula, & omnis sapor delectamentorum carnalium, sed ei quasi rancidum, radensque palatum, acuta mordacitatis acetum.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

De humilitate, quam Christus in Eucharistia profitetur, cui nos per reciprocos humilitatis actus, dum illam recipimus, correspondere debemus.

THEMA.

Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Matth. 8. vers. 8.

Duæ difficultates enodantur circa illa verba: *Domine non sum dignus &c.*

Tol. in Luc.

1. S. Mater Ecclesia à Spiritu sancto gubernata & directa, piam hanc introduxit consuetudinem, ut, dum ad Eucharistiam suscipiendam accedimus, Minister illius sacerdos verba illa proferat, olim à Centurione Capharnaita prolata, quando Salvator ad servum ejus sanandum, domum ejus personaliter ingredi voluit. Circa quæ verba Cardin. Toletus, in suis in Lucam Commentariis, duas movet difficultates; primò enim quærit; ex quo hic miles ad recipiendum in domum suam Dei Filium indignum se esse protestatus est, ipseque Salvator in eamdem reverâ ingressus non fuit, quomodo igitur verba illa communioni adaptari possunt, siquidem nos Christum, realiter & personaliter in cordis nostri hospitium recipimus? præterea (& est secundum dubium) non indignos nos esse profitemur, ad quos Dei Filius ingrediatur, & tamen ex alia parte, famelici & avidi, ad illum accedimus, ut intra nos recipiatur; lingua quidem dicimus: *Domine non sum dignus*, & tamen simul eodem tempore eandem ad illum recipiendum extendimus, licet veram esse illam S. Pauli sententiam noverimus: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat.* Toletus in Eucharistiæ administratione, Ecclesiam, ait, duos velle exerceri actus; unum scilicet fidei, qua communicans in synaxi recognoscat, venereturque eumdem Deum & hominem, cui dictis verbis cultum latriæ visibiliter præstitit centurio. Secundus vero actus à nobis in his verbis (*Domine non sum dignus*) exercitus, consistit in eo, ut tanto nos hospite profiteamur indignos, hancque dignationem a sola ejus benignitate provenire cognoscamus. Quod verò aliud dubium concernit, ita sub distinctione respondet; *duplex est dignitas, una rei, & hæc nemo potest dignè suscipere Christum, alia est præparationis, & hac potest homo dignè eum suscipere, si ea faciat, quæ ipsemet fieri, qui suscipi voluit, mandavit, quod si quis ea non exhibet, indignè suscipit.* Unde ad spiritualem nostrum profectum, duas considerationes instituere possumus; primam videlicet, circa humilitatem & submissionem Christi in hoc sacramento, secundam, circa agnitionem nostræ nihilitatis & vilitatis, quam ex nobis ipsis habemus, quæ ad eum in communione dignè recipiendum est dispositio.

Quanta sit dignitas quod Salvator noster seipsum nobis dederit in cibum. B. Laur. Just. de Euc.

2. *Ego veniam, & curabo eum*, inquit Salvator noster; quibus verbis se promptum obtulit, ut personaliter ad miserum illum curandum accederet, licet vilis servus humilibus natalibus oriundus, & ministerio infimus esset. B. Laur. Justin. Christum in mensa Eucharistica continuò omnibus indifferenter expositum esse considerans, exclamat, dicens: *O ineffabilis dignatio conditoris? O stupor indicibilis charitatis, quis non contremiscat? quis non cum exultatione miretur? sanè nunquam fuisset homo ausus talia petere, sed neque cogitare, quoniam hoc misericordiæ opus omnem mortalium supereminet dignitatem.* Quis enim auderet, non jam dico petere, sed etiam desiderare, ut Rex in propria persona ad accipiendum in domo sua hospitium, accederet, & sumptuoso illi præparato convivio accumbens, semetipsum illi in cibum porrigeret? & tamen quod sibi imaginari non potuit humana aviditas & superbia; divina reipsa executa fuit magnificentia, quæ vilissimum animarum nostrarum tugurium non dedignans, semetipsum illi in cibum & potum exhibet. De Rudolpho Austriaco scriptum reperio, quòd, dum in venatione constitutus de longinquo nolam sonantem audiret, & quid illa significaret, à circumstantibus peteret, mox ut ab illis audivit, nolam illam signum esse, quod viaticum ad Rustici alicujus infirmi domum deportaretur; *non ultra moratus, per obstantia & dumos, sylvamque adigens equum, eluctatusque moras, sacerdotem libero assecutus campo, equo desiliens comitari perrexerit*; quod factum adeo memorabile reputatum fuit, ut ad perpetuam rei gestæ memoriam historiis insertum fuerit; imò sacerdos Rudolphum Regem in domo Rustici infirmi conspiciens, eidem infirmo dixit; Duos hodie in domum tuam recepisti Reges, Christum videlicet Regem gloriæ, & Rudolphum Regem Bohemiæ, nondum enim in Cæsarem electus fuerat. Sed quis nescit, Regem illum, cujus

Stupenda historia de Rudolpho Austriaco, circa venerationem SS. Eucharistiæ.

femori

Applicatio historiæ ad Christum Regem ad nos venientem.

femori inscriptus est hic titulus: *Rex Regum & Dominus dominantium*, Jam abhinc per mille sexcentos & amplius annos, non dedignatum fuisse, nec deinceps ad finem usque sæculorum, dedignaturum esse, in humani pectoris angustiis, quòd revera in comparatione ad divinitatem, nihil aliud quam fœtidum quoddam est stabulum, hospitari. Porro quod Rex, vel imperator aliquis ad infirmum visitandum Rusticum, ejus non dedignetur ingredi tugurium valde multum est: At vero, quis umquam audivit, Regem aliquem vel Imperatorem non dedignatum fuisse sibimetipsi aperire venas, seque frustatim discerpere ut ex se Balsamum quoddam conficiat, unde vulnera & morbi miseri Rustici sanentur? & tamen supremus ille cœli terræque Monarcha, in sacramento Eucharistiæ idipsum quotidie nobiscum operatur.

S. Bern.

Unde S. Bernardus in sermone *de ultima cœna Domini*, merito exclamat; *Panem Angelorum manducavit homo; O stupenda Dei miseratio, verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, ut jumenta manducarent Panem Angelorum*; homo enim, cui Deus imaginem & similitudinem suam impresserat, tandem infeliciter degeneravit in jumentum. Unde David

Psalm. 45. v. 13.

ait: *Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Vide igitur, qualiter Deus noster non fuerit dedignatus in *Bethlehem*, quod idem est, quod *domus Panis*, abire, ut hominem in stabulo infirmitatum visitaret; nam ut S. Bernardus ait:

S. Bern.

Seipsum invenit homo propter infirmitatem, jacentem in stabulo, stabulum enim quid est? mundus est, propter pecorinam similitudinem indigens erat fœno, ut propter cibus cœlestis mutavit se in pabulum pecoris,

Isa. 40. 6.

homine mutato in pecus. Panis Angelorum factus est fœnum, unicus Patris filius hominis, verbum quippe caro factum est, & juxta Prophetam: omnis caro fœnum.

Cajet. ib.

3. Cajetanus ad modum sic reflectit loquendi, quo S. Joannes incarnationem verbi descripturus utitur; dicit enim: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; Quamvis enim appellatione carnis, intelligatur homo, cum dicitur quod verbum factum est caro, Evangelista tamen non dicit: Et verbum*

Joan. 1. 14. Maxima dignatio quod filius Dei in S. Eucharistia se nobis communicet.

factum est homo, sed factum est caro, ad explicandam Divinam dignationem, in hoc, quod verbum factum est id, quod est infimum in homine scilicet caro, maxima siquidem describitur Dei benignitas, dum usque ad infimum descendisse describitur. Longe tamen excellentius quid est, quod in Eucharistia, quæ est quædam incarnationis extensio, Christus corpus suum vilissimo terræ vermiculo, homini videlicet; in cibum dederit; quodque majori dignum est admiratione, non solùm nos suo sanctissimò corpore nutrire dignatus fuerit, verum insuper sub pœna mortis æternæ, corporis sui sumptionem nobis præceperit. Quæ consideratio V.

S. Thom. à Kemp. l. 4. c. 1. n. 3. S. Thom. de Villa Nova con. 3. de sacr.

Thomam à Kempis adeo permovit, ut diceret: *Nisi tu Domine hoc diceres, quis verum esse crederet? & nisi tu juberes, quis accedere attentaret?* S. Thomas de Villa nova pariter obstupescit, dicens: *Ut uno communi cibo vescantur, & in eadem mensa considant vernaculus & filius, pauper & dives, servus & Princeps, miles & Dux, vilis è terra vermiculus, & cœlestis gloriæ Angelus, quis hoc non obstupescat?*

Phil. 2. v. 7.

4. De incarnatione quidem Apostolus ait: *Semetipsum exinanivit*; is enim, cujus immensitatis amplissimæ cœlorum Sphæræ incapaces sunt, adeo pusillus effectus est, ut in utero recluderetur Virginis; Unde Ecclesia ait: *Quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti*; at verò in hoc sacramento Majestas & infinitas ejus sub invisibili quasi, & indivisibili hostia atomo continetur; unde S. Thomas ait: *Fracto demum sacramento ne vacilles, sed memento tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.* Quam eamdem in Eucharistia Christi humilitatem & exinanitionem, his verbis S. Augustinus repræsentat; dicens:

Pascit nos Christus S. Eucharistia sicut Mater prolem lacte.

S. Aug. in Ps. 33.

Unde commendavit corpus & sanguinem suum? de humilitate sua; nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius [in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum,] Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ virtutes, manducant cœlestes spiritus & manducant; & saginantur, & integrum manet, quod eos satiat & lætificat. Quis autem homo possit ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? oportebat ergo, ut mensa illa lactesceret, & ad parvulos perveniret; unde autem fit cibus lac? unde cibus in lac convertitur, nisi per carnem trajiciatur? nam Mater hoc facit; Quod manducat Mater, hoc manducat infans, sed quia minus idoneus est infans, qui Pane vescatur, ipsum Panem Mater incarnat, & per humilitatem mamillæ, & lactis succum de ipso Pane pascit infantem, Quomodo ergo de ipso Pane pavit nos Sapientia Dei? Quia [verbum caro factum est, & habitavit in nobis.] Videte ergo humilitatem; [semetipsum exinanivit, ut manducaret Panem Angelorum homo, formam servi accipiens humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis,] ut jam de cruce commendaretur nobis caro & sanguis Domini.

Joan. 1. v. 1.

Joan. 1. 14.

Phil. 2. 8. 9.

Ose. 11. v. 4. Stupenda humiliatio Christi in S. Eucharistia declaratur.

5. Eumdem hunc cibum cœlestem Dominus olim per Oseam nobis promisit, sed phrasim observetis velim, quâ hac in sponsione utitur, dum ait: *Declinavi ad eum, ut vesceretur*; Ubi verbum *declinavi* singulariter notandum occurrit, idem significans, quod humiliavi, seu exinanivi me, juxta S. Hieronymi Glossam, ita in Christi persona loquentis: *Declinavi, deserens Regna cœlorum; ut cum eis vescerer, assumpta forma hominis, sive dedi eis esum corporis mei; ipse & cibus, & conviva*, quam veritatem ipsemet Christus stabilivit, dum B. Angelam Fulminensem, sacramento huic devotissimam, in quadam visione ita fuit allocutus: *Vidisti aliquid de potentia mea, modo videas & humilitatem meam*; hanc autem submissionem in sanctissimi corporis communione Christus demonstravit; unde ipsa Sancta subjungit: *Et videbam tantam profunditatem Dei ad homines & tantam humilitatem, quod comprehendens animam potentiam inenarrabilem, & videns tam profundam humilitatem, mirabatur, & reputabat se nihil omnino*; dumque se sacrâ mensâ indignam reputaret, sibi dici inaudiit; *Ego qui sum dignus, facio te dignum, & tunc remansit in me dulcedo inenarrabilis, & lætitia magna, quâ non credo carere in tota vita mea.* De S. Francisco Seraphico annales illius Religionis tradunt, quod ardentissimis sanctissimum hoc sacramentum prosecutus fuerit affectibus;

S. Hieron. ib.

Boll. 1. 4. Jan. B. Ang. &c. c. 3. n. 62.

Wad. An. 1210. n. 55.

Stupore admirans maximo illam charissimam dignationem, & dignantissimam charitatem, unde ipsemet in quadam Epistola sua exclamat, dicens: *O superna dignatio, O sublimitas humilis, ut Dominus universitatis, Deus & Dei Filius, sic se humiliet ut pro nostra salute sub modica Panis formula se abscondat.* Multi alii heroicam suam aliquo in actu perhibuere humilitatem, Christus autem à mille sexcentis & pluribus annis usque modo, &

usque ad sæculorum finem quotidie se humiliavit, & humiliabit; dum ad verba consecrationis, & juxta dispositionem & talentum cujuscumque sacerdotis, quantumvis indigni, descendet que de cœlo mille millies & amplius, sub hostis angusta se restricturus, ut vas putredinis, hominem dico, pascat & cibet; neque materiam fastidiit hostiæ, quamvis non nesciret, eam tinearum corrosionibus, murium, vermiumque morsibus subjacere; neque à tanto beneficio eum avocare potuit tot millium injuriarum, ab impiis nullo non tempore adversus species sacramentales committendarum horror.

Christi humiliationem per reciprocos actus humilitatis rependere debent communicantes.

6. Hæc autem humilitas, à Christo in hoc sacramento tam evidenter nobis exhibita, vicissim à nobis, ad idem sacramentum accedentibus, per reciprocos humilitatis actus debet rependi. Observandum porro est; Centurionem Christo non dixisse, quod servus ejus indignus esset, ad quem Christus personaliter accederet, quia utpote à Spir. S. interius illuminatus, sine dubio sciebat, tantum abesse ut paupertas, & humilitas servi, eum ab illius visitatione deterreret, ut potius eadem illa servi humilitas, præsentiæ & beneficentiæ suæ magnetis instar attractiva esset; nam ut S. Thomas ait: *manducat Dominum pauper servus & humilis:* & S. Cyprianus inquit: *Cum infirmis habitans non infirmatur, nec pauperum ministerio indignatur, pauperes quidem Spiritu ad hoc mysterium elegit & diligit Spir. S.* Potius igitur Centurio semetipsum præsentiâ Christi corporali indignum esse asserere voluit, utpote qui dives, multorum servorum Dominus, variorumque subditorum gubernator erat; hanc autem sui indignitatem ideo præcipuè professus est, quia se in Christi gratiam & benevolentiam, quoad poterat, insinuare volebat, Quo fine opportunum sciebat esse medium, si propriam indignitatem suam ultro agnosceret. In cujus evidentiorem probationem, observandum, quod, tametsi domum & palatium conformiter ad dignitatem, quam in Capharnaum Galileæ metropoli, obtinebat, elegantissime exornatum haberet, illud tamen non aliu quam tecti nomine appellavit, dicens: *non sum dignus, ut intres sub tectum meum*; probe namque Salvatoris oculum ad paupertatem, non verò ad mundi fastum directum esse sciebat; unde Albertus Magnus ait: *Habitationem suam non vocat domum, sed tectum, quod solum est defendens ab incommodis aëris*; nimirum docere nos volens, quod, quantò sumus humiliores, tantò ad magnum hunc hospitem recipiendum digniores futuri simus.

S. Thom.
S. Cypr. de cœna Dom.
Matth. 8. 8.
Alb. Magn. ibid.

7. In annalibus Franciscanis de S. Bonaventura legitur, multos quidem veluti rem indignam censuisse, quod vir tantus, in doctrina, regimine, & sanctitate adeo conspicuus, humilibus & vilibus adhiberetur ministeriis; at verò historicus in eodem loco non sine mysterio immediatè subjungit: *Quinimo, quod maxime mirandum est, tantâ præstitit humilitate, utrum diu aliquando adhuc junior se indignum putarit sanctissimo Christi corpore, dignus ideo fuerit, qui id Angelo ministrante susceperit.* In annalibus Cisterciensibus de B. Simone converso, Alnensi, legimus, quod dum die quadam ad communionem sumendam accessisset, sacerdos verò sacram hostiam inadvertenter in terram cadere permisisset, servus Dei illam levare volens, Deum ferventer rogarit, ut illam eo usque in terra jacentem relinqueret, donec præmissâ oratione ad illam contingendam se dignum fecisset; cumque in illa tam ferventi oratione, in humilitatis suæ abyssum se dimisisset. *Christus verò ab ejus ore refugisset, inter lachrymas, & singultus perturbatur; cum ecce mirum dictu, hostia exsiliens ad os orantis, sursum evolavit, atque ipsum ingressa, pacatum sibi Deum, neque aversantem, sed magis quæsiturum testata est, nec cecidisse ut ab eo devitaret, sed ut ostenderet, se magnete laborum ejus toties trahi, quoties in oratione commovebantur, neque minus de cœlo descensurum, quam de terra ascenderet, ad ejus vocem semper pertrahendum.*

VVad. An. 1245. n. 6.
Humilitas S. Bonav. circa S. Communionem.
Ann. Cist. tom. 3. An. 1193. c. 4. n. 55.
Et B. Simonis ordinis Cisterciensis.

8. Verum quidem est, quod Salvator Centurionis domum personaliter ingressus non fuerit: Attamen ob humilitatis ipsius merita, optata servi sanitas eò advolavit, adimplevitque quidquid à Salvatore petierat: scilicet, *dic tantum verbo, & sanabitur puer meus.* Unde S. Ambrosius ait: *Contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus, sed pergit Domini medicina.* S. Gregorius verba illa (*repleti prius pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt*) exponens, inquit; *quia sancti viri; humilitatis arte praditi, dum de se alta non sentiunt, alta virtutum dona promerentur.* D. Chrysologus idipsum confirmat, dicens: *Tectum suum Christus vetat intrare, quem totum vides intra tectum sui corporis manere.* S. August. similiter considerat, Centurionem per hunc humilitatis actum, quo se indignum judicavit, in cujus domum Christus descenderet, dignum se reddidisse, qui reciperet non jam in suam materialem, sed in cor suum, Filium Dei; unde ait: *Non in cujus parietes, sed in cujus cor Christus intraret, dignus factus est, neque hoc diceret cum tanta fide & humilitate, nisi cum illum, quem timebat intrare domum suam, corde gestaret, nam non erat magna felicitas, si Dominus Jesus intraret in ejus parietes, & non esset in pectore ejus.* S. Cæsareus Arelatensis in homilia quadam; hoc totum sequenti similitudine declarat, dicens: *Sicut de fonte terreno & corporali fluvio non potest aliquis bibere, si se noluerit inclinare, ita & de vivo fonte Christi nemo aquam vivam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.* Quod ipsum Salmeron exemplo Sanctissimæ Virginis & Matris Dei confirmat, quæ in profundum humilitatis centrum descendens, dicendo: *Ecce ancilla Domini*, æternum Patris verbum concepit & carne vestivit: *Ita qui ad hanc mensam invitati sunt, humilia debent de seipsis sentire, & quæ sentiunt, ore testari, dicentes: Domine non sum dignus &c.* Id quod sequenti similitudine declarat, sicut enim rami arboris alicujus, quanto sunt onustiores fructibus, tantò vehementiori pondere ad terram inclinant; ècontra verò sursum eriguntur, quando fructuum sunt expertes, *ita animus Dei donis destitutus, superbit magis, effertur que inaniter, qui vero divinis muneribus repletus est, dejicitur atque demittitur, vel ex eo, quod ante oculos habet à Christo humiliato, & in formam servi exinanito, insigne humilitatis argumentum.* S. Cæsareus Arelat. aliam adducit similitudinem, inquiens: *Nostis fratres, quia pluvia, si montem nimis erectum invenerit, citò in vallem decurrit, & ideo se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes, quasi in valles faciunt, ipsi pluviam Divinæ benedictionis accipiant, & impletur in eis illud, quod scriptum est; omnis vallis implebitur.*

Humilitas Centurionis expenditur & communicaturis applicatur.
Matth. 8. 8.
S. Ambr. serm. 89.
S. Greg. in 1. Reg. 1. 2. l. 2.
1. Reg. 2. 5.
D. Chrysol. serm. 15.
S. August. lib. de ver. Dom.
S. Cæs. Ar. ho. 30.
Sal. t. 9. tr. 40.
Luc. 1. 38.
S. Cæs. Arel. ibid.

9. Sanctissima Deipara, mox ut filium suum, quem in sacramento degustamus, carne humana vestierat, ascendit in montana Judææ; *abiit in montana cum festinatione*; nec tamen montes illi, abundantes gratiarum illius aquas coercere poterant, quin in Elisabetham & filium ejus dimanarent,

B. V. humilitas in conceptione filii Dei
Luc. 1. v. 39.

postquam

Ibid. v. 43. postquam enim illa vallem se humilem fecit, dicendo: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me, repleta est Spir. S.* Idem ergo quælibet anima dicat oportet, dum ad communionem accedit; *Unde hoc mihi, ut veniat Dominus meus ad me?* & cum Cananæa dicere debet: *Catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensis Dominorum suorum,* nam in proportione ad Angelos, canem se esse censere debet. De Mephiboseth dicitur, quod *corruit in faciem suam & adoravit;* Davidem scilicet, sed quandonam hone obsequii & cultus actum Davidi exhibuit: Tunc videlicet, quando illum ibi dicentem audivit; *tu comedas Panem in mensa mea semper;* cui ipse tunc protinus respondit: *Quis ego sum servus tuus, quia respexisti super canem mortuum, & similem mei?* Eodem modo, quando verus David hunc Panem Eucharisticum nobis manducandum proponit, nosque ad illum adorandum accedimus, dicere meritò deberemus, *verè Panis filiorum non mittendus canibus;* verè enim Panis ille Angelorum Panis est; *Ecce Panis Angelorum,* nos autem veluti canes sumus in comparatione ipsorum, ideoque Pane hoc indigni sumus: *Quis sum ego &c.* demum verò ad mensam Eucharisticam accedentes, dicere possumus cum sapiente illa muliere Cananæa: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum.* Unde S. Ambrosius ait: *O uberes mica, quæ repellitis jejunium sempiternum, quæ colligentem pauperem æternis expletis alimentis.*

Humiliatio Cananææ. *Matth. 15. v. 27.* Mephiboseth. *2. Reg. 9. 6.* *Ibid. v. 7.* *Matth. 15. v. 27.* *S. Ambr. in Luc.*

DISCURSUS XXXVI.

ARGUMENTUM.

De correspondentia & proportione, sacramentum hoc inter & Passionem Christi, cujus illud exstitit fructus; ac proinde ut Eucharistiam cum fructu participemus, Passionem meditemur oportet.

THEMA.

Quotiescumque enim manducabitis Panem hunc & Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. 1. Corinth. 11. ℣. 26.

Celebraturi & communicaturi meditentur dominicam passionem.

1. POstquam Salvator noster, ut S. Lucas refert, corpus suum in ultima cœna consecrasset, suisque Apostolis distribuisset, simul etiam iisdem præcepit, ut mysterium hoc in Passionis suæ memoriam celebrarent, dicens: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.* Idipsum quoque S. Paulus Corinthiis, nec non universæ Ecclesiæ insinuat, in verbis thematis adductis: *Quotiescumque manducabitis &c. mortem Domini annunciabitis.* Unde S. Bernardus in Sermone de *Cœna Domini*, eos, qui ad hanc mensam frequentandam pigri sunt, perstringens, ait: *Quid facis O homo indigne: Quid facis O homo ingrate? adora devotius, & recole frequentius in sacramento altaris salutem mundi, pro te passum vitam, pro te mortuum.* S. Bernardinus verba illa: *Hoc facite in meam commemorationem,* explicans ait: *Hoc est mea Passionis repræsentationem; ad hoc, istud sacramentum conficitur, ut ex frequentatione ipsius, intuentes quotidie Christi sanguinem effusum, sic de Christo passo nostra memoria repleatur, quod nostro semper fixum sit in corde, qui semel pro nobis fixus fuit in cruce.* Rupertus Abbas sacramentum Eucharistiæ & Passionem Christi, talem inter se connexionem habere arbitratur, ut utraque simul conjuncta deputata esse videantur, veluti basis, cui sublime Ecclesiæ ædificium innititur; unde ait: *Aufere à cœtu Ecclesiæ quotidianas Salvatoris nostri hujusmodi exequias, & vide, quam meritò dicat ipse Salvator; quæ utilitas in sanguine meo; refrigescente enim ea, quæ hoc modo nunc ubique calet ejus memoria, refrigescet universa charitas, muta erit fides, claudicabit spes; conticescet magnus ille clamor sanguinis justi Abel.* Ecclesia quoque in oratione secreta Dominicæ nonæ Post Pentecosten, dicit: *Quoties hujus hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur.* Nec desunt in antiquo testamento variæ hujus unionis figuræ & prædictiones propheticæ, prout in sequentibus videmus.

S. Bern. *S. Bern. t. 2. serm. 14. a. n. 0. 4.* *Rup. Abb. l. 2. de div. offi. c. 10.* Magna connexio S. Eucharistiæ & Dominicæ passionis.

2. Apostolus in Epistola ad Hebræos de oblatione Abel, inquit: *Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo.* Scire autem perciperem, quænam fuerit prærogativa illa qua oblatio Abel, fratris sui excessit oblationem? Scriptura ait: *Fuit Abel Pastor ovium, & Cain Agricola; Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ;* cum igitur verisimile sit, Cain spicas obtulisse frumenti, siquidem hæ inter substantiosiores terræ fructus computantur, meritò quærendum venit, cur hæ non æque acceptæ fuerint, quam agni ab Abel oblati? Respondeo igitur, quod, licet tam frumentum quam agnus, sacramenti hujus sacrificium incruentum figurarint, quod *in plenitudine temporum* instituendum erat, attamen agnus Abelis Eucharistiam expressius & vivacius repræsentabat, utpote quæ sub utraque specie instituenda erat. Rupertus Abbas; in primis quidem dicit, quod *cultu, vel Religione parem uterque obtulit hostiam,* postea tamen Discursum suum prosequens, prærogativam ostendit, ob quam oblatio Abelis fratris oblationem excessit: *Primus,* inquit, *unigeniti Filii Dei testis Abel, voluntarium Deo de primogenitis gregis sui sacrificium obtulit, in fide Passionis ejusdem unici & dilecti Filii Dei, quem tali sacrificio præsignari condecuit.* q. d. Deus majori cum benignitate hanc Abelis oblationem respexit, quia præterquam quod figura fuerat agni Eucharistici, simul tamen etiam sacrificii cruenti Passionis suæ symbolum exstitit. Revocandum est hic in memoriam, quod, quando emissi exploratores ingentem illum uvæ botrum in vecte suspensum attulerunt, Scriptura de illis dicat: *Pergentesque usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri,* ut nimirum, quænam esset terræ promissionis fœcunditas, demonstrarent, ingentem quemdam uvæ botrum attulerunt, ex ligno suspensum clarum Christi in patibulo suspensi symbolum, de quo Sponsa in sacris Canticis ait: *botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.* Ex hoc autem botro, in Calvariæ torculari expresso, copiosus ille emanavit sanguis, quo in Eucharistia potamur; Unde Honorius Augustodinensis ait; *uva in prelo duobus lignis expressa, in vinum liquatur, & Christus duobus lignis crucis pressus, sanguis ejus in potum fidelibus fundebatur.*

Hebr. 11. v. 4. Hostia Abelis Deo magis placuit, quam Cain, & quare. *Gen. 4. v. 2. & 3.* *Rup. Abb. l. 4. in Gen. c. 2.* Botrus uvæ exploratorum, figuravit Christum in cruce suspensum. *Num. 13. v. 24.* *Cant. 1. v. 13.* *Hon. Aug. l. de antiq. miss. rit. c. 31.*

3. Inter alios ritus, pro oblationibus antiquæ legis præscriptos, unus hic fuit: *si oblatio tua fuerit de sartagine ... Divides eam minutatim,* cujus mysterium Hesychius Hierosolymitanus ad propositum nostrum his verbis declarat: *sacrificium de sartagine dispensationem Passionis appellat ænigmatè; crucem assimilari sartagini propterea judicant, quia sartago in tantum est fortis, ut superposita igni, ipsa quidem non consumatur, nec aliquam corruptionem sustineat, aut imminutionem. superpositos autem cibos, mox ut ignem tetigerint, vel si duriores fuerint, non longo intervallo aptos esui reddit. Sic & Christi crux, fortis tantum fuit, ut omnem creaturam subjiceret crucifixo, carnem autem ejus, quæ ad comedendum inepta erat ante Passionem (quis enim comedere cu-*

Lev. 2. v. 5. *Hesych. Jer. l. 1. in Lev. c. 2.* *Ibid. v. 6.* Quid designet oblatio de sartagine.

piebat carnem Dei?) aptam cibo post passionem fecit, enim non fuisset crucifixus, sacrificium corporis ejus minime comederemus.

Jer. 11. v. 19.
Panis Eucharisticus, conjungendus est ligno crucis.

4. Apud Jeremiam impii nonnulli dicunt: *mittamus lignum in Panem ejus & eradamus eum de terra.* At vero quisnam umquam lignum Pani commisceri audivit? Panis quidem lignis mediantibus coquitur & comparatur, numquam vero illi commiscetur; haud dubie igitur in spiritu locuti sunt Prophetico ad cœlestem hunc Panem alludentes, quia postquam Christus in ultima cœna sacratissimum Corpus suum consecrasset, & transubstantiasset, Judæi panem hunc sine dilatione in crucis lignum confixerunt, ut necem ei inferrent. Unde Interlinearis loquit: *mittamus lignum crucis in corpus Salvatoris, qui est Panis, qui de cœlo descendit.* Eodem modo Theodoretus hunc textum exponit, inquiens: *istud omnino non convenit Propheta, qui enim fieri poterat ut lignum immitteretur in Panem, at Christo Domino sermo Prophetia vel maxime quadrat, nam suum ipsius corpus panem appellavit; [Panis, inquit, quem ego dabo, caro mea est,] quam ego dabo [pro mundi vita;] Panem hunc ligno confixerunt, qui putabant se memoriam illius extincturos.* Hugo Cardin. optimè observet, illos non dixisse: *mittamus Panem in lignum, sed lignum in panem ejus, ad innuendum, quod majorem habebat potentiam ille Panis super lignum, quam lignum super panem;* Porro lignum istud ab hoc Pane honoratum fuit, & vicissim lignum hunc panem meliorem effecit cum hac tamen differentia, quod, dum illi mortem inferre machinabantur, effectum operati fuerint omnino contrarium, quia postquam hic Panis in ligno suspensus fuit, de illo dicitur: *dat vitam mundo,* & ideo vocatur *Panis vivus & vitalis.*

Interlin.
Theodor. Ibid.
Joan. 6. v. 12.
Hugo Card. Ibid.
Joan. 6. v. 33.

Exod. 12. v. 9.
Agnus paschalis assus igne, designabat Corpus Christi.
S. Just. Mart. in dial. con. Typh.

5. Agnus Paschalis, Eucharistiæ figura, diversos nobis suppeditat ritus, qui clarè nobis exhibent analogiam, quæ corpus Christi inter & passionem ejus intercedit. Et in primis quidem Deus voluit, ipsum comedi assatum; *tantum assum igni,* quam Ceremoniam S. Justinus Martyr considerans, his verbis ejusdem exponit mysterium: *Agnus ille, quem assum jussu Dei esse oportebat, passionis, suppliciique crucis, cui Christus affigendus erat, fuit significatio. Agni enim, qui assus redditur, carnes, immo ut ita dicam, assantur, speciem crucis praferunt, unum enim rectum veru ab infimis partibus ad caput pervenit, unumque rursus quod per dorsum pertinet, cui pedes conjunguntur.* Iterum agnus ille cum lactucis sylvestribus manducandus erat: *Edent carnes assas igni, cum lactucis agrestibus.* De quibus ita sylva allegoriarum sermocinatur: *Lactuca agrestes, qua in Festo azymorum comedebantur, Hebraicè significatur amarus vel acris sapor, qui appetitum disponit, ut videlicet agnus, qui est Christus, comedatur cum affectu & appetitu, possunt autem significare luctum pœnitentia, violentiam jejunii; laborem orationis, patientiam in adversis.* Principaliter autem dictæ lactucæ amaritudinem designabant passionis Christi, ideoque agni hujus Eucharistici saporem indicare volens idem Salvator, hoc ipsum condimento præparari jubet: *Quotiescumque manducabitis panem &c.* Iterum agnus Paschalis cum baculo in manu edendus erat: *Tenentes baculos in manibus;* baculus ille crucem designabat Redemptoris. Unde S. August. illum Genesis textum: *In baculo meo transivi Jordanem istum,* interpretans ait: *Jacob ad accipiendam uxorem exhibuit baculum; & Christus ad redimendam Ecclesiam suam, detulit crucis lignum.*

Exod. 12. 8.
Sylv. alleg. ve. lactuc.
Lactucæ agrestes designabant amaritudinem passionis ejus.
1. Cor. 11. v. 26.
Exod. 12. v. 11.
Gen. 32. v. 10.
S. Aug. serm. 99. de temp.

6. Psalmista postquam dixisset: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt,* immediatè subjungit: *Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos: qui tribulant me.* Quæ verba, ut probavimus supra, de mensa Eucharistica interpretantur; ecce igitur vobis, quanta crucem inter & Sacramentum, tot ante seculis prædicta, intercedat connexio; Unde S. Basilius ait: *Haud procul à scopo aberraret quis, si salutiferam crucem his nominibus insigniverit.* Iterum quod agni paschalis ritum concernit, præceptum fuit Israëlitis, ut ejus sanguine liminaria domuum conspergerent: *Aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem.* Ubi Rupertus Abbas sequentem format discursum; *Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. In utroque enim poste sanguis agni est positus, quando Sacramentum passionis illius ore ad Redemptionem sumitur, ad imitationem quoque in tentamento cogitatur, nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem ejus nedum velit, solùm in uno poste sanguinem posuit*

Psal. 22. 4. Ibid. v. 5.
S. Basil. ib.
Exod. 12. v. 22.
Rup. Abb. l. 2. in 1. 9.
Exod.

7. Memorabilis pariter Sacramenti hujus figura circumfertur subcinericius S. Eliæ panis; qui S. Propheta, juxta beneplacitum suum aperiebat, claudebatque cœlos; nihilominus corporali indigebat sustentatione, ideoque per tres annos circa torrentem Carith à corvis nutritus fuit, qui ipsi mane & vesperi panes detulere & carnes, In Sarepta pariter pauxillum panis à paupere vidua, cui farinam multiplicavit, sibi subministrari fecit; Ast nullus omnino panis tantum ei contulit vigorem, quantum subcinericius ille, quem ei cœlitus detulit Angelus; quia ut sacer Textus ait; *Ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb.* Circa quorum panum diversitatem, vos ego interrogo, cur ille panis singularem præ reliquis habuerit virtutem, siquidem omnes & singulos eadem subministravit infallibilis Dei providentia? Responderi potest, istum panem, cœlestis hujus typum extitisse. Unde Lyranus ait: *Comede sacram Eucharistiam.* Ast ego adjunxerim, dictum Prophetam pane illo sub junipero fruitum fuisse, dicente Scripturâ, *projecitque se & obdormivit in umbra juniperi.* Dionysius autem Carthusianus inquit: *Per spinosam juniperum intelligitur crux Salvatoris;* quid igitur mirum, si panis ille sub talis arboris umbra manducatus, tantum edenti attulerit vigorem? Insuper sub cineribus, qui mortem designant, coctus erat; quoties autem ad sacram hanc mensam, passionis, mortisque Christi mysteria meditantes, accedimus, incredibilem inde anima nostra induit vigorem, unde & nobis communicantibus dicitur: *Quotiescumque manducabitis panem hunc ... mortem Domini annunciabitis.* Porro Hugo Cardinalis ad prædictam se reflectens, sub junipero comedentis Eliæ circumstantiam, hunc moralem format discursum: *Dicitur, quod sub cinere juniperi conservetur fervor ignis per annum; & sub memoria mortis conservatur fervor Religionis.*

Panis subcinericius quem Elias comedit sub Junipero, designabat Eucharistiam sumendam cum meditatione passionis Dominicæ.
3. Reg. 19. v. 8.
Lyran. ib.
3. Reg. 19. v. 5.
Dion. Cart. Ibid.
1. Cor. 11. v. 26.
Hug. Card. Ibid.

8. Psalmista eamdem nobis mensam in Spiritu exhibens, ait: *Edent pauperes & saturabuntur & ... reminiscentur;* qui textus admodum obscurus esse videtur, siquidem non dicitur, cujus sint objecti memores futuri. Agellius nihilominus textum hunc nostro doctè accommodat proposito, dum ait: *Aptè autem post illum cibum, qui corda vivificat, dictum est, reminiscentur; cum illam escam, ut in sua mortis commemorationem sumatur,* Domi-

Psal. 21. v. 27. & 28.
Agell. ib.

Dominus instituerit. Unde & S. Bonaventura in quodam sermone super ultimam cœnam, ita discurrit: *Præcipuè quotiescumque hunc panem manducamus, memoriam Dominicæ Passionis habere debemus. Bene autem memoria ejus passionis in satisfi-bemus, si ad memoriam reducatur, quomodo panis habeatur, si ad memoriam reducatur, quomodo panis fiat e grano trituratione, mola contritio, in clibano cocto. Granum Christus est: [Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert;]* si namque panem hunc sumentes, mortem, passionemque imitemur, copiosissimum inde fructum hauriemus. Unde S. August. ait: *Nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus*. Necessum est itaque ut si à pane illo pasci & impinguari velimus, amaræ adhibeamus passionis, mortisque meditationem, discentes eam sponsa electa: *Messui myrrham meam cum aromatibus meis*, aromata autem & myrrha condiendo Christi cadaveri, quando post mortem tumulandum erat, deservierunt. Sed myrrhæ, id est, meditatæ passionis Christi sementem, fructumque ab eadem Dei sponsa discamus, dicente: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*. Septuaginta legunt: *Comedi panem meum*; Syriaca vertit: *Suavitatem* S. autem Ambrosius *de iis qui mysteriis initiantur, c. ult.* legendum putat: *Manducavi cibum meum*. Consideratione dignissima sunt illa S. Franconis Abbatis verba, dicentis: *Quem suavis gustus vini hujus demulcet, pressuram torcularis non recuset, ideo & aqua mysterio nostro miscetur, & si sacrificium acceptabile Deo offertur, quia tunc gratam Deo passionis Christi hostiam immolamus, quando & ipsi passionibus ejus simul patiendo communicamus*.

S. Bonav. ser. 4. in cœn.

Christus conjunxit commemorationem passionis suæ institutioni SS. Eucharistiæ.

Joan. 12. v. 24.

Ibid. 25.

S. August. in Ps. 100.

Cant. 5. v. 1.

Ibid.

Franc. Ab. l. 10. de grat. Dei.

9. Booz ad Ruth dixisse legitur: *Comede panem & intinge buccellam tuam in aceto*; Ubi Interlinearis per Ruth Ecclesiam intelligendam esse dicit, per Booz verò Christum Glossa ordinaria interpretatur: Consilium verò à Christi fidelibus suis relictum fuit, ut simul cum pane corporis sui, passionis suæ acetum conjungerent, sic quoque in sacris Canticis sponsa, per quam anima electa denotatur, à capillis rubeis, purpuræ intinctis, prædicatur: *Coma capitis tui, sicut purpura Regis, vincta canalibus*; Ubi juxta S. Gregorium per hasce comas, cogitationes & affectus nostri intelliguntur: *coma capitis*, inquit, *sunt cogitationes mentis*; hæ autem comæ jungendæ sunt cum meditatione sanguinis effusi nostri Redemptoris. Quonam mysterio tactum fuisse existimatis; quod Christus Sacramenti hujus institutionem ad ultimam usque vitæ suæ vesperam, post 33. annorum decursum distulerit: *In qua nocte tradebatur, accepit panem?* Rupertus Abbas dubium hoc movet: *Cur hoc? nisi quia non aliunde vivificum hoc mysterium, sed ipsa condebatur Domini passione?* Idcirco subinde ipse Apostolus dicit: *quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis*. Qui idem Author illa Exodi verba, ubi de sanguine agni agitur (*aspergite ex eo superliminare*) sequenti ampliat Commentario: *qui etiam in superliminaribus domorum ponendus est; quod enim spiritualiter domos, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem habitamus? cujus domus superliminare, est ipsa intentio, quæ præeminet actioni; qui igitur intentionem cogitationis suæ, ad imitationem Dominicæ passionis dirigit, in superliminari domus, agni sanguinem ponit*.

Ruth. 2. 14.

Panis Ruth intinctus in aceto, significat Eucharistiam sumendam commemorando simul passionem Christi.

Cant. 7. 5.

S. Greg. Ibid.

1. Cor. 11. v. 23.

Rup. Abb. l. 3. Sap. c. 18.

1. Cor. 11. v. 26.

Exod. 12. v. 22.

Luce 2. in Exod. c. 9.

10. Si ad Ecclesiæ ritus & ceremonias nos reflectere velimus, eamdem quoque Sacramentum & passionem inter, manifestè relucere unionem advertemus. Et in primis quidem rubrica præcipit Ecclesiastica, ne Eucharistia ullibi locetur sine cruce aut crucifixo. Iterum hostiæ juxta usum antiquum, aut nominis Jesu, aut crucis, aut Crucifixi effigiem repræsentant; unde & Apostolus ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus*; & in Canone dicitur: *benedixit, deditque discipulis suis*. Quid autem mysterium subesse creditis, quòd Christus ante consecrationem, panem, vinumque benedixerit; nisi ut per benedictionem, quæ crucis formam habet, nos instrueret, tam corpus, quam sanguinem; passionis mortisque ejus fructus esse? ideoque subjungit Apostolus: *hæc quotiescumque feceritis, in meā memoriam facietis*. Unde etiam antiquitus, ut S. Joan. Damasc. tradit, fideles communicaturi, in formam crucis manus super pectus componebant: *manibus in crucis formam compositis Crucifixi corpus suscipiamus*, inquit dictus Sanctus.

S. Eucharistia semper adjunctam habet crucem.

1. Cor. 10. v. 16.

S. Jo. Dam. l. 4. de fide orig. c. 14.

DISCURSUS XXXVII.

ARGUMENTUM.

Multi Sacramentum, sed culpa sua, non virtutem ejus sumunt & gratiam; ideoque indignis cibus est mortis, dignis autem panis vitæ.

THEMA.

Mors est malis, vita bonis; vide, paris sumptionis, quam sit dispar exitus.

1. HÆc Doctoris Angelici verba, maximi continent momenti veritatem, quòd scilicet; quantumvis omnes ad mensam Eucharisticam accedentes, panem sumant Angelorum; illi nihilominus, qui indignè ipsi appropinquant; nec gratiam, nec virtutem percipiant Sacramenti, quemadmodum & multi alii sacri Doctores observarunt. Et in primis quidem S. Cyprianus inquit: *Quamvis ab indignis se sumi, vel contingi Sacramenta permittant, non possunt tamen esse Spiritus participes, quorum infidelitas & indignitas tantæ sanctitudini contradicit*. Tales equidem totam Sacrosanctam hostiam ore excipiunt, ast eamdem cum animæ cordisque fructu non deglutiunt, quemadmodum illi, qui corde puro cibum hunc manducant. S. quoque Bonav. eamdem veritatem inculcare nititur, dum ait; *à talibus sumitur Sacramentum, non res Sacramenti, id est, Christi gratia & unitas charitatis ejus, comeditur gustu, sed non reficit Spiritum, vadit ad ventrem, sed non reficit mentem*. Ipsa experientia teste, multi Sacerdotes quotidie celebrantes, aliqui sæculares sæpè per septimanam communicantes, cibumque hunc, qui *pinguis panis* dicitur, infeliciter extenuantur, marcescunt, & sine Spiritu & devotione aridi, inque vitia proclíviores existunt in singulos dies; sed undenam hoc promanare creditis? respondet S. Gregorius: *comedunt, & saturari non possunt quia etsi Sacramentum ore percipiant, virtute Sacramenti nunquam replentur; à virtute ergo illa Sacramenti ideo jejunant, quia prius repleti fuerant; salutis quippe fructum non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, quia ea, quibus se repleverunt, flagitia portant in mente; non saturantur nisi famelici quia à vitiis perfectè jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis*. Id quod & S. Gregorius pariter docet, dum illa interpretatur in libris Regum contenta verba: *repleti prius pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt*.

Multi sumunt S. Eucharistiam sine fructu, sed sua culpa.

S. Cyprian. de Cœn. Dom.

S. Bonav. l. 7. prop. ad miss. c. 4.

S. Greg. in 1. Reg. c. 1. l. 2.

2. V. Beda idem stabilire volens argumentum, ad illa se convertit Salvatoris, Eucharistiam instituentis, verba: *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo*. Quibus proinde consideratis, sequentem format discur-

Joan. 6. 57.

V. Bed. ibid.

Hoc Christus exclamat in verbis institutionis SS. Sacramenti.

discursum; *hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere; ac per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio, nec manducat spiritualiter ejus carnem, licet carnaliter, & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis, & sanguinis Christi.* Infelicibus hujusmodi exprobrari potest, id quod Archangelus Raphaël quondam Tobiæ dixit, videlicet: *videbar quidem vobiscum manducare & bibere*, siquidem juxta oculum humanum omnes quidem æqualiter ad convivium accedere videntur, veruntamen *paris sumptionis est dispar exitus*, ideoque observandum est, incarnatam Sapientiam, dum mensam hanc institueret, non dixisse: *quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè in me manebit, & ego in eo;* sed hoc dumtaxat de digne communicantibus intelligi voluit, siquidem Christus nullum cum impiis commercium habet, dicente Spiritu Sancto: *Sapientia ædificavit sibi domum, . . . miscuit vinum, proposuit mensam suam &c*, nihilominus juxta æternæ veritatis testimonium; *in malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum & auferet se.* id quod & Apostolus, ni fallor, inferre voluit, dum ait: *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Eucharistia namque idem est, quod *gratia*, hæc autem in vacuum & absque fructu recipitur, quando quis absque debita præparatione ad eam accedit.

Tob. 12. v. 19.

Prov. 9. v. 1. 2.

Sap. 1. v. 4. Ibid. v. 5.

2. Cor. 6. v. 1.

Boll. 1 2. Ja. B. Ivett. c. 40. n. 105. pag. 882. Probatur mirabili visione & historia.

3. Discursui huic peraccommodam historiam adducit Bollandus, quando de B. Ivetta, cui insignis quondam, nostroque favorabilis proposito, obtigit visio. Familiaris quædam illi puella in Festo nativitatis Christi ad Ecclesiam abierat sanctissimum receptura; pietate igitur peracta, domum redux, S. Virginem quam prius sanam, vultuque sereno hilarem deseruerat, languentem offendit in lecto, plurimumque mœstam; tantæ igitur mutationis causam interrogata S. Virgo, respondit; *causa mea hujus subitæ infirmitatis visio tristis est, quam mihi Dominus hodie revelavit. Vidi inter alios accedentes hodie pro reverentia diei, ex more ad communionem sanctam, dæmones cum gaudio uni personæ ad altare procedenti officiosissime deservire, nam velut sponsam novam dextera lævaque incedentem, circum quaque sublevabant vestes, alii ante retroque colligebant, & supportabant; Pervenientem miseram sic ad communionem sumendam, hostiam quidem in os ipsius mitti à sacerdote, Christum verò cœlum conscendere corporaliter aspexi.* Tanti autem excessus rea, culpabilisque illa ipsamet erat, cui Sancta visionem revelabat; quæ proinde in se reversa, pœnitens suum emendavit defectum qui fuerat hujusmodi: *Cum ad salutare mysterium accederet, affici timore debuisset à præsentia judicis, & pietate Redemptoris, devotionis ardore succendi magis in aspectu Clerici cujusdam, qui præsens in presbyterio cum aliis cantabat, delectabatur, afficiebaturque (prô dolor) placendi ejus desiderio, quam Christo, cui se probatam tenebatur exhibere.* Qua occasione idem author differentiam, quæ inter dignè & indignè communicantes intercedit, insinuat verbis sequentibus; *Cogitandum siquidem omni accedenti ad illum cibum salutarem, qualis sit, quod accipiat, & ad quid. Qualis, quoniam si dignus ad illud, & Sacramenti veritatem sumit, & virtutem; qui manducat me, vivit propter me; si indignus, veritatem revera corporis & sanguinem Christi sumit, sed non virtutem, & quidem ad judicium. Quid à bonis, & malis indifferenter Christus corporaliter totus à singulis, integerque sumitur sub specie transubstantiata rei. Ad quid? ad vitam; vel ad mortem pro fide meritoque sumitur, quod dicta persona solam visa est recepisse hostiam, Christi corpus quasi habitaculum abominans immundum, Cœlum ascendisse visum est. Factum credo potest ad meritum sumentis declarandum.*

4. *Mors est malis, vita bonis.* Unus idemque panis in se ipso panis & cibus est vitæ, & nihilominus respectu aliquorum, mortis est instrumentum, non ob defectum suum sed illorum, qui indignè ipso vescuntur. Unde S. Paschasius inquit: *Ecce omnes indifferenter quàm sæpe Sacramenta altaris percipiunt? percipiunt plane, sed alius carnem Christi spiritualiter manducat, & sanguinem bibit, alius verò non, quamvis buccellam de manu Sacerdotis videatur percipere; & quid accipit, cum una sit consecratio, si corpus, & sanguinem Christi non accipit? Verè quia reus, accipit indignè, sicut Apostolus Paulus ait; judicium sibi manducat & bibit, non probans seipsum, nec dijudicans corpus Domini:* Idem ardebat fornacis Babylonicæ ignis foris & intrinsecus & nihilominus ab intra tamquam ros temperatissimus tres refrigeravit pueros, qui foris sacrilegos absumpsit ministros; ita quoque Deus noster, qui in hoc Sacramento *ignis consumens est*, Babylonios, id est, improbos, ad incendium condemnat infernale, *mors est malis*, ii verò, qui cum puerili bonæ conscientiæ innocentia ad panem hunc accedunt, cœlesti refocillantur rore, dicente S. Chrysostomo: *Non est sanguis Christi deterior Babylonio igne, ille scit Sanctorum in camino honorare corpora, & Caldæos comburere, quanto magis sanguis ille pretiosissimus scit perdere incredulos & servare fideles?* Ideoque divinus quondam sponsus ad S. Brigittam dixisse scribitur: *Boni suscipiunt corpus meum, hoc quod crucifixum est, & ascendit in Cœlum; quod præfigurabatur in manna, similiter & mali, sed boni ad confortationem majorem, mali verò ad majorem judicis justitiam, quia non timent indigni accedere ad tantam dignitatem.* Cui simile in hæc verba documentum tradit S. Joannes Damascenus. *Iis, qui Sacramentum istud per fidem dignè percipiunt, in peccatorum remissionem, & vitam æternam, animique & corporis præsidium cedit; ut contra, qui indignè suscipiunt, in pœnam ac supplicium.*

S. Pasch. l. de corp. & sang. Dom. c. 6.

Dan. 3. v. 47. Ignis fornacis Babylonicæ designat operationem hujus Sacramenti.

D. Chrys. h. 2. de oru. & Laz.

Ibi. S. Jo. Dam. l. 5. ord. fid. c. 14.

5. In Cœnaculo Sion omnes Apostoli indifferenter commensales adhibiti sunt Salvatoris, siquidem *cibum turbæ duodenæ se dat suis manibus;* & nihilominus unus eorum intra breve tempus desperans, se suspendit strangulavitque in arbore: *suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Causamne nostis tantæ diversitatis? si eam intelligere cupitis, D. Augustinum audite, dicentem: *Judas discipulus fuit, ut illi undecim, sed illi quidem dicebant Domino; ubi vis, paremus tibi manducare Pascha? iste verò se ad tradendum Dominum præparabat.* Cui per similem reflexionem B. Laurent. Justin. instituit, dum Judam a communi reliquorum mensa minimè repudiatum esse considerat, dicens: *quod mirabile est, suo non se denegat proditori, quem sciebat, jam adversum se levasse calcaneum, suique Domini perditionem quærere, uno Petrus & Judas Cœli pascuntur alimento; aliter tamen, nam ad meritum & profectum Petrus, proditor vero ad ruinam atque interitum; pro sumentium dispositione dispares etiam operatur effectus; quem enim reperit justum & mundum, amplius mundat atque sanctificat; quem autem sordescentem invenit & immundum, deteriorem facit.* Ideoque

Judas cum Apostolis hoc pascitur cibo, sed diverso effectu.

Act. 1. v. 18.

S. Aug. ser. 49. in app.

B. Laur. Justin. de triumph. Chr. agone c. 4.

S. Ber-

S. Bern. l. 2. ser. 55. a. 1. c. 3. S. Bernardinus contra indignè communicantes stomachabundus; S. Hieronymi adducit authoritatem dicentis: *sicut corporalis cibus, cum ventrem invenit adversis humoribus occupatum, amplius lædit; ita & iste spiritualis cibus, si aliquem invenit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis malitia.* Quam eamdem similitudinem in præcedentibus formavimus Discursibus, D. Chrysostomi secuti sententiam. B. quoque Laurentius Justin. postquam sacros, sed & sacrilegos altaris ministros reprehendisset, tandem Apostoli sententia usus, ita ad quoscumque alios, qui ad mensam hanc indispositi accedere præsumunt, tandem conversus, ita eos redarguit: *qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Malus namque bonum manducando, malè facit, non quia malum sit, manducare bonum, sed quia malum est bonum non manducare bene. Res quidem sancta, sicut justis in adjutorium, ita injustis & peccatoribus vertitur in judicium. Solis lumen sanis oculis delectabile est, ægris vero odiosum; corpus Dominicum innocentibus salutis medicamentum, scelestis autem animæ mors.* B. Laur. Justin. de casto conn. c. 24.

Maculatæ conscientiæ S. Eucharistia est venenum. 6. Mel equidem suave, gustosum & salutare in pluribus est medicamentis, modò præparatum fuerit, debiteque dispositum, stomachis autem infectis amarum, & propemodum venenosum. Recordabimini utique, quod in Discursu duodecimo sub mellis titulo, Eucharistiam repræsentaverimus, *quæ mors est malis & vita bonis*; venenum est, sed illi solùm, qui maculatam habet conscientiam; ideoque D. Chrysost. ait: *mel natura dulcedinem habet, atque eamdem jucundissimam, sed ægrotis amarum quid & illibitum est; non propria, sed illorum ægritudinis natura.* De quo perinde pane & Doctor Angelicus ait: *panis vivus & vitalis*, verumtamen de eodem quoque asserere non dubitat: *mors est*: sed quibus? *malis*; Ægrotis amarum, non propria, sed illorum, &c. Manna Eucharistiæ typum fastidiebant multi, dicentes: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*, & nihilominus S. Spiritu attestante, omnes imaginabiles in se continebat sapores, sed observetis velim, quod alio in loco idem veritatis Spiritus de eodem dicit; scilicet: *substantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat.* Illi namque soli, qui divinam possidebant affiliationem, Deoque grati existebant, ejusdem participant sapores, non verò reliqui, qui stomachum farina Ægyptiaca plenum circumferebant. Unde Abulensis: *iste sapor in pœnam videbatur malus malis, ut displiceret, & magis videretur eis sapor alliorum, porrorum, ceparumque atque peponum appetendus.* Abul. q. 13. in Exod. Cui proposito illa S. Anselmi favet sententia, dicentis: *Manna illud patres incredulorum Judæorum in Sacramentum Domini corporis manducaverunt & mortui sunt; non quia manna malum erat, sed quia malè manducaverunt.* S. Ans. de sacr. alt. c. 13.

7. Gravem in præsenti difficultatem movet Origenes, in hunc sensum: Abraham quondam tribus Angelis, trium divinarum personarum figurativis, convivium præparavit in Mambre, quapropter in recompensam Isaaci accepit Promissionem præter benedictiones immensas, super ejus progeniem, ex qua Dei Filius incarnandus erat, descensurus. *Mensa autem illa*, ut Damascenus sustinet, *mysticam hanc adumbrat.* Loth pariter eosdem Angelos hospitio excepisse novimus, & nihilominus tam abundantem hospitii non tulit mercedem, quin potius in incendio illo omnes suas amisit divitias, simul & uxorem, in statuam salis conversam, & tandem cum filiabus ab exterminio ereptus in barathrum

corruit incestuositatis; quid ad hæc respondebimus, inquit Origenes: *Abraham panes ex simila apposuisse describitur, Loth verò eò quod non habuit similam, ex farina panes hospitibus apposuit.* Origen. h. 13. in Lev. Panis igitur Abrahæ, qui Eucharistiam præfigurabat, ex flore farinæ factus fuit mundissimus, at verò panis Loth ex farina fuit præparatus, in quo ut plurimum aliquid siliquarum intermiscetur, atque ideò si ad hoc Sacramentum cum aliqua culpa graviaccesserimus, quantumvis hæc unica dumtaxat foret, v. g. unicum odii desiderium, unicus lasciviæ aut avaritiæ actus, vel minima pentapolis farina sufficit, ut communionem nobis in ruinæ convertat instrumentum, unde S. Chrysostomus ait: *sicut magnum est & admirabile, ita si purè accesseris, ad salutem accessisti, sin prava conscientia, ad pœnam & supplicium.* Differentia inter panem quem Abraham & Loth apposuerunt Angelis. D. Chrysost. hom. 45. in Joan.

8. Uno eodemque tempore, Regis Ægypti in carcere squalebant condemnati pincerna & pistor, qui ambo gratia exciderant Regis, & nihilominus alter eorum, ut Joseph prædixerat, in gratiam Regis receptus fuit, alter verò patibulo affixus, periit, quæ tantæ differentiæ ratio assignari poterit? ecce vobis mysterii enodationem; pincerna vinum habebat potum, pistor autem farinam diversis permixtam cibis, dum sibi portare videbatur: *Et in uno canistro.... omnes cibos, qui fiunt arte pistoria.* Ita quoque Eucharisticus hic panis, ex flore farinæ constet necessum est, nulli alteri permixtus materiæ. Si enim secus disposita fuerit, nequaquam apta erit consecrationis materia, imò nec dubia quidem. Et idem quoque de vino instituendus est discursus. Atque ita secus faciens cum pistore illo infelici *judicium sibi manducat*, panem comedens, qui *mors est malis*. Lyranus autumat, Regem in dicto pane exilem aliquem reperisse lapillum, de cujus opinionis veritate quidquid sit, certissimum est, quòd affectus inordinatus communioni admixtus sufficiens sit, ut nos in æternum adigat præcipitium. Ratio quare pincerna Ægypti salvatus, & pistor suspensus fuerit. Gen. 40. v. 19. Applicatio ad S. Eucharistiam.

9. Widichindus, ut annales perhibent Ecclesiastici, aliquando in die Paschatis, ipso Communionis tempore degens, vidit, quemcumque communicantem à Sacerdote pulcherrimum recipere infantulum, qui cum aliquibus ludens, ultro citroque os eorum ingredi properabat, alios verò fugiens, suum avertebat vultum. Quia nimirum certissimum est, quòd *panis hic vitalis*, sicut est *vita bonis*, ita quoque sit *mors malis*. Quo forte respicere voluit Dominus, in Eucharistici hujus panis figuris, in panibus inquam propositionis, de quibus dicitur, *pones super mensam panes propositionis*, Ubi Aquila & Arias legunt: *panes facierum*. Qui loquendi modus extravagans videtur; numquid enim panes illi, plures habebant facies? *quæ est hæc mensa*, interrogat Rupertus Abbas, *nisi corporis & sanguinis Domini*? quid igitur mirum, si panis hic plures describatur habere facies, siquidem unus & idem *mors est malis, vita bonis*; quapropter *vide, panis sumptionis quàm sit dispar exitus* Quam pariter differentiam Regius Psalmista insinuat, dum ait: *Lætificabis eum .... cum vultu tuo* (ecce præmium digne communicantium) *vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.* Ecce vobis indigne communicantium supplicium. Bar. an. 785. n. 50. Historia, qua supradicta confirmantur. Exod. 25. v. 30. Aquila Arias. Rup. Abb. l. 4. in Exod. c. 7. Psal. 20. v. 7. Psal. 33. v. 17.

DISCURSUS XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Panem hunc ab aliis cibis non secernens, indigneque sumens, suam deglutit damnationem, Christumque sumit judicem, sibi soli & non Christo nocens.

THEMA.

Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini 1. Cor. 11. ℣. 29.

1. Ratio, cur indignè ad Eucharistiam accedamus, & consequenter divini judicii severitati subjiciamur, à S. Thoma hæc esse dicitur, quia *non dijudicamus corpus Domini*, id est, non satis apprehendimus gravem offensam, qua sanctissimum corpus Christi in hoc Sacramento vilipenditur, & injuria afficitur, Nam ut idem Angelicus Doctor ait: *fidelis, qui cum conscientia peccati sumit, contemnit hoc Sacramentum, non in se ipso, sed tamquam ad usum indignè accipiens; unde Apostolus 1. Corinth. 11. assignans rationem hujus peccati, dixit: [Non dijudicans corpus Domini,] id est, non discernens ipsum ab aliis cibis.* S. August. pariter observat: hanc ab Apostolo Corinthiis factam reprehensionem, multorum perstrinxisse temeritatem, qui ad sacram communionem accedentes, illam à communi refectione nequaquam discernunt: *recordamini*, inquit, *unde sit scriptum. [quicumq; manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis &c.] & de his erat sermo, cum hac Apostolus diceret, qui Domini corpus velut alium cibum quemlibet indiscrete negligenterque sumebant;* unde idem S. Doctor hunc format argumentum: *Si ergo hic corripitur, qui non dijudicat, hoc est, non discernit à reliquis cibis corpus Domini, quomodo non damnatur, qui ad ejus mensam fingens amicum, accedit inimicus?* Porro ut hi, qui cum exigua, vel prorsus nulla præparatione hoc Sacramentum frequentant, se emendando in se ipsos revertantur, necessum est, ut verba illa Philonis Carpatii seria mente considerent, dicentis: *ea rerum divinarum humanarumque natura, ut, quæ pro sua dignitate & excellentia optima esse debent ac summa, eadem mutato ordine pessima fiant, atque infirma: Licet videre quosdam ex hoc sacratissimo convivio fieri quotidie praviores & ob id solum ad gehennam properare miserrimos, quod ad tale ac tantum, tamque ineffabile & cæleste convivium Angelorum choris optabile, immundo corde atque sordidato audacter accedere; & insolentissimè devorare præsumunt.* Porro cibus, qui non masticando, nec in ore revolutus devoratur, languidi stomachi digestinni perniciosus potius est quam proficuus, idem pariter est multorum defectus, qui maculata conscientia, huic mensæ frequenter accumbentes, gravitatem injuriæ, quam sacræ Communioni inferunt, mente non revolvunt nec ruminant. Eadem, quam S. Bonav. contra sacerdotes indignos instituit, querimonia, illos quoque jure merito concernit, qui ad sacrum hoc convivium indispositi accedunt; dicit enim Seraphicus Doctor: *heu quot hodie sacerdotes miseri, & suæ salutis improvidi, qui Corpus Christi in altari velut carnes pecudum manducant, & involuti, & contaminati abominationibus, de quibus fas non est dicere; sceleratis manibus & pollutis labiis contingere non verentur, & osculari Filium Dei, & Mariæ virginis Unigenitum.* Quam utique erga sanctissimum Sacramentum reverentiam, & devotionem Seraphicus hic Doctor à magno suo Patriarcha Francisco didicerat, qui in quadam epistola ita scribit: *despicit homo pollutus, & conculcat agnum Dei, quoniam sicut dicit Apostolus, non dijudicans & discernens sanctum panem Christum ab aliis cibariis, vel operibus indignis, indignus manducat, cum Dominus per Prophetam dicat: maledictus homo, qui opus Dei faciat negligenter vel fraudulenter. Audite fratres mei, si B. Virgo Maria honoratur (ut dignum est) quia ipsum portavit in sanctissimo utero suo, si B. Joannes Baptista contremuit, & non audebat tangere Domini verticem; si sepulchrum, in quo per aliquod tempus jacuit, sic veneratur, quantum debet esse sanctus & dignus, qui non jam moriturum, sed in æternum victurum & glorificaturum, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectat manibus, corde & ore sumit & aliis ad sumendum probet?* Hæc autem omnia, quæ S. Patriarcha de ministris altaris dicit, magna quoque ex parte iis adaptari possunt, qui hunc panem cœlestem indignè participant, ut deinceps excellentiorem tanti Sacramenti conceptum & æstimationem formantes, ad illud dignius accedant. S. Antonius de Padua illa S. Petri verba (*exi à me Domine, quia homo peccator sum*) considerans; his verbis nobis improperat: *ubi nunc qui ex impenso sibi beneficio timet aggravari, ut timuit Petrus? sed nos multorum conscii criminum ad divinæ Majestatis præsentiam irreverenter accedimus, nec timemus. Ibi quidem divina est etiam Majestatis præsentia, ubi est corpus Christi, Angelorum gloria, ubi Ecclesiæ sunt Sacramenta.*

D. Thom. 3. p. 98. a. 5. ad 3.
Gravissimè peccant, qui hunc cibum non majori reverentia sumunt quam cibum communem.
1. Cor. 11. v. 29.
1. Cor. 11. v. 27.
S. August. tr. 62. in Joan.
Phil. Carp. in c. 7. Cant.
Cibus non masticatus nocet stomacho: sic & hic cibus sacramentalis animæ non debitè præparatæ.
S. Bern. T. 7. de prep. ad miss. c. 4.
Opusc. S. Franc. p. 1. ep. 12.
Exhortatio S. Francisci ad sacerdotes.
Luc. 5. v.
S. Ant. de Pad. in D. 3. Trin.

2. In libro Numerorum cap. 13. de Exploratoribus, ad terram promissionis emissis, dicitur: *pergentes usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri.* Hi autem duo populum repræsentabant Hebræum & populum gentilem, postea Christianum factum; botrus vero uvæ ligno appensus Christi in patibulo suspensi symbolum erat. Unde S. August. in Ps. 8. ita scribit: *dictus est Dominus botrus uvæ, quem ligno suspensum de terra promissionis, qui præmissi erant à populo Israël, tamquam Crucifixum attulerunt.* Idem quoque S. Doctor in quodam sermone hanc eamdem historiam iterum ponderans, ait: *exhibita est uva de terra promissionis, ipsa est, de qua legimus: lavabit in vino stolam suam. Hanc uvam duo deferunt inserto vecte pendentem; possunt isti duo etiam Christianum & Judaicum populum figurare, & quia prior fuit Judæorum, præcedit judæus, sequitur Christianus.* Quod si verò duos hos pondus hoc in vecte portantes consideraveritis, invenietis, quòd primus, qui præcedit, alteri dorsum obvertat, secundus verò vultum & oculos, ad pondus quod portat, defixos habeat, cum è contra alter socius pondus post tergum portet; unde idem S. Augustinus ait: *Salutem suam, hic ante conspectum suum gerit, ille post dorsum, hic obsequium præfert, ille contemptum, amborum Dominus & Redemptor noster ab hoc adorante gestatur, ab illo se aversante suspenditur.* Verum enim vero quot sunt hodie Christiani, qui ad imitationem Judæorum huic botro uvæ dorsum obvertunt, id est, omnem fidem erga Eucharistiam amiserunt? quot sunt hæretici, hujus Sacramenti inimici? quot Catholici, qui licet in illam credant, nihilominus *non dijudicant corpus Domini*, id est, debitum illi obsequium præstare negligunt, accedentes ad illud cum modica, vel nulla prorsus præparatione, imò nonnumquam cum conscientia, culpa mortali coinquinata? pessimum profectò signum est, quando quis intellectum suum ad hoc Sacramentum non applicat hi enim in hoc ignorantiam & incapacitatem imitantur Hebræorum, qui primitus Christum de hoc Sacramento disserentem audientes, ut S. Joannes refert, *litigabant … ad invicem, dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* & tametsi Sapientia incarnata panem hunc sacramentalem illis minutim frangendo, illos ad hoc credendum capaces reddere satageret, attamen inter se concluserunt, dicentes: *durus est hic sermo, &*

Num. 13. v. 24.
Uva ex terra promissionis delata, designat Christum.
S. August. in Psal. 8.
S. Aug. ser. 99. de temp.
Quem designent duo viri portantes uvam.
Joan. 6. v. 53.
Ibid. v. 61.

quis

quis potest eum audire? idem S. Joannes Christum Salvatorem nostrum dixisse refert: *sunt quidam ex vobis, qui non credunt; sciebat enim ab initio Jesus, qui essent non credentes & quis traditurus esset eum; Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro; & jam non cum illo ambulabant;* tunc Christus traditorem indicavit, dicens: *ex vobis unus diabolus est; Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem, hic enim erat traditurus eum* Ecce tibi præcipitia, in quæ labuntur illi, qui honorem & reverentiam huic Sacramento debitam non exhibent, hi enim dividuntur & separantur à Christo, eumque tradunt, pretiosissimum ejus sanguinem inimicis suis vendendo, quod nequaquam aliis discipulis contigit, qui suam erga Eucharistiam fidem & venerationem probarunt, cum enim Christus illos interrogasset, *numquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credidimus & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei,* illi enim, qui Eucharistiam reverentur & honorant, tantò magis in fide consolidantur, majoribusque incrementis lumen & notitia Dei in illis augetur.

Ibid. v. 65. Ibid. v. 67. Gravissimè labuntur, qui Christo in SS. Sacramento debitam venerationem subtrahunt. *Ibid. v. 71. & 72.*

Joann. 6. v. 68. Ibid. 69. Ibid. 70.

3. *Judicium sibi manducat & bibit.* Qui enim indignè communicant, condemnationis suæ sententiam simul cum speciebus sacramentalibus deglutiunt, Balduinus Episcopus Cantuariensis, qui, ut Possevinus scribit; doctum quemdam de Eucharistia tractatum compilavit, qui in Bibliotheca Lovaniensi Societatis Jesu asservatur, in hæc verba exponit: *Judicium sibi manducat & bibit, quia magis judicem quam Salvatorem manducat,* S. Pacianus impio cuidam hoc tantum Sacramentum irreverenter tractanti, his verbis improperat: *evigila peccator, time in visceribus tuis præsens judicium.* Apud S. Matthæum parabola illa Regis describitur, qui præparavit nuptias filio suo, clarum utique hujus convivii Eucharistici symbolum; de hoc enim, ut in promptuario sacro in Discursu octavo de solemnitate sanctissimi corporis Christi probavimus, verba illa intelliguntur: *in die desponsationis ejus; ingressus est autem Rex,* inquit Evangelista, *ut videret convivas, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali;* circa quæ verba S. Paschasius modum observat, quo sacer textus loquitur: dicit enim: *intravit autem Rex, ut videret discumbentes; mira & ineffabilis ratio, ut dicatur intrare Regem, qui ubique est, & nusquam, nec umquam abest, nec est ubi non sit, qui omnia complet;* quænam verò Sapientiæ incarnatæ, hanc parabolam componentis mens fuerit, his verbis declarat: *ejus intrare,* inquit, *est mentes singulorum discutere, ad quas nemo alius potest intrare, unde cum dies inspectionis seu judicii advenerit, tunc inspecturus omnes conscientias, intravit.* At verò, quid tandem miserabili huic homini accidit, qui vestem nuptialem, per quam charitas & amicitia Dei denotatur, ad hasce nuptias deferre neglexit? ad ignem condemnatus fuit; Hæc est enim indignè communicantium inexplicabilis miseria, quòd, dum in pectore suo, Salvatori se hospitium præbere credebant, in illud è contra Judicem introducant, qui illos *in flagranti crimine*, furtum scilicet in manibus portantes, deprehendens, sine ulla remissione condemnat. Idipsum Salmeron aptissima quadam similitudine declarat, dum ait: *Deum insipientia videntur velle notare indignè communicantes; Deum enim putant, delicta quæ habent in sua conscientia, nequaquam cernere Profectò insignis temeritatis notam latro incurreret, si postquam vasa aurea & argentea clam furto sublata domique reposita habet, judicem ac satellites in domum suam accerseret; non secus ille videtur facere, qui cum vitiis madeat, graviaque peccata admiserit, audet tamen per participationem Eucharistiæ justum judicem in domum suam introducere.*

Indignè communicantes, sententiam damnationis deglutiunt.

S. Pac. in parænesi.

Hoc patet in homine carente veste nuptiali. *Matth. 22. v. 11. S. Paschas. l. 10. in Matth.*

Salm. t. 9. tr. 41.

4. Legatur in Ezechiele cap. 9. rigorosum illud supplicium, quod divina justitia de sanctuarii & altaris sui prophanatoribus sumpsisse dicitur: *non parcat oculus vester, neque misereamini,* inquit sacer textus, de justissimi divini furoris ministris. S. Paschasius autem Deum iisdem ministris dixisse considerat: *à sanctuario meo incipite;* unde subdit: *jure unde peccatum, inde judicium incipit, quia peccato mortuus, contaminat prius atria templi, & prophanat sancta, dum immundus ea contingit neque fit terror judicii, ubi judex est & inscriptor.* Quis enim negare aut excusare poterit temeritatem & arrogantiam ejus, qui adeo est insolens & inverecundus, ut in animam suam, quæ latronum spelunca est, illum ipsum invitet & recipiat, quem implacabilem judicem suum futurum esse novit? S. Bruno, Carthusianorum Patriarcha, illa verba: *judicium sibi manducat,* Glossa sua illustrans, ait: *hic manducat & bibit non indulgentiam, sed judicium, id est, damnationem sibi, & meritò, quia non dijudicans, id est, parum discernens ab alio cibo corpus Domini, quemadmodum non discernebant Corinthii.* Salmeron alibi idipsum piscis similitudine declarat, qui eodem tempore quo escam devorat, hamum simul deglutit & mortem: *judicium sibi manducat & bibit,* inquit, *non secus atque piscis devorans escam cum hamo jacturam facit vitæ.* D. Chrysostomus hunc textum exponens, quærit: *cur judicium sibi comedit & bibit? Sacramenta ad majus ducunt supplicium eos, qui indignè communicant,* id quod & V. Beda sextum Joannis Evangelistæ caput interpretans, confirmat his verbis: *licet visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi* (de indignè communicante loquitur) *magis tanta res Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumit accedere ad Christi Sacramenta.* Idem quoque in expositione prædictorum verborum sancti Pauli, quinam illi sint, qui ex sacra communione proficiunt, declarare volens, ita scribit; *Escam vitæ accipit, æternitatis poculum bibit, qui in Christo manet, & cujus Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit, etiamsi tantæ rei Sacramentum ad judicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.* S. Anselmus similiter inquit: *qui indignè manducat, judicium sibi manducat, id est, damnationem extremam, quæ nunc appellatione judicii signatur, judicium sibi manducat, non quia mala res sit, quam accipit, sed quia ille malus, male accipiendo, ad judicium accipit bonum, quod accipit.* Si enim bonam haberet conscientiam communicando in Sacramento reciperet Salvatorem; at verò, quia illum sumit remordente eum culpæ mortalis conscientia, meritò ipsum experitur judicem, quia per injurias & offensas mortales illum exasperat, & qui illum recipere debebat cum obsequio, illum recipit cum improperio.

Ezech. 9. v. 5. Deus rigorosum minatur judicium prophanatoribus Templi.

Multo rigorosius puniuntur prophanatores S. Eucharistiæ. *S. Bruno in 1. Cor. 11. v. 29.*

Salm. l. 4. in ep. Pauli disp. 19.

V. Bed. in 1. c. 6. Joan.

Bed. in 1. Cor.

S. Ansel. Ibid.

5. *Non dijudicans;* id est, ut Theophylactus declarat, *non explorans, non intelligens proposita rei magnitudinem.* Hugo Cardinalis inquit: *non discernens, quam sanctum, quam admirabile est Sacramentum.* S. Anselmus ait: *non discernit, quam sit dignus omnibus creaturis hoc Corpus, quod videtur esse panis, si enim cogitaret, hoc Corpus esse, verbo Dei personaliter unitum, & vitam ac salutem eorum esse, qui hoc dignè accipiunt, non præsumeret indignus accipere,*

Theophyl. Hug. Card. S. Anselm.

Indignitas communicantis non præjudicat Christo, sed communicanti.

cipert, sed dignè se præpararet. Possumus quoque alium sensum accommodatitium adducere, dicendo: *non dijudicans*, id est, indignitas nostra non præjudicat, nec damnum affert impassibili Corpori Christi, sed totum damnum istud super nos recidit; Unde V. Beda Judæ exemplum adducens, inquit: *sicut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo, locum in se diabolo præbuit, sic indignè quisque sumens dominicum Sacramentum, non efficit; ut quia ipse malus est; malum sit.* S. Bonaventura in sermone *de ultima cœna Domini* considerat, quod sicut Divina providentia Eliam multis annis pavit, mediantibus corvis, panem & carnes ei quotidie, mane & vesperi afferentibus; idem quoque nobiscum operetur, dum nonnunquam per Sacerdotes, peccatores, Eucharistiam nobis ministrari permittit, at vero, sicut annona Eliæ, nullum ab his rapacibus & immundis avibus recipiebat nocumentum, ita quoque accidit in hoc Sacramento, quod ne quidem per umbram, aliquem ex nostris sordibus nævum recipere potest; ita Sol nullam splendoribus suis adsciscit maculam, tametsi illos, super terræ sordes & immunditias extendat. Christus Redemptor noster S. Birgittæ rationem revelavit, cur nonnunquam indignos ad hanc mensam accedere permittat: *sicut*, inquit, *in humanitate mea, & boni & mali tetigerunt me ad ostendendam veram humanitatem, & patientia humilitatem, sic & boni & mali comedunt me in altari, boni ad majorem perfectionem, mali autem, ne credant se esse damnatos, ex eo quod possunt hoc corpore meo sumpto, si volunt, personaliter mutare voluntatem & converti.* Hoc tamen rarò accidit, ut videtur in Juda, quem licet benignissimus Dominus tot diversis modis ad resipiscentiam invitasset, præcipuè verò per osculum, in horto ab eo receptum, & per amabilissimum amici nomen ei impositum, nihilominus plus quàm unquam in obstinatione & desperatione sua perseveravit. S. Bernardus de hac materia, in sermone quodam de ultima cœna Domini, differentiam inter S. Petrum & Judam, qui simul ejusdem mensæ Eucharisticæ commensales fuerunt, ponderans, inquit: *De uno pane consecrato Petrus & Judas accepit; bonum in vitam, pessimum in pœnam; totum usque adhuc in Ecclesia completur in Sacramento altaris, bonis quidem in bonum sumentibus, canibus vero & immundis non sic; canes sunt, qui irreverenter accedunt, & ideo judicati abscedunt.*

V. Bed.

S. Bonav. ser. 5. in cœn. Dom.

Revel. S. Birg. l. 2. c. 2. n. 8.

S. Bern.

DISCURSUS XXXIX.

ARGUMENTUM.

Judæ, in recipiendo Christi corpore, indignitas circumstantialiter examinata, gravitatem ostendit communionis sacrilegæ.

THEMA.

Post buccellam introivit in eum Satanas. Joan. 13. ℣. 27.

Examinantur circumstantiæ indignæ communionis Judæ proditoris.

1. DE illis porro, qui indignè communicant, in toto novo Testamento, nullum habemus manifestius & terribilius exemplum, quàm sit illud, quod Judæ accidit, ac proinde varias statui examinare circumstantias, quæ in ejus facinore concurrerunt, ut ex iis, ad confusionem illorum, qui eum imitantur, efficacia audiamus motiva. D. Chrys. de mensa Eucharistica loquens, inquit: *Nullus Judas adsit, qui Discipulus non est, secedat; cum Discipulis, inquit, meis facio Pascha.* Verum quidem est, quod ab ipso momento, quo de Eucharistia primitus loqui cœpit, quod factum est, postquam per miraculosam panum multiplicationem (hujus cœlestis Panis, ut sæpius suo loco diximus, symbolum) satiavit turbas, sæpius quidem in communi de omnibus illis, qui tam sublimis mysterii se reddiderunt incapaces, summique doni, quod Divina omnipotentia dare potuit contemptores fuerunt, specialiter verò de Juda conquestus fuit, utpote, quem primum futurum esse prævidit, qui sacratissimum corpus ejus indignè recipiendo, adeo perniciosum aliis daturus erat exemplum; *nonne ego vos duodecim elegi*, inquit Christus, *& ex vobis unus diabolus est? dicebat autem Judam Simonis Iscariotem*; similiter vix in cœna verba consecrationis super calicem protulerat, cum ecce immediatè subjunxit; *ecce manus tradentis me, mecum est in mensa ... Verumtamen væ homini illi, per quem tradetur*, quasi eo tempore, quo in elargitione divinorum thesaurorum, in beneficium hominis erogandorum prodigus erat, insinuare voluisset gravissimum illius excessum, qui per communionem sacrilegam, sacratissimum corpus illius conculcaturus erat. S. Matthæus scribit: quod prætérquam Christus Judæ comminatus fuit, dicens: *væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur*; insuper subjunxerit, *bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Circa quæ verba S. Thomas ait: *væ etiam erit omnibus, qui indigna & polluta conscientia ad mensam Christi accedunt; quamvis enim Christum non tradant Judæis crucifigendum, tradunt tamen suis iniquis membris sumendum, & ad majorem exaggerationem subdit: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Idipsum quoque V. Beda scribit, nam ut illos, qui irreverenter ad hanc mensam accedunt, perterreat, ly *væ* ponderans inquit: *hodie quoque & in sempiternum, væ illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidias mente condit, qui præcordiis aliquo scelere pollutis, mysteriorum Christi secretis participare non metuit, & ille enim in exemplum Judæ Filium hominis tradit, non quidem Judæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus, membris videlicet suis, quibus illud inæstimabile & inviolabile corpus Domini violare præsumit.* S. Bern. ad exaggerandam gravissimam injuriam, quâ Deus offenditur à nobis indignè communicantibus, ita in quodam sermone prædicans, ait: *cum sceleratis criminibus communicantes, eum persequuntur, Juda traditore deteriores effecti, eo quod sicut ille tradidit illum persequentibus Judæis, sic isti tradunt eum infernalibus diabolis, eò quod illum ponunt in loco sub potestate diaboli constituto.* Ubi etiam adducit terribilem illam S. Augustini sententiam dicentis; *magis peccant, qui tradunt Christum peccatoribus membris, quam qui tradiderunt eum crucifixoribus Judæis.* Porro Christus, ut salutem & redemptionem operaretur humanam, magno cum jubilo in Judæorum se manus tradidit; modò autem dum sanctissimum corpus suum ab indignis membris suis, per peccatum dæmonis servituti subjectis, traditur, incredibile est, quantum abominetur eos, dum illos ingrato modo, sanguinem & redemptionem suam conculcare conspicit.

D. Chrys. h. 83. in Matth.

Joan. 6. v. 71.

Luc. 22. v. 21. & 22.

Matth. 26. v. 24.

Ibid.

S. Th. Ibid.

Non minus delinquunt etiamnum indignè communicantes.

V. Beda. l. 6. in Luc. Ibid.

S. Bern. t. 2. ser. 55. art. 1. c. 3.

2. Incarnata Sapientia mensam hanc Sacramentalem præparans, de Juda sic lamentabatur: *qui manducat mecum Panem, levabit contra me calcaneum suum.* Idem S. Bernardinus Tom. 2. in quodam sermone hæc verba adducens, de indignè communicantibus, inquit: *Talis similitudinem gerit Judæ, qui, postquam cum Christo cœnavit, ipsum suis prodidit inimicis.* Ecce tibi ingratitudinem, quam tanto benefactori rependit, dum illum inimicorum suorum prædam esse facit. Judas principes sacerdotum interrogavit; *quid vultis mihi dare*

Joan. 13. v. 18.

S. Bern. serm. 53. art. 3.

Matth. 26. v. 15.

&

Pro viliori lucro quam Judas vendunt Christum indigne communicantes.

& ego vobis eum tradam? at illi constituerunt ei triginta argenteos; nimirum inæstimabile vitæ & sanguinis, cœlestis magistri sui pretium, ipsorum voluntati, & discretioni remisit, ac tandem pro triginta denariis ipsum eis tradidit. Principes sacerdotum, qui præ cunctis aliis Messiæ sui & Filii Dei corpus æstimare debebant, contemptibiliter tam tenui triginta denariorum pretio æstimarunt, & Judas tametsi Apostolus esset, tam exiguo pretio eum vendidit. O quam verum est, quod hisce temporibus nostris multi sacerdotes indigni, & ad imitationem illorum, ipsi quoque sæculares, vilissimi eum faciunt, & postquam Corpus Christi intra viscera sua receperunt, pro pretio non jam triginta denariorum, sed turpis delectatiunculæ, & vilis lucri turpissimè vendunt?

Psalm. 68. v. 23.
S. Eucharistia facta fuit Judæ in laqueum.
1. Cor. 11. v. 29.
Esther. 5. v. 12.
Indigne communicantes cum Aman à convivio transeunt ad patibulum.

3. Regius Propheta David in Psalm. 68. per Spiritum Propheticum, ad mortem & Passionem Redemptoris alludens, de Judæis inquit: *fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum & in retributionem, & in scandalum*, id quod in Juda ad *literam* adimpletum fuit; cui mensa Eucharistica conversa est in laqueum, quo se desperatus infeliciter suspendit. Idipsum quoque accidit illis, qui sacrilegii ejus participes se faciunt, quia, *qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Aman inaniter gloriabatur, dicens, *Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum Rege, præter me*; similiter quoque homo gloriari potest, quia nec Archangeli nec Principatus, nec Dominationes, nec Seraphini digni æstimati fuerunt, qui Corpus Christi manducarent, solus homo commensalis est magni hujus convivii, caveat tamen ne abutatur, sed memor sit Aman, qui à convivio Regio transiit ad patibulum. Idem Propheta David, in Psalm. 54. hujus Apostoli traditoris gravissimas pœnas, his verbis prædicit:

Psalm. 54. v. 13.
Ibid. v. 14. & 15.
Ibid. 16.

Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, Tu vere ... qui simul mecum dulces capiebas cibos ... Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes, quoniam nequitia in habitaculis eorum, ecce tibi pœnam, peccatoribus Corpus Christi indigne tractantibus comminatam. *Audiamus oro, & perhorrescamus*, inquit D. Chrysostomus, *carnes suas nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit, quam igitur satisfactionem offeremus, cum tali pabulo nutriti, taliter peccemus, cum agnum comedentes in lupos convertimur, cum ovinis carnibus saturati ut leones rapiamus?*

D. Chrysost. hom. 51. in Matth.

Petrus Blesensis in quadam Epistola sua optime ponderat, quod, quanto divina liberalitas in hoc convivio est profusior, tanto quoque pœna indigne communicantium futura sit severior & gravior: *Domine Jesu Christe*, inquit, *Sacramentum corporis & sanguinis tui, quasi pignus & obsidem cœlestis gratiæ dimisisti, & in eo constituisti nobis, non mortem, sed vitam, non judicium, sed salutem; quam perditus ergo est, qui redemptionem in perditionem, qui sacrificium in sacrilegium, qui vitam convertit in mortem?*

Pet. Bles. Epist. 123.

Acetum, felle mixtum, acceleravit Christi mortem.
Joan. 19. v. 30.

4. Nonnulli contemplativi piè meditantur, quod nec spinæ, nec flagella, nec clavi, nec patibulum Redemptori mortem accelerarint, bene tamen fel & acetum, estque verisimile, ambo hæc veluti sagittas cor penetrasse Redemptoris; & ratio est, quia Evangelista non sine ingenti mysterio inquit; *cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: consummatum est, & inclinato capite, tradidit Spiritum*. Sed quid audio? num igitur hic liquor fellis amaritudini immixtus Redemptori agonizanti necem causavit? advertendum igitur est, quod id, de quo Redemptor inter omnes Passiones suas præcipue doluit, dolores interni fuerint, quos fuit perpessus: *intraverunt*, inquit, *aquæ usque ad animam meam, Infixus sum in limo profundi*; sed quænam aliæ aquæ ad animam usque Christi penetrarunt; præterquam dolores interni? quodnam obsecro lutum illud fuit, cui se infixum fuisse lamentatur? S. Bernardus ait, *forsasse crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus, homo enim formam crucis habet, quam si manus extenderit, exprimit manifestius; limum quidem nos esse manifestum est, quia de limo plasmati sumus*. Non igitur Christus lamentabatur, quia in ligno materiali crucis confixus fuerat, sed quia ingratitudo hominis illum transfixerat, cui cum vesperi præcedenti nectar & ambrosiam Eucharistiæ præparasset, is tamen nunc, dum Christum dicentem, *sitio* audit, nectar illud aceto & felle rependit; hæc autem ingratitudo tantum ei dolorem attulit, ut, licet patiendi avidissimus esset, mortem ei protinus accelerarit. Dicite sodes, quisnam Salvatorem nostrum magis offendit, Judasne, an vero Pilatus? scimus enim, quod Pilatus eum ad flagella, ad spinas & ad crucem condemnaverit, Judas vero ipsum solum in manus consignavit Judæorum. Dubium hoc ipsamet Veritas clare decidit, siquidem Redemptor noster Pilato ait: *qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*; ac proinde incomparabiliter inexpiabilius scelus Judæ fuit, quam Judæorum, Herodis, Caiphæ, Annæ, vel Pilati; hi enim, *si cognovissent*, ut S. Paulus ait: *numquam Dominum gloriæ crucifixissent*; cui accedit, quod hi omnes ad inferendam Christo necem aliquo saltem motivo humano duci poterant; Pilatus enim metuebat, ne gratiâ Imperatoris excideret; nam Judæi clamabant: *si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris*; Synagoga vero hoc motivo percellebatur; *venient Romani & tollent nostrum locum & gentem*: at vero Judas nullum aliud Christum tradendi motivum habebat, quam ut triginta denariorum lucrum sibi adsisceret, & tamen multo tempore Discipulus ejus fuerat, atque Petrum dicentem audierat; *tu es Christus, Filius Dei vivi*.

Psalm. 68. v. 12.
Ibid. v. 3.
S. Bern. ser. 4. in vig. nat.
Quisnam Christum gravius offenderit Judas an Pilatus.
Joan 19. v. 11.
1. Cor. 2. v. 8.
Joan. 19. v. 12.
Joan. 11. v. 48.
Matth. 16. v. 16.

5. D. Chrysostomus considerat, nullum esse Christianum adeo impium, qui adversus Judam traditorem non excandescat, sicut & contra Judæos, eo quod communem Salvatorem nostrum crucifixerint; ac tandem hoc supposito, iis, qui indigne ad hoc Sacramentum accedunt, his verbis improperat; *cave, ne tu quoque sis reus Corporis & sanguinis Christi: illi acerbissimè sanctissimum Corpus trucidarunt, tu vero polluta suscipis anima post tot, tantaque beneficia*. Judæ scelus, quod indignè communicando commisit, adeo execrabile fuit, ut ipsemet dæmon erubuerit, author & instigator esse ad idem scelus committendum; utpote quod superius & execrabilius est, omni eo, quod diabolica excogitari poterat malitiâ, nam *dæmones credunt, & contremiscunt*, unde licet Scriptura teste, dæmon autor fuerit traditionis, communionis tamen sacrilegæ autor esse erubuit, scimus enim, quod, ut in verbis thematis à principio hujus Discursus dictum fuit; *post buccellam intravit in eum Satanas. Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum*, unde sacrilegum tam iniquum cordi ejus immittere nequaquam ausus fuit, si enim dæmon hoc ei scelus insinuasset, utique veridicus Spiritus Sanct. calamus hoc ipsum in posterorum memoriam scriptum reliquisset. Verum inquies, quo modo dæmon Judam intrare potuit, cum & ipsemet

D. Chrys. hom. 28. in Matth.
Scelus Judæ quod indignè communicavit vel maxime execrandum fuit.
Joan. 13. v. 27.
Ibid. v. 2.

Joan. 6. v. 71.

Judas à Christo diabolus vocatus fuerit; *ex vobis unus diabolus est?* S. Thomas per authoritatem S. Augustini, opinionem reprobat illorum, qui Panem in paropside intinctum & à Christo Judæ porrectum, sanctissimum ejus corpus fuisse existimant; quia hoc postea simul cum aliis, suo tempore accepit: *Judas cum aliis Discipulis simul Corpus Christi accepit in cœna; intravit in eum Satanas, ut plenius possideret.* Idipsum S. Cyprian. diu ante, in Tract. de ult. Cœna, his verbis tradiderat: *ubi sacram cibum mens perfida tetigit, sceleratum os Panis sanctificatus intravit, parricidalis animus, vim tanti Sacramenti non sustinens, quasi palea de area exsufflatus est, & præceps cucurrit ad proditionem, & pretium, ad desperationem & laqueum.* Diabolus enim Judam ad tantam temeritatem pervenisse videns, ut non obstante machinata traditione ejusdem Dei, qui se ipsi in cibum dederat, simul cum aliis communicare præsumeret, statim facile sibi futurum esse censuit, ut illum in profundissimum quodvis iniquitatis barathrum præcipitare posset. Adhæc quot peccata Judas ante ultimam cœnam commiserat? Latrocinii nimirum, detractionis contra suum magistrum, & alia quæ ignoramus, jam quoque de pretio traditionis pactus fuerat, & tamen patientissimus Magister benigne illum tolerabat: at vero quando ad tantam impudentiam pervenit, ut indigne communicare non erubesceret, tunc Christus illum dereliquit, manibusque ac potestati dæmonis totaliter remisit. Unde S. Paschasius ait: *Judicium autem Sacramenti est, si habeat reus prioris culpa delictum, deinde contemptus sui, peccatum superbiæ vel sacrilegii contra Deum, quia ausus est sancta contingere, hinc igitur patet, quod gravius est, quod talis quælibet excipit facinoris, quam quod prius admiserat, nam Judas donec buccellam acciperet, quamvis mente saucius, interdum tamen à Domini bonitate leniter, crebroque nunc cum aliis, nunc solus monetur, sed postquam indignus mystica præsumsit, invasit eum diabolus, & qui prius nutabat, ut accepit, continuo foras exivit.* Dionysius Carthusianus in sermone, cui titulus est; *quomodo Sacramentum altaris sit dignè suscipiendum*, eos, qui indignè ad communionem accedunt, his verbis perstringit: *tales sunt socii Judæ proditoris, de quo in Joanne legitur: post buccellam introivit in eum Satanas, nam & ante in eum intravit, sed quia corpus indignè accepit, magis possidit eum diabolus.* Sanctus Bernardinus citat Sanctum Remigium super illa verba Matth. 26 (*væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur*) ita scribentem: *væ credentibus ad Christum crucifigendum, sed væ sub maligna conscientia sumentibus illum sub Sacramento*; etenim Deus illos haud secus ac Judam deserit, dæmoni in prædam dimittit, ac tandem in propriæ salutis desperationem cadere facit. Beda, à S. Thoma ad prædictum dubium respondente, citatus, de inimico infernali ita scribit: *quia tunc intravit, ut quasi alienum tentaret nunc autem quasi proprium atque quacumque vellet, agenda attraheret.* Quisquis enim ad hanc tam sacrilegam temeritatem pertingit, ne pro nihilo ducat, si indigne communicet, hunc dæmon pro libitu suo ad quosvis alios excessus committendos facilè inclinabit; sic enim mox ut Judas Eucharistiam sumpsit, ad execrandissimum scelus, quod umquam vel ab humana, vel à diabolica malitia committi potuit, scilicet, ad Deicidium, & ipsiusmet Filii Dei crucifixionem exequendam se accinxit, quia dæmon, ad quæcumque vellet, ipsum pertrahebat.

S. Thom. in Joan. 13. v. 10. — *S. Cyprian. de cœn. Dom.* — Post illud scelus commissum dereliquit illum Christus. — *S. Pasch. l. 6. de Corp. & sang. Dom. c. 2.* — *Dion. Cart.* — *Matth. 26. v. 24.* — *S. Bernard. l. 2. ser. 55. a. 2. c. 1.* — Hoc adhuc contingit indigne communicantibus. — *Bed. in cat. D. Th.*

6. Unde D. Chrysostomus miserabilius esse censet, sacrosanctum Salvatoris corpus indignè sumere, quam ab ipsomet dæmone possessum esse: *dico horribile quoddam atque tremendum, non esse ita malum dæmoniacos intus esse, sicut istos, qui peccatorum sordibus polluuntur, quod ait Paulus, Christum conculcare. Multo dæmoniaco pejor est, qui peccati sibi conscius accedit.* Et ratio est evidens, quia dæmon solum super corpus possessi hominis potestatem habet: at vero in indigne communicante absolutam habet in animam potestatem, & ideo magis possidet eum diabolus: & quidem tametsi etiam dæmon authoritatem habeat in animam, culpæ mortali obnoxiam, attamen quando eadem etiam hujus sacrilegii rea est, *magis possidet eam.* Salmeron delicti hujus gravitatem his verbis considerat: *porro gravissimum est, horrendum male communicantium delictum; pejus enim est quodammodo quam Christi Corpus cruci suffigere, atque pretiosum ejus sanguinem fundere, propter quod dicit Apostolus: [Reus erit corporis & sanguinis Domini.] Deterius enim peccat vel ipso Juda qui Filium Dei & pretio vendidit, & osculo prodidit, nam hic non solum exterius osculatur, sed intus morsu lethali afficit, ut Propheta dicat, [aperuerunt super me os suum, sicut Leo rapiens & rugiens;] atque quod ad se attinet, renovat Filii Dei mortem.*

D. Chrysost. h. 83. in Matth. — Miserabilius est indigne communicare quam a dæmone possideri. — *Salm. t. 9. tr. 41.* — *1. Cor. 11. v. 27.* — *Psalm. 21. v. 14.*

7. Porro quid benignissima Christi pietas, ad cor traditoris immutandum, eumque ad pœnitentiam inducendum, non fecit aut dixit? Et tamen irritum semper fuit, tum vero quando indigne communicavit, eumdem velut in pœnitentem à dæmone in ultimum usque præcipitium proturbari permisit, unde ait: *quod facis, fac citius.* Et ideo S. Bernardinus de eo, qui similis sacrilegii reus est, ita scribit: *irrationabilis creatura, & inanimata scilicet; Panis mutatur in melius, scilicet in Corpus Christi, virtute verbi Dei; mirum est igitur, quod peccator non mutatur, nec verbis, nec beneficiis, nec minis nec promissis potest converti de mala sua vita in bonam.*

Christus frustra conatus fuit Judam ad pœnitentiam inducere.

DISCURSUS XL.

ARGUMENTUM.

De Asserto Apostoli dicentis: Quicumque manducaverit panem indigne, reus erit corporis & sanguinis &c. Ubi etiam ostenditur, quod reatus iste majorem in nobis mereatur pœnam, quam olim in Lege veteri, ubi figuram illius indigne tractantes severissime fuere puniti.

THEMA.

Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. 1. Corinth. 11. vers. 27.

1. Terribilis est illa S. Pauli sententia, eidem à Spiritu veritatis dictata, qua ad deterrendum quemcumque indigne ad Corpus Christi sumendum accedentem, dicit: Reus erit corporis & sanguinis Domini, haud secus, ac si manibus suis ei necem intulisset, *itaque quicumque manducaverit &c.* Dionysius Carthusianus autem ly *indignè* ita exponit; *id est, non in statu salutis & gratiæ, non reverenter & devote, non secundum institutionem Christi, & ordinationem Ecclesiæ.* S. Thomas ait: *Corpus & sanguis Domini facient eum reum, ita enim bonum male sumptum nocet,*

Proportio est inter Christum manu occidentes, & indigne communicantes. — *Dion. Cart.* — *S. Thom. ib.*

nocet, sicut prodest malum, quo quis bene utitur. Theophylactus inter eos, qui manus suas in Passione Filii Dei cruentarunt; & illos, qui irreverenter communicant hanc proportionem esse considerat: *ut enim qui eum pupugerunt Christum, non ut biberent, pupugerunt, verum ut effunderent; sic indigne bibens temere effudit sanguinem. Porro Judæi dilacerarunt Regis chlamydem atque indigne manducat in contum & lutum, in animam suam videlicet hanc chlamydem injicit.* Cajetanus ad imprimendum nobis adæquatum hujus Deicidii conceptum, inquit; *nec dicit: reus erit tamquam Corporis & sanguinis Domini, sed dicit: reus erit Corporis & sanguinis Domini, ut intelligant Christiani vere reum esse Corporis & sanguinis Domini, quia verò, quamvis indignè sumit Corpus & sanguinem Domini. Injuria irrogatur Corpori & sanguini Domini, indignè sumendo.* Unde necessum est hanc veritatem vivâ fide tenere, quod idem Salvator, qui traditus, flagellatus, & in crucem à Judæis actus fuit, idem, inquam, de novo à sacrilego crucifigatur, qui de Eucharistia indigne cibatur. *Inter Angelorum frequentiam*, inquit S. Paschasius, *quam terribile sit ad communionem accedere, debet quisque cogitare, imo quam terribile sit ipsum Corporis & sanguinis Sacramentum, ubi plenissimè virtus Christi accipitur, & neque ab alio, quam ipso Christo Pontifice porrigitur, licet visibiles Sacerdos assistere & singulis tribuere videatur; Quis carnem ipsius & sanguinem nisi ab ipso, jure percipit, cujus est caro?* qui crucem offendit, vel crucifixum sive ex ligno sive ex tela factum, injuria afficit; Christum quidem indigne tractat, & vilipendit non tamen immediate, siquidem sola effigies & imago ejus est, quæ directè & primo loco vilipenditur: at vero, qui Sacramento altaris contumeliam infert, idem corpus, quod à Judæis crucifixum fuit, vilipendit & conculcat; & ideo *reus erit corporis & sanguinis Domini.* Quæ verba, ut Theodoretus inquit; *hoc significant, quod, quemadmodum tradidit ipsum Judas, & eum probris & convitiis affecerunt Judæi, ita eum ignominiâ & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus immundis manibus accipiunt.* Angelicus Doctor præter jam allegatam expositionem inquit: *Reus erit corporis & sanguinis Domini, ut sit sensus: mortis Domini pœnas dabit, hoc est, ac si Christum occiderit, punietur, secundum illud Hebr. 6. rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Unde qui indigne communicant in inferno, in societate Judæ, Herodis, Caiphæ, Pilati, Judæorum & Carnificum, qui huic sacratissimo corpori acerbissimam mortem intulerunt, punientur. Quare S. Anselmus similiter ait: *dabit pœnas mortis Domini.* S. Pacianus evidentem hujus rationem reddit, dum primo quærit: *intremuistis, an non, dum audistis quia reus erit Corporis & sanguinis Domini?* & postea sequens format argumentum: *humana*, inquit, *anima reus non potest absolvi, Dominici corporis violator evadet?* Dionysius Carthusianus prædictis expositionibus similiter subscribit, dicens: *reus erit, id est, si confundetur, damnabitur, & punietur, ac si Christum occidisset, ejusque sanguinem effudisset.* Sanct. Thomas de Villanova, in concione tertia de Sacramento altaris, gravitatem hujus sceleris ponderans, idem quoque punctum his verbis tangit: *quantum*, inquit, *flagitium sit in spurcissimam pectoris tui cloacam sacratum Christi sanguinem fundere. Apostolica illa tuba personuit, dicens: quicumque manducaverit panem hunc &c. reus erit, ac si occidisset & effudisset; non æqualiter, sed proportionabiliter, quæcumque ejus enim blasphemias, quascumque irrisiones, quæcumque opprobria impiissimi Judæi in Christum corporaliter exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor, Filium Dei rursum in semetipso crucifigens, & ostentui habens.*

Theoph. Ibid.

Cajet.

Hi enim illum de novo crucifigunt.

S. Pascha. l. de Corp & sang. Dom. c. 8.

Theodor. ib.

T. Thom. Ibid.

Hebr. 6. v. 6.

Indigne communicantes in Inferno sociabuntur Judæ, Pilato, Herodi.

S. Ansel.

S. Pac. paræn. de pænit.

Dion. Carth. Ibid.

S. Tho. de Villanov. conc. 3. de sacram.

2. Sanctus Basilius reverentiam & præparationem, cum qua ad hoc Sacramentum accedendum est, nos docere volens, his verbis utitur; *mundemus nos ab omni inquinamento atque ita ad Sancta accedamus, ut judicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus.* Beda occasionem considerat, qua Apostolus monitum hoc Corinthios transcripsit: *De his*, inquit, *erat sermo, cum hoc Apostolus diceret, qui Domini corpus velut quemlibet alium cibum indiscretè, negligenterque sumebant. Si reprehensione tangitur negligentia corrivantis, quâ pœnâ percutitur venditor invisantis.* Primasius in Commentario super hunc textum hanc habet valde notabilem propositionem: *Reus erit corporis &c. quasi ille ipsum occiderit.* S. Cyprianus quoque hanc Apostoli comminationem ponderans, inquit: *contumacibus & pervicacibus comminatur, & denunciat, dicens: quicumque ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Spretis his omnibus atque contemptis, vis infertur corpori ejus & sanguini, & plus modo in Dominum manibus atque ore delinquunt, quam cum Dominum negaverunt.* Hugo Cardinalis sacrilegam illorum malitiam, qui sanctissimo huic corpori injuriantur, sequenti declarat similitudine: *Si*, inquit, *aliquis Dominum suum legitimum introduceret scienter in Domum inimici ejus capitalis, & si ipse non occideret eum, reus tamen esset mortis Domini sui.* Inimici capitales Christi, sunt peccata mortalia, propter quæ occisus est; non enim clavi, non flagella, non carnifices, sed peccata nostra corpori Redemptoris mortem intulerunt; *propter scelus populi mei percussi eum*, dum enim hoc corpus peccatorum nostrorum prædam efficimus, illud in manus crucifixorum suorum tradimus. Ac proinde Hugo Cardinalis de ejusmodi sacrilego inquit: *ac si Christum occiderit, punietur*; quorum malitiam Sanct. Bernard. exaggerans, ait: *O ingratitudo, omni nequitia plena! nonne ingratissimus putaretur, qui haberet Dominum, a quo cuncta, quæ habet, accepisset bona, & ipsum à morte & à suspendio multis suis laboribus liberasset, & tamen ipsum Dominum in immundissimum stabulum inimici sui prodigiosè locaret, ut crudeliter necaretur? longè majori ingratitudine plenus est, qui in mortali culpa dominicum sumit Sacramentum, ideo Dominus lamentabiliter ait: conculcaverunt me inimici mei tota die*; citatque sequentem S. Ambrosii authoritatem, dicentis: *ille Christum conculcat, qui libere peccat absque timore & pœnitentia, & qui eo indignè participat.* Idem S. Præsul super illa verba S. Pauli ad Hebræos: *quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit?* de indigne sacram communionem sumentibus subinfert: *hoc peccato conculcatur Corpus Domini.* Salmeron de hoc sacrilegio disserens, illud per comparationem quamdam similitudini Hugonis Cardinalis valde conformem declarat, dicens: *notam perfidiæ & crudelitatis non evaderet, qui Regem domi suæ exceptum, Regis hostibus conculcandum traderet; at quid aliud facit peccator, qui atrocissimis Christi hostibus, quæ sunt peccata, eum conculcandum præbet.*

S. Basil. ser. 2. de Bapt. c. 3.

Bed. Ibid.

Prosecutio ejusdem argumenti.

Primasius Ibid.

S. Cypr. de Lapsis in 63.

Hug. Card. ibid.

Declaratur gravitas hujus sceleris apta similitudine.

Isa. 53. v. 8.

Hugo Card.

S. Bernard. l. 2. serm. 51. art. 1. c. 3.

Invectiva S. Bernardi contra hoc peccatum.

S. Ambros. ... 1. Hebr.

Salm. t. 9. tr. 40.

3. S. Anselmus vehementer obstupescit, quod justitia Divina ad vindicandum tantum scelus iræ suæ

Mira Christi patientia

quod indigne communicantes non statim puniat.

S. Ansel. de sac. alt. 1. 12.

suæ fulmina ejusmodi sacrilegis non continuo immittat, nec justissimi furoris sui sagittas in Judæis ipsum crucifigentes non vibrarit, sed potius illos præstoletur ad pœnitentiam, ut longanimitatem & clementiam suam mundo manifestam reddat: *permittuntur mora Dei patientia Corpus Christi indigne manducando, ipsum Christum sibimet rursum, ut ait Apostolus, crucifigere & ostentui habere, & quasi invitum indignis & pollutis manibus quodammodo sibi allegare, dum sacramentotenus manducat ejus Corpus, quod ipse omnibus paraverat in cibum vitæ æternæ.* Simulque rationem assignat, cur hostes indignos, non subito patenter castiget, *mitis Jesus*, inquit, *dum tempus potentiæ est, qua pietate Judæos toleravit irridentes, conspuentes, crucifigentes, eadem & istos tolerat, quales fuerunt tales propriè circa eum existentes.*

Sicut nec olim suos Crucifixores.

D. Chrys. hom. 7. in Matth. Marc. 8. v. 15. Baron. An. 56. n. 30.

D. Chrysostomus ad illa Christi verba (*cavete à fermento Herodis*) se reflectens, quinam illi sint, declarat pariter & monet, dicens: *cave, ne Herodis efficiaris similis, & dicas, ut ego veniens adorem eum, cumque veneris interimere coneris, hujus enim similes sunt, qui indigne abutuntur communione mysterii.* De eodem S. Doctore referunt annales Ecclesiastici, quod contra hujusmodi indignos ingenti zelo exardescens, protestatus aliquando fuerit, dicens: *si ipse pellere non audes, mihi indica, non permittam ista fieri, animam prius tradam meam, quam dominicum alicui corpus indigne.*

D. Chrysost. h. 60. pop.

S. Thomas causam assignat malitiæ, quam committunt, qui in statu peccati communicant. *Quicumque*, inquit, *hoc Sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, & membris ejus incorporatum, quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali, & ideo manifestum est, quod, quicumq; hoc Sacramentum cum peccato mortali sumit, falsitatem in hoc Sacramento committit, & ideo incurrit sacrilegium, tamquam Sacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.*

S. Thom. 3. p. q. 80. ar. 4.

4. Consideratione dignissima est illa, à S. Paulo stabilita conclusio, dicentis: *nescitis, quia Templum Dei estis. & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.*

1 Cor. 3. v. 16. & 17.

Corpora nostra sunt templa Dei quæ prophanant indigne communicantes.

Quæ cum ita se habeant, audebimusne in templum hoc prophanatum, in quod amissus est dæmon, in quo peccatum, mortalis Christi inimicus, regnat, sacratissimum ejus reponere corpus? S. Cyprianus hoc sacrilegium considerans, ait: *Tu si Templum Spiritus S. violas, si intra te sacrarium Dei deturbas & fœdas, si cum calice Christi de calice dæmoniorum communicas, contumelia est, non religio, injuria, non devotio.*

S. Cyp. de cæn. Dom.

Ex stragibus illis inflictis, qui olim figuras hujus SS. Sacramenti minus digne tractarunt colligitur pœna indigne communicantium.

Consideremus obsecro zelum, quo Deus in antiquo testamento prosecutus est illud, quod solum remotus quidam corporis sui Eucharistici typus erat. Quot strages & neces arca, in qua manna recludebatur, populo Hebræorum intulit, eo quod tanto thesauro temere abusi fuissent? Oza, qui eamdem in humeris suis portare debebat, dum manum suam extendit, ut eamdem bobus, qui illam in plaustro portabant, recalcitrantibus, sustineret, & à lapsu præservaret, morte repentina punitus fuit. Unde Thomas à Villanova ait: *quantus terror in arca lignea? tantane tibi Domine cura de ligno?* non utique, *sed propter nos hæc facta sunt; in illis terremur, in illis admonemur, in illis instruimur. Illos examinas, ut nos erudias, ut in eis discamus, quanti piaculi simul & periculi sit, indigne tractare ac sumere sacrosanctam Christi carnem in hostia salutari, cujus typum sic Deus magnificavit, sic sublimavit, sic vindicavit. Si talis ultio in umbra, qualis fiet in veritate ipsa?*

S. Thom. à Villanova conc. 3. de sac.

Idem quoque S. Archi-præsul ad honores se reflectit & reverentiam, quam Philistæi exterquin gentiles & idololatræ, huic arcæ exhibuerunt; & ideo subdit: *vere gens illa & populus ille surget in judicio contra nos, & condemnabunt nos, quia illi amplius umbræ, quam nos veritati detulerunt.* In Levitico hoc præceptum à Deo, Moysi datum fuisse legitur; *loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt, ego Dominus; Dic ad eos & ad posteros eorum; omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerint filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.*

Lev. 22. v. 2.

Ibid. v. 3.

Legatis totum hoc caput, inde enim videbitis, quanta cum munditie & puritate corporali, altari Deus ministrari voluerit, licet in illo revera aliud nihil offerretur, præterquam animalia, vel incensum, vel farina, aut aliæ similes oblationes. *Instruit nos*, inquit S. Basilius, *tanto sceleratiorem & impium magis esse eum, qui cum impurus sit, corpus Domini administrare audet*, (quod idem applicari potest illis, qui cum mortalis culpæ conscientia illum sumunt) *qui seipsum oblationem & hostiam Deo in odorem bonæ fragrantiæ dedit, quanto corpus unigeniti Filii Dei excellentius est arietibus ac tauris.*

S. Basil. ser. 2. de bap. c. 2.

S. Cyprianus quibusdam sacrilegis errorem & indignitatem suam his verbis improperat: *exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus Domini corpus invadunt, quando occurrat Scriptura, & clamet & dicat: omnis mundus manducabit carnem, & anima quæcumque manducaverit ex carne sacrificii salutaris, quod est Domini, & immunditia ipsius super ipsum est, peribit anima illa de populo suo.*

S. Cypr. de Laps. n. 61.

In alio quoque ejusdem Levitici loco ita præcipitur: *anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis*; & tamen carnes illæ irrationabilium bestiarum carnes erant: quale igitur erit supplicium illorum, qui corpus agni immaculati, *qui tollit peccata mundi*, cum immunda conscientia sumere præsumpserint?

Lev. 7. v. 20.

5. In Ezechieli sequens refertur visio. Comparuerunt sex viri, vas mortis in manibus tenentes, in quorum medio unus erat vestitus lino, ad cujus renes calamarium suspensum pendebat; Hi ingressi sunt templum, juxta altare æneum se collocantes; dicitque sacer Textus: *Gloria Domini Israel assumpta est de Cherub, quæ erat super eum ad limen domus.* Ei vero, qui calamarium habebat, hoc impositum fuit præceptum; *Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem, & signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium, super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus, Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum & percutite, non parcat oculus vester, neque misereamini, Senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulieres interficite usque ad internecionem; omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis.*

Punitiones divinæ incipiunt à Sanctuario, id est, ab illis qui hoc sacramentum indignè tractant.

Ezech. 9. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Quod vero vel maxime in hac visione admirationem affert, est quod sequitur: *à sanctuario meo incipite; Cœperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus.* Scitisne hujus jussionis causam? Nimirum Arca, in qua manna erat, & sanctuarium ac altare sanctissimum, hoc præfigurabant Sacramentum, & ideo rigorosam sumit vindictam de illis, qui illud injuriis affecerunt; *omnia in figura contingebant illis.* Porro Sanctus Paschasius visionem hanc sequenti modo exponit: *steterunt juxta altare æneum, quod erat in atrio templi, per quod nimirum præsens altare, quo cibum vitæ & per stipendium multi-*

Ibid. v. 6.

S. Pasch. de corp. & sang. Dom. c. 6.

militia nostra sumimus, manifestissimè designatur. Clamavit ad virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium Scriptoris habebat in lumbis suis. Quem profectò virum Christum intelligimus, vestitum in habitu Pontificis, de quo scriptum est: Tu es Sacerdos in aeternum secundùm ordinem Melchisedech, & habet atramentarium Scriptoris ad renes suos, ut omnium peccata describat, dum ad altare veniunt; Observat verò Sanctus, Deum divinae justitiae suae ministris praecepisse: *non parcat oculus vester, neque misereatur. A sanctuario meo incipite; jure unde peccatum, inde judicium incipit:* hi verò, qui signo *Thau* insigniti erant, quod Crucem & passionem Christi indicabat, illos praefigurabant, qui ex sacra Communione, quae passionis suae memoriale est, proficiunt; *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Hi à suppliciis divinis exempti sunt, imò divinorum favorum efficiuntur participes.

Ps. 109. v. 4.

1. Cor. 11. v. 26.

DISCURSUS XLI.

ARGUMENTUM.

De damnis indignè communicantium, deque variis eorum spiritualibus, temporalibus & aeternis suppliciis.

THEMA.

Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? ... Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores. Matth 22. ℣. 12. & 13.

1. Per hasce nuptias, quarum incarnata Sapientia in hac parabola meminit, ex mente S. Thomae, sacra Eucharistia intelligitur; dicit enim Ang. Doctor. *Illud nuptiale convivium est Eucharistiae Sacramentum; istud convivium in Cœna Domini fuit paratum; per tauros & altilia significantur Spiritus sancti dona, quae conferuntur in hujusmodi perceptione devota;* is verò, qui sine veste nuptiali huic mensae temerè accubuit, Christianum significat, qui cum conscientia peccati mortalis communicat, gratiam & amicitiam Dei neutiquam possidens. *Vestis denique nuptialis,* ut S. Hieron. ait, *praecepta sunt Domini, & opera quae complentur ex Lege & Evangelio, novique hominis efficiunt vestimentum.* Qui hanc vestem non habet, ecce tibi, quod sibi adsciscit aeternae reprobationis horrendum supplicium; cujus occasione varias in hoc Discursu poenas examinabimus, quae illos infallibiliter manent, qui Eucharistiam sacrilege suscipere non erubescunt.

S. Thom. Ibid. Vestis nuptialis necessaria est ad hoc sacramentum dignè sumendum.

S. Hieron. Ibid.

2. Certissimum quidem est, quòd Eucharistia verus sit panis vitae: *Ego sum panis vivus;* veruntamen constat, quòd mox, ut illam Judas sumpsit, *suspensus crepuit medius.* Scitisne causam, cur id ei acciderit? inquit D. Angelicus: *Judas cum esset malus, bono usus est malè: sic cum quis indignè accipit Eucharistiam, quod bonum est & optimum, malè accipit, & vertitur sibi in malum.* Nullus quidem dari aut excogitari potest cibus majoris substantiae & nutrimenti, quàm sit iste, sed vae stomacho illi, qui non est purgatus; est enim infallibilis medicinae aphorismus; *Impura corpora quo plus nutrias, plus laedas;* atque ideo quando conscientia malis humoribus plena est, sacramentum hoc tam corpori quàm animae in perniciosum venenū & toxicum convertitur; *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Certum quidem est, quòd omnis, qui pe[illegible] mortalis bolum deglutit, judicio Dei & [illegible]nationi aeternae subjiciatur, Apostolus tamen [illegible] indignè communicantibus specialiter dicit: *Judicium sibi manducat.* Quod sequenti similitudine facilè declarare possumus.

Ingens damnum incurrunt indignè communicantes, quod patet exemplo Judae. Act. 1. v. 18. S. Thom. in c. 13. Joan.

1. Cor. 11. v. 29.

Reus aliquis ob grave delictum commissum, carceri inclusus, & morti condemnatus aliqualem adhuc vitae suae spem habere potest, quamdiu sententia mortis in eum lata executioni demandata non fuit, siquidem in communi proverbio dici solet: *Qui tempus habet, vitam habet;* fieri enim potest, quod vel vitam pecuniâ redimat, vel carcerem effringat, vel quòd potens aliquis Dominus, pro ejus vita salvanda intercedat, vel denique quòd sententia mortis, in perpetuum commutetur carcerem: at verò qui irremediabile venenum hausit, quam spem salutis concipere potest? Ecce tibi differentiam, quàm Apostolus assignat inter illos, qui Deum mortaliter offenderunt, & alios, qui indignè sacramentum hoc sumunt; De illis enim verum quidem est, quod *secundum praesentem justitiam* condemnati sint ad infernum, quia enim in odio Dei sunt, eo ipso divinae justitiae suppliciis sunt subjecti, verumtamen tolerantur, majoremque spem habent, quod tandem aliquando resipiscent, & ad poenitentiam se convertant, & in pristinum justitiae statum redeant; at verò qui sacrilegè hunc panem coelestem devorant, judicium sibi manducant, panisque ille in illorum stomacho in perniciosum convertitur venenum. *Post buccellam introivit in eum Satanas. Num mala erat buccella, quae tradita est Judae à Domino?* quaerit S. Augustinus: *Absit; Medicus non daret venenum, salutem Medicus dedit.* Quoniam igitur cibus iste tam salutaris versus est ei in toxicum? *Indignè accipiendo ad judicium accepit.* Idem sanctus Doctor super Psal. 142. inquit: *Qui manducat & bibit indignè &c. non malum est quod datur, sed bonum malo in judicium datur. Bonò esse non potest malè accipienti, quod bonum est.*

Apta similitudine declaratur damnum indignè communicantium.

Joan. 13. v. 27.

S. Aug. tr. 26. in Joan.

3. Cum Salvator noster ab innumerabili turba cinctus comprimeretur, Haemorrhoissa magna cum fiducia ad ipsum accedens, extremitatem vestium ejus tetigit; *Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti ejus, salva ero.* Circa quod factum D. Chrysologus inquit: *O quam docuit mulier, quantum sit corpus Christi, quae in fimbria tantum esse monstravit? Miseri, qui quotidiè corpus Christi tractamus & sumimus, & a nostris vulneribus non curamur. Imò, quod magis flendum est, mulier tulit medicinam de vulnere, nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus;* at verò quaenam est causa, quòd loco vitae mortem conciliet? *Non deest Christus infirmantibus, sed fides.* Salmeron damnum, quod sacrilegus sibi ipsi procurat, sequenti similitudine declarat: *Vehementer,* inquit, *sibi nocet malè communicans, nam perinde ac si putridum dolium optimum vinum in se recipiens, statim amittat, faecesque solum sibi retineat; pari ratione facere videtur, qui nullo cum fructu communicat, & peccata, quae male communicando admittit, sibi solum retinet.* Vulgaris est ille Medicorum Aphorismus: *Corruptio optimi pessima;* quantò enim caro aliqua delicatior est & pretiosior, tanto illius putredo perniciosior efficitur. Eodem quoque modo accidit in hoc Sacramento; quantò enim purius est & excellentius, tantò majorem in recipiente puritatem & sanctitatem requirit, tantoque magis indignè receptum iram Dei irritat, ut sumentem tantò atrociori poena castiget. *Adhuc escae eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Stomachi illi, qui manna satiati illud nauseabant, ultricem protinus experti sunt Dei vindictam, idque etiam illo adhuc tempore, quo coturnices dentibus mandebant; *& occidit pingues eorum, &* electos

D. Chrysol. ser. 34. Medicina corporis Christi, indignè sumentibus est vulnus & venenum.

Et quidem valde periculosum, & atroci poena dignum.

Psal. 77. v. 30. & 31.

Ibid.

electos Israel impedivit; Nec constat, Moysen vel Aaronem pro illorum venia & remissione se apud Deum interposuisse, ut exinde intelligamus, quòd, licet Sanctos pro aliis peccatis nostris promptus ad intercedendum pro nobis experiamur, non tamen facile intercessuri sint pro tanto sacrilegio, quod malitiosè & scienter indignè communicando committitur. Unde Petrus Blesensis contra hos impios ita scribit: *Repositum fuit illud pretiosissimum corpus in sindone munda, & in monumento novo: Iste autem in ore, adhuc potu hesterno fætente, & in sentina ventris adhuc ex præcedenti crapula æstuante demergit eum, quem Angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt. Nonne potius Antichristianus, quam Christianus judicandus est, qui, quantum in se est, Christum jam factum impassibilem, ita tractat indignè, ita probris afficit, ita crudeliter interimit, & sepelit inhonestè?* B. Laurentius Justinianus damna indignè communicantibus provenientia, his verbis describit: *Sumentes indignè præ cæteris delicta graviora committunt, & pertinaciores in malo, atque ad emendationem vitæ tardiores sunt. Quonam modo in sceleribus non excellunt alios, dum Regem gloriæ & universorum conditorem contemnunt, & irreverenter tractant?* Deus olim per os Psalmistæ conquerebatur, dicens: *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Porro Christum felle & aceto potatum fuisse, veritas est Evangelica, cum S. Matthæus expressè dicat: *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*; at verò ex quo fel istud Christo in potu propinatum fuit, cur idem sibi in escam datum fuisse dicit; *Dederunt in escam?* S. Augustinus idipsum in sensu spirituali exponit, asserens, eos Salvatorem amarissimo felle potare, qui Eucharistia indignè cibantur; At verò quid tandem illis evenit? Nimirum illa fellis amaritudo super ipsosmet recidit propinantes; Nam regius Vates subdit: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones & in scandalum; obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva; Effunde super eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos, fiat habitatio eorum deserta &c.* Ubi integrum quemdam malorum infortuniorum contexit catalogum, quæ impiis ejusmodi hominibus immittenda erunt. *Acceperat ipse*, inquit S. Augustinus, *escam suavem, quando Pascha manducaverat cum discipulis suis, illi Sacramentum sui corporis demonstravit, in hanc escam tam suavem, tam dulcem, quis est? qui dat fel, nisi contradictores Evangelii, tamquam illi persecutores Christi.* Sanct. Bernardinus ait: *Christiani maximum scelus est, & multorum causa flagellorum, quod Christum Filium Dei in hoc Sacramento tam indignè suscipiunt; propter hoc sæpe evenit sterilitas terræ, temporalium rerum penuria, prædationes, guerra Saccomani civitatum.* In Tomo primo in alio quodam sermone, adversus eos, qui in peccato mortali constituti communicant, duodecim enumerat maledictiones, quæ ex Ps. 68. deducuntur: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. Primò, peccatis illaqueat; Secundò, retributionem gravat; Tertiò, proximum scandalizat; Quartò, mentem excæcat; Quintò, mundanis incurvat; Sextò, Dei misericordiam irritat; Septimò, Dei Justitiam conturbat; Octavò, vitam abbreviat; Nonò, gratuitis privat; Decimò, iniquitatem multiplicat; Undecimò, mentem indurat; Duodecimò, damnatum quoque in fine demonstrat.*

Pet. Bles. ep. 123.

B. Laur. Justin. de Euch.

Recensentur damna indignè communicantium.

Psal. 68. v. 22.

Matth. 27. v. 34.

S. Aug. Ibid.

S. Bern. Sen. t. 2. ser. 55. a. 1. c. 3.

Psal. 68. 23. t. 1. ser. 56. a. 1. c. 6.

4. Beatus Laurentius Justinianus ex hac Apostoli propositione (*si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus*) ita arguit: *Quid de his arbitrandum est, qui sceleribus oneratis, absque ulla devotionis veneratione, ad Dei & Domini sui mensam spiritualem audent accedere, corpus ipsius sumere pollutis interiores hominis manibus, atque animo infrunito, & irreverenti mysteria sacrosancta tractare?* Quod argumentum & S. Cyprianus ex parabola illius, qui vestem nuptialem neglexit, confirmat, dicens: *Dominica mensa in veste lutulenta se ingerunt impudenter; quibus melius erat mola asinaria collo alligata mergi in pelagus, quam illota conscientia de manu Domini buccellam accipere.* S. Bonavent. pariter in serm. 6. de ultima cœna, illam ex libro Judicum, de pane subcinericio, Madianitarum exercitum dissipante, historiam adducens, ita discurrit: *Considera hujus miraculi memoriam in hoc Sacramento, quo perversi & indignè communicantes percutiuntur, subvertuntur, terræ coæquantur, & hoc per triplicem mortem, secundum quod innuit Apostolus, 1. Cor. 11. percutiuntur per mortem spiritualem; unde ait Apostolus: quicumque manducaverit; & biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & sanguinis Domini, subvertuntur per mortem æternalem; unde dicitur ibidem: Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit. Terræ coæquantur per mortem corporalem, quando terra in terram revertitur.* Qui idem S. Doct. Apostolum, postquam Corinthiis indignitatem, qua tom ad hoc Sacramentum accedebant, exprobrasset, subjunxisse advertit: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Imò non defuère Authores, qui in his Hymni Paschalis verbis (*quæsumus author omnium, in hoc Paschali gaudio, ab omni mortis impetu, tuum defende populum*) Ecclesiam supplicare voluisse autument, ut à mortibus repentinis, quæ eo tempore ad indignè communicantium vindictam, frequentius obtingere solent, fideles suos liberaret; quod & S. Paschasius respexit, dum ait: *Dormiunt ergo inde multi, non somno pacis, sed somno mortis, quod ministerio eorum, qui ad hoc positi sunt, Angelorum permittitur. Imbecilles vero fiebant, quia variis languoribus ideo cruciabantur; quidam ut corrigerentur; quidam vero, ut jam inciperent torqueri, & metu eorum cæteri sanarentur.* Quam eamdem multorum immaturorum funerum causam extitisse S. August. in hæc verba probat: *De mortibus autem, quæ contingunt, & vindicta, ait quodam loco Apostolus, corripiens eos, qui male tractabant corpus & sanguinem Christi, dicens: Propterea in vobis multi infirmi, multi in vobis dormiunt, id est, moriuntur; Flagello autem Domini corripiebantur & ægrotabant; & moriebantur.* Quam eamdem veritatem B. Algerus, de Sacramento altaris tractans, confirmat, dum ait: *Pravi dum communicare præsumunt cibo, qui incommunicabiles sit pravitate (ut ait Apostolus) imbecilles fiunt, & dormiunt multi, quia non dijudicant corpus Domini, ut vel corporalis infirmitatis molestia corrigantur, per Dei misericordiam, vel dormitione mortis corporalis vitam amittant temporalem & æternam.* Cui argomento plenius insistraturus S. Bonav. diversa, sacrilegium hoc consequentia, commemorat damna, præsertim autem, quod vitam penitus abbreviet, ait namque: *Indignè sumentibus multa mala occurrunt; nullum enim opus placet Deo, n[illegible]laceat ipse prius, indigna enim Communio, [illegible]batis hominem illaqueat, damnationem præparat, proximum scandalizat, mentem excæcat, tentationi subjugat, Deum irritat,* vitam

1. Cor. 3. v. 17.

B. Laur. Just. de Euchar.

S. Cypr. de Cœn. Dom.

1. Cor. 11. v. 27.

Ibid. v. 30.

S. Pascha. l. de corp. & san. D. c. 8.

Propter indignas communiones multi repentè & immaturè moriuntur.

S. Aug. ser. 10. de div.

B. Algerus de sac. p. c. uit.

S. Bonav. de temp. The. de vit. l. 7. l. 6. c. 25.

vitam temporalem breviat, gratuitis spoliat. Quæ omnia damna ex citato eruit Ps. 68. si quis autem porro quæsierit, quare Deus hujusmodi transgressores dictis suppliciis obruere differat? respondet S. Paschasius de sacrilego & indignè communicante tractans, in hæc verba: *Certus sit, quia ultores Angeli nec semel indignè communicanti parcerent, nisi bonitas Christi, in cujus judicio pendent omnia, & cui commissum est, ut signum pœnæ suorum in frontibus, gladium suspenderet, & removeret interdum momentaneam mortem. Quod sanè delictum, nullo alio, nisi Christo interveniente, donabitur. Unde in lege, ob hoc, quia in sanctificatis deliquit, aries, per quem Christus intelligitur, offerri jubetur.* Qui idem Sanctus alio in loco; cur divina Justitia in sacrilegè communicantes puniendo, tardè procedat, hanc aliam assignat rationem, dicens: *Sed Dominus, qui eos continuò non punit, numquid non curat, aut suas injurias eatenus multas obliviscitur? Nequaquam hoc dixerim, præsertim cum idem videat, & ad iracundiam exinde amplius concitetur, eò quod provocent eum filii sui, & filiæ in iram, quos Angelorum gratis sociaverat mensa. Hinc quoque est quod sequitur: Abscondam faciem meam ab eis, considerabo novissima eorum;* hoc namque maximum est supplicium divinum, quod Deus indignationem suam in mortis puncto exercens, permittat tales impœnitentes & absque hoc Sacramento mori, quia nimirum ipsum vilipenderant, & malè tractaverant in vita. In Sylva historiarum de quodam mercatore, lucris illicitis dedito, divitiasque per fraudes accumulare satagente, scriptum reperio, quòd statim post sumptam communionem Paschalem, pallidum & tetrum vultum præ se ferens infirmatus, cum à suis ad sacramenta recipienda exhortatus fuisset, se ea nolle, responderit, utpote à quibus omnino abhorreret, siquidem hostia, quam in Paschate sumpserat, faucibus ejus etiamnum inhærens magnum sibi dolorem causaret, cumque ei suaderetur, ut in divinam confideret misericordiam; Frustra id sibi inclamari dixerit, utpote cui jam damnato locus in inferno demonstratus esset, in quo juxta collegam suum, qui paulo ante vesperi sanus lectum ingressus, noctu à diabolo abreptus fuerat, in æternum torquendus esset; cumque imago Crucifixi ad eum delata esset, ipseque divinam ejus moneretur invocare clementiam, manibus oculis admotis; eamdem nequaquam respicere & voluerit dicendo, quod nonnisi severum in ea judicem suum videret, utpote diaboli jam manibus traditus; hisque dictis, confestim expirarit.

S. Paschas. Ibid.

Ibid. c. 21.

Sylv. hist. t. 2. l. 8. c. 2. c. 10 ex 8.

Horrenda historia indignè communicantis, & sine pœnitentia morientis.

5. In revelatione quadam, quæ S. Birgittæ obtigit, cujus titulus est: *Filii querimonia de quadam anima damnanda*; sequentia leguntur: Cum enim dæmon moribundi cujusdam animam suam esse prætenderet, beatissima Virgo, cui moribundus ille mirè devotus fuerat, se apud Filium suum intercessione sua fortiter interposuit. At verò num forte hoc peccatorum refugium & asylum aliquid pro obtinenda peccatorum miseri hujus venia à filio suo impetrasse existimatis? Minimè gentium; quin potius filius ejus illi respondit: *Scis mater mea, & vides omnia in me; hæc anima quamvis te in memoria habuerit, corpus meum mundissimum non sic tractabat, ut debuit. Quamvis me sumpsit continuè, non tamen ex hoc meliorabatur, quia non se præparavit, ut debuit. Qui enim colligere vellet hospitem bonum, præparare debet non solum hospitium, sed & omnia utensilia. sic non iste, quia etsi mundavit domum, non tamen scopavit eam reverenter & diligenter, nec pavimentum stravit virtutum floribus.* Aurea est igitur illa S. Bernardi sententia: *hujus Sacramenti natura est indurare corda illorum, qui illud malè suscipiunt;* & illorum, qui illum non suscipiunt. P. Bollandus de Euthymio Magno refert, quòd quibusdam in solitudine secum commorantibus, hanc se visionem habuisse dixerit: *Terribilem Angelorum visionem una secum Deo ministrantem & sacra contrectantem, & quod in Dominici corporis sumptione alios quidem ex iis, qui accedebant, videret ab ipsa illuminari, aliquos autem velut obscurari & morte affici; quicumque scilicet erant indigni ea luce & splendore.* Hæc autem caligo infernalium tenebrarum erat præsagium.

Revel. S. Birg. l. 2. c. 2.

B. V. pro tali anima intercedens nihil efficit.

S. Bernard. t. 2. ser. 54. n. 4. c. 3.

Boll. t. 2. Ian. 20. c. 13. n. 82.

6. S. Cyprianus de parvula puella quadam refert: quod cum à parentibus suis nutrici cuidam tradita esset, hæc eam ad Magistratum detulit, fideles illius temporis persecutionibus exagitantem: Cum autem puella ob annorum incapacitatem, oblatas idolis carnes manducare non posset, gentiles ei panem obtulerunt vino intinctum, quod falso cuidam numini oblatum fuerat. Post aliquod igitur temporis spatium, matri restituta filia, ad Ecclesiam vice quadam deducta fuit, sancti Cypriani Missam auditura, moxque puella plangere, volutari huc illucque agitari cœpit, absque ullo quietis intervallo, aut remedii subsidio; Tandem itaque Diacono vinum consecratum, ut cum reliquis adstantibus sanctissimum acciperet, ei sibi offerrent, obstrepuit & repudiavit, donec tandem violenter inducta oblatum sibi vinum sumpsit; subitoque omnibus verissimum esse innotuit, non posse *nos simul bibere calicem Christi & calicem dæmoniorum.* Et licet nullam cum panem, vino idololatræ intinctum, sumendo admisisset culpam, nihilominus, ut idem subjungit Sanctus: *Tunc sequebatur singultus & vomitus, in corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit; sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis visceribus erupit, tanta est potestas Domini, tanta majestas. Hæc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa se crimen necdum habuit ætatem.* Cui eventui tragœdico plures alios similes in hæc verba idem subnectit Sanctus. *At vero ea, quæ ætate provecta sacrificantibus nobis latenter subrepsit, non cibum, sed gladium sibi sumens, & velut quædam venena lethalia inter fauces, & pectus sanguinem admittens angi & anima æstuante concludi postmodum cœpit, & pressuram non jam persecutionis, sed delicti sui passa palpitans, & tremens concidit.* Qui idem Sanctus aliud quoque factum memorat fœminæ cujusdam, quæ dum arcam, cui panem Eucharisticum incluserat, irreverenter aperiret, egressa inde subito flamma ignis eam prostravit. Deinde ad novum conversus prodigium idem Sanctus, eamdem his verbis prosequitur materiam: *Et alius, qui & ipse maculatus sacrificio à Sacerdote celebrato partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit? Cinerem ferre se apertis manibus invenit. Documento unius ostensum est, Dominum recedere, cum negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem Sanctitate fugiente mutatur. Quam multi quotidie pœnitentiam non agentes, nec delicti sui conscientiam confitentes, immundis spiritibus adimplentur? Quam multi usque ad insaniam mentis excordes, dementia furere quatiuntur?*

S. Cyp. de lapsis n. 86.

Varia alia ejusdem materiæ exempla.

Baron. An. 57. n. 152.

Sed bortibilius est, quod Baronius de Donatistis quibusdam tradit, qui sublatam ex Ecclesia quadam Catholita Eucharistiam, canibus devorandam projecerunt; qui mox in rabiem acti in sacrilegos involantes, eos lacerarunt, membratimque discerpserunt, ut suo damno discerent illud: *Nolite sanctum dare canibus.*

Matth. 7. v. 6.

7. Sanctus Bernardinus pariter indignè communicantibus gravissima discrimina alia & infortunia, per divinam justitiam inflicta fuisse, attestatur, dum ait: *Plectuntur malis corporalibus, ideo sapius veniunt infirmitates variæ, pestes graves, & hominum strages & serpentes, & sævæ bestiæ*; id quod ex eo probat Apostolico textu: *Omnes sub nube fuerunt... Et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt (bibebant autem de spirituali, consequente eos, petra: Petra autem erat Christus) Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto; Hæc autem in figura facta sunt nostri.*

S. Bernard. T. 2. ser. 55. a. 1. c. 3.
1. Cor. 10. v. 1. 3. 4.
Ibid. v. 6.
ibid. v. 5.

8. In Frisia quondam impius legitur helno vixisse, qui quoties ex taberna ebrius domum rediret, suam percutiebat uxorem, quæ vice quadam mariti exhorrescens insaniam, graviter se laborare finxit; utque majorem speciem veritatis præ se ferret fictio, sacram sibi Communionem deferri fecit; Moxque adfuit Sacerdos, cui obvius maritus cum poculo cerevisiæ, eum ad bibendum invitavit: Ast hic potum recusavit, utpote ob reverentiam sanctissimi Sacramenti, quod manu ferebat; Temerarius itaque ille indignatus, pyxidem percussit, omnesque in pavimentum prostravit hostias, pluribus Matronis idipsum spectantibus, quæ in uniuscujusque hostiæ superficie stellam conspexere mirè coruscam; Neque segnior Sacerdos omnes recollegit particulas, mœstusque abscessit. Delato exinde sacrilegii facinore ad superiores, à Decano Provinciæ impius citatus, excommunicatusque fuit; sed nihilo emendatior omnem contempsit pœnam, ideoque cruce signatus, Romam cum dicto Sacerdote abire compulsus fuit, cui scelus suum confitenti Honorius Papa in pœnitentiam salutarem injunxit, ut trajecto mari, triennio integro contra infideles in exercitu Catholico militaret; Obediitque pœnitens, & cum Sacerdote tandem sub Damiata mortuus fuit. *Quibus vita functis, cum anno eodem Dominus Provinciam terribiliter plagasset, & causa plaga populum lateret, matrona quidam valde religiosa, Domino in orationibus, jejuniis, vigiliis servienti, Beata Dei Genitrix Maria, lachrymis ejus mota, populique miserta, apparens, sic ait: Propter injuriam Filii mei in Sacramentum Corporis ejus factam, submersa est Frisia, & adhuc amplius plagabitur, si condigna pœnitentia non fuerit subsecuta.*

Frisia submersa fuit propter sacram hostiam indignè tractatum.

DISCURSUS XLII.

ARGUMENTUM;

Impuritas vitæ ad Christi corpus accedentem summè dedecet; ubi consequenter de variis agitur pœnis illorum, qui impudici existentes ad Communionem accessere.

THEMA.

Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? 1. Corinth. 6. v. 15.

Joan. 6. v. 57.
Impudici in sua criminibus communicantes, Christum conjungunt cum scorti.

1. SAlvator noster apertis verbis asserit: *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*; Qua Corporis Christi cum membris nostris unione & communicatione supposita, clarum est, Apostolum hominibus carnalibus meritò his verbis improperasse: *Nescitis, quoniam &c.* Quid enim lascive & impudicè vivere, in eaque vita ad sacram Communionem accedere est aliud, quam carnia purissimæ agni immaculati cum Venere conjunctionem temerè moliri velle? Nam ut B. Algerus ad nostram eruditionem optimè inquit: *Sciendum, quia agnum Dei sine macula, qui virginis est Filius, luxuriosi & incestuosi sumunt periculosius, quia cum in Sacramento Christi, et uniri debemus, conformitate passionis & munditia, nihil sic adversatur passioni Christi, ut voluptas, nihil sic munditia ac puritas, nihil sic ejus unitioni, ut fornicaria societatis unitas. Libido enim appetitu suo allicit & incendit, actu suo fœdat & enervat, usu lubrico lubricat & illaqueat, adeo ut placendo displiceat, displicendo placeat, difficilem aut nullam sui pœnitudinem admittat.* Quando Salvator noster in sua conceptione carnem nostram assumpsit, operâ Spiritus S. qui summa puritas est, in utero virgineo generari; similiter quando idem corpus sepeliendum erat, monumentum novum adhiberi voluit; *ubique beate corpori defertur sanctitas*, inquit Sanct. Maximus, *ubique virginitas, novum illud venter concepit, novus tumulus includit.* B. Petrus Damianus in Epistola quadam ita scribit: *Plane sicut concipienti Deifica virgini non virile semen influxit, sed virtus Spirit. S. obumbravit, ita nunc in altari positum Sacramentum, eadem S. Spirit. virtus est, quæ vivificat, & necesse est, ut hoc pudica manus & impolluta contingat?*

B. Alg. l. 1. de sac. alt. c. ult.

Corpori Christi, tam in conceptione, quam sepultura deservit virginitas & puritas.
S. Max. h. 2. de cruc.
S. Pet. Dam. l. 2. Ep. 10.

2. S. Bonaventura, ex eo, quod Deus in monte Sinai populum Israëliticum alloquio suo dignaturus, eidem, ut ab omni, etiam licito actu conjugali abstineret, præceperit, evidentem hanc deducit consequentiam. *Si illic, ubi Dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur, tanta provisione, est munditia corporis requisita, ut, qui verba Dei perciperent mulieribus mixti non essent, quanto magis mulieres, quæ Corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam curnis debent, ne illa inæstimabilis mysterii magnitudine graventur?* Ideo etiam S. Paschasius mensam Eucharisticam accessuris, firmiter inculcat, ut virtutem hanc castitatis in se solicitè custodiant: *sicut nihil in hac vita felicius bono Christiano, ita illo nihil periculosius, si desertus à tanta gratia, fiat membrum meretricis, & ideo charissime castum te custodi, quia hoc munus, quo virgines generantur animarum non modo carnis luxuriam, verum etiam mentis execratur desidiam, & omne quod est, unde noster interior homo possit maculari.* Idem quoque Sanctus paulo ante dixerat: *quisquis vult rectè communicare, sic vivat necesse est, ut Templum Spiritus S. Semper esse queat*; quidnam verò ad hoc requiratur, ut quis Spiritus S. Templum evadat, S. Lucia virgo perspicuis verbis nos docet, dum ait: *castè viventes Templum sunt Spiritus S.*

S. Bonav. Phar. l. 1. c. 8.
Corpus Christi sumere volentes; castè vivant.

S. Pasch. l. 6. de Corp. & sang. D. c. 21.

3. In Levitico hoc Deus præceptum condidit: *ista est lex hostiæ pro peccato; in loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino; Sanctum sanctorum est, Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto;... Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur*; quis autem non videt omne id, quod hic præcipitur, figuram fuisse istius sacrificii incruenti, quod in Ecclesia Dei pro peccatis mundi offerendum erat? Quod vero, vel maximè proposito nostro deservit, est, quod sequitur: *omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.* Circa quæ verba

Lev. 6. v. 25. 26. & 27.
Cur Carnes sanctæ in V. L. prohibitæ fuerint mulieribus.

Lev. 6. v. 29.

ba quærendum venit, cur hatum carnium manducationam mulieribus prohibuerit, cum tamen, licat fexus fint debilioris, præ viris tamen magis devotæ & ad pietatem inclinatæ effa nofcantur? Quam difficultatem Rupertus Abbas refolvit, dicens, *quia nemo mollis ac fluxus hujusmodi hostia dignus est esu, omnis, inquit, masculus de genere sacerdotali, id est, omnis fortis, qui viriliter intus resistendo, dignus est dici, vel esse Filius, aut consanguineus magni Sacerdotis Christi, vescetur carnibus ejus.* S. Cyrillus Alexandrinus acutè obfervat, quod S. Joannes de convivio turbis à Christo in folitudine aahibito, fcribens, nullam mulierum faciat mentionam, fed virorum tantum, dicit enim Evangelista: *discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia?* Ubi Sanctus Cyrillus fubdit: *discumbentium virorum dumtaxat meminit, docet quippe nos tamquam in ænigmate in studio boni viriliter agentibus, convenientius quodammodo & magis proprie cibum a Salvatore suppeditatum iri, non autem iis, qui vitiosis moribus sunt effœminati.* Nimirum Panis ille miraculosè multiplicatus, ut fæpius alibi probavimus, verum Euchariftiæ fymbolum erat, & ideo S. Joanes, qui dono virginitatis arat confpicuus, da miraculofa illa reflexione differens, ut per umbram quidem fexus illius mentionem facere voluit, qui ut plurimum offendiculum eft honeftatis ad denotandum, quantum ab hoc Pane Angelico omnis val minima hujus vitii umbra aliana effe debeat.

Rup. Abbas. l. 1. in Lev. c. 34.

S. Cyr. Alex. l. 3. in Ioan. 6. v. 10.

In manducatione panis miraculosi in deserto, solum fit mentio virorum & quare?

4. Abulenfis quærit, an Abimelech, panes propofitionis Davidi & Comitibus ejus dando, peccaturus fuiffet, fi hi fuiffent immundi, id eft, ab actu conjugali etiam licito & honefto non abftinuiffent; ubi demum poft ventilatam fusè quæftionam, in hanc moralitatem defcendit; *ex his apparet*, inquit, *quanta confusio debeat esse eorum, qui dominicum corpus immundi existentes accipiunt, nam si lex homini, existenti in necessitate, non permittebat comedere de Pane illo propositionis, qui nullam differentiam ab aliis panibus habebat secundum veritatem, sed solum, secundum opinionem, quanto solicitius hoc observandum est in dominico corpore, ubi non est Panis & vinum, sed vera Christi caro? sicut hic specialiter inquisivit Abimelech de immunditia, quæ est à mulieribus, ita & in sumptione dominici corporis observandum est, non enim merentur carnem supercœlestem degustare, qui turpibus carnis illecebris immorantur.*

Abul. q. 13. inc. 21. Reg. 1. Panes propositionis non comedebantur ab immundis ex actu conjugali etiam licito.

5. Quodnam exiftimatis in eo latere myfterium, quod Chriftus in ftabulo nafcans, animaliumque obfequium circacircum fa admittens, equum & mulum exclufcrit, & folum afinum & bovem admiferit? Pro refolutione memorandum aft, quod locus, in quo Chriftus in lucem eft editus, *Bethlehem*, id eft, *domus Panis* appelletur; ad hunc verò cœlaftem Sacramenti Panem, lafcivi, qui per equum & mulum præfigurantur, admitti non merentur: Unde S. Bernardus in fermone quodam de circumcifione Domini verba illa Davidis (*ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum:*) addncens inquit: *sancta enim jumenta cognoscunt possessorem suum, & præsepe Domini sui, in quo positum est pissimum fœnum, ipse qui Panis est Angelorum.* S. Paulus Corinthios docet, inquiens: *fugite fornicationem; omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat;* a quidam, tametfi peccatum impudicitiæ impuram quoque reddat animam, hujus tamen nullam facit mentionam; & ratio eft, quia homines carnales fpiritus & animæ

Cur Christo nato in stabulo adfuerint asinus & bos & non equus & mulus?

Psalm. 72. v. 23. S. Bern. ser. 3. de circ. D.

1. Cor. 6. v. 18.

Homines carnales nullam spiritus & animæ habent rationem.

nullam habent rationam, fad caro dominatur fpiritui & rationi; atque ideo lafcivi, carnis nomine appellantur: *omnis caro corruperat viam suam, Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est;* quænam igitur Sacramento altaris irrogari poffet, major injuria aut vilipendium, quam fi illud homini carnali miniftretur? *in Corpus Christi peccat*, id eft, illi injuriam facit, quia *de carne & metet corruptionem*; is anim, qui cœleftem hunc Panem (qui Panis intellectus nuncupatur: *cibabit illum Pane vitæ & intellectus*) jure merito merus & purus Spiritus affe deberet, ac proinde Propheta Regius hunc abufum prævidens, in perfona Chrifti his verbis lamentatur: *quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* S. Gaudentius in tractatu cui titulus eft, *nunc judicium est mundi*, ita fcribit, *cavendum nobis plane fratres charissimi, ne victoriam Christi, qua de Diabolo triumphavit, de captivitate ejus, nos redimens suo sanguine pretioso; & auferens ei humani generis principatum, vestro vitio irritam faciatis, illius tyrannidi per illecebras carnis, ejus crudeli iterum regno nos subjicientes; unde merito conqueritur increpans & exprobrans: Quæ utilitas in sanguine meo? sine causa meus pro vobis sanguis effusus est, si ita vos geritis.*

Gen. 6. v. 12. & 3.

Gal. 6. v. 8.

Eccl. 15. v. 3.

Ps. 29. v. 10.

6. Manna, fymbolum Euchariftiæ, iis, qui contra Divinum interdictum, illud colligebant, fubito vermes fcaturiebat; ita pariter hæc menfa cœlaftis, licet in fa ipfa corruptioni & putredini fubjecta non fit, participata tamen ab anima immunda, magis illam inficit & contaminat; unda B. Laurentius Juftin. ait; *immundi ex communione sancta deteriores fiunt, adeo ut in illis verificetur illud, [qui in sordibus est sordescat adhuc]* In libro Sapientiæ de Manna ita fcribitur: *Quod ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio Solis calefactum tabescebat, Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire Solem ad benedictionem tuam.* Aponius ad hoc altaris facramentum alludens, ex prædictis verbis hoc elicit documentum: *Minutum*, inquit, *statim diluculo colligendum, mox ut notitia illuxerit cordibus nostris, antequam ardor avaritiæ, antequam ardor libidinis exardeat in nobis, nam ubi hi æstus increverint mentibus nostris, panem illum cœlestem (in quo dixit Dominus hominem vivere) ad suam retractum naturam, fugant à nobis, nec intra nostra viscera ejus virtus manebit, sicut Sole orto, Manna ad liquoris naturam revertebatur.* Notanda vero funt verba illa; *Ab exiguo Solis radio*, quia omnis hujus peccati carnalis macula, quantumvis parva effa videtur ad Manna hoc paradifiacum in nobis deftruendum fufficit.

Corpus Christi ab immunda anima sumptum, illam magis inficit & deturbat.

B. Laurent. Justin. de Euch.

Apoc. 22. v. 11.

Sap. 16. v. 27. 28.

Apon. l. 3. in Cant. in bibl. vet. p. 3. 1.

7. In lamentationibus Jeremiæ hæc verba leguntur: *matribus suis dixerunt, ubi est triticum & vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas*; circa quæ verba merito quæritur, undanam hæc defolatio & exterminium fuam habuerit originem? S. Pafchafius in fenfu morali ad frumentum electorum alludans, quod licet fit Panis vitæ, mortis tamen multarum animarum caufa exiftit, inquit: *Exhalant animas suas in sinu matrum suarum, quia illos male aluerant, & in sinum oblectationis pessima illexerant;* paulo poft vero fubjungit: *Per plateas voluptatis arripit latam & spatiosam viam, quæ ducit ad mortem.* Theodoretus verba illa Apoftoli (*Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit Corporis & sanguinis Domini*) Gloffa fua illuftrans, eos, qui hunc panem, confcientiæ immundæ obnoxii, manducant,

Communicantes delectationibus carnalibus obnoxii, animas suas ducunt ad mortem.

1. Cor. 11. v. 27.

Theod.

cant, Judæ pares censendos esse existimat, ait enim; *hoc significat, quod, quemadmodum tradidit ipsum Judas, ipsi autem insultarunt, & probris affecerunt Judas, ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui sanctum ejus corpus immundis manibus accipiunt; & in pollutum & incestuosum os immittunt.* Sanct. Bern. pariter in quodam sermone inquit: *Qui secundùm carnem vivunt, & post carnalia evagantur; catena vitiorum compediti, cum Juda proditore venenum accipiunt, spiritualis incendii laqueum incurrunt gravissime damnandi, tum pro multiplici reatu, tum pro sacramenti contemptu.* S. Paschasius ad præceptum illud, quo Deus olim agnum Paschalem, succinctis renibus manducari voluit, alludens, inquit: *Renes vestros accingetis, quia sunt hæc vitæ semina; quibus virgines generantur; unde constat, quod nulli periculosius ea contingunt, quam luxuriosi. Propterea primum hoc loco, lex castitatis in renibus, quorum scrutator est Deus, per seipsum affigitur; nam si, qui uxoribus debitum reddunt, in lege non possunt ad Deum, neque ad panes propositionis, neque ad ulla legis consecrata, nisi prius saltem triduo, vel eo amplius sanctificentur, accedere, quanto magis si volumus panem illum, qui de cœlo descendit, & agni Dei carnes digne comedere, necesse est ab omnibus peccati operibus vacare, purificationemque mentis ad Deum dirigere?* Enimverò licet in mensa Eucharistica non sumatur aliud, quàm caro & sanguis, illa tamen caro & sanguis est caro & sanguis filii Virginis, & agni immaculati & vinum germinans Virgines; & ideo ab hac carne alienissimus esse debet, qui est mera caro & sanguis. Audiamus S. Cyprianum, hac de re ita loquentem: *Inter Dominica mensæ convivas animalis homo non admittitur, quidquid caro & sanguis dictat, ab hoc cœtu excluditur.* S. Bernard. in quodam sermone authoritatem adducit S. August. dicentis: *Quàm temerarium, quamque nefarium est, cruentis manibus intemeratæ virginis tractare Filium? Quis auditum hoc sustinet aurium; quis oculus non confunditur ad intuitum, ubi pretium mundi mittitur in sterquilinium? non enim minus est detestabile, in os pollutum, quam in lutum mittere Dei Filium.*

S. Bern. ser. in cœn. Dom.

Nam cum Juda proditore venenum accipiunt.

S. Pasch. de Corp. & sang. Dom. c. 22.

Exod. 12.

Renes castitate præcingendi sunt, antequam accedamus ad esum Agni Eucharistici.

S. Bern. c. 2. serm. 35. a. 1. c. 3.

8. Drachma perdita inter domus immunditias reinventa fuit; huic autem gemmæ, pro qua comparanda prudens ille negotiator vendidit omnia, quæ habuit, sanctissimum altaris sacramentum assimilare possumus, nam ut Concilium Trident. ait: *Divitias in eo amoris sui effudit*; de hac gemma præceptum illud Evangelicum datum esse intelligitur; *nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis,* per hæc autem animalia immunda carnales homines intelliguntur, qui panem cœlestem conculcant. Rupertus Abbas super illa verba (*litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*) inquit: *Sanctum hoc est, quod luxuriosis canibus dari non debet; Margaritæ sunt, quæ videlicet ne conculcentur, ante porcos mittendæ non sunt.* Salvator noster S. Birgittæ apparens, causam revelavit, cur multi hoc Manna cœleste nauseent; dicit enim: *Fœtidus verè est, & febricitans, qui habet calorem exteriorem, sed interiorem frigiditatem, sitim intolerabilem, languorem membrorum, panis fastidium & omnis suavitatis abominationem. Calescit enim ad mundum, frigescens est ad Deum, sitit voluptatem carnis, fastidiens virtutum pulchritudinem; insipidus est ad mandata Dei, fervens ad omnia, quæ sunt carnis, ideo non mirum, quia non sapit sibi corpus meum.* Sic quoque Manna populo Israëlitico nauseam ingerebat; sed unde hæc nausea provenit? nimirum licet Manna in se recluderet omnes sapores, qui desiderari poterant, illi tamen carnes concupiscebant, & ideo Manna illis insipidum videbatur. Ad magnam illam cœnam, quæ Eucharistiæ figura erat, infelix ille homo accedere non solùm renuebat, sed etiam frequentationem illius sibi impossibilem esse reputabat, unde dicebat: *non possum venire*; cujus impossibilitatis rationem, ipsemet assignabat, dum perspicuis verbis edixit: *Uxorem duxi, & ideo non possum venire.* Circa quæ verba Simon de Cassia ita scribit: *Magnum est vinculum hominibus uxor ad Divina convivia, etiamsi bona consistat; si nolit celebrare divortium propter Christum, & vacare ad tempus.* Ubi notanda sunt verba illa: *Etiamsi bona consistat*, præterquam, quod agatur de actu conjugali; qui inter maritum & uxorem cum augmento gratiæ exerceri potest, siquidem matrimonium verum est sacramentum; quid igitur de fornicariis diceres, de quibus Petrus Blesensis in quadam Epistola ait; *Sanè non habent potestatem edere de cœlesti altari, qui tabernaculo carnis deserviunt. Illis enim, qui carnalibus desideriis infumantur, calix Domini vertitur in fel Draconum, Angelorum Panis aufertur ab eis, Manna cœleste putrescit, pluit super eos Dominus, sicut pulverem carnes.* Salvianus in hac materia ita scribit: *carnes desiderat, verberatur; & quia quotidie Manna edens; explere ex illecebris ventris cupit ingluviem optata quidem cupiditate saturatur, & in ipsa tamen saturitate torquetur; adhuc carnes, inquit Scriptura, esca erat in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*; quia ut Petrus Cellensis ait: *Cibos ad libidinem commotivos rebellis & ingratus populus esuriit.*

Luc. 15. v. 8.

Matth. 13. v. 46.

Conc. Trid.

Matth. 7. v. 6.

Margarita Eucharistica non mittenda ante porcos.

Joan. 6. v. 53.

Rup. Abb. ibid.

Rev. 1. Birg. l. 4. c. 61.

Ad magnam cœnam venire non poterat, qui uxorem duxerat.

Luc. 14. v. 20.

Sim. de Cass. l. 6. c. 19.

Petr. Bles. Ep. 123.

Petr. Cell. de Pan. c. 11.

9. Salutare proinde est illud Regii Vatis consilium, dicentis: *Apprehendite disciplinam*; ubi alii apud Lotinum legunt *adorate frumentum* alii: *Adorate purè*: Alii: *Adorate filium*, alii: *Fasciculum spicarum*; sed cur obsecro per cœleste hoc frumentum nos simul hortatur ad castitatem? *ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa, cum exarserit in brevi ira ejus*; summopere enim ira Dei contra homines carnales ad Eucharistiam accedentes irritatur; & ideo alii legunt: *Armamini disciplina, munditia.* S. Joannes postquam in Apocalypsi Beatos illos dixisset, qui stolas suas *lavant in sanguine Agni*, id est, qui per pœnitentiam conscientias suas purificant, protinus subjungit: *ut sit potestas eorum in ligno vitæ*, per quod sacramentum altaris intelligitur, utpote in virtute illius in paradisum intratur; *& per portas intrent in civitatem*, id est, in cœlestem Jerusalem; & tamen abinde nonnulli repelluntur; nam dicitur: *foris canes & venefici & impudici, & homicidæ.* S. Bernardinus gravissimæ hujus culpæ malitiam his verbis depingit: *Magis peccat, existens in peccato luxuriæ, quam existens in peccato iræ, vel alterius peccati spiritualis, & hoc triplici ratione; primo, per oppositionem; secundo, per despectionem; tertio, propter inquinationem. Propter oppositionem scilicet contrarietatis in affectu, quia hoc sacramentum efficit hominem spiritualem, illud verè peccatum carnalem; secundo propter despectionem, quia major contemptus ibi accedit ex celsitudine & vilitatis reputatione; qui enim peccant peccato luxuriæ, certi sunt; quod mortaliter peccant & peccati vilitatem agnoscunt, & viles se reputant; tertio propter inquinationem, nam ex commissione carnalis operis, non solum anima efficitur immundior per immunditiam appetituum, & im-*

Ps. 2. v. 12.

Summopere irascitur Deus hominibus carnalibus ad Eucharistiam accedentibus.

Apoc. 22. v. 14.

Ibid. v. 15.

S. Bern. t. 2. ser. 57. a. 2. c. 2.

Magis quàm cum peccato iræ vel alterius peccati spiritualis.

& immundarum cogitationum incursum, verum etiam caro ista propter pronitatem & opera immunda.

Pſ. 77. v. 30. S. Hier. ib. Ob hoc peccatum Roma punita fuit peste inguinaria.

10. S. Hiaronymus illa Pſalmiſtæ verba (*adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum & ira Dei aſcendit ſuper eos*) interpretans, ita ad noſtrum diſcurrit intentum, *hæc de his, qui Deum poſt acceptum Manna dereliquerunt, nam & nunc in Eccleſia: ſi quis ſanguine & carne Chriſti reficitur, & declinat ad vitia, noverit ſibi Dei judicium imminere.* Ita tempore S. Gregorii Papæ, Romam devaſtavit peſtis inguinaria nuncupata; cujus in hæc verba rationem aſſignat Salmeron; *Quam invenies, multos ob impuram Dominici corporis ſuſceptionem graves & horrendas pœnas ſuſtinuiſſe. & tempore Gregorii, peſte inguinaria Roma flagellata fuit ob indignum acceſſum ad Euchariſtiam.*

Salm. c. 9. tr. 21.

Sylv. hiſt. c. 2. l. 8. c. 1. tit. 10. Ex. 5. Stupendum punitionis exemplum in ſimili caſu.

11. Carnalis quidam & laſcivus peſſimam ſuam vitam deſerere nolens? à ſuo legitur prohibitus fuiſſe parocho, ne ad communionem accederet, temeratius nihilominus publicè acceſſit cum reliquis, unde ſacerdos, qui per ſolam confeſſionis viam, in peccati notitiam devenerat, ei ſacram ſynaxin præbere coactus fuit, dicens intra ſe; Deus judicet inter me & te; ut primum itaque ſacram hoſtiam receperat impius, medium crepuit guttur hoſtiaque intacta exiliit, infelici illo immundam animam eodem tempore in manibus dæmoniorum expirante: Longè nobis aliud documentum juvenis quidam in Indiis occidentalibus præbuit, qui admodum caſtus, à muliere variis blanditiis & ſolicitationibus per longum tempus extimulatus ad illicita, tandem importunis ejus precibus ad indignationem provocatus, ita repente quadam vice exarſit, ut eam flagellis bene cæſam ad maritum remiſerit, aſſerens, eum, qui toties ad puritatis fontem accederet, ab omni immunditia alienum eſſe oportere.

Nic. Dur. S. N. propar. prap. Prov. in litt. Anno 1626.

DISCURSUS XLIII.

ARGUMENTUM.

Contra nauſeabundos frequentis communionis, quorum varia conſiderantur ſupplicia & damna.

THEMA.

Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Jo. 6. ℣. 54.

1. SPiritualis animæ noſtræ vita, per gratiam, amicitiam Dei, perque charitatem & amorem divinum reſpirat, dicente Joanne Apoſtolo & Evangeliſta: *Qui non diligit, manet in morte*; aſt ecce vobis præſens hujus vitæ manutenendæ nutrimentum: *Niſi manducaveritis carnem &c.* Ubi S. Cyrillus Alexandrinus ait; *vivificat ſanctum Chriſti Corpus eos, in quibus fuerit, & in incorruptione conſervat.* Quo ſuppoſito fundamento, ſe intelligere poſſe negat Sanctus illorum ſtultitiam, qui hunc abhorrent cibum, rariusque ad ipſum accedunt: *Si cunctanter, & longo temporum ſpatio, Eulogiam, quæ per Chriſtum frequentare deſinant, & ex eo, quod nolunt eo myſtice communicare damnoſum metum, ac Religionem prætexant, intelligant æterna vita ſe ipſos excludere, dum vivificari renuunt, & recuſationem illam, tametſi a metu, & Religione profecta videtur, in laqueum cedere & ſcandalum.* Non approbat Sanctus, quod quisquam ab hoc ſacramento ſeſe elonget, & ſub ſolo timoris, majorisque reverentiæ prætextu, panem Angelorum frequentet rarius, adeoque autumat, in hoc aſtuti ſerpentis laqueum & dolum latere reconditum; exinde igitur tale conficiamus argumentum; ſi S. Cyrillus *recuſationem illam, tametſi à metu & Religione profectam in laqueum cedere conſet*, quid igitur dicemus de illis, qui ad illud accedere culpabiliter & per propriam negligentiam omittunt, imò hanc frequentiam contemnunt, & ad imitationem Hebræorum, paradiſi Manna nauſeant, & faſtidiunt; *omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquaverunt uſque ad portas mortis.* Omnem eſcam, convenienter Euchariſtiam nuncupaverimus, quia ſubſtantiam guſtusque in ſe continet, omnium maximè deſiderabilium hujus & alterius vitæ ciborum, *omne delectamentum in ſe habens*; unde S. Bonaventura inquit; *omnem eſcam, id eſt, perfectam, quæ eſt in Corpore & ſanguine Domini:* & nihilominus adeo eam faſtidire cœperunt, ut dicere non abhorruerint: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto*, ſed quod putatis murmuratoribus correſpondiſſe ſupplicium? In æternæ mortis barathrum præcipitati, inque peccata mortalia corruentes, *appropinquaverunt uſque ad portas mortis*; experientià namque teſte, qui per annum unum aut duos ad hanc menſam non accedunt, ut plurimum agunt vitam diſſolutam & licentioſam. Imo tantam fidelibus inimicus infernalis indidit hujus cœleſtis Panis nauſeam, ut Paſtor ſupremus compulſus fuerit, cenſuræ Eccleſiaſticæ baculo, gregem Chriſtianum ad paſculum hoc ſalutare ad minus ſemel in anno frequentandum, adigere ſub pœna mortis. Neque mirum cuiquam videatur, quod infernus contra hoc ſacramentum ſuas conglomeret furias & rabiem, præſertim ut ipſum Chriſtianis odioſum reddat, quia ut ſupra probavimus in Diſcurſu 20. & 21. hoc ipſum contra omnes diabolicas vires, præſtantiſſima eſt armatura; unde S. Cyrillus ait: *Cum Satana varia ad decipiendum ſint artes, ad ſaniorem mentem eos revocari non ſinit, verum poſtquam eos malis inquinavit, ipſam quoque gratiam cogit exhorreſcere.* Qui idem Sanctus in libro ſequenti, eamdem repetens doctrinam, nauſeam hanc diabolicam rete & laqueum eſſe docet, dum ait: *Si vita æterna amore flagramus, ſi largitorem immortalitatis in nobis habere cupimus, ne quod quidem negligentiores faciunt, benedictionem recipere recuſemus, caveamusque, ne laqueum nobis, & tendiculam Diabolus inſigniter fraudulentus ſtruat.* Cui & Thomas à Kempis, de ſacra communione tractans, accinit in hæc verba: *Inimicus ſciens fructum & remedium maximum in ſacra communione poſitum, omni modo & occaſione nititur, fideles & devotos, quantum prævalet, retrahere & impedire.*

1. Joan. 3. v. 14. S. Cyr. A. l. 3. in Joan. v. 35. Stulti ſunt qui ſub damnoſo metu ad hoc ſacramentum non accedunt.

Ducuntur enim in damnoſum laqueum à Diabolo. Pſ. 106. 18.

Cum Iſraëlitis Manna nauſeantibus.

S. Bonav. in c. 6. Joan. coll. 34.

Hinc coguntur cenſuris ut ad minus ſemel in anno accedant fideles.

S. Cyril. ib.

L. 4. in Joan. n. 57.

L. 4. c. 10. n. 10.

2. Holofernes Bethuliam obſidens, tunc eam ſe ſubjugaturum ſperabat, quando ductus aquarum intercidi præcepit; ſiquidem ſitis tormento victi, ſe facilè dedituri eſſent obſeſſi, *Incidi præcepit aquæductum illorum.* ita quoque Holofernes infernalis, animam fidelem circumvallans, *circuit, quærens quem devoret*; certusque ſacramenta Eccleſiæ quaſi totidem eſſe aquarum ductus, per quos Divina gratia ad cor noſtrum ingreditur, ea demoliri conatur; ſpecialiter autem contra hoc præſens altaris debacchatur, in quo eſt *fons aquæ ſalientis in vitam æternam; mens impletur gratià.* Ideoque Thomas à Kempis opportuniſſimè nobis conſulit, dicens; *Frequenter recurrendum eſt ad fontem gratiæ & Divinæ miſericordiæ, ad fontem bonitatis & totius puritatis, quatenus à paſſionibus tuis & vitiis curari valeas, & contra univerſas tentationes, & fallacias Diaboli fortior, atque vigilantior effici merearis.* Unde & S. Birgittæ Salvator noſter quondam revelaſſe ſcribitur, quod corpus ejus maxima polleret contra inimicum communem virtute: *Cujus perce-*

Canalem hunc gratiæ Diabolus incidere conatur, ſicut Holofernes Bethuliæ. Judith. 7. v. 6.

Joan. 4. v. 14.

Thom. à Kem. ib.

Rev. S. Birg. l. 4. c. 10.

perceptio juvat maximè (verba sunt Christi) *contra Diabolicam tentationem; O quam miserè sunt, qui tale juvamen abhorrent.*

S. Ambr. l. de Jos. c. 6.

Increpantur qui pigri sunt ad accedendum ad hoc sacramentum.

3. S. Ambrosius ad intentum præsens, historiam Jacobi Patriarchæ adhibet, filios suos in Ægyptum ad comparandum frumentum ablegantis, ex eodemque facto, nostram in frequentanda Eucharistia, perstringit torditatem, inquiens: *Et Jacob dixit ad filios suos; ut quid pigri estis? Ecce audivi, quia frumentum est in Ægypto, descendite illo; Non semel hoc Jacob dixit, quotidie omnibus filiis suis dicit. qui fermè veniunt ad gratiam Christi, ut quid pigri estis?* Quo fine illud S. Thomæ à Villa nova convincens deserviet argumentum, dicentis:

S. Thom. de Villa nova conc. 1. in die Corp. Chr.

Desidiam vestram perpendite, quippe qui corpus in via teries in die reficiatis, & animam miseram, longa peregrinatione laborantem, vel semel in mense reficere negligatis. Verum quidem est, quod sacrum Concilium Trident. Ecclesiæ præcipiat, ut Christianos semel tantùm in anno ad communicandum sub pœna excommunicationis adstringat; verumtamen Petr. Blesensis in Epistola quadam ad Innocentium III. inquit:

Petr. Bles.

Non audeo dicere ex præcepto Ecclesiæ, sed ex tacita permissione ipsius introductum esse, ut semel in anno in Paschate communicent fideles; num igitur dicere quis audebit, majorem hujus mensæ frequentiam Ecclesiæ displicere? Quod, ut melius intelligatur, similitudine haud inepta idipsum declaremus;

Utilitas frequentis communionis declaratur apta similitudine.

si enim Medicus magnam in infirmo cibi inappetentiam & horrorem animadvertens, eidem diceret, nisi ad minus semel in die te nutriaris, utique morieris; nemo prudens inde concludere posset, Medicum velle, ut nequaquam sæpius cibum in die sumeret: Eodem quoque modo S. Mater Ecclesia in multis fidelibus hanc sacramentum sumendi nauseam animadvertens, eosdem præcepto astringit, ut ad minus semel in anno sacramentum hoc sumant; si enim secus fecerint, desperata erit eorumdem salus, non tamen per hoc prohibet, ne sæpius hunc sacramentalem cibum frequentent; sic quoque homini agonizanti distillatum confortativum semel in die sumere sufficit, at verò dum eo res devenit, signum est, quod, si nutrire se nolit, vita deficiet & mors in foribus erit: ita quoque accidit illis qui cibi Eucharistici inappetentia laborant, quia enim

Psalm. 106. 18.

omnem escam abominata est anima eorum, appropinquaverunt usque ad portas mortis. Qui enim de anno in annum ad communionem accedere differunt, signum manifestum de se edunt, quod fides ut plurimum in ipsis agonizet. In Evangelio Lucæ Christus Salvator noster inquit:

Luc. 12. 37.

Præcinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Circa quæ verba doctissimus Salmeron advertit, quod, tametsi in tempore Paschali omnes fideles mensæ Eucharisticæ accumbant, de illis tamen, qui semel in anno tantum ad eamdem accedunt, intelligendum sit, quod in prædicta parabola dicitur: *Transiens ministrabit illis*; tunc enim Salvator cum ipsis est *per modum transeuntis*, non verò *per modum permanentis:* non enim in ipsis permanet fructus communionis, sed ut plurimum ad peccata & ad vitam pristinam dissolutam revertuntur, de quibus proinde verum est, quod, inquit D. Chrysologus, scilicet Christus illis,

Chrys. ser. 24.

De misericordi Patre severissimum transibit in judicem.

4. Nescio, an aliquando vos reflexeritis ad parabolam cœnæ, per quam Albertus Magnus Eucharistiam symbolizari asserit; in illa namque Christus omnibus illis, qui ad cœnam invitati, ab eadem se per varias excusationes subtraxerunt, comminatur dicens:

Luc. 14. v. 24.

Dico vobis, quod nemo virorum illorum ... gustabit cœnam meam. At verò inquies, exiguum hoc illis videtur fuisse supplicium; quandoquidem omnes illi, ultro citroque se eadem privatos esse voluerunt, omnes enim communi consensu ad eamdem non gustandam jam conspiraverant, *scienti autem & volenti non fit injuria.*

Alb. Magn. Deus nos gravius punire non potest quam per nauseam ad S. communionem.

Verumtamen certum est, quod justitia punitiva Dei severiori in illos supplicio animadvertere non poterat, quam eos Pane vitæ æternæ privando, & ideo majus animæ supplicium immitti nequit, quam si Deus permittat, ut à sacra communione nauseam & horrorem concipiat.

Qui sani hunc cibum nauseant, morituri illo carebunt.

Quando Elisæus Propheta, tempore obsidionis Samariæ in magna illa annonæ caritate futurum esse prædixerat, ut die sequenti ingens frumenti abundantia omnibus suppeteret, certus quidam temerarius & incredulus respondit:

4. Reg. 7. v. 19.

Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri quod loqueris? erat hic typus mundani cujusdam hominis, qui nullo cœlestis Panis appetitu movetur; unde idem suam quoque pœnam confestim luit, dicente ei Propheta: *Videbis oculis tuis & inde non comedes;* quando enim ingens illa Panis abundantia civitati Samariæ illata fuit, *conculcavit eum populus in porta, & mortuus est.* Idem pariter accidet multis, qui ultro citroque & datâ operâ, sacramenti hujus penuriam pati voluerunt; veniet enim tempus, ut, quando in puncto mortis hoc sacramentum recipere volent, Deus justo suo judicio disponet, ut vel non inveniatur, qui hoc illis administret, vel certè minister sacramentum hoc adferat, postquam illi vitam cum morte commutarunt; sicut enim illi frequenter communicantes deridere, suisque ludibriis & subsannationibus à tali frequentia divertere conati sunt, ita quoque Deus illis protestatur, dicens:

Prov. 1. v. 26.

Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo. Unde S. Bern. tali, rarò communicanti, ait:

S. Bern. ser. 33. in Cant.

Panem terræ cum jumentis comedes, qui panem Angelorum fastidisti. Sæpe enim talibus accidit, ut non solum sine sacramentis moriantur, sed mors illos veluti asinos quosdam in campo vel sylvis obruat, verificeturque de illis illud Jeremiæ:

Jer. 22. v. 19.

Sepulturâ asini sepelietur. Vix Moyses temerarios illos, qui Manna inappetentiam & fastidium patiebantur, dixisse narrarat:

Num. 21. v. 5.

anima nostra nauseat jam super cibo isto levissimo; cum protinus subjungit, Dei justitiam digne promeritis illis immisisse flagella; subjungit enim:

Ibid. v. 6.

Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ubi notanda est dictio illa: *quamobrem*; utpote quæ causativa est, & flagella temeraiis illis ideo immissa fuisse indicat, quia Manna fastidierunt, nec solùm illis serpentes velut carnifices immisit, *sed serpentes ignitos.* Omnia autem hæc in figura contingebant, per hoc namque nos Christiani docemur, quod, si quando Manna Eucharisticum fastidierimus, daturus sit nos Deus serpentibus infernalibus in prædam. Unde opportunum est illud Dionysii Carthusiani in prædictum Numerorum locum scribentis salutare monitum:

Dion. C. ib.

non nobis vertatur, inquit, *in nauseam Panis cœlestis refectio spiritualis, alioquin Deo justissimè permittente invadent, intoxicabunt, occident nos serpentes ignitæ, passiones mortiferæ, tela nequissimi ignea & spiritus infernales.* Neque id mirum est, cum enim cœlesti hoc præsidio destituti simus; dæmonis insidias evadere non poterimus. Nam ut S. Gregorius ad Massilienses scribit:

S. Greg. in Reg. l. 17. c. 32.

Inter cætera arma, quæ contra principem mundi, Deo favente,

te, Ecclesia censuit, potissimum est, ut corpus Domini frequenter acciperent.

Quod quispiam nauseam habeat à bonis operibus malum est, si autem fastidiat panem Angelorum, est signum mortis æternæ.

5. Medicorum aphorismus per experientiam autenticatus, quod scilicet *omnis nauseatio sit mala, Panis autem pessima*; quando enim infirmos aliquis ad eum usque infirmitatis statum pervenit, ut omnium ciborum, quantumvis sint delicati, speciatim vero Panis nauseam patiatur, pessimum hoc est desperatæ salutis indicium: eodem quoque modo nobis in proposito nostro ratiocinari licet; Quod enim aliquis alienus sit à proprii corporis maceratione, per cilicia, catenas ferreas, jejunia infligenda, quod mortificationes ab aliis impositas invitus recipiat, quod ad eleemosynam erogandam, exhibendamque pauperibus compassionem durus sit & inhumanus; quod ad manifestanda confessario propria scelera repugnantiam habeat, hæc omnia quidem certa sunt exiguæ pietatis & timoris Dei indicia: at vero aliquem panem Angelorum, & lautam paradisi mensam fastidire & nauseare infallibile est mortis æternæ prognosticum, quia *nisi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Isaiæ c. 62. dicitur: *Juravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis suæ, si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti, quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum, & qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.* Quæ verba Molina tract. 7. de sacerdot. cap. 2. §. 3. contra illos exponit, qui corpus Domini sumere contemnunt & negligunt. Deus enim illis, medio juramento, protestatur, quod vinum suum, id est, suum sacratissimum sanguinem, nequaquam daturus sit illis, qui ipsum suo opportuno tempore sumere neglexerunt. Convivium à Rege Assuero præparatum, sacrum illud prænotat convivium, de quo canimus: *O sacrum convivium in quo Christus sumitur*; ac proinde sicuti Regina Vasthi, eo quod ad hoc convivium invitata, venire renuit, ex consensu Regii Consilii, diademate Regio spoliata, atque e thalamo Regia extrusa, ex Regina serva & ancilla facta fuit, ita quoque justo Dei supplicio, animæ, quæ huic convivio accumbere renuunt, reprobabuntur à Regno cœlorum.

Joan. 6. 54.

Is. 62. v. 8.

Esth. I. v. 12.

Conc. Tr. sess. 13. c. 8.

S. Concilium Tridentinum efficacissimis verbis hortatur ad frequentem Communionem

6. Sacrum Concilium Trident. hanc frequentis communionis solicitudinem efficacioribus verbis exprimere non poterat, quam dum ait: *Demum paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo jam tandem aliquando conveniant & concordent, memoresque tantæ Majestatis, & tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretio, & carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria corporis & sanguinis ejus, ea fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint.* S. Carolus Borromæus instructionem contexens, ministris verbi Dei proponendam, ita inter cætera scribit; *Sanctissima Eucharistia frequentiam esse fructuosissimam & maxime commendandam, rationibus multis & sacra Scriptura testimoniis comprobabit.* Non sine mysterio Sapientia incarnata sacramentum hoc sub speciebus panis & vini instituere voluit, siquidem quævis alia materia comestibilis, nauseam nobis facile creare potest, excepto pane & vino, num-

Act. Eccl. Med. p. 4. carn. 42C.

Ratio, cur hoc sacramentum sit institutum

quam enim homo per totum vitæ suæ decursum illa fastidit, imo nullum cibum frequentius sumit in sui nutrimentum, quam panem & vinum. Panis ab Ecclesiastico his verbis describitur: *Panis egentium, vita pauperum est, qui defraudat illum, homo sanguinis est*; quibus verbis licet quoad sensum literalem ad illos alludat operarios, qui mercede sua defraudantur, quia cum se ex sudoribus suis sustentare nequeant, fame mori coguntur; in sensu tamen spirituali alludere videtur ad panem Eucharisticum, qui pauperibus & humilibus distribuitur: *Manducat Dominum pauper, servus & humilis*; quisquis igitur hoc pane animam suam, per rariorem communionem defraudat, sibi ipsi mortem infert spiritualem; ideoque dicitur: *Nisi manducaveritis carnem &c.* Quare & S. Bonaventura alia inter raræ communionis damna, hoc quoque recensere non dubitat, inquiens; *vires spirituales perdit; quilibet enim, qui est sine mortali, est membrum corporis mystici; membrum autem debet sustentari alimento corporis Christi vero, alioquin efficitur aridum, sicut corporeum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum.*

sub speciebus panis & vini.

Eccl. 34. v. 25.

S. Bonav. c. 7. l. 6. de comp. Th. ver. c. 17.

7. S. Paschasius illa Salvatoris verba considerans (*patres vestri manducaverunt manna in deserto; Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*) talem ex iis deducit consequentiam; ergo corpus Christi manducans, à morte exemptus erit? sibiq; respondens ait: *Morientur sane; sed non sicut illi in anima; non propter hanc vitam, ne moriamur temporaliter, sed propter æternam, caro Christi & sanguis sumitur spiritualiter.* Insuper in hujus panis virtute; corpus ad vitam resuscitabitur immortalem, dicente Christo: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*; ubi S. Bonaventura ait; *tam secundum spiritum quam secundum corpus, ait Augustinus.* Cum igitur tam animæ quam corporis vitam panis ille nobis impertiatur, quæ obsecro tanta nostra est insania, ut ipsum fastidiamus? unde & Albertus Magnus ait; *sicut dicitur Gen. 19. sedes animæ, quæ principium & causa est vitæ, in sanguine est, & ideo Spiritu Christi non vivit, qui purissimo sanguini ejus non est sociatus.* Porro Salmeron ad quamdam in hæc verba respondet objectionem, inquiens: *Si dicas, si gratiam habes, cur ad sacramentum participandum accedis? respondebo & pariter objiciam; si vivis, quorsum edis? inquies, ne vitam perdam, eadem ratione & ego subjungam: pane vitæ pascor, ne gratiam, quæ in me est, amittam, nam ita etiam lucernæ oleum infundis, ne propter olei defectum extinguatur; deinde non tantum ne gratiæ jacturam faciam, ad hunc cibum accedo, sed ut etiam gratiam corroborare & perficere valeam.* Unde lamentabatur David: *Defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt, percussus sum ut fœnum; & aruit cor meum.* Ast unde tantam putatis processisse ariditatem? ipsemet respondet, inquiens: *Quia oblitus sum comedere panem meum*; quæ verba S. Bonaventura discutiens, ait: *Defectu istius manducationis (sacramenti scilicet Eucharistiæ) deficit vita.*

Joan. 6. v. 49. 59.

S. Pasch. de corp. & sang. D. c. 5.

Virtute Corporis Christi, resuscitabimur secundum corpus & animam.

Joan. 6. v. 55.

S. Bonav. ib.

Alb. Magn. Gen. 19.

Salm. l. 9. tr. 40.

Ex necessitate cibi materialis concluditur necessitas hujus cibi.

Ps. 101. v. 4.

Ibid. v. 5.

S. Bonav. ib. collat. 34.

8. Thomas de Villa nova eidem insistens argumento, *quia de torpore cordis quotidie conquereris*, ait, *numquid non legisti: aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum?* S. autem Augustinus, à D. Bonaventura citatus, aliud raræ communionis inconveniens insinuat dum ait: *Vices Deo non rependis, verecundum est, illi hospitium denegare, qui solet omnem pulsantem admittere.* Notat Seraphicus Bonaventura, Raab meretricem salvatam fuisse, ob datum exploratoribus populi Dei hospi-

S. Thom. de Villa nova conc. 1. in die Cor. Ch.

S. Bonav. l. de comp. stud. v. c. 27.

Terribilis comminatio Christi in negligentes S. Communionem.

spiritum; unde hanc deducit consequentiam: *Si Raab salvata est, quia suscepit nuncios Domini, multo magis qui ipsum suscepit.* Terribilis omnino est illa, quondam à Christo S. Birgittæ facta revelatio, contra illos, qui Eucharistiam *magis quam venenum respuunt & abhorrent.* Porro supplicia talibus imminentia, & à Christo in dicta revelatione comminata, sunt hæc sequentia: *Nunc igitur*, inquit Christus, *per unam viam eis incognitam, veniam cum potentia Deitatis meæ, vindictam contemptoribus meæ humanitatis inferendo. Et sicut ipsi mihi tria obstacula in viis suis, ne ad ipsos ingrediar, paraverunt, ita & ego alia tria ipsis parabo, quorum amaritudinem vivi & morientes sentient. Lapis itaque meus; est mors subitanea & improvisa, quæ sic eos conteret, quod omnia, quæ habent ad jucunditatem suam, hic remanebunt, & sola anima ad judicium meum venire compelletur; nunquam gustabunt bonitatem meam, qui eos redimo. Fovea mea est inferni tenebrosa obscuritas, in quam cadent; omnes Angeli mei in Cælo & omnes Sancti condemnabunt eos omnesque dæmones, omnesque animæ in inferno maledicent eis.*

DISCURSUS XLIV.

ARGUMENTUM.

De usu primorum fidelium, per aliquod tempus in Ecclesiam introducto, circa communionem primitus quotidianam, & tandem frequentissimam; varia proinde frequentiæ hujus considerantur bona, omnia utilia & necessaria.

THEMA.

Erant autem perseverantes in . . . communicatione fractionis panis, Act. Apost. 2. v. 42.

Per fractionem panis, intelligitur sumptio Corporis Christi.

1. S. Lucas de statu primitivæ Ecclesiæ, post Christi in cœlos ascensionem, & descensum Spiritus S. in die Pentecostes, super sanctam illam congregationem factum disserens, primos Christianos in communione & continua panis Eucharistici frequentia perseverasse dicit. Et quidem tametsi Cajetanus, S. Lucam ibi de pane usuali, & refectione corporali, quæ in communi fiebat, locutum fuisse crediderit, attamen Evangelistam de sacramento altaris intelligendum esse, ex versione Syriaca clare deducitur, siquidem illa legit: *In fractione Eucharistiæ*; tum etiam, quia sacer textus de alimentis, quæ in sustentationem corporalem in communi dividebantur, paulo post his verbis loquitur: *Frangentes circa domos panem*; præterea cum S. Lucas hæc verba, simul cum prædicatione sive doctrina Apostolorum & oratione conjunxerit, dicendo: *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus*: signum est manifestum, quod de pane spirituali & cœlesti locutus fuerit. Eadem phrasi Eucharistiam à S. Paulo denominatam reperimus, quando ad Corinthios ita scribit: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* denique quando idem Evangelista discipulos, in Emaus euntes, ex data illis sacratissimi corporis communicatione Christum post resurrectionem suam cognovisse commemorat, eodem loquendi modo utitur, dicens: *Cognoverunt eum in fractione panis.*

1. Cor. 10. v. 16.

Luc. 24. v. 35.

In primitiva Ecclesia fideles quotidie communicabant.

2. Porro consuetudo antiqua ab Apostolis & primorum Fidelium exemplo, in Ecclesiam introducta fuit, hanc mensam quotidie frequentandi, ac proinde nequaquam respuendi, sed pari cum devotione à nobis continuanda erit, ne ab iis penitus degenerasse videamur, nam ut Deus apud Jeremiam ait: *Hæc dicit Dominus: State super vias & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea.* Tametsi Salvator noster cum humanitate sua ad dexteram Patris ascenderit, nihilominus eamdem pro stabilimento Ecclesiæ suæ & fidelium suorum consolatione & nutrimento, modo quodam mirabili, hic in terris in sacramento altaris nobis relinquere voluit, ideoque ait: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque &c.* ubi bene observandum, quod Christus dixerit *omnibus diebus*, monstrando nimirum vehemens desiderium, quo quotidie in sacrificio incruento offerri; & in sacra communione recipi cupiebat: *omnibus diebus*; ac proinde Christianos in primis Ecclesiæ crepundiis bene dirigere volens per Spiritum Sanctum, cordibus eorum recenter infusum, sic inspiravit, ut quotidie perseverarent & continuarent, in participatione panis hujus cœlestis & divini. Unde S. Bernard. ait: *In Ecclesia primitiva, quando fervor Dei flammescebat, & devotio sanguinis Jesu Christi recenter effusi in fidelium mentibus bulliebat, statutum est, quod fideles quotidie sumerent Dominicum Sacramentum, sicut patet Act. 2. & de consec. distinct. 2. peracta, dicit Papa Calixtus: Peracta consecratione omnes communicent; secundo autem tempore, jam fervore diminuto, communicabant quidã quotidie, & quilibet quolibet die Dominico.*

Jer. 6. v. 16.

Matth. 28. v. 20.

S. Bern. t. 2. serm. 54. a. 1. c. 2.

Bar. an. 57. n. 153.

Quotidiana & frequentior communio asseritur ex Annalibus Ecclesiasticis.

3. Huic quoque frequenti communioni annales Ecclesiastici testimonium perhibent, asserentes, quod per institutionem Apostolicam, continua communionis frequentia præcepta fuerit, quam postea S. Ignatius Martyr, qui post S. Petrum ad sedem Antiochenam assumptus fuit, magna cum sollicitudine suis commendavit; in cujus probationem Cardinalis Baronius adductum ex S. Luca, thematis nostri textum, opportune subjungit; quod primorum fidelium exemplum quotidie communicandi, alios fideles deinceps prosecutos fuisse, ex multis Patribus tam Latinis, quam Græcis perspicuè deducitur. Imo, quia multi ad sanctas illas congregationes convenire, seque ad Ecclesias personaliter recipere, sive ex metu persecutionum, sive propter aliud impedimentum minime poterant, ne laudabilis & salutaris hic usus prorsus interiret, concessa est eis facultas, panem hunc sacramentalem in proprias domos suas secum deferendi, ubi illum summa cum reverentia custodiebant, indeque quotidie communicabant, idque illis per institutionem & authoritatem Apostolicam permissum fuit, tametsi in progressu temporis ob certas quasdam indecentias & abusus hic usus tunc laudabilis prorsus abolitus fuit. Prosequitur idem Baronius hunc discursum, atque ex S. Hieronymo clare deducit, quod, quo sæculo sanctus hic Doctor vixit, hæc quotidianæ communionis consuetudo, etiamnum hic Romæ viguerit, quam tamen, quoad conjugatos minime approbabat; verumtamen apud Orientales, ut S. S. Ambrosius & Chrysostomus dolenter referunt, hæc communionis frequentia in usu non erat, unde hic multos illorum, Eucharistiæ communionem de anno in annum distulisse valde lamentatur, id quod speciatim populo suo Antiocheno in homilia 61. improperat, fortiter conquerendo, illos ter saltem in anno ad communionem accedere consuevisse, id est, in Epiphania, in Paschate, & Natali. S. Clemens Papa in constitution. sua suis pariter de laudabili primorum Christianorum usu, quo quotidie post corporis & sanguinis sumptionem, à sacerdote in missa factam, ad sacram mensam accedere consueverunt, evidens perhibet testimonium. Imo S. Dionysius Areopagita, qui utpo-

S. Clem. l. 2. Const. c. 8.

te S. Pauli discipulus primo sæculo vixit, expressis his verbis scribit: *Post Evangelium & sacrarum literarum lectionem, qui ad sumendam Eucharistiam parati non erant, foras mittebantur, atque omnibus tradita communione divina, sacerdos gratias referens, finem mysteriis imponit.* S. Basilius quoque in epistula quadam, hujus sacramenti frequentiam suis temporibus viguisse, his verbis testatur; *singulis certè diebus communicare, & percipere sancti Corporis & sanguinis Christi sacramentum, bonum & fructuosum est, cum dixerit ipse perspicuis verbis; Qui comederit carnem meam. & biberit sanguinem meum, vitam habet æternam. Jam verò quis dubitet, quin vita frequentius participare, non sit aliud omnino quàm frequenter vivere? quare igitur nos singulis septimanis communicamus Dominico die, Feria quarta, in Parasceve, & Sabbato, sed & per dies etiam alios, si martyris alicujus memoria celebretur.*

S. Dio. Ar. de Eccl. Hier. c. 3.

S. Basil. ep. ad Prov.

4. Atque hinc factum est, quòd Prælati & Pastores, qui saluti gregis sui superintendebant, omnem semper adhibuerint operam, ut pascui hujus frequentiam suis serio commendarent, prouti ex Constitutionibus, Canonibus & variis temporibus celebratis conciliis colligitur. Superius in variis Discursibus Eucharistiam velut inexpugnabile quoddam Ecclesiæ præsidium esse demonstravimus, unde Sapiens ait: *Sapientia ædificavit sibi domum, Miscuit vinum, proposuit mensam, ... Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem &c. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum.* At verò quænam sunt ancillæ istæ, ad convivas ad hanc mensam invitandos emissæ? Cajetanus per illas principes Ecclesiasticos intelligit, qui authoritate legum suarum, subditos ad hoc sacramentum astringunt: *Cogor*, inquit, *intelligere per Excelsos civitatis, non celsos virtutibus, sed celsos statu & officio, quia superna Sapientia gubernat infima per media, ideo ad ordinem divinæ Sapientiæ spectat, quòd virtutes in fidelis hominum excelsorum in civitate (ubi aliis præsunt statu, authoritate, officio vel consilio) excitent, & invitent alios ad cœleste convivium, convenit enim eis ex officio;* Sanctus Carolus Borromæus ad perpetuam cleri sui instructionem ita scribit; *Ad saluberrimum hujus Sacramenti frequenter sumendi usum, parochus fideles cohortabitur atque excitabit, nascentis Ecclesiæ institutis & exemplis, & sanctorum Patrum omnium consentiente doctrina & sententia Oecumenicæ Synodi Tridentinæ, quæ optaret quidem fideles ut in singulis Missis non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent;* Cujus rationem Concilium Trident. his verbis breviter declarat; *quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberior proveniret.* Idem S. Carolus postquam in Concilio provinciali tertio parochis præcepisset, ut magna cum solicitudine subditis frequentem communionem inculcarent, subjungit: *Quod si quis concionator, etiam regularis, aliquid contra directè indirectève dixerit aut concionatus sit, Episcopus, in cujus urbe Diœcesive, hoc ille admiserit, eò tamquam scandalum disseminanti, Tridentina ejusdem Synodi authoritate interdicat prædicationem verbi Dei, ad cujus prædicationis munus, nec idem restituatur, nisi prius ejusdem Episcopi judicio satisfecerit, eo ipso loco ubi scandalum & offensionem præbuerit. Ibidem pro ratione culpæ corripiantur, corrigantur, & satisfacere compellantur, quicunque vel sermone habendo, vel colloquendo, hoc in genere offenderint.* Eadem quoque circa frequentiam communionis introducendam adhibita sollicitudo, ex Concilio provinciali quarto deducitur, in quo sequens conditum est decretum; *Id magnopere Episcopus curet, ut vel per se, vel per alium, in adhortandi munere exercitatum ac probatum etiam, inter communicandum, verborum pondere, & sententiarum quasi jaculis opportuna aliqua & crebra, brevique cohortatione populus collectus, cùm ad frequentem sanctissimi Sacramenti usum excitetur, tum etiam commonefiat, quam periculosum exitiosumque sit, ad sacram divini cibi mensam indignè accedere.*

Olim Prælati & pastores ferventer hortabantur ad frequentem Communionem.

Prov. 9. v. 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 5.

Cajet. ibid.

Act. Eccl. Med. car. 532.

Conc. Trid. sess. 22. c. 6.

Act. Ec. M. car. 92.

Ib. car. 236.

5. Omnes sacri Canones, Concilia, Doctores sacri & Magistri spirituales in hoc unanimiter conspirant, quòd communio, si non quotidiana, ad minus frequens consulenda sit, & in effectum reducenda, siquidem ad timoratam & virtuosam vitam, non modo utilis, sed & necessaria est: Quem autem ob finem, Sapientiam incarnatam sacramentum per modum cibi instituisse arbitramini? Respondet Concilium Trident. *sumi autem voluit sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes, vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me, & tamquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præservemur.* Nec refert, quòd in multis tales effectus non appareant, dum in peccata mortalia aliquando prolabuntur; absque adjutorio enim hoc prævio in barathrum longe profundius, & inextricabile iniquitatum fortsan prolapsi fuissent; aut etiam nullum ex hoc cibo fructum capiunt; alii propter malam suam indispositionem in pœnam suæ erga hoc sacramentum ingratitudinis; non verò ob defectum Eucharistiæ; id quod accommodè satis ex illa confirmari potest Aristotelis doctrina, inquientis: *Non ideo malus Medicus, si non semper sanet, si nihil omiserit eorum, quæ sunt ex arte.*

Omnes S. Canones & Concilia in hoc conspirant frequentem communionem inculcandam esse.

Conc. Trid. sess. 13. c. 2.

Arist. l. 1. Topic.

6. Cujuscumque alterius cibi cupiditas & edacitas, condemnabilis est, præterquam hujus unius epuli, quod Ecclesia sancta appellat *sacrum Convivium*, de quo & Petrus Cellensis in hæc verba discurrit: *Procul dubio hujus mensæ edacitas inculpabilis; abstinere culpa est & pœna; absorbere vero, gloria & corona. Num fortè ibi formidas consumptionem, ubi omne bonum exundat consummationem? Non parcè prandendum, ubi cibum invenis Deum. Hodiè si totum præsumpseris, totum cras sine dubio indeminus habebis.* Aliud quoddam insigne hujus frequentiæ motivum S. Bernardinus tangit, dicens: *Spiritualiter in nobis quotidie aliquid deperditur, ex vi & calore concupiscentiæ naturaliter per peccata venialia, quæ diminuunt charitatem, sed per hoc sacramentum, quod est nostræ spiritualis nutrimentum, restauratur id, quod perdit anima per veniale peccatum, in hoc quod per hujusmodi sumptionem peccata venialia dimittuntur, & in suscipiente charitas augetur;* citatque authoritatem S. Ambrosii, dicentis: *Iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis.*

Cupiditas hujus cibi laudabilis est necessariaque vitæ spirituali.

Pet. Cell. de pan. c. 2.

S. Bern. c. 1. ser. 54. a. 2. c. 1.

7. Porro ut hujus frequentis communionis nobis efficaciter imprimeretur necessitas; sacri Interpretes multos hujus frequentiæ salutares insinuant effectus. *Eulogiæ particeps fiat* (verba sunt S. Cyrilli Alexandrini, hoc titulo Eucharistiam honorantis) *credent eam non mortis solùm, verum etiam morborum nostrorum depellendorum vi pollere. Christus enim existens in nobis, sopit sævientem in nostris membris carnis legem, & pietatem in Deum exsuscitat, perturbationes mortificat, delicta in quibus sumus,* nobis

Frequentia S. Communionis suadetur à SS. Patribus & Doctoribus.

S. Cyr. Al. l. 4. in Joan. c. 57.

nobis non impinans, sed potius ut ægrotos sanant, confractum enim alligat, erigit lapsum. Hanc autem S. Cyrilli propositionem, quoad salutem corporalem, ab hoc pane provenientem, apud Sanchez sequentibus verbis declaratam invenio; *moderatum*, inquit, *nimium calorem, qui libidinem excitare posset, & inde reducitur corpus ad optimum temperamentum, ex quo bona valetudo resultat ut effectus.* Et ideo in Missa, dum divino hoc pane nutrimur, ita Deo supplicamus: *Fiat nobis ad salutem mentis & corporis*; non quòd causet aliquam qualitatem corporalem, sed quia externa protectione à rebus, infirmitatem comparantibus, nos liberat. Abest quoque ab hoc convivio omne periculum nimiæ repletionis, unde stomachus aggravetur; & ideo venerabilis Petrus Cellensis ait: *Ventremne times onerare, imo abundanter accipe, si mentem & ventrem vis relevare. Onera namque tollit, non imponit; non in ventre tumor, non in venis excrescit superfluus humor, cor petit & sanat, cor implet & mundat, cor lustrat & illustrat. Cibus ille vitam sine molestia parat, levamen sine gravamine, immortalitatem sine corruptione.* S. Gertrudis die quadam à cœlesti Sponso suo solutionem hujus dubii, circa continuam & numquam intermissam Eucharistiæ frequentiam, poposcit; cui ille respondit: *Cum deliciæ sint esse cum filiis hominum, & ego hoc sacramentum ex magno affectu in meam commemorationem retractandum & sedulo suscipiendum reliquerim, insuper per hoc mecum fidelibus remansurum, usque ad consummationem sæculi obligaverim, quicumque aliquem, qui non sit in peccato mortali, verbis vel suasionibus retraxerit, ille quodammodo meas delicias (quas in hoc habere possem) impedit vel interrumpit.* Idem Sanchez aliquos pariter virtutis actus, Deo acceptissimos, qui in communione exercentur, considerat, quos Salvator noster nobis communicari magnopere cupit; dicit enim hic Doctor; *repræsentat summam Dei charitatem, qua pro nobis passus est, secundùm illud: Hoc facite in meam commemorationem. Infinitam ejus potentiam, qua Christus Deus & homo tam mirabiliter nobiscum esse voluit in tantilla sacramenti specie: Repræsentat immensam Dei bonitatem, qua se in refectionem animarum, dare voluit nobis indignis cibum vitæ. Repræsentat ineffabilem ejus sapientiam, per quam eo ordine nos reparavit; quo cecideramus à statu innocentiæ, scilicet per cibum Paradisi:* Ven. Thomas à Kempis, alios quoque frequentati hujus sacramenti manifestat effectus, dum ait: *Quoties hoc mysterium recolis, & Christi corpus accipis, toties tuæ redemptionis opus agis, & particeps omnium meritorum Christi efficeris.* Qui quotidie integrum auri millionem lucrari posset, nullam profectò diem sine hoc lucro sibi comparato præteriret. quantò igitur avidiores esse debemus in sumendo hoc sacramento, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei? ideo oportet* (inquit idem pius author in alio loco) *me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meæ recipere, ne forte deficiam in via, si fuero cœlesti fraudatus alimonia, sic enim tu misericordissime Jesu prædicans populis, & varios curans languores, aliquando dixisti: Nolo eos jejunos dimittere in domos suas, ne deficiant in via.* Nos viatores sumus; quotidie peregrinamur, ac proinde quotidie refectione indigemus. Imò Sanchez in ea est opinione, incomparabiliter majorem esse numerum bonorum, frequentata com-

Sanch. l. de sac. disp. 22. n. 8.

Adducuntur utilissimi effectus & fructus S. Communionis.

Vit. S. Gert. l. 3. c. 78.

Thom. à Kempis l. 4. c. 2. n. 1.

Ibid. c. 3.

munione sacra provenientium, quæ ignoramus, quàm quæ novimus, aut in nobis experimur. *Ejus judicii sum*, inquit, *esse innumerabiles effectus hujus sacramenti, à Theologis adhuc non cognitos, & multo plures, quam qui de facto cognoscuntur.* Sic enim quòd in te sagitta quædam evibretur, nec tamen ab illa lædaris, fortè fit ob Eucharistiæ meritum, quam illo die sumpsisti. Quod maritus mulierem sortitus sit honestam, prolem statui suo correspondentem, filios bene disciplinatos, & minimè degeneres, id factum esse credibile est, solùm in hujus frequentiæ remunerationem. Quòd ager tuus sit fertilis, census & reditus tui temporales feliciter prosperentur, cum tamen aliis contrarium accidit (discursus est hujus Doctoris) fortè id evenit, quia Deus ex parte sua tibi monstrare vult retributionem, pro cultu & reverentia, qua sanctissimum corpus ejus prosequeris. Citatque authoritatem Granatensis, in hæc verba scribentis: *Plura sunt mala, à quibus Deus hominem indemnem eripit, quàm sunt bona, quibus condecoratur, quapropter ait ipse: Tot beneficia erga me impensa considero, quibus malis eripior.*

Sanch. ibid. d. 58. n. 6.

Granat.

DISCURSUS XLV.

ARGUMENTUM.

Communio quotidiana variis commendatur rationibus & authoritatibus; solutis in contrarium objectionibus, tandemque, quidquid ad hoc punctum spectare visum est, plenius disseritur.

THEMA.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Lucæ 11. vers. 3.

1. INcreata & incarnata Sapientia, primaque & æterna veritas, die quadam à Collegio Apostolico, ad modum orandi docendum postulata, orationem quotidianam sive dominicam iisdem dictavit, quam Tertullianus *breviarium totius Evangelii* appellat, in qua inter alias petitiones, panem quoque sacramentalem, & hunc quidem quotidianum petere nos voluit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Hoc enim sensu hæc verba ab authoribus classicis exponuntur. S. August. vel quisquis alius author est illius sermonis, qui est 18. *de verb. Domini*, super hæc verba ita scribit: *Non iste panis, qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.* Unde S. Matth. ubi Vulgata nostra legit *quotidianum*, ponit *supersubstantialem.* S. Ambrosius de sacramentis disserens, inquit: *Iste panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. panis quotidianus est; accipe ergo quotidie, quod quotidie tibi prosit; sic vive, ut quotidie merearis accipere.* S. Cypr. de oratione quotidiana disserens, pariter per hunc panem, Eucharistiam interpretatur; *panem nostrum, id est, Christum dari nobis quotidie petimus, ut, qui in Christo manemus & vivimus, à sanctificatione & corpore ejus non recedamus.* S. August. quoque idipsum alibi confirmat, dum ait; *pro sacramento corporis Christi, quod quotidie accipimus.* In alia quoque ipsius homilia legimus sequentia, *intelligitur hoc etiam valde bene panem nostrum quotidianum da nobis hodie, id est, Eucharistiam tuam quotidianum cibum.*

Tertul. l. de or. c. 5.

Per panem quotidianum intelligitur S. Eucharistia.

S. Aug. in app. de div. ser. 6.

S. Ambr. l. 5. de sacr. c. 4.

S. Cypr. de or. Dom.

S. Aug. l. 2. de ser. Dom. in mon. c. 7. to. 10. h. 42.

2. In controversiam nequaquam vocari potest, quin manna inter cæteras Eucharistiæ figuras principatum obtineat, hoc autem quotidie mane colligi, excepto Sabbato voluit, idque ob majorem diei illius, in quo feriari debebat, reverentiam. S. Apost. de primitivæ Ecclesiæ fidelibus, inquit: *Nos ipsi primitias Spiritus habentes*; hi autem, ut in præce-

Hinc concludit ad quotidie illam sumendam.

Rom. 8. 23.

præcedenti Discursu probavimus, quovis die communionem sacram sumebant. *Quotidie*, inquit S. Basilius ad Cæsarium, *participare corpore & sanguine Christi, bonum & fructuosum est.* S. Augustinus in supradicto sermone S. Job exemplum in medium adducit, dicens: *S. Job quotidie pro filiis offerebat sacrificium, ne forte aliquid vel in corde, vel sermone peccassent. Ergo tu audis, quod quotiescumque offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, elevatio Domini significatur & remissio peccatorum, & panem istum vitæ nostræ quotidianum non assumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit; vulnus est; quia sub peccato sumus, medicina est cœleste & venerabile sacramentum.* Optima est ratio, qua S. Thomas idipsum probat, inquiens: *Hoc sacramentum est cibus spiritualis, unde cibus corporalis quotidie sumitur, ita hoc sacramentum quotidie sumere laudabile est*; & quidem unum ex mysteriis, propter quæ incarnata Sapientia sacramentum hoc per modum cibi instituere voluit, illud est, ut videlicet intelligeremus, quòd, sicut hic quotidie sumi debet ad sustentandum corpus, ita Eucharisticus necessarius est pro animæ sustentatione: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis.* Nec sub alterius cibi specie, quàm panis corpus suum consecrare voluit, quia pane quotidie & continuò opus habeamus, qua in re quotidianam hujus sacramenti frequentiam nobis insinuare voluit.

S. Basil. ad Cæs. S. Aug. in app. de div. serm. 5. 3. p. q. 80. a. 10.

3. Porro certum est, quòd, ut Concilium Trident. declarat, nosque ex eo in Discursu præcedenti diximus, panis cœlestis institutus sit in remedium præservativum peccatorum, quæ quotidie committuntur; cum igitur quotidie labamur, justum est, ut etiam quotidie ad hoc antidotum sumendum recurramus. Unde Sanct. Bern. ait: *In hoc dat nobis quasi plenam possessionem suæ passionis & mortis, ut quotidie delinquentes, lavemur continuè in suo sanguine, & quotidie reficiamur in suo sancto corpore.* Remigius Antissiodor. in tract. de sacrificio Missæ, de Salvatore nostro, inquit: *Providens nobis dedit hoc Sacramentum salutis, ut, quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non potest per istud Sacramentum, corporis sui remissionem consequamur.* B. Laur. Just. ait: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; signanter dictum est hodie, quatenus scias, te quotidiano illius indigere suffragio.* Salmeron idipsum apta quadam similitudine declarat, dicens: *ut balsamum vulneri appositum, & cito ablatum, fructum nullum præstat (opus est enim diu illinhærere & tenaciter insidere, ut tandem sanitatem restituat & cicatricem obducat) ita hoc pretiosissimum corporis Christi balsamum, vulneribus animæ nostræ curandis, non tantum semel in anno sed frequenter est applicandum, ut fructum desideratum efficiat.* Unde & Henriquez de hoc sacramento tractans, sequentem in hæc verba doctrinam tradit: *Potest accedere ad communionem, quamvis facile recidat, non ex habituali consuetudine, sed propter extrinsecas causas, quæ forte tentant, habet enim homo jus ad medicinam sacramentorum, ut exhiberet faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Quamdiu enim infirmitas peccati nos premit, jus habemus ad salutare hoc antidotum, quod ipsa experientia teste singularem in communicantibus virtutem operatur & efficaciam, ipso pariter S. Bernardo eamdem veritatem in hæc verba attestante: *Duo præcipuè operatur in nobis, & sensum minuit in minimis, & in gravioribus peccatis tollit omnino consensum; qui vulnus habet, medicinam requirit, vulnus habemus, sub peccato sumus, medicina optima est sacramentum: quotidie accipe, quotidie curaberis.*

SS. Eucharistia instituta est in remedium præservativum peccatorum. S. Bern. t. 2. serm. 54. a. 3. t. 2. Rem. Ant. t. bibl. vet. pp. de cel. missæ. B. Laur. Just. de Euch. Henr. l. 4. de Euch. c. § 1. S. Bern. Ser. de C. Dom.

4. Argumento huic confirmando apprimè deserviet illud, quod servo Dei Joan. Baptist. Fulginensi, in opinione sanctitatis mortuo (quem & viventem populus beatum denominavit) legimus obtigisse. Mater ejus ipsum utero gerens, quotidie internum ad communicandum experiebatur impulsum, quem & sæpius adimplebat juxta quod negotia domestica & temporum illorum permitterent corruptelæ. Natus ergo ex eadem filius, in annis primis, singulis mensibus, deinde omni Dominica postmodum autem omni die Festo communicare cœpit, annos autem provectiores nactus, ad quotidianam communionem spiritualem sese præparavit; exinde vero juxta Patris sui spiritualis consilium, actualem quotidianam communionem amplexatus est; communis igitur inimicus tanti impatiens boni, nocturnis eum exagitavit ad tempus aliquod illusionibus ad hoc, ut eum ab hoc bono usu abstraheret, detecta autem serpentis fraude præhabitoque Confessarii consilio per 40. solidos annos, ab omni illusionum vexatione immunis vixit; quotiescumque autem Ecclesiam intraret, sacerdos se ad altare accingebat ad ministrandum ei sacratissimum sacramentum; causam porro quotidianæ communionis interrogatus, respondit, sibi videri, se injuriam Deo facturum, si ab ejus mensa se subtraheret, iterum autem requisitus, qualenam peccatum admissurus esset, si quotidianam non adimpleret communionem, se nullam in eo offensam perpetraturum esse replicuit, postquam autem longo tempore lumen à Deo petiisset, ut quid sibi circa communionem statuendum esset, insinuare dignaretur; vocem quamdam internam intelligibilem audiit, sibique dicentem: Joan. Baptista abstine à peccatis, non verò ab accessu ad me.

Pulchrum exemplum frequentis communionis, ejusque utilitatis.

5. S. Franciscus Seraphicus in quadam Epistola, quæ ordine duodecima circumfertur, sacerdotum suorum quotidianam improbare videtur celebrationem; ast si districtius verba discusserimus finem facilè fuerit intelligere, ob quem talia scripserit dictus Sanctus; ait enim Historicus: *Ne propter quotidianam sacrificandi consuetudinem, tanti mysterii debita reverentia (quam in hac ipsa Epistola anxiùs inculcat, & tantopere commendat) paulatim declinaret, & in ipsis sacrificantibus, fervor tanto altari dignus aliquantisper teperet, quod & ipsum retraxit, & omnino repulit a sacris presbyteratus ordinibus suscipiendis.* S. proinde Bonaventura Seraphici illius spiritus hæres, quotidiano sacrificio se indignum ratus, ob summam reverentiam ab eodem abstinuit, sed quo putatis successu? vice quadam sancto sacrificio assistente, per manum Angeli, miraculosè è celebrantis alterius sacerdotis manu, sublata consecratæ hostiæ particula, in Sanctiore deposita fuit; quo ex facto didicit; Deo gratius fore, si quotidie celebraret devotè, quàm si ex reverentia se ab eodem retraheret. Nihilominus advertendum, S. Franciscum quotidianam suis non inhibuisse celebrationem, & communionem; quin potius contrarium docens, ait: *Quandocumque voluerint missam celebrare, purè & puro corde faciant cum reverentia.* Adeoque modò reverentia & præparatio debita non deficeret, semper eos ad sacrum altare si vellent, accedere posse censuit. Unde & S. Isidorus ad illa Christi verba (*panem nostrum quotidianum*) se reflectens, dubium movet, an quotidie hunc sacramentalem panem sumere debeamus, respondetque

Opusc. 8. Francisci t. 1. car. 9. Salubris admonitio S. Francisci ad sacerdotes celebraturos. S. Bonaventura miraculo instruitur quotidie celebrandum esse.

detque affirmativè, verumtamen cum hac limitatione; *si cum religione & devotione, & humilitate suscipiant, ne fidendo de justitia, superbia, præsumptione id faciant.*

S. Isid. l. de off. Eccl. c. 8.

Adducuntur rationes & argumenta contra frequentem communionem.

6. Rationes porrò, quæ continuum & numquam intermissum ad Eucharistiam accessum, dissuadere possunt, assignantur sequentes, & in primis quidem, quoniam experientiâ teste multos inde adeo parum proficere videmus, ut inde in Spiritu & perfectione ne quidquam proficiant, licet cæteroquin sacramentum hoc ordinatum sit tamquam medium ad Spiritum, virtutem, & sanctitatem acquirendum opportunum: pro qua ratione declaranda, sequentem adhibent similitudinem; sicut enim, qui medicamentis sumendis assuevit, in majoribus postea necessitatibus exiguum inde percipit fructum, ita quoque multis accidit, ut, dum ex consuetudine potius, quam ex fervore devotionis & Spiritus, communionem frequentant, illud eandem subsidium nequaquam assequantur, quod fortè percepturi essent, si ad sacram hanc mensam rarò quidem, sed majori cum præparatione accederent. Secunda ratio, seu ut melius dicam, oppositio est, quia, ex hac numquam intermissa continuatione, derivari solet exigua tanti sacramenti existimatio, nam juxta tritum illud proverbium; *nimia familiaritas parit contemptum.* Tertia est quia ex illa quotidiana communione nonnumquam homo incurrit in periculum vanæ gloriæ, & præsumptionis de semetipso, dum se per hanc frequentiam, publicè in conspectu omnium exercitatam, singularem ostendit; unde facilè in retia astuti serpentis incidere potest, utpote, qui per hanc viam plurimos eximios Sanctos prostravit. Quarta est, quia plures sunt Sancti, qui communionem quotidianam nec approbarunt, nec practicarunt. Ven. Pater Magister Avila in quadam Epistola Eucharistiam quidem frequentatam laudat, non tamen quotidianam; nam Prædicatori cuidam, qui hac super re ejus poscebat consilium, in hæc verba respondit: Probe scit Reverentia Vestra, quod S. Franciscus de Assisio quolibet die communicare solitus non fuerit, sicut nec S. Franciscus de Paula, imò hic senex factus, non nisi singulis octiduis communicabat, ac proinde existimo, quod illi qui ad tantam sanctitatem non pervenerunt, optimè facient, si eodem modo semel tantum in septimana, & sæpius etiam communicent, quia capaces sunt, ut magna necessitas sive à malitia temporum, sive à fraudibus dæmonum, sive denique à propria fragilitate causata, sæpius requirat recursum ad remedium opportunum, & ad sacram hanc mensam, quam Deus nobis in hoc mundo contra quodvis malorum genus reliquit. Tandem etiam illa allegatur S. Augustini sententia, dicentis: *Quotidie Eucharistiæ communionem percipere nec laudo, nec reprehendo, omnibus tamen dominicis diebus communicandum suadeo & hortor.* S. Hieronymus pariter ita scribit, *scio, Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi Corpus accipiant, quod nec reprehendo nec probo, unusquisque enim in suo sensu abundat.* Omnibus tamen hisce Objectionibus facile est respondere.

Avil. lib. 3. var. mihi 29.

S. Aug. l. 3. de Eccl. dogm. c. 53. S. Hier. in apol. adv. Jovin.

Omnibus suprapositis argumentis respondetur, & refelluntur & primo.

7. Et quidem quantum ad primam oppositionem, scilicet quod in iis, qui quotidie communicant, non appareat augmentum aliquod devotionis & virtutis notabilis, responderi potest, quod ex alia parte etiam non appareat in iisdem aliqua, ex communione procedens, virtutis jactura vel diminutio, id quod in hac nostra natura corrupta, adeo ad malum proclivi, nec non in sæculo præsenti adeo contaminato, magni lucri loco censeri debet; stabilitas enim & perseverantia in amicitia Dei, sine ullo in peccata gravia prolapsu, ab hac causa sine dubio procedit. Instituatur igitur examen aliquod & comparatio inter illos, qui ad hanc mensam sæpius accedunt, & alios, qui communionem in menses differunt, & magna videbitur inter utrosque, quoad mores, virtutes & omnia alia diversitas, Quot sunt qui sine hoc subsidio in graves inciderent inimici tentationes, & à vita spirituali & pœnitenti retrocederent, nisi cœlesti hoc Pane corroborarentur, nam *Panis cor hominis confirmat.* Cum igitur quotidianæ sint tentationes, quibus infestamur, cur non etiam quotidie proportionaliter tam evidenti & certo uteremur remedio? Ven. Beda in c. 11. Epist. 1. ad Corinth. ita scribit; *Dixerit aliquis, non quotidie accipiendam Eucharistiam. Quæsierim, quare? Quoniam eligendi sunt dies, quibus purius continentiusque vivat, quo ad tantum sacramentum dignus accedat.* Ex qua Ven. Bedæ authoritate, & communi sacrorum Doctorum, & spiritualium Magistrorum opinione, hoc punctum stabiliri videtur, quod scilicet non ob aliam causam differenda sit comunio, quam ut ad eamdem, per digniorem præparationem accedatur. At verò illis sequentia Jobi verba reponi posse videntur; *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? non quod simus sufficientes,* inquit S. Paulus, *cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex Deo est.* Necessum est igitur, ut paupertatem nostram agnoscentes, magnum hunc rogemus hospitem, ut in hospitium cordis nostri ea immittat donorum & gratiarum suarum ornamenta, quibus ipsum dignè recipere valeamus. Sanct. Thomas de Villa nova ad illa Geneseos verba (*invenit scyphum in sacco Benjamin*) se reflectens, ad sacratissimum sacramentum conversus exclamat: *Da quod jubes, & jube quod vis, præsta quod poscis, Non invenit in sacco Benjamin frater Joseph aurum, nisi quod ipse posuerat, neque invenies o bone Jesu, bonum in pectore nostro, nisi quod ipse præstiteris. Utinam Domine, utinam in corporis nostri sacco gratiæ tuæ scyphum, sacro huic frumento impositum clementer abscondas & piè inferas, hac lege & conditione, ut, in quo beatum furtum inventum fuerit, tibi perpetuo mancipetur, & tibi serviat in æternum; nam tibi servire, regnare est.* Verum igitur quidem est, quod præparati & digni futuri non simus, qui ad hanc mensam accedamus, si in nobis defuerit devotio & reverentia, tanto sacramento debita: At verò certum quoque est, quod hæc devotio mensuranda sit, juxta mensuram munditiei & puritatis conscientiæ: juxta celebre illud Apostoli testimonium, Ecclesiæ quoad Eucharistiam relictum; *probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de calice bibat*; consequens igitur est, quod ad communionem alia non requiratur præparatio, quam cor à culpis mortalibus purificatum; licet quoque expediens sit, ut ad comunicandum cum majori fructu cor etiam à venialibus mundetur, quantum humana fragilitas permittit. Unde Ven. Beda ait, *Panem cœlestem spiritualiter manducate; peccata, etsi sint quotidiana, non sint mortifera.*

V. Bed.

Job. 14. v. 4.

2. Cor. 3. v. 5.

Gen. 44. v. 12.

S. Thom. de Villa nova de Cor. Chr.

1. Cor. 11. v. 28.

V. Bed. ib.

8. Porro quænam sit debita ad hoc sacramentum recipiendum præparatio, Concilium Tridentinum his verbis definit: *Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus, sibi conscius peccati mortalis absque præmissa confessione accedat.* Ad dignè igitur communicandum, vita per timorem

Conc. Trid. sess. 13. c. 7.

Dei

Quænam fit debita præparatio ad hoc sacramentum. *Thom. à Kemp. lib. 4. c. 3. n. 10.*

Dei bene regulata, & irreprehensibilis sufficiens est præparatio, Ven. Thomas à Kempis pariter inquit: *Ipsi vero fideles tui, qui totam vitam suam ad emendationem disponunt, ex hoc dignissimo sacramento magnam devotionis gratiam & virtutis amorem frequenter recipiunt.* Omnes igitur illi, qui in Filios Dei sunt adoptati, libere Deo dicere possunt: *Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra*; eidem quoque quotidie jus ad hunc panem cœlestem habere & dicere possunt: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; in lege Domini voluntas ejus*; & ideo hoc signum erit, quod Divinam legem adimpleverint, participesque facti sint amicitiæ & gratiæ Dei: *Regnum Dei intra vos est*; habebuntque indulgentiam & absolutionem peccatorum suorum: *Dimitte nobis debita nostra.* Unde D. Chrysostomus optime ait: *Non est exspectanda solemnitas, ut accedas ad hoc sacramentum, sed semper est solemnitas, cum adest cordis munditia.* Eamdem quoque sententiam alibi in eodem S. Doctore reperio, ubi ait: *qui munda conscientia sunt, & vita irreprehensibili, isti semper accedant ad Divina sacramenta.* Idem quoque in alia quadam homilia errorem confutat eorum, qui reverentiæ erga hoc sacramentum, in raritate ad hanc mensam accedendi consistere credunt: *Hoc tempus est*, inquit, *quod universa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore constare meritum putas, summamque arbitraris religionem & reverentiam esse, si non sæpius cœlestem illam adeas mensam. Ignoras, quoniam indignè accedere, etiamsi semel tantum fiat, supplicio tradit, dignè vero, etiamsi sæpe accedas, salutem unde conquiris? non est audacia, sæpius accedere ad dominicam mensam, sed indigne accedere, etiamsi semel tantum quispiam toto vitæ tempore accedat*, tandem idem S. Doctor propositionem quamdam concludit, quæ omnem in hac materia difficultatem sopit & dissolvit: *Tempestivum accedendi tempus*, inquit, *munditia conscientiæ faciat. Quotiescumque*, inquit, *manducaveritis Panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis, nulla observatione temporis sacrificium circumscribere voluit.* Quin potius S. Thomas in quodam articulo, cui titulus est (*utrum liceat quotidie hoc sacramentum accipere*) authoritati S. Augustini insistens, hanc statuit conclusionem: *Iste Panis quotidianus est; accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit*, nihilominus etiam ipsam hanc limitat propositionem, dicens: *Non expedit quotidie hominibus ad sanctum sacramentum accedere, sed quandocumque ad illud se invenerit præparatum*; si quotidie se dispositum reperierit, idest, in conscientia pura poterat absque scrupulo imo cum merito ad ipsum appropinquare; verumtamen quia nullus in causa propria Judex esse debet, dicta executio à superioris, & patris spiritualis consilio & arbitrio dependere debet, sique ipse conveniens judicarit, aut jusserit, in virtute talis obedientiæ ad mensam Eucharisticam accedat pœnitens; *melior est enim obedientia, quam victima.*

Ps. 1. v. 2.

Luc. 17. v. 21.

D. Chrysost. h. 28. ad 1. Cor.

h. 3. ad Heb. h. 5. in 1. ad Tim.

Non intervallum temporis, sed munditia conscientiæ requiritur, ut dignè accedas ad hoc sacramentum.

S. Th. 3. p. q. 80. a. 10.

1. Reg. 15. v. 22.

Refellitur objectio secunda.

9. Secundæ objectioni, scilicet quod communionis frequentia & nimia cum Deo per synaxin familiaritas, reverentiam Deo debitam imminuat, respondimus supra in Discursu 24. ubi probavimus, Eucharistiam nobis lumen & notitiam Dei infundere; prætereaquam quod etiam dici possit, quod juxta proportionem communicantis, crescat veneratio & reverentialis erga supremam illam Majestatem timor, hæc namque homines inter & Deum est differentia, quod quanto magis & strictius cum hominibus conversamur, tantò plures eorum cognoscimus & penetramus defectus, eoque minorem de illis existimationem tandem induimus, quo autem familiarius cum Deo agimus, tanto magis ejus honorem & existimationem in nobis promovet notitia divinorum attributorum ejus; communio nos arctius stringit & familiarius unit cum Deo; quantoque magis in nobis crescit immensitatis & infinitatis ejus conceptus, tanto majorem de ipso concipimus existimationem & venerationem, tantoque amplius de ejusdem participamus sanctitate; neque hujusmodi probationi fusius immorandum censeo, siquidem experientia docet, quod, quo quis frequentius communicat, tanto majorem concipit Dei timorem, tantoque ardentius ejusdem tuetur honorem.

Refellitur objectio tertia & insinuatur quod in virtutibus radicatus sæpe liceat accedere.

10. Quoad tertiam Objectionem dico, quotidianam communionem iis dumtaxat suaderi & inculcari, qui in virtute firmiter radicati sunt, singulariter autem in humilitate; ideoque minus periculum erit; ne quis in laqueos incidat Diaboli propter vanam gloriam, præsertim cum hoc sacramentum infallibile sit remedium contra omnes diabolicos insultus. Recordabimini utique, Manna olim quotidie populo indultum fuisse, sed cum quibus arbitramini circumstantiis? præceptum illi erat, *prævenire Solem ad benedictionem*, nemo hæc in figura contigisse dubitet, siquidem per hoc ipsum admonemur fideles, ut ad Communionem per orationes, sanctasque meditationes nos præparemus, præsertim autem per sanctum quemdam corporis animique recessum: unde & Manna nullibi nisi in deserto pluisse scribitur; circa quam circumstantiam S. Hilarius in Canone quodam in c. *si non sint, de consec.* d. 2. sequens statuit documentum: *Si non sint tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet à quotidiana medicina Corporis & Sanguinis Domini separare, qui peccare quieverit, communicare non desinat.* Atque hæc solutio 4. eludit objectionem.

Sapient. 16. v. 28.

S. Aug. de Eccl. dog. c. 53. Explicatur sententia S. Augustini. *Ep. 118.*

11. S. Augustinus postquam dixisset, *nec laudo, nec vitupero*, suam quoque subnectit sententiam, inquiens: *Communicandum suadeo & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit, nam habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis Eucharistiæ perceptione, quam purificari.* Qui idem Sanctus alia in Epistola ita scribit: *Hoc est indigne accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam, non ex arbitrio suo cum libet, vel auferat se à communione, vel reddat.* S. quoque Hieronymus, quando communionem quotidianam improbat, de conjugatis loquitur, unde & paulo post subjungit. *Sed ipsorum conscientiam convenio, qui eodem die post coitum communicant*; cujus & sententiæ fuit Pater Magister Avila, prout in eadem litera fusius probat.

Instruuntur & tepidi & ferventes quo ad accessum ad S. Communionem.

12. Admodum quoque considerabilis hac in materia tam ad omnem ferventibus, quam tepidis satisfactionem præstandam, illa se offert V. Bedæ Doctrina, inquientis: *Valet etiam ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicuique piorum Manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, sicut in ore uniuscujusque Christiani sacramentum; nam ille honorando non audet quotidie sumere, & ille etiam honorando non audet ullo die prætermittere*; quæ doctrina ex Sanct. Augustino desumpta esse videtur, qui diu ante tale nobis dederat consilium: *Faciat autem unusquisque, quod secundum fidem suam, pie credit esse faciendum*, juxta Zachæi & Centurionis exemplum;

neque

neque enim loquuti erant inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum; alter dixerit: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ambo Salvatorem honorificantes, diverso & quasi contrario modo. Cui & Thomas à Kempis subscribit, inquiens; *Si interdum abstinet humilitatis gratiâ aut legitima impediente causa, laudandus est de reverentia.* Quod dubium S. Bonav. sub aliis latioribus terminis proponens, ait: *Si autem quæris, quo te affectu magis debeas excolere, timoris scilicet & reverentiæ, an amoris & desiderii, an debeas ut multi cum importuna desiderii festinantia anhelare; an, ut nonnulli, reverentiæ & timoris magnitudine, magnitudinem sacramenti attendens, & propriam infirmitatem considerans, magis debeas affectu retrahi & delongari, ad hoc Sancti responderunt utrumque affectum commendantes uniuscujusque conscientiæ, quæ ei visum fuerit relinquentes.* Idem quoque alio in loco eos, qui timore vel tepore ab hoc sacramentum frequentando retrahuntur, his verbis animum suggerit: *Licet tepide, accede fiducialiter, quia quo magis æger es, tanto magis indiges Medico.* S. Thomas similitudinem adducit S. Augustini Zachæi, & Centurionis, ac *cæteris paribus* accessum ad sacramentum suadet; dicens: *Amor tamen & spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori; unde cum Petrus dixisset: Exi a me, quia homo peccator sum; respondit Jesus, noli timere.* Efficax quoque est motivum, quod Thomas à Kempis his verbis adducit; *si modo tam negligens sum & tepidus, quando communico aut celebro, quid fieret, si medelam non sumerem, & tam grande juvamen non quærerem?* S. Bonaventura ita ratiocinatur: *nec ideo quæris te jungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo. Ideo non recipimus, quasi qui digni non sumus, sed ut illo nos sæpe visitante, & habitaculum cordis & corporis nostri subintrante, magis ac magis digni efficiamur. Quo enim introierit Dominus benedicet; sicut olim domus Obededom benedixit propter arcam Domini, in qua Manna servabatur.*

S. Thom. à Kemp. l. 4. c. 10. n. 5.
S. Bonav. c. 7. in fasc. c. 7.
De prof. rel. c. 7. l. 2. c. 77.
S. Th. 3. p. q. 80. a. 10. ad tert.
Thom. à Kempis. l. 4. c. 3. n. 3.
S. Bonav. ib.

13. Quod vero attinet consilium, quod à patribus spiritualibus in hac materia suggerendum est, idem Seraphicus Doctor nullam certam regulam præscribi posse dicit; quia *Varia sunt hominum merita, & diversa operum studia, & differentia desideria; & multiplices S. Spiritus operationes in singulis; & ideo sicut ægrotantibus non potest una forma servari in dandis medicinis corporis, propter diversitatem complexionum, aut loci, aut temporis, aut diæta, vel aliarum considerationum, ita & de medicina spirituali, quæ est Corpus Christi, intelligendum. Mundani enim curis occupati, rarius possunt se ad illud recipiendum expedire, quam illi, qui tantum spiritualibus studiis sunt intenti, & alii magis, & alii minus sunt circumspecti, in custodia vitæ suæ & morum, & conscientiæ sua puritate; alii etiam ardentiori desiderio trahuntur, ad illius salutaris cibi perceptionem, alii quodammodo deterrentur, cum debent accedere*

Regula certa in hac re præscribi non potest.
S. Bonav. ib.

DISCURSUS XLVI.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur rationes, cur Christus sacramenti hujus institutionem ad noctem usque Passionis suæ distulerit.

THEMA.

In qua nocte tradebatur, accepit Panem ... & dixit, ... hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur. 1. Corinth. 11. vers. 23. 24.

1. QUin tempus, in quo incarnata Sapientia sacratissimi Corporis sui convivium instruxit, mysteriis plenum fuerit, in dubium revocari nequit, siquidem de illo assertum est infallibilis veritatis: *Omnia in Sapientia fecisti*, præterquam quod idem Regius Vates alibi in spiritu Prophetico dixerit: *Das escam illorum in tempore opportuno* in primis igitur pro celebranda Eucharistia noctem ultimam, quæ mortem suam præcessit, eligere placuit. *Et cur nobis*, quærit D. Chrysost. *tempus revocat in memoriam & vesperam illam & proditionem? non abs re, neque sine ratione aliqua.* Hanc enim temporis circumstantiam, Apostolus non sine speciali impulsu, Christi Corpus sanctum consecrantis expressit, nec Christus illi tempus hoc sine causa revelavit, ut omnibus sæculis futuris testimonium illius perhiberet; dicit enim Apostolus: *Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis*; non se hoc intellexisse dicit ab Evangelistis, vel ab Apostolis, vel ab aliquo alio specialiter ad hunc effectum ad eum misso, sed ab ipsomet Salvatore: *Immediate didici à Domino, quod tradidi vobis*, inquit quidam Interpres, & tametsi multa hujus sacramenti ineffabilis mysteria referre debuisset, attamen, ut facet quidam Interpres observat, *in primis tempus describitur, quo Ecclesiæ sacramentum istud, tamquam testamentum legavit.* S. Thomas hunc textum explicans, S. Paulum de institutione Corporis Christi tractare volentem, exordium à tempore sumpsisse dicit: *Quod quidem congruum fuit*, inquit, *primo quidem quantum ad qualitatem temporis, quia fuit in nocte.*

Expenditur tempus institutionis hujus sacramenti.
Ps. 103. v. 24.
Ps. 144. v. 15.
D. Chrysost. h. 27. ib.
Quare hoc factum fuerit ad vesperam.
1. Cor. 11. v. 23.
Bencë ib.
Strevar. ibid.
S. Th. ibid.

2. Infinitum illud beneficium, quod generi humano in incarnatione & nativitate sua contulit, pariter nocturno tempore peractum fuit, unde Sapiens ait: *Cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, Omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus venit*; nimirum, quando homo sepultus, nihil minus quam de propria salute cogitabat, tunc Filius Dei ex sinu Patris descendens in utero Matris suæ recludi voluit, ut hominem redimeret; ac proinde cum hoc sacramentum quædam sit incarnationis extensio (prout omnes sacri Doctores unanimiter docent) non sine mysterio illud nocturno tempore instituere voluit, ut videlicet intelligeremus, quod, dum mundus vel maximè vitiorum & iniquitatum lethargo immersus, & summi boni totaliter oblitus esset, tunc Redemptori nostro placuerit eidem de ineffabili Eucharistiæ beneficio prospicere, quod ut in 1. Discursu probavimus, fulcrum est totius universi.

Incarnatio & nativitas Christi etiam noctu facta fuerunt.
Sap. 18. v. 14. 15.

3. *In qua nocte.* Idem quoque Apostolus antiquam legem noctis nomine appellavit: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit, abjiciamus opera tenebrarum*; nocte igitur hoc sacramentum instituit, quia per hanc institutionem antiquo testamento finis imponebatur, omnesque figuræ cessabant. Unde Ecclesia in sequentia, à S. Thoma composita, canit: *Phase vetus terminat, vetustatem novitas, umbram fugat veritas, noctem lux eliminat.* Sub noctem quoque hoc sacramentum instituit, quia nox peccatum repræsentat propter tenebras, quæ mediante hac Divina luce dissipantur, siquidem, ut in Discursu 18. probavimus: Eucharistia peccati est antidotum, quia illud per gratiam suam fugat.

Rom. 13. v. 12.
Hoc sacramentum in nocte institutum fuit ut significaretur finis V. L.

4. *In qua nocte.* Nox propter obscuritatem suam, fidei est symbolum, de qua S. Paulus ait: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*; quamdiu enim viatores sumus, nos in hac divinorum & ineffabilium mysteriorum obscuritate vivere voluit, quia *fides non habet meri-*

1. Cor. 13. 12.
Quia nox est symbolum fidei, quæ in hoc sacram. singulariter exigitur.

meritum, cui humana ratio prabet experimentum; posuit tenebras latibulum suum; atque ideo meritò sacratissimum corpus suum in nocte consecrare voluit, quia inter omnia fidei nostræ mysteria, illud per antonomasiam mysterium fidei appellatur, quia, ut suo loco videbimus in hoc sacramento magis quam in omnibus aliis mysteriis fidem excitare & exercere oportet; *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides prater rerum ordinem.*

S. Th. Ibid. Quia per illud nox ignorantiæ nostræ illuminatur. Luc. 24. 16. Ibid. v. 45. Ps. 138. 18. Prov. 8. v. 31.

5. *In qua nocte.* S. Thomas in horum verborum expositione, dicit; *per virtutem enim hujus sacramenti anima illuminatur*; idque probat duorum illorum Discipulorum, in societate Christi, in Emaus abeuntium exemplo, de quibus S. Lucas ait: *Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent, Sed cognoverunt eum in fractione Panis*; propter quod inquit Angelicus Doctor, in Psalmo 138. dicitur: *Hac nox illuminatio mea in deliciis meis.* Ex quo enim tot ante sæcula, per os Sapientis protestatus fuerat; dicens: *Delicia mea esse cum filiis hominum*, nunc illud in hac institutione Eucharistiæ adimplere voluit, quia ut, apud Joannem dixit: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet; & ego in illo*; Notandum, Psalmistam, postquam dixisset, *nox illuminatio mea in deliciis meis*, protinus subjunxisse: *Quia tenebra non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur*; quia verus Sol justitiæ, Christus, noctem illam illuminavit, per hanc institutionem Eucharistiæ, quæ totam illuminavit Ecclesiam.

Joan. 6. v. 57. Psalm. 138. v. 11. Ibid. v. 12.

Quia etiam nocturno tempore Agnus paschalis immolabatur.

6. *In qua nocte.* Figura primaria hujus sacramenti in antiqua lege; agnus Paschalis fuit, unde dicitur: *In figuris præsignatur, cum agnus Pascha deputatur*; inter alios autem ritus, qui in illius manducatione observari debebant, unus erat, quod non alio quam nocturno tempore sumendus esset; *Edent carnes nocte illa*; quia igitur Salvator dixerat: *Jota unum, aut unus apex non præteribit à lege*, ideo ut figura figurato corresponderet; agni immaculati carnes, id est, suas, nocte manducari voluit. Unde S. Paschasius ait: *Sic illud oportebat impleri circa finem diei; ad vesperam, ut hora ipsa sacrificio ostenderet, jam finem saculi advenisse. Unde Joannes ait: Filioli novissima hora est.* Agnus in veteri lege vesperi sacrificabatur, manducabatur autem nocte; unde Theodoretus ait: *Denunciat, ut sacrificent decima quarta sub vesperam; sub hanc vesperam Christus Dominus traditus est Judæis.* Ex quo ritu, interpres quidam morale quoddam documentum his verbis deducit: *Notandum, quod per hoc instruimur. qualiter debeamus accedere ad sacramentum altaris, & ipsum suscipere signanter; cum appropinquat in nobis nox mortis.*

Exod. 12. v. 8. Matth. 5. v. 18. S. Pasch. de Corp. & sang. Dom. c. 21. Theod. q. 24. in Exod. Guill. Pepinus dn 8.

Cur Apostolus dixerit Christum non simpliciter in nocte; sed in qua nocte tradebatur instituisse hoc sacramentum.

7. *In qua nocte tradebatur.* Apostolus non solum dicit *in nocte*, sed simul; *in qua nocte tradebatur*; hoc enim donum, quo magis Divina omnipotentia & magnificentia dari nequit, post mysticam triginta trium annorum vitæ suæ iliadem, ad ultimamque usque ejusdem periodum, id est, ad noctem, Passionem suam immediate præcedentem, differre voluit, cujus Rupertus Abbas hanc assignat rationem, dum in persona Salvatoris nostri ita loquitur: *hoc tanta salutis sacramentum ab initio non feci vobis; non enim tempus erat, neque ordo poscebat, ut vobis cibus aut potus daretur nova salutis, priusquam mundaremini; priusquam mundaretur macula vestra, macula reatus antiqui, quam contraxerunt comedendo vetitum, mundari aliter, neque vos potuistis, neque potuerunt veteres amici nostri sancti antiqua ab origine mundi, nisi per effusionem sanguinis mei, lavacrum regenerationis,*

Rup. Abb. l. 4. c. 5. in Cant.

scilicet sanguinis & aqua, de latere meo decurrentis. Ad hoc ut cibus aliquis palato sapiat, & stomacho bene conveniat, integre coctus & conditus esse debet; optime igitur conveniebat, ut Agnus ille à præcursore digito monstratus; dicendo: *Ecce Agnus Dei*, in ligno crucis assaretur; unde Ecclesia canit: *Cujus corpus sanctissimum in ara crucis torridum*; & Glossa interlinearis super illa verba Levitici; *Si oblatio tua fuerit de sartagine*, ita scribit: *Carnem Christi, qua ante Passionem esui non videbatur apta, post crux aptam fecit.* Arias Montanus in expositione hujus textus, inquit: *Dominus Jesus, qui nos à morte, & Diaboli potestate emptos & liberatos servavit, atque hujus Redemptionis, hujusque salutis rationem in hujus cœna sacramento, nobis conservatam, repetitamque esse voluit, ea nocte qua tradebatur, accepit panem.* Quia enim sacramentum hoc in memoriale Passionis suæ instituere voluit, ideo *in qua nocte tradebatur, accepit panem &c.* quod idem punctum Sanct. Thomas his verbis tangit: *Ut tanti beneficii* (id est Passionis suæ & redemptionis nostræ) *jugis in nobis maneret memoria &c.* Et Ecclesia in oratione Corporis Christi ita Deo supplicat: *Deus, qui nobis sub sacramento mirabili, Passionis tua memoriam reliquisti, tribue &c.*

Lev. 2. v. 5. Ar. Mont. ibid. S. Th. op. 57.

Opportunè tunc institutum fuit cum fulmina iræ Dei in nos vibranda erant.

8. *In qua nocte tradebatur.* Opportunè Christus tunc homini de hoc sacramento prospexit, quandó Divina Justitia, omnia justissimi furoris sui fulmina, contra genus humanum evibratura erat; utpote quod in illa nocte, tanta cum impietate, manus suas in filii Dei sanguine cruentaturum erat, ut ei mortem adeo contumeliosam & crudelem inferret; etenim Christus se ideo in terram venisse probe sciebat, ut nos æterno Patri suo reconciliaret, cujus vindex iræ suæ gladius, alio modo quam per hujus sacrificii oblationem, contineri non poterat; ac proinde *in qua nocte tradebatur, accepit Panem &c. tradidit seipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis*; quod si enim quondam sanguis agni in Ægypto Angelorum impetum refrænare poterat: *Videbo sanguinem & transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens*; quantò magis sanguis Agni Divini, utpote qui vocem habebat meliorem, quam sanguis Abel?

1. Cor. 11. v. 23. Ephes. 5. 2. Exod. 12. v. 13.

Theophil. Mirandum est quod Christus tunc illud instituit, cum à nobis felle & aceto potandus erat.

9. *In qua nocte tradebatur.* Theophylactus super hanc S. Pauli Epistolam ita scribit: *Recordamini, quod ea etiam nocte, qua mactandus erat, Judam proditorem mensa sua accumbentem habuerit.* Porro Elisæus Propheta in multis quidem factis typum præ se tulit Salvatoris, specialiter vero tunc, quando Syriæ milites ad eum occidendum missus, capere ipsum volentes, tamquam totidem cæcos in medium Civitatis Samariæ captivos perduxit, ubi jussit, ut loco vindictæ, de ipsis sumendæ, lautis epulis reficerentur: *Apposita est eis ciborum magna præparatio, & comederunt & biberunt.* Audiamus hac de re disserentem D. Chrysostomum: *Postquam*, inquit, *apponi mensas aspiciunt, & dapibus se invitari cognoscunt, mirantur & stupent sibi pro morte victum, pro interitu cibum, convivium pro pœna offerri.* Quis autem non magis Deum nostrum obstupescet, qui, quando illi ingratus homo acetum & fel præparabat, sacratissimi corporis & sanguinis nectar & Ambrosiam apposuit? *meminit Apostolus*, inquit Estius, *proditionis Christi, ut ejus charitatem commendet, qui in proxima exspectatione tanta injuria, quam ab hominibus accepturus erat; symbola summi amoris hominibus tradiderit.* S. Valerianus similiter inquit: *Infinita virtus, odia vicisse beneficiis; nam ille inter cæteros palmam perfecta virtutis obtinet,* qui

4. Reg. 6. v. 23. Chrysost. de Elis. & Syr. insid. Est. in 1. Cor. 11. S. Val.

qui ad vicem veneni, pocula dulci melle complevit. Postquam Samson Leonem sibi obvium dilaniasset, abinde famelicus digrediens, post aliquod tempus ad eundem locum reversus suavissimi mellis favum in ejus faucibus reperit; unde magno cum gustu recreatus fuit: Sed ecce tibi hic *Leo de tribu Juda*, qui ab homine dilacerandus erat, *pridie quam pateretur*, eumdem sacramento corporis sui honoravit, quod ut in Discursu 12. probavimus, per mel præfigurabatur, at verò quando hoc ipsum fecit? tunc nimirum quando homo ei myrrham amarissimam, fel & acetum præparabat: *In qua nocte tradebatur, accepit panem.*

Judic. 14. v. 8.

10. *In qua nocte tradebatur.* D. Chrysostomus ait: *Eam noctem revocat in memoriam, ut nos compungat; quomodo enim illorum verborum maxime meminimus, quæ audivimus ab iis, qui excedunt; & illorum hæredibus, si mandata transgredi ausi fuerint, eis pudorem incutientes, dicimus: Cogitate, quoniam hanc vocem apud vos misit Pater, & ad vesperum usque qua erat expiraturus has mandavit. Ita hic quoque Paulus volens terribilem reddere orationem, recordemini, inquit, quod hanc vobis dedit postremam mysterii institutionem, & in ipsa nocte in qua pro vobis erat occidendus, hæc mandavit.* Quisquis igitur noctis illius meminerit, in qua Salvator tot ignominiis & tormentis, amore nostri affectus fuit, saxo durior erit, inquit Chrysostomus, nisi emolliatur: *Et si quis sit plane lapis, si illius noctis illius venerit in mentem memoria, quomodo fuit traditus, abductus, judicatus, quomodo cætera omnia passus, fit cera mollior.* Estius aliam quoque assignat rationem, cur Eucharistiam in ultimam usque noctem distulerit, nimirum: *Ut indicet, quanti faciendum sit hoc mysterium, quod Christus ad passionem & mortem iturus, in sui memoriam, extremum nobis reliquit.* Diu vero ante illum S. Augustinus in hæc verba scripserat: *Salvator, quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit arctius infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.* S. Bernardinus ad illa se S. Joannis verba reflectit, quæ ante sacramenti hujus institutionem dixerat, videlicet: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*; unde subdit: *Id est, majora signa dilectionis ostendit eis, more scilicet veri amantis, & amici cordialis, namque in fine mutuorum recessuum, interamicos, in signum perpetuæ amicitiæ & memoriæ celebrantur, fortius & firmius memoriæ imprimuntur, & chariora tenentur, atque servantur. More insuper amorosi Patris, qui in suo fine testimonium hæreditatis bonorum condit, & relinquit filiis suis.* Etenim hoc sacramentum, prout ex verbis consecrationis calicis, quorum ipsemet Christus author fuit, deducitur, novum Testamentum appellatur: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti*; hoc autem testamentum in ultimo vitæ fieri solet; ac proinde *in qua nocte tradebatur, accepit panem.*

D. Chrys. h. 27. ibid. Nox proditionis commemoratur, ut compungamur.

Estius.

S. Aug. ep. 118. Et altitudo hujus mysterii, cordibus altius infigatur.

S. Bern. t. 2. serm. 54. à c. 4. 1.

11. *In qua nocte tradebatur.* Isaias, qui Propheta Evangelicus appellatur, quia omnium eventuum novæ legis Evangelicæ distinctam notitiam habuit, in cap. 12. ad hoc sacramentum his verbis alludit: *Dominus & factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, Et dicetis in die illa: confitemini Domino, & invocate nomen ejus, notas facite in populis adinventiones ejus.* Ubi Propheta ingeniosam incarnatæ Sapientiæ, in Eucharistiam adhibitam, inventionem admiratur, ideo sequitur: *Cantate Domino, quoniam magnifice fecit, annunciate hoc in universa terra, Exulta & lauda habitatio Sion*, quia enim in cœnaculo Sion hoc sacramentum instituit, justam habebat occasionem gaudendi & dicendi: *Quia magnus in medio tui Sanctus Israel.* Dionysius Carthusianus super hunc textum inquit: *Sicut Matthæus ultimo protestatur: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Elias in curru igneo in æthera ascensurus; importunas Elisæi ob sui discessum dolentis preces audiens, pallium ei, memorialis loco, demisit: at vero melior sine dubio est populi Christiani conditio, inquit Chrysostomus: *Elias pallium discipulo reliquit, Filius Dei suam nobis carnem demisit, sed Elias quidem exutus, Christus autem & nobis reliquit & secum habens rotinuit.* Sciens enim horam advenisse, qua reversurus erat ad Patrem, & tamen nobiscum ad finem usque sæculorum manere volens, ecce tibi nobilissimam, quam excogitavit, inventionem; de qua Guerricus Abbas ait; *Sacramentum corporis & sanguinis sui tradidit, & celebrandum instituit, nescio, virtute an charitate mirabiliori, hoc novum genus adinveniens, in consolationem recessus sui, ut si discederet ab eis specie corporis, maneret non solum cum eis, sed etiam in eis, virtute sacramenti.* Amor enim, quo prosequebatur hominem, juxta illud: *Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum*; adeo excessivus erat, ut ne per unicum tantum diem, illum amabilissimâ suâ præsentiâ corporali privare voluerit, *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*; tametsi corpus ejus in brevi illo spatio, quo in sepulchro erat, Verbo indissolubiliter unitum fuerit, attamen anima, utpote quæ ab illo separata erat: corpus illud non animabat; merito igitur Eucharistiam instituit, in qua continetur anima, corpus & Divinitas, ne etiam per brevissimum spatium corpori ejus animato privati essemus. Notanda quoque est phrasis, qua S. Joannes ante institutionem hujus sacramenti utitur, dicit enim: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Quæ hora ad memoriam mihi revocat; quod in nuptiis Canæ in Galilæa accidit, cujus historiam idem S. Joannes descripsit, cum enim Virgo Deipara Filio suo diceret; *vinum non habent*, is ei respondit: *Nondum venit hora mea*, & tamen paulo post aquam in vinum convertit, sed quomodo igitur horam suam nondum venisse dicere poterat? S. Augustinus existimat, Christum per hanc horam suam, ad passionem alludere voluisse, ac proinde Evangelista dicit: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo.* Porro B. Virgo duplicem petitionem Filio suo proposuit, quarum prima fuit, ut convivio de vino prospiceret; alia vero, ut nonnulli contemplativi meditantur, fuit, ut vinum in sanguinem suum converteret; primum miraculum tunc operatus fuit in nuptiis, secundum verò reservabat sibi faciendum, *in qua nocte tradebatur, &c.* ut reversurus ad Patrem nobiscum manere posset. *Insigne præterea existit dilectionis symbolum*, inquit Salmeron, *quod imminente morte hoc instituit sacramentum, nam cum cæteri jam morituri aliorum omnium obliviscuntur, sibique ipsis solum attendant ac prospiciant, Christus sui ipsius oblitus nostra indigentia sublevanda non immemor, hoc amplissimum charitatis suæ erga nos monumentum reliquit.* Didacus Stella hac de re sequentem instituit meditationem; *Duo amores ad invicem oppositi cor Christi expugnabant, unus eorum abire hortabatur, alter manere. Maximus amor, quem erga nos*

Isai. 12. v. 2. 3. 4. Isaias nominat hoc sacramentum novam adinventionem.

Ibid. v. 5. Ibid. v. 6.

Dion. C. ib.

Chrys. h. 2. ad pop. Elias reliquit Elisæo pallium suum. Christus vero nobis SS. Carnem suam.

Guer. ser. de Ascens.

Prov. 8. 31.

Joan. 13. v. 1. Quænam fuerit hora Christi, de qua loquitur in nuptiis Canæ Galilææ.

Joan. 2. v. 3. Ibid. v. 4. S. Aug. tr. 8. in Joan.

Sal. t. 9. tr. 26.

Did. St. in c. 22. L.

nos habebat; abire accumbentem agitabat, quandoquidem mors ejus in nostram vitam & redemptionem cedebat, & sic discipulis dixit: Expedit vobis, ut ego vadam, necessarius enim erat nobis ejus transitus, Itaque amor dicebat, ut abiret, & redimeret nos, sed alius erat amor maximus, quo nos prosequebatur, qui suadebat manere, cum enim nos maximo prosequeretur amore, à nobis abesse renuebat, nam qui multum diligit, semper rem sibi amatam præsentem esse, & in conspectum dari maxime desiderat. Utrique amori sapientissimè Christus fecit, nam abiit, & nobiscum mansit.

DISCURSUS XLVII.

ARGUMENTUM.

De immenso Christi erga nos amore in hoc sacramento exhibito.

THEMA.

Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Proverb. 8. vers. 31.

1. NOster equidem Deus, juxta Spiritus Sancti testimonium, homini quondam deliciarum construxit Paradisum; *plantaverat Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat*; qui non multo post per venenosi serpentis sibilum seductus, ad spinas condemnatus fuit & vepres: *Spinas & tribulos germinabit tibi*; quod autem idemmet Deus in tantillo luti, quale omnis homo est, suas se reposuisse protestetur delicias, quis non obstupescat? *homo putredo & filius hominis vermis*, & nihilominus: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, attestatur Dominus: *Non quidem, ut suas à filiis hominum capiat delicias*, inquit B. Laurent. Justin. *sed ut cum filiis hominum communicet proprias; nequaquam imprudenter arbitrandum est, quod Deus ullam ab Angelis seu hominibus lætitiæ percipiat causam, cum eosdem æternis & spiritualibus faciat exuberare deliciis, ipse etenim sibi ipsi gaudium est, beatitudo perennis; verum ob præcipuum, quem ad homines gerit, dilectionis affectum, illis impertiendo proprias, eorum suas asseverat esse delicias.* Ita in longo quodam super Eucharistiam discursu dictus sermocinatur Sanctus; super Eucharistiam, inquam, in qua, ut novimus omnes, cunctæ gustantur deliciæ, gustus & voluptates, quotquot novit, potest, aut vult, animæ amanti, communicare *totius consolationis Deus.* Unde & benignissimus quondam Salvator ad Nicodemum ait: *sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*; quem favorem Sanct. Thomas vivacius nobis inculcare voluit in quodam, à se composito hymno, pro solemnitate corporis Christi, dum inquit; *Se nascens dedit socium, convescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans datur præmium.*

Gen. 2. v. 8.
S. Eucharistia est Christo paradisus voluptatis.
Gen. 3. v. 18.
Job. 25. v. 6.
B. Laur. Just. de Euch.
Joan. 3. v. 16.

2. Porro si nimium Dei erga nos amorem, quem in hoc sacramento perhibuit, contemplari voluerimus; S. Bernardinum adiisse suffecerit, qui sustinet, quod ultimus & perfectissimus divini in nobis amoris gradus in eo consistat, quod se nobis in hoc sacramento impertierit in cibum; ait namque: *Largitus est se nobis multis modis in filium, per nostræ carnis assumptionem; Filius datus est nobis in socium, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo; in Magistrum per doctrinæ prædicationem Joan. 13. [vos vocatis me Magister, & Domine, & bene dicitis] in Patrem, per gratiæ generationem, Joan. 1. [quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.] Dedit se nobis in lucem, propter exempli operationem, Joan. 13. [exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.] Dedit se nobis in fratrem, sororem & matrem, per voluntatis confirmationem, unde Matth. 12. ipse ait; [Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est.] Dedit se in holocaustum medullatum, per dilectionem & passionem. 1. Cor. 6. [Empti estis pretio magno;] ultimus gradus amoris est, cum se dedit nobis in cibum, quia dedit se nobis ad omnimodam unionem & transformationem, sicut cibus & cibans invicem uniuntur; sic digne illum recipiens in ipsum per ardentissimum amorem totaliter transformatur.*

Perfectissimus amoris divini gradus consistit in institutione SS. Eucharistiæ.
Joan. 13. v. 13.
Joan. 1. v. 12.
Joan. 13. v. 15.
Matth. 12. v. 50.
1. Cor. 6. v. 20.

3. Tam indissolubile quondam, Job inter & subditos ejus, legitur mediasse charitatis vinculum, ut die quodam inter se consultarint, dicentes: *Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Cui authoritati insistens D. Chrysost. postquam demonstrasset, excessivi amoris indicium esse, proprias carnes in cibum offerre, ita concludit; *Hoc Job significabat de servis, à quibus ita eximiè amabatur, ut ejus carnibus admisceri se peroptarent, cum enim amoris ui omni sua vim vix cohibere possent, dicebant; Quis daret nobis, ut ejus carnibus immisceremur, quod Christus fecit, ut majori nos charitate astringeret.* Circa quæ insuper verba notandum occurrit, quinam tam fervens conceperint desiderium, scilicet *viri tabernaculi mei*, non autem quicumq; de gente, cui deservire poterit. S. Bonav. animadversio, quam super illa Lucæ verba (*Joseph autem vir ejus*) instituit, dicti nominis *vir*, etymologiam explicans in hæc verba: *Virum nominat, quia homo virtutis, vir à virtute*; quia nimirum virtutum sequaces, sacramenti hujus desiderio flagrant. Quando Judæi increduli Sapientiam incarnatam loquentem audierunt, dixerunt intra se; *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* non vero idem scholæ suæ discipuli, qui potius dicebant; *Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Porro probe sciebant, omnia alia alimenta, quæ Deus homini providerat, ad corporis non vero animæ sustentationem ordinata fuisse, solumque de Christi corpore verificari, quod dixerat: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus vere est potus, Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*; ac proinde mirum non est; quod se hujus cibi adeo famelicos & appetentes esse monstrarint, dicendo: *Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Deus à primis mundi nascentis diebus, terræ præcepit; *germinet terra herbam virentem &c. Ut sint vobis in escam*, quotquot enim herbas & fructus terra produxit, & deinceps productura est, omnes ad corporalem hominis sustentationem ordinantur; homini quoque dixit: *ex omni ligno Paradisi comede*; unico tantum excepto, & tamen rebellis homo, ad illud quoque gustandum manum & os suum temere extendit: Post diluvium vero carnes manducandi licentiam quoque homini indulsit, dum ait: *omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum*; sequentibus vero temporibus legis scriptæ, per 40. annos continuos super populum electum manna depluit, quod tametsi omnes rerum desiderabilium saporem in se contineret, cum illo tamen contenti minime fuerunt; sed dicebant: *Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*; demum vero, quando Filius Dei carnem nostram divinitati unitam assumpsit, tunc tantam in nobis animarum nostrarum famem provocavit, ut homines corpus & carnes ejus appeterent, dicentes: *Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* cui appetitui & fami nostræ amantissimus Salvator noster con-

Homo famelicus desiderabat saturari Carne Christi.
Job. 31. v. 31.
D. Chrysost. ho. 45. in Joan.
Luc. 1.
S. Bonav. in Luc. 1.
Joan. 6. v. 61.
Ibid. v. 69.
Joan. 6. 56.
Ibid. v. 59.
Ibid. v. 29.
Gen. 1. v. 11
Ibid. v. 29.
Gen. 2. v. 16.
Gen. 9. v. 3.
Num. 21. v. 5.
Job. 31. v. 31.
Cui Christus condescendens.

instituit S. Eucharistiam, in signum summi sui amoris.

Sophon. 1. v. 7.

condescendens, hoc sacramentum instituit, ut nobis & in pignus & signum amoris sui, & animæ nutrimentum pariter deserviret: *Quibus sub bina specie, carnem dedit & sanguinem, ut duplicis substantiæ totum cibaret hominem.* Et ideo pro illo tempore Sophonias ait; *Silete à facie Domini Dei*; q. d. nunc deinceps tacete, nec amplius conqueramini, quia nihil habetis, quod ultra desiderare valeatis, jam planè satisfactum est vobis, *quia præparavit Dominus hostiam*; id est, præparavit vobis Deus hoc sacramentum & convivium, in quo anima integrè exsatiatur: *Mens impletur gratia.* Priusquam Christus semetipsum in Eucharistia sumendum dedisset, semper homini aliquid ultra postulandum supererat; siquidem post imensum creationis beneficium, incarnationem postulare poterat; post hanc verò, redemptionem; ast quando Deus ad hunc amoris apicem pervenit, ut sui ipsius animam, corpus, & divinitatem in hoc sacramento nobis daret, nihil illi ulterius dandum restabat, nec amor ipsius ulterius progredi poterat. Quando Esau ab Isaac patre suo benedictionem postulavit, hic se excusavit, dicendo, Jacob, fratrem ejus; omnes recepisse benedictiones, adeo ut nihil ulterius dandum illi superesset; *& tibi post hæc fili mi ultra quid faciam*? Scitisne causam, cur Isaac hoc diceret? nimirum Jacob populi Christiani typus erat, ac proinde Gabriel Archangelus Mariæ de Filio ejus dixit: *Regnabit in domo Jacob*, quando igitur Isaac ajebat; *frumento & vino stabilivi eum*, ad hoc altaris sacramentum alludebat; quando enim beneficus Dei amor eo usque exarsit, ut semetipsum in Eucharistia nobis daret, jam exhaustis quasi omnibus divini amoris divitiis; pauper factus est, adeo ut nihil amplius dandum ei superesset; *semetipsum exinanivit.* Unde S. Concilium Trident. in hæc verba definit: *Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit.*

ibid.

Qui ulterius progredi non poterat. Gen. 27. v. 37.

Luc. 1. v. 32. Gen. 27. v. 37.

Philipp. 2. v. 7. Concilium Trident. sess. 13. c. 2.

4\. Regius Vates olim prædixit: *Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia.* Quod propheticum oraculum, ni fallor, in consecratione Eucharistiæ adimpletum fuit, utpote quæ in virtute verborum ipsiusmet Christi perficitur, quia Sacerdos in persona Christi consecrans, dicit: *Hoc est corpus meum*, non verò ait: *Hoc est corpus Christi.* Hæc autem vox in *magnificentia* fit: quia tametsi Deus solo Verbo oris sui cœlum, terram, & omnes creaturas ex nihilo produxerit: *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt, Verbo Domini Cœli firmati sunt*: At verò multò dignius & magnificentius opus est, quod sacerdos non semel, sed innumeris vicibus, pauculis verbis ipsummet Creatorem de cœlis in terram intra manus creaturæ, ad eam cibandam, & suometipso corpore nutriendam descendere faciat: De Samsone porro constat, quàm fortis & magnanimus exstiterit qualiter per os maxillæ mille bellatores ceciderit, manibus suis leones dilacerarit, sola armatos exercitus straverit, verumtamen eum tandem debilitatum, omnique corporis robore exutum, inimicis suis in derisionem & ludibrium factum fuisse legimus, sed undenam hoc eidem evenit? nimirum ex amore nimio, quo Dalilam prosecutus fuit, quæ historia, utpote omnibus nota, hic à nobis silentio præteritur. Majus verò quid est, quod in hoc sacramento quotidie fieri videmus, Deus enim ille, qui in Scriptura appellatur *Deus exercituum*, *Qui respicit terram, & facit eam tremere*, per verba sacerdotis adstringitur, & quasi exinanitur, ut in minimum vix visibilis hostiæ atomum se recipiat, sæpe etiam impiorum sanctissimum corpus ejus indignè tractantium scopus fiat, idque per modica verba à quovis sacerdote, quantum is sacrilego & indigno prolata, ad illorum namque prolationem Filius Dei sine mora à Cœlo empyreo obedientissimè descendens, visibilibus illis speciebus panis & vini alligatur & astringitur; idque ob excessivum amorem, quo Dalilam, id est, S. Ecclesiam prosequitur. S. Bernardinus ad illa S. Joannis verba se reflectens (*cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*) inquit: *In illo fervoris excessu, quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quàm unquam operatus fuerat ab origine mundi, dare nobis corpus in cibum, & sanguinem suum in potum, ideo in persona Christi ad Dominum Propheta ait, dicens: Zelus domus tuæ comedit me, id est, immensus animarum zelus, & zelans amor me comestibilem fecit.* Refert Tertullianus de certo quodam homine, cui volupe erat servos suos in piscinam quamdam conjicere, ut pisces illius eorum carnibus saginati, & impinguati, cibus illi fierent, in quo carnes servorum suorum manducare posset: *Vedius Pollio servos murænis invadendos objectabat, nova scilicet sævitia delectato, terrena bestia edentula & exanguis & excornis de piscibus placuit feras cogere, utique statim coquendas, ut ex visceribus earum, aliquid de servorum suorum corporibus & ipse gustaret.* Quod an verum sit, hoc loco examinare nolo, interim verò ex fide certissimum est, quòd Deus per excessivum erga hominem, servum & mancipium suum amorem inductus fuerit, ut se in cibum & potum illius transformaret; ut hac ratione corpori & animæ ipsius inviscerari posset; *ut in visceribus ejus aliquid de servorum suorum corporibus gustaret.* Ecce tibi quousque amor Deum inclinarit.

Ps. 28. v. 4. Verba consecrationis sunt verba virtutis & magnificentiæ.

Ps. 32. v. 9. Ps. 32. v. 6.

Ps. 103. v. 32.

Per illa verba adstringitur Christus, ut se in minimam hostiam recipiat.

S. Bern. t. 2. ser. 54. a. 1. c. 2.

Vedius Pollio servos suos objecit devorandos piscibus, quos postea comedebat ut hoc modo carnibus servorum frui posset. Tert. l. de Pall. c. 5.

5\. In sacris Canticis dicitur: *Fortis est ut mors dilectio*; at verò in quonam consistit hæc, mortem inter & amorem; comparatio? sive quænam est inter fortitudinem unius & alterius analogia? ad propositum nostrum dicendum videtur, quòd, sicut mors Imperatores & totius universi Monarchas pastum facit vermium, ita amor Dei effecit, ut Verbum Patris, coram quo Potestates angelicæ contremiscunt, cibus fieret vilissimorum vermium, quales nos homines sumus, transmutando quoque ipsum in vilissimi vermis speciem, ut proinde dicat: *Ego autem sum vermis & non homo.* Unde S. Bernardinus meritò exclamat: *O quam viscerosa charitas Christi Jesu! O ardens amor in fornace cordis sui! O admiranda immensitas tantæ dilectionis! O inquam latitudo incomprehensibilis tantæ dignationis! Ut tanto amoris ardore erga nostram pravitatem flagraret, quod suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum nobis tam largiflue largiretur.* Author quidam, qui antiquorum Deorum gentilium imagines & effigies per ordinem recenset, Deum amoris à veteribus gentilibus armatum depingi consuevisse, Deum verò Pan inermem, utpote à Deo amoris victum exhibitum fuisse refert. Quæ fabula ad veritatem quamdam alludit Evangelicam, nimirum quòd Deus, ab amore suo se vinci permiserit, ut se in panem, cibum, & nutrimentum nostrum transformaret; animabus nostris inviscerandum. Unde Thomas à Kempis exclamat, dicens; *O mira circa nos tua pietatis dignatio, quod tu Domine Deus Creator & Vivificator omnium Spirituum,*

Cant. 8. v. 6. Fortissimus amor Christi instituentis hoc sacramentum.

Ps. 21. v. 7.

S. Bern. ib.

Cart. l. de imag. Deo.

Deus ab amore victus se nobis dedit in cibum.

Thom. à Kempis l. 4. c. 3. n. 4.

ad

ad pauperculam dignaris venire animam, & cum tota divinitate tua & humanitate ejus impinguare esuriem! David olim Miphiboseth, licet claudum, ad mensam suam Regiam invitavit: *Erat claudus utroque pede*; quam Regiam dignationem ipsemet confitetur, dicens: *Respexisti super canem mortuum*; at verò quonam motivo Rex ille inductus hoc fecit? *Propter Jonathan patrem tuum*, amor enim excessivus, quo in patrem ejus ferebatur, hanc ab eo dignationem extorsit. Similiter scimus, quòd ad magnam illam Cœnam, quæ Eucharistiæ figura fuit, tamquam Commensales invitati fuerint claudi, cæci, & pauperes, ita quoque hodie *manducat Dominum pauper servus & humilis*; Nos respectu Spirituum Angelicorum, quasi canes sumus; quibus panis ille dari prohibetur, siquidem *verè panis filiorum, non mittendus canibus*, nihilominus *propter Jonathan*, id est, propter excessivum suum in nos amorem, participes nos effecit convivii sui Eucharistici, *qui … propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, tradidit semetipsum.*

2. Reg. 2. v. 11. Ibid. v. 8. Ibid. 7. Luc. 14. v. 13. Eph. 2. v. 4.

Expenditur tempus institutionis S. Eucharistiæ.

6. Observationem quoque meretur singularem conjunctura temporis, in quo Christus Eucharistiam instituit, siquidem *in qua nocte tradebatur, accepit panem &c.* quia nimirum tunc vel maxime in pectore Salvatoris ardentissimus erga homines bulliebat amor; unde D. Chrysost. illa Joannis verba (*cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*) considerans, subnectit: *Vehementiora amoris signa eis præstitit, quia Eucharistia sacramentum instituit.* Porro alius quidam Epistolarum S. Pauli interpres, dum in illa Apostoli verba (*in qua nocte tradebatur*) scribit: accommodam valde ad propositum nostrum similitudinem adducit, inquiens: *Cum à sibi charissimis, quos usque in finem dilexerat, ut est apud Joannem esset discessurus, sui effigiem, imò seipsum ipsis, tamquam amoris certissimum argumentum tradidit, nam cum suum ut ait Chrysostomus, in nos amorem vellet indicare, per corpus suum se nobis immiscuit.* Ubi author iste ad consuetudinem alludit, quâ quis amans personæ amatæ, si procul discessurus est, sui donat effigiem & imaginem: noster autem Deus (*sciens, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*) in pignus amoris sui, non modo aliquam sui ipsius nobis reliquit effigiem, quia viva est imago Patris, sed ipsummet nobis suum donavit corpus, animam, divinitatem, & *per concomitantiam* tres divinas personas; quid ultra potuit facere, & non fecit? accuratè sanè Didacus Stella considerat, varia in Historiis, & Scriptura sacra reperiri exempla matrum, quæ propter nimiam famem, proprios manducarint, assarintque filios, ut cibus tantò magis conditus fierent; ast numquam tam amorosa reperta est Genitrix, quæ se ipsam filiis obtulerit in cibum: quamvis propriis è mammillis lac iisdem subministret in solicitudine; quo respiciens S. Bonaventura & Chrysostomi testimonio insistens, ait: *Alii, qui genuerunt, multoties nutrire dant aliis liberos suos: ego autem filius Dei non ita, me ipsum vobis appono.* Accidit nonnumquam, quod dum nutrire filium alienum lacte suo pascit, isque infirmetur, adeoque medicina purgativa indigeat, quam cum propter incapacitatem infantiæ ipsemet sumere nequit, nutrix non obstante quod sana sit, amore infantis illius, amaras potiones libenter sumit, ut hac ratione lacte per medicinam purgato & qualificato, infans illud sugendo pristinæ restituatur sanitati. Ita quoque in præsenti proposito nostro dicere possumus, nam homo pomum vetitum manducando lethiferam contraxerat infirmitatem, pro qua sananda forti medicamento opus erat, quia verò stomachus noster illius sumendi capax non fuit, Christus, qui in Isaia nobis sub lege Evangelica viventibus prædixit: *ad ubera portabimini*, licet à principio in ebibendo amaro passionis calice, non nihil invitus fuerit, attamen postea cum magna aviditate eum pro restituenda nobis sanitate potavit, atque ex hac amara medicina Eucharistiam composuit, quâ instar lactis nutrimur & sanamur. Apostolus Paulus salutis animarum cupidus, ad Corinthios ita scribit: *quotidie morior per vestram gloriam*; quod ipsum in Christo, in hoc sacramento præsente, verè adimpletur, nam tametsi ipse generi humano inæstimabile hoc corporis sui donum semel tantum, & non sæpius, idque in limitato quodam tempore, & in unico totius Christianismi loco conferre potuisset, idipsum tamen facere noluit, sed expressè protestatur, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:* unde ubique locorum, ubi Sacerdotes inveniuntur, nec non materia idonea, hic panis quotidie consecratur; & ideo vocatur *juge sacrificium*, propter quod Christus verè dicere potest: *quotidie morior per vestram gloriam*; quia ex amore, quo erga hominem fertur, quotidie in incruento Missæ sacrificio ad mortem & mysticè jugulatur. Unde S. Bernardinus ait: *quasi non suffecerit amoroso Jesu ad inebriati amoris sui ostensionem, quod semel sanguinem suum realiter fuderit in ligno, nisi in nobis quotidie effundatur sub hoc Sacramento, & iterum quodammodo moriatur.* Salmeron inter sanguinem Eucharisticum, & sanguinem in passione Christi per carnifices effusum, sequentem tradit distinctionem: *In torculari crucis presso, vitis succum dulcem sanguinis reddidit quasi musti, sed antequam ab aliis vindemiaretur, & veniret proditor cum cohorte, ipse sponte sua & omnipotenti Sapientia & virtute, sub specie vini potandum tradidit sanguinem suum. Et sicut lachryma, quæ ex vino & balsamo sponte profluit, præstat illi quæ per vulnus arboris trunco illatum educitur, ita iste sanguis sponte oblatus à Christo ante flagella, spinas & lanceam, & datus Apostolis ad potandum, præstantissimus est & amabilissimus.* Didacus Stella piè meditatur, quod Nathan David amorem exponere volens, quo Urias Bethsabeam conjugem suam deperibat, parabolam adduxit cujusdam, qui ovem, quam habebat, adeo tenere dilexerat, ut eamdem ex calice suo bibere fecerit: *Cum Nathan David indicare voluisset, quando pauper ille amore prosequeretur ovem illam suam, non potuit illum amorem majori demonstrare ratione, quam dicere, quod ovis illa de pane sui Domini manducabat, & de Calice bibebat.* Pari quoque modo amor, quo Christus erga nos ferebatur, effecit, ut ejusdem panis quam Christus consecravit & manducavit, & ejusdem vini pariter & calicis suos quoque participes redderit Apostolos. Et quidem ut nos hunc ejus ardentissimum amorem, tantò majori haberemus in pretio, insuper dixit, *desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*; circa quæ verba Alb. Mag. ita scribit: *cum donaretur corpus suum in communione discipulorum, dixit, desiderio desideravi, &c. desiderio desiderabat, qui ex intimo affectu se suis communicabat, & gaudens mortem sustinebat, qui nec moriens a suis recedebat, sed in dono, quod dederat, in optima*

D. Chrysost. h. 19. in Joan. 1. Cor. 11. v. 23. Stevart. Joan. 13. v. 1. Christus à nobis discessurus, corpus suum nobis reliquit in pignus amoris. Did. St. S. Bonav. in c. Joan. 6. Simile nutricis purgationem sumens, ut lacte suo Infanti subveniat.

Isa. 66. v. 12. 1. Cor. 15. v. 31. Christus in SS. Eucharistia quotidie quasi moritur, amore nostri. Matth. 28. v. 20. Dan. 8. v. 18. S. Bern. t. 2. ser. 54. a. 1. c. 2. Salm. t. 9. tr. 2. Did. St. in Luc. 22. Parabola Nathan de ove, applicatur Christo. Luc. 22. v. 15. Alb. Mag. de Euch. dist. 3. tr. 1. c. 3.

optima communione suorum remanebat. Quod si Christus nobis ampullam, sanguine in cruce effuso plenam, dono dedisset, illam utique velut thesaurum quemdam inæstimabilem, & ingens amoris sui erga nos pignus reputaremus, quantò igitur majoris æstimandum est hoc sacramentum, in quo nobis totum corpus & totus sanguis Christi ministratur. Spiritus Sanctus immensum amorem Jonathæ erga Davidem, exponere volens, inquit:

1. Reg. 18. v. 1.

diligebat eum quasi animam suam; in cujus amoris demonstrationem, *spoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta;*

Ibid. v. 4.

Christus totum fontem sui amoris in hoc sacramento exhausit.

at verò Christus Dominus noster in Eucharistia nobis non solùm humanitatis suæ vestem, sed & animam & divinitatem suam nobis confert, & ideo Salmeron ait: *cum in cæteris Sacramentis amorem suum largiri soleat, in hoc fontem amoris, id est, seipsum Jesus Christus donavit.* Ad cujus doni excellentiam explicandam, idem author sequenti utitur similitudine:

Salm. t. 9. tr. 35.

si enim Rex aliquis donum quoddam pretiosissimum, in vase quodam aureo, per servum suum ad te mitteret, & eidem servo insuper præciperet, ut non solum donum, sed & vas, in quo ad te fertur, tibi relinqueret; hoc utique magni affectus ingens esset indicium; at verò donum hoc qualecumque sit, nullam cum infinito hoc dono corporis Christi proportionem habet; *mittit Pater æternus fructum sui dulcissimi amoris per hoc Sacramentum ad te, nec hoc contentus, donat & vas pretiosum humanitatis Christi, donat & ipsum mittentem, non servum, sed filium charissimum, ut verè dici possit: sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

Joan. 3. v. 16.

Christus nos amans omnia bona sua nobis communicavit.

7. Amor, amato bona sua, quam maximè potest, communicat; unde de quodam Philosopho narratur, quòd, dum duos simul ambulantes videret, quorum unus dives & superbè vestitus, alter autem pauper & lacer erat; interrogassetque quisnam pauper ille esset, responsum ei fuerit, pauperem illum divitis amicum esse, cui Philosophus se id non credere subjunxit, quia, si pauper ille divitis amicus esset, is utique illum divitiarum suarum participem efficeret, cum veri amoris affectus sit benefacere amato. Enimvero quis homine pauperior esse potest? at verò quia Christus verus ejus fuit amicus, ideo *semetipsum exinanivit. Quomodo non etiam cum illo*, inquit Apostolus, *omnia nobis donavit?* divitias sui amoris effudit.

Philip. 2. 7.
Rom. 8. v. 32.

8. Quisquis amat objectum amatum, semper ob oculos positum & præsens habere cupit; cum igitur Christus adeo hominem diligat, ut dicere non dubitet: *deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, ideo in hoc Sacramento semper nobis per præsentiam corporalem adest, & ne quidem per unicum diei momentum à nobis distat: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.*

Proverb. 8. v. 31.

Christus amator noster semper nobiscum esse voluit.

Hebræi quidem olim gloriabantur, dicentes: *neque enim est, aut fuit aliquando natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis;* & tamen Deus illis assistebat tantum in columna, vel mediante Angelo, quid igitur dixisset, si Deum adeo intimè præsentem habuisset, sicut præsens nobis est in Eucharistia.

Matth. 28. v. 20.

S. Augustinus idololatriæ originem investigans, inquit: quia homines in diversis occasionibus gravem experiebantur necessitatem assistentiæ, & obsidii Numinis alicujus cœlestis, ideo ut Numen illud illis vicinius adesset, falsa cœperunt erigere & colere simulachra, agnoscentes & adorantes in illis Jovem, Saturnum, Mercurium, & alios similes fictitios Deos, neque enim salutem suam Deo alicui in-

S. August. l. 4. de civ. Dei c. 9.

visibili & procul absenti fidendam esse censebant. Sed ecce tibi per præsentiam realem hujus Sacramenti, sublatam fideli populo omnem querimoniæ & offendiculi occasionem. *Putasne, Deus è vicino ego sum, . . . & non Deus de longe?* dicebat olim Deus noster, *numquid non cœlum & terram ego impleo?* & tamen licet hoc ipsum nobis sufficere debuisset, nihilominus ut cordi humano omnem daret satisfactionem, sanctissimum corpus suum in hoc Sacramento nobis relinquere voluit, ut hac ratione non solùm nobis præsens esset, sed etiam in immensi amoris sui testimonium, nobis invisceraretur & una eademque res nobiscum fieret: *in me manet, & ego in illo.*

Jer. 23. v. 23.
Ibid. v. 24.
Joan. 6. v. 57.

DISCURSUS XLVIII.

ARGUMENTUM.

De gratitudine & modestia, quam Christo debemus in communione sacra, præsertim vero de custodia linguæ.

THEMA.

Accepit panem Et gratias agens, fregit & dixit: accipite & manducate, hoc est Corpus meum. 1. Corinth. 11. ỽ. 23. & 24

Christus S. Eucharistiæ conjunxit gratiarum actionem.

1. SAlvatorem nostrum simul cum consecratione Eucharistiæ, gratiarum actionem conjunxisse non solùm testatur S. Paulus, sed idipsum quoque SS. Evangelistæ & expressè perhibent, nam S. Matthæus inquit: *accipiens calicem gratias egit.* S. Marcus dicit: *& accepto calice gratias agens;* S. Lucas inquit: *& accepto calice gratias egit; Et accepto Pane gratias egit;* & hæc est causa, cur Ecclesia in Canone ante consecrationem his verbis utatur: *elevatis oculis ad te Deum Patrem suum omnipotentem tibi gratias agens &c.*

Matth. 26. v. 27.
Marc. 14. v. 23.
Luc. 22. v. 17. & 19.

Quodnam verò sit hujus gratiarum actionis mysterium, ex D. Chrys. à S. Thoma in catena citato, colligere possumus; dicit enim: *ideo gratias egit, ut doceret, qualiter oporteret nos hoc mysterium perficere.* Idem Angelicus Doctor super Matthæum, idipsum his verbis tradit: *in quo datur nobis exemplum gratias agendi.*

D. Chrysost. in cat. in Matth.
S. Thom. in Matth.

Quod nos imitari debemus.

Certum porro est, quod omnis Christi actio nostra sit instructio, atque ideo Christus semper tam solicitè conjungere voluit, cum consecratione tam Panis quàm vini, exsolutionem hujus tributi gratiarum actionis, ut nos doceret, numquam nobis ad hanc mensam accedendum esse sine debita gratitudine & animi in Deum elevatione, in cujus quidem debiti cognitionem, per etymologiam hujus sacramenti quod Eucharistia appellatur, devenire possumus; *Eucharistia* enim idem est, quod *gratia*. Unde Alb. Magnus ait: *cum in omnibus sacramentis gratiam percipiamus, tamen in hoc totum est gratia quod videmus, tangimus & degustamus, & dicitur gratia, quia gratis accipitur, nonnisi gratia esse potest, quia nihil adeo gratè à Deo accipitur, sicut quando seipsum spiritualiter & corporaliter dat Deus.*

Alb. Mag. de Euch. dist. 1. c. 1.

Justum igitur est, ut huic fonti originario cœlestis gratiæ per tributum & redditionem gratiarum correspondeamus, nam *gratia Dei per Jesum Christum.*

2. Attestatur Evangelista Marcus, Sapientiam incarnatam post cœnam ultimam cum Apostolis suis, inter laudes & cantus ad montem se contulisse Oliveti: *hymno dicto exierunt in montem Oliveti;* ut scilicet per hoc & Apostolos suos, & reliquos successivè fideles doceret, quod post sacram communionem suam in laudes, benedictiones, gratiarum actiones, & Cantica debeant resolvere linguam, versus tantum benefactorem, eorum insistentes vestigiis, qui è cœnaculo *exierunt in montem Oliveti,*

Matth. 26. v. 30.

ut

Post S. Communionem persistendum in gratiarum actione, & voce laudis.
Bar. an. 34. n. 46.

ut inibi orationibus in loco solitario vacarent, non modo ut Deo gratias agerent pro tanto beneficio, sed etiam ut nobis exemplo prælucerent cultus solitarii & recessus, quem singulariter frequentare decet sacra communione refectum, ut tantum penitius considerarent & contemplarentur. Unde nec immerito nomen *Eucharistia*, ut annales observant Ecclesiastici, *à gratiarum actione* derivatum fuit, quod nomen tam Græcis, quam Latinis commune est. Porro ubi Vulgata nostra legit: *hymno dicto*; Arabica vertit: *laudem dederunt*. Profectò si Apostolus Ephesios quondam adhortatus est, inquiens: *nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu S. Loquentes vobismetipsis in Psalmis, & hymnis & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, Gratias agentes semper.* Si inquam umquam Apostolus gratiarum actionem exegit, vel maxime eas à nobis rependi jussisset, hodieque jubet, dum sacratissimo reficimur Christi Corpore, dum sacrosancto illo potamur calice, de quo scriptum est, *calix meus inebrians quam præclarus est*, dum illum exhaurimus calicem, in quo *mira impletur gratia*. Tunc inquam nostram in gratiarum actiones linguam enodemus oportet, ut pro eo beneficio gratias agamus, quo majus nobis impertiri nequit benefica & prodiga dextera Dei.

Eph. 5. v. 18.
Ibid. v. 19.
Ibid. v. 20.

Apoc. 19. v. 17. & 18.
Aves satiatæ incipiunt cantare, quas communicati imitari debemus.

3. In memoriam revocetis velim illam, in Apocalypsi his verbis expressam, visionem: *& vidi unum Angelum stantem in Sole, & clamavit voce magna, dicens; omnibus avibus, quæ volabant per medium cæli; venite & congregamini ad cœnam magnam Dei, Ut manducetis carnes Regum*; per hanc enim cœnam, ultima illa in Sion celebrata intelligi potest, in qua Apostoli sacrosanctas Dei illius, qui in femore scriptum gerit, *Rex Regum*, gustarunt carnes; verumtamen quam subesse putatis rationem, quod ad cœnam hanc sola fuerint invitata volatilia, omnibus aliis relictis animalibus, quorum multa pura sunt & munda? Berchorius forsitan difficultatem resolvet, si avium instinctum ab ipso discernere non detrectaverimus; ait enim: *satiata aves incipiunt cantare, sed bruta incipiunt dormire.* Ecce itaque vobis mysterium cur sola volatilia, non autem quadrupedia ad hanc cœnam fuerint convocata; illi nimirum ad convivium hoc citantur, qui corda mentesque suas in gratiarum actione ad tantum elevant benefactorem cum laudibus, hymnis & canticis spiritualibus; qui vero à propriæ ingratitudinis lethargo devicti, tributi gratiarum vivunt immemores, ab hac repudiantur cœna; Quos meritò quondam in Apostolis suis, in horto dormientibus, acriter reprehendit Salvator noster, inquiens: *sic non potuistis una horà vigilare mecum; Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Sic aves spirituales*, inquit Berchorius, *id est, contemplativi, divitiis vel aliis beneficiis Dei satiati, incipiunt cantare per gratiarum actiones; sed bruta, id est, mundani non cantant propter beneficia Dei, imo dormiunt in peccatis*; præfigurati in Sisara, qui potato lacte obdormiens, transfixis per clavum temporibus, miserè occubuit; quia scilicet, quisquis lac hoc cœleste bibens mox postea sine gratitudinis signo obdormit, reatum incurrit mortis spiritualis. Sed eheu plurimis fidelium ad mensam hanc Eucharisticam exprobrari potest illud, quondam per Jeremiam loquentis, Dei assertum: *duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Quot etenim sunt, qui ad fontem hunc, ad fontem dico *aquæ salientis in vitam æternam*, accedentes, subito eidem dorsum obvertunt, per cisternas & putridas terræ cloacas vagabundi? spirituales fastidiunt delicias & contemplationes, quæ eos ad devotum impellere possent recessum, post communionem sacram adeundum, gustusque & recreationes sectantur mundanas? quibus quondam in Spiritu insultavit, illusitque Aggæus Propheta, dicens: *comedistis, & non estis satiati, bibistis & non estis inebriati; ... & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* Nemo nescit, quod gemmæ, adamantes, & carbunculi sacco rupto impositi, certissimæ exponantur jacturæ; simile damnum anima incurrit fidelis, quæ post communionem, ad delicias mundi, vanitates & peccata priora revertitur; talis namque omnes perdit & insolenter projicit thesauros cœli.

Berch. in reduct. mor. l. 7. c. 1. n. 14.
Bruta satiata dormiunt.

Matth. 26. v. 40. & 41.
Sic Peccatores, beneficiis divinis ingrati etiam faciunt.
Jud. 4. v. 21.
Jer. 2. v. 13.

Multi S. Eucharist. reficiuntur sine fructu culpa sua.
Joan. 4. v. 14.
Agg. 1. v. 6.

4. Accommodam valde similitudinem, eamque nulli non perfacilem in præsenti adducit D. Chrysostomus, dum ita discurrit; si quis amicorum te cum aliis invitasset, tuque repleto ventre ante omnes surgens, tempore inconvenienti, te è consortio proriperes, an non hæc maxima incivilitas foret, numquid enim benefactori tuo propter præsentem gratiam, gratias agere oporteret? Quare igitur convivio illi assistens, cui ipsimet invident Angeli, tam subito te subtrahis & rusticè Christum derelinquis, absque eo quod pro tanto tibi collato beneficio gratias agis? *durum, odiosumque videbitur, quod sum dicturus, sed necesse est, ut ab multorum negligentiam dicatur; Quando ultima cœna communicavit Judas, relictis omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit. Illum imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt.* Postquam enim Christus turbas à se in deserto cibatas, eumque in Regem eligere volentes fugisset, paulo post rediit, ab iisdem videri volens & audiri; sermonem exorsus à convivio, in solitudine ipsis præparato; unde occasionem sumpsit diffusè disserendi de Eucharistia, suo tempore instituenda. Quo in facto Christus, juxta S. Augustini doctrinam, nos docere voluit, quod post communionem (cujus figura erat Panis ille miraculosus, in deserto subministratus) exercitiis spiritualibus nos applicare debeamus, quà audiendo, quà legendo, quà meditando verbum Dei; *illi post miraculi sacramentum* (verba sunt Augustini) *& sermonem inferunt, si fieri possit, qui pasti sunt, pascantur, & quorum satiavit panibus ventres, satiet sermonibus mentes; quod si capiunt, servant, quod capiunt, ne fragmenta pereant.* Insuper Salvator eodem in convivio, populis miraculosè præparato, reliquias & fragmenta colligi jussit, ut autem impleti sunt, dixit; *colligite ... fragmenta, ne pereant.* Quorsum obsecro, tanta Salvatoris solicitudo in coadunandis panum frustulis, siquidem tanta cum facilitate Panes integros multiplicabat? *omnia in figura contingebant*, voluit namque per hoc docere Dominus, quod Pane Eucharistico refecti, fragmenta colligere, id est, devota cum recollectione tantum debeamus meditari beneficium, nostrasque cogitationes & cordis affectus in unum recolligere, ut omnes intenti sint & attenti interius, ut debitum tanto hospiti exsolvant obsequii, reverentiæ, amoris & gratitudinis tributum. Quo etiam psalmista respexisse videtur, dum ait; *reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.*

D. Chrysost. h. de Bapt. Chryst.
Apta similitudine docetur sumpta S. Eucharistia non statim ad exteriora divertendum esse.
S. Aug. tr. 25. in Joan.
Sed spiritualibus exercitiis insistendum est.
Joan. 6. v. 12.
Psalm. 75. v. 11.

5. *Accepit Jesus panem & gratias agens, fregit &c.*

Alius

Christus in multis miraculis adhibuit gratiarum actionem, sicut in institutione S. Eucharistiæ.

Aliis in miraculis scilicet paralytici sanatione, filii viduæ resuscitatione, aquæ in vinum conversione, similibusque aliis, gratias egisse non legitur, quemadmodum in præsenti occasione, volens per hoc significare, quod licet in aliis favoribus homini præstitis, gratiarum actionem non requireret, in hoc tamen infinito beneficio, quod omnia alia superat & excedit, dictum absolute exigat gratitudinis tributum; ideoque quondam populo suo Israëlitico etiam præcepit Dominus, ut post cibum gratias ageret, *ut, cum comederis & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo*; quo in tempore benedictiones, laudesque retribui jubebantur propter corruptibilium, terrenorumque bonorum largitionem, siquidem subjungitur: *pro terra optima, quam dedit tibi; observa & cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui.* Audi hæc & verecundare ô Christiane; quæ enim inter terram Canaan & Eucharistiæ donum, tibi indultum, in quo Deus se tibi cum corpore, anima, & divinitate offert, potest esse proportio? audi Thomæ à Kempis quamdam, hac super re, piissimam meditationem, eamdem imitari stude & cordi tuo imprimere; *ipsum habes*, inquit, *quem totus mundus tibi auferre non potest; Ego sum, cui te totum dare debes, ita ut jam ultra non in te, sed in me, absque omni sollicitudine vivas*, & jure meritissimo quidem, si enim totum se nobis impertit Christus, decebit utique, ut & nos absque ulla ad creaturam conversione omnes affectus nostros, nosque ipsos totaliter dedicemus.

Deuteron. 8. v. 10.

Thom. à Kempis l. 4. c. 21. n. 4.

Sumpta S. Communione ardeat in nobis cor nostrum.

6. Salvatore nostro sub peregrini forma, Discipulis in Emaus abeuntibus se associante, hi interius ad amorem ejus se inflammari senserunt, unde dicebant: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis*, ast causamne nostis tanti ardoris? quia nimirum cum eo tractare, conversari & peregrinari gaudebant, instantes: *mane nobiscum*; hoc namque optimum communionis sanctæ percipiendæ est medium; unde & subjungitur: *cognoverunt eum in fractione Panis*, quia nimirum cœlestes acquirimus illustrationes, magnumque Dei lumen recipimus & notitiam, quando cum ipso familiarius agimus in communione, per devotum aliquem secessum. *Dum nubes peregrina faciem tuam tegeret* (inquit in dictorum Apostolorum persona, Drogo Ostiensis) *nonne cor nostrum ardens erat in nobis.* Quam pariter doctrinam S. Augustinus in illorum Christi verborum Commentatio (*in me manet, & ego in illo*) inculcare nobis voluisse videtur, dum ait; *signum, quia manducavit & bibit, hoc est, si manet, & manetur, si habitat, & inhabitatur, si hæret, ut non deseratur*, An non eamdem nobis obligationem ob oculos posuit Apostolus, in his verbis: *glorificate & portate Deum in corpore vestro?* tunc enim corporaliter Deum in corpore nostro portamus, quando ejusdem vibamur corpore; hoc ipsum itaque tempus est glorificandi eum. Si quis Princeps uni servorum suorum magnum præstiturus favorem, ipsum ad suam admitteret mensam, pedibus ejus advolutus, ipsos lavaret, imo cibum ex proprio præberet catino, sibi ipsi venam aperire faceret; ut suo eum sanguine potaret, ac tandem Corpus suum in ejus obsequium membratim conscindi faceret, quale obsecro judicium de tam excessivo amore formaretis? hæc omnia nobis præstitit Dei Filius, & nihilominus omnium istorum immemores vivimus, imo sæpius, postquam suos nos commensales adhibuit, subito tantum benefactorem nostrum peccatis irritamus mortalibus, qui propterea merito conqueritur: *filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Unde & D. Chrysostomus de aliquibus, qui tempore ejus, post communionem factam, theatra adibant, graviter lamentatur in hæc verba: *An non audiunt isti B. Paulum, Doctorem orbis terrarum, dicentem: quæ societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Quanta enim condemnatione dignum censendum est, cum fidelis, qui tremendorum mysteriorum, quæ hic celebrantur, particeps fuerit, post hujus loci sacrificium, Satanico spectaculo cum infideli assideat, cum eo, qui in tenebris impietatis aberrat, is qui Solis Justitiæ radiis fuerit illustratus.* Præclarum hujus virtutis exemplum nobis præbuit B. Margarita Regis Hungariæ filia, quæ ut Bollandus refert, *die, qua communionem sumpsisset, stabat continuo in orationibus usque ad noctem, & tunc cibo valde modico utebatur.*

Drog. Ost.

Luc. 24. v. 32.

Ibid. v. 35.

S. Aug. tr. 27. in Joan.

1. Cor. 6. v. 20.

Et glorificemus Deum, quem portamus in corpore nostro.

Pulchrum simile.

Isai. 1. v. 2.

D. Chrys. ser. 9. de div. novi Test. locis.

Boll. 1. 2. Jan. 38. c. 8. n. 6.

7. Quis non admirabitur illud Salvatoris factum, quando Pane in deserto multiplicato, qui Eucharistici symbolum erat, *statim compulit Discipulos suos ascendere in naviculam*; quorsum enim tanta violentia, dum non quomodocumque, ut irent, institit, sed compulit eos? effectus hic communionis erat; numquid enim nostis, quoniam *qui adhæret Domino, unus Spiritus est*? Omnes Discipuli ita Christo uniti conjunctique erant; ut ab eo divelli non possent, quod evidens signum est, nos ex hujus Panis Angelici esu fructum percipere, quando scilicet post communionem ab eo divelli nequimus. Equidem si tantillum sanguinis Divini in vase quopiam nobis donatum esset, quando eum zelo, cura & solicitudine, unusquisque nostrum asservare conaretur, ne quomodocumque deperiret? Ecce vobis longe præstantius donum, quandoquidem totum Christi Corpus, totum ejus sanguinem, animam & divinitatem, nec non *per concomitantiam*, tres Divinas personas in nobis possidemus, & nihilominus tam vili hæc pendimus, vix obiter consideramus, faciliter per culpam nostram omnia deperdimus. Quapropter Thomas à Kempis ingeniosam hanc instituit considerationem, dicens: *currunt multi ad diversa loca pro visitandis reliquiis Sanctorum, & mirantur auditis gestis eorum, ampla ædificia templorum inspiciunt, & osculantur sericis, & auro involuta sacra ossa ipsorum; & ecce tu præsens es, hic apud me in altari Deus meus, Sanctus sanctorum, Creator omnium & Dominus Angelorum*; Porro causam, quare ex sacramenti hujus susceptione nullum feramus fructum, idemque author assignat in hæc verba; *quia non satis reverenter nominamus, quia hodie Sanctus Sanctorum ingressus est ad nos.* Panis hujus abundantia, semper ad obsequium nostrum parati, efficit, ut exili ipsum prosequamur reverentia, debitumque in nobis imminuit de eodem conceptum.

Matth. 14. v. 15.

Cur Christus multiplicato pane compulerit discipulos à se discedere.

Culpa nostra perdimus fructum hujus sacramenti.

Thom. à Kemp. l. 4. c. 1. n. 9.

8. Si aliquis arboris vitæ ramus nobis donatus esset, vi cujus annos nostros prolongare possemus, quanta cum diligentia illum custodiremus? jam vero certum est, quod *qui manducat hunc Panem, vivet in æternum, ego sum Panis vitæ*; & tamen tam parvi illum æstimamus. Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod Deus virgam Moysis, quacum tot prodigiosa portenta patravit, in tabernaculo conservare noluerit, neque aquam quæ de petra scaturierat, neque coturnices, bene tamen in eodem Manna custodiri voluerit, tametsi subjectum sit corruptioni, & ex uno die in alium conservatum, vermibus scateat, scitisne causam, cur id fieri voluerit? nimirum

Cur Deus Manna voluerit conservari in Tabernaculo, & non virgam Moysis.

Manna

Manna Eucharistiam præfigurabat, atque ideo per hoc nobis significare voluit, quod, tametsi omnium aliorum divinorum beneficiorum in nobis obliteraretur memoria, hujus tamen beneficii Eucharistici oblivisci numquam debeamus, sed continua illius & indelebilis habenda sit memoria, nec umquam prætermissa gratitudo.

Pro beneficio Eucharistiæ, nobis datæ, vel maximè agendæ sunt Deo gratiæ.

9. S. Mater Ecclesia sapienter ordinavit, ut priusquam deveniretur ad consecrationem hujus Panis, sacerdos & populus simul inter se hæc verba recitarent, & primò quidem sacerdos dicat: *gratias agamus Domino Deo nostro*, cui minister, nomine omnium, respondere debet; *dignum & justum est*, replicatque sacerdos: *Verè dignum & justum est, æquum & salutare, nos tibi semper & ubique gratias agere &c.* si enim pro ullo divinorum beneficiorum agendæ sunt gratiæ, certè pro hoc Divino Sacramento, vel maximè agi debent. Deus olim per nuncium cœlestem, Abrahæ nascituram prolem indicavit, in qua benedicendi essent omnes populi electi, nec tamen constat, quod S. Patriarcham instigaverit, ut per oblationem sacrificii, debitas suæ Majestati ageret gratias, sed potius hoc fecerit quando jussu Dei super montem Moris, ad sacrificandum filium suum se accinxit, tunc enim brachium illius retinens & impediens, simul eodem tempore arietem quemdam, inter spinas hærentem, ei ostendit, & loco Isaac in gratiarum actionem offerri voluit, ubi meritò causa indaganda venit, cur scilicet tunc, & non antea Angelus illum, ad hoc gratiarum tributum exolvendum, extimularit? pro cujus resolutione memorandum, quod S. Thomas hoc sacrificium Isaac, inter præcipuas Eucharistiæ figuras agnoscat; *in figuris præsignatur, cum Isaac immolatur*; cum igitur mysterium hoc ne quidem per umbram aut figuram celebrari debeat sine gratiarum actione ideo Ecclesia ante consecrationem, prius hoc gratiarum tributum persolvit. Thomas à Kempis more suo devotè meditando, inquit: *ac si mendicus ad prandium vocaretur divitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis ejus, nisi se humiliando, & ei regratiando.* Et paulo post subdit; *nec minor custodia post exigitur, quàm devota præparatio prius, nam bona postmodum custodia, optima iterum est præparatio ad majorem gratiam consequendam.* Blosius Christum S. Mechtildi dixisse refert; *quando sacram communionem perceptura es, desidera & opta ad laudem nominis mei, habere omne desiderium, omnemque amorem, quo umquam cor aliquod erga me flagravit; & ita ad me accede, nam ego amorem illum in te attendam, atque suscipiam, non sicut in te est, sed sicut velles eum in te esse.*

Thom. à Kemp. l. 4. c. 11. n. 2. Ibid. c. 4.

Blosius in conclavi animæ c. 6. n. 6.

Post S. Communionem, in primis utilis est custodia linguæ.

10. Inter alia opportuniora hujus interni secessus media unum, & quidem valde utile est linguæ nostræ custodia, utpote quæ verba consecrationis profert, quæque cœlestem hunc Panem in se sumendo, ad stomachum transmittit. Unus illorum rituum, qui pro agni Paschalis esu, præscripti fuerunt, hic quoque recensetur; *comedetis festinanter*, cujus morale mysterium Abulensis his verbis declarat; *id est, non manebitis colloquentes ad mensam, sicut in aliis cœnis facere consuevistis.* Lingua enim, super quam hoc Sacramentum reponitur, laudibus & gratiis, Deo persolvendis, totaliter intenta esse, non verò aliunde prophanari debet. *Per has portas*, (inquit D. Chrysostomus de ore, & faucibus nostris) *& januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur cum communicamus. Neque enim vulgari quodam honore es no-*

Exod. 12. v. 11. Abul.

D. Chrysost. h. 30 in 2. ad Cor.

strum afficitur, cum corpus Dominicum excipit, Audiant, qui obscœna loquuntur, qui convitia proferunt, ac cohorrescant, cogitantes quale os turpent ac dedecorent. S. Pachomius Monachos suos etiam eo tempore & mane, quo hostiæ consecrandæ fiebant & præparabantur, silentium observare, sanctisque meditationibus intentos esse volebat, cujus contrarium pro dolor, hodie multi tum sæculares, tum Ecclesiastici faciunt, qui immediatè post sumptam communionem, in prophanos Discursus prorumpunt, quibus meritò improperari possunt hæc Psalmistæ verba; *memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt.* Adversus similes S. Gertrudis sequentem adducit similitudinem; sicut enim magna incivilitas esset, si quis hospitem ad mensam suam invitatum, lapidibus oneraret & impeteret, ita quoque inexcusabilis inurbanitatis turpitudo est, dum quis Christum, quem animæ suæ hospitem habet, immediatè post communionem verbis suis peccaminosis offendere non veretur. S. Bernardinus de ejusmodi garrulis ait: *confundunt Christum ad priora scelera redeuntes, sed verum est proverbium, quo dici solet, turpius ejicitur, quàm non admittitur hospes; tales sunt similes populo Judæorum, qui cum olivarum ramis in Jerusalem Dominum susceperunt, vix paucis elapsis diebus eum de Jerusalem contumeliosè ejicientes; in crucem crudeliter affixerunt. Facescat ab ore militis Christi.* (inquit B. Petrus Damianus) *omnis vani rumoris ineptia, & lingua, quæ immaculati Agni, immò summi Verbi rubet sanguine, dedignetur otiosi sermonis sese fæcibus inquinare.* Idem pariter consilium tradit D. Chrysost. dum nos monet, ut in loquendo mortificatissimus, quia si lingua culparum instrumentum extiterit, castigari necessariò & emendari debet, ut tantùm super se Sacramentum recipere possit: *castiga linguam & labia, quæ ingressui Christi fuere vestibula.* Et consequenter longè convenientius erit, ut lingua post communionem custodiatur, siquidem Corpore Christi sanctificata fuit. *Videt, si justum est*; inquit S. Augustinus in quodam sermone, *ut ex ore Christianorum, ubi Corpus Christus ingreditur, luxuriosum canticum, quasi venenum diaboli, proferatur*: quod idem inconveniens cuicumque alteri, peccaminoso verbo correspondet.

S. Pachomius voluit monachos, etiam dum faciebant hostias, servare silentium.

Ps. 144. v. 7.

l. 3. c. 18. de vit. S. Gert.

Apta similitudo S. Gertrudis ad hoc propositum.

S. Bern. t. 2. ser. 53. a. 1. c. 3.

B. Petr. Dam. op. 49. c. 10.

D. Chrys. h. 27. in 1. Cor.

S. Aug. serm. 215. de temp.

DISCURSUS XLIX.

ARGUMENTUM.

De fide ad Eucharistiam necessaria, & quare mysterium fidei *appelletur, varia adducuntur rationes.*

THEMA.

Hic est calix sanguinis mei, mysterium fidei.

1. DUbitari equidem cum fundamento potest, quare Ecclesia sancta, à Spiritu Sancto directa, in verbis consecrationis sanguinis Eucharistici, ipsum nuncupet Sacramentum altaris, non verò reliqua, per antonomasiam, fidei nostræ mysterium: *hic est calix sanguinis mei, mysterium fidei.* Nostræ namque fidei mysteria sunt incarnatio indubiè, nativitas Christi, passio, resurrectio, ascensio in cœlum; & nihilominus soli Eucharistiæ Ecclesia hoc nomen specialius attribuit, cujus hanc rationem assignat Albertus Magnus, inquiens. *quamvis multa sint fidei dona, tamen hoc donum præ*

Quare S. Eucharistia sola vocetur mysterium fidei.

Alb. Mag. dist. 1. tr. 2.

l. 1. de Euch. s. 21. ab dist. 3. tr. 1. c. 3.

omnibus, fidei donum est, in quo tanta sunt fidei fundamenta, quia in hoc dono & fides Christi fundatur, & fideles sanctificantur. Quare & idem author alio in loco de hoc Sacramento tractens, ait: *in quo consistit fundamentum fidei*, quàm veritatem nos Discursu. fusius probavimus, scilicet quod Eucharistia fidei & Ecclesiæ sit fundamentum, siquidem nullo non tempore ad stabiliendam Sacramenti hujus fidem, innumerabilia prodigia & miracula operata est omnipotentia Divina partim ad incredulos convincendos, partim ad eos in verum Religionis gremium redicendos; quapropter hanc in præsenti materiam prætereuntes, ad nostrum digredimur inceptum.

Bar. an. 34. n. 46. Olim etiam à Græcis, vocata fuit mysterium.

2. *Mysterium fidei.* S. Epiphanius in annalibus Ecclesiasticis citatus, Eucharistiam, eodem afficit titulo, insuper adjungens: *mysteria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Ecclesia ab anno in annum, per azymos, hoc est, non fermentatos panes.* De quo & Sacramento Baronius tractans, narrat ipsum ab antiquis Christianis, propter admirabilem, ineffabilem, & secretam rerum divinarum conjunctionem, à Græcis quidem *Mysterium*, a Latinis autem *Sacramentum* nuncupatum fuisse; de cujus incitement sacrificii excellentia discurrens Rupertus

Rup. Abb. l. 2. de div. offic. c. 10. Salm. t. 9. tr. 15.

Abbas, in libro *de methodo officiorum divinorum*, inquit: *calente memoria tam celebri, charitas Christi convalescit, perstat super fundamentum suum, ædificium fidei.*

Eucharistia dicitur mysterium, quia aliud in illa cernitur & aliud creditur.

3. *Mysterium fidei*, Ly *mysterium* Salmeron interpretans, ait: *mysterium significat arcanum, sive rem secretam aliquam, & occultam, id est, quæ fugiat omnem sensum & rationem humanam.* In cujus corroborationem, testimonium adducit Innocentii III. in lib. 4. de mysterio missæ, cap. 36. ex quo loco hæc citat verba: *dicitur ergo mysterium fidei, quoniam aliud ibi cernitur, & aliud creditur; cernitur ibi species Panis & vini & creditur veritas carnis & sanguinis.* Vel etiam mysterium dicitur fidei, juxta S. Anselmum,

S. Anselm. de sacr. alt. c. 1.

S. Bern. de sac. alt. c. 1.

dicentem: *quoniam, sicut dicit B. Augustinus, visibiliter necesse est celebrari, quod tam invisibiliter necesse est intelligi.* Quam veritatem S. Bernardinus fusius nobis exhibet, quando historiam discutit Geneseos, ubi Jacob ad cæcum patrem suum Isaac legitur accessisse, fingens se alium ab eo, qui veraciter erat; unde & bonus Senecio Isaac dicebat: *vox quidem vox Jacob est; sed manus sunt Esau;* Jacob itaque filium suum, pro Esau suppositum, frumento & vino stabilivit pater Isaac; quæ utraque res gesta nostrarum specierum sacramentalium evidens typus erat, prout verbis sequentibus dictus docet Sanctus, dum ait: *Jacob hujus sacramenti mysticum gerit typum, atque Esau sensibilis forma, Isaac autem humani sensus figuram gerit: omnes nempe sensus præter auditum defecerunt in Isaac, solus auditus immunis fuit, caligaverunt oculi ejus, & videre non poterant; gustus in esu hædi deceptus est, & decipiebatur etiam tactus ejus, quia contingens manus & collum Jacob, pellibus coopertum Esau fore existimabat, dicens: ecce odor filii mei sicut odor agri pleni; Solus auditus à deceptione liber evasit, unde & ait: Vox quidem, vox Jacob est, manus autem Esau, sic & in hoc sacramento præter auditum omnis humanus fallitur in hoc sacramento sensus.* Quidquid videtur, quidquid tangitur, Panis & vini sunt accidentia; quæ materia utraque nobis tam in prandio quàm in cœna in communissimum deservit nutrimentum, & nihilominus sub his iisdem cortinis firmiter credimus, Deum illum abscondi, *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates;* sub hujusmodi circulorum nube opertum, velatumque credimus & veneramur, verum

Gen. 27 v. 25.

Justitiæ Solem. Annon igitur *vox quidem, vox Jacob est*, siquidem *fides ex auditu?* neque sensus fallitur Isaac, quantumvis cæcus ad vocem Jacob; quandoquidem species Panis & vini primam suam amittunt substantiam, utpote in Christi carnem & corpus transubstantiatæ; remanent nihilominus Panis vinique color, odor, sapor, quantitas, pondus, virtusque alendi; quæ metamorphosis quantumvis humanam excedat intelligentiam, naturæque sit impossibilis, noster nihilominus fidei subjectus, eam infallibiliter credit intellectus, quantumvis omnes sensus nostri deludantur. Quis credat? Deus ille, ante quem contremiscunt in cœlis Potestates, qui in minimo obtutu universum terrefacit mundum, qui fœmore suo scriptum habet: *Rex Regum & Dominus Dominantium;* cui throni assistunt reverenter; totaque hierarchia cœlestis; in Eucharistia, tanta cum exinanitione, suique contemptu præsens est, ut se sub hostiæ atomo, qui ventorum ludus est, restringat; neque ullum, consecratam inter aut non consecratam hostiam, discrimen habetur, secundùm exteriorem sensum, neque per verba consecrationis ulla exterior & apparens coram oculis nostris fit mutatio, coloris, saporis, ponderis, formæ, aut loci, quin potius substantiæ, absque ulla qualitatum alteratione, transmutantur; operatio fit absque ulla præcedenti dispositione suumque corpus in propria relinquit mole, quantumvis sub indivisibili quasi hostiæ atomo constrictum, & veluti si totum Spiritus foret, totum abscondit, totumque sub accidentibus illis constringit, quæ omnia fides credit, quoniam *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides?* In reliquis quantumvis imperceptibilibus incarnationis Verbi, Trinitatis personarum & unitatis in essentia, resurrectionis, ascensionis, aliisque similibus, nostrum dumtaxat necessum est, ut captivemus intellectum, in præsenti autem internos quoque excitare oportet vivæ fidei actus, nostrosque captivare sensus; dum namque dens panem sentit, fides corpus & carnem agni immaculati esse docet; iterum juxta odorem & gustum externum, vinum bibimus in calice, & nihilominus firmiter credimus, hoc ipsum Redemptoris esse sanguinem; *Hic est enim calix sanguinis mei: &c. caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.*

Sensus nostri in S. Eucharistia falluntur, sicut Isaac, in filio suo Jacob.

4. Quando Christus prima vice Eucharistiæ mentionem ingessit, teste S. Joanne, Judæi adeo scandalizati fuerunt, ut se ab ejus sequela subtraxerint; quando Salvator ad Collegium Apostolicum conversus ipsum interrogavit: *numquid & vos vultis abire?* quibus Christi verbis quem respondisse putatis? forsitan Joannem, Jacobum, aut quemcumque alium Apostolorum? nequaquam, sed Petrus in totius Ecclesiæ nomine, ut S. Cyprianus attestatur, replicuit *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, Et nos credimus . . . quia tu es Christus Filius Dei.* Quia dum de Eucharistia sermo est, nullus de eadem certius testimonium reddere potest, quàm Petrus, cui Christus spoponderat: *ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*

Hinc opus est firma fides S. Petri.

Joan. 6. v. 68.

S. Cypr. Ibid. v. 69. & 70.

Luc. 22. v. 32.

5. Quam ob causam Sacrosanctum Christi corpus in monumento non solum novo, sed & saxeo sepultum fuisse arbitramini? si causam quæritis, S. Paschasium audito, dicentem: quod *monumentum numquam exciditur, nisi in petra quæ Christus est, firmissima.* Cui alteram ad intentum nostrum rationem subnectere licet, scilicet quòd in petræ illius firmitate, stabilitas denotata fuerit fidei nostræ, quæ necessaria est ad credendum, nobisque includendum Christi corpus; ad hunc namque effectum requiritur,

Matth. 27. v. 60. S. Pasch. l. 12. in Matth. c. 27.

Quod etiam declaratur monumento

Christi, in petra excelso.

tur, ut supra petram stabiliti simus, inque fide nullatenus vacillemus; unde & D. Thomas in officio divino, à se composito pro solemnitate corporis Christi sæpius eadem reiterat, dicens: *ad firmandum cor syncerum sola fides sufficit: præstet fides supplementum sensuum defectui. Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides præter rerum ordinem.*

S. Thom.

6. *Mysterium fidei.* Verba hæc Remigius Antisiodorensis in tractatu de Missa, Commentario illustrat sequenti, dicens: *mysterium fidei appellari, quia credere debemus, quod ibi salus nostra consistat; mysterium enim est, quod aliud videtur, aliud intelligitur, quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritualem. Sed cum mysterium, quod aliud significat, sit in veritate corpus Christi, & quare appellatur mysterium propterea utique quod post consecrationem aliud est, aliud videtur.* Quanto namque oculus magis species attingit panis & vini, tantò magis omnem vini, panisque substantiam, inibi deesse credit fides; quo forte sponsa respexerit, quando dilecto suo loquebatur in hæc verba: *vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum;* ut namque novimus omnes per sponsam Ecclesia, per sponsum verò Christus intelligitur; cujus, vel unico oculo se vulneratam esse dicit. Igitur unum eorum occlusum tenuisse censendum est, atque ita in rei veritate contingit, quisquis enim in scopum collimat, ut rectè ad metam pertingat, unum oculum claudit; Ita quoque Ecclesia per dictam sponsam designata, Sacramentum hoc contemplans, quod est signum, *signum* inquam, *res sacra*, unum oculorum claudit, id est, mortificat discursum, captivat intellectum, incarcerat rationem, unumque dumtaxat aperit fidei oculum, siquidem *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides.*

Remig. Ant. de celebr. Miss. t. 6. bib. vet. pp.

Hoc SS. Sacramentum uno tantum fidei oculo intuendum est.

Cant. 4. 9.

7. Hoc quondam auditoribus suis Salvator noster legitur dedisse consilium: *si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te?* circa quæ verba insignis quidam author, cujus in Discursibus præcedentibus notitiam dedimus, in quodam, à se composito de Eucharistia tractatu, ita sermocinatur: *in Sacramento altaris fides & humana ratio compugnant, & hoc agitur inter eas, ut altera alteri oculum eruat; melius est enim, unum oculum sanæ fidei habentem ingredi ad vitam quam duos oculos habentem unum humanæ rationis, alterum fidei, mitti in gehennam ignis.* Verè equidem in casu nostro adimpleri videtur, id quod olim de filiis suis asseruit Rebecca: *major serviet minori*; quia sensus qui tempore rationem præcedit (siquidem primò generatur corpus, & postea eidem infunditur anima) fidei servire, eique subjectus esse debet, quando *præstat fides supplementum sensuum defectui.* Quam infallibilitatem Eusebius Emissenus his pariter stabilit verbis: *verè unica & perfecta hostia, fide æstimanda, non specie, nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu; unde meritò Cælestis confirmat authoritas, dicens: quia caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Quod argumentum ut confirmet S. Paschasius, talem instituit discursum, quisquis non credit in Eucharistiam, nec Christum Deum esse credidisset, si ipsum in Calvario in patibulo, in forma servi pendulum vidisset, nisi circa idem punctum, fidem quoque exercuisset; *ita & in hoc corpore*, inquit idem Sanctus, *ubi species alia monstratur, quomodo carnem Christi videas ut per fidem veraciter credas?*

Quod etiam Christus suasit auditoribus suis.

Matth. 18. v. 9.

Balduin. de Euch.

Gen. 25. v. 23.

Euf. Em. h. 5. de pasc.

S. Pasch. l. de sang. & corp. Dom. c. 1.

8. *Mysterium fidei.* B. Laurentius Justinianus eadem pertractans materiam, inquit: *non ex visu, gustu, odoratu, vel tactu percipitur fides, sed ex auditu tantum, auditus autem per verbum Christi, perhibentis: hoc est corpus meum.* Neque in hoc dubitare licet, nisi primæ & infallibili veritati, quæ Filius Dei est, fidem negare velimus, ipse namque dixit: *hoc est corpus meum.* Quapropter doctissime ait Chrysostomus: *quando Sacerdotem corpus tibi Christi præbere viderit, noli Sacerdotis, sed Christi manum ad te porrigi arbitrari.* Quam eamdem doctrinam discrepantibus, licet verbis, sanctus quoque Bernardus in sermone de ultima cœna tradit in hæc verba: *hæc sunt, quæ fidem necessariò exigunt, rationem omnino non admittunt, expetunt simplicem creditorem, arguunt impium discussorem, & ideo credi oportet simpliciter, quod investigari non potest utiliter.* Quod idem dogma eodem in sermone paulo infra sub his novis exhibet terminis, dicens: *tria quippe in Sacramento altaris attendere debes; speciem panis, veritatem carnis, virtutem gratiæ spiritualis; usque ad speciem panis sensus pertingit exterior, ad veritatem carnis fides interior, ad virtutem gratiæ spiritualis, charitas superior.*

B. Laur. Justin. de Euch.

Non sensibus corporis, sed sola fide hoc Sacramentum apprehendi debet.

D. Chrys. h. 51. in Matth.

S. Bern. ser. in Cœn. D.ni.

9. *Mysterium fidei.* Rupertus Abbas illum Exodi interpretans textum, quando populus ad colligendum manna dispergebatur, de quo dicitur: *egrediatur populus & colligat*, sequens, proposito nostro peraccommodum, eruit documentum, quando ait: *si dignè manducare cupimus, ab omni curiositate corporei sensus egrediamur, ut videlicet visu, gustu, odoratu & tactu dijudicandum non esse arbitremur, an verum sit Corpus Christi, an vera caro id, quod sumimus.* De qua veritate nihil penitus ambiens S. Paschasius ita quoque ad instructionem nostram discurrit: *quod verò colorem aut saporem carnis minimè præbet, virtus tamen fidei & intelligentiæ, quæ nihil de Christo dubitat, totum illud spiritualiter sapit & degustat, quia qui Verbo cuncta creavit, hæc Verbo unà cum Spiritu Sancto cooperatur*; qui idem Sanctus in 8. ejusdem libri Capitulo præmiserat, dicens: *disce aliud gustare, quam quod ore carnis sentitur, aliud videre; quam quod oculis carneis monstratur.*

Rup. Abb. l. 3. in Exod. 11. v. 3

Curiositas sensuum abigenda.

S. Pascha. Ibid. c. 13.

10. *Mysterium fidei.* B. Algerus hoc in præsenti movet dubium, dicens: *quæritur, quare fides tanto pere exigatur in hoc Sacramento*, sibique ipsi respondens ait: *quia falsa fide mundus periit, quando Adam plus diabolo, quàm Deo credere præsumpsit, dum ligno scientiæ boni & mali vetito, plus sperarit divinitatis assequi, quæ ab hoste promittebatur, quàm incurrere mortem, quam Deus minabatur. Sicut ergo diabolus non umbram in ligno inobedientiæ, sed ipsum verum & visibilem fructum exhibens, promisit id, quod non videbatur, scilicet eritis sicut Dii: sic & Deus, non umbram, sed ipsum, qui in ligno pependit obedientiæ in suo visibili Sacramento exhibens, promittit vitam æternam, quæ non videtur, ut, dum in ea ei plus eo modò creditur, quam hosti, ut dignum est, sanetur hac vera fide, illa perfida fides, qua olim plus diabolo, quàm sibi injustè creditum est.* Idem quoque mysterium Rupertus Abbas diu ante tetigerat, nam verba illa exponens: *ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non:* dum de manna, quæ Eucharistiæ, nostræ figura est, his verbis differit: *tentatus est homo à diabolo & victus est, tenetur à Deo, ut illius tentatoris fraudem vincat, & tali antidoto juxta naturam morbi competenter vitæ suæ subveniat. Tentati sunt primi homines à diabolo, dicente; Comedite & eritis sicut Dii & crediderunt plus quam Deo, dicenti: in quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini; proinde tentetur à Dei Filio, dicente de pane & vino: Comedite, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*

B. Algerus de sac. l. 2. c. 4. t. 6. bibl. vet. pp.

Cur in hoc Sacramento tantopere exigatur fides.

Rup. Abb. Ibid. c. 32. Exod. 16. v. 4.

meus, comedite, & eritis Filii Dei, & credamus verbo ejus plus quam oculis nostris carnalibus, quibus non nisi exteriorum panis & vini speciem intuemur, & ita iniquam credulitatem parentum nostrorum, pia credulitate in nobismetipsis evacuemus. Idem Venet. Abbas illa Canticorum verba exponens: *fructus ejus dulcis gutturi meo*, inquit: *justa lege, ut expietur reatus malæ credulitatis, exigitur fides, ut credatis id, quod non videtis, credatis inquam Deo dicenti: hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, magis quam serpenti, qui per hæreticos dicit: non est caro, non est sanguis.* Idem Doctor lib. 12. *de victoria verbi*, lucrum nobis insinuat, quod hanc circa Eucharistiam, fidem exercendo comparare nobis possumus; eamdem namque Geneseos historiam commemorando, inquit: *contra cibum illum, qui cibus fuit mortis, oportebat dare cibum alium, qui esset cibus vitæ, & simili ordine, ut scilicet inesse illi mens crederet, quod oculus non videret, esse cibum & potum, veraciter communicandæ divinitatis esse effectivam carnem & sanguinem Christi, quod sentire non possunt sensus carnis & sanguinis. Per hanc fidem sibi Deus ab homine satisfactum esse judicat, dum non minus sibi credit, quàm diabolo crediderat.*

Cant. 2. 3. Rupp. Abb. in Cant.

Referuntur aliquot miracula fidem hanc confirmantia.

B. Petr. Dam. l. 2. ep. 15.

21. Ad corroborandum sui corporis in hoc Sacramento fidem & veracitatem, multa Deus de anno in annum patravit miracula, ne fideles in hac credulitate vacillarent. B. Petrus Damianus de Episcopo quodam Amalphitano refert, quod medio juramento, in B. Damiani præsentia, Stephano Papæ attestatus fuerit, quod quia sub sacrificio missæ de veritate corporis Christi aliqualiter dubitaverat, in ipsa confractione salutaris hostiæ, rubra prorsus ac perfecta caro inter ejus manus apparuit, ita ut etiam digitos illius cruentaret. In Annalibus Ecclesiasticis de duobus monachis stylitis, scribitur, quòd, cum unus illorum Catholicus, alter verò hæreticus esset, Severianus nomine, qui Catholicum frequenter verbis mordebat, qui proinde Deo id ei inspirante, ab hæretico petiit, ut sibi quamdam communionis suæ particulam mitteret, qui se illum ad sectam suam attraxisse credens, petitam lætus misit particulam, quæ in bullientem ollam conjecta, subito resoluta & consumpta fuit, cumque hostiam verè consecratam eidem ollæ immisisset, subito lebes refriguit, & particula integra remansit, nec quidquam humiditatis contraxit. In iisdem annalibus idem quoque refertur, quod de Episcopo illo Amalphitano jam diximus, nec non aliud quoddam prodigium, quod sacrilegæ cuidam accidit mulieri quæ dum se communicare fingeret, medietas particulæ in carnem visibilem transmutata fuit, altera medietate, panis speciem retinente.

Baron. An. 513. n. 18.

An. 1059. n. 20.

DISCURSUS L.

ARGUMENTUM.

De variis rationibus, ob quas Christus occultè sub accidentibus sacramentalibus delitescere voluerit.

THEMA.

En, ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras prospiciens per cancellos. Cant. 2. v. 9.

1. EX quo Salvator noster Ecclesiæ sponsus eidem promisisset, quod post suam in cœlos ascensionem, semper nihilominus cum illa per præsentiam suam corporalem remanere vellet, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, multi fideles, eum oculo corporali præsentem non videntes, de hujus promissionis veritate perplexi esse poterant, quibus proinde confirmandis Spiritus Sanctus inquit: *en, ipse stat post parietem &c.* q. d. tametsi Christum in Eucharistia visibiliter non intuearis, utpote quia aliud quam hostiam & vinum non vides, attamen verè ibi præsens est quoad corpus, animam & divinitatem suam licet sub accidentium sacramentalium cortinis absconditus delitescat. Per murum etenim vel parietem, Ven. Beda & SS. Ambrosius, Bernardus & Gregorius, à Cornelio à Lapide relati incarnationem, humanitatem, & corpus à se assumptum intelligunt, utpote quo mediante divinitas ejus nobis absconditur, unde Glossa Interlin. ait: *indutus parietem nostræ carnis, ita manet in nobis, ut à nobis videri non possit* Porro Eucharistia, ut sacri Doctores cummuniter asserunt, aliud non est, quam quædam incarnationis extensio, & ideo sicuti in corpore humano, Verbo hypostatice unito, natura divina occultabatur, ita pariter in hoc altaris Sacramento, sub velo & specie panis & vini, præsentia ejus corporalis ita absconditur, ac si staret *post parietem*. verè quidem præsens, sed tamen absconditus. Qui per fenestram prospicit, videt quidem, sed non videtur, licet nonnumquam ex certo quodam indicio, ibi reperto, præsens esse videatur, quæ similitudo à S. Gregorio in hunc textum scribente, his verbis adducitur: *per fenestram & cancellos qui aspicit, partim videtur, partim se abscondit sic & Dominus Jesus dum & miracula per divinitatis potentiam fecit, & abjecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram & cancellos prospexit, quia & in alio latens, & in alio quis esset, apparuit.* Quis umquam id crediturus fuisset, nisi nos id fides doceret, quòd quidam infinitæ Majestatis Deus, se ultro citroque sub minimo hostiæ consecratæ poncto reclusurus esset, ut vilem terræ vermiculum corpore suo cibaret? & tamen licet in Eucharistia absconditus & velatus videatur, hanc tamen veritatem præsentiæ, in quavis ætate, in quovis loco, de anno in annum, per prodigiosa patrata miracula manifestam fecit, *en, ipse stat post parietem nostrum.*

Matth. ult. v. ult.

Christus latet in SS. Eucharistia sub velamine specierum sacramentalium.

Corn. à Lap.

Glossa Interlin. ibid.

S. Gregor. ibid.

2. Lyranus per hunc parietem, Salomonem nubem intellexisse existimat, per quam divina ejus Providentia populo Israëlitico assistebat: *per parietem intelligitur nubes densa*, inquit, *quæ inter Deum erat & populum.* Porro inter nubem illam & hoc Sacramentum, hoc est discrimen, quòd cum Deus in nube, populo suo, mediante angelo quodam, astiterit, in hoc sacramento Filius Dei corporaliter præsens adsit, licet sub sacramentalium accidentium nube velatus. *Quæ est nubes* (interrogat Drogo Ostiensis) *quæ præcedit veros Israelitas nisi verissimum & sanctissimum corpus suum, quod in altari sumimus, in quo velatur nobis altitudo Dei, immensitas Majestatis tuæ, cujus calorem & splendorem mortalis infirmitas sustinere non posset nisi mediatrix nubes interposita, & ardorem temperaret desuper, & eis iam subtus te viam demonstraret*, quòd si enim Sol justitiæ Christus, in Eucharistia eodem modo nobis gloriosus daretur, ut est in cœlo ad dextram Patris, cujus oculus ab inaccessibili hac luce non obfuscaretur & caligaret? *lucem inhabitat inaccessibilem.* Præterea si in cœlis *Fulgebunt justi sicut Sol in conspectu Dei*, quantò splendidius futurum erit corpus illud, quod lumen & gloriam omnibus corporibus gloriosis communicat? Sanctus Gregorius Nazianzenus de Sole materiali disserens, aliqua dicit, nostro proposito non adeo dissona: *restringens* inquit, *luminis*

Lyran. ibid.

Christum in sacramento intueri non possumus nisi interposita esset nubes specierum.

Dro. Ost. l. de sac. dom. pass.

1. Tim. 6. v. 16.

S. Greg. Nazianz.

in Pasch. Philo de opif. mund.

Christus in SS. Sacram. se accommodat nostræ capacitati.

nis exuberantem copiam, non secus ac vestem quamdam ad talos usque demissam; etenim potentia Dei, & lumen, nisi contraheretur, erunt æque omnibus intolerabilia. Philo Hebræus rationem assignat, cur Deus, utpote summum bonum existens, creaturæ se non communicet, quantum communicabilis est nimirum: *Creaturæ infirmitas impar est eorum bonorum magnitudini, succumberetque, nisi Deus pro cujusque portione moderaretur gratiam;* pari quoque modo dicere possumus, quod Deus in hoc Sacramento, se creaturæ uniens & communicans, nostræ se accommodare voluerit incapacitati & debilitati, ideoque humanitatem & divinitatem suam sub accidentibus panis & vini abscondere voluerit, quia *creatura infirmitas impar, &c.* Nullus enim Majestatis, Infinitatis, & Divinitatis suæ reverberationem sustinere potuisset, nisi sub corticis specierum sacramentalium occultata fuisset.

D. Chrys. serm. 19.

3. Divus Chrysologus benignitatem Christi considerat, qua Salvator noster cum unoquoque indifferenter conversabatur, absque eo, quod se manifestaret illis, quis esset, unde Pharisæi murmurabant & improperabant discipulis ejus, dicentes: *Cum publicanis & peccatoribus manducat... Magister vester*, nec mirum, inquit Divus Chrysologus, quia *Majestatem texit, qui fragilem studuit parentis amore complecti.* Pergit idem Sanctus in eodem sermone, & Christum convivio Matthæi cum publicanis accumbentem adducit, dicens: *Discumbebat Jesus plus in Matthæi mente, quam sigmate, & epulabatur non cibis, sed reditu peccatoris, ut revocaret convivio, humanitatis affectu, dulcissima sui confabulatione discumbentes, quos sciebat posse judicis agnita potestate dissolvi, percelli terrore majestatis suæ, de nuda mox præsentia posse prosterni, velatus humano corpore, qui homini voluit subvenire.* Quod si Christus in Eucharistia se conspiciendum exhiberet, eo modo quo in throno Majestatis sedet, ad dexteram Patris, quo modo *eum adorant Dominationes, tremunt Potestates*, quis non sanctum quemdam horrorem conceptus fuisset, timens propriam indignitatem, ejusque sublimitatem supremam? Nunc autem quia in hoc Sacramento videri se facit sub speciebus panis & vini, quæ sunt materia homini adeo consentanea, nos quasi invitat, ad hanc mensam dulciter allicit & trahit. Ven. Thomas à Kempis in lib. 4. ubi de communione fusè tractat, ita scribit: *Habeo te in sacramento verè præsentem, quamvis aliena specie occultatum; nam in propria & divina claritate te conspicere oculi mei ferre non possent, sed neque totus mundus in fulgore gloriæ Majestatis tuæ subsisteret. In hoc ergo imbecillitati meæ consulis, quod te sub Sacramento abscondis, habeo verè, & adoro, quem Angeli adorant in cœlis, sed ego adhuc interim in fide, illi autem in specie, & sine velamine; me oportet contentum esse in lumine veræ fidei, & in ea ambulare, donec aspiret dies æternæ claritatis, & umbra figurarum inclinentur.* Hugo de S. Victore inter alias rationes, ob quas se Christus in hoc Sacramento velatum exhibet, hanc pariter adfert: *quia non posset mortalis homo intueri claritatem, quæ esset in corpore Christi, quam experti sunt discipuli in transfiguratione.* Beatus Laurentius Justinianus de casto connubio hoc punctum similiter tangit, dum ait: *prudentissima igitur Dei Verbum usum fuisse consilio perspicuè claret, ut se corporaliter daret hominibus, & tamen accidentibus velatum, quatenus ex præsentia nosceretur charitas, & per operimentum visibilis formæ, humana ad ipsum accedere valeret infirmitas.* Dignum quippe fuit, ut institutio hac Sacramentalis potius ad charitatis promotionem, quam timoris ordinaretur fidelium.

Marc. 2. 16.

Hoc ipsum fecit conversando cum hominibus ante passionem suam.

Thom. à Kempis l. 4. c. 11. n. 1. & 2.

Abscondens Majestatem suam in SS. Eucharistia consulit infirmitati nostræ.

Hug. de S. Vict. erud. Theol. 3. spec. Eccl. c. 7.

B. Laur. Just. de casto conn. c. 24.

Job. 13. v. 24.

Hæc absconsio est amoris indicium.

S. Job his quondam verbis Deum affabatur: *cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?* hic autem fit omnino contrarium, tantum enim abest, ut ejus sub hac nube absconsio, modici sit amoris indicium, ut potius majoris benevolentiæ & benignitatis sit expressio. Quando Rex aliquis vel Monarcha deposito sceptro, corona, purpura, & quovis alio Regiæ Majestatis signo, peregrina veste indutus, cum sibi dilectis familiariter conversatur, utique hoc manifestum est affectus, magnæque æstimationis indicium, quia se ipsis parem & similem nititur exhibere. Ita quoque in hoc Sacramento Christus Rex gloriæ, omnem majestatis apparatum deserit, & sub grata panis & vini specie se nobis ob oculos ponit, quia *amor nomen Majestatis ignorat; (comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.)* inquit Christus in hoc Sacramento; eumdem quoque amicorum titulum Apostolis attribuit, quando eos communicavit: *Vos autem dixi amicos.* Nobiles domicellæ in usu positum habent, quod velata facie in publicum procedant, aliquam tamen vultus sui partem discoopertam relinquentes, id eo potissimum fine faciunt, ut tanto magis sui desiderium in amatoribus suis excitent. Quando Christus in Personato peregrini habitu se discipulis in Emaus abeuntibus occuluit, dixerunt ad invicem: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* non verò idem locuti sunt, quando illum revelata facie cognoverunt.

Cant. 5. v. 1.

Joan. 15. v. 15.

Luc. 24. v. 32.

4. Isaias Propheta; qui futuros Evangelicæ legis eventus prophetizavit, Deum in throno Majestatis sedentem quidem, sed beatorum Spirituum alis velatum, conspexit: *duabus velabant faciem ejus..., & duabus volabant.* Sed quinam erant hi Angeli, num forte principatus, throni potestates? nequaquam sed Seraphini erant, qui divino amore exardescebant, nimirum per hanc visionem nobis insinuare voluit, quòd, quando Majestas Altissimi se velatam nobis conspiciendam præbet, infallibile hoc sit majoris benevolentiæ & amoris indicium. Verum enim vero, ex quo Seraphinorum mentionem facere cœpimus, opportunè mihi incidit Cherubinorum illorum memoria, qui propitiatorium arcæ alis abscondebant, *Cherubim utrumque latus propitiatorii tegant,* at verò scitisne causam, cur Deus id ita ordinaverit, inquit Oleaster, nimirum *summus Benefactor est, & nihilominus tectus, ut te doceat benefacere, & nolle videri;* idipsum quoque huic benefactori adaptare possumus, qui in hoc cœlesti pane se oculis nostris abscondere voluit.

Continuatio ejusdem propositi.

Isa. 6. v. 2.

Exod. 25. v. 20.

Oleaster.

5. S. Bernardinus aliud hujus mysterium his verbis tangit: *exigit malorum indignitas quod velatur, sicut indiget æger oculus, ut sibi Sol, & quodlibet lumen tegatur; in hoc ergo peccatores misericorditer agens benignitas Salvatoris, nisi enim accidentibus velaretur, ac nudum aspiceretur corpus Christi, & hoc fortè aspectu perirent.* Id quod ex illo cap. 6. lib. 1. Reg. textu, ubi de Bethsamitis sermo est, confirmat, dicens: *mysticè figuratur in Bethsamitis, qui percussi & interfecti sunt, eo quod arcam Domini conspexissent, qua Sacramentum Corporis Christi præfigurabatur.*

S. Bernar. T. 2. ser. 54. a. 3. c. 2.

Obvelatio illa est opus misericordiæ erga peccatores.

1. Reg. 6.

6. S. Bonaventura aliud nobis, à multis pariter sacris Doctoribus insinuatum, adducit ejusdem causæ mysterium, dicens: *ne humana infirmitas à tactu carnis horreret, consueti & principalis edulii specie illam velavit,* scilicet Eucharistiam, *& sic sumendam*

S. Bonavent. in Joan. 6. coll. 34.

illam

Si Christus carnem suam nudam & crudam appofuisset, horrorem nobis concitasset.

illam propofuit; quam eamdem rationem, alias inter plures alibi quoque replicat, dicens: *propter horrorem cruditatis*. Prima omnium vice, qua Christus apud Hebræos hujus Sacramenti meminit, afferens; se iis carnes suas in cibum, sanguinemque in potum daturum, hoc loquendi modo scandalizati, utpote ineffabilem Eucharistiæ modum non intelligentes, dixerunt inter se; *durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Quibus ex verbis hanc consequentiam deducit S. Paschasius, inquiens: *quantò magis adhuc infideles & perfidi ista durius ferrent, & culparent Christianos fore immundissimos, quod carnem hominis comederent, & potarent sanguinem?* qui idem Sanctus Paulo ante verba præmiserat sequentia, inquiens: *durius esset contra consuetudinem humanam, licet carnem salutis, tamen carnem hominis Christi in speciem & colorem ipsius mutatam, & vinum in cruorem conversum accipere*; similiter in Bollando hæc verba leguntur: *erat apud Brandanum laicus quidam infidelis, qui non credebat, quod verum corpus & sanguis Domini esset panis & vinum, quæ super altare offerantur. Nocte Paschæ cum Brandanus Corpus Christi offerret, venit ipse laicus, ut sacrificii partem de mensa acciperet, vidit manus supra & calicem plenum sanguine & perterritus noluit accipere*; Quod miraculum quamvis ad miseri hujus convincendam incredulitatem perpetratum fuisset, illum tamen sanguinem sumere non præsumpsit.

Joan. 6. 61.

S. Pasch. de corp. & sang. Dom. c. 13.
Ibid. c. 10.

Boll. 9. r. Febr. 1. de S. Birg. Th. §. 11. n. 93.
Exemplum hujus refertur.

7. *En, ipse stat post parietem &c.* S. Bernardus in sermone de ultima Cœna, cur Christus sub speciebus sacramentalibus abscondi voluerit, causam assignat, dicens: *odor, species, sapor, pondus comanet ad mysterii ritum, & ad gustus suffragium, ut horror penitus tollatur, & meritum sortiatur. Etenim ne humana infirmitas esum carnis & potum sanguinis in sumptione horreret, Christus velare & palliare illa duo voluit speciebus panis & vini, quæ inter humani generis victualia quodammodo tenent principatum.* Quam eamdem rationem, varia inter alia hujus materiæ mysteria, in longo quodam sermone, B. quoque Laurentius Justinianus in medium adducit, dum ait: *illud quippè corpus, quod recubuit in præsepio, Maria requievit in gremio, verissime in hoc tuo Sacramento percipimus, in propria quidem natura, sed sub alia specie, non autem absque maximo Sapientiæ tuæ mysterio. Quis hominum non expavesceret humanam carnem, ejusque cruorem manducare & bibere?* Qui idem Sanctus aliud quoddam, consideratu dignum, subnectit motivum, quod à personæ, quæ nobis in cibum datur, consideratione desumit, cum enim sit ipsummet corpus & sanguis Christi innocentissimi agni, quis hunc aut illud in propria figura sumere præsumpsisset? *& potissimum Dei & Domini sui innocentis & sancti* (verba sunt dicti Beati) *hujusmodi escam mortalium perhorrescit natura.* Cui eidem rationi insistit S. Bonaventura, inquiens: *nec convenit Christi carnem dentibus attrectare, & propter immortalitatem ipsius corporis, ideo necesse fuit, corpus & sanguinem tradi velatum sacratissimis symbolis, & similitudinibus expressis.*

S. Bern. ser. in Cœn. Dom.
Probatur aliorum SS. Patrum assertis.

B. Laur. Just. de Euch.

S. Bonav. ibid. c. 9.

8. Qui idem Sanctus aliud pariter consideratione dignissimum, facti hujus attingit mysterium verbis sequentibus; *quia statui viæ non competit Christum apertè videre, propter velamen ænigmatis.* (*Videmus autem nunc per speculum in ænigmate*, ut Apostolus inquit: *tunc autem facie ad faciem.*) Quem favorem S. Bernardus prosequens, ita Ecclesiam & unamquamque animam fidelem alloquitur: *gloriosa & amabilis sponsa in terra sponsum habes in Sacramento, in Cœlis habitura es sine velamento; & hic, & ibi veritas, sed hic palliata ibi manifesta.* Quæ circumstantia in ipsa etiam sacramenti hujus institutione designata fuit, utpote per noctem facta, siquidem *in qua nocte tradebatur &c.* scilicet ad denotandum, quod in hoc Sacramento nostros velit latere oculos in præsenti ille, cui dicitur: *verè tu es Deus absconditus.* De se equidem protestatur, dicens: *ego sum lux mundi*; ast hunc ipsum fulgorem, sub dicta accidentium nube velare voluit, quia scilicet Sacramentum hoc beatitudinis pignus est, ideoque non modo, sed primitus post mortem *revelata facie gloriam Domini speculabimur*, interim pro statu præsenti, oculo fidei instructi.

S. Bonav. ibid.
Non competit statui viæ Christum apertè videre.

1. Cor. 13. v. 12.
S. Bern. ser. in Cœn. Dom.
1. Cor. 11. v. 23.

Isaiæ 45. v. 15.
Joan. 8. 12.

2. Cor. 3. v. 18.

9. *En, ipse stat post parietem &c.* Dionysius Carth. verba hæc sequens dilatat Glossa, inquiens: *quasi dicat, habes se instar amatoris, qui ad domum veniens suæ dilectæ, non statim ingreditur, sed per fenestras, cancellosque prospicit, & aliqualiter se ostendit, quatenus majori suo desiderio accendat amicam; sic & sponsus iste, infinitam suam amabilitatem, suavitatemque aliqualiter nunc pandit, & intuendam præbet, ut vehementius incalescat ad clarum & beatificum ejus intuitum.* Hoc tamen non obstante, Deus diversis, iisque magis illuminatis, servis suis hanc sæpius præstitit gratiam, ut ipsum in Sacramento hoc quasi *revelata facie* intuerentur, lumine gloriæ confortati, qui rarus favor alios inter electos sancto pariter obtigit Philippo Nerio, cujus singularis privilegio memor Drogo Ostiensis, postquam docuisset in nube Sacramentum hoc præfiguratum fuisse, quæ in transfiguratione Christi Apostolos obumbravit, ita Christum alloquitur: *Moyses & Elias tecum apparuerunt in monte, sed nubes lucida obumbravit eos; verumtamen illis sicut amicis & domesticis Sacramentis tui nubes erat perlucida, quæ nobis jacentibus & projectis à facie oculorum tuorum, valdè subobscura est.*

Dion. Carth. ibid.
Habet se Christus in hoc more instar amatoris.

Quibusdam tamen Sanctis se ostendit, apertè.

Drog. Ost. l. 1. in sacr. Dom. pass.

10. Nota est illa sive historia sive fabula, qua Zeuxes, pictorum celeberrimus, canistrum quoddam uvis, tam naturaliter ad vivum depictis, plenum pinxisse fertur, ut aves certatim ad illas degustandas advolarint; Parrhasius ad ejus æmulationem quadrum quoddam depinxit, veluti velo quodam obductum, per quod elegans pictura transparebat, quam Zeuxes videns, velum sibi submoveri petiit, ut tanto magis perspicuè artis præstantia promicaret, sed mox cognito artificio, se ab eo devictum esse fassus est, dicendo: Ego aves delusi, tu verò homines, eosque in arte picturia exercitatissimos. Porro Christus in sacris Canticis per uvæ botrum designatur: *botrus Cypri Dilectus meus mihi in vineis Engaddi*, & equidem adeo naturaliter expressus, ut aves, id est, dæmones advolantes (*volucres cœli comederunt illud*, inquit Christus, per volucres spiritus malignos intelligens) delusi fuerint, illum, hominem & non Deum existimantes, ignorantesque sub humanitate illa, veram absconditam delitescere divinitatem. Et licet hoc eximium Sapientiæ opus fuerit, in velo tamen hujus Sacramenti divina Sapientia multò excellentius emicuit, siquidem sub hoc velo mirabiliter abscondere potuit, non solum divinitatem, sed etiam humanitatem, simulque efficere, ut fideles fidei lumine adhibitu, ambas naturas revelari quasi facie conspicere possent; quod aliud quoddam mysterium est, a SS. Patribus recensitum. *Quid valeret fides tua*, inquit S. Bonaventura, *si Christus in propria forma visibilis tibi appareret? certè & coactè eum adorares; aut quomodo carnales oculi tantum gloriam ferre*

Obvelatio illius explicatur duabus picturis.

Cant. 1. v. 13.
Lucæ 8. 5.

Fuit fidei nostræ necessaria.
S. Bonav. 2. 7. an. præp. ad miss. 3.

ferre possent? Hugo de S. Victore pariformiter inquit: *sub Sacramento & non sub propria forma sumitur, ut fides comprobetur, qua est de iis, qua non videntur*, unde Ecclesia canit: *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides.* Deus olim agnum paschalem, non crudum, sed tostum manducari præcepit; cujus motivum morale à Commentatore Nazianzeni, his verbis adducitur: *sanctam illam escam crudam accipit, qui fidem inertem & frigidam habet;* quanto enim Deus in puncto vix visibilis hostiæ magis absconditur, tanto vivacior est fides illius, qui illum tamquam verum Deum in eadem agnoscit, & admiratur, videlicet tamquam eum, qui apud Jeremiam dicit: *numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus?* S. Ephrem *de natura Dei curiose non scrutanda*, optimè proinde nos monet, dicens: *participa immaculatum Corpus & sanguinem Domini tui, fide plenissima, certus, quod agnum ipsum integrè comedas.* Imò S. Paschasius dicere non dubitat, quod juxta fidei nostræ proportionem, de hoc agno immaculato plus minusve participaturi simus: *dilata*, inquit, *sinum mentis tuæ, emunda conscientiam & percipe, non quantum mica exhibet, sed quantum fides capit, quia in Christo plenitudo divinitatis manet, in ea autem de plenitudine, non quanta est, sed quantum idoneus fueris, præstatur.* D. quoque Chrysostomus sanctum hoc exercitium, nobis commendat communicaturis, dum ait: *cum fide accedere non est, ut tantummodo propositum corpus recipias, verum etiam multo magis ut mundo corde tangas, ut sic adeas, quemadmodum ad ipsum Christum.*

Hug. Vict. Ibid.
Exod. 12. Nic. or. 42. n. 2.
Quinam Christum comedant crudum
Jer. 23. v. 24.
S. Ephrem. t. 3.
S. Pasch. c. 17. ibid.
D. Chrys. h. 51. in Matth.

DISCURSUS LI.

ARGUMENTUM.

De variis rationibus altissimi hujus mysterii veracitatem & possibilitatem probantibus.

THEMA.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, Joan. 6. ℣. 56.

1. HEbræi increduli Salvatorem nostrum die quadam, ut verax aliquod divinitatis suæ signum ederet, rogarunt dicentes: *quod ergo tu facis signum, ut videamus & credamus tibi, quid operaris? Patres nostri manducaverunt Manna in deserto, sicut scriptum est: panem de cælo dedit eis manducare.* Qua eadem vice Christus, prima omnium vice, infallibilem illis Eucharistiæ promissionem stipulatus fuit, dicente Evangelista: *dixit ergo eis Jesus; Amen, Amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum*, nec solum illis per hæc verba transsubstantiationem Panis in corpus suum futuram indicare voluit, verum etiam simul veracitatem hujus sacramenti, per modum cibi & potus instituti, insinuavit, subjungens: *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, id est, ut S. Paschasius exponit, *non alia planè, quàm qua nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulchro.* Hæc inquam ipsa est & ideo Christi caro est, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur. Idem S. Pater in quadam Epistola omnem à nobis, in hac tam difficili materia perplexitatem removere satagens, per citatam Eusebii Emisseni cohortationem, inquit: *recedit omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui author est muneris, ipse etiam testis est veritatis;* Christus enim ipse, qui prima & æterna veritas est, (*cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*) de hoc sacramento directè & immediatè testimonium perhibuit; unde S. Thomas de Villanova ait: *sed quid obsecro magnum est, si Christo Domino creditur? Christus ait: hoc est Corpus meum, & super hoc quispiam audeat hæsitare? nam etsi qua dicuntur, ardua, & difficilia sunt ad credendum fidei tamen minuitur difficultas, ubi dicentis consideratur authoritas, noli considerare quod dicitur, sed quis dicat, attende.* Ut enim quis rei, ad credendum difficili, fidem adhibeat, asserentis authoritas totum præstat; jam verò prima, æterna & infallibilis Veritas, quæ de se ipsa dicit: *ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam;* hæc inquam prima Veritas asserit: *caro mea verè est cibus, &c.* B. Laurentius Justin. ingeniosè ad hoc se reflectit, quod Christus ipsemet in propria persona Sacramentū hoc instituere voluerit, velitque semper ipsemet, in persona Sacerdotis, idipsum consecrare, ut fidē tam ineffabilis, & imperscrutabilis mysterii tanto magis stabiliret; unde ait: *cæterum ad roborandam credulitatem fidelium, nullum præter se hujus institutorem voluit fieri Sacramenti, non Prophetam, non Patriarcharum, non justum, non Angelorum quempiam, sive de inferioribus, sive mediis, sive superioribus. Ipse planè illud instituit, qui semetipsum tradidit, cujus eloquia verissima sunt, cujus Sapientia falli nullatenus potest, cujusve sententia mutari nequit.* Idem quoque punctum S. Hilarius his verbis tangit: *ipse ait: caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus, & qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est.* B. Laurentius Justin. observat, quod Christus ad hanc indubitatam Eucharistiæ veracitatem, tantò magis authenticandam, eamdem tunc instituere voluerit, quando etiamnum passibili corpore circumamictus erat: *ne errares in fide*, inquit, *& à veritatis semitis devians, male de Christo in hoc Sacramento sentires, se dedit in cibum, dum adhuc esset passibilis, cum videretur, cum tangeretur, cum agnosceretur, cum præsens loqueretur.* Enimverò Discipuli post resurrectionem à principio, de ejus corpore non admodum certi fuere; unde ad omnem dubietatem à mentibus eorum pellendam, dixit eis: *palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet;* ac proinde Christus tunc nobis corpus suum in cibum dare voluit, quando de realitate minimè dubitari poterat, quando passibilis erat, non verò postquam factus est gloriosus & immortalis; tunc igitur *benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis*, & quidem notanter panem consecratum fregit, in signum, quòd passibilis esset. S. Bonaventura hoc infallibilitatis punctum sequentibus verbis inculcat: *quid enim dubitationis in hoc Sacramento remanet, quod à Christo tam expressè traditum, ab Apostolis prædicatum, à SS. Patribus orthodoxis tot centenariis annorum præfiguratum, tantisque ceremoniis, tot miraculis & prodigiis, & observantiis quasi testimoniis palpabilibus vides confirmatum? tolle hoc sacramentum de Ecclesia, & quid erit in mundo, nisi error & infidelitas?* ex quibus ultimis verbis clarè deducitur, quod deficiente in Ecclesia hoc Sacramento, defectura quoque esset veritas in mundo, ipseque mundus omnis erroris & infidelitatis caligine offuscandus.

Joan. 6. v. 30. & 31.
Omnis ambiguitas circa hoc Sacramentum procul abigatur.
Ibid. v. 32.
S. Pasch. l. de Corp. & Sang. Dom. c. 1.
Ep. ad Frudegard.
Nam Christus prima veritas illi fert testimonium.
Matth. 24. v. 35.
S. Thom. à Villanova in dec. Corp. Christi.
Joan. 18. v. 37.
Joan. 6. v. 56.
B. Laur. Justin. de Euch.
S. Hil. l. 8. de Trin.
Et hinc non est relictus ambigendi locus.
B. Laur. Justin. ib.
Luc. 24. v. 39.
Matth. 26. v. 26.
S. Bonav. a. 7. de præp. ad Miss. c. 2.

a. B. Lau-

2. Pet. 1. v. 17. 1. Cor. 11. v. 24. 1 Joan. 5. v. 7. B. Laur. Justin. ser. de Euch. Tota S. Trinitas huic sacramento dat testimonium.

2. B. Laurentius Justinianus celeberrima illa S. Joannis verba in medium adducit: *ecce sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt;* Pater quidem testimonium perhibuit Filio, dum ait: *hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Verbum verò de semetipso clarè asserit: *accipite & manducate, hoc est corpus meum; Denique Spiritus Sancti vis nosse testimonium? ex vaticiniis Prophetarum, & priscæ legis id sufficienter invenies, verum si in exordio nascentis Ecclesiæ observes, qualiter post Spiritus Sancti adventum, Sacramentum hoc frequentare cœpit, procul dubio ipsius Paracliti illud testimonium fuisse percipies.* Cum igitur Spiritus Sanctus huic Sacramento testimonium perhibeat, qui Spiritus est veritatis, quis illud deinceps in dubium revocare poterit? *Rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis, ... Spiritum veritatis.*

Joan. 14. v. 16 & 17

Doctor Angelicus, verba B. Virginis adducit, quæ circa mysterium incarnationis Verbi protulit, quando intelligere nequibat, quomodo hæc in ipsa, voto virginitatis obnoxia, compleri possent: *quomodo fiet istud, hoc ait Virgo, quoniam virum non cognosco? respondit: Spiritus Sanctus superveniet in te & virtus Altissimi obumbrabit tibi, & tu quæris, quomodo Panis fiat Corpus Christi? & ego dico tibi: Spiritus Sanctus superveniet & ipse faciet hæc, quæ super naturam sunt, & intelligentiam.*

S. Thom. op. 58. c. 13

Cum enim hoc Sacramentum mysterium quoddam sit ineffabile transcendens omnem humanam & Angelicam intelligentiam, & capacitatem incarnatæ Sapientiæ summæ curæ fuit, ut illius vivam quamdam fidem fidelibus imprimeret, ac proinde prima vice, quando in Joannis c. 6. omnium primo de hoc Sacramento locutus fuit, sæpius usus est verbis, veracitatem illius adeo perspicuè declarantibus, ut nullâ prorsus Glossâ indigeant, similiter S. Paulus in Epistola ad Corinthios de hoc Sacramento *ex professo* tractans, Christum ipsummet, sibi per immediatam revelationem hujus Sacramenti institutionem recensuisse protestatur, dum ait: *ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit Panem &c.* Imò ab omnibus aliis Apostolis aliter dici potuit: *hanc vocem nos audivimus: ...* (id est, *hoc est Corpus meum*) *cum essemus cum ipso, habemus firmiorem Propheticum sermonem &c.* Unde Salmeron salubriter nos monet, ut de credulitate hujus Sacramenti tentati imitemur virginem, dicentem: *quomodo fiet istud?* & audientem *Spiritus Sanctus &c.* Similem nobis afferre debemus prudentiam, ut eam sensus & ratio humana scrupulum aliquem ingerant & dicant: *quomodo fiet istud, ut tantus Christus sub tam parva hostia delitescat, aut qua ratione mundi Conditor in vile pectoris nostri tuguriolum subintrare velit? prudentia tunc dictat ad Spiritum Sanctum & virtutem Altissimi, cui nihil est impossibile, & qui nos ardentissimo amore prosequitur spectandum esse; si enim non ederes, nisi ea, quæ intellectu tantum cognoscuntur, & quomodo sint condita, & qua ratione nos alere possent, comprehendere valeres, pauca sanè, & prorsus nihil ederes.* Idem Author in Tract. 21. ejusdem Tom. ex S. Joanne Damasceno eamdem adducit considerationem. *Si modum requiris, quonam pacto fiat,* inquit Damascenus, *sat tibi sit audire, quoniam per Spiritum Sanctum, quemadmodum ex S. Deipara, seipsum, & in seipso Dominus carnem sustentavit, & nihil aliud cognoscimus, quàm quod Verbum Dei verum est & efficax & omnipotens, modus autem inscrutabilis.*

Christus S. Paulo per seipsum revelavit hujus sacramenti institutionem. *1. Cor. 11. v. 23. 2. Pet. 1. v. 18 & 19. Salm. t. 9. tr. 19. S. Joan. Dam. l. 4. c. 14. orth. fid.*

3. Eucharistia, juxta communem sacrorum Interpretum opinionem, incarnationis est extensio, ideoque Ecclesia in Missâ de sanctissimo Sacramento, præfatione utitur in Festo Nativitatis Domini dici solita, ubi inter alia hæc canuntur verba: *per incarnati Verbi mysterium &c.* quemadmodum igitur Archangelus ad Mariam dixit: *non erit impossibile apud Deum omne verbum;* ita quoq; in præsenti asserere licet non esse Verbo, quidquid voluerit, impossibile. Quapropter & S. Joannes forsitan, priusquam Sacramenti hujus institutionem, in ultima cœna factam commemoraret, hæc præmisit verba: *sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Cui argumento stabiliendo subserviet solemnis illa inter Doctores controversia, disceptantium, in quo Symboli Apostolici Articulo, Sacramentum hoc, quod per antonomasiam dicitur *mysterium fidei*, contineatur; alii sustinent ipsum insinuari in verbis illis *Sanctorum communionem*, Ast S. Thomas illud implicitè in ly *Deum omnipotentem* includi asserit, quia scilicet Divinæ opus est omnipotentiæ. Unde & in canone, priusquam ad consecrationem procedamus, dicimus: *elevatis oculis, ad te Deum Patrem omnipotentem.* Quo pariter in canone hæc alia profetimus verba ejusdem expressiva mysterii, scilicet: *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas;* manus autem potestatis est symbolum; unde Isaias dicit: *non est abbreviata manus Domini.* Quibus ex verbis tale formo argumentum: non est limitata Omnipotentia Dei; ergo potuit instituere hoc Sacramentum, ergo non debet nostra circa hoc vacillare fides, modo ut suppono, ejusdem admittamus authoritatem & potentiam, quam nobis adumbrare conatur B. Algerus dum ait: *ipse est Deus, qui omnia, quæcumque voluit, fecit in cælo & in terra; caro ejus ipsa est, cui data est omnis potestas in cælo & in terra, ut potestate tali sit in unitate personæ, in cælo & in terra, quandocumq; quomodocumq; sibi placuerit.* Christus igitur Sacramentum hoc instituit, postquam ei Pater æternus, ut diximus, omnipotentiæ Divinæ plenitudinem communicasset, dicente Evangelista: *sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus;* neque etiam de Spirit. S. cooperatione & concursu in hoc Sacramento quidquam dubitare licet, siquidem ut S. Paschasius ait: *Spirit. S. qui hominem Christum in utero virginis sine semine creavit, etiam ipse Panis ac vini substantiam, carnem Christi & sanguinem, invisibili quotidie potentia, per sacramenti sui sanctificationem operatur, quamvis nec visu exterius, nec gustu saporis comprehendatur.* Imò in 13. cap. ejusdem libri, idem Sanctus sanctissimæ Trinitati ob miraculosam hanc actionem attribuit, inquiens: *qui verbo cuncta creavit, hoc verbo una cum Spiritu S. cooperatur, & ideo nihil dubitandum, ubi Deus Trinitas jure opifex creditur.* Quemadmodum igitur de opere incarnationis Verbi in utero virginali, dubitare non licet, ita nec de hoc Sacramento, imò multò minus quisquam ambigere potest, *neque ab alio* (Verba sunt dicti Sancti) *caro ejus creatur & sanguis, nisi à quo creata est in utero virginis, ut Verbum caro fieret. Caro Christi eodem verbo fit caro, quo Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Porro S. Bonaventura modum, quo mystica hæc verbis consecrationis pateretur incarnatio, edocet nos dum ait: *quibus verbis, cum intentione conficiendi, à sacerdote prolatis, transubstantiatur utrumque elementum secundum substantiam in corpus & sanguinem Jesu Christi, remanentibus speciebus sensibilibus, in quarum utraque continetur totaliter, non circumscriptibiliter, nec localiter, sed sacramentaliter totus Christus.* Cujus Panis in carnem, vinique in sanguinem transub-

Dubitantibus responde cum Gabriele: Non est impossibile apud Deum omne verbum. *Luc. 1. v. 37. Joan. 13. v. 3.* In quo symboli articulo contineatur hoc sacramentum. *S. Thom. 2. 2. q. 1. a. 8. Isai 59. v. 1. B. Alg. l. 1. c. 3. de Sacram.* De Spiritus S. cooperatione in hoc sacramento dubitare non licet. *C. 12. ibid. S. Bonav. p. 6. c. 9. Brev. c. 9.*

Guil. Parif. de Euch.

substantiationis hanc assignat rationem Guilielmus Parisiensis; *justum & consentaneum est, quod adveniente vero Pane, cedat materialis; neque est ejus injuria, imò jus Creatoris est, ut ei advenienti honorem deferat creatura, relinquens ei penitus locum suum, & cætera quæ ab eodem Creatore acceperat, utpote albedinem, saporem, & quantitatem.*

Deus per omnipotentiam suam plus facere potest, quàm nos intelligere.

S. Bern. t. 2. ser. 54. a. 2 c. 1.

Rom. 11. v. 33.

4. Ut autem hac in materia, omnem excedente humanam intelligentiam, nostra nullatenus vacillet fides; hoc jaciendum est fundamentum; scilicet Deum per omnipotentiam, & infinitam Sapientiam suam, plùs operari posse, quàm nos intelligere aut comprehendere; unde S. Hilarius à S. Bernardino citatus, ait: *quod Deus plura facere potest, quam videtur intelligere intellectus.* Quapropter & Doctor ille, qui in cœlo scientiam suam hauserat, exclamabat: *quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus*, quis enim umquam capere poterit, qualiter Deus per unicum Divinæ voluntatis suæ actum liberum, cœlum & terram ex nihilo ad esse tam nobile, & amplum eduxerit? *altitudinem cœli*, inquit Ecclesiasticus, *& latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam Dei, præcedentem omnia, quis investigavit?* & tamen verissimum esse credimus, quod David ait: *dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Cum igitur Deus in hoc Sacramento altaris, ut in sequenti Discursu videbimus, omnia Sapientiæ & Omnipotentiæ suæ miracula & portenta, veluti in brevi quodam epilogo recludere voluerit; *memoriam fecit mirabilium suorum*, quid mirum si etiam hic per modica verba, sub speciebus sacramentalibus, sanctissimum suum consecret corpus? audiatis velim, qualiter S. Ambrosius in hac materia disserat ut vacillantem in fide tanti mysterii convincere possit: *tu fortè dices*, inquit; *meus Panis est usitatus, sed Panis iste, Panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de Pane fit caro Christi. Hoc igitur astruamus quomodo potest, qui Panis est, Corpus esse Christi, consecratione? Consecratio igitur cujus verbis & quibus sermonibus? Domini Jesu, utitur sermonibus Christi, ergo Verbo Christi hoc conficit Sacramentum, quis sermo Christi? nempe is, quo facta sunt omnia; jussit Dominus, & factum est cœlum; jussit Dominus, & facta est terra; jussit Dominus, & facta sunt maria; jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergo, quàm operatorius sit sermo Christi? si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius est, ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur?* Albertus Magnus in quodam sermone de hoc Sacramento, sequentem adducit S. Ambrosii authoritatem, illamque in forma argumenti hoc modo proponit: *de totius mundi operibus legitur, quod ipse dixit, & facta sunt; sermo ergo, qui potuit facere ex nihilo, quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erant? non enim minus est dare novas, quam mutare rerum naturas.* Eusebius Emissenus pariter his verbis idem conficit argumentum; *ergo sicut ad nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo substiterunt excelsa cœlorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, pari potentia in spiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & servit effectus;* dicere enim verbi, operari est: *dixit, & facta sunt;* unde eodem momento, quo Christus in persona sacerdotis, profert hæc verba, *hoc est Corpus meum, hic est sanguis meus*, creatura locum Creatori suo cedit, nam ut S. Paschasius ait: *Verba Christi sicut Divina sunt, ita efficacia, ut nihil aliud proveniat, quam quod jubent; quia æterna sunt: Cœlum, inquit & terra transibunt, verba autem mea non transibunt, sed facient omnia, ad quæ Missa sunt; quia Patris non nisi unum, & substantivum, & consubstantiale & sempiternum est Verbum.* Idem quoque Sanctus observat, quod Christus, postquam prima vice consecrasset, Ecclesiæ dixerit: *hoc facite in meam commemorationem*, & ideo subjungit; *sed ne fortè putares, quod de illo uno tantum Pane, & in illa una hora hoc comesse jusserit, adjunxit, & ait: hoc facite in meam commemorationem.*

Rationes SS. Patrum convincentes, vacillantes in fide hujus sacramenti.

S. Ambr. l. 4. de sac. c. 3.

Alb. Mag. in ser. 11. de Corp. & sang. Dom.

Eus. Em. h. 5. de Pasch.

S. Pasch. Ep. ad Frudegard.

Idem quoque Paschasius in Epistola quadam sequentem adducit Eusebii Emisseni doctrinam, dicentis: *nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potentiæ, præsentia Majestatis, in Dominici Corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio cœlestis misericordiæ Christi Corpus effectum.* Albertus Mag. pariter Eucharistiæ possibilitatem vivis rationibus demonstrare conatus fuit; *nec mirum est*, inquit: *si verbum, quod omnipotentia Dei fecit creaturas, eadem potentia mutat creaturam in illud, quod voluerit, quia Dominus universorum ipse est, cujus magnificentiæ cuncta obediunt, & nihil resistet.* Adducit, quoque textum illum Sapientiæ c. 12. *subest tibi cum volueris posse. Quia quamvis fides cum omnibus articulis suis, omnipotentia Dei innitatur, in sacramento tamen altaris, in quo consistit fundamentum fidei, & totius Ecclesiæ communio, maximè innititur omnipotentiæ.* Ad propositum quoque illam Abrahæ adaptat Historiam, quando in Mambre solemne illud tribus Angelis præparavit convivium: (*festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: accelera, tria sata similæ commisce & fac subcinericios panes.*) *Hæc est Sapientia summi Patris, quæ tria sata Deitatis & animæ & Corporis commiscuit, hoc est, sociavit. Accelerat autem, quia in momento operata est, & non per momenta temporum, ut infirma facit natura, & fecit nobis Panes æternæ refectionis sub cineribus hujus nostræ mortalitatis decoctos.*

Sap. 12. 18.

Gen. 18. 6.

Eccl. 1. 2.

Ibid. v. 3.

Ipse dæmon admisit in Christo possibilitatem Eucharistiæ.

Matth. 4. v. 3.

5. Egregia fuit illa non neminis responsio, qui circa Eucharistiæ possibilitatem interrogatus, respondit; quid de illa ambigis, quam ipsemet quoque dæmon admisit, quando in deserto ad Christum accedens, eidem dixit: *si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant*, unde clare deducitur, quod in Christo, supposito, quod Filius Dei esset, admittebat potentiam [illegible]co verbo convertendi substantiam saxorum, in substantiam Panis; ac proinde consequens est, quod similiter per verbum suum, Panem in Corpus suum transubstantiare possit; *dic ut lapides &c.* & talis est conversio Panis in Corpus Christi, quæ in hoc sacramento per verba efficitur. Ex fide cognovimus, quòd non solum in virtute verborum Dei, verum etiam servorum suorum (dependenter tamen à Potestate ipsis à Deo delegata,) variæ substantiæ transmutatæ fuerint in alias, specie differentes ab iis, quæ antea erant. Sic enim Moyses petram convertit in aquam, aquam in sanguinem, virgam in serpentem. Unde S. Cyrillus Jerosolymitanus ait: *innumerabilia sunt, in quibus, si quomodo quæris, universam tibi vertere Scripturam, necesse est, aquam aliquando mutavit in vinum in Cana Galilææ & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit? Si multitudini maris* (S. Anselmi hæc est consideratio) *modicam vini guttam transformare in suam naturam, in tantum ut de ea penitus nihil videatur residuum, est possibile, magnitudini vel multitudini virtutis Christi, quæ cum de Patre unus est homo Christus, omnipotentis Creatoris*

Virtute divina alii Sancti facere potuerunt tales transmutationes.

S. Cyr. Jer. cat. 4.

toris actione, & obedientissima creatura Passione, Panem in suum transmutare corpus, erit impossibile? & cui creare de nihilo, & formatum & formam fuit facile mutare formatum & conservare formam, quomodo erit difficile? ad quod stabiliendum Albertus Magnus naturali hoc utitur exemplo: *natura mutat unam substantiam in alteram, sicut in vite aqua mutatur in vinum; & opere apum, succus florum in favum mellis, similiter in nobismetipsis Panis, quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem, & gramina comesta à brutis convertuntur in carnem & sanguinem; ergo multo magis virtus Verbi Christi, mutare potest Panem in substantiam sui corporis.*

Alb. Mag. ser. 11. de Corp & sang. Dom.

6. Præsentem accommodè Discursum promovebit illa Tertulliani contemplatio, discutientis, qualiter lutum supremi Artificis exceptum manibus, mutatum fuerit in hominem, qui *microcosmos*, id est, parvus mundus dicitur: ait itaque: *illa pusillitas, limus in manu Dei satis beatus, & si solummodo contactus. Quid enim si nullo amplius opere statim figmentum de contactu Dei constitisset? adeo magna res agebatur, qua ista materia destruebatur. Itaque toties honoratur, quoties manus Dei patitur, dum tangitur.* Similem namque operandi modum nobis canon exhibet, siquidem in eo dicitur: *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas.* Ubi dictus Author ait: *Panis in manu Dei satis beatus.* Quid igitur mirum, si in manibus Christi, à Verbo animati, Panis in corpus transmutetur divinum? *Beatus* utique, quia beatam Christi animam originarium beatitudinis Paradisi fontem in se recludit. Quod mysterium quoque sanctus Ambrosius veneraturus in libro, cui titulus est: *de iis, qui mysteriis initiantur*, sequens format argumentum: *Numquid natura usus præcessit, cum Jesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueverat; licet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi Corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus, partus ex Virgine? vera utiq; caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est, vera ergo illius carnis Sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus, hoc est corpus meum.*

Tertull. l. de resurr. carn. c. 6. n. 54.
Sicut Lutum in manibus Dei mutatum fuit in hominem, sic & panis in manibus Christi mutatus fuit in corpus.
S. Ambr. l. 4. c. 9.

7. Albertus Magnus hujus transubstantiationis possibilitatem ex tribus probat capitibus; & primò quidem, ex parte gratiæ, quam Deus suis communicat servis; secundò ex conversione spirituali; 3. eo conversione, quam natura operatur, unam substantiam transmutando in aliam. Et in probationem quidem primi puncti exemplum adducit Elisæi, qui postquam salem in amaras Jerichontinas aquas projecisset, subitò eas indulcoravit; circa quam mutationem, quatuor considerat puncta, scilicet *continens, contentum, operans, & operatum*. Secundùm exteriorem namque apparentiam, aqua illa lympida erat, & clara, amaritudo autem aquæ intrinsecæ contenta, aquasque inficiens; gratia Prophetæ data, dulcedo elementum ante salsum mellificans, hæc igitur omnia & singula Eucharistiæ applicans, notat, quod, sicut in aquis illis eadem mansit quantitas, color & figura externa; ita quoque in Sacramento hoc eadem sine apparenti mutatione remaneant accidentia coloris, odoris, saporis, mensuræ &c. & sicuti amaritudo conversa est in dulcedinem, ita substantia Panis in Christi carnem transubstantiata, idque in virtute non Elisæi, id est, sacerdotis, sed ipsiusmet Christi, qui dicit: *hoc est Corpus meum.* Deinde ad conversionem spiritualem transiens prædictus author ad illa se reflectit verba lib. 1. Reg. *insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alium*; circa quem textum ita sermocinatur. Homo in statu peccati, juxta exteriorem speciem, idem apparet, qui erat in statu gratiæ, & nihilominus quis nescit, quantam charitas & gratia in anima pœnitente operetur mutationem? quæ ulterius confirmaturus illa Eugenii ad quemdam, è statu peccati ad Deum conversum, directa adducit verba: *Quanta & quàm celebranda beneficia vis Divinæ bonitatis operatur, & quomodo tibi novum, & impossibile esse non debeat, quod in Christi substantia terrena convertantur, teipsum interroga, qui præterita vilitate deposita, subitò novam indutus es dignitatem.* Porro quantum ad tertium punctum, in ordine ad mutationem, quam natura operatur, sequenti utitur similitudine, dicens: *videmus, quod ponuntur ova sub ave, & per naturam mutantur in carnem, imò in aviculam vivam.* Qui idem lib. *de mirab. Sacra Script.* super illa Geneseos verba (*Spiritus Dei ferebatur super aquas*) ita discurrit: *Vel sicut avis fovens ova, dicit Gloss. ergo & si ponis sub ave unum, vel plura ova, versis ea per naturam interius in carnem, testa manente exterius, quanto magis si ponas in altari unam hostiam Panis, vel duas, sive centum, sive mille, sive plures, manente Panis exterius specie, Spiritu S. repente interius in Corpus Christi sua virtute convertit?*

Possibilitas transubstantiationis probatur ex tribus capitibus.
2. Reg. 2.
1. Reg. 10. v. 6.
Gen. 1. v. 2.

8. Quin imò ipsamet Magistra experientia, de hujus veritatis soliditate plurimum edocemur; à primis namque nascentis Ecclesiæ temporibus, hactenus fideles sacram communionem dignè frequentantes, magnum exinde retulerunt fructum, egregium in vita spirituali provectum, in virtutibus incrementum, perseverantiam & stabilitatem in bono, internis quoque exinde delibuti sunt consolationibus; uno verbo, exinde perceperunt *omnis saporis suavitatem*; at verò si Panis usualis, & non Corpus Christi fuisset, hosce utique supernaturales, & admirabiles effectus minimè producere potuisset. Hoc argumento utitur B. Laurentius Justin. dum ait: *Porro dum Eucharistiam accipis, accidentia, Panis ac vini saporem sentis; unde oro, si Panis & vini substantia est, & non Corpus Christi, ex hac cibi manducatione & potu, tanta in anima & corpore provenit fortitudo, interioris hominis innovatio, charitatis Divinæ fervor, spiritualis suavitatis jucunda libatio, intima pacis affluentia, æternum amoris desiderium proficiendi in virtutibus concupiscentia, & gratiarum actionis ignita exhibitio.*

Probatur etiam ex experientia.
B. Laur. Justin. de Euch.

9. *Sed dices* (inquit Hugo de S. Victore) *quomodo corpus unum eodem tempore in diversis locis esse potest? super altare est, & in cœlo est; Hic est, ibi est; & ubicumque est, totum est, tantumque hic quantum ibi, & in multis locis similiter totus est.* Idem verò Ven. Scriptor ratione valde efficaci respondet, dicens: *noli mirari, qui fecit corpus & locum, utrumque facit in altero esse ut vult, & est semper sicut ipse vult, qui sic & aliter facere novit & potest, cujus Sapientia non est numerus, cujus potentia naturis rerum imperat. Quando mirari cœperis, & dixerit tibi cogitatio tua, quomodo hoc esse potest? cogita facientem & respice Omnipotentem.* Albertus Magnus authoritatem adducit S. Gregorii, dicentis: *sicut divinitas verbi Dei una est, quæ totum implet multis locis mundum, ita licet multis & innumerabilibus diebus illud consecretur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi, sed unum corpus cum illo quod assumpsit de virgine,*

Hug. de S. Vict. in spec. Eccl. erud. Th. c. 7.
Quomodo Corpus Christi simul esse possit in diversis locis.
Alb. Mag. ser. 12. de Corp. & sang. Dom.

& quod

& quòd dedit Apostolis, divinitas enim Verbi, quæ ubique est, replet illud.

Alia naturalis & efficax ratio.

10. Est & alia non minus efficax ratio, quam adducere possumus. Etenim internum intellectus nostri conceptum, qui primus inter nos occultus erat, per vocem sensibilem vestitum, foris manifestamus; & qui antea solum nobis notus erat, eumdem postea aliis etiam innumeris communicamus, eodem in nobis conceptu integro & sine diminutione sui in nobis permanente; eodem modo in præsenti proposito discurrere licet; si enim Deus per Sapientiam & potentiam producere potuit effectum aliquem naturalem, qualis est conceptus noster mentalis, & vox, qua illum vestimus, qui centies & millies dilatetur & propagetur, utroque remanente in propria sua integritate, cur etiam facere non poterit, ut verbum suum carne & corpore vestitum, idem semper in seipso remanens, uno eodemque tempore innumeris communicetur personis, absque ulla sui diminutione? Albertus Magnus idem argumentum alia similitudine confirmat, dum ait: *sicut gemma virtutem suam effundendo non minuitur, sic Corpus Christi nos pascendo non minoratur?*

Alb. Mag. ibid. ser. 23.

Hug. de S. Vict. ibid.

Aliæ rationes Christi in Eucharistia.

11. *Sed dicit forsitan cor tuum,* inquit Hugo de S. Victore, *ubi est Corpus Domini, postquam sumpsit illud & manducavit? audi ergo. Corporalem præsentiam Christi quæris? in cœlo quære. Tecum per corporalem præsentiam ad tempus esse voluit, quando & quamdiu necesse fuit. Exhibuit ad tempus præsentiam, ut per illam ad spiritualem inveniendam excitaret & juvaret.* Idem argumentum S. Paschasius adducit dum ait: *hydria farina vel lecytus olei seu Panes secundo crescunt & non minuuntur, dum satiant, quid putas caro Christi?* idem alibi panum in deserto multiplicationem considerat, dicens: *quanto magis quia Verbum caro factum est, pullulat Verbi caro, & manat in sacramento ubertas Christi & sanguinis?* Quando Hebræi se erga hoc mysterium incredulos & incapaces exhibebant, incarnata illis Sapientia dixit: (*hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius,*) ac si diceret (inquit prædictus Sanctus) *si hoc intelligere possitis, sciretis utique, quod, qui integer ascendere potest, ubi erat prius, unus idemque Christus consumi non potest dentibus, nec dividi per partes.*

S. Paschas. de Corp. & Sang. Chr. c. 6. Ep. cit.

Joan. 6. v. 62. & 63.

In hoc mysterio solummodo anchoræ fidei fidendum est.

12. Tandem ne in ingenti hoc divinorum mysteriorum mari, naufragium patiamur, necessum est, ut solidæ fidei anchoræ astricti & conjuncti maneamus; *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides;* ac proinde eos, qui profundissimas aquas natando trajiciunt, imitari debemus, qui oculos & os obturant, dentes stringunt, respirationem coërcent, verumtamen aures semper apertas tenent, ita quoque in hoc mysterio oculi, sapor oris, & naturalis rationis judicium obturari, solæ verò aures apertæ teneri debent, nam *fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, cui semper patula præbenda est auris, cum igitur Verbum Dei dicat: *hoc est corpus meum*, hic sistendum est, nec quidquam ulterius indagandum. Nam ut Ven. Thomas à Kempis ait: *si non intelligis, nec capis, quæ infra te sunt, quomodo comprehendes, quæ supra te sunt? noli disputare cum cogitationibus tuis, crede verbis Dei.* Qui idem lib. 4. de hoc sacramento tractans, tertiam tam hoc monitu concludit: *Deus æternus & immensus, infinitæque potentiæ, facit magna & inscrutabilia in Cælo, & in terra, nec est investigatio mirabilium operum ejus. Si talia essent opera Dei, ut facilè ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.*

Rom. 10. v. 17.

S. Thom. à Kemp. l. 1. c. ult.

DISCURSUS LII.

ARGUMENTUM.

Eucharistia compendium est & abyssus omnium mirabilium.

THEMA.

Memoriam fecit mirabilium suorum, . . . escam dedit timentibus se. Psalm. 110. ℣. 4. & 5.

1. Regius Psalmista olim in Spiritu prophetico altaris Sacramentum prospiciens, idipsum memoriale & epitomen appellat omnium mirabilium, & prodigiorum, quæ umquam infinita Altissimi Sapientia & Omnipotentia patravit; dum ait; *memoriam fecit &c.* unde S. Thomas de Villanova inquit; *Christus ipse omnium prodigiorum supremum est; hoc verò sacramentum, miraculorum ab ipso factorum maximum.* Salmeron de miraculis Eucharistiæ disserens, ita scribit: *si quis rectè perpendat, deprehendet magnam miraculorum multitudinem, & varietatem Dominum in Eucharistia operari, quibus infinita Dei potentia exeritur, Latum habet campum profectò fides, in quo spatietur, habet unde admiretur, si Angeli stupent;* hic enim universa Dei omnipotentia exhauritur; unde S. Augustinus ait: *audeo dicere, quòd Deus cum sit omnipotens, plus dare non potuit;* & ideo Propheta Regius circa altare, in quo divinus hic panis administratur, in Spiritu raptus, dicebat: *circumdabo altare tuum Domine, Ut audiam vocem laudis, & enarrem universa mirabilia tua.* Unde observandum, quòd, sicut S. Mater Ecclesia in adventu, incarnatione Verbi, ejusque nativitate, in aliquas antiphonas, affectibus admirationis & stuporis plenas, solet prorumpere, dicendo: *O ineffabile mysterium! O Oriens! O Sapientia! &c.* ita pariter huic Sacramento per voces admirationis, divinum exhibet cultum, dicendo: *O sacrum convivium! O rex mirabilis! O salutaris hostia! O quàm suavis est Domine Spiritus tuus.* Sacerdos quoque in Canone Missæ, ante consecrationem panis in hæc verba prorumpit: *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas;* ubi notandum est, Christum in hujus Sacramenti institutione, non una tantùm manu, sed ambabus usum fuisse, idque non alio fine, ni fallor, quàm ut nobis per hoc innueret, quòd in hoc mysterio totaliter se exhauriat, ultimumque omnipotentiæ suæ limitem attingat. Quando de cœlo empyreo creando, vel amplissimis cœlorum sphæris extendendis Scriptura loquitur, Spiritus Sanctus omnia illa opera à solis Dei digitis manare testatur, unde Psalmista ait: *quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum, Lunam, & Stellas, quæ tu fundasti;* similiter cum de Verbi Incarnatione tractatur, B. Virgo in Cantico suo ait: *fecit potentiam in brachio suo,* quasi incarnatio unius dumtaxat brachii divini opus sit: in hujus verò sacramenti institutione, Christus ambas manus adhibet, quia *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas,* ad denotandum, quod hoc opus omnibus aliis superius sit, & excellentius: *memoriam fecit mirabilium suorum &c.*

S. Th. à Villanov. conc. in pr. de corp. Chri.

Salm. t. 9. tr. 26.

SS. Eucharistia exhausit universam Dei omnipotentiam.

S. Aug. tr. 84. in Joan.

Ps. 25. v. 6. & 7.

Ps. 8. v. 4.

Luc. 1. 51.

2. *Mirabilium.* Regius Psalmista Deo ait: *mirabilis facta est scientia tua ex me,* id est, ut S. Basilius interpretatur: in productione & artificio corporis humani, Sapientia tua specialiter visa est admirabilis, propter admirabile esse, quod eidem impertiisti;

Ps. 138. v. 6.

S. Basil.

Super omnia est admirabilis

Eucharistiæ productio. pertisti; quantò igitur admirabilior est hujus sacratissimi corporis, ejusdem artificia in Eucharistia, productio? S. Thomas à Villanova hoc corpus in Eucharistia velut purum quemdam Spiritum obstupescit, & veneratur, *ibi* inquit, *corpus modum habet Spiritus, quia totum in toto; & totum in qualibet parte est.* Ad hoc, ut duo corpora in eodem loco consistant, divina requiritur Omnipotentia; ac proinde miraculum ingens fuit, quòd Verbum incarnatum ex utero materno, sine læsione claustri virginalis egrederetur, sicut & quod pertransiret lapidem sepulchri, & portas cœnaculi clausas; *potestate divina*, inquit Salmeron, (*Salm. t. 9. tr. 26.*) *à quantitate repugnantiam, quam habet existendi simul cum alio corpore suspendens, ita prorsus efficit in hoc Sacramento. Quod verò locatum majus sit loco, & in tam parva hostia totus Christus contineatur, inde est, quod miraculo occupationem, Corporis Christi suspendit, neque ibi existit per modum naturalis quantitatis, sed modo quodam substantiali, sacramentalique.* Adducitque montium, cœlorum, aliorumque vastorum corporum similitudinem, quæ in tenui oculi nostri pupilla locum habent, non quidem quoad esse reale, sed intentionale; ita & anima universum mundum capit & intelligit, tametsi cæteroquin in angusto quodam includatur corpore.

S. Thom. à Villanova Ibid. *Miraculum est accidentia esse sine subjecto.* *S. Hil.* *S. Bern. t. 2. ser. 54. a. 2. c. 2.*

3. *Mirabilium.* In hoc Sacramento accidentia videntur sine ullo subjecto; imò ut Villanovanus ait: *ibi accidentia modum habent substantiæ, quia per se sunt, & per se moventur, per se vivam edentis carnem nutriunt.* S. Hilarius à S. Bernardino citatus, inquit: *præterea cum intelligere possit accidens sine subjecto ergo multo fortius divina virtus poterit in hoc sacramento unum ab altero sequestrare.* Porro ingens miraculum est, si accidens sine illo subjecto sustentante subsistat: *vix intelligentia capit*, inquit S. Bernardinus, *seu intelligit accidentia sine subjecto, scilicet quantitatem, colorem, odorem, saporem, & sic de aliis. Sed non potest vis intellectiva per operationem, quod potest per considerationem sed divina virtus potest per operationem quidquid natura rationalis potest per considerationem.* Verum enim verò, quid à Deo qui totus substantia est magis alienum est, quam accidens, cujus penitus est incapax? & nihilominus sub his tamquam sub nube operiri & abscondi elegit humanitatem nostram ut nos cibaret. Quis umquam audivit, colorem, albedinem, odorem, figuram ad instar substantiæ, humanum nutrire & alere corpus? hoc ipsum in nobis sacramentalia operantur accidentia. Unde Salmeron (*Salm. ibid.*) inquit: *porro quod accidentia maneant sine subjecto, hoc est, quia potentia divina sustentat illa, quemadmodum terra nixa est super nihilum, quamquam inter accidentia sola quantitas est, quæ subjecto destituitur, reliqua vero quantitati inhærent; nec mirum, accidentia aut quantitatem subjecto destitui in Sacramento, cum in ipso Christo substantia humana natura, non in sua, sed in Verbi hypostasi subsistat.*

Corpus Christi ad instar puri Spiritus, simul est in locis innumerabilibus. *D. Chrys. l. 3. de Sacerd.*

4. *Mirabilium.* Quantumvis corpus hoc sacrosanctum in terris sit in Sacramento, nihilominus non commensuratur à loco, sed privilegio gaudet purorum Spirituum; atque uno eodemque tempore in cœlis existit, & in innumerabilibus locis sub iisdem hostiis consecratis, ut proinde meritò exclamet D. Chrysost. dicens: *O miraculum, ô Dei benignitatem, qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, omnium manibus pertractatur.* Quando nobiscum visibilis degebat in terris, dum eum contingeret esse in Capharnaum, desiderabatur in Jerusalem, neque corporalem suam multiplicabat præsentiam, quemadmodum in hoc Sacramento, ut scilicet nobiscum degeret in omni loco & tempore. *Singulis quodammodo incarnari, & totus esse in omnibus, & una & eadem res cum illis fieri voluit. O stupenda Sapientia Dei* (verba sunt Blosii) (*Blos. in marg. Spir. c. 1. 4. 10.*) *quæ hunc subtilem & salutarem mundum: pro salute nostra instituis, qui totum hunc mundum, cœlestis hujus panis abundantia implere voluit.* Cui eidem materiæ inhærens Salmeron, inquit (*Salm. ibid.*): *cæterum quod in tot locis simul existat, ideo est, quia non circumscriptivè locum occupat, sed modo quodam singulari & sacramentali, in locum substantiæ panis succedit*; ad quod comprobandum similitudinem adducit, à voce desumptam, quæ licet unica sit, plurium tamen offendit aures, ita quoque *idem in diversis locis simul collocatur; idem qui est in cœlo, sine motu ullo, incipit esse in Sacramento.*

S. Bonav. t. 7. de compend. ver. l. 6. c. 14. *Alb. Mag. ser. 11. de corp. &c.* *Tert. l. 2. con. Marc. c. 2.* *S. Thom. op. 58. c. 13.* *Maximè admirandum est, quod verum & reale corpus Christi contineatur in tam parva hostia.*

5. *Mirabilium.* Verè equidem admirabile, quia ut S. Bonaventura ait: *est ibi corpus Christi in tanta quantitate, sicut fuit in cruce, & sicut jam est in cœlo.* Quod idem documentum in quodam sermone, qui de hoc Sacramento duodecimus est, Albertus Magnus in hæc verba scribit: *primum mirabile, quod tam magna res contineatur sub tam parva specie panis.* Quo in facto Dominus Deus juxta Doctorem Angelicum infinitam suam perhibuit Sapientiam & Majestatem, unde & Tertullianus de Deo nostro ait, *& ita Deus tunc maximè magnus, cum homini pusillus.* Quæ veritas etiam in ipsis artificialibus patet siquidem artifex quisquam tantò ingeniosior reputatur, magisque scientificus, quantò majorem molem in angustiori loco restringere novit; ad quod alludens S. Thomas inquit: *vidimus enim, quod artifices quantò sunt in arte sculpendi peritiores, tantò sculpunt imagines subtiliores, sic ad demonstrandam Sapientiam Spiritus Sancti sub minima specie sacramenti facile esse facit totum Corpus Christi.* Ideoque idem alibi ait; *fracto demum sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.* Id quod ante hunc S. Doctorem, ejusdem præceptor Alb. Magnus in quodam sermone expresserat, dum ait (*Alb. Mag. ibid. ser. 13.*): *quantocumque parva sit species illa panis, ibi est totum corpus Christi per conversionem, sanguis per connexionem, anima per conjunctionem, & Deitas integra per unionem.* Vel minimus, vixque visibilis hostiæ consecratæ atomus, sufficiens est, qui non modò animam sed & corpus satiet, nutriatque illius, qui devotè illum participat, quemadmodum multis accidit servis Dei. Unde etiam in quadam secreta Feriæ quartæ resurrectionis Ecclesia legit: *sacrificia Domine paschalibus gaudiis immolamus quibus Ecclesia tua mirabiliter & pascitur & nutritur.* Id quod S. Bernardinus considerans inquit (*S. Bernar. t. 2. ser. 54. a. 2. c. 2.*): *mirabile est, quod corpus Christi tam magnum posset in tam parva hostia contineri, cum imaginatio nostra minimè intelligere posset majus infra minus corpus totaliter contineri.* Porro ad propositum nostrum id adaptare possumus, quod D. Chrysologus de incarnatione tradit, inquiens (*D. Chrys. ser. 142.*): *stupet Angelus, totum Deum venire intra virginalis uteri angustias, cui tota simul angusta est creatura*; in uterum inquam illum, qui Spiritus Sancti est sanctuarium, de quo scriptum est: *emissiones tua paradisus.* (*Cant. 4. v. 13.*) Sed longè prodigiosius est, eundem illum Deum sub panis atomo, vinique gutta recludi, ubi ut Angelicus Doctor ait: *nulla rei fit scissura signi tantum fit fractura qua nec status, nec statura signati minuitur.* De quo & S. Anselmus ait (*S. Ansel. de Sac. Alt. c. 12.*): *una est hostia, non multa, quomodo una, & non multa? quoniam in multis locis offertur, multi Christi sunt? nequaquam, sed unus ubique Christus, & hic plenus existens, & illic*

plenus

Licet hostia dividatur in multas partes, in omnibus tamen integer est Christus.

plenus. Idem namque Salvator cum eodem infinitate, majestate, & immensitate, in minimo hostiæ reperitur fragmento, qui ad dextram residet Patris, cumque eadem latitudine & dimensione, quam in omnibus Christianismi possidet hostiis, & quantumvis in innumerabilia fragmenta dividatur hostia, in quolibet integritas reperitur Sacramenti; siquidem *non confractus, non divisus, integer accipitur.* Idquod S. Bonaventura his docet verbis: *quando dividitur hostia, non dividitur corpus, sed sub qualibet specie, totus Christus.* Quam eamdem doctrinam his pariter verbis expressit Albertus Magnus, *in quascumque partes forma frangatur totus & integer Christus, vivus & sanus in corpore, Spiritu & anima, Deitate plena, remanet sub qualibet parte & antequam frangatur, non est nisi unicus & indivisus sub tota forma integra.* Quam doctrinam per similitudinem confirmat, à speculo desumptam, quod in plures partes ruptum, secundum omnes imaginem repræsentat objecti oppositi. *Cum Corpus Christi* (verba sunt S. Bernardini) *in qualibet particula hostia totum sit, ea in plures partes divisa, non tamen corpus Christi dividi potest, sed in qualibet particula manet totum. Hujus ratio, est ineffabilis unio scilicet hominis & Dei, carnis & Verbi, unde sicut Verbum Dei totum ubique est, ac totum replet cœlum & mundum, indivisum manens; sic dedit corpori, quod assumpsit, & sibi in unitate personæ univit, esse posse in multis locis, & in se conjunctum manere.* Porro Rupertus Abbas, idem stabiliturus argumentum, similitudinem adducit ab igne desumptam, inquiens: *Sicut ignis; scilicet divisus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non novit, sic panis iste solemni fractione divisus, non minus in singulis partibus, quam in toto, habet sacramenti ac virtutis.*

S. Bonav. Ibid.
Alb. Mag. de Euch. t. 1 dist. 3. tr. 1. c. 7.
S. Bern. ibid.
Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 32.

Hug. Vict. ar theol. Spec. Eccl. c. 1.

In S. Eucharistia Christus est totus in tota specie panis & totus in qualibet ejus parte.

6. Hugo Victorinus ad utramque consecrationis speciem se reflectens, sequentem instituit discursum: *Nec pars sub specie panis, & pars sub specie vini, sed totus hic, & totus ibi, non pars in parte, sed totum in parte. Videtur pars una, & quasi pars esse videtur, & totum ibi est; & pars altera videtur, & idem totum est; totum hic & totum ibi, nec minus in parte, quam in toto, nec majus in toto, quàm in parte, & quascumque partes feceris, totum in singulis est: Nec miteris opus Dei est. Si in diversis locis potest esse unus quare non in singulis partibus potest esse totus.* Quam eamdem doctrinam sanct. Thomas de Villa nova, in prima super Eucharistiam concione adducens, ait: *Ibi diviso accidente, substantia non dividitur, sed sub qualibet speciei particula, integra perseverat, neque sicut in confracto speculo, diversarum partium integra quidem, sed alia imago est, ita in sacramento; sed una eademque substantia, in pluribus indivisa, reponitur.* Qui idem Sanctus aliam quamdam considerabilem hostiæ divisæ, ejusdemque fragmentorum circumstantiam his verbis subnectit: *Ibi etiam corporis Dominici partes, quæ in ordine ad locum, nullum habent ordinem; quia simul sunt, habent ordinem ad se invicem; & ad totum quia confusa non sunt; Collo enim caput nectitur, non pedi; & b[...]o manus uniuntur, non capiti.* Quod idem documentum S. Bernardinus nobis exhibet, dum inquit: *Consimili modo, cum corpus Christi ipsa hostia majus sit, nihilominus tam infra parvam hostiam continetur, non tamen contractum, sed ita magnum atque perfectum, sicut est in Cœlo.* In utero quidem virginali, Christi corpus, situs illius se adaptabat angustiis, quoniam *verbum abbreviatum*; in Eucharistia autem quantumvis corpus sub imperceptibili hostiæ atomo abscondatur, nihilominus imbi cum eadem existit magnitudine, qua ad dextram Patris resider, idque S. Doctor à pupillæ nostræ proprietate probat, inquiens: *Visio cum in parva pupilla oculi fit, tamen cum ea maximi cernuntur montes.*

S. Thom. de Villa Nov.

S. Bern. ib.

Non contractus, sed ita integer sicut est in Cœlo.

S. Cypr. de Can. Dom.

Panis Eucharisticus non consumitur à multitudine illum sumentium.

S. Bern. ib. c. 2. c. 2.

7. *Mirabilium.* Verè equidem stupendum, quia ut S. Cyprianus inquit: *Nulla panem hunc multitudo consumit, nulla antiquitate veterascit, quia potius,* juxta D. Thomam, *sumit unus sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumptus consumitur.* Id quod & S. Bernardinus confirmat, inquiens: *Non augetur ex transubstantiatione, nec minuitur ex perceptione.* In cujus probationem, testimonium adducit S. Augustini de consec. dist 2. c. invitat, inquientis: *Quando manducatur reficit, sed non deficit, manducatur Christus, vivit manducatus, quia surrexit occisus. Per partes manducatur in sacramento, manet integer totus in cœlo, manet integer totus in corde tuo.* Quam veritatem S. Bernardinus hoc elucidat similitudine, dicens: *Sicut homo, cum comeditur à Leone, anima ejus non consumitur, sed tantum corpus; sic cum hostia sumitur à sacerdote, non consumitur corpus Christi, sed tantum panis species.* Insuper nostro post mortem corrupto corpore, integra & absque ulla sui diminutione, ab eodem separatur anima; ita quoque consumptis speciebus sacramentalibus, non minuitur corpus Christi; sed nec recluditur amplius in illis. Ideoque S. Andreas Apostolus quondam ad Tyrannum dixisse perhibetur: *Agnus iste postquam à fidelibus est comestus, integer remanet atque vivit. Sicut gemma virtutem suam effundit, & tamen non minuitur, sic etiam corpus nos pascendo, non minoratur.* Discursus hic totus ex S. Bernardino desumptus est. Cui persimilem doctrinam B. Laurentius Justin. assignat, dum sacramentum hoc inalterabile esse probat in hæc verba: *Nullum divinitatis seu humanitatis suæ patitur detrimentum, cum dentibus premitur, attrectatur manibus, loco circumscribitur, mortali copulatur corpori, diversisque in Ecclesiis consecratur. Est enim idem in numero, ipse in gloria, non mutatus in essentia; non minoratus in forma, non multiplicatus in specie.* S. Anselmus quoque hoc punctum tetigit, monens, ut credamus ipsum *non conscindi, non discerpi, non devorari morte communi carnis, sed sub specie panis incorruptibiliter frangi & immolari, & numquam consumi.* Confirmat idipsum Salmeron, dum ait: *Fracto sacramento non frangitur Christus, sumptus, manducatusque non consumitur, sed integer perseverat.* Sciendum quoque est, quod S. Bonaventura advertit, nimirum, quod *corpus Christi non augetur ex multarum hostiarum consecratione, nec minuitur ex hostiarum sumptione.*

B. Laur. Just. de Euch.
S. Anselm. de sacr. alt. c. 12.
Salm. ib.
S. Bonav. ibid.

Christus in Euchar. se nobis donat, & in se consistens, permanet.

S Cypr in can. Dom.
Alb. Magn de Euch. dist. 2. tr. 3. c. 3.

8. *Mirabilium.* Ingens quoque prodigium est, quod, licet Christus quotidie corpus suum innumeris fidelibus communicet, eisque semetipsum dono tribuat, donum nihilominus in sua semper integritate retineat. *Æqua omnibus portio datur,* inquit S. Cyprianus, *integer erogatur, distribuitur, non dismembratur.* Idem quoque miraculum Albertus Magn. memorat, dicens: *Hoc omnibus mirabilibus est mirabilius, quod se nobis donat, & in se consistens permanet, quod sumitur in cibum, & integer perseverat, quod perseverat in nobis, in omnem sufficientiam corporis & animæ, & vitæ, & mortis, & gratiæ, & gloriæ, nihilominus est donator & donum omnium illorum.* S. Bernardus Salvatorem nostrum in cœna considerans ait: *Nota*

Ser. in Cœn. Dom. Hug. Vict. p. 8. l. 2 er. tb. de sac. fidei c. 3.

quòd Christus in Cœna illa sit munerans & munus, cibus, & cibans; conviva, & convivium offerens, & oblatio. Hugo de S. Victore ipsum quoque in prima hujus sacramenti institutione expendens ait: *Si ergo hoc esse potuit, ut ipse seipsum manibus gestaret, ipse qui dedit, & qui dabatur, qui portavit, & qui portabatur, idem esset.*

S. Bonav. ser. 5. in Cœn. Dom. Aliæ SS. Patrum sententiæ de mirabili transubstantiatione panis in corpus Christi. T. 7. de comp. theol. ver. l. 6. c. 54. S. Tho. de Villa Nov.

9. *Mirabilium.* S. Bonaventura modum miraculosum, circa hujus panis productionem, his verbis meditatur: *Mirabilis modus producendi panem, qui pluendo de Cœlo descendit. Sic per verba transubstantialia, ostenditur in verbis istis forma sensibilitas, gratia multiplicitas, natura sublimitas.* In alioque loco, aliud memorat prodigium: *Quando,* inquit, *tenetur hostia in manibus, & videtur oculis, corpus Christi nec tangitur per se, nec videtur, sed hæc tantummodo circa species fiunt, cum desinunt ista forma, tunc etiam desinit ibi esse corpus & sanguis Christi.* Sanctus Thomas da Villa nova circa hanc mirabilem transubstantiationem, hunc in modum discurrit: *De mirabili illa conversione quid dicam? Panis corruptibilis substantia, in gloriosam & incorruptibilem Christi carnem subitò, nulla in Christi corpore facta mutatione, solo sacerdotis sermone convertitur, & cum nihil postmodum de substantia panis remaneat, panem in consecratione annihilari pia fidei institutio non concedit, sed converti, ita ut ex illo pane corpus Christi fiat, & verè sit sub panis speciebus non per loci mutationem, sed per conversionem substantiæ in ipsum.* Prodigiosa quoque est celeritas, qua hæc transubstantiatio perficitur. *Unoquoque momento,* inquit S. Anselmus, *in dextera Patris, sedet in cœlis, & sacrificatur in mensa altaris; itemque uno & eodem momento; à Solis ortu usque ad occasum, ab Aquilone ad Austrum, præsto sit omnibus.* S. Bernardinus eamdem habet ponderationem, dum in hæc verba scribit: *Mirabile est, quod in tam brevi momento, sicut tum proferuntur consecrationis verba, possit transire Christus de cœlo empyreo ad altare, quod inæstimabiliter ab eo distat; hoc autem possibile esse declarat Augustinus super Genesin ad litteram, dicens: quod sicut oculus noster cum subitò aperitur, visibile quantumcumque distans transitu velocissimo usque ad oculum transit, nec citius cernuntur sydera proxima, quàm distantia; propterea non est mirandum, si corpus Christi virtute divina in tanta distantia, tam subitò transit, cum Sol in instanti transmittit radios suos ab Oriente in Occidentem & è converso.* Idem quoque Sanctus aliud hujus sacramenti prodigium considerat; nimirum quòd, tametsi corpus Christi in innumeras hostias descendat, non tamen ob id, ab æterni Patris sui dextera recedat. *Mirabile est,* inquit, *quòd in hoc sacramento de cœlo descendit, nec tamen inde recessit.* Id qualiter possibile sit, per similitudinem ab Origene, dum super Matthæum scribit adductam, declarat; inquiens: *Dei Filius veniens in Virginem, totus remansit apud Deum Patrem: Sicut & veritas quam mente concipimus, cum eam docemus, tota remanet apud nos, & tota ad docentem transit.* Sol pariter à cœlo non recedit, & tamen suis radiis illuminat universum, eandem semper in se retinens lucem.

S. Anselm. de sac. alt. c. 1.

S. Bern. t. 2. ser. 54. a. 2. c. 3.

10. *Mirabilium.* S. Basilius se super illa Psalmistæ verba reflectit, dicentis: *Memoriam fecit mirabilium suorum, escam dedit timentibus se;* ubi idem Sanctus loco Ly *memoriam* legit *continuationem;* quasi diceret Psalmista; alia miracula à Deo, vel à servis suis patrata tandem aliquando finem acceperunt, factaque fuerunt semel aut sæpius, non continuatâ per omnia sæcula: At verò Eucharistiæ *memoriam fecit, & non defecit, sine intermissione mirabilia patrando, hoc enim est, quod dicit: Memoriam fecit mirabilium suorum, id est, non destitit per omnes generationes mirabilia operari;* Unum quidem ex majoribus portentis, quæ in antiquo Testamento acciderunt, fuit, quando Josue Solem stare fecit, *obediente Domino voci hominis:* At verò in hoc sacramento Sol justitiæ Christus jam à mille sexcentis, & amplius annis quotidie obedit verbis sacerdotis, corpus suum sacratissimum de cœlo descendens (*hic est panis, qui de cœlo descendit*) captivando inter angustas panis & vini species. Ex his itaque & aliis omnibus admirandis & stupendis Eucharistiæ prodigiis, cum Hugone de Victore concludere possumus, dicendo: *Mirum sed verum: Nec tamen mirum est respectu facientis. Quid enim mirum, si Omnipotens mirabilis miranda operatur.*

S. Basil. in scholiis. Miraculum illud continuabitur usque ad finem mundi.

Jos. 10. v. 14.

Hug. Vict. erud. Theo. to. 3. spec. Eccle. 7.

TRACTATUS XXVII.

DE BONO VEL MALO EXEMPLO ET SCANDALO.

CONTINET

DISCURSUS XV.

DISCURSUS I. Bonum exemplum adaugat numerum fidelium in Ecclesia, impiosque ad Deum convertit & reformat.

II. Plus persuadent opera quam verba, & ideo illa præcedere debent, ut hæc suam apud auditores efficaciam habent.

III. Si boni illius, quod persuadere volumus; aliquod in nobis præmittamus exemplum; auditoribus illud facilius persuadere & imprimere poterimus.

IV. Bonum exemplum magnæ est utilitatis & necessitatis, præcipua in iis, qui in Regimine & superioritâte aliis præsunt.

V. Caput communitatis velut exemplar & idæa subditis prælucere debet in virtutibus, siquidem hi, ad ejus exemplum, quòd magnæ est apud illos efficaciæ, oculum directum habent.

VI. Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit, ad quam facilitandam aliorum quoque exempla plurimum conferunt.

VII. Scan-

VII. Scandalum nidus est omnis malitiæ, & zizania à dæmone seminata, quibus infernus aperitur; suntque scandalosi veluti ligna ignem infernalem nutrientia.

VIII. Considerantur pœnæ & supplicia, in Scriptura sacra scandalum dantibus comminata, nec non varia pœnarum scandalum præbentibus inflictarum exempla.

IX. De suppliciis & pœnis Superiorum, qui malo exemplo subditis præeunt, magnaque damna inferunt.

X. Scandala Principum tam sæcularium quam Ecclesiasticorum ad subditos transmittuntur, cum irreparabili horum præjudicio, propter quod Deus illa summopere detestatur.

XI. Scandalosi causæ sunt & ruinæ multorum, ac proinde tamquam culpabiliores à Deo castigari merentur.

XII. Mala exempla, laquei & retia sunt dæmonis, quibus animas deprædantur, quæque naturæ nostræ depravatæ facilimæ imprimuntur.

XIII. Nonnullæ adducuntur rationes, ob quas scandalum præbentes ex mente S. Pauli specialiter in Christum peccare dicuntur.

XIV. De solicitudine, quam varii servi Dei habuerunt, de edendis bonis exemplis, arcendisque proximorum scandalis.

XV. Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus, aliis scandali occasionem præbeamus, variaque considerantur divinæ justitiæ supplicia scandalosis immissa.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Bonum exemplum auget fideles in Ecclesia impiosque ad Deum convertit & reformat.

THEMA.

Charissimi obsecro vos . . . abstinere vos à carnalibus desideriis, . . . conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut . . . ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum, &c. 1. Petr. 2. v. 11. 12.

Bonum exemplum optimum medium ad convertendum infideles.

1. S. Petrus Apostolorum Princeps tamquam vigilens pastor dispersum gentilitatis gregem in præruptis vitiorum, & idololatriæ oberrantem ad Ecclesiæ ovile solicite reducere volens; unicum ad id obtinendum censuit esse medium, si fidelibus efficaciter persuaderet bonum coram gentilibus edendum bonæ conversationis exemplum, ideoque in prima epistula, inquit, *charissimi obsecro vos &c.* quia ut Glossa ait: *Plerumque contingit, ut pagani, qui vituperabant fidem Christianorum; postea considerantes bonam eorum conversationem Christum laudare incipiant.* Sic enim, ut ex historiis constat, gentiles eos, qui Evangelium sectabantur: de quibusvis execrandis hominibus calumniose accusabant, eosque tamquam Deorum suorum inimicos abominantes, omnium calamitatum & ærumnarum Rempublicam prementium causam esse existimabant: At verò occultè immaculatam & exemplarem illorum vitam considerantes, & admirantes, ut S. Petrus ait, ab errore resipuerunt, Deoque corda illorum tangente falsas Sectas suas abjurarunt, seque suavi legis Christi jugo, libenter subjecerunt, ac proinde idem S. Petrus ait: *Ut in eo, quod detrectant . . . tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis*, quem textus Dionysius Carth. exponens ait: *Opera vestra, evidenter excellenterque virtuosa pensantes, & ex eis ipsa veritate convicti, bonos vos esse recognoscentes sanctitatem Domini pensent, ac fateantur in die visitationis, cum corda eorum irradiaverit, & visitaverit gratia Spiritus Sancti, dum ex prædicta consideratione compuncti fuerint & conversi.*

Glossa ibid.

1. Petr. 2. v. 12.

Dion. Carth. ibid.

2. Tertullianus de Christianis sui temporis ita scribit: *Si Tiberis ascendit in mœnia, si Nilus non ascendit in arva, si terra movetur, si fames, si lues statim Christianos ad leonem.* Apud gentiles Christiani, Barbari & inhumani reputabantur, utpote carnium & corporis comestores Numinis à se adorati; mysterium siquidem ignorabant Eucharistiæ, totque alia fidei nostræ imperscrutabilia sacramenta, ideoque per 300. annos usque ad Constantinum Magnum exosi, & execrabiles fuere Christiani à potissimis paganorum. Propterea S. Blandina inter asperos cruciatus, ut malitiam falso contra Christianos ab infidelibus excogitatam propalaret, exclamare non dubitavit: *Christiana sum, & nihil apud nos male agitur.* Ideoque S. Petrus Neophytos fideles, ut calumniatrices gentilium linguas in omnibus operationibus suis per exemplum bonum ligent atque confundant, exhortatur, dicens: *Charissimi obsecro vos &c.* Circa quæ verba ita discurrit Cajetanus: *Mandat Petrus, ut honestis moribus vincant oblocutiones detrahentium, ut hac sic quadam præparatio incredulorum ad glorificandum Deum, cum Deus visitaverit illos.*

Tertull. Apol. 40.

Omnes Calamitates falso imputabantur Christianis à paganis.

Sed per bonam illorum conversationem confundebantur.

Cajet. ibid.

3. Verbi incarnati Secretarius, de Ecclesiæ agens stabilimento in Eucharistiæ institutione, quando Christus Apostolos ordinavit sacerdotes eisque dogmata tradidit essentialiora, historiam his exorditur verbis: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus &c.* quæ verba ita explicat Theophylactus: *Hoc est, quod concredidisset ei salutem fidelium, & deberet nunc omnia, quæ ad salutem eorum pertinent, monstrare eis, cœpit lavare pedes discipulorum.* Cur obsecro increata, atque incarnata Sapientia manibus, quæ Cœlum distenderat, & illuminarent, pedes lavare voluit discipulorum, rationem Salvator ipse his indigitat verbis: *Exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*, q. d. summa & perfectio totius vitæ Christianæ, animarumque salutis in bono consistit exemplo. Deus olim Duce Gedeone populo suo victoriam destinans, contra implacabiles Israëlitarum inimicos Madianitas milites, manibus gestare voluit pocula testacea inclusis intra ipsa lampadibus aliquot, quarum lumen ruptis vasis intrà mutuas collisiones compareret: *Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamaverunt gladius Domini & Gedeonis.* Ita quoque Dei Filius, cujus typum magnus ille Dux gessit; Filius inquam Dei, qui *non venit pacem mittere sed gladium*, gentiles idololatras nominisque Christiani inimicos domiturus, quo putatis usus fuerit remedio? jussit, ut multi fidelium in suppliciorum carnificina corporum suorum rumperent argillam, id est, in confessione fidei constantes perseverarent, & prædicationis Evangelicæ tubas insonarent, maximè

Christus discipulis suis lavit pedes, ut illis præberet bonum exemplum.

Joan. 13. v. 1.

Theophyl. ibid.

Joan. 13. v. 15.

Judic. 7. v. 20.

Lampades Gedeonis designant bonum exemplum.

Matth. 10. v. 34.

ximè autem ut accensarum lampadum, id est bonorum exemplorum splendore alios illustratent, vide, inquit Origenes, *quia rlecti militer Dei cum lampadibus pugnant, sic enim Christus eos armaverat dicens: (Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris;)* & iterum, (*sic lucrat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona;) talibus ergo lampadibus pugnare decet milites Christi luce operum refulgentes, & splendore gestorum.*

Orig. Hom. 9. in Iudic. Luc. 12. v. 35. Matth. 5. v. 16.

4. In primitiva Ecclesia quando Divina providentia magis quam umquam aliàs Religionis Catholicæ ut sit propagationem, certo equidem cœlestis agriculturæ vinea, maximè à scandalis expurgata floruit, optimisque abundavit virtutum palmitibus & sanctitatis fructibus magis quam in reliquorum sæculorum progressu; noverat namque Deus, quantum lucrum, quantamque operi infidelium conversioni subministratet, exemplaris sequaciom ejus vita. Qualem sedem Archangelus Gabriel ex supremi consistorii ordine, Verbo promisit incarnato? *Dabit ille Dominus sedem Deus Patris ejus, & regnabit.* At verò quando umquam hoc sceptro potitus est Messias? num forsitan in Bethlehemitico nativitatis suæ stabulo? aut verò in Calvariæ monte in virtute tituli illius, ludibriosi cruci superimpositi? minime equideo; Et ideo Beda dictum Textum de Ecclesia explaoendum censet, utpote in qua usque ad sæculorum finem est regnatorus. Pro cujus intelligentia modus observandus occurrit, quem Rex David priusquam Regni sui caperet possessionem, legitur tenuisse: *Factum est autem*, inquit sacer Textus: *Postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur à cæde Amalec.* Non enim sine causa David dicitur stravisse Amalecitas; priusquam Regnum capesseret; Enimverò licet prius Gygantem attriverit Goliath, oppugnarit viceritque Philistæos multasque alias reportarit victorias, nihilominus ad sceptri illius gubernationem & possessionem sublimatus fuisse non dicitur, nisi postquam universum Amalech extinxit; *vis autem scire*, inquit Origenes, *quoniam non transitur ad terram sanctam, neque pervenitur ad Regnum, nisi vincatur Amalec? David cum multa bella gessisset, non tamen scribitur obtinuisse Regnum, nisi prius rdemisset Amalec, ait enim Scriptura: Et egressus est David, postquam cecidit Amalec, & suscepit Regnum Saul. Amalec, à declinande populos à Deo nominatur*; Amalec enim contra populum Israel pugnabat, non armis, sed scandalis & malis exemplis, incitando illum ad idololatriam, & ad offensas Dei provocando; onde David tamquam Rex sapientissimus Regnom suum stabiliturus, prius Amalech profligat, & ante omnia exstirpatis scandalis, bona io subditis exempla introducit, atque hinc se securum pacifici & optimi regiminis allecuturum se esse sperar progressum, hæc autem *omnia in figura contingebant illis*; idem namque etiam Christus pro dilatando & stabiliendo Ecclesiæ suæ Regno fecit maximè in nascentis Ecclesiæ primordiis; maximam namque coram adhibuit, ot dissolutorum & licentiosorum hominum scandala & abusus tolleret, efficeretque ut in fidelibus suis morum exemplaritas efflореret.

Primitiva Ecclesia plurimum floruit bonis exemplis.

Luc. 1. 32.

V. Beda ib.

2. Reg. 1. v. 1.

David sceptrum regni non sumpsit, nisi percusso Amalech, & quæ hujus causa.

Orig. Hom. 19. in Num.

5. S. Leo Magnus, qui quatuor post sæculis vixit, eo tempore quo hæresis variis in Provinciis pedem fixerat, quoad poterat, in quovis loco, præcipue verò hic Romæ, bonum exemplum, veluti unicum tanti mali remedium fidelibus persuadere, & inculcare satagebat; onde ait: *Licet omnem Ecclesiam, quæ in toto est orbe terrarum cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen præcipuè inter cæteros populos decet meritis pietatis excellere, quos in ipsa Apostolicæ petræ arce fundatos, Dominus noster Jesus Christus cum omnibus redemit, & B. Apostolus Petrus præ omnibus erudivit.* Quando in Africa cum tanto integritatis veræ fidei dispendio Donatistarum persecutio effervescebat, jamque Donatus Episcupus, innumeros pervertisset, eorumque animos, suis imbuisset erroribus. Constans Imperator duos viros sanctissimæ vitæ, summaque pietate præditos, Paulum videlicet, & Macarium velut Legatos suos illuc misit, simulque eum illis copiosissimas illuc eleemosynas ablegavit, sub prætextu eorum paupertatem sublevandi, revera tamen ut populum hoc modo liberalitate sua beneficiis affectum ad unionem com Ecclesia Catholica ineundam alliceret & provocaret, accidit autem, quod dum Legati Imperatoris jussa exequerentur, Donatus se illis inverecunde opposuerit, Principis illius famæ graviter detrahendo, & velut alter Judas contra ejusdem liberalitatem fremendo & murmurando, inter cætera vera suis præcepit, ne quisquam pecuniam ab Imperatore Catholico transmissam recipere præsumeret; at verò quid tandem evenit? omnino videlicet oppositum illius quod Donatus machinabatur, populus namque oculos magis autem cor suum aperiens ad videndam, & considerandam Constantis pietatem? Impossibile esse dicebat quin fides quam Imperator profitebatur verissima, & indubitata esset, utpote quæ cum tanta compassione & charitate conjuncta erat: econtra vero Donatistarum Sectam Falsam atque hæreticam esse dixerunt, utpote qui ex operibus misericordiæ, quæ à sanctis viris illis profusis manibus fiebant scandalizabantur & pervertebantur.

S. Leo Papa contra hæreses usus bona exempla fidelium.

S. Leo serm. in anniv. Assumpt.

Baron. An. 348. n. 20.

Constans Imperator bonis exemplis & eleemosynis convertit Donatistas.

6. Si quis S. Pachomium etiamnum juvenem & idololatram in exercito Licinii truculentissimi Ecclesiæ persecutoris militantem vidisset, quemnam obsecro de ipso formaturus fuisset conceptum? & tamen tandem innumerabilium monachorum factus est Patriarcha, quibus Regulam quamdam cœlitus per manum cujusdam Angeli a supremo Legislatore missam præscripsit. At vero quodnam præcipuum conversionis suæ motivum existit? nimirum postquam in civitatem Thebanam cum alijs quibusdam militibus venisset, Christianorum erga illos, qui ad mortem usque eos persequebantur charitatem conspiciens & admirans, quinam essent, & qualem profiterentur legem, interrogavit ac tandem interius à Deo illustratus, hanc veram Religionem esse omnino sibi persuasit sanctumque Baptismi lavacrum suscepit. Ven. Beda de S. Albano olim in Anglia idololatriæ dedito, postea vero martyrii Laurea coronato, refert, quod dum cuidam Clerico persecutionibus infidelium exagitato, in domo sua charitativum exhibuisset hospitium, vidisserque eumdem tota nocte orationibus intentum, bonis alijs operibus deditum, exinde in animo suo commotus ad fidem conversus fuerit, mutatoque cum ipso habitu clericali, martyrii cruciatibus, Clerici loco se exposuerit, ipsumque carnificem suum palmæ suæ habuerit consortem. Porro veritatem hanc, scilicet, quod bona exempla infideles ad redeundum in Ecclesiæ gremium excitent, D. Chrysostomus his verbis confirmat:

S. Pachomius idololatra bonis Christianorum exemplis conversus est ad Christum.

Baron. An. 316. n. 27.

Item S. Albanus Martyr. V. Beda, Hist. Anglic. c. 7.

D. Chryſoſt. Hom. 4. ad Titum.

mat: *Si manum non contineas, neque impudicam coerceas linguam, qua ratione admirabitur is, qui gentilis eſt, noſtræ fidei dogma, neque enim ex verbis dogmata, verum ex ipſis rebus atque vita, gentiles judicare conſueverunt.*

Rodriguez p. 2. Tr. 3. c. 29. Etiam quidam Indus exemplo patientiæ cujuſdam Patris è ſocietate JESU.

7. Notiſſimum eſt omnibus exemplum illud à Roderiguez relatum, quod in Indiis contigit, dum enim quidam Pater Societatis JEſu magno cum fervore Evangelium prædicarat, noſtræque Religionis veritatem ingenti populi multitudini efficaciſſimis argumentis imprimere satageret, unus ex circumſtantibus per contemptum in faciem ejus exſpuit, ille verò exinde nihil turbatus, ſordes ſudario ſuo è facie abſtergens, prædicationem ſuam ardenter eſt proſecutus; domum verò reverſus quidam ex auditoribus eum ſecutus coram ipſo ſe proſtravit, dicens: Hunc virtutis actum plus ad ejus converſionem cooperatum fuiſſe, quam doctrina & facundia, quia ipſis veritatem edocere conatus fuerat: Siquidem ſecum hunc in modum ratiocinabatur, impoſſibile eſt, quin doctrina, quæ tantam docet patientiam, tantamque humilitatem cœleſtis non ſit. Ad idem quoque propoſitum adduci poteſt, quoddam à S. Bernardo, ſuis Monachis traditum conſilium, qui cum ad ſilentium obſervandum aſtricti eſſent, ſanctoque viro Dei dicerent, ſe ſilentium obſervando nullum aliis ſodalibus ſuis voce & ore præſtare poſſe emolumentum. S. Abbas reſpondit: *Ad quod ego: Non deerit certè quod facias, tantummodo charitas fraterna non deſit; nullum ego conſilium melius arbitror, quam ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat, & quæ non oporteat fieri, provocans eum ad meliora, & conſulens ei, non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.* S. Paulus dilectum Diſcipulum ſuum Titum; qui gentes in vitiis indutatas, & idololatriæ tenebris ſupra modum excæcatas ad Religionem Chriſtianam converſurus erat, de modo id faciendi erudire volens, ita ſcribens: *Tu autem loquere, quæ decent, ſanam doctrinam; Senes ut ſobrii ſint*, poſtquam vero plura alia modum vitia exſtirpandi concernentia tradidiſſet, tandem hiſce verbis concludit: *In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum*; quæ verba D. Chryſoſtomus ita exponit: *Sit omnibus doctrina exemplarque virtutis tuæ ſpeculum vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum.*

S. Bern. ſer. 2. de Advent. S. Bernardus pluris fecit bona exempla, quam verba.

Tit. 2. v. 1. Ibid. v. 2.

Ibid. v. 7. D. Chryſ. ibid.

Sur. Januar. 7. S. Lucianus Martyr, bonis exemplis multos infideles convertit.

8. Laurentius Surius de S. Luciano Martyre refert, quod multos infideles per ſuam vitæ modeſtiam, exterioremque morum compoſitionem ad fidei noſtræ veritatem agnoſcendam induxerit; Unde Maximianus Imperator pro tribunali ſedens, ut illum ad martyrium condemnaret, timensque ne idipſum quoque ſibi eveniret, ipſum procul ab oculis & conſpectu ſuo collocari præcepit. Prudens ille paterfamilias Evangelicus à ſervis ſuis interrogatus, an expediens futurum eſſe exiſtimaret, ſi zizania à tritico ſepararent, ſine ulla hæſitatione reſpondit: *Non, ne fortè colligentes Zizania eradicetis ſimul cum eis & triticum*, Deus enim mira ſua providentia ſervos ſuos vitæ exemplaritate conſpicuos nonnunquam impiorum hæreticorum, & infidelium zizaniis commiſceri permittit, ut hi, à boni exempli efficacia convicti convertantur. S. Auguſtin. uſque ad ætatem 33. annorum peſſimum lolium fuit, at vero quando ad triticum, id eſt, ad S. Ambroſ. propinquius acceſſit, ipſe quoque in optimum tritici ſemen transmutatus eſt, factusque maximus Eccleſiæ Doctor; Unde ipſemet ad hoc propoſitum ait: Multi primo zizania ſunt, & poſtea triticum

Matth. 13. v. 29.

ſiant Propheta Regius temporum ſuorum, in quibus impietas triumphabat, miſeriam deplorans, ait: *Diminutæ ſunt veritates à filiis hominum Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum, Labia doloſa in corde & corde locuti ſunt; Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa*; totus namque mundus, eo tempore tanta erat impietate imbutus, ut ipſemet David in univerſali inundantium iniquitatum diluvio naufragium timeret, ac proinde Deum his verbis precabatur: *Salvum me fac Domine*, at verò quænam erat præcipua hujus corruptelæ cauſa? *Quoniam defecit Sanctus*, q. d. non eſt, qui bono impiis præluceat exemplo, indeque fit, quod iniquitas paſſim & ubique abundet, & orbem inundet. Eſt enim hominis virtuoſi bonum exemplum ſummæ efficaciæ ad hoc, ut gentem etiam ferociſſimam ad virtutem amplectendam promoveat.

Pſal. 11. v. 2. 3. 4. Defectu bonorum exemplorum, abundat iniquitas. Pſal. 11. v. 2.

9. Multi olim in Babyloniæ lacu quodam recluſi tenebantur Leones, qui multis diebus fame enecati fuerant, ut S. Prophetam Danielem in eumdem lacum immiſſum tanto avidius & ferocius invaderent devorandum; & tamen dum ſanctum hunc Prophetam præſentem conſpicerent, fame potius mori quam pilum capitis ejus lædere maluerunt; cum tamen econtra; mox ut æmuli ejus in eumdem lacum immiſſi fuerant, ab iiſdem in momento fuerint devorati. S. Ambroſius ait: Haſce feras ipſum quoque jejunantem videntes, ejus exemplo ad pariter jejunandum fuiſſe permotas; unde majus miraculum fuit, inquit idem S. Doctor, quod prandium ab Habacuc Danieli allatum Leones non invaſerint: *Quid de Patre Daniele loquar, inquit, qui tam ſapiens, ut inter Leones fame exaſperatos, nulla beſtialis ſævitiæ formidine frangeretur, ita alienus à metu, ut poſſet epulari, nec vereretur, ne ad pallum exemplo ſui feras provocaret?* Quot olim fuerunt carnifices, qui manus ſuas actualiter in innocenti Martyrum ſanguine, velut totidem feræ cruentabant ad veritatem à Martyribus annunciatam ſurdi & obſtinati, nihilominus tandem à virtute, & heroicis Martyrum factis provocati, ad fidem converſi ſunt, factique glorioſi, & conſtantes Chriſti confeſſores.

Dan. 14. S. Daniel in lacu leonum jejunans, leones quoque jejunare docuit.

Ambr. l. 2. de offic. c. 4.

Carnifices Martyrum eorum exemplo converſi ſunt.

10. Valde conſiderabilia ſunt illa verba in ſacris Canticis, quibus ſponſa, quæ Eccleſiam præfigurabat, cœleſtem amatorem ſuum affatur dicens: *Trahe me poſt te, curremus in odorem unguentorum tuorum*, circa quæ verba obſervandum, quod ſponſa primitus in numero ſingulari loquatur, dicens: *Trahe me*, poſtea verò in plurali, dum ait: *Curremus*, Quoniam vero ſpectat hæc à ſponſa obſervata ſermonis differentia? *Forte ne*, inquit S. Bernardus, *ſponſa indiget trahi & adoleſcentulæ non indigent; ediſcere nobis hujus diſtinctionis rationem; Trahe me ais: Quare me, & non nos.* Paulo poſt vero examinatis prolixe quibuſdam rationibus ita concludit: *Voluntariè & cum omni alacritate curremus; non curram ego ſola, ſi ſolam me trahi petiërim, current, & adoleſcentulæ mecum, curremus pariter, curremus ſimul, ego odore unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo.* Sic quoque videmus quotidie in Eccleſia Dei, quod homines virtuoſi & exemplares, multos impios ad divinum ſervitium tandem perducant, atque è barathro vitiorum eripiant, &c. S. Paſchaſius de S. Matthæo poſt converſionem ſuam multis publicanis convivium præparante, ita ait: *In domo ejus quæ fuerat cellarium fraudis, & ſpelunca iniquitatis, fons pietatis emanat. Unius peccatoris converſio, multis exemplum præbuit pœnitentiæ.*

Cant. 1. v. 4. Priorum exemplis multi trahuntur ad pietatem.

S. Bern. ſerm. 21. in Cant.

S. Paſch. ibid.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Plus persuadent opera quam verba, & ideo illa præcedere debent, ut hæc suam apud auditores efficaciam habeant.

THEMA.

Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione. 1 Timoth. 4. v. 12.

S. Paulus monet Titum, ut doctrinæ adjungat bona exempla. 1 *Tim.* 1. 15. 1 *Tim.* 4. v. 11. & 12.

1. Considerandum est, quod S. Paulus priusquam Timotheum, Discipulum suum ad dandum tam in sermone quam conversatione bonum exemplum cohortetur, primo hæc verba præmittat: *fidelis sermo & omni acceptione dignus,* & paulo post, quisnam hic omni acceptione dignus sermo sit, exponat dicens: *Præcipe hæc & doce;* sed quo modo præcipiendum aut docendum? *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.* Si enim proximos nostros ad virtutem provocare & exhortari, inque animis eorum timorem Dei, ut cœlo fructificent, inserere voluerimus, potius bonis exemplis, quam bonis verbis insistamus oportet; quemadmodum idem quoque Apostolus Titum hisce verbis exhortatus est: *Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio;* At vero inquies, quæ humilitatem inter mansuetudinemque Christianam, ex una, & imperium ex altera parte est connexio; siquidem hinc imperio se argui, illinc elementer hortari præcipit Apostolus; unde ait: *In mansuetudine suscipite insitum verbum?* S. Gregorius optime ad propositum nostrum respondet, dicens: *Hoc autem quod Discipulo Paulus ait: Præcipe hæc, & doce cum omni imperio, non dominationem potentiæ, sed authoritatem suadet vitæ quam dicatur; nam doctrina subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam.* Unde & S. Matthæus de Christi prædicatione tractans ait: *Erat docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi;* quod utique intelligendum non est, quasi talem accepisset à Synagoga, Conciliis, aut summis sacerdotibus authoritatem, sed quia hujusmodi à sanctitate vitæ ejus, cui suam associabat doctrinam, promanabat; & ideo alibi quoque dicitur: *Cœpit Jesus facere & docere;* secus verò Scribæ & Pharisæi, qui dicunt, & non faciunt.

Tit. 2. v. 15. Cum imperio docetur, cum prius agitur, quod docetur. *Jacob* 1. 21. *S. Greg. l.* 23. *mor. cap.* 7. *Matth.* 7. v. 29.

2. *Exemplum esto fidelium;* Doctrinam hanc S. Prosper sacerdotibus specialiter appropriari autumat dum ait: *Nulla alia sacerdotis doctrina debet esse, quam vita; satisque auditores possunt proficere, si à Doctoribus suis, quod vident spiritualiter fieri, hoc sibi etiam simpliciter audiant prædicari:* Cujus nobis formam Verbum incarnatum dedisse videtur, utpote quod licet à primis vitæ annis conversionem animarum, prædicationem Evangelii, novæque legis gratiæ promulgationem exordiri potuisset, nihilominus teste S. Matthæo: *Exinde cœpit JEsus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite,* quonam vero tempore illud *Exinde* inchoatum fuisse existimatis? Post triginta annorum spatium in operibus, exemplisque sanctis, nec non heroicis virtutibus consumptorum, tunc siquidem suum Christus os aperuit, ut pœnitentiam annunciaret. *Ex tunc cœpit JEsus prædicare,* inquit Author operis imperfecti, *ex quo tentatus est, famem vicit in deserto, avaritiam sprevit in monte, vanam gloriam repercussit super Templum, ut nobis ostendat, quod qui ventri suo contradicere potest, qui sæculi hujus bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet Christi vicarius factus justitiam prædicare.* Quam veritatem S. Petrus Chrysologus doctè confirmat, in sermone cui titulus est: *De Joanne Baptista prædicante, deque pœnitentia agenda;* Ibi enim hujusmodi format discursum; Quis efficacius jejunii & pœnitentiæ virtutem nobis imprimere potuisset, quam ille, cujus vita continuum extitit jejunium? *Doctor dicto factoque, Magister verus, quod verbo adstruit, demonstrat exemplo, Magisterium stat de scientia, sed magisterii authoritas constat ex vita, docenda faciens, obedientem perficit auditorem, docere factis sola est norma doctrinæ, doctrina in dictis scientia est, in factis virtus, scientia ergo illa vera est, quæ fuerit mixta virtuti, illa Divina est, non humana, Evangelista probante cum dicit: Quia cœpit JEsus facere & docere.*

S. Prosp. lib. 1. *de vit. contemplat. cap.* 23. Christus non incepit docere, nisi post trigesimum annum exemplaris vitæ. *Matth.* 4. 17. *Auth. op. imperf. h.* *D. Petr. Chrysol. serm.* 167. *Act.* 1. v. 1.

3. Regius Psaltes ait: *Dabit voci suæ vocem virtutis;* At vero quænam est hæc vox virtutis, de qua Propheta hic loquitur? num fortè est sonoritas vocis? aut vera energia in dicendo? vel denique linguæ ad persuadendum efficacis facundia? nequaquam, sed audite id exponentem S. Bernardum, dum ait: *Memento voci tuæ dare vocem virtutis. Quid illud inquis? Ut opera tua verbis concinnant, imo verba operibus, ut cures videlicet prius facere quam docere,* quibus verbis Abbatem quemdam instruit, cujus munus erat alios gubernare; & mox subdit: *Pulcherrimus ordo est & saluberrimus, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te discas, qualiter oporteat alios moderari, alioquin subsannabit te sapiens, utpote pigrum illum, cui labor sit manum porrigere ad os.* Nescio an aliquando ad hæc vos reflexeritis, qualesnam videlicet fuerint illæ tabulæ legis, quæ diuturno tempore à populo DEI velut inæstimabilis thesaurus in arca conservatæ fuerunt, utpote quæ non fuerunt primæ; quia de his legitur, quod *Moyses valde iratus projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis;* & tamen hæ digito Dei scriptæ erant (*scriptas digito Dei*) de secundis vero tabulis legimus, quod Moyses in easdem legem DEI descripserit: *Panem non comedit,* inquit sacer textus, *& aquam non bibit, & scripsit in tabulis verba fœderis decem.* Quidnam pro hujus dubii solutione respondendum esse existimatis: admiratione quippe dignum est; quod lex non solum ore Dei dictata, verum etiam digito ipsius scripta, in illis tabulis lapideis ad radicem montis Sinai confracta fuerit, tabulæ verò à Moyse conscriptæ permanserint illæsæ, atque in summa à populo veneratione fuerint habitæ. Pro resolutione igitur observandum, quod sacer Textus prima vice non dicat de Hebræorum Legislatore, sicut in secunda *quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.* Secunda vice, non vero prima, Moyses vultum luminosum & resplendentem præ se ferens tabulas portavit, lux autem & splendor boni exempli symbolum est; ideo enim Salvator noster ait: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est;* quando enim leges non solum voce, sed & facto præscribuntur, id est, si adimpleantur & executioni mandentur, tunc minimè dubitandum est, quin firmum pedem figent, & stabiliter persistent. Eusebius Gallicanus prædicta Salvatoris verba (*vos estis lux mundi, sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, &c.*) exponens ait: *Lux estis, & sermone & opere lucere debetis, magis autem operando, quam loquendo proficitis, quia major est splendor operis, quam sermonis; unde non ait: Ut audientes bonum*

Psal. 67. v. 35. Prælatus det voci suæ vocem virtutis. *S. Bern. Epist.* 210. *Exod.* 32. v. 19. *Exod.* 32. 19. *Exod.* 34. v. 28. Cur tabulæ legis à Moyse secundo scriptæ, conservatæ fuerint in Arca. *Exod.* 34. v. 29. *Matth.* 5. 16. *Eus. Gall. Hom. in cap.* 5. *Matth.*

vestrum

vestrum sermonem, glorificent Patrem; sed quid ait? Ut videntes opera vestra bona, glorificent Patrem vestrum.

4. Ingeniosa est illa D. Petri Chrysologi, in ordine ad Philosophos morales antiquos, consideratio, qui vivis quidem rationibus, & argumentis convincentibus contemptum mundi, sequelam virtutis, & vitii fugam persuadebat, nec tamen quidquam inde apud auditores proficiebant: *Audiant*, inquit Chrysologus, *qui de bono mortis veterum vetusta volumina detriverunt, nihil tamen inde capere virtutis, aut consolationis aliquid invenire valuerunt, quia & si totis eloquentiæ viribus ad tolerantiam mortis armarunt animos, siccarunt lachrymas, suspiria sustulerunt, nihil tamen, aut de spe certa, aut perpetua vita, aut de vera suis lectoribus salute conquisierunt.* Si vero Doctor causam examinat, cur doctrinæ illorum, cæteroquin ad intellectum convincendum efficaces, ad voluntatem tamen movendam, nec quidquam effecerint, dicit igitur: *Sed hæc talia cum dixerint, dicunt totam de sententia non de vita*; Non vero sic fuerunt Doctores sacri, scilicet S. Augustinus, S. Gregorius, S. Ambrosius, S. Joannes Chrysostomus & similes alii, qui nullam in Scriptis suis suaserunt virtutem, quin prius in semetipsis eamdem practicarint; si propter vitæ contemptum pro salute proximi in Scriptis suis docebant, ipsi primi fuerant, qui vitam suam pro salute gregis sui vel pro defensione honoris Dei contumeliæ, vel denique pro fidei confessione constanter exponerent. Optime igitur S. Hieronymus Nepotianum monet dicens: *Non confundant opera tua sermonem tuum, ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? delicatus Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat, accusare avaritiam & latro potest: sacerdotis Christi os, manusque concordent.* Celebre est factum illud quod in sancti & Seraphici Francisci Assisinatis vita legitur, hic enim die quadam socio suo ait: *Exeamus ad prædicandum*, quo dicto aliquot civitatis plateas obibat, moxque ad conventum denuo rediit cui socius ait: *Ergone Pater sancte non prædicabimus?* cui Sanctus subintulit: *Jam de facto prædicationem nostram perfecimus?* illa namque religiosa morum compositio & modestia, qua per plateas eundo hominibus præluximus, salutaris quædam prædicatio fuit, qua omnes ad devotionem, & compunctionem permoveri debuerunt, prout re ipsa factum fuit, nam paulo post multi confluxerunt, qui habitu Religionis indui postularunt. Unde S. Bernardus in sermone de S. Benedicto merito ita scribit: *Sermo vivus & efficax, exemplum est operis, facile faciens suadibile, quod dicitur, dum monstratur factibile quod suadetur.*

D. Petr. Chrysol. serm. 101. Philosop. docebant, quæ non faciebant.

Non sic SS. Doctores.

S. Hier. l. 2. Epist. 10.

Vit. S. Francisci. S. Franciscus prædicavit exemplis bonis.

S. Bern. in ser. de S. Benedicto.

5. Cathedra Synagogæ Hebræorum, ex qua populus in lege Divina erudiebatur, suum à Moyse nomen sortita fuit: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, sed cur non potius sedes illa Cathedra appellabatur Aaronis, qui summus sacerdos fuit, & ad quem specialiter pertinebat populum erudire in rebus Religionem & provectum spiritualem concernentibus? præterquam quod Moyses frater ejus balbutiens, & elinguis erat? Respondeo hoc quidem verum esse, veruntamen quantumvis Moyses in loquendo sterilis esset valde tamen in operando fœcundus erat; magisque facundus manu quam lingua, utpote qui manu prodigiosam circumferebat virgam; tales autem admirabili cum fructu suam diffundunt instructionem & doctrinam, illi inquam, qui plus manu, quam lingua loquuntur. Unde S. Gregorius Nyssenus homini manus à Deo datas esse arbitratur, ut majori cum efficacia loqueretur, dicit namque: *Dedit homini manus, ut melius loqueretur.* Qui loquendi modus satis impertinens esse videtur, si namque dixisset S. Doctor bono homini obtigisse organum: vocem sonoram, pectus capax, facilè equidem intelligi potuisset; ast manus quodnam linguæ possunt præbere subsidium? Responderi equidem posset, gestus plurimam conferre verbis energiam & operam ad exprimendum conceptum internum, eumque vivaciter animis auditorum imprimendum; nihilominus etiam asserere licet, dictum Sanctum hoc loquendi genere usum fuisse, quia scilicet in manibus opera figurantur, quæ insignem verbis nostris colorem impertiuntur & efficaciam, ideo S. Leo Papa inquit: *Facilis ad exhortandum sit ratio, efficax ad suadendum; validiora tamen sunt exempla quam verba, & plenius est opere quam voce.*

Matt. 23. v. 2. Synagoga dicitur Cathedra Moysis qui plus manu & exemplo quam verbo docebat.

S. Greg. Nyssen. de opificio hominis c. 8.

S. Leo. serm. de S. Laur.

6. S. Carolus Borromæus naturalis neutiquam facundiæ claruit dono, balbutiebat, & necessariis naturaliter ad prædicandum talentis destitutus erat; & nihilominus quia plus exemplo, vitæque sanctitate prædicabat, quam voce; verbum DEI sæpius anuncians, maxima cum aviditate audiebatur, stupendumque producebat fructum, licet cum Moyse dicere potuisset, *impeditioris & tardioris linguæ sum.* In principio contagionis, dum differeret fusius, probaretque, quam necessarium foret, ut Religiosi aliique Ecclesiastici se exponerent, qui peste infectis sacramenta administrarent, subito 28. eodem in momento, & postmodum innumerabiles alii ad hoc charitatis officium sese obtulerunt; præsertim quia ipsemet cum Salvatore gloriari poterat, *exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Neque id mirum cuipiam videatur, quia ut diximus, & Commentator Nazianzeni protestatur: *Nihil verbis, quæ operibus confirmantur, ad persuadendum firmius ac valentius.*

Giussan. l. 4. c. 3. S. Carolus Borromæus suo exemplo multos sacerdotes pertraxit ad servitium pestiferorum.

Exod. 4. v. 10.

Elias Cret. orat. 192. Nazianz.

7. *Exemplo esto.* Volens Deus ex silice producere aquam, Moysi jussit, ut manu virgam applicaret: *Tolle virgam.* Quorsum, vos interrogo, requirebatur virga, quandoquidem miraculum per linguam patrandum erat? *Et loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas.* Sensu igitur literali relicto ad mysterium me confero & dico, voluisse per hoc designare Dominum, quod aquam compunctionis ex induratis impiorum cordibus educturi, primitus prodigiosam operationum exemplarium & admirabilium virgam manu excipere debeant, & deinde ad petram loqui, id est, persuadere, & habituatos convertere peccatores.

Num. 10. v. 8.

8. *Exemplum esto. Vos estis Sal terræ, vos estis lux mundi.* Christus quondam ad Apostolos, inque iis ad alios omnes dixisse scribitur, qui ad notitiam divinam idololatras, usque ad collum in vitiorum cœno sepultos reducturi erant; qui loquendi modus nostro apprimè deservit proposito; siquidem Sal priusquam cibos condiat, sapidusque reddat, liquesit & consumitur; iterum candela, ut alios in noctis caligine illuminet, prius colliquescit & destruitur; tales itaque omnes eos esse voluit Christus, qui per Evangelii prædicationem impios ad salutis viam reducere debent; salem scilicet & lumen, id est, ut prius jejuniis, vigiliis, peregrinationibus, & eleëmosynis sese emacerent, omnibusque aliis corporalis & spiritualis misericordiæ operibus vacent, quia hoc auditores doci-

Matth. 5. v. 13. 14. Doctores debent esse sal & lux.

les reddit, & faciles, ut inclinentur & convertantur; Ideo S. Cyprianus dicebat: *Philosophi factis non verbis sumus, nec magna loquimur, sed vivimus.* Dum S. Carolus Borromæus tres illas valles sub dominio Helvetiorum situatas visitaret, ne Vestigium quidem Religionis ibidem invenit, utpote ea quibus passim ea omni parte hæresis invaluerat, quia tamen vallium illarum incolæ, S. Caroli vitam considerarunt, quod scilicet amore ipsorum nulli parceret labori, nec ullum præteriret locum, quantumvis alpestrem, & inaccessibilem, quem personaliter non penetraret, nudis tabulis in dormiendo, nutriendo se cibis grossis & vulgaribus, orationibus, prædicationibus, aliisque exercitiis spiritualibus indefessè insistendo, vias illas difficiles proprio sumptu conficiendo eximiamque in dandis eleëmosynis munificentiam exhibendo, hoc unum illis efficax stimulus fuit, ut denuo ad obedientiam & gremium Ecclesiæ, & ad veram fidem, in qua antea vacillaverant, promptè reverterentur, & ad recipiendam quamvis strictissimam reformationem, ultro citroque propenderent. Insuper S. Archiepiscopo apertè dicendo, se in ejus ordinationes non timore censuræ, aut pœnæ cujuscumque condescendere, sed boni exempli sui efficaciâ violentatos se illas libenter admittere. Unde S. Isidorus Pelusiota ait: *Sermo actione destitutus non ultra aurem grassatur, qui autem ab actione animatus est, ut qui acris & efficax sit, altè penetrat, animumque attingit.* De duobus Apostolis Simone & Juda in ipsorum lectionibus dicitur: *fidem in efferatis gentibus disseminarunt, innumerabiles filios Jesu Christo pepererunt;* ipsi namque fidem in Perside & Ægypto, aliisque Regnis barbaris plantarunt. Indeque copiosissimam quamdam fidelium messem Evangelio compararunt; nam ut Carthusianus attestatur ad notitiam Christi & fidei Christianæ Regem Babyloniæ induxerunt, adeoque *plus quam sexaginta millia hominum cum Rege, Duce; atque Principibus acceperunt Baptismum;* at vero scitisne, quænam hujus copiosæ messis causa extiterit, inquit idem Author? *nimirum fidelissime & infatigabiliter pro humani salvatione generis laboraverunt;* quando enim prædicator aliquis sine proprio interesse, sine respectu aut fine aliquo, sive gloriæ mundanæ, sive propriæ utilitatis, solum pro servitio Dei & salute proximi sudat, ac sustinet, & mortis se periculis exponit, tunc prædicatio ejus, qualiscumque illa sit, energiam habet, & magnum fructum affert.

S. Cypr. de Patientia Giussa-ni l. 7. c. 4.
S. Carolus Borromæus bonis exemplis convertit Helvetos.
S. Isid. Pelus. l. 3. Epist. 202.
In lect. Apost. Simonis & Judæ.
Sermo sine actione parum prodest.
Dion. Cart. ser. de SS. Ap. Sim. & Juda.

9. Gregorius Nazianzenus postquam se ad virtutes reflexisset, quas Salvator noster discipulis suis insinuavit, priusquam illos ad novam legem Evangelicam prædicandam quaquaversum ablegaret, dicit Salvatorem illos potiùs cœlestes, quam terrenos homines desiderâsse; *ut uno verbo dicam,* inquit, *cœlestes, ut non minus ob eorum vitam & mores, quam ob sermonem atque doctrinam Evangelium curras.* Legatis velim S. Abrahami Eremitæ vitam, ibi namque invenietis, ipsum quidem omnibus viribus in id conatum fuisse, ut paganos nonnullos obstinatos ad veri Dei notitiam perduceret, veruntamen multo tempore in vanum laborasse; postquam vero multas ab iis recepisset injurias, verbera, & contumelias innumeras, *cum aspera omnia pateretur, magis ac magis amor ejus & charitas augebatur.* Unde factum est, quod die quadam simul congregati, hos inter se sermones miscuerint, *cernitis tam magnam patientiam viri & ineffabilem circa nos charitatem, quomodo in tantis tribulationibus, quas ei intulimus nequaquam ex loco discesserit, neque alicui nostrum malum verbum locutus sit, neque aversus est à nobis, sed cum gaudio magno sustinuerit universa? Unde nisi esset (ut asserit) Deus verus quem prædicat, & Regnum & Paradisus, ultio quoque malorum, non hanc tribulationem pateretur inaniter. Venite itaque credamus in Deum, quem prædicat; pariter omnes in Ecclesiam pergunt clamantes atque dicentes: Gloria Deo cœlesti, qui misit famulum suum, ut nos ab errore salvaret.* In annalibus Capucinorum scribitur; quod cum Angelus Giojosa, (qui Dux, par & marschallus Franciæ fuit) Provincialis Parisiensis esset, & nonnullos Flandriæ conventus visitaret, atque circa vesperam in castellum quoddam, cujus Dominus hæreticus erat pervenisset, ab eodem Domino charitativum propter Deum hospitium petierit; qui illum in stabulum quoddam duci jussit, quod tecti expers, & semidirutum erat, in quo nocte illa magna cum lætitia commoratus fuit; diluculo vero sequenti eum abinde recedens, in itinere quemdam dicti Baronis amicum obvium haberet, ab illo interrogatus quomodo à dicto Barone tractatus fuisset, respondet: optimè, & quidem valde te obtestor, ut magnas illi nomine meo pro concesso hospitio gratias agas. Quod cum ille apud præfatum Dominum exequeretur, isque quinam hi Capucini fuerint ab illo requisivisset, mox ut unum illorũ patrem Giojosam fuisse intellexit, conscenso equo celerrimo cursu ipsum est insecutus, cumque ad illum venisset, ad ejus pedes prostratus veniam ab eo petiit; cumque sanctus ille vir Baronem hunc ad hæresin quam profitebatur abjurandam hortaretur, tantum in illo visum à se dicti servi Dei humilitatis, mortificationis & patientiæ exemplum prævaluit, ut paucis exinde diebus ad orthodoxam fuerit fidem conversus. Quodque in hoc hæretico prædicationes & doctrinæ Catholicorum ad errores suos detestandos facere non potuerunt, id tandem obtinuit virtus tanta cum ædificatione, & per actum adeo heroicum ab hoc perfecto religioso exercitata; nam ut S. Antonius de Padua ex D. Chrysost. quem citat; ait: *Magis exempla incitant quam sermones.*

Nazianz. in Apol.
Vita Patrum l. 5. c. 6.
Abraham Eremita patientia & bonis exemplis multos convertit idololatras quod verbis non potuit.
Annal. Capuc. An. 1608. n. 88.
Provincialis Capucinorum Baronem hæreticum sua patientia convertit ad fidem.
S. Ant. de Pad. in Dom. Quinq.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Si boni illius, quod persuadere volumus, aliquod in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere & imprimere poterimus.

THEMA.

Cœpit Jesus facere & docere. Act. 1. v. 1.

1. INcarnata Sapientia, postquam in terram descendisset, ut hominem doceret, prius per triginta annorum decursum operari voluit, & tandem ultimos tres annos eruditioni hominum impendit; Idquod hisce verbis insinuatur: *Cœpit Jesus facere.* Ut scilicet nos instrueret, quod potius facere quam dicere debeamus, si efficaciter persuadere velimus. *Pensandus est ordo verborum,* inquit Dionys. Carthus. *in eo quod scriptum est; cœpit Jesus facere & docere, ita quod primo exorsus est operari, deinde quod fecit & docuit.* Nihilominus quod Chrysostomus observat, quod licet Filius Dei diuturnum servaverit silentium, nihilominus per exemplarem adeo sanctamque vitam efficaciter prædicabat. Ideoque S. hic Doctor, Lucæ Evangelium interpretans ait: *Indicavit, quod Jesus faciendo docuerit; considera, quo pacto Christus dictis suis per opera fidem conciliarit.* Quando namque (Discursus est S. Doctoris) ad

Exemplo Christi prius faciendum quam docendum est.
Dion. Cart. ibid.
D. Chrys. Hom. 13. in Act.

ad mansuetudinem auditores exhortabatur, primum hujus virtutis exemplar semetipsum assignabat, paupertatem docuit, sed prius eam ipsemet practicavit, veraciter dicens; *Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Dilectionem inimicorum commendavit, ast & ipse in cruce pro Crucifixoribus oravit. Consilium dedit, ut tunicam violenter auferenti, daremus & vestem; ast ipse cum vestimentis totum elargitus est sanguinem. Ita D. Chrysostomus, qui tandem subnectit, dicens: *Idem ut facerent, & discipulis præcipit; unde & Paulus dixit: Quemadmodum habetis formam ex nobis; nihil enim Doctore frigidius qui verbis dumtaxat Philosophatur, neque enim hoc Doctoris est, sed histrionis & hypocritæ; eoque Apostoli prius vitæ exemplis docebant, deinde verbis, quin potius, neque verbis quidem erat opus, cum clamarent opera.* Quantumvis namque Apostoli donum linguarum accepissent, & admirabilis eloquentiæ flumine inebriati essent, nihilominus certissimum est, eorumdem prædicationis energiam, plus in sanctorum & admirabilium operum exemplaritate, quam in verborum efficacia fundatam, siquidem ut S. Gregorius ait: *Ad amorem Dei & proximi, plerumque corda audientium, plus exempla, quam verba excitant.*

Luc. 9. v. 58.

Docens & non faciens, histrio & hypocrita est.

S. Greg. Hom. 39. in Evang.

2. Religio Franciscana, per Providentiam divinam à Patriarcha Seraphico in Ecclesia ideo instituta fuit, ut Apostolicum in mundo Spiritum renovaret. Sed audiatis velim maximè essentiale, quod S. Fundator suis in hæc verba præscripsit documentum: *Consideremus fratres vocationem nostram, qua vocavit nos misericors Deus, non tantum pro nostra, sed etiam pro multorum salute, ut eamus per mundum exhortando omnes plus exemplo, quam verbo.* D. Joannes Chrysost. alibi de hac eadem materia tractans, asserit, quod deficientibus verbis bonum exemplum illorum vicem suppleat: *Præcedente opere, etiamsi non sequatur doctrina, sufficiunt opera ipsa, magis quam ulla voce ad docendum eos qui in nos respiciunt.* Lyranus S. Franciscum verba illa Cantici S. Annæ ita declarare solitum fuisse scribit: *Sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est; sterilem dicebat fratrem simplicem, officium prædicandi non habentem, per quem generantur filii, id est, Ecclesia Dei, juxta illud 1 Cor. 4. (Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui) & talis, frater simplex exemplari vita plus proficit sibi & aliis, quam prædicator verbosus; & idem dicendum de aliis simplicibus personis, quæ sunt vitæ exemplaris.* S. Philippus Nerius, cum adhuc sæcularis existens, post absoluta studia sua vitæ spirituali totaliter deditus esset; coram confraternitate S. Trinitatis (quæ ipsum suum fundatorem habere gloriatur) ante sanctissimum sacramentum sermonem faciens, in unico tantum sermone triginta juvenes licentiosos, & dissolutos convertit; utatque historia conversiones istas non facundiæ, doctrinæ & talenti sui, sed potius magnæ æstimationis, in qua ipsum ob sanctam ejus vitam habebat, effectus fuisse; multi, qui eo ad ipsum audiendum accesserant ut eum deriderent, videntes hominem laicum de materiis sacris & spiritualibus sermocinantem, sermonis ejus efficacia capti, conversi fuerunt. *Illa etenim vox,* ut S. Gregorius ait: *Libentius auditorum corda penetrat, quam dicentis vita commendat, quia dum quid loquendo imperat, ostendendo adjuvat, ut fiat.*

S. Franciscus docuit suos plus prædicare exemplo quam verbo.

Tom. 3. Op. S. Franc. coll. 2.

D. Chrys. Hom. 8. in Gen.

Lyran in c. 2. Reg.

1 Cor. 4. 15.

Lib. 1. c. 8. n. 3.

Quod etiam S. Philippus Nerius.

S. Greg. p. 2. Past. c. 3.

3. Populus Dei electus sub Saulis regimine in cultu divino & sanctarum legum observantia plurimum defecerat, ac proinde Deus ut damnum hoc resarciret, David servum suum elegit, unde Psalmista postquam dixisset: *Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra quam fundavit in sæcula,* pergit ulterius dicendo: *Et elegit David servum suum & sustulit eum de gregibus ovium, de post fœtantes accepit eum. Pascere Jacob servum suum, & Israel hæreditatem suam:* at vero inquies, ex quo David in juventute nullam studiis aut libris tractandis operam dedit, sed tantum pecoribus pascendis intentus fuit, quomodo Israëlem erudire vel instruere poterat? Respondeo igitur, primum hoc obfuisse, quia David *pavit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit eos;* unde cum David intentum suum assecutus fuit, populum sibi commendatum in viam bonam dirigendo, per intellectum manuum suarum: *In intellectibus manuum suarum deduxit eos;* at vero dices ulterius, quis umquam intellectum in manibus repositum esse audivit? audite Cajetanum dicentem: *Per intellectum facta exemplaria significat, addendo manuum suarum;* manua enim Davidis, id est exemplaria ipsius opera combinate cum verbis illis: *In innocentia cordis sui,* & statim definies admirari fructum, quem in populo illo produxit; nam ut Plinius in Panegyrico Trajani scribit: *Melius homines exemplis docentur, qui in primis hoc in se boni habent, quod approbant, quæ præcipiunt fieri posse.* Nec minus utilis est illa sententia Pacati in panegyrico Theodosii dicentis: *Exasperat homines imperata correctio blandissime jubetur exemplo.* S. Bernardus in sermone quem in exequiis devoti cujusdam monachi Humberti recitavit, inter alias virtutes, quas in ipso commendat, hanc quoque recenset: *Facitium vobis sermonem in omni forma sanctitatis, iste Dei servus exhibuit, quem & longum fecit & magnum;* quando enim executioni mandatur, & factibile esse demonstratur, quod persuadetur, tunc cor auditoris subjugatur & vincitur. Et ideo priusquam cœlestis Magister noster prædicationem suam exordiretur, prius ad Jordanem se recepit, ut ibidem præcursoris sui manibus baptizaretur: *Tunc venit Jesus à Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam.* Sed obsecro de quanam justitia ibi Christus loquebatur, quam implendam esse dicebat? audiamus authorem operis imperfecti, qui dicit: *Omnem justitiam non prius verbis, quam factis implevit; unde etiam Lucas testatur de illo, dicens; cœpit Jesus facere & docere.* S. Ambrosius super Lucam scribens eadem verba hunc in modum exponit: *Quæ est justitia, nisi ut quod alterum facere velis, prior ipse incipias, & tuo alios horteris exemplo?* quia igitur ut Salvator noster sacrum Baptismatis lavacrum pro salute generis humani instituere volebat, prius ipsemet baptizari voluit; sumpto Baptismo statim se ad prædicandam pœnitentiam, austeritatem, jejunia; tentationumque repulsam accingere decreverat, ac proinde ipsemet subito in horridum quoddam desertum se subducere, ibidemque summo cum rigore jejunare, atque ad præliandum cum Lucifero se accingere voluit. Unde Hug. Card. super illa verb.: *Cœpit Jesus facere & docere,* observat, quod prius dicatur *facere,* & postea secundo loco *docere; facere prius, & docere postea.* S. Bernard. verba illa Canticorum: *vox turturis audita est in terra nostra,* præsenti proposito hunc in modum adaptat; *Illius Doctoris,* inquit, *libenter audio vocem, qui non sibi plausum sed mihi planctum moveat. Vere turturem exhibes, si gemere doceas, & si persuadere vis, gemendo id magis quam declamando studeas*

David Idiota docuit populum

Intellectu manuum suarum, id est operibus suis.

Ps. 77. v. 70. 71.

Cajet. ibid.

Plin in Pan. Trajano.

Pac in Pan. Theodosii.

S. Bern. ser. in obitu Humberti.

Christus S. Baptismā non instituit, nisi prius ipse baptizatus fuisset.

Matth. 3. v. 13.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

Auth. Imp. Hom. 4.

S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 3.

Act. 1. v. 1.

Hug. Card. in Act.

Cant 2. 12.

S. Bern. ser. 59. in Cant.

Præclara admonitio S. Bernard.

ad Doctores & Prædicatores.

deas oportebit. Exemplum sane tum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negotio verbo efficacius est. Dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, prius illud tibi cognosceris persuasisse validior operis, quam oris vox. Fac ut loqueris, & non solum me facilius emendas, sed te quoque non levi liberas scabro, non jam pœnitebit ad te si quis dicat: Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere: sed neque illud verearis oportet, tu qui alios doces, teipsum non doces? S. Ambrosius in principio lib. 2. *de virginibus* rationem assignat cur exempla verbis majoris sint efficaciæ: *Quoniam,* loquit, *nos infirmi ad monendum sumus, & impares ad docendum, exemplis potius quam præceptis putavimus imbuendum, licet amplius proficiatur exemplo, quoniam nec difficile quod jam factum æstimatur, & utile quod probatum.*

S. Ambr. l. 2. de Virg.

4. Propheta Evangelicus eos, qui alios in timore Dei erudire debent, his verbis adhortatur: *Super montem excelsum ascende, tu, qui Evangelizas Sion: Exalta in fortitudine vocem tuam.* At vero dicere quis posset, quid opus est, hoc officium bene adimplere volenti ut vocem suam exaltet, vel excelsum quemdam locum conscendat? S. Gregorius respondet; ideo id præcipi, *ut qui cælesti prædicatione utitur, ima jam terrenorum deserens, in rerum culmine stare videatur, tantoque facilius subditos ad majora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat.* Deus olim in Levitico volatilia sacrificanda *retorto ad collum capite* offerri jubebat; & quidem certum quod increata Sapientia ad hunc præcipiendum ritum & ceremoniam, quæ parvi momenti prima facie esse videtur, se demisisse minime fuisset, nisi peculiare in eadem ceremonia mysterium lateret; quod idem S. Gregorius super Ezechielem scribens, his verbis nobis declarat: *Caput ad pinnulas retorquere præcipitur, ut ea quæ dicis, facias, & os ad opera conjungas.* Ipsemet quoque Seneca moralis Philosophus hanc nobis veritatem detegit, dum ad Lucilium suum ita scribit: *Longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla; quia homines plus oculis credunt, quam auribus,* dicere enim facile est, operari autem difficile, ac proinde plus operibus, quam verbis creditur. S. Cyprianus majori quam Seneca, cum authoritate loquitur, dum inquit: *Plus proficitur cum in rem præsentem venitur, nec de virtute dubitatur, quando quod præcipitur etiam exemplis firmatur.* Et ideo Plinius ait: *Erat antiquitus institutum, ut à majoribus natu, non auribus modo, verum etiam oculis disceremus quæ facienda.*

Isai. 40. v. 9.
Qui alios hortari vult, prius ascendat montem bonorum operum.
S. Greg. 2. p. Past. c. 3.
Lev. 1. v. 15.
S. Greg. Hom. 7. in Ezech.
Seneca ad Lucilium.
S. Cypr. de discipl. & bono pudic.
Seneca ib. Plin. l. 8. c. 14.

5. Regius Psalmista de quarumdam linguarum infirmitate his verbis conqueritur: *Infirmatæ sunt... linguæ eorum,* sed cur infirmatæ erant? utique non ideo, quia tenuem nimis sonum edebant, sed quia ad loquendum & persuadendum efficaces non erant; unde Hugo egregiè ad intentum, inquit: *Infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum, quibus illi prædicant, quia debilis est lingua, quam manus non adjuvat,* verum inquies, qualenam auxilium manus linguæ subministrare poterit; constat quidem quod ad bene & cum energia loquendum dentes, labia, pectus, & arteriæ plurimum conferant, at vero manus quomodo vocem fortificare valebit? notandum est igitur, quod per manus opera & bona exempla, vel potius correspondentia inter opera & verba intelligenda veniant, unde S. Gregorius ait: *Loquentis authoritas perditur, cum vox opere non adjuvatur:* econtra vero Hugo ait: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum, id est verba semetipsos condemnantium seu parvipendentium, humiliati & mortificationi operam dantium, hæc sunt quæ veluti totidem sagittæ corda auscultantium feriunt.* S. Joannes Baptista excellentissimus prædicator fuit, ut constat; at vero dic sodes, ubinam studuit? *antra deserti teneris sub annis, &c.* Certe unico tantum libro, seu homiliario ipsum usum fuisse invenio: *Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ Prophetæ,* pulpitum ejus in vasta solitudine quidam arboris truncus erat, templum caverna Scorpionum, habitus ejus merum quoddam cilicium *de pilis Camelorum* contextum esse videbatur, quid mirum igitur: Si verba ipsius ferientes sagittæ fuerint, erat quippe *vox clamantis in deserto*, Tertullianus olim gentilibus, Christianos, quod parum loquerentur, accusantibus, his verbis respondit: *Et si eloquium quiescat, ipse habitus clamat;* pari quoque ratione tametsi non nemo fortassis sit, cujus vox vel numquam vel raro audiatur in publico, si tamen is exemplariter vivat, & boni nominis odorem edat, vita hæc prædicatio est omnino efficacissima, quia ipse *habitus & mores clamant.* Unde S. Anselmus ait: *Nihil prodest aliquem exercitatum esse in dicendo, & ad loquendum trivisse linguam, nisi plus doceat exemplo doctrinæ, quam verbo. Denique qui impudicus est, quamvis disertus sit, & ad castitatem audientes cohortetur, sermo ejus est infirmus, & authoritatem non habet cohortandi, sicut è contrario, quamvis sit rusticanus & tardus ad loquendum, si castus fuerit, exemplo suo homines potest ad vitæ similitudinem impellere.* S. Ambrosius verba illa S. Pauli ad Titum (*in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus*) exponens, in quonam hoc ornamentum doctrinæ Christi, quam persuadere nititur, consistat, his verbis declarat: *Bonis operibus & fide doctrinam dicit ornari Dominicam, tunc enim placita est, & decora, si hic, qui eam profitetur, non illam exosam faciat, abnegans factis, sed amabilem & veram. Cum dicta sequentibus factis implentur, ostenduntur vera, ac per hoc decora.* D. Chrysost. propositionem quamdam tradit, ex qua perspicue deducitur, quod ad trahenda ad notitiam Dei & ad bonum corda humana, bona exempla majorem virtutem habeant, quam miracula; dicit enim: *Convincunt magis opera virtutis, quam miracula;* cujus mox rationem reddit, dicens: *Hæc namque ficte fieri possunt; vel si verè, etiam ab improbis per gratiam gratis datam.* De eodem puncto quoque S. Prosper in libro de vita Contemplativa disserit, dum ait: *Plus fideles Catholicos bonis exemplis, quam lucentis verbis solere proficere, eamque esse summam perfectamque doctrinam, quam conversatio spiritualis ostenderit, numquam inanis sermo jactaverit;* in eodem quoque loco ulterius progreditur demonstrando, quod in die judicii non instituetur examen, vel ratio verborum, quibuscum alios ad virtutem exhortati fuerimus, sed potius de operibus bonis quibus ipsis præluximus; Ac tandem idem Sanctus his verbis concludit: *Nec facile persuaderi esse possibile, quod docet lingua, si à vita lingua dissentiat: illud autem probare possibile est, quod sive prædices, sive non prædices, faciendo confirmas, & imitari volentibus cum quadam delectatione ipsius possibilitatis inculcas.* Ideo etiam ipsemet Salvator noster glorioso Magni titulo decorat illos, qui doctrinam suam bonis exemplis conjungunt: *Qui fecerit,* inquit, *& docuerit, hic Magnus vocabitur in regno Cælorum,* id est in Ecclesia, unde S. Paulinus in epistola quadam *ad Victorem* ita scribit: *Altissimus inter Regni sui maximos nominabit, quibus concessit facto æquare sermonem, ut & doctrina tibi vita tua sit, & vita doctrinæ, quo fit, ut ne-*

Ps. 63. v. 9.
Infirma est lingua quam manus non ad[illegible]
Hug. Card. ibid.
S. Greg.
Hug. Card. ibid.
Unde admonitiones S. Joannis Baptistæ hauserint tantam efficaciam.
Luc. 3. v. 4.
Matth. 3. 4.
Ibid. v. 3.
Tertull. de Pall. c. 6.
Honesta vita est efficacissima prædicatio.
S. Anselm. ad Titum c. 2.
Ad Tit. 2. v. 10.
Ornamentum doctrinæ Christianæ sunt bona opera.
S. Ambr. ad Tit. ibid.
D. Chrys. de S. Babyla.
S. Prosp. l. 1. c. 17. de vita Contempl.
Illi titulum Magni merentur, qui faciunt quæ docent.
Matth. 5. v. 19.
S. Paulin. in Ep. 27.

mo

*mo se audeat excusare discipulus, velut difficultatis impe-
rio, cum prius astringatur virtutis exemplo.* Sacrum
Concilium Trident. de reformatione Ecclesiastic.
& bonis eorumdem moribus, utpote qui ad alios
Trid. Conc. de Ref. sess. 25. v. 1. instruendum electi sunt, tractans, ita scribit; *Hoc
est veluti quoddam prædicandi genus, quod tamen omnes
fructus semper & ubique parit stabiles & pulchros.* In
Isaia anonunciantium Evangelium pedes plurimum
Isaia 52.7. commendantur: *Quam pulchri super montes pedes
annunciantis & prædicantis pacem*; nullam de ore, vel
lingua mentionem facie, licet hæc ad prædicandum
quam maxime usui sit & necessaria, sed pedum tan-
tum meminit, quia opera in prædicantibus maximè
æstimantur, majoremque efficaciam obtinent.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Bonum exemplum magnæ est utilitatis & necessitatis, præcipue in iis, qui in Regimine & Superioritate aliis præsunt.

THEMA.

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. Tit. 2. vers. 7.

Superiores debent subditis præbere exempla bonorum operum. 1. Vulens Apostolus Titum discipulum suum
quem in Candia Episcopum ordinarat, ad-
hortari, ut gregem à Barbaris seductum ad fidem
veram reduceret, plus ei, per vitæ exemplaritatem
quam per eloquentiæ energiam conandum esse in-
culcat, dicens: *In omnibus teipsum præbe exemplum
bonorum operum, ut, qui ex adverso est, vereatur, nihil
habens malum dicere de nobis.* Ubi S. Ambrosius sub-
S. Ambr. ibid. jungit: *Quod ut effici non sit arduum aut difficile, Ma-
gistrum formam esse præcepit*; quibus verbis, ut idem
S. Doctor insinuat S. Paulus Tito modum præscri-
bit, quem in eradicandis vitiorum zizaniis, plan-
tandisque virtutibus Christianis servare debet, *ut
ea qua docet*, inquit S. Doctor, *quomodo fiant, osten-
dat, ut ii, qui prophani sunt, & inimici fidei erubescant,
videntes, quia quæ verbis docet, vera esse probat factis.*
S. autem Anselmus personam Apostoli assumens,
S. Anselm. ibid. ita dictum exhortatur Episcopum: *Ut doctrina tua
sit efficax, præbe teipsum exemplum bonorum operum,
id est, ita vive, ut sis omnibus forma bene vivendi, &
qui te viderint, legant in operibus tuis, velut in libro
quid agere debeant.* Porro Cajetanus cur Apostolus
solicite adeo Titum extimularit, juventuti ejusdem
adscribit, quanto namque adolescentior erat, tan-
to convenientius erat, ut populum sibi subjectum,
potius vitæ sanctitate, quam correctionum, & re-
Cajet. ibid. prehensionum authoritate. *Inter instruendum junio-
res, instruit ipsummet Titum*; inquit citatus author,
*ut hinc intelligamus, ipsum esse in numero juniorum,
& ut juniores magis doceant exemplo, quam verbo.*

2. *In omnibus, &c.* Apostolos, futuros Ecclesia-
rum Cardines, quæ in variis mundi partibus plan-
tandæ erant, Spiritus Sanctus per os Davidis titulo
Psal. 18. v. 7. afficit Cœlorum dum ait: *Cœli enarrant gloriam Dei.*
Quæ verba, sicut & alia illa (*extendens cœlum sicut
Psal. 103. v. 2. pellem*) considerans Hug. Card. epitheti hujus my-
Hug. Card. ibid. sterium explanat, dum inquit: *Ipsi sunt cœli respectu
subditorum, quia sicut motus cœli est regula omnium mo-
tuum inferiorum, ita opera Prælatorum debent esse re-
Jer. 4. v. 23. gula subditorum, sed dicitur Jerem. 4. aspexi, &c. cœlos,
& non erat lux in eis.*

3. *In omnibus, &c.* Simile monitum idem Aposto-
lus alteri suo discipulo Timotheo Ephesino Epi-
scopo tradit his verbis: (*Sed exemplum esto fidelium* 1 Tim. 4. 12.
*in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castita-
te.*) *Ut scilicet* (subnectit S. Thomas) *quod verbo præ-* S. Th. ibid.
cipis, impleas opere, & hoc in locutione; unde dicit: In Cum Prælati sint in comitatu multorum debent illis prælucere bono exemplo.
*verbo, scilicet ponderato, ordinato, & circumspecto.
Item in conversatione exteriori, ut, sicut excellis loco
& dignitate; ita & honesta conversatione.* Cujus præ-
cepti hæc principalis est ratio, quoniam Prælati,
qui Imperii sustinent habenas, ubique veluti in so-
cietate & comitatu sunt multorum, atque adeo
multi ad eorum sive bonum, sive malum exem-
plum respective aut salvantur, aut damnantur. Ideo-
que S. Fulgentius in quadam epistola ad Theodo-
rum scribens, ait: *Fit, ut qui sunt in sæculi culmi-* S. Fulg. Ep. 6.
*ne constituti, aut secum plurimos perdant, aut secum
multos in via salutis acquirant.* Ita Regulus ille Ca-
pharnaita post miraculosam per Salvatorem filio
restitutam sanitatem, non solum ipse legis Evan-
gelicæ jugo, sed & tota illius familia se subjecit,
dicente S. Joanne: *Et credidit ipse, & domus ejus tota.* Joan. 4. v. 53.
Verisimile est, eam familiam habuisse; admo-
dum numerosam, siquidem persona opulenta
erat, ioque honoribus constituta. Porro si tantæ
conversionis rationem quæritis, S. Thomam au-
dite dicentem: *Quia secundùm conditionem Domino-* S. Thom. in Joan.
rum sive bonam sive malam, servi disponuntur. Notan-
dum autem, Spiritum Sanctum, qui fallere ne-
quit, notanter dicere: *Domus ejus tota*; ita ut om-
nes & singuli ad exemplum Domini sui sese con-
verterint, ideoque S. Hieronymus inquit; *Vide,* S. Hieron. in c. 65. Isa.
*quanti referat majorum fides, cum bonis conjuncta mo-
ribus; inferiores enim eos facilè sequuntur.*

4. Cap. 9. lib. 1. Esdr. inconsolabilem ejusdem Esdras exemplo suo reduxit populum ad obedientiam Dei.
herois nobis commemorat planctum, tenerrimè
ingemiscentis propter Israëlitarum sponsalitia con-
tra Dei præceptum cum Gentilium mulieribus
contracta; ait namque: *Scidi pallium meum & tu-
nicam, & evelli capillos capitis mei & barbæ & sedi
mærens.* Annon hic illud Psalmistæ vaticinium 1 Esdr. 9. v. 3.
adimpletum fuit: *Imple facies eorum ignominia, &
quærent nomen tuum, Domine.* Immediatè ante po- Psal. 82. v. 17.
pulus ille sub servituris jugo pressus fuerat, ut
hac via ad debitam DEO obedientiam, & obse-
quium præstandum induceretur; & nihilominus
iterum subito in præcipitium corruit; Tantæ
inconstantiæ causam nostis? Malum erat Prima-
tum exemplum, siquidem inibi dicitur: *Manus* 1 Esdr. 9. 2.
*etiam Principum & Magistratuum fuit in transgres-
sione hac.* Ut igitur populum ab hoc perditionis ba-
rathro eriperet Esdras, quid enim fecisse arbitra-
mini? Scandalosam forte reprehendit transgres-
sionem? Forsitan justitiæ divinæ iratæ supplicia
transgressoribus intentavit? Argumentis fortasse
& efficaci facundia prævaricatores ad pœniten-
tiam reducere conatus fuit? minime equidem;
quin potius primus omnium cilicio se vestivit, &
plangere cœpit, quamvis nullum in dicto ex-
cessu participium haberet, *Scidi pallium meum*; quæ Interl. ib.
verba ita Interlinearis illustrat: *Lugubri habitu do-* Ibid. v. 3.
*lorem cordis significans, ut scilicet velocius animos
omnium ad pœnitentiam provocarem & sedi mærens,
docens per lamenta pœnitentiæ veniam esse impetrandam.*
Tantamque sancti hujus viri profuit exemplum.
ut Historia sacra dicere non dubitet: *Conve-* Ibid. v. 4.
nerunt autem ad me omnes. Ubi Glossa inquit, *nota,* Gloss. ord. ib.
*quantum exempla juvant; nihil scribitur Esdras locu-
tus fuisse, sed tantum audito scelere lachrymasse, &
turbam ad se fidelium, non vociferando, sed lachry-
mando traxisse.*

5. Quan-

Ezech. 1. v. 19.
Applicatur ad propositam currus mystici Ezechielis.
Galfrid. in Alleg. Tim.

5. Quanto magis currus Ezechielis in sacrorum Interpretum intellectibus vertitur & rotatur, tanto plura in eodem mysteria conspiciuntur; porro sacer textus ait: *Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rota juxta ea, & cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul ac rotæ.* Ubi Galfridus per similitudines dictorum animalium currum sustinentium illos dicit denotari, qui regimini præsunt, & ministerio destinati sunt Evangelico: per rotas vero subditos intelligit; observandum vero est, quod rotæ illæ volvebantur, justa velocitatem vel tarditatem motus animalium, quia secundùm quod bona vel mala sunt superiorum exempla subditi vel gressum sistunt, vel cœptum à se cursum prosequuntur. *Nunc autem quod miserandum est & dolendum pluribus in locis cum retrocedentibus animalibus, revertuntur simul & rotæ, & cum cadentibus cadunt, & cum incurvatis ad terram pariter incurvantur.* Dionys. Carthus. super illa Actuum Apostolicorum verba: *Cupit JEsus facere & docere*, ad gubernantium instructionem ita scribit: *Primo exorsus est operari, deinde quod fecit, edocuit, quo multorum præsumptio, atque audacia increpatur, qui proniores sunt docere, quam discere, loqui, quàm audire, vel qui ea, quæ prædicant, facta non exequuntur, in hoc enim ipso suis ipsi doctrinis detrahunt, neque cum aliis prælati sint, erubescunt vitiosè, & inexemplariter conversari coram his quibus præsunt.*

Act. 1. v. 1.
Dion. Carth. in c. 1. Act. Ap.

Quantum valeat exemplum Superiorum, patet in Ninivitis.

Porro quantæ efficaciæ sit præsidentium exemplum, ex eo, quod in Ninive contigisse legitur, clare elucet; Jonas etenim populo Ninivitico ad fauces usque crapulis, tripudiis, carnalibus voluptatibus cunctisque aliis dissolutionibus immerso (pro cujus describenda malitia hoc unum dixisse sufficiat, quod Sardanapalus illi tamquam Rex præsederit) jussu Dei totale comminatus est exterminium, & licet tanta illius populi malitia & impietas esset, attamen ad illam Jonæ vocem & funestum nuncium facta est mutatio quædam, quæ major in differentes in omnibus dari non poterat, nam *vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem*, jejunium sibi in pane & aqua indixerunt rigorosissimum, tamque austeram fecerunt pœnitentiam, quæ ad excutiendum è manibus Dei divinæ iræ flagellum sufficere poterat. At vero scire velis, undenam tantum hoc bonum suam derivarit originem? *Pervenit verbum ad Regem Ninive & surrexit de solio suo, & abjecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.* Moxque omnes Ninivitæ sine contradictione Regis sui imitati sunt exemplum; *Clamavit & dixit in Ninive ex ore Regis, & principum ejus dicens: homines & jumenta..., non gustent quidquam ... operiantur saccis homines.* Ubi S. Ambrosius ait: *Primus plane Rex invigilat, quia ut tota civitas jejunaret, famem sibi Rex prius indixit. Exemplo suo præparat Religionis exercitum non armis, sed sola devotione munitum.*

Jonæ 3. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 7.
S. Ambr. l. 2. in c. 4. Jonæ.

Eccli. 10. 2.
Reges bene viventes sunt magni prædicatores.

6. *Qualis Rector est Civitatis*, inquit Ecclesiasticus, *tales & inhabitantes in ea.* Quisquis enim subditorum propensiones examinat, illas ut plurimum suam à Principibus, quibus subjiciuntur, originem habere inveniet. Ingeniosa est illa S. Thomæ de Villa nova propositio, qui Regi titulum magni prædicatoris attribuit, dicens: *Magnus prædicator Rex, plus proficit verbo & exemplo, quàm omnes mundi prædicatores;* quamvis enim verissimum sit axioma illud, quo dicitur, quod Deus non sit acceptor personarum, nihilominus Ecclesia inter alia Sanctorum encomia, etiam illustres & nobiles illorum natales, si ejusmodi habuerint, commemorat cujus rationem S. Bernardus assignans, ait: *Deus acceptor personarum non est, nescio tamen, cur virtus in nobili plus placet, nisi fortè quia claret.* Ecclesiæ enim utilissimi sunt nobiles, in quibus relucet sanctitas, idque propter eorumdem exempla, quæ supra candelabrum positi & resplendentes in multos transmittunt. In vita magni illius servi Dei Joan. Baptistæ de Fulginio narratur, quod Cardinalis quidam instanter ipsum rogarit, ut bonum aliquod sibi pro vita spirituali instituenda subministraret Consilium; cui ipse respondit, quodnam tibi dare potero monitum, qui vilissimus vermis sum? Attamen ut Eminentiæ Vestræ obediam, hoc solum dico, quod S. Carol. Borrom. sanctitate vitæ suæ, tantique luminis exemplo lumen & ædificationem universo mundo attulerit, factusque sit specialiter Principum & Magnatum speculum & exemplar, si enim homo aliquis vilis & humilis, qualis ego sum, convertatur ad Deum, quem fructum facere poterit? At vero personæ illustres & potentes, hæ sunt, quæ Ecclesiam plurimum juvare possunt solo enim vitæ suæ bonitate & exemplaritate omnibus conspicuè exposita, populos reformant. Unde S. Augustinus ait: *Multis noti multis sunt authoritati ad salutem.*

S. Thom. de Villa Nov. Dom. 19. post Pent.
S. Bern. Ep. 113.
Nobiles bene viventes, plurimum prosunt aliis exemplo suo.
Lib. 3. Vitæ c. 14.
S. Aug. l. 8. Conf. c. 5.

7. Isaias Propheta sibimetipsi suum improperavit silentium, dicens: *Væ mihi quia tacui*; moxque illius reddit rationem: *quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito*; ubi ut videtis, immunda se labia habere agnoscit, quia in medio populi eodem defectu laborantis habitabat, ut exinde disceremus, quod quales sunt Sacerdotes, Prælati, & capitales quoque ut plurimum esse soleant illi, qui ab ipsis dependent, quia *qualis Rector est civitatis, tales & habitantes in ea.* Observandum verò est, quòd tametsi Deus balbutientia Isaiæ linguæ prospexerit, mittendo ei Seraphinum, qui per carbonem ignitum linguam ejus purificaret, nusquam tamen Deus idem beneficium populo præstitisse legatur; tametsi & ipse pollutus labia haberet; cur igitur Deus Prophetæ hoc remedium contulit, non vero aliis? Responderi potest, ad propositum nostrum sufficisse, quod Deus defectui Isaiæ prospiceret, ex quo enim caput illorum purificatum erat, omnes alii suos in ipsum oculos defixos habentes, ex bono ipsius exemplo, quod communiter in inferiores transmittitur, emendari poterant: siquidem ut Poëta canit: *Regis ad exemplum totus componitur Orbis.* Notandum quoque Isaiam ad prædicandum illi populo abire noluisse, nisi prius ab illa imperfectione mundatus fuisset: Mox vero ut audivit, *ecce, tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur*, tunc ut audivit vocem Domini dicentis: *Quem mittam? Et quis ibit nobis?* Statim dixit: *Ecce ego, mitte me.* Ubi Origenes ait: *Non propter priorem conscientiam ausus fuit dicere mitte me. sed ubi audivit, ecce abstuli iniquitates tuas*; tunc enim caput in subditis fructum facit, quando immaculata & irrepræhensibili vita eis prælucet. Unde S. Gregorius ait: *Sit Rector operatione præcipuus, ut vitæ viam subditis vivendo denunciet, & grex qui pastoris vocem moresque sequitur, per exempla melius, quam per verba gradiatur.*

Isai. 6. 5.
Ibid.
Cur Deus potius mundaverit polluta labia Isaiæ, quam populi sui.
Isaiæ 6. v. 7.
Ibid. v. 8.
Orig. Hom. 4 in cap. 6. Isai.
S. Gregor. p. 2. Past. c. 3.

8. Cum S. Petrus Antiochiæ demoraretur, conversando cum Gentilibus noviter Evangelio comparatis quemvis cibum indifferenter cum iis manducabat, quem tamen vivendi modum cum Hebræis Neophytis minimè servabat, ne enim illis scandalū daret cibis per antiquam legem prohibitis abstineat; quod observans S. Paulus, zelo fidei instimulatus acriter eum repræhendit: *In faciem ei restiti, quia repræhensibilis erat*; quod vero hac in re vel ma-

Exempla superiorum tam mala quam bona cogant ad imitationem.
Gal. 2. v. 11.

maxime proposito nostro deservit, est quod Paulus de semetipso asserat: *Dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cum Judæus sis, gentiliter vivis, & non Judaicè, quomodo gentes cogis Judaizare?* At vero dicit fortasse nonnemo, quâ ratione intelligendum est, quod Petrus gentiles ad ritus Hebraicos consectandos violenter coëgerit: Num igitur contrarium facientibus, carceris, vel censurarum pœnas imposuit? Aut si id non fecit, quomodo verbum illud cogis intelligendum erit? Audiamus S. Thomam ad hoc respondentem, cogis inquit, non imperio, sed exemplo, quia Principis & Prælati validiora sunt exempla quam verba. S. Hieronymus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, de S. Marco Evangelista ferè simile quid dicit; ait enim: *Primus Alexandriæ Christum annuncians constituit Ecclesiam tantâ doctrinâ, & vitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret*, quæ vis & violentia utique in bonorum exemplorum & sanctitatis eminentis vitæ suæ Apostolicæ efficacie fundabatur; *Cui nimirum Deus omnipotens*, ut S. Petrus Damianus ait: *Tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogavit, ut omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam, ac totius sanctæ conversationis instantiam, tamquam ad monasticæ perfectionis fastigium convolarent.* Unde verò hæc tam admirabilis populorum illorum conversio, virtutum heroicarum, summæque perfectionis exercitio essociata, processerit idem Damianus in eodem sermone his verbis testatum facit: *Non modo sanctæ prædicationis erudiebat eloquiis, sed ad spiritualis vitæ rectitudinem, eximiis etiam propriæ continentiæ ac pietatis provocabat exemplis.*

Ibid. v. 14.
S. Th. ibid.
S. Hieron. de Script. Eccl.
S. Petr. Dam. ser. de S. Marco.

9. In Deuteronomio ubi de victimis in honorem Dei offerendis agitur, sequens à supremo Legislatore decretum conditum fuit: *Hoc erit judicium Sacerdotum, à populo, & ab his, qui offerunt victimas, sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt Sacerdoti armum ac ventriculum.* At verò quidnam in eo lateret mysterii, quod Sacerdoti potius hanc victimæ partem & non aliam assignarit? Cur non potius caput vel pectus iis cedere debuit? *Omnia in figura contingebant illis.* Unde S. Gregorius ait: *Divina lege armum Sacerdos dextrum in sacrificium accipit, & separatum, ut non solum si ejus operatio utilis, sed etiam singularis, nec inter malos tantummodo quæ recta sunt, faciat, sed bene quoque operantes subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat.* Apud S. Joannem Christus Servator noster de bono pastore, id est, de bono Prælato disserens ait: *Oves vocem ejus audiunt... Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.* Ecce tibi in hisce verbis clarè expressam in bono Prælato relucentis salutaris exempli efficaciam, pastor enim vitæ suæ exemplaritate præcedit, quia *ante eas vadit*, & quid inde sequitur? *Et oves illum sequuntur*; at vero ex quo nulla verborum prolatorum fit mentio qualis est vox illa, quam oves auscultent? Respondeo, exemplum est vox viva, quod proinde locum verbi supplet: Nam ut S. Leo ait: *Validiora sunt exempla quam verba.* Verum enim vero ex quo pastoris & gregis mentionem fecimus, restat, ut ad alium quemdam Psalmistæ textum considerandum vos invitem; hic enim in Psal. 79. ait: *Qui regis Israel, intende: Qui deducis velut ovem Joseph*, ubi Septuaginta legunt: *Qui pascis Israel intende*, at vero quis est, qui differentiam inter verbum *regis*, & verbum *pascis* ignoret? Respondeo igitur, ita quidem esse, verumtamen quia textum hic de eo qui Caput & Dux est, aliosque gubernat, communiter exponitur, scire necessum est, quod idem sit bene ducere alios, iisque salutaribus exemplis prælucere, quod iisdem de optimis pascuis prospicere. Subjungit igitur idem Regius Vates: *Qui sedes super Cherubim*, quia qui aliis bona exempla edit, sedis & throni loco Cherubinos habere meretur. Dionysius Carthus. super illud ab Apostolo Tito relictum monitum (*teipsum præbe exemplum.*) Apostolum discipulo suo suadere dicit, ut potius in operando quàm in docendo abundet ut sensus sit: *Præbe te ipsum exemplum, copiosius agendo quàm doces.*

Cur Deus olim ex victima sacerdoti dari præcepit armum.
Deut. 18. v. 3.
S. Greg. p. 2. Past. c. 3.
S. Joan. 10. v. 4. 5.
Oves sequuntur pastorem.
S. Leo serm. de S. Laur.
Ps. 79. v. 30.
Septuaginta.
Ps. 79. 2.
Tit. 2. v. 9.
Dion. Cart. ib.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Caput Communitatis velut exemplar & idea agendorum, subditis in virtutibus præluceat, siquidem hi ad ejus exemplum, quod magna est apud illos efficacia, semper respiciunt.

THEMA.

Forma facti gregis. 1. Petr. 5. vers. 3.

1. S. Apostolus Petrus quondam seniores id est eos, quibus incumbebat erudire & gubernare animas, instanter his verbis rogavit: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro, consenior, ... pascite qui in vobis est gregem DEI*, scilicet eumdem in disciplina Christiana erudiendo quo fine unice necessarium erat bonum illorum exemplum, ac proinde subdit *forma facti gregis*, id est, ut Cajetanus exponit, *se ipsos formas exemplares exhibendo ad formandum gregem fide & moribus instruant*; cui expositioni pariter Carthusienus subscribens ait: *Gregi vobis credito exemplares effecti*, cujus sequentem assignat rationem; *quia ex virtuosa & exemplari conversatione ac informatione Superiorum in tantum dependet profectus & salus inferiorum, ut per Jeremiam Dominus protestetur; quia stulte egerunt pastores, ... propterea ... omnis grex eorum dissipatus est.* Et ideo S. Bern. *de S. Malachia Episcopo* dicit; *Ipse regula erat fratrum legebant in ejus vita, quomodo conversarentur.* Eusebius de S. Gregorio Nazianzeno refert: Quod factus Episcopus tanto cum zelo populo in religione Christiana virtutumque & perfectionis exercitio erudiendo incubuerit, ut nullus suorum umquam se aliquid boni fecisse gloriari potuerit, quod non prius in sancto Pastore suo visum imitati fuissent. S. Hieron. ab Hugone Cardin. super illa verba S. Pauli ad Galatas: *Quomodo gentes cogis judaizare*, citatus, Prælatos hisce verbis hortatur: *Omnia quæ Prælatus agit vel dicit, vocalia debent esse, ut quidquid agat, quidquid loquatur, doctrina sit, ideo Joan. Baptista vocat se vocem, quia omnis actio ejus vox est.* Porro quantæ utilitatis & efficaciæ sit exemplaritas Principis in quem omnes oculos suos defixos habent; Plinius in Panegyrico Trajani his verbis demonstrat: *Vita*, inquit, *Principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo.* Huc quoque spectat ingeniosum illud Hugonis Cardinalis dictum, qui super illa verba S. Pauli ad Titum *in omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum*, ait: *Quasi tu es liber & exemplar subditorum.* Discipuli enim artem scribendi addiscere volentes, in propositum sibi exemplar, continuo respiciunt, ut conformiter ad illud characteres suos forment: ita quoque in subditis ut plurimum evenire solet, qui actiones, mores, gestus, inclinationes & affectiones suas, juxta eas quas in supe-

1 Petr. 5. 1. 2.
Prælati exemplari conversatione, sint forma gregis.
Cajet. ib.
Dion. Carth.
Jer. 10. 21.
S. Bern. in vita S. Malach.
Euseb. Hist. Eccl. l. 11. c. 9.
Gal. 2. v. 14.
S. Hieron. cit. ab Hug. Card.
Plin. in Paneg. Trajani.
Ad Tit. 2. 7.
S. Hug. Card. ibid.

rioribus vident, à quibus dependent, regulare & dirigere satagunt.

Rei vor Davidis Regis fuit, optimè ordinare aulam suam, per innocentem vitam suam.
Psal. 104. v. 4. 5.
Ibid. v. 6. 7.

2. Aulæ magnorum Principum ut plurimum nidi esse solent omnium vitiorum; unde Poëta illa cecinit: *Exeat aula, qui volet esse pius*, verumtamen ab hac qualitia immunis prorsus fuit regia illa Davidis familia, utpote in timore Dei optime ordinata; qua de re ipsemet David luculentum perhibens testimonium, ait: *Declinantem ad me malignum non cognoscebam, Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar; superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam; Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat; Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam; qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum.* Hæc autem domus Davidicæ peregregia virtus, hæc aulicorum suorum excellens reformatio, hic totius Regiæ domus bonus odor, à solo procedebat Davidis innocuo exemplo, utpote de quo libere affirmari poterat, quod *forma factus gregis sui* fuerit, siquidem ipsemet in principio ejusdem Psalmi sancte gloriabatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*; quid igitur mirum quod gloriari potuerit, dicendo: *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat*; nam ut Poëta ille canit: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

Ps. 100. 2.

Chrysost. ib.

De hac enim innocentia D. Chrysost. ait: *Primo magna & præclara virtus est innocentia ut quæ non in eo, qui ea præditus est, gradum figat, sed etiam ad alios dimanet, quemadmodum ait Sapientiæ Author: Fili si bonus fueris, tibi ipsi ac proximis eris.* Quod si igitur bonum privati hominis exemplum magna cum facilitate ad alios transfunditur, quanto magis id quod vir Princeps post se in actionibus vitæ suæ relinquit?

Centurio Evangelicus suo exemplo docuit milites obedientiam.
Matth. 8. v. 9.

3. Nescio an aliquando observaveritis exactissimam, quam milites illi Centurioni Capharnaitico exhibebant obedientiam & obsequii promptitudinem, de qua ipsemet Centurio testimonium perhibens dicit: *Habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; Et servo meo: Fac hoc, & facit*; Et tamen nemini ignotum est, quam sit militia indisciplinata, omnisque subjectionis & reverentiæ exhibendæ incapax & in idonea, utpote quæ obedire nescit, nisi quando ab imperii virga seu baculo cogitur & violentiam patitur. Verumtamen nemini nostrum prompta hæc obedientia militum mira videri debet, si considerentur verba, quæ sapiens & circumspectus Centurio ille paulo ante præmiserat, scilicet: *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus*; Tametsi enim ipse alteri capiti se superiori subjectus fuerit, credibile tamen est, quod eidem exacte & punctualiter obediendo bonum quoque ad milites gregarios sub se militantes exemplum transmiserit. Magna est prærogativa, eaque ad extimulandum subditos valde efficax si is qui caput est, in exequendo eo quod præscribitur, primus sit. In libro Numerorum scribitur: *Si semel clangueris, venient ad te Principes & capita multitudinis Israel: Si autem prolixior atque concisus clamor increpuerit, movebunt castra primi, qui sunt ad Orientalem plagam.* Quodnam vero obsecro in hoc reconditum est mysterium quod Principes signo & sono brevi & modico convocarentur, ad differentiam populi, pro quo congregando plura signa requirebantur? Stephanus Cantuariensis hanc illius assignat rationem, dicens: *Prælati una sola admonitione debent facere, quæ spectant ad cultum DEI, hoc contra illos potest induci qui cum audiunt primam campanam, secundam expectant, & ultimam; & nota quod populus prolixiori clangore vocabatur, quam Principes, quia Prælati semper primi debent in bono opere inveniri.*

Luca 7. 8.

Num. 10. v. 4. 5.
Prælati unica admonitione debent facere quæ docent.

Stephan. Cantuar. apud Godefr.

4. De invicto illo Hebræorum belli Duce Gedeone in libris Judicum scribitur, quod cum se una cum trecentis illis militibus ad Madianitas debellandos accinxisset: *Divisitque trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite.* Porro tubæ, ut cuilibet notum est, ad suggerendum bellatoribus animum serviunt, suntque signum, quo militibus signum datur, ut se præparent ad prælium; unde Deus in prædicto capite Moysi præcipit dicens: *Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra.* Cupitisne autem scire mysterium, cur Deus non unam, sed duas Moysi tubas præscripserit? Audiamus Hugonem Cardinalem, qui ait: *Prima tuba est Verbum prædicationis, secunda est exemplum boni operis.* Quod si igitur Madianitas debellare volumus, id est, si vitiis & scandalis bellum movere eademque profligare nitimur, prima tuba, id est, Verbum prædicationis non sufficit, non enim intentum nostrum assequemur, si solum exhortemur, præcipiamus aut leges promulgemus, vel pœnas comminemur verum insuper necessum est, ut is qui promulgat & condit legem, bonum quoque exhibeat exemplum, sitque primus in observatione eorum quæ præcipit. Relucentes quoque lampades, vitæ puræ & immaculatæ præfigurant exemplaritatem: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Author Homiliæ de Virginitate, quæ operibus S. Bernardi inserta reperitur, inquit: *Gedeon repentina luce hostes terruit, & vertit in fugam, terrentur enim Principes tenebrarum, visa luce bonorum operum;* Hisce itaque tubis sonantibus, accensisque dictis lampadibus, quisquis est, animose dicere poterit: *Quod me videritis facere, hoc facite.*

Judic. 7. v. 16. 17.
Cur Deus jusserit Moysi duas tubas facere ad convocandam multitudinem.
Num. 10. 2.
Hug. Card.
Ut doceret opus esse tam exemplo operum quam exhortatione verborum.
Matth. 5. 16.
S. Bern.

5. In eodem Judicum libro de Rege Abimelech scribitur, quod dum obsidioni turris Sichem, quæ à Sichemitis strenue defendebatur, insisteret, una cum populo montem Selmon conscenderit: *& arrepta securi præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videritis facere, cito facite.* Ex qua historia manifeste deducitur, quanti momenti & efficaciæ sit Principis exemplum; paulo post vero sacer Textus subjungit: *Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur Ducem, qui circumdantes præsidium succenderunt.* De Manuele Comneno pariter legitur, quod civitatem Dorileom in Frisia restaurare volens, proprios humeros saxis oneravit: Quod videntes cæteri milites, exemplo ipsius certatim idem fecerint, indeque factum sit, quod mira cum celeritate, mœnia civitatis prædictæ denuo erexerint. In cap. 9. Proverbiorum ab ipsamet Divina Sapientia fabricam quamdam erectam fuisse legimus: *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem;* Modos autem quem in hac fabrica erigenda adhibuit, confestim subjungitur: quia *Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Cajetanus linguæ Hebraicæ insistens, legit: *Vocavit super humeros excelsorum civitatis. Ecce modus vocandi, quo scilicet Divina Sapientia vocat homines, mittendo puellas suas, hoc est, virtutes, ipsæ enim dicuntur Sapientiæ puellæ, eo quod suapte natura famulantur, & obsequuntur Divinæ Sapientiæ; locus, unde per virtutes Divina Sapientia*

Magni momenti sunt exempla Regis.
Judic. 9. v. 48.
Ibid. v. 49.
Nicetas l. 5. in Manuel. Comn.
Prov. 9. v. 1.
Ibid. v. 3.
Cajet. ibid.

vocat,

vocat, describitur: Super humeros excelsorum civitatis: Metaphora est significans, quod virtutes Missæ à Divina Sapientia, officium vocandi exercent, non prædicata, nec scripta, sed portata super humeros hominem, hoc est sustentata factis; virtutes itaque in factis consistentes excitant homines. Ac tandem idem purpuratus Doctor concludit, quod ex quo bona exempla unicuique homini ad bene operandum calcaria addunt, multo magis incitare debeant eos, qui in sublimi sunt dignitate constituti: *Quamvis virtutes, in factis quorumcumque hominem suapte natura invitent alios, quia tamen Divina Sapientia gubernat infima per media, ideo ad ordinem Divinæ Sapientiæ spectat quod virtutes in factis hominum excelsorum in civitate, qui aliis præsunt statu, authoritate, officio, vel consilio, excitent & invitent alios.* Eum qui molestum, difficile, ac ignotum aliquod ingressurus est iter, valde juvat, si viam aliorum viatorum vestigiis signatam & expressam inveniat, quanto magis in eodem itinere dirigeretur; si ipsiusmet Principis vestigia viis impressa videret? *Arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Pauci enim sunt, qui viam Regiam observantiæ præceptorum DEI & Ecclesiæ vestigiis suis terunt, multoque pauciores, qui consiliorum viam ingrediuntur: Et ideo si in hac via compareant hominis alicujus exemplaris vestigia, magnus homini viatori animus suggeritur, ut currat, ad imitationem ejus, qui dicebat: (*Viam mandatorum tuorum cucurri.*) *Ardua quidem res est*, inquit D. Chrysostomus, *& perdifficilis, maxime autem quando qui operatur, est in magna virorum bonorum paucitate: Quemadmodum enim via ingressus affert laborem, magis autem quando fuerit solus viator, & nullum habet via comitem, ita etiam hic, non parva enim res est fratrum societas & adhortatio; & ideo dicit etiam Paulus: Considerantes vosmetipsos ad provocationem dilectionis, & bonorum operum;* majoris autem efficaciæ sine dubio erit exemplum bonum Principis alicujus, quam cujuscumque hominis privati.

Et virorum in dignitate constitutorum.

Matth. 7. v. 14.

Iter facienti plurimum prosunt vestigia prædecessorum.

Ps. 118. v. 32.

D. Chrys. in Psal. 18.

6. Hebræorum populus post quadraginta annos, quibus in deserto, & vasta solitudine oberraverat, tandem usque ad confinia terræ promissionis pervenerat, verumtamen priusquam terræ huic pedem inferre possent, ingens Jordanis flumen trajicere necessum erat; quid hic faceret populus hic numerosissimus? Neque enim naves præsto erant, nec pontes, nec ligna: Num forte Deus aquas illas ad instar montium in altum congelatas suspendet, ne diffluere possint, quemadmodum circa Maris Rubri aquas alias fecerat? At vero quis tali ac tanto miraculo fidei? formidabunt utique ne postquam per siccum hujus fluminis fundum gradi cœperint, aquæ illæ denuo subsidant, & ipsi submergantur. Si dixeris, eos jam in transito Maris Rubri Divinam expertos fuisse providentiam, & ideo eidem tuto se etiamnum fidere posse; Respondeo in primis, ex illis qui Mare Rubrum sicco pede pertransierant, duos tantum, & non plures inter vivos mansisse superstites; Præterea sciebant, quod quando dictum mare Ægyptios sino suo exceperat; Deus sub remissis in fundum aquis, solitumque locum & cursum tenentibus eosdem ad unum usque submersecit, ac proinde cum Hebræi propriæ conscientiæ statum probe cognoscentes, plurimarum se transgressionum reos esse cognoscebant, merito timere poterant, ne pari illos supplicio DEUS mulctaret.

Judæos ad ingrediendum Jordanem movit Josue, & arca, portata à sacerdotibus præcedentes.

Quem igitur Divina Sapientiæ modum adinvenit, ut illos animaret, & constanter efficeret, ut se huic Elemento intrepide committere, eidemque pedem inferre auderent? Nimirum viderunt ante se præeuntes sacerdotes Arcam Domini portantes: Viderunt magnanimum illi belli Ducem Josue, cui Deus præceperat: *Surge & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum.* Sicque capite præcedente, posito omni metu secuti sunt omnes. Sic quoque licet David Uriam, qui è castris Jerusalymam venerat, multis verbis hortatus fuisset: ut non instar aliorum militum sub dio somnum caperet, sed domi suæ sub tecto quieti indulgeret, Regiam hanc sibi oblatam gratiam repudiavit, hoc solum motivo inductus, quod videlicet Joab Israëlitici exercitus Archistrategus in campis sub aperto aëre dormiret.

Josue 3. v. 6.

Josue 1. v. 2.

7. Priusquam S. Carolus Borromæus Mediolanensis Ecclesiæ electus fuisset Archiepiscopus, præfata Ecclesia per solidum 80. annorum spatium à propriis Pastoribus, numquam in ea residentibus, derelicta fuit, & in eum redacta statum, ut esset velut vinea quædam sylvestris, vitiorum, abusuum, scandalorum, sacrilegiorum, superstitionum & Hæresum vepribus, spinisque horrida; adeo ut sancto Carolo illius regimen adeunti, merito dici potuisset, quod S. Leo de S. Petro Romam ingrediente olim dixisse legitur: *Sylvam istam frementium bestiarum ingrederis?* Et tamen idem sanctissimus Archiepiscopus eamdem ad tam perfectam culturam reduxit, ut Cardinalis Pinelli in voto Canonizationis dicti Sancti attestatus fuerit, Diœcesin illam jam esse domicilium sanctitatis & devotionis. At vero quonam modo usus fuit, ut illam huic Ecclesiæ Ecclesiasticæ disciplinæ inferret elegantiam? Nimirum primo omnium reformavit semetipsum, & postea familiam suam Archiepiscopalem. In primo quoque Concilio Provinciali circa vitam & mores Episcoporum decreta aliqua condiderat; quæ ut tanto arctius à subditis sibi Episcopis observarentur, ipse primus esse voluit, qui eadem observando exequeretur, & quia abusum multiplicitatis beneficiorum in eadem persone concurrentium abrogare decreverat, ipsemet in manum summi Pontificis, sexaginta millia scutorum annui reditus, generose renunciavit, solum sibi retinendo Archiepiscopatum, & pensionem quamdam à Rege Hispaniarum quotannis pendi solitam. Volebat quoque ut Ecclesiastici Divino cultui totaliter dediti essent, absque eo quod ab illo per negotia sæcularia distraherentur, ac proinde ipse primus fuit, qui Principatus aliquot vendidit illorumque pretium in opera pia liberaliter dispensavit, sicut pariter pecunias ex divenditis terrenibus per mortem fratris sibi relictis. Volebat insuper timorem DEI in domos Nobilium efficaciter introductum; ac proinde ipse primus fuit qui familiam suam disciplina & regulis adeo rigorosis adstrinxit, ut Panigorola attestatur, illam nulli quantumvis austeræ Religioni in perfectione cessisse; Ad hæc solicite curabat, ut Clerici de Ecclesiæ reditibus, fletus suo superfluis, liberaliter subvenirent pauperibus, qua in re ipse cæteris exemplo primus præluxit, dum ex reditibus Archiepiscopalibus ad quadraginta duo scutorum millia eleëmosynæ loco inter pauperes erogavit? Denique in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi multe sumptuosa deposita, decori loci sacri præjudicatoria, sacrisque altaribus ignominiosa, omnino eliminata esse voluit, cui decreto ipse omnium pri-

S. Carolus Borromæus pulcherrimis exemplis suis totum Archiepiscopatum ad meliorem frugem reduxit.

rioribus vident, à quibus dependent, regulare & dirigere satagunt.

Fervor Davidis Regis fuit, optimè ordinare aulam suam, per innocentem vitam suam.

2. Aulæ magnorum Principum ut plurimum nidi esse solent omnium vitiorum; unde Poëta illa cecinit: *Exeat aula, qui volet esse pius*, verumtamen ab hac malitia immunis prorsus fuit regia illa Davidis familia, utpote in timore Dei optime ordinata; qua de re ipsemet David luculentum perhibens testimonium, ait: *Declinantem ad me malignum non cognoscebam, Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar; superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam; Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat; Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam, qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum.* Hæc autem domus Davidicæ peregregia virtus, hæc aulicorum suorum excellens reformatio, hic totius Regiæ domus bonus odor, à solo procedebat Davidis innocuo exemplo, utpote de quo libere affirmari poterat, quod *forma factus gregis sui* fuerit, siquidem ipsemet in principio ejusdem Psalmi sancte gloriabatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*; quid igitur mirum quod gloriari potuerit, dicendo: *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat*; nam ut Poëta ille canit: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* De hac enim innocentia D. Chrysost. ait; *Primo magna & præclara virtus est innocentia atque non in eo, qui ea præditus est, gradum figat, sed etiam ad alios dimanet, quemadmodum ait Sapientiæ Author: Fili si bonus fueris, tibi ipsi ac proximis eris.* Quod si igitur boni privati hominis exemplum magna cum facilitate ad alios transfunditur, quanto magis id quod vir Princeps post se in actionibus vitæ suæ relinquit?

Psal. 104. v. 4. 5. Ibid. v. 6. 7.

Ps. 100. 2.

Chrysost. ib.

Centurio Evangelicus suo exemplo docuit milites obedientiam.

Matth. 8. v. 9.

3. Nescio an aliquando observaveritis exactissimam, quam milites illi Centurioni Capharnaitico exhibebant obedientiam & obsequii promptitudinem, de qua ipsemet Centurio testimonium perhibens dicit: *Habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; Et servo meo: Fac hoc, & facit*; Et tamen nemini ignotum est, quam sit militia indisciplinata, omnisque subjectionis & reverentiæ exhibendæ incapax & in idonea, utpote quæ obedire nescit, nisi quando ab imperii virga seu baculo cogitur & violentiam patitur. Verumtamen nemini nostrum prompta hæc obedientia militum mira videri debet, si consideremus verba, quæ sapiens & circumspectus Centurio ille paulo ante præmiserat, scilicet: *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus*; Tametsi enim ipse alteri capiti se superiori subjectus fuerit, credibile tamen est, quod eidem exacte & punctualiter obediendo bonum quoque ad milites gregarios sub se militantes exemplum transmiserit. Magna est prærogativa, eaque ad extimulandum subditos valde efficax si is qui caput est, in exequendo eo quod præscribitur, primus sit. In libro Numerorum scribitur: *Si semel clangueris, venient ad te Principes & capita multitudinis Israel: Si autem prolixior atque concisus clamor increpuerit, movebunt castra primi, qui sunt ad Orientalem plagam.* Quodnam vero obsecro in hoc reconditum est mysterium quod Principes signo & sono brevi & modico convocarentur, ad differentiam populi, pro quo congregando plura signa requirebantur? Stephanus Cantuariensis hanc illius assignat rationem, dicens: *Prælati una sola admonitione debent facere, quæ spectant ad cultum DEI, hoc contra illos potest induci qui cum audiunt primam campanam, secundam expectant, & ultimam; & nota quod populus prolixiori clangore vocabatur, quam Princeps, quia Prælati semper primi debent in bono opere inveniri.*

Luca 7. 8.

Num. 10. v. 4. 5.

Prælati unica admonitione debent facere quæ docent.

Stephan. Cantuar. apud Gedefr.

4. De invicto illo Hebræorum belli Duce Gedeone in libris Judicum scribitur, quod cum se una cum trecentis illis militibus ad Madianitas debellandos accinxisset: *Divisitque trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite.* Porro tubæ, ut cuilibet notum est, ad suggerendum bellatoribus animum serviunt, suntque signum, quo militibus signum datur, ut se præparent ad prælium; unde Deus in prædicto capite Moysi præcipit dicens: *Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra.* Cupitis nunc autem scire mysterium, cur Deus non unam, sed duas Moysi tubas præscripserit? Audiamus Hugonem Cardinalem, qui ait: *Prima tuba est Verbum prædicationis, secunda est exemplum boni operis.* Quod si igitur Madianitas debellare volumus, id est, si vitiis & scandalis bellum movere eademque profligare nitimur, prima tuba, id est, Verbum prædicationis non sufficit, non enim intentum nostrum assequemur, si solum exhortemur, præcipiamus aut leges promulgemus, vel pœnas comminemur verum insuper necessum est, ut is qui promulgat & condit legem, bonum quoque exhibeat exemplum, sitque primus in observatione eorum quæ præcipit. Relucentes quoque lampades, vitæ puræ & immaculatæ præfigurant exemplaritatem: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Author Homiliæ de Virginitate, quæ operibus S. Bernardi inserta reperitur, inquit: *Gedeon repentina luce hostes terruit, & vertit in fugam, terrentur enim Principes tenebrarum, visa luce bonorum operum*; Hisce itaque tubis sonantibus, accensisque dictis lampadibus, quisquis est, animose dicere poterit: *Quod me videritis facere, hoc facite.*

Judic. 7. v. 16. 17.

Cur Deus jusserit Moysi duas tubas facere ad convocandam multitudinem.

Num. 10. 2.

Hug. Card.

Ut doceret opus esse tam exemplo operum quam exhortatione verborum.

Matth. 5. 16.

S. Bern.

5. In eodem Judicum libro de Rege Abimelech scribitur, quod dum obsidioni turris Sichem, quæ à Sichemitis strenue defendebatur, insisteret, una cum populo montem Selmon conscenderit: *& arrepta securi præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videritis facere, cito facite.* Ex qua historia manifeste deducitur, quanti momenti & efficaciæ sit Principis exemplum; paulo post vero sacer Textus subjungit: *Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur Ducem, qui circumdantes præsidium succenderunt.* De Manuele Comneno pariter legitur, quod civitatem Dorileum in Frisia restaurare volens, proprios humeros saxis oneravit: Quod videntes cæteri milites, exemplo ipsius certatim idem fecerint, indeque factum sit, quod mira cum celeritate, mœnia civitatis prædictæ denuo erexerint. In cap. 9. Proverbiorum ab ipsamet Divina Sapientia fabricam quamdam erectam fuisse legimus: *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem*; Modus autem quem in hac fabrica erigenda adhibuit, confestim subjungitur: quia *Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Cajetanus linguæ Hebraicæ insistens, legit: *Vocavit super humeros excelsorum civitatis. Ecce modus vocandi, quo scilicet Divina Sapientia vocat homines, mittendo puellas suas, hoc est, virtutes, ipsæ enim dicuntur Sapientiæ puellæ, eo quod suapte natura famulantur, & obsequuntur Divinæ Sapientiæ; locus, unde per virtutes Divina Sapientia vocat,*

Magni momenti sunt exempla Regis.

Judic. 9. v. 48.

Ibid. v. 49.

Nicetas l. 5. in Manuel. Comn.

Prov. 9. v. 1.

Ibid. v. 3.

Cajet. ibid.

vocat, describitur: Super humeros excelsorum civitatis: Metaphora est significans, quod virtutes Missæ à Divina Sapientia, officium vocandi exercent, non prædicata, nec scripta, sed portata super humeros hominum, hoc est sustentata factis; virtutes itaque in factis consistentes excitant homines. Ac tandem idem purpuratus Doctor concludit, quod ea quæ bona exempla unicuique homini ad bene operandum calcaria addunt, multo magis incitare debeant eos, qui in sublimi sunt dignitate constituti: *Quamvis virtutes, in factis quorumcumque hominum suapte natura invitent alios, quia tamen Divina Sapientia gubernat infima per media, ideo ad ordinem Divinæ Sapientiæ spectat quod virtutes in factis hominum excelsorum in civitate, qui aliis præsunt statu, authoritate, officio, vel consilio, excitent & invitent alios.* Enim qui molestum, difficile, ac ignotum aliquod ingressurus est iter, valde juvat, si viam aliorum viatorum vestigiis signatam & expressam inveniat, quanto magis in eodem itinere dirigeretur; si ipsiusmet Principis vestigia vitæ impressa videret? *Arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Pauci enim sunt, qui viam Regiam observantiæ præceptorum DEI & Ecclesiæ vestigiis suis terunt, multoque pauciores, qui consiliorum viam ingrediuntur: Et ideo si in hac via appareant hominis alicujus exemplaris vestigia, magnus homini viatori animus suggeritur, ut currat, ad imitationem ejus, qui dicebat: (*Viam mandatorum tuorum cucurri.*) *Ardua quidem res est*, inquit D. Chrysostomus, *& perdifficilis, maxime autem quando quis operatur, est in magna virorum bonorum paucitate: Quemadmodum enim via ingressus affert laborem, magis autem quando fuerit solus viator, & nullum habet via comitem. ita etiam hic, non parva enim res est fratrum societas & adhortatio; & ideo dicit etiam Paulus: Considerantes vosmetipsos ad provocationem dilectionis, & bonorum operum;* majoris autem efficaciæ sine dubio erit exemplum bonum Principis alicujus, quam cujuscumque hominis privati.

Et virorum in dignitate constitutorum.

Matth. 7. v. 14.
Iter facienti plurimum prosunt vestigia prædecessorum.
Ps. 118. v. 32.
D. Chrys. in Psal. 11.

6. Hebræorum populus post quadraginta annos, quibus in deserto, & vasta solitudine oberraverat, tandem usque ad confinia terræ promissionis pervenerat, verumtamen priusquam terræ hujus pedem inferre possent, ingens Jordanis flumen trajicere necessum erat; quid hic faceret populus hic numerosissimus? Neque enim naves præsto erant, nec pontes, nec ligna: Num forte Deus aquas illas ad instar montium in altum congelatas suspenderet, ne diffluere possint, quemadmodum circa Maris Rubri aquas alias fecerat? At vero quis tali ac tanto miraculo fidet? formidabunt utique ne postquam per siccum hujus fluminis fundum gradi cœperint, aquæ illæ denuo subsidant, & ipsi submergantur. Si dixerit, eos jam in transitu Maris Rubri Divinam expertos fuisse providentiam, & ideo eidem tuto se etiamnum fidere posse; Respondeo in primis, ex illis qui Mare Rubrum sicco pede pertransierant, duos tantum, & non plures inter vivos mansisse superstites; Præterea sciebant, quod quando dictum mare Ægyptios sinu suo exceperat; Deus sub remissis in fundum aquis, solitumque locum & cursum tenentibus eosdem ad unum usque submerserit, ac proinde cum Hebræi propriæ conscientiæ statum probe cognoscentes, plurimarum se transgressionum reos esse cognoscebant, merito timere poterant, ne pari illos supplicio DEUS mulctaret.

Judæos ad ingrediendum Jordanem movit Josue, & arca, portata à sacerdotibus præcedentes.

Quem igitur Divina Sapientia modum adinvenit, ut illos animaret, & constanter efficeret, ut se huic Elemento intrepide committerent, eidemque pedem inferre auderent? Nimirum viderunt ante se præeuntes sacerdotes Arcam Domini portantes: Viderunt magnanimum illi belli Ducem Josue, cui Deus præceperat: *Surge & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum.* Sicque capite præcedente, posito omni metu secuti sunt omnes. Sic quoque licet David Uriam, qui è castris Jerosolymam venerat, multis verbis hortatus fuisset: ut non instar aliorum militum sub dio somnum caperet, sed domi suæ sub tecto quieti indulgeret, Regiam hanc sibi oblatam gratiam repudiavit, hoc solum motivo inductus, quod videlicet Joab Israëlitici exercitus Archistrategus in campis sub aperto aëre dormiret.

Josue 3. v. 6.
Josue 8. v. 2.

7. Priusquam S. Carolus Borromæus Mediolanensis Ecclesiæ electus fuisset Archiepiscopus, præfata Ecclesia per solidum 80. annorum spatium à propriis Pastoribus, numquam in ea residentibus; derelicta fuit, & in eum redacta statum, ut esset velut vinea quædam sylvestris, vitiorum, abusuum, scandalorum, sacrilegiorum, superstitionum & Hæresum vepribus, spinisque horrida; adeo ut sancto Carolo illius regimen adeunti, merito dici potuisset, quod S. Leo de S. Petro Romam ingrediente olim dixisse legitur: *Sylvam istam frementium bestiarum ingrederis?* Et tamen idem sanctissimus Archiepiscopus eamdem ad tam perfectam culturam reduxit, ut Cardinalis Pinelli in voto Canonizationis dicti Sancti attestatus fuerit, Diœcesin illam jam esse domicilium sanctitatis & devotionis. At vero quonam modo usus fuit, ut illam huic Ecclesiæ Ecclesiasticæ disciplinæ inferret elegantiam? Nimirum primo omnium reformavit semetipsum, & postea familiam suam Archiepiscopalem. In primo quoque Concilio Provinciali circa vitam & mores Episcoporum decreta aliqua condiderat; quæ ut tanto arctius à subditis sibi Episcopis observarentur, ipse primus esse voluit, qui eadem observando exequeretur, & quia abusum multiplicitatis beneficiorum in eadem persona concurrentium abrogare decreverat, ipsemet in manum summi Pontificis, sexaginta millia scutorum annui redditus, generose renunciavit, solum sibi retinendo Archiepiscopatum, & pensionem quamdam à Rege Hispaniarum quotannis pendi solitam. Volebat quoque ut Ecclesiastici Divino cultui totaliter dediti essent, absque eo quod ab illo per negotia sæcularia distraherentur, ac proinde ipse primus fuit, qui Principatus aliquot vendidit illorumque pretium in opera pia liberaliter dispensavit, sicut pariter pecuniam ex divenditis triremibus per mortem fratris sibi relictis. Volebat insuper timorem DEI in domos Nobilium efficaciter introductum; ac proinde ipse primus fuit qui familiam suam disciplinis & regulis adeo rigorosis adstrinxit, ut Panigorola attestatur, illam nulli quantumvis austeræ Religioni in perfectione cessisse; Ad hæc solicite curabat, ut Clerici de Ecclesiæ redditibus, statui suo superfluis, liberaliter subvenirent pauperibus, qua in re ipse cæteris exemplo primus præluxit, dum ex redditibus Archiepiscopalibus ad quadraginta duo scutorum millia eleëmosynæ loco inter pauperes erogavit? Denique in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi multa sumptuosa deposita, decori loci sacri præjudicantia, sacrisque altaribus ignominiosa, omnino eliminata esse voluit, cui decreto ipse omnium pri-

S. Carolus Borromæus pulchris exemplis suis totum Archiepiscopatum ad meliorem frugem reduxit.

mus satisfecit, dum depositum illud quod inter cætera magis conspicuum & insigne erat, atque ad Marchionem de Melegnano avunculum suum & Pii IV. summi Pontificis fratrem carnalem spectabat, demoliri & eliminari fecit. S. Bernardus ad Episcopos & Cardinales hic Romæ residentes Epistolam quamdam scripsit, in qua ipsos inter cætera monuit, ad ipsos præcipue spectare, ut malæ herbæ, urticæ & lolia ex agro Ecclesiæ eradicentur: *Nulli dubium*, inquit, *quin ad vos specialiter spectet tollere scandala de Regno Dei, surgentes succidere spinas.*

S. Bern. Epist. 187.

S. Franciscus exemplis suis, & suorum sustentavit labentem Ecclesiam.

Eo in sæculo, quo S. Franciscus vixit, Ecclesiastici, ad quorum munus hæc cultura præcipue pertinet, adeo à bona virtutis semita declinaverant, ut Seraphicus Patriarcha ab Innocentio Papa visus fuerit humeris suis labentem sustentare Ecclesiam, ipse enim eo præcipuè fine à Deo electus fuerat, ut per Religiosos suos sublime hoc ædificium sustentaret & fortificaret; sed quem modum ad hunc finem consequendum ipse suis præscripsit: Nimirum Generali ordinis pro tempore existenti hanc regulam statuit: *Foveat virtutes in se & in aliis, atque in practicando eas continue se exerceat, ad hæc alios plus exemplo, quam sermonibus incitando*; Demum vero, de conversione mundi, ad quam fratres sui destinati erant, differentes: *Eamus per mundum exhortando omnes, plus exemplo, quam verbo.*

Ezech. 17. v. 3.

Homines sancti & viri justi, designantur per medullam cedri.

8. Apud Ezechielem hæc verba leguntur: *Aquila grandis.... tulit medullam Cedri*; at vero quænam obsecro est hæc Cedri medulla, quam grandis hæc aquila sustulit? secundum sensum literalem ad Regem Nabuchodonosor alludit, qui Regem Jechoniam in Babylonicam servitutem secum abduxit, hic enim Jechonias medulla Cedri appellatur, eo quod hæc arbor omnium sit nobilissima; convenit quoque nobile hoc medullæ epithetum omnibus regimini publico admotis, quia sicut medulla in arbore omnibus ramis, foliis & fructibus vigorem præstat, ita quoque exemplum bonum Rectoris omnes in republica otiosos ad bene operandum excitat, vigorem præstat, promovet virtutes, florere facit bonos mores, & pietatem nutrit. Unde Author operis Imperfecti homines Sanctos & exemplares hoc encomio condecorat, dicens: *Medulla hujus mundi sunt homines sancti*, non solum propter potentum intercessionum efficaciam apud Altissimum; verum etiam propter bona exempla, quibuscum in candelabro Ecclesiæ relucentes, alios ad virtuose operandum provocant: *Sicut enim medulla quamdiu in arbore fuerit sana, semper floret, cum autem comesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur, sic & quamdiu sunt fideles, stat iste mundus, & cum Sancti de isto mundo deficient, casurus est mundus*; Idem quoque proposito nostro adaptare possumus, dicendo, quod Respublica & universus grex Christi periclitabuntur, ubi medulla boni exempli in pastoribus, principibus, cunctisque aliis ad regimen destinatis defecerit. Coovallo Rege pissimo in Scotia regnante, Religio Christiana mirandum in modum floruit, adeo ut S. Columbanus de industria ex Hibernia eo se contulerit, ut de incolarum sanctitate gaudere posset; cumque inde reversus interrogaretur, quænam ibi vidisset miracula, respondit: *Vidi unum instar omnium, Regem videlicet Convallum, qui in mediis deliciis & peccatorum incitamentis, cum Monachis & Episcopis de sanctimonia contendit, qua de causa sun ita est reverendus, ut ipsi nec aliis injurii, nec de Rege hiscere sinistri quippiam audeant.*

Auth. Imperf. Hom. 1.

Præclarum exemplum Convalli, Regis Scotiæ.

Boet. Hist. Scot. l. 6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit, ad quam facilitandam, aliorum quoque exempla plurimum conferunt.

THEMA.

Deponentes omne pondus, ... curramus ad propositum nobis certamen, Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem JEsum. Hebr. 12. v. 1.2.

1. POstquam Deus noster eum omnibus delineamentis & Architectura mysteriosa Moysi tabernaculum præscripsisset, tandem in fine subjunxit inquiens: *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Ita quoque quid aliud Apostolum in dicta ad Hebræos Epistolæ textuque inferre voluisse putatis dum ait: *Deponentes &c.* credibile equidem est, quod segnitiei stimulos addere voluerit multorum Christianorum, qui in bonis operibus, maxime autem in via virtutis languebant; ideoque eos invitat, ut oculos ad Christum elevent in monte Calvariæ existentem; hoc siquidem exemplo omnem in nobis alleviandam esse molestiam. Nam Dei Filius instar gigantis de cœlo descendit, dicente Psalmista: *Exultavit ut gigas ad currendam viam, A summo cælo egressio ejus*; siti quoque ardentissima cruciabatur, ut se in sacrificium offerret Patri æterno pro redemptione humana, ideoque teste S. Luca, quadam vice dicebat: *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* Nihilominus Herodianam in cujus persecutionem dum pateretur, Angelus è cœlo ad S. Joseph ablegatus fuit, qui ipsum admoneret, ut in Ægiptum fugeret; atque hac via triginta tribus annis calicem bibere distulit, desideratæ adeo Passionis. Quam moram obstupescens S. Chrysologus exclamat: *Qui mori venerat, quare fugit mortem?* sibique ipsi ad nostrum accommodissime intentum respondet dicens: *Christus totam causam nostræ salutis occiderat, si se parvulum permisisset occidi, Christus venerat, ut quos præceptis docuerat, firmaret exemplis, & ipse faceret, quæ facienda mandaverat*, quia nimirum ipse Medicus cœlestis erat, qui de seipso dicebat: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*; Medicus autem, ut infirmo medicinam præscriptam, minus ingratam insipidamque esse demonstret ipse prius eam degustat, ut ad simile exemplum invitatus infirmus medicinam prompte absorbeat, quam similitudinem S. Ambrosius, ut quantum Christi exemplum ad torporem nostrum excitandum, valeat, ostendat, adducit inquiens: *Sed videamus quæ causa fuerit, ut Salvator jejunia indiceret, ipse sibi primus, ut bonus humani generis Medicus poculum quod agro daturus erat, prior gustat, ut peritiam artis suæ ante in seipso demonstraret, & experimentum æger accipiens, securus sit de poculo, securior de salute.* Ab inimico infernali tentari voluit, ut nobis exemplum daret animumque adderet, ne in conflictu deficeremus; ideo S. Leo nos exhortatur verbis sequentibus, dicens: *Ob hoc se Dominus tentari à tentatore permisit, ut cujus munimur auxilio, ejus erudiamur exemplo; pugnavit ergo*

Christus suo exemplo nos invitavit & instigavit ad omnes actus virtuosos.

Psalm 18. v. 6. 7.

Luc 12. v. 50.

D. Chrysol. serm. 151.

Matth. 9. v. 12.

S. Ambr. serm. 39.

S. Leo. Ser. 1. de Quadrag.

ergo tunc, ut & nos postea pugnaremus, vincit ille, ut & nos similiter vinceremus. Quis unquam suum inter compedes, equuleos, catastas flagella, & crudelissimas omnium aliorum suppliciorum carnificinas voluisset prodigere sanguinem, nisi Christum intuitus esset supra montem, *inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est?* Unde & S. Aug. inquit: *Parum erat Dominum hortari Martyres verbo, nisi & firmaret exemplo.* Quare & Isaias nobis suadet dicens: *Attendite ad petram unde excisi estis;* quæ autem hæc petra, nisi Christus, dicente Apostolo; *Petra autem erat Christus.*

Exod. 25. 40. *S. Aug. in Ps. 63.* *Is. 51. v. 1.* *1 Cor. 10. v. 4.*

2. *Deponentes omne pondus, &c.* S. Bern. quemdam nobis exultabundum medius in tormentis repræsentat Martyrem, inquiens: *Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter, sacrum è carne sua circumspicit ebullire cruorem.* Num forte tunc pœnam non sensit? aut per apathiam stupidus & insensibilis factus fuit? Minime, *Ubi tunc anima Martyris? in tuta, in petra, nempe in visceribus JEsu, vulneribus nimirum patentibus ad intra-eundum.* Quodnam esse potest præceptum sensui & fragilitati humanæ gravius & intolerabilius, quam illud à Christo dictatum, *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos?* Porro ex verbis præcedentibus, antiquos, id est illos, qui Christi sæculum antecesserunt, se ad hoc præceptum obligatos non censuisse colligi videtur; quia dicitur in verbis antecedentibus: *Audistis, quia dictum: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Unde & Rupertus Abbas in expositione hujus textus verba illa; *Ego autem dico vobis,* ponderans ait: *Dicite itaque mihi, nonne & illis hominibus eadem erat tam duritia cordis quam infirmitas carnis? nonne & ipsi ex iisdem ossibus compositi erant? numquid sanguis in hominibus antiquæ legis æque accendebatur, ac bullit in nobis sub lege Evangelica viventibus?* tandem vero conclusive respondet: *Est quidem, sed exemplum accessit, quod antiquis defuit; debet plus valere doctrina, ubi docentem sua commendant opera, audiri debet præceptum, quod præceptoris roboravit exemplum. Ecce Filius DEI Præceptor & Doctor de cælo venit; quod præcipit, facit; quod docet, opere ostendit.* Tritum est illud S. Augustini de patibulo Christi loquentis axioma, utpote, qui crucem non solum passionis instrumentum, verum etiam cathedram è qua nos docuit, fuisse dicit; neque enim ideo solum in terram descenderat, ut nos sanguinis sui pretio redimeret, verum etiam, ut nos imperiis doceret. Enimvero vidua illa, quæ duo ligna colligens, famelicum sustentavit Eliam, Ecclesiam præfiguravit: *En colligo duo ligna* ait: id est, ut Rupertus Abbas exponit: *Meam consolor inopiam, amplectens, crucem Christi;* quod enim fideles exemplo & imitatione Christi, famem, nuditatem, infirmitates, persecutiones, passiones, cunctasque alias ærumnas libentissime sustinuerunt.

S. Bern. ser. 61. in Cant. Sic provocavit Martyres ad fortiter sustinenda tormenta gravissima. *Matth. 5. v. 44.* *Matth. 5. v. 44.* Docuit omnes diligere inimicos. *Rup. Abb. l. 5. de glor. & honor. Filii hom.* *S. August.* *3 Reg. 17. v. 12.* *Rup. Abb. l. 5. in Reg. c. 7.*

3. Verum enim vero, quia Christus signum est nimis altum, multique se excusare possent dicendo; non esse sibi tam acutos oculos, ut Christum allequi; nec arcum tam fortem, qui ad ipsum usque pertingere possit, siquidem Christus Deus simul erat & homo, hinc est, quod humanæ fragilitati nostræ de innumeris prospicere voluit exemplis aliorum, qui æque ac nos puri homines fuerunt, qui semper, & in omni sæculo ad bona opera facienda calcar fidelibus addiderunt. Porro status veteris Testamenti grave jugum erat, de quo etiam ipsemet S. Petrus lamentatur, dicens: quod sit *jugum, ... quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus:* econtra vero status legis Evangelicæ jugum suave habet: *Jugum meum suave, & onus meum leve;* ratio autem utriusque est manifesta, quia antiqui, ut ad virtutes heroicas, paupertatem, contemptum mundi, dilectionem inimicorum, aspernationem sui ipsius, injurias, & contumelias amore Dei sufferendas, excitarentur, tot non habuerunt exempla, quot nos habemus, imo in quibus nos superabundamus, qualia sunt exempla Christi & Sanctorum suorum. In parabole nuptiarum, quas Rex filio suo præparavit, primi, qui invitati fuerunt, noluerunt venire; dicit enim sacer Textus: *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire;* per quos servos S. Hieronymus Moysen intelligit, quo mediante Deus legem suam populo dedit; ac demum successive alios Prophetas, qui per figuras & oracula prophetica incarnationem Verbi, per hasce nuptias figuratum, licet à longe annunciarunt: observandum vero, quod dum alios convivas invitavit, iisdem dici jusserit: *Prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata.* Sed cur obsecro Rex ille eos, quos primo loco invitavit, iisdem verbis non allexit? S. Gregorius inquit: *Notandum quod in priori invitatione nil de tauris & altilibus dicitur, in secunda autem jam tauri & altilia mactata esse memorantur, quia omnipotens Deus, cum verba ejus audire nolumus, adjungit exempla, ut omne quod impossibile credimus, tanto nobis ad superandum fiat facilius, quanto per hoc transisse jam, & alios audimus.* Etenim quis non videt, quanta nos, qui ad hasce nuptias accumbimus, id est, de incarnatione & redemptione Filii Dei participamus, majori gaudeamus copia & abundantia exemplorum, quæ Sancti nobis post se reliquerunt, ut nobis sint norma & speculum in omni genere virtutum, quibus non fuere gavisi, qui sub antiqua lege vixerunt. D. Chrysost. in sermone cui titulus est *contra ignaviam,* ut gelu quo plures fideles in servitio Dei frigidi & gelidi esse videntur, dissolvat, his verbis utitur: *Has ita vobis commonstravi, non nudis quibusdam rationibus in medium allatis, sed eorum exemplis propositis, qui in hoc mundo vivebant.* Etenim in quocunque genere virtutum inter etiamnum viventes semper homines aliquos exemplares reperiemus; cur igitur non etiam nos (cum auxilio divinæ gratiæ, quæ nunquam nobis deerit) ad imitationem illorum eamdem viam, quantumvis arduam, tenere non poterimus? Enimvero, ut similia exempla nobis continuo ob oculos versarentur, S. Gregorius libros suos Dialogorum composuit, pulcherrimis exemplis refertos, quæ priori ex parte sua ætate contigerunt; unde ait in principio libri primi: *Sunt nonnulli quos ad amorem patriæ cœlestis, plus exempla quam prædicamenta succendunt.*

Christus non solum suo, sed & aliorum sanctorum exemplis, nos provocat ad opera virtuosa. *Act. Ap. 15. v. 10.* *Matt. 11. v. 30.* *Matth. 22. v. 3.* *Matt. 22. v. 4.* *S. Greg. Hom. 38* *D. Chrys. T. 2. ser. cont. ignaviam.* *S. Greg. l. 1. Dial. c. 8.*

4. Jeremias Propheta olim in fossam quamdam conjectus fuerat, ut in ea marcesceret & fame periret, at vero quia Abdemelech Eunucho Æthiopi à Deo mandatum fuerat, ut priusquam moreretur, eum inde eriperet, ideo sacer Textus ait: *Tulit... veteres pannos, & antiqua quæ computruerant, & submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos, Dixitque... ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc scissa & putrida sub cubito manuum tuarum & super funes; fecit ergo Jeremias sic.* Per hunc porro hominem, in hoc lacu propositum, in sensu morali peccator præfigurabatur in barathrum culpæ prolapsus, è quo viribus propriis sine aliorum adjutorio egredi nequit; fu-

Jer. 38. v. 11. *Ibid. v. 12.* Peccator efficaciter aliorum exemplis trahitur

ex bisachio scelestam.

funes autem, quos ad evadendum edhibere debebat præcepta denotabant divina, panni denique veteres, nec non scissa & putrida, quæ funiculis circumvolvi debebant, ne manus suas exconeret, Sanctorum denotabant exempla, prout S. Greg. his verbis clerius docet: *Quod autem divinis admonitionibus & præcedentium exemplis adjuti de hujus vita profundo liberamur. bene etiam per Prophetam Jeremiam in puteum missum signatum est, qui ut levetur ex puteo, funes ad eum & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus nisi præcepta Dominica figurantur? Quæ quia nos, in mala operatione positos, & convincunt, & eripiunt, quasi ligant, & trahunt, coarctant, & levant. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur, quia ne divina præcepta nos terreant, antiquorum patrum exempla nos confortant, & ex eorum comparatione facere nos posse præsumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus.* Legetur epistola ab Apostolo ad Hebr. scripta, c. 11. in quo S. Paulus longum quemdam Sanctorum veteris Testamenti & virtutum heroicarum, quibus præfulserunt, texit catalogum, longamque ærumnarum quas amore Dei passi sunt, instituit commemorationem: *Ludibria*, inquit *& verbera experti, insuper & vincula & carceres, Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladii mortui sunt, &c.* Ubi S. Greg. ait: *quasi quosdam pannos veteres Paulus subjungebat, cum discipulis suis præceptis spiritualibus exempla veterum commodaret, dicens: Justi ludibria, &c.*

S. Greg. l. 25. mor. c. 7.

Hebr 11. 36.
Ibid. v. 37.
S. Gregor.

5. Inter alia præcepta à Deo in Levitico præscripta, unum hoc fuit: *Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies*; hic autem ignis amorem Dei prænotabat, qui in altari cordis nostri numquam extingui debet, pro cujus alimento meditatio crucis & passionis Christi aptè deservit: *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte*; Verumtamen S. Philippus Nerius valde etiam lecturam quotidianam vitarum Sanctorum eumdem in finem commendabat; id quod forte à S. Gregorio, quem Ecclesiæ suæ, quam à fundamentis erexit tutelarem, & congregationis suæ protectorem elegit, didicisse censendus est, hic enim ita ait: *Altare Dei est cor nostrũ, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indesinenter ascendere, cui per singulos dies ligna subjiciat, ne extinguatur*; quænam vero aut qualia hæc ligna sint, quibus hic in nobis accensus ignis conservatur, his verbis declarat: *Fidelis quisque, ne in eo charitatis flamma deficiat in corde suo, tam exempla præcedentium, quàm sacra Scriptura testimonia congerere non desistat, nam quasi quædam fomenta igni dare est, in exercitatione charitatis, vel exempla Patrum, vel præcepta Dominica ministrare.* Idem quoque S. Doctor paulo post, quantum exempla Sanctorum ad subministrandum debilitati nostræ vigorem conferant, his verbis prosequitur: *Quia enim interna novitas nostra, ipsa quotidie hujus vitæ conversatione veterascit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est, ut dum per usum se nostra vetustatis extenuat, per Patrum testimonia & exempla reviviscat.*

Lev 6. v. 12.
Sicuti etiam ex lectione vitarum aliorum sanctorum.
Exod. 25. v. 40.

S. Greg. ibid.

6. Une ex præcipuis causis, cur Ecclesia quotidie Sanctorum festa celebret, eorumque acta, & vitas conscribi fecerit, nec non Scriptura Sacra in referendis sanctissimorum hominum virtutibus & gestis, adeo sit industria & exacta, illa esse videtur, quam idem S. Greg. his verbis commemorat: *Scriptura sacra narrat gesta Sanctorum, & ad imitationem provocat corda infirmorum, & dum eorum victricia facta commemorat, contra vitiorum prælia debilia nostra confirmat, fitque ut minus mens inter certamina trepidat, quæ ante se positos tot virorum fortium triumphos vidit.* S. Greg. Nyssenus *de vita Moysis* ita scribit: *Idcirco credendum est præstantissimorum virorum vitas exquisitissime conscriptas, ut vita nostra imitatione ad virtutem aliorum, rectius deducatur.* Idem quoque punctum S. Thomas de Villanuva his verbis tangit: *Verè exemplum quam verbum homines magis movet, & propterea Spiritus Sanctus hujus arti: traditor & inventor, sciens quantum ad bene vivendum proficiat imitatio, fere per totam Scripturam varia Sanctorum exempla passim sparsit, & fidelibus imitanda proposuit*; sic enim in Abraham videmus obedientiam, in Joseph castitatem, in Moysa mansuetudinem, in Job patientiam, in David humilitatem, in Elia zelum, *in quibus velut exemplaribus & speculis omnis bene vivendi ars relucet & splendet*: Idem quoque S. Archipræsul illorum adducit similitudinem, qui Mathematicam addiscunt, qui cum nonnumquam theoricam non satis intelligunt illis in practica præfigurantur anguli, circuli, vel aliæ figuræ, ut tanto magis ipsis imprimantur, & intelligibiliores reddantur: Eodem modo, inquit Sanctus, Deus noster in Evangelio Theoricam nos docet perfectionis, quam ut melius assequi, nobisq; comparare valeamus, eamdem quoq; nobis demonstrat, prout practice exercita est à Sanctis; *ut qui virtutũ formam legendo nõ intelligit, vivẽdo sciat; quantũ in se nobis & in cæteris Christianis congregationibus, vita unius viri sancti inspecta, aliis proficiat, experientia demonstrat.* Celebre est illud Ebbe Abbatissæ facinus, quæ ne periclitantem per inimicorum incursiones castitatem contaminaret, labia sibi præscidit, cujus generosi facinoris exemplum cæteræ moniales conse ctantes, palmam sibi acquisivere martyrii simulque illibatum virginitatis lilium custodiere. In Durazzo civitate Macedoniæ S. Astius Episcopus cum cruci affixus fuisset, septem alii Christiani, qui ob persecutionis timorem ex Italia eò confugerant, visu hoc spectaculo ad martyrium se ultro citroque generosè obtulerunt, unde & in mare submersi palmam sibi compararunt martyrii. Plura ejusmodi exempla in hujusce veritatis testimonium adduci possent, si id necessitas exigeret. S. Hilarion per familiaritatem cum S. Antonio M. initam, brevi, id est, duorum mensium spatio, illa spiritualis vitæ didicit fundamenta, quibus postea tam sublimis sanctitatis ædificium inædificatum fuit. Vita S. Antonii à duobus Const. M. Imperatoris aulicis lecta, teste S. August. causa illis fuit, ut aulam omnemque qua hactenus aliti fuerant, spem inde dependentem protinus desererent; eademque S. D. Augustino calcar addidit ad accelerandam conversionem.

Festa Sanctorum ideo celebrantur, & eorum historiæ prælegantur.
S Greg l. 2. Mor. c. 1.

S. Greg. Nyss in vita Moysis.

S. Thom. à Villanova Conc. 2. Dom. 2. Quadr.

Allegantur varia Sanctorum exempla.
Bar. an. 112. n. 11.

S. August. l. 8. Conf. c. 6.

7. Apud Isaiam Prophetam hæc justis fuit stipulata promissio: *Mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*, hæcque omnia objectæ alienæ sanctitatis exemplo consequenter dicuntur. Sub curru Ezech. bos & aquila, Angelus alatus, & alarum expers homo, pari passu & cursu, parique celeritate currebant & volebant, cujus rationem hanc S. Greg. assignat: *Ezechiel cum volantia animalia descripsisset, adjunxit: Et audivi post me vocem commotionis magnæ, benedicta gloria Domini de loco sancto suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram.* Ecce tibi igitur mysterium, cur animalia quadrupedia ponderosissima, volucrem aquilam, & alites Angelos celeritate sua adæquent: *Quid namque per alas animalium, nisi virtutes debemus intelligere Sanctorum, volantia animalia alis suis se vicissim feriunt, quia Sanctorum mentes in eo quod superna appetunt, consideratis invicem alternis virtutibus excitantur, alâ enim suâ me per-*

Isaia 40. v. 31.
Applicatur ad hunc scopum visio Ezechielis, de curru & animalibus.
S. Greg. l. 24. mor. c. 6.

percutit, qui exemplo sanctitatis proprio, me ad melius accendit, & ad mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonum, quod imitetur ostendo. Apud eumdem Prophetam dicitur: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columba ad fenestras suas?* quibus verbis viri exemplares nubibus & columbis, ob mysteria ab eodem S. Gregorio sequentibus verbis expressa comparantur: *Volant quippe ut nubes*, inquit, *quia à gravedine culpæ sunt leves, & gratia Sancti Spiritus in bono opere veloces, quasi columbæ vero sunt ad fenestras, quia ad exemplum per bona opera se nobis quasi per foramina porrigunt.* Porro Plinius columbas decies in anno, in partubus suis fœcundas esse dicit; nubes pariter agros fœcundare noscuntur, sunt igitur viri exemplares velut nubes & columbæ, quia exempla bona illorum, quovis tempore fœcunditatem afferunt Ecclesiæ. Hæc autem Ecclesia à Gabriele Archangelo *domus Jacob* nomine appellata fuit, quando virgini de filio quem conceptura erat, dixit: *Regnabit in domo Jacob*, id est, ut Beda inquit, *in Ecclesia*, at vero quem modum sanctus hic Patriarcha in domo Laban observavit, ut gregis sui fœtus multiplicaret? nimirum *tollens virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, & ex parte decorticavit eas*. & cætera quæ ibi fusius narrat historia; quod dicti Patriarchæ factum S. Thomas de Villanova adducit, ad demonstrandum, quantum fideles animati, & numero aucti sunt Martyrum, omniumque aliorum Sanctorum exemplo. Tunc enim in domo Laban, id est, in gentilismo, multiplicatus est grex Christi, & numerus Christianorum & electorum DEI, quando unus ad imitationem alterius ad martyrium properabat, & ex idololatriæ præruptis, horridisque desertis ad cœlestis pastoris reducebatur ovile.

Isai 60. v. 8. — *S. Greg. l. 5. in c. 4. Reg.* — *Plin. l. 10. c. 53.* — Bona exempla semper fœcundant Ecclesiam. — *Luc. 1. v. 3.* — *Bed. ib.* — *S. Thom. à Villanova. Ibid.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Scandalum nidus est omnis malitiæ, & seminatum à dæmone lolium, quo infernus aperitur, suntque scandalosi veluti ligna ignem infernalem nutrientia.

THEMA.

Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de Regno ejus omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Matth. 13. v. 41. & 42.

Scandalorum paleæ nutriunt ignem infernalem.

1. EX tradita nobis ab Incarnata sapientia zizaniorum parabola, scandala paleas esse ignem infernalem nutrientes manifeste colligitur, quia in ea expresse dicitur, quod *mittet Angelos*, qui zizania in fasciculos collecta in ignem inextinguibilem projicient: *Colligent de regno ejus id est*, ut S. Gregorius ait: *de Ecclesia, omnia scandala, & mittent eas, &c.* circa quæ verba observandum, quod Spiritus Sanctus dum scandali mentionem facit, ut plurimum eidem associet iniquitatem: *Omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem*; & Psal. 140. *A scandalis operantium iniquitatem*, similiter Ezechiel. c. 7. *Scandalum iniquitatis*, ac denique c. 14. idem Propheta eadem verba trinies repetit, unde malitia hujus peccati manifeste deducitur, quam proinde in præsenti Discursu ex multis capitibus ponderabimus.

S. Greg. ib. — *Matth. 13. v. 41.* — *Ps. 140. v. 9.* — *Ezech. 7. v. 19.* — *Ezech. 14.*

2. S. Bruno Carthusianorum Patriarcha, textum illum Apostoli in quo Corinthiis persuadet, ut scandalosum illum incestuosum è medio societatis suæ auferant & amoveant, *ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.* Hunc inquam textum exponens, subjungit: *Hunc & omne malum de medio vestrum,* quasi dicere vellet, scandalum centrum esse & omnis malitiæ nidum. Christus Redemptor noster adversus scandalosos indignatus, his illos minis percellit: *Væ mundo à scandalis*; circa quæ verba Abulensis ad nostram eruditionem ita scribit; *prænunciat hic Christus malum quod sequitur mundo, id est, mundanis hominibus propter scandala, quæ faciunt, quia non curant cavere à scandalis quæ faciunt, quasi nihil esset scandalizare homines, cum tamen valde malum sit.* Etenim origo primaria, seu primus scandali inventor Lucifer fuit, qui pessimum hoc lolium primo in Paradiso cœlesti seminavit, & postea in terrestri, prius in natura angelica, & postea in humana, qui tertiam stellarum partem seduxit, præcipitavit, & ex firmamento æterno extraxit, easque in lethales fecit degenerare cometas; quibus transactis ad Evam se contulit, eamque seduxit, atque mediante Adamum. Atque hanc ob causam Verbum incarnatum, quando Petrum redarguit, ab humanæ redemptionis calice bibendo eum retrahere volentem, Satanam nuncupavit, dicens: *Vade post me Satana*; cujus hanc immediate subjunxit rationem; *scandalum es mihi*; volens per hoc demonstrare, eos dæmones potius quam homines appellendos esse, qui aliis præbent scandalum.

1 Cor. 5. v. 2. — *S. Bruno Ibid.* — Ex scandalis omnia pullulant mala. — *Matth 18. v. 7.* — *Abul. ib.* — Scandala præbentes Satanæ vocantur. — *Matt. 16. v. 23.*

3. Scandalum, ut Tertull. ipsum definit, *malæ rei exemplum est, ædificans ad delictum.* Si quam personam laudare velimus, eamque exemplarem nominare, eam appellare solemus personam ædificationis qualiter igitur Tertull. astruit, quod homo scandalosus *ædificet?* potius destruit, & præcipitat; nihilominus veraciter dicens *ædificans*, non quomodocumque, sed addita particula *ad delictum*; scandala enim præter lapides sunt cæmentum & bitumen, quæ turrim ædificant Babylonicam, *ædificans ad delictum* Ideoq; omnibus scandalosis merito exprobrari potest: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio*, qui primam machinam movens, ut diximus, in discrimen adduxit, ruinaque oppressit, primitus innumerabiles angelos, deinde protoparentes, cumque illis totum genus humanum, mortem omnibus inferens spiritualem. *Diabolus cum invideret homini*, inquit S. Aug. *serpente indutus, locutus est mulieri, & mulierem venenavit & virum.* Cujus monstri infernalis imitatores sunt scandalosi, quia malo exemplo suo malitiæ venenum transfundunt ad alios: *Mortui sunt*, prosequitur idem Sanctus, *diabolum audiendo quem non audissent, si Dominum audire voluissent.*

Tertull. l. de veland. virgin. c. 3. — Scandalosi sunt ex parte diabolo. — *Joan. 8. v. 44.* — *S. Aug. tr. 42. in Joan.*

4. Deus noster, prout in Discursibus præcedentibus docuimus, Davidem quondam elegit, in totius Israëlitici populi speculum & exemplar, ut ipsum intuentes, in sancto Dei timore viverent: *Elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium.... Pascere Jacob servum suum, & Israel hæreditatem suam*, sed qualem ab eo modum observatum fuisse putatis? *Et pavit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.* Præterquam quod textum hunc Richardus à S. Victore seq. illustret Commentario, dicens: *Intellectibus manuum suarum alium deducit, qui ad viam veritatis, quam per operum experimenta didicit, certis profectuum gradibus dirigit. Parva & parum certa est illa scientia, quam non adjuvat & confirmat rerum experientia*; itaque David populum sibi commissum per viam rectam, operibus virtuosis, bonoque exemplo ducere allaborabat; ast quia hoc nequaquam sufficiens esse judicabat, insuper pestifera scandalorum lolia removere, & eradicare conatus est, utpote omnium malorum origenea, ideoque protestatur, dicens: *In ma-*

Ps. 77. v. 70. & 71. — *Ibid. v. 72.* — *Rich. à S. Vict. p. 1. l. 2. c. 18.* — David à se amovit scandalosos, vocatque illos peccatores terræ.

Psal. 100. v. 8.

matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de Civitate Domini omnes operantes iniquitatem. Quos peccatores quales fosse si nosse desideratis, S. Ambrosium audite, qui hunc Psalmi versiculum

Psal. 118. v. 119. S. Ambr in Psal. 118. Octon. 15.

(*prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*) ita resolvit: *Utinam mihi aspiret hæc gratia, ut gladio spiritali, qui est verbum Dei, ab Ecclesia Dei, incentiva universa possim abolere vitiorum;* hæc autem scelerum incentiva mala sunt exempla & scandala. Notandum autem, eos appellari *peccatores terræ*, quia omni iniquitate terram implent jamque cœlo renunciarunt, de quibus veraciter dici potest; *oculos suos statuerunt declinare in terram, Conglutinatus est in terra venter eorum;* homines sunt mundi hujus, perditæq; salutis, qui *lætantur, cũ male fecerint, & exultãt in rebus pessimis.*

Psal. 43. v. 25. Prov. 2. v. 14.

1 Cor. 5. v. 6. Scandalum designatur per fermentum. Ibid. v. 8. Exod. 12. v. 15.

5. Apostolus in citato Epistolæ ad Corinthios capite, de scandalo tractans, ipsum fermento assimilat, di ens: *Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit*, & paulo post eidem allusioni insistens, quale venenum annexum habeat, subnectit loquiens: *Fermentum malitiæ & nequitiæ.* Quam pariter ob causam olim Deum severissime inhibuisse arbitror, ne Israëlitæ quidquam fermenti in ædibus suis asservarent: *Noverit fermentum in domibus vestris, quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel.* Sed quorsum obsecro tanto cum rigore mortis pœna illi intentabatur, qui massam hanc domi suæ asservaret? scilicet ut in eo disceremus, quod vel unius dumtaxat scandalum, in fermento figuratum, sufficiens pestis sit, quæ inficiat mortemque molestet; omnes in tali familia degentes. Unde

S. Thom. 2. Cor. 5. Eccles. 11. v. 34. Dion. Carth.

S. Thomas inquit: *Sicut per modicum fermentum, tota massa pasta corrumpitur, ita per unum peccatorem tota societas inquinatur*, in cujus confirmationem illum adducit Ecclesiastici textum; *A scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis*; & hoc quidem contingit, dum per peccatum unius alii provocantur aliqualiter ad peccandum. Quem pariter textum Dionysius Carth. exponens, sub titulo fermenti ad homines alludit scandalosos, dum ait: *Sic unum peccatum, seu unus pestilens & perversus totam massam, id est, vestram congregationem contemnat, inficit, & seducit, nisi auferatur.*

Pœnis scandalorum Christus præmisit comminatorium verbum, Væ, Et quare. Matt. 18. v. 7. S. Gregor. Hom. 9. in Ezech. Is. 3. v. 11. Job. 10. v. 15. S. Bonav. T. 6 Cent. 2. p. Sect. 3.

6. *Mittent eos in caminum ignis, &c.* Christus Judex severus quidem, sed tanto justior in castigandis impiis, dum scandali meminisse vellet, minatoriũ hoc præmisit verbulum: *Væ*, quæ particula æterni supplicii est imprecatio, ipsamque Salvator eodem tempore bis repetiit, dicens: *Væ mundo à scandalis, ... væ homini illi per quẽ scandalum venit*; quod *Væ* tamquam sulphur est & pix ignis infernalis, æternum hoc concipiens incendium; scandalum namq; ut plurimum offendiculum est, & rupes; in quam impingentes in barathrum præcipitantur perditionis; quia ut S. Greg. ait: *Væ in scriptura sæpius de æterno luctu quam de præsenti solet intelligi. In Isaia, væ impio in malum: Job; si impius fuero, væ mihi est. Et scandalum*, sunt verba S. Bonaventuræ: *Dictum vel factum minus rectum, præbens aliis occasionem ruinæ. Scandalum Græcè, Latinè obex; sicut ad obicem in via positum læditur pes cunctis, si dictum, vel factum minus rectum, est obex infirmis in via morum.* Tam enim qui scandalizat, quam is, qui malum sequitur exemplum, in voraginem se æternæ damnationis præcipitat, quia ut idem Seraphicus Doctor optimè distinguit: *Est scandalum activum & passivum; Activum quo quis alii dat occasionem ruinæ spiritualis; Passivum, est ipsa ruina, facta ad obicem mali exempli alterius, ut cum quis fornicatur exemplo alterius.* In cujus confirmationem illa à Salvatore incredulis Hebræis intentata comminatio considerari meretur: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi... quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare*; ubi pœnam reprobationis non solum in Scribas & scandalosos Pharisæos fulminat, verum etiam expressè dicit, quod Regnum cœlorum claudebant illis, quos scandalizabant. Unde Origenes ait: *Qui scandalizaverit de pusillis Ecclesiæ prohibens illos intrare in Regnum cœlorum, patietur quod scriptum est in Evangelio, Væ.* S. Thomas de Villanova in sermone *de S. Michaële*, illos qui proximo sunt causa peccati, his verbis perterret: *Numquid melius illi fuisset mille mortes subiisse quam tanti reus criminis esse? O quam horrendum tibi esse deberet, ut propter te perpetuo quis ardeat in inferno.* Neque enim in illa abysso locum habet propositio illa, qua dicitur: *Solatium est miseris socios habere pœnarum*, quia per multiplicationem damnatorum, augetur in quolibet ipsorum pœna, quæ accidentalis vocatur, quanto igitur majora pœnæ incrementa experietur, qui causa fuit perditionis multorum? idem S. Archipræsul subjungit: *Mallem utique fratres centum homines corporaliter peremisse, quam unam animam perpetuo incendio tradidisse, si ex solo damno culpa pensanda esset, & non ex arbitrio. Si enim sanguis Abel sic clamat ad Dominum in fratrem occisorem, quanto fortius clamabit sanguis animæ perpetuo damnatæ in suum interfectorem? O quomodo conqueruntur, quomodo vociferantur! O quomodo maledicunt, & imprecantur omne malum apud Dei justitiam in eos, qui eis tanti mali & miseriæ causa fuerunt, & offendiculum posuerunt, ut in tale præcipitium ruerent!* tota Pentapolis igne consumpta fuit, quem divina justitia de cœlo misit, ad castigandum hominum illorum execrabile & nefandum peccatum, omnium etiam in hac præsenti vita in malitiam adeo detestabilẽ per sulphur ignis infernalis animadvertere voluit, & quidem ut S. Judas Apostolus observat, ideo omnes æquali pœna puniti fuere, quia malum exemplum ab uno in alium transfusum fuit; *Sicut Sodoma & Gomorrha*, inquit dictus Apostolus, *& finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum ignis æterni pœnam sustinentes.*

Datur scandalum passivum & activum. Matth. 23. v. 13. Orig. Tr. 25. in Matth. S. Thom à Villanova ser. de S. Mich. Præstaret multos corporaliter manu, quam unicum spiritualiter malo exemplo peremisse. Jud. 7.

7. Consideratione dignus est modus, quo incarnata & increata Sapientia in prædicta zizaniorum parabola loquitur, dicit enim, quod supremus Judex Angelos suos in fine sæculorum velut totidem messores in Ecclesiam suam militantem missurus sit, ut in cœleste granarium frumentum congregent, zizania autem in ignem infernalem conjiciant; quærendum enim hic venit, cur, ex quo per hanc malam herbam, vel zizania, quævis culpa, omnisque perversitas intelligitur, nulla fiat specialis peccati mentio præterquam scandali? dicit enim sacer Textus: *Sicut ergo colliguntur zizania & igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi... Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de Regno ejus omnia scandala*; cur nullam facit mentionem de sacrilegiis, de apostasiis, de hæresibus, de atheismo, de paganismo, de incestibus, & blasphemiis, de simoniis, de homicidiis, de usuris &c. cur sola scandala memorat? scitisne, quodnam hujus sit mysterium? hoc nimirum, quia cum ibi de igne infernali agatur, nullum est peccatum, quod majorem cum illo igne relationem habeat, quam scandalum, hoc enim unica causa extitit, cur Deus abyssi illius voraginem aperuerit, etenim à principio quidem Creator totum universum produxit: *In principio creavit Deus cœlum & terram*, sed sine inferno. Quando igitur justitia vindicativa ignem illum centro terræ invisceravit, ibidemque tenebricosum illum dilatavit carcerem? tunc videlicet, ut diximus, quando dia-

In parabola zizaniorum nullius peccati fit mentio, nisi scandalorum. Matt. 13. v. 40. Ibid. v. 41. Gen. 1. v. 1.

diabolicum hoc scandali monstrum in campum prodiit; quando draco infernalis tertiam naturæ Angelicæ partem scandalo suo in abyssum pertraxit: *Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus: Et non valuerunt, neque locus est inventus eorum amplius in cœlo, proj ectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Satanas*; causa igitur, cur ipsi & sequacibus ejus barathrum apertum fuerit inferni, hæc est, quia seduxit universum orbem, postquam seduxisset magnam cœlestis curiæ partem.

Apoc. 12. v. 7. Ibid. v. 8. Ibid. v. 9.

8. S. Irenæus acutè observat, quod in processu, quem Deus summæ justitiæ & æquitatis Judex in Paradiso terrestri formavit major condemnationis pars in serpentem devoluta fuerit, licet tam Adam, quàm Eva transgressionis rei fuerint: *omnis maledictio*, inquit Irenæus, *decurrit in serpentem*; at vero ea quo præceptum de pomo non comedendo, protoparentibus nostris impositum fuit, ipsique transgressores foêre, quamobrem dæmon pœna eòque severiori mulctatur; *seduxerat eas*, inquit Sanctus: *unde dixit Deus serpenti; Quoniam fecisti hoc, maledictus tu ab omnibus pecoribus & ab omnibus bestiis terræ. Hoc idem autem & Dominus in Evangelia, hoc qui à sinistris inveniuntur, ait: abite maledicti in ignem æternum, quem præparavit. Pater meus diabolo & angelis ejus, significans, quoniam non homini principaliter præparatus est æternus ignis, sed ei, qui seduxit & offendere fecit hominem.* Etiamnum hisce diebus nostris post sex mille sexcentos & ampliùs annos durat hæc serpentis maledictio: *quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia & bestias terræ.* Omnia enim animalia, etiam irrationalia serpentem fugiunt, inque summo horrore & abominatione habent, magis tamē homo, quia primus scandalosus hujus larva indutus seducere cœpit. Rupertus Abbas delictum à primis parentibus commissum examinans, observat, quod Deus diverso modo procedat in instituendo transgressionis illorum examine, & in puniendo eadem transgressione. Primò enim interrogavit Adamum, postea Evam; at verò quando deventum est ad promulgandam sententiam, primò loco condemnationem fulminavit contra serpentem, postea contra Evam & tandem in fine contra Adamum. Cujus hanc assignat rationem, quia dæmon totius mali origo fuit, utpote qui mulierem instigavit, eamque lateribus Adami admovit, ut & ipsum prævaricari faceret; *itaq; repulsa venia, tandem super illos justa datur sententia, & primo in ipsum peccati principium, à quo totius mali initium emanavit.* Considerandum quoque est, quod Adam & Eva à Deo interrogati fuerint, serpens verò non item, & tamen hic instrumentum & author omnis mali fuerat. Quod dubium Procopius his verbis resolvit: *Mirabile vide judicium, deceptos interrogat, deceptorem non interrogat, sed quasi malum & mali authorem, & penitus incorrigibilem, veniaq; indignum affatur.* Voluit nimirum divina Sapientia, quæ omnia alto cum mysterio disponit, ab ipsis mundi crepundiis nos docere, illos qui offendiculum sunt, & ruina animarum, ut plurimum incorrigibiles, veniæ incapaces, & perditæ salutis homines esse. Non enim fuit examinatus serpens, nec vocatus ad se defendendum, aut rationem de se reddendam, sicuti primi parentes, sed ex abrupto maledictus & condemnatus fuit, *quia fecisti hoc, maledictus es*; non enim opus est examine aut processu ad condemnandum illos, qui scandalum præbent, nimis enim potens & detestabile est scelus illorum, & quia *in flagranti crimine* deprehenduntur, tamquam atrocium delictorum rei, inauditi condemnantur.

S. Irenæus l. 3. c. 3.

Qui alios malo exemplo seducunt majorem merentur damnationem.

Gen. 3. v. 14.

Rup. Abb. l. 3. de Trin. c. 16.

Patet in damnatione, & pœna serpentis in paradiso.

Procop. ib.

Gen. 3. v. 14.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Considerantur pœnæ & supplicia in Scriptura Sacra, scandalum dantibus comminata, nec non varia pœnarum scandalum præbentibus inflictarum exempla.

THEMA.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Matth. 18. v. 6.

1 Ex pœna, quam Salvator noster cæteroquin mitis & benignus (*discite à me, quia mitis sum*) scandalosis imposuit, facilè argui potest, quanta sit scandali gravitas: *qui autem scandalizaverit &c.* Circa hæc tamen verba dubium nascitur, cur Christus hoc potius, quàm aliud supplicium scandalum præbenti imprecatus fuerit: quam enim proportionem mola asinaria collo alicujus ad mortem condemnati appensa habere potest cum supplicio peccati scandalo debito? Porro in S. Luca eandem legimus propositionem, postquam enim Christus dixisset; *Impossibile est ut non veniant scandala, væ autem illi per quem veniunt*; protinus subjungit, *utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus & projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.* S. Bonaventura hunc Textum exponens, notat: cælestem Magistrum nostrum se in hac propositione accommodare voluisse usui illius Provinciæ, in qua delinquentes in mare, appenso ad collum eorum immenso quodam saxo, proturbabantur; idque probat per sequens Ven. Bedæ testimonium, qui subjungit: *Hoc dicit utilius, quàm ut unum scandalizet de pusillis istis, quia longè minor est ista, quàm illa, quam scandalizando proximum meretur. verè utilius innoxium gravissima pœna vitam finire quam lædendo fratrem, mortem mereri perpetuam.* Abulensis observat, in Palæstina, molendina, non per vim aquæ, ut usitatum est nobis, sed ab asino quodam circumagitari consuevisse. Et ideo S. Matthæus & S. Marcus saxum istud molam asinariam appellant, vel etiam ad denotandam saxi magnitudinem, quia nonnullæ molæ parvæ sunt, quæ manibus circumaguntur; *quæ trahuntur ab asinis* inquit Abulensis, *molæ magnæ sunt & hanc magnitudinem exprimere voluerunt; quia vero dicitur, quod suspendatur mola in collo, & demergatur in mare, voluit Christus tangere magnitudinem pœnæ, in terra enim Chanaan sive Palæstina, in qua Christus erat, consuetude vigebat pro maximis criminibus reos sic demergi, ideo per hoc significavit, quod pœna quæ datur à Deo scandalizantibus proximos, major est quam maxima pœnarum, quæ datur hic pro criminibus, & ita eos terret.* Quæ doctrina merito consideratione digna est, ad incutiendum scandalum præbentibus terrorem & formidinem; siquidem Christus declarat supplicium illis debitum, longè atrocius esse, quàm sit atrocissimum supplicii genus, quod illo tempore, & illis in locis seis irrogari solebat, ut vel exinde agnoscerent excessivam hujus delicti gravitatem: unde paulo post idem Doctor subjungit:

Matth. 11 v. 29.

Ex pœna scandalosis comminata patet istius peccati gravitas.

Luc. 17. v. 1. Ibid. v. 2.

S. Bonav. in cap. 17. Luc.

V. Bed. ib.

Abul. q. 34 in c. 18. Matth.

git: *posuit pœnam illam temporalem, quæ maximè eos movere poterat, & illa erat de saxo ligato ad collum, quæ dabatur maximè facinorosis.*

2. Porro verba illa; *expedit ei &c. utilius est illi &c.* facilem habent intelligentiam nam ut S. Ephrem in discursu cui titulus est: *adhortatio de non scandalizando proximo*, ait: *damnum quod hinc oritur, explicari non potest*, & ideo sine dubio melior foret ejus conditio, si vitam perderet corporalem, quam si per malum exemplum vitam spiritualem & sibi, & proximis eriperet, quæ nullam cum salute & vita corporali proportionem habet. Unde optimum est illud Didaci Stellæ consilium dicentis: *unusquisque ante debet subire mortem corporalem, quàm vitam animæ perdere propter peccatum mortale, ut sit proximum scandalizando, cùm anima sit nobilior, quàm corpus.*

S. Ephrem. Paran. 4. n. 1.
Damnum quod oritur ex scandalo, maximum est.
Did. Stell. cap. 17. Luc.

3. D. Chrysologus in sermone 27. de malitia scandali scribens alia: hujus comminatæ pœnæ mysteria in medium adducit; *quare* inquit, *non lapis, sed lapis molaris? quia lapis molaris dum triticum terit, dum farinam fundit, à polline furfurem dum cernit, panem piè laborantibus subministrat. Bene ergo illi, qui eligit minister scandali magis esse quàm pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam, quia sensus ad vitam datos, mortis convertit in scandalum, suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere, quàm erat in Christo, quàm erat in scientia salutari. Hinc angularem lapidem, hinc adjutorii lapidem, hinc lapidem sine manibus abscissum, quod est Christus, sic pusillorum circuit & traxit ad scandalum, ut non panem vitæ, sed panem lachrymarum conficeret, & doloris sicut Propheta testatur dicens: qui manducatis panem doloris.*

D. Chrysol. ser. 27.
Cur lapis molaris appendendus collo scandalosi.
Ps. 126 v. 2.

4. Considerandum quoque est, quod reus qui saxo ad collum alligato in mari submergitur, penitus ab oculis nostris subducatur, non verò item qui in publico foro justitiæ supplicio afficiuntur, hi enim quia omnibus expositi sunt, in spectatoribus excitant compassionem, atque ad porrigendum pro anima illorum precum subsidium popolum commovent, econtra verò, qui in mare demergitur & profundatur, exosus declaratur omnibus & indignus qui videatur, ne dum adjuvetur. Hanc autem detestationem & abominationem scandalosi pœnæ loco sustinebunt, quia exosi sunt Deo, hominibus, & multò magis Angelis. Advertendum est, pariter quod Salvator noster dum comminatur scandalum præbentibus commeritum supplicium, immediatè post Angelorum faciat mentionem quod utique sine mysterio factum non est quia quando malum exemplum proximis nostris præbemus, suæque causa ruinæ animarum illorum, eodem tempore pariter Angelos offendimus, qui illarum custodiæ invigilant, qui proinde zelo extimulati, Divinæ Justitiæ gladium contra nos apprehendent; ac proinde Christus ait: *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis, dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est, Venit enim Filius hominis salvare quod perierat*; quibus verbis rationem assignat, cur nulli hominum præbendum sit scandalum, quisquis demum sit, ne quidem parvulis, quia ipse nimirum de cœlo descendit ad salvandas animas, quas scandalosus malo suo exemplo perdere studet, ac proinde vult dicere, Angeli zelantes honorem meum & sibi commissorum salutem, suo tempore rigorosum de illis supplicium sumere, non intermittent; nam ut S. Bernardus in quodam sermone ait: *Nihil æquè offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo scandala, si fortè inveniantur in nobis.*

Cur scandalosi demergendi sint in profundum maris.
Matth. 18 v. 10.
Quomodo scandalum præbens gravissimè offendat SS. Angelos.
Matth. 18 v. 10.
Ibid. v. 11.
S. Bern. ser. 1. de S. Michaële.

5. Sacra Scriptura plena est comminationibus, quas contra malitiam horum sacrilegorum intentant, qui animas pretiosissimum Dei thesaurum eidem Deo eripiunt. Porro quando in Scriptura de aliis peccatis sermo est, ex modo, quo de illis loquitur satis, colligitur, quod eorum speret emendationem, unde & pro illis pietas cœlestis imploratur: at vero de scandalosis loquitur tamquam de hominibus à Deo separatis, vel tamquam de membris à corpore præcisis, unde hisce nulla spes vitæ reliqua esse potest. S. Paulus ad Galatas scribens, deque hac peste sub titulo fermenti disserens: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*; & paulo post subjungit: *qui conturbat vos, portabit judicium, quicunque est ille, Utinam & abscindantur, qui vos conturbant.* Clarius autem in eodem capite S. Matth. Christus loquitur dum ait: *si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te; Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te*; At verò forsitan dices, doctrinam quam Doct. Gentium, qui ab eadem incarnata Sapientia in Academia cœli empyrei eruditus fuit, ad Corinthios scribit, huic doctrinæ, & præcepto apud S. Matthæum à Christo tradito contradicere videtur: dicit enim Apostolus, *ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem solicita sint membra, Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.. Vos autem estis Corpus Christi, & membra de membro.* Per experientiam quoque videmus, quod si pes v. g. in offendiculum aliquod impingens, graviter lædatur, non ob id subitò præscinditur, aut separatur à corpore, imo ad pedem curandum manus confestim accurrit, oculus similiter ad qualitatem mali discernendam quaquaversum vertitur; denique stomachus haud invitus est ad sustinendam pro cura pedis diætam; uno verbo pro invicem solicita sunt membra, cur igitur tam Christus, quam S. Paulus ad Galatas membra nociva præscindi suadent & à corpore projici, quod idem est, ac si dicerent, totaliter separetur scandalosus à communione, & consortio nostro, tamquam excommunicatus & præscitus? cur non potius ad correctionem admittitur, & per exhortationes ad sui emendationem permovetur & inducitur? respondeo prosequendo eandem similitudinem membri putridi corporis nostri, quamdiu enim spes est ut sanari possit, pars aliqua corporis infirma, toleratur in corpore, ad illud curandum omnis generis remedia adhibentur, at verò quando evidens est periculum, ne ex eo totum corpus inficiatur, tunc à corpore præscinditur & in terra sepelitur eodem modo de aliis peccatoribus vitiosis dici potest, quod ad faciendam pœnitentiam magis sint dispositi, magisque emendationis capaces, & ideo sine perversionis periculo cum illis, utpote spem salutis suæ promittentibus tutè & securè agere & conversari possumus, at verò scandalosi sunt veluti membra putrida, quæ sana corporis membra inficiunt & destruunt, nec aliud superest pro illorum salute remedium, quàm sectio; ac proinde bene S. Paulus ait: *Utinam & abscindantur*; Et Salvator, *abscide, & projice.* S. Thomas de Villanova in sermone *de S. Michaële* inquit: *non ad literam suffodiendum oculum aut præscindendam manum vel pedem intelligas, sed spiritualem oculum, aut manum, aut pedem, id est, amicum, qui tibi pro oculo est in consilio, aut pro manu in auxilio,*

Scandalosi abscinduntur à Deo & hominibus, tamquam omnibus exosi.
Galat. 5. v. 9.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 12.
Matth. 18 v. 8.
Ibid. v. 9.
1. Cor. 12. v. 25.
Ibid. v. 26.
Ibid. v. 27.
Scandalosi abscindendi sunt, eo quod in illis vix sit spes emendationis.
Gal. 5. v. 12
Matt. 18. 30.
S. Thom. à Villanova ser. de S. Mich.

aut

aut propede in lucro: etiamsi dexter sit, & ad bonum te inducit, si alias te in peccatum trahit, projice abs te, declina ab eo, fuge, fuge illius societatem. At verò quænam est pœna illius, qui scandalosum à se non separat aut projicit? nimirum ut simul cum ipsis submergatur in abyssum æternæ perditionis: *bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.*

Matth. 18. v. 8.

Jer. 51. v. 7.

Gravius puniuntur qui alios incitant ad peccata quam peccantes.

6. Apud Jeremiam dicitur, *calix aureus Babylon in manu Domini inebrians omnem terram, de vino ejus biberunt gentes, & ideo commota sunt.* Postquæ verba vix facta mentione calicis hujus aurei quo major pars mundi inebriabatur id est, per ejus delicias, & blanditias innumeri seducebantur, statim subjungit: *subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super eam.* S. Ambrosius in lib. de Elia & jejunio Propheticum hoc oraculum adducens, ita scribit: *Divina indignatione conteritur, qua ratione calix aureus quoniam qui à veritate deficit, quærit illecebram, ut specie saltem pretiosa ad bibendum aliquos possit allicere.*

Ibid. v. 8.

S. Ambros. in lib. de Elia & jejun. c. 25.

Patet in Achab & Jezabel.

Supplicium porro quo divina Justitia in Regem Achab animadvertit severum quidem & rigidum fuit, multo tamen atrocius fuit illud quod de Jezabel conjuge ejus sumpsit: ille enim in bello infeliciter mortuus est, & modicam sanguinis sui partem canes linxerunt, septuaginta quoque capita totidem filiorum suorum à Jehu qui ei in Regno successit præscissa post mortem ejus in aliquot cophinis Missa fuerunt, Jezabel autem è fenestra præcipitata, & totaliter excepto cranio à canibus devorata fuit. Abulensis causam examinans, cur hæc majori cum rigore punita fuerit, inquit: *quanto peccata sunt majora, tanto gravior eis pœna correspondet, & tamen cæteri de progenie Achab occidendi erant, & Jezabel peccaverat plus quam omnes illi, ergo illi debebatur pœna major, quam mors, & istud erat, quod proculcaretur ab equis, & laceraretur à canibus.* In alia vero quæstione difficultatem totaliter solvit dicens: *Ipsa incitabat Achab ad omne malum, erat enim calix aureus Babylonia, qui illum inebriavit, quia nihil ferè istorum fecisset, nisi Jezabel movisset eum.*

Abul. q. 34 in 4. Reg.

Abul. q. 12 in 3. Reg. c. 2.

7. Salvator noster apud S. Matth. c. 24. malum & infidelem servum illum de hac culpa potissimum accusavit: *manducet autem & bibat cum ebriosis, Veniet Dominus servi illius in die qua non sperat, ... Et dividet eum, partemq; ejus ponet cum hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium*; ubi quærendum venit, cur tam severi supplicii comminatio intentetur illi, qui gravium criminum reus non est, quin potius mediocrium communium, imò talium in quæ major pars mundi incidere solet? D. Chrysostomus peccato servi illius scandalum annexum fuisse observat, dicit enim: *Vide hunc quoque famulum, quoniam edat & bibat, cum temulentis accusari, non enim temulentos solùm, verum etiam eos, qui cum ipsis vivunt, torquebit, nec injuria quidem, nam & se ipsos corrumpunt, & proximorum salutem negligunt, nulla verò alia re Deus magis irritatur, quàm si proximi commoditatem despitias, quapropter ut iram in illos ostendat, in duas incidi servum illum partes imperavit: hac de causa notam, quà Discipuli sic cognoscerentur, charitatem esse affirmavit, quoniam diligentem necesse est de dilecti utilitate meditari.* Legatur horrendum illud supplicium à Deo prædictum, & postea in Heli, filios ejus, & totam ejus progeniem fulminatum: *facio verbum in Israël*, inquit, *quod quicunq; audierit, tinnient ambæ aures ejus.* At verò cur obsecro Divina Justitia indignata tot in hanc domum iræ suæ fulmina vibravit: S. Textus ait; *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino*; At verò in quonam peccatum illud consistebat, num fortè in eo, quod carnes sacrificatas sibi rapuerint; sicut est; peccatum hoc adeo grave esse non videtur, cùm Deus per os Psalmistæ dicat: *numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* respondeo igitur, malitia peccati ipsorum non consistebat in eo, sed execrandus excessus, quem Deus in illis execrabatur, scandalum publicum erat, *quia retrahebant homines à sacrificio Domini*; & ideo S. Gregor. ait: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod pœnitentiæ lachrymis non deletur*, & paulo post ait: *grande nimis coram Domino, quia ad peccandum alios pertrahebat.* Imò ipsemet Pater coram Heli sacrilegis filiis suis dixit: *quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?* super quæ verba S. Greg. ait: *cum dicit, quas ego audio res pessimas ab omni populo, ipsa res à populo agi debent intelligi, non referri*; igitur peccatum hoc ideo pessimum fuit, quia scandalum ipsorum in totum populum transfundebatur.

Matth. 24. v. 49. 50. & 51.

Ut in servo malo & infideli apud S. Matth.

D. Chrys. h. 75. in Matth.

Horrendum supplicium Heli & filiorum provenit ex malo exemplo illorum.

1. Reg. 3. v. 11.

1. Reg. 2. v. 17.

Psal. 49. v. 13.

1. Reg. 2. v. 17.

Ibid. v. 23.

S. Greg. l. 2. in 1. Reg.

8. Audiamus quousque mundus sæculo Davidis degeneraverit, adeo mirum ut idem Regius Vates dicat: *dixit insipiens in corde suo; non est Deus, corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum; Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant venenum, aspidum sub labiis eorum, quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* At verò scire concupitis, unde hic iniquitatis torrens emanarit? nimirum à malis exemplis; *omnes declinaverunt*; sed quare? quia *corrupti sunt*, id est, à dissolutorum & scandalosorum hominum fæce, fuêre seducti & perversi. Ex innumerabili illa hominum multitudine (tres enim milliones hominum fuisse creditur) quæ ex Ægypto egressa fuit, infallibilis Dei providentia, neminem terram promissionis ingredi permisit, præterquam solum Josue & Caleb, idque, quia ut in Ezechiele Deus ipse conqueritur: *irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt &c.* Unde D. Chrysostomus, postquam quæsivisset, *cur omnes perierunt?* respondet pariter, *quoniam valde peccarunt.* Sequens verò ejusdem S. Doctoris ratio, magis facit ad propositum, dicit enim: *providit, ut, qui Palestinam erant occupaturi, mala quæ erant in Ægypto, non vidissent, omnem nempe superstitionem, & omnem impietatem, & ut tantæ improbitatis nullum magistrum haberent. Eos enim ita præoccuparat Ægyptiorum consuetudo, & ita eos ceperat, ut post miracula, ne in deserto quidem purè erroris reliquias abstergerent.* At verò quænam demum causa fuit, quod Josue & Caleb à communi & universali excidio fuerint exempti? audiamus idipsum, ex hujus ipsomet ore, cum enim à Moyse unà cum aliis ad terram Chanaan explorandam missus fuisset, non obstante, quod illi populum seducere, ipsumque ab hoc itinere deterrere studuissent, ipse tamen ab eis se minimè seduci permisit; unde ipsemet ait: *fratres mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi, & nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.* Circa quæ verba Interpres quidam ita scribit: *dicunt, Calebum Jephonæ filium esse appellatum, non quia à parente aliquo, cui id nominis fuerit, natus esset, sed quia fuit ipse circumspectus, cum ad scelerata speculatorum conspirationis societatem se nollet adjungere.*

Ps. 13. v. 1. 3.

Cur Israëlitæ non intraverint in terram promissionis nisi Josue & Caleb.

Ezech. 20. v. 13.

D. Chrys. in Ps. 43.

Josue 14. v. 8.

Masius ib.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De suppliciis & pœnis Superiorum, qui malo exemplo subditis præeunt, idq; faciendo magna illis damna inferunt.

THEMA.

Initiatus est Israël Beelphegor & iratus Dominus. Ait ad Moysen: Tolle cunctos Principes populi & suspende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus, Num. 25. v. 3. & 4.

Jubetur Moyses Principes crucifigere propter mala exempla data aliis.

Orig. h. 20. in Num.

1. QUi hanc numerorum Historiam conscripsit Chronista, ipsemet Moyses erat, cui Dominus præcepit, ut Principes cruci affigeret, quia populus in fornicationem & idololatriam corruerat: *initiatus est Israël Beelphegor*: quare itaque contra Primates gladius acuitur: *tolle cunctos Principes &c.* Origenes respondet: *Vides, quæ sit conditio Principum de populi peccatis cogantur reddere rationem*; principaliter autem ad rigorosissimum obligabantur, si ipsimet causa offendiculi fuerint, iis, qui à se dependent, quia nimirum Princeps scandalosus, toti est perniciosus Reipublicæ. Tales autem fuisse in præsenti, ex eodem deducitur capitulo, siquidem ille, contra quem ferrum vibravit Phineës, quique alios ad fornicationem pessimo suo exemplo inclinabat, Princeps erat, dicente Scriptura Sacra: *Erat autem nomen viri Israëlitæ; qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, Dux de cognatione & tribu Simeonis: Porro mulier Madianitis, quæ vocabatur Cozbi, filia Sur Principis nobilissimi Madianitarum*: quamvis igitur omnes scandalosi à justitia punitiva Dei plectantur, nihilominus Capita, Prælati & Principes manifestius & severius castigantur, ideoque notanter dicitur: *suspende eos contra Solem, ut arguantur à luce*, inquit Origenes, *ostentantur contra Solem, ante quem nihil potest abscondi*, quia nimirum scandalum publicum, justitia Divina publico cœlitus supplicio expiari jubet. Porro Simeon Jacobi filius tribui huic denominationem dedit, qui juxta c. 42. reliquos inter fratres diu in carcere detentus fuit à Josephi, usque dum reliqui fratres cum Benjamin redirent; circa cujus rei gestæ seriem, vestrum ego judicium exquiro, ut edicatis, cur juxta infallibilis providentiæ cœlestis dispositionem Simeon unicus inter reliquos fratres ad carceris angustias fuerit condemnatus? dubium hoc Dionysius Carth. resolvit, dum ait; *respondetur, quod magis peccavit in Joseph sua crudelitate, & alios incitavit contra eundem.* Dignum autem erat, ut plus castigaretur, qui reliquos animarat fratres ad tribulationes, contra Joseph, quando eum occidere meditabantur; & tandem morte in servitutem commutata, ipsum ut mancipium vendiderunt. Denique hac eadem Simeonis tribu in Josue scribitur: *egressa est sors secunda, filiorum Simeon per cognationes suas, fuitq; hereditas Eorum in medio possessionis filiorum Juda.* Porro Abulensis notat, tribum hanc, dum ex Ægypto exiret; quemadmodum ex c. 1. Num. deducitur 59300. numerosam fuisse, ubi autem ad Jordanem deventum est, non nisi numero exstitit 2200. prout ex cap. 26. ejusdem libri patet. Circa quam differentiam scire optarem, unde tanta, tamque præjudicialis orta fuerit diminutio? Unde tanta derivata ruina? rationem jam intellexistis, tam enim filius Jacob, quàm ille Zambri aliis scandalo fuerunt; hic quidem omnibus suæ tribus, totique Israëli, iste verò fratribus suis; tales autem extremum merentur exterminium & ruinam, neque enim tunc innumerabiles defecère sectatores, ut Abulensis notat, utpote suum sequentes ducem, partim ut ei complacerent, partim quia à nullo cohibebantur, quin imò ipsemet Princeps suo pessimo exemplo iis ad flagitia animum addebat.

Num. 25. v. 14.

Ibid. v. 15.

Gen. 42. v. 25.

Dion. Carth.

Jos. 19. v. 1.

Ibid. v. 2. Abul. q. 1. ibid.

Cur ex tribu Simeonis tam pauci transierint Jordanem.

Superiores scandalosi designantur per ficum sterilem.

2. Mysteriosa equidem illa est, per S. Lucam de ficu infertili descripta parabola, quàm Dominus vineæ succidi jussit; ast temporis notate circumstantiam, non equidem, dum sterilis esset, eam amputari voluit, siquidem primo anno hunc in ficum crescere debebat, per tres itaque annos eam sustinuit infructiferam; quo tempore elapso dum absque fructu permanens; umbra suisque ramis alias arbores occuparet, tandem Dominus præcepit: *succide, ut quid terram occupat?* hac itaque in arbore D. Chrysologus præsulem, & præsidentem intelligit, ita discurrens; Deus aliquando hujusmodi, etiamsi bonorum fructuum nullam ferant per longum temporis spatium patienter sustinent; ast ubi sterilitati malum superaddiderit exemplum & scandalum contra subditos, tunc Deus moræ ultra impatiens contra eos iræ suæ fulmina vibrat. *Sicut homo fœcunda arbor* (conceptus est dicti Sancti) *si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis vitibus umbram inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus fit fœcundis, ita homo deses, ignavus, si præsit populis, non sibi soli fit noxius sed multis, dum sequentes se suo vitiat & perdit exemplo.* Didacus Stella verba illa Christi apud S. Lucam exponens, quibus melius esse dicit, suspenso ad collum saxo in mare demergi, quàm pusillis præbere scandalum, tale format stringens argumentum: *si tam gravis est pœna illius, qui pusillum unum scandalizaverit, quid erit de illis, quos Deus tanquam mundi lucem posuit super candelabra, ut omnibus luceant? Qui jam Episcopatus, Dignitates & Principatus obtinent, non ut populum ædificent exemplo & verbo, sed in scandalum sunt multorum, & in ruinam populi totius, videntes eorum potentiam, delicias, avaritiam, superbiam, qui ovibus sunt in scandalum.* Alphonsus Rex Arragoniæ hac uti similitudine solebat: *ut herba quædam ad Solis motum, sic populares in Principum mores vertuntur.* Enim vero, quisquis quatuor Regum, & duos Paralipomenon libros attentè pervolvit, inveniet utique, nullum inter omnes Reges Israël atrocius fuisse à Deo castigatum quàm Jeroboam, sæpe autem dum fulminum, à Divina Justitia in ipsum emissorum, fit mentio, ratio illorum his verbis insinuatur, *quia peccare fecit Israel*; duos enim vitulos aureos à subditis suis adorandos erexit, unum in Bethel in Dan verò alterum; *duo autem vituli* ut Belvacensis ait; *duo exemplorum malorum genera significant, in Prælatis, & personis Ecclesiasticis; hic est vitulus, quem posuit in Bethel, id est, in domo Dei ad ruinam populi: vitulus in Dan, qui judicium interpretatur, significat exemplum malum Principum terrenorum.* Pro cujus majori intelligentia cap. 14. lib. 3. Reg. si lubet percurrite, ubi exterminium si ejus totiusque posteritatis ipsius fusius describitur.

Luc. 13. v. 6.

D. Chrysol. ser. 129.

Did. St. in c. 17. Luc.

Quam graviter peccent.

Bellvac. spec. mor. par. 3. l. 3. dist. 17.

3. Josue quamdam proposito nostro peraccommodam describit historiam, verbis sequentibus: *cepit Azor, & Regem ejus percussit gladio, percussitq; omnes animas, quæ ibidem morabantur, non misit in ea ullas reliquias; sed usq; ad internecionem, universa vastavit,*

Jos. 11. v. 10. Ibid. v. 11. & 12.

ipsam

Rex Azor alios concitavit ad bellandum contra Israël, ideo funditus cum omni populo deletus est à Josue.

Josue 11. v. 1.

Lyran. ib.

ipsamq; urbem peremit incendio, Unam tantum Azor munitissimam flamma consumpsit. Cur obsecro contra hanc civitatem potius desævit Josue, quàm contra tot alias, quæ ipsi diversas fecerunt resistentias, & majora forsitan incurrerunt demerita? cujus hæc in promptu redditur ratio, quia scilicet Jabin Princeps Azor, suum non modo contra Israëlitas exacuit gladium, sed & alios provocavit, invitavitque, dicente Scriptura sacra: *Jabin Rex Azor misit ad Jabab Regem Madon, & ad Regem Semeron &c.* Ubi Lyranus ait: *Unam Azor munitissimam flammas consumpsit de illis, quas ceperat Josue, quod fecit, quia Rex Azor induxerat alios Reges ad pugnandum contra filios Israel.* Quod equidem Magnates hujus sæculi potentes ad ignem destinati sunt infernalē, non modò propter sua scelera, sed quia aliis occasio fuerint, maxime autē sibi subjectis peccandi & delinquendi? duos à Deo luxuriosos punitos fuisse legimus, unum filium prodigum, qui totum patrimonium suum cum meretricibus dilapidarat, *facta est fames valida in regione illa & ipse cœpit egere, ... Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* Nihilominus flagellum hoc solam ipsius invalit personam, neque ad patrem, fratrem, aut reliquos ejus domesticos transfusum fuit; quin imo ut ipse dicebat; *quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus?* Secundus libidinosus fuit Pharao, qui Saram intuitus, eam in palatium venire jussit, ut ejus amplexibus frueretur, moxque non solùm ipse, sed & tota numerosa ejus familia, ut novimus omnes, castigata fuit; *flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham;* circa quos duos, ejusdem ambos reos vitii, quis mihi assignabit differentiam? Si causam diversi supplicii non penetratis, D. Chrysostomum audite, dicentem: *non ipsum solum & domum ejus, & qua de causa cùm Rex peccet, omnes de domo ejus sunt pœnæ participes? non absq; ratione hoc fit, sed ut per hoc Regis insania compescatur;* deinde ad nostrum subnectit propositum, inquiens: *non propter illum solum pœnam sustinuerunt, sed verosimile est eos cooperatos fuisse.* Populi enim quemadmodum ad lectanda Principum exempla proclives sunt, ita etiam Deus disponit, ut simul cum Principibus participent in suppliciis. *Præcipitantur in foveam peccati,* inquit Belluacensis, *scandalizantes enim primò corruentes in foveam multas secum trahunt, major autem & gravior est ruina primo cadentis, quia omnes alii corruunt super eum.* Quapropter gravissimum Manassi cœlitus inflictum supplicium Scripturæ Sacræ fusius commemorant, qui, ut lib. 2. Paralip. asserit, vitam suam in prædam dederat abominationibus horrendis, ita ut non modo carnis desideriis fræna laxasset sed insuper veri Dei cultum conculcaret, dicente Scriptura sacra: *fecit malum coram Domino juxta abominationes Gentium.* Et paulo post idem sacer Textus astruit, quod populum seduxerit, ut eorumdem Gentilium sectaretur abominationes; *igitur Manasses seduxit Judam & habitatores.* Et nihilominus si totam percurreritis Scripturam Sacram, nusquam invenietis, eum actu aliquo positivo Israëlem ad idolatriam instigasse; qualiter igitur eum seduxit? suffecisset equidem Spiritus S. dixisse, quod Rex idololatra erat, hoc enim sufficiebat ad inferendam hanc aliam consequentiam, scilicet quod populum seduxisset, quia ut S. Bernardus ait: *Principis error multos involvit & tantis abest, quantis præest;* damnum equidem exile est, quando is, qui scandalum præbet, homo privatus est, quia *si quis de populo*

Luca. 15. v. 14.

Ibid. v. 16.

Ibid. v. 17.

Gen. 12. v. 17.

D. Chrys. in cat. Lip. pom.

Reges delinquentes puniuntur cum omnibus, qui illorum exempla deliquerunt.

Bell. ibid.

2. Par. 33. 2.

Ibid. v. 9.

S. Bern. Ep. 127.

deviat, solus perit; Princeps iter faciens, numerosum post se comitatum trahit, & ideo si extra viæ limites egrediatur, per ejus sequelam omnes à recta semita deviant, & in præcipitia labuntur. Unde verissima est illa Magni Gregorii, omnibus manifesta propositio, dicentis: *cùm pastor per abrupta graditur, consequens est, ut & grex in præcipitium feratur.* Regius Vates in Psalmo 2. quærit: *Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?* Et statim causam subjungit: *Astiterunt Reges terræ, & Principes &c.* quasi dicere vellet: Malà illorum exempla causæ sunt omnium inordinationum & dissolutionum; quæ in subditis conspiciuntur, nec non omnium, quæ ipsis superveniunt infortuniorum; ac proinde in sequentibus Principes exhortatur, dicens: *Et nunc igitur Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram, servite Domino in timore;* Circa quæ verba in Catena Græca dicitur: *Cùm Reges & Principes admonet, populos quoque ipsis subjectos admonet.*

S. Greg. 1. P. Past. 1. Psal. 2. v. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 10. & 11.

Niceph. in Cat. Græc.

4. In Exodo incredibilis illa strages refertur, in qua Moyses ex instinctu Divino, aliquot Hebraici populi millia, quæ suaante vitulum aureum genua flexerant, peremit: *Cecideruntq; in die illa quasi viginti tria millia hominum;* Et tamen numerus Idololatrarum, ad ejusdem vituli adorationem concurrentium, utique longe major erat, qui salvus remanserat; unde merito quærendum venit, cur injuria Divino cultui facta, in minori injuriantium numero, vindictam suam luat? Sed facilis est ad hoc responsio, quia Deus illos præcipuè punire voluit, qui idololatriam promoverant, illiusque authores & capita fuerant, quia hi non solum propriarum culparum rei existunt, sed etiam omnium illarum, quæ ob malum illorum exemplum ad alios transfunduntur. Et ideo S. Isidorus Pelusiota ait: *Cùm omnes pene in deserto vitulum effecissent, quidam pœnas dederunt, hoc est, hi fortasse, qui scelus auspicati erant: quidam autem veniam consecuti sunt, ii nempe qui per fraudem & imposturam illorum vestigiis institerant.* Etenim illi aliqua ex parte excusabiles censeri debent, qui malo Principum & Prælatorum suorum exemplo provocati errant, quia hoc illos incantat, illorumque scelus certo quodam modo canonizat.

Exod. 32. 28.

Cur Deus in deserto aliquos idololatras punierit, & non omnes.

S. Isid. Pel. l. 3. ep. 150.

5. Porro vindex Divinæ justitiæ gladius in Madianitas adeo desævit, ut nec mulierum imbecilloni sexu pepercerit, licet idem sexus occisus non fuerit, Ait ergo Moyses ad exercitum Hebræorum: *Cur fœminas reservastis? Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt?* Deus igitur majori cum severitate Madianitas, quàm alios populos puniri voluit, quando Israëlitarum gladium etiam in mulierem Madianitidarum sanguine cruentari præcepit, eo quod hæ Israël ad fornicationem & idololatriam seduxissent; *Illi quidem,* inquit Origenes de aliis populis, *pro peccato suo pertulerunt vindictam, mediocrius tamen & parcius; hi verò, qui eis fuerunt causa peccandi, multo vehementiori subjacent ultioni; unde edocemur, quod longè sit gravius aliis causam præbere peccati, quàm ipsum unumquemq; peccare.*

Num. 31. v. 15.

Gravius est alios inducere ad peccatum, quàm ipsemet peccare.

Orig. h. 25. in Num.

6. Primus reprobus, qui ex toto genere humano in Infernum descendit, Cain fuit, qui in continua quadam nec unquam intermissa cordis anxietate per tot annos non tam vixit, quàm mortem quamdam lon-

Malus Prælatus est alter Cain propter mala sua exempla.

Genes.4.14 longe miserrimam protelavit; semper enim hæc cogitatio in ejus mente versabatur : *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Author quidam haud ignobilis super illa verba : *Consurrexit Cain adversus fratrem suum*, de hoc infelici Caino in sensu morali ita scribit : *Cain est malus Prælatus, Abel quilibet est subditus. Cain ergo occidit fratrem suum Abel, quando malus Prælatus occidit exemplo malo, sive per negligentiam doctrinæ salutaris, subditum suum.* Moyses Canticum suum ab his verbis exorditur ; *audite cæli, quæ loquor ; audiat terra verba oris mei* ; ubi ut videtis, primò cœlos, postea terram alloquitur ; at verò si tam cœlum quàm terra auditu careut, cur Moyses utraque ad porrigendam sibi aures suas invitat ? nimirum ideo id facit, quia per cælos, Capita & Superiores, per terram verò infimus popolus designatur ; prius enim dicit : *audite cæli*, qoia Superiores primi esse debent, qui bonum edant exemplum, ut benignos virtutum, & bonorum operum influxus inferioribus & subditis suis communicare valeant, hoc enim si fiat, consequens est, ut subditi pronas illis aures obediendo porrigant ; enim verò SS. Apostoli à David cœlorum nomine insigniuntur, dum ait : *cæli enarrant gloriam Dei* de quibus etiam Ecclesia canit : *vos sæculi justi Judices, Ecclesiarum Principes* ; observandum verò est, quòd dum in cœlo funestus aliquis Cometa, vel alia infausta aëris impressio exoritur, universa terra exiode patiatur, alia enim errantia sidera famem, strages, pestilentias, sediriones, terræ motus, & quævis alia ærumnarum genera communicantur ; eodem modo, qoando qui imperio præsunt, subditis suis scandalum præbeot, Reipublicæ varia supplicia, flagella & damna immineut ; unde S. Theod. Studita, videns, quod per pessimum Constant. VI. Imperatoris obscœnitatis exemplum, qood legitimam conjugem suam à se repellendo edebat, multi qooque etiam io remotis provinciis similes excessus committerent, repudiando à se uxores suas, aliasque joxta libidinem superinducendo, ne hoc venenum serperet ulterius, postquam illum acriter reprehendisset, contra ipsum in ejus præsentia & in conspectu omnium excommunicationis fulminavit sententiam, Rex Balthas. diuturno tempore, io sua custodie, templi S. Jerosolymitani, ergo quod nec devotionem, nec fidem habebat, sacram tenuerat supellectilem, neque ob id per divinam justitiam puoitus fuit, unde meritò quæritur, cur usque ad illud convivium, quod Magnatibus suis instituit, divinæ iræ suæ fulmina in ipsum exonerare distulerit ? respondet autem S. Hieronymus : *quamdiu vasa fuerunt in idolo Babylonis, non est iratus Dominus (videbatur enim rem Dei secundùm pravam quidem opinionem, tamen divino cultui consecrasse) postquam autem humanis usibus divina contaminavit statim pœna sequitur* ; addit enim Scriptura sacra notanter hanc circumstantiam ; *in eadem hora apparuerunt* ut per boc innuatur, quòd, quando Magnates & Potentes hujus mundi, peccatum aliquod in secreto & privatim committunt, Deus sæpe numero illud dissimolet & injuriam sibi illatam, per tempus aliquod sustineat, non verò subitò castiget, at verò quaudo scandalum patens est, & offendiculum omoes afficit, non item dissimulat, sed graviter punit. Christus, qui scrutabatur renes & corda, ante ultimam cœnam Judæ indignitatem probè, haud dubiè sciebat, jamque ejus technas & proditiones sufficienter providerat, & tamen noluit, ut in barathrum illud incideret, in quod se postmodum præcipitem egit, donec prius ejus manifestaretur excessus, vel donec scandalo suo mundum inficeret, Unde Drogo Ostiensis ait : *jam diu erat quidem, quòd à Christo discesserat & avaritia laqueo se suspenderat, sed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit* ; & tunc Deus manifestam mundo fecit divinam justitiam, ipsumque indilate gravissimè punivit, quia *suspensus crepuit &c.*

Margin notes: Ibid. v. 8. — Papin. — Deut. 32. — Cur Moyses in suo Cantico prius alloquatur cœlum, & post ea terram. — Psal. 18. v. 1. — Quando Reges scandalosè vivunt, imminent subditis varia supplicia. — Baron. An. 795. n. 57. — Dan. 5. v. 1. — S. Hier. — Deus sæpè dissimulat occulta peccata superiorum, sed non publica. — Drog. Ost. l. 1. de sacr. D. pass. — Act. 1. v. 18.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Scandala principum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, ad subditos transmittuntur cum irreparabili horum præjudicio, propter quod Deus illa summopere detestatur.

THEMA.

Scandalizastis plurimos, ... Propter quod & ego dedi vos contemptibiles ... omnibus populis. Malach. 2. v. 8. & 9.

1. LAmentatur hic Deus per Malachiam de sacerdotibus, quos ad dandum populo bonum exemplum elegerat, quòd eum graviter scandalizarent, & ideo se illos in popolo contemptibiles facturum esse comminatur : *scandalizastis plurimos, propter quod & ego dedi vos contemptibiles.* Subditi enim omnem metum & reverentiam erga Prælatos, sive Ecclesiasticos, sive sæculares depooont, quando illos non exemplares, sed scandalosos esse conspiciunt, imò vestigiis actionum superiorum suorum se licitè insistere posse, arbitrantur, quia ut Poëta ille cecinit, *à bove majori discit arare minor.* Quamnam obsecro existimatis antiquæ idololatriæ fuisse originem, quæ insatiabile inferni barathrum, dæmones pro diis adorari faciendo, per tot sæcula implevit? nimirum antiquus serpens, considerans, hominem ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas, & similia scelera vehementer esse propensum, Deos adinvenit, hisce illorum appetitibus valde proportionatos, ut peccata prædicta per exemplum Deitatis, quam venerabentur, non solùm impunitate gauderent, verùm juxta falsam illorum fidem per imitationem, meritum conciliarent ; sic enim pro impudicis adinvenit impudicam deam, Venerem ; pro avaris, Mercurium ; pro vindicativis, Martem, denique Bacchum pro epulonibus. August. in quadam epistola ait : *Terentianus ille adolescens, qui spectans tabulam pictam in pariete, ubi pictura inerat de adulterio Regis, de eorum libidinis qua rapiebatur, stimulis, etiam tanta authoritatis accendit juvenem.* Seneca moralis Philosph. Poëtarum inventionem esse dicit, quòd Satanae astutiæ æquius attribuendum est, dicit enim : *quibus nihil actum est, quàm ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur quid enim est aliud authores vitiorum efficere deos, quàm vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum exemplo, divinitatis excusatam licentiam ?* verum quidem est, quod persecutor ille infernalis hodie in Christianismum, clarâ Evangelii luce illustratum, hanc caliginem effundere nequeat ; attamen quid facit ? alio quodam strategemate eumdem finem assequi conatur, nimirum vitia canonizando ; ac proinde omnibus modis laborat, ut hi, quos non veluti Deos respicimus & honoramus, quales sunt Superiores & Principes,

Margin notes: Vitia superiorum derivantur in subditos. — Dii gentiū fuerunt homines scelerati, quorum vitia imitabantur alii homines. — S. Aug. Ep. 302 ad Nectar. — Sen. l. de brev. vit. c. 16. — Tales modo sunt

Prælati superioribus contaminati.

pes, innumeris sceleribus contaminentur, scit enim, quòd principis error multos involvit. Is, qui integram quamdam civitatem toxico molitur inficere, venenum suum fontibus injicit, qui postea aquam intoxicatam in omnes civitatis partes derivet, scit enim, quòd hoc pacto cum facilitate ad unumquemque insensibiliter dilatandum sit venenum. Eâdem quoque astutiâ dæmon utitur, quando integrum quemdam populum, provinciam, vel regnum inficere intendit, tunc enim fontem principalem veneni toxico imbuit, id est, efficit ut princeps, vel Rex publicum scandalum continuò præbeat, quo foveantur impii, similiter volens familiæ alicujus ruinam, caput domus invadit, illudque pessimis moribus vivere facit; denique integræ alicujus Diœcesis perditionem meditans, Episcopum depravat: *percutiam Pastorem & dispergentur oves gregis.*

Matth 26 v. 31.

Ezech. 17. v. 12. 13. Prima præda quam diabolus rapere conatur, est Rex, vel superior.

2. Apud Ezechielem dicitur: *Ecce venit Rex Babylonis in Jerusalem & assumet Regem, & Principes ejus & adducet eos ad semetipsum in Babylonem, Et tollet de semine Regni, ferietq; cum eo fœdus.* Quæ verba in sensu accommodatitio explicando, dicere possumus, quòd prima præda, quam Rex Babyloniæ, id est, dæmon sibi comparat, sit persona Regis, semper enim adsciscere sibi caput solet, illudque publicè scandalosum efficit, tunc enim consequenter futurum esse novit, ut scandalum in ipsos quoque subditos subitò transmittatur. Unde Origenes ait: *instat ecce verus Nabuchodonosor, quærens aliquos capere de nobis, & primam quærit, si fieri potest, de Principibus Ecclesiæ captivos sibi ducere*; prosequitur autem Origenes Discursum suum, ostendendo, quòd quamdiu vel Josias, vel Ezechias, vel alius Rex hisce similis regnat, Nabuchodonosor cives Jerosolymitanos in Babyloniam captivos adducere non possit, sed quia consequens est, ut, quando Principes innocentes sunt & immaculati, tales quoque ut plurimum sunt illi, qui ab iisdem dependent.

Orig. h. 12. in Ezech.

S. Hieron. Principes primi adoraverunt statuam auream.

3. Considerabilis est quædam S. Hieronymi super Danielem scribentis, ponderatio; ut enim statua illa aurea adorationis cultum reciperet, sequens emanavit edictum, ut scilicet Satrapæ & Principes primi essent, qui coram illa, genua sua flecterent; ait enim sacer Textus: *tunc congregati sunt Satrapæ, Magistratus, & Judices, Duces, & Tyranni, & Optimates, qui erant in Potestatibus constituti, & universi Principes Regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ*; tametsi enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, & fæx hominum prima esse soleat, quæ matutino tempore surgens, ad satisfaciendum devotioni propriæ Ecclesiam adeat, econtra verò Nobiles & Principes ultimi esse consueverint: nihilominus Rex ille sapienti consilio statuit, ut Principes primi essent, qui statuam illam adorarent; cujus rationem S. Hieronymus indicat, dum ait: *Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes seducantur & gentes.*

Dan. 3. v. 3

S. Hieron.

4. Apud Jeremiam Deus introducitur in hæc verba loquens: *Ecce ego ad te mons pestifer*, ait Dominus, *qui corrumpis universam terram, & extendam manum meam super te, ... & dabo te in montem combustionis.* Enim verò nullus est morbus, qui communiter in universum populum magis dilataretur; quàm pestis, nulli enim parcit sexui, conditioni aut professioni personarum, at verò quando ipsos quoque Principes afficit, signum est, quod stragem quemdam faciet irreparabilem, utique oraculum propheticum non sine mysterio, hanc adducit similitudinem, quia quando in Su-

Jer. 51. v. 25. Scandalosi Superiores sunt subditis suis montes pestiferi.

perioribus & Magnatibus scandalum reperitur, subitò omnes inde inficiuntur. *Montes pestiferi*, inquit Belluacensis, *sunt Majores, quorum corruptio derivatur in inferiores.* Unde Principis alicujus scandalosi regimen, per cathedram è qua docetur, & leges promulgantur, denotatum, cathedra pestilentiæ appellatur, de qua Psalmista ait: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Tunc autem, ut Hugo de S. Vict. ait: *Rectè cathedra pestilentia fit, quando pravum opus in exemplum veniens, plures corrumpit.* S. Paulus de iis, qui proximos scandalizant, ita scribit: *& peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis*; Circa quem textum Dionysius Carth. ait; *Eos scandalizantes, & eorum saluti non providentes; percutientes, hoc est lædentes, & corrumpentes spiritualiter eos exempli pestiferi in Christum peccatis, quoniam membra ei aufertis.* Apud Isaiam barathrum infernale, velut ore quodam voraci, & insatiabili se dilatans, nobis describitur: *propterea dilatavit infernus animam suam*, inquit sacer Textus, *& aperuit os suum absque ullo termino?* ubi bene notandum est Ly illud *propterea*; cur enim vasta illa vorago innumeris animabus repletur? quia *descendent fortes ejus, & populus ejus & sublimes, gloriosiq; ejus ad eum*; ecce ubi manifestam causam, cur universus populus in abyssum perditionis descendat, quia nimirum illi, qui in dignitate eminentiori sunt positi, Prælati scilicet & Principes, scandalosam illam viam terunt, omnesque à se dependentes in illud præcipitium seducunt. S. Cyrillus versionem Septuaginta sequens, loco ejus, quo Vulgata legit; *gloriosi ejus*, ipse vertit: *pestes ejus, pestilentes ejus*, quia tales Principes verè sunt principatuum suorum pestes.

Bel. spec. mor. p. 3. l. 3 dist. 17.

Psal. 1. v. 1.

Inficiunt enim illos suis pestiferis exemplis.

1. Cor. 8. v. 11.

Ibid. v. 12.

Dion. Cart. Ibid.

Isaia. 5. v. 14.

Ibid.

S. Cyrillus Alex.

5. In Apocalypsi videmus, civitatem Babyloniæ nobis descriptam, velut dæmoniorum nidum & centrum, omnisque malignitatis centinam: *Babylon magna, facta est habitatio dæmoniorum & custodia omnis Spiritûs immundi ... Quia de vino iræ fornicationis ejus biberant omnes gentes.* Ast quæ obsecro hujus universalis omnium gentium ebrietatis est causa? respondet ibidem sacer Textus: *Reges terræ cum illa fornicati sunt.* Ideoque Dominus Deus quoties singularem suam pietatem cum aliquo populo aut natione exercere intendit, Principes malos de hoc mundo transfert, id quod Psalmista exprimere voluit, dum ait: *Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum*, id est, non permittet, ut perversi & scandalosi virga sceptroque potiantur dominii supra bonos, ne ipsos seducant; siquidem in multis S. Scripturæ locis, per regimen virgæ, imperium intelligitur & superioritas: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, dominare, &c.* quem autem ob finem eos imperare non sinet? *ut non extendant justi ad impietates manus suas*; ne boni malis illorum exemplis pervertantur, ideoque S. Isidorus ait: *Reges vitam subditorum facilè exemplis suis vel ædificant, vel subvertunt, ideoq; Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati ejus impunita licentia; nam Rex, qui ruit in vitia, citò viam ostendit erroris, sicut legitur de Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israël, illi namque adscribitur, quidquid exemplo ejus à subditis perpetratur*; Cui veritati illa consonat Ægesyppi, de Jerosolymit. excidio tractantis sententia: *Sicut boni Principis vita, probitatis quadam parti-*

Apoc. 18. v. 2.

Ibid. v. 3.

Mali principes à Deo tollantur ex hac vita ne populū inficiunt.

Ps. 109. v. 2.

Psal. 124. v. 3

S. Isid. l. 3. sent. c. 50.

Ægesl. l. 2. c. 2.

tici-

Ægyf. l. 2. c. 2. *ticipatio est, & per universos vivendi forma est, ita & Imperatoris colluvio lex flagitiorum est*; ita filii Heli summi Sacerdotis, dum sanctuarium immunditia, extorsionibus & avaritia prophanarent, eodem pariter tempore totum populum Israëliticum depravatum fuisse discimus; unde proprius eorum Pater iis exprobrabat, dicens: *quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?* quam historiam interpretans S. Gregorius, quemdam adducit ex cap. 5. Oseæ textum, Discursu formato sequenti: *Causa ruinæ populi sacerdotes mali, nam ideo subjectus populus cadit, quia ruentes Prælatos student imitari, cum ergo dicit: quas ego audio res pessimas ab omni populo, ipsa res à populo agi debent intelligi, non referri, quod tale est, ac si dicat: res pessimas, quas fieri ab omni populo audio, quare facitis? unde & statim, quid dixerit, apertius insinuans, ait: nolite filii, non est bona fama, quam ego audio de vobis, ut transgredi faciatis populum Domini.* Quem textum paulo post idem S. Doctor manifestius explanans illorum scandala universum populum infecisse sustinet, dum ait: *res pessimas ab omni populo, quod tale est, ac si dicat, tanto gravius delinquitis, quanto fœdius universum populum vestro crimine maculatis.*

Filii Heli totum populum depravarunt malis suis exemplis. 1. Reg. 2. v. 23. S. Greg. ibid.

6. Sub titulo gregis & pastoris Deus in Ezech. de iis quos ad regimen populorum exaltarat tractat inquiens: *Nonne satis vobis erat, pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris.* Quo textu usus S. August. in libro cui titulus: *De ovibus*, ad eos, qui aliorum Duces sunt & Capita, se convertens, ait: *Quid est hoc pascua Dei bona sunt, & fontes Dei puri sunt; habemus hoc in Scripturis sunt. Qui sunt ergo, qui, quod tranquillum est, inde bibunt, & quod mundum est, inde pascuntur, & conculcant reliquias, & turbant aquam, ut oves alia conculcatas herbas accipiant, & aquam conturbatam bibant? & hoc utique videtis displicere pastori, qui dicit, dum fiant ista; ego judico inter ovem & ovem, & hoc utique ne fiant.* Veritatem hanc agnovit famosissimus Propheta Job, familiæ admodum numerosæ caput, multorumque in Oriente statuum Princeps, quando die quadam ad divinam Majest. conversus, dicebat: *Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas & vestigia pedum meorum considerasti.* Viæ, semitæ sunt publicæ, cogitationes autem itinera sunt minus ab hominibus frequentata, in hoc itaque loquendi modo S. Propheta inferre voluit, Deum illi imputare, non modo peccata graviora, sed & leviora, siquidem ut caput domus, Principesque populorum tamquam exemplar se præstare debebat; speculum autem tersum sit oportet, & ab omni etiam minima immune macula. *In nervo Deus pedes hominis posuit*, inquit S. Greg. *quia pravitatem illius forti districtionis sua sententia ligavit; possunt per pedum vestigia quadam malè acta signari, nam pes in corpore, & vestigium in via, & plerumque, dum quadam mala agimus, intuentibus hoc fratribus, exemplum malum præbemus, & quasi inflexo extraviam pede, sequentibus vestigia distorta relinquimus, dum per nostra opera, ad scandalum aliena corda provocamus.*

Ezech. 34. v. 18.

S. August. to. 9. c. 8. Mali pastores conculcant bona pascua suarum ovium.

Job. 13. v. 27.

S. Gregor. l. 11. mor. c. 25.

7. Pharaó in extremam ruinam & desolationem, populum Dei præcipitare decreverat, ideoque voluit, ut se occuparent in operibus luti & lateris; ast laboribus illis homines authoritate pollentes præesse jussit; *præposuit eis magistros operum.* Ita quoque Pharao infernalis, populum electum luxuriæ luto immergere volens, ordinat & disponit, ut malum iis obtingat superiorum exemplum, dicente Origene: *ideo præfecit eis magistros operum, qui eos cogant discere opera carnis.*

Exod. 1. v. 11.

Orig. h. 1. in Exod.

8. In libro Esther Reginam Vasthi ignominiosè regno privatam, & ab Assuero discimus repudiatam; est quare? forsitan aliquam infidelitatem admiserat, fortè debitum conjugale negarat? minimè equidem, sed quia invitata ad sumptuosum convivium comparere recusavit; quam transgressionem, tam gravem, concilium regale judicavit, ut decernere non dubitarit: *non solum Regem læsit, Regina Vasthi sed & omnes populos & Principes, qui sunt in cunctis Provinciis Regis Assueri, Egredietur enim sermo Reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos, & dicant: Rex Assuerus jussit, ut Regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit. Atque hoc exemplo omnes Principum conjuges Persarum atque Medorum parvi pendent imperia maritorum, unde Regis justa est indignatio.* Cujus historiæ textus nostro in primis favet proposito, siquidem docet, quòd vel unica anima, quantumvis Regis gloriæ sit sponsa, multisque cumulata meritis, si tamen forte fortuito malum aliquod præbuerit exemplum, principaliter autem quando aliis tamquam exemplar prælucere debuisset, ut repudietur, & æterno exuatur regno.

Esth. 1. v. 16. & 17. Regina Vasthi repudiata fuit a Rege quia aliis mulieribus dedecat malum exemplum inobedientiæ. Ibid. v. 18.

9. In epistola quadam Innocentii III. hæc verba leguntur: *quantò Antiochena Ecclesia majori, Domino disponente, præeminet dignitate, tanto vobis est solicitius providendum, ne fieri contingat aliquid in eadem, quod alicujus pravitatis exemplo mentes posset corrumpere subditorum, quia ea quæ vident fieri à majoribus, facile solent trahere in exemplum*; quanti enim præjudicii causa futurus esset, qui scripturam aliquam originalem, juxta quam innumerabiles transcribendæ, vel typis edendæ sunt Copiæ, quæ demum per universum mundum distrahi, & ad perpetuam posterorum memoriam conservari debet, disperderet, & falsificaret. Tale autem originale est quilibet Prælatus vel Princeps, copiæ verò inde extractæ sunt quilibet subditi, quantum igitur Ecclesiæ damnum futurum erit, si hoc originale falsificetur? D. Chrysostomus verba illa S. Pauli ad Titum: *in omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum*, ita exponit: *sis omnibus doctrina exemplarque virtutis, tua speculum vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum veluti primitiva quadam imago, omnia in se habens, quæ bona & honesta sunt.* S. Job c. 31. inquit: *si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus deflent, Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina*; *ac si apertè dicat*, inquit S. Gregorius, *si magna quæ debui, solicitè non feci, punctiones murmuris a subjectis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexerim exhibere, quod foveat, justè in querelam prosiliens, eorum lingua me pungat; quæ in eo semper solicita ponderatione pensandum est, ne aut hi qui præsunt, exempla mali operis subjectis præbeant, eorumque vitam sua gladio pravitatis extinguant.* S. Bernardinus in hac materia sequens format valde efficax argumentum: *quòd si tantopere cavenda sunt scandala parvulorum, quantò amplius Prælatorum, quos sibi Deus æquare quodammodo in utraque parte dignatus, sibimet imputat illorum & reverentiam & contemptum.* Belluacensis observat, quòd scandala Prælatorum & Principum in causa sint, cur nomen Dei blasphemetur, de quo Deus ipse apud Isaiam c. 53. lamentatur, dicens, *Dominatores tui suique agunt, & jugiter nomen meum blasphematur*, cujus dicti Belluacensis hanc assignat rationem: *Peccata enim Majorum, id est, Principum sæcularium, & Præ-*

Inn. III. l. 3. Regie 15 ep. 205.

Prælati & Principes sunt Originale, & subditi Copia extracta ab illo.

Tit. 2. v 7.

D. Chrys. h. 4. ad Tit.

Job. 31. v. 38.

Ibid. v 40.

S. Greg. l. 22. mor. c. 17.

S. Bern. l. de præc. & dispen. c. 12.

Bell. ib. Scandala superiorum sunt causa quod nomen Dei blasphematur.

Isai. 52. v. 5. *& Prælatorum Ecclesiæ præcipuè facimus nomen Dei blasphemari unde minores excusant se à peccatis suis propter peccata Majorum.* In cujus probationem servit propositio illa Cassiodori, de hac Alma urbe Romana differentis, quæ toti Christianismo velut exemplar perfectum deservire debet; dicit enim: Cass. 10. var. 13. *quæ civitas non fiat excusabilis, si Roma deliquerit? Rex minor ad potioris currit exemplum, & alieni facti jure invidiam sustinet, qui peccatis præstat exemplum.* Bell. ib. Belluacensis item hanc declarat quorumdam Episcoporum, & Abbatum exemplo, qui itineri se accingebant, ut hæreticis Albigensibus prædicando, eosdem ab erroribus & hæresibus suis dimoverent; adibant verò illos in fastu & pompa equorum, Comitatuum, aliarumque similium vanitatum, unde hæretici scandalizati dicebant: *ecce quomodo isti prædicant nobis Christum Dominum suum, equites peditem, divites pauperem, pomposi humilem, & sic sine fructu de terra confusi recedere debuerunt.* Supervenit igitur S. Dominicus, qui omnia ab Episcopis & Abbatibus data scandala restauravit, dum ad illos discalceatus venit, & nudis pedibus spinas, calcavit, pauper, humilis, & cilicio vestitus, quo habitu illos compunxit, convicit, omnesque Deo lucratus fuit.

10. Tametsi David à culpa adulterii & homicidii absolutus, à Nathan Propheta audisset: 2. Reg. 12. v. 13. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, pœna tamen & supplicium, scandaloso populo exhibito debitum, Ibid. v. 14. indelebila permansit unde audire debuit: *veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filius, qui tibi natus est, morte morietur. non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; suscitabo super te malum de domo tua & tollam uxores tuas in oculis tuis &c.* Unde patet, quàm inexpiabilia apud Divinam Justitiam sint scandala, à Magnatibus & Principibus, subditis data. In infelici illo sæculo, in quo Deus totum universum per diluvium submersit, *omnis caro corruperat viam suam*, adeo ut tunc verè dici potuerit, quod postea Psalmista ait: *Dominus de Cælo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum; Omnes declinaverunt.* Ait undenam tot tantorumque excessuum orta est inundatio? *multa malitia hominum ... in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta ... ad malum omni tempore. Videntes filii Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt sibi uxores*, Chaldæus vertit: *videntes filii Principum*; ubi Lippomannus sequentem format Glossam: *corruptis Principibus, facilè reliqui depravati sunt, in quos Principum impuritas derivabatur.* Porro Nazianzenus auream quamdam, proposito nostro maximè favorabilem, ubi de scandalo superioris ait, posteritati reliquit sententiam, inquiens: *tantò gravius malum fuerit quantò pluribus imperaverit.* Id quod Herodes impius se pariter penetrasse manifestavit, quando non contra pastores, qui ad præsepium, Deum infantulum veneraturi convenerant, sed contra Reges, ab Oriente advenas, turbari cœpit, & debacchari, certus, privatarum personarum exempla exilem habere vigorem, secus verò grandium & potentium, prout in ipsomet Herode patet, quoniam, ut sacer textus attestatur, *turbatus est Herodes & omnis Jerosolyma cum illo*; ad exemplum namque ejus, tamquam capitis & præsidis, omnes turbati fuêre, cùm potius propter desideratissimam Messiæ nativitatem, tripudiare debuissent; nihilominus nec vel unicus pedem Jerosolymis ausus fuit efferre, ut abiret ad Salvatorem adorandum; ecce vobis quantæ efficaciæ sit malum Superiorum exemplum.

Licet Davidi peccata dimissa fuerint, remansit tamen pœna propter scandalum populo datum.

Gen. 6. v. 12. Psal. 13. v. 2. Ibid. v. 3. Gen. 6. v. 5. Ibid. v. 2. Lipp. ibid.

Corruptis Principibus, facile corrumpitur populus.

Nazianz. or. apol.

Matth. 2. v. 3.

11. Discursum hunc duabus insignibus terminare liber S. Gregorii sententiis, qui hac de materia in suo pastorali agens inquit: *scire Prælati debent, qui si perversa umquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quod ad subditos suos perditionis exempla transmittunt.* Deinde in specie de superioribus Ecclesiasticis in eodem libro tractans, dicit: *nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet; delinquentem namq; hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando reverentia ordinis, peccator honoratur.*

S. Greg. past. par. 3 c. 1. admon. 5. Ib. p. 3. c. 2.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Scandalosi causa sunt ruina & interitus multorum, ideoq; tamquam culpabiliores à Deo castigari merentur.

THEMA.

Lapis offensionis & petra scandali. 1. Petr. 2. v. 8.

1. SI quis ad lapidem offendit in via publica, in terram prosternitur, imò quandoque pedem vulnerat & lædit, idque per translationem designatur in præsenti, dum dicitur: *Lapis offensionis*; eum namque effectum in anima operatur scandalum, quod naufragii & ruinæ spiritualis est scopulus; id quod ex ipso communi modo loquendi patet; quando enim de persona exemplari, bonæque famæ agimus & loquimur, dicere solemus, eam esse multæ ædificationis; è contrario igitur sensu, consequens erit, dissolutum & scandalosum personam esse destructionis & ruinæ, unde & Apostolus hac de materia, in epistola ad Romanos discurrens, ait: *quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus, Noli propter escam destruere opus Dei*; ubi scandalo destructionis, bonoque exemplo ædificationis attribuit epithetum, insuper addens: *omnia quidem sunt munda, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.* Si quod ædificium atteritur, seipso plerumque corruere facit muros vicinos, divellit, rumpitque pavimenta, tecta, suffultus, trabes, domosque contiguas; ita quoque scandalosus unicus non solus cadit & ruit, sed etiam alios cadere facit amicos, cognatos, socios, omnesque alios, ad quos malum ejus transmittitur exemplum idcirco S. Th. de Villanova nos adhortatur, dicens: *caveamus, scandalum præbere pusillis, & dare illis occasionem ruinæ; sufficiunt nobis peccata nostra, non simus apud Deum etiam alienorum peccatorum rei.*

Scandalosi sunt aliis lapis offensionis.

Rom. 14. v. 19. & 20. Ibid.

S. Th. à Villanov. fer. de S. Mich. Sen. ep. 2.

2. *Lapis offensionis.* Seneca moralis scandali efficaciam, quam inordinata ad aliorum ruinam habet ingeniosa quadam similitudine demonstrat, inquiens; *quod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se attrahat, primi exitio sequentibus sunt. Hoc in omni via accidere videas, licet nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa & author est. Nihil magis præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem.* Quæ ultima verba nos invitant ad examinandum illum Prophetæ Regii textum: *sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Quæ namque hæc per Psalmistam adducta potest esse similitudo? etenim si ad instar caprarum, eos pressos asseruisset, facilis foret intellectu, ast forsitan ignorabat, oves electorum esse figuram? *statuet*

Præclarè hoc testatur Seneca.

Psal. 48. v. 15.

Matth. 25. v. 30.

oves à dexteris. Forsitan asserere voluit, quod, sicot oves absqoe ulla resisteotia ad lanieoam ferontor, ita quoque reprobi propriorom conscii demeritorum, absque ulla cootradictione io barathrum perditioois, quod promeruere, detorbabuotur? omnes has responsiones in dubii resolutionem allegare possemus, sed nostro accommodatiorem proposito, citatus allegat Seneca, advertens, hoocovium esse iostinctum, ut uoa saliente, omnes saltent, una currente, aut præcipitante, sequantur reliquæ; ita quoque maxima animarum pars damoatur, quia prava aliorum sequitur exempla. Quod argumentum idem Seneca alio in loco confirmat, inquiens: *inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuedutine abducimur; quòd si pauci facerent, nollemus imitari; cum plures facere cæperunt, quasi honestius sit, quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est.* Quandoque autem non modò plurium, sed etiam paucarum, imò vel unius personæ exemplum sufficit ad seducendam multitudinem integram. Ita Nabuchodonosor Rex Nioivitarum, post reportatam celebrem contra Arphaxad Medorum Regem, victoriam superbus divulgari fecit: *cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio, quod dictum cum placuisset omnibus &c.* sic quoque quotidie videmus, quod, dum persona aliqua insignis & conspicua, in conspectu muodi publicè aliquid operatur vel dicit, subitò ex homioibus mundanis multi sint, qui in hoc eam imitentur. S. Chrysolog. super parabolam de ceotum ovibus, quarum una postquam aberrasset, tandem à pastore, illam solicitè requirente, inventa fuerat, quærit ad propositum oostrum: *quare unam?* moxque respondet: *ut ostendere non ex damno fuisse, sed ex numero;* at verò videri cuipiam posset S. Doctorem oppositum potius dicere debuisse, quia una dumtaxat ovis perdita erat, quæ nomerum non facit; veromtamen non est ita, imò verò optimè dixit, quia unica dumtaxat amissa ovicula sufficiebat ad hoc, ut omnes reliquæ pariter abirent, & à via recta aberrarent; posito enim casu, qood vel unus homo exemplaris, quique apud omnes habeatur io coocepto & opioione sanctitatis, in errorem aliquem incidat, qui omnibus pateat, & scandalum præbeat, unicus ille abundè sufficit, ut prævaricari faciat innumeros alios; & ideo D. Chrysol. subjungit; *Amissio unius totum dissipaverat centenarium numerum, & totum de dextera redegerat ad sinistram;* etenim unicum dumtaxat in observante & reformata aliqua religione perpetratum scandalum sufficit, ut apud promiscuom vulgus cesset, & labefactetur hactenus de eadem concepta opinio sanctitatis; dico apud vulgus, quia qui Sapientiores suot, facilè cogitare possuot, quòd lapsus Luciferi non subitò naturæ angelicæ in gratia perseverantis candorem contaminarit, nec Judæ apostasia totius Collegii Apostolici saoctitatem infecerit.

Sen. ep. 123.

Unius personæ malum exemplum sufficit ad seducendam integram multitudinem.

Jud. 1.

D. Chrysol. ser. 68.

5. Mira profectò fuit illa, qoondam à Regio Psalmista, Deo porrecta supplicatio, in qua dicebat: *salvum me fac Domine.* Quid enim tunc metuebat? oum fortè, quia Saol ipsum ad mortem usque persequabatur, ideo vitæ suæ timebat excidium? aut verò propter Absalonis rebellionem timore percellebatur? vel denique Philisthæorum formidabat iofestas incursiones? minimè, quin potius salutis æternæ timebat naufragium subdit eoim: *quoniam defecit Sanctus.* Sed neque hoc hæsitationi nostræ usquequaque satisfacit; quid enim? an

Psal. 11. v. 2.

David conqueritur Sanctos declinasse ad vitam scandalosam.

Ibid.

igitur sæculo suo, Prophetæ & amici Dei deerant, ut proinde nullos esset, qui pro peccatis hominum apud divioam justitiam se orationibus suis interponeret? neqnaqusm; neqoe eoim hoc dicere volebat, sed potius quòd viri sancti, id est, ii, qui aliis booo exemplo prælucere debebant, quique apud omnes passim habebantur in opinione sanctitatis & perfectionis, miserè collapsi, populo Israël scandala præberent, ac proinde meritò timebat, ne & ipsius æterna salus forsitan periclitaretur: In sequentibus enim ejusdem Psalmi versibus pessimos recenset, qui ex ejuscemodi lapsu in aliis resoltabant, effectus: *Quoniam diminuta sunt veritates à filiis hominum, Vana locuti sunt, unusquisque ad proximum suum labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.* Unde D. Chrysostomus ait: *Non dixit: Salvum me fac, quoniam non est Sanctus, sed quoniam defecit Sanctus, ostendens, eos etiam, qui erant, periisse.* Quisquis enim Ecclesiasticas pervolvit historias, facilè inveniet, quod hæreses suam & plurimum à scandalis habuerint origioem & fomentum, in quæ ii, qui antea exemplares eraot, infeliciter corruerant, occasione à licentiosa & dissoluta Cleri tam sæcularis, quàm Regularis vita.

Ibidem. ibid. v. 3.

D. Chrysost. ibid.

4. Dionysius Carthusianus verba illa S. Petri (*ex bonis operibus vos considerantes &c.*) exponens ait: *Qui alios scandalizant, & impiè conversantur, Deum quantum in ipsis est, vilificare & maculare feruntur; propter quod Deus per Ezechielem ait Judæis: Commaculastis nomen sanctum meum; Et iterum: Polluistis nomen meum in Gentibus.* Hinc est, quod Gillebertus Abbas in quodam sermone super Cantica, ita scribat: *Instant his diebus novissimis tempora periculosa, quando fic ut homines seipsos amantes, cupidi elati, inventores, imò & incentores malorum. In exortu fidei Christianæ persecutio nominis hujus grandis erupit, hodie Pestilentia morum fœda satis exhalat, Corrumpunt enim mores bonos exempla mala.* De eodem quoque malo, S. Bernardus suo sæculo graviter lamentabatur, prout videre est io Concione quadam io Synodo, ad Episcopos recitata; Ibi namque ait: *Multi sunt Catholici prædicando, qui hæretici sunt operando, quod hæretici faciebant per prava dogmata, hoc faciant plures hodie per mala exempla, & tanto graviores sunt hæreticis, quanto prævalent opera verbis.* Et ideo S. Hieronymus ad Principiam inquit: *Erubescit quævis præclara doctrina, quàm propria reprehendit conscientia;* Uode fit quod, dum infidelis aliquis doctrinam qoamdam salutarem auscoltans, mores prædicantis illam, eidem videt esse cootrarios, talis in erroribos suis magis magisque confirmetur. Legatur acerrima illa reprehensio, qua Propheta ille jussu Dei, Jeroboam perstriogere debuit, quæ per prodigiosum miraculum confirmata fuit, siquidem Altare in duas partes nullo cooperante scissum fuit, & brachium Regis, quo missum ad se nuntium Propheticum violenter apprehendere voluit, subitò exaruit, moxque ad ejusdem Prophetæ ad Deum effusas preces, pristinæ sanitati restitutum fuit; & tamen *post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed econtrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum.* Scitis oc autem, quisnam sit sensus literalis verborum illorum: *Post hæc verba?* legatis velim historiam, & Prophetam huoc à Pseodopropheta qoodam seductum & deceptum fuisse deprehendetis, hic enim mendaciter sibi per Divinam revelationem indicatom fuisse finxit, quod præceptum, à Deo illi Prophetæ impositum, de oon comedendo Pane in confinibus illis, ab eodem revocatum esset: quod cum bonus vir ille leviter nimis credidisset, per necem, à leo-

1. Pet. 2. v. 12.

Dion. Carth. Ibid.

Scandalosi quantum in ipsis est, vilificant Deum.

Gillib. Ab. ser. 13. in Cant.

S. Bern. ser. ad Past. in Synodo.

Gravius peccant quàm hæretici.

S. Hier. ad Pr. Ep. 16.

Rex Jeroboam funesto casu cujusdam Prophetæ scandalizatus, lapsus est in idololatriam.

3. Reg. 13. v. 33.

à leone eidem illatam, paulo post à Deo castigatus est. Unde sacerdotes idololatriæ occasionem sumpserunt, ut Regi Prophetam hunc minimè à Deo missum fuisse persuaderent, utpote qui in exequendis mandatis Dei sibi impositis infidelis fuisset, obque hanc transgressionem tanta cum severitate castigari meruisset; Quia præmissâ historiâ, statim textus subjungit: *Post verba hæc &c*, id est, post hasce sacrificulorum falsas informationes, post hunc Prophetæ occisi funestum casum, Rex inde scandalizatus in pristinos denuo idololatriæ errores relapsus est; Tametsi scandalum hoc leve fuerit, siquidem multi classici authores Prophetam hunc transgressionis venialis limites non excessisse haud improbabiliter sustinent.

Num. 20. v. 12. Propter dubiam fidem, & malum exemplum Moyses & Aaron exclusi sunt à terra promissionis.

5. Duo illi fratres Moyses & Aaron, licet Deo adeo chari & accepti fuissent, formidabilem tamen hanc sibi à Deo intimari audierunt sententiam: *Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Post pœnosissimam tot exantlatarum in deserto tribulationum iliadem, Deus illos hac plectit pœna, ne terræ promissionis suum inferant pedem. Ast quæ obsecro culpa severæ adeo respondebat pœnæ? *quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israël.* Quomodo forsitan plenam fidem non habebant, forsitan Deo non crediderant, quos Deus ipsemet tot miraculorum & prodigiorum, in virtute omnipotentiæ Divinæ patratorum adhibuerat instrumenta? Cajetanus unico verbulo omne solvit dubium, dum legendum censet; *quia non fecistis credere in me*; cùm enim uterque vacillaret, dubius, an Deus veraciter ingrato isti rebellique populo ex silice aquarum torrentes subministrare vellet, hæc perplexitas & dubium in malum cessit populorum exemplum: *num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere*, dicebat Moyses? Ubi Cajetanus ait: *significatur, eos non solùm peccasse, sed fuisse causam peccandi filiis Israel*; ideoque D. Chrysostomus, peccatum in seipso minus perniciosum esse, quàm ex consequenti, & per sui sequelam, docet, dum ait: *neque enim peccare, tantum in se perditionis habet quantum quod reliqui ad peccandum inducuntur.* Unde & Apostolus interrogat, inquiens: *nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit*, id est, ut Primasius interpretatur; *ignoratis, quia unus mali exemplo multi possunt perire?* quem eumdem textum considerans Salvianus dicit: *non immeritò B. Apostolus ejici de Ecclesia pestilentem jubet, & cur jubeat, ostendit, dicens: quia modicum fermentum totam massam corrumpit, inde evidenter agnoscimus, etiam unum sæpissime malum hominum perditionem esse multorum.*

Num. 20. v. 12.

Cajet. ibid.

Num. 20. v. 10.

D. Chrys. 25. ad Rom.

1. Cor. 5. v. 6.

Primas. ib.

Salv. de gub. Dei.

Matth. 18. v. 23. Ille qui debebat decem millia talentûm erat homo scandalosus.

6. S. Matthæus quamdam nobis parabolam exhibet, in qua Rex suos omnes citari jussit servos, rationem cum iisdem initurus; *voluit rationem ponere cum servis suis* Si omnes examinare voluit, cur itaque ad unius dumtaxat, & non reliquorum examen se accinxit? siquidem Scriptura dicit: *oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta*; qui hominem designabat multis obnoxium debitis, id est, innumeris peccatis. Ast quis dixerit mihi, quorumnam peccatorum reus hic extiterit? credo ego, ni fallor, scandalorum, siquidem in scandalosos non modò propriæ transfunduntur culpæ, sed & omnium aliorum, qui malorum exemplo inducti prævaricantur. Unde S. Thomas de Villanova, animam scandalizatam ita alloquitur: *O sanguinolenta, plena sanguinibus, & tot mortibus rea*; quemadmodum autem unicus scandalosus sufficit ad corrumpendos multos, ita etiam aliquando unius rigorosum supplicium, Reipublicæ summè utile esse potest ad emendationem aliorum. *Qui forsitan tot talenta perdidit*, inquit Orig. de illo decem millium talentorum debitore, *quantos perdidit homines, qui receperunt eum in se talia peccantem.*

Ibid. v. 24.

S. Th. de Villanova de S. Mich.

Orig. tr. 6. in Matth.

Psal. 5. v. 11. Sepulchrum patens designat hominem scandalosè viventem.

7. Quemadmodum bonum exemplum in odore bono, ita malum in fœtore denotatur, ad quam comparationem Psalmista alludere voluisse videtur, dum ait: *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant.* Mox que debitum iis supplicium insinuans, subjungit: *Judica illos Deus, decidant à cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine.* Itaque sepulchrum, clausum peccatorem repræsentat occultum, qui sibi nocet; sepulchrum verò apertum, pestilentem exhalans fœtorem, sufficientem, ut quemcumque inficiat accedentem, hominem denotat dissolutum & scandalosum. Tales itaque severissimè puniuntur, ingensque Reipublicæ afferunt damnum, quia plurimos suis inficiunt scandalis. Pro quorum intelligentia abundantiori, triplicem malitiæ gradus assignat Psalmista; quorum primus est: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit.* Tertius autem, qui reliquos superexcedit, omnisque malitiæ est centrum, scandalum est, quod exprimitur in his verbis; *Et in cathedra pestilentiæ non sedit.* Qui enim cathedram conscenderunt, docent, aliis præficiuntur tamquam vitæ exemplaria: qui si scandalosi fuerint, pestilentes existunt & pessimi, tantamque animabus perniciem affert malum eorum exemplum, quanta contagio corporibus. Atque his ipsis inimicus utitur infernalis; ut suum dilatet venenum. Ita, ut Chrysologus observat ad intentum nostrum de filio prodigo, à Domino suo ad pascendum porcorum gregem ablegato, contigit per translationem, siquidem Sanctus hic per dictum Dominum, dæmonium intelligens ait: *quod autem mercenarios suos mittat ad porcos, facit hoc insatiata crudelitas, quæ contenta non est homines criminosos fieri, nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & magistros.*

Ibidem.

Ps. 1. v. 1.

Ibid.

D. Chrysol. serm. 2.

David ne scandalizaret subditos occultavit peccata sua quantum potuit.

8. Ideoque David, adulterii & homicidii reus, ne populum suum graviter scandalizaret, & scandalizando, in hæc & similia alia scelera præcipitaret, in Divinam sperans misericordiam, quantum ex parte sua poterat, utrumque occultare studuit & allaboravit; quæ tamen Deus justo judicio suo, mundo innotescere voluit universo: *Tu fecisti absconditè, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël.* Unde & fortè idem Regius Vates protestabatur, dicens: *similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio, Vigilavi & factus sum sicut passer solitarius in tecto.* Ast ecce vobis, quam in pietate Divina reponat confidentiam. *Tu exurgens misereberis.* Porrò Pellicanus ex instinctu naturali, serpentibus, aliisque animalibus venenatis pascitur, verumtamen in solitudine, huic igitur avi se assimilat David, quia suos quoque inordinatos appetitus veneno nutrivit desiderii, verumtamen *in abscondito. Pellicanus avis est amans solitudinem*, inquit S. Gregorius, *in qua venenatis animalibus vescitur. & ideo per eum peccator designatur, qui in deserto hujus mundi corde habitans, ærumnosa istius vitæ captus illecebris, veneno delectatur diabolicæ persuasionis. nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum aedibus moratur, solet autem noctu cantum cantare, per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere*, qui enim si non castè, saltem cautè vivendo Deum offendunt, tam rigidè à Deo non castigantur, sicut illi, *qui lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.*

2. Reg. 12. v. 12.

Ps. 101. v. 7. & 8.

Ibid. v. 14.

S. Greg. ib.

Prov. 2. v. 14.

DISCURSUS. XII.

ARGUMENTUM.

Mala exempla, laquei & retia sunt dæmonis, quibus animas deprædatur, quæque naturæ nostræ depravatæ facillimè imprimuntur.

THEMA.

Custodi me à laqueo quem statuerunt mihi, & à scandalis operantium iniquitatem. Psal. 104. v. 9.

Scandalosi sunt venatores diaboli.

1. QUalis sit laqueus ille, quem venator infernalis ad faciendam animarum nostrarum prædam, tendere solet, Propheta Regius præcitati thematis verbis demonstrat, quibus se ab illo præservari à Deo postulat: *custodi me à laqueo, quem statuerant mihi*; quisnam verò, aut qualis hic laqueus sit, declarat, cum dicit: *à scandalis operantium iniquitatem cadent in retiaculo ejus peccatores.* Ubi Cajetanus pro *scandalis* legit *offendiculis.* Porrò, qui laqueos per terram extensos vult evadere, oculos suos ad pedes dirigit: qui verò laqueos, quos dæmon tendit, evadere desiderat, quibus S. Antonius aëra plenum esse conspexit, is oculos & multò magis cor suum in cœlum defixum habeat, necessum est. Ac proinde David prius dicit: *ad te Domine, Domine oculi mei, in te speravi, non auferas animam meam*; scilicet à consortio electorum, ut glossat Carthusianus, nimirum Divino adjutorio, ut hoc ei assisteret, David se commendabat, quia auxilio valde efficaci opus est, ut quis in hæc retia non incidat; *à scandalis operantium iniquitatem*, id est, ut idem Carthusianus ait: *à vitiis impiorum scandalizantibus pusillos, videlicet ne ex dicto aut facto inordinato alterius scandalizer, sed in via Dei fortis solidusque persistam.* Bellua censis de hac materia tractans, scandalosis hoc attribuit epithetum: *sunt*, inquit, *Diaboli venatores qui multos venantur, illaqueant, capiunt, & acquirunt Diabolo.* Unde Michæas c. 7. ait: *Vir fratrem suum venatur ad mortem, & apud* Jerem. c. 5. Deus inquit: *inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. Laquei autem sunt exempla vanitatis pedicæ verò sunt exempla cupiditatis, decipula sunt dolositatis exempla.* In Psalmo præcedenti, idem Regius Vates eadem laquei allusione utitur, dicens: *& funes extenderunt in laqueum juxta iter, scandalum posuerunt mihi*: ubi Genebrardus inquit: *propriè laqueos aucupum, & diversas insidias, & fraudes intenderunt.* Spiritus quoque Sanctus scandalo frequenter laqueos associat; sic enim Psal. 68. hanc legimus imprecationem: *fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones & in scandalum.* Apud Jeremiam similiter dicitur: *perdix fovit, quæ non peperit*; ubi Theodoretus legit: *Vocem emisit perdix, congregavit quæ non peperit*; simulque specialem perdicis refert instinctum naturalem, dum ait: *Venatores perdicum mansuefaciunt perdices, & harum voce alias ejusdem generis convocant, quæ concurrentes decidunt in casses*; Cui consonat, quod Sanctus Hieronymus, vel quisquis alius sit Author, ait: *perdices sibi insidiantur, ad unius capta vocem, cæteræ veniunt & retibus capiuntur.*

Cajet. ibid. — Ps. 140. v. 78. — Dion. Cart. Ibid. — Bell. spec. mer. par. 3. l. 3. dist. 17. — Mich. 7. 2. — Jer. 5. v. 26 — Ps. 139. v. 6. — Genebr. — Ps. 68. v. 23. — Jer. 17. v. 11. — Theodoret. — S. Hier. de Cor. Pasch.

2. Inimicus infernalis quondam ad expugnandum Salvatorem omnes vires suas adhibuit, quem quia in deserto vincere non potuit, ad illum impugnandum, aliud tempus opportunius exspectavit; dicit enim Sanctus Lucas: *& consummata omni tentatione, Diabolus recessit ab illo usque ad tempus*; quod tempus fuit nox Passionis ejus, in qua Christus ait ad Apostolos: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum*, & ideo Interlinearis inquit: *Usque ad tempus Passionis, quando non tantum dolis sed apertè impugnavit*; pro hoc autem certamine, machinam quamdam adaptavit, quæ ex illo lapide fabricata fuit, à Sancto Petro appellator, *lapis offensionis, & petra scandali.* Quando Redemptor noster in conspectu Caiphæ graviter adeo colaphizatus fuit, cum indignatione respondit: *si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis?* quæ Christi indignatio non exiguam nobis admirandi causam præbet, nam Propheta Evangelicus jam dudum de illo prædixerat: *quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* Ad hæc quot calces, pugnos, stimulos, aliasque similes percussiones, quas Evangelistæ non referunt, verisimile est ei in via ab horto Gethsemani usque ad Caiphæ palatium, fuisse inflictas? & tamen ad tot flagellorum percussiones, ad tot spinarum transfixiones, clavorumque perforationes os suum non aperuit; ad tot colaphos, lotur quos derisus fuit à dicentibus: *Prophetiza, quis est, qui te percussit?* omnino tacuit, & solum in hac occasione, ab indignatione se continere non potuit? augetur hæc difficultas, si consideretur, quod Christus ipsemet in Sancto Matthæo cap. 5. & in S. Luca cap. 6. paulo ante suis præceperit, dicens: *Ego autem dico vobis, non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam præbe illi & alteram*; Quomodo igitur ad invicem concordant, quod Jesus, qui, ut S. Lucas ait, *cœpit facere & docere* hunc colaphum accipiens, non solum alteram maxillam non præbuerit, verum etiam percussori hanc acceptam contumeliam cum indignatione improperarit, dicens: *si autem bene, quid me cædis?* multæ porro, tam quoad literam, quam quoad spiritum huic difficultati reddi possunt responsiones, è quibus nos unam, utpote proposito nostro opportunam, solum adducemus. S. August. & alii, percussorem hunc eumdem autumant fuisse Malchum, cui succisam in horto auriculam, cum evidenti adeo miraculo, restituerat Dominus, hic ipse namque satellitum illorum Dux erat, contra quem S. Petrus plus zelo quàm ferro armatus, ut insolentiam improbam reprimeret, insiluit, seque vindicavit; quoniam usque ad tempus illud, tanta in fama universaliter erat Christi sanctitas, irrefragabilis miraculorum multitudo, doctrinæ integritas, sequacium copia, beneficentiæ abundantia (siquidem *pertransiit, benefaciendo omnibus*) ut ipsemet etiam implacabiles inimici ejus, reverentia ipsum prosequerentur & honore, unde & quidam justitiæ ministri, quos authoritas publica ablegarat, manus ei injicere nullatenus præsumpserunt: *Volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus.* Alias quoque *quærebant eum apprehendere, & nemo misit in eum manum*; dictus Malchus, primus omnium Christum comprehendere præsumpsit, reliquit satellitibus idem faciendi, Salvatorem ligandi, vinculisque onerandi, aditum præbens & exemplum. Neque tamen hic sacrilega hujusmodi substitit temeritas, siquidem in summi Pontificis, Majestatis throno considentis, præsentia, nec non coram Synagogæ Principibus, Sacerdotibus, Scribis, Pharisæis, Senioribus, Magistratibus, aliisque omnibus mansuetissimo Salvatori insultare gaudentibus, tam ignominiosum, tan-

Luc. 4. v. 13. — Luc. 22. v. 31. — Interlin. — Christus indignè tulit inflictam sibi alapam in domo Caiphæ. — 1. Pet. 2. 8. — Joan. 18. v. 23. — Isaia 53. v. 7. — Luc. 22. v. 64. — Matth. 5. v. 39. — Act. 1. v. 1. — Luc 6. v. 49. — Joan. 18. v. 23. — S. Aug. Percussor creditur fuisse Malchus — Joan. 7. v. 44. — Joan. 7. v. 30. — Malchus primo invasit Christum in horto, & hoc suo malo exemplo alios ad idem animavit.

toque

toque circumstantium applausu, Christo colaphum impingere ausus fuit; atque ita omnibus aliis illusionibus, ludibriis, & quantumcunque ignominiosis insultibus, scilicet oculorum velationi, barbæ evulsioni, amictui fatuo, flagris mancipiorum propriis, derisoriæ purpuræ, similibusque aliis cachinnis, & subsannationibus viam aperuit planissimam; ideoque doctissimus Salmeron ait: *Fuit gravis hæc infamia, quia prima fuit, & aliis audaciam idem faciendi præstitit.* Conveniens itaque erat, ut Christus, qui *omnia in sapientia fecit*, indignationem aliquam perhiberet, ut nos doceret, quantum exacerbetur contra illos; qui primum malum dant exemplum, viamque aperiunt reliquis ad flagitia pessima. Præterea etiam ut nos disceremus, astutissimum inferni serpentem, eum in instrumentum suum adhibuisse, ut maledictam illam colluviem animaret, eique audaciam adderet, ut innocentissimum agnum juxta vires suas tribularent & discerperent, quod ut verum fuisse dignoscatis, notetis velim, filium Dei, tunc & non ante hujusmodi fecisse declarationem: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*, volens per hoc inferre, se omnino contentum esse, ut trifaux adversum se liber debacchari permitteretur Cerberus in nocte ista & altero mane sequenti, ideoque dicta verba in horto protulit ad turbas armatas. Quando & primum impetum; potestati huic nunquam indormiens, Satan tentavit per Malchum, ut suo malo exemplo omnibus aliis, antea timidis animum adderet, ut omni deposito respectu Christum caperent, & ignominiosis tractarent vilipendiis: *Aliis audaciam idem faciendi præstitit.* Aucupes prædæ inhiantes columborum, unum eorum excæcare solent, qui reliquorum sit allectator, omnesque dispersos removet; ita quoque Diabolus personam adhibet authoritate, fama, & existimatione pollentem, ut à recto virtutis & perfectionis hæc ipsa devians, scandalo suo plurimos alios reti suo implicet.

Salm. tr. 29. ibid.

Luc. 22. v. 53.

3. Origenes illum Apostoli Textum (*nolite locum dare Diabolo*) de capitibus & Prælatis interpretatur Ecclesiasticis, dicens, hos portam esse, per quam Diabolus aditum habet ad subditos; si verò exemplares fuerint, & perfecti, Diabolus portam occlusam offendit. *Si autem nos*, inquit Origenes, *qui præesse videmur Ecclesiæ; peccaverimus, locum dantes Diabolo adversus Pauli præceptum, dicentes: Nolite locum dare Diabolo. Quodammodo per delicta nostra quæ facimus in Jerusalem occasionem tribuimus Nabuchodonosor, ut ingrediatur sanctam civitatem, & abducat, quos voluerit.*

Orig. h. 12. in Ezech.

Prælati scandalosi sunt porta, per quam Diabolus intrat ad subditos.

4. Ezechiel pariter clausam nobis portam exhibet, dum ait: *Convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & erat clausa*; per quam portam obseratam, omissum Dei cultum & Religionem denotare voluit, nec non insinuare, eos idololatriæ aliisque flagitiis omnibus in prædam datos fuisse. Ast quænam tanti mali præcesserat causa? respondet ipsemet Propheta: *Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino*, quasi diceret, quod Princeps cibi potusque avidus suum neglexit gubernaculũ, exemplumque bonum hujusmodi igitur escam adhibet auceps infernalis, ut laqueis retibusque suis implicet animas incautas, juxta illud Poëtæ: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* Ideoque Salmeron Apostoli ad Philippenses interpretans verba, dum ad illa singulariter descendit: *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*: observat, quòd, sicuti majorem universaliter admirationem stuporemque causant ecclypses Lunæ & Solis, quàm aliorum inferiorum planetarum defectus; itaque, si quis privatus mala vitâ sua proximos suos scandalizet, minus damnum causat, quàm alius in dignitate constitutus. Cui stabiliendo illud super addere libet, quod in vita S. Regis Josaphat, per S. Joannem Damascenum descripta, reperi, hic namque sanctus Rex post mortem Patris, ut pœnitentiam austeram inchoaret, solitudinem petere decrevit, quod confirmaturus in adolescenti animo Barachias homo sapiens, multæque experientiæ, variis illum munivit documentis, & inter alia quidem; quod sicuti in navigatione exilis putatur error, quem quis admiserit è communi viatorum turba; gravissimus autem & periculosissimus, qui perpetratur à nauclero; ita quoque in Reipublicæ gubernaculo, quando aliqua persona privata peccat, sibi ipsi præjudicat, qui autem gubernaculum tenet, habenasque dirigit imperii, nocet omnibus delicto suo, siquidem ad omnes transfunditur; & quandoque omnibus malum ejus imprimitur exemplum, quapropter non inconvenienter mihi fecisse videntur Ægyptii, qui gubernatores cum horologio in manu dextra, in sinistra autem cum Sole, ecclypsin patiente, cum hac Epigraphe depingere solebant: *Non nisi cum deficit, spectatorem habet*; volentes per hoc insinuare, quòd, sicut Sol quantumvis splendeat, non tamen consideratur singulariter, benè tamen quando patitur; & iterum quod sicut horologium non quando usitur, sed dum sonans, horas indicat, transeuntium in se oculos rapit, ita quoque si quis superior malum dederit exemplum, omnes ipsum observant, murmurant; quodque pejus est, major subditorum pars idem sibi licitum esse & imitari posse arbitratur.

Ezech. 44. v. 1.

Mala Regum exempla perquam perniciosa sunt populo.

Phil. 2. v. 15. Salm. ibid.

Ecclypsis Solis & Lunæ majorem causant stuporem, quam inferiorum Planetarum.

Aliæ similitudines propositũ confirmantes.

5. In exercitu omni, ut experientia docet, oculus & cura in desolationem & contritionem intenditur principalium; ita quoque inimicus communis in bello isto, de quo scriptum est; *militia est vita hominis super terram*, Ipse enim inimicus internalis ad hoc præcipuè conatur, ut illos vel maximè prævaricari faciat, qui authoritate & sanctitate sunt eminentiores. Sanctissimus Job in Oriente, Princeps erat magnæ authoritatis cunctisque pietatis & beneficentiæ operibus magnopere deditus; ac proinde Satanas probè sciens, quàm ingens lucrum facturus esset, si eum ad lapsum disponeret; sic enim una cum ipso subditos illius populos, subjectamque numerosam familiam pariter acquireret: omnes ad id vires adhibuit, ut illum expugnare posset. Sed quænam fuit ultima ac fortissima machina, quàm ad illum prosternendum admovit? audite hac de re discurrentem Origenem, qui observat; quod dæmon invictam ejus patientiam admiratus: *Obstupuit, expavit, desperavit, atque semetipsum consumens; dixit; ubi est præsumptio mea? ubi est audacia mea? omnem sollicitudinem exercui, & in Job feci, omnia argumenta ostendi, & fortitudinem Job non dejeci, omnes sagittas nequissimæ pharetræ meæ evacuavi, & animam Job non vulneravi; Quid faciam illi adhuc, quod non feci? Ergo quia per universa supplicia atque tormenta cogere eum, ut Deum derelinqueret; non potui, conferam me ad seductionem.* Ecce ictum subtilem, sed & cassum, cui confidebat inimicus dicens: *Me conferam ad persuasionem, forsitan quod non valuit pœnæ coactio, hoc nihilominus efficiet suasionis seductio, confugiam ad antiqua mea arma, per quæ Adam seductum supplantavi.* Unde idem

Cùm Diabolus S. Job nullis pœnis seducere posset, Usus est ad hoc lingua uxoris ejus Job.

Orig. 12. in Job.

Origenes dæmonem in præsenti pariter mulieris linguam, in Jobi ruinam, exacuisse considerat, dicens: *Nequissimus Diabolus versutè ac callidè per os uxoris loquens, noli putare, quod uxor hæc locuta fuerit, sed ore uxoris deserviente locutus est per os ejus malignissimus;* qui optimè novit amicum, cognatum, condiscipulum, aut personam quampiam familiarem præsentissimum esse ruinæ nostræ scopulum, quapropter & S. Gregorius ait: *Callidus adversarius cùm à bonorum cordibus repelli se conspicit, eos, qui ab illis valde diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandius loquitur; qui plus cæteris amantur, ut dum vis amoris cor perforat, facilè persuasionis ejus gladius ad intima rectitudinis munimina irrumpat.*

S. Greg. l. 3. mor. c. 7.

Diabolus ad capiendas animas singulariter utitur malis exemplis.

9. Alias autem inter rationes cur astutus serpens ad deprædandas animas malum potius exemplum quàm quemcunque alium adhibeat laqueum & gluten, hæc assignatur principalis, quia nimirum optimè novit, depravatam, corruptamque naturam nostram magis ad malum, quàm ad bonum exemplum inclinari, in cujus probationem accommodè subservit illa S. Hieronymi propositio, quâ quondam sanctus hic Doctor spiritualem filiam suam Lætam instruit in hæc verba: *Proclivis est malorum imitatio, & quorum virtutes assequi nequeas, certè imitaris vitia.* Id quod etiam in naturalibus patet, siquidem mala herba & lolium naturaliter crescit, bonam verò cum industria & cultura produci necessum est. Quæ proinde veritas, nec ipsos etiam gentiles latere potuit reliquos inter ita discurrente Senecâ: *Plagis aguntur in vulnera; unum exemplum aut luxuriæ, aut avaritiæ multum mali facit; convictor delicatus paulatim enervat, & emollit; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes, quamvis candido & simplici rubiginem suam affricavit.* Ita quicunque se à cursu, qui faciliter & naturaliter præcipitat, deorsumque trahit, in quo vitium denotatur, se abripi sinit, ast virtus est difficilis, quoniam *virtus circa difficilia versatur;* nobis ipsis autem vim inferamus oportet, si contra torrentem niti volumus: *Multitudo peccantium*, inquit S. Hieronymus, *peccandi licentiam subministrat prô nefas, orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt.* Evenit utique nobis, id, quod postquam Joab Amasam occidit, legimus accidisse; dicitur namque *vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum & amovit Amasam.* Hæc namque mala vitiatæ nostræ naturæ est inclinatio, ut præcipitem mundi sectemur torrentem. Quot iterum miracula in Christo viderant Pharisæi & scribæ? & tamen nunquam in eum credere voluerunt, quando autem infantes eum Messiam acclamantes audierunt: quantumvis mortem ei inferre meditarentur, suos cœperunt aperire oculos, in quo notitiam aliquam extraordinariam devenientes ad se invicem dicere cœperunt; *audis, quid isti dicunt?* Id quod per Propheticum illis oraculum prædixerat dum per os Davidis ait: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem;* etenim considerabant pueros hosce malum coram se exemplum parentum habentes, & quantum ad ea imitanda natura propendeat, utpote quæ ad pejus semper inclinat, aliud inde conjicere requirent, quàm quod verbum Dei opus esset. Unde Euthymius ait: *In aliis miraculis suspicati sunt fortassis Judæi, quod deciperet Christus & falleret eorum oculos, infantium vero laudatione, qui apud eos versabantur, imò qui eorum erant filii, omnis aberat suspicio.*

S. Hier. Ep. 7. ad Læt.

Sen. Ep. 7.

Præclarum testimonium hujus ex Seneca.

S. Hier. l. 2. Ep. 16. ad Gaudent.

2. Reg. 20. 12.

Matth. 21. v. 16.

Ps. 8. v. 3.

Euth. ib.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla adducuntur rationes; ob quas scandalum præbentes ex mente Sancti Pauli specialiter in Christum peccare dicuntur.

THEMA.

Peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 1. Corinth. 8. v. 12.

Scandalosi specialiter peccant in Christum Dominum.

1. Tametsi per indubitatum axioma, quamvis transgressionem contra Deum militare constat; eo quod inviolabiles ejus leges per illam prævaricentur & offendant, verumtamen ut in præsenti Discursu probare statui per scandalum specialiter & directè in Christum peccatur; ac proinde S. Paulus de hac materia tractans Corinthiis significanter scribit: Peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam in Christum peccatis. In cujus Textus commentum S. Bruno Carthusianus ait: *Nec hoc leve putes, quia hic est frater, propter quem Christus mortuus est.* Unde & S. Augustinus ait: *Transiisse ipsum video in pretium meum, tam copiosâ munere redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Consequens est igitur, ut, quandoquidem inæstimabilis Filii Dei. Sanguis in animam nostram transfusus est, ut inquam, qui eam offendit & scandalizat, eumdem quoque sanguinem & agni immaculati pretium offendat. *Ut magnipendatur interitus infirmi*, inquit Cajetanus, *adjungit; quanti æstimatus sit infirmus ille à Christo.* Hujus autem culpæ gravitatem Dionysius Carthusianus exponit, dum ait: *pretium sanguinis ejus parvipendiris.* Cujus tamen sceleris enormitatem profundius penetravit Apostolus, quando de iis, qui post obtentum magnum Dei lumen, & abundantem donorum gratiarumque Spiritus Sancti participationem postmodum à statu suo scandalosè corruunt, tractans, ab hujusmodi, Redemptorem iterum crucifigi opinatur, docetque verbis sequentibus; *Illuminati gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti Spiritûs Sancti. Et . . . prolapsi sunt, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei.* Nec immeritò quoniam scandalizans, animæ, pro qua Christus sanguinem suum fudit, homicida dici potest; prout S. Augustinus hanc Christi de inimico infernali pronunciatam & à S. Joanne posteritati commendatam, (*ille homicida erat ab initio*) considerans probat in hæc verba: *Videte genus homicidii fratres, homicida dicitur Diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum seminavit & occidit. Noli ergo putare te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades; si fratri tuo mala persuades, occidis:* Quis enim nescit, magis persuasiva esse exempla, quàm verba? siquidem infallibilis est S. Leonis sententia, dicentis: *Validiora sunt exempla quàm verba.* Quisquis scandalizat, mortem infert animæ proximi, sanguini injuriatur Redemptoris, quo anima illa tincta & abluta erat.

S. Brun. ib.

S. Aug. l. 9. l. de dil. Deo c. 6.

Cajet. ib.

Dion. Cart. ibid.

Hebr. 6. v. 4.

v. 4.

Ibid. v. 6.

Joan. 8. v. 44.

S. Aug. t. 42. in Joan.

S. Leo de S. Laur.

2. Alia inter, per increatam Sapientiam populo Israëlitico data in Exodo, præcepta hoc quoque unum fuisse legimus: *Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subjacebit damno, quantū maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint,* quæ omnia in figura

Exod. 21. v. 22.

gura contigisse certum est, siquidem Origenes hæc eadem ita ad sensum transfert moralem, dicens:

Orig. h. 10. in Exod.

Hæc ergo anima, quæ nunc pro infirmitate sua mulier appellatur, duobus inter se litigantibus viris & in certamine scandala proferentibus, quod habere semper verborum contentio solet, percutitur, & scandalizatur, ita ut verbum fidei, quod tenuiter conceperat, abjiciat & perdat. Et hæc est lis & contentio ad eversionem audientium. Si ergo nondum formatum, anima, quæ scandalizata est, abjecerit verbum, qui scandalizavit, damnum dicitur pati. Vis scire, quia in aliquibus est formatum verbum, in aliquibus nondum formatum? evidenter nos docet Apostoli sermo, cùm ait: Donec formetur Christus in vobis; sciendum igitur est, quod per scandalum non solum anima nostra & anima scandalizantis offenditur, verùm etiam partus, quem illa intus suscepit, qui est Christus.

3. Deus in Prophetia Amos hanc fulminat terribilem comminationem; *super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum, eò quod dissecuerit prægnantes Galaat;* quæ comminatio in sensu mystico illis intentatur, qui per ferrum scandali mortem spiritualem inferunt illis, qui in innocentia vivunt, qui sunt partus communis matris Ecclesiæ, cujus caput, seu potius sponsus est Redemptor noster Christus. S. Bernardus de hac materia disserens, postquam copiosè demonstrasset, quod is, qui occasio est lapsus & ruinæ spiritualis aliorum Christum ipsummet directè persequatur, eò quòd ipsi animas auferat, quas vita & sanguine suo redemerat, tandem subjungit, dicens: *Videbatur jam cessasse persecutionis tempus, sed ut palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano; sed neq; Christo & nunc quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur, de quibus dicitur, amici tui Deus adversùs te appropinquaverunt & steterunt.* Ubi notandum, quod dicitur; *Adversùs te*, quibus verbis vult, ut intelligamus, quod, qui scandalum præbet, directè in Christum peccet. Unde ne per scandalum labamur, ingeniosum & utile valde est illud S. August. Consilium qui, postquam considerasset illa Psalm. verba: *Juxta semitas scandalum posuerunt mihi*; subjungit: *Non in semitis, sed juxta semitas, semita tua præcepta Dei sunt; illi scandala juxta semitas posuerunt, tu noli recedere à semitis, & non irrues in scandala*, si enim, quantum ex parte nostra est, omnem à Christo offensam removere volumus, non sinamus nos moveri, aut impelli ne cadamus, stemus erecti, nec sinamus nos seduci, & in via divinorum præceptorum constantes maneamus. S. Hieronymos vel quisquis alius author est Epistolæ ad Susannam lapsam, scandalosis, sequentia verba impingerat: *Si tibi soli damnum fecisses, erat quidem tristitia, sed forsitan tolerabilis, nunc verò quantas animas hoc tuo scelere sauciasti, quod de suo proposito pœnitere fecisti? quot viam Domini blasphemarunt?* Sanctus Thomas de Villanova in sermone de Sancto Michaële hanc scandali ruinam pariter deplorat, quando virum scandalosum his verbis perstringit: *Non erubescis ita impudenter te mihi post tantum sanguinem exhibere familiarem & meam quærere dilectionem? cui non satis fuit teipsum peccatis tuis fœdare, sed insuper alios docuisti vias tuas? & in aliis tuis, id est pessimis operibus & exemplis, quibus veluti alis fama volat, repertus est sanguis non corporum mortalium, sed animarum immortalium, quas tuo exemplo veluti gladio jugulasti, & perpetuis ignibus tradidisti?* S. Paulus ad Romanos de eodem puncto, non scandalizandi proximum, loquens, pro motivo idem, quod statim diximus, ad Corinth. scribens, allegat: *Si propter cibum*, inquit, *frater tuus contristatur, jam non secundùm charitatem ambulas, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* S. Ambrosius super hæc Apostoli verba ita scribit: *Quantum valeat salus fratris, ex morte Christi cognoscitur. Itaque qui scit, quantum constet, confirmare illum debet, non scandalizare.* S. Bernardus eum, qui alios scandalizat, majoris culpæ reum esse censet, quàm qui in sanguine agni, in Calvariæ monte crucifixi, manus suas cruentarunt: *Si Dominus*, inquit, *pretium sanguinis dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem sustinere ab eo persecutionem, qui suggestione mala, exemplo pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit?* S. Ambros. super illa propositi thematis verba: *Et peribit: infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est*, ita commentatur: *In tua conscientia, id est, tuo actu illum occidis, quando à te fieri videt, quod ille aliter intelligit; & tu eris occasio mortis fratris, quem Christus ut redimeret, crucifigi se permisit.*

Amos. 1. v. 13.
Per ferrum scandali infertur mors spiritualis animabus aliorum.
S. Bern. ser. 11. in convers. S. Pauli.
S. Aug. in Ps. 139.
Qui scandalum præbet, directè peccat in Christum.
S. Hier. ad Sus. laps.
S. Thom. de Villa Nov. ser. de S. Michaële.
Rom. 14. v. 15.
Trahitur in proditionem per
scandalum anima Christi sanguine redempta.
S. Ambr. ibid.
S. Bern. ib.
1. Cor. 8. v. 11.
S. Ambr.

4. *In Christum peccatis.* S. Bonav. efficacem quamdam assignat rationem, quæ scandali malitiam evidenter ostendit, adeo ut propter illam Deus à scandaloso magis offendatur, quàm ab aliis peccatoribus: *Ratio*, inquit, *quare tanta pœna debeatur scandalizanti, est, quia aufert Christo illud, quod amat maximè scilicet animam. Alia ratio est, quia sicut operibus ædificationis magna debetur corona, ita de scandalizantibus magna debetur pœna.* Quàm ille futurus esset impius & sacrilegus, qui templo Salomonis tantis cum sudoribus, & thesaurorum dispendio, in honorem & cultum Dei fabricato, ignem apponeret, unde totum conflagraret? at vero in dubium quis revocare potest, quin ille, qui *Spiritu non ponderatus est*, non majoris æstimet unius animæ ruinam, quàm templi illius materialis conflagrationem; *nescitis, quia templum Dei estis*, inquit Apostolus, *& Spiritus Dei habitat in vobis? Quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*; pro hoc ædificio erigendo omnes sanguinis sui thesauros prodegit, & ideo *empti estis pretio magno*; quidquid Filius Dei operatus est, seque fatigavit, quidquid passus est, totum huic ædificio impensum fuit; *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis*, Sudavit sanguinem, ad defatigationem usque laboravit, *fatigatus ex itinere*; hujus agri terram illo torrente rigavit, qui ex aperto in cruce latere ejus, copiosè manavit: *Exivit sanguis & aqua*; quantum pro hac anima passus non fuit: ergone igitur aliquis futurus est adeo arrogans & temerarius; ut ædificium hoc malo suo exemplo demoliri, & in terram prosternere ausit; advertendum ast cuilibet, quod S. Paulus dicit, scilicet characterem, unde verus dignoscendus est Christianus, esse, si ædificet alios: *Dei ædificatio est*, non verò si ædificium tantis cum sudoribus à Christo erectum, demoliatur & prosternat. Cornelius à Lapide in propositi thematis verba ita scribit: *Qui scandalizant proximum, in Christum peccant, quia Christi fabricam, puta proximorum probitatem & salutem, quam Christus suo sanguine construxit, malo suo exemplo destruunt & evertunt.* Dionys. Carth. eumdem hunc textum exponens, inquit: *In Christum peccatis, quoniam membra ejus ei aufertis, Regnum Christi minuitis.* D. Chrysol. ait? *Scandalum Sanctos tentat, fatigat incautos, incautos dejicit, confundit omnia.*

Scandalosi gravius peccant, quàm alii peccatores.
S. Bonav. in c. 17. Luc.
Violant enim templa Dei.
1. Cor. 3. v. 16. 17.
1. Cor. 6. v. 20.
1. Cor. 3. v. 9.
Joan. 4. v. 6.
Joan. 19. v. 34.
Juxta 1. Cor. 3. v. 9.
Corn. à Lapide ib.
Dion. Carth.
Chrysol. serm. 27.

5. D. Chrysost. mystica illa S. Pauli ad Romanos verba (*noli propter escam destruere opus Dei*) Considerans, notat, quod Apostolus, cum de anima per viam scan-

Rom. 14. v. 20.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De solicitudine, quam varii Dei servi habuerunt de edendis bonis exemplis, avendisq; proximorum scandalis.

THEMA.

Via justorum absque offendiculo. Prov. 15. v. 19.

[S. Bernardus maluit mori quam alteri dare scandalum. *S. Bern. de int. do. c. 35*]

1. SApiens differentiam assigoans inter vias, quas muodani terunt, & justotum & timoratorum semitas ait: *Iter pigrorum sepes spinarum, via justorum absque offendiculo*: Hi enim in omnibus actionibus cavent; ne proximis vel mioimam scandali umbram præbeant. Unde S. Bern. de ioteriori domo c. 35. de semetipso ait: *Mori timeo quoniam non sum paratus; malo tamen mori & misericordiæ Dei me committere, quia benignus & misericors est*; at verò quamobrem Doctor hic mellifluus mori cupiebat, magis quàm vivere, num fortè Ecclesiæ aliqua hæresom, schismatis, vel persecutionis immineba gravis tempestas? aut verò mortem desiderabat, ob habitualis & pœnosæ cujusdam infirmitatis, qua tenebatur, violentiam? aut verò quam fieri poterit citissimè Deo uoiri anhelabat? oihil horum: sed audite verum hujus desiderii motivum, ipsiosmet mellifiui Doctoris ore expressum: *malo mori*, inquit, *quàm de mala mea conversatione alicui scandalum dare*; & tameo non jam dico anima ejus, sed corpus ipsius, vehemcoter extenuatum, utpote verum Spiritus Sancti sacrariom ad integrum quemdam mundum ædificandum sufficiebat S. Ambr. illom Apostoli ad Corinthios textum (*sine offensione estote Judæis & gentibus, & Ecclesiæ Dei, Sicut & ego &c.* ponderans ait: *Sic temperandam conversationem docet, ut nullus in ea scandalum patiatur*; ibidem quoque seorsum exponit laudabilis & virtuosæ illius gloriationis, qua Apostolus dicebat. *Sicut ego omnibus per omnia placeo*; dicit enim: *Omnibus per omnia placere, est, sine scandalo cujusquam agere, ad profectum utilitatis illorum, ut & illis & huic sit utile.*

[1. Cor. 10. v. 32. 33. *S. Ambr. ibid.*]

[Cur Christus S. Petrum vocaverit Satanam.]

2. Tametsi Salvator noster S. Petro claves Cœli consignasset, eumdemque veluti ab æterno Patre suo in intelligentia, & altissima Divinitatis suæ scientia & cœlitus edoctum declarasset, quando ipsum filium Dei confessus fuit, nihilomious, quia ex oimia affectus teneritudine cœlestem Magistrum suum à redemptione generis humani, quàm mediante patibulo crucis operaturus erat, dimovere volebat, eumdem his verbis reprehendit: *Vade post me Satana*; cujus tam acerbæ reprehensionis rationem immediatè subjungit dum ait: *Scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum*; quibus verbis omoes fideles iostruere voluit, ut scirent nunquam se Spiritum Dei habituros esse, sed potius Spiritum mundi, oisi caveant, ne aliis sint ruinæ & offendiculi occasio.

[*Matth. 16 v. 23. Ibid.*]

[Christus Dominus summopere cavit ne daret scandalum]

3. Quam causam fuisse existimatis, quòd, qui ex virgineo matris suæ saoguine sioe virili semine concipi & nasci voluit, oihilominus matrem suam S. Josepho desponsari disposuerit; eamdem pariter quæstionem S. Hieronymus his verbis proponit: *Quare non de simplici virgine, sed de desponsata concipitur?* & cootestim respondet: *Ne lapidaretur à Judæis ut adultera*; sive ut omne arceret scaodalum, quod aliàs Judæi ex ipsius oativitate concipere potuissent; idem quoque Redemptor noster, ab omni erat tributi debito immunis, utpote io cujus fœmore scriptum erat; *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, & tamen S. Petrum solicitè ad mare dimisit, ut ex ore piscis monetam erueret, qua pro se & Petro tributum exolvere posset, idque ut sapiens Magister noster ait: *ut non scandalizemus eos*; ob eamdem quoque rationem circumcidi, & infami filiorum Adæ signo notari voluit: Deipara Virgo pariter ob eumdem finem se communi purificationis legi ultro subjecit. Imò si quisquis tam vetus quàm oovum Testamentum pervolverit, hanc virtutem tam à Deo, quàm à servis suis io multis occasiooibus practicatam fuisse reperiet.

[*S. Hier. in c. 1. Matth.*]

[Hoc ipsum fecit B. Virgo Maria.]

4. Moyses Deo adeo, ut omnibus constat, acceptus & gratus fuit, ut Dominum *à facie ad faciem* viderit, & tamen quando mortuus fuit, disposuit ut S. Michaël Archangelus, prout S. Judas in epistola sua testatur, post multos cum dæmone habitos certamiois conflictus, corpus ejus absconderet; & venerationi Judæorum subtraheret: sed cur obsecro hanc gloriam, licet accidentalem, totque aliis Sanctis io conspectu totius mundi concessam, quoad hunc magnum Prophetam impedire voluit? satin clara est, quia, ut B. Petrus Damianus ait: *Quod est, quòd Moyses ab hominum notitia removetur, nisi ut tollatur occasio, ne, qui tam Deo charus, & familiaris extitisse cognoscitur, divinus honor illi ab Israëlitica plebis perfidia præbeatur?*

[*Deut. 34. v. 10.* Cur Deus voluerit latere Judæos, ubi Moysis corpus sepultum esset. *B. Petrus Dam. de transl. S. Hilar.*]

5. Misit Deus olim Samuelem Prophetam in Bethlehem, ut ex familia Isai ooum filiorum suorum in Regem coosecraret: *Providi in filiis ejus mihi Regem*, vidit igitur Samuel Eliab & Dominum interrogavit; *num coram Domino est Christus ejus, & dixit Dominus ad Samuelem: ne respicias vultum ejus neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum*, produxit post hunc, Abinadab, & dixit Propheta; *Nec hunc elegit Dominus*; præsentaruot se tandem septem filii, qui & ipsi omoes repulsi fuerunt; tuoc Samuel Isai iotertogavit: *Numquid jam completi sunt filii? qui respondit; Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves*, quem protinus adductum in Regem coosecravit; ubi meritò quærendum venit, cur Deus servo suo non revelarit à principio, quem in Regem uncturus esset? *Attende quæso, quam diligentissime*, inquit D. Chrysost. *non dixit ad eum Deus, vade Davidem mihi unge, sed vade, unge mihi unum ex filiis Jesse. Cur autem ambiguè loquitur, nec nomen profert? nimirum ne David accideret, quod Josepho prius acciderat*; ecce vobis, quanta cum cautela Deus omne removeat offendiculum; si namque fratres anticipatè promotionem Davidis scivissent, iosidias ei utique struxissent.

[1. Reg. 16. 1. Deus ab initio non revelavit Samueli quod Davidem deberet ongere in Regem. *D. Chrys. h. in Ps. 50.*]

6. Loth homo sanctus, cujus virtutes & actiones heroicas Chronista Moyses vix attingit, nihilominus patriam deliciosam, & ad habitandum amœnam elegit, Pentapolim *sicut Paradisum Domini*. In Sodoma autem, in medio impiorum, in innocentia vivere magna virtus erat; quæ constantia insuper frequenti ejus hospitalitati adscribenda est; ast nostisne, quo in puncto ejus singulariter spiritus pre-

[Loth solicitus fuit ne Angeli declinarent in domum alicujus Sodomitæ. *Gen. 13. v. 17.*]

cesque apud Deum prævaluerint? In abolendis aliorum scandalis, & alienorum casuum offendiculis. Sciens namque Loth, quantum impii illi vicio nefando addicti essent igni isti ligna subtrahere laboravit, occasionem iis auferendo; unde vix Angelos intuitus (quos tamen, ut tales non agnoscebat) eos præoccupans ad suum invitavit hospitium, ne in impiorum retia inciderent, qui postmodum eumdem in finem, extremam domui ejus intulêre violentiam. Cujus proinde, tamquam sub civitatis porta residentis, solicitudinem considerans D. Chrysost. inquit: *Sedente Loth in foribus civitatis, quoniam sciebat perversitatem eorum, qui in Sodomis habitabant, neque vesperi discedebat sed manebat. Verè admirari licet vehementer justi hujus virtutem, quod conversans in medio tam impiorum, non solùm non fuit inde negligentior factus, sed majorem virtutem præ se tulit.*

Gen. 19. v. 2

D. Chrys. h. 43 in Gen.

Cur Susanna ad mortem ducta, cooperuerit vultum suum.

Dan. 13. v. 31. 32. Joan. 3. v. 20.

7. Nemo historiam nescit castæ Susannæ quæ senum libidinosorum calumniis oppressa, in totius populi conspectum, ut tamquam adultera lapidaretur, conducta fuit. Hæc ipsa *erat delicata nimis*; ut textus sacer inquit, *& pulchra facie. At iniqui illi jusserunt, ut discooperiretur, erat enim cooperta.* Forsitan innocens non erat, ut suam posset revelatam monstrare faciem? cur igitur eam obduxit? *Qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Ratio itaque, cur vultum suum cooperuerat, hæc erat, quia cum antea per ipsum senibus illis offendiculi occasio fuisset, pudicissima timebat Sancta, ne non solum iisdem, sed & aliis motivum daret & stimulum concupiscentiæ. Nihilominus improbi illi, ut Daniel attestatur, vultum ejus discooperiri jusserunt; *ut vel sic satiarentur decore ejus. Rea venerat*, inquit Tertullianus: *erubescens de infamia sua, meritò abscondens decorem, vel quia timens jam placere.* Potius itaque in ea figura comparare elegit, vitamque perdere corporalem, quam innocens apparere, qualis veraciter erat, occasionem vitæ spiritualis in eam intuentibus amittendæ præbendo.

Tertull. l. de cor. militis c. 4.

8. S. Cyprianus de quadam virgine tractans, ad idem sic scribit propositum: *Quid velata, quid compta procedit, quasi maritum habeat, aut quærat? timeat potius placere, si virgo est, ne periculum sui appetat.*

S. Cypr. de virg. vel. ep. 13.

Unde orta fuerit contentio inter pastores Loth & Abrahæ.

9. Audistis supra illam Abrahæ & Loth pastores inter contentionem; cujus causam investiganti respondet Lyranus, opinionem Hebræorum fuisse, ideo eos rixatos esse, quia pastores Loth pecore sua in aliena pascebant terra, quod videntes pastores Abrahami, illos increpabant. Circa quam seriem vos ego interrogatos velim, cur, cùm omnes ejusdem fuerint professionis, hi ultimi alienos campos non infestarint, imò eum zelo reprehenderint contrarium facientes, scandalumque abolere conati fuerint sociorum? respondet autem idem author in hæc verba: *Erant edocti in justitia à Magistro suo, non sic autem pastores Loth.* Abraham primus erat credentium pater, in virtute & sanctitate eminens, singulariter semper in hoc intentus, ut omnia extirparet scandala & offendicula.

10. Aliae inter, quas Regi Ezechiæ Spiritus Sanctus attribuit laudes, hæc quoque non infima, imò præcipua fuit, dum dicitur: *Fecit, quod bonum erat coram Domino, Dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses, siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum.*

4. Reg. 18. v. 3. Ibid. v. 4.

11. Præ omnibus aliis sanctum illum Senem Eleazarum quis non admirabitur qui ab amicis, multisque aliis suasus, ut ad dandam Antiocho satisfactionem saltem simularet, si vetitas in lege carnes manducare, intrepidè respondit; *Præmitti se velle in infernum*; cujus hanc subjunxit rationem: *Non enim ætati nostræ dignum est ... fingere, ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur.* Radicemne fructiferorum horum germinum dignoscere cupitis? à puero optimæ conversationis actus, per nonaginta solidos annos vitam duxerat exemplarem, virtutemque colere didicerat; hic unicus impulsus erat, qui eum ab omni etiam scandali umbra evellebat, & abstrahebat. Cujus constantiam S. Cyprianus veneratur Discursu sequenti: *Non juvenibus tantum, sed & senibus congruit fratrem imbecillitati consulere, ne senectus pervertere provocet juventutem, ex qua debent omnia salutaria documenta procedere. Maluit vitam suam tormentis objicere, quam cuiquam causa perditionis existere, & nos ubi nulla tormenta sunt, fluxibus Soliis nolumus salvandos fratres anteponere, nec contenti sumus sine ullis cruciatibus tam nobis prodesse, quàm cæteris, cum ille noluit vivere moriatur.* Singularem autem notam merentur verba illa quæ & sacer textus singulariter ponderat, scilicet, *at ille cogitare cœpit*, ob mirum prius quem in illam generosam resolutionem descenderet, introivit in semetipsum & seriâ meditatione trutinare cœpit, quidnam malitiæ damni detestatione apud Deum, & abominationis apud homines scandalum importaret, ac demum sine hæsitatione respondit, *præmitti se velle in infernum; cogitare cœpit à puero optimæ conversationis actus & secundum sancta, & a Deo condita legis constituta, respondit citò dicens: præmitti se velle in infernum*; ex qua historia illos, qui in timore Dei habituati sunt, scandalum, infinito horrore abominari clarè colligitur. Unde magnus hic Eleazarus, in annalibus Ecclesiæ celebris, à Gregorio Nazianz. hoc titulo, *Primitiæ martyrum veteris Testamenti* honoratur: præterquam quòd præter consuetum stylum aliorum Sanctorum ad antiquum Testamentum spectantium, prima die Aug. Ecclesia in officio divino sanctorum Machabæorum, non vero aliorum veteris Testamenti commemorationem instituat.

Senex Eleazarus mori maluit, quàm aliis dare malum exemplum.

2. Mach. 6. v. 24. Ibid. v. 25.

S. Cypr. in Gloss.

2. Mach. 6. v. 23.

Ibid.

Naz. or. 22.

12. Hic porro zelus omnia removendi offendicula & scandala, qui quovis tempore servis Dei impressus fuit; ab ipsis quoque Angelis bonis hæreditatus fuit; siquidem ipsi primi fuerunt, qui se contra Draconem infernalem, qui tertiam cœlestis militiæ partem post se traxit, arma sumpserunt: granariumque cœleste ab hisce pessimis zizaniis citò purgarunt in inextinguibilem inferni ignem eadem projiciendo; unde Psalmista ait: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne umquam offendas ad lapidem pedum tuum.* Quæ verba Bellarm. ad propositum nostrum in hunc modum exponit: *Lapides in via sunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, sive temporalia sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones; pedes, quibus ad lapides offendere solemus, sunt affectus humani; tunc verò offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occasione temporalis boni acquirendi, vel temporalis mali evadendi*

Angeli sancti malos ejecerunt è cœlo ne pravo suo exemplo plures inficerent.

Ps. 90. v. 11.

Bell. ib.

di labimur in peccata; sed qui habitant in adjutorio Altissimi, ab Angelo Custode ita juvantur, ut vel occasio illa tollatur id est, lapis ille de via removeatur vel animus ita illustretur ad vera bona & vera mala internoscenda, ut pede, id est, affectu elevato à terra, occasio temporalis boni, quod sine peccato acquiri non potest, facilè contemnatur, & malum temporale, quod sine peccato vitari non potest, patientissimè toleretur. Ex quo Discursu patet, quod scopuli hi & saxa, in quæ impingimus, mala sint exempla, & peccandi occasiones, quæ nobis subministrantur.

SS. Saulus & Barnabas valde exhorruerunt dare scandalum Lystris.

13. Lystris in Licaonia, duo SS. Apostoli Paulus & Barnabas, per vitæ sanctitatem & Evangelii prædicationem, nec non plurima ab ipsis patrata miracula, adeo famosi erant, ut Barnabas velut Jupiter, S. Paulus autem tamquam Mercurius apud omnes in veneratione essent, unde populi clamabant; *Dei, similes facti hominibus, descenderunt ad nos; Sacerdos quoque Jovis ... tauros & coronas, ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare*, quæ tentatio supra modum vehemens erat, quid enim sublimius homini accidere potest, quam si velut Deus aliquis in veneratione à plebe habeatur, simile quid Sanctus Augustinus de Joanne Baptista messiatum à legatis, à Synagoga missi, sibi oblatum renunciante, his verbis indicat: *Fratres mei, nullum tantum meritum Joannes habuit, quàm de ista humilitate.* Quid igitur hi duo Apostoli hic facient? Etenim de gravi scandalo agitur, ne videlicet integræ civitati Lystri, & civibus illius, si illorum voluntati assentiantur, offendiculum ponatur, per quod in grave idololatriæ peccatum corruant; ac proinde honorem Dei, & salutem incolarum istorum zelantes, *conscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes Et dicentes: Viri quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum & terram.*

Acta Apost. 14. v. 10. Ibid. v. 12.

S. Aug. tr. 4. in Joan.

Acta Apost. 14. v. 13. Ib. v. 14.

Sur. 8. Jul. S. Procopius Martyr maluit manum comburi, quàm dare scandalum.

14. Surius de S. Procopio Martyre refert, quod in persecutione Diocletiani manibus illius à Judice igniti carbones impositi fuerint, ut ab eorumdem ardore victus eosdem super aram projiceret, atque hoc signo circumstantibus de Diis sacrificare declararet; at verò invictus Martyr manus potius sibi comburi permisit, quam ut tale circumstantibus præberet scandalum. Similiter de S. Barlaam, qui, utpote rusticus, vilibus quidem erat natalibus oriundus, sed per martyrium valde illustris factus, referunt annales Ecclesiastici, quòd pagani, posito super altare igne, manum ejus dexteram, granis incensi repletam, violenter coëgerint in aëre teneri super igne supinam, ut manum movendo, incensum super altare excuteret; ille vero manum in mediis carbonibus tenuit immobilem, illam potius conflagrari permisit, quàm ut scandalum daret. Unde S. Basilius illum meritò Deo dicere potuisse ait: *Tenuisti manum dexteram meam & in voluntate tua deduxisti, & cum gloria suscepisti me.* Denique de Marcell. Papa in ejus lectionibus legimus, quod cum ex timore mortis diis sacrificasset, mox tam sacrilegi reatus pœnitens: *Imperatorem adierit graviter eum accusans, quod se ad tantam impietatem impulisset.* Tandem verò per effusum in martyrio sanguinem, maculam diluit per datum scandalum contractam.

B. sr. an. 304. n. 63. Etiam S. Barlaam.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus aliis scandali occasionem præbeamus; variaque considerantur divina Justitiæ supplicia, scandalosis immissa.

THEMA.

Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum & ad homines semper. Act. Ap. 24. v. 16.

Præter bonam conscientiam, etiam requiritur à nobis bonum exemplum.

1. MInimè sibi acquiescendum duxit Apostolus, quantumvis suam coram Deo mundam possideret conscientiam, nisi etiam in præsentia hominum talis appareret, ita ut actiones ejus nulli penitus scandalo forent, quàm solicitudinem Agrippæ loquens, exprimit in præsenti, dum ait: *studeo sine offendiculo &c.* quia materiam maximi momenti S. Aug. in libro ubi de vitæ visualis bonis tractat, fusius prosequitur, eosque reprehendit, qui sibi sufficere dictitant, modò innocentem apud Deum conscientiam habeant; *sibi coram Deo sufficere conscientiam, existimationem hominum non imprudenter solum, verum crudeliter contendentes, cùm occidunt animas aliorum, sive blasphemantium viam Dei, quibus secundum suam suspicionem, quasi turpis, quæ casta est displicet, vita Sanctorum sive etiam cum excusatione imitantium, non quod vident, sed quod putant.* Quisquis conscientiam suam apud Deum possidet mundam; sibi prodest, ast qui talem etiam in apparentia externa perhibet coram oculis mundi, proximos juvat; occasionem scandali removendo; ideoque idem Sanctus ait: *Quisquis à criminibus flagitiorum vitam suam custodit, sibi benefacit, quisquis autem etiam famam & in aliis misericors est; nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra, & utique etiam quod aliis ministramus, misericorditer ad salutem, ad nostram quoque redundat utilitatem.* In quorum confirmationem, hunc alium adducit ejusdem Apostoli textum, dicentis; *Providèmus bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.*

S. Aug. l. cit. o 4. cap. 22

2 Cor. 8. v. 27.

Semper debemus lucere bono exemplo.

2. *Studeo semper &c.* Singularem in præsenti notam merentur illa Apostoli verba: *Semper ad homines*; siquidem in omni nostra actione, continuò omni tempore, sine intermissione nos exemplares esse oportet; nam si quis proximum vel semel scandalizarit, jam sufficiens fundamentum dedit, ut diminuatur bonus illius conceptus. Quare Sapientia incarnata servis suis titulum lucis forsitan attribuit, dicens: *Vos estis lux mundi*; quamdiu namque Sol lucet, immensum à Deo in nos inde promanans beneficium vix consideratur; ast si eclipsis ipsum invaserit & caligo, quantum stuporem & commotionem generat in singulis? *Sic luceat lux vestra coram hominibus*, inquit idem Salvator ad suos; *ut videant opera vestra bona*, ubi notandum est, eum non dicere; *videant conscientiam vestram bonam, sed opera vestra bona*; si namque coram Deo bene quis operatus fuerit, præstat, quod convenit & decet; si verò coram mundo malà quid practicarit, quod obsecro insurgunt murmurationes, lamenta, scandala, aliaque omnia præjudicia, quæ in bonum publicum influunt. Unde & S. Bernardus ad Eugenium Papam scribens, dum illa Psalmi verba (*Dominus ..., decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem*) commentatus inquit: *Sanè interest tua perfectioni; & malas res, & malas pariter species devitare; in altero conscientiæ, in altero famæ consulis. Dura tibi non licere (& si alias fortassè non liceat) quidquid malè fuerit coloratum.* Deinde asserit & subnectit, unumquemque nostrum debere Christo, tamquam ejus ministrum conformari, de quo scriptum est (*Do-*

Matth. 5. v. 14.

Ibid. v. 16.

Ps. 92. v. 1. S. Bern. de consid. l. 3. c. 4.

Ps. 92. v. 1. *minus regnavit, decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem,*) *tu quoque esto fortis in fide, decorus in gloria. ut probasti te imitatorem Dei, fortitudo tua fiducia fidelis conscientiæ decor tuus, splendor bonæ opinionis.*

3. Sapiens mulierem fortem, Ecclesiæ expressivam, nobis descripturus, domesticos, & familiares ejus duplicia vestimenta habere memorat, *omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus*; quo loquendi modo quid aliud inferre voluit, nisi quod Ecclesiastici illi scilicet, qui præ reliquis exemplares esse tenentur, & sæculares docere, pro se quidem ipsis, bonam possidere debeant conscientiam, pro reliquis verò bonam famam & opinionem? *Induere vestimentis gloriæ tuæ*, inquid idem S. Bernardus ad Eugenium, *vestire duplicibus, quibus domesticos suos fortis illa mulier induere consuevit. Non sit in conscientia nutans infirmitas, modica fidei, non sit in fama nævus malæ speciei, & vestioris duplicibus.* Porrò S. Augustinus in quodam sermone nos, ut non modo in nostram, sed & in proximorum salutem incumbamus admonet, dicens: *Nemo se circumveniat fratres charissimi, nullus hominum sibi solummodo vivat, & sicut frequenter suggessit, quantoscunque aliquis exemplo sanctæ vitæ ædificaverit ei in tantis ac pro tantis mercedem beatæ vitæ retributionis accipiet; & quantiscunque exemplum malæ conversationis etiam finem cum illi sequantur, præbuerit, pro tantis se malis rationem noverit redditurum.* non enim nos Deus in mundo posuit, ut destrueremus, quin potius ut ædificaremus proximos divinarum operæ manuum. Unde Divus Chrysostomus ait: *Neque enim Deus vult, ut Christianus se ipso tantum contentus sit, sed ut alias ædificet, non per doctrinam solum, sed per vitam & conversationem; nihil enim sic in veritatis viam inducit, ut integritas conversationis; nam neque tam considerantur ea, quæ à nobis dicuntur, quàm quæ nobis aguntur.* Quæ ratio multò magis pro bona militat conscientia, hanc enim solus ille intuetur Deus, qui scrutatur renes & corda; cui proinde exteriorem speciem adjungamus oportet, in hanc namque nostri defingunt oculos; ideoque Apostolus Thessalonicenses monebat, dicens: *Quod bonum est tenete, Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacem sanctificet vos per omnia, ut integer Spiritus vester. & anima & corpus sine quærela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* Quibus verbis Apostolus inferre voluit, tunc in nobis Spiritus consecuturam integritatem quando non modo interius, sed & exterius actiones nostræ fuerint ædificatoriæ.

Prov. 31. v. 21.
Ecclesiastici debent vestiri duplicibus, verbo & exemplo.
S. Bern. ib.
S. Aug. Ser. 163. de temp.
D. Chrys. ho. 8. in Gen.
1. Thess. 5. v. 21. 22. 23.

4. Sponsus cœlestis in Canticis sacris electam suam considerans, lilio inter vepres constituto assimilat, dicens: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*, Quo in flore fragrantiam & venustatem singulariter obstupescens, ita scribit: *Habent & mores colores suos, habent & odores; de colore conscientia consultetur, de odore fama. Colorem operi tuo dat cordis intentio, quod ex corde puro & conscientia egreditur bona, candidum est & est virtus; si autem & bona fama secuta fuerit, & lilium est, quippe cui nec candor filii desit, nec odor.* Porro plurium objectionibus satisfactorius D. Chrysostomus, iis, qui parvipendentes scandalum proximi, modo ipsi optimam habeant intentionem & conscientiam, id sibi sufficere gloriantur, respondet in hæc verba: *Non salvare fratrem, culpam habet, id quod & Evangelici talenti defossor indicat, quod non faciet datum etiam scandalum? Sed inquies, quid si suopte vitio scandalizatur infirmus?* iterum subtiliter idem ipse respondet S. Doctor inquiens: *Propter hoc ipsum æquum fuerit, ut illum feras, nam si fortis esset, tali cura opus non haberet,*

Cant. 2. v. 2.
S. Bern. ser. 72. in Cant.
Colore & odore bonæ vitæ nobis opus est.
D. Chrys. h. 25. ad Rom.

nunc verò quia imbecillior est, multa etiam curandi diligentia opus habet, neque enim propriarum tantummodo malorum rationem dabimus, sed & eorum, quibus aliis scandalum præbemus,

5. Apostolus multis argumentis evincere conatus, & probare, quod ministris Evangelicis de necessariis in victu & vestitu providendum sit, prout fusius docet c. 9. Epist. 1. ad Corinth. nihilominus quantum ad personam propriam protestatur, inquiens, *sed non usi sumus hac potestate. sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi*: Quin potius ipse S. Apostolus manibus propriis victum & alia necessaria conquirebat, unde equidem ut annales Ecclesiastici referunt, Athenis Corinthum veniens, ibi Aquilam offendit, recenter ex Italia advenam, cui, eò quòd ejusdem secum professionis scœnofactoriæ esset. qui pelles pro papilionibus, in exercitibus adhiberi solitis, conficiebant & præparabant, adjunxit se in socium, strenuè laborans, ne Judæis & aliis occasionem præberet murmurandi & dicendi, Evangelii prædicationem esse prætextum divagationis per mundum, quietorumque dierum, beneficio alienorum sumptuum. Imò non solum Apostolus ipse sudoribus suis sibi victum comparavit, sed ut ad Corinthios scribit: ipsemet cum eo Barnaba. Nec immeritò, si namque lex antiqua vitia Romanis probibebat, ullam aut pecuniam, aut donum accipere ad patrocinandum causis clientum, quando justius erat, ut ab omnibus hujusmodi abstinerent prædicatores Evangelici, maximè cùm Hebræi paulo ante à Tiberio Româ expulsi essent, quia aliqui illorum sub pietatis prætextu multas à Fulvia emendicarant pecunias: Quare Apostolus hoc saluberrimum, dum ad Romanos scribit, nobis tradit consilium: *Si propter cibum frater tuus contristatur. jam non secundùm charitatem ambulas; noli cibo tuo illum perdere. pro quo Christus mortuus est: Non ergo blasphemetur bonum nostrum*: Et paulo post ita pariter unumquemque nostrum exhortatur: *Quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus*: *Noli propter escam destruere opus Dei, omnia quidem sunt munda, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.* Supra quæ verba discurrens Hugo Cardin. ait: *Abstinendum est & à licitis propter fratres.* Quam doctrinam plenius nobis inculcaturus idem Doctor Gentium ita scribit in Epistola ad Philippenses: *De cætera fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunq; justa, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonæ famæ: Si qua virtus, si qua laus disciplinæ hæc cogitate.* Quem Textum Sanctus Augustinus ponderans, ita ad intentum nostrum resolvit: *Horum duorum unum propter se ipsum* sapientissimè retinebat Apostolus, aliud propter alios misericordissimè impendebat.

1. Cor. 9. v. 12.
S. Paulus manibus victum comparare maluit, quam aliis esse oneri & malo exemplo.
Bar. An. 52. v. 15.
Rom. 14. v. 15. 16.
Ad hoc etiam hortatur alios.
Ibid. v. 19.
Ibid. v. 20.
Hug. Card. ibid.
Phil. 4. v. 8.

6. Idem S. Augustinus in libro, cui titulus *de c vibus*, hanc eamdem fusius pertractat materiam, ubi & eorum prodit, convincitque errorem, qui propriæ contenti conscientiæ integritate, de exteriori & apparenti exemplaritate nihil cogitant, ait namque: *Sunt homines, qui putant, sibi in bene vivendo, sufficere conscientiam, & non valde curant, quid de illis alter existimet, ignorantes, quia cum homo viderit hominem bona conscientia, negligentius viventem ædificatur non ad ea, quæ perscrutatur, sed ad ea, quæ suspicatur; neque enim potest intrare in conscientiam tuam, quam videt Deus: Conscientia tua coram Deo est, conversatio tua coram fratre tuo, si de te ille aliquid mali suspicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, dum sic vivis, quid prosit, quia venter conscientiæ tuæ hausit aquam puram, & ille de tua negligentia conver-*

T. 9. c. 9.
Non sufficit in secreto habere bonam conscientiam sed requiritur etiam bonum exemplum exterius.

sa-

satiatum bibit turbatam? In quorum confirmationem, authoritatem adducit Apostoli, ita ad Corinthios scribentis? *sine offensione estote Judæis, & Gentibus & Ecclesiæ Dei, Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.*

1. Corinth. 10. v. 32. 33.

Plut. in Publ. Unde Publicolæ obvenerit honor primi consulatus post Reges Romanorum.

7. Subjicere nequit in præsenti à Plutarcho de Publicola, qui post Reges primus fuit Romanus Consul, tradita historia, qui ita nuncupatus fuisse dicitur, quia publicè in summa erat apud omnem populum veneratione; *quod publicè ab omnibus celebraretur*; loquit dictus Author. Hic itaque in eminentiori quodam ædium suarum situ, magnificas aliquot construxerat mansiones: intelligens autem, se propterea in suspicionem devenisse per fabricam adeo sumptuosam, quasi Regnum affectaret, nocte unica omnes solo adæquari jussit; quæ actio ita senatui, populoque placuit universo, ut eum crearint, & pro futuris temporibus confirmarint consulem, sumptibusque publicis augustissimum illi extruxerint palatium; mortuumque extra civitatis portas, ut cæteroqui mos erat, eum sepeliri prohibuerint, sed intra urbem, ubi sumptuosum illi erectum fuit monumentum.

SS. Patres illos detestantur qui non curant dare scandala. *Luc. 17.*

8. Porro ut scandali horrorem concipiamus majorem; sciamos oportet, à Scripturis sacris, sanctisque Patribus summe in detestatione haberi illos, qui scandala parvipendunt; ita juxta Salvatoris sententiam satius foret, quemquam, saxo ad collum ligato, in mare præcipitari, quàm pusillis scandalum præberet; circa quem Textum S. Bonaventura ait: *Sicut magna crudelitas est, affligere ægrotantes, sic magna perversitas seducere simplici, unum de pusillis dicitur; ne coram cæcoponas offendiculum.* Væ scandalum danti, quisquis enim ruere fecerit proximum, ipsemet æternum certo certius in pœnam præstolentu necessum est præcipitium; cujus offendiculi inseparabilia damna, quæ animabus infert, postquam enarrasset S. Thomas de Villa nova, tandem ad unum scandalosorum hoc minatorio convertitur Discursu: *Et post hæc tu mecum gloriosus & beatus in cælo regnabit, plenus deliciis, propter quem gemitibus sempiternis, tot animæ ululabunt in inferno? audiant hæc scandalizatores & contremiscant.* Et licet cum multis mihi arduri sint, nihilominus ut S. Bernardinus verborum istorum (*non pecces in multitudine civitatis*) rationem assignans ex D. Augustino probat, *non propterea minus ardebunt; quia cum multis ardebunt, imò etiam magis, quia quanto plura in igne sunt ligna, tanto magis invalescit ignis.*

S. Bonav. ib.

S. Th. de Villa Nov. erm de S. Mich.

S. Bern. in sent. 1. fer. in fer 1. D. 2. Quad. a. 2 c. 3.

S. Aug. 2. par. 1. c. multo.

9. Sanctus Antonius de Padua eidem suffragaturus proposito, illum ex Sancto Matthæo Textum: (*væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam*) adducens ait: *Id est, totum orbem, ut faciatis unum proselytum; Proselyti sunt de gentibus in Synagogam recepti, & cùm factus fuerit, facitis eum filium gehennæ*; qualiter autem ipsum in æternæ perditionis barathrum præcipitent, idem subnectit Sanctus, dum ait: *Dum enim vidit vitia vestra, revertitur gentilis factus, & in prævaricatione, majori pœna dignus est.*

Matth. 23. v. 13.

S. Ant. de Pad. in D. 5. Trin.

10. Audiant scandalosi terribiles Dei apud Ezechielem contra illos indignantis minas; *homo, homo de domo Israel quicumque scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam; . . . Et ponam faciem meam super hominem illum.* Alia versio legit: *Faciam eum in exemplum & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei.* Quam infelicissimam aleam Florentinus Presbyter subiit, qui ut Sanctus Gregorius in suis Dialogis narrat, dum felicia instituti Sancti Benedicti auspicia, cujus tunc prima jaciebantur semina, tolerare non posset, furiis stimulatus infernalibus, septem induxit mulieres, quæ nudæ in horto saltarent, monachorum illorum incolatui vicino; quare & Sanctus dictum subitò deseruit locum; cui veluti triumphans illætatus impius, solario, domus suæ ex improviso oppressus fuit, atque ita *in verticem ipsius iniquitas ejus descendit.* Ut proinde D. Chrysostomus hoc merito formaverit argumentum; *si etiam per se ipsas graves sunt nostrorum delictorum pœnæ, ubi & ista accedent*, scil. exemplorum malorum, *quando salvabimur? non enim putemus, nos excusationem habituros, si quando delictorum socios invenerimus, nam istud supplicium magis augebit.* Quæ dicta exemplo confirmor nostrorum protoparentum, & serpentis, quos inter hic, quia seductor erat, majorem subiit pœnam. Id quod & in Jezabele observatum adverrit, cui gravius obtigit supplicium, quàm Achabo, quia nimirum illa Regem subornarat. *Igitur & tu quoque* (concludit dictus Sanctus) *si reliquis perditionis causa fueris, graviora patieris, quàm qui per te subversi sunt; neque enim peccare tantum in se perditionis habet; quantum quod reliqui ad peccandum inducuntur.* Quo etiam Sapiens respexisse videtur, dum ait: *qui seminat iniquitatem, metet mala.* Ubi Beda inquit: *Certum est, quia hic, qui vel verbo, vel exemplo docet iniquitatem recipiet vindictam.*

Ezech. 17. v. 7. 7. 8. Horrendæ minæ Dei contra scandalosos.

Hector Pintus. *S. Greg. l. 2. Dial. c 8.* Pessimus interitus Florentini Presbyteri propter scandalum

Ps. 7. v. 17. *D. Chrys. ho. 15. ad Rom*

Prov. 22. v. 8. *Beda ib.*

11. Discursum terminare lubet nova D. Chrysologi observatione, quam super Deutronomium instituit, ubi Deus se implacabilem Madianitarum hostem protestatus est; ait igitur: *Scandalum populo Israëlitico Balaam divinator objecit, quando bellatoribus, non cum ferratis viris, sed cum puellis toto lenocinio fucatis occurrit, ut prophanaret totam de turpitudine sanctitatem; Hinc est, quod cum Moyses tali notavit sententia cùm puniret, & Balaam, inquit, Divinum occidite, quia hic misit scandalum ante filios Israel.*

D. Chrys. serm. 20. Propter scandala Deus Madianitis valde fuit offensus.

TRACTATUS XXVIII.

DE DIEBUS FESTIVIS, EORUMQUE SANCTIFICATIONE.

CONTINET DISCURSUS XV.

ISCURSUS I. Festivorum dierum sanctificatio, à septimo post conditum mundum, suam habet originem, quæ postea Hebræis imperata & ab Ecclesia de Sabbatho in Dominicum diem translata fuit; siquidem Ecclesiam tempus Dei & Sanctorum cultui congruum, deputare conveniens est.

II. De solitudine; quam Deus semper circa istorum sanctificationem exhibuit.

III. Vacatio ab operibus, quam festa fidelibus imponunt, servilia tantum opera respicit, non spiritualia; hæc enim festa non tam profanant quàm sanctificant.

IV. Inter opera servilia, quæ dies festos specialiter profanant, peccata præcipuè recensenda sunt; quæ proinde iis diebus magis quàm alias, expiare & abominari debemus.

V. In Solemnitatibus, aliisque diebus festis ab impiis hominibus, iis, ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

VI. Quantum peccatum dies festos profanando committatur, ex nonnullis motivis multifarium consideratur.

VII. Dæmones, ut nos ad dies festos profanandos inducant, nullum non lapidem movent.

VIII. Deus festa nostra abominatur, nec ea tamquam sua agnoscit, illis enim abutimus, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

IX. Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festivis principaliter abutitur, ut appetitus suos carnales expleat; tametsi iis diebus castitas præcipuè à nobis desideretur.

X. Dierum festorum profanatores, Dei in se flagella & supplicia provocare variis exemplis ostenditur.

XI. Justitia Dei in dierum festivorum transgressores graviter irascitur, eosque per ignominiam, calamitates publicas, aliaque supplicia miraculosè irrogata, acriter punit.

XII. Consideratur fructus, quem per sanctificationem festorum, nobis comparare possumus per lucra tam spiritualia, quàm temporalia.

XIII. Festorum sanctificatio cum pietate & devotione, nec non cum virtutum Christianarum exercitio, & conscientiæ munditie conjuncta esse debet.

XIV. In diebus festis, ab omnibus vacandum est operibus, præterquam ab operibus & actibus Religionis & charitatis; ubi etiam varia considerantur media, quibus festos dies sanctificare debemus.

XV. Dies festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti, quos per gratitudinem Deo exhibitam, nostros efficimus, propter utilitatem inde dimanantem; sanctificandi autem sunt per præparationem nostram & conversionem, quàm per vestes & apparatus exteriores.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Festivorum dierum sanctificatio à septimo post conditum mundum die, suam habet originem; quæ postea Hebrais imperata, & ab Ecclesia de Sabbatho in Dominicum diem translata fuit, Ecclesiam enim, tempus, Dei Sanctorumq; cultui congruum, deputare conveniens est,

THEMA.

Benedixit diei septimo & sanctificavit illum.
Gen. 2. versic. 3.

1. Dierum festorum sanctificatio immediatè & sine dilatione post conditum mundum à Deo, præcepta fuit, quando scilicet die septimo à creaturarum productione ulterius prosequenda cessavit; prout ex citatis thematis verbis (*benedixit diei septimo &c.*) clarè deducitur; *quid enim est (& sanctificavit illum*: interrogat D. Chrysostomus: *nihil profectò aliud, quam ab aliis illum segregavit, docente nos Divinâ Scripturâ; propter quod postquam dixit: & sanctificavit illum, adjicit: Eò quod in illo requieverat ab omnibus operibus suis, quæ cœperat Deus facere. Jam hinc ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus; erudiens in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, & reponendum in spiritualem operationem.* (Sanctificatio dierum festorum cœpit ab initio mundi.) (*D. Chrys. Hom. 10. in Gen.*)

2. Junilius Episcopus Africanus, à Lippomano allegatus, loco V. Bedæ, se partes huic opinioni subscribit, existimans, sacrum Chronistam hoc scribendi modo nihil aliud innuere voluisse, quàm quod Deus benedicendo diei septimo, Sabbathi sanctificationem præscripserit. Lippomanus quoque censet, Moysen per hoc verbum *benedixit*, modum exprimere voluisse, qui in obsequio & cultu, Deo exhibendo servandus est; unde Ly *benedixit* ita exponit, *id est, in eo sibi benedictiones & laudes fieri voluit, sibique* (Cur nimirum Deus diei septimæ benedixit.) (*Beda ibid. in Gen. Lippom. ib.*)

bique consecravit; cæteros quidem operum exercitiis deputans, illum verò suo cultui mancipans; sanctificatio enim idem est, quod ad Divina obsequia applicatio. Cornelius à Lapide similiter non modo in hoc 2. Geneseos capite, sed etiam in c. 16. Exodi, & in c. 4. Epistolæ ad Hebræos, hanc sustinet opinionem, quod ab exordio mundi conditi, Deus Adæ ejusque posteris præceperit, ut post sex Dies laboribus destinatos, in septimo in ejus honorem totaliter adhibendo feriarentur; idque probat Apostoli anthoritate in citato cap. 4. Et tametsi Abulensis contrariam opinionem sustinuerit, præceptum Sabbathi populo Hebræo per Moysen primitus intimatum fuisse autumans, illi tamen citatus Cornelius respondet, præceptum Sabbathi à Moyse non conditum fuisse, sed renovatum, utpote quod temporis diuturnitate in desuetudinem abierat.

Corn. à Lap. Hebr. 4. v. 3. — *Abul. q. 3. in c. 23. Levit.*

Hujus adducuntur variæ rationes.

3. Cur autem Deus diem septimum potius suo cultui destinarit, hujus sacer Textus sequentem assignat rationem: *Et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat;* quibus verbis modus festa sanctificandi innuitur, qui in eo consistit, ut in illis ab omni opere servili abstineatur. Doctor Angelicus inter multas rationes, institutionis & sanctificationis hujus diei talem quoque adducit: *Primò datum fuit ad destructionem erroris: prævidit enim Spiritus Sanctus quod futuri erant aliqui dicturi mundum semper fuisse*, de quibus S. Petrus loquitur; *Voluit ergo Deus, ut custodiretur unus dies, in memoriam quod Deus omnia creaverat in sex diebus, & in septimo quievit à novis creaturis condendis.* Porro hujus præcepti renovationem ex universa S. Scripturæ serie nullibi factam fuisse colligitur, nisi postquam populus Israëliticus in deserto substitit; antea etiam præceptum hoc eidem populo implicitè quidem traditum fuit, quando nimirum Deus illis Manna suum liberaliter impertiens, disposuit, ut hoc illis quotidie deplueret, quotidie pariter ab iis colligendum præterquam in die Sabbathi: *Sex diebus colligite, in die autem septimo Sabbathum est Domini, idcirco non invenietur.* At verò quia in servitute Ægyptiaca à Pharaone in *luti, laterisq; operibus* continuo occupati, & oppressi, hanc Sabbathi sanctificationem dudum neglexerant, non obstante, quod Deus illis eo die cœlestem hujus Manna annonam minimè illis depluisse dixisset; *Dixit Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea & legem meam, Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbathum, & propter hoc dat sexta tribuit vobis cibos duplices; Et sabbathizavit populus die septimo.* Tandem verò in monte Sinai præceptum hoc, quod inter alia Decalogi tertium est, unà cum aliis expressum his verbis eidem imposuit populo; *Memento, ut diem Sabbathi sanctifices; Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua, Septimo autem die Sabbathum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum & advena, qui est intra portas tuas: Sex enim diebus fecit Dominus cœlum & terram; & mare & omnia, quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi & sanctificavit eum.*

Gen. 2. v. 2. — *S. Thom. opusc. 6. de decem præceptis, præc. 2 Pet. 3.* — Hanc renovationem Sabbathi non instituit Moyses, sed renovavit. — *Exod. 16. v. 26.* — *Ibid. v. 28.* — *Ibid. v. 29.* — *Ibid. v. 30.* — *Exod. 2. v. 8.* — *Ibid. v. 9.* — *Ibid. v. 10.* — *Ibid. v. 11.*

Præter Sabbathum instituit Deus in V. T. etiam alia festa.

4. Enimverò præter Sabbathi sanctificationem, Deus eidem populo alios per annum dies festos præscripsit; quales erant dies Paschæ & Pentecostes, festum item, quod tubarum dicebatur, festum propitiationis vel expiationis, festum tabernaculorum & collectarum; præter quæ ipsemet Judæi alia quatuor festa instituerunt; nimirum liberationis, quæ Judæis per Esther Reginam obtigit, festum dedicationis Templi, *encænia* dictum; festum ignis sacri, de quo 2. Machab. 1, v. 4. legitur; ac denique festum ob Nicanoris mortem institutum, de quo primo ejusdem Historiæ lib. c. 7. scribitur. Tandem verò Sabbathum olim à populo Judaico sanctificatum, ab Ecclesia in Dominicam translatum fuit, ne populus Christianus judaizare videretur; maximè verò quia hoc eodem die Salvator noster è sepulchro redivivus surrexerat; id quod ex probabili inter Apostolos consilio, statim post Resurrectionem factum fuisse dicere oportet; clarum enim in Apocalypsi hujus argumentum habemus, nam c. 1. S. Joannes dicit: *Fui in Spiritu in Dominica die;* præterquam quod S. Ignatius Martyr, Apostolorum coætaneus, Dominicæ mentionem faciat, eamque speciosa hoc titulo *Reginam & Principem omnium dierum* condecoret. In antiquo etiam Concilio sequentia verba expressa leguntur: *Christianorum Religiosa devotione (quæ, ut creditur, ex Apostolorum traditione, imò Ecclesiæ authoritate descendit) mos inolevit, ut in memoriam Dominicæ Resurrectionis, diem Dominicum venerabiliter atq; honorabiliter colat, quoniam eo die Deus lucem condidit mundi, eo die Christus è mortuis resurrexit, eo die Spirit. S. Paraclitum Apostolis misit de cœlo, eo die Manna pluit.*

2. Mach. 1. v. 4. — *1. Mach. 7.* — Sabbathi veneratio modo translata est in diem Dominicam. — *Apoc. 1. v. 10.* — *Mart. ad Magnesianos 1. Tom. 3. Conc. p. 1. pag. 757.* — *Concil. Paris. sub Greg. IV. c. 48.*

Cultus diei Dominicæ miraculosè comprobatus fuit.

5. In eodem Tomo tertio; in quodam Concilio Anno 1203. sub Innocentio III. in Scotia celebrato dum in Dominicæ originem diligens instituerêtur indago, prout in annotationibus dicitur, celebris quidam prædicator sequentia asseruisse legitur: *Hoc mandatum subscriptum de observatione diei Dominicæ, quod de cœlo venit in Jerusalem, & inventum est super altare S. Simeonis, quod est in Golgatha, ubi Christus crucifixus est pro peccatis mundi. Et mandavit Dominus hanc Epistolam, quæ apprehensa est super Altare S. Simeonis, quam per tres dies & tres noctes, homines aspicientes corruerunt in terram, orantes Dei misericordiam; & post horam tertiam, erexit se Patriarcha & Azarias Archiepiscopus, & expenderunt infulam & sanctam, acceperunt Epistolam Dei, quam cum accepissent, invenerunt superscriptum istud. Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut observaretis diem sanctum Dominicum, & non custodistis eum, & de peccatis vestris non pænituistis &c.* Ex qua historia, quandò cum zelo Deus exactam Dominicæ observantiam urgeat; clarè deducitur; cujus diei ab antiquis Patribus multa eximia conscripta encomia legimus. *Eo die*, inquit D. Chrysostomus, *destructus est infernus, extinctum maledictum, disparuit peccatum confracta inferorum porta, captivus factus est Diabolus, diuturnum bellum diremptum, conciliati Deo homines, nostrumq; genus ad pristinam, imò ad majorem rediit dignitatem, viditq; Sol inopinatum & admirabile illud spectaculum, quod homo factus est immortalis.*

Ibid. p. 2. pag. 1448. — *D. Chrys. serm. 1. de Eleem.*

6. Sanctus Antoninus præter observationes prædictas Sanctum Leonem Papam citat, dist. 75. asserentem, hac Dominica die, Dei Filium in Bethlehem natum, eodemque die venturum ad finale judicium. Sanctus Bernardinus 12. enumerat Dominicæ prærogativas; 1. Quia omnium dierum prima exstitit. 2. Quia omnium dierum ultimus erit. 3. Quia noctem præcedentem non habuit. 4. Quia noctem subsequentem non habebit. 5. In Dominica Deus cœlum & terram creavit. 6. Quia in ea omnes Angeli fuêre creati, ex

S. Antonin. p. 2. sum. Theol. Tit. 9. c. 7. §. 4. — *S. Bern. T. 2. Serm. 10. c. 1. 2.* — Enumerantur 12. prærogativæ diei Dominicæ.

quibus

quibus boni glorificari, mali verò puniri meruerunt. 7. Quia in hoc die lex data fuit populo Israëlitico. 8. Quia in eo natus Christus, & Manna primitus è cælo dilapsum fuit. 9. Quia in ea Christus inferno devicto, electisque animabus à sinu Abrahæ eductis, ad vitam resurrexit immortalem. 10. Quia in Dominica omnium mortuorum continget resurrectio, justaque singulis pro meritis præmia assignabuntur. 11. Quia hoc die super Apostolos Spiritus Sanctus descendit. 12. Quia eodem die in Paradiso initium erit æternitatis illius, quam omnes animæ electæ, perennes Deo laudes & gratias persolvendo, sine fine continuabunt.

7. Ad hæc convenientissimum est, ut unus in septimana eligatur dies, Deo totaliter consecrandus in quo singulis à Deo dicatur: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus*; qua de re D. Chrysostomus sequentem habet observationem; dicit enim: *Septem habet dies hebdomada, divisit hos septem nobiscum Deus; neque sibi quidem majorem partem, nobis autem minorem impertiit; imò ne in duas quidem æquales, eos distribuit; tibi sex impertiit, unam sibi reliquit.* Cum igitur Deus unicum tantum ex septem diebus in suum sibi servitium reservarit, convenientissimum utique erit, ut diem illum, juxta Divinum ejus beneplacitum; quilibet sollicitè impendat; Ast verò, prout dictus S. Doctor hujus debiti transgressori improperat meritò; *Ne in hac tamen tota die à negotiis sæcularibus abstinere digneris, sed hoc ipsum, quod faciunt qui sacras pecunias deprædantur, tu hac etiam die patrare audes, dum illam jam sanctam & spiritualium eloquiorum auditioni consecratam surripis, & ad sæculares curas abutendo traducis.* S. Antoninus inter alias causas, ob quas sanctificandus est dies Dominicus, hanc quoque adducit; cum enim corpus nostrum de terra sumptum sit, naturâ suâ bona hæc terrena appetit, iisdemque per affectus suos immersum vivit, quibus ne nimium insordescat opus habet, ut ad bona cœlestia mentem suam nonnunquam elevet, eoque fine opportunum sibi tempus destinatum habeat; *ideoq;*; inquit, *oportet habere certum tempus, in quo cùm non liceat ei vacare operibus, detur ei materia vacandi Spiritualibus. Sicut enim corpus indiget aliquo tempore ad refectionem sui, quæ fit per somnum, comestionem & hujusmodi, alias deficeret in operando & vivendo, ita & anima indiget refectione spirituali, ne deficiat, quæ fit per orationes & alia spiritualia.*

Psal. 45. v. 18.

D. Chrysost. T. 1. Hom. 21. de Bapt. Christi.

Deus relictis nobis sex diebus unicam sibi elegit.

Antonin. sum. Theol. moral. 14. cap. 4.

8. S. Bernardinus authoritatem adducens S. Gregorii, postquam dixisset: *Die Dominico à labore terreno cessandum est, atque omnino orationibus insistendum*; Postea persuadere nititur, ut, quantum in septimanæ decursu per negotia temporalia in spiritu amisimus, tantumdem in Dominica die per exercitia devotionis spiritualia recuperare satagamus, *Porro* inquit, *cùm per totam præcedentem septimanam, memoria repleta fuerit occupationibus mundanorum, nisi saltem die Dominico Domini recordetur obliviscitur omnium bonorum, relinquitur Deus, semperque mundanis lucris inhiat, & nihil cogitat nisi transitoria mundi.* Enim verò quotquot sumus homines, ex duabus naturis componimur, quarum una terrena est, & deorsum trahit, teste Sapiente, qui dicit: *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*;

S. Bern. ib. Art. 3. c. 1.

Cum corpori servimus sex diebus, congruum est ut septimum impendamus servitio Dei & saluti animæ.

Sap. 9. v. 15.

ac proinde cum proportione terrena sex septimanæ diebus laboremus & operemur, numquid justum est, ut pro alia natura, quæ immortalis est & æterna, qualis est anima, certum aliquod seligamus tempus, quo in beneficium proprium obsequio & servitio Creatoris & Dei nostri vacemus? Hoc argumento inter cætera usus est S. Thomas Aquinas; postquam enim citatum Sapientiæ Textum adduxisset, subinfert: *Homo semper ad terrena inferius tendit, nisi conetur se erigere ab eis, & ideo oportet habere certum tempus ad hoc.* Idem verò Doctor Angelicus observat, nonnullos ex omnibus semper & omni die celebrare Dominicam, id est, sanctificare omnes dies è quorum numero David erat, qui dicebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Tales etiam Apostolus Thessalonicenses esse volebat, dum ad eosdem ita scriberet: (*Sine intermissione orate*;) *hi continuo Sabbathum habent*; *aliqui hoc faciunt in aliqua parte temporis*: (*Septies in die laudem dixi tibi.*) *Aliis ne omnino alienarentur à Deo, oportuit, quod haberent aliquem diem determinatum, ne nimis tepescat in iis amor Dei*: (*Si . . . vocaveris Sabbathum delicatum, . . . Tunc delectaberis super Domino.*)

S. Th. ib.

Ps. 33. v. 2.

1. Thess. 5. v. 17.

Ps. 118. 164.

Isai. 58. v. 13. 14.

9. Quemadmodum vero præter hanc Sabbathi sanctificationem, ut paulò ante diximus: aliæ quoque Hebræorum populo præscriptæ fuerunt solemnitates, ita etiam Ecclesia nobis Christianis præter diem Dominicum, multa alia festa in honorem Dei & Filii ejus, ipsiusque sanctissimæ matris, & aliorum Sanctorum præscripsit, S. Bernardinus ubi supra, quærit, *quare alia festa ultra diem Dominicam addita*? Respondetque, id principaliter factum esse *propter rememorationem beneficiorum, quæ nobis à Deo in talibus diebus collata sunt.* Si enim festum Natalis celebratur in honorem nativitatis nostri Salvatoris; Pascha in memoriam resurrectionis ejus! Epiphania, ad recolenda tria illa tam insignia mysteria &c. Sic pariter varias celebramus sanctissimæ Virginis solemnitates, *ob multas perfectiones, quas in se habuit*, inquit S. Bernardinus, *& nobis Divino Numine inspirante, participat & confert.* Præterquam quod SS. Virginis festa ad aliud quoddam emolumentum nostrum celebremus, quia nimirum est divinarum opum thesauraria, quarum participio tantopere indigemus. Quod vero alios Sanctos attinet, hi quidem, ut S. Bernardus ait, *bonorum nostrorum non egent, nec quidquam eis nostra devotionis præstatur, sed plane quod eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum*; dum enim eorum solemnitates celebrando, nos pro beneficiis, quæ eorum suffragiis intervenientibus, continuo recipimus, gratos exhibemus, eosdem ad patrocinii continuationem obligamus, simulque Dei nobis amicitiam comparamus, cui honor, servis & amicis ejus exhibitus mirè placet: unde David non dubitat spondere: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Quis*, inquit Sanctus Augustinus, *magnitudini timentium Deum, æqualem se audebit dicere, qui paratum habent Deum voluntati eorum*? Sanctus Bernardus in eodem sermone, eadem hæc utilissima motiva considerans ait: *Nec sanè parum fructuosa invenitur memoria festiva Sanctorum, & languorem, teporem, erroremq; depellens, cum eorum intercessione juvetur infirmitas nostra, consideratione beatitu-*

Cur Ecclesia præter diem Dominicum etiam alia festa Christi & Sanctorum instituerit.

S. Bern. ib. Art. 1. c. 3.

S. Bern. ser. 2. de fest. omnium Sanctorum.

Ps. 144. v. 19.

L. Aug. Ho. 8. de Epiph.

S. Bern. ib.

tudinis excitetur negligentia nostra, ignorantia quoque nostra ipsorum erudiatur exemplis. S. Augustinus de profectu, quem Christianus ex Festis Martyrum colligere debet, differens, quis finis in eorum celebratione, iis præfigendus sit, his verbis docet: *Ut ea celebritate*, inquit, *& Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex eorum memoria renovatione abhortemur.*

S. Aug. l. 8. de Civit. Dei c. 27.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De solicitudine, quam Deus circa Festorum celebrationem exhibuit.

THEMA.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Exod. 29. v. 8.

Cur Deus præcepto de sanctificando Sabbato, solo præmiserit verbum memento. S. Bern. T. 2. ser. 10. A 1.

1. S. Bernardin. ingeniosè observat, quod Deus decem Decalogi præcepta condens, nulli alteri mystieum verbum *memento* præmiserit, nisi huic tertio, in quo Sabbati sanctificationem hominibus sollicitè præcipit. *Consideremus*; inquit, *recordationem, quia ait, memento. In nullo aliorum præceptorum, Dominus hoc verbum memento, prævideret humana fragilitatis conditionem, & quoniam in aliis diebus totius hebdomade, mundanorum solicitudines memorias hominum occuparent, intelligentias excederent, & voluntates delectabiliter infisterent, ideo ut animarum provideret ruina, tutasque redderet ante casum, memento, ait, ut diem Sabbati sanctifices; dicit enim in fronte hujus præcepti, memento*; primum namque & præcipuum, quod Deus post absolutam vastam universi hujus machinam, ab homine, ad ejus imaginem & similitudinem creato, poposcit, fuit, ut Discursu primo dixi, exacta dierum festorum sanctificatio: *Igitur perfecti sunt cæli & terra*, inquit Scriptura, *& omnis ornatus eorum, Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat: . . . Et benedixit diei septimo, & sanctificavit illum*; id est, ut V. Beda ait: *benedixit illa benedictione & sanctificatione, quam populo suo lege plenius intimavit dicens: memento, ut diem Sabbati sanctifices.*

Gen. 2. v. 1. Ibid. v. 2. Ibid. v. 3. V. Bed. ib.

Christus à pueritia, ferventer coluit dies festivos. Luc. 2. v. 42. Ibid. v. 43. Albert. Mag. ibid.

2. Postquam Filius Dei incarnatus duodennis existens, ætatem nondum convenientem assecutus fuit, jam laborioso itinere ex Nazareth Jerosolymam se recipere voluit, dicente Evangelista: *Cum factus esset annorum 12. ascendentibus illis Jerosolymam, secundum consuetudinem diei Festi, consummatisque diebus &c.* ubi Albertus M. Ly *diei Festi* considerans, ad propositum nostrum inquit: *Ecce ratio motus, non enim sine ratione movetur de loco ad locum discurrens.* S. Antonius de Padua similiter Christum adolescentulum Jerosolymam se recepisse notat, causa devotionis & reverentiæ solemnitati, quæ ibi celebrabatur, debitæ; unde ait: *In Jerusalem accessit reverentia & devotionis causa.* Salmeron insuper Christum in templo ad finem usque solemnitatis, Jerosolymis commoratum fuisse, ex his observat Evangelistæ verbis *Consummatisque diebus*, indeque hoc elicit documentum, quod scil. festa integre, non verò ex parte tantum celebrari & coli debeant. Imò non solùm in pueritia, verum etiam sæpius in adultiori ætate constitutus, Salvator festa frequentasse legitur: *Erat autem dies Festus Judæorum*, inquit S. Joannes, *& ascendit Jesus Jerosolymam; Est autem Jerosolymis probatica piscina*, circa quæ verba Simon de Cassia inquit: *Crebrò legimus Salvatorem interfuisse ex studio festivitatibus Judæorum, ad ostendendam virtutem, ad inferendam doctrinam, non ad ostentationem, ut humanam gloriam veneratur, & sua benignitate se necessitatibus hominum inferebat*; Jerosolymam namque mox ut venit, probaticam piscinam, quæ velut hospitale quoddam infirmis refertum erat, visitasse legitur ad denotandum, quod verus festa sanctificandi modus sit, misericordiæ operibus sese applicare.

S. Ant. de Pad. ser. in Dom. infra oct. Epiph. Salm. ib. Non ex parte sed integrè.

Joan. 5. v. 1. 2. Simon de Cassia l. 3. c. 7.

Maximè Festa Paschalis.

3. Alias quoque appropinquante pariter paschate (quæ maxima Judæorum solemnitas erat) Sancto Joanne teste, Jerosolymam sese transtulit. *Prope erat Pascha Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam; Et invenit in templo vendentes, boves & oves, & columbas, & nummularios sedentes*; & quidem benignissimus licet Magister noster mansuetudinis virtutum summa cum solicitudine, tam verbo quam exemplo docuisset, dicens: *Discite à me, quia mitis sum*; attamen magnam illam videns irreverentiam, qua Paschatis sanctificatio contemnebatur, propria manu flagellum confecit, & zelo furoreque armatus, profanatores è loco sacro pepulit. Et quidem zelus hic honorandi & sanctificandi festa in Deo admodum est in sacris literis vulgaris & antiquus; ideoque apud Jeremiam legimus, quod Deus manum suam à fulminibus iræ suæ, contra Jerosolymam conceptæ exarmare volens, huic Prophetæ præceperit, ut nomine suo civibus Jerosolymitanis serio mandaret, ne Sabbatum profanarent: *Hæc dicit Dominus . . .; vade & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur; & in cunctis portis Jerusalem: Et dices ad eos audite verbum Domini, Reges Juda & omnis Juda, cunctique habitatores Jerusalem, . . . Hæc dicit Dominus; custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die Sabbati, . . . Et ejicere nolite onera de domibus vestris in die Sabbati, & omne opus non facietis.*

Joan. 2. v. 13. 14. Matth. 11 v. 29. Zelus Dei celebrationis festorum, per-antiquus est. Jerem. 17. v. 19. Ibid. v. 20. Ibid. v. 21. Ibid. v. 22.

4. In libro 2. Esdræ cap. 13. legitur, quòd; quia populus cultum Sabbati per opera servilia, contractusque emptionis & venditionis, sacrilegè contempserat, dirum servitutis flagellum super se provocarit. Verum Ecce tibi finem, quo Deus movebatur, ut Jeremiam ad populum à profanatione diei festi avocandum adhiberet, nimirum justi supplicii sui fulmina à prædicto populo removeri cupiebat: præcipitur igitur *Propheta*, inquit Theod. *ut regiis portis occupatis, denunciet omnibus, tam Regibus quam privatis, ne transgrediantur legem de Sabbato latam, sed diem illum quiete exornent, & ne æmulentur Patrum inobedientiam; hoc enim si fiat, inquit, emolumentis pacis fruemini, & concurrent utique, qui Deo in pace sacrificia offerant.* Alias quoque huic Prophetæ idem præceptum à Deo impositum fuisse legimus, Jerem. cap. 7. *Verbum quod factum est ad Jeremiam à Domino dicens: Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini per portas has*; sciendum verò est, portam hanc Regum Juda palatio vicinam fuisse, perque eam Reges, Principes, aliosque aulæ Regiæ illustriores Proceres transire solitos fuisse, ideoque Deum voluisse,

2. Esd. 13. v. 18. Unde processerit zelus Dei contra profanatores festorum. Theod. ibid. Jerem. 7. v. 1. & 2. Ibid. v. 5. Maximè contra Reges & Principes.

voluisse, ut Propheta ex parte sua, Regibus & Potentatibus populi, Sabbati cultum seriò præciperet, quia cura observandi dies festos, non modo sacerdotibus incumbit, sed etiam temporalibus rectoribus & gubernatoribus, iis maximè diebus mercatus prohibendo publicos tripudia, ludos, spectacula, comœdias, aliasque similes dissolutiones; Unde S. Carolus Borromæus abrogare volens multos, circa hanc profanationem introductos abusus, nullam offendit majorem magisque insuperabilem difficultatem, quàm quòd ministri Regis populo sibi subjecto, quoad hujusmodi introductos abusus, specialiter verò in Dominica prima Quadragesimæ, faverent & protegerent, quibuscum ipsi animositate, Ambrosianæ haud dissimili, continuò pugnandum fuit. Invenerat dictus Archipræsul in Archiepiscopalis curiæ suæ exordio, in diœcesi sua, diuturno usu receptum fuisse, quod dies festi hujusmodi mercatibus, tripudiis, hastiludiis, crapulis, ludis, aliisque similibus insolentiis, differenter contaminarentur, quibus proinde sensim & paulatim eliminandis abusibus toto pectore incubuit, suosque diœcesanos ad tantam demum observantiam reduxit, ut non solum Mediolani, sed & in universa illa vastissima diœcesi sua populus diebus festivis, nulli alteri rei, quam Missis, prædicationibus, exhortationibus spiritualibus, aliisque devotionis exercitiis deditus esse cerneretur. Inter alia verò, quæ parochis præscripsit, ut animabus sibi subjectis omni cum sollicitudine inculcarent, unum fuit dierum festorum sanctificatio; voluit namque ut quilibet Parochus, iidemque subjecti fideles suum agnoscerent debitum, sacrum illud tempus in exercitiis sanctis, Christianæque pietatis operibus fructuosè impendendi, quantumque id ad vitam Christiano homine dignam, animarumque salutem conferat; in casu verò contraventionis, se contra hujusmodi transgressores per pœnas comminatas, imò & per excommunicationem processurum esse minabatur.

Quibus emendandis S. Carolus Borromæus maximam sensit difficultatem.

Act. Eccl. Mediol. pag. 435.

5. Theodosius junior una cum Valentiniano lib. 15. C. Theod. de spectac. in dierum festivorum honorem, spectacula prohibuit, hujus prohibitionis sequentem reddens rationem: *Quia tota Christianorum & fidelium mentes, Dei cultibus tunc occupantur. Si qui etiam nunc vel Judaæ impietatis amentia, vel stolida paganitatis errore aut insania detinentur, aliud supplicationis esse noverint tempus aliud voluptatum.* In hac quoque veneratione, populis imprimenda, omnes pastores Ecclesiasticis quovis tempore uniformes fuisse comperiuntur. Inter decreta Ecclesiæ Gallicanæ, anni 1304. hæc verba leguntur: *Cum salus fidelium ex observatione dependeat mandatorum, juxta sententiam Salvatoris: si vis ad vitam ingredi, serva mandata, tavere debent summopere clerici, tam sæculares quàm religiosi, quorum exemplo illuminari debet populus laicalis, & maximè clerici Prælati quicumque, quibus cura imminet animarum, vel in observationes ipsorum* (id est, dierum festivorum) *plebes sibi commissas verbo pariter instruant & exemplo.* Similiter in antiquo quodam Concilio Matisconensi, diei Dominicæ observantia, sequenti decreto seriò præcipitur. *Videmus populum Christianum temerario more diem Dominicam contemptui tradere, & sicut in privatis diebus, operibus continuis indulgere, propterea per hanc synodalem nostram epistolam decernimus, ut unusquisque nostrum in sacrosanctis Ecclesiis admoneat sibi subditam plebem, & siquidem admonitioni consensum præbuerint, suis prode-*

L. 15. C. Theod. de spect.

Imperatores prohibuerunt spectacula diebus festivis.

Decr. Eccl. Gallic. l. 4. c. 13.

Etiam decreta Ecclesiæ Gallicanæ.

T. 2. Conc. Matisc. 2. Ann. 588. sub Pelag. 2. pag. 701.

runt utilitatibus; sin autem, subjacebunt pœnis à nobis divinitus definitis. Omnes itaque Christiani, qui non frustra hoc nomine fruimini, nostra admonitioni aurem accommodate. Ubi specialiter consideranda sunt verba illa: *Qui non frustra hoc nomine fruimini*, quia qui cultum Deo festis diebus debitum, quo divinitatem ejus coram toto mundo protestamur & declaramus, contemnit, hic se, saltem quoad apparentiam externam, Christianum esse minimè probat.

6. Adrichomius in descriptione terræ sanctæ circa vocem *Engaddi* refert, in Ægypto quemdam scaturire fontem, in quo sanctissima Virgo, Herodis fugiens persecutionem, divinum suum lavit infantem, cui proinde *Jesu fons* communi nomine appellatur; cujus aquis hortos quidam balsami, eidem fonti contiguus irrigatur, quia verò aqua hæc horto illi irrigando non sufficit, ex vicino quodam puteo; mediâ rotâ à 4. bobus gyrata, hauritur aqua, quanta pro horto sufficit; idem verò auctor ad intentum nostrum subdit: *Mirum dictu, verumtamen; à meridie Sabbati usque ad auroram diei Lunæ, boves nullo verbere impelli possunt, ut in protrahenda aqua laborent: Quod est fides nostra testimonium celebre.* Unde Christus jure merito, populo suo improperare poterit illud Isaiæ: *Audite cœli & auribus percipe terra.... filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me; Cognovit bos possessorem suum, . . . Israël autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israël, abalienati sunt retrorsum.* Verum enimvero qui sunt illi, de quibus Deus sic lamentatur, num forte hi, qui festa & solemnitates, in ejus honorem institutas non observant? utique non modò de his conqueritur, sed & de iis, qui festa celebrantes, bono ipsum oculo non respiciunt; Deus enim in eodem capite dicit: *Neomeniam & Sabbathum & festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri, Calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.* Causa igitur ob quam festa, ab iis celebrata, Deo accepta non sint, his verbis *Calendas vestras, solemnitates vestras*, innuitur; quia cum festa in honorem Dei & Sanctorum instituta sint, malitia tamen humana iis abutitur, dum propriis appetitibus in iis vacare præcipue student; dum superbis & ad levitatem compositis vestimentis incedunt; dum luxui, pompæ, & consortiis malis indulgent, dum mercatus & nundinas in iis instituunt, dum tempus illud Deo consecratum in conviviis, ludis, profanis conventiculis, tripudiis & aliis recreationibus consumunt; hinc enim fit, ut in festis illis, devotioni & cultui Dei vix quid supersit. Observanda est autem illa ab Adrichomio notata circumstantia: *Usque ad auroram diei Lunæ*; quia sanctificatio diei festi exactissima & punctualis sit oportet; unde S. Carolus Borromæus inter alia statuit, ut observantia cuilibet diei festo debita, integra sit, 24. horis continuis constans, incipiendo à media nocte, diem festum præcedente, usque ad transactam aliam mediam noctem sequentem. Est enim cultus externus, diebus festis à nobis Chri-

Adrich. in descript. ter. sanctæ voce Eng.

Approbatur cultus diei Dominicæ insigni miraculo.

Isai. c. 1. v. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4

Isai 1. v. 13. 14.

Malitia humana abutitur solemnitate festorum.

Act. Eccl. Mediolan. pag. 433.

Christianis magno cum zelo prosequendus, ne inimicis fidei scandalum præbeamus, neve dici possit, quod Jeremias lamentatur: *Viderunt eam hostes, & desiserunt Sabbata ejus.*

Thren. 1. 7.

7. Apud S. Lucam Salvator noster à malignis Scribis & Pharisæis cinctus, mirabilem iis quæstionem proposuisse legitur: *Cum intraret Jesus in domum cujusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem & ipsi observabant eum; Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum; Et respondens Jesus, dixit ad legisperitos . . . : Si licet Sabbato curare?* Supervacanea hæc quæstio fuisse videtur, quis enim eo melius scire poterat, licitumne, an verò illicitum esset, in die festo sanare infirmum, quando is idem ipse erat, qui hoc præceptum Sabbati colendi condiderat? cur ergo hanc iis interrogationem fecit? Nimirum quia *omnis Christi actio, nostra est instructio,* ideo tametsi hoc licitum esse sciret, Doctorum tamen legis Sacerdotum & capitum Synagogæ opinionem desuper exquirere voluit; ut in hoc tam anxio sanctificationis festorum puncto nos instrueret, quòd, quando in iis quid operandum est, quod apparenter juxta exilem vulgi capacitatem; dubium est, an sit servile an non, prius à peritis, & maximè à Superioribus poscendum sit consilium, eorumque requirenda sententia, non verò juxta proprium cujusque cerebrum procedendum. Notandum quoque, sacrum textum dicere: *Et ipsi observabant eum;* cum enim circa transgressionem festorum vehemens sit pruritus, ideo sæculares, aliique parum timorati homines, apertis oculis considerant, qua ratione Religiosi, Sacerdotes, aliique, quibus majori cum exemplaritate vivere incumbit, dictos festos dies sanctificent: *Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis;* nihil enim est, quod hæretici, infideles, fideique nostræ inimici facilius carpant, quàm sit exiguus, qui locis sacris, functionibus, & Ecclesiæ solemnitatibus à nobis defertur respectus & reverentia.

Luc. 14. v. 8.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
Expenditur quæstio Christi: Si licet Sabbatho curare.
Ps. 36. v. 12.

8. Porro quo fine festa instituta sint, S. Isidorus his verbis docet: *Omnes festivitates pro varietate Religionum, diversaque in honorem martyrum tempora, ideo à viris prudentibus instituta sunt, ne forte rara congregatio populi, fidem minueret in Christo; propterea ergo, dies aliqui constituti sunt, ut in unum omnes pariter convenirent, ut è conspectu mutuo & fides crescat, & lætitia major oriatur:* at verò si in festis absit devotio, licentia autem & libertas mundana invalescat, Ecclesia non solum finem à se intentum, ut scilicet fides erga Christum augeatur; non consequetur, sed etiam propter scandala & abusus, tum fides in Christum, tum fidelium existimatio diminuetur. S. Antonius de Padua illa Evangelii verba perpendit: *Die festo mediante ascendit Jesus in templum; quod fecit,* inquit, *ad assumendam devotionem. Sicut enim Christus imminentibus solemnitatibus, templum corporaliter ascendit, sic innuit, quod nos semper per devotionem debeamus ascendere in Deum, singulariter autem in festis aliquibus solum divino cultui vacare debemus.* S. Bernardinus verba illa, quæ Christus paulo ante Apostolis suis dixerat, scilicet: *Vos ascendite, ego enim non ascendam ad diem festum istum,* considerans, quærit: Quid est, quod Salvator noster dicat: *non ascendam,* cum tamen paulo post ipse ascenderit, moxque ex ore ipsiusmet Salvatoris respondet: *Ego non ascendam ad diem festum istum scilicet ad ista festa mundana, vana & temporalia. Alia sunt spiritualia festa, & ad illa ivit Christus in occulto; festa spiritualia sunt, displicentia peccati, dolendo de peccato facto, similiter gaudere de bono & Deo.*

S. Isid. l. 1. de offic. Eccl. c. 35.
Quis sit finis institutionis festorum.
Joan. 7. v. 14.
S. Anton. de Pad. Fer. 3. hebdom. 4. in Quadr.
S. Bern. T. 4. ser. 25

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vacatio ab operibus, quam dies exigunt festi, intelligenda est, quo ad servilia, non spiritualia; hæc enim dies festos sanctificant, non profanant.

THEMA.

Sabbatum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo. Exod. 20. v. 10.

1. Licet Deus jusserit, ut Sabbatum sanctificaturi, ab omni opere abstinerent, per hoc tamen minimè credendum est, ipsum otia illis imperare voluisse, adeo ut etiam ab omni vacarent virtutis exercitio; sed dum ait: *Non facies omne &c.* de operibus servilibus intelligendus est, non spiritualibus; id quod in Levitico clarius his declaratur verbis: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: loquere filiis Israël, & dices ad eos: hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas, sex diebus facietis opus, dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur Sanctus, omne opus non facietis in eo,* quod paulo post magis declarat, dum ait: *Nullum servile opus facietis.* Ac proinde S. Basilius caussam exponit, cur Deus Isaiæ c. 1. solemnitates, quas Hebræi in ejus honorem celebrabant, rejecerit; quia nempe dies illos in otio transigebant: *Vacantes inerti otio,* inquit, *ab his, quæ præsentem concernunt vitam diebus festis nihil interim non perficiebant; absurda improbitatis merito, prædicabantur vacare odibili otio. Quomodo enim non odio prosequendum otium, quod formica & ape pejorem efficit hominem, qui utique initio suo conditionis, positus in Paradiso est, ut operaretur, & custodiret eum? primum igitur & maximè proprium humanæ conditionis studium est, ut operetur; ita ut iners otium sit propemodum præter hominis naturam, id quod asserit se Dominus odisse.* Quale vero otium Deus in festis suis desideret; idem S. Doctor declarans, inquit: *Cæterum, quonam genere otio nos feriari vult? nimirum ut ne operemur cibum, qui perit, ne ad ullam vanitatem sustollamus oculos, ne inanes fabellas & rumusculos excipiamus auribus; manus ut excutiamus ab omni munere, ne veloces habeamus pedes ad effundendum sanguinem, utque uno sermone concludam, ne omnem curam expleamus in desideriis istius corporis.*

Diebus festivis non est feriandum ab operibus bonis.
Lev. 23. v. 8.
Basil. in c. 1. Isai.
Quale otium Deus à nobis exigat diebus festivis.

2. S. Joannes Chrysostomus super illa Amos verba: *Væ vobis, qui venturi estis in diem malum, qui appropinquatis & tangitis Sabbata mendacia;* circa hæc inquam verba, quid Propheta per tangere Sabbata mendacia intelligat, quærens, respondet: *Judæi putant, sibi Sabbatum otii gratia fuisse datum; verum non ista est causa, sed potius ut abducti à curis rerum temporalium, otium omne consumerent in spiritualibus; quod enim Sabbatum non otii, sed spiritualis actionis materia sit, dilucidum est, ex ipsis rebus.* Moxque ad testimo-

Amos 6.
Quod sint Sabbatha mendacia.
D. Chrys. T. 5. Conc. 1 de Laz.

testimonio Scripturæ comprobat, siquidem in lege sacerdoti, duplicem in Sabbato ut victimam offerret, præcipiebatur; unde hanc deducit consequentiam: *Si prorsus esset otii dies, oportebat sacerdotem omnium maximè otium agere. Quoniam igitur Judæi corporalium rerum curis liberati, non vacabant spiritualibus, ut puta sobrietati, modestiæ & audiendis divinis sermonibus, sed contrarium potius faciebant, servientes ventri; indulgentes ebrietati, distenti cibis, deliciantes; audi, quomodo eos reprehendat Propheta: Væ vobis, qui venturi estis in diem malum, qui appropinquatis & tangitis Sabbata mendacia:* idem quoque Sanctus notat, quod postquam Amos hæc verba dixisset, mox subsequentibus verbis, quid per Sabbata mendacia significare velit, exprimat, dum ait: *Qui dormitis in lectis &c.* D. Chrysostomus similiter quærit: *Quomodo igitur ea mendacia reddebant?* respondetque: *Dum operabantur iniquitatem, deliciis & ebrietati vacantes, & sexcenta alia fœdissima perpetrantes*; idque per eadem probat verba Prophetæ, dicentis: *Qui dormitis in lectis &c.* ac tandem concludit: *Accepisti Sabbatum, ut animam tuam liberares à vitiis, tu verò tum magis illa committis.*

Num. 28.

D. Chrysostom. ibid.

3. Enimverò quo modo nihil operando festa fructuosè celebrare valeamus, S. Petrus Damianus declarat, dum opera, quibus in iis incumbendum est, recenset dicens: *Ille porro Sabbatum Domino veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ mundi sunt, operibus vacat, ut à spiritualibus tamen actibus non quiescas; unde veritas ait: Aut non legistis, quia sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt?* Origenes quoque integrum illorum operum texit catalogum, quibus diebus festivis, tametsi in iis nihil operari jubeamur, utiliter vacare possimus. *Si ergo desinas,* inquit, *ab omnibus sæcularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritualibus operibus vaces, ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis aurem præbeas, & de cœlestibus cogites, de futura spe sollicitudinem geras, venturum judicium præ oculis habeas, non respicias ad præsentia & visibilia, sed ad invisibilia & futura; hæc est observatio Sabbati Christiani*; secus si feceris, Sabbatum mendax celebrabis. Nec est, quòd objicias, quod scilicet Deus in principio mundi festorum sanctificationem instituens (ut in disc. 1. probavi) *requieverit ab universo opere*, nobisque proinde ab omni opere cessandi exemplum dederit; siquidem cum S. Ambrosio respondeo: *Deus ab operibus mundi quievit, sed non ab operibus sanctis, cujus sempiterna & jugis operatio est; dicente Filio: Pater meus usque modo operatur, & ego operor; ut ad similitudinem Dei, sæcularia nostra opera, non religiosa cessarent.*

D. Petr. Damian. l. 4. Ep. 16

Recensentur opera quibus diebus festivis fructuosè incumbere possimus.

Orig. Hom. 13 in Num.

S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 13.

4. Quodnam, autumatis fuisse motivum, cur inimici populi Dei solemnitates & Sabbata, à Judæis celebrata, exsibilarent, lamentante Jeremia: *Viderunt eam hostes & deriserunt Sabbata ejus?* quia scilicet observabant, quod tempus illud sacrum inerti otio transigerent, idemque sine ulla animi ad spiritualia applicatione inutiliter dissiparent; ita enim hunc textum exponit S. Antonius: Quia proinde sequens Archiepiscopo dignissimum suggerit consilium; dum ait: *Vitanda est negligentia in festis, ne scilicet quis det se otio & ludis; omnia enim mala docuit otiositas, unde dicitur: Viderunt eam hostes, scilicet animam aut personam otiosam, & deriserunt Sabbata ejus propter otium.* Hebræos autem hujus temporis imitantur Christiani, qui in Dominicis, aliisque solemnitatibus in otio sterTunt, nec aliis, quam recreationibus epulis, & commessationibus dediti esse cernuntur. Ita Sanctus Augustinus, qui de Sabbato Judæorum & Festis Christianorum, quæ Sabbata nostra sint, disserens, ait: *Hunc in præsenti tempore, otio quodam corporali, languido & fluxo & luxurioso celebrant Judæi; vacant enim nugis, & cum Deus præceperit observari Sabbatum, illi in his, quæ Deus prohibet, exercent Sabbatum. Vacatio nostra à malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est.* Hebræi namque præceptam in Sabbato ab omni opere vacationem ad litteram intelligunt, ut se hac ratione ab operibus quoque virtuosis & sanctis eximant. Vulgata omnibus illa est, quæ in Anglia cuidam accidit Judæo, historia; cum enim is in Sabbato in cloacam lapsus fuisset, nec inde ne Sabbati observantiam violaret, se extrahi permitteret, dicendo: *Sabbata sancta colo, de stercore surgere nolo*; tandem dum elapso Sabbato Christiani opem implorasset, ut inde emergeret, hic prætextu Dominicæ respondit: *Sabbata nostra quidem Salomon* (hoc enim Judæi nomen erat) *celebrabis ibidem.*. Etenim in universo Sacræ Scripturæ volumine, Deus nuspiam in festis diebus virtuosè operari prohibuisse legitur; adeoque nec vetitus erat actus charitatis in proximo à præcipitio liberando exercitus; & tamen cæcus ille Hebræus Sabbati præceptum in propriam perniciem sinistrè interpretabatur, nec mirum, quia *litera occidit, Spiritus autem vivificat.*

Thr. n. 1. v. 7.

Cur Judæorum Sabbatha detestentur.

S. Ant. sum. Theol. T. it. 14. c. 4 de tert. præcep.

Thren. 1. 7

Imitantur illos Christiani.

S. Aug. in Ps. 91.

Staplet. in Promp. mor.

Lepida historia Judæi, sabbathum colentis.

5. S. Cyrillus Alexandrinus textum quemdam S. Matthæi adducens, ait: *Juxta Servatoris vocem Sacerdotes in templo Sabbatum violant, & in eo sacra facientes & consueta facere non cessantes sine crimine sunt, ut ipse ille judex eis jure merito protestatus est, quod enim tempus est, in quo cessare à bonis, Deoq; gratis operibus abstinere debeamus? aut quo tempore a pietatis studiis impune cessare possumus? otium igitur illud sabbaticum maximè laudabilem & execrabilis peccati cessationem continet* S. Augustinus ad dicta Geneseos verba (*requievit ab omni opere, quod patrarat*) se reflectens, ait: *Insinuata est nobis quies post bona omnia opera nostra, sicut insinuata est Dei quies post omnia bona opera sua; fecit enim Deus omnia, & ecce omnia bona valde, & requievit Deus die septimo ab omnibus operibus suis, quæ fecit; requiescere vis & tu? Fac primo opera bona valde. Vacatio imperata est, vacatio illa quod significat, tu age. Vacatio autem spiritualis, tranquillitas est cordis, tranquillitas autem cordis provenit de serenitate bonæ conscientiæ.* Idem quoque S. Doctor, postquam in Psalmum 91. scribens, Hebræos in Sabbato ab omnibus aliis operibus, præterquam à jocis & ludis suis abstinere dixisset, subjungit: *Melius est arare, quam saltare. A bono opere vacant, ab opere nugatorio non vacant. Nobis Sabbatum imposuit Deus, quale? Primo ubi sit, videte, intus est, in corde est Sabbatum nostrum, multi enim vacant membris, & tumultuantur conscientia. Omnis homo malus Sabbatum habere non potest, nusquam enim illius conquiescit conscientia.*

S. Cyrill. l. 4. in Joan. c. 6.

Nunquam à bonis operibus vacandum est.

S. Aug. ser. 22. ex 40. [illegible]

S. Aug. in Ps. 91.

6. S. Bernardus quoque ad sannas se reflectit Gentilium, quibus Hebræos explodebant, dum in Sabbato complicatis in sinum manibus se diem illum per ignavum otium sanctificare, Deiq; præceptum adimplere credebant, cum tamen à solitis suis recreationibus & vanitatibus minime desisterent: *Vacantes corpore, vacantes ubique corde, nequaquam merentur videre,*

S. Bern. de inter. domo c. 70.

Toxantur Judæorum otia Sabbatina.

re, quam dulcis est Dominus, nescientes facere Sabbatum ex Sabbato, merito viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus, præcepto enim legis ab exteriori opere in Sabbato cessatur. Hostes ergo sabbata videntes, irrident, cum maligni Spiritus ipsa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt. Venerab. Beda verba illa Esdræ: *Factum est cum quievissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: Et clauserunt januas, & præcepi, ut non aperirent eas usque post Sabbatum*, in sensu morali de puritate & munditie exponit conscientiæ, ad festivitates tanto decentius sanctificandas requisita, dicit enim: *Conscientia cum à vitiis purgata Deo inhabitatore gaudet, Jerusalem rectè potest vocari. Quæ sunt hujus portæ Jerusalem, nisi sensus corporis nostri, videlicet visus, auditus, gustus, olfactus, & tactus? per quos illa, quæ foris aguntur, ad notitiam nostræ mentis quasi intrando pertingunt, quos in die Sabbati claudere jubemur, ut cum Deo vacare Psalmis sive orationibus nos occupando quærimus, omne quod exterius agitur, ab animo procul ejicitur.* Ad hoc etiam propositum, ut scilicet, qualem Deus à fidelibus suis io diebus festis vacationem requirat, intelligamus, ponderatione dignissima est illa Ruperti sententia, dicentis: *Celebra festivitates tuas, & redde vota tua, id est, à malis operibus vaca, & in bonis operibus persevera*; ne tibi contingat, quod S. Augustinus ait: *Multi vacant membris, & tumultuantur conscientia.* Huc quoque spectat illud S. Prosperi in sententiis effatum: *Observatione Sabbati, quæ vacatione unius diei figurabatur, ablatâ, perpetuum Sabbatum observat, qui spe futuræ quietis sanctis est operibus intentus.*

2. Esdr. 13. v. 19. Mundâ conscientiâ sunt festa celebranda. V. Beda l. 4. Alleg. in Esdr. c. 37.

Rup. Abb. in l. 2. in Nahum. c. 2. S. Aug. in Ps. 91. S. Prosp. sent. 278.

Non sine mysterio Christus quosdam sanavit in Sabbato. Joan. 9. v. 16. Genes. 2. v. 2.

7. Non sine mysterio utique incarnata Sapientia frequenter variis obnoxios morbis in Sabbato curavit, unde Pharisaica malignitas ei improperavit: *Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit.* Et quidem primâ facie non adeo iniqua videri poterat hæc eorum querela, tum quia Scribas & Pharisæos exinde contra se excitandos esse sciebat, tum quia ipse idem ille erat, qui in prima hujus festivitatis origine *requievit ab universo opere*, tum denique quia ipse hoc præceptum condiderat: *Sabbatum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo*; cur ergo hæc miracula in alios Septimanæ dies non differebat? Dum in Sabbato populum in Synagoga doceret, miserabilis quædam mulier ei præsentata fuit, quæ 18. annorum spatio, morborum furiis excruciata, ad tantam curvitatem redacta fuit, ut non posset sursum respicere: *quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se & ait illi; mulier, dimissa es ab infirmitate tua, Et imposuit illi manus, & confestim erecta est*; quia in occasione Archisynagogus iratus dixit: *sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati.* Cui sapientissimus Magister respondit: *Unusquisque vestrum Sabbato non solvit bovem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit Satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die Sabbati? Et cum hæc diceret, erubescebant omnes adversarii ejus.* Hæc igitur est quies & vacatio, quam Deus in diebus festis à fidelibus suis requirit; si nempe dæmonem ab anima expellere, culparum vincula solvere, & misericordiæ, charitatis, compassionis, que operibus vacare satagamus, visitando infirmos, eosque consolando, & cunctis iis possibilia subsidia impendendo.

Exod. 20. v. 10. Luc. 13. v. 12. & 13.

Bonis operibus non solvitur Sabbatum. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

Circumcisio licet fiebat in Sabbato. Joa. 7. v. 23.

8. Idem Salvator noster aliud, Pharisaicam obstinationem convincens argumentum formavit, dum sibi licere circumcisionem in Sabbato factam, Sabbatum non profanare ostendit: *Si circumcisionem accipit homo in Sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in Sabbato?* quo argumento punctum hoc decidere voluit, ostendendo, quod, quidquid ad animæ salutem ordinatur, exactam diei festivi adimpletionem non rumpat, sed potius magis magisque sanctificet. Si enim contingat (hoc Discursu S. Augustinus Hebræos aggreditur) quod octavo die post natum infantem, hic secundùm legem circumcidi debeat; accidatque pariter, quod dies ille in Sabbatum incidat, in quo & præceptum ab omni opere abstinendi urget, quam tunc consilii partem amplectemini? *Vacabitis, ut servetis Sabbatum; an circumcidetis, ut impleatis sacramentum diei octavi? sed novi quid faciatis, circumcidetis hominem. Quare? quia circumcisio pertinet ad aliquod signaculum salutis, & non debent homines Sabbato vacare ad salutem.* Eodem etiam argumento S. Cyrillus Alexand. utitur, dum in hæc verba scribit: *Circumcisio suscipitur etiam in Sabbato, legem de cessando in die Sabbati nihil metuens. Cum ergo septima diei Sabbatismus cessationem & relaxationem ab omni nequitia & otium à peccato significet; rursus autem spiritualis circumcisio nihil aliud, quam hæc ipsa, quamquam alio modo designet (majoribus enim cupiditatibus ac pluribus voluptatibus liberari cessationem à vitio manifeste parere arbitror) non tantum circumcisionem nullo modo Sabbati legem evertere comperiemus, sed eam juvare, & in unam eamdemq; propemodum rationem concurrere, palamq; docere, à nequitia cessandum esse.*

S. Aug. Tr. 30. in Joan.

S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 6 in fin.

DISCURSUS. IV.

ARGUMENTUM.

Inter opera servilia, quæ dies festos maximè profanant, peccata præcipuè censenda sunt, quæ proinde iis diebus, magis quàm aliàs, expiare & abominari debemus.

THEMA.

Dies septimus celeberrimus & sanctus erit vobis; omne opus servile non facietis in eo. Num. 28. vers. 25.

Dies festivi optimè coluntur expiatione peccatorum.

1. DEUS non modò in hoc Numerorum capite, sed sæpius in cap. 23. Levitici, varia populo suo festa præscribens, eidem semper, ne ulli operi servili manum imponerent, interdixit; quod licet quoad sensum literalem de operibus manualibus & mechanicis intelligatur; SS. Patres tamen in sensu mystico & spirituali de abstinentia à quovis vitio, nec non de omni eo, quod conscientiam maculare potest, communiter explicant. Unde S. Augustinus ait: *Non frustra illo die populus ab omni opere servili abstinere præceptus est, quo significat: peccatum, nisi quia non peccare sanctificationis est, hoc est muneris Dei per Spiritum S.* D. Antoninus illis Levitici verbis (*omne opus servile non facietis*) hanc Glossam adjicit: *opus servile est peccatum*, juxta illud: *Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati*; citatque authoritatem S. Thomæ, dicentis: *magis facit contra præceptum de sanctificatione Sabbati seu*

S. Aug. in lib. de spir. & lit. c. 15

Levit. 23. v. 7. S. Anton. sum. Theol. p. 2. tit. 14. c. 7. §. 3. Joan. 8. v. 34.

S. Thom. 2. 2. q. 122. a. 4.

seu festi, qui facit peccatum die festo, quam qui facit aliquod opus corporale, de se licitum. Citat pariter S. Augustinum, ex quo talem refert sententiam: *Melius faceret Judaus aliquid utile in agro suo agere, quam seditiosus in theatro in festo existere; & melius fœmina eorum die Sabbati lanam facerent, quam si toto die in Neomeniis suis impudice saltarent.*

S. Aug. l. de 10 chordis.

2. S. Bonaventura in quodam sermone, hoc præceptum Moysi Exodi 20. datum exponens, varias in eo circa observantiam hujus præcepti, notat præscriptas fuisse circumstantias; unde ait: *primum peccatum tangitur, cum dicitur: nullum opus facies in eo, id est, tu nullum perpetrabis peccatum.* Præterea dicit, Deum non solum præcepisse, ne quis eorum illum directè offenderet, sed nec aliis peccati occasionem præberet; unde *secundùm peccatum tangitur; cum dicitur: Nec filius, nec filia; id est, non eris pater peccati, instigando alios ad peccatum, verbo vel opere, vel exemplo. Tertium peccatum tangitur, cum dicitur: Nec servus tuus, nec ancilla tua; ille enim qui facit peccatum, servus est peccati; sed ille qui defensat peccatum, Dominus est peccati, illi præbendo patrocinium, qui facit peccatum. Quartum peccatum est, quando aliquis peccantem acceptat; quod notatur ibi: Nec jumentum tuum, jumentum cum fuit ligatum, non ducebatur ad opus, nisi acceptante Domino, & ista acceptatio est religatio. Quintum peccatum est, quando aliquis alium castigare negligit; quod tangitur, cum dicit: Non advena, qui est extra portas tuas; advenam quis reputat hominem; quando dicit ad alium: quid ad me de peccato tuo? & sic quando homo non se opponit peccato alterius, efficitur particeps peccati illius.* Ecce tibi, quot modis Deus juxta hanc Bonavent. expositionem, peccatum in diebus festis exterminari velit, utpote quod velut instrumentum, & festa profananda aptissimum, infinitâ aversione abhorret.

S. Bonav. T. 7. serm. d. 10. præcept. ser. 4.

Variis peccatorum speciebus violantur festa.

3. Deus apud Jeremiam his protestatur verbis: *Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die Sabbati: & si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus.* Quæ verba licet de corporeo onere portando vel vehendo, utpote opere servili intelligantur, multi tamen sacri Interpretes eadem in sensu spirituali de peccatis exponunt. Unde Joann. Diacon. in vita S. Gregorii ita scribit; *Nos hoc, quod de Sabbato scriptum est, spiritualiter accipimus; Sabbatum enim requies dicitur, nos in die Sabbati onera per portas introducimus, si in Redemptoris nostri gratia constituti, pondera peccati ad animam per sensus corporeos attrahamus.* Pari quoque modo diu ante illum, Textum hunc sanctus Hieronymus commentatus fuerat, in hæc verba scribens: *Custodit animam suam, qui non portat pondera peccatorum in die quietis & Sabbati; nec infert ea per portas Jerusalem, quas virtutes debemus accipere.* Cui & Glossa Interlinearis subscribit, dicens: *Nolite portare pondera peccatorum, non enim portanda sunt, sed potius abjicienda;* festa enim ad animas per pœnitentiam, Sacramenta, aliaque devotionis exercitia sanctificandas ordinata sunt; ut sacrosanctos hos dies cum tanto digniori obsequio sanctificare possint. Dionysius quoque Carth. eamdem huic textui Glossam adhibet, inquiens: *Onera, id est, vitiorum pravitates deorsum trahentes & in profunda Tartari demergentes, portare nunquam debemus: sed potius*

Jer. 17. v. 24.

Onera peccatorum in Sabbato non portando.

Joan Diac. l. 4. vita S. Greg. c. 51.

S. Hieron. Ibid.

Interlin. Ibid.

Dion. Cart. Ibid.

præsertim diebus festis ea abstinere; juxta illud Apostoli; *Deponamus omne pondus & circumstans nos peccatum.* Author operis imperfecti verba hujus thematis perpendens, ait: *In lege præcepit, omne opus servile in Sabbato quemquam facere non debere, præterquam quod fit omni animæ, scilicet quod est necessarium vitæ humanæ, hoc figurale est, quia sic Deus in Sabbato cessat ab opere; Spiritualiter secundùm Evangelii veritatem, opus servile peccatum est, quoniam omnis, qui facit peccatum, servus est peccati: omne autem opus bonum non est servile, sed liberale, & pro anima fit libertate, licet videatur ipsum opus in prima facie corporale. Vides ergo, quia Christus Sabbatis operans, adimplevit legem, non solvit?* hinc S. Augustinus continere se nequivit, quin malignos Pharisæos, Christum his verbis (*non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit*) calumniantes perstringat, dicens: *ipse potius custodiebat, qui sine peccato erat; Sabbatum enim spirituale, hoc est, non habere peccatum.*

Heb. 12. v. 1.

Auth. imperf. Hom. 10.

Peccatum est opus servile.

Joan. 9. v. 16.

S. August. Tr. 44. ibid.

4. Spiritus S. qui sacri Chronistæ calamum jugiter direxit, omnes sex creati mundi dies delineans, de quolibet ait: *Factum est vespere & mane dies*; id quod de ultimo, qui septimus erat, minime dixit: quoad hunc enim nulla vespere mentio, sed dicitur: *Complevitq; Dominus die septimo opus suum, & requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat. Et benedixit diei septimo, & sanctificavit illum.* At verò nostisne hujus prærogativæ illius diei mysterium, cur scilicet quoad illum ne minima quidem vespere vel obscuritatis mentio fiat? *Omnia in figura contingebant*, nam ut in primo Discursu dixi, idem erat benedixisse & sanctificasse diem illum, quod Sabbati sanctificationem humano generi præscripsisse: Sabbatum verò à tenebris, omnique offuscatione lucis immune esse debet, id est, omni culpæ nævo carere, ut in eo dici possit illud Apostoli: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum & induamur arma lucis, Sicut in die honeste ambulemus.* Origenes ad verba assumpti thematis alludit, dum in homilia quadam ita scribit: *Quiescat ab operibus sæculi & spiritualibus vocat, iste est, qui sacrificium Sabbati & diem festum agit Sabbatorum, neque onera portat in via, onus enim est omne peccatum, quemadmodum dicit & Propheta: sicut onus grave &c.* S. Bonaventura super illa verba: *Die festo mediante ascendit Jesus in templum*, ita scribit: *Est festivitas angelica, sive divina in qua indulgetur divino cultui & laudibus, quiescendo ab operibus servilibus, & peccatis, de qua in Psalmo dicitur: Diem festum agent tibi.* Citatque testimonium D. Chrysostomi dicentis: *Nihil perniciosum facere, est diem festum agere.*

Gen. 1. v. 5.

Gen. 2. v. 2 & 3.

Dies festivi ab omni offuscatione peccatorum liberi esse debent.

Rom. 13. v. 12.

Ibid v. 13.

Orig. in Num. Hom. 23.

Psal. 37. v. 5.

Joan. 7. v. 14.

S. Bonav. in cap. 7. Joan.

Psal 75. v. 11.

5. S. Augustinus serm. 1. de temp. populum suum ad solemnitates currentes fructuose celebrandas exhortaturus, his ipsum erudiebat verbis: *Quotiescumq; natalem diem aut reliquas solemnitates celebrare disponitis, ebrietatem ante omnia fugite, iracundiæ quasi bestiæ crudelissimæ repugnate, odium velut venenum mortiferum de corde vestro repellite.* Impossibile enim est, quod, quamdiu peccatum cor hominis possidet, festa ritè celebrare & interius secundùm spiritum gaudere queat; neque enim DEO & Sanctis placere potest solemnitas, quæ in peccatis in eorumdem honorem celebratur. Unde idem S. Augustinus in serm. quodam de dedicat. Templi inquit, *qui nec castitatem custodit in corpore, nec puritatem tenet in mente, quoties Sancta solemnitates adveniunt in corpore videtur habere gaudium, in corde non celebrat nisi luctum;*

S. August. ser. 1. de temp.

A quibus peccatis diebus festivis maximè cavendum.

S. Aug. ser. 4. in anniv. dedic. templ.

luctum; cujus mox rationem subdens, ait: *Quale enim gaudium conscientia illa potest habere, in cujus anima multis vitiis occupata, magis diabolus probatur habitare, quàm Christus?* Origenes quoque in eadem homil. dies festos à peccatoribus celebratos in lamenta potius & ærumnas iis converti dicit:

Orig. hom. cit.

Sed quoniam (sicut Propheticus sermo prodocuit) dies festi peccatorum convertuntur in luctum, & cantica eorum in planctum, certum est, quia qui peccat & agit diem peccati, agere non potest diem festum. Tametsi enim oculus noster in ludis, choreis, conviviis, hastiludiis, aliisque dissolutionibus, quæ per mundanos diebus festis peraguntur, cernere sibi videatur lætitiam & risum, attamen ut bene ponderat S. Augustinus, qui 33. annis dissolutè vixit, ideoque ab experientia loquitur: *quale gaudium conscientia illa potest habere &c.*

Festa celebranda sunt expiatione peccatorum.
Lucæ 15. v. 32.

6. Lucæ cap. 15. Pater filii prodigi post ejus resipiscentiam, ob universa familia diem festum agi voluit, ideoque musicas, symphonias & convivia instituit, vestibus quoque novis filium induit &c. sed quo putatis fine hæc omnia fecit? *epulari & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus est.* Per quam parabolam cœlestis Magister insinuare voluit, festa ad expiationem peccatorum ordinanda esse, non verò per novorum criminum patrationem profananda. Et quidem ex Textu quodam Levitici clarè deducitur, quod *tantum absit*, ut in diebus festis major permitti possit vivendi licentia ut potius ipsamet infallibilis & æterna veritas præcipiat, dicens:

Lev. 16. v. 30.
Ibid. v. 31.

In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris, ... Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras. Atque hinc nascitur laudabilis illa Ecclesiæ consuetudo, qua in præcipuis solemnitatibus indulgentias concedere solet iis, qui contriti & confessi sacra se communione reficiunt; ut hoc modo omnes fideles per veniam & remissionem omnium culpatum, pœnarumque per indulgentias relaxationem, ad abundantiorem Spiritus fructum invitet. S. Cyrillus Alexand. super illa verba (*dies septimus celeberrimus & Sanctus erit vobis: omne opus servile &c.*) ad nostram eruditionem ita scribit:

Num. 28. v. 25.
S. Cyrill. Alex. l. 7. de adorat. & cult.

Hæc festivitas celebranda labore atque opere intermisso; relaxari namque mos est in festis: in quonam verò hæc relaxatio consistat, his docet verbis, nimirum in eo, quod est *ab operosis negotiis abstinere. Ex hoc item loco licet intelligere, Sanctos, qui Deo festum agunt, minimè decere peccatum committere, quod & turpe est & laboris plenum, sed potius animum relaxando, virtutis studiis oblectari.*

Judæis non licebat ignem accendere in Sabbatho.
B. Petrus Dam. l. 4. Epist. 16.
Quid per hoc designetur in Lege nova.

7. Alias inter veteris Sabbati observantias, una erat, quod, ut tantò perfectius ab omni servili opere abstinerent, ne ignem quidem accendere iis licitum esset. Unde B. Petrus Damianus in favorem nostrum hanc deducit moralitatem. *Ille*, inquit, *non servile opus facies, qui se a peccati perpetratione custodit, qui enim facit peccatum, servus est peccati. Iste non in domo sua ignem accendit, qui omnes vitiorum fomites & iræ & simultatis igniculos ex domicilio sua mentis extinguit, ab illo cavens igne, de quo scriptum est: Ite in lumine ignis vestri, & in flamma quam accendistis.* S. Ephrem pariter, quæ festa Deo & Sanctis ejus acceptiora & pulchra sint, his verbis declarat:

S. Ephrem. T. 1. de Festis diebus.
Quæ sint festa pulchra.

Festivitas pulchra est & divina, pœnitentia cum lachrymis: festivitas hæc est, quam Christus ipse concelebrat, factus pauper cum esset dives. S. Antoninus in 1. parte summæ suæ, de hac materia disserens, inquit: *Vitanda est in festis mortalis culpa*; idque per citatum Jeremiæ c. 17. Textum probans, subdit: *Pondus est peccatum, secundùm Psal. 37. (sicut onus grave &c.) Levit. 23. (opus servile non facietis in eo.) scilicet Sabbato; opus maximè servile est peccatum, quod facit servum diaboli.*

S. Anton. 1. p. sum. Theol. tit. 14 c. 4. de tert. præc.
Psal. 37. v. 5.
Lev. 23. v. 8.
Lev. 16. v. 31.

Idem quoque ibidem sensum declarat verborum illorum Levit. c. 16. *Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras, scilicet per contritionem; secundùm Originem, examinando conscientiam & dolendo de commissis.* Imò S. Augustinus clarè ostendit, quod in diebus festis à peccatis abstinere, magis ad Christianos, quàm ad Hebræos pertineat; dicit enim:

S. Aug. T. 9. Tr. 3. in Joan.

Observare diem Sabbati magis nobis præcipitur, quia spiritualiter observari præcipitur, Judæi enim serviliter observant diem Sabbati ad luxuriam, ad ebrietatem; spiritualiter observat Christianus, abstinens se ab opere servili. Quid enim est, ab opere servili? à peccato. Et unde probamus? Dominum interroga: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.

S. Antonin. p. 2. sum. Theol. tit. 9. c. 7. § 4.
Quomodo sanctificanda sit dies Dominica.

8. Idem S. Antoninus in 2. tom. ejusdem summæ, iteratu de diebus festis tractans, egregiam habet considerationem, nempe quod, cum per decursum sex dierum Septimanæ per varia mundi negotia distracti fuerimus, justum omnino sit, ut in die Dominica nos denuo recolligamus, conscientiam nostram examinando, commissorum errorum culpam agnoscendo, eorumque procurando remissionem & veniam; & adeoque, *tantum abest*, quod his diebus nobis dissolutionibus fræna laxare liceat, ut potius in iis de hujusmodi vanitatibus dolendum nobis sit, confitendæque commissæ per Septimanam transgressiones. *Inter cætera*, inquit S. Antoninus, *debent homines vacare compunctioni & contritioni peccatorum suorum, recogitantes, quid egerint aliis diebus, in quibus fuerunt occupati.*

Duplex portio mannæ colligebatur ante sabbatum; sed non aliis diebus.
Exod. 16. v. 22.

Olim Manna in deserto quotidie Hebræorum populo depluebat, solo die Sabbati excepto, & quidem ut hoc die perfectius feriari possent, voluit Deus, ut præcedenti die duplicem sibi colligerent annonam. *In die sexta collegerunt cibos duplices*; quos si aliis diebus congregassent, subitò inde vermes scaturissent, hujus autem divinæ providentiæ ratio hæc unica fuit, quia *requies Domini sanctificata est Domino*: pari quoque modo, si nos festa debitè sanctificaremus, justumque Dei cultum in iis exhiberemus Domino; Manna gaudiorum & consolationum spiritualium, nobis utique defuturum non esset; quia verò illa transgredimur, vermes, id est, malæ conscientiæ remorsus experimur, corda nostra corrodentes. Angelicus Doctor in tertii præcepti expositione, in quo festorum sanctificatio præscribitur, ita loquitur:

S. Thom.
Joan. 8. v. 3.

Debemus in iis cavere culpam, nam peccatum opus servile est, quia ut dicitur Joan. 8. Omnis qui facit peccatum, servus est peccati; unde cùm dicitur; omne opus servile non facietis in eo; potest intelligi de peccato, & ideo contra præceptum hoc facit quis, quando in Sabbato peccat, quia operando & peccando Deus offenditur. Et ideo Deus apud Isaiam protestatur, inquiens: Sabbatum & festivitates alias non feram; & quare? quia iniqui sunt cœtus vestri.

Isa. 1. v. 13

Exod. 16. v. 29.
Diebus festivis conscientia examinanda est.

9. Non carent mysteriis verba illa, quæ Deus per Moysen populo, Sabbatum sanctificaturo dixit, quando cibo illo cœlesti nutriebatur: *Maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo in die septimo.* Quibus verbis in sensu spirituali unicuique præscribebatur examen propriæ conscientiæ. Sanctus Lucas quoque de filio prodigo, ad pœnitentiam reverten-

te,

Luc. 15. v. 17. & 18. Theophyl. Ibid.

te, illum generalem culparum suarum recensionem instituisse dicit: *In se reversus, dixit, Surgam & ibo ad Patrem meum; id est*, ut Theophilactus exponit, *à sua exteriori evagatione rediens*; Porro sex Septimanæ diebus in variis mundi negotiis distrahimur, & ideo *necessum est, corda nostra de mundano pulvere sordescere*, conveniens igitur est, ut in die Dominico & festo, sordes deponamus & abstergamus, præcedentibus diebus contractas.

Sicut etiam festivitatibus Ecclesiæ scopis emundantur & decentius ornantur.

Sicuti enim Ecclesiæ in diebus festis, scopis emundantur, omnesque inde efferuntur immunditiæ, meliori quoque modo exornantur, quam reliquis diebus; ita & Christiani proprias purificare & evertere conscientias, animas emundare, easque virtuosis pietatis & devotionis habitibus, in iis diebus, exornare meritò debent; *an enim nescitis, quoniam membra vestra*, inquit Apostolus, *Templum sunt Spiritus S. qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Idem quoque Apostolus in cap. præcedente ejusdem Epistolæ, Corinthios his verbis exhortatus fuerat. *Pascha nostrum immolatus est Christus, . . . Itaq; epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitia & nequitia, sed in azymis sinceritatis & veritatis.* Ex quo Textu D. Chrysostomus deducit, quamvis animam fidelem quovis tempore, suum posse celebrare Pascha, nam ut idem Doctor observat, quando Apostolus hæc scripsit, nec Pentecoste nec Pascha erat, ac proinde *Indicat, non tempus, sed conscientiam mundam festum efficere, nihil enim aliud est festum, quam lætitia; spiritualem verò lætitiam nihil aliud gignit, quam bonorum operum conscientia.* Oleaster, qui præ cæteris in sensibus moralibus mirabilis existit, super illa Levitici verba (*omne opus non facietis in die illo*) ita scribit: *Cum peccata delenda sunt, nihil aliud curandum est: magni momenti negotium est, peccata deflere, cum gravissima vulnera sint; omnia negligenda sunt opera, cum hoc opus curandum fuerit.* Et ideo vacatio ab omni opere servili, quam Deus requirebat in diebus, quos à populo suo sanctificari præceperat, ad hunc præcipuè finem ordinabatur, ut in exequendo arduissimo animarum suarum negotio, tantò expeditiores essent; ita Abulensis, cujus hæc sunt verba: *Ut daret eis incentivum sive occasionem vacandi Deo, nam cum aliquis videt se carentem omni occupatione, facilius ad Deum convertitur.*

1. Cor. 6. v. 19. Ibid. v. 20. 1. Cor. 5. v. 7. Ibid. v. 8. Lev. 23. v. 7. Oleaster. Abulensis Ibid.

DISCURSUS. V.

ARGUMENTUM.

In solemnitatibus, aliisque diebus festis, ab impiis hominibus, iis ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

THEMA.

Gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ. Psalm. 73. v. 4.

Diabolus gloriatur quod diebus festivis plura fiant peccata.

1. PRopheta Regius amarè deplorat injuriam, divino cultui in festis diebus, ab impiis irrogatam, dum eos ex dæmonum instigatione, dissolutionibus suis plus quam alios profanant; dicit enim: *Et gloriati sunt, qui oderunt te, scilicet dæmones*, ut Hugo Cardinalis exponit, *quia in diebus solemnibus plura peccata fiunt.* Verè etenim sanguineis lachrymis deploranda miseria est, quod Catholico Christiani in magno numero scandalis, aliisque gravibus offensis, dies Dominicos & alias solemnitates, plus quàm alios dies profanos tam irreverenter transigant; quia *in diebus solemnibus plura peccata fiunt.*

Psal. 73. v. 4. Hug. Card. Ibid. Luca 2. 41.

Quid designet quod parvulus Jesus perditus fuerit in die festo.

Intra duodennium infantiæ Salvatoris, non constat sanctum Josephum & Beatam Virginem, cœlestem puerum à suis umquam oculis amisisse, præterquam in die festo, cum Jerosolymam ascendissent, & quidem licet eum sine ulla culpa aut negligentia propria perdiderint, incarnata tamen Sapientia totum hoc ad nostram permisit eruditionem, ut intelligeremus, quod festis potius diebus, quàm aliis, Deus à nobis sæpe amittatur; quia *in diebus solemnibus plura peccata fiunt*; unde Salmeron saluberrimè his verbis monet: *Potissimum cavendum est, ne in festis diebus celebrandis, dum cibo & potui, conviviis genioq; vacamus, dum pompa & vestibus magnificis, famulisq; ostentandis incumbimus, dum otio & ludis, & jucunditatibus parum honestis attendimus, Jesum, qui in nobis parvulus est, & tenera salus nostra, qua parum intelligit vel amat, aut minus operatur & patitur amittamus.*

Salmer. T. 3. Tr. 46.

2. Deus olim per Ezechielem lamentabatur: *polluerunt sanctuarium meum, . . . & Sabbata mea provanaverunt*; circa quem Textum Hugo Cardinalis in hoc puncto zelosissimus, festorum profanatores ita perstringit: *quia in festis magis peccant, & alios provocant ad peccandum & conqueritur frequenter Dominus in Scripturis, quia in festivis diebus magis eum offendimus, & magis gula & luxuria vacamus.* Notum est illud Jeremiæ lamentum: *Via Sion lugent, eò quòd non sint, qui veniant ad solemnitatem.* Quod utique nullus hodie facile dicere poterit de Christianorum solemnitatibus; siquidem in diebus festis tanta concurrit hominum multitudo, ut in Ecclesiis, locisq; vicinis vix alter alteri cedere possit, & tamen valde timendum est, ne illa Prophetæ verba: *Via Sion lugent*, etiam hodie impleantur. Audiamus S. Bonaventuram hac de re ita loquentem: *Allegoricè via Sion sunt sancti, dantes exempla vitæ; unde dicitur: state super vias & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona; lugent ergo hæ viæ, eò quòd non sit, qui veniat ad solemnitatem, quia sancti lugent, dum cultum Dei sperni considerant; Deum enim colere & pœnitentiam agere, hoc est, Deo solemnitatem facere.* Quam enim obsecro sancti in festis, quæ in ipsorum memoriam & honorem celebrantur, complacentiam habere possunt, dum illa per impiorum malitiam, in Dei & consequenter ipsorum vilipendium & contemptum ordinari conspiciunt?

Ezech. 23. v. 38. Hug. Card. Ibid.

Quomodo polluantur festa Sanctorum.

Thren. 1. v. 4. Thren. 50. v. 4. S. Bonav. Ibid.

3. In libro, summa prædicantium intitulato, de quodam, qui certo cuidam sancto valde se ferventer commendabat, refertur, quod idem sanctus *diu vocatus affuit, quærens quid tantum ad eum clamaret; cui alius: inter omnes sanctos post Deum & matrem ejus, tu es specialiter amicus meus, & in te plus confido, ideo ad te in necessitate mea clamo.* Sed quale hunc hominem à dicto Sancto responsum retulisse putatis? num fortè in præbendo ei auxilio repulsam dedit? minime, quin potius eidem dixit: *Quomodo amicus ero inimico Domini mei? Si vis, quod sim amicus tuus, vel te audiam, fac prius, quod tu sis amicus Dei. Quis enim apud mundum istum auderet amicitias ostendere*

Summa Prædicant. verb. Festum. c. 2. n. 7.

Pulchra admonitio alicujus Sancti quomodo festa sint colenda.

dere inimico & proditori Regis? taudem dictus Scriptor his terminat verbis: *Ad hoc ergo, ut in diebus festivis Deus & sancti tibi propitientur, memento ut diem Sabbati sanctifices, id est, sic teipsum dispone, ut tu sanctus sis in die festo.* Qua enim ratione Sanctos, in quorum honorem festa celebramus, propitios nobis futuros esse credere poterimus, si in iisdem diebus, ipsorum cultui dedicatis, illos per Dei offensas, quæ pariter in ipsorum contumeliam redundant, contemnamus? Commentator Nazianzeni dissolutiones, nostro etiam ævo usitatas ita describit: *Quocirca festa celebremus, non ut mos est, in publicis festis & solemnitatibus, per luxum & lasciviam atque hujusmodi oblectationem, sed spiritualiter, atque ut Deo gratum est, non mundi ritu, id est, voluptuariè & ut mundi Princeps cupit: sed supra mundi ritum, id est, Angelicè, non res nostras, id est, quæ ad cultum & observantiam nostri, sed quæ ad cultum Christi spectent.* Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemiæ, sacrilegia & omnis generis obscænitates: ut proinde S. Antonius meritò in hæc verba exclamet: *Heu miseranda cæcitas Christianorum, quia plura peccata faciunt & graviora in diebus festivis, quam per totam hebdomadam: nam cum aliis diebus oporteat eos diversis exercitiis laborare, ut possint vivere, diebus festivis, quando deberent laborare pro anima & Deo vacare, implicant se in multis vitiis.*

[Sancti in illorum festivitatibus male coluntur, si in illis Deus offendatur. — Nicetas Orat. 38. Nazianz. — S. Antonin. p. 2. sum. Theol. tit. 9. c. 7. § 3.]

4. S. Bernardinus divisionem omnium rerum hujus mundi, quæ Deo opponuntur, à S. Joanne Evangelista factam his verbis (*omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*) considerans, ait: *Superbia est in mente, luxuria in carne, avaritia autem est in substantia temporali: quæ omnia plus in festis in Dei contumeliam frequentantur.* Præter citatam S. Bonaventuræ expositionem super illa Jeremiæ verba (*via Sion lugent, eò quod &c.*) Dionysius Carthusianus eadem literaliter sic exponit: *Per metaphoram lugere feruntur, quemadmodum in multitudine venientium lætari asserebantur.* De viis autem nostris licet in iis magna sit diebus festivis hominum multitudo, dici tamen potest: *Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam*, quia cum festa pro devotionis augmento instituta sint, in iis tamen (quæ summa nostra miseria est) potius omnis triumphat licentia; & si aliqua in iis videatur lætitia, hæc mundana prorsus est & dissoluta, non verò spiritualis & Deo grata. Lyranus hæc verba: *via Sion lugent* exponens, ait: *Metaphoricè dici potest, quando ad festa Ecclesiæ negligunt venire Christiani. Spiritualiter autem via Sion, id est, præcepta Ecclesiæ, quæ sunt semita pulchra & arcta, lugent, id est, materiam flendi, virtuosis hominibus præbent, eo quòd non sint, qui veniant ad solemnitates; id est, celebritates ab Ecclesia institutas ritè observent: pauci namque per viam salutis tunc incedunt.* Idem Jeremias in eodem lamentationum suarum cap. 1. inquit: *Viderunt eam hostes & deriserunt Sabbata ejus:* Scitisne causam? inquit Hugo Cardinalis causa hæc est; *Quia in festivitatibus maximè peccata procurantur & fiunt.* Citatque S. Augustinum, qui in Confessionibus suis de semetipso fatetur: *Ausus sum in celebritate solemnitatum tuarum intra parietes Ecclesiæ tuæ concupiscere, & agere negotium procurandi fructus mortis. Item tum præcipue gula & lascivia vacant homines, cum magis deberent ab omnibus peccatis abstinere.*

[1. Joan. 2. v. 16. — S. Bern. T. 2. serm. 30. A. 2. c. 1. — Thren. 1. v. 4. — Dion. Carth. Isai. c. 9. v. 3. — In festivitatibus Christianorum omnis triumphat licentia & dissolutio. — Lyran. Ibid. — Dæmones & infideles derident festivitates nostras. — Thren. 1. v. 7. — Hugo Card. — S. August.]

Concilium quoddam Toletanum abusum, quo homines in diebus Dei & Sanctorum culti dedicatis, vitiis vel maximè indulgere solent, his verbis execratur: *Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent divina officia attendere, saltationibus & turpibus invigilent canticis, non solùm sibi nocentes, sed & Religiosorum officiis perstrepentes.* Enimvero quis est, qui nesciat aut dubitet, quin humani generis inimicus saltationes & tripudia, velut abominabiles bacchanalium reliquias in sacratioribus festorum diebus introduxerit? meritò igitur sanctus Carolus illas in sua & Episcoporum sibi subjectorum diœcesibus, omni conatu abolere studuit; ideoque in concilio 3. provinciali, inter cætera ita decrevit: *Provideat verò diligenter Episcopus, atque omnino efficiat, ut non modò non saltationes & choreæ, verum etiam nec comessationes in honorem Sanctorum, ludi, aliæve profana actiones, ab eorum festorum dierum & piorum institutorum cultu aliena, ullo quovis modo etiam illorum prætextu occasioneve introducta, publicè iis ipsis diebus fiant,* hujusque prohibitionis hanc reddit rationem, quia talia omnis malitiæ sunt seminarium: *nimis enim compertum est, numquam fere in his conveniri sine multis & iis quidem gravissimis Dei offensionibus; idque tum ob turpes cogitationes, obscæna dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras, illis perpetuo conjunctas; tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria, aliaque plurima mala inde consequentia quam sæpissime; his tot offensionum & peccatorum seminariis locum dari, iis præsertim diebus, qui dies propitiationis sunt, & iis ipsis diebus fideles plerosque nefariis istis satanæ blanditiis illectos.*

[Tom. 2. Concil. Tolet. 3. pag. 7. v. 6. n. 23. — Diabolus introduxit ut festis diebus fiant saltationes & tripudia. — Act. Eccl. Mediol. pag. 86. Præclara dehortatio S. Caroli Borromæi.]

5. S. Clemens Romanus Papa inter alias suas Constitutiones de sanctificatione dierum festorum disserens, hoc tradit salutare dogma: *Monemus vos fratres & conservi, ut relinquatis inania & turpia verba, facetias, ebrietates, libidines, delicias, immoderatam iracundiam cum stultis sermonibus; quoniam neque in Dominicis diebus, qui sunt hilaritatis & lætitiæ concedimus vobis præter sanctitatem aliquid dicere aut facere; ait enim quodam in loco Scriptura: servite Domino in tempore.* Quis autem non videt, quod (quæ summa nostra ignominia est) id, quod S. hic Pontifex vetat, inter nos Christianos Dominicis & Festis diebus, plus quàm aliis, qui ad laborem sunt destinati, locum habeat? Verba illa Ecclesiastici *tempus acquirendi & tempus perdendi*, quidam Auctor hoc modo ingeniosè exponit, dicit enim, quod, quidquid in tota septimana in Spiritu deperditum fuit, eò quod lucris mundanis tunc dediti fuimus, in Dominica per devotionem restaurari debeat, adeoque sex dies septimanæ profani tempus perdendi sint, dies verò Dominicos tempus sit acquirendi; & tamen per inimici tartarei impugnationem sæpe omnino fit contrarium; crebrò enim quod per studia, labores, negotia, aliasque occupationes in septimana acquisitum fuit, diebus festis in multitudine & concursu populi, in occasionibus & periculis obviis malarum societatum, recreationum, & scandalorum deperditur & evanescit.

[S. Clem. Rom. l. 5. Constit. Apost. c. 9. — Diebus Dominicis & festivis recuperari deberet, quod aliis diebus in spiritu perditum fuit. — Eccles. 3. v. 6.]

6. Albertus Magnus hac de re ita scribit: *quidam festum evacuant, quidam deturpant, quidam ad perniciem determinant. Evacuant otiosi, lusibus & non laudibus divinis intendentes. Alii per obscæna deturpant, potibus & escis & venereis intendentes.* Psalmista olim populo electo, inque figura hujus nobis

[Alb. Mag. in c. 2. Luc. Pauci pia & recta intentione ad Templa accedunt.]

Pf. 117. v. 27. Christianis ita præcipit: *Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris*; quasi dicat, inquit Lyranus, *quod Ecclesia impleatur populo*; & licet persæpe ingens & numerosus populi concursus in festis videatur, plurimi tamen ne pedem quidem in Ecclesiam inferunt; de quibus S. Paschasius super illa

S. Pasch. in 1. Thren. v. 7. Jeremiæ verba (*viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus*) inquit: *Præterea si sint, qui veniant corporeis gressibus ad Ecclesiæ limina, pauci admodum in confrequentatione usque ad cornu altaris Dei, qui ejus festiva concelebrent gaudia.* Præterea licet sæpe videantur congregationes in Ecclesiis, earumque atriis, Deus

Isa. 1. v. 13. tamen per Isaiam conqueritur: *Iniqui sunt cœtus vestri*; quia licet apparenter fideles esse videantur, dum è domibus suis ad festa honoranda egrediuntur, Deus tamen, qui *scrutatur renes & corda*, in sua lamentatione hac persistit: *Iniqui sunt cœtus vestri*, id

Haymo Ibid. est, ut Haymo ait: *non meam laudem, sed vestram mente volvitis iniquitatem*; quales enim cogitationes

Plurimi vero ut suis illecebris satisfaciant. in mente majoris Christianorum partis, in diebus festivis esse existimatis? Deus olim Ezechieli abominationes populi, erga templum sanctum suum exhibere volens, eidem dixit: *adhuc conversus vide*

Ezech. 8. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 8. *bis abominationes majores, Et introduxit me ad hostium atrii & vidi, & ecce foramen unum in pariete; Et dixit ad me: fili hominis, fode parietem.* Profectò si quis uniuscujusque fidelis cor, quæque in eo volvuntur cogitationes, intueri posset, videret utique, quam pauci cum rectitudine intentionis in templa se recipiant, ut scilicet Deum & Sanctos in iis venerentur & colant; è contra verò quam multi eo accedant, ut pompam & luxum vestimentorum ostentare, vel ab aliis videri, aut alios videre, vel Ecclesiæ apparatus, cantuumque suavitatem percipere, aut venustas mulierum faciei contemplari possint.

7. S. Ambrosius de iis, qui suo tempore in ho-

S. Ambros. de Elia & jejunio c. 17. norem Imperatorum epulabantur, ita scribit: *bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum, & qui non biberit, sit reus indevotionis; videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. O pia*

Alii compotationibus incumbunt. *devotionis obsequium! bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate, & hæc vota ad Deum pervenire judicant; sicut illi qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt.* Quot sunt inter Christianos, qui SS. protectorum aut tutelarium Ecclesiarum insignium solemnitates se honorare existimant; si per Ecclesiarum apparatus, musicas, cursum palliorum, hastiludia, ludos, ignes artificiales, convivia, tubas & tympana strepitum in populo percipiant, licet interea omnem pietatem & devotionem, post exhibitum hujusmodi, ut credunt, condignum obsequii tributum, totaliter intermittant? *O stultitiam hominum*, exclamat S. Ambrosius, *qui ebrietatem sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placari, qui jejunio passiones sustinere didicerunt.*

S. Bern. T. 2. serm. 10. Art. 2. c. 1. 8. S. Bernardinus, qui contra festorum profanatores acerrimus fuit declamator, ex prohibitionibus, quas Deus Hebræis in festivitatibus præscripsit, aptas elicit moralitates improperandi & detegendi in solemnitatibus nostris commissos defectus & excessus.

Moraliter nobis applicantur quæ in V. T. Judæis prohibita fuerunt in diebus festivis. Primo enim loco prohibebantur portare pondera in die Sabbati. 2. Ignem accendere. 3. Uvas calcare. 4. Repetere debita. 5. Cibos emere. 6. Eosdem coquere. 7. Ultra milliaris spatium ambulare. 8. Ligna colligere. 9. Quodvis opus servile facere; quæ omnia ad intentum nostrum moraliter his verbis adaptat. *Moraliter, inquit, primo onera portat, qui divinis offensionibus non renunciat; de*

Pf. 37. v. 5. *quibus in psalm. 37. dicitur: (Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me.) 2. Ignem accendit, qui jurgia seminat,*

Isaia 50. v. 11. *& mala consilia promit; unde Isaia 50. (Ecce vos accendentes ignem, accincti flammis.) scilicet estis. 3.*

Proverb. 27. v. 7. *Uvas calcat, qui contra spiritualia bona nauseat; unde Proverb. 27. (Anima saturata calcabit favum.) 4. Debita repetere, est injurias malo animo ad memoriam revo-*

Eccl. 10. v. 7. *care; unde præcipit Dominus, (Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ. 5. Cibos emit, qui oculos suos in vanitate pascit; ideo petit*

Pf. 118. v. 37. *Psalmista: (Averte oculos meos, ne videant vanitatem.) 6. Cibos coquit, qui ventrem suum per ingluviem pascit,*

Luca 21. v. 34. *prohibente Domino, Luc. 21. (Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ & ebrietate.) 7. Amplius quam mille passus vadit, qui pro illicitis operibus hinc inde discurrit, ad talem animam Jerem*

Jer. 31. v. 21. *31. Dominus ait: Revertere virgo Israël, revertere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis dissolveris filia*

Ibid. v. 22. *vaga. 8. Ligna colligit, qui mundanis delectationibus animum frangit seu flectit. 9. Ille opera servilia agit, quicumque Deum offendit, amplius enim abstrahit animam à divinis quæcumque mortalis culpa, quam quodcumque exercitium corporale, licitum & honestum.* S.

S. Bonav. in c. 8. Joan. Bonaventura multos quidem esse dicit, qui se ab hoc ultimo excusent, dicendo, multas recreationes licitas esse & honestas, atque ab omni peccato mortali immunes; quibus tamen ipse respondet, quòd si hujusmodi recreationes diebus festis instituantur, argumento futuræ sint, festa talia non ob honorem Dei, sed animi nostri relaxandi causâ celebrari. *Est, inquit, festivitas humana, quâ indulgetur comessationibus superfluis & vanis ludis & otio, quæ licet secundùm se non sint peccata mortalia, tamen periculosa sunt, & ad talia disponunt.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quantum peccatum dies Festos profanando committatur, ex nonnullis motivis multifariam consideratur.

THEMA.

Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam. Psalm. 118. v. 126.

1. PRofanati festi transgressionem supra modum aggravat strictissima, qua nos Deus ad illud sanctificandum adstrinxit obligatio, quæ eo præcisè tempore, quod pro exacta divinæ legis observantia specialiter selectum est, temerè rumpitur; ideoque Psalmista meritò lamentatur: *Tempus faciendi Domine &c.* quæ verba S. Hilarius ita legit: *Cum dissipata & abjecta à Judæis lex est, tunc fuit tempus Domino eâ, quæ continebantur lege faciendi.* Et verò ita est, si enim aliquod est tempus divinæ adimplendæ legi congruum, profectò nullum est aptius, magisque ad id obligans, quam dies festivus; unde

Divinæ legis adimplendæ tempus commodissimum est dies festivus. Pf. 118. v. 126. S. Hil. ib.

Hebræi in die Sabbati de lege Domini in Synagogis disputare solebant. S. Bonaventura tertium Decalogi præceptum; *Memento, ut diem Sabbati sanctifices*, ponderans; inquit: *Innuitur nobis, ut semper cogitemus divinam legem, unde Judæi die Sabbati consueverunt disputare de lege Dei, quia hoc est opus Dei.*

S. Bonav. T. 7. serm. de 10. præcept. serm. 4.

Conculcare igitur præceptum sanctificationis diei festi, eo tempore quo Festum celebratur, delictum est omnino inexpiabile, ob quod regius Vates graviter scandalizatus, meritò dicit: *Tempus faciendi Domino* (ita S. Hilarius legit) *dissipaverunt legem tuam.*

2. S. Ber-

S. Bern. T. 2. serm. 11. Art. 2. c. 1.

Contaminatio dierum festivorum per opera prava maximum peccatum est.

2. S. Bernardinus tam enormis peccati malitiam exaggeraturus, hunc in modum loquitur: *quam execrabile sit talibus diebus vacare lascivis, cantibus & choreis, ubi visu, auditu, gustu, tactu mentes astantium illaqueantur & contaminantur, quis exprimere potest? non enim deliciis & epulis carnalibus diem Dominicam deputavit Deus, sed magis ipsum sacris exercitationibus & sancto otio consecravit. Benedixit enim Deus diei septimo, & sanctificavit illum.* Enimvero ad luculentius exprimendam injuriam, quam Deo irrogat is, qui illum lo die, divino suo cultui destinatu, qualis est dies festivus, offendit, sequens similitudo aptè deservire poterit. Si enim amicus aliquis 7. dumtaxat scuta habens, 6. illorum tibi donaret, uno solum sibi in usum proprium reservato, numquid ingratissimus, imò abominabilis latro esses, si unicum illud scutum ei furtivè eriperes? nonne donator juxta leges justissimè faceret, si donationem sex scutorum antea factam revocaret? Deus nobis sex septimanæ dies in servitium & commodum nostrum donavit, unico tantùm sibi reservato, ut illum in ejus honorem impenderemus; quâ igitur ratione tam ingrati esse poterimus, ut & hunc profanare, & in satisfactionem nostram, idque (quod crimen plus aggravat) in ejus injuriam & offensam consumere non verecundemur.

Quod declaratur apta similitudine.

Concilium Tridentinum severissimè inhibuit profanationem dierum festorum.

3. In prædictis Regii Prophetæ verbis considerabile valde est postremum, scilicet *tuam*; à supremo enim legislatore Deo, multæ promulgatæ sunt leges, tum in commune Reipublicæ beneficium, tum in privatam particularium & proximorum nostrorum utilitatem; at verò præceptum sanctificandi dies festos, in ejus cultum & honorem immediatè tendit; idenque de iis, qui illud prævaricantur, verè dici potest; *Dissipaverunt legem tuam*, tales enim Deum ipsum directè & immediatè vilipendunt, & contumeliâ afficiunt; unde S. Mater Ecclesia hanc observantiam magna cum solicitudine urget. Quare & S. Carolus Borromæus ait: *Sacrosancta Tridentina Synodus, cum statuit fideles religioso festorum cultu abuti non debere ad commessationes, ad luxum & lasciviam; tum pastores omnes vehementer in Domino obtestata, debitam sanctamque eorundem observantiam pastorali diligentia magnopere commendavit.* Et post citatum decretum 25. *de invocatione Sanctorum*, subjungit sequentia: *Fideles nefariis istis satanæ blanditiis illectos, à divinis officiis, religiosis supplicationibus, lectionibusque sacris abduci, avertique rudes à percipiendis fidei rudimentis, aliisque ab aliis Christianæ pietatis officiis, in quæ eo tempore religiosè incumbendum est, abstrahi & amoveri. Hoc certè gravissimum est in conspectu Dei & Ecclesiæ.* Considerationem hanc de bonis, quæ non sanctificando festa, negliguntur & perduntur; & de malis, quæ eadem profanando committuntur, S. Bernardinus diu ante S. Carolum his verbis expressit: *De talibus Jerem. 2. Dominus conqueritur, dicens: duo mala fecit populus meus (scilicet non servando dies festos) me dereliquerunt fontem aquæ vivæ; ecce oblivio Dei; & foderunt (scilicet per mentis occupationes) sibi cisternas dissipatas, id est, lucra dissipantia mentem; quæ continere non valent aquas, quia insatiabilis est cupiditas avarorum.* Similiter in quodam Concilio Parisiensi ita statuitur: *Salubriter admonemus cunctos fideles, ut diei Dominico debitum honorem & reverentiam exhibeant, quoniam hujus dehonoratio est, & à Religione Christiana valde abhorret, & suis violatoribus animarum periculum procul dubio generat.* Et in alio quodam moderniori Concilio, sæculo 15. celebrato, sequens reperitur decretum: *Cum juxta D. Pauli præceptum, qui Christi sunt, sobrietatem semper sectari debeant, diebus Dominicis præsertim & aliis festis, comessationes, convivia publica, tripudia, saltationes, strepitus & choreas fieri, venatu & aucupatu tempus terere, comœdias, ludos scenicos vel theatrales, & alia hujus generis irreligiosa spectacula agi, sub anathematis pœna prohibet hæc Synodus.* Cujus decreti hanc reddit rationem, quia *valde absurdum est, fideles iis diebus, qui propitiando Deo sunt destinati, fallacibus istis Satanæ blanditiis illectos à divinis officiis, religiosis, supplicationibusque sacris abduci.* Concilium vero Narbonense adversus eos, qui pœnis fulminatis obedire contemnunt, sequentem decernit condemnationem: *Quod, qui contempserint, præter excommunicationis pœnam, tamquam superbi & hæreseos nomine suspecti, notari & puniri possint.* Mirum proinde non est, Calvinistas festa à suis Calendariis abolevisse, & ab omnibus proscripsisse Rebus publicis, qui veri cultus Deo debiti, implacabiles sunt inimici. In Concilio quodam Burdegalensi, his diebus nostris celebrato, sequentia leguntur verba: *Ita pronus ad lapsum humanus animus, atque olim à SS. Patribus, in conveniendo populos in unum sunt introducta, ea jam vice versa populum in varios distrahant excessus*; id quod optimè consonat citatis Davidis verbis: *Tempus faciendi Domino, dissipaverunt legem tuam*, id est, quo tempore divinum sanctificare debebant cultum, eo vel maxime eumdem contumeliari & conculcare studebant; & licet *Dies Festi*, ut idem ait concilium, *contemplationi rerum cœlestium, & illuminandis fidelium animis sint destituti*, magna tamen illorum pars non solum non abjicit opera tenebrarum, nec induit arma lucis, sed potius quantum scit & valet, diebus festivis tenebras sectari contendit, quia *qui male agit, odit lucem.*

Ps. 118. v. 126.

Act. Eccl. Mediol. Conc. Provinc. 3. pag. 85.

Contra hoc ipsum etiam declamarunt alii sancti, & Concilia.

S. Bern. ib. A. 3. c. 1.

Jer. 2. v. 13.

Tom. 3. Conc. Par. 6. A. 829. Can. 5.

Co . Tr. A. 1538.

Etiam addita pœna anathematis.

Conc. Nar. A. 1551. Can. 47.

Concil Burdegal. A. 1624. c. 2.

Ps. 118. v. 126.

Joan. 3. v. 20.

4. Oleaster verba illa Levitici: *Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas*, ita verti posse dicit: *Ista sunt solemnitates, ista sunt tempora, scilicet statuta Domini seu à Domino, convocationes sanctitatis; id est, quas vocabitis sanctas, aut quibus ad sancta homines vocabitis.* Præcipue verò Ly *convocationes sanctitatis* ponderans ita scribit: *Discurrit hinc inde populus Dei in diebus festis, ludis, epulatur, choreas ducit. & multo his deteriora facit diebus festivis; Dominus verò præcipit eos ad sancta vocare.* Quæ quidem prophanatorum culpa propter scandalum, quod inde infideles recipiunt, quam maximè aggravatur, quia *viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus.* S. Paschasius de Ecclesia, sub id lamentante, ita loquitur: *Cum multos cadere quotidie conspiciat in manum hostium, quod æstimas sponsa Christi, inter tot miseriarum & scelerum nostrorum damna; quanta in suis electis nobis adhibeat lamenta, quantasque lachrymas? quæso, quanto mærore afficitur, cogitare non pigeat, præsertim cum & solemnitates nostræ, atque Sabbata festivitatum, non minus violantur à nobis, quam & ab hostibus deridentur, nec non ubi vel quis sit Deus noster, frequenter quæritur.* Idem quoque punctum olim à concilio quodam Parisiensi his verbis movebatur: *Dum hæc agunt, decus christianitatis offuscant, & nomen Christi blasphemantibus, locum amplius detrahendi attribuunt.* Dum enim dierum solemnitates nostris contaminamus excessibus, quid aliud facimus, quàm quod nos paganis & idololatris in festis suis conformemus? nam ut Gregorius Nazianzenus observat; *Festos dies gentilis agit, verum juxta corpus, deosque suos & dæmones; quorum alii vitiosarum affectionum affectores atque Architecti sunt,* quem

Lev. 23. v. 2.

Gravissime peccant qui dies festos ludis & epulis contaminant.

Thren 17.

S. Pasch. Ibid.

Tom 3 p. I. pag. 577 Conc. Paris. sub. Greg. c. 48.

Nazian. orat. 44.

Similes sunt Paganis.

quemadmodum ipsimet asserunt, alii ex vitiosis, affectionibus honorem consecuti sunt; ac proinde modus etiam ille, quo facta celebrant, cum vitiosis affectionibus conjunctus est, ut hoc ipsum, quod peccant, in Dei honorem cedat. Festos dies nos quoque agitamus, verum ut Spiritui gratum est; gratum est porro eam à nobis rationem iniri, ut eorum, quæ in rem sunt, vel aliquid dicamus, vel agamus. Nec feriari nostrum, quidquam est aliud quam animæ aliquid eorum agere, quæ firma & stabilia sunt, & manibus tenentur, non autem suffugiunt, & dilabuntur, quod utinam à nobis hodie adimpleretur, ast quæ nostra magna est miseria à nobis in diebus festis ad aliud non attenditur, quam ut effræni appetitui nostro satisfiat; quasi id, quo peccamus, in Dei honorem cedat. Nicætas Commentator Nazianzeni postquam deos gentiles multorum scelerum Auctores fuisse probasset, subdit: *Hinc fit, ut apud Græca superstitionis sectatores, vitiosa, quoque sit festorum agendorum ratio; etenim unumquemque deorum suorum congruenti vitio colunt, uti illud ipsum, quod peccant, in Dei honorem cedat, ad quem vitium ipsum quasi res quædam honesta & prædicanda confugit.* Quis autem non videt, quod Christiani illi, qui omne studium suum diebus festivis in ludis, ebrietatibus, conviviis, saltibus, aliisque profanis vanitatibus positum habent, cum Paganis omnino conveniant, qui se in cultu idolorum suorum, tanto illis acceptiores futuros esse credunt, quantò eorum imitatione sunt vitiosiores? contra quos S. Hieronymus ad Eustochium virginem scribens, ita loquitur: *Nobis solicitus providendum est, ut solemnem diem non tam ciborum abundantiâ, quam Spiritus exultatione celebremus, quia valde absurdum est, nimia saturitate velle honorare martyrem, quem scimus Deo placuisse jejuniis.*

Nic. Ibid.

S. Hier. ad Eustoch.

Tom. 3. op. S. Franc. Apoph. 44.

5. In Opusculis S. Francisci legitur quod, dum ejus fratres in Conventu Reatino in festo Nativitatis Christi ob ministri cujusdam Provincialis adventum, mensam solito lautiorem præparassent, Seraphicus Patriarcha fratres reprehenderit, dicendo: *In die pauperis Christi à paupertate deviatis; mementote, quod hodie B. Virgo in adventu Filii Dei in hunc mundum vix habuit panem ad manducandum; & mundi Dominus pro incunabulis animalium habuit præsepe.* Optime igitur Commentator Nazianzeni inquit; *congruere diei mysterio debet festi celebratio;* quo enim modo nomen sanctificationis festi suum sortietur effectum, si Christianus ex dæmonis instigatione nulli rei sic studeat, quam ut per lascivas societates, omnigenasque dissolutiones, nec non majorem Dei & Sanctorum offensam & vilipendium festa profanet?

Celebratio diei festivi, debet congruere mysterio, quod celebratur.

Nic. Orat. 28. Naz.

6. In Summa prædicantium hæc verba leguntur *Ad hoc, quod festa nostra Deo & Sanctis placeant, oportet, quod alio modo teneantur, quia nec ipse Deus nos in illis Sanctis exaudiet; nec ipsi Sancti, quorum festa sic agimus, nobis amici erunt, nec nos in necessitatibus nostris ad eos, clamantes exaudient;* quibus verbis consonat S. Bernardus, qui festum S. Joannis Baptistæ, pilis camelorum se obtegentis & locustis famem suam irritantis in luxu concelebrantes ita perstringit: *Ille corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit; vos indui festinatis bysso & purpura, & splendide epulari? Heu, hic est præsentis totus honor diei? hæc Baptistæ reverentia tota? Cujus memoriam agitis, O nimis delicati cultores? cujus celebratis natalem? nonne illius, qui in eremo fuit hirsutus veste, confectus inediâ? in his tota versatur hæc vestra celebritas, in popularis favoris aura sectanda, in gloria vestium & voluptate ciborum.* Verum utinam hic Christianorum sa in

Summ. Prædic. c. 2. Feria n. 7.

Violatores festorum sunt sacrilegi & temerarii.

S. Bern. ser. de Nat. S. Joan. Bapt.

festis sisteret irreverentia, & non insuper ad choræas, ad comœdias lascivas, ad cursus profanos, ad ebrietates, & tot sine numero & sine fræno committendas inimicitias raperetur. Qui decimas alteri rapit, latro est; sacrilegus est, qui portas rumpit Ecclesiæ ad spoliandum eamdem: pari igitur modo sacrilegus & latro censendus est, quisquis ad suas voluptates & effrænes appetitus exatiandos, festa Dei & Sanctorum honori consecrata & obligata usurpat, seu potius abutitur; est enim *contrectator rei alienæ invito Domino,* estque sacrilegus, quia rem sacram aufert, talis enim est festorum sanctificatio; est insuper temerarius, abominabilis, detestabilis, qui tempore adeo sacrosancto suis indulget cupiditatibus. *Mira multorum insania est,* inquit S. Bernardinus, *per totam septimanam laborare pro misero corpore, & insuper in die festo laborare pro damnatione infelicis animæ. Admiranda dementia non velle potius laborare in servitio Christi; stupenda vesania, per totam hebdomadam laborare in operibus licitis; & diem Dominicum polluere & violare ludis & voluptatibus, & ebrietatibus & choreis.*

S. Bern. T. 2 serm. 10. A. 2. c. 1.

7. De omnibus quidem peccatoribus dici potest, quod S. Paulus ad Hebræos scribit, scilicet quod sint *rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei & ostentui habentes:* magis tamen specialiter id verificatur de illis, qui vitiosis excessibus suis festa dehonestant & profanant; & quidem notandum, quod idem Apostolus paulo ante hæc verba dicat: *Sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum ... Et prolapsi sunt,* quæ omnia de plerisque festorum profanatoribus, prò dolor, verificantur; quot enim sunt, qui, postquam diebus festivis expiatâ per confessionem conscientiâ & sacra communione refecti, verbo etiam Dei auscultato ad dissolutiones & peccata, mundi torrentem sine retinaculo sequentes prolabuntur? hi tales profectò, quantum est ex parte ipsorum Filium Dei de novo crucifigunt.

Hebr. 6. v. 6.

Denuò crucifigunt filium Dei.

Ibid. v. 5. & 6.

Ibid. v. 4.

8. Observastisne aliquando modum & tempus quo Redemptori nostro mortis sententia pronunciata fuit? Hebræi etenim à principio se legis Dei zelosos probabant observatores, siquidem in die festo necem ei inferre subterfugiebant: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo;* persuasum namque sibi habebant, se à reatu mortis Christi immunes futuros, quia authoritatem habentes in materiis, ad Religionem spectantibus, pœna capitali animadvertendi in transgressores, ea tamen ob primariam paschatis solemnitatem uti non voluerunt, verumtamen ne perderent occasionem, à traditore, Christum in manus eorum consignante subministratam, operæ pretium duxerunt, si eum Pilato consignarent, ne sese tanto pollurent crimine; unde clamabant: *Nobis non licet interficere quemquam;* quibus S. Augustinus appositè improperat, dicens: *exacuerunt tamquam gladium linguas suas; non dicant Judæi: non occidimus Christum, etenim propterea eum dederunt judici Pilato, ut quasi ipsi à morte ejus viderentur immunes; nam cum dixisset eis Pilatus: vos eum occidite, responderunt: Nobis non licet interficere quemquam; iniquitatem facinoris sui in judicem hominem refundere volebant, sed numquid Deum judicem fallebant?* ecce igitur qualiter scelus detestabilissimum, quod numquam humana aut diabolica impietas execrabilius commisit, in die sacratissimo, præque cunctis aliis solemnissimo, machinatum & adimpletum fuerit; *erat enim magnus dies ille Sabbati.*

Judæi detestabile crimen Deicidii patrarunt, & machinati fuerunt in Paschali tempore.

Matth 26. v. 5.

Joan. 18. v. 31.

S. August. in Ps. 64.

Joan. 19. v. 31.

9. S. Bo

S. Bonav. ser. 6. in Par.

Quod tempus plurimum eggravavit illorum crimen.

9. S. Bonaventura super illa verba : *vocavit adversum me tempus*, inquit : *Tempus enim aggravat Christi passionem, aggravat autem propter festi magnitudinem, propter quod multi convenerant in Jerusalem, ut coram pluribus inhonoraretur, in quo tempore gravius est affigi.* Major enim est injuria, quæ alicui in loco conspicuo & publico, inque meliorum conspectu irrogatur, quam qua solus à solo in loco privato afficitur, quia in hoc secundo casu offensus non tantùm contemnitur. Quod si Christianus intra quatuor muros reconditus contra solum Deum peccatum in cella sua patraret, offensa ejus non tantum eggravaretur; at verò quando in Ecclesia, tempore sacrificii, divinorumque officiorum, coram innumerabili populo, in die soli honori & cultui divino dedicato & consecrato, Deus offenditur, tunc verè tempus *aggravat propter festi magnitudinem*; unde & Origenes in quadam Homilie inquit : *Perierunt omnes festivitates & dies solemnes ejus, quoniam in loco sancto & in die festivitatis. Dominum meum Jesum Christum occiderunt; & propterea dicit ad eos : Neomenias vestras & Sabbata & dies festos vestros odit anima mea.*

Orig. h. 23. in Num.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Dæmones, ut nos ad dies festos profanandos inducant, nullum non lapidem movent.

THEMA.

Quiescere faciamus, omnes dies festos Dei à terra, Psalm. 73. v. 8.

Totus infernus conjuravit ad abolendas & violandas festivitates. & debitum illarum cultum.

1. OMnes, quotquot in inferno sunt tartarei Spiritus, ad abolenda calendaria sacra, ad explodenda festa, ad omnes proscribendas solemnitates etiam dies Dominicæ sanctificationem, his inter se verbis conjurâsse videntur : *Quiescere faciamus omnes dies festos à terra*, cujus hæc est evidens ratio, quia cum dies festi his præcipuè sint finibus instituti, ut Deo & Sanctis ejus debitus tribuatur honor & veneratio, ut exigantur in exercitiis pietatis, salusque promoveatur animarum, ut Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ præcipue ministrentur fidelibus, ut homines studiosiùs & majori cum fervore orationi vacent, & pro beneficiis per hebdomadam receptis, gratitudinis tributum persolvant, quæ omnia dæmoni sunt velut spina in oculis, hinc ad indicendum nobis bellum totus concitatur infernus. *Quid aliud est feriari*, inquit Theodorus Studita, *quam Deo cohærescere? cohærescit autem Deo quis vel maximè rerum hujus mundi repudio; verius penes nos est feriari, si attendimus, dignamque vote ac Christi confessione vitam ducimus.* Ideoque inimici Dei, perditionis nostræ instrumenta, præscientes; quod in festis specialibus homines ad vitam, christiano homine dignam agendam obligentur, festa pro viribus abolere satagunt : Quiescere faciamus, &c.

Theodor. Studit. Catech. 37.

Concil. Gallic. post. Trid. p. 173.

Probatur ex Concilio Rothomagensi.

2. In Concilio Rothomagensi, anno 1581. celebrato, cap. *de cultu divino in genere num.* 4. scribitur : *Novimus & experimur astutias diaboli ad derogandum cultui Dei & Sanctorum, & ad suum substituendum in locum illius*, eodemque in loco idem concilium ulterius ostendit, diebus solemnibus à dæmone introductos publicos mercatus, ut per eos populus à divinis audiendis officiis & verbo Dei divertatur. *Ad negotia sæcularia*, inquit, *diligentius quam diebus aliis provocat contra festorum institutionem; sed insuper ad augendum sacrilegium, fallacias, fraudes, perjuria, blasphemias, contumelias, proximorum offensiones & injurias, atque impudica & obscœna ludicra in his admiscet, ut totum hominem perdat in Sabbato & sibi subjiciat.*

3. *Quanta malignatus est inimicus in sancto*, inquit Psalmista? ubi specialiter nota Ly *malignatus*, quod mysterio non caret. Sciens enim malignus serpens, diem Dominicum & alia festa ab Ecclesia præcepta & instituta esse, ad exhibendum Deo & Sanctis specialiorem & reverentiorem cultum, ad exhibendum pro divinis beneficiis & patrocinio Sanctorum, debitam gratitudinem; atque ad animarum profectum; horum finium certitudini & assecutioni, per omnigenas excogitatas methodos se opponere nititur, homines iis diebus, plùs quam aliis, ad dissolutiones & scandala instigando, ut fructum, quem alias perciperemus, si dies illi debitè à nobis sanctificarentur, impedire possit. *Malignatus est*; quia licet familiaritates lascivas, mercatus, & contractus carnalitatis in alia loca & tempora, videlicet ad prostibula, theatra, fora & vias publicas differre potuisset; ea tamen est serpentis hujus malignitas, ut scelera illa fieri velit & procuret in ipsiusmet Dei facie, in ejus sanctuario, in conspectu altarium suorum, quando sacrificia & officia divina in festis principalioribus solemnius celebrantur, ut hac ratione scandalis & sacrilegiis conjuncta, majore tum in committentibus, tum in spectantibus damna accedere possint. Sequitur : *Et gloriati sunt, qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ; posuerunt signa sua, signa.* Spiritus enim infernalis in festis solemnioribus vexilla sua explicare temerè præsumit, ut clare appareat coram Deo longè majorem numerum sub ejus, quam sub Dei signis militare.

Ps. 73. v. 3.

Dæmones instigant homines diebus festivis acrius ad quælibet gravia flagitia.

4. Loco illorum verborum, quibus vulgata legit : *Quiescere faciamus omnes dies festos*; Textus Hebræus habet : *Comburamus omnes dies festos Dei*; sed quonam igne id facere moliuntur, num fortè scintillis ignis illius, quem secum ex abysso inseparabiliter circumferunt, omnia Ecclesiæ calendaria, ritus, cæremonias, officia Ecclesiastica, taliter conflagrare conantur, ut nulla amplius Dominicæ, nec Sanctorum, nec aliarum festivitatum fiat commemoratio? Nequaquam non enim est hic verborum illorum sensus, sed ly *incendamus* alium innuit ignem, quem his diebus festis per nos sanctificandis, ubique dispergunt, ignem scilicet rixarum, vitium, lasciviarum carnalium, ludorum, cupiditatum in mercatibus flagrantium, ebrietatum, aliarumque dissolutionum similium; quo omnia opera bona, his diebus fieri solita devastant & disperdunt. S. Bernardinus insidias & conatus dæmonis egregiè detegit, dum profanationem festorum his perstringit verbis : *Tanta est*, inquit, *nequitia dæmonum & nocendi cupiditas, quod, quidquid a Deo, pro charitate generanda augmentanda & conservanda institutum est, totum conentur avertere in opprobrium divinæ dilectionis, & detrimentum nostræ salutis. Statuerat Deus sacras solemnitates & dies festos, ut cessaremus à vitiis, vacaremus ab operibus mundanis, & insisteremus divinis; jamque corda nostra prægustando suavitates & præludia æternorum, delicata Sabbata celebrarent, sed insidiante humani generis inimico, quod statutum fuerat ad Dei gloriam & nostram salvationem, jam utique conversum est ad Dei ignominiam & nostram damnationem.*

Quomodo comburantur dies festi Dei.

Et quo igne.

S. Bern. narr. T. 2. serm. 10.

5. Salomon, ut Deus olim Davidi Patri ejus prædixerat, sumptuosissimum Jerosolymis Templum erexit, ut ad istud ex omni parte concurrerent, quotquot

Jeroboam erexit duo Idola, ut populum

retrahere à veneratione templi Dei.

quot veri Dei fidem & notitiam habebant, ibidemque per oblationes, sacrificia & alios sacros ritus debitum Deo cultum in solemnitatibus, in ejus honorem institutis, exhiberent: at verò Jeroboam mox, ut decem tribuum Rex creatus fuit, in Samaria, nimirum in Dan & Bethel duo idola erexit, suosque subditos ad ea adoranda constringendo, populum à templo sancto Jerosolymitano divertit. *Omnia in figura contingebant*, hoc enim est ipsummet Satanæ artificium, quot: ut Christianos in dierum festorum sanctificatione, ab obsequio, Deo debito, seducat, iisdem varia lascivorum objectorum, lucrorum sæcularium, spectaculorum profanorum, aliarumque vanitatum idola proponere soleat, ne Ecclesias adeant, neve ex stationibus, indulgentiis, aliisque lucris spiritualibus, quæ per horum dierum sanctificationem, consequi possent, in animabus proficiant.

Malach. 2. v. 3. Festa profanata, vocantur à Deo stercus.

6. Deus olim per Malachiam Prophetam comminabatur, dicens: *Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum*; sed quo fine Spiritus Sanctus vili adeo loquendi phrasi hic utitur, ut festa non observata, sed profanata, turpis stercoris nomine appellet: scitisne causam? ideo nempe id facit, quia sicut ex omnibus sordibus, quæ ex quibusvis domus alicujus locis, vel ex plateis vicinis colliguntur, quidam fit sterquilinii cumulus, ita & dæmon in magnam nostram perniciem & probrum, ex omnibus gulæ, lasciviæ, avaritiæ, vanitatum, luxuum, inimicitiarum, aliorumque vitiorum immunditiebus, turpe quoddam congregat sterquilinium, quo festorum observantiam defœdat & coinquinat; vix enim ullus est vitii excessus, qui in sanctis illis diebus à dæmone colligi non possit.

2. Machab. 5. v. 3. Diabolus ad gravissima crimina homines instigat diebus festivis.

7. Apollonius Jerusolymam ingressus, fictam quamdam cum civibus pacem sancivit, quia ad Sabbatum usque, se amicum eorum esse finxit, quo illucescente ad stragem Judæorum milites suos enses stringere jussit; idem quoque nobiscum dæmon facit, per totam enim Septimanam, cum Christianis inducias pacis continuat, quia eos partim laboribus, partim studiis, partim negotiis intentos conspicit; exspectat igitur dies festos, ut in Dei divinique cultus infamiam, stragem animarum instituat, nosque spirituale lucrum, quod comparare potuissemus, amittere cogat. Ideo in 1. eorumdem Machabæorum libro, c. 2. dicitur: *In die festo perempti sunt mille viri.*

1. Machab. 2.

Dic sodes, quando hominum innocentissimus, quem mundus umquam habuit, unius levis saltatiunculæ pretio decollatus fuit? in die festo, quem Herodes pro natalibus suis celebrandis instituerat. Pharao pariter coquum suum in die festo in furcam adegit. Meritò igitur David olim dixit: *Ab altitudine diei timebo*; circa quæ verba Hugo Card. inquit: *Est vox Ecclesiæ primitivæ conquerentis, quod in diebus festivis strages martyrum fiebant, sicut Joannes decollatus fuit in die natalis Herodis 2. Machab. 6. ducebantur cum amara necessitate, in die natalis Regis ad sacrificia Act. 12. Volebat Herodes in tempore Paschæ, occidere Petrum, Christus quoque in die festo crucifixus fuit. Est etiam vox Christi conquerentis de peccatis, quæ modo frequentius perpetrantur in festis, ab altitudine diei timebo, quia tunc iterum crucifigunt me peccatores.* Unde S. Leo magnus, Satanam tunc præcipuè laqueos suos nobis tendere dicit, quando sacrosanctiora fidei mysteria celebramus: *Non desinit*, inquit, *nobis antiquus hostis laqueos peccati ubique prætendere, & tunc maximè adversus Christi membra sævire, quando ab eis sunt sacratiora celebranda mysteria.*

Matth. 14. v. 33.
Ps. 55. v. 40.
Hugo Card. Ibid.
S. Leo s. 3. de Quadr.

8. Quando Moyses in monte Sinaï alias inter leges, hanc de Sabbati sanctificatione pariter recipiebat, dæmon cum Deo de primatu contendebat, populum ad vitulum aureum fundendum, omnique cum profanitate adorandum instigando: *Fecit vitulum conflatilem; dixeruntque: hi sunt dii tui, Israël, quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo & præconis voce clamavit, dicens: Cras solemnitas Domini est.* Sed qua ratione solemnitas Domini dici poterat dies ille, in quo vitulus conflatilis adorabatur? ita sanè, solemnitas enim Domini quidem erat, ast diabolus in hoc quam maximè connititur, ut in præcipuis solemnitatibus venter adoretur, & choreæ, ludi, impudicitiæ principaliter exerceantur: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.*

Contra legem, à Deo Moysi datam, instigavit populum ad formandum vitulum conflatilem.

Exod. 32. v. 6.

9. Hugo Card. illam à Lucifero, Salvatori intentatam instigationem: *Dic, ut lapides isti panes fiant*; in sensu morali exponens, ingeniosè loquit: *Præcipuè in diebus festivis suggerit lapidem, id est, pœnitentiæ asperitatem, commutari in mollitiem causa honestatis vel societatis, unde & Judæi petierunt à Pilato, ne corpora, quæ crucifixerant, remanerent in cruce in die festo. Hoc bene faciunt multi, quia quantumcumque pœnitentiam in aliis diebus, in festis deponunt: corpora sua de cruce. Quanta malignatus est inimicus*, id est, ut Hugo Cardin. exponit, *in Sancto, gloriati sunt, qui oderunt te, id est, dæmones.*

Matth. 4. v. 3.
Hug Card. in c. 4. Luc. Matth. 4.
Hug Card. ibid.
Hortus Past. lib. 3. Tr. lect. 9.

10. De S. Stephano Episcopo Diensi Auctor quidam refert, quod, dum gregem suum in vitiis obduratum; ad sanctificationem diei festi, qui ab eo varie profanabatur, pro viribus inducere conaretur; eoque hac de materia prædicante, scandalosissimus in populo notaretur verbi Dei contemptus, ad populum hunc adeo rebellum, inque impietate sua obstinatum corrigendum, hoc fuerit usus consilio: *præcepit dæmonibus, qui eos ad dicta facinora incitabant, & quorum voluntati parebant, ut palam se videndos exhiberent, sine tamen illorum læsione. Parent dæmones, & horrenda spectra sese illis exhibent, fœtores flammasque spirantia; ad quorum aspectum gens territa cœpit oculos aperire, & vitam ac mores corrigere.* Ex qua Historia dæmones præcipuè illos esse colligitur, qui contra dierum festorum sanctificationem præcipuè moliuntur.

Populo in die festo insolenti, ostendit Episcopus sanctus illi dæmones visibiles, illum ad hoc instigantes.

11. Laurentius Surius in vita S. Aicandri Abbatis pariter refert, quod, cum dictus Sanctus in Monasterii negotiis occupatus & distractus, tempus opportunum non haberet, coronam sibi monasticam à tonsore aptari fecerit: *quod cum ageretur, vidit humanæ salutis adversarium, quam promptus sit ad nocendum, quomodo de nostris offensionibus exultet. Et ecce diabolus intra tenebrosum cellæ angulum se continebat, nefandam cautionem in manibus tenens, & semper ut attonsa coma deorsum fluebat, ipse colligere & in numerum capillaturam omnem redigere videbatur. Res tremenda*, inquit Histor. *& sollicitè pensanda*; cum enim S. vir Dei dæmonem increpando interrogasset, quid faceret: Respondit, *meum est officium, servorum Dei habitacula revisere & offensas singulorum breviario meo annotare, & sic Principi nostro referre, ne ad concilium ipsius revertentem vacuum, suppliciis durioribus jubeat excruciari. Nam hujus ministerii sors mihi de te singularem hodie palmam apud Principem meum obtinebit.* Sed quæ obsecro, hujus S. Abbatis prævaricatio erat, in qua dæmon gloriari poterat, se de eo trophæum reportasse? num fortè aliquis gulæ excessus erat, vel peccatum vanæ gloriæ aut otii defectus, vel lapsus aliquis impudicitiæ? audiamus dæmonem respondentem: *Dum te, inquit, Dominicæ noctis festivum tempus illicito*

Alia notabilis historia S. Aicandri, circa violationem festorum.

opere

opere transgredi renuncio: minimè à tonsione, minimè inquam cessa, ut de numero capillorum nostra cautionis abacus accumuletur.

Lev. 23. v. 40. In solemnitatibus maximè inimicorum insidiis infestamur. 12. Levitici cap. 23. solemnitates & festa præcipua populo imperata præscribuntur; in hoc autem capite ita statuitur: *Sumetis vobis ..., fructus arboris pulcherrima, spatulasque palmarum, ... Celebrabitisque solemnitatem.* Circa quæ verba quærendum venit, quid in eo lateat mysterii, quod inter alierum arborum ramos, palmarum quoque frondes in hac occasione inter ferri jubeantur? S. Bruno de ornatu Ecclesiæ, mysterium hoc pandit verbis sequentibus: *S. Bruno de ornatu Eccl. c. 5.* *Instrumenta victoria designantur, spatula enim diminutivum est à spata, palma vero victoriam significat. Victoria verò instrumenta, virtutes & bona opera sunt, quibus vitia & maligni Spiritus superantur. Sunt itaque ha spatula valde necessaria in solemnitatibus, quia tunc maximè inimicorum insidiis infestamur;* non sine causa Jeremias inter alia lamentatur: *Viderunt ... & deriserunt Sabbata ejus;* quæ verba Glossa in favorem nostrum ita exponit: *Tunc damones Sabbata nostra derident, cum à bonis nos feriari vident.* Dionysius Carth. inquit: *Invisibiles hostes videntes Christianos, diebus festis à servilibus operibus, non à peccatis cessare: imo tunc plus inaniter agere, solemnitates eorum & eos derident, quod etiam infideles facerent, si insanias Christianorum, diebus festis contingentes, inspicerent.* Unde S. Antoninus, postquam inanes Christianorum diebus festivis occupationes recensuisset, exclamat, dicens: *O abusio perversa hominum & jactura temporis irrecuperabilis, ingatium gratissimum damonis! apte de his dixit Jeremias: (Viderunt eam hostes,) id est, damones, inimici pessimi anima, (& deriserunt Sabbata sua,) id est, festa, quia scilicet non Deo, sed sibi vacant, ventri & damoni.*

Dæmones irrident Sabbatha nostra. Thren. 1. v. 7. Glossa. Ibid. S. Anton. sum Theol. p. 2. Tit. 9. c. 5. §. 4. Thren. 1. 7.

Festos dies dæmones quiescere faciunt, eo quod debitè non celebrentur. 13. Verum inquies: ex quo diebus festivis, ut in Discursu 5. vidimus & quotidiane ut plurimum, docet experientia, iniquitas & offensa Dei ex dæmonia instigatione magis abundat, quo igitur motivo iidem maledicti Spiritus, simul inter se dicunt, in corde suo: *Quiescere faciamus omnes dies festas à terra,* *Ps. 73. 8.* cum tamen in iis majus sibi comparent lucrum, quam in diebus profanis. Pro resolutione Hugo Card. notandum monet, quomodo hæc conjuratio inter ipsos instituta sit, dicunt enim: *quiescere seu cessare faciamus omnes dies festas Dei à terra.* *Hugo Card. Ibid.* Unde colligitur, quod festa Dei abrogata velint, non sua; licet enim Dominica & aliæ solemnitates & festa Sanctorum ad cultum Dei directa sint, Dei tamen festa non sunt, quia à fidelibus profanantur ac proinde dici potest, quod pro majori parte suum allecuti sint intentum, quia ut ex sequenti Discursu patebit, Deus in festis nostris parum vel nihil invenit, quod suum est, licet in ejus dedicata sint honorem. *Hugo Card. Ibid.* Unde Hugo *ad literam* ita exponit: *Omnes cessare faciunt dies festos Dei à terra. quia festa non custodiuntur, ut debent, quia fere omnes vadunt vel ad operationem, vel ad tabernam, vel ad prostibulum; & ad Ecclesiam non curant ire nec facere id, pro quo festa sunt instituta, scilicet vacare Deo & sibi.* Quot enim sunt, qui ab infernali Pharaone instigati servos suos laborare cogunt; dicentes ipsis: *Ite ad onera vestra ... Vacatis otio, & idcirco dicitis: eamus & sacrificemus Domino; Ite ergo & operamini.* Hugo super illa verba: (*Posuerunt signa sua, signa;*) *signa sua, dicit, non Dei sed damonum.* Declarat insuper, hæc infernalia signa; quæ à dæmonibus in diebus festivis explicantur, quadruplica præcipuè esse: *duo carnis, & duo Spiritus; scilicet gula, luxuria, superbia & avaritia;* quæ vexilla diebus festis specialiter in contumeliam & ignominiam cultus & honoris Dei ut plurimum triumphant. Unde S. Hieronymus super illa verba: *Viderunt eam hostes & irriserunt Sabbata ejus,* ita scribit: *Thren. 1. 7.* *S. Hieron. Ibid.* *Præcepto etenim legis ab exteriori opere cessatur in Sabbata; hostes autem Sabbata videntes, derident, cum maligni Spiritus vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt; unaquaque anima, remota ab externis actionibus servire Deo creditur eo magis eorum Tyrannidi, illicita cogitando, famulatur.*

Exod. 5. 4. Ibid. v. 17. Ibid. v. 18. Ps. 73. v. 4. Hugo Card. Ibid.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Deus festa nostra abominatur, nec ea ut sua agnoscit; illis enim abutimur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

THEMA.

Solemnitates vestras odivit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Isai. 1. v. 14.

1. DEus olim apud Isaiam, populi sui detestans ingratitudinem, ipsum Sodomæ & Gomorrhæ comparavit, dicens: *Audite verbum Domini Principes Sodomorum, ... populus Gomorrha: Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus: plenus sum ... Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi; Neomeniam & Sabbatum & festivitates alias non feram; iniqui sunt cœtus vestri; Calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens, Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* At verò dicet aliquis, nonne Deus idem ipse erat, qui in Exodo; Levitico & alibi, sacrificia, holocausta, victimas, oblationes, incensa, thymiamata, festa, cunctasque alias solemnitates & ritus sacros in honorem sui exhiberi præceperet? Cum igitur Deus de seipso dicat: *Ego Dominus & non mutor,* qua ratione nunc rejicit, repellit & abhorret, quidquid in Divini cultus sui honorem antea præceperat? quo pacto dicere potuit: *Calendas vestras solemnitates vestras odivit anima mea,* quando hæc festa ejus erant, quæ in suum obsequium celebrari jusserat? sed facilis est ad hæc omnia responsio; etenim verum quidem est quod hæc omnia festa ab eo ordinata fuerint, quodque populus ejus illa adimpleverit; at verò in honorem ejus ipsum non fecit; unde S. Hieronymus notat, quod *non suas nominet festivitates, sed eorum, qui malè his abutuntur;* ideoque Deus in illis solemnitatibus nihil suum cernebat, illa quidem solùm quoad externam apparentiam ad se ordinata esse videbat; cæterum verò eadem ob fines & lucra sua temporalia celebrari non ignorabat.

Quomodo & quare Deus oderit solemnitates nostras. Isaia 1. v. 13. Ibid. v. 14. Ibid v. 15. Malach 3. v. 6. S. Hier. ib.

2. Idem quoque Deus apud Prophetam Amos infideli huic populo protestatus est, dicens: *Odi & projeci festivitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum, quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vestra, non suscipiam;* cujus repulsæ & abominationis rationem S. Antoninus in hoc solum refundit, quia festa illa non sua, sed ipsorum erant: *Projeci festivitates vestras, quia scilicet eas vobis facitis, non mihi;* in festis enim diebus in summam Dei offensam dissolutio ut plurimum regnat, non in ipsiusmet obsequium & honorem efflorescens pietas & devotio. Albertus pariter ita exponit: *Festivitates vestras, in quibus scilicet non ad me laudandum, sed ad concupiscentias explendas convenitis;* qualem festivitatem

Amos 5. v. 21. Rejicit Deus solemnitates, quia non ipsi, sed nobis illas facimus. Alb. Mag. Ibid.

abu

abusum Apostolus in Corinthiis reprehendit, dicens: *Hoc autem præcipio, non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis.* Similiter Deus altaris sui ministris indignatus, per Prophetam Malachiam comminabatur: *Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum.* Ubi Interpres quidam ait: *Bene dicit, solemnitatum vestrarum, id est, non mearum; non enim ego in illis color, nec mihi placere studetis, sed vobis; sicut cum ait, Exod. 32. Vade, descende, peccavit populus tuus.*

1. Cor. 11. v. 17.
Malach. 2. v. 3.
Robera ib.
Exod. 32. v. 7.

3. Mysterio pariter non vacant illa Ecclesiastici verba: *Et immutavit tempora & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam.* Hic enim Textus nisi ad mores explicetur, difficultate non caret, cum constet, nullum esse diem festivum, qui ad unius horæ dumtaxat breve spatium extendatur; cum diei festi exordium à primis vesperis incipiat, & ad occasum usque Solis sequentis diei perseveret; imò solemnitates præcipuæ sæpe numero per integram octavam celebrantur; cur igitur dicitur: *Dies festos celebraverunt ad horam*? at verò quisquis tempus quod diebus festivis devotioni & pietati impenditur, diligenter examinarit, illud brevissimum esse deprehendet, quia quasi totum in discursibus profanis, in circulis, in curiositatibus, in audiendis musicis, in cursibus, nundinis, & aliis vanis gaudiis transigitur. Quod verò Deo & Sanctorum, quorum festa solemnizantur, honori tribuitur, modicum est, seu potius nullum.

Eccli. 33. v. 9.
Major pars diei festi, impeditur profanis.

4. Salvatore nostro, ut est apud S. Lucam, in domum Jairi, ad filiam ejus resuscitandam abeunte, populus per viam copiosè confluens, ipsum comprimebat, quando Hæmorrhoissa ad fimbriam vestimenti ejus contingendam magna cum fide accedens, ab infirmitate sua erepta fuit: *Contigit dum iret*, inquit Evangelista, *à turbis comprimebatur*; unde conversus ad multitudinem illam interrogavit, *quis est qui me tetigit? negantibus autem omnibus dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor, turba te comprimunt & affligunt, & dicis: quis me tetigit?* Pari quoque modo persæpe in aliqua processione, festo solemni, Ecclesia vel platea, incredibilem videbitis populi concursum, paucos verò qui fide & devotione sunt præditi; una tantum muliercula in hac occasione suam erga Christum fidem & devotionem exercuit; imò in hujusmodi turbis sæpè contingit, quod timor Dei amittatur & ad quævis illicita facienda licentia, dissolutio & libertas liberrimum habeat aditum, ita ut verè Deo dici possit: *Turba te comprimunt & affligunt.* Pauci admodum fimbriam Salvatoris tangunt, id est, qui ad communionem accedant; nam ut S. Antonius de Padua ait: *Vestimenta Christi, ipsius est caro*: de qua dicitur: *Quare rubrum est indumentum tuum?* dum in aliqua Ecclesia, plenaria lucrabilis est indulgentia, populus quidem ob Ecclesiæ apparatus, musicæ præstantiam, aliasque vanas curiositates in magna multitudine concurrit, non verò ut animæ infirmitates per corporis Christi antidotum, curet ac sanet; imò nonnumquam huic injuriam faciunt, perque irreverentiam contemnunt: verificaturque in iis, quod D. Chrysologus his verbis deplorat: *Quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tollit; nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus:* De qua eadem temporum suorum miseria lamentans S. Augustinus, inquit: *Qui solemnitatibus Jerusalem implent Ecclesias, solemnitatibus Babyloniæ implent theatra, & tamen serviunt, honorant, obsequuntur non solum ipsi, qui portant Sacramenta Christi & oderunt præcepta Christi; verum etiam illi, qui nec Sacramenta ipsa portant, pagani licet sint; Judæi licet sint, honorant, prædicant.*

Multi concurrunt ad solemnitates, & indulgentias plenarias, sed pauci ex illis capiunt fructum.
Luc. 8. v. 42.
Ibid. v. 45.
S. Ant. de Pad. s. in Dom. 24. post Trinit.
Isai. 63. v. 2.
D. Chrysol. Ser. 34.
S. Aug. in Ps. 61.

5. Increata olim Sapientia Sabbati observantiam, populo annunciandam, Moysi committere volens, mirabili loquendi phrasi utebatur. *Loquere filiis Israël*, inquit, *& dices ad eos: videte, ut Sabbatum meum custodiatis*; quid enim opus erat dicere: *meum*? cum nemo Sabbatum ad cultum Dei sanctificatum & consecratum esse ignoret? præterquam quod cum omnes dies Dei sint; *tempora vel momenta... Pater posuit in sua potestate*; multo magis Sabbatum Dei esse noscatur; & tamen is, qui *omnia in Sapientia fecit*, id non sine mysterio dixit, prævidebat namque populi istius malitiam, qui illo abusurus, illudque suum facturus erat, festa in suum commodum & beneficium proprium celebrando, recreationibus & otio indulgendo, quieti corporis vacando; non verò in operibus pietatis & Religionis transigendo; ideoque dicit: *Facta sunt mihi molesta.* Meritò igitur S. Basilius ait: *Qui sic sabbata perficiunt, non ut sibi temperent ab improbis operibus, sed ut abstineant his, ad quæ ex officio tenentur, hos meritò aversatur Deus ac fastidit.*

Exod. 31. v. 13.
Cur Deus dixerit Sabbatum meum.
Act. Apost. 1. v. 6.
Ps. 103. v. 24.
S. Basil. in c. 1. Isai.

6 Jeremias olim lamentabatur, dicens: *Viæ Sion lugent, eò quod non sint, qui veniant ad solemnitatem*; quod certè Propheta ille in diebus nostris dicere non posset; quibus non modo Ecclesiæ, sed & ad easdem ducentes plateæ, populo plenæ sunt ac refertæ, sed ad hoc Interlinearis optimè ad intentum nostrum respondet, dicens: *Lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitates pedibus mentis.* Oleaster quoque in favorem nostrum inquit, causam, cur viæ Sion lugebant, non fuisse quia non ingens populi turba ad Templum & festa solemniora convolaret; sed quia eò se non recipiebant gressibus affectus & devotionis erga Deum, *quia pios & cultores Dei desiderabant*, major etenim pars fidelium finibus ducebatur temporalibus, vel ut ornatu Templi se oblectent, vel ut objecta amata videre liceat, vel ut in Musica sibi complaceat, vel ut in nundinis circa Templa institutis, in quibus venditor & emptor, lucrum suum adaugeat, vel ut vestium luxum ostentet, aut si quæ sint alia ejusdem generis motiva; & ideo dici posse videtur, quod in Psal. 13. dicitur: *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens aut requirens Deum*; nam Deus; *cujus oculi sunt lucidiores super Solem*, multitudinem in diebus solemnioribus ad Ecclesias concurrentem intuetur, ut videat, num sit aliquis quærens ipsum, aut ex motivo pietatis & devotionis se eò conferens, *si est intelligens aut requirens Deum*; at verò eheu *omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Ad dices fortasse, nonne Ecclesiastici in choro psallunt, nonne sacrificia & officia divina, majori quâ possunt, celebritate solemnizant? Sed quisquis est, qui hoc opponit, huic ego verumquidem id esse respondeo: at verò quo fine id faciunt; numquid intuitu stipendiorum & emolumentorum majorum, quæ inde lucrantur? somptuosiores aliquando in Ecclesiis instituunt apparatus, sed vel ad ostentationem vel ad æmulationem, parum curantes, ut fideles Deo reconcilient, ut mensam Eucharisticam frequentiores accedant, aliisque similibus Spiritus & pietatis exercitiis vacent?

Thren. 1. v. 4.
Quomodo intelligatur quod pauci veniant ad solemnitatem.
Interlin.
Oleaster. Ibid.
Quia pauci recta intentione veniunt ad Templa.
Psal. 13. v. 2.
Eccli. 23. v. 28.
Ecclesiastici canunt in choro intuitu temporalis lucri.

7. S. Augustinus super illa Christi verba: *Vos ascendite ad diem festum istum*, observat Christum, dicere: *diem festum istum: in die festo hoc, vos gloriam humanam requiritis*, quia ut plurimum in apparatibus festorum, plus gloria humana quæritur, quàm gloria Dei. Festo Tabernaculorum Jerosolymis appropinquante, proximiores secundùm carnem Christi cognati, eidem in Nazareth commoranti dixerunt:

Joan. 7. v. 8.
S. August. Tr. 18. in Joan.
In diebus festivis, plusquæritur gloria huma-

Transi

Ioan. 7. v. 3. — Ibid. — Ibid. v. 4. — S. Th. Ibid. — Rup. Abb. l. 6. in Ioan. — S. Aug. ib. — S. Ant. de Padua ser. in Fer. 3. Pass. — Alb. Mag. Ibid.

Transi hinc & vade in Judæam: sed quo motivo id Christo suadebant, num fortè ut in Templo verbum Dei annunciando, impios ad pœnitentiam provocaret? aut ut in illo festo, ad quod omni ex parte innumerus concurrebat populus, æterni Patris sui honorem zelaret? nequaquam: sed, *ut & Discipuli tui videant opera tua, quæ facis; Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.* Circa quæ verba S. Thomas ait: *Volebant captare gloriam de honore humano, quæ Christo exhiberetur à turbis.* Eodem modo Rupertus Abbas hunc Textum commentatur, inquiens: *Gloriam hujus mundi amantes.* Volebant igitur ipsum quoque Filium Dei inducere, ut festi sanctificationem per vanitatis motivum prævaricaretur. Ideoque illos mox à se repulit, dicens: *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum*; circa quæ verba S. Augustinus interrogat: *Quid est, hunc? ubi gloriam humanam quæritis? quid est, hunc ubi extendere vultis carnalia gaudia, non æterna cogitare?* S. Antonius de Padua in concione super hoc Evangelium hanc adhibet Glossam: *Ad diem festum hunc, qui scilicet est ad mundanam conversus lætitiam, & non factus ad divinam reverentiam.* Albertus Magnus denique hanc à Christo, cognatis datam reprehensionem bis clarius exprimit verbis: *Ascendite ad diem festum hunc, in quo videri & videre quæritis in vanitate & concupiscentia: non propter solemnitatem, sed propter vanitatem, quæ fiebat, ad solemnitatem ascenderunt.*

Lev. 23. v. 34. — Oleaster. Ibid. — Tertull. l. 4. cont. Marcion. cit. à Glossa. ad c. 23. Lev.

Deus festa nostra aversatur, dum in illis non quæritur salus animarum.

8. Observandum quoque hoc loco est, qua phrasi hoc festum in prima sui origine, Israëli à Deo præscriptum fuerit: *à quintodecimo die mensis hujus septimi*, inquit, *erunt feriæ tabernaculorum, septem diebus Domino*; ubi singulariter notandum est ly *Domino*, quod Oleaster considerat considerans ad intentum nostrum ait: *Non sunt hæ nostræ solemnitates & festa, neque commodis nostris aut jucunditatibus vacandum est, sed Domino; curanda enim tunc maximè sunt, quæ sunt Domini.* Ex Textu quodam Tertulliani colligitur, Deum, legem Sabbati & vacationem ab operibus præscribendo, dixisse; *omne opus tuum non facies in eo*: Unde subdit *In tota errabant Pharisæi circa legem Sabbati, non animadvertentes enim, conditionaliter eam indicentem, ferias operum sub certa specie eorum præcepisse. Nam cum de die Sabbati dicit: Omne opus tuum non facies in ea, dicendo tuum, humano opere definit, quod quisque ex artificio vel negotio suo exequitur, non de divino. Opus autem salutis, incolumitatis, non est hominis sed Dei proprium.* Et hæc propriè sunt opera quæ festa à Deo instituta honorant & condecorant: Quando verò in illis gloria Dei & animarum nostrarum salus non attenditur, Deus illa tamquam sua non agnoscit, quin potius tamquam sibi molesta odio prosequitur.

Dion. Carth. Ibid.

Tales solemnitates sunt Deo oneri, & graves.

Oleast. — Haymo.

9. *Facta sunt mihi molesta.* Quibus verbis, ut Dionysius Carth. inquit, *loquitur Deus more hominis fatigati & tædio affecti de aliquo facto.* Quod etiam Textus Hebraicus subindicat, qui ita legit: *Fuerunt mihi ad gravitatem: laboravi sustinens*; quia solemnitates Judæorum hypocriticæ, utpote interius ad fines temporales à Judæis ordinatæ, quasi insupportabile onus illum premebant. Unde & Oleaster legit: *Calendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea fuerunt super me ad onus, laboravi ut ferrem.* Haymo Episcopus Halberstadiensis verba illa; *laboravi sustinens* ita exponit, ut sensus sit: *quasi laborare me fecistis supportando malitiam vestram, & suspendendo vindictam, dum expecto diutissime conversionem & pœnitentiam vestram.* Cui consonat Dionysius Carth. qui per onus hoc quod Deus in hisce solemnitatibus sustinet, peccata intelligit, quæ impii & perversi Hebræi in iisdem committebant, Unde ait: *laboravi sustinens, id est, adeo graviter me offendistis, quod sustinendo vestra peccata, per modum laborantis me habui.*

Dion. Carth.

Propter execranda peccata quæ in illis committuntur.

Isa. 40. v. 12. — S. Hier. in c. 1. Isa. — Isa. 1. v. 13. — Ps. 50. v. 19. — Haymo.

Enimvero quod alios execrandos homicidiorum, rapinarum, blasphemiarum, obscœnitatum, aliarumque similium ut Scripturis Sacris sæpius expressarum iniquitatum excessus attinet, nusquam invenimus, quod Deus, qui *appendit tribus digitis molem terræ*, se gravatum & oppressum esse lamentetur, sicuti se gravatum asserit, ex peccatis, quæ in festis suis committuntur; cujus ratio est, quia, ut in Discursu 6. probavimus, hæc peccata inter alia sunt gravissima. Unde S. Hieronymus super Isaiam ita legit: *Facti estis mihi in satietatem: pro quo interpretatus est Aquila: laboravi sustinens; Symmachus vertit defeci miserans, ut ostendat, se nequaquam ultra misereri.* Peccata enim enormia esse debent quæ Deus inexpiabilia omnique venia indigna esse declarat. Imo Deus apud eumdem Isaiam eodem capite ob eandem causam sacrificia ipsorum acceptare, & placari renuit, dum ait: (*Ne afferatis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi,*) *id est, detestor, & pro nihilo deputo illud, ac frustra videmini mihi servire exterius dum offenditis interius.* Gratissima enim Deo sacrificia sunt, actus contritionis de peccatis concepti, Psalmista attestante, qui ait; *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum,* Hebræi autem loco ejus quod Deum in festis per sacrificiorum oblationem de peccatis commissis placare deberent, nova insuper peccata committebant; Et ideo Deus ait: *Ne offeratis ultra sacrificium frustra,* Id est, ut Haymo prædictus exponit: *Absque mundo corde & pura intentione.*

Cui Deus execratus fuerit holocausta, in sanctuario sibi oblata.

Rom. 5. v. 23. — Isaia 1. v. 13. & 15. — Act. Eccl. Mediol. p. 55. Concil. Prov. 3. — Amos 5. v. 21. — Dion. Carth. Ibid.

10. Quis umquam præsumere potuisset, quod quando Scribæ, Pharisæi, Sacerdotes & Levitæ elevatis in cœlum manibus, sacrificia & holocausta coram Sanctuario offerebant, cœtus illorum scelerati & iniqui à Deo appellandi essent? Et tamen Deus ille, *qui scrutatur renes & corda*, expressè protestatur, inquiens: *Iniqui sunt cætus vestri, ... Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.* Nec mirum, quia magna pars hominum non solum ad festa quæ sanctificari debent, cum conscientia contaminata convolant, verum etiam sæpe hunc sibi præcipue finem propositum habent, ut illa omni sordium genere commaculent, plerique enim impii Christiani, festis non alio fine utuntur, quam ut in iisdem carnalibus appetitibus suis plene satisfaciant, *& servire faciant Deum & Sanctos peccatis suis.* Quem intolerabilem abusum, festa in fomentum dissolutionum adhibendi, S. Carolus Borromæus in quodam Concilio Provinciali his verbis deplorat: *Ea sunt morum corruptelæ, is depravatus usus, ab omni & divina & humana lege alienus, ut Deo dicati dies, sanctisque rerum officiis consecrati, ac Spiritus sancti doctrina instituti, tum ad recolenda divina beneficia, tum ad honores debitos Sanctis tribuendo, ad eorumque vitæ imitationem excitandam, non modo ut oportet sancte non colantur, sed quod gravissimum est nefarie violentur, operibus, officiis, rerumque actionibus, ab eorum cultu & pietatis Christianæ studio alienis.* Unde clarè videtur, quod Christiani Hebræorum imitentur abusus, contra quos Deus apud Amos Prophetam c. 5. ut diximus protestatur, inquiens: *odi & projeci festivitates vestras, & non capiam odorem cætuum vestrorum* Quem textum Dionys. Carth. his verbis exponit: *hæc autem ideirco dicuntur, quoniam sacrificiis & celebrationibus festivis isto-*

istorum, tot scelera erant admixta, quæ Deo non placuerant, opus enim Dei fecerunt tam irreverenter; unde pro nobis Christianis idem Author sequentem deducit moralitatem: *Festivitates Christianorum, qui festis diebus vitiis carnis, ludis & vanitatibus vacant, & plus solito peccant, despicit Deus, non enim veraciter solemnizant, quoniam Deo reverenter non adstant, nec diem expendunt, in actibus sanctis celebriter.* Idem quoque, horum verborum *non capiam odorem cætuum vestrorum*, hunc sensum esse dicit: *Preces & hostia, atque obsequia talium fœtore sunt plena, cum oriantur ex turpissimo fonte, puta ex anima mortalibus culpis obnoxia*; ideo quoque apud Isaiam Deus inquit: *incensum abominatio est mihi*; quia ut incensa, quæ offeruntur, gratam Deo spirent odorum fragrantiam, necessum est ut conscientia nostra, quæ illa offert, bonum exhalet odorem, illum nimirum, de quo Apostolus dicebat: *Christi bonus odor sumus.*

Isaia 1. v. 13.

2. Cor. 2. v. 15.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festivis, hoc præcipue fine abutitur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

THEMA.

Incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Ps. 73. v. 7.

Irritamenta gulæ, & igne cupidinis profanantur festivitates nostræ.

Ps. 73. v. 8.

1. INter alias miserias, quas Psalmista Jerosolymæ accidisse deplorat, quando à Chaldæis destructa fuit, una eaque præcipua fuit sanctuarii profanatio, festorumque & omnium aliarum solennitatum, quæ in Dei honorem celebrantur exterminium; unde subdit: *dixerunt, quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.* Quod verò spiritualem attinet sensum, dicta verba Hugo Cardinalis, de implacabilibus infernalium spirituum contra Deo, sanctisque ejus in diebus festis debitum cultum persecutionibus intelligendum censet, siquidem ad ea profananda impuras adhibent concupiscentiæ carnales flammas; unde Hugo Card. ait: *Incenderunt igni cupidinis*; neque enim tantum dæmones & sacerdotes luxuriosi incendunt sanctuarium Dei igne luxuriæ suæ. Qui abusus in christianismo impios inter & flagitiosos, invaluit nimirum, dum festos specialiter dies appetituum lascivorum, desœdant turpitudinibus: *Incendunt igne cupidinis sanctuarium Dei polluunt tabernaculum nominis sui.* Nemo equidem dubitare potest, quin gula efficacissimum sit libidinis fomentum; hæc autem vel maxime in solemnitatibus locum habet, ut proinde non immerito D. Chrysostomus dixerit: *In festis multum merum, mensa refecta, ad satietatem comessatio*: sed quo succellu; *ibi turpitudo, ibi omnis pompa satanica.* Cui & Origenes abusui, de diebus festivis ab Ecclesia introductis, in libro contra Celsum tractans, ingemiscit in hæc verba: *Confer nunc etiam hæc quæ diximus cum Celsi festis, & gentium, & vide an non longè potiora sint hæc nostra, quam illa, in quibus superbia carnis feriatur, lasciviæque indulgens petulanter ebrietatibus, libidinisque.* Ubi ebrietatem libidini associatam videmus, quæ vitia tunc temporis in gentilium festis insolenter triumphabant; sed utinam idem hic abusus nostris quoque diebus minime prævaleret.

Hugo Card. Ibid.

D. Chrys. T. 5. f. 34. de Resur. Christi.

Orig. l. 7. contra Celsum.

Cur vigiliæ quorumdam festorum jejunentur.

2. Non absque causa principaliores Ecclesiæ solemnitates, vigiliæ, jejunia, carniumque præcedunt abstinentiæ, utpote mediis quibus carnis nostræ reprimitur rebellio ut majori cum honestate & continentia festivitatem obeamus; dicente S. Bernardo: *Sanctorum festa præcipua Patrum sanxit authoritas votivis prævenienda jejuniis, utiliter plane: & non ad insipientiam nobis si affuerit, qui advertat; multa siquidem quotidie peccata contrahimus; & in multis offendimus omnes, nec tutum omnino est celebrandas suscipere festivitates sacras, maximeque eas, quæ maximæ sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quo & digniores & capaciores inveniamur spiritualium gaudiorum.* Atque hanc quidem institutionis vigiliarum rationem S. tradit Bernardus; verumtamen ut in Discursus hujus progressu docebimus, unica in hoc incumbit Ecclesia sancta, ut festa, corde, animaque pura, munda, & casta quam studiosissimè solemnizemus, ideoque corporis macerationem & abstinentiam, hunc in finem singulariter deservientem præscribit.

S. Bern. ser. in vig. S. Andreæ.

3. Duos S. Scripturæ textus sibi invicem prima fronte dissonos mihi in præsenti contemplari videor; nam apud S. Matthæum Salvator noster præcipit dicens: *orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme vel Sabbato.* Econtra verò S. Lucas eadem verba ita recenset: *attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate & curis hujus vitæ*; quæ namque duos hos inter textus considerari potest relatio? S. Augustinus utrumque conjuncturus S. Matthæum metaphorice, sanctum verò Lucam clarè locutum fuisse arbitratur; ita ut quod primus per Ly *hyeme* inferre voluit, idipsum secundus per Ly *curis hujus vitæ* declararit; & quod S. Matthæus per nomen *Sabbati* significavit, S. Lucas expresserit nominibus *crapulæ & ebrietate*; quia nimirum relationem Dominicam inter & festa ex una parte, & gulam ac ebrietatem ex altera intercedit, nimirum quantum confirmant, stabiliuntque sæcula nostra, & stabilierunt præterita, dicente S. Augustino *ad hyemem pertinent curæ hujus vitæ, quas Lucas aperte posuit; ad Sabbatum autem crapula & ebrietas. Curæ quippe tristes sunt velut hyems, crapula vero & ebrietas carnali lætitia, luxuriaque cor submergit, atque obruit, quod malum propterea Sabbati nomine significatum, quia hæc est sicuti & erat Judæorum pessima consuetudo, illo die deliciis affluere, cum spirituale Sabbatum ignorant.*

Matth. 24. v. 20.

Luca 21. v. 34.

Conciliantur duo Scripturæ S. loca circa hanc materiam, sibi apparenter contraria.

S. Aug. l. 2. de Consens. Evang. c. 77.

4. Hugo Card. illud à Deo circa Sabbatum factum præceptum: *omne opus servile non facietis in eo*, exponens, inquit: *semper illud opus faciendum est, de quo Joan. 6. (Operamini, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam;) sed in festis mali magis operantur cibum, qui perit, scilicet, qui gulæ tunc se exponunt*: Legatis si placet caput 25. Numerorum, ibidemque mulieres Madianitides ad populum à Deo seducendum à cibis & epulis idolis oblatis incepisse invenietis, ad has namque gustandas populum inducebant, indeque ad eumdem in idololatriam præcipitandam progrediebantur, idem quoque in diebus festis dæmonis est artificium, nam sub prætextu lætitiæ efficit ut lauta præparentur convivia, diversorum inter se ineantur consortia, recreationes quoque instituantur licitæ quidem, sed in eum finem ordinatæ, ut per illas ad quemvis impudicitiæ excessum lata aperiatur janua.

Levit. 23. v. 7.

Hugo Card. in c. 17. Jerem.

Joan. 6. v. 27.

In festis mali plerumque indulgent gulæ & crapulæ.

Num. 25.

5. Deus olim festorum sanctificationem prævaricantibus comminatus est, dicens: *dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum.* Sed quænam obsecro solemnitates inter & stercus analogiæ est proportio? ni fallor, Deus hisce verbis ad abusum crapulatum & ebrietatum à dæmone diebus festivis introductarum, quæ tandem in excrementa resolvuntur, alludere voluit, comminatus enim est, quod ejusmodi transgressores per dysenterias, per ignominiosos morbos, aliaque probra castigaturus esset. Sacra Sponsa olim in sacris Canticis ait: *Surgam*

Malach. 2. v. 3.

Quid intelligatur per stercus solemnitatum nostrarum.

Cant. 5. v. 7. *gam & circuibo civitatem: per vicos & plateas; &c.* Idem quoque multi parum timorati diebus festis facere contendunt, siquidem è primo momento, quo è strato surrexerunt toto die nil aliud faciunt, quam quod diebus festis per vicos & plateas discurrunt, ut per lascivos obtutus effræni appetitui carnis satisfacere valeant, et vero, quisnam tandem hujusce divagationis justo Dei judicio subsequitur eventus? *Ibid. v. 3.* *Invenerunt me vigiles, percusserunt me*; siquidem dum hoc modo quaquaversum oberrant similis dissolutionis asseclas obvios habentes, tandem in rixas, duelle, & strages pessimas incidunt. Dionysius Carth. super eundem Malachiæ textum scribens: *Dion. Cart. in Malach.* *Stercus solemnitatum* significare dicit: *immunditiam vitiorum, qua in festis vestris committitis, & irreverentiam quam mihi facitis, in vos manifestè convertam, vos confundendo ac puniendo*; Deus namque in pœnam impudicitiæ qua lascivi divinum ejus cultum profanent permittit, ut ignominias & contumelias irreparabiles recipiant.

Isa. 1. v. 13. *Hugo Card. Ibid.* *Isa. 43. v. 22 & 23.* 6. Deus olim per Isaiam populo suo exprobravit, dicens: *Iniqui sunt cœtus vestri*, idque, ut Hugo Card. exponit, *quia non spirituales hostias affertis, sed carnales, & carnali intentione*; & ideo idem Deus pariter per Isaiam alibi inquit: *Non me invocasti Jacob, nec laborasti in me Israel; Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me*; Cujus ratio est quia festorum profanatores & maxime lascivi, festis abutuntur, ut carnalibus suis desideriis indulgeant; Et ideo Deus ibidem mox subdit: *verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* *Isaæ. 43. v. 24.* Albertus Magnus, inter alias transgressiones quibus Deus in festis offenditur, hanc quoque annumerat, dicens: *Alb. Mag. c. 2. Luc.* *alii per obscœna deturpant, potibus & escis, & venereis intendentes, nec veniunt ad festum, nisi ut impudico oculo ibi juvenculas inspiciant & videantur ab ipsis*; Quemadmodum gentiles facere olim consueverunt, qui in sacrificiis & festis in honorem Deorum suorum institutis, primo quidem crapulæ indulgere, exinde verò magis iis obsequium præstituri, nulli non obscœnitati vacare solebant, quem in finem circa eorum templa densæ extruebantur sylvæ, in quibus sese inter turpitudines occultabant; quo Tertullianus alludens, inquit: *Tertull. l. de Idol. c. 1.* *Quæ idololatriæ solemnitas sine ambitione cultus & ornatus? in illa lascivia & ebrietas cum plurimum victus & ventris, & libidinis causa frequentatur.* Qui idem Author de Christianis, qui à gentilibus Imperatorum inimici, eo quod in natalibus eorum licentiæ frænum relaxare nollent, proclamabantur, tractans *Tertull. l. Apol. c. 35.* sequentem instituit Discursum; *Propterea publici hostes Christiani, quia Imperatoribus neque vanos, neque mentientes, neque temerarios honores dicant, quia veræ Religionis homines, etiam solemnia eorum, conscientia potius, quam lascivia celebrant. Grande videlicet officium, focos & toros in publicum educere, vicatim epulari, civitatem tabernæ habitu abolefacere, vino lutum cogere, catervatim cursitare ad injurias, ad impudentias, ad libidinis illecebras.* Ecce vobis quam exactè paganorum idololatrarumque vestigiis inhæreant Christiani, dum in festis & solemnitatibus carnales venentur immunditias. *Siccine exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus* (verba sunt consequentia ejusdem Tertulliani) *haccine solemnes dies Principum decent, quæ alios dies non decent? qui observant disciplinam de Cæsaris respectu, hi eam propter Cæsarem deserent? & malorum morum licentia pietas erit? Occasio luxuriæ Religio deputabitur? O nos meritò damnandos! cur enim vota & gaudia Cæsarum, casti & sobrii & probi expungimus?* Quæ inter verba quem non percellunt ista: *occasio luxuriæ, Religio deputabitur*; Ignorarne temerarii adeo & sacrilegi inveniemur, ut festa in Dei Sanctorumque honorem instituta in sensualitatum, & carnalium illecebrarum adimpletione impendamus? quin potius S. Nili audiemus consilium dicentis: *Præstat domi quiescere, quam ut quis, dum festa colere sibi videtur, dæmoni in prædam cedat.* Quo pariter S. Bernardus respexisse videtur, dum ait: *Nihil dubium, quin gratior ei sit, & multo acceptabilior illa festivitas, quæ intenditur epulis animarum, quam sit ea, quæ celebratur a secularibus, curam carnis perficientibus in desideriis voluptatum.*

Gentiles festa suorum Deorum colebant crapula & libidine.

Hos sæpè imitantur Christiani diebus festivis.

S. Nilus de 8 vitiosis affect.

S. Bern. ser. 1. in fest. omn. Sanct.

7. Memoratu utique quanta cum severitate irrevocabilem mortis sententiam ipsemet Deus in infœlicem illum pronunciarit olim, qui in Sabbato ligna colligebat, ut scilicet ab omnibus in mortem usque lapidaretur; est causam tam severæ justitiæ, si nosse desideratis, S. Cyrillum audite dicentem: *Idcirco enim is, qui ligna Sabbato colligit, lapidibus obruitur, quasi qui veritatem in typo violaverit.* Alias equidem inter Sabbati observantias prohibebatur Israël ignem accendere, quam licet legem hic non transgrederetur, ligna nihilominus, quæ ignis sunt alimentum collegit, ideoque punitus fuit. Ita quoque Deus in festorum suorum sanctificatione ignem accendi vetuit concupiscentiæ carnalis, nihilominus quot quantosque reperire fecerit, qui ligna colligunt, id est, occasiones & incentiva aucupentur luxuriæ, & *incendunt igni sanctuarium Dei*? Ideoque S. Basilius 1. Isaiæ caput commentans, inquit; *jubet, ut ne ignem accenderent, hoc est, ne quis sinat se exuri incendio carnalium affectionum.* Unde ex mente ejusdem S. Doctoris in die Dominico & festo ligna colligere ad accendendum ignem, est per plateas & vicos aberrare, ad quærendam objectorum lascivorum, & impudicorum consortiorum occasionem, ac proinde quid mirum, si inde justa Dei provocetur indignatio.

Num. 15. v. 32.

Connotet mysterium quod Deus olim ligna colligentem in Sabbato lapidari mandaverit.

S. Cyrillus Alex. l. 4. in Joan. cir. fin.

S. Basil. enc. 1. Isa.

8. Deus per sacros Doctores Spiritus sancti inspiratione illuminatos, multifariam nos monuit, ut festa anima & corpore mundo, atque ab omni amore & affectu carnali purificato sanctificemus, ut usque odoratissima Deo incense adoleamus, in signum quod omnem immunditiæ fœtorem plenè abominemur; unde S. Augustinus ait: *Ei suavissimum adolemus incensum, cum in ejus conspectu pio sanctoque amore flagramus.* Origenes specialem nos docet modum, quo paschalem solemnitatem semper celebrare valeamus, dicit enim: *abstinens à mundanis voluptatibus multos seducentibus, nec alens carnis ferociam, sed suggillans corpus suum, & in servitutem redigens, semper agit parascevas.* Et ideo inter ritus, quibus Deus populo suo agnum paschalem manducari præcepit, unus fuit, ut scilicet eundem cum lactucis sylvestribus, quæ amaræ erant, manducarent, & tamen pascha inter cætera festa celeberrimum erat, cujus præcepti S. Eligius hanc rationem assignet, quia *lactuca agrestis valde amara est, & in viris luxuriam reprimit.* Origenes modum docere volens, quo solemnitates Paschatis, Pentecostes, aliasque magis insignes sint sanctificandæ, inquit: *qui perfectus est ratione, operibus, cogitationibus perpetuo hærens Deo, semper agit dies Domini.* Noverimus ex authoritate Oleastri probari verbum *solemnitas*, in Hebræo idem significare quod *agnus*, ut per hoc innuatur, quod ad digne festa celebrandum unice requiratur, ut veluti agni immaculati puri semper inveniamur.

Diebus festivis maximè abstinendum ab immunditiis carnalibus.

S. August. l. 10 de Civ. Dei. c. 4.

Orig. lib. con. Cels.

Exod. 12. v. 8.

S. Elig. Noviom. Hom. 14.

Orig. l. 8. cont. Cels.

Nov. Elect. sac. l. 2. c. 5. n. 267.

9. S. Isidorus Pelusiota præceptum de celebrando die septimo Levit. c. 23. impositum examinens, multosque enumerans virtutes, quæ in diei Domi-

S. Isidorus. Pel. l. 1. c. 71.

nicæ sanctificatione à nobis exercendæ sunt, ita scribit: *omnia quæ anima lucrum afferunt expleri præcipit, hoc est precationem, quietem, admonitionem, beneficentiam, pudicitiam, continentiam, veritatem, puritatem*; ubi bene observandum est, quod triniesdiversis nominibus pudicitiæ faciat mentionem. In festis quoque purificationis (prout probat Abulensis) tota die abstinebant, viginti quatuor horis in jejunio perseverantes; quodque vel maxime proposito nostro deservit, est, quod pariter à mulieribus & balneis abstinere deberent. Origenes de eadem propitiatione in quadam homilia ita scribit: *Est adhuc & alia festivitas, tum affligunt animas suas. O mira festivitas! dies festus vocatur afflictio animæ; hic enim dies est propitiationis. Vide ergo si vis diem festum agere, si vis, ut lætetur Deus super te, affligе animam tuam & humilia eam. Non ei permittas explere desideria sua, nec concedas ei lasciviis evagari, & in quantum fieri potest affligе.* S. August. in quodam sermone de dedicatione Ecclesiæ modum tradens, quo eamdem duplicato cum fructu celebrare valeamus, inquit: *Ita agere studeamus, ut semper festivitatem duplicem celebrare mereamur, & quomodo de templi vel altaris consecratione gaudemus, sic indivisibiliter de corporis castitate, vel animæ puritate, spirituale gaudium habere mereamur.* Notus est omnibus eximius ille zelus quo S. Hieronymus continentiam æmulari consueverat, maxime quando ei in sacras basilicas ingrediendum erat; Hic igitur contra Vigilantium ita scribit: *Quando iratus fuero, & aliquid mali in animo meo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, basilicas martyrum intrare non audeo, ita totus & corpore & animo horresco.* Quod si igitur S. Hieronymus vir adeò sanctus & incontaminatæ vitæ, ita sensit, somnia, & illusiones quæ citra voluntatem patiebatur abhorrendo, quanti supplicii, qualisque culpæ reus erit ille, qui diebus festis, quibus Sanctorum virtutes nobis honorandæ, & imitandæ proponuntur, idemex proposito ad Ecclesias se confert, ut in iisdem objecta lasciva & impura videre, atque in ignominiam & vilipendium cultus sui debiti, mala sua desideria outrire, & fovere possit? In secundo libro Esdræ Sabbati per opera servilia prophanatio describitur pariter & condemnatur; circa quam historiam V. Beda in Allegoriis ad nostram eruditionem ita scribit: *Imponunt asinis vinum, uvas, ficus, & omne opus, & inferunt in Jerusalem, cum oblectamentis carnalibus, fluitos animi nostri motus onerantes, per hæc & hujusmodi tentamenta, quietem nostri cordis Deo dedi tam violare conantur.* Porro quanti Deus faciat, quod ejus festa, cum honestate & continentia frequentemus, Origenes his verbis demonstrat: *Esse i*, inquit, *magna festivitas humana salus. Quomodo putas lætificat, cum is qui fuerat, impudicus, fit castus?* pari autem modo dicere nobis licebit, quantum putas execrabilis Deo erit, qui eum antea castus esset ex industria & proposito solemnitatis loca frequentat, ut fiat impudicus? Quod si quis eo fine in ejus ingrederetur sanctuarium, ut impudici amoris ignem in se accenderet, numquid talis igne inextinguibili & infernali concremari meretur?

Dibus festivis debemus affligere animas nostras.

Abulen. in Lev. c. 23.

Orig. Hom. 23 in Num.

S. Aug. ser. 4. in Ann. Dedicat. temp.

S. Hieron. contra Vigil.

Gravissimè peccant qui ob lascivos aspectus ingrediuntur Ecclesias.

2. Esdr. 3. v. 1.

V. Beda l. 3. Alleg. 37.

Orig. Hom. 23. in Num.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Dierum festorum prophanatores Dei in se flagella & supplicia provocare variis exemplis, ostenditur.

THEMA.

Dixit Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba. Num 15. v. 35.

1. Electus Dei populus in solitudine constitutus, ibidemque virum quemdam in die Sabbati ligna colligentem conspiciens, eumdem apprehensum, Moysi & Aaroni universæque Reipob. Hebrææ multitudinis præsentavit, judicandum; à quibus cum squalidum in carcerem conjectus esset, iidem de debito ei irrogando supplicio ambigentes. Cœleste consuluerunt oraculum, à quo ex sigoatura divinæ Justitiæ sequentem retulerunt sententiam: *Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba.* Enimvero pro delictis ordinariis judicandis, Princeps, Judices, & tribunalia adhiberi solet, quæ in materia criminalibus justitiam communiter administrant: At verò in delictis seu criminibus Læsæ Majestatis, qui contra ipsius met Principis personam directè committuntur, non Judices vulgares, sed ipsum constituit; qui condemnationem promulgat, ita quoque in præsenti licet alias causas, consilium, & Judices; permissus Moysen & Aaronem deputati deciderent; nihilominus quia hæc Sabbati transgressio ipsummet immediate offendit, læsitque Deum, ideo, ipsemet hanc denunciavit mortis sententiam: *Dixit Dominus ad Moysen morte moriatur*, id quod Regius Propheta inferre voluit, quando contra sacrarum solemnitatum prophanatores per ipsismet Dei manus flagellum vibrari postulat; cumtamen Deus ordinarie per creaturas, delicta castigare soleat, juxta illud Sapientis: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum*: Ad puniendum verò exectandum prophanationis festorum sacrilegium Davidi usitatus hic puniendi modus minimè sufficere videbatur, ac proinde suis Deum precibus ad hosce peccatores temerarios propria manu percutiendos extimulat, dicens: *Leva manus tuas in superbias eorum in finem; quanta malignatus est inimicus in sancto! Et gloriati sunt, qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ:* Et paulo post idem sanctissimus & contempti honoris & cultus divini studiosissimus Rex Deum ulterius instigare pergit, ne hosce sacrilegos propriis manibus castigare desinat; dicit enim: *Ut quid avertis manum tuam & dexteram tuam medio sinu tuo in finem?* quæ verba, scilicet: *Leva manus tuas*, Agellius hunc sensum habere dicit: *Po. Agell. ib. tentiam tuam profer ad superbiam & elationem hostis penitus dejiciendam atque deprimendam, propter ea omnia, quæ operatus est in Sancto.* Hugo Card. autem verba illa: *In finem*, idem significare dicit, quod ad ultimum usque vitæ momentum, quia hi sacrilegi insla morte communiter vitam suam claudunt, quia ut plurimum impœnitentes moriuntur. *Repellitur in finem*, inquit, *qui in peccato moritur, contra quod supra petit Psalm. 43. Exurge, scilicet ad adjuvandum, & ne repellas in finem.* S. Remigius quoque verba illa Davidis: *Ut quid Deus repulisti in finem.* exponens inquit: *Repulisti nos in finem, hoc est, omnimoda repulsione.*

Prophanatores festorum ab ipsomet Deo judicantur, & puniuntur.

Num. 15. v. 35.

Sap. 5. v. 18.

Ps. 73. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 11.

Po. Agell. ib.

Hugo Card. ibid.

Ps. 43. v. 23.

S. Remig. Ibid.

2. Tametsi Christus Dei Filius discipolis suis continuo hanc doctrinam inculcaverit, *discite à me, quia mitis sum*, attamen in Evangelio Joan. c. 2. eumdem vehementer iratum propriis manibus suis (de quibus sponsa in sacris Canticis prædicerat; *Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis*) flagellum contexuisse, eodemque armatis ambabus manibus suis templi & festorum prophanatores severissi-

Matth. 11. v. 29.

Cant. 5. 14. & 15.

Hoc claré ostendit

dam flagello ejecit è templo vendentes & ementes.

rissime flagellasse legimus: *Invenit in templo vendentes boves & oves & columbas, & nummularios sedentes, & cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Licet enim Deus à pœnis hominibus infligendis omnino abhorreat, utpote qui ad benefaciendum iisdem totus propendet, ideoque *dives in misericordia* esse dicitur, *cui proprium est misereri semper*; & quamvis justitia verum sit divinæ suæ essentiæ attributum; attamen postquam Isaias dixisset: *Irascetur, ut faciat opus suum*, mox tamen subjungit; *Alienum opus ejus . . . peregrinum est opus ejus ab eo.* In hac tamen urgentissima occasione propria manu, præter consuetudinem flagellum arripit, & signaturam justitiæ, cujus executionem cæteroquin aliis committere consueverat, ipsemet exequitur, ut hinc discamus, quod licet, quod alia scelera pœnas nonnumquam dissimulet vel suspendat: Aut verò aliis exequendas relinquat, quando tamen de festorum prophanatoribus agitur, ipsemet justi & severi vindicis officium propria manu exerceat. Unde S. Joannes notanter unicum hujus divini furoris motivum fuisse advertit, quia hi ementes & vendentes solemnitatem Paschalem prævaricari non erubuerant; dicit enim: *Prope erat Pascha Judæorum & ascendit Jesus Jerosolymam &c.* Unde colligere licet; quod flagella iræ divinæ suam communiter à Christianorum impietate originem habere solent, qua dies festivos & Dominicos divino cultui & obsequio consecratos injuriis & contumeliis afficere non erubescunt. Id quod Concilium quoddam Burdigalense, aperte confirmat; postquam multa scandala & excessus; qui in diebus festivis à plerisque parum timoratis hominibus committuntur perstrinxisset, moxque subjungit: *Ex quo dubitandum non est, magna ex parte tot calamitates, quibus jam pridem conterimur, à Deo tantis sceleribus incitato jure nobis infligi. Ad cujus præsentem iram placandam, vel etiam majorem quæ cervicibus nostris immineat avertendam, omnibus Provinciæ nostræ Parochis indicimus, ut populum suum frequenter & serio commonefaciant, ut diebus festis non solum à quibuslibet prohibitis operibus sese contineant, verum etiam sacris omnibus Ecclesiæ mysteriis intersint.*

Joan. 2. v. 14 & 15. Ephes. 2. v. 4. Isaia 28. v. 21. Ibidem. Joan. 2. 13. Flagella iræ Dei oriuntur à profanatoribus festorum. Concil. Burdigal. An. 1587. de fest. 6.

3. Et porro quis dubitare poterit, quin annonæ penuria, fames, tempestates, mortes animalium, inundationes, aliæque similis malignæ influentiæ, festorum temere prophanatorum justæ sint vindictæ & castigationes divinæ? Deus enim apud Malachiam comminatur, dicens: *Si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo . . mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris* (de sacerdotibus veteris legis loquitur) *& maledicam illis, ecce ego projiciam vobis brachium.* Monet eum textu Chaldæo loco *brachium*, legunt *semen*, ut sacri textus sensus sit: *Faciet Deus negato cœlesti rore, aut immissa rubigine, seu locusta, ne quod germinent semen.* Alius quidam Interpres verborum illorum: *Maledicam &c.* sensum & intelligentiam hanc esse dicit: *Cuicumque rei vos benedixeritis ego maledicam, ut si vos benedicatis agris, aut pecoribus, quo fœcunda sint, ego ea omnia sterilia reddam.* Unde sacrilegii hujus fructus est egestas, & annonæ caritas: *Mittam in vos egestatem*, ubi Commentator quidam ait: *Hæc egestas est illa, de qua scriptum est: Egestas à Domino in domo impii.* Author summæ prædicantium de iis qui se ab avaritia, ne dies festos debite sanctificent, seduci permittunt loquitur: *Pigri sunt in his, quæ ad Deum pertinent, qui libentius obolum laborando, quam cælum feriando lucrantur*; & idem justo Dei judicio talibus contingit, quod cælum pariter & terram amittant, quia quantamcumque terræ culturam adhibeant, nullum tamen hæc illis fructum

Exinde plerumque oritur sterilitas terræ & pecorum. Malach. 2. v. 2. Sanct. ib. Ribera ib. Michael de Palacio. Sum Præd. c. Feria 16.

pariit, eo quod contra divinum præceptum cultivata fuerit. Idem quoque Author donationes propter turpem erga Benefactorem donantem exercitam ingratitudinem revocabiles esse dicit, se proinde cum Deus adeo in nos liberalis extiterit ut ex septem septimanæ diebus, sex nobis in proprium servitium indulserit, unico tantũ die, scilicet Dominico, sibi reservato, nos autem adeo erga hunc tam liberalem benefactorem simus ingrati, ut & hunc quoq; ad nostram satisfactionem pro nostro libitu impendere non erubescamus, numquid justum est, ut & sex reliquis pariter destituamur? Quonam verò modo hi dies nobis eripiantur, idem Author sequentibus verbis declarat: *Juste*, inquit, *alios nobis datos revocat, talia admittendo in eis impedimenta intemperiei, vel infirmitatis hominum, vel mortalitatis animalium, quod in eis laborare non possumus; sic qui unum subtrahimus, multos amittimus.* In prosecutione ejusdem materiæ idem author adversus eos qui in diebus prohibitis laborant, his verbis exaggerate loquitur: *Et quia* inquit, *ab ingratis omnia juste auferantur, iste Deus ab illis omnia aufert, ut quibus abutuntur, in illis puniantur. Vos subtrahitis à Deo dies suos, & occupatis prohibitis servos & animalia, & Deus subtrahit à vobis dies vestros, per pluvias & hujusmodi, & servos per infirmitates, & animalia per mortalitates.* Hoc est, quod apud Aggæum dicitur: *Seminastis multum, & intulistis parum. . . . & intulistis in domum & exsufflavi illud.* Justo namque judicio Deus permittit, ut agri quantumvis bene exculti, nullum prorsus referant fructum, nec non ut messis abundantior granariis illata disperdatur & pereat. *Super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum, Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super jumenta & super omnem laborem manuum*; Quarum omnium miseriarum unicam hanc rationem assignat: *Quia domus mea deserta est*, id est, quia diebus festivis negligitur Ecclesia, nec in iis aliis rebus vacatur, quam societatibus & commerciis lascivis, nundinis, spectaculis, saltibus & tripudiis, ludis item, vel etiam laboribus; unde in fine prædicti capitis dicitur: *Faciebant opus.*

Idem ibid. n. 14. Idem ibid. n. 16. Aggæus 1. v. 6. & 7. Ibid. v. 10. Ibid. v. 11. Ibid. v. 9.

4. De Dagoberto Rege Franciæ scribitur, quod in legibus quibusdam membranæ inscriptis variis in eos statuerit pœnas, qui in diebus sacris laborem interdicentibus, opera servilia exercebant, multisque ejusmodi pœnis enumeratis subjungat: *Talis causa vitanda est, quæ Dominum ad iracundiam provocat, & exinde flagellantur homines in frugibus, & penuriam patiuntur.* Inter alia S. Berlendis virginis miracula, quæ Bollandus refert hoc quoque unum est ex præcipuis. In mense namque Augusto impius quidam avaritiæ nimium deditus, dum messis frugum esset, universam familiam suam ad labores continuandus adigebat, maximè quia tempus conturbatum erat; Appropinquante autem die vinculorum S. Petri quem ibidem ex præcepto festivum fuisse credibile est, *Ecce jam ubique signis denuntiantibus terminum laboris, omnes cessabant, sed ille solus operari non destitit; alii conviciis eum lacessunt, alii correptionibus, alii minis, sed nec sic sedari potuit. Denique divina percussus ultione quievit, manus enim qua manipulum collegit, nervis contracta sunt.*

Gretf. l. 1. de festis c. 13. Zelus Dagoberti Regis circa cultum festorum. Stupenda punitio violatoris festi. Bolland. T. 1. Febr. 3. pag. 382.

5. Idem quoque Author de S. Ansgario refert, quod postquam in Frisia prædicando sanctificationem diei Dominico debitam inculcasset, iis qui in eodem per opera servilia prævaricabantur, gravia supplicia comminando, nonnulli auditorum suorum parum timorati, quia cœlum serenum affulgebat,

Bolland in vita S. Anscharii c. 16. n. 64. pag. 425. Fœnum in die festo

 vix

Paratum, igne cœlesti consumitur.

vix ab auscultato vere Dei sermone templo egressi arrepta falce ad prata se receperint, ut fœnum demeterent, demessumque fœnum in cumulos adegerint; sed quisnam inde subsecutus est eventus? *Advesperascente die, omnes illi acervi, qui eadem die facti fuerant, divinitus igne consumpti sunt, illæsis illis permanentibus, qui in anterioribus diebus in medio præparati constabant: Quo facto populi in circuitu manentes fumum à longe cernentes, hostes adesse putantes timuerunt valde.*

Aliud simile exemplum.

6. In vita pariter S. Rabani Mauri scribitur, quod quia occurrente SS. Martyrum Januarii & Magni festo, omnibus qui jurisdictioni Monasterii Fuldensis subjecti erant, tam viris quam mulieribus opera servilia exercere prohibitum erat, quidam ex iis Christianis qui in illa quadam servitutis jugo adstricti erant, cultum & venerationem prædictis Sanctis debitam contemnens in campum ad metendum egressus fuerat, jamque multos segetum manipulos collegerat, crimen hoc gravi pœna luere debuerit:

Ibid. in vit. S. Rabani Mauri c. 7. n. 43.

Nam aër densissimus crevit in nubes, & tempestas sæva exorta est, fulgura ventique vehementer undique ferebantur coruscationes quoque valde terribiles & fulgura discurrentia horrorem nimium mortalibus ingerebant, factumque grande miraculum, Domino discernente inter venerantes, & festa Sanctorum ejus contemnentes; omnes enim acervi frugum, quos miser ille ea die messas congesserat cælesti igne consumpti sunt, cæteris, quos vel ipse, vel concives ejus pridie messuerant, illæsis permanentibus, cui optime illa ab Amos conscripta Prophetia consonat: *Et erit in die, dicit Dominus Deus, occidet Sol in meridie; & tenebrescere faciam terram in die luminis.* Sed quænam futura est obscurati aëris, & procellosæ fulminum & diluviorum aquis agros absorbentium tempestatis causa? Audite id quod immediate sequitur: *Convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum;* sæpe enim, ut per experientiam videmus, Deus in diebus solemnioribus, ob irreverentiam qua à malis Christianis posthabentur & contemnuntur, cælum contra nos armat. Dicit quoque in præcitato Textu Deus: *Festivitates vestras*, festa sua solemnitates & festa nostra appellando, quia uti in Discursu octavo diximus, Deus festa illa quorum sanctificatio à nobis prophanatur, velut sua agnoscere dedignatur, eo quod iis ad indulgendum appetitibus nostris abutamur. S. Gregorius ab authore summæ Prædicantium citatus, prædictum Amos Textum exponens inquit: *Tunc festivitates in luctum convertuntur, cum pro peccatis, quæ in ipsis committunt, æternaliter puniuntur.*

Amos 8. v. 9.

Tales pœnas comminatur Deus per Prophetam Amos.

Summ. Prædicant. n. 16.

L. 2. c. 16. vitæ Camilli de Lellis.

Aliud similis punitionis exemplum.

7. In vita Camilli de Lellis, magni servi Dei, & Religionis ministrantium infirmis institutoris, eum in observantia sanctificationis dierum festivorum adeo exactum & punctualem fuisse scribitur, ut non quidem Ecclesiam scopis emundari, aut altaria in illis diebus accomodari permiserit, sed ejusmodi opera pridiano die fieri præceperit; quia vero in Bacchianico Patrio videlicet Solo nonnullos pauperes à divitibus in diebus festis ad laborandum cogi advertit, iisdem imminentem Dei vindictam prædixit, prædicando quod nisi ab ejusmodi sacrilega temeritate abstinerent, agri eorum penitus devastandi essent; id quod postea reipsa prout prædixerat, evenit; nam paulo post Regio illa per tredecim dies continuos tanta nivium copia oppressa fuit, ut multæ inde arbores olivarum aliorumque fructuum feraces ruptæ irreparabilia incolis damna conciliarint. Unde supradictus summæ prædicantium Author saluberrime monet, ut si non ob aliud motivum religiosum, saltem ad minus ob interesse proprium adaugendum, observantia præcepti hujus in bona habeatur reverentia & respectu: *Cum,* inquit, *pro uno die, vel servitio quod ei subtrahimus, subtrahi quinque, & pro uno modio segetum, vel uno denario quem credunt salvari, die tali operando, ex alia parte decem amittunt.*

Ibid. n. 16.

8. S. Gregorius Turonensis de quodam refert, quod cum festum diem S. Mariani exemplo aliorum concivium concelebrare & sanctificare abnuisset, ignis quidam cælitus super domum ejus delapsus fuerit, qui omnem ejus supellectilem; omnesque illius greges, & armenta, sine ulla vicinorum vel minima læsione absumpsit. B. Petrus Damian. in sermone quodam de S. Ruffino nonnullorum refert lamenta, qui festa in honorem hujus S. Martyris instituta ab operibus servilibus abstinendo celebrare abnuebant. *Tumultuabantur enim, onerosum esse dicentes; populum geminatis unius Sancti solemnitatibus feriari;* Unde contumaciter *cœperunt cum suis mulierculis non modo textrinis operibus audacter insistere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius insudare. Sed protinus in eos sententia divina animadversionis ulciscitur, Casas eorum repente flamma corripuit, & non solum domestica quæque, sed quæ in agris erant omnia globis inextinguibilibus conflagravit.* Cumque ad extingendum hunc ignem omnes ad vicinum flumen accurrerent, in illudque multa quæ jam ab igne correpta ardebant injecissent, elementum illud ignis sibi activitatem vendicavit, *ut perspicue probaretur hoc non casum, sed divini furoris esse indicium, quidquid mergebatur extingui non poterat. Miro igitur modo elementum illud vires sui juris & partium tenebat, & ex parte perdiderat, nam & liquida erat aqua, ut immersa quæque fluctu dehiscente reciperet, & quoddammodo humida non erat, ut ardentia extinguere posset? Sed quid minimis immoror, cum & ipsa hominum membra flamma prosiliens occupaverit, & extinctionis remedium invenire, quocumque se verterent, non valerent? Tandem ustulati fumigati, & in modum torris combusti, ad altare B. Ruffini cum magis ululatuum stridoribus confugiunt, indulgentiam petunt, & commissi piaculi emendationem de cætero per pœnitentiam pollicentur; & incolumes ad propria sunt reversi.* Idem quoque Gregorius Turonensis paulo antecitatus de muliere quadam refert, quod dum in die Dominica panem pinseret, manus ejus igne cælitus delapso ustulata fuerit; Nec mirum, quia si sacrilegus vasa sacra Ecclesiæ surripiens igne puniri solet, cur non ab eodem elemento puniatur, qui Deo & Sanctis ejus non vasa sacra, sed dies eorumdem honori consecratos surripere non veretur?

S. Greg. Turon. de gloria Confess. c. 82.

D. Petr. Damian. ser. de S. Ruffino Mart.

Horrenda aliorum punitio ob similem excessum.

S. Greg. Turon. l. 1. de glor. Mart. c. 15.

9. Jeremiæ Prophetæ, ut in ejusdem Prophetiæ cap. 17. videre est, à Deo præceptum fuit, ut Sabbati sanctificationem magna cum industria & solicitudine intimaret: *Vade & sta in porta filiorum populi; ... Et dices ad eos: Sanctificate diem Sabbati &c.* In ejusdem vero capitis fine hæc Dei comminatio insuper recensetur: *Si non audieritis, ut sanctificetis diem Sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati.* In ejusdem quoque servi Dei Camilli de Lellis vita legitur, quod cum audisset quod in die festo S. Urbani, qui in ejus Patria sub præcepto festivus erat, nonnulli in foro Patriæ suæ nundinarentur & ludos exercerent, subito de mensa surgens præ nimio zelo ad forum properarit, ut transgressores istos ferventi quadam exhortatione reprehenderet, quibus, nisi à cœpta temeritate desisterent, infernum elata voce comminatus fuit, tantoque cum ardore in hoc delictum exclamavit, ut puer quidam tremulus nepos ejus hoc audiens ad domum paternam cucurrerit, clamando: Camillus patruus meus in foro sonora voce clamat: *Ad infernum, ad infernum.*

Tales transgressores devoventur inferno.

Jerem. 17. v. 19.

Ibid. v. 20.

Ibid. v. 22.

Ibid. v. 27.

10. Si-

In Actis S. Ottonis Episc. Quod pateret ex hoc exemplo.

10. Similiter in Actis S. Ottonis Episcopi, Pomeraniæ Apostoli scribitur, quod Matrona quædam dives & potens in quadam die Dominica, in magnam sanctificationis eidem debitæ ignominiam suis præcepit, ut ad metendum egrederentur, nec quidquam timerent, se namque proprio exemplo illos ad opus complendum animaturam esse. Quæ in propria persona egrediens, *cum in agrum venisset, quod me, inquit, facere videritis, omnes, similiter facite; moxque rebracchiatis manicis, succinctaque veste falcem dextera corripuit; stantes vero calamos sinistra tenens, secare nisa est. Sed mirum dictu; subito in actu ipso, ut erat inclinis, misera diriguit, & quasi marmoris effigies, nec semetipsam erigere, nec falcem è manu dimittere potuit, nec segetem, sed muta & nihil loquens simile simulachro stabat.* In cujus quidem subsidium accurrerunt omnes, sed frustra; illam hortabantur ad pœnitentiam sed illa immobilis instar statuæ hærebat, nec quacumque via adhibita eamdem è loco dimovere valebant; unde hic illius miserabilis finis fuit: *Sontem animam in ignem tartareum efflavit.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Justitia Dei in dierum festorum transgressores graviter irascitur, eosque per ignominiam calamitates publicas, aliaque supplicia miraculose irrogata acriter punit.

THEMA.

Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, Malach. 2. v. 3.

Tyrin. ib. Deus minatur Sacerdotibus V. L. summam confusionem propter profanationem festorum.

1. DEus hisce verbis detestabilem Sacerdotibus Hebræis irreverentiam exprobrat, qua solemnitates & festa divino suo cultui dedicata profanabant: *Ecce ego projiciam vobis brachium,* id est, ut Interpres quidam exponit, *robur omne virium, opum, prolium, amicorum, alimonia*; Divina namque justitia ita communiter disponit, ut profanatores vilipendium & contemptum sanctificationis dierum festorum, miserabilium infelicium que ærumnarum pœna luere debeant. *Et dispergam super vultum &c.* quod idem est, ac si diceret, omnes ignominiosi & vituperiosi efficiemini in conspectu totius mundi. *Hac metaphora significavit,* inquit Paulus de Palatio, *fore perpetuo despectos & ignominiosos.* Sanctus verò Antoninus ita exponit: *Peccata quæ facitis in festis manifestabuntur, coram omnibus ad confusionem vestram.*

Paulus de Palatio *S. Anton. sum. Theol. p. 1. Tit. 9. c. 7. §. 3.*

Ex quo enim ad Sacerdotes veteris legis olim victimas ad sacrificium offerendas mactare, lavare, & exenterare spectabat, Deus illis se facturum esse comminabatur, ut in illa laniena rupto victimarum ventriculo, stercus ibi latens in faciem ipsorum prosiliret: *Faciam ut è ventriculo resiliat stercus in vultum vestrum, & vos contendetis stercus illud e vestra facie revellere, at non poteritis, ipsum enim vobis tenaciter hærebit*; Porro alius, quidam Interpres dictionem hanc *stercus* in Hebræo Textu bis replicari observat:

Ribera ib.

Non est omittendem, inquit, *nomen stercus bis repeti in Hebræo, quod magis audet, & magis docet iratum.* Hugo Cardinal. hanc illius Textus adduxit expositionem, ut sensus sit: *At tantam ignominiam perducemini, quod facies vestra scabiosa erunt, & fœtentes ut stercora, ut sitis in solemnitatibus vestris immundi & fœdi, sicut ea quæ polluta offertis. Magna esset confusio, si quis in vultum alterius projiceret ventriculum bovis, hoc eis promittit.* Theodoretus se ad ritum in sacrificiis præscriptum reflectit, inquiens: *Quoniam sacerdotibus secundum legem separabatur pelluculum, & armus dexter, minatur se eos projecturum atque armos eis affiguatos.*

Hugo Card. Ibid. *Theodoret.*

Insuper dispersionem, & exterminium.

2. Enim verò Deus in assumpti thematis verbis sacrilegis illis non solum comminatur vilipendium atque infamiam, verum etiam dispersionem & exterminium, prout ex sequentibus clarius intelligitur; Etenim quando temporibus Jeremiæ extrema urbi Hierosolymitanæ imminebat ruina, Deus Hebræorum populo compatiens, eumdem ex hac miseria libenter eripuisset, ideoque eidem Jeremiæ (utpote qui in prædicatione sua magnæ erat efficaciæ, magnæque apud omnes existimationis) firmiter inculcabat, ut eis Sabbati sanctificationem serio persuaderet atque imprimeret, prout ex toto decursu capitis 17. Prophetiæ ejus clare deducitur, quasi diceret vellet, quod si Hebræi quoad hunc Sabbati neglectum serio se emendaverint, exercitui inimico omnem ad vos excurrendi aditum amputabo. Unde Dionysius Carth. super illa verba: *Habitabitur civitas hæc in sempiternum, Et eritis si audieritis me, ut non &c.* inquit: *Ita quod Chaldæi eam non destruent; si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, succendam ignem in portis ejus, puta Jerusalem, & hoc factum est per Chaldæos.* Theodoretus quoque super hoc caput per os Jeremiæ ita loquitur: *Quod si violaveritis legem quietis, & die Sabbati portaveritis onera, tradam igni non solum portas, sed urbem totam.*

Jerem. 17. v. 25. *Dion. Carth.* *Theodor. ib.*

Amos. 8. v. 10. Propter violationem Sabbati, minatur Deus, Israelitis omne malum. *Dion. Carth.* *2. Esdr. 10. v. 31.*

3. In Amos pariter in pœnam hujus profanationis prophetatum fuit his verbis: *Convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum, & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput calvitium, & ponam eam quasi luctum unigeniti.* Quibus verbis populi servitus, & desolatio Jerosolymæ prædicitur; nam ut Dionysius Carth. ait: *Venientibus Chaldæis atque Assyriis cessaverunt festa.* In 2. libro Esdræ hæc Deo ab universo populo circa Sabbati sanctificationem facta & solemniter stipulata promissio describitur; *Populi quoque terra qui importent venalia, & omnia ad usum per diem Sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in Sabbato, & in die sanctificato*; Et tamen ut Poëta ille cecinit: *Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis,* ubi ratio interesse seu emolumenti intervenit, nulla est lex, quæ non violetur, nullus est contractus, qui non rescindatur; Hoc non obstante hac stipulatione, Esdras in c. 13. ejusdem libri ita scribit: *Vidi in Juda calcantes torcularia in Sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die Sabbati.... Et vendebant in Sabbatis filiis Juda in Jerusalem; Et objurgavi Optimates Juda, & dixi eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati?* Unde & illos reprehensione dignos esse colligitur, qui per temporalem jurisdictionem gubernant, si Prælatis Ecclesiasticis ad urgendam hujus præcepti observantiam manus non præbeant auxiliatrices, transgressoresque debitis pœnis non castigent. Idem quoque Esdras ibidem ulterius progreditur ostendendo qualiter festorum profanatio servitutis durissimum flagellum, & totale populi Hebræi exterminium causaverit: *Numquid non hæc fecerunt Patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum, hoc & super civitatem hanc?* Quem Textum Lyran. exponens inquit: *Propter hoc fuerunt in captivitatem ducti, & civitas ista destructa est; propter hoc Neemias apposuit remedium; Ideo sequitur: Factum est autem cum quievissent portæ &c.* Hugo Card. pariter inquit: *Ecce aliud malum quod emendavit Neemias, postquam rediit de Perside, violando Sabbatum patet quod inter alias causas una causa captivitatis Judæorum fuit violatio Sabbati.*

Ibid. 13. v. 15. *Ibid. v. 16.* *Ibid. v. 17.* *2. Esdr. 13 v. 18.* *Lyran. ib.* *Ibid. v. 19.* *Hug. Card. ibid.*

4. D:

Gerard in Itiner. per Gall.
Rex Angliæ propter neglectum cultum festorum à propriis filiis judicio Dei usque ad mortem persecutus fuit.

4. De Henrico XI. Rege Angliæ scribitur, quod cum die quodam ex Hibernia rediens post Missam auscultatam, equum conscendisset, vir aliquis macilentus ei occurrerit, rotunda tonsura in capite tonsus, qui ex parte Christi sanctissimæ ejus Matris S. Joannis Baptistæ, & S. Petri illum salutans, eorumdem nomine ei præcipiebat, ut in toto regno suo mercatus omnes sive nondinas in diebus festivis abrogaret, nullaque in iisdem opera servilia à subditis suis fieri aut exerceri permitteret, quin potius eosdem ad assistendum divinis officiis adstringeret, felicem ei omnium conatuum suorum exitum, felicemque mortem præmii loco promittendo. Quo audito Rex cuidam militi, cui nomen Philippus erat, qui frænum equi Regii tenebat, dixit: *Quære à rustica utrum hæc somniavit? Qui respondit: Perinde est, utrum hæc somniaverim, vel non, nisi hæc feceris, infra annum tales rumores audies; qui etiam usque ad vitæ tuæ exitum non deficient.* Quæ omnia per ordinem, prout ab hoc homine prædicta fuerant reipse contigerunt, siquidem intra unius anni spatium tres filii ejus adversus ipsum rebellarunt, partes Ludovici Francorum Regis adversus Patrem suum consectando, quoetiam ipsum, quoad usque vixit, constanter persecuti sunt.

Ps. 73. v. 1.
Furor Dei maxime concitatur ob violata festa.
Cajet. ib.

5. David Propheta Regius Ps. 73. ab his exorsus est verbis: *Ut quid Deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?* Quibus verbis Deum ob festa profanata iratum describit; nam paulo post subjungit: *Quanta malignatus est inimicus in Sancto? Et gloriati sunt, qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ.* Ubi Cajetanus ex Hebræo legit: *Fumabit furor tuus; perseverabit more fumantis, ex ira furor tuus justitia tua.* Dionysius Carth. autem hæc verba exponens, sacrilegia hæc, solemnitates & cultum Dei contemnendo commissa, divinam justitiam adversus Judaismum fulminibus armasse dicit: *Ideo enim,* inquit, *pervenit in eos ira Dei, & quoniam tam dirè atque finaliter derelicti sunt, intus & foris privati omni gratia Dei, & propria terra? Idcirco dicitur in eos furor Dei iratur.*

Dion. Cart. ibid.
Joan. 19. v. 31.
Titus exterminavit Jerusalem ob violatum festum Paschæ per mortem Christi.

Pro quorum meliori intelligentia memorandum est, quod Hebræi in solemnitate omnium maxima, qualis dies Paschæ erat (*erat enim magnus dies ille Sabbati*) Christum Dei Filium crucifixerint; Et ideo Deus exterminium ipsorum, & totius Jerosolymæ desolationem in eamdem usque solemnitatem distulit, quando nimirum Titus proprium iræ Dei instrumentum, ferro vindicativo arrepto ad inexorabilem illorum destructionem processit. Unde S. Augustinus super illa verba: *In medio solemnitatis tuæ*: ita scribit: *Mementote quod dixi, tunc eversam esse Jerusalem, cum ipsa solemnitas ageretur, in qua solemnitate Dominum crucifixerunt. Congregati sævierunt, congregati perierunt,* Dionysius Carthusianus super eadem verba: *In medio solemnitatis tuæ*, ita scribit: *Quam ipsi frequenter violaverunt, sæpe enim perversi in sacratioribus solemnibusque diebus deteriora opera faciunt, secundum quod dæmones corda eorum possidentes inspirant.* S. Bruno quoque eamdem adducit observationem inquiens: *Sicut Judæi in illo festo de morte Domini sunt gavisi, ita & Romani in eodem festo, de eorum obsidione & persecutione sunt lætati.* Merebantur enim dispergi & desolari in die festo qui in die festo solemni tam execrabile scelus commiserant, quale est Christi Filii Dei horrenda crucifixio. S. Remigius: *Nota quia congregati Judæi ad Paschalem solemnitatem perierunt a Romanis, & merito hoc tempore perierunt, quia in eadem solemnitate Christum occiderunt.* Merito inquit Sanctus hic Præsul, tunc super eos divina vindicta venit *quia quando tuam solemnitatem debuerunt celebrare, non timuerunt te occidere.*

Ps. 73. v. 4.
S. Aug. ib.
Dion. Cart.
S. Bruno in Psal.
S. Remig. ibid.

Ezech. 20. v. 13.
Ibidem.
Deus plus offenditur ob violata festa, quam idololatriam.
2. Paral. 34. v. 25.

6. Deus olim apud Ezechielem lamentabatur dicens: *Sabbata mea violaverunt vehementer,* ut vero quidnam ex hac tam enormi Sabbati violatione consecutum fuisse existimas? *Dixi ergo, ut effunderem furorem meum super eos in deserto & consumerem eos.* Alias quoque Deus de eodem populo suo conquestus fuerat, eo quod idololatrasset, unde furore accensus inquit: *Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt Diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent, . . . idcirco stillabit furor meus super locum istum,* ubi notandum est ly illud. *Stillabit*; bene autem ubi de Sabbati profanatoribus agitur; Deus non sine mysterio dicit; *Dixi ut effunderem furorem meum,* per hæc indicare volens, magis se offensum esse ob festorum profanationem, quam ob nefandum idolorum cultum; ac proinde David Deum exstimulare satagebat, ut hosce sacrilegos acerbe & quidem utraque manu adhibita castigaret, quod severissimum indicat supplicium: *Leva manus tuas in superbias eorum in finem, quanta malignatus est inimicus in Sancto? Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.* Job per inauditas ærumnas in sterquilinium usque redactus, se ab unica tantum Dei manu tactum, non verò percussum esse dicit; *Manus Domini tetigit me.* Balthasari duo digiti unius manus ad parietem conspecti scribentes vitam pariter & regnum eripuerunt; ac proinde quando Propheta dicit; *Leva manus tuas,* clarius insinuare & petere voluit, ut Deus extensis brachiis acerbissime illos puniret. Unde Hugo Card. ait: *Leva manus tuas in finem, id est, donec finiantur & annihilentur; leva manus tuas in destructionem eorum. Manus levata fortius fert. Deut. 32. (levabo ad cælum manum meam, & dicam vivo ego in æternum; Si acuero ut fulgur, gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis.) Manum ergo vocat vindictam Dei, sed dicit, manus tuas, pluraliter, quia duas manus vindictæ habet Dominus, unam qua punit in præsenti; & aliam qua puniet in futuro. Utramque ergo petit, ut scilicet puniantur in præsenti per correptionem, & si noluerint emendari, ut puniantur in futuro ad damnationem.*

Ps. 73. v. 3.
Ibid. v. 4.
Job. 19. v. 21.
Dan. 5. 5.
Psalm.
Hugo Card. Ibid.
Deut. 32. v. 40.
Ibid. v. 41.

T. 3. Concil. p. 2. pag. 448.
Horrendæ comminationes Dei contra profanatores diei Dominicæ.
T. 3. Concil. p. 2. pag. 558.

7. In Tomo 3. Conciliorum in Capitulo quodam, cui titulus est: *De observatione diei Dominicæ,* Epistola quædam cælitus missa adducitur, in qua Deus atrocissima supplicia fulminat contra eos, qui diem Dominicum non sanctificabant: *Juro vobis,* inquit Deus, *per dexteram meam, nisi Dominicum diem & festivitates Sanctorum meorum custodieritis, mittam vobis paganas gentes, ut occidant vos. In eadem Epistola,* quæ etiam in Concilio quodam in Scotia Anno 1203. sub Innocentio III. celebrato adducitur, sequentia verba leguntur: *Ego Dominus qui præcepi vobis, ut observaretis diem Dominicum, & non custodistis eum, & de peccatis vestris non pœnituistis. Misi super vos Paganos, qui effuderunt sanguinem vestrum in terra, & tamen non credidistis, & quia diem sanctum Dominicum non custodistis, per paucos dies habuistis famem, sed cito dedi vobis saturitatem, & postea pejus fecistis. Volo iterum ut ab hora nona Sabbati; usque ad Solem surgentem diei Lunæ aliquid operetur, nisi quod bonum sit, quod si quis fecerit, cum pœnitentia emendet, & si huic mandato non obedieritis, amen dico vobis, & juro vobis per sedem meam; & thronum meum, & Cherubim, qui custodiunt sanctam sedem meam quia non mandabo vobis aliquid per aliam Epistolam, sed aperiam cælos, & pro pluvia pluam super vos lapides & ligna, & aquam calidam per noctes, ut nemo præcavere possit, quin destruam omnes malos homines. Hoc dico vobis, morte moriemini, propter diem Dominicum sanctum, & alias festivitates Sanctorum meorum quas non custodistis. Mittam vobis bestias habentes capita leonum, capillos mulierum, caudas camelorum,*

rum, & ita erunt famelica, quod carnes vestras devorabunt.

Votis exempla divinæ vindictæ contra tales. Cantipratensis.

8. Porro exempla suppliciorum quibus Deus in transgressores festorum animadvertit, varia sunt, eaque omnia horrenda & atrocia. Etenim in Germania, prout Cantipratensis refert vir quidam dives, nobilis & potens venationi adeo deditus erat, ut dies Dominicos & festivos sine auscultata Missa profane transigeret venando; qui licet à conjuge sua valde timorata acriter sæpe reprehenderetur, ejus tamen admonitiones salutares flocci faciebat; Accidit autem ut uxor ejus filium ei abortivum & monstrosum pareret, qui canis venatici caput præ se ferebat cui ex hoc spectaculo plurimum perterritæ à multis matronis ibidem præsentibus suasum fuit, ut monstrum hoc sine mora sub terram absconderet. *Dissimulantibus autem omnibus cum pudore, instat miles extracto gladio, ut ejus partus ostendatur; Et mox uxor timore compulsa, ejici de terra jubet prolem in triste spectaculum monstrosum dicens: Ecce quam manifesto prodigio insipientiam tuam vindicavit omnipotens, qui nullum honorem diebus sacris tribuisti, sed vanis & vagis ludis venationum indiscretis temporibus instituisti.*

Bolland. 4. Jan. S. Greg. Episc. Lang. c. 4. n. 14.

9. Bollandus de puella quadam refert, quod in die Dominico comam suam pectendo, componendo, crispando nimium tempus insumens, sequenti modo à Deo punita fuerit: *Pectine apprehenso (credo ob injuriam diei Sancti) in manibus ejus adhæsit, ita ut infixi dentes, tam in digitis, quam in palmis magnam ei dolorem inferrent. Quæ cum Basilicas Sanctorum flens atque obsecrans circumiret, nihilque remedii impetraret, ad sepulchrum S. Gregorii liberata est.*

Bolland. 3. Jan. S. Genovefa Virg. c. 7. n. 36. Ibid. c. 10. n. 45.

10. In vita S. Genovefæ Virginis refertur, virum quemdam qui in Dominico die laborans cæcitate percussus fuerat, ad eam fuisse adductum, ut illum liberaret. Similiter alius quidam, cujus ambæ manus, eo quod in die Dominico laborasset, miraculose contractæ fuerunt, ad ejus intercessionem confugit. Ejusdem quoque Virginis sequens pariter contigit miraculum: *Homo quidam Rebarensis dum nocte Dominica molere præsumpsisset, granum annonæ in oculum ejus de mola resilit, & luce privavit; orbitatem oculi gravior passio secuta est, mox etenim cœpit pectus & ventrem manibus tundere & assiduis tunsionibus sanguinem vomere. Hujus Passionis remedium anno integro per multa sanctorum loca quæsivit, sed per virginis beatæ Clementiam invenit.* S. Carolus Borromæus de hac materia loquens, Dei vindicis justitiam quam adversus hujusmodi festorum profanatores exercere solet, populo suo Mediolanensi his verbis imprimere solebat: Et quia peccata hæc publica, maxime in re ad divinum cultum proxime spectante, qualis hæc est, Dei in populos iracundiam & vindictam gravissime provocare solent &c.

Act. Eccl. Mediol. pag. 431.

Tom. 3. Concil. Paris. c. 48. pag. 557.

11. In Concilio quodam Parisiensi sub Gregorio IV. celebrato, hæc verba leguntur: *Multi nostrorum visu, multi etiam quorumdam relatu didicimus, quosdam in hac die, id est, in Dominica, ruralia opera exercentes fulmine peremptos, quosdam artuum contractione mulctatos, quosdam etiam visibili igne, corporibus, ossibusque simul sub momento absumptis, in cineremve subito resolutis pœnaliter occubuisse, quibus declaratur, quod Deus in tanti diei dehonoratione offendatur.* Concilium Matisconense a. postquam varios præscripsisset dies festivos sanctificandi modos, tandem subjungit: *Si quis vestrum hanc salubrem exhortationem parvipenderit, aut contemptui tradiderit, sciat*

Concil. Matiscon. n. An. 588. fol. 701.

pro qualitatis merito principaliter à Deo puniri, & deinceps sacerdotali quoque iræ implacabiliter subjacere, si causidicus fuerit, irreparabiliter causam omittet; si rusticus aut servus, gravioribus fustium ictibus verberabitur; si Clericus aut Monachus, mensibus sex à consortio suspendetur fratrum. Hæc namque omnia & placabilem erga nos Dei animum reddunt, & plagas morborum, vel sterilitatem amovent.

12. In Annalibus Cappuccinorum in vita Didaci Perez sæcularis sacerdotis devotissimi refertur, quod cum Barchinonæ in quodam sermone acriter perstrinxisset eos, qui officinas suas ad vendendum merces diebus festivis tenebant apertas, aromatarius quidam se officinam suam in ejus despectum patulam habere velle jactarit, quod cum Didaco relatum fuisset, is eumdem in die S. Joannis Baptistæ acriter reprehendit, dicendo, illum non se, qui vilis terræ esset vermiculus, sed Deum offendisse, qui utique delictum illud acerbe suo tempore vindicaturus esset, eique protestatus est futurum esse, ut Deus in hujus profanatorum festorum pœnam, tali in eum animadversurus esset supplicio, ut deinceps tam ferialibus quam festivis diebus ejus clauderetur officina, quod reipsa tandem evenit, quia sequenti anno civitas illa pro majori sui parte per pestilentiæ contagionem desolata fuit.

Ann. Capuccin. An. 1589.

13. In Concilio quodam in Regno Scotiæ celebrato, ubi de observantia diei Dominicæ agitur, varia contra prævaricatores illius recensentur miracula. Cum enim currifex quidam, non obstante, quod à conjuge hac de re graviter reprehensus fuisset, clavum ligneum in die Dominico elaboraret, Paralysi tactus fuit. Similiter mulier quædam in Die festivo textrino operi incumbens, pariter paralytica & muta effecta fuit. Pistor Panem eodem die Dominico sub cineribus coctum, cum ex media parte illum eadem die absumpsisset, altera parte in diem alterum reservata, illucescente hoc die sanguis inde copiosus manavit; Præterea cum molitor quidam frumenta in die Dominico in mola comminueret, loco farinæ sanguis inde copiosus effluxit, totaque pertinaciter & immobiliter substitit. Denique cum mulier farinam in massam subegisset in die Dominico, furnoque coquendam immisisset, cum jam affatim coctam crederet: duabus vicibus illam crudam exinde accepit: Econtra vero cum alia quædam mulier idipsum in simili die facere vellet, à marito autem ut laborem hunc in diem sequentem differret persuasa, massam linteo cuidam involvisset, die sequenti massam illam requirens; ut furno immitteret, illam Panem perfectissime coctum, haud secus ac si debita temporis mora in furno fuisset, esse deprehendit: *Invenit Panes, inde divino nutu factos, & bene coctos sine igne materiali.*

Concil. 3. p. 2.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Consideratur fructus quem per sanctificationem festorum nobis comparare possumus, per lucra tam spiritualia quam temporalia.

THEMA.

Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat, Eccles. 14. v. 14.

Fructus & merita

1. Saluberrimum est hoc ab Ecclesiastico nobis traditum monitum, quo ut diebus festivis de profectu

Dierum festorum nullatenus sunt negligendi.

fectu & incremento nostro tam spirituali quam temporali soliciti simus, hortatur & suadet: *Ne defrauderis à die bono*; quisnam vero dies melior esse poterit die sanctificato? (*Memento ut diem Sabbati sanctifices; benedixit diei septimo, & sanctificavit illum*,) de quo die vere dici potest: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Unde & Hugo Cardinalis hoc loco Ecclesiasticum per diem bonum *diem festivum* intellexisse dicit: *Ne defrauderis à die bono, id est festivo, quia illo præcipue die bona facis, & à malis caves*. Cui Lyranus consentit, dum ait: *Die bono, id est, festivo*. Interlinearis vero hujus diei nobis lucrum insinuat, dum hisce verbis: *Ne defrauderis à die bono*, subjungit: *Ubi recipias mercedem*. In diebus etenim Dominicis & festis ex oratione, sacrificiis, auscultato verbo Dei, sacramentis administratis, Divinorum officiorum celebrationibus, aliisque operibus bonis multa bona recipimus. Ecclesiasticus quoque diem hunc donum bonum appellat, quia servitium, obsequium, & cultus quem in festis diebus Deo exhibemus, vere bonum donum est; Et ideo *particula boni doni non te prætereat*, inquit Hugo Cardinalis, *corporalem & otiosum; illum enim tempus præterit; quem otiosum dimittit, quasi dicat: Nulla sit hora vacua à bono opere*. Cornelius à Lapide hanc refert prædictorum verborum Ecclesiastici versionem: *Ne perde margaritam in die festo*; Ea enim quæ in diebus festivis nobis comparare possumus, gemmæ sunt inæstimabilis valoris, quibus coronam gloriæ ad quam omnibus nobis aspirandum est, exornare & pretiosiorem reddere possumus, si velimus.

Exod. 20. v. 8. Gen. 2. Hug. Card. ibid. Lyran. Interlin. Hug. Card. Cornel. à Lapide.

2. In Isaia considerabilis quædam, iis qui festa sanctificaturi sunt, ab æterna Veritate facta habetur promissio; Dicitur enim: *Si averteris à Sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo; & vocaveris Sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua,... Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob Patris tui, os enim Domini locutum est*. Quæ verba diligens sibi poscunt examen, ut varia quæ iis exprimuntur bona in iis cernere valeamus. Dicit igitur Deus primo: *Si averteris à Sabbato pedem tuum*, quibus verbis nequaquam intendit dicere, quod à festis recedere & declinare debeamus, sed juxta Angelici Doctoris expositionem, Deus his verbis innuere vult, cavendum nobis esse, ne Festivitates per dissolutiones nostras profanemus: *Ne opera prohibita facias*. Sequitur: *Facere voluntatem tuam in die Sabbato*; ubi S. Hieronymus inquit: *Cohibeat pedem suum in Sabbatis, ne faciat voluntates suas, & diem sanctum Domini sui commaculet voluptatibus*. Oleaster aliam hujus monitus tangit rationem: *Solet enim otiositas diei festi multa nociva adferre desideria, quæ enim aliis diebus quibus operari licebat, non occurrebant, omnia sese offerunt in die festo facienda, ad quæ te vigilem esse oportet*. Enimvero majus quod in nobis est malum voluntas nostra est; & ideo ad festa sanctificanda necessario requiritur, ut eadem nos privemus. Lyranus ita exponit *voluntatem tuam; sequendo appetitum tuum irrationabilem*; Interlinearis illa verba: *Non invenitur voluntas tua*, ita exponit: *Ut nec scil. opere pecces, nec voluntate*. Sequitur præterea: *Nec vocaveris Sabbatum delicatum*, scil. ut Lyranus ait, *ad divina intendendo*. Interlinearis per *Sabbatum delicatum*, intelligit *Sabbatum Deo acceptum, purum & sanctum Domini*. Estque advertendum, quod Deus dicat: *In die sancto meo*, nam ut Interlinearis ait: *dies ille esse debet Domini, non tuus*, quia ut in Discursu octavo vidimus, multi die festo, qui consecratus & segregatus est in honorem Dei, abutuntur, faciendo illum suum eumdem non in alium finem adhibendo, quam ut propriis suis illicitis appetitibus indulgeant; nec solum dicit: *In die sancto meo*, sed majoris claritatis causa subjungit: *Sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum*, nam ut Hugo Card. ait: *Gloriosus esse debet, ut in omnibus quæratur gloria Dei, non propria*, Et paulo post subdit: *Sabbatum Domini delicatum, sanctum & gloriosum vocat, quia opera avaritiæ, immunditia & superbia vitat*; sequitur ulterius: *Dum non facis vias tuas*, scil. ut Lyranus exponit, *sequendo tuas concupiscentias*. Quem festa sanctificandi modum si ritè observaveris stipulata ab æterno remuneratore promissione utiq; frueris, id est: *Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ & cibabo de hæreditate Jacob patris tui*, hoc est, hic in præsenti vita anima tua replebitur gaudiis & consolationibus spiritualibus, & in futura vita hæreditatem filiorum Dei consequeris. *Delectaberis quantum ad bona spiritualia*, inquit S. Thomas. Quis obsecro in veteri Testamento cæco illo illuminatior fuit, de quo Cœlum ipsum testimonium perhibet, *quia acceptus erat Deo*? De seniori Tobia loquor, qui tot à Deo spiritualibus bonis locupletatus fuit; at vero scitisne hujus locupletationis causam? Nimirum ideo Deus tot eum gratiis spiritualibus adauxit, quia *solus fugiebat consortia omnium, Et pergebat in Jerusalem ad templum Domini et ibi adorabat Dominum Deum Israël*. Festis diebus utebatur ad impinguandum Spiritum, non verò ut major pars populi Hebræi ad incrassandam carnem. Unde S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Multis modis festivitatem illam in Christo nobis significabat, in qua qui cum Dei timore vixerint, perfectissimam & absolutam libertatem recipient in sanctificatione, & ditissima Spiritus gratia*.

Isaia 58. v. 13. & 14. Sanctificantibus Sabbatha, & dies festivos magna promittuntur beneficia & gratiæ à Deo. S. Thom. in Isai. Oleaster in Isai. Lyran. ib. Interlin. Lyran. Interlin. Hugo Card. Lyranus. S. Thomas. Tob. 12. v. 13. Tob. 1. v. 5 & 6. S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 6 circa fin.

3. *Delectaberis super Domino*. Lyranus verba hæc de consolationibus explicat interioribus, quas experientur omnes illi, qui festorum sanctificationem solicite adimpleverint: *Delectaberis super Domino, sentiens intra te consolationes divinas*. At vero dicet fortasse aliquis, qua ratione hoc vere dici poterit, quandoquidem manna, quod gaudiorum & consolationem spiritualium typus erat (*omne delectamentum in se habentem et omnis saporis suavitatem*) omnibus septimanæ diebus de cœlo depluebat, præterquam in Sabbato? S. Augustinus ad hanc difficultatem in favorem nostrum respondet, dicens: *Et illud advertite fratres, quod Judæorum Sabbatis manna nunquam omnino pluerit, nec meruerunt Judæi, ut eorum Sabbato gratia illis de cœlo descenderet: In nostra autem Dominica die non solum semper venit manna, sed etiam ab ipso die veniendi initium fuit* (Angelica namque hæc annona, ut sancti Patres probant, primitus in Dominica die de cœlo descendit) semper ergo Dominus nobis pluit manna de cœlo; abundantius tamen consolationes Spiritus in solemnitatibus principalioribus participamus. Unde S. Philippus Nerius dicere solebat, pessimum esse signum, si quis in illis festis majorem Spiritum & devotionem non experiatur. Porro animas devotas in diebus festivis hoc manna degustare, sacrilegis vero festorum profanatoribus idem manna in vermes converti (quia quantum est ex parte ipsorum Deo per hoc tristitiæ occasionem præbent) hoc inquam ex sequentibus Origenis verbis clare colligitur: *Sed sicut*, inquit, *bonus actus nostri, & virtutum profectus lætitiam, festivitatemque Deo & Angelis gignunt, ita vereor ne mala conversatio nostra non solum terris, sed cælo lamentationes inducat & luctus, & fortassis etiam ipsi Deo luctum incutiant humana peccata*.

Lyran. ib. Consolationes Spiritus Sancti abundantius in nos descendunt diebus festivis. Sap. 16. v. 20. S. Aug. Ser. 91. de temp. Orig. Hom. 23. in Num.

4. Et

Isaiæ 58. v. 14. Lyranus. Si festa ritè sanctificamus mens nostra fertilius ad cœlestia elevatur. Ibid. v. 14. Gen. 27. v. 28.

4. *Et sustollam te super altitudinem terræ*, scilicet ut Lyranus explicat, *per contemptum terrestrium, & appetitum cœlestium*; si enim festa rite sanctificaverimus, cum sanctificatio ista ordinata sit ad exercitia Spiritus consequens est, ut sicut sequentibus Discursibus videbimus, mens & cor nostrum ad bona cœlestia elevetur, avellaturque per affectum à bonis terrenis. In cujus probationem considerandum est, quod Propheta ulterius subjungat: *Et cibabo te hæreditate Jacob*; at vero quænam fuit hæc Jacob Patriarchæ hæreditas? Nimirum: *De rore cœli & de pinguedine terræ*, ii enim qui festa digne sanctificant, non solum cœlestibus cumulantur benedictionibus, verum etiam bonis terrenis; & hinc est, quod S. Thomas hoc verbum *cibabo*, exponat *quantum ad fruitionem bonorum terræ*.

S. Thom. ibid.

Jer. 17. v. 24. Omnis felicitas promittitur ritè sanctificantibus Sabbatum. Ibid. v. 25. Hug. Card.

5. Jeremiæ cap. 17. populo Hebræorum promittitur, quod si præceptum de colendo Sabbato perfecte adimplerent, magnopere exaltandus, magnificandus & honorandus esset: *Si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis hujus Reges & Principes, sedentes super solium David, & ascendentes in curribus & equis, ipsi & Principes eorum, viri Juda & habitatores Jerusalem; & habitabitur civitas hæc in sempiternum.* Quem textum Hugo Cardinalis in duplici sensu explicat, quorum primus hic est: *Honore & deliciis affluentes*; Deus namque Jerosolymæ promittebat, quod si Sabbati observantiam coleret, omnem habitura esset prosperitatem & honorum abundantiam. Secundus vero sensus est; *Si bene custodieritis festa hæc, promitto vobis, quod Principes sæculares habebitis, & bonos Ecclesiæ Prælatos.* In Concilio quodam Burdigalensi pœnæ leguntur, quas vindex Dei justitia Regnorum & civitatum gubernatoribus intimavit, nisi in urgenda festorum observantia vigiles & zelosi fuerint, omnem à subditis proscribendo abusum & scandalum; ubi & sequens valde efficax ratio subjungitur: *Neque certe ulla Reipublicæ administrandæ ratio melior & laudabilior esse potest, quam quæ primas divino cultui & religioni tribuit.* Unde Deus per Prophetam suum Jerosolymæ perpetuam promittit felicitatem & pacem, quamdiu in observantia Sabbati constanter permanserit: *Et habitabitur Civitas hæc in sempiternum.*

Conc. Burd. An. 1583. de festis 6.

2. Esdr. 13. v. 17. Superiores permittentes violari Sabbatum, acriter objurgandi sunt. Ibid. Ibid. v. 18.

6. Esdras Sabbatum per venditiones & emptiones, quæ in divini cultus contumeliam indifferenter fiebant, scandalosè profanari videns, locorum gubernatores acerrimè reprehendit: *Et objurgavi Optimates Juda* idque non solùm, quia ad hos præcipue subditos in fræno continere spectat, verum etiam, quia illis incumbit, ut omnem Reipublicæ quietem & tranquillitatem procurent, quæ tunc vel maximè periclitatur, quando honor, qui Deo in festis debetur, contemnitur & postliminatus; unde Esdras ait: *Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati? Nunquid non hæc fecerunt Patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israël violando Sabbatum?* Ut vero adversus omne malum quod deinceps evenire poterat, congruum adhiberet remedium, universaque Respublica publica quiete frueretur, in hoc unicum quam studiosissime incubuit, ut omnes ad Sabbati observantiam quam arctissime adstringeret: *Clauserunt januas & præcepi, ut non aperirent eas usque post Sabbatum, & de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die Sabbati*; circa quæ verba Cajetanus inquit: *Remedium ab ipso Nehemia adhibitum, ne violaretur Sabbatum, describitur.*

Ibid. v. 19.

Cajetan.

7. Superius in Discursu 10. transgressiones festorum famis & annonæ charitatis causas esse probavimus, sicut è contra festorum religiosam observantiam fertilitatis & abundantiæ in agris originem esse ostendimus. In cujus confirmationem hæc à prima & infallibili veritate emanata promissio Levit. c. 26. his verbis describitur: *Custodite Sabbata mea, & ... dabo vobis pluvias temporibus suis, Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra: Dabo pacem in finibus vestris; dormietis, & non erit qui exterreat; auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros; Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis. Respiciam vos & crescere faciam; multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum; Ponam tabernaculum meum in medio vestri.* Quidnam obsecro in hac vita præsenti in præmium sanctificationis Sabbati excellentius desiderari poterat?

Omnis benedictio provenit ex religiosa observatione festorum. Levit. 26. v. 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 9. Ibid. v. 11.

8. Exodi c. 34. alia à Deo eidem populo legitur facta promissio, pro eo tempore pro relicta domo propria, gregibus, familia, agris, segetibus Jerosolymam se recipere consueverat ad celebrandam ibidem præscriptam solemnitatem: *Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israël; Nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei.* Ecce tibi qua ratione Deus in suam tutelam & protectionem omnes res nostras suscipiat, eo præcipue tempore, quo in diebus festis in divino ejus servitio occupati sumus. In Isaia quoque dicitur: *Omnem custodientem Sabbatum ne polluat, Adducam ... in montem Sanctum meum, & lætificabo eos, in domo orationis meæ: Holocausta enim & victimæ eorum placebunt mihi*: Nos vero econtra rerum nostrarum formidamus jacturam, cum illis tantisper neglectis seu postpositis divino cultui intenti sumus, verum res ita se non habet.

Alia promissio Dei colenti festa. Exod. 34. v. 23. Ibid. v. 24. Isa 56. v. 6. Ibid. v. 7.

9. Thomas Cantipratensis se à nonnullis Patribus Dominicanis factum aliquod audivisse refert, quod hi se ab eadem persona recepisse affirmarant, cui idipsum accidit. In Germania namque miles quidam messores ad prata demetenda sub pacto stipendio conduxerat: Quia vero in sequentem diem festum aliquod Sancti cujusdam incidebat ex præcepto in foro festivum, ideo vesperarum tempore unus è messoribus à cæteris laboris consortibus paravit discessum, dicendo: Jam sequentis diei festum suum sumit exordium; quem hi deridentes, minime vero imitantes, cœptum suum prosequebantur laborē. Ille vero postridie diei festi ad laborem suum complendum, reversus, quia multa adhuc illi demetenda restabant ex iis, quæ pro parte sua decusserant; à cæteris tanto magis derisus fuit. Qui *patienter ferens risus omnium & cachinnos, ubi falcem ad manum posuit, ante se pendentem in surculo graminis, Drachmam miræ & invisæ magnitudinis auream mox invenit, curvatus ergo genibus cum lachrymis Dominum benedixit.* Ad quam melioris fortunam miles prati Dominus, aliique collaboratores accurrentes, *viderunt divinum miraculum, Scripturamque miles litteratus in nummo voce patria legens, hæc ut interpretari potuimus, continebat: Manus Dei me compegit, & in donum me redegit pauperis, qui non infregit diem sancto celebrem.* Etenim Sancti se à nobis per comitatem & benevolentiam vinci nequaquam permittunt, cum ob illorum honorem quodvis humanum interesse postponimus, quin potius in cœlo pro nobis negotia arduissima tractant, nos ibidem

Thom. Cant. l. 2. apum c. 51. §. 9. Insignis historia colentis festum cujusdam sancti.

concernentia, non tam pro salute æterna, quam pro temporali incolumitate, cunctisque aliis bonis terrenis nobis impetrandis.

Isaiæ 58. 14. Rom. 9. v. 13. Colentes festa, prædestinantur ad vitam æternam. *Jerem. 17. v. 25. S. Hieron. ibid.*

10. *Cibabo te hareditate Jacob patris tui*; Hæreditas autem Jacob (qui electus fuit: *Jacob dilexi*: Nec non *Israël*, quod nomen idem quod *videns Deum* significat appellatus fuit) æterna est prædestinatio, quæ illos consequitur, qui festa sanctificant. Jeremiæ cap. 10. in remunerationem Sabbati religiose observati Deus promittit, inquiens: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges*. Circa quæ verba S. Hieronymus inquit: *Videamus, quod sit præmium eorum, qui non portant onera in die Sabbati, & sanctificant illum. Ingredientur*, inquit, *per portas civitatis hujus Reges, quorum cor in manu Dei est, & qui regnat corporibus suis, & Principes sedentes super solium David, ut Christi imitentur exemplum & ascendentes in curribus & equis, de quibus scriptum est: Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in eis Sinai in sancto; Et alibi: Equitatio tua salus.*

Isaiæ 66. 23. Accepturi requiem æternæ beatitudinis. *Jord. Sax. l. 2. de Com. spirit. c. 17.*

11. Isaiæ vaticinium est: *Et erit . . . Sabbatum ex Sabbato*; quasi dicere voluisset; quia Sabbatum, quod dies est requiei, debite sanctificatunt, ideo in hujus sancti operis remunerationem, ob quietem Sabbati, requiem accipient beatitudinis sempiternæ. Jordanus Saxo de quodam religioso circa Sanctorum solemnitates concelebrandas valde devoto scribit, quod in qualiber illarum solemnitatum, in charta depictam ante se habuerit Sancti illius, cujus festum agebatur, effigiem, ac coram eodem devote orans, gemuerit, totoque die summo illam prosecutus fuerit devotione. Similiter appropinquante aliquo beatissimæ Virginis festo, ad eam se præparaturus salutationem Angelicam millesies dixerit. Quia vero festum omnium Sanctorum summa, in veneratione habere solitus fuerat, ideo ante eamdem solemnitatem, octo diebus jejuniis, orationibusque rigide vacabat: Alii vero idem festum consequentibus diebus in eorumdem Sanctorum honorem ordinatis devotissimis exercitiis spiritualibus tempus devotissime transigebant. Qui tandem in hujusce devotionis remunerationem in ipsamet omnium Sanctorum solemnitate devotissime cum expirasset, cuidam sodalium suorum apparens, se in eorum consortium feliciter adoptatum esse revelavit. Aliam quamdam utilitatem ex sanctificatione festorum, quæ S. Mater Ecclesia honorari præcepit, resultantem, Author summæ prædicantium his verbis refert: *Ut in diebus Sanctorum vitam ipsorum audientes ipsos tamquam exemplaria vita nostra respiciamus; tamquam per duces, & per eos ad cælestia ducamur, ut etiam qui magna & periculosa negotia in Deo curia expedire habemus, ad Sanctum, cujus diem celebramus, tamquam ad Regis secretarium curramus, hortante nos Sacra Scriptura, qua dicit Job cap. 5. ad aliquem Sanctorum convertere.*

Summ. Prædicant. Verb. Feriæ c. 3. n. 12. Job. 5. v. 1.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Festorum sanctificatio cum pietate & devotione, nec non cum virtutum Christianarum exercitio, & Conscientia munditie conjuncta esse debet.

THEMA.

Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, Deuteron. 5. vers. 12.

Sabbatum vocatur sanctum

1. DEus diei festivi sanctificationem, non qualiscunque modo vult observari: sed juxta eumdem modum, quo ipse præceperat: *Observa*, inquit, *diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus*, Unde S. Thomas in Opusculo quod super Decalogo conscripsit, de tertio præcepto, quo Sabbati sanctificatio præcipitur, disserens, inquit: *Datus est hic dies ad opera pietatis.* Exodi etiam c. 31. de Sabbati observantia S. Scriptura ait: *Custodite Sabbatum meum, sanctum est enim vobis. In die septimo Sabbatum est, Requies sanctificata est Domino.* Et Exod. c. 35. dicitur: *Septimus dies erit vobis sanctus.* Unde liquet, quod Spiritus Sanctus hunc diem ut plurimum sanctum appellet, ut illum sanctis operibus impendendum esse intelligamus quia *datus est ad opera pietatis. Dies festus est Dominus* (inquit in Homilia quadam Origenes) *si est sacrificium indesinens, si sine intermissione oremus, ita ut ascendat oratio, sicut incensum in conspectu ejus mane, & elevatio manuum nostrarum fiat ei sacrificium vespertinum.* B. Petrus Damianus verum nobis Sabbatum seu potius festivitatem Christiano homine dignam his verbis delineat: *Christiano spirituale Sabbatum agere, est à laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere, solis orationum, ac lectionum studiis insudare, sæcularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere, ad contemplanda Cælestia tota cordis intentione vacare, carnis oblectamenta contemnere, de sola spe Cælestium spirituali jucunditate gaudere; de hoc enim dicit Apostolus: Relinquetur ergo sabbatismus populo Dei.*

eo quod sanctis operibus in eo incumbendum sit. *S. Thom. Op. 6. de 10. præceptis de 3. præcepto. Exod. 31. 14. Exod. 16. 26. & 23. Exod. 35. 2. Orig. Hom. 35. in Num. B. Petr. Dam. l. 4. Epist. 16.*

2. Quia omnis Christi actio ad illum finem ordinatur, ut nostra sit instructio, ideo advertendum est hoc loco, quod licet Salvator noster à Nazarenis concivibus suis ad frequentandum Jerosolymis festum Tabernaculorum urgeretur, ipse tamen ad hoc se invitum exhibuit: dicendo: *Vos ascendite ad diem festum, ego autem non ascendo ad diem festum istum*; & tamen paulo post ut S. Joannes inquit: *Et ipse ascendit ad diem festum.* Pro cujus difficultatis resolutione notandum est, quod Salvator notanter dixerit: *Non ascendo ad diem festum istum*; hoc enim prænotato S. Anton. de Padua difficultatem his verbis resolvit: *Hoc festum dicitur scenophegia quod interpretatur fixio tabernaculorum; per quam mundanam intelligere possumus lætitiam*; hoc igitur festum Christus declinavit: at vero paulo post nihilominus Jerosolymam se recepit, solemnitatem cum fructu celebraturus. S. Augustinus circa hanc difficultatem ita scribit: *Ideo non ad diem festum hunc, quia non gloriari temporaliter, sed aliquid docere salubriter, corrigere homines, de die festo æterno admonere, amorem ab hoc sæculo avertere, & in Deum convertere cupiebat.* Lyranus hac de re ita loquitur: *Sicut noluit esse in principio festivitatis, ne fratribus suis videretur facere malum persuadentibus sic non voluit se omnino subtrahere, ne à populis doctrinam salutis subtraheret, quam venerat docere.* S. Bonav. phrasim loquendi S. Joannis notans, inquit: *Jam autem die festo mediante ascendit Jesus, & hoc in figura, quod dies festus fidelium debet esse virtuosus, virtus enim est in medio, ait Sapiens; dies festus medius est, ille qui est virtuosus; unde notat quod est festivitas sathanica, in qua vacatur operibus peccatorum.* Pari quoque modo S. Ambrosius festa nostra tum Deo grata & accepta futura esse dicit, quando erunt virtutibus ornata: *Festus dies Dominus est*, inquit *ubi perfectarum virtutum gratia est, quæ tum perfecta sunt, si solicitudines sæculares, & corporales illecebras victor animus delinimenta voluptatis excludat, liber à sæculo Deo deditus.*

Cur Christus monitus à Nazarenis noluerit ascendere ad diem festum istum. *Joan. 7. v. 8. Ibid. v. 10. S. Anton. de Padua serm. in hac Fer. S. Aug. Tr. 28. in Joan. Lyranus. S. Ambr. l. 2. c. 2. de Cain & Abel.*

3. Idem

Cur Christus ultimo die festi Tabernaculorum primo accesserit ad illud celebrandum.

3. Idem Redemptor noster, teste eodem S. Joanne ad Tabernaculorum solemnitatem se quidem recepit, verumtamen nonnisi ultimo festivitatis die in eadem comparuit, ut videretur & audiretur à populo ibidem congregato; sed cur Salvator tam tarde ad festum istud accessit? num forte ex devotionis defectu id ipsum contigit? minime gentium: hoc enim dicere blasphemia, credere hæresis foret; nam ut idem Salvator apud Matthæum inquit: *Iota unum aut unus apex non præteribit à lege, Non enim veni legem solvere sed adimplere*; & tamen facet textus inquit: *In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus &c.* sciendum igitur est Judæos aliis diebus præcedentibus solis conviviis, lætitiis, & dissolutionibus deditos esse consuevisse, ut proinde Salvator noster his diebus festivitatem sua præsentia condecorare noluit, sed potius ad ultimum usque diem tardavit, quando scilicet ad templum ad faciendas orationes, ad audiendum verbum Dei, reddendasque Deo debitas gratias convenire solebant. Unde Lucas Burgensis ait: *Solutis tabernaculis conveniebant in templum ad laudem, & agendas gratias Deo.* S. Thomas diffusius finem explicat, ob quem incarnata Sapientia tam tarde ad festum accesserit; dicit enim: *Festum illud celebrabatur septem diebus, & primus & ultimus dies solemniores erant, sicut apud nos primus dies festi, & octavus solemnis est magis; Hoc ergo quod hic Dominus fecit, non fecit primo die, quia nondum ascenderat Jerosolymam, nec inter mediis diebus, sed in novissimo, & hoc ideo, quia pauci sunt, qui festa spiritualiter celebrant, & ideo non eos à principio ad doctrinam invitat, ne per vanitates sequentium dierum aboleretur de cordibus eorum, quia ut dicitur Luc. 8. verbum Domini suffocatur à spinis, sed in ultimo die eos invitat, ut tenacius eorum cordibus imprimatur.* Unde Salvator noster per hoc nobis insinuare voluit, tunc ei festa grata futura, ipsumque beneficos gratiarum suarum influxus impertiturum esse, non quando ad vanitates, gaudia, & ad alias similes profanitates divertimur, sed quando Religionis actibus deditι fuerimus, ac proinde tunc eis dixit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat &c.* Ubi S. Thomas ait: *Potus iste est spiritualis refectio, in cognitione divina Sapientia & veritatis*; Hugo Cardinalis ait: *Bibat per dilectionem vel Spiritus Sancti Redemptionem.*

Matth. 5. v. 18. Ibid. v. 17. Joan. 7. v. 73. Luc. Burg. ibid. S. Thom. in Joan.

Ut nimirum Festum illud spiritualiter celebraret. Joan. 7. v. 17. S. Thom. ibid. Hug. Card.

Deus in dies pluebat manna excepto Sabbato.

4. Deus olim populo Israël cœlestis mannæ annonam in deserto per totam septimanam quovis die cœlitus depluebat, solo excepto die Sabbati, per quod ostendere voluit, quanta cum solicitudine cupiat, ut homines illa die ab omnibus sæcularibus negotiis expediti, soli diei illius sanctificationi totaliter sint intenti; unde facet textus postquam manna sex diebus non vero in Sabbato è cœlo missum fuisse dixisset, immediate subjungit: *Usquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam? Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices; maneat unusquisque apud semetipsum*; ubi præcipue notanda sunt hæc ultima verba: *Maneat unusquisque apud semetipsum*, quasi dicere voluisset, sit unusquisq; in semetipso recollectus & sanctæ solitudini deditus, prout Psalmista suadebat, dum ait: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* Justum enim est, ut cum per totam septimanam negotiis terrenis occupati fuerimus, Dominica saltem die de salute animæ, deque Dei gloria & honore solicite cogitemus, *maneatque unusquisque apud semetipsum.* Unde D. Chrys. super illa verba Apostoli: *Omnes sub nube fuerint*, inquit, *per diem illum abstinebant, ut invicti etiam discerent illo die feriari.*

Exod. 16. v. 27. Ps. 45. v. 11. D. Chrys.

5. Sacer Textus cap. 23. Lev. ab his verbis exorditur: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas*, Ubi Cajet. in Hebræo ita leg. monet: *Vocabitis vocationes sanctitatis*; & subdit: *Istud est nomen, quo mandat Deus appellari solemnitates suas, & ut repetitio hujus nominis frequens insinuat, hoc nomen appropriatur illis diebus festis, præcipue quibus non licebat operari. Ratio autem nominis in promptu est, quoniam tempus festivum nihil aliud erat, quam vocatio hominum ad sanctitatem eorum exhibendam Deo, ad hoc enim instituuntur festivitates divinæ.* Glossa pariter in expositione hujus textus rationem assignat, cur Deus festa sancta appellari voluerit; dicit enim: *Feriæ sanctæ dicuntur, ad distinctionem carnalium gaudiorum, quæ quia mentem corrumpunt, sancta dici non possunt; dicuntur etiam sancta, quoniam lætitia spiritualis nos sanctificat dum divinam in nobis charitatem restaurat.* Concilium Narbonense duas rationes assignat, cur festa Sanctorum honori dedicata instituta fuerint, dum in hæc verba loquitur: *Sanctorum solemnitates celebrandas Patres censuerunt, ut vel eorum in animis nostris excitarent imitationem, vel ut eorumdem meritis consociati, beatarum mentium precibus juvaremur; nam ut ait Augustinus: Solemnitates Martyrum exhortationes martyriorum sunt, ut eos imitari non pigeat, quos celebrare delectat.* Unde D. Chrysost. in sermone quodam monet, dicens: *Martyrum festa non ex dierum circuitu solum, sed etiam ex eorum animo; qui ea celebrant, æstimantur. Exempli causa; Imitatus es martyrem? virtutem ejus æmulatus es? etiam cum festum non esset martyris, celebrasti festivitatem martyris. Honor martyris imitatio est martyris.* Et ideo D. Chrys. ibidem ostendit, quod is festa rite non celebrat, qui in illis male vivit, eademque per Dei offensam profanat; subdit enim: *Ut qui scelera committunt etiam in festivitatibus sine festo sunt, & profani, sic qui virtutem exercet, etiam cum nulla est solemnitas, festum celebrat, siquidem conscientia puritate festum exprimitur.* Idque authoritate S. Pauli primitivæ Ecclesiæ fideles his verbis exhortantis probat: *Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Qui enim ab omni sorde ac macula puram vitam suam conservat, quotidie festum celebrat, ac solemnitatem, licet nec in die, nec in templis martyrum, sed domi sedeat.* Cui consonat, quod idem D. Chrysost. 10 Homilia de Anna matre Samuëlis his verbis scribit: *Festa non multitudo convenientium facere solet, sed virtus; non sumptuosæ vestimenta, sed pietatis ornatus; non mensæ dapsilitas, sed cura animæ, maximum enim festum est conscientia bona.* S. Cyrillus Alexandrinus præ cæteris diffusior est in tradendo modo, quo solemnitates insigniores à nobis sunt celebrandæ inter cætera vero ita scribit: *Quemadmodum divinus ait Psaltes: Tempus faciendi Domine sanctam videlicet, purissimamque celebritatem, usitatum est plerumque festo dies agentibus, vestibus egregie nitidis cultos atque ornatos conspici, omnique labe sordium purgata indumenta gestare; ea namque tempori convenire aliquis dixerit. Verumtamen haud quaquam ut externis tantummodo effulgeamus ornamentis dandam à nobis operam esse arbitror, sed ut anima sordes eluamus, omni a nobis studio laborandum puto.*

Levit. 23. v. 2. Cajetan. Dies festivi non carnalibus gaudiis, sed spiritualibus operibus & pura conscientia celebrandi sunt. Glossa ibid. Conc. Narbon. An. 1609. c. 9. D. Chrys. T. 5. in Matth. ser. 1. fer. 59. D. Chrysost. 1. Cor. 5. v. 8. D. Chrys. T. m. 2. de Anna. Hom. 5. S. Cyrill. Alex. Hom 29. de festo Pasch.

6. Esdras Sabbati profanati sanctificationem reparare volens, ad impediendas emptiones & venditiones multa præcepta sancivit; inter cætera vero portas civitatis claudi jussit, ne onera eamdem ingrederentur in die Sabbati; & specialia hac de re Levitis præcepta impo-

2. Esdr. 13 v. 22 Cur Esdras Levitas mundari jusserit ut

custodirent portas in Sabbato.

impoſuit, nam ut ſacer textus inquit: Dixit quoque Levitis,ut mundarentur, & venirent,ad cuſtodiendas portas, & ſanctificandum diem Sabbati; cum tamen præceptum hoc Levitis minime congruum videatur; ſi enim Levitis præcepiſſet, ut animæ munditiæ ſtuderent, offerendisque victimis purificationem conſcientiæ præmitterent, ſeq; ad ſacrificia offerenda præpararent, facile præceptum intelligi potuiſſet, at vero quod Esdras hanc munditiem à Levitis eo ſolum fine requirat, ut portas civitatis cuſtodirent, difficultate non caret, verumtamen ſi mens Spiritus S. profundius inſpiciatur, clarum evadet, quam ſolicite ad feſta digne celebranda hanc animæ puritatem & munditiam deſideret, quando eamdem etiam in illis qui portarum cuſtodiæ in Sabbato aſſiſtant, tum ſtudioſe requirit: *Dixi quoque Levitis, ut mundarentur &c.* & quia hoc officium erat divinum, inquit Cajetanus, utpote ad obſervationem Sabbati relatum, ideo Levitas mundari juſſit, ad exercẽdum hoc officium.

Cajetan.

S. Patres diebus feſtivis in Concionibus abſtinebant ab invectivis & quare. Naziann. Orat. 6.

7. S. Patres olim in feſtis ſolemnioribus, in ſuis ad populum prædicationibus ab invectivis contra vitia abſtinere ſolebant, vel ne per hanc repreheoſionum acrimoniam feſta amaricare, vel etiam quia talibus invectivis in ſimilibus feſtivitatibus, minime opus eſſe ſupponebant, utpote ad quæ omnes iis diebus ſanctificari intervenire ſoleot. Sic S. Greg. Nazianz. in orat. 6. inquit: *Quid palea cum tritico? Quid carnis voluptates cum martyrum certaminibus? illa theatris congruunt, hæ meis conventibus, illa libidinis, hæc caſtitatis & temperantia ſtudioſis; illa carni addicti, hæc iis qui corporis vinculis ſolountur. Deinde geſtit quidem animus audacis aliquid proferre, ſed dies hujus reverentia cohibeor, ne quid infeſti aut aſperi dicam*: Clarius vero S. Bernardus ſuo tempore in ſermone tertio de Epiphania prædicans, inquit: *Interdum contra vitia loquimur, & genus illud ſermonis perutile, ſed diebus cæteris videtur opportunius convenire. Feſtivis autem, & maxime in præcipuis ſolemnitatibus, magis circa ea quæ ſolemnitatis ſunt immorandum videtur, ut pariter & erudiatur animus, & excitetur affectus*: Feſtorum quoque ſanctificationi adaptari poſſe videtur, quod S. Leo de diebus quadrageſimalibus in hæc verba ſcribit: *Semper quidem nos ſapienter & ſancte vivere decet, & in id voluntates noſtras, actionesque dirigere, quod divina novimus placere juſtitia, ſed cum ii appropinquant dies, quos illuſtriores nobis ſalutis noſtræ ſacramenta fecerunt, diligentiori ſolicitudine corda noſtra ſunt mundanda & ſtudioſius exercenda eſt diſciplina virtutum.*

S. Bern. ſer. 3. de Epiph.

S. Leo ſer. 3. de Quadr.

8. Propheta Regius ſalubriter nos monet, inquiens: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi*, quaſi dicere voluiſſet: ſicut erga Sanctorum reliquias magna ferimur veneratione, ita quoque cogitationes, deſideria, & affectus pii veluti Sanctorum reliquiæ feſta tua debito rum honore ſanctificabant: *Reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi*; hunc autem cogitationes & cor noſtrum ſanctificandi finem facile conſequemur, ſi ad myſterium quod in illa ſolemnitate ſive Chriſti, ſive ſuæ S. Matris ſive aliorum Sanctorum celebratur, animum applicuerimus, virtutemq; & ſanctitatem ipſorum fuerimus imitati, vel ſeriam de noſtris peccatis pœnitentiam egerimus; nam Hebræus legit: *Reliquiæ pœnitentiæ diem feſtum agent tibi.* In noviſſimo Concilio Bituricenſi, cum de invocatione Sanctorum, deque ſolemnitatibus in eorumdem honorem inſtitutis diſſeritur, ſequens Canon legitur: *Imitentur Chriſtiani totis hiſce diebus Sanctos illos, quorum memoriam colunt, per opera charitatis.*

Pſ. 75. v. 11. Sancti quorum feſto coluntur etiam opera imitari debemus.

Concil. noviſſ. Gall. Bituric. 1584. tit. 6 de invocat. ſanct. Can. 4. & 6.

9. Auctor ſummæ Prædicantium ſuper illa verba ſancti Joann. cap. 5. *Erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus &c.* ingenioſam habet obſervationem; Ad illa namque verba: *Aſcendit ad feſtum*, ſe reflectens inquit: *In ſignum quod volentes feſtum facere, aſcendere debent*, per viam virtutum; de virtute in virtutem. Divus Chryſoſtomus divini cultus ſtudioſiſſimus zelotes in præfata Homilia de Anna Matre Samuelis, ita ſcribit: *Ubi ſacra doctrina & preces, ubi Patrum benedictiones, & divinæ legis auditorium, ubi conventus fratrum, & germanæ charitatis vinculum, ubi cum Deo colloquium, & cum hominibus ſermo, qui fieri poteſt, ut ibi non ſit feſti celebritas?* ex quibus verbis clare conſtat, verus feſta ſanctificandi modus nimirum ſi verbum Domini audiatur, frequentetur doctrina Chriſtiana, opera charitatis exerceantur, ſitque per ferventem orationem aſſiduus ſermo noſter cum Deo. Sanctus Gregorius ad idem intentum aptiſſime ſequentibus nos verbis exhortatur: *Ecce, inquit: Paſchalia ſolemnia agimus, ſed ita vivendum eſt nobis, ut pervenire ad æterna feſta mereamur. Tranſeunt cuncta quæ temporaliter feſtiva celebrantur, curate qui his ſolemnitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolemnitate ſeparemini. Quid prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis Angelorum? Umbra venturæ ſolemnitatis eſt ſolemnitas præſens, idcirco hanc annuè agimus, ut ad illum quæ non eſt annua, ſed continua perducamur. Frequentationi gaudii temporalis ad æterna gaudia mens incaleſcat & ferveat, ut ex veritate lætitiæ perfruatur in Patria, quod de umbra gaudii meditatur in via.* Tandem vero Diſcurſum ſuum conſiderabili hoc monito concludit: *Vitam ergo veſtram fratres, moreſque componite.*

Joan. 5. v. 1. Sum. Præd. v. Feria, c. 3. n. 6. Feſtis diebus audiatur verbum Dei, & fiant opera charitatis. D. Chryſ. Hom. 5. de Annas.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

In diebus feſtis ab omnibus vacandum eſt operibus, præterquam ab operibus & actibus Religionis & charitatis; ubi etiam varia conſiderantur media quibus feſtos dies ſanctificare debemus.

THEMA.

Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus Pſal. 45. v. 11.

1. DEus per hoc oraculum Propheticum, ni fallor, fidelibus ſuis præcipere voluit, ut in diebus cultui ſuo dedicatis ab omnibus ſervilibus operibus vacarent; unde dicit: *Vacate* Inſuper vero etiam illos docere voluiſſe videtur, qualis in iis ipſemet diebus feſtivis noſtræ debeant eſſe occupationes; unde ſubdit: *Videte quoniam ego ſum Deus.* Unde non immerito S. Bernardus ita in ſermone quodam ad noſtram diſcurrit inſtructionem: *Sanctificatio eſt ipſa quæ fit ad Deum vocatio, orando, colendo, meditando, ſicut ait Propheta dicens: Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus.*

S. Bern. T. 2. ſer. 10. Art. 1. c. 2.

2. *Vacate* Sæpius in Diſcurſibus præteritis illius per Jerem. ſ. cti meminimus lamenti: *Viderunt eam hoſtes; & deriſerunt Sabbata ejus.* Gentiles enim, Hebræo infeſti populo, videntes feſta quæ Jeroſolyma in Dei honorem obibat, eadem irridebant, ſiquidem in otio recreationibus, divagationibus, gaudiisque dilapidabantur: ideoq; Gloſſa ait: *Tunc Dæmones Sabbata noſtra derident, cum à bonis nos feriari videns*, unde & Oleaſter ſuper illum Exodi Textum (*memento ut diem*

Thren. 1. v. 7. Diebus feſtivis ſunt agenda quæ ſapiunt Pietatem & charitatem. Gloſſa ord. ibid.

Exod. 20. 8. Oleaster.

diem Sabbati sanctifices) hanc utilissimam secu observationem, inquiens; *Nota, Deum non dicere, quod Sabbati recorderis, ut in ea gaudeas, tripudies, ut tibi vacet, sed ut sanctifices.* Imo & S. Chrysost. mentem legislatoris supremi circa Sabbati decretum, quo prohibebatur Israelitis: *Nihil in die Sabbati facietis*, hunc in modum explanat: *Nihil faciatis*, inquit *praterquam ea qua facis anima*, Quidquid enim ad salutem animæ & ad gloriam Dei, necnon ad amoris divini dirigitur augmentum; non modo non prohibitum, sed & expressè præceptum est. Cui stabiliendo subserviet illud, quod S. Lucas de Christo, in die Sabbati Synagogam, ubi quidam hærebat aridam habens manum, ingrediente, tradit in hæc verba. *Observabant autem Scribæ & Pharisæi, si in Sabbato curaret, ut invenirent unde accusarent eum; Ipse verò sciebat cogitationes eorum, & ait homini, qui habebat manum aridam, surge & sta in medium; & surgens stetit. Ait autem ad illos Jesus: Interrogo vos, si licet Sabbatis benefacere, an male? Animam salvam facere; an perdere?* miserum itaque illum non obstante malignorum rudiumque scandolo, ira & odio contra se provocato sanavit, quia nimirum iis solicitè inculcare satagebat, quod licet in diebus festis opera servilia prohibita essent, non tamen alia, ad pietatem & charitatem ordinata; *statuit hominem in medio* (inquit D. Chrysostomus) *non quia ipsos meueret, sed quoniam ad misericordiam eos trahere cupiebat.*

D. Chrys. Hom. 40. in Matth.

Luca 6. v. 7. Ibid v. 8. Ibid. v. 9.

D. Chrysost. Hom. 41. in Matth.

Colluvies Judæorum volebat impedire sanitatem in Sabbato.

3. Attendite ad impiam colluviem: sanationem impedire miraculosam satagebat in Sabbato, quæ in ipso Paschate occidere non erubuit Dei Filium; id quod idem S. Doctor acute notat, dum illa S. Joannis verba (quærebant eum in die festo) exponens, ita discurrit: *ad eadem semper ferebantur, & festis eum diebus capere tentabant; nam & alibi dicunt: qui putatis, quia non venit ad diem festum? & dicebant, ubi est ille? diem festum maxime reverebantur & tamen capere conabantur:* Opera itaque servilia à quibus nobis abstinendum est, peccata sunt, prout in Discursu 3 probavimus non Religionis exercitia. Quam veritatem idem S. Doctor confirmare nititur, dum illum Apostoli ad Hebræos Textum (*itaque relinquitur Sabbatismus populi Dei*) sequenti illustrat Commentario dicens: *in Sabbato ab omnibus quidem malis jubet abstinere, illa autem sola fieri, qua pertinent ad cultum Dei*, quam assertionem exemplo probat sacerdotum, qui in Sabbato omne id quod ad divinum servitium, animarumque salutem ordinatum erat, ad amussim exequebantur; ut proinde etiam non immerito S. Thomas non omnem in diebus festivis operationem vetandam duxerit quin potius distinguendam, inquiens: *Dicendum, in quibus occupari debemus, & sunt tria. Primo in faciendis sacrificiis*, juxta quod in libro Numerorum duplicata in Sabbato præscribitur his verbis oblatio: *die Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos*, duo namque mane & duo sub vesperam offerendi erant, *quæ omnia in figura contingebant; sic namque & nos*, prosequitur Angelicus Doctor, *debemus offerre animam nostram dolendo de peccatis Ps. 50. sacrificium Deo Spiritus contribulatus; Et orando pro beneficiis; factus est dies festus ad habendam spiritualem lætitiam, quam facit oratio; Unde & tali die multiplicare debent preces: Secundo corpus nostrum affligere, & hoc jejunando, tertio res suas sacrificare, & hoc, dando eleemosynas: Beneficentiæ autem nolite oblivisci.*

D. Chrysost. Hom. 48. in Jo. 7.

Opera servilia à quibus abstinendum est sunt peccata.

D. Chrys. Hom. 6. ad Hebr. 4. v. 9.

S. Thom. opusc. 6. de 10. præceptis.

Num. 28. 9

Ps. 50. v. 19.

4. Glossa vacationem & quietem quam Deus à nobis in festis exigit, in hæc describit verba: *Requies Sabbati audiendo verbum Dei & faciendo, & bene vivendo, & aliis misericordiam præstando habetur.* Joan. Diaconus vitæ S. Greg. Papæ Chronologus de hac materia disserens, à quibus laboribus in festis cessandum sit, his verbis declarat: *Dominico die* inquit: *à labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, ut si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem Resurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Enimvero quin observantia diei festi verus sit Religionis actus, nemo facile inficiabitur, ac proinde quanto magis se quis in hujus virtutis actibus exercebit tanto amplius diem festum sanctificabit, Deoque & Sanctis magis placebit. S. Jacob. Apostolus, inquit: *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum;* Quæ verba optime consonant cum iis quæ Isaias in persona Dei modum præscribens, quo festa celebrari debeant, ne Deus illa execretur & odio habeat, his verbis exprimit: *Quiescite agere perversè Discite benefacere, subvenite oppresso, judicate pupillum, defendite viduam;* Hæc enim omnia aptissima sunt opera, quibus Christianus ad festa sanctificanda uti possit.

Glossa in 4. c. 20. Exod.

Joan. Diaconus l. 4. vita S. Greg. c. 52.

Quibus die Dominico potius vocandum sit.

Jac. 1. v. 27

Isaia 1. v. 17.

5. Apud Hebræos nihil æque interdictum erat, quam venditio & emptio in die Sabbati facta & tamē Joseph ab Arimathia vir adeo divinæ legis zelosus observator & Synagogæ Princeps in solemnitate magis præcipua, cujusmodi Pascha erat (*erat enim magnus dies ille Sabbati*) sindonem cui corpus Salvatoris involvendum erat, emendo sibi comparavit: *Mercatus sindonem*; At vero scitisne causam cur non obstante solemnitate Paschali sindonem hanc sibi emendo compararit? nimirum corpus Christi à Pilato dono sibi datum acceperat; Ac proinde licet dies ille adeo solemnis esset, deponens eum involvit sindone, id est scalas applicuit, ut ad solvendum cœlestis Magistri sui cadaver patibulum crucis ascendere posset; adhibuit martellos & forcipes ad evellendos clavos quibus manus & pedes Redemptoris cruci affixi fuerant, sanctissimæ humanitatis pondus humeris suis imposuit, & ad locum sepulturæ deportavit, minime timendo quod per hosce labores Sabbatum violaturus esset, eo quod actus ille supremæ Religionis esset, quia per hanc dies festus non profanatur sed magis sanctificatur. Optimum igitur est illud sancti Antonini nobis post se relictum documentum, dicentis: *Insistere debet magis eleemosynis in die festo, in cujus figura legitur in Levitico, quod duo agni offerebantur in die Sabbati, aliis diebus unus tantum, Tobias etiam præparato prandio in die festo misit filium ad vocandos pauperes, ad comedendum cum eo, prius autem sepelivit mortuum, quem audivit in platea jacere, sed quis est hic qui ita celebret festa, vacando divinis & laudabimus eum cum invenerimus? Nonne tota occupatio hominum in festis est circa corpus?* Quot sunt qui diebus festivis laborant, solo ducti timore, ne victus necessarius iis deficiat? contra quos Oleaster pennam & calamum suum acuit, dum se ad duplicatam Mannæ annonam reflectit, quam Deus pro die festo populo suo providebat, ut Sabbatum, ab iis tanto melius sanctificari posset: *Audis hic*, inquit, *quanti fecerit Dominus Sabbati observantiam, ut noluerit Judæos ea die cibum quærere neque parare. Ubi simul disce, non tibi defuturum cibum ob festorum observantiam, quoniam novit Dominus dare duplum ad dies festos, si modo ex ejus imperio ees colas.* In Canone quodam Concilii Bituricensis quoad observantiam diei Dominicæ hæc verba leguntur: *Si quies animi & corporis, sancta & ad Deum levata mens, & a terrenis abstracta; satis sint Christiano opera charitatis, orationes piæ, Psalmi, Hymni & cantica.*

Joseph non violavit festum Paschæ, emendo sindonem ad involvendum corpus Jesu.

Jo. 19. 38 Marc. 15. v. 46.

S. Antonin. 2. p. sum Theol. Tit. 9. c. 7. § 4

Nec Tobias, invitando pauperes die festo ad prandium.

Concil. Bituricen. An. 1584. Tit. 6. Can. 4.

6. Le-

[*Lev. 16. 31.* Dies festivi colendi humiliatione, & animi afflictione. *Orig. Hom. 21. in Num.*]

6. Levitici c. 16. Deus Sabbati quietem præscribit, sed velim audiatis qua phrasi loquendi id faciens utatur: *Sabbatum*, inquit: *requietionis est, & affligetis animas vestras Religione perpetua*; Neque enim Deus vult, ut homines in Sabbato vel die festo otio torpeant, sed potius ut corpus suum macerent & affligant; Unde Origenes in Homilia quadam ita scribit: *Nec potest quis agere diem festum, nisi afflictionis Panes manducaverit; Audi quid essent festivitates Dei, non recipiunt dulcedinem corporalem, nihil remissum, nihil voluptuosum, aut luxuriosum; afflictionem animæ, & amaritudinem, humilitatemque deposcunt.* Ac proinde S. Gregorius verba illa Psalmistæ: *Constituite diem solemnem in condensis* hac expositione illustrat: *Solemnem Domino diem in condensis frequentationibus constituit, quisquis sem ejus desiderio assidue affligit.*

[*Ps. 117. v. 27. S. Greg. l. 9. mor. c. 15.*]

[*Psal. 45. 11. S. Bern. ser. 1. de fest. omn. Sanct.* Cultus festorum magis pertinet ad animos quam corpora. *Rup. Abb. l. 2. in Naum. c. 2.*]

7. *Vacate, & videte quoniam ego sum Deus.* Sanctus Bernard. sermone primo de omnibus Sanctis inquit: *Sanctorum solemnitates manifestum est ad animas magis quam ad corpora pertinere*; Ac proinde anima in iis solemnitatibus ea quæ sancta sunt operari, sanctisque contemplationibus insistere debet, cui doctrinæ illud Ruperti Abbatis Tuitiensis monitum apte suffragatur, dicentis: *Sed quid prodest qualescumque festivitates celebrare deforis, nisi festivitas contemplationis in mente fuerit? Proinde celebra Juda festivitates tuas, & redde vota tua, Psalmistam interroga, & ipse tibi dicet quomodo facere debeas. Quoniam*, inquit, *cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Vovete, & reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu affertis munera. Ista sunt tua festivitates, ut cogitatio tua Deo confiteatur, & si non omnis cogitatio festiva esse potest & splendida, saltem reliquia cogitationis diem festum agant, id est, saltem post infestationes malarum cogitationum, locum mentis obtineant cogitationes bonæ, juxta illud, peccasti? quiesce.* Hoc fine in diebus festivis omnes domus, officinæ, tribunalia clauduntur, in signum sanctificationis illorum, ut per hoc edoceamur, quod ut tanto facilius orationi & mentis recessui vacare valeamus, claudendæ à nobis sint portæ sensuum nostri corporis, secus enim omni cum libertate & licentia divagabimur, evidensque illa profanandi periculum incidemus.

[*Joan. 7. v. 10. Alb. Magn. ibid.* Quales festa sint colenda ex doctrina S. Caroli Borromæi. *Act. Eccl. Med. pag. 86. Concil. Provinc. 3.*]

8. Albertus Magnus super illa verba S. Joannis: (*Ascendit ad diem festum non manifeste sed quasi in occulto,*) *id est, cum multitudine contribulium suorum, secundum quod mos fuit ascendere, sed quasi in occulto, ut nobis daret formam publicum declinandi, nisi esset propter doctrinæ publicæ ædificationem.* Sanctus Carolus Borromæus in tertio Concilio Provinciali circa festorum sanctificationem, in hæc verba statuit: *Ut verò ii dies omni pietate & religiosius colantur, hæc crebro populum parochi & concionatores admoneant atque hortentur. Ut illorum dierum tempus, quod Deo ejusque cultui debetur, in iis actionibus totum consumant, in quibus rectè consumandum est, ut concionem mane, & sacram lectionem à prandio, ubi explicari solet audiant. Ut divinis, vesperarum præsertim officiis præsentes pie religioseque adsint; Ut in Christianæ doctrinæ rudimentis, ac præceptis, vel percipiendis vel recolendis versentur; ut in operibus etiam officiisque pietatis se exerceant, ægros homines visitando, mœrentes pie consolando, et alia hujusmodi præstando. Ut deniq; ab omnibus actionibus, unde omnis peccandi materia atq; occasio existit, feriati, in ea opera incumbant, ob quæ sunt illi sacri instituti dies*, in quodam Concilio Gallicano Bituricensi, in titulo *de Invocatione Sanctorum & diebus festis* hic Canon expressius legitur: *Colantur Sancti & dies festi Sanctorum piis orationibus, Psalmis & Hymnis & frequenti Missa & solemnis officii celebratione, & verbi Dei prædicatione.*

[*Concil. novissi. Gallic. fol. 399. Concil. Bituric. Ann. 1584. Tit. 6. can. 1.*]

[Christus solemnia festa coluit aliis in exemplum. *Act. Apost. 13. v. 27. Joan. 5. v. 1.*]

9. In Actibus Apostolorum primitivæ Ecclesiæ usitatum fuisse legimus, quod diebus festivis frequentius quam quovis alio tempore verbum Dei devote & attente auscultaretur: Unde sacer Textus ait: *Voces Prophetarum per omne Sabbatum leguntur.* Similiter Joannis cap. 5. Salvator noster se Jerosolymam ad festum transtulisse legitur: *Post hæc erat dies festus Judæorum*, inquit Evangelista, & *ascendit Jesus Jerosolymam.* Div. Chrysostom. autem observat, quod Salvator noster frequenter in solemnitatibus civitatem petierit, tum ut videretur ipse quoque cum reliquis dies festos celebrare, tum ut simplicem ad se multitudinem alliceret: In iis autem occasionibus incarnata Sapientia divinum verbum suum turbis annuntiare consueverat, utpote quæ ad illud audiendum, & exinde fructum referendum magis dispositæ erant quam sacerdotes; invidiosique & maligni Pharisæi: *Maxime hujuscemodi diebus festis* (de turba Chrysostomus loquitur) *melius disposita esse consueverat*; Hæc enim orationem in Templo effundendo, offerendo victimas, satisfaciendo votis, sed ad dictamina Christi audienda & exequenda faciliorem reddebant. Idem quoque D. Chrysostomus in alia quadam Homilia modum docet, quo efficere valeamus, ne ad res profanas nos divertendo, verbi Dei fructum amittamus; Dicit enim: *Nondum quippe utilitate sermonis firmiter in mente defixa, pluribus irruens secularium impetus actionum omnia pariter evellit. Quod ne accidat, quoties à sancta congregatione descendens, mihi magis necessarium judicate, quam ea quæ audiendo didicistis, conservare meditando. Nimia enim omnino indevotio & prorsus extrema est, ut quinque & sex dies quidem in rebus carnalibus consumentes, unum in spiritualibus diem, imo exiguam diei partem nolitis impendere.* S. Paschasius quænam solemnitas Deo acceptior sit, explicaturus, inquit: *Solemnitas ipsius est intima cœlestis vitæ fruitio.* Hesychius verba illa: *Sabbatum requietionis est*, hac Glossa illustrat: *Bene ergo & sapienter custodiam vacationis producere ad majorem contemplationem volens: addidit: Sabbatum requiei est.*

[Erat turbam commodius doceret.]

[*D. Chrys. Hom. 35. in Joan.*]

[*D. Chrys. Hom. 5. in Matth.*]

[*S. Paschas. in Thren. l. 4. Hesych. in c. 23. Levit.*]

[*V. Beda l. 3. Alleg. in Esdr. c. 37. l. 2.* Diebus festivis orationi & piæ meditationi incumbendum est.]

10. Venerabilis Beda lib. 3. Allegoriarum in c. 13. lib. 2. Esdræ præ cæteris Sabbatum nostrum spirituale diffusius describit, dum ait: *Electi etiam in hac vita Sabbatum agunt Domino sacratum, cum ab hujus mundi curis ad tempus separati, orationi vacant, & cælestium rerum contemplationi purificatam mentem suspendunt; Nam cum ea quæ carnis cura jure flagitat, sincero corde, & non in desideriis, contra præceptum Apostoli gerimus, quasi in sex diebus quæ necessaria sunt laboramus, quentam erga illa, quibus propter hoc sæculum vitam habemus, occupamur.* Idem quoque rationem assignat cur sanctificatio diei festi; septimo potius die quam aliis attribuatur; Ait enim: *Sabbatismus orationem, ac devotionis nostræ in qua vacamus à temporalibus agendis, ut æternitatis gaudia dulcius gustare mereamur, rectè diei septimo assignatur, quia futuræ quietem vitæ, ac beatæ laudationis imitatur. Sed diem Sabbati alienigenæ quærunt profanare, cum terrenæ cogitationes in tempore nostræ orationis importune nos conturbant & memoria sive delectatione temporalium rerum ab amore intimo nituntur extrahere.* S. Bonav. in tertium Decalogi præceptum scribens, germanum hujus verbi, *sanctificet* sensum declarat, inquiens: *Sanctificatio est convertens animam ad*

[*S. Bonav.*]

Deum

T. 7. ser. de 10. praecept. ser. 4.

Deum sanctum, ad Deum verum, & ad Deum summe diligendum.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Dies festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti, quos per gratitudinem Deo exhibitam nostros efficimus, propter utilitatem inde dimanantem; sanctificandi autem sunt per praeparationem nostram & conversionem potius quam per vestes & apparatus exteriores.

THEMA.

Odi & projeci festivitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum. Amos 5. v. 21.

S. Hier. ib. Cur Deus olim, sicuti & nunc abominetur solemnitates nostras.

1. TAmetsi solemnitates quas populus Hebræus celebrabat, à Deo præscriptæ fuissent, & in ejus observarentur honorem, idem tamen Deus per Amos Prophetam se illas rejicere, incensorumque ipsorum fragrantiam abominari protestabatur. At vero ut S. Hieronymus bene observat: *Proprie hoc contra tribum Judam dicitur, ut eos qui ex Israël ad Dei cæremonias commigraverant, & nihilominus non recedebant de excelsis colebantque Idola, & peccatorum magnitudine Dei sacrificia polluebant.* Idem vero in multis quoque festis nostris accidit, in quibus licet Deus per musicas, solemnes apparatus, concursum populi, & officia solemnia, una cum Sanctis suis honoretur, Deus nullam prorsus habet complacentiam, quin potius illa abominatur: *Projeci, ... non capiam odorem &c.* idque, quia ut Albertus Magnus ait: *Thus & Thymiama offerebant corde fœtente*; Idem quoque pro dolor hodie sæpe nimis fieri conspicitur, nam Ecclesiastici ad solemnius divina officia celebranda inducuntur, vel propter ostentationem, vel propter interesse & emolumentum, quod exinde in eos dimanat: sæculares autem, tametsi extrinsecus festa per obsequium, imo & cum dispendio honorent non tamen ob id ab offensa Dei desistunt, sed tantum secundùm exteriorem apparentiam cultum illum profitentur, non intelligentes id quod monet Divus Chrysologus, inquiens: *Non tam libenter odoratur Arabica arboris guttam, quam sinceri corporis & pectoris sanctitatem.*

Amos 5. 21. Alb. Magn. ibid.

D. Chrysol. serm. 81.

Festa, dicuntur nostra, quia eorum cultus nobis cedit in bonum.

2. Quamnam existimatis esse rationem, quod Deus festivitates quas in honorem suum celebrari præcepit, nostra appellavit? *Festivitates vestras.* Enimvero præter rationes quas superius in Discursu Octavo diffuse adduximus, alia hujus assignari causa potest, nimirum quia ejusmodi festivitates à Deo institutæ fuerunt, non tam ob honorem suum quam propter utilitatem & beneficium nostrum. Guilielmus Durandus ad hasce festivitates celebrandas nos exhortans, sequens adducit motivum: *Quia sanctos honorando rem nostram agimus, nam eorum festivitas nostra est*; Eumdem quoque sensum sanctus Bernardus in sermone secundo de omnibus Sanctis his verbis exprimit: *Bonorum nostrorum sancti non egent, nec quidquam eis nostra devotione præstatur, plane quod eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum.* Sanctus Basilius pariter ita scribit: *Ineptum si sancti qui res orbis universas contempserunt, his esse opus commendationibus putamus, igitur nostri tantum causa profectus sat fuerit illorum celebrare memoriam, non enim indigent laudibus nostris ornari, sed nos ipsorum vita Historia, & commemoratione imitationis gratia indigemus, quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex unguento quoque præstanti diffunditur odor, sic è sanctorum commemoratione festorum, ad omnes provenit utilitas.*

Durand. in Ration. div. offic. l. 6. S. Bern. ser. 2. in fest. omn. Sanct.

S. Basil. Hom. 18. in Gordium Mart.

Omnia festa à Deo instituta sunt, quasi memorialia suorum beneficiorum. S. Th. 2. 2. q. 100. A. 7. ad 3.

3. Observandum est, quod inter omnia Decalogi præcepta increata Sapientia in condendo tertio de sanctificatione Sabbati præcepto, hoc verbo *Memento* usa fuerit, inquiens: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*; Cujus sanctus Thomas hanc assignat rationem: *Quia præceptum hoc ponitur ut rememorativum beneficii præteriti, ideo specialiter fit mentio de memoria, dicendo: Memento*; unde & nos superius in primo Discursu Deum hoc festum à prima mundi origine instituisse diximus, nimirum subito ut ab ipso mundus creatus & perfectus fuit, in tanti beneficii memoriam & gratam correspondentiam Sanctus Carolus Borromæus in memoriali ad populum suum de hac materia disserens, ita loquitur: „Deus olim à Populo Hebræo inter alia „gratitudinis officia, hoc specialiter exigere solebat, „ut omnium beneficiorum suorum perpetua habe„retur & conservaretur memoria; Unde per legem „multa instituta erant festa, in quibus certis anni „temporibus & in deputato quodam loco, univer„sus conveniret populus ad faciendam orationem, „beneficiaque à Deo recepta grata mente recolen„da. Unde Deus præceperat, ut omnes ter in an„no ad Jerosolymitanum Templum confluerent, „videlicet primo in Paschate, in quo illius beneficii „recolebatur memoria, quo à servitute Ægyptiaca „fuerant liberati; secundo, in festo Pentecostes, in „memoriam receptæ legis, & terræ promissionis per „ipsos dono Dei acquisitæ; tertio, in festo taberna„culorum, in quo multorum admirandorum bene„ficiorum celebrabatur memoria, quæ in deserto „receperat, ubi sub tentoriis & tabernaculis inter tot „pericula & necessitates à sola potente manu Dei „diuturno tempore conservatus, pastus & guberna„tus fuerat. Præter hæc pariter instituti fuere duo „alii dies festivi & solemnitates, ad celebrandum li„berationis beneficium, quo Esther Regina eum„dem populum ab Amanis persecutionibus vindi„caverat. Speciale quoque festum & solemnita„tem instituit in memoriam victoriæ quam Judith „contra Holofernem & exercitus Assyriorum glo„riosè obtinuit. Similiter in memoriam beneficii cœlestis Mannæ, quo Deus populum in deserto „quadraginta annis sustentarat, unde vas aliquod „Manna plenum per omnia secula in tabernaculo „conservari præcepit.„ Hactenus præfatus sanctus Cardinalis. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis*, quia ut sanctus Antoninus clare probat, omnes illæ Hebræorum solemnitates nostrarum erant figura & typus; Idemque sanctus Archiepiscopus egregiè ostendit, quod septem Hebræorum insigniores solemnitates correspondeant principalibus festis ab Ecclesia ordinatis. *Exigit igitur a nobis Deus gratitudinem*, ut Divus Chrysostomus inquit: *Non quod nostra celebratione opus habeat, sed ut quidquid est lucri, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus subsidiis.* Inter Ecclesiæ Gallicanæ decreta hæc verba inter alia leguntur: *In Sanctis suis laudari Deus desiderat, & honorari in terris; ut accidat quod ait Psalmographus: Laudate Dominum in Sanctis ejus, non quod honorum nostrorum, aut laudum præconiis egere noscatur, sed per merita gloriosa sanctorum quos veneramur in terris, eorum*

Att. Eccl. Med. p. 7. c. 7.

S. Antonin. 3. p. sum. Theol. Tit. 14. c. 4. Solemnitates Hebræorum, fuerunt figuræ nostrorum festorum.

D. Chrys. Hom. 1. ad Coloss.

In decretis Eccl. Gallic. l. 4. c. 13. Ex Synod. Andeg. 4314.

rum intercessionibus adjuti propitiationem mereamur obtinere in cœlis. Idem quoque Divus Chrysostomus aliam quamdam adfert rationem dicens: *Atqui ex septem his diebus unum ad communis omnium Domini cultum servitiumque collocandum merito arbitramur, nonne ridiculum est, ut servulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nec vere ullum Deo exhibere servitium, præsertim cum nostra omnis servitus nihil ei quidquam conferat? Deus enim nulla re indiget; sed ad nostram penitus redundat utilitatem.*

D. Chrysost. Hom. 2. in Joan.

4. *Non capiam odorem cœtuum vestrorum.* Per experientiam quotidianam videmus, quod quilibet festa honorare studeat per frequentem concursum, per apparatum, per luxum & vestium sumptuosarum pompam, perque exteriores obsequii nostri demonstrationes, quæ tamen omnia Deo minime placent, ipsomet dicente: *Non capiam odorem cœtuum vestrorum*, non quia ejusmodi apparatus & ornatus quibus ejusmodi solemnitates honorentur Deo ingrati sint, sed ut apud Isaiam dicit: *Incensum abominatio est mihi; Neomeniam, & Sabbatum, & festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri;* Ideo igitur Deus festa illa rejicit & detestatur, quia cum gravibus offensis suis conjuncta esse conspiciuntur; Hunc abusum Philo Hebræos sequentibus verbis improperat: *Corpora*, inquit, *abluuntur lavacris; & purificationibus, affectiones vero animæ quibus vita sordidatur nec volunt, nec curant eluere, & ut candidati Templa subeant, dant operam diligentes immaculatis mundis vestibus, mentem vere maculosam in ipsa sacraria penitissima inferre non verentur.* Multi equidem pavimenta, parietes, fornicesque Ecclesiarum, dum festa instant, purificare, pomposos instituere apparatus, pretiosamque adhibere conantur supellectilem; Ast propriam mundare nolunt conscientiam, ut bonum Deo & Sanctis (in quorum honorem festa celebrantur) præbeant honorem, ideoque ita sanctus Carolus Borromæus suum solebat alloqui populum. Quoties festivitas, aut sacrorum temporum instat solemnitas, Patris tui memento Divi Ambrosii ut tuam totaliter vitam renoves & mores; Te per confessiones, communiones & exercitia Sancta ad eam celebrandam præparando. Nihilominus ut intentum distinctius explanemus, sanctum Leonem auscultasse juverit, qui primo loco animarum exigit ornatum, scilicet conscientiam bonam ad festivos digne celebrandos dies. *Cui festivitas*, inquit, *est celebranda sublimior, ipse quoque in ea reperiatur ornatior. Si enim rationabile, & quodammodo religiosum videtur, & per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatem mentis ostendere, si ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura & ampliore cultu, quantum possumus, adornamus; Nonne dignum est, ut anima Christiana, quæ verum vivumque Dei Templum est, speciem suam prudenter exornet, & omni circumspectione præcaveat, ne ulla eam macula iniquitatis obfuscet? Quid prodest honestatis formam præferens cultus exterior si interiora hominis aliquorum sordeant contaminatione vitiorum? omnia igitur quæ animi puritatem & speculum mentis obnubilant, abstergenda sedula.* Specialiosautem munditiam hanc atque interiorem ornatum in clero requirit, siquidem Deus in Malachia scandalosis sacerdotibus severe minatur, dicens: *Ecce ego projiciam vobis brachium & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum;* Quem Textum sanctus Hieronymus ita interpretatur, *voluit Deus, & omnes quidem homines, sed præcipuè sacerdotes, maculam non habere, & sive humerum sive brachium ornare bonis operibus. In pectusculo significata bona conscientia, in lingua Sancta confessio! Stercore vitiorum habemus litas facies atque pollutas, debueramus mundi venire in solemnitatibus Dei.*

Deus abominatur festivitates, quæ coluntur immunda conscientia.

Isa. 1. v. 13.

Mundantur in festivis diebus pavimenta ecclesiæ, & non mentes hominum.

Act. Eccl. Med. p. 7. lit. post. fol. 1084.

S. Leo ser. 3. de Quadrag.

Specialiter requiritur interior animæ ornatus in clero, festivis diebus.

Malach. 2. v. 3.

S. Hieron.

5. Gratissima Deo Sanctisque festa, non tam cum ornatibus atque apparatibus, quam cum sanctitate & virtutum Christianarum exercitio relationem habent, dicente sancto Leone: *Quanto sanctius quisque hos dies invenietur egisse tanto prohabitur Pascha Domini religiosius honorasse: Unde & diu ante per Psalmistam Deus ipse mea præcipit dicens, constituite diem solemnem in condensis:* Quæ verba Euthymius de festivo apparatu explicat dicens; *Festivitatem agite in germinantibus hoc est in florentibus coronis.* Divus Chrysostomus diversas circa prædicta verba Psalmistæ adfert expositiones; Ea vero quæ proposito nostro maxime adaptatur hæc est: *Quid est autem, constituite diem solemnem in condensis? ut vult quidam unus Interpres, sacrificate splendidas hostias.* At vero quænam sunt hæ splendidæ victimæ quas Deo sacrificare debemus? sanctus Apostolus eas insinuat, dum ad Romanos ita scribit: *Obsecro itaque vos fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum, Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri;* diebus namque festivis mortificare nos magis quam aliàs debemus, negando voluntatem propriam, sensus captivando nostros, mundique torrentem fugiendo, qui in dissolutiones plane resolvitur. Glossa super illa verba Levitici 23. *Offeretis incensum oblationis Domino*, ita scribit: *Voluit nos semper gaudere & festivitatem agere & curare, hæc est enim quotidiana libatio & holocaustum, quæ tunc afferimus, cum corpora nostra hostiam viventem Deo exhibemus.*

Quanto sanctiores sumus in festis diebus, tanto melius illos celebravimus.

S. Leo ser. 12.

Psalm. 117. v. 27.

Euthym.

D. Chrysost.

Rom. 12. v. 1.

Ibid. v. 2.

Levit. 23. v. 37.

Glossa ibid.

6. Deus olim in quibusdam festis tubis clangere præcepit: *Erit vobis Sabbatum, memoriale, clangentibus tubis.* Procopius autem utilissimam nobis Christianis inde innuit moralitatem; dicit enim: *Paras nos ad extremum judicium, quasi in eo die id accipiendum sit;* turbarum enim sonus non solum nos ad vanam excitat lætitiam; verum etiam judicium finale nobis in memoriam revocat, ad augendum in nobis sanctum quemdam Dei timorem. Inter alia à Seraphico Patre sancto Francisco suis relicta monita, hoc quoque recensetur. *Festivitates Domini & aliorum sanctorum, magis honorantur inopia & paupertate, per quam ipsi cœlum ingressi sunt, quam curiositate & superfluitate, per quam anima elongatur à cœlo.* Multi sunt, qui præparationem animæ internam festivis diebus negligunt, & toti in apparatu externo curando applicati sunt, contra quos D. Chrysost. sequentibus verbis exclamat: *Multi Christianorum in tantam vecordiam, tantumque venere contemptum, ut cum innumeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant, sed in diebus festis negligenter ac temerè, ad mensam hanc accedant, non intelligentes quod communionis tempus non est festum neque celebritas, sed conscientia pura vitaque repurgata.* S. Cyrillus Alex. antiquitus usitatum fuisse refert; ut in festis publicis floribus se coronarent, lautaque & sumptuosa instruerent convivia; ad intentum vero nostrum subdit: *Nobis alia in agendis celebritatibus proposita sunt. Indumentum omnium nitidissimum Christus: Induimini Dominum Jesum Christum: Mensa, non quæ obsoniorum varietate multiplici onerata sit, & cum ambitione*

Levit. 23. v. 24.

Procopius in Gloss.

Festivitates melius celebrantur paupertate, quam pomparum curiositate.

Opusc. S. Francisci F. 3. orac. 8.

D. Chrysost. T. 1. de S. Philogon.

S. Cyril. Al. Hom. 3. de fest. Pasch. T. 1.

Qualis debeat esse differentia inter festivi-

luxum

vitatesnostras, & Judæorum ac ista profana.

luxum præ se ferat, sed illa potius longe amabilior, ad quam nos Sapientia invitat, clamans: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Idem quoque S. Pater eodem loco fusius declarat differentiam quæ festa nostra inter, & antiqua profana intercedit, de quibus iam S. Ephrem quam Nazianz. varios refert usitatos fuisse abusus. S. Ephrem enim dum ad festa solemnia nos hortatur, ita scribit: *Festivitates Dominicas honorare studiose contendite, celebrantes eas non panegyricè sed divinè, non mundanè, sed spiritualiter, non instar gentilium, sed Christianorum. Quare non Portarum frontes coronemus, non choreas ducamus, non forum exornemus, non mollibus vestibus induamur, non tibiis & cytharis auditum effeminemus, non comessationibus & ebrietatibus dediti simus. Ista relinquamus iis, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum.*

S. Ephrem T. 3. de festis diebus.

Nazianzenus vero modum præscribens, quo natalem Christi celebrare debemus, varios in eo abusus ab impiis in festis celebrandis introductos, declinandos esse dicit, dum ait: *Nempe si nec domus vestibula coronis cingamus, nec choros agitemus, nec vicos ornemus, nec oculum pascamus, nec aurem cantu mulceamus, nec olfactum muliebriter delitiamus, nec gustus lenocinemur, nec Veneris, & circumfluentibus vestibus emolliamur, quarum quod pulcherrimum est, nullius usus est, nec gemmarum splendoribus, nec auri fulgoribus, nec colorum artificiis nativam pulchritudinem ementientibus, atque adversum divinam imaginem excogitatis, nec comessationibus & ebrietatibus, quibus cubilia & impudicitias adjunctas esse scio.*

Naziang. Orat. 38. Quæ in diebus festivis vitanda sint.

S. Antoninus quoque multorum Christianorum detestatur abusum, qui in solemnitatibus in hoc solum omnem suam curam ponunt, ut bene ornati in iisdem compareant, valeant: *Nonne*, loquit, *tota occupatio hominum, in festis est circa corpus? mulieres vacant & non parum temporis expendunt in se ornandis ad capiendas animas; famuli & famulæ ad præparandos cibos accuratius solito invigilant. O abusio perversa* hominum & jactura temporis irrecuperabilis, negotium gratissimum dæmoni.

S. Antoninus sum. Theol. p. 2. tit. 9. c. 7. §. 4.

7. Author summæ Prædicantium quoddam punctum tangit, quod utinam diebus nostris non verificaretur; dicit enim: *Venientes ad festa se ornant & præparant, & vestiunt, in signum quod sicut corpus ornant exterius, ita ornare debent animam interius, aliter corpore & non anima festa faciunt.* D. Chrysost. similiter hunc detestatur abusum, quo homines tanto cum præjudicio animæ, & vilipendio cultus festis sanctificandis debiti tantam curam impendunt, ut mortale & fragile corpus exornent animæ prorsus obliti: *An non absurdum*, inquit, *tantam habere curam rerum corporalium, ut appropinquante festo, multis ante diebus vestem è scrinio depromptam diligenter apparet, emat calceamenta, mensa largior splendidiorque paretur, denique variam undique rerum copiam excogitet, omnibusque modis semetipsum ornet, animæ vero neglecta, squalida, fame contabescentis nullum habere respectum:* S. Gregor. Nazianz. in Orat. 4. alias insinuat gentilium profanitates, easque nos in festis nostris pro viribus fugere his verbis monet: *Festum celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione ac magnificentia, non comessationibus & ebrietatibus, quorum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis; nec floribus vicos cingamus, nec unguentorum turpitudine mensas & vestibula ornemus, nec visibili lumine splendescat domus, nec tibicinum cantu plausibusque personet, hoc enim more gentiles nova luna festum celebrant. Animi puritate, & mentis hilaritate, & lucernis totum Ecclesiæ corpus illustrantibus, hoc est, divinis illustrationibus & contemplationibus, quæ super sanctum Candelabrum excitentur, atque universum terrarum orbem luce perfundant.*

Sum. Prad. c. 3. n. 3. Vituperatur in diebus festivis nimius corporum ornatus.

D. Chrys. T. 8. de S. Phil.

Nazianz. Orat. 4. Diebus festivis debemus pro viribus fugere gentilium profanitates.

Origenes in quadam Homilia nos festum gratius in honorem Dei instituere non posse demonstrat, quam si animarum nostrarum conversioni studeamus. Postquam enim verba illa Numerorum 28. *oblationem meam*, ita vertisset: *In diebus festis meis*; confestim subjungit: *Habet ergo Deus dies festos suos? habet; est enim ei magna festivitas humana salus. Ego puto, quod per singulos quosque credentium, per singulos qui convertuntur ad Deum, qui proficiunt in fide, festivitas Domini oritur. Quomodo putas, lætificat eum, cum is qui fuerat impudicus, fit castus, qui fuerat injustus, justitiam colit, & qui fuerat impius, efficitur pius? Ista omnia singulorum quorumque conversiones, festivitates generant Deo. Nec dubium, quin & Dominus noster Jesus Christus, qui pro salute nostra etiam sanguinem suum fudit, agit festivitatem maximam cum opere pretium videt esse, quod se humiliavit, factus obediens usque ad mortem. Agit festa pariter Spiritus Sanctus, ubi plura sibi videt in iis, qui convertuntur ad Deum, templa præparata. De Angelis vero quid dicam, ad quorum festivitatem lætantium dicuntur accedere omnes qui convertuntur ad Dominum? aut non est illis magna festivitas cum lætantur in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia? Agunt ergo etiam Angeli diem festum, lætantes super iis qui resurgentes consortia dæmonum, per exercitia virtutum angelicis se festinant sociare consortiis. Mirum fortasse sit, quod dicere volo. Causas (ut videtur) festivitatis & lætitiæ nos Deo & Angelis damus, nos occasionem lætitiæ & exultationis in terris positi cœlo præbemus, dum super terram ambulantes, conversationem habemus in cœlis, & per hoc sine dubio diem festivum cœlestibus virtutibus generamus.*

Orig. Hom. 23. in Num. Sed studere animarum conversioni.

9. Verumenimvero quotidiana nos experientia docet, quod in festivitatibus solemnioribus *tantum abfit*, ut Christiani ad veram convertantur pœnitentiam, ut in iis potius mundi torrentem sequentes, graviora quam aliis diebus committant scelera, Hebræos in hoc imitantes, qui cum in die Palmarum Messiæ eum ramis olivarum, cum acclamationibus festivis, cum vestium suarum in terram prostrationibus occurrissent, solemniaque in ejus honorem festa constituissent, mox in eadem septimana eumdem suis spoliarunt vestibus, clamarunt, *tolle, crucifige*, imo in eumdem truncum, è quo ad eum honorandum frondes & ramos decerpserant, crudeliter crucifixerunt. Idem namque & Christiani faciunt, qui dum musicali Symphonia resonante divina officia in festis solemniter celebrant, templumque suavissimis odoribus adimpleot, superbissimisque ornamentorum apparatibus Ecclesiæ parietes exornant, eodem quoque tempore irreverentiam & profanationem per scandala, obtutus, Discursus, & familiaritates impudicas triumphare faciunt; in festis diebus passim & ubique locum habet avaritia, perjuria, doli & fraudes; choreæ, rixæ, odia, inimicitiæ, duella &c.

Invectiva contra contaminatores festorum.

TRACTATUS XXIX.

DE FIDE,

CONTINET

DISCURSUS XXIV.

DISCURSUS I. Fides considera-tur tamquam omnium bonorum nostrorum principium & fundamen-tum cui innituntur, sine qua nemo quidquam operari potest quod bonum, Deo gra-tum, & æternæ vitæ meritorium sit.

II. Fides cuivis thesauro prævalet, ut tamen hoc in se pretiom habeat, ipsam à charitate nequaquam sejonctam esse necessum est.

III. De multis bonis disseritur quæ fides ope-ratur, deque variis iisque honorificis epi-thetis & elogiis, quibus decoratur à Sanctis Patribus.

IV. Fides scutum est, quod omnes à nobis ini-mici hostiles ictos avertit; ut tamen hoc efficere valeat, brachio inferatur, id est, operibus conjuncta sit, necessom est.

V. Fides conjuncta esse debet cum recta con-scientia, motumque & operum bonorum in-tegritate.

VI. Fidem, nisi per opera eidem consonantia vi-vificetur; mortuam esse, ex authoritate S. Jacobi Apostoli ostenditur.

VII. Hominem ad fidem vocatum esse non suf-ficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

VIII. Fidem operibus necessario conjungendam esse, per aptissimam sponsalitii metaphoram con-firmatur.

IX. Varia examinantur indicia, ex quibus deve-niri potest in veri cujusdam Christiani notitiam.

X. Perstringuntur, qui Christianorum quidem & fidelium nomine insigniuntur, sed inaniter & si-ne fructu; Consideratur insuper hujus nominis præstantia pariter & obligatio, qua eidem operibus correspondere tenemur.

XI. Abominabiles esse ostenduntur mali Chri-stiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eamdem per vitia & peccata sua effecti-ve negent.

XII. Christianorum vitia & mali mores sævissi-mam Ecclesiæ persecutionem inferunt.

XIII. Christiani qui Deum non timent, ipsis sont Dæmonibus pejores, magisque quam Pagani & Ju-dæi reprehendi & castigari merentur.

XIV. Fideles, eo quod promissiones in Baptismo factas non adimpleverunt, & communicato fidei lu-mini, nec non præclaro Christiano nomini quo fue-re insigniti operibus non correspondent, severis-sime punientor.

XV. Mysteria Fidei integre & indubitanter cre-denda sunt, non vero nisi sobrie dumtaxat perscru-tanda & discutienda.

XVI. Fidei veritas ex testimonio divino, ex Pro-phetarum oraculis, ex Conciliorum, totque innu-merabilium Doctorum sacrorum cum sacra Scri-ptura consonantia clarè dedocitur.

XVII. Evidens veræ fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio per homines idiotas & illiteratos tanto eum fructu ad omnes populos etiam illos, qui in impietate sua occallue-rant, fuerit extensa, licet per illam res proponeren-tur difficiles intellectui, & sensui admodum re-pugnantes.

XVIII. Veritatem fidei Dei solius opus fuisse exinde probatur, quia semper inter persecutiones perseveravit, imo per eamdem majora in dies incre-menta accepit.

XIX. Fidem Catholicam à Deo esse, ex Suppli-ciorum Martyribus illatorom moltiplicitate & atro-citate convincitur.

XX. Martyrom in tormentis consolationes, in-gens eorum pro fide, patiendi aviditas illisque fre-quenter à Deo exhibitum protectionis præsidium, evidens veræ fidei perhibent testimonium.

XXI. Veræ fidei specimina & argumenta sont, quod pauperes Piscatores per illam ad Crucifixi ad-orationem compararint Reges & regna, ipsosque persecutores in defensores commutariot, Dæmo-nes in Idolis compescuerint & profligarint, prosanorumque numinum falsitatem, secta-rumque hæreticarum errores mundo detexe-rint.

XXII. Fidem Ecclesiæ Romanæ in Successoribus suis numquam obscuratam, sed per æmolorum con-tradictiones & confutationes solidius confirmatam & stabilitam fuisse, efficax est veracitatis ipsius in-d'.tum,

XXIII. Christianæ legis sanctitas multos ha-buit sequaces, eosque Sanctos effecit, non obstante quod virtus, quam suadet, naturæ no-stræ corruptelæ advetsetur; econtra verò quod se-ctæ profanæ multos habeant sectatores, mirum non est, cum omnem carni & sensui permittont liber-tatem.

XXIV. Miracula, quæ quovis tempore illustra runt Ecclesiam & prophetiarum impletio, earum præcipue, quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem nostram confirmant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Fides consideratur tamquam principium & fun-damentum, cui omnia bona nostra spiritua-lia innituntur, siquidem homo sine illa nihil quod bonum, Deo gratum, & æterna vita meritorium sit, operari potest.

THE-

T H E M A.

Secundùm gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui. 1. Cor. 3. v. 10.

Fides est fundamentum omnes nostri spiritualis ædificii. Glossa. Interlin. Lyran. S. Thom. ibid.

1. POstquam S. Paulus Apostolus Evangelicæ sortitus fuisset prædicationis ministerium, eamdemque jam de facto Corinthiis annunciasset, se eamdem ibidem velut sapiens architectos fundamenti loco posuisse asserebat, dicens: *secundùm gratiam &c. ut sapiens architectus fundamentum posui*, id est, ut Glossa Interlinearis exponit: *Fidem Christi*: quam Glossam Lyranus pariter quoad sensum litteralem amplectitur, dum ait: *Prima initia vobis fidei annuntiando*; cui consonant illa Angelici Doctoris verba dicentis: *Fundamentum spiritualis ædificii collocavit Corinthiis*; moxque quodnam hoc fundamentum fuerit, declarans subjungit: hoc enim fuit *prima prædicatio fidei*. Dionysius quoque Areopagita, velut ab eodem Apostolo eruditus discipulus, hoc fidei epithetum attribuit: *divina fides, quæ est constans fidelium firmamentum, fundans illos in veritate, atque in ipsis veritatem.* Eidem pariter Apostolo alii plures consentiunt sacri Doctores, fidem eodem fundamenti titulo insignientes; nam S. Isidorus inter fidem & alias virtutes Theologicas differentiam assignare volens, ait: *Inter fidem, spem & charitatem hoc distat. Fides est divinitatis confessio, & religionis solidum fundamentum.* S. Bernard. similiter de hac virtute disserens, illamque totius ædificii spiritualis lapidem fundamentalem constituens, inquit: *Fides est fundamentum totius ædificii spiritualis, id est, omnis gratia, & omnis gloria.* Certum namque est, quod nemo gratiam & amicitiam Dei; multoque minus æternam ejus gloriam consequi possit, nisi ei per præviam fidei virtutem gratus & acceptus fuerit. Et ideo S. Paulus in Epistola ad Hebræus, ubi in fidei encomia late digreditur, eamdem in principio hoc nomine condecorat, dicens: *Est fides sperandarum substantia rerum.* Quis autem est, qui substantiam omnium accidentium fulcrum & basim esse ignoret? Et ideo sicut illa deficiente hæc quoque deficiant, necessum est; ita quoque si ab anima fidem sustulerit, pariter futurorum bonorum spes, timor pœnæ æternæ evanescet, omnis divinæ notitiæ scintilla extinguetur, omnesque veræ Religionis maximæ, articuli, & mysteria dissipabuntur. Hug. Card. super prædicta Apostoli verba inquit: *Fides est fundamentum & origo omnium virtutum.* Væ proinde nobis si hoc fidei fundamentum in anima Christiani hominis subvertatur; quis enim tunc se contemni sustineret? aut quis suimetipsius contemptum sibi persuaderi permitteret, nisi axioma illud Evangelicum verissimum esse sciret, quo dicitur: *qui se humiliat, exaltabitur?* quis persecutionum sævitiei libens occurreret, nisi illam Christi promissionum verissimam esse crederet, qua dicit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum?* Quis ciliciis, disciplinis, jejuniis, aliisque vitæ rigoribus suam maceratus esset carnem, omnibusque carnis voluptatibus perpetuo abstineret, nisi firma fide crederet, quod *Beati sint mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt?*

S. Dion. Ar. l. de divin. nomin. c. 7. in fin.

S. Isid. l. sede def. spir. def. sur. 31.

S. Bern. T. 1. ser. 4. art. 1. 8. 1.

Heb. 11. v. 1.

Hugo Card. ad 1. Cor. 3. v. 10.

Est & basis omnium virtutum. Luc. 14. v. 11.

Matth. 5. v. 10.

Ibid. v. 8.

2. S. Thomas super illa verba Epistolæ ad Romanos: *Fides vestra annunciatur in universo mundo*, subjungit: *Eo quod est bonorum omnium spirituale fundamentum.* Eusebius Emissenus, secundam Homiliam ex iis quas super symbulum composuit, hisce verbis exorditur: *Fides religionis Catholicæ lumen est animæ, ostium vitæ, fundamentum salutis æternæ.* Sicut enim fundamento collabescente tota fabrica corruit; ita quoque si fidei fulcrum subvertatur, ædificium spirituale disperditur, & qualiscumque boni operis meritum totaliter evanescit. Unde S. Bonaventura in sermone quodam ait: *Sicut fundamentum ratione suæ fortitudinis sustentat fabricam materialem, sic in fidei substantia & soliditate collocatur & sustentatur ædificium spirituale*; quam proinde S. Augustinus in sublimis illius Ecclesiæ molis erectione primum lapidem fuisse dicit, qui fundamenti loco positus fuit: *Domus Dei*, inquit, *credendo fundatur*; & quidem ut illos: qui sine hoc dono fidei divinorum mysteriorum intelligentiam se assecuturos esse præsumunt, subsannatione dignos esse ostendat, sequenti Eusebii Emisseni utitur similitudine dicens: *Quicumque hac derelicta ad mysteriorum cœlestium se putat posse pervenire secretum, sic facit, quomodo sinbique fundamento ædificet domum, aut si prætermisso ostio velut introire per tectum.*

Rom. 1. v. 8. S. Thom. ibid.

Euf. Emiss. Hom. 2. de Symb.

Fundamento collabente cadit domus: sic fide deficiente collabuntur omnes virtus.

S. Bonav. ser. 3. in Dom. 23. post Pent.

S. Aug. ser. 22. de verb. Apostoli.

Eusb. Emiss. Hom. 2.

3. Fides pariter radici arboris vel plantæ alicujus assimilatur, eo quod hæc omnis influentiæ & vigoris, qui cernitur in frondibus, foliis, floribus & fructibus; prima est origo atque principium. Et ideo S. Bonav. postquam fidem velut fundamentum esse dixisset: *Fides est sicut fundamentum ad sustinendum*; protinus subjungit: *sicut enim videmus, quod natura quando vult producere plantam, primo ponit radicem; similiter quando domificator facit domum, primo ponit fundamentum; similiter in moralibus, si aliquis vellet ædificare bona opera debet supponere fidem, quæ est totius spiritualis ædificii fundamentum.* S. Cyrillus Alexandrinus similiter ad radicem alludens ad propositum nostrum loquit: *Radix virtutis est omnis Dei cognitio, & pietatis fundamentum est fides*; quod idem forsitan S. Bernardinus Senensis dicere voluit, quando in quodam sermone de hac virtute ait: *Fides prima & initialis est inter omnes virtutes, & quasi capitalis honorificentia summi Dei. Ipsa nempe caput humanæ mentis, id est, intellectum ad adorandum & venerandum Dei altissimam Majestatem primum incurvat atque inclinat*; quia sicut S. Apostolus ait: *Per fidem in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

Comparatur radici arboris.

S. Bonav. in Diata sal. tit. 8. c. 5.

S. Cyril. Al. l. 4. c. 6. in Joan.

S. Bern. Sen. T. 1. ser. 2. in princ.

2. Cor. 10. v. 5.

4. Incarnatio in virginali Deiparæ utero consummata basim suam (uti universa innititur religio Christiana) ex fide Mariæ perfectissime exercita accepit, sancta Elisabeth attestante, dum ait: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.* S. Thomas ut ostendat nobis, quænam sit porta, per quam Deus in animam nostram liberum aditum habet, quodque sit principium quo mediante homo spiritualiter vivere incipit; postquam hanc statuisset conclusionem: *Primum quo Deus est, in anima hominis est fides.* Illico subjungit, quod sicut evidentissimum signum ex quo corpus aliquod animatum esse dignoscere possumus, sunt animæ vegetativæ operationes, ita manifestum indicium, quod Deus in nobis sit, fides existat: *Ita primum principium quo Deus est in nobis, est fides, ideo fides dicitur principium vivendi*; Quam proinde S. Augustinus *primogenitam* appellat, utpote quæ primus est partus, qui in anima fideli producitur: *Primogenita cordis nostri fides est, omnia opera tua bona, quasi filii tui sunt spirituales, sed inter istos filios tuos, primogenita tibi est fides.* Tametsi enim omnia dona à Datore omnis boni deriventur, hoc tamen fidei donum inter alia primatum obtinet, Seraphico Doctore id attestante, dum ait: *Fides altissimum donum, omnium donorum à Deo principium.*

Est porta per quam filius Dei ingressus est in B. V. Luc. 1. v. 45.

S. Thom. in c. 3. ad Gal.

Et per quam primo ingreditur in animas nostras.

S. Aug. T. 9. de ten. v. præcept. & decem præcept. & dec. plag.

S. Bonav. ser. 1. de plur. Mart. 16. in ordine.

5. Por-

Per fidem placemus Deo. Hebr. 11. v. 6.

5. Porro in hactenus dictorum confirmationem optime servit celebris illa S. Pauli in Epist. ad Hebræos tradita sententia, in qua postquam in amplissima fidei encomia digressus fuisset, tandem ait: *Sine fide autem impossibile est placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quæ verba exponens S. Anselmus ait: *Nullus ad hoc unquam promoveri potest, ut Deo placeat, nisi meritum fides præcedat;* Nam ut anima aliqua Deo grata fiat & accepta, divinam ejus gratiam participet necessum est, hæc autem, nisi in anima fides præcedat, locum non habet; Quod etiam S. Bonaventura sequentibus verbis manifeste declarat, dicens: *Quemadmodum corpus non potest sustentari sine anima, quantum ad esse naturæ, ita nec anima sine fide, quantum ad esse gratiæ, quoniam sine fide impossibile est placere Deo.* D. Joannes Chrysostomus quoque evidenter probat, quod opera nostra, quantumvis illa bona sint & virtuosa, nisi in fide fundentur, Deo accepta esse nequeant: *Ante opera*, inquit, *fides primum induenda est, cum qui operatur opera justitiæ sine fide, non potest probare vivum fuisse.* Demum vero neminem unquam hominum in virtute bonorum operum justificatum fuisse concludit, quin in illo primum fides præcesserit; idque Centurionis exemplo probans ait: *Opera per se nullos unquam operarios justificarunt; & vis plane videre, quod opera sine fide non justificant? testimonium habuit Cornelius, &c.* Cujus historia in Actibus Apostolicis seriatim describitur; Etenim vir ille eleëmosynarius, orationi deditus, & in Dei timore solidatus erat, illiusque exemplo iisdemque dictaminibus universa ejus dirigebatur numerosa familia; unde Scriptura sacra de illo inquit: *Erat religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper & vidit in visu manifeste ... Angelum Dei introeuntem ad se;* Dignus igitur fuit, Cui Angelicæ exhiberentur apparitiones, divinisque honoraratur revelationibus; audiretque Angelum dicentem sibi. *Orationes tuæ & eleëmosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei;* at vero putasne hæc omnia ad acquirendam gratiam & amicitiam Dei, nec non ad perficiendam justificationem suam ei sufficisse? Audi D. Chrysostomum de hoc Centurione in hæc verba scribentem: *Et quia vidit bona quidem opera, sed mortua, eo quod fidem non habebat, mittit divinum Angelum, qui operibus præmia proponeret, ita ut bene certando ob fidem coronari posset.* Quando vero à S. Petro per sacrosanctum baptismatis undæ lavacrum regeneratus, fideique Christianæ lumine & notitia illustratus fuit, tunc ad filiationem cœlestem adoptari meruit, ejusque opera cœlestis præmii meritoria esse cœperunt: *Nondum habuit Cornelius ex operibus salutem*, inquit idem D. Chrysostomus, *donec operibus suis fides acquirendum præmium offerret.*

S. Ansel. ibid.

S. Bonav. s. 3. in Dom. 23. post Pen.

D. Chrysost. T. 6. ser. de Fide & lege nat. & Spir. S.

Nemo per bona opera justificatur, nisi præcedat fides.

Act. Apost. 10. v. 2.

Probatur ex historia Cornelii Centurionis.

Ibid. v. 3.

D. Chrys. Ibid.

Omnes virtutes Philosophorum nihil profuerunt quia fide caruerunt.

6. Quisquis multorum antiquorum moralium Philosophorum legerit vitas, ingentem utique in illis admirabitur virtutum cumulum, mirabilesque in iis obstupescet bonitatis & pietatis sensus, quibus altis per heroicos præfulsere virtutum actus: at vero quia monetæ illæ quantumvis argenteæ & aureæ fuerint, veræ fidei iconem & effigiem non repræsentabant, ideo apud Deum, qui *Spirituum ponderator est*, nullius prorsus fuere pretii aut valoris, quia *sine fide impossibile est placere Deo.* Et ideo D. Chrysostomus in eodem sermone inquit: *Nihil extra fidem bonum, & ut quadam verbi similitudine utar, similes mihi videntur, qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquiis mortuorum pulchre quidem indutis, sensum autem pulchrorum non habentibus.*

D. Chrys. ibid.

7. Sanctus Cyrillus Alexandrinus deridens illos, qui veræ fidei expertes virtuose vivunt, similitudinem quamdam ab allata ex D. Chrysostomo comparatione parum diversam adducens, inquit: *Qui ex stultitia contempserunt rectam habere fidem, quamvis honesta vita se ornent, comparantur quodammodo viris ingenua quidem faciei forma, oculis vero errantibus ac distortis.* Quibus proinde competit, quod à Domino per Jeremiæ vocem ad Jerusalem Judæorum matrem dictum est: *Ecce non sunt oculi tui recti, neque cor tuum bonum.*

S. Cyril. Al. T. 5. Epist. in S. Synod.

Fide carens similis est viro habenti oculos distortos.

8. Sanctus Joannes Climachus in Capite quodam *scalæ Paradisi*, cujus hic est Titulus: *Graduum superiorum brevis, & per summas enumeratio*, sequentem habet proposito nostro peraccommodam propositionem; *Qui non credit*, inquit, *& tamen quædam fortasse bona opera facit, similis est illi, qui aquam haurit, & in dolium pertusum infundit.*

S. Joan. Climac. in scala Parad.

Et infundenti aquam in dolium pertusum.

9. S. Augustinus mysterium considerat, propter quod Moyses divino jussu Deum facie ad faciem visurus, in petra collocatus fuit: *In petra Moyses ponitur, ut Dei speciem contempletur, quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, divinam præsentiam non agnoscet. Avelle radium Solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit; frange ramum ab arbore, fractus germinare non potest; à fonte præcide rivum, præcisus arescet.*

S. Aug. T. 10. ser. de Symb.

Aliæ similitudines.

10. In Prophetia Zachariæ dicitur: *Ante dies illos merces hominum non erat, hoc est*, ut S. Hieronymus exponit, *ante ædificatum templum;* Qui idem sanctus Doctor in favorem nostrum mox subjungit: *Ita priusquam fidem Christi quis recipiat, & in eo Spiritus Sancti fundamenta jaciantur, nullus audire potest:* Est merces operi tuo. Idque exemplis probat tum hæreticorum qui virginitatem suam conservant, tum Philosophorum gentilium, qui olim magna cum austeritate vitam agebant, tum denique Judæorum qui sobrii sunt, & legum suarum tenacissimi, *& tamen merces congregant, & disperdunt*, inquit sanctus Doctor, *operiuntur, & non calefiunt:* Sciendum vero est, Septuaginta hunc textum modo legere: *Ante dies illos merces hominum non erat in lucrum.* Tametsi enim nemo inficiari possit, quin si Seneca conformiter illis documentis moralibus, quæ nobis post se præclare scripta reliquit, vitam suam instituisset, aut vero si divinus ille Plato, vel sagacissimus Aristoteles juxta traditam altis doctrinam, suæ direxissent conversationis methodum, summam sibi penes homines acquisituri fuissent vitæ perfectioris bonique nominis existimationem; Et tamen, quia fidei expertes erant, velut infesti Dei & cœli inimici vixerunt, & mortui sunt. S. Paulus de semetipso confitetur, dicens: *Eramus aliquando & nos insipientes, increduli errantes, &c.* & tamen numquid priusquam Christianus esset, virginitatem coluit, & legis à Deo præscriptæ observator zelantissimus fuit? numquid Gamalielis fuerat discipulus, optimis semper moribus imbutus? ut proinde de ipso S. Hieronymus merito dixerit: *At quomodo Paulus hæc dicit, si eruditus ad pedes Gamalielis, & ab infantia sacris literis institutus?* Aliud ad hoc respondere nequit, quam quod supra ex eodem Sancto Apostolo didicimus, nimirum: *sine fide impossibile est placere Deo.* Ad hæc Christus de se ait: *Ego sum via;* mirum igitur nulli videri debet, quod Apostolus se errasse fateatur, qui Christum non solum non sequebatur, sed & persequebatur acerrime?

Zach. 8. v. 10.

S. Hieron. ibid.

Opera, quantumvis bona, sine fide nihil merentur.

Septuag.

Tit. 3. 3.

S. Hier.

Heb. 11. v. 6.

Joan. 14. v. 6.

12. S. Bonaventura ad eorum qui sine veræ fidei

daca-

ducatu virtuose vivunt, exprimendam insaniam, aptissimam quamdam adducit similitudinem; dicit enim: *Qui bene operatur sine fide, est sicut, qui facit structuram super arenam.* Quod si enim aliquem ingenti cum dispendio & labore fabricam quamdam sed super arena & sine fundamento erigere videres, numquid illum omnes sumptus suos in vanum collocare diceres? utique; nam & Christus ipsemet eum qui hoc modo sine jacto fundamento super nuda & instabili arena ædificabat, stultum appellavit, dum ait: *Similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam, Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna*; super arenam namque ædificare & sine jactis fabricæ fundamentis, est sumptus & labores in ædificium tale adhibitos inutiliter perdere, quia ut tandem & subito quidem domus illa corruat, necessum est: Idem vero evenit illi, qui bene quidem operatur, sed sine veræ fidei lumine & notitia; nam ut S. Thomas super illa verba: *Est autem fides sperandarum substantia rerum*, inquit, *Apostolus principium omnis operis ponit fidem; unde dicit, quod est substantia, id est fundamentum; sine fide ergo frustra sunt opera.*

S. Bonav. Lar. de Comp. Th. verit. c. 10.
Assimilantur eum structuræ super arenam fundatæ.
Matth. 7. v. 26. & 27.
Heb. 11. v. 1. S. Thom. in c. 1. Heb. Lect. 1.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Fides cuivis thesauro prævalet, ut tamen hoc in se pretium habeat; ipsam à Charitate nequaquam sejunctam esse oportet.

THEMA.

Probatio fidei ... multo pretiosior auro. 1. Petri 1. v. 7.

1. **O**Mnes in terræ visceribus reconditi thesauri cum inæstimabili fidei nostræ auro comparari haud quaquam possunt; ac proinde sanctus Petrus, qui à Christo ut velut immobile fidei fulcrum esset, electus fuit, merito omnes fideles monet, dicens: *Fides multo pretiosior est auro*: Cui consonat, quod sanctus Ambrosius *lib. 2. de fide*, in cujus ultimo capite, multa in laudem ejus congerit encomia, his verbis scribit: *O Fides thesauris omnibus opulentior*; Et quidem, ut quanti sanctus hic Doctor Fidem faciat, & qualiter ipsam velut thesaurum pretiosissimum æstimet, nobis innotescat, in Psalmum 37. scribens hæc verba, denuo repetit, dum ait: *Abundant nobis divinarum testimonia Scripturarum, quibus instruimur, nihil esse in homine pretiosius fide.* Glossa quoque Interlinearis super præcitata S. Petri verba inquit: *Plus placet Deo summo artifici vestita fides, quam alteri artifici aurum.*

Fides est pretiosior quovis thesauro.
S. Ambros. l. 2. de Fide c. ult.
S. Ambr. in Psalm 37.
Interlin. 1. Petri 1. v. 7.

2. Moyses Propheta, qui à filia Pharaonis adoptatus in filium, thesauris copiosissimis quidem abundabat, adeo ut tempora sua Regio diademate cingere, amplissimique illius regni sceptrum moderari potuisset, & tamen postquam aurum fidei in siclo sanctuarii accurate trutinavit, immensas ac pretiosissimas Ægypti divitias, ut S. Paulus attestatur, vel ut indignas sprevit & abjecit: *Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis, Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem*, nimirum ad hunc fidei thesaurum oculum directum habebat, de quo fidem S. Paulus in eodem capite dixerat: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Nullus enim est hujus terræ Monarcha, qui credens quod animæ fideli in remuneratione alterius vitæ regnum cœlorum obtingat, dignitatem suam, quamtumvis illa sublimis sit non aspernetur & parvipendat; Unde Salvator noster (qui de semetipso ait: *Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur*) ait: *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit, ... præ gaudio illius vadit, & vendit universa quæ habet.* Hic enim thesaurus in agro absconditus, ut diximus: fides nostra est, quia hæc in terra corporis nostri, quamdiu vivimus absconditur; Unde Apostolus ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis*; quia enim fides Dei donum est, nostræ nequaquam industriæ attribuenda venit: Unde mirum non est innumeros bonis hisce renuntiasse temporalibus, ut se fidei pretioso thesauro locupletes efficerent; Nam ut Interlinearis ait: *Per contemptum terrenorum, venitur ad studium æternorum.* Vocatur etiam fides thesaurus absconditus, quia est de occultis & absconditis, nam ut S. Paulus ait: *Argumentum ... non apparentium.*

Moyses prætulit fidem quibusvis thesauris Ægyptiorum.
Hebr. 11. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 26.
Ibid. v. 6.
Joan. 10. v. 9.
Matth. 13. v. 44.
Fides est thesaurus absconditus in agro corporis nostri.
2. Cor. 4. v. 7.
Interlin. Ibid.
Hebr. 11. v. 1.

3. S. Augustinus de fide sub metaphora pretii & emptionis loquens in quadam Epistola sua dicit: *Intelligere debetis tempus esse, ut donum vitæ æternæ in hac vita, festinanter & alacriter comparemus*; At vero quibus putas thesauris Regnum cœlorum, æterna gloria & Paradisus cœlestis à nobis comparari potuerit? *Quia cum finis sæculi venerit, non dabatur nisi eis, qui per fidem sibi hoc emerunt, antequam videre potuissent.* Neque solum nobis per fidem cœlum comparamus, verum etiam eum totaliter nostrum efficimus, *in quo sunt omnes thesauri.* Notandum est autem quod S. Augustinus dicat: *Sibi hoc emerunt, antequam videre potuissent*, quia thesaurus est, sed absconditus; *videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

S. August. Epist. 121.
Fide emitur cœlum antequam videatur.
Coloss. 2. v. 3.
1. Cor. 13. v. 12.

4. Primus ille credentium Pater Abraham Patriarcha filio suo Isaac gratam adoptare conjugem volens, antiquum illum servum suum misit in Nachor, qui tunc Rebeccam in sponsam & conthoralem Domini sui cooptavit, quando eidem vasa aurea & gemmas donavit; quod S. Ambrosius considerans ait: *Vasa aurea & argentea & vestem dedit Rebeccæ; ubi sponsata est Ecclesia, & accepit vasa aurea & argentea, in quibus esset thesaurus fidei.* Rebecca enim Ecclesiam præfigurabat, illa autem vasa pretiosa & gemmæ inæstimabilem denotabant fidei thesaurum. Pergit vero sanctus Doctor inquiens: *Quæ sint vasa audi; Habemus thesaurum in vasis fictilibus; vasa fictilia corpora nostra sunt, fides nostra thesaurus est.* Et licet vasa illa fragilia sint, non tamen ob id minus tutus est hic thesaurus. Quoties enim vidimus quod licet terra, id est Martyrum corpora atrocium tormentorum ferro pervestigarentur, perfectum nihilominus in iisdem salvum manserit solidissimæ fidei aurum? Ut proinde D. Chrysostomus merito dixerit: *Quorum latera radebantur, sed fides non frangebatur; paries effoditur, thesaurus non aufertur; Caro scinditur, & fides non rumpitur.*

Gen. 24.
Rebecca figuravit Ecclesiam, quam nobis desponsamus Vasis aureis, fide plenis.
S. Ambros. l. 1. de Abraham cap. ult.
D. Chrysost. Ser. de Sanct.

5. Sciendum tamen est, quod ad hoc ut aurum hoc fidei pretium justum habeat, ignitum esse debeat, dicente Apostolo: *Probatio vestræ fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur*; siquidem fides absque charitate neutiquam prodest; Quapropter & sanctus Joannes hanc in Apocalypsi ad aures suas

Aurum fidei debet esse ignitum, id est, Charitate succensum.

au-

1. Petr. 1. v. 7. Apoc. 3. v. 14. Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

audiit allapsam vocem; *Angelo Laodiciæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit: Amen, Testis fidelis ... Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus; utinam frigidus esses, aut calidus; Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo; Quia dicis quod dives sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus; Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias.*

Ibid. v. 18. Episcopus Laodicensis reprehenditur credens fidem sine operibus sufficere ad salutem. Lyran. ibi.

Ast quis vestrûm causam mihi edixerit, unde tam ingens hujus Episcopi tantu in discrimine versantis, omni bono destituti, omnibusque cœli donis & gratiis spoliati promanarit miseria? Respondet Lyranus inquiens: *Ille Episcopus Laodicensis dicebat: Fidem sine operibus sufficere ad salutem*; Ecce igitur vobis in quonam hujus Prælati error præcipue constitutus fuerit, nimirum quia divitem se esse gloriabatur, qui solus fidei thesaurum possidebat, quem solum ad salutem sufficere arbitrabatur; Cui obstrepit sanctus Petrus dum ait: *Probatio fidei pretiosior auro, quod per ignem probatur*; Unde & Deus dictum Episcopum à manifesto adeo errore liberaturus subjungit, dicens: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum*, id est, ut Interlinearis explicat, *charitatem*; seu ut Lyranus interpretatur: *Aurum ignitum, id est, charitatis ignè aditum*: Nam ut S. Augustinus ait: *Quis salubriter fidelis, nisi ea fide quæ per dilectionem operatur?*

Interlin. Lyran. S. Aug. T. 57. in Joan.

Tepidi ejiciuntur ex ore Dei.

6. S. Ambrosius illa præcitata Apocalypseos verba (*Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*) explicans, inquit: Aqua tepida cum bibitur nauseam parit, nosque ad eamdem evomendam provocat, quam similitudinem ad nostrum adaptans propositum, inquit: *In ore Domini tunc ingredimur, quando, per baptismum à vitiis omnibus emundati membra ejus efficimur. Igitur si fidem, quæ per charitatem operatur, & quam in baptismate promisimus à charitate tepescentem operari neglexerimus, ab ore Domini velut quoddam nocivum & fastidiosum rejicimur.*

S. Ambros. in cap. 3. Apoc.

7. S. Basilius quisnam sit habitus seu vestis gentilitia sive lintea, unde propriè Christianus dignosci possit, interrogans inquit: *Quid proprium Christiani?* Respondetque illico: *Fides*, verumtamen *non nuda*, sed charitati associata, *quæ per charitatem operatur.* Unde & idem S. Doctor in procemio libri, in quo de vera fide tractat, ita de charitate discurrit: *Christiani hominis peculiare est quasi quoddam insigne*; Quapropter & Salvator noster ex hoc symbolo Discipulos & sequaces suos dignoscendos esse asseruit, si nimirum amoris & dilectionis reciprocæ tesseta insigniti forent. *Hoc maximum indicium fidei*, inquit D. Chrysostomus; *in hoc cognoscent quod discipuli mei estis, si diligitis mutuam.*

S. Basil. Moral. c. 2. S. Basil. in Proœm. de vera fide. Signum gentilitium Christiani est fides.

D. Chrys. T. 2. Hom. 0. de Anna.

Unde S. Bernardinus Christianum quemdam interrogans, inquit: *Credis in Christum? Fac Christi opera, ut vivat fides tua.* Sicut enim ex calore corporis vita arguitur, ita pariter calor charitatis in eam nos deducit notitiam, qua an fides hominis viva, an vero mortua sit, dignoscere valeamus; Unde S. Bernardus breviter sed nervose & ad propositum præsens apte monet, dicens: *Fidem tuam dilectio animet.*

S. Bern. ser. 24. in Cant.

8. S. Leo perniciosam quamdam serpentis infernalis manifestat astutiam, qua multos fideles, eos præsertim, qui solo nomine tales sunt prosternit; *Sciens*, inquit, *Deum non solum verbis, sed etiam factis negari, multis quibus auferre non potuit fidem, sustulit charitatem, & agro cordis ipsorum avaritiæ radicibus occupato, spoliavit fructu operum, quos non privavit confessione labiorum.*

S. Leo. ser. 4. de Collectis. Deus non solum verbis, sed etiam factis negatur.

Nota est omnibus solemnis illa Regis illius parabola, qui præparavit nuptias filio suo, ad quas cum quidam accumbentium veste nuptiali minime indutus comparuisset, idem non solum à loco convivii ejectus, verum etiam hac tam aspera sententia decretoria perstrictus fuit; nimirum: *Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores*; Cum tamen de illo non constet, quod harum nuptiarum accessum non tam inurbane ac irreverenter aspernatus fuerit, sicut plures alii fecerant, de quibus dicitur: *Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam, Reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt*: Hic autem infelix homo invitationem ad nuptias prompte & sine ulla tergiversatione acceptavit, ac proinde à Rege qui nuptias instauraverat, amici nomine appellatus fuit: *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem.* Nec aliud quidpiam ad nuptiarum consessum requisitum, præter solam vestem nuptiali solemnitati conformem eidem deerat. Cur igitur in hunc potiusquam in alios tam crudelis sententia prolata fuit? *Omnia in figura contingebant*; Etenim per factum hoc innuebatur, quod tametsi quis in aquis baptismalibus regeneratus, atque sub Christianæ Regionis vexillo in militiam Christi adscriptus fuerit, attamen nisi fides ejus animetur à charitate, aurum quoddam sit adulterinum & falsum. Unde Gloss. Interlinearis ait: *Non habens vestem nuptialem, id est, fidem non habentem opera charitatis.* Cui S. Gregorius in Catena confirmat, dicens: *Intrat ergo ad nuptias sine veste nuptiali, qui in Ecclesia fidem habet, sed charitatem non habet.* S. Augustinus quoque in libro, in quo *de fide & operibus* ex professo tractat, ad nostram eruditionem ita scribit: *Per fidem habitat Christus in cordibus nostris: porrò fides Christi illa est utique, quam definivit Apostolus, quæ per dilectionem operatur*: Qui idem Apostolus ad Galatas sic scribit: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur.* Est quoque celebris ejusdem Apostoli protestatio in prima Epistola ad Corinth. cap. 13. ita scribentis: *si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Hinc quoque factum est, quod Salvator noster Apostolorum suorum fidem deprædicans, sequentibus ex industria usus sit verbis, dicens: *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi*; quæ verba si in rectæ considerationis trutina ponderaveritis, fidem Apostolorum amori conjunctam & sociatam fuisse deprehendetis.

Matth. 22. v. 13.

Ibid. 5. & 6. Patet in homine carente veste nuptiali.

Ibid. v. 12.

Matt. 22. 12. Gloss. Interlin. S. Greg. in Caten. cit. S. Aug. lib. de fide & operibus. Illa est vera fides, quæ per charitatem operatur.

Gal. 5. v. 6.

1. Cor. 13. v. 2.

Joan. 16. v. 27.

9. S. Paulus in Epistola ad Hebræos his verbis eosdem adhortatur: *Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei.* Circa quæ verba S. Thomas duo præcipue necessaria esse considerat, videlicet fidem, quia sine hac Deo placere non possumus; ac deinde fidei Sacramentum; Et quidem Apostolus primo monet, ut corde veraci non vero ficto ad Deum accedamus, quod tunc veraciter contingit, quando opera nostra exteriora cordi consentiunt; *Accedamus etiam in plenitudine fidei, nec sufficit qualiscumque fides, sed fides plena, quod fit duobus modis: scilicet & quantum ad materiam fidei, ut credantur omnia, quæ proponuntur ad credendum; & quod sit fides formata, quod est per charitatem.* Ad hæc quodnam putatis esse vinculum, quo legem Christi Evangelicam profitentes, eidem adstringimur? Certe

Hebr. 10. v. 22. S. Thom. Ibid. Quomodo fides nostra sit plena.

non aliud, quam vinculum charitatis. Unde S. Gregorius ait: *Caput nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse voluit, ut per ejus largam charitatis & fidei compagem unum nos in se corpus efficeret.*

S. Gregor. l. 10. Regist. Indic. 7. Epist. 32.

A promulgata Christi lege varia fideles sortitos sunt nomina.

10. Ab eo tempore quo lex Christi promulgata fuit, varia Christiani sunt nomina sortiti. Primo enim appellati sunt *Discipuli*: Postea vero *fratres* sunt nominati; Demum vero vocati sunt *Christiani*; Verumtamen nomen fratrum, religiosis proprium permansit, utpote qui proximius & perfectius Christi supponuntur esse sequaces. Similiter quando Jerosolymis primo fidei jacta sunt fundamenta, manifestius ac certius fidei hujus indicium à S. Luca insinuatum fuit his verbis: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Et ideo ut Tertullianus refert, gentiles inter novæ legis sequaces vel maxime reciprocam admirabantur dilectionem, dicentes inter se mutuo: *Vide ut invicem se diligant, & ut pro alterutro mori parati sint:* idque ab iis fiebat, quia ut Tertullianus ait: *fratrum appellatione censemur.*

Act. Ap. 4. v. 32.

Tertul. Apol. c. 39.

Fides radicata esse debet in charitate.

11. Mystica porro sunt verba illa S. Pauli ad Ephesios jam tum Religionem christianam amplexatos ita scribentis: *Det vobis secundum divitias gloriæ suæ... Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati:* Quibus verbis fidem à charitate nequaquam disjungit; vult enim Apostolus, ut juxta proportionem amoris erga Deum, ipsa quoque fides in nobis operetur. Notanda vero est mystice illa Apostoli phrasis, qua requirit, ut Ephesii sint radicati in charitate; Quando enim radix arboris alicujus emarcuit, frondes quoque, flores, & fructus perditi erunt, patienturque pariter medulla truncus & rami: Eodem quoque modo, si anima aliqua à virtute charitatis defecerit, fides pariter infructuosa & sterilis erit, nec ullos ex se bonos fructus producet. Unde S. Bernardus in sermone quodam super Cantica ait: Vides quod non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione? Sed nec opera quamvis recta, rectum cor efficere sufficiunt sine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? sine fide autem impossibile est placere Deo. Qui non placet Deo, non potest illi placere Deus.

Ephes. 3. v. 16. & 17.

S. Bern. ser. 24. in Cant.

Joan. 15. v. 1.

Alius fructum non afferet; si uti palmes nisi manserit in vite.

12. Constat ex Evangelio, quod Salvator noster semetipsum viti assimilarit, dicens: *Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est, Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum;* Et paulo post subdit: *Manete in me, & ego in vobis, sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.* Hanc autem palmitis in vite permanentiam, ad hoc ut vivat, id est, animæ post fidei donum receptum, cum Deo unionem, ad hoc ut fructum proferet, operatur charitas, nam *Deus charitas est. qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo;* Ac proinde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Ex hoc loco discimus, sinceram fide palmites insertos viti fideles fieri: sed non est minoris cura, jugiter per charitatem, id est, mandati observationem Christo inhærere, illud Psalmista clamantes: Adhæsit anima mea post te.*

Ibid. v. 4.

1. Joan. 4. v. 20.

S. Cyrill. Alex. l. 10. c. 16.

Psal. 62. v. 9.

13. Rupertus Abbas ad supracitatum S. Pauli ad Corinthios Textum se reflectit, dicentis: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum:* Et postquam Apostolum post factam fidei, spei, & charitatis mentionem conclusisse dixisset, & quod hæc duabus reliquis major esset; hanc nihilominus subnectit propositionem: *Vera fides numquam sine charitate, & charitas vera numquam sine fide est.*

1. Cor. 13. v. 2.

Rup. Abb. l. 7. de glorific. Trin. & process. Spir. S. c. 17.

Vera fides numquam est sine charitate, nec econtra.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De multis bonis differitur quæ fides operatur; deque variis iisque honorificis epithetis & elogiis quibus decoratur à sanctis Patribus.

THEMA.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones. Hebr. 11. v. 33.

1. S. Paulus in cap. 11. Epistolæ ad Hebræos de fide prolixe differens, eamdem multorum bonorum fœcundam dicit esse originem; De nonnullis enim veteris Testamenti Sanctis dicit: *Per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam.* Quorum effectuum veritatem in præsenti Discursu oculis vestris subjicere statui. Enimvero S. Thomas de Villanove varios fidei effectus in medium adducit, dum ait: *Fides prava desideria frenat, effrenes appetitus cohibet, feroces cordis motus sedat, vitia pellit, virtutes inserit, mollia calcat, aspera tolerat, in prosperis non fastigitur, in adversis non dejicitur, nihil est tam arduum & tam durum, quod non aggrediatur propter Deum, qui viva fide credit in Deum.* Ubi specialiter consideranda venit dictio illa; *Viva fide*, quia ut fides prædictos pariat effectus, necessum est, illam frequenter & assidue exercitare eamdem amori erga Deum alliciendo, ut in Discursu præcedenti probavimus.

Fidei varii adducuntur effectus.

S. Thom. à Villanova in ed. Paschæ.

2. S. Bonaventura virtutem hanc nobilissimam appellans, de eadem inquit: *Nobilissima virtus intellectum illuminat, animum purgat, affectum fortificat, mundum contemnit, diabolo resistit.* S. Bernardinus Senensis illam omnis gratiæ, omniumque virtutum fundamentum agnoscens, multos admirabiles illius recenset effectus, dicens: *O gratiosa & amabilis fidei virtus! Quis igitur te non amabit, quæ fundamentum es omnis gratiæ & virtutis? Purgas peccata; vivificas animas, illuminas cæcos, distinguis electos, connectis membra capiti nostro, animas fideles Deo facis sponsas, protegis, & defendis, probas justos, mercede operaris, in omnibus triumphas, atque æterna felicitate perseverantes in te coronas.*

S. Bonav. ser. 1. de pluvi.

Matth. 18.

S. Bern. Sen. T. 1. ser. 4. art. 3. c. 4.

3. Imo omnes fere sacri Doctores in recensendis fidei encomiis certatim laborasse videntur. Etenim S. Augustinus illam animæ nostræ appellet animam: *Unde mors in anima?* quærit Sanctus: Et statim respondet: *Quia non est fides. Unde mors in corpore? quia non est ibi anima. Ergo animæ tuæ anima fides est;* Idque probat celebri illo Christi testimonio dicentis: (*Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet,*) *in anima scilicet, donec resurgat & caro numquam postea moritura.*

Viva fides, est anima, animæ nostræ.

S. Aug. T. 49. in Joan.

Joan. 11. v. 25.

4. Præterea licet nos homines, utpote è luto plasmati vilissimæ creaturæ simus, infinitoque à Creatore nostro distemus intervallo, attamen fides nostra adeo Deo grata est & accepta, ut per illam nos ipsi familiares efficiamur, illiusque domestici; unde D. Chrysostomus ait: *Fides hominem qui terrenus est, Deo familiarem reddit.* Quis umquam se cum illo infinitæ Majestatis Deo (*quem adorant Dominationes, tremunt Potestates*) per vinculum sponsalitium intime conjungendum fore sperare potuisset? Et tamen ipsemet inviolabilem hanc animæ fideli promissionem præstat: *Sponsabo te mihi.* Sed cujus virtutis merito id obtinere poterimus? num forte per viam

Fides nos reddit familiares.

D. Chrysost. Tom. 6. ser. de fid. & leg. nat. & Spir. S.

Ose. 2. v. 19. Et ecce dos qualis desponsamus.

Kkk

viam ſpei? humilitatis? virginitatis? eor amoris erga Deum & proximum? nequaquam, ſed audite ipſummet Deum ſponſum noſtrum virtutem hanc velut aooulum pronubum claris verbis inſinuantem, dum ait: *ſponſabo te mihi in fide.* Unde & D. Chryſoſtomus ad illa Pſalmi verba: (*Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam*) ſe reflectens, cœleſtem emantem hiſce verbis animam fidelem ad ineuodum ſecum fide mediante ſponſalitium invitare voluiſſe dicit: *ſiquidem fides ex auditu.* Unde dicit: *Audi filia, id eſt, crede.* Subdit proinde citatus S. Doctor: *Dos ſponſa in auditu erat; quid eſt, in auditu? In fide, non in fruitione.* Dos enim quam anima pro ineuodo hoc cum Christo ſponſalitio ſecum adfert, fides eſt: aliæ vero virtutes ſunt varia ſponſæ hujus ornamenta: ſic enim v. g. puritas & virginitas eſt veſtis phrygio opere elaborata, torques aurea charitas eſt, annulus connubialis, ſtricta cum Deo unio; & ſic deinceps de aliis virtutibus diſcurrendo: at vero fides dos eſt, atque ideo præ cunctis aliis virtutibus avidius à Deo quæritur & æſtimatur: *Dos ſponſa in auditu.*

Ibid. Pſal. 44. v. 11.

D. Chryſ. Hom. in Eutr.

5. Porro anima ab hoc inæſtimabili fidei dono, eximium quoddam ſibi comparat auxilium, quale eſt, omnem mundi vincere amorem & affectum, ad hoc ut ſe per affectum ſuum cum Deo perfecte unire poſſit: *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra,* inquit S. Joannes in Epiſtola ſua prima; Quæ verba in ſenſu literali de victoriis intelligenda ſunt, quas fides reportatura ſibi eſt in hoc mundo, diſſipando Idololatriam, tot legi Evangelicæ ſubjugando populos, necnon per invincibilem innumerabilium Martyrum conſtantiam triumphando: In ſenſu vero ſpirituali indicant, quod fideles Chriſtiani in virtute fidei alterius vitæ æternitatem, Paradiſi gloriam, pœnarum infernalium atrocitatem, noviſſimi judicii horrorem, cunctaque alia Chriſtianæ Religionis myſteria devote meditando, mundum contemnant, vincant delectationes, delicias, cunctaque alia mundana bona pro Deo deſerant, perfectamque omnium appetituum ſuorum reportent victoriam; nam ut S. Auguſtin. ait: *Quia ſunt inviſibiles inimici, inviſibiliter ſunt expugnandi, quippe hoſtem viſibilem vincis ferendo, inviſibilem vincis credendo.*

Per veram fidem vincimus mundum, & comparamus cœlum.
1. Joan. 5. v. 4.

S. Aug. ſer. 8. de verb. Dom. c. 3.

6. Euthymius fidem aratro ſimilem eſſe dicit, quo è ſylveſcenti & inculta terra eradicantur urticæ, ſtirpes, ſpinæ, lolia &c. *Deſertum,* inquit, *adventu ſuo Chriſtus concuſſit, commovens & convertens illud ad ſe, & arans aratro fides.* Ubi enim vera & viva dominatur fides, aratri inſtar vitia, abuſus, & ſcandala extirpat, dicente S. Bernardo: *Purgatur anima ab omnibus inquinamentis & culpis, cum in ea fides eſt viva. Act. 15. Fide purificans corda; omnem labem diluit peccatorum.* Quam veritatem ut profundius penetretis, quis obſecro viva armatus fide contra Deum Creatorem & Redemptorem ſuum per mortalem culpam armari audebit? Quis credet veraciter ſe in Dei inimicitia vivere, ſe ad ſempiternæ condemnationis barathrum condemnatum eſſe, jamque pedem unum in eodem poſitum habere (ſiquidem damnationis executio ab unica dependet reſpirationis intermiſſione) quis inquam hæc credens de die in diem pœnitentiam differet, quin potius nullo intermiſſo horæ ſpatio, in Dei gratiam redire, ſeque è peccatorum cœno eripere conabitur? S. Bernardinum audire libebit dicentem: *Uno modo lux dies; alio modo patibulum; atque alio modo prætor latrones effugat. Sic nihil prohibet fidei lucem fugare vitia & peccata, & unamquamque virtutem in anima inſerere & plantare,* juxta illum Proverbiorum

Euthym. in Pſal. 28.
S. Bern. ibid.
Ibid. ſer. 4.
A. 3. c. 8.
Act 15. v. 9.
Fides comparatur aratro, extirpanti lolia & vepres.

S. Bernard. Ibid.

Textum: *Per miſericordiam & fidem purgantur peccata.*

Proverb. 15. v. 27.

7. An non quotidie dum mane ſurgimus, facies noſtras ablutas in ſpeculo contemplamus, ut defectos, ſi qui in iiſdem ſe inſinuent, eluamus, omneſque ſordes abſtergamus & maculas, quæ nos deformare poſſent? Cur non igitur animæ noſtræ vultui eamdem adhibemus ſolicitudinem? Audiamus ſalutare S. Auguſtini conſilium inquientis: *Symbolum quotidie dicite quando ſurgitis, quando vos collocatis ad ſomnum; Commemora fidem tuam; inſpice te. Sit tamquam ſpeculum ſymbolum tuum; ſint divitiæ tuæ; ſint indumenta tua, Ipſa fides tunica eſt & lorica; tunica contra confuſionem, lorica contra adverſarium.*

Fides comparatur ſpeculo.

S. Aug. 9. T. 10. ex Hom. 39.

8. S. Cyrillus Alexandrinus novo fidem portæ cœli, viæque Paradiſi honorat encomio, dum illa Salvatoris noſtri per S. Joannem conſcripta ponderat verba: *Amen, Amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam. Fides itaque janua, & iter eſt ad vitam;* unde & Apoſtolus eam definiens inquit, quod ſit *ſperandarum ſubſtantia rerum.* Siquidem vivaeſſe nequit, bonorum immortalium conſecutionis ſpes, niſi fidei innitatur. S. huic Cyrillo alius Jeroſolymitanus aſſentiri videtur, dum fidei vix differentem attribuit titulum, ipſam nuncupans *oculum & lampadem ad viam ſalutis inveniendam;* quo forte illud S. Zachariæ Canticum reſpexerit, in quo dicitur: *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Noſtrorum namque pedum, ut per viam ſalutis æternæ recta gradiantur, oculus & lumen eſt vere fides; Unde & quando Saulus in Paulum converſus fuit, ex perſecutore Apoſtolus effectus, *ceciderunt ab oculis ejus tamquam ſquamæ,* ut ſcilicet per hunc loquendi modum doceremur, quod veri Dei lumine carentes, obſcuras teneant ſemitas, & inter præcipitia degant; vera autem fide illuminati cœlum verſus tendant. Cui doctrinæ S. Ambroſius conſonat, dum de Elia tractans ait: *Clauſerat cœlum hominibus perfidia, ſed aperuit fides.* Idem namque ad propoſitum noſtrum affirmare poſſumus, aſſerentes infidelitatem patulum eſſe os inferni: econtra vero fidem cœli portam. Apte huc quadrat celebris illa & myſteriis turgida Jacob Patriarchæ viſio ſcalæ quæ vertice cœlum, & extremitate inferiori terram contingebat, per quam & Angeli aſcendere atque deſcendere conſpiciebantur: Quis namque ſcalam hanc veræ fidei ſymbolum fuiſſe negare poterit, ſiquidem illa nos à terra ſecuriſſimo tramite in cœlum ducit & deducit: Unde & S. ille Patriarcha ſubnectit dicens: *Non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cœli:* ibidemque poſtridie altare erexit, ſacro Chriſmate à ſe inunctum. Quis autem veſtrûm neſcit, Jacob Patriarcham ab univerſa Eccleſia, tamquam primum ejus fundatorem haberi & recognoſci? Dum enim Angelus ad Mariam Virginem ait; quod Filius ejus in domo Jacob regnaturus eſſet, Eccleſiam ſymbolizavit, dicens: *Regnabit in domo Jacob in æternum.* Ideoque S. Bonaventura: de fide diſſerens ait: *Eſt velut ſcala per quam ad cœlum aſcenditur, continens duodecim gradus, id eſt, duodecim articulos per Apoſtolos declaratos.*

S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. v. 47.
Fides eſt via & janua ad cœlum.
Hebr. 11. v. 1.

S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 5.
Luc. 1. v. 79.

Act. Apoſt. 9. v. 18.

S. Ambr. de Elia & jejun. cap. ult.

Infidelitas, os inferni.

Gen. 28. v. 17.

Luc. 1. v. 32.
S. Bonav. in Diata ſal. Tit. 1. c. 5.

9. Alii quoque ſancti Patres virtutem hanc in columna nubis & ignis quæ populum Dei ad terram promiſſionis perducebat, figuratam fuiſſe arbitrantur; In columna quidem, quia ut in primo Diſcurſu probavimus, fides ædificii ſpiritualis baſis eſt, & fundamentum; ut proinde Apoſtolus fidem columnæ nomine honorare non dubitarit, inquiens: *Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis;* Cui B.

Fides figurata fuit per columnam quæ duxit Iſraelitas ad terram promiſſionis.
1. Tim. 3. v. 15.

Lauren-

S. Laur. Justin. de lig. vitæ c. 5.
S. Bernard. Sen. ser. 4. de fide urbis art. 2. c. 4.

Laurentius Justinianus suffragatur, dum ait: *Est enim viva, fida, & salutaris columna, deducens per desertum mundi hujus.* Quam pariter sententiam S. Bernardinus confirmat verbis sequentibus: *Fides figuratur in columna nubis, in die refrigerans populum in deserto, & per noctem illuminans eum;* Quanto enim populum Israëliticum labyrintho involvisset via incognita, tot obsepta angustiis & infortuniis, si hac duce caruisset columna? ita pariter in quot, quamque horrendos errores, in quot flagitia, in quam profundum confusionis chaos præcipitantur omnes illi, quos præviæ fidei destituit ducatus? Quam veritatem S. Bonaventura considerans & ipsa dictum columnæ epithetum fidei adscribit inquiens: *Fides est sicut columna illa, quæ præcedebat populum Israël in exitu de Ægypto; nam & illa ex parte Israel erat lucida, & ex parte Ægyptiorum tenebrosa; Sic fides credentibus lucet, & infidelibus est obscura, quia ipsi sunt rebelles luminis;* Erat autem columna illa nobis per diem, ignisque per noctem: sic neque hæc differentiæ alternatio mysterio caret, siquidem fidem nostram ex parte obscuram esse denotabat, dicens Apostolo: *Est autem fides ... argumentum non apparentium; Videmus nunc per speculum in ænigmate:* Ex parte vero claram & patentem, juxta illud Psalmi: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

S. Bonav. Dieta sal. tit. 3 c. 3.
Heb. 11 v. 1.
1 Cor. 13. v. 12.
Psal. 92 v. 5.

10. Lucis quoque præconiis idem Seraphicus Doctor fidem illustrat dum ait: *Fides est sicut lux primo creata, nam sicut illa primum opus in majori mundo, sic fides prima virtus in minore mundo, hoc est, in corde humano.* Quod idem apicthatum ad Romanos, qui ad tempora fidem Christianam amplexati fuerant, scribens Apostolus, virtuti huic attribuit, dum inquit: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum & induamur arma lucis, Sicut in die honeste ambulemus.* Qui idem ad Ephesios scribens eadem phrasi utitur loquens: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate.* Cujus lucis radios indigitaturus subnectit: *Fructus autem lucis est in omni bonitate & justitia & veritate; probantes quid sit beneplacitum Deo; & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum.* Ad hæc quis sacram Scripturam clavem asseignorat, qua fidei nostræ thesaurus aperitur? Hæc autem lucernæ nomina pariter in Scriptura indigitatur: *Lucerna pedibus meis verbum tuum;* De qua S. Bonaventura ad propositum nostrum ita scribit: *Per fidem habitat Christus in cordibus nostris, hoc est, notitia Jesu Christi, ex qua originaliter manat firmitas & intelligentia totius Scripturæ sacræ: Unde & impossibile est, quod aliquis in ipsam ingrediatur agnoscendam, nisi prius Christi fidem habeat sibi infusam, tamquam ipsius totius Scripturæ lucernam, januam, & etiam fundamentum.*

S. Bonav. ibid.
Fides comparatur luci.
Rom. 13. v. 12.
Ibid. v. 13.
Ephes. 5. v. 8.
Quinam sint hujus lucis radii.
Psalm. 118. v. 105.
S. Bonav. in Prœmio ad Breviloq.

11. Idem quoque Seraphicus Doctor alio in sermone quodam fidem radii titulo honorat, inquiens: *Est fides divinus radius animæ illuminativus, ipsa enim fides disponit ad lumen summæ veritatis, eo quod animam summæ veritati facit adhærere stabiliter;* quam forte ob causam tres Magi Orientales tamquam gentium primitiæ ex Oriente vocati, ut divino infanti fidei professionis tributum persolverent, stellam habuere ducem, fidei Symbolum, juxta vetus oraculum, seu illud Evangelici Vatis allartum: *Surge, illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum;* Quo se reflectens S. Augustinus in solemnitate Epiphaniæ serm. quodam ita ad intentum nostrum fideles exhortatur; *Ducatum nobis præbeat velut stella cœli, lux fidei.* Quam eamdem similitudinem in secunda super symbolum Homilia Eusebius Emyssenus adducit, ut eorum, qui absque fide securo tramite se gradi posse arbitrantur, demonstraret errorem; ait enim: *Sic facit, quomodo si nocte sine lumine inferat gressum, totum se clausis oculis urgeat, in profundum. Hanc ergo nobis fidem, velut magnam lampadem, Christus adveniens errantibus exhibuit, vitam monstraturus, per quam possit Deus ignotus requiri, quæsitus credi, creditus inveniri.*

S. Bonav. ser. 3. de plur.
Est radius illuminativus animæ.
Matth. 2.
Isa. 60. v. 1.
S. Aug. ser. 2. de Epiph.
Eus. Em. hom. 2. de Symb.

12. Iterum quemadmodum Ecclesia navi, ita fides Anchoræ assimilatur, dicente Hugone Victorino: *Quicumque ab instabili mare præsentis sæculi salubriter transfretarunt, quicumque pericula ejus evaserunt, quicumque ad portum salutis pervenerunt, omnes in navi fidei navigaverunt, & transierunt.* Anchora navim assecurat, ita quoque teste D. Chrysostomo, fides in Deum, *quasi secura quadam anchora,* quam eamdem Doctrinam in Psal. 115. Commentario, ubi de fide tractans, idem repetit S. Doctor in hæc verba: *Ejusmodi res est fides, est quædam sacra anchora, quæ undique sustentat mentem, quæ ei adhæret;* Et in Tom. 5. sermone quodam eamdem idem Doctor prosequitur allusionem, verbis sequentibus: *Quemadmodum navim ventorum impetu jactatam, & fluctuum assultu, demissa anchora omnino stabilit, & vel in medio Pelago radicat, ita etiam mentem nostram extraneis cogitationibus jactatam adveniens fides ex imminenti naufragio liberat, tamquam in tranquillum portum, in conscientiæ certitudinem deducens.* In quorum confirmationem prædictus sanctus illum Apostoli ad Hebræos textum adducit, dicens: *quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.*

Hug. de S. Vict. T. 2. ser. 4. in Nativ. B. Mariæ.
Fides comparatur anchoræ.
D. Chrysost. Hom. 16. in Gen.
Chrys. in Psal. 115.
Hebr. 6. v. 19.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Fides scutum est, quod omnes à nobis inimici hostiles ictus avertit; ut tamen hoc efficere valeat, brachio inferatur, id est, operibus conjuncta sit, necessum est.

THEMA.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Ad Ephes. 6. Vers. 16.

1. NEophytos Christianos Ephesios, inque iis omnes reliquos fideles ad prælium & conflictum contra inimicum infernalem animaturus Apostolus, iis inculcare nititur, ut vivæ fidei scutum amplexentur, omnesque in virtute hujus insultus inimicos illudant, cunctosque in illud evibratos ictus retundant: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis &c.* In cujus textus expositione occupatus Estius ita de fidei excellentia discurrit: *Nihil efficacius ad superandas diaboli, carnis, & mundi tentationes, quam si quis fidem suam diligenter exerceat, ac frequenter ante mentis oculos ponat, bona nobis in futuro promissa.* Non enim fidei scutum contra antiqui adversarii ictus duntaxat, sed & contra mundi carnisque impetus nos defendit ac tutatur. Si enim mundus prosperitatum, opum, honorum, deliciarumque blanditiis nos oppugnat, subito fides salutatricem interponit, illam æternæ veritatis objiciens protestationem: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur;* si caro ad commoditates, voluptates, luxusque, quales corpus & animam certo certius perducunt in gehennam, nos extimulat, fides subito nos instruit, sugge-

Fides animat & confortat nos contra omnes inimicorum insultus.
Estius ibid.
Matth. 16. v. 26.

Joan. 12. v. 25.

suggerens illud: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.*

Est firmum scutum contra tela inimici.
S. Cyril. Jeros. Catech. 3.

2. *In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* S. Cyrillus Jerosolymitanus hæc Apostoli verba ad assultus exemplificat carnales, dicens: *Ignitum sæpe telum turpis voluptatis à diabolo emittitur, sed fides subjiciens menti judicium, & refrigerans mentem extinguit telum.* Cum igitur Spiritus fornicationis mentis nostræ mœnia assilierit, contra ignitas concupiscentiæ carnalis sagittas scutum obtendemus fidei, hac indubitata animati veritate: *Aut continendum, aut ardendum.*

Anast. in vita Leon. III.
Scutum fidei nos potenter munit, contra insultus dæmonum.

3. *In omnibus sumentes scutum fidei.* Anastasius in vita Leonis III. ita de eo scriptum reliquit: *Hic pro amore & cautela orthodoxæ fidei, fecit duo scuta argentea, scripta utraque fidei symbolo;* quod factum prima quidem fronte inconveniens quis judicarit, siquidem improprium judicari posset, quod fidei symbolum scutis, quæ bellica sunt instrumenta, incidi fecerit; Actio nihilominus mysterio neutiquam caruit, siquidem Pontifex dictus ad hoc Apostoli consilium alludere voluit, inquientis: *In omnibus sumentes scutum fidei &c.* vita hæc nostra tamquam conflictus continui est arena, siquidem *militia est vita hominis;* Mundus, Caro, Dæmon incessanter adversum nos præliantur, sed ecce securam defensionis nostræ armaturam, symbolum inquam fidei, quod cordibus nostris imprimere, & quo nos tamquam impenetrabili scuto, quod omnes divinæ legi contrarios ictus fortiter retondit, armare debemus. Si quis inimicum aggressus fuerit scuto destitutum, cum facilitate lethalibus eum obruet ictibus, nisi aliunde subsidium nactus fuerit: ita quoque anima fidei scuto carens, certa constituitur dæmonis præda. Quis vestrum Naas Ammonitæ non recordatur? Impius hic bellum indixit iis, qui Jabes Galaad inhabitabant, qui se in angustiis constitutos videntes, pacis tractatu dissensionem terminandam censuerunt, dicentes: *Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi;* Quibus superbus ille: *In hoc feriam vobiscum fœdus,* respondit, *ut eruam omnium vestrum oculos dextros.* Circa quam historiam vos ego interrogo, an non amisso oculo solo dextro, pristinas vires, eumdem virorum numerum, priores provisiones sibi reservassent, & munitiones? Ita equidem, ast oculi dextri carentia eos ad conflictum constituebat inidoneos, eo namque destituti, in obscuro, & veluti cæci in tenebris præliari debuissent, siquidem oculum sinistrum scutum cooperiebat. Quæ *omnia in figura contingebant illis;* Ideoque S. Bonaventura fidem oculo dextro assimilans, dictam historiam moraliter ita ad propositum nostrum adducit, dicens: *scutum operit sinistrum, & sic qui non habet fidem, inutilis est ad pugnam spiritualem. Naas interpretatus serpens, signat que serpentem antiquum, id est, diabolum, qui nititur eruere oculum dextrum, id est, fidem, ut ad bellum spiritualem hominem reddat inutilem.*

Job. 7. v. 1.

Quid significat quod Naas Galaaditis voluerit eruere oculum dextrum.
1. Reg. 11. v. 1.
Ibid. v. 2.

S. Bonaven. Diata sal. c. 3. tit. 5.

4. *In omnibus sumentes scutum fidei.* Ecclesia sancta Dei, ut quotidie lateribus nostris leonem infernalem, perditioni nostræ inhiantem assistare recordaremur, illud in dies singulos in Completorio recitari jussit capitulum: *Vigilate, quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.* Quis leonis hujus non expavescet rugitus: *Leo rugiet, quis non timebit?* S. Petrus nihilominus contra ipsum nos animare, ab omni metu eripere, & ad resistentiam generosam extimulare satagit, dum ait: *Cui resistite fortes.* Sed qualiter furori ejus nos opponere valebimus? respondit idem Apostolus: *Resistite illi fortes in fide;* si namque Christianus vivam exerceat fidem, numquam contra eum prævalebit inimicus. Quis Pharaone formidabilior erat? Numquid hic cum exercitu numerosissimo ad mare rubrum inexplicabilibus Israëlitas intricaret angustiis? Qui cum in divinam opem sperarent, aquæ dicti maris in se susceperunt tutelam, murorum & fortalitiorum inexpugnabilium instar in altum consurgentes: ita quoque nos omnes filii nascimur iræ; Pharaonis infernalis mancipia, cujus manus non effugimus, donec mysticas maris illius transierimus aquas. Qua de re sanctus Ambrosius ita sermocinatur: *Aqua vero, quæ pro muro eis erant a dextris & à sinistris, fidem designabant nostram, quam in Baptismate percepimus, quæ murus est noster, ex utraque parte defendens nos, & ab invisibilibus hostibus & a visibilibus.*

1. Pet. 5. v. 8.
Amos 3. 8.
Diabolo resistendum fortiter in fide.
1. Petri 5. v. 9.

S. Ambros. in c. 6. Amos.

5. *In qua possitis &c.* Notabilis nihilominus in præsenti circumstantia notanda occurrit, scilicet quod arma hæc, ut nobis in defensionem deserviant, amplexari, id est, manibus nostris tractare debeamus, cæteroquin enim damnosa potius nobis & inutilia forent, inque discrimen cederent; Id quod sanctus Hieronymus forsitan insinuare voluit, quando in prædictorum verborum Commentario aliud inter Discursus format & hunc sequentem: *Fidei clypeo non solum venientia tela franguntur, sed etiam telorum ipse ignis extinguitur; Qui hunc Umbonem fidei valida manu tenuerit, & confisus in Domino dicet: In Domino confido.* Per manum autem opus intelligitur, Fides igitur, ut salutis nostræ scutum impenetrabile fiat, bonis operibus associata sit, oportet: Qui hunc Umbonem fidei manu fortiter tenuerit. Væ nobis, si decertantibus scutum manu exciderit; Non enim contra inimici ictus nos defendere poterimus: ita quoque nisi per opera bona nos fortes, robustosque confirmaverimus, quorsum deserviet fides? Ideoque Aretas illa sancti Jacobi Apostoli verba (*Fides sine operibus mortua est*) interpretans ait: *Fidem dicit, quæ est post Baptisma, nihil enim prodest fides destituta operibus, nisi quod nos majori adhuc peccato reddit obnoxios.* Decursum pervolvite triginta annorum vitæ Christi, investigaturi quandonam sapientissimus Salvator cum Lucifero belligerare constituerit? Non in Nativitate, non in adolescentia, quando perditus fuit, non quando primum in Cana patrabat miraculum, sed subito ut à Præcursore in Jordane baptizatus fuit, ut scilicet disceremus, quod postquam mediante sacrosancto Baptismatis lavacro scutum fidei amplexati sumus; Tunc & non ante libere cum diabolo pugnare, ictusque ejus retundere valeamus. Nihilominus eodem quoque tempore nos docere voluit, quod ad hoc ut vegeti, & sufficienter resistere possimus, opera requirantur cum fide; Quia mox à dicto Baptismo se in desertum recepit, in continuo quadraginta dierum Decursu austerissimæ pœnitentiæ vacaturus. Quapropter idem Author subnectit, dicens: *Dominus voluit adumbrando nobis tradit, quod post Baptisma nobis necessaria sunt opera, cum à Joanne baptizatus ad desertum venit, & certamina adversus diabolum suscepit.* Serpentis siquidem astutia in eo consistit, ut Christianis persuadeat, eos de salute secure vivere, modo de numero sint fidelium; optime namque novit, eos absque correspondentibus Fidei operibus inutiles reddi & insufficientes, qui ictibus ejus valeant resistere. Ideoque sanctus Gregorius de impiis quibusdam Christianis scribens, sequentem interminat sententiam, dicens: *Qui ergo condigna fidei opera servare contemnunt, etiam fidem perdunt,*

Ut scutum fidei impenetrabile sit, bonis operibus firmandum est.

S. Hieron. Ibid.

Jacobi 2. v. 20.
Aretas ibid.
Quando Christus decertaverit primò cum dæmone.

Aretas Ibid.

Astutia serpentis, multis suadet illis sufficere, quod sint de numero fidelium.

S. Greg. l. 25. mor. c. 10.

perdunt, quam tenere videbantur, super quos bene per Prophetam sub Jerusalem specie, inimicorum destruentium verba memorantur, à quibus scilicet dicitur: Exinanite usque ad fundamentum in ea. Per hoc autem fundamentum fidem denotari asserit, prout ex authoritate Sancti Pauli & aliorum in primo Discursu probavimus: *Inimici ergo destruentes usque ad fundamentum Jerusalem exinaniunt, quando perversi Spiritus à corde fidelium, destructo prius ædificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt religionis; sicut enim supra fundamentum fabrica, sic super fidem opera construuntur. Usque ergo ad fundamentum exinanisse, est everso bene vivendi opere, etiam robur fidei dissipasse.*

Exod. 17. v. 8. Ibid. v. 9. Manus levandæ manus elevandæ sunt ad operandum, ut vincamus hostem. Ibid. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13.

6. Exodi cap. 17. Bellum quod Amalec adversus Israëlem excitavit, describitur: *Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israël.* At vero Moyses qui populi illius Dux generalissimus erat, ad vincendum hunc inimicum quid fecit? *Cras ego stabo,* inquit, *in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.* At vero hanccine virgam, ad inimicum hunc dissipandum sufficisse arbitraris? Minime, *Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est, ut manus illius non lassarentur... Fugavitque Josue Amalec;* Imo ut Scriptura refert: *Cum levaret Moyses manus, vincebat Israël, si autem paululum remisisset, superabat Amalec.* Quod si igitur infernalem Amalec vincere volumus, manus nostras elevemus, & operemur, nam ut sanctus Bernardus in quodam sermone scribit: *Fides in semetipsa mortua est, nisi sint opera; In hujus mysterium Exod. 17. cum Amalec pugnaret contra Israel, id est, mundus contra fidelem animam, supposuerunt Moysi lapidem, ut sederet, & ex utraque parte manum ejus sustentabant, & tunc prævaluit populus Israel.* Adducit quoque textum illum 1. Joan. cap. 5. *Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra,* addit tamen idem S. Bernard. *Fides nostra scilicet operosa.*

S. Bern. 2. ser. de multiplici utilitate verbi Dei. Art. 3. c. 8.

1. Joan. 5. v. 4.

Clypeus fidei in manu, est fides in opere.

7. Tametsi Josue ejusque exercitus plures antea de hostibus suis reportasset victorias; attamen à Civitate Hai ingenti cum confusione & jactura propulsatus fuit; Deus autem exercituum, fidelem servum suum denuo animare, gloriosamque illi de inimico victoriam indulgere volens, dixit eidem: *Leva Clypeum, qui in manu tua est contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.* Circa quæ verba S. Antonius de Padua ait: *Clypeus est fides, juxta illud ad Ephes. 6. sumentes scutum fidei &c. In clypeo viri justi solent fortiter pugnare. Unde Josue 8. Leva, inquit Dominus, Josue, manum ad Clypeum qui in manu tua est contra urbem Hai, quoniam tradam eam tibi. Clypeus in manu, est fides in opere, quam cum à terrenis elevamus, Hai (quæ interpretatur acervus lapidum, id est, abundantia temporalium) capitur & succenditur. Clypeum manu levat contra Hai, qui opere fidem adjuvat.*

Josue 8. v. 18.

S. Ant. de Pad. in Dom. 3. post Trin.

8. *In omnibus sumentes scutum fidei &c.* S. Ephræmus in secundo operum suorum tomo, de spirituali animæ armatura tractans, eam fidei, verumtamen non nudæ, sed operibus vestitæ, attribuit, dicens: *Sunt plerique fidem habentes, operibus destituti, sed ista non est fides, mortua enim est. Qui fidem habet, & operatur opera ipsius, ipse fidem habet.* Annon eamdem nobis veritatem Isaias exhibet Propheta, dicens: *Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator, ponetur in ea murus & antemurale?* Sed quid murus iste? quod hocce nostrum contra nostros inimicos antemurale? audite S. Hieron. *Urbs hæc,* inquit, *Ecclesia est, murus bonorum operum, antemurale recta fidei, ut duplici septa sit muro, non enim sufficit murum habere fides, nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur.* Quam nobis similitudinem diu ante ob oculos posuit Apostolus, quando Timotheum Episcopum, ut fidei, quam profitebatur, & Evangelii prædicatione docebat, per opera bona correspoderet, exhortaturus, exemplum desumit à milite, inquiens: *Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundùm præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam.* Ast quomodo invictum se fortemque in Ecclesiæ heroem præstiturus erat? prosequitur, dicens Apostolus: *Habens fidem & bonam conscientiam:* Non enim sufficiens judicabat Apostolus scutum fidei, nisi ipsum amplexaretur discipulus, per conscientiæ integritatem illi cooperando, de qua D. Chrysostomus tractans, loquit: *Bona autem conscientia ex vita & operibus bonis contingere solet.* Miles quidam belli aleam tentaturus, primò Minervæ oraculum, ut de exitu futuro certificaretur, consulendum duxit; responsumque tulit: *Hilari animo eas, victoriam consequeris.* Hacque animatos promissione, in campum processit, armatus corpore toto à capite usque ad pedes, scutum sinistrâ, ensemque portans dextrâ; in adversam igitur partem huic occurrens inimicus, unum illi alterumve impegit ictum, neque se vel in minimo tueri conatus est, qui læsus fuerat, quo potius vitæ suæ periculo ingemiscens, elevatis in cœlum oculis, ait: *Ubi est Deorum fides? nonne mihi victoriam Minerva promisit?* Moxque vocem inaudiit, sibi replicantem: *Tu quoque cum Minerva manum adhibe, Dii enim facientes adjuvant.* Ita pariter indubitatum hoc Christiano quidem favet oraculum: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit;* verumtamen quamdiu in campo præsentis vitæ militamus, nequaquam otiosas manus nostras è cingulo suspensas habere debemus, quia *Deus facientes adjuvat.*

S. Ephræm. Tom. 2. de Panoplia seu armat. Spir. Vera fides requirit bona opera & bonam conscientiam.

Isai. 26. v. 1.

S. Hieron.

1. Tim. 1. v. 18.

Ibid. v. 19.

Lepida historia.

Marc. 16. v. 16.

Deus præter fidelitatem cordis, postulat à nobis manum, i. e. operis.

9. Jehu ad Regnum Israël assumptus, impiamque Achabi stirpem extirpare volens, Jonadab belli Ducem ingenti comitato superum, atque experientia præditum virum obvium habuit; quia vero quam is factionem sustineret, ignorabat, interrogavit eum, & dixit: *Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo?* Qui cum affirmaret, seque partium Jehu sectatorem esse dixisset, subjunxit Rex, dicens; *Si ita est,* inquit, *da manum tuam; Qui dedit ei manum suam, at ille levavit eum ad se in currum;* Noster quoque Salvator, qui inimicum infernalem debellaturus venerat, quoniam ipso præsente, *Princeps mundi hujus ejicietur foras,* à nobis pariter, an sequaces ejus esse, legemque ipsius profiteri velimus, intelligere desiderat; Cui si nos *affirmativè* responderimus, nostram illico postulat manum, id est, dignis nos operibus fidei correspondere jubet: *Da manum tuam;* tuncque certo sperare poterimus nos in currum ejus, ut cœlum conscendamus, elevandos.

4. Reg. 10. v. 15. Ibidem.

10. Alias inter igneas antiqui hostis sagittas ambiguitas pariter, & dubia fidei nostræ, quæ ipse ingerit, enumerantur, dicente Theophylacto. *Per infidelitatis ratiocinationes & cogitationes urit nos diabolus;* Rationibus philosophicis multa ineffabilia, & incomprehensibilia fidei nostræ impugnat mysteria, verbi gratia, sine substantia (qualiter in sacramento Eucharistiæ contingit) non posse subsistere accidentia; virginem ut virginem parere non posse & concipere; Tres personas non posse in omnino natura subsistere, atque ita de omnibus aliis, per solam ratiocinationem & discursum nostrum indissolubilibus difficultatibus differendo: ast qualiter ardentia hæc ignis infernalis tela

Theophyl. Fides extinguit omnes diaboli igneas sagittas.

retundi posse arbitramini? *Fides hac extinguit*, inquit idem Author, juxta illam S. Hieronymi doctrinam loquientis: *Fides omnes diaboli persuasiones extinguit, licet quasi lumen rationis habere videantur.*

S. Hieron. Ibid.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Fides conjuncta esse debet cum recta conscientia, morumque & bonorum operum integritate.

THEMA.

Commendo tibi fili Timothee, ... ut milites ... bonam militiam, Habens fidem, & bonam conscientiam, 1. Tim. 1. v. 18. & 19.

1. IN nascentis Ecclesiæ primordiis Apostolus instructurus eos, qui Evangelium prædicaturi erant, quos inter & S. Timotheus annumerabatur, inculcare iis satagebat, ut Christianos sedulo admoneret, non sufficere, quod vexillo fidei Sacramento se addixissent, nisi sub eodem etiam in bonitate morum & conscientiæ puritate militarent: *Milites ... bonam militiam, ... Habens fidem & bonam conscientiam. Fidelis autem*, ut D. Chrysostomus docet, *non modo à communione mysterii, verum etiam de novitate vitæ debet agnosci*; quapropter & Apostolus in brevi illa, sed mysteriis plena ad Philemonem conscripta Epistola, illi circa legis Evangelicæ fidem sequentia præscribit documenta: *Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Jesu*; Quibus verbis juxta Sanct. Hieronymi expositionem Apostolus dicere voluit: *Communicatio fidei quam habes in Deum & Sanctos, non sit dispar, ut, sicut credis & diligis, ita dilectionem & fidem opere consummes.* Ingeniosa quadam similitudine, ut relationem, quæ fidem inter, & rectam virtuosamque fidelis vitam versatur, ostendat, utitur D. Chrysostomus, eamdemque inter corpus nostrum, ipsiusque nutrimentum requiri asserit, inquiens: *Sicut se habet esca ad corpus, ita recta vita ad fidem; & sicut carnis nostra natura, sine alimento durare non potest, ita neque fides sine bonis operibus; Fides enim sine operibus mortua fides est.* Id quod ipsemet Magister noster Christus nos edocere voluit, quando adventu suo fidem Christianam plantare volens, neutiquam acquievit, soli veritatum infallibilium fidei prædicationi, dogmatumque suorum annunciationi, sed eodem insuper tempore documenta superaddidit virtutum, morum, innocentiæ, omniumque aliorum quæ ad rectæ bonæque Conscientiæ nutrimentum deserviunt; Quam veritatem S. Ambrosius accuratius considerans lib. 1. de fide nos invitat, dicens: *Consideremus, quam moraliter egerit Dominus, ut nos non solum fidem, sed etiam mores doceret*; necessariam enim connectionem inter se habent Doctrina, vitæque bonitas; neque hæc sufficit, nisi insuper profiteatur præscriptorum sibi dogmatum integritatem; sicut nec sufficit doctrina sine bonorum moralium rectitudine, Unde D. Chrysostomus ait: *Tametsi sanam teneamus doctrinam, vitam autem negligamus, nihil nobis proderunt doctrinæ. Rursus si vitæ curam diligentem gesserimus, in fide autem placidis claudicaverimus, neque sic nobis aliquid lucri fuerit, ideo convenit utrimque ædificium hoc nostrum spirituale communiri; omnis enim, inquit, qui audit hos sermones meos, & facit eos, assimilabitur viro prudenti.*

Opera bona evidentem reddunt fidem nostram.
1. Tim. 1. v. 18. & 19.
Philem. 6.
S. Hieron. Ibid.
Probatur apta similitudine.
S. Ambr. Lib. de Fide cap. 4.
D. Chrys. Hom. 2. in Gen.

2. Enimvero, ne forsitan Romani ad veram fidem conversi, sibi persuaderent, ad æternæ salutis consecutionem obtinendum veri Dei lumen & notitiam sufficere, ideo Apostolus eosdem opportune monet, dicens: *Justus autem ex fide vivit.* Circa quæ verba S. Hieronymus efficax quoddam format argumentum, ut individuæ quæ fidem inter vitamque innocentem versatur, societatis necessitatem edoceat; Inquit enim: *Considerandum quod non dixit: Homo, aut vir ex fide vivit, ne occasionem tribueret ad virtutum opera contemnenda, sed justus ex fide vivit, ut aut Christianus, qui vivam quærit possidere fidem, Homo justus, & pura lympidaque Conscientia esse debeat: ut quicumque fidelis esset, & per Fidem victurus, non aliter posset in ea vivere, nisi prius justus fuisset, & puritate vitæ quasi quibusdam ad fidem gradibus ascendisset.* Cui eidem doctrinæ se assentiri probat D. Chrysostomus, dum ita ad propositum nostrum discurrit: *Quid quæso Fides conferet emolumenti, si vita syncera & pura non fuerit.*

Rom. 1. v. 17.
Magna necessitas est innocentiæ vitæ, & veræ fidei.
S. Hieron. Ibid.
D. Chrys. Tom. 4. l. 3. adv. vitup. vitæ monast.

3. In libro Levitici Deus Moysi quondam præcepisse legitur, ut filiis Israël imperaret, quatenos purissimum, resplendens, & clarum, quod continuo in lucernis arderet, conquirerent, & asportarent oleum olivarum; Quam legem Origenes in Homilia quadam discurrens in favorem nostrum ita scribit: *Aaron accendebat lucernas fomentis olei, quod contulerat populus, lumini pabulum præbens*: ubi per lumen quod resplendere debebat, fidem intelligit; Per oleum vero, quod ejusdem luminis est nutrimentum, opera bona, rectamque vitam; unde subjungit: *Splendor unicuique nostrum lucerna hæc, in quantum oleo bonorum operum fuerit accensa; si autem male agamus, & opera nostra mala sint, non solum non accendimus, sed extinguimus nobis istam lucernam, & completur in nobis illud, quod Scriptura dicit: Qui male agit, odit lucem.*

Levit. 24. v. 2.
Allegoria luminis & olei, ad fidem & bona opera.

4. Apostolus in 1. ad Corinthios Epistola de Fide sub fundamenti titulo tractans, bis eam verbis nobis repræsentat: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus; Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, Lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, Uniuscujusque opus manifestum erit.* Magna certe argentum, aurum, gemmas inter, & fœnum, ligna, & paleas versatur differentia; Qui proinde textus admodum mysteriosus à sancto Augustino sic explicatur: *Quod quidam ita intelligendum putant, ut illi videantur ædificare supra hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, qui Fidei, quæ in Christo est, bona opera adjiciunt: Illi autem fœnum, ligna, stipulam, qui cum eamdem fidem habent, male operantur.* Porro idem Apostolus in alio ejusdem Epistolæ capite Corinthiis in memoriam revocat continuam Dei assistentiam & providentiam, quia per tot annorum circulos Israëlitas in deserto pavit, & direxit: *Nolo vos ignorare fratres*, inquit, *quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, Et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari, Et omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, Et omnes eumdem potum spiritualem biberunt*; quibus diversis divinæ in populum illum beneficentiæ nec quidquam obstantibus argumentis, major nihilominus pars periit Israëlitarum, dicente Scriptura: *Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, non prostrati*

1. Cor. 3. v. 11.
Super fundamentum fidei superædificant aurum, argentum &c. qui illi adjiciunt bona opera.
S. August. T. 4. de Fide & operibus l. c. 15.
1. Cor. 10. v. 1.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.

strati sunt in deserto. Ex quo textu D. Chrysostomus hanc ad intentum nostrum moralitatem, imo, ut melius dicam, hanc pro omnium aliorum Christianorum instructione eruit doctrinam, dicens: *Quare obsecro magno studio, diligentique cura, & fidem veram, & vitam integram conservemus, nisi enim fidei vivendi congruat disciplina, ultima pendemus supplicia.* Quod punctum S. Augustinus summa nobis cum sollicitudine inculcare nititur, coram suo protestans auditorio, ut attentas sibi aures præberet, ne sudores ejus ipsis ad æternam condemnarent perditionem: *Audite me charissimi,* inquit, *audite me, ne sit vobis testis sudor hic meus, audite me:* ubi sanctus Doctor postquam trinies repetiisset: *Audite me,* tandem suum inchoans Discursum, exorditur ex Epistola S. Jacobi Apostoli inquiens: *Jacobus Apostolus cum de fide & operibus loqueretur adversus eos, qui sibi putabant fidem sufficere, & opera bona habere nolebant, ait: Tu dicis, quia unus est Deus; & dæmones credunt, & contremiscunt;* numquid ideo dæmones ab æterno igne liberabuntur, quia credunt, & contremiscunt? Ubi consequenter sanctus Doctor considerat, sanctum Petrum insignem hanc Divinitatis filii Dei confessionem edidisse (*Tu es Christus Filius Dei vivi*) ast non solum Petrum, sed & ad imitationem ejus dæmones quoque vociferatos fuisse: *Scimus qui sis, Filius Dei.* Unde dictus sanctus Doctor suum ita prosequitur Discursum: *Petrus tamen laudatur, dæmon compescitur, una vox, alia diversa unde separantur ista duæ confessiones? Laudatur amor, damnatur timor; non enim amore dicebant hoc dæmones: Tu es Filius Dei; timore hoc dicebant, non amore;* Nobis verò superaddere licebit: In dæmonibus hic fideles illos præfiguratos fuisse, qui juxta apparentiam exteriorem, in verbis & professione vocali, fidem profitentur Christianam, nec ab ejus discrepant dogmatibus, nisi quantum ad mores, qui, ut Apostolus ait: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Salutare itaque sancti Ambrosii, quod Doctor hic primò quidem gregi Mediolanensi, deinde verò omnibus dedit fidelibus, sequamur Consilium, inquientis: *Semper opera Christianæ fidei, Sacramentique conveniens ita, & cogitemus corde, & impleamus opere.*

D. Chrysost. Hom. 12. in Matth. — Ad hoc fervente nos hortantur SS. Patres. — *S. Aug. ser. 31. de verb. Apost.* — *Matth. 16. v. 16.* — Differt Confessio dæmonum à confessione S. Petri, & in quo. — *Tit. 1. v. 16.* — *S. Ambr. ser. 58.*

5. S. Augustinus ingeniosam quandam instituit observationem, dum eam quæ inter *credere Deo, & credere in Deum,* versatur, considerat differentiam; Dicit enim: *Non continuo qui credit ei, credit in eum; Nam & dæmones credebant ei, & non credebant in eum; De Apostolis ipsius possumus dicere: Credimus Paulo, sed non in Paulum. Quid est credere in eum, credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire. Ista ergo est fides, quam à nobis exigit Deus, & non invenit quod exigat, nisi donaverit, quod inveniat;* siquidem in ejus dumtaxat gratiæ, auxiliorumque virtute, & non alio modo, nos in divino ejus servitio operari possumus & mereri, dicente Apostolo: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.*

S. Aug. Tr. 29. in Joan. — Aliud est credere Deum, & credere in Deum. — *2. Cor. 3. v. 5.*

6. D. Chrysostomus ad illam turbæ, quam Salvatori proposuerunt, interrogationem; (*Quid faciemus ut operemur opera Dei*) se reflectit, simul responsum Christi considerans replicantis: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille;* Ex qua increatæ Sapientiæ responsione hanc maximam eruit S. Doctor Christianam, dicens: *Vides quomodo fidem opus vocavit;* quid etenim Christum in alia protestatione inferre voluisse credimus, qua ad eumdem populum vice quadam ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum?* Nequaquam certè à citata differentem doctrinam S. Hieronymus Textum hunc ita interpretans, adducit dicens: *Ne his quidem accommodandam fidem, qui cum polleant integritate fidei, turpiter vivunt, & doctrinæ integritatem malis operibus destruunt; Utrumque enim Dei servis necessarium est, ut & opus sermone, & sermo operibus comprobetur.* Quam eamdem interpretationem post se scriptam reliquit Theophylactus inquiens: *Docet autem nos, si fidem absque operibus habuerimus, nihil eam nobis profuturam.* S. Ambrosius quoque in libro de fide eamdem adducit propositionem, ut fidem rectam absque operum bonorum conformitate neutiquam sufficere probet; Unde illa Christi verba: (*Non quicumque dicit mihi: Domine, Domine intrabit in regnum cælorum*) hac illustrat Glossa: *Non ergo perfunctoria fides debet esse.* Quam veritatem ipsimet Scribæ & Pharisæi, sufficienter cognoverunt; licet enim eos invidia & superbia propria excæcasset nihilominus tanto pollebant lumine, ut agnoscerent fidem neutiquam absque operibus sufficere; Ideoque ille, qui ad tentandum Salvatorem (*Ecce quidam Legisperitus surrexit, tentans illum*) ablegatus fuerat, suum his verbis exorsus est sermonem: *Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?* Notate verba: Non enim dicit: *Quid credendo:* Unde Textum hunc ita interpretatur Dionysius Carthusianus, *id est, quibus operibus promereri potero, & sortiri beatitudinem æternam?* Et Cardinalis Toletus pariter advertit, hunc Legisperitum dicta sua interrogatione sufficienter demonstrasse se hoc tanti momenti punctum abunde penetrare, scilicet quod ad vitæ beatæ consecutionem non sola fides, sed & opera requiruntur: *Hic non sola fide contentus interrogat,* inquit dictus Eminentissimus, *quid faciendo vitam æternam possidebo?*

D. Chrysost. T. 6. ser. de lege Nat. — *Joan. 6. v. 29.* — Probatur ulterius, fidem sine operibus nihil prodesse. — *Matth. 7. v. 21.* — *S. Hieron.* — *Theoph. ibid.* — *S. Ambr. l. 1. de fide c. 9.* — *Luc. 10. v. 25. ibid.* — Expenditur tentatio Legisperiti. — *Dion. Cart. ibid.* — *Toletus ibid.*

7. D. Chrysostomus in quodam sermone pariter vitæ bonitatem cum fidei infallibilitate conjungi debere dicit: *Fides,* inquit, *opus habet auxilio Spiritus ac perseverantia, ut inconcussa permaneat, auxilium autem hoc vitæ puritate, moribus privatis retineri apud nos solet. Quare si cupimus fidem radicatam habere, vivendi ratione pura nobis opus est, qua Spiritum retineat, à quo totam fidei vim dependere constat. Impossibile enim est, impossibile profectò, si vitam impuram habeas, in fide non vacillare.*

D. Chrysost. ser. 27. de verb. Apost.

8. S. Isidorus eam quæ fidem inter & bona opera versatur differentiam his verbis assignat: *Inter fidem & opus hoc distat, quod ex fide possibilitas nobis inchoatur, ex opere fides operibus consummatur.* Quod si vultum haberes oculis destitutum, numquid defectus ille monstrositas quædam esset formæ vultus tui nimium præjudicialis? Talis autem monstrositas reperitur in eo, ut S. Joannes Climacus inquit, qui credit in Deum, & tamen ipsum offendit; nam in capite quodam, cujus Titulus est: *Graduum superiorum brevis & per summas enumeratio,* ita hac de re loquitur: *Qui profitetur se fidem rectam habere, & interim peccare non desinit, similis est ille vultui, qui oculis caret.* S. Cyrillus Alexandrinus in quadam Epistola super symbolum, fidem veram & vivam illam censendam esse dicit, quæ per visum operum bonorum in homine relucet: *Recta sane & irreprehensibilis fides, quam fulgor ex bonis operibus commitatur, omni bono nos implet & præclaram nobis gloriam ostendit.*

S. Isidorus l. 2. de sum. Spirit. 10. — *Climac. in Scala Parad. n. 9. c. 31.* — *S. Cyrill. Alex. T. 5. in S. Symb. Ep.*

9. S. Joannes Evangelista Reguli in Christum creden-

Joan. 4. v. 50. Si facio quod dico, habeo veram fidem.

dentis converſionem recenſens ait: *Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus, & ibat.* Ubi notandum, quod Evangeliſta hoc quod eſt credere omnibus quæ Salvator noſter dixerat, cum ambulatione conjungat: *Et ibat.* Quod ipſum olim quoque S. Antonius de Padua notavit inquiens: *Nota quod prius dixit: Credidit, & poſtea: Ibat, quia prius eſt corde credere, & poſt ire opere.* Per hanc vero ambulationem ſpiritualiter intelligi poteſt continuus quidam in virtutibus Chriſtianis progreſſus, de quo David loquitur, dum ait: *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Syon.* Subinfert quoque idem citatus S. Antonius inquiens: (*Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.*) *In ſplendore ignis fides, qua illuminat, deſignatur: Unde fides tua te ſalvum fecit, id eſt, te illuminavit. Quid, inquit, tibi vis fieri? Rabboni, ut lumen videam; De hoc igne egreditur fulgur boni operis.* Idem quoque Sanctus Pater ex fidei Etymologia fidem nos ad operandum invitare convincit; unde ait: *Nota fides componitur ex duplici verbo, facio, ſcilicet & dico; ſi enim facio quod dico, & apprehendo quod tango, tunc eſt fides, & talis fides ſalvat.*

S. Anton. de Pad. Dom. 21. poſt Trin.

Pſal. 84. v. 8.

Ezech. 1. v. 13.

S. Ant. de Pad. in Dom. 24. poſt Trin.

11. Incarnata Sapientia apud S. Joannem diſcipulis ſuis inquit: *ſi hæc ſcitis, beati eritis*, an vero protinus ſubjungit: *ſi feceritis ea*: In quorum verborum expoſitione S. Cyrillus ita ſcribit: *ſi hæc intelligere penitus poteſtis, beati eſtis, ſi facitis ipſa; non enim magnum eſt cognoſcere, ſed ſtudioſe agere, id certe maximum eſt.* S. Paulus quoque ad Philippenſes ita ſcribit: *Quæ ex Deo eſt juſtitiam fide. Ad cognoſcendum illum, & virtutem Reſurrectionis ejus, & ſocietatem Paſſionum illius, configuratus morti ejus;* Nimirum fidem & agnitionem Chriſti, cum Paſſionis & mortis ejus participatione conjungit. Unde *Vides non nudam requiri fidem*, inquit D. Chryſoſtomus, *ſed cum operibus conjunctam, is enim potiſſimum credit reſurrexiſſe Chriſtum, qui ſimiliter ſe periculis exponit, qui et ſe in perpeſſionibus ſocium præbet*: nam veriſſima eſt illa S. Auguſtini ſententia: *Difficile eſt ut male vivas, qui bene credit.*

Joan. 13. v. 17. Ibid. Fidei conjungantur opera. S. Cyrill. Alex. ib. Phil. 3. v. 9. Ibid. v. 10.

D. Chryſ. Hom. ad Philipp. S. Aug. ſer. 237. de temp.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Fidem, niſi per bona opera eidem conſonantia vivificetur, mortuam eſſe ex authoritate S. Jacobi Apoſtoli oſtenditur.

THEMA.

Sicut corpus ſine Spiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. Jacob. 2. v. 26.

Animam in corpore eſſe dignoſcitur ex operationibus.

1. APtiſſima eſt illa S. Jacobi ſimilitudo, qua fidem ſine operibus idem eſſe dicit, quod corpus ſine anima. Etenim ut in Diſcurſu tertio vidimus, S. Auguſtinus quærit: *Unde mors in anima? quia non eſt fides; unde mors in corpore? quia non eſt ibi anima; ergo animæ tuæ anima fides eſt.* Enimvero undenam in corpore animam eſſe dignoſcimus? ex operationibus vitalibus illius: Eodem modo tunc de viva Chriſtiani hominis fide certe eſſe poſſumus, ſi is conformiter fidei operetur: *ſicut corpus ſine Spiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.* Aretas in expoſitione hujus Textus inquit: *Opera fidem confirmare dicuntur, quorum expers ſi ſit, fides mortua eſt.* Gloſſa pariter inquit: *Notandum ſcilicet, quia cum fides mortua ſit præter opera, jam neque fides eſt*; cujus aſſerti hanc reddit rationem; *nam neque homo mortuus homo eſt.* Tametſi enim homo aliquis mortuus oculis noſtris idem eſſe videatur, qui ante fuit, attamen illum hominem eſſe dici nequit, cum ſit cadaver. Eodem modo licet in anima peccatoris fides aliqua remaneat, illa tamen nequaquam viva eſt, id eſt, non operatur conformiter illi quod credit, ac proinde eſt quaſi non eſſet, nam *fides ſine operibus mortua eſt.* Sic quoque aqua, in paludibus ſtagnans, vera quidem aqua eſt; ſed tamen aqua mortua dicitur, quia non movetur nec fluit, ſed otiatur, atque ideo peſtilentialis efficitur: Pari quoque ratione de Anima Chriſtiana in undis Baptiſmalibus abluta, quæ ſymboli fidei articulos inviolabiliter profitetur, negari quidem non poteſt, quin fidem habeat, verumtamen ſi huic fidei per opera non correſpondeat, eſt velut aqua mortua, quia fides hæc non proderit illi, ſed potius pernitioſa & præjudicialis illi erit, quia *fides ſine operibus mortua*

S. Aug. Tr. 49. in Joan.

Aretas ibid. Et fidem vivam eſſe, ex operibus. Gloſſ. ord. ibid.

Sicut homo mortuus, non eſt homo, ſic fides ſine operibus non eſt fides.

Fides ſine operibus, manet fides, ſed non viva.

2. Obſervandum eſt autem, S. Jacobum non dicere quod fides ſine operibus mortua ſit, ſicut homo mortuus eſſe dicitur; nam homo mortuus realiter non eſt homo, cum tamen fides ſine operibus realiter ſit fides, ſed illam mortuam eſſe dicit, ſicut corpus mortuum eſt; *ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt*, non dicit, ſicut homo; quia ſicut corpus, licet mortuum ſit, verum tamen corpus eſt, ob ſimilitudinem exteriorem, tametſi non ſit vivum, hoc enim ad animam pertinet: Ita quoque opera bona non faciunt quod fides, ſit fides, bene tamen quod ſit viva & vera fides, quia fidelis anima vitam ſpiritualem non à ſola fide recipit, ſi hæc cum bonis operibus conjuncta non ſit.

D. Chryſ. Hom. 8. in 2. ad Tim.

Similitudo figuræ pictæ.

3. D. Chryſoſtomus fidem operibus deſtitutam figuræ alicui in tela delineatæ ſimilem eſſe dicit. Dum enim hanc figuram eminus conſpicis, videbitur tibi eſſe vel S. Franciſcus, vel S. Dominicus, & tamen ſi propius acceſſeris, eamdem nil aliud eſſe deprehendes, quam telam quamdam variis colorum pigmentis imbutam: ſic quoque videbis aliquando hominem quemdam qui in verbis & ſpecie exteriori ſe Chriſtianum profitetur, quem proinde vere talem ſæpius æſtimabis: at vero ſi converſationem, vitam, & mores ejus examinando propius acceſſeris, nil in eo quod ad rationem hominis Chriſtiani pertineat, præter ſolum & nudum Chriſtiani nomen deprehendes, *fides ſine operibus figura ſolum abſque virtute eſt.*

Matth. 8. v. 21. Quomodo intelligatur: dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Ibid. v. 22.

4. Chriſtum Salvatorem noſtrum die quadam juvenis quidam convenit, qui ſe ejus profitebatur eſſe Diſcipulum, qui proinde ab eo poſcebat Patrem ſuum ſepeliendi licentiam: *Domine permitte me primum ire, & ſepelire Patrem meum.* Et quænam dari poterat petitio legi naturali pariter & divinæ conformior, quam erat iſta? verumtamen cœleſtis Magiſter noſter eidem reſpondit: *ſequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Quis hoc Chriſti reſponſum non admiretur? ſi enim hi ad quos Patris ſepulturam Chriſtus remittebat, mortui erant, qua ratione hoc corporale miſericordiæ opus adimplere poterant? Audiamus S. Auguſt. qui in verborum illorum (*qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet, Et omnis qui vivit & credit in me non morietur in æternum*) expoſitione ita diſcurrit: *ſi igitur non credis, etiam cum vivis, mortuus es. Cuidam differenti ipſum ſequi, ait Dominus: ſine mortuos ſepelire mortuos ſuos; erat ibi mortuus ſepeliendus, erant mortuum mortui ſepulturi; ille mortuus in carne, hi in anima, animæ tuæ anima fides eſt; qui crediderit, inquit, vivet.* Adoleſcens ille

Joan. 11. v. 25. Ibid. v. 26. S. Aug. ibid.

ille se quidem Christi profitebatur esse Discipulum, attamen eum sequi de die in diem procrastinabat; *Fides sine operibus mortua est; ille mortuus in carne*, scilicet Pater ipsius, *hic in anima*, idest, filius, quia divino se consecrare servitio negligebat: *sequere me, & dimitte &c.*

5. S. Bernardus in corpore nullum esse vitæ præsentis certius indicium observat, quam sit motus: *sicut corporis vitam*, inquit, *ex motu dignoscimus: ita & fides vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis anima est, vita vero fidei est charitas, quia per illam operatur, sicut in Apostolo legis; nam ad Galatas inquit: Fides quæ per charitatem operatur.* Et ad Timotheum scribens fidem quoque dilectioni conjungit dicens: *In fide & dilectione.* Demum vero idem mellifluus Doctor in eodem sermone subjungit: *Refrigescente charitate fides moritur, sicut anima recedente.*

S. Bernard. s. 2. de Resur. Vita fidei est charitas. *Gal. 5. v. 6.* *1. Tim. 2. v. 15.*

6. Signum unde animam à corpore separatam non esse dignosci potest, non solum est illius motus, verum etiam calor ejusdem; Pari quoque modo si discernere velitis, an fides in anima vivat, an vero mortua sit, considera operationum suarum motum, & calorem charitatis & amoris erga Deum. Hanc similitudinem adducit S. Bernardus serm. 1. *De modo bene vivendi: sicut*, inquit, *corpus sine anima mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Magna est fides, sed nihil valet sine charitate.* Quandu enim fides per charitatem animatur, activa est, otiosa non est: *Operatur magna, si est*, inquit S. Gregorius, *si autem operari renuit, amor non est.* Philosophi docent, quod homo quidquid operatur, per animam operetur, quia si intelligit, hoc facit per intellectum, si recordatur, hoc ipsum quidam est memoriæ effectus; si amat, voluntate mediante id præstat; Denique ipsius audire, loqui, ambulare, videre, mandocare, meri sunt actus ab anima procedentes; unde sequitur, quod anima recedente à corpore omnes quoque hi actus in eodem deficiant; unde quando Apostolus dicit, quod fides per charitatem operetur: *Fides quæ per charitatem operatur*, horum verborum hic est sensus: Charitas est anima fidei, hæc enim hominem fidelem ad omnia opera virtuosa extimulat; imo nullum horum operum meritorium esse potest, nisi à charitate informetur.

Per motum & calorem dignoscitur an corpus vivat, per opera & charitatem, an vivat fides. *S. Bernard ser. 1. de modo vivendi.* *S. Gregor. Hom 30. in Evang.*

7. Advertendum quoque est, quod sicut ad constituendum hominum vivum sola anima non sufficit, sed insuper etiam corpus requiritur, & econtra corpus sine anima ad vivificandum hominem non sufficit: Eadem quoque proportione non sufficiat fides ad vivificandam animam sine charitate, nec charitas sine fide; neque enim solum credere nostram operatur salutem, sed insuper requiritur, ut secundùm id quod credit, suam quoque vitam & conservationem instituat, unde S. Jacobus ait: *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? num quid poterit fides salvare eum?* Erit nonnunquam aliquis acerrimus veritatum & dogmatum Religionis Catholicæ defensor, qui tamen si talem vitam agat; ac si nihil horum crederet, quidnam illi hæc fidei mysteriorum intelligentia, hæc infallibilitas & credendi firmitudo proderit? Nihil profecto. Econtra verò erit alius qui austerissime vivens in virtutibus se moralibus assidue exerceat, & tamen in certo quodam fidei dogmate vacillat, hunc utique vita illa virtuosa, & aliunde meritoria nihil juvabit, si in aliquo titubet fidei articulo. De hoc puncto S. Cyrillus Alexandrinus in Epistola quadam super symbolo in hæc verba eleganter discurrit: *At operum fulgor si expert videatur esse rectorum dogmatum, inculpataque fidei, humanæ animæ nullo modo, ut arbitror, utilis fuerit. Nam sicut fides absque operibus mortua est, ita quod econtrario convertitur, verum est.* Ad hanc relationem quæ est inter animam & corpus nostrum, atque inter fidem & bona opera S. Joannes Damascenus his verbis alludit: *Fidei perinde ac anima, ipsa opera veluti corporis membra, rite appositeque composuit, & indidit, ac opera fide animavit, & vivificavit, quorum alterum sine altero nullius est emolumenti & utilitatis.* Cui consentit insignis illa S. Augustini sententia dicentis: *Fides quidem potest sola esse, sed non prodesse.*

Non sufficit fides ad vivificandam animam sine charitate. *Jacob. 2. v. 14.* *S. Cyrill. Alex. T. 5. Epist. in S. symb.* *S. Joan. Damasc. orat. in Laud. Christ.* *S. Aug. l. 15. de Trin.*

8 S. Joannes Evangelista de Regulo illo Capharnaitico refert, quod firmam à Salvatore dictis fidem adhibens, in domum suam concesserit: *Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, & ibat.* Enimvero quisquis ad locum aliquem distantem recipere se cogitat, oculo & pedibus opus habet, quia si pedem & non oculum habeat, quonam vadat, scire non poterit: econtra vero si pedum usu privatus oculos habeat, ad locum ab oculis designatum transferri nequibit; oculus autem animæ nostræ fides est, opera sunt pedes, è quibus hi sine illo, nec ille sine his efficere quidquam poterit, sed necessum est, ut utrumque indissolubiliter jungantur: *Credidit & ibat.* Gentiles oculis orbati erant, quia veri Dei lumen & notitiam non habebant: Hebræi econtra oculum habebant, & pedibus carebant, quia conformiter ad notitiam quam de Deo vere habebant non operabantur; de quibus ambobus proinde S. Gregorius sequentem Discursum instituit: *Populus gentilis* inquit, *quasi oculos non habuit, quia non recepta lege non vidit, quo ire debuisset; at contra Judaicus habens oculos, claudus fuit, quia legem quidem tenuit, sed in ea recti operis gressum non tetendit.*

Joan. 4. v. 50. Oculus animæ est fides, pedes vero sunt opera. *S. Greg. l. 19. mor. c. 21.*

9. S. Augustinus librum quemdam composuit, cui titulus est: *De fide & operibus*, qui Tomo 4. insertus reperitur, in cujus c. 8. id observat, quod tria Judæorum millia per primam S. Petri prædicationem ad fidem conversa dixisse leguntur: Dicit enim sacer Textus: *His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres?* At vero quidnam primum Christi in terris vicarium respondisse existimatis? Num forte sufficere dixit, ubi in novam gratiæ legem credentes, verbi Dei prædicationem lubenti animo audirent, & sacrosanctum Baptismi lavacrum susciperent? Minime; quin potius: *ait Petrus ad illos: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quibus verbis S. Augustinus subjungit: *Ibi enim* (id est in Baptismo) *est vitæ veteris expoliatio, ut nova induantur, qui baptizantur.*

S. August. T. 4. l. 1. de fide & operibus c. 8. Judæi primitus ad fidem conversi remittuntur à S. Petro ad opera. *Act. Apost. 2. v. 23.* *S. August.*

10. S. Paulus ut Thessalonicenses noviter ad fidem conversos, in eadem stabiliat, & confirmet, iisdem insinuat, quod Athenis subsistens Timotheum discipulum suum ad illos ablegarit: *Misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandum vos, & exhortandos pro fide vestra.* Paulo post vero idem Apostolus subjungit: *Misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster.* Denique qualis fides illorum esse debebat, declarare volens subnectit: *Dominus abundare faciat charitatem vestram in invicem; & in omnes.* In principio quoque Epistolæ dixerat:

1. Thess. 3. v. 2. Thessalonicenses ad fidem conversi monentur ad bona opera facienda.

Ibid v 12. 1. Theff. 1. v 3.

rat : *Memeres operis fidei vestra , & laboris charitatis , & sustinentia.* Ubi fidem laboribus , charitati & sufferentiæ conjungit ; Et ideo Petrus Blesensis ait : *oportet sane quod viva sit fides, qua vel per quam vivere nos oportet : Notandum quod sicut vitam corporis ex motu dignoscimus , ita ex operibus bonis vitam fidei comprobamus.*

Pet. Bles. de charit. c. 2.

Nazian. orat. 13. Maleagunt Catholici de solo nomine fidei gloriantes

11. Nazianzenus quoque multorum Christianorum perstringit abusum, qui in Catholicorum professione & nomine nimium confisi , bona opera negligunt ; Dicit enim : *Videtis hos qui in cursibus equestribus , studium atque operam posuerunt , qui à coloribus nominatur , atque ab iis partibus cum quibus steterunt. Vos nomina ipsa tenetis , etiamsi non dixero. Si ad eumdem modum Christianus vocaris , parvum admodum hoc commentum est , & licet glorieris , tibique placeas, Si autem quia Deum credis, rebus ipsis quod credas ostende.* Porro certum est, quod tanto rigorosius de nobis sumetur pœnæ, supplicium, quanto majus est donum, cui correspondere negligimus.

Matth 21 v 19. Christus maledixit ficum non habentem fructus, sed solum folia.

12. Matthæi c. 21. Christus arbori ficus in qua præter frondes aliud non repererat, maledixisse, eamque subito arefacta fuisse legitur : *Videns fici arborem unam secus viam , venit ad eam , & nihil invenit in ea nisi folia tantum , & ait illi : Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum , & arefacta est continuo ficulnea.* Circa quam Historiam merito quærendum venit , cur Christus hanc arborem tanto cum rigore , tantaque cum Apostolorum admiratione punierit ? Apud sanctum Marcum insuper legitur , quod cum iidem Apostoli una cum Magistro suo *mane transirent , viderunt ficum aridam factam à radicibus , Et recordatus Petrus dixit ei : Rabbi , ecce ficus cui maledixisti , aruit* ; at vero quidnam incarnata Sapientia ad hæc verba respondit ? Sacer Textus inquit : *Respondens Jesus ait illis : Habete fidem Dei ,* quasi dicere vellet : Hi qui fidem Dei , id est , vivam & veram non habent merito præparare se debent , ut velut ligna arida in igne infernali perpetuo ardeant ; Cui celebris illa venerab. Bedæ Glossa optime consonat , dicentis : *Arefecit Dominus arborem maledictam , ut homines hæc videntes , sive audientes , multo magis intelligerent se si divino condemnandos esse judicio , si absque operum fructu , de plausu tantum sibi religiosi sermonis , velut de sono & tegumento blandirentur viridantium foliorum.* S. Bernardinus de Senis quoque ut supplicium innueret illorum qui in solo Christiani bominis charactere confisi , Christiane vivere negligunt , hanc eamdem Historiam adducens inquit : *Fides sine operibus est illa ficus , cui Dominus maledixit , quæ non fecerat fructum , & arefacta est.* Adhæc Matthæi cap. 7. alterius cujusdam fructiferæ arboris fidelem quamvis animam denotantis comparatio legitur , de quo Salvator ait : *A fructibus eorum cognoscetis eos* ; moxque ad majorem eorum quæ dixerat elucidationem subjunxit ; *Non omnis qui dicit mihi Domine , Domine , intrabit in regnum cœlorum , sed qui facit voluntatem Patris mei ; id est* , ut S. Bernardinus explicat ; *Qui credit Deum corde , & ore confitetur , intrabit in regnum cœlorum , quapropter cum Dominus exemplum vivæ fidei dare vellet , cœpit facere & docere.* Ideo quoque Deus nullam in terrestri Paradiso arborem esse voluit , quæ fructifera non esset , prouti ex illis verbis manifeste colligitur : *Ex omni ligno Paradisi comede* ; Ex quo enim Paradisus ille sanctam præfigu-

Marc. 11. v. 20.
Ibid. v. 21.
Ibid. v. 22.
Applicatio hujus maledictionis.
V. Bed.
S. Bern. Sen. T. 2. f. 7. Art. 3. c. 3.
Matth. 7. v. 16.
In Paradiso omnes arbores fuerunt fructiferæ.
Gen. 2. v. 16.

raret Ecclesiam , Deus per hoc nobis innuere voluit nullam in Ecclesia nutriendam esse arborem sterilem , id est , nullum fidelem otiosum & inertem.

Anima fidelis comparatur arbori ferenti fructum.
Gen. 8. v 11.
S. Aug. Tr 65. in Joan.

13. Denique licet prima facie non nemini videri posset Columbam arcæ (quæ pariter Ecclesiæ figura est) ramum intulisse solummodo frondosum, & fructibus carentem, siquidem sacer Textus illum vocat : *ramum virentibus foliis* : attamen ramus iste , asserente S. Augustino fructibus suis minime caruit ; Dicit enim sanctus Doctor : *Cum ergo Columba esset emissa , attulit ramum Olivæ , sed non solum folia habebat , sed & fructus.* Regius quoque Propheta David in Psal. 1. hominem justum arbori comparat ; siquidem de fideli anima sacramentorum participe ait : *Et erit tamquam lignum , quod plantatum est secus decursus aquarum* ; sed notandum est , quod mox subjungat ; *quod fructum suum dabit ; fructum inquam* ; inquit Hugo Cardinalis , *non vero solum germen cogitationis , aut florem propositi , aut folia verborum.* Quapropter firmiter mentibus nostris infigamus , illam Christi comminationem : *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum* (non dicit frondes , flores , vel ramos , sed fructum) *excidetur & in ignem mittetur* ; *Excidetur inquam* (loquit Hugo Cardinalis) *de numero fidelium , inter quos computatur in Ecclesia militante , in qua non est merito , sed numero.*

Psal. 1. v. 3.
Ibid.
Hug. Card. Ibid.
Matth. 7. v 19.
Hug. Card.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hominem ad fidem vocatum esse non sufficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

THEMA.

Magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem , & electionem faciatis. 2. Petr. 1. vers. 10.

Simon Magus primus docuit solam fidem sufficere ad salutem.

1. S. Petrus primos sui temporis fideles de iis erudire volens, quæ ad nonnium servire debebant institutionem , his eos verbis alloquitur : *Magis satagite ut per bona opera &c.* Etenim Simon Magus implacabilis ejus hostis in ipsis nascentis Ecclesiæ crepundiis hanc cœpit disseminare zizaniorum varietatem, scilicet quod ad salutem fideles in Christum sufficeret, nihilque à nobis requireretur aliud, quam ut credamus Christum pro nostra Redemptione mortuum esse , ipsumque pro peccatorum nostrorum debitis plene satisfecisse , omnemque nobis promeruisse gratiam saluti nostræ necessariam , ac proinde nullam à nobis requiri operum bonorum necessitatem. Cui proinde hæresi merito se S. Petrus toto pectore opposuit , ostendendo novellis Christianis, omnibusque in progressu sæculorum futuris Christi sequacibus solum donum vocationis ad fidem minime sufficere , verum insuper requiri ut bis per condigna & meritoria opera assidue cooperentur.

Corn. à Lap. in c. 2. Iacobi.

Tres magi non solum fidem sed & munera obtulerunt.
Matth 2. v. 11.

2. Reflexistisne vos aliquando , ubinam à nobis gentilibus , prima omnium sit nostræ erga Christum fidei facta professio ? utique in tugurio seu stabulo Bethlehemitico , quando tres Magi Orientales *procidentes adoraverunt eum* , suumque supremo Gloriæ Regi reverenter præstiterunt homagium

gnum; verumtamen ut fieri doctores sapientissimi observent, in hoc nudo obsequio minime substitetunt, nisi insuper suos illi aperirent & offerrent thesauros. Unde S. Leo ait: *Ut Sacramentum fidei sua manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur.*

S. Leo ser. 1. de Epiphan.

3. Postquam Deus S. Petrum miraculo operandi dono condecorasset, quodnam primum fuisse existimetis opus, in quo eximiam hanc exeruit potestatem? Num forte in eo quod amissam muto restituerit vocem & loquelam? aut quod cæcum visu donarit? vel mortuum revocarit ad vitam? Minime gentium; sed primum quod operatus fuit miraculum, fuit sanatio claudi, idque non sine ingenti mysterio, siquidem *omnia in figura contingebant.* Per hoc namque insinuare nobis voluit, quod dum Jesu Christi nomen & consequenter fidem nostram profitemur, curandum quoque nobis ut gressus probe & expedite dirigatur; id est, ut fidei, quam profitemur, operibus correspondeamus: *Apprehensa manu ejus dixit: Surge & ambula.* Is namque qui antea claudicaverat, id est, qui veri Dei notitiam non habuerat (de quibus dicitur: *Usquequo claudicatis in duas partes,* postquam à Deo ejusque ministris erectus est, id est, postquam ad orthodoxæ pervenit fidei notitiam, eamdem quoque operibus comprobare debet, ambobus videlicet pedibus recte ambulando, id est, credendo, & bene operando. Audiamus hac de re loquentem S. Ambrosium qui ait: *Si Petrus petra est, super quam ædificatur Ecclesia, recte prius pedes sanat, ut sicut in Ecclesia fidei fundamenta continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte enquam primo in Christiano pedes curat, ut jam non imbecillis possit supra petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere.*

Primum miraculum S. Petri fuit curatio claudi, & quid per hoc designetur.

Act. Ap. 3. v. 7. 6.

3. Reg. 18. v. 21.

S. Ambros. s. 68.

4. In Actibus Apostolorum Deus è cœlo ad Cornelium Centurionem Angelum quemdam submisit, qui eum monebat, ut mitteret ad accersendum S. Petrum in domum suam, quia in hæc gentilitati ad Religionem Christianam amplexandam portam & liberum patefacere aditum statuerat. Observanda autem sunt verba Angeli, qui de Petro ei dixit: *Hic dicet tibi quid te oporteat facere,* quibus verbis faciendi & operandi mentionem facit, quia hoc in fide præcipuum & principale est, ut scilicet quis id quod credit, vitæ suæ actiones instituat, eique conformiter operetur. Unde S. Greg. ait: *Vera fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, operibus non contradicit.* Cur autem non præcepit Angelo, ut ipsummet Cornelium ad Petrum loquentem abire juberet, quod convenientius fuisse videbatur? Nimirum Deus in primæ hujus Gentilismi ad fidem, conversionis exemplo toti mundo ostendere volebat, quod quando quis vivam & veram fidem veraciter recipit, necessarium sit, ut ad illius comprobationem ferventer operetur, prout hic sanctus vir Dei fecit quia omnes & singulos quotquot in numerosa familia sua habebat, ad sacrosanctum Baptismi lavacrum suscipiendum induxit, quod utique factum non fuisset si ipse solus in Joppen accessisset, & non potius Domum suam in Ecclesiam felici commutatione consecrasset. Unde *Photinus Presbyter,* teste S. Hieronymo in Epistola ad Paulam, *l. x. de domo Dei inquit: Fides Dei nonest otiosa neque solitaria, individua comes ei jungitur bona operationis instantia, nam cum per fidem quis cognita incipit amare, consequenter exercet operando quod amat.*

Angelus admittit Cornelium ad S. Petrum ut audiat quid debeat facere.

Act. Apost. 10. v. 6.

S. Greg. in Glossa ad c. 16. Marc.

S. Hieron. ad Paulam.

5. Regius Psaltes Psalm. 115. ab his verbis exorditur: *Credidi, &c.* at vero proposito hoc fidei fundamento, quid tandem subsecutum fuit? *Propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis,* Item revelata facie, absque ullo rubore in quovis loco & tempore de Deo loquebatur: *Loquebar in testimoniis tuis in conspectu Regum & non confundebar;* Vili quoque hominum turbæ permixtus, velut plebejus quidam ex puræ devotionis instinctu coram arca saltitabat, non obstante quod à Regia conjuge sua, & à pluribus aliis deridéretor, siquidem *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.* Insuper in eodem Psalmo dixit: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam;* quasi diceret, omnes amarissimos persecutionis Saulis, injuriarum Semei, rebellionis Absalonicæ, fratricidiorum, & incestuum filiorum meorum calices avide epotabo; *Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus. ... Tibi sacrificabo hostiam laudis;* hæcque omnia in corde suo facere statuerat, postquam dixisset *Credidi:* quando enim fides vivaciter exercetur, nulla est molestia quæ non libenti animo sustineatur, nullum periculum quod timeatur, nulla est virtus heroica quæ non fervente exerceatur. S. Paulus qui plus omnibus aliis Apostolis laboraverat: *Abundantius illis omnibus laboravi,* omnia sibi occurrentia mala libenter sustinuit, in virtute hujus verbi: *Credidi,* prout ipsemet in Epist. 2. ad Cor. c. 4. protestatur dicens: *Habentes autem eumdem Spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus, propter quod & loquimur;* Et paulo post subdit: *Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.*

Ps. 115. v. 1.

Quando viva fides in corde judices egit, omnia adversa sibi libenter sustinemus. Ps. 118. 46.

1. Cor. 2. 14.

Ps. 115. vers. 2. & 13.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 17.

1. Cor. 15. v. 10.

2. Cor. 4. v. 13.

Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18.

6. Observastisne aliquando quænam fuerit occasio, qua sapientissimus Magister noster Christus usus est ad instruendum discipulos suos, & eorum exemplo omnes alias animas fideles, ut omnes mortificationes, persecutiones, passiones, & ærumnas amore suo libenter sufferrent? Sacer textus inquit: *Tunc Jesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me; Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam,* Dicto vero, *Tunc,* ad tempus & opportunitatem; qua ad doctrinam illam sensualitati adeo difficilem & contrariam tradendam usus fuit, relationem habet. Observandum est igitur, quod sicut ex eodem Capitulo clare deducitur, S. Petrus paulo ante Christi divinitatem palam confessus fuerat, dicendo: *Tu es Christus Filius Dei vivi;* cui proinde dixerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ... Et tibi dabo claves regni cœlorum.* Ego igitur tempora quo de cœlo & clavibus illi aperiendo necessariis agebatur & quo veræ fidei pronuntiabatur confessio; opportuna occasio aderat, eos ad adversa toleranda animandi: *Momentaneum hoc & leve &c.* vel etiam cum D. Chrysostomo dicere possumus, Salvatorem S. Petro insinuare voluisse, quod ad propriam ejus salutem non sufficiebat ipsum divinitatem ejus fuisse confessum; sidemque pariter & Ecclesiam stabilivisse, sed insuper vel maxime necessarium esse, ut subjectis cruci humeris in eadem exemplo Magistri sui moreretur: *Non enim O Petre, quoniam me Filium Dei confessus es, hac re solum coronæ tibi expectandæ sunt, & quasi hoc tibi saluti sufficerit, teraq; res consumata sit, in otio, & voluptate vivendum.*

Christus in S. Petro omnes non sufficere confessiones fidei, sed etiam ferendam crucem.

Matth. 16. 24. & 25.

Ibid. v. 16.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 19.

D. Chrys. Hom. 56. in Matth.

7. S. Ambrosius de hisce clavibus Petri nescio quid pulchri ad propositum nostrum scribat; dicit enim: *Clavem Petri fidem esse dixerim, per quam cælos aperuit. Ista autem ipsa clavis, quam fide in decimus, videamus quemadmodum constet, & solida sit; arbitror illam duodecim artificum operatione conflatam, duodecim nim Apostolorum symbolo fides sancta concepta est, qui vel-*

S. Ambr. T. 1. ser. de jejunio Eliæ.

Fides est clavis cœli, sed manibus applicanda est.

velut periti artifices in unum convenientes, clavem suo consilio conflaverunt. Revera enim fidei Symbolum ex semetipso est veluti clavis quædam, qua cœlum aperitur. Quis autem est, qui clavem ad aperiendum id quod clausum est ineptam esse nesciat, nisi manibus tractetur, & seræ clausæ applicetur? Eodem modo ad aperiendam æternæ salutis viam nihil prodest, nisi bonis operibus associetur.

Matth. 20. 1. Vocati sumus ad vineam Ecclesiæ ut operemur. *Jans. Conc. Evang. c. 101.* *Pasch. l. 9. in Matth.* *Jansen.*

8. Nota est omnibus Evangelica illa vineæ parabola, ad cujus culturam magnus ille Paterfamilias multos conduxit laboratores; per hanc autem vineam Jansenius Ecclesiam intelligit, dicens: *Vineam intellige Ecclesiam, quæ in Scripturis per vineam sæpe significatur.* Observandum vero est, quod in eadem parabola sæpius de operariis mentio fiat, eum tamen econtra otiosi reprehendantur; qua de re S. Paschasius ita scribit: *Omnes simul qui vocantur ad vineam una Ecclesia sunt, unaque vinea de vite, qua Christus est, propagata, in qua, & ad quam qui intrat, vel qui conducitur, nemo otiosus, sed omnes operarii esse debent: Voca operarios & redde illis mercedem,* inquit Dominus vineæ Procuratori suo, quia ut Jansenius ait: *Nulli merces datur, nisi his qui operati sunt.*

Prov. 31. v. 13. 15. 16. 19. 20. Mulier illa fortis designat Ecclesiam, quæ manus suas applicat ad opera. *Ibid. v. 30.* *Ibid. v. 31.* *Ibid.* Et fruitur manuum suarum fructibus.

9 Porro per mulierem illa fortem, cujus in Proverbiis fit mentio, ut multi attestantur sacri Interpretes, Ecclesia denotatur; De illa vero scribitur: *Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum; Plantavit vineam; De nocte surrexit; Manum suam misit ad fortia ac* tandem Spiritus sanctus mulieris hujus encomia his verbis concludit: *Fallax, gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Dominum ipsa laudabitur*, quasi dicere vellet: Gratia illa quæ fit homini, dum ad Religionem Christianam vocatur, & honor, quod sub Regis gloriæ vexillo in militiam Christianam conscribatur, fallax est, nisi anima Deum timeat, & vocationi suæ per opera condigna respondeat. Tandem vero librum hunc his verbis terminat: *Date ei de fructu manuum suarum;* sed qua ejus utilitate id fiet? *Et laudent eam in portis opera ejus.* Enimvero per sponsam in sacris Canticis, ex communi omnium consensu Ecclesia intelligitur; Ac proinde observandum est, quod divinus amator sponsæ suæ effigiem delineare volens, ita eam describat: *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus & sterilis non est inter eas.* Septuaginta legunt: *Quæ omnes geminantes, & infœcunda non est in eis.* Notandum vero est, quod sponsus dicat: *Quæ ascenderunt de lavacro*, quibus verbis ad Baptismum manifeste alludit, sive ad illos qui recentes facti sunt Christiani; nam ut sanctus Bernardus ait: *Lavacrum Baptismus est, de quo ascendit, qui ad celsitudinem vitæ perfectionis intendit, descendit autem, qui se vitæ mancipiat inhonestæ; omnes gemellis fœtibus, quia & verbo pariunt & exemplo, & sterilis non est in eis, quia nullus est infœcundus.*

Cant. 4. v. 2. *Septuaginta.* *S. Bern. ser. 64. in parvis.*

Jacob 2. 14. *Interl. ib.* Falluntur qui solæ fidei attribuunt salutem sine operibus

10. Glossa interlinearis, super illa verba S. Jacobi (*Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum?* Hoc nobis suggerit consilium: *Debetis bene agere, quia falluntur, qui solam fidem sufficere credunt.* Glossa ordinaria authoritatem adducit S. Augustini dicentis: *Excutiendum est à cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putaverint, bene autem vivere & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint.* Eadem Glossa ibidem ulterius progreditur ostendendo, quod cum temporibus Apostolorum nonnulla verba S. Pauli sinistrum in sensum detorquerentur, varii hominem sine operibus justificari posse existimabant. Simon Magus, ut Discursu præcedenti diximus, hunc errorem primus seminavit, scilicet quod sola in Christum fides ad salutem consequendam sufficeret, fundatus nimirum in Epistola ad Romanos, ubi sanctus Apostolus contra Judæos discurrens, qui de Moyse & legis scriptæ operibus gloriantes, legem Christi Evangelicam contemnebant, merito dixit, illa opera ad nihilum utilia fuisse, cum ad salutem nostram fides requiratur in Christum; loquebatur autem de operibus legis Mosaicæ pro eo tempore, quo subingressa lege Evangelica, illa jam abolita fuerat. Eumdem hunc Discursum sanctus Augustinus prosequitur, dicens: *Etiam temporibus Apostolorum, non intellectis quibusdam sub obscuris sententiis Apostoli Pauli, hoc quidem eum arbitrati sunt dicere, cum dicit Apostolus, arbitrari se hominem justificari per fidem sine operibus legis, non hoc agit; ut percepta ac professa fide opera justitiæ contemnantur, sed ut sciat se quisque per fidem posse justificari, etiamsi legis opera non præcesserint, sequuntur enim justificatum, non præcedunt justificandum. Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apostolicæ Epistolæ Petri, Jacobi, Joannis, Judæ, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut vehementer astruant fidem sine operibus nihil prodesse, sicut etiam ipse Paulus non quamlibet fidem, sed eam salubrem definivit, quæ per dilectionem operatur.*

Gloss. ord. ibid. *S. Aug. T. 4. lib. de Fide & oper. c. 14. & 15.*

11. Sponsa, id est, Ecclesia dilectum suum, id est, Christum capreæ & cervorum hinnulo similem esse indicat, dum ait: *Vox dilecti mei: Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum.* Quarum similitudinum mysteria nobis Origenes declarans ait: *Caprea visum habet acutissimum, ideoque de longinquo videt: Cervus autem naribus & flatu suo educit ad se serpentes, iisque necem adfert, nec tamen ab iisdem vel minimum læditur: Similis Capreæ quod omnem visum visus ejus præcellit, & cervo quod ad interitum serpentis advenit.* Observandum vero est, quod sponsa sponsum suum prius Capreæ assimilet, & postea cervo, cum tamen huic primatus deberi videatur; Et idem dubium istud his verbis idem Origenes resolvit: *sed animadverte, ne illa potius in his adhibenda sit ratio, quia cum dupliciter constet salus credentium, per agnitionem fidei & operum perfectionem, ratio fidei quæ pro intuitu & inspectione contemplationis capreæ comparatur, primus habeatur salutis gradus: secundo vero in loco operum perfectio quæ cervi formam tenet, vincentis & perimentis venena serpentium; id est, artes Diabolicas memoratur.*

Cant. 2. v. 8. & 9. Cur Christus à sponsa assimilatur capreæ & hinnulo cervorum. *Orig. l. 3. in Cant.*

12. Mysterio non vacat modus quo Propheta Regius de semetipso (qui à Deo tamquam viva verorum fidelium & sequacium suorum Idæa electus fuerat: (*Inveni hominem … Virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*) loquitur dicens: *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei*, non enim sufficit illi quod se olivam fructiferam appellarit, sed insuper addit: *In domo Dei*, Cujus rationem D. Chrysostomus exponens, ait: *Interpretandum est de operibus, esse olivam fructiferam, de fide autem, esse in domo Dei.* Tunc enim anima vivam æternæ beatitudinis spem jure merito concipere poterit, quando fidem & opera simul conjuncta habuerit; Hunc autem Davidis sensum esse ex

Anima habens fidem & opera sperare potest salutem *Act. 13. 22.* *Psalm. 51. v. 10.* *D. Chrysost.*

Pf. 51. v. 10.

eo constat, quia immediate post subjungit: *Speravi in misericordia Dei in æternum & in sæculum sæculi.*

Fideles à bonis operibus steriles graviter puniuntur.

13. Erat olim Arca Domini, velut signatura gratiæ Altissimi, in ea namque Deus velut in throno considebat ad expediendas cunctas supplicum preces, *pertransibat benefaciendo*, & tamen in cap. 5. lib. 1. Regum auribus nostris lamenta & ejulatus insonant miserorum Accaronitarum: *Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ dicentes: Adduxerunt ad nos Arcam Dei Israël, ut interficiat nos & populum nostrum*; Nec immerito sic lamentabantur, quia *circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis.* Ipsi namque fuerunt ii, qui de illa remittenda Consilium suggesserant; Et ideo S. Gregorius ait: *Bene igitur qui remittenda arca consilium acceperunt, Accaronitæ nominantur, quippe interpretantur steriles, quia cum de audita fidei veritate nullum credulitatis aut boni operis fructum desiderant, steriles erant*, illos nimirum figurando fideles, qui bonorum operum steriles sunt, & ideo conveniens erat, ut severe castigarentur, & licet Arca alias divinæ esset beneficentiæ instrumentum, nullum tamen ab eadem Dei arca reciperent beneficium.

1. Reg. 5. 10.

Ibid. n. 9.

S. Gregor. in 1. Reg. c. 5. lib. 3.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Fidem operibus necessario conjungendam esse per aptissimam sponsalitii metaphoram confirmatur.

THEMA.

Sponsabo te mihi in fide. Osee. 2. v. 20.

Christus nos sibi desponsavit in fide.

1. TAmetsi dum de sponsalitio contrahendo agitur, saluberrimum sit illud sequi & adimplere consilium: *Apte si vis nubere, nube pari*, ex alia vero parte certum sit, quod inter Deum & creaturas infinita quædam distantia intercedat, attamen suprema illa Majestas animam nostram sibi in sponsam adoptare non dedignatur, ideoque eidem protestatur, dicens: *Sponsabo te mihi*; sed quibus nodus hic conjugalis absolvetur sponsalitius? quo contractu & vinculo maritali? *In fide.* Porro quando inter sponsum & sponsam sponsalitia celebrantur, annulus connubialis digito sponsæ inseri solet, nec alibi hic annulus, præterquam in digitum reponitur manus, per quam opera designantur.

Sed fide operibus conjuncta. Luc. 15. 22. Hug. Card.

2. Hugo Cardinalis de annulo quem benignissimus Filii prodigi pater in resipiscentis filii digitum inseri jusserat, dicens: *Date annulum in manu ejus*, in sensu spirituali ita discurrit: *Id est, docete eum habere fidem in opere, fides enim per se non sufficit, quia fides sine operibus mortua est.* S. Raymundus de S. Catharina Senensi refert, quod Christus annulum ei porrigens his eam verbis fuerit allocutus: *Ecce Ego qui sum Creator & Salvator tuus, te mihi desponderi in fide, superest, ut viriliter decertes, & in robore fidei, quam tuo cordi infixi, superes omnes illecebras & in angustias mundi.* Et ideo Salvianus postquam malos exaggerasset & perstrinxisset fidelium mores, tandem subjungit, dicens: *Quæ cum ita sint, quæ ratio est, ut ipsi nos falsa opinione fallamus, æstimantes scilicet quia Christiani esse dicamur, quod opitulari nobis inter mala quæ agimus, nomen bonum possit, cum Spiritus Sanctus nec fidem quidem dicat hominibus Christianis sine operibus bonis prodesse.*

S. Raym.

Salv. l. 4. de provid.

3. Cæcus ille natus à Christo illuminatus, haud immerito gentilismum significat, qui in Idololatriæ tenebris, oberrans, veræ fidei lumine & agnitione illustratus fuit: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.* Et ideo Rupertus Abbas inquit: *Gentium cæcitatem originalem homo ille à nativitate cæcus significat.* Circa hunc vero observandum est, quod mox ut in templo Christum agnovit, coram eo se prosternens, illum adoravit: *At ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum.* Circa quæ verba Rupertus Abbas ita scribit: *De hoc primitivo adoratore Filii Dei hæc notanda sunt, quæ de nullo adorante illum legis, quia videlicet & credo dixit, & procidit.* Leprosus quidem & ipse Salvatorem adoravit, non tamen dixit: *Credo, Domine*; *Hic unus invenitur tam voce confessionis, quam gestu cordis necessariam perficiens adorationem Filii Dei.* Idipsum quoque D. Chrysost. observat, hanc subnectens rationem: *Affectum suum è vestigio adorando protulit, quod pauci curati fecerunt. Hoc pacto divinam ejus virtutem demonstravit, ne quis eum verbotenus dixisse arbitrari posset, opus etiam addidit*; populum præfigurando Christianum, qui opera fidei necessario conjungere debet, si salvari cupit; ac proinde Rupert. Abbas subjungit: *Idcirco recte per singulos annos in exemplum proponitur sacrosancta Ecclesia Catechumenis instante solemnitate Paschali baptizandis in morte Christi.*

Joan 9. v. 1. Cæcus natus & credidit, & adoravit, primus adorator Christi. Isaia 9. v. 2. Rup. Abb. l. 9. in Joan. 9. v. 34. Rup. Abb. ibid. D. Chrys. Hom. 58. in Joan. Rup. Abb.

4. Sub nuptiarum quoque metaphora Incarnatio verbi Dei insinuatur: *Videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius*; de quibus nuptiis etiam in Apocalypsi dicitur: *Venerunt nuptiæ Agni.* Ad idem quoque mysterium parabola nuptiarum ordinata fuit. Verumtamen audite quæso, quid S. August. circa verba Elisabethæ (quibus Matrem Dei, in cujus utero hæc cum natura humana initæ nuptiæ celebratæ fuerunt, allocuta fuit, dicens: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*) scribat dicit enim: *Sacratissima virgo beatior fuit per fidem perfectam concipiendo Deum in anima, quam in corpore, nam etsi tanta sit dignitas Dei matrem esse, ut major homini conferri non possit, ea tamen sola jus ad immortalem gloriam non dedit, sed fides vivacissima.*

Cant. 3. 11. Apoc. 19. 7. S. Aug. de S. Virg. c. 3. Luca 1. v. 45. B. V. Maria per fidem vivacissimam obtinuit jus ad immortalem gloriam.

5. *Sponsabo te mihi in fide.* Ad hoc ut contractus matrimonialis sit validus, necessarii sunt testes. Quinam vero hujus sponsalitii testes sint, Salvianus ad illa verba sancti Jacobi Apostoli (*sed dicet quis, tu fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam*) se reflectens, & ad mentem sancti Jacobi scribens, indicat, dum ait: *Quo nisi que hoc indicat actus bonos fidei Christianæ quasi testes esse.* Et ideo sicut sponsalitium sine testibus contractum nullum est; ita quoque invalida & mortua fides erit, si operibus bonis associata non fuerit, Hugo Cardinal. similiter per eumdem S. Jacobi textum hoc modo discurrit: (*Tu fidem habes*), & tu dicis, (*& ego opera habeo; ostende mihi fidem tuam sine operibus,*) *quasi dicat: Hoc non potes facere; quia opera sunt signa certa fidei*; in cujus probationem verba illa Matth. 7. adducit, quibus Christus inquit: (*A fructibus,*) *id est, ab operibus* (*cognoscetis eos.*)

Oseas 2. 20. Opera bona sunt testes fidei. Jacob. 2. 18. Salv. ibid. Hug. Card. Jacob. 2. 18. Matth. 7. 16.

Lyranus in Jac. 3. Fides sine operibus, est sicut verbum non intellectum. *Glossa ib.*

6. Lyranus ad propositi clariorem illustrationem sequentem adducit similitudinem. *Fides*, inquit, *Sine operibus, similis est verbo sine intellectu, sed tale verbum nihil prodest.* Quod si enim famelico cuipiam dixeris; Abi, & manduca, nec tamen pecuniam ei, nec panem subministraveris, talis utique per ejusmodi verba parum juvabitur, quin potius in sua paupertate magis deridebitur. Unde Glossa ordinaria ait: *Sicut sola verba pietatis nudum vel esurientem non recreant, si non & cibus præbeatur, & vestis, ita fides verbotenus servata non salvatur.* Et ideo quando Salvator noster dixit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*, intelligendus est de fide operativa mediante charitate, ut Glossa ait.

Gloss. S. Bern. Sen. T. 1. serm. 6. A. 1. c. 1. Declaratur alia similitudine.

7. S. Bernardinus aliam adducit similitudinem, dum ait: Longe aliter librum apertum legit is, qui intelligit Scripturam illius: & aliter eumdem legit, qui literas non novit: Ambo quidem perspicaci oculo librum contemplantur, at qui doctus est & intelligens, novit Characteres, distinguit virgulas & puncta, sensum apprehendit, penetrat mysteria: At vero idiota ignorans apices literarum admiratur quidem, earum vero significata neutiquam capit. *Sic tales quodammodo credunt*, inquit S. Bernardinus, *& dicunt Deum esse & justos remuneratem, & impios punientem, credunt alterum esse sæculum, credunt malum esse peccatum, credunt bonum esse virtutes, animam immortalem, & cætera multa, & tamen in his consimilibus in particulari multipliciter errant; quia si vivè & verè intelligerent horribilitatem peccati, ornamenta virtutum, & animæ dignitatem, potius eligerent millies mori, quam in minimo mortaliter peccare. Cur igitur contra Præceptum Domini; Non furtum facies, tanta cupiditate flagrant, nisi quia non vivaciter, sed mortue credunt.*

Tales non credunt vere & viva.

Oseæ. 1. 20. Cant. 8. v. 6. Sponsus fide voluit ei poni super cor sponsæ & operibus super brachia.

8. *Sponsabo te mihi in fide.* Cœlestis amator instanter à sponsa sua hoc amoris poposcit specimen: *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Neque enim sufficiebat ei, quod solum in corde ejus locum obtineret, verum insuper brachium ipsius expetiit; ut per hoc moneret, quod non sufficiat credere, & operibus destitutum esse, neque sufficiat cor bona voluntate refertum, nisi etiam manus & brachia agilia sint ad operandum. *In corde sunt cogitationes*, inquit S. Gregorius, *& in brachio operationes; super cor ergo & super brachium sponsæ dilectus ut signaculum ponitur, quia in sancta anima, quantum ab ea diligatur & voluntate & actione designatur.*

S. Gregor.

Cant. 2. v. 3. Sponsa ornari desiderabat & floribus fidei, & fructibus operum.

9. Sponsa similiter in sacris Canticis cap. 2. inquit: *Fructus ejus dulcis gutturi meo, .. ordinavit in me charitatem; Fulcite me floribus, stipate me malis.* Enimvero si horum florum & fructuum quibus sponsa se circumdari desiderabat, mysterium scire cupimus, S. Bernardum utpote sacri Epithalamii interpretem fidelissimum interrogamus; Hic enim fidem floribus, ejusque operationes fructui similes esse dicit: sicut enim flos inutilis est, nisi solidetur, & maturetur in fructu; ita quoque infructuosa fides est sine bonis operibus: *Si autem*, inquit mellifluus Doctor, *secundum moralem sensum in una anima vis tibi utraque hæc assignari, & flores videlicet & fructus, fidem florem, fructum actum intellige. Nec incongrus, ut opinor, id tibi videbitur, si advertas, quomodo instar floris necessario precedentis fructum, bonum quoque opus fidem oporteat prævenire.* Qui idem S. Doctor paulo post concludit loquiens: *Itaque nec sine flore fructus, nec sine fide opus bonum, sed fides sine operibus mortua est, sicut inutiliter quoque flos apparet, ubi non sequitur fructus.*

S. Bern. ser. 51. in Cant.

10. In eodem quoque Canticorum libro ambos cœlestes amantes in se gloriatos fuisse legimus, de lectulo suo florido: *Lectulus noster floridus.* Idem mellifluus Doctor verba illa: *Ego flos campi* commentans piissime observat differentiam, quæ versatur inter florem campi, & eum qui super lecto dispergi solet: *In Campo & horto oritur flos, in thalamo autem minime; redolet & lucet in eo, non tamen erectus & stans, ut in horto vel campo, sed plane jacens, tanquam qui illatus sit, non innatus, propterea & necesse est reparare frequenter, & semper recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minime retineant, nec decorem.* Quam eamdem materiam ulterius prosequens idem mellifluus Pater, quidnam per lectum hunc floridum intelligendum sit, declarat, dicens: *Quod si lectulus respersus floribus conscientia est bonis referta operibus, vides certe nequaquam sufficere semel, vel secundo operari quod bonum est, nisi incessanter addas nova prioribus, alioquin jacet, & non manet flos.*

Cant. 1. v. 15. Cant. 2. v. 1. Incessanter bona opera addenda sunt prioribus quod designatur per lectulum sponsæ. *S. Bern. ser 47. in Cant.*

11. Porro ex quo lecti mentionem facere cœpimus abs re non erit, si Jacob Patriarcham suaviter dormientem è somno suo excitemus. Dum enim S. Patriarcha in Aran abiret, vesperi ex itinere lassus, licet altum, quam nudam humum, lectum non haberet, ad somnum se comparavit; in quo somno apparuit illi Deus, Paradisum quoque vidit apertum, & Angelos per scalam ascendentes & descendentes; unde è somno evigilans, totoque corpore contremiscens ait: *Quam terribilis est, locus iste.* Eumdem quoque sanctissimum Patriarcham in Gen. cap. 32. cum Angelo luctantem videmus, qui ipsum uno pede claudum effecit, adeo ut deinceps claudicans semper gressu incesserit, & tamen tunc totus festivus ait; *Nunc salva facta est anima mea.* Quis obsecro hasce utriusque loci tam differentes apprehensiones non obstupescat? Potius enim tunc quando cœlum apertum, & scalam vidit expeditam, per quam illuc ascenderetur, dicere debuisse videtur: *Nunc salva facta est anima mea.* econtra vero quando ab Angelo provocatus ad luctam tota nocte usque ad claudicationem pedis præliari debuit, tunc lamentandum ei fuisse videtur, dicendo: *Quam terribilis est locus iste!* Quid igitur sibi vult hæc utriusque loci tam differens apprehensio? Facilis est ad hanc difficultatem responsio, si consideretur, quod apertus dum esse Paradisus, ipse dormierit; Ex quo enim probe sciebat, quod ad superna cœlorum habitacula nullus ingreditur, qui complicatis in sinu manibus otiosus torpet & non operatur, sive qui non cum hoste certat & vincit, siquidem *non coronatur, nisi qui legitimè certaverit*; hinc est, quod dormiens cœlum apertum videns expaverit; & dixerit: *Quam terribilis est locus iste*: At vero quando tota nocte cum Angelo luctando victor evasit, & licet claudus, cœli tamen benedictionem recepit, tunc libere & audacter dicere potuit: *Nunc salva facta est anima mea.* Sic quoque Apostolus dicebat: *Bonum certamen certavi, .. fidem servavi, In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus judex.* Unde S. Ephrem ad propositum nostrum convenientissime ait: *Ante luctam terribilis erat locus, quem post certamen suavem appellat, ut scias Paradisum per solam fidem nobis exilium esse, quem opera concivem nobis faciunt.*

Conferuntur duæ historiæ Jacob Patriarchæ scalæ, & luctæ cum Angelo. *Gen. 28. 17. Gen. 32. v. 30. 2. Tim. 2. v. 5. 2. Tim. 4. 7. Ibid. v. 8. S. Ephrem.*

12. Considerastisne aliquando quonam fine magnus hic Patriarcha vitam suam clauserit? *Collegit pedes suos super lectulum*, inquit sacer textus, *& obiit*; id est, pedes suos ad os usque contraxit, & expiravit. Per

Gen. 49. 32. Quid Deum in morte sua

expe-

Videre desiderat, opera conjungat fidei.

experientiam nobis constat, quod inter omnes humani corporis partes, nullum sit membrum, quod magis ab ore distat, quam plantæ pedum; Et ideo hæc pedum ad vultum retractio & recollectio mysterio suo utique non vacat; Per pedes enim bona nostra significantur proposita executioni mandata; per os vero verba, promissiones, & protestationes denotantur, Jacobo vero *Israel*, id est, *videns Deum* erat; Anima enim quæ in hora mortis suæ Deum videre desiderat, si fidem quam professa fuit, operibus eidem correspondentibus conjunxerit, secure morietur, id est, morte Israele digna vitam suam terminabit: is vero pedibus ab ore procul remotis econtra morietur, qui multa promisit, & parum vel nihil ex promissis opere adimplevit: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.*

Matth. 7. 21.

Osea. 2. 24. Ephes. 5. 20. Ephes. 5. 25.

Diligendus est Christus, sicut ipse dilexit Ecclesiam, qui tradidit semetipsum pro ea.

13. *Sponsabo te mihi in fide.* Etenim sponsi per affectum reciprocum sese mutuo consignant in mutuum Dominium & potestatem: *Erunt duo in carne una. Viri diligite uxores vestras*, loquit S. Paulus, *sicut & Christus dilexit Ecclesiam*, at vero dic sodes, in quanam re Christus hanc erga Ecclesiam sponsam suam dilectionem probavit? nimirum *seipsum tradidit pro ea.* Idem quoque quilibet Christianus facere debet, quando fide mediante cum Ecclesia desponsatur, nimirum cum toto affectu & ex omnibus viribus deditus esse debet observantiæ & adimpletioni præceptorum ejus, quidquid scit, quidquid habet, quidquid potest & valet, Deo consecrare debet. Aretas in Epistolam sancti Jacobi, in qua se Apostolus ad demonstrandam unionis fidei cum operibus necessitatem late diffundit, ita scribit: *Animadverte spiritualem intellectum; neque enim solum dixit: Si fidem habeas, sed etiam qua utilitas? Ac si diceret: Ostende mihi opus, à quo existimare possim, hanc appellationem tibi convenire?* Imo sanctus Jacobus vanum vocat hominem illum, qui fidem sine operibus habet: *Vis autem scire ô homo inanis*; inanem appellavit hominem, qui de nuda fide gloriatur, jam nihil substantiæ ad completionem per opera nactus sit.

Aretas Jacob. 2.

Jac. 2. v. 20.

Corn. à Lap. ibid.

S. Jacobus utitur sex argumentis contra sufficientiam solius fidei.

14. Cornelius à Lapide sanctum Jacobum Apostolum ad confutandum eorum errorem, qui fidem sine operibus sufficere asserere non dubitabant, sex præcipue argumentis usum fuisse considerat. Primum desumit à paupere, cui non succurritur per verba, sed reali effectu ad compescendam inopiam suam opus habet; Ita quoque ad veram & vivam fidem non sufficit nuda illius professio oretenus facta. Secundum est, sicut corpus non vivit sine anima, ita non est viva & vera fides sine operibus. Tertium est, quia fides se non nisi per actiones manifestare potest, siquidem hisce sublatis, insensibilis est invisibilis. Quartum est; quia fides sine operibus similis est Fidei Dæmonum, qui credunt quidem sed sine fructu. Quintum est, quia Abraham justificatus fuit, non solum quia credidit, sed quia operatus fuit, offerendo filium suum Isaac, atque ideo electus fuit, ut esset Pater omnium credentium. Ultimum deducit ab exemplo Rahab exercentis in exploratores beneficentiam hospitalitatis.

Per inaures aurium denotatur fides, per armillas Rebeccæ opera bona.

15. Armillæ propria sunt sponsarum ornamenta ac proinde ex quo Abrahæ mentionem fecimus, revocandum vobis est in memoriam id quod factum est quando idem Patriarcha servum suum in Mesopotamiam misit, ad eligendum filio suo Isaac uxorem, maxime vero memorandum est, quod Rebeccæ sibi occurrenti, non solum inaures, sed & armillas dederit: *Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas posui in manibus ejus.* Ubi per inaures, quæ aurium ornamenta sunt, fides denotatur, nam *fides ex auditu*, ac proinde Deus animæ sibi desponsandæ dicit: *Audi filia, & postea & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum Patris tui, Et concupiscet Rex decorem tuum*: Armillæ autem aureæ quæ manus adornant, bona opera charitate informata significant. Unde per hanc figuram insinuatur, quod Rebecca, id est, Ecclesia à servis Abrahæ, qui primus erat pater credentium, non solum fidem, sed & opera pariter exposcat. Hanc nobis expositionem innuit S. Cyrillus Alexandrinus, qui Christi discipulos sequentibus verbis affatur: *Ob manuum etiam opera celebrem fecerunt, hoc enim armilla quæ manibus imposita fuerunt, sane declarant.*

Gen. 24. v. 47.

Rom. 10. 17.

Ps. 44. v. 11.

Ibid. v. 12.

S. Cyrill. Al. in Gen.

Osea 2. v. 2.

Per vestem nuptialem intelligitur, fides, ornata charitate.

Matth. 22.

Glossa.

16. *Sponsabo te mihi in fide.* Ubique usitatum est, quod in sponsalitiis sive nuptiis vestes sumptuosas auroque & argento phrygio opere intertextas non solum sponsus & sponsa, sed & omnes amici & convivæ induere soleant? unde factum, quod is qui sine veste nuptiali in nuptiis comparere præsumpserat, tanta cum ignominia & confusione ejectus fuerit. Per hanc autem vestem Glossa fidem charitati conjunctam intelligit. Unde is qui sine veste nuptiali ad nuptias accessit, Christianos repræsentat fidem habentes, non opera Charitatis, sive qui credunt quidem, non tamen iis quæ credunt, conformiter operantur. Fortis illa mulier, cujus apud Sapientem fit mentio, Ecclesiam quæ unice dilecta Christi sponsa est, præfigurabat: De hac autem à Sapiente dicitur: *Omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.* Quem textum Rabanus in favorem nostrum his verbis declarat: *Induti sunt veste duplici, una operis, alia mentis, fidei habentes factorumque velamina, & sacramentis videlicet sui Redemptoris imbuti, & informati exemplis.*

Prov. 31. 21.

Raban. ib.

Sap. 8. v. 2. & 9.

Quænam sint bona dotalia quæ nobis à fide donantur.

Osee. 2. v. 19.

Orig. Hom. 20. in Num.

17. Tandem vero qualemnam in hoc contractu sponsalitio dotem intervenire existimas; In libro Sapientiæ mentio fit in primis sponsæ; *Quæsivi sponsam?* Paulo post vero in eodem capite dicitur: *Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis?* at vero quænam & qualia sunt hæc bona dotalia, quæ à fide nobis donantur? Apud Oseam Deus ait: *Sponsabo te mihi in justitia*; Justitiæ nomine autem in pluribus Scripturæ locis perfectio intelligitur virtutum. Unde Origenes in Homilia quadam ait: *Dum igitur anima adhæret sponso suo, & audit verbum ejus, & illud amplectitur, inde nascetur generosa progenies, inde pudicitia orietur, inde justitia, inde patientia, inde mansuetudo & charitas, atque omnium virtutum proles veneranda.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur indicia ex quibus deveniri potest in veri cujusdam Christiani notitiam.

THEMA.

Mandatis tuis credidi, Psalm. 118. v. 66.

1. VAria esse noscuntur vivæ & veræ fidei indicia. Regius Psaltes hoc veræ fidei signum esse statuit; *quia mandatis tuis credidi*; cui suffragatur

S. Bonav. ib. Veræ fidei signum est credere mandatis Dei.

gatur S. Bonaventura inquiens: *Qui credit Deo, attendit mandatis.* Quisquis enim se in fide fideliter exercet, in divinorum præceptorum adimpletione fit solicitus & accuratus. Sic quoque servos in hoc suum erga Dominum debitum probat obsequium, si ei obediens existens fideliter servierit; Quam à servo desumptam similitudinem S. Augustinus in malorum Christianorum improperium adducit, inquiens: *Christi ille non famulus, sed subsannator, & irrisor est, qui ejus se servum dicit, cui servire dissimulat.*

S. Aug. de vit. Christ. T.9. c.1.

S. Basilius in Proœm. de vera fide. Christum credentes, jubentur ejus servare mandata. Matth. 28. v.20. Salvian. l. 4. de Provid.

2. S. Basilius in Proœmio libri de vera fide observat quod incarnata Sapientia Apostolos mittens, ut mediante prædicatione sua Evangelium & fidem Christianam dilatarent, simul etiam iisdem præceperit, ut novellos fideles ad exactam præceptorum Dei observantiam efficaciter urgerent; (*Euntes docete omnes gentes, baptizantes &c. docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis,*) *quæ servantes, & charitatem erga illum nos habere demonstramus, & digni efficimur qui in ea maneamus.* Salvianus in lib. *de Providentia* late, ut videbimus, in censurandis malis moribus & abusibus Christianorum sui temporis digreditur; Inter cætera vero ex hoc uno signo verum fidelem dignosci posse dicit, si in adimpletione mandatorum Dei exactus fuerit. *Hac homines Christiani fides fideliter Christi mandata servare; nec Christum credit, qui Christi mandata conculcat.*

3. S. Jacobus Apostolus in Epistola sua Canonica hæresim illam ab ipsius nascentis Ecclesiæ exordio pullulantem pro viribus extirpare conatus fuit, dum hunc in modum discurrit: *Sed dicit quis, tu fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam;* Ubi Interlinearis ait: *Si potes, ostende per aliqua signa, ut credam te esse fidelem; sed non poterit, cum desint opera; Ego ostendam ex operibus fidem meam.* Porro varia ex sacris literis sanctisque Patribus colligere possumus, veri cujusdam fidelis indicia. Et quidem S. Paulus circa fidem nostram ad Timotheum inquit: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, cognovit Dominus qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* q. d. Argumentum unde aliquem verum Christianum esse concludere possumus, infallibile est, si inculpabiliter vixerit, peccata semper abhorruerit. S. Basilius quærit: *Quid proprium est ejus qui natus est ex aqua? ut quemadmodum Christus peccato semel mortuus est, ita ipse etiam mortuus sit, & ad omne peccatum immobilis,* S. Paulus ad Romanos ita scribit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato? Absit;* Moxque hujus dicti rationem subnectit: *Consepulti enim sumus cum illo,* id est, cum Christo, *per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* S. Epiphanius calamum adversus hæreses apprehendens ita scribit; *Omnis Christiana vita instituenda ratio ab omni delictorum genere cavendum esse constituit.* S. Basilius in quadam Epistola egregie quemlibet Christianum docet, qua ratione vitam suam instituere debeat, ut professioni suæ correspondere possint; Ita enim scribit; *Oportere Christianum superata omni in re justitia legis, prorsus neque jurare, neque per simulationem dissimulationemve quidquam agere, non maledicere, non proterve cuiquam insultare, non litigare, non seipsum ulcisci, non malum pro malo reddere, non iracundia efferri, in quacumque quæ sibi fiat injuria patientem esse.*

Jac.2.v. 18. Varia adducuntur signa ex quibus cognoscatur verus fidelis. Gloss. Interlin. ib. 2.Tim.2. v.19. S. Basil. moral. c. 21. Rom.6. v. 1. Ibid. v.2. Ibid. v.4. Ibid. S. Epiph. T. 2. l. 2. adv. hæreses Hær. 7. S. Basil. Epist. ad Canonicam.

4. *Habens signaculum hoc.* Etenim imago & superscriptio quam moneta refert, qualis illa sit clare demonstrat. Et ideo S. Paulus ad Colossenses ad fidem noviter conversos ita scribit: *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus qui creavit illum.* Super quæ verba S. Ambrosius scribens, quanam in re hæc imago consistat, his verbis declarat: *Imago hæc in conversatione bonæ vitæ intelligenda est.* S. Basilius pariter quærit: *Quo pacto effingimur ad similitudinem Dei? nimirum per Evangelia Christianismus quid est? Assimilatio Dei, quatenus eam assequi potest humana fragilitas natura. Votine est te Christianum fore? Ne cunctere Deo fieri similis, Christum indue.* Idem in prædicta Epistola confirmat idipsum quod in libro Hexameron scripserat, nimirum *oportere Christianum, animum sumere cœlesti vocationi respondentem, & vitam agere convenientem Evangelio Christi.* Salvianus quoque ait: *Qui se Christianum dicit, debet, quemadmodum Christus ambulavit, & ipse ambulare.*

Moneta cognoscitur ex imagine & superscriptione. Coloss. 3. 10. S. Ambr. ib. Christianus ex assimilatione Christi. S. Basil. Hom. 10. in Hexam. S. Basil in Epist. cit. Salv. l. 4. de Provident.

5. Hi qui à Religione nostra alieni falsas Sectas profitentur, signis exterioribus sacrilegæ Religionis suæ convenientibus demonstrant qualis illa Secta sit, quam profitentur, sive signum illud externum in habitu seu veste, sive in gestibus seu moribus sive in aliis similibus demonstrationibus consistat: Justum igitur est, ut nos quoque Christiano-Catholici signum quoddam exterius edamus, unde sequaces Christi nos esse colligi possit, præcipue vero per honestam conversationem, morumque integritatem, ac virtutum exercitium. S. Pachomius Idololatriæ tenebris ethnicorum involutus in exercitu Constantii Imperatoris militabat; Cumque barbari milites magna premerentur annonæ penuria Christianique circumvicini eisdem ex charitatis & compassionis motivo, de omnibus quibus opus habebant, abundanter prospicerent; Pachomius eorumdem admiratus beneficentiam, quales hi tanta pietate præditi viri essent studiose interrogavit; Cumque eos Christianos esse intellexisset, de fide quam profitebantur mox se informare cœpit, relictaque gentilium superstitione Religionem indilate amplexus est Christianam; En qualiter hi se Christianos esse per opera charitatis & pietatis quæ exercebant, manifeste demonstrarint. S. Augustinus in libro de cognitione veræ fidei c. 37. ait; *Hæc fides spe nutrietur, sicut corpus cibo reficitur, dilectione animatur, sicut corpus anima vivificatur;* Et ideo Christiani illi illum imitati fuere, *qui Solem suum oriri facit super bonos & malos,* siquidem exemplo Christi benefecerunt iis, à quibus persecutionibus agitabantur. *Oportet ut cognoscat, qui ex conditione, sive professione,* inquit S. Thomas de Villa nova, *non natura ex Christianus. Et quid esse Christianum, nisi esse Discipulum Christi, militem Christi, imitatorem Christi.*

Sectarii se dignoscunt ex signis quibusdam exterioribus. Veri fideles, ex operibus charitatis. Exemplum conversionis S. Pachomii ab Idololatria. S. Aug lib. de cognit. veræ fid. c. 37. Matth. 5. v.45.

6. Mysticus profecto est ille loquendi modus quo S. Joannes de adoptione & filiatione cœlesti, quæ fit mediante fide, disserens utitur, dum ait: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus.* Notandum est enim Evangelistam dicere, quod Deus nobis potestatem seu facultatem dederit, ut tales fiamus, quia ad hoc ut simus veri fideles, & filii Dei, ipsiusque Christi fratres & cohæredes constituamur non sufficiunt aquæ baptismales & character per illarum aspersionem impressus, sed ad hujus excellentiæ consecutionem necessum est,

Joan. 1. v. 12. Non sufficit Baptisma ut simus filii Dei & veri fideles: sed etiam Christum imitari

debemus per sanctam conversationem.

est, ut Christum per sanctam conversationem imitemur, nam ut Tertullianus in Apologetico ait: *Non erit opinor legitimus Christianus, nisi frater aut filius.* Unde pro nostra instructione plurimum confert illud D. Chrysostomi monitum dicentis: *Igitur fidelem non ab his tantum quæ accepit à Deo, verum etiam ab his quæ obtulerit ipse Deo convenit refulgere, & undique esse notum & manifestum & ab incessu, & ab aspectu, & à veste, & à voce.* Quia vero deinceps etiam in his fictionem & simulationem quadam hypocriticam accidere posse demonstraverat, ideo bene subdit interrogationem: *Unde igitur, responde mihi, fidelem te esse potero cognoscere, cum omnia ista quæ diximus, contrariam de te ferant sententiam, eaque apertissime fidelem esse convincant.* Demum vero respondet, sola charitas & compassio est quæ figmentum & simulationem non admittit, hæc est livrea ex qua veros fideles infallibiliter agnoscitur. Acute Tertullianus de Christianis illos non lingua, sed exemplo loqui solitos fuisse dicit: *Etsi eloquium quiescat, ipse habitus sonat.* Idem præcitatus D. Chrysostomus Gentiles potius ad opera quam ad dicta Christianorum attendisse dicit: *Propterea ne gentiles fidem his quæ à nobis dicuntur, accommodant, de actibus enim non de sermonibus nostris futurorum volunt habere documentum.* Et merito fidem nostram ex moribus non vero ex verbis arguendam esse censebant, quia ut S. Fulgentius ait: *Vita bona non veraciter dicitur, quæ perversæ credulitatis vitio depravatur, neque sufficie ad salutem fides recte credentis, si conversatio moribus atque operibus turbatur obscænis.*

Tertull. in Apol. c. 9. D. Chrys. Hom. 9. in Matth.

Charitas & compassio, declarant verum fidelem.

Tertull. l. de Pallio c. 6.

D. Chrys. Hom. 12. in Matth.

S. Fulg. l. 2. de remiss. peccatorum c. 1.

7. Evangelii sequaces aliquamdiu à Judæis Nazareni fuere appellati, quod nomen à Christo in Nazareth concepto suam trahebat originem, de quo scribitur: *Nazaræus vocabitur*, quod idem est ac *floridus*, ad denotandum, quod sicut flores suam spirant boni odoris fragrantiam, ita quoque sequaces Christi exemplares esse bonique omninis odorem & fragrantiam edere debent, ut veri Christiani esse agnoscantur. Unde Apostolus dicebat: *Odorem notitiæ sui manifestat per nos in omni loco, Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt.* Ecclesia quoque *domus Jacob* appellatur; unde Archangelus de Christo ait: *Regnabit in domo Jacob*, ac proinde hæreditario titulo illam possidet exemplaritatem, de qua Isaac senioculus ait; *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.*

Matth. 2. 23.

Baron. an. 43. n. 16. Matth. 2. 23.

Cur fideles ab initio Nazareni vocati fuerint.

2. Cor. 2. 14. Ibid. v. 15. Gen. 27. 27.

8. *Habens signaculum hoc.* S. Isidorus ait: *Proprie fidei inde est dictum, si omnino fiat id quod dictum est, aut promissum, & inde fides vocata est ab eo quod fit illud, quod inter utrosque placitum est, quasi inter Deum & hominem; hinc & fœdus.* Certissimum igitur veri Christiani signum est, si promissiones illas, quas eo tempore quo in aquis baptismalibus regeneratus fuit, ore suo præstitit, efficaciter adimpleverit. Examinemus igitur nosmetipsos an fidem præstemus verbis nostris, eaque exequamur, ad quæ præstanda sponte nos obligavimus. *Tunc enim veraciter fideles sumus*, inquit ex sede & cathedra S. Petri S. Gregorius, *si quod verbis promittimus, operibus compleamus.* S. Isidorus in alio quodam loco fidem à nobis non solum interius sed etiam exterius protestandam esse dicit: *Sicut nihil proficit fides, quæ ore retinetur & corde non creditur; ita nihil profutura fides, quæ corde tenetur, si ore non proferatur;* De tali fide Propheta ita quosdam objurgat: *Periit fides, ablata est de ore eorum.*

S. Isid. l. 8. Orig. c. 2. Certum signum veri fidelis est, si præstet quod in S. Baptismo promisit.

S. Gregor. Hom. 29. in Evang. S. Isid. sentent. l. 2. c. 2.

9. S. Bernardinus in ordine ad credentes tres assignat Regulas inquiens. *Hoc est fidem sentire in corde, illam fateri ore, eam quoque confirmare opere. Hæc tria necessaria sunt: Primo necesse est fidem servare atque habere in corde, dicente Apostolo: Corde creditur ad justitiam;* Et ideo S. Isidorus ait: *In corde respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare Secundo necesse est illam fateri ore,* loquit S. Bernardinus: unde idem Apostolus in eodem loco protinus subjungit: *Ore autem confessio fit ad salutem, quia sine ista confessione non est in anima salus. Tertio necesse est fidem opere confirmare,* nam ut S. Augustinus ex Etymologia nominis fides, dicit: *Fides appellata est ab eo quod fit; duæ syllabæ sonant, cum dicitur fides; prima syllaba est à facto, secunda à dicto. Interrogo igitur te utrum credas; dicis credo; fac quod dicis, & fides est.* Et ideo S. Petrus nos monet, ne verecundemur, nec erubescamus in occurrentibus necessitatibus nos profiteri veros Christi crucifixi sequaces: *Si autem,* loquit, *ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.*

S. Bern. to. 2. serm. 7. A. 3. c. 3. Tria requiruntur in vero fideli.

S. August.

1. Petr. 4. v. 16.

10. S. Gregorius super illa verba Jobi: *Animam meam porto in manibus meis,* modum declarat, quo à nobis anima in manibus portanda sit: *Animam,* loquit, *in manibus portare est intentionem cordis in operatione ostendere.* Idem quoque sanctus Doctor alibi bene habet protestationem: *Si veraciter Christianus esses, plus Dei judicium, quam voces hominum timeres.* Venerab. Beda quoque super illa Christi verba apud S. Lucam: *Qui me erubuerit,... hunc filius hominis erubescet,* hunc instituit Discursum: *Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam Dominum & sermones ejus non erubescimus, quia aperta eum voce confitemur. Quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christi nonnulli qui Christum ideo confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt, non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit a verecundia professio generalitatis.* Idem quoque Ven. Pater ulterius ostendit quanam in re nos veros fideles esse probare valeamus: *Est tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se veraciter probet. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles substantiis nudari, de dignitatibus ejici, verberibus affligi, pacis autem tempore, quia nostris persecutiones desunt, est aliud ubi ostendamur nobis. Veremur sæpe à proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare, si contingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere.* Cui Venerab. Bedæ Discursui illa S. Maximi sententia optime consonat dicentis: *Hæc nostra Christianitatis summa est, ut amantibus vicissitudinem, lædentibus patientiam rependamus: Qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in regno.* In quonam vero nostra ad fidem vocatio consistat S. Petrus primis Evangelii sequacibus his verbis declarat: *In hoc enim vocati estis; quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus, ... Qui cum malediceretur non maledicebat.* Et ideo antiquissimus Tertullianus ait: *Jubemur inimicos diligere, ut hæc sit perfecta & propria bonitas nostra, non communis; amicos enim diligere omnium est, inimicos autem solorum Christianorum.* Olim unio & pax unicum erat Christiani hominis symbolum; Unde S. Paulus hanc communiter

Job. 13. 14.

S. Greg. ibid. Quomodo anima portetur in manibus.

S. Greg. Regist. l. 11. Indict. 7. c. 30.

Luc. 9. v. 26.

V. Beda ibid.

S. Maximus Hom. de S. Michaele.

In quo consistat nostra vocatio ad fidem.

1. Pet. 2. 21. Ibid. v. 23. Tertull. l. 1. ad Scapulam. c. 1.

Rom. 1. v. 7. habebat Epiſtolarum ſuarum ad fideles directarom inſcriptionem, ſive titulum: *Gratia vobis & Pax à Deo Patre*; Et fideles fratrum nomine ſe mutuo compellabant. Apoſtoli quoque à Chriſto edocti fuere, ut novellorum Chriſtianorum ingredientes domos dicerent: *Pax huic domui.* *Matth. 9. v. 12.* Imo obſervandum, quod in natali Chriſti a quo Chriſtianitae ſuam trabit originem, Angelorum deſcenderint exercitus, ut pacem mundo annuntiarent. Denique Chriſtus Apoſtolis ſuis dixit; *In hoc cognoſcent omnes quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* *Joan. 13. 35. 10.*

11. *Habens ſignaculum hoc.* S. Ambroſios in ſermone ad populum ſibi ſubjectum his illum verbis affatus fuit: *Scire debemus, quia ideo Chriſtiani ſacti ſumus, ut ſemper de futuro ſeculo, & de aterna beatitudine cogitemus, & plus pro anima, quam pro corpore laboremus.* S. Juſtinus Martyr poſtquam varia in Chriſtianorum laudem dixiſſet, tandem his verbis concludit; *Atque ut ſemel omnia complectar, quod eſt in corpore anima, hoc ſunt in mundo Chriſtiani. Diſperſa eſt per omnia corporis membra anima, & Chriſtiani per mundi civitates diſperſi ſunt. Habitat quidem in corpore anima, ſed non eſt de corpore, ſic & Chriſtiani in mundo habitant, ſed de mundo non ſunt.* Unde Tertullianus primos Eccleſiæ fideles in eo gloriatos fuiſſe aſſerit, quod ſcilicet ambulando unico dumtaxat pede terram contigerent. *Terram ſuſpenſo pede tenemus.* S. Bernardinos in Tractatu quodam, cui titulus eſt, *de Chriſtiana vita*, inquit: *Hanc Chriſtianam vitam paucis verbis, magniſque ſententiis altividus ac magnus ille Apoſtolus declarando comprehendit, dicens: Sobriè & juſtè, & pie vivamus in hoc ſaculo, expectantes beatam ſpem, & adventum gloria magni Dei.* Cui conſonat quod S. Baſilius ſequentibus verbis ſcribens, primo quidem quærit; *Quid proprium Chriſtiani?* moxque reſpondens; *Quotidie ac ſingulis horis vigilare, & aſſiduè paratum eſſe ad eam perfectionem per quam placeat Deo, illud ſcientem, venturum eſſe Dominum illa hora qua non ſperat.* Innumeri fuere fideles, qui in crudeliſſimorum tormentorum Carnificina ſuum libentes prodegere ſanguinem, eò quod oculum ſuum non in hanc, ſed in alteram vitam dirigebant, in quorum laudem ſancta canit Mater Eccleſia: *Traduntur igni martyres & beſtiarum dentibus; armata ſævit ungulis tortoris inſani manus, ſanguis ſacratus funditur, ſed permanent immobiles vita perennis gratia.* Ac proinde S. Gregorius multos eſſe dicit, qui nomen Chriſtianorum minimè merentur: *Sunt nonnulli, inquit, qui Chriſtianitatis nomine cenſentur, ſed Chriſtianitatis non habent fidem, ſola enim viſibilia aſtimant, inviſibilia non appetunt, quia nec eſſe ſuſpicantur.*

S. Ambr. ſerm. 58. Ideo Chriſtiani ſumus, ut ſemper de æterna beatitudine cogitemus.
S. Juſtin. Mart. Epiſt. ad Diognet.
Tertullian.
S. Bern. T. 3. Tr. de Chriſtiana vita.
S. Baſilius Moral. c. 21.
Et dura pro Chriſto pati, parati ſumus.
Eccleſia Hymnus.
S. Gregor. Hom. 32. in Evang.

12. *Habens ſignaculum hoc.* S. Bernardus de ſemetipſo ſcribit: *Particeps nominis ſum, ſum & hæreditatis; Chriſtianus ſum, & frater Chriſti ſum; Si ſum quod dico, hæres ſum Dei, cohæres autem Chriſti.* At vero, unde nos tales eſſe, quales nominamur colligere poterimus? S. Paulus in Epiſtola ad Philippenſes ait: *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini*: Ex quibus verbis colligitur, hoc unicum eſſe indicium, quod dono fidei ſuæ nobis collato digne cooperemur, ſi patiamur & ærumnas ſuſtineamus pro Chriſto, proque ejus ſervitio laboremus & operemur. Unde cum Deus populo ſuo lumen fidei, ſuique notitiam communicaſſet eidem dixit: *Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies*; Circa quæ verba Hugo de S. Victore, ſequentem inſtituit obſervationem: *Adorabis*, inquit, *hoc pertinet ad fidem: Et ei ſoli ſervies, hoc pertinet ad operationem, fides enim operans ex dilectione, perfectum facit.* In multis Ordinibus equeſtribus, qui cruce inſigniuntur, cruces aliquæ ſunt, quæ vocantur cruces gratiæ, quæ iis conferuntur, quorum natales non ſufficiunt, ut crucibus: quæ vocantur juſtitiæ, honorari poſſint; Quas tamen cruces gratiæ hi, qui nobilibus natalibus ſunt ortundi, erubeſcunt, & dedignantur. Et ideo S. Paulus, qui tantum divinæ gratiæ attribuebat, ut in omnibus actionibus ſuis diceret: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*, poſtquam raptus fuit in paradiſum, per viam gratiæ ſemper incidere dedignabatur, niſi etiam operum bonorum adjungeret merita, propter quæ dicere poſſet: *Bonum certamen certavi &c. reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Xenophon Ageſilaum hoc encomio extollebat: quod ſcilicet *gloria nullius tangeretur dulcedine, quam non ſuis ſibi laboribus comparaſſet*: Quod hominis gentilis exemplum, potens eſt ut cuilibet Chriſtiano calcar addat, ne ſolo fidei merito cœlum ſibi comparare ſe poſſe arbitretur, niſi etiam bonorum operum meritis ad illud conſequendum dignum ſe faciat. Dubitare forſitan non nemo poſſet, cur cum Deus per ſolum fidei donum, ſine bonis operibus nos cœlo dignos reddere poſſit, nihilominus inſuper ad cœlum comparandum opera bona à nobis exigat? Cui dubio Nazianzenus reſpondens, ſequenti ratione ſatisfacit, dum ait: Ideo Deum opera bona à nobis exigere, *ut ſalus noſtra non eſſet purum Dei beneficium, ſed etiam noſtrum meritum, quod nobis dignius, ac dulcius eſt.* Scribæ & Phariſæi quondam Salvatori noſtro dicebant: *Si tu es Chriſtus, dic nobis palam*, quibus ille reſpondit: *Opera quæ ego facio, ... teſtimonium perhibent de me.* Utinam idipſum de ſingulis Chriſtianis dici poſſet: *Opera, quæ faciunt, teſtimonium de eis perhibent*, quod verè ſint Chriſtiani, ſecus enim ſi fiat, fruſtra & ſine cauſa Chriſtiani nominamur, niſi etiam hoc nomine per opera bona dignos efficiamus: Nam ut S. Leo ait: *Fruſtra appellamur Chriſtiani; ſi imitatores non ſumus Chriſti, qui ideo ſe viam eſſe dixit, ut converſatio Magiſtri forma eſſet Diſcipuli.*

S. Bern. ſer. 15. in Cant.
Unde colligere poſſimus nos eſſe veros Chriſtianos.
Philipp. 1. v. 29.
Deut. 10. 20.
Hugo de S. Vict.
1. Cor. 15. v. 10.
2. Tim. 4. v. 7. 8.
Xenophon. de laud. Ageſilai. Ageſilaus nullam æſtimabat gloriam, quam ſuis laboribus non acquiſiviſſet.
Cur Chriſtus ob ſolam fidem nobis dare non velit cœlom.
Nazianz. orat. 1.
Joan. 10. 24.
Ibid. v. 25.
S. Leo ſer. 5. de Nativit.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Perſtringuntur, qui Chriſtianorum & fidelium quidem nomine inſigniuntur, ſed inaniter & ſine fructu; Conſideratur inſuper hujus nominis præſtantia pariter & obligatio; Quæ eidem correſpondere tenemur.

THEMA.

Nomen habes quod vivas, & mortuus es, ... Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo, Apoc. 3. v. 1. & 2.

1. UTinam de innumeris Chriſtianis idipſum dici non poſſet, quod huic Epiſcopo, qui in bonis operibus deficiebat, exprobratum fuit, nimirum: *Nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Etenim digniſſimum & vivificum eſt nomen, quo Chriſtianus honoratur, quod Deus illis ſolis communicat, qui ſe per bona opera vita gratiæ dignos conſtituunt. At vero, propter impiorum Chriſtianorum multitudinem, affirmari poſſe videtur: *Mortuus es*; Nam ut S. Auguſtinus, de ſui temporis Chri-

Qui ſolo nomine fideles ſunt, vere mortui eſſe cenſentur.

Christianis olt: *Totus mundus Christianus est, & totus mundus impius.* Salvianus Episcopus Massiliensis, qui eodem sæculo post Augustinum visit, pariter asserit, suo tempore abusus & scandala in fidelibus ita passim prævaluisse, ut paucis exceptis, vix ullus Christianorum nomine dignus æstimari possit; Unde ait: *Cum penè nullam Christianorum omnium partem, penè nullum Ecclesiarum omnium angulum, non plenum omni offensione, & omnium lethalium peccatorum labe videamus, quid est, in quo nobis de Christiano nomine blandiamur?* S. Bernardinus Senensis, S. Augustinum citat qui in libro, quem *de vita Christiana* composuit, ita discurrit: Quid adeo vanos est & stolidus, qui cum ignorans sit, nec legere possit, advocati nomen & munus sibi vendicare præsumat? Quis adeo temerarius & insipiens erit, ut militem se esse glorietur, cum arma gerere & tractare nesciat? Nullus etenim nomen aliquod sibi vendicat, cui per artem & professionem nominis correspondere nequit. Ut quis sutor appelletur, artem calceos faciendi, ut sciat necessum est. Sic quoque nullus sibi fabri ferrarii, vel aurificis nomen assumit, nisi utriusque artis peritiam habeat. Unde S. Augustinus & S. Bernardinus unanimiter in hæc verba concludunt. *Talibus exemplis agnoscimus, nullum nomen sine actu, sed omne nomen ex actu causari. Ergo inquomodo Christianus diceris, in quo nullus Christi actus apparet?* Multis utique in gremio Ecclesiæ impiè viventibus, & tamen Christiano nomine insignitis, adaptari potest quod S. Paulus ad Romanos scribit: *Non omnes qui ex Israël sunt, sunt Israëlitæ, Neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii* Unde S. Augustinus quemdam perditæ vitæ hominem, qui se Christianum esse jactabat, his verbis perstringit. *Quomodo te gloriaris esse Christianum? nomen habes & facta non habes, si autem nomen secutum fuerit opus, dicat te quisquam paganum, tu factis ostende te Christianum; Nam si factis non ostendis te Christianum, omnes te Christianum vocent, quid prodest tibi nomen, ubi res non invenitur?* idem S. Doctor in tractatu præcedenti dixerat: Quot sunt qui vocantur Medici, & artem curandi nesciunt? Quot sunt stipendiarii milites qui ad vigilias noctu agendas conscripti sunt, & tamen tota nocte dormiendo stertunt? *Sic multi vocantur Christiani & in rebus non inveniuntur; quia hoc quod vocantur, non sunt, id est in vita, in moribus, in fide, in spe, in charitate.*

S. Aug. T. 9. tr. 4. in 1. Joan. c. 3. Salvian. l. 3. de Provid.

S. Bernard. Sen. T. 1. ser. 45. A. 3. c. 1. Talium stoliditas explodizur variis similitudinibus.

Rom. 9. v. 6.

S. Aug. tr. 5. in 1. Joan. cir. fin.

S. Aug. tr. 4. ibid. c. 5.

2. S. Ambrosius reprehendit illos; qui sibi se in portu esse, & salutem suam in securo positam persuadent, eo quod in Petri navicula navigent; Nequaquam id vobis persuadeatis, inquit S. Doctor: *Non nobis sufficit, quod Christianum nomen accipimus, si opera nostra Christiana non fecerimus.* Quis umquam repertus est, qui humeros suos vere & realiter ponderoso Crucis Christi ligno supposuerit, illudque ad Calvariæ montem extulerit, sicut fecit Heraclius Imperator, qui illud cum tanto Christianorum gaudio à Persis recuperavit? & tamen quando pius hic Princeps montem sanctum conscendere cœpit, se veluti ab invisibili quadam manu retrorsum agi sensit, adeo ut ne unico quidem passu progredi potuerit. Quis hoc non obstupescat? Numquid Salvator omnes legis Evangelicæ sequaces ad crucem suam portandam invitaverat, dicens: *Si quis vult post me venire ... tollat crucem suam & sequatur me?* Numquid summa Crucis gloria erat, quod tantus mundi Monarcha ejus pondere humeros suos onerarct? & tamen ut ex nota omnibus Historia constat, montem Calvariæ ascendere prohibitus fuit, & progredi non potuit; Et quam hujus repulsæ causam fuisse existimatis? nimirum quia Imperator auro & lapidibus pretiosis ornatus, magnifica cum pompa in processione gradiebatur; Ideoque Zacharias Patriarcha Jerosolymitanus miraculo hoc conspecto idem dixit: *Vide Imperator, ne isto triumphali ornatu in cruce ferenda parum Jesu Christi paupertatem & humilitatem, tum Heraclius abjecto amplissimo vestitu, detractisque Caceis ac plebejo amictu indutus, reliquum via facile confecit, & in eodem Calvariæ loco crucem statuit, unde fuerat à Persis asportata.* Ex quo facto B. Petrus Damianus sequens ad propositum nostrum elicit documentum: *Nec sibi quisquam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat.* Nihil proderat Heraclio, quod idem met lignum in quo Redemptor noster crucifixus fuerat humeris suis impositum portaret, nisi etiam idipsum per internæ humilitatis, compunctionis, & contemptus sui ipsius, actus pie honoraret: Ita quoque nihil prodest fideli spe in suo Christiano nomine insignitum esse, si Deo infidelis existat; Nam ut S. Basilius in Epistula quadam ad Amphilochium scribit: *Si quis accepto nomine Christianismi Christum contumelia afficit, nulla est illi appellationis utilitas.*

S. Ambr. ser 58. Nomen Christiani non sufficit sine operibus Christianis.

Cur Heraclius Imperator prima vice crucem Christi ad montem Calvariæ portare non potuerit.

Matth. 16. v. 24.

B. Petr. Dam. ser. de Invent. S. Crucis cir. fin.

S. Basil. Epist. ad Amphilech.

3. S. Isidorus, unde Christiani nomen derivetur, his verbis optè declarat: *Christianus, quantum interpretatio ostendit, de unctione dicitur, sive de nomine authoris & creatoris, à Christo enim Christiani sunt cognominati. Non autem se glorietur Christianum, qui nomen habet & facta non habet. Ubi autem nomen secutum fuerit opus, certissimè ille est Christianus, quia se factis ostendit Christianum, ambulans sicut & ille ambulavit, à quo & nomen traxit.* Hujus autem dignitate nominis sola peccata, iniquitates & offensæ Dei privare nos possunt. S. Paulus sequentibus verbis rationem reddit, cur Deus multos à fide apostatare permittat: *Ideo* inquit, *mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.* Unde & Origenes ad nostram eruditionem, licet cum erga suo profectu ita scribit: *Nemo in tali periculo falsi dogmatis facile separatur & fallitur, nisi qui nudus est ab operibus bonis; propterea & Apostolus dicit de ipso periculo, pro eo quod charitatem veritatis non acceperunt, dabit illis operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur homines, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.* Salvianus quoque eamdem causam assignat, cur multi gloriosissimi hujus nominis Christianorum virtutem amittant dum ait: *Quo fit ut etiam nos, qui nos Christianos esse diximus, perdamus vim tanti nominis vitio pravitatis, omnino enim nihil prodest nomen sanctum habere sine moribus, quia vita a professione discordans, abrogat illustris tituli honorem; per indignorum actuum vilitatem.*

S. Isidor. l. 7. Orig. c. 14. Unde dicantur Christiani.

S. Paul. 2. Thes. 2. v. 16.

Orig. Tr. 29. in Matth.

Salvian. l. 1. de Provid.

4. S. Ephrem ex professo probare nititur, non omnes qui Christiani appellantur, verè tales esse, quia multi illorum *nomen habent quod vivant, & mortui sunt.* Ecce tibi ipsissima ejus verba: *Volo demonstrare, ac planum vobis facere ex sacris Scripturis, non omnes qui dicuntur Christiani, eos esse Christianos, sed solo ipso nomine vocari, & nuda nominis appellatione seduci ac decipi.* Nazianzenus in quadam oratione animam fidelem his verbis alloquitur: *Christianus vocaris vocaberis sane, & maneas in nomine atque adeo in re;* Quasi dicere vellet, non sufficit ipsa denominatio,

S. Ephrem. T. 3. advers. impios hæret. Non omnes sunt Christiani, qui taliter nominantur.

Nazian. orat. 31.

nisi etiam opera nomini & professioni Christianæ correspondeant; Ac proinde in oratione 17. hoc Christianis tradit consilium: *Ex operibus fidem, terraque vestra fœcunditatem ostendite.* Ad quorum omnium probationem optimè servit celebris illa Salviani sententia asserentis: *Apertè hoc totum in quod revolvitur, ut qui Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur, nomen enim sine actu, atque officio suo nihil est.* Idem quoque S. Doctor in eodem libro nonnullas instituit circa fideles considerationes, ut ostendat, quod quia hi veri Dei, divinorumque præceptorum ejus notitiam non habuerunt, non adeo sint culpabiles, sicut nos sumus, si in clara Evangelii luce reprehensibiliter vivamus, dicit enim, *Numquid dici de illis istorum potest: Ubi Catholica est lex quam credunt? Ubi pietatis & castitatis præcepta quæ discunt? Evangelia legunt & impudici sunt; Apostolos audiunt, & inebriantur; Christum sequuntur & rapiunt, vitam improbam agunt, & probam legem habere se dicunt.* Vere in ejusmodi falsos fideles, divina illa quadrat comminatio: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ erunt.*

Nazianz. orat. 17. *Salvian. l. 4. de Provid.* *Salvian. ibid.*

5. Dionysius Carthusianus super caput secundum S. Jacobi Apostoli de nostra Evangelica gratiæ lege ita scribit: *Quanto cæteris legibus est perfectior, tanto ad virtuosiorem vitam suos obligat professores. Christiani ad perfectiorem astricti sunt vitam, quam in veteri lege tenebantur Judæi, præsertim quia & ampliora, & eminentiora beneficia desuper exhibita sunt populo Christiano, quam Judæis in veteri Testamento, aut gentilibus in lege naturæ.* Adducit quoque illa S. Gregorii verba, circa parabolam talentorum ita loquentis: *Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum;* Unde sequentem deducit conclusionem: *Ideo Christiani Deo subjectiores, devotiores, & gratiosiores esse tenentur.*

Dion. Carth. Jacob. 2. Quando Lex Christiana est perfectior, eo magis nos obligat ad virtuose vivendum. *S. Greg.*

6. Eximius utique favor est, cum magnus aliquis Princeps nomen, cognomen, arma, & sigillum suum alicui subditorum suorum communicat; Qua in re, sicuti minime vulgaris erga illum benevolentiæ signum exhibet, ita pariter eumdem ad majorem obligat fidelitatem, obsequium exactioremque in ejus servitio observantiam. Jam verò constat, quod suprema illa Majestas, *quam adorant Dominationes, tremunt Potestates*, ex solo sui erga nos amoris instinctu, creaturæ dignata sit communicare, vocationem ad sanctam fidem suam, eamque nomine Christianorum, quod à sancto nomine suo derivatur (siquidem à *Christo dicti sumus Christiani*) insignierit; unde S. Petrus nobis ob id congratulans ait: *Vos autem genus electum,... gens sancta, populus acquisitionis, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum, Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei.* Unde S. Paulus, qui una cum S. Petro in lege Christi nos erudivit (*Petrus Apostolus, & Paulus Doctor gentium ipsi nos docuerunt legem tuam Domine*) ad gratitudinem ob id Deo exhibendam nos extimulat, dicens: *Gratias agentes Deo Patri qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine;* Ubi conservandum est illud Ly *fortis*, siquidem gloriosum hoc Christianorum nomen, sine ullo nostro merito ex sola Dei erga nos benignitate sortiti sumus. Hujus à nobis debitæ erga Deum gratitudinis minime oblita fuit sanctissima Virgo Maria, quæ in virgineo suo cantico Deo gratias agens, inquit: *Quia fecit mihi magna qui potens est*, moxque subjungit: *Et sanctum nomen ejus;* Eamdem quoque reflexionem merito apud se facere deberent omnes Christiani, recogitando immensa quæ ex eo receperant beneficia, ac demum serio meditari & dicere; *& sanctum nomen ejus*, quia nomen hoc Christianorum, quod à Christo hæreditavimus, sanctum omnino est, magnamque à nobis morum sanctitatem requirit, ne nobis à Christo dicatur, quod Alexander Magnus militi cuipiam, qui pariter Alexander vocabatur, dixisse legitur: *Aut muta hoc nomen, aut gere te ut Alexandrum*, vel *aut muta hoc nomen Christiani, aut gere te ut Christianum.*

Magna gratia & honor nobis est quod à Christo vocemur Christiani. *1. Petr. 2. v. 9.* *Ibid. v. 10.* *Coloss. 1. v. 12.* Hinc nos decet esse gratos Deo bene operando. *Luc. 1. v. 49.*

7. Olim Christianos Galilæos appellatos fuisse novimus, unde duo illi Angeli in Ascensione Christi Apostolis dixerunt: *Viri Galilæi quid statis aspicientes;* ac proinde S. Thomas de Villa nova Christianis otiosis & malè viventibus improperat, dicens: *O Galilæi, ô viatores, ô peregrini quid statis? quid hæretis?* neque enim sequaces Christi otiosos & inertes esse convenit; Imo sanctus Epiphanius scribit: In Ægypto populos ad fidem Christi noviter conversos à Jesu Jessæos fuisse vocatos, quia admirabili vitæ sanctitate præfulgebant. Eusebius quoque Cæsariensis in historia Ecclesiastica refert, Evangelii sequaces in urbe Antiochena veluti *in florido & fertili solo* primitus appellatos fuisse Christianos. Unde deducitur, omnes Christianos ibidem concorditer multos progerminasse veræ pietatis flores & fructus. *Declarat porrò idem Propheta*, id est, Isaias, inquit præfatus Eusebius, *hanc appellationem quodammodo futuram, dicens; His qui mihi inserviunt, nomen novum imponetur, quod in terra erit benedictum;* Illa omnia verba sunt ejusdem Eusebii) *quæ Christiani nomen in se continet; nimirum ut sit Christianus, qui per Christi cognitionem & doctrinam, modestia, justitia, arduarum rerum in vita perpessione & tolerantia, virtutis constantia, pietatis etiam verique cultus confessione uni soli Deo super omnia præstat, excellatque.*

Olim Christiani appellati fuerunt Galilæi. *Act. Ap. 1. 11.* *S. Thom. de Villa Nov. serm. de Asc. Dom.* *S. Epiph. Hær. 29.* *Euseb. Cæs. T. 2. l. 2. c. 3. Hist.* In Ægypto vocati fuerunt Jessæi à Jesu. Antiochiæ vero, christiani.

8. De Apostolis, qui omnibus Christi fidelibus velut specula proponuntur, in Actis Apostolorum scribitur: *Apostoli ibant gaudentes à conspectu Concilii;* at vero quanam de causa, seu ex quo motivo etiam inter contumelias & flagella quibus affligebantur, tantopere gaudebant? *Quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Plinius in Panegyrico Trajani de hoc Imperatore scribit: *Nomen illud, quod alio primo statim principatus die Imperatoris & Cæsaris receperunt, tunc usque eo distulisti, donec tu quoque beneficiorum tuorum parcissimus æstimator, jam te mereri fatereris.* Eodem quoque modo Christianus quilibet hoc se nomine indignum merito reputare deberet, donec opera faciat, quæ hoc nomine digna censeri possint.

Acta Apost. 4. v. 41. *Ibidem.* Christianus hoc nomine se indignum æstimat si non faciat opera hoc nomine digna. *Plin. in Trajano.*

9. De hoc honorificentissimo nomine Isaias Propheta Evangelicus vaticinatus fuit, quando ait: *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit;* vocat autem Christiani nomen novum, quia ab illis, qui eo insigniti sunt, vitæ & morum exigit novitatem; *Ita & nos in novitate vitæ ambulemus;* Quod ut à nobis fiat, S. Paulus nos hortatur, dicens: *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi facite;* hoc enim Christiani nomen secum importat, nam ut D. Chrysostomus in celebri illa sententia (quæ seriam à nobis Christianis considerationem meretur) inquit: *Nomina quo magis insignia, eo magis onerosa sunt.*

Isa. 62. v. 2. Nomen Christiani, ab Isaia vocatur novum, & qua de causa. *Rom. 6. v. 4.* *Coloss. 3. 17.* *D. Chrys. Hom. 21. ad pop.*

10. Undenam suam hoc nomen quo Christiani fide-

1. Cor. 1. v. 9. Magna gratia est quod vocemur Fideles.

fideles appellantur, traxisse putas originem? S. Paulus idipsum insinuat, dicens: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filii ejus Jesu Christi Domini nostri.* Hoc igitur nomen *fideles* quod adeo insigne est atque eximium, ab ipsomet Deo promanavit, qui illud Filii sui Jesu Christi sequacibus dignatus est communicare. De quo nomine S. Cyrillus Jerosolymitan. ita scribit: *Quantum nobis Dominus dignitatibus contulerit ab ordine Catechumenorum ad fideles translatis, Paulus ait: Fidelis Deus per quem vocati estis in participationem filii ejus, Deo fidelis nomine vocato, & tu hanc eamdem accipis appellationem, magnamque accipis dignitatem, quemadmodum enim Deus bonus & justus vocatur, & omnipotens & opifex universorum, sic & fidelis; Cogita igitur in quantam provehereris dignitatem cum divinæ factus es particeps appellationis.* Simili igitur ratione, si undenam nomen illud, Christianus, suam deducat originem, ponderare velimus, fatendum utique nobis erit, hujus nominis insignem magnificentiam, magnam nobis imponere obligationem; ut eidem nomini per condignam vitam respondeamus, nam ut S. Bernardus ait: *Christiani à Christo nomen acceperunt, & opera pretium est, ut sicut sunt hæredes nominis, ita sint imitatores sanctitatis.* Qua de re præceptum habemus a Spiritu Sancto per os S. Pauli Ecclesiæ traditum, qui dicit: *Cognovit Dominus, qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Quod si igitur intra modestiæ limites se continere jubeantur, qui Christi nomen nominant, quanto magis Christiani sancte & juste vivere debent, qui illud profitentur? Regius Propheta David inquit: *Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus*, sed quamnam ex illa præmissa deducit consequentiam? *Et non respexit in vanitates & insanias falsas.*

S. Cyrill. Jer. Catech. 5.

Nomen Christiani à Christo habemus, cui vita condigna respondere debemus.

S. Bern. in sententiis.

2. Tim. 2. v. 19.

Psal. 39. v. 5.

Ibidem.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eamdem per vitia & peccata sua effective negent.

THEMA.

Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, Ad Tit. 1. v. 16.

1. S. Apostolus Titum exhortans: ut Christianos illos, quos recenter ad legem Evangelicam conspiraverat, bonis operibus mediantibus in fide confirmaret, his eum verbis affatur: *Increpa illos dure, ut sani sint in fide.* Demum vero abusum quemdam inter Christianos Novitios irrepsisse indicat: qui deinceps per omnia sæcula in Ecclesiam cum ingenti illius præjudicio dimanavit, illum videlicet cujus in verbis thematis facta est mentio: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.*

Tit. 1. v. 13.

Quod debemus esse in fide.

2. S. Ambrosius ad titulum illum se reflectit, quo S. Paulus ad Romanos scribens utitur, dicit enim: *Paulus servus Jesu Christi*, & considerans quod idem Apostolus antea Saulus vocatus fuerit, hujus mutati nominis indicat mysterium, dicens: *Apud veteres ratione nomina componebantur, ut Isaac propter risum, & Jacob propter calcaneum, ita & iste propter inquietudinem Saulus est nuncupatus, postquam autem credidit, ex Saulo Paulum se dicit, hoc est, immutatum.* Nobis quando in undis baptismalibus abluimur, nomen imponitur, & ab illo tempore denominantur Christiani, ut hoc impositi nominis monimento excitati mores nostros immutemus, eosque dictaminibus legis, quam profitemur, conformemus. Cavendum tamen nobis est, ne nomen hoc solis profiteamur verbis; sed potius effectibus & operibus idipsum præstemus; prout S. Paulus fecit, de quo Christus: *Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati*; nam ad honorem illius nominis; quod omnibus erat gentibus annuntiaturus, integram ac prolixam toleravit Passionum & miseriarum Iliadem.

Rom. 1. v. 1.

S. Ambr. in c. 1. ad Rom.

S. Paulus se nominat servum Christi, ut insinuet operandum sibi esse.

Act. Apost. 9. v. 16.

3. Observat S. Bonaventura, rem aliquam quæ non vere, sed ficte talis est, proprie non mereri nomen quod illi attribuitur; sic enim v. g. leo depictus, non est verus leo; scutum æneum, non est aureum, licet tale esse videatur: *Tales autem*, inquit, *falsi sunt & ficti Christiani, de quibus dicitur: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Porro Salvianus culpam Christiani aggravari dicit ex arctiori obligatione, qua Christiani strictius adstringuntur ad hoc, ut tanto fideliores sint in divino servitio, quanto magis gloriosum hoc fidelium nomen per se ferunt; *Ideo*, inquit, *hoc ipso Christiani deteriores sunt, quia meliores esse deberent; non probant, quod confitentur, & impugnant professionem suam moribus, magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis excusat, & reatus impii est pium nomen.* Audiatis velim, quo nomine S. Jacobus Apostolus Christianum bonis operibus destitutum expresserit: *Vis scire*, inquit: *ô homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est*; ac proinde S. Ephrem de eisdem scribit: *Vere mortui sunt omnes, qui Deum nosse profitentur: factis autem negant, cum sint execrabiles & increduli, & ad omne opus bonum reprobi.*

S. Bonav. in Diæta. sal. Tit. 5. c. 3.

Rex pictæ non sunt verè hoc, quod repræsentant.

Salvian. l. 4. de Prov.

Sic nec ficti Christiani, vocantur enim inanes.

Jac. 2. v. 20.

S. Ephrem. T. 1. de vita spirit. n. 91.

4. S. Justinus Martyr in Apologia 2. pro Christianis Christianorum nomine indignos esse censet omnes illos, qui fidem lingua confitentur, quam operibus conculcant, & perfide negant. *Etenim*, inquit, *qui non ita vivere comperiuntur, sicut ille docuit, certum id documentum est, non esse Christianos, quamvis doctrinam Christi lingua profiteantur, non enim profitentes tantum, sed operibus simul professionem confirmantes salvatum iri dicit.* In cujus probationem protestationem illam adducit à Christo Matth. c. 7. factam, videlicet: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.* S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam, de fide quæ profitenda erat, disserens, modum illam profitendi tradit, ut professio talis æternæ saluti comparandæ proficua sit: dicit enim breviter: *Fides operibus potius, quam sermonibus prædicari debet*; adque probandum textum illum S. Pauli adducit in præsenti themate à nobis adductum, & demum subjungit: *Divinum oraculum clamat, populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me*, quale autem damnum ex ejusmodi professione secundùm exteriorem tantum apparentiam facta resultet, protinus subjungit Deus, inquiens: *Frustra colunt me*, quasi dicere vellet, tales inutiliter & sine fructu fidelium nomine insigniuntur, nam *ex operibus & non ex sermonibus, quæ abdita sunt, indicari debent.* S. Bernardus cuidam solo nomine Christiano, malis autem moribus gentili acriter, sed convenienter his verbis improperat: *Confiteris te nosse Deum,*

S. Justin Mart. Apol. 2. pro Chr.

Christiani vere non sunt, qui non faciunt quod Christus docuit.

Matth. 7. 21.

S. Isid. Pel. l. 3. Ep. 158.

S. Bern.

ser. 25. in Cant.

Stulta divisio, qua lingua datur Deo, & cor diabolo.

Deum, factis autem negas? non recte plane, sed impie linguam Christo, animam dedisti diabolo. At vero, ut idem mellifluus Doctor ait: Quænam est stulta hæc divisio, qua lingua Deo datur, fidem ejus confitendo, anima vero quæ Creatori & Redemptori suo mille titulis debetur, dæmoni ceditur? S. Gregor. super verba illa Jobi: *Quando secreto Deus erat in tabernaculo meo*; quidnam in sensu spirituali significent, his verbis indicat: *Quibus verbis non immerito etiam simulatio religionis plangitur, quia nonnulli etiam nunc Christiani esse non appetunt, sed videri. His videlicet Deus in publico est, non in secreto; sed sancta Ecclesia Deum in secreto habere desiderat, quia illos vere fideles respicit, quos ad fidei vitam corde pleno permanere cognoscit.* Porro plenum hoc cor, quod Deus à Christiano desiderat, fides quædam est à bonis operibus vivificata, atque Episcopo illi cujus in c. 3. Apocal. mentio fit, dictum fuit: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es, ... Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Etenim multis Christianis nonnumquam accidet, quod etiam extrinsecus sancte operentur; Intrinsecus autem rectitudo finis & intentionis, quæ actionem specificat, & qualificat, in illis desideretur.

Job 29. v. 4.

S. Greg. lib. 19 mor. c. 9.

Apoc. 3. v. 1.

S. Gregor. l. 21. mor. c. 1.

Fideli Christiani repelluntur ab Ecclesia.

5. Idem mex S. Greg. illum Jobi textum: *Quasi impios percussit eos in loco videntium*, exponens, novum quoddam exorditur capitulum, cui hunc præfigit titulum: *Quod locus videntium Deum sit sancta Ecclesia, à quo justo judicio falsi & ficti repelluntur, quia veritatem fidei scientes contemnunt.* In hujus vero Capitis progressu, rationem assignat, cur Ecclesia locus esse dicatur visionis. *In ipsa enim*, inquit, *recte consistitur, ut lumen verum, quod Deus est, videatur.* Pergit quoque ulterius, illorum ostendendo supplicium, qui in loco lucis tenebras amant: *Dicatur de his*, inquit, *quorum vitam Paulus Apostolus notat, qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant: quasi impios percussit eos in loco videntium. Ibi quidem stabant, ubi Deum videre videbantur, ubi tenebras dilexerunt; ubi lumen veritatis aspicitur, & quamvis apertos habuerunt oculos in fide, tenuerunt tamen eos clausos in opere.*

Apoc. 11. 2.

Per atrium quod foris est, jure significantur falsi Christiani.

6. In principio cap. 11. Apocalypseos verba nonnulla leguntur, quæ prima facie contradictoria esse videntur; videlicet: *Atrium autem quod est foris templum, ejice foras.* Quis atrium anteriorem Ecclesiæ partem, eique conjunctam esse ignorat; qua igitur foras ejici & dimoveri poterit? Richardus à S. Victore dubii hujus nodum resolvit; dum verba hæc in sensu spirituali exponit, dicens: *Atrium falsi Christiani sunt, qui videntur consecrati, eo quod sint baptizati, sed pleni sunt cadaveribus, id est, vitiis & pravis operibus, qui quamvis fidelibus juncti sunt nomine, longe tamen ab eis sunt actione. Isti foras ejiciuntur, quoties à fidelibus separari prædicantur.* Propriissima certe est hæc atrii similitudo, siquidem tametsi pars quædam Ecclesiæ sit, eique appropinquet, nihilominus revera foris est: Ita quoque mali Christiani, tametsi ratione Baptismi ad Ecclesiam pertineant, ratione tamen malæ vitæ suæ à bonis sunt exclusi, & emolumentis, quorum alias per fidelium mutuam communionem futuri fuissent participes; *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere*, quærit S. Jacobus, *opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? id est, instrumentaliter ad salutem perducere*, inquit Dionysius Carthusianus, *quasi dicat; Nequaquam; Imo reddet eum magis damnabilem; quoniam servus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulavit multis. Ideo malus Christianus gravius condemnatur, quam infidelis cæteris paribus.*

Jacob. 2. v. 14.

Dion. Cart.

S. Thom. à Villa nova Conc. in Dom. 3. Ad.

7. S. Thomas de Villa nova quorumdam confutat impiorum excusationem, ob pravum aliorum exemplum sese justificare volentium, dicendo: Majori ex parte sic vivitur, multitudo peccantium peccandi timorem adimit, quia rarissimus est perfectus Christianus, qui Evangelium custodiat: Atque ex Pico Comite Mirandulano sequentia verba in medium adducit: *Evangelio tam confirmato, & probato tot testimoniis non credere, grandis indu ratio & pertinacia est, sed credere & profiteri, & opposito modo vivere, major insania est.* Illi metipsi, qui indubitatum interius fidei nostræ assensum præbent, & tamen conformiter illi quod credunt, minime vivunt, sæpe numero justo Dei judicio illam ipsam amittere ab eaque apostatare permittuntur, ita enim comminatur S. Gregorius: *Nonnulli fidem medullitus tenent, sed vivere fideliter nullatenus curant, insequuntur enim moribus, quod credulitate venerantur, quibus divino judicio sæpe contingit, ut per hoc quod nequiter vivunt, & illud perdant, quod salubriter credunt.* Est hac de re textus quidam S. Pauli ad Timotheum scribentis ita clarus, ut Glossa penitus non indigeat! dicit enim Apostolus: *Habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt*: Quæ verba S. Hieron. commentando inquit: *Male vivendo ipsam quoque fidem perdiderunt, quam habere videbantur, sive etiam jam vitia defendentes.* Cujus irreparabilis jacturæ Theophylactus hanc rationem assignat: *Cum enim vita impura fuerit, dogmata etiam inde perversa nascuntur, ut enim metu futurorum non torqueantur, impure viventes, persuadent sibi omnia esse vana, quæ de religione nostra dicuntur.* Id quod D. Chrysostomus multorum Christianorum confirmat exemplo, qui ob malam vitam suam ad sectas transierunt hæreticorum: *Videas plurimos in profundum malorum corruisse, atque ad gentilem ritum fuisse conversos.*

Picus Mirandul.

Hi sæpe se excusant malo aliorum exemplo.

S. Greg. l. 25. mor. c. 10.

1. Tim. 1. v. 19.

S. Hieron. ibid.

Male vivendo perditur fides.

Theophyl. ibid.

D. Chrys. Hom. 5. in 1 Tim. 1.

Hug. Card. ibid.

Quinam dicantur naufragari à fide.

8. Hugo Cardinalis super illa verba: *Circa fidem naufragaverunt*, ejusdem naufragii metaphoræ insistens; ita scribit: *Conscientia bona repellitur per flagitia, fides repellitur per argumenta*; Et paulo post subdit: *Et sic fracta nave submerguntur nautæ & navigantes.* D. Chrysostomus quoque adductam prosequens similitudinem fidem navi bene munitæ comparat, dicens: *Navis munita est fides, & nota quod navis frangitur, cum aqua doctrinæ deficit, & ventus, id est, interpretatio nimis impellit, & notanter dicit: Quam quidam appetentes &c. quia sicut intellectus bonus datur omnibus facientibus eum, ita subtrahitur non facientibus. Malam ergo conscientiam peccato maculatam sequitur naufragium erroris circa fidem, id est circa credenda.* Idem S. Doctor Tom. 5. in sermone quodam, prædicto textui ad Timotheum, alium ejusdem Apostoli textum associat, in quo dicitur: *Radix omnium malorum est avaritia, per cujus cupiditatem quidam à fide aberrarunt. Vides, quod tum illi propterea naufragium fecerunt, tum isti ob hoc ipsum aberrarunt, quoniam illi bonam conscientiam repulerunt, isti vero avaritiæ adhæserunt.* Eumdem quoque sensum idem S. Pater super Ps. 127. nobis exprimit, dicens: *Multi*

D. Chrys. T. 5. serm. 23. de verb. Ap.

D. Chrysost. in Ps. 127.

ti fidem quidem perfectam habent scilicet quantum ad intellectum, vitam autem flagitiosam, omnium fuere miserrimi.

Dion. Carth. Factis Deum negant, qui tam impiè vivunt, ac si Deus non esset. Tit. 1. v. 16. S. Thomas. ad Tit. 1. Isai 29. 13

9. Hanc fidei abnegationem (*factis autem negant*) sacri Expositores per varios sensus explicant, Dionysius Carthusianus hanc illis verbis subnectit interpretationem: *Quia tam impiè vivunt, ac si Deus non esset; operibus ergo loquuntur Deum non esse, dum eum non sicut Deum honorant, nec ejus justitiam pensant*; citatque testimonium S. Joannis asserentis: *Qui se dicit nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* S. Thomas super illa citata ad Titum verba: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, Textum illum Isaiæ cap. 29. adducit, in quo dicitur: *(Populus iste ore suo & labiis suis glorificat me; cor autem ejus longe est à me) negant eum factis, qui enim peccat, in quantum est de se, negat eum factis.* Dicit insuper eos qui non curant bonam conscientiam, sed in quævis se peccata præcipitant, difficulter converti ad Deum, idque aliquot argumentis confirmat, dicens: *Sunt tria per quæ homo redit ad Deum, scil. Dei gratia. Rom. 5. justificati gratia ipsius. Secundùm est fides. Act. 15. Purificans fide corda eorum. Tertium exercitium boni operis. Rom. 2. Factores legis justificabuntur. Hæc tria excludit ab ipsis.*

Qui Deum factis negant, abominati sunt, & incredibiles.

10. Advertendum quoque est, quod postquam Apostolus execratus fuisset illos, qui ore Deum quidam confitentur, factis tamen negant: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, mox immediate subjungit: *Cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi*; ac proinde S. Thomas illos ab omnibus illis auxiliis, quæ ad Deum reducere solent, exclusos esse dicit;

S. Thom. ib.

Et quidem primo loco excludunt gratiam. *Cum sint abominati id est non accepti ad gratiam. Secundò Fidem, cum dicit: Incredibiles, id est, non apti ad credendum. Tertio quia ad omne opus bonum reprobi, id est reprobandi.* Salmeron verba illa ad Timotheum scripta (in quibus bona conscientia cum fide conjungitur, in cujus unionis defectu homo naufragii periculo exponitur) declarans ita scribit: *Cum enim conscientia ob pravos affectus tenebris respergitur, ipsa fides periclitatur, & fit naufragium, nam bona conscientia repulsa, naufragium passi sunt nonnulli, & defecerunt à fide, nihil habentes qui se recipiant, sed huc atque illuc ab undis circumferuntur.* Quibus verbis metaphoram, per quam fides navi assimilatur, aptissimam esse ostendit; Ecclesia quoque per navim adumbratur, ideoque ut plurimum in forma navis fabricatur; unde subdit: *Est apta metaphora, qua fides navi comparatur, & bona conscientia sive spes Anchora est navis; & ut navis in procelloso mari spem portus hominibus præbet, & ducit ad portum, ita fides ad salutem æternam.* S. Augustinus qui in florentioribus vitæ suæ annis longo tempore Hæreticus Manichæus fuit, & vitam dissolutissimam duxit, ab experientia loquitur, quando dicit: *Si discutiamus omnes hæreses, invenimus esse negare Christum in carne venisse. Omnes hæretici negant Christum in carne venisse. Quid miramini si Pagani negant Christum in carne venisse?* Idem quoque de Judæis & Manichæis dicit; subjungit autem sequentem propositionem valde considerabilem: *Sed dico charitati vestræ etiam omnes mali Catholici, verbis confitentur Christum in carne venisse, factis autem negant; nolite ergo esse tanquam de fide securi; Adjungite fidei vestræ vitam rectam.*

Salm. Disp. 4. ad 2. Tim 1. Quomodo aliqui naufragati sint à fide.

S. Aug. ser. 31. de ver. Apost.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Christianorum vitia & mali mores sævissimam Ecclesiæ persecutionem inferunt.

THEMA.

Ecce in pace amaritudo mea amarissima, Isai. 38. vers. 17.

1. IN Propheta Evangelico, qui futuros novæ legis gratiæ eventus ad vivum recensuit hanc invenimus Ecclesiæ plangentis lamentationem: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Nimirum se conquassatam esse conqueritur, non inter persecutionum Tyrannicarum & barbararum procellas, sed in media sudi & sereni cœli, id est, Ecclesiæ ac fidelium suorum tranquillitate & pace: Ita enim S. Bernardus hæc verba declarat. Enimvero mellifluus hic Doctor sæculo vixit calamitosissimo, in quo per varia schismata, per improbitatem & impietatem Imperatorum, quamtumvis Christianorum, per clericorum scandala & pessima exempla magnopere periclitabatur fides S. Petri, ejusque navicula; & ideo de suo tempore quo vivebat, ita scribit: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima; amara prius in nece Martyrum; amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum.* Si enim ferocissimæ Neronis, Diocletiani & Domitiani aliorumque Tyrannorum persecutiones, Calvini item & Lutheri hæreses & schismata, cum malis Catholicorum & fidelium moribus comparentur, plus Ecclesia ab his tribulatur, divexatur, laceratur & scinditur, quam ab istis; Ideo S. Bernardus inquit, quod Ecclesia quidem *amara* fuerit *in nece Martyrum, amarior in conflictu hæreticorum*, at vero quando ad impios descendit Christianos superlativo utitur, dicens: *Amarissima in moribus domesticorum.* At vero, inquit S. Bernardus, forsitan erro hoc ipsum dicendo: *Cum vivamus in pace?* Moxque nequaquam se errare subjungit; *Etenim & pax est, & non est pax; Pax à Paganis, & pax ab hæreticis, & non profecto pax a filiis; vox plangentis in tempore isto: Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me*; Quisnam vero sit ille contemptus, quo mali Christiani Ecclesiæ insultant, sequentibus verbis declarat: *Spreverunt & maculaverunt me, à turpi vita, & turpi quæstu, à turpi commercio, à negotio denique perambulante in tenebris.*

S. Ecclesia plus vexatur & tribulatur scandalis Clericorum, & mala vita Christianorum, quam persecutionibus Tyrannorum, & hæreticorum. S. Bernard. ser. 33. in Cant.

2. Porro ratio cur Ecclesia se truculentius à suis divexari & affligi censeat, est illa, quam Psalmista his verbis tradit: *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo unanimis, Dux meus & notus meus, Qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Salvianus hujus culpæ gravitatem sequentibus verbis significanter expressit, dum ait: *Omnis Christianorum omnium culpa, divinitatis injuria est.* Neque enim illi solum Christum negant, qui in tormentorum carnificina deficiunt, verum etiam hujus impietatis rei sunt omnes illi, de quibus in Discursu præcedenti egimus, nimirum *qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Unde S. Anselmus ait: *Æstimant quidem in eo tantum negari Deum si in persecutione quis à gentilibus comprehensus se negaverit esse Christianum: Ecce Apostolus*

Ratio hujus assignatur. Ps. 54. v. 13. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15.

Salv. l. 4. de Prov.

S. Anselm. ad Tit. 1

omni-

omnibus factis quæ perversa sunt Deum asserit denegari. Idem quoque Sanctus modum declarat, quo impii Christiani sceleribus suis Christum negare dicuntur; dicit enim: *Deus charitas est, & per odium denegatur charitas; Christus Sapientia est, justitia, veritas, sanctitas, fortitudo, & his similia; per insipientiam negatur sapientia; Per iniquitatem justitia; Per mendacium veritas; per turpitudinem sanctitas; per imbecillitatem animi fortitudo; & quotiescunque vincimur vitiis atque peccatis, toties Deum negamus, sicut è contrario, quoties boni quid agimus, toties Deum confitemur.*

8. Hugo Cardinalis probare nititur inexpiabiliorem esse negationem, quæ fit per mala opera, quam quæ per verba committitur, adeo ut si onus sit, qui Deum sola voce neget, & alius qui mala & scandalosa vita legem Evangelicam conculcat, in eo casu reprehensibilior sit hic quam ille: *Nam gravius est peccare facto, quam verbo, ergo eodem modo gravius est negare Deum facto, quam verbo: Ergo quilibet Christianus magis peccat, quia Christum facto negat, quam hæreticus qui verbo.* Modificat tamen propositionem istam, ostendendo consequentiam hanc non semper currere, *quia negare ut verbi est, propriè sumitur, ut facti est, sumitur impropriè; Si autem sumeretur univocè, tunc majus esset & gravius negare facto, quam verbo.* Glossa super caput 1. Epistolæ S. Pauli ad Titum similiter ita scribit: *Si negatio non tantum lingua fit, sed etiam factis, certe multos invenimus Antichristos, qui ore confitentur Christum, & moribus dissentiunt ab eo; Quisquis factis negat Christum Antichristus est, tales sunt omnes mali Catholici, qui non verbis sed factis negant.*

Hug. Card. Num. 1.

Gravius peccatur facto quam verbo.

Quod tamen modificari debet.

Gloss. Tit. 1.

4. In libro Ruth. cap. 1. Naëmi dixisse legitur: *Ne vocetis me Naëmi, id est, pulchram, sed vocate me mara, id est amaram, quia amaritudine valde replevit me Dominus omnipotens.* Per hanc mulierem amaritudine repletam Glossa interlinearis Ecclesiam inter persecutiones positam intelligit. Quam Lyranus in primis principiis suis Naëmi, id est pulchram appellari potuisse probat, siquidem de illa cœleste verificatur oraculum, dicens: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te;* quia puritas & sanctitas primorum Christianorum incomparabilis erat; Hoc verò tempore, inquit idem Lyranus meritò dicere potest: *Ne vocetis me Naëmi sed mara,* quia multi qui de bonis Ecclesiasticis magno cum luxu vivunt, illam amaritudine replent, de quibus dici potest illud Isaiæ: *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me,* pergit idem Lyranus ulterius, dicendo, quod postquam Tyrannorum cessarunt persecutiones, & Ecclesia bonis temporalibus locupletata fuit, Ecclesiastici bona illa malè impendentes, truculentius Ecclesiam persequantur, quam olim fecerint Pagani; unde dicit, *plus secundum veritatem persequuntur Ecclesiam in ista pace, quam fuerit amaricata in persecutionibus Tyrannorum.*

Ruth. 1. v. 20.

Quinam, Ecclesiam repleant amaritudine.

Gloss. Interl.

Lyranus Cant. 4. v. 14.

Isaia 1. v. 2.

5. Author quidam operibus S. Bernardi insertus, in sermone quodam ad Clerum hanc eamdem persecutionem ab inimico infernali implacabili rabie excitatam, his verbis deplorat: *Incipientem Ecclesiam persecutus est per Tyrannos, proficientem per hæreticos, jam latam & florentem, persequitur modo per motus illicitos, quod hæretici faciebant per prava dogmata hoc faciunt plures hodie per mala exempla, & tanto graviores sunt hæreticis, quanto prævalent opera verbis.* Porro nascens Ecclesia verè Naëmi appellare poterat, quando nimirum S. Paulus ad Thessalonicenses scribens; de omnibus fidelibus ait: *Omnes vos filii lucis estis, & filii diei:* Filios autem lucis illos appellat, quia infideles filii sunt tenebrarum. Ubi namque in Ægypto filii Israël morabantur, Sol clarè relucebat, non vero item in reliquis vastis illius regni regionibus, quia *facta sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti.* Extendamus obsecro oculorum nostrorum obtutum in universam terram & consideremus, quantam illius partem Turca possideat, quantam Pagani, quantam Hæretici, Schismatici & Atheistæ, si enim videbimus quam angustum sit spatium, quod à clara Evangelii luce illuminatur. Verum enim vero vel maximè miserandum est, quod etiam inter clarissimos fidei nostræ radios, tot se interponant tenebræ, tot vitiorum enormitatum & scandalorum monstra grassentur. Quod enim tot impietates inter infideles prævaleant, nihil est mirum, quia *posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ:* In nobis autem Sol veritatis Evangelicæ & Catholicæ, omnes mentis malitiæ tenebras dissipare deberet, *abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur* arma lucis, & tamen, quæ summa nostra miseria est, quantùm hæc obscuritas etiamnum abundat? *Ortus est Sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur, Exibit homo ad opus suum, & ad operationem usque ad vesperum.*

Ruth. in oper. S. Bern. ser. ad Past.

Quod hæretici olim faciebant per mala dogmata, hoc modo fit per mala exempla.

1. Thess. 5. v. 5.

Exod. 10. v. 22.

Ps. 103. v. 20.

Rom. 13. 12.

Ps. 103. 22.

Ibid. v. 23.

6. Sancta Dei Ecclesia olim per os Jobi Prophetæ his verbis lamentabatur: *Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò surrexerunt;* Ubi S. Gregorius per dexteram orientis fideles intelligit, quibus Sol veritatis Evangelicæ relucet, à quibus Ecclesia miserè se afflictam & malè tractatam conqueritur; prout idem S. Gregorius his verbis declarat: *A sinistra quippe calamitates surgerent, si à quibuslibet extra Religionem positis, & aperte Christum negantibus, persecutionis adversa sustineret. Cum verò ab aliquibus quasi fidelibus tentationem cruciamentorum patitur, quasi ad dexteram illi calamitates oriuntur, quia hi qui sub Christi nomine militant, Christi in ea nomen impugnant; Quia ab Oriente lux surgit, rectè Oriens dicitur, cujus justitiæ lumine, nostra justitiæ nox illustratur. Ad Orientis ergo dexteram calamitates surgunt, quia hi quoque ad persecutionem prosiliunt qui electa membra Redemptoris nostri esse credebantur.*

Job. 30. 12.

Persecutio ejusdem argumenti.

S. Greg. l. 20 mor. c. 18.

7. Apud Regium Psaltem Psal 30. eadem S. Mater nostra Ecclesia ad cœlestem sponsum conversa, aliam adducit lamentandi causam dicens: *Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde.* S. Augustinus legit nimium; Et subdit: *Qui sunt inimici Ecclesiæ? Pagani, Judæi. Vis videre quam omnibus pejus vivunt mali Christiani? De talibus dicit Ezechiel, quia comparantur sarmentis inutilibus;* Postquam vero S. Doctor hanc similitudinem prolixius exposuisset, in persona Ecclesiæ prosequitur dicens: *Pejus vivunt mali in sacramentis meis, quam qui ad illa numquam accesserunt,* De quibus S. Petrus ait: (*Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ;*) Cum dicit *melius erat, nonne judicavit meliores esse inimicos foris positos quam intus malè viventes, quibus premitur, & gravatur Ecclesia?* Demum vero sensum verborum illorum (*factus sum opprobrium & vicinis meis valde & timor notis meis*) declarat dicens; *id est, qui mihi jam appropinquabant ut crederent, id est vicini mei nimium deterriti sunt mala vita malorum & falsorum Christianorum. Quam multos enim putatis fratres mei velle esse Christianos, sed offendi malis moribus Christianorum? Ipsi sunt vicini qui jam appropinquabant, & nimium opprobrium illis visi sumus.* Quam quidem majorem hac persecutionem dicemus, dum mala vita nostra infideles à veritatis Evangelicæ professione ad quam se vocari sentiunt retrahit? Quapropter idem Sanctus alio in loco in hæc lamentabundus prorumpit verba: *Venis persecutor & non* fre-

Ps 30. v. 12.

S. Aug. ibid.

Mali Christiani magis affligunt Ecclesiam, quam olim Judæi & ethnici fecerint.

2. Petr. 2. 21.

Ps. 130. v. 12.

Multos etiam infideles avertunt à veritate Evangelii.

S. August. epist. 13.

fregit crura Christi; Venit Donatus, & dirupit Ecclesiam Christi. Integrum corpus in cruce inter manus persecutorum est, inter manus Christianorum non est integrum corpus Ecclesiæ? Cui miseriæ S. quoque Bernardus in sermone primo de S. Pauli conversione ingemiscit dum ait: *Videbatur jam cessasse persecutionis tempus, sed ne palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo; Et nunc quod gravius est ipsi Christum persequuntur qui ab eo utique Christiani dicuntur.* Qui idem mellifluus Doctor suum in illius temporis dissolute viventes Ecclesiasticos retorquens Discursum subnectit: *Vereor dilectissimi, ne quis forte sit & in vobis Domini persecutor, quia manifesta docuit ratio impedire salutem, esse persequi Salvatorem.* Hinc & Salvianus acuis in illos invehitur Christianos, qui cum ipsi malè vivant, de barbaris nihilominus Paganis, omnibusque aliis fidei persecutoribus lamentari non erubescunt. *Quid prodesse nobis prærogativa illa Religiosi hominis potest*, inquit ille, *quod nos Catholicos esse dicimus, quod fideles esse jactamus quod Gothos ac Vandalos hæretici nominis cum probatione despicimus, cum ipsi hæretica pravitate vivamus.*

S. Bern. ser. 1. de Convers. S. Pauli.

Salv. l. 7. de Provid.

8. S. Leo noster mirabiliter promovet intentum in sexto de Epiphania sermone, ubi impetuosas, quæ navim illam cujus ipse per multos annos timorem gessit, in præsentissimum discrimen conjiciunt, declarat procellas & tempestates; De inimico infernali, implacabili fidei persecutore, ita discurrens: *Interdictam dolet sanguinis Christiani effusionem, & quorum obtinere non potest mortem, impetit mores.* Domitiani, Valeriani, & aliorum Tyrannorum persecutiones, Ecclesiæ bonum potius promoverunt, eodem sancto Pontifice alibi sequens hoc desuper perhibente testimonium: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia sed augetur, & semper Dominicus Ager segete ditiori vestitur, dum grana quæ singula cadunt multiplicata nascuntur.* An non ita unicus Laurentius suis universum accendit orbem carbonibus? omnium Christianorum corda calefecit? Quid astutus operatus est serpens? *Non deposuit odium*, inquit idem Sanctus, *sed vertit ingenium, quo sibi mentes fidelium blandius subdat; Terrore proscriptionum, in avaritia mutas incendium.* Qui olim Christianos omnibus exuebat bonis, hodie plurimis locupletat divitiis, ut hæ illis in fomentum cedant, atque incentivum malorum omnium: *Quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit. Inflammat concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis; serit discordias, accendit iras, incitat linguas.* Qui primis in sæculis Martyres tauris æneis; lectisque excruciabat, & incinerabat ignibus, hodie fidelium corda concupiscentia accendit carnali; Et dum hodie carnifices deficiunt, qui in Martyres terrorem vibrent, qui compedes & torturas applicent, ut propter nominis Christi confessionem sanguinem eliciant; Astutissimus serpens dissensiones, rixas, inimicitiasque promovet mortales, ut genus humanum inter strages in odia æterna atque implacabilia præcipitetur. *Illi enim scandali hic fructus est*, inquit Sanctus Pontifex, *ut, qui immolatione pecudum & thuris incensione non tollitur; quibuslibet ei criminibus feriatur.* Ita Constantius Imperator Arianus ut Catholicos in suam pertraheret sectam, non minas, non supplicia, non compedes adhibuit aut vincula, quin potius ut S. Hilarius ait, blanditiis eos enervare studuit ideoque de illo dictus S. Præsul ita scribit: *Pugnamus contra persecutorem faventem, contra hostem blandientem, contra Constantium Antichristum qui non dorsa cædit; sed ventrem palpat; Non trudit carcere ad libertatem, sed intra palatium honorat ad servitutem, non latera vexat, sed cor occupat, non caput gladio dissecat, sed animam auro occidit; non contendit ne vincatur, sed adulatur, ut dominetur.*

S. Leo serm. 6. de Epiph.

Diabolus jam non urget effusionem sanguinis Christianorum, sed depravationem morum.

S. Leo ser. 5. de natali SS. Apost. Petri & Pauli.

Et quos non terret tormentis, allicit blanditiis & deliciis.

Sic egit Constantius Imperator Arianus.

S. Hilar. l. adv. Constant. Aug.

9. Quod si Ecclesia hisce diebus nostris in ea esset malorum conditione posita, in qua Salvianus illam suis temporibus fuisse repræsentat væ nobis foret, nimis enim cum manifesto periculo interitus impugnanda & persequenda foret; Sic enim dictus Salvianus loquitur: *Grave & luctuosum est quod dicturus sum; Ipsa Dei Ecclesia quæ in omnibus debet esse placatrix Dei, quid est aliud quam exacerbatrix Dei? Aut præter paucissimos quosdam, qui mala fugiunt, quid est aliud penè omnis cœtus Christianorum, quam sentina vitiorum?* Undenam putatis persecutiones adversus Religionem Catholicam excitatas suam traxisse originem? Utique à veneratione idolorum, quæ Pagani tamquam Deos adorabant, ideoque Deitatis ipsorum zelantissimi cultores ad mortem usque persequebantur illos, qui se huic cultui opponebant vel contradicebant. Glossa autem Interlinearis super illa verba Judicum (*servierunt Baalim Ac dimiserunt Dominum*) inquit: *Quod quisque super omnia diligit & colit, hoc illi Deus est*; atq; ideo quis non videt majorem fidelium partem propriorum appetituum falsa adorare numina? Ideoque dum se in cujuslibet sceleris barathrum præcipitant, paulatim fides inter illos totaliter proscribitur; Nam ut S. Isidorus ait: *Christianus malus, dum secundùm Evangelium non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit oborta tentatione facilè perdit.* Idem quoque punctum doctissimus Salmeron his verbis tangit? *Est & alia ratio*, inquit, *cur neglectus bonæ vitæ sit causa hæreseos, nimirum quia Deus in pœnam peccati hominem excæcat, & sibi derelinquit, ut Apostolus posteriori Epistola ad Thessalonicenses expressit dicens: Eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* S. Bruno Carthusianorum Patriarcha, super Epistolam S. Pauli ad Titum scribens, ait: Illa verba *cum sint incredibiles*, ita exponit, *id est non habiles credere pro nimietate impietatis suæ, Cum etiam sint reprobati ad omne opus bonum, quia nihil quod boni similitudinem habeat operantur. Plerumque enim quidam infideles faciunt talia, quæ licet verè bona non sint, bona tamen esse videntur.* Hi igitur per scandala sua multos alios depravant, ipsosque hæreticos & fidei inimicos in suis erroribus confirmant & pertinaces efficiunt.

Pauci Christiani veraciter fugiunt vitia.

Salv. l. 3. de Provid.

Judic. 2. v. 11 & 12. Interlin. ib. Quod quis maximè diligit, hoc pro Deo colit.

S. Isid. l. 2. sent. c. 2.

Salm. Dis. 4. in 1. Tim. 1.

Neglectus bonæ vitæ, causa hæreses.

S. Bruno ad Tit. 1.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Christiani qui Deum non timent, ipsis sunt dæmonibus pejores, magisque quam Pagani & Judæi reprehendi & castigari merentur.

THEMA.

Tu credis quoniam unus est Deus, bene facis, & dæmones credunt & contremiscunt. Jac. 2. ỳ. 19.

1. S. Augustinus in libro *de fide & operibus* ejus de fide bonis operibus associanda diffusè discurrit, & præcitatum S. Jacobi textũ in mediũ adducens inquit:

S. Aug. l. de fide & oper. c. 14.

de Villanova Conc. in Dom. 3. Adv. Christianorum culpa gravior est quam Paganorum.

professione Christianus, vita & moribus plus quam Paganus? Verissimum utique assertum quia ut Salvianus loco citato, nostram quam præ barbaris obligationem habemus, examinans concludit: *Ex hoc deteriores sumus, si meliores non sumus, qui meliores esse debemus, criminosior enim culpa est, ubi honestior status, si honoratur persona peccantis, peccati quoque major invidia.* In cujus confirmationem exemplum adducit à fure, seu latrone desumptum. Quamvis enim furtum damnatum sit in omnibus, nihilominus si senator delinqueret in simili, longe scelus ejus abominabilius foret, ratione dignitatis. Iterum omnibus inhibita est fornicatio, nihilominus à Religioso commissa, longe reprehensibilissima foret, *ita & nos*, loquit ille, *qui Christiani Catholici esse dicimur, si simile aliquid barbarorum impuritatibus, facimus, gravius erramus: Atrocius enim sub sancti nominis professione peccamus? Ubi sublimior est prærogativa, major est culpa; Et ipsa etiam errores nostros Religio, quam profitemur accusat.*

Job, 40. v. 18.

7. Job de inimico infernali sub nomine Behemoth tractans, alias inter proprietates & descriptiones ejus asserit quod flumina & in specie quidem Jordanem se absorpturum speraret. *Ecce absorbebit fluvium & non mirabitur, & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus.* Neglectis reliquis aquis, soli insidiatur Jordani; Cur non potius (interrogaveris mego) contra barbaros, & idololatras quàm contra illos, qui in aquis baptismalibus loti sunt, suas exercet vires? Audite S. Gregorii responsum: *Neque enim pro magno diabolus habuit, quod infidelis tulit, sed toto nunc annisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. Nemo igitur sibi fidem sine operibus sufficere posse confidat, cum scimus quod scriptum sit, fides sine operibus mortua est; Nullus Behemoth morsum ex sola confessione fidei planè evasisse se existimet, quia jam quidem fluvium absorbuit, sed adhuc Jordanem sitit, & toties in os illius Jordanis influit, quoties Christianus quisque ad iniquitatem defluit.*

S.Greg. l.33 mor. c. 6.

8. Considerari quoque merentur illa ad Romanos scripta verba: *Lex enim iram operatur;* Ex quo enim lex Dux & Regula est omnium operum humanorum potius dicendum videbatur, quod *lex lux sit & via vitæ;* Et tamen revera meram verba illa veritatem continent, dum verbis sequentibus explicantur, quibus Apostolus dicit: *Ubi enim non est lex nec prævaricatio:* Nam ut Salvianus inquit: *Hoc dicto utiq; ostendit Christianos tantum cum peccaverint legis prævaricatores esse; Paganos autem, qui legem nesciant, sine prævaricatione peccare, quia nullus potest esse rei prævaricator quam nescit. Nos ergo tantum prævaricatores sumus divinæ legis, qui legem legimus & non facimus eam, ac per hoc nihil est aliud scientia nostra, quam culpa, qui ad hoc tantummodo legem novimus, ut majori offensione peccemus, quia quod lectione & corde novimus, libidine ac despectione calcamus, & ideo rectissimè Apostolicum illud ad omnem dicitur Christianum: Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras, nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes; cujus ergo criminis rei sint Christiani, ex hoc uno intelligi potest, quia nomen Dei infamant.*

Rom. 4. 15. Quomodo lex Christianorum operetur iram. *Prov. 6. v. 23. Rom. 4. 15. Salv. l. 4. de Provid.*

9. S. Bonaventura in sermone de Cathedra S. Petri, Catholicum impium culpabiliorem Pagano esse probare volens, sequens format argumentum: Demus casum quod duo ad serviendum cuidam Domino sint astricti, & tamen ambo debitum illi servitium exhibere renuant; Domino vero neglectus ipsorum causam postulanti primus respondeat: Ego te Dominum meum esse ignoro nec te cognosco; Si enim te legitimum supra me Dominum habere scirem, utique non servirem alteri: Alter vero diceret; *Scio bene & sentio te Dominum meum esse, sed nolo tibi servire, numquid non valde gravius offenderet Dominum iste secundus, cum ille Dominum non contemnat, hic vero contemnat & omnino ingratus existat?* Idem quoque Seraphicus Doctor exemplum adducit S. Macharii, qui in deserto invento mortui hominis cranio, illud cujus esset interrogavit; Quod protinus se Sacerdotis idolorum cranium esse respondit; Interrogatum vero denuo, an in inferno sub se inferiores haberet, qui acerbius torquerentur, respondit: *Sunt quidem inferiores nobis Judæi qui Dominum cognoverunt, & legem ab eo acceperunt, & adhuc inferiores cæteris mali Christiani sunt, qui redemptionis beneficium cognoverunt, & ex hoc ingrati fuerunt.*

S. Bonav. f. s in Cath. S. Petri.

S. Bonav. Exemplum.

10. Quidam valde illuminatus Dei servus dicere solebat ad infernum pagani, ad infernum Turcæ, ad infernum Atheistæ; ad infernum Hebræi; at vero ad profundissimum inferni barathrum mali Christiani, sicut lumen eorum, ita & tenebræ eorum ac proinde idem Seraphicus in alio quodam sermone salubriter monet dicens: *O quantum tenentur Deum laudare, Deum amare, Deum prædicare, qui ad hoc vocati sunt ut Deum agnoscant, & Christiani fiant & cum Saracenis & aliis multis in errore non permaneant, sed væ talibus si Deum cognoscunt, sed non ut Deum honorant. Non servientes Deo Christiani, plus quam Saraceni & Pagani puniendi sunt.* Ac proinde quando contra Judæos ita accendimur eo quod Christum benefactorem suum lapidare & occidere, moliti fuerint, ingrediamur intra nosmetipsos, nosque malis moribus nostris ipsis longè reprehensibiliores magisque reos esse consideremus; Qua de re S. Ambrosium audiamus his verbis loquentem: *Videte fratres, ne per opera vel cogitationes malas lapidetis Jesum, lapidetis Salvatorem cum Judæis incredulis, de quibus hodie dicitur: Tulerunt ergo lapides Judæi ut jacerent in eum; fortè dicitis malum fecerunt Judæi, qui eum lapidare voluerunt & qui eum crucifixerunt scitote & firmiter credite, quia hoc faciunt Christiani hodie male viventes, eo quod tunc vitiis Christum persequuntur.* Unde D. Chrysostomus ait; quod si Judæi severè examinandi & puniendi sunt, multo magis nobis timendum & tremendum erit: *Quam nos veniam speremus esse assecuturos? cujusmodi excusationem prætexemus nostri purgandi causa? quo tanta gratia cumulati, inexplicabili etiam cohonestari honore? Ad hæc qui spe certa percepimus nobis promissam immortalitatem & ecce ad parem illis devolvimur paupertatem.*

S. Bonav. f. 1. de uno Mart.

S. Ambros. ser. 44.

Pravi fideles lapidant Jesum.

D. Chrysost. T. 3. enarr. in Isa. c. 2.

11. S. Hieronymus ad improperium illud apud Ezechielem civitati sanctæ Jerusalem factum videlicet: *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan* se reflectens dicit: *Quod si Jerusalem, cujus tanta nobilitate erat, quæ de Abraham, Isaac, & Jacob stirpe descendens Deum habuit Patrem audivit: Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan, Pater tuus Amorrhæus & Mater tua Cethæa. Si illa unquam hoc audivit, quid de nobis fiet, qui vocati ex gentium sordibus, omnem maculam in lavacro Salvatoris amisimus? Si pollueriimus indumentum & non habuerimus in convivio vestem nuptialem?* S. Antonius de Padua de Judæis scribit: *Christo sitienti in cruce, non calicem aqua frigida, sed acetum*

Ezech. 16. v. 3. S. Hieron. Propinant ei acetum felle mixtum.

S. Ant. de Pad. f. in

Dom. 23. post Pent.

acetum felle mixtum obtulerunt, qui cum gustasset, noluit bibere, qui amaritudinem, id est culpam pœna gustavit nostra, sed culpam non sibi incorporavit. Hoc idem faciunt Jesu Christo, falsi Christiani pejores Judæis. Idem quoque Sanctus in hoc vino myrrhato tria considerat; *Primo fuit acerbum; secundo vinum depuratum; Tertio deterioratum fuit in acetum; sic falsus Christianus ante Baptismum fuit uva agrestis & acerba, quia infidelis: (Omnes, inquit Apostolus Ephes. 2, nati sumus filii iræ,) suscepto baptismo factus est quasi vinum odoriferum, scilicet per fidem; ad postea deterioratum est in acetum, scilicet per mortale peccatum, quod quantumsu se est propinat Christo, non Deo in cruce pendenti, sed jam in cœlo regnanti.*

Juxta Ephes. 2. v. 3.

Paganorum vitia aliqualiter excusari possunt.

12. Verum enimvero ut Discursus noster denuo ad paganos revertatur, ad diminutionem malitiæ ipsorum considerandum est, quod si fuerint adulteri, hoc ipsis condonandum sit, quia adorabant Jovem adulteriis deditum; si latrones fuerunt, mirum non est, siquidem Mercurio rapaci cultum latriæ præstabant, & sic deinceps de omnibus aliis execrandis vitiis discurrere licet, quorum illis in variis quæ venerabantur falsis numinibus exempla pessima præluxerant; Unde Seneca inquit: *Quid est aliud Authores vitiorum efficere Deos, quam vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum, exempla divinitatis excusatam licentiam;* At verò quam nos in comparatione ipsorum adducere excusationem poterimus, qui fidem adeo sanctam profitemur, quique præterquam quod talem adoremus Deum, qui ipsissima sanctitas est, innumera insuper habemus Sanctorum exempla quæ imitemur, & tamen vitam ducimus abominabilem & scandalosam: Hæ erant gentilium querelæ, quibus teste Salviano Evangelii sequaces lacerabant. Unde idem zelosissimus Episcopus hæc verba subjicit: *In nobis Christus patitur opprobrium, in nobis patitur lex Christiana maledictum, de nobis enim illud quod supra diximus, dicitur: Ecce quales sunt qui Christum colunt, falsum plane illud est quod ajunt se bona dicere, quod jactant se sancta legis præcepta retinere; Si enim bona dicerent, boni essent. Sancta à Christianis fierent, si sancta Christus docuisset; æstimari itaq; de cultoribus suis potest ille qui colitur; Quomodo enim bonus Magister est, cujus tam malos videmus esse discipulos?*

Seneca lib. de brevit. vitæ c. 16.

Christianorum minime, & qua de causa.

Salv. l. 4. Provid.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Fideles, eo quod promissiones in Baptismo factas non impleverunt, & communicato fidei luminis, nec præclaro Christiano nomini, quo insigniti fuêre, operibus non corresponderunt severissime puniuntur.

THEMA.

Servus qui cognovit voluntatem Domini sui .., & non fecit, ... vapulabit multis. Luc. 12. ℣. 47.

1. EX quo dum animæ nostræ character Baptismalis imprimitur, nos ad divinum servitium exacte & inviolabiliter præstandum obligamus, Dei quoque veri lumen notitiam recipimus, ejusque voluntati nostram attemperamus, consequens omnino est, ut si infideles & perfidi fuerimus, severissima justitiæ vindicativæ Dei supplicia nobis conciliemus; Et hæc sunt quæ Christus nobis in propositi thematis verbis comminatur dicens: *Servus qui cognovit voluntatem Domini &c.* Unde verissimum est illud à Salviano Christianis sui sæculi traditum monitum, in quo ait: *Utinam nesciremus, minor esset ignorantiæ reatus, secundùm illud: Qui nescit voluntatem Domini sui, vapulabit paucis: Qui autem scit, & non facit eam, vapulabit multis.* Quod ipsum S. Paulus quoque dicere voluit, quando magnam hanc protestationem fecit dicens: *Voluntarie enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, Terribilis autem quædam expectatio judicii & ignis æmulatio*, unde efficax format argumentum dicens: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur; quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Pagani, Mahometani, Judæi, quos sanguis Christi in Sacramenta transfusus non abluit, quemadmodum nos, neque aquæ baptismales sanctificarunt, ipsum minus conculcant, quam nos dum male vivimus. Non ipsi, sed nos cum Christo promissa stipulatis manibus iniv imus, quando sub ipsius labaro militare cœpimus; nihil horum infideles attentarunt; nos qui in veritatibus Evangelicis catechizati sumus, nullam, quemadmodum illi, inscitiam prætendere possumus. Ecce igitur vobis causam cur inexcusabiles futuri simus, majoribusque suppliciis subjiciendi. *Utique hoc ipso*, inquit Salvianus, *magis per nomen sacratissimum rei sumus, quia à Sancto nomine discrepamus; nam & ideo plus sub Religionis titulo Deum lædimus, quia positi in Religione, peccamus.* Quam eamdem doctrinam his verbis expressit D. Chrysostomus: *Non tam enim quasi homo simpliciter, sed ut Dei filius peccans, severius punieris, & ipsa excellentia dignitatis majoris, tibi fiet causa supplicii.*

Quo strictius nos obligavimus ad serviendum Deo gravius puniemur si non faciamus.

Luc. 12. v. 47.

Salv. l. 3. de Provid.

Ibid. v. 47.

Ibid. v. 48.

Hebr. 10. v. 26.

Ibid. v. 27.

Pagani & Judæi Christi sanguine non abluti minus peccant quam nos qui eo abluti sumus.

Salv. l. 3. de Provid.

D. Chrys. Hom. 12. in Matth.

2. Deus noster quondam de suis fidelibus lamentaturus, ita per os Psalmistæ indignabundus loquitur: *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Quæ verba ita S. Antonius de Padua ad nostrum explanat intentum: *Falsi Christiani filii alieni, id est, filii Diaboli, qui mentiti sunt Domino, pactum Baptismi violando, duris peccatorum lapidibus, Patrem & Dominum suum Christum, à quo denominati sunt Christiani; quantum in ipsis est, quotidie lapidant, & ipsum, id est, fidem ipsius interficere conantur.* Quam eamdem stipulationis & promissionis nostræ obligationem, quam in sacro lavacro contraximus Christiani, sanctus quoque Thomas à Villanova ventilans ait: *Professio tua altissima est, si eam bene consideres, ut credo, tacus contremisces. Ecce in Baptismo quando professus es, hanc regulam, & patrini tui quasi fidejussores tui, tuo nomine tecum asticerunt coram Deo in Ecclesia.* Deinde ad interrogationes nostrasque in Baptismo responsiones se reflectens, subnectit: *Primo interrogatus es; abrenuntias Satanæ, & omnibus pompis ejus? & ore illorum respondisti, abrenuntio; non enim poteras Deo servire & dæmoni; deinde, immersus es in aquam, Domino consepultus, ut soli illi vivas, qui suam vitam dedit pro te mortuus mundo. Deinde tertio, unctus chrismate & oleo sancto, & sanctificatus Domino, in tabernaculum, Domicilium, & sanctuarium sempiternum. Quarto, indutus es veste candida, & dictum est tibi accipe vestem candidam immaculatam, quam preferas ante tribu-*

Ps. 17. 46.

S. Anton. de Pad. Dom. Post.

Mali Christiani, sunt filii alieni, dum violant pactum baptismale.

S. Thom. à Villanova Conc. in Dom. 3. Adv.

Expenduntur interrogationes baptismales.

tribunal Christi, per quam designatur innocentia baptismalis. Quinto, data est tibi lucerna ardens, qua designat fidem charitate formatam, quam pollicitus es incensam conservare usque ad mortem. Ecce tuam professionem. Quibus dictis, per hanc considerabilem propositionem Discursum concludit; *An servaveris eam, tu videris.* Promissionem autem fallere, fidemque Deo datam derisui habere, sæpè homini vitæ impendio luendum est, quid enim putas Deus facturus est? *Deus non irridetur*, longas enim manus habet, quas nemo evadere poterit. Divum quoque Chrysostomum audiamus hoc de re loquentem; *Quibus te indiciis*, inquit, *ego Christianum potero agnoscere? an quia sacrati aquas fontis ingressus es? At hoc ipsum quod tibi datum fuerat ad salutem, fit tibi gravioris causa supplicii, honoris siquidem magnitudo, his qui non digne vivunt honore, cumulus incipit esse pœnarum.* Est quoque terribilis illa S. Cyrilli Alexandrini sententia, quæ serio ponderata, quemlibet consternare potest impium Christianum; dicit enim: *si quis post justificationem recidat in peccata, fidem in se ipso quasi occidit.*

D. Chrys. Hom. 4. in Matth.

S. Cyr. Alex. in c. 4. Malach. 4. v. 7.

Qui fidem sceleribus inquinant ipsam suo modo abnegant.

3. Ex quo tu graviter scandalizaris & abominaris illum, qui in tui præsentia publice fidem abjurat, cur non quoque detestaris temetipsum, qui eamdem fidem execrandis sceleribus & operibus tuis impiis ajurare convinceris, teque constituis de numero eorum, qui *confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Quem textum S. Anselmus commentans ait: *Nec arbitrandum est in die judicii illos tantum à Dei Filio denegandos, qui in Martyrio Christum negaverunt, sed per omnia opera & sermones atque cogitationes, Christus vel negatus negat, vel confessus confitetur.* Enimvero proverbium est omnibus notum, quod *habitus non faciat Monachum*; ita quoque ut quis sit Christianus, tanto dignus nomine non sufficit, quod legis Christi Professor existat, nisi etiam conformiter eidem legi operetur, unde Salvianus ait: *Nihil usque nobis prodest, si lex est bona, si vita nostra & conversatio non est bona, lex enim bona est muneris Christi, vita autem non bona criminis nostri; imo hoc magis culpabiles sumus, si legem bonam colimus, & mali cultores simus:* Idem quoque Salvianus probare nititur, quod in fidelibus sui temporis eadem regnabant vitia quæ in Barbaris, demum verò subjungit: *Hoc interest, quod si eadem agant Barbari, quæ & nos agimus, nos tamen majori offensione peccamus*, cujus sequentem convincentem reddit rationem; Nam Barbari *legem & Deum nesciunt, nihil contemptu agunt cœlestium præceptorum, præcepta Domini nescientes, quia non facit aliquid contra legem legis ignarus. Noster ergo hic peculiariter reatus est, qui legem divinam legimus, & legalia semper scripta violamus, qui dum nosse nos dicimus, & jussa ipsius ac præcepta calcamus, ac per hoc eum spernamus, quem coli à nobis credimus, atque jactamus: idipsum quod cultus Dei videtur, injuria est.* S. Augustinus in libro *de vita Christiana* sequens post se scriptum reliquit documentum: *Non in hoc nobis nomen tantum, quo Christiani dicimur, blandiamur, sed propter hoc etiam non judicandos credamus, si nomen nobis frustra vendicemus alienum.*

Tit. 1. 16.

S. Ansel. ad Tit. c. 1.

Salv. l. 4. de Provid.

Nihil prodest lex bona si vita sit mala.

Salv.

S. August. de vit. Christ. c. 6.

4. Deus olim Abrahæ in primum credentium Patrum & Patriarcham electo, nomen mutasse in libro Geneseos legitur; *Nec ultra vocabitur*, inquit Deus, *nomen tuum Abram sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te.* Circa quod Oleaster sequens movet dubium, videlicet: *Cur Deus eis, quos ad munus aliquod eligit, nomina mutare solitus est?* hujus enim exemplum non solum in Abraho, sed & in Sara conjuge ejus, nec non in Jacob & S. Petro habemus; cui dubio hanc subnectit responsionem. *Hoc facere videtur, ut quotiescumque nominis sui memores fuerint, toties in gratiarum actionem prorumpant, & meminerint mores in melius de cætero mutare.* Sic quoque quando nos profitemur, & nominamus nos Christianos, sciendum nobis est, quod huic nomini per dignos mores correspondere obligemur; ac proinde necessario ob oculos ponere debemus illam S. Cypriani gloriosissimi Catholicæ fidei defensoris sententiam dicentis: *Fidelem non oportere ob alia delicta, nisi ob nomen solum puniri.*

Gen. 17. v. 5.

Cur Deus quibusdam fidelibus mutaverit nomen.

Oleaster. Ibid.

S. Cypr. l. 3. ad Quirin. n. 17.

5. S. Bernardus varias nobis præscribit fidei distinctiones, easque sigillatim declarat, dicens: *Dicitur fides mortua, fides ficta, fides perversa, fides vera. Omnes enim homines in eo quod Christiani vocantur, Christo adhærere dicuntur. In eo quod Christiani sunt, fidem Christi habere dicuntur, sed quorumdam mortua, quorumdam ficta, quorumdam perversa, quorumdam Catholica. In prima, superbi & luxuriosi pecunia cupidi, fures, latrones, & alii hujusmodi. In secunda, sunt non obedientes Patribus spiritualibus, ingrati de donis cœlestibus, qui sunt sine affectione fraterna, sine pace charitatis, fratrum criminatores, ira incontinentes, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem pietatis, virtutem ejus abnegantes. In tertia, sunt hæretici contra Deum elati, de suis erroribus superbi, in Deum blasphemi, per omnia aliis deteriores & scelestiores, omnes isti conculcant Dominum Jesum Christum.* Demum verò fideles, qui nomen Christianorum & quidem Christianorum Catholicorum vere merentur, manifestando, his verbis concludit: *In fide Catholica sunt mites, patientes, mansueti, humiles, virgines, casti, continentes, dilectores Dei & proximi, & ad omne opus parati.*

S. Bern. ser. in Cœna Dom.

Fidei varietas adducitur.

6. S. Thomas à Villanova impium Christianum monet, ut cum in operibus suis sit mundanus, ne dicam paganus, non glorietur de nomine, & professione sequacis Christi, quod si vero Christianus dici & esse velit operetur ea quæ Christiani sunt hominis; imitetur Christum, ejusque documentis vitam suam conformet; Nam *si Christum non sequeris*, inquit, *qua ratione Christianus nuncuparis?* Idem quoque Sanctus Archipræsul Athenis multas Philosophorum sectas fuisse considerat, quorum alii Platonici, alii Pythagorici, alii Epicurei, alii Stoici dicebantur, quorum singuli studiose Magistri sui sectabantur dictamina, ac proinde subjungit, quid igitur dicendum de te qui Professioni Catholicæ nequaquam conformiter vivis; *Cur Christi doctrinam amplecteris, & vitam in contrarium agis? nomine Christianus, vita mundanus? O nimiam cæcitatem! ô maximam mundanorum stoliditatem! Christo applaudunt vocabulo, & opere contradicunt, quasi non ipse cum venerit, veros à falsis noverit discipulos separare.*

Qui Christum non sequitur, Christianus nominandus non est.

S. Thom. à Villanova Con. 2. in Nat. Dom.

7. *Vapulabit multis.* Doctor Seraphicus rationem reddens, cur irremissibile sit dæmonis peccatum, inter alias hanc assignat: *Quanto nobilior est cognitio, tanto pejor est error, servus enim sciens voluntatem Domini sui & non faciens vapulabit multis.* Adversus Heli summum sacerdotem terribilem hanc comminationem à Deo fulminatam fuisse legimus: *Idcirco juravi Domui Heli, quod non expietur iniquitas Domus ejus victimis & muneribus usque in æternum*; finis quoque vitæ ejus miserabilis fuit, quia retrorsum cadens morte repentina fuit

S. Bonav. T. 7. l. 2. Comp. Th. ver. c. 25.

Peccatum Heli fuit irremissibile, & quare.

extinctus

1. Reg. 3. v. 14. 4. Reg. 4. v. 18.

extinctus: *Cecidit de sella retrorsum ... & fractis cervicibus mortuus est.* Ubi Origenes casum hunc in loco sacro accidisse, ac proinde mortalem & irreparabilem fuisse observat; simulque ad propositum nostrum subjungit, dicens: *Talis est ergo iste locus, ubi est Heli, pro peccato enim retrorsum cadens expiravit, & nunc si quis retrorsum corruerit à fide & veritate necesse est ut cadat, & continuo moriatur.* Væ ergo illi, qui in loco sacro cadit id est, in Ecclesia fidem nostram profitendo scelerate vivit.

Orig. Hom. unica in lib. Reg.

8. Apud Jeremiam Deum adversus Jerosolymam graviter iratum dixisse legimus: *In furore & indignatione mea facta est mihi civitas hæc*, cujus in verbis præcedentibus assignarat rationem, dicendo: *Erant filii Israel & filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis*; ubi Septuaginta legunt: *Erant filii Israel & filii Juda soli facientes malum*; In originali Hebræo pariter quoddam verbum est idem significans, quod *tantum* Unde D. Hieron. circa hunc textum quærit, cur Judæi soli Deum offendisse dicantur, cum tamen aliæ quoque nationes circumvicinæ Deo contumeliam intulerint maxime per idololatriam? certum enim est, quod gentiles certatim falsis numinibus latriæ cultum in Dei veri contumeliam exhibebant. Respondet vero S. Doctor magnam esse differentiam inter eum, qui ex malitia & deliberata voluntate Deum offendit, & alium qui idipsum ex ignorantia facit, *qui habet notitiam Dei, & recedit ab eo, solus peccat in oculis Domini, qui vero increduli permanserunt, quasi illo non vidente & negligente delinquunt*; Id quod Deus notanter exprimit, dum injurias illas, in oculis suis, id est, coram facie sua proterve illatas esse dicit. Prædictorum verborum sensum melius ex quadam Origenis Homilia deducere possumus, vetustus enim hic Scriptor ait: *Qui pleniorem scientiam Dei acquirunt, isti etiamsi malum faciant, coram Deo faciunt, & in conspectu ejus faciunt, sicut ille qui dixit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.*

Jer. 32. v. 31. Mali Christiani soli dicuntur peccare in oculis Dei. *Ibid. v. 30. Septuag. S. Hier. Ibid.*

Orig. Hom. 11. in Exod.

9. Salvianus à Propheta Regio commissum scandalum ex eo capite multum exaggerat, quia nimirum vir erat adeo illuminatus, & lucerna non sub modio, sed super candelabrum Israël posita; & ideo, licet Deus culpam ei remiserit, dicente Nathan Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, illum tamen severissimis pœnis castigatum voluit, unde idem Salvianus hanc deducit consequentiam: *Ex quo intelligi potest, quod nullum penitus majoris piaculi crimen est, quam blasphemandi causam gentibus dare; Quicumque enim sine blasphemia aliorum graviter erraverit, sibi tantum affert damnationem: Qui autem alios blasphemare fecerit, multos secum præcipitat in mortem, & necesse erit, ut sit pro tantis reus, quantos secum traxerit in reatum.* Hoc autem idem Salvian. malis Christianis solum proprium esse censet, qui malis moribus suis in causa sunt, cur infideles religionem nostram aspernentur & contemnant, non reflectentes ad errorem illum, quo multi se obnoxios faciunt, dum fidem à moribus discernere nesciunt: *Qui blasphemare alios peccans fecerit, necesse est peccatum hujus supra criminis humani esse mensuram, quia per convitia plurimorum inæstimabilem Deo facit injuriam.* Hoc autem malum peculiariter tantum Christianorum est, quia per eos tantummodo blasphematur Deus, qui bona discunt, & mala faciunt.

Salv. l. 4. de Provid.

2. Reg. 12. v. 13. Gravius peccant fideles, qui malis moribus retrahunt infideles à fide.

10. Verum enimverò non abs re erit, si quod Apostolus ad Roman. scribens, detestatur, audiamus, quidquid enim ibi dicit Christianismo, si depravatus sit, adaptari poterit; dicit enim: *qui abominaris idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis, Deum inhonoras, nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes.* Quæ verba quod ad sensum literalem Lyranus sequentibus verbis exponit: *Per hoc quod Judæi coram gentibus dicebant se esse populum peculiarem Dei, per legem sibi divinitus traditam, & transgrediebantur eam male viventes, ex hoc dabant occasionem gentibus blasphemandi Deum, qui sibi elegerat talem populum, & sic peccatum eorum aggravabatur.* Idem quoque est populi Christiani reatus si male vivat, quod scilicet non solum propriorum peccatorum rei sint, verum etiam malorum exemplorum & scandalorum, quæ inimici Dei & Ecclesiæ ex eorum peccatis recipiunt.

Deductio ejusdem argumenti. *Rom. 2. 24.* *Lyran. Ibid.*

11. Salvator noster quibusdam civitatibus in quibus varia patrarat miracula, ex quibus nullum incolæ fructum faciebant, graviter comminatus fuit; dicit enim S. Matth. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus facta sunt plurima virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam: Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Acute enim notat Jansenius Christum de hisce civitatibus non ideo fuisse lamentatum, quod eum non recepissent aut vero, quod ejus prædicationi fuissent incredulæ, sed quia non fecissent in cinere & cilicio pœnitentiam, quid igitur dicturus fuisset, si receptam fidem scandalis suis conculcassent? *Nota*, inquit Jansenius, *Dominum culpare has civitates non in eo quod non crediderint, sed quod non egerint pœnitentiam, multi enim, ut est verisimile, in illis civitatibus crediderunt Jesum esse Messiam, quia tamen non studuerunt vitam suam in melius commutare, fidem nihil profuturam dicit.* Quid igitur dicturi essemus si fides non solum ei, qui illam profitetur, ad nihilum utilis esset, verum etiam scopulum & offendiculum, id est: scandalum præberet infidelibus? *magis damnabilis est malitia*, inquit Salvianus, *quam titulus bonitatis accusat, & reatus impii est pium nomen.* Quanto igitur verba illa de populo Judaico per Psalmist. dicta, scilicet: *Non fecit taliter omni nationi*, in populo Christiano adimplentur, tanto magis ipsis convenit meditari verba illa, quibus S. Greg. ad confusionem nostram immensa nobis in memoriam reducit beneficia, quæ nos Christiani recipimus, & quorum alii maxima infelicitate sua expertes manserunt: *Quid ergo*, inquit S. Doctor, *nos à bono opere cessantes in excusatione nostra dicturi sumus, qui pene à matris utero ad fidem venimus, qui verba vitæ ab ipsis incunabulis audivimus, qui ab uberibus S. Ecclesiæ potum supernæ prædicationis suximus cum lacte carnis?*

Cor Christus gravissimè comminatus fuerit quibusdam civitatibus. *Matth. 11. v. 20. & 21.* *Jansenius.* *Salvi. l. 3. de Provid.* *Psal. 147. v. 20.* *S. Greg. Hom. 29.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Mysteria fidei integrè & indubitanter credenda sunt, non vero, nisi sobriè dumtaxat, perscrutanda & discutienda.

THEMA.

Credere oportet accedentem ad Deum. Hebr. 11. v. 6.

1. NOstrum captivemus oportet intellectum in fidei obsequium, ut indubitatũ omnibus nobis ab Eccles. Cath. Rom. propositis assensũ præbeamos

Mysteria fidei indubitanter credenda, &

non curiosè perscrutanda sunt.

Prov. 25. v. 27. Eccli. 3. v. 22.

mus, absque curiosa occultorum atque imperscrutabilium infinitæ, atque imperceptibilis & ab humana ratiocinatione incomprehensibilis Majestatis mysteriorum investigatione; nam ut Sapiens ait: *qui scrutator est Majestatis, opprimetur à gloria.* Et Eccles. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.*

Psal. 115. v. 10. S. Bonav. in Ps. 55. v. 1. Fides debet esse integra & inviolata.

2. S. Bonaventura prima Psalmi illius verba: (*Credidi, propter quod locutus sum*) examinans, sequens inde deducit documentum: *Nota quod fides debet esse fidelis, integra, firma & voluntaria, quam nisi quisque integrè, fideliter, firmiterque crediderit, integram inviolatamque servaverit, absque dubio peribit.* Debet itaque esse integra, ita ut omnes absque ullius exceptione credantur articuli; debet esse inviolata, omnes declinando errores & hæreses. Quam obligationem in illis Cantici Canticorum verbis expressam arbitrur, ubi sponsa, per quam Ecclesia designatur, dilectum suum ab iis amari asserit, qui recti vivunt: *recti diligunt te.* Quæ verba S. Bernardus, genuinus sacrorum Canticorum interpres ita ad nostrum explanat intentum, inquiens: *Rectum revera te dixerit, si rectè in omnibus sentias, & factis non dissentias.*

Cant. 1. v. 3. S. Bern. ser. 25. in Cant.

Fides nostra est mera operatio Dei. S. Bern.

3. Evidens divinæ operationis quàm Deus invisibiliter in mentibus humanis exercet, argumentum est, & iudicium, quod posita divinorum mysteriorum incomprehensibilitate, noster nihilominus exilis intellectus ubi eam sibi propositam videt, indubitatam ei fidem præstet; unde idemmet S. Bernard. in Omnipotentia & Sapientia divina, tria potissimum advertit emicare mirabilia; scilicet æterni verbi cum natura humana unionem, Virginis intactæ partum, nostrique intellectus fidem, quam incomprehensibilibus mysteriis præstamus, quæ, ut S. Thomas de Villanova benedocet, maximam in se continent difficultatem, nostrisque penitus insuperabilem viribus. Ait enim: *Adeo arduum & difficile est hoc præceptum, ut, nisi hominem interius Deus adjuvaret, impleri humanis viribus omnino non posset, & ideo quisquis fidem Catholicam tenet ac credit; Deo non sibi imputet, quod Christianus est.* Porro S. Bonav. accommodam proposito nostro in ordine ad fidem adducit similitudinem, à speculo desumptam; quemadmodum enim speculum parvum altorum montium amplarumque cœlestium Sphærarum imaginem sibi imprimi sinit: ita divinæ gratiæ virtus angustæ hominis menti indubitatam omnipotentiæ, Sapientiæ, & Majestatis infinitæ Dei imprimit fidem; quem conceptum his ipsemet Seraphicus Doctor exprimit verbis: *Fides comparatur speculo mundo, quia sicut turris magna in modico speculo cernitur, sic majestas & magnitudo divina in speculo fidei repræsentatur.*

S. Thom. à Villanova Conc. de Trin.

S. Bonav. Diæta sal. Tit. 5 c. 3. Comparatur speculo.

S. August. Ep. 222. Fides habet oculos suos quibus videt, verum esse quod nondum videt. Exod. 20. v. 18.

4. S. Augustinus de eadem infallibili atque indubitata fide agens, ita in quadam Epistolarum suarum de eodem scribit: *habet fides oculos suos, quibus quodammodo videt verum esse, quod nondum videt; Et quibus certissimè videt, nondum se videre quod credit.* Cui non incongrue ille Exodi subserviet textus, in quo dicitur: *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ montemque fumantem.* Lampadum splendorem, fumumque ab Israëlitis visum fuisse facile intelligo; ast qualiter quis conceperit, sibique persuadere poterit, quod voces tubarumque sonum intuiti fuerint? Ecce vobis enodatum mysterium, Deus tunc temporis divinam suam legem Moysi præscribebat, populo consignandam, hæ igitur voces & religionis dogmata cordibus Israëlitarum ita firmiter stabiliterque imprimebantur, quasi hujusmodi oculis propriis intuiti fuissent.

Præclarum exemplum fidei Ludovici regis S. Ludovici.

5. Quando Parisiis quondam celebre illud hostiæ sacræ in pulcherrimum infantulum transmutatæ, contigit miraculum, plurimo accurrit quæ prodigium præsens videret, hominum multitudo; quando & S. Ludovicum qui dicto loco ubi miraculum contigerat, vicinus degebat, circumstantes ursèrunt aulici, ut & ipse ad prodigium contemplandum se conferret, quibus ille cunctanter respondit: *Vadat, qui non credit; ego sanè quotidie talem intueor Christum oculo fidei;* responsum utique Rege Christianissimo dignum. Qua pariter in parte admodum meritoria & admirabilis excelluit Apostolorum fides, qui licet cum Magistro extrinsecus quasi aliis simili homine conversarentur, sub hac tamen fragili carne divinitatem absconditam esse credebant, unde onus illorum omnium nomine ait: *Tu es Christus Filius Dei vivi;* Eumdemque cum Patre & Spiritu Sancto in unitate essentiæ & Trinitate personarum in cœlis regnare non dubitabant.

Matth. 16. v. 16.

6. Hugo Cardinalis super cap. 16. S. Joannis ita scribit: *Non ex hoc laudata est fides eorum, quia credebant, quod videbant, id est, filium hominis, sed quia credebant, quod non videbant, id est, Filium Dei.* S. Apostolus ad Galatas, inquit: *Ante quorum oculos Jesus Christus proscriptus est in vobis crucifixus.* At vero dicat aliquis, inquit D. Chrysostomus, numquid Christus Jerosolymis in monte Calvariæ multis centenis milliaribus ab hoc populo distante, crucifixus fuit? quomodo igitur dicit: *In vobis?* respondet autem ad propositum nostrum Apostolum ita locutum fuisse: Ut fidei vim ostenderet, quæ possit & procul dissita cernere; *nec dixit crucifixus sed proscriptus est crucifixus, indicans quod oculis fidei quidem exactius perspicerent, quam nonnulli qui præsentes adfuerant, eaque quæ gerebantur, conspexerant, eorum enim qui spectabant complures, nullum inde fructum retulerunt, hi verò qui oculis ipsi non viderant, tamen per fidem evidentius viderant.* S. Bonaventura rationem assignat, cur hæretici in cæcitate sua pertinaciter remaneant, inquiens: *hæc est ratio, quare hæretici sunt totaliter cæci, nec à Deo merentur illuminari, quia nihil stabiliter credunt, numquam in aliqua fide quiescunt.*

Hugo Card. in c. 16. Joan. Gal. 3. v. 1.

D. Chrys. Ibid. Galatæ oculis fidei videbant Christum crucifixum.

S. Bonav. f. 1. de plur. Matth. 18.

Fides non rationi, sed divinæ revelationi innititur.

7. Ad hæc stabilis & immobilis fundamenti loco statuendum est, quod scilicet fides non rationi humanæ, sed divinæ revelationi innititur, & ideo D. Gregorius inquit: Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et Eusebius Emissenus in Homilia prima *de symbolo*, inquit: *Sit pro luce rationis magni potentia Conditoris; non causeris si non subjaceat sensui tuo ordinationum cælestium magnitudo; Excedit divini opificii dignitas, humanæ mentis angustias.* Nec tamen ut suo loco videbimus fides rationi opponitur, sed ut S. Bonaventura ait: *Magis innititur authoritati quam rationi;* qui idem post citatam S. Gregorij statim adductam sententiam: *Fides non habet meritum &c.* eamdem hoc modo explicat: *Intellige, sufficiens.* Unde Psalmista omnia opera, omnia altissima divinæ Sapientiæ & Omnipotentiæ mysteria, solo fidei pondere trutinanda esse monet, inquiens: *Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera ejus in fide.* Circa quæ verba D. Chrysostomus ait: *Facis injuriam, si requiris magnum Dominicæ Maje-*

S. Greg. Eus. Emiss. Hom. 1. de Symb.

S Bonav. l. 5. Comp. Th. ver. c. 19. S. Greg.

Ps. 32. v. 4.

Majestatis sacramentum, fide percipe, quia ne minima quidem opera Dei assequi poteris sine fide, dicente Scriptura: Omnia opera ejus in fide, sed tu hic totum vis in ratione constare, ubi totum consistit in fide.

Apto simili declaratur fundamentum fidei non esse curiosè perscrutandum.

8. Neminem reperies, qui palatium inhabitare volens, interroget, an fundamentum illius profundum, satis largum & bene fabricatum sit; bene tamen explorabit conclavia, aulas, anticameras, atria, speculas, & quidquid necessitati & commoditati deservire potest. Quidnam verò me per hanc similitudinem insinuare velle existimatis? nimirum in primo Discursu fidem totius ædificii spiritualis fundamentum esse ostendimus, ac proinde sicut illud bene fundatum esse supponitur, & consequenter illud minime exploratur, aut mensuratur, necqualiter positum sit, requiritur: Eodem modo *accedentem ad Deum oportet credere*, si spiritualiter volumus ædificare, nam *Dei ædificatio estis*, inquit Apostolus, & quidquid Ecclesia nobis revelavit, hoc totum velut indubitatum & infallibile tenere & supponere oportet absque ulla veritatum ulteriori indagine, utpote quæ difficillimæ omnem superant humanum Discursum. Unde S. Ambrosius *lib. 5. de fide* monet: *Aufer hic argumenta, ubi fides quæritur, in ipsis Gymnasiis jam Dialectica taceat. Non quæro quid loquantur Philosophi, requiro quid faciant; soli in suis Gymnasiis remanserunt. Vide quam fides argumentis præponderet.* Atque ideo in petra fidei stabiles & constantes stare debemus, adversus omnes quantumvis impetuosissimas ventorum procellas. S. Basilius quærit: *Quid proprium fidei? certissima animi expletio de divinorum verborum veritate, quæ nulla, neque à naturali necessitate inducta ratione, neque ad verapietatis simulationem conformata, ullo modo possit labefactari.*

S. Ambr. l. 5. de fide c. 5.

S. Basil. c. 31. moral.

D. Chrys. Hom. 27. de incomp. Dei nat. T. 1.

Quia Zacharias verbo Angeli simpliciter non credidit, sed curiosè investigavit, mutus factus est.

9. D. Chrysostomus id quod S. Zachariæ evenit, considerat, mundo Angelo partum Elisabethæ conjugis suæ eidem revelante perplexus hæsit, dixit enim: *Unde hoc sciam? consenui percanui, uxor sterilis, ætas inepta, natura incommoda, quæ ratio hujus pollicitationis sit non equidem video*, & licet sanctus vir ille rationabile habuisset de revelatione Angeli dubitandi motivum attamen ex pœna eidem inflicta clare satis videtur Deum velle, ut revelationi ejus nostrum subjiciamus intellectum, omnemque Discursum humanum. Unde Div. Chrysostomus sanctum hunc Pontificem his verbis affatur: *Nescis fortia esse opera sermonum illius? jam enim verbum cælum instituit, Angelos creavit, orbem terrarum condidit, creaturam omnem produxit, & tamen tu de filii procreatione, & unius animulæ inspiratione dubitas?* quando igitur serpens ille astutus nos circa fidem per dubia quædam aggreditur, necessum est, ut illis nos verbis armemus, quæ S. Gabriel mysterium illud fidei nostræ inperceptibilissimum incarnationis verbi in utero virginali consummatum possibile esse, monstrare volens, protulit, dicens: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Unde Eusebius Emissenus in homilia prima *de symbolo* inquit: *Sic ergo crede in universitatis potentissimum creatorem, ut tibi non æstimes inquirendum, quomodo fecerit cælum & terram, scire non potes, quomodo conjunxerit corpus & animam tuam.* D. Chrysostomus de eodem S. Zacharia in pœnam indagatæ revelationis muto effecto, loquens, argumentum quoddam format a majori ad minus his verbis: *Si ille cum minus crediderit, humano, mortalique puerperio punitur, tu qui divinam, ac ineffabilem & supernam illam Unigeniti generatio-*

D. Chrys.

In mysteriis fidei credendum est Deo nihil impossibile esse.

Eus. Emiss. Ibid.

D. Chrysost. Ibid.

nem pensitat varie & rimaris, quo pacto effugere valeas, quin supplicio plectaris gravissimo? quod argumentum acriter contra illos exaggerat, qui cælestium arcanorum & sacramentorum altitudinem & profunditatem brevi intellectu suo investigare præsumunt: *Intellige*, inquit, *homo infelix & miser, quidnam sis, & quid quæras atque explores. Homo cum sis, Deum scrutaris, & nosse omnibus viribus contendis.*

10. Terribilis est illa Exodi 19. adversus populum Israeliticum fulminata comminatio. *Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: Omnis qui tetigerit montem; morte morietur*; At verò inquies, cur Deus tam rigoroso præcepto videlicet sub pœna mortis populo Sinai montem, antea ab uno quoque indifferenter sæpius calcatum ascendere prohibuit? Pro resolutione tempus distinguere oportet; Tunc enim Deus salvificæ religionis dogmata revelabat, quæ populo suo volebat præscribere, atque ideo illum prohibebat propius accedere, id est, in sensu spirituali, easdem humanis rationibus & argumentis examinare vetabat. Unde Lippomanus ait: *Significatur nos in divinis rebus non debere esse curiosos, ne sacrosancta Consilia temerè attingamus, quod sibi speciale*, inquit Emissenus, *quid proprium reservaret incomprehensibilis illa Majestas, si semper comprehendere posset sapientia hominum, altitudines cælestium secretorum? Quid haberent superna pretiosum, si nostra familiariter scientia subjacerent?* Secretorum igitur Altissimi penetralia ingredi velle, temeritas est præsumptuosissima; per quam homo meretur, ut in sua ignorantia remaneat, atque insuper gravissimis suppliciis subjaceat. Firmiter itaque teneamus illam S. Augustini sententiam, dicentis: *Deus credi se voluit, non examinari. Periculosa disputatio de Trinitate; lutum & vas figuli de creatore disputat, quod nec Angeli in cælo scire possunt. Quid enim agunt? quis est iste Rex gloriæ? Et apud Isaiam: quis est iste, qui ascendit de Edom? Vis scire naturam Dei? hoc scito, quod nesciat; sed scias hoc ipsum, quod nescias; plus cæteris scies; gentilis homo videt lapidem & Deum putat; Philosophi vident cælum, & Deum putant: In eo quod se scire dicunt, nesciunt. In die judicii non damnor, quia dico: nescivi naturam creatoris mei.*

Exod. 19. v. 12.

Secreta altissimi scrutari velle temerarium est.

Lippom.

Euseb. ib.

S. Aug. T. 10. s. de Trin.

11. Impossibile est, ut exilis intellectus nostri visio in reverberantem Solis illius, qui cum tribus luminibus in una resplendet luce, Sphæram defigatur; ideoque Fulbertus Carnotensis ait: *Incomprehensibilem enim divini consilii altitudinem sapientia humana puro cognitionis intuitu comprehendere non potest.* Si talpa in lucem obtutum defigere pupillasque aquilinas imitari præsumeret, numquid summam hujusmodi & arrogantem diceremus esse temeritatem? eadem omnino homuncionum, nostra inquam est conditio, quapropter Apostolus Romanos ne mysteria fidei recenter iis annunciata, capacitatemq; eorumdem longè transcendentia indagare attentarent, solicitè præmonet, ita singulos alloquens: *Tu autem fide stas, noli altum sapere sed time.* Primo namque in divinarum revelationum fide (*fide sta*) stabiliamur oportet; Hacque jacta anchora, nullum fragilis intellectus nostri navis seu cymba discrimen incurret.

Impossibile est intellectui nostro capere, quæ sunt divina.

Fulb. Carn. Ep. 1. ad Adeodatum T. 3. Bibl. vet. Patr.

Rom. 11. v. 20.

12. Idem Apostolus alio in loco ad Romanos ita scribit: *dico per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Quæ verba S. Anselmus ad intentum nostrum sequenti illustrat Discursu, dicens:

Rom. 12. v. 3.

Arcana divina non sunt à no-

dico

bis discutienda. S. Ansel. Ibid.

dico vobis, id est, pracipio, ne inscrutabilia ejus arcana distuere prasumatis; dico enim per gratiam, qua data est mihi, id est, per Apostolatum gratis mihi datum, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere, id est, non plus investigare de mysteriis, quam oportet sapere. Non tamen propterea omnis inhibite est hujusmodi inquisitio, sed limitate dumtaxat, & in finem convenientem licitumque indulta; id quod idem S. Anselmus his verbis docet: *non plus sapere, id est, non plus inquirere de occultis Dei, quam oportet; id est, quam ad fidem & religiosos mores pertinet; sed sapere ad sobrietatem, ut mens eorum non inebrietur, ne sensum perdat nimietate sapientia, dum in his, qua supra vire humana rationis sunt, se immerserit; sed moderato intelligentia poculo sobria sit.*

S. Anselm.

23. Sapiens eamdem confirmaturus doctrinam mellis nimium sumpti adducit similitudinem, inquiens: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est Majestatis &c.* Quæ verba à S. Gregorio ita ad nostrum invenio explicata intentum: *Dulcedo mellis si plus quam necesse est, sumitur, unde delectatur os, inde vita comedentis necatur; dulcis etiam est inquisitio Majestatis Dei, sed qui plus illam scrutari appetit, quam humana cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimit, quia velut immoderatè mel sumptum, perscrutantis sensum, dum non capitur, rumpit.* Debitam itaque hoc in exercitio & contemplatione à nobis observandam mensuram à S. Basilio discamus, dicente: *Qua conteruunt, diligenter discat & sapiat, nihil amplius per curiositatem investigans* quasi diceret: In tantum secreta fidei nostræ mysteria investigere licitum esse, in quantum ex iis fructum in ordine ad bonos mores haurire possumus, non ut nostrum satiemus intellectum. Atque hanc ob causam homines minus scientifici & studiosi, sed præ reliquis devoti & spirituales, ad divinorum mysteriorum intelligentiam vel maximè sunt dispositi; siquidem *cognovit bos possessorem suum*; Simplices magis quam ingenia elta & perspicacia, suum valent & solent submittere judicium.

Prov. 25. v. 27. S. Greg. l. 24 mor. c. 29. Hoc ipsum probatur similitudine mellis. Isaia 1. 3.

De hac eadem materia videat Lector in Promptuario nostro sacro; ubi in Dominica SS. Trinitatis, octo hac de materia adduxi Discursus, quos inter pra reliquis ad intentum prasens deserviet octavus.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Fidei veritas ex testimonio Divino, ex Prophetarum oraculis, ex Conciliorum, totque innumerabilium Doctorum sacrorum cum sacra Scriptura consonantia, clare deducitur.

THEMA.

Non doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis, 2. Petr. 1. ℣. 16.

1. EXimia est & inter alias specialissima Religionis Christianæ prærogative, unde infallibilis & inexpugnabilis ejus veritas plurimum stabilitur, quod scilicet non super fabulas & excogitata Poëtarum figmente, sed super veridicum & indubitatum Spiritus veritatis testimonium, per omnia sæcule in Scripturis sacris, Prophetarum oraculis & Apostolorum, qui Ecclesiæ electi sunt cardines attestatione perhibitum fundetur. S. Petrus in Epistola sua secunda se in societate Apostolorum Spiritus Sancti vocem cœlitus editam audivisse perhibet, qua Christus unicus & electus æterni Patris Filius esse declarabatur, à quo genus humanum omnie credenda velut ab Oraculo ediscere jubebatur; ac proinde gentilibus cunctisque aliis idem Evangelium à Christo promulgatum prædicans ait: *Non doctas fabulas &c.* illiusque rationem reddens subjunxit: *Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi à magnifica gloria, hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite, & hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto;* Et quidem si idolulatriæ & prophanæ Deitatis Jovi, Veneri, Vulcano, Mercurio, aliisque attributæ originem diligenter examinaveritis, hanc non aliunde quam ab excogitatis Poëtarum inventionibus atque mendaciis principium suum sumpsisse reperietis; Non verò item Religio Catholica. Etenim S. Bonaventura similem Discursum instituens ex quatuor præcipue capitibus indubitatem Catholicæ fidei firmitatem deducit, nimirum: *Ex testificantium notitia certa, fama praclara, concordia plena, sententia firma, quia si sit notitia certa, non sit autem fama bona, non credimus; si quando bonus est homo, scitur quod veritatem dicit, & si habet certam notitiam & famam claram; Sed sibi multè contradicunt, adhuc potest esse dubitatio; Si autem hac tria habeat, & notitiam, & famam, & concordiam, & tamen non habeat sententiam firmam, dubitatio esse potest.* Hæc autem omnia in probatione fidei nostræ concurrere evidenter probat, & primo quidem loco dixit: (*Lex ordinata per Angelos manu mediatoris,*) *secunda certitudo fidei fuit in mentibus Prophetitis*, citatque authoritatem S. Petri dicentis: (*Habemus firmiorem Propheticum sermonem;*) *Tertia in mentibus Apostolicis*, quam probat per verba S. Joannis dicentis: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostra contrectaverunt de verbo vita . . . Et vidimus, & testamur, & annunciamus;* Qui idem Apostolus in alio Evangelii sui loco testatur dicens: *Qui vidit testimonium perhibuit.*

Tribus argumentis certitudo fidei probatur. 2. Petr. 1. v. 17. S. Bonav. ser 9. in Hexam. Galat. 3. v. 19. 2. Petr. 1. v. 19. 1. Joan. 1. v. 1. Ibid v. 2. Ibid. c. 19. v. 35.

2. S. Thomas de Villanova ad illa se verba reflectit quibus frequenter Sancta utitur Ecclesie: *Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt;* adduxque idem Apostolus; *Et tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres unum sunt;* Quibus verbis diusfè ponderatis, idem Archipræsul ad propositum nostrum inquit: *Videt quam apertè ostendit; de quo dant testimonium? scilicet de fide Catholica; & de ejus fundamento, in quo fundatur, qui est Jesus Christus Filius Dei, quasi diceretur: Ne putetis fidem Catholicam fabulam aliquam esse Deorum gentilium, aut figmentum Manichaorum; aut Mahometicas nugas; Veritas firmissima est, fundatissima, gravissimis testimoniis de cælo & de terra corroborata, quoniam tres sunt qui testimonium dant de illa in cælo, & tres qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres unum sunt.*

1. Joan. 5. v. 7. Ibid. v. 8. S. Th. à Villanova. Conc. 1. de Trin. Fides Catholica non fundatur in fabulis, sed testimonio cœlesti, & certissima veritate.

3. S. Joannes in eadem Epistola indissolubile quoddem in hæc verba format argumentum: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est.* Nonne si factum aliquod à 30. vel 40. fide dignis, authori-

Spiritus S. ad nos ablegatus fuit ut redde-

ter testimonium veritati fidei nostræ

authoritate & fidelitate præditis hominibus audiremus, infallibiliter simili dicto assensum præberemus? Utique nihilominus *testimonium Dei majus est*; fidei nostræ testimonium à tribus divinis provenit Personis: Cui eidem similitudini S. Thomas de Villanova insistit in hunc sensum dicens; Numquid, si Archiepiscopus Toletanus instrumentum aliquod deposceret, Papæ, Imperatoris, Regisque Franciæ testimoniis comprobatum; Numquid inquam veritatem ejus quisquam in duhium revocare posset? *Hæc est fidei Catholicæ sublimitas & dignitas*, inquit ille, *quæ non humano aut Angelico, sed Divino etiam fulcitur testimonio.* Unde S. Joannes Apostolus & Evangelista, qui dictum instrumentum registravit (*quod audivimus, quod vidimus &c.*) postquam dixisset; *Tres sunt qui testimonium dant in cælo Pater &c.* immediatè subjungit, de eodem Patre loquens: *Hoc est testimonium Dei quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.* Non enim sufficiebat ei semel patefecisse cælos, Spiritumque Sanctum, Spiritum veritatis ad nos ablegare, nec non modo manifestare Christum suum esse unigenitum, sed & idem testimonium in monte Tabor replicare voluit; Unde Bellovacensis ita in præsenti *ad hominem* argumentatur: *Quisque credit vicinis suis & matri, licet nesciat quando fuit genitus ab illo patre & natus ab illa matre; tamen requisitus statim incunctanter respondit, illum esse suum patrem, illam suam matrem, licet nesciat nisi ex auditu suorum; nec aliquis crederet de contrario. Sic per peccatum Adæ in hoc carcere nati & nutriti, debemus credere Matri Ecclesiæ & vicinis, Sanctis filiis ejus, de his quæ pertinent ad fidem, licet ea non viderimus.*

S. Thom. à Villanova.

1. Joan. 1. v. 1.

1. Joan. 5. v. 9.

Ibid. v. 9.

Bellovac. spec. mor. T. 3. l. 1. dist. 14. p. 3.

4. Multos inter infallibilis hujus veritatis fidei nostræ prærogativas S. Bernardinus, honestatem seu rationabilitatem credendorum statuit; Mox sequentia subnectens verba: *Christianæ fidei solus Deus veritatis, imo Deus veritas testis est. Nam sive credat per miracula, seu per oracula Prophetarum, ubique & in omnibus illi credit, cujus testimoniis credit. Quæ de re si in aliquo erraret (quod tamen impossibile est) non ei esset imputandum, sed ipsi testificanti Deo.* Quis obsecro Alcorani Author fuit, eique veritatem contulit? apparentem impius sacrilegus deceptor Mahometh. Cui sæculorum præteritorum hæretici fidem præstitere? Omnis impietatis impuritatisque monstris Luthero & Calvino. Quapropter S. Thomas a Villanova fidem testimonio Divino debitam accurate ponderans, ita unumquemque interrogat Christianorum: *Quid multum facis O homo, si Deo credis, quamvis ardua & difficilia dicenti? Nonne attendis quis est qui dicit?* Erubescamus merito, siquidem quotidie personis authoritate pollentibus in rebus etiam in verisimilibus fidem præbemus, verbi gratia, dum secreta ab iis audimus naturalia, aut opere, arte, industria, studioque nobis incognito perpetrata? *O homo Regi aut Imperatori sine testimonio credis, & non credis Deo? quæ est omnis authoritas hominis ad authoritatem Dei?* Dei inquam totius Scripturæ sacræ authoris; Siquidem dum Pentateuchon, S. Pauli & S. Petri Epistolas, S. Matthæi Evangelium, S. Joanois Apocalypsin legimus, non Scriptoribus, sed horum librorum Dictatori, Sancto scil. Spiritui credimus fidemque præstamus; ita ut merito omnibus librorum Canonicorum authoritatibus dici possit: *Non estis vos qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Ideoque & dictus S.

S. Bern. T. 1. ser. 1. in Quinquag. Art. 1. c. 1.

Fidei nostræ testimonium dant honestas, & rationabilitas.

S. Thom. à Villanova Ibid.

8. Scripturæ omnino credendum est, eo quod illam dictaverit Spiritus æterni Patris.

Matth. 10. v. 10.

Præsul subtiliter observat Prophetas in vaticiniorum exordio hanc plerumque præmittere protestationem: *Hæc dicit Dominus audite verbum Domini &c.* quasi dicerent, non nobis fidem adhiberi postulamus, non nostra sunt verba quæ loquimur, sed Dei. Ad quod comprobandum S. Pauli adducit exemplum, qui de Eucharistiæ institutione, cui ipse præsens non interfuerat tractaturus, præmittit: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis,* nimirum in paradiso ab increata Sapientia edoctus fuerat, quando *audivit arcana verba.* S. Bernardinus in sermone quodam de fide disserens, inquit: *Manifestum est fidem quæ fundamentum est veræ Religionis, & principium Divini cultus, per se esse ex Prophetia, vel ex revelatione Divina, nec per alium modum innotescere potest, solus enim Deus & non alius, naturaliter prævidet certitudinaliter contingentia, quæ sunt futura.* Quis enim tot veteris & novi Testamenti Prophetias tot ante sæcula prolatas, demum vero ad unguem adimpleras scire & prævidere poterat, nisi solus Deus, cui omnia tempora, tam hoc, quam quod futurum aut præteritum est, præsentia existunt? *Nulla secta autem Prophetiis innititur.* Unde S. Ambrosius super illa verba S. Pauli ad Romanos ita scribentis: *Sive Prophetiam secundùm rationem fidei*, inquit: *A Prophetia incipit, quæ prima probatis est, rationabilem esse fidem nostram. Credentes accepto spiritu prophetabant.*

1. Cor. 11. v. 23.

S. Bern. ser. 1. in Quinq. Art. 1. c. 1.

S. Ambros. l. de ... & jejun. cap. ult.

5. Considerare insuper possumus Doctorum sacrorum summam in suis dogmatibus traditis concordiam & unionem, quæ dogmata ab infallibili S. Petri cathedra ventilata & stabilita fuere, discussa in Conciliis, à Sanctitate vitæ innumerabilium servorum Dei modo quodam particulari illustratorum authenticata. Quot enim hactenus à mille sexcentis annis convocata fuere Concilia, in quibus per Spiritus Sancti assistentiam à doctissimis quorumlibet sæculorum Theologis declaratæ fuere fidei veritates? Quisnam adeo reperiri poterit insolens, qui sine manifesta hominis, hæretici, temerarii & falsarii nota asserere ausit, omnes tot Conciliorum Patres a suum penitus amisisse rationis judicium, Discursum, & scientiam, deliriisque & mendaciis assensisse? Quis adeo delirus erit, qui Mahometi potius, quam alicui S. Dionysio Areopagitæ, S. Augustino, S. Hieronymo totque hactenus celebratis Conciliis œcumenicis fidem adhibendam esse, dicere non erubescat. Multi viri sapientissimi postquam in infidelitate constituti Religionis nostræ quæstiones accurate discussissent, tandem eidem se submittentes, eam sunt amplexati & defenderunt pro viribus, prout fecit S. Augustinus postquam usque ad trigesimum tertium ætatis annum fuisset hæreticus pertinacissimus, S. Justinus Martyr, S. Cyprianus, & plures alii. Adhæc semper fuere Doctores sine numero, qui veritates Evangelicas Scriptis suis quovis tempore illustrarunt, & confutarunt hæreses, quique ingeniis perspicacissimis & sapientia admirabili præditi adversariorum detexerunt errores & fraudes.

Concordia sanctorum Doctorum & Conciliorum certum testimonium dant fidei nostræ.

6. Aristoteles *lib. 1. Rhetorica* aliquem verum dicere tribus potissimum rationibus credi posse dicit; nimirum si talis Sapiens, virtuosus, & amicus fuerit; si enim Sapiens fuerit, de illo confidenter supponimus, quod non erret per ignorantiam; Si vero fuerit virtuosus, illum mendacium penitus abominari æstimamus; Si denique amicus fuerit, de illo audacter confidimus quod nos solita confidentia non sit defraudaturus;

Aristot. l. 1. Rhet.

Verum dicere, qui credi potest tribus rationibus.

turus: jam verò legatis obsecro omnes illos qui de fidei nostræ dogmatibus hactenus libros conscripserunt, certique estote, quod in illis summam vitæ sanctitatem sapientiam admirabilem, syncerumque veræ amicitiæ amorem deprehendetis, quos proinde nos decepisse, ne suspicari quidem possumus. Quis enim de S. Gregorio, D. Chrysostomo, S. Greg. Nazianzeno, S. Thoma de Aquino Doctore Angelico id suspicari audebit? Et sic de aliis discorrere licebit, quorum multi præter assidua literarum studia, insuper dono Prophetiæ, revelationibusque & apparitionibus cœlestibus à Deo fuere illustrati.

Arias l. de imit. Virg. c. 15.
Variorum opiniones in eamdem sententiam non concordabunt, nisi ab aliqua intelligentia moveantur.

7. Arias impossibile esse sapienter observat, quod plures iisque opinionibus varii intellectus in rebus per rationem naturalem evidentibus, in unam eamdemque doctrinam & sententiam concordent, maxime si quilibet de re pronuntiet, prout intelligit, semper enim inter se discrepabunt, nisi ab aliqua intelligentia moveantur ad sententiarum concordiam. Id namque experientia nos docet in sectis Philosophorum, nec non in diversissimis Sapientum hujus mundi opinionibus, inter quos tanta semper extitit sententiarum varietas etiam circa res per rationem naturalem assequibiles: Constat autem, quod Prædicatores & doctrinæ Evangelicæ Interpretes & Scriptores, præterquam essent perspicacissimis profundissimisque intellectibus præditi quibus in diversas abire sententias facile poterant, insuper etiam in diversis mundi partibus scripserint; nam S. Petrus Evangelium annuntiavit in Judæa, in Antiochia, in Italia; In Achaia S. Andreas; S. Jacobus major in Hispania; In Græcia S. Joannes, & sic de aliis; Et tamen summam in docendo servarunt concordiam, adeo ut nec in magnis, nec in minimis unquam inter se discreparint. Et quidem si ea quæ prædicarunt & scripserunt, modica fuissent, eaque discursui naturali subjecta, illique in litteris humanis magnopere fuissent exercitati, hæc inter illos quoad doctrinam concordia miranda non foret: jam verò constat quod multa scripserint, & varia, & quidem de mysteriis sublimissimis & supernaturalibus, idque cum essent viri simplices, illiterati, Idiotæ, & piscatores rudissimi, impossibilis igitur fuisset tanta ipsorum in scribendo & docendo concordia, nisi ab infinita potentia Dei, amatoris pacis & unionis, in iis quæ bona sunt, supernaturaliter moti fuissent.

Apostoli in diversissimis regionibus prædicantes, maximam tamen in docendo servarunt concordiam.

Scriptura sacra fidei nostræ tot continet testimonia, quot apices.
S. Hieron. in Proœm. in Psal.

8. Verum enimvero quid de Scriptura sacra dicemus, quæ primam suam à Moyse originem habuit, estque fidei nostræ testimonium tam antiquum & irrefragabile, a Spiritu S. dictatum, quod plura in se Sacramenta continet, quam apices? *Quid hic non invenitur*, inquit S. Hieronymus, *quod faciat ad utilitatem, aut ad ædificationem humani generis, conditionis, sexus, ætatis? Habet enim hic infans quod lactet, puer quid laudet, adolescens quid corrigat, juvenis quid sequatur, senior quod precetur. Hic discet fœmina pudicitiam, pupilli inveniunt pietatem, vidua judicem, pauperes protectorem, advena custodem. Hic invenient Reges quod audiant, judices quod timeant. Hic tristem consolatur, lætum temperat, iratum mitigat, pauperem recreat, divitem ut se agnoscat increpat. Hic peccatorem despicit, sed remedium ei per pœnitentiam ingerit*: Demum verò postquam in adeo inæstimabilis thesauri laudem varia congessisset encomia, tandem ad propositum nostrum subjungit: *Post hæc Deus ostenditur, fides asseritur, perfidia repudiatur, justitia ingreditur, prohibetur iniquitas, misericordia laudatur, crudelitas abdicatur, veritas requiritur, mendacium damnatur, dolus accusatur, prædicatur pœnitentia, pax sequenda promittitur, spes certa nutritur, & quod in his omnibus est excellentius Christi Sacramenta laudantur.* Vere S. Scriptura thesaurus quidam, imo ærarium est, in quod infallibilis illa Altissimi providentia omnes reclusit divinæ Sapientiæ & Scientiæ thesauros: *In quo sunt omnes thesauri Sapientiæ & Scientiæ Dei.* In cujus verò manu depositum & concreditum est hoc ærarium, præterquam in manu & sinu Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ, super cathedra D. Petri & successorum suorum stabilitæ & fundatæ.

Ex qua omnes habent quo erudiantur.

S. Bonav. ser. 9. in Hexam.
Tertia fidei firmitas oritur ex plena concordia testificantium.

9. S. Bonaventura in eodem præcitato sermone super Hexameron inquit: *Tertia firmitas fidei ex testificantium concordia plena, quæ est in tribus; in eloquiis Scripturarum, in decretis Conciliorum, in documentis Sanctorum. De primò: De medio petrarum dabunt voces, hoc est, de medio duorum Cherubim, de quibus loquebatur Dominus, sive de quorum medio, scilicet duorum testamentorum.* Ac demum id quod paulò ante diximus, his verbis confirmat: *Firmitas fidei in documentis doctorum & sapientum: Documenta istorum concordant, & idem dicunt, idem sapiunt. De his dicit Job: Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire faciet? Hæc est concordia Scripturarum, Conciliorum, Doctorum.* Tertullianus quoque Idololatras circa Christianæ Religi[illegible] nostræ veritatem convincere volens, Scrip[illegible] sacram eis proponere solebat, dicens: *Qui audierit, inveniet Deum, qui etiam studuerit intelligere, cogetur & credere.* Idem quoque in ejusdem Apologetico cap. 40. idipsum confirmans ait: *Adhuc enim mihi proficit antiquitas præstructa Divinæ literaturæ, quo facile credatur thesaurum eam fuisse, posteriore cuique Sapientiæ.*

Tertull. c. 18. Apolog.
Ibid. c. 40.

Gentiles legendo sacram Scripturam ex ea velut araneæ extraxerunt venenum.

10. Gentiles porro sacrosanctum hoc volumen legendo ad instar araneæ se habuerunt, quæ ex flore venenum exugit; ipsi namque inde mendacia confinxerunt & fabulas; hæretici quoque errores & falsitates: non vero idem fideles Catholici qui velut apes mel extraxerunt suavissimum veri Spiritus, nec non mysteria, & arcana [illegible]cramenta Catholicarum veritatum; Nobis enim solis data est clavis, qua aperire valeamus pretiosissimum hoc ærarium. S. Augustinus in tractatu, quem *de fide rerum invisibilium* composuit, inquit: *Quis ergo nisi mirabili dementia excæcatus, aut mirabili pertinacia durus ac ferreus, nolit habere sacris Literis fidem, quæ totius orbis prædixerunt fidem?* Observandum quoque sacrorum librorum authores summa semper cum ingenuitate scripsisse omni prætermisso fuco & dolo; Nam S. Matthæus in Evangelio suo de semetipso se Publicanum fuisse testatur; S. Marcus S. Petri (qui ipsum in Interpretum suum adoptarat) commissum refert negationis Christi & perjurii peccatum. S. Joannes se præ cæteris Apostolis eximie dilectum fuisse referens, suum verecunde subticuit nomen.

S. Aug. l. 4. ex Quæst. novi Test.

11. S. Augustinus aliam quamdam circa Judaismum considerationem instituit, inquiens: *Gens Judæorum à sedibus suis extirpata per mundum usque dispergitur, ut ubique portet codices suos, ac Prophetiæ testimonium ab ipsis adversariis proferatur.* Sacræ enim Scripturæ, quas Judæi in va-

S. August. Epist. 3. ad Volusian.
Judæi extirpati, per totum mundum

circomtulerunt testimonia veritatis fidei nostræ in S. Scriptura,

in variat mundi partes secum deferunt, eosdem de infallibilitate fidei nostræ convincunt, siquidem hæc in pœnam repudiati Messiæ Judæorum à Deo decreta dispersio in multis ejusdem Scripturæ locis clare prædicta fuit, prout alibi observat idem Sanctus. Quisnam vero omnium illarum Prophetiarum, quæ tot sæculis Christi adventum præcesserunt, præcipuus inspirator & Author fuit? Certe nullus alius, præterquam Deus: *Numquid ut ista homines ante per Prophetas prædicerent, Christus magicis artibus fecit? aut discipuli ista finxerunt, ut dilataret Ecclesia locum tabernaculi sui omnes nationes & linguas occupans? ut longius quam Romani Imperii jura tenduntur usque in Persas, & Indos, & alias barbaras gentes funiculos porrigat?*

S. Aug. l. 2. de consensu Evang.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Evidens vera fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio, per homines idiotas & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos, etiam illos, qui in impietate sua occaluerant, fuerit extensa, licet per illam res proponerentur difficiles intellectui, & sensui admodum repugnantes.

THEMA.

In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, Psal. 18. v. 5.

Evidens signum veritatis fidei nostræ quod per pauculos piscatores promulgata fuerit.

1. INgeniosa profecto est illa olim à D. Chrysostomo circa primos Religionis nostræ progressus consideratio, videlicet quod sicut à tribus Noë filiis post diluvium universale inter vivos superstitibus, nova denuo facta est in omni parte mundi humani generis propagatio, eodem modo mediante debilissima pauculorum piscatorum opera dilatata fuerit in omnibus populis lex Evangelica: *Sicut per tres illos hominum genus multiplicavit universi Conditor, ita quoque & in fide per undecim piscatores illiteratos & idiotas, qui neque os aperire audebant, omnem sibi orbem conciliavit.* Jam dudum quoque ante plurima sæcula adimpletum fuit illud ab Isaia emanatum oraculum: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles;* Mons enim ille Mons est vaticanus, qui ob sedis & throni Pontificii dignitatem, cunctis septem collibus Romanis superior existit; Et ideo *fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi; ... Quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* De Sion enim & lex & Apostoli prodierunt, qui postquam Spiritus Sanctus in forma linguarum super cœnaculum Sionicum descendit, eamdem legem prædicarunt, Id quod Regius Psalmista in Persona Christi loquens, jam dudum ante prædixerat, dum ait: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus; Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ... Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Eodem namque die quo Divinus ignis ille, super Apostolos descendit (*seditque super singulos eorum*) Ecclesia, ut ita dicam in principalioribus mundi partibus fundata & stabilita fuit, quia in tribus illorum hominum à S. Petro conversorum millibus, diversissimarum Provinciarum advenæ comprehendebantur, *Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphiliam, Ægyptum, & partes Lybiæ quæ est circa Cyrenen.*

D. Chrysost. hom. 28. in Gen.

Isaia 2. v. 2.

Ibid v. 2.
Ibid. v. 3.

Psalm. 2. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.

Act. Apost. 2. v. 3.

Act Ap. 2. v. 9.
Ibid. v. 10.

2. Idem quoque Propheta Regius in alio quodam Psalmo prædixit; Quod *Convertentur ad Dominum universi fines terræ; Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium.* Verum quidem est quod Alcoranus quoque nec non aliæ perversæ & sacrilegæ sectæ, in variis plurimisque regnis pedem suum fixerint, at vero nullius umquam sectæ exemplum hactenus fuit, nec deinceps erit, quod ad instar Religionis nostræ in universum se mundum extenderit; ac proinde Ecclesia Romana vulgari nomine Catholica, id est, universalis appellatur: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Verum quidem est, inquit S. Augustinus, quod nos Catholici modo quoad numerum pauci simus, fuit tamen aliquando tempus, in quo Christo tributum pendebat universus mundus: *Pauci sumus & totum orbem implevimus, juxta illud Malachiæ: Ab ortu solis usque ad occasionem offertur nomini meo oblatio munda.* Idem quoque sanctus Doctor in eadem Epistola Donatistis, se in majori præ Catholicis numero constitutos esse gloriantibus respondendo, simul iisdem improperat dicens: *Ideo magis justi sumus, quia pauci sumus.*

Psal. 21. v. 28.

Fides Ecclesiæ Catholicæ distenditur per universum mundum.

Psalm. 18. v. 5.

S. August. Epist. 48. ad Vincentium.

3. S. Bernardinus in quodam sermone *de fide* disserens tria hæc ponderanda esse dicit, scilicet; *Quinam hanc fidem prædicaverint; Secundo, quid prædicaverint; Tertiò quibus prædicaverint;* Hæc enim tria, inquit Sanctus si attente considerētur, clare totum mundū sine miraculis ad Christum conversum fuisse apparebit, quamvis, inquit, hoc miraculorum omnium maximum fuerit; citatque authoritatem S. Augustini dicentis: *Non minus incredibile est, homines ignobiles infirmos paucissimosque atque imperitos, qui rem tam incredibilem, tam efficaciter mundo, & in illo etiam doctis, persuadere potuisse, ut mundus illa credat, sicut & credidisse videtur.* Quantum ad secundum hi qui fidem prædicarunt primitus non fuerunt Philosophi, nec oratores, sed piscatores rudes & ignorantes, literarumque expertes. Unde S. Bonaventura S. Ambrosium citat lib. de fide cap. 5. dicentem: *In his quæ fidei sunt, piscatoribus creditur, non Dialecticis.* Etenim è cænaculo duodecim egressi sunt piscatores, ut ad plantandam Ecclesiam per totum se mundum diffunderent, viri humillimis oriundi natalibus, qui non tam calamis, quam remis tractandis assueti, libros numquam pervolverant, sed lacera potius retia reparare noverant, & tamen prædicatione sua cunctos mundi Sapientes ad fidem compararont; Id quod D. Chrysostomus hisce verbis obstupescit, dicens: *O rem novam atque inauditam in natura, Judæorum innumera millia Romam tunc viserunt, atque, ceperunt, & à duodecim viris nudis, atque inermibus superati sunt, quæ oratio exponere poterit tantò miraculi magnitudinem?* Cur autem hoc tam ingens miraculum fuerit, rationem hanc assignat, quia duo præcipuè necessaria sunt illis, qui nova volunt insinuare dogmata; Videlicet: *Ut authoritate polleant & ab audientibus diligantur: Et ad has tertium, ut* ea

Maximum miraculum, & certum fidei nostræ testimonium quod promulgata fuerit ab idiotis piscatoribus.

S. Aug.

S. Bonav. in Dieta salut. Tit. 5. c. 3.

D. Chrys. Hom. 76. in Matth.

ea dicantur quæ audienti placeant, & in tempore quietis prædicentur. Jam verò in Apostolis deerat authoritas, quia Galilæi erant, qui gens erant omnibus nationibus odiosa & contempta; insuper pauperes erant, repetiati, laceri, *omniumque peripsema*, ut dicebat Apostolus; In ipsamet quoque Judæa à Synagogis proscripti vagabantur incertis sedibus, & velut mancipia flagellabantur, eranique excommunicati tanquam schismatici. Omnibus quoque exosi erant, utpote voluptatum, honorum, divitiarum, omniumque quæ quilibet homo amabat & procurabat implacabiles hostes & persecutores. Adhæc adeo abjectis erant animis, ut in horto Gethsemani strictos solum lictorum enses videntes, Magistro suo in satellitum manibus relicto & deserto omnes turpi se fuga proripuerint: *Omnes, relicto eo, fugerunt*; Et quidem tametsi S. Petrus in amputanda Malchi auricula tunc se generosum probaverit, paulò post tamen, id est, eadem nocte, unius mulierculæ voce perterritus, non semel, sed trinies, turpi perjurio Christum negavit. Scitisne, inquit S. Ambrosius, quonam mysterio incarnata sapientia ad conversionem totius mundi ignorantes elegerit? Nimirum: *Non in Sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi: quia prædicatio Christiana non indiget pompa, & cultu sermonis, ideoque piscatores homines imperiti electi sunt, qui evangelizarent, ut Doctrina veritas ipsa se commendaret, ipsa virtute, ne hominum versutia & calliditate humana sapientia acceptabilis videretur, non autem veritate.* Unde D. Chrysostomus in hac Evangelii per totum mundum promulgatione potentem Altissimi manum agnoscebat dicens: *Quæ res maximum argumentum omnipotentiæ Christi est, viginti enim annis, aut ad summum triginta ad omnes oras orbis Evangelium transcurrit.*

1. Cor. 4. v. 13.
Matth. 26. v. 56.
S. Ambros. in 1. ad Cor.
D. Chrysost. Hom. 36 in Matth.

4. *Quid prædicaverunt?* Pro hujus puncti declaratione sciendum est, quod universus vastissimus terræ globus, unico tantum illius excepto angustissimo angello, Judæa videlicet, dæmonibus in falsis simulachris genua sua flectebat; id quod David de sui temporis mundo prædixerat, cum ait: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*: Et tamen S. Joannes attestatur, quod suo sæculo *in propria venerit, & sui eum non receperint.* Ex gentibus autem quidam cœlestes adorabant planetas, alii serpentes, aliæ allia & cepas, adeo ut Poëta de illis ludibriose cecinerit: *O Sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis numina*: Harum inanium rerum existimatæ Deitati suos sacrificabant filios, eosque laniabant & in cineres redigebant; *Immolaverunt filios suos & filias suas dæmoniis.* Ubique superstitiones magiæ, incantationes, & atheismi inundabant: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens aut requirens Deum: Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt.* Inter ipsos denique Judæos non solum Cæsar, sed & Barrabas Messiæ præferebatur; In quavis ætate, sexu statu, & professione impietates, incestus, sacrilegia, rapinæ, stupra, & strages, impune regnabant; *Mundus totus in maligno positus erat.* Hæc autem errorum, ignorantiæ, malitiæ, & sacrilegiorum perniciosa lolia & stirpes duodecim istorum pauperum & nudipedum virorum prædicatione eradicanda erant. At vero quænam obsecro Doctrina per illos tradenda erat? Difficillima profecto, omnemque exuperans intellectus humani capacitatem, longeque difficilior voluntati, ut illam amplexaretur; Etenim angusto hominis intellectui, qui eo tempore totus carnalis erat, hæc proponebantur, seu potius opponebantur credenda: videlicet corporum humanorum post mortem Resurrectio, quam viri illi scientifici in Areopago à sonora illa Spiritus Sancti tuba audientes, velut fatuam subsannabant: *quidam quidem irridebant.* Insuper sanctissimæ Trinitatis mysterium, scilicet tres in illo adorandas esse personas, & unum solum Deum; Præterea Sacramenti Eucharistiæ veracitas, in quo paucolis verbis panis in verum Corpus & Sanguinem Christi ita transubstantiatur, ut minima & imperceptibilis illius particula, integram ejus Divinitatem & humanitatem perfecte contineat. Quantas obsecro mysterium Incarnationis Verbi secum ferebat difficultates, utpote quod perspicacissimis etiam Theologis, nedum Paganis & idololatris est imperceptibile; Christum namque de Spiritu Sancto conceptum, atque ex Virgine natum esse, adeo gentilibus peregrinum erat, ut interrogati Corinthii: *S. Spiritum Sanctum accepistis credentes?* Responderint: *Neque si Spiritus Sanctus est audivimus*, quia *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.* Quantæ difficultatis opus erat, persuadere infidelibus, quod filius fabri lignarii (ita enim Christus a vulgo vocabatur; *Nonne hic est faber, Filius Mariæ*) idem ipse esset, qui unico dumtaxat verbo, cœlum fabricaverat & terram? quod is qui tot annis serram tractaverat & securim, Solem, Lunam, & elementa creasset, totumque gubernaret de facto universum. Unde Sapor Rex Persarum, qui Solem adorabat, quemdam aulicorum suorum, qui fidem nostram profitebatur subsannando interrogabat, dicens: Ergone etiamnum fabrum lignarium ad oras? his omnibus accedebat prædicatio crucis: *Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam*: Et hæc quidem omnibus adoranda proponebatur, licet summi probri & ignominiæ loco passim haberetur, haud secus ac hodie furcæ & patibula, in quibus fures & latrones suspenduntur. Quantopere à verisimilitudine distabat, quòd Deus Majestatis infinitæ, in quo sunt omnes thesauri, in medio duorum latronum nudus mortuus fuerit? Enim vero quantumvis hæc omnia valde ardua & ad persuadendum, dura nimis essent, attamen id quod prædicatio Apostolica voluntati proponebat, longe insuperabiliora in se continebat obstacula; persuadendum namque omnibus erat, qui novam hanc professuri erant religionem, omnino illis necessarium esse, ut suos cruci Christi humeros subjicerent, in eaque ad ejusdem Christi imitationem omnes crucifigerent appetitus inordinatos denegando illis consensum, adhibendo jejunia, cilicia, aliasque similes austeritates, voluptates proscribendo, deserendo delicias, divitias, vale perpetuum propter fidem dicendo patriæ, parentibus, amicis, patri, matri, filiis, vitamque & sanguinem pro Christo prodigendo cum opus fuerit, profitendo insuper omnes alias Christianas virtutes, paupertatem scilicet, continentiam, patientiam, humilitatem, mortificationem, obedientiam & alias ejusdem generis. Hæc tamen adeo difficilia, captuique intellectuum adeo obtenebratorum, quales gentilium illius temporis erant, quasi impossibilia; hæc inquam homini-

In prædicatione Apostolorum excepta sola Judæa, totus mundus serviebat Idolis.
Psal. 75. v. 2.
Joan. 1. 11.
Psal. 105 v. 37.
Psal. 13. v. 2.
1. Joan. 5. v. 19.
Conversus tamen fuit pauculorum pauperum prædicatione
Act. Apost. 17. v. 32.
Acta Apost. 19. v. 2.
1. Cor. 2. v. 14.
Marc. 6. 3.
1. Cor. 1. v. 23.
Licet fides Christi valde sublimia & ardua credenda proposuerit per Apostolos homines simplices, attamen penetravit corda infidelium.

bus in quovis ſceletum genere adeo habituatis, & conſoẽtudinia callo obduratis, adimpletu nimis ardua pauperes illi piſcatores omnibus perſuaſerunt, omnibusque & ſingulis populis vivaciſſimè impreſſerunt.

S. Bern. ibid.
S. Aug. l. 22 de civ. Dei c. 20.
Stupendæ operationes evangelicæ ſeminis in cordibus infidelium

5. *Tertiò quoque conſidera*, inquit S. Bernardinus, *quibus prædicaverunt*: citatque S. Auguſtinum lib. 22. de civit. Dei c. 20. dicentem: *Quid incredibilius, quam quod ad legem contrariam carni & ſanguini, Doctores pauci, rudes, & pauperes poſſent plurimos Potentes & Sapientes convertere? Quod quidem patet de multis Sapientibus, primo fidei rebellibus, poſtea converſis.* Profectò ſemen illud Evangelicum, quod tanto cum fœnore incredibiliter fructificavit, ab illo agricola in agrum cordium humanorom jactatum & ſparſum fuiſſe convincitur, qui de ſeipſo ait: *Pater meus agricola eſt*, ſiquidem *dedit verbum Evangelizantibus virtute multa.* Equidem inquit D. Chryſoſtomus, ſi daretur caſus quod quiſpiam omnibus valde exoſus, in civitatem vel familiam quamdam ſe intromitteret ad faciendas diviſiones hominum mutuas, perſuadendo videlicet filio ut deſerat patrem, hæreditatem, domi ſuæ commoditates, uxori quoque ut deſerat maritum, amboſque induceret, ut omnia quæ poſſident, vendant, & collectum inde pretium inter pauperes diſpenſent, talis utique perſæpe vitæ ſibi periculum non vulgare conciliaret: *Id igitur quod in una domo*, inquit D. Chryſoſtomus, *facere impoſſibile eſt, in univerſo terrarum orbe Chriſtus per præcipitia, ignes, prærupta, ſcopulos per bella, terra marique frementia, diſcipulis miſſis perfecit.* Nullum erat in mundo regnum idololatriæ magis deditum Ægypto; Unde Pharao Regni illius Monarcha dicere non dubitavit: *Neſcio Dominum*, & tamen regnum iſtud per prædicationem S. Marci talem ſibi ſpiritum acquiſivit ut quot in eo domus erant, totidem in eo viderentur eſſe monaſteria & eremitoria: unde B. Petrus Damianus ait: *Talis ſub Marco Alexandrina fuit Eccleſia, qualis & Jeroſolyma fuiſſe ſub Apoſtolica legitur diſciplina.*

Joan. 15. v. 1.
Pſal. 67. v. 12.
D. Chryſoſt. hom. 67. in Matth.
Exod. 5. v. 2.
S. Petr. Dam. ſer. 1. de S. Marc.

6. Apoſtoli, ut bene notat D. Chryſoſtomus, tametſi tanto tempore cum Chriſto fuiſſent converſati, ejusque prædicationem, in qua *verba vitæ æternæ* promebat, ut Petrus ait, ſæpius auſcultaſſent, attamen intelligentiæ myſteriorum Religionis noſtræ ſublimiorum ſe incapaces monſtrarunt, quia quando Chriſtus prima omnium vice de Euchariſtia loquebatur, iisdem dixit: *Hoc vos ſcandalizat?* unde idem S. Doctor hunc in mundum arguit: *Quid ſi illi ferre non poterant, qui tantum temporis cum ipſo conſuetudinem habuerant, & quibus tam multa arcana communicarat, qui tot miracula viderant, quomodo homines, qui recens ab aris, ſimulachris, & ſacrificiis à felibus, & crocodilis venerant?* Quis præter omnipotentiam & ſapientiam Dei alius efficere potuit, ut Dii illi qui per tot ſæcula communiter ab omnibus in vaſtiſſimis illis regnis in veneratione fuerunt, conculcarentur, & concremati in pulveres redigerentur, deſolarenturque erecta iis templa, terræque coæquarentur? Apoſtoli patibulum, ſive ut melius loquar, furcam illam in qua tot peſſimi malefactores mortui fuerant, gentilibus adorandam propoſuerunt eo quod in illam Galilæus (Ita Julianus Apoſtata Salvatorem ex contemptu appellabat) confixus fuiſſet imo crucem hanc à Regibus & Imperatoribus ſuis diadematibus inſeri procurarunt, in ejusque honorem ſumptuoſa ab Auguſtis templa erigi fecerunt *Dedit verbum Evangelizantibus virtute multa.*

D. Chryſ. h. 1. in Act. Apoſt.
Joan. 6. v. 29.
Joan. 6. v. 62.
Omnipotentia Dei, dedis fidei prædicatæ virtutem.

7. Illi idem quoque nudi pedes & pauperculi piſcatores Philoſophis, Oratoribus, aliisque terræ hujus ſapientibus perſuaſerunt, ut firmiter illum qui in monte Calvariæ crucifixus fuerat, veriſſimum mundi creatorem, nec non Judicem ſupremum eſſe firmiter crederent; qui in judicio finali, in tremendo tribunali ſuo univerſum judicaturus eſt genus humanum, qui gloriam electis prædeſtinat, & ad infernum condemnat reprobos; qui voce ſua omnibus cadaveribus reſurgendi impertitur facultatem. Hæcque illorum prædicatio eo uſque prævaluit, ut pro profitenda, quam ipſi præconizabant lege integra meri ſanguinis Chriſtiani flumina manare fecerint, ſiquidem Martyres certatim ad carnificinas & Tyrannorum lanienas properabant, ut vel feris objicerentur in theatris, vel vivi Vulcani flammis confecrarentur, aut aliis atrociſſimis carnificinæ dilaniarentur ſuppliciis.

Nudi pedes piſcatores, perſuaſerunt Philoſophis crucifixum eſſe adorandum.

8. *Dedit verbum Evangelizantibus virtute multa*: quia haud ſecus quam ſi verba piſcatorum totidem fuiſſent fulmina, ad eorum prolationem templa dejiciebantur profana, ſtatuæ deturbabantur, Dæmonumque veluti incarnatorum diſſipato cultu, hi qui antea gentiles fuerant, totidem fiebant in carne Angeli, imo cœleſtes Seraphini; ex deſertis quæ antea ferarum erant diverſoria, faciebant ſanctuaria, ut verificaretur illud Prophetæ Evangelici cœleſte oraculum: *In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami & junci, Et erit ibi ſemita, & via, & via ſancta vocabitur.* Ut proinde S. Hieronymus qui ſylvarum illarum à primo fidelium fervore ſanctificatarum oculatus teſtis fuit, ad Heliodorum Monachum in hæc verba ſcripſerit: *O deſertum Chriſti floribus vernans! ò ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis exſtruitur!* Idololatræ illi, qui antea adeo fuerant rapaces, & ad aliena rapienda aſſuefacti, ſuas vendentes ſubſtantias, illarum pretium ad pedes deportabant Apoſtolorum. Hi qui antea Conſulatus & ſceptra ambiebant, ultro citroque viliſſimæ plebeculæ ſe faciebant ludibria & peripſemata, unice in eo gloriantes; quod pro Chriſti nomine ſtulti æſtimarentur. Numquid de his vere dici poterat: *Hæc mutatio dexteræ Excelſi.* Hæ utique mutationes & reformationes eum qui hæc operabatur, verum Deum, Apoſtolos vero illarum ſolum inſtrumenta eſſe evidenter arguebant.

Verba iſtorum Piſcatorum fuerunt fulmina, dejicientia delubra & Idola cum Idololatris.
Iſaiæ 35. v. 7. & 8.
S. Hieron. Ep. 1. ad Heliodorum.
Pſal. 76. v. 11.

9. Porro quod olim Joves, Veneres, Mercurii, & ſimilia alia prophana Numina à gentilibus excogitata ſuos in magno numero habuerint ſequaces, quod item Lutherus pariter & Calvinus infinitos poſt ſe populos traxerint, nequaquam mirandum eſt, ſiquidem iis, qui eorum profitebantur errores, ea tantum proponebant, quæ ſenſualitati placebant carnis, qualia erant omnimodo à legibus divinis & Eccleſiaſticis libertas, vita voluptuoſa, hancque vitam conformiter ad inordinatos appetitus ſuos tranſigere: Econtra vero valde mirandum eſt, quod tot poſt ſe ſequaces traxerit fides Chriſtiana. Qua de re Didacus Stella his verbis opportune loquitur: *Solius dexteræ Excelſi* inquit, *hoc opus eſſe videtur, ut homines pauperes, humiles, abjecti, univerſum mundum ſuo ſubderent imperio, gentes debellarent, Idola rejicerent, Sacramenta ſublimarent, & Chriſti crucem in altum extollerent. Hoc autem non quemadmodum Hæretici noſtri temporis, carni, ejusque cupidini indulgendo, jejunia tollentes, ſeque miſcentes omni vitiorum & malorum generi*; ſiquidem Evangelium econtra non niſi crucem, mortificationem, & ærumnas

Dii gentium, ſicuti etiam Lutherus &c. poſt ſe multos traxerunt, quia proponebant placentia carni.
Did. Stella in c. 10. Luc.
Fides autem Catholica mundum convectit proponendo aſpera & dura.

& ærumnas suis sequacibus enuntiet, omnibusque carni & sensualitati abblandientibus nontium remittit; ac proinde S. Bernardinus authoritatem adducit S. Augustini contra Epistolam Fundamenti dicentis: *Quis tantam multitudinem ad peccata pronam, ad legem contrariam carni & sanguini servandam induceret, nisi Deus?* Idem quoque S. Doctor alibi *contra Faustum hereticum* ita scribit: *Sed tot tantosque Gentilium populos; pene jam totos à nefaria superstitione simulachrorum, ad unius Dei cultum Christiano Imperio subjugavit, edomito orbe terrarum, non violentia bellici certaminis, sed invicta potentia veritatis.* Neque Christianos ad Christum voluptates carnales traxerunt, aut vita Epicuri & Sardanapali, sicut Mahometes & Lutherus traxerunt hæreticos, sed virtus Evangelicæ veritatis & crucis.

S. Bern. T. 3. ser. 1. Art. 2. c. 4. S. Aug. cont. Epist. Fundamenti. S. Aug l. 22. cont. Faustum.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Veritatem fidei Dei solius opus esse exinde probatur, quia semper inter persecutiones perseveravit, imo per eamdem in dies majora incrementa accepit.

THEMA.

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, Matth. 16. v. 18.

1. Cor. 3. v. 10. S. Aug. ser. 29. de SS. Fides nostra ideo indubitata est, quia fundata est super præscientiam Christi quoad fundamentum ejus.

1. QUando Filius Dei, *ut sapiens architectus fundamentum posuit*, Ecclesiam suam supra solidissimam Petri petram erigendo (de quo S. Augustinus ait: *Dignus qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum; columna ad sustentaculum*) simul etiam eidem portas inferi numquam contra illam prævalituras esse, per altissimam præscientiam suam infallibiliter prædixit, dum ad S. Petrum inquit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ &c.* Circa quæ verba Doctor Angelicus quærit: *Quæ sunt portæ inferi? Hæretici, item Tyranni, Dæmones, peccata;* ac proinde fidem ab Ecclesia nobis præpositam indubitatum esse, ea eo præcipue argumento convincitur, quia scil. divinum hoc circa illam adimpletum est præsagium. Similiter Albertus Magnus, qui Magnus S. Thomæ Aquinatis Magister fuit, super eadem verba, glossando inquit: *Non prævalebunt, ut evertant, venerunt flumina, flaverunt, venti, descendit pluvia in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat supra firmam petram:* Idque probat testimonio S. Pauli ad Timotheum ita scribentis: *Firmum fundamentum Domini stat habens signaculum hoc.* S. Leo ad illa à Christo prolata verba: *Quia tu es Petrus*, se reflectens, de hujus petræ soliditate ita scribit; *Id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, super hanc fortitudinem æternum extruam templum, & Ecclesiæ cælo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget.*

S. Thom. in Matth. Alb. Mag. in Matth. S. Leo ser. 2. in Nat. SS. Ap. Petri & Pauli.

2. Aptissime proposito nostro inservit observatio quædam, quam in Annalibus Ecclesiasticis facit Eminentissimus Cardinalis Baronius, quod scil. incarnata Sapientia Petro dixerit: *Tu vocaberis Cephas*: ubi in lingua quidem Syriaca est *Cephas*, sed in Latino legitur *Petrus*: Et licet neutra ex hisce dictionibus, qualis sit petra sufficienter exprimat, non tamen quamlibet petram illum esse dixit, sed quæ sit omnium durissima, nempe cautem; Nimirum hic Apostolorum Princeps instar cautis omnibus se exurgentibus procellis opponere debebat, quæ in progressu sæculorum Ecclesiæ naviculam adorturæ erant; ac proinde pro corpore emblematis assumptus fuit scopulus seu cautes marina, quæ procellosas maris undas robore suo frangit, cum tamen ipsa minime fracta stabiliter perseveret, cum hac emblemati subjuncta sententia: *Frangit, non frangitur.* Unde D. Chrysost. ait: *Supra petram statutus est fidelis, propterea & undarum ictibus inexpugnabilis est.* Idipsum diebus nostris sæpius accidisse novimus, & ad finem usque mundi infallibiliter eveniet. Ad hunc scopulum, ad hanc fidei Catholicæ Romanæ petram omnes persecutionum à Paganis, Mahometanis, Hæreticis, Schismaticis, aliisque ejusdem farinæ fæcibus motarum undæ ellidentes confractæ semper fuerunt & dissipatæ; nam ut lib. 2. Esdræ dicitur: *Super omnia vincit veritas*; Et S. Joannes ait: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Sanctus quoque Leo Magnus eximius S. Petri successor ea Cathedra Petri futurum pronuntiavit, quod *nec ullo crudelitatis genere destrui possit Sacramento crucis Christi fundata religio.* Similiter D. Chrysostomus Catholicæ fidei nostræ hoc attribuit encomium, quod scilicet *Ecclesia firmioribus, quam cælum ipsum radicibus defixa hæreat.* Tametsi enim arbor aliqua recenter in terræ solo fundata, quamdiu scilicet ob temporis modicitatem nullas adhuc in terra firmas radices egit, à quovis modico vento evelli soleat; attamen hoc fuit divinæ Omnipotentiæ, ejusque infallibilis erga Ecclesiam suam providentiæ miraculum, quod licet in primis principiis in Ecclesiam nondum firmiter satis radicatam impetuosissimi persecutionum venti ex omni parte insufflando insurrexerint, ipsa tamen solida & inconcussa perstiterit; *Oppugnati sunt undecim discipuli, totus orbis oppugnabat, verum qui oppugnabantur, vicerunt, qui oppugnabant, sublati sunt, oves devicere lupos.*

Baron. An. 31. Firmitas fidei nostræ fundata est supra firmam petram. *D. Chrys. t. 1. h. 2. ad pop. Antioch.* Et hinc inconcussa manet contra omnes hostium impetus. *2. Esdræ 4. 1. Joan. 5. v. 4. S. Leo ser. 1. in Nat. SS. Ap. Petri & Pauli. D. Chrysost. t. 3. hom. 4. de ver. Isaiæ. D. Chrys. Ibid.*

3. Regius Propheta David hujus terrestris Jerosolymæ persecutiones in Spiritu Prophetico prævidens, his Deum verbis affatur: *Memor esto Domine filiorum Edom die Jerusalem, qui dicunt: exinanite usque ad fundamentum in ea.* Tyranni quidem omnibus Christianis diversa mortis genera inferre, specialissime vero Religionis nostræ fundamentum, id est, Petrum & Successores ejus extirpare atque è medio tollere machinabantur, sed quonam id eventu ab eis factum fuerit, S. Augustinus egregiè exponit, dum in hujus Psal. Commentario ita scribit: *Quantas persecutiones passa est Ecclesia, quomodo dicebant filii Edom, id est, carnales homines: Extinguite Christianos, nec unus remaneat, evertite usque ad fundamentum. Nonne dicta sunt ista? sed interim persequentes improbati sunt, Martyres coronati sunt,* Quasi enim omnes qui fidem nostram persequebantur, funesto vitam suam fine clauserunt; Dico autem, quasi omnes, quia ut sanctus Augustinus bene probat, Dei providentia eo modo mundum hunc gubernat, ut hic in terris non omnes impios castiget, nec tamen etiam majorem illorum partem castigare designat, quia si omnes puniret, homines facile omnia in hac vita terminari, in altera vero vita nihil castigandum superesse persuadere sibi possent

Ps. 136. v. 7. Tyranni omni modo conati sunt opprimere hoc fidei fundamentum, sed frustra. *S. August. Ibid.*

Exempla infelicissimæ mortis Tyrannorum, Christum, & Ecclesiam persequentium.

possent: Quod si verò neminem castigaret, in alium homines errorem prolabi possent, videlicet quod vel nulla in cœlis habeatur justitiæ ratio, vel quod Dei providentia de rebus humanis parum vel nihil curet. Herodes qui primus Christi persecutor fuit, severè vapulavit, nam oculi ejus ex capite prosilierunt, & occisis prius tribus filiis suis, semetipsum tandem desperatus cultro transfixit. Alter verò Herodes, qui S. Jacobum majorem in Christianæ fidei odium occidi, & ob eandem causam S. Petrum in carceres conjici jussit, ab Angelo percussus, & vivus à vermibus devoratus, ex hac vita infelicissime migravit. Nero qui Sanctis Petro & Paulo necem intulit, se à perniciosis conjuratorum consiliis eximere non posse videns, sibimetipsi manus intulit violentas. Domitianus, qui S. Joannem in lebete ferventis olei adurere decreverat, à suis familiaribus occisus est. Valerianus implacabilis Ecclesiæ hostis à Persis in bello victus, Persarum Regi equo insideri volenti, tamquam vilissimum mancipium scabelli loco servire debuit postquam ambo ejus oculi illi eruti fuissent. Aurelianus & Decius à suis fuere contrucidati. Diocletianus, qui se tamquam Deum adorari voluit, ad tantam redactus est miseriam, ut Regni Romani Diadema deserere, & rusticanam vitam agere coactus fuerit; Ad similem quoque conditionem dejectus fuit Maximianus, siquidem Maxentius filius ejus, ut thronum patris sibi vendicare & conscendere posset, Roma illum turpiter ejecit, cumque ad Constantinum generum suum confugisset, ab eoque benigne acceptus fuisset, tandem perfidiæ in Constantinum reus factus, infami & ignominiosa morte ab illo occisus fuit. Maxentius pariter filius ejus à Constantino victus, & de eodem ponte, è quo æmulum deturbare decreverat, ipse misere in Tiberim præcipitatus interiit, adimpletumque fuit

Ps. 7 v. 14.

regium illud Davidis vaticinium: *Lacum aperuit, & effodit eum & incidit in foveam quam fecit.* Maximinus quoque in bello profligatus, ut periculum evaderet inter aquarios se immiscuit, ubi postquam intestina ejus emarcuissent à vermibus consumptus interiit, cui hæc patienti in faciem improperatum fuit, miseriam hanc apertam esse divinæ justitiæ in ipsum sævientis vindictam, eo quod Dei persecutus fuisset Ecclesiam. Licinius qui in Oriente regnabat, in prælio cæsus misere occubuit. Julianus Apostata paucis diebus imperium suum finivit, & à sagitta graviter sauciatus sanguinem è vulnere haustum in aëra projecit, dicens: *Vicisti Galilæe.* Valens Arianus à Gothis stratis, in tugurium quoddam se recepit, in quo ab igne consumptus fuit. Unde S. Thomas à Villanova in Concione quadam in

S. Thom. à Villanova conc. de oct. Paschæ.

hæc verba prorupit: *Totus orbis à principio tibi contradixit, sed tu potentissime de omnibus triumphasti, hæc est enim victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Etenim Tyranni, Barbari, Pagani & Mahometani multoties quidem per suos exercitus adversum Catholicos crudelissime prævaluerunt. Verumtamen ut D. Chrysostomus in oratione quadam, cui

D. Chrys. or. de non contemn. Eccles.

titulus est: *De non contemnenda Ecclesia*, optime advertit: *Quid Ecclesia Dei potentius esse potest? Mœnia Barbari destruunt, Ecclesiam verò ne dæmones superant, cum oppugnatur, vincit.* Muros quidem civitatis sanctæ dejicere, demoliri templa, septem ejus colles acriter impugnare potuerunt, sed fides semper magisque fuit propagata, etiam quando sub atrocissimis ingemiscebat persecutionibus, ut adimpleretur illud Jeremiæ oraculum,

Jer. 1. v. 19.

dicentis: *Bellabunt adversum te, & non prævalebunt:*

Persecutionibus fides aucti fuerunt.

Corporibus quidem Christianorum prævaluerunt, sed cordibus & animabus nihil inferri nocumenti potuerunt, utpote in quibus viva semper fides conservabatur. Imo dignissimus & de Ecclesia Dei optime meritus Cardinalis Cajetanus observat, quod quanto contra Ecclesiæ temporalia magis prævaluerunt, tanto magis Ecclesia aucta est numero vel merito. Adducitque sequentem S. Leonis Magni de semine similitudinem dicentis: *Non minuitur per-*

S. Leo ser. 1. de Natali SS. Ap. Petri & Paul.

secutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus ager segete ditiore vestitur, dum grana quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur, eadem duo illa præclara divini seminis germina, in quantam sobolem germinaverint, beatorum millia Martyrum protestantur. Simili quoque allusione Divus utitur Chrysostomus, nam ut ostendat quanto incremento Ecclesia in cæsorum fidelium diminutione adaucta fuerit, ita

D. Chrysost. h. 40. de SS. Juvent. & Max. Mart.

scribit: *Enimvero sicut planta rigata magis crescunt, ita & fides nostra oppugnata magis floret; neque horti aquis irrigati ita germinant, & fœcundi fiunt, ut Ecclesia, si Martyrum irrigetur sanguine.* Nulli, ut existimo, ignotum est illud Tertulliani effatum, dicentis: *Plures efficimur, quoties metimur à vobis semen est sanguis Christianorum.*

Tertull. in Apolog. c. ult.

Hoc declaratur apta similitudine ignis, qui insufflatus, augetur.

4. Sæpe contingit, quod dum ignem insufflando extinguere nitimur, idem ignis tanto magis dilatatur & excrescat, & quanto impetuosior ventus, tanto luculentiores majoresque flammas edat. Ignis ille quondam super cœnaculum Syoniticum cecidit, de quo ipsemet Salvator ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur;* licet vero

Lucæ 12. v. 49.

paucæ illius scintillæ in Judæa exarsissent, nec minima tamen ejusdem ignis favilla in Gentilismum se effuderat, attamen postquam Synagoga Ecclesiam in sui primordio in persona Protomartyris persecuta fuit, huncque ignem per ventum persecutionis totaliter extinguere tentavit, eundem tanto vehementius totum mundum accendere fecit: *Fa-*

Acta Apost. 8. v. 1. Baron. an. 35. n. 5.

cta est . . . persecutio magna in Ecclesia, inquit sacer textus, . . . *& omnes dispersi sunt.* At verò quisnam tandem hujus persecutionis exitus fuit? Nimirum ut Cardinalis Baronius observat, fides exinde in diversis, valdeque remotis regionibus propagata fuit, siquidem Apostoli, ut sanctus Lucas ait, eamdem non solum per Judæam & Samariam propagarunt, verum insuper in Phœniciam, Cyprum, Antiochiam, variasque alias Provincias prædicando fidem Christi pertransierunt. Unde Divus Chrysostomus ait: *Cum adhuc parva Religionis scintilla*

D. Chrysost. Ibid.

esset, eam tamen non extinxerunt, neque confregerunt, sed ipsi potius confracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc, ferebaturque in sublime, & omnem undique orbem invadebat, cum occiderentur, adurerentur, suspenderentur, bestiis objicerentur omnes fideles.

5. Quando Cerbero infernali adversus Ecclesiam nascentem sæviendi potestas concessa fuit, Salvator noster ad Petrum conversus dixit: *Rogavi pro*

Luc. 22. v. 32.

te Petre, ut non deficiat fides tua. Et ideo Nyssenus in laudibus Basilii Magni, prudenter observat Deum pro Religionis Orthodoxæ fulcro & præsidio acerrimos semper in Ecclesia suscitasse defensores, qui se ejusdem oppugnatoribus toto pectore opponerent: Quod quidem in primis probat exemplo nonnullorum Veteris Testamenti Abrahami, videlicet, Samuëlis, & Eliæ; Demum verò descendit ad Apostolos & Martyres, ac tandem ad sanctum Basilium pertingit dicendo, quod postquam Arrius horribile

Deus oppugnatoribus fidei, semper virum aliquem fortem & sanctum opposuit.

S. Greg. Nyss. in laud. S. Basilii.

ribile illod Ecclesiæ monstrum ab Ægypto processisset, Deus sobitò io Ponto Basilium exurgere fecerit, qui linguæ & calami ministerio sine uila Imperatorum com Arrio sentientium formidine, instar aggeris, se huic procellæ opposuit, ne Petri naviculam posset submergere. Sic quoque Pelagius divinæ gratiæ juratus hostis io Anglia prodierat in lucem, cum ecce Deus subitò quoque nasci voluit sanctum Aogustinum Hæreticorum malleum, ut eumdem scripto & vocetenus retunderet & profligaret. Vix in Provincia Tholosana in Francia pessima illa Albigensium zizania germinare cœperant, cum ecce Sapientia increata in Hispania, eodem sæculo, Ecclesiæ dedit Sanctum Dominicum, qui eadem zizania doctrina & sanctitate sua & suorum succenderet, & in nihilum redigeret. Eo demom tempore quo Lutheri & Calvini hæreses in magna Europæ parte, cum irreparabili fidei Catholicæ damno pedem fixissent, Deus ad confutandos horum hæresiarcharom errores, eisdem almam Societatem Jesu apposuit.

Cur, & quamdiu Deus permittat Ecclesiam suam concuti tempestatibus persecutionum.

S.Cyp. de mortalit.

6. At vero dicet aliquis cur Deus huic naviculæ, cujus clavom Sancto Petro guhernandum commisit, tot validas tempestates immisit? Hujus efficacem quamdam rationem Sanctus Cyprianus paucis verbis assignat, inquiens: *Conflictatio in adversis, probatio est veritatis;* Quanto enim longius errores & hæreses progrediontur, tanto veritates Catholicæ quæ ab Hæreticis impognantur, à sacris Doctoribus illas scriptis sois profligantibus majori certitudinis lumine illustrantur. Quando nos Dei infallibilem providentiam suam deseruisse Ecclesiam credimus? quando atrociores Aquilo ventos suscitat, quibus Ecclesia concutiatur, tunc Christus io hac navicula vel maxime præsens adest, & quiete ac suaviter dormit: *Ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus: Et ecce motus magnus factus est in mare, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.* Per quam naviculam Author Imperfecti Ecclesiam interpretatur, quæ *navigat instructa fidei gubernaculo felici cursu per hujus sæculi mare, habens Deum Gubernatorem, Angelos remiges, portans choros omnium Sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua Evangelica fidei vela suspendens, flante Spiritu Sancto ad portum Paradisi & securitatis quietis æternæ perducitur.* Tempestates verò illæ persecutionum symbolum erant, inquit Lyranus; Et specialius Jansenius hac de re ita scribit: *Hinc concussa Turcarum impugnatione, hinc hæresum diversarum inquinata ventis, hinc Christianorum inter se belligerantium distracta discordiis.* Et qoidem licet Christus io hisce tempestatibus suæ promissionis immemor esse videatur, qua pollicitus est, *Portæ inferi, &c.* nam ipse dormiebat, non vero pro naviculæ salute vigilabat, attamen æternæ Veritatis propositio est, qua dicitur: *Non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel,* sicut & illa qua Sponsus cælestis Sponsæ suæ Ecclesiam indicanti dicit: *Ego dormio, & cor meum vigilat;* videtur quidem quasi dormiat, dum Ecclesiam suam à persecutoribus male & indigne tractari permittit, at verò ut Doctor Angelicus ait: *In tanta tempestate manebat securus:* Et ut in Proverbiis dicitur; *Librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos,* eo usque tempestates furere permittit, quamdiu adversariorum dissimulat oppositiones & contradictiones, quando vero tempus opportunum adesse cognoscit, fugat tempestates; *Imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.*

Matth.8. v.23.
Ibid. v.24.

Lyranus Jansen. Concord. c.30.

Ps.120. v.4.
Cant. 5. v.2.

S.Thom. ibid.
Prov. 8. v.28.
Ibid. v.29.

Matth. 8. v.21.

Author Imperf. ibid.

In persecutionibus videtur Christus in navi Ecclesiæ dormire.

D.Chrys. ser.20.

7. Apostolos ipso præsente timore perculsos his verbis reprehendit; *Quid timidi estis modicæ fidei?* Author Imperfecti loquit: *Dormire in hac navi Dominus tunc intelligitur, cum ad probationem fidei Ecclesiam suam pressurit & persecutionibus mundi istius tentari permittit.* Divus Chrysologus ait: *Gubernatoris peritiam non probat tempestas serena, sed procellosa tempestas; Blandiente aura navim regit ultimus nauta, in confusione ventorum primi quæritur ars Magistri.* Quo eodem argumento pariter Cardinalis Cajetanus utitur, ut nullum præter Deum Ecclesiam & fidem illius protegere & tueri posse demonstret; dicit enim: *Ut intelligamus ædificium Ecclesiæ nullis contrariis concutiendum, ac per hoc non humana, sed divina virtute consistere, declarat vanum conatum omnium contrariorum ad destructionem illius.* Ideo etiam quotidie ad Matutinum canimus: *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud;* Ac proinde Navicula petri securissima est quod per quantomvis procellosam tempestatem non periclitabitur, quia Deus illius est Dominus & Nauclerus, qui inviolabili fide ei pollicitus est, dicens; (*Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.*) *Unde quamvis infestatione inimici Ecclesia, vel sæculi tempestate laboret,* ut Author Imperfecti inquit, *quibusvis tentationum fluctibus pulsetur, naufragium facere non potest, quia Filium Dei habet Gubernatorem.*

Cajetan. Matth.16.

Ps. 94. v.5.

Luc. 22. v.32.
Auth. Imp. ibid.

8. Idem quoque divos Chrysologus Deum eisdem ventorum furiis præcipere inquit, ut se in hujus naviculæ emolumentom & profectum obsequiosè inclinent, & submittant: *Mare, hoc est, mundum corripit, tranquillat orbem, Reges mitigat, sedat fluctus, componit populos, Romanos efficit Christianos, ipsosque executores Christianæ fidei reddidit, qui fuerunt Persecutores:* adeoque dum ut Cardinalis Baronius observat, persecutores io Ecclesiæ suæ defensores commutat, aliud inde concludi neqoit, quam quod *hæc sit mutatio dexteræ Excelsi.* Quis enim alius præter Deum judicium rationis & Discursum persecutorum obfuscare poterat, quando per suam impietatem fidei exaltationi iosensibiliter cooperabantur? *Nescientes Ecclesiam Dei,* inquit sanctus Leo, *per furorem suæ crudelitatis augeri, quoniam in suppliciis & mortibus beatorum Martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo.* Philistæi eo quod Arcam Dei accepissent io prædam, se vires populi Dei debilitaturos, & per hanc victoriam se adversus adversarium suom magis corroborandos esse credebant, & tamen arca hæc Dagon idolum ipsorom in minutas partes comminuit, eosque irreparabili strage profligavit. *Omnia* aotem *hæc in figura contingebant.* Pars namque modo hujus mundi potestates Idololatræ per fidei persecutionem, per captivitatem Christianorum, per crudelissimorum suppliciorum iis illatorum carnificinam se Christianismum abolituros esse sperabant, minime attendentes tanto magis veritatem manifestari & roborari Evangelicam; Ecclesiamque fidelium multiplicitate, & invicta Martyrum constantia stabiliri, unde in fidei encomium dici posse videtur, quod io simili proposito Emissenus his verbis dixit: *Ecce profanus hostis nequaquam ei tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio.* Sanctus Cyprianus de Tyrannis, qui in perversis consiliis & conatibus suis remanserunt illusi, inqoit: *Sic San-*

D.Chrys. ser. 10.

Fidei Veritas ex persecutoribus facit Ecclesiæ defensores.

Baron. an. 1112. n.19.

S.Leo ser. 6. de Epiph.

Eus. Emiss. de S.Blandina.

S.Cypr. de Epiph.

ctorum persecutionibus Tyrannus crudelis illuditur, qui dum putat perdere quos occidit, melioris vitæ statum eis procurat, & quod ille in perditionem molitur, hi utuntur pro beneficio.

9. S. Ambrosius parabolam illam, in qua Christus fidem grano sinapis similem esse dicit, exponens ait: *Granum sinapis martyres nostri sunt. Felix, Nabor, & Victor, Gervasius & Prothasius & Nazarius, habebant odorem fidei, sed latebant. Venit persecutio, contriti gladio per totius terminos mundi gratiam sui sparsere martyrii, ut jure dicatur: In omnem terram exivit sonus eorum.* Quodnam obsecro Imperatores sibi lucrum compararunt per carbones sancti Laurentii? *Omnium Christianorum corda calefecit*, inquit idem sanctus Ambrosius. Quod idem quoque dicere forsitan sanctus Paulus voluit, dum ad Philippenses in hæc verba scripsit: *Scire vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent . . . in omni prætorio.* Eo namque tempore quo fideles heroica cum fortitudine tormenta sustinebant, fama Religionis Christianæ per mundum tanto validius fragrabat, tantoque magis æstimabatur esse vera, quanto major erat in martyribus generositas, qua illam modo quodam superhumano & miraculoso defendebant. Unde sanctus Hieronymus ad propositum nostrum de S. Paulo ita scribit: *A Cæsare missus in carcerem, notior familiæ ejus factus, persecutoris domum, Christi fecit Ecclesiam*, teste Apostolo qui ad Philemonem ita scribit: *Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.*

S. Ambr. l. 7 in Luc. c. 13. Martyres fuerunt granum sinapis propter multiplices fructus ex iis germinatos. *S. Ambros. Phil. 1. 12. Ibid. v. 13.* *S. Hieron. in Epist. ad Philemon. Philip. 4. v. 22.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Fidem Catholicam à Deo esse ex suppliciorum Martyribus illatorum multiplicitate & acerbitate convincitur.

THEMA.

Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta.

1. SEraphicus Doctor irrefragabilia fidei Christianæ examinans testimonia, inter alia dicit: *Certitudo veritatis apparet, quando homo vult mori pro veritate quam prædicat*; Atque ideo Ecclesia laudabilem hunc morem habet, quod quotidie pro fidei nostræ confessione, postquam in Martyrologiis multorum sacrorum heroum varia retulit gloriosa Martyria, & partarum victoriarum palmas, in fine subjungat: *Et alibi aliorum plurimorum sanctorum Martyrum, &c.* Neque enim dubium est, quod plures sint Martyrii corona glorificati præter illos qui in Martyrologii serie recensentur. Nicolaus Caussinus in aula sua sancta refert ex allegato quodam Scriptore, quod post institutum exactum calculum deprehensi sint undecim milliones Martyrum, qui pro confessione & testificatione Fidei sanguinem & vitam suam prodegerunt. Clarum est autem, quod hi Martyres non casualiter & fortuitò, neque ex aliqua animi pervicacia aut temeritate passi sint, & mortui fuerint; Neque idipsum ex quadam mentis vesania aut stultitia fecerint: neque impassibiles fuerint; ut proinde Eusebius Emissenus dicat: *Hos charissimi ita miremur, ut homines fuisse meminerimus, hos inquam ita miremur, ut eos nostri similes noverimus; & sub eadem qua nos sumus carnis fragilitate vixisse.* Quodnam igitur calcar fuit, quod illos ad cotes ad equuleos, ad fornaces, ad feras certatim currendum, sanguinemque & vitam prodigendam extimulavit? Calcar hoc Magnus ille expressit Gregorius, dum ait: *Numquid carnem suam in mortem darent, nisi eis certissime constitisset, esse vitam, pro qua mori debuissent?* Emissenus similiter ideo Martyres tanta cum promptitudine & jubilo ad lanienam properasse dicit: *Ut vel sic intelligamus, quantum debeat desiderari vita illa, quam per cruciatus, per vulnera per intolerandos labores videmus inquiri, quam cognoscimus pretio sanguinis comparari.* Denique quam virtutem Martyria ad fidem solidandam habeant Tertullianus succinctè quidem, sed acute expressit, dum ait: *Per Martyria fidei examinatoria*, quasi dicere vellet, Ecclesia accuratius fidei examen, aut certius ejusdem specimen sive experientiam habere nequit, quam quod per Martyrium editur.

S. Bonav. serm. 9 in Hexam. Sanguis tot millionum Martyrum testatur fidem nostram esse à Deo. *Caussin in aula sancta. l. 2. c. 2.* *Eus. Emiss. de nat. S. Genesii.* *S. Greg. hom. hist. in Evang.* *Eus. Emiss. in nat. SS. Petri & Pauli.* *Tertull. in Scorp. c. 7.*

2. Jojada mortuo Principes Juda Joas adorasse leguntur, qui ipsorum obsequiis deceptus, eosdem idololatrando veri Dei cultui dorsum vertere permisit; Unde zelo ardens Zacharias Jojadæ filius eos acriter reprehendens lapidatus fuit. Qua de re sanctus Hieronymus in hæc verba scribit: *Fundamentum domus Dei, eo quod Zachariæ sanguis, usque ad fundamentum templi & altaris pervenerit.* At vero scitisne causam cur hic sanguis viri illius qui honorem & religionem veri Dei tantopere zelaverat, ad fundamenta usque templi penetrarit? *Omnia in figura contingebant?* Nimirum ad denotandum quod sanguis Martyrum fundamentum sit, cui fides nostra innititur; Unde Ecclesia de Apostolis canit: *Isti sunt qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo.* Hinc sanctus Justinus Martyr ex ingenti copia effusi sanguinis Martyrum fidei nostræ arguit stabilitatem, dicens: *Cujus verò Religionis pluribus mortis cruciatibus & suppliciis, quam eorum ipsorum pietatis doctrina est constabilita?* A quo tempore enim mundus stetit, nullam invenietis in mundo religionem, quæ majoribus pluribusve radicata & fundata sit sequacium suorum passionibus & tormentis, quam Catholica religio: *Quid autem fecit Martyres diros agones, & acerrimas pœnas subire, nisi fides?* inquit Villanovanus.

Sanguis Martyrum est fundamentum cui innititur fides nostra. *S. Hieron. ex trad. l. 2. Paral. 24. v. 17.* *Just. Mart. QQ. Græc. Conf. n. 12.* *S. Thom. à Villanova conc. de oct. Pasch.*

3. *Quanta passi sunt tormenta?* Sanctus Apostolus integrum quemdam cruciatuum à sequacibus veri Dei ad sua usque tempora patienter toleratorum texit Catalogum, inquiens: *Obturaverunt ora leonum, Extinxerunt impetum ignis . . . Ludibria & verbera experti . . . Vincula & carceres; Lapidati sunt, secti sunt, . . . in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati afflicti . . . In solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ, Et hi omnes testimonio fidei probati sunt.* Verumtamen si omnes pœnosissimi & innumerabiles dolores, & tormenta, quæ ad dilaniandos Martyres à Tyrannis per inimicum infernalem instigatis excogitata fuerunt, in æqua bilance ponderentur, dici utiqua poterit: *Circumdederunt eos supplicia quorum non est numerus*, ex quibus tamen Ribadeneira nonnulla describit, inquiens; Sæpius quidem Martyres affigebantur in crucem, non tamen semper uno eodemque modo, aliquando enim illos

Hebr. 11. v. 33. 34. 36. & 37. Recensentur varia genera tormentorum quibus Martyrum fides tentata fuit. *Ibid. v. 38. Ibid. v. 39.* *Petr. Ribadeneira.*

illos capite sursum erecto ad imitationem Christi crucifigebant, frequenter alios exemplo S. Petri capite deorsum verso in cruce mori sinebant; Item illos nonnumquam ad humilem quemdam suspendebant truncum, ut eisdem tanto viciniores carnifices eos unguibus dilaniare, vel ustulare facibus ardentibus, vel forcipibus ignitis dilacerare commodius possent: Illos quoque nonnumquam ex uno dumtaxat pede, sæpe etiam ex ambobus suspendebant, subtus illis ex fœtente materia succenso igne, ut illius fumo & ardore suffocati lenta quadam morte contabescerent; Multoties illos ex unico tantum brachio suspendebant, vel ex digito grossiori, & ad laxandas membrorum compages, gravissima pedibus pondera alligabant, sæpius etiam ad instar uvarum sub torculari ad mortem usque confringebantur eorum ossa; vel manibus pedibusque extensis agebantur in rotam, eosque ad rotas acutissimis clavis instructas alligatos deorsum agebant in præcipitia, vel circumagebant, ut clavi tanto profundius eorum penetrare carnes possent. Ad hæc ordinarium Martyrum tormentum equuleus erat, tale nimirum instrumentum, quod ex ligno instar equi formatum, in capite rotulas habebat, quibus inserti funes Martyrum corporibus alligati, eosdem per brachia retrorsum vinctos sursum trahebant, ut singula humerorum ossa è suis dimota juncturis dolorosissime luxarentur. Catasta tabulatum quoddam in edito loco positum erat, unde Martyr conspicue ab omnibus videri poterat, in quo sine ulla compassione flagellabatur vel nervis boum, vel nodosis fustibus, aut virgis spinosis, quæ scorpiones, dicebantur; sæpius etiam illorum corpora virgis quatiebant ferreis, vel plumbatis, quibuscum eorum corpora tanta cum truculentia dilaniabantur, ut sæpe lictores potius percutiendo fatigarentur, quam verbera excipiendo Martyres; Unde Lactantius Firmianus gentiles invincibilem militum Christi in catastis & equuleis videntes constantiam stupefactos & attonitos stetisse dicit: *Inter fatigatos carnifices, invictam tenere patientiam, existimant id quod res est, nec perseverantiam morientium vanam esse, nec ipsam patientiam sine Deo cruciatus tantos posse superare.* (*Lact. Firm. l. 5. divin. Instit.*)

(Alia tormentorum genera.) 4. Quibus accedit, quod ungulis & forcipibus hinc inde aculeatis ex chalybe dentibus armatis carnes sanctorum Martyrum dilacerarint, & frustratim decerpserint; pectinibus quoque utebantur ferreis ad dilanianda eorum membra, corpusque hoc modo cruentatum & saucium cultris decoriabant, laminas item ignitas lateribus adhibebant; Calci nonnumquam vivæ, aut ferventi oleo, vel plumbo liquefacto immergebant. Quique hisce tormentis nonnumquam evaserant superiores, bobus includebantur æneis ex supposito & continuato igne candentibus, vel lebetibus pice, plumbo, vel alio metallo liquefacto plenis, verubus arcte alligata corpora lento igne assabant, vel in caldariis frigebant, galeas ignitas claviculis acutissimis intus plenis eorum imponebant vertici, calceisque ferreis punctturis undique plenis torquebant pedes: Candentibus igne fornacibus, vel ferarum lanibulis includebant, præscindebant linguas, dentes evellebant, eruebant oculos, sudes acutas sub digitorum unguiculis infigebant, excoriabant vivos, & minutissimas partes sensim conscindebant: Eorumdem viventium viscera paulatim à muribus & gliribus corrodi curabant: Melle delibutos ardentissimis exponebant Solis radiis, ut à moscis & apibus lente & crudeliter conficerentur, fœtentibus cadaveribus arctissime viventium alligabant corpora, caque sic etiamnum viventia sepeliebant: Uno verbo *circumdederunt eos mala quorum non est numerus.* Nunc vero invictam eorum auscultate constantiam, qua innumerabilium & crudelissimorum tormentorum istorum carnificina se superiores esse probabant; *Latera effodiebant*, inquit D. Chrysostomus, *carnem deradebant, viscera ipsa & interiora pervadebant, attamen cum cuncta pervestigarent, thesaurum fidei deprædari minime valuerunt.* (*D. Chrys. hom. 47. in S. Julian.*)

5. Sanctus Clemens, Episcopus Ancyranus & individuus ejus Comes Agathangelus, per viginti octo annos continuo fuere cruciati Martyrio, quod à P. Ludovico Granatensi in Introductione ad Symbolum fusius describitur, in cujus tamen laudem affirmare possumus, quod olim de Apollinari inquit D. Chrysologus, *Injecit tela qua potuit, persecutor videlicet & omnia armorum suorum genera callidus exegit inimicus, nec tamen fortissimi ductoris movere mentem potuit, aut temerare constantiam.* (*Gran. in Symb. p. 2.*) (*D. Chrys. ser. 18.*) Eusebius Emissenus invincibilem describit Sancti Romani Martyris in perferendis suppliciis constantiam, cui proinde verba illa quantumvis, à profano homine prolata adaptari merito possunt: *Agere & pati fortia Romanum est. Magnanimus est confessor intrepidus*, inquit præfatus Eusebius, *ferens secum in ore quidem judicium mortis, sed in corde pretium immortalitatis. Quæ est ista rerum, & quam stupenda diversitas est? Corpus pro anima expositurus unus atque idem & pœna secum causam portat & gloriæ: extrinsecus affligendus, intrinsecus coronandus*; (*Eus. Emis. de S. Romano Martyre.*) Unde vero intrepidum in hoc Martyre animi robur processerit, idem Eusebius his verbis exponit: *Et inde evenit, ut impossibile non sit ingentia feri hostis tormenta superare, quia licet quod torquet, foris expositum sit, tamen quod persequitur intus inclusum est, & propterea thesaurum pietatis fidei si non producat voluntas, non potest expugnare crudelitas.*

6. Anno 1622. 10. Septembris, viginti quatuor gloriosi fidei nostræ Confessores mortis sententiam intrepido animo exceperunt in Japonia; Pro cujus executione ignis in loco, viginti quinque palmis à Columnis quibus Martyres alligati consistebant, dissito accendebatur, ut quanto ignis remotior erat, tanto ejus apprehensio tormentum acerbius adsciscerat, siquidem prius torrebantur, quam comburerentur: (Crudelitas ita martyres Japponenses, eorumque in fide constantia.) At vero notandum est speciale quoddam & diabolicum inimici infernalis stratagema; Etenim vincula quibuscum ad palos vincti stabant, non ferrea, sed viminea erant, nimirum ut hisce subito ab igne dissolutis, ab ignis vehementia sollicitati seu potius coacti, fuga se ex igne proripientes, signum se tormentis cessisse, fidemque abnegasse edere viderentur. Verumtamen invicti Christi milites ad ultimum usque vitæ spiritum immobiles perseverarunt. Quibus proinde eadem debentur laudum præconia, quibus Sanctus Cyprianus invictos quosdam Christi athletas, eorumque fortitudinem celebrat, dum ait: *Non cessistis suppliciis, sed vobis potius supplicia cesserunt: Finem dolorum quem tormenta non dabant, corona dederunt. Steterunt torti torquentibus fortiores Inexpugnabilem fidem superare non potuit sæviens diu plaga repetita, quamvis rupta compage viscerum torquerentur in servis Dei jam non membra, sed vulnera: Fluebat sanguis qui incen-* (*S. Cypr. ep. 9. ad Mart. de Mapp.*)

incendium perſecutionis extingueret, qui flammas & ignes gehennæ glorioſo cruore ſopiret.

7. Quis vero in dubium revocare poterit, quin hi tam heroicæ fortitudinis actus profecti ſunt ab immediatis divinæ Omnipotentiæ auxiliis & præſidiis, quibus Eccleſiæ ſuæ per ſpecialem protectionem aſſiſtit? Examinemus obſecro egregia quædam facinora, ex quibus veritas hæc evidenter eluceſcere poterit. Etenim in authenticis quorumdam Martyrum actis linguas nonnullis in odium fidei præciſas non tantum, ſed & radicitus evulſas fuiſſe legimus, qui tanta tamen cum facilitate deincepa elingues loquebantur, ut cum majori antea bene linguati ſermones articulare nequirent. Unde Juſtinianus Auguſtus in quadam Conſtitutione ſua inquit: *Videmus Venerabiles viros, qui abſciſſis radicitus linguas pœnas ſuas miſerabiliter loquebantur.* Euſebius Emiſſenus ad propoſitum noſtrum de quodam Martyre ſcribit, quod poſt amputatam ei linguam Tyranno improperando dixerit: *Licet organum Chriſti ornamentis ſuis expoliaſſe te gaudeas, cruor ipſe oris peragit ſacrificium veritatis.* De alio quodam ſimili inquit: Hic deſecta lingua inviolabilem fidem melius loquitur. Euſebius Cæſarienſis de Sancta Blandina inquit: *In Blandinam, per quam Chriſtus evidenter oſtendebat, eos qui apud homines vilet, deſpecti, & contempti videntur, apud Deum propter charitatem erga illum, non ſpecie fictam & ſimulatione, ſed vi & virtute declaratam magno ſplendore & gloria donare.* Ubi ſpeciatim obſervari merentur verba illa: *In Blandinam per quam Chriſtus evidenter oſtendebat, &c.* Pergit tamen idem Scriptor, quidnam in cruento illo, ſed glorioſo prælio acciderit, hiſce verbis recenſere: *Nam eum non nos ſolum pertimeſceremus, ſed etiam hera illius ſecundum carnem (quæ etiam ipſa una in Martyrum pugna dimicaverat) mecum in certamen deſcenderet; præ corporis imbecillitate non libere, & ingenue fidei ſuæ confeſſionem proloqui pergeret, Blandina tanto animi robore & virtute imbuebatur, ut tortores, qui illam viciſſim omni ſuppliciorum genere à primo mane ad veſperam uſque afflixiſſent, prope labore defeſſi langueſcerent, ſeque tum ab illa victos, tum nihil amplius habere cruciamenti reliquum, quod ei irrogarent, faterentur, atque adeo magnopere mirarentur, quo pacto (cum totum ejus corpus ita dilaceratum eſſet) perſeverans ſpiritum duceret, palamque teſtarentur, unum tormenti genus ſatis habuiſſe virium ad vitam ei eripiendam.* Undenam vero ſancta hæc virgo in hac toties repetiturum carnificina hanc animi generoſitatem invictumque robur hauſerit, ab eodem Euſebio id exponente percipite; Dicit enim. *Beata Martyr (ſicut generoſum athletam decet) in ipſa fidei confeſſione vires colligebat, atque probatio iſtorum verborum Chriſtiana ſum, & nihil apud nos admittitur ſceleris, erat dolorum, qui eam urgebant, ſumma levatio, fomentum cruciatus, & cujuſque moleſtia depulſio.* Idem eodem in loco de Diacono quodam refert, qui Sanctus nomine & re vocabatur, cui ſupra quam credibile eſt, & ſupra omnem humanum captum verbera à carnificibus impacta fuere; quæ omnia cum inaudita patientia ſilenter pertulit, abſque eo quod umquam de loco unde oriundus erat, item de ſtirpe, ſtatu, & profeſſione ſua interrogatus, quidquam aliud reſponderet, quam: *Chriſtianus ſum illudque pro nomine, pro civitate, pro genere, ac denique pro re quoque iterum ac ſæpius eloquebatur.* Unde carnifices exaſperati tanta cum crudelitate eum ceciderunt, ut jam nullam amplius præ ſe ferret hominis ſimilitudinem. Audite vero quidnam poſt renovata aliquot poſt diebus majori cum impietate tormenta acciderit: *Corpus in illis poſterioribus tormentis, recreatum, & in integrum reſtitutum, formam priorem atque uſum membrorum recuperavit, adeo ut ſecunda illa carnificina, non inflicta pœna, ſed medicina per Chriſti gratiam adhibita videretur.* Numquid vobis ad hæc cum Jeremia Propheta dici poſſe videtur: *Tu in nobis es Domine, & nomen* ſanctum *tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos* Domine Deus noſter.

8. Porrò ad magis obſtupeſcendam Martyrum in ſuppliciis conſtantiam & animi jucunditatem & jubilum optime ſerviunt illa Sancti Bernardi celeberrima verba dicentis: *Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licet corpore & riman te latera ferro, non modo fortiter, ſed & alacriter, ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in viſceribus Jeſu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in ſuis eſſet viſceribus ſcrutans ea, ferrum profecto ſentiret, dolorem non ferret, ſuccumberet, & negaret; nunc autem in petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ duruerit?* Sanctus Gregorius Nazianz. *De Martyribus*, inquit: *Chriſtianam religionem potius illuſtrarunt, quam debilitarent, animas ad pietatem roborantes, ac periculis ut aqua calens ferrum obdurantes* Idem quoque Sanctus Bernardus alibi ad invictam S. Vincentii Martyris ſe reflectens conſtantiam & animi jubilum, eumdem carnifici dixiſſe refert: *Inſurge & toto malignitatis ſpiritu debacchare; videbis me Dei virtute plus poſſe dum torqueor, quam poſſis ipſe qui torques.* Conſtat per experientiam ex diverſorum Martyrum Hiſtoriis quod Tyrannorum acinaces, equulei, cataſtæ, ſcorpiones, fornaces, feræ, aliaque ſæviſſima ſupplicia euſque tantum in Martyres deſævire potuerint, quouſque Deo placebat, & non ulterius; Unde propoſito noſtro aptiſſime congruit, quod Euſebius circa tres pueros in fornace Babylonica conſtitutos obſervat, dum ait: *Ecce horrendum, neſcio quid anhelantes globi, & per quadraginta cubites ebullientes, extrinſecus ſæviunt, intrinſecus parcunt, extra fornacem ſapiens ignis iraſcitur, & intus in fornace famulatur; quanta caſtis viſceribus reverentia debeatur arbiter ignis agnoſcit.* Nimirum elementa, creaturæ illæ inſenſatæ Creatoris ſui per potentiam obedientialem exequebantur voluntatem.

9. In honorem Sancti Laurentii ſancta Mater Eccleſia ſequentem Antiphonam decantat: *Miſit Dominus Angelum ſuum, & liberavit me de medio ignis & non ſum æſtuatus.* Quo viſo miraculo S. Romanus gentilis, qui velut miniſter perſecutoris ſpectaculo huic crudeliſſimo præſens aderat, converſus fuit; Et quot non alia his ſimilia miracula in defenſionem ac præſidium ſacrorum Heroum acciderunt, quando ſuum pro Chriſto fuderunt ſanguinem? Ut proinde Eccleſia in more poſitum habeat, quod in divinis officiis quæ in ipſorum natalibus decantantur, illa Eccleſiaſtici verba recitare ſoleat: *Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Salvatorem meum; Confitebor nomini tuo, quoniam Adjutor & Protector factus es mihi, Et liberaſti corpus meum a perditione . . . & in conſpectu adſtantium factus es mihi adjutor; Et liberaſti me ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui, à rugientibus, præparatis ad eſcam, De manibus quærentium animam meam.* Applicanturque verba hæc

Baron. an. 484 n. 87. Quidam martyres ex ſecta radicitus lingua clariſſima fuerunt locuti Juſtinian.

Aug. in Conſtitut.

Euſ. Emiſ. hom. de S. Rom. mart. Euſ. Emiſ. h. 4. de Epiphan. & 7. Infant.

Euſ. Cæſ. l. 5. Eccleſ. Hiſt.

S. Blandinæ omnem fortitudinem in tormentis hauſit ex virtute fidei.

Jerem. 14. 9.

S. Bern. ſer. 61. in Cant.

Encomia aliorum Martyrum circa conſtantiam fidei.

Naziam. orat. 3.

S. Bern. ſer. 6. in parvos.

Euſ. Emiſ. hom. 3. de Epiph.

S. Laurent. in ſuis tormentis convertit S. Romanum.

Eccli. 51. v. 1.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.

hæc ut plurimum ſanctis Virginibus, utpote in quibus præ cunctis cæteris Martyribus ſexus virilis clarius & evidentius liquet, quod Deus in ipſis, per ipſas, & pro ipſis pugnet.

Exod. 7. v. 12. Quid ſignetur quod Magi Pharonis non potuerint producere zyniphes. Exod. 8. v. 19.

10. Quando Moyſes per virgam ſuam ingentia illa patravit prodigia, ſacer Textus de Magis Pharaonis inquit: *Fecerunt ſimiliter*; ſiquidem & ipſi aquam in ſanguinem, virgas in Dracones mutarunt, ranisque impleverunt terram Ægypti: At verò quando Moyſes per cinerem in aere diſperſum infinitam quamdam muſcarum & zyniphum produxit multitudinem, prædicti quidem Magi idipſum imitari tentarunt, ſed in caſſum; unde & ſe victos fuiſſe faſſi ſunt, dicentes: *Digitus Dei eſt hic*, quaſi dicerent: Ex hoc prodigio manifeſte ſe prodit veri Dei Omnipotentia; at verò quidnam ex hac Hiſtoria præcipue evincitur? Nimirum, quia *Omnia in figura contingebant illis*, ideo per Hiſtoriam illam innuitur; quod videlicet ſi ſolus ſexus perfectior, id eſt, virilis ſimilia ederet in tormentis inſuperabilis fortitudinis ſuæ ſpecimina, idipſum facile incredulus & malignus quiſpiam naturæ viribus adſcribere poſſet: At verò quis tam eſſe poterit temerarius, qui invictum animi robur, ſapientiam & generoſitatem in ſexo debiliori conſpiciens ultro non confiteatur dicens: *Digitus Dei eſt hic*? Imò ipſæmet tenellæ Virgines dicunt: *Habemus theſaurum iſtum*, id eſt, fidem & pudicitiæ honeſtatem, *in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.* Ut igitur Pharao ille infernalis confundatur, ejuſque manifeſtetur debilitas; Deus zyniphum & muſcarum contra illum excitavit exercitum, id eſt, virgunculis teneris & infantili ætati corda leonina ſuggeſſit: Teſte Ruperto Abbate, qui ait. *Ecce quales inſtruxit acies, ex hujuſmodi cohorribus contra fortes Ægyptios compoſuit acies.* Unde factum ſæpe eſt, quod rabidi Imperatores exclamarint præ ſtupore: *Ergone una nos puella ſuperabit?*

Exod. 8. 19. Et ultro. 2. Cor. 4. v. 7. Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 38.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Martyrum in tormentis conſolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, illiſque frequenter à Deo exhibitum protectionis præſidium, evident vera fidei perhibent teſtimonium.

THEMA.

Lapides torrentis illi dulces fuerunt.

Aviditas patiendi martyrium eſt ejuſdem fidei teſtimonium.

1. EVidens veritatis Fidei noſtræ quovis tempore impugnatæ, & à Martyribus generosè defenſæ teſtimonium, eſt & ſemper fuit illa quam in crudeliſſimis ſuppliciis præ ſe tulerunt cordis exultatio & jubilus, nec non inſatiabilis ultro illis occurrendi eademque procurandi & ambiendi aviditas & deſiderium. De ſanctiſſimo Protomartyre canit Eccleſia, quod ex projectis in corpus ſuum ſilicibus nectar ſuxerit Paradiſi: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Unde illud Regii Pſalmiſtæ Vaticinium: *Tu exurgens miſereberis Syon*, id eſt, ut Lyranus exponit, *Eccleſiæ*: *Timebunt gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terræ gloriam tuam, quia ædificavit Dominus Syon*, id eſt, ut Hugo Card. inquit: *Eccleſiam*, maximè verò quod ſtatim ſequitur: *Placuerunt ſervis tuis lapides*, ſecundùm litteram in S. Stephano adimpletum fuit; De quo proinde B. Laur. Juſtinianus meritò ait: *Jam experiebatur interius, quàm magna multitudo eſt divinæ dulcedinis, quam pro veritate certantibus noverat eſſe paratam.*

Pſ. 101. v. 14. Lyran. ibid. Hug. Card. ibid. B. Laur. Juſt. ſer. de S. Steph.

Chriſtus S. Steph. & aliis præbuit patiendi alacritatem.

2. Enimverò quis eſt qui non videat, quod dum Redemptor noſter in lapidatione Stephani cœlos aperuit, ſeque veluti ſpectatorem certaminis primi Martyris ab eodem ſe videri voluit, toti Chriſtianiſmo per hoc innuere voluerit, quod in cunctis ſæculis futuris Eccleſiæ eorum qui pro ejus fide præliantur & certant, auxiliator futurus ſit atque perpetuus defenſor. Unde ſuper illa verba: *Jeſum ſtantem*, inquit Gloſſa, *Habitus auxiliantis, & pro ſervis ſuis pugnantis ſic oſtenditur.* Circa quæ verba Oecumenius pariter ait: *Stantem & non ſedentem, vidit Jeſum B. Stephanus, ut ſuam exhibeat Chriſtus protectionem, & magnam ſuo athletæ tribuat alacritatem.*

Act. Ap. 7. 55. Gloſſa. Oecumen. ib.

3. Manifeſtum eſt omnibus illud S. Ignatii illuſtriſſimi Martyris exemplum, qui inſtante Martyrii ſui agone Deo ſe enixè commendavit; Cur putas? Non fortè ut leonum poſſet fauces evadere? Minimè, quin potius ait; *Utinam fruar beſtiis.* Scio equidem multos magnam habere circa beſtias vel in latibulis, in quibus aſſervantur ſpectandas, vel in venatione capiendas, vel in theatris ad oſtentationem agitatas delectationem, ſed non erat hic Martyris finis, dum ait: *Utinam fruar beſtiis*; ſed potius ab eis devorari pro Chriſto deſideravit: *Si ipſa noluerint, ego ipſis vim faciam, ego urgebo.*

S. Hieron. de Script. Eccleſ. Ardor patiendi Ignat. Epiſ.

4. S. Baſilius Magnus de S. Barlaam ſcribit: *Flagella loco gaudii duxit: flagellis ſe tamquam roſis impeti arbitratus, efferatas ſatellitum artes riſit, pericula calcavit, ac ſi ſuper roſis trepudiaret, carceris clauſura quaſi prato quodam viridi oblectatus eſt, tormentorum adinventionibus veluti variis floſculis jucundatus eſt.*

S. Baſil. de S. Barlaam. Item S. Barlaam.

Varia aliorum martyrum exempla.

5. De S. Agatha in ejus laudem Sancta canit Eccleſia: *Agatha lætiſſimè & glorianter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas invitata*; Quando enim Virgines in acerbiſſimorum tormentorum carnificina torquebantur, haud ſecus ac ſi ad nuptias abirent gaudebant, & tripudiabant. Sic quoque de S. Laurentio Archilevita legitur, quod cum tyrannus omnia ſuppliciorum genera oculis ejus à carnificibus proponi & exhiberi juſſiſſet: *Subjicite oculis ejus omne genus tormentorum*, Sanctus Levita ſubridendo reſponderit; *Infelix has epulas ego ſemper optavi, hæc enim tibi quædam tormenta ſunt, nobis vero gloria.* Quis ſimiliter incomparabilem S. Vincentii generoſitatem & cordis jubilum non obſtupeſcat, quam ſub lictorum ſævitiæ conſtitutus hilari fronte exhibuit? De quo proinde S. Auguſtinus ait: *Tanta pœna erat in membris, tanta ſecuritas in verbis, tamquam alius loqueretur, alius torqueretur.* Daciano quidem ſe in metu poſitum eſſe dixit: *Hoc ſolum valde metuo.* Sed quidnam illud, quod tantopere timebat, fuiſſe, arbitramini? Nam forte, ſævam minarum in tentationem? Aut vero ſuppliciorum ſibi imminentium multiplicitatem? Minimè: ſed ipſum metus ſui cauſam exponentem audite: *Valde metuo*, inquit: *quia te fingis velle mihi miſereri nolo ut aliquid minuas de ſuppliciis, ne te victum in omnibus fatearis.* Quibus verbis Tyrannus ſe deridери videns, in furorem redactus, flagellis è lictorum manibus (quos ignaviæ redarguebat) ſurreptis, ipſemet flagellator & carnifex Martyris eſſe voluit. Quem intrepidus Martyr benigno vultu

Surius. Specialiter S. Vincent. S. Aug. ſer. de S. Vinc.

tu reſpiciens, his verbis affatus eſt: Valde tibi me obſtrinxiſti, eo quod me tibi vendicaveris tutelam & protectionem verique amici partes erga me expleas, percutiendo eos qui hactenus me flagellarunt. Qui ſannam hiſce verbis obtectam animadvertens, ſeu carnificibus atque lictoribus flagella reſtituit, qui crudelioribus ipſum flagellis cruentantes, ab eodem tamquam infirmi & debiles fuere derisi. Poſt innumera tandem, quibus in ipſum deſævierant, ſupplicia, quibus haud ſecus ac floribus fruebatur, in mollem & delicatum poſitus lectum, veluti ſi pluribus acutiſſimis transfixus enſibus fuiſſet, Deo qui illum ad tantam deſtinaverat gloriam, ſanctiſſimum reddidit Spiritum; Ubi notandum, quod cum antea tormenta animi robur & vigorem in ipſo adauxiſſent, mollis hic plumeusque lectus mortem illi acceleravit.

Ribaden.
Etiam infantum.

6. In vita S. Blaſii Epiſcopi & Martyris legitur, quod cum devotæ quædam fœminæ copioſum à Martyre in tormentis effuſum colligerent ſanguinem, tyrannus illas à lictoribus comprehenſas igni adjudicarit; quarum una duos habeat filiolos, qui ad matrem ſe Chriſto in holocauſtum offerre properantem protinus accurrerunt, eamque flebilibus vocibus inſtanter rogarunt, ut quæ ad vitam corporalem eos enixa fuerat, æternæ quoque vitæ eis comparandæ cooperaretur, illisque Martyrii indulgeret ſocietatem. Quod videns audiensque Tyrannus, exclamavit: *Vah dedecus! Ergone mulercula & infantes nos publico exponent ludibrio?*

Vict. Uticenſ. l. 2.

7. Victor Epiſcopus Uticenſis in libris de perſecutione Wandalica tam exceſſivum fidelium fervorem fuiſſe ſcribit, ut Martyres ad macellum & lanienam duci videntes, ſinguli certatim accurrerint, ut ejuſdem fierent conſortes Martyrii: *Per vertices montium & vallium concurrens turba fidelium in aſtimabilis deſcendebat, cereos manibus geſtantes, ſuosque infantulos veſtigiis Martyrum projicientes.*

Baron. an. 309 n. 35.
Mirabile ſtratagema S. Euphraſiæ ut perveniret ad palmam martyrii.

Cardinalis Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis de Virgine quadam Nicomedienſi Euphraſia nomine ſcribit, quod cum in fidei ignominiam duceretur ad proſtibulum, virginitatis amittendæ jacturam metuens, ſe artem magicam noſſe, ex eaque ſecretum aliquod illis detegere velle, finxit, illudque in eo poſitum eſſe dixit, quod dum certo quodam corpus ſuum oleo perunxiſſet, quodvis ferrum ad feriendum corpus humanum inutile redderet: Cumque illa hujus in ſe experientiæ ſpecimen fieri poſtularet, lictores verbis ejus fidem habentes eamdem decollarunt, tuncque verba hæc merum ſtratagema fuiſſe cognoverunt ad aſſecurandam corporis ſui pudicitiam & virginitatem. Ecce tibi quibusnam debiles virgunculæ uſæ fuerint mitis ad inventionibus, ut patiendo & moriendo ad palmam pervenire poſſent Martyrii.

8. Undenam vero hic jubilus, patiendique & moriendi cupiditas (cujus varia in Hiſtoriis Eccleſiaſticis habemus exempla) derivari aliunde poterat, quam à Deo, pro cujus amore adeo generoſis conatibus decertabant? Sanctus Auguſtinus de Sancto

S. Aug. de S. Laur.

Laurentio loquens ait: *Nec enim poteſt in viſceribus ignium tormenta ſentire, qui ſenſibus Paradiſi refrigeria poſſidebat.* Divus Chryſoſtomus Chriſtia-

In quo differat Chriſtianus à Gentili.
D. Chryſ.

num à Pagano diſtinguens, inquit: *Chriſtianum in hoc ab infidelibus differre oportet, ut omnia generosè ferat, & ſpe futurorum erectus, humanorum malorum impetu ſe ſuperiorem exhibeat.* Idemque Sanctus Doctor in alia quadam Homilia ita fatur: *Si Chriſtianus es, Chriſto crede, ſi Chriſto credes per opera mihi fidem demonſtra; In hoc ab infidelibus differimus, illi merito timent mortem, reſurrectionis enim ſpem non habent, tu vero ad meliorem vadens vitam, non times?* Sanctus Auguſtinus acute conſiderat, quod licet Eccleſia nonnumquam Dominum in multos populos habuerit, per quos ſuam potuiſſet perſecutoribus opponere reſiſtentiam, attamen ob ſpem vitæ futuræ, numquam hoc modo defendere voluerit vitam præſentem: *Non pro temporali ſalute pugnavit, ſed potius ut obtineret æternam non repugnavit; Ligabantur, includebantur, cædebantur, laniabantur, trucidabantur, & ſic multiplicabantur. Non erat eis pro ſalute pugnare, niſi ſalutem pro Salvatore contemnere.* Sanctus Ambroſius ad ſtragem ſe reflectens Chriſtianorum, quam perſecutores iiſdem inferebant, & ex parte altera lætitiam conſiderans, qua Chriſtiani ad mortem procedebant, in ſermone quodam ait: *Numquam hanc vitam tam conſtanter expenderent, niſi eſſe alteram incomparabiliter beatiorem perfecta definitione ſentirent. In ſanctis itaque præcordiis veritatis, reſurrectionis authoritas eſt, prompti enim pereunt in melius reparandi, quibus per anguſtias tribulationum aperitur exitus ad amplitudinem gaudiorum.*

c. 5. b. 2. ad pop.
Hom 5. ib.
S. Aug l. 22 de civ. Dei c. 6.
S. Ambr. ſer. 14. de SS. Naz. & Celſo.

Gentiles videntes Chriſtianos cum jubilo mori, & effuſo ſanguine fidem aſtruere convertebantur.
S. Hier. ad Hedibiam. q. 2.

9. Sanctus Hieronymus quoque de triumpho, quo Sancti Martyres ſe in enſes & ignes ſibi paratos tanto cum jubilo ingerebant, diſſerens, gentiles id videntes non ſolum admiratos fuiſſe, verum etiam fidem noſtram utpote quàm Chriſtiani propriæ vitæ impendio defendebant, verum fuiſſe, omnino ſibi perſuaſum habuiſſe, his verbis aſſerit: *Triumphus Dei eſt paſſio Martyrum pro Chriſti nomine cruoris effuſio, & inter tormenta lætitia. Cum enim quis viderit tanta perſeverantia ſtare Martyres, atque torqueri, & in ſuis cruciatibus gloriari, odor notitiæ Dei diſſeminatur inter gentes, & ſubit tacita cogitatio, quod niſi verum eſſet Evangelium, numquam ſanguine defenderetur.* Et idem in omnibus ſemper ſæculis per experientiam compertum fuit, quod quanto Chriſtiani in majori numero, atrocioribusque tormentis excruciabantur, tanto plures ad Chriſtum converſos fuiſſe gentilium manipulos; Qua de re Juſtinus Martyr ita ſcribit: *Quod namque, dum gladio percutimur, & in crucem agimur, & beſtiis objicimur, & vinculis, & igne, & tormentis aliis omnibus plectimur & excruciamur, à profeſſione noſtra non diſcedimus, ſatis conſtat, & quanto magis ejuſmodi quædam in nos expediuntur tormenta, tanto alii plures fideles, & veræ religionis per nomen Jeſu fiunt cultores.* Cum igitur tam atrocia tormenta intrepide perpeti, in eorumdem ſumma acerbitate gaudere & exultare, eademque ſummo cum deſiderio & ambitione ſectari & appetere, tales ſint actus, qui humanæ mortalitatis ſphæram longè tranſcendunt, manifeſto utique ſigno inde eoſdem actus divinæ gratiæ, & particularis aſſiſtentiæ Dei partus eſſe convincitur: *Per gratiam, quæ data eſt mihi,* inquiebat Sanctus Paulus, *omnia poſſum in eo qui me confortat.*

Juſt. Mart. in diſſert. cum Tryphone.
Rom 12. 3.
Phil. 4. 13.

Præclarum exemplum & dictum S. Perpetuæ.

10. In vita ſanctæ Perpetuæ legitur, quod quia metuebat, ne velut uterum gerens ad Martyrii honorem una cum aliis ſodalibus perfruendum non admitteretur, a Deo impetravit, ut licet fœtus octavum tantummodo menſem aſſecutus fuiſſet, illum tamen cum bona ſalute ſubito enixa fuerit, eo quod atten-

ardentissimum se pro Christi fide sacrificandi desiderium nullas sustinere moras posset; Accidit vero, quod cum acerbissimos sustineret in partu dolores, Ministri Tyranni id in ea animadvertentes ei dixerint: Et quomodo crastina luce sustinebis tormenta, quæ hodie inter partus dolores tantopere lamentaris; Quibus ipsa sapientissime respondit: *Natura debitas pœnas, naturali tantum virtute æger sustineo, quæ autem quantumvis immania, pietatis causa subire cogar, divina gratia superabit.*

An Christus crudelis fuerit Apostolos oves suas, mittendo inter lupos.

11. Salvatorem nostrum inter cætera præclara nomina boni Pastoris titulum sibi attribuisse ex Evangelio novimus: *Ego sum Pastor bonus*: Et tamen die quadam discipulis suis dixit: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Poteratne quid magis paradoxum illis prædicere? Quisnam enim ex pastoribus adeo erga oves suas indiscretus & barbarus esse poterit, ut data opera oviculas suas voracibus luporum faucibus ingerat? At vero ut notat Divus Chrysostomus bonus hic Pastor, non temere oves suas in tantam stragem præstituit, siquidem dicit:

Matth. 10. v. 16. S. Chrys. h. 34. in Matth.

Ego mitto vos, inexplicabilem virtutem meam proferens, quasi diceret: *Sic virtutem meam maxime ostendam, cum ab ovibus lupi superabuntur, & si quamvis illæ sint in medio luporum, & innumeris morsibus lacerentur non modo non consumptæ fuerint, verum etiam, illos in sui naturam transmutaverint.* Quot enim vicibus carnifices, dum Martyres in mediis tormentis constantes non solum & mansuetos, verum etiam gaudentes & exultantes conspiciebant, exinde ad Christi fidem conversos fuisse ex Historiis novimus. *Majus certe*, inquit Divus Chrysostomus, *atque admirabilius est, mentem adversariorum commutare, & animum in diversa transferre, quam illos occidere, præsertim cum duodecim tantum essent, & lupis plenus esset orbis universus.* Demum vero, idem Sanctus concludit dicens; quod quamdiu fideles se oves Christi esse reipsa ostenderint, Dei tamquam providi pastoris erga ipsos providentiam & assistentiam continuo experientur, *quando æstimati sumus sicut oves occisionis, & quando tamquam oves mortem pro Christo subire non dubitamus. Quamdiu oves fuerimus, vincimus, etiamsi mille circumstent lupi superamus, & victores sumus; quod si lupi fuerimus, vincimur; tunc enim à nobis auxilium pastoris recedit, qui non lupos, sed oves pascit.*

Admirabilis sollicitudo Dei pro suis Martyribus patet in S. Thecla.

12. Admirabilis profecto quovis tempore paterna illa Dei sollicitudo fuit, qua Martyrum suorum constantem sibi semper protectionem vendicavit; Et quidem, ut exemplis res manifestior fiat, à quot suppliciis S. Theclam in nascentis Ecclesiæ primordiis liberavit? Sanctus Ambrosius de leonibus Sanctam hanc Martyrem offendere formidantibus disserens ait:

S. Ambr. l. de Virg.

Cernere erat lingentem pedes bestiam, cubitare humi muto testificante sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propria oblita natura, naturam induerat, quam homines amiserant. Quisnam alius obsecro præter Deum hunc leonibus humanitatis & benevolentiæ instinctum suggerere poterat?

Ps. 117. v. 23.

A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Efficiebat namque sæpissime Deus ut Martyres frequenter securiores essent inter rapacissimos leonum ungues & dentium rictus, quam in lictorum carnificumque manibus. Unde Sanctus Hieronymus in vita Sancti Malchi

Martyres sæpe securiores fuerunt inter ungues & dentes leonum, quam manus carnificum.

considerans, quod leæna illa juxta fores speluncæ servi dei [illegible] impiissimo illi servo necem intulerit, qui duos alios stricto operiebatur gladio, ut ambos trucidaret, inquit:

S. Hieron. in vita S. Malchi.

Similis ante oculos nostros versabatur interitus, nisi quod tutius, erat rabiem leonis, quam iram hominis sustinere. Quales Deus olim Danieli excubitores & custodes assignavit, adversus invidorum satraparum conjurationem, indeque emanantes insidiarum machinas? Certe non alios, quam feroces & famelicos leones;

D. Chrys. in Ps. 110.

Feræ enim non solum non devorabant, inquit Divus Chrysostomus, *sed etiam Danieli erant loco satellitum*; quod quidem divina Omnipotentia ita disponente factum fuisse in dubium vocari nequit:

Patet in Daniele. Dan. 6. 22.

Ipsemet namque Daniel ait: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Idipsum quoque alias multoties operatus est Deus, quando Martyres in theatris, vel ferarum latibulis ferocibus belluarum unguibus & dentibus fuere prostituti, prout videre est in diversorum Martyrum actis. Sanctus Ambrosius argute, considerat, quod Christus Sanctam Agnetem Sponsam suam ad prostibulum perductam contra Præfecti Romani impuros conatus à periculo pudicitiæ violandæ liberare volens, ipsomet dæmone veluti ministro usus fuerit, qui illum confestim suffocavit. Eusebius Emissenus ad respectum & reverentiam quam creaturæ insensatæ Martyrum corporibus detulerunt se reflectens, ait:

Euseb. Emiss. hom. de S. Blandina.

Dilacerata vario tormentorum genere membra sanctificans flamma, dum pascere nesciunt honorant bestiæ, dum sævire non norunt. Ubi sunt qui dicunt, venerationem sacris Martyrum deferendam non esse corporibus? Ecce cruenta feritatis immanitas, quæ religionis non recipit sensum, defert venerationis obsequium, & quæ discretionem rationis ignara non recepit, ad malorum tamen damnationem quid honoris Sanctis debeatur agnoscit, ac sic supplicii ministerium vel instrumentum miro modo meritorum efficitur testimonium, & dum pietatis reverentiam præstat, profert tacitam de impietate sententiam.

Ludov. Granat. p. 2. Symb. c. 25. Probatur fidei nostræ veritas ex aviditate moriendi Martyrum.

13. Postquam P. Granatensis in introductione ad symbolum plura ponderasset insignia materia, tandem ut ex inde fidei nostræ probet veritatem & firmitudinem, ita circa illam ratiocinari incipit: Ubinam, inquit, à principio mundi umquam inventus est, qui tanta cum fortitudine, jubilo & libertate atrocissima, sustinuerit tormenta, judices adversum se exasperatos concitarit, & cum insatiabili aviditate pati & mori concupierit, sicut post Christi adventum & plantatam ab eodem Ecclesiam factum est multoties? si umquam alias in nulla natione Barbara visus fuisset homo qui mortem non formidasset, utique non adeo mirum foret, quod Christiani Martyres mortem non timeant, nunc autem hanc pro Christo patiendi ac moriendi avidissimam cupiditatem civilissimorum hominum ex Alexandria, Antiochia; vel Roma à nobilissimis parentibus progenitorum cordibus inviseratam esse conspicimus. Quod si homines dumtaxat robusti, & ærumnis, molestiisque devorandis assueti, cujusmodi sunt milites & rustici, in truculentis illis Tyrannorum persecutionibus constantes, stabilesque permansissent, nihil in eo admiratione dignum esset: jam vero maxime heroica invictæ fortitudinis, & per acerbissima quæque tormenta insuperabilis patientiæ specimina, ab imbelli mulierum sexu edita quis non obstupescat?

Mors

Maximè id imbelli sexo muliebri. *Mors est ultimum terribilium*, quam proinde Philosopho & experientia teste, omnia, quæ Deus creavit, animalia abhorrent & fugiunt; quis igitur alius præter Deum, hunc ad mortem tanta cum impatientia anhelandi instinctum humanis cordibus inserere poterit? Quid non molitur qui propter scelera sua morti juste est adjudicatus, ut ab illius sententia liberari queat? quas non sustinet infirmus diætas, incisiones ac mutilationes, adustiones, potionesque amaras, ut sanari & mortis periculum evadere valeat? Et tamen ut Sancta Mater Ecclesia canit: *Traduntur igni Martyres, & bestiarum dentibus, armata sævit ungulis tortoris insani manus, nudata pendent viscera, sanguis sacratus funditur, sed permanent immobiles*: Eo quod in futuro sæculo meliorem illis vitam repositam esse firmiter credunt, *vitæ perennis gratia*. Ecce tibi motivum, cujus gratia Sancti Martyres in tormentis immobiles persistunt, nimirum quia se patiendo ingens vitæ immortalis lucrum sibi comparaturos esse norunt.

14. Romanorum quidem Historiæ actionem illam Mutii Scævolæ, manum suam intra flammas immitiam constanter ustulari sibi permittentis; magnopere extollunt: At verò quod millena fuerint fœminarum pariter & virorum agmina, qui postquam scorpionibus & flagellis sævissimè dilaniati fuissent, postea flammis ignis ardentis injecti cantantes, & jubilantes combusti, & in cineres redacti fuerunt? juxta communem Philosophorum

Unde jubilus & gaudium Martyrum proveniret in tormentis. doctrinam? effectus causas sibi proportionatas habere debent. At verò quidnam omnes naturæ leges magis supergreditur, quàm sit vehemens illud, quod in Martyribus reperitur patiendi & moriendi desiderium, & inter tormenta mortis jubilus & excessivum gaudium? Qua enim ratione fieri naturaliter potuisset ut Sancta Felicitas, & Sancta Symphorosa vehementer gauderent, eo quod filii earum, quorum non solum duo vel tres, sed septem erant, quos omnes tenerrimè diligebant, dilaniarentur, sævissimoque mortis, ad quam illos hæ matres animabant, afficerentur supplicio? ubina[illegible]nc à natura congenitus amor erat, quo matres [illegible]lios suos prosequi solent? Quis illum sopiverat? Audiamus Gillibertum Abbatem verba illa Canticorum: *Tulerunt pallium meum*, sequente Commentario exponentem: *Jucundum plane*

Cant. 5. 7. Gillib. Ab. ser. 45. in Cant. *videtur*, inquit, *ex præsentis occasione verbi, Martyrum inter tot vexationum & mortis genera, charitatem indefessam recolere, quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris; stimuli enim qui illos ad patiendum, mortemque subeundam excitabant, erat amor quo erga Deum ardebant, erat zelus fidei quam profitebantur, erat denique juramentum fidelitatis Deo præstitum*: *Hæc est victoria*

1. Joan. 5. v. 4. *quæ vincit mundum, fides nostra*; Hæc enim fides, & filiis & matribus, & deliciis, & honoribus, & thesauris, imo & ipsamet vita superior erat & charior.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Vera fidei specimina & argumenta sunt, quod pauperes piscatores per illam Reges & regna ad adorationem Crucifixi compararint, ipsosque persecutores in defensores commutarint, Dæmones in Idolis compescuerint & prostigarint, prophanorumque Numinum falsitatem, Sectarumque hæreticarum errores mundo detexerint.

THEMA.

Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Psalm. 92. ℣. 5.

1. PRopheta Regius superiori spiritu à Deo illustratus, postquam ei felices Ecclesiæ in lege Evangelica obventuri progressus revelati fuissent, merito exclamavit, dicens: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*; nam ut Sanctus Thomas de Villa Nova ait: *Fides tua Domine sanctis fidelibus* S. Th. de *tuis, qui in hujusmodi testimoniorum tuorum scruti-* Vill. Conc. 2. *nio versantur, jam vix fides est, quoniam de fide jam* de Trinit. *quodammodo transit ad Lucem.* Unde Sanctus Ambrosius se minime capere posse dicit, quomodo de religionis nostræ veracitate dubitare quis possit: *Noverimus*, inquit, *quia non sine magno discrimine, de* S. Ambr. *religionis veritate dubitamus, quam tantorum san-* ser. 14. in *guine confirmatam videmus; magni periculi res est,* Fest. SS. *si post Prophetarum oracula, post Apostolorum testi-* Nazarii & *monia, post Martyrum vulnera, veterem fidem qua-* Celsi. *si novellam discutere præsumas, & post tam manifestos duces in errore permaneas, & post morientium sudores otiosa disputatione contendas.*

2. *Credibilia facta sunt nimis.* Apostolus Corinthiis scribens, eosdem de modo docere voluit, quo ad Christi agnitionem & fidem vocati fuerant, ut hac ratione tanto firmius confirmarentur & stabilirentur in Christo; unde ait: *Videte vocationem* 1. Cor. 1. v. *vestram fratres, quia non multi Sapientes secundum* 26 & 27. *carnem, non multi Potentes, non multi Nobiles,* Fidei veri- *sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus*, Omnipoten- tas ex eo tia enim & Sapientia Altissimi, omnes mundi po- patet quod pulos suæ subjectura legi, non elegit Philosophos, non per nec Oratores, nec Principes, aut Monarchas, sed Philoso- idiotas & pauperes piscatores; ut in hisce ejus phos & agnosceretur & adoraretur potentia: *Non quæsi-* Oratores, *vit per Oratorem piscatorem*, inquit S. Augustinus, sed pisca- *sed è piscatore lucratus est Imperatorem.* Sanctus tores & Joannes Damascenus lib. 4 *de Fide*, idem punctum idiotas fit attingens ait: *Toto orbe Evangelium illud, quo nobis* promulga- *Dei cognitio patuit, promulgatum est, non bello, &* ta. *armis, copiisque militaribus adversarios fundens,* S. Aug. tr. 7. *atque in fugam vertens, verum pauci homines nudi,* in S. Joan. *pauperes ac literarum ignari, vexati, excruciati,* Dam. l. 4. *necati, eum qui carne in crucem actus, morteque* Fid. orth. *affectus fuerat, prædicantes, doctos viribusque pol-* c. 4. *lentes superaverunt.* Unde Sanctus Thomas à Villa Nova inter alias Catholicismi victorias hanc quoque enumerat, quod scilicet Reges potentissimos Christi Imperio subjugarit; populosque ferocissimos Christi obsequio mancipârit. Et Sanctus Augustinus in Tractatu. *De fide rerum invisibilium* S. Thom. de de Ecclesiæ ejusque Religionis infallibili signo lo- Villanova quens ait: *Etsi de Christo, & de Ecclesia testimonia nul-* Con. de ol. *la præcederent, quem non moveret deberet, ut crederet* Pascha. *illuxisse humano generi claritatem, quando videmus* S. Aug. l. de *relictis Diis falsis, confractis simulachris, templis* Quæstion. *subversis, tot vanis ritibus expiatis, unum verum* nov. Test. *Deum ab omnibus invocari?* Demum vero idem sanctus Doctor, ad hujus in toto mundo factæ mutationis Authorem se reflectit, qui secundum exteriorem apparentiam nequaquam honoratus & conspicuus, sed contemptibilis erat: *Et hoc esse factum per unum hominem*, inquit, *ab omnibus illusum, vinctum, flagellatum, expoliatum, exprobratum; crucifixum, occisum, & discipulos ejus idiotas, & imperitos, & piscatores, & publicanos, per quos ejus magisterium commendaretur, electos.*

3. Quot

Nudi piscatores idololatriam eliminarunt, & Crucifixum adorandum persuaserunt. Ps. 2. v. 1. Ibid. v. 2.

3. Quot olim annis, immo quot sæculis idololatria in omnibus universæ terræ nationibus (si parvulum quemdam mundi angulum, idest, Judæam exceperis) regnaverat, atque à Philosophis, Oratoribus, cunctisque aliis Sapientibus, & mundi Potentatibus propugnata & defensa fuerat? & tamen 12. nudorum piscatorum qui eum qui duos inter latrones crucifixus fuerat, adorandum proponebant, generosa opera in brevi tempore prostrata & abolita fuit. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania*, Ajebat olim Propheta Regius: *Adstiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus*; Omnes totius universi Monarchæ contra duodecim hosce piscatores omni virium conatu se opposuerunt, ut legem Evangelicam, quam promulgabant, supplantarent, & tamen in iis adimpletum fuit, quod Regius Psaltes olim prophetaverat, nimirum: *Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos; in furore suo conturbabit eos; ego autem constitutus sum Rex ab eo super Syon; Dominus dixit ad me: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ.* Nimirum Psalmista prævideret; quod licet universus gentilismus omnesque sæculi Potentatus, contra fidem congregandi & contra Apostolos conjuraturi essent, omnia tamen illorum consilia in nihilum essent redigenda, ideoque subdit: *Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos*; Omnes namque deinceps obsequiose & reverenter ad osculandos piscatoris, id est vicarii Christi, pedes se prosternere debuerunt.

Ibid. v. 9.

Bellovac. l. 1. Spec. mor. dist. 14. p. 3. S. Aug. l. de Symb. Virtute fidei persecutores, facti sunt defensores fidei. Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 9.

4. Vincentius Bellovacensis inquit: *Testimonium perhibent multi prius perversi, & fidei persecutores, qui conversi, facti sunt fidei defensores, ut dicit S. Augustin. in libro de Symbolo; & qui alios ad Martyrium trahebant, postea voluntarii Martyrium suscipiebant, sanguinem Christi fundere prius sitierunt, & postea credentes illum biberunt & suum pro Christo fuderunt*; Quam eamdem observationem diu ante Rupertus Abbas instituit, inquiens: *Ipsi terreni Principes jugum Christi susceperunt & ejus quam prius impugnabant, Evangelicæ fidei vel Christianæ Religionis Defensores esse cœperunt.* Ad quod stabiliendum illa subservire poterit de Samsone historia, qui in Thamnata se conferens, cum Dalila gentili Philistæa sponsalia contracturus, in ore à se prius dilacerati leonis favum mellis invenit: *Omnia enim in figura contigisse* nemo dubitet. Erat namque ille Nazaræa Religionis cultor Christi, qui sibi gentilitatem desponsavit, typus; quem vero mellis favum in leonis faucibus ab eo repertum fuisse existimatis? defensio erat, qua persecutores comprehendi, qui primitus leonum instar rugiebant, furebantque contra Fidem Catholicam; id quod S. Augustinus *contra Faustum Manichæum* scribens, apertè attestatur his verbis: *Quid sibi vult in ore leonis occisi favus extractus, nisi quia videmus leges ipsas regni terreni, quæ ante adversus Christum fremuerant, nunc dulcedini prædicationis Evangelicæ munimenta præbere.*

S. Aug. l. 10. cont. Faust. Manich.

Jo. 12. 31. Eversio idololatriæ, & profanorum numinum oraculorum, probant fidei no-

5. *Credibilia facta sunt nimis* Salvator in ultima cœna protestatus fuisse legitur: *Nunc judicium est mundi, nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum,* quorum verborum explanationem non à S. Augustino, non à S. Hieronymo aliisque Doctoribus sacris emendicare necessum fuerit, siquidem Spiritus Sanctus per S. Joannis calamum immediatè subjungit, inquiens: *Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus.* Quibus verbis Tyrannidem Sathanæ, qui in falsis simulachris latriam sibi exhiberi, & sacrificia ab universo populo sibi offerri faciebat, auferendam prædixit; Quis enim est, qui nesciat exili post tempore Idololatriam funditus eversam fuisse, quis ignorat Numinum profanorum oracula, in quibus Diabolus loquebatur, penitus obmutuisse? Ac proinde mirum, quod spiritus maligni atque mendaces sua contra Christi fidem audent ora aperire. *Ubi enim sunt nunc Dii gentium*, interrogat S. August. *ubi vaticinia fanaticorum & divinationes Pythonum? ubi auguria & auspicia?* Quisquis igitur solidius in fide nostra radicari affectat, ad deos reflectionem faciat, quibus cæca gentilitas cultum præstabat; quorum in hæc verba sicut & Dei nostri meminit Sapientia, inquiens: *A magnitudine speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Quod idem argumentum in favorem nostrum formans Bellovacensis quemdam citat S. Aug. textum, inquientis: *Da mihi qui faciat aliud cælum & terram & dicam quia est Deus.* Cæci Pagani serpentes crocodilos, quinimo & cæpas & porros adorabant: *Ipsi dæmones* (verba sunt Bellovacensis) *testimonium perhibent pro fide nostra, qui per ejus articulos adjurati de suis habitaculis expelluntur, secundùm quod Dominus prædixerat, multipliciter in fine in nomine meo dæmonia ejicient.* Quare & Tertull. qui Idololatra prius quam Christianus extitit, ex tribus potissimum motivis se ad fidem nostram amplexandam inductum fuisse profitetur; scilicet *ex Christianorum innocentia, ex Scripturarum excellentia, ex Deorum seu Dæmonum potentia.*

stræ veritatem. Ibid. v. 33.

S. Aug. l. 1. de consensu Evangelist.

Sap. 13. v. 5.

Bellovac. T. 3. Spec. mor. dist. 14. p. 3.

Tertull. l. 1. Apol.

6. S. Greg. vice quadam per noctem integram in quodam Idolorum templo subsistere coactus orationibus suis constantibusque precibus monstra illa infernalia adeo prostravit & profligavit, ut nullum amplius sacerdotibus suis redderent responsum, quorum proinde unus præ reliquis excandescens Sanctum aggreditur, minisque plurimis eum lacessens, virum sanctum oppugnare non verebatur, qui incunctanter respondit, se eadem authoritate qua dæmonium pepulerat revocaturum, eumque sacrilegus conditionem acceptasset, S. Greg. in chartula quadam hæc paucula descripsit verba: *Gregorius Sathanæ ingredere* quæ cum super illorum Idolum posuisset subito loqui cœpit; Sacrificulus autem Sanctum hunc Deo suo imperare cognoscens, subito non illum quem hactenus latriæ cultu affecerat, sed eum, quem S. Episcopus adorabat, verum Deum esse agnovit, moxque factus est Christianus. Eodem pariter argumento S. Cyprianus, qui antea Magus fuerat, convictus fuit, quando enim ipsosmet dæmones audivit confitentes, quod ultra id quod Deus illis permitteret, nihil penitus facere prævaleret, Christianam, fidem amplexus est, in eaque martyrii corona decoratus.

S. Gregorius, fide munitus, imperium exercuit in dæmones.

7. Tertull. insuper Deos gentilium non solum vero & vivo Deo; verum etiam servis illius subjici considerans ait: *Sed demonstrabimus vobis idoneos testes Christi, ipsos illos quos adoratis: Edatur hic aliquis* (inquit in c. 23.) *sub tribunalibus vestris, quem dæmone agi constet; jussus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dæmonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso.* Tandem vero ad cæcos Paganos se convertens, Discursum suum notabilibus hisce verbis concludit, dicens: *Hæc testimonia Deorum vestrorum Christianos facere consueverunt.* Idem Tertull. c. 2. *Ad Scapulam* hanc gloriam fidelibus attribuit, dicens: *Dæmones non tantum respuimus, verum & re-*

Tertull. c. 21. Apolog. Apol c. 23. Fide, vincuntur & expelluntur dæmones.

Tertul. c. 2. ad Scapul.

revincimus, & quotidie traducimur, & de hominibus expellimus.

Dii gentium sibi ipsis contrariebantur.

8. Verum enim vero quis Idololatrarum non admiretur cæcitatem, Deos tam turpes & sceleratos, quales Vulcanus, Saturnus, Venus & similes alii fuere adorantium? quorum unius Deitas, alterius Deitati opponebatur; unde Virgilius canit: *Jupiter in Trojam pro Troja stabat Apollo Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.* Horum Deorum unus furtis præsidebat, sicut Vulcanus; alius impudentiæ, ut Venus; alius avaritiæ, & cupiditati, ut Mercurius, vitiosos & criminosos legibus suis permittebant, imo tales homines esse præcipiebant; illos in omni loco esse minime fatebantur, atque ideo aliis Diis mare commissum esse fingebant, aliis sylvas & lucos, aliis ignem, *& sic de singulis.*

Idololatræ Deos suos habebant ludibrio. *Tertull. c. 2. ad Scapulam.*

9. Idem quoque Tertull. in eodem capitulo eosdem Idololatras Deos suos ludibrio habuisse dicit, prout ex fabulosis Poëtarum inventionibus, & profanis historiis plane liquet, unde ait: *Longum est si retexamus, quibus aliis modis & derideantur & contemnantur omnes Dii ab ipsis cultoribus suis.* Sacrificia quoque quæ illis offerebant, juxta proportionem Deorum quos venerabantur, indigna prorsus erant, è quibus nonnulla quæ inhonestissima erant, qualia Veneri & Floræ litabantur, nequidem convenit nominari; sicut nec illa quibus Bacchum honorabant. Alia sacrificia Barbara & inhumana erant, quorum meminit sacra Scriptura, in quibus genitores omnem erga filios amorem (quem nequidem bestiæ deponere possunt) exuentes, eosdem sacrificabant, in flammas conjiciendo viventes, sicut Manasses Rex Juda fecit.

Errores sectariorum nihil continent solid. *S. Bern. t. 1. ser. 3. art. 2. c. 1.*

10. At vero quid de innumeris aliarum Sectarum erroribus & fraudibus dicemus, quæ à vera fide apostatantes, à perversis impiisque hominibus fuerunt inventæ? *Omnes aliæ Sectæ, omnesque errores*, inquit Sanctus Bernardinus, *aut fulcimenta spei penitus tollunt; aut debilia adhibent fundamenta instar palearum, quæ supportare cor humanum omnino non potest.* Deus apud Jeremiam populo suo à divino suo cultu devianti, hanc intentat comminationem: *Servietis*, inquit, *Diis alienis, die ac nocte qui non dabunt vobis requiem*; communiter enim infideles, hæretici & inimici Evangelii hoc à divina Justitia vindice referunt supplicium, quod nihil umquam invenire possunt, in quo ipsorum quiescat & contentetur intellectus, & ideo novos semper inveniunt errores, novas semper moliuntur hæreses: *Circumferuntur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris.* Examinetis velim Lutheri & Calvini errores & fraudes, certus sum enim quin in inviolabili Catholicæ fidei veritate solidè confirmabimini. Bellovacensis enim ad hoc sequenti utitur argumento, dicens: *Collatio ad alias sectas, quando videt Scripta, positiones, & assertiones earum, in fide confirmatur. Multi enim Saraceni conferentes Evangelia cum Alcorano legem Mahometi irrisibilem, contemptibilem, naturali ratione judicantes, ad Deum conversi sunt.* Idem proinde Bellovacensis de illustri quodam viro; qui Marchio de Monteferrato vocabatur, refert, quod cum per multos annos cum ingenti sumptuum impendio omnes sibi comparasset Sectarum fidei Catholicæ contrarium libros, eosque diligenter legisset & examinasset, existimatum ab omnibus fuerit, futurum fore, ut appropinquante mortis hora, tamquam alienus à fide & Ecclesia Catholica moriturus esset, maxime quia Dominia ipsius proxime ad Albigensium limites conterminarentur. Hic autem in agone de fide interrogatus, hoc edidit responsum: *Verum est, curiosus fui per quadraginta annos, cum multis sumptibus libros Sectarum omnium colligere & legere: & studere in eis & quia videbam, quod quanto plus ibi aspicerem, tanto magis in fide Catholica roborabar & plus hæreses abominabar, videns fallaciam traditionis eorum, in signum hujus vilipensionis quam habebam ad alias Sectas, feci fieri scrinium ligneum, quod feci poni sub pedibus meis, quando sedebam in sede cameræ privata, quasi non possem ipsas Sectas magis vilipendere, nisi pedibus meis subessent, quando sedeo vile naturæ officium expleturus, Evangelia autem Domini mei multo honore servavi.* Ratio igitur cur vir hic illustris tot sibi Hæreticorum libros procuraverat & evolverat, non fuit quia in fide Catholica vacillabat, sed quia Albigenses dominio suo vicinos habens; scire volebat eorum sicut & aliarum Sectarum errores & deceptiones, ut in quavis obvia occasione Hæreticam sacrilegorum illorum pertinaciam confutare & convincere posset. Imo omnes illos libros impios & hæreticos coram se adduci, & in sua præsentia comburi jussit. Tandem vero idem Author, sic concludit: *Multis annis ante mortem suam, in memoriam passionis & fidei, stigmata Domini Jesu in corpore suo portaverat, cum aliis pœnitentiis, & cum quibusdam clavis carnem suam singulis sextis feriis, usque ad sanguinis effusionem configebat.* S. Antonius magnus Paganis Crucifixum deridentibus, sequens proposuit argumentum, cui numquam ab illis responderi potuit: *Numquid*, inquit, *non magis credi debet ei, qui ex summa benignitate, propria voluntate, pro amicis suis Deus in mundum venit, & pro iis liberandis crucem subiit; & mortem sustinuit, honesta omnia, & fecit & docuit, quam hominibus quos Deos colitis, qui stupra & adulteria & alia quæ vos in aliis morte damnatis & fecerunt & docuerunt? Numquid magis est rationabile crucem colere nobis à qua mundi redemptionem, & salutem nostram profecisse profitemur, quam a vobis coli homines quasi Deos, quos adulteros & incestuosos, & corruptores, & proditores hominum profitemur?* id quod de Hæreticis hæresiarcharum dogmata: qui ut annales perhibent Ecclesiastici, quasi omnes perditissimis fuere moribus, præsertim autem carnis vitio inquinati sectatoribus dici potest. Unde nec immerito Sanctus Augustinus gentilibus die quadam, hanc cur Christiani adversum Deos illorum prævaluissent rationem assignantibus (*offendimus*, inquiunt Ethnici, *Deos nostros, & deseruerunt nos, ideo adversus nos Christiani præcelluerunt*) respondet id in nostram summam cedere laudem, dum idolis Idolorumque Deitate prævaluimus; siquidem *Omnes Dii gentium Dæmonia, Dominus autem cælos fecit.*

Jerem. 16. v. 13.

Hæreticorum pœna est, quod in nullo inveniant quietem. *Ephes. 4. v. 14.*

Bellovac. t. 3. l. 1. dist. 14. p. 3.

Præclarum hujus exemplum in quodam Marchione de monte sacrato.

Bellov. ib.

Heresiarchæ perditissimis fuerunt moribus.

S. Aug. l. 1. de consensu Evangelist.

Ps. 95. v. 5.

11. Mentiebantur autem improbè gentiles dicendo Deos illorum peccatis offendi, siquidem solis placabantur execrabilium sacrificiorum, quæ enormissima scelera & vitia annexa habebant, oblationibus; numquid enim Jovem adulterum offendebant adulteria, Vulcanum latrocinia, Venerem inhonestas? Profecto quisquis Hæreticorum examinaverit sectas, veraciter de unaquaque earum asserere poterit, quod quondam de Roma, quando Babylonia erat, asseruit S. Leo inquiens: *Magnam sibi videntur assumpsisse religionem, quia nullam respuunt enormitatem.*

DIS-

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Fidem Ecclesiæ Romanæ in successoribus suis, numquam obscuratam sed per æmulorum contradictiones & confutationes solidius confirmatam & stabilitam fuisse, efficax est veritatis ipsius judicium.

THEMA.

Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Luc. 22. v. 32.

1. Redemptor noster in ultima passionis suæ nocte, sese mediante morte sua Ecclesiæ, juxta illud Apostoli assertum (*Ecclesiam quam acquisivit Sanguine suo*) jamjam desponsaturus, Petro, quem pro fundamentali ejusdem Petra elegerat, insinuat, qualiter inimicus infernalis omnes suas adhibuerit vires, ut Religionem novam passumdaret, nihilominus incassum, dum Christus pro fidei ejusdem constantia, ne umquam deficeret, se orasse attestatur: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Sed ecce offensionis lapidem, qui præcipitavit plurimos, præsertim cum paulo post Evangelistis testibus, Petrus non una duntaxat, sed trina vice suum abnegavit Magistrum; qualiter igitur efficaciam effectumque suum sortita est Christi oratio? Cajetanum audire placebit dicentem: *Non dicit, ut non deficiat charitas tua; non dicit, ut non deficiat confessio fidei tuæ; sed fides tua, quæ est in corde: Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Deficit Petri charitas, deficit & confessio fidei, cum Christum ter negavit, sed non deficit fides, quoniam timore negavit, non incredulitate.* De Marcellino Papa quoque in lectionibus ejus Ecclesia sancta tradit qualiter ceciderit commemorans in hæc verba: *In immani illa Diocletiani Imperatoris persecutione terrore perterritus, Deorum simulachris thus adhibuit:* Qui licet constantiam perdidisset confessionis fidei, non tamen ipsam fidem, quemadmodum subsequens ejus pœnitentia publica & exprobratio quam Imperatori crudelissimo fecit, & animosissima Martyrii sufferentia testimonium perhibuere. Notandum autem, Christum Petro non autem discipulis reliquis dixisse, sed pro eo, ne quandoque fides ipsius deficeret, supplicem æterno suo Patri obtulisse; Prævidebat namque in sæculorum progressu Ecclesias alias, à reliquis Apostolis plantatas, vacillaturas, numquam tamen Petri, id est, sedem Apostolicam Catholicam Romanam. Hoc argumentum, inquit Alb. Magnus, efficax est pro sede Petri & successore ipsius, quod fides ejus finaliter non deficiat. Cui veritati S. Cyrillus pariter testimonium perhibet; dicens: *Secundum hanc Domini promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione, hæreticaque circumventione manet immaculata in suis Pontificibus, in fide plenissima & authoritate Petri: Et cum aliæ Ecclesiæ quorumdam errore sint verecundatæ, stabilita inquassabiliter ipsa sola regnat, silentium imponens, & omnia obturans ora Hæreticorum.* S. Thomas ad aliam Petro à Christo factam promissionem se reflectens, quando nimirum Salvator ei dixit: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, de hac eadem veritate certos nos reddit, inquiens: *Quamvis aliæ Ecclesiæ vituperari possint per Hæreticos, Ecclesia tamen Romana non fuit ab Hæreticis depravata, quia supra petram erat fundata, unde in Constantinopoli fuerunt hæretici & labor Apostolorum amissus erat, sola Petri Ecclesia inviolata permansit.* S. Leo quoque in serm. 2. de duobus Apostolis SS. Petro & Paulo idem punctum his verbis tangit: *Firmitatem Petra quæ nullis impulsionibus quateretur, accepit.* Idem quoque ad hoc se reflectit, quod licet Tyrannus infernalis sua adversus omnes Apostolos prælia moverit, juxta illam Christi prædictionem: *Ecce Sathanas expetivit, ut cribraret vos*, Christus tamen ad solum Petrum se convertens, eidem dixerit: *Rogavi pro te*; unde subjungit: *Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro Petri fide propriè supplicatur.*

Act. 20. v. 28.

Soliditas fidei in S. Petro, quasi firma petra fundata, inviolabilis permansit.

Cajet. in Lucam.

In Lect. S. Marcellini Papæ.

Alb. Mag. in Luc.

S. Cyrill. in lib. Thesaur.

Matt. 16. 18.

S. Thom. ib.

S. Leo ser. 2. de Natal. Ap. Petri & Pauli.

Luc. 22. 31.

2. Tametsi in manibus Sacerdotum velum templi scissum fuerit, immanes quoque lictores agni immaculati innocentissima membra in Calvariæ monte dilacerarint, saxa quoque ex compassione scissa fuerint, petræ scissæ sint, monumenta quoque mortuorum se aperuerint, attamen infallibilis cœli providentia ita disposuit, ut inconsutilis Redemptoris nostri tunica à carnificibus & militibus dispertita non fuerit, sed jaciendæ sortis consilium inierint, dicentes: *Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit.* Hæc autem Christi tunica (prout idem Salvator noster S. Petro Alexandrino in vaste lacera apparens, declaravit dicendo: Arrium eamdem per suam hæresin adeo ignominiosè dilacerasse) fidei & Ecclesiæ suæ integritatem præfigurabat: Quam proinde inconsutilem vestem ad perpetuam rei memoriam indivisam ad hæc usque tempora permanere voluit, ut per hoc denotaret, quod licet crucifixores ejus, id est Hæretici, Pagani, Atheistæ, Mahometani, Hebræi, & si qui sint alii ejusdem generis, in Ecclesiæ suæ ignominiam copiosos Christiani sanguinis torrentes effundere potuerint, inviolabilis tamen fidei suæ ne minimam quidem partem lacerarint. Atq; hinc est quod S. Augustinus qui usque ad trigesimum tertium ætatis suæ annum, Manichæorum Sectam pertinaciter secutus fuerat, cognita per divinam gratiam veritate Catholica, calamo suo eamdem ad mortem usque defenderit, hancque notabilem protestationem, quæ causas quæ illum in Ecclesia continebant, declarat, sequentibus verbis ediderit: *Tenet consensio populorum atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum, successio sacerdotum: Tenet postremum ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista sola Ecclesia obtinuit, ut cum omnes Hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniat, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum habeat ostendere.* In quibus verbis singulariter observanda sunt illa: *Catholicæ nomen ista sola Ecclesia obtinuit*, quibus addi potest, *ut sit sancta & immaculata*, quia post mille, sexcentos & amplius annos Ecclesia ne minimo quidem erroris nævo denigrata fuit.

Tunica Christi inconsutilis, designat integritatem fidei Christi.

Joan. 19. 24.

S. Aug. l. 6. c. 4. lib. cont. Epist. Manich.

3. Paschalis II. Papa in Concilio, in Basilica Lateranensi convocato, cum à Brunone Episcopo Segniensi, tamquam Hæreticus argueretur, Joannes Cajetanus ex hac calumnia graviter indignatus, eidem dixit: *Tunc hic, & in Concilio, nobis audientibus Romanum Pontificem appellas Hæreticum?* Subditque Scriptor Actorum ejusdem Concilii ut videre est in Annalibus Ecclesiasticis: *Ad hæc patientia Domini*

Baron. an. 1116. n. 3.

Omnes hæreses allisæ fue-

runt ad Cathedram S. Petri.

mini Papæ, horrende hæresis nomine pulsata, expergefacta est, & manu silentium indicens, dissidentium clamores & murmura tali oratione compescuit: *Fratres & Domini mei audite, Ecclesia ista nunquam habuit heresin, imo hic omnes hæreses conquassatæ sunt;* Adfert quoque idem Auctor Arrianæ hæreseos exemplum, quæ licet per trecentos annos in suo vigore permanserit, in fine tamen ad Vaticani petram allisa conquassata fuit, sicut pariter hæresis Euthymiana & Sabelliana, & cuncti alii hæresiarchæ; pro hac enim Ecclesia Filius Dei, in passione sua oravit, cum dixit: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua.*

S. Irenæus advers. hæres. Nullus successor S. Petri deficit à vera fide.

4. Sanctus Irenæus Martyr ut Romanæ fidei infallibilitatem ostendat, omnes Sancti Petri Successores enumerat, cum tamen ad suum usque tempus nonnisi tredecim enumerare posset. Eodem quoque argumento usi sunt S. Epiphanius, Optatus Milevitanus, Sanctus Hieronymus & S. Augustinus qui uno eodemque sæculo simul vixerunt, in quo nonnisi 40. circiter Pontifices enumerare poterant, quid vero dicturi fuissent, si Cardinalis Baronii pervolvissent Annales, in quibus ad obturanda hæreticorum omniumque aliorum Ecclesiæ Romanæ inimicorum ora (*ut obstruatur os loquentium iniqua*) innumerabilium Pontificum series distincte recensetur: Et licet nonnunquam ex iis aliqui fuerint de perniciosis moribus & vita contaminata notati, nullos tamen ex iis unquam in vera fide vacillasse invenietur.

Uniformitas & communis consensus, probat veritatem fidei nostræ.

5. Incarnata Sapientia non sine mysterio Simoni nomen mutavit, dicendo: *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*, Similiter quando ipsum Ecclesiæ suæ fundamentum declaravit, eidem dixit: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam;* ubi nomine Petræ Religionis nostræ stabilitatem denotare voluit, non vero est eadem aliarum sectarum conditio, utpote quæ instabiles & variabiles sunt. Ven. Pater Granatensis refert, quod egregius quidam è Germania nobilis interrogatus quam sectam nonnulli populi, vicini ejus profiterentur, responderit superiori anno talem tenebant opinionem, qualem hoc anno profiteantur, nescio. Veritas porro una semper est & eadem, mendacium vero plures facies habet. Idem quoque Granatensis de suo sæculo, id est, de immediate præcedenti loquens, hæreticos ad suum usque tempus centum & octodecim, differentes sibique invicem contrarias sectas professos fuisse refert; Unde plures suo tempore fuerunt hæretici, quam in turre Babylonica fuerint linguarum genera Jerem. c. 32. Deum promisisse refert: *Plantabo eos in terra ista in veritate:* Septuaginta legunt: *in fide;* quia idem est fides quod veritas, siquidem fides à Spiritu Sancto, qui Spiritus est veritatis revelata fuit: Glossa S. Hieronymi hunc locum de populo Christiano explicat, *cujus religio fides est.* Unde quod attinet articulos & dogmata essentialia fidei, de hac omnia Concilia, omnes Canones, omnes Scripturæ, omnes Doctores cunctique alii Interpretes, uniformiter & quasi uno ore & corde locuti sunt.

Gran. Instr. ad Symb. p. 2. c. 8.

Idem ibid.

Jerem. 32. v. 41.

S. Hier. ib.

6. In Deuteronomio hoc Moysi laudis præconium attribuitur, quod intra centum & viginti annos lux oculorum ejus nullam sit passa caliginem; nec motus fuerit vel minimus dens illius: *Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt:* Ita pariter tametsi Ecclesia per tot hæreticorum contradictiones, per tot tyrannorum & Christiani nominis implacabilium inimicorum persecutiones per sexdecim sæcula & amplius crudelissime infestata fuerit, attamen ne vel unius duntaxat articuli claritatem unquam obtenebrare potuerunt? Unde hodie dum idem Evangelium, idem Symbolum & traditiones Apostolicæ, in eadem integritate & vigore suo remanent, in quo hactenus unquam fuerunt. Si fortalitium aliquod mille annis & ultra arctissima obsidione cinctum, & à validis exercitibus impugnatum, invicto semper robore perstitisset, cunctisque inimicis suis non solum omnem invadendi spem ademisset, verum etiam eosdem irreparabili strage à se profligasset: Quid de illo diceres? Numquid tuto te illi & omnes facultates tuas fideres, numquid illam inexpugnabilem esse censeres? Numquid ad evadendum imminens tibi ab inimicis periculum, ad illud omni cum securitate confugeres? Faceres utique, ut reor; merito igitur dicere possumus: *Credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, vitam æternam;* quia *Portæ inferi non prævaluerunt adversus eam.* Sancta Ecclesia Catholica enim à mille sexcentis annis, sicut & fides illius impugnata fuit, & tamen est, fuit & erit semper inexpugnabilis.

Deut. 34. v. 7. Omnes hæreticorum contradictiones nec unicum fidei nostræ articulum obtenebrare potuerunt.

Matth. 16. v. 18.

7. S. Bernardinus ad propositum nostrum illam adducit sententiam, qua Gamaliel adversus Synagogam usus fuit, quando hæc se novæ legis Evangelicæ promulgationi opponebat: *Probatur etiam,* inquit, *firmitas fidei nostræ ex sententia vera Gamalielis.* Act. 5. *Si est ex hominibus consilium hoc, opus dissolvetur, si vero ex DEO est, non poteritis dissolvere eos, ne forte & DEO repugnare videamini.* Citatque S. Augustinum in libro de utilitate credendi cap. 8. dicentem: Dubitamus nos ejus Ecclesiæ gremio credere, quam usque ad consummationem generis humani ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum fundata hæreticis circumlatrantibus culmen authoritatis quondam obtinuit?

S. Bern. t. 1. ser. 2. A. 3. c. 2. *Act. 5. v. 38.* Fides nostra secura consistit utpote à DEO veniens

8. Ingeniosissime nonnemo fidem pisci assimilavit, quia sicut hic licet à tempestatibus & aquarum procellis hinc inde disjiciatur & propulsetur, in suo tamen centro vivit, & sine ulla læsione in elemento suo respirat: Ita pariter fides Catholica, licet contra illam simul conjurent Mundus, Infernus, Mahometus, Judaismus, Paganismus, Atheismus, suorum tamen dogmatum integritatem, suasque sacrosanctas & inviolabiles veritates necquicquam diminuere possunt, quin potius de æmulis suis eorum malignitatem & falsitatem impugnando & manifestando gloriosè triumphat: *Dixit quidam Sanctus* (verba sunt Sancti Augustini) *& nos dicere delectat; piscis bonus pia est fides: Vivit inter fluctus, nec frangitur; vivit inter tentationes tempestatesque hujus sæculi pia fides, sanus mundus & integra est.* Albertus Magnus pariter fidem & spem pisci comparat, dicens: *Bene fides & spes piscibus comparatur, quia sicut pisces tunduntur à fluctibus & semper sursum contra gurgitem nituntur, ita etiam fides & spes, licet diversis tribulationibus puniantur in hoc mundo, faciunt tamen homines semper niti ad superiora, ubi est illius fontis æterni dulcedo.* Commentator Nazianzeni istis quoque temporibus hoc testimonium perhibet: *Christianorum fides semper vigens; nam gentilium fides tamquam fœnum consenuit & exaruit.*

Fides aptissime comparatur pisci.

S. Aug. ser. 28. de verb. verb.

Alb. Mag. ser. in D. 8. post Trin.

Elias Cret. in orat. 19. Nazianz.

9. Neque solum Ecclesia gentilismi persecutionibus imperterrita fronte restitit, gloriosamque de

Moyses devoravit

serpentes magorum, sic fides Christi devorat & dissipat hæreses.

lis reportavit victoriam, verum etiam sicut virga Mosaica Pharaonis devoravit serpentes, ita fides Christiana serpentes devoravit hæresum, omniumque aliorum errorum. Immensa illa statua quam Nabuchodonosor ex capite aureo, pectore & brachiis argenteis, ventre æneo, pedibusque ferreis compaginatam conspexit, quatuor præfiguravit formidabiliores mundi Monarchias: *Abscissus est autem lapis de monte sine manibus*, inquit sacer Textus, *& percussit statuam & comminuit.* At vero quisnam hic lapis à monte præcisus alius fuit, quam Sanctus Petrus, quando è monte Syon egressus, postquam Spiritum Sanctum recepit, ad dissipandam idololatriam, omnesque populos, cunctasque Monarchias sedi Apostolicæ subjiciendas se accinxit? Dicitur autem quod lapis iste *Factus est mons magnus*, quia sedis Petri omnibus Regnis, Imperiis & Monarchiis, quando inobedientes & infideles sunt metum & pavorem incutit.

Dan. 2. v. 34.

Hæreses fidem nostram suis contradictionibus clariorem reddiderunt.

10. Author ille qui contra Historiam F. Pauli Suavis adversus Concilium Tridentinum exaratam, scripsit in Epistola dedicatoria Catalogum hæresiarcharum, qui fidem impugnarunt, ad nostra usque tempora ad numerum ducentorum ascendere asserit; hi autem omnes, cum manifeste convicti & confutati fuerint, fidem nostram magis magisque stabiliverunt, eamque suis contradictionibus clariorem reddiderunt. Sanctus Philippus Nerius intensissimo ardebat desiderio proficiscendi in Indias, ut pro fide Christi sanguinem suum funderet, jamque cum nonnullis sodalium suorum itineri accinctus erat; Verumtamen prius explorare volens quænam circa hoc DEI voluntas esset, religiosum quemdam valde illuminatum consuluit, qui facta ferventi oratione, sibi revelatum esse respondit, DEUM Philippo Romam Indiarum loco assignasse; & merito quia sicut in Indiis ad DEI notitiam reducere potuisset Idololatras, ita hic innumerabiles convertit perversos peccatores, & in specie præliatus est contra hæreticos, præcipiendo Baronio ut adversus hæreticorum Centurias annales Ecclesiasticos componeret, ut per eos in sæculis futuris Catholicæ fidei veritas tanto magis stabiliretur; eodemque fine etiam Thomæ Bozio ambobus nostræ congregationis filiis præcepit ut libros de signis Ecclesiæ DEI conscriberet. Nam ut Sanctus Augustinus ait: *Improbatio hæreticorum facit eminere quid Ecclesia tua sentiat, & quid habeat sana doctrina.* Ehem quod hæretici per hosce labores obmutuerunt? Quot errores & falsitates in apricum fuere productæ? Apud Oseam Prophetam inter alia dicitur: *Oleum in Ægyptum ferebat*; At vero quodnam in eo later mysterium, quod Spiritus Sanctus in hac Historia ex Samariæ terra olei feracissima oleum in Ægyptum amandatum esse recenseat? Audite idipsum in sensu allegorico his verbis explicantem S. Hieronymum: *Conantur hæretici miscere veritati mendacium, aut oleum aquis & cæteris liquentibus rebus copulari non potest, semper veritas supra est, deorsumque mendacium:* Hæreses namque idem fidei nostræ attulere damnum quod lima ferro adferre solet, veritas enim semper prævalet. Mirum est videre quanto cum zelo omnes Petri successores hanc Religionis Catholicæ integritatem & sinceritatem semper conservarint, siquidem pro unico dumtaxat dubio, quod circa aliquem fidei articulum movetur, Concilia congregare satagunt, in quibus oppositiones, rationes, argumenta, conclusiones diligenter examinantur, & in pondere sanctuarii trutinantur, tandemque quid credendum sit, per assistentiam Spiritus Sancti deciditur. In aliis autem sectis id solum ad credendum proponitur, quod novatoribus, viris sacrilegis & ut plurimum ex passione & vindicta ab Ecclesia apostatantibus, in mentem venit.

S. Philip. Nerius.

S. Aug. l. 7. Conf. c. 19.

Ose. 12. v. 1. Sicut oleum supernatat, sic vera fides hæresibus superior est.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Christianæ legis sanctitas multos habuit sequaces, eosque sanctos effecit, non obstante, quod virtus quam suadet, naturæ nostræ corruptelæ adversetur: E contra vero quod secta profana multos habeant sectatores mirum non est, cum omnem carni & sensui permittant libertatem.

THEMA.

Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele. Psalm. 18. v. 8.

1. Regius Psalmista prædictum Psalmum decimum octavum ab his verbis exorditur: *Cæli enarrant gloriam DEI*; per has autem cœlos Glossa Interlinearis Apostolos intelligit, dum ait: *Cæli, idest, Apostoli exponunt gloriam Christi*; Ac proinde Regius Vates in sequentibus progressus prædicit quos Apostoli in dilatanda nova gratiæ lege habituri erant; Dicit enim: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum*; At vero scire velim inquies, undenam hæc tam copiosa fidelium messis quam Apostoli per omnes terræ partes collegerunt, derivata fuerit, motivum quo infideles ad amplexandam Christianam fidem inducti fuerunt, unica fuit legis Evangelicæ sanctitas; quia *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele*; Fidelissimum namque fidei nostræ testimonium est sanctitas legis quam Ecclesia Christianis observandam proponit. Hæc enim nihil omnino permittit, quod vel luminis rationis, vel naturæ dictaminibus vel gloriæ DEI, vel bono proximi contrarium sit; præcipit ut DEUM super omnia creata amemus, abhorreamus ejus offensam, proximumque sicut nos ipsos diligamus. Prohibet omne furtum, omne mendacium, omnem dolum, omnem falsitatem, impudicitiam, injuriam & omne peccatum, non solum in actu, sed & in desiderio commissum, adeoque lex illa manus nostras ligat ne faciamus malum, cor nostrum refrænat, ne illud desideret, gubernat linguam ne aliquid effutiat, quod in damnum alterius cedere possit: Reprimit oculos, ne quidquam inordinatum videant vel appetant: *Sola fides Christiana*, inquit Sanctus Bernardinus, *prædicat ea quæ maxime honorem Dei suadent. Sola Christiana fides Idololatriam de hoc sæculo effugavit, quæ tamen ab initio legis usque ad Christum, non solum in populo Paganorum, sed nec etiam in populo Judæorum potuit aliquo modo excludi, Sola Christiana fides dilatat magnificentiam cultus divini DEI.* Admirabilis prorsus est religiosus ille cultus, qui hactenus à tot sæculis per ritus & cæremonias sacras in Ecclesiis Dei semper est usitatus; nam per orationes vocales Deus septé vicibus in die

Gloss. Interlin. Fidelissimum testimonium fidei nostræ, est sanctitas legis, quæ nobis observanda proponitur.

Rom. 10. 18.

Ps. 18. v. 8.

S. Bern. 2. 1. ser. 1. A. 3. c. 1.

in horis Canonicis eb utroque Clero regulari & sæculari honoratur : eriguntur pariter in honorem ejus innumera templa, redditibus Ecclesiasticis dotata, institutæ sunt variæ solemnitates, offeruntur quotidie sacrificia, adimplentur vota, instituuntur peregrinationes, & per totelia devotionis obsequia & demonstrationes, tam sanctas legislator perpetuo veneratur & adoratur.

Examinatis omnibus legibus, Lex Evangelica invenitur rectissima. Matth. 7. v. 12.

2. *Lex Domini immaculata*: Examinetis licet omnes leges quæ hactenus à principio mundi in præsens usque tempus emanarunt, sic enim legem Evangelicam rectissimam semper esse invenietis; *Omnia quæcumque vultis* (inquit cœlestis magister noster) *ut faciant vobis homines & vos facite illis*, quod si ab unoquoque executioni mandaretur, vita humana futura esset paradisus quinam in terra. Promittit præmia bonis, & mala supplicia, quia ut Solon dicere solebat : *Duabus rebus contineri Rempublicam præmiis & pœnis.* Præmium quod legem adimplentibus datur, tam est axcellens & eximium, ut axcellantius nec dari nec imaginari à quopiam possit. Præter præcepta quæ jubentur, insuper insinuat consilia, quæ ad perfectionem & sanctitatem comparandam diriguntur, qualia sunt vitam ducere cœlibem, purum se conservare & virginem, per disciplinas, jejunia, & alias austeritates corporales, propriam mortificare carnem; bonis hisce temporalibus se privare, ad acquirendum cœlum quo pauperes Eleëmosynarios præmiant, inimicis nostris benefacere bonum pro malo reddendo.

Solon.

3. Tametsi sectæ sacrilegæ nonnumquam virtutes aliquas morales legibus suis præcipiant, invenietis tamen majorem esse numerum eorum, quæ mala sunt & perniciosa: At vero in lege Christiane omnia ad rectitudinem ordinantur, quia *Lex Domini immaculata* Unde sanctus Ambrosius super illa Apostoli verba : *Non in sapientia verbi*, inquit, *omnis summa disciplina nostra in misericordia & pietate est.* Unde igitur lex adeo sancta inventa aut ordinata esse potuit, quam ab ipsamet Sapientia æterne incarnata, & à summa infinita & divina bonitate? Impossibile fuisset, quod homo ex luto plasmatus, vel pura aliqua creatura tanto fuisset lumine prædita ut legem aliquam adeo irreprehensibilem tradere, & veritates adeo sublimes, & mundi Sapientibus absconditas revelare, & insuper virtutem ad illas insinuandas & docendas hominibus impertiri potuisset : Impossibilius autem fuisset, dare hominibus efficaciam, que infidelibus illas firmiter credendas efficaciter persuaderent. Lex Evangelica in hac natura nostra per peccatum primorum parentum depravata, prælia movet interne intellectum inter & voluntatem; intellectus enim propriæ opinionis feracissimus, & ad illa quæ eidem capienda proponuntur per rationes & argumenta discutienda inclinatus, ægrè inducitur, ad credendum ea quæ sphæram activitatis suæ omnisque humani discursus excedunt. Voluntas pariter quæ appetitibus suis satisfacere amat, difficulter inducitur ut proprios sensus liget, & constringat : Voluptates & gaudia, ad quæ inclinatur, sibi deneget : Continuamque sibi crucem imponat; Unde fit quod lex illa tam sancta alios non habeat inimicos, quam proprium judicium & propriam voluntatem, siquidem inclinationibus carnis omnino opponitur, cujus contrarium accidit in Sectis, & novatorum Religionibus, quæ ad proprias inclinationes frena prorsus

S. Ambr. in 1. ad Cor.

In Lege Christiana omnia ordinantur ad rectitudinem.

laxant : Et tamen ut quotidiana nos docet experientia lex illa tam sancta & seria innumeros quovis seculo habuit sectatores.

4. *Convertens animas.* Tertullianus horrorem considerat, quo gentiles, postquam ad Christum conversi fuere, execrabantur idololatriam, quam antea in tantum sequebantur, in quantum legem adeo sanctam ignorabant; unde ait: *Testimonium ignorantia est, quæ iniquitatem, dum excusat, condemnat, cum omnes qui retro oderant, quia ignorabant quale sit quod oderant simul ut desinunt ignorare, cessant & odisse, ex his fiunt Christiani utique in comperto & incipiunt odisse quod fuerant, & profiteri quod oderant.* Agnoscebantur enim jam fideles esse, inquit idem Tertullianus, ex virtutibus Christianis in quibus se exercebant, illius magistri se probando discipulos, cujus doctrinam profitebantur : *Ex disciplina patientiæ divina, inquit, agere nos satis manifestum esse vobis potest*

Tertull. l. 1. Apolog.

Infideles ad fidem conversi, summopere execrabantur idololatriam.

Tertull. ad Scapulam. c. 3.

3. Sanctus Propheta Job de equo quodam bellicoso inquit : *Gloria narium ejus terror*, quæ verba Sanctus Hieronymus in sensu spirituali his verbis commentatur : *Spiritus DEI est in naribus ejus, quod & sanctus Job dixit : Spiritus divinus qui est in naribus meis, Hoc unguento, Spiritu utique DEI, perfusa est Ecclesia, ut Joannes ait : Et vos unctionem habetis à Spiritu ; Cum ante Salvatoris notitiam ipsum unguentum intra alabastri vasis angustias teneretur : Hac igitur gloria odoris hujus quasi terrore profunditur sensus interior* Odor & fragrantia novæ legis Evangelicæ per totum mundum diffunditur, optimum sui specimen edens; Ac proinde Apostolus de Christi sequacibus dicebat : *Christi bonus odor sumus*; non vero eadem est ratio Paganorum, qui Jovem, Venerem, Mercurium, qui adulteri, fornicarii, avari, & gulosi erant, venerantur : *In Christiana fide*, inquit Sanctus Bernardinus, *nihil de Deo credimus vel sentimus quod aliquam importet imperfectionem, imo etiam magis attestamur perfectioni divinæ.* Idem quoque Sanctus ex Sancto Augustino lib. 2. de Civit. c. 28. inquit : *Nihil turpe aut flagitiosum spectandum imitandumque unicuique proponitur, ubi veri Dei aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.* Legatis obsecro fabulas & figmenta gentilium, in illis namque nihil aliud invenietis præterquam adulteria, incestus, peccata nefanda, latrocinia odia, & implacabiles Numinum & Deitatum suarum discordias, & consequenter tales quoque erant eorum sequaces. Sanctus Ambrosius de fide nostra scribit : *Sacrosancta Religio moralibus disciplinis & mitibus pietatis exemplis, etiam fidei exules ad reverentiam tamen sui clementer invitat.* Quis non edmiretur tamquam opus divinum illam mutationem dextræ Excelsi qua in brevissimo tempore hi qui antea vitiosissimi erant, mox ut hujus legis jugo subjiciuntur, immaculati fiunt & sancti? *Insiliet in te Spiritus Domini, ... & mutaberis in virum alium.* Idem quoque punctum Lactantius Firmianus his verbis tangit : *Da mihi virum qui sit iracundus, maledicus, effrenatus, paucissimis Dei verbis tam placidum quam ovem reddam. Da rapidum, avarum, tenacem, jam tibi eum liberalem dabo, & pecuniam suam plenis manibus largientem.* Quodnam obsecro Deus in Ecclesia in sequacibus suis evidentius signum patrare potest, quàm quod ex titione inferni intra modicum tempus faciat Seraphinum Paradisi, prout in tot animabus accidisse novimus? infallibi-

Job. 39. v. 20.

S. Hier.

Fidei bonus odor allicit infideles ad credendum Evangelio.

2 Cor. 2. v. 15.

S. Bern. t. 2. ser. 1. An. 2. c. 4.

S. Aug. l. 2. de Civit. Dei c. 28.

S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 12.

Et brevi tempore vitiosissimos reddit immaculatos.

1 Reg. 10. v. 6.

Lact. Firm. l. 3. Instit. Div. c. 26.

lia

lia enim hujus in Magdalena pœnitente in bono latrone, in Matthæo, Zachæo, denique in Sancto Augustino habemus exempla, hic enim vir doctissimus fuit & tamen ad annum usque trigesimum tertium ætatis licentiosæ & pessimæ vitæ assuefactus, postquam vitæ impudicæ diutissime insorduisset, postea adeo mutatus fuit, ut innocentiam baptismalem denuo recuperatam ad ultimum usque vitæ suæ Spiritum conservarit: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?*

Job 14. v. 4.

Comparantur fidei nostræ opera, ad illa gentilium & Sectariorum.

6. Discurratis obsecro per omnes tam gentilium quam hæreticorum & Mahometanorum sectas, & inveneritis quod à quo tempore hactenus durarunt, vix ullum protulerint virum exemplarem, vitaque honesta & perfectione conspicuum, quales Ecclesia in omni ætate, in omni climate, in omni statu, conditione & professione plurimos habuit. Porro teste Aristotele aliisque Sapientibus, virtus bonum illud est, in quo beatitudo consistit, hocque bonum à nobis in hac vita comparari potest: Quis autem Historiis plenas esse nescit, facinorum insignium & heroicorum innumerorum fidelium, qui in gradu sublimi virtutum egregie profecerunt? idque non alio auxilio, quam divino, quod solum ad adeo eminentem sanctitatem producere potuit, cum irrefragabilis sit veritas, quod *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum.*

Aristotel.

Jac. 1. v. 17.

7. Tertullianus de gentilismo scribit, quod Pagani suo tempore Christianorum admirantes innocentiam & virtutem ex industria scire contenderint, undenam illa derivaretur, mox vero ut originem illius legem Christi adeo sanctam esse intelligebant, eamdem ultro citroque fuerint amplexari: *Inquirere accenditur*, inquit, *quid sit in causa, & ubi cognoverit veritatem, & ipse statim sequitur.* Porro primitivi Christiani adeo strenue in legis Evangelicæ stadio currebant, ut etiam ipsemet Sanctus Paulus eosdem Sanctos appellare non formidarit, etiam illos qui in Cæsarea Neronis aula velut Aulici & Ephebi morabantur, unde dicit: *Salutant vos omnes Sancti maximè autem qui de domo Cæsaris sunt.* Unde Hugo de Sancto Victore de modo vivendi primorum Christianorum scribens, inquit: *Cœlestis vita in terra colebatur, & virtutum flores quasi de Paradiso DEI in deserto sæculi pullulare cœperunt. Alii martyrio rosas, alii lilia castitate, alii puritate violas plantaverunt. Alii miraculis coruscaverunt, alii virtutibus & signis effulserunt, alii secreta cœlorum videre meruerunt.* Idem quoque Apostolus in aliis Epistolarum suarum locis fideles sui temporis Sanctos appellat; Ad Romanos enim ita scribit: *Dilectis DEI vocatis Sanctis*; ad Ephesios sæpius inquit: *Omnibus Sanctis; mihi omnium Sanctorum minimo.* De Saulo etiamnum persecutore Ananias apud Redemptorem lamentans ait: *Quanta mala fecit Sanctis tuis.* Tertullianus qui secundo sæculo vixit, de Christianis matrimonio junctis, ait: *Permiserat Sanctis vulgo nubere.*

Tertull. c. 5. ad Scapul.

Primitivi Christiani propter fervorem fidei, vocati fuerunt Sancti.

Philipp. 4. v. 22.

Hug. de S. Vict. T. 2. Instit. Monast. l. 4.

Rom. 1. v. 7.

Eph. 1. v. 1.

Eph. 3. v. 8.

Act. Ap. 9. v. 13.

Tertul. l. 2. ad uxor. c. 2.

Etiam fratres.

8. Fuerunt quoque primi Christiani fratres appellati, prout refert Cardinalis Baronius, quod nomen cum à gentilibus in calumniam traduceretur. Tertullianus hanc illius assignabat rationem: *Fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt.* Sanctus Petrus in Epistola secunda Christianis ita scribit: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.* Quinam autem ex hoc fraterno affectu effectus producti fuerint, idem Apostolorum Princeps declarat cum subdit: *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut ... ex bonis operibus vos considerantes, glorificent DEUM.*

An. 43. n. 10.

Tertull. Apol. c. 39.

2 Petr. 1. v. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

1 Petr. 2. 12.

Numerus infidelium major est quam fidelium.

9. Verum enimvero operæ pretium erit, objectioni cuidam respondere, quæ Evangelii inimicis difficilis pariter & plausibilis esse videtur; hi enim in hoc præcipue gloriantur, quod in sectis illorum major reperiatur illas profitentium numerus; & revera ita est; si enim calculus recte instituatur, major erit Mahometanorum & Turcarum quam Religionem Christianam profitentium Numerus; At verò si rem penitus intueamur, hæc multitudo sectariorum sectam ipsorum omnibus prudenter æstimantibus suspectam reddit. Didacus Stella optime ostendit solius dexteræ Dei opus fuisse, quod in exordio primitivæ Ecclesiæ viri nudi, mendici & ignorantes, quales erant duodecim illi piscatores, Apostoli videlicet, universum doctrinæ suæ mundum subjecerint, demoliendo templa & falsa gentilium Numina, in eorumque locum sublimando hominem crucifixum, eumque ad adorandum proponendo: *Hoc autem*, inquit, *non quemadmodum hæretici nostri temporis fecerunt, carni ejusque cupiditati indulgendo, jejunia tollentes, seque miscentes omni vitiorum & malorum generi.* De Martino Luthero refertur, quod quando Wormatiam ad Carolum V. proficiscebatur, Hæresium suarum daturus rationem, in rheda deaurata vectus multisque servis aliisque ad ejus obsequium ultroneis comitibus stipatus, in eamdem urbem invectus fuerit, omnis generis secum vehendo musica instrumenta. Non sic Christus legem suam prædicavit, neque ad eamdem annunciandam Apostolos per hunc mundum dispersit: *Sanctissimi Christi discipuli*, inquit præfatus Stella, *non in divitiis & in deliciis viventes, sine sacculo, sine pera, sine pecuniis, iter faciunt, jejuniis castigando corpus, vigiliis instando, nudi, afflicti, despecti, Crucis mortificationem in suis corporibus gerentes, Ecclesiam DEI plantaverunt suo sanguine.* Econtra vero lex Lutheri corruptæ naturæ nostræ appetitibus valde est conformis, quia scholam sequitur Epicuri, omnem concedit licentiam lasciviendi carni, tollit omnia quarumlibet legum vincula, unumquemque pro arbitrio suo vivere permittit, opera afflictiva condemnat, aufert omnem timorem inferni, econtra vero cœlum infallibiliter omnibus affeclis suis promittit, dummodo fidem retineant, licet nudam & bonis operibus destitutam. Purgatorium fabulam esse contendit, vota vero, jejunia, peregrinationes cunctasque alias pœnitentias Papistarum dicit esse figmenta. Thomas Morus magnus Regni Angliæ Cancellarius, qui fidem Catholicam sanguine suo obsignavit, huic impietatis monstro, Luthero inquam, se magna cum facilitate & celeritate sectam suam propagasse glorianti, respondit: *Ad propositam vitæ libidinem & licentiam populum ruere, majus non est miraculum quam saxa deorsum cadere.* Quod optimè consonat, cum sequentibus Lactantii Firmiani verbis: *Epicuri disciplina*, inquit, *multo celebrior semper fuit, non quia veri aliquid afferat, sed quia multos ad populare nomen voluptatis invitat, nemo enim non in vitia pronus est, eaque vincere difficillimum est.* Ut quis multis hominibus voluptatem unam delicias aliasque similes voluptates persuadeat, non magno labore

Ratio datur cur secta Lutheri magnum habuerit accursum

Quia docebat placentia carni, & dura reprobabat.

Thom. Morus Epist. ad Pomeranum.

Lact. Firm. l. 3. de divinis Inst. c. 16.

bore opus habet; terra enim sine ligionis, & arat[illegible] colenda à semetipsa sentes, tribulos & lolia producit, at vero ut frumentum, flores, herbas delicatas, fructusque salutiferos generet, opus est labore, industria agricultura: Eodem modo naturæ humanæ corruptæ facillime vitium inseritur, at vero ad consectandum virtutem aratrum requiritur illius, qui dicit; *Pater meus agricola est. Quia omne bonum desursum est, &c.*

Joan. 15. v. 1.

S. Thom. de Villa nova Conc. de oct. Paschæ. Jac. 1. v. 17. Sancti Doctores Ecclesiæ & practicarunt, & docuerunt contraria carni. *S. Hieron. ad Eustoch. Ep. 22.*

10. Sanctus Thomas de Villa Nova ait: *Quid fecit Anachoretas contemptis deliciis, spretis honoribus, calcatis divitiis, cœlibem in solitudine vitam agere, nisi viva fides? quid hodie Christi fidelis facit inter luctuosas seculi delicias impolluto pede transire, nisi fides quæ per charitatem talia operatur?* Quis sanctior & in litteris præcipuè sacris eruditior fuit Sancto Hieronymo hic autem ad faciendam austerissimam pœnitentiam in desertis semetipsum vivum sepelivit, tametsi alias vitam semper sanctam duxisset & immaculatam? horrebant, inquit ad Virginem Eustochium Sanctæ Paulæ filiam, *sacco membra deformia, & squalida* cutis situm *æthiopica carnis obduxerat*; legatis sapientissimorum Doctorum, quos Ecclesia umquam habuit, incredibiles vitæ rigores, & sine dubio inde colligetis ipsos se hisce subjecisse suam ea arcendo fidem eamque agnoscendo infallibilem, intelligebant namque hac via securius pervenit ad gloriam. Verum quidem est paucos admodum esse qui hanc viam terant, at verò audite hac de re scribentem Sanctum Augustinum in libro *de utilitate credendi*, ubi ait: *Parumne consultum rebus humanis arbitramur, quod nihil terrenum, nihil igneum, nihil quod corporis sensus attingat, pro DEO colendum esse; etiam imperitum vulgus in tam multis diversisque gentibus & credit & prædicat? quod castitas usque ad conjugii prolisque contemptum? quod patientia usque ad cruces, flammasque neglectas? quod liberalitas usque ad patrimonia distributa pauperibus? quod denique totius hujus mundi aspernatio usque ad desiderium mortis incenditur? pauci hoc faciunt, sed populi probant, favent, diligunt, & suam imbecillitatem non sine quibusdam scintillis virtutis accusant. Hoc factum est divina providentia per Prophetarum vaticinia, per humanitatem, doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera, per Martyrum sanguinem, per prædicabilem Sanctorum vitam, & per digna rebus tantis pro temporum opportunitate miracula.* Sed quamnam sanctus Doctor ea hisce præmissis infert consequentiam? *Et dubitamus*, inquit, *nos etiam Ecclesiæ condere gremio, quæ adversariis frustra latrantibus, populorum judicio, conciliorum gravitate, miraculorum majestate damnatis, culmen authoritatis obtinuit?* Merito igitur Divus Chrysostomus fideles monet; ut in omni opere suo salutare præbeant exemplum: *Luceat*, inquit, *lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Cum enim viderit infidelis te fidelem, compositum, modestum, ornatum esse, mirabitur, & dicet: Vere magnus Christianorum Deus, quales constituit homines, quales è qualibus facit. Angelos ex hominibus ipsos reddit. Contumeliam fecerit, non conviciantur, si quis percusserit, non ægre ferunt, si quis injuriam intulerit, pro his qui se læserint, orant; inimicum non habent, iram servare non norunt, mentiri non didicerunt, pejerare non sustinent, quin imo & jurare.*

S. Aug. t. 6. ex lib. de Utilitate credendi.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Miracula quæ quovis tempore illustrarunt Ecclesiam, & Prophetiarum impletio, earum præcipuè, & quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem nostram confirmant.

THEMA.

Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea anima mea; declaratio sermonum tuorum illuminat, Ps. 118. v. 129. & 130.

Donum miraculorum Apostolis & Ecclesiæ datum confirmat fidem nostram. *Marc. 16. 15.*

1. Donum miraculorum quod Salvator noster Apostolis contulit, priusquam illos ad fidem suam annunciandam, per mundum disperge ret, manifestum est veracitatis suæ argumentum. Unde cum ante suam ad cœlos Ascensionem Apostolis suis præcepisset, dicens: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*, mox signa declarat, quæ circa credentes in ipsum patraturi erant, nimirum quod pulsuri essent dæmones, serpentibus erepturi essent toxicum, curaturi infirmos, aliaque similia prodigia paraturi; Id quod Evangelista attestante deinceps reipsa factum fuit: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Sanctus Bonaventura inter alias rationes quibus Hæreticorum convincit fallaciam, hanc quoque assignat: *Non habent miracula, numquam auditum est quod Hæreticus vel ante vel post mortem miracula fecit.*

Ibid. v. 20. *S. Bonav. ser. 9. in Hexam.*

2. Cœlestis Magister noster in die quodam ut incredulos & obstinatos Hebræos confutaret & convinceret, ita de se gloriabatur: *Ego habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam, ea ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit.* Atque ideo Regius Psalmista idipsum Prophetico prævidens, inquit: *Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea anima mea*; neque hoc ei sufficiebat, sed protinus subjungens, inquit: *Declaratio sermonum tuorum illuminat*, quia ex Scripturis & Prophetarum vaticiniis Lumen recipitur; ac proinde Christus postquam miraculorum testimonium adduxisset, ut Hebræi ipsum Filium DEI esse crederent, hoc eis suggessit consilium: *Scrutamini Scripturas, quia illa sunt quæ testimonium perhibent de me.* Ideo quando Scribæ & Pharisæi apud Sanctum Joannem cap. 10. in fide sua vacillabant, iterata vice eisdem dixit: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite.* Sanctus Augustinus proinde finem quem Omnipotentia & Sapientia divina in tot patrandis miraculis habuit, hunc unicum fuisse dicit, ut incredulos populos ad sui traheret cognitionem & notitiam: *Miracula fecit Dominus*, inquit, *ut invitaret ad fidem, hæc fides fervet nunc in Ecclesia toto Orbe diffusa.*

Joan. 5. v. 36. Ejusque veritas claie patet ex sacra Scriptura. *Psal. 118. v. 129. Ib. v. 130.* *Joan. 5. v. 39.* *Joan. 10. v. 37. Ibid. v. 38.* *S. Aug. t. 10. ser. 8. de verb. Dom.*

3. Discipuli Sancti Joannis Baptistæ, brevi magistro suo, qui ab Herode mox occidendus erat, destituendi, quia exiguam Salvatoris nostri habebant existimationem & notitiam, ad Christum à Baptista cum hæc eis imposita legatione missi fuere, ut dicerent: *Tu es, qui venturus es, an aliam expectamus?* Christus vero ut eosdem in fide sua stabiliret, suæque divinitatis agnitione illuminaret, ad miracula ipsis præsentibus patranda se accinxit,

Ipsemet Christus fidem comprobandam dixit miraculis. *Matt. 11. v. 5.*

eosqua

Ibid. v. 4.

eosque his verbis à se dimisit: *Euntes renuntiate Joanni quæ audistis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt.* Contumaces Judæi Christum die quadam interrogarunt, dicentes: *Quod ergo tu signum facis, ut videamus & credamus tibi?* sciebant enim, ut Sanctus Cyrillus ait: Quod *Christus miraculorum simul magnitudine & multitudine ostendat se Messiam esse.* Celebris est historia quæ de Sancto Francisco refertur: Cum enim in Ægypto Soldanum ad veram fidem reducere conaretur, hicque sacrificulos suos, ut cum iis vir Seraphicus disputaret congregasset, Seraphicus Pater sapienter eidem respondit: *Secundum rationem naturalem de fide disputari non potest, cum supra rationem sit; nec per Scripturam, quia illam non recipiunt tui sacerdotes.* Quo igitur consilio utendum putas, inquit Soldanus, ut sacerdotes mei convincantur? cui Franciscus respondit: *Fiat rogus, & ego in fidei meæ testimonium me ardentibus tradam flammis, ut dum non lædor fidei veritas appareat.* Plenæ sunt historiæ similibus miraculis, imo longe prodigiosioribus in veræ fidei testimonium patratis, idque non in uno tantum sæculo sed in omnibus.

Joan. 6. 30. *S. Cyrill. l. 2. Thesauri c. 4.* S. Franciscus sobtulit se ad ingrediendum rogum ardentem ad probandam fidem. *Opusc. S. Francisci Apopth. 53.*

4. Quis est cui non manifesta sint prodigiosa miracula in magno Xaverio sæculo superiori in Indiis patrata, quarum ipse gloriosus fuit Apostolus non solum propter innumeras animas in tot regnis ad Deum conversas, verum etiam ob vitam Apostolicam quam continuo duxit, præcipuè vero, quia in illis fuit velut alter quidam Taumaturgus? certissimum est, quod cum miracula omnem excedant naturæ capacitatem & potentiam humanam, soli Deo primo illorum Authori tribui debeant, ac proinde cum servi Dei illa dependenter à Deo in sanctitatis suæ confirmationem, nostræque fidei veracitatem ostendendam operantur, hæc verè à Deo, tamquam prima & æterna veritate, quæ falli non potest, nec fallere, tamquam primo illorum Authore procedere infallibiliter deducitur. Unde Catholici in finali Judicio coram divino tribunali comparentes, audacter dicere poterunt, quod si Religio quam professi fuerunt, falsa sit & fallax, Deus ipse illos deceperit, utpote qui illam per miracula & portenta in ejus confirmationem facta, quæ præter ipsum nemo patrare potuisset, infallibilem & certam esse demonstrarit. Unde Sanctus Bernardinus authoritatem citat Richardi à Sancto Victore in libro 1. de Trinitate cap. 2. dicentis: *Domine si est error, à te decepti sumus, nam tot & tantis signis confirmata sunt quæ nonnisi per te possunt fieri.* Citat quoque in eodem loco Sanctum Augustinum lib. 22. de civit. Dei cap. 5. contra incredulos dicentem: *Si illa miracula facta esse non credunt nobis, unum grande miraculum sufficit, quia jam orbis terrarum sine ullis miraculis credidit.* Idem quoque Sanctus Augustinus in tractatu de fide rerum invisibilium, idipsum quasi asserit, dicens: *An vobis inane, vel leve videtur, & nullum, vel parvum putatis esse miraculum divinum, quod in nomine Christi unius crucifixi universum genus currit humanum.*

Cum miracula omnem excedant humanam capacitatem; merito per illa probatur Veritas fidei.

S. Bern. 1. 1. ser. 1. art. 2. c. 4. Richard. à S. Vict. l. 1. de Trin. c. 2. S. Aug. l. 22. de civ. Dei c. 5. S. Aug. in Tr. de Fide l. 4. ex Quæst. Novi Test.

5. Porro causam, cur hisce diebus nostris tantam miraculorum multitudinem oculis nostris non conspiciamus, Sanctus Gregorius optime exponit, dicens: *Ut ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda*, id quod sequenti aptissima clarius ostendit similitudine: *Quia & nos, cum arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus, & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit.* Quot non quotidie ab operariis Apostolicis in mundo novo apud Antipodas Evangelium annunciantibus, hodie fiunt miracula? Tempore Sancti Sylvestri quando Constantinus Magnus recenter ad fidem accesserat, perque eum aliorum populorum conversio sperari poterat, magnus ille sacerdos, ut Bellovacensis refert, sequens patravit miraculum. Cum enim Helena sacris Christianæ fidei mysteriis nondum initiata esset, ad illa tamen plurimum propenderet, Judæi vero econtra eamdem, ne Ecclesiæ crederet, pervertere niterentur; multi ex Paganis sapientissimi, ex altera vero parte cum Sancto Sylvestro multi Episcopi simul congregati fuerunt, cumque duo Pagani controversiæ Judices constituti fuissent, Sanctus Pontifex autem eosdem multis confutasset argumentis, Judæus quidam eidem opposuit Christianos adorare Crucifixum, se vero certum quoddam nomen nosse, cujus virtutem ne ipsa quidem saxa sustinere valeant; ac proinde ferocissimum quemdam taurum coram se produci fecit, ut ostenderet quod nec hic virtutem hujus nominis sustinere valeret; cui cum in aures nescio quod nomen insusurrasset, taurus statim mortuus concidit: cunctis vero factum hoc admirantibus, Sylvester, nil magnum esse ait, tantum occidere, cum hoc & araneæ possint, imo & modicum venenum animal interimere queat, neque insusurratum hoc nomen Dei nomen esse dixit, sed dæmonis, cum Deo proprium sit vivificare, dæmonis vero sit occidere. Potius igitur Dei virtutem exinde colligendam esse ait, si insusurrato eodem nomine occisum hunc taurum vitæ restituant. Tunc igitur deputati Judices Judæum urserunt, ut taurum resuscitaret; quibus ille se id minime facere posse, ingenue fassus est. Sylvester igitur invocato crucifixi nomine, Christianis seorsim orantibus tauro in crucifixi nomine præcepit ut surgeret, qui statim redivivus surrexit. Quo viso Judæi præsentes una cum Helena ad fidem conversi sunt & baptizati una die plus quam tria millia hominum.

S. Greg. h. 29. in Evang. S. Sylvest. insigni miraculo convertit S. Helenam & multos Judæos. *Bellovac. Spec. mor. l. 1. dist. 19.*

6. Hæretici quoque ad Magorum Pharaonis æmulationem & ipsi miracula per præstigia, & incantationes fingere attentarunt, sed irrito semper successu, dum perfidæ eorum fraudes semper innotuerunt; prout idem Author cuidam Episcopo Hæretico Arriana hæresi imbuto accidisse ibidem refert. Simile quid est, quod de Wandalis eadem Arriana hæresi contaminatis refertur; Cum enim hi universam Franciam & Hispaniam cum non modico utriusque regni dispendio pervagarentur, multosque Episcopos Catholicos ingentia prodigia patrantes secum in servitutem abducerent, Episcopus quidam Arrianus Cerula nomine, Catholicorum Episcoporum rationibus & argumentis, specialiter vero miraculorum fama, quam sibi per cæci cujusdam illuminationem compararant, convictus & confusus, ut se quoque miraculorum dono pollere ostenderet, ad fraudes & technas confugit, ut hac ratione hæreseos suæ asseclas in Secta confirmaret, cuidam enim suæ Sectæ quinquaginta aureos eo pacto donavit, ut cæcum se, & ab eo illuminatum esse fingeret: *Cum autem transiret Cerula cum exercitu Wandalorum & Episcopis captivis Catholicis, clamavit dictus homo: Audi me beatissime Cerula, & respice cæcitatem meam, & experiar virtutem tuam, qui reddis cæcis visum, surdis auditum, leprosos enim mundas, mortuos suscitas:* Tunc Cerula eum trahens ad partem ait, tangens ejus oculos: *Secundum fidem*

Hæretici irrito conatu finxerunt miracula. *Bellovac. ibid. Hist. Franc.* Episcopus Arrianus pecunia corrupit quemdam ut se cæcum simulares & vere cæcum reddidit.

nostram qua recte credimus in Deum, aperiantur oculi tui & videant; quo dicto incœperunt oculi miseri hominis inflari, & tantus dolor eum arripuit, ut vix posset digitis oculos comprimere, quin creparentur, & præ dolore ejulans omnibus dolum detexit, & clamabat projiciens aureos: Ecce aurum tuum redde mihi visum meum, tunc bono usus consilio, clamans & ejulans, projecit se ad pedes Episcoporum Catholicorum abnegans Arrianas perfidias & profitens fidem Catholicam. Tunc beato Eugelio Episcopo crucem ejus oculis imprimente, sanitatem & visum recepit. Videns Hunnericus Rex Wandalorum Sectam suam confundi, & fidem exaltari, Sanctos diversis suppliciis laceravit; quo facto Sol obscuratus est & dictus Hunnericus à diabolo arreptus, propriis dentibus se laceravit.

Granat. p. 2. c. 27. & seqq. usque in finem.

Porro de miraculis non modo præteritis, sed & modernis, quæ ad nostra usque tempora publicæ contingunt, longum dignissimumque catalogum Pater Granata texuit; quæ ego, utpote ingentium librorum materiam, brevitatis amore hoc loco pertranseo.

Mysteria fidei nostræ, diu ante prophetizata, veritatem fidei astruunt. *Ps. 137. v. 6.* *S. Bern. t. 1. ser. 1. in quinque a. 1. c. 1.*

7. *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* In Scripturis sacris omnes fidei nostræ successus multis ante sæculis descripti prædictique fuere id quod ad fidem nostram illustrandam nulli non sufficere debet; juxta rationem enim naturalem res futuræ à libero hominis arbitrio dependentes, solus Deus penetrat, *quoniam excelsus Dominus, ... alta à longe cognoscit;* ideoque Sanctus Bernardinus hanc considerarione dignissimam statuit conclusionem: *Nulla Secta Prophetiis innititur;* res namque futuras, quas non cœlestium nibium aut causarum naturalium, sed liberarum influxus operantur; infallibilis duntaxat Dei, cui æternitas præsens est, scire potest Providentia in Scriptura innumerabiles millenis, imo & bis millenis annis, priusquam contingerent, prædicti fuere successus, qui eodem modo, iisdemque circumstantiis, prout divinitus per oracula prædicta fuere postmodum contigerunt. Ita vaticinatum fuerat, descensurum secundum carnem Messiam ex progenie David, nasciturum in Bethlehem, indigitandum à stella, tres ab Oriente, qui eum adorarent, venturos Reges: Quis autem nescit hæc omnia *ad unguem* adimpleta fuisse? Quapropter Pater Granata hanc assignat rationem, cur Prophetiis potius, quam miraculis credere, & ab iis convinci nos oporteat, iis namque fidem præstamus non visis, sed in Scriptura sacra tot ante sæcula expressis & adimpletis: Si enim ad confirmandam fidem nostram aliud testimonium non haberemus, numquid miracula à mille sexcentis annis hactenus patrata abunde sufficerent Hebræorum populo, in pœnam repudiati ab ipsis Salvatoris, prout ipsemet eis sæpius prædixit? dum vero per mundum dispersi vetus secum Testamentum deferunt, omnibus nobis Christianis manifestum esse faciunt, quod nos non fingamus nobis pro arbitrio nostro novam Religionem, sed quod Religio nostra fundamentum habeat in Prophetiis, in figuris, in doctrinis Veteris Testamenti, ab increata sapientia stipulatis.

Omnia enim vaticinia de Christo ad unguem impleta sunt. *P. Lud. Granat.*

S. Bern. ib. Duodecim adducuntur fidei nostræ firmitates.

8. S. Bernardinus multa recenset infallibilia Catholicæ Ecclesiæ indicia: *Ad convincendum,* inquit *omnes Hæreticos & Paganos, ad firmandum quoslibet Christianos vacillantes in fide, duodecim ostendamus Catholica & Christianæ fidei firmitates. Prima est prænunciatio Prophetica: Secunda Scripturarum concordia: Tertia authoritas scribentium: Quarta diligentia recipientium. Addantur alia quatuor: Prima est honestas contentorum: Secunda inhonestas singulorum errorum: Tertia asperitas Martyriorum: Quarta limpiditas, seu claritas miraculorum. Superaddantur alia quatuor: Prima est divina honorificentia: Secunda est Ecclesiæ permanentia: Tertia Judæorum captivitas: Quarta divinæ providentiæ æquitas.* Idem quoque Sanctus Judaici populi servitutem clarum fidei nostræ testimonium esse per evidentes rationes convincit. Sunt enim quoad temporalia & spiritualia adeo à Deo deserti, ut nec habeant Prophetas, nec templum, nec sacerdotes, nec sacrificia; nec locum aliquem proprium, sed ubique per universam terram velut exules circumvagantur. *Quamdiu steterunt in vera fide,* inquit idem S. Bernardin. *exaltabat illos Deus super omne hominum genus, sicut patet in terra quam dedit eis, & in lege & in regno, & in templo, & victoriis, & miraculis, & signis, & Prophetis, & cultu, & beneficiis: postquam autem Dei filium negaverunt, & ejus fidem abjecerunt, nulla gens adeo fuit depressa & abjecta, oppressionibus Tyrannorum, latronum, sicariorum, Schismatibus, & depopulationibus mutuis, & dissensionibus & obsidionibus, pestibus & cladibus, gladio, fame, captivitate, nece, strage, servitute, ludibriis, venditione, & desperatione.* Unde considerandum divinæ Justitiæ trutinam in pondere Sanctuarii librasse illorum ingratitudinem, invidiam & malignitatem; Deus enim iisdem passibus progressus est, in iis castigandis, quibus illi processerant in ejus reprobationem, & exercita in eum inhumanissima crudelitate. Quodnam obsecro habuerunt motivum ut Christo necem tam crudeli & barbaro modo inferrent? audite ipsusmet dicentes: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* circa quam temerariam propositionem doctissimus Salmeron ita discurrit: *Vide insignem nequitiam, alibi petunt signa ut credant, dum dicunt: Quod ergo tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? nunc signa confitentur & propter illa Christum perdere conantur.* Paulo antè dixerant: *Christus cum venerit, numquid plura signa faciet?* Imo Nicodemus manifeste confessus fuerat, dicens: *Scimus quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Præterea persuasum sibi habebant, quod si Christum vivere sinerent, Romani illos in extremum acturi essent exterminium & perditionem, unde dicebant: *Si dimittimus eum ... sic, & venient Romani & tollent nostrum locum & gentem:* Ac proinde in pœnam hujus acti sunt in desolationem à Romanis sub Tito & Vespasiano, utpote à Deo electis iræ suæ instrumentis, ut pateret *Deo iracundiam contra Judæos demonstranti manus suas præbuisse,* ut dicitur in annalibus Ecclesiasticis. Ad hæc Judæi Judæ opera usi fuerunt, ut capturæ Christi instrumentum esset: *Judas cum accepisset cohortem ... venit cum laternis, facibus, & armis.* Et ideo sicut integram adhibuerunt militum cohortem, ut eum vinculis onerarent, ita iidem Romani validissimo exercitu in universam circumdedere Jerosolymam. Circa hoc quod in hortum Getsemani venerant cum laternis, Sanctus Leo ita scribit: *Irruerunt in Lumen verum filii tenebrarum, & utentes faculis atque laternis, non evaserunt infidelitatis suæ noctem, quia non intellexerunt Lucis Authorem.* Deus olim apud Sophoniam prædixerat: *Scrutabor Jerusalem in lucernis,* id est, ut S. Hieron. exponit, tempore desolationis Jerosolymitanæ, reconditissima loca subterranea illius civitatis in lucernis perquiram & explorabo, ut inibi latentes & absconditos extrahere possim, adeoque cum ipsi ad capiendum Christum lucernis usi fuerint, Deus illis pariter talionem rependit; Item quemadmodum Judæi Christum in monte Calvariæ crucifixerunt tempore Paschatis, ita quoque Romani idem Paschale

tem-

S. Bern. in Art. 3. c. 3. Servitus Judaici populi est clarum fidei nostræ testimonium.

Deus æqua lance usus fuit in punitione Judæorum.

Joan. 11. v. 47. *Salmeron. T. 8. tr. 53.* *Joan. 7. v. 31.* *Joan. 3. v. 2.* *Joan. 11. v. 48.* *Baron. an. 72. n. 33.* *Joan. 18. v. 3.* *S. Leo. serm. 8. de Passione.* *Sophon. 1. v. 12.*

tempus expectarunt, ut obsidione cingerent Jerosolymam; hoc enim tempore Judæi ad festum illud celebrandum in ingenti numero convenerant; Insuper sicut Judæi Redemptorem crucis morte enecarunt, ita quoque excessivus fuit Judæorum numerus, quem Romani crucifixerunt, adeo ut nec patibulis plantandis superesset locus, nec ligna ad eadem fabricanda haberi possent. Denique sicut Judæi triginta denariorum pretio vitam emerunt Salvatoris, ita quoque in ipsis adimpletum est illud Psalmistæ Oraculum: *Vendidisti populum tuum sine pretio*, Judæi namque minimo pretio veluti mancipia venditi, & per omnes nationes dispersi fuerunt. Ps 43, 13.

TRACTATUS XXX.

DE
GRATITUDINE
ET
INGRATITUDINE
CONTINET
DISCURSUS XXVII.

ISCURSUS I. Deum à nobis gratitudinem exigere, ex diversis, à creaturarum ad hominis beneficium productione, nec non ex hominis creatione, desumptis considerationibus probatur.

II. Deus gratiarum tributum pro beneficiis suis in lege naturæ, scripta & Evangelica postulavit.

III. Gratiarum actio, laudumque tributum est acceptissimum Deo sacrificium.

IV. Quandoquidem omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata est; multo magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur; ad quod dum nos insufficientes sumus, ipse nobis auxilium præbet, nosque plurimis historiæ Evangelicæ exemplis adhortatur.

V. Ex variis veteris Testamenti exemplis, quantam Deo gratitudinem debeamus; quamque in ea exolvenda perfectissimi, maximeque sancti viri exercuerint, demonstratur.

VI. Dum Deo pro receptis gratiis nos gratos præstamus, Deum, ut majores nobis largiatur, *velut debitorem nostrum obligamus*.

VII. Receptorum beneficiorum gratitudo benefactores nostros ad nova impertienda movet.

VIII. De diversis, qui gratitudinem in beneficos exhibuerunt, exemplis.

IX. Beneficiorum divinorum recognitio & gratitudo, legis divinæ observantiæ, perfectioni & charitati cooperatur, modo cum corde puro & mundo tributum hoc exolvamus.

X. Varia variorum animalium erga communem Creatorem, aliosque benefactores consideratur gratitudo, quæ nos ad eamdem virtutem impellere debet.

XI. De bonorum, quibus hominem, in creaturarum ad beneficium destinatarum, productione, Deus cumulavit, multiplicitate & varietate.

XII. Continuum creaturarum conservationis beneficium, perpetuam à nobis exigit gratitudinem; ad minus verbis præstandam, quamvis Deus nobis benefaciat in effectu.

XIII. Maximum hominis beneficium est, dum à Deo esse, hocque nobilissimum, accepit, dum corpus ex luto compactum, flatuque suo animatum ad maximam utilitatem ejus, illi impertiit Deus, quapropter ad gratiarum actionem præstandam obligamur.

XIV. De gratiis & auxiliis, quibus Deus assistit animæ, deque beneficio vocationis ad fidem.

XV. Deus nobis benefacit, multa culpæ & pœnæ mala, etiam incognita removendo, quantumvis in mediis quandoque præcipitiis periclitemur.

XVI. De immenso beneficio quod Deus homini peccatori præstat dum æternæ condemnationis executionem suspendit, pœnitentiam expectat, cumque in finem illi auxilia & gratias suas efficaces offert.

XVII. De variis beneficiis quibus Deus propriam uniuscujusque personam replet.

XVIII. Maximas Deo gratias agere debemus in adversitatibus, utpote ex quibus magnum capimus lucrum, Dæmonium vincimus, & salutem nostram promovemus, cum ad eam ordinentur à Deo.

XIX. Quo majora sunt beneficia, eo severiora sunt supplicia ingratorum, quibus suas Deus quandoque subtrahit gratias, ne eorum pœna & culpa aggravetur.

XX. De variis suppliciis, maxime autem exterminiis publicis, quibus Deus tam in particulari quam in universali, ingratos punivit.

XXI. Ingratitudo reproborum est tessera, qui ignis æterni qui vitii hujus Symbolum est præda fiunt.

XXII. Ingrati omnibus abundant vitiis, omnisque rei sunt malitiæ, ideoque maximè abominabiles Deo.

XXIII. Ingratitudo gratiarum & beneficiorum Dei arefacit fontem, dum ingratum iis recipiendis, fruendisque indignum facit.

XXIV. Contra pessimam eorum retributionem qui mala pro bonis reddunt, unde & multoties à Deo puniti.

XXV. Contra ingratos, beneficiorum immemores, aut inidoneos eorum æstimatores: Ubi & nos

nos nisi gratitodinis debitum solverimus, inexcusabiles esse probatur.

XXVI. Ingratitudo ingrati est consusio; unde ad eam detestandam varia adducuntur motiva, singulariter autem ab aliquorum animalium exemplo desumpta.

XXVII. Hebræi propter continuam ingratitudinem suam contra Deum, reprobari & exterminari meruerunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deum à nobis gratitudinem exigere, ex diversis à creaturarum ad hominis beneficium productione nec non ex hominis procreatione desumptis considerationibus probatur.

THEMA.

Gratias agite, hæc est enim voluntas Dei. 1. Thes. 5. vers. 16.

Deus infinitis beneficiis suis nihil a nobis exigit, nisi gratitudinem.

1. NOn potuisset equidem Apostolus efficacioribus calcaribus fideles ad exhibendam Deo gratitudinem extimulare, quam dum hanc Dei voluntatem esse docet; ita namque & S. Joannes Apostolus ut proximorum dilectionem audientium cordibus imprimeret tenacios, eodem usus est motivo inquiens: *Præceptum Domini est; si hoc fiat sufficit.* Idem sane & nos de gratiarum actione, & tributo gratitudinis divinæ Majestati præstando offerre possumus, dicentes cum Apostolo. *Gratias agite, hæc est enim voluntas Dei.* Ubi S. Bruno inquit: *Voluntas Dei hæc est; in omnibus, ut omnes agatis gratias.* Quem enim finem Deo præfixum fuisse putatis, dum prodige adeo in hominis beneficium innumerabilium naturæ, fortunæ, gratiæ, gloriæque bonorum thesauros dispensavit? Num forsitan luto hoc in empyreo indigebat, quod tot Hierarchiæ Angelicæ, spiritusque adeo nobiles exornant? Annon præter tot beatorum spirituum milliones & milliones, vel unico solo voluntatis actu multo plures creare non poterat, quam minutissimæ existant arenæ maris? *Quid est homo, quod memor es ejus?* Propheta Regius tantam Dei beneficentiam, cui humana imbecillitas impar correspondere nequit, admirans ore merissimo exclamat, inquiens: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Ratio quare quia alteri benefacere solet, triplex potissimum hæc assignatur: *Timor mali spes boni, virtus hominis;* in Deo autem nulla harum locum habere potest: non *timor;* quia *non accedet ad te malum,* neque *spes boni,* quia Deus omnia creata, increata & imaginabilia in se continet bona. Neque tertia, scilicet *virtus hominis,* quia homo non modo nullum ex se habet meritum, sed & innumerabilium apud Deum est demeritorum reus. *Considera,* verba sunt S. Bonavent. *quod ipse benefactor tuus Dominus Deus ita tibi benefecit, ut nihil à te repetat, nec te nec aliqua creatura indiget.* Quam eamdem materiam discutiens Bellovacensis quadam Senecæ utitur auctoritate, dum inquit: *Multum interest, utrum aliquis beneficium nobis det sua causa, an sua & nostra.* Deus autem numquam nobis vel minimam etiam gratiam impertitur cum spe alicujus boni; neque etiam beneficia ejus partim, sed omnino in nostram, cedunt utilitatem: siquidem nec Deus creatura indiget nec homine. Quin potius ut Rup. Abbas, de Altissimi, infinitis nos beneficiis accumulantis liberalitate tractans docet, *Adhuc divina nobis tam sedula erga nos & tam profusa beneficentia commendatur, ut solicitemur ad gratiam, invitemur ad dilectionem.*

S. Brun. ib. — *Ps. 8. v. 5.* — *Ps. 15. v. 2.* — *Psal. 90. v. 10.* — *S. Bonav. o. 7. in Fasciul. c. 6.* — *Bellovac. spec. mor. l. 1. p. 3. dist. 74.* — *Rup. Abb.* — *l. 3 in c. 1. Apoc.*

2. Penna quam Spiritus Sanctus per Moysis calamum in Scriptura sacra de suprema Altissimi Majestate notitiam fecit, sequens fuisse perhibetur: *In principio creavit Deus cœlum & terram:* Pro quorum verborum intelligentia, differentiam; Quæ inter hæc duo nomina (*Dominus & Deus*) versatur à Philone Hebræo discamus oportet inquiente, *Dominus & Deus indicant potentias, Dominus eam, qua imperat, Deus eam, qua est beneficus: Quamobrem & sacer Moyses in toto mundi opificio nomen Dei assumit:* Ubi & idem Auctor, quantum Dei nomen beneficentiæ sit expressivum, latius docet: id quod etiam ipsi gentiles, qui Jovi, omnis profanæ Deitatis origini hoc attribuerunt nomen: *Jupiter a juvando. Jam hæ voces Deus æternus, idem valent ac si dicat: Non qui aliquando largitur, aliquando non, sed semper & continuo, qui sine intermissione benefacit qui nullam occasionem benefaciendi sinit præterfluere.* Qui idem Scriptor ad creaturas in mundi principio productas oculos suos reflectens, observat, quod non obstante Textus sacer infallibile de iis testimonium perhibeat *erant valde bona. Complevit ... opus suam quod fecerat)* nihilominus eas in re maximi momenti fuisse defectuosas: Sed quis nobis defectum hunc, nisi ipsemet hic aothor eum insinuasset, divinare potuisset? *Dicit itaque,* iis defecisse: *Vocem fortem, potentem, Harmonicam, quæ lata alis ventorum, vecta curru aëris & nubium, omnes mundi partes suo repleret sono, & quæ neque die neque nocte, umquam cessaret.* Hanc autem sonoram tubam qua mundus, ut omni in parte resonaret, carebat, quam esse creditis? *Tonare laudes gratiarum pro incomparabilibus Dei beneficiis.* Unde & Novarinus hanc apud Judæos viguisse attestatur doctrinam: *Tribus rebus mundus consistit: Super lege, cultu sacro, & super retributione beneficiorum:* Qui propterea etiam titulum columnæ & fulcri totius universi beneficiorum adscribebant gratitudini. Ego autem, ni fallor, Philonem errasse existimo, dum sonoram hanc tubam in immensa illa mundi machina, ad hominem pro nobis innumerabilibus, illa a communi creatore concessis, gratias reddendas instigandum deficere asseruit: Siquidem natura nihil est aliud, quam volumen apertum, quod nos ad dandas supremo artifici laudes & gratias exhortatur & instruit: Imo & ipsa cœlorum harmonia, de quibus Psalmista inquit (*cœli enarrant gloriam Dei*) à sex millibus annorum & amplius regulata, ad Deum laudandum, glorificandum summoque artifici, qui ipsos cœlos extendit, sine intermissione gratias agendas ordinata est: Eodem dicente Vate Regio: *In omnem terram exivit sonus eorum;* Quis enim adeo mentis inops est, qui dum oculos ad cœlum sublevat, cœlestiumque sphærarum structuram, decorem, influentiamque considerat & admiratur, gratias non reddat illi, ejusque in notitiam veniat, qui ipsis nobile admodum esse impertiit? Unde S. Ambrosius inquit: *Aspice cœlum hoc, nonne authori refert gratiam, cum videtur.*

Gen. 1. v. 1. — *Philo de plant. Noe.* — *Ipsum nomen Dei quo beneficus est, exigit à nobis gratitudinem.* — *Gen. 1. v. 31. c. 2. v. 2.* — *Novarin. l. 5. c. 12. n. 99. schediasm. sacrorum.* — *Immensa mundi machina numquam desinit nos excitare ad gratitudinem.* — *Psal. 18. v. 2.* — *Ibid. v. 5.* — *S. Ambr. o. 4. de obitu Satyri.*

3. Imo Sanctus Augustinus in Meditationibus suis nos invitat, ut oculos nostros ad creatas illas res, pro gratitudinis stimulo erga liberalem adeo benefactorem, qui hæc omnia non ob suum sed nostrum nobis contulit bonum, sublevemos; ait enim: *Respice universum mundum istum & considera, si in eo, aliquid sit, quod tibi non serviat, Omnis creatura ad hunc finem cursum suum dirigit ut obsequiis tuis famuletur, & utilitati deserviat, tuisque oblectamentis pariter & necess-*

S. Aug. in Medit. c. 4. — *Ad gratitudinem nos exti-*

molare debet, quod omnes creaturæ ad nostrum servitium factæ sint.

necessitatibus, secundum affluentiam & deficientiam occurrat. Hoc cœlum, hæc terra, hic aer, hæc maria, cum eis quæ in ipsis sunt universis, explere non cessat. Hic circuitus temporum annuis innovationibus, redivivis partibus antiqua innovans, dilapsa informans, consumpta instaurans, pastu perpetuo subministrat. Quo autem fine idem prosequitur Sanctus, tot continuis & inæstimabilibus nos beneficiis accumulat Deus, nisi ut nobis totidem ad tanto benefactori nostri laudes gratiasque agendas stimulos & calcaria addant? *Quis ergo putas,* inquit, *hæc instituit? quis illud naturæ præcepit, ut uno sensu tibi serviat? beneficium accipis & authorem ejus non cognoscis? donum in manifesto est, largitor occultus, & ipsa ratio tua te dubitare non sinit, hoc tuum non debitum esse sed beneficium alienum.* Deus enim Creator in creaturis operatur, quæ nobis tamquam totidem ministri famulantur.

S. Basil. in reg. brevior. Interrog. 219.

Cum omnes Creaturæ ordinatæ sint ad nostram utilitatem gratos esse nos convenit

S. Antonin. sum. Theol. 4. p. 1. 5. 6. 12. §. 1. S. Antonin. p. 2. sum. Theol. tit. 3. c. 9. §. 6.

4. Porro Sanctus Basilius tunc nos pro divinis tam naturæ quam aliarum creatarum rerum beneficiis gratos fore insinuat, quando in hujusmodi Deum ipsum nobis tamquam authorem Principalem benefacera perpendarimus. *Si persuasum sit nobis,* verba sunt dicti sancti Patris, *Deum quidem ipsum bonorum omnium & authorem esse & perfectorem: eum vero, per quem ea accipimus tamquam ministrum beneficii Dei esse nobis persuaserimus.* Cui & Sanctus Antoninus assentitur, dum hanc utilissimam instituit considerationem inquiens: *Cum omnia fecerit Deus propter hominem, ut dicit Augustinus, qualibet creatura est quoddam beneficium homini collatum, ut invitet eum ad regratiandum ipsi pro tali beneficio.* Omnes enim creaturæ, quæ penitus innumerabiles sunt, ad nostram ordinatæ sunt utilitatem; Singulæ ad debitas authori earum, qui ipsis alia dedit, gratias reddendas nos invitant; unde & idem Sanctus Antoninus alio in loco authoritatem Hugonis Victorini, ut idem nostrum confirmet propositum, adducit, dum ait: *Qualibet creatura trina voce quemlibet alloquitur videlicet; accipe, redde, fuge. Accipe beneficium ex me ad usum tuum, accipe, inquit cœlum, à me illuminationem & motum; Accipe, inquit ignis, à me calorem; accipe ab aere respirationem; Accipe ab aqua refrigerium & lotionem. Accipe, ait terra, à me animalia, victualia, metalla, sustentationem. Secunda vox est; redde, scilicet obsequium tuo Benefactori, & meo Creatori: Qui ideo me creavit, ut tibi servirem, ego autem grata semper tibi obsequor, dum tibi servio; tu ergo multo magis illi obsequium præstes, in honorem summi me utendo, & sibi de meo obsequio tibi impenso gratias agendo, ne ingrata inveniaris. Tertia vox est: Fuge, scilicet supplicium tibi paratum propter ingratitudinem, nam si ingrata eris, non me bene utendo & gratias agendo omnes erimus contra te ad judicandum tuam ingratitudinem.* Id quod ex illo probat Sapientiæ textu: *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.*

Sap. 5. v. 21.

Summa dignitas ad quam Deus hominem creavit, stimolat nos ad gratitudinem.

Ps. 8. v. 6.

Nazianz. orat. 2.

5. A nostro penitus incomprehensibilis est intellectu, neque nostra effabilis lingua, aut manifestabilis calamo; dignitas nimia ad quam Deus hominem in ejus creatione exaltavit, dicente Psalmista: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis; gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus;* Quos autem thesauros in sublimem adeo creaturam divina illa & increata Sapientia profudit? a Nazianzeno responsum accipiamus, dicente: *Hoc igitur cum artifex verbum ostendere voluisset, animal unum ex utroque, hoc est, ex invisibili ac visibili natura hominem fabricatur, atque a materia quidem ante producta sumpto corpore, a se autem insito spiraculo (quod quidem intellectualem animam Deique imaginem Scriptura vocat) velut alterum quemdam mundum, in parvo magnum in terra collocat, Angelum alium mixtum adoratorem, visibilis naturæ spectatorem, intellectualis mystam, eorum quæ in terra sunt, regem; Superis autem subditum, terrenum & cœlestem, caducum & immortalem, visibilem & intelligibilem, medium inter magnitudinem & humilitatem, eumdem spiritum & carnem: Spiritum per gratiam, carnem ob elationem.* Qui sanctus Doctor postquam tot ac tanta, quibus homo locupletatus est, anumerasset, finem ostendit, quem in iis conferendis Omnipotentia & Sapientia habuit divina; *Ut scilicet homo eum, cujus beneficiis ornatus est, concelebret.*

6. Profecto si saxum aliquod primitus in plateis publicis conculcatum, postmodum a celebri quodam sculptore studiose atque industriæ elaboratum, in statuam formaretur Salvatoris, ut publicæ adorationi exponatur, quas non ageret obsecro, si ratione polleret, tanto artifici, gratias, a quo tam nobilem existentiam accepit? Quid autem aliud homo præterquam luti pugillus extitit in campo Damasceno elaboratus? Manus autem Altissimi minuit eum paulo minus ab Angelis gloria, &c. *Ut eum, cujus beneficiis ornatus est, concelebret.*

Probatur similitudine.

Gen. 1. v. 26.

Tres divinæ personæ, ad sublimandum hominem diviserunt suas operationes.

Rup. Abb. l. 2. de Trin. & oper. ejus. c. 1.

7. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram,* inquit Deus in Scriptura sacra quando hominem formaturus erat; Cæteras vero creaturas producturus nil ait, præterquam: *Fiat lux, fiat firmamentum,* &c. in creatione namque hominis omnes tres divinæ personæ suam videntur conjungere voluisse operam; unde & Rupertus Abbas inquit: *Magnum plane consilium in illo Sapientiæ consilio, in illo talium personarum, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti non tam Senatu, quam soliloquio venerando de nobis habitum est; ut unaquæque persona suam operis partem susciperet, ut scilicet tunc quidem Pater conderet, postea in plenitudine temporis Filius perditum redimeret, Spiritus Sanctus remissionem peccatorum perficeret.* Sed quorsum obsecro tres divinæ personæ (ut ita loquar) ad sublimandum sanctificandumque hominem suam diviserunt operationem, suosque dilatarunt labores? Tantummodo ut hic iis gratus foret, ideoque Rupertus Abbas subnectit dicens: *Laus sapientiæ Creatoris, honor gratiæ liberatoris, gratiarum actio pietati illuminatoris; repleatur os nostrum laude.* Quodnam sodes reliqua inter animalia linguam ad loquandum verbaque formanda habet præter hominem? Huic uni hujusmodi indultum est privilegium. Sed quare? Forsan ut alter alterum intelligaret: At vero numquid fieri poterat ut unus homo alterum ad eum modum intelligeret, quomodo Angeli se mutuo intelligunt? Aut vero lingua fortasse ideo nobis data est, quia Deum amamus? Sed nec hoc dici potest, cum amor cor habeat loco linguæ. Sanctus Antoninus igitur melius nobis hujus rei declarat mysterium, dicens: *Ore debemus Deo regratiari, secundum illud Psalmi: Semper laus ejus in ore meo;* Propterea enim dedit Deus homini inter cætera animalia loquelam, ut non solum corde, sed & ore ipsum laudet.

S. Antonin. ibid.

Ps. 33. v. 2.

Gen. 2. v. 15.

Ab ipsa Mundi Creatione exegit Deus

8. Vix hominem creaverat Deus quando eum Paradiso collocavit: Sed quo putatis fine? *Ut operaretur & custodiret illum.* Sed quæ illi cultura necessaria erat: Labor & defatigatio naturæ corruptæ est pœnalitas; ita quidem est, nihilominus a Ruperto Abbate verba illa ad propositum nostrum expli-

a nobis gratitudinem.

explicante responsum accipiemus; *Hoc est*, inquit, *intelligere debemus, ut Creatori suo in laude & gratiarum actione fidelem animum gereret.* Eumdemque ob finem illi amœnissimum plantavit deliciarum paradisum, scilicet, ut ad majorem eum constringeret gratitudinem: *Imperavit in terra Paradisum fieri*, inquit, Sanctus Chrysostomus, *ut productus homo in eo versaretur: Extra Paradisum formavit illum, sed mox introduxit, ut re ipsa sensu beneficiorum frueretur, & ut ex aspectu & conversatione multam perciperet voluptatem, provocareturque ad gratitudinem, intelligens, quantus sit affectus beneficiis, cum nullum adhuc boni specimen præbuisset.*

D. Chrys. hom. 13. in Gen.

Ipsum lutum ex quo formati sumus monet nos gratitudinem.

9. Att quam ob causam Deum in corporis nostri fabrica lutum ex quo membra nostra coagulavit, tractare voluisse putans? *Memento quod sicut lutum feceris me.* Numquid alia mondior, prenotior, pulchriorque materia illi deficiebat artifici, qui unico verbo amplissimas extenderat cœli Sphæras: *Verbo Domini cæli firmati sunt*; Quin potius materia nobilis corpori competere videbatur, utpote quod animæ ad imaginem & similitudinem ipsiusmet creatoris formatæ habitaculum esse debebat. Nihilominus dicendum est: *Omnia in sapientia fecisti.* Ut igitur ad nostrum deveniamus intentum terra, quæ gratitudinis est Symbolum, ideo à Deo adhibita fuit ad formationem hominis, ut hic ei gratus existeret; ipsa namque experientia teste; quo magis terram industriæ agricultoris manus cultivaverint subegerintque, tanto uberiorem profert sementem, quodque super eam projicitur semen, non perditur, sed colligitur centoplicatum. Quapropter S. Ambrosius ita discursum suum ad quemdam dirigit ingratum, dicens: *Herba generi respondens suo, tu non respondes tuo generi? Tritici granum sparsum terra, generis sui gratiam reddit, tu degeneras?* Qui idem Sanctus ita in alio quodam loco scribit: *Imitanda nobis est natura terrarum, quæ susceptum semen multiplicatori solet numero reddere, quam acceperit.*

Job. 10. v. 9. Psal. 32. v. 6. S. Ambr. l. 3. Hexam. c. 7. S. Ambr. l. 1. de offic. c. 31.

10. Denique D. Chrysostomus post enumerata plurima bona, quibus Deos in Protoparente nostro totum genus humanum locupletavit, tandem ita concludit: *Ut succinctius dicam, quemadmodum maris fluctus iterum atque iterum conemur dinumerare, numquam poterimus ita neque beneficiorum Dei, quæ in nostram contulit naturam, varietatem.* Sed qualiter huic gratiarum beneficiorumque immensorum cumulo nostri correspenderunt Protoparentes? Rupertum Abbatem audiamus ita respondentem; *Adam & uxor ejus pari pertinacia silentium tenuit, quia sicut superius jam dictum est, neque quia formavit, neque quia in Paradiso Deus hominem posuit, neque quia ad propagandum genus humanum ullam gratiarum actionem reddidit, nec ullum piæ confessionis verbum de ore cujuslibet eorum sonuit in auribus Dei.* Non itaque admiremini, si facile admodum in peccati, tantarumque miseriarum barathrum & profundum corruerint, cum universi generis humani ruina, quia scilicet ingratitudo omnia ruinæ est præcipitium. Quapropter Ecclesiasticus solicite nos admonet dicens: *In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit.* Reliquis creaturis per unicum *fiat* propria obtigit essentia, sed quis digne ponderare poterit hoc: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram?* Ideoque communis omnium Creator non contra creaturas quascumque, sed contra nos, qui tanto beneficio ingrati sumus lamentatur dicens: *Hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens? Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit se, & creavit te?*

D. Chrys. hom. 26. in Gen.

Primi parentes propter ingratitudinem lapsi sunt in barathrum miseriarum.

Rup. Abb. l. 3. de Trin. & oper. ejus. c. 13.

Eccli. 7. v. 32. Gen. 1. v. 26. Deut. 32. v. 6.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Deus in lege naturæ, scripta & Evangelica semper gratiarum tributa postulavit.

THEMA.

Invenietur in ea gratiarum actio & vox laudis, Isa. 51. v. 3.

1. DEos ab homine quovis tempore gratiarum poposcit tributa, adeo ut gratitudinem in lege nova gratiæ præscriptam suam ex lege naturæ & scripta originem trahere, dicere valeamus, quia ut præsenti Discursu ostendam, hæc gratitudinis virtus in utroque stato frequenter exercitata fuisse legitur.

2. Post lapsum primorum parentum nostrorum, qui in pœnam ingratitudinis accidit, prout Discursu præcedenti diximus, Eva ab errore suo resipiscens, subito post primum partum suum gratam se Deo exhibuit, partumque eidem Deo in acceptis retulit: *Concepit & peperit Cain*, dicens: *Possedi hominem per Deum.* Circa quæ verba Oleaster inquit: *Admonet locus iste, quanti facienda sint beneficia Dei, tanti enim Eva æstimavit hunc filium, ac si Dominus magnam illi dedisset possessionem; non consideravit se filium secundum naturæ ordinem genuisse, aut illud beneficium esse naturæ, sed illud totum in Deum refert, ac si nullæ in beneficio essent naturæ partes; in quo nos vehementer arguit, qui nonnisi miraculosa Deo damus, neque illi accepta fatemur beneficia naturæ.* Basilicus Seleucus hæc Evæ verba ad gratiarum actionem erga Deum tendere dicit, utpote quem immediatum & primum filii geniti agnoscebat Autorem. Divus Chrysostomus considerans, qualiter prima mater nostra his verbis præcedentem ingratitudinem emendare voluerit: *Vide*, inquit, *quomodo pœna inflicta mulierem emendaverit, melioremque reddiderit, nam puellum natum non naturæ sed Deo acceptum refert, suamque gratitudinem declarat: Non natura inquit puellam mihi dedit, sed divina gratia. Et adjecit, ut pareret fratrem illius Abel; quia pro nato filio grata fuit, & prius beneficium agnovit, assecuta est & aliud.* Hic autem secundus Evæ partus, utpote Christi Redemptoris nostri in Abel præfigurati Typus in Scriptura sacra per totum vitæ suæ decursum nullam aliam actionem, qua divinam gratiam & benevolentiam sibi compararet, exercuisse legitur, præterquam solum actum gratitudinis suæ erga Deum; quia; *Obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Unde Divus Chrysostomus in ejus laudem dicit: *Sciebat, & clare sciebat, quod congruum esset ex suis possessionibus aliquid Deo offerre, non quod adeo Dominus indigeat, sed ut suam gratitudinem declaret, qui tali beneficio fruitur.*

Eva post genitum Cain Deo grata fuit, ipsum beneficium assignans patrus sui. Gen. 4. v. 1. Oleast. ib.

Bas. Seleuc. orat. 4. S. Chrys. hom. 18. in Gen.

Gen. 4. v. 4. D. Chrys. ibid.

3. Noë priusquam arcam ingrederetur, à Deo jussus est omnia animalia bina & bina, id est masculum & fœminam introducere. Quando vero de animalibus mundis agebatur, inquit sacer Textus, Deum dixisse: *Ex omnibus animalibus mundis tolle septena & septena, masculum & fœminam de animantibus vero immundis duo & duo.* Quæ verba magnam in se continent obscuritatem, si enim Deus septena & septena ex animalibus mundis in arcam introduci imperasset, facilis fuisset hujus dati præcepti intelligentia,

Gen. 6. v. 19. Cur Noe jussus fuerit de animantibus mundis in arcam ducere septena. Gen. 7. v. 2.

gentia, justum enim, ut hæc animalia in majori numero essent, ut tanto facilius multiplicarentur: Hoc enim fine majorem esse volebat numerum animalium mundorum quam immundorum? At vero septimum quod consorte carebat, cui uni servire poterat; Dubium hoc solvit S. Hieronymus dum ait: *Ingrediuntur septena quæ munda sunt, ut haberet Noë post diluvium, quod de impari numero statim Deo posset offerre.* Idem Noë vix arcem egressus fuerat, cum ecce confestim summa cum industria hinc inde lapides conquirebat; quo autem fine id ipsum fecisse existimas? num forte ad domus fabricandas lapides hosce congregare contendit? Minime: Sed mox ut Moyses dixit: *Egressa sunt de arca:* immediate subjungit; *Ædificavit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare, odoratusque est Dominus odorem suavitatis.* Sed quis hic est odor suavitatis inter tot innumerabilium cadaverum totius generis humani extincti, totque mortuorum animalium fœtores? Numquid terra tot aquis stagnantibus inundata pestiferus exhalabat vapores? Numquid aër ob luxuriam & carnalitatem non sufficienter expiatus totaliter adhuc infectus erat? unde igitur nascitur hic odor suavitatis? Verum quidem, hoc est, attamen hæc à Noe Deo reddita gratiarum actio adeo naribus Dei accepta fuit, ut Moyses dicat: *Odoratusque est Dominus,* &c. Ubi D. Chrysostomus ait: *Discamus quam grata anima fuerit Noë, & unde sibi multo uberiorem Dei erga se benevolentiam elicuerit.* Ponderansque verba illa: *Odoratusque est Dominus,* &c. inquit: *Vide quomodo animus offerentis fumum, & nidorem, & omnem quæ inde nascitur insuavitatem, multa fragrantia implevit.* Etenim gratus Noë animus per cœlestem suam fragrantiam omnem penitus fœtorem è cadaveribus obortum dissipavit.

S. Hier. l. 1. advers. Jovin.

Gen. 8. v. 19. & 20.

Quis fuerit odor suavitatis quem Deus percepit ex holocausto Noe statim post diluvium.

S. Chrys. hom. 27. in Gen.

Abraham etiam excelluit in gratitudine erga Deum.

4. Præterea hoc loco alios plures, qui in lege naturæ viventes in reddendo gratiarum actionis tributo assidui fuerunt, veruntamen minime dissimulandus videtur Abraham electus à Deo Patriarcha & primus Pater credentium, qui in hac gratitudinis virtute inter omnes excellit. Postquam enim Deus illum in Ægypto magnis auxisset divitiis, inquit sacer Textus: *Ascendit Abram de Ægypto, ... Erat enim dives valde in possessione auri & argenti: Reversusque est per iter quo venerat.* At vero quo fine S. hic Patriarcha in reditu suo eamdem ingressus est viam qua venerat? Nimirum *Inter Bethel & Hai, In loco altaris quod fecerat prius, & invocavit ibi nomen Domini. Vidisti mentem gratam? quia mox ut tabernaculum fixit,* inquit D. Chrysostomus, *statim pro facta sibi promissione gratiarum actiones obtulit Domino.* Idem quoque Patriarcha postquam generosam illam exercuisset actionem à Loth cognato suo se separando, atque ad tollendam omnem dissensionis occasionem, ad illam se partem recipiendo, quam Loth repudiaverat, Deus illi magnam hanc præstitit promissionem: *Omnem terram quam conspicis, tibi dabo,* &c. neque sacer Chronista idem caput terminat, quin dicat: *In Hebron ædificavit altare Domino. Vidisti animam,* inquit D. Chrysostomus, *divino amore succensam, & ad divina promptam, perque omnia gratias agentem?*

Gen 13. v. 1.
Ibid v. 2.
Ibid. v. 3.
Ib v. 3. & 4.
D. Chrys. hom. 34. in Gen.
Gen. 13. v. 15.
Ibid. v. 18.
D. Chrys. ib.

In lege scripta institutione Sabbathi, & aliorum festorum testificare voluit

5. Verum enimvero si ad legem scriptam nos convertamus, multa ibidem hujus gratitudinis à Deo condita præcepta inveniemus, quibus populus Hebræorum in receptorum beneficiorum memoriam gratus esse jubebatur. Vix Deus ab immensa totius universi fabrica manum removit, cum ecce subito diem septimum, id est, sabbatum sibi sanctificari præcepit; sed quo putas fine? inquit Theodoretus, & subdit: *Sanctificavit, ut majori cultu prosequantur sabbatum.* Procopius aliam hujus præcepti assignat rationem: *Ut si oblivio Dei obreperet invitis, tamen ex ipso die quo quietem capiunt, in memoriam revocetur is, qui omnia fecit.* Cujus diei observantia se deinceps inviolabiliter ad omnes populi illius posteros transfudit, sicut & successive cum illo aliorum dierum sanctificatio. Psalmista inquit: *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ, quia præceptum in Israël est;* nam in principio cujuslibet mensis celebrabatur festum, in quo multæ fiebant oblationes & sacrificia in cap. 28. Numerorum diffuse præscripta, idque in tributum & redditionem gratiarum ob continuam, nec umquam prætermissam, circa hæc bona temporalia ad commune hominum beneficium conservata & aucta divinam providentiam. In libro exodi scribitur: *Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, & solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.* Ibidem quoque capite vigesimo tertio Deus præceperat: *Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis?* Ubi sigillatim præscriptæ solemnitates pariter repetuntur; Circa quem locum Oleaster inquit: *Gratitudinem ex nobis quærit Deus noster, ut quamprimum cœperis beneficium obtinere, incipias ei gratias agere, & similiter in fine cum beneficium fuerit consummatum: Putant homines se satis Deo gratos esse, si post acceptum beneficium gratias egerint, sed non sic docentur à Deo suo hic, imo gratitudinem ostendere, cum primum cœperint spica ad maturitatem pertingere & cum omnes fructus domi incluserint.* Sacer quidam interpres de hisce festis Hebraicis à Deo ordinatis, & maxime de festo Calendarum inquit: *Ut enim rerum è terra nascentium primitias sibi Deus offerri voluit, ita & voluit temporis primitias.*

Deus beneficiorum suorum memoriam ut excitarentur ad gratitudinem.
Theod. 9. in Gen. 11.
Procop. ib.
Ps. 80. v. 4.
Ibid. v. 5.
Num. 28. v. 11.
Exod. 34. v. 22.
Ib. v. 23.
Oleaster.
Ribera de Fest. dieb. l. 5. c. 2.

6. Recolendus hic quoque est finis, ob quem Deus luminaria cœlestia creavit; Dicit enim sacer Textus: *Dixit Deus, fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem ac noctem & sint in signa, & tempora, & dies, & annos;* Nimirum ut quovis tempore, quovis die, & anno recepta beneficia grata mente in memoriam revocentur, & ideo in principio cujuslibet mensis hoc sibi mensium pendi voluit tributum. Solemnitas Paschalis quovis anno celebrari debebat in memoriam magni illius beneficii, quo è compedibus servitutis Pharaonicæ liberati in terram promissionis tot miraculosis modis perducti fuerant. Festum tabernaculorum eidem populo in memoriam revocabat quadraginta annos, quibus in deserto commoratus, & cœlesti alimonia, quæ quotidie de cœlo defluebat, omnesque in se continebat saporum suavitates, pastus fuerat. Festum Pentecostes habebatur in memoriam tabularum legis à Deo traditarum. In Levitico ritus leguntur quorumdam sacrificiorum; Quæ Deus in gratiarum actionem præscripserat. In Deuteronomio ob eumdem finem instituta fuit primitiarum oblatio, & similia sexcenta alia exempla adduci possent; ex quibus omnibus Dei colligitur solicitudo, qua populo sibi electo gratitudinis virtutem inculcare contendebat.

Gen. 1. v. 14.
Enarrantur rationes aliorum festorum V. L. ut Judæi essent grati.
Exod. 12. v. 27.
Levit. 7. v. 12
Deut 26. v. 2.

7. Sanctus Bernardus optime considerat quod ad testificandam per omnia sæcula erga Deum benefactorem nostrum debitam gratitudinem, varia composita fuerint hymnorum & carminum genera: *Cecinit,* inquit, *Israel carmen Domino, quando gladium*

S. Bern. ser. 1. in Cant.

pariter

Insignam gratiarum actionis varia olim composita & decantata fuerunt Cantica, & carmina.

pariter & jugum evasit Pharaonis, gemino magis mirabiliter liberatus simul & vindicatus obsequio; cecinit Debbora; cecinit & Judith; cecinit & mater Samuelis; cecinerunt ne ingrati Divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Nullum Deus huic populo præstitit eximium beneficium, quin debitam semper ab eo exigeret gratitudinis vicissitudinem; unde pro eo quod eos ab Ægypti fornacibus eripuerit, quovis anno in recepti beneficii memoriam agnum Paschalem sacrificare voluit; Quando manna depluit, ad perpetuam hujus beneficii memoriam vas conservari jussit, in Arca dicto manna refertum; sun[illegible] sacerdotio Synagogam honoravit, ita tamen ut Aaronis virgam miraculose florentem, semper in tabernaculo depositam esse disposuerit: Ita quoque postquam filii Israël pedibus siccis Jordanem transissent, ubi idem quod in maris rubri transitu miraculum operabatur, ordinavit ut è qualiber tribu unus eligeretur, qui ex fluminis profundo lapidem secum assumeret, ante diversoria collocandum; ast

Josue 4, 6. Ibid. v. 7.

quo fine id actum fuisse putatis? *ut sint signum inter vos & quomodo interrogaverint vos filii vestri cras dicentes, quia sibi volunt isti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum;* neque tamen huic gratitudinis signo Josue, ut tanto magis Deo placeret, acquiescendum duxit: ideoque sacer subjungit Textus:

Ibid. v. 9.

Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, & sunt ibi usque in præsentem diem.

Lex Evangelica quam, Isai. 52. v. 3. S. Hier. ibid. maxime exigit à nobis gratiarum actiones.

8. Longe autem exactius hanc gratitudinem Deus in lege exigit Evangelica, quæ non sine causa lex gratiæ denominatur, Isai (qui Propheta Evangelicus, quia futuros Ecclesiæ eventus prædixit, appellatur,) ita prophetante; *Invenietur in ea gratiarum actio & vox laudis. Et hoc notandum*, inquit ibidem Sanctus Hieronymus, *quod in Syon, quæ comparatur Paradiso Dei*, aliud esse non debeat, nisi gaudium & lætitia, confessio & vox laudis, ut, quod in cœlis actori sunt Sancti cum Angelis Dei, hoc etiam in terra, *jugi in Domini laude meditentur*. Quapropter etiam quotidianus apud nos viget incruenti usus, ritusque sacer sacrificii, in quo sacerdos omnes fideles, ut se ecclesiæ triomphanti conforment, invitat his verbis: *Gratias agamus Domino Deo nostro:* Coi per ministrum populus respondet? *Dignum & justum est, æquum & salutare, nos tibi semper & ubique gratias agere &c.* Postquam ergo continuarum quas Angeli divinæ Majestati exhibent laudum, gratiarumque meminit sacerdos, nostram quoque reverenter subjicimus supplicam in hæc verba: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplicii confessione dicentes: Sanctus, Sanctus &c.* Hoc quoque ipsum specialiter tributum à primis fidelibus novimos exigisse Apostolum, dum ait:

Ephes. 5. v. 19.

Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino gratias agentes semper pro omnibus.

9. *Invenietur in ea gratiarum actio &c.* Textum hunc Sanctus Antoninus sequenti illustrat Commentario, dicens:

S. Antonin in 4. p. sum. Theol. Tit. 5. c. 12. §. 1. Isai 51. 3. Quanto plus se

Cum opus istud scilicet gratiarum actio, sit exercitium supernæ Patriæ, secundum illud Isa. 5 s. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis: Quanto quis copiosius & perfectius se exercet in gratiarum actione, tanto magis appropinquat statui Beatorum: Quod ut penetremus solidius, oculos nostros ad visionem sublevemus illam Sancti Joannis, quando in superna Jerusalem spiritus conspexit Angelicos, circum Majestatem supremam Dei, actibus obsequiosis intentos, has que inaudiit voces:

quis exercet in gratiarum actione, tanto magis appropinquat statui Beatorum. Apoc. 7. v. 12.

Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen: Ita quoque in Ecclesia militante, horæ Canonicæ à tot tam regularis quam secularis Cleri ministris, quotidie recitantur, in quibus continue Deo laudes, benedictiones, gratiarumque actiones offerentur & redduntur: & uniuscujusque Psalmi terminus hoc clauditur versiculo: *Gloria Patri, &c.* item verbum *Deo gratias*, frequenter sam in divini Officii, quam Missæ progressu replicare solemus.

10. Sanctuarii pondus quædam Chrysostomi meretur sententia, dum ita ad intentum nostrum discorrit:

D. Chrys. h. 26. in Matt.

Optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum actio. Sed ut ad illud revertamur, unde vix digressi sumus, Altaris Sacramentum, quare à Christo illud institutum, & Euchristiæ epitheto affectum fuisse arbitramur? eundem auscultate Sanctum, dicentem:

Oblatio S. Eucharistiæ est gratiarum actio.

Propterea & reverenda ac salutaria illa mysteria; quæ in omni certe Ecclesia congregatione celebramus; Eucharistia (id est gratiarum actio) nuncupantur; Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exolvere.

In omnibus specialioribus beneficiis divinis exigit Deus gratiarum actiones.

11. Devotus quidam accurate advertit Deum nostrum in omnibus specialioribus beneficiis, quæ hos homines accumulavit, gratiarum actionem exegisse: ita namque in Incarnatione sanctissima Dei Genetrix linguam suam resolvit in Canticum: *Magnificat anima mea, &c.* ita in natalibus suis Deus Hierarchias Angelicas cœlitus descendere jussit, Hymnum intonantes,

Luc. 2. 14. Luc. 2. 20.

Gloria in altissimis Deo; pastoresque animavit, *glorificantes & laudantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant*, ita in visitatione B. Virginis in Judæam properantis, ut Baptistam in Sanctæ Elisabethæ utero adhuc reclusum sanctificaret, Infans præ gaudio exiliit, mater vero ejus in laudes & cantica prorupit. In præsentatione Christo in templo, Simeon senex & Anna Prophetissa certatim ei applauserunt; In triomphali Christi in Jerosolymam ingressu, pueri Hebræorum decerptis ex arboribus, olivis & palmis ei acclamabant, dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini:*

Christus exemplo suo, docuit suos sequaces gratiarum actionem. Auth. Imp h. 27.

Imo ipsemet Christus proprio exemplo suo hunc Spiritum sequacibus suis insinuare voluit, nam postquam præcursor ejus digito ipsum demonstrans, dixisset: *Ecce agnus Dei*, Christus in conspectu totius populi gratum se illi exhibuit, Angelum eum appellando; onde Author imperfecti inquit: *Amplius recepit à Christo quam præstitit; Joannes enim Christum glorificans humanam illi contulit laudem, Christus autem Joanni divinam contulit gloriam, nam iste illum agnum ostendit, ille autem istum Angelum prædicavit.* Similiter postquam Sanctus Petrus admirabilem de Christi divinitate confessionem fecisset, dicens:

Matth. 16. v. 16. Ibid. v. 17.

Tu es Christus Filius Dei vivi, Christus se gratum erga illum exhibuit, dicendo, *Beatus es Simon Barjona*, simulque summum ei Pontificatum contulit, quæ maxima dignitas est; quæ post Deum dari aut imaginari potest.

Institutio festorum pro fine suo habet gratiarum actionem.

12. Institutio Festorum ab Ecclesia per assistentem ei Spiritum Sanctum facta, nullum alium præter debitam gratiarum actionem finem habet: *Quia enim in multis homo Deo existit ingratus, ipse ubique suscipit vicem nostram, & ea quæ ad nos pertinent, per divitias suæ dispensationis operatur*, inquit Divus Chrysostomus, *nam quod pro Judæorum aliquando salute*

D. Chrys.

sa-

b 26 in Matth.

faciebat, temporibus, locisque ac festivitatibus variis, in memoriam illos suorum beneficiorum reducens, id nunc equidem magno cum cumulo est operatus in nobis ipso genere sacrificii, ad jugem nos pro beneficiis suis gratiarum incitans actionem. Et quidem id quod Divus Chrysostomus hoc loco de sacrificio asserit, nos quoque ad omnia festa extendere possumus, per quæ varia nobis beneficia in memoriam revocantur, ut debitas pro illis Deo tribuamus gratias.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Gratiarum actio, laudumque tributum acceptissimum est Deo sacrificium.

THEMA.

Immola Deo sacrificium laudis. Ps. 49. v. 14.

Gratiarum actio, est Deo acceptissimum sacrificium.

1. PRopheta Regius in hoc Psalmo futuros Ecclesiæ eventus in spiritu Prophetico prævidens futurum esse ait, ut novæ legis tempore Deus jam non amplius agnorum, boum, & aliorum similium animalium, hostiis & sacrificiis delectetur, sed potius laudum, gratiarum & benedictionum oblationibus honorandus sit; unde ait: *Immola Deo sacrificium laudis.* Videbatur enim huic Prophetæ ac si Deum audisset universum mundum ad gratiarum actiones invitantem, ac proinde ait: *Deus Deorum Dominus locutus est, & vocavit terram, à Solis ortu usque ad occasum. Utique omnem terram ad Testamentum novum,* inquit Sanctus Augustinus, *cui dicitur in alio Psalmo: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra; non ergo sicut antea ex monte Sina locutus est uni populo, quem vocavit ex Ægypto Deus Deorum, sed hic locutus est ut vocaret terram à solis ortu usque ad occasum.* Qualiter vero Deus in eodem Psalmo antiquæ legis sacrificia se repudiaturum in Novo Testamento esse dixerit, totum hunc Psalmum attentè legenti manifeste patebit, in eo namque inter cætera dicitur: *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos &c.* Ubi iterum S. Augustinus ait: *certe hic sacrificiorum veterum aperta mutatio est; cultoribus suis sacrificium laudis indixit, & hoc non quod à nobis tamquam indigens expectat laudem, sed ut in ea nobis consulat ad salutem, nam eumdem Psalmum ita conclusit: Sacrificium laudis glorificabit me, & ibi via est, ubi ostendam illi salutare Dei.* Porrò hæc veritas, quod scilicet gratiarum actio Deo acceptissimum sit sacrificium, ex multis Scripturæ locis manifeste colligitur.

S. Aug. s. 6. or. cont. Judæos c 6.

Ps. 49. v. 9.

2. Post obtentam à populo Hebræo adversus Amalech victoriam, contra quem Moyses manibus in cœlum elevatis, & ab Hur & Aaron sustentatis pugnabat, inquit sacer Textus, *Ædificavitque Moyses Altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exaltatio mea.* Mira profecto res, quod cum in Altaribus veteris legis, ex mactatis victimis offerri solerent sacrificia, hic tamen similium victimarum nulla fiat mentio. Enimvero ut Cornelius à Lapide refert, quod Ly *exaltatio mea* idem significet, quod *Dominus est vexillum meum*; Quasi Moyses dicere voluisset; Deus in prælio contra Amalech victoriosi vexilli loco astitit mihi, & ideo illo mediante prostravi inimicos. Josephus Hebræus ab eodem Cornelio citatus, hoc altare ad imitationem Romanorum erectum fuisse dicit, qui Januarii trophæa erigebant; unde insuper nullum in hoc Altari, animalium sacrificium oblatum fuisse existimat, sed solum in gratitudinis tesseram erectum. At numquid latebat Moysen, victimas & sacrificia acceptissima erga Deum benefactorem nostrum, devotionis, obsequii, & gratitudinis nostræ esse testimonia? noverat id utique, sed insuper aliud non nesciebat dari holocaustum æquè, imo magis acceptum divinæ Majestati scilicet gratiarum actionem; quem conceptum ne forsan à me fictum fuisse putetis, Philonem Hebræum audiatis dicentem: *Quantum aurum præstat lapidibus* tantum acceptior est sufflitus gratiarum actionis, quam mactata victima.

Exod. 17. v. 15.

Moyses obtulit sacrificium gratiarum actionis tamquam Deo gratissimum.

Corn. à Lap.

Philo. l. de vict. offer.

3. Observastisne quandoque qualium sacrificiorum prima omnium vice meminerit Scriptura sacra; prima inter omnia fuere illa Abelis & Caini; sed quo successu? *Respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain vero & munera illius non respexit.* Sed quis mihi vestrum tantæ differentiæ assignabit causam? forsitan quia Cain de fructibus terræ, Abel vero animalia obtulit, hujus grata, illius verò reprobata fuere sacrificia? nequaquam, quin potius ut diximus, Deus protestatur, dicens: *Numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo?* Primus oblationem instituit Cainus, & ad ejus imitationem postmodum Abel; atque ideo vel ob hanc rationem illius & non alterius sacrificium Deo perplacere debuisset. Nec mihi quisquam respondeat, melioris conditionis gregis fuisse quam fructus, siquidem paulo ante docuerat Moyses: *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Resolutionem a S. Ambrosio excipiamus, dicente, non suscepisse Deum greges ab illis propter animalium qualitatem, quantumvis primitiæ essent, sed propter gratiarum actionis tributum, quod illius sacrificio associatum erat valorem hunc accepisse. *Quarum primitiva est,* inquit Sanctus Ambrosius, *puro corde & simplici sermone oblata Deo gratiarum actio. Hæc munera obtulit Abel, & ideo respexit Deus in munera ejus.*

Gen. 4. v. 4.

Ibid. v. 5.

Munera & sacrificium Abelis Deo acceptum fuit, quia continebat gratiarum actionem.

Gen. 1. v. 31.

S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain. c. 10

4 Sanctus Lucas per novam historiam nostrum promovet Discursum, dum illud Salvatoris, decem leprosos, dum ad templum ex ejus præscripto ad sacrificia à lege præscripta offerenda properarent, mundantis miraculum recenset in hæc verba: *Factum est dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum.* Circa quam rei gestæ seriem scire percuperem, cur Christus non ordinarit, ut mundatus suum prosequeretur iter, præceptoque satisfaceret, oblationem à lege determinatam implendo: ut se sacerdotibus præsentaret? numquid non alibi hæc ipsa incarnata Sapientia protestatur, dicens: *Non veni legem solvere, sed adimplere? jota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant?* In præsenti autem reducem non modo remittit unde venerat, sed & præ reliquis novem laudat. Responsum ne nostis, quod in ejus non tam excusationem quam laudem potius reddi potest: sacrificium obtulit præ omnibus aliis maxime nobile atque acceptum, dum cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens. Unde Tertull. hoc ad perpetuam hujus leprosi mundati gloriam scriptum reliquit encomium: *Hunc tamquam Christianum factum ad Christum tamquam ad*

Luc. 17. v. 14.

Ibid. v. 15.

Cur unus ille mundatus leprosus non fuerit cum aliis novem ad Sacerdotes, & tamen laudatus fuerit.

Matth. 5. v. 17.

Ibid. v. 18.

Luc 17. 16.

Tertull. l. 4.

In signum gratiarum actionis variis olim composita & decantata fuerunt Cantica, & carmina.

pariter & jugum evasit Pharaonis, gemino magis mirabiliter liberatus simul & vindicatus obsequio; cecinit Debbora; cecinit & Judith; cecinit & mater Samuelis; cecinerunt ne ingrati Divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Nullum Deus huic populo præstitit eximium beneficium, quin debitam semper ab eo exigeret gratitudinis vicissitudinem; unde pro eo quod eos ab Ægypti fornacibus eripuerit, quovis anno in recepti beneficii memoriam agnum Paschalem sacrificare voluit; Quando manna depluit, ad perpetuam hujus beneficii memoriam vas conservari jussit, in Arca dicto manna refertum; sum[m]o sacerdotio Synagogam honoravit, ita tamen ut Aaronis virgam miraculose florentem, semper in tabernaculo depositam esse disposuerit; Ita quoque postquam filii Israël pedibus siccis Jordanem transissent, ubi idem quod in maris rubri transitu miraculum operabatur, ordinavit ut è qualibet tribu unus eligeretur, qui ex fluminis profundo lapidem secum assumeret, ante diversoria collocandum; ast

Josue 4. 6. quo fine id actum fuisse putatis? *ut sint signum inter*

Ibid. v. 7. *vos & quomodo interrogaverint vos filii vestri cras dicentes, quia sibi volunt isti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum;* neque tamen huic gratitudinis signo Josue, ut tanto magis Deo placeret, acquiescendum duxit: ideoque sacer subjungit Textus:

Ibid. v. 9. *Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, & sunt ibi usque in præsentem diem.*

Lex Evangelica quam, Isai. 51. v. 3. S. Hier. ibid. maxime exigit à nobis gratiarum actiones.

8. Longe autem exactius hanc gratitudinem Deus in lege exigit Evangelica, quæ non sine causa lex gratiæ denominatur, Isai (qui Propheta Evangelicus, quia futuros Ecclesiæ eventus prædixit, appellatur,) ita prophetante; *Invenietur in ea gratiarum actio & vox laudis. Et hoc notandum*, inquit ibidem Sanctus Hieronymus, *quod in Syon, quæ comparatur Paradiso Dei*, aliud esse non debeat, nisi gaudium & lætitia, confessio & vox laudis, ut, quod in cœlis acturi sunt Sancti cum Angelis Dei, hoc etiam in terra, *jugi in Domini laude meditentur.* Quapropter etiam quotidianus apud nos viget incruenti usus, ritusque sacer sacrificii, in quo sacerdos omnes fideles, ut se ecclesiæ triumphanti conforment, invitat his verbis: *Gratias agamus Domino Deo nostro:* Cui per ministrum populus respondet? *Dignum & justum est, æquum & salutare, nos tibi semper & ubique gratias agere &c.* Postquam ergo continuarum quas Angeli divinæ Majestati exhibent laudum, gratiarumque meminit sacerdos, nostram quoque reverenter subjicimus supplicam in hæc verba: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeat deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus, Sanctus &c.* Hoc quoque ipsum specialiter tributum à primis fidelibus novimus exegisse Apostolum, dum ait:

Ephes. 5. v. 19. *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino gratias agentes semper pro omnibus.*

9. *Invenietur in ea gratiarum actio &c.* Textum hunc Sanctus Antoninus sequenti illustrat Commentario, dicens:

S. Antonin in 4. p. sum. Theol. Tit. 5. c. 12. §. 1. Isai 51. 3.

Cum opus istud scilicet gratiarum actio, sit exercitium supernæ Patriæ, secundum illud Isa. 51. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis: Quanto quis copiosius & perfectius se exercet in gratiarum actione, tanto magis appropinquat statui Beatorum: Quod ut penetremus solidius, oculos nostros ad visionem sublevemus illam Sancti Joannis, quando in superna Jerusalem spiritus conspexit Angelicos, circum Majestatem supremam Dei, actibus obsequiosis intentos, hasque inaudit voces:

Quanto plus se quis exercet in gratiarum actione, tanto magis appropinquat statui Beatorum. Apoc. 7. v. 12.

Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen: Ita quoque in Ecclesia militante, horæ Canonicæ à tot tam regularis quam sæcularis Cleri ministris, quotidie recitantur, in quibus continue Deo laudes, benedictiones, gratiarumque actiones offeruntur & redduntur: & uniuscujusque Psalmi terminus hoc clauditur versiculo: *Gloria Patri, &c.* item verbum *Deo gratias*, frequenter tam in divini Officii, quam Missæ progressu replicare solemus.

10. Sanctuarii pondus quædam Chrysostomi meretur sententia, dum ita ad intentum nostrum discurrit:

D. Chrys. h. 26. in Matt. Oblatio S. Eucharistiæ est gratiarum actio.

Optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum actio. Sed ut ad illud revertamur, unde vix digressi sumus, Altaris Sacramentum, quare à Christo illud institutum, & Eucharistiæ epitheto affectum fuisse arbitramur? eumdem auscultate Sanctum, dicentem: *Propterea & reverenda ac salutaria illa mysteria; quæ in omni certe Ecclesiæ congregatione celebramus; Eucharistia (id est gratiarum actio) nuncupantur; Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exolvere.*

In omnibus specialioribus beneficiis divinis exigit Deus gratiarum actiones. Luc. 2. 14. Luc. 2. 20.

11. Devotus quidam accuratè advertit Deum nostrum in omnibus specialioribus beneficiis, quibus homines accumulavit, gratiarum actionem exegisse; ita namque in Incarnatione sanctissima Dei Genetrix linguam suam resolvit in Canticum; *Magnificat anima mea, &c.* ita in natalibus suis Deus Hierarchias Angelicas cœlitus descendere jussit, Hymnum intonantes, *Gloria in altissimis Deo;* pastoresque animavit, *glorificantes & laudantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant*, ita in visitatione B. Virginis in Judæam properantis, ut Baptistam in Sanctæ Elisabethæ utero adhuc reclusum sanctificaret, Infans præ gaudio exiliit, mater vero ejus in laudes & cantica prorupit. In præsentatione Christo in templo, Simeon senex & Anna Prophetissa certatim ei applauserunt; In triumphali Christi in Jerosolymam ingressu, pueri Hebræorum decerptis ex arboribus, olivis & palmis et acclamabant, dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini:* Imo ipsemet Christus proprio exemplo suo hunc Spiritum sequacibus suis insinuare voluit, nam postquam præcursor ejus digito ipsum demonstrans, dixisset: *Ecce agnus Dei*, Christus in conspectu totius populi gratum se illi exhibuit, Angelum eum appellando; unde Author imperfecti loquit:

Christus exemplo suo, docuit suos sequaces gratiarum actionem. Auth. Imp. h. 27.

Amplius recepit à Christo quam præstitit: Joannes enim Christum glorificans humanam illi contulit laudem, Christus autem Joanni divinam contulit gloriam, nam iste illum agnum ostendit, ille autem istum Angelum prædicavit. Similiter postquam Sanctus Petrus admirabilem de Christi divinitate confessionem fecisset, dicens:

Matth. 16. v. 16. Ibid. v. 17.

Tu es Christus Filius Dei vivi, Christus se gratum erga illum exhibuit, dicendo, *Beatus es Simon Barjona*, simulque summum ei Pontificatum contulit, quæ maxima dignitas est; quæ post Deum dari aut imaginari potest.

Institutio festorum pro fine suo habet gratiarum actionem.

12. Institutio Festorum ab Ecclesia per assistentem ei Spiritum Sanctum facta, nullum alium præter debitam gratiarum actionem finem habet: *Quia enim in multis homo Deo existit ingratus, ipse ubique suscipit vicem nostram, & ea quæ ad nos pertinent, per divitias suæ dispensationis operatur*, inquit Divus Chrysostomus, *nam quod pro Judæorum aliquando salute*

D. Chrys.

sa-

[Hom. 26 in Matth.] *faciebat, temporibus, locisque ac festivitatibus variis, in memoriam illos suarum beneficiorum reducens, id nunc equidem magno cum cumulo est operatus in nobis ipso genere sacrificii, ad jugem nos pro beneficiis suis gratiarum incitans actionem.* Et quidem id quod Divus Chrysostomus hoc loco de sacrificio asserit, nos quoque ad omnia festa extendere possumus, per quæ varia nobis beneficia in memoriam revocantur, ut debitas pro illis Deo tribuamus gratias.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Gratiarum actio, laudumque tributum acceptissimum est Deo sacrificium.

THEMA.

Immola Deo sacrificium laudis. Ps. 49. v. 14.

[Gratiarum actio, est Deo acceptissimum sacrificium.] 1. PRopheta Regius in hoc Psalmo futuros Ecclesiæ eventus in spiritu Prophetico prævidens futurum esse ait, ut novæ legis tempore Deus jam non amplius agnorum, boum, & aliorum similium animalium, hostiis & sacrificiis delectetur, sed potius laudum, gratiarum & benedictionum oblationibus honorandus sit; unde ait: *Immola Deo sacrificium laudis.* Videbatur enim huic Prophetæ ac si Deum audisset universum mundum ad gratiarum actiones invitantem, ac proinde ait: *Deus Deorum Dominus locutus est, & vocavit terram, à Solis ortu usque ad occasum. Usque omnem terram ad Testamentum novum*, inquit Sanctus Augustinus, *cui dicitur in alio Psalmo*: *[S. Aug. t. 6. tr. cont. Judæos c. 6.]* *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra; non ergo sicut antea ex monte Sina locutus est uni populo, quem vocavit ex Ægypto Deus Deorum, sed hic locutus est ut vocaret terram a solis ortu usque ad occasum.* Qualiter vero Deus in eodem Psalmo antiquæ legis sacrificia se repudiaturum in Novo Testamento esse dixerit, totum hunc Psalmum attentè legenti manifeste patebit, in eo namque inter cætera dicitur: *[Ps. 49. v. 9.]* *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos &c.* Ubi iterum S. Augustinus ait: *certe hic sacrificiorum veterum aperta mutatio est; cultoribus suis sacrificium laudis indixit, & hoc non quod à nobis tamquam indigens expectat laudem, sed ut in ea nobis consulat ad salutem, nam eumdem Psalmum ita conclusit: Sacrificium laudis glorificabit me, & ibi via est, ubi ostendam illi salutare Dei.* Porrò hæc veritas, quod scilicet gratiarum actio Deo acceptissimum sit sacrificium, ex multis Scripturæ locis manifeste colligitur.

2. Post obtentam à populo Hebræo adversus Amalech victoriam, contra quem Moyses manibus in cœlum elevatis, & ab Hur & Aaron sustentatis pugnabat, inquit sacer Textus, *[Exod. 17. v. 15.]* *Ædificavitque Moyses Altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exaltatio mea.* *[Moyses obtulit sacrificium gratiarum actionis tamquam Deo gratissimum. Corn. à Lap.]* Mira profectò res, quod cum in Altaribus veteris legis, ex mactatis victimis offerri solerent sacrificia, hic tamen similium victimarum nulla fiat mentio. Enimvero ut Cornelius à Lapide refert, quod Ly *exaltatio mea* idem significet, quod *Dominus est vexillum meum*; Quasi Moyses dicere voluisset; Deus in prælio contra Amalech victoriosi vexilli loco astitit mihi, & ideo illo mediante prostravi inimicos. Josephus Hebræus ab eodem Cornelio citatus, hoc altare ad imitationem Romanorum erectum fuisse dicit, qui Jannon trophæa erigebant; unde insuper nullum in hoc Altari, animalium sacrificium oblatum fuisse existimat, sed solum in gratitudinis tesseram erectum. At numquid latebat Moysen, victimas & sacrificia acceptissima erga Deum benefactorem nostrum, devotionis, obsequii, & gratitudinis nostræ esse testimonia? noverat id utique, sed insuper aliud non nesciebat dari holocaustum æquè, imo magis acceptum divinæ Majestati scilicet gratiarum actionem; quem conceptum ne forsan à me fictum fuisse putetis, Philonem Hebræum audiatis dicentem: *Quantum aurum præstat lapidibus* tantum acceptior est suffitus gratiarum actionis, quam mactata victima. *[Philo. l. de vict. offer.]*

3. Observastisne quandoque quorum sacrificiorum prima omnium vice meminerit Scriptura sacra; prima inter omnia fuere illa Abelis & Caini; sed quo successu? *Respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain vero & munera illius non respexit.* *[Gen. 4. v. 4. Ibid. v. 5.]* Sed quis mihi vestrum tantæ differentiæ assignabit causam? forsitan quia Cain de fructibus terræ, Abel vero animalia obtulit, hujus grata, illius verò reprobata fuere sacrificia? nequaquam, quin potius ut diximus, Deus protestatur, dicens: *[Munera & sacrificium Abelis Deo acceptum fuit, quia continebat gratiarum actionem.]* *Numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo?* Primus oblationem instituit Cain, & ad ejus imitationem postmodum Abel; atque ideo vel ob hanc rationem illius & non alterius sacrificium Deo perplacere debuisset. Nec mihi quisquam respondeat, melioris conditionis gregis fuisse quam fructus, siquidem paulo ante docuerat Moyses: *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* *[Gen. 1. v. 31.]* Resolutionem à S. Ambrosio excipiamus, dicente, non suscepisse Deum greges ab illis propter animalium qualitatem, quantumvis primitiæ essent, sed propter gratiarum actionis tributum, quod illius sacrificio associatum erat valorem hunc accepisse. *Quarum primitiva est*, inquit Sanctus Ambrosius, *puro corde & simplici sermone oblata Deo gratiarum actio. Hæc munera obtulit Abel, & ideo respexit Deus in munera ejus.* *[S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain. c. 10]*

4. Sanctus Lucas per novam historiam nostrum promovet Discursum, dum illud Salvatoris, decem leprosos, dum ad templum ex ejus præscripto ad sacrificia à lege præscripta offerenda properarent, mundantis miraculum recenset in hæc verba: *Factum est dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum.* *[Luc. 17. v. 14. Ibid. v. 15.]* Circa quam rei gestæ seriem scire percuperem, cur Christus non ordinarit, ut mundatus suum prosequeretur iter, præceptoque satisfaceret, oblationem à lege determinatam implendo: ut se sacerdotibus præsentaret? *[Cur unus ille mundatus leprosus non fecit cum aliis novem ad Sacerdotes, & tamen laudatus fuit.]* numquid non alibi hæc ipsa incarnata Sapientia protestatur, dicens: *Non veni legem solvere, sed adimplere? jota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant?* *[Matth. 5. v. 17. Ibid. v. 18.]* In præsenti autem reducem non modo remittit unde venerat, sed & præ reliquis novem laudat. Responsumne nostis, quod in ejus non tam excusationem quam laudem potius reddi potest? sacrificium ubi ubi præ omnibus aliis maxime nobile atque acceptum, dum *cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens.* *[Luc. 17. 16.]* Unde Tertull. hoc ad perpetuam hujus leprosi mundati gloriam scriptum reliquit encomium: *[Tertull. l. 4.]* *Hunc tamquam Christianum factum ad Christum tamquam ad* ve-

veni Marcion.

verum templum & verum sacerdotem ædificasse, ut veram oblationem offerret, & hostiam pacificam gratiarum actionis & laudis.

David pro omnibus divinis sibi collatis beneficiis, obtulit sacrificium laudis & gratiarum actionis.

5. Sanctissimus David se à divina magnificentia innumeris videns accumulatum beneficiis, quia scilicet ab ovium custodia ad populorum regimen sublimatus fuerat, atque à crudelissima Saulis persecutione præservatus, multisque fortunatus victoriis; inter omnes, quibus abundabat, thesauros, nullam penitus victimam, tantis beneficiis pro gratitudine dignam reperire poterat, unde die quodam dicebat: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?* Præmissa vero circa pretiosam & acceptabilem oblationem faciendam deliberatione, tandem conclusit, dicens: *Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo*; *Hoc est*, ut D. Chrysostomus declarat, *gratias agam laudabo & nomen Domini invocabo. Vides quomodo est sacrificium laudis? vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, in atriis domus Domini, in medio tui Jerusalem*; & quidem ut idem Divus Chrysostomus ponderat: *Hoc faciebat non ut se ostentaret, nec ut gloriam captaret, sed omnes ad suam invitans imitationem, & volens eos habere socios gratiarum actionis.* Huic porro tam devoto Regi non deerant utique tauri, oves, & alia animalia similia, quæ in sacrificium offerret, illa tamen negligenda duxit, quia cognoscebat nihil Deo gratius & acceptius esse, gratiarum actione; unde Sanctus Augustinus inquit: *Quod est sacratius laudis sacrificium, quam in actione gratiarum?* quod si enim arietum greges vel integra boum armenta sacrificare voluerimus, Deus illa utique repudiat, dicendo: *Numquid manducabo carnes taurorum?* si obtulerimus omnes terræ fructus omnesque ærarii nostri thesauros nihil horum adeo Deo acceptum erit, quemadmodum cor & animus Deo devotus & gratus. Unde divus Chrysostomus ait: *Nihil tam gratum Deo, ut anima grata & gratias agens; nam cum innumeris beneficiis quotidie omnes nos prosequatur, nihil aliud à nobis exigit, quam habere gratiam.* Idem quoque in alia quadam Homilia eamdem hanc veritatem repetit, dicens: *Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blasphemia pejus nihil.*

Pf. 115. v. 12.
Ibid. v. 17.
D. Chrys. ibid.
S. Aug. l. 1. cont. advers. legis & Proph. c. 18.
Pf. 49. v. 13.
S. Chrys. h. 52. in Gen.

6. Sanctus Paulus Apostolus Corinthiis ita scribit: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas;... charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*, eodem quoq; modo in casu nostro dicere possumus, si obtuleris Deo omne id quod habes, & tamen eum per hoc gratiarum sacrificium honorare neglexeris, nihil illi dederis, quod in comparatione hujus æstimari possit, quia *nullum gratiarum actioni par bonum.* Sanctus Gregorius enim super illa verba scribens: *Flebam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi*, optime declarat quantum eleemosyna in pecunia erogata minus excellens sit, compassione cordis nostri erga proximum: *Vir sanctus*, inquit, *apud omnipotentem Deum, aliquando majus datum noverat esse mentis quam muneris, exteriora enim largiens, rem extra semetipsum præbuit, qui autem fletum & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dedit*: Pecunia enim ex bursa, compassio vero ex corde depromitur; quam porro doctrinam præsenti proposito nostro sequenti modo accommodare possumus. Quidquid enim bonorum temporalium, eorumque quæ extra nos sunt, Deo offertur, bona sunt exteriora, at vero oblatio gratiarum actionis, sive tributi devoti & humilis, laudis & benedictionis, ex intimis animæ præcordiis depromitur: Et ideo, per illud ei aliquid de nobismetipsis damus. Hic fortè fuit sensus & mens Davidis, quando semetipsum per sequentia affectuosa desideria incitabat, dicens: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus.*

1. Cor. 13. v. 3.
Si sacrificium gratiarum Deo offerre neglexeris, nihil dedisse censeberis.
Job. 30. v. 25.
S. Greg. l. 20. mor. c. 26.
Pf. 102. v. 1.

7. Veterum enim vero ex quo paulo ante charitatis & amoris Dei mentionem fecimus, extra orbitam me non abiturum existimo, si propositionem quamdam retulero, quæ cum sit à Sancto Bernardo tradita, eam sine hæsitatione hic transcribo & sapientium discussioni eam remitto. In quodam igitur sermone de pessimo hoc ingratitudinis vitio, circa finem ita scribit: *Nec verba tantum, vel lingua sed opere & veritate exhibeamus nos gratos ei, qui gratiarum actionem magis quam dilectionem à nobis exigit dator gratiarum Dominus noster.* Verum quidem est amoris actibus præ cunctis aliis primatum deberi, *major autem horum est charitas*, & tamen hic sanctus adeo excellens & famosus hoc gratiarum sacrificium Deo longe acceptius esse dicit, quia sine dubio holocaustum quoddam est perfectissimum, in Dei honorem per ignem charitatis concrematum. Sanctus Hieronymus super illa verba: *Immola Deo sacrificium laudis*, loquit, *hoc est sacrificium acceptabile, hoc est holocaustum pinque, & laudetur Deus ab homine*: Et paulò post subdit: *Vel vox Prophetæ admonet Sanctos immolare spiritualiter & vota reddere, dum ait: In me sunt, Deus, vota tua quæ reddam laudationis tibi.* Sanctus Bruno in eorumdem verborum expositione in persona cœlestis Benefactoris nostri ita scribit: *Ego non manduco carnes taurorum, neque poto sanguinem hircorum; postquam vero ostendit hæc sacrificia se nolle, ad illud quod sibi placet sacrificium invitat, dum dicit: Immola Deo sacrificium laudis.* Cajetanus Cardinalis hoc sacrificium Deo quovis tempore acceptissimum esse his verbis asserit: *Est sacrificium internæ devotionis, & æternæ laudis. Inter exteriora opera nostra sola locutio attingit per se ad Deum, quia sola locutio est verum instrumentum intellectus, & propterea debetur Deo locus suus in nostra locutione, propterea siquidem in sacra Scriptura præcipimur plus quam infinities laudare Deum. Propria itaq; materia divini sacrificii inter omnes res exteriores est divina laus.* Et paulo post subjungit: *Tunc laus divina induit rationem sacrificii, cum ideo Deus laudatur, ut honoretur: Et propterea significantius hic dicitur: Sacrificia confessionem seu laudem Deo, Et quoniam hoc est debitum Deo secundum rectam justitiæ rationem, ideo sub actu religionis præcipitur sacrificia: Religionis quippe actus est sacrificare, & constat religionem partem esse justitiæ*: Hugo Cardinalis quoque de hoc sacrificio, ita scribit: *Sacrificium non bovis, sed laudis. Sed quomodo potest immolari laus? numquid potest occidi? non; sed lauda occisum*, Citatque textum illum 2. Paralip. cap. 29. *offerte victimas & laudes in domo Domini, id est, in Ecclesia.*

S. Bernardus præfert gratiarum actionem amori.
1. Cor. 13. v. 13.
Quia est holocaustum perfectissimum, igne charitatis concrematum.
Pf. 49. 14.
S. Hieron. ibid.
Pf. 55. v. 12.
S. Brun. ibid.
Cajetan. ib.
Hug. Card. ibid.
2. Paralip. 29. v. 31.

8. Hoc sacrificium ut ex Psalmo sexagesimo octavo colligitur, incomparabiliter acceptius est quam olim erant vituli, quantumvis juvenci, prout his verbis testatur: *Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude*; sed quo fructu id facies? *Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem & ungulas.* Volvite circumquaque oculos, & revolvite memoria omnia sacrificia, holocausta, & victimas tot sæculis in antiqua lege oblatas, solum hoc sacrificium laudum & gratiarum longa intercapedine omnes alias victimas superexcedere invenietis: *Et placebit Deo ista laus*, inquit Hugo Cardinalis, *plus* quam

Pf. 68. v. 31. & 32.
Sacrificium laudis & gratiarum actionis, Deo gratius est, quàm omnia sa-

quam sacrificia legis, in qua offerebatur vitulus unius anni. Incognitus Carmelitanus P. Michael de Bononia oblationes antiquitus in sacrificia factas Deo solum gratas fuisse observat propter devotionem offerentis; ac proinde subjungit : *Sed sacrificium laudis cum cantico, id est, ex devoto corde procedens, ratione sui Deo est acceptum; & hoc est quod hic dicit, quod sic laudare Deum cum cantico placebit Deo super vitulum, id est, magis quam sacrificium vituli.*

(Margin: [...]crificio & holocausta. V. L. *Hug. Card. ibid.*)

9. Memorandum quoque est, quod tametsi Job quotidie sacrificia pro filiis suis obtulerit, ut in conviviis suis temperantes permanerent: *Ne forte peccaverint*, nihilominus quando illos sub ruina domus mortuos fuisse intellexit, ne ullum quidem vitulum obtulisse legitur, & tamen tunc de salute animarum in mediis conviviis, & inter gaudia sæcularia defunctarum agebatur; qua igitur ratione fieri potuit, quod ille tam in filios suos eorumque salutem pius & propensus; pro illis sacrificare omiserit? In promptu est responsio, nimirum quia postqoam hoc de filiorum interitu audivit nuncium, sacrificium quoddam Deo longe gratius & acceptius obtulit, quam fuerint ea quæ hactenus de animalibus in templo obtulerat; fuit autem hoc sacrificium laus, benedictio & gratiarum actio, super omnibus quæ Deus circa filios suos disposuerat, dicebat enim: *Sit nomen Domini benedictum.* Unde Divus Chrysostomus ait: *Perfectam gratiarum actionem loco sacrificii obtulit, dicens: Sit nomen Domini benedictum.* Sanctus Augustinus super illa verba Psalmi: *Magnificabo eum in laude & placebit Deo super vitulum &c.* ita scribit: *Magna divitia. Quas gemmas laudis Dei de thesauro interiori protulit? magnificabo eum in laude, hæ sunt divitiæ meæ, Dominus dedit, Dominus abstulit Ergo miser remansit? Absit. Vide divitias; sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum, & placebit Deo super vitulum; gratius enim erit illi sacrificium laudis quam sacrificium vituli. Laudabo Deum, & plus ei placebit quam vituli; amplius placebit Deo laus ejus exiens de ore meo, quam magna victima adducta ad Aram ipsius.*

(Margin: Job in morte filiorum suorum non obtulit aliud sacrificium Deo quam laudis. & gratiarum actionis. — *Job. 1. v. 21.* — *S. Chrys. h. 1.* — *Ps. 68. v. 31.* — *S. Aug. ib.*)

10. In lib. 2. Reg. cap. 23. legitur vehemens illa sitis quam David militibus suis declaravit, qui certatim ad fontem aquæ, qui erat juxta portam Bethlehem, illo tempore à Philistæis forti præsidio munitam & custoditam properantes, inde ei potum desideratum attulere. Sanctus Hieronymus hunc Regem excusat, dicendo eum hosce milites ad locum hunc adeo periculosum destinasse, non tam ob sitis vehementiam qua cruciabatur, quam ex desiderio explorandi militum suorum generositatem. *Non desiderio aquæ hoc fecit*, inquit, *sed ad probandum utrum tam fortes inveniri potuissent, qui hoc attentarent.* Illorum porro qui hoc facinus aggressi sunt, tres numero fuerunt, dicente Scriptura: *Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna, ... & attulerunt ad David.* Abulensis in quadam quæstione in horum militum, qui animi robore insignes fuerunt, nomina studiosè inquirit. Quod vero vel maxime in hac historia admirandum venit, est mysticum illud sacri Textus verbum, nimirum: *Et attulerunt ad David, ut ille noluit bibere, sed libavit eam Domino.* Enimvero sacer Textus dixisset, Davidem ad placendum Deo bibere noluisse, ut se mortificaret, facile equidem mens Spiritus Sancti intelligi potuisset, jam vero Davidem aquam illam in sacrificium Deo obtulisse inquit: *Libavit eam Domino.* Circa quæ verba Abulensis inquit: *Quæritur quomodo aqua poterat libari Domino, quia non pertinet ad aliquod genus sacrificii; quia scilicet nec holocaustum, nec hostia pacifica, nec hostia pro peccato jubetur habere aquam:* Et tamen idem Auctor in progressu quæstionis dicit: *Fundens aquam libavit eam Domino, & in sacrificium Domini aqua effusa conversa est.* Transmutata enim hæc aqua fuit, in sacrificium omnium nobilissimum & gratissimum, quæ umquam pro horum trium heroum salute offerri potuissent, id est, in affectuosissimam Deo factam gratiarum actionem, quæ ut hactenus probavimus, omnibus superior est holocaustis & oblationibus, quantumvis opulentis & pretiosis. Unde Josephus Hebræus ait: *Deo libavit, gratias agens pro virorum incolumitate;* Quod ipsum Sanctus Hieronymus confirmat, dicens: *Sacrificavit eam Domino, gratias agens quod tam fortes viros in Israel dederat.*

(Margin: *2. Reg. 23.* David aquam de cisterna Bethlemitica libavit Deo in gratiarum actionem. — *S. Hieron. in qq. Hebr.* — *2. Reg. 23. 16.* — *Abul. q. 25. ibid.* — *Abul. ibid.* — *Joseph. Hebr. l. 7. Antiq.* — *S. Hieron. ibid.*)

11. Ad sacrificiorum valorem pertinet divinam placare Justitiam, divinæque iræ fulmina coercere; eumdem vero effectum quoque habet hoc laudum & gratiarum Deo aptorum tributum, teste D. Chrysostomo dicente: *Sacrificium laudis honorificabit me; non solum iram meam sedabit aut rescindet condemnationem, sed me etiam honore afficiet.* Enimvero si inter omnes religionis actus sacrificium dignissimum, gratissimum & utilissimum deputatur; de mystico hoc sacrificio, S. Augustinus ad antiquum Religiosorum ritum alludens, è quorum ore hæc verba; Deo gratias, frequenter audiuntur, inquit: *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici brevius nec audiri latius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest*, Sanctus Anselmus verba illa S. Pauli ad Romanos: (*Gratias ago Deo meo ... pro omnibus vobis*) ponderans, inquit: *Id est sacrificium laudis illi offero, agere Deo gratias est sentire omnia bona ab eo esse data, & pro illis laudare corde, voce & opere.*

(Margin: Sacrificium laudis & gratiarum actionis, placat iram Dei. — *S. Chrys. in Ps. 77.* — *Rom. 1. v. 8.* — *Anselm. ib.*)

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Tametsi omnis creatura ad gratitudinem Deo exhibendam obligetur; multo tamen magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur; ad quod dum insufficientes sumus, ipse nobis auxilium præbet; nosque plurimis Evangelii exemplis adhortatur.

THEMA.

Grati estote. Coloss. 3. v. 15.

1. SAnctus Paulus Apostolus probe sciens, quam pretiosum donum fidelium sit gratitudo pro divinis beneficiis, Collossensibus noviter ad fidem conversis breve quidem hoc; sed valde necessarium suggerit monitum, nimirum: *Grati estote*; nulla enim creatura dari potest adeo vilis, quæ non aliquod Creatori suo pro viribus gratias agendi contraxerit debitum, tametsi illud non aliunde nasceretur, quam quod suum à Deo esse acceperit. Præcipue vero nullus inter homines dari potest adeo infortunatus, in quo hæc gratias agendi obligatio non militet. Qua de re B. Laurentius Justinianus ita scribit: *Quis, oro, valet veraciter dicere, se*

(Margin: Nulla creatura adeo vilis est, quæ non teneatur gratias agere Deo, ad minus ex eo quod est, — *B. Laur. Just. in*)

Prolog. de instit. & regim. Prael.

nihil accepisse à Domino, unde nec debere illi gratias referre se credat? cæcus quippe est, & de collatis sibi merito privandus muneribus, qui hoc ullo pacto, vel etiam cogitare præsumpsit; nam ex quo quisque habet esse, vivere, & intelligere, per quod cæterorum capax efficitur beneficiorum, hujus vel saltem debitor est muneris. Qui enim non est, non vivit, neque discernit, Deo non valet gratias agere, quoniam unde id possit nequaquam accepit. Nemo igitur est; qui non debeat jugiter Creatori suo exolvere gratias, sive justus, sive peccator, sive fidelis, sive omnino sit alienus à fide, si tamen rationis sit compos.

Hæc omnes fecisse attestatur S. Joannes. *Apoc. 5. v. 13.*

2. Sanctus Joannes inter cæteras visiones Apocalypticas se omnes terræ & cœli creaturas laudes, gratias, & benedictiones Deo certatim referentes vidisse his verbis refert: *Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in ea, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno & Agno benedictio & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum,... Amen.* Regii quoque Prophetæ auribus affectuosè & grate omnium creaturarum insonuerunt voces, unde ait: *Vox Domini super aquas: vox Domini confringentis cedros, vox Domini intercidentis flammam ignis, vox Domini concutientis desertum: Vox Domini præparantis cervos.* S. Ambrosius super illa Psalmi verba: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum,* Psalmistam his verbis dicere voluisse censet, quod omnes sphæræ cœlestes continuo per motus regulares se revolventes harmoniam licet à nobis minimè auditam edant, ut communi Creatori hoc pacto laudes & gratiarum actiones incessanter referant: *Hoc, inquit, est mundi opus, cum videtur, suum laudat auctorem.* S. Gregorius Nazianzenus postquam prolixum contexuisset creaturarum catalogum, quæ ad laudandum & benedicendum summum bonum intentæ sunt; tandem sommariè concludit: *Omnia Deum laudant, & vocibus mutis concelebrant.* Quæ cum ita se habeant, longe utique convenientius erit, ut hoc tributum homo Deo exolvat, utpote qui ad imaginem Dei; velut parvus quidam mundus, Microcosmos conditus fuit; *Oportet me Domine* (dicebat S. Augustinus) *tanto magis tibi gratiosum & devotum, & promptiorem ad serviendum existere, quantum me de tantis beneficiis obligatiorem conspicio in reddenda ratione.* Verum quidem est, quod ad reddendas tanto benefactori condignas gratias, lingua nostra minime sufficiat, verumtamen hanc insufficientiæ nostræ agnitionem Deus libenter gratiarum actionis loco acceptat: Unde idem Sanctus Doctor alibi dicit: *Et tamen cum de illo nihil digne dici possit: admisit etiam humanæ vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit.*

Ibid. v. 14. — *Ps. 28. v. 3.* — *Ps. 18. v. 1.* — *S. Ambr. l. 2. Hexam. c. 4.* — Etiam vocibus mutis. — *S. Aug. in Medit. c. 18.* — *S. Aug. l. 1. de doctr. Christ. c. 6.*

Apoc. 7. v. 12. Omnes Angelici Spiritus laudes & gratias referunt Deo.

3. Creavit Deus tres Angelorum hierarchias in novem Choros distinctas, quæ continuo venerabundum gratias agendo exhibet obsequium: *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni,* inquit Sanctus Joannes in Apoc. *& adoraverunt Deum dicentes: Amen benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.* Sancta vero mater Ecclesia quotidie pro fidelibus Deo supplicat, ut nostras quoque voces, una cum spirituum Angelicorum laudibus conjungere & admittere dignetur; Dicit enim in Missæ præfatione: *Cæli cælorumque virtutes ac beata Seraphin socia exultatione concelebrant; cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus Sanctus, Sanctus, &c.* Nos etenim qui ex luto plasmati sumus, sufficiens laudum & gratiarum tributum Deo exolvere ne præsumere quidem possumus, ac proinde Ecclesia Deum rogat, ut nostras voces cum cœlestis curiæ laudibus clementer dignetur conjungere.

B. V. Maria fatetur se insufficientem ad debitam gratiarum actionem pro multiplicibus beneficiis Dei.

4. Beatissima Virgo quæ glorioso hoc titulo *sedes sapientiæ* honoratur, dum se ad maternitatem Deo sublimatam esse vidit, linguam suam ad Deo gratias agendas modo quodam inexplicabili laxavit, dicens: *Fecit mihi magna qui potens est;* & tamen Didacus Stella in persona ipsius inquit: *Multitudo beneficiorum Dei impedit narrationem: Quis obsecro adeo ingenio & dexteritate pollebit, dicendi, ut narrare possit, quanta fecerit mihi Dominus, quæ sunt ista? Præ ipsorum magnitudine dicere non valeo.* Si itaque ipsi Deiparæ impossibile videbatur beneficiis divinis grato animo correspondere, quanto minus id humana præstabit imbecillitas & ignorantia? Id quod & Sanctus Bernardus in sermone cui titulus est, *de septem misericordiis,* considerans ait: *Onus sentio, suavius quidem, sed utique multo majus, sic enim onerat me miserationibus suis Deus, sic concludit, sic obruit beneficiis suis, ut onus aliud sentire non possim. Quid enim retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Tanta retribuis & tanta retribuit, & tu mihi de alionere loqueris? Deficit spiritus meus, prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione.* Propterea tamen nequaquam animo cadamus oportet, siquidem si ad hanc gratitudinis virtutem nos disposuerimus, Deus ipsemet ut onus hoc sustinere valeamus, auxilium præbet; Unde Theophylactus illa Pauli verba (*In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu in omnibus vobis*) considerans ait: Christus nobis ad gratiarum actionem adjutor est, qui & illud nos facere docuit in Evangelio.

Did. Stell. in c. 1. Luc. — Quomodo ergo nos sufficientes erimus. — *S. Bern. ser. 1. de septem misericord.* — *1. Thess. 4. v. 3.*

Prima orationis Dominicæ petitio ordinata est ad agendas Deo gratias.

5. Prima orationis Dominicæ, ab ipsa Increata Sapientia compositæ petitio ad dandas Deo laudes gratiasque divinæ Majestati agendas est ordinata; Dicimus namque: *Sanctificetur nomen tuum;* ut primum omnium quod Deo offeramus, gratitudinis tributum esse discamus, quo soluto maximam nobis utilitatem comparamus: Prout ex illa copiosissima quam Apostoli ad littora Genezareth facientes, (*concluserunt piscium multitudinem copiosam*) piscatione manifestè colligere licet; immensa enim hæc piscium copia, cœtum præfigurabat fidelium, per Apostolicæ prædicationis retia, Cardinalis Toletus explicat, capiendorum. circa quam prædam notandum occurrit, hunc gratitudinis extitisse effectum, Christus namque Petro, eo quod ab ipso in navim, ad prædicandum Dei verbum admissus esset, per tantum beneficium se gratum exhibere voluit; unde Sanctus Lucas ait: *Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum, & sedens docebat de navicula turbas;* Circa quam rei gestæ seriem Theophylactus à S. Thoma in Catena citatus, ita discurrit ad intentum nostrum: *Quia turbam de navicula Dominus instruxerat, non sine mercede naviculæ Dominum dereliquit, dupliciter beneficans ipsum, quia primo dedit ei multitudinem piscium, & deinde discipulum ipsum fecit.*

Luc. 5. v. 6. — *Ibid. 3.* — *Theophil. in Cat. D. Thomæ.*

Christus Virum illum ex

6. Postquam Christus quemdam, qui nudus in sepulchris demorabatur, & ab integra spirituum malignorum legione torquebatur, ab inquili-

nis

quo ejecerat legionem Dæmoniorum, admonuit gratitudinis. Luc. 8. v. 27. Ibid. v. 38. Ibid. v. 39. Ibid. v. 40.

nis pessimis liberasset, hic suo se benafactori gratum præstituros, aim rogavit, ut secum persistere non gravaretur: *Rogabat illum vir, à quo Dæmania exierant ut cum eo esset.* Quod gratitodinis tributum volens lubensque Salvator acceptarat, quando ei præcepit, ut immensum hoc benaficium quo affectus fuarat, longe lateque divulgaret: *Dimisit autem eum Jesus dicens: Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus, & abiit per universam civitatem prædicans, quanta illi fecisset Jesus.* In capitulo pariter 17. ajusdem Evangalistæ Historiam offendimus decem leprosorum, quæ, quantum Christus in laodum gratiarumqua tribuio sibi complacuerit; quantisque encomiis Samaritani gratitudinem extulerit, demonstrat: *Non enim qui seipsum cammendat ille probatus est, ut ad* aliud quoddam propositum accommoda inquit Sanctus Paulus, *sed quem Deus commendat.* Igitur *unus ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum.* Nequa in præsenti quisquam admiretur, quod humana Sapientia Samaritanum hunc adeo laudarit; siqoidem Albertus Magnus dictum gratitudinis actum considerans advertit, quod octo notabiles fase io eodem prodant circumstantiæ, scilicet: *Ipsius ab ingratis divisio; beneficiorum sibi impensorum (ut vidit, quia mundatus est) recognitio: Ipsius ad benefactorem regressio, regressus est. Vocis in laude magnificatio: Cum magna voce magnificans Deum: Magnificabenefactoris prædicatio: Casus in faciem, adoratio: cecidit in faciem ante pedes ejus; ad pedes Christi humiliatio; gratiarum de beneficio accepto exhibitio.* Sicut autem unum gratum laudavit Dominus; ita aliquorom novam indignatus est ingratitudini: Quapropter hanc ioibi quæstionem instituit Salmaron, dicens: *An voluit vendere beneficium? An eget Deus laude nostra? An non regula est, benefacientes oblivisci beneficii impensi, sicut beneficium accipientis est semper recordari?* Respondetque non absque causa, hujusmodi à Christo postulatum fuisse gratitudinis tributum: *Primo propter Deum, cui omnis debetur gratiarum actio & laus beneficio; Deinde propter alios, ut constaret de beneficio per Christum accepto, non per legem: Et ut gratum animum ostendentes, majora beneficia perciperent.* Lyranus autem singulariter ad Ly *Alienigena* quo titolo divinus Magister Samaritanum affecit, dicens: *Nisi hic alienigena*, reflectionem facit, dicitque: *In hoc significatum fuit, quod gentiles venturi erant devote ad Christi fidem.* Quandoquidem igitur Alienigena ista populum repræsentabat Christianum, ad Evangalii notitiam davaoturum, omnino conveniens erat, ut suam in gratiarum actionas resolverat linguam: quia ut in Discursu secundo probavimus: *Invenitur in ea*, id est, in Ecclasia, *gratiarum actio*, Sanctus Barnardus pariter eodam alienigenæ titulo in quodam contra ingratitudinam sermone utitur dicens: *Felix proinde, qui se alienigenam reputans, etiam pro quibusque minimis beneficiis non minimas refert gratias, gratuitum esse non dubitans, neque dissimulans, quod alieno impenditur & ignoto.*

Etiam sibi complacuit in gratitudine Samaritani à lepra mundati. 2. Cor. 10. v. 18. Luc. 17. 15. Alb. Magn. in Luc. Salm. t. 6. tr. 38. Lyranus ib. Isa. 51. v. 3. S. Bern. in ser. cont. pessimum ingratitud. vitium. Luc. 18. 43.

7. Idem Sanctus Lucas aliud qooddam à Christo circa cæcum quamdam perpetratum narrat miraculum. Salvatore namqua Jaricho appropinquante mendicus quidam dum à strepitante & transeunte turba quærerat, quis traosiret, audissetque Jesum esse Nazarenum, subirò exclamare cœpit: *Jesu fili David miserere mei.* Benignissimus itaque Dominus gressum sistens miserum ad se adduci jussit, præsentemque interrogavit: *Quid tibi vis faciam?* Circa quæ verba Albertus Magnus ita scribit: *Attende magnam dantis beneficium liberalitatem; quid vel quantum det in voluntate constituit petentis.* Optime utiqua Christus, qui *alta à longe cognoscit* quid miser vellet, sciebat, quare igitur eum interrogavit? ita quoqua Deus olim afflictam desolatamque in solitudina compellavit Agar: *Quid agis Agar*, cum tamen quo fine ibi degerat, intimè penetraret. Ita & Salvator 38. annorum paralyticum allocutus est, dicens: *Vis sanus fieri?* Quorsum hæ similes Omniscii interrogationes? Oleaster dubium resolvit, dum ait: *Licet Dominus optime noverit mala quæ patimur, ea tamen à nobis audire desiderat, ut postea dicamus eum nobis suo necessitati subvenisse. Quæsivit Christus à languido quem apud probaticam piscinam sanavit velletne sanus fieri? Ad quid quæso? Nonne Domine noveras eum velle? Novi inquit: Sed interrogavi ne postea diceret, me invitum illum sanasse, & beneficium tamquam ingratus præterisset.* Unda quamprimum cæcus respondit Salvatori: *Domine ut videam, Et Jesus dixit illi: Respice; ... Et confestim vidit & sequebatur illum magnificans Deum;* Adeo qua nullum inter illuminationem Christique sequelam, nae suo gratiarum actionem mediavit tempus: *Sequebatur tamquam gratus & beneficium rependens*, inquit Euthymius. Cujus vestigia viriliter institit alter ille à nativitata cæcus, quem cum maligni Pharisæi à Christo illuminatum esse negarent, eum in medio Conailii statuerunt dicentes: *Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.* Ast illuminatus vera Dei luce atque notitia illustratus, ad hæc verba tanto magis in frequentiores ardentioresque prorupit gratitudinis actus, beneficium racaptum sequentibus irrefragabiliter confirmans, gratificaosque verbis: *Si peccator est nescio, unum scio, quia cæcus cum essem modo video; ... Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam.* Homo enim gratus licet benefactoris sui novarit defectus; eos nihilominus dissimulat, tantumque in bona recepta suos conjicit oculos. Quemadmodum & paralyticus ille præstitit, cujus paulò ante mentionem fecimus, qui à Christo sanctus, licet eum verum esse Massiam non agnosceret primitus; mox tamen ut veritatem agnovit, non obstanta qoocumque, quod timere poterat, Judæorum odio; *Abiit ille homo & nunciavit Judæis, quia Jesus esset qui fecit eum sanum.*

Varia gratitudinis erga Christum exempla, ob præstita beneficia. Lucæ 18. 38. Ibid. v. 41. Alb. Magn. ibid. Ps. 137. v. 6. Gen. 21. 17. Joan. 5. v. 6. Oleaster in Gen. c. 21. Ibid. 41. & 42. Ibid. v. 43. Euthym. Joan. 9. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 33. Joan. 5. v. 15.

8. Sanctus Lucas miraculosam quoque, quam Sancti Petri febricitans socrus obtinuit, commemorans sanitatem ait: *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, ... stans super illam imperavit febri, & dimisit illam.* Sed quo putatis successu? via infirmam morbus daseruarat, quando gratitudinis tributum solutora, *continuo surgens, ministrabat illis.* Ubi notanter sacer Textus ait: *Illis*, non *illi*; quia scilicet non modo Christo, sed & Apostolis ad mensam daserviebat; ast causamna nostis tanti obsequii? Ecca vobis rationem: Quantumvis Dei Filius principalis ejus fuisset benefactor, nihilominus & Apostoli per suas orationes sese interposuerant, dicenta Scriptura sacra: *Et rogaverunt illum pro ea.* Quare talem in præsenti discursum format Simon da Cassia: *Continuo surgens ministrabat iis. Christo scilicet sanatori ejus & sanctis Apo-*

Luc. 4. v. 38. Gratitudo Socrus Simonis, à febre liberatæ. Ibid. v. 38. Sim. de Cassia. l. 5. c. 9.

stolis intercessoribus ejus. Non ista beneficium otiose suscepit: Nam accepta illico sanitate se contulit ad agenda, conspiciens fore necessitatem decentiam Christo pauperi & ejus collegio ministrare; non expectavit de ministratione præceptum, quamquam non sine præcepto importuna febris abiisset. Optimum in moribus est acceptâ gratiâ cooperari, & omne quod à Deo accepimus, in dedicationem convertere Creatori, sicut ista sanitatem acceptam in obsequium illicò statuit largitoris. Cui sententiæ Carthusianus subscribit, dum servitium hoc non ob ministrorum defectum sed ex gratitudine processisse tradit, inquiens: *Tamquam grata de beneficio sanitatis, sibi tam miraculosè collatæ.*

D. Carth. ib.

Christus prævidens gratitudinem Hæmorrhoissæ, nominat illam filiam suam.

9. In præsenti quoque vobis in mentem veniat Hæmorrhoissa, quam à fluxu sanguinis, post miserabilem decem annorum infirmitatem Salvator ipsemet liberans, titulo filiæ honoravit, attestante Evangelista in hæc verba: *At Jesus conversus & videns eam dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit; & salva facta est mulier ex illa hora.* Ubi pro Ly filia, versio Syriaca legit *filia mea*, Quem tantæ benignitatis & honoris titulum Christus mulieri illi propter immensam ejus, quam prævidebat, gratitudinem, attribuit: hæc autem mulier gentilitatis erat figura, dicente Jansenio: *Gentium populus significatur, in quo sanguinis fluxus, dupliciter secundum Bedam potest intelligi, scilicet vel super idololatria prostitutione, vel super his quæ carnis & sanguinis oblectatione patrantur;* Quia igitur, gentilitas in locum Synagogæ succedere, & veluti filia, qualis est Ecclesia, amari debebat, omnino ipsam gratam esse conveniebat. Albertus Magnus in ejus laudem inquit: *Devotissima ad Christum remansit, & in horto suo imaginem ad figuram Christi construxit, & hanc simili vestimento vestivit, juxta quam quædam herba in horto similem virtutem curandi fluxum sanguinis habens nata fuit, & quando vestimentum herba attigit, tunc perfectam virtutem curandi herba accepit.*

Matth. 9. 22.

Jans. Conc. Evang. c. 34.

Albert. Mag. in Marc.

Marc. 7. 36.

Licet Christus homini illi, qui fuerat surdus & mutus præcepisset ne divulgaret miraculum, ille tamen gratus benefactori illud ubiq. prædicabat.

10. Quando Christus apud Sanctum Marcum surdastro & muto homini, qui ei à devotis turbis curandus præsentatus fuerat, auditum & loquendi facultatem restituit, hoc ei præceptum imposuit, ut scilicet beneficium hoc coram aliis non divulgaret: *Præcepit illis ne cui dicerent;* Sed quid tandem venit? Nimirum huic præcepto Christi minime paruerunt, sed laudabiliter id ab illis factum est, dicente Evangelista: *Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, Et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Theophylactus autem circa hanc inobedientiam ita scribit: *Docemur ex hoc loco, cum alicui beneficia largimur, minime applausus, & laudes petere, cum vero accipimus beneficia, benefactores prædicare & laudare, quamvis nolint.* In eodem momento, quo sublimis hujus ædificii Ecclesiæ nimirum primus lapis in utero virginali fundamenti loco positus fuit (unde Archangelus Mariæ dixit: *Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis;* & Apostolus inquit: In *ipso summo Angulari lapide Christo Jesu*) Beatissima Virgo sine mora in celeberrimum illud laudum & gratiarum Canticum prorupit dicens; *Magnificat anima mea Dominum* &c. adeoque hæc ab ipsiusmet increatæ & incarnatæ sapientiæ matre exercita gratiarum actio, cum primis nascentis Ecclesiæ crepundiis conjuncta fuit.

Ibid. v. 37. Theophyl. ibid.

Luc. 1. v. 32. & 33. Ephes. 2. 20.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ex variis veteris testamenti exemplis, quantam Deo gratitudinem debeamus; quamque in ea exolvenda perfectissimi viri se exercuerint, demonstratur.

THEMA.

In dedicatione muri Jerusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem & facerent dedicationem, & lætitiam in gratiarum actione & Cantico. 2. Esdræ 12. v. 27.

Gratitudo pro beneficiis divinis olim Hebræis quasi congenita fuit.

1. POstquam electus Dei populus è servitute Babylonica reversus urbis Jerosolymitanæ mœnia restaurasset & reædificasset, ex omnibus locis circumvicinis Sacerdotes & Levitas convocarunt in magno numero, ut sacrum gratiarum actionis tributum in tanti beneficii recognitionem Deo persolverent: *In dedicatione muri Jerusalem*, &c. Unde deducitur instinctum hunc cœlesti benefactori suo se gratos exhibendi, Hebræis quasi congenitum firmiterque in iis radicatum fuisse. Enimvero si tempora legem Mosaicam præcedentia in memoriam revocare velimus, hoc gratitudinis testimonium multifariam à variis perhibitum fuisse inveniemus. Etenim duo primi fratres Cain & Abel, qui primorum parentum nostrorum primi partus fuere, ad offerenda in gratiarum actionem Deo sacrificia certatim properarunt. Sed quo putas eventu? Scriptura inquit: *Respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, Ad Cain vero & ad munera illius non respexit.* Cujus differentiæ hanc S. Ambrosius assignat rationem, dicens: *Recte Cain obtulit, quia oblatio insigne devotionis & indicium gratiarum est, sed non recte divisit, quia ante omnia Deo debuit offerre primitias, ut à gratia inchoaret Auteris.* Abel gregum suorum primitias obtulit, dicente Scriptura; *Abel obtulit de primogenitis gregis sui & de adipibus eorum,* Ac proinde sacrificium ejus Deo acceptissimum fuit. De eodem Abel idem S. Ambrosius scribit: *Primitiva pure corde & simplici sermone oblata gratiarum actio; hæc munera obtulit Abel, & ideo respexit Deus in munera ejus, quoniam à primitivis obtulit.*

Gen. 4. v. 4. & 5. Incepit in Abel & Cain.

S. Ambr. l. 2. de Cain & Abele. c.

Gen. 4. v. 4.

S. Ambr. c. 10.

2. Sanctus Anselmus in devotis suis Meditationibus gratitudinem quam Deo pro divinis suis beneficiis exhibere volumus, minime parcam & frugalem esse debere dicit: Ac proinde de semetipso pluribus à Deo beneficiis cumulato inquit: *Plus debeo quam meipsum totum, sed nec plus habeo, nec hoc ipsum possum per me reddere totum: Trahe me Domine in amorem tuum, & hoc ipsum totum quod sum, tuum est conditione, ac totum tuum dilectione.* S. Ambrosius in libro quem de Noë & Arca composuit, sequens dubium proponit; ex quo enim Sanctus hic Patriarcha in omnibus actionibus suis, Dei præceptum expectavit, ut illas conformiter divino arbitrio regulare posset, cur post diluvium ad offerendum Deo sacrificium altare erexit, nec tamen divinum ejus beneplacitum expectavit vel requisivit? *Qua ratione supra Dominus admonuit quæ faceret & fecit Noë omnia; hoc autem quod non admonitus cur fecerit fortasse requiratur.* Cui difficultati S. Doctor adæquatè sequentibus verbis respondet; *Utique Dominus non debuit quasi avarus mercedem gratiæ postulare, & justus eam intellexit*

S. Anselm. lib. Medit. c. 7.

Noe non expectavit mandatum Dei de offerendo sacrificium in gratiarum actionem post diluvium.

S. Ambr. l. 1. de Noe & Arca c. 22.

veram

veram actionem gratiarum esse, quæ non jubertur, sed defertetur; itaque nec dilationem passus est; etenim grati animi virtus passionem dubitationis excludit, qui autem debitum gratiæ, ut à se exigatur, expectat, ingratus est.

3. Numquid aliquando ad hoc vos reflexistis quod Paradisi depositum, in quo omnes animæ, à primo electo, qui fuit Abel usque ad Redemptoris ascensionem, reconditæ fuerunt, sinus Abrahæ appellatus fuerit? cur enim locus ille potius nomine Abrahæ, quam nomine aliorum Patriarcharum veteris testamenti insignitus fuisse dicitur, cum tamen priusquam Abraham in eo reciperetur, multæ aliæ animæ electæ ad eumdem descenderint? in offertorio quippe Missæ defunctorum Ecclesia ipsommet Paradisum Abrahæ sinum appellare solet, dicendo: *Signifer Sanctus Michael repræsentet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahæ promisisti & semini ejus.* Audite huic difficultati respondentem Chrysostomum: *Quando audis,* inquit, *quod omnes justi ab illo tempore usque nunc, & usque ad consummationem temporum maxime in votis habent, ut ad sinum Patriarchæ perveniant, quem alium hoc majorem honorem exhibere quis poterit;* Moxque specialissima hujus prærogativæ rationem assignat, dicens: *Vidisti quantum sit magnam præ se ferre gratitudinem in beneficiis Dei? Quia enim quando oportebat sua attulit cum gratiarum actione, omnia ferens, tam jucunda quam injucunda, propterea misericors Deus caput bonorum, & id quod justus maxime concupiscebat, largitus est.* Nimirum in magna hac anima prout Divus Chrysostomus in hac & in aliis Homiliis probat, gratitudo erga Deum in gradu heroico relucebat. Legatur caput 24. Geneseos, ubi inter cætera dicitur: *Erat Abraham senex, ... & Dominus in cunctis benedixerat ei.* Quibus verbis quidem ipsum à Deo supra omnem modum beneficiis auctum fuisse innuitur, verumtamen hæc quoque divina beneficia, sicuti paulò post audietur, in memoria & multo magis in corde suo tenacissime insculpta tenebat, & jugiter recolebat. Cum Deus illi præcepisset ne Isaac uxorem de terra Chanaan, in qua tunc morabatur, eligeret, sed potius eamdem in patria unde originem traxerat, filio suo exquireret, subitò ad hunc effectum unum ex fidelissimis servis suis in patriam remisit, cui tamen prius omnia beneficia à Deo accepta, atque à liberalitate & magnificentia Altissimi ei promissa per ordinem recensuit, dicendo: *Dominus meus cœli, qui tulit me de domo patris mei, & è terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, & juravit mihi, dicens: Semini tuo dabo terram hanc,* &c. At vero nostisne causam cur ter-[illegible]suo hanc Dei erga se beneficentiam memoraverit? Lippomannus causam hanc sequentibus verbis declarat: *Idea,* inquit, *servo prolixe explicat Dei promissiones & beneficia, quibus corroboretur ipsius fides, ut qui sibi tantis favoribus bellantes astitisset, commissum quoque negotium tam arduum feliciter dirigeret. Sanctis Dei beneficia adsunt, & innumerata illa habent semper grati.*

Locus ille in quo receptæ fuerunt, & adhuc recipiuntur animæ fidelium, cur vocetur sinus Abrahæ.

D. Chrys. hom. 40. in Gen.

Gen. 24. v. 1.

Quia gratitudo in eo relucebat in gradu heroico.

Ibid. v. 7.

Lippoman.

4. Post gloriosam illam à Regibus Pentapolitanis reportatam victoriam, in qua Loth cognatum suum ab hostium manibus liberavit, obviam ei processit Melchisedech summus Sacerdos Rex Salem, ut una cum ipso in gratiarum actionem gratum Deo offerret sacrificium: *Proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei Altissimi, benedixit ei, & ait: ... Benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt;* Nec mirum quia ut Beatus Laurentius Justinianus de homine vere grato loquit; *Quo amplius potiora admittit beneficia, & quo magis se ditari cognoscit ex munere, eo ardentiores gratiarum Deo exhibet actiones.*

Justi, quo majora accipiunt beneficia eo gratiores fiunt.

Gen. 14. 19.

B. Laur. Just. de Humilit. c. 15.

5. Jacob Patriarcha à domo paterna, propter implacabilem fratris sui Esau persecutionem, profugiens, prima nocte, quando sub dio pernoctare coactus fuit, cœlum aperiri vidit, ut beneficas munerum spiritualium & temporalium thesaurorum influentias super eum deplueret: quando & scalam videns, per quam ascendebant, descendebantque Angeli, ipsummet audivit Deum, qui scalæ vertici incumbebat, sibi dicentem: *Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac; terram in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo, Eritque semen tuum quasi pulvis terræ: dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & in semine tuo cunctæ tribus terræ, Et ero custos tuus quocumque perrexeris.* Quæ ob secto nudipedis, miseri undique hujus, qui frustum dumtaxat panis & necessarium corporis petebat indumentum, tanta fuere merita? Annon enim ipse supplicabat dicens: *Si fuerit Deus mecum, ... & dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum,* &c. Hæc omnia aliaque plura illi promisit & impertiit Deus, propter eam quam in illo prævidebat gratitudinem. Vix enim à somno excitatus, somno mane. *Tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo & erexit in titulum, fundens oleum desuper; Appellavitque nomen urbis Bethel quæ prius Luza vocabatur.* Ubi postmodum in gratiarum actionem innumerabilia Deo sacrificia oblata fuerunt. Circa quod Patriarchæ factum Theodoretus inquit: *At qui non respuit etiam minima benignissimus Dominus, gratam habens operis in tentionem.* Quamvis enim tunc temporis in gratiarum actionem dumtaxat unicum erigeret lapidem, Deus nihilominus non minus sibi in eo complacuit, quàm in ipso Salomonis templo, intentionem optimam remunerans abundantissime, utpotè æqualiter opulentam & reverentem, cum illa Salomonis; Unde & Ecclesia Sancta in Ecclesiæ consecrationis solemnitate, hanc ipsam fidelibus proponit Historiam. Iterum alio in loco ejusdem libri, hoc Jacob à Deo præceptum accepit: *Surge & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau.* Adeo namque Deus in prima illa Jacobi gratiarum actione sibi complacuerat, ut eodem in loco per ipsum Patriarcham altare extrui voluerit, in quo & ille & ipsius posteri gratitudinis tributum Domino exolverent. Quæ accurate observans Oleaster ita ad propositum nostrum scribit: *Frequentissime nos admonet gratitudinis supremus Pater, quod noverit nos ad ingratitudinem promptissimos, & ubi beneficia contulit aut promisit, illic nos gratos esse cupit. Neque fuit satis, quod Jacob jam illi pro gratiarum actionibus victimas obtulisset, altareque construxerit, ut videas non sat esse, semel Deo pro magnis beneficiis gratias agere, & hostias obtulisse.*

Gen. 28. 12.

Gratitudo animi Jacob movit Deum ut illi præstantissima promiserit beneficia.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 20.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 19.

Theodoret. Q. 83. in Gen.

Deus non minus sibi complacuit in lapide à Jacob erecto, quam templo Salomonis.

Gen. 35. v. 1.

Oleast. ib.

6. In Deuteronomio Deus suo quondam populo hoc legitur statuisse præceptum: *Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum.* Et nihilominus paulò post subjungit: *Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: Nec Ægyptium, quia*

Deut. 23. 3.

Ibid. v. 7.

Prohibuit Deus commercium cum Ammonitis & Moabitis,

& non cum Idumæis & Ægyptiis, quamvis utrisque idololatris.

advena fuisti in terra ejus; At verò nonne omnes hi populi Idololatræ erant, verique Dei inimici? Quorsum igitur hujusmodi distinctio? Pro solutione notandum Israelitis, penuria laborantibus Idumæos quandoque succurrisse; pariter & tempore ingentis famis in terra Canaan, Ægyptii aluerunt terram Gesse; ideoque Deus tanti beneficii perpetuam haberi voluit memoriam: non obstante contraria benefactorum Religione; quem nobis conceptum his verbis expressum reliquit Theodoretus: *Cum Idumæis tamen & cum Ægypto conversari jubet post tertiam generationem & cum hoc tamquam cum fratre, cum illo vero tamquam beneficio tempore opportuno: Urgente enim fame patres nostri accedentes, acceperunt ab Idumæis alimenta.*

Theodoret. Q.26. in Deut.

Moyses semper gratissimus fuit Deo pro beneficiis.

7. Ab Abrahamo ad Moysen progrediamur, cujus gratitudinis plurimas expressivas actiones reperimus in locis diversis; & in primis quidem in libro Exodi de eo dicitur: *Mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel*; Ubi Arias legit: *Magnificavit in mane*: Quorsum obsecro tanta opus erat festinatione & sollicitudine? Numquid Solis ortum expectare potuisset? conveniens utique videbatur, differre opus hoc, donec omnes à somno excitati fuissent, erectioni altaris in sacrosancto illo loco interventuri: Respondet hac de re dubitantibus Lyranus: *Ædificavit ad gratiarum actionem & legis receptionem: Ideoque festinavit Moyses, ne in debito gratitudinis tributo solvendo piger culpari posset.* Iterum vix aquæ Maris Rubri concurrentes Pharaonem cum toto exercitu submerserant, quando Moyses suam in gratiarum actiones resolvit linguam, & universum populum, qui tribus millionibus hominum constabat, ad solvendas conjunctim supremo Redemptori gratias, invitavit per hoc prolixum Canticum: *Cantemus Domino*, &c. Sed qualiter obsecro tantum hymnum confestim omnes juvenes, mulieres, senes, reliquumque Judæorum vulgus memoriæ mandare poterant, ut unitim illud eodem tempore decantarent? Ecce vobis quantum sibi Deus in hac gratitudine complacuerit, dum eam insigne decoravit miraculo, prout Sanctus Augustinus attestatur, dicens: *Carmen hoc universi pariter decantabant, ubi omni satis admiratione accidis dignum miraculum, ut cuncti pariter senes cum pueris & omnes ætates; eodem inspirati flamine, uno quasi ex ore, nulla præmonitione edocti easdem continentes litteras decantarent in unum.*

Exod. 24. v.4.

Lyran. ib.

Exod. 15. v.1.

S. Aug. l.1. de mirab. S. Script. c.21.

Cur Hebræi in deserto à Moyse petierint Carnes, cum tamen plurima secum haberent pecora.

8. Verum enimverò priusquam hic populus in deserto oberrans ab oculis nostris ascedat, considerare nos velim illam ab eo toties tamque importune repetitam carnium postulationem. Nemo quippè nescit, Hebræos ab Ægypto recedentes omnes secum conduxisse greges, & armenta copiosa, quæ ibidem possederant, dicente Scriptura: *Non remanebit ex eis ungula*; & iterum ex c.12. *profectique sunt filii Israel, & oves, & armenta, & animantia diversi generis.* Nec est quod dicatur animalia hæc interiisse pascuarum defectu, vel nimia defatigatione ex continuato per desertum itinere; Quia postquam tribus Rubeo & Gad prope Jordanem appulissent à Moyse petierant dicentes: *Regio uberrima est ad pastum animalium, precamur ut det nobis famulis tuis eam in possessionem.* Cur igitur qui tot carnibus abundabant alias sibi insuper carnes à cœlo ministrari petebant? Respondet Sanctus Augustinus ideo illos greges suos & armenta propria integra conservare voluisse & carnibus

Exod. 10. 26.

Ibid. c.12. 37.

Num. 32. 4.

aliunde ministrari satiari, ne illis deesset victima pro sacrificiis, quibus enim debitum gratiarum tributum Deo continuo exolvere possent: *Nisi forte dicatur, pepercisse illos pecoribus, ne omnibus deficientibus, etiam sacrificiis necessaria deessent.*

S. Aug. l.2. l.4. ex Q. in Exod.

9. Sanctus Propheta David frequens quod obire solebat gratiarum actionis exercitium his verbis insinuat: *In Domino laudabitur anima mea*: Quæ verba Sanctus Antoninus ita explicat: *Laudabitur, id est, occupabitur, quod non est aliud, quam ipsa Dei beneficia cogitare, & noscendo & recognoscendo ipsum benefactorem amare.* Quodnam obsecro meritum David habuit, ut ejus progenies in perpetuum perennaret, siquidem Dei Filius de domo David nasciturus, & in eadem regnum suum, id est, Ecclesiam fundaturus promittitur, *cujus regni nullus futurus est finis*? dicit enim Gabriel Archangelus: *Dabit illi Dominus sedem David Patris ejus ... & regni ejus non erit finis*; Pro responsione observandum, quod quando Nathan huic Regi ex præcepto Dei Filium Dei ex ipso incarnandum promisit, sacer Textus dicat: *Ingressus autem est Rex David, & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me huc usque?* Legatis totum hoc caput & invenietis, quanta cum emphasi David infinitum hoc beneficium ponderarit, & in quot gratitudinis actus ex illius consideratione proruperit. Præterea cum Abiathar sacerdos Davidem in illius eidem à Saule intentatis persecutionis angustiis tractatus fuisset, David hujus beneficii continuo memor permansit: *Et ait David ad Abiathar*, inquit sacer Textus *sciebam in die illa quod cum ibi esset Doeg Idumæus, procul dubio annunciaret Sauli; ego sum reus omnium animarum Patris tui, mane mecum ne timeas, si quis quæsierit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque servaberis.* Similiter quia Jonatas Davidem in omnibus suis persecutionibus strenue & fideliter defenderat, ideo post mortem ejus diligentem instituit perquisitionem, num aliquis ex ejus prosapia superesset, cui se beneficum exhibere posset, & licet nullus ex Jonatæ posteris superstes mansisset, præterquam solus Mephiboseth, qui monstrosus & ambobus pedibus claudus erat, illum tamen aulæ suæ consortem habere, & mensæ suæ perpetuum commensalem declarare voluit. Berzellai Galaadites, qui in seditione per Absalonem Davidis Filium excitata fideliter Davidi astiterat, sufficientem exercitui suo annonam procurando, ab eodem Davide invitatus fuit; ut una secum palatii Regii deliciis frueretur: *Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem*; cumque is ætate decrepitus gratiam hanc acceptare renuisset, David post multos annos priusquam moreretur Salomoni filio suo præcepit, dicens: *Filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua, occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absalon fratris tui.* Quid igitur mirum, si qui erga Deum & homines adeo gratus fuit, deinceps tantopere prosperari meruerit?

Ps. 33. v.3.

S. Antonin. sum. Theol. p.4. tr.5. c.12. §.2.

Insignis gratitudo Davidis, promeruit ut ejus progenies in Christo perenneretur.

Luc. 2. v. 32.

2. Reg. 7. v.18.

1. Reg. 22. v.22.

2. Reg. 19. v.33.

3. Reg. 2. v.7.

10 Postquam Elisæus tamquam accuratus & fidelis Eliæ discipulus eidem longo tempore ministrasset, priusquam dilectus ejus Magister in curru igneo ab oculis ejus eriperetur, spiritum ejus duplicem sibi dari postulavit, illumque promptissime obtinuit, simus cum relicto sibi pallio, quo cū deinceps tam insignia operatus est miracula. Idem Propheta cum à Sunamitide charitativo exceptus hospitio fuisset, pro accepto beneficio gratū se exhibere volens, suaſū illi apud Regem in magnum ejus beneficium

4. Reg. 2. Commendatur Elisæi gratitudo.

4. Reg. 4.

intercessionum interpositionem obtulit; insuper quoque filium ei à Deo imperiavit, quem postea mortuum vitæ denuo restituit. Ex quibus omnibus hactenus dictis sufficienter probatum esse existimo, hanc gratitudinis virtutem perfectissimis sanctissimisque veteris quoque Testamenti viris tenaciter fuisse impressam.

Insuper Tobiæ senioris & junioris. 11. Sed quid de Tobia seniore nec non ejus filio Tobia juniore dicemus? cum hic in societate Raphaelis Archangeli licet ipsi ignoti ex Raehee domo reversus fuisset, pater ejus illum advocans ait:
Tob 12 v. 1. *Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum?*
Ibid. v. 2. *Respondens Tobias dixit Patri suo: Pater quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?*
Ibid. v. 3. *Me duxit, & reduxit sanum; pecuniam à Gabela ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium ipse parentibus ejus fecit, meipsum à devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit cœli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?* Videte obsecro quam accuratè & sigillatim omnia à Gabriële recepta beneficia recensuerit & ponderarit, quamque solitus fuerit, ut dignam ei pro omnibus retributionem grata mente referret;
Ibid. v. 4. mox enim subjecit: *Sed peto te Pater mi ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt sibi assumere.* Quid igitur mirum, si Archangeli à throno Altissimi descendant, ut animabus gratis ministrent, quando certsum tam Pater quam Filius se erga benefactores liberales & prodigos exhibere ostenderunt; quibus proinde Sanctus Raphael Archangelus quis esset clare se
Ibid. v. 15. revelavit, dicens: *Ego sum Raphaël Angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum.* Ad quas voces ambo perterriti in terram se reverenter prostraverunt, quos Archangelus animavit dicendo: *Pax*
Ibid. v. 17. & 18. *vobis, nolite timere, Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram, ipsum benedicite & cantate illi*, q. d. laudibus, benedictionibus gratiisque Deo, si ejus continua assistentia frui vultis, insistite; *benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Deo pro acceptis donis grates nos exhibentes, ipsum debitorem nostrum, ut majora nobis largiatur, constituimus.

THEMA.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Psalm. 115. v. 12.

Referendo Deo gratias, ostendimus nos debitores esse, sed simul evadimus creditores. Probatur exemplis Davidis Noë.

1. SAnctus Augustinus Davidis, dum de solvendo divinæ Majestati gratiarum tributo anxius hæret, loquendi observat modum; non enim dicit: *Pro omnibus quæ tribuit mihi*, sed *pro omnibus quæ retribuit mihi.* Noverat namque hic Propheta, quod quamvis gratias reddamus ut debitores, nihilominus simul etiam creditores evadamus, dum gratitudo pro beneficiis receptis præstita, retributionem correspondentem habet. Noë inter omnes homines, qui tunc temporis innumeri degebant in terris, per singulare Privilegium cum familia sua ab universali diluvio præservatus, insuper & à Deo non vulgaribus encomiis honoratus fuit, ast si causam nosse desideratis tantæ prærogativæ, me auscultetis velim: Nimirum erga Deum propter cœlestia sibi collata beneficia gratus extitit; ita D. Chrysostomo per os Dei discurrente: *Quia te vidi justum coram me in generatione ista, quæ tam mala; quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præ se fert. Te solum invenio gratum.* S. Chrys. h. 24. in Gen.

Sed ab hoc Patriarcha ad aliam veteris quoque Testamenti sanctissimam Annam digrediamur, quæ postquam per laudum canticum pro partu felici Samuelis nuento se Deo gratam exhibuisset, novam ab Heli summo sacerdote sibi audiit annunciari prolem, dicente Scriptura: *Visitavit ergo* Anna.
1. Reg. 2. v. 21. *Dominus Annam & concepit, & peperit tres filios & duas filias.* Sed ecce mysteriosum augurii modum & discursum:
Ibid. v. 20. *Benedixit Heli Helcanæ & uxori ejus, dixitque ei: reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore, quod commodasti Domino.* Ubi de Sancto Propheta Samuele, quem in beneficii recepti agnitionem in tabernaculi obsequium parentes consecrarant, sermo erat. Sed cur potius *reddat* dixit, quam *det*? Ecce vobis rationem, quia nimirum Deus dum illi grati sumus se nostrum constituit creditorem, seque ad retributionem obligat, unde divus Chrysostomus ait: *Initio non dixerat, reddat tibi; sed det tibi Deus: verum postquam illa Deum fecerat debitorem, ait: reddat tibi.* S. Chrys. h. de Anna.

2. *Quid retribuam &c.* Sanctus Augustinus verba hæc considerans in quodam sermone ad Psalmistam se convertit, dicens: *Retribuere cogitabas, ad hoc accipere quærebas.* Circa quæ eadem verba S. Aug. ser. 151. de temp. c. 5. aliam quamdam ingeniosam considerationem instituit Sanctus Basilius dicens: Facile quidem intellectu esse, verbum *retribuam*, secus vero Ly *retri-* S. Basil.
buit, in ordine ad Deum positum; siquidem Deus Hom. 5. in
nec ab homine nec à creatura ulla bonum aliquod *Julittam*
recipere potest, dicente eodem Psalmista: *Dixi* Mart.
Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meo- Ps. 15. v. 2.
rum non eges, præterquam quod ipse suis nos gratuitis prævenit, iisque mediantibus nos mereri faciat, juxta illud tritum axioma: *Deus coronat in nobis sua dona, non nostra merita*; *Tanta enim est Dei erga homines bonitas* (inquit Concilium Tridentinum) *ut eorum velit esse merita quæ sunt ipsius dona.* Primis beneficiis grati, mereatur ampliora. Conc. Trid. Qualiter itaque dubio huic respondebimus, inquit magnus Basilius? *Ne forte quis diceret Paulum Rom. 11. vers. 34. contradicere Prophetæ, cum ait: Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quam pro accepta gratia in rependis gratiarum actionem, in numerum refert, & habet beneficii loco, & tametsi nihil aliud accepit, quam quod suum est, solidam tamen ac sinceram retribuit gratiam, ac si propria dedisset.* Sane si quispiam plenum possi- Pulchrum
deret ducatis seu ungaris ærarium, ex quo quan- simile.
to plures extraheret, tanto magis accresceret, quis ipsum non fortunatissimum reputaret? Ecce vobis ipsissimam gratitudinis naturam, quanto namque nostra liberalior est in receptis à Deo beneficiis gratitudo, tanto abundantiora nobis eadem comparamus; unde S. Chrysost. ait: *Magnus thesaurus gratia-* S. Chrys.
rum actio, magna divitia, in consumptum bonum. h. 1. ad
Quam veritatem confirmat in homilia super Gene- pop. An-
sin, dicens: *Ne simus ingrati, neque dum re ipsa* tiochen.
beneficia experimur, gravemur efferre Domino verbis S. Chrys. h. 26. in
nostris gratiarum actionem, redundat enim in nos; Gen.
Quod si de primis grati fuerimus, præterquam quod majora noscimur, etiam fiduciam nobis magnam comparamus. Quam doctrinam Sanctus Augustinus his quoque insinuat verbis: *In his, quæ* S. Aug. ser.
jam habemus, laudemus Deum largitorem: in his 16. de verb.

Apoſt. c. 2. *qua nandum, habemus, teneamus debitorem.* Sed qualiter Deum nobis debitorem futurum eſſe ſperabimus? nonniſi per viam laudis & gratitudinis; ideoque præmittit, dicens: *Laudemus Deum largitorem*; ac proinde David dicebat: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi*, moxq; confidenter ſubjungebat: *Calicem ſalutaris accipiam & nomen Domini invocabo.* Salvator quidem noſter qui de ſemetipſo ait: *Pater meus agricola eſt*, beneficium in nos ſemen ſuum ſpargeru, noſque divinis ſuis beneficiis cumulare deſiderat, verumtamen terram fertilem & non ſterilem pro hoc ſemine recundendo requirit, qualia terra ſoli ſunt grati; Deus enim ingratos abominatur, unde Sanctus Irenæus ait: *Neque enim Deus ceſſat aliquando in benefaciendo & locupletanda hominem, neque homo ceſſat beneficium accipere, & ditari à Deo exceptorium autem bonitatis, & organum clarificationis ejus eſt homo gratus.*

Grati beneficiis, Deum faciunt debitorem.

Pſ. 115. 13.

Joan. 15. v. 1.

S. Iren. l. 4. c. 24.

3. Inter alias benedictiones quas Sanctus Patriarcha Jacob inter filios ſuos diſtribuit, valde myſteriis refeta eſt illa, quam Nephtali eſt impertitus dicendo: *Nephtali cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.* Andreas Maſius Analogiam & ſimilitudinem conſiderat, quæ cervum inter & hanc tribum eſſe videtur; unde dicit: *Sicut cervus emiſſus & liber in herboſa & fertili terra exultim ludit, ita & in ſua fertili ſorte, ludet & exultabit Nephtali.* Hæc enim tribus præ cæteris fertilibus gaudebat agris, abundantioremque meſſem exinde colligebat; ac proinde ut ſe pro bonis à benefactore ſuo receptis erga eumdem gratam exhiberet, prima erat quæ templo primitias inferebat; atque hæc eſt cauſa, quare Jacob ſubjunxerit: *Dans eloquia pulchritudinis*; neque enim Dei auribus gratior ſonus reſonare poteſt, quam redditæ gratiarum actionis. Abulenſis quoque hac de re ita ſcribit: *Dicendum quod in ſorte Nephtali erant terra naſcentia temporanea valde, ita quod ibi fructus & ſegetes creſcebant, & maturabantur priuſquam in aliis ſortibus tribuum. Dicebatur ergo iſta terra velox ſicut cervus emiſſus, id eſt, amiſſus ad curſum, idem enim ſignat emiſſus, quod velox; Dans eloquia pulchritudinis, id eſt, quod de iſtis novis fructibus & frugibus quæ naſcebantur in ſorte Nephtali, afferebantur oblationes primitiorum in templo & propter has, ſacerdotes pulchras laudes Domino perſonabant, quæ vocantur eloquia pulchritudinis.* Apoſtolus enim ait: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Quænam vero cauſa tibi fuiſſe videtur, quod ſegetes tribus Nephtalicæ prius maturabantur, copioſioreſque erant quam quæ à reliquis tribubus colligi ſolebant? hæc nimirum, quia tribus hæc prima erat, quæ primitias ſuas offerendo gratam ſe Deo exhibebat, linguam ſuam ad benefactorem laudandum expediebat, fertilitatem ſuam notam cœlorum influentiis, quam Dei benignitati & liberalitati tribuendo.

Gen. 49. v. 21.

And. Maſius in Joſue 19. v. 21.

Dei auribus gratiſſimus ſonus eſt gratiarum actio.

Abul. ib.

1. Cor. 3. v. 7.

4. Eccleſiaſtes loquit: *Ad locum unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant.* Omnia namque flumina ſuum mari tributum inferunt, ita tamen ut hoc fluminum aquas recipiens eaſdem denuo ad eadem flumina continuanda remittat. S. Thom. hunc textum adducit, ad inſinuanda locra, quæ nobis contingunt dum grati ſumus; unde ait: *Ad principium, unde proveniunt beneficia, revertuntur per gratiarum actiones, ut iterum fluant per beneficiorum exhibitionem.* Cum igitur omnia dona omnes virtutes, & alia chariſmata quæ à cœlo quam quæ à terris proveniunt, dona Dei ſint; dicente Scriptura: *Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre Luminum.* Neceſſum eſt, ut eadem agnoſcamus, debitaſque pro iis gratias agamus; flumina imitaturi, quæ ſicuti tributariis aquis ſuis novos à mari influxus ſibi comparant, ita quoque & nos Deum laudando ſummoque Benefactori propter beneficia recepta gratias agendo, ad novos una favores diſponamus. Mare ut noſtis omnes, fluminum, torrentium, lacuumque non indiget aquis, & nihilominus has in ſinu ſuo fovet, & colligere tamquam tributum ſibi debitum affectat, ut per reciprocam retributionem *iterum fluant.* Ita quoque nec Deus noſtris indiget laudibus, gratiis, & benedictionibus, quo igitur fine eas exigit à nobis? reſpondet D. Chryſoſtomus: *Non ut noſtra celebratione opus habens, hoc fieri vult, ſed ut, quidquid id lucri eſt, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus ſubſidiis.* Cui confirmando id deſervire poteſt, quod Eſtius ſuper hunc Apoſtoli Textum (*Primo quidem gratias ago Deo meo per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis*) ſcribit inquiens: *Præmittit gratiarum actionem tum ad gratiam Dei in omnibus commendandam, tum quia grata recordatio bonorum acceptorum dignos efficit ad impetrandum ampliora.*

Eccle. 1. v. 7.

Gratitudo ſimilis eſt mari, quod fluminis recepta, iterum effluere facit.

S. Thom. lect. 5. in c. 1. ad Rom.

Jac. 1. v. 17.

D. Chryſ. h. 26. in Gen.

Rom. c. 1. v. 8.

Guliel. Eſtius Epiſt. ib.

5. Deus quondam à populo ſuo omnes ſibi offerri juſſit tam animalium quam hominum primitias in agnitionem ſingulariſſimi beneficii quod in Ægypto receperat, dum omnia Ægypti primogenita occidit, ſolis Iſraëlitarum reſervatis illæſis; cui ſtragi, protinus electi populi è ſervitute ſucceſſit liberatio: Aſt inquiens, numquid præceptum hoc populi imminuebat minurabatque numerum, dum omnia primogenita Deo conſecrari debebant? Nequaquam, quia potius hoc modo longe amplius Iſraëlitæ ampliandi erant; imo unice ob hunc finem id Deus ordinarat, juxta hæc Lippomanni verba: *Ut hac oblatione teſtentur gratitudinem ſuam, teſtari autem gratitudinem opus eſt acceptiſſimum Deo, & invitat Deum ad majorem liberalitatem, quare qui ex fide obtulerant primogenita, conſecuti ſunt parvo ſumptu magna Dei beneficia.*

Gratitudo invitat Deum ad majorem liberalitatem.

Exod. 13. v. 2.

Lippoman. ibid.

6. Sanctus Joannes Chriſti in Cana Galilææ redeuntis deſcripturus adventum, conſiderabilem quamdam inſinuat circumſtantiam, dum ait: *Venit ergo iterum in Cana Galilææ*; cujus hanc aſſignat rationem S. Cyrillus inquiens: *Libentius cum gratis hominibus & cum iis, qui beneficiorum ſenſum aliquem capiunt, Chriſtus converſatur*; poſtquam enim Chriſtus in nuptiis aquam miraculosè convertiſſet in vinum, cives illius urbis erga eum affici, ergaq; ipſum reverentes & devoti fieri cœperunt; quam cum gratitudinem benigniſſimus Salvator cognoſceret, novis beneficiis, & gratiis eos accumulare ſtatuit; *majora*, ut S. Cyrillus ſubjungit, *largiri paratus.* Quapropter accommodatiſſimè B. Laurentius Juſtinianus inquit: *Nullum officium referenda gratia magis neceſſarium, quia majora meretur ſuſcipere, qui collata bona de corde non probatur delere. Diſce ergo ô homo in gratias referendo non eſſe tardus; diſce ad ſingula gratias agere; diligenter conſidera, quæ tibi præſtantur à Domino, ut nulla ipſius dona, debita gratiarum actione fruſtrentur. Nam jugiter ſibi ſubvenire facit, cui impenſum beneficium ante oculos ſemper aſſiſtit.* Quibus præmiſſis, qualiter per condignum laudum gratiarumque tributum ad novas gratias Deum inducamus no-

Joan. 4. v. 46.

S. Cyrill. Al. 2. c. 115.

Chriſtus propter gratitudinem incolarum Canæ altera vice eo divertit.

B. Laur. Juſt. de ligno vitæ c. 7.

nobis conferendas, subdit, dum ait: *Invitatur ad magna, qui de parvis gratias agere assuescit, & spem de futuris recipit, qui transacta beneficia recognoscit.*

S. Bern. ser. . de septem misericordiis. Gratitudo multiplicat beneficia.

7. Sanctus Bernardus in sermone cui titulus est *de septem misericordiis*, idem nobis in hæc verba exhibet lucrum: *Oportet paratum esse hominem & devotum, qui percepta gratia munera non modo manere sibi desiderat; sed & multiplicari.* Qui idem Sanctus alibi contra ingratitudinis vitium invehens, hanc eamdam inculcare nititur veritatem, dum ait: *Felix qui ad singula dona gratia redit ad eum, in quo est plenitudo omnium gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratia, ut majora adhuc accipere mereamur.* Imo & Sanctus Ambrosius naturam explanat hominum gratorum, qui beneficia & recipere & compensare norunt; quod autem de iis asserit, nos quoque illi, cui gratias egimus, applicare convenienter poterimus. Dicit itaque: *Nescit virtus mensuram gratia, nec contenta referre quod acceperit, vult cumulare quod sumpserit; ne inferior sit beneficio, licet aquetur officio. Non enim cumulo tantum, sed ordine & tempore beneficia pensantur, cum in beneficio pari prior sit, qui prior cœpit; beneficus enim est, qui gratiam cœperit, debitor qui retulerit.*

S. Bern. ser. cont. pessimum ingratitud. vitium.

S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6.

Qualiter Deus remuneraverit gratitudinem Noe propter oblatum sibi sacrificium.

8. Vix Noë pedem ex Arca protulerat, quando aliquot solicitè circumquaque ad erigendum altare collegit lapides; super quod in gratiarum actionem aliquot ex residuis animalibus, quæ in dicta arca in hunc finem viva asservarat, in acceptissimum Deo obtulit sacrificium: *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.* At vero cupitisne lucrum intelligere, quod Sanctus hic senex inde sibi comparavit? Nimirum Moyses immediate post Deum protestatum fuisse subjungit: *Nequaquam ultra maledicam terra propter homines. Discamus igitur*, inquit D. Chrysostomus, *quam grata anima fuerit Noe, & unde ipse sibi multo uberiorem Dei erga se benevolentiam elicuerit: Nam quando Deus talem aliquem videt, qui gratus est de prioribus, largius & cumulatius sua dona in illum profundit.* Idem quoque Sanctus Pater Homilia 52. in eumdem Geneseos librum, hanc veritatem iterata vice confirmat; postquam enim Deus nobis continuo benefacere, nosque multis bonis à Deo datis gaudere dixisset, ad quæ non advertimus, nec in nobis agnoscimus, mox subjungit: *Nihil tamen aliud à nobis exigis; quam habere gratiam pro his qua nobis facta sunt, ut pro illa ipsa gratiarum actione, ad ampliora danda provocetur.* Inter alia motiva quæ Sanctus Thomas à Villa Nova ad nos in amorem Dei extimulandos, & ad reddendas pro beneficiis à Deo receptis continuas gratias, adducit, unum est ratio lucri quod inde resultat; dicit enim: *Si ad amorem non te promovent exhibita beneficia, moveat te saltem vel ipsum exhibendum pramium. Si non vis amare Deum propter Deum, ama jam ipsum vel propter teipsum. Quid enim amore Dei utilius?* Forsitan is qui magnis à Deo beneficiis affectus est, dicere posset, se non amplius cujuspiam ope indigere, non tamen per hoc semetipsum à probrosa ingratitudinis nota eximere poterit: cum igitur lucrum unumquemque ad laborandum excitet, gratiorum vero tributum solvendo dona Dei nobis concessa, augere & multiplicare, ac donatoris benevolentiam nobis magis conciliare possimus, quis adeo insensatus erit, qui hoc lucrum & emolumentum pro viribus consectari non satagat? Sanctus Bernardus in quodam sermone hactenus dicta confirmat, dicens: *Confitenti humiliter & devotè gratias referenti non immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure constituetur super multa, sicut è contrario accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus.*

Gen. 8. 2. 1.

D. Chrys. h. 27. in Gen.

D. Chrys. h. 52. in Gen.

Propter lucrum quod ex gratitudine nobis provenit merito grati esse debere-mus.

S. Th. à Vill. conc. 3. in Dom. 17. post Trinit.

S. Bern. ser. 4. super Ps. Qui habitat.

9. Quando Abraham jussu Dei Eliezer servum suum in Mesopotamiam misit, ut Isaac filio suo sponsam eligeret, simul eidem servo specialissimam cœli assistentiam promisit, dicens: *Ipse mittet Angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo:* Legatis licet Scripturam sacram, nusquam tamen Abraham hanc à Deo promissionem accepisse reperietis; cum tamen revelationes, apparitiones, & visiones quas Abraham à Deo habuit, à Moyse instinctu Spiritus Sancti exactissime sint conscriptæ; qua igitur fiducia Abraham securum reddere servum suum potuit de hoc secuturo prospero eventu? Pro responsione observandum, quod quia Abraham coram eodem servo omnia divina beneficia, quibus hactenus cumulatus à Deo fuerat, grato mente recensuit, hæc gratitudo certam ei spem suggessit qua in futurum deinceps sa multo majora recapturum esse confidebat, audiamus hac de re Oleastrum in hæc verba scribentem: *Admonuisupra, justorum esse morem, enumerare accepta beneficia, cum nova accipere cupiunt: Similiter ex acceptis beneficiis animum sumere accipiendi majora.*

Gen. 24. v. 7.

Abraham propter gratitudinem, sibi certam persuasit assistentiam Angeli famulo suo.

Oleast. ib.

10. Salvator noster filium viduæ ad vitam revocaverat, sequentia verba proferendo: *Adolescens, tibi dico surge;* filiam vero Archisynagogi resuscitavit, manum ei porrigendo: *Tenuit manum ejus, & surrexit puella:* At verò quando Lazarus ab eo resuscitandus erat, quæ non fecit? imo quæ non dixit? etenim affectuosam quamdam gratiarum actionem æterno Patri suo factam remisit, dicendo: *Pater gratias ago tibi quoniam audisti me.* At vero ex quo hoc resuscitationis miraculum nondum patraverat, cur æternum Patrem suum his verbis alloquitur, quasi jam de facto illud præterito tempore accidisset? quia nimirum gratiarum actio, earum gratiarum quas postulamus, consecutionem certam & securam facit; nam ut Lyranus ait: *Deus ex gratiarum actione de præteritis, ad præstanda beneficia sequentia provocatur.* In duobus aliis suscitandis major videtur fuisse facilitas: At vero hic quando cadaver aliquod putrefactum, quatriduanum suscitandum erat, ut illud è monumento egredi faceret, licet in manibus & pedibus, per vincula fortiter constrictum & facie velatum esset; ad hoc miraculum cæteris eminentius patrandum hac loquendi formula uti voluit: *Gratias ago:* non quasi Omnipotentia & Sapientia ejus hac gratiarum actione indigeret, sed potius ut modum nos doceret, quem observare debemus, ut gratias à Deo recipiamus, & quidem gratias tales, quæ præcedentibus longe sunt majores, qui modus in eo consistit, ut pro gratiis receptis gratias Deo referamus. Merito igitur Euthymius in hæc verba exclamat: *O maximum ac duplum miraculum, non solum qui jam olebat resurrexerit, sed etiam qui evinctus erat, exivit à monumento. Itaque gratiarum actio dispensationis erat jussio ac opus auctoritatis.*

Luc. 7. v. 14.

Matth. 9. 25.

Cur Christus majoribus ceremoniis usus fuit in resuscitatione Lazari, quam aliorum mortuorum.

Lyran. ib.

Euthym. ibid.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Receptorum beneficiorum gratitudo ad nova impertienda beneficia benefactores impellit.

THEMA.

Ad locum unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant. Eccles. 1. v. 7.

Flumina gratiarum actionis reverti debent ad mare beneficiorum.

S. Bern. ser. 1. in cap. jejun.

1. Aptissima profectò est hæc præsens ab Ecclesiaste adducta similitudo, quæ gratitudinis effectus declarat, eo ipso enim quo equæ debitum mari tributum persolvunt iterum revertuntur ut de novo in fontibus & fluminibus suis scaturiant & fluant; *Ad fontem unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.* Sanctus Bernardus hunc Textum adducens ait: *Non vero ut minus habens, quod dederat Christus, repetit, sed ne tibi pereat quidquid ad eum referre volueris; siquidem etiam fluminis aqua si stare cœperit, & ipsa putrescet, & inundatione facta superveniens repelletur. Sic plane, si gratiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingrato, sed & quod acceperat vertitur ei in perniciem.* Sanctus Antoninus quoque, ut nos ed gratitudinem eetimulet bis Ecclesiasticis verbis utitur, dicens: *Flumina, scilicet gratiarum; de Mari omnia exeunt, scilicet divina largitate, & si non revertantur ad ipsum mare unde exeunt, scilicet per beneficiorum recognitionem, & gratiarum actionem, adsiccantur, & aqua gratia privantur, & si redeunt ad mare, id est, ad Deum, regratiando, vel recognoscendo ab ipso venire, ab eo recipiunt influxum aliarum gratiarum seu beneficiorum.*

S. Antonin. 4. p. sum. Theol. c. 5. Tit. 12. §. 1.

Cur odor sacrificii à Noe Deo oblati, ipsi fuerit gratissimus, & oblatori proficuus.

D. Chrys. h. 26. in Gen.

2. In præcedentibus discursibus varias adduximus considerationes circa sacrificium à Noë, postquam arcam egressus fuerat, in gratiarum actionem subitu oblatum; circa quam Divus Chrysostomus quoque in quadam Homilia ita inquit: *Cum egressus ex arca, & in pristinum statum restitutus esset, statim benedictionem consecutus est, & iterum solitam præ se tulit gratitudinem, factaque gratiarum actione, etiam tum majoribus beneficiis divina gratia eum cumulavit. Mos enim divina misericordia est, ut si nos tennia quadam & vilia obtulerimus, sed tamen obtulerimus multa liberalitate nos remuneret.* Nequequam æstimandum est Deum sibi complacuisse in odore fumi carnium super prunis assatorum, quando animalia concremabantur, ut proinde Moyses dixerit: *Odoratusque Dominus odorem suavitatis.* Quin potius gratam habuit animi grati & venerabondi à sancto hoc senieulo editam fragrantiam. Unde Lyranus ait: *In hoc ostenditur acceptatio divina, & per consequens Noe devotio declaratur, quia tales oblationes non erant accepta Deo, nisi ex fide & devotione offerentium, & quia propter gratitudinem in aliquo beneficio, homo meretur aliud beneficium, ideo post beneficium liberationis, datur beneficium assecurationis, cum dicitur: Nequaquam ultra maledicam terra.*

Gen. 8. v. 21.

Lyran. ibid.

Jacob propter gratitudinem plura à Deo expectavit beneficia.

Gen. 32. 12.

3. In libro Geneseos Jacob Patriarcha Dei beneficentiam suam in memoriam revocans, ait: *Tu locutus es quod benefaceres mihi, & dilatares semen meum sicut arenam maris.* At vero quonam fine S. hic Patriarcha Deum factæ sibi promissionis memorem facere voluit? num forte timuit ne Deus promissionis factæ oblitus fuisset, vel suam mutasset voluntatem? ex neutro capite profecto timebat sed solum manifestum facere voluit, quod beneficia à liberalissima Dei manu sibi exhibita cordi suo tenacissime insculpta teneret; sed quo fine id manifestavit? utique non propter ostentationem sed potius quia in necessitate constitutus, alia beneficia Deo postulare debebat, ne frustra hoc fuit usus consilio, quia à multis periculis sibi ex odio Esau fratris imminentibus ereptus, facultatibus & familiæ suæ de securitate prospexit, fratrem sibi reconciliavit: Tota nocte cum Angelo luctatus victoriam obtinuit, gloriosissimum Israelis nomen, à quo postea omnes Hebræi Israelitæ appellati fuere, sibi imponi meruit, ac proinde senectè gloriari potuit dicendo: *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea,* & hæc omnia quidem obtinuit ut Cajetanus observat, *ad fontem gratiarum recurrens*: sciebat namque quod ad hoc gratiarum tributum recurrendo, spe sua nequaquam defraudari posset.

Cajetan. ibid.

4. Cum Loth in Sodoma constitutus, familiam suam à communi incendio præservandam esse sciret, prout ei promiserent Angeli, quos hospitio susceperat: jamjam inde discessurus, his verbis Deum rogavit: *Quæso Domine mi, Quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecū, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar; Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea; numquid non modica est, & vivet anima mea?* At vero numquid ei sufficere debebat, quod ipse cum universa familia sua ab incendio Sodomæ præservatus esset, cur igitur insuper parvæ illius civitatis præservationem efflagitavit? in quonam postulationis hujus spes fundata erat? Oleaster inquit: *Volebat petere nobis liberationem, sed prius proponit collata beneficia, qua valde exaltat, ut nos doceat, cum volumus nova obtinere bona ab aliquo accepta numerare, quod & David fecisse invenies.* 2. Reg. 7. *Quis,* inquit, *ego sum, ... quæ domus mea, quia adduxisti me huc usque?* quibus nimirum verbis ad illam alludit promissionem quam Nathan jussu Dei ei fecerat, scilicet quod regnum ejus futurum esset æternum, eo quod Messias suam ex ejus stirpe suscepturus esset humanitatem: Mox enim ut hoc audivit, immensa quæ ad illum diem usque à Deo acceperet beneficia commemorare & meditari cœpit: observandum vero est, quod sacer Textus post recensitam hoc gratitudinis Davidicæ testimonium subitu commemoret victorias aliasque novas prosperitates, quibus Deus illum auxerat: *Factum est,* inquit, *post hæc, percussit David Philisthiim, Et percussit Moab, & percussit Adarezer,* sciebat namq; David gratitudinem securissimam quamdam viam esse, ad novas à Deo gratias recipiendas; ac proinde in Psalmo duodecimo his Deum verbis alloquitur: *Ego in misericordia tua speravi; Exultavit cor meum in salutari tuo;* At vero scitisne in quonam hæc ejus spes fundabatur? nimirum in eo quod protinus subjungit: *Cantabo Domino qui bona tribuit mihi & psallam nomini Domini Altissimi.* Ideo quoque David alia quadam vice bene sibi gratiam fieri postulavit: scilicet: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ:* & ut quasi futuræ exauditionis pignus in manibus teneret, protinus subjungit: *Et exultabit lingua mea justitiam tuam, id est,* ut Divus Chrysostomus exponit: *Loquetur lingua mea misericordiam tuam: Neque enim veniam consecutus tacebo: Verum laudes tuas sine intermissione ulla canam, ac beneficia tua commemorabo.*

Gen. 19. v. 18.

Ibid. v. 19.

Expenditur gratitudo animi in Loth.

Ibid. v. 20.

Oleaster. ib.

2. Reg. 15.

David commemorando beneficia Dei, insignes promeruit victorias contra hostes.

2. Reg. 8. v. 1. 2. 3.

Ps. 12. v. 6.

Ibid.

Ps. 50. v. 16.

Ibid. D. Chrys. hom. 1. in Ps. 50.

5. Priusquam Salvator noster in deserto panes & pisces multiplicaret, turbisq; divideret, linguam suam in gratiarum actionem æterno patri suo reddendam expedivit, dicente Joanne Evangelista: *Accepit ergo Jesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* Quæ actio sine dubio ad aliquod myste-

Cur Christus panes & pisces multiplicaturus, prius egerit gratias.

Joan. 6. v. 11.

mysterium ordinata fuit; siquidem Christus *omnia in sapientia fecit*. D. Chrysostomos ad aliud quidem propositum loquit, qood tamen præsenti materiæ congruè adaptari potest, videlicet: *Mensa ab oratione sumetur initium & in oratione desinens, nunquam deficiet, sed unde largius omnia nobis adfert bona*. Eamdem quoque causam Albertus Magnus his verbis tangit: *Ut nos deceret, non sine gratiarum actione & verbo orationis panem sumere, & ideo cum alia miracula sine tactu & oratione perfecerit, hic & tangit propter benedictionem, & gratias agit propter divina largitate Donationem*. Alit etenim Evangelistæ addunt Ly *Benedixit*, idque Dion. Carth. inquit: Ut priusquam mensæ accumbamus, eamdem benedicamus. Rupertus Abbas notat Christum in hac gratiarum actione nobis dare voluisse exemplum, ut & nos gratissimus, tam pro beneficiis receptis, quam pro illis quæ speramus: *Videlicet ut nos de perceptis vel percipiendis cælestis gratia donis, exemplo suo gratias agere pradoceret*. Cajetanus Christum in hoc nobis insinuare voluisse existimat, quod spes novas gratias recipiendi, fundari debeat in gratiarum actione pro beneficiis præcedentibus exhibita: *Ad erudiendum nos, ioquit, quod fut urarum petitio ex præteritorum gratitudine consurgit.* Enimvero gratias reddendo nosmetipsos gratiis minime privamus: Quæ quidem propositio prima facie contradictoria esse videtur, siquidem experientia contrarium doceat; Qui enim alteri adamantem reddit, semetipsum ut illo privet, necessum est, & tamen in præsenti materia contrarium fit, nam quando hoc gratiarum tributum persolvimus & reddimus, securos nos facimus, quod novarum gratiarum creditores fiamus. Nam ut S. Ambrosius ait: *Gratiam & qui reddit habet, & qui habet, in eo ipse quod habet, solvit, nam & reddendo habetur, & habendo redditur.* Quis tcalam Jacob non admiretur, in qua ascendentes & descendentes Angeli videbantur? Quonam fine Deus hujus *scala*? vertici innixus erat? *Et Dominum innixum scribitur* S. Bernardinus inquit: *Dominus innixus de scala, quasi desiderio flagrans, & nostra bona opera acceptare, & propter illas novas gratias nobis multiplicare*. Nam ut Seneca ait: *Beneficia plura accipit, qui scit reddere.*

D. Chrys. h. 72. ad pop. — *Alb. Mag. in Jo. cit.* — *Dion. Carth.* — *Rup. Abb. l. 6. in Joan.* — Ut nos doceret gratias agere pro donis coelestibus. — *Cajetan. ibid.* — *S. Ambr. l. 8. in Luc.* — *Gen. 28. v. 13.* — *S. Bern. s. 1. ser. 63. in princ.* — *Senec.*

6. Tametsi Machabæi in exiguo numero constituti cum Regum validis exercitibus pugnaturi essent, atque insuper inimicos domesticos haberent, nihilominus à Deo prosperati, plurimisque victoria & triumphis adaucti fuere; sed unde nam hæc ipsorum gloria derivabatur? Nimirum quia gratiarum actionem non omittentes, oculos suos in beneficia à Deo accepta defixos habebant. Postquam enim templum purificassent, inquit sacer Textus: *Adoraverunt & benedixerunt in cælo eum qui prosperavit eis.* Similiter Judas victo Timotheo, forsoque illius præsidio superato, mox in gratitudinis exhibitionem prorupit: *In Hymnis & Confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel.* Omnes namque eventus prosperos non sibi, sed Deo immediate attribuebant.

Machabæorum Victoriæ à gratitudine provenerunt. — *1. Machab. 4. 55.* — *2. Machab. 10. v. 38.*

7. Apud certum quemdam Authorem ingeniosam invenio similitudinem, qua utilitas quam ex hoc gratitudinis exercitio recip mus, aptissime exprimitur: Dicit enim hic Author: Opera nostra bona in Deum referre debemus, quemadmodum dum pila luditur, jacit unus, alter vero refert illam, tamdiuque ludis producitur, quamdio inter utrumque manu jacta & reciprocata pila non excidit: atque ita qui pilam non se jicit perdit: Eodem modo omnis ingratus suum non compensans beneficium, spe destituitur novorum recipiendorum; Secus verò qui gratus existit: *Qui gratus futurus est*, verba sunt Senecæ, *statim dum accipit, de reddendo cogitat*.

Gratitudo assimilatur lusui pilæ.

8. Mirabilem semper obstupui illam de servo, Eliezer in libro Geneseos Historiam, qui de sponsa, Isaaco præparata certificandus, ita secum discerebat: *Puella, cui dixero, inclina hydriam tuam, ut bibam & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac.* Quæ quidem ad sponsam eligendam indicia judicia esse videbantur & nihilominus exitus Discursibus imaginationibusque famuli punctualissime correspondit. Cujus si causam nosse vultis, Cajetanum audite dicentem: *Laudat Deum, gratias agendo.* Imo & ipse Abraham, servum ablegaturus ingentem beneficiorum divinorum cumulum recensuit, idque ut Cajetanus subjungit: *Ad persuadendum servo ex tot beneficiis sibi à Deo collatis, quod non deseret ipsum in hoc negotio, sed mittet Angelum suum antecedturum ipsum ad hoc, ut succedas negotium ad votum, & hoc vero rei probavit eventus.* Quin & ipsemet magnus hic Patriarcha hac in virtute radicatus erat, quia quando vice quadam à Domino sibi dici audierat: *Ponam fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis.* Indilate ut sacer Textus attestatur, *Cecidit Abraham pronus in faciem.* Ubi Divus Chrysostomos notat Abrahamum non expectasse promissi adimplettonem, se subito in eo ipso momento in devotissimum prorupisse gratitudinis actum. *Non expectavit*, inquit S. Doctor, *donec promissa complerentur, sed & mox pro promissione gratias agit, & faciebat quod in se erat, ut de præcedentibus dignam & syncerarum gratitudinem præsæ ferens, Dominum suum provocaret ad promissiones suas implendas.* Verumtamen tantæ gratitudinis forsitan expectabitis intelligere fructum, audite itaque quid immediate subjungat Moyses: *Dixitque ei Deus, eris pater multarum gentium, nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham; quia patrem multarum gentium constitui te, faciamque te crescere vehementissime & Reges ex te egredientur.*

Gen. 24. 14. — Unde Eliezer cognoverit quæ puella futura esset sponsa filii Domini sui. — Abraham radicatus fuit in virtute gratitudinis. — *Gen. 17. v. 2.* — *Ibid. v. 3.* — *D. Chrys. h. 34. in Gen.*

9. Curiosum in præsenti factum mihi occurrit, adductum in vita servi Dei Joannis Baptistæ Fulginensis, qui cum in opinione raræ bonitatis sanctitatisque obierit, circa vitam suam ut processus hodie formentur, meruit in Ecclesia. Quidam igitur homo variis suggestionibus motibusque carnalibus tentatus, ad orationem vitique hujus devotissimi confugit Consiliorum asylum; qui cum varia ei remedia, sed incassum, assignat, tandem hoc ei suggessit: Si te iterum tentatio invaserit, genu flecte, inque gratiarum actionem, quasi hostem jam vicisses, Hymnum Te Deú laudamus cane: Obedrit itaque, victorque evasit qui tentabatur, ecce vobis qualiter gratitudo etiam anticipata, id est, ante beneficium collatum, exhibita certissima sit divinarum gratiarum recipiendarum arrha.

Gratitudo etiam anticipat auxilium, & dona Dei.

10. Sanctus Joannes de Paralytico quem Christus post triginta octo annorum spacium in lecto decubum, inque templo repertum sanavit, ita scribit: *Postea invenit eum Jesus in templo & dixit illi, ecce nos sanus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo & nunciavit Judæis, quia Jesus esset, qui fecit eum sanum*: Ast numquid hanc in benefactorem suum, ipsi velut vero primo

Joan. 5. v. 14. — *Ibid. v. 15.* — Paralyticus à Christo curatus, tunc

cognovit illum esse Messiam cum in Templo oraret, & Deo gratias ageret Euthym. ibid.

ro Messiæ acclamando prius exhibere debuisset gratitudinem? Verum quidem hoc est, id tamen facere non potuit, quia ut ex hoc S. Joannis textu colligitur, paralyticus iste antea Christum quis esset nondum cognoverat. Et ideo novum hic exurgit dubium, videlicet quonam merito hanc sibi de Christi Messiatu perfectam notitiam acquisiverit in templo? Cui dubio respondet Euthymius: *Invenit eum orantem ut opinor & Deo gratias agentem.* Per hanc igitur gratitudinis viam, se disposuit dignumque effecit, novo Dei lumine & notitia. Atque ideo quantumvis Judæos contra se ob publicum hocce testimonium exacerbandos esse sciret (*Conspiraverant enim Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret*) nihilominus gratitudinem cuicumque præponderare censebat periculo; præterquam quod credibile sit; eum omne flocci fecisse discrimen, cum certus esset; hanc gratitudinem apud benefactorum suum adeo sibi patrocinaturam, ut per ejus potentiam, ab omni sinistro deinceps eximeretur eventu.

Joan. 9. v. 22.

11. Hugo Victorinus hucusque dicta confirmaturus hoc sequenti Discursu nostrum magnifice confirmat intentum, dum ait: *Origo fluminum, & fontium, mare virtutum, & scientiarum Dominus Jesus. Ex isto fonte manant, ut ad locum unde exeunt, flumina gratiarum revertantur, ut iterum fluant. Remittantur itaque ad suum principium, cæleste profluvium, spirituales rivi proprio fonti sine fraude & sine intermissione reddantur, ut arva mentium rigare non desinat. Qualiter inquit? Audi Apostolum: In omnibus gratias agentes, ut, quidquid Sapientiæ, quid quid virtutis habes & gratiæ, totum Dei virtuti & Dei adscribat Sapientiæ.*

Hug. de S. Vict. l. 3. Erudit. Theol. ex miscell. 2. l. 2. c. 54. Confirmat intentum Hug. Vict.

12. Si quis nostrum mille scutorum debitor existeret, eumque creditor ad solutionem urgeret, non quia ipse tali indiget pecunia, sed ut per hujusmodi solutionem magis magisque debitori benefaceret, eum protegeret & amaret, numquid debitor solutionem procrastinans, stultitiæ notam incurreret manifeste? Ista sane: Sed moraliter ad intentum discurrentem audiamus D. Chrysostomum: *Gratias Deo agamus*, loquit *qui tanta apud nos beneficia collocavit. Neque enim grave aliquid & onerosum à nobis requiret, sed solum ut testemur & fateamur beneficia sua: Et pro his gratias referamus: Non quod ipse his egeat, qui sufficientissimus est, nullaque re indiget: Sed ut nos discamus authorem bonorum nobis conciliare; nam sic ipsum ad majorem nostri solicitudinem provocabimus.* Nobis itaque dicto laudum, gratiarumque tributo, summi Dei, qui in fœmore scriptum habet: *Rex Regum & Dominus Dominantium*, gratiam, amorem, protectionemque multiplicamus.

Gratias agendo, plura acquirimus beneficia.

D. Chrys. h. 10. in Gen.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De diversis, qui gratitudinem in benefactores exhibuerunt, exemplis.

THEMA.

Replebitur retributione domus illius. Eccl. 23. vers. 14.

Qui est liberalis in alios, grati animi ex

1. HÆc Ecclesiastici verba, ab eo quidem ad aliud intentum prolata, ad remunerationem nos accommodare poterimus, qua tam illum qui benefacit, quam cui beneficium exhibetur, consequitur: Qui enim suas in alium liberaliter dispergit gratias, in eo ut plurimum grati animi experitur affectum: quique gratus existit, post recepta beneficia, sed de novis recipiendis assecurat, & clientem ad novam obliget gratitudinem; ita ut in præsenti illud optime verificetur edictum: *Replebitur retributione domus illius.* Filius Dei in judicio finali, quando in totius cœli, terræ & inferni præsentia æternam largiturus est retributionem, bona eorum quæ in pauperibus ab ipsis recepit, tamquam personæ suæ propriæ exhibita memorabit; Dicit namque. *Esurivi & dedistis mihi manducare, &c.* Ubi Jansenius loquit: *Mira relucet Christi benignitas, quod tantilla charitatis opera recensere sit dignatus, tamquam ea, quibus pro mercede reddatur regnum.* Imo in Sancto Matthæo Salvator ipsemet hoc expressivum summæ charitatis, statuit promissum: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantum, .. Amen dico vobis, non perdet mercedem suam;* Id quod Psalmista diu ante prædixerat, inquens: *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Quis enim adeo erit ingratus, qui post accepta beneficia benefactori suo gratias non referat? *His laudibus dignus est*, inquit Theodoretus, *qui divitias in propriam utilitatem dispensavit, quandoquidem beneficia in alios collata in ipsum beneficii authorem revertuntur.*

periturus affectum.

Matth. 25. v. 35. Jans. c. 126. Conc. Evang.

Matth. 10. v. 42.

Ps. 48. v. 19.

Theodoret. ib.

2. Josep Patriarcha in Ægypto pauper erat, aulici cujusdam, seu potius Eunuchi servitiis adstrictus adulterii calumnia defœdatus, ac proinde tamquam reus longo tempore carceris compedibus vinctus; at vero postquam Pharaonis somnia interpretatus fuisset, hic tantum erga illum exhibuit gratitudinem, ut eumdem ad thronum Regium evectum, suum totius Ægypti declaraverit Vice-Regem, eique dixerit: *Uno tantum Regni solio te præcedam.* Moyses in Madian velut in exilio oberravit, *Negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei*; Ob defensum Hebræorum Regis furorem declinans, & fugiens, *moratus est in terra Madian omnino incognitus*; At vero quia filias Sacerdotis terræ illius à peregrinorum pastorum insultibus defenderat, loco retributionis in ejus domum benigne susceptus, atque cum una filiarum suarum conjugali vinculo copulatus fuit, Raab Gentilis erat & meretrix infamis, atque in civitate Jericho, quam divinæ Justitiæ fulmina in extremum exterminium redactura erant, morabatur; At vero quia cum propriæ vitæ periculo exploratoribus populi Israel hospitalitatem in domo sua exhibuit, jussu Josue Ducis, non solum ipsa sed & omnes domus suæ familiares præservati fuerunt, ipsa vero deinceps à Deo illuminata, relicto idololatriæ cultu ad veræ Religionis Hebraicæ professionem se recepit. Quia Gedeon jugum quod Madianitæ Hebræis imposuerant, excussit, memorabilem illam de eis reportando victoriam, omnes certatim summum ei obtulerunt principatum, dicentes: *Dominare nostri tu, & filius tuus, .. quia liberasti nos de manu Madian.* In Actibus Apostolorum legimus, quod media nocte Paulus & Silas orantes laudabant Deum; ex hoc autem laudum divinarum sancto exercitio, quia nimirum pro sua incarceratione & persecutione (quæ Sanctos communiter consequitur Deo gratias reddebant, factum est quod portæ carceris apertæ, non solum ipsi, sed & aliis concaptivis qui Cantica illa virorum Apostolicorum auribus ex-

Gen. 41. v. 40. Recensetur remunerata beneficio Joseph.

Hebr. 11. v. 24. Moyses.

Exod. c. v. 15.

Raab. Josue 6. v. 1.

Gedeonis.

Judic. 8. v. 10.

Act. 16. Paulo & Silæ orantibus & Deum laudantibus, aperitur porta carceris.

exceperant, liberum exitum indulserint. *Hoc igitur studeamus & nos facere*, inquit Divus Chrysostomus, *& aperiemus nobis non carcerem sed cælum.* Si enim in omnibus tam prosperis quam adversis eventibus Deo gratias egerimus, Deus nobis beneficiorum & favorum suorum æraria liberalissime pandet. Unde Sanctus Basilius ad hanc pro beneficiis receptis gratitudinem nos exhortans ait: *Ut pretiosum quoddam depositum, gratiarum actionem in anima tua custodias, & recipies tu quoque duplicem illius jucunditatem, reminiscere Apostolici dicti: In omnibus gratias agite.*

D. Chrys. ib.

S. Basil. de divit. & avar.

3. Porrò quod nomina eorum qui gratos se pro beneficiis exhibent in libro vitæ describantur, ut ego existimo, idipsum ex textu quodam Sancti Matthæi clare deduci posse videtur. Cum enim Salvator noster in regionem se recepisset Gerasenorum, duo illi occurrerunt Dæmoniaci. Quam eamdem Historiam SS. Marcus & Lucas describentes, unius dumtaxat meminerunt, quorsum autem hæc differentia, siquidem duo fuerunt? Hi ultimi duo Evangelistæ non negarunt plures fuisse inibi Dæmoniacos, sed unum dumtaxat reliquis insigniorem nominarunt: *Quem Regio ipsa maxime dolebat*, inquit Sanctus Augustinus, *& pro cujus salute populus satagebat de quo facti hujus fama preclarior flagravit.* Divus autem Chrysostomus hunc unum singulariter memoratum fuisse opinatur, eo quod à crudeliori Dæmonio, prout ex Evangelio eruitur, vexaretur. Alia vero opinio nostro favet proposito, hunc Dæmoniacum Salvatori gratum extitisse advertit, & ideo ex dæmoniaco in ministrum transiit Apostolicum, nam ab ipso Salvatore, ad tantum omni in loco miraculum deprædicandum ablegatus fuit, dicente Scriptura: *Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus; Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Jesus.* De altero autem Dæmoniaco nihil horum traditur, siquidem ne vel unicum gratitudinis verbum Christo reddidisse describitur, ita ut de ipso illud (quod Hugo Cardinalis de novem aliis leprosis erga benefactorem suum ingratis, qui ubi essent, Christus interrogavit, dicens: *Novem ubi sunt?* scribit) affirmari possit: *non ex ignorantia quærit, sed ingratos ignotos reputat.*

Matth. 8. v. 28.

Quia dæmoniacus liberatus Christo gratus fuit, elegit eum in suum ministrum.

S. Aug. l. 2. de mirab. S. Script. c. 24.

D. Chrys.

Luc 8. v. 38.

Ibid. v. 39.

Luc. 17. v. 18.

Hug. Card. ib.

4. Sanctus Bernardus illa Canticorum verba (*Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, interpretans ita subtiliter ad nostrum pariter intentum suum acuit calamum; inquiens: *Fælix anima quæ in Christi recumbit pectore & inter verbi brachia requiescit; Læva ejus sub capite meo & dextera illius amplexabitur me; non ait amplexatur, sed amplexabitur, ut noveris prioris gratiæ adeo non ingratam, ut secundam gratiarum actione prævenerit.* Quæ verba nos docent, ne in reddendo gratitudinis tributo, post recepta beneficia, tardi pigrique inveniamur: *disce in referendo gratiam non esse tardus, ut segnis disce ad singula dona gratias agere; Diligenter considera quæ tibi apponuntur, ut nulla videlicet Dei dona, nulla gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocra; non pusilla, denique jubemur colligere fragmenta, nec pereant, id est, nec minima oblivisci beneficia.* Quæ animo meo agitanti, Historia occurrit Patriarchæ Joseph, qui fratres suos quos proditores appellabat, mortificaturus, ut Benjamin in Ægyptum conducerent. Simeonem incarceravit; Sed cur obsecro non potius Ruben, utpote primogenitum, vinculis mancipavit? Quia nimirum memoriam abolere nolebat beneficii ab eo recepti, dum hic fratribus mortem Josepho intentantibus se opposuit, consuluitque ne sanguine fraterno manus suas conspurcarent, quin potius puerum in vicinam cisternam, postmodum in mancipium divendendum projicerent; quam circumstantiam his verbis insinuat Theodoretus: *Noverat animum ipsius Ruben, & probè sciebat quanta defensione pro eo usus esset apud fratres, & quantum laboravit pro salute.*

Cant. 8. v. 3.

S. Bern. ser. 51. in Cant. n. 5.

In reddenda gratiarum actione non debemus esse tardi.

Gen. 42. 24.

Cur Joseph in Ægypto non incarceraverit Ruben, sed Simeonem.

Theodoret. Q. 102. in Gen.

5. Alia quoque gratitudinis celeberrima in Historiis occurrunt exempla, quorum aliqua in præsenti pariter subjicere libet. Rusticus quidam Sancto Antonino Archiepiscopo Florentino Corbem obtulit fructibus plenam, non nescius quanta liberalitate Archipræsul pauperes ditaret; unde & ipse abundantem se remunerationem accepturum sperabat. Donum benigne suscepit Sanctus, loco que remunerationis ei dixit: *Retribuat tibi Deus.* Male itaque contentus discessit Donator, quod ut Sanctus Archiepiscopus intellexit, eum revocari jussit, ut suam illi gratitudinem flocci adeo à rustico æstimatam clare demonstraret. Dicta igitur verba in chartula describi jussit Sanctus, assumptaque bilance in una hujus parte chartulam, in altera vero corbem collocavit pomis refertam, moxque evidenter omnibus spectantibus pars illa ubi charta erat, quasi pondus gravissimum foret præponderavit pomis; tumque Sanctus ad rusticum conversus ait: *Ne me ingratitudinis argue, disce vel fere divina tuis munera præponderare.* Gratitudo enim pro beneficiis exhibita, donis præstitis æquivalet, imo etiam sæpe superior est quando nimirum gratitudo est ordinis superioris, id est, quando quis non habens onde benefactori retribuat, Deum rogat, ut retributionem in nomine suo faciat. P. Rho de Matthia Paulo Wagnero Societatis Jesu Sacerdote refert, quod pestilentia correptus supra modum doluerit, quod se iis qui cum evidenti propriæ salutis periculo ipsi inserviebant, gratum se exhibere non posset: Eosdem tamen consulatus fuerit dicendo, sed id facturum eo modo, quo id sibi facere permissum esset: *Itaque dimidiam bonorum suorum partem, quæ ex acerrimorum dolorum patientia sibi obventura speraret, se iis libentissime transcribere dixit.*

Vinc. Maynard. in vita S. Antonini.

Gratiarum actio, præpondera aliis muneribus præclarum hujus exemplum.

Rho. Hist. cis L. 4. c. 8. §. 5.

6. De Balduino Rege Jerosolymitano legitur, quod cum in prælio Admirato Turcarum capite victo uxorem ejus partui vicinam captivam accepisset, eidem de tentorio, lectu, omnibusque aliis necessariis prospexit, illique & toti familiæ ipsius omnia lautissime subministrando, & vestis loco propriam chlamydem cedendo, eamdem demũ læsam ad maritum suũ remiserit. Quia vero post aliquod temporis spatium idem Balduinus à Turcis victus, postquam se in Ramam fortalitium valde munitum, ad vitam salvandam se recepisset, nocturno tempore Admiratum clam accessit: *Qui plus accepti beneficii* (verba sunt Historiæ) *quam ob religionis diversitatem, odii, aut etiam prædæ, quam sperare posset, memor, periculi imminentis magnitudinem aperuit. postridie enim mane Turcas impetum facere in eam constituisse: Si se sequeretur, incolumem se servaturum esse promisit, & promissis reipsa satisfecit.*

Flor. Exempl. t. 4. c. 7. n. 32. §. 4.

Turcarum Admiratus vitam servavit Balduino Regi ex pura gratitudine accepti beneficii.

7. In expugnatione Castri Cronzoniæ, quod Galli Hispanis violenter eripuerant, Aomontius Marescallus Exercitus, omnibus, quos in exercitu habebat, militibus præcepit, ut omnes in castro repertos minutim truncarent; cumque omnes obvios in ore gladii interimerent, jamque castrum in omnibus locis sanguine manaret, sequens memorabile factum contigit: *Dum maxime ira militibus incalesceret, nec*

Stupendum gratitudinis exemplum qui se morti obtulit pro benefactore.

tam

tam pugna, sed strages esset, Angelus gregarius, Hispanum, qui se in latebras penetraverat, indeptus, jugulaturus protrahebat, cum subito agnitum bono animo esse jussit, non perituram. Aderant jam Manipulares Hispanumque ad eadem deposcebant; Absterrere Anglus, & si in deditio fieret, ferro se repulsurum: exorta inde rixa, & clamore invicem sublato, ad Anunciuom res tota defertur, qui accitum Anglum suo cum Hispano interrogat, quid ita jussa ducis intempestiva illa humanitate contempserit, facessat illico imperata, ne perire velit. Enimvero Anglus, moriturum se cum Hispano, si vitam illi conservare non posset, se profitetur. Agnovisse se hominem, à quo in Belgio pari humanitate olim fuisset conservatus; nolle so ingratum vivere, si illi moriendum sit, commori certum sibi esse, quando simul vivere non possent. Unde licet olim Poëta ita cecinerit: *Nulla fides pietasque, viris qui castra sequuntur*, idenque licet milites qui fidei & pietatis, multoque minus gratitudinis capaces esse censeantur, hæc tamen regula in hoc tam grato milite suam visa est habere exceptionem. Tandem vero Historia his verbis concluditur: *Aumontius supra gregarii fortunam, virtutem admiratus utrumque liberam abire permisit, & mutuo frui beneficio, factum laudans; ut raris grati animi exemplis olim inserendum.*

Eccli. 12. v. 2. Justo benefaciens retributione non carebit.

8 Ecclasiasticus inquit: *Benefac justo & invenies retributionem magnam, etsi non ab ipso, certè à Domino.* Bene autem hoc de justo dicit, nam & Cicero hanc bonorum præ malis conditionem esse dicit, quod beneficia accepta grata mente recolant, & ideo ait: *Melius apud bonos beneficium collocari puto.* Sic quoque in terram fertilem, post adhibitos ligones, aratra, & alias terræ consuetas culturas, libenter unusquisque semen suum spargit; ob copiosiorem quem inde sperat habere fructum; Unde Scriptura ait: *Seminate vobis in justitia*, Ubi Hebræus legit *ad justitiam*: Et Sapiens de homine justo inquit: *Qui justus est tribuet, & non cessabit*; Et quidem si hæc virtus gratitudinis etiam in hominibus mundi torrentem sequentibus invenitur, quanto magis invenietur in viris timoratis & perfectis. Pius Quintus Bergomi Inquisitor hæreticæ pravitatis existens, dum ob Episcopum quemdam in fide suspectum, ideoque inquisitioni subjectum, cujus per illum detegeretur, graves ab eo persecutiones sustineret, Mediolanum fugiens, in itinere in domum pauperis cujusdam rustici se recepit, à quo magna cum charitate tractatus fuit. Accidit autem quod cum eodem die, quo solemni cum pompa ad capiendam Papatus sui possessionem, ad S. Joannem in Laterano deferebatur, suos in confertam multitudinem direxisset oculos, inter cæteros hunc quoque rusticum conspexerit, qui verisimiliter, ut communis hujus totius Christianismi lætitiæ participem se redderet, Romam properarat; Dicit autem Historia: Quod illum subito agnoverit, atque ad se accersiri fecerit, duas quoque quas habebat filias dotarit, unicuique illarum pro dote mille scuta attribuendo, ipsi vero rustico quingenta est impertitus. Idem quoque Pontifex quia Sixtum quintum ad Cardinalatum promoverat, magnam quoque ab hoc ad Pontificatum sublimato gratitudinem post mortem accepit: *Nam Pio sepulchri molem amplam & rerum ab ipso gestarum sigillis è pario marmore & majoribus virtutum ipsiusque ad vivum expressa statua, undique ornatum struxit. Exemplum secutus Paulus Clementis statuam & titulos ac monumenta rerum gestarum spirantia à marmore, sepulchro circumposuit.* Tandemque Historicus talibus seriem verbis concludit: *Itaque quamvis & ipsi sibi sepulchrales ibi statuerint moles ut in suis aliquantulum in aliorum multo magis sepulchris vivunt, æterna grati animi commendatione laudatur.* Quia nimirum DEO & hominibus grati existunt, quicumque virtuti & perfectioni acquirendæ student. Id quod ex subjecto clarius manifestabitur exemplo.

Cicer. l. 2. de offic.

Osea c. 12.

Prov. 21. v. 26.

Rho. ib. §. 3. Insigne exemplum Pii Quinti circa benefactorem.

Item Sixti Quinti.

9. Beatus Borgia, ut in eodem traditur libro, cum suis vice quadam ab Archiepiscopo Toletano liberalissimè exceptus: *Sensit hospitem suam, ut humanitatis laude clarissimus esset, fœdis nihilominus vitiis obumbrari, non sine civium offensione*, cum igitur Sanctus vir æquivalentem tantæ liberalitati monetam adinvenire non posset, temporalem manum immisit in alterius cujusdam pretiosissimæ solutionis gazophylacium. *Quamobrem sociis edixit*, inquit prædictus Auctor, *ut se in preces darent quam accuratissimas, proque hospitis sui salute apta manu DEUM exorarent; hanc sibi optimam gratiæ referendæ rationem videri. Nec diu illi paruerunt praeunti Francisco, cum Archiepiscopus aliam sibi dari mentem, novosque sensus pectus sibi percellere admiratus, hospitum beneficio mores induit non pœnitendos.*

Rho ib. §. 3. Quomodo B. Borgias recompensaverit beneficium hospitalitatis.

10. Alfonsus Valentinus Ordinis Prædicatorum cum sæpe domum transiret cujusdam Sacerdotis à quo sæpius in hospitium receptus erat, semper animæ ejusdem memor, quoties dictas ædes transiret, aliquot pro ejusdem suffragio preces recitare solebat: Et, ut citatus narrat Author: *Ab hac ille ratione non antea destitit, quam homini bene esse divinitus admonitus, sua ope non amplius intellexit indigere.*

P. Rho. ib. §. 9. Item Alfonsus Valentinus.

11. De S. Theresia conforme ad doctrinam Evangelicam traditur factum, siquidem Christus ait, quod qui vel unicum aquæ frigidæ calicem ex motivo charitatis alteri sitienti propinaret, ut in principio probavimus, sua non destituendus mercede. Igitur ut ad intentum deveniamus: *Cum sancta huic Virgini in via æstuanti obvius viator frigidam aquam dedisset ingentem sane retulit mercedem, nam per aliquot annos pro ejus salute supplicaturam se Deo, recepit, præstititque cum fide. Hoc uno Theresia facto vel in hac vita Christi Domini oraculum laudatum est, qui frigida aqua calici mercedem minime defuturam pronunciavit.*

S. Theresiæ gratitudo pro haustu aquæ frigidæ.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Beneficiorum divinorum recognitio & gratitudo, legis divinæ observantiæ, perfectioni & charitati cooperatur; modo cum corde puro & mundo tributum hoc exsolvamus.

THEMA.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem. Psal. 118. v. 112.

1. Regius Propheta David, vir secundum cor Dei existens & de quo præsumi non potest, quod in Divinæ legis servitio ob solum æternæ retributionis emolumentum se exercuerit; hic inquam in hoc eodem Psalmo sequentem ad Deum dirigit petitionem, inquiens: *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam*; At vero dari ne poterit major avaritia, aut lucrosior usura, quam si quis gloriam Paradisi, pro observantia præceptorum, alias

Ps. 118. 36. Divinorum beneficiorum

recordatio seria, stimulos addit ad observantiam mandatorum DEI.

Psal. 18. v. 8. 9.

alias tot titulis debita & conveniente stipuletur? *Lex Domini immaculata convertens animas*, inquit David, *testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis, Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum*; ac proinde licet hujus legis adimpletionem æterna non sequeretur remuneratio, nihilominus hæc lex ex semetipsa adimpleri meretur, meretur quoque Deus qui illam ordinavit, licet nullam, pro illius adimpletione duceret retributionem; nimis viles sunt illi, qui ob solum lucrum Deo obediunt, ac proinde credibile non est Davidem, qui eden generoso spiritu regebatur ab his motivis ad observendam legem se induci permisisse: Quin potius ut bene operaretur, oculum suum ad beneficia à liberalissima Dei manu recepta directum habuit (siquidem semper hæc verba: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* in corde suo ruminavit) ac proinde aliud quo se gratum exhiberet, minime inveniens, pro acceptorum beneficiorum retributione, exactam ei præceptorum divinorum observantiam obtulit, dicens: *Inclinavi cor meum &c.* ex qua Davidis protestatione deducitur, quod divinorum beneficiorum seria recordatio, ingens sit ad divinæ legis observantiam stimulus, & pariter frænum quo ab ejus prævaricatione abarcemur. Optimè igitur monet D. Chrysostomus inquiens: *DEO semper gratias agamus, est enim prorsus absurdum nos opere quidem ipse beneficiis ejus quotidie perfruentes, gratias ei nec sermone persolvere, & hoc cum nobis rursus prosit ipsa confessio; neque enim ille alicujus nostri eget; sed nos omnium quæ illius sunt indigemus, siquidem gratiarum actio illi quidem nil omnino addit, nos autem magis illi familiares facit*; Ex quibus verbis colligitur, quod maximum lucrum, quod ab hac beneficiorum grata memoria nobis provenit, sit divinorum præceptorum adimpletio; unde idem sequens format argumentum: *Si enim nos hominum beneficia recordantes vehementius eorum amore succendimur, multo magis beneficiorum in nos DEI memores, studiosiores erimus ad illius mandata servanda*; idcirco *Apostolus ait: Et grati estote; optima quippe beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum & perpetua gratiarum actio.*

Ps. 115. v. 12.

Ps. 118. 112.

Et frænum quo abarcemur ab illorum prævaricatione.

D. Chrys. h. 22. *in* 5. *Matth.*

Exod. 32. v. 19.

2. Reflexistisne vos aliquando ad illam in Exodo cap. 32. conscriptam historiam, quando scilicet Moyses duas legis tabulas digito Dei in monte Sinai conscriptas ad populum Dei electum detulit? hæ utique tabulæ, ex omnium opinione, videri poterant mereri ut æternæ & incorruptibiles essent, & ut veluti inæstimabilis quidam thesaurus ad perpetuam conservarentur memoriam, eo quod characteres illi ipsiusmet Dei digito iisdem impressi essent; & tamen quis est, qui nesciat, Moysen ardenti zelo suo extimulatum, postquam populum idololatrare cognovisset ad montis radices easdem confregisse? Idem vero Moyses duas alias postea tabulas confecit, eamdē legem continentes, à Deo tamen minime scriptas, quæ prorsus illæsæ ab ipso conservatæ fuerunt. *Præcide tibi duas tabulas lapideas instar priorum*; mira profecto res, tabulæ Moysis artifice factæ intactæ permanent, aliæ vero digito DEI conscriptæ rumpuntur! merito indagandum est hujus differentiæ mysterium. Sanctus Ambrosius hanc illius causam facile, respondet, quia secundæ tabulæ receptæ fuerunt cum cantico, cum gratiarum actione, commemorando maxima Altissimi beneficia; non vero item primæ; unde ait: *Legis tabulæ priusquam cantico firmarentur, per in*dignationem *Moysis fracta & comminuta sunt, ubi vero tali signaculo consecrata sunt, humana locum ira non habuit, quia sanctificatio eam sacra suavitatis exclusit.* Quod si igitur legem Dei conservare, divinisque præceptis ejus obedire velimus, ecce tibi modum: reducantur ad memoriam gratiæ & beneficia quæ cœlestis Benefactoris nostri liberalitas nobis communicavit, sic enim *beneficiorum in nos DEI memores, studiosiores erimus ad illius mandata servanda.*

Ratio quare secundæ tabulæ legis à Moyse conscriptæ, conservatæ fuerint, & illæ digito Dei conscriptæ, confractæ fuerint.

Exod. 34. v. 1.

S. Ambr. præf. in Ps. 1. n. 5.

3. Quamnam existimatis esse causam, quod faciliter adeo perversis appetitibus nostris fræna laxamus? audite Jeremiam ad hoc respondentem: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde*, nullus qui oculum multoque minus mentem & memoriam, ad beneficentiam divinam, continuo in beneficium nostrum adeo prodigam intentam habeat; & hinc fit, quod conscientia omni culparum genere sine metu contaminetur. Vultisne scire, quisnam conscientiam puram & mundam retineat? is nimirum qui gratias à DEO receptas in corde suo jugiter commemorat. Vultisne hujus evidens exemplum? Ne Davidem prætereamus, considerandum, quod hic ex industria nocte dieque immensa bona, quibus anima ejus à DEO cumulata fuerat, per ferventem orationem fuerit meditatus, unde ait: *Cogitavi dies antiquos: ... meditatus sum nocte cum corde meo, id est*, ut Genebrardus exponit, *præterita tempora & ea quæ olim DEUS beneficia præstitit*, nimirum quod a pecorum custodia abreptus, ad regnum sublimatus fuerit, à tot periculis evaserit, totque gloriosas victorias ab hostibus suis retulerit; At vero quidnam ex hac consideratione consecutum fuit? exactissimum nimirum conscientiæ examen: *Exercitabar*, inquit, *& scopebam spiritum meum*; Id quod cum præcitatis verbis: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem* optime convenit, nam ut Divus Chrysostomus in alia quadam Homilia super Genesin inquit: *Dum nos non videmur indigni ejus beneficiis, statim vitam egregiam instituemus, & malitia periculum effugiemus: Beneficiorum enim memoria idonea nobis est magistra ad vitam virtute præditam.*

Jerem. 12. v. 11.

Qui Deo jugiter gratias agit, retinet conscientiam mundam.

Ps. 76. v. 6.

Genebrard. ibid.

Ps. 76 v. 7.

Ps. 118 112.

D. Chrys. h. 10. *in Gen.*

4. Quodnam existimas in eo latere mysterium, quod increata Sapientia, quando in principio, ut diximus, Decalogi præcepta populo suo Israël præscribere voluit, dixerit: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxit te de terra Ægypti, & de domo servitutis?* Quo fine ante legum sanctionem, eximium hoc illis beneficium in memoriam revocavit? *Quorsum hæc Domine Deus?* interrogat Oleester, *vide Legislatoris prudentiam. Solent collata beneficia hominem retinere, ne benefactorem offendat, & libertas ad memoriam revocata, servum quasi cogere ad obedientiam, ideo Dominus hæc duo præmittit ante legem; ut Judæos invitaret ad suarum legum observantiam.* Memorari semper meretur illa adeo generosa & heroica à Josepho impudicæ illi fœminæ data repulsa, dum ait: *Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Cum enim quotidie ad adulterinos ab ea sollicitaretur concubitus, quæ domina ipsius erat, in cujusque habebat Dominium, utpote servum ipsius & mancipium, idque dum adhuc in pulcherrimo erat annorum flore constitutus, quo tempore sanguis bullire, & stimuli carnales vehementiores esse solent; Item quando multis erat bonis temporalibus locuples, quo tempore *prodiit quasi ex adipe ini-*

In initio decalogi Deus Judæis in memoriam revocavit beneficia sua.

Exod. 20. v. 2.

Oleaster. ib.

Gen. 39. v. 9.

Joseph ob beneficia Domino suo accepta, recusavit Dominæ suæ stuprum.

Ps. 72. v. 7

iniquitas, qua ratione se lascivis adulteræ illecebris minime consentire posse dicebat : *Quomodo ergo possum?* maxime cum juvenis esset raræ pulchritudinis, & extra omnium hominum oculos inter quatuor parietes solus cum sole constitutus, quæ duo magnum addere solent ad libidinem incentivum. Pro resolutione observandum est illud Ly *ergo*, hoc enim ad præmissas antecedentes relationem habet : Joseph enim Domini sui erga ipsum confidentiam considerans, qui ipsum tamquam amicum, & Dominum, non vero tamquam servum tractabat, inquit : *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ uxor ejus es* : Ex quibus præmissis hanc infert consequentiam : *Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in DEUM meum.* *Pulchra ratio*, inquit Sanctus Ambrosius, *quod nec beneficiis Domini deberet esse ingratus* : Eodem igitur modo quisquis sibi ex industria innumera quibus à DEO affectus est beneficiis serio in memoriam revocat, in ejus offensam amari numquam poterit.

Gen. 39. v. 9. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 9. — Ibid. — S. Ambr. l. de Jos. c. 2.

5. Quemnam obsecro modum Noë in perversis illis sæculis observavit, in quibus *omnis caro corruperat viam suam*, & ne quidem palmus terræ à sorde immunis reperiri poterat, quem inquam servavit modum, ut in illo mundi perversi torrente constitutus vitam duceret irreprehensibilem & ad quingentesimum usque vitæ annum cælibem? in hac enim ætate & non prius illum proles habuisse constat, cum tamen antea æternæ veritatis testimonio ei dictum fuerit : *Te vidi justum coram me in generatione hac*; subjungit Divus Chrysostomus: *Qua tam mala, quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præ se fert.* Scirene ergo cupitis quo fræno se coercuerit, ne in commune barathrum præceps rueret? hac unica scilicet virtute gratitudinis; Ei namque dictum est *te solum inveni gratum.*

Noë solus inventus fuit justus propter gratitudinem animi. — Gen. 7. v. 1. — D. Chrys. h. 24. in Gen.

6. David longo tempore publico in adulterio magno cum scandalo subditorum insorduerat; at vero observastisne eliquendo modum, quo Nathan Propheta instinctu superiori afflatus usus est, ut illum ex turpi hoc luto erueret? Alium non adhibuit modum, quam quod immensa quibus à DEO locupleratus fuerat beneficia, sigillatim ob oculos poneret, dicendo : *Hæc dicit Dominus DEUS Israel : Ego unxi te in Regem super Israel, & ego erui te de manu Saul, Et dedi tibi domum Domini tui, & uxores Domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel, & Juda, & si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora; Quare ergo contempsisti verbum Domini ut faceres malum in conspectu meo?* quæ divinæ erga ipsum liberalitatis commemoratio, tantum in Davide facere prævaluit, ut à turpi vita sua resipiscens, ingenue confessus dixerit : *Peccavi Domino*; quam confusionem secuta est pœnitentia adeo rigide, quæ ipsum ad componendos suos Psalmos pœnitentiales adegit, vitamque adeo sanctam ducere cœpit, ut in veritate dicere potuerit : *Perambulam in innocentia cordis mei in medio domus meæ.* Eodem pariter modo diu ante Nathan usus fuerat Samuel ad exprobrandum Sauli, quam contra Deum exercebat inobedientiam, ut ipsum ad resipiscentiam provocaret : *Nonne*, inquit, *cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in Regem super Israel, &c.* *Quare ergo non audisti vocem Domini, sed fecisti malum in oculis Domini?*

Nathan induxit Davidem ad pœnitentiam, recensitis beneficiis Dei, illi præstitis. — 2 Reg. 12. v. 7. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 9. — Ps. 100. v. 2. — 1 Reg. 15. v. 17. — Ibid. v. 19.

7. Imaginemini vobis hominem qui mutus sit, manibusque & brachiis destitutus, cui expertus quidam Chirurgus, loquelam perfectam manusque & brachia expedita restituat, putatisne fieri posse, ut vir ille adeo sit ingratus & temerarius, ut linguam suam ad promenda improperia adversus eum laxat, qui illum ex muto loquentem fecit, vel quod brachia & manus extenderet ad mortaliter percutiendum & vulnerandum illum, qui manibus & brachiis calorem, vigorem, & motum pristinum restituit? quot quotidie nascuntur muti? quot claudi? quibus, si DEUM illis usum linguæ, manibusque & brachiis motum & vigorem subministrasse, in mentem veniret, utique in blasphemias, aliaque verba turpia numquam prorumperent, multo minus in opera talia quibus DEUM benefactorem suum enormiter offenderent : *Certum est fratres charissimi*, inquit S. Augustinus, *quod si semper beneficia DEI nostri quæ nobis nullis præcedentibus meritis nostris collata sunt, assiduè cogitamus, peccata nostra nobis non dominantur, aut si forte subrepserint, cito per pœnitentiam corriguntur.* Rupertus Abbas ad discursum quem Nathan cum Davide habuit (cujus paulò ante meminii) se reflectens, inquit : *Taliter præloquendo mollire studuit, & efficere tenerum cor, ut melius & profundius vulnerare posset, protinus inferendo : Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* nimirum per divinæ beneficentiæ memoriam lucrari illum satagebat.

Ibid. v. 19. — Hoc ipsum declaratur insigni similitud. — S. Aug. ser. 67. de temp. — Rup. Abb. l. 3. inc. 4. Mich.

8. *Ad faciendas justificationes tuas.* Ubi Sanctus Hieronymus legit *justitias tuas*, Hugo Cardinalis pro Ly *justificationes* legit *opera bona.* Gratitudo enim & gratiarum retributio easdem gratias, Deique benevolentiam & amicitiam in nobis confirmat. Quis umquam inter omnes alias creaturas inæstimabilioribus gratiarum thesauris locupletatus fuit, sanctissima & magna DEI matre? hæc autem in laudes, cantica & gratiarum actiones subito prorupit, scitisne vero causam cur id fecerit? inquit Divus Chrysologus : *Quia*, inquit, *devotus animus in fulis beneficiorum crescit ad obsequium, augetur ad gratiam.* Salmeron super illa verba Apostoli ad Philippenses : *Gratias ago DEO meo*, sequentem de censu sumptam adducit similitudinem: *Est autem gratiarum actio census*, inquit, *quem Deus præcipuè a nobis exigit, non quod ipse sui causa humanis laudibus delectetur, sed ut per hanc viam nosipsi excitemur ad consecrandam nostram salutem, nam gratias agendo, testamur nos omnia quibus utimur è manu DEI accepisse.* Est igitur gratiarum actio stimulus ad bonum, est & frænum ad declinanda peccata. Unde Deus per Isaiam tributum laudum & gratiarum, quod à nobis requirebat, fræni loco futurum esse dicit, quo indomitus effrenis appetitus nostri equus coerceatur, ne in præcipitium nos pertorbet : *Laude mea*, inquit, *infrænabo te ne intereas.*

Ps. 118. 112. — S. Hier. ib. — Hug. Card. ib. — Gratitudo confirmat & auget beneficia DEI in nobis. — D. Chrys. ser. 142. — Philip. 1. v. 4. — Salmer. disp. 2. ad Philip. 1. c. 1. — Is. 48. v. 9.

9. Energumenus à quo Salvator noster in regione Geresenorum Dæmonem expulerat, eumdem ut se in sequacium suorum numerum admitteret, rogavit; cui Salvator respondit : *Redi in domum tuam & narra quanta tibi fecit DEUS; & abiit per universam civitatem, prædicans, quanta ille fecisset Jesus.* Sed obsecro cur hunc hominem in suam sequelam nequaquam admisit; cur illi ad suum collegium

Luc. 8. v. 39. — Cur Christus virum illum, quem à dæmone

liberaverat, in suam sequelam admittere recusaverat.

legium veniendi aditum præclusit, quo minus non tam pedum suorum, quam admirabilium exemplorum vestigia imitari posset? nimirum causam hujus hanc fuisse existimo, ut illum tanto efficacius à dæmone præservaret, ne aditum in ejus animam, sicuti antea in corpus suum, habere posset; cœlestis namque Magister noster probè sciebat, quod gratiarum actio & laudum tributum DEO exolutum nos à communis inimici insidiis & insultibus efficaciter conservet; unde Divus Chrysostomus postquam dixisset: *Lætitia afficit gratiarum actio*, subjungit; *Hoc diabolo lethale vulnus infligit; hoc reddit animam studio Sapientiæ præditam*. Ideo Samaritanus ille, qui pro recepta sanitate gratias acturus ad Christum rediit, hac via ut Titus Bostrensis advertit, ab omni relapsu securum se fore existimavit: *Gratiam agnovit*, inquit Bostrensis, *& gratiarum retulit actiones, sanitatem stabiliens, ne forte per ingratitudinem recidivum patiatur*. Divus Chrysostomus quoque gratitudinem efficacem ad virtutes & perfectionem stimulum esse considerat, inquiens: *Memoria beneficiorum DEI sufficiens est, quæ ad virtutum labores nos adhortetur & præparet*. Sicut enim certum est quod amor & charitas radix sit omnis spiritualis vitæ, omnis perfectionis, omnisque profectus, ita quoque ex mente Sancti Thomæ de Villa Nova certum est, hanc accendi per viam gratitudinis & reminiscentiæ divinorum beneficiorum; unde gratitudinem vocat *Beneficiorum DEI in nos continuam retractionem*. Rupertus Abbas pariter de hac gratitudine ita scribit: *Gratiarum actio est divinis beneficiis respondens digna retributio, tanta videlicet, ut ei nihil ad perfectionem desit, vel qua major esse non possit. Gratiarum inquam actio est digna retributio respondens beneficiis DEI charitas, quam majorem nemo habet aut habere potest, ut animam suam ponat pro amicis suis*. Clarius vero Sanctus Augustinus in libro *de diligendo DEO* ita scribit: *Ad DEI dilectionem in nobis excipiendam, nutriendam & augendam, nihil ita valet, sicut beneficiorum ejus frequens & diligens retordatio vel consideratio*.

D. Chrys. in Ps. 9. — Luc. 17. — Titus Bostr. in Catena. — D. Chrys. h. 27. in Gen. — S. Thom. de Villa nova Conc. 3. in Dom. 17. post Pent. — Rup. Abb. l. 6. de glorif. Trinit. c. 11. — S. Aug. l. de diligendo DEO c. 2. T. 9.

Qualis conditio requiratur ad perfectam gratiarum actionem.

10. Porro ad hoc ut tributum hoc laudum & gratiarum actio DEO grata sit, sequens conditio necessario requiritur, scilicet ut linguæ & voci cor purum & mundum conjungatur. Unde Divus Chrysostomus super illa verba Psalmi: *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum*, ita scribit: *Vides quomodo ante verba, requirit gratiarum actionem, quæ fit per vitam & bona opera? non sufficit enim verbis solum gratias agere, nisi etiam factorum virtus concurrat, nam laus ejus in Ecclesia Sanctorum*. Et in Psalmum 49. ait: *Ita vivas, ut Dominus tuus glorificetur*, juxta illa Christi verba: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum. Sit vita tua ejusmodi, ut tuus laudetur ac celebretur Dominus, & perfectum obtulisti sacrificium*. Idem quoque in Psalmum 112. ita scribit: *Oportet vitam hujus recte instituentem hymnos DEI canere, non est enim pulchra laus in ore peccatoris; secundo non verbis solum, sed etiam factis laudare oportet, & hanc laudem DEUS maxime requirit*. Idem quoque Sanctus Doctor Psalmistam Psalmum illum ab his verbis ordiri observat: *Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis, laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus*: Cujus hanc assignat rationem: *Ideo cum præcipis laudes offerre, incipit à superioribus potestatibus, sic dicens: Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis, oportet enim ita Angelum fieri, & ita laudare. Ne ergo hanc laudem rem esse levem existimemus, sed ante os nostrum, vita nostra ipsum sonet, atque ante linguam conversatio clamet, ita etiam vel tacenter DEUM laudare possumus*.

Ps. 149. 1. — D. Chrys. ib. — D. Chrys. in Ps. 49. — Matth. 5. 14. — D. Chrys. in Ps. 112. — Ps. 148. v. 2. — D. Chrys. ib.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Varia variorum animalium erga communem Creatorem, aliosque benefactores consideratur gratitudo, quæ nos ad eamdem virtutem impellere debet.

THEMA.

Profectus est autem Tobias & canis secutus est eum. Tob. 6. v. 1.

A Cane Tobiæ & aliorum animalium docemur grati esse benefactoribus.

1. Quando Tobias junior in Rages profecturus erat, unus ex septem Angelis supremæ Majestati, *quam adorant Dominationes, tremunt Potestates*, assistentibus à throno DEI in terram se recipit, ut ducis loco huic viatori servire posset, nimirum Raphaël Archangelus; at vero quod valde mirandum est, Spiritus Sanctus qui sacram hanc historiam tamquam primus illius Author conscripsit, canem quoque ambos hosce viatores comitatum fuisse refert: *Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum*; quam obsecro Spiritus Sanctus necessitatem habebat, ut sublimem Sacræ Scripturæ calamum ad recensendam hanc adeo vilem & exigui momenti circumstantiam dimitteret? Respondet Sanctus Ambrosius: *Talis canis viator & comes Angeli est, quem Raphael in libro Prophetico non otiosè sibi, & Tobiæ adjungendum putavit, quando perexit ut Asmodæum fugaret. Memor is enim affectus gratia pellitur dæmonium. Muta itaque specie bestia Sanctus Raphael Angelus, Tobiæ juvenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebat affectu. Quis enim non erubescat, gratiam bene de se merentibus non referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati? illæ impertita alimonia servant memoriam, tu non servas salutis accepta?* DEUS igitur in hac gratitudinis virtute multorum animalium exemplo docere nos voluit, ut erga Creatorem & Benefactorem nostrum grati simus; sic enim Junior Tobias ex eo quod à cane fuodidicit multum profecit, adeo nimirum, ut quemadmodum videri potest in libro Tobiæ cap. 12. erga Deum & Archangelum comitem se in fine itineris gratissimū & benevolentissimum exhibuerit.

S. Ambr. l. 6. Hexam. c. 4. — Tob. 12.

2. P. Granatensis in introductione ad symbolum de canis proprietatibus prolixè discurrit, quibus hoc inter alia propriissimum est, ut per fidelitatem, suam erga Dominum gratitudinem animose demonstret, in cujus beneficium vitam suam sæpe mortis periculo generosè exponit, ut modicum panis frustulum, vel os sibi à Domino porrectum retribuat; Idem quoque de quadam nobilissima & virtuosissima Domina, illam sæpe fassam fuisse refert, catellum sibi blandientem magnam sæpe sibi peperisse confusionem, dum recogitabat, quod Deo placere cum tanta sollicitudine nunime quæreret, quemadmodum bestiola illa suam sibi gratiam per quotidiana blandimenta conciliare

Lud. Gran. symb. p. 1. c. 14. — Granat. ib.

Fidelitas est proprietas canis.

S. Basil. h. 4. in Hex.

ciliare ambiebat. Sanctus Basilius quoq; in suo Hexameron laudabilem facti canis commemorationem, inquiens: *Memoria vero beneficiorum animantis hujusce, gratiaque reddenda, quem ingratum beneficiorumque immemorem, non pudore ac dedecore asperserit? jam quidem & interfectis à latrone in solitudine Dominus complures à cadaveribus canes non recessisse, sed ibidem expirasse memoria traditur. Nonnullos etiam cæde adhuc recente, duces illis fuisse, qui latrones inquisierunt & ad pœnam maleficos rapi fecerunt.*

Bos & asinus grati sunt alentibus illos.
Isai. c. 1. v. 3

3. Verumtamen quidem est, quod asinus communiter pro stoliditatis symbolo accipi soleat, verumtamen stolida hæc bestia erga eum, cui se debitorem recognoscit, semper se gratum exhibet, ideoque eum in Isaia Spiritus Sanctus laudavit, inquiens: *Cognovit asinus præsepe Domini sui*, quia nimirum cuicumque Domini sui verbo auditum præbet, ejusque nutibus obtemperat. *Si curatorem inspexerit*, inquit Gallenus, *hominem agnoscit, micat auribus & caudam quatit, & lascivit cum aspexerit, utique indicans se familiarem agnoscere.* Unde & in hyemis rigore maxime, quando inclementes aquilones Filium Dei in Bethlehem nudum emacerabant; hoc jumentum eum suo flatu quantum potuit, calefacere studuit. Unde nec defuerunt aliqui sentientes, Redemptorem nostrum hanc ob causam dictum animal in solemni palmarum triumpho, inque pompa illa regia adhibere voluisse; quia nimirum ut Textus sacer inquit: *Ecce Rex tuus venit, sedens super asinam & pullum.* Iterum juxta præsepe bovem Dei Filius adhibere voluit, inter omnia animalia cætera; utique non absque mysterio, siquidem incarnata illa Sapientia omnia ordinatè, & nihil casualiter ordinat; ecce igitur vobis rationem: Bos, dum juvenis est, quantumvis taurus ferox sit, & indomitus, sub jugo nihilominus mansuescit suumque agnoscit bubulcum, Domino suo se alenti atque defatiganti obedit, laborat, se subjuganti accommodat, vadit, redit, onus portat, indefessè desudat, idque totum in pasculi sibi subministrati retributionem, ita ut merito Isaias exclamavit: *Cognovit bos Possessorem suum & asinus præsepe Domini sui. Mira res* (vociferatur Tho. de Vilia Nov. quando de his animalibus in præsepio Bethlehemitico repertis tractat) *& cui similis à sæculo non est audita. Agnoscunt supernaturali instinctu Creatorem suum irrationales bestiæ, genua flectunt bruta; & insuetis naturæ motibus reverentiam exhibent Conditori, rudis alioquin asina, coram illo trepidat reverenter, & quia eloquio nescit, mugitu bos divinam personat laudem. Prosternitur brutum factori suo, quod facturus est rationalis homo? DEUS pro homine homo factus est; brutum prosternitur, jumentum adorat, & non sua beneficia recognoscens stabit homo?* Quam bestiarum ingenuitatem ipse quoque Seneca his delineat verbis, inquiens: *Officia etiam feræ sentiunt, nec ullum tam immansuetum animal est, quod non cura mitiget & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impunè tractantur, elephantorum feritatem usque in servile obsequium demeretur cibus.*

In stabulo Bethlehemitico agnoverunt & foverunt halitu suo frigidum Dominum suum.
Isa. c. 1. v. 3.
S. Tho. de Vill. in die Nativ. Conc. 2.
Senec. l. 1. de Benefic. c. 3.

P. Cæsar. Franciotti l. 2. de corpor. Luca.
Lupi non dilacerant oves illius loci, ubi S. Pellegrinus sepultus est.

4. Pater Cæsar Franciotti in lib. de corporibus Sanctis, quæ Luca civitas veneratur in vita Sancti Pellegrini tradit, quod cum multo tempore Sanctus hic in Alpibus Garfanienfibus in pœnitentia demoratus fuisset, ubi & postmodum in ejus honorem Ecclesia & hospitale extructum fuit, sequens etiam temporibus nostris continuo miraculum experiantur incolæ; scilicet quod greges & armenta ad dictam domum spectantia, numquam à lupis aliisque feris offendantur; ita ut si quatuor aut decem v.gr. dicti hospitalis oves cum aliis decem commixtæ pascerentur, hæ ultimæ decem devorentur à lupis reliquis illæsis permanentibus, id quod miraculum Sanctus hic constanter operari existimatur, ut erecto in honorem suum templo & hospitali per gratitudinem continuam correspondeat. Aliud quoque factum memorabile eidem huic subserviens proposito in hunc sensum narrat Aolus Gellius. Androdus à Domino suo profugus inque spelunca latitans, è leonis cujusdam pede spinam eruit, qui suo gratificaturus medico, cum per tres solidos annos aluit quotidianis suis prædis; sed miser profugus tandem in manus Domini iterum incidens, Romæ in Amphitheatro Circi Maximi ad feras condemnatus fuit. Igitur Leo ille, qui ipsum tot paverat annis, & ipse captus ut reum devoraret è caverna emissus fuit, qui cum benefactorem suum agnosceret, illi obvius, sua ei cauda adblandiri cœpit quasi exultans, quod hac io occasione debitam posset retribuere charitatem, bestiam igitur ut agnovit Androdus & hic eam amplexari non destitit: Quæ cum omnia magiæ attribuerentur, alia subito fera in medium excurrere permissa fuit; cui Leo ille constanter se opposuit impetumque repressit, in defensionem Androdi eam lacerans & discerpens. Quod cum obstupescerent omnes, servusque Cæsari historiam narrasset, ab eodem liberatus cunctisque petentibus dimissus & pœna solutus fuit, Leoque, ei suffragiis populi donatus: Quem per varia loca circumducens sese ditavit omnesque in admirationem rapuit, tantam hujus bestiæ obstupescentes gratitudinem. Quæ similiaque considerans Nazianzenus ita in nos ingratos invehitur: *An vero nos non pudebit, cum tot tantaque ab eo partim acceperimus partim speremus ne hoc quidem unum ipsi conferre, nimirum benignitatem & humanitatem? An cum ille nos a feris disjunxerit, solosque ex omnibus iis, quæ in terra sunt, ratione ornaverit, ipsi contra nosmetipsos efferabimus?*

Aulus Gellius l. 5. c. 14.
Stupenda gratitudo Leonis, conservantis vitam benefactoris sui.
Nazianz. orat. 16.

Gratitudo Leænæ.
Ruffin. l. 2. Hist. Eccl. cap. 4.

5. De Sancto Macario pariter tradit Rufinus, cum quemdam cellæ suæ vicinam habuisse Leænam quæ partus suos cæcos ad Sanctum detulit, qui ejus, postmodum orationibus luce oculorum donati fuit; quæ benefactori gratiam retributura: *Paulo post cum catulis suis regrediens pelles ovium lanatas plurimas, velut munus pro suscepta gratia ad eum desert, mortis oris enectas, ante fores ejus depositis abscedit.*

Ælian. l. 2. c. 6.
Delphini.

6. De Delphino hominis amantissimo Leonides refert, se unum ex iis vidisse, qui dum parvulus esset, à duobus conjugibus una cum filio suo, cui idem Delphini nomen imposuerunt, enutritus esset adeo arctam animal illud cum hoc puero familiaritatem iniërit, ut dum ab illo vocaretur, licet in medio mari cum aliis luderet piscibus, subito ad ripam accurrere assueverit; suisque benefactoribus adeo gratum se exhibuit, ut factus paulatim major, ex præda, quam in mari nactus fuerat, sumpto sibi inde necessario nutrimento, reliquam illius partem illis attulerit.

Aspidis.
Plin. l. 10. c. 74.

7. Sed quid dicemus si etiam illa animalia quæ numquam cicurari potuerunt, qualia serpentes sunt gratos suis benefactoribus fuisse audierimus? Plinius inquit: *De aspide miraculum Phylarcho reddatur; Is enim Auctor est. Cum ad mensam cujusdam veniens in Ægypto aleretur assidue, enixam catulos, quorum ab uno filium hospitis interemptum, illam reversam ad consuetudinem cibi intellexisse culpam, & necem intulisse catulo, nec postea in tectum id reversam.*

8. De

Prov. 30. v. 27. Locustarum.

8. De locustis Sapiens inquit: *Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas*: Per quotidianam experientiam videmus locustas integros agrorum campos devastare, segetes abinde devorando, non tamen indifferenter, tametsi non ut apes Regem habeant, cui obedientiam præstent. Dixi, non indifferenter, quia Sanctus Ambrosius locustam hunc instinctum naturalem habere testatur, quod videlicet segetes illorum locorum, in quibus nata est, perdere non soleat, nisi divina Justitia aliter ordinaverit: *Usque ad locustam quoque gratia divina penetravit, quæ cum agmine conserto regionis cujusque occupaverit latitudinem, innoxio primum fertur habitaculo, nec fructus in hospitali occursione depascitur, nisi divina signum præceptionis acceperit.* Estque hæc gratitudo vel ex eo admirabilior, quia S. Ambrosius hæc animalia insatiabilia esse dicit: *Cui Creator inexplebilem dedit devorandi naturam.*

S. Ambr. l. Hexam. c. 23.

Avium.

9. Quod si oculos, magis autem mentem nostram ad aves dirigamus, hasce omnes certatim se ei à quo beneficium acceperunt, gratas se exhibere experiemus. *Jam avis nidum construit*, inquit Nazianzenus, *atque alia quidem replet, hominemque garritu demulcet. Omnia Deum laudant & vocibus multis concelebrant. Propter omnia enim gratiæ DEO pro me habentur, atque ita illarum laudatio mea efficitur, nimirum à quibus ego laudis argumentum capio.* Sic quoque in vita magni illius servi DEI Joannis Baptistæ de Fulginio refertur, quod cum aviculam, quam ex nido educaverat, cantantem audisset DEUM benedicens & laudans alta voce exclamarit: O ingratitudinem & confusionem nostram! hæc animalia DEUM laudare eique gratias agere didicerunt, & homines illum blasphemant, cum tamen pro nobis, non vero pro ejusmodi animalibus mortuus sit. Multi contemplativi observarunt, aviculas haud secus ac si ratione præditæ essent, ut sa creatori gratas exhibeant, tempora diei & noctis inter se dividere, ut DEO laudes referant, ne vel minimum momentum abeat, in quo gratiarum & obsequii tributum non rependant. Hirundines à summo diluculo usque in meridiem cantant, circa meridiem cicadæ, alia vero animalia nocturna in mediis tenebris. *Venit in mentem avium memoria*, inquit Sanctus Ambrosius, *quæ cum sunt cubitum æthera cantu mulcere consueverunt, ut, decursi, vel adoriendi nocturni juxta ac diurni temporis laudes suo referant authori: Magnum igitur incentivum excitandæ in nobis devotionis amiseram; quis enim sensum hominis gerens non erubescat sine Psalmorum celebritate diem claudere, cum etiam minutissimæ aves solemni devotione & dulci carmine, ortus dierum & noctium prosequantur?* Idem in cap. 24. ejusdem libri hunc eumdem avium replicat instinctum, quo certatim circa vesperam, priusquam cubitum concedant, harmoniacis cantillationibus suis aëra replent, ut pro alimentis ipsis per Diem à DEO subministratis eidem gratias agant: *Canoro occasum diei carmine prosequentes, ne immunes abeant gratiarum, quibus creatorem suum omnis creatura collaudat.* In alio quoque loco idem Sanctus Doctor usum Deo per psalterium quotidie laudes persolvendi commendans, continuumque nostrum commemorans debitum, quo Deo pro beneficiis grati esse tenemur, earumdem avium adducit exemplum inquiens: *Nonne videmus minutissimas aves, cum elucescentem diem aurora producit, in quibusdam nidorum cubiculis varia dulcedine personare, & id studiose agere, priusquam procedant, ut creatorem suum, quia loquela non possunt, suavitate demulceant? Et quemadmodum unaquaque earum quoniam confessione nequit, modulis probat obsequium, ita ut videatur sibi devotius gratias agere quæ dulcius personavit; hoc etiam peracto diei cursu similiter facere? Quid ergo sibi vult ista diversis temporibus disposita cantilena & jugis intentio, nisi gratiarum quædam sit immoderata confessio: Pastori enim suo avis innoxia, quia sermone non potest, suavitate blanditur.*

Lib. 1. c. 56. vita Joan. Bapt. de Fulginio.

Aves cantu reddunt gratias Deo pro pastu.

S. Ambr. l. 5. Hexam. c. 12.

S. Ambr. ibid. c. 24.

S. Ambr. l. 2. ser. in cap. 1. Malach.

10. Aves diversas cum magno comparatas dispendio, cum quotidiano sumptu molestiaque alere solemus: Quæ quamvis incarcerentur, suis nihilominus se alentibus Dominis per melodiam & cantum quotidianum gratæ correspondent: *Habent & aves pastorem suum* (idem prosequitur Sanctus Ambrosius) *sicut ait Dominus: Respicite volatilia cæli, quoniam non nent, neque metunt, & Pater vester qui est in cœlis, pascit illa. At quibus tamen cibis pascuntur aves? Vilissimis scilicet & terrenis. Aves ergo propter viles escas gratias agunt, tu preciosissimis epulis pasceris, & ingratus es? Quis igitur non erubescat sensum hominis habens, sine psalmorum celebritate diem claudere, cum ipsa aves ad gratificandum psalterii suavitate persultent & ejus gloriam non versuum dulcedine personare, cujus laudem volucres modulata cantilena pronunciant?*

Etiam incarceratæ.

11. Verum enimverò quid tandem si ipsis etiam vilioribus rapacibusque avibus gratitudinem erga benefactorem discereris innatam esse, concludendum censeretis? De accipitre Granata scribit, quod in noctibus hyemalibus solito longioribus, & congelatis, dum avem aliquam capit, bane, ut se calefaciat, suis firmiter constringere unguibus, postridie vero quantumvis propter præcedentis diei concoctum cibum famelicus, dictam nihilominus avem, à qua caloris beneficium accepit, in signum gratitudinis liberam dimittat, ipsaque alteri exinde ut famem sedet, insidietur prædæ; Verumtamen ne in priorem reincidat volucrem, quem semel gratus ob beneficium dimisit, in oppositam partem ubi avem dimiserat suum instituat volatum.

Gratitudo accipitris.

Lud. Gran. ad symb. p. 1. c. 57.

12. Quam forte ob causam Salvator noster ad perhibendum divinæ Providentiæ testimonium ad corvos nos ablegat; siquidem & ab his, quasi benefacientibus nobis gratos nos exhibere debeamus, discere poterimus. Per corvum itaque diu in antiquo testamento & novo, duos fidelissimos sibi servos Eliam scilicet & Paulum primum Eremitam pavit Dominus: Sed quare non potius columbam, cygnum aquilam aut aliam è nobilioribus avibus ad ministerium hoc adhibitam fuisse putatis? S. Augustinus respondet: *Corvis ministerium Prophetæ præcipitur, ut culpam, quam in diluvio commiserat, purgare illa avis videretur, dum fidelis minister efficitur Eliæ, qui negligens, ac fallax fuerat Noë.* Non defuere qui propter rapacem voracemque carnium corvinam naturam illustre hoc miraculum, dum corvus etiam famelicus illæsas integrasque carnes Prophetæ detulit, extitisse, observarunt. Ad nostrum nihilominus intentum asserere possimus, id à Deo ministerium corvis impositum, ut se in gratitudine exercerent; Pro cujus notitia sciendum, quod pulli corvorum in nido existentes, dum propter ætatem teneram plumis destituti adhuc albi existunt, à genitoribus suis, qui eos adulteros existimant,

Etiam à Corvis discenda gratitudo.

S. Aug. de mirabil. S. Scrip. l. 2. c. 25

mant, deserantur: Ne igitur fame enecentur, crocitando communi se commendant Creatori: *Qui dat jumentis escam ipsorum & pullis corvorum invocantibus eum.* Illos itaque rore cœlesti divina alit providentia; aut animusculis ut alii volunt in nido enatis, aut vermibus: Jure itaque meritissimo debitam ab iis suo tempore exigit gratitudinem, jubetque ut servis suis necessariam annonam fideliter subministrent.

Ps. 146. v. 9.

Homo ingratus, non rationalis, sed animalis habendus est.

13. *Et canis secutus est eum.* S. Bonaventura hoc efficax statuit argumentum, dicens: *Si sic canis Dominum suum amat pro pane modico, si sic equus pro modico hordeo; si sic asinus pro pabulo & fœno; quantum ille à nobis amandus existit, qui carnem suam dedit nobis in cibum, sanguinem in potum, vitam in meritum, & se totum in præmium? Nam Leo dum à serpente cinctus, & ab eo fortiter astrictus esset, dum fuisset à quodam milite liberatus, sic illi toto corde adhæsit, ut ab eo nisi morte separari nequierit. Cur ergo non facit homo rationalis, quod animal brutum facit? Et DEO suo negabit, quod homini mortali leo impendit?* Quo equidem fine nos per rationis usum à brutis differre putaris? Audite Chrysostomum dicentem: *Propter hoc rationales facti sumus & à brutis differimus, ut glorificemus jugiter Dominum:* Quod rationis beneficium, quo super reliqua animalia eminemus, homines, Beatus Laurentius Justinianus considerans ita concludit: *Non rationalis sed potius animalis nuncupandus est, dum præcipuum sui conditoris conculcat beneficium, & naturæ donum dissipat;* Homo namque dictum dissipat dilapidatque donum, dum per debitas gratias illud se à DEO recepisse non agnoscit; neque ipsum in DEI gloriam impendit.

D. Chrys. hom. 26. in Gen.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De bonorum, quibus homo in creaturarum, ad beneficium ejus destinatarum, productione accumulatus fuit, multiplicitate, & varietate.

THEMA.

Constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus. Psalm. 8. v. 7. & 8.

Hominem ad gratitudinem movere debent innumerabilia DEI beneficia. *Psal. 8. v. 7.*

1. Efficacius equidem motivum, quod ut homo erga summum benefactorem gratus existat dari posse non credo, quam si omni ex parte se innumerabilibus immensisque DEI beneficiis circumdatum esset consideret, prout de homine DEUM alloquens Regius attestatur Psalmista, dum inquit: *Constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Divus Chrysostomus gratitudinem ad majorem benefacientis amorem nos extimulare existimat dicens: *Quoniam nihil apud nos homines æque solet accendere amicitiam, ut assidue meminisse beneficiorum quæ accipimus: Hoc etiam in DEO faciamus, apud nos consideremus, quæcumque fecit propter nos;* Si autem ad universum à DEO creatum oculos reflectere voluerimus, utique in tota hac mundi machina nihil esse reperiemus, quod suum esse non possideat in utilitatem nostram.

D. Chrys. h. in Ps. 4.

2. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus;* Verba hæc Divus Chrysologus examinans, Prophetam merito ita locutum fuisse concludit, siquidem *Quidquid cæli micat, radiat, & splendet ornatus, quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostro amore factum nostræ addictum est servituti.* Quæ beneficia fusius prosequens subnectit: *Ipsum cælum, terram, mare, aërem; Quæ in terra sunt, arbores, varios flores, jumenta reptilia; ea quæ sunt in mari; quæ in aëre medio, astra quæ sunt in Cælo, Solem, Lunam; & ut semel dicam, omnia quæ videntur.* Nihilominus S. hic Doctor parum mihi dixisse videtur, dum creaturam pulcherrimam, qualis cœlum est Empyreum, ad nostram creavit habitationem: *Paratum vobis regnum à constitutione mundi;* Sed & hoc ipsum à nostris abscondit oculis, siquidem *Cælum à celando dicitur.*

D. Chrys. serm. 69.

Cœlum & terra, & omnia in iis contenta, creata sunt ad hominis servitium.

Matt. 25. 34.

3. Non defecere homines, qui creaturas, ne in Creatoris notitiam se insinuarent, adorarunt; quos similesque Seneca moralis solo lumine naturali dotatus, merito reprehendit, dum naturæ & non naturæ authori tot tantaque adscribunt, quibus in dies accumulantur beneficia; ideoque in unum eorum ita invenitur: *Non intelligis te, cum hoc dicis, mutare nomen DEO? quid enim aliud est natura quam DEUS: Et divina ratio toti mundo & partibus ejus inserta?* Quæ priusquam eloqueretur jam ante talem præmiserat doctrinam dicens: *Unde hæc innumerabilia, oculos, aures, animum, mulcentia? Unde illa luxuriam quoque instruens copia? Neque enim necessitatibus tantummodo nostris provisum est, usque in delicias amamur. Tot arbusta non uno modo frugifera, tot herbæ salutares, tot varietates ciborum, per totum annum digesta, ut inerti quoque fortuita terræ alimenta præberent. Animalia omnis generis, alia in sicco, solidoque; alia in humido innascentia, alia per sublime dimissa, ut omnis rerum natura pars aliquod tributum nobis conferret.*

Astruit hoc ipsum Seneca.

Senec. l. 4. de benefic. c. 7.

Senec. ibid. cap. 5.

4. S. Bernardus in sermone quodam *de quadruplici debito*, nos, ut divinam beneficentiam omni ex parte cognoscamus, ad elevandos primum quidem in cœlum oculos, postmodumque in terram reclinandos invitat, dicens: *Tibi ministrat siderum cursus, aëris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem.* Id quod & Nyssenus insinuare voluisse videtur, dum ingrata nimiam beneficiorum communium in hæc verba exprobrat oblivionem: *Quis mihi terram substravit? Quis perviam, solertia atque industria naturam humidam fecit? Quis fixit mihi cælum tamquam cameram? Quis præstat mihi facem Solis? Quis emittet fontes in convallibus? Quis mihi brutorum animalium ministerium subjecit?*

S. Bern. ser. de quadrup. debito.

Hinc oculi sæpe elevandi in Cœlum & in terram figendi.

S. Greg. Nyss. orat. 1. in orat. Dominic.

5. Quando Moyses mundi hujus creationem recensere instituit, de planetis cœlestibus dissertaturus inquit: *Dixit DEUS, fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa & tempora, & dies & annos, ut luceant in firmamento, & illuminent terram;* At vero S. Bernardus, in cujus servitium, DEUS Solem, Lunam, & Stellas, primum mobile; firmamentum, planetas, & quidquid boni vel pulchri coram oculis nostris relucet, creaverit, his verbis interrogat: *Cui putas? nulli utique nisi tibi. Cætera siquidem omnes creaturæ, aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea.* Nazianzenus in alia quadam oratione hunc eumdem cœlorum ornatum considerans, inquit: *Unde tibi hæc omnia, & à quo? Aut parva hæc oculisque subjecta dicam, cujus munere ac beneficio cæli pulchritudinem cernis, Solis cursum, Lunæ orbem, siderum multitudinem, eamque, quæ in his omnibus velut in Lyra elucet concinnitatem atque ordinem, semper eodem modo se habentem, partium anni vicissitudi-

tudines, temporum mutationes, annorum conversiones, diei noctisque aquas portiones, terræ productiones, aeris fusionem, maris fluxui simul ac stabilis immensam latitudinem, fluminum profunditatem, ventorum profluvia? Agrestius Præfectus fidei nostræ crudelis persecutor Solem veluti DEUM adorandum esse sustinere volens, Tranquillinum sibi adversantem habuit, qui eum hoc sequenti argumento convincit, inquiens: *Num navibus tibi alimenta ferentibus gratia agenda potius, quam Regibus? Si ergo Regibus asportata adscribitur annona, quanto magis uni Dei gratia agenda; cujus nutu omnia elementa nostris usibus deserviunt?* Profecto nec cœli, nec planetæ, nec Sol, Luna, Stellæ, elemento animota sunt; motusquoque quem hactenus tot sæculis regularissimum habent, à cœlestibus intelligentiis, spiritibusque Angelicis procedit, qui à supremo motore moventur; ac proinde *Uni DEO gratia agenda, cujus nutu, &c.* Optime igitur & verissime Hugo à S. Vict. ait: *Quocunque se verterit oculus, familiarum habet admonitionem amoris, & in omne quod cernit, DEI amatoris sibi resultat memoria.*

Theatr. vita humanæ v. Gratitud. Tranquill.

Hug. de S. Vict. ser. 3. in Cant. de grad. charit. c. 3.

6. Seneca tametsi gentilis fuerit circa hæc creata, quæ etiam à fidelibus admirationem merentur, sequentem Discursum instituit: *Si pauca quis tibi donasset jugera, accepisse diceres beneficium, immensa terrarum late patentium spatia negas esse beneficium? Si pecuniam tibi aliquis donaverit, & arcam tuam impleverit, beneficium vocabit; tot metalla defodit, tot flumina emisit in aera, super qua decurrunt sola aurum vehentia, argenti, æris, ferri immane pondus omnibus locis obrutum, cujus investigandi tibi facultatem dedit, ac latentium divitiarum in summa terra signa disposuit, & negas te accepisse beneficium?* Non sufficit DEO nostro, se nobis prospexisse de omnibus, quibus ad necessitatem nostram indigemus, nisi etiam multa ad solam nostram recreationem & voluptatem creasset: *Quanta largitus est ad sustentationem*, inquit S. Bernardus, *quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc jam ad correctionem, quanta etiam ad delectationem?* Idem præcitatus Seneca ad aliud quoddam se reflectit beneficium, parum à paucis consideratum, nimirum ad flumina aquarum, quæ in varias terræ partes dispersit, ad facilitandum tanto magis humanum commercium, agrosque fœcundandos: *Flumina*, inquit, *hæc amœnissimis flexibus campos cingentia, illa præbitura commerciis viam, vasto & navigabili cursu vadentia.* Ad hæc tot aquas medicinales, tot balnea, tot venas sulphureas & salutares, quis est qui consideret? *Quid medicatorum torrentium vena? quid in ipsis litoribus, aquarum calentium innudatio?* Neque solum de aquis mineralibus & medicinalibus nobis prospexit, verum etiam de venis metallorum & pretiosorum lapidum; quot sunt herbæ, ligna, semina, gemmæ, quæ infirmitates curandi virtutem habent, quas sæpe propter offensas eidem Deo, qui his omnibus instinctum hunc salutarem indidit, irrogatas contraximus?

Senec. ib. cap. 5. Præclara Senecæ monita ad gratitudinem moventia.

S. Bern. ser. 14. super Ps. Qui habitat.

Senec. ib. Flumina à Seneca accensentur inter maxima Dei beneficia. Sicuti & aquæ calidæ.

7. Regius Psalmista David ad gratitudinem Deo benefactori nostro reddendam his verbis nos exhortatur: *Benedic anima dominum... qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam.* Enimvero quia post lapsum primorum nostrorum parentum hæc nostra mortalitas plurimum debilitata fuit, ideo DEI providentia multa medicinalia creata fuerunt, quæ illam suffulciunt, corroborant, sustentant, & à morte præservant. Beatus Laurentius Justinianus de gratitudine alicujus servi DEI ita differit: *Miratur utique terram, pontum, æthera, volatilia, quadrupedia, arbusta, & de humo germinantia, ipsos agrorum Cultores, Negotiatores, Sapientes, Potentes, & Nobiles, Peccatores, Pœnitentes & Justos, Solem, Lunam, & Stellas, Angelos, & Archangelos, Sanctos in suum præordinatos esse obsequium, pro tempore, pro dispensatione, pro qualitate; pro necessitate, pro forma, & si non actu, habitu tamen, ministerio, & fine:* Sanctus Basilius quoque ad creaturarum in beneficium nostrum productarum, multiplicitatem & varietatem respiciens inquit: *Propter nos omnes fluunt, scaturiunt, ac promanant fontium scatebræ: ad negotiandum nobis se adaperit mare navigationum, è fodinis metallicis effodiuntur opes. Undevis affluit amœnitas exuberans deliciarum, omni nos obvallante creatura, ac protegente, per luculentam ac prædivitem erga nos beneficentissimi DEI gratiam.* Præterea hanc astrorum, influxuum cœlestium & elementarium dispositionem adeo regulatam, ut tempore opportuno, per pluvias, nives, ventos, & calores æstivos in variarum anni partium circulis terra fœcundetur. Quis est qui consideret? *Qui facit magna & inscrutabilia*, inquit Job, *& mirabilia absque numero*; Qui idem eodem loco primo considerat, quod DEUS *dat pluviam super faciem terræ, & irrigat aquis universa*; Revera si ad modum illum admirabilem quo DEUS in nubibus pluvias generat, & ad tot alias cœlestes & elementares influentias quis se reflectat, influxus illos cœlestes animatos esse videri nonnemini possent, siquidem non semper sed convenientissimo tempore terræ communicantur, & tamen tanta est nostra stoliditas, ut authorem naturæ, & eum qui in ipsis in beneficium nostrum operatur, minime observemus, aut intelligamus; Cum tamen ipse dixerit: *Dabo vobis pluvias temporibus suis, & terra gignet germen suum & pomis arbores replebuntur, apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem.* *Quis tibi pluvias dedit*, inquit Nazianzenus, *agriculturam, cibos, artes, domicilia, leges, rempublicam, vitam mitem & humanitate excultam, amicitiam & familiaritatem cum eo, cum quo tibi cognatio intercedit? unde habes quod animantia partim cicurata tibi subjecta sunt, partim in cibum tradita?* Quis te omnium rerum quæ in terra sunt Dominum & Regem constituit?

Ps. 102. v. 2. Ib. v. 3. Magnum beneficium Dei, sunt herbæ medicinales.

B. Laur. Just. de Instit. & regimine Prælat. c. 21.

S. Basil. h. 5. in Mart. Julittam. Mineralia.

Influxus astrorum.

Job. 5. v. 9. Ibid. v. 10.

Levit. 3. v. 4. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5. Germina terræ. *Nazianz. orat. 16.*

7. Magnum præterea est DEI beneficium, quod tam excellens homini ad varias artes inveniendas ingenium suggesserit, de quo Seneca ait: *Insita sunt nobis omnium ætatum, omniumque artium semina, magisterique ex occulto DEUS producit ingenia.* Sanctus Basilius quoque hujus doni mentionem facit, inquiens: *Inventum artium gratuito contulit, quæ adjumento sint nobis ad tuendam vitam.* Sanctus Antoninus considerat idem ingenium homini ad multarum miseriarum provisionem aptè deservire, dum ait: *Miseriæ famis & sitis providet cibariis, & potibus variis, ne fastidium generetur. Miseria nuditatis vestimentis plurimis, laneis, lineis, sericis.* Homini quoque ingenium dedit ex vermium visceribus eruendi fila serica, ex herbis telas lineas, ab ovibus lanas; ab animalibus pelles: *Miseria frigoris calore ignis: miseria tenebrarum lumine Solis & Lunæ: Miseria paupertatis, divitiis auri & argenti, & exterorum metallorum & lapidum pretiosorum: Miseria infirmitatum, medicinis innumeris.* Idem quoque Sanctus ulterius ostendit Deum minime contentum fuisse, quod nostris prospexerit necessitatibus, verùm etiam, ut paulò ante diximus, nos cumulare voluit deliciis: *Sensibus quoque copiose & suaviter providit.*

Inventiones quantumvis artium. *Senec. l. 4. de benef. c. 7. S. Basil. ib.*

S. Antonin. sum. Theol. p. 3. tit. 3. c. 9. §. 12.

vidit. Visui de pulchritudine colorum: Auditui de suavitate sonorum cantus, & instrumentorum; gustui de dulcedine ciborum; odoratui de fragrantia odorum, florum & aliorum: Tactui de lenitate diversorum objectorum.

Ps. 8. v. 7. Subjectio omnium animantium.

8. Observandum quoque Psalmistam, postquam dixisset: *Constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus*, Mox idipsum in animalibus, quadrupedibus, volatilibus, & aquatilibus exemplificando subjunxisse: *Oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres cœli & pisces maris*; aliqua enim animalia ad excolendam terram creavit, ut sublevemur à laboribus; alia ut onera & impedimenta nostra ferant, alia ut nuditatem nostram lanis & pellibus suis contegant, alia denique ut nutrimentum nobis exhibeant. *Ille Deus*, inquit Seneca, *non qui paucos boves, sed qui per totum Orbem armenta dimisit, qui gregibus ubique passim vagantibus pabulum præstat, qui pascuis hibernis æstiva substituit, qui non calamo tantum cantare, & agreste atque inconditum carmen ad aliquam tantum oblectationem modulari docuit, sed tot artes, tot vocum varietates, tot sonos, alios spiritu nostro, alios externo cantu edituros commentus est.* S. Basilius in prædicta homil. hanc nobis tam beneficam & liberalem provisionem his verbis ob oculos statuit: *Et terræ visceribus alimenta eduxit; nobis prærogavit in ministerium omnigenum pecus. Propter nos imbres, Sol, montana Regio, atque item campestris nostri causa pulchrè exculta est & ornata.*

Senec. ib. cap. 6.

S. Basil. ib.

Matth. 5. 45.

B. Laur. Just. de Obedient. c. 5.

Benefici & communes elementorum influxus.

9. Beatus Laurentius Justinianus ad illa Christi verba se reflectens: *Pluit super justos & injustos*; Beneficos cœlorum & elementorum influxus communes esse dicit, adeo ut etiam participentur à rebellibus, & creatori suo contumacibus: *Quamvis*, inquit, *delinquas graviter, quamquam in multis offendas frequenter, tametsi te voluntariè ab illo avertas, numquid suarum stillicidia gratiarum cohibet, ne pluant super te? Numquid Solis, Lunæ, Stellarumque splendorem abscondit, ut non super te luceant? Porro terra germinat fructum suum, arbores diversarum specierum poma producunt, & (pro dolor) intelligere dissimulas, à quo ista percipias? Tibi cuncta famulantur elementa, nubes de cœlo imbrem opportunum spargunt. Dies diei, & nox succedit nocti, ut tibi cunctisque viventibus præstent gaudium, tribuant alimentum, levent fastidium, & sine sensu, & absque gustu torpescis & jaces.* Quod si forsitan à primis annis subterraneæ cuidam specui inclusus fuisses, in quo nullum umquam vidisses lumen, ibidemque per viginti annos in tanta obscuritate moratus, nullo alio cibo, præterquam pane pastus & aqua potatus fuisses; si tandem inde ereptus, ad lucem mundi conspiciendam te exponeretis, in quantam raperetis admirationem, quem primum in sphæras cœlestes, in firmamentum, Stellas, Lunam, & Solem, tuum defigeres obtutum; Quantum obstupesceres ex pulchritudine florum, ex pratorum viriditate, ex tot herbarum germine, ex tot arborum varietate? Quantum haberes gustum, & delicias perciperes, ex fructibus, piscibus, avibus, vinorum generositate, variarumq; lautissimarum epularum apparatu; quam affectuosè ei qui te ex tam miserabili statu erutum inter tot statuisset delicias, gratias ageres? Jam vero homo his omnibus à tot annis gavisus est, à quo hac vita mortali donatus fuit, & tamen numquam ad hoc animum suum applicat, ut Creatori hæc omnia ipsi indulgenti gratum se exhibeat.

Pulchrum simile ad hoc faciens

Hæc omnia miracula Dei assiduitate vilescunt. S. Aug.

10. Postquam Christus in vasta solitudine panes & pisces multiplicasset, admiratæ sunt turbæ, & tamen ut S. Augustinus ait: *Miracula ejus quibus totum mundum regit, universamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira & stupenda in quolibet seminis grano.* Propheta Regius cœlos Creatori suo incessanter laudes dicere asserit: *Cœli enarrant gloriam Dei.* Job quoque Deum à Stellis laudari dicit: *Cum me laudarent simul astra matutina?* Solus vero homo in cujus servitium cœli extensi creatæ Stellæ, & tota hæc mundi machina condita fuit, linguam suam ad referendas divino benefactori suo laudes & gratias, adhibere penitus negligit. Utique gratiores erga Deum futuri essemus, si Deus innumerabilium bonorum, quæ nobis concessit, usum nobis totaliter eriperet, quia ut S. Greg. ait: *Sanitas corporis quanti sit, amissa sentitur*: Nunc vero quia incessanter rerum creatarum utilitatem participamus, nec ea aliquando amittere timemus, de beneficio, ne quidem cogitamus, multo minus de gratiarum actione pro eo reddenda, quia *assiduitate viluerunt.*

v. 24. in Joan.

Ps. 18. v. 1.

Job 38. v. 7.

S. Greg.

Gen. 1. v. 29

Oleast. ib.

Ob solam primorum parentum ingratitudinem terra producit spinas & tribulos.

11. Oleaster ad illa se Geneseos verba reflectit, quibus Deus dicit: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli & universis quæ moventur in terra.* Et subdit, quod quilibet homo hæc verba serio considerans, haud immerito dicere posset: *Numquid de bobus cura est Deo?* Cur enim Deus eodem tempore quo homini de cibo suo prospexit; simul etiam animalibus alimoniam suam præscribere voluit? *Quid quæso ministerii, bone Deus, ab his, quos tam sumptuosè alis, consequeris? Quid tibi aves, Quid bruta? Quid homines præstant? Tantum abest, ne injurii sint. Sed quod creaveras providere dignatus es. Discamus tam liberalem, tamque pium in suos Dominum habere, illique totis viribus ministrare, qui etiam eos, qui propriis inserviunt utilitatibus, tam munificè & largè alere dignatus est.* Advertendum porrò est, terram quidem ex semetipsa sine adhibito aratro, ligone, vel alia quavis cultura germina sua producere debuisse, quia Deus dixit: *Germinet terra herbam virentem, & lignum pomiferum faciens fructum*; At vero cur ipsemet Deus postea dixit: *Maledicta terra in opere tuo... spinas & tribulos germinabit tibi?* utique ob solam Protoparentum nostrorum ingratitudinem: *Quia... comedisti de ligno ex quo præceperam tibi, ne comederes.* Imo tametsi terra sudoribus ipsorum humectata, prout Adæ promiserat, fructum suum subministratura fuisset, attamen Deus ingrato Cain filio suo protestatus est dicens: *Maledictus eris super terram, ... quam cum operatus fueris, non dabit tibi fructus*; Ingratitudo enim largum divinæ beneficentiæ fontem obturat.

1 Cor. 9. v. 9.

Gen. 1. v. 11.

Gen. 3. v. 17.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 17.

Gen. 4. 11.

Ibid. v. 12.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Continuum creaturarum conservationis beneficium perpetuam à nobis exigit gratitudinem: Ad minus verbis præstandam, quamvis Deus nobis benefaciat in effectu.

THEMA.

Gratias agimus Deo sine intermissione. 1 Thess. 2. v. 13.

Beneficium conservationis exigit à nobis continuas gratiarum actiones.

1. Hic utique verus est Deo gratias agendi modus si scilicet sine intermissione grati simus; *Gratias agimus DEO sine intermissione*, quia non jam dico omni die & omni hora, sed omni momento, incessanter, quovis instante immensum & infinitum recipimus conservationis creaturarum beneficium. Ponderetis velim

lim distinctè & sigillatim omnium rerum creatarum à principio mundi, omniumque deinceps in sex mille sexcentis & amplius annis productarum & multiplicatarum essentiam, & invenietis, quod præter esse suum, supremo quoque artifici suam in acceptis referre debeant subsistentiam, quia si hoc beneficium brevissimo temporis spatio deficeret, omnia in nihilum redigerentur, juxta illud Psalmi; *Auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur.* Unde quondam Poëta cecinit: *Non minor est virtus parere quam parta tueri.* Et ideo homo non tantum obligatur Deo ob universi hujus productionem, quantum ei obstrictus est ob conservationem illius. Clemens Alexandrinus super illa verba Geneseos: *Igitur perfecti sunt cœli & terra & omnis ornatus eorum, complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requievit ab omni opere quod patrarat,* Circa hunc inquam textum inquit; Nequaquam existimandum esse hanc Dei quietem ab operibus significare desinentiam influxus in creaturas, quia conservare illas continuo sine intermissione, est quædam creationis continuatio: *Non ergo*, inquit, *sicut existimant quidam Dei quietem cessabit Deus facere, nam cùm sit bonus si cessaret unquam benefacere, Deus quoque esse cessaret.*

Ps. 103. v. 19.
Strom. Gen. 1. v. 1. Clem. Alexandr. l. 6.

2. At vero in quonam hæc continua beneficentia consistit? Certe non in eo, quod det esse novis creaturis, sed quod jam productas conservet, sicut enim Sole deficiente, lux quoque in Stellis, Planetis, aëre ab oculis nostris deficeret, ita quoque si Deus circa vastam hanc mundi machinam concursum suum suspenderet, hæc tota ad primum suum nihilum subito rediret: Deus olim à populo suo inter alia festa sibi deputari voluit quemlibet primum cujuslibet mensis diem, illumque solemniter peragi, in recognitionem continuæ providentiæ, qua illi assistebat; Id quod Oleaster ponderans ait: *Mensem Hebrais innovationem significare. quod eorum initiis Luna innovari soleat. Grati animi est non solum beneficia referre cum primum dantur, sed plus cum eadem repetuntur, & multiplicantur*; Talia autem sont illa numquam intermissa conservationis beneficia, hæc enim dici possunt infinities à tot hactenus sæculis evolutis multiplicari, quando illa sæcula magis increverunt. At vero quemadmodum S. Augustinus de miraculis ait, quæ divina Providentia in quolibet frumenti grano quotidie operatur, *assiduitate viluerant*, ita idipsum multo magis dici potest de innumeris conservationis beneficiis, quia nemo est qui illa consideret, S. Augustinus de hoc beneficio hisce verbis discurrit: *Neque enim sicut structuram ædium, cum fabricaverit quis, & abscedit, atque illo excunde & abscedente, stat opus ejus: Non ita mundus vel ictu oculi stare poterit, si ei Deus regimen suum subtraxerit.* Tametsi enim conservare creaturas non sit idem quod dare illis novum esse, attamen est quædam subsistentiæ illarum continuatio à divina voluntate & Omnipotentia dependens, quæ si per unum tantum momentum deficiet, totum universum in suum nihilum reincideret.

Conservatio hæc in eo consistit, quod Deus creaturas jam productas conservet.
Num. 28.
Oleast. ibid.
S. Aug tr. 24. in Joan.
S. Aug l. 4. de Gen. ad literam c. 22.

3. Forsitan hocipsum incarnata Sapientia dicere voluit, quando de æterno Patre suo ait: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* S. Antoninus in summa sua ait: *Attendendum est ad opera singula naturalia interiora & exteriora, ut intelligere, velle, memorare, videre, ambulare, & hujusmodi, quæ omnia à Deo habemus; Unde Plato ait: Deum dico Authorem omnium naturarum, lumen omnium rationum, finem omnium actionum*; Moxque in confirmationem omnium quæ hactenus diximus, subjungit: *Sine quo nulla natura subsistit, nulla ratio discernit, nulla actio* expedit. Quid Psalmistam intendisse arbitramini, dum diceret: *Ad nihilum devenient, tamquam aqua decurrens?* Si quis vestrum Principis cujusdam hortum aliquando perlustravit, varios utique aquarum observaverit ludos; aliis in locis se sublimante in altum, in aliis gyrum conficiente, hinc organa insonante aliaque instrumenta musicalia personante aqua: Iterum alia profunda implebit vivaria, omnis generis piscibus plena aquarum, aliæ herbas vivificant, sepes aliæ inter calidissimos æstatis calores florescere faciunt, & ut verbo dicam, Paradisum terrestrem spectacula hujusmodi exprimere videntur: Ast si aquam hanc dispergi, inque alias partes dividi contigerit, aut fontem hujusmodi exsiccari, omnia languescunt; atque hoc est, quod Psalmista insinoare gestit, dum ait: *Ad nihilum devenient.* Eumdem omnino effectum in creaturis eventurum esse vobis imaginemini, quæ ad nostram deserviunt utilitatem, aut oblectamentum, nisi Deus per continuam activitatem & concursum suum iis assisteret: *Auferes spiritum eorum & deficient.*

Joan. 5. v. 17.
S. Antonin. sum. Theol. p. 4. tit. 5. c. 12. § 1.
Omnes creaturæ in nihilum desinerent sine hoc beneficio continuæ conservationis
Ps. 57. v. 8.
Ps. 103. 29.

4. Supremus artifex hanc animam nostram ad suam fabricavit imaginem, siquidem *Creavit Deus hominem ad imaginem suam*, si autem tela supra quam depicta est imago, deficeret; aut murus, aut tabula in qua delineata est, vivisque coloribus expressa, corrueret, utique deficeret pariter imago. Ecce vobis mortalem resolutionem, tela seu tabula dictam sustinens figuram, assistentia & conservatio est Dei, quam hic continuo, & absque intermissione nobis subministrat; ut proinde S. Bernardus asserere non dubitavit: *Ne hoc quidem licet maximo contentus munere* (scilicet creationis ad imaginem suam) *qui dedit ut esses qui ante non fueras, adjecit etiam unde subsisteres, qui jam eras. Nec minus liberaliter hoc, quam illud mirabiliter est operatus.* Quod ingens beneficium in soliloquiis suis cum affectuosis verbis prosequens Sanctus Augustinus cum hac gratiarum actione ad cœlestem suum sese convertit Benefactorem: *Omnibus horis & momentis, fruor bonis misericordia tua; quoniam semper perirem, nisi quia semper regis me; semper morerer, nisi quia semper me vivificas & omni momento me tibi obligas, dum omni momento mihi tua beneficia præstas*; quod ut verum esse agnoscatis, si 30. si 50. si 70. annos vos vixisse contigerit, totum illud vitæ vestræ spatium minutissime dividite, non modo in horas, sed in momenta singola, hocque computu absoluto vos totidem à Deo beneficiis in vestri per singula momenta à Deo facta conservatione affectos fuisse deprehendetis. Audite hac de re Sanctum Antoninum: *Considera*, inquit, *quod tot sunt Dei beneficia erga te, quot vitæ momenta, per continuum enim Dei influxum homo consistit & vivit.*

Gen. 1. v. 27.
Anima nostra ad imaginem Dei efformata & depicta, periret omnino sine ejus conservatione.
S. Bern. ser. 14. super Ps. Qui habitat.
S. Aug soliloq. c. 18.
S. Anton. ibid.

5. Verum enimvero, qualenam ex hactenus adductis præmissis, deducemus consequentiam? hanc videlicet: *Gratias agamus Deo sine intermissione.* Sanctus Augustinus postquam beneficium istud æqua lance ponderasset, tandem ita concludit: *Sicut ergo nulla est hora vel punctum in omni vita mea, quo tuo beneficio non utar, sic nullum debet esse momentum, quo te non habeam ante oculos.* Sicut enim naturæ bonis quotidie fruimur, ita quoque justum est, ut authori naturæ incessanter agamus gratias. *Quid est tam secundum naturam*, inquit Sanctus Ambrosius, *quam referre authori gratiam? Aspice cælum hoc, nonne authori refert gratiam? cœli enarrant gloriam Dei; Mare ipsum dum sedatum atque tranquillum est, divina serenitatis testatur judicium: Nonne omnes Dei gratiam jure miramur, cum* adver-

Hinc Deo incessanter agendæ gratiæ.
S. Aug. ib.
S. Ambr. l. de Obitu Satyri. 4.
Ad exemplum cœli, maris, & terræ.

advertimus quod insensibilis natura quadam sensibili ratione suos fluctus coerceat, & fines suos unda cognoscat? Nam de terris quid loquar, quæ divino obedientes præcepto, omnibus sponte animantibus pabulum subministrant, atque id quod acceperint, velut crescentibus usuris multiplicatum cumulatumque restituunt. Quod si igitur omnes creaturæ, etiam illæ quæ irrationales existunt Deo creatori suo debitum gratitudinis & laudis tributum certatim licet insensibiliter pendunt, quanto magis homo idipsum facere debebit.

1 *Cor.* 1. *v.* 4. Quomodo cum S. Paulo possimus Deo incessanter agere gratias.

6. Sanctus Apostolus ad Corinthios scribens de semetipso testatur; *Gratias*, inquit, *ago Deo meo semper pro vobis*; At vero dicet fortasse aliquis, quomodo possibile erat Apostolo idipsum adimplere, cui necessum erat gentium conversionem per verbi Dei doctrinam, per operum misericordiæ corporalis exercitium, per peregrinationes & laboriosa itinera promovere, præterquam quod dormire quoque manducare & bibere pro corporis necessitate debuerit? qua igitur ratione linguam semper ad reddendas Deo gratias expeditam habere poterat? audiamus

Cajet. ibid.

Cajetanum dicentem: *Agebat gratias non solum habitu gratitudinis, sed etiam actu; ex eo namque quod Paulus universas suas tam actiones, quam passiones, etiam ipsum dormire offerebat Deo pro universis beneficiis, sibi suisque omnibus collatis (inter quos erant Corinthii) sufficienter habetur, quod semper actu gratias agebat Deo pro Corinthiis, non quod semper actu cogitaret de Corinthiis, sed virtualiter, virtute scilicet primæ intentionis universa ejus opera erant gratiarum actiones.* Eumdem quoque continuam gratiarum actionem Deo persolvendi modum, & nos ab eo discere possumus. Sanctus Basilius dictamini ejusdem Apostoli

1. *Cor.* 10. *v.* 31. *S. Basil. h.* 5. *in Martyr. Julitta*

insistit, alibi ita suadentis: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. Accumbens mensa ora; esitans panem, largitori gratiam rependito; suffulciens, firmansque infirmas corporis vires vino, ejus fac memineris, qui hoc te dono impertivit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatem non mediocre solamen.* Et in Epistola ad Thes-

1. *Thess.* 5. *v.* 17. & 18. *Theoph. ibid.*

salonicenses inquit: *Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite*; quem Textum Theophylactus ita exponit: *Qui assuevit cum Deo versari eique gratias agere in omnibus rebus. Quomodo autem semper gratias ages? si agnoveris hanc esse voluntatem Dei, ut sis gratus erga ipsum, ut qui semper tibi benefaciat.* Sanctus Am-

Ad hoc extimulare nos debet continua Dei beneficentia.

brosius ut nos ad hanc continuam & numquam intermissam gratiarum actionem extimulet, sequenti nos evidenti ratione convincit: neque enim nos umquam respirare possumus, quin ad quamlibet respirationem beneficiis Dei fruamur, & ad hanc beneficentiam assiduam & quotidianam incessanter conti-

S. Ambr. de obitu Theodosii.

nuat & conservat; unde ait: *Quando non habes quod Deo debeas? aut quando sine Dei munere es? quid enim habes, aut es quod non accepisti: ergo quia semper accipis, & quod habes à Domino est, debitorem te semper esse cognosce.* Deus per suam incomprehensibilem providentiam in commodum nostrum continuo operatur, neque enim natura nobis benefacere potest,

Seneca l. 4. *de benef. c.* 22.

sine eo operationis divinæ influxibus *Vide ergo*, inquit Seneca, *Quanta quotidie Deus moliatur, quanta distribuat, quantis terram fructibus impleat, quam opportunis & in omnes oras ferentibus ventis maria promoveat, quantis imbribus solum molliat?* imperceptibilia sunt bona quæ homo à Deo recipit; quæ proinde non cognoscit, multo minus autem gratias agendo

S. Bonav. c 6. *in Fascicul. c.* 6.

agnoscit. *Circa beneficia quæ dedit tibi*, inquit sanctus Bonaventura, *cogita quam multa, quam bona, quam utilia, quam magna; quis enumeravit ea? quis intelliget? quis loquetur? cogita quomodo dedit tibi dona naturæ, dona gratiæ, dona superexcellentiæ.* Idem quoque Seraphicus Doctor modum immensa hæc bona ponderandi edocet, ut nos erga divinam bonitatem gratos exhibere valeamus: *Gratitudinis altus gradus est*, inquit, *digne ponderare naturalia dona corporis; altior digne ponderare naturalia dona animæ, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Altissimus, digne ponderare gratuita dona animæ, scilicet dona Spiritus sancti & virtutes.*

S. Bonav. de grad. virt. c. 10. *T.* 7.

Quæ est præterita, præsens, & futura.

7. Hæc dona ut plurimum continua sunt, ac proinde æquum est, ut assiduæ quoque sint nostræ gratiarum actiones: *Gratias agamus sine intermissione* Enimvero tempus dividitur in præteritum, præsens & futurum; in omnibus autem hisce temporum spatiis in memoria nobis præsens esse debet divina beneficentia. *Si quod præsens est consideraveris*, inquit S. Nyssenus *per ipsum vivis; si futurum, ille tibi earum rerum, quæ sunt in expectatione, spes est; si præteritum, non esses, nisi prius ab illo factus esses; idipsum quod natus es, ab illo beneficium accepisti: at postquam natus es, beneficio afficieris, dum per illum & vivis, & moreris*, ut inquit Apostolus, *rerum futurarum spes ex eodem beneficio pendet, tu vero solius præsentis compos es. Itaque si vel per omne vitæ tempus gratias agere. Deo non intermiseris, vix præsentis temporis gratiam explebis, cum interim nullam rationem excogitari possis, quia futuri vel præteriti temporis debita compensentur.*

S. Greg. Nyss. or. 1. *in orat. Domin.*

8. Vita nostra ex communi omnium opinione est continuum quoddam prælium, *Militia est vita hominis*, inquit S. Job; Fulgida autem & valida armatura nostra in hoc prælio est continua beneficiorum Dei commemoratio. *Quam diu hic sumus pugnare debemus*, inquit D. Chrysostom. *& domi sedentes, & in forum euntes, & ægroti, & sani*, ut autem inimicum nostrum vincamus nec ei subjiciamur, ecce tibi arma in hunc finem valde opportuna quæ idem Chrysostomus subministrat, dicens: *Maxime nos muniri oportet, tegi lorica, clypeo, galea, & armis cæteris*; sed quomodo hæc arma tractare debemus? *Perpetuo*, inquit, *Deo gratias agere debemus. Hæc sunt gravissima quæ in diabolum torquentur tela, hic est ictus in dæmonem certissimus, tunc sunt coronæ splendidissimæ.* In antiqua lege non cuilibet ad manum erat victima, quæ in holocaustum offerenda erat, non quilibet Jerosolymæ morabatur, non cuilibet denarii suppetebant, ad comparandam hostiam, non semper promptus sacerdos aderat; nos vero semper, quavis hora, in omni loco promptum habemus sacrificium, quod Deo acceptissimum & gratissimum est, hoc videlicet gratiarum tributum. Unde Psalmista ait: *Non in sacrificiis tuis arguam te, holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper*: At vero quale est hoc sacrificium? *Immola Deo sacrificium laudis, hoc est gratiarum actionis*, inquit D. Chrysostomus. Sanctus Bernardus ad quotidianam nos exhortatur hujus gratitudinis continuationem, propter quotidianas victorias, quas de inimicis nostris reportamus, qui semper lateribus nostris assistunt: *In quotidianis*, inquit, *exercitiis & bellis, quæ nulla hora pie in Christo viventibus desunt, à carne, à mundo, à diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram, incessanter experimini in vobismetipsis, quotidiana necesse est cantica pro assecutis victoriis renovari.*

Job. 7. 1.

D. Chrysost. in Psalm. 5.

D. Chrysost. ibid.

Cum vita nostra sit continua pugna optima arma contra hostem nostrum sunt gratiarum actio.

Ps. 49. *v.* 8.

D. Chrysost. ibid.

S. Bern. serm. 1. *in Cant. Ibid. v.* 14.

Tributum gratiarum etiam

9. Est quoque eximia hæc gratiarum actionis excellentia, quod hoc tributum etiam exolvere possit, qui pauper est & mendicus; unde S. Antoninus ait:

Pauper

exsolvere possunt pauperes. S. Anton. ib. §. 1.

Pauper ingratus non est, si faciat quod potest; sicut enim beneficium consistit magis in affectu, quam in effectu ita recompensatio etiam beneficii magis in affectu consistit, unde pauper, si opere recompensare non potest benefactori potest tamen recompensare per gratiarum actionem & laudem. B. Laurentius Justinianus se quidem ad satisfaciendum infinito debito quo Deo astringebatur, insufficientem esse dicebat, verumtamen se magna ex parte eidem satisfacere posse existimabat; sed audite quomodo id fieri posse censuerit: *Quamvis de innumeris bonis mihi exhibitis numquam tibi gratias debitas valeam referre, tamen illud certe non desinam confiteri, me referre non posse, hæc enim humilis confessio non parva est gratiarum satisfactio*. Ad Deum pertinet dare nobis & benefacere, ad creaturam vero recipere & gratias agere. S. Augustinus super illa Psalmistæ verba: *Benedictus Dominus in æternum fiat*, ita scribit; *Gratias misericordiæ ipsius: quid dicam aliud quam gratia ipsius: nos enim gratias agimus; non damus sed reddimus, nec referimus nec rependimus gratiam, si tamen verbis agimus, retribuimur*. Hanc quoque inæqualitatem inter Deum & hominem D. Chrysostomus his verbis considerat: *Ut discas quanta sit humana tenuitas & quanta Dei munificentia, nos etiam si quid voluerimus offerre, quid amplius offerre possumus, quam quantum verbis gratias referimus? Ea sane quæ ipse exhibet, opere præstat; quam imparia autem sunt opera & verba? & Dominus nullarum rerum indigus est, nullaque rerum nostrarum eget præterquam verbis atque hanc ipsam in sermonibus gratiarum actionem exigit, non quod ea ipse opus habeat, sed ut nos doceat gratos esse, & agnoscere tantorum bonorum suppeditatorem.*

B. Laur. Just. de lig. vita c. 8.

Ps. 88. 53. S. August. ibid.

Ad Deum pertinet nobis dare, ad nos recipere & gratias agere.

D. Chrys. h. 26. in Gen.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Maximum hominis fuit beneficium, dum à Deo esse suum, hocque nobilissimum accepit: dum corpus ex luto compactum, flatuque animatum ad maximam utilitatem ejus illi impertiit Deus: quapropter ad gratiarum actionem præstandam obligamur.

THEMA.

Lætetur Israël in eo qui fecit eum. Ps. 149. v. 2.

Psal. 149. v. 1.

Maximum Dei beneficium est quod sine omni nostro merito esse ab illo accepimus.

D. Chrys. ibid.

1. REgius Psalmista populum Israëliticum ad laudandum & gratias agendas Deo in Hymnis & Canticis his verbis invitat: *Cantate Domino canticum novum, laus ejus in Ecclesia sanctorum*: unum vero ex primis insignioribusque beneficiis quæ ponderat, est, quod esse à Deo acceperit: *Lætetur Israel in eo qui fecit eum: Ante singularia beneficia*, inquit D. Chrysost. *ponit generale, per eaque subjunxit, propemodum adhortans & dicens: Age Deo gratias, quod cum non esses te produxerit, & animam inspiraverit*. Sanctus Bernardus pariter ad agendas ex eodem motivo gratias affectuosis hisce verbis nos invitat: *Agamus gratias factori nostro, Benefactori nostro, Redemptori nostro, Remuneratori nostro, aut potius spei nostræ. Primum quod nobis præstitit nos ipsi sumus, si quidem ipse fecit nos & non ipsi nos. Parumne tibi videtur quia te fecit?* Ante triginta vel quadraginta annos tu nullum esse habebas, & quis cogitare potuisset, quod illud tibi daturus esset, sine ullo tuo merito, sine postulatione & desiderio tuo. S Paulus de prædestinatione Jacob ad gloriam & reprobatione Esau loquens, inquit: *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, ... non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori*, Deus enim sine ullo præcedenti merito ex solo bonitatis suæ motivo, nos è nihilo eduxit, quia ab æterno nos amavit, *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te*, *Cum non esses*, inquit B. Laurentius Justinianus, *non erat qui resisteret, obaudiret, renueret, & tamen ipse sine te dignatus est facere te sine te*. Sanctus Augustinus similiter in suis meditationibus, in eosdem prorumpit affectus, dicens: *Primum cogita ò anima, quod aliquando non fueris, & ut esse inciperes hoc Dei dono acceperis! donum ergo ejus erat ut fieres. Sed numquid ei aliquid dederas, priusquam fieres, quod tibi hoc redderet ut fieres? nihil prorsus, nil tu dederas, nil tu dedisse poteras, priusquam fieres, qui utique si nil amplius dedisset pro eo ipso tamen semper à nobis laudandus*. Ad cognoscendum immensum hoc bonum esse nostri, quod à Deo accepimus, ponderatione dignissima est illa Sancti Antonini doctrina, dicentis: *Major miseria esse non potest quam non esse. Tanta est hæc, quod in appetitum creatura cadere non potest absolute: ante conceptum tuum nihil eras: anima enim cujuslibet de nihilo creatur, cum corpori infunditur: cum ergo nihil esses, tantam misericordiam facit Deus, ut tibi esse daret.*

S. Bern. serm. 14. sup Psal. Qui habit.

Rom 9 v. 11. Ibid. v. 12. & 13

Jerem. 31. v. 3.

B. Laur. Justin. l. de Obed. c. 5.

S. Aug. Medit. c. 6.

S. Anton. p. 2. sum. Theol. Tit. 3. c. 11.

Quod autem acceperimus esse tam nobile, recompensare non possumus.

S. Antonin. 4. p. sum. Theol Tit. 5. c 12. §. 1.

2. Deum alicui dare quod sit in rerum natura quocumque tandem modo beneficium magnum erat, quia illum hoc faciendo è nihilo eduxit; at vero Deum nobis dedisse esse aliquod adeo nobile & sublime, quis id ipsum per æquivalentem gratitudinem recompensare poterit? Idem S. Archipræsul in alia parte summæ suæ de hac materia disserens, hanc instituit considerationem: *Invitant creaturæ ad regratiandum Deo, quia omnes, exceptis Angelis, sunt inferiores nobis, & cum Deus potuerit nos facere vilissimas creaturas, nobilissimas fecit*. Narrat quoque quod dum SS. Patres in Eremo in conferentiis suis spiritualibus congregati essent, unus illorum dixerit: *Benedictus Deus qui fecit tot innumeras & mirabiles creaturas, ex quibus nulla est, quæ me non doceat Deum laudare, & regratiari*. Quod audiens quidam qui modicam habebat vitæ spiritualis experientiam, eidem opposuit dicens: *Quomodo te docet laudare Deum bufo? & respondit ille: Multum quidem, & multipliciter: nam cum intueor illud animal ita horribile in aspectu, veneno plenum, corpore turgidum, super pectus gradiens super terram; oculis transversis, considero Deum talem me potuisse facere, fecit autem rationabilem creaturam sui capacem*. S. Aug. pariter per similem reflectionem unicuique homini debitum, quod habet Creatori suo gratias referendi, intimans, ait: *Gratiarum actiones deberi Creatori nostro; cujus profecto largissima bonitas justissime laudaretur, etiamsi in aliquo inferiori creaturæ gradu nos condidisset*. Si enim Deus nos fecisset esse silicem, arborem, viperam; magnum utique fuisset creatoris beneficium; at vero ex quo nos creavit, esse tam sublime nobis dedit, longe majus nostram sibi astrinxit gratitudinem. *De dono naturæ est*, loquit S. Bonav. *quod creavit te in tempore, & quod ab æterno te disposuit creandum, non creavit te pecus sed hominem. Dedit animam immortalem, cui dedit rationem, ingenium, industriam qua omnia materialia potest intelligere. Dedit mentem, vel intellectum, qua immateriales Spiritus, Deum & Angelum intelligeret. Propter te omnia in terra creavit; omnia elementa ad tuam vitam, omnia animantia ad tuum nutrimentum*

S. Aug. l. 3. de lib. arbitr. c. 5.

Et si fecisset nos creaturam vilissimam adhuc teneremur ad gratiarum actionem.

S. Bonav. T 7. in Fasciculo c. 6.

3. S. Gregor. Nyssenus postquam oculos suos ad hanc vastam universi machinam direxisset, eamdem à superno artifice fabricatam esse considerans, subjungit: *Quis me cum pulvis inanimis essem, vita pariter & mentis participem fecit? quis hoc lutum ad imaginem figura*

S. Greg. Nyss. or. 1. in or. Dom.

S. Bern in ser. de quadruplici debito.

figura divina formavit? S. Bern. in serm. quodam de *quadruplici debito*, inquit: *Ecce in januis est, qui fecit cœlum & terram, & Creator tuus est, tu creatura, ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipuè Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi.* Idem quoque in alio serm. ad hoc tam sublime esse contemplandum his verbis invitat: *Cogita qualem te fecit; nempe etiam secundùm corpus egregiam creaturam sed secundùm animam magis, utpote imaginem Creatoris insignem, rationis participem, capacem beatitudinis sempiternæ.* S. Antonin. hoc esse quod à creatore accepimus nobilissimum esse hoc discursu dicit: *In anima posuit imaginem Trinitatis, & distinctius quam in Angelis Similitudinem Deitatis, magis quam in aliis, in quantum sicut Deus est totus in toto orbe, & totus in qualibet parte, ita in orbe suo, id est, corpore, anima tota est in toto, & tota in qualibet parte corporis. Participationem cum omnibus creatis esse scilicet commune cum elementis, vegetare cum plantis, sentire cum brutis, intelligere cum Angelis. Repræsentationem universitatis. Ibi enim sunt quatuor humores cum corpore, conformes quatuor elementis: quinque sensus exteriores, visus, auditus, gustus odoratus & tactus. & quatuor interiores, scilicet sensus communis æstimativa, phantasia & memoria: quasi novem cœli: nam decimum empyreum, in quo Deus residet per gloriæ manifestationem, est pars intellectiva, scilicet intellectus & voluntas.* Porrò de animæ dignitate, nec non de imaginis & similitudinis divinæ excellentia fusius egimus in Tom. I. per discurs. varios in Tract. de anima.

S Bern ser. 14. in Psal. Qui habitat.

Fecit autem nos creaturam nobilissimam & perfectissimam.

S Antonin. ibid. §. 11.

Expenditur excellentia corporis & animæ.

4. S. Aug. aut quisquis demum libri illius *de contritione cordis* sit Author, ita ad intentum nostrum discurrit: *Non eram, & de nihilo fecit me, non arborem, non avem, nec aliquod de animantibus brutis, sed hominem me voluit esse, dedit mihi vivere, sentire & discernere.* Si namque ad corporis nostri structuram oculos nostros reflectere voluerimus, quis non admirabitur eam, ad instar parvi Mundi seu Microcosmi fabricatam? *Te Deus*, inquit B. Laur Just. *de humano ac vilissimo semine matris tuæ formavit in utero, corporis organum distinxit per partes, divisit artus sensus disposuit. singulisq́; propria indixit ministeria, ut non esset schisma inter eos, sed compago indissolubilis amoris vinculum, unitatis exemplum, dilectionis forma, decus sapientiæ, & corporis Ecclesiæ, similitudo vel optimas* Si vero quisnam me interrogare voluerit, cur supremus artifex, qui *omnia in sapientia fecit*, habitaculum animæ nostræ adeo nobilis, corpus inquam ex luto componere voluerit: hoc ipsum maximum atque incomparabile Dei beneficium fuisse respondeo, dicente Isaia *Et nunc Domine Pater noster es tu, nos vero lutum: & fictor noster tu. & opera manuum tuarum omnes nos:* Id quod Moyses ubi de natalibus nostris tractat, clarius expressit, dicens: *Formavit Dom. Deus hominem de limo terræ.* Ubi Nazianz. ait: *Haud equidem scio, quo pacto simul & imago Dei sim, & cum cœno voluter?* quod namque in hoc latet mysterium, quod homo hinc ad imaginem Dei sit creatus, illinc vero ex tantillo compaginatus luto? *Lætetur Israel in eo, qui fecit eum;* Exultet homo, seque Creatori suo gratum exhibeat, quod ex materia adeo abjecta ab ipso compactus fuerit, siquidem hæc fabrica ad majorem ejusdem cedit utilitatem: Noverat namque Deus, Luciferum, cum Angelis apostatis propter fastus sui nobilitatem & sublimitatem superbisse, atque in fastu suo evanuisse; ut igitur homo humilis persisteret, neque evanesceret, hoc illi addidit pondus scilicet vilem corporis materiam, vi cujus deorsum traheretur. *Hæc nostra temperatio est,* inquit Nazianz. *ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eosdem deprimat, contrahátque.* Ideoque etiam dum animalia cætera ita efformaret Deus, ut cum corporum suorum luto terram pariter intuerentur, solum hominem sursum erexit, cœlos contemplaturum, ut scilicet noverit limum hunc quantumvis vilem, ex quo compositus est, cœlos quandoque inhabitaturum, modo animæ quæ ipsum vivificat subjectus manserit & obediens: Imo ut S. Bern. tradit, corpus hominis sursom elevari voluit Deus, ut nimiam animæ exprobraret disordinationem, dum hæc terrenis illis suse immergit bonis. *Ut decor limi*, inquit, *deformitatem argueris animi.*

S Aug T 9. de Contrit. cord c 1.

Gratiæ Deo agendæ, quod nos talem creaverit creaturam.

B. Laur. Just serm. de Christi corp.

Ps. 103. v. 24.

Isa. 64. v. 8.

Gen. 2. v. 7. Nazianz. orat. 16.

Magna gratia & mysterium quod Deus nobilissimæ animæ ex vili luto tam contemptum construxerit habitaculum.

S. Bern. serm. 24. in Cant.

5. *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ & factus est homo in animam viventem.* Quam sodes anima in æternum victura, Dei imago, Sanctissimæ similis Trinitati, in quam Deus cælestes profudit thesauros, per unicam respirationem aut flatum suum esse consecuta est? Lux per unicum *fiat* formata fuit: firmamentum pariter, cæteræque creaturæ, nec non *verbo Domini cœli firmati sunt*: ast quænam inter flatum seu anhelitum animamque nostram est proportio? nulla penitus: sed qui animam creavit, corpusque compegit, tanquam Pater providus, de hominis bono unicè solicitus, disposuit, ut spiritus carnisque ligamen, in quo vita consistit, fundamento à Deo labili, quale est respiratio seu flatus unicus, inniteretur; ut scilicet oculos nostros omni momento in vitam æternam conjiceremus, quocumque temporis puncto defectibilitati subjecti, atque ita, corpus animæ in ordine ad salutem æternam, non gravamen, sed auxilium conferret, dicente B Laur. Just. *Rationalem spiritum fragili atque passibili copulavit natura, ut qui luteo amictus erat indumento, atque in hoc exilio cum cæteris animantibus æquanimior esset, ac humiliter præstolaretur tempus quò de hac traheretur perigrinatione.* Medio flatu itaque dicebat Deus, vitam impertiar homini, ut noverit, vitam mortalem in sola consistere respiratione & flatu unico: quod considerans, totum studium, amorem, omnesque potentias suas ad beatæ & immortalis vitæ consecutionem convertat, suo obsequiosior, obedientiorque Creatori. Ideoque David postquam dixisset: *Anima mea in manibus meis semper*, mox subjungit: *Et legem tuam non sum oblitus*; ubi Chald legit: *Anima mea periclitatur, ac si in superficie manus mea esset.* Idem autem Beatus Laurentius Just. hanc, cur Deus corpus nostrum ex vili adeo materia constare voluerit, rationem assignat hanc aliam, dicens: *Ut ex qualitate exterioris hominis discat, non elate præferre se cæteris, sed ex continuis punitionibus, quas indesinenter propter infirmitates & necessitates carnis patitur, spiritus materiam sumat, se in humilitate continendi.*

Gen. 2 v. 7.

Ps. 32. v. 6.

Qualis sit proportio inter flatum & animam nostram.

B. Laur. Justin. de disciplin. Monast. conversat. cap 4.

Cur mediante flatu Deus nobis dederit vitam.

Psal. 118. v. 109. Ps. 118. v. 61.

6. D. Chrysost. diversa divinitus homini inditas gratias favoresque considerans (siquidem ut in disc. 11. diximus, *constituit eum super opera manuum suarum, Omnia subjecit sub pedibus ejus*) sequentem enarrat beneficiorum seriem, dicens: *Quomodo quis cogitare sufficeret ea, quæ in nos jam sunt collata, quæ item promissa, quæ & quotidie conferuntur? quod ex nihilo produxit ut essemus, quod corpus & animam dedit, quod rationales nos formavit, quod aërem respirationi concessit, quod creaturam omnem propter humanum genus produxit?*

Juxta Ps. 8. v. 5. 6. D. Chrys. h. 27. in Gen.

7. Totum universum in continua operatione occupatur, cœlum continuo movetur, imo tota natura creata intenta est, ut homini serviat; Sol in beneficium nostrum dies distinguit & noctes, sub signis Zodiaci; nobis perflant & inter se luctantur venti, nobis nubes aquis implentur aer frigidum distillat rorem, decurrunt flumina, scaturiunt ex fontibus aquæ, pisces natant, volant aves, prata florent, messes matu-

Omnes Creaturæ servitio suo à nobis exigunt gratitudinem.

maturantes fructificant: unde Seneca quantumvis gentilis scribit: *Cum ista quæ habes magno æstimes, quod est ingrati hominis, nulli debere te judicas? unde tibi istum quem trahis spiritum? Unde istam per quam actus vitæ tuæ disponis atque ordinas Lucem? Unde sanguinem cujus cursu vitalis continetur calor? Unde ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra satietatem lassentia? Unde hæc irritamenta jam lassæ voluptatis?*

Seneca l. 4. de benef. cap. 6.

8. D. Chrysost. causam assignat, ob quam nos præ cæteris animalibus rationis usu dotati sumus: *Propter hoc*, inquit, *rationales facti sumus, & à brutis differimus, ut laudemus, celebremus, glorificemus jugiter Dominum; ea propter & animam nobis inspiravit, & linguam dedit*, ut ejus in nos beneficia animis percipientes, Dominum agnoscamus; & nos gratos exhibeamus; gratias pro viribus agentes. Si lignum illud, quod igni destinatum est, postquam scalpellis in statuam factum Salvatoris, ut incensaretur, & adorationis honores acciperet, usum rationis haberet, utique continuo gratias sculptori referret, qui ei tam nobile esse dedit. S. Aug. animam humanam à supremo Datore hoc fine ad imaginem & similitudinem suam creatam esse dicit: *Ut factorem suum pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat.* Unde ubi Vulgata nostra legit: *Factus est homo in animam viventem*, in Hebræo legitur: *In animam loquentem*; optaret namque Creator; ut anima subitò post tam sublime esse receptum, linguam suam in gratias referendas adhiberet; at vero, quia anima hoc multis titulis debitum tributum solvere neglexit; Deus illam in hoc miseriarum barathrum cadere permisit; in quod simul universam humanam progeniem egit præcipitem: Unde S. Antoninus ait: *Primi parentes, quia repleti omnibus bonis naturalibus, & spiritualibus omnium virtutum & temporalibus, ingrati fuerunt Deo, adhærentes adversario ejus, & mandatum transgredientes, omnibus virtutibus expoliati sunt.*

D. Chrys. h. 26. in Gen. Cur ratione differimus à brutis.

S. August. l. de Spiritu & anima. Gen. 2. 7.

S. Anton. p. 2. Sum. Theol. Tit. 5. c. 9. §. 3.

9. Nobis alia moneta præsto non est, qua infinitas obligationes nostras erga Deum exolvere valeamus, præterquam humilis & obsequiosa gratiarum actio. *Magno debito obligata es anima mea*, inquit, in *meditationibus suis* S. August. *multum accepisti, & nihil à te habuisti, & pro omnibus his non habes, quod retribuas nisi tantum ut diligas.* S. Bonav. modum tradit, quo bona, quæ recipimus dignè meditari & ponderare valeamus: *Scias*, inquit, *quod triplici consideratione potes tuas meditationes variare, & dilatare, ut nunc tua quidem meditatio versetur circa ipsum benefactorem, nunc circa te ipsum, cui benefecit, nunc circa ipsa beneficia, quæ tibi multipliciter elargitur.*

Pro omnibus divinis beneficiis aliud rependere non possumus quam gratiarum actionem.

S. August. Medit. c. 6. S. Bonav. T. 6. in Fasciculo. c. 6.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De Gratiis & Auxiliis, quibus Deus assistit animæ, deque beneficio vocationis ad fidem.

THEMA.

Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro quia fidelem me existimavit, 1. Tim. 1. v. 12.

1. Sanctus Paulus in hisce verbis duo præcipuè beneficia agnoscit, primo videlicet beneficium gratiæ divinæ qua se confortatum fatetur: Unde alibi inquit: *Omnia possum in eo, qui me confortat. Non ego, sed gratia Dei mecum.* Alterum est, quod vocatus fuerit ad fidem: *Fidelem me existimavit.*

S. Paulus Deo agit gratias pro gratia confortante, & vocatione ad fidem. *Philipp. 4. v. 13. 1. Cor. 15. v. 10.*

2. Nazian. Discursum suum ad animam Christianam dirigens, inquit: *Agnosce unde habes, quod sis, quod speres, quod ratione ac mente utaris, quodque maximum est, quod Deum cognoscas, cœlorum regnum speres, honoris æqualitatem cum Angelis, gloriæ contemplationem, nunc quidem in speculis & ænigmatibus, tunc autem pleniorem ac puriorem quod Dei filius, Christi cohæres atque ut audacter loquar, Deus etiam factus sis? unde tibi hæc omnia? & à quo?* Proph. Regius postquam sphæras cæleſtes super nos extensas, & magni illius palatii totius universi ob hominem fabricati testitudinem contemplatus fuisset, dicendo: *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, Lunam & Stellas quæ tu fundasti*, in admirationem & stuporem raptus supremum illorum factorem his verbis alloquitur: *Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum:* cum enim Angeli ad hoc à Deo destinati sint, ut orbes cælestes in nostrum beneficium volvant, & tamquam custodes nobis inserviant, juxta illud: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*, illos nobis inferiores esse necessario sequitur: Imo ipsemet Dei Filius naturam Angelicam non æque, ac humanam sibi assumere & cognatam facere voluit: *Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* S. Thomas super illa verba *coronasti eum*, inquit: *Coronari est Regum: Deus fecit hominem quasi Regem inferiorum, & est gloria scilicet claritas divinæ imaginis, & hæc est quadam corona hominis.* 1. Cor. 11. *vir imago est & gloria Dei*; Cajet. in Hebræo vertit: *Et deficere fecisti eum modicum à Diis; significatur per hoc tanta hominis exaltatio, quod parum deficit à Deo.* Observat autem D. Chrysost. Davidem primo nobiliorum meminisse creaturarum, scilicet Solis, Lunæ, Stellarum, Cælorum: posteaque subjungere: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus:* quia scilicet universa creatura, propter hominem est: ideoque David ut idem subnectit Sanctus Doctor, taliter discurrit, ut, prudenter & grate, pro toto orbe terrarum ageret gratias.

Nazianz. or. 16.

Gratiæ Deo agendæ pro omnibus donis spiritualibus.

Ps. 8. v. 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6.

Ps. 90. v. 11. Et quod nos quasi Reges fecerit.

Hebr. 2. v. 16. Ps. 8. v. 6. S. Thom. ibid.

1. Cor. 11. 7. Cajet. ibid.

Ps. 8. v. 8. D. Chrysost. ibid.

3. Spiritus illi beati etiam sublimissimi divino assistentes throno, à Deo ad servitium nostrum ablegantur in terras: Ita Archangelus Raphael Dux obtigit Tobiæ itineranti; similiter S. Michael cœlestis militiæ Princeps, in columna nubis populum Israelit. comitabatur; S. Gabriel in exile Nazaretanum tuguriolum descendit, ut de incarnationis verbi mysterio tractaret. *De excelso cœlorum habitaculo*, inquit S. Aug. *ad consulendos, visitandos, & ad adjuvandum nos attrahit supereminens charitas Angelos propter Deum, propter nos, & propter seipsos. Propter Deum utique, quia tanta erga nos pietatis viscera ipsi quoque, ut dignum est, imitantur; propter nos, in quibus nimirum propriam similitudinem admirantur; propter seipsos, quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur.*

In ministerium nostrum destinavit Angelos suos.

S. August. l. Medit. c. 3.

4. Origenes illa Jobi (*venerunt Angeli Dei ut starent ante Deum*) considerans, Angelos docet nobis desistentibus continuum persolvere divinæ Majestati gratiarum laudumque tributum. *Gratias illi*, verba sunt Origenis, *pro ejus*, (scilicet hominis) *beneficiis agunt, quæ ille incessanter impertit filiis hominum.*

Job. 2. v. 1. Orig. l. 1. in Job.

5. Rupertus Abbas varia inter Dei erga homines beneficia nobis proponens, speciatim sequentia his verbis commemorat: *Ut quantum Creatori debeas homo perpendas, & causam tuam melius ipse discernas, adde quod nusquam Angelos apprehendit sed humanam de semine Abrahæ naturam, tali apprehensione, ut Auctor salutis tuæ dignaretur per passionem mortis consummari. Quota in hoc est portio debiti tui, debita gratiarum actionis? Angelos & creavit,*

Rupp. Abb. T. 2. l. 2. de glorif. Trinit. c. 19.

Magnum beneficium quod Christus

humanam, non Angelicam assumpsesit naturam.

creavit, & eos qui non peccarunt magnificavit, te autem, & creavit, & tum simul cum universis in Adam peccavisses, justificavit, & insuper magnificavit. Deinde humanorum supra Angelicorum beneficiorum excessum prosequens concludit: *Cum hæc ita sint, putasne plura in altari pectoris tui ligna, quam Angelus habet ad nutriendum ignem divini amoris? scriptum est enim in sancta ac mystica lege Domini, ignis in altari semper ardebit, quem nutrire sacerdos subjiciens mane ligna per singulos dies. Igni ligna subjicere, est commemorationem SS. Trinitatis beneficiorum jugiter habere, & propter hæc in amorem ejus, magis atque magis proficere.* Quis autem nescit Protoparentum nostrorum peccatum quod universam infecit stirpem humanam, hominem aliqualiter Angelis inferiorem constituisse? unde S. Chr. ait: *Ab initio voluit hominem in Paradiso vitam agere extra omnem dolorem & laborem & nihil minus habentem Angelis & incorporeis illis virtutibus existentem in corpore, & corporalibus necessitatibus non obnoxium.*

D. Chrysost. h. 27. in Gen.

6. S. Antonin. nimium ab æterno Dei erga hominem amorem considerat, quando eum ad gloriam elegit, inque tempore ad finem hunc consequendum, gratiarum suarum præbet auxilia: *Prima electio est*, inquit, *Dei ab æterno, qua videlicet elegit ex toto humano genere beatificandos in gloria*; In cujus confirmationem illum Apostolicum ad Ephesios textum adducit: *Benedixit nos Deus in benedictione spirituali, id est plena benedictione, in cœlestibus, id est, gloria, in Christo, id est, per merita Christi.* Disposuit namque supremum SS. Trinitatis Consistorium, ut Verbum in terram descenderet, nostra fragili carne amiciendum, ut per merita sanguinis sui cœlestes homini communicaret gratias, ut tandem aliquando ad gloriam, à qua ob culpam suam proscriptus erat, pertingere posset. Neque solum per commonicatum nobis esse benefacere voluit, verum etiam ad utilitatem nostram omnes creaturas, præcipue vero nobiliores ordinavit. Unde B. Laur. Just. ait: *Illo ordinante jubente, atque dominante tibi serviunt Angeli, ministrant Archangeli universæque cœlorum obsequuntur virtutes, tuam quærentes salutem, tuum cupientes profectum, tuam beatitudinem anhelantes, & neque ex his te convertis ad illum, qui sua bonitate antequam esses, se convertit ad te:* Idem quoque alibi eximia illa ponderat beneficia, per quæ animæ egregia subministrat spiritualia auxilia: *Infundit Deus*, inquit, *filiis suis spiritum suum multipliciter; ad salutem, ad miraculum, ad auxilium, ad solatium, ad fervorem: Ad salutem, cum in toto corde revertimur ad eum: ad miraculum, cum signis & prodigiis coruscare facit fideles; ad auxilium cum in tentationibus & pressuris adjuvat infirmitatem nostram: ad solatium, cum per internam suavitatem, testimonium reddit spiritui nostro quod filii Dei simus: ad fervorem, cum in cordibus perfectorum vehementius accendit ignem charitatis, ut non solum in spe filiorum sed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes.* Cum igitur natura nostra adeo sit ad lapsus periculosos & lubrica propensa, inæstimabilis est illa Dei gratia, quæ nos sustinet, & à lapsu præservat, ne præcedentia amittamus merita ejusque amicitiam.

S. Antonin. 1. p. sum. tit. 4. c. 7. §. 3. Maxima gratia est, quod Deus nos elegerit ad beatificandos in gloria.

B. Laur. Just. lib. de obed. c. 5. Et infundat nobis spiritum ad salutem.

7. S. Aug. in Meditationibus suis ait: *Magnum æstimo & illud fuisse beneficium, quod Angelum pacis ab ortu nativitatis meæ ad me custodiendum usque ad finem meum, mihi dedisti.* S. Antonin. similiter circa difficultatem quam habemus, ut nos conservemus in gratia, sequentem habet discursum: *Consideranda difficultas standi quæ apparet in tribus specialiter. In Lucifero: primo parente: & Juda Christi discipulo. Lucifer cum esset maxima arbor in Paradiso Dei, ad modicum ventum superbiæ in terram corruit. Adam cum esset absque corruptione naturalium, propter cohabitationem unius mulieris paradisum amisit;* Atque ideo ut S. Hieron. ait: *Si potuit mulier ejicere eum, qui jam erat in paradiso, non est mirum, si eos impediat, qui nondum in Paradisum pervenerunt.* S. Aug. usque ad 33. ætatis suæ annum in carnalis vitæ sordibus immersus fuerat, & tamen post suam conversionem adeo constanter in gratia perseveravit, ut ad ultimum usque spiritum baptismalem innocentiam illæsam conservarit: Quod beneficium idem Sanctus, ut videre est, in ejus Meditationibus attente considerans ait: *Dedit mihi Dominus continentiam non à luxuria sola, sed à cæteris quoque sicut necesse est, vitiis & peccatis, & quia aliquando vix per triduum continebam, postea Dei auxiliante gratia per longum tempus potui continere. Forte parum quid reputat aliquis continentiam, sed ego non ita, scio enim quos habeat oppugnatores.*

S. August. in Medit. c. 52.

S. Antonin. 4. p. tit. 5. c. 12. §. 1. Magnam habemus difficultatem standi in statu gratiæ.

S. Hieron.

S. August. in Medit. c. 13.

8. Neque solum continentiam inter dona Dei recensere debemus, juxta illud: *Scivi quoniam aliter non possem esse continens nisi Deus det;* Verum etiam quodvis aliud bonum, quod per Dei gratiam operamur. *Inspiciendum ad opera bona*, inquit S. Anton. *seu meritoria, quorum omnium principalis est ipse auctor,* unde Isa. 26. ad eum ait: *Omnia opera nostra operatus es nobis;* & August. *Cum coronat merita nostra, remunerat opera sua, quia scilicet ipse dedit virtutem hanc bene operandi.* Subjungit idem S. Anton. *Quia Deus est summus benefactor noster, imo omnia bona quæ habemus, sive naturalia, sive gratuita sive fortunæ sunt ejus beneficia;* juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepisti? Scilicet à Deo: quasi dicat, nihil.* B. Laur. Just. insuper ad inspirationes & illustrationes internas se reflectens ait: *O quam frequenter ad cordis pulsat ostium, ut ingrediatur ad te, tecum maneat, in te conquiescat suisque te participem faciat esse deliciis. Insequitur quippe te quasi suo ipse Dominus indigeat famulatu & tamquam sine te nequeat esse beatus.*

Sap. 8. v. 21.

S. Antonin. ib. Omnia bona quæ operamur Deo sunt adscribenda.

Isaiæ 26. 12.

S. Antonin. 4. p. tit. 5. c. 12. 1. Cor. 4. v. 7.

B. Laur. Just. ib. de obed. c. 5.

9. *Fidelem me existimavit.* Inter alia Dei dona vocatio ad fidem inæstimabile est quoddam beneficium; S. Anselm. hunc Apostoli textum ponderans ait: *justum est, ut illi grates referam, quia fidelem me existimavit.* Idem quoque Sanctus alibi infinitum hoc bonum meditans inquit: *Christianum me fecisti vocari de nomine tuo per quod & ego confiteor, & tu noscis me inter redemptos tuos, & erexisti, & levasti me ad notitiam, & amorem tuum.* Volvatis velim super universæ terræ vastitate oculos vestros, & majorem illius partem Ægyptiis tenebris Atheismi, Paganismi, Hebraismi & Alcorani involutam, totque hæresum erroribus implicitam esse invenietis: Quænam igitur gratiæ prærogativa est ista qua nos in clara Evangelii luce, & in Religionis Catholicæ Romanæ sinu nasci fecit? Certè *Non fecit taliter omni nationi & judicia sua non manifestavit eis.* In quot eheu Provinciis & Regnis justo Dei judicio fides amissa est? Quot sæcula elapsa sunt, in quibus si modicum quemdam mundi angulum Palæstinam videlicet exceperis, totum universum dæmonibus cultum & adorationem deferens, nullam vel modicam habebat veri Dei notitiam? Quod si in hæc tempora natales tui incidissent, quidnam obsecro de te futurum fuisset? Quot Catholici in Germania, Belgio, Francia, Anglia & aliis mundi partibus à diabolico Calvini & Lutheri aliorumq; Heresiarcharum contagio sæculis superioribus infecti & mortui fuerunt? *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* In eo ipso momento in quo anima mea creata fuit, haud dubie dena & forsitan centena millia animarum simul

S. Ansel. ib.

S. Anselm. in Medit. c. 5. Vocatio ad fidem inæstimabile est Dei beneficium.

Psal. 147. v. 20.

Maxime inter tot infideles & acatholicos.

Jo. 6. v. 44.

mul creata fuerunt ex quibus paucæ in corporibus aqua baptismali ablutæ fuerunt. Quodnam igitur anima mea apud Creatorem meritum habuit, ut illam inter innumeras alias eligeret quam sanctæ & orthodoxæ fidei suæ notitia illuminaret? *Magnum æstimo beneficium*, inquit S. Augustin. *quod eo tempore & inter tales me nasci voluit Deus, per quos ad fidem suam & sacramenta pervenirem. Video innumerabilibus hominibus hoc negatum, quod mihi gratulor esse concessum, cum quibus tanta nobis est una conditio.* Illi derelicti sunt per justitiam, & ego vocatus sum per gratiam. Omnes ex eodem luto plasmati sumus, omnes in Adam pariter peccavimus, omnes denique ad eamdem massam damnatam pertinemus; Quod vero Deus mihi hanc gratiam me prædestinandi, mihique tot auxilia spiritualia porrigendi concesserit, idipsum ex sola ipsius infinita erga me beneficentia, in me derivatum fuit, quia *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.*

S. August. in Medit. c.11.

Rom. 9. v.16.

10. S. August. utpote qui antea hæreticus fuit, præ omnibus aliis post suam conversionem majorem habuit se erga Deum gratum exhibendi occasionem; Auscultate itaque qua id ratione præstiterit: *Audisti ab initio usque ad hunc diem, quod multa generationes pertransierunt, quæ omnes sine cognitione Dei & pretio suæ Redemptionis in interitum sempiternum dilapsa sunt. Omnibus illis Redemptor tuus te prætulit, quando tibi hanc gratiam largitus est. quam nullus eorum percipere meruit. Sed numquid tu fortior, numquid sapientior, numquid nobilior, numquid omnibus illis ditior fuisti, qui hanc præ omnibus illis specialem gratiam sortiri meruisti? Quot fortes, quot sapientes, quod nobiles, quot divites ibi fuerunt, & tamen universi relicti & abjecti perierunt?* Utique si sæcula illa, in quibus idololatria triumphabat, vixissemus, & nos torrentem communem secuti fuissemus; qualis itaque hæc est prærogativa, ut loco cultus dæmoniaci, verum genuinumque obsequium vero Deo cum animo grato, remuneratione & præmio sempiterno exhibeamus? *dæmonum cultus extinctus est*, inquit S. Joan. Damasc *creatura ex divino cruore sanctitatem contraxit, aræ & idolorum templa deleta sunt. Dei cognitio in hominum animis consita est, virtutes studio sunt, dæmones, homines eos, quos olim mancipio suo constrictos tenebant, perhorrescunt.*

Confirmat hoc ipsum S. August. de seipso, S. Aug. c.7. ibid.

S. Joan. Damasc. de fide orthod. l.4. c.4.

11. Solidam equidem contemplationem illa Apostoli verba (*ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*) merentur ad excitanda corda oraque nostra in gratitudinis affectus; quando namque Deus diluvio absorpsit terram, *Omnis caro corruperat viam suam* s iterum tempore Abrahami, quando de Ur educebat, quis verum Deum agnoscebat? Postquam vero super duodecim Apostolorum fundamenta Ecclesia stabilita fuit, qualibet merito anima fidelis dicere poterit: *In loco pascua ibi me collocavit super aquam refectionis educavit me, Nihil mihi deerit*; Quam temporis felicissimam circumstantiam his verbis S. adumbrat Antoninus, inquiens: *Invitat ad gratiarum actionem qualitas temporis, dicitur enim tempus novi Testamenti tempus gratiæ, quia superabundavit multiplex gratia humano generi collata post Christi adventum & ideo multiplicitatis beneficiis multiplicandæ sunt gratiarum actiones.* In cujus dicti confirmationem, illud S. Pauli ad Corinthios monitum: *Exhortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*) adducens subjungit: *In vacuum recipit & frustra gratiam, id est, sua beneficia, qui ea non recognoscit, non laudat, non ea exercet in multiplicando, & sic non solum demeretur alia sibi dari, sed & collata sibi auferri.*

2. Cor. 6. v. 2.

Gen. 6. v. 12.

Qualitas temporis gratiæ invitat nos ad gratiarum actionem.

Ps. 22. v. 2. & 1.

S. Anton. ib. §. 1.

2. Cor. 6. v. 1.

12. Si quis vestrum præsentem Indorum Idololatrarum, qui ministrorum Evangelicorum penuria laborant cæcitatem consideraret, qualiter non ad humillimas continuasque Deo gratias agendas extimulari poterit, dum in Christianitatis gremio à parentibus Catholicis se natum esse considerat? Historiam audite quam de Japone quodam Pater Rho tradit in hæc verba: *Temazuca recentis fidei homo, sed indolis ac generis clarus, cum à prætereuntibus salutare Jesu nomen invocari audisset, equo desiliens. Deo quam potuit enixissime gratias retulit, quod, quibus in terris paulo ante profana idolorum nomina aërem quadam infidelitatis contagione afflabant, jam nunc filii sui sanctissima floreret invocatio.* Confundatur ergo quilibet Christianus, qui tanto beneficio grata mente non correspondet, sibique dictum esse censeat, quod Salvianus inquit: *Interrogo omnes Potentes ac divites mundi hujus, cujus piaculi reus sit servus ille, qui probo ab bono Domino malum cogitet, qui bene merenti convivium faciat, & pro bonitate quam accepit contumeliam reddat; absque dubio maximi criminis reus creditur, qui malum pro bono reddit, cui etiam malum pro malo reddere non liceret. Hoc ergo etiam nos qui Christiani dicimur, facimus, irritamus in nos misericordem Deum, impuritatibus nostris, sordibus lædimus, blandientem injuriis verberamus.*

Consideratio miseri status Indorum idololatrarum nos ad gratiarum actionem vocat.

Rho Hist. var. l.4. c. 8. §. 7.

Salvian. l. 6. de prov.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus nobis benefacit, multa culpæ & pœnæ mala etiam incognita removendo; quantumvis in mediis quandoque præcipitiis periclitemur.

THEMA.

Confitebor nomini tuo, quoniam adjutor & protector factus es mihi, Ecclesiast. 51. v. 2.

1. ECclesiasticus incessanter à nobis Deo gratias referendas esse docet, quod ejus defensione & amorosa protectione varia evaserimus imminentia infortunia & pericula; dicit enim: *Confitebor nomini tuo, quoniam*, &c. S. Bonaventura, innumeris nos à divina beneficentia donis cumulatos esse considerans inquit: *Innumerabilia tibi contulit dona*; inter quæ tamen id quod excellentius est, his verbis indigitat: *Dimisit tot mala quæ fecisti, imo tot quod facere potuisti, à quibus te præservavit.* S. Antoninus aërem laqueis à spiritibus perditionis nobis protensis plenum esse conspexit; ut proinde S. Leo non immerito dixerit: *Quis in hujus vitæ constitutus incerto, aut immunis à tentatione, aut liber inveniatur à culpa?* Quæ cum ita sint, certum est, quod dum in his periculis constituti, aliquem nobis assistentem habemus, qui nos protegat, pro nobis præliétur, nosque ab insultibus, insidiis & fraudibus hostis tartarei defendat & præservet, inæstimabile id à nobis censendum sit beneficium; Ac proinde S. Anselmus ad nostrum propositum optime inquit: *Considera quid tibi eras, & quid tibi factum sit, & pensa qui hoc tibi fecit, quo amore dignus sit. Intuere necessitatem tuam, & benignitatem ejus, & vide quas gratias reddas, & quantum debeas amori ejus. In tenebris, in lubrico, in descensu, super irremeabile Chaos inferni eras immersus*; postquam vero profunditatem barathri in quam velut homo lapsus fuerat, ostendisset, discursum suum his erga benefactorem supremum gratitudinis affectibus concludit: *O bone Jesu Christe, sic posito; nec petenti, nec opinanti, ut Sol mihi illuxisti.* Jansenius super propositi Thematis verba ita scribit: *Adjutor factus es ad superanda mala jam parata: protector ne obveniant nova mala.*

Magnum Dei beneficium, quod ipsius auxilio & protectione plurima evasimus pericula.

S. Bonav. T. 7. in Fasciculo c.6.

S. Leo ser. 11. de Quadrag.

S. Anselm. in Medit. c.6. de Redempt.

Corn. Jans.

2. Regius

Pf. 39. v. 13.

Omnes sumus semper in periculo labendi.

S. Leo ser. 4. de Quadr.

2. Regius Psalmista idem quod per experientiam quotidie comprobamus, his verbis lamentatur: *circumdederunt*, inquit, *me mala, quorum non est numerus.* Quis enim inter tot prærupta & præcipitia se assecurare poterit? *Fallitur*, inquit S. Leo, *quicumque inter tentationes hujus vitæ ab omni se vulnere credit immunem: plena omnia periculis, plena sunt laqueis. Incitant cupiditates, insidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent, amara sunt obloquentium linguæ, nec semper veracia sunt ora laudantium.* Quantum igitur æstimandum est esse beneficium, si quis inter hæc omnia defensorem habeat, qui fraudes detegat, insidias dissipet, violentiam inimici repellat, innocentiam conservet, & ad præliandum ac vincendum robur ac vigorem subministret? Quod si quis videre posset, quod & qualia sint beneficia occulta & nobis ignota, quæ Deus nobis nec quidquam ea postulantibus quavis hora concedit, inveniret utique numerum illorum longe majorem esse quam sciamus. Sicut enim nullus est homo, qui non subjectus sit periculo contrahendi infirmitatem, sub qua alius homo succumbit (cum omnes pariter ex eadem corrupta & vitiata massa plasmati simus) ita pariter nihil est eorum in quæ sceleratissimus hujus mundi homo prævaricando incidit, in quæ & nos non incideremus, nisi Deus nos præservaret & protegeret. Unde D. Chrysostomus modum sequentem orandi nos docet, inquiens: *Orationi instate, tanquam de re laboriosa, vigilantes in ea in gratiarum actione. Hoc sit vestrum munus & officium, in precibus agere gratias & pro manifestis & pro non manifestis, & pro iis quæ volentibus, & pro iis quæ in vitiis benefecit, & pro regno, & pro gehenna, & pro afflictione & pro recreatione.* Idem quoque S. Doctor modum quemdam refert, quo vir quidam sanctus, sibi optime notus, uti solebat, ut hoc gratiarum tributum Deo exsolveret: *Scio ego*, inquit, *quemdam virum sanctum sic orasse. Ante hoc verbum nihil dicebat, nempe: Gratias agimus pro omnibus beneficiis tuis, quæ a primo die usque ad præsentem diem nobis indignis sunt collata, pro iis quæ scimus & nescimus, pro manifestis & pro non manifestis, quæ opere facta sunt & quæ sermone, quæ voluntariè facta sunt, & involuntarie.* Sæpe, ut suo loco videbimus, rem aliquam nobis infaustam futuram esse censemus, à qua proinde, quantum possumus, declinamus, & tamen Deus illam ad nostrum ordinat beneficium, tametsi nullam ad id ex parte nostra sibi impositam obligationem habeat; imo licet de illa doleamus nostroque maledicamus infortunio.

Si autem à tali periculo à Deo eximamur, Deo grati esse debemus.

D. Chrys. hom. 10. ad Coloss.

Dum videmus alios in peccata præcipitari, gratias agamus Deo, quod nos ab illis præservavit.

Luc. 18. 11.

3. Quam gratus Deo futurus fuisset Pharisæus ille in sua Deo exhibita gratiarum actione, nisi per occultam superbiam suam se deduci permisisset ad contemnendum Publicanum, & calumniandum bona ejus opera, è contra quot sunt, qui ad agendas Deo gratias obligantur, magnamque causam habent dicendi: *Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, adulteri, &c.?* Quot videmus quotidie homines in iniquitatibus obduratos, suisque dissolutionibus & scandalis ad plenum usque fræna relaxantes, quod dum conspicimus, tunc verè tempus est gratias agendi Deo, quod nos á similibus peccatis & excessibus illæsos conservant; *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Dicebat Apostolus, *Non quod simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Optime immensum hoc beneficium sanctus Augustinus his verbis declarat: *Adulter non fuisti in illa tua vita præterita, plena ignorantia. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi: servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suasor defuit, ut suasor deesset ego feci. Locus & tempus defuit, & ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non consentires ego terrui.* Ac proinde idem sanctus Doctor soli Deo nos debere dicit, quod in præcipitium criminis lapsi non simus; & tamen pauci admodum sunt, qui ad hoc se reflectant: *Agnosce ergo*, inquit sanctus Doctor, *gratiam ejus cui debes, & quod non admisisti. Mihi debes quod non admisisti: nullum est peccatum quod fecit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector, à quo factus est homo.* Quis non videt, quod si in medio occasionum in commoditate prompta, in correspondentia mutua, imo in incentivo objecti concupiti constituti essemus, atque à malo aliorum stimularemur exemplo tentationis vehementiæ minime resistere possemus? At vero Deus fecit, ne sequeretur consensus, & ambularemus via altera, vel quia nonnumquam commoditatem submovit: vel quia tentationem compescuit: vel quia virtutem illam vincendi subministravit: vel denique quia ad peccatum declinandum timorem & horrorem animo impressit, Id quod S. Paulus optime agnovit, dum ait: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Seneca de beneficiis disserens prædictæ S. Augustini doctrinæ subscribit, dum ait: *Renuisse ne in scelus rueres inter maxima beneficia recensendum est.* Sed audiamus iterum sanctum Augustinum, qui ait: *Bona sunt hæc tua Domine, mihi à te misericorditer indulta quod me in periculis sæpe constitutum clementer eripuisti, nec unquam in peccatis meis me dereliquisti. Oblitum tui de te admonuisti, aversum à te revocasti, venientem ad te benigne suscepisti pœnitenti indulsisti. Non enim ea sola quæ commisi peccata, sed etiam quæ te protegente non commisi, totum à te dimissum deputandum est: nam sicut in multa peccata cecidi, sic & in multo plura, nisi me conservasses, cecidissem.* Optime S. Propheta David infinitum hoc beneficium agnoscebat, dum ait: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.* S. Bernardus in sermone *de septem misericordiis*, eidem Davidicæ gratiarum actioni insistit, dicens: *Quis non videat, quia sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi Omnipotentis pietas conservasset? Fateor, & fatebor, nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus cecidisset in omne peccatum anima mea.* S. Antoninus ex S. Thoma 2. 2. Q. 106. Art. 2. movet dubium, quis magis astrictus sit ad reddendas Deo gratias, innocens, vel pœnitens? & cum S. Thoma ita statuit: *Aliquo modo tenetur magis innocens & aliquo modo magis pœnitens: pro cujus declaratione dicit idem, quod actio gratiarum in accipiente respicit gratiam dantis, unde ubi est major gratia ex parte dantis, ibi requiritur major gratiarum actio ex parte recipientis: gratia autem est quia gratis datur, unde dupliciter potest esse ex parte dantis major gratia: uno modo ex quantitate dati, & hoc modo innocens tenetur ad majores gratiarum actiones, quia majus donum ei datur à Deo & magis continuatur, cæteris paribus, absolute loquendo. Alio modo potest dici major gratia, quia magis datur gratis, & secundùm hoc magis tenetur ad gratiarum actiones pœnitens, quam innocens, quia magis gratis datur illud quod ei datur à Deo: Cum enim esset dignus pœna, datur ei gratia:* Et quidem ut innocens immensum hoc, quod recipit, beneficium clarius cognoscat, idem S. Antoninus, authoritatem citat S. Aug. dicentis: *Quis hominum suam cogitans infirmitatem audet viribus suis tribuere castitatem, aut innocentiam suam, ut minus amet te quasi minus fuerit ei necessaria misericordia tua, donans peccata*

1. Cor. 15. v. 10.

2. Cor. 3. 5.

S. Aug. l. 10. h. 23. c. 6.

Deo adscribendum, quod in occasione peccati constituti non peccemus.

1. Cor. 10. v. 13.

Seneca de benef. l. 3. c. 8.

S. Aug. in Medit. c. 12.

Pf. 93. v. 17.

S. Bern. ser. 2. de sept. misericor.

S. Anton. sum Theol. p. 4. tit. 5. c. 12. § 1.

S. Thom. 2. 2. Q. 106. Art. 2.

Quis magis teneatur ad agendas gratias Deo, innocens, an pœnitens.

S. Antonin. S. August.

cata

tata conversis à te? Similiter citat eumdem Augustinum in libro Confessionum dicentem: *Ideo tantumdem, imo amplius te diligat, quia per quem me videt tantis meorum languoribus exui, per eum te videt tantis peccatorum languoribus non implicari.* Adducit quoque ejusdem S. Augustini testimonium dicentis: *Gratiæ tuæ deputo, & misericordiæ tuæ, quod peccata mea tamquam glaciem solvisti: gratiæ tuæ deputo & quæcumque non feci mala: quid enim est quod facere non potui?* Hanc quoque gratiam S. Antonio. tanto majorem esse considerat, quanto major est nostra debilitas & lubricitas, quæ quovis momento ad lapsum propendet: *Tanta est*, inquit, *humana fragilitas, ut ad sibilum unius verbi dejiciatur, ad aspectum seu erectionem oculi prosternatur.* Cujus lubricitatis exemplum in Davide habemus, qui licet adeo in virtute habituatus esset, ut non dubitaret gloriari: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*, nihilominus ad unicum Bersabeæ nudæ aspectum in tam enormes lapsus est lapsus. Citat quoque idem Antoninus illum Psalmistæ locum: *Via illorum tenebræ & lubricum*, & notat, quod Psalmista, *non dicat vias per quas imus esse lubricas, sed ipsum lubricum.* Idem quoque ArchiPræsul, in secunda parte summæ suæ, ita scribit: *O quanta sunt miseriæ animæ: Repletus, ait Job, sum multis miseriis, quas relevat diversis miserationibus: quantas enim inspirationes, & incitamenta ad bonum immittit? Quot documenta Scripturæ sacræ, quot exhortationes Sanctorum? Quot exempla perfectorum? Quantas varietates artium? Quot evasiones periculorum.*

S. Aug. in lib. Conf. — *S. August.* — *S. Antonin.* — *Ps. 100. v. 2.* — *Ps. 34. v. 6.* — *S. Antonin. p. 2. tit. 3. c. 9. §. 12.*

4. Agnoscunt quoque diversi illuminatissimi Dei servi, tamquam summum Dei beneficium quod per providentiam suam, dulcedinem voluptatum sæpenumero alicujus tribulationis amaritudine aspergat, ut à Sirenarum cantibus & illecebrosis delictis, quæ ad mortem nos urgebant, divelleret: *Miseratio fuit*, inquit Sanctus Bernardus, *quod visitavit cor meum & immutavit, ut amara fierent quæ mihi male dulcia prius erant, qui lætabar, cum male facerem.* Si illecebrosum V. G. moliteris certæ concubinæ per amicabilem correspondentiam continuationem, & non interveniisset alterius competitoris indignatio & furor; nisi se in medium amoris illiciti insinuasset zelotypia vel prava competitoris suspicio vel immissa infirmitas: si scortum amatum è domo mea non aufugisset, in quod carnalis vitæ barathrum non incidissem?

Magnum beneficiũ quod Deus nostras voluptates aspergat aliqua amaritudine. — *S. Bern. ser. ib.*

5. Sanctus Augustinus insuper sequentia adfert non minus insignia beneficia, dicens: *Magna gratia fuit quod me Deus ad se fugientem persecutus est, timenti blanditus, quod erexit in spem toties desperatum quod suis obruit beneficiis ingratum, quod gustu interioris dulcedinis immundis affectum delectationibus attraxit, & dilexit, quod indissolubilia mala consuetudinis vincula disrupit.* Quod vero attinet gratiam illam cujus Sanctus Bernardus supra meminit, scilicet, quod Deus sæpe hactenus usitatas voluptates amaritudine repleat, ut illas nauseas convertatur, majorique cum dispositione homo cervicem sancto Dei jugo submittat, hujus quoque idem Sanctus Augustinus in Confessionibus suis meminit, dum ait: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat; ejiciebas eas à me, & intrabas pro eis omni suavitate dulcior.* Oseas animam quamdam in reprobum sensum datam nobis repræsentaturus, inquit: *Vadam post amatores meos.* Sed quidnam ad hunc indomitum equum refrænandum, ne forsan in præcipitia incideret, Deum nostrum fecisse existimatis? Audite patienter: *propter hoc, ecce ego sepiam viam tuam spinis & sepiam eam maceria: & semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores suos, non apprehendet eos & quæret eos, & non inveniet.* Deus namque ille ipse est qui hujus illiusve personæ, quam inordinate amatis aversionem evenire permittit, disponens ut mutua deficiat correspondentia; pungentesque vobis spinæ occurrant loco rosarum, quibus vos gavisuros esse sperabitis; Unde S. Greg. inquit: *Spinis electorum via sepiuntur, dum dolorum punctiones inveniunt, in hoc quod temporaliter concupiscunt. Quasi interposita materia viis eorum obviat, quorum nimirum desideria perfectiones difficultas impugnat.* Idem quoque in alia quadam homilia hunc eumdem textum his verbis examinat: *Amatores suos sequitur, quando mens carnali delectatione pascitur, exquisitis voluptatibus nutritur. Sed plerumque Omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit & ejus voluptatibus amaritudines permiscet. Viæ nostræ spinis septæ sunt, quando in hoc quod male cupimus dolorum punctiones invenimus; via nostra maceria sepitur, cum desideriis nostris dura in hoc mundo objectiones resistunt, & semitas nostras invenire non possumus, quia hoc quod male quæritur, adipisci prohibemur.*

S. August. Med. C. 14. — *Prosecutio ejusdem argumenti* — *S. Aug. l. 9. Conf. c. 3.* — *Osea 2. v. 5.* — *Ibid. v. 6.* — *Ibid. v. 7.* — *S. Greg. lib. 34 mor. c. 2.* — *S. Greg. h. 36 in Evang.*

6. Pessimum signum est quando à Deo nobis fræna laxantur, nosque pravis appetitibus nostris satisfacere permittimur: Maximum enim hoc est à Deo nobis immissum supplicium, unde in Psal. 80. dicitur: *Demisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis*; E contra vero summum est Dei beneficium, si ab ejusmodi præcipitiis retrahamur: *Tribus modis à peccato me memini conservatum*, inquit Sanctus Bernardus *occasionis subtractione, resistendi data virtute, affectionis sanitate; multa enim in peccata cecidissem, si data esset occasio, sed Dei miseratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulo minus cecidissem, graviter impulsus violentia tentationis, sed virtutem dedit Dominus Rex virtutum, ut sub me esset appetitus meus, & ei quam sentiebam concupiscentiæ minime consentirem. Sed & à quibusdam tam longè me fecit miseratio tua, ut penitus abominarer ea, & ne ulla quidem eorum me tentatio molestaret.*

Malum signum quando Deus nostris appetitibus fræna laxat. — *Ps. 80. v. 11.* — *S. Bern. ser. 3. de frag. septem misericord.*

7. In Exodo de filiis Israël scribitur: *Viderunt Ægyptios mortuos super littus maris.* At vero quonam fine Deus tot cadavera ad littus ejici voluit, quandoquidem ex alia parte legimus: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus?* Plumbum in fundo remanet, neque aquæ quantumvis impetuosæ sint, illud ejiciunt. Oleaster ait: *Ostendere solet Dominus Deus beneficia sua suis, & mala a quibus eos liberavit, ut cognoscant ea, & grati sint.* In Deuteronomio cap. 3. legimus, quod postquam Moyses à Deo Jordanem trajiciendi facultatem petiisset, licet hoc ei à Deo negatum fuerit, ipse tamen terram illam promissionis his verbis commendaverit: *Transibo & videbo terram hanc optimam trans Jordanem, & montem illum egregium.* Cujus laudis Oleaster hanc assignat rationem, dicens: *Commendat valde terram ut nos gratos Domino reddat, quo nos admonet, commendare aliis beneficia Dei potissimum iis qui ea ante oculos habent, neque tamen considerant, plerumque enim quo viciniora Dei dona sunt, eo vilius à nobis æstimantur.* Quod si vero beneficia manifesta & patentia contemnamus, quanto minoris faciemus ea quæ nec novimus nec vidimus, quorum innumera & eximia sunt, prout hactenus probavimus. Porro quantum vel unicum *Deo gratias* causaliter prolatum apud Deum valeat ad eva-

Exod. 14. v. 31. — *Exod. 14. v. 10.* — *Oleast. ib.* — *Deus ostendit suis beneficia sua, ut sint grati.* — *Deut. 3. 25.* — *Sicuti etiam mala à quibus eos liberavit.* — *Oleast. ib.*

Mirabilis virtus illorum verborum Deo grat.

evadendum etiam, quod uspiam incurrere possemus, maximum periculum, id est, damnationem æternam, ea sequenti Historia colligere licet. In quodam Prioratu Belgii tres morabantur Monachi concubinarii & crapulones, qui certatim carnis voluptatibus vacabant. Vespertino tempore postquam se cibo & potu ingurgitassent, unus illorum dicebat *Deo gratias*, cui alter respondit, ego non Deo, sed Diabolo gratias ago; Quibus dictis singuli cum suis concubinis ad lectum concesserunt: accidit autem, ut dum vix lectum ingressi essent, dæmon illis in habitu venatoris apparens dixerit; ubinam est ille qui mihi gratias egit? Ecce præsto sum, habebat vero spiritus ille duos alios Dæmones habitu coquorum indutos, quibus ut impium illum è lecto extraherent, & ad ignem torrerent præcepit, sicuti & factum est; alii vero terrefacti audierunt dæmones eisdem dicentes: *Digni vos etiam pari supplicio, nec deest voluntas mihi: ultor vi majori invitus abeo, resipiscite aut manent terribiliora.* Porrò quænam causa fuerit, cur dæmon coërcitus sit, ne de illis pariter sumeret supplicium, tametsi author non referat, vel declaret; verumtamen ex narrativa Historiæ satis deducitur, reliquos duos ex eo solum capite liberatos fuisse, quia scilicet dixerant *Deo gratias.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De immenso beneficio, quod Deus homini peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, pœnitentiam expectat, eumque in finem illi auxilia & gratias suas efficaces offert.

THEMA.

Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Psalm. 93. v. 17.

Maximum divinæ beneficentiæ signum erga nos est, quod commisso peccato mortali non statim nos damnet, sed resurgendi tempus & auxilium præstet.

1. NUlla dari potest divinæ erga nos beneficentiæ major & evidentior demonstratio, quam si Deus nos, postquam illum mortaliter offendimus, à pœnarum infernalium æternitate eximat; Ac proinde David adulterii & homicidii à se commissi memor, vidensque se ab imminenti æternæ perditionis supplicio præservatum inquit: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea.* Enim vero ut omnes Theologi docent, in eodem momento quo anima mortalis culpa rea constituitur, gratiam & amicitiam Dei amittit, tamquam exul à cælo proscribitur omnium meritorum bonorum operum patitur jacturam, velut mancipium dæmoni subjicitur, & ad ignem sempiternum condemnatur; quæ sententia à spiritibus rebellibus utique sine ulla dilatione executioni mandaretur, sed quis est, qui pro hujus gravissimi supplicii executione suspendenda se interponit? Idem ille qui utpote injuriatus & offensus, idem supplicium quàm maximè deberet accelerare; Et tamen Psalmista ait: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea,* Ille inquam Dominus, cui postea dicit: *Tibi soli peccavi & malum coram te feci;* Deus ab hoc vili vermiculo, ab hoc e luto formato homine injuriatur & offenditur, & tamen pro nobis ab inferno eximendis se interponit. Unde idem David alibi ait: *De abyssis terræ iterum reduxisti me,* Quia quando animam suam adulterio coinquinaverat, jam de facto uno quasi pede in infernum constitutus erat, unde illum Deus eripuit, potentis & efficacis gratiæ manum ei porrigendo. *Ego te offendebam*, inquit sanctus Augustinus, *& tu me defendebas: inimico meo me exhibebam, & tu ipsum ne me arriperet deterrebas. Quoties ego peccavi, & ille stabat paratus ut me raperet?* quot animæ justo Dei judicio in barathrum delapsæ inextinguibiliter ardent, ob unicam dumtaxat culpam mortalem commissam, & tamen is, qui *bene omnia fecit,* & qui *omnia quæ facit in vero judicio facit,* tot mensibus & annis me innumeris peccatis onustum æquanimiter sustinuit, & in statum salutis perduxit. Sanctus Bonaventura fidelem quamdam animam his verbis alloquitur; *Heu quanto tempore te in peccatis tuis toleravit? & quot & quantos ante tuam conversionem in peccatis damnavit, & te semper peccantem misericorditer expectavit?*

Ps. 50. v. 6.

Ps. 70. v. 20.

S. Aug. in Soliloq. c. 18.

Marci. 7. v. 37.

S. Bonav. Soliloq c. 1. tom. 7.

2. Sanctus Antoninus inquit: *ab interitu infernali redimit Deus hominem toties, quoties mortale remisit;* quæ verba mihi penitus consideranti parum nimis insinuare videntur, quia quando Deus homini peccatum remittit, jam homo se illud commisisse sincere dolet, seque illum numquam deinceps offensurum esse proponit; Deus autem benefaciendo homini plus ultra progreditur, quia tametsi homo offensas offensis multiplicet & augeat, & semper adversus eum contumax & rebellis perseveret, sibique ab injuriis deinceps inferendis desistere velle minimè proponat, Deus tamen sæpissimè mortem multo tempore ab illo arcet & retrahit, seque carnificibus infernalibus opponit, ne æternam contra ipsum exequantur condemnationem. *O igitur ingratitudo immensa,* inquit Sanctus Antoninus, *& cæcitas miseranda, si à morte corporali te aliquis semel liberaret, perpetuò illum amares, illum laudares, eique servires; & libertatem à morte pessima non recognoscis?* Idem quoque Sanctus aliam quamdam habet ingeniosam considerationem, super illa verba Ecclesiastici: *Hanc sub Sole vidi sapientiam & probavi maximam. Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitq; munitiones per gyrum, & perfecta obsidio. Inventusq; est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.* Per hanc civitatem Sanctus Antoninus terram intelligit, quæ in comparatione ad universum angusta est & parva; in hac pauci sunt homines virtuosi; Rex potens civitatem hanc obsidione premens, est Princeps tenebrarum, qui genus humanum per multa sæcula serviliter sibi subjecit: vir pauper & sapiens, qui ab hac obsidione mundum liberavit, Christus fuit, qui passione sua mediante debellavit Dæmonem juxta illud: *Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras.* Quid vero prohibet, quo minus per hanc civitatem, per gyrum obsidione cunctam uniuscujusque hominis in peccato mortali constituti intelligamus animam? pro hac liberanda, & obsidione illius repellenda, Christus se imposuit, efficiendo ut ruina & desolatio ejus, ad quam erat condemnata, in longum differatur, ac tandem efficacia gratiæ auxilia illi subministrando, ut ab inferni obsidione liberetur. *Sed non est qui recogitet tantum beneficium.*

S. Anton. p. 2. Tit. 3. c. 9. §. 10.

Deus ab homine mortaliter peccante, sæpissime arcet mortem eam temporalem, quam æternam.

S. Antonin. Ibid. §. 5.

S. Antonin. ibid.

Eccl. 9. v. 13.

Ibid. v. 14

Ibid. v. 15.

Probatur insigni similitudine ex Ecclesiaste.

Joan. 12. v. 31.

3. Deus B. Mechtildi quondam dixit: *Bonum est homini, bonum est, ut sæpe recogitet, quàm bene de ipso cogitaverim, quamque amanter illum respexerim, etiam cùm in peccatis jaceret, & quàm benignè mala ejus in*

Ludov. Blosius.

Hoc sæpius cogitandum.

bonum

& desuper gratiæ agendæ sunt. S. Ant. p. 4. Tit. 5. c. 12.

bonum converterim. Unde utilissima est illa à Sancto Antonino in quarta parte summæ suæ, circa hoc beneficium his verbis facta consideratio: *Debet cogitare in quali statu Deus illum elegit, quando justificavit, hostis enim erat tunc Dei, & indignus etiam pane, exercens contra Deum inimicitias peccatis suis:* unde de illo dici potest quod Moyses ait in Deuteronomio: *Invenit eum in terra deserta, id est, in statu à gratia derelicto: in loco horroris, scilicet meriti æternæ damnationis; & vastæ solitudinis, id est, magnæ obscuritatis mentis, in qua habitant variæ feræ peccatorum.* Pergit idem sanctus ulterius ponderando punctum illud paulo ante à nobis insinuatum: *Debet cogitare,* inquit, *quot Dominus reliquit, quibus tale beneficium justificationis non præstitit, imo in peccatis suis perire permisit.* Magnam sanctus Augustinus immensum hoc bonum ponderandi habebat occasionem, quia divina pietas adusque ætatem triginta trium annorum condemnationis ejus executionem clementer suspenderat: *Quoties me jam absorbuerat ille draco? & tu Domine ab ore ejus extraxisti me. Quoties enim peccavi? & ipse paratus fuit deglutire me, sed tu Domine Deus meus defendisti me. Descendi usque ad portam inferni, & ne illuc intrarem, tu me tenuisti. Sciebas tu quidem Domine, quia si tunc mors me occupasset, infernus animam meam suscepisset, & perpetuo damnatus fuissem; sed tua misericordia & tua gratia prævenit me, eripiens me de morte corporis & de morte animæ;* Quæ sane reflectio admodum efficax est, ut debitam à nobis erga cœlestem benefactorem extorqueat gratitudinem. *Stimulus mortis peccatum est;* quoniam mors, quæ tardiur cæteroquin vitæ nostræ filum rescinderet, à peccato impellitur, quando hoc possessionem accepit in anima, ipsum quoque corpus ad vitam corporalem amittendam condemnatum est: est Deus pro utriusque, scilicet tam animæ quam corporis & vitæ condemnatione ad tempus differenda sola interponit; ideoque S. Antoninus ita unumquemque nostrum admonet: *Debet cogitare quam proximus fuerit quandoque amissioni vitæ.*

Deuter. 32. v. 10.

Proat fecit.

S. Aug. in Soliloq. c. 18. S. August.

1. Cor. 15. v. 56.

S. Anton. ibid. §. 1.

B. Lau. Just. l. de Obed. c. 1. Deus gravissimum peccatorem quandoque singulari prævenit gratia & misericordia.

4. Beatus Laurentius Justinianus tunc impium, quando vel maxime Deo ingratus rebellisque vivit, quando eum vel impudentissime offenderet, inque malitia sua persistere satagit, singularibus quandoque præveniri Dei, ipsum ad pœnitentiam vocantis expectantis, misericordiis. *Te resistente,* inquit, *prævaricante, fugiente, expectavit patienter, ut pœnitentiam ageres.* Sed D. Augustinum iterum qualiter in meditationibus suis præterire effrænis juventutis suæ tempora sibi nobisque ob oculos ponet, audire juverit: *Ego te irritavi,* inquit, *ego malum coram te feci, furorem tuum provocavi; iram promerui, peccavi & passus es: deliqui, & adhuc sustines. Si pœniteo, parcis; si revertor, me suscipis: si differo præstolaris: revocas errantem, vincis repugnantem, expectas torpentem, amplecteris redeuntem, doces ignorantem, mulces mærentem, à ruina suscitas, post lapsum reparas, petenti largiris, quærenti inveniris, pulsanti aperis.*

S. Aug. lib. Medit. c. 21.

Grave supplicium meretur, qui condonato magno crimine, denuo aliud committit.

5. Sanctus vero Antoninus hominem, ut Dei beneficia plenius recogitet, sese reflectere debere ait: quoties mortem promeruerit: scilicet toties quoties Authorem vitæ offendit mortaliter. Sane si quis à Principe gratiam, post crimen grave, ut supervivat, consecutus est: si iterum favore hujusmodi abusus fuerit, utique vita privari dignissimus erit: nos autem soli hoc infinito fruimur Dei beneficio, ut ille nostram nobis vitam conservet, per cujus abusum, offendimus sæpissime præservatorem. *Tanto misericordia est gratior,* verba sunt sancti dicti Archiepiscopi: *quanto pœna proximior est ad quam paratur. Si enim suspendendus jam laqueum haberet in collo, majus beneficium putaret, si tunc liberaretur: unde debet cogitare, si quando fuit in periculo mortis, dum in statu erat damnationis: & quo ivisset si in illo statu decessisset, & quid promeruit apud Deum, ut Deus illi pepercerit? funibus peccatorum suorum constringitur impius, quibus scilicet suspenduntur in infernum. Unde Ezechias, tu autem eruisti animam meam ut non periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Si quis reus, qui in principis necem conjuraerat, per justitiam publicam ad ardentem fornacem comburendus condemnatus esset, jamque super eam per unum crinem suspensus, gratiam experiretur ipsiusmet Principis, pro ejus liberatione sese interponentis; reus autem eodem tempore tanto benefactori injurius & contumeliosus in novam conspiraret conjurationem contra eumdem: quis vobis sensus foret, si nihilominus Princeps benignissimus tanti impii condemnationem procrastinandam statueret? Ecce vobis ipsissimum quod in dies singulos magnæ accidit impiorum parti, ad infernalem condemnatorum ignem, super quem per unicum dumtaxat filum suspensi hærent, siquidem vita humana uni soli fletui, qui filo minor est, & debilior, annexa manet; divina autem pietas sententiam differri urget; & nihilominus eodem tempore non modo sese non emendat homo, sed & insuper iisdem insistit peccatis, imo & quandoque graviora frequenter, magis magisque obstinatus est & rebellis. *Cui gratias referre debeo* (ita meditatur S. Augustinus) *quod non secundum iniquitates meas retribuisti mihi, quod me terra non absorbuit, non me cœlum fulminavit, non me fulgur combussit, non flumina submerserunt, nec alia pœna vel morte, prout dignus eram me afflixisti? cum enim peccando à te recederem, non solum iram tuam promerui, sed & omnem creaturam tuam adversum me excitavi, nam si servus cujuspiam à Domino suo recederet, non solum Dominum ipsum exacerbaret, sed & totam ejus familiam justissime irritaret.*

S. Anton. ibid. §. 1.

Apta hujus similitudo.

S. Aug. ibid. cap. 12.

Non solum morti & diabolo sed etiam omnibus creaturis opponit se Deus, ne in peccatorem insurgant.

6. Imo non morti solum, dæmonio, totique inferno, ne nostram eam, Deoque rebellem animam deglutiat, sese opponit Deus; sed insuper refrenat omnesque continet creaturas, ne impios nostros in Creatorem factos, vindicent insultus. *Cum ergo te Deum omnium Creatorem offendi,* idem subjungit S. Doctor, *omnem creaturam, quantum spectat ad meritum meum in iram commovit; ita ut merito pro te pugnaret adversum me totus orbis terrarum. Posset enim terra dicere mihi, non debeo te sustinere, sed potius absorbere, quoniam à Creatore meo non timuisti peccando recedere, & inimico scilicet diabolo adhærere. Posset dicere Sol, non debeo tibi ad lucem lucere, sed ad vindictam Domini mei qui est Lux & fons Luminis, penitus tibi radios meos abscondere: sic etiam cuncta quæque creatura ad ulciscendum tantam injuriam sui Creatoris, nisi impetum cohiberes ipse qui eas condidit.* S. Antoninus efficacem quemdam adducit rationem ad ostendendum qualiter Deus offensas in illum commissas clementer remittat, dicit enim: *Debet cogitare, quot & quanta ei Deus dimisit; pro quolibet enim mortali reus erat mortis æternæ. Si enim quis esset reus temporalis mortis, quæ momentanea est, nonne pro dimissione illius paratus esset illi servire toto tempore vitæ suæ? Quid ergo benefaciendum est erga Deum pro dimissione mortis æternæ, quæ etiam uni peccato mortali debetur?* Sanctus Bernardus in Serm. quodam, de septem

S. Anton. ibid.

septem misericordiis, hanc quoque divinam patientiam in nobis ad pœnitentiam expectandis his verbis expendit: *Ego peccabam & tu dissimulabas: Non continebam à sceleribus, & tu à verberibus abstinebas, prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam. Sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo? cumulus esset damnationis, dicente Domino; Hæc fecisti & tacui.* Celebris item est illa Apostoli sententia: *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi Judicii Dei.*

S. Bern. ser. 2. de septem misericord.

Rom. 2. v. 4. Ibid. 5.

7. Verum enimvero beneficium quod alteri succedit, scilicet quod dum nos expectat ad pœnitentiam, ut ad hanc nos efficaciter perducat, auxilia nobis specialia & efficacia gratiæ suæ subministret, bonum quoddam est infinitum & incomparabile; de quo sanctus Augustinus ita loquitur: *Percussit cor meum, excitans illud ut adverteret suorum vulnera peccatorum, & vulnerum sentiret dolorem, & deducens ad portas inferi & preparata iniquis supplicia monstrans.* Sanctus Bonaventura dona gratiæ considerat, quæ nobis infundit, & inter alia quod voluntatem nostram à culpa revocatam ad pœnitentiam inclinet: *Quod voluntatem tuam*, inquit, *ab eo aversam à te revocavit, & ei gratiam suæ justificationis infudit, deditque voluntatem ut velles emendare.* Præterea considerandum est donum perseverantiæ quod nobis donat, ne reincidamus & redeamus ad peccata præterita, maxime in ea in quibus eramus habituati, de quo dono S. Bernardus ita scribit: *Mihi continendi deinceps & emendatius vivendi præstitisti virtutem, ne recidivum paterer, ne esset novissimus error pejor priore. Omnino enim manifestè tua est, Domine Deus, & non humanæ virtutis susceptum semel peccati jugum à cervicibus excutere, quoniam omnis qui facit peccatum, servus est peccati, nec est liberari nisi in manu forti.* Sanctus Augustinus obstupescebat, considerando promptitudinem, qua nos Deus noster recipit ad pœnitentiam, semper paratus ad nos amplectendos & paternè recipiendos: *Talia*, inquit, *sunt, quæ misericorditer Deus ignoscit, alia quæ affluenter attribuit; agnoscit mala nostra, largitur bona sua, semper præsto ad ignoscendum, paratus semper ad largiendum, hinc pius, hinc largus, utrobique pius & largus.* S. Bonavent. mysterium explicat, ob quod Redemptor expansis in cruce manibus mori voluit. *Christus*, inquit, *in cruce te expectans, habet caput inclinatum ad te peccatricem & immundam osculandam, habet brachia extensa ad amplectendum, manus apertas ad remittendum, pedes affixos ad tecum commanendum, latus apertum ad te in illud intromittendum.*

Maximum Dei donum sunt, efficacia auxilia gratiæ ad pœnitentiam pervenendi.

S. Aug. lib. Med. c. 12.

S. Bonav. T. 7. in Fasciul. c. 6.

Sicuti donum perseverantiæ.

S. Bern. ibid.

S. August. Medit. c. 25.

S. Bonav. Solil. c. 1. T. 7.

8. Quod si aliquis te à latronibus ad nudum usque corpus expoliatum, arborique alligatum & præ fame & ærumna quasi mortuum, à vinculis solveret, & non solum in libertatem pristinam remitteret, verum etiam efficeret, ut tu, quidquid ablatum tibi fuerat, perfectè recuperares, imo insuper te cum insigni lucro in domum tuam remitteret, numquid exinde gravi obstringeteris obligatione, ut illum in perpetuum velut eximium benefactorem tuum coleres, eique gratus esses? audiamus quid S. Antoninus peccatori à Deo ad pœnitentiam revocato his verbis inculcet: *Debet cogitare à quibus vinculis Deus liberavit eum; tot enim vinculis est peccator ligatus, quot peccatis est irretitus, & sunt adeo fortia ista vincula, quod nec etiam per mortem quandoque solvuntur, & solus Deus potest ea disrumpere non vero aliqua creatura; unde non parum debet esse Deo gratus is, quem Dominus ab hujusmodi vinculis, quibus captivus ducebatur ad infernum, liberavit.* Imo per pœnitentiam peccator omnia recuperat bonorum omnium merita quæ per peccatum amiserat, majorisque gratiæ lucrum sibi comparat, propter quod S. Ambrosius dicebat: *Plus acquisivimus qui plus perdidimus, quia beatiores facit sua gratia, quam nostra innocentia.*

Aptissima similitudo hujus auxilii & gratiæ.

S. Anton. ibid. §. 5.

S. Ambr. in Psalm. 37.

DISCURSUS. XVII.

ARGUMENTUM.

De variis beneficiis particularibus, quibus Deus propriam uniuscujusque personam replet: nosque ad gratitudinis obligationem adstringit.

THEMA.

Quid dignum poterit esse beneficiis ejus. Tob. 12. v. 2.

1. SAnctus Joannes Chrysostomus nos pluribus in locis invitat, ut Deo nos gratos exhibeamus non solum pro beneficiis communibus, quæ simul cum aliis participamus, verum etiam pro particularibus: *Oro*, inquit, *ne desides simus, sed unusquisque pro virili supputet apud se singulis horis, non solum communia beneficia, sed & privata in se collata, non ea tantum quæ omnes fatentur, & quæ omnibus manifesta, sed & propria & plerosque latentia; si enim ad continuam gratiarum actionem Domino referendam incitabitur. Hoc maximum sacrificium, hæc perfecta oblatio est.* Hanc quoque eamdem doctrinam idem S. Doct. in alia quadam Homilia his verbis insinuat: *Recogitemus singuli quid sibi peculiariter datum; recogitemus autem quotidie. Beneficia Dei quæ conscribi præ multitudine nequeunt, tamquam in libro habeat.* Merito autem, inquit, quod beneficia præ multitudine conscribi nequeant, quia ut in Psal. 41. scribens, ait; *Reputa quæ per totam tuam vitam accepisti, à Deo beneficia, omnino ea permulta invenies, non solum in tota vita, sed vel in uno die. Si vellet Deus omnia beneficia quibus nos quotidie afficit, imprudentibus nobis & nescientibus in medium afferre, ne ea quidem enumerare possemus.* Sanctus Bernardus modum tradit quem observare debemus cum mane surgimus, ut mentem nostram ad Deum elevemus, eique gratias agamus, *Quando surgendum est ad vigilias, preparandus est animus ad devotionem, ita ut ferventer exilias de lecto, & corpore discusso, gratias divinæ misericordiæ agas pro quiete indulta, pro custodia & protectione Angelica.* Considera quot in hac eadem nocte extra Dei gratiam mortui in barathrum perditionis sint præcipitati, cum tamen Deus tibi in eodem peccati mortalis statu constituto, peccata dimiserit & ad pœnitentiam te expectarit.

D. J[...] Chrys. [...] in Gen.

Non solum communia, sed & particularia beneficia, sedulo ruminanda sunt.

D. Chrysost. hom. 38. in Act. Apost.

D. Chrys. in Psalm. 41.

Mane dum surgimus, Deo gratias agere debemus.

In doctrin. S. Bern.

2. D. Chrysostomus ait: *Nolentibus nobis sua interdum beneficia largitur, & juvat sæpius nescientes.* Sanctus Paulus se à stimulis & motibus carnis sollicitatum sentiens, timebat ne forte in aliquod continentiæ suæ periculum laberetur, & tamen Deus hosce stimulos ipso id ignorante ad majorem salutis suæ securitatem permittebat, Apostolus quidem trina vice Deum rogarat, ut hosce à se stimulos abigeret. *Ter Dominum rogavi ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Non ad petitionem ejus*, inquit D. Chrysostom. *sed ad utilitatem potius aspexit*

D. Chrys. h. 26. in Matt.

Deus sæpe nos juvat nescientes & nolentes.

2. Cor. 12. v. 8.

aspexit Deus, idque declarans, ait: Sufficit tibi gratia mea, &c. Itaque antequam ei causam ponderet beneficium præstabat invito ac penitus nescienti, S. quoque Augustinus hanc licet occultam divinam beneficentiam his verbis meditatur: *Magnum est etiam & hoc nomine quod multa mihi antequam petere possem, vel vellem, aut nossem, dona contulisti. Non solum ante sed & postquam senui, & potui te petere, te quærere, te desiderare, tibi inhærere, gratuita bonitate tua, non petenti, non quærenti, non desideranti, imo etiam parvipendenti, vel etiam contemnenti largitus es.* Credibile omnino est, quod Deus S. Augustinum per illum triginta trium annorum decursum, gratia sua extimularit, ut illum à carnalitatis suæ luto extraheret, & in densis hæresium suarum tenebris illuminaret, suæque Ecclesiæ compararet; at vero quam patiens & perseverans fuit hæc beneficentia? quoties repulsam passa est? *Quando errabam eduxisti me, quando ignorabam docuisti me, quando peccavi corripuisti me, quando tristabar consolatus es me, quando cecidi erexisti me quando steti tenuisti me.*

S. Aug. l. Med. c. 22.

S. Aug. ibid. cap. 9.

3. Est & aliud beneficium Dei continuum, ad quod pauci se reflectunt, nimirum prompta ejus assistentia ad concurrendum ad omnes nostras actiones, sine qua nec sensum, nec vitam, nec motum haberemus. In fornace Babylonica ignis elementaris Esse suum habebat: manus quoque Jeroboam, priusquam ad Prophetam apprehendendum extenderetur vigorosa erat, & tamen Deus nec ad activitatem ignis, nec ad manus Regiæ motum concurrere voluit. Quando nobis ad peccandum abeuntibus (*veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*) pedes nostri contremiscunt, quando vox faucibus hæret, quando cor nobis congelatur & palpitat, tunc credendum nobis est manum nobis Dei adesse, hæc enim omnia sunt effectus bonitatis Dei, nos invisibiliter à talis peccati excessu retrahentis. *Quot dæmones feruntur per hunc aërem?* inquit D. Chrysostomus, *Quot adversæ potestates? si ergo eis solum permitteret terribilem illum suum, & horrendum aspectum nobis ostendere, an non mente dimoveremur? an non periremus? an non omnino interiremus?*

Deus promptissimus est ad succurrendum nobis.

Psal. 13. v. 3.

D. Chrys. in Psal. 41.

4. Verum enimvero præter hæc aliud est inæstimabile beneficium, quo licet continuo, & nonnunquam per quinquaginta vel septuaginta annorum decursum fruamur, parum tamen illud à nobis consideratur, estque sanitas & salus corporalis, hæc enim adeo ingens bonum est, ut communi proverbio dicere soleamus: *Qui sanitatem habet dives est & ignorat*, quia pauci sunt qui hanc sanitatem Deo in acceptis referant, eique pro illa debitas gratias agant; & tamen ut Ecclesiasticus ait: *Non est census super censum salutis corporis.* Hoc lutum è quo nos homines componimur, mille subjectum est infirmitatibus; Unde Job ait: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Ac proinde quod tu sanus & incolumis perseveres, beneficium est Dei id tibi indulgentis; quod corporis fruaris integritate, quæ in tot aliis defectuosa est, non tibi ex meritis tuis evenit, sed ex mera Dei bonitate & clementia. Græcus non legit: *Census*, sed *divitiæ. Non sunt divitiæ meliores*, inquit, *quam sanitas corporis.* Tametsi nonnunquam peritia Medici ab hac vel illa infirmitate sanatus fueris, recuperata tamen salus principaliter attribuenda est Deo. Unde Oleaster ait: *Sunt qui sola miraculosa Deo offerunt, & pro eis gratias agunt, nempe si subito ex ægritudine convalescant, aut ab incurabili sanentur morbo; quæ vero beneficio naturæ aut Medicorum ope proveniunt, negligunt in Deum referre, ac si ipse nihil in hujusmodi effecisset, quos locus iste redarguit, qui pro sanitate ope naturæ adepta, sacrificium offerre jubet, ut alioquin mundatus, cognosceret hoc se à Deo recepisse, & ille gratus esset.* S. Augustinus quoque ait: *Magnum est certe & hoc, quod sana & integra membra creavit mihi Deus, ne essem vitiis dolor, opprobrium alienis.* S. Bernard. similiter hoc beneficium præ cæteris in sermone quodam his verbis examinat: *Si quis oculorum Lumen, si quis usum aurium, si quis narium, si quis manuum; si quis pedem tibi præpeditum aliquo modo reparasse videretur, si quis sopitam quavis occasione excitasset in te rationem, quis non alius tibi vehementissime succenseret, si quando forte beneficii hujus immemorem, aut benefactori deprehendisset ingratum? Enimvero Dominus Deus tuus ipsa etiam tibi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia; nec modo fecit, sed & compegit etiam, & formavit, ac suo quoque illustravit officio. Quomodo non is omni jure tibi gratias exigit ampliores?* multi quidem sortiti sunt oculos, aures, linguam & alia similia membra, sed ingenti malo suo eorumdem sunt usu privati. *Accepi corporis formam*, inquit S. Aug. *Accepi in corpore distinctionem sensuum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, nares ad odorandum; manus ad contrectandum palatum ad gustandum, pedes ad ambulandum.* Idem quoque gloriosus Doctor ulterius progrediens, considerat, quot Deus husce corporis sensus, deliciis unicuique consormibus & proportionatis affecerit. *Magnum fuit & hoc*, inquit, *quod eorumdem sensuum meorum oblectamenta, singula sensibus singulis convenientia creavit Deus, multa pulchrè lucentia, canorè mulcentia, suavè olentia, dulcè sapientia, tactu placentia, etenim providentia Creatoris tum diversas qualitates rebus induit, ut omnes sensus hominis sua oblectamenta inveniant. Aliud enim percipit visus, aliud auditus, aliud olfactus, aliud gustus, aliud tactus. Visum pascit pulchritudo colorum, suavitas cantilenæ demulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo saporis gustum. Tot oblectamenta oculorum in diversitate colorum monstramus, tot oblectamenta aurium in diversitate sonorum, audimus, quibus homines ad invicem suas voluntates communicant, præterita narrant, præsentia indicant, futura annunciant, occulta revelant, adeo ut si careat his vita humana, bestiis comparabilis videatur.*

Maximum donum Dei, est sanitas corporalis, quod pauci recogitant.

Eccli. 30. v. 16.

Job. 14. v. 1.

Græcus Textus.

Oleast. in c. 14. Levit.

A medicis curati, non sunt illis, quam Deo gratias agant.

S. August. Med. c. 11.

S. Bern. serm. 14. super Psalm. Qui habit.

S. Aug. c. 12. ibid.

Omnibus sensibus corporis Deus dedit sua oblectamenta.

5. Sed eheu quot quantique quantumvis irrationales stolidis nihilominus insensatisque bestiis similes vivunt? quot obsecro meritu ingenium intelligentiamque perspicacem consecuti sumus? Respondet ibidem dictus S. Præsul. *Tu dedisti mihi sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem efficaciam in opere, gratiam in conversatione, profectum in studiis, profectum in conceptis.*

Gratiæ Deo etiam agendæ pro beneficiis quæ nobis ignorantibus confert.

6. D. Chrys. aliam nobis gratitudinis præstandæ rationem assignat dicens: *Non communia tantum beneficia, quæ toti naturæ omnium opifex contulit, sed & privata & quotidiana, & quæ ignorantibus nobis confert, proque his gratias agamus. Multa in nos nescios beneficia confert sæpe è periculis eruit.* Quod gratitudinis tributum, specialibus propriisque cujuscumque hominis beneficiis correspondens idem S. Doctor sæpe alibi inculcare nititur; præsertim autem in Comment. Psal. 41. ubi ait: *Nec vero communia solum beneficia, sed etiam propria & privata apud te reputa; quemadmodum si quando fuisses delatus per calumniam, absolutus es ab accusatore, si quando cum media & intempesta nocte incidisses in latrones, effugisti illorum insidias: si quando ex damno tibi illato te expedivoris; si, cum in morbum gra-*

D. Chrys. h. 70. in Gen.

D. Chrys. in Psalm. 41.

vem incidisses refectus & recreatus es. Quam benevolam Dei erga te protectionem recognoscit optime Sanctus Augustinus quando in hos prorupit gratitudinis affectus erga Deum: *Solamen in adversis, tutelam in prosperis, & quocumque vertebam me, ubique gratia tua & misericordia tua præcessit.*

S. August. Medit. c. 9.

7. Novum illudque immensum Dei erga nos beneficium illa exprimunt Davidis verba: *In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris meæ tu es Protector meus;* quod scilicet non illegitimis processerimus ex natalibus, non inter Hebræos, Turcas, Paganosve in lucem editi, quod bonam bonorum parentum educationem nacti, quod aquis baptismalibus abluti, ideoque David dum hujusmodi plenius contemplatur beneficia, in divinas has indilatè prorupit gratiarum actiones & laudes: *In te cantatio mea semper: tamquam prodigium factus sum multis, & tu adjutor fortis; repleatur os meum laude ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam:* Munus ejus, inquit Sanctus Augustinus, *quod educatus fui a parentibus, quod me flamma non læsit, quod aqua non absorbuit, quod non vexatus à dæmone, quod a bestiis non percussus, quod non præcipitio necatus, quod usque ad congruam ætatem in fide ejus & bona voluntate sum nutritus.*

Ps. 70. v. 6. Magna Dei gratia quod non illegitimi, nec inter infideles simus nati.

Ps. 70. v. 6.

S. Aug. ibid. cap. 21.

8. Certissimum est Apostoli axioma, nos ne minimam quidem absque ope & inspiratione divina, bonam habere posse cogitationem, Deo itaque non modo omnes bonas actiones nostras, sed & cogitationes, desideria, ac quidquid boni in mente nostra versatur, attribuamus oportet, *Gratias Deo super inenarrabili dono ejus*, inquit Sanctus Anselmus, *Inenarrabile enim Dei donum est, quod incitat homines ad bene agendum, quando bona operantur.*

Item inspirationes divinæ & bonæ cogitationes.

2. Cor. 3. v. 5.

2. Cor. 9. v. 15.

S. Anselm.

9. Sanctus Antoninus à spiritualibus ad transitoria digrediens Dei erga nos beneficia, iterum ad gratitudinem fideles provocat, dicens: *De bonis temporalibus sive substantia, sive fama, sive potentia, sive dignitatis, gratias agere oportet cum Dei beneficia sint; & ut ait Salvator; cui multum collatum est, plus exigetur ab eo.* Quot namque vivunt mendicando? quot infelices vilissimis quandoque & infamibus applicati sunt ministeriis? quot vilissimæ etiam plebis jocus, probrum sunt & ludibrium? cui idem argumento insistens S. Ambrosius discursum suum ad divitem illum, qui copiosam collegerat messem, convertit, dicitque: *Dicis fortasse cur ager hominis nihil boni operatur: uberes fructus attulit? ut magis magisque Dei patientia notaretur, dum ad hujusmodi homines beneficia suæ benignitatis extendit. Pluit enim super justos, & injustos, & Solem suum oriri jubet super bonos & malos. Verum talis ista benignitas Dei, sicut per nimiam patientiam facultatem conversionis & emendationis indulget, ita majora, & graviora supplicia coacervat, ut convertat ingratos. Largitus est ergo Deus imbres uberes agris hominis avari; Solem præstitit ad nutriendas segetes, multiplicandasque fruges, ut acervos divitiis augeret in omnibus moderata temperies. Igitur quæ à Deo præbentur ingratis, ista sunt terræ fœcunditas, aeris temperies, fructuum lætitia, & boum subsidia, & omnia quibus anni proventus fœcundis successibus adimpletur. Quæ vero ab homine procedunt, qualia quæso sint videamus. Angustus animus, & parum putans omne quod nascitur, cujus abundantiæ deesse aliquid computans, tum deinde inhumanum propositum impertiendi cuiquam, causam nullam idoneam putat, vide beneficiis divinis dives quam ingratus existat.* S. Bernardus ad continuam defensionem & assistentiam, quam Deus nobis præstat, se reflectens, inquit: *Quoties tentatio superatur, aut vitium subjugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annosa & inveterata quæcumque animæ passio perfecteque sanatur, aut multum, diuque cupita, & sæpius petita virtus tandem aliquando Dei munere obtinetur, quid nisi toties (juxta Prophetam) personat gratiarum actio, & vox laudis, & ad singula quæque beneficia, benedicitur Deus in donis suis? alioquin ingratus reputabitur cum discussio venerit, qui non poterit dicere Deo: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.*

S. Anton. p. 4. Tit. 5. c. 12. §. 1. Etiam pro quibusvis bonis temporalibus Deo gratiæ sunt agendæ.

S. Ambr. T. 5. ser. 6. in Dom. 1. post Pent.

S. Bern. ser. 2. in Cant.

Item pro superatis tentationibus.

10. S. Antonin. tempus expendit, nobis à Deo concessum, aliis vero pariæpe ab eodem negatum: *Debet*, inquit, *Cogitare quam pretiosam rem Deus ei commisit, quando tempus pœnitentiæ ei dedit; pretiositas temporis ex hoc perpenditur, quia in momento potest homo lucrari regnum æternum. Debet cogitare, quam male meruisset, ut res tam pretiosa ei conferretur, qui magnum tempus sibi prius datum in contumeliam ipsius Dei concedentis expenderat.* Citatque authoritatem S. Augustini dicentis: *Non est dignus dandis, qui non est gratus datis.* Pergit ulterius S. Antonin. inquiens: *Insuper debet cogitare qualiter sciebat eum Deus esse usurum tali beneficio, in hoc enim est cumulus divinæ misericordiæ, quod licet Deus sciverit eum usurum tanto beneficio pro magna parte in contumeliam Dei, non dimisit propter hoc dare illi.*

S. Anton. 4. p. Tit. 3. c. 12. §. 1. Insuper pro pretioso tempore.

11. Præterea beneficium est aliud, quod est infinitum, omnibusque aliis longe superius, nimirum venia & remissio peccatorum nostrorum, quam Deus nobis sæpe concedit, tametsi in illa persæpe recincidamus. *Onerat nos*, dicebat S. Bernardus, *cum exonerat Deus, onerat beneficio, cum exonerat peccato.* De hoc tamen beneficio fusè tractatum est suo loco, in Tract. de confess.

S. Bern. ser. 14. super Ps. Qui habit.

12. S. Augustino ad beneficia particularia se reflectenti, Deus de quolibet nostrum æque solicitè cogitare videtur, ac si soli essemus in hoc mundo. Unde ait: *Si certe mihi videtur cum ejus miserationes circa me attendo, quod, si fas est dicere, nihil aliud agit Deus, nisi ut meæ saluti provideat, & ita totum ad custodiam meam occupatum video, quasi omnium oblitus sit, & mihi soli vacare velit, semper præsentem mihi se adhibet Deus, semper paratum offert, quocumque me verto, me non deserit, ubicumque fuero, non recedit; quidquid egero, pariter assistit, & tandem cunctis actionibus meis perpetuus inspector, & quantum ad bonitatem suam pertinet, quasi individuus cooperator adest.* Hanc eamdem doctrinam in S. Antonino his verbis traditam invenio: *Coronat te circumdans te totum ubique beneficiis. Coronat singulari providentia, quasi nil de aliis creaturis videatur curare, ut tibi subveniat.* S. Bonav. circa hanc divinam beneficentiam, devotissimas quoque considerationes conscripsit, ut nos ad gratitudinis obsequium inflammaret: *Considera*, inquit, *quam solicita sit tanta Majestas circa te in tribuendo beneficia. Modo quo tibi magis expedit, ab æterno disposuit tibi ea dare, ab æterno, & semper actualissime cogitavit, & talia tibi beneficia præordinavit. Ita solicitus erga te, sicut circa integrum orbem, vel universitatem creaturarum; Ita enim hic magnus Rex, tibi & circa te intendit, ac si vacaret singulis.* Hac autem conclusione posita, debitum quo ei grati esse obligamur, his verbis demonstrat: *Et hoc affectum tuum non modicum ad gratitudinem & amorem accenderet, si singula beneficia divina toti humano generi collata, ita tibi attraheres, & ita te ex eis ad gratitudinem intelligeres obnoxium, ac si tibi soli fuissent collata v. g. ac si pro te solo crucifixus, factus homo, &c. Propter te solum creasset cælum & terram.* De hoc puncto superius in primo Tomo per duos discursus egimus in Tract.

Deus æque solicitè cogitat de quolibet in particulari, ac si solus esset in mundo.

S. Aug. ibid. cap. 40.

S. Anton. p. 4. Tit. 3. c. 12. §. 12.

S. Bonav. T. 7. in Fascicul. c. 6. Hoc nos maxime ad gratitudinem excitare deberet.

Tractat. *de amore Dei.* Hanc quoque praxim Moyses in suo cantico, post victoriam ab Ægyptiis obtentam edito, his verbis nos docet : *Fortitudo mea & laus mea Dominus , & factus est mihi in salutem.* Ubi Dionysius Carthusianus ait: *Hoc ad servum Dei specialiter gratum , devotum, fidelemque pertinet, ut de generalibus beneficiis Creatoris speciales gratias & laudes referat Domino, quasi sint sibi soli condonata ab illo.*

Exod. 15. v. 2. Dion. Cart. ibid.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Maximas Deo gratias agere debemus in adversitatibus , utpote ex quibus magnum capimus lucrum , dæmonium vincimus, & salutem nostram, ad quam à Deo ordinantur , magnopere promovemus.

THEMA.

Quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant , & benedicebant Deum in fornace. Dan. 3. v. 51.

Pro adversitatibus & tribulationibus etiam Deo agendæ sunt gratiæ.

1. TRes pueri mox ut fornacem Babylonicam ingressi sunt, Deo laudes & gratiarum actiones rependere cœperunt, eo quod pro honoris sui defensione ad ingentes hosce flammas damnati fuissent. Quod miraculum nequaquam nobis mirum esse debet, quia, ut D. Chrysostomus loquit, gratiarum tributum Deo in medio ignis exolvere pariter miraculum fuit : *Consideremus,* inquit, *novum quiddam atque mirabile, hominem in fornace gratias suppliciter agentem, hominem in flamma dulci modulatione cantantem, hominem in extrema inopia colligatum plurimam tamen Deo gloriam laudesque referentem.* Et quidem hæc gratiarum actio tantopere Deo placuit, ut eorum se societati in medio fornacis ardentis jungere voluerit ; Unde Nabuchodonosor ait: *Ecce video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis Filio Dei.* Quibus verbis tribulatis Hierarchias associavit cœlestes: quæ supremæ Majestati laudes incessanter gratiasque persolvunt : *Angelus Domini,* scilicet S. Michaël, *descendit cum Azaria & sociis ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem.* Pueris illis nos, si cum gratiarum actione paupertatem toleravimus , secundùm merita pares constituere poterimus, dicente D. Chrysostomo : *Illis pueris inveniuntur æquales quotquot paupertatem cum gratiarum actione patiuntur.* Equidem in prosperitatibus Deo gratias agere facillimum est, siquidem, *Confitebitur tibi cum benefeceris ei* : sed gratiæ in tribulationibus actæ Deum nostrum debitorem constituunt, dicente alibi eodem D. Chrysostomo. *Hoc est maxime grati animi , hoc sapientiæ studiosi , in rebus etiam asperis & adversis gratias agere, non solum pro beneficiis, sed etiam pro suppliciis ; hoc enim majorem mercedem conciliat nam in bonis quidem gratias agens . reddidisti debitum ; in malis autem , Deum constituisti debitorem.*

D. Chrys. h. 4. in Matth. Dan. 3. 92. Tribulatis associat se Deus. Dan 3. 49. & 50. D. Chrysost. Ps. 48. v. 19. D. Chrysost. in Ps. 9.

2. D. Chrysostomus illum Psalmi commentans Versicul. *Invoca me in die afflictionis, eruam te , & honorificabis me :* à Deo hujusmodi gratiarum actionem non propter suum sed nostrum lucrum requiri statuit his verbis: *Hoc dicit , non egens nostra gloria, quomodo enim egeret, qui est Deus gloriæ ? Sed ut per Hymnum gratiarum actionis, fiat memoria beneficii & sit vehementior in eum affectio, quod primo felicitatum maximam accipiamus.* Idem Psalmista alibi hanc à Deo gratiam postulasse scribitur, ut scilicet os ejus laudum divinarumque gratiarum plenitudine exundaret ; supplicat enim, dicens : *Repleatur os meum laude ut hymnum dicam gloriam tuam tota die magnitudinem tuam,* prout Sanctus Augustinus legit, qui immediatè subjungit : *Quid est tota die ? sine intermissione, In prosperis , quia consolaris : in adversis , quia corrigis : antequam essem , quia fecisti : cùm essem , quia salutem dedisti : Cùm peccassem , quia ignovisti : cùm conversus essem , quia adjuvisti : cùm perseverassem, quia coronasti.* Noverat namque David, utpote mentem lumine cœlesti illustratam habens, quod optima pro bonis receptis in tempore præterito solutio, sit gratitudo animo prompto præstita, præsertim dum amarum quis bibit tribulationum calicem ; ideoque alibi dicebat : *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ? Calicem salutaris accipiam & nomen Domini invocabo. Non video aliud munus faciendum pro retributione tanti beneficii,* inquit Sanctus Antoninus : *ne ingratus sim, quàm ut calicem salutaris accipiam & sustineam pœnas & passiones, prout ipse sustinuit.*

Ps. 49. 15. D. Chrysost. ibid. Talem gratiarum actionem requirit à nobis Deus. non propter se, sed propter nos. Ps. 70. v. 8. S. Aug. ib. Ps. 115. v. 12. Ibid. v. 13. S. Antonin. p. 2 tit. 3. c. 9. §. 8.

3. Recordabimini forsitan illius visionis quam Sanctus Joannes, in Apocalypsi circa innumerabilem cujuscumque tribus Israël, agnum, in throno suo considentem, laudantis & benedicentis multitudinem habuit, de qua dicitur : *Clamabant voce magna dicentes : salus Deo nostro , qui sedet super thronum & agno.* Ubi Sanctus Augustinus cur ita clara voce innotarint, hanc reddit rationem inquiens : *Magna voce salutem Deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt non sua se virtute, sed ipso auxiliante tribulationum impugnantium superasse certamina.* Hi autem populi unde venirent dum interrogaretur, responsum fuit : *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Ast si sanguinem profuderant si inter angustias tribulati , qua ratione voces suas in gratiarum actionem erga Deum sublimare potuerunt ? respondet Sanctus Antoninus : *Etiam in flagellis Deo est regratiandum, quod Job fecit dicens: Sicut Domino placuit, ita factum est : sit nomen Domini benedictum. Sunt enim & ipsa Dei beneficia , in salutem ordinata.* In cujus confirmationem libri 2. Machabæorum adducit textum , ubi dicitur : *Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii indiciū est.*

Sancti qui venerunt ex magna tribulatione laudes decantant Deo. Apoc. 7. v. 10. S. Aug. ser. 73. in append. de Sanctis 10. Ibid. v. 14. S. Antonin. 4. p. tit. 5. c. 12. §. 6. 2. Mach. 6. v. 13.

4. Psalmista ita quondam gloriari auditus est : *Benedicam Dominum in omni tempore , semper laus ejus in ore meo.* Ubi S. Augustinus qualiter David continuus Deo laudes gratiasque persolvere intenderit, explicat dicens : *Omni tempore & semper sive in prosperis , sive in adversis : nam si in prosperis & non in adversis, quomodo omni tempore ? quomodo semper ?* Quod idem propositum Regius Vates alibi repetit in hæc verba : *Per singulos dies benedicam tibi.* Quam generosissimam resolutionem postquam D. Augustinus diu in Davide admiratus fuisset, tandem ad Prophetam Job , qui pariter in tribulationibus se Deo gratum præstitit, se convertens ait : *Numquid quia ille dies , quo totum perierat, tristis eluxit , ideo lux interior in corde defecit ? Sicut quippe in luce & ait : Dominus dedit , Dominus abstulit, sicut Domino placuit , ita factum est ; sit nomen Domini benedictum : ergo per singulos dies laudavit , qui etiam*

Ps. 33. v. 2. S. Aug. ib. Ad exemplum Davidis æquè in adversis ac prosperis agendæ sunt gratiæ. Ps. 144. v. 2. S. Aug. ib.

etiam in die tam tristi laudavit. Et paulo post subjungit: *Sive ergo in ejus donis, sive in ejus flagellis laudat eum: laus flagellantis medicina est vulneris:* Idem quoque Propheta in Psal. 118. se media nocte ad divinam beneficentiam laudandam surrexisse inquit: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* At vero, qua ratione possibile huic Regi erat, ut à publicis regni negotiis & laboribus in bello habitis, cui in propria persona interesse satagebat, fatigatus quavis nocte necessario de somno privaret? Hugo Cardinalis ad nostrum propositum, difficultatem hanc ita exponit: *Mediam noctem vocas graviorem tribulationem, in qua, inquit, surgebam ad confitendum tibi, quia non sic flagellas, ut dejiceres, sed exercebas ut surgerem, & fortius confiterer, de omnibus gratias agens, etiam de adversis.* Chrysost. verba illa Psalm. 117. (*Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem*) exponens ita scribit: *Non dicit solum exaudisse sed cum prius castigasset, & meliorem fecisset, & ideo agit gratias, non solum quod sit exauditus, sed etiam quod fuerit castigatus; ideo enim fuit exauditus, & ubique magnum est apud ipsum hoc genus gratiarum actionis; quemadmodum enim dixi, nec cessabo dicere, hoc est maximum sacrificium & oblatio.* Quæ ultima verba relationem dicunt ad id, quod antecedenter dixerat, nam super illa verba Psalm. 115. *Tibi sacrificabo hostiam laudis*, ita scripserat: *Nihil est quod Deus majori studio complectatur, quam esse gratum, non solum in rebus secundis, sed etiam in adversis. Hoc est pulcherrima hostia, hæc maxima oblatio.* Idem quoque Chrysost. considerans, Jobum omnibus divitiis, cunctaque familia sua nudatum gratias egisse, inquit: *Hoc maximè clarum reddidit, hoc maximis laudibus affecit, hoc coronavit, quod tempore tentationis, morbi, & paupertatis, immutabili animo apparuerit, & mente immobilis, quibus gratias ageret Deo verba obtulit, & spirituale illud sacrificium; erant enim sacrificia verba ejus qua dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit.*

Ps. 118. v. 62.
Quid intelligatur per mediã noctem, qua David surrexit ad laudandũ Deum.
Hug. Card. in Psal. 117. 11.
D. Chrysost. ibid.
Ps. 115. 17.
D. Chrysost. ibid.
Laus in tribulatione est pulcherrima nostra Deo oblata.
D. Chrysost. in Ps. 5.

5. Sacrificium quidem quod Salvator noster æterno Patri suo de semetipso in ara crucis obtulit, acceptissimum fuit: At vero hoc aliud quoddam sacrificium antecessit, non minus gratum, nimirum gratiarum actio, nam quando ad passionem suam adeundam se recepit, *Hymno dicto exierunt in montem Oliveti*, De quo sacrificio Vict. Antioch. ait: *Ante passionem laudes gratesque Deo depromit, per hoc ostendens se ultro, libenterque pati tum nos quoque exempla admonens, ut adversa, si quæ nonnumquam sese offerant, grata patientique animo perferamus.*

Christus passionem incepturus gratias egit Patri æterno.
Marc. 14. 26.
Vict. Antioch. in Marc. tom. 1. Bibliotb. vet. Pat.

6. Inimicus tartareus incurabiliori vulnere affici nequit, quam si quis in adversitatibus Deo gratias agat. Unde D. Chrysost. ait: *Quando privatus fueris pecuniis, & gratias egeris, non tantum te mordere potest damnum, quantum lætitia afficit gratiarum actio, hoc diabolo lethale vulnus infligit.* Verbum autem hoc *mordere* in memoriam mihi revocat illam à D. Chrysost. adductam canis cum dæmone competentem similitudinem: nam dum illos qui in adversitatibus Deum non laudant, sed adversus illum lamentantur, his verbis perstringit, ita scribit: *Quemadmodum canis assistens mensæ, si viderit hominem vescentem, subinde aliquid eorum, quæ in mensa sunt, ipsi projicientem monet assiduè: quod si semel atque iterum sic astitit, ut discesserit nihil adeptus, prorsus abstinet, veluti qui jam frustra assistat; itidem & diabolus jugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi ceu cani projiciamus, hoc accepto, rursus aggreditur. Quod si perseveraveris gratias agere jugulabis illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coegeris; Verum non potes tacere cruciatus stimulatus, inquis, nec ego prohibeo te loqui, sed volo te pro blasphemia loqui gratiarum actionem. Clama vehementer glorificando: sic tibi & morbus redditur levior, descendente quidem diabolo propter tuam gratiarum actionem, Dei vero auxilio accedente.* Qui heroica Job Prophetæ opera legerit, videlicet profusam, quam erga pauperes exercebat, misericordiam, incorruptam quam subditis suis administrabat Justitiam, exemplaritatem, qua numerosam suam in timore Dei ædificabat & educabat familiam, minimè vane ei ab æterna Veritate attributam fuisse laudem mirabitur, scilicet quod nullus in universo mundo ei fuerit similis; Veruntamen ut D. Chrysost. advertit, diabolus magis se per gratiarum actionem debellatum esse censuit, quæ ab ejus corde pariter & lingua in illa facultatum & liberorum suorum desolatione manavit, quam per omnes alias virtutes hactenus ab ipso in gradu etiam eminentissimo exercitas; Unde ait: *Scias quod gravius postea vulnus intulit diabolo, cum spoliatus gratias egit, quam cum possidens miserabatur.*

D. Chrysost. in Ps. 9.
Similitudo canis & diaboli.
D. Chrysost. Conc. 3. de Laz. c. 5.
Job vicit diabolum per gratiarum actionem Deo in tribulatione exhibitam.
D. Chrysost. h. 1. ad pop.

7. Propositio illa D. Chrysostomi quã in Psalmum 145. scribens, nosque ad agendum etiam in repulsis gratias invitans, eas etiam Deo rependendas esse dicit, quando recipimus quod postulamus, licet non detur quod petimus, hæc inquam propositio prima facie contradictoria esse videtur; hæc enim ejus sunt verba: *Indigens hominem precatio quando è mente grata proficiscitur. Sed quomodo fiet ut mens grata habeatur? Si ita instituti fuerimus, ut non in adeptione, sed in repulsa quoque Deo gratias agimus: nam tametsi Deus nunc petita concedat: nunc neget, utrumque tamen utiliter facit, adeo ut in non accipiendo accipias.* Veruntamen pro hujus contradictionis apparentis declaratione notandum, quod dum Chyrurgus tibi contranuente voluntate & totaliter invito, cucurbitulam igneam capiti applicat, vel membrum præscindit, aut secet, tametsi inde dolorem & displicentiam concipias, immensum tamen tibi confert beneficium, pro quo postea recuperata sanitate summas illi gratias agis. Itaque Deus animarum nostrarum Medicus, qui dixit: *Non est opus valentibus Medicus sed malè habentibus.* Adversitates velut afflictivas & dolentissimas medicinas in æternam nostram ordinat salutem. Mortalis filii Reguli infirmitas causa fuit, cur universa domus ejus ad Deum conversa fuerit: *Credidit ipse, & domus ejus tota.* Stesichorus apud Pierium Valerianum refert, quod dum rustici in agro quodam simul laboribus insisterent, unus illorum qui pro haurienda ex vicino fonte aqua abierat, aquilam quamdam ab ingenti quodam serpente circumplexam conspexerit, mortem ei comminantem; ac proinde correpta falce, eumdem in minutas partes conscindens, aquilam liberavit, haustamque aquam laboris consortibus attulit, qui cum ex ea bibissent, in eodem momento quo & ipse os hydriæ ad extinguendam sitim applicare voluit, aquila pernici volatu ad eum properans, hydriam è manibus dejecit; omnemque aquam ex inversa hydria effudit; moxque rusticus hoc se refrigerio privatum conspiciens, aquilæ tamquam ingratæ vehementer indignatus fuit: At vero postquam è sociis aliquie post haustum ore equum in terram mortuos corruere, alios vero atrocibus doloribus cruciari conspexisset, aquam illam veneni toxico infectam fuisse agnoscens, aquilæ erga se gratitudinem agnovit, eheu quot hisce temporibus sunt homines, qui mundi torrentem sequentes, dum *bibant quasi aquam iniqui-*

tatem

Etiam pro repulsis Deo agendæ sunt gratiæ.
D. Chrysost. in Ps. 145.
Simile Chyrurgi membrum secantis
Matth. 9. 12.
Joan. 4. 53.
Pier. Valer.
Aquila pro beneficio sibi præstito grata, benefactorem à morte liberat.

tatem in ipsa appetituum suorum obsecundatione mortiferum animæ & corporis contrahunt venenum, quando igitur Deus nostris se opponit consiliis, ne ad honores prætensos pertingamus, ne desideratis carnis voluptatibus perfrui possimus, vel concupitas hæreditates, vel divitias assequi valeamus, summum utique nobis præstat beneficium, utpote Medicus pro æterna salute nostra omnino sollicitus. Agnovit idipsum Seneca inquiens: *Sunt quædam nocitura impetrantibus, quæ non dare, sed negare beneficium est.* Clarius verò S. August. dum ait: *Melius novit ille quid tibi expediat quam tu, & ob hoc si vis de eo bene sentire, totum quod ab illo tibi fit, bene fieri intellige; talis est enim amor Dei in nobis, nec quidquam omnino humana infirmitas tolerat, quod ipsum, quantum in sua bonitate est, & ad bonum nostrum non disponat.* Idem quoque S. Doctor ad consolandum eos, qui nonnumquam tali virtute prædit non sunt, ut in tribulationibus constantes permaneant paulò post & hoc divino beneficio tribuendum esse his verbis dicit: *Fortè gratiam virtutum non habes, sed dum vitiorum impulsu concuteris, melius in humilitate solidaris.* D. Chrysost. ne ex vehementi adversitatum ventu lapsum timeamus, sequenti nos promissione animare contendit: *Afflictione quæ cum gratiarum actione toleratur, solet magnam præbere causam misericordiæ, & Deum reddere propitium.* Propheta Regius, non solum tunc quando post pecora custodienda gradiebatur in Bethlehem, sed & quando in throno Israëlitico sedebat, semper ut diximus intra se dicere cogitabat: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Et quidem tametsi inæstimabiles pro templi fabrica congregasset thesauros, tametsi quotidie victimas innumeras in holocaustum offerre potuisset, vel ex reportatis victoriis obtenta trophæa in honorem Dei velut gratitudinis anathemata appendere, nihilominus his omnibus prætermissis, labia sua amaro adversitatum calici epotando admovere statuit, dicendo: *Calicem salutaris accipiam*, eodemque tempore divinæ bonitati laudes & gratias referre decrevit, *& nomen Domini invocabo*, sciebat enim quod reddita Deo in adversis gratiarum actio acceptissima sit Deo oblatio.

Senec. de benef. l. 2 c. 14.
S. August. Medit. c. 8.
Omnia adversa cedunt in nostrum commodum, Deo ita disponente.
D. Chrysost. in Psal. 6.
D. Chrysost.
Ps. 115. 12.
Ibid. v. 13.

8. S. Propheta Job ait: *Beatus homo qui corripitur à Deo; increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat & medetur, percutit & manus ejus sanabunt.* Certissimum est quod Medico non minus gratias agere teneamur, quando nos per remedia lenitiva restaurativa vel refrigerium apportantia curat quam quando ferra, ignem, dietas, & bolos amaros nobis adhibet: In utroque enim eventu aliud nihil, quam sanitatis nostræ recuperationem intendit, ita quoque ut Procopius ait: *Tam est nostræ salutis peritus artifex Deus, ut vel plagas incutiens medeatur, utrimque nos ad pietatem provocans.* S. Cyprian. eamdem adducens Chirurgi similitudinem, inquit: *Imperitus est Medicus qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum, virus inclusum, dum servat, exaggerat. Aperiendum vulnus est & secandum: vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem.* Quando fidelium grex D. Chrysostomo commendatus in præsenti hærebat naufragii periculo, eodem tempore idem Chrysostomus gregem suum gratiarum & laudum tributum Deo offerre suadebat, inquiens: *Urbem totam, & populum tantum jam submergendum, & sub undas agendum & perdendum funditus, statim uno temporis momento ab omni naufragio liberavit. Gratias igitur agamus non tantum quoniam tempestatem sedavit, sed etiam quoniam fieri ipsam permisit.* Apostolus enim suadet dicens: *In omnibus gratias agite. Cum dicit, in omnibus, hoc dicit: non tantum in gratiarum solutione, verum & in gravium calamitatum tempore, nam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

Job. 5. v. 17.
Ibid. v. 18.
Deus etiam plagas incutiens, medetur.
Procop. in c. 9 Isai.
S. Cypr. de lapsis n. 10.
D. Chrys. T. 1. h. 17. ad pop.
1. Thes. 5. v. 18.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Quo majora sunt beneficia, eo severiora sunt supplicia ingratorum, quibus suas Deus quandoque subtrahit gratias, ne eorum pœna & culpa aggravetur.

THEMA.

An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Secundum duritiam tuam ... thesaurizas tibi iram. Rom. 2. v. 4. & 5.

1. Citatis nos verbis Apostolus docet, quod juxta liberalissimæ & benignissimæ Dei erga nos beneficentiæ proportionem, severissimum pariter experturi simus supplicium, si ingrati fuerimus, dictisque abusi bonis. Ideoque dicit: *Secundùm duritiam, &c.* Quam veritatem Author operis imperfecti his verbis expressit: *Quanto majora beneficia hominibus sunt constituta, tanto majora peccantibus judicia sunt præparata.* Quemadmodum damno suo ille decem millium talentorum debitor juxta parabolam Evangelicam didicit, in quo peccatorem ingratum designari astruit, Salmeron dicens: *Significatur insignis & ingratissimus peccator, quasi millies transgressus sit decem præcepta Dei;* Circa hunc vero Deus compassivam pietatem suam benignè exercet, immensum & infinitum peccati debitum ei remittendo & condonando, at vero in pœnam ingratitudinis suæ hoc debitum de novo resurgit, suppliciumque secum adfert longe primo atrocius: *Iratus Dominus tradidit eum tortoribus quousque redderet universum debitum.* S. Bernardinus de vitio ingratitudinis disserens, in sermone quodam ait: *Ingratitudo videtur esse illud peccatum, propter quod redeunt iterum peccata dimissa; juxta verbum Domini Matthæi 18. dicentis ad ingratum: Serve nequam omne debitum, &c.* S. Antoninus sensum declarat, quo intelligi debeat, quod debitum peccatorum semel condonatum per ingratitudinem denuo suscitetur. Citat namque authoritatem Rabani dicentis: *Considerandum est, quod dicit universum debitum, quia non solum peccata quæ homo egit post baptismum, imputabantur ei ad pœnam, sed etiam originalia quæ ei in baptismo dimissa erant.* Idque multorum Theologorum, & specialiter S. Thomæ authoritate confirmat S. Antonin. de hac re ita scribens: *Peccata dimissa realiter numquam redeunt ad animam, nec quoad culpam, nec quoad pœnam, ut scilicet pro omnibus dimissis sustineat pœnam, sicut si numquam fuissent dimissa, nec etiam sequens culpa recidivi, est tanta gravitatis, sicut omnia dimissa peccata simul, nec etiam digna tanta pœna, quanta merebantur omnia illa; Sed redire dicuntur secundùm quid, non simpliciter, id est, secundùm quemdam effectum aggravationis, propter illam circumstantiam ingratitudinis, habet enim illa culpa recidivi quamdam majorem gravitatem propter illam ingratitudinem, quam gra-*

Ingratitudo pro majoribus beneficiis gravius punietur.
Auth. Imp. hom. 1. in Matth. 18.
Salmer. t. 7. tr. 6.
Patet in illo, cui debitum decem millium talentorum dimissum erat.
Matt. 18. 34.
S. Bern. t. 1. ser. 41. A. 2. cap. 3.
An Peccata dimissa, post relapsum redeant ad animam.
Rabanus.
S. Antonin. sum. Theol. p. 2. tit. 3. c. 9. §. 4.

Zzz

quam gravitatem non haberet, qui beneficium illud non percepisset, sicut etiam ille, qui percepisset magnum beneficium à Domino suo temporali, super excessu perpetrato contra eum sibi relaxato, utique majori pœnâ dignus est, quam si non recepisset tantum beneficium. Offensa enim, qua benefactori injuria irrogatur, divinæ vindicativæ justitiæ contra ingratum exercendæ trutinam plurimum aggravat. Unde Psalmista

Ps. 54. v. 13. ait: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; ... tu vere ..., Dux & notus meus,* &c. Subjungitque prolixum quemdam receptorum ab ipso beneficiorum catalogum, ut ostendat, quanto cum jure de ipsius ingratitudine lamentetur. S. Antoninus authoritatem citat Gratiani de Pœnit. dist. 4.

S. Antonin. ibid. §. 1. Gratian. de Pœnit. dist. 4. §. Verum dicens.

§. Verum dicent ubi dicitur: *Illa peccata redire dicuntur, quia quisquis post acceptam remissionem ad vomitum redierit, tanto gravius punietur, quanto benignitate Dei abusus, singulorum remissioni accepta ingratus extitit.* Hacque doctrina præmissa S. Archi præsul hac propositione Discursum concludit: *Quanto quis recipit majora beneficia, tanto faciens mala, magis ingratus est; unde cæteris paribus gravius peccat, & gravius punitur.*

Ps. 147. 20. Quia Judæi pro maximis beneficiis ingrati fuerunt, miserrimi erunt usque in finem mundi.

2. Inter omnes mundi nationes nulla est quæ excellentioribus à Deo beneficiis affecta fuerit, quam natio Hebræorum; Unde David inquit: *Non fecit taliter omni nationi*; At vero quia se erga Deum ingratissimam exhibuit, merito est & erit in finem usque sæculorum omnium miserabilior & vituperosior: *Judæi enim ingratissimi de beneficiis Christi,* inquit S. Antonin. *ut eum crucifigerent; capta tandem Jerosolyma, post mortem innumerabilium, ferro, peste, & fame dispersi sunt per orbem.* Legatur

Psalm. 105. Psal. 105. ibi namque David innumerabilia refert bona, quibus Deus Hebræos adauxit, quibus detestabilem eorum contraponit ingratitudinem. S. Antoninus insuper considerat, quod tametsi Dei iram multis criminibus horrendis irritarint, nimirum murmurando contra ejus providentiam, adorando vitulum aureum, & alia idola, &c. nihilominus sive per intercessionem Moysis, sive per supplicia de eis à Principibus extraneis, cui subjecti fuerunt, desumpta, vel per alia severa flagella eos percutiendo, non totaliter exterminati sunt; At vero quando beneficia ad summum usque excreverunt, adeo ut Deus illis Unigenitum Filium suum miserit, tunc *Addentes summam ingratitudinem Deus dispersit in universum in servos & ancillas destructa usque ad fundamenta civitate Jerusalem.* Subdit vero idem Sanctus: *Hæc autem omnia facta sunt propter nos,* ait Apost. 1. Cor. 10. *Fuit enim iste populus figurativus populi Christiani, unde ita demum evenient Christianis & pejora, si ingrati fuerint inventi.* Tum enim severissimum merito timere debemus supplicium, quando multis ab eo cumulati beneficiis conscientia nos ingratos fuisse redarguerit.

Pharao ad unguem repræsentat hominem ingratum.

3. Ex quo in verbis Thematis propositi duritiæ & obstinationis mentionem fecimus, opportune occurrit supplicium, quod Deus de Pharaone sumpsit, quando illum cum universo exercitu suo in mari rubro submersit: hic enim Pharao ingratum hominem ad vivum repræsentat, quia in Ægypto tot annis persecutus fuit universam Josephi progeniem, licet ille Regni illius fuisset Salvator, & census Regios prudentia & providentia sua mirum in

Did. Stel. in c. 17. Luc.

modum auxisset; siquidem per scientiam à Deo ei infusam omnium eventuum futurorum præscius, ingentem illam frumentorum provisionem fecit, per quam deinceps per tot annos Ægyptios in vita conservavit. Ut vero clarius constet, acerbiora futura esse illorum supplicia, qui tunc se ingratissimos exhibent, quando summis fuere beneficiis affecti, observandum est, undenam divini furoris huic indurato Regi immissa fulmina processerint. Gregor. Turonensis inquit: *Quoniam de hoc maris transitu plures multa dixerunt, visum est, ut de situ loci illius, vel ipsius transitu aliqua huic inseram lectioni. Nilus per Ægyptum, sicut optime nostris, decurrit, & eam impetu suo irrigat; super ripam vero ejus non Babylonia, sed Babylonica civitas collocatur, in qua Joseph horrea miro opere de lapidibus quadris & cæmento ædificavit, quæ horrea usque hodie cernuntur. De hac civitate Rex ad persequendos Hebræos cum exercitibus curruum ac multa pedestri manu directus est.* Ingratissimus ergo Rex universam Josephi & fratrum suorum progeniem exterminare volens cum exercitu suo ex eodem loco Hebræos persecuturus iter suum adorsus est, in quo Joseph ad conservandam Ægyptiorum vitam, frumentum distribuendum conservarat, ac proinde merito morte aliisque acerbissimis pœnis puniri promeruit, qualis fuit ejus & omnium suorum in eodem loco facta submersio. Unde S. Joan. Damasc. ait: *Grave est eum qui maximis beneficiis obstrictus est, non modo nullam gratiam referre, sed etiam eum qui de se bene meritus sit, contumelia atque ignominia lacessere: grave, inquam, est istud, sed tamen facienti gravius malum est, quam patienti.* Quod in Pharaone adimpletum fuit, qui populum Hebræum, à quo beneficiis affectus fuerat, maxima cum ingratitudine persequens, & male tractans, majorem incurrit pœnam & supplicium, non modo decem plagarum præcedentium, quæ Ægyptum percusserant, sed denique per mortem propriam, totiusque exercitus extinctionem, flagitium luit. Ita pariter qui innumerabiles à benignissimo Salvatore in Judam collatas examinaverit gratias, ex alia vero parte Apostoli hujus ingratitudinem, quis diffiteri poterit, pœnam hujus extitisse traditionem, desperationem, furcam, & infernum ad quem se condemnavit obstinatus. Cujus nefas magis nobis ob oculos positurus S. Ambrosius, Judam usque ad ultimum halitum benignitatis divinæ excessibus locupletatum fuisse dicit, unde infert: *Nec immeritò, graviori telo tanta dignationis percussus est Judas, quam si eum fulmine percussisset.*

Greg. Turon. l. 2. hist. Franc. in Bibl. vet. Patr. t. 7.

Pharaonis ingratitudo & punitio, ex eo gravior fuit, quod postea Joseph afflixerit, à quo maxima acceperat beneficia.

Ingratitudo, ejusque pœna in Juda expenditur.

S. Ambr. enarrat. in Psalm. 39.

Quare Judæi in Ægypto non luerint pœnas ob cultum idolorum.

4. Interrogare quispiam forte posset, quare Judæi in Ægypto existentes, à Deo puniti non fuerint; credibile namque est eos falsis Ægyptiorum numinibus genua sua quoque incurvasse; quin potius Deus pœnam differens maxime eos severitate in deserto & terra promissionis exanimavit? Theodoret. difficultati huic satisfacit, dum ait: *Quinta generatione filii Israël ascenderunt de Ægypto, nihilominus non luerunt pœnas, qui in Ægypto coluerant Deos Ægyptiorum, neque patres eorum, neque avi illorum; isti tamen, qui majorum illorum secuti sunt impietatem, supplicium passi sunt; quia post tanta beneficia accepta & tam multa miracula edita non abjecerunt impietatem.*

Theodor. q. 40. in Exod.

Cur peccata Davidis tam graviter punita fuerint, & non aliorum, qui gravius deliquerant.

5. Davidem considerare libet, solius adulterii & homicidii reum, & nihilominus gravi propterea subjectum punitioni, prout Nathan Propheta ex parte Dei illi denunciavit; quamvis enim, dum Rex proferret verbum *peccavi,* audire meruerit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum;* hoc tamen de culpa, non verò secundum pœnam intelligitur; siquidem postmodum adimpletæ fuerunt pœnæ sequentes scilicet; *Non recedet gladius de domo tua usque in sem-*

2. Reg. 12. v. 10. & 11.

ſempiternum ... ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, tollam uxores tuas in oculis tuis, &c. Nonne pluras alii longa execrabiliores, pluresque admiſerant exceſſus, & nihilominus juſtitia divina ſuum contra eos non exeruit mucronem adeo ſeverum: quæ itaque tam differentis ſupplicii eſt ratio? Audite Divum Chryſoſtomum qui illi Pſalmiſtæ confeſſioni (*tibi ſoli peccavi & malum coram te feci*) intentus, ita diſcurrit: *multa & ampla beneficia à te accepi, contrariis autem rebus vicem tibi rependi*; Moxque ſubjungit idem S. Doctor inquiens: *Maxima iniquitas adverſum ipſummet Deum, à quo electus ac Rex effectus fuerat; recte autem adjunxit: malum coram te feci.* Atque hanc ipſam ob cauſam poſtmodum tempore pœnitentiæ ſuæ, tam beneficiorum receptorum, quam ſuæ, memor correſpondentiæ ingratiſſimæ, per hæc affectuoſa verba ſeſe Deo commendabat: *Amplius lava me ab iniquitate mea ... Aſperges me hyſſopo & mundabor, lavabis me & ſuper nivem dealbabor.* Ubi ad lotiones & luſtrationes antiquas legales alludit; ſed quænam in eo erat macula, quæ tam accuratam exigeret ablutionem? reſolutionem accipite à D. Chryſoſtom. qui dum hunc Pſalmiſtæ textum (*incerta & occulta ſapientia tua manifeſtaſti mihi*) conſiderat; ita inquit: *Tanto me honore affeciſti, tanto me amore complexus es, ut etiam maximum myſterium, hoc eſt filium tuum mihi pateféceris.* David namque ad multas, circa verbi incarnationem, aliaque novæ legis Sacramenta, ſibi factas revelationes, oculos mentis ſuæ convertebat; ideoque in perſona ejus ita concludit D. Chryſoſtom. *Ego quidem poſt tot beneficia, ingrati animi vitio laboravi, nulla venia dignum me eſſe cenſeo.*

D. Chryſoſt. hom. 1. in Pſalm. 50.

Pſ. 50. v. 4. Ibid. v. 9.

Pſalm. 50. 8. D. Chryſoſt. h. 2. ibid.

6. Imo ipſemet Seneca primum ſuum de beneficiis librum, ut gratitudinem debitam inculcaret omnibus, his notatu digniſſimis exorditur verbis: *Inter multas ac varios errores temerè viventium inconſulteque; nihil propemodum dixerim nocentius, quam quod beneficia, nec dare ſcimus, nec accipere.* Liberrime namque aſſerere licet, maximum homini divinum beneficium habenti damnum eſſe & nocumentum, culpam ingratitudinis, prout ex hac ſubjecta clarius patebit parabola, quam S. Matthæus deſcribit ubi multæ perſonæ à Rege ad menſam Regiam, quando hic filii ſui nuptias ſolemnizare parabat, leguntur fuiſſe invitatæ. Numquid forſitan honor major donumque obtingere poterat deſiderabilius iſto? Utique arrogantiæ & temeritatis notam incurrere dicendus foret, qui ad ſimilem favorem duntaxat aſpiraret, ne dicam procuraret; & nihilominus. *Neglexerunt & abierunt, alius in villam ſuam, alius vero ad negotiationem ſuam.* Sed quem putatis eventu? Audite ſucceſſum: *Rex cum audiſſet, iratus eſt & miſſis exercitibus ſuis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.*

Senec. lib. 1. de benefic. in princ.

Culpa ingratitudinis maximum infert homini nocumentum.

Matth. 22. v. 3.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 7.

7. Inter alia autem beneficia quibus Deus honorat quandoque ingratos licet myſterii neſcios, eſt gratiarum divinarum ſubtractio, ne majorem ſibi comparent & adſciſcant ſuppliciorum ſeveritatem: Dicente S. Joan. Damaſc. *Deus eorum, quos beneficio afficit, ſalutis vehementius conſulens, interdum non ſtatim dona ſua ipſis impertit, atque infundit, idque utilitatis ipſorum cauſa; ne ſcilicet majori ſupplicio obnoxii reddantur, qui divinas gratias proculcarint*, ita Nazareni Chriſto improbabant in miraculis apud ipſos perpetrandis, aliiſque beneficiis in eos conferendis raritatem, cum tamen apud alios prodigus eſſet, dicente Scriptura: *Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes:* Sed non attendebant miſeri, hanc ipſam parcitatem, eorum eſſe beneficium; cognoſcens namque Chriſtus eorum ingratitudinem à ſeverioribus ſubſecuturis, eos eximere volebat ſuppliciis; licet enim de toto genere humano verificetur, quod *Deus in propria venit* gloria, *& ſui eum non receperunt:* Nihilominus culpæ hujus vel maximè rei extiterunt proprii populares, Nazareth enim Dominus inter omnes mundi civitates ſolemni illa cœlitus miſſa legatione, Reginæ Cœlorum natalibus, atque incolatu diuturno ipſiuſmet Chriſti incarnatione, educatione, & ſupra triginta annos apud ipſos demoratione honoravit: Numquid plura hominibus iſtis præſtare poterat Deus beneficia? Et nihilominus ingratiſſimi præſentem Meſſiam agnoſcere non laborarunt, imo adverſus ipſum concitati, è civitate ejecerunt, ſupraque montis verticem ut præcipitaretur deorſum, conduxerunt, tantam itaque Judæorum invidiam, malitiam & ingratitudinem probè ſciens Deus, majora iis beneficia exhibere detrectavit: *Conſidera poſt quantam ſignorum manifeſtationem*, inquit Divus Chryſoſtomus, *ad ipſos venerit, & ne ſic quidem rurſus ſuſtinuerit, quin rurſus odio inflammarentur, quamobrem nec fecit ſigna multa, ne majus ſupplicium illis accreſceret*; lamentabantur illi dicentes: *Qualia feciſti in Capharnaum; fac & hic in patria tua.* Aſt quia Capharnaum ex beneficiis receptis fructum non tulerat, merito & contra hanc ſibi datam injuriam exclamavit Chriſtus: *Et tu Capharnaum numquid uſque in cœlum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes, quia ſi in Sodomis facta fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent uſque in hanc diem; Verumtamen dico vobis, quia terra Sodomorum remiſſius erit in die Juditii quam tibi.* Ideoque S. Bernardus in eodem ſerm. *contra peſſimum vitium ingratitudinis*; ita ſcribit: *Nec reprehenſibile quod inſtanter petimus; ſed plane petitioni negat affectum quod invenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementia videtur ingratis negare quod poſtulant, ne contingat nobis, ut tanto gravius de ingratitudine judicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitiſſe.*

Deus quandoque honorat ingratos, ſubtractione gratiarum divinarum.

S. Joan. Damaſc. l. 2. Parall. c. 132.

Ingratitudo Nazarenorum erga Chriſtum Dominum.

Luc. 4. 23.

Joan. 1. 11.

D. Chryſ. h. 41. in Matt.

Ingratitudo Capharnaitarum.

Matth. 18. v. 23. Ibid. v. 24.

S. Bern. ſerm. contra peſſim. vit. ingratitud.

8. Poſtquam vitulum adoraſſet; veniamque per Moyſis interceſſionem populus Iſraëliticus à Domino impetraſſet, hoc Moyſes à Domino præceptum accepiſſe legitur: *Vade, aſcende de loco iſto tu, & populus tuus ... & mittam præcurſorem tui Angelum ... non enim aſcendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte diſperdam te in via.* At vero, quam obſecro ob cauſam populum ſe diſperſurum fuiſſe dicit? aut vero ex quo cum eo ſemper permanſurus erat; cur id ſe, non vero Angelum facturum fuiſſe ait? Num forte quia hic indulgentior; divinique honoris minus zelans eſt? Lyranus de hac aſſiſtentia inquit: *Quod non adeſſet eis per miraculorum operationem ſicut antea fuerat.* Quoad Angelum vero quem ei viæ ducem dederat, mox ſubjungit: *Non eſt hoc intelligendum, quod Angelus, de quo dixerat*, quod eſſet eis ductor, eſſet miſericordior ipſo Deo, ſed quod ſi adeſſet Dei præſentia modo prædicto, ex hoc rebellio populi eſſet gravior, & per conſequens gravius puniendá.

Exod. 33. v. 2. 2. & 3.

Poſt adoratum vitulum ſubſtituit Deus in locum ſuum Angelum ductorem viæ, & quare.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

De variis suppliciis, maxime autem exterminiis publicis, quibus Deus tam in particulari quam in universali ingratos punivit.

THEMA.

Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui; vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est. Deut. 32. v. 18. & 19.

Supplicia ingratorum, acerbissima sunt.

1. MOyses cœlum & terram ad audiendam populi Hebræi ergaDeum benefactorem suum ingratitudinem his verbis invitat: *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.* Moxque integrum contexit immensorum beneficiorum Catalogum, quibus illos per tot sæcula affecerat, eisque offensarum opponit gravitatem & multiplicitatem, quibus eum irritarat, & sine dilatione districtum illis comminatur divinæ justitiæ gladium, in vindictam illatarum sibi injuriarum: *Ad iracundiam concitatum est, ... Ignis succensus est in furore meo, &c.* Ex quibus verbis supplicia, quæ ingratitudinem consequuntur, argui possunt, quæ utique acerbissima sunt, prout in hoc Discursu videre licebit.

Deute 32. 1.
Ibid. v. 19.
Ibid. v. 22.

Hoc ostenditur primo quoad personas particulares.

2. Consideremus igitur primo loco iram Dei in ordine ad personas particulares ingratas, & postea trademus vindictas, quibus divina justitia damna infert universalia. Absalon utpote traditor & parricida mille mortes commeritus fuerat? & tamen David ex indulgentia paterna eum ab exilio, in quod se præcipitarat, revocare decrevit, cum hoc pacto: ut *faciem ejus non videat.* Demum vero precibus Joab superatus illum totaliter in pristinam gratiam recipiens, tanti sceleris ei veniam concessit; sed audite inhumanam quam erga Patrem tam beneficum exhibuit ingratitudinem: nam populum contra Patrem suum ad rebellionem excitare, eumque secum contra eumdem armare, vitamque simul cum regno eidem eripere non erubuit; at vero Deus illum subito severissimè punivit, disponendo ut ex arboris quernæ ramo per capillos suspensus, tribus lanceæ ictibus in corde sauciaretur.

Absalom, 2. Reg. 14. v. 24.

Saulem.

3. Cum Saul in procinctu esset, ut ob crebras Philisthæorum victorias, & ob provocationem ad duellum cum Goliath ineundum una cum exercitu, regnum quoque Israëlis amitteret, David tanta cum animositate fastuosum & jactabundum Goliath prostravit in terram, ut deinceps diadema regni in capite Saulis stabilitum fuerit: cumque idem Saul deinceps plurimum à spiritibus vexaretur infernalibus, David sono cytharæ suæ eosdem pro arbitrio suo cogebat in fugam: Idem quoque David quotiescumque inimici in pernitiem Israëlis quidpiam moliebantur, hostilium exercituum insultus & vires reprimebat, & tamen ingratus, & ab invidia, & impia status ratione stimulatus Rex Saul, illum incessanter ad mortem est persecutus: ac proinde nequaquam mirandum, quod infeliciter mortuus, cum æterna ignominia insepultus, & ab avibus rapacibus fuerit dilaceratus, una cum vita, tam terræ, quam cæli regnum pariter amittendo? Jeroboam humilibus erat ortus natalibus, & servus Regis Salomonis, & tamen cum modo quodam miraculoso, quem Deus ipsi prædici fecerat, ad regnum fuisset sublimatus, timens ne subditi sui ad templum Jerosolymitanum adorationis causa abeuntes ad Regem Juda redirent, in Dan & Bethel duo idola erexit, ut ea adorarent: At vero vidit Dominus *& ad iracundiam concitatus est,* ideoque hanc terribilem illi intimari fecit sententiam: *Percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem .. & mundabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet fimus usque ad purum; Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate; comedent eos canes; qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli.* Cum Amasias Rex Juda favente Deo exercituum hostes suos superasset Idumæos, ipse pro tanto beneficio ingratus non Deo sed idolis suis adorationis cultum exhibuit: At vero ingratitudinis illius gravem pœnam penitus luere debuit, factus post civitatis sanctæ invasionem Joas Regis Israël infelix captivus: cumque è captivitate fugisset in Lachis, ibidem ei vita miserabiliter erepta fuit.

Jeroboam.
3. Reg. 14. v. 10.
Ibid. v. 11.
Amasiam.

4. In Isaia legimus Merodach Regem Babyloniæ suos Jerosolymam ad Regem Ezechiam misisse legatos, donis Regiis copiosè onustos, ut ei ob recuperatam suam congratularentur salutem: Ezechias autem illis benigne exceptis, omnes suas prædivites ostendit facultates, hortos, æraria, thymiamata *& universa quæ inventa sunt in thesauris ejus.* Quo audito Isaias ne ad momentum quidem tardavit, sed Regiam ingressus, interrogavit Ezechiam; *Quid dixerunt viri isti? & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias; De terra longinqua, ... Non fuit res quam non ostenderim eis in thesauris meis.* At vero audite quid Propheta huic Regi ex parte Dei insinuarit: *Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua sunt, ... non relinquetur quidquam dicit Dominus, & de filiis tuis qui exibunt de te, quos genueris tollent, & erunt eunuchi in palatio Regis Babylonis.* Quid equidem mali patrarat Ezechias, suas legatis illis ostendendo divitias? nonne hic mos inter Principes invaluit? cur igitur tam severam incurrit pœnam? ecce vobis rationem miraculosam! Nimirum à Deo Sole egrediente, ad totius mundi stuporem (propter quod & dicti Legati principaliter ad ipsum missi fuerant) sanitatem recuperarat: loco igitur gratitudinis erga Deum & instructionis Legatorum in mysteriis notitiaque veri Dei, ad vanam se contulit thesaurorum ostentationem, neglecto laudum gratiarumque divinarum tributo: Ideoque de Ezechia S. Hier. scribens ait; *In diebus illis ægrotavit usque ad mortem, & oravit Dominum & exaudivit eum: & dedit ei signum: sed non juxta beneficia quæ acceperat, retribuit, quia exaltatum est cor ejus, & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem.* S. autem Antoninus aliud quoddam supplicium Regi huic propter ingratitudinem inflictum fuisse advertit, dicens: *Ezechias Rex Jerusalem post victoriam maximam & liberationem de manibus Sennacherib, quia non sufficienter gratias egit cantando canticum Domino, secundùm morem hujus populi, ideo propter ingratitudinem ægrotavit usque ad mortem, ut dicit Josephus.* Omissio itaque gratitudinis propter priora beneficia recepta, eum in primam infirmitatem mortalem reincidere fecit, dictisque subjacere minis, quamvis quod omnes alias actiones suas irreprehensibilis esset, maximeque cultum zelaret divinum.

Isa. 39. v. 3.
Ezechiam.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 6.
S. Hier. ibid.
S. Anton. 2. p. sum. Tit. 9. c. 3. §. 5.

5. Idem S. de alio pariter Rege Judæ, cui nomen Joas, discurrit in hæc verba, ut priorem suum confirmet discursum. *Ingratissimus fuit,* inquit sanctus, *erga Jojadam summum sacerdotem, nam uxor ejus occultavit eum cum parvulus esset, & quæreretur ad occidendum ab Athalia, & postea in septimo anno ipse Jojada ordinavit sibi dari regnum interfecta Athalia,*

Joam.
S. Anton. ibid.

eum

tum poſtea mortuo Jojada filius ejus Zacharias reprehenderet eum de vitiis ſuis, adeo malus & ingratus fuit, quod fecit eum occidi. Quod flagitium poſtquam recenſuiſſet Scriptura immediatè ſubjungit:
2. Paral. 24. v. 22. *Non eſt recordatus Joas Rex miſericordiæ quam fecerat Jojada Pater illius ſecum, ſed interfecit filium ejus, qui cum moreretur, ait: videat Dominus & requirat.* Neque pœna dilata eſt diu, quin potius
Ibid. v. 23. ſubito oppreſſit ingratum, quia *cumque evolutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Syriæ, venitque in Judam & Jeruſalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque univerſam prædam miſerunt*
Ibid. v. 24. *Regi in Damaſcum. Cum permodicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, ... In Joas quoque ignominioſa*
Ibid. v. 25. *exercuere judicia: Et abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis, ſurrexerunt autem contra eum & ſervi ſui in ultionem ſanguinis filii Jojada ſacerdotis occiderunt eum in lecto ſuo.* Porro ſi ulti hujus pereuntes principiũ, invenieris Joam in Regni ſui principio optime regnaſſe, aſt ubi ſe ingratum præſtare cœpit, in profundum ſeſe præcipitavit barathrum.

Æſopus Fabula cervæ damnat ingratitudinem. 6 Æſopus de cerva quadam tradit, quæ venatores fugiens, ſub frondoſa ſe occuluit vite, cum itaque inſidiatores tranſiiſſent, illa ſecuram ſe putans, frondes vitis decerpere & manducare cœpit, quem ſtrepitum ut inaudierunt venatores, ſubito redeuntes propter latentis feræ ſuſpicionem, ut ad dictam vitem acceſſerunt; cervam deprehenſam, ſagitta trajecerunt, quæ moriens ita ab authore fingitur lamentata fuiſſe: *Merito hoc mihi evenit, quæ violare non dubitaverim ſervatricem meam.* Indeque concludit Æſopus ad noſtram doctrinam, dicens: *Docet fabula ultionem Numinis non effugere eos, qui*
Baron. Ann. 886. n. &c. Baſilius Imperator propter ingratitudinem, miſerrime perit. *pro beneficiis malefacta rependunt.* Baſilius Macedo tertius Imperator in Eccleſiaſticis annalibus diverſas ob rationes reprehenditur, & vituperatur; ſingulariter autem de eo traditur, quod cum in die quadam in venatione ingentis magnitudinis cervum offendiſſet, jamque illum apprehenſo gladio transfixurus eſſet, cervus ut ſe defenderet, uno cornuum ſuorum ramo in cingulum Imperatoris infixo in ſublime eum elevare conatus eſt, & quidem niſi unus ſervorum ſuorum ſubito accurrens, cingulum præſcidiſſet, & Imperatorem hoc facto à periculo liberaſſet, Imperator utique mortuus fuiſſet. Huic vero liberatori ſuo ingratiſſimus Princeps caput amputari fecit, ſub prætexto, quod diſtricto in ſe gladio læſæ Majeſtatis crimen commiſiſſet: At vero ſine mora ad tantam vindicandam ingratitudinem, divina ſuper eum vindicta celerrimè deſcendit, quia convulſis inteſtinis inter acerbiſſimos dolores expiravit.

7. Tranſeamus nunc ad ea hujus vitii ſupplicia, quæ populis immittuntur. S. Bernardinus inquit:
S. Bern. T. 3. ſerm. 12. Art. 3. c. 4. *Quartum peccatum eſt divinorum beneficiorum ingratitudo, quæ maxime ex cæca malitia & ignoran-*
Ingratitudinis pœna, in populum in communi. Primo Jeroſolymitanos. *tia venit,* contra quos Jerem. 33. dicitur: *Abſcondam faciem meam à civitate hac propter omnem malitiam eorum.* In quibus Jeremiæ verbis peculiariter notandum, quod ingratitudo ab eo vocetur: *Omnis malitia,* & jure merito: nam ut ſuo loco dicemus, ingratitudo radix & compendium eſt omnium iniquitatum. Unde S. Bernardinus Salvatorem noſtrum ſuper ingratam Jeroſolymam lachrymantem conſiderans ait: *O ingrata civitas? audi Dominum, utinam tibi non prædicentem* Luc. 19. *qui videns civitatem, flevit ſuper illam, dicens, ſcilicet cum ſingultu, ſi cognoviſſes, & tu, ſcilicet fleres;* quibus verbis in pœnam ſuæ ingratitudinis ultimam ei deſolationem & ruinam prædixit; nam ut Sapiens
Prov. 17. ait: *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.* Sichemitæ Gedeoni in primis obli- v. 18. Sichemitæ
gati, ut Abimelech illegitimo filio regnare cupido placeret, crudeli morte ſeptuaginta innocentes filios ejus, ut tantò ſecuriùs regnaret, de medio ſuſtulerunt; ſed non abſque præſentiſſima divina vindicta, quando ipſemet Abimelech ultimum homicidis intulit exterminium, ſupraque Sichem ſeminavit Salem: dicente Scriptura: *Interfectis habitatori-* Jud. 9. v. 45.
bus ejus, ipſaque deſtructa ita ut ſal in ea diſpergeret.

8. Ab his ad Ammonitarum Regem tranſeamus, Ammonitæ ſub Rege Naas.
qui inſigni per Davidem honoratus legatione ad ipſum propter Patris mortem conſolandum able- 2. Reg. 10. v. 2.
gata. *Dixit autem David* (verba ſunt Scripturæ ſacræ) *faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas ... miſit ergo conſolans eum per ſervos ſuos.* Mali autem Regis conſiliarii, legationem hanc veluti exploratricem interioris ſtatus & regni à David ſiniſtrè factam fuiſſe; identidem Regi acclamabant: *Putas* Ibid. v. 3.
quod propter honorem Patris tui miſerit David ad te conſolatores, & non ideo ut inveſtigaret & exploraret civitatem, & everteret eam? Rex itaque incredulus, ſed longe ingratior hoc eos affecit opprobrio:
Tulit ſervos David, raſitque dimidiam partem barbæ Ibid. v. 4.
eorum & præſcidit veſtes eorum medias uſque ad nates. Sed quale putatis ſubſecutum fuiſſe ſupplicium? tam ſevera populos ipſumque Regem oppreſſit pœna per Davidem illata, ut ſimilem ei nec ſacræ nec profanæ tradant hiſtoriæ. Regem itaque ſubjugavit, civitates omnes deſtruxit, ſingulos ferris attrivit; deinde currus acuminatos ſupra eorum corpora rapi, protrahique ordinavit, nec non omnes acutis culteris diminuit, ardentibusque concremari in fornacibus: *Prædam civitatis aſportavit multam* 2. Reg. 12. v. 30. & 31.
valdè, Populum quoque ejus adducens ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta, diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum, ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon. Ecce tibi quantum Rex
ille, quantumvis mitis fuerit (juxta illud: *Memento* Pſ. 131. v. 1.
Domine David & omnis manſuetudinis ejus) de ingratis ſumpſerit ſupplicium. Porrò Abulenſis Ammonitas veniam injuriæ Legatis illatæ petere auſos non fuiſſe dicit, eo quod exceſſum ſeu crimen ſuum inexpiabile eſſe reputarent: *Nam ſi Ammonitæ feciſſent injuriam David quolibet alio modo, erat remiſſibilis aliqualiter? quod vero David vellet benefacere eis, & pro beneficio ei contumeliam inferrent, erat irremiſſibile quaſi apud homines, quia pro bono reddebatur malum.*

9. Mentionem paulò ante fecimus exterminii Maxima culpa exterminii Jeroſolymæ, & incolarum, fuit ingratitudo.
populi Hebraici, funeſti adeo, ut veritatem quaſi excedere videatur, fames obſeſſos premebat extrema, ita etiam ut ad equorum ſtercora, calceos, proprioſque filios manducandos compellerentur incolæ. Inter gladios autem, alioſque crudeliſſimos angores in obſidione illa obierunt integri millia & centum millia: ita ut tandem fabricandis crucibus ligna deficerent & loca, propter innumerabilem crucifixorum multitudinem. Quorum exterminiorum adeo deplorabilium cauſam ipſemet inſinuat
Chriſtus dum ait: *Quia ſi cognoviſſes & tu &c.* Ma- Luc. 19. v. 42.
xime autem execrabile flagitium populi hujus, deteſtabiliſſima fuit ingratitudo, prout ex ſupracitato patet 32. c. lib. Deut. Ideoque S. Zeno ſupra illum
Iſaiæ textum (*Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem* Iſa. 1. v. 2. S. Zeno ſer. 1. in Iſa.
ſpreverunt me,) ita diſcurrit: *Infinita Judæi infidelitate ſua apud Dominum noſtrum odia meruerunt, quod jam quanta fuit de amore gratia, tanta de eorum offenſione futura vindicta eſt. Certum eſt enim in eum filium poſtea quam deliquit granditer vindicari, quem Pater plurimo dilexit affectu, & quantam pietatem dilecto Filio amatus Pater exhibuit, tantam læſus exigit ultionem.*

 10. Leo

Baron. Ann. 452. n. 56.

10. Leo magnus Attilæ, qui cum invincibili exercitu in Italiam irrumpebar, ut Annales perhibent Ecclesiastici, se opposuit viriliter, eumque ut rediret, Italiamque desereret, coëgit, ne imminenti eam devastaret exterminio. Anno 455. scilicet tribus postea annis Gensericum Regem Wandalorum simili facundia & eloquentia permovit, ut imminentem ab urbe desolationem averteret, obtinuitque ne civitas combureretur, ut à stragibus abstineretur, thesaurisque trium principaliorum Basilicarum scilicet S. Petri, S. Pauli, & Constinianæ parceretur, cum tamen debachatio hostilis per 42. durasset dies, quid ad hæc respondebimus? forsitan præ Attila magis Barbarus inhumanusque erat Gensericus? forsitan Leonis inefficacior in persuadendo energia? respondet subtilissime S. Augustinus: *Si de acceptis ingrati non fuimus, iterum accepturas confidimus.* S. Leo enim post reportatam ab Attila victoriam dum urbem repeteret, multos offendit gentiles, qui quod ipse in virtute Dei operatus fuerat, fato attribuebant. Ast S. Pontifex bonum recognoscens sanctorum Apostolorum defensione exitum, in sermone quodam, habito in anniversario tanti beneficii, populo Romano ludos exprobravit Circenses, nimiamque ejus ingratitudinem, ac Spiritu Prophetico imminentem iis, qualem & à Genserico passus est, gravissimam pœnam prædixit.

Baron. Ann. 455. n. 13. Romani propter ingratitudinem graviter puniti fuerunt, tempore S. Leonis Papæ.

S. August. de bono viduit.

Ingratitudo etiam exosa fuit gentilibus.

11. Sed quorsum inter Catholicos limites nos constringimus? ad ipsos transeamus Paganos, qui licet veri Dei notitia destituti essent, probe nihilominus intellexerunt ingratitudinem publica populus inferre infortunia; ideoque Plutarchus in vita Camilli, cui se Roma ingratam exhibuerat, ita loquitur: *Tanta Deorum ira urbi Romanæ incubuit, tamque ea tempestas secum trahens, cladem & discrimen, una cum ignominia urbem oppressit, sive casus in id temporis incidit, sive minus Deus hoc curat quispiam, ne impune opprimatur virtus in ingratitudine.*

Plutarch. in Camillo.

Surius T. 5. 8. Octob. Colonienses puniti fuerunt propter ingratitudinem.

12. In vita S. Severini legimus, quod sancto hoc Præsule in Francia (quo se ad conveniendos Arrianos receperat) mortuo, cum populus Coloniensis nullo prorsus signo suam erga illum gratitudinis obligationem agnovisset, integro triennio magna terræ siccitate puniti fuerint, prout illis Angelus quidam revelavit, Moyses Hebræorum populo olim comminabatur dicens: *Mittat super te Dominus famem, & esuriem, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facis.* Multi quidem sunt, qui messes copiosas, quas in horreum suum congregant, propriis laboribus & industriæ adscribunt, ac proinde ne minimum quidem divinæ beneficentiæ recordantur, quorum proinde ingratitudinem Deus sequentium annorum sterilitate punire solet, quia *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Unde S. Bernardin. in cap. quodam cui titulus est: *Quod patria & civitates, propter ingratitudinem divinorum beneficiorum à Domino sæpius flagellantur*, expresse fatetur, solam hominum ingratitudinem esse quæ beneficos in agros descendentes influxus steriles efficit, qui alias benigni futuri fuissent.

Deut. 28. v. 20.

1. Cor. 3. v. 7.

S. Bern. ibid.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo reproborum est tessera, qui ignis æterni, qui vitii hujus symbolum est, preda fiunt.

THEMA.

Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?
Luc. 27. v. 17.

1. NOn est dubium, quin incarnata Sapientia, quæ *alta à longe cognoscit*, novem hosce leprosos lepra sua mundatos fuisse probe noverit, verumtamen ut Hugo Cardin. ait: *Non quærit ex ignorantia, quia omnia antequam fiant novit, sed hoc ipse mysticè insinuat, quia ingratos ignotos reputat.* Ideoque in tremendo novissimi Judicii die præscitis (qui omnes erga Deum ingratissimi fuerunt) à Judice dicetur: *Nescio vos.* Ingratus enim quamdam habet sibi impressam tesseram, ex qua filius perditionis esse cognoscitur, adeoque dum erga Deum & homines, sibi benefacientes ingratus est, minime temere judicabit, qui illum de reproborum numero esse dixerit: ovis enim, quæ symbolum est Electorum; ergo illos qui eam nutriunt & custodiunt, est gratissima, siquidem iis lac, agnos, lanam, carnes & pellem liberalissimè rependit. Conjiciamus velim oculos in primum electum, & primum reprobum, Abel nimirum & Cain, de quorum primo S. Ambr. ita scribit: *Abel, qui omnia refert ad Deum, pia devotus mentis intentione, nihil sibi arrogans, sed totum tribuens tanditori, quod accepisset ab eo.* Non vero eodem modo de præscito Caino loquitur, sed potius inquit: *Cain dictus est acquisitio, quod omnia sibi acquireret.* Et ideo hic caput est eorum, qui quidquid boni habent, sibimetipsis attribuunt, talis enim Cain erat, de quo idem Ambr. inquit: *Totum menti suæ deputat tamquam principali.*

Ps. 137. v. 6.

Hug. Card. ibid. Ingrati sunt Deo ignoti.

Luc. 13. v. 27.

S. Ambr. de Abel & Caino l. 1. c. 1.

2. In arca diuturno simul tempore asservabantur pariter & nutriebantur columba & corvus, & tamen non hic sed illa Noë se gratam exhibuit, quando ad arcam reversa, Olivæ ramosculum ore suo attulit. Unde & D. Chrysostom. hanc in columba virtutem extollit, dicens; *Justus meliori spe concepta emittit columbam quæ miram præ se fert gratitudinem.* Hæc igitur gratitudinis virtus in columbis, id est, animabus electis reperitur, non vero in corvis, qui symbolum sunt reproborum. *Vidisti quanta avis sit gratitudo*, inquit D. Chrysostom. *quomodo videns justum docuit, ut aliquantisper adhuc longanimitatem exhibeat?* B. Laurent. Justin. prologum libri *de institutione & regimine Prælatorum* ab his verbis exorditur: *Cum innumera mortales quique à suo Conditore percipiant dona, dignum profecto est, ut singuli gratiarum referant actiones, & ad illius, qui gratis contulit gloriam eadem munera accepta ministrent.* Horum vero altero deficiente, tam vitii ingratitudinis efficiuntur rei, quam etiam æterno supplicio digni; quibus ultimis verbis ut vides ingratitudinem cum æterna damnatione simul conjungit.

Columba est symbolum gratitudinis.

D. Chrys. h. 30. in Gen. Corvus ingratitudinis.

B. Laur. Just. de instit. & regimine Præl.

3. Ex eo quod S. Scriptura de Saule & Jonatha refert satis innotescunt pessimæ conditiones ingrati, ejusque qui beneficiorum acceptorum memor est, optimæ qualitates. *Locutus est Jonathas*, inquit sacer Textus, *de David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: ne pecces Rex in servum tuum David, quia ... opera ejus bona sunt tibi valde, & posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem*

Jonatha erga Davidem gratitudo.

1. Reg. 19. v. 4.

Ibid. v. 5.

luctem magnam universo Israëli, vidisti, & lætatus es; Ecce tibi bonorum & timoratorum virorum gratitudinem, qui bona quæ receperunt, in recentí & bona tenent memoria: Paolo post vero in eodem capite legimus, quod Saul licet ex sermonibus Jonathæ tantisper fuerit mitigatus, mox tamen contra innocentem David lanceam suam vibravit, adeo ut nisi fuga sibi consuluisset, lethaliter vulneratus interiisset, insuper irreconciliabili odio adeo illum persecutus est, ut alia quadam vice indignatus ad Jonatham dixerit: *Numquid ignoro, quia diligis filium Isai, in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosæ matris tuæ?* Ecce tibi, quænam sit in reprobis animi sententia.

Saul erga eundem ingratitudo.

1. Reg. 20. v. 30.

4. In Principio Exodi dicitur: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph.* Sed qui fieri poterat, quod Pharao non amplius agnosceret? Joseph, qui paulò ante salvator Ægypti fuerat, & ærarium publicum tempore famis providentia sua locupletando immortalem sui memoriam reliquerat Abulensis inquit: *Pessimus ille Rex, & omni indignatione indignior, qui cum quotidiana in se Joseph beneficia experiretur, quintam partem proventuum Ægypti percipiens annuatim, quod dispositione provida Joseph redditibus Regis fuerat attributum, benefactorem Joseph. quem ipsa beneficia necessariò demonstrabant, ingrata mentis ægritudine tabefactus, numquam in recordationem saltem levi rimula reducebat.* In quibus verbis notandum Præsulem hunc præcitatum huic Pharaoni hunc attribuere titulum: *Pessimus & omni indignatione indignior*, erat enim verum reprobi alicujus symbolum, quia *induratum est cor Pharaonis*, talibus autem pessimum ingratitudinis vitium specialiter adhærescit.

Exod. 1. v. 8. Pharaonis ingratitudo erga Josephum.

Abul. ibid. q. 3.

5. Sine stupore nemo cogitare potest, quod Redemptor noster in passionis suæ tempore, in quo tante cum liberalitate latroni donavit Paradisum, ad sui notitiam multos convertit carnifices, qui *revertebantur percutientes pectora sua*, centurionem, qui lancea latus ejus aperuit, illuminavit, condonavit Petro non semel, sed ter ipsum neganti, perfidiam ejus, & tamen ex alia parte Judam in desperationis æternæque perditionis barathrum cadere permiserit: *Suspensus crepuit medius* non obstante, quod pactam proditionis pecuniam sacerdotibus retulerit, magistrum suum innocentem declaraverit, tantique commissi sceleris pœnitudinem demonstravit: *Retulit triginta argenteos ... dicens: Peccavi tradens sanguinem justum.* Verumtamen omnem hanc difficultatem solvit sequens responsio, videlicet, quod quò post plurima à Salvatore recepta beneficia ipse semper magis magisque se erga Dominum suum ingratum exhibebat, evidens de se æternæ reprobationis suæ signum ediderit. Unde D. Chrysostomus ait: *Illum Judam ab intolerabili non liberavit supplicio, quinimo multo magis jure vexabitur, quia omnipotentia, lenitatisque Domini tot tantaque habens argumenta, omnem feram belluam crudelitate superavit.* S. Augustinus exponens verba illa: *Cum intinxisset panem, dedit Judæ, & post panem tunc introivit in eum Sathanas*; ita scribit: *Dicunt enim; itane hoc meruit panis Christi porrectus de mensa Christi, ut post illum intraret in ejus discipulum Sathanas? quibus respondemus, hinc nos potius doceri, quam sit cavendum male accipere bonum*: Audite enim quinam fuerit Christi panem Judæ exhibentis sensus, quidve illi insinuare intenderit: Subdit enim idem S. Augustinus: *Quid erat panis traditori datus, nisi demonstratio cui gratia fuisset ingratus?* non quidem S. Augustinus negat dæmonem jam de facto liberum habuisse in animam Judæ aditum, sed dicere intendit, quod quando Christus ei se supra alios Apostolos beneficum exhibuit, ipse vero in ingratitudine sua continuo perseveravit, tunc inimicus infernalis totaliter ipsum ingredi & possidere cœperit: *Prius*, inquit, *intraverat immittendo in cor ejus cogitationem, qua traderet Christum, talis enim jam venerat ad cœnandum, nunc autem post panem introivit in eum, non ut adhuc alienum tentaret, sed ut proprium possideret*; quia ingratitudo hominem inferni mancipium irreparabiliter constituit: *Si autem bonum aliquod hæc significat intinctio, eidem bono ingratum non immerito est secuta damnatio. Adhuc tamen Juda possesso non à Domino, sed à Diabolo, cum homini ingrato intrasset panis in ventrem, hostis in mentem venit.*

Judas à Christo derelictus & damnatus fuit propter ingratitudinem.

Luc. 23. 48.

Act. Ap. 1. v. 18.

Matth. 27. v. 3. & 4.

D. Chrysost. ho. 48. in Mat.

Joan. 13. 26.

S. Aug. Tr. 62. in Joan.

Ingratitudo constituit hominem inferni mancipium.

6. Quod si D. Chrysost. diabolo similes censet illos, qui sine gratiarum actione à mensa recedunt, quanto magis illos, qui illum ingrati directè offendunt, dum bonis ab illo receptis contra proprium suum benefactorem uti non erubescunt? *Vultis dicam*, inquit idem Chrysost. *cujusnam opus perficiant illi, qui ante complementum finemque discedunt, neque Cœna absoluta gratiarum actionis hymnos offerunt? durum fortasse, odiosumque videbitur quod sum dicturus. Quando ultima Cœna communicavit Judas, nocte illa postrema, cæteris omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit, illum imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt, nisi enim exiisset, proditor factus non esset.*

Ingrati similes sunt diabolo.

D. Chrysost. T. 1. h. 24. de Bapt. Christi.

7. In omnibus cujuscumque generis oblationibus & sacrificiis, in antiqua lege præscriptis & acceptatis, nusquam pisces admissos fuisse invenietis; quonam vero id mysterio factum fuisse existimatis? nimirum pisces quoad sensum litteralem excludebantur, quia hi non sicut aliæ animalia respirando vivunt, unde mox ut ex aquis eximuntur, agonizare incipiunt, atque ideo in sacrificiis mors illis inferri non poterat, quia extra aquas positi jam mortui sunt. Quoad sensum vero mysticum (quia *omnia in figura contingebant illis*) ideo Deus pisces à se rejicit, quia ingratorum proprium sunt symbolum; pisces enim inter alia animalia muti sunt; præterea per experientiam videmus, quod aliæ quantumvis crudeles feræ nativa crudelitate deposita, erga illos, quia eas nutriunt, benevolas & gratas se exhibeant, soli tamen pisces licet in piscinis & vivariis diu & liberaliter nutriantur, semper tamen eos à quibus nutriuntur, fugiunt, seque inciviles & ingratos ostendunt.

Pisces in sacrificiis non admittebantur, quia sunt symbolum ingratitudinis.

8. S. Petrus Chrysol. quamdam habet observationem, ex qua manifestè deducitur divitem Epulonem in infernum detrubatum fuisse, eo quod Deo ingratus fuerit, statumque suum prosperum, quo gaudebat propriis meritis attribuit. *Recordare*, loquitur ad eum Abrahem *quia recepisti bona in vita tua.* Circa quæ verba D. Chrysol. advertit, Patriarcham hunc reprobum secundùm internos illius sensus allocutum fuisse: *Videtis*, inquit, *fratres, quia Abrahæ sanctis verbis divitis animus proditur, sensus arguitur, intellectus punitur, qui non sibi data, sed reddita credidit; quæcumque Domino largiente possedit. Intelligite quo sensu incesserit, quo corde ambulaverit, qui Deum sibi credidit debitorem.* Nihil igitur mirandum est, si Christus de hoc præscito hominis ingratissimi typo manifestè pronunciaverit, ipsum in Inferno sepultum fuisse, quia infernus proprium est pessimi hujus vitii centrum.

Dives Epulo damnatus fuit propter ingratitudinem. Luc. 16. 25.

D. Petrus Chrys. ser. 123.

9. Christus Salvator noster apud S. Lucam de miserabili homine illo in quem postquam à Dæmona li-

ne liberatus fuit, Idem dæmon denuo regressus est, non solus, sed septem alii cum ipso qui illum torquerent (*assumit septem alios Spiritus secum nequiores se, & ingressi habitant ibi*) de illo inquam subdit: *Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* At vero scitisne causam, cur miser hic homo à tot dæmonibus possessus fuerit? in promptu causa est, quia in pœnam ingratitudinis hoc ei accidit, Cum enim jam à dæmone liberatus fuisset, hoc beneficio abusus fuit, adeoque inimico de novo portam animæ suæ aperuit. Nec sine causa dicitur: *Hominis illius*; nomen vero proprium illius non nominatur, quia reprobi à Deo nominari non merentur, sicut nec Christus epulonem proprio nomine appellavit: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*; nomina enim ingratorum in libro vitæ scriptæ non inveniuntur.

Luc. 11. 26. Septem dæmones ingressi sunt hominem propter ingratitudinem.

Ps. 15. v. 4.

10. Inter omnes, quæ circa vitium ingratitudinis adducuntur similitudines propriissima est ignis similitudo, qua sacri Doctores persæpe utuntur, quia Infernus, in quo ignis ardet inextinguibilis perpetuum ingratorum centrum esse debebit. Priusquam tamen recensere incipiam Analogias, quæ ingratitudinem inter & ignem reperiuntur, reflectere vos velim ad c. 1. Geneseos, in quo omnium refertur productio creaturarum, & tamen nusquam invenietur, quod Moyses, vel ut melius dicam, Spiritus S. qui calamum ejus direxit, ullam hujus elementi faciat mentionem. Hujus ratio esse potest, quia cum ignis ingratos præfiguret, minime nominari meretur. Unde Rupertus Abbas idipsum considerans, ait: *Solus ignis licet gignentibus terra & aquis cooperiatur, nihil tamen ex ipso gignitur, & proinde de hoc elemento non injuria siletur.* Quod si rem quampiam in aëra projeceris, subito illam ad te redire videbis; Quod si vero in aquam conjeceris, hæc illam vel ad littus ejiciet, vel eamdem in sua superficie portabit, vel saltem in fundo conservabit; si denique in terram eamdem sepelieris, sæpe à te centuplicata redibit, prout in semine fieri conspicimus: At vero si igni immiseris, statim consumitur & devoratur, vel saltem formam mutare cogitur. Ingratissimus omnium qui hactenus fuerunt vel deinceps ad finem usque sæculorum erunt inter omnes creaturas; fuit pulcherrimus ille Angelus, Lucifer videlicet: qui merito à Deo cum omnibus sequacibus suis ad ignis æterni pœnam condemnatus fuit, quia hoc elementum ingratitudinem ad vivum repræsentat. Quando Deus populum suum à servitute Ægyptiaca liberare constituit, cum Moyse loquens in medio Rubi ardentis conspectus fuit: *Apparuitque ei Dominus*, inquit sacer Textus, *in flamma ignis de medio Rubi.* Quia vero Deus *Omnia in sapientia facit*, dubium non est, quin per hanc actionem mysterium aliquod insinuare voluerit, quod à D. Chrysol. his verbis insinuatur: *Daturus legem, ignem præmisit in rubo, sed divinum rubus portavit; non concepit incendium, jam tunc aculeis malitiæ plenum, & ingratum culturæ legis populum præfigurans.* Quia enim hic populus reprobandus & ingratus futurus erat, merito Deus se in medio flammarum conspiciendum præbet, ut ei suam exprobret ingratitudinem, ignis sterilis est & infœcundus, quia non solum non generat, vel producit quidpiam, sed etiam quidquid boni aut pulchri ad illum propius accesserit, consumit & devorat: Ita pariter ingratus sterilis est, beneficiisque acceptis non solum non correspondet per gratitudinem, verum etiam persæpe eadem per injurias & contumelias rependit: *Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ.* Ignis per subministratam illi extrinsecus materiam nutritur & alitur, adeo ut sine hac subito deficiat; sic V.G. Pix, lignum, oleum, cera, ignem alunt, eique calorem, splendorem, & activitatem conferunt, in quorum tamen beneficiorum retributionem ignis illa omnia consumit, & vel in aëra vel in cineres convertit; *Ipse ignis*, inquit S. Bernardus, *propria fomenta consumit*; Idem sæpenumero ingrati faciunt, consumunt enim dona, & bona, quibus à suis benefactoribus honorati fuerunt, idque in ignominiam & offensam eorum, à quibus illa acceperunt, prout videre est in peccatoribus, qui naturæ & fortunæ bonis aliisque donis ad Deum offendendum utuntur. B. Petr. Damianus reprehendens quemdam, qui ut sponsæ suæ complaceret, propriam suam matrem contempsit, ita scribit: *Quid aliud quam naturam ignis cerneris imitari, qui cum ex lignis prodeat, ligna consumit, & in cinerem vertit? Ligna namque, ex quibus egreditur quasi matrem nascendo consumit.* Verum quidem est, quod hoc elementum, quod civitates infames Sodomiticas exussit, proprium sit nefandorum illarum libidinum supplicium: Verumtamen etiam verum est, quod ingratitudo, quam Sodomitæ erga Deum benefactorem suum exhibuerunt, divinam Justitiam ad illud inferendum supplicium promoverit, quia populus ille præ aliis maximis à Deo beneficiis affectus fuerat: siquidem illis regionem illam assignavit, quæ veluti Paradisus quidam terrestris, amœna, deliciosa & fertilis erat, quam proinde Loth præ cæteris concupivit: *Erant impii Sodomitæ circa Deum*, inquit Josephus Hebræus, *ut nequaquam recordarentur beneficiorum ejus*; Justum igitur erat, ut ingratus hic populus etiam hic in terris igne torqueretur, qui pessimum ingratitudinis vitium symbolice significabat. Moyses enumeratis innumeris bonis, quibus Deus Hebræismum cumulaverat, & contra ponens adversus illa pessimam Hebræorum ingratitudinem, tandem subjungit: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta tombnret. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.*

Rup. Abb. l. in Gen. c. 8.

De elemento ignis tempore creationis nulla facta fuit mentio, quia est symbolum ingratitudinis.

Lucifer ab initio fuit omnium ingratissimus.

Exod. 3. v. 2.

D. Chrysol. serm. 104. Ignis, quia sterilis est, designat ingratitudinem.

Ps. 34. v. 12.

S. Bern. Ignis illa consumit, quibus nutritur: sic ingrati benefactores suos.

B. P. Dam. l. 8. Ep. 3.

Gen. 13. 10. Joseph. Hebr. l. 1. Antiq. c. 19.

Deut. 32. v. 22.

Ibid. v. 23.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Ingrati omnibus abundant vitiis, omnisque rei sunt malitia, ideoque maxime sunt abominabiles Deo.

THEMA.

Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est; Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Isaiæ 1. v. 2.

1. ISaias Propheta in principio Vaticinii sui cœlos provocat & terram ad auscultandum, protestans, non se, sed Deum ipsum prædicatorem esse: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est*, Cum igitur totam curiam cælestem, universamque naturam creatam, ut attentas illi aures præberent, invitarit, utique rem momenti maximi anunciare intendebat, ita sane: subito namque in acerbas hasce contra ingratos prorupit querelas: *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me*, quasi vitium hoc Deo, qui omnem detestatur malitiam, maximam afferret nauseam & stuporem. Unde & Chri-

Deus vitium ingratitudinis vel maxime detestatur.

& Christus; quando inter decem leprosos unicus dumtaxat ad Christum gratus redibat, totus admiratus quæsivit: *Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt?* Quasi certo quodam modo denotare vellet, se neutiquam capere posse, qualiter in personis beneficio affectis oblivio, & enormem ingratitudinis vitium reperiri possit.

Luc. 17. 17.

2. Ipsamet incarnata sapientia illam de talentorum decem millium debitore composuit parabolam: quod debitum, utpote ad centum viginti millionum summam accedens penitus insolubile infinitumque erat; in hoc autem debitore ingratus figurabatur homo, dicente Theophylacto: *Decem millium talentorum debitores nos sumus, qui quotidie multis beneficiis afficimur, & nihil boni rependimus Deo.* Ad quod idem propositum Origenes ita scribit: *Forsitan ideo multorum talentorum factus est debitor, quoniam secutus est mulierem super talentum plumbi sedentem, cujus nomen iniquitas.* Nec immerito, siquidem vitium hoc omnem habet sibi annexam malitiam, ideoque subjungit Origenes: *Intellige unumquodque maximum peccatum dici talentum.* Id quod & sanctus Augustinus sustinet, dum ingratum, cujuscumque legis transgressorem esse concludit in hæc verba: *Lex in decem præceptis commendatur, ideo ille qui debebat decem millia talentorum, omnia peccata significat.* Quam veritatem ipsi pariter gentiles penetrarunt, siquidem de Persianis tradit Xenophon, ingratos, maximos Deorum, patriæ, amicorum, cognatorumque contemptores esse: ideoque ipsos maximis conficiebant tormentis.

Ingrati sunt debitores decem millium talentorum.

Theophyl.

Orig. tr. 7. in Matth.

S. Aug. serm. 21. de verb. Dom.

Xenophon.

3. Rupertus Abbas Adami erga communem creatorem, post indultam adeo nobilem substantiam, considerat ingratitudinem: siquidem ut divino illi artifici à quo formatus fuerat, gratias tribueret, ne suum quidem os aperire dignatus fuit: *Nam in eo quod hominem gratis fecit*, inquit ille, *& gratis nihilominus in illo voluptatis loco, in illo tali Paradiso deliciis affluente, patrem futurum multitudinis Sanctorum posuit, plane debitorem magnæ charitatis eumdem sibi effecit hominem, & valde suis beneficiis obligavit. At ille ingratus tantæ gratiæ, debitum charitatis non rependit, in quo ob magnitudinem nequitiæ nullus est qui æstimare possit*; Ubi titulum hunc quo dictum vitium appellat, observetis velim scilicet *magnitudinem nequitiæ.* Doctrinam hanc forte ex Apostolo desumpserat, qui ad Timotheum scribens, ingratos maximè iniquorum sceleratissimorumque hominum annumerat cœtui, dicens: *Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa* (scilicet quando Antichristus dominabitur, malitiaque humana ad extremam pertinget perfidiam) *Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, ... Proditores, protervi, ... & voluptatum amatores magis quam Dei.* Ubi nemo vitium ingratitudinis in iniquitatis centro collocari obstupescat, siquidem B. Laur. Justiniano teste: *Grande prorsus malum est ingratitudo, quæ divinæ bonitatis exsiccat fontem, hominum benevolentiam dirimit, spoliat bonis, dignitate privat, elationem parit, infert cæcitatem, amicos despicit, conturbat pacem, disseminat scandala, detractiones fovet, nutrit jurgia, odia auget, seque possidentem coram Deo & hominibus facit inglorium. Nonne detestabile vitium ingratitudo existit, quæ adversus benefactorem suum sordes cervicem erigit, perceptorum obliviscitur numerum, atque eorum quæ mereri poterat reddit indignum.* Quin & Seneca in principio libri in quo

Adamus ingratus fuit Deo pro beneficio ingratitudinis.

Rup. Abb. l. 2. in Gen. c. 31.

2. Tim. 3. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

B. Laur. Just. de instit. & regim. Prælat. c. 21.

Enarrantur pessimi fructus ingratitudinis.

de beneficiis tractat, tale de ingratitudine dat testimonium, dicens: *Nec mirum est inter plurima maximaque vitia nullum esse frequentius quam ingrati animi.*

Senec. l. 1. de benefic. in princ.

4. Psalmista in principio Psalm. 13. quoddam nobis impietatis & iniquitatis exhibet monstrum, dum ait: *Dixit insipiens in corde suo non est Deus, corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum*, &c. Quem autem hunc esse putatis stultum Atheistam non credentem in alteram vitam, sequentem detestabiles præcipitantem vitiorum excessus? Ingratus est, inquit Lorinus: Abolensis pariter dicit ingratum significare, qualis erga David fuerat proprie hoc nomine vocatus Nabal.

Ingrati sunt Atheistæ.

Lorin. ibid.

5. Ingeniosam quamdam ponderationem Didacus Stella instituit circa Dei querelas contra populum Hebraicum, prout meminimus fusius supra. Non enim alia deerant, inquit ille, execrabiliora Hebraismi vitia, & nihilominus inter cætera unicam maxime Deus illis exprobravit incredulitatem: Cujus hanc assignat rationem: *Maluit ab hac exordium sumere tamquam ab ima radice, & fonte omnium vitiorum. Audite cæli & auribus percipe terra; cœlos & terram in testes vocat, ut justissime querentem audiat, hominesque ingratitudinis notat, inquiens: pejores brutis facti sunt.*

Deus præ omnibus vitiis Hebræis exprobravit ingratitudinem.

Did. Stell. in c. 17. Luc.

6. Non ita Redemptorem nostrum in Calvaria vulnerarunt, transfixeruntque clavi, & spinæ, aut perculerunt flagella, quam crimina nostra, siquidem ut Pater æternus attestatur: *Propter scelus populi mei percussi eum.* Ast quale inter peccata reliqua, pœnosam ejus passionem maxime aggravavit? Audiamus sanctum Antoninum, ita in persona Christi discurrentem: *Vide homo quæ pro te patior; Ad te clamo qui pro te morior. Vide plagas quibus afficior; vide clavos, quibus confodior, & cum sit tantus dolor exterior & interior, plus tamen crucior, quod te ingratum experior.* Quibus ex verbis clare deducitur, acerbissimum Filii Dei patientis supplicium, hominis erga eum extitisse ingratitudinem. Quapropter S. Bernardus ne in hunc scopulum impingamus, ita nos exhortatur: *Ab hoc tam nequissimo vitio ingratitudinis, longe fieri studeamus.* Rupertus autem Abbas pessimam ingratorum considerans generationem, ita sermocinatur: *Sunt homines ingrati, qui in operibus mundi nulla benevolentia laudant Deum artificem, quos Apostolus percutit, dicens: qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. Tales spiritus numquam dignatur, qui Deo odibiles ingratitudine nimia legem naturalem prævaricantur.* Consequens autem est, ingratos summè Deo execrabiles esse, siquidem omnibus vivunt immersi malitiis. Unde S. Bernardus ait: *Dico enim vobis, quoniam pro meo sapere, nihil ita displicet Deo, præsertim in filiis gratiæ, in hominibus conversis, quemadmodum ingratitudo.*

Christum in sua passione maxime afflixit ingratitudo hominum.

Isa. 53. v. 8.

S. Antonin. 3. p. sum. tit. 3. c. 9. §. 1.

S. Bern. serm. cont. pessimum ingratitud.

Rup. Abb. l. 4. de div. offic. c. 1.

S. Bern. ser. 11. de sept. misericor.

7. Contra quoscumque homicidas, adulteros, latrones, fures, blasphemos, simoniacos, & quoscumque alios execrabiles excessus, pœnas à legibus statutas reperimus, præterquam contra ingratos; nulla de his fit mentio, ast causamne nostis? Noverunt utique legislatores, quod cum ingrati Deo sint odibiles, ipsemet digno eos supplicio sit puniturus: ideoque pro similibus pœnam non assignant leges. Quam veritatem ipsimet gentiles penetrarunt, siquidem Seneca ita scribit: *Hic tam invisum vitium an impunitum esse debeat quæritur*, &c. *nostri majores maximi illi viri ab hostibus tantum res repetierunt,*

Cur nulla pœna in legibus constituta sit contra ingratos.

tierunt,

tierunt, beneficia magno animo dabant, magno perdebant. Excepta Macedonum gente, non est in ulla data adversus ingratum actio. Magnumque in hoc argumentum dandum non fuisse, quia adversus maleficium omne centesimus & homicidii, venefici, parricidii, violatarum religionum alibi atque alibi diversa pœna est, sed ubique aliqua. Hoc frequentissimum crimen nusquam punitur, ubique improbatur, neque absolvimus istud, sed cum difficilis esset incerta rei æstimatio, tantum odio damnabimus & inter ea relinquimus, quæ ad Deos vindices mittimus.

Cur Moyses non mutaverat aquas Ægypti in sanguinem, sed Aaron.

8. Deus noster hanc singulariter gratitudinis virtutem suis inculcare allaboravit, condemnando prævaricatores, & puniendo ejusdem violatores. Ita Deus manibus Moysis prodigiosam illam consignaverat virgam, virtute cujus variis horrendisque flagellis percussurus erat Ægyptum. Cum autem hic belli Dux aquas Nili in sanguinem transmutandas dicta virga percussurus esset, præceptum accepit à Domino, ut virgam fratri suo Aaroni traderet, hicque & non ille prodigium patraret, circa quod factum vestram requiro sententiam, cur in aliis plagis omnibus Deus manum Moysis, præterquam in hac, adhibuerit pro instrumento? *Dic ad Aaron, tolle virgam tuam & extende manum tuam super aquas Ægypti & super fluvios eorum,... ut vertantur in sanguinem & sit cruor in omni terra Ægypti.* Ratio est, quia ita Deus noster gratitudinem zelat, ut etiam illam à nobis circa creaturas insensatas velit exerceri, Moyses itaque aquis Ægypti obligatus fuerat, siquidem in universali infantium Hebræorum submersione, ipse solus evaserat, ipsumque in superficie sua aquæ sustinuerant illæsum; atque ideo Sapientia divina vetuit, ne ille, quin potius Aaron loco ejus, dictas percuteret aquas, earumque naturam immutaret. Ita Abulensis speculatur, inquiens: *Quia Moyses liberatus fuerat de aquis*, ut patet ex cap. 2. Exodi: *Ideo non erat rationabile ut percuteret aquas.*

Exod. 7. 19.

Abul. ibid.

Asina exprobravit Balaam suam ingratitudinem. Num. 22. v. 28. 1. Cor. 9. 9.

9. Quis umquam majus audivit portentum, quam dum asina humanam distinctam, claramque proferret vocem? & nihilominus Dominus ipsam loqui fecit, dicente Scriptura: *Aperuitque Dominus os asinæ & locuta est.* Annon alibi Apostolus ait: *Numquid de bobus cura est Deo?* Cur igitur divina Sapientia atque Omnipotentia jumentum post tot annorum millia loqui disposuit voce humana? quo fine portentum ordinavit adeo insolitum & numquam auditum? ut scilicet pessimum ingratitudinis vitium exprobraret. Balaam in manifestum currebat præcipitium, divinis rebellis præceptis: ideoque asina subsistere cogebatur, progressumque inhibere, dicente Scriptura: *Cernens asina Angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat per agrum: quam cum verberaret Balaam, & vellet ad semitam reducere, Stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vinea cingebantur: Quem videns asina, junxit se parieti & attrivit sedentis pedem.* Ecce vobis multiplicata miracula; siquidem non modo loquitur asina, sed etiam spiritum Angelicum ut videret, Deus disposuit: rationisque usum & discursum Dominus bruto impertiit, ut ingratitudinem flagitioso sessori exprobraret, quia *Retribuebat mala pro bonis.*

Num. 22. 23.

Ibid. 24.

Ibid. 25.

Ps. 34. 12.

10. Propheta Evangelicus de Redemptore tractans, dum pœnosæ passionis ejus prædicit eventus, *Oblatus est*, inquit, *quia ipse voluit, & non aperuit os suum ... quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Et veraciter silentium servavit admirabile per totum noctis illius decursum, absque eo quod tot tantisque insultibus vel semel ingemisceret, ipseque admirabundus Pilatus ei diceret: *non audis quanta adversum te dicunt testimonia? & non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer.* Nihilominus qui sex millia & amplius sustinuerat flagellorum ictus, qui acutissimis transfixus fuerat spinis, perterebratus clavis, totque aliis exanimatus tormentis, & insultibus, unicè coram Caipha sibi inflictæ indignari visus est alapæ: *Unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu dicens: sic respondes Pontifici? Respondit ei Jesus: si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene; quid me cædis?* Si hæc defensio eo tendebat, ut Christus se purgaret, quoniam summum Sacerdotem neutiquam inhonorasset, quemadmodum accusabatur: cur etiam in passionis suæ progressu contra tot alias imposturas, longe majores, quibus opprimebatur, sese non justificavit? Responsio equidem alia dari nequit, quam quod temerarii impiique hujus ingratitudo adeo eum exasperarit & irritarit, ut se continere non potuerit ab oppositione; siquidem juxta gravium Authorum opinionem; percussor ille Malchus fuit, cui paulo ante in horto Gethsemani succisam à Petro auriculam restituerat, dicente S. Joanne: *Erat autem nomen servo Malchus*; ubi singulariter notandum, quod S. Evangelista inter omnes alios satellites hujus unius meminerit, cujus rei mysterium indigitat D. Chrysost. dum ait: *Servi nomen meminit Evangelista quoniam magna res erat, non tantum quod eum curaverit, sed & quod paulò post esset ab eo alapam accepturus.*

Isa. 53. 7.

Cur Christus in sua passione de sola inflicta alapa fuerit conquestus & non de aliis tormentis.

Matth. 27. v. 13. 14.

Joan. 18. v. 22.

Ibid v. 23.

Hoc causavit ingratitudo Malchi.

Joan. 18. 10.

D. Chrys. hom. 83. in Matth.

11. Ambrosius Catharinus in vita Italica S. Catharinæ Senensis lib. 2. c. 28. & 29. scribit: Sanctam hanc inter alias revelationes illi à cœlesti sponso factas hanc quoque habuisse, quod amaritudo calicis admodum nauseabundi (unde & Patrem suum æternum rogavit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste*; & S. Michael ad confortandum eum de cœlo empyreo ablegatus fuit: *Apparuit illi Angelus de cœlo, confortans eum*) ab ingratitudine processerit generis humani contra redemptionem suam.

Ambr. Catharin. in vit. S. Cathar. Sen. l. 2. c. 28. & 29.

Matth. 26. 39.

Luc. 22. 43.

12. Imo adeo ingratos detestatur Deus, ut eosdem procul semper à se arceat, quia *Longe à peccatoribus salus.* Postquam Redemptor noster nonnulla inter Gerasenos operatus fuisset miracula, *tota civitas*, ut Evangelista inquit, *exiit obviam Jesu, & viso eo, rogabant ut transiret à finibus eorum*; Circa quæ verba D. Chrysostom. inquit: *Clementiam Christi considera, nam eum à Regione sua qui hæc miracula viderunt, cum ingrati abigerent, non repugnavit sed cessit.* Videri autem nonnemini posset potius Chrysost. dicere debuisse: *Vide Justitiam Christi*, quia in hoc suo ab eis recessu severum se judicem demonstrabat; unde per Oseam comminatur dicens: *Væ eis cum recessero ab eis.* Didac. Stella super illa verba Christi apud S. Lucam de ingratis leprosis querulose, dicentis: *Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt?* inquit: *Sciebat unde essent; rogabat tamen in detestationem vitii ingratitudinis: & ut magis attenderetur ratio ingratitudinis, ostendit etiam quantum nos à Deo separet ingratitudinis vitium; nemo enim solet quærere eum qui adest, sed absentem: unde sequitur, nullum malorum hominum genus tam esse à Deo separatum quam ingratos, quia omne peccatum ingratitudo est, nullumque vitium itidem gravius quam ingratitudo.* S. Bernard. in serm. *Contra pessimum ingratitudinis vitium*, hanc historiam commemorans inquit: *Bene Salvator in Evangelio novem illos ubi sint quærit, quoniam longe est à peccatoribus salus. Sic enim & primum hominem post peccatum, ubi sit interrogat, & in judicio nescire se profi-*

Ps. 118. 155.

Ingrati Geraseni Christum à se abegerunt, miracula facientem.

Matt. 8. 34.

D. Chrys. hom. 29. in Matth.

Ose. 9. 12.

Luc. 17. 17.

Did. Stella ibid.

S. Bern. serm. cont. pess. vit. ingratitud.

profitebitur operarios iniquitatis. Idem quoque in alio quodam sermone, infinitam Dei ab hoc vitio aversionem insinuans, causam simul illius his verbis assignat: *Ingratitudinem prorsus odit anima mea: Peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis.*

S. Bern. ser. 6. de sept. misericor.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo gratiarum & beneficiorum Dei arefacit fontem, dum ingratum iis recipiendis fruendisque indignum facit.

THEMA.

Omni habenti dabitur & abundabit, ei autem qui non habet & quod videbitur habere, auferetur ab eo. Matth. 25. v. 29.

Ingratitudo exsiccat fontem gratiarum & donorum Dei.

1. POstquam incarnata sapientia in parabola de talentis, servi illius pigri & inertis, qui eum talento recepto negotiatus non fuerat, seque benefactori suo gratum minime exhibuerat, recensuisset ingratitudinem, mox propositi hujus thematis verba subjungit dicens: *Omni habenti, &c.* quasi dicere vellet, omni homini qui pro receptis beneficiis gratus fuerit, beneficium datum semper augebitur: è contra vero, qui ingratus pro illo fuerit, in pœnam ingratitudinis suæ etiam dona & beneficia hactenus communicata amittet: *Et quod videbitur habere, auferetur ab eo,* quia ut S. Bernar. de hoc vitio scribit: *Vias obstruit gratiæ, & ubi fuerit illa, jam gratia accessum non invenit, locum non habet. Nonne jure perditum reputatur, quod ingrato donatum est? aut dedisse non pœnitet, quod periisse videtur?* B. Laur. Justin. similiter animam ingratam his verbis perstringit: *Me ito quod sibi donatum est, amittit, nec non & ita, qua nondum accepit, se reddit indignam. Disperdit utique repente cum sudore maximo aggregatas spirituales divitias, obstruit contra se ostium divinæ bonitatis, misericordiarum Dei exsiccat fontem, & charismatum cœlestium communicatione se privat.* S. Aug. ingratitudinem ventum urentem & desiccantem appellat, dicens: *Scio quod ingratitudo multum tibi displiceat, quæ est radix totius mali spiritualis, & ventus quidam desiccans, & urens omne bonum.* S. Bernard. illa Ecclesiastæ verbis: (*ad locum unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant*) considerans similitudinem aquarum stagnantium adducit ad propositum præsens; ait namque: *Non vero ut minus habens quod dederat Christus, repetit, sed ne sibi pereat quidquid eum referre volueris, siquidem etiam fluminis aqua, si stare cœperit & ipsa putrescet: si plane, sic gratiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingrato, sed & quod acceperat vertitur in perniciem.* Quidem Sanctus in alio quodam super Cantica sermone, damnum gratiarum divinarum, quod ingratus incurrit, irreparabile perhibet in hæc verba: *Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.*

S. Bern. ser. 2. de sept. in ferm.

B. Laur. Justin. de humilit. c. 25.

S. Aug. Solilog. c. 11.

Eccle. 1. 9. S. Bern. ser. de Quadr.

S. Bern. ser. 51 in Cant.

Maximum beneficium Dei est, quod hominibus communicet cognitionem Dei.

2. Donorum quæ Deus homini communicare potest; maximum, & præ reliquis inæstimabilius est, dum illi lumen notitiamque sui communicat; hoc autem beneficio Deus veteres Sapientes, eo quod primis illustrationibus suis non corresponderent, sed sibi potius quidquid possidebant, boni adscriberent, privavit, quos indignatus videtur Apostolus dum ad Romanos scribens inquit: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Ubi S. Ansel. ita discurrit: *Non possunt excusari de ignorantia sicut volebant asserere, qui revera per naturalem rationem cognoverunt Deum, & cum cognovissent eum, non glorificaverunt eum, sicut Deum, bene vivendo, aut colendo, aut etiam gratias illi non egerunt de cognitione ejus, quam ipso donante perceperant. Debuissent gratias illi semper agere, quod eorum cordibus notitiam dignatus esset infundere, gratias agere, id est pia devotione grati existere, ut recognoscerent se, sapientiam, & omnia bona ab illo habere; sed non glorificaverunt eum, nec gratias ei reddiderunt, sed sibi tribuentes sapientiam quam à se non habebant, evanuerunt in cogitationibus suis; & obscuratum est paulatim cor eorum, donec omnino fieret insipiens.* S. Antoninus dum de eodem vitio tractat, dictum quoque S. Pauli textum adducens inquit: *Propter ingratitudinem incurrit quis multa mala, & temporalia, & spiritualia; Dicit enim Apostolus de antiquis Philosophis: quod non cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, &c.* concluditque, quod quia scientiam, ingeniumque suum sibi ipsis attribuerunt, veram non consecuti sint notitiam Dei: *Propter hoc vitium ingratitudinis, tradidit illos Deus in reprobum sensum & vitio idololatriæ contra naturam, illos, tradi permisit. & posuit multa alia peccata in quæ incurrerunt, repletos, inquit, omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, &c.* Deinde idem Sanctus, quam juste Deus, dum beneficiis ejus non correspondemus hos iisdem privet, consequenter subjungit, dicens: *Nemo donis Dei fiet beatus, qui eis extiterit ingratus.* Cujus hanc assignat irrefragabilem rationem: *Sicut enim secundum jura civilia propter ingratitudinem Pater potest privare filium ex tota hæreditate bonorum suorum, qui alias non posset, ita Deus Pater privat ingratos hæreditate gloriæ si perseverent in ingratitudine.*

Rom. 1. 21.

S. Ansel. ibid.

Cum vere etenim cognovissent, ingrati absque fuerunt.

S. Antonin. 2. p. sum. tit. 3. c. 9. § 5.

S. Antonin. ibid. § 6.

5. Primi Parentes nostri à Deo in creatione sui investituram acceperant gloriæ, vix tamquam in deposito ejus, in Paradiso collocati sunt terrestri, ineffabilibus supremi artificis gratiarum thesauris locupletati, quando subito suam patefecerunt ingratitudinem, siquidem *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis.* Circa quam veritatem Rupert. Abbatem auscultare juverit dicentem: *Hic enim advertendum est, quem pertinaciter homo primus, homo terrenus à Creatoris laude mutus persistit, quam obstinatis labiis ab omni gratiarum actione abstinuit, & ingratum Domino Deo silentium dedit. Formante Deo & inspirante spiraculum vitæ factus in animam viventem, non suscitavit eodem spiraculo vitæ accepta in plesta sui faciem, ut adoraret, ut eum glorificaret, ut ei gratias ageret. Item ab eodem Domino Deo positus in Paradisum voluptatis, nullas ei gratias egit, & taciturna ingratitudine tentum tamque facilem deliciarum Dei locum quasi rapinam arbitratus occupavit. Ecce nunc tertio divinæ dignationis dono locupletatus est in eo, quod fecit ei adjutorium simile sui. Tribus divinæ beneficentiæ ditatus muneribus tacet adhuc, & nihil quod laudem Domini resonet eloquitur, nec ullum dilectionis vel gratiæ verbum in ore ejus fuisse Scriptura testatur.* Tandemque concludit hic Author tantam immensorum beneficiorum ingratitudinem & oblivionem in causa fuisse, cur turpiter adeo ceciderit, cœlique exutos fuerit thesauris; Dicit enim: *Qui ergo gratiam Dei non agnovit, non mirum quod peccaret, & peccatum suum non agnosceret; quia res*

Primi Parentes propter ingratitudinem lapsi sunt in peccatum.

Psal. 48. v. 20.

Rup. Abb. l. 2. de Trinit. & oper. ejus c. 33. in Gen.

vitiaa est: eodem quippe intuitu & suum malefactum & divinum erga se recognoscit homo beneficium.

Ingratitudo impedit profectum vitæ spiritualis.

4. Profectum insuper spiritualem & progressum in perfectione, qui in virtutum acquisitione consistit, vitium impedit ingratitudinis, quia aliquibus nos privat specialibus gratiis & auxiliis ad consecutionem Spiritus cooperantibus, dicente S. Bernardo: *Omnino sola nos à profectu conversationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo amissum reputans dator, quod ingratum accepit, cavet sibi de cætero, ne tanto plura amitteret quanto plura conferret ingrato.* Quod & Beatus Laurentius Justinianus insinuat, dum ait: *Ingratitudinis vitium ascendendi ad sublimiora virtutum impedimentum esse quam maximum, dubitet nemo.* Quam eamdem doctrinam idem Beatus alibi replicat in hæc verba: *Experientia teste nec non innata ratione suadente didicimus, nihil sic adversari cupientibus in virtutum exercitatione atque in omni laudabili bono proficere, quemadmodum ingratitudo.*

S. Bern. ser. cont. pessim. vit. ingrat.

B. Laur. Justin. de instit. & regim. Prælat. c. 21.

B. Laur. Justin. de hum. c. 11.

S. Bernard. t. 1. ser. 42. a. 1. c. 3.

5. Paulo ante etiam S. Bernardinus ad ingratum illum se reflectit, qui debiti infiniti decem millium talentorum remissionem consecutus, conservum suffocabat Domini sui, qui ei summam pecuniariam remiserat, conservum inquam centum dumtaxat denariorum debitorem; ideoque ingratus ille juxta Domini præceptum incarceratus fuit, pristinumque recontraxit debitum summæ jam semel remissæ. Quam parabolam hic sanctus ita ad nostrum applicat intentum, dicens: *Tradidit eum tortoribus, scilicet propter ingratitudinem, & hoc quousque redderet universum debitum. Est enim ingratitudo ventus urens & desiccans fontem pietatis & fluentia gratiæ Dei.*

6. Sub nomine vineæ Isaias Propheta quamdam nobis exhibet Dei beneficiis ditatam animam, dum inquit: *Vinea facta est dilecto meo, ... sepivit eam & lapides elegit ex illa & plantavit eam electam & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea.* Quibus in verbis interpretes sacri cœlestia animæ uniuscujusque considerant beneficia. Ast qualem fructum mystica hæc reddidit vinea? *Expectavit ut faceret uvas, & fecit labruscas; Nunc ergo ... judicate inter me & vineam meam, Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ; auferam sepem ejus, & erit in direptionem, diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.* Deus enim in nostræ ingratitudinis pœnam, & suo justissimo judicio, suas nobis subtrahit gratias & auxilia, nosque prædam fieri permittit infrænium appetituum nostrorum, viribus destitutos, ut resistamus tentatori; Unde sanctus Antoninus ait: *Auferam sepem, id est, subtraham custodiam scilicet sollicitudinem Angeli custodientis: diruam maceriam, id est, Patres removendo: ponam eam desertam, subtrahendo gratiam: non putabitur à Prælatis per reprehensionem: nec fodietur per contritionem & confessionem: ascendent spinæ malorum desideriorum super eam & nubibus mandabo ne pluant super eam, id est, subtraham verbum compunctionis à Prædicatoribus.*

Isa. 5. v. 1. & 2.
Deus justissimo judicio suo subtrahit ingratis auxilia gratiæ.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.
S. Antonin. ibid. § 3.

7. Oratio efficacissimum est, ad recipiendas Dei gratias tam spirituales quam temporales, medium; & nihilominus ingratitudo nostra eam multoties infructuosam constituit, dicente S. Bernardo: *Sed jam omnia movet fratres mei, quid sibi velit, quod minus organos liberalis nunc divina clementia videatur: ut quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, imo & forte asse recusantibus: nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus, sæpissime, imo & continue videatur multa minora negare? Quid putamus charissimi? abbreviata est manus Domini? an forte thesauri gratiæ defecerunt? quid putamus, utrum voluntas mutata sit? an immutata facultas?* In sermonis autem progressu tandem concludit ingratitudinem nostram hujus esse repulsæ causam; subdit namque: *Heu, heu, non invenitur qui redeat & agat gratias Deo.* Quod ut stabiliat efficacius, exemplum adducit decem leprosorum qui primordialiter quidem reverentes & confidentiales offerentes supplicias, *Levaverunt vocem dicentes: Jesu Præceptor miserere nostri;* Ast recepta sanitate omnes præter unicum ingrati extitere.

Ingratitudo impedit ne oratio nostra exaudiatur.
S. Bern. ibid.
Luc. 17. 13.

8 Ratio autem quare ingratitudo steriles efficiat, cæteroquin benignos nimis, beneficentiæ divinæ influxus, consistit in eo, quod debita in nobis deficiat correspondentia & recognitio; quis enim unquam super infœcundam seminavit arenam? Aut super saxa sufficienti a humorem nutriendum aut fructificandum humore destituta? Sane Salvator noster se filium professus est patris illius, qui hanc agriculturæ professionem optime callebat: *Pater meus agricola est.*

Declaratur apta similitudine.
Joan. 15. 1.

9. S. Antoninus testimonium adducit S. Augustini dicentis: *Non est dignus dandis, qui est ingratus de datis;* Citatque hunc Sapientiæ textum: *Ingrati spes tamquam hybernalis glacies tabescet;* id est, ut explicat ille: *deficiet: scilicet quia non recipiet beneficia quæ sperabat.* Quod idem maximi momenti punctum B. quoque Laurentius Justinianus attingens, ait: *Quis oro cuiquam ingrato, beneficiaque spernenti cupit aliquod humanitatis præbere obsequium? nempe hoc ipsum usus docet, confirmat ratio, experientia manifestat, jura clamant, eloquia divina testantur, natura insinuat, declarant bruta animalia; atque singuli confitentur mortales; confitentur inquam justam, beneficia negare ingratis.*

S. Antonin. ibid. § 6.
Juste denegantur beneficia ingratis.
B. Laur. Just. l. de instit. & regim. Prælat. c. 21.

10. Alios inter hujus materiæ eventus de quodam impio traditur, quod in carceribus constitutus, dum à sacerdote ad confessionem animaretur, obstinatus persisteus, in periculosam tandem inciderit febrim, ex qua se obiturum timens, sacerdotem evocat & confitetur; absolutioneque donatus, adeo ab infirmitate convaluit, ut postridie sanus surrexerit è lecto; *Id cum facet homo vidisset, rogare faciorosum illum morbo liberum cœpit, ut se gratum immortali Deo ostenderet, propter recuperatam sanitatem: habendaque gratiæ optimam esse rationem dixit, si Christi hospes esse vellet, atque conviva. Sacerdotis justa petenti minime parere voluit vinctus, obstinationisque pœnas confestim dedit, morbo, quo paulò ante solutus erat redeunte.*

Memorabile exemplum hominis ingrati.
Cajet. Flor. Exempl. To. 3. tit. 45. c. 3. § 6.

11. Ne igitur & nos similem experiamur pœnam S. Ephremum audiamus, qui gratiarum tributum pro receptis beneficiis à nobis exigens, ait: *Si de tot bonis præsentibus, quæ in nos Deus contulit, gratias ei non reddimus, merito sane nostro his ipsis spoliamur atque privamur jam: sicut oculi quæ nimis apposita sunt & propinqua non cernunt: ita & anima ingrata demum post bonorum adeptionem, gratiis ac donis præteritis afficiuntur. Interea dum bonis fruimur, tamquam iis minime contenti, nullam eorumdem largitori gratiam habemus: at illis jam privati, beneficium tandem agnoscimus, beatamque prædicamus.* Maxima namque hominum pars hunc illumve fortunatum negotii exitum, culturæ messisque abundantiam, felicem actionum successum, sanitatem cor-

Alia damna ingratitudinis.
S. Ephrem. T. 1.
Ingrati sibi ipsis adscribunt felices suos successus.

corporalem, suæ attribuunt industriæ, curæ, & diligentiæ, gloriantes: *Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia*: & nihilominus certissimum est, hæc omnia soli esse attribuenda Deo: sine quo nulla penitus res favorabilem potest obtinere finem. Ideoque accommodissime ad intentum nostrum Salvianus ita discurrit: *Si quando sua ipsius misericordia Deus pacificos nobis dies, proventus uberes, divitem bonis omnibus tranquillitatem, & abundantiam dederit, super vota crescentem, secundarum rerum prosperitate corrumpimur, tanta morum insolentia & pravitate vitiamur, ut & Dei penitus obliviscamur, & nostri, & cum omnem fructum data à Deo pacis in hoc consistere Apostolus dicat, ut quietem & tranquillam vitam agamus, in omni pietate & castitate, ad hoc tantum à Deo data quiete utimur, ut in ebrietate, in luxuria, ut in flagitiis, ut in rapinis, ut in omni scelere, atque improbitate vivamus; quasi vero beneficium data pacis vacatio sit probrositatis, & ad hoc inducias tranquillitatis Deo donante capiamus, licentius atque securius peccemus. Indigni itaque cœlestibus donis sumus, qui beneficiis Dei non bene utimur qui facimus rem operum bonorum materiam tantum esse vitiorum.*

Deut. 32. v. 27.

Salvian. l. 6. de Provid.

12. Denique ne ignorantiam prætendere valeamus, in reddendo gratitudinis tributo; S. Basilium audire placebit, qui hoc utilissimum, quo continuo in omnibus actionibus nostris grati Deo esse possumus, docet exercitium, dum ait: *Nulla tibi est sumendi eduli necessitas? cave te prætereat ejus memoria cujus liberali beneficentia ventrem implesti. Tunicam indueris? gratias agito benigno datori. Amicires pallio? fac in te agnoscat intensior erga Deum charitas, qui integumenta gratuito largitus est hyemi, æstatique accommoda: quibus & vita conservetur, & obveletur turpitudo.* Qui S. Doctor ibidem hoc gratitudinis exercitium ad nova demerenda Dei beneficia efficacissime deservire docet, dum subjungit: *Tibi dies expletus abiit? illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit in diurna operationis ministerium: ignem vero contulit illustranda nocti, atque subserviat reliquis vitæ commoditatibus*: Omnes namque creaturæ ad servitium nostrum productæ, nobis motivum esse, & præstare possunt, ut Creatoris beneficentiæ nos gratos exhibeamus.

De quibus & qualiter Deo sit reddendum tributum gratitudinis. S. Basil. h. 5. in Mart. Julittam.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Contra pessimam eorum retributionem qui mala pro bonis reddunt, unde & multoties à Deo puniuntur.

THEMA.

Numquid redditur pro bono malum?
Jerem. 18. v. 20.

1. JEremias Propheta se ab ingrato Judaico populo in fossa quadam vivum sepultum ingemiscens, cum admiratione exclamasse describitur: *Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ?* Deinde ad Deum conversus, quid pro Israëlitis præstiterit, ut eorum magis innotescat ingratitudo commemorans, subjungit: *Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum & averterem indignationem tuam ab eis.* Sed observetis velim, quale ingratis supplicium imprecetur propter suam oppressionem: *Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladii*; atque exinde funestissima alia prædicit Jerosolymitanæ urbis infortunia, & exterminia. Ecce vobis detestabilis ingratorum abusum scilicet benefactoribus malum reddere pro bono, unde & Psalmista lamentabatur. *Retribuebant mihi mala pro bonis.* Quia Saul cui plurimum benefecerat, cujusque Regiam coronam stabilire satagebat, innocentem Davidem irreconciliabiliter persequebatur usque ad mortem.

Turpissima ingratitudo, qua benefactoribus redditur pro bono malum. Ibid.

Ibid. v. 21.

Ps. 34. v. 12.

2. S. Joannes Damasc. postquam hunc pessimum ingratorum considerasset genium, ita tandem ad nostrum scribit intentum: *Incredibilis quadam ingratitudo ac malignitas, hæc est, cujus beneficio ornatus sis, ejus benignitatem in ingratitudinis ansam trahere*: Quod vitium, scilicet malis compensare bona, utique pessimum, & maxime est abominabile. Quando Jacob filium suum mittebat Joseph, ut, qualiter circa fratres suos ageretur, exploraret, illi præcepit, dicens: *Vade, & vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuos*: moxque abiit Joseph ut suis benefaceret fratribus. Sed qualiter hos correspondisse putatis? mortem intentarunt innoxio Joseph, & nisi Ruben intercessisset, eum morte peremissent; quem denique in cisternam projecerunt, dicturum ad literam, cum Jeremia: *Numquid redditur pro bono malum, quia foderant foveam animæ meæ?* Tandem fratricidæ postquam puerum vendidissent Ismaëlitis, patri dixere: *Fera pessima devoravit Joseph.* Bestia hæc impiissima ingratitudo erat, quæ fratres seduxit contra fratrem, *reddentes malum pro bono.* Joseph autem jam in Ægypti Vice Regem assumptus, antequam fratribus se manifestaret, in sacco Benjamin scyphum suum aureum occultari fecit: moxque unum è ministris jussit insequi abeuntes, qui ipsis diceret & exprobraret: *Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit Dominus meus, ... pessimam rem fecistis.* Qua phrasi, fratrum arguebatur ingratitudo. Numquid enim tantum crimen erat calicis unius furtum, ut dicendum foret: *Pessimam rem fecistis?* profecto si contra vitam Joseph conjurassent, si læsæ Magestatis redargui potuissent, dicta utique verificari potuisset propositio. Et nihilominus veritatem illis ipsissimam annuntiatam fuisse nemo dubitet: quia per hunc loquendi modum propter ingratitudinem accusabantur, prout Josephi verba declarant, inquientis: *Apprehensis dicito; quare reddidistis malum pro bono?* quem textum Abulensis hunc in modum explanat: *Non vocatum fuit istud peccatum malum, sed pessimum; quia aggravabatur valde ex circumstantiis, quia scilicet ingratitudo fuerat reddendo malum pro bono.*

S. Joann. Damasc. l. 1. Parall. c. 29. Ingratitudo fratrum Joseph expenditur erga ipsum.

Gen. 37. v. 14.

Jerem. 18. v. 20.

Gen. 37. v. 33.

Gen. 44. v. 5.

Ibid. v. 4.

Abul. ibid.

3. Idem hic Author supra decimum Matthæi caput, ingeniosam quamdam instituit reflectionem, ubi Evangelista dicit: Apostolos potestatem accepisse à Christo, malignos ex corporibus obsessis fugandi spiritus, omnesque sanandi morbos; quibus præmissis omnes recenset nominatim Apostolos; perveniens autem ad Judam, ait: *Et Judas Ischariothes qui tradidit eum.* Quæ scriptionis circumstantia Tostatum permovit, ut diceret: *Quare dicitur hic de Juda? Qui tradidit eum; ubi tunc ingratitudo maxime apparet cum beneficio conjungitur.* Ac proinde in decursu quæstionis idem subnectit Author: *Fuit ad ostendendam ingratitudinem, quia nunquam melius apparet ingratitudinis magnitudo, quam ubi ingratitudo & beneficium simul sunt propter oppositionẽ, sed hic ponitur beneficium, quod Christus Judæ contulit,*

Abul. q. 48. in cap. 10. Matth. Ingratitudo Judæ erga Christum expenditur.

Alph. Tost. ibid.

constituendo eum unum de Principibus Ecclesiæ, & in gradu altissimo, cum Apostolatus sit dignitas maxima Ecclesiæ. Porrò Judæ illa applicantur Psalmi verba, quibus contra eum divinus lamentatur Magister, dicens: *Si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique ... tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu.*

Ps. 54. v. 13. 14. & 15.

4. Alio quoque in Psalmo similem reperire est Prophetæ Regii quærelam lamentantis: *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi*, id est, ut exponit Genebrardus, *cum me debuissent diligere; pro eo quod ego eos diligebam, odium reportavi. Pro eo quod me diligere debeant, ob quotidiana benemerita, eorum erat me diligere, ob beneficia miraculorum & aliorum donorum, quibus eos affeceram.* Postquam vero, qualiter iis per preces suas benefaceret, recensuisse, dicens: *Detrahebant mihi, ego autem orabam; Et posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea)* spiritu postmodum non vindictæ aut minatorio, sed prophetico subjungit: *Constitue super eum peccatorem & diabolus stet à dextris ejus; Cum judicatur, exeat condemnatus, & oratio ejus fiat in peccatum, Fiant dies ejus pauci, ... Fiant filii ejus orphani, &c.* Unde videtur, quantopere Deus illis, qui beneficia per ingratitudinem recompensant, irascatur, horribilissima illis comminando supplicia.

Ps. 108. v. 4. *Genebrard.* *Deus ingratis horribiliba comminatur, & prædicit supplicia.* *Psalm 108. v. 4. & 5.* *Ibid. v. 6.* *Ibid. v. 7.* *Ibid. v. 8.* *Ibid. v. 9.*

5. Jeroboam, ut in discursibus præcedentibus diximus, homo, & quoad natales, & quoad professionem, vilis erat. Quem Deus, ut Roboæ insolentiam puniret, ad regnum sublimavit Israëlis, sceptrumque illi consulit super decem tribus; sed retributionem audite, quam pro summo hoc, quod in mundo præsenti recipere poterat, præstitit beneficio: tergum obvertit benefactori suo divino, cultumque ejus conculcavit, quando subditos suos à templo alienavit Jerosolymitano, duos exponens vitulos, adorandos in Dan & Bethel: *Nolite ultra ascendere in Jerusalem, ecce Dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti, excogitato consilio fecit duos vitulos aureos.* Ex qua historia hanc Lyranus eruit moralitatem, dicens: *Per istum Jeroboam quem Dominus de humili statu elevaverat ad regnum & tamen fecit vitulos aureos ad tollendum cultum divinum, signantur illi, qui de Dei beneficiis ingrati, non solum Deo gratias debitas non deferunt, sed etiam ipsum pugnant quantum possunt.*

Detestanda ingratitudo Regis Jeroboam. *3. Reg. 12. v. 28.*

6. Quoties equidem hic illeve miser propter votum, aut orationem pii cujusdam servi Dei, miraculose ab hac illave mortali reconvaluit infirmitate, aut vulnere; & nihilominus hanc ipsam sanitatem in majores quandoque convertit Dei offensas; inordinatis suis frænum laxans appetitibus? Ast quia vitulorum aureorum à Rege illo sacrilego fabricatorum mentionem fecimus; intelligere optarem, si quando tempus observastis, quo populus electus Dei ingratissimos in prædam se dedit Idololatriæ in deserto; *Fecerunt vitulum in Oreb.* Quando scilicet Deus jamjam ipsum lege sua honoraturus erat; duabus nimirum tabulis digito Dei conscriptis; quando per 40. dierum spatium de variis cum Moyse consultarat beneficiis, quibus populum illum afficere volebat; tunc tumultuosè Israël rebellavit adversus Deum, summumque sacerdotem, ut vitulum fabricaret, coëgit. Ut proinde merito Didacus Stella asserat: *Vix explicari potest, quanta sit hominum ingratitudo, nam quando majora beneficia ipsis impertitur, tum magis illum contumeliis afficiunt & inhonorant. Cum enim Deus legem dabat Moysi, & tabulas illas lapideas, & Israëlitas legem docebat, ipsi tamquam ingratissime vitulum faciebant. Ille occupabatur in eorum gubernatione, ipsi vero in Idolorum cultu.* Quam populi ingratitudinem Deus per Oseam pariter arguit, dicens: *Ego dedi eis frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi eis, & aurum, quæ fecerunt Baal.*

Ingratissimi Judæi tunc conflarunt vitulum, cum Deus illis maximum præstaret beneficium dando legem. *Psalm. 105. v. 19.* *Didacus Stella in c. 22. Luca.* *Osea 2. v. 8.*

7. Quare infames illas Pentapoleos civitates in nefandis libidinibus suis immersas fuisse putatis? nisi quia abundantia & fertilitate, qua fruebantur, abusi fuere: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ ... saturitas panis, & abundantia.* Divitiæ enim, deliciæ, honores, prælaturæ, ut plurimum ad impugnandam & conculcandam justitiam, ad fomentandum fastum, & superbiam, ad effrænes explendos appetitus deserviunt; hoc illudve ingenium pari et excellens, ad seminandos errores, & novorum dogmatum ordinatur falsitates. Ideoque sanctus Hieronymus merito lamentatur: *Multi accepere aurum & argentum, sapientia & eloquentia, de quibus fecerunt candelabrum septem lucernarum ex auro purissimo, & mensam propositionis auream, & propitiatorium, & Cherubim, auri splendore radiantia, & bases columnarum argenteas, & triticum sermonis Dei, & vinum, gaudium Spiritus sancti; vestimenta quoque & linteamina, quibus credentes vestirentur in Christo, qui universa verterunt in Idololatriæ cultum, varia errorum dogmata componentes, & decepti alios deceperunt.*

Sodomitæ à Deo ditati in temporalibus gravius peccarunt. *Ezech. 16. v. 49.* *S. Hier. ibid.*

8. Porrò ut Albertus Magnus advertit, dicto per Oseam loquendi modo, populo suo ingratitudinem ejus (*improperat his ingratitudinem*, inquit) exprobrare voluit, siquidem bona benefactoris sui in ejusdem convertebat offensam. Vel ut Dionysius Carthusianus exponit: *Argentum, id est, gratiam eloquentiæ in Scripturis; aurum, divinorum notitiam; fecerunt Baal, id est, istis bonis abusi sunt, fabricantes sibi propria dogmata, sectam.* Ita & hodie alii perspicaciam ingenii in compositionibus dilapidant obscœnæ poeseos, in texendis dolis, fraudibus, & deceptionibus, alii divitias in nutriendis odiis & implacabilibus inimicitiis, vindictis, luxuriis, cunctisque immoderatis pompis & luxibus impendunt. Sed justissimas audite, quæ eos manent divinæ justitiæ minas: *Idcirco convertar*, ait Dominus, *& sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam & linum meum quæ operiebant ignominiam ejus.* Deus enim in supplicium eis justissimam famem quandoque immittit, & annonam, etiam quando jam messis præ foribus est, aufert. *Gravior autem ira est*, inquit S. Hieronymus, *quando in tempore messis & vindemiæ speratæ fruges auferuntur.*

Alb. Magn. ibid. *Ingratis auffert Deus dona sua, quia illis abutuntur.* *Dion. Carthus. ibid.* *Osea 2. v. 9.* *S. Hier. ibid.*

9. David in Psalmo quodam integrum bonorum immensorum, quibus beneficentia divina Hebræos accumulavit, texens numerum, inquit: *Et dedit illis regiones gentium & labores populorum possederunt.* Investituram & possessionem obtinuerunt terræ adeo fertilis ut lacte, butyro & melle flueret; insuper universos Palestinæ populos exterminavit Deus, ut Hebræi absque labore, agris, vineis, olivetis, domibus, urbibusque eorum fruerentur; ita ut merito de iis dici posset: *Alii laboraverunt, vos in labores eorum introistis.* Sed quare Deus adeo illis benefecit? forsitan quia cœlesti grati existere benefactori? aut ut imposterum se gratos illi præberent? *Labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.* Ast totum evenit contrarium; siquidem *incrassatus est dilectus*

Ps. 104. v. 44. *Deus Judæis abunde providit temporalibus, ut legem ejus servent, & illi fecerunt contrarium.* *Joan. 4. v. 38.* *Deut. 32. v. 15.*

lectus & recalcitravit, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum; hujus autem culpæ dignam reportarunt pœnam, dicente Spiritu Sancto. *Ignis succensus est in furore meo, &c.* Ubi S. Gregorius ait: *Considerandum quippe est, ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per favorem vita nos absorbeat vorago nequitiæ; iram namque contra nos superni Judicis inextinguibiliter accendimus: si contra benignitatem illius etiam ex ipsa sua largitate ponamus.*

Jerem. 15. 14. S. Greg. l. 30. mor. c. 9.

10. Alias Deus per Malachiam minatus est dicens: *Mittam in vos egestatem, maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis.* Ubi S. Hieronymus legit: *mittam super vos maledictionem; maledicam maledictioni vestræ.* Quibus verbis hoc subjicit Commentarium: *Cui plus dederint, plus exigent ab eo, unde propriè sacerdotibus dicitur; quod si audire nolueritis & corde ressuere, ut detis gloriam nomini Domini per [illegible]am conversationem: sed è contrario nomen illius per vos maledicatur in gentibus, mittet in eos egestatem bonorum omnium, & benedictiones eorum vertet in maledictiones. Qui sanitate abutuntur in libidine, & divitias vertunt in luxuriam, bonamque famam sordida conversatione deturpant, hi benedictiones Dei mutant in maledictionem.* Notandum autem quod Deus primo loco minetur dicens: *Mittam in vos egestatem*; quia quando terra aliqua, quæ prius aratro subacta, fimo impinguata, omnique cum diligentia & studio culta fuerat, spinas, & urticas, pro bono fructu retribuit, paulatim sylvescere permittitur, idque ipsum Psalmista insinuare voluisse videtur dum ait: *Retribuebant mihi mala pro bonis*; ingratitudo namque sterilem infœcundamque ingrati instituit animam, secundùm beneficia divina: unde & consequenter subnectit: *Et sterilitatem animæ meæ.* Ubi S. Aug. ait: *Ego attuli fœcunditatem, ipsi retribuebant sterilitatem: ego vitam, ipsi mortem: ego honorem, ipsi contumelias: ego medicinam, ipsi vulnera: & in his omnibus quæ retribuebant, utique sterilitas erat. Hanc sterilitatem in arbore maledixit, ubi fructum cum quæreret, non invenit, folia erant & fructus non erat.* Hæc autem ficus, juxta communem Doctorum opinionem, Synagogam, quæ Deo ingratissima fuit, figurabat.

Malach. 2. v. 2. Comminatur Deus maledictiones ingratis.

Et sterilitatem bonorum temporalium.

Ps. 34. v. 12.

S. Aug. ibid.

11. S. Bernardus ad supracitatum Oseæ textum alludens, eos, qui mala pro bonis retribuunt, sententia perterrefacere conatur sequenti: *Paveant quod in Propheta legitur, dicente Domino; Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipsi vero de argento & auro eorum operati sunt Baal;* Qui idem sanctus alio in loco Salvatorem, ingrato cuidam beneficia sua exprobrantem introducit in hæc verba: *Nonne ei juste potest dicere Dominus: quid debui facere tibi & non feci? non eras, & creavi te, peccasti, & diaboli servum te feceras, & redemi te: in mundi circuitu cum impiis currebas, & elegi te: dederam tibi gratiam in conspectu meo, & volebam facere apud te mansionem, tu vero despexisti me, & non solum sermones meos, sed meipsum projecisti retrorsum, & ambulasti post concupiscentias tuas.* Ecce vobis ad vivum expressam, quæ inter beneficentiam Dei & hominis ingratitudinem versatur concertatio.

S. Bern. ser. 42. in Cant. Impropera ntur à Deo ingratis præstita illis beneficia.

S. Bern. in Scala claustralium.

12. S. Cyrillus Alexandrinus idem ingratorum hominum genium considerans; ita scribit: *Sicut accepta contumelia bonus fit melior, ita malus de beneficio fit pejor, odientes Deum omnia etiam bona convertunt in mala.* Veritatem discamus in exemplo sequenti 15. Junii, Ecclesia natalem celebrat S. Viti diem, quem Diocletianus Imperator, ut filiam suam à dæmonio liberaret, rogaverat; miraculum præstitit S. Martyr; sed quam putatis Imperatoriæ gratitudinis retributionem? *Ingratus Imperator vinculis constrictum mittit in carcerem.* Ast necdum hic ejusdem desævire cessavit barbaries: Siquidem Sanctum in vas immitti jussit liquefacto plumbo, pice resinaque plenum, ubi Sanctus canticum exorsus trium puerorum illæsus perstitit, postea vero leonibus objectus, hos ad pedes suos reverenter prostratos vidit: quo miraculo excandescens Imperator, jussit Sanctum supra catastam extendi, omniaque ejus convelli ossa, quia scilicet *odientes Deum omnia etiam bona convertunt in mala:*

S. Cyril. Alex. l. 8. in Joan. c. 10.

In lectione 15. Junii. Turpissima ingratitudo Diocletiani in S. Vitum

13. Quandonam putatis illud adimpletum fuisse oraculum Propheticum: *Venite mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius?* ponderationem desuper audire placebit Didaci Stellæ inquientis: *Christus cum in ultima cœna Corpus & Sanguinem suum cibum salutiferum mundo condebat, mundus de acerbissima ejus morte tractabat, ille constituebat illis, & ordinabat, vitam, ipsi vero mortem illi parabant. Hoc egregiè Apostolus perpendit inquiens: Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. Ubi diligenter debes illa verba notare: In qua nocte tradebatur, tempus enim assignat, in quo tantum beneficium mundo contulit. Ac si diceret: O nimia Christi benignitas, ô execranda hominum ingratitudo!*

Jerem. 11. v. 19. Quando Christus in ultima cœna hominibus præparabat escam Corporis sui: illi agebant de eo occidendo

14. Apud Oseam Deus populo præcepit, dicens: *Nolite ingredi in Galgala;* at vero quænam hujus prohibitionis causa? num fortè Galgala locus pestilentiosus erat, ut proinde ad cavendum mortis periculum declinandus fuerit? aut vero falsa ibidem numina adorabantur? nequaquam, jam enim dudum Idololatria quasi in omni loco dilatata erat. Pro resolutione igitur sciendum, quod in Galgala Deus olim duodecim erexerat lapides, in memoriam beneficii, quod siccis pedibus per Jordanem transeundo à Deo acceperant; tametsi igitur peccatum Idololatriæ, passim in omni loco inexpiabile sit, in hoc tamen loco longe abominabilius erat, quia ibi perpetua conservari debebat tanti beneficii memoria. Unde Theodoretus ita scribit: *Inde magnum damnum & detrimentum acceperant inquit, erga suum benefactorem ingrati effecti. Galgala urbs est multis dedicata & devota idolis, ubi Jesus Filius Nava, non circumcisos populi cultros lapideos circumcidit, in hac eadem duodecim lapides reposuit, quos ex media Jordanis alveo accipiendos jusserat Dominus, ut beneficii accepti essent monumentum, atque per hos lapides posteri noscerent, ut siccato alveo populus flumen transmisisset. Maxime ingrati animi signum est, urbem illam in qua tanta divinæ benignitatis monumenta accepissent, impietatis esse factam Metropolim.* In alio quoque loco apud eumdem Oseam Deus lamentando, inquit: *Ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum, &, in me cogitaverunt malitiam.*

Ose. 4. v. 15. Cur Deus prohibuerit Hebræis ingredi in Galgalam. Ose. 4. v. 20.

Theodoret. in Oseam.

Osea. 7. v. 15.

DISCUR-

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Contra ingratos beneficiorum immemores, aut indoneos eorum æstimatores, ubi & nos, nisi gratitudinis debitum solverimus, inexcusabiles esse probatur.

THEMA.

Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? ... à fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt. Psal. 4. v. 6. & 8.

Summa ingratitudo est, eorum beneficiorum oblivisci quæ actu accipimus. Theod. ibid.

1. REgius Psaltes ad exprimendam omnium bonorum terrenorum abundantiam, quibus ingrati fruebantur, inter alia, frumentum, vinum & oleum adducit: *A fructu frumenti, vini & olei multiplicati sunt*, id est, *omnigenis terræ fructibus fruuntur*, inquit Theodoretus, *per has enim tres species humanæ naturæ utilissimas, necessaria alia comprehendit bona* & tamen non obstante qua actualiter fruebantur fertilitate, omniumque facultatum temporalium copia, eodem tempore ingrati dicebant: *Quis ostendit nobis bona? Accusat illos*; inquit idem Theodoretus, *qui dicunt: quis ostendit nobis bona? Tamquam bis in præsenti vita perfruentes, & ingrati animi vitio laborantes.* Quænam vero excogitari potest major ingratitudo, quam oblivisci, imo negare illa beneficia quæ actualiter recipimus? subdit idem Theodoretus: *illorum insaniam redarguens, qui etiam in manibus Dei munera ferentes; & magnifice ejus bonis se delectantes, at nihil recipientes dicere audent, quis ostendit nobis bona?* ingratis enim proprissimum est bonorum receptorum oblivisci; ac proinde Seneca merito inquit: *Nihil charius æstimamus, quam beneficium, quamdiu petimus; nihil vilius, cum acceperimus.*

Senec. Ep. 81.

Gen. 40. v. 81. Ingratitudo pincernæ Pharaonis erga Joseph.

2. In libro Geneseos cap. 40. unacum Joseph pincerna Pharaonis in carcere vinctus reperitur, qui ad mortem se condemnandum metuebat, propter somnium, quod pridiana nocte passus fuerat. Curiosus autem sciendi hujus somnii prognosticum, Josephum, ut somnium interpretaretur, rogavit, qui sequens hoc illi dedit favorabile responsum: *Tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum ... tantum memento mei dum bene tibi fuerit.* Equidem enim Josephus pro retributione interpretationis minus ab eo exigere poterat, quam ut è captivitate sua in gradum pristinum restitutus sui memor esset, utpote qui injustè, sine ullo formato processu, & defensione innocentiæ suæ indulta in carcerem redactus fuerat: *Hic innocens in lacum missus.* Tandem vero Moyses caput illud his verbis concludit: *Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.* Ubi sanctus Ambrosius acutè notat Josephum binis vicibus eum ut sui memoriam haberet rogasse, nec tamen quidquam ab eo obtinere potuisset: *Ideo secundo repetivit, memor esto mei, quia sciebat non recordaturum, cum potentiam recepisset. Ideo secundò admonuit, quia secundà liberavit, ut si prioris beneficii eum memoria non teneret, vel posterioris subiret, nec despiceret authorem salutis suæ. Sed quod pejus est, cito beneficiis irrepit oblivio secundis rebus.*

Ibid. v. 12. 13. & 14.

Ibid. v. 23.

S. Ambr. l. de Joseph. c. 6.

3. In progressu temporis Reges quoque Ægypti populum Hebræum miris modis exagitarunt, prout sacer Chronista in principio Exodi his verbis inquit: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph, & ait: Ecce populus filiorum Israël multus, venite sapienter opprimamus eum.* De quo proinde ingrato Rege Didacus Stella inquit: *Joseph genus est persecutus, à quo summis fuerat beneficiis affectus; Joseph namque opera eximia, adeptus est opum abundantiam.* Adducitque hanc ab hædera desumptam similitudinem: *Quemadmodum hedera, quæ parietis ope & infirmitate nixa, paulatim ascendit, & diffunditur, & postea totum parietem complexa ipsum destruit, sic multi sunt ea animi perversitate, ut illis non modo gratias agant, à quibus beneficium acceperunt, sed etiam quacumque ratione possint, noceant; hoc autem non rarum aut inusitatum est; quotidie videmus improbos homines divites evadere, cum illorum detrimento, quorum auxilio sæpenumera floruerunt; quod si rebus conversis, fortunaque commutata paululum minari ruinam cœperis, non modo deseveris, sed etiam impelleris ab illis, quos majoribus beneficiis affecisti.* Abulensis varios distinguit ingratitudinis gradus, dicens: *Primus est, quando quis in effectu attribuere aliquid pro susceptis beneficiis negligit, licet beneficia agnoscat, & æstimet esse beneficia; secundus est, quando beneficia in affectu contemnit; tertius est, quando beneficia obliviscitur; Quartus & ultimus est, ut contra benefacientem aliquid operetur indebite.*

Exodi c. 1. Ingrati comparantur hederæ.

Did. Stel. in cap. 17. Luc. v. 16.

Summa ingratitudo est beneficium reputare maleficium.

4. Oleaster ad detestabilem se reflectit Hebræorum ingratitudinem, qui potius in compedibus duræ servitutis mortem præstolari quam pro innumeris gratiis & favoribus ab omnipotentia & providentia divina in deserto receptis gratum exhibere maluit; dicebant enim: *Utinam mortui essemus in Ægypto, &c.* Uti Oleaster inquit: *Extrema ingratitudinis est, beneficium maleficium reputare, minus enim malum isti reputabant in Ægypto mori, quam in solitudine cum Domino morari; Et expende ingratorum morem esse, inconvenientia potius quam utilitates in beneficio explorare, quemadmodum gratus, utilitates, ut mundus adoret.*

Num. 14. v. 2. Oleast. ibid.

Ingrati cum Rege Achab, silent beneficia & opera stupenda benefactorum.

5. Quando ingratus beneficii accepti oblivisci non potest, eo quod illud quotidie ante oculos habeat, tunc cum illud negare non possit, saltem extenuat, & diminuit illud, ut minorem videatur erga benefactorem suum habere obligationem, semper enim aliquem in beneficio explorat defectum, dissimulando & tacendo emolumenta, quæ inde in ipsum derivantur. Olim in Judæa cœlum clausum erat annis tribus & tribus mensibus, adeo ut ne stilla quidem aquæ in terram laberetur. Deus vero tandem ad preces Eliæ commotus, abundantem concessit pluviam: *Oravit, & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.* Porro Propheta divini honoris zelantissimus cœlum claudi fecit, ut idololatras castigaret; At vero facta Prophetarum Baal strage illud aperuit, adeo ut liberalissime suos impetiretur benignissimos influxus. In capite vero sequenti sacer textus innuit, qualiter Achab impiam Jezabelem conjugem suam de toto successu certiorem reddiderit: *Nuntiavit Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, & quomodo occidisset universos Prophetas gladio.* Ubi notandum, quod licet sacer textus dicat Achabum Jezabeli nunciasse omnia quæ fecerat Elias, nusquam tamen invenietis ingratum hunc Regem vel minimo verbo meminisse prodigiosi illius miraculi, quod Elias ignem è cœlo in sacrificium suum evocarit; vel veritatis revelatæ circa falsitatem Baal, vel pluviæ

Jac. 5. v. 18.

3. Reg. 19. c. 1.

viæ per orationem suam impetratæ, solum ea recensuit, quæ pessimæ illius fœminæ iram & furorem irritare poterant. Ecce stylum & consuetudinem hominum ingratorum, scilicet receptorum oblivisci bonorum, illa dissimulare, negare, aut benefactorem potius irritare; Quam malitiam obiter insinuasse videtur S. Thomas, dum inter alios ingratitudinis humanæ gradus, sequentes annumerat, dicens; *Sicut gratitudo, vel gratia est una specialis virtus, ita etiam ingratitudo est unum speciale peccatum, habet tamen diversos gradus, secundum ordinem eorum quæ ad gratitudinem requiruntur, in qua primum est, quod homo acceptum beneficium recognoscat; secundum quod laudet, & gratias agat. Tertium est, quod retribuat pro loco & tempore secundum suam facultatem. Sed quia quod est ultimum in generatione, est primum in resolutione, ideo primus ingratitudinis gradus est, ut homo beneficium non retribuat; secundus est, ut dissimulet, quasi non demonstrans se beneficium accepisse. Tertium & gravissimum est, quod non recognoscat, sive per oblivionem, sive quocunque alio modo.* Ast contra benefacientem armari, & consurgere, hic ultimus est & pessimus ingratitudinis gradus; & nihilominus idipsum continuo agitur inter Deum, & peccatorem, dum hic eum, quantumvis scopus sit, & divinorum beneficiorum meta, mortaliter offendit.

Enumerantur gradus ingratitudinis.

6. Sanctus Ambrosius ingrati gratique genium his paucis efficaciter expressit verbis: *Superest grato viro memoria, ingrato irrepit oblivio;* Qui idem S. alibi nos continuam beneficiorum memoriam gerere debere docet, quantumvis recepta recompensans tempus abierit. *Aliud itaque beneficium est,* inquit, *beneficii principatus; nam si qui pecuniam reddidit non solvit gratiam, manetque debitor gratiæ, & si jam non sit pecunia, cur gratiam referendo putemus & posse vacuari, cujus relatio accepta magis est testimonium quam soluta.* Gratus itaque homo affectum considerare debet benefacientis potius quam effectum: idemque D. Chrysostomus de Dei erga nos beneficentia tractans, docet: *Tum de magnis, tum de exiguis gratias ei referamus assiduas. Etsi enim parvum aliquid fuerit quod datum est fit magnum tamen de honore dantis: imo nihil exiguum est, quod illo largiente conferatur: non solum etiam quia datur à Deo sed quia tale est quidquid ille confert, ut dici non mereatur exiguum.*

S. Ambr. T. 1. l. 2. de Abraham c. 3.
S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6.
Honestum est continuam beneficiorum gerere memoriam.
D. Chrysost. hom. 26. in Matth.

7. Baptista de Camerino omnes simul Angelos, cum B. Virgine, omnibusque hominibus debitas Deo gratias propter vel unicum camporum florem referre posse negabat frequentius: quæ propositio quamvis prima facie paradoxi quid continere videatur, nihilominus verissima est, nam donum juxta donatoris qualitatem crescit & doni dignitas; si namque Rex aliquis rem quampiam, exilis licet momenti, manu propria V. G. stabulario daret, quis, quaotusque hic non reputaretur bonos? *Contrariorum autem est eadem disciplina;* Atque ita ingratitudo etiam eo semper abominabilior est, quo dignioti magisque meritoriæ exhibetur personæ, quam absurditatem ut B. Laur. Justinian, ob omnium oculos ponat manifestius, ita discurrit: *Reprehendunt universi ingratitudinem erga seipsos exhibitam, propriam vero, quam ipsi contra Deum exercent, minimè saltem intelligere curant. Magni pendunt quædam exigua, quæ sibi sunt illata ab aliis; m[illegible]a vero & innumerabilia, quæ quotidie irrogant, n[illegible]s æstimant, ad hoc procul dubio impellente ingratitudine ignorantiaque supina.* S. Joannes Damascenus hunc alium ingratorum assignat effectum: *Plerosque homines esse videmus, qui postquam beneficiis affecti fuerint, eos, à quibus ea acceperint, perinde ac mancipia contemnant. Cum tamen nemo omnino ab hoc gratitudinis debito omnibus communi se eximere possit.* Quin potius adeo innatus est naturæ nostræ erga benefactorem quempiam amor & affectus, ut gentilium aliqui, veri Dei notitia lumineque destituti, divinitatem creatoris attribuerint creaturis, easque adorarint, propter recepta ab iis beneficia; quemadmodum in Sole, igne aliisque similibus contigisse novimus. Atque hanc ipsam ob causam Moyses in principio Genesis nobis inculcare nititur, quod omnia naturæ beneficia à larga procedant Dei manu; ideoque ait: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi:* Deus fuit qui dixit, & nullus alius: *Fiat lux, fiant luminaria, germinet terra, &c.* Ubi Sanctus Chrysostomus talem format quæstionem, dicens: *Cujus causa, dic quæso, cœlum clarum & absolutum creavit, terram autem informem effecit? Quoniam ipsa est nutrix & mater nostra, & ex ea facti sumus & educamur; ipsaque nostra patria est, & variis per eam fruimur, ideo ut ne homines ob usus necessitatem, plus quam dignum est, eam venerentur, ostendit primum rudem, & absque forma & inexpolitam, ut ne beneficia terræ, telluris naturæ imputes, sed ei retribuas, qui illam ex nihilo, ut esset creavit.* Eandemque ob causam Deus ante herbas, arbores, fructusque à terra produci voluit, quàm Solem ipse aut Lunam crearet; ne scilicet homo luminarium istorum influxibus continuum suum attribueret alimentum, sed Creatorem recognosceret omnium esse bonorum Authorem. Quam doctrinam subtiliter insinuat D. Chrysostomus, dum ait: *Scriptura prævidens propensos ad errores, docet nos post tertium diem hoc elementum esse conditum, postquam terra omnigena semina protulit, & suum accepit ornatum, ut nulli posthac dicere liceat, quod sine Solis comparatione non maturescunt fruges, & proventus terræ. Et idcirco monstrat tibi, antequam Sol formaretur, omnia fuisse impleta, ut ne Soli fructuum proventus adscribas, sed omnium opifici Deo, qui dixit ab initio: germinet terra,*

Donum ex qualitate datoris crescit, quamvis exiguum.
Pariformiter etiam ingratitudo.
B. Laur. Justin. de Instit. & Regim. Prælat. c. 21.
S. Jo. Damasc. l. 1 Parall. c. 29.
Gentilium gratitudo.
Gen. 1. v. 2.
Cur terra creata fuerit inanis & informis.
D. Chrysost. h. 2. in Gen.
Cœlum vero clarum.
Gen. 1. v. 11.
D. Chrysost. h. 2. in Gen.

7. Sanctus Ambrosius nostram considerans negligentiam qua nihil minus, quàm Dei beneficia, & pro illis debitam gratitudinem, nequidem pro quot alimentis quotidianis rependendam recogitamus, hanc nostram inexcusabilem oblivionem his verbis detestatur: *Gratias Deo agere quid sit, plerosque de vobis arbitror ignorare, qui surgentes primo diluculo nonnisi de prandio cogitent, cum pransi fuerint, somno se tradant, numquam divinitati gratias referentes, quæ illis & prandium ad refectionem, & somnum dederit ad quietem. Utique tu Christiane si es utilis, meminisse debes cujus panem comedis, & ei laudem dicere.* Nos, inquit idem Sanctus, ita comparati sumus, ut dum alicui beneficia elargimur, debitam ab eo gratitudinem expectemus, qua non subsecuta, clientem velut ingratum detestamur: Ita & à nobis expectat qui nos pascit Deus, ut pro præstitis ab eo escis, illi gratias referamus, & satiati donis ipsius, laudes ei dicamus. D. Chrysost. ad eamdem provictio, qui quotidianum est beneficium, alludens inquit: *Convivium quod à precatione capitur, in precationem desinit, numquam deficiet, sed quovis fonte uberius nobis omnia afferet bona.* Quod si quando, inquit idem Sanctus Doctor servis nostris aliquas mensæ nostræ elargimur reliquias, gratias ab iisdem præstolamur, nos igitur qui quotidie Deo largiente mensa fruimur corporali, & spirituali (*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*) qua ratione ab hoc debito immunes esse poterimus?

Culpatur ingratitudo nostra.
S. Ambr. serm. c. 7. Job.
D. Chrys. hom. 2. de Anna.

mus? Tandem concludit: *Ubi precatio & gratiarum actio, eo sancti Spiritus advenit gratia, abiguntur dæmones.* Optimè hoc erga Deum gratitudinis debitum intelligebat Sanctus Anselmus, quando in Meditatione sua his semetipsum verbis affabatur: *Intendite omnia intima mea, quantum illi debeat substantia mea tota. Certè Domine quia me fecisti, debeo amori tuo meipsum totum, quia me redemisti debeo meipsum totum, quia tantum promittis, debeo meipsum totum imo tantum debeo amori tuo plusquam meipsum, quantum tu es major me, pro quo dedisti teipsum, & cui promittis teipsum.*

S. Anselm. de Medit. Redempt. c. 7.

Quid Intelligatur per fragmenta quæ superfuerunt. Joan. 6. c. 12. S. Bern. ser. 2. in Cæn Dom. Senec. l. 3. de benef. c. 1. Symma. l. 5. Ep. 57.

8. Quodnam in eo latere existimatis mysterium, quod Christus discipulis suis præceperit, dicens: *Colligite quæ superaverunt fragmenta?* Quo fine is qui tanta cum liberalitate panes multiplicaverat, de reliquiis panum colligendis solicitus erat? Utique *Omnia in figura contingebant illis*; nam ut Sanctus Bernardus ait: *Jubemur colligere fragmenta ne pereant, id est, nec minima beneficia oblivisci. Numquam non perit quod datur ingrato.* Seneca inquit. *Numquam fieri gratus potest, cui totum beneficium elapsum est.* Et Symmachus in Epistola quadam scribit: *Inepta est magnificentia, quæ præstatur indignis.*

S. Antonin. p. 2. Tit. 3. c. 9. Nemo ex impotentia excusatur à gratiarum actione. Senec. l. 1. de benef. Rup. Abb. l. 1. in c. 1. Apoc. Salv. l. 4. D. Chrysost. h. 26. in Matth.

9. Sanctus Antoninus neminem se per impotentiam ab hoc gratiarum tributo pendendo excusare posse his verbis ostendit: *Nec potest se aliquis excusare ex impotentia, quia non potest recompensare benefactori, quia ad debitum gratitudinis reddendum, magis attenditur voluntas quam opus;* Citatque authoritatem Senecæ lib. 1. *de beneficiis*, dicentis: *Beneficium non in eo quod fit, aut datur consistit, sed magis in dantis aut facientis animo, & Deo sufficit voluntas recompensandi, cùm deest facultas. Procedit siquidem debitum gratitudinis ex debito amoris à quo nullus debet velle absolvi.* Præterea Rupertus Abbas ait: *Sacrificium quod semper offerat nulli deerit in æternum, scilicet hostia gratiarum, & vox laudis.* Deus enim affectum & amorem nostrum gratanter acceptat, quia probè novit, quod numquam eum dignè compensare valeamus, quodque totum quod rependere possumus, planè suum sit; cui consonat sequens Salviani sententia dicentis: *Ita ergo & Deo hoc majora debemus, quod ab eo cuncta percipimus, & hoc respondere beneficiis illius minus possumus quod ei etiamsi quod debemus redhibere capiamus, tamen de suo reddimus.* D. Chrysostomus alium nobis faciliorem huic debito satisfaciendi modum his verbis insinuat: *Quid igitur magnum reposcit, qui pro tanta cura & solicitudine in nos sua, solummodo gratos sibi esse nos præcipit.*

DISCURSUS. XXVI.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo ingrati est confusio; Unde ad eam detestandam varia adducuntur motiva, singulariter autem ab aliquorum animalium exemplis desumpta.

THEMA.

Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit. Isai. 1. v. 3.

Ingratitudo Christianorum turpior est

1. DEus his verbis in magnam Israëlis confusionem exemplum ei exprobrat bovis & asinis; qui ambo Dominis suis grati esse noscuntur, cùm tamen Israël divinis præceptis suis recalcitrarit; *Cognovit bos, &c.* S. Thom. de Villanova Concione prima de Nativitate, inquit: *Quantum extrema hujus ingratitudinis ergo conqueritur Dominus per Prophetam dicens. Cognovit bos &c. Israel inquam, pro quo hæc omnia pertuli, me cæteris omnibus adorantibus ignoravit, abjecit, & vilipendit, cum insensibilia omnia in majorem ejus infamiam venienti mihi in mundum reverentiam & obedientiam præstiterint.* Quod si igitur Deus Judaismo suam improperavit ingratitudinem, quanto magis eamdem Christianismo objicere poterit, utpote qui incomparabiliter majora beneficia recepit.

quàm Judæorum. S. Th. de Villanova in die Nativ. Conc. 1.

Ingrati confusionem & infamiam merentur. Abul. ib.

2. Quotiescunque sacri Interpretes de hoc vitio loquuntur, eo stylo illud perstringunt, veluti quod confusionem & infamiam conciliet eidem obnoxiis. Protoparentes nostri confestim ut manum suam ad pomum extenderunt vetitum, latibula quæsierunt, ut se absconderent; At verò quænam ad hoc illos causa permovit? nimirum *Absconderunt se ex verecundia ingratitudinis*, inquit Abulensis, quia contra Deum benefacientem eis peccaverant, ingratus enim vultum suum videndum exhibere erubescit, ob ingratitudinis infamiam. Idem Villanovanus in alia quadam Concione ingratum hominem sequentibus verbis reprehendit: *Quid dicam tibi ô homo? Quid tibi miserrime dicam? nonne super tanta iniquitate tua confunderis? nonne de tanta ingratitudine & malitia erubescis? pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis?* Epaminondas Thebani exercitus Dux generalis cum ab æmulis suis accusatus, quod munus suum quatuor mensium spatio supra tempus, à legibus statutum continuasset, nec deponere voluisset, atque ideo à Thebanis mortis condemnandus esset, se hoc infame supplicium libenter quidem subiturum esse respondit; si tamen hanc ei post mortem rependere dignarentur gratiam; ut nimirum sepulchro suo sequentia verba insculperentur: *Epaminondas à Thebanis morte mulctatus est, quod eos coëgit apud Bæotiam superare Lacedæmonios, quos ante se Imperatorem nemo Bæotiorum ausus est aspicere, in acie uno prælio non solum Thebas ab interitu retraxit, sed etiam universam Græciam in libertatem vindicavit.* Quo audito responso accusatores ejus confusione & robore pleni discesserunt.

S. Thom. à Villanov. Conc. 3. in Dom. 17. post Pent.

Epaminondas ab ingratis ad mortem condemnatur.

Pro innumeris Dei beneficiis grati esse debemus. S. Granat. Symb. p. 1. in ult.

3. Pro tali ingratitudinis procurando extermi nio cuilibet Christiano sufficere posse videtur, si attentis auribus & mente præsenti insignem illum ponderaret Discursum, quem magnus ille spiritualis vitæ Magister Ludov. Granatens. *in introductione ad Symbolum* instituit. Postquam enim prolixum innumerabilium beneficiorum, quibus à Deo locupletati sumus; contexuisset Catalogum, mox probare satagit, nihil esse magis nos obligans, magis justum, magis debitum magis utile, magis necessarium, magis honestum & excellens, quam servire, honorare, amare, revereri, laudare, & adorare Dominum, estque hæc obligatio tam ingens, ut omnes aliæ obligationes, quibus obstringimur parentibus, amicis, benefactoribus, aut cuicumque alteri personæ: si omnes simul conjungerentur, in comparatione ad illam, obligationes appellari minime mereantur, sicut omnes aliæ perfectiones creatæ, divinis comparatæ, tales vocari indignæ sunt. Subdit ulterius, quod sicut supernus Pater semper nos conservat & sustinet, absque eo quod ab hoc munere vel unico etiam momento desistat, ita quoque justissimum sit, ut creatura in ejus laudibus & servitiis semper & continuò occupetur: & sicuti

huic obligationi satisfacere justissimum, summeque debitum est, ita econtra obligationem hanc non adimplere, injustissimum fit, omnique scelere deterius. Unde nascitur, quod quælibet offensa contra supremam Dei Majestatem commissa infinitam in se gravitatem & malitiam contineat; & ratio est manifesta, quia quanto persona aliqua sublimior est & eminentior, tanto quoque gravior est offensa in ipsam commissa, adeoque quot sunt gradus dignitatis offensæ, tot quoque sunt gradus iniquitatis contra ipsam commissæ: ac proinde ei in altera vita pœna correspondet infinita, non solum ex eo quod nos bono quodam infinito, id est, clara Dei visione privet, verum etiam propter pœnarum infernalium æternitatem. Demum vero ad homines erga Deum ingratos discursum suum dirigens inquit: Quænam cæcitas est ista? quis animi stupor? quænam fascinatio; quis dæmon hominum corda seduxit, ut malum hoc grande agnoscat? quomodo oblivisci possunt illius, qui illos in brachiis suis continuo portat; cujus est aër unde respirant, cujus est terra quæ illos sustinet, mare quod nutrit, Sol qui illuminat, & alia elementa, quæ ipsis serviunt, & Angeli qui ipsos custodiunt? Qualiter eum semper offendunt, à quo indesinenter sustentantur & gubernantur? Qualiter eum offendere audent Dominum, *quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates?* Qualiter eum offendere non horrent, qui *potest & animam & corpus perdere in gehennam?*

Ingratitudo omni scelere deterior est.

Matth. 10. v. 28.

4. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me: Cognovit bos*, &c. Postquam dictus Author hæc per Isaiam proposita considerasset verba, & Hebræorum perpendisset ingratitudinem, eamdemque quoque oblivionem & contemptum in populo Christiano invaluisse probat; ideoque mirandum non esse dicit, si justus ille Judex nos tot calamitatibus, toties fame, peste, bello, rebellionibus & quod omnium pessimum est, tam multiplici hæresi, quæ maximam contaminavit Christianitatis partem, percutiat: permittens insuper, quod tot nationes Catholicæ, in quibus per longum sæculorum gyrum fides floruit, cultusque divinus hodie à crudelissimis barbaris & infidelibus occupentur & destruantur impie. Ex quo sancti hujus viri discursu gravitatem nostræ erga Deum ingratitudinis, nostramque considerare possumus confusionem.

Isaiæ 1. v. 2. & 3.

Ex ingratitudine Christianorum proveniunt omnes calamitates.

5. *Cognovit bos*, &c. S. Antoninus ipsos quoque barbaros erga benefactorem se gratos exhibere testatur: dicens: *Benedic affectu, super omnia diligendo tantum benefactorem, nam Ethnici hoc faciunt, ut diligant eos benefacientes*; Ad quod stabiliendum sancti Augustini adducit sententiam, inquientis: *Si amare piget, redamare non pigeat, scilicet Deum pro tantis beneficiis, nullus est tam feramentus, id est, ita ingratus, & durus, qui etsi non vult impendere, vult tamen rependere. Sed tanta est ingratitudo hominis, ut quodcumque temporale etiam vile, magis quam Deum diligat.*

Barbari sunt grati benefactoribus.

S. Antonin. p. 1. tit. 3. c. 1. §. 6.

S. Aug. in lib. de Catechiz. rudibus.

6. *Cognovit bos*, &c. David nostram nobis exprobraturus ingratitudinem, exemplum desumit à brutis dicens: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Primo namque divina nobis ob oculos posuerat beneficia, & deinde ne equis mulisque nos assimilemus, adhortatur; quia *per mulum, qui generatur, & non generat*, ut inquit Innoc. III. *designatur ingratus, qui accipit gratiam, & non reddit.* Præterquam quod mulus hanc habeat proprietatem, quod postquam diu à Domino suo pastus nutritusque fuit, tandem ex improviso calces ei impingit; ideoque David hoc animal tamquam ingrati typum proponit.

Ingratus designatur per mulum. Ps. 31. v. 9.

Innoc. III. in Psal. 2.

7. *Cognovit bos*, &c. S. Basilius canum, quorum nos meminimus in discursu decimo, fidelitatem refert & gratitudinem, qua in benefactores suos feruntur: *Quid hic isti dixerint*, ait ille, *qui nullo suum opificem, alteremque suum prosequuntur amore, sed ut amicis etiam & necessariis iis utuntur, qui loquuntur adversus Deum iniquitatem, ejusdem participes mensæ facti, & ad alimoniam sumendam admissi, adversus beneficum suum alterem blasphemas voces tolerant efferri?* Plinius de quodam cane tradit, quod corpus Domini sui feretro impositum videns, ipsum constanter custodierit, neglecto etiam pabulo, imo dum ei unus astantium panem projecit, canis acceptum frustum ad os detulit Domini sui; qui ubi postmodum in Tiberim projectus fuit, canis quoque se in eumdem præcipitavit, omnibus viribus Dominum suum super aquæ superficiem sustinere conatus. Quot equidem bestia hæc ingratos condemnabit versus Redemptorem, propter amorem & redemptionem nostri exanguem & crucifixum?

S. Basil. h. 4. in Hexamer.

Extollitur gratitudo canum.

Plin. l. 8. c. 40.

8. Corvus à Noë ex arca explorator emissus legitur; quem textum aliis his verbis vertit Pagninus: *Aperuit Noë fenestram arcæ quam fecerat, dimisit corvum qui egrediebatur & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.* Ita ut donec aquæ deficerent super terram, corvus circa arcam vicinus circumgyrarit; ut primum autem superficies apparuit terrena, ad cadavera se conferens, non rediit amplius. Numquid expressius dari poterit ingratorum symbolum, qui erga benefactores suos benevoli existunt, quamdiu eorum indigent gratia, ast postmodum tergum illis obvertunt? *Præ se fert corvus iste illos*, inquit Oleaster, *qui domum frequentant alicujus, quamdiu opus habent, cum vero quæ ibi sunt necessaria acquirunt, neminem noverunt.* Tritum sane nostis proverbium: *Servitium exhibitum, amicus perditus.* Qui idem Author alio in loco hanc aliam vitii hujus insinuat proprietatem dicens: *Ingrati animi est, beneficio gratias non reddere, nisi omnia quæ desiderat concesserit.* Quia nimirum multi pro beneficiis gratias rependere detrectant, eo quod longe majoribus se dignos reputent, lamentantes de arroganti aliorum præsumptione, qui collata bona recompensari urgent ab iis, quemadmodum ab aliis, qui absque ullo præcedenti merito beneficium aliquod acceperunt.

Pagnin. Gen. 8. v. 6.

Ingrati sunt similes corvo, ex Arca emisso.

Oleast. ibid.

Oleast. in c. 18. Exod.

9. *Cognovit bos*, &c. Juxta Jeremiam Prophetam, *Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini.* Quem textum D. Chrysostomus considerans, sermonem suum in ingratos contorquet verbis sequentibus: *Ecce asinis & bobus, ecce & volucribus, turture, atque ciconia nos insipientiores ostendimur: imo lapidibus ipsis stupidiores evadimus. Visne horum quoque proferam testimonium? Audite convalles, inquit Propheta Michæas, & fundamenta terræ, quia judicium Domino adversus populum suum: tum hominibus judicium exercens, & eos vocas fundamenta terræ? imo vero, nam & terræ fundamentis stolidiores sunt homines, quem ergo adhuc quæris in his excessum malitiæ, quando & asinis stupidiores & bobus irrationabiliores & hirundine ac turture rudiores, & formicis dementiores, ipsis lapidibus stupidiores reperiuntur?*

Jerem. 8. v. 7.

Ingratis insipientiores sunt bestiis.

D. Chrysost. ser. de Ascens. Christi t. 5. ser. 30.

10. Plato aliquando interrogatus, quis titulus homini ingrato foret convenientior? Respondit, dicatur *canibus pejor.* Benadab Rex Syriæ infirmatus

Ingrati canibus pejores.

Asaeli fido Principi suo, ut nomine suo Elisæum conveniret, eumque circa futurum salutis suæ statum consuleret, præcepit: qui abiens favorabile hoc retulit responsum: *Vade, dic, sanaberis.* Propheta autem deinceps directis in eum oculis, profunda ducens suspiria lachrymatus est; quem cum Azael interrogasset, dicens: *Quare Dominus meus flet?* Elisæus respondit: *Quia scio, quæ facturus sis filiis Israël mala; civitates eorum munitas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum succides, & prægnantes divides*, quod Rex Azael audiens, seque ingratitudinis culpa à Propheta notatum fuisse existimans, respondit: *Numquid enim servus tuus canis?* Chaldæus legit: *Numquid canibus pejor, ut faciam rem istam magnam?* Quasi dicere vellet, ergone me cane ingratiorem existimas? Quasi tanto beneficio tam sim futurus ingratus? S. Isidorus Pelusiota ad Serapionem Episcopum contra Eusebium, qui se Ecclesiæ rebellem, & ingratum exhibuerat, scribens, hunc ei titulum attribuit exhortans eum, ut ad imitationem Christi mansuetudini vacet, *Verum ô amice*, inquit, *lenem animum præsta. Effera illa bellua (sic enim eos appellare fas est, qui ne beneficiis quidem meliores redduntur) Salvatoris lenitate ac patientia saturata, adversum eum petulantem impetum fecit.*

4. Reg. 8. v. 12.

Probatur verbis Azaelis.

Chaldæus.

S. Isid. lib. 3. Epist. 44.

11. Regius Propheta in Psalmo 34. suam erga Saulis aulicos, & singulariter in Doeg Idumæum, aliosque traditores suos recenset benevolentiam: Sed qualiter hanc ipsam recompensatam fuisse creditis? *Adversum me lætati sunt & convenerunt, congregata sunt super me flagella, ... frenduerunt super me dentibus suis.* Qua phrasi David utitur, ut eorum perhibeat feritatem & tyrannidem, qui in benefactores ingrati vivunt: *Quasi proximum & fratrem nostrum sic complacebam.* Id est, ut Hugo Cardinalis explicat: *Habens me ad adversarios sicut ad proximos & ad fratres*; Deinde prosequitur Psaltes ostendens, ingratos illos bestiarum titulum demereri: *Domine quando respicies? Restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.* Quare & sanctus Ignatius Martyr milites illos, à quibus custodiebatur, quibusque omnem ille urbanitatem exhibebat, bestias forsitan appellare non dubitavit, dicens: *De Syria usque ad Romam pugno ad bestias, in mari & in terra, nocte dieque cum decem leopardis, hoc est, militibus qui me custodiunt, quibus & cum benefeceris, pejores fiunt.*

David conqueritur de ingratitudine Doeg, & aliorum.

Psal. 34. v. 15. & 18.

Ibid. v. 14.

Hugo Card.

In Lectionibus.

12. In vita S. Sabæ Abbatis tradit Surius, quod cum Agareni, gens barbara, Christiano inimica nomini, per S. hujus cellam transirent, Sanctus ille eos inescaturus, aliquot apposuerit radices arundinum, aliarumque herbarum, cibum sibi familiarissimum: *Ast illi reversi caseos & dactylos deferunt. Tum Saba: heu mihi, barbari isti, parvi nostri beneficii memores, referre gratiam munifice studuerunt: Nos qui bonis creaturæ fruimur in dies, nullam et studemus referre gratiam per mandatorum observationem. Quæ venia? quæ excusatio?*

Barbarorum gratitudo in S. Sabam.

Surius, to. 6. in vita S. Sabæ.

13. Ægypti populi idololatræ & inhumani, prout per Hebræorum oppressiones tribulationesque nimium probarunt, virtutem tamen non amisere gratitudinis Scriptura teste; Siquidem cum Joseph moriens fratres suos rogasset, ut ossa fraterna ex Ægypto secum auferrent, ubi eos in terram promissionis transire contingeret. *Cum adjurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto.* Quid enim Joseph intererat, an cineres ejus in Ægypto remanerent, an vero ex Regno illo auferrentur, à quo tot ac tanta receperat beneficia? Ecce vobis rationem à Divo assignatam Chrysostomo dicente: *Hoc non temere neque frustra agebat, ut Ægyptii memores beneficiorum ejus, cum pro more suo facile ex hominibus Deos appellent, corpus justi haberent in impietatis occasionem.* Quantumvis enim de cætero flagitiosi essent, falsorumque cultores numinum, imò Atheistæ, siquidem Rex eorum dicebat: *Nescio Dominum*, Nihilominus ab hac se liberare voluerunt ingratitudinis infamia.

Ægyptii, licet alias inhumani, grati tamen fuerunt.

Gen. 50. v. 24.

D. Chrys. hom. 67. in Matth.

Exod. 5. v. 2.

14. Juxta Historiam Geneseos Creator noster volatilibus, non vero quadrupedibus benedixisse legitur. Forsitan minus illa quam hæc irrationabilia animalia erant? Quare igitur hæc differentia? Ratio est, quia quadrupedia divinam non merebantur benedictionem, sicuti aves; quia illa licet continuo à divina alantur Providentia, numquam tamen Deo laudes persolvunt: aves autem & surgentes & ad quietem se componentes, nec non aliis temporibus per suavem harmoniam, Deo eas nutrienti & pascenti laudes gratiasque deferunt. Atque hanc ipsam ob rationem incarnata Sapientia frequenter aves nominare easque nobis proponere amabat, prout patet ex variis Evangelii textibus Matth. 8. v. 20. cap. 13. v. 4. Marc. 4. v. 32. Luc. 3. v. 34. de his namque discurrere gaudebat Christus, quia eas gratas esse noverat benefactori. Vide Discursum X.

Gen. 1. v. 22. Cur Deus in creatione benedixerit avibus, & non quadrupedibus.

Matth. 8. v. 20. & c. 13. v. 4. Marc. 4. v. 32. Luc. 3. v. 34.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Hebræi propter continuam ingratitudinem suam contra Deum, reprobari & exterminari meruerunt.

THEMA.

Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus. Matth. 21. v. 43.

1. QUod si quinquies millium & amplius annorum à condito mundo omnium terræ populorum pervolveritis Historias, nullam usquam invenietis nationem, majoribus à divina magnificentia beneficiis cumulatam, quam Hebraismum, de quo proinde Psalmista ait: *Non fecit taliter omni nationi*, & apud Isaiam Deus inquit: *Filios enutrivi, & exaltavi*; & tamen pariter inter omnes universi nationes, nullam invenietis hucusque severius ab eodem Deo castigatam, ac eamdem gentem Hebræorum, ut proinde de ea dici possit: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*; etenim gens illa veluti mancipium quoddam in omnia terræ loca dispersa, digito ab omnibus monstrata, atque in ludibrium omnis populi versa fuit. At vero quænam hujus reprobationis & exterminii causa extitit? Audite Chrysost. dicentem: *Judæos nihil magis perditioni dedit, quam quod ingrati Deo esse voluerunt.* Videtur idipsum Christus insinuare voluisse per parabolam vineæ, per quam Synagoga denotabatur, utpote quæ à Deo multis prærogativis honorata fuerat, huic enim suam dederat legem, sacerdotium, templum, sacrificia, & veram religionem, ut beneficia hæc agnoscens grata esset, & ex iisdem profectum sibi acquireret: & tamen eadem desævit in Patriarchas, Prophetas, & Apostolos, imo ipsummet Dei Filium in crucem adegit. Sanctus Antoninus proinde authoritatem adducit

Deus Judæis maxima contulit beneficia.

Psal. 147. v. 20. Isa. 1. v. 2.

Psalm. 138. v. 12. Sed propter ingratitudinem meruerunt reprobari.

D. Chrysost. h. 20. in Matth.

S. Antonin. p. 2. sum. tit. 3. cap. 5. §. 1. Judæos nihil aliud impulit ad occidendum Christum, quam multa illis collata beneficia.

docit Sancti Augustini dicentis: *Quod Deus dederat gratis, abstulit ingratis; unde Salvator dixit Judæis ingratis, postquam proposuit parabolam vineæ plantatæ & locatæ agricolis, ubi ostenditur ingratitudo illorum: ideo auferetur à vobis Regnum Dei.*

Isaiæ 1. v. 3. Ibid. v. 4.

2. Certissimum est quod per filios, qui apud Isaiam à Deo exaltati & enutriti dicuntur, Hebræi intelliguntur, quia post illa verba protinus subjungitur exprobratio bovis & asini: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit.* At vero quodnam est supplicium, quod illi comminatur Deus? *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis.* Imo incarnata Sapientia eousque illos redegit, ut propria sponte horre exterminium per ingratitudinem suam promeruisse faterentur dicendo: *Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis*; *idest*, ut Theophylactus exponit: *Cum respexerit ad iniquitatem quam fecerunt Judæi, tunc malos male perdet, misso Romanorum exercitu.* Enimvero quodnam aliud putas fuisse motivum, unde Judæi ad inferendam Messiæ necem extimulati fuerunt, nisi quod ab eodem summis & semper continuatis fuerint beneficiis affecti? *Continuo enim pertransiit benefaciendo & sanando omnes.* Unde in illo conciliabulo Caiphas sententialiter pronunciavit dicens: *Expedit, unum hominem mori pro populo*; Aliam inferendæ ipsi mortis causam non attulerunt, quam quia *hic homo multa signa facit.* Idem quoque punctum S. Joannes Evangelista his verbis tangit: *Quidam ex illis abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Jesus. Collegerunt ergo Pontifices,* &c. Ecce tibi quid ingratos hosce ad inferendam Salvatori mortem induxerit.

Matth. 21. v. 41. Theophylact. Ibid. — Actor. 10. v. 38. — Joan. 11. v. 24. — Joan. 11. v. 46.

In die veneris sancto exprobratur judæis illorum ingratitudo.

3. S. Mater Ecclesia à Spiritu Sancto directa, in die Veneris sancta Redemptorem nostrum introducit exprobrantem Hebraismo, quod ab eodem propter immensa ei collata beneficia crucifixus fuerit: *Ego plantavi te,* inquit, *vineam meam speciosissimam, & tu facta es mihi nimis amara: aceto sitim meam potasti. Ego propter te flagellavi Ægyptum cum primogenitis suis, & tu me flagellatum tradidisti.* D. Chrysostomus considerat, Hebræos tunc præcipuè vitulum adorasse aureum, quando à Providentia & Omnipotentia divina maximo adaucti fuerunt cumulo beneficiorum: *Judæi circa Deum bonorum omnium largitorem, fuerunt effrænata diffidentia contumaces, & ejus beneficia oblivione præteribant, nam post Ægypti profectionem viderunt scindi maria, & denuo convenire, & dicunt fac nobis Deos, qui nos antecedant*; & subdit idem Chrysost. *Adhuc sufficis quod mireris, & oblitus es Dei largitoris tui!* Sanctus Zeno similiter Hebræorum populum tunc maxime ingratum fuisse considerat, quando in conspectu Dei erat, & immensa beneficia sua abscondere non poterat, unde ait: *Ingrato, Angelus prævius tua castra promovit, ut etiam præsenti Deo probareris ingratus.*

D. Chrysost. h. in Jud. Quando fuerint maxime ingrati. — S. Zeno ser. 2. in Exod.

Urna, manna plena, in arca reposita, tot multis annis a putrefactione conservata fuerit.

4. Deus olim postquam Manna Hebræis cœlitus depluisset, Moysi præcepit, ut urnam quamdam eodem manna plenam conservaret, ut esset eisdem perpetuum beneficentiæ testimonium, qua illos hac cœlitus dilapsa annona per quadraginta annos in deserto nutrierat. At vero, inquiens, numquid hoc manna ejus naturæ erat, quod ex uno die in alium conservatum, mox vermes scaturirent? Respondeo verum quidem esse, & tamen Dominus præcepit: *imple gomor ex eo, & custodiatur in futuras progenerationes*; Nimirum Deus contra hujus Panis angelici naturalem proprietatem continuum operari voluit miraculum, eumdem per omnia secula conservando, ut huic populo suam erga divinum & providum suum benefactorem exprobraret ingratitudinem. Unde Oleaster inquit: *Mira est hominis ingratitudo, ut opus Deo sit testes beneficiorum suorum adhibere, quoniam sciebat eos statim beneficii immemores.* Alius quidam Interpres ad idem propositum, ita scribit: *Reservabatur in urna aurea ad taxandam Judæorum ingratitudinem, qui hoc cœlesti cibo abusi sunt dicentes: Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo.*

Exod. 16. v. 32. — Oleaster ibid. — Joan. Arbor. in c. 9. ad Hebr.

5. D. Chrysostomus causam, cur Hebræi carnis nervos non manducarint, his verbis assignat: *Sciens eorum magnam ingratitudinem, & quod obliviscuntur Dei beneficia, perpetuo artibus quibusdam inducit eos, ut habeant memoriam eorum quæ à se facta sunt, taliaque excogitat monumenta per illas observationes, id quod per Scripturam totam invenies. Hæc enim maxima causa est plurimarum observationum, & quod vult perpetuo futuras generationes meditari beneficia Dei, & non oblivione unquam obliteramus ad suos errores recurrere.*

D. Chrys. h. 58. in Gen. — Gen. 32.

6. In exprobratione, quam Deus ingrato huic populo proposuit, mystica quædam est notanda circumstantia. Etenim tam Moyses, quam Isaias hanc exprobrationem exprimentes, eodem fere modo & phrasi loquendi utuntur; Etenim Moyses Deuteronomium his verbis exorditur, quibus Deus de Hebræorum ingratitudine acerbè lamentatur: *Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei:* Propheta autem Evangelicus pariter inquit: *Audite cœli, & auribus percipe terra*; in utroque autem loco Deus exaggeranter invehitur contra bonorum immensorum oblivionem, quibus Hebræi per gratitudinem minime correspondebant, & ob quam severissima illis comminabantur supplicia. Nec immerito uterque Propheta ad detestabilem hanc ingratitudinem audiendam cœlum & terram invitavit, ne populi illius, qui tot antea beneficiis à Deo aucti fuerant, videntes exterminium, admirarentur; ac proinde Deus tam universam curiam cœlestem, quam omnes mundi nationes causam scire voluit, cur à Paradiso proscripti, in universam terram dispergerentur. Hunc sensum S. Zeno innuit, dum ait: *Injuriæ suæ testes citat cœlum, terramque. Terram, in qua universa geruntur, cœlum, sub quo geruntur. Judæos etenim nihil magis perditioni dedit, quam quod ingrati Deo esse voluerant.*

Deus in testes ingratitudinis judæorum vocat cœlum & terram. — Deut. 32. v. 1. — Isaiæ 1. v. 2. — S. Zeno s. 3. de Isa.

7. In Psalmo 80. Regius Psalmista hunc populum ad laudes & gratias Deo agendas his verbis invitat: *Exultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob, sumite Psalmum & date tympanum* &c. Deinceps vero multa ei bona proponit, quibus fuerat cumulatus, simulque declarat, quod si ei obedierint, numquam sua coram Numinibus profanis genua curvarent. *Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.* At vero quibus motivis eum ad hoc inducere contendebat? his nimirum: *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum & implebo illud: Et non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi; Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Ecce tibi supplicia, quibus Deus in hunc ingratum populum animadvertit, nimirum omnem illis libertatem indulsit, ut post desideria sua abeuntes in quodvis corruerent præcipitium. S. Augustinus pariter in expo-

Psal. 80. v. 2. Ibid. v. 10. Judæi beneficiis divinis ingrati, in maximam pœnam dimittuntur omni libertati & inordinatis desideriis. Ibid. v. 11. 12. & 13.

expositione hujus Psalmi omnes malos & ingratos Christianos his verbis perstringit: *Qui eduxi te de terra Ægypti; non tantum illi populo dicitur, omnes enim eduсti sumus de terra Ægypti, omnes per mare rubrum transivimus. Non simus ingrati Deo nostro; non obliviscamur Deo; dilata os tuum & adimplebo illud, dilata confitendo, amando & non obaudivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi. Quis est? Israël mihi, O ingrata anima: per me anima: à me vocata anima: à me in spem reducta: à me à peccato abducta.*

S. Aug. ibid.

8. Quando Deus hunc populum judicaturus descender, ut observat S. Ambrosius, non solum ei ob oculos ponet execranda facinora, verùm etiam bona infinita, quibus illum locupletavit: *Veniens*, inquit, *ad judicium Deus, dicet: Popule meus quod feci tibi, aut quid contristavi te, aut quid molestus fui tibi? quia eduxi te de terra Ægypti, & misi ante faciem tuam Moysen & Aaron. Singula in conspectu tuo locat beneficia sua, ut tanquam de his judices quæ servare debueras, quo magis reus fias, qui divinis non potueris stare beneficiis. Quod feci, inquit, tibi? tamquam reum se constituit, & te judicem.*

Deus ad judicium veniens illis exprobrabit ingratitudinem illorum. S. Ambr. in Ps. 50.

9. Observandum est quod Propheta Regius his Deum verbis affatus fuerit: *Tibi soli peccavi & malum coram te feci.* At vero numquid unusquisque peccatum suum in conspectu Dei committit? et proinde S. Bernardus meritò dixerit: *Ibi pecca, ubi Deus non est.* Verum quidem hoc est, nam omne peccatum immediate contra Deum militat, & ideo quilibet peccator dicere debet: *Tibi soli peccavi.* D. Chrysostomus tamen hæc verba de Hebræis ita exponit: *Si autem ad captivum populum hoc referatur, ad hunc modum hæc verba intelligenda sunt: tibi soli peccavi, tuis beneficiis ingratum me præbui, multisque bonis à te acceptis animum horum, immemorem gessi.*

Ps. 50. v. 6. Quomodo intelligendum sit illud Davidis: Tibi soli peccavi. D. Chrys. h. 6. in Ps. 50.

10. Moyses Propheta spreta Pharaonis Regia, in qua sceptro præesse poterat, loco Regiæ chlamydis servile sibi sagum elegit: *Negavit se esse filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo suo, quam temporalis peccati habere jucunditatem*: Post tot vero oppressiones eum vitæ suæ periculo superatas, Hebræorum populum ex durissima illa liberavit servitute, in magnum ejus emolumentum, prodigiosa per virgam suam operando miracula; & tamen audite, ad quam usque ingratitudinem populus ille eodem tempore pertigerit, quo Moyses in Sinai monte actualiter circa legem & tot alia divinæ beneficentiæ dona eidem populo concedenda occupatus erat. Dicit enim sacer Textus: *Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte, Moyses congregatus adversus Aaron dixit: Surge fac nobis Deos qui nos præcedant. Moysi enim huic viro, qui nos duxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit*: Ex quo loquendi modo patet, quod de Moyse, qui Dux generalis ipsorum erat, & cum Aarone fratre ejus, qui summus erat illorum sacerdos, haud secus locuti fuerint, ac si de communi plebe fuissent, imo ac si illos numquam novissent, aut vidissent; quia ut Abulensis ait: *Loquuntur de eo quasi de viro ignoto, vel de aliquo, de quo multum non curarent*: potestne ingratitudo major excogitari? Rupertus Abbas observat Hebræos in honorem bovis erecti saltasse & tripudiasse, eique liberationem suam ex Ægypto attribuisse: iisdem videlicet pedibus, quibus antea per inauditum portentum mare rubrum, ne humectatis quidem calceis transierant, iisdem postea in honorem vituli aurei choreas ducunt.

Heb. 11. v. 24. & 25. Judæi ingrati beneficiis, à Moyse sibi præstitis insuper vilitet de eo loquebantur. Exod. 32. v. 1. Abul. lib. 49. Rup. Abbas ibid.

11. Salvator noster die quadam Judæos lapidibus congregatis ad se lapidandum accinctos esse videns, iisdem dixit: *Multa bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* hæc autem ingratitudo magnam illam post se traxit desolationem, quam alibi prædixerat, inquiens: *Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Lucas Borgensis Judæos lapides illos ex pavimento extraxisse dicit, ut in Christum jacerent: *Irritati ac furore percitì, levaverunt de terra lapides, forte ex pavimento porticus sive atrii extractos*: Sanctus Thomas Christum hac occasione, ut Judæos reprimeret, beneficia à se illis collata commemorasse observat: *Commemorat*, inquit: *eis exhibita beneficia in sanitatibus infirmorum, in exhibitione doctrinæ & miraculorum.* Et ideo his commemoratis subjungit: *Propter quod eorum me lapidatis? quasi dicat, benefactorem oportebat honorare, non lapidare.* Sanctus Bonaventura aliter exponit: *Quasi dicat, injuste retribuitis, quia mala bonis.* S. Augustinus super illa verba Psalmi: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi*, observat Psalmistam non dixisse: *Pro omnibus quæ tribuit mihi, sed pro omnibus quæ retribuit mihi. Quæ igitur præcesserunt hominis, ut omnium bonorum Dei non attributio, sed retributio vocari possit? quæ præcesserant hominis nisi peccata? retribuit ergo Deus bona pro malis, cui homines retribuunt mala pro bonis.*

Joan. 10. v. 32. Judæi retribuebant Christo mala pro bonis. Luc. 19. v. 44. Luc. Burg. ibid. S. Tho. ib. S. Bonav. Psal. 115. v. 12. S. August. ibid.

12. Enimvero inter omnes ingratos populus Hebræus omnium ingratissimus fuit, prouti videre licet ex improperiis quæ Christus in die Veneris Sancto ei objicit, quando S. Mater Ecclesia in persona Christi longum texit multorum bonorum à Deo receptorum catalogum, eique opponit econtra multa mala, quibus beneficia Christi rependerunt. S. Thomas à Villanova in Conc. 1. de Natal. Christi in confusionem & ignominiam Judæorum in persona Christi loquens, dicit: *Me Magis cælum stella radiante monstravit: aër me jubente conticuit; mare pedibus meis se solidum & calcabile præbuit: terra me moriente contremuit; Sol ut meam nuditatem palliaret, radios suos abscondit: saxa etiam durissima, ut meam sentire mortem viderentur, me moriente sunt scissa; aruit jussa ficus: pisces me imperante glomerantur ad rete, animalia muta exposito mihi genuflectunt infanti, me omnia Creatorem suum suo modo venerata sunt, & coluerunt; solus me carnalis populus, ad quem, & per quem veneram, ignoravit. O ingratitudinem inauditam, dignam utique supplicio vindicandam.* S. Gaudentius postquam innumeras à Deo huic ingrato populo collatas gratias ponderasset, tandem hac phrasi de illis loquitur: *Ipse in carne adveniens docuit eos, & instruxit, & verberavit curationum beneficiis.* Qui loquendi modus valde peregrinus videtur; qua enim ratione Christus infirmos sanans & per universam Judæam in singulis gressuum suorum vestigiis beneficos influxus imprimens, populum hunc verberasse dici potuit? ut S. Gaudentius libere dicere possit: *Verberavit eos curationum beneficiis?* mysterium hujus phrasis loquendi in eo forsitan consistit, quia ut in Discursu 19. probavimus, quanto majores nobis Deus gratias & favores præstat, tanto acerbiora super nos venient supplicia, si illis per debitam gratitudinem non corresponderimus. Divus Chrysostomus parabolam vineæ exponens ita scribit: *Principes populi accusat, & illis quidem ait: Quid oportebat me facere vineæ meæ, & non feci? & alibi similiter: quod invenerunt patres vestri*

Populus Hebræus omnium creaturarum fuit ingratissimus. S. Thom. à Villanova in Conc. 1. de Nat. Quomodo intelligendum, quod Deus verberaverit beneficiis curationum. S. Gaud. serm. 9. D. Chrysost. h. 69. in Matth.

vestri delictum in me? & rursum: Populus meus quid feci tibi; in quo te contristavi? ideo ingratam mentem eorum, & innumeris beneficiis contraria eos semper retribuisse ostendit. Judas carnificum se ducem & caput fecit, quando hi ad Christum capiendum in hortum
Joan. 18. v. 3. Gethsemani abierunt: *Judas ergo cùm accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, facibus, & armis.* Quia igitur ad Salvatorem nostrum capiendum militum Romanorum conduxerunt cohortem, ideo Deus disposuit, ut in hujus ingratitudinis pœnam non per unam sed per multas earumdem Romanorum cohortes sub Tito Jerosolyma expugnaretur. Similiter quia in capiendo Christo lucernis sunt usi, ideo in tempore obsidionis Jerosolymitanæ, ut adimpleretur ad litteram, quod apud Sophoniam prædictum fuerat:
Sophon. 1. v. 12. *Scrutabor Jerusalem in lucernis,* cùm multi Judæorum metu mortis ad loca se subduxerant subterranea, ut eosdem inde extraherent, facibus usi sunt Romani & laternis. Præter hæc verò mala aliud quoddam longe terribilius supplicium illis immissum fuit, quod Sanctus Leo his verbis ionuit; *Irruerunt in Lumen verum filii tenebrarum, & utentes facibus atque laternis, non evaserunt infidelitatis suæ noctem, quia non intellexerunt lucis authorem.* Quia Filium Dei in tempore Paschali tali videlicet solemnitate, quæ in memoriam liberationis Judæorum in Ægypto celebrabatur, crucifixerunt; ideo Deus justo suo in tam abominabilis ingratitudinis supplicium ordinavit, ut tempore Paschali Jerusolyma obsideretur, sequereturque totalis ejus desolatio; quia Filium Dei confixerunt in crucem, ipsi pariter in tanta numero crucifixi fuerunt, ut nec ligna amplius ad fabricanda patibula, nec locus ad ea collocanda superessent. Quia vitam Christi triginta denariis sibi coëmerunt, ideo & ipsi velut mancipia minimo pretio fuerunt divenditi; ut Propheticum illud verificaretur oraculum. *Vendidisti populum tuum sine pretio.* Ps. 43. v. 13.

Videatur hujus Bibliotheca Tomus I. in Tractatu de amore Dei, ubi varia recensentur motiva, ad divina expendenda beneficia; excitant namque in nobis veram gratitudinem.

TRACTATUS XXXI.
DE GULA ET EBRIETATE.

CONTINET
DISCURSUS XXVII.

ISCURSUS I. Serpens astutus ad prosternendum hominem, inter omnia alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit ut suis facilius cedamus tentationibus.

II. Dæmon est Epulonum architriclinus cui ipsi se voluntariè subjiciunt, eique in prædam sæpe cedunt.

III. Vitium gulæ in pœnam sibi adsciscit infernum perpetuum, à Paradiso exilium & animæ perditionem.

IV. Crapula & ebrietas sentina sunt omnium vitiorum, suosque sequaces, in quævis præcipitia impellunt.

V. Ex gulositate Esau, qui pro pulmento suam vendidit primogenituram, nonnullæ hujus vitii tanguntur malitiæ, specialiter vero feritas, truculentia, & rixæ, ad quas nos inclinat, nec non servitus, qua propriæ subjicimus carni.

VI. Ebrii & gulosi in intellectu & mente sua excæcantur, fiuntque per hoc vitium bestiis similes.

VII. Per gulam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Judaismum Deo ingratum constituit, in vitiosam nos pertrahit lætitiam, secreta pandit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

VIII. Excessus in cibo & potu est concupiscentiæ carnalis incentivum.

IX. Voluptates carnales per crapulam & ebrietatem instaurantur & foventur.

X. Vinum & cibus nimius intellectum impediunt, eumque à sapientia & intelligentia, maximè verò à contemplatione bonorum spiritualium & cœlestium divertunt.

XI Primum quod inter omnia vitia vincendum nobis, est gula; gulosus etenim Deum & proximum parvi facit, neque ad hujus compassionem facile movetur.

XII. Gula Dei & gratiarum ejus est inimica, spiritui opponitur, prosternit virtutes; Deique & alterius vitæ oblivionem inducit.

XIII. Gulam religionis, fidei & cultus veri Dei contemptum causare variis argumentis & exemplis ostenditur.

XIV. Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veluti Deum quemdam adorant.

XV. De ira Dei, justisque ejus suppliciis, quibus in crapulam ejusque amatores animadvertit.

XVI. Gulosus pariter impœnitens; incorrigibilis & inemendabilis esse solet; morte improvisa ut plurimum è medio tollitur, estque erga illum Deus, ut frequenter implacabilis & inexorabilis.

XVII. De damnis & ruinis quæ in Rempublicam resultant ex crapula gubernantium & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in exterminium redigit.

XVIII. Nimia edendi & bibendi aviditas & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque & infirmitates corporales sæpe causat.

XIX. Per multiplicitatem & excessum in vino & epulis mors acceleratur, & pœnosæ ac mortales ægritudines contrahuntur.

XX. Vilitas & opprobrium hominum crapulæ & ebrietati deditorum examinatur; simulque ludibrium & irrisiones quibus ebrii exploduntur considerantur.

XXI De aviditate & insatiabilitate gulæ cui numquam satisfit, etiamsi venter plenus existat. Ubi etiam de solicitudine & anxietate crapulantium disseritur.

XXII. Ingenium gulosi in præparatione epularum,

rum, & elementorum aliarumque omnium rerum creatarum quas gulæ suæ servire facit perquisitione ostenditur.

XXIII. Gulosi quidquid lucrantur, per crapulam consumentes, tandem in paupertatem redigi solent.

XXIV. Varia tanguntur ad gulam refrænandam remedia.

XXV. Vult Deus ut cibus corpori necessarius, sobrius sit non superfluus, necessitati serviens, non voluptati: ideoque manducandum est ut vivamus, non vivendum ut manducemus.

XXVI. Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediatur aviditas & immoderata voluptas, siquidem in hac & in excessu malitia gulæ consistit, quæ etiam in cibis vilibus locum habere potest.

XXVII. Gula sæpe etiam viros timoratos & perfectos seduxit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Serpens infernalis ad prosternendum hominem, inter alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit ut suis facilius cedamus tentationibus.

THEMA.

Tulit de fructu illius & comedit, deditque viro suo qui comedit. Gen. 3. v. 6.

1. INimicus infernalis sublimem ad quam natura humana elevata est dignitatem (*Minuisti eum paulo minus ab Angelis*) eidem invidens, omnes suas vires adhibuit, ut eumdem in rebellionem adversus Creatorem suum extimularet. Observandum vero est, quod Spiritus Sanctus qui calamum Moysis direxit primo maligni hujus spiritus sagacitatem nobis indicet, dicens: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*; postea vero prosequatur narrationem machinæ, quam inter omnes alias elegerat ad prosternendos primos nostros parentes, quantumvis ab innocentia & justitia originali bene munitos, innumerisque, gratiarum & cœlestium auxiliorum præsidiis fortificatos. Enim vero non dubito, quin omnibus notum sit, quod dæmon velut alter quidam Protheus ad illaqueandas animas innumeris sit artificiis & stratagematibus instructus, & tamen ut homini lethiferum ictum impingat, seque de victoria securum reddat, gulæ pruritum elegit, quia tametsi dæmon ab instanti creationis Adæ & Evæ perniciem continuo machinatus fuerit, apertum tamen cum illis prælium inire minime præsumpsit, nisi postquam oculis eorum objecisset pomum pulchrum & delectabile aspectu, gustuique omnino gratum: *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit e deditque viro suo, qui comedit.* S. Basilius de Gula disserens, quantumque hæc generi humano perniciosa extiterit, ostendere volens, inquit: *Hæc fuit quæ Adæ interitum, & post ipsum, etiam universæ illius posteritatis exitium apportavit*: O magna gulæ malitia, quæ non solum in primum parentem, sed etiam in universam ejus posteritatem transfusa fuit! quæ proinde à S. Joanne Climacho: *Totius generis humani crudelis Dominatrix appellatur.* Positum quidem Protoparentibus nostris inviolabile præceptum fuit, ne sub pœna mortis, de fructu arboris illius gustarent, & tamen gulæ insatiatio magis in iisdem prævaluit; Unde Tertullianus aeutè loquit: *Acceperat Adam à Deo legem non gustandi de arbore agnitionis boni & mali, moriturus si gustasset; facilius ventri, quàm Deo cessit, pabulo potius quam præcepto annuit; salutem gula vendidit, manducavit denique & periit. Tenea igitur à primordio homicidam gulam.* Ecce tibi primum peccatum, gulam videlicet, quæ universam naturam humanam infecit. Quamdiu Adam & Eva intra jejunii & temperantiæ limites se continuerunt, in omnibus astuti serpentis insultibus & tentationum machinis fortes & insuperabiles permanserunt, quam primum vero pomum intra fauces admiserunt, dæmoni cesseruot in prædam. Optime igitur D. Chrysologus inquit: *Jejunium fratres scimus esse Dei arcem, Christi castra, murum Spiritus; Hoc Adam servavit in Paradiso: quem inde gula detraxit*; arces enim ab inimicis capiuntur & perduntur, militibus in servitutem adactis, sola gulæ violentias ad hujus pruritum Adam fortis perseverare non potuit, ac proinde Paradisum amisit, servus peccati factus & inferni. Non constat, astutissimum hunc serpentem, cui laquei sine numero non desunt, alium tetendisse laqueum in Paradiso terrestri, prædam sibi cederet, sciebat enim solum hunc gulæ laqueum ad eum perdendum sufficere; quia ut Sanctus Ambrosius ait: *Per escam laqueus non cavetur in esca hamus latet, & cibus inducit in retia, cibus visco etiam aves illigat.* Et ideo sicut esca laqueos & hamos obducens, securè deprædatur aves, & pisces, ita quoque venator infernalis ad capiendas animas, securiorem modum non habet, quam quem gula subministrat.

2. S. Job omni cum studio per quotidianam sacrificiorum pro filiis suis factam oblationem, eosdem sanctificare satagebat; & quidem licet fructiferæ & optimæ arboris germina essent, de qua dictus: *Omnis arbor bona, fructus bonos facit*; Nihilominus venenosus ille abyssi serpens toxicum suum in filios Jobi evomere volens, quomodo idipsum assecutum fuisse putatis? *Cum autem quadam die ... comederent & biberent*, inquit sacer Textus. Nimirum ut Petrus Blesensis ait: *Opportunissimum tentationis tempus elegit, cum scilicet filios Job comedentes & bibentes invenit: Comessationes sine peccato vix esse possunt; comessationibus libenter se ingerit inimicus.* Aves magnæ & pingues, quia ponderosiores sunt, facilius aucupi in prædam cedunt, quia ad fugiendum non sunt adeo agiles & veloces, sicut sunt graciles & macilentæ: hanc similitudinem S. Bonaventura adducit, ad insinuandum, quanta cum facilitate hi, qui gulæ dediti sunt, dæmonis tentationibus cedant: *Gulosus*, inquit, *similis est avibus pinguibus: ut coturnices in vindemiis quando sunt bene pingues de facili capiuntur ab accipitre; sic homines dediti gulæ facile vincuntur ad tentationem.* Beatus Petrus Damianus in Epistola quadam, impossibilem nobis esse dicit de inimicis nostris victoriam, quando saturi sumus, *Sed quomodo*, inquit, *de inimicis nostris triumphum possumus obtinere, qui semper in epulis, semper in poculorum affluentium volumus ingurgitatione jacere?* pergit idem ulterius ostendendo, quod dum ventrem ad satietatem replemus, aliud non facimus, quàm quod inimico nostro portam animæ pandamus: *Ventrem vino & epulis assuescere*, inquit, *quid est aliud, quàm hostibus animæ ut ingrediantur, aditus aperire.*

3. S. Propheta Job dæmonem nobis sub titulo Behemoth describit, simulque in quo omnem suam positam habeat fortitudinem his verbis insinuat: *Fortitudi-*

Psal. 8. v. 6.
Per gulæ gladium primi Parentes perierunt in prælio cum diabolo.
Gen. 3. v. 1.
S. Basil. l. de abdicat. rerum.
S. Joan. Clim. Grad. 14. sub n. 24.
Tertull. de jejuniis.
Primum peccatum gula quæ universam naturam infecit.
D. Chrysol. ser. 12.
S. Ambr. de Elia & jejun. c. 8.
Filios Job alios Sanctos dæmon tentavit per gulam.
Matth. 7. v. 17.
Job. 1. 13.
Petr. Bles. Epist. 85.
Dæmoni aucupi in prædam cedunt gulosi.
S. Bonav. T. 6 in Diæt. sal. Tit. 1. c. 8.
B. Petrus Dam. l. 6. Epist. 32.
Dæmonis virtus ad superandum homines ex gula & voracitate.

Job 40. v. 11.

tudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus: Ubi per lumbos concupiscentia carnalis intelligitur, per quam dæmon multas vincit, sibique subjicit animas, per umbilicum vero, qui ventris centrum est, gula & voracitas intelligitur, in qua velut in fortissima quadam ad omnem animam perdendam machina, Dæmon omnem suam repositam habet fortitudinem.

Psal. 90. v. 1. Quid intelligatur per dæmonium meridianum cujus periculum evadunt qui sub adjutorio altissimi confugiunt.

4. Regius Psalmista in illo tam celebri Psalmo: *Qui habitat in adjutorio Altissimi*, super quem Sanctus Bernardus multos sermones composuit, inter alia pericula, quæ illos evasuros esse promittit, qui sub adjutorium & protectionem Dei confugiunt, unus periculа illa evadendi modus, valde magni est faciendus, nostrum si quis à dæmonio se eximat meridiano: *Non timebis ab incursu & dæmonio meridiano.* At vero scimne, quale sit hoc dæmonium? pro hujus meliori intelligentia Discursum nostrum ad c. 3. Geneseos reflectamus. Dic igitur, quandonam Deus in Paradiso comparuit, ut Protoparentes nostros examinaret, & de manducato pomo vetito processum instrueret? dicit Scriptura: *Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem*; igitur serpens in meridie paulo ante Dei adventum primos parentes nostros in peccatum cadere fecit, hoc enim tempore ut plurimum lautiora instruuntur convivia, mensæque copiosiores & superfluæ apparantur: & ideo Glossa dæmonium meridianum ita exponit: *Id est, à spiritibus de castrimargia tentantibus.* Audiatis velim quonam titulo Sanctus Basilius vinum indigitet, quod superflue potatum omnes est gulæ individuus. *Vini fervor*, inquit, *corpori infusus, incendium fit ignitorum inimici jaculorum.* Videmus per experientiam quantam in se virtutem habeant, præstigia magiæ, incantationes diabolicæ, quæ per occultam & violentam virtutem voluntates hominum minus corroboratas in maleficia pertrahunt. Nazianzenus autem convivia & superfluum cibum & potum velut incantationes quasdam nobis esse dicit: *Nec turgida*, inquit, *cibisque congesta mensa, stupidique ventris incantamentis efferimur.* Et ideo dæmon hominem gulæ deditum, in quævis præcipitia pro libitu suo trahit nosque incantat, eorumque possessionem in arbitrio suo positam habet. Et ideo sanctus Bernardus ait: *Nemo potest à seipso tentationes dæmonum repellere, nisi refrænaverit in se appetitum gulæ.*

Gen. 3. v. 8.

S. Basil. h. 10. in ebriet. Convivia superflua sunt incantationes.

Nazianz. orat. 21. ad Arrian.

S. Bern. serm. 14. de modo bene vivendi.

5. Ad hoc dæmon Evam pomi suavitatem & saporem experiri faceret, primo procuravit, ut Dei præceptum, respectum item & obedientiam Deo & Creatori suo debitam, & timorem mortis & inferni à se abjiceret & contemneret, nec quidquam faceret, thesaurorum, donorum, gratiarum, virtutumque cœlestium infusarum jacturam, sicut nec cœli amissionem, perpetuum à Paradiso terrestri pariter & cœlesti exilium, omnium pœnarum miseriarum, & deplorabilium ærumnarum barathrum, sicut nec suum & conjugis sui miserabile præcipitium, & ideo merito à sancto Joanne Climacho ut paulò ante diximus gula *crudelis Dominatrix* appellatur.

Joan Clim.

Diabolus gulæ instigatur ea mediante animas illaqueat purissimas, quod exemplo Serapionis confirmatur.

6. In collationibus Cassiani de Serapione Abbate legitur, quod cum in juventute Theonæ Abbati serviret, hora nona post refectionem cum ipso habitam, malam hanc contraxerit consuetudinem, qua prandio absoluto, panem quemdam in sinu suo abscondere solebat, quem vesperi sine Abbatis sui scitu manducabat, & quamvis magnum inde pateretur conscientiæ remorsum, difficillimum tamen sibi esse videbatur, ut à prava illa consuetudine abstineret. Audiamus ipsissima ejus verba quibus illatam sibi à gula violentiam describit: *Cumque illud molestissimum opus*, inquit, *velut ab exactoribus Pharaonis indictum, mihi vice laterum singulis diebus explere non sine cordis mei dolore compelleret, nec tamen eruere me possem ab hac eorum sævissima tyrannide & clandestinum furtum seni manifestare confunderer, contigit Dei nutu de hoc me captivitatis jugo volentie eripere, ut quidam fratres cellam senis obtentu ædificationis expeterent.* Cumque hi ad refectionem capiendam remansissent, ea terminata conferentiam instituentes spiritualem de gulæ vitio inter se disseruerunt; Pius itaque senex vitii hujus Dominium & tyrannidem, quam circa nos usurpat, inculcare studuit, maxime quando non manifestantur tentationes illius, quibus has pandere oportet. Qui discursus Serapionis cor permovit, unde propria eum remordente conscientia, pavidus, ratusque, delictum suum innotuisse, totumque hoc in ejus reprehensionem dictum esse, primo clam illachrymari, deinde compunctione invalescente, è sino panem educere cepit, furto sublatum, publiceque coram omnibus culpam suam multis cum suspiriis confessus est. Ad quem subito sanctus ejus Magister: *Confide, absolvit te ab hac captivitate etiam me tacente, confessio tua*; ast scite desideratisne, quantum diabolus per hoc vitium cor animamque nostram constringat? vix hæc elocutus fuerat reus, & mox, ut per os Serapionis Cassianus loquitur: *Ecce lampas accensa de sinu meo procedens, ita cellam replevit odore sulphureo, ut vehementer fœtoris ipsius vis in ea nos non residere permitteret.* Ex qua veridicá historia claré patet, diabolum immediatum esse gulæ instigatorem, eaque mediante illaqueare vinculisque mancipare animas cæteroquin purissimas, & ad suam pertrahere persuasionem.

Joan Cassian. collat. 11. c. 11.

7. Abbas Poëmon ut Bellovacensis attestatur, dicere conseverat: *Nisi Nabuzardan Princeps coquorum venisset in Jerusalem, templum Dei non arsisset: igne; hoc est, nisi desiderio castrimargia in anima venerit, cor & sensus hominis non succenditur impugnatione diaboli.*

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

8. Ast semper magis magisque ponderari meretur decollationis sancti Joan. Baptistæ historia, etiam in præsenti uberem nobis discursus segetem suppeditatura. Herodes itaque valde erga eum afficiebatur, quia *libenter eum audiebat*; ejusque prædicationem ad interiorem admittens cordis auriculam, magnam salutarium monitorum partem executioni mandabat: *& audito eo multa faciebat. Metuebat Joannem, sciens eum justum & sanctum, & custodiebat eum.* Sed à quo eum liberabat? ab insidiis & furore Herodiadis, quæ morti ejus inhiabat; prout aliqui tradidere Authores. Qualiter itaque induci potuit ut in præmium unius saltus, caput ejus detruncari juberet? Dæmon utpote serpens astutus, opportunissimam quamdam præstolatus est conjuncturam, dicente Scriptura; singulari cum mysterio: *Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit.* Nonne alias versipellis serpens adhibere poterat machinas in Præcursoris mortem destinatas? numquid impositam delicti læsæ Majestatis adinvenire poterat? alii forsitan illi deficiebant modi & arietes, quibus Sanctum prosterneret? Minime equidem, sed machinam gulæ infallibilem esse astutissimus noverat inimicus. Unde Basilius Seleucus in quadam contra Herodiadem oratione ita discurrit: *Splendida, ut verisimile est, luxuriosi Regis erat mensa, & convivium*

Machinam gulæ infallibilem esse noverat inimicus in Præcursoris mortem destinandam.

Marc. 6. v. 20.

Ibid. v. 21

Basil. Seleuc. or. 18.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Contra ingratos beneficiorum immemores, aut indoneos eorum æstimatores, ubi & nos, nisi gratitudinis debitum solverimus, inexcusabiles esse probatur.

THEMA.

Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? ... à fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt. Psal. 4. v. 6. & 8.

Summa ingratitudo est, eorum beneficiorum oblivisci quæ actu accipimus.

Theod. ibid.

1. REgius Psaltes ad exprimendam omnium bonorum terrenorum abundantiam, quibus ingrati fruebantur, inter alia, frumentum, vinum & oleum adducit: *A fructu frumenti, vini & olei multiplicati sunt*, id est, *omnigenis terræ fructibus fruuntur*, inquit Theodoretus, *per has enim tres species humanæ naturæ utilissimas, necessaria alia comprehendit bona* & tamen non obstante qua actualiter fruebantur fertilitate, omniumque facultatum temporalium copia, eodem tempore ingrati dicebant: *Quis ostendit nobis bona? Accusat illos*; inquit idem Theodoretus, *qui dicunt: quis ostendit nobis bona? Tamquam hi in præsenti vita perfruentes, & ingrati animi vitio laborantes.* Quænam vero excogitari potest major ingratitudo, quam oblivisci, imo negare illa beneficia quæ actualiter recipimus? subdit idem Theodoretus: *illorum insectiam redarguens, qui etiam in manibus Dei munera ferentes; & magnifice ejus bonis se delectantes, ac nihil recipientes dicere audent, quis ostendit nobis bona?* ingratis enim propitissimum est bonorum receptorum oblivisci;

Senec. Ep. 81.

ac proinde Seneca merito inquit: *Nihil charius æstimamus, quam beneficium, quamdiu petimus; nihil vilius, cum accepimus.*

Gen. 40. v. 11.

Ingratitudo pincernæ Pharaonis erga Joseph.

2. In libro Geneseos cap. 40. una cum Joseph pincerna Pharaonis in carcere vinctus reperitur, qui ad mortem se condemnandum metuebat, propter somnium, quod pridiana nocte passus fuerat. Curiosus autem sciendi hujus somnii prognosticum, Josephum, ut somnium interpretaretur, rogavit, qui sequens hoc illi dedit favorabile responsum:

Ibid. v. 12. 13. & 14.

Tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum ... tantum memento mei dum bene tibi fuerit. Equidem enim Josephus pro retributione interpretationis minus ab eo exigere poterat, quam ut è captivitate sua in gradum pristinum restitutus sui memor esset, utpote qui injustè; sine ullo formato processu, & defensione innocentiæ suæ indulta in carcerem redactus fuerat: *Hic innocens in lacum missus.* Tandem vero Moyses caput illud his verbis

Ibid. v. 23.

concludit: *Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.* Ubi sanctus Ambrosius acutè notat Josephum binis vicibus eum ut sui memoriam haberet rogasse, nec

S. Ambr. l. de Joseph. c. 6.

tamen quidquam ab eo obtinere potuisset: *Ideo secundo repetivit, memor eris mei, quia sciebat non recordaturum, cum potentiam recepisset. Ideo secundò admonuit, quia secundò liberavit, ut si prioris beneficii eum memoria non teneret, vel posterioris subiret, nec despiceret authorem salutis suæ. Sed quod pejus est, cito beneficii irrepit oblivio secundis rebus.*

3. In progressu temporis Reges quoque Ægypti populum Hebræum miris modis exagitarunt, prout sacer Chronista in principio Exodi his verbis inquit: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph, & ait: Ecce populus filiorum Israël multus, venite sapienter opprimamus eum.* De quo proinde ingrato Rege Didacus Stella inquit: *Joseph genus est persecutus, à quo summis fuerat beneficiis affectus; Josephi namque opera eximia, adeptus est opum abundantiam.* Adducitque hanc ab hædera desumptam similitudinem: *Quemadmodum hædera, quæ parietis ope & infirmitate nixa, paulatim ascendit, & diffunditur, & postea totum parietem complexa ipsum destruit, sic multi sunt ea animi perversitate, ut illis non modo gratias agant, à quibus beneficium acceperunt, sed etiam quacumque ratione possint, noceant; hoc autem non rarum aut insitatum est; quotidie videmus improbos homines divites evadere, cum illorum detrimento, quorum auxilio sæpenumero steterunt; quod si rebus conversis, fortunaque commutata paulatim minari ruinam cœperis, non modo deserent, sed etiam impellerent ab illis, quos majoribus beneficiis affecisti.* Abulensis varios distinguit ingratitudinis gradus, dicens: *Primus est, quando quis in effectu attribuere aliquid pro susceptis beneficiis negligit, licet beneficia agnoscat, & æstimet esse beneficia; secundus est, quando beneficia in affectu contemnit; tertius est, quando beneficia obliviscitur; Quartus & ultimus est, ut contra benefacientem aliquid operetur indebite.*

Exodi v. 8. Ingrati comparantur hæderæ.

Did. Stell. in cap. 13. Luc. 18.

Summa ingratitudo est beneficium reputare maleficium.

4. Oleaster ad detestabilem se reflectit Hebræismi ingratitudinem, qui potius in compedibus duræ servitutis mortem præstolari quam pro innumeris gratiis & favoribus ab omnipotentia & providentia divina in deserto receptis gratum exhibere maluit; dicebant enim: *Utinam mortui essemus in Ægypto, &c.* Uti Oleaster inquit: *Extrema ingratitudinis est, beneficium maleficium reputare, minus enim malum isti reputabant in Ægypto mori, quam in solitudine cum Domino morari; Et expende ingratorum morem esse, inconvenientia potius quam utilitates in beneficio explorare, quemadmodum gratus, utilitates, ut mundus adoret.*

Num. 14. v. 2.

Oleast. ibid.

Ingrati cum Rege Achab, silent beneficia & opera stupenda benefactorum.

5. Quando ingratus beneficii accepti oblivisci non potest, eo quod illud quotidie ante oculos habeat, tunc cum illud negare non possit, saltem extenuat, & diminuit illud, ut minorem videatur erga benefactorem suum habere obligationem, semper enim aliquem in beneficio explorat defectum, dissimulando & tacendo emolumenta, quæ inde in ipsum derivantur. Olim in Judæa cœlum clausum erat annis tribus & tribus mensibus, adeo ut ne stilla quidem aquæ in terram laberetur. Deus vero tandem ad preces Eliæ commotus, abundantem

Jac. 5. v. 18.

concessit pluviam: *Oravit, & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.* Porro Propheta divini honoris zelantissimus cœlum claudi fecit, ut idololatras castigaret; At vero facta Prophetarum Baal strage illud aperuit, adeo ut liberalissime suos impertiretur benignissimos influxus. In capite vero sequenti sacer textus innuit, qualiter Achab impiam Jezabelem conjugem suam de toto successu certiorem reddiderit:

3. Reg. c. 19. v. 1.

Nuntiavit Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, & quomodo occidisset universos Prophetas gladio. Ubi notandum, quod licet sacer textus dicat Achabum Jezabeli nunciasse omnia quæ fecerat Elias, nusquam tamen invenietis ingratum hunc Regem vel minimo verbo meminisse prodigiosi illius miraculi, quod Elias ignem è cœlo in sacrificium suum evocarit: vel veritatis revelatæ circa falsitatem Baal, vel plu-

viæ

viæ per orationem suam impetratæ, solum ea recensuit, quæ pessimæ illius fœminæ iram & furorem irritare poterant. Ecce stylum & consuetudinem hominum ingratorum, scilicet receptorum oblivisci bonorum, ille dissimulare, negare, aut benefactorem potius irritare; Quam malitiam obiter insinuasse videtur S. Thomas, dum inter alios ingratitudinis humanæ gradus, sequentes annumerat, dicens: *Sicut gratitudo, vel gratia est una specialis virtus, ita etiam ingratitudo est unum speciale peccatum, habet tamen diversos gradus, secundum ordinem eorum quæ ad gratitudinem requiruntur, in qua primum est, quod homo acceptum beneficium recognoscat; secundum quod laudet, & gratias agat. Tertium est, quod retribuat pro loco & tempore secundum suam facultatem. Sed quia quod est ultimum in generatione, est primum in resolutione, ideo primus ingratitudinis gradus est, ut homo beneficium non retribuat; secundus est, ut dissimulet, quasi non demonstrans se beneficium accepisse. Tertium & gravissimum est, quod non recognoscat, sive per oblivionem, sive quocunque alio modo.* Ast contra benefacientem armari, & consurgere, hic ultimus est & pessimus ingratitudinis gradus; & nihilominus idipsum continuo agitur inter Deum, & peccatorem, dum hic eum, quantumvis scopus sit, & divinorum beneficiorum meta, mortaliter offendit.

Enumerantur gradus ingratitudinis.

6. Sanctus Ambrosius ingrati gratique genium his paucis efficaciter expressit verbis: *Suppetit grato viro memoria, ingrato irrepit oblivio;* Qui idem S. alibi nos continuam beneficiorum memoriam gerere debere docet, quantumvis recepta recompensans tempus abierit. *Aliud itaque beneficium est,* inquit, *beneficii principates; nam si qui pecuniam reddidit non solvit gratiam, manetque debitor gratia, & si jam non sit pecunia, cur gratiam referendo putemus & posse vacuari, cujus relatio accepta magis est testimonium quam soluta.* Gratus itaque homo affectum considerare debet benefacientis potius quam effectum: ideoque D. Chrysostomus de Dei erga nos beneficentia tractans, docet: *Tum de magnis, tum de exiguis gratias ei referamus assiduas. Etsi enim parvum aliquid fuerit quod datum est sit magnum tamen de honore dantis: imo nihil exiguum est, quod illo largiente confertur: non solum etiam quia datur à Deo sed quia tale est quidquid ille confert, ut dici non mereatur exiguum.*

S. Ambr. T. 1. l. 2. de Abraham c. 3.
S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6.
Honestum est continuam beneficiorum gerere memoriam.
D. Chrysost. hom. 26. in Matth.

7. Baptista de Camerino omnes simul Angelos, cum B. Virgine, omnibusque hominibus debitas Deo gratias propter vel unicum camporum florem referre posse negabat frequentius: quæ propositio quamvis prima facie paradoxi quid continere videatur, nihilominus verissima est, nam donum juxta donatoris qualitatem crescit & doni dignitas; si namque Rex aliquis rem quampiam, ex vilis licet momenti, manu propria V. G. stabularius daret, quis, quotusque hic non reputaretur honos? *Contrariorum autem est eadem disciplina;* Atque ita ingratitudo etiam eo semper abominabilior est, quo digniori magisque meritoriæ exhibetur personæ, quam absurditatem ut B. Laur. Justinian, ob omnium oculos ponat manifestius, ita discurrit: *Reprehendunt universi ingratitudinem erga seipsos exhibitam, propriam vero, quam ipsi contra Deum exercent, minimè saltem intelligere curant. Magni pendunt quidam exigua, quæ sibi sunt illata ab aliis; m[redacted]a vero & innumerabilia, quæ quotidie irrogant, n[redacted]s æstimant, ad hoc procul dubio impellente ingratitudine ignorantiaque supina.* S. Joannes Damascenus hunc alium ingratorum assignat effectum: *Plerosque homines esse videmus, qui postquam beneficiis affecti fuerint, eos, à quibus ea acceperint, perinde ac mancipia contemnant. Cum tamen nemo omnino ab hoc gratitudinis debito omnibus communi se eximere possit.* Quin potius adeo innatus est naturæ nostræ erga benefactorem quempiam amor & affectus, ut gentilium aliqui, veri Dei notitia lumineque destituti, divinitatem creatoris attribuerint creaturis, easque adorarint, propter recepta ab iis beneficia; quemadmodum in Sole, igne aliisque similibus contigisse novimus. Atque hanc ipsam ob causam Moyses in principio Genesis nobis inculcare nititur, quod omnia naturæ beneficia à larga procedant Dei manu; idenque ait: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi:* Deus fuit qui dixit, & nullus alius: *Fiat lux, fiant luminaria, germinet terra, &c.* Ubi Sanctus Chrysostomus talem format quæstionem, dicens: *Cujus causa, dic quæso, cœlum clarum & absolutum creavit, terram autem informem effecit? Quoniam ipsa est nutrix & mater nostra, & ex ea facti sumus & educamur; ipsaque nostra patria est, & variis per eam fruimur, ideo ut ne homines ob usus necessitatem, plus quam dignum est, eam venerentur, ostendit primum rudem, & absque forma & inexpolitam, ut ne beneficia terra, telluris natura imputes, sed ei retribuas, qui illam ex nihilo, ut esset creavit.* Eandemque ob causam Deus ante herbas, arbores, fructusque à terra produci voluit, quàm Solem ipse aut Lunam crearet; ne scilicet homo luminarium istorum influxibus continuum suum attribueret alimentum, sed Creatorem recognosceret omnium esse bonorum Authorem. Quam doctrinam subtiliter insinuat D. Chrysostomus, dum ait: *Scriptura prævidens propensos ad errores, docet nos post tertium diem hoc elementum esse conditum, postquam terra omnigena semina protulit, & suum accepit ornatum, ut nulli posthac dicere liceat, quod sine Solis comparatione non maturescunt fruges, & proventus terræ. Et idcirco monstrat tibi, antequam Sol formaretur, omnia fuisse impleta, ut ne Soli fructuum proventus adscribas, sed omnium opifici Deo, qui dixit ab initio: germinet terra,*

Donum ex qualitate datoris crescit, quamvis exiguum.
Passim committitur etiam ingratitudo.
B. Laur. Justin. de Instit. & Regim. Prælat. c. 21.
S. Jo. Dam. l. 1 Parall. c. 89.
Gentilium gratitudo.
Gen. 1. c.
Cur terra creata fuerit inanis & informis.
D. Chrysost. h. 2. in Gen.
Cœlum vero clarum.
Gen. 1. v. 18.
D. Chrysost. h. 2. in Gen.

7. Sanctus Ambrosius nostram considerans negligentiam qua nihil minus, quàm Dei beneficia, & pro illis debitam gratitudinem, nequidem pro quotidianis alimentis quotidianis rependendam recogitamus, hanc nostram inexcusabilem oblivionem his verbis detestatur: *Gratias Deo agere quid sit, plerosque de vobis arbitror ignorare, qui surgentes primo diluculo nonnisi de prandio cogitent, cum pransi fuerint, somno se tradant, numquam divinitati gratias referentes, quæ illis & prandium ad refectionem, & somnum dederit ad quietem. Utique tu Christiane, si es utilis, meminisse debes cujus panem comedis, & ei laudem dicere.* Nos, inquit idem Sanctus, ita comparati sumus, ut dum alicui beneficia elargimur, debitam ab eo gratitudinem expectamus, qua non subsecuta, clientem velut ingratum detestamur: Ita & à nobis expectat qui nos pascit Deus, ut pro præstitis ab eo escis, illi gratias referamus, & satiati donis ipsius, laudes ei dicamus. D. Chrysost. ad eamdem provictus, qui quotidianum est beneficium, alludens inquit: *Convivium quod à precatione captum, in precationem desinit, numquam deficiet, sed quovis fonte uberius nobis omnia afferet bona.* Quod si quando, inquit idem Sanctus Doctor servis nostris aliquas mensæ nostræ elargimur reliquias, gratias ab iisdem præstolamur, nos igitur qui quotidie Deo largiente mensa fruimur corporali, & spirituali (*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*) qua ratione ab hoc debito immunes esse poterimus?

Culpatur ingratitudo nostra.
S. Ambr. ser. in c. 7. Job.
D. Chrys. hom. 2. de Anna.

mus? Tandem eooclodit: *Ubi precatio & gratiarum actia, eo sancti Spiritus advenit gratia, abiguntur dæmones.* Optimè hoc erga Deum gratitudinis debitum intelligebat Sanctus Auselmus, quando in Meditatione sua his semetipsum verbis affabatur: *Intendite omnia iatima mea, qaantum illi debeat substaatia mea tota. Certè Domine quia me fecisti, debeo amori tuo meipsam totum, qaia me redemisti debeo meipsum totum, quia tantum promittis, debeo meipsum totum imo tantum debeo amori tuo plusquam meipsum, quantum tu es major me, pra quo dedisti teipsum, & cui promittis teipsum.*

S. Anselm. de Medit. Redempt. c. 7.

Quid intelligatur per fragmenta quæ superfuerant.

8. Quoduam iu eo latere existimatis mysterium, quod Christus discipulis suis præceperit, diceus: *Colligite qaa superaverunt fragmenta?* Quo fine is qui tanta cum liberalitate panes multiplicaverat, de reliquiis panum colligendis solicitus erat? Utique *Omnia in figura caatingebant illis*; uam ut Sanctus Bernardus ait: *Jubemur calligere fragmenta ue pereant, id est, nec minima beneficia oblivisci. Numquam non perit quod datur ingrata.* Seneca inquit. *Numquam fieri gratus potest, cui totum beneficium elapsum est.* Et Symmachus in Epistola quadam scribit: *Inepta est magnificentia, qua præstatur indignis.*

Joan. 6. c. 12. S. Bern. ser 2. in Can D. m. Senec. l. 3. de benef. c. 1. Symma b. 15. Ep 57.

9. Sanctus Antoninus uemiuem se per impotentiam ab hoc gratiarum tributo pendendo excusare posse bis verbis ostendit: *Nec potest se aliquis excasare ex impotentia, quia non potest recompensare benefactori, quia ad debitum gratitudinis reddendum, magis attenditur voluntas quam opus*; Cratque authoritatem Senecæ lib. 3. *de beneficiis*, dicentis: *Beneficium non in ea quod fit, aut datur consistit, sed magis in dantis aut facientis aa ma. & Dea sufficit voluntas recompeusandi, cùm deest facultas. Procedit siquidem debitum gratitudinis ex debita amoris à qua nullus debet velle absolvi.* Præterea Rupertus Abbas ait: *Sacrificium quod semper offerat nulli deerit in æternum, scilicet hostia gratiarum, & vox laudis.* Deus animæ affectum & amorem uostrum gratanter acceptat, quia probè novit, quod numquam eum dignè compensare valeamus, quodque totum quod rependere possumus, planè suum sit; cui consonat sequens Salviani sententia dicentis: *Itaerga & Dea hoc majora debemus, quod ab eo cuncta percipimus, & hoc respondere beneficiis illius minus possumus quod ei etiamsi quod debemus redhibere capiamus, tamen de suo reddimus.* D. Chrysostomus alium nobis faciliorem hoc debito satisfaciendi modum his verbis insinuat: *Quid igitur magnam reposcit, qui pra tanta cura & solicitudine in nos sua, solummodo gratos sibi esse nos præcipit.*

S. Antonin. p. 2. Tit. 3. c. 9.

Nemo ex impotentia excusatur à gratiarum actione.

Senec. l. 3. de benef.

Rup. Abb. l. 1. in c. 1. Apoc.

Salv. l. 4.

D. Chrysost. h. 26. in Matth.

Cognovit bos, &c. S. Thom. de Villanova Concione prima de Nativitate, inquit: *Quantum extrema hujus ingratitudinis erga conqaeritur Dominas per Prophetam dicens. Cognovit bos &c. Israel inquam, pra qua hac omnia pertuli, me cæteris omnibus adorantibus ignoravit, abjecit, & vilipendit, cum insensibilia omnia in majorem ejus infamiam venienti mihi in mundum reverentiam & obedientiam præstiterint.* Quod si igitur Deus Judaismo suam improperavit ingratitudinem, quanto magis eamdem Christianismo objicere poterit, utpote qui incompatabiliter majora beneficia recepit.

quàm Judæorum.

S. Th. de Villanova in die Nativ. Conc. 1.

2. Quotiescunque sacri interpretes de hoc vitio loquuntur, eo stylo illud perstringunt, veluti quod confusionem & infamiam conciliet eidem obnoxiis. Protoparentes nostri confestim ut manum suam ad pomum extenderunt vetitum, latibula quæsierunt, ut se absconderent; At vero quænam ad hoc illos causa permovit? nimirum *Absconderunt se ex verecundia ingratitudinis*, inquit Abulensis, quia contra Deum benefacientem eis peccaverant, ingratus enim voltum suum videndum exhibere erubescit, ob ingratitudinis infamiam. Idem Villanovanus in alia quadam Concione ingratum hominem sequentibus verbis reprehendit: *Quid dicam tibi ô homo? Qaid tibi miserrime dicam? nonne super tanta iniquitate tua confunderis? nonne de tanta ingratitudine & malitia erubescis? pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis?* Epaminondas Thebani exercitus Dux generalis cum ab æmulis suis accusatus, quod munus suum quatuor mensium spatio supra tempus, à legibus statutum continuasset, nec deponere voluisset, atque ideo à Thebanis mortis condemnandus asset, se hoc iusame supplicium libenter quidem subiturum esse respondit; si tamen hanc ai post mortem rependere dignarentur gratiam, ut nimirum sepulchro suo sequentia verba insculperentur: *Epaminandas à Thebanis morte mulctatas est, quod eos coegit apud Bœotiam superare Lacedæmonias, quos ante se Imperatorem nemo Bœotiarum ausus est aspicere, in acie uno prælio non solum Thebas ab interitu retraxit, sed etiam universam Græciam in libertatem vindicavit.* Quo audito responso accusatores ejus confusione & robore pleni discesserunt.

Ingrati confusionem & infamiam merentur.

Abul. ib.

S. Thom. à Villanov. Conc. 3. in Dom. 17. post Pent.

Epaminondas ab ingratis ad mortem condemnatur.

3. Pro tali ingratitudinis procurando exterminio cuilibet Christiano sufficere posse videtur, si attentis auribus & meute præsenti insignem illum ponderaret Discursum, quem magnus ille spiritualis vitæ Magister Ludov. Granatens. *in introductione ad Symbolum* instituit. Postquam enim prolixum innumerabilium beneficiorum, quibus à Deo locupletati sumus, contexuisset Catalogum, mox probare satagit, nihil esse magis nos obligans, magis justum, magis debitum magis utile, magis necessarium, magis honestum & excellens, quam servire, honorare, amare, revereri, laudare, & adorare Dominum, estque hæc obligatio tam iogens, ut omnes aliæ obligationes, quibus obstringimur parentibus, amicis, benefactoribus, aut cuicumque alteri personæ: si omnes simul conjuugerentur, in comparatione ad illam, obligationes appellari minime mereantur, sicut omnes aliæ perfectiones creatæ, divinis comparatæ, tales vocari indignæ sunt. Subdit [illegible]erius, quod sicut superous Pater semper nos co[illegible]vat & sustinet, absque eo quod ab hoc munere vel unico etiam momento desistat, ita quoque justissimum sit, ut creatura in ejus laudibus & servitiis semper & contiouo occupetur: & sicuti

Pro innumeris Dei beneficiis grati esse debemus

S. Granat. Symb. p. 1. in ult.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo ingrati est confusio; Unde ad eam detestandam varia adducuntur motiva, singulariter autem ab aliquorum animalium exemplis desumpta.

THEMA.

Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit. Isai. 1. v. 3.

Ingratitudo Christianorum turpior est.

1. DEus his verbis in magnam Israëlis confusionem exemplum ai exprobrat bovis & asinis; qui ambo Dominis suis grati esse noscuntur, cùm tamen Israël divinis præceptis suis recalcitrarit;

huic obligationi satisfacere justissimum, sommeque debitum est, ita econtra obligationem hanc non adimplere, iojustissimum fit, omnique scelere deterius. Unde nascitur, quod quælibet offensa contra supremam Dei Majestatem commissa infinitam in se gravitatem & malitiam contineat: & ratio est manifesta, quia quanto persona aliqua sublimior est & eminentior, tanto quoque gravior est offensa in ipsam commissa, adeoque quot sunt gradus dignitatis offensæ, tot quoque sunt gradus iniquitatis contra ipsam commissæ: ac proinde ei in altera vita pœna correspondet infinita, non solum ex eo quod nos bono quodam infinito, idest, clara Dei visione privet, verum etiam propter pœnarum infernalium æternitatem. Demum vero ad homines erga Deum ingratos discursum suum dirigens inquit: Quænam cæcitas est ista? quis animi stupor? quænam fascinatio; qua dæmon hominum corda seducit, ne malum hoc grande agnoscat? quomodo oblivisci possunt illius, qui illos in brachiis suis continuo portat, cujus est aër unde respirant, cujus est terra quæ illos sustinet, mare quod nutrit, Sol qui illuminat, & alia elementa, quæ ipsis serviunt, & Angeli qui ipsos custodiunt? Qualiter eum semper offendunt, à quo indesinenter sustentantur & gubernantur? Qualiter eum offendere audent Dominum, *quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates?* Qualiter eum offendere non horrent, qui *potest & animam & corpus perdere in gehennam?*

Ingratitudo omni scelere deterior est.

Matth. 10. v. 28.

4. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me: Cognovit bos*, &c. Postquam dictus Author hæc per Isaiam proposita considerasset verba, & Hebraismi perpendisset ingratitudinem, eamdemque quoque oblivionem & contemptum in populo Christiano invaluisse probat; ideoque mirandum non esse dicit, si justus ille Judex nos tot calamitatibus, toties fame, peste, bello, rebellionibus & quod omnium pessimum est, tam multiplici hæresi, quæ maximam contaminavit Christianitatis partem, percutiat: permittens insuper, quod tot nationes Catholicæ, in quibus per longum sæculorum gyrum fides floruit, cultusque divinus hodie à crudelissimis barbaris & infidelibus occupentur & destruantur impie. Ex quo sancti hujus viri discursu gravitatem nostræ erga Deum ingratitudinis, nostramque considerare possumus confusionem.

Isaiæ 1. v. 2. & 3.
Ex ingratitudine Christianorum proveniunt omnes calamitates.

5. *Cognovit bos*, &c. S. Antoninus ipsos quoque barbaros erga benefactorem se gratos exhibere testatur: dicens: *Benedic affectu, super omnia diligendo tantum benefactorem, nam Ethnici hoc faciunt, ut diligant eos benefacientes*; Ad quod stabiliendum sancti Augustini adducit sententiam, inquientis: *Si amare piget, reamare non pigeat, scilicet Deum pro tantis beneficiis, nullus est tam ferus mentis, id est, ita ingratus, & durus, qui etsi non vult impendere, vult tamen rependere. Sed tanta est ingratitudo hominis, ut quodcumque temporale etiam vile, magis quam Deum diligat.*

Barbari sunt grati benefactoribus.
S. Antonin. p. 2 tit. 3. c. 1. §. 6.
S. Aug. in lib. de Catechiz. rudibus.

6. *Cognovit bos*, &c. David nostram nobis exprobraturus ingratitudinem, exemplum desumit à brutis dicens: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Primo namque divina nobis ob oculos posuerat beneficia, & deinde ne equis mulisque nos assimilemus, adhortatur; quia *per mulum, qui generatur, & non generat*, ut inquit Innoc. III. *designatur ingratus, qui accipit gratiam, & non reddit.* Præterquam quod mulus hanc habeat proprietatem, quod postquam diu à Domino suo pastus nutritusque fuit, tandem ex improviso calces ei impingit; ideoque David hoc animal tamquam ingrati typum proponit.

Ingratus designatur per mulum.
Ps. 31. v. 9.
Innoc. III. in Psal. 2.

7. *Cognovit bos*, &c. S. Basilius canum, quorum nos meminimus in discursu decimo, fidelitatem refert & gratitudinem, qua in benefactores suos feruntur: *Quid hic isti dixerint*, ait ille, *qui nullo summo opifice, alteremque suum prosequuntur amore, sed ut amicis etiam & necessariis iis utuntur, qui loquuntur adversus Deum iniquitatem, ejusdem participes mensæ facti, & ad alimoniam sumendam admissi, adversus beneficum suum alterum blasphemas voces tolerant efferri?* Plinius de quodam cane tradit, quod corpus Domini sui feretro impositum videns, ipsum constanter custodierit, neglecto etiam pabulo, imo dum ei unus astantium panem projecit, canis acceptum frustum ad os detulit Domini sui; qui ubi postmodum in Tiberim projectus fuit, canis quoque se in eumdem præcipitavit, omnibus viribus Dominum suum super aquæ superficiem sustinere conatur. Quot equidem bestia hæc ingratos condemnabit versus Redemptorem, propter amorem & redemptionem nostri exsanguem & crucifixum?

S. Basil. h. 4. in Hexamer.
Extollitur gratitudo canum.
Plin. l. 8. c. 40.

8. Corvus à Noë ex arca explorator emissus legitur; quem textum aliis his verbis vertit Pagninus: *Aperuit Noe fenestram arcæ quam fecerat, dimisit corvum qui egrediebatur & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.* Ita ut donec aquæ deficerent super terram, corvus circa arcam vicinus circumgyraret; ut primum autem superficies apparuit terrena, ad cadavera se conferens, non rediit amplius. Numquid expressius dari poterit ingratorum symbolum, qui erga benefactores suos benevoli existunt, quamdiu eorum indigent gratia, ast postmodum tergum illis obvertunt? *Præ se fert corvus iste illos*, inquit Oleaster, *qui domum frequentant alicujus, quamdiu opus habent, cum vero quæ sibi sunt necessaria acquirunt, neminem noverunt.* Tritum sane nostis proverbium: *Servitium exhibitum, amicus perditus.* Qui idem Author alio in loco hanc aliam vitii hujus insinuat proprietatem dicens: *Ingrati animi est, beneficio gratias non reddere, nisi omnia quæ desiderat concesseris.* Quia nimirum multi pro beneficiis gratias rependere detrectant, eo quod longe majoribus se dignos reputent, lamentantes de arrogantia aliorum præsumptione, qui collata bona recompensari urgent ab iis, quemadmodum ab aliis, qui absque ullo præcedenti merito beneficium aliquod acceperunt.

Pagnin. Gen. 8. v. 6.
Ingrati sunt similes corvo, ex Arca emisso.
Oleast. ibid.
Oleast. in c. 16. Exod.

9. *Cognovit bos*, &c. Juxta Jeremiam Prophetam, *Milvus in cælo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini.* Quem textum D. Chrysostomus considerans, sermonem suum in ingratos contorquet verbis sequentibus: *Ecce asinis & bobus, ecce & volucribus, turture, atque ciconia nos insipientiores ostendimur: imo lapidibus ipsis stupidiores evadimus. Visne horum quoque proferam testimonium? Audite convalles, inquit Propheta Michæas, & fundamenta terræ, quia judicium Domino adversus populum suum: cum hominibus judicium exercet, & eos vocat fundamenta terræ? imo vere, nam & terræ fundamentis stolidiores sunt homines, quem ergo adhuc quæras in his excessum malitia, quando & asinis stupidiores & bobus irrationabiliores & hirundine ac turture rudiores, & formicis dementiores, ipsis lapidibus stupidiores reperiantur?*

Jerem. 8. v. 7.
Ingrati insipientiores sunt bestiis.
D. Chrysost. ser. de Ascens. Christi t. 5. ser. 31.

10. Plato aliquando interrogatus, quis titulus homini ingrato foret convenientior? Respondit, dicatur *canibus pejor.* Benadeb Rex Syriæ infirmatus

Ingrati canibus pejores.

Asaeli fido Principi suo, ut nomine suo Elisæum conveniret, eumque circa futurum salutis suæ statum consuleret, præcepit: qui abiens favorabilem hoc retulit responsum: *Vade, dic, sanaberis.* Propheta autem deinceps directis in eum oculis, profunda ducens suspiria lachrymatus est; quem cum Azael interrogasset, dicens: *Quare Dominus meus flet?*

4. Reg. 8. v. 12.

Elisæus respondit: *Quia scio, quæ facturus sis filiis Israël mala; civitates eorum munitas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum succides, & prægnantes divides,* quod Rex Azael audiens, seque ingratitudinis culpa à Propheta notatum fuisse existimans, respondit: *Numquid enim servus tuus canis?* Chaldæus legit: *Numquid canibus pejor, ut faciam rem istam magnam?* Quasi dicere vellet, ergone me cane ingratiorem existimas? Quasi tanto beneficio tam sim futurus ingratus? S. Isidorus Pelusiota ad Serapionem Episcopum contra Eusebium, qui se Ecclesiæ rebellem, & ingratum exhibuerat, scribens, hunc ei titulum attribuit exhortans eum, ut ad imitationem Christi mansuetudini vacet, *Verum ô amice,* inquit, *lenem animum præsta. Effera illa bellua (sic enim eos appellare fas est, qui ne beneficiis quidem meliores redduntur) Salvatoris lenitate ac patientia saturata, adversum eum petulantem impetum fecit.*

Probatur verbis Azaelis.

Chaldæus.

S. Isid. l. 3. Ep. 44.

11. Regius Propheta in Psalmo 34. suam erga Saulis aulicos, & singulariter in Doeg Idumæum, aliosque traditores suos recenset benevolentiam: Sed qualiter hanc ipsam recompensatam fuisse creditis? *Adversum me lætati sunt & convenerunt, congregata sunt super me flagella, … frenduerunt super me dentibus suis.* Qua phrasi David utitur, ut eorum perhibeat feritatem & tyrannidem, qui in benefactores ingrati vivunt: *Quasi proximum & fratrem nostrum sic complacebam.* Id est, ut Hugo Cardinalis explicat: *Habens me ad adversarios sicut ad proximos & ad fratres;* Deinde prosequitur Psaltes ostendens, ingratos illos bestiarum titulum demereri: *Domine quando respicies? Restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.* Quare & sanctus Ignatius Martyr milites illos, à quibus custodiebatur, quibusque omnem ille urbanitatem exhibebat, bestias forsitan appellare non dubitavit, dicens: *De Syria usque ad Romam pugno ad bestias, in mari & in terra, nocte dieque cum decem leopardis, hoc est, militibus qui me custodiunt, quibus & cum benefeceris, pejores fiunt.*

David conqueritur de ingratitudine Doeg, & aliorum.

Psal. 34. v. 15. & 16.

Ibid. v. 14.

Hugo Card.

In Lectionibus.

12. In vita S. Sabæ Abbatis tradit Surius, quod cum Agareni, gens barbara, Christiano inimica nomini, per S. hujus cellam transirent, Sanctus ille eos inescaturus, aliquot apposuerit radices arundinum, aliarumque herbarum, cibum sibi familiarissimum: *Ast illi reversi caseos & dactylos deferunt. Tum Saba: heu mihi, barbari isti, parvi nostri beneficii memores, referre gratiam munifico studuerunt: Nos qui bonis creaturæ fruimur in dies, nullam et studemus referre gratiam per mandatorum observationem. Quæ venia? quæ excusatio?*

Barbarorum gratitudo in S. Sabam.

Surius, to. 6. in vita S. Sabæ.

13. Ægypti populi idololatræ & inhumani, prout per Hebræorum oppressiones tribulationesque nimium probarunt, virtutem tamen non amisere gratitudinis Scriptura teste; Siquidem cum Joseph moriens fratres suos rogasset, ut ossa fraterna ex Ægypto secum auferrent, ubi eos in terram promissionis transire contingeret. *Cum adjurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto.* Quid enim Joseph intererat, an cineres ejus in Ægypto remanerent, an vero ex Regno illo auferrentur, à quo tot ac tanta receperat beneficia? Ecce vobis rationem à Divo assignatam Chrysostomo dicente: *Hoc non temere neque frustra agebat, ne Ægyptii memores beneficiorum ejus, cum pro more suo facile ex hominibus Deos appellent, corpus justi haberent in impietatis occasionem.* Quantumvis enim de cætero flagitiosi essent, falsorumque cultores numinum, imò Atheistæ, siquidem Rex eorum dicebat: *Nescio Dominum,* Nihilominus ab hac sa liberate voluerunt ingratitudinis infamia.

Ægyptii, licet alias inhumani, grati tamen fuerunt.

Gen. 50. v. 24.

D. Chrys. hom. 67. in Matth.

Exod. 5. v. 2.

14. Juxta Historiam Geneseos Creator noster volatilibus, non vero quadrupedibus benedixisse legitur. Forsitan minus illa quam hæc irrationabilia animalia erant? Quare igitur hæc differentia? Ratio est, quia quadrupedia divinam non merebantur benedictionem, sicuti aves; quia illa licet continuò à divina alantur Providentia, numquam tamen Deo laudes persolvunt; aves autem & surgentes & ad quietem se componentes, nec non aliis temporibus per suavem harmoniam, Deo eas nutrienti & pascenti laudes gratiasque deferunt. Atque hanc ipsam ob rationem incarnata Sapientia frequenter aves nominare easque nobis proponere amabat, prout patet ex variis Evangelii textibus Matth. 8. v. 20. cap. 13. v. 4. Marc. 4. v. 32. Luc. 3. v. 34. de his namque discurrere gaudebat Christus, quia eas gratas esse noverat benefactori. Vide Discursum X.

Gen. 1. v. 22. Cur Deus in creatione benedixerit avibus, & non quadrupedibus.

Matth. 8. v. 20. & c. 13. v. 4. Marc. 4. v. 32. Luc. 3. v. 34.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Hebræi propter continuam ingratitudinem suam contra Deum, reprobari & exterminari meruerunt.

THEMA.

Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus. Matth. 21. v. 43.

1. QUod si quinquies millium & amplius annorum à condito mundo omnium terræ populorum pervolvaritis Historias, nullam uspiam invenietis nationem, majoribus à divina magnificentia beneficiis cumulatam, quam Hebraismum, de quo proinde Psalmista ait: *Non fecit taliter omni nationi,* & apud Isaiam Deus inquit: *Filios enutrivi, & exaltavi;* & tamen pariter inter omnes universi nationes, nullam invenietis hucusque severius ab eodem Deo castigatam, ac eamdem gentem Hebræorum, ut proinde de ea dici possit: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus;* etenim gens illa veluti mancipium quoddam in omnia terræ loca dispersa, digito ab omnibus monstrata, atque in ludibrium omnis populi versa fuit. At vero quænam hujus reprobationis & exterminii causa extitit? Audite Chrysost. dicentem: *Judæos nihil magis perditioni dedit, quam quod ingrati Deo esse voluerunt.* Videtur idipsum Christus insinuare voluisse per parabolam vineæ, per quam Synagoga denotabatur, utpote quæ à Deo multis prærogativis honorata fuerat, huic enim suam dederat legem, sacerdotium, templum, sacrificia, & veram religionem, ut beneficia hæc agnoscens grata esset, & ex iisdem profectum sibi acquireret: & tamen eadem desævit in Patriarchas, Prophetas, & Apostolos, imo ipsummet Dei Filium in crucem adegit. Sanctus Antoninus proinde authoritatem adducit

Deus Judæis maxima contulit beneficia.

Psal. 147. v. 20. Isa. 1. v. 2.

Psalm. 138. v. 12. Sed propter ingratitudinem meruerunt reprobari.

D. Chrys. h. 26. in Matth.

S. Antonin. p. 2. sum. tit. 3. c. 9. § 3. Judaeos nihil aliud impulit ad occidendum Christum, quam multa illis collata beneficia.

ducit Sancti Augustini dicentis: *Quod Deus dederat gratis, abstulit ingratis; unde Salvator dixit Judaeis ingratis, postquam proposuit parabolam vinea plantata & locata agricolis, ubi ostenditur ingratitudo illorum: ideo auferetur à vobis Regnum Dei.*

2. Certissimum est quod per filios, qui apud Isaiam à Deo exaltati & contriti dicuntur, Hebraei intelligantur, quia post illa verba protinus subjungitur exprobratio bovis & asini: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui, Israël autem me non cognovit.* At vero quodnam est supplicium, quod illi comminatur Deus? *Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis.*

Isaia 1. v. 3. Ibid. v. 4.

Imo incarnata Sapientia eousque illos redegit, ut propria sponte hocce exterminium per ingratitudinem suam promeruisse faterentur dicendo: *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis*; id est, ut Theophylactus exponit: *Cum respexerit ad iniquitatem quam fecerunt Judaei, tunc malos male perdet, misso Romanorum exercitu.* Enimvero quodnam aliud putas fuisse motivum, unde Judaei ad inferendam Messiae necem extimulati fuerunt, nisi quod ab eodem summis & semper continuatis fuerint beneficiis affecti? *Continuo enim pertransiit benefaciendo & sanando omnes.* Unde in illo conciliabulo Caiphas sententialiter pronunciavit dicens: *Expedit, unum hominem mori pro populo*; Aliam inferendae ipsi mortis causam non attulerunt, quam quia *hic homo multa signa facit.* Idem quoque punctum S. Joannes Evangelista his verbis tangit: *Quidam ex illis abierunt ad Pharisaeos, & dixerunt eis quae fecit Jesus. Collegerunt ergo Pontifices,* &c. Ecce tibi quid ingratos hosce ad inferendam Salvatori mortem induxerit.

Matth. 21. v. 41. Theophylact. Ibid. Actor. 10. v. 38. Joan. 18. v. 14. Joan. 11. v. 46.

In die Veneris sancto exprobratur Judaeis illorum ingratitudo.

3. S. Mater Ecclesia à Spiritu Sancto directa, In die Veneris sancto Redemptorem nostrum introducit exprobrantem Hebraeismo, quod ab eodem propter immensa ei collata beneficia crucifixus fuerit: *Ego plantavi te, inquit, vineam meam speciosissimam, & tu facta es mihi nimis amara: aceto sitim meam potasti. Ego propter te flagellavi Aegyptum cum primogenitis suis, & tu me flagellatum tradidisti.* D. Chrysostomus considerat, Hebraeos tunc praecipuè vitulum adoresse aureum, quando à Providentia & Omnipotentia divina maximo edaucti fuerunt cumulo beneficiorum: *Judaei circa Deum bonorum omnium largitorem, fuerunt effrenata diffidentia contumaces, & ejus beneficia oblivione praeteribant, nam post Aegypti profectionem viderunt scindi maria, & denuo convenire, & dicunt fac nobis Deos, qui nos antecedant*; & subdit idem Chrysost. *Adhuc cuspicis quod mireris, & oblitus es Dei largitoris tui?* Sanctus Zeno similiter Hebraeorum populum tunc maxime ingratum fuisse considerat, quando in conspecto Dei erat, & immensa beneficia sua abscondere non poterat, unde ait: *Ingrate, Angelus praevius tua castra promovit, ut etiam praesente Deo probareris ingratus.*

D. Chrysost. ho. in Jud. Quando fuerint maxime ingrati.

S. Zeno ser. 2. in Exod.

Urna, manna plena, in arca reposita, cur multis annis a putrefactione conservata fuerit.

4. Deus olim postquam Manna Hebraeis coelitus depluisset, Moysi praecepit, ut urnam quamdam eodem manna plenam conservaret, ut esset eisdem perpetuum beneficentiae testimonium, qua illos hac coelitus dilapsa annona per quadraginta annos in deserto nutrierat. At vero, inquiens, numquid hoc manna ejus naturae erat, quod ex uno die in alium conservatum, mox vermes scaturirent? Respondeo verum quidem esse, & tamen Dominus praecepit: *imple gomor ex eo, & custodiatur in futuras generationes*; Nimirum Deus contra hujus Panis angelici naturalem proprietatem continuum operari voluit miraculum, eumdem per omnia secula conservando, ut huic populo suam erga divinum & providum suum benefactorem exprobraret ingratitudinem. Unde Oleaster loquit: *Mira est hominis ingratitudo, ut opus Deo sit testes beneficiorum suorum adhibere, quoniam sciebat eos statim beneficii immemores.* Alius quidam Interpres ad idem propositum, ita scribit: *Reservabatur in urna aurea ad taxandam Judaeorum ingratitudinem, qui hoc coelesti cibo abusi sunt dicentes: Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo.*

Exod. 16. v. 32.

Oleaster ibid.

Joan. Arbor. in c. 9. ad Hebr.

5. D. Chrysostomus causam, cur Hebraei carnis nervos non manducarint, his verbis assignat: *Sciens eorum magnam ingratitudinem, & quod obliviscuntur Dei beneficia, perpetuo artibus quibusdam inducit eos, ut habeant memoriam eorum quae à se facta sunt, taliaque excogitat monimenta per illas observationes, id quod per Scripturam totam invenies. Haec enim maxima causa est plurimarum observationum, & quod vult perpetuo futuras generationes meditari beneficia Dei, & non oblivione umquam obliterantes ad suos errores recurrere.*

D. Chrys. ho. 51. in Gen.

Gen. 32.

6. In exprobratione, quam Deus ingrato huic populo proposuit, mystica quaedam est notanda circumstantia. Etenim tam Moyses, quam Isaias hanc exprobrationem exprimentes, eodem fere modo & phrasi loquendi utuntur; Etenim Moyses Deuteronomium his verbis exorditur, quibus Deus de Hebraeorum ingratitudine acerbè lamentatur: *Audite coeli quae loquor, audiat terra verba oris mei*: Propheta autem Evangelicus pariter inquit: *Audite coeli, & auribus percipe terra*; in utroque autem loco Deus exaggeranter invehitur contra bonorum immensorum oblivionem, quibus Hebraei per gratitudinem minime correspondebant, & ob quam severissima illis comminabantur supplicia. Nec immerito uterque Propheta ad detestabilem hanc ingratitudinem audiendam coelum & terram invitavit, ne populi illius, qui tot antea beneficiis à Deo aucti fuerant, videntes exterminium, admirarentur; ac proinde Deus tam universam curiam coelestem, quam omnes mundi nationes causam scire voluit, cur à Paradiso proscripti, in universam terram dispergerentur. Hunc sensum S. Zeno innuit, dum ait: *Injuria sua testes citat coelum, terramque. Terram, in qua universa geruntur, coelum, sub quo geruntur. Judaeos etenim nihil magis perditioni dedit, quam quod ingrati Deo esse voluerant.*

Deus in testes ingratitudinis Judaeorum vocat coelum & terram.

Deut. 32. v. 1.

Isaia 1. v. 2.

S. Zeno s. 2. de Isa.

7. In Psalmo 80. Regius Psalmiste hunc populum ad laudes & gratias Deo agendas his verbis invitat: *Exultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob, sumite Psalmum & date tympanum &c.* Deinceps vero multa ei bona proponit, quibus fuerat cumulatus, simulque declarat, quod si ei obedierint, numquam sua coram Numinibus profanis genua curvarent. *Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.* At vero quibus motivis eum ad hoc inducere contendebat? his nimirum: *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, dilata os tuum & implebo illud: Et non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi; Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Ecce tibi supplicio, quibus Deus in hunc ingratum populum animadvertit, nimirum omnem illis libertatem indulsit, ut post desideria sua abeuntes in quodvis corruerent praecipitium. S. Augustinus pariter in

Psal. 80. v. 2. Ibid. v. 10. Judaei beneficiis divinis ingrati, in maximam poenam dimittuntur omnem libertati & inordinatis desideriis. Ibid. v. 11. 12. & 13.

capo-

expositione hujus Psalmi omnes malos & ingratos Christianos his verbis perstringit: *Qui eduxi te de terra Ægypti; non tantum illi populo dicitur, omnes enim eduƈti sumus de terra Ægypti, omnes per mare rubrum transivimus. Non simus ingrati Deo nostro; non obliviscamur Deo; dilata os tuum & adimplebo illud, dilata confitendo, amando & non obaudivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi. Quis est? Israël mihi. O ingrata anima: per me anima: à me vocata anima: à me in spem reducta: à me à peccato abducta.*

S. Aug. ibid.

Deus ad judicium veniens illis exprobrabit ingratitudinem illorum.

S. Ambr. in Ps. 50.

8. Quando Deus hunc populum judicaturus descendet, ut observat S. Ambrosius, non solum ei ob oculos ponet execranda facinora, verùm etiam bona infinita, quibus illum locupletavit: *Veniet*, inquit, *ad judicium Deus, dicet: Popule meus quid feci tibi, aut quid contristavi te, aut quid molestus fui tibi? qui eduxi te de terra Ægypti, & misi ante faciem tuam Moysen & Aaron. Singula in conspectu tuo locat beneficia sua, ut tanquam de his judices quæ servare debueras, quo magis reus fias, qui divinis non potueris stare beneficiis. Quid feci, inquit, tibi? tamquam reum se constituit, & te judicem.*

Ps. 50. v. 6.

Quomodo intelligendum sit illud Davidis: Tibi soli peccavi.

9. Observandum est quod Propheta Regius his Deum verbis affatus fuerit: *Tibi soli peccavi & malum coram te feci.* At vero numquid unusquisque peccatum suum in conspectu Dei committit? ut proinde S. Bernardus merito dixerit: *Ibi pecca, ubi Deus non est.* Verum quidem hoc est, nam omne peccatum immediate contra Deum militat, & ideo quilibet peccator dicere debet: *Tibi soli peccavi.* D. Chrysostomus tamen hæc verba de Hebræis ita exponit: *Si autem ad captivum populum hoc referatur, ad hunc modum hæc verba intelligenda sunt: tibi soli peccavi, tuis beneficiis ingratum me præbui, multisque bonis à te acceptis animum horum immemorem gessi.*

D. Chrys. h. 8. in Ps. 50.

Hebr. 11. v. 24. & 25.

Judæi ingrati beneficiis à Moyse sibi præstitis insuper vilitet de eo loquebantur.

10. Moyses Propheta spreta Pharaonis Regia, in qua sceptro præesse poterat, loco Regiæ chlamydis servile sibi sagum elegit: *Negavit se esse filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo suo, quam temporalis peccati habere jucunditatem*: Post tot vero oppressiones cum vitæ suæ periculo superstas, Hebræorum populum ex durissima illa liberavit servitute, in magnum ejus emolumentum, prodigiosa per virgam suam operando miracula; & tamen audite, ad quam usque ingratitudinem populus ille eodem tempore pertigerit, quo Moyses in Sinai monte actualiter circa legem & tot alia divinæ beneficentiæ dona eidem populo concedenda occupatus erat. Dicit enim sacer Textus: *Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte, Moyses congregatus adversus Aaron dixit: Surge fac nobis Deos qui nos præcedant. Moysi enim huic viro, qui nos duxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit:* Ex quo loquendi modo patet, quod de Moyse, qui Dux generalis ipsorum erat, & cum Aarone fratre ejus, qui summus erat illorum sacerdos, haud secus locuti fuerint, ac si de communi plebe fuissent, imo ac si illos numquam novissent, aut vidissent; quia ut Abulensis ait: *Loquuntur de eo quasi de viro ignoto, vel de aliquo, de quo multum non curarent*: potestne ingratitudo major excogitari? Rupertus Abbas observat Hebræos in honorem bovis erecti saltasse & tripudiasse, eique liberationem suam ex Ægypto attribuisse: iisdem videlicet pedibus, quibus antea per inauditum portentum mare rubrum, ne humectatis quidem calceis transierant, iisdem postea in honorem vituli aurei choreas ducunt.

Exod. 32. v. 1.

Abul. lib. q. 9.

Rup. Abbas ibid.

11. Salvator noster die quadam Judæos lapidibus congregatis ad se lapidandum accinctos esse videns, iisdem dixit: *Multa bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* hæc autem ingratitudo magnam illam post se traxit desolationem, quam alibi prædixerat, inquiens: *Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Lucas Burgensis Judæos lapides illos ex pavimento extraxisse dicit, ut in Christum jacerent: *Irritati ac furore percıti, levaverunt de terra lapides, forte ex pavimento porticus sive atrii extractos.* Sanctus Thomas Christum hac occasione, ut Judæos reprimeret, beneficia à se illis collata commemorasse observat: *Commemorat*, inquit: *eis exhibita beneficia in sanitatibus infirmorum, in exhibitione doctrinæ & miraculorum.* Et ideo his commemoratis subjungit: *Propter quod eorum me lapidatis? quasi dicat, benefactorem oportebat honorare, non lapidare.* Sanctus Bonaventura aliter exponit: *Quasi dicat, injuste retribuitis, quia mala bonis.* S. Augustinus super illa verba Psalmi: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi*, observat Psalmistam non dixisse: *Pro omnibus quæ tribuit mihi, sed pro omnibus quæ retribuit mihi. Quæ igitur præcesserunt hominis, ut omnium bonorum Dei non attributio, sed retributio vocari possit? quæ præcesserant hominis nisi peccata? retribuit ergo Deus bona pro malis, cui homines retribuunt mala pro bonis.*

Joan. 10. v. 32.

Judæi retribuebant Christo mala pro bonis.

Luc. 19. v. 44.

Luc. Burg. ibid.

S. Tho. ib.

S. Bonav. ib.

Psal. 115. v. 12.

S. August. ibid.

12. Enimvero inter omnes ingratos populus Hebræus omnium ingratissimus fuit, prouti videre licet ex impropertiis quæ Christus in die Veneris Sancto ei objicit, quando S. Mater Ecclesia in persona Christi longum texit multorum bonorum à Deo receptorum catalogum, eique opponit econtra multa mala, quibus beneficia Christi rependerunt. S. Thomas à Villanova in Conc. 1. de Natal. Christi in confusionem & ignominiam Judæorum in persona Christi loquens, dicit: *Me Magis cælum stella radiante monstravit: aër me jubente conticuit; mare pedibus meis se solidum & calcabile præbuit: terra me moriente contremuit; Sol ut meam nuditatem palliaret, radios suos abscondit: saxa etiam durissima, ut meam sentire mortem viderentur, me moriente sunt scissa; aruit jussa ficus: pisces me imperante glomerantur ad rete, animalia muta exposito mihi genuflectunt infantes, me omnia Creatorem suum suo modo venerata sunt, & coluerunt; solus me carnalis populus, ad quem, & per quem veneram, ignoravit. O ingratitudinem inauditam, digno utique supplicio vindicandam.* S. Gaudentius postquam innumeras à Deo huic ingrato populo collatas gratias ponderasset, tandem hac phrasi de illis loquitur: *Ipse in carne adveniens docuit eos, & instruxit, & verberavit curationum beneficiis.* Qui loquendi modus valde peregrinus videtur; qua enim ratione Christus infirmos sanans & per universam Judæam in singulis gressuum suorum vestigiis beneficos influxus imprimens, populum hunc verberasse dici potuit? ut S. Gaudentius libere dicere possit: *Verberavit eos curationum beneficiis?* mysterium hujus phrasis loquendi in eo forsitan consistit, quia ut in Discursu 59. probavimus, quanto majores nobis Deus gratias & favores præstat, tanto acerbiora super nos venient supplicia, si illis per debitam gratitudinem non correspondérimus. Divus Chrysostomus parabolam vineæ exponens ita scribit: *Principes populi accusat, & illic quidem ait: Quid oportebat me facere vineæ meæ, & non feci? & alibi similiter: quod invenerunt patres*

Populus Hebræus omnium creaturarum fuit ingratissimus.

S. Thom. à Villanova in die Nat. Conc. 1.

Quomodo intelligendum, quod Deus verberaverit beneficiis curationum.

S. Gaud. serm. 9.

D. Chrysost. h. 69. in Matth.

vestri delictum in me? & rursum: Populus meus quid feci tibi; in quo te contristavi? ideo ingratam mentem eorum, & innumeris beneficiis contraria eos semper retribuisse ostendit. Judas caroilicum se ducem & caput fecit, quando hi ad Christom capiendum in hortum Gethsemani abierunt: *Judas ergo cùm accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros; venit illuc cum laternis, facibus, & armis.* Quia igitur ad Salvatorem nostrum capieodum militum Romanorum conduxerunt cohortem, ideo Deus disposuit, ut io hujus ingratitodinis pœnam noo per unam sed per multas eorumdem Romanorum cohortes sub Tito Jerosolyma expugnaretur. Similiter quia in capiendo Christo lucernis sunt usi, ideo in tempore obsidionis Jerosolymitanæ, ut adimpleretur ad litteram, qood apud Sophooiam prædictum fuerat: *Scrutabor Jerusalem in lucernis*, cùm multi Judæorum metu mortis ad loca se subduxeraot subterranea, ut eosdem inde extrahereot, facibus usi sunt Romani & laternis. Præter hæc verò mala aliud quoddam longe terribilius sopplicium illis immissum fuit, quod Saoctus Leo his verbu lnonit; *Irruerunt in*

Joan. 18. v. 3.

Sophon. 1. v. 12.

Lumen verum filii tenebrarum, & utentes facculis atque laternis, non evaserunt infidelitatis suæ noctem, quia non intellexerunt lucis authorem. Quia Filium Dei in tempore Paschali tali videlicet solemnitate, quæ in memoriam liberationis Judæorum in Ægypto celebrabatur, erucifixeroot; ideo Deus justo suo in tam abominabilis ingratitudinis supplicium ordinavit, ut tempore Paschali Jerusolyma obsideretur, sequereturque totalis ejos desolatio; quia Filium Dei confixerunt io erocem, ipsi pariter io tanto numero crucifixi fuerunt, ut nec ligoa amplius ad fabricaoda patibula, nec locus ad ea collocaoda superessent. Quia vitam Christi triginta denariis sibi coëmerunt, ideo & ipsi velut mancipia minimo pretio fueruot divenditi; ut Propheticum illud verificaretur oraculum. *Vendidisti populum tuum sine pretio:*

Ps. 43. v. 13.

Videatur hujus Bibliotheca Tomus I. in Tractatu de amore Dei, ubi varia recensentur motiva, ad divina expendenda beneficia; excitant namque in nobis veram gratitudinem.

TRACTATUS XXXI.
DE GULA ET EBRIETATE.

CONTINET
DISCURSUS XXVII.

DISCURSUS I. Serpens astutus ad prosternendum hominem, inter omnia alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit ut suis facilius cedamus teotatiooibus.

II. Dæmon est Epulonum architriclinus cui ipsi se voluntariè subjiciunt, eique io prædam sæpe cedunt.

III. Vitium gulæ io pœoam sibi adsciscit infernum perpetuum, à Paradiso exilium & animæ perditionem.

IV. Crapula & ebrietas sentina sunt omnium vitiorum, suosque sequaces, in quævis præcipitia impellont.

V. Ex gulositate Esau, qui pro polmento suam vendidit primogeoituram, nonnullæ hujus vitii tangootur malitiæ, specialiter vero feritas, truculentia, & rixæ, ad quas nos inclinat, nec non servitus, qua propriæ subjicimus carni.

VI. Ebrii & golosi in intellectu & mente sua excæcantur, fiuntque per hoc vitium bestiis similes.

VII. Per golam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Jodaismum Deo ingratum constitoit, in vitiosam nos pertrahit lætitiam, secreta paodit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

VIII. Excessus in cibo & potu est concupiscentiæ carnalis incentivum.

IX. Voluptates carnales per crapulam & ebrietatem instaurantur & foventor.

X. Vinum & cibus oimius intellectom impediunt, eumque à sapientia & iotelligentia, maximè verò à contemplatione bonorum spiritualium & cœlestiom divertunt.

XI Primum quod inter omoia vitia vincendum nobis, est gula; gulosus etenim Deum & proximum parvi facit, neque ad hujus compassionem facile movetur.

XII. Gula Dei & gratiarum ejus est inimica, spiritui opponitur, prosternit virtutes; Deique & æternius vitæ oblivionem inducit.

XIII. Gulam religionis, fidei & coltus veri Dei contemptum causare variis argumentis & exemplis osteoditur.

XIV. Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veloti Deum quemdam adorant.

XV. De ira Dei, justisqoe ejus suppliciis, quibus in crapulam ejusque amatores animadvertit.

XVI. Gulosus pariter impœnitens; incorrigibilis & inemendabilis esse solet; morte improvisa ut plorimum è medio tollitur, estqoe erga illum Deus, ut frequenter implacabilis & inexorabilis.

XVII. De damnis & ruinis quæ io Rempublicam resultant ex crapula gubernantiom & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in exterminiom redigit.

XVIII. Nimia edendi & bibendi aviditas & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque & infirmitates corporales sæpe caosat.

XIX. Per multiplicitatem & excessom in vino & epulis mors acceleratur, & pœnosæ ac mortales ægritudines contrahuntur.

XX. Vilitas & opprobrium hominum crapulæ & ebrietati deditorum examinatur; simolqoe lodibriom & irrisiones quibus ebrii exploduntor consideraotor.

XXI De aviditate & insatiabilitate gulæ cui numquam satisfit, etiamsi venter plenos existat. Ubi etiam de solicitudine & anxietate crapulantium disseritur.

XXII. Ingenium gulosi io præparatione epularum,

Job 40. v. 11. *tudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus*: Ubi per lumbos concupiscentia carnalis intelligitur, per quam dæmon multas vincit, sibique subjicit animas, per umbilicum vero, qui ventris centrum est, gula & voracitas intelligitur, in qua velut in fortissima quadam ad omnem animam perdendam machina, Dæmon omnem suam repositam habet fortitudinem.

Psal. 90. v. 1.

Quid intelligatur per dæmonium meridianum cujus periculum evadunt qui sub adjutorio altissimi confugiunt.

4. Regius Psalmista in illo tam celebri Psalmo: *Qui habitat in adjutorio Altissimi*, super quem Sanctus Bernardus multos sermones composuit, inter alia pericula, quæ illos evasuros esse promittit, qui sub adjutorium & protectionem Dei confugiunt, unus periculum illa evadendi modus, valde magni est faciendus, nimirum si quis à dæmonio se eximat meridiano: *Non timebis ab incursu & dæmonio meridiano.* At vero scitisne, quale sit hoc dæmonium? pro hujus meliori intelligentia Discursum nostrum ad c. 3. Geneseos reflectamus. Dic igitur, quandonam Deus in Paradiso comparuit, ut Protoparentes nostros examinaret, & de manducato pomo vetito processum institueret? dicit Scriptura: *Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem*; *Gen 3. v. 8.* igitur serpens in meridie paulo ante Dei adventum primos parentes nostros in peccatum cadere fecit, hoc enim tempore ut plurimum lautiora instituuntur convivia, mensæque copiosiores & superfluæ apparantur: & ideo Glossa dæmonium meridianum ita exponit: *Id est, à spiritibus de castrimargia tentantibus.* Audiatis vel nonquonam titulo Sanctus Basilius vinum indigitet, quod superflue potatum omnes est gulæ individuus. *Vini fervor*, inquit, *corpori infusus, incendium fit ignitorum inimici jaculorum.* *S. Basil. h. 10. in ebriet.* *Convivia superflua sunt incantationes.* Videmus per experientiam quantam in se virtutem habeant, præstigia magiæ, incantationes diabolicæ, quæ per occultam & violentam virtutem voluntates hominum minus corroboratas in maleficia pertrahunt. Nazianzenus autem convivia & superfluum cibum & potum velut incantationes quasdam nobis esse dicit: *Nec turgida*, inquit, *cibisque congesta mensa, stupidique ventris incantamentis efferimur.* *Nazianz. orat. 21. ad Arrian.* Et ideo dæmon hominem gulæ deditum, in quævis præcipitia pro libitu suo trahit nosque incantat, eorumque possessionem in arbitrio suo positam habet. Et ideo sanctus Bernardus ait: *Nemo potest à seipso tentationes dæmonum repellere, nisi refrænaverit in se appetitum gulæ.* *S. Bern. serm. 24. de modo, bene vivendi.*

5. Ad hoc dæmon Evam pomi suavitatem & saporem experiri faceret, primo procuravit, ut Dei præceptum, respectum item & obedientiam Deo & Creatori suo debitam, & timorem mortis & inferni à se abjiceret & contemneret, nec quidquam faceret, thesaurorum, donorum, gratiarum, virtutumque cœlestium infusarum jacturam, sicut nec cœli amissionem, perpetuum à Paradiso terrestri pariter & cœlesti exilium, omnium pœnarum miseriarum, & deplorabilium ærumnarum barathrum, sicut nec suum & conjugis sui miserabile præcipitium, & ideo merito à sancto Joanne Climacho ut paulò ante diximus gula *crudelis Dominatrix* appellatur. *Joan. Clim.*

Diabolus gulæ instigator ea mediante animas illaqueat purissimas, quod exemplo Serapionis confirmatur.

6. In collationibus Cassiani de Serapione Abbate legitur, quod cum in juventute Theonæ Abbati serviret, hora nona post refectionem cum ipso habitam, malam hanc contraxerit consuetudinem, qua prandio absoluto, panem quemdam in sinu suo abscondere solebat, quem vesperi sine Abbatis sui scitu manducabat, & quamvis magnum inde pateretur conscientiæ remorsum, difficillimum tamen sibi esse videbatur, ut à prava illa consuetudine abstineret. Audiamus ipsissima ejus verba quibus illatam sibi à gula violentiam describit: *Cumque illud molestissimum opus*, inquit, *velut ab exactoribus Pharaonis indictum, mihi vice laterum singulis diebus explere non sine cordis mei dolore compelleret, nec tamen eruere me possem ab hac eorum sævissima tyrannide & clandestinum furtum seni manifestare confunderer, contigit Dei nutu de hoc me captivitatis jugo volentie eripere, ut quidam fratres cellam senis obtentu ædificationis expeterent.* *Joan. Cassian collat. 11. c. 21.* Cumque hi ad refectionem capiendam remansissent, ea terminata conferentiam instituentes spiritualem de gulæ vitio inter se disseruerunt; Pius itaque senex vitii hujus Dominium & tyrannidem, quam circa nos usurpat, inculcare studuit, maxime quando non manifestantur tentationes illius, quibus has pandere oportet. Qui discursus Serapionis cor permovit, unde propria eum remordente conscientia, pavidus, ratusque, delictum suum innotuisse, totumque hoc in ejus reprehensionem dictum esse, primo clam illachrymari, deinde compunctione invalescente, è sinu panem educere cepit, furto sublatum, publiceque coram omnibus culpam suam multis cum suspiriis confessus est. Ad quem subito sanctus ejus Magister: *Confide, absolvit te ab hac captivitate etiam me tacente, confessio tua*; ast scire desideratisne, quantum diabolus per hoc vitium cor animamque nostram constringat? vix hæc elocutus fuerat reus, & mox, ut per os Serapionis Cassianus loquitur: *Ecce lampas accensa de sinu meo procedens, ita cellam replevit odore sulphureo, ut vehementer fœtoris ipsius vis in ea nos non residere permitteret.* Ex qua veridica historia clarè patet, diabolum immediatum esse gulæ instigatorem, eaque mediante illaqueare vinculisque mancipare animas cæteroquin purissimas, & ad suam pertrahere persuasionem.

7. Abbas Pœmon ut Bellovacensis attestatur, dicere consueverat: *Nisi Nabuzardan Princeps coquorum venisset in Jerusalem, templum Dei non arsisset igne; hoc est, nisi desiderio castrimargia in anima venerit, cor & sensus hominis non succenditur impugnatione diaboli.* *Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.*

Machinam gulæ infallibilem esse noverat inimicus in præcursoris mortem destinandam.

8. Ast semper magis magisque ponderari meretur decollationis sancti Joan. Baptistæ historia, etiam in præsenti uberem nobis discursus segetem suppeditatura. Herodes itaque valde erga eum afficiebatur, quia *libenter eum audiebat*; ejusque prædicationem ad interiorem admittens cordis auriculam, magnam salutarium monitorum partem executioni mandabat: *& audito eo multa faciebat. Metuebat Joannem, sciens eum justum & sanctum, & custodiebat eum.* *Marc. 6. v. 20.* Sed à quo eum liberabat? ab insidiis & furore Herodiadis, quæ morti ejus inhiabat; prout aliqui tradidere Authores. Qualiter itaque induci potuit ut in præmium unius saltus, caput ejus detruncari juberet? Dæmon utpote serpens astutus, opportunissimam quamdam præstolatus est conjuncturam, dicente Scriptura; singulari cum mysterio: *Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cænam fecit.* *Ibid. v. 21* Nonne alias versipellis serpens adhibere poterat machinas in Præcursoris mortem destinatas? numquid impostituram delicti læsæ Majestatis adinvenire poterat? alii forsitan illi deficiebant modi & arietes, quibus Sanctum prosterneret? Minime equidem, sed machinam gulæ infallibilem esse astutissimus noverat inimicus. Unde Basilios Seleucus in quadam contra Herodiadem oratione ita discurrit: *Splendida, ut verisimile est, luxuriosi Regis erat mensa, & convivium* *Basil. Seleuc. or. 18.*

cegifici luxus notis insigne, in quo ebrietas perbacchabatur, & dæmonum fraternitas nativitatis tempus festum ducebat.

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist 1.

9. Mysteriosum quoddam in præsenti mihi occurrit Bellovacensis assertum inqoientis: *Vitium gulæ est frænum & capistrum diaboli, & ponit ad os & collum gulosi, ut circumducat eum, quocumque vult.* Id quod & sanctus Nilus, juratus hujus vitii inimicus expressit in hæc verba: *Posteaquam diabolus bellnonum manus ac pedes somno tamquam vinculis quibusdam astrinxit, ita demum arbitratu suo omnia agit.* Recordabimini utique qualiter incolæ Jabes Galaad, cum Naas Ammonita decertantes, cum inferiores vincerentur, fœdus cum eo inire statuerint: *Habeto nos fœderatos & serviemus tibi.* Sed quod putatis Naas dedisse responsum, qualemve admisisse conditionem? *in hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros.* Oculum sinistrum scutum operit in bello; ideoque sublato dextero totidem quasi cæcos quocumque libuisset; circumduxisset Tyrannus. *Omnia in figura contingebant illis.* Naas enim, si sancto Gregorio credimus, dæmonem figurabat. *Naas interpretatur serpens,* inquit ille, *Jabes, excæcata. De serpente autem in Genesi dicitur, qui callidior erat cunctis animantibus cujus profecto serpentis similitudo si in vitiis quæritur, quid similius, quam violentum gastrimargia, id est gula motum invenimus?* Porro oculus texter quem Naas eruit, & quem nos amittere procurat, est discursus, ratio, timor Dei, omneqoe bonum virtutis, eumque eruit per ebrietatem & crapolam, per hanc enim nos veloti cæcos in quævis scelera impellit. Feliciter ipsi hic conatus in Protoparente nostro cessit, qui in homine qui ab Jerusalem in Jericho descendens vulneratus, semimortuus relictus, & spoliatus fuit, præfigurabatur; ipse quidem se eumdem conatus sui successum in secundo Adam prosternendo habiturum esse speravit, verumtamen spes eum fefellit, licet cæteroquin pauci ex aliis ictum ejus evadant, quia, ut suo loco dicemus, si hic ignis in viris perfectis & sanctis accendatur, eosdem ut plurimum aliqua saltem ex parte absumit & destruit. Quapropter S. Basilius solicite nos admonet, dicens: *Cave ne te adversarius simili atque primum parentem peccato circumveniat, circumveniumque quamprimum de Paradiso deliciarum expellat; nam & qui illum callida esca objectione ita malitiose vita spoliavit, & item Jesum eodem se modo supplantaturum sperabat; nihil est quod is vereatur, quin & tanto ausit confidentius tibi quoque primam malorum originem propinare. Etenim præsentissimum prodesse illi venenum intelligit.* Notandum autem, quod tanto importunius nos per gulæ impugnet, vitium, quanto minus, homo absque cibo sustentari valet: *Serpens iste gulæ designat aviditatem,* inquit S Greg. *qui & respectu justæ necessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit.* Suum itaque venenum dolo commiscuit gustus saporisque cibi: venenum sane pluribus delectabile avideque conquisitum. Unde S. Basilius inquit, *Ebrietas dæmon est voluntarius ex voluptate animabus nostris indutus.* Longe autem ad propositum nostrum accommodatius discurrit S. Augustin, quando gulam suave & amabile appellat venenum, inquiens: *Dæmon es, venenum dulce es, peccatum suave es.* Bellovacensis authoritatem citat S. Gregorii de ebrietate pariter dicentis: *Ebrietas est blandus dæmon, suave peccatum, dulce venenum.* Adducitque similitudinem navis quæ nauclero dormiente ventorum sit ludibrium, sicut etiam anchora amissa, in cujuslibet est venti potestate: *Sicut navis,* inquit, *cum gubernator dormit & anchora amissa est, ducitur & circumfertur à quolibet flatu venti, sic mens ebrii, cujus ratio consopita est, & sine Anchora timoris Dei de facili ducitur ad omne peccatum levi flatu tentationis.* Tunc enim is qui olim dixit: *Sedebo in lateribus aquilonis,* per aquilonares tentationum suarum ventos, navim, id est, corpus & animam golosi & ebrii, in arenas & quosvis voraginum & præcipitiorum scopulos allidit & submergit. A qua similitudine parum differt ea quam Sanctus Bonaventora his verbis adducit: *Comparatur gula fræno, nam sicut sessor ducit equum quocumque voluerit, postquam ipsum infrænavit, sic gula ducit gulosum ad omne peccatum, ex quo homo vitio gulæ infrænari se permittit, ideo in Psal. 31. dicitur in Chamo & fræno maxillas eorum constringe.*

S. Nilus de vitio vitios. ægritat.

Per ebrietatem homines velut cæcos in quævis scelera impellit diabolicus Naas.

1. Reg. 11. v. 1. & 2.

S. Greg. l. 5. in l. Reg. v. 1.

S. Basil. l. de abdicatione rerum.

S. Greg. ibid.

Comparatur gula veneno & dæmon vocatur.

S. Basil. hom 14. in ebriet.

S. Aug. ser. 33. ad fratr. Bellovac. ibid. dist. 3.

Mens ebrii est sicut navis sine gubernatore & anchora.

Isa 14. v. 13.

S. Bonav. in Dieta salut. tit. 5. c. 8.

DISCURSUS. II.

ARGUMENTUM.

Dæmon est epulonum archtriclinus, cui se voluntarie subjiciunt, & sæpe in prædam cedunt.

THEMA.

Quia fecisti hoc . . . . super pectus tuum gradieris, Genes. 3. v. 14.

1. Pœna quam Deus serpenti Protoparentes nostros ad prævaricandom per gulam impellenti imposuit, hæc fuit, ut scilicet deinceps super pectus suum graderetur & serperet: *Quia fecisti hoc, super pectus tuum gradieris.* Verumtamen scire percuperem, quonam hæc sententia collimarit, eam namque mysterio carere nemo mihi facile persuaserit. S. Ambrosius dubium hoc resolvens, inquit: *Ut scias autem quia serpens typus est delectationis, damnationem ejus adverte; supra pectus inquit tuum & in utero tuo ambulabis, & terram manducabis omnibus diebus vitæ tuæ. Qui sunt qui in utero suo ambulant, nisi qui ventri, & gulæ vivunt, quorum Deus venter est, & gloria in pudendis eorum qui terrena sapiunt, & cibo onerati ad terrena curvantur? Bene ergo delectationi ait, quæ cibis intenta terram videtur manducare, supra pectus tuum, & in utero tuo ambulabis, & terram manducabis omnibus diebus vitæ tuæ.* Etenim dæmon epulonum est architriclinus & pincerna ebriorum: epulones aotem sunt sequaces illius, eique veluti servi & mancipia, irreparabilibus animæ & corporis damnis indignum pendunt tributum. Unde Clemens Alexandrin. ait: *Iis qui ad luxum mensarum propensi sunt, & suos sibi morbos enutriunt, præest dæmon belluo maximus, quem ego non vereor appellare ventri dæmonem, dæmonum omnium pessimum, & perniciosissimum.* Quibus in verbis maxime ponderari merentur hæc ultima: *Omnium pessimum & perniciosissimum,* Per hæc namq; gravis hic Author clare innuit, dæmonem qui hominem de gula tentat, neminem ex omnibus aliis habere se pernitiosiorem & pejorem. Itane? Ergo majoris malitiæ non erit spiritus ille infernalis, Qui homines tentat & incidere facit, in rapinas, homicidia, adulteria, incestus, apostasias, idololatriam, odium Dei aliaque similia enormissima peccata? Responsio in promptu est, solum enim gulæ peccatum origo & propagatrix est omnium malitiarum, prouti in sequentium Discursuum progressu videbimus; Ac proinde merito dicitur esse omnium pessimum & perniciosissimum. Quis

Super pectus gradiuntur qui ventri & gulæ vivunt.

S. Ambr. de Parad. c. 15.

Dæmon qui hominem de gula tentat est perniciosissimus, & ipse Lucifer.

Clem. Alex. Pæd. l. 2. c. 1.

umquam

umquam crediturus esset hoc vitium, congeriem seminarium, & compendium esse omnium machinarum diabolicarum? Et tamen de ea hisce verbis loquitur D. Chrysostomus: *Ubi multum merum, ubi mensa referta, & ad satietatem comessatio, ibi turpitudo, ibi omnis pompa satanica.* Enimvero aliis vitiis particulares infernalis turbæ dæmones præsident, at vero gulæ ipsemet Lucifer caput abyssi omniumque aliorum dæmonum princeps magna cum pompa & fastu se præsidere gloriatur. *Lucifer princeps dæmonum est*, inquit S. Joannes Climachus, *qui de cælo cecidit, & gula ventris caput vitiorum*; Ubi Luciferum gulæ unitum sociatumque videmus.

D. Chrysost. s. 5. ser. 34. de Resurr.

S. Joan. Clim. Grad. 14. n. 20.

Sic ut primum, sic secundum Adamum per gulam impugnavit.

2. Primum ictum, quo hominem aggressus est, ut eum prosterneret, gulam fuisse novimus; ita quoque secundum Adamum in deserto oppugnavit oblatione cibi, id quod S. Ambrosius advertens ait: *Tetenderat diabolus primum laqueum gula*, dicens: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*; Qui idem S. Doctor in S. Lucam scribens, gulam sagittam appellat dæmonis, quam primo omnium loco in Christum evibravit. *Inde cœpit, unde jam vicerat*, inquit ille; *Discamus cavere gulam quia telum est diaboli*; *Didicisti diaboli telum, sume loricam abstinentiæ.*

S. Ambr. l. 1. de Abel. & Cain. c. 5.
S. Ambr. l. 4. c. 4. in Luc.

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

Gula omnia mala generat, per viam alimenti nobis diabolus laqueos parat.

Bellovac. ibid.

3. Bellovacensis postquam in speculo suo morali vitii hujus plurimum exaggerasset detestationem, tandem concludit, dicens: *Breviter loquendo, gula omnia mala generat, quia gulosus est servus omnium vitiorum; gula enim est ostiaria diaboli, introducens eam cum tota familia sua, id est, universitate vitiorum, quod signatur Luc. 9. Immundus enim spiritus non inveniens requiem in locis aridis: redit introducens secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.* Qui idem Author postquam alimenti corporalis necessitatem in nobis considerasset: Diabolum suos identidem laqueos per hanc viam nobis gradientibus tendere, nosque eos non absque singulari cura & circumspectione declinare advertit, inquiens: *Gula vitium est laqueus diaboli, quem diabolus quasi anceps ponit in via, per quam necesse habemus transire, sicut faceret & venator fera.* In cujus confirmationem hac utitur Psalmistæ authoritate: *In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi.*

Psal. 139. v. 6.

Diabolus mensas ambit helluonum; Angeli frugalibus intendunt, ponitur que illius rei exemplum hortendum.

D. Chrys. hom. 71. in Matth.

4. Ex Historia divitis epulonis clarè patet, diabolum mensas ambire helluonum, dum econtra spiritus Angelici abstinentibus frugalibusque, ubi temperantia & jejunium imperat mensis, suum gaudent intendere servitium. Dæmones autem ad infernum deduxere Epulonem, Angeli vero certatim humeris suis sublevare conati sunt famelicum, mendicumque Lazarum, ut eum in Abrahæ sinum, tamquam æternæ beatitudinis depositum abducerent. Ideoque Divus Chrysostomus inquit: *Hæc* (scilicet fames) *vitam ad cælum præparat*; *illa* (id est crapula) *ad gehennam trahit*; *Diabolus illius, Christus istius Princeps est: luxus & lascivia illam, Philosophia, & moderatio istam præparat; hic Deus adest, ibi diabolus; ubi enim temulentia; ibi verba turpia; ubi venter satur, ibi dæmones & diabolus exultant; talis erat mensa divitis illius, qui nec aqua guttam post mortem patiebatur*; Qui tamen in vita, ut Scriptura attestatur, *epulabatur quotidie splendide*: Ubi S. Bonaventura exclamat: *Ecce voracitas!* Cajetanus autem ad Ly *quotidie* se reflectens ait: *Congruit quandoque epulari, sed quotidie nimis est.* Insuper sanctus Lucas adjungit *splendide*; id est, ut Theophylactus explicat, *sumptuose & prodigaliter*; vel ut Dionysius Carthusianus interpretatur: *Crapulosè, superflue, delicate, pompose, excedendo in ciborum & potuum multiplici varietatè, exquisita præparatione.* Quid igitur mirum, si hujusmodi convivus ipsemet diabolus pincerna astiterit & minister? Halberstadii similis quidam legitur alter vixisse epulo, dives admodum lautissimis quotidie indulgens convivius; adeo effræni huic immersus appetitui, propriæque immemor salutis, ut dicere soleret, se Deo Paradisum renunciaturum, vitamque futuram, modo hujusmodi posset ad placitum suum continuare vitam. Mature itaque obiit infelix, inque domo ejus instructissima quotidie circa horam, qua lautas hujusmodi epulas instruere solebat, diversæ diabolicæ apparuere visiones & spectra. Ipsemet quoque in loco, ubi sedere consueverat, cum suis commensalibus conspiciebatur, sicut & ministri crateres vino plenos paropsidesque dapibus repletas offerentes: Cantorum insuper musicorumque interstrepente varietate; quæ spectra domum hanc tandem omni viduarunt incola, nemine eam propter horrorem inhabitare volente. Ex quo facto clare patet, quoniam diabolus crapularum & ebrietatum fidelissimus assistit assecla.

Luc. 16. v. 9.
S. Bonav. ibid.
Cajet. ibid.

Theophyl.
Dion. Carth.

5. Ingenioso admodum epitheto ebrium Divus Chrysologus afficit, dum ait: *Ebrietas est dæmon blandus*; Quod autem quantique nihil ducunt ab hoc possideri spiritu; imo eumdem omni studio & sollicitudine indagant? Sed ut veraciter S. Basilius docet: *Lymphatus & malo dæmone captus, misericordia quidem dignus: Ebrius vero, eadem ferè & ipse patiens, minime misericordia dignus, qui spontaneo servit dæmoni.*

D. Chrysol. ser. 26.

S. Basil. h. 14. de Ebriet.

6. Bellovacensis dæmones suos dicit pingues efficere porcos, ut & ipsi eos in conviviis Inferni depascere possint; quæ autem hujusmodi putatis à diabolis impinguata esse animalia? Epulones sunt; ideoque ita discurrit ille: *Nota quod dæmones impinguant gulosos, sicut porci impinguantur in pastibus glandium quas avide sumunt, nec eum qui excutit & dat eis, respiciunt, & dum attendunt glandibus comedendis, lanista percutit eos securi, & subito occidit incautos.* Talis quoque saginatus porcus ille dives erat, qui dicebat: *Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, epulare*; At vero dæmones tamquam laniones eumdem jam incrassatum & impinguatum, ex improviso mactarunt: *Stulte hac nocte repetunt à te animam tuam, id est, dæmones* inquit Lyranus.

Epulones porci sunt dæmonum ab his impinguandi.

Bellovac. Ibidem.

Luc. 12. v. 19.

Ibid. v. 20.
Lyran. Ibid. d.

7. Bellovacensis de quibusdam populis gentilium refert, quod nonnullos ex juvenibus suis soliti fuerint prius bene saginatos sacrificare: *Faciunt dæmones de gulosis*, inquit, *sicut faciebant Arelatenses tempore gentilitatis, dicit Magister Gervasius lib. 2. de mirab. terrarum. Tres juvenes emebant, quos per totum annum deliciose pascebant, & in fine anni eos impinguatos occidebant, & super aram latam erectam super columnas altas singulis annis eos dæmonibus immolabant: ideo Arelatum dicebatur, quasi ara lata; sanguine autem illorum juvenum innocenter occisorum, se conspergebant, quasi per eum purgarentur, quos arguit Sanctus Crosinius prædicans eis fidem, & quod purgandi erant per sanguinem Christi innocentis. Similiter diabolus gulosos postquam diu pavit & impinguavit, occidit; Hieronymus cuidam diviti pingui ait: impinguatus es ad victimam.*

Bellovac. ibid.

Dæmonum mactandi bene saginati.

8. In litteris annuis Societatis Jesu Anni 1585. de Indo quodam legitur, qui cum antea vino deditus fuisset, postea resipiscens, & mutata na-

Ex litteris annuis Soc.

Iesu An. 1585 pag. 199.

Ebrietati deditì mutantur & dæmoni assimilantur, exemplo comprobatur.

tura & moribus, die quadam in somnum incidit; in quo vidit candidum quemdam adolescentulum, qui eum per manus apprehensum ad locum quemdam perduxit, ubi multi potatores & epulones congregati erant, videbatur autem ei os qui prima vice bibebant, in vultu mutari, valdeque deformes fieri, imo quando immoderate bibendo continuabant dæmonibus assimilari (*qui vero pergerent perpotare, & crebris poculis indulgere, eos fœtidissimo ore, simillimosque dæmonibus evadere*) dixitque ei adolescentulus, tales fieri solent qui ebrietati sunt dediti.

Vir abstinentissimus, ex vino dissolutus, à dæmone correptus.

S. Greg. Turon. Hist Franc. l. 8. c. 34.

9. S. Gregorius Turonensis de Presbytero quodam refert, cui nomen Binocus Brito erat; hic cum vir abstinentissimus esset, herbis vivebat silvestribus minime coctis, vinum vero tanta cum temperantia sumebat, ut magis putaretur libare osculo, quam haurire. Accidit autem, ut dum ex magna devotorum concurrentium multitudine, ut se ejus intercessionibus commendarent, quidam eorum multa ei offerebant munera, & inter alia quoque vinum, unde paulatim à cœpto pie vivendi modo declinavit: *Didicit extra modum haurire & in vinum dissolvi, ut plerumque ebrius cerneretur: unde factum est, ut invalescente temulentia, tempore procedente à dæmone correptus vexaretur in tantum, ut accepto cultro, vel quodcumque teli genus, aut lapidem, aut fustem potuisset arripere, post homines in sano furore discurreret.* Unde necessum fuit; presbyterum arreptitium vinculis & catenis constrictum in ejus cella cœrcere.

Fratrum florid. l. 2. c. 86.

Alius cum bolo carnis à dæmone obsessus precibus S. Dominici liberatur.

Aliud exemplum.

10. In Chronicis S. Dominici de quodam Conventus Bononiensis infirmario legitur, quod à gulæ suæ pruritu seductus, carnem ab infirmis relictam clam comedere consuevetit: quodam vero vesperi cum simul cum bolo dæmon in ipsum ingressus fuisset, cum omnium admiratione clamare cœpit, adeo horrende, ut omnes accurrerint, causam vociferationis scire cupientes, inter quos & S. Dominicus erat, qui efficacibus orationibus suis eum liberavit. Alia quadam vice in eodem Monasterio pariter conversus quidam fuit à spiritu maligno possessus; cui cum fratres indicassent S. Dominicum in Ecclesia orationi operam dare, illuc accurrit, cumque S. vir Dei dæmonem de sua præsumptione redarguisset; is se excusando respondit, conversum hunc statim optime fuisse commeritum, eo quod pridiana die in civitate sine licentia vinum biberit, ac proinde in eodem potationis actu corpus ejus Dei permissione ingressus fuerit.

Dæmon corpus Philiberti ubi dilatatum palpat.

Bellovac. ibid.

S. Basil. ser. de abdicatione rerum.

Gulosi sunt dæmonis stipendiarii, sunt animalia immunda & porci.

S. Bonav. in Diæta salut. tit. 1. c. 1.

11. In vita S. Philiberti Bellovacense referente legitur, quod cum die quadam excessive plus solito manducasset, indeque corpus ejus dilatatum fuisset, dæmon ad illum accesserit, corpusque illius hinc inde palpaverit, lætus & festivos dicens: *Modo bene hic, modo bene.* Adducit vero præfatus Episcopus à venatoribus desumptam similitudinem; dum inquit: *Diabolus per gulam capit, tenet, & alligat, gaudet, & videt, sicut lætantur aucupes, quando vident aves per gulam captas laqueo, & piscatores, quando vident pisces captos per gulam hamo.* Sanctus Basilius de hominibus huic vitio deditis disserens, eosdem dæmonis stipendiarios esse his verbis dicit: Voluptatibus addicti, duce diabolo stipendia meruere. S. Bonaventura illos immundis comparat animalibus, quia hæc præ cæteris esse solent gulosiora, unde gulosi sunt dæmonis porci: *Diabolus nutrit & impinguat porcos scilicet gulosos*, inquit Bonaventura, *& postea ad fumum inferni ponit eos, ut inferno devoret & pascatur* Per textum illum S. Matthæi cap. 8. probat, quando dæmones à Salvatore petierunt licentiam immundum porcorum gregem ingrediendi, eaque accepta, eosdem porcos in fundum aquarum egerunt præcipites, unde idem Seraphicus Doctor verba illa: *Mitte nos in porcos*, ita exponit; *id est, in gulosos.* *Matth. 8. v. 31.*

Gulosi sunt filii Belial, vitam futuram non credunt.

S. Hier. T. 9. in Reg. Monach.

1. Reg. 2. 12.

Hujus rei terribile exemplum.

12. S. Hieronymus, qui, ut ex operibus ejus deducitur, implacabilis fuit hujus vitii inimicus, prout specialiter & clare ex invectivis illius contra Jovinianum perspicitur; hic autem gulosos filios Belial appellat, dicens: *Omnes qui ebrietatem sectantur, filii Belial vocantur.* De hisce filiis & dæmonis sequacibus in primo libr. Regum dicitur: *Porrò filii Belial nescientes Dominum*; Hi enim qui ventrem pro Deo adorant, in vitam futuram minime credunt. Thom. Cantipratensis de quibusdam in taberna collegialiter compotantibus refert, quod cum essent ebrii, de variis rebus maxime vero de iis, quæ in futura vita agentur, discurrere cœperunt. Tunc unus præ cæteris præsumptuosior dixit: Nos à Presbyteris decipimur & deludimur, hi enim nobis persuadere contendunt, quod animæ à corpore separatæ, post hanc vitam etiamnum vivant: cui cum omnes circumstantes cum risu non modico applausissent, vir quidam robustus, & altæ staturæ ibidem supervenit, in exteriori speciem hominis repræsentans, qui in medium illorum se constituens, sibi quoque vini vitrum propinari petiit, cumque hibisset, quinam eorum sermones mutui essent, ab iis poposcit. Cui præfatus sacrilegus respondit: *De animabus. Si quis esset qui meam vellet emere, foro optimo darem eam* (vilem enim quamdam nominabat monetam) *& de pretio ejus in communi omnibus darem ad bibendum. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui supervenerat, talem, inquit, mercatorem quæro; paratus sum eam emere, dicito quanti dabo? & ille elato vultu, tanti inquit. Mox convenientibus eis in pretio, solvit emptor statim pecuniam, & lætantibus omnibus biberunt pleno calice, non curante illo quod animam suam vendidisset.* Vespere autem appropinquante emptor inquit, jam tempus est, ut quilibet in domum suam se recipiat, priusquam tamen abeatis, sequens à vobis dubium mihi resolvi peto. Est qui equum emit fræno alligatum, numquid is simul cum æquo frænum sibi comparasse censetur? Cui omnes unanimiter affirmarunt: *Nec mora, venditorem quæstionis & responsionis horrore trementem emptor cum anima & corpore videntibus omnibus sursum levavit in aëra, & secum, ut certum est, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis specie.*

Thom Cantipr. l. 2. Apum c. 56 §. 2.

Mich. Issels

P. Thiræus Herb. Post. in Tub. Sacerd. Tr. 5. lect. 10.

Alia funesta historia.

13. Anno 1584. in oppido quodam Velaviæ *Apeldorn* noncupato, sequens accidit funesta Historia. duo enim nobiles Germani sub Hollandorum signis militantes inter se pacti sunt, eousque bibere, donec alter illorum creparet, simulque sibi invicem promiserunt, quod qui primus è mensa surgeret, illum dæmon ingrederetur, possessurus deinceps eumdem. Accidit autem, quod mercator quidam in eorum venerit societatem, quem pariter, ut in eadem cum ipsis pacta veluti tertius descenderet, coëgerunt, qui timore mortis consensum suum eis abnuere ausus non fuit; At vero quisnam fuit horum miserabilis finis? *Paulò post spiritus malignus locum ingressus, utriq; cervicem fregit.* In hujus vitii detestationem optimè serviunt S. Augustini sequentia verba: *Illud ante omnia rogo, & per tremendum diem judicii vos adjuro, ut illam fœdam consuetudinem perquam grandi mensura sine mensura tres homines,*

Grandes mensuræ sunt respuendæ.

S. Aug. ser. 231. de temp.

aut

aut volentes, aut inviti ſolebant bibere, tamquam venenum diaboli de veſtris convitiis reſpuatis. Divus quoque Chryſoſtomus eos qui ebrietati aſſueverunt deplorans, ebrietatem dæmonem quemdam voluntariom eſſe dixit: *Quid ebrietate*, inquit, *miſerabilius? Mortuus eſt animatus, ebrius, dæmon eſt voluntarius.*

D. Chryſ. h. 1. ad pop.

14. Bellovacenſis modum, quo urſi capi ſolent, conſiderans, eamdem ſimilitudinem dæmoni applicat, animas hominum per gulæ vitium deprædanti: *Capit autem diabolus guloſos*, inquit, *ſicut ruſticus capit urſos, liniens ramos arboris melle, & cum gradatim aſcendit per ramos arboris, credens attingere ad examen, & favum, quem credit invenire in arbore, ſubito cadens, capitur in fovea, quam ruſticus ſubtus paravit. Sic guloſos delectationem quærit per diverſa fercula, quibus repletus, incidit in foveam diaboli, id eſt, in infernum.* Celebre eſt factum illud quod S. Gregorius in Dialogis ſuis de ſanctimoniali quadam refert, quæ cum ſupra modum extimularetur appetito cujusdam lactucæ, quæ in horto monaſterii erat, magna & pulchra, cum illam ex horto decerpiſſet & magna cum aviditate manducaſſet, eamdem ſine mora ingreſſus eſt dæmon, à quo poſtea per efficaces ſancti Equitii intereeſſiones liberata fuit. Spiritus hic malignus multas pro dolor animas per inordinatum bibendi & comedendi appetitum deprædatur & ſeducit, id quod S. Bernardus his verbis deplorat: *Multi per vinum à dæmonibus capti ſunt, nec eſt aliud ebrietas quam manifeſtiſſimus dæmon*: S. Antoninus de hac materia differens, authoritatem citat S. Ambroſii, ad Quæſtionem cur ſcilicet dæmon Adamum de gula tentaverit, & cur tantò cum ſtudio hanc tentationem circa gulam potius, quam circa aliud vitium efficaciter continuet, reſpondentis: *Ideo ſerpens gulam ſuadet, quia novit inde multa lucrari.*

Bellovac. ibid.
Guloſos capit dæmon ſicut ruſticus capit urſos.
S. Greg. l. 4. Dialog.
S. Bern. ſerm. 25. de modo bene vivendi.
S. Antonin. ſum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. § 4.
S. Ambr.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vitium gulæ in pœnam ſibi adſciſcit infernum, perpetuum à Paradiſo exilium, & animæ perditionem.

THEMA.

Mortuus eſt autem dives & ſepultus in inferno, Luc. 16. v. 22.

1. IN univerſo amplo & myſtico ſacræ Scripturæ volumine nullius alterius reprobi adeo manifeſte deſcribitur æterna condemnatio, quemadmodum hujus epulonis, ſiquidem idem ille, qui de ſeipſo inquit: *Ego ſum veritas*, in Annalibus æternitatis ad perpetuam memoriam, illum non ſolum anima tenus in infernum deturbatum, verum etiam ibidem ſepultum eſſe conſcribi fecit: *Et ſepultus eſt in inferno.* Unde inferre licet, quod qui gulæ & crapulæ deditі ſunt, ut plurimum ligna ſint, quibus ignis infernalis nutritur. D. Chryſ. miſerum hunc hominem corpore & anima tenus ab abyſſo perditionis abſorptum fuiſſe exiſtimare videtur; Dicit enim: *En fratres, quam rerum lamentanda mutatio, pauperem portant Angeli, divitem deglutit infernus.* Albertus Magnus & Didacus Stella in ſuis ſuper S. Lucam conſcriptis Commentariis in uſu eſſe dicunt, ut unusquiſque poſt mortem ſuam in ſua ſepeliatur Parochia, atque à propriis ad ſepulchrum deducatur Parochis: *Ecce exequiarum officium*, inquit Albertus Magnus, *à dæmonibus presbyteris impenſum, in hoc enim præcipue verum eſt, quod dicitur Matth. 8. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Lyranus pariter de illo ſcribit: *Erat diaboli Parochianus, ei primitias reddens.* Enim vero tametſi Spiritus S. de aliis divinæ legis transgreſſoribus in pluribus ſacræ Scripturæ locis verba quædam habeat æternæ perditionis illorum indicativa, nuſquam tamen adeo aperte de aliis, quod in infernum ſepulti ſint, declaratur, ſicut de hoc epulone, nec non de Chore, Dathan, & Abiron, ut exinde intelligamus, modicam ſpem Regni cœleſtis habere illos, qui ventri ſuo, tamquam Deo, cultum exhibent.

Qui gulæ ſerviunt, ligna ſunt quibus infernalis nutritur ignis, modicamque ſpem habent regni cœleſtis.
D. Chryſol. ſer. 121.
Alb. Mag. in Luc.
Did. Stell. ibid.
Matth. 8. v. 22.
Lyran. ibid.
Num. 16. v. 33.

2. Apud Iſaiam os inferni ad abſorbendas innumeras animas non ſolum apertum, ſed & dilatatum eſſe invenimus: *Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino.* Ubi Ly, *Propterea*, relationem dicit ad cauſam, cur barathrum infernale tanta cum aviditate fauces ſuas ad genus humanum devorandum aperuerit. Cauſam autem idem Propheta paulò ante his verbis inſinuavit: *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis; Propterea*, ſubdit paulò poſt, *dilatavit*, &c. In eodem capitulo verbum *Væ* mortis æternæ ebriis comminatur, cum dicitur: *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem, . . . Propter hoc ſicut devorat ſtipulam lingua, & calor flammæ exurit, ſic radix eorum quaſi favilla erit.* S. Auguſtinus quoque ebrietatis vitium ſub nomine inferni deſcribens, inquit: *Ebrietas quaſi inferni puteus, quoscumque ſuſceperit ita fortiter ſibi vendicat, ut eosdem ipſos de inferni tenebroſo puteo ad ſobrietatis lucem redire non permittat.* In vita inſignis illius ſervi Dei Camilli de Lellis peregrina quædam, quæ ſuo tempore accidit, refertur Hiſtoria; Fundaverat is Religionem ſuam Clericorum infirmis miniſtrantium, in qua vinea laborantes, cum hic Romæ ad moribundum quemdam vocati fuiſſent, miſer ille horribiliter & continuo blaſphemare non deſiſtebat, quem proinde ipſi ad compunctionem, & reſipiſcentiam, nec non ad poſtulandam à Deo peccatorum ſuorum veniam inducere omnibus modis ſatagebant, ipſe vero ad illorum quemdam propinquius ſibi aſtantem converſus, dixit: *Quid tua intereſt, ſi ego ad infernum proturber?* Eoque dicto expiravit. De quo proinde dici poteſt: *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno.* Hujus autem defuncti familiares hiſce patribus, illum crapulæ adeo immerſum fuiſſe, dixerunt, ut pro uno duntaxat capreolo condiendo decem ſæpius ſcuta impenderit; quid mirum igitur, ſi miſer ille inter hædos, id eſt, inter damnatos collocatus fuerit?

Iſa. 5. v. 14.
Quare barathrum infernale ſuas fauces ad genus humanum devorandum aperuerit?
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 22
Ibid. v. 24.
S. Aug. ſer. 231. de temp.
Ebrietatis vitium eſt infernus.
Lib. 3. c. 9. vitæ Camilli de Lellis.

5. D. Chryſoſtomus ad illa verba: *Cum eſſet in tormentis*, ſe reflectens dicit Evangeliſtam hoc loquendi modo exceſſivum quemdam ſuppliciorum cumulum inſinuare, voluiſſe: *Iſtum infinita tormenta poſſidebant, unde non dicit cum eſſet in tormento, ſed in tormentis, totus enim in tormentis erat.* Hanc quoque innumerabilium pœnarum congeriem phraſis illa ſubindicat, qua Evangeliſta dicit: *Sepultus eſt in inferno*; de eo enim qui vitio cuidam ſummopere immerſus eſt, dicere ſolemus, *Sepultus eſt in eo uſq; ad fauces.* Sanctus Auguſtinus à S. Thoma in Catena citatus prædictorum verborum ſenſum declarans inquit: *Sepultura inferni pœnarum profunditas eſt.* Bellovacenſis de artifice quodam refert: Qui in certo quodam illorum Monachorum monaſterio laborabat,

Luc. 16. v. 23.
D. Chryſ. in Cat.
D. Tho. Ibid.
Quod guloſi infinita tormenta & graviſſima patiantur exemplo demonſtratur.
S. Auguſt. l. 2. Q. 38. de Quæſt. Evangel.

Bellovac. spec. moral. l. 3. p. 8. dist. 3.

cujus V. Beda, *de gestis Angelorum* mentionem facit. Hic igitur diebus festivis potius crapulis & ebrietatibus vacabat, quam ut operam suam divino cultui, & animæ saluti impenderet; cum vero infirmatus morti proximus esset, pios Monasterii illius religiosos ad se accersivit, iisque salutem suam desperatam esse dixit, addiditque quod viderat infernum apertum, & Satanam in profundum mersum cum Caipha, & cæteris crucifixoribus Domini, æterno incendio traditum, in quorum infimis viderat sibi locum deputatum. Cui cum dicti religiosi cum ingenti spiritus fervore promitterent veniam, dummodo ipse pœnitens, veræ compunctionis actus in se excitaret; infirmus hac promissione spreta respondit, quod videbat instare judicium, nec esse sibi ultra spem salutis, & hæc dicens expiravit, sine viatico, & aliis signis salutis. Unde ab aliis separatim sepultus fuit, nec quisquam pro anima ipsius sacrificium Deo offerre præsumpsit.

Luc. 13. v. 28.

Quare Christus inferni tormenta ad fletum & stridorem restrinxerit?

4. Apud S. Lucam cap. 13. nonnulli à Regno Dei proscriptos fuisse leguntur: *Nescio vos unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis; ibi erit fletus & stridor dentium*; Observandum vero ante hanc sententiam immediate nimii cibi & potus factam fuisse mentionem; hi enim qui exclusi fuerant, jam ante dixerant: *Manducavimus & bibimus*; Verumtamen in hactenus dictis non est difficultas; sed ulterius progrediamur inquirendo, cur Salvator noster solam & specialem fletus & stridoris dentium faciat mentionem, cum tamen constet justitiam Dei vindicativam in illa pœnarum abysso omnium atrocissimorum tormentorum coadunasse congeriem? Evolvatis universum S. Matthæi textum, & invenietis, quod in variis occasionibus Christus de inferno loquens, non semel, sed octies illius tormenta ad hæc duo scilicet ad fletum & stridorem dentium restrinxerit. Scitisne hujus rei causam? Nimirum duo peccata reliqua inter in mundo triumphant, quibus dictus accenditur focus, scilicet illa quæ suam originem ab oculis minus bene custoditis trahunt; ideoque fletus & inconsolabilis planctus illis correspondebit; aliud genus ad gulam spectat, quæ ad dentes relationem habet: ideoque ibi erit *stridor dentium*, quia *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*, ecce vobis conceptum hunc claris Hugonis Cardinalis expressum verbis, dicentis: *Flebunt oculi, quia in vanis fuerunt vagi; stridebunt dentes, quia edaces fuerunt. Per hæc duo notantur duo genera culparum, pro quibus puniuntur; scilicet concupiscentia oculorum, id est, avaritia, quæ per fletum; & gulositas, quæ per striderem dentium designatur.* Merito itaque Divus Antoninus, vitium hoc gulæ, sequentibus detestatur verbis: *Quam spem habere possunt de Deo & de beatitudine, quorum Deus venter est, ut dicit Apostolus, & gloria in confusione ipsorum; qui terrena sapiunt?* Sanctus quoque Antonius de Padua ad dictum à Christo insinuatum stridoris dentium in inferno supplicium se reflectit inquiens: *Stridor dentium, qui de edacitate gavisi sunt.* Imo S. Bernardus in sermone *de modo bene vivendi* non solum semel pœnam æternam talibus intimat, sed eamdem comminationem trina vice repetit, inquiens: *Ebrietas, ejicit hominem à Regno Dei; expellit hominem à Paradiso; demergit hominem in infernum.*

Matth. c. 8. 12. 13 & 42.

Quæstionis resolutio.

Luca 23. v. 38. Sap. 11. v. 17. Hug. Card. in Luc. c. 13.

S. Antonin. sum Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. § 3. Philip. 3. 19. S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 20. post Trin. S. Bern. serm. 25. de modo bene vivendi.

Mart. Delrio lib. 3. de Magia p. 1 Q. 7.

5. Terribile factum quoddam à Martino Delrio & ab aliis Classicis Scriptoribus refertur: videlicet quod in Comitatu Flandriæ in quodam Prioratu, ubi tres morabantur Monachi, de nulla alia re quam de cibo, potu & fornicationibus cogitantes: quorum unus vesperi finita mensa aliis dixit: *Sat Baccho, libidinique datum, Deo gratias agamus*, ubi alter respondit: *Ego dæmoni gratias ago, & agendum censeo cujus opus agimus*; his dictis singuli lectum petierunt, singulas secum impudicas ducentes fœminas, cumque vix se vestibus exuissent, comparuit dæmon, portam aperiens & habitum venatoris aspectumq; præ se ferens horribilem, cum duobus aliis minoris staturæ, qui coqui esse videbantur, ingressus est, torvoq; vultu quaquaversum respiciens voce horribili exclamavit: *Ubi est qui mihi gratias egit? adsum referam.* Ad quæ verba temerarius exhorruit, & tantum non mortuus est. Dæmon vero illū è lecto extractum subito astantium coquorum consignavit manibus, ut eumdem seru infixum ad ignem ibidem accensum torrerent: *Assatur infelix*, inquit Author, *emoritur planissime*: alii autem cadaver hoc ad ipsorum exemplum tostum videntes, & fœtorem inde intolerabilem percipientes longe amplius inhorruerunt, quibus diabolus, priusquam discederet, inquit: *Digni vos etiam estis pari supplicio, nec deest voluntas mihi, Vetor vi majori, invitus abeo, & moneo resipiscite, aut manent terribiliora.* Dicite sodes quinam fuere illi qui in hac præsenti vita igni, si non infernali (quia de cœlo lapsus fuerat) indubitatè tamen infernalis ignis præludiis, experientiam fecerunt? utiq; infamium civitatum Sodomiticarum habitatores, qui saturati, nefandis libidinibus in prædam cesserunt; nam *Sodoma idcirco sulphure & igne periit*, ut Sanctus Ambrosius advertit, *quia inter cætera mala panem in saturitate comedit.* Clemens Alexandrinus admirari se dicit illos, qui amant sobrietatem, sed audite, quibus id verbis dicat: *Eos laudo & admiror, qui vitam austeram delegerunt, & modesta vita medicamentum, aquam appetunt, vinum autem tamquam ignis minas quam longissime fugiunt*; quasi dicere vellet, vinum flammas spirat infernales, vel saltem minatur, si sine moderatione bibatur.

Sicut Sodoma quia inter cætera mala panem in saturitate comedit sulphure & igne periit, sic quidem infelix seru infixus & assatus planissime fuit emortuus.

S. Ambr. T. 1. in precat. 2. præpar. ad Missam.

Clem. Alex. l. 2. Pædagog. c. 2.

6. D. Chrysostomus super illa verba: *Mortuus est autem & dives*, inquit, *mortuus est quidem cum corpore, sed erat illi ante anima mortua.* S. Thomas quoque ait: *Anima ejus dum viveret, sepeliebatur obruta corpore quasi sepulchro.* Anima enim quæ hoc gulæ & ebrietatis vitio coinquinata est: *Non vivit Deo sed jam mortua est, itura ad infernum.* Petrus Blesensis cuidam qui in hoc crapulæ vitio incorrigibilis erat, in hunc modum scribit: *In anima tua perniciem conjurasti, atque in ipsius gravamen ventris imploras auxilium* S. Basilius ad Protoparentes nostros alludens, qui quamdiu abstinentes fuerunt, Paradisi incolatu gavisi sunt, inde vero proscripti, mox ut manum suam ad pomum vetitum extenderunt, inquit: *Si gulam in hoc vitio continueris? Paradisum habitabis, sin minus, hoc tibi persuade, pabulum te mortis futurum.*

Luca 16. v. 21. D. Chrys. in Cat. D. Thom. in c. 16. Luc. S. Thom. ibid.

Anima vitio crapulæ coinquinata, non vivit.

Petr. Bles. Epist. 85. S. Basil. ser. de abdicat. rerum.

7. Nescio an aliquando observaveritis quod pro custodia ejusdem Paradisi Deus olim Cherubinum quemdam gladium ignitum versatilem vibrantem collocarit, qui primos parentes nostros abinde arceret, circa quod Bellovacensis sequentem habet considerationem: *Ne redire posset homo ad usum voluptatis, opposuit Deus Cherubim & flammeum gladium, in quo figuraliter ostendit Deus, gulam esse cavendam, ne mortem ignis infernalis incurramus.* S. Augustin. proprissimam quamdam adducit similitudinem prati alicujus stagnantis, & paludinosi, in quo serpentes & alia similia animalia nociva generantur, in quo post elapsam æstatem ignis accenditur, ut pratum ab omni noxio germine & animalibus pestiferis

Quod de ebrietate noscitur, igni præparatur.

Bellovac. ib. dist. 1.

Similitudo.

per

per ignem devorantem expurgetur; hancque similitudinem terræ corporum nostrorum adaptans, ex nimio cibo impinguatæ, & in ebrietate stagnanti & natanti: *Ipsa*, inquit, *corporis terra, velut in paludem conversa, serpentes & ranas potius, quam fructus generat, & ideo annis singulis, quæ in ipsis paludibus, aut citra ripas nascuntur, incendio concremantur, ita quod de ebrietate nascitur igni præparatur.* Audiæ proinde quale consilium homini ad cœlum aspiranti, & de propria salute solicito S. Isidorus Pelusiota his verbis suggerat: *Si te ad Deum abiturum esse expectas, consiliis meis obtempera, gulæq; rabiem extingue, voluptatum igniculos consopiens, quarum immodicus usus homines ad futuras flammas transmittit.*

S. Aug. ser. post Pentecost.

S. Isid. Pelus. l. 1. Ep. 145.

Gulosi cum epulone à cœlo sunt exules.

8. S. Bernardus gulosos in eadem classe cum epulone reponit, utpote quos à cœlo exules esse existimat: *Imitatores*, inquit, *sunt pauperrimi & miserrimi divitis qui epulabatur, non aliquando, pro sanitatis fomento, sed quotidie pro voluptate splendide*, propter quod nec guttam aquæ cù in inferno sepultus esset, meruit impetrare, ut refrigeraretur lingua ejus, ardens profecto in flamma, quæ alienis semper, & superfluis fuerat delectata saporibus. In dubium quidem revocari poterat, an reprobus ille in inferno sepultus fuisset ob superbum nimis & pretiosum vestitum, vel ob male collocatas suas divitias, an vero quia erga pauperes crudelis extiterat, at vero Christus, quamvis & totum hoc accuratè consideraret, nihilominus voluit ut per ipsum epulonis os, quo potissimum supplicio, scilicet intolerabili atque excessivo linguæ ardore, intelligeremus; Ast causam nostis? In uno linguæ nostræ nervo sensus situatur gustus, ubi sapores discernuntur, quia igitur hac in parte deliquerat Epulo, ideo justitia divina membrum istud præ reliquis puniri voluit. *Ibi plus cruciabatur*, inquit Lyranus, *quia per eam plus peccaverat.* Quam veritatem sanctus Bonaventura clarius expressit, dum ait: *Hac procedit ad judicium, qua processit ad peccatum; hac prima degustat cruciatus, qua pretiosos cibos & oderifera pocula degustavit, secundùm illud: Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

S. Bern. de Past. c. 42.

In linguæ nervo epulo deliquerat, in eo. dem puniri voluit justitia divina.

Lyran. Ibid.

S. Bonav. in Luc.

9. Sanctus Joannes Climachus insigne hoc pro refrænando gula tradit documentum: *Si ventrem seu gulam restrinxeris, Paradisum incoles; si laxaveris mortis pabulum factus es.* In quo eodem libro aliud traditur sancti Basilii dogma, asserentis: aliquos quidem secundùm apparentiam de numero esse electorum, sed propter hunc gulæ excessum statui inter reprobos; *qui cum specie seu habitu*, inquit ille, *inter salvos esse videantur, re ipsa inter damnandos numerandi sunt.* Quia ut D. Chrysostomus, postquam multis hoc in vitium invectus fuisset, concludit, Gulosi è cœlo penitus excluduntur, ait enim: *Vis ut dicam id quod his omnibus majus est & gravius? Ebrius homo in regnum cœlorum intrare non potest. Quis hæc dicit? Paulus dum ait: Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt*; ubi ut videmus, ebrii inter perditæ salutis homines annumerantur. Porro idem Sanctus in prima ad populum Antiochenum Homilia eamdem repetit sententiam, dicens: *Quod malorum caput est, cælum ebriis inaccessum hic morbus efficit, nec æterna bona assequi permittit.*

S. Ioan. Clim. Grad. 14. scala 24. Ibid n. 20.

Propter gulæ excessum, qui videntur de numero electorum, statuuntur inter reprobos.

1. Corinth. 6. v. 9.

D. Chrys. h. 1. ad pop. Antioch.

Odit Deus cum Esau illos, qui vitio gulæ traducuntur.

10. Gulosum præfiguravit Esau qui ex effrænis appetitus sui prurītu primogenituram, in qua cœli denotabatur hæreditas, propter unum jusculum vendidit; quid igitur mirum si Deus protestatus est dicens: *Esau odio habui*, odit enim Deus, quotquot ab hoc vitio se traduci sinunt: *Gulosus comparatur Esau*, inquit sanctus Bonaventura, *qui pro cibo leticula vendidit primogenita sua: sic gulosi pro gula vendunt præmia æterna, nam dicitur Thren. 1. Dederunt quæque pretiosa pro cibo.* Non utique in tam abundanti Patriarchæ domo deficiebant cibi; sed nimia aviditas, infelicem seduxit, ut cibi adeo conditi inescaretur affectu, adeo quidem ut diceret: *En morior. Primogenitorum gloriam Esau amisit*, inquit sanctus Gregorius, *quia magno æstu desiderii vilem cibum, scil. lenticulum, concupivit; quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, indicavit; neque enim cibus sed appetitus in vitio est.*

Rom. 9. v. 13.

S. Bonav. in Diata salus. T. 1. c. 8.

11. Quis umquam gulam vitiorum sentinam esse sibi persuaderet? Sanctus Joannes Climachus speciosum admodum ei attribuit titulum; sed in idem penitus recidentem: ait enim: *Si hanc vitiorum Reginam deviceris, ubique locorum tranquilla animi pace perfrueris; ab eadem victus ad mortem usque semper de salute periclitaberis.* Neque dictum hoc multa indiget Glossa, siquidem Apostolus aperte protestatur, dicens: *Non est regnum Dei esca & potus.* Innumerabilis populi Hebræi cœtus ex Ægypto, præter commune inutile vulgus, ascendit ad sexcenta millia pugnatorum; tres quasi milliones hominum: quot autem ex his omnibus pedem suum terræ promissionis intulerunt? duo dumtaxat, scilicet Josue & Caleb, quantum nobis constat. Sed tantæ ruinæ causam à sancto Basilio discamus asserente: *Quam diu contenti erant manna & aqua ex petra, Ægyptios vincebant, per mare viam faciebant, non erat in tribubus infirmus; postquam vero mentionem fecerunt carnium, lebetum, & conversi sunt cupiditatibus in Ægyptum, non viderunt terram promissionis.* Tandem vero ad Epulonem Discursum suum dirigens, exclamat: *Non times exemplum? non horres edacitatem, ne te à speratis bonis excludat?*

Causa, ob quam innumerabilis populi hebræi cœtus, terram promissionis attigerit.

S. Ioan. Clim. Grad. 3. n. 79.

Rom. 14. v. 17.

S. Basil h. 1 de jejunio.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Crapula & ebrietas sentina sunt omnium vitiorum, suosq; sequaces in quævis præcipitia impellunt.

THEMA.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, Psalm. 72. vers. 7.

1. Regii Psalmistæ Propheticum oraculum omnis enormissimæ malitiæ fæcem, quorumdam impiorum his verbis describit: *Tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua; iniquitatem in excelso locuti sunt, posuerunt in cœlum os suum*; sed unde obsecro tanta impietatis malitia derivata fuit: ex gulà videlicet, ex vitio crapulæ, cui immersi erant: *prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum*; Per adipem vero voracitas in comedendo figuratur, quia hæc est omnium iniquitatum receptaculum. Quænam, dic mihi, causa fuit quod tam primus, quam secundus Adam à tortuoso colubro per gulam tentatus fuerit? *Per gula peccatum*, inquit S. Bonaventura, *mors intravit in orbem, unde Christum diabolus primitus per gulam tentavit, quasi per januam aliorum vitiorum aditum quæreret ad ulteriora.* S. Basilius super Isaiam scribens, ebrietatem fœcundam appellat omnium & singulo-

Psal. 72. 6

Vitium crapulæ scopulus est in quodvis peccatum impellens, janua aliorum vitiorum, eorumdemque propagatrix fœcunda mater.

S. Bonav. T. 7. de profectu Relig. l. 1. c. 37.

S. Basil. in o. 5. Isai. S. Basil. ser. de abdicatione rerum. Clem. Alex. in Pædagog. l. 2. c. 2. Prov. 2. Eccli. 31.

singulorum vitiorum nutricem: *Ebrietati vitiorum omnium propagatrici &c.* Et in alio quodam sermone, cui titulus est; *De abdicatione rerum,* postquam multa mala enumerasset, quibus laute viventes & ebrietatem quotidie continuantes obnoxii sunt, tandem his notabilibus verbis concludit: *Ut gula libidinem obtegant, innumerabilibus se vitiis involvunt.* Clemens Alexandrin. in suo Pædagogo ex libro Sapientiæ & Ecclesiastici vinum excessive potatum scopulum esse dicit ad omnem lapsum, in quodvis peccatum provocantem: *Clamavit* inquit, *Sapientia Prov. 2. & Eccli. 31. vinum quod bibitur multum in irritatione & omni lapsu replet.* S. Cyrillus Alexandrinus abstinentiam matrem vocat omnium virtutum, ebrietatem vero econtra detestatur velut originem & seminarium omnium & singulorum vitiorum, *Sobrietas,* inquit, *omnium virtutum mater est, sicut è contrario ebrietas omnium vitiorum.* D. Chrysostomus quoque *in hom. 1. ad populum Antiochenum* ebrietatem dicit esse malorum omnium radicem; Et in cap. 5. Isaiæ: *Ebrietas, inquit innumerabilium malorum fons est atque fundamentum.* Idem quoque in alia quadam homilia crapulam & voracitatem in cibis delicatis & exquisitis, omnis vitii dicit esse tyrannidem, qua servi & mancipia efficimur: *Crapula,* inquit, *nostras post terga ligans manus, vitiorum tyrannidi veluti cuidam prava Domina servos nos captivosque reddit.*

S. Cyrill. Alex. l. 7. in Levit. in princ. D. Chrys. h. 1. ad pop. D. Chrys. o. 3 in c. 5. Isai. D. Chrys. hom. 53. de Pœnit. & 1.

1. Cor. 6. v. 9. Causa quare Apostolus ebrietatem in medio ponat iniquitatum. *D. Chrys. o. 5 ser. 14*

2. Sanctus Apostolus iniquitatum pessimarum contexens catalogum, ebrietatem velut omnium ducem in medium earum collocat, dum inquit: *Fornicarii, idolis servientes, adulteri, molles, masculorum concubitores, fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces.* Super quibus verbis D. Chrysostomus de ebrietate differens, se reflectit, inquiens: *Audisti qualem in turbam sponsam conjecerit? cum impudicis, cum scortatoribus, cum idololatris, cum adulteris.* Unde Sanctus Gregorius considerat, quod sicuti ex civitate armorum præsidio bene munita variæ egrediuntur bellatorum phalanges ita ex unico vitio gulæ, & nimio cibo & potu, innumera alia pullulent peccata: *Ex uno,* inquit, *gula vitio innumera vitiorum agmina ad conflictum anima producuntur.* Subditque saluberrimum quoddam monitum, in consolationem eorum, qui hac in re se refrænare nolunt, dicens: *Cum idem gula vitium rescinditur, alia multa nobis vitia subjugamus.* Sanctus Joannes Climachus, gulæ irreconciliabilis inimicus, similem quamdam habet propositionem, inquiens: *Quæramus & ex hoc nostro, imo omnium malorum nostrorum architecto & hostium maximo, gula inquam, omnium vitiorum principe & authore.* Quam eamdem paulo post causam esse asserit omnium animæ macularum, omniumque transgressionum ducem: *Omnium iniquitatum causa & dux est,* inquit. Idem quoque specialiter quoad religiosos considerat damna quæ inde ipsi recipiunt, quia propter gulam omnes causantur errores & peccata quæ comittunt: *Ut apud eos qui in sæculo degunt avaritia est radix omnium malorum, ita in religione gula.* Sanctus Nilus in Tractatu *de octo vitiosis affectionibus,* gulam quoque reponendam non dubitavit; in ejusque execrationem invectus asserit, quod sicut Sathan dæmoniorum Princeps est, ita quoque illa, inter vitia principatum teneat. *Dæmonum Princeps est Sathanas,* inquit ille, *vitiorum autem gula.*

S. Greg. l. 5. in 1. Reg. c. 11. Sicut Sathan dæmoniorum princeps est sic gula inter vitia primatum tenet. *S. Ioan. Clim. Grad. 14. n. 24. S. Ioan. Clim. Grad. 26. n. 57. S. Nilus de 8. vitiosis affect.*

Quæ vitia promanent ex unica gula. *B. Laur. Justin. de*

3. Beatus Laurentius Justinian. in lib. 1. intitulato: *De spirituali animæ interitu,* multa ab hoc crapulæ vitio enumerat promanantia mala, dum inquit: *Per hanc natura corrumpitur, libidines nutriuntur incendia, subvertitur ratio, scelera panduntur, homicidia fiunt, proferuntur stultiloquia, detractiones & verba scurrilia, hebetatur mens; maturitas relaxatur, lætitia inepta dissolvit, immunditia polluit.* Neque enim in dubium revocari potest, quin hoc peccatum totam stirpem humanam omnibus repleuit malis, & damnis, & de pœna quidem dubium non est, quin nec de culpa, utpote radice vitiata & infecta. Ne quis tamen ullus ambigendi locus relinquatur, Sanctum Antoninum audite dicentem: *Crapula est malorum initium, nam omnes pœnalitates & miseriæ; mors, quam patimur secundum corpus, & ignorantia & inclinationes ad vitia processerunt ab illa inobedientia Adæ & vitio gulæ.*

Spirit. animæ interitu l. 1. S. Antonin. sum. Theol. p. 2 Tit. 6. c. 1. §. 4.

4. Seneca moralis de Cajo Cæsare, misero crapulæ mancipio tractans, priusquam exorbitantes ejus et inauditas incredibilesque recenseret prodigalitates, sequentia scribit verba. *C. Cæsar, quem mihi videtur natura edidisse, ut ostenderet quid summa vitia in summa fortuna possent.* Ecce vobis qualiter edacitas & voracitas monstrum dicatur constituere vitiorum omnium, quisquis se in eam immergit. Idem quoque alibi hanc notabilem adducit sententiam, inquiens: *Omne vitium ebrietas & incendit & detegit.* Quia vinum immoderate sumptum ad vitia inflammat, sed & insuper latentia propalat & manifestat, multarum namq; malitiarum frœnum est verecundia, hanc autem ebrietas penitus extinguit, prout idem Scriptor attestatur, dum ait: *Obstantem malis conatibus verecundiam removet, plures enim pudore peccandi, quam bona voluntate prohibitis abstinent.*

Gula monstrum est omnium vitiorum. *Senec. in 1 consolat. ad Helviam. Seneca Ep. 83.*

5. Modernus quidam Author similitudinem à bene munita defensaque desumit civitate, quam, licet cæteroquin inexpugnabilem, optimeque instructam, si gubernator victam cesserit, certo certius in potestatem cedit inimicorum. Ita quoque ebrietas rationem, quæ in hoc nostro residet corpore sopiens, vinoque in prædam donans, invincibile cæteroquin animæ fortalitium hostibus pandit, dum omnibus portam aperit vitiis. *Sicut castri custode interempto, facile illud occupatur; sic est & in anima arce, cujus custodia rationi est concredita, quæ si jacet sepulta, jam omnibus vitiis redditur pervia.*

Animæ arx omnibus vitiis redditur pervia, si in ea ratio vino sopita jaceat sepulta & victa.

7. Salvator noster tremenda extremi judicii signa nobis prædicens, ita consulit: *Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes,* moxque subjungit: *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus,* quorum verborum spiritualem sensum si intelligere voluerimus, ad sanctum Ambrosium recurramus oportet, dicentes: *Hæ sunt itaque prægnantes, quibus dicitur; quæ arvinam suæ carnis extendunt & quibus intimorum gressus pigrescunt animorum, effœta virtutum fœtaq; vitiorum.* Ecce vobis unicam cum vitiorum multiplicitate pinguedinem, quacumque exclusa virtute. Quapropter & Philo Hebræus de Pentapoleos incendio agens, extremam ejus ruina crapulæ adscripsit; ubi autem de Sodoma loquitur, ita specialiter scribit: *Infinitis iniquitatibus referta, præcipue propter ventris libidinem.* Neque enim ullum vitium reperiri erit, quod cum ullo scelerum genere strictius ineat fœdus, quam gula.

Luc. 21. v. 21. & 22. Quid intelligatur per prægnantes & nutrientes in diebus extremi judicii. *S. Ambr. l. 10. in Luc. Philo l. de Abraha.*

8. Plutarchus eom apud Ægyptios tradit viguisse morem, ut cadaver tumuletur, ventrem, priusquam illud sepulturæ traderent, exscinderent, eumque profanè projicerent; cujus facti hanc assignat rationem, inquiens: *Ægyptii ventrem defunctorum exemptum & excisum, quasi caput scelerum omnium ab homine admissorum ejiciunt, ingluviem & carnificinam execrantes.*

Plutarch. de esu carnium. Cur Ægyptii ventrem defunctorum ante sepulturam exscinderent eumque projecerunt?

9. Fontem aliquando videritis in delicioso horto, qui in plures dilatatus rivos, spaciatur delectabiliter,

herbas

Comparatur Gula fonti, as præjudiciaria Gulæ damna exaggerentur.

herbas, flores, arbores, sepesque vivificans, vivaria implens, prata virore fœcundans, camposque vicinos locupletans, animalia potans, necnon multos alios utilissimos operans effectus. Comparationem hanc sanctus Basilius adducit, ut præjudiciaria gulæ damna nobis ob oculos ponat. *Ut enim aqua*, inquit ille, *si in plures sit rivulos diffectus, vicina omnia loca herbarum viriditate converterit, sic vitium gulæ si per cordis tui venas se distraxerit, indeque sensus tuos omnes irrigarit, & libidinum multarum silvam in te conseverit, animum tuum ferarum habitaculum efficiet.* Per quas feras Sanctus hic appetitus & inordinatas partis inferioris intelligit passiones, quales virides efficit atque vivaces hoc gulæ vitium. Unde nec immerito in sermone *de modo bene vivendi* asserit S. Bernardus; quod *sicut per abstinentiam omnes virtutes spirituales radicantur atque ædificantur in anima, ita & per suavitatem ciborum omnia vitia nutriuntur & confortantur in corpore.* Quod de ebrietate testimonium diu ante perhibuerat, S. Augustinus dum hoc eam afficit titulo: *Ebrietas malorum mater.*

S. Basil. ser. de abdicatione rerum.

S. Bern. serm. 24. de modo bene vivendi.

S. August. ser. 33. ad Fratres.

Helluo hydropico comparatur, & bene.

10. Maligni Pharisæi die quodam Sabbatino hydropicum Salvatori obtulerunt teste S. Luca, experturi si eum curaret; *Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* Per hunc infirmum nos helluonem intelligere possumus, quia ut suo loco videbimus, qui se crapulæ in prædam dat, insatiabilis efficitur; quemadmodum enim Hydropicus qui quanto magis bibit, tanto majori cruciatur siti; ita & gulosi teste Osea, *comedent & non saturabuntur.* In præsenti autem notandum est, incarnatam Sapientiam similitudine uti animalis, in puteum cadentis; *cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die Sabbati?* quam similitudinem convenientissimam fuisse astruit S. Augustinus, dum ait: *Congruenter autem hydropicum animali, quod cecidit in puteum, comparavit.* Sed quare? quia sicuti bos aut asinus in puteum corruunt ab ardente tracti siti, absque hoc quod ad præcipitium attendant; qui etiam effectus sæpe in hydropicis probatus fuit; ita & gulosi à vehementi voracitatis appetitu se vinci permittunt. Cui ut satisfaciant, moremque gerant, flocci æstimant, dum se in omnia vitia & mala præcipitent, modo suam adimpleant perficiantque concupiscentiam.

Luc. 14. v. 2.

Ose. 4. v. 10.

S. Aug. l. 2. qq. Evang. c. 29.

11. *Quis dic mihi*, interrogat sanctus Basilius, *Currus equorum indomitorum ita praeceps fertur, Dominum suum excutiens, quam helluonem ebrietas.* Si navis aliqua in medio maris constituta, vela amisit, antennas ruptas habet, gubernatore destituta est, anchoræ jacturam fecit, ventorum efficitur ludus omniumque offendiculum scopulorum nullo non momento interitui vicinissima. Itaquoque circa eum qui in vino naufragatur, se rem habere attestatur idem Sanctus in hæc verba: *Quod navigium ita gubernatore destitutum, ita fluctibus exagitatum & concussum, si contingat, ut non sit ebrie securius.* Cui non absimilem instituit Discursum D. Chrysostomus, dum ait: *Sicut navis quæ ita impletur aquis, ut exhauriri nequeat, statim submergitur; ita & homo qui crapulæ & ebrietati seipsum exponit in præceps vadit, & rationem suam submergit.*

S. Basil. h. 2. de ebriet. Idem confirmatur in alia accommoda similitudine.

D. Chrys. h. 10. in Gen.

12. Sixtus III. in *Tomo quinto Bibliotheca veterum Patrum* citatus, quæ vitia cum irreparabili impetu & absque resistentia nos in profundum detrahant, docet in hæc verba: *Tria sunt, quæ nimio feruntur impetu, & ita cupiditatis ignibus accenduntur, ut restingui sopirique vix possint; gula scilicet, & avaritia & libido.* Gula libidinem generat, prout suo loco dicemus; cupiditas pariter divitiarum ad crapulam sæpissime ordinatur; ideoque idem subnectit Authos: *Ex quibus quisque vel uni fuerit mancipatus, tanquam de mente lucis at vita, præceps instabili volutatione in mortem fertur, ac tenebras ut vix ullis eruditionum frænis, & disciplinarum retinaculis revocari jam queat. Difficillimum est, gulæ voluptatibus deditum, avaritiam vel libidinem vincere; cum una illi solatium præbeat, altera vero præsidium; tam desolata est enim absque libidine gula, quam absque avaritia destituta.* Gulæ multa serviunt, obsequunturque vitia, eodemque tempore omnium se constituit mancipium: *Avaritia vere ipsa quodammodo se odisse videbitur, nisi gulæ libidinique deserviat; sed & libido penitus stare non poterit, nisi gulæ, quæ per avaritiam constat, foveatur auxilio.* S. Ambrosius post relatos multos pessimos ebrietatis effectus, concludit his verbis: *In quod facinus non præcipitat ebrietas?*

Sixtus III. l. de divitiis. Inter vitia quæ irreparabili impetu in profun- dum trahunt est gula.

S. Ambr. l. 1. de Abraham c. 6.

Mansi Bibliotheca Moralis Tom. II.

13. S. Augustinus in quodam sermone sequens atrox factum, quod in Hippone suo tempore accidit recenset: *Accidit*, inquit, *hodie terribilis casus* (ut enim populum suum per tam funesti casus memoriam ab ebrietatis & crapulæ excessu refrænaret, populum civitatis in Ecclesiam convocarat, ut rei eventum eidem annunciaret) is cui infortunium acciderat, notus erat omnibus, utpote civis dives, & spectabilis nomine Cyrillus; *potens in sermone & opere, & fere dilectus ab omnibus. Filium habebat & eum unicum possidebat, & quia unicus erat, eum nimiopere diligebat & supra Deum;* ideoque omnem ei libertatem indulgebat, parum curans, quod sine timore Dei viveret, amoris sui teneritudinem præferendo debito bonæ educationis. Excessus verò abominabilis quem commisit, hic fuit: *Hodie enim ebrietatem perpessus, matrem prægnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, & duas sorores alias vulneravit ad mortem.* Merito igitur S Greg. à Bellovacense citatus, inquit: *Ebrietas est blandus dæmon, quam qui habet, se non habet, quam qui facit, peccatum non facit, sed totus est peccatum.* Idem quoque hominem ebriosum navi comparat nauclero & anchora destitutæ, quæ ubique allidit ac tandem submergitur: *Sicut navis*, inquit, *cum gubernator dormit, & anchora amissa est, ducitur & confertur à quolibet flatu venti; sic mens ebrii cujus ratio consopita est, & sine anchora timoris Dei, de facili ducitur ad omne peccatum levi flatu tentationis*, nam ut Seneca moralis de hoc vitio inquit: *Crescit insolenti superbia, crudelitas sævo, malignitas livido omne vitium.* Unde S. Joannes Climacus hæc Philonis Carpathi adducit: *Mihi per mirum videtur, si quis satur epulis summam animi tranquillitatem ab omni perturbatione vitiorum remotam possidere potest, tranquillitatem dico, non quæ in abstinentia à peccato consistit, hæc enim continentia seu temperantia vocatur, sed illam, quæ omnes ex animo etiam vitiosas cogitationes perturbationibus obnoxias radicitus evellit, & exstirpat, quæ & munditia cordis appellatur.* Huc quoque spectant sequentia S. Leonis verba dicentis: *Circumstant undique pericula innumerabilium delictorum, & per licitos usus ad immoderatos transitur excessus, dum per curam salutis irrepit delectatio voluptatis, & non sufficit concupiscentia, quod potest satis esse natura.* Dicit autem circumstare hominem ex ebrietate *pericula innumerabilium delictorum*, quia hoc vitium hydra quædam est, quæ multa capita habet.

S. Aug. ser. 31. ad Fr. Casus funestus tempore Augustini qui populum ab excessu crapulæ refrænet.

Repetitur supradicta comparatio.

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 3.

Senec. Ep. 83.

S. Joan. Clim Grad. 3. scal 80 ibid.

Quies conscientiæ cum gulæ subsistentia non servatur.

S. Leo ser. 12. de Quadr.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ex gulositate Esau, qui pro pulmento suam vendidit primogenituram, nonnulla hujus vitii tanguntur malitiæ, specialiter vero feritas, truculentia, & rixæ, ad quas nos inclinat, nec non servitus, qua propriè carnis subjicimur insolentiis.

THEMA.

Accepto pane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvi pendens quod primogenita vendidisset. Gen. 25. v. 34.

Jacob ex avido famis & in Esau pruritu occasionem sumpsit ad vendendam primogenituram ab Esau factam.

Gen. 25. v. 38. Ibid. v. 31. Ibid. v. 32. Ibid. v. 32.

1. IN multis quidem divinæ Scripturæ locis irreparabilia gulæ damna exprimuntur, sed nullibi vivacius, & multiplicius ejus effectus repræsentantur, quam in hac historia. Cum enim Esau die quadam ex venatione lassus domum rediret, vixque paternum limen attigisset, obviam habuit Jacobum Germanum fratrem suum, lentis edulium in manibus ferentem; unde famis avido pruritu extimulatus, eidem dixit: *Da mihi de coctione hac rufa.* Ex qua petitione Jacob occasionem sumpsit, ut eum ad vendendam sibi primogenituram urgeret, utpote sibi divina ordinatione debitam, quemadmodum à Rebecca matre sua intellexerat: *Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua; Ille respondit, en morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Jacob: Jura ergo mihi; juravit ei Esau, & vendidit primogenita.* Quod factum per plura puncta nobis examinandum & defendendum in hoc Discursu assumpsi, ut variæ gulæ & voracitatis malitiæ in medium adduci possint.

Abul. ibid. Quare hi lentes concupierit, aut lentis edulium. *Joan. 21. v. 5.*

2. Abulensis Scripturam edulium Jacob nomine pulmenti appellasse considerat: *Coxit Jacob pulmentum: hoc vero nomen aliquando accipitur pro quocumque cibo*; prout videre est Joannis cap. 21. ubi Christus post surrectionem suam ad littora maris subsistens, Apostolos interrogavit: *Numquid pulmentarium habetis?* mirum profectò videtur, quod Esau filius Jacob tam delicate enutritus; hoc lentis edulium, quod simplicissimum cibi genus est, appetere potuisset, numquid enim in domo Isaac adeo opulenta alii cibi, aut fercula deerant pretiosiora, & delicatiora, quando etiam in eadem domo armenta & greges impinguabantur? nequaquam. Quod vero Esau lentes concupierit, id factum est, ut idem Author inquit, quia tam delicato modo conditæ fuerant lentes illæ, ut etiam hujus epulonis appetitum merito excitare potuerint: *Erant lenticula,* inquit, *sic confecta quod rufa videbantur, quia forte aliquid superfusum fuerat ad colorandum brodium, sicut nunc fit in cibis confectis, sed tunc nondum gulosa aviditas curiositatem in cibis invenerat.* S. Augustin. in Psal. 46. hoc legumen peregrinum & ex Ægypto allatum fuisse existimat, illa namque regio optimi saporis & gustus lenticulam producit: *Magnificatur lenticula Alexandrina, & venit usque ad terras nostras, quasi hic non nascatur lenticula. Ergo desiderando cibum Ægyptium, perdidit primatum.*

S. Aug. in Ps. 46.

In cibi genere vescendo nemo, sed in aviditate immoderata quilibet est culpandus.

3. Verum enimvero ut idem S. Doctor aliis in locis opportunè declarat, transgressio Esau, & effrænis ejus appetitus, non ex ea parte culpabilis & reprehensibilis fuit, quod scil. qualitatem pulmenti hujus ambiverit, sed immoderata ejus gula reum ipsum constituit; Nam in Tract. 37. in Joan. ita scribit: *Ut sciremus non Dei creaturam esse culpabilem, sed inordinatam cupiditatem; Esau primatus suos non per gallinam, sed propter lenticulam perdidit.* Et l. 16. de civit. Dei c. 37. hoc factum adducens & examinans, hanc nobis tradit instructionem: *Ubi discimus,* inquit, *in vescendo non cibi genere, sed aviditate immoderata quempiam culpandum.* Neque enim credendum est Jacob adeo in fratrem suum inhumanum fuisse futurum, ut fratrem suum fame emori passus fuisset, multoque minus Rebecca mater ejus, & Isaac pater illius, & numerosæ familiæ ipsorum famuli & servi; quin potius quando Esau dixit: *En morior*: avidam suam insinuavit voracitatem, qua ex hoc pulmento satiari cupiebat. Hanc quoque Esau gulæ vehementiam alii sacri Interpretes haud obscurè insinuarunt. Nam Rupertus Abbas, hunc gulæ pruritum his verbis describit: *Immoderatus rufa coctionis appetitus.* Abulensis quoque ait: *Cibum illum gulosus supra modum desideravit.* Dionys. Carthus. pariter inquit, quod dum Esau inquit: *En morior,* dicere voluerit: *Præ fame ac desiderio hujus cibi deficio.* Consuetum enim & usitatum est gulosis, quod dum rem aliquam supra modum ipsis placentem appetunt, dicere soleant: *Hic me appetitus necat.* Tam enim vehemens in illis est hic appetitus, ut se à voracitate & gulositate sua deficere existiment, & ideo ex illa ad quævis se deduci permittant. Unde S. Thomas, inquit: *Nota quod vitium gulæ in omni fame de facili facit imaginari periculum & angustiam mortis.* Unde Theophyl. haud fundatè miratur de eo; quod omni caret admirandi causa, scil. quod Esau à gula tentatus, quod majori cum conatu huic tentationi restiterit, maxime cum de boni cujusdam tanti momenti, qualis primogenitura est, jactura agebatur: *Nec quidquam adversus escæ cupiditatem resistens.* Fortasse non se ad id reflexit, quod inter omnia vitia nullum sit, quod hominem viribus & virtute vincendi tentationem magis destituat, quam vitium gulæ, maxime in eo, qui in hoc vitio habituatus est, prout in primo Discursu vidimus.

S. Aug. Tr. 37. in Joan. S. Aug. l. 16. de civ. Dei c. 37.

Rup. Abbas l. 1. in Abdiam c. 1. Abul. ibid. Dion. Cart. ibid.

S. Thom. ib.

Theophylact. ad Hebr.

4. *Et vendidit primogenita.* Lyranus ingeniosè observat, Esau omnibus modis in hoc incubuisse, ut patris sibi benevolentiam per carnes ferinas, quas venando sectabatur, sagaciter conciliaret, utpote quas patri suo gratissimas esse noverat: nisi enim hac fuisset industria usus, idem Esau utpote à Deo reprobatur, omnibusque creaturis abominabilis, non solum Patri, sed & omnibus aliis exosus esse debuisset: At verò quid per hanc industriam suam lucratus fuit? *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*: Divinæ namque providentiæ & justitiæ ordinatione factum est, quod pro vili lenticulæ edulio suam vendiderit primogenituram: *Cujus appetitu vendidit primogenita; Et sic qui per cibum Patrem decepit, per cibum primogenita perdidit.* Quam jacturam plurima alia damna sunt consecuta. Nam *de jure primogenitura erat,* inquit idem Lyranus, *quod haberet duplicem partem in bonis paternis respectu aliorum.* Atque ideo Joseph, quem Pater ejus Jacob primogenitum suum declaravit, duas sortes habuit: ac proinde cum Isaac in possessionibus suis opulentus fuerit, cessionem primogenituræ ab Esau factam ingentia ei damna peperisse necessario sequitur. Præterea S. Isidorus, & cum eo communiter plures alii dicunt, quod *primogenitura vestis erat sacerdotalis, qua induti majores natu, cum benedictione Patris victimas Deo velut Pontifices offerebant*: Adeoque primogeniti primatum tam in temporalibus, quam in spiritualibus possidebant, & tamen inter omnes hasce tam graves & damnosas jacturas sacer Chronista asserit: *Et sic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.* Etenim eorum qui crapulæ & ebrietati dediti sunt, vulgaris mos est, quod in volupta-

Lyran. ib. Qui crapulæ dediti sunt in voluptatum suavitate absorpti, nullum quarumcumque facultatum, dispendium, nec Deum, nec vitam, curant.

Sap. 11. v. 17.

Lyran. ib.

S. Isidor. in Glossa ibid.

Gen. 25. v. 34.

luptatibus conviviorum deliciis, vinique suavitate adeo absorpti sint, ut nullum sive facultatum, sive sanitatis, sive animæ curent dispendium, neque Deum aut vitam cogitent futuram & æternam, quia eorum Deus venter est. Unde S. Aug. ait: *Plus amavit, quod corporaliter concupierat* (Esau videlicet) *quam quod spiritualiter prius nascendo meruerat; & deposuit primogenita sua, ut manducaret lenticulam.*

S. August. in Ps. 46.

4. Quisquis huic vitio immergitur omnem sive naturalem, sive humanam aut divinam legem contemnit, & conculcat. Unde Dionys. Carthusianus de Esau disserens, inquit: *Multipliciter & graviter valde peccavit, videlicet gula, simonia, illicita juratione, aspernatione spiritualium, ac pravo proposito, violentiam atque perjurium committendi.* Rupert. Abbas hunc reprobum cum Caino comparat, quia tametsi suas in sanguine Jacob fratris sui non cruentarit manus, prout fratricida ille in sanguine Abel fecisse legitur, Homicidialis tamen voluntas ei non defuit: *Invidendo fratri, licet non actu, voluntate tamen fuit fratricida;* Dixit enim: *Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Nec est quod quispiam hoc adeo truculentum Esau propositum, & irreconciliabile odium admiretur, siquidem Gula à Tertulliano *primus homicida* appellata fuit; De Adami namque transgressione loquens ait: *Manducavit & periit: teneo igitur à primordio homicidam gulam.* Quoties in conviviis, in quibus communiter rixæ, vulnera, strages suscitantur, triclinia humano madescunt sanguine? nam ut S. Bernardus de modo bene vivendi disserens ait; *Ebrietas grave peccatum est, inter homicidia reputatur.* Et ideo quis umquam Esau guloso ferocior & implacabilior fuit? S. Antoninus de hoc vitio fuse tractans, inquit: *Quot irrisiones, detractiones, proditiones, homicidia fiunt in conviviis? Nonne Absalon fratrem suum proditorie in convivio suo occidi fecit?* Similibusque exemplis plenæ sunt Historiæ, nostrisque diebus variis temporibus hujus rei veritatem frequens demonstravit experientia. Quam igitur apta & opportuna fuit illa benedictio, seu potius maledictio, quam Isaac Esau imprecatus fuit inquiens: *Vives in gladio*: siquidem ferox semper, turbulentus, crudelis & sanguinolentus fuit: ejusque exemplum ut plurimum epulones sequuntur, dum inhumani in conviviis sæpenumero ad rixas, & homicidia præcipitantur, vitæ alterius insidias ad mortem usque machinantes. *Plerique inter epulas,* inquit S. Ambrosius, *fudere animas, & mensas proprio replevere sanguine.*

Dion. Cart. ibid.
Gula, primus homicida, ipsum Esau, sicut & Cain fecit fratricidam.
Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 6.
Gen. 27. v. 41.
Inter homicidia reputatur.
Tertull. de jejunio.
S. Bern. serm. 25. de modo bene vivendi.
S. Antonin. sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. §. 3.
Gen. 27. v. 40.
S. Ambr. l. de Abel & Cain c. 5.

5. Adverteat quidem astutus ille serpens infernalis, quod Herodes prædicationem Baptistæ auscultans ad cordis moveretur compunctionem: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat, sciens eum virum justum & sanctum.* Imo nonnulli verba illa: *Herodes custodiebat eum*, examinantes, existimant hunc Regem Baptistam custodivisse ob metum vitæ ejus, cui incestuosa Herodias continuo insidiabatur, ac proinde pro ejus defensione circa corpus ejus constituisse custodias seu vigiles, qui ab omni eum eriperent imminenti periculo: Verumtamen non ob id inimicus tartareus despondit animo, nec dormivit, sed *tanquam leo rugiens qui circuit, quærens quem devoret*, natalem expectavit Herodis, in quo sumptuosa instituere convivia solitus erat: *Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui fecit cœnam magnam;* Securus namque erat, quod in hac crudelitas triumphatura, ipseque Rex omnem pietatem & compassionem exuturus esset; Ac proinde S. Ambrosius ait: *Inter epulas atque convivia consummandæ crudelitatis profertur edictum, & à convivio ad carcerem, de carcere ad convivium feralis flagitii circumfertur obsequium.* Id quod paulò post latius exaggerans subdit: *Rapitur ad pœnam Propheta convivali tempore, convivali præcepto, quo non cuperet vel absolvi, perimitur gladio, caput ejus affertur in disco. Hoc crudelitati ferculum debebatur, quo insatiata epulis feritas vesceretur.* Apud S. Lucam de perverso illo servo, qui Domino suo moram faciente epulari cœpit, dicitur: *Quod si dixerit servus ille in corde suo, moram facit Dominus meus venire & cœperit percutere servos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari.* Circa quæ verba advertendum, quod Magister cœlestis non sine mysterio truculentiam percussionum manibus commissam cibo & potui immoderate sumpto conjunxerit, quia ut D. Chrysolog. hunc textum allegans inquit: *Ebrietas cædis est mater, parens litium, furoris genitrix.*

Marc 6. v. 20.
Ebrietas cædis est mater, parens litium, furoris genitrix id in Herode comprobatur.
1. Pet. 5. v. 8.
Marc. 6. v. 21.
S. Ambr. l. 3. de Virg.
Luc. 12. v. 45.
D. Chrysol. s. 26.

6. Francisc. Petrarcha ab Eminentissimo Card. Bellarmino inter Scriptores Ecclesiasticos digne relatus, in quadam Epistola sua adversus ebrietatem acerrimè invehens, singulos enumerat ciathos & crateres qui in conviviis ut plurimum præbibuntur: *Primus*, inquit, *crater pertinet ad sitim: Secundus ad lætitiam: Tertius ad voluptatem: Quartus ad ebrietatem: Quintus ad iram: Sextus ad litigium: Septimus ad furorem: Octavus ad somnum: Nonus ad morbum.* Unde liquet quod ex novem hisce ciathis, tres ad illam tendant inordinationem de qua in præsenti disserimus, scilicet, *ad iram, litigium & furorem*, quia rixæ suam communiter à conviviis trahunt originem. Unde Sapiens ait: *Cui rixæ? cui fovea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?* Clitus charissimus Alexander Magni amicus erat, & tamen in convivio quodam adeo contra eumdem desævit, ut stricto ipsum ferro transegerit: *Refert Alexandri Macedonis exemplum*, inquit Seneca: *qui Clitum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit.*

Petrarch. l. 3. Ep. 9.
Bellarm.
Enumerantur crateres in conviviis ex quibus tres tendunt ad iram, litigiam & furorem.
Prov. 23. v. 29. & 30.
Sen. ep. 83.

7. In conviviis, prout experientia quotidiana testatur, convivæ communiter ad superflue bibendum invitantur, quique hausto præbibito punctualiter non respondet, ut plurimum sanguine luere debet: Quænam est barbaries & inhumanitas ferocior illa, quæ etiam inter nos Christianos in magnam nostram perniciem usitatur, quæque etiam tempore S. Augustini viguisse legitur, qui proinde hominibus timoratis sequens tradit documentum: *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: Aut bibas, aut moreris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Sed excusatio ista falso objicitur: Ipsi enim Reges, & quicumque sunt alii Potentes quia Deo propitio & Christiani sunt, & prudentes & sobrii, & toto corde Deum timentes, si te videant definisse, ut eis non acquiescas pro timore Dei inebriari, si tibi sub mora videantur irasci, postea vero in grandi admiratione te suscipient. Deus qui te videt per ejus amorem inebriari non velle, ipse tibi gratiam etiam illorum dabit, qui te ut amplius biberes, videbantur hortari & cogere.*

Vitanda perniciosa Germanorum consuetudo, haustui præbibito ad unguem respondendi.
S. Aug. ser. 232. de temp.

8. At verò ut ad illam Sapientis sententiam: *Ubi rixæ &c.* denuo revertamur, hanc Hugo Cardinalis ita exponit: *Cui discordiæ & contentiones clamosæ, nisi ebriosis?* Superius namque in cap. 20. dixerat: quod fit *tumultuosa ebrietas* Cornelius à Lapide *ex lib. 2. rerum Germanic. apud B. Rhenanum.* Constitutionem quamdam refert antiquam, in qua dicitur: *Nemo militia socium, aut quemquam alium ad potandum invitato, quod si quis ebrius repertus fuerit, ejectus, quoad culpam agnoscat, aquam bibito.* Ubi nostra vulgata legit: *Cui sine causa vulnera.* Hebræus legit: *Vulnera gratis:* Ebrii enim sepulto rationis usu sine causa irascuntur, &

Hugo Card. in Prov.
Prov. 20. v. 1.
Corn. à Lap. ibid.
Gulæ proprietas quod feroces & crudeles suggerat spiritus.
Text. Heb.

involant in quemvis obvium, quantumvis intimus sit amicus, quia hæc est gulæ proprietas, quod feroces & crudeles suggerat spiritus; Sicut enim oleum accendit ignem ita gula iram magis accendit & furorem. Unde S. Ambrosius ait: *De ebrietate ad arma consurgunt, inter pocula injusta certamina, & nullis stantibus causis, asperam excitat rixam, quia interponendo verba vana, aliorum fama non patitur, & in contumeliam erigitur conviviarum, & crimina proximorum.*

S. Ambr. de Elia & Jejun. c. 15.

9. *Vives in gladio, & fratri tuo servies.* Ecce tibi aliud quoddam gulæ pestiferum germen, nimirum quod hominem servum & mancipium faciat esse propriæ carnis, impediatque quo minus Dominus sit sui ipsius. Etenim servitutis nomen nunquam hactenus in mundo auditum fuerat, nisi postquam vinum in usu esse cœpit, quod mentem Authoris sui effascinavit. Audiamus S. Ambrosium hac de re loquentem: *Manebat*, inquit, *antequam vinum inveniretur omnibus inconcussa libertas, nemo sciebat à consorte naturæ suæ obsequia servitutis exigere, non esset hodie servitus, si ebrietas non fuisset.* Post hanc enim & non antea auditum fuit: *Servus servorum erit fratribus suis.* Enimvero corpus nostrum spiritui & rationi obedire illique subjectum esse deberet, & tamen mox ut saturitate ciborum & potus repletum est, insolescit, & recalcitrat, mentemque nostram sibi servire & ancillari facit. Id quod S. Isidorus his verbis deplorat; dicens: *Quid tam noxium, quam ut animus serviat ventri & escæ, quæ sunt destruenda, testante Apostolo ac dicente: Deus autem & hunc & has destruet?* Saluberrimum igitur est illud S. Augustino à Spiritu Sancto utique dictatum consilium: *Semper caro nostra subjecta sit animæ nostræ & sicut ancilla famuletur Dominæ suæ.* Ut verò idipsum obtineamus, ideo protinus subjungit: *Ne præbeamus vires illicitas corpori, ne committat bellum adversus spiritum nostrum, sed semper subjecta sit caro, ut obtemperet jussis sancti Spiritus, neque incrassari permittamus ancillam, ne contemnat Dominam suam.* B. Petrus Damianus sequens adducit Sapientis testimonium, dicentis: *Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea illum sentiet contumacem;* Et subdit: *Bene hunc servum loris cohibebat inedia, qui dicebat: Castigo corpus meum & servituti subjicio. Adversus hunc servum disputabat cum diceret: Esca ventri & venter escis, &c. Hunc servum sub talibus esse frænandum significabat, cum diceret: Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis &c.*

Gen. 27. v. 40.
C. 9. 25.
Gulæ pestiferum germen hominem facit mancipium propriæ carnis impeditque quo minus homo sit Dominus sui
S. Ambr. l. 2. de Elia & jejun. c. 5.
S. Isid. l. 2. de sentent. c. 42.
S. Aug. de salut. doc. 3. 35.
B. Petr. Dam. l. 6. ep. 32.
Prov. 29. v. 21.
1. Cor. 9. v. 27.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ebrii & gulosi in intellectu & mente suo excæcantur, fiuntque per hoc vitium bestiis similes.

THEMA.

Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Psal. 48. v. 13.

1. SUblimius homo evehi non poterat, quam dum ad nobilissimum sublimatus est justitiæ & innocentiæ originalis statum; Unde Regius Psaltes ait: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis; Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum;* Et tamen ex vilis pomi gulosa cupiditate seductus, è gloriosissimo illo statu, adeo infeliciter & turpiter corruit, ut Psaltes Regius ex instinctu Spiritus veritatis illum irrationali cuidam jumento similem esse dixerit: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Cujus sententiæ verba in præsenti Discursu sigillatim ponderabimus.

Ex vilis pomi gulosa cupiditate homo seductus turpiter corruit.
Ps. 8. v. 6.

2. Dicit igitur in primis: *Non intellexit.* Quia gulosus discursum, & omne judicium rationis amittit, quia intellectus ejus obtenebratur & offuscatur; Nisi enim hoc gula efficeret, qua ratione Adam persuadere sibi potuisset, sibi per bolum pomi cujusdam divinam communicandam esse sapientiam & scientiam, adeo ut Deo similis effectus divinorum futurus esset attributorum particeps? Vel quomodo sibi promittere potuisset hanc fiduciam, quod scilicet ab ejus se præsentia post peccatum commissum abscondendo ejus declinaturus esset examen atque judicium? Nimirum est hic proprius gulæ effectus, quod scilicet efficiat ut homo mentis & rectæ rationis patiatur inopiam. S. Nilus ut pessimos ex gula nascentes surculos eximat, vaporum & exhalationum terrestrium adducit similitudinem; hæ enim tandem in nubem condensantur, & solares radios offuscant: *Ut nubes Solis radios obscurat*, inquit, *sic crassus vapor è cibis emergens, menti obscuritatem affert.* Sicut enim aëre conturbato Sol lucere nequit: ita quoque corpore per cibum & potum nimium aggravato, intellectus discurrere & ratiocinari non potest, nec mens suas operationes exercere valet; Qui ut S. Isidorus inquit: *Ebrietas perturbationem gignit mentis.* S. Bernardus in quodam sermone *de modo bene vivendi*, pariter hoc punctum tangit, inquiens: *Vinum sine mensura superat mentem*; ipsa quoque quotidiana experientia aperte demonstrat, rationem & Discursum nostrum à vino copiosè nimis potato suffocari.

Explicatur & applicatur ly non intellexit.
S. Nilus de 8. vitios. affect.
Illustrissima comparatio.
S. Isid. lib. 2. sent. c. 43.
S. Bern. serm. 24. de modo bene vivendi.

3. B. Laurentius Justinianus inter laudes viri humilis hanc quoque enumerat, quod videlicet è nimiis in cibo & potu deliciis abhorreat: *Exquisita non quærit fercula, coquorum arte condita, quæ oris palatum leniunt, ventrem replent, inducunt crapulam, hebetant intellectum, evertunt sensum.* Cujus rationem assignat S. Antoninus, quia nimirum in hominibus gulosis & voracibus prudentia extinguitur, quæ pertinet ad operationes intellectus: *Prudentiam prosternit gula, quia, ut ait Hieronymus: Pinguis venter, id est, gulæ deditus, crassum sensum generat. dist. 44. c. fin. fumositates enim ciborum & potuum, ascendunt ad caput, & obtenebrant intellectum ut male discernere possit verum.* Idem quoque Antoninus exemplum adducit Herodis, cujus intellectus in cœna offuscatus, juramentum illicitè factum; non obligare, discernere non potuit, ac proinde tanta cum imprudentia & crudelitate ad juramenti executionem processit. D. Chrysostomus Epulonum stoliditatem per similitudinem ab utribus desumptam deducit, nemo enim, inquit, utres totaliter adimplet, ne forte rumpantur; ita quoque magna est hominis stoliditas, quantumvis alias Discursu & ratione præditus sit, quod se manifesto ex nimio cibo & poto ruptionis periculo exponat: *Amentiam atque stoliditatem ipsorum*, inquit, *maxime quispiam admirabitur, quia nec ita sibi parcere volunt sicut utribus cæteri? nam qui vina huc & illuc traducunt, nolunt utres nimium implere, ne distenti rumpantur; isti vero ærumnosum ventrem, nec utris quidem dignitate condonant, sed distendunt & replent usque ad fauces.* Hunc quoque nimio vino rationem & intellectum suffocandi abusum Petrarcha in quadam Epistola his verbis detestatur; *Quantus furor scienter obruere atque enecare spumanti dolio rationem, quod singulare atque præcipuum habet hominis natura.*

B. Laur. Justin. de Humil. c. 12.
In hominibus gulosis prudentia extinguitur.
S. Antonin. sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. § 3.
Abusus nimio vino rationem suffocandi pulchra comparatione improbatur.
D. Chrys. h. 45. in Matth.
Petrarch. l. 3. Epist. 9.

4. S. Job

Job. 1. v. 5. S. Job familiæ suæ prævaricationem timebat, considerans lauta convivia inter fratres & sorores. *Pet. Bles. in l. Job. c. 1.*

4. S. Job tametsi familiam suam in timore Dei semper educasset, ac proinde nullum haberet de bonitate & virtute illius dubitandi motivum, attamen considerans, filios suos cum sororibus alternatim in conviviis lautè prandere solitos, metuere cœpit, ne fortè in re quapiam prævaricarentur: *Ne forte peccaverint*; At verò scitisne hujus metus causam? Inquit Petrus Blesensis, nimirum: *Sciebat quod ex comessatione frequenter surgit ebrietas, & ex ebrietate temeritas. Comessatio turbat animæ statum, ebrietas confundit rationis judicium.* S. Basil. in homilia quadam *de ebrietate & luxu*, inquit: *Ebrietas rationis interitus.* Seneca pariter ebrietatem voluntariam vocare solebat amentiam: *Dic quam multa ebrii faciant, de quibus sobrii erubescant, nihil aliud esse ebrietatem quam voluntariam insaniam.* Unde S. Augustinus in ebrietatis abominationem exclamat: *O ebrietas tu mentem cæcas, judicio recto cares, consilium nullum habes.* Plato vir sapientissimos pariter & prudentissimus inter alias leges ita statuit: *Multa magis quam Cretensium, Lacedæmoniorumque usu, Carthaginensium legem probarem, ut numquam in castris quisquam gustare vinum audeat, sed toto illo tempore aqua bibatur. Sed nec magistratibus toto eo anno quo Magistratu funguntur; Gubernatores sive atque judices, munus suum obituros à vino penitus prohiberent*; Quia ut apud Oseam dicitur: *Vinum & ebrietas auferunt cor*; Quando enim corpus nimio vino repletur, ratio pariter & discursus amittitur; nam *ubi est crapula*, inquit B. Laurentius Justinianus, *ratio cespitat, intellectus obtunditur, consilia deviant, judicia subvertuntur.*

S. Basil. h. 14. *Sen. ep. 83.* Ebrietas voluntaria insania. *S. Aug. ser. 33. a fratr.* *Plato de legib. l. 2.* *Ose. 4. v. 11.* *B. Laurent. Justin.*

Rich. à S. Laur. l. 11. de laud. Vir. Gula est Charybdis & naufragiorum causa. *Isaia 28. v. 7.*

5. Richardus à S. Laurentio ut idipsum clarius explicet, Charybdis adducit similitudinem, in qua naves sæpissime à maris undis absorbentur: *Charybdis*, inquit, *est vorago circumvolvens naves & absorbens, & hoc periculum signat gulam, quæ absorbet rationem.* Unde Isaias postquam dixisset: *Præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt, ... Ignoraverunt judicium*; Paulò post navigii mentis & intellectus nostri in vini naufragio absorpti facit mentionem dicens: *Absorpti sunt à vino.* Cui Isaiæ textui optimè respondet illa S. Joan. Climachi sententia, dicentis: *Inquiramus, & omnino intelligemus, gulam nobis hujusmodi naufragiorum unicam esse causam & auctricem.* S. Bonaventura quoque corpore nimio cibo aggravato, mentem naufragari dicit: *Ex nimia quantitate cibi nascitur corporis gravitas & infirmitas, hebetudo mentis & cæcitas, judicii præcipitatio.* S. Basilius in homilia prima de Ebrietate inquit: *Rationem ac mentem vinum deprimit.*

S. Joan. Clim. Grad. 14. n. 12. *S. Bonav. spec. c. 3.* *S. Basil. h. 1. de Ebriet.*

Curiosa Historia proposito valde opportuna. *Plutarch. in Apophs.*

6. Plutarchus curiosam quamdam narrat Historiam præsenti proposito nostro valde opportunam, cum enim apud Pyrrhum nonnulli juvenes accusati essent, quasi simul epulantes, variis detractionibus & injuriis ejus dilacerassent famam, ille eosdem die sequenti coram se parere præcepit, *Primumque ex his percunctatus est, an de se alia dixissent. Omnino respondit unus, talia, & his plura dixissemus, si plus vini nobis fuisset*, Cui responso Pyrrhus acquievit, probè intelligens, quod *Ebrius non sit sui compos*, Porro quinam sint vini effectus primus ejus Author Noë videlicet damno suo expertus fuit, cum enim vini ignoraret fortitudinem, nimium bibendo à mente & corde alienatus fuit: *Cœpit Noë vir agricola exercere terram, & plantavit vineam, bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.* Ubi D. Chrysostomus inquit: *Quod inquit cœpit, ostendit quod ipse vini bibendi primus inventor fuit, & per ignorantiam, & nesciens sumere mensuram in ebrietatem incideret.* Vinum igitur à primis suis natalibus ostendit, quod si nimiopere bibatur, virtuti rationali prædominetur. Unde S. Ambros. de Noë inquit: *Vidit naturam, sed ignoravit potentiam, itaque vinum nec suo pepercit Authori.* Idem quoque S. Pater in eodem libro *de ebrietate* insaniæ incentivum appellat: *Ebrietas incentivum insaniæ*; & paulò ante dixerat: *Veneno caro vulneratur, vino mens: noxia est ebrietas ad corporis sanitatem, menti etiam crimen adjungit.* Idem pariter de ebrio dixerat: *Ipse sibi reus est insaniæ voluntariæ.*

Varii vini effectus. *Gen. 9. v. 20. & 21.* *D. Chrys. h. 29. in Gen.* *S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 5.* *S. Ambr. ibid. c. 14.*

Eccli. 31. v. 19. Explicantur & applicantur verba: comparatus est jumentis, & similis factus est illis. *Hugo Card.* *D. Chrysol. ser. 2.* *Luca 15. v. 16.* *Gen. 1. v. 30.* Unus homini & bestiis cibus sed dispar sumendi modus. *D. Chrysol. ser. 22.*

7. *Comparatus est jumentis & similis factus est illis*: Quam veritatem plurimæ probant sacrorum Doctorum authoritates. Unde Ecclesiasticus sobrietatem his verbis inculcare nititur: *Utere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur.* Ubi notandum est singulariter Ly *quasi homo*, quod Hugo Cardinalis interpretans ait: *Id est, quasi sobrius.* Ubi in Græco legitur: *Utere quasi homo iis, quæ tibi apposita sunt & non devores.* Devorare namque ferarum & animalium rapacium, non verò hominum est: *Quasi homo temperatus*, inquit Hugo, *non quasi ursus aut lupus.* D. quoque Chrysologus se ad prodigum reflectens, *qui cupiebat implere ventrem suum*, helluonis insatiabilis typum, ita discurrit: *A se migrat & ab homine totus transit in bestiam.* Postquam Deus in Genesi arbores, herbas & animalia produxisset, ad hominem conversus dixisse scribitur: *Ecce dedi vobis omnem escam & universa ligna, ut sint vobis in escam & cunctis animalibus terræ.* Ubi indifferenter eumdem nobis & brutis animantibus præscribit cibum, quia scilicet communi eademque tenemur vitam cibis sustentandi necessitate; in hoc verò ipsis similimi efficimur, si quemadmodum illa, in cibo finem ultimum reponamus. Unde Divus Chrysologus in sermone cui Titulus, *de terrenorum cura despicienda*, in illos invehitur homines, qui dum totam curam studiumque suum in cibum potumque transferunt, bestiis se similiores quam hominibus efficiunt; *Qui sic ventri serviunt, ut divinam nesciant servitutem. & de carnis voluptate, solicitudinem occursus Dominici perdiderunt, homines non vocandi sunt sed jumenta.*

Helluonis corpus præsepe appellatur. *Philo Hebr. l. de honor. sacerd.* *Luc. 12. v. 19.* *Ibid. v. 20.*

8. Philo Hebræus insigne quoddam helluonis corpori attribuit epithetum, dum ipsum *præsepe* appellat, Quemadmodum enim hoc omnium jumentorum, equorum, aliorumque similium animalium in se recludit pabulum, ita & corpus ingluviei deditum quoscumque suscipit & refundit cibos ad brutales explendos appetitus. *Porro venter, nihil aliud est*, inquit ille, *quam præsepe brutæ concupiscentiæ, quæ potationibus rigatur & ingluvie.* Meministis utique divitis illius qui teste S. Luca in copiosa sibi complacens messe, ita animam suam consolabatur: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe epulare*; Cui proinde meritò nomen stulti impositum fuit (*stulte hac nocte, &c.*) quia scilicet golosus comparatur jumentis insipientibus. Circa quam parabolam Hugo Cardinalis eum non animæ sed animalitati potius dicere debuisse advertit, dicens: *Tam improvidus est erga bona animæ, ut escas corporeas animæ adscribat. Comede gula, bibe ebrietas, epulare magno apparatu: Si dici potest, muti animalis vox ista est, ita totus animalis est homo, ut animam suam putet escis pascere.* Quæ veritas nec ipsos latuit gentiles, qui solius luminis naturalis vi, sibi persuaserunt homines cibo, potui, appetitibusque suis unicè deditos, bestias potius, quam homines nuncupandos esse; unde Seneca ait: *Hos itaque, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loca numeremus non hominum.* Quapropter & Seraphicus Doctor cætera inter vini hujus damna statuit mentis brutalitatem, in-

Gulosus jumentis comparatur. *Hug. cit. in Glossa.* *Senec. Ep. 60.*

S. Bonav. T. 6. in Diæt. salut. T. 1. c. 8.

inquiens: *Mentis brutalitas quantum ad rationis defectum; nam dicit Petrus: Hi, scilicet gulosi sunt velut irrationabilia pecora.* Oves enim cæteraque animalia suo dumtaxat inhiant alimento, in eoque ultimum suum collocant finem, talium autem veri sunt imitatores, qui in hoc omni collimant, ut suam exsatient ingluviem & voracitatem.

Clem. Alex. l. 2. Pædag.

Urgetur prædicta infamis comparatio.

Joel. 1. v. 5.

9. Clemens Alexandrinus in suo Pædagogo ita de Helluone discurrit: *Mihi videtur is, qui a Mathematicis dicitur Acephalus qui ante stellam errantem enumeratur, capite in pectus compresso, significare helluones homines & voluptuarios & ad ebrietatem propensos: nam in his ratiocinandi facultas, non in capite sed in intestinis collocatur.* Nescio si quando mysteriosa illa in Joële Propheta contra ebrios prolata audieris verba: *Expergiscimini ebrii, flete & ululate;* Ubi Ly *flete* quilibet facile intellexerit; secus verò Ly *ululate* siquidem hoc bestiarum, & non hominum est proprium; & nihilominus accommodatissimè dictum nemo dubites, siquidem per voracitatem, homines, animalia, feræ, & lupi efficiuntur: Unde & communiter, vorax lupus appellari solet; Quem pariter in scopum ille in eodem Propheta citatus videtur collimare Textus: *Audite hoc verbum vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis.*

Amos 4. v. 1.

D. Chrysol. ser. 26.

S. Antonin. ib. §. 4.

Idem confirmatur.

10. D. Chrysologus in gulam invehens, alia inter ejus improperia pariter annumerat hoc sequens: *Hanc qui habet, se non habet; hanc qui non habet, homo non est.* S. quoque Antoninus varia hujus vitii enumerat mala; sed quinque principaliora inter, audite obsecro quod collocet in fronte: *Primo facit hominem,* inquit illa, *ut animal brutum: sicut enim bestiæ comedunt, cum trahit appetitus eas ad cibum sine discretione vel aliqua consideratione: ita et gulosus non respicit nec ad diem, nec ad modum, nec ad necessitatem sed ad appetitum.*

Per vitium gulæ non tantum similes, sed & deteriores jumentis efficiuntur.

Flor. Poss. Jub. Sacerd. tr. 5. lect. 4.

11. Ad probandum hactenus dicta, & ut clarius elucescat, nos per hoc vitium non solum jumentis similes, sed & deteriores esse, quidam nostri temporis Author curiosum quoddam, & præsenti proposito, opportunum factum refert: quidam enim Studens à Parisiis, ubi studiis operam dederat, in Patriam suam revertens, ad quemdam amicum suum in via divertit: ubi postquam sufficienter manducatum & bibitum fuisset, de novo ad sæpius bibendum, jam ad salutem hospitis, jam ad conjugis, mox ad filiæ, denique ad ancillæ sanitatem invitatus fuit, qui diluculo ingenti dolore capitis gravatus, itineri se rursus accinxit: cumque ad flumen quoddam accessisset, illud jumenti potandi causa ingressus est, videnque illud modicè bibere calcaribus ad largius bibendum extimulavit, quo repugnante, ut ad salutem hospitis, ejusque conjugis, filiæ, & ancillæ biberet, vehementius invitavit; sed neque hoc quidquam juvare videns, dixit ad asinum: *Vere longe prudentior me es, cum omni studio & doctrina mea, si enim ego eodem me modo continuissem, quo tu modo, ea nunc saucius alteratione, & capitis dolore non torquerer.* Tandem verò Author hæc scribens concludit: *Sic homo jumentis insipientibus redditur per crapulam & ebrietatem.* Et D. Chrysostomus inquit: *Quod homo vorax & gulosus est bestiis molestior: bestiæ eousque bibunt quousque fert sitis, & cupiditas eam sistunt necessitate, hic temperantia cupiditatem transilit, & ratione carentibus à ratione alienior apparet.*

D. Chrys. h. 5. s. 34. de Resurr.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Per gulam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Judaismum Deo ingratum constituit, in vitiosam nos pertrahit lætitiam, secreta pandit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

THEMA.

Habeo adversus te pauca, habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari. Apoc. 2. v. 14.

Cur Deus peccatum gulæ & fornicationis nomine scandali appellarit.

1. DEus Episcopo Pergami hanc proposuit querelam & accusationem; quod videlicet malam profitentes Balaam doctrinam in suum suorumque admisisset consortium; *Docendo Regem Balac in populum Israël seminare scandalum, edendo & fornicando,* circa quæ verba exurgit Quæstio videlicet cur Deus utrumque peccatum gulæ videlicet & fornicationis, scandali nomine appellarit? Quam eamdem difficultatem ab Hugone Cardinale motam decisamque fuisse reperio; Dicit enim in primis: *Quare peccatum gulæ & luxuriæ dicuntur peccatum magis, quam alia peccata?* Et mox respondet id fieri: *Quia inter omnia alia peccata noxiora sunt & manifestiora, pluresque ad malum exemplum extimulant: Quia hæc duo,* inquit, *inter alia maxime sunt nota, & ad malum exemplum maxime efficacia.* Nos hoc loco solum de gula tractavimus, quæ, ut in Discursu quarto probatum fuit, origo est & incentivum omnium vitiorum, & occasio lapsus & ruinæ animarum, propter multiplicitatem malorum ab ipsa procedentium.

Hugo Card. Ibid.

S. Bern. o. 3 serm. 5. de exercitu spirit. malign. A. 3. c. 6.

Cur spiritus immundi in modum ranarum crapulæ vitio adaptentur.

2. S. Bernardinus in sermone quodam *de exercitu malignorum spirituum,* hunc adducens Textum Apoc. c. 16. *Vidi de ore bestiæ exire tres spiritus immundos in modum ranarum;* Visionem hanc crapulæ vitio adaptat, cujus dæmon, ut in primo & secundo Discursu probavimus, primus est Author atque Promotor: *Tres,* inquit, *de principalibus satellitibus ejus ad ejus imperium currebant per mundum;* Cur verò hi spiritus ranarum similitudinem præ se tulerint, hujus sequentibus verbis declarat mysterium: *In modum ranarum,* inquit, *propter garrulitatem, quæ est filia gulæ, sic spiritus immundus cum exercitu suo infestationibus multis impellit animas ad quinque filias gulæ: scilicet ad scurrilitatem, ad multiloquium, & detractiones, & vituperia & alia inania verba: ad ineptam lætitiam, ad lasciviam carnis, inordinatos corporis gestus, demonstrantes lasciviam mentis, sicut sunt choreæ: ad immunditiam, quæ scilicet provenire solet ex gula, atque luxuria: ad hebitudinem mentis, id est, rationis subversionem.* Observandum verò hic est, quod populo Israël accidisse dicitur, scilicet *coram filiis Israël scandalum edere.* Etenim quamdiu Hebræi ad terram promissionis per desertum contendebant, sobrii transierunt, neque contra Deum providum benefactorem suum recalcitrarunt. Ad quod propositum optima servit ingeniosa quædam à S. Ambrosio adducta consideratio: *Moyses,* inquit, *cognovimus sitienti populo amaritudines aquarum temperasse, non vina, cui petra aquam vomuit, potuit & vini abundantia non deesse. Denique dixit Deus; Percuties petram, & exiet aqua ex ea, & bibet populus: non dixit exiet vinum populo: Periculosum enim erat populo vinum ministrare, quod fortiores ferre vix possent.* Similiter quia populus Israël ad terram

S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 5.

promis-

proficiscebatur promissionis, quæ beatitudinis cœlestis est Symbolum, à vino abstinere debent, quia *vinum apostatare facit.* Gula enim & ebrietas, ut suo loco probavimus, à Deo, à virtute, à pietate & omni bono nos divertunt.

Eccli 19. v. 2.

Ebrietas causa fuit quod populus Judaicus contra Deum murmuraverit Christum negaverit & rebellaverit.

3. Quænam obsecro causa fuit quod populus ille qui solus & unicus inter omnes terræ nationes Dei veri notitia & fide illustratus innumerisque beneficiis cumulatus fuerat, contra Deum tam insolenter rebellarit? Divus Chrysostomus in homilia prima adversus Judæos, inquit: *Impinguatus est, & recalcitravit dilectus: quemadmodum enim animantia bruta uberiori pabulo distensa, magis refractaria atque indomita sunt; & neque jugum, nec frenum, nec auriga manum ferunt; ita populus Judaicus ex ebrietate & nimia corporis obesitate ad extremam præcipitatus malitiam lascivia, neque Christi jugum acceptavit, neque doctrinæ aratrum dexit.* Porrò quantum in hoc populo cibi satietas prævaluerit, ex Historia quadam Joan. c. 6. descripta facile deducitur; Dicit enim sacer Textus: *Illi ergo homines cum vidissent quod Jesus fecerat signum, dicebant, quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum; Jesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem,* At verò numquid hi Judæi iidem erant qui postea Salvatorem Samaritanum & Dæmoniacum per calumniam appellarunt? Quique adversus Præsidem Judææ exurgentes vociferati sunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Quodnam igitur hoc miraculum erat, quod illos in admirationem & stuporem rapiens, induxit, ut ex animi gratitudine, illum, tamquam verum in lege promissum Messiam, confessi fuerint, illumque in Regem suum coronare voluerint? subjungit sacer Textus: *Accepit Jesus panes & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus similiter & ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt, dixit: Colligite quæ superaverunt fragmenta;* tametsi igitur Christus innumera eaque prodigiosa patrarit miracula, ipsi tamen solum ad hoc multiplicationis panum & piscium prodigium oculum suum direxerunt, ex illiusque consideratione; ne similis superabundans annona illis aliquando deficeret, suæque gulæ semper satisfacere pollens, Salvatorem violenter in Regem sibi rapere decreverant; mox verò ut ipsorum gulæ alimentum & esca deficere cœpit, jam illum amplius non cognoscebant, dicentes: *Hunc autem nescimus unde sit.*

D. Chrys. t. 1. hom. 31. adv. Jud.

Joan. 6. v. 14.

Ibid. v. 15.

Joan. 19. v. 15.

Joan. 6. v. 11.

Ibid. v. 12.

Joan. 9. v. 29.

Confirmatur idipsum,

4. Meritò igitur exclamat D. Chrysostomus: *O gulæ incredibilem aviditatem! majora his miracula, & quidem innumera operatus est Jesus, neque hoc umquam confessi sunt, nisi nunc exsaturati. Pro quanta gulæ vis? quam mutabilis sententia? jam non amplius calumniantur, nec Sabbati transgressionem jurant, neque Dei zelo moventur, omnes has curas pleno ventre abjecerunt; Propheta erat Regemque volebant.* In deserto autem, ubi juxta gulosi appetitus sui mensuram saturati non erant, linguas suas in blasphemias & maledicentias adversus Dei providentiam laxare cœperunt. *Hæc est illa funesta pestis,* inquit, de gula sanctus Bernardus, *quæ patres nostros in deserto ingratos beneficiis fecit, quæ compulit eos contra Deum murmurare, & dicere: Utinam mortui essemus in Ægypto quando sedebamus super ollas carnium.*

D. Chrysb. 41. in Joan.

S. Bern. ser. 1. in die Purificat.

Et pulchre concluditur.

5. Moyses quidem Ingentem tenuit beneficiorum catalogum, quæ divina beneficentia, specialiter quoad abundantiam & delicias alimentorum, prodiga manu illis contulerat, adeo *ut fugerent mel de petra oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum;* sed audite eorum pro innumeris hisce bonis ingentem ingratitudinem: *Ingrassatus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum & recessit à Deo salutari suo.*

Deut. 32. v. 13. & 14.

Ibid. v. 15.

6. Sancti Patres præter supradicta, alia quoque mala considerant ab hac gula & crapulæ voracitate procedentia, Etenim sanctus Basilius de gulosis ita scribit: *Qui istiusmodi sunt, ii mendaces sunt, ad jusjurandum parati, perjuriosi, litigiosi, pertinaces, clamosi; & qui saturi edisse se pertinacissime pernegent, illiberales, qui victu delicato apprime gaudeant, queruli, aliorumque curiosi exploratores, tenebriones.* Sanctus Joannes Climachus hujus quoque perniciosæ matris partus seu potius abortus describere volens ipsammet gulam, adeos sequentibus verbis manifestandos, introducit: *Filiæ ex me natæ, sunt desidia, loquacitas, audax confidentia seu audacia, risus concitatio, scurrilitas, contradictio, pervicacia, contumacia stupor animi & captivitas.*

S. Basil. de abdicatione rerum.

Enumerantur filiæ gulæ, crapulæ effectus.

S. Joan. Clim. Grad. 14.

7. Experientia quotidiana demonstrat quod ex conviviis & vino abundantius potato lætitia quædam procedat scandalosa, quæ ut plurimum ad choræas tripudia & jocos impellit: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere;* in cœna solenni quam Herodes in die suo natali instituit, filia Herodiadis per unicam saltatiunculam caput impetravit Præcursoris. Philisthæi *lætantes per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt ut vocaretur Samson & ante eos luderet, qui adductus ludebat ante eos.* Ludi taxillorum, & chartarum, quibus sæpe amplissima prodiguntur patrimonia suam ut plurimum ex vino & crapula habent originem. Bellovacensis varias gulæ inordinationes, præcipue vero inordinatam lætitiam, seu petulantiam his verbis perstringit: *Generat ineptam lætitiam, id est, jocos, cantus, lascivias, dissolutiones, quibus effunduntur homines sicut vituli super herbam.* Sanctus Lucas malas insinuare volens consequentias quæ ex epulis epulonis procedebant, inquit, *Epulabatur quotidie splendide;* ubi Sanctus Gregorius ait: *Soleriter intuendum est, quia celebrari sine culpa convivia vix possunt, pene semper epulas comitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.* Sanctus Basilius postquam dixisset quod ebrietas mentem nostram suffocet, *rationem ac mentem vinum deprimit,* subjungit: *Voluptates & animi cæteròs affectus malos, velut atrum examen excitat.*

Ex vino lætitia procedit scandalosa, & inordinata.

Exod. 32. v. 6.

Judic. 16. v. 25.

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

Luc. 16. v. 18.

S. Greg. ib. in Cat.

S. Basil. hom. 1. de ebriet.

8. Est quoque ex hoc capite scandalosa ebrietas, quia secreta manifestat, Seneca Moralis Philosophus inquit: *Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in summam partem vis caloris ejectat, sic vino exæstuante, quidquid in imo jacet ablutum effertur, & proditur in medium.* De Germanis refert Tacitus, quod negotia belli vel pacis publicæ etiam arduissima ad mensam sedentes inter se tractare soliti fuerint: *Tamquam nullo magis tempore, aut ad simplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalescat, Gens non astuta, nec callida, aperit adhuc secreta pectoris licentia loci.* Seneca ad hoc ipsum declarandum sequentem adhibet similitudinem, inquiens: *Onerati mero quemadmodum non continent cibum vino redundante, ita nec secretum quidem, sed quod suum, alienumque est pariter effundunt.* Aurelianus summis Bonosum prosequebatur honoribus, eo quod vir expertus & in bello validus esset, cui proinde sequens insinuavit consilium: *Si quando Legati Barbarorum undecumque gentium venissent, ipsis propinaret ut eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognosceret.* Plinius

Ebrietas secreta manifestat.

Senec. Ep. 83.

Tacit. de morib. Germ. c. 22.

Senec. ibid.

Vopiscus c. 4. in Bonoso.

nius quoque vinum abditissima cordium alienorum secreta manifestare his verbis insinuat: *Tunc animi secreta proferuntur; alii testamenta sua nuncupant, alii mortifera loquuntur, redituras que per jugulum voces non continent, perquam multis ita interemptis.* Franciscus Petrarcha lib. 3. Ep. 9. in ebrietatem invehens, inter alia damna hoc quoque perniciosissimum esse dicit: *Secreta effluunt, sæpe cum propria, sæpe cum aliena pernicie.* Rex Salomon qui longam habuit convivium experientiam, utpote quæ summa cum prodigalitate, & magnificentia Regia in sacris Litteris non parum celebrata, instituebat, hic inquam in cap. ult. Pruv. sequens insinuat monitum: *Noli Regibus ô Lamuel, noli Regibus dare vinum.* Quæ instructio profectò admodum peregrina videtur, quænam enim rusticitas & incivilitas esset, si quis in mensa Regia vinum abesse juberet? verum tamen idem Salomon sequentem hujus moniti assignat rationem: *Quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas*, secretum verò anima est politica & boni regiminis: in consiliis secretis præstatur juramentum secreta non revelandi, at verò vinum omnia prodit, estque veluti tuba omnia divulgans secreta.

Plin. l. 14. c. 22. *Petrar. l. 3. Ep. 9.* *3. Reg. 4. v. 22.* *Prov. 31. v. 4.* *Prov. 31. v. 4.*

9. Effectus quoque crapulæ sunt mala linguæ non refrænatæ, quæ pariter notabilium scandalorum causa existunt. In Psalm. 57. dicitur: *Erraverunt ab utero, locuti sunt falsa*, quem Textum Hugo Cardinalis in favorem nostrum sic explicat: *Ecce peccatum gulæ; & bene dixit; erraverunt, quia error est facere ventrem suum Deum*; hoc verò peccatum ingentem quamdam multorum malorum congeriem post se per consequentiam trahit, ideo subditur: *Locuti sunt falsa ecce peccatum mendacii seu linguæ; furor illis, ecce ira & invidia.* In alio verò Psalmo David homines illos, qui ventrem Dei loco venerantur his verbis describit: *Adipem suum concluserunt*, id est, incrassati & impinguati sunt, sed quid inde sequitur? nimirum lingua sine fræno ad quemvis excessum relaxatur: *Os eorum locutum est superbiam*; insuper in iram, odium & vindictam prorumpunt: *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.* Similiter in Psalm. 72. idipsum per malitiæ multiplicitatem indicatur; dicit enim Psaltes: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum; cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt, posuerunt in cælum os suum.* Unde verò hæc temeritas processit? *ex adipe prodiit.*

Ps. 57. v. 4. Ex crapula lingua dissolvitur effrænata. *Ps. 57. v. 4.* *Ps. 16. v. 10.* *Ibidem.* *Ibid. v. 12.* *Ps. 72. v. 7.*

10. In conviviis quoque inter alias profanas lætitias & dissolutiones licitum esse videtur, deridere homines timoratos, sacræ Scripturæ sensus indignis Commentariis profanare, conculcare honorem Dei, blasphemare, & ut uno verbo dicam, omnis legibus divinis adimitur respectus, ut suo loco dicemus. Sanctus Bonaventura exemplum adducens Herodis, inquit: *In convivio, temere promisit & juravit saltatrici puellæ, se daturum quidquid peteret & ad petitionem ejus præcepit amputari caput Joannis.* Bellovacensis quoque aliis gulæ damnis hoc annumerat, dicens: *Generat loquacitatem, sicut ait Gregorius; abundare in conviviis loquacitas solet, videlicet de Deo & Sanctis blasphemando, vel proximis detrahendo* Juxta illum Proverbiorum Textum: *Noli esse in conviviis Potatorum nec in commessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quod faciunt aliqui, inquit ille, qui in conviviis suis blasphemant seu detrahunt bonis, aliquando in conviviis suis, abstinent à carnibus animalium & devorant carnes aliorum; contra quos Beatus Augustinus scribi fecerat hos versus; si quis amat dictis absentum rodere vitam hanc mensam indignam noverit esse sibi.*

In conviviis omnia legibus divinis adimitur respectus. *S. Bonav. T. 6. in Diat. sal. Tit. 1. c. 8.* *Bellovac. ibid.* Gula generat loquacitatem. *Prov. 23. v. 20.*

11. Dives epulo in inferno, aquæ petebat guttulam in linguæ suæ refrigerium; sed numquid usque ad fauces infernalibus immersus erat flammis? utique; quia *sepultus est in inferno*, & ut sanctus Lucas attestatur in numero plurali *in tormentis*; cur igitur de solo lamentabatur linguæ cruciatu? Respondet Sanctus Augustinus: *Ideo in lingua majorem sentit ardorem, quia per eam, superbè loquendo, contempserat pauperem.* Et Lyranus inquit: *Ibi plus cruciabatur, quia per eam plus peccaverat.* Interlinearis autem subjungit: *In hoc nota, quia sicut mos est, inter convivia loquacitati student.* Quam eamdem doctrinam sanctus Gregorius his confirmat verbis: *Nisi gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille, qui epulatus quotidie dicitur splendide, in lingua gravius non arderet*, dicens: *Pater Abraham mitte &c. Quibus profectò verbis ostenditur, quia epulando quotidie crebrius in lingua peccaverat, qui totus ardens refrigerari se in lingua præcipue requirebat.* Mensa namque & locum, & tempus opportunissimum suppeditare videtur, ad lacerandam proximorum famam, ad effutienda ludibriosa, probrosa, & insultatoria contra eosdem verba, ad scurrilitates, obscœnitates, nequitiasque multiplicandas; ita ut lingua primitus refrænata, postmodum arrogans evadat; inverecunda, & temeraria, vigorem crapula subministrante & gula; quare sanctus Joannes Climacus optime consulebat dicens: *Fræna gulam, & linguam intra os penitus concludes, per copiam enim esculentorum, lingua vires sumit & roboratur.* In quo eodem loco verba quoque leguntur sequentia ad idem intentum: scilicet *ventris ingluvie, pravis & noxiis occursibus seu colloquiis, malas in animo cogitationes generari, & existere, à peritis, & iis qui rerum usum habent senibus audivi.*

Cur epulo in tormentis de solo lamentatus fuerat linguæ cruciatu. *Luca 16. v. 24.* *S. Aug. ser. 227. de temp. Lyranus.* *Gloss. Interlin.* *S. Greg. 3. p. cura Pastor. admon. 20.* Mensa locum præbet ad lacerandam proximi famam. *S. Joan. Clim. Gra. 14. n. 17.* *Ibid. Scholion. 21.*

12. Job integerrimam filiorum suorum noverat educationem, & nihilominus pro conviviantibus quotidiana duxit necessarium fore ut offerantur sacrificia, *ne forte peccaverint filii mei.* Sed quo fine id ab eo factum fuisse putatis? Blesensis respondet. *Offerebat Job pro filiis suis holocausta per singulos dies timens ne in conviviis suis Domino detraxissent; solet siquidem oriri ex comessatione garrulitas.*

Linguam animat ad blasphemandum. *Petr. Bles. L. in Job. c. 1.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Superfluus potus & cibus concupiscentiæ carnalis sunt incentiva.

THEMA.

Nolite inebriari vino in quo est luxuria, Ephes. 5. v. 18.

1. EBrietatem & crapulam lasciviæ fomentum esse, concors Doctorum tradit sententia, & ipsa docet experientia, ideoque Apostolus Ephesios ne vinum superflue bibant admonet, dicens: *Nolite inebriari &c.* Circa quem Textum ita discurrit Sanctus Cyrillus Alexandrinus: *Aperte pronunciavit Apostolus, vinum in quo est luxuria, ut ostenderet ex ebrietate, veluti primogenitam filiam generari luxuriam.* Ita Noë vix à se plantatæ vineæ gustaverat fructum, quando in incontinentiam incidens: *Nudatus est in tabernaculo suo, quod cum vidisset Cham, pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata &c.*

Crapula lasciviæ fomentum. *S. Cyrill. Alex. l. 7. in Levit. circa Princ.* *Gen. 9. v. 21.*

2. Bea-

Horatio ad aquæ potum amplectendum.

2. Beatus Petrus Damianus ad Gulielmum Monachum, qui eremum, ne aquæ potum vitam abbreviare, vinoque renunciare cogeretur, adire differebat, litteram quamdam enarrans his sequentibus verbis eum animare, omnemque propulsare conatur timorem. *A sæculi origine repetamus; mundus hic usque ad sexcentesimum tertium Noe annum prorsus vinum ignorasse cognoscitur; cum per tot curricula temporum, obiisse quidem, sed nullus hominum ægrotasse legatur. Sed tum in Genesi dicitur: cœpit Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam, velut in laudem aquæ protinus additur, bibensque vinum inebriatus est & nudatus est in tabernaculo suo, ac si perspicuè diceretur: quem diu aqua vestitum sine confusione continuit, hujus repentè vinum verendanudavit.* Divus Chrysologus super illa verba Sancti Lucæ: *Quod si dicat servus ille: Moram facit Dominus meus venire, & cœperit edere, & bibere & inebriari,* in ebrietatis detestationem eamdem *illecebram honestatis* appellat *& pudoris injuriam.* Quem intra sexcentos & amplius annos Noë continentiorem vixisse invenietis? eo præsertim tempore, quando *omnis caro corruperat viam suam,* neque enim in universo toto palmus terræ mundus erat; & tamen Deus de illo inquit: *Te vidi justum coram me,* neque enim totius generis humani mala exempla ad eum vel latum unguem à sua continentia & pudicitia seducendum prævalere potuerunt; & tamen quod diluvium & innundatio universalis carnalitatis & lasciviæ ab eo obtinere non potuerunt, obtinere potuit vel unus cyathus vini excessive nimis potati, dum veneni ipsius malignitatem ignorabat; unde notanter inquit Sanctus Bernardus: *Noe bibit vinum, & virilia quæ per sexcentos annos celaverat, nudavit;* quia tametsi adeo fuerit circumspectus, tantusque per sexcentos annos fuisset pudicitiæ amicus, & in virtute habituatus, ut vel ipse solus divinæ justitiæ fulminibus in totum universum evibratis resistere potuerit, vini tamen violentia absorptus suam enormiter læsit pudicitiam.

B. Pet. Dam. l. 6. Epist. 23.

D. Chrysol. ser. 26. Luc. 12. v. 45.

Noë inter alios continentior, à continentia seduci non potuit nisi per solum vinum.

Gen. 6. v. 12.

Gen. 7. v. 1.

S. Bern. serm. 25. de modo bene vivendi.

3. Merito igitur exclamat sanctus Ambrosius: *Cujus pudorem non læsit ebrietas?* Protoparentes nostri in fælici illo innocentiæ statu amicti opulenta justitiæ originalis chlamyde, quæ omnium donorum, gratiarum, thesaurorumque cælestium centrum erat, vix manum suam ad pomum extenderunt vetitum, avidasque fauces ejus gustu imbuerunt, cum ecce Moyses de illis inquit: *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata;* At verò dicet aliquis quid illis opus erat vestibus, quando etiamnum in Paradiso nulli spirabant aquilonares venti, neculla humana corpora vexabant aëris injuriæ? præterea cur potius manus suas ad folia ficus extenderunt, quam ad altas arbores, quibus delitiosum illud viridarium copiose abundabat? cur non ad platanum? cur non in Cedros vel Lauros manibus suis involabant? Dubium hoc resolvit S. Antonius de Padua inquiens: *Exules Paradisi habuerunt vestes de foliis ficuum quæ carnis excitant pruritum, ille enim sub ficu est qui in pruritu libidinosæ carnis habitationem sibi elegit;* est etenim gula genitrix libidinis; & ut S. Nilus ait: *Assidua mentis saturitas venereas prurigines extimulat;* qui enim quamdiu abstinentes & jejuni erant, virgines fuerunt, post pomum gulosè degustatum carnis in se experti sunt sensualitatem & rebellionem. Unde S. Ambrosius ait: *Adam Evam nonnisi intemperantia provocante cognovit; quamdiu mansit in illis intemerata parcitas, mansit & impolluta virginitas, & quamdiu jejunaverunt ab interdictis epulis, tamdiu & à pudendis jejunaverunt peccatis. Saturitas castitatem prodigit.*

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 8.

Quæritur cur primi parentes manus potius extenderint Ad folia ficus, quam ad altas arbores.

Gen. 3. v. 7.

S. Anton. de Padua f. 1. in Dom. 1. post. Pasch.

S. Nilus de octo vitios. affect.

S. Ambr. ser. 39.

4. Tortuosus ille inferni coluber primus gulæ Author & instigator (quemadmodum in duobus primis Discursibus probavimus) postquam duos hosce protoconjuges ad pomum vetitum manducandum induxit, hanc à Deo retulit condemnationem: *Supra pectus tuum gradieris;* cujus sententiæ mysterium S. Gregorius his verbis detexit: *Edacitas usque ad luxuriam pertrahit, quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur; unde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentiam pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, divina voce dicitur: Pectore & ventre repes, ac si aperte diceretur: cogitatione & ingluvie super humana corda dominaberis.*

Expenditur iterum textus ille: super pectus tuum gradieris.

Gen. 3. v. 10.

S. Greg. p. 3. curæ Past. admon. 20.

5. S. Bonaventura doctrinam quamdam affert S. Gregorii l. 21. mor. c. 17. quinque pessimas gulæ filias his verbis declarantis: *Inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo mentis vel sensus circa intelligentiam.* Has autem filias omnes Seraphicus Doctor concupiscentiæ carnali cooperari his verbis demonstrat: *Inepta lætitia est voluntas per externos luxus excitans libidinem in gustu, & ex ipsa postmodum excitata; Scurrilitas, est voluntas per verba carnalia libidinem gustus commovens, & ex ipsa postmodum commota: Immunditia, est voluntas per nimiam cibi sumptionem libidinem in gustu continuare desiderans. Multiloquium est voluntas per multiplicationem verborum intendens in gustu conservare libidinem. Hebetudo est voluntas libidinis conservandæ propriæ carnis absorpta, intelligere spiritualia fastidiens.* Imo gulam & libidinem mutuam inter se habere connexionem, adeo verum est, ut si una ab altera separata daretur, hanc Tertullianus monstro similem esse futuram existimarit. *Mirarer,* inquit, *Psychicos si sola luxuria tenderentur, quia sæpius nubunt, & non etiam ingluvie lacerarentur, qua jejunia oderunt. Monstrum scilicet haberetur libido sine gula, cum duo hæc tam unita atque concreta sint, ut si disjungi omnino potuissent, ipsi prius ventri pudenda non adhærerent:* efficacissima etenim, & quæ omne removet dubium, ratio, qua relatio convincitur, quæ crapulam inter est & libidinem, est propinquitas & vicinia, quæ ventrem bene pastum & saturatum inter & generationis instrumenta invenitur. Paulò post verò subjungit: *Pro dispositione membrorum, ordo vitiorum, prior venter, & statim cætera sagina substructa lascivia est.* Hanc quoque ventris & genitalium viciniam S. Bonaventura tangit, dum impudicitiam inter alias pestiferæ hujus radicis propagines recenset, inquiens: *Carnis luxuria: nam ex vicinitate membrorum ventris, & genitalium, intelligitur confœderatio vitiorum:* in cujus confirmationem Textum illum Jerem. 5. adducit, ubi Deus lamentatur: *Saturavi eos, & mœchati sunt.*

S. Bonav. Centiloq. p. 1. sect. 23.

Quinque filiæ gulæ concupiscentiæ carnali cooperantur.

Gula & libido inter se mutuam habent connexionem.

Tertull. de Jejuniis.

S. Bonav. in Diæt. sal. Tit. 1. c. 8.

Jerem. 5. v. 7.

6. Beatus Petrus Damianus factum aliquod refert, quod suo tempore in quodam Monacho accidit, qui utpote reus, idipsum manifestavit: Cum enim in refectorio, prout moris erat, serviret, monachisque mensæ accumbentibus frixuram quamdam adferret, se ab ejus appetitu immoderatè extimulari sensit: *Prurientis cum gulæ stimulus pupugit, moxque sibimet unam in os projiciens furtivè comedit.* Verum cum bolus hic vix etiamnum stomacho immissus esset, subito vehementem in partibus genitalibus commotionem sensit. Ecce tibi ipsissima sancti hujus Cardinalis verba: *Sed illico eum tantus libidinis ardor invasit, ut quod numquam catenus fecerat, nulla se ratione comprimeret, donec immunditiæ fluxum semen sibi propriis manibus ejecisset. Hic itaque servum suum merito contumacem sensit, quia juxta viri Sapientis eloquium, molliter enutrivit: de quo jure dici potest: post bucellam introivit in*

Confirmantur prædicta exemplo tempore Petr. Damian.

S. Petr. Dam. l. 6. Epist. 32.

cum Sathanas. P. Bollandus in historia de morte Religiosorum Sinai montem in Arabia inhabitantium, inter alias illorum virtutes, quibus Deo vehementer placuerunt, plurimum quoque hanc abstinentiæ virtutem commendavit, inquiens: *Per abstinentiam fortiter consuluit resistere vitio gulæ:* cujus hanc mox subdit rationem: *Nam qui ciborum se dedit voluptati, facile prosternitur ab eo, quod est sub ventre, vitio.* Tertullianus contra Marcionem Hæreticum scribens voracitatem pariter sensualitati carnis conjungit, inquiens: *Agnosce & comitibus gulæ, libidini atque luxuria, prospectum, quæ ferè ventris castigatione frigescunt:* manducaverat populus, & biberat, & surrexerat ludere.

Bolland. fol. 595. To. 1. Ian. 14.

Tertull. l. 2. cont. Marcion. 18.

Quæritur, cur in Noë nudatio fœmorum post ebrietatem sit subsecuta.

Alcuin. in Gen. Inter. 139.

Hebr. 12. v. 16.

7. Alcuinus ad id, quod, ut paulò ante diximus, Noë contigit, quando in tabernaculo suo inverecunde nudatus fuit, nec non ad tempus & occasionem, quâ id contigit, se reflectens, interrogat: *Cur nudatio fœmorum post ebrietatem secuta est?* Responditque: *Quia sæpius satietatem libido subsequitur.* Consideratione omnino dignus est titulus ille, quem Apostolus Esau attribuit, dum eum fornicarium vocat, dicens: *Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau.* Etenim quod illum profanum nominaverit, haud difficulter intelligitur, quia sacrilegus fuit, cultumque Dei contempsit; ut gulositatem suam per lentis edulium satiaret; *Jus enim primogeniti erat* inquit S. Thomas, *quod habebat duplicem portionem, ante sacerdotium Aaron habebat honorem sacerdotalem*; hoc autem ministerium, & sacrum hunc honorem pro lenticula divendidit, & ideo profanus fuit: At verò eum fornicarium fuisse, nusquam ex sacro Textu, præterquam ex solius Pauli testimonio constat. In quo igitur hæc propositio fundatur, num forte S. Paulus hac de re particularem cœlitus revelationem habuit? S. Thomas quidem respondet inquiens: *Esau non solum fuit gulosus, sed etiam luxuriosus; quia contra voluntatem parentum duxit uxores alienigenas.* Verumtamen aliam quoque huic dubio adæquatam responsionem dari posse existimo: siquidem quod is, qui gulæ deditus est, fornicationis vitio pariter immersus esse credatur, nequaquam judicium est temerarium, sed convincens idipsum persuadet argumentum; ad hoc namque probandum aptissime serviunt sequentia Tertulliani verba: *Appendices scribit gula lasciviam atque luxuriam, quam societatem & Apostolus sciens, cum præmisisset: non in ebrietatibus & commessationibus adjunxit nec in cubilibus & libidinibus.* Et ideo S. Ephrem Syrus inter alia documenta quæ juvenibus in ætate florida, & bullitu sanguinis constitutis tradidit, hoc quoque non infimum est, quo illos abstemios esse jussit: *Semper,* inquit, *tibi à vino time, ô juvenis, quandoquidem vinum nunquam parcit corpori, ignemq; malæ concupiscentiæ continuo in ipso accendit.*

S. Thom. ib.

Fornicator fuit Esau ex mente Apostoli unde autem idipsum colligi possit probatur.

Tertull. de Jejun.

S. Ephr. tr. 1. de virgin.

Aptissime monstratur cur Joseph à Domina ad adulterium sollicitatus castum se servaverit & continentem.

S. August. l. 2. ex l. qq. in Gen. T. 2.

Gen. 39. v. 10.

1. Tim. 3. v. 11.

8. Quonam remedio Josephum usum fuisse existimas; ut in ætate lubrica tanta pulchritudine præditus, quotidie à Domina sua ad adulterium sollicitatus, atque in tam abundanti & opulenta domo constitutus, castum se & continentem conservavit? Illum equidem Putiphari Eunucho venditum fuisse novimus. De quo illo S. Augustinus ita scribit: *Vendiderunt Joseph præposito coquorum; Nolunt quidam præpositum coquorum interpretari, sed præpositum militiæ nam sic etiam appellatus est ille, quem Nabuchodonosor misit.* Ex quo igitur amicus ille, ut est verisimile, caput & princeps coquorum fuit, quid mirum est, quod in illa domo impudicitia regnaverit? ut proinde Scriptura dicat, quod uxor Putipharis *per singulos dies molesta erat adolescenti, dicens: Dormi mecum* S. Paulus ad Timotheum inquit: *Mulieres similiter decet pudicas esse:* At verò quæstione in sexu quodam adeo debili & delectationibus dedito, virtus hæc pudicitiæ conservari poterit? docet idipsum Apostolus dum immediate subjungit: *Sobrias;* ac proinde hæc Putipharis conjux utique temperantiæ & sobrietati minime studuit, quæ capitis coquorum tam potentis Regis conjux erat; quin potius in illa adimpletum fuit, quod Ecclesiasticus de muliere quadam meribibula scribit: *Mulier ebriosa... turpitudo illius non tegetur;* impudica igitur & lasciva mulier fuit. At verò quibus mediis Joseph se defendit, ut in tam continuo prælio, cui etiam viri fortissimi ut plurimum succumbunt, fortis & constans in pudicitia permanserit? numquid enim Sapiens in Eccl. dicit: *Mulieres apostatare faciunt sapientes?* sed facilis est responsio, non enim hoc *mulieres* tantæ prævalerent, nisi *vini* quoque potentia accederet. Et ideo Sapiens eodem in loco non de mulieribus solum sed & de vino loquitur, inquiens: *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes,* vitium enim est quod etiam viros perfectos & sanctos in concupiscentiæ carnalis barathrum communiter præcipitat, Joseph autem continuo sobrius & abstinens mansit, licet omnes Putipharis lautissimos cibos in sua facultate & custodia haberet: unde licet Scriptura dicat: *Præpositus omnibus gubernabat sibi creditam domum, & universa quæ ei tradita fuerant... multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam ejus substantiam:* Moyses tamen postquam Josephum in tanta abundantia & opulentia constitutum fuisse dixisset, non sine mysterio mox quoq; pastum ejus quotidianum explicuit, ut nemo triumphum illius miraretur, quem de sua castitate tot modis quotidie impugnata reportavit: dicit enim: *nec quidquam aliud noverat nisi panem quo vescebatur;* ubi Author Catenæ inquit: *Sic nonnulli intellexerunt, Joseph nihil ex cibis Domini sui cognovisse, præter siccum panem quo vescebatur.*

Ibid.

Eccli. 26. v. 11.

Ibid. c. 19. v. 2.

Gen. 39. v. 4. & 5.

Ibid. v. 6.

9. Herodias, ut detestabiles incestus suos majori cum licentia & securitate continuare posset, nihil adeo ac præcisum in disco Præcursoris caput videre desiderabat: Alia verò ex parte eumdem præcursorem apud Herodem in magna sanctitatis opinione esse, ab eoque libenter auscultari, & ab omnibus ei imminentibus insidiis custodiri sciebat; dicit enim sacer Textus: *Herodias insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat: Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.* Quo igitur consilio mulier hæc, ut intentum suum assequeretur, usam fuisse existimas? Regiam nimirum præstolata est cœnam, quam Rex Principibus Galilææ in die suo natalitio instaurare solebat; *Cum dies opportunus accidisset,* inquit Evangelista, *Herodes natalis sui fecit cœnam magnam Principibus, & tribunis, & primis Galilææ.* Intelligebat videlicet Herodiades, quantum crapula libidinis incendium inflammet, se proinde se victoriam in manu sua habere censuit. *Dracones, & aspides, & cerastæ,* inquit D. Chrysost. *Joannem formidarunt: Herodiades autem ipsum in cœna interfecit:* nec mirum quia ut S. Ambros. ait: *Ebrietas fundamentum libidinis, accendit cupiditates, inflammat libidinem, animam capit, mentem subruit, sensum extorquet: in quod facinus non præcipitat?*

Herodes Joannem metuebat, illum Herodiadea in cœna interfecit.

Marc. 6. v. 19.

Ibid. v. 21.

D. Chrysost. or. in decoll. Ioan.

S. Ambr. l. 1. de Abr. c. 6.

10. B. Petr. Damia. exemplum Loth adducit, qui tot annis in Sodomis sobrius & continens permansit, tandem verò à filiabus suis per vinum nimiopere bibitum ad incestum cum ipsis committendum inductus fuit: *Loth quoque,* inquit, *qui & inter Sodomitas in castitate vixit, in monte postmodum percepto vino cum utraque filia nesciendo concubuit, & pudoris munditiam vinum in solitudine una nocte suasit amittere, quamdiu inter*

S. Petr. Damian. l. 6. Ep. 25.

tot

Loth multis annis in Sodoma continens mansit à filiabus per vinum ad incestum inductus fuit. — Plutar. in Parall. — Petrar. l. 3. Ep. 9. — Ebrietas in luxuriam dominium habet. — Valer. Maxim. l. 1. c. 1. — Auth. Imperf. h. 1.

tot adulteros ipsa non potuit Sodoma violare. Plutarchus quoque simile quid de Valerio referens inquit: *Per ebrietatem cum filia congressus, præ mærore præcipitio se dejecit.* Gula enim & ebrietas tale in luxuriam dominium habet, ut Petrarcha utraque potestate absolute in sensum & carnem dominari & imperium exercere asserat: *Taceo libidinis regnum*, inquit de ebrietate. Regnare autem idem est, quod leges præscribere, imperare, & dominari: nec mirum quod corpus & anima in delectationem à gula imperatam facile consentiat, quandoquidem iisdem hoc ipsum præscribat, quod maxime placet, præcipuè verò, quando gulæ imperium accedit. Valerius Maximus inquit: *Vini usus Romanis fœminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus, & ad inconcessam Venerem esse consuevit.* Author Imperfectus inquit: *Omnis mulier quæ vinolenta est & comessatrix, etiam meretrix est, nam sive in cibis sive in libidinibus, delectatio carnis est, quæ præcipitat hominem, mulier quoque quæ suavitatibus gulæ suæ non contradicit, multo magis neque libidini suæ resistere acquiescit.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Voluptates carnales per crapulam & ebrietatem instaurantur & foventur.

THEMA.

Saturavi eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Jerem. 5, v. 7.

Gula & luxuria strictum invicem contrahunt fœdus.

1. Deus noster his verbis contra Israëlem, eo quod ipsum abunde saturasset, & postmodum in compensationem tanti beneficii sese libidini in prædam dedisset, lamentatur, dicens; *Saturavi eos & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur*: neque enim simplicibus tantum acquiescebant fornicationibus, sed etiam adulteriis veluti indomiti equi sese polluebant: *Equi amatores & emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat*: sed quid mirum subsumit Interlinearis, siquidem gula & luxuria strictum invicem contraxere fœdus? *amica sunt venter & genitalia*: *sine Cerere & Baccho friget Venus.* Quam eamdem relationem D. quoque Chrysost. considerans ait: *Vides è deliciis libidinem & impuritatem ortam.* S. autem Basilius duobus verbis eam, quæ inter gulam, & honestatem seu inter gulosos, & continentes antipathia versatur, & contrarieras, ad vivum expressit, dum ait: *Totius honestæ vitæ de industria inimici.* Vinum namque excessive potatum verecundiam tollit, castitatis custodem & tutatricem. Ideoque quidam magnæ authoritatis Episcopus ita ad rem nostram discurrit: *Si aliquis biberit vinum in ebrietate, cogitationibus sordidis conturbat intellectum in fornicationem: operatur peccatum & non verecundatur.*

Jerem. 5. v. 8. — Interl. ib. — D. Chrys. T. 12. Græc. — Inter Gulam & honestatem antipathia. — S. Basil. ser. abdicat. rerum. — Rover. Lincoln in Test. 12. Patriarch.

Equis Hebræi assimilantur saturi. — S. Ambr. de Elia & jejun. c. 16.

2. *Equi amatores &c.* Equis Hebræi assimilantur saturi, siquidem illi in publico etiam coitum non detrectant: Quam circumstantiam, dum malos ebrietatis effectus considerat, D. Ambros. simulque in ejusdem sequaces invehitur expressit inquiens: *Per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes: siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur*: Quin & Seneca moralis hunc eundem libidinosorum à vino agitatorum appetitum in quadam Epistola manifestè indigitat, dum ait: *Ubi possedit animam nimia vis vini, quidquid mali latebat, emergit: non facit ebrietas vitia, sed protrahit: tunc libidinosus ne cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus suis, quantum petierint, sine dilatione permittit: tunc impudicus morbum profitetur ac publicat.*

Sen. Ep. 83.

Gnostici ut libidini suæ satisfacerent, statim post Eucharistiam conviviis se ingesserunt. — 2. Pet. 2. v. 12. — Textus Græcus. — Oecumen. ibid.

3. S. Petrus primos Christianos, ut se ab aliquibus illorum temporum Hæreticis, qui *Gnostici* appellabantur solicitè caverent, legitur admonuisse: eo quod hi post Eucharistiam, Agapen denominatam, conviviis sese ingererent, eo fine ut libidinosis suis indulgerent satisfacerentq; appetitibus: onde ita de iis scribit Apostolus: *Voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationis, & maculæ deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterii.* In Græco autem pro Ly *luxuriantes* legitur *coepulantes.* Quo autem fine hujusmodi instituerint convivia Oecumenius docet, inquiens: *Dum vobiscum coepulantur; non ob charitatem faciunt, sed ut occasiones ad decipiendas mulieres nanciscantur.* Porro Minutius Felix ad perpetuam abominabilium & incestuosarum inhonestatum hujusmodi crapulæ correspondentium infamiam ita scribit: *Ad epulas solemni die coeunt, cum omnibus liberis, sororibus, matribus, sexus omnis hominibus & omnis ætatis. Illic post multas epulas, ubi convivium caluit, & incesta libidinis fervor exarsit, canis qui candelabro nexus est, jactu offulæ ultra spatium lineæ, qua vinctus est, ad impetum & saltum provocatur: sic everso atque extincto conscio lumine, impudentibus tenebris nexus nefandæ cupiditatis involvunt.* Nec id mirum cuiquam videatur, siquidem ubi gula regnat, vinumque intellectum deprædari & hominis mentem turbare potest, etiam quævis impurissima attentantur & patrantur flagitia; Ut proinde S. Basilius merito dixerit: *Voluptatis incontinentia omnis, ex vini fonte originem vimque habens, præceps ad omnem impuritatem atque intemperantiam ruit.*

Minut. Felix in Octaviano. — S. Basil. h. 14 in ebriet. & luxum.

S. Basil. ser. de abdicat. rerum. — Describuntur casus miserandi ipsius Loth & Amnonis. — 2. Reg. 13. v. 6.

4. Loth meminerit ut velim, ejusque miserandi casus, quem idem S. nobis alio quodam in loco adumbrare conatus est, dum ait: *Loth secum filiabus miscet, idem suiipsius gener factus, & socer, & qui parens antea, modo vir etiam, postea efficitur & avus parens utrimque in præscriptos à natura hominibus fines petulanter protervit.* Annon & detestabilem pariter Amnonis Prophetæ secundum cor Dei Filii incestum cum Thamar sorore ejus, promovit, adimplevitque gula? Imo verò; incestuosus enim patri suggerebat, dicens: *Veniat obsecro Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu ejus: cum obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Cuba mecum soror mea; prævalens viribus oppressit eam.* Quid mirum? gulosos erat, atque ideo supra modum pariter libidinosus.

S. Basil. h. de jejun. — Luxuria primogenitus gulæ partus. — S. Joan. Clim. Grad. 14. Scholion 16. — Ibid. — Pulchra adducitur comparatio. — S. Nilus de 8. vitios.

5. *Saturavi eos, &c.* S. Basilius de eodem latius tractans vitio, ita scribit: *Satietas lascivia initium est, hinc equi insanientes in fœminas fiunt homines, ob œstrum, ac furorem, quem in animo gignunt deliciæ. A temulentia orta est natura inversio.* Unde & S. Joannes Climachus luxuriam primogenitum appellans gulæ partum, ita luxuriam introducit loquentem: *Ex me sentina & vorago.* Qui idem Author paulò post subjungit: *Dæmon dæmonem non pellit, sed spiritus gulæ transmittit gulosum ad spiritum luxuriæ.* Sanè si igni alimenta deficiant lignorum, olei, alteriusve materiæ combustibilis, subito extinguitur, & deficit: libidinis autem fomentum, vinum est cibusque superfluos; Quem conceptum S. Nilus exhibet his verbis: *Ut ignis materia lignum est, sic libidinis materia est ingluvies; atque ut illud flammam excitat, eodem modo hæc turpem cupiditatem.* Cui similitudini alteram idem Sanctus à sagittis, ut

ut tamen crudelius feriant interiora, acutis desumptam subnectit dicens: *Exacuit ignita libidinis tela, scilicet gula; exacuit, ex quovis cibi genere venter ingurgitetur, passionum flammam excitare consuevit.* Quis unquam incendium ingens extinguere potuit, per superimmissam plurimam eamque aridam stuppam? *Qui ventrem implens*, prosequitur Sanctus, *pudicitiæ cultum profitetur, huic similis est, qui se ignis impetum stuppa compressurum aut flammam oleo extincturum pollicetur.* Quam eamdem doctrinam S. Bernard. in quodam, *de modo bene vivendi*, sermone scriptam reliquit in hæc verba: *Ubicumque saturitas abundavit, ibi luxuria dominabitur: ventrem distentum cibis & vini potionibus irrigatum, voluptas luxuriæ sequitur.*

S. Nilus ibid.

S. Bern. ser. 25. de modo bene vivendi.

6. S. Antonin. impossibile, aut ad minus difficile fore existimat, ut indemnis in conviviis persisteret continentia; ideoque contra gulam protestatur, dicens: *Temperantiam fugat ex toto venter mero æstuans, facile despumat in libidines.* Scire utique poterat Holofernes, Juditham in annorum suorum flore, rari fœminam decoris, mortuo primo conjuge, à Primatibus Hebræorum ad sponsalitia iteranda provocatam fuisse; & nihilominus in statu viduali continenter vivere decrevisse: noverat heroinæ modestiam, quod nec oculum, nec pupillam elevaret, ne suæ præjudicium inferret honestati, quod omni nocte ad orationes divinas sese conferret, quod viveret sobriissimè, allatis secum hunc in finem cibis vilibus: qualiter itaque pudicitiam ejus expugnatum iri sperare poterat? Vagaonis quidem confidebat persuasionibus, quando dicebat: *Vade & suade Hebræam illam, ut sponte consentiat habitare mecum.* Sed respondeo ego ne integrum quidem numerosissimum illum exercitum sufficientem futurum fuisse, ut adamantinum illius pectus expugnaret; & multo minus omnium Eunuchi verba, id efficere potuissent. Astutiam itaque notate Holofernis, solemnissimam instituentis cœnam, ad quam Judith pertrahi posse sperabat, ideoque tunc Vagao, ut castitatem ejus tentaret, amandavit: *Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum; vade & suade Hebræam illam*, &c. comparuit Judith, & licet mensæ libidinosi helluonis, ebriisque assidens invitaretur: *Bibe nunc, & accumbe in jucunditate*; Nihilominus Spiritu S. teste, illa *Accepit, & manducavit, & bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.* Intantum itaque illæsam protexit honestatem suam, inquantum omnem ab Holofernis cibis coluit abstinentiam: si enim è vino bibisset, lautisque epulis saturata fuisset, suam utique pudicitiam in discrimen conjecisset, *Bibebant vinum in ebrietate Potentes*, inquit S. Ambrosius, *sed non bibebat Judith, his armis munita*, scilicet abstinentiæ & jejunii, *processit, sobrii vigore consilii abstulit Holofernis caput, servavit pudicitiam, victoriam reportavit.* Quod ut propositum stabiliam amplius, non abs re fuerit, quamdam subnectere B. Petri Damiani sententiam, dicentis: *Ut non sentiat pudicitia periclitata naufragium, inter fluctuantis hujus vitæ discrimina, sobrietas Magistra, sui corporis teneat clavum*; Quia scilicet in vino naufragatur continentia.

S. Antonin. sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. §. 3.

Difficile est ut indemnis in conviviis persistat continentia.

Naufragatur continentia ubi sobrietas corporis non tenet clavum.

Astutia notatur Holofernis, quam elicit sobrietas Judith.

Judith. 12. v. 10.

Ibid. v. 19.

S. Ambr. de Elia & jeju. c. 9.

B. Pet. Dam. l. 6. Ep. 26.

7. Bellovacensis authoritati innixus S. Bernardi eamdem confirmat sententiam Discursu sequenti: *Ebrietas verecundiam interimit, pudoris characterem ejicit, castitatis signaculum frangit.* Quo pariter Propheta respexisse videtur Oseas, dum vino fornicationem copulavit, dicens: *Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.* Plinius quoque in hoc idem ebrietatis invehens vitium, tale de eodem perhibet testimonium: *Præmium summum ebrietatis, libido portentosa, ac jucundum nefas.* S. quoque August. in sermone illo citato; ubi funestum refert casum, temporibus suis in urbe Hipponensi famosum, filii cujusdam ebrii, qui matre patreque occiso, proprias tandem etiam per stuprum oppressit sorores, cui miserrimo juveni ingemiscens dictus Archipræsul, ait: *Ebrietas luxuriæ soror.*

Confirmatio præcedentis.

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 3. p. 8.

Osea 4. v. 11.

Plin. l. 14. nat. Hist. c. 22.

S. August. ser. 33. ad fratr.

S. Hier. T. 9. in Reg. Monach.

8. *Saturavi eos*, &c. cibum quoque superflue sumptum, libidinis incentivum esse, innumerabiles attestantur SS. Patrum authoritates. Et in primis quidem S. Hieronymus in capitulo cui titulus (*de abstinentia, & præcipue à carnibus*) ita discurrit: *Nihil sic inflammat corpora & titillat membra genitalia sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. Quod enim voluptatum seminarium est, venenum puta; est autem esus carnis seminarium libidinis.* Quid mirum juvenem illum effrænem, de quo S. Lucas scribit: Omnem suam portionem inter libidinosos amplexus cum meretricibus dilapidasse, siquidem ventris unicè cultui vacabat? *Cupiebat implere ventrem suum: Neque enim alia cura est luxuriosis*, subdit S. Ambros. *nisi ut ventrem suum impleant, quorum Deus venter est.* Adolescens hic in ætatis suæ vigore, gulam sectabatur, ideoque sub paterna coërcebatur disciplina, ne in carnis præcipitia corrueret. Quapropter Clemens Alexandrinus hoc optimum pro bona filiorum educatione scriptum reliquit documentum: *Non ferventi ætati, quod est omnium humidorum calidissimum, vinum infundere convenit, perinde ac si quis ignem in ignem derivet, ex quo agrestes immanesque appetitiones ardentesque cupiditates & mores ignei incenduntur. Excalefacti autem intus adolescentes evadunt propensi ad libidines* Moxque subjungit: *Hinc fit, ut injustum juventutis fines pudoris transiliat.*

Gulam & crapulam esse libidinis incentivum attestantur Patrum allegatæ authoritates.

Luc. 15. v. 16.

S. Ambr. l. 7. in Luc.

Clem. Alex. Pædag. l. 2. c. 2.

Ad bonam filiorum educationem spectat subtrahere vinum.

9. Tertull. quemdam nobis usque ad fauces vino plenum repræsentans ait: *Totum illud domicilium interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum*; Sed quid successit? *In quo plane nihil aliud in proximo superfit, quam ad lasciviam sapere.* Novetis utique Heli summo Sacerdoti filios fuisse crapulæ in primis deditos, & adeo quidem impudenter, ut Scriptura attestetur, dicens: *Quicumque immolasset victimas, veniebat puer Sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, ut in ollam, sive in cacabum, & omne quod levabat fuscinula, tollebat Sacerdos sibi.* Quia scilicet juxta S. Gregorii sententiam, carnes has singularibus condimentis apparare, sibique meliores ex iis particulas asservare volebant: *Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer Sacerdotis & dicebat immolanti; da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti; non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.* Sed quis tandem hujus voracitatis & ingluviei, delicatiorem sacrificiorum carnem obsumentis fuit exitus? *Dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi*; Ecce vobis gulæ terminum.

Tertull. de jejun.

Filii Heli crapulæ dediti dormiebant cum mulieribus.

1. Reg. 2. v. 13.

S. Greg.

10. S. Ephrem hoc nobis protegendæ honestatis tradit efficacissimum remedium, dicens: *Non multa edendo sumas, à mensarum oblectatione abstine, ne & lasciviæ efficiaris parasitus.* S. quoque Gregor. in Comment. supra libr. Regum idem perstringens vitium, ita scribit: *Unum quidem gulæ vitium est, sed à gula libidines innumera sunt.* Deinde plurima crapulæ recensens mala, primo omnium loco luxuriam collocat, dum ait: *Luxuriæ motus, furti crimen, turpis lucri appetitus, iræ impetus, amaritudo sæcularis tristitiæ, desidiæ acedia, appetitus vanæ gloriæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est: Gula vero vitium tanto est fraudulentius*

S. Ephr. tr. 2. in Doctr. de perfect. Monach.

S. Greg. l. 5. in 1. Reg. c. 15.

Mala crapulæ recensentur.

lentiet, quaets & seclutiet, quia & qeafi neceſſarium ſuggerit cibum corpori, ſed dum abundanter carnem reſicit, lexeria gladium in mentem mergit.

S. Joan. Clim. Grad. 14. Superfluus cibi eſus libidinum fons appellatur. & ſimilitudine confirmatur. S. Iſid. lib. 2. ſent. c. 42.

11. S. Joan. Climacus ſuperflui cibi eſum, libidinom fontem apellare oon dubitat, dum ait: *Gula eſt font voluptatem, vena libidinis, ſatietas ciborum eſt parent libidinis.* Quod ut confirmet, ſimilitudinem deſumit ab eo qui ignem oleo extinguere ſatagit; eamque illi, qui oimio ciboepulisque indulget, applicans, ſubnectit: *Qui ſervit ventri ſuo, & interim conatur ſpiritum luxuria vincere, perinde facit, atque is, qui incendium oleo vult extinguere.* S. Iſidor. vicinitatem conſiderans ventris, & partiom genitalium, ita quoque ad intentom noſtrum ſermocinator: *Proxima eſt ventri libidis, ficet loco, ita vitio. Ubi enim ventris cura, ibi & eorum quæ circa ventrem ſunt proxima ie ordine namque membrorum genitalia ventri junguntur, dumque unum ex his immoderate reficitur, aliud ad luxuriam excitatur.*

S. Nilus de 8. vitioſ. affect. Per gulam ſtimuli excitantur carnales. S. Joan. Clim. Gr. 14. n. 17.

12. S. Nilus io Tractatu *de affectionibus vitioſis*, ubi ad gulam pervenit, per varias ſimilitudines, qualiter per eam concupiſcentia carnalia accendatur, oſtendit dicens: *Ut terra vaſta atque inculta ſpinas producit; ſic venter cibis onuſtus obſcœnas cogitationes.* Quod idem damnum S. Joan. Climaeus attingens, inſuper oſtendit per gulam ſtimulos excitari carnales, ſuggeſtiones, phantaſmata, & cogitationes obſcœnas: *Malus ille Veneris ſatelles ubi venit, ridet, & primum per ſomnum vinctis manibus & pedibus, deinde quidlibet facit, animumque ſimul, & corpus fœdis ſordibus, & phantaſmatibus obſcœnisque egeſtis humoribus inquinat, & conſpurcat.*

S. Nilus Ibid.

13. S. Nilus exemplum à ſtercore, vermium quantitatem generante deſumit, dicens: *Copioſum ſtercus ingentem vermium numerum jungit: eodemque modo ciborum copia mageum libidinoſarem cogitationum numerum procreat.* Qui hæc ſequentia paulò ante præmiſerat verba: *Gula turpiſſimarum animi oblectationum fontem aperit.* Quam eamdem veritatem S. quoque Bernardus his verbis nos docet: *Ubi venter eſt cibus repletus, ibi eſt igeis luxuria ſuccenſus.*

S. Bern. ſer. 24. de modo bene vivendi. Satietas nefandarum libidinum exitii pabulum. Tertull. de Jejun. S. Greg. l. 30. mor. c. 13. Ezech. 16. v. 49.

14. Neſcio ſi quando obſervaveritis, quod Spiritus S. dum impios illos deſcribit, qui deliciabantur *edentes & bibentes*, immediate ſubjunxerit: *& nuptui tradentes.* Cujos textus myſterium his verbis aperit Tertull. *Agnoſce animalem fidem ſtudis carnis, qua tota conſtat, tam multivorantia, quam multinubentia pronam.* S. Gregorius ad illam in Ezechiele circa Sodomitarum incendium, Jeruſalem pariter intentatom, Dei proteſtationem (*hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia ſaturitas panis, & abundantia*) ie reflectens, ſequentem format diſcurſum: *Aperte oſtenditur, quia idcirco ſalutem perdidit, quia cum ſuperbia vitio menſuram moderatæ refectionis exceſſit.* Satietas oamque illarum nefandarum libidinum exitii pabulum. Unde & S. Iſidorus inquit: *Prima eſt luxuriæ materies, ſaturitas panis;* Id quod ex dicto probat Ezechielis textu, inquiens: *Panem quoque Sodomitæ immoderate ſumentes ie turpitudinem defluxere flagitiorum, atque inde meruerunt cæleſtibus aduri incendiis, ex quo modum non tenuerunt edacitatis.* Porro hucuſque dicta finaliter tandem confirmare placebit S. Hieronymi ſententia, qua gulam caſtitatis appallat carnificem, diceos: *Gula horridum ſcelus, genitrix luxeriæ & caſtitatis carnifex cum Dei ancillis nullam habeat ſortem.*

S. Iſid. l. 2. ſen. c. 42.

S. Hieron. T. 9. c. 35. de regulis Monach.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Vini cibique nimietas intellectum impedit; eumque à ſapientia & intelligentia, maximè verò à contemplatione bonorum ſpiritualium & cæleſtium divertit.

THEMA.

Cogitavi ie corde meo abſtrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam. Eccle. 2. v. 3.

Præjudicium intellectus ſpeculationibus damnoſiſſ. mum affert ebrietas. Dion. Cart. Ibid.

1. REx Salomoo io hoc Eccleſiaſticis libro ſe tamquam prædicatorem, mundi contemptorem, divinæqoe ſapientiæ totaliter deditom oibi exhibet univerſo; merito itaque, ut ſupernæ intelligentiæ ſerio ſe applicaret conviviis, deliciis, & cibi potusque exceſſibus renunciare proteſtatur: *Cogitavi ie corde meo,* &c. ubi Carthuſianus ait: *ut animam, id eſt, intellectum meum transferrem ad ſapientiam. ad quam obtinendam tanto aptior ſit anima, quanto corpus à delectationibus carnalibus amplius elongatur.* Notat autem Lyranus, ſapientem non omnem vini prohibere uſum, quaſi ipſum intelligentiæ ſtudiique noſtri obſtaculum ſimpliciter foret; ſed exceſſum dumtaxat illius, ſiquidem intellectus noſter, ioquit ille, *non impeditur per vinum moderate ſumptum, cum acuat ingenium, abſtractio à vino non accipitur hic ſimpliciter, ſed cum moderamine.* Præjudicium igitur intellectus, intelligentiæ, & ſpeculationis noſtræ operationibus damnoſiſſimum affert ebrietas & crapula, eodem Salomone alibi atteſtante: *Luxurioſa res, vinum & tumultuoſa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit Sapiens.* Quia tam vini quam cibi fruitio nimia rationem offuſcat & intellectum turbat: *Utrumque abſorbet rationem* inquit Lyranus, *& cauſat mentis hebetudinem.* In Hebræo legitur: *Omnis qui erraverit in eo* (ſcilicet io vino) *non erit ſapiens.*

Lyran. ib. Prov. 20. v. 1. Lyran ib. Textus Hebræus.

2. Antiquus quidam Philoſophus acutè dixiſſe fertur: *Homo vinoſus animam habet humidam, anima ſicca ſapientiſſima & optima.* Siccitas enim aptior eſt ad intelligentiam diſpoſitio; hæc autem in ſobrietate, non in vini reperitur humiditate. Porro Dion. Carthuſianus in Commentario ſupra dictum Proverbiorum Textum; facetum quoddam refert Platonis dictum inquiens: *Ie Phædro aſſerit Plato, nequaquam eſt Philoſophi circa delectationes guſtus verſari; unde cum quidam interrogaſſet Platonem, unde tibi ſapientia tanta? Reſpondit, quia plus conſumpſi de oleo in lampade, quam de vino in calice.*

Heraclitus apud Stobæum ſer. 5. de temper. Dion. Cart. in Prov. 20. v. 2. Adducitur Platonis ſententia.

3. S. Cyrillus in 4. Proverbiorum ſuorum libro plurima vini recenſet mala, dum inquit inter cætera: *Vinum mel ori eſt, ſed fel capiti venenoſum: Sapit in ore, ardet in ventre, fumat in capite, contundit ſenſus; vigorem confundit, imaginationem deſtruit, tollit mentem.* Vinum enim & crapula mentem intellectumque noſtrum ligant & mancipant, ita ut anima ad ſpeculationes ſe ſublevare nequeat: cujus hanc ſimilitudinem rationemque aſſignat D. Chryſoſtom. *Ut in cythara cum ſoni fuerint molles & remiſſi, nec bene intenti, artis quoque præſtantia ſucciditur, ac citharædus nervorum vitio ſervire cogitur, ita & in corpore ex vinolentia accidit,*

S. Cyrill. l. 4. Proverbiorum. Mala vini recenſentur & ſimilitudinibus coaſtantur. D. Chryſ. h. de ingluvie & ebrietate.

acerbam servitutem animus perfert. Mens, imaginatio, & intellectus siquidem noster pruritui deliciisque immerguntur gulæ; Ideoque H. go Cardin. ait: *Ebrietas transvertit sensum & intelligentiam, unde Hieronymus: nihil adeo obruit intelligentiam, sicut comessatio & ebrietas.*

Hugo Card. Prov.

Damna enumerantur vini.

4. Idem Salomon paulò ante in c. 23. varia quoque vini excessive potati enumerat damna dicens: *Cui risæ? cui foveæ, cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?* Quis umquam propter ebrietatis vitium oculus cuipiam erutos fuisse vidit? respondet Hug. Cardinal. *Cui suffusio oculorum exteriorum & internorum nisi ebriosis? quia nimius potus vini tam oculos interiores, quam exteriores excæcat.* Teste namque experientia, prout S. Leo prædicat, acumen intellectus, mentisque perspicaciam, cibi & vini obtenebrat superfluitas: ideoque dictus S. Papa ubi de jejunio quatuor temporum Decembris tractat, ita fert monitum: *Quotidiano experimento probatur, potus facitate aciem mentis obtundi, & ciborum nimietate vigorem cordis hebetari, ita ut delectatio edendi, etiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantiæ obsistat illecebræ.*

Prov. 23. v. 29. Hugo Card. ibid.

S. Leo ser. 8. de jejun. decimo mensis.

5. B. etius Severin. de necessariis ad bonam studentium directionem dogmatibus agens, alia inter temperantiam in poto assignat, dom ait: *Vinum modice sumptum, intellectui videtur conferre acumen, non autem immodice sumptum, sic enim rationem perturbat, intellectum hebetat, memoriam enervat, oblivionem immittit, errorem infundit, ad ignorantiam perducit. Ubi enim ebrietas, ibi nulla sapientia, sed insipientia pervagatur.* Quod idem damnum Clemens quoque Alexandr. in suo Pædagogo insinuat in hæc verba: *Vidus qui sufficientiam excedit ac obruit, homini multum officit, animam certe segnem & inertem reddit.* Nec immerito, siquidem juxta factum axioma corpus corruptibile animæ pondus est dicente Scriptura: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam.* Quid nigitur longe amplius corpus vino superfluo, cibisque excessivis plenum atque aggravatum animam in terram usque detrahet? Quare S. Isidor. hanc dignissimam pronunciavit, simulque verissimam sententiam: *Gula saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingenium que evanescere facit.*

Boet. Sever. l. 1. de disc. scholar. c. 2.

Temperantia est necessaria ad bonam studiorum directionem.

Clem. Alex. Pædag. l. 2. c. 2.

Sap. 9. v. 15.

S. Isid. lib. 1. sent. 1. c. 42.

6. Ant. de Padua in serm. quodam Quadragesimali sequentes pariter crapulæ enumerat effectus, dicens: *Reddit hominem ponderosum quantum ad corpus, & quantum ad animam;* Unde Isidor. lib. 1. de summo bono: *Gula satietas,* &c. Quam veritatem ut nobis inculcet Bellovac. practicum scholasticorum in studiis scientiisque progressum affectantium adducit exemplum, dicens: *Vitium gulæ dissuadent exempla scholarium, qui ut possint sibi acquirere sapientiam, abstinent à deliciis & cibis lautioribus, maxime in prandiis scientes quod in pergameno pingui, & humido, non formatur vel imprimitur bene litera, quia diffunditur, nec retinet debitam impressuram, sed in sicco & in tenui bene imprimitur & retinetur. Sic homo imbutus deliciis, non bene retinet sapientiam, quæ ut dicitur Job. 28. non invenitur in terra suaviter viventium.* Exemplo sit nobis aula Nabuchodonosoris, in qua litterati sapientesque multi stipendia merebantur; & nihilominus ne vel unus eorum urgente necessitate somnium Regis interpretari potuit, præter unicum Danielem, qui cum tribus pueris, leguminibus victitabat, & aqua: quos proinde & Dominus præ omnibus aliis admirabili & supernaturali dotavit Sapientia: *Tres pueri,* prosequitur idem Author, *qui fuerunt præ cæteris abstinentiores, inventi sunt sapientiores aliis.* Moxque quoddam Socratis, in Philosophorum Proverbiis citatum adducit dictum: qui Philosophus, eo quod frugalem parcamque cœnam hospitibus quibusdam apparasset, à quodam confidente amico suo reprehensus, se humaniter excusavit, dicens: *Si sapientes sunt, talis cœna decet sapientiam.*

S. Anton. de Pad. ser. 3. in Dom. 1. Quadr.

Crapulæ enumerantur effectus à sapient. scholaribus.

S. Isid. l. 1. de summ. Bono.

Belleva. spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

Abstinentiores præ cæteris inveniuntur sapientiores.

Dan. 4.

7. Verum enimvero maximum inordinati potus, cibique voracitatis damnum in obstaculo consistit, quod sapientiæ cœlesti, contemplationi & spiritualium æternorumque bonorum applicationi præstat; dicente Hugo. Card. *Non enim simul esse possunt sapientia & ebrietas.* In cujus dicti confirmationem, quamdam S. Greg. citat authoritatem, inquientis: *Venter pinguis nil cæleste, nil tenue cogitare potest dicit enim quidam Philosophus, quod anima cibis & potibus velut speculum incrassatur, in tantum ut in ea relucere ad liquidum non possint rerum imagines.* Quam veritatem S. Bonav. ulterius similitudine à pinguibus avibus desumpta, declarat, dicens: *Gulosus similis est avibus pinguibus, quia avis pinguis non potest multum volare alte, sic gulosus nec cælestia desiderat.* Ideoque merito lamentabatur Psalmista: *Filii hominum usquequo gravi corde?* Qui namque sunt hi ponderosa & gravia habentes corda? helluones, qui omnem affectum, amorem, cordaque sua in crapula collocarunt, in hoc unum collimantes, ut corpus impinguent: atque ideo suam ad alterius vitæ bona non elevant mentem: ut proinde Psalmista merito subjungat, dicens; *Ut quid diligitis vanitatem? Quid est autem esse gravi corde,* interrogat: D. Chrysost. *graves corde sunt, qui sunt crasso corde.* Ita populus Dei quando cor affectumque suum crapulæ immergens, *Sedit manducare & bibere,* tunc intellectum, tunc Discursum bonorumque cœlestium perdidit cognitionem, irrationabiles quasi bestiæ, dicentes ad invicem: *Hi sunt Dii tui.* Quapropter D. Chrysostomus exclamat: *Nihil gula perniciosius, hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum.* Quod idem ponctum S. Basilius in Comment. super Isaiam attingit dum ait: *Contingit ipsis carnulentis mentem reddi infirmiorem.*

Impedit crapula à Cœlestium contemplatione.

Hugo Card. Eccli. 2.

S. Bonav. in Diæt. salut. tit. 1. c. 8.

Psal. 4. v. 3.

Ibid. D. Chrysost. Ibid.

Exod. 32. v. 6.

D. Chrys. h. 40. in Joan.

S. Basil. in c. 2. Isa.

8. Alia inter legis Mosaicæ sacrificia aves quoque oblatas fuisse novimus, dicente Scriptura: *Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, ... Vesiculam verò gutturis, & plumas projiciet ... ad Orientalem plagam, in loco, in quo cineres effundi solent.* Ubi merito illum Apostoli Textum quis objicere posset: *Numquid de bobus cura est Deo?* Quorsum Sapientia illa increata ad minutam adeo Præceptorum suorum circumstantiam descendit? dicendo: *Vesiculam gutturis projiciet;* Omnia sane in *sapientia fecit Dominus,* cunctaque hæc ordinavit mysteriis plena. Vesicula cibi devorati est receptaculum, per hanc itaque legem Deus nos docere voluit, animas illas, ad bonorum cœlestium contemplationem, avium instar elevari, si vesiculam plenam non haberent, si gulæ se in prædam non dederint: alias verò crapulæ mancipatas turpiter, ad sacrificium minime deservire, neque ad bonorum æternorum intelligentiam aptas esse, tales namque plumis carent, quibus in altum volent; Item gulosi cœlestia conjicere nequeunt desideria, aut alterius vitæ, dum ad hanc dumtaxat aspirant, induere affectus; *Quorum,* scilicet, *Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.*

Lev. 1. 14 v. 16.

1. Corinth. 9. v. 9.

Cui Deus præceperit in lege Mosaica vesiculam Gutturis projiceret in oblatione avium.

Philipp. 3. v. 19.

9. S. Basilius illum Isaiæ textum (*Væ surgentibus mane, & siceram amantibus, ad vesperam usque in finem permanentibus, opera Domini non respiciunt*) considerans, sequentem instituit Discursum. *Sicera, omne quod ebrietatem inducit, apud Hebræos vocari solet. Quos Propheta deplorat, ii sunt, qui luce incipiente vinum quæritant, ampolia, cauponasque circumeunt, sodales*

Isaiæ 5. v. 11.

S. Basil. h. 14. in Ebriet. & luxum.

Illi quorum Deus venter est,

Oculi numquam ad Sydera tolluntur.

dales conveniunt, & invicem ad potandum invitant. Omnem curam, cætera posthabentes, in hoc collocant, nec temporis partem aliquam in rerum cælestium atque operum Dei consideratione ponunt. Tandemque concludit totum eorum cor, studia, cogitatus, industrias, in ventris desudare cura; ita ut non mentem, imo ne supercilium quidem sursum elevent, ideoque discursum suum his contra belluones terminat verbis: *Eorum oculi numquam suspiciunt, & ad sydera tolluntur*; quia scilicet, *Deus eorum, venter est.* De quibus S. Hieronymus in Epist. ad Paulinum, ita scribit: *Animas nimio sanguine, & adipibus quasi luto involutas, nihil divinum, vel cæleste, sed de carnalibus eructare, & de ventris ingluvie.* Ut tritum merito illud de gulosis circumferatur axioma: *Animus in patinis.*

S. Hier. cit. à S. Anton. de Padua f. 1. in Dom. Quadr.

10. Plutarchus Catonem interrogatum quondam fuisse narrat à quodam, quem gulosum esse fama narrabat, ut amicitiam secum inire non gravaretur; quem hac arguta repudiavit repulsa: *Abnuens negabat vivere se posse cum homine, qui palatum, quam cor haberet acriore sensu præditum.* Ingenium namque hominis literati & docti, identidem scientias meditatur, & speculator, Philosophiæ, Rhetoricæ, Astrologiæ, Theologiæ, aliasque similes: Architectus fundamentis contemplandis insudet, & disponendis, ut ædificium construet, ut hi illive parietes proportionaliter consurgant, fornices æqualiter disponantur, atque ita de omnibus aliis artium liberalium discurrendo Professoribus. Helluo autem omne studium, artem, ingenium, intellectumque suum, in epulis sapidisque dilapidat & absumit condimentis; in talibus itaque nullum aut locum aut dispositionem intelligentia reperire potest mysteriorum cœlestium. Quod Isaias prævidens dicebat: *Præ vino nescierunt, . . . Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, . . . nescierunt videntem, ignoraverunt judicium . . . Quem docebit scientia? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte.* Qui enim in deliciis impinguescunt voci divinæ aures occludunt, pinguedine eorum internum obstruente auditum, siquidem *adipem suum concluserunt.* Unde & alibi apud eumdem Prophetam dicit Dominus; *Vade & dic populo huic; audite audientes. & nolite intelligere, & videte visionem & nolite cognoscere.* Causamne tantæ inordinationis nosse quæritis? *Excæca cor populi hujus*; Septuaginta legunt: *Incrassatum est cor eorum*, ecce vobis rationem, quare voces, illustrationesque divinæ ad corda eorum non penetrent; *Incrassatum est cor eorum, Adipem suum concluserunt.* Quem textum Origenes ita exponit: *Incrassatum est cor populi hujus, intellige ex eo, incrassatum esse cor, quia nihil sit in eo præter carnales solicitudines. Quomodo enim materia corporis pinguis est, eodem modo etiam corporei intellectus & cogitationes.* Quam doctrinam paulò post elucidat, dum ait: *Sciens, quia si incrassatum fuerit cor ejus, neq; accipiat sermones Dei, neq; videat salutis sacramenta.*

In belluonibus nullum locum reperire potest intelligentia mysteriorum cœlestium.

Isa. 28. 7.

Ratio, quare voces divinæ ad cor belluonum non penetrent.

Ps. 16. 10.

Isa. 6. v. 9.

Septuaginta.

Orig. l. 6. in Isa.

11. S. Hieronymus inter bonæ monasticæ disciplinæ regulas sobrietatem quoque recenset, dum ait: *Nec cinguli ampliatione sit opus, ut & sic mens à Dei meditationibus minime retardetur per crapulam.* Cui mox S. Nilus assentire videtur, dum ait; *Ventre saturo nihil divinum investiga*; similitudinemque à nube desumit, Lunæ prospectum impediente; ait enim: *Ut nubes Lunæ prospectum eripit, sic gula Dei sapientiam nobis occultat.* Sed longe ingeniosius est, quod S. Ambr. ebrietati tribuit epithetum, dum eam sapientiæ nuncupat venenum, dicens: *Ebrietas incentivum insaniæ, ebrietas venenum sapientiæ.* Quia ut Oseas attestatur; *Vinum & ebrietas auferunt cor.* Sed qualiter, objiciet forte quispiam, absque corde vivere potest homo, siquidem vinum illo destituit hominem? Experientia teste ebrius multoties cadaveri similior est, quam homini vivo; quæ una quidem ratio satisfacere posset difficultati; Lyran. nihilominus hanc ad propositum nostrum assignat expositionem: *Avertunt intellectum & voluntatem à studio legis divinæ.* Intellectus enim per crapulam ita offuscatur, turbaturque, ut bona nequeat contemplari cœlestia, divinis mysteriis capiendis penitus indoneus, dicente Apostolo: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei*; Per ebrietatem autem homo animal, brutumque efficitur.

S. Hier. s. 9. in Reg. Monach. c. 35.

S. Nilus de 8. vitios. affect.

Inter regulas monasticæ disciplinæ est regula sobrietatis.

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 16.

Ose. 4. v. 11.

Lyran. ib.

1. Cor. 2. v. 14.

12. Quis inter sordes, mediumque lutum et omenta, thymiama, odoresque suaves sperare poterit se inventurum? *In cæno non licet aromata reperire*, inquit S. Nilus, *neque in guloso contemplationis suavitatem*: Cujus hanc facile assignaverim rationem, quia scilicet omnem sufficientiam nostram divinitus expectare & suscipere debemus, dicente Spiritu S. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est.* Spiritus autem S. qui meditationis & contemplationis ductor dicitur, crapulam & ebrietatem odit.

In Guloso contemplationis non reperitur suavitas.

S. Nilus pr. or. de Gula.

2. Cor. 3. 5.

13. B. Antiochus aliam à citatis ad intentum præsens adducit similitudinem, dum ait: *Sicut fumus dirè angit apes, & persequitur; ita & exsatiandæ gulæ studiosus gratiam a se repellit Spiritus S.* Isaac autem Presbyter in lib. 1. *de contemptu mundi*, vix differentiam ab illa Nili adducit comparationem, dicens: *Sicut nubes operiunt lumen Lunæ, ita & vapores mentis in anima sapientiam Dei; sicut & flamma ignis in siccis lignis, ita & in ventre repleto.* Quæ doctrina ex Clem. Alexandrino desumpta esse videtur, qui in suo Pædagogo ita scribit: *Ipsa autem sicca anima est sapientissima, & optima, ea autem ratione etiam contemplativa, nec ex iis, quæ ex vino ascendunt exhalationibus madefacta, instar nubis in molem corpoream coacta est.*

Adducuntur illius rei similitudines.

B. Antioch. hom. 4. de edacit.

Isaac. Presb. l. 1. de cont. mundi.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 1.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Primum quod inter omnia vitia vincendum nobis, est gula gulosus etenim Deum & proximum parvifacit, neque ad hujus compassionem facile movetur.

THEMA.

Præcepit ei dicens; ex omni ligno Paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni & mali, ne comedas. Genes. 2. v. 16. & 17.

1. PRimum quod Deus Protoparentibus nostris dedit præceptum, in refrænanda gulæ, inordinatoque ad esum appetitu cohibendo consistebat; Quia verò semper *nitimur in vetitum*, ideo prohibitio hæc eorum magis extimulavit pruritum, ut pomum vetitum manducarent: *Præcepit ei dicens, ex omni ligno,* &c. numquid alia Deo deficiebant munera, per quæ primo omnium loco, post substantiam adeo sublimem, inque Paradiso terrestri collationem, Evæ & Adamo gratiosè factam eorum obedientiam subjectionemque experiretur? Minime equidem, sed per hoc præceptum Deus, ni fallor, universum docere voluit genus humanum, in Adamo primo illius stipite, quod qui Deo fidelis esse cupit, gulam ante omnia refrænare debet, ideoque Tertullianus hanc Adæ transgressionem his memorabilibus detestatur verbis: *Facilius ventri quam Deo cessit; pabulo potius quam præcepto annuit.*

Qui Deo fidelis esse cupit, gulam ante omnia refrænare debet.

Tertull. de Jejun.

2. San-

S. Bonav. T. 7. de Pugna Spirit. c. 8.

Primum contra vitia certamen incipiendum est contra Gulam.

2. Sanctus Bonaventura de spirituali contra septem capitalia vitia conflictu, ita ad nostram quoque scribit instructionem: *Videtur incipiendum certam primo contra gulam, quia quamdiu gula in nobis dominatur, aliorum vitiorum certamina magis occulta videre non possumus.* Citatque sancti Gregorii authoritatem, dicentis, multos actiones attentare heroicas, sed frustra, & inconstanter, dum ab hoc se sinunt superari vitio. *Multi quandoque ardua*, inquit ille, *& magna incipiunt, sed quia gulam non vincunt, ea quæ fortiter egerunt, turpiter perdunt.* Quam eamdem doctrinam in libro *de profectu Religiosorum* idem repetit Seraphicus Doctor, dicens: *Hæc est secundum traditionem seniorum prima pugna, quam devincere nos oportet, & quanto minus superata fuerit, tanto validiora sunt vetera vitia contra nos, & nos debiliores sumus contra ea.* Hunc quotidianum, obstinatum, & ab homine, qui hoc luto cingitur, insuperabilem carnis contra spiritum urgentem conflictum quilibet homo in se experitur, dicente Apostolo: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem*; ac proinde si caro lautitiæ ciborum, & vini generositate à nobis corroboretur, nihil mirum est, si spiritus succumbere debeat; Nam ut Clemens Alexandrinus ex Androgyde inquit: *Vinum & carnis ingurgitationes, corpus quidem robustum efficiunt, animam vero debiliorem; est ergo impium, & a Religione alienum hoc nutrimentum ad perfectam intelligentiam.* Sanctus Gregorius ad assumpti thematis verba alludens, inquit: *Tanto longius à secundo parente receditur, quanto per immoderatum usum, dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur.* Tametsi enim nos Christiani, postquam sub crucis Christi vexillo mereri cæpimus, divinis præceptis ejus omnem fidelitatem & obedientiam promiserimus; hæc tamen promissa per gulam aperte rescindimus: Et ideo sanctus Joannes Climacus ait: *Si Christo per augustam & asperam viam ambulando, adhæsurum te promisisti, coerce ventrem tuum, hunc enim si bene curaveris, & saginatum extenderis, pacta cum Christo inita præscidisti.*

S. Bonav. lib. de prof. Relig. l. 1. c. 3.

Gal. 5. v. 17.

Clem. Alex. Pædag. Strom. l. 7.

S. Greg. p. 3. curæ Pastor. Admon 00.

S. Joan. Clim. Grad. 14. n. 14.

Serpens callidior in via spirituali progredientem animam vitio gulæ retardat.

3. Postquam Deus Adamum ad dignitatem naturæ Angelicæ minime inferiorem sublimasset, aliud ab ipso non requisivit, præterquam solam gulæ mortificationem ab unius duntaxat arboris fructibus seabstinendo subeundam, & tamen *facilius ventri quam Deo cessit.* Unde Sanctus Bernardinus bene primi hominis gulositatem considerans, inquit: *Muniamus thalamum cordis, ne gula rediens introeat, quæ & Adam innocentiæ veste, & Esau privavit primogeniti dignitate.* Gula enim cibi, innocentia nos privat, divinorumque præceptorum reos facit, dum *pabulo potius quam præcepto annuit*: Et ideo anima in virtutibus Christianis proficere volens, majus non patitur, quam hujus vitii obstaculum. Notissima est de Athalanta fabula, quæ agilitate & velocitate sua, ipsos conabatur æmulari & provocare ventos; ne itaque ad metam pertingeret, primaque victoriam reportaret, sea per semitam projecta fuere poma aurea, quæ currentem retardarent; *O avarum genus mulierum*: bis colligendis immorata, substitit tarda, palmamque amisit. Ecce vobis expressum in moralibus casum. *Serpens callidior reliquis animalibus*, semper in vita spirituali progredientem animam, quæ cum Psalmista gloriatur: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, hoc retardat gulæ vitio, dum sub necessitatis specie furtive subintrat, limitesque corporalis necessitatis transcendere facit, ad delicias impellens. Unde Sanctus Antoninus de gulæ vitio tractans ait: *Impedit virtutis profectum*; inque hunc finem testimonium adducit Sancti Gregorii dicentis: *Qui non vincit vitium gulæ, male potest alia vincere, id est, quanto corpus impletur, tanto anima minoratur.*

S. Bern. ser. in die Purificat.

Psal. 118. v. 32.

S. Antonin. sum. Theo. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 4.

4. Sanctus Gregorius illa Jobi explanans verba: *Clamorem exactoris non audit*; quis hic exactor sit, interrogat, respondetque, eum nostrum esse ventrem, qui quotidie necessarii à nobis exigit cibi tributum. *Nonnulli per exactorem intelligi ventrem volunt, ipse namque à nobis quoddam exigit debitum*: Moxque ad intentum nostrum Sanctus hic subjungit, dicens: *Abstinentes igitur viri dum violenta gulæ desideria reprimunt, quasi clamantis exactoris verba contemnunt. Sed cum continenti viro contra innumera vitia multa virtutum certamina suppetant, cur sub exactoris clamore contempto de solo hic ventre dicitur, quod ejus impetum impulsumque restringat, nisi quod nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscentiam carnis incentiva devicerit? Neque enim ad conflictum spiritualis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gula videlicet appetitus edomatur. Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis mœnia civis insidians habetur.*

Job. 38. v. 7.

S. Greger.

Exactoris clamorem non audit, qui violenta gulæ desideria reprimit.

Ad conflictum spiritualis agonis nemo assurgit, qui domesticum hostem gulæ appetitum non edomat.

5. Quis nescit quoniam *militia est vita hominis super terram?* hoc in conflictu, qui, quamdiu respiramus, contra inimicos & effrænes appetitus nostros durat continuo, primo omnium immoderatum gulæ appetitum atteramus oportet; qui quamdiu prævalet in nobis, anima debilis, & ad prælium penitus inhabilis efficitur; quia quanto magis prævalet corpus, tanto majores spiritus amittit vires. Josue palmis, triumphisque onustus obtentæ Palæstinæ, terræ lacte & melle redundantis, cum universo nihilominus Israëlitico populo mensæ frugali sobriæ, & fructibus terræ, polenta, panque azymo instructæ scribitur assedisse, contemptis perdicibus, quibus ille quondam populus in deserto fuerat copiose pastus: *Comederunt de frugibus terræ azymos panes & polentam ejusdem anni.* Ecce vobis figuram nostris quoque adimplendam temporibus: quisquis enim in terra promissionis progredi, in perfectione profectum facere, suum ad gloriam æternam iter dirigere, Cananæos, id est, sensus & appetitus nostros, qui nos oppugnant, devincere desiderat; primo omnium loco gulam vincat oportet, quia ut Divus Chrysologus inquit: *Oneratus venter ad vitia cor deponit, premit mentem, ne supernam valeat sentire pietatem.* Id quod Sanctus hic de prodigo loquitur, gulæ & inhonestatis mancipio, quæ vitia maximam inter se connexionem habent; unde & sacer Textus, ut sæpius diximus, attestatur dicens: *Cupiebat implere ventrem suum.* Porro Sanctus Augustinus illa ejusdem Parabolæ verba (*adhæsit uni civium regionis illius*) examinans, per eum, cujus se servituti mancipavit, dæmonium asserit intelligi; ubi singulariter notetis velim, diabolum per omnem astutiam & tyrannidem suam id in eodem efficere non potuisse, quod sola præstitit gula, siquidem non ipsum violentare poterat, quin suam ad patrem erigeret mentem, (ad Patrem in sensu mystico cælestem,) sola autem gula eum à Patre alienavit. Unde subditur: *In se autem reversus dixit; surgam & ibo ad patrem meum.* Ubi Divus Chrysologus hoc annectit Commentarium: *Fames illi patrem dedit sapere, cui copia tulerat sentire genitorem.* Atque ita in veritate contingit; fames enim nos Dei memores efficit, gula autem immemores & contemptores. In cujus confirmationem ille in primis deservit Isaiæ Textus: *Væ qui con-*

Jos. 5. v. 12.

Nec terram promissionis ingredietur nisi Cananæos, & primo omnium gulam devincat.

D. Chrys. serm. 2.

Gula immemores nos facit & contemptores Dei.

Luc. 15. v. 16.

S. Aug. l. 2. qq. Evangel. q. 33.

Ibid. v. 17.

D. Chrysol. ibid.

Isaiæ 5. 11.

Isaiæ 5. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 12. S. Basil. in Glossa.

consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis; Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris. Sed quis hujus ebrietatis totiesque inculcatorum sumptuosorum conviviorum terminus? contemptus Dei, divinique servitii: ideoque subnectitur: *Et opus Domini non respicitis.* Ubi sanctus Basilius à Glossa citatus interrogat, dicens: *Qua temporis parte possent & isti quidvis de Deo edoceri? mane? sed confestim ut somno à se excusso surrexerunt, consectantur siceram. Media die? sed tunc augescit libido bibendi, vesperene? sed & tum bibunt, & quidem illos destituit dies; sed non deseruit ebrietas.* Et consequenter spatio 24. horarum numquam de Deo cogitant; siquidem residuum noctis profundo vini lethargo absorpti, sopoltique transigunt; *nihil agendo,* ut Lyranus ait, *ad ejus, scilicet Dei, honorem, sive obsequium.* Id quod & Carthusianus insinuat, dum ait: *Opus Domini non respicitis, id est, divino cultui non vacatis, neque divina officia frequentatis, quoniam gulam acedia comitatur, imo & omnis boni negligentia.* Oleaster autem per Ly *opus Dei,* ad divinorum præceptorum observantiam alludi posse autumat, dicens: *Puto significari per opera, præcepta, quæ dicuntur opera, quoniam præcipitur ea operari.* Idque ex quadam probat Judæorum Salvatori proposita interrogatione: *Quid faciemus, ut operemur opera Dei?* quibus mox Christus: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille, ac si dicat: ut faciatis, quod ille præcepit.* Præcepta autem Dei atterit spernitque gula; quemadmodum in Adamo vidimus, qui *Pabulo potius quam præcepto annuit.* Quibus idem Author aliam subnectit expositionem, quæ probabile manifestumque reddit, id quod experientia quotidiana docet; scilicet quod gula animam charitate, compassione, & pietate in proximos privet, ait namque *Secundo per opus possumus hominem proximum intelligere;* in cujus probationem, Prophetam, postquam dixisset; *Opus Dei non respicitis,* immediatè subjungere advertit: *Nec opera manuum ejus consideratis; ac si dicat,* inquit ille, *non curarunt proximos pauperes, qui sunt opus manuum Dei; quod enim homo vocetur opus manuum Dei, in Scripturis constat ex Job: Operi manuum tuarum porriges dexteram, id est, homini, quem fecisti; & arguit eos, quod utrumque negligant, scilicet præceptum, & rem præceptam, quæ sunt opera pietatis.* Quam eamdem expositionem his verbis insinuat Hugo Cardinalis: *Opera manuum ejus non consideratis, id est, pauperes, quos Dominus fecit, non respicitis.*

Lyranus. Ibid. Dion. Cart. Ibidem. Præcepta Dei atterit Gula. *Oleast. ib. Ioan. 6. v. 28. Ibid. v. 29.* Gula animam pietate erga proximos privat. *Hugo Card. ibid.*

6. Deos olim per Amos Prophetam lamentatus fuisse legitur: *Comeditis agnum de grege & vitulos de medio armenti.* Hebræi namque pinguiores è gregibus vitulos agnosque seligebant, non ut victus necessitati, sed voraci suæ satisfacerent gulæ, *bibentes vinum in phialis & optimo unguento delibuti;* sed quis tandem hujus crapulæ finis? omnem deseruerant compassionem: *Nihil patiebantur super contritione Josephi; id est vastitati & destructioni populi decem tribuum,* ut Dionysius Carthusianus explicat, *non condoluerunt.* Omni namque compassione exuti sunt, qui gulæ immersi vivunt. Sanctus verò Augustinus per hoc Joseph nomen proximum intelligendum censens ait; *Miro decore non dictum est: Nihil patiebantur super contritione fratris, sed positus est pro fratre Joseph: ut quicumque frater proprio significaretur ejus nomine, cujus ex fratribus fama præclara est, vel in malis, quæ pendit, vel in bonis, quæ rependit.*

Amos 6. 4. Omni compassione exuuntur, qui Gulæ immersi vivunt. *Dion. Cart. ibid. S. Aug. l. 4. de doctr. Christiana c. 7.*

7. Postquam Ezechiel voracitatem Sodomitarum exaggerasset, dicens: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ; saturitas panis & abundantia:* eorumdem immediatè in pauperes subjungit omni ferro duriorem crudelitatem, dum ait: *Manum egeno & pauperi non porrigebant.* Ubi Bellovacensis illum Proverbiorum Textum (*generatio quæ pro dentibus habet gladios, ut comedat inopes de terra,*) citans ait: *Aliquando etsi non spoliant, subtrahunt pauperibus ea, quæ eis de jure naturæ debentur. Aliquando unus gulosus expendit in superfluitate, unde decem vel plures pauperes refici possent.*

Ezech. 16. v. 46. Prædicta confirmantur in Sodomitis. *Proverb. 3. v. 14. Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.*

8. De Epulone, qui teste veritate æterna, *epulabatur quotidie splendide,* in eodem contextu, Spiritus Sanctus agens dicit: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus.* Hunc inopem providentia divina epulonis continuo objecerat oculis, ut è domo exiens & intrans, eum famelicum; indigumque conspiceret, nec ullus illi excusationis locus superesset, dicente Hugone Cardinali: *Ut Dives eum videre posset, exiens & revertens;* vel ut sanctus Bonaventura ait: *Ut Dives jam non posset præ ignorantia excusari;* dum quotidie Lazarum videbat, qui præ fame moriens, *cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat, sed & canes veniebant & lingebant ulcera ejus.* Quin, ut Lucas Burgensis ait: *Lazarus miseriæ suæ ostentatione potius quam clamore mendicabat* solas ex Epulonis mensa deciduas petens micas. *Quod projicis de mensa,* inquit sanctus Thomas, *hoc præbe in eleëmosynam.* Et nihilominus nullam umquam micam ei datam esse scimus, quoniam *nemo illi dabat;* quin potius servi, Domini sui patrocinaturi votis, quem charitati & compassioni inimicum noverant, cadentes micas potius projiciebant, & disperdebant: ideoque Albertus Magnus ait: *Nemo illi dabat, nec Dominus, nec famulus, quia qualis erat Dominus, tales sibi quæsivit ministros.*

Luc. 16. v. 19. & 20. Et clarius in Divite Epulone ostenditur immisericordia. *Hugo Card. Ibid. Ibid. v. 21. Luc. Burg. Ibid. S. Thom. in Cat. Lucæ 15. v. 10. Alb. Mag. Ibid.*

9. Alia inter voracitatis dispendia hoc quoque adnumerat sanctus Bonaventura, quod *Nulla compassione movetur gulosus ad pauperem & afflictum, ac si esset animal brutum.* In cujus probationem citatum Amos Textum & Epulonis hujus citans exemplum ait: *Non est compassus Lazaro, cui tamen compatiebantur canes, ejus ulcera lingendo.* Quem eumdem charitatis & compassionis defectum sanctus quoque Antoninus considerans ait: *Charitatem ignorant proximi, scilicet gulosi, sicut dives ille qui epulabatur, quotidie splendide & Lazaro &c.* Textumque adducit sancti Joannis Apostoli dicentis: *Qui habuerit substantiam mundi hujus, & viderit fratrem suum egere, & non dederit, quomodo charitas Dei est in illo?* quasi dicat, Non est utique.

S. Bonav. T. 6. in Diæta sal. Tit. 1. c. 8. Gulosi Charitatem ignorant Proximi. *S. Antonin. ibid. §. 3. S. Joan. 3. v. 17.*

10. Sanctus Antoninus de Padua interrogat, quare astutus Lucifer, dum plura alia, quæ Salvatori offerret, dona ipsi abunde suppeterent, saxa nihilominus eidem in panes transmutanda obtulerit? respondetque dicens: *Hoc factum ad designandam peccati gulæ qualitatem: lapis est frigidus, aridus, & durus.* Idque crudelitati helluonum, qui saxeum in pauperes cor habent, applicat dicens: *Peccatum gulæ primo infrigidat fervorem dilectionis.* Sanctus Antoninus ad gulosi se reflectit prodigalitatem, qui quanto magis prodigus est, ut effræno suo satisfaciat appetitui, tanto minus ad proximi attendit famem. *Justitia exilio relegatur,* inquit ille de guloso, *quis enim tam injustus, tam avarus,* inquit sanctus Ambrosius, *quam qui multorum alimenta non suum usum, sed abundantiam & delicias facit, comedens pretiosa,*

S. Anton. de Padua ser. 1. in Domin. 1. Quadr. Quare Lucifer obtulerit saxa Salvatori in panes transmutanda. *S. Ambros.*

quod multi pauperes possent ex illo vivere? reliquiæ namque mensarum divitum, quantum possent pauperum explere famem? & nihilominus experientia teste canibus potius & volucribus projicitur, quam pauperibus porrigatur.

Rom. 14. v. 15.

Si nostra abundet mensa, dum proximus famem patitur & penuriam, maximus est charitatis defectus.

11. Ad intentum nostrum illa Apostoli verba facile adaptare possumus: *Si propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas, noli cibo tuo perdere illum, pro quo Christus mortuus est.* Si namque proximo nostro famem patiente, præque famis penuria deficiente, nostra abundet mensa, maximus hic utique charitatis & compassionis est defectus; in cujus defectus correctionem recordari oportet, proximum nostrum eum esse, pro cujus salute suam Filius Dei prostituit vitam: quanto igitur magis nos eidem panis frustulum suppeditare tenemur, maximè si saturi simus? Quid tandem reponet epulo ille, qui mendicum Lazarum tot diebus ante fores suas conspiciens, ne vel uno eum dignatus est compassionis obtutu? in inferno *vidit Lazarum.* Tempora distinguite; in flammis, inter damnatos cruciabatur, qui *famem patiuntur ut canes*; inque domo sua, dum viveret, pauperis immemor epulabatur; quia scilicet crapula omnem eximit compassionem, & ut dici solet: *Pastus non credit famelico.* Ideoque D. Chrysologus de Epulone hoc tractans ait: *Respicit ibi sursum, quem despexerat hic deorsum, videt eum de inferno in sinu Abraha, quem jacentem se coram, superbo de sigmate non videbat:*

D. Chrysol. serm. 124.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Gula. Dei & gratiarum ejus est inimica, spiritui opponitur, prosternit virtutes, Deique & alterius vitæ oblivionem inducit.

THEMA.

Noli propter escam destruere opus Dei. Rom. 14. v. 20.

Septem dona Spiritus Sancti ex gula ruunt.

1. APostolus quamvis in diverso proposito hoc Romanis dederit monitum, nos nihilominus ipsum ad irreparabilia applicare possumus gulæ damna, utpote cui proprium est, opponi pauperibus Dei, divinumque negligere honorem, & salutem animæ nostræ. Ideoque S. Antoninus de gulæ vitio tractans ait: *Aufert Deum*, idque ex illo probat Jobi Textu: *Non invenitur in terra suaviter viventium, id est*, ut exponit hic Sanctus, *gulosorum.* Postquam enim domus Jobi considerasset ruinam, quæ septem ejus oppressit filios, & filias, septem Spiritus sancti dona, quæ vitium hoc in anima nostra annihilat, significantes, ita discurrit: *Septem dona Spiritus sancti ex gula ruunt, quod figuratum fuit Job. 1. quando septem filiis convivantibus in domo primogeniti domus percussa à vento ruens oppressit omnes; figurant enim, secundum Gregorium, septem dona Spiritus sancti septem filii Job.*

S. Antonin. sum. Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 4.

Job 28. v. 13.

Job 1.

Gula exhaurit fontes gratiarum.

2. S. Joannes Climacus spiritualissimus præceptor, inque perfectionis dogmatibus inprimis excellens ait: *Ventris ingluvies & satietas, exhaurit fontes gratiarum.* Nullum namque commercium est vino superfluo cum divinorum mysteriorum participatione; dicente D. Chrysostomo: *Nemo qui vino inebriatur, divinorum esse cupidus eloquiorum potest.* Imo ut S. Basilius protestatur, nulli umquam guloso, quantum ipse novit, spirituale aliquod donum impertiit Deus; ideoque interrogat, dicens: *Quis in splendidis epulis perpetuisque deliciis particeps factus est unius doni spiritualis?* atque eamdem ob causam eadem in homilia quemdam reprehendis sobrietatis transgressorem, qui Christum intra se recepturus erat. *An ignoras*, inquit ille, *quem hospitio es excepturus? Nimirum illum, qui nobis ita pollicitus est: Ego & Pater veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Cur igitur prius recipis temulentiam, ac Domino ingressum præcludis? cur permittis, ut hostis munimenta tua prior occupet?* quod idem punctum S. Bernardus insinuat, dum ait: *Ubi curiosa diversitas ciborum pascit ventrem, cælestis panis jejunam deserit mentem.* Heroica Samsonis in mentem revocate facta; & unde hæc, nisi à singularissimo isto, quo à Deo privilegiatus erat, processere dono? siquidem Textus sacer sæpius replicat, dicens: *Spiritus Domini irruit in Samson*; & nihilominus tandem hoc fuit destitutus spiritu, ludibrium ludusque factus Philisthæorum: *ab eo fortitudo discessit, nesciens quod recessisset ab eo Dominus.* Dalilam utique, vitiumque carnis, cui mancipatus vivebat, in culpa fuisse respondebitis. Et quidem licet id verum sit, attamen verius est, quod superflui vini potus eum in hoc barathrum præcipitarit, dicente S. Augustino: *Samson vino repletus per meretricem inimicis traditur.* Iterum prodigus ille, cujus sæpe meminimus, quique suum cum meretricibus patrimonium dilapidavit, usque ad fauces gulæ immersus vivens, *cupiebat implere ventrem suum*: quæ propterea crapula eum inter & patrem ipsius divortium constituit, & ut D. Chrysologus ait: *Filium patris piissimi desertorem, qui à se migrat paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus.*

S. Jo. Clim. Grad. 14. n. 12.

D. Chrysost. T. 5. serm. 34. de Resurr.

S. Bas. h. 1. de jejun.

Idem. ibid.

S. Bern. Ep. ad Fulc.

Superflui vini potus Samsonem in barathrum præcipitavit perditionis.

Jud. 16. v. 20.

S. Aug. ser. 33. ad frat.

Gula inter prodigum, & patrem divortium constituit.

D. Chrysol. serm. 2.

3. Magnis passibus viam spiritus perambulabant percurrebantque sequaces S. Francisci Seraphici, quos ut astutus serpens retardaret, hanc adinvenit astutiam, ut multos instigarit, qui magnam quotidie eleëmosynarum abundantiam, lautasque dapes impertirent eorum monasteriis, ut sic delicate viventium relaxaretur spiritus. Unde & D. Chrysol. de Christo famelico tractans, ingeniosam quamdam instituit considerationem, dum ait: *Diabolus qui manducantem contempserat Christum bibentem velut hominem computabat, ubi jejunantem vidit, suspicatur Deum.* Quando namque homines prius spirituales, postmodum à gula seduci se permittunt, si primitus eos Sanctos reputastis, postea cæteris simillimos imo & inferiores hominibus existimate: unde S. Bernardus in sermone *de modo bene vivendi* ita discurrit: *Non potest quisquam accipere perfectionem virtutum, nisi prius inter se domuerit ventris gulam, neque potest à semetipso tentationes Dæmonum expellere, nisi refrænaverit in se appetitum gulæ.*

Nemo perfectionem accipiet virtutum nisi prius intra se domuerit ventris gulam.

D. Chrysol. serm. 12.

S. Bern. ser. 24. de modo bene vivendi.

4. S. Joann. Chrysost. postquam gulam immani assimilasset tempestati, variis utrimque adductis effectibus & proprietatibus, tandem quamdam insinuat disparitatem, dicens: quod quamvis maris tempestas tandem remittat, perditæ nihilominus, inque aquas projectæ merces numquam recuperentur. *Sic omnium pene bonorum ebrii jacturam patiuntur*, inquit ille; *modestiam enim, pudorem, prudentiam, patientiam, humilitatem, hæc omnia quasi naufragium passi iniquitatis pelago submerserunt.* Ideoque S. Ephrem vinum nobis cavendum docet, ne opulentum virtutum Christianarum thesaurum perdamus. *Timeto vinum*, inquit ille, *ne ebrietate vincaris, & virtutibus nuderis.*

Cavendum vinum, ne opulentum virtutum thesaurum perdamus.

D. Chrysost. hom. 58. in Matth.

S. Ephr. T. 1. ser. de Virgin.

5. Ultimum libri 4. Regum caput, qualiter Rex Babyloniæ, Nabuzardan, ut Jerusolymæ muros destrueret, ablegarit, commemorat in hæc verba: *Venit Nabuzardan Princeps exercitus, servus Regis Babylonis in Jerusalem, omnemque domum combussit igne & su-*

4. Reg. 25. v. 8. & 9.

Pulchra historia ostenditur virtutes animæ per luxuriam destrui, dum venter ingluvie extenditur.

succendit domum Domini, & ... muros Jerusalem in circuitu destruxit. Quis hic fuerit, ejusque professionis extiterit, versio Septuaginta distinctè docet. Hac autem Historia S. Greg. ut gulæ damna, quæ præjudiciosè virtutibus infert, ostendat, utitur, inquiens eum coquorum caput extitisse, & Principem: *Princeps coquorum destruxit muros Jerusalem, princeps coquorum venter est, cui magna cura obsequium à coquis impenditur, ut ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri Jerusalem virtutes sunt animæ, ad desiderium superni Patris elevatæ. Coquorum igitur Princeps muros Jerusalem dejicit, quia dum venter ingluvie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur.* S. Joannes Climacus hanc adfert similitudinem: *Quemadmodum ovi non convenit cum lupo ad generandum fœtum, ita nec labori cordis cum sibi satietate ad concipiendas virtutes.* Etenim abstinentia, ut in Tom. 1. Bibl. Moral. fuse probavimus, ferrum est, quo omnes noxiæ affectuum, passionum & appetituum inordinatorum herbæ præciduntur: Econtra verò per gulam omnes virtutes ab anima eradicantur: unde S. Isidorus inquit: *Sicut omnes carnales cupiditates abstinentia resecantur, ita omnes animæ virtutes edacitatis vitio destruuntur. Inde est, quod & Princeps coquorum muros Jerusalem subvertit, quia & venter, cui servitur a coquis, virtutes animæ destruit.* S. Nilus inquit: Sicut in luto non percipitur fragrantia odoriferi musci vel zibeto, ita virtutes inter vinum & crapulam, suavitatem odoris sui spirare non possunt: *Neque in cœno unguentum, neque in ventre ingluvie laborante fragrans virtutis odor inveniri potest.*

S. Greg. cura Past. p. 3. admon. 20.
S. Joan. Clim. Grad. 14. Schol. 3. 3
Per gulam omnes virtutes ab anima eradicantur.
S. Isid. l. 2. sent. c. 42.
S. Nilus de 5. vitios. affect.

6. Bellovacensis de hoc vitio disserens, idem quoque virtutibus subnascens notat præjudicium, inquiens: *Omne bonum spirituale dissipant ebriosi, quia ebrietas est mors omnium virtutum & morum. Ebrietate fit jactura omnium bonorum. Si habeat homo humilitatem, mansuetudinem, prudentiam, & cætera hujusmodi, omnia projicit in pelagus iniquitatis, & sicut ebriosi sæpe vestibus suis materialibus spoliantur, sic eorum anima virtutibus denudantur.* Juxta illud Jerem. Thren. cap. 4. *Inebriaberis, atque nudaberis:* Et paulò post ex S. Bernardo subjungit: *Ebrietas est virtutum deprædatio.* S. Nilus postquam crapulam omnium vitiorum matrem & nutricem esse dixisset, subjungit: *Omnes virtutes aufert, earum dominatum obtinente, temperantia, modestia, fortitudo, constantia, & reliquæ virtutes concidant necesse est.* Adducitque præfatam Nabozardan historiam, eamque proposito nostro adaptat, inquiens: *Gulæ vitium appellat coquorum Principem: ciborum varietas vertit ac diruit virtutum propugnacula; suavitas enim condimentorum tamquam machina bellica prosternit munimenta jam à virtute constructa.* Habitus enim ex quo quispiam Christianus esse dignoscitur, sunt virtutes in Christi schola acquisitæ; ac proinde Divus Chrysologus præmissis variis abominandis nominibus quibus ebrietatem detestatur, subjungit: *Hanc nullus noverit Christianus, ne qui est forma virtutum, vitiorum inde fiat & inveniatur exemplum.*

Bellovac. Spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 2.
Ebrietas est mors omnium virtutum & morum deprædatio.
Thren. 4. v. 21.
S. Bern.
S. Nilus in Ascet.
D. Chrysol. serm. 26.

7. *Noli propter escam destruere opus Dei.* Utinam homines eadem mentis applicatione de Deo & propriæ animæ salute cogitarent, qua de lauto soliciti sunt cibo & potu. In antiqua lege sacerdotibus, pro muneris sui ministerio templum ingredientibus vini potus interdicebatur; unde S. Augustinus hanc infert moralitatem. *Si ergo hoc erat, dum templum sanctum ingrediebantur, & quid nos miseri facere debemus? O quam plures sunt ex vobis, qui prius tabernam visitant, quam templum, prius corpus reficiunt, quam animam, prius Dæmonem sequuntur, quam Deum?* Vinum & crapula stupiditatem generant, & hominem à Deo, & ab omni eo quod ad divinum ejus servitium ordinatur, avertunt. Unde licet populus Hebræus Deum illi quotidie miraculosam illam mannæ annonam cælitus dispensare nosset, attamen propter carnium Ægyptiacarum inordinatam cupiditatem cibum hunc cælestem nauseabat; unde Tertullianus dicit: *Populus mare transgressus, & in solitudinem translatus, per quadraginta annos illic cum divinis copiis aleretur, nihilominus ventris & gulæ plus meminerat, quam Dei.* Licet quotidie illis manna, quod cibus erat Angelorum deplueret, licet petra limpidissimas illis propinaret aquas, eosque continuo sequeretur: *Consequente eos petra:* licet Angelus illis in columna nubis & ignis ducatum continuum præberet, totque alia quotidie experirentur prodigia, attamen cor eorum plus carnibus & ollis Ægyptiacis adhærescebat, quam Deo.

Vinum & crapula hominem à Deo & à divino servitio avertunt.
S. Aug. ser. 33. ad fratr.
Tertull. l. de Baptism. c. 20. n. 140.
1. Cor. 10. v. 4.

8. Ex Textu quodam S. Lucæ manifeste colligitur, quod homines & diluvii tempore, parum de Dei comminationibus diluvium illud universale intentantibus cogitarint, aut fide easdem apprehenderint, & in ultimo interitu mundi hæc signa judicium præcedentia nec quidquam credituri sint. Etenim sicut licet Noë per centum annos Arcam fabricando imminentia illis supplicia annunciarit, attamen dicta & facta ipsius cum risu explodebant, & universalis totius mundi inundatio ex improviso illos apprehendit: Ita quoque idem circa novissimi judicii diem hominibus continget, tametsi tot illud signa & prodigia ejusdem judicii manifestativa, ipsisque ab ipsomet judice sigillatim prædicta, præcessura sint, nullam tamen illis fidem adhibebunt, sed tamquam si hæc illos non concernerent, in dissolutione vitæ continuabunt, donec *repentinus illis superveniat interitus.* Cuinam verò causæ hanc incuriam, oscitantiam, & negligentiam attribuendam esse existimas? causam hanc ipsemet præcitatus Textus Evangelicus subindicat: Postquam enim hæc verba præmisisset: *Sicut factum est in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis,* mox rationem subnectit, quia scilicet, *edebant & bibebant: similiter factum est in diebus Loth, edebant & bibebant.* Crapula enim de futura vita cogitare non permittit, nec vocem Dei audire, nec ad imminentia ultricis Justitiæ supplicia mentem nostram applicari sinit: *Et his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe.* Hanc quoque hujus negligentiæ causam D. Chrysostomus insinuat inquiens: *Qui erant tempore Noe non credebant. Undenam processit eorum incredulitas? Bibebant & comedebant, & propterea non credebant.* Idem quoque in alia Hom. postquam multa quæ novissimum judicii diem præcessura sunt signa notasset, miratur qua ratione fieri possit, quod homines incurii & negligentes inter tot signa cælitus ostensa in ociumque autem dormituri sint, adeo ut ad imminentem hanc ruinam ne vel minimum se reflectant: *Quomodo autem post tribulationem dierum illorum ait, si deliciarum lascivia, si pax, si securitas secundum Paulum futura est?* Respondetque sequentibus omnem difficultatem submoventibus verbis: *Si deliciis lasciviunt, quomodo tribulantur? Pax & lascivia insensatis, erit.* Golosi enim, qui ventrem pro Deo habent, non credunt, sed infatuati sunt, vel ad minus alium Deum, sive aliam vitam secuturam esse non cogitant.

Luc. 17. v. 26.
Crapula de futura vita cogitare non permittit, nec vocem Dei audire, nec ad imminentia alterius justitiæ supplicia mentem nostram applicari sinit.
Ibid. v. 27.
Ibid. v. 27
1. Petri 3. v. 20.
Golosi insensati sunt.
D. Chrysost. h. 2. in Ep. 1. ad Col. 1.
D. Chrys. h. 78. in Matt.

9. Moyses in lib. Deut. Hebræis in memoriam revocabat immensa quæ à liberalissima Dei manu receperat beneficia, simulque prædicebat felicitatem & prosperitatem, qua cum ad terram promissionis perventuri essent, quod scilicet ibidem non jam lutum, lateres, & cophinos, sed sceptra & lauros manibus

Quænam causa fuerit data Moysi mandi ne

populus ingratus beneficiorum Dei oblivisceretur? Deut. 6. v. 12.

suis tractaturi essent; verumtamen audite quo illos monito præmunierit: *Cave diligenter ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti de domo servitutis.* At vero quamnam Moyses causam habebat timendi, ne populus ingratus, beneficiorum Dei oblivisceretur? nimirum jam ante dixerat: *Cum comederis, & saturatus fueris.* Hoc igitur edere & bibere Moysi sufficere videbatur, ut absque metu judicii temerarii timeret, ne Dei oblivisceretur, eique irreverenter & temere dorsum obverteret, prout postea reipsa factum est, quando *incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum.*

Deut. 32. v. 15.

Ponitur ratio frugalis tractamenti turbæ famelicæ in deserto Salvatorem sequentis. Bellovac. ib. dist. 1.

10. Salvator noster bina vice turbam famelicam se insequentem in deserto refecit, propter quod illum constanter sequebantur: Observa autem, qualem illis apposuerit cibum; panes nimirum & pisces. De quibus à Christo turbæ appositis ferculis Bellovacensis ita scribit: *Quando Dominus Jesus quinque hominum millia satiavit, de quinque panibus hordeaceis, & duobus piscibus, atque facile fuisset illis parare omnes mundi delicias, sicut illos panes multiplicare. Item de vino non audio ibi fieri mentionem: sed quia in hoc exilio non decet nos uti deliciis, sed cibis duris, & asperis, ideo Dominus tale convivium præparavit.* Addi potest & aliud frugalis hujus tractamenti mysterium, videlicet ne si illos laute tractasset, per crapulam exinde secutam omnem amisissent ex auscultatione prædicationis suæ & ea sequela ipsius comparatum sibi fructum. Nam ut Tertullianus de jejunio disserens, inquit: *Dominus ipse oblivionem sui exprobrans Israeli, causam plenitudini deputat: Incrassatus dilectus, & pinguefactus & dilatatus est, & reliquit eum qui fecit eum, & abscessit à Domino Salvificatore suo. Denique in eodem Deuteronomio eandem causam præcaveri jubens, Ne, inquit, cum manducaveris & biberis, & domos optimas ædificaveris, extollatur cor tuum, & obliviscaris Domini Dei tui.* Clemens Alexandrinus de sobrietate vitæ Christianæ tractans, hanc exhibet exhortationem: *Hanc vitam (siquidem vita est appellanda, quæ libidini & voluptati dedita ex nimis vino hallucinans,) divina despiciens, Sapientia præcipit suis filiis Prov. 23. Eccl. 19. Ne sis vini potor, nec stipes extendas ademptiones carnium.*

Tertull. de jejun.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 2.

Moyses per jejunium ab omni macula expurgari debebat, qui primus legem recepturus erat.

11. Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod quando Deus post tot sæcula legem suam scriptam populo Israelis in tabulis lapideis dare disposuit, Moyses prius in monte Sinai per 40. dies & totidem noctes continuum instituerit jejunium. Quonam vero fine increata illa Sapientia hanc abstinentiam legis exhibitioni à Moyse præmitti voluit, maxime cum minime decuisse videatur, quod Moyses duas hasce tabulas lapideas, per tam longam ærumnosam peregrinationem portaturus, tam prolixa exercuaretur inedia? Respondet Philo: *Qui autem ita est dispositus, totum ventrem, ejusque voluptates in aliis quæ inde nascuntur eluit, & repurgat à sordibus.* Ex quo enim Moyses primus esse debebat, qui legem recepturus erat, justum erat, ut per jejunium ab omni macula expurgaretur. Considerandum quoque est, quod licet mundus majori locupletari thesauro non potuerit, quam hisce tabulis digito Dei exaratis, attamen Moyses easdem ad pedem montis dirupit & fregit: *Projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis.* Quod si porro dixeris, Moysen ira & furore percitum hoc fecisse: *Iratusque valde.* Respondeo, indignationem hanc ab iræ passione nequaquam processisse, siquidem *Moyses* ipsiusmet Dei testimonio omnium hominum *mitissimus erat.* Hæc igitur animi affectio, quam Scriptura iram vocat, zelus quidam vehemens fuit, hunc enim judicant verba quæ sequuntur: *Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, & contrivit.* Nec mirum, quia tunc adimplebatur in populo, quod sanctus Paulus postea scripsit: *Quorum Deus venter est: sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere;* Post ebrietatem namque & crapulam vitulo tamquam Deo suo cultus divinos exhibere cœperunt. Merito igitur Moyses tabulas confregit. Qua de re S. Ambrosius ita loquitur: *In superioribus montis lex dabatur Moysi jejunanti, in inferioribus populo manducanti prævaricatio sacrilega luxu accendebatur epulantium. Quo spectaculo motus, fregit tabulas Moyses, indignum judicans, ut ebrio populo lex daretur.* Epulones enim legem Dei abjiciunt & conculcant.

Philo lib. de Alleg. 2.

Indignum Moyses judicabat ebrio populo legem dari & tabulas iratus fregit. Exod. 32. v. 19. & 20.

Num. 12. v. 3. Phil. 3. v. 19. Exod. 32. v. 6.

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 6.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Gulam Religionis, Fidei, & cultus veri Dei contemptum causare variis argumentis & exemplis ostenditur.

THEMA.

Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi.
Ad Philipp. 3. v. 18.

Inimici crucis Christi sunt, qui proprium ventrem tamquam Deum adorant Epulones B. P. Dam. l. 6. ep. 32.

1. Sanctus Paulus Apostolus Philippensibus hisce verbis; quinam inimici sint crucis Christi, & tamquam tales Religioni se veræ opponunt, declarat, illi videlicet, qui proprium ventrem tamquam idolum & Deum suum adorant: *Quorum Deus venter est.* B. Petr. Damianus vero inde deducit, quod scilicet epulones tamquam Christi inimici, consequenter à fidelium communicatione exclusi & separati esse censeantur, utpote qui veræ fidei contrariantur: *In inimicos crucis Christi tremendam depromit idem Apostolus sententiam, dicens: Si quis non amat Dominum Jesum Christum, anathema sit.* Qui vero ventrem pro Deo veneratur, Deum quodammodo negare convincitur, Clemens Alexandr. ex eo quod quantum nimiis cibus & potus corpus instaurat & corroborat, tantum animam debilitat & languere facit, hanc deducit conclusionem: *Est ergo impium & à Religione alienum hoc nutrimentum.* Quisquis enim fidei dogmata credit, scil. animam esse immortalem, cœlo adipiscendo creatam, atque à Dei Filio redemptam, huic utique non convenit, ut animam corpori postponat: *Impium & a Religione alienum est hoc nutrimentum.*

Clem. Alex. Strom. lib. 7.

Populus Judaicus ex ebrietate nimia ob gulam & delicias ne Christi jugum acceptavit, nec doctrinæ eratrum duxit.

2. Populus Hebræus à prima sua origine inviolabilem habebat in Abraha Messiæ ex ejus progenie nascituri promissionem, qui licet tanta cum evidentia à Prophetis fuisset prænuntiatus, tot vet. Testam. figuris adumbratus, à Patriarchis tantopere desideratus, & cum tam laudabili impatientia ab iisdem sollicitatus & expectatus, ac tandem: *Post hæc in terris visus & cum hominibus conversatus,* atque à tribus Regibus Orientalibus per prodigiosam stellam excitatis adoratus, regiisque tribubus honoratus, omnibusque ab iisdem manifestatus: attamen mox ut in hunc mundum natus fuit, *Turbatus est Herodes, & omnis Jerosolyma cum illo:* at verò quamobrem ex adventu Filii Dei tot sæculis totque suspiriis desiderati non potius lætificati fuerunt? Undenam hæc eorum nascebatur turbatio? *In terra suorum isti requirebant* (inquit de sanctis tribus Regibus Orientalibus S. Augustin.) *quod illi in sua non agnoscebant.* Præterea Salvator noster per triginta trium annorum de-

Baruch. 3. v. 38.

Matt. 2. v. 3.

S. August. serm. 1. de Epiph.

decursum se verum Messiam esse ostenderat per legis Evangelicæ promulgationem, per prædicationem, per miracula, per eminentem denique vitæ sanctitatem, & tamen tamquam Samaritanum, Dæmoniacum, & impostorem turpiter & ignominiosè rejecerunt; scitisne causam cur id fecerint? *Inimici crucis Christi erant*, gulæ & deliciis totaliter dediti, atque ideo ad recipienda novæ legis Christianæ dogmata dispositi non erant; Hanc causam D. Chrysost. in Hom. 1. adversus Judæos his verbis insinuat: *Populus Judaicus ex ebrietate, & nimia corporis obesitate ad extremam præcipitatus malitiam, lascivivit, neque Christi jugum acceptavit, neque doctrinæ aratrum duxit.* S. Joan. Climacus illud gulæ damnum hisce verbis inculcat: *In Religione*, inquit, *gula virtutem omnem profligat, & Religionis contemptum adfert.*

D. Chrysost. h. 34. adv. Judæos.

S. Joa. Clim. Gr. 3. n. 79.

3. In Historia Evangelica divitem epulonem ex inferno hanc Abrahæ petitionem proposuisse legimus, ut videlicet Lazarum ad fratres suos Legatum, seu potius monitorem mitteret: *Rogo ergo te Pater, ut mittas eum in domum patris mei; Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Sed quid illi ab Abraha responsum fuit? *Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos.* Cui Epulo respondit: *Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Nimirum qui quondam ventrem pro Deo adoraverat, flocci faciebat Scripturas Sacras, & quæ ab iis præscribuntur præcepta charitatis & pietatis, omniaque Religionis dogmata deridebat, & quia fratres suos ad sui imitationem crapulæ pariter deditos esse sciebat, ideo Scripturam Sacram exiguum apud illos locum habituram prævidens, ad eorum emendationem portentosum aliquod miraculum coram eis exhibitum profuturum existimabat, quale fuisset si corpus mortuum animæ denuo reunitum, & ex sinu Abrahæ ad illos missum inusitato quodam modo coram illis apparuisset. Unde S. Thomas authoritatem adducit S. Gregorii dicentis: *Sed qui Dei verba despexerat, hoc audire non posse suos sequaces existimabat.*

Luc. 16. 27. 28. 29. & 30.

Quare dives Epulo ab Abraham petiit ut Lazarum ad fratres mitteret legatum, seu potius monitorem.

S. Thom. in Caten. ib.

4. Apud Isaiam Deus impios quosdam ad pœnitentiam invitans his verbis introducitur: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci.* At vero quemnam divinæ hæ voces in impiis virtutis effectum habuisse existimatis? nimirum *Inimici crucis Christi, quorum finis interitus*, haud secus ac si nec Deus, nec justitia ultrix, nec alia post hoc sæculum vita superesset, contempta ac spreta hac divina parænesi, variis gaudiis, conviviis ac ebrietati operam dabant: *Et ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Animam namque simul cum corpore pariter interire credebant, & ideo cum gula Religionis contemptum adferat, omnino contrarium facientes illius quod Deus præcipiebat, bona monita deridebant, ad eum modum quo tempore Noë faciebant impii, qui *edebant & bibebant*, quando ex parte Dei divina illis intimabantur supplicia: *Hæc est illa funesta pestis*, inquit S. Bernardus, *quæ eos ad blasphemiam duxit, quasi non esset alia vita post istam, cum dicebant: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, id est, in futuro, quasi dicerent: Hoc solum habemus, quod comedimus, nihil in futuro, post hanc vitam nos habituros speramus.* Ipsemet quoque Plinius de gulosis ait: *Millibus scelerum deditis tanta dulcedine, ut magna pars non aliud vitæ præmium intelligat.*

Isa 22. 13.

Impii spreta divina parænesi variis gaudiis & ebrietati operam dabant.

Ibid.

Luc. 17. v. 27.

S. Bern. serm. in die Purific.

Plin. l. 14. c. 21.

5. Deus olim in Levitico ritus præscripserat, qui in sacrificiorum oblationibus, utpote eximiis Religionis & pietatis erga Deum testimoniis observari debebant, quos tamen sola gula pervertit; Filii enim Heli summi Sacerdotis à propriæ voracitatis gula seducti, ab offerentibus carnes crudas violenter rapiebant, ut illas ad arbitrium & palatum suum coquere & condire possent: *Da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti, non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino*, inquit sacer Textus, *quia retrahebant homines a sacrificio Domini.* At verò numquid ex vi muneris & ministerii sui ad homines alliciendos non verò sacrificiis offerendis retrahendos obligabantur? Non est dubium, verumtamen gula Religionis est inimica, *Religionis contemptum affert.* S. Antoninus in detestationem hujus vitii hanc Historiam adducens, observat filios Heli carnes contra ritus & ceremonias præscriptas, rapuisse crudas, *Ut accuratius possent præparare.*

Sola gula perverti, quos Deus in Levit. eo præscripsit ritus.

1. Reg. 2. v. 15.

Ibid. v. 17.

S. Antonin. sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 7.

6. S. Paulus de Esau mentionem faciens eumdem profanum appellat: *Ne quis fornicator aut profanus, ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua.* Quod si illum in hac venditione præcipitem, inconsideratum vel prodigum appellasset, nulla fuisset intelligentiæ difficultas, hæc autem dictio *profanus* ad violationem rei sacræ refertur, quæ qualiter in venditione primogenituræ ab Esau commissa sit, vix apparet. Verumtamen fallitur quisquis id arbitratur: Verè etenim rem sacram violavit. Quid porrò inter Esau & Jacob acciderit, notissimum est, nam ut effræni appetitui suo quo erga lentis ferebatur edulium satisfaceret suam divendidit primogenituram; Et ideo ut S. Antoninus ait: *Ex nimia aviditate illius eduli graviter peccavit, Simoniam committens, quia jus primogenituræ tunc, scilicet in lege naturæ erat spirituale, nam primogenitus tenebat locum & officium Sacerdotis.* Vultisne igitur perspicue videre, quam sit verum quod gula derideat & aspernetur Religionem, *& Religionis contemptum afferat?* In hoc sacrilego ipsum *ad litteram* verificatum fuit, de quo Moyses ad perpetuam ejus infamiam scribit: *Accepto pane & lentis edulio, comedit bibit, & abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.* S. Hieronimus præceptum S. Prophetæ Jeremiæ traditum (videlicet, *Vade & clama sermones istos contra Aquilonem & dices: revertere aversatrix Israël,*) considerans inquit: *Omnis Hæreticus habitat in Aquilone, & calorem fidei perdidit.* De eodem Aquilone idem quoque Propheta cap. 1. prædixerat: *Ab Aquilone pandetur malum.* At verò undenam hæc Hæreticorum, inimicorum crucis Christi, & sanctæ fidei ejus persecutorum inundatio derivata fuit? *Quia voluptati se tradidit, recessit à Domino, nulla enim hæresis nisi propter gulam ventremque construitur.*

Hebr. 12. v. 16.

Esau profanus appellatus eo quod in venditione primogenituræ rem sacram violaverit.

S. Antonin. ib. §. 8.

Gen. 25. v. 34.

Jer. 3. 12.

S. Hier. ib.

Jer. 1. 14.

7. Bellovacensis de quibusdam Monachis refert, quod cum ad Sultanum ut eum per prædicationem & doctrinas suas ad fidem nostram converterent, profecti essent; hic illos circa abstinentiam à lege nostra Evangelica præscriptam interrogavit, an videlicet carnem manducarent, & à mulieribus abstinerent? Quibus affirmative respondentibus iterum interrogavit, num abstemii essent? Qui se à vino bibendo non abstinere responderunt. Quo audito magna eum honorificentia eosdem excepit, & lautissimum convivium, sine tamen vini potu instaurari fecit; nocte vero sequenti, cum ad lectum, quietis captandæ causa, concessissent, impudicas quasdam fœminas ad eosdem immisit, quæ eos tentarent, et ipsi constantes permanentes easdem generosè repulerunt; *Post aliquantulum tempus cum abstinuissent à vino, fecit iis propinari vinum fortissimum,*

Bellovac. spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 3.

Aptissima historia, per quam probatur quod vinum & mulieres apostatare faciant sapientes.

illi

illi autem qui à vino diu abstinuerant, avidius biberunt, non temperantes ut oportuisset, & cum essent inebriati & quasi consopiti, misit ad eos dictas mulieres, quibus sollicitantibus absorpti à vino consenserunt. Vereque tunc in iis adimpleta fuit illa Ecclesiastici sententia: *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos.* At verò quod magis deplorandum erat, hic eorum lapsus in contemptum & præjudicium Religionis Christianæ subsecutus fuit, quia *dictus Saracenus consutavit eos & seduxit.*

Eccli. 19. v. 2.

8. Scitisne quo nomine Spiritus Sanctus gulosos Heli filios divini cultus profanatores appellarit: *Porro filii Heli, filii Belial,* inquit sacer Textus, *nescientes Dominum.* Quando enim oculis & corde crapulæ intenditur, cultus & honor Dei conculcatur. Subditque idem Textus: *Nescientes Dominum,* neque officium Sacerdotum ad populum. Sed qua ratione fieri potuit, quod cum summi Sacerdotis filii essent, ritus & cæremonias sacras sacrificia concernentes, omniaque alia ad ipsorum ministerium spectantia ignorarent? Responsio in promptu est, quia licet ritus illos probe sibi perspectos haberent, à gula tamen seducti cultum Deo debitum pedibus conculcarunt; quia *Gula Religionis contemptum adfert.* Sic quoque Jovinianus Hæreticus, adversus quem sanctus Hieronymus doctrinæ suæ lanceam vibravit, à fide Catholica ad hæresin transgressus est, postquam tamen à pane & aqua, quibus hactenus vitam duxerat, in Sardanapalum transmutatus, lautis conviviis assuescere cœpit; Ecce tibi Religionis jacturam, quæ ut sequatur, hæreses primo loco abstinentiam proscribunt, & crapulæ assuescunt.

1. Reg. 2. v. 12. Gulosi filii Heli crapulæ intendentes à gula seducti, cultum & honorem Dei contempserunt.

Baron. An. 382. n. 30.

9. Est quoque funestus casus ille, qui in libro Levitic. cap. 10. recensetur; dicit enim Scriptura: *Arreptis Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat.* Hi pariter Aaronis summi Pontificis filii erant, ac proinde ea, quæ ad munus suum pertinebant, utique non ignorabant; cur igitur in contumeliam, & contemptum cultus, & observantiæ Deo debitæ, hoste ritus sunt prævaricati? Nimirum quia *Gula Religionis contemptum affert*; Quam grave autem fuerit hoc ipsorum sacrilegium, ex supplicio, quo Deus in illos animadvertit, facile arguitur; nam *Egressus ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Quod si verò Divo Chrysologo credimus, solum vinum illos sacrilegos effecit; dicit enim hic S. Pater: *Denique Nadab & Abiu Sacerdotes, filii Aaron, dum contaminare externo igne altaria præsumunt, ipsius altaris consumuntur incendio, ut sumerent de sacrificio pœnam, qui fecerant de propitiatione peccatum, quod peccatum illis suscitarat ebrietas, nam vini odor odorem fugarat incensi, & ebrietas ignis flammam provocarat altaris; unde quia alienati vino alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti. Ebrietas in aliis crimen est, in Sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vino, Sacerdos Spiritum sanctitatis extinguit.* Paulò post verò Moyses in eodem capite, postquam supplicium ebriis hisce illatum recensuisset, subjungit: *Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis tu, & filii tui quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.* Ea quo enim munus stirpis Sacerdotalis erat, ut Religionem, & Dei cultum promoveret, ideo illos pedem tabernaculo inferre volentes, à vino abstinere jussit, quia *Religionis contemptum affert.*

Lev. 10. 5. Aaronis filii in contemptum cultus divini ritus præscriptos in oblationibus sunt prævaricati, ebrietate provocati, divino igne extincti.

Ibid. v. 2.

D. Chrysol. serm. 26.

Lev. 10. v. 9.

10. Idem quoque præjudicium nonnulli intelleaere gentiles, quia ut Athenæus scribit: *Apud Græcos soli sacrificantes mel libant, cum vinum non inferant altaribus, quia æquum esse arbitrantur ut Deum ipsum, qui omnia continet, omnibus dominatur, semperque mundum circumit, ab ebrietate prorsus alienum esse credant.* Tametsi igitur Gentiles hi omnibus vitiorum generibus contaminatissimi essent, Diis tamen suis ne quidem oblationem vini immolare volebant, eo quod illud inimicum censerent esse Religioni, quam profitebantur, licet falsæ, & profanæ. Idem pariter S. Carolus Borromæus *in Concilio quarto Provinciali,* omnes illos, qui ebrietati & gulæ dediti essent, ab ordinibus sacris arcendos esse decrevit.

Athen. lib. 5. c. 16. Gentiles ipsi Deus suis vinum immolare noluerunt, eo quod illud inimicum censerent esse religioni.

Act. Eccl. Mediolan. fol. 143.

11. Nescio an aliquando observaveritis, ex quonam stipite ineffabilis Dei providentia Ecclesiam suam propagari voluerit? Ex progenie Jacob nimirum, non vero ex Esau, licet hic filius Isaac Primogenitus esset, nam S. Gabriel beatissimæ Virgini ex parte supremi Consistorii sanctissimæ Triados, de filio, quem conceptura erat, dixit: *Regnabit in domo Jacob in æternum.* Notum omnibus esse credo, quod Rebecca, quæ Ecclesiæ figura erat, Jacobum induerit, ut benedictionem Isaac patris sui per cautelam præoccuparet, at verò numquid & Esau filius ejus erat? Erat utique: Ipsa tamen cœlitus inspirata, quia à Deo movebatur, operata fuit. Sed quæ causa erat, cur Esau filium suum à benedictione accipienda impedierit? Nulla profecto alia quam quia infœlix ille gulæ supra modum deditus erat, & ideo prosapiam illius malam hanc propensionem pariter contracturam esse metuebat. Observaverat nimirum prudens mater, quod Esau ut gulæ patris sui obsequeretur, ejusdem se genio, ferinas sectando carnes, studiosè adaptarit: *Isaac amabat Esau,* inquit Scriptura, *eo quod de venationibus ejus vesceretur;* minime igitur decebat, ut populus Dei electus, id est Christianus, ex hac per gulam vitiata radice propagaretur; nam ut Oleaster inquit: *Noluit Dominus gulam viam esse ad promissiones suas.* Et ideo ex progenie Esau nati sunt tales populi, qui veri Dei inimici erant, quia gulæ partus non sunt alii, quam impietas, sacrilegia, & contemptus fidei ac cultus divini. Sic enim Nicolaitæ Hæretici pessimi, crapulæ pariter dediti fuerunt, ac proinde monitus fuit Pergami Episcopus: *Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere & fornicari, ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Henricus VIII. Rex Angliæ, qui impiis Hæresibus Regna sua contaminavit, apostatando ab Ecclesia Catholica, quam antea ense & calamo defenderat, crapulæ se totaliter addixit, adeo ut jam moriturus, ingentem vino repletum cyathum evacuarit. Lutherus similiter Quadragesimæ & jejuniorum observantiam è medio sustulit. Denique in Annalibus Ecclesiasticis refertur de S. Tiburtio, quod dum Torquatus se apud S. Cajum summum Pontificem, Christianum esse simularet, cùm tamen perfidus esset apostata, quantumvis fraudulentus & occultus: tandem apostasia ipsius manifesta evasit, postquam sequaces Evangelii de magia calumniatus fuit, dictumque S. Tiburtium per traditionem in tetrum carcerem conjici procuravit. Priusquam verò S. Tiburtio vincula injicerentur, idem S. Martyr jam ante protestatus fuerat, Torquatum nequaquam tamquam Catholicum in fidelium consortio tolerandum esse, utpote qui Christianismum fingeret, jam enim à se sæpius observatum fuisse, ipsum cibo & potui supra modum deditum esse, adeo ut os ejus ex præcedenti crapula continuo fœteret, oculus patesceret sitim, & vomen-

Ostenditur cur Deus Ecclesiam suam ex Jacob, & non ex Esau propagari voluerit.

Luc. 1. v. 33.

Gen. 27.

Ratio datur, quia non decebat ut populus Dei electus ex Esau per gulam vitiata radice propagaretur.

Gen. 25. v. 28.

Oleast. in c. 27. Gen.

Hæretici quidam & apostatæ crapulæ dediti referuntur.

Apoc. 2. v. 14.

Baron. An. 286. n. 29.

vomendo famem. S. Augustinus proinde subditos suos Hipponenses ab ebrietate divertere volens, inquit: *O fideles, quid vobis cum vino?* S. Thadæus Apostolus in Epist. sua Canonica nonnullos Hæreticos his verbis describit: *Subintroierunt quidam homines,.. impii Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrum Jesum Christum negantes.* Paulò pòst verò de epulonibus subdit: *Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes.*

S. August. serm. 34. ad frat.
Juda v. 4.
Ibid. v. 12.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veluti Deum adorant.

THEMA.

Quorum Deus venter est, ad Philip. 3. v. 19.

Sanctus Apostolus illos deplorat, qui sensualitati cibi immersi erant, quorum Deus venter est.
Philip. 3. v. 18.
Theodor. Ibid.
D. Chrys. h. 11. ad Philip.
Dion. Cart.

1. S. Paulus Apostolos inter omnes ad barathrum perditionis concitato cursu properantes, gulosos vel maxime & inconsolabiliter deploravit: *Nunc autem, & flens dico.* Ratio autem, quæ S. Apostolum ad tam amaras provocabat lachrymas, hæc unica erat, quia videlicet sensualitati cibi & potus adeo immersi erant, ut proprium ventrem Dei loco adorare viderentur: *Quorum Deus venter est.* Ventrem autem Deum ipsorum vocavit, inquit Theodoretus, *Eorum taxans ingluviem.* D. Chrysolog. Apostolum pro gulosis istis merito plorasse his verbis dicit: *Vere lachrymis digni sunt, qui in deliciis degunt, & indumentum quidem, id est, corpus pinguefaciunt, futuri verò, quod ipsos manet, supplicii nullam rationem habent.* Dion. Carthusianus assumpti Thematis textum ita exponit: *Delectationibus gulæ ita insistunt, quasi in repletione ventris salus consisteret, unde ventrem suum plus colunt quam Deum.* Qui proinde ventri ab iis exhibitus cultus Idololatricus sanguineis lachrymis deplorari merebatur.

Gulosi Epulones carnis epulas loco Creatoris adorent.
Gen. 9. v. 3.
D. Chrysost. h. 27. in Gen.
Theodoret. Q. 55. in Gen.

2. Divina providentia generi humano carnibus se nutrire, solum post universale diluvium, non verò ante concessit: Prius enim ex solis terræ fructibus se nutriebant: at verò cur Deus hanc dispensationem tam sero post sedecim videlicet sæcula elapsa concessit, dicens: *Omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum?* D. Chrysostomus ait: *Hic est initium edendarum carnium, non ut ipsos ad ventris ingluviem paret, & instituat, sed quia ex ipsis erat Noë sacrificaturus, & gratias Deo acturus, & ne videamur quasi à consecratis abstinere,* vel ut versio antiqua legit: *quasi ab exteratis.* Non defuere qui dicerent, Deum hoc alimentum indulsisse, veluti magis nutritivum, eo quod humana complexio plurimum debilitata fuisset; at vero quis est, qui nesciat, etiam post hanc carnium concessionem vel maximè abbreviatam fuisse hominis vitam? Theodoretus inquit: *Prævidens Deus homines in extremam dementiam lapsos, hæc omnia animalia pro Diis habituros, permisit illorum esum, ut impietatem illam cohiberet: Summa enim est insania adorare quod comeditur. Propterea vero animalia quædam immunda dixit, alia vero munda, ut illa quæ immunda sunt, pro Deo colere exhorrescant, quæ vero munda sunt, quia comeduntur, non adorent.* Deploranda profectò est humana cæcitas, quæ hoc illis à Deo concesso beneficio abutitur. Deus enim hominibus carnes indulsit, ad manducandum, ut quando, & quantum opus est, se inde nutriant, non vero ut illas tamquam Deum adorent; *Summa enim est dementia, adorare quod comeditur*; gulosi verò epulones creaturam loco Creatoris adorant, eas videlicet carnis epulas, quas post paucas horas in vilia & fœtida excrementa versi sumus conversas, nam *Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur.*

Matth. 15. v. 17.

Gula idololatriam semper promovit & fovit, id variis exemplis demonstratur.
D. Chrysost. h. 13. cit.
Arnob. lib. 7.
Deut. 32. v. 18.
Ibid. v. 15.
Exod. 32. v. 6.
Exod. 32. 1.
Num 21. v. 5.
Abul. Q. 6. in Exod. 32.

3. D. Chrysostomus super propositi thematis verba, inquit: *Aliis pecunia, aliis venter Deus est; nonne hi etiam sunt idololatræ, & illis etiam deteriores ac nequiores?* Etenim gula Idololatriam vel maxime semper promovit & fovit, quia olim simul cum sacrificiis, quæ ad honorem falsorum Deorum offerebantur, lauta celebrari solebant convivia. Unde vetustus quidam Author inquit: *Merum thuris est socium,* quia incensu, quo profanam numinum suorum Deitatem honorabant, vina quoque generose conjungebant. Populus quoque Hebræus, se ab hoc pruritu moveri permisit, quæ præterquam quod *Immolaverunt Dæmoniis, & non Deo, Diis, quos ignorabant*, se quoque à gula vinci sinebant, quia *Incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit eum.* In deserto pariter vix bovem seu vitulum aureum erexerat, quando eodem tempore gentilium pariter imitabantur usum: *Sedit manducare & bibere.* Undenam vero hanc adeo sacrilegam impietatem suam erexisse originem existimatis? Olim tot ante sæcula, specialiter verò quando per tot annos in Ægypto medios inter idololatras morabantur, numquam Israëlitæ falsa erexisse numina ad idololatrandum leguntur, sed tantum in deserto, sive in Horeb. Ibi namque Aaronem tumultuose convenientes, eumdem vitulum aureum erigere coëgerunt, dicentes: *Fac nobis Deos.* Scitisne causam? nimirum carnium & ollarum Ægyptiacarum memores; manna fastidiebant? *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo:* Sciebant enim crapulam semper idololatriæ esse conjunctam; *cultu enim idolorum fiebant iis multa gaudia*, inquit Abulensis, *& hoc tam in delectatione ciborum, quam in delectatione communicationis vulgaris, accipientis requiem à laboribus*; Cujus rei multa habemus SS. Patrum testimonia. D. Chrysologus ait: *Comessatio, & ebrietas Israeliticum populum simulachrorum tenebravit erroribus.* Sanctus Basilius in homil. 1. *de laudibus jejunii*, de eodem populo Hebræo clare inquit: *Ingluvies ad idololatriam dementavit.* In alio quodam sermone *de abdicatione rerum*, idem S. Pater de crapula dicit: *Israelitas induxit, ut simulachrum adorarent.* In homilia *de jejunio* similiter dixerat: *In uno temporis momento populus ille, qui maximis prodigiis Dei cognitionem acceperat, ad insaniam idola Ægyptiorum more colendi devolutus est.* Imo ab ipsis primis natalibus nostris, cum Adam protoparens noster ex una parte ab obedientia & respectu Deo debita urgeretur, ex alia verò parte stimularetur à gula, relicto Deo in hanc declinavit, unde Tertullianus de ipso dicit: *Facilius ventri, quam Deo cessit.* Populus Hebræus Moysen à monte Sinai revertentem expectavit, ut quæ pro ipsis eum Deo negotiatus fuerat, ei enarraret, & traditam à Deo legem eidem adferret; qui tamen veniens, eumdem à gula non solum tentatum, sed & superatum invenit. *Facilius ventri quam Deo cessit:* cum tanta enim petulantia ventri servire cœperat, ut genua sua coram vitulo flectere non erubesceret. Merito igitur sanctus Ambrosius ait: *Videmus ebrietati sacrilegium fuisse conjunctum, nam sicut mater fidei continentia, ita perfidiæ mater ebrietas est. In quod facinus non ista præcipitat?* Filiæ Herodiadis præcisum Baptistæ caput non suffecit, sed insuper dixit: *Volo ... ut, des mihi in disco caput Joannis.* Cur autem illud in disco positum habere desideravit? Quia cum

D. Chrysol. serm. 12.
S. Basil. h. 1. de laud. jejunii.
S. Basil. serm. de abdicat. rerum.
Confirmatur authoritate Patrum.
Tertull. de jejun.
S. Ambr. de Elia & jejun. c. 12.
Marc. 6. v. 25.

cùm in hoc cibi delicati benequa conditi apponi soleant, per hoc significata voluit, gulam omnis impietatis & sacrilegii esse instrumentum: *In quod igitur facinus non ista præcipitat?* Sanctus Antoninus de hac materia disserens, ad probandum quæ damna fidei nostræ per gulam inferantur, prædictum Habræurum axemplum adducit inquiens: *Quod fides ruinam patiatur, patet in illo populo Hebræo,* de quo 1. Corinth. 10. *Sedit populus manducare & bibere & surrexerunt ludere, id est, festinare in veneratione vituli aurei, declinantes ad idololatriam.*

S. Antoninus sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. §. 3.
1. Cor. 10. v. 7.

4. *Quorum Deus venter est,* S. Hieron. in c. 14. Oseæ, similiter inquit: *Gulosi venter Deus est.* D. Chrysost. pariter de gulosis inquit: *Nihil spirituale tum animo suo cogitant, sed omnia sua hic habent, atque hæc sola curant, merito ventrem Deum habent, dicentes: Comedamus & bibamus, eras enim moriemur.* Idipsum *ad unguem* in Rege Babyloniæ adimplatum fuit, cum hac tamen differantia, quod is *Non cras, sed eadem nocte interfectus est.* Porro Historia hæc quanto magis examinatur, tanto plures in ea difficultates aperiuntur. Etenim Babylonia illo tempore à formidabilissimo quodam exercitu cincta in imminenti posita erat periculo, ut in manus Cyri corrueret, proutu eadem nocte contigit, in qua impius ille, & sacrilegus Rex solemne Principibus Regni sui in numero millenario congregatis, nec non concubinis suis solemna instruxit convivium. Videbatur potius eo tempore operæ pretium fuisse, ut tam Rex, quàm omnes convivæ ejus, civitatis suæ mœnibus defendendis invigilarent, atque in variis locis ad communis patriæ tutelam vigilias & custodias disponerent; & tamen vide quam varum sit, quod *Vinum & ebrietas auferunt cor.* Etenim S. Hieronym. ex traditione Hebræorum inquit, Balthasarem, cum vidisset Vaticinium Jeremiæ de populo Judaico post septuaginta annos à servitute Babylonica liberando, id evolutis nondum adimpletum fuisse, hac de causa solemne instituisse convivium: *Irritam putans Dei pollicitationem Balthasar, falsumque promissum, versus in gaudium, convivium grande fecit, insultans spei Judæorum, & urbis, ac templi.* Quodque plus admirandum est, *præcepit, ut afferrentur vasa aurea & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis Rex, & Optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinæ.* In Dei scilicet, templique divini, & sacri cultus contemptum sacram hanc supellectilam asportari fecit, ut eam & Satraparum, & uxorum, & concubinarum suarum conspurcaret ebrietate, neque id vos admirari velim, quia ut Scriptura attestatur, *Præcepit jam temulentus;* hæc namque sacra vasa per 30. solidos annos in honore fuerant absque contaminatione ulla; quare autem modo ea conculcata fuisse putatis? *Temulentus hoc fecit,* respondet S. Hieronymus, *oblitus scilicet pœna, quæ Nabuchodonosor patruum ipsius consecuta erat.* Gula namque Deum honoremque divinum sub pedibus conculcat. Idaoque, ut sua honoraret Idola, impius iste varum Deum conculcandum, viliterque tractandum putavit: *Bibebant vinum, & laudabant Deos suos aureos & argenteos.*

S. Hieron. in c. 14. Oseæ.
D. Chrysost. h. 13. in.
Gula Deum verum honoremque divinum contemnere & negligere facit, & sacram supellectilem profanari, id in Balthasaro comprobatur.
Oseæ 4. v. 11.
S. Hieron. in Dan.
Dan. 5. v. 2.
S. Hier. ibi.

5. Principale Babyloniæ idolum Bel erat, eodem Daniele teste: hoc autem simulachrum, juxta aorum gentilium opinionem crapulæ addictissimum erat, dicente Scriptura: *Erat idolum apud Babylonies nomine Bel, & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ sex.* Ecce vobis gentilium Deum: quid igitur mirum, si cum honoraturi, atque devoti se in crapulam conjecerint, veri Dei conculcato honore, de quibus merito verificatur quod Apostolus ait, scilicet: *Quorum Deus venter est.* Quæ Apostoli verba considerans Cornel. à Lapide existimat S. Paulum in hoc textu alludere voluisse ad idolum Dagon, quod Philisthæi, abundantiam victualium ab eo expectantes, adorabant: in cujus templo, postquam arca Dei collocata fuit, simulachri infelicis corruerunt brachia cum capite solo superstite, corpore, & ventre, cui nihilominus cæca illa gentilitas cultum pristinum exhibere non dubitabat, ut ita *ad litteram* impleretur in iis dictum Apostoli assertum: *Quorum Deus venter erat. Qui sese dederunt ventri,* verba sunt D. Cajatani, *ventrem habent pro Deo, utpote præferentes illum cæteris quæ amantur.* Cui Lyranus subscribere videtur dum ait: *quorum Deus venter est, quia student ei satisfacere in omnibus,* quemadmodum enim suo loco videbimus, gulosus omnem solicitudinem, curam, & industriam suam in hoc collocat, ut effœnatum suum exsatiet ventrem.

Dan. 14. v. 2.
Non mirum, quod Gentiles Deum suum honoraturi in crapulam se conjecerint, cum veri Dei conculcato honore.
Philip. 3. v. 19.
Corn. à Lapid. ibid.
Cajet. ad Philipp.
Lyran. ib.

6. Apostolus ad Hebræos scribens, Esau primogenituram suam pro jusculo vendenti nomen hominis profani adscribit, dum ait: *Profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua.* Cujus nominis significationem Hugo Cardinalis his explanat verbis: *Profanus longe à phano, id est, templo Dei, id est, peritus irreligiosus, & piger ad divina & alienus à Deo, incrassatus, impinguatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo.* Mox que gulam nos à veri Dei cultu separare idem subjungit, fusiusque ducet Eminentissimus verbis sequentibus: *Dicitur profanus, quia gastrimargus, id est, servus ventris extitit, & gulosus; dicitur autem gulosus profanus, quia destruit in se phanum, id est, templum Dei; quia de corpore suo phanum Diaboli, imo suum ventrem facit Deum suum.* Ideoque Sanctus Ambrosius in quadam ad Sabinum Episcopum epistula ita merito disserit: *Ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide. Qui non sequitur Dominum Deum suum, ingurgitat se luxuria ac libidini, pestiferis corporis passionibus; qui autem se ingurgitaverit atque immerserit hujusmodi volutabris, perfidiæ laqueos incurrit.*

Gula nos à vero Dei cultu separat.
Hebr. 12. v. 16.
Hugo Card. Ibid.
Hug. Card. ibid.
S. Ambr. L. 6. Epist. 36.

7. Luxuriæ comes fomentumque est crapula, ideoque Spiritus Sanctus attestatur dicens: *sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere;* De qua eadem ingratissima gente alibi quoque dicitur: *fornicatus est populus cum filiabus Moab;* sed & mox in turpem idololatriam corruerunt, quando *adoraverunt Deos earum, vocaverunt eos ad sacrificia sua.* Cujus præcipitii si causam nosse quæritis, unicam gulam esse respondeo. Quæ populum sufficienti cæteroquin veri Dei lumina illustratum, tantisque cœlestibus beneficiis affectum in fornicationem adduxit, & idololatriam; Ideoque Spiritus Sanctus notanter ait: *at illi comederunt;* sed quis hujus, gulositatis terminus? *& adoraverunt Deos earum.* Quapropter S. Bernardus hanc à Deo apostasiam, tamquam gulæ effectum deplorans, ita ingemiscit: *Væ væ in domo Dei horrendum videmus, quid in idololatras ministrantes? mentior, si non quibusdam venter suus factus est Deus suus; quod enim quisque præ cæteris colit, id sibi Deum constituisse probatur.*

1. Cor. 7. v. 10.
Causa luxuriæ & idololatriæ est gula.
Num. 25. v. 1.
Ecce nos reliquimus omnia.
S. Bern. in Declamat.

8. *Quorum Deus venter est.* Quia *serviunt huic,* inquit Theophylactus, *tamquam Deo & omnem curam adhibent,* seu *quidquid faciunt,* ut inquit S. Anselmus, *pro ventre faciunt.* S. vero Antoninus longe vivacius eam, qua gulosi Deum suum, id est, ventrem proprium prosequuntur, exprimit devotionem, cum dicit: *Gulosi cultum & solicitudinem suam quam debent erga Deum, habent pro ventre suo. Verus enim Dei cultor, cum surgit mane, cogitat primo de Deo, se*

Theophylactus.
S. Anselmus.
S. Antoninus ibid.
Gulosi cultum quem erga verum Deum

ei

habere debetent pro ventre suo.

ei commendans, sed gulosus cogitat quid debeat mane comedere quod magis delectet. De coquina templum facit, de mensa altare, ibi ponit victimas carnes varias, ministri sunt servi mensæ, orationes & lectiones sunt locutiones de cibis & vinis qui sint meliores. Sacrilegum hunc Christianorum abusum S. Paulus urbi Romanæ, (quæ lupam crapulæ symbolum pro insigni refert) scribens his verbis deplorat: *Christo Domino nostro non serviunt sed suo ventri*; In historiis Ecclesiasticis infideles & Pagani sæpius sacra templa, in ignominiam Christi, in stabula convertisse leguntur; & quid tu dicturus esses, si aliquem ea nubis Ecclesiam in culinam transmutare videres? & tamen quis est, qui corpora nostra templa Christo consecrata esse ignoret? *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Nescitis quia templum Dei estis? membra vestra templum sunt Spiritus Sancti.* Et nihilominus gulosus ex hoc corpore vilem quamdam facit culinam seu pistrinum, Apud S. Joannem Climacum in ejusdam viri abstinentis laudem dicitur: *Mens continentis est templum Spiritus Sancti, gulonis est nidus corvorum*; corvi enim de nulla re alia, quam de devorandis carnibus soliciti sunt, & ideo symbolum sunt dæmonum, quibus gulosus pariter, ut in duobus primis discursibus probatum fuit, devotus esse noscitur.

Rom. 16. v. 18. Gulosus ex templo Dei facit culinam seu pistrinum. *1. Cor. 6. v. 15. 1. Cor. 3. v. 16. 1. Cor. 6. v. 16. S. Joan. Climac. grad. 14. Scholion. 24.*

9. Tertullianus nonnullos gulæ deditos his verbis perstringit: *Deus tibi venter est, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & sacerdos coquus, & Sanctus Spiritus nidor; & condimenta charismata, & ructus prophetia. Apud te Agape in cacabis fervet, fides in culinis calet, spes in ferculis jacet.* Idem quoque alibi eodem libro de iisdem gulosis scripserat: *Hi Paraclito contumeliam faciunt.* Bellovacensis pariter in eamdem detestationem ita scribit: *Gula reddit hominem Deo abominabilem & exosum, quia creaturam vilissimam deificat, præferens eam Deo*; idque per illa ad Philippenses transcripta verba probat; *odit Deum quia templum suum convertit in fanum diaboli, & in latrinam, seu vas stercorum, & sentinam omnium vitiorum & habitaculum dæmonum, imaginem Dei denigrat, & deturpat, Dei quoque majestatem blasphemat.*

Tertull. adv. Psych. c. 10. Invectiva in gulosos. *Tertull. ib. cap. 1. Bellovac. spe mor. L. 3. p. 8. dist. 1.*

10. Primus fideles Apostolus sollicite admonuisse legitur, quoniam *non est regnum Dei esca & potus, sed justitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto.* Quis obsecro christianos inter, veri Dei notitia imbutos sibi persuadere poterat, beatitudinem in cibo potuque consistere? sane si hæc ad Epicuræos scripsisset Apostolus, inde tam facile intelligeremus; sed quæ hæc tanta de Christianis opinio, ut hujusmodi illis monitum dare non dubitaret? Justissime equidem, quia experientia teste multi Scholæ Christi sequaces, magis proprii ventris quam Dei sunt cultores: *Quorum Deus venter est & gloria.* Quis enim Sanctum Jerosolymitanum destruxit templum? quis divinum ejus pessumdedit cultum? Bellovacensis ex Abbate Pæmone in vitis Patrum ita respondet: *Nisi Nabuzardan Princeps coquorum venisset in Jerusalem, templum Dei non arsisset igne.* Id est, si gula inter Christianos non prædominata fuisset, numquam Lea, honor, cultusque Dei sub pedibus conculcatus fuisset. Dives ille abundantem collegerat messem certissimum Dei donum; *Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Et nihilominus Justitiæ divinæ contra se iratæ fulmina subito quoque depluere super se, suo expertus est damno. Causamne nostis inquit magnus Basilius: *at unde hoc?* respondetque: *quia Deum habet ventrem.* Suam enim animam ita alloquebatur *comede, bibe, epulare.* Neque enim aliud cogitabat, fructusque col-

Rom. 14. v. 17. Si gula inter Christianos non fuisset prædominata, honor Dei numquam fuisset conculcatus. *Philip. 3. v. 19. Bellovac. Ibid. Luc. 12. v. 19. 1. Cor. 3. v. 7. S. Basil. Hom. 6. in dive.*

Mansi Bibliotheca Moralis Tom. II.

lectos nullum alium ordinabit in finem, præterquam in gulæ & crapulæ delicias, ita ut jure meritissimo de illo asseri potuerit, *cujus Deus venter est*: quia *hoc ab homine colitur*, inquit Interlinearis in sententia S. Augustini, *quod præ cæteris diligit.*

sientem avarum. S. Aug. in Gloss Interlineari.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De ira Dei justisque ejusdem suppliciis, quibus in crapulam ejusque amatores advertit.

THEMA.

Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Psal. 77. v. 30.

1. POpulo electo Deus quotidianum in deserto de Cœlo providebat victum, omnes desiderabiles continentem gustus; qui nihilominus carnium Ægyptiacarum memor, cœlestis nauseabundus populi, instanter atque insatiabili eum aviditate carnes expetivit; quas in abundantia & voluptate petentibus quoque subministravit cœlum, quando *pluit... sicut pulverem carnes & sicut arenam maris volatilia pennata.* Quæ gulositas quantum Dei exacerbarit iram, mox consequens docuit supplicium, quoniam *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Equidem *manducaverunt & saturati sunt nimis, Non sunt fraudati a desiderio suo*; verumtamen & subito *occidit pingues eorum.* Quam historiam dum fusius prosequitur Moyses, qualiter divinæ justitiæ gladius, adversum helluones illius furere cœperit, distinctius enarrat inquiens: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis, Vocatusque est ille locus sepulchra concupiscentiæ.*

Divinæ justitiæ gladius adversus helluones furere cœpit. *Ps. 77. v. 27. Ibid. v. 30. Ibid. v. 29. Ibid. v. 30. Ibid. v. 31. Num. 11. v. 33. Ibid. v. 34.*

2. *Adhuc esca eorum, &c.* Sanctus Basilius in prima de jejunii præconio homilia ita scribit: *Quorum membra ceciderunt in deserto, nonne eorum qui escam carnium flagitabant.* Hanc autem mortem, non modo corporalem, sed & æternam, gulosis istis inflictam fuisse Sanctus docet Antoninus, inquiens: *Et ira Dei ascendit super eos, scilicet gulosos. Ira Dei est punitio ejus, qui punivit illos, scilicet ignem mittendo de cælo, qui combussit illos, & occidit*; Sanctus vero Augustinus causam interrogat, quare Hebræi, cum greges & armenta propria secum in desertum abduxissent, & consequenter carnibus abundarent, tanta nihilominus cum cupiditate Deo supplicarint, pro carnibus impetrandis; quia ut Moyses populi querelas ad Deum delaturus recenset, ingemiscebant continuo quasi morituri, nisi Deus illorum annueret votis: *Flent coram me dicentes, da nobis carnes ut comedamus.* Respondet autem Sanctus Augustinus inquiens: *Nisi forte dicatur pepercisse illos pecoribus, ne omnibus deficientibus, etiam sacrificiis necessaria defuissent.* Sed hæc insufficiens mihi videtur ratio, siquidem non adeo pietati deditus erat populus ille, qui facile adeo suo vitulo genua inclinabat; ideoque dictus S. Præsul ipsemet hanc secundam assignat rationem dicens: *congruentius tamen creditur, non eas carnes desiderasse quas de pecoribus habere poterant, sed eas quæ deerant, unde illis coturnices datæ sunt*; Erant namque gulosi & helluones ovium, vitulorum, similiumque animalium carnibus minime contenti, sed lautiores & delicatiores optantes epulas, ut gulæ suæ prurituí satisfacerent. Ubi singulariter notandum

S. Basil. Hom. 1. de Jejun. Mors & corporalis & æterna gulosis inflicta. *S. Antonin. sum Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 3. Num. 11. v. 13.* Causa qua Hebræi Deo supplicarunt pro carnibus impetrandis. *S. Aug. l. 4. ex QQ. in Exod.*

dum quod Deus, dum manna deplueret, populo præceperit, ut tamen colligerent in certa mensura, quantum pro en die sufficiebat: *Hic est sermo, quem præcepit Dominus, colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum.* Tale nihilominus præceptum circa Coturnices datum non fuit, quæ *surgens populus toto die illo & nocte, ac die altero congregavit coturnicum multitudinem: qui parum decem coros*; Unde non immerito hic quærendum venit cur m-ña, cibus ille cœlestis, tam frugaliter & parce carnes autem illæ tam delicatæ in tanta abundantia datæ fuerint? respondet quidam author: *quia manna non ad appetitus votum sed ad naturæ usum dabatur, coturnix non ad naturæ indigentiam, sed ad appetitionis ingluviem.* Verumtamen dici etiam posse videtur, quod quo lautior & abundantior est elimonia ad satiandum gulosum, tanto etiam severius sit supplicium iræ Dei, quod sibi adsciscit; quanto enim pinguiore sunt animalia tanto sunt macello viciniora.

Exod. 16. v. 16.

Num. 11. v. 32.

Quare manna parce, carnes vero delicatæ in abundantia datæ fuerint.

3. Regum sapientissimus Salomon in Proverbiis olim interrogabat *cui væ?* sed audiatis velim quantæ per datum ei responsum, ebriis & epulonibus fuerint comminatæ ærumnæ; postquam enim præmisisset: *cujus patri væ? cui rixæ? cui fovea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.* Numquam enim rigidioribus Dei suppliciis adeo vicini sumus, quam quando justissimum ejus furorem per crapulam irritamus; Deus apud Isaiam comminatur dicens: *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum;... Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet, Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium Sancti Israel blasphemaverunt: Ideo iratus est furor domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum,... & facta sunt morticinia eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus.* Imo quotiescumque in sacris paginis de hoc vitio agitur semper Ira Dei in eo castigando exacerbata demonstratur, siquidem infinita Dei Majestas per hoc vehementer contumeliatus, Ecclesiasticus de muliere quadam ebria loquens inquit: *Mulier ebriosa ira magna*; Quem eumdem textum Clemens Alexandrinus adducens, iram hanc non se ex parte mulieris tenere existimat, sed ex parte Dei vehementer adversus illum irascentis, onde sic legit: *Tanquam ira Dei mulier temulenta.* Cur vero Deus noster ad iram provocetur Isaias hanc assignet rationem: *Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper,... Qui comedunt carnem suillam, & jus profanum in vasis eorum,... Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.* Minitabunda adversus eos, qui simul convivantur, apud Nahum Prophetam legitur similitudo, dicit enim: *sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium:* Verumtamen non diu subticet immittendum super eos à Deo supplicium, dicit enim: *consumentur quasi stipula ariditate plena*

Gravissimis ærumnis & Dei suppliciis vicini sunt ebrii & epulones.

Prov. 23. v. 29.

Ibid. v. 30.

Ibid. v. 31.

Ibid. v. 32.

Isa. 5. 22.

Ibid. v. 24.

Ibid. v. 25.

Ira Dei in castigando gulæ vitio demonstratur.

Eccli 26. v. 11.

Clem. Alex. Lib. 2. Pædag. c. 2.

Isa. 65. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 5.

Nahum. 1. v. 10.

4. *Ira Dei ascendit super eos, &c.* Filii Heli summi sacerdotis, ut in præcedentibus discursibus diximus, ad satisfaciendum gulæ suæ, parum curabant ritus, & leges, à Deo pro oblationibus & sacrificiis præscriptas violare, auferendo etiam ab offerentibus violenter carnes crudas, & meliorem victimæ portionem, ut easdem pro gustu & beneplacito eorum coquere & præparare possent, Unde Sanctus Gregorius ait: *Prima filiorum Heli culpa suborta est, quod ex eorum voto, sacerdotis puer non antiquo modo coctas vellet è sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet.* Quam eorundem Heli filiorum culpam Sanctus Isidorus Pelusiota his verbis pariformiter exponit: *An non rabidus venter,* inquit, *& carnium ereptio, & crapula, & insanus mulierum amor effecit, ut Ophni & Phinees sacerdotio, & arca, & tribuum imperio, & gloria, & honore truncati hostili gladio trucidarentur?* Quod enim severissimum supplicium dudum ante prædictum fuerat, dicente sacro textu: *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus Patris tui, ut non sit senex in domo tua, Et videbis æmulum tuum in templo in universis prosperis Israel, & non erit senex in domo tua omnibus diebus.* Quæ pœna in nullum aliud vitium adeo, sicut in gulam quadrat, nam ut suo loco videbimus, nullum est peccatum quod vitam hominis magis abbreviet, quam crapula frequentata. Porro Deus Heli prædictorum filiorum patrem graviter reprehendit quod huic effrænati filiorum suorum appetitui nullum apponeret remedium, cum tamen divino sui cultui tantopere adversarentur: *magis,* inquit, *honorasti filios tuos, quam me, ut comederitis primitias omnis sacrificii populi mei.* Quia tamen hæ Dei querelæ minime profuerunt, ipse una cum filiis gravissime luere debuit; nam *Elidi-tur pro templi foribus senior Heli,* inquit Tertullianus, *filii ejus in acie ruunt, nurus expirat in partu, hanc enim meruerat à Deo plagam domus impudens, sacrificiorum carnalium deprædatrix.*

1. Reg. 2. v. 31.

Nullum vitium vitam hominis magis abbreviat quam crapula frequentata.

S. Greg. L. 30. mor. c. 13.

S. Isid. Pelusiota L. 1. Epist. 69.

1. Reg. 2. v. 31.

Ibid. v. 32.

Ibid. v. 29.

Tertull. de Jejunio.

5. Ex omnibus, quæ extenso iratæ justitiæ divinæ arcu evibrata sunt sagittarum spicula, nullum est terribilius, quam illud, quod in regem Babyloniæ Balthasarem cecidit; dicit enim sacer textus: *Apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum, in superficie parietis aulæ regiæ, & Rex aspiciebat articulos manus scribentis.* Unde impii & sacrilegi imperatoris cor, spectaculo hoc tanto terrore repletum fuit, ut oculatus testis Daniel scribere non dubitarit: *Facies Regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Regius itaque Propheta formidabiles hos characteres exposuit, instantemque nocte illa Regi mortem, divisionemque regni ejus in Medos & Persas significare docuit, quemadmodum etiam perfectissime adimpletum fuit. Mysteriose autem sacer textus tempus describit, in quo prodigiosi illi digiti apparuerunt, scilicet *in eadem hora*; Quæ temporis circumstantia ad id relationem habet, quod paulo ante historiæ sacræ dixerat, scilicet *Baltassar Rex fecit grande convivium optimatibus suis mille;... Præcepit jam temulentus, ut afferentur vasa aurea & argentea quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo,... ut biberent in eis*: Ecce igitur vobis lautorum excessivorumque conviviorum pœnam atque supplicium.

Lautorum conviviorum pœna atque supplicium in Balthasaro rege.

Dan. 5. 5.

Dan. 5. v. 1.

Ibid. v. 2.

6. De duobus vitæ licentiosæ, gulæque deditis monachis, qui universum monasterium suum conturbabant, hunc infœlicem tradit eventum successumque Thomas Cantipratensis: *Accidit quodam vespere, ut secundum consuetudinem suam esculento ore ad voraginem inhiarent. Vix ori cibis appositis, quartum aut quintum morsellum manus obtulerat, cum ecce unus subita ingluvie strangulatus, eversis statim oculis expiravit. Territi omnes qui consederant, surrexerunt.* Forsitan sodalem hoc spectaculo compunctum fuisse creditis? ab epulis spatio destitit brevissimo; & paulo post ad mensam rediit: *& cum enormi crapula sic est repletus, ut amens penitus portaretur*

Infelix successus duorum monachorum gulæ deditorum.

Thom. Cant. lib. 1. 2. Apum. c. 52. 3. 3.

retur ad lectum, & quasi brutum animal expiravit. In annalibus quoque Ecclesiasticis de Alexandro Imperatore ita Baronius scribit: *Pransus, vinoque ebrius, post meridiem pila lusurus descendit, exartoque labore quodam, in ipsius intestinis præ cibis, quibus se ingurgitaverat, atque ebrietate reversus in palatium, multo è naribus ac pudendis effusa sanguine mortuus est.* Aman pariter superbus, barbarus, & implacabilis populi Dei inimicus, ubinam in se divinam expertus est justitiam, rumpentem innumerabilium fœlicitatum ejus filum? Audiemus Sanct. Ambrosium dicentem: *Aman dum se regali jactat convivio, inter ipsa vina præmium suæ ebrietatis exolvit.*

Baron. An. 912.

S. Ambros. de Elia & jejunio c. 9.

Philisthæi in solemni convivio à Samsone interfecti perierunt.

Jud. 16. v. 25.

Ibid. v. 30.

5. Philisthæi, qui Samsonem devicerant, oculosque ejus eruentes, veluti jumentum vertendæ molæ manciparant, dum mutua convivia jocosque in gratiarum actionem congregati instituerent, *præceperunt ut vocaretur Samson, & ante eos luderet,* Deus autem hujusmodi vindicaturus insultus, utpote divino quoque injurios cultui & honori, in solemni convivio, gravissimum impiis immisit supplicium, dicente scripturæ: *latantes per convivia, sumptis jam epulis, … cecidit domus super omnes principes & cæteram multitudinem quæ ibi erat, multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.* S. Isidorus Pelusinta id quod Idoli Baal sive Belis sacerdotibus accidit in Babylonia, considerat accuratius ad intentum præseos; Regi namque persuaserant, simulachrum illud manducare, quo fine Rex abundantem quotidie victum Idolo disponebat: *impendebantur in eo per dies singulas simila artabæ duodecim, & oves quadraginta vinique amphoræ sex.* Totumque hoc ab Idolo absumi dictitabant; ideoque Danieli Rex improperabat dicens: *annon vides quanta comedat & bibat quotidie?* Regem itaque ab errore liberaturus Propheta, non Belem, sed sacerdotes, eorumque familias, quidquid Idolo Rex offerret, eliguritre clare ostendit, unde meritas impii luerunt pœnas, dicente scriptura: *occidit illos Rex:* ideoque Sanctus Isidorus inquit: *Annon ventris appetitus & carnium desiderium Belis cultores & adoratores per cinerem convictos & deprehensos exitio addixit.*

Ventris appetitus Belis cultores exitio addixit.

Dan. 14. v. 2.

S. Isid. Pelusiota, ibid.

Judicium non format temerarium, qui gulosis severissimum statuit supplicium.

Gen. 40. v. 12.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 19.

8 Liber Genesis aliqua nobis commemorat somnia, quæ uno eodemque tempore duobus Regis Pharaonis incarceratis servis obtigere, quæ utrumque quidem conturbarunt, sed differenti exitu erant terminanda; præsagium annuncievit Patriarchæ Joseph, Pincernæ itaque eum in gratiam rediturum; Pistori vero, suam in patibulo vitam claudendam esse prædixit: *Hæc est interpretatio somnii: tres propagines tres adhuc dies sunt, Post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem juxta officium tuum sicut ante facere consueveras;* deinde ad pistorem conversus ait: *Tria canistra, tres adhuc dies sunt, Post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce; & lacerabunt volucres carnes tuas.* Unde hæc obsecro diversitas? siquidem uterque ejusdem erat regis servus, uterque eidem mancipatus carceri, ejusdem fortè reus transgressionis, & eamdem habuerant circa materiam somnia, scilicet circa gulam, dum hic vinum, ille panem quæsivisse scribitur? interpres ingeniosè quidam respondet, Pincernam unam dumtaxat vidisse vitem, ex qua paucos uvarum in calice exprimendo decerpserit uvarum botros; vitamque illam nonnisi trinis constituisse palmitibus; adeoque in illa vini quidem figurari usum, sed temperatum. Pistor vero varios variorum apparatuum & condimentorum conspexerat panes pastusque; quemadmodum ipsemet confitetur dum ait: *Vidi somnium quod tria canistra farinæ haberem super caput meum & in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos, qui fiunt arte pistoria.* Quid igitur mirum, si Joseph ex hoc duplici somnio, pistorem cruci affigendum & à rapacibus volucribus discerpendum esse conclusit? siquidem non judicium quis format temerarium, sed cum fundamento discurrit ille, qui gulosis severissimum imminere statuit supplicium. Amnon honestatem violaturus sororis suæ gulæ adinvenit medium, dum manibus ejus jusculum sibi porrigi fecit; siquidem, ut suo loco probavimus, crapula auxilium incendiumque est libidinis; sed præsentissimam notate Dei iram, dum violente morte incestum luit improbus; siquidem frater ejus Absalon præceperat dicens: *Observate cum temulentus fueris Amnon, vino & dixero vobis, percutite eum, & interficite, nolite timere; fecerunt sicut præceperat eis.*

Ibid. v. 16

Ibid. v. 17.

Amnon temulentus incestum luit violenta morte.

2. Reg. 13. v. 28.

9. Funestum quemdam casum cujusdam, qui universam substantiam suam in potationibus dilapidarat scriptum reperio, quem cum die quadam uxor inventum ebriisset, ut extremam familiæ necessitatem illi exprobraret; usque ad mortem coram reliquis combibonibus pariter ebriis à marito percussa fuit, & ut talia credita, desertaque ab omnibus. Paulo itaque post nonnihil respirans, juxta vires suas domum versus repere cœpit, quo cum pervenisset, duo parvuli filii ejus plangentes vociferari inceperunt: *da panem mater, fame perimus, jam biduum est ex quo nihil sumpsimus.* Quibus verbis irritata, inque desperationem adacta mater, obliquè quod suos ad divinam & nunquam errantem providentiam, quæ *sperantes in se non deserit,* elevaret oculos, expedientius judicans, unam potius filiis, quam multiplicem præstare mortem, utrique vitam cultro abrupit; maritoque tandem domum reverso in nocte, planeque ebrio, postquam se ad quietem composuisset, ex eodem furore caput amputavit. Michael quoque tertius Imperator in lecto ebrius, somnoque oppressus profundo, velut alter Holofernes jacebat, quando Basilius confractis cameræ imperialis portis, ne aulici eas occludere possent, cum quibusdam conjuratis in interiora ingressus rumoremque excitans, Imperatorem excitavit, cui unus evaginato gladio ingressus, ambas manus amputavit, præ ebrietate immobili, fugamque arripere non potenti; unde & alius conjuratorum subingressus, vivo gladium impegit in pectus tanto cum impetu, ut ventrem dividens intestina ejus disperge ret. De Zenone perierat Orientalium Imperatore tradit Zonaras, quod & ipse ebrietatibus indulgens, frequentissime veluti insensibile cadaver reddi soleret, quare suæ exosus uxori, dum hæc eum mortuum esse fingeret, vivum sepeliri fecit, super sepulchrum ejus immensam collocari jubens petram, ne clamantis vox ulletenus audiri posset; atque ita sibi infelicissime vitam in exemplum aliorum cum morte commutavit æterna.

Varia horrenda exempla quæ in ebriosis conspiciuntur.

Joan. Benedict. Jun. Lib. 3 c. 7. in Appendice.

Baron. An. 867. n. 9.

Zonaras Tom 3. Annal.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Gulosus pariter impœnitens, incorrigibilis, & inemendabilis esse solet, morte improvisa ut plurimum è medio tollitur estque erga illum Deus ut frequenter implacabilis & inexorabilis.

THEMA.

Reprobatus est, non enim invenit pœnitentiæ locum quamquam cum lachrymis inquisisset eam Hebr. 12. vers. 17.

Ebrietas & gula absque ulla emendatione, usque ad impœnitentiam homines comitatur.

1. Apostolus de Esau admodum guloso, ut etiam propter unicum edulium, suam fratri vendiderit primogenituram, tractans, eum reprobatum, neque ad pœnitentiam admissum fuisse memorat, quantumvis cum lachrymis eam sollicitavit: *reprobatus est &c.* quæ verba sufficientia sunt, ut quodcumque gulosi cor in gelu convertat, & à crapulæ alienent calore; siquidem voracitas & ingluvies nostris adeo inviscerantur corporibus, ut ordinarie usque ad sepulturam absque ulla emendatione nos concomitetur; ideoque S. Basilius nos admonet dicens: *Multos animadverti sæpe, qui cum alterius cujusvis generis vitiis laborarent, ad sanitatem tamen redierint postea; qui autem hoc morbo tenerentur, neminem ex omnibus vidi umquam qui convaluerit.* Experientia namque docet omnium temporum, quod qui ebrietati & gulæ immersi vivunt, & improviso (maxime & apoplexia) moriantur, & dum mortem minus expectant; ac licet compungi & contritionis in se actus excitare vellent, id tamen minime facere possint quia ex vini violentia mentem perturbatam habent. Unde licet usurarius in ultimo mortis articulo de restituendis facultatibus alienis cogitet; carnalis malum, & suspectum contubernium è domo sua eliminet; detractor de restituenda fama aliena prospiciat; vindicationi quoque de inimico reconciliando sollicitus sit, ebrius tamen intellectum offuscatum, & memoriam diminutam habens, ed- instar cadaveris cujusdam insensatus esse communiter videtur; atque ideo *non dat cogitationes suas ut revertatur ad dominum,* quia liberas mentis suæ operationes non habet, nam *vinum & ebrietas auferunt cor.*

S. Basil. serm. de abdicat. rerum.
Osea. 5. 4.
Osea. 4. v. 11.

Nullus vitiosus illo libentius moritur quam gulosus, & ut plurimum moritur desperatus.

2. Insuper observandum est, nullum esse vitiosum hominem qui libentius moriatur, quam gulosus; pro cujus intelligentia notandum, quod incarnata sapientia de eo asserit, qui copiosa perfruitus segetum messe spem conceperat, se longo tempore inter delicias & voluptates victurum, &, ut ita dicam, in quodam ex butyro & lacte congregato mari natatorum esse, ac proinde dicebat: *Anima habes multa bona posita in annos plurimos requiesce comede, bibe, epulare,* sed ecce mors ex improviso ei supervenit in eadem nocte, prout ab ipsomet Deo eidem intimatum fuerat, dicente: *Stulte hac nocte animam tuam repetent à te;* In quibus verbis maxime notandum est ultimum illud verbum: *repetent.* His enim de quibus in Psalmo dicitur: *Conglutinatus est in terra venter eorum;* ubi moriendum est, anima ut è corpore violenter quasi extrahetur oportet, secus enim ex voluntate propria numquam egrederetur. Unde cum Agag (de quo facer textus inquit: *Agag pinguissimus,* quique proinde hominis ex gula impinguati propriissimus typus fuit) à Samuele morti tradendus esset, suspirans & tremens dixit: *siccine separat amara mors?* cui tamen optime consonat illa Ecclesiastici gemebundi sententia: *O mors quam amara est memoria tua homini, pacem habenti in substantiis suis & adhuc valenti accipere cibum?* hi enim qui tales sunt, ut plurimum desperati moriuntur, prouti ex sequenti Amos textu facile licet deducere: *separati estis in diem malum, & appropinquatis solio iniquitatis, .. qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.*

Luc. 12. v. 19.
Ibid. v. 20.
Ps. 43. v. 25.
1. Reg. 15. v. 32.
Eccli. 41. v. 1.
Amos 6. v. 3.

3. Porro ex iis rationibus, quæ hanc impœnitentiam efficaciter probant, una est, eaque præcipua, exigua nimirum vel nulla spes emendationis, quæ in gulosis reperitur. Unde Petrus Blesensis ad quemdam in hoc vitio incorrigibilem scribens, in principio epistolæ his eum verbis affatur: *Si tibi increpatoria, & solito duriora propono, facit hoc insolentia tua, & iniquitas ex adipe prodiens.* Commonitiones enim, adhortationes, consilia, rationes, argumenta, & similia quæ ad gulosum emendandum, & ad resipiscentiam provocandum adduci possunt, ob nimiam ejus pinguedinem, ad cor usque ejus minime pertingunt, quia *adipem suum concluserunt.* In Deuteronomio de illis pariter scribitur: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile;* ubi vinum veneni nomine appellatur, quia corpori pariter & animæ mortem adfert, nec est mithridaticum, vel theriaca, quæ contra illud prævalere possit, & ideo *venenum est insanabile,* id est vitium sine remedio. S. Ambrosius quoque circa hunc locum observat dicens: *Pulchre additur insanabile, multi enim à reliquarum serpentium venenis curantur, nemo ab ebrietate,* atque hæc est causa, inquit idem S. Doctor, cur vinum non cuilibet veneno, sed draconum, quod est insanabile, assimiletur.

Petr. Blesen. Epist. 85.
Ps. 16. 10.
Deut. 32. v. 33.
S. Ambr. de Elia & Jejunio c. 14.

4. In libro Exodi populi Hebræi vitulum aureum adorantis, Idololatria describitur, simulque refertur, quod cum Moyses ad hoc scelus vindicandum, cruentum divinæ vindictæ ensem in totalem ejusdem populi dispersionem vibratum esse conspexisset, efficacissimis precibus apud Deum pro illo scelere posuerit; cui, ut à potentibus precibus suis desisteret; Deus dixit: *Faciam te in gentem magnam.* Quasi diceret, tametsi tu hujus populi, vindicta hac subsecuta, amiseris imperium, certus tamen esto, te à me creandum fore populi cujusdam longe numerosioris principem, ac proinde nihil hujus dignitatis amittes: at vero Moyses animose respondit: *aut dimitte eis hanc noxam aut dele me de libro quem scripsisti.* In libro autem Numerorum idem populus, ut in discursu præcedenti diximus, cum insolentissima petulantia carnes à Deo postulavit, cum ecce Moyses coram Deo protestatus est, se minus solum & populi hujus gubernium totaliter deserere statuisse: *non possum solus,* inquit, *sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi;* non tamen tum pro illo apud Deum intercessisse legitur tametsi Deus magna cum severitate eumdem castigare decrevisset. Quænam vero causa est quod Moyses pro eodem populo idololatrante intercesserit, non vero pro guloso? nunc forte idololatria minus peccatum est, quam gula? nequaquam; major enim offensa committi non potest, quam si honor & cultus Deo debitus conculcetur, & bovi fictili operi manuum hominum attribuatur, cur igitur Moyses populum idola adorare videns regimine illius se exonerare noluit, non vero item quando gulosus carnes à Deo sibi dari postulavit? Clara est ad hoc responsio, quia idololatria facilius curari poterat, dum enim videbat, quod vituli illius comminuti pulverem ab eis potati, per fœtida excrementa ejicerentur, manifeste agnoscere poterant illum verum Deum non esse, qui per secessum evacuaretur: et vero gula & crapula, cum omnia vitia annexa habeant, ut in discursu quarto probavimus, sintque vitia natura sua inemendabilia & incorrigibilia, Moyses ad illum populum deinceps gubernandum minime sufficere credebat; quia, ut Cajetanus ibidem dicit: *peccatum gulæ quasi est incorrigibile,* cognovit insuper Moyses preces suas pro illis in hoc casu effundendas, minime exaudiendas

Exod. 32. v. 10.
Moyses pro populo idololatrante oravit, non vero pro guloso & quare?
Ibid. v. 10.
Exod. 32. v. 32.
Num. 11. v. 15.
Cajetan. ibid.

das

das fore, quia sciebat eum contra hoc peccatum omnino inexorabilem esse.

1. Reg. 2. v. 31. Gulosus vix aliter quam morte mores mutabit, hujus rei varia exempla. S. Bern. Sylv. Epist.

5. Licet Deus filiis Heli evidenter prædixisset supplicia gravissima, quæ in pœnam sacrilegæ gulositatis ipsorum cælitus iis immittere decreverat, dicendo; *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, &c.* nulla tamen in iis emendatio secuta fuit. Unde in quadam epistola operibus S. Bernardi inserta, eo quod ab eodem Sancto exarata fuisse credatur, sequentia verba leguntur: *Qui gulosus effectus est vix aliter quam morte mores mutabit.* Et ideo licet Noë vir sanctitate tot sæculis probata conspicuus, cœlestibusque & infallibilibus à Deo revelationibus illustratus, arcam per decursum centum annorum, per innumeros operarios fabricando, omnibus prædixisset, quod nisi se emendarent, & ab assuetis crapulæ excessibus desisterent, imminentia diluvii supplicia illis superventura essent, nullos tamen ex toto genere humano verbis ejus credidit, aut fructum aliquem ex iis retulit; scitisne hujus pertinaciæ causam? causa hæc est, quia *in diebus Noe... edebant & bibebant.* Similiter licet S. Joannes in eremo ad pœnitentiam induceret cerastas & viperas (*genimina viperarum*) milites item & publicanos, qui *percutiebant pectora sua* & baptizabantur; Denique ipsemet *Herodes libenter eum audiebat, & audita eo multa faciebat,* illum tamen Herodiadem dimisisse, & incestum quem Baptista publice in ipso reprehendebat, emendasse nusquam legitur, cujus pertinaciæ unica causa erat, quia *fecit cœnam magnam. &c.*

Luc. 17. v. 26 & 27.
Luc. 3. v. 7.
Marc. 6. v. 20.
Ibid. v. 21.

Dives epulo varie reprehensus incorrigibilis erat. D. Chrysost. in Gen. ib.

6. Dives epulo quoad vixit, persuadere sibi non potuit, post hanc vitam mortalem, aliam futuri sæculi vitam secuturam esse, ideo tametsi propter crapulas suas frequenter reprehenderetur, ipse tamen incorrigibilis erat, nam, ut bene observat D. Chrysostomus, Scripturas sacras pro fabulis habebat, atque ideo illas exsibilabat & deridebat, tandem vero licet sero nimis in inferno resipuit, quando ab Abraha Lazarum in domum suam petiit mitti ad fratres suos corrigendos, existimabat enim, quod si hi de damnatione sua certiores fierent, & miraculum aliquod adeo prodigiosum, quale futurum fuisset, si Lazarus mortuus, ad vitam resuscitatus, coram illis apparuisset, ita ut oculis suis eum conspicerent, utique ad resipiscentiam & vitæ emendationem revocandi forent; eumque Abraham ei respondisset: *Habent Moysen & Prophetas, audiant illos*; ipse subjunxit: *Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Nam ut D. Chrysostomus ait: *quia audienda scripturas contemnebat, & fabulas esse putabat ex iisque passus fuerat, ipse quoque dijudicabat de fratribus.* Videtur itaque Abrahamum statum fratrum epulonis irremedicabilem & incorrigibilem censuisse, tametsi etiam ad eos missus fuisset à mortuis suscitatus Lazarus, siquidem ait: *Si Moysen & Prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.* Ratio autem hujus esse potest, quia exigua vel nulla spes esse potest emendationis, dum emendandus est gulæ & crapulæ deditus. Unde S. Augustinus in detestationem ebrietatis, ad populum suum olim in hæc verba declamavit: *Ebrietas quasi inferni puteus, quoscumque susceperit, ita fortiter sibi vendicat, ut eosdem ipsos de Inferni tenebroso puteo ad sobrietatis lucem redire non permittat.* Balthasar quidem Rex Babyloniæ exemplum audierat Nabuchodonosoris, tanta cum severitate puniti, propter suam erga Deum rebellionem exercitam & tamen illud floccifecit, quia gulæ præda factus incorrigibilis erat.

Causa quare Abraham non miserit Lazarum ad fratres divitis Epulonis.
Luc. 16. v. 29.
Ibid. v. 30.
D. Chrysost.
Ibid. v. 31.
S. August. ser. 231. de temp.

Ratio cur vitium gulæ socium habere solet finalem impœnitentiam.

7. Est & alia ratio cur hoc vitium gulæ communiter sociam habere solet finalem impœnitentiam, quia videlicet Epulones ut plurimum morte repentina ex hac vita rapiuntur; Unde Christus ipsemet, qui noster futurus est Judex, in hæc verba monet: *Attendite vobis ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, ... & superveniat in vos repentina dies illa, Tamquam laqueus enim superveniet.* Ubi notandum aptiorem similitudinem, quam eam, quæ à laqueo desumpta est, adduci non potuisse, quam proinde Sanct. Bonaventura de goloso disserens, his verbis pariter tetigit: *Comparatur pisci, & avi, nam sicut piscis per guttur capitur cum hamo, & avis per collum cum laqueo tenetur, sic gulosus per guttur & collum capitur gulæ vitio*; utrumque enim animal quando minus timet, insidianti cedit in prædam. Unde S. Ambrosius ait: *Cibus visco aves alligat, cibus volantes deponit ad mortem*; Item S. Bonaventura eodem in loco paulo ante aliam adduxerat similitudinem, inquiens: *Gula est squinantiæ similis, nam squinantia est morbus gutturis, & cito suffocat hominem, sic gula est gutturis vitium, faciliter strangulat hominem per peccatum*; Nam ut Ecclesiasticus cap. 37. ait: *Propter crapulam multi obierunt*, morte scilicet naturæ, culpæ, infamiæ, Gehennæ. Regius Psalmista in Psal. 77. supplicium, quod Deus de Hebræis, per gulæ appetitum carnes desiderantibus, sumpsit, his verbis exprimit: *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Ubi notanda est dictio illa *adhuc*, quia quando vel maximè se per cibum illum vitam suam longius producturos esse sperabant, eumdemque adhuc inter dentes manducabant, divinum ipsos invasit supplicium. Apud Isaiam nonnullos legimus ad cibum & potum mira cum celeritate properasse, dicentes: *Ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum, comedamus & bibamus*; sed quonam spectat hæc tanta celeritas? *Cras enim moriemur* inquit. Diviti illi Evangelico, qui se ad manducandum excitabat dicens: *Comede, bibe, epulare*, in eadem nocte vitæ filum detruncatum fuit, licet sibimet ipsi diceret: *habes multa bona posita in annos plurimos.* Et ideo S. Basilius in homilia *contra ebrietatem & luxum convivantium* inquit: *Ebrietas fortitudinis pernicies, senectus immatura, mors momentanea.*

Luca 21. v. 34. & 35.
S. Bon. ib. S. Bonav. in Diæta Salut. Tit. 1. 1. v. 8.
S. Ambros. de Elia & jejunio. c. 8.
S. Bonav. ibid.
Gula squinantiæ similis.
Eccli. 37. v. 34.
Ps. 77. 30.
Ebrietas momentanea.
Isa. 22. v. 13.
Luc. 12. v. 19.
Ibid.
S. Basil. Hom. 10. in ebrietat. & luxum.

Sæpe contingit gulosos Deum implacabilem experiri.

8. Præterea sciendum quod sicut Esau plorantis lachrymæ infructuosæ fuerunt, Deusque justissimus Judex inexorabilis erga ipsum factus, numquam eum recepit ad pœnitentiam, ita quoque sæpe gulosis contingit, ut Deum sibi implacabilem esse experiantur. S. Thomas verbis illis S. Pauli: *Non invenit pœnitentiæ locum* aliquam dicit videri posse inesse contradictionem, maxime si conferantur cum textu illo Ezechielis cap. 18. *quacumque hora ingemuerit peccator &c.* at vero subito adversus reprobum illum respondet: *Non dolebat de peccato venditionis, sed de damno perditionis, & ideo pœnitentia ejus non fuit accepta, quia non erat vera, sic enim pœnitent etiam damnati in inferno.* Sic igitur & illi, qui gulæ & voracitati sunt addicti, dolent quidem, non tamen de offensis contra Deum commissis, sed quia sibi filum vitæ detruncari, seque deinceps crapulari non posse vident, quia cor & mens eorum totaliter crapulæ est immersa & *animus in patinis hæret.* Non habent fidem alterius vitæ, *quorum Deus venter est*, nec curant hæreditatem vel cœli primogenituram, *parvi pendens quod primogenita vendidisset*; Epulo omnes admonitiones & minas sibi propositas excutit, & à se repellit, quia futuræ æternæ retributionis exiguam curam habet, estque de numero illorum de quibus

Hebr. 12. v. 17.
Ezech. 18.
S. Thom. ibid.
Causa cur Deus illorum pœnitentiam non acceptet.
Philip. 3. v. 19.

Philip. 3. v. 19.

S. Paulus ait: *quorum finis interitus & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt.* Et hæc est causa, rus Deus pœnitentiam illorum non acceptet quia vera non est.

Qui ventrem suum adorant, pietatem Dei non merentur.

Ps. 77. v. 3.

9. Nescio an aliquando observaveritis, quod Psalmista postquam supplicium Deus Israëlitis propter coturnices gulose nimis devoratas immisit, his verbis expressisset: *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* statim immediate subjungat: *& occidit pingues eorum. & electos Israel impedivit,* his etenim verbis Psalmista objectioni cuidam respondere voluit, quæ fieri poterat, cur scilicet Moyses tunc ad placandam iram Dei efficacibus intercessionibus suis se non interposuerit, sicuti in aliis occasionibus fecerat; huic inquam dubio David occurrere volens, inquit: *Et electos Israel impedivit,* quasi diceret, priusquam Deus ensem furoris sui in illos stringeret, anticipate Moysen, & omnes alios servos suos monuit, ne suas pro illis funderent preces & orationes, siquidem illi, qui ventrem suum adorant, pietatem & misericordiam Dei minime merentur.

Ibid. v. 31.

Arguitur commessatio sumptuosa.

Isa. 22. v. 14.

S. Isid. lib. 2. sent. c. 42.

10. Cum Isaias, ut paulo ante diximus, epulantes congregatos vidisset, subito cœleste audivit oraculum, in hæc verba prorumpens: *Et revelata est in auribus meis vox domini exercituum; si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini.* Circa quæ verba S. Isiderus inquit: *Considerandum quam vehementer arguatur comessatio sumptuosa, nam per Prophetam comminatur Dominus se non hanc relaxare iniquitatem his, qui eam libenter ambiunt.* Quia Heli filios suos gulæ deditos paterna severitate, prout par erat, non reprehendit, Deus illi & filiis suis gravissima comminatus est flagella; at verò ut hanc culpam ut plurimum inexpiabilem esse intelligerent, ideo in capite sequenti protestatur inquiens: *Prædixit ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos & non corripuerit eos.* Sed dices fortasse, ideo Heli illos efficaciter non correxisse, quia eos, qui huic vitio immersi sunt, inemendabiles esse sciebat; Verumtamen audite quid sacer textus ad propositum nostrum subjungat: *Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus usque in æternum.* Hæc autem iniquitas, qua sacrilega impudicitias suas fovebant, crapula erat, quia ut in discursibus præcedentibus vidimus, meliores, & crudas carnes ab offerentibus violenter rapiebant, priusquam in sacrificiis offerrentur, ut illas præparari & condiri facerent, conformiter ad effrænem appetitum suum.

1. Reg. 3. v. 13.

Ibid. v. 14.

Hortus Pastor. in Tr. 5. Tuba sacerdot. Lect. 2.

Terribile judicium Dei in quodam blasphemo gulosa.

11. Refert author quidam modernus, ex plurium aliorum Historicorum testimoniis, sequens factum; quod in quodam Germaniæ Castello Anno 1580. 24. Julii contigit. Neckershovii enim duo impii hospitium ingressi vinum postularunt, quod quidem illis datum est, non tamen adeo generosum, quale postea petierunt & impetrarunt, quo accepto, petulanter se mutuo ad haustus faciendos invitarunt, quod cum diu continuassent unus illorum ex vino incalescens, sodali suo dixit: *Cui nunc bibam?* respondet alter: *Bibe Deo, videbis quid responsurus sit; vitrum arripit miser, & his verbis Deum compellat: O Deus audi me, tibi de pleno scypho propino, & nisi rationem feceris injuriam mihi feceris.* Hinc socium interrogans, quod Deo vinum propinare deberet, quia duplicis sortis vinum bibebant, communique consensu debilius electum fuit, dicendo: hoc Deo sufficere posse, scyphum itaque elevans, ait: *Tibi ô Deus. Miror an reperies bonum? si hoc anno illud melius effecisses, melius bibisses,* his prolatis confestim *riguit, immobilis factus, sine sensu, respirationis quoque & loquelæ impotens. Socius eo prodigio deterritus, fugit; alii eo in loco tunc præsentes amovere conati sunt sed frustra.* Quare funibus eum ligarunt, quibus tres admoti equi, ut eum loco dimoverent; Sed ne ad unicum quidem passum protrahi potuit: hinc Magistratus, ut accensus circa eum ad comburendum ignis extrueretur, præcepit; sed nequa hic quidquam in reo operatus fuit, sicque multo tempore ibi stetit immobilis, non loquens, neque bibens neque manducans, ut omnes agnoscerent Judicium Dei.

Hortus past. ibid. Lect. 10.

Hortendum naturæ monstrum ebrium misere peremit.

12. Eodem in libro alius non minus funestus traditur successus, qui Anno 1595. contigit in Baccharach, oppido in Rheni ripa sito, inter Moguntiam & Confluentiam; Hortendum namque ibi scribitur natum fuisse monstrum, secundum partem anteriorem & superiorem serpenti simile, caudam habens longitudinis trium brachiorum; quod ad tantum temporis supervixisse narratur, quantum ad finem, propter quem à Deo productum fuerat, expediebat. Igitur ebrium quemdam, Dei hominumque contemptorem, in Dominica quinquagesimæ potibus in taberna indulgentem, uxor vicina partui secuta est, ut eum amoveret à proposito, domumque secum duceret; ast ille neutiquam assentiens petenti, eam potius percussit dicendo, appage cum diabolo, quem portas in corpore, cæteroquin hoc te gladio conficiam. Cui mœsta conjux: *itane ego vivum gero dæmonem? non plura locuta, domum revertitur, doloresque partus statim sensit, & terribile hoc monstrum peperit. Ille vero cum jam potando libidinem explevisset, domum revertitur. Ingressus locum ubi partus jacebat, monstrum in eum involat, & cauda sua implicatum venenosis ictibus ita transfigit, ut paulo post infœlicem animam exhalarit; marito mortuo, puerpera quoque extincta est, & tandem monstrum illud horrendum vivere desiit.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De damnis & ruinis quæ in rempublicam resultant ex crapula gubernantium & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in exterminium redigit.

THEMA.

Væ tibi terra, cujus principes mane comedunt, beata terra, ... cujus principes vescuntur in tempore suo, Eccl. 10. v. 16.

Afflictiones prædicit sapiens illis statibus, quibus gulosi dominantur.

Cajet. ib.

1. SApiens Salomon sopernaturali sapientiæ politicæ, ad bonum populorum gubernium, pro omnibus aliis regibus dotatus privilegio; hoc magni momenti omnibus civitatibus, provinciis, & regnis adat monitum. *Væ tibi terra, &c.* afflictiones, calamitates ruinasque publicas omnibus statibus illis imminere prædicens, quibus principes golosi fuerint dominati. *Apostrophat,* inquit Cajetanus, *ad terram, ad civitatem, seu regnum.* Paulo autem ante idem præmiserat dicens: *Væ tibi terra, cujus Rex puer est.* Pueri namque numquam saturandi putantur; siquidem ingentem habentes calorem, vix excitati, cibum quærunt; neque in aliud collimant, quam ut suæ satisfaciant esuriei; ei que ideo gulæ deditos præfigurant. *Qui mane comedunt,* inquit Dionysius Carthusianus, *id est gulæ vacant, nec sobrietati student.* Quando quis mane comedit ante tempus, signum est intemperantiæ; dicente Cajetano: *Ab intemperantia comedendi ante tempus significatur studium principum*

Dionys. Cart. ibid.

Cajet. ib.

Joan. Ferus.

pum ad crapulam, quorum Deus venter est. Alius autem interpres per matutinum tempus maximam diei partem in crapulis absumptam intelligendam censet, dum ait: *malus princeps est qui mane comedit, hoc est, qui dies noctesque comessationibus perdit, id quod plerumque videmus in aulis principum.* Unde & contra hujusmodi illa Isaiæ minitatio directa fuit: *Væ qui mane consurgitis ad ebrietatem sectandam*; Væ namque statibus illis quibus tales dominantur principes, quia suum apud populos respectum perdunt, à subditis despiciuntur, iisque tumultuum, & insolentiarum præbent occasionem, teste Aristotele, qui ideo Dionysium regem invasum stratumque fuisse docet, quia ebrietati sæpius indulgebat, ajosque ad imitationem Syracusani pariter ebrietatibus absorbebantur.

Isaia 5. v. 11.

Arist. l. 5. Polit. c. 10.

Mala reipublicæ ex guloso Principe.

Hugo Card. ibid.

2. Aliud perniciosum reipublicæ præjudicium ex hac gula matutinalis temporis promanara considerat Hugo Cardin. dum per essentiam causarum cessant impediunturque expeditiones audientiæ negliguntur subditorum consilia quiescunt regalia, aliaque in nihilum recidont maximi momenti negotia, quia vacare deberent causis subditorum examinandis, splandor autem & affluentia epularum intellectum humanum obruit penitus & obturat, & idao eum mane gula sibi vendicat, sequitur negotiorum confusio, subditorum dispendium, judiciorum subversio, justitiæ pertelinatio. S. Bonaventura similiter hunc textum exponens, regimine indignum censet esse omnem illum, quicumque hac gulæ ac voracitatis pica coinquinatus esse noscitur, quia intellectu & prudentia privantur, *Juxta illud: luxuriosa res est vinum & tumultuosa ebrietas, quicumque iis delectatur non erit sapiens.* Ad gubernationem publicam etenim experientia opus est, sapientia, ingenio, perspicacia, prudentia, maturitate, crapula autem & vinum intellectum obtusum reddunt, & obtenebrant mentem. Antigonus Alexandrum Magnum (Monarcham cæteroquin adeo gloriosum) indignum imperio esse dixit ob suam ebriatatem, ex qua etiam immatura morta obiit, hæc tamen ebrietas in ipsum à Philippo Patre suo transfusa fuit, cui vetula quædam aliquando se à Philippo ebrio, ad Philippum sobrium appallare dixit, contra vero inquit Ecclesiastes: *Beata terra ... cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.* In Hebræo ut Cajetanus notat dicitur: *Comedent in fortitudine, non in potatione; ordinatur enim comedere ad servandum robur corporis, & non ideo comedendum est, ut vacemus potationibus, intemperati enim comedunt ea quæ provocant delectationem potus, & convivia celebrant ad potandum, non ad reficiendum corpus.* Tigurina legit: *comedunt ob vires reficiendas, non ut certent poculis.* *Alia quædam versio habet: Comedunt quantum satis est ad vires conservandas, non comessationibus dediti.*

S. Bonav. ibid.

Regimine indignus est qui huic vitio occupatur.

Prov. 20. v. 1.

Eccle. 10. v. 17.

Cajetan.

Tigurina.

Campensis.

Sueton. c. 53. in vita Cæsaris.

Exempla sobrietatis in Principibus necessariæ ad rempublicam bene administrandam.

3. Julius Cæsar, qui primus Romanum obtinuit & fundavit imperium, cura, vigilantia & sobrietate negotia publica tractabat, de quo proinde Cato inquit: *Unum ex omnibus Cæsarem ad evertendam rempublicam sobrium accessisse*; Ipse enim super reipublicæ ruinas erexit imperium. Augustus quoque successor ipsius, qui in Monarchia sua, Universali gavisus est pace, & tranquillitate, totum diem, à mane usque ad vesperam, sine cibo transigebat, ut gratam omnibus daret audientiam. De Alfonso Aragoniæ Rege historiæ memorant, quod causam cur adeo abstemius esset, interrogatus, responderit: *Vino sapientia obscuratur, ideoque non decet regem, ut hanc immodica compotatione extinguat, sine qua imperatoris ac regis nomen rite tueri non potest.* Notam omnibus esse reor illam in libro Judicum descriptam historiam, in qua inter alia refertur, arbores ad olivam suam transmisisse legationem, ut regium super ipsas imperium acceptarat: *Ierunt ligna ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ, impera nobis; quæ respondit: numquid possum deserere pinguedinem meam, & venire ut inter ligna promovear?* Ubi quærendum venit, quo motivo oliva oblatum sibi sceptrum acceptare renuerit, siquidem in ea dignitate constituta, pinguedinem suam non solum conservare, sed & augere potuisset? quia principes omnibus abundare deliciis solent; sed in promptu est responsio quia tametsi hoc verum sit, probe tamen sciebat oliva, quod ad rempublicam bene administrandam sobrietas omnino sit necessaria cum gula è contrario eidem potius ruinam afferat, & jacturam irreparabilem. *Beata terra cujus principes vescuntur in tempore suo.* S. Hieronymus à Cornelio à Lapide citatus inquit: *Eos judices prædicari, qui nequaquam voluptatem negotiis civium præferunt, sed post multum laborem, & administrationem reipublicæ, cibum capere quasi necessitate cogantur.*

Panormit. l. 2. de gestis Alfons. Aragoniæ Regis.

Judic. 9. v. 8.

S. Hieron. à Corn. à Lap. cit. ibid.

4. Seneca Philosophus Moralis in ebrietatis detestationem hanc scribit sententiam: *Hæc acerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit; Hæc multorum annorum pertinaci bello defensa mœnia patefecit.* Quidnam obsecro validissimam Assyriorum Monarchiam penitus devastavit? Abulensis in Cap. 25. Gen. sentiens, illam suam à Belo, Anno 25. Sarug. proavi Abrahæ, principium duxisse probat, & durasse usque ad Annum 7. Osiæ, Regis Juda, lepra in fronte percussit, quo temporis spatio mille trecenti & tres anni continentur, & viginti sex regum continuata series. Sardanapalus autem, ultimus fuit, in quo dicta Monarchia finem suum habuit, quem quia ad gulam usque luxui conviviorum, & ebrietati immersus vixit, ut omnibus est manifestum; quem proinde Arbaces in regia sua una, cum omnibus suis vivum combussit, illiusque vastissimi imperii potentiam in Medos transtulit. Quis templum Jarosolymitanum solo æquavit, & palestinæ metropolim adeo in toto universo memorabilem & formidabilem cunctis regnis destruxit? *Nabuzardan princeps militiæ,* Septuaginta legunt *princeps coquorum*; Pagninus vero vertit: *princeps Lanionum,* Babylonia item, unda dictus Nabuzardan missus fuit, quæque per invictos exercitus suos, totum mundum tremere faciebat, qua ratione post longam & obstinatam Cyri obsidionem hostibus suis in prædam cessit? nimirum eadem nocte quando Balthasar, mille regni sui satrapis sumptuosum illud instituit convivium, & qui ad montium defensionem invigilare debuerat, vasa sacra templi profanando, se & omnes alios certatim inebriabat, in ipso inquam convivii flore & vigore, eidem cœlitus annuntiatum & immissum est ultimum exterminium. D. Chrysostomus de Ninive loquens ait: *Ebrietas & crapula urbem stantem quati, ad casumque nutare compulit, jejunium nutantem ipsam casuramque firmavit.* In historiis Phocæ Imperatoris legitur, quod eodem die, quo postquam in crapula cibi & potus enormiter excessisset, ludi celebrabantur equestres, ipse verbis contumeliosis à plebe derisus fuerit, hocque exceperit improperium quo cerebro carere dicebatur.

Seneca Epist. 83.

Ebrietas integra regna evertit & ad alios transtulit.

Abulens. in c. 25. Gen.

4. Reg. ult. v. 11.

Dan. 5. v. 1.

D. Chrysost. Tom. 1. Hom. 53. de Pœn. 1.

Michael Glycas 4. p. Ann. Baronius.

Nam ut Aristoteles lib. 5. Polit. Cap. 10. scribit: *Etiam suis Rex ebrius contemptui est.* Ex qua injuria Phocas offensus & exasperatus, subditorum suorum pluribus mortem sævissimam intulit, adeo ut magistratus, & alii nobilitatis & populi primores ex præjudicio publico, nec non ob confiscationem bonorum

Arist. l. 5. Polit. c. 10.

Fructus crapulæ admiranda imperii demolitio.

norum temporalium; quam diversis familiis indigeret, in furiam exagitati, ad Heraclium, qui Africæ Prætor erat, litteras miserint, rogantes, ut omni mora deposita eum exercitu suo, quem in procinctu habebat, ad reprimendam Phocæ tyrannidem celerrime properaret: qui confestim accedens instituto prælio vicit Imperatorem; Photinus autem unus ex primoribus, cujus conjugis pudicitiæ lascivus Imperator paulo ante violentiam intulerat, Palatium imperiale ingressus, illum captivum & vinctum coram Heraclio adduxit, à quo his verbis objurgatus fuit: *Itane miser rempublicam administrasti?* cui Imperator respondit: Tibi per me licet, ut rectius eam geras. Cui mox manus dextera & pedes amputati, pellis ab humeris detracta dein veneraæ partes pudendæ, & ad hastam quamdam suspensæ fuere, ac demum amputato capite vitam suam miserrime clausit; reliquum vero corporis bustum communis plebeculæ insultibus expositum remansit; Ecce tibi fructus crapulæ, admirandam videlicet integri imperii demolitionem.

Bellovac. spec. mor. l. 1. p. 8. dist. 3.

Attila cum omnes vicisset, à vino victus est.

5. Bellovacensis terribile quoddam facinus quod Theodorico Hunnorum regi evenit; cum enim Hunni, Wandali, & Germani ex paludibus Meotides egressi Gothos è regno suo pepulissent, hi timore perculsi, ad exercitum Romanum confugerunt, quem Valens Imperator Arrianus moderabatur, à quo recepti, & in eamdem cum ipso sectam transeuntes, tandem adversus Romanorum exercitum se erexerunt, ob denegatam illis necessariam vitæ alimoniam, licet pro ipsorum partibus militarent; occisoque eodem Valente, & exercitu ipsius deleto, Theodoricum in regem acclamarunt; Qui cum Romanis Italiam, Græciam, aliasque multas mundi partes occupasset Attila rex Hunnorum Wandalorumque copiis adjutus, Theodoricum una cum Gothis suis persecutus est, adeo, ut Theodoricum Gothorum regem una cum universo suo exercitu deleverit; post hanc vero victoriam innumerosque alios de Eutitio & pluribus aliis reportatos triomphos, allataque innumera spoliorum trophæa, tandem à vino hoc modo turpiter devictus occubuit: *Dum enim in nuptiis esset, adeo inebriatus est, quod per vini calefactionem absorptus, tantum per nares sanguinem effudit, quod quasi insensibiliter mortuus expiravit; de quo scribitur: Hic est Attila metus orbis, tremor hominum, flagellum Dei, amator belli; qui cum vicisset omnes, à vino victus est.* Celebre item est factum illud, quod circa insignem quemdam belli ducem cui nomen Hugutius de Faggiola evenit; cum enim huic mensæ suæ accumbenti; populi annuntiaretur rebellio, & rogaretur, ut relictis epulis ad populum sedandum & compescendum tumultum ferro apprehenso in propria se persona spectandum præberet, bonis monitis minime acquiescens, è mensa surgere noluit, sed alacriter manducando progressus est; Unde contigit, quod simul & semel duarum insignium civitatum, Lucæ videlicet & Pisarum dominium amiserit, unde commune natum est proverbium, quod in uno prandio duas obligurierit civitates. Seneca in paulo ante citata epistola in contemptum ebrietatis ita scribit: *Hac invictos acie, mero domuit Alexandrum, qui tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum locorumque difficultate transierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibendi & ille Herculeus ac fatalis scyphus condidit.*

Theatr. vitæ human. in V. Cibus fol. 220. col. 1.

Quidam Belli Dux in unico prandio duas obligurivit civitates.

Seneca Epist. 83.

Nullus ex populo Hebræorum in suæ gulositatis pœnam mortis supplicium evasit.

6. Hebræorum populus, licet per miraculosam Dei in columna nubis & ignis expertus fuerit assistentiam, viderit quoque universum Pharaonis exercitum in Mari Rubro submersum, varias adversus gentes, adito jam in terram promissionis ipsis denegantes, victorias gloriose reportarit; attamen postquam cum in numero trium millionum hominum, ut creditur, ex Ægypto egressus fuisset, & sexcenta pugnatorum virorum millia numerasset, in gulositatis suæ pœnam, duobus tantum exceptis, nullus in deserto mortis supplicium evasit; similiter dum cœlitus demissas coturnices manducarent, Deus ultricem justitiæ suæ machæram in eos vibrans, *percussit eos plaga magna nimis,* quia strages sine numero illis illatæ fuerunt; Denique quando pariter in Horeb crapulabantur, *& sedit populus manducare & bibere,* quando 23. millia gladio corruerunt. Capite pariter 25. num. de eodem populo, Madianitarum cibis inhiante scribitur, *comederunt, & adoraverunt Deos earum;* moxque Deus præcepit, ut omnes principes contra solem suspenderentur in patibulis, præter quos ut textus idem sacer asserit, *occisi sunt 24. millia hominum.* Ad quod propositum confirmandum, vetus quædam à Bellovacensi adducta deserviet historia, quam his tradit verbis. *In historia Caroli legitur quod cum Franci essent insuperabiles a Saracenis, & semper eos vincerent, duo reges Saracenorum promittentes quod baptizarentur, miserunt eis vinum fortissimum, & mulieres Saracenas; quorum multi inebriati, & victi à vino, inciderunt in fornicationem & victi sunt & occisi à Saracenis; victi inquam spiritualiter, & postea corporaliter.* Qui idem Author modum pariter recenset, quo Cyrus Rex Persarum Scytas & robustissimum Tamaris Reginæ exercitum, prout Orosius scribit, devicerit. Suum namque amandarat filium cum medietate exercitus contra Cyrum, quod hic inaudiens, lautas abundantesque epulas, nec non vinum generosum versus flumen præparari fecit, quo cum hostis perveniret, Cyrus fugam fingens abscessit; *Tunc barbari mensas paratas invenientes, ederunt, comederunt, & cum repleti essent & inebriati, Cyrus de facili eos superavit;* cui simillimum factum legimus lib. 3. Regum cap. 20. ubi dicitur; *Benadad Rex Syriæ congregavit omnem exercitum suum & triginta duos reges secum,* de victoria ne quidquam ambigens; Unde & legationem ad Achab misit, inquiens: *Hæc dicit Benadad; argentum tuum, & aurum tuum, meum est, & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei sunt.* Sed quis tandem harum minarum, & victoriarum tanti exercitus, qui totum facile attrivisset mundum, fuit exitus? *Egressi sunt pueri principum provinciarum ... & percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat, fugeruntque Syri & persecutus est Israel eos; fugit quoque Benadad ... nec non egressus rex Israël percussit Syriam plaga magna.* Causamne nostis? *Benadad bibebat ipse & reges in umbraculis;* id est, quando ex illis militum cœtus in arenam prosiliebat, inquit, textus sacer; *Benadad bibebat temulentus in umbraculo suo, & reges triginta duo, cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.*

Num. 11. v. 31.

Exod. 32. v. 28.

Integri exercitus turpissime ceciderunt occasione ebrietatis.

Num. 25. v. 2.

Bellovac. ibid.

Bellov. ib. dist. 1.

3. Reg. 20. v. 1.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 19.

Ibid. v. 16.

7. Alia quadam vice Rex Assyriorum numerosissimum Duce Rabsace contra Ezechiam direxit exercitum: inimicos ergo facile populum absque sanguinis effusione ad deditionem inducturum se sperans, quo putatis usus fuit stratagemate; Audite modum: *Nolite audire Ezechiam, hæc enim dicit Rex Assyriorum: facite mecum, quod vobis est utile, & egredimini ad me, & comedet unusquisque de vinea sua, & de ficu sua; veniam donec transferam & vos in terram frugiferam, & fertilem vini; terram panis & vinearum, terram olivarum & olei ac mellis.* Noverat namque optime populos cibi potusque inescatos deliciis, dum urbes ab inimico strictius cinguntur, & obsidentur, faci-

4. Reg. 18. v. 31.

facile tumultuari, faciliterque sese dedere, adeoque unicum victoriæ medium fura, si abundans lautusque iis proponeretur cibus & potus. Ideoque & S. Hieronymus in regolis Monachorum banc dignissimam adducit sententiam, inquiens: *Diogenes Tyrannos & subversiones urbium bellaque hostilia vel civilia, non pro simplici victu olerum, pomorumque, sed pro carnibus opularumque delicius asserit excitari*

S. Hieron. Tom. 9. in Reg. Monach.

8. *Sanitas est animæ & corpori sobrius potus*, inquit Ecclesiasticus, *vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.* Quia nimirum homines ebrietati immersi, crapulæque dediti, flocci faciunt ruinas & exterminia publica, quem defectum Amos quoque Propheta deplorat dum ait: *bibentes vinum in Phialis; nihil patiebantur super contritione Joseph*, id est, ut Dionysius Carthus. explicat, *vastitati & destructioni populi decem tribuum non condoluerunt:* seu ut versio Tigurina legit: *Neque illis dolet quod Joseph, id est, regnum Israel atteritur.* Principes illi, qui continuam conviviis operam navant, suumque affectum in ostentanda per sumptuosas epulas magnificentia positum habent, raro ad salutem publicam, subditorum prosperitatem, pacisque conservationem oculum directum habent.

Eccli. 31. v. 37.
Homines crapulæ dediti raro pericula curant.
Amos. 6. 6.
Dionys. Carthus. ib.
Tigurina.

9. Sanctus Antoninus ex S. Ambrosio sequentem adfert ponderationem: *Quantum sit detestabile vitium gula ostendit Ambrosius; sentu die bestia creata sunt, & cum bestiis orta est potestas edendi, & usus escarum; ubi cibus cœpit, ibi finis factus est mundi, ibi cœpit sua incrementa nescire, ubi cœperunt divina erga eum opera feriari, quo judicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet inimum per quos desit augeri.* Dic sodes, quomodo in novissimo die deficiet, quomodo desolabitur mundus? Audiamus Salvatorem nostrum in sancto Luca ad hoc respondentem; dicit enim: *sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis; edebant & bibebant, . . . & venit diluvium & perdidit omnes; Similiter sicut factum est in diebus Loth; edebant & bibebant, . . . qua die pluit ignem & sulphur de cœlo, & omnes perdidit.* Ecce tibi igitur quam verum sit, quod *vinum multum potatum, iram & ruinas multas facit.*

S. Antonin. Sum Th. p. 2. Tit. 6. c. 1. § 4.
Per crapulam mundus minuitur & in novissimo die desolabitur.
Luc. 17. v. 25.
Ibid. v. 28.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Nimia edendi & bibendi aviditas & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque & infirmitates corporales sæpe causat.

THEMA.

Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est adjiciet vitam. Eccli. 37. ✠. 34.

1. TAmetsi authoritati Spiritus veritatis, qui in Ecclesiastico loquitur, credere nollemos, ab ipsa tamen quotidiana experientia convicti, verissimum esse fateri cogeremur, quod crapula hominis abbreviat vitam: ac proinde Ecclesiasticum vere dixisse: *Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est adjiciet vitam.* Multos etenim novimus, qui propter intemperantiam immatura morte perierunt, cum tamen nullum sit exemplum alicujus, qui sobriam & temperatam vitam ducens ante tempus immaturè perierit. Ut proinde merito Sanctus Ambrosius dicat; *Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas*; & quidem quisquis medicinæ peritiam habet, facile causas intelligit, ob quas temperantia salutem corporalem conferat, crapula vero eamdem disperdat.

Crapula hominis abbreviat vitam.
S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain. c. 5.

2. Sanctus Basilius in homilia, *de jejunio* inquit: *Naturæ vis, quæ dispensat alimoniam animantium corporibus, temperatum ac parvum cibum facile consequit, & in corporis, quod alitur, substantiam vertit: at eadem ubi sumptuosos, variesque cibos complexa est, nec deinde ad deficiendam eduliorum portionem; pares vires habet, diversa gignit morborum genera.* Quod si igni modico & tenui, ingentem lignorum superimposueritis quantitatem, eamdem extinguetis, non verò augebitis: eodem modo cum calor naturalis stomachi in certa sit mensura constitutus, si in eumdam magnam ingesseritis alimenti quantitatem, cum illam digerere & consumere non possit, non solum inde nullum augmentum accipiet, varum & nocumentum sibi adsciscet, nam ut Clemens Alexandrinus ait: *Victus qui sufficientiam excedit at obruit, hominis multum efficit, animam seguem & inertem reddit, corpus verò valetudinarium, & quod in morbos facile prolabatur, efficitur qui ad luxum mensarum propensi sunt, suos sibi morbos enutriunt.* S. Antoninus ex Galeno ita scribit: *Athletas, quorum vita & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinæ, nec vivere posse diu, nec sanos esse; & de quodam Podagrose narrat ipse, quod depauperatus cum non posset ita vacare gulositatibus suis, factus est sanus.* Idemque quoque Archipræsul de quodam Abbate refert, quod cum in nimiæ crapulæ pœnam, amisso appetitu, ad balnea tenderet, in itinere factus captivus, à Domino suo in quoddam castellum ibidem vicinum perductus fuerit, qui audita indispositionis suæ causa, eumdem in cubiculum quoddam reclusit, in quo nonnisi fabæ crudæ, & aqua erant, nec ullus alius cibus vel potus, in quo cum longo tempore dimoratus fuisset, ut idem Author his verbis inquit, *consumptis superfluis humoribus, fame ductus, comedit illas fabas & sanatus est.*

S. Basilius Hom. 1. de laude jejun.
Qui ad luxum mensarum propensi sunt, suos sibi morbos nutriunt.
Clem. Alex. Pædag. l. 2. c. 1.
S. Antonin. p. 2. Theol. mor. Tit. 6. c. 1. § 3.

3. Ecclesiasticus paulo ante propositi thematis verba, hoc monitum tradit: *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam, in multis enim escis infirmitas, & aviditas appropinquavit usque ad choleram*, S. Hieronymus in capite *de abstinentia & præcipue à carnibus*, certas quasdam monachis regulas præscribens, Epicurum (qui fœlicitatem & beatitudinem in voluptatibus positam esse dicebat) parsimoniam in cibis suasisse his verbis refert: *Quodque mirandum sit; Epicurus voluptatis assertor, omnes libros suos replevit oleribus, & pomis, & vilibus cibis, dicens, ita esse vivendum, quia carnes & exquisita epula, ingenti cura & miseria præparantur, majoremque pœnam habent in quærendo, quam voluptatem in abutendo.*

Eccli. 37. v. 32.
Epicurus parsimoniam in cibis suadet.
S. Hieron. Tom. 9. in Reg. Monach.

4. Potest insuper hujusmodi alia assignari causa, illa nimirum, quam idem S. Doctor paulo ante tetigerat inquiens: *Nec singuli amplsatione fit opus, ut corpus non egeat medicinis.* Legatis velim à creatione mundi, usque post diluvium, primorum sæculorum historias, & invenietis, quod quando genus humanum herbis nutriebatur & fructibus, carniumque usus nondum indultus fuerat, in summa corporis sanitate vitam duxerit, prolongando videlicet vitam ad octingentos & nongentos usque annos, adeoque priusquam vinum adinventum fuisset, complexiones hominum non carneæ, sed ferreæ & chalybeæ esse videbantur. Unde Beatus Petrus Damianus inquit: *A sæculi origine si repetamus,* mu-

S. Hieron. ibid. c. 35.
Dum vinum ignorabatur nullius hominum ægrotasse legitur.
B. Petr. Dam. lib. 6.

epist. 23.

Cur populo Israelitico ex petra aquæ fluxerint & non vinum.

Ps. 104. v. 37.

Ps. 77. 20.

mundus hic usque ad sexcentesimum tertium Noë annum, prorsus vinum ignorasse cognoscitur, cum per tot curricula temporum obiisse quidem, sed nullus hominum agrotasse legatur. Populus Israël similiter per quadraginta annorum decursum in deserto commoratus, omnibusque aëris injuriis expositus, per loca invia; & inaquosa proficiscens sanus semper permansit, adeo ut Psalmista dicat: *Non erat in tribubus eorum infirmus*, scitisne causam? Causa erat, quia *percussit petram & fluxerunt aquæ.* Poterat equidem cœlestis providentia æque faciliter vinum ac aquas è petra educere; quis autem scit, si populus vinum bibendo, corporali gavisus fuisset sanitate? *Vina prætendis*, interrogat S. Ambrosius? *venena suffundis. Vinum tollit sensum, viscera exurit, somnum infestat, caput vexat; etiam major vis vini, quam veneni est.* Et paulo post, postquam eamdem vini superflui inordinationem reprobasset, ita subjungit: *Noxia est ebrietas ad corporis sanitatem* & in capite decimo sexto ejusdem libri ad præjudiciales ebrietatis circumstantias descendens, suum ita prosequitur discursum. *Hinc Phrenesis periculosa, hinc calculi gravis pœna, hinc exitialis cruditas, hinc vomitus frequens, semesas epulas cum internorum viscerum cruore fundentium.*

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 14.

Ibid. c. 16.

Incommoda portantur vini.

Corporis natura pluralitate ciborum demergitur.

Plutarch. de ira cohibenda.

Prov. 23. v. 34.

5. Plutarchus de Calisthene magnæ sapientiæ & facoudiæ viro tractans, narrat, quod Alexandri convivio assidens, vini sibi propinati repudiarit craterem, causamque interrogatus sapienter respondérit; *nolle se, dum Alexandri poculum ebiberet, Æsculapio indigere.* Quare & alius in Scriptura sacra citatus sapiens dum pessimos crapulæ effectus in proverbiis commemoraret, hac utitur similitudine dicens. *Eris sicut dormiens in medio mari & quasi sopitus gubernator amissa clavo.* Quam comparationem instituit postquam varie in ebrietatis vitium invectus esset q. d. quis securus de vita erit in medio tempestatum, præsertim si temonem amiserit? cui non dissimilem longe allegoriam subnectit divus Chrysostomus dum ait: *Sicut navis oneraria, quæ supra suam magnitudinem vehenda cepit, oneris magnitudine prægravata submergitur, ita anima & corporis nostri natura, si plures acceperit cibos, quam ferat natura, impletur, & injectorum gravitate in perditionis laqueum demergitur.* Alius quoque author qui ipse corporalia per gulam superfluumque vinum redundantia mala se indagasse ostendit, ita de eisdem discurrit: *distillationes suffocantes, apoplexia, lapsus è scalis, casus ex equo, aut ex alto; lethale vulnus, pectoris oppressio, animæ interclusio, gulæ obstructio, quot pori corporis, tot ostia mortis*; Quare merito S. Augustinus debilitatem infirmitatemque omnium membrorum corporis; quam potus excessivus causat, nobis ob oculos ponit dicens: *O ebrietas, numquid non cuncta membra debilitas, numquid non mortem acceleras?*

D. Chrysost. ser. cont. luxum & crap.

Ostenduntur per vinum redundantia mala.

S. Aug. ser. 31. ad fratres.

Senec. Ep. 95.

Pestiferi crapulæ effectus.

6. Seneca in quadam epistolarum suarum alios pestiferos ejusdem vitii assignat effectus dicens: *Inde pallor & nervarum vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus, quam ex fame macies, inde, suffusio lurida bilis & decolor vultus, tabesque in se crescentium, & retorti digiti articulis obrigentibus, nervorum sine sensu jacentium torpor aut palpitatio, sine intermissione vibrantium. Quid capitis vertigines dicam? quid oculorum auriumque tormenta, & cerebri æstuantis verminationes, & omnia per quæ exoneremur internis ulceribus affecta?* Petrus Blesensis Epistolam quamdam scripsit, in qua ut hominem quemdam in mandocando golosum & voracem corrigeret, eidem Dionysii tyranni exemplum his verbis ob oculos ponit: *Refert Pompejus Trogus, quod deterrimus ille tyrannus Siciliæ Dionysius, cum gulæ & edacitati vacaret, lumen oculorum perdidit; edacitas enim cibos frangit, sed oculos vorat.* Idem quoque motivum paulo antea, ad eumdem ab hoc vitio detorquendum, his verbis allegaverat: *Si de salute animæ tuæ, aut saltem de incolumitate corporis cogitares plus animæ & minus corpori, minus ventri & plus spiritui deservires.* Verum enim vero quia major pars hominum plus corporis quam animæ diligit sanitatem, ideo apud hos saltem potentissimum argumentum esse deberet studium sobrietatis, hoc enim hominem corpore sanum conservat, cum econtra gula illum infirmum, multisque & gravissimis indispositionibus subjectum efficiat. Petrarcha observat, quod personæ nobiles, ut plurimum, breviorem habeant vitam, & male sani vivant, quia plus aliis appetitui & voluptati gulæ inserviunt: *hac est*, inquit, *mors nobilium ante alios.* Clemens Alexandrianus aliam quamdam nobis tradit considerationem, quam ipsamet quoque experientia ratam habet: *Qui escis utuntur vilissimis, sunt robustiores & generosiores, ut famuli dominis & agricolæ possessoribus.*

Petr. Bles. Epist. 85.

Potentissimum sobrietatis argumentum.

Petrarch. l. 2. de rem. utr. fort. Dial. 108.

Clem. Alex. l. 2. Pædagog. c. 1.

Gen. 5.

Ratio vigorosæ & sanæ complexionis hominibus primorum sæculorum.

7. Legatis velim cap. 5. Geneseos, nec sine summa admiratione recensitam ibidem videbitis vitæ longitudinem, quam primorum sæculorum homines attingebant; vixit Adam 930. annis, Seth. 807. annis, Enos 905. Cainam 900, Malaleel. 890 annis Noë 905. ostendatis mihi post diluvium similem ætatem, & complexionem quamdam adeo vigorosam, & sanam, quæ ad duo vel tria vitæ sæcula attigerit. Quam nam verò hujus differentiæ existimatis fuisse rationem? Jam illam ex Beati Petri Damiani sententia tetigimus; ex quo enim fructus, & herbas, cum piscibus, volatilibus, & quadrupedibus commutavimus, quid mirum si morti viciniores facti sumus? audite quam ad propositum nostrum apte, & opportune Seneca dixerit; dum enim tot animalia mortua in ventre nostro suam accipere sepulturam considerat, in hæc verba prorumpit: *Quidquid avium volitat, quidquid piscium natat, quidquid ferarum discurrit, nostris sepelitur ventribus, quære nunc, cur subito moriamur? quia mortui vivimus.*

Senec. l. 1. Rhetor.

8. Notandus est modus, quo divina providentia errare nescia facultatem nobis manducandi carnes indulsit: *Omne*, inquit, *quod movetur & vivit erit vobis in cibum*; sed quo putas fine? num forte ut illa manducantes, gulæ & appetitui nostro inserviamus? Minime; sed *quasi olera virentia tradidi vobis omnia*; quasi diceret, ex quo vigor corporum post diluvium defecit, herbarum quoque, & fructuum alimentum extenuatum est, ideo ad nutrimentum & substantiam infirmorum, & debilium corporum vestrorum, iisdem utamini, ita tamen, ut illæ herbæ & fructus hortenses esse videantur: *quasi olera virentia tradidi vobis omnia.* D. Chrysostomus monet inquiens: *Quod necessitatem in comedendo excedit, id non alimentum, sed pestis est.* Vinum quidem, pisces, & carnes in sustentationem corporis nobis concessæ sunt, ita tamen, ut illis temperanter utamur; secus enim si fiat pestes corporibus nostris erunt.

Gen. 9. 3.

Vinum & carnes in sustentationem concessa ut iis temperanter utamur.

Ibid. v. 4.

D. Chrysost. Hom. 45. in Matth.

9. Salvator noster vix epulonem quotidie crapulantem nobis repræsentarat, cum subito illum in inferno sepultum esse subjungit; *Epulabatur quotidie splendide*; & paulo post *mortuus est, & sepultus in inferno*; Vita enim gulosorum ingenti cum brevitate decurrit, & finitur, nam *propter crapulam multi*

Luc. 16. v. 10.

Vita gulosorum cum bre-

vitate decuerit.

multi obierunt. Ideo quoque D. Chrysost. coquos homicidas nostros esse dicit, propter condimentorum & variationum industriam, quibus gulam nostram ad nimium comedendum extimulant. Unde Magnus quidam Princeps in certa quadam occasione coquum suum videns, *hic mihi vitam abbreviat* inquit, alludere volens ad diversa condimentorum lenocinia, quibus illum ad manducandum ultra necessitatem invitabat: *Ad quid enim ars coquorum nobis prodest, imo vero ad quid non obest, cum eam corpori quam animo non mediocriter officiat? Matrem enim omnium ægrotationum, deliciarum usum, magna pompa constipatum, in medium adducit.* Seneca in eadem epistola de crapula ita scribit: *Innumerabilia praterea febrium genera, aliarum impetu sævientium, aliarum tenui peste repentium, aliarum cum horrore & multa quassatione membrorum venientium.* Quid alios referam innumerabiles morbos? Bellovacensis Brachmanes ad Alexandrum Magnum ita scripsisse refert: *Mensas nostras deliciis non implemus, & ideo nobis nec nocent, nec infirmitatem generant; apud nos enim illicita est ventris extensio, proinde sumus sine aliqua ægritudine, & diu vivimus, &, quamdiu vivimus sani sumus, medicinas nullas facimus, quia naturam nostram nullis superfluitatibus gravamus.* S. Hieron. varia adducit podagra laborantium exempla, qui per victus parsimoniam pristinæ fuere restituti sanitati: *legimus*, inquit: *quosdam morbo articulari & podagra humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & ad pauperes cibos redactos, convaluisse.*

Coqui vocantur homicidæ. D. Chrysost. Hom. 50. in Matth.

Seneca Epist. 95.

Bellovac. spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

S. Hieron. ibid.

10. Incarnata sapientia in parabola seminis, delicias & voluptates spinis comparavit; quam comparationem Divus Chrysostomus præcipue in delicato cibo & potu verificari asserit; & tametsi hæc comparatio prima facie impropria esse videatur, proprietatem tamen similitudinis illius quotidiana experientia declarat. Unde idem Chrysostomus ait: *Ne mireris, si nomine spinarum delicias appellavit; vehementius omnibus stimulis pungunt ciborum deliciæ, acerbissimos dolores tam corpori, quam animæ inferentes. Itaque quando vigilia, quando anxium, quando capitis dolores atque tinnitus, quando stomachi subversio, cæteraque hujusmodi hominem occupatunt nonne omnium stimulorum puncturas hæc superant?* Idem quoque S. Doctor considerat, quod sicut spinæ fortiter in manibus nostris constrictæ easdem transfigunt, atque in pluribus partibus sanguinem eliciunt; ita quoque gula & ebrietas in pluribus corporis nostri partibus infirmitates generant; & dolores intolerabiles. *Quemadmodum* inquit, *acuta vepres undequaque capiantur manus cruentant, eodem modo delicia pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibusque similiter membris officiunt.* Clemens Alexandrinus ex authoritate cujusdam Medici in suo Pædagogo ita scribit: *Antiphanes Delius, Medicus, vel unam hanc dixit esse morborum causam, ciborum varietatem, cum qui veritatem agro ferunt, multiplici nescio qua vana gloria, frugalem & moderatum victum abjurent, & transmarinas escas anxie perquirant.* S. Ambrosius contra illos, qui vino se replent, ita scribit: *Alii cruditas vocem simul rapuit & sensum, & si aliquibus cruditas noxia non fuit, his ruinam fecit ebrietas.* Et paulo ante dixerat: *Innumeris vina nocuerunt, nulli parsimonia.* D. Chrysostomus ad ea se damna reflectens, quæ mare suos egressum limites infert, mox ad præjudicia descendit enarranda, quæ corpus nostrum à voracitate & ingluvie recipit: nam super illa verba S. Pauli ad Philippenses: *Quorum Deus venter est*, scribens inquit: *Ventrem accepisti, ut nutrias, non ut distendas, ut illi domineris, non ut dominum habeas, ut tibi inserviat ad cæteras partes alendas, non ut tu illi inservias; non ut fines transilias. Non tot malorum causa est mare fines supergressum quot venter corpori.* Ingeniosa est illa Diogenis Cinici de hominibus in conviviis continuo hærentibus propositio; solebat enim dicere, quod sicut in domibus; quoad alimenta abundantibus, multi nascuntur mures, multique vagantur feles, canes, & alia animalia, ita quoque in corporibus humanis bene saginatis, variæ nascuntur dispositiones, & infirmitates.

Luc. 8. 15. Deliciæ & voluptates spinis comparantur.

D. Chrysost. Hom. 45. in Matth.

Clem. Alex. ibid.

Innumeris vina nocuerunt. nulli parsimonia.

S. Ambr. l. 1. de Abel. & Caino. c. 5.

Philipp. 3. 19.

D. Chrysost. Hom. 13. ad Philipp.

Ser. 6. apud Stobæum.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Per multiplicitatem & excessum in vino & epulis mors acceleratur, & pænosæ ac mortales ægritudines contrahuntur.

THEMA.

In multis escis erit infirmitas. Eccli. 37. v. 33.

1. Cibo, quem Deus ad vitæ sustentationem indulsit, ingluvies humana, & inordinatio nostra sæpissime abutitur, excedendo in quantitate & qualitate ipsius, hacque ratione abbreviando vitam, eamque multis infirmitatibus obnoxiam efficiendo. S. Bonaventura ebrietatem hoc modo definit: *Ebrietas est excessus in potu, & dicitur ebrietas quasi extra briam; nam bria dicebatur antiquitus calix; vel poculum, quod erat mensura potus, nam vinum dabatur ad mensuram.* Gulam vero ita definit: *Castrimargia est excessus in cibo. Dicitur autem à castro & mergo ideo quod omnia mergit in castro ventris.* Quotidie videmus, quod civitates fortiores sufficienti provideantur annona, in longum usque tempus duratura, ut si forte obsidione cingeretur, hostem defatigare, ejusque vires frangere possit, ne eam suo jugo subjiciat; at verò si milites præsidiarii civitatis illius provisionem illam, quæ integro anno sufficere posset, per voracitatem, & ingluviem suam paucis mensibus consumant, mirum non est, quod talis civitas subito inimico in prædam cedat, eodem quoque modo in præsenti discurrere licet; Divina namque providentia certam quamdam & limitatam annonæ quantitatem unicuique deputavit pro individui proprii sustentatione assignatam. Unde Psalmista ait: *Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno:* at verò si quis per gulositatem annonam hanc ante tempus consumat, consequens erit, quod pariter ante tempus per mortem immaturam deficiat.

Per mortem immaturam deficit, qui per gulositatem suam consumit annonam.

S. Bonav. T. 6. in Diata salut. Tit. 1. c. 8.

Psal. 144. v. 15.

2. Tritum est illud proverbium: *ad mensam nemo consenescit*; quod licet prima facie alludere velle videatur, ad lætitiam conviviorum, in quibus animi expanduntur, & sine ulla melancholiæ cogitatione exhilarantur; Verus tamen & germanus sensus est, quod qui mensæ diu nimis assidet, multumque epulatur, numquam consenescat, sed præpropere moriatur in juventute, nam *in multis escis erit infirmitas.* Unde S. Ambrosius cuidam illum ad convivium invitanti respondit: *Rogas ad jucunditatem? cogis ad mortem: invitas ad prandium? efferre vis ad sepulchrum; cibos*

Qui multum epulatur non consenescit sed præpropere moritur.

S. Ambros. lib. de Elia

& jejun. c. 14.
Prov. 23. v. 30.

promittis? tormenta irrogas; vina prætendis? venena suffundis. Sapiens acriter invehitur contra illos, qui vini sibi violentiam dominari permittunt: *cui Væ? cui fovea? cui sine causa vulnera?* at vero quidnam per hasce fossas, per hæc vulnera insinuare voluit? hoc nimirum, quod ebrietas vicina sit fossæ, & cæmeterio contermina, quia vitium hoc frequentando evidens vitæ periculum incurritur; Unde S. Basilius ait: *Vocas ad cœnam ut amicum, postea ejicis ut cadaver* Idem quoque ebrium interrogat: *Quousque vinum? quousque ebrietas? periculum miser est, ne pro homine cœnum, lutumque fias.* Porro qua moderatione vinum à nobis sumendum sit Clemens Alexandrinus per antiqui cujusdam Scriptoris directionem ita exponit: *Artorius quidem in libro de longa vita (sic enim commemini:) existimat, oportere eo usque potum solummodo præbere, donec cibi humectentur, ut nobis vitam paremus longiorem.* Sicuti enim licet medicina ad sanitatem conferendam ordinaretur, eadem tamen, si debitam mensuram excedat, mortem infert: eodem modo parcus cibus & potus nos conservat, vitamque prolongat, attamen si in iis aliquis committatur excessus, nos enecat, nam *in multis escis erit infirmitas.* S. Ephrem monachis suis quidem salutare monitum reliquit, quod tamen cuivis alteri adaptare licebit; dicit enim: *Ventrem continenter non curet, ne hinc mentem tuam obtenebret. Non multa edendo sumas, ne carnem tuam cito in limum convertas.*

S. Basilius Hom. 14. in ebrietat. & luxum.

Clem. Alex. Pædagogi l. 2. c. 2.
Qua moderatione vinum sumendum.

S. Ephrem. T. 2. in doct. de perfect. Monast.

3. Paulo ante ebrium ex mente sapientis fossæ vicinum vidimus, *cui fovea;* & ideo Divus Chrysostomus eumdem animatum mortuum appellat: *Quid ebrietate miserabilius? mortuus est animatus ebrius,* & in alia quadam homilia ita interrogat: *Quid enim, responde mihi, ita pingue corpus efficere studes? an ut te ad immolandum ducamus? aves certe pingues ad saniorem diætam inutiles sunt. Adeo mala deliciarum lascivia est, ut irrationabilibus quoque pestifera fit,* Quo enim alio fine vituli, boves, oves, aliaque similia animalia in agris & pratis viridibus saginantur, nisi ut impinguata macello consecrentur? S. Bernardus quoque calamum suum adversus gulosos exacuens, iisdem præjudicia, quæ ex satisfactione proprii ventris recipiunt, his verbis ob oculos ponit: *Hinc monstrosius dilatantur humeri, hinc tumentes uteri non tam impinguantur, quam impregnantur arvina, & dum carnis ouas ossa non sustinent, etiam morbi varii generantur.* S. Nilus epulonem impinguatum porco ad macellum bene saginato assimilat, inquiens: *obesus helluo porcus est ad cædem paratus.* S. Basilius in homilia quadam *contra ebrietatem & luxum conviviorum,* interrogat: *Quæ est hominis structura adeo firma quæ tantis ebrietatis malis resistat? quis unquam madidum semper & innatans vino corpus conservavit, ut non exile, dissolutum, & omnibus obnoxium morbis existat?* Idem quoque S. Basilius adversus quempiam à vino se seduci permittentem hoc format argumentum: *Famulus profugit ab hero verberante, tu verò non recedis à vino quod quotidie contundit caput tuum? modice utendo vino optimus est corporis necessitas. Cum fines prætergredieris, postridie venies capitis gravedine affectus, oscitans, vertigine laborans, putrefactum obolens vinum.* Quis adeo propriæ vitæ prodigus erit, qui calicem ebibiturus esset in quo serpentem venenosum, à quo feriendus esset, latere præsciret? audiamus eumdem supra memoratum S. Ephrem in eodem monitio, quod ad conservandos fratres suos sobrios, & abstemios, his verbis tradit. *Communi fratrum contentus sit mensa, & erit sanitas carni tua, & cura ossibus tuis, & anima tua detrimentum non patietur. Sin autem in Phialas, & pocula inflexeris oculos tuos, novissime dolore affligeris, velut à serpente ictus.* Quibus ultimis verbis, ni fallor, ad sententiam illam alludit sapientis qui dicit: *Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimum mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.* Venenum aspidum enim, quo Cleopatra usa fuit, sensus sopore afficit, stupidos facit, & sine magno dolore mortem infert, idem quoque vinum copiose potatum operatur, ligat enim rationem, tollit judicium, causat insensibilitatem, lethargum efficit, & tamen venenum est, tam corpori quam animæ mortiferum. Antroclides vir sapiens Alexandro Magno, quia meribibulus erat, protestatus est dicens: *Vinum potaturus Rex, memento te bibere terra sanguinem; cicuta hominis & venenum est vinum.* S. Bernardus quoque in sermone 25. *de modo bene vivendi,* inquit: *Vinum intemperatum venenum est.* Bellovacensis authoritatem adducit Senecæ dicentis: *Quis hostis in quemquam sic contumeliosus fuit, quantum in quosdam voluptates suæ, quæ non solum eos excæcant corporaliter, sed faciunt eos mutos, paralyticos, & contractos, & diversis infirmitatibus corporaliter & spiritualiter obligatos?* loquitur autem hoc loco de immoderato conviviorum luxu. Beatus Laurentius Justinianus nos monet, ne à gustu palati nos seduci patiamur, inquiens: *Quæ oris palatum liniunt, ventrem replent, induunt crapulam, hebetant intellectum, evertunt sensum, sospitatem auferunt.* Mel quidem palato suave est, suamque ad fauces dulcedinem transfundit, & tamen in stomacho bilem nutrit, propter quod idem author inquit: *Mel est quod ascendit in labia, fel est quod descendit in viscera;* eodem modo de exquisitis & lautis epulis dicere possumus, quod magnum quidem palato gustum & saporem afferant, at verò quando excessive ingurgitatæ sunt, aggravant stomachum, causant indigestiones & cruditates, suntque infirmitatum mortalium, & dolorum acerbissimorum origo & nutrimentum. Sanctus Antonius de Padua factum explicat filiorum Heli, carnes crudas à sacrificantibus rapientes, ut illas juxta gulæ propriæ arbitrium condirent: *Veniebat puer sacerdotis habens fuscinulam tridentem in manu sua, & tollebat carnes crudas. Sacerdos est venter; puer, gulæ appetitus,* de quo puero prov. cap. 29. dicitur: *Puer qui derelinquitur voluntati suæ, confundit matrem, Si enim gulæ appetitus non refrænatur, sed relinquitur voluntati propriæ, matrem, id est carnem suam confundit, quapropter cibi immoderantiam, aliquando ægritudinem incurrit.* Prima mater nostra, in gulositatis suæ pœnam, sibi dici audivit: *In dolore paries.* Circa quæ verba Sanctus Zeno ait: *Ubi sacra arboris pomum, maledulce libavit, lachrymas reperit, dolores, & gemitus, Spinas & tribulos sibimet comparavit, posteris hæreditatem indigestæ mortis, quæ homicidium mox peperit, dereliquit.* Imo omnes pœnalitates, omnes morbi, qui corpus hoc nostrum cruciant, suam ab illo pomo originem habent, Ab hac eadem depravatæ naturæ nostræ inviscerata gulositate, nisi refrænetur, omnes infirmitates & morbi, qui nos affligunt, derivantur. *Annon videtis quotidie,* inquit D. Chrysostomus, *ex sumptuosis mensis, & immodica ingluvie, infinita morborum genera induci? unde podagra? unde capitis dolores? unde corruptorum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nonne ab intemperantia*

D. Chrysost. Hom. 1. ad pop.
Ebrius animatus mortuus.
Prov. 23. v. 30.
D. Chrysost. Hom. 45. in Matth.

S. Bern. c. 13. de Convers. ad Clericos.

S. Nilus de octo vitiis. affect.
S. Basil. ib.
Corpus vino madidum dissolutum est & omnibus morbis obnoxium.
S. Basilius Hom. 1. de laud. jejun.

S. Ephr. T. 3. de Timore Dei.
Monitum ad conservandos homines sobrios.
Prov. 23. v. 31.
Venenum homini est vinum immodice sumptum & repetitum.

S. Bern. serm. 25. de modo bene vivendi.
Bellovac. spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

B. Laur. Just. ser. de Humilit. c. 12.

S. Ant. de Padua in Dom. 1. post Trin.
1. Reg. 2.
Prov. 29. v. 15.
Factum explicatur filiorum Heli.
Gen. 3. 16.
S. Zeno ser. de patientia.
Omnes pœnalitates suam à maledulci pomo originem trahunt.

D. Chrysost. Hom. 10. in Gen.
Gulositas

te omnes infirmitates derivantur. *rantia & l̄gjore vini ingurgitatione quam oportet?* idem quoque S. in alio quodam homilia non quidem edere & bibere condemnat, sed intemperantiam, quia victus sobrius alimentum & sustentatio est corporis, at vero intemperans, depressio & venenom est, quod corpus impugnat & dejicit: *Quod necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis est, satietas morborum omnium origo.*

D. Chrysost. Hom. 21. in Joan.

4. In libro Esther de rege Assuero qui felicissimus mundi Monarcha erat, legitur: quod passus fuerit vigilias & integras noctes insomnes duxerit: *Noctem illam duxit Rex insomnem.* Undenam vero insomnium hoc causatum fuisse existimatis, num forte ex aliqua in personam ipsius regiam facta conjuratione? nequaquam, hæc enim jam detecta erat. Num igitur aliquam in bello imminentem jactotam formidabat? Multo minus, quia summa pace gaudebat. Quin potius si causam hujus vigiliæ scire vultis, observate verba sacri textus dicentis: *Venerunt itaque rex & Aman ad Convivium, quod eis Regina paraverat; dixitque ei Rex, postquam vinum biberat abundanter.* Rex igitur ille conviviorum luxui supra modum deditus erat, prout ex celebri illo convivio quod in Susan præparaverat, omnibusque ejus circumstantiis à sacra Scriptora descriptis videre licet. Quid igitur mirum si insomnium passus fuerit? hi enim qui cum stomacho cibo & vino nimio aggravato ad lectum se recipiunt, ad somnnum & quietem indispositi esse solent; nam ut Sanctus Basilius ait: *Cum cerebrum æstu ex vini vapore redundante vacillat, dolorem intolerabilem capiti parit*, D. Chrysostom. ad effectus, quos vinum in illis operatur, qui intemperanter illud bibunt & ad mala, quæ inde in corpus derivantur, se reflectens, bunc ebrietati titulum attribuit: *Jacet quasi vivum cadaver, ad mala quidem operanda sæpe potent, ad bona autem omnia nihilo, se melius habens, quam mortui*, in alio quoque homilia idem S. inquit: *deliciis fenectus citius surrepit* (de lautitie ciborum loquitur) *deliciis sensus obtunduntur, corpus dissolvitur, major stercoris copia reconditur.* Et paulo post subdit: *qui pinguioribus ventres voraciter replent, ad ægrotandum aptiores fiunt. Nihil ita corpori nostro repugnat & obest, ut satietas, nihil ita suffodit.*

Esth. 5. 1. Causa potatur cur Assuerus noctes duxerit insomnes. cap. 5. v. 5.

S. Basilius Hom. 14. in ebrietat. & luxum.

D. Chrysost. Hom. 10. in Gen.

D. Chrysost. Hom. 45. in Matth.

5. In lib. 4. Regum cap. 4. Elisæus in Galgalis constitutus, cuidam discipulorum suorum herbas quasdam ad faciendum pulmentum colligere præcepit: *Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis Prophetarum.* Collegit igitur, quantum opus erat, at vero pulmento cocto, & distributo, *cum gustassent de coctione, clamaverunt dicentes: Mors in olla.* Eheu quot sunt quibus idem omnino contingit, qui postquam cum dispendio, sudoribus, & anxietate delicatas præparaverunt epulas, lautaque instruxerunt convivia, in gulositatis suæ pœnam mortem in illis inveniunt.

4. Reg. 4. v. 38. Ibid. v. 40. Mors in gulositatis pœnam, mortem in epulis inveniunt. Prov. 23. v. 8.

6. Sapiens in proverbiis dicit: *cibos quos comederas evomes*, quia crapula ut plurimum vomitum causat, quemvis etiam dici possit, Sapientem his verbis hortari voluisse ad obstinentiam, & victus diætam, ut morbos per intemperantiam contractos sanare valeant. Enimvero ad declarandum damnum quod excessus cibi & potus corpori adfert aptissime inservit illa ab oleo lampadi infuso desumpta similitudo: *Vita enim in corpore mortali cibariis nutritur, quemadmodum lumen in lampade nutritur oleo, quod enim oleum lumini, hoc nutrimentum facit corpori; Sicut enim oleum ordinate & modo debito Lampadi infusum lumen nutrit; impetuose vero & nimis abundanter & inordinate infusum, lumen extinguit:* eodem modo cibus cum parsimonia stomacho admi-nistratus, calorem conservat naturalem, in quo vita consistit, at vero cum excessu & superabundantia in Stomachum transmissus, illum suffocat. Seneca sequens hac in re nobis tradit documentum: *Sani erimus, inquit & modica concupiscemus, si unusquisque se numeret, & metiatur simul corpus, sciatque nec multum capere nec diu posse.* Petrarcha gulosorum deplorat miseriam, qui dum ad opprimendum ventrem suum laborant, *non modo explendo sed onerando fatigant & angustum ventrem varia arte laxant at premunt obsequendo, cui utilior fames esset, utilissima sobrietas.*

Similitudo ad declarandum damnum ebrietatis & crapulæ. Sum. Prædicant. in verb. Gula. c. 5. A. 7. n. 13.

Senec. Epist. 114.

Petrarc. L. 2. de remed. utr. fort. Dial. 108.

7. *Qui abstinens est adjiciet vitam*, inquit Ecclesiasticus. Pro cujus textus intelligentia Bellovacensis sequentem adducit Senecæ instructionem, & admonitionem, dicentis: *Potest nostra providentia huic corpusculo longiorem procurare moram, si voluptates, quarum magna pars gula parit, poterimus regere & coercere.* Docet nos quotidiana experientia quantum quisque sanitatem & longam vitam amet & sectetur, quantum impendat, quantumque pro illa consequenda laborat, quod si vero illam brevi compendio comparare tibi velis, ecce tibi unicum, modum, qui in sola sobrietate consistit. Idem quoque author modum docet, quo hunc gulæ scopulum declinare valeamus; Dicit enim: *Gula vitium docent esse vitandum exempla infirmorum, qui cum propter gulam infirmitates incurrerint, abstinent propter recuperandam corporis sanitatem, & vitæ duratione & pro morte vitanda. Quanto ergo nos fortius debemus abstinere, ut caveamus ab infirmitatibus animarum, & evitemus earum mortem & æternam damnationem?* Quod si enim crapulam à nobis proscripserimus, animæ salutem assecurabimus, quæ longe superior est salute corporis, & eodem tempore hanc pariter consequemur, quia hæc *corpus & animam servat.*

Eccli. 37. v. 34.

Bellovac. ibid. Abstinentia & frugalitas sanitatem & corpus servat.

Bellovac. ibid.

8. S. Cyrillus Alexandrinus in memoriam nobis revocat illius cœlestis protomedici saluberrimum monitum, dicentis: *Attendite ne corda vestra graventur in crapula & ebrietate, & superveniat in vos repentina dies illa*; & quidem, ut nos idem Sanctus Doctor à crapula efficaciter divertat, sequentem subjungit gravissimum discursum: *Audistis edictum regis æterni, & lamentabilem finem ebrietatis vel crapulæ didicistis. Si quis vobis peritus & sapiens medicus his ipsis verbis præciperet: attendite vobis ne quis V. G. de illius vel illius herba succo avidius sumat, quod si fecerit, subitus ei veniet interitus, non dubito quod unusquisque propriæ salutis intuitu præmonentis medici præcepta servaret; nam verus animarum & corporum medicus, simulque dominus, jubet ebrietatis herbam & crapulæ vitandam, & nescio si quis nostrum non his consumitur, ne dixerim sauciatur. Sola est quæ simul cum corpore & animam debilem reddat. In cæteris enim potest fieri, ut secundum Apostolum, cum infirmatur corpus, tunc magis potens fit spiritus, & ubi is qui deforis est homo corrumpitur, ille qui intus renovetur; in ebrietatis vero ægritudine, corpus simul & anima corrumpitur, spiritus pariter cum carne vitiatur.*

S. Cyrillus Alex. Lib. 7. in Levit. Lamentabilis finis ebrietatis & crapulæ.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Vilitas & opprobrium hominum crapulæ & ebrietati deditorum examinatur; simulque ludibria & irrisiones quibus ebrii exponuntur, considerantur.

THEMA.

Dederunt pretiosa quaque pro cibo, considera quoniam facta sum vilis. Threnor. 1. ℣. 11.

Dirigitur hic scripturæ locus ad deplorandam Epulonum stultitiam.

1. TAmetsi in his verbis Jeremias lamenta sua ad deplorandam extremam Jerosolymæ famem direxerit, attamen eadem ad deplorandam quoque epulonum stultitiam usurpare possumus; hi enim cum facultatum suarum dispendio, imo cum impignoratione salutis, corporis & animæ, ut propriæ ingluviei serviant, maximi pretii epulas, & fercula sibi præparant, *dederunt pretiosa quaque pro cibo*, nec tamen ad ignominiam se reflectunt quæ exinde in illos redundat.

Gen. 25. v. 33. Esau peccavit vilitate animi, quia per gulæ ingluviem se vilem prostituit.

2. In præcedentibus discursibus primogenituram ab Esao pro vili lentium edulio divenditam ponderavimus, qualiter scilicet non à necessitate, sed ex condimenti illius cupiditate stimulatus, talem emiserit dignitatem, quæ tum ob annexum ministerium sacerdotale, tum propter insignem super alios fratres suos præeminentiam, tum ob bonorum patrimonialium egregium super alios augmentum, multarumque aliarum benedictionum cumulum præstantissima erat, ut proinde vere de ipso dici possit: *dedit pretiosa quaque pro cibo, & vilis factus est.* Unde Cajetanus inquit: *Certum est quod Esau peccavit, saltem vilitate animi*, quia per gulæ ingluviem omnibus sæculis se infamem constituit; seque modico cerebro præditum fuisse manifestavit;

Cajet. in Gen.

Abul. ibid.

Qui, ut notat Abulensis, *valde stultus fuit, qui rem tanti valoris, pro minima re dedit. Et in hoc Apostolus eum redarguit ad Hebræos 12. Propter unam escam vendidit primogenita sua. Dederunt pretiosa quaque pro cibo*; quod si quis pauperem se faceret, erogando omnia quæ habet, pro acquirendo sterquilinio, ut inde nato fœtore domum suam repleret, utique vilissimum hominem, imo fœtidissimam bestiam, omnis judicii & discursus expertem esse diceres, ut pote qui voluptati ducit, in stabulo cujusdem fœtido sterquilinio jacere.

Homo qui crapulæ immergitur factus est vilis.

Homo qui crapulæ immergitur, *factus est vilis*, quia quidquid habet facultatis, expendit, salutem suam evertit, & animam vendit, pro nimio cibo, qui tandem in stercus convertitur. Enimvero quod aliquis argentum, aurum, gemmas, imo vitam ipsam impendat, pro obtinendis honoribus, pro fabricandis palatiis, pro acquirendis dignitatibus, tametsi in hoc inique agat, id tamen honorarium aliquem præ se fert prætextum; at vero qui gulæ deditus est, *dat pretiosa quaque pro cibo*, ut cloacam aliquam fœtidis excrementis adimpleat. *Vilis est hæc servitus* (loquit Bellovacensis, id est, servitus, quæ impenditur corpori, ad illud excessive & laute nimium satiandum) *quia facit servire stercoribus, id est, confectione stercorum replere vas, & saccum stercorum, & latrinas, cum vilissimi reputentur qui eas evacuant.*

Bellovac. spec. mor. l. 3. p. 8. dist. 1.

Tertull. de jejun.

Audiamus quam vivaciter Tertullianus his gulosum epulonem delineat: *Totum illud domicilium*, inquit, *interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum, decoquendis jam stercoribus æstuans, præmeditatorium efficitur latrinarum.* Hugo Cardinalis super illa verba: *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa, facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam*: ita scribit: *Quidam sunt ipsa latrina, ut gulosi. Quarto Regum decimo destruxerunt ædem Baal, id est corpus voratoris, & ædificaverunt pro ea latrinas, quia fœtidi sunt.*

Rom. 9. 21. Hug. Card. Ibid.

Omnes gulosi cogitationes, omne studium, & industria eo dirigitur, vel ut se promoveant ad vomitum, ad rejiciendum cibum, ut novo se ingurgitare possit; vel certe ut solicite curet digestionem & evacuationem cibi manducati, ut denuo ad crapulandum redire possit; & ideo merito de illo dici potest cum Tertulliano: scilicet *præmeditatorium efficitur latrinarum.*

Tertull. ubi supra.

3. In Babylonia olim idolum quoddam adorabatur, cui Bel nomen erat: *Erat quoque Idolum apud Babylonios nomine Bel*, per hoc autem Idolum, Deum illum intelligere possumus, quem gulosi venerantur, de quo Apostolus ad Philippenses scribens ait: *Quorum Deus venter est*; facet enim Textus apud Danielem subjungit: *impendebantur in eo per singulos dies similæ artabæ duodecim & oves quadraginta, vinique amphoræ sex; Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum.*

Dan. 14. v. 2.

Philipp. 3. v. 19.

Dan. 14. 2.

Efficax medium quo confunduntur qui in mundi Babylonia proprium ventrem idololatria adorant.

Nimium adeo æcus & insensatus Rex ille erat ut sua coram hoc Idolo, velut vero Deo, genua flecteret. Quoniam vero modo Daniel usus fuit, ut deceptionem hanc detegeret, & manibus quasi palpari faceret, annonam hanc non à Belo, sed à falsis ejus sacerdotibus devorari? *præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram Rege, & egressi clauserunt ostium*, illis vero abeuntibus sacrificuli more solito quilibet cum sua familia per portas quasdam secretas ingressi sunt, & inter se diviserunt quidquid ibi præsto erat; *Illucescente vero diluculo reversus est Rex*, cumque mensam illam, opipare vesperi stratam, vacuam vidisset exclamavit. *Magnus es Bel, & non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel, & tenuit Regem, ne ingrederetur intro, & dixit: Ecce pavimentum animadverte, cujus vestigia sint hæc.*

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18.

Dicite sodes, quot sunt hodie, qui in hac mundi Babylonia, Belem, id est, proprium ventrem, velut Deum idololatrice adorant? quos ut erubescere & confundi facias, nullum est efficacior medium, quam si per seriam quamdam meditationem cloacam quemdam, vel etiam sepulchrum inspiciant, ut cum verecundia videant & agnoscant, quale sit Idolum ipsorum, stercus scilicet, putredo, & vermes. *Vilissima servitus est*, inquit Bellovacensis, *intendere refectioni vermium, & esse coquum eorum, & servum, & impinguare eorum prædam, & servire illi Dominæ, quæ totam tempus & laborem hominis requirit.* Idem quoque addocta Innocentii Papæ authoritate, paulo ante dixeret: *Gula tributum exigit, & corruptum reddit, quia quanto delicatiora, & pretiosiora fuerint cibaria, fœtidiora sunt stercora, turpiter ingeritur, quod turpius egeritur.*

Bellovac. ibid.

Innoc. Papa III à Bellovac. cit.

Sine dubio enim observaverit, quod quantu cibi sunt sapidiores, quantoque pluribus cum cynamomis, aromatibus, eiusque similibus condimentis, & odoribus cocti, & pretiose præparati fuerint, tanto in suis excrementis intolerabiliores exhalent fœtores. *Ex quo igitur cibus quantumcumque delectabilis & pretiosus fuerit immissus in ventrem, ita redditur abominabilis, quod si per eamdem partem fuerit emissus, per quam fuerit in ventrem missus, majorem dolorem & afflictionem in emittendo faceret, quam delectationem in intromittendo.* Est certus ille medicinæ aphorismus: *Corruptio optimi pessima*; et proinde quanto cibus delicatior & substantiosior fuerit, tanto postea cum in stomacho putrefactus est, fit fastidiosior & fœtentior, prout ex vaporibus, quos stercore ille exhalant, experiri possumus. Unde idem Bellovacensis gulosorum stultitiam, hoc adhibito discursu deducit: *Fatuus est*, inquit, *qui multo pretio emit pretiosa ut ponat ea in vase, de quo scit, quod est talis conditionis, quod omnia, quæ intromittuntur, fiunt statim fœda & abominabilia; tale vas est venter.*

Bellovacensis

4. Margarita illa pretiosissima, quam Cleopatra, in

in aceto resolutam, Marco Antonio propinavit, tametsi valore suo integras provincias & regna præcelleret, nihilominus & illa in fœtida, & abominabilia excrementa transmutata fuit. *Dederunt pretiosa quæque pro cibo; & vilis facta est.* Petrarcha de ingeniosis adinventionibus venationum & piscationum differens quibus homines utuntur, ut ventrem suum exattent, inquit: *Stupor & pudor est cogitare quo se humanum inclinat ingenium ad majora creatum;* quæ enim homo non excogitat stratagemata? quos non adhibet labores, sudores & industriam, ut appetitui suo satisfaciat? qui tamen paulatim in tam probroso fine terminatur, cujusmodi est sterquilinium; quæ igitur stultitia, quod ei placere & adblandiri nos non pudeat, de quo Job ait: *Putredini dixi Pater meus es, Mater mea & soror mea vermibus?* quodque S. Bernardus nihil aliud dicit esse, quam vas stercorum & escam vermium? Quod si quis hominem, per continuam crapulam, & ingluviem se saginantem, alicui animali assimilare vellet, cuinam illum aptius comparare posset? num forte hermineo? generoso equo? vel lasciviénti vitulo? nequaquam; sed communiter porco talis homo similis esse dicitur, solemus enim dicere: *Est pinguis & crassus instar porci,* unde D. Chrysostomus ait: *Quid enim deliciarum hæc fœditas mali non inducit? sues ex hominibus facit; imo verò etiam suibus multo deteriores, sus enim in luto volvitur, & stercore nutritur, hic vero abominabilem magis sibi mensam construit, excogitans amores nefarios.*

Petrar. L. 2. de remed. utr. fort. Dial. 108.

Deliciarum fœditas suas ex hominibus facit.

Job. 17. 14.

S. Bernardus.

D. Chrysost. Hom 38. in Matth.

5. In quadam Epistola, quæ S. Bernardi esse creditur, inter cætera dicitur: *Gulositas vilis & negligentis hominis putredo est.* In discursibus præcedentibus idolum Dagon, quod Philistæi adorabant, voracitatis & ingluviei ventris humani symbolum esse diximus, unde postquam in conspectu arcæ positum idolum istud, confractum, manibusque, & capite mutilatum in terram concidisset, solus ventris truncus reliquus remansit, & tamen vel sic mutilatum illud adorabant; at verò quosnam hi ejus adoratores exinde fructus reportarunt? nimirum divina Justitia illos, prout par erat, castigare volens, legem illam: *per quæ quis peccat per hæc & torquetur,* inviolabiliter observare voluit, ideoque pœnis erubescendis, turpibus, & ignominiosis in illos animadvertit; nam *percussit in secretiori parte natium Azotum & fines ejus. Viri qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium* propter quod Psalmista quoque ait: *& excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino, & percussit inimicos suos in posteriora opprobrium sempiternum dedit illis.* Tale supplicium quoque, ut plurimum, reportant illi, qui gulæ & ebrietati sese dedunt, communiter enim infirmitatibus ignominiosis, & probrosis, fistulis nimirum & gangrænis in partibus secretis afficiuntur.

S. Bern. Sylv. Epist.

Qui gulæ & ebrietati se dedunt communiter infirmitatibus ignominiosis afficiuntur.

1. Reg. 5. 5.

Psal. 77. v. 65.

6. Canis animal est vilissimum, adeo ut cum Miphiboseth ad infimum humiliationis gradum se demittere vellet, Davidi, qui propter Jonatan ipsi benefacienti dixerit: *Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?* Similiter Abisai Semei Davidi insultantem vituperare volens, inquit: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo?* ac proinde Propheta Evangelicus, non sine Mysterio gulosum epulonem cani assimilavit, tamquam animali abjecto, & contemptibili, inquiens, *Canes impudentissimi nescierunt saturitatem.* Numquam enim gulosi satori ulle videntur. Sed sunt veluti canes, de quibus S. Petrus scribit: *Canis reversus ad suum vomitum.* Propter gustum enim quem in cibo capiunt, plus manducant, quam stomachus ipsorum capere valeat; imo evomunt, ut novo in cibo ingurgitare possint; quos proinde Seneca his verbis perstringit: *Dic quam turpe sit, plus sibi ingerere quam capiat, & stomachi sui non nosse mensuram;* quam multa ebrii faciunt, de quibus sobrii erubescunt? quibus proinde, quando post ebrietatem ad se redeunt, merito dicere possumus, quod Apostolus Romanis exprobrabat, scilicet: *Quem fructum habuistis tunc, in illis in quibus nunc erubescitis?* Petrarcha in Epistola sua ebrietatem detestans eamdem hoc epitheto circumscribit: *Quam fœda, quam periculosa, quam tristis ægritudo est.*

Gulosi velut canes numquam satui videntur.

2. Reg. 9. v. 8.

2. Reg. 16. v. 9.

Ps. 56. 11.

2. Petr. 2. v. 22.

Seneca E-pist. 83.

Rom. 6. 21.

Petrar. L. 3. Epist. 9.

7. Ecclesiasticus mulierem quamdam ebriam ob oculos nobis ponens, eamdem ignominioso hoc nomine appellavit: *Mulier ebriosa ira magna & contumelia;* imò unus tantum contumeliosus titulus, ad ejus vilitatem exprimendam, non videbatur sufficere, verum ut deformitatem & turpitudinem hujus vitii clarius demonstraret, aliud quoddam illius subjungit improperium, nimirum; *Et turpitudo illius non tegetur.* Porro ad quam ignominiam & vilitatem gulosus redigatur, ex hac historia, à veridico quodam authore relata deduci potest. Refert enim hic author de quodam epulone, quod videns delectationem cibi, ob colli brevitatem tam subito evanescere, oravit quod guttura ejus in longitudine collo gruis assimilaretur, nihil verens, quod grui similis factus, monstrosus foret, dummodo epularum saporibus diutius frui & gaudere posset. *Dederunt pretiosa quæque pro cibo, viles facti sunt.* Porro quod animalia, quæ in macello laniena subeunt, saginentur, & supra necessitatem copiosius manducent, illis vitio verti non potest, quia comedunt ut nos sustentent; at vero homo quo fine saginatur, nisi ut vermes pascat, & latrinas ac cloacas adimpleat? potestne autem hoc fine excogitari alius abjectior & indignior? Homo hoc fine potissimum creatus est, ut Deo anima & corpore serviat, quæ autem abominabilior vilitas, quam ventri se in prædam dare? Ita ut tunc merito de hujusmodi dici possit, quod alio in proposito Apostolus asseruit scilicet: *Christo domino nostro non servivit, sed suo ventri.* De mente, anima, & corde ipsorum libere verificatur illud: *animus in patinis.* Omnis namque eorum cogitatio circa ventrem versatur totaque eorum vita tribus consumitur occupationibus: scilicet in eo quod est, *ingerere, digerere, & egerere.* Ideoque Bellovacensis de ea, quam gulosi patiuntur, tractans ventris servitute, inquit: *Ejus servitus est laboriosa, sua gravitate intolerabilis, ignominiosa, sua vilitate abominabilis, perniciosa, sua gravitate detestabilis.* S. Antoninus in præsenti ad protoparentes nostros sese reflectit, qui ut pomum vetitum manducarant, subito sese absconderunt, in Dei præsentia comparere erubescentes; citat autem S. hic in majorem nostram confusionem & probrum, quamdam Tullii sententiam dicentis: *Mente recta uti non possunt, cibo & potu repleti; in cujus figuram post gulam commissam se absconderunt. Primi parentes quasi amantes tenebras, ne viderentur à Deo, & hoc est, quod ait Ambrosius, latebra post cibum.* Sane si quis à dæmonio obsessus fuerit, declinatur & vitatur ab omnibus, neque ullus cum eo tam infami ami-

Eccle. 26. v. 11.

Ad quem vilitatem gulosus redigatur ex quadam historia deducitur.

Summ. Prædicant. verba Gula. c. 5. Art. 7. n. 13.

Ulterius & fusius hujusmodi vilitas demonstratur.

Rom. 16. v. 18.

Bellovac. ibid.

S. Antonin. Sum. Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 9.

Tullius.

Ebrietas commune generi nostri est opprobrium.

amicitiam inire ſatagit. *Vis ta diſcere*, verba ſunt Divi Chryſoſtomi, *quo pacto, dæmoniacu ebrius ſit deterior, miſeremus ejus qui à dæmone vexatur, at hunc odiſſe ſolemus, illi condolemus, huic autem iraſcimur, & indignamur.* Qui idem Sanctus alibi quoque ita in ebrietatem invehitur dicens: *Commune generis noſtri opprobrium eſt*; Et poſtquam paulo poſt eam nos à vitæ æternæ conſecutione excludere probaſſet, ſubjungit: *Poſt vita hujus opprobrium, & illis tali morbo laborantes, pœna manet æterna.* Vita namque vino crapulæque deditorum non modo coram mundo probroſa eſt, ſed & æternis puniendа ſuppliciis.

D. Chryſoſt. Tom. 5. ſerm. 24. de Reſurr.
D. Chryſ. Hom. 1. ad pop. Antioch.

9. Experientia teſte ebrii innumeris omnium ſubjacent inſultibus & deriſionibus; unde idem Sanctus ait: *Spontaneus eſt furor ebrietas; ridicula calamitas, morbus ſannis expoſitus.* Ebrii namque velut cæci; membriſque deſtituti aliorum neceſſum eſt ducantur manibus; unde S. Ephrem ita quemdam admonet ebrium dicens: *Ne vinum ad ebrietatem bibas erubeſcens facie; tunc enim magna tibi erit ignominia & pudor, quando ut ebrius ductus fueris.* Anacharſes Philoſophus interrogatus quandoque qualiter quis temperantiam acquirere poſſet, ſapienter reſpondit: *Si turpes ebrioſorum motus ſibi ob oculos ponat.* Plato pariter vino ſepultis, ut dum à violentia vini agitari ſentiunt, ſe in ſpeculo contemplarentur, ſuadere ſolitus fuit, teſte Laertio, dum ait: *Plato ebriis conſulere ſolitus erat, ne in ſpeculo ſe ſtudioſe intuerentur, quo ab ejuſmodi fœditate deterrerentur.* Quare & Seneca aliquot pariter inciviles ebriorum actus in quadam epiſtolarum ſuarum commemorat his verbis: *Adjice illam ignorantiam ſui, dubia & parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem vertiginem capitis, tecta ipſa mobilia, velut aliquo turbine circumagentem totam domum.*

D. Chryſoſt. Tom. 5. ſer. 34. de Reſurr.
S. Ephrem T. 3. de Timore Dei.
Qualiter quis temperantiam poſſit acquirere.
Laert. L. 3.
Seneca Epiſt. 83.

10. Maſcardi quoddam in Sicilia in civitate Agrigentina narrat accidiſſe factum, ad noſtram in primis accommodiſſimum intentionem. Scilicet quod aliqui juvenes die quodam adeo immoderate potibus indulſerint, ut præ ebrietate ſtulti facti, ſe navigare crederent, & ab horrenda agitari tempeſtate; nec id mirum, quia teſte S. Baſilio. *Ebrius capitis gravedine affectus, vertigine laborans, omnia ſibi circumferri, omnia circumvolvi videntur; ut itaque periclitantem alleviarent navim, è feneſtris* omnem pretioſiorem ejecerunt ſubſtantiam; ut verificaretur illud: *Dederunt pretioſa quæque pro vino & viles facti ſunt.* Ad ſpectaculum curioſa concurrit multitudo, ſpoliorum avida; neque tamen ab inſania deſtiterunt. Poſtridie itaque advenere Magiſtratus, qui ebrios caperent; Quorum unus nauſeabundus, ſub coopertura, quam abditiſſimus, eos tamquam Neptunos aut Tritones alloqui cœpit, omniumque ſodalium nomine vovere, ſe in honorem eorum ſtatuas & altaria erecturas, modo à præſenti undarum periculo liberarentur. Atque ita concludit author; Infœlices illi exiſtimantes ſe mediis aquis illis ſalſis ad ſecurum pertigiſſe portum, in dulcedine vini, abominabile paſſi ſunt naufragium, dum alios Tritones, alios Deos, alios aliis affecere nominibus, ipſi inhumani & irrationales effecti.

Maſcard. Cebet. p. 2. diſt. 3.
Narratur factum valde appoſitum.
S. Baſil. Hom. 1. de Laud. jejunii.

11. Merito itaque miſerabiles illos D. Chryſoſtomus, dum quemdam Iſaiæ textum conſiderat, deplorat inquiens: *Animam ſuam in captivitatem abducendam exponebant, intoleranda iſtius temulentiæ tyrannidi, quemadmodum navis non ſaburrata gubernatore item deſtituta, & nautis, quaquaverſum circumacta, confuſo aquæ impetu temere fertur & fortuito; eamdem in modum & iſti ſe gerebant, qui ſe gurgiti ebrietatis immergebant.* S. Baſil. ignominioſos & ridiculos vini effectus, exemplo cujuſdam belli ducis, cæteroquin validi & victorioſi, his verbis deſcribit: *Miſerum profecto Chriſtianorum oculis ſpectaculum vir ætate florens, corpore robuſtus, obeundis in exercitu laboribus aptus aliorum ſubſidio domum deportatur, nec erigere ſeipſum valens, nec propriis incedere pedibus, & qui terrori hoſtibus fuerat, ridiculus in foro pueris videtur, occaſionemque, ut ab omnibus contemnatur, præbet, ſine ferro vulneratur, ſine hoſtibus occiſus.*

D. Chryſoſt. Tom. 3. in Cap. 5. Iſa.
S. Baſil. hom. 14. in Ebriet. & Luxum.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De aviditate & inſatiabilitate gulæ, cui numquam ſatisfit, etiamſi venter plenus exiſtat. Ubi etiam de ſolicitudine & anxietate crapulantium diſſeritur.

THEMA.

Comedent & non ſaturabuntur. Oſeæ 4. v. 10.

1. INter alia, quæ Deus epulonibus infert ſupplicia, unum eſt, quod manducent nec tamen ſacientur, quia illorum appetitus & voracitas ſemper creſcit, & augetur; unde apud Oſeam dicit: *comedent & non ſaturabuntur.* Apud Ezechielem quoque Deus *inimicis crucis Chriſti, quorum Deus venter eſt*, ad inſtructionem quoque noſtram, graviſſime comminatur, inquiens: *Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur.* At verò dicet aliquis, numquid ſæpe ad fauces uſque adimplentur adeo ut nihil ultra capere poſſint? cur igitur dicit *ventres eorum non implebuntur*? cui reſpondeo quod tametſi venter impleatur, non tamen propter hoc acquieſcit appetitus, qui novum ſemper cibum deſiderat, licet venter plenus ſit, imo appetitui diſplicet, quod ſtomachum capaciorem & corpus amplius non habeat, & ideo *animam ſuam non ſaturabunt.* Scitiſne qua ratione S. Bonaventura hoc vitium definiat? *Definitur gula*, inquit, *quantum ad exceſſum in cibo ſic: gula eſt immoderatus amor edendi*; hic autem amor hæcque aviditas in corde & in voluntate guloſi reſidet, non vero ſtomachum intrat, neque ventrem; & ideo licet hic plenus ſit, non tamen ideo appetitus, & interior animæ aviditas ſatiatur.

Supplicium quod Deus infert Epulonibus eſt inſatiabilitas.
Philipp. 3.
Ezech. 7. v. 19.
S. Bonav. T. 6. Centiloq. p. 1. ſect. 23.

2. Refert Clemens Alexandrinus in ſuo Pædagogo de piſce quodam, qui Aſinus appellatur, de quo etiam Ariſtoteles inquit, quod *ſolus ex aliis animalibus cor in ventre habeat.* Tales ſunt guloſi qui non ſolum cor, mentem, & animam ventri inviſceratam habent, verum etiam hic illorum eſt idolum, & Deus, quem venerantur; *ut qui mentem in ventre infoderunt.* Et ideo S. Ambroſius huſce tales inſatiabiles eſſe cenſet, inquiens: *male ſervitur gulæ quæ ſemper expetit, numquam expletur. Quid enim inſatiabilius ventre? hodie ſuſcipit, & cras exigit.* Verumtamen parum nimis dixit, quia ut plurimum, quando corpus plenum eſt, gulæ aviditas creſcit, quæ ſe nihil devoraſſe cuperet, ut in nobis denuo cibis, novam voluptatem haberet, & quia majorem capacitatem non habet, inde affligitur. S. Joannes Climacus, Magnus vitæ ſpiritualis Magiſter in hac materia permultas ſententias fuſe digreditur inter alia vero hanc veritatem hactenus ſtabilitam, ſcilicet quod guloſus numquam ſatietur, huſce

Guloſi cor in ventre habent.
Clem. Alex. L. 2. Pædag. cap. 1.
S. Ambr. de Elia & Jejun. c. 8.
S. Joan. Climac. grad. 14. ſub. n. 17.

S. Joan. Climac. grad. 14. sub n. 17.

hisce verbis confirmat: *Ne hoc ignorandum, malum gula spiritum subinde stomacho insidere, ut satiari homo non possit, etiamsi totam Ægyptum devoret, & totum Nilum exhauriret.*

Sap. 11. 21. — Job. 10. 8. — Gula cum salutis corporalis præjudicio non satiatur.

3. Supremus ille rerum omnium artifex de quo Sapiens inquit: *omnia in mensura, & numero, &* pondere disposuisti, manibus suis hoc corpus nostrum fabricans (*manus tuæ* Domine *fecerunt me & plasmaverunt me totum in circuitu*) eidem stomachum & ventrem indidit limitatum, ad capiendum cibum & nutrimentum sufficiens, non vero excessivum, unde quando corpus satiatum est, per inappetentiam cibum nauseat, & rejicit, & tamen quia gulæ vitium in superiori mentis portione nidum suum habet, ideo hoc non satiatur, sed sæpe corpori violentiam infert, ut plura in se recipiat ciborum fercula, quam capere potest. Væ igitur nobis, nisi natura voracitati nostræ suos præscripsisset limites, quot enim majora nobis accersere-mus infirmitatum & morborum mala? optime igitur D. Chrysostomus ait: *Mirifica dispensatione dixerim divinitus factum, ut si sponte moderatiorem vivendi contemnis normam, saltem invitus, quoniam videas tantum ex saturitate tibi imminere periculum, modestius vivere coneris.* Quamvis sæpenumero nec hoc frænum, naturæ ab eo insertum, ad nos coercendos sufficiat; quoties enim, & quam frequenter experimur, quod gula etiam cum salutis corporalis præjudicio, superior esse velit, & excedere, nec umquam satietur.

D. Chrysost. Hom. 45 in Matth.

Prov. 13. v. 25. — Gulosi insatiabiles sunt etsi continuo epulentur.

4. Mysterio non vacant illa proposito nostro apte inservientia Sapientis verba: *Justus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis.* Etenim homo justus & timoratus tametsi frugaliter vivat, & nutriatur, ut videre est in tot abstinentibus religiosis, nihilominus satiatur, sibique sufficit hoc modicum, quod manducavit, quia non dominatur ei gula: impii autem insatiabiles sunt tametsi continuo epulentur. Hugo Cardinalis avari cujusdam adducit exemplum, qui quantumvis opulentum thesaurum possideat, numquam tamen satiatur; cujus hanc assignat rationem: *quia nihil eorum quæ cupit, mittitur in ventrem, cupiditas enim in corde est, ubi pecunia intrare non potest, quomodo extinguere potest famem cordis pecunia in arcam missa?* Idem quoque gulæ adaptari potest; vitium enim gulæ & voracitatis, non in ventre est, sed in mente, & corde gulosi residet, huc autem cibus non intrat, & ideo insatiabilitas in animo semper perseverat.

Hug. Card. ibid.

Seneca in Consol. ad Helviam n. 129.

5. Seneca excessivam gulosorum detestatur aviditatem, corporis humani angustias iisdem ob oculos his verbis ponens: *Non vultis cogitare quam parva vobis corpora sint? Nonne furor & ultimus mentium error est, cum tam exiguum capias, cupere multum? Licet itaque augeatis census, promoveatis fines, numquam tamen corpora vestra laxabitis. Cum bene cesserit negotiatio, multum militia retulerit, cum indagati undique cibi coierint, non habebitis unde istos apparatus vestros collocetis.* Merito in dubium revocari potest, an dives ille Evangelicus, qui propter natæ sibi messis abundantiam granaria sua destruere voluit, ut nova & ampliora granaria erigeret, an umquam ille ampliorem in anima sua circumtulerit aviditatem, an vero copiosior messis fuerit, quia non corpus, sed animam alloquens ait: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, epulare:* unde apparet quod gulositas insatiabiliorem reddiderit animam, quam corpus illius, & non corpus sed animam incrassare & saginare intenderit; Dicit enim: *anima mea.*

Corporis humani angustiæ proponuntur excessivæ aviditati.

Natura modicum ad sustentationem sufficit cor vero & mens gulosi non acquiescit.

6. Præfatus numquam tamen satis laudatus Seneca, ad intentum nostrum melius dicere non poterat, quam dum ad illos scribens, qui in comparandis bonis temporalibus adeo anxii sunt, ut laute vivere, & inordinato gulæ appetitui satisfacere possint, ita loquitur: *Ad vos transeo, quorum profunda & insatiabilis gula hinc maria scrutatur, hinc terras.* Quod cum pluribus exaggerasset tandem conclu-dit dicens: *Infelices etiam, quod non intelligitis, vos majorem habere famem, quam ventrem,* venter enim sæpe satur erit signaque evidentia edet, se ampliorem cibum non poscere, at vero quid facit insatiabilitas? concitabit nonnumquam homini vomitum, stimulabit appetitum ferculis dulcibus vel salsis, cogitabit de modo facilis digestionis, ad faciendum exercitium solicitabit, ut evacuet digestum, & ideo *venter impiorum insaturabilis.* Idem Seneca observat, quod venter paucis sit contentus; natura enim solum requirit, unde sustentetur, ideoque cibo modico, & temporali, ad vitam conservandam quiescit, cor vero & mens gulosi non item: *Corporis exigua,* inquit, *desideria sunt, alimentis vult famem ac sitim extinguere, quidquid extra concupiscitur, vitiis, non usibus laboratur.*

Senec. in Consolat. ad Helviam n. 123.

Cunctis animantibus, cibus unus sufficit uni homini non sufficiunt omnes. — Petrarcha L. 14. Epist. 4. — Ardens gulosi sitis inextinguibilis probatur ex Scriptura.

7. Alia animalia particularia solent habere alimenta, greges enim & armenta nutriuntur herbas; capreæ arborum foliis; equi asini, fœnum, herbis, vel avenam manducant, feræ carnes expetunt: at homo ob insatiabilitatem suam, quidquid comestibile in tota natura creata adducatur, non acquiescit. Quod Petrarcha in quadam epistola notans inquit: *Nulli solicitior, atque operosior gula est, adeo ut cum cunctis animalibus cibus unus sufficiat, uni homini non sufficiunt omnes.* In Daniele historiam quamdam legimus, quæ ardentem gulosi sitim numquam extingui evidenter probat. Fecit enim Balthasar mille satrapis solemne convivium, cui etiam omnes accumbebant uxores ipsius, & concubinæ; quantum vero hic Rex crapulæ deditus fuerit, ex tempore instructi convivii facile præsumere licet; tunc enim convivium illud instituit, quando Civitas validissimo cingebatur exercitu, qui ultimum ei comminabatur exterminium, quod & eadem nocte subsecutum fuit. Dicit vero sacer textus: *Præcepit jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor Pater ejus de templo quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis Rex & Optimates ejus, uxoresque ejus & concubinæ.* Mirum vero est, quod cum omnes convivæ, ex vasis illis aureis & argenteis biberint, solus tamen Rex, non vero alii convivæ ebrius fuisse dicatur; dicit enim Daniel: *Præcepit jam temulentus:* & tamen subdit: *biberunt in eis Rex & Optimates;* sed notandum quod ebrietatis hujus effectus hic fuerit, quod afferri jusserit præter vasa plurima quæ in mensa præsto erant, vasa quoque aurea, & argentea, ex templo allata, quod fuerat in Jerusalem, quia qui ebrius est, vino numquam satiatur. Unde Seneca ait: *Ista congerantur licet, numquam explebunt inexplebilem animum, non magis, quam nullus sufficiet humor, ad satiandum eum, cujus desiderium non ex inopia, sed ex æstu ardentium viscerum oritur, non enim sitis illa, sed morbus est.* Quibus ultimis verbis aptissimam insinuat similitudinem hominis febricitantis, qui semper siti ardet, & licet integrum aquæ flumen biberet, non tamen inde extinguitur, sed potius magis augetur,

Dan. 5. v. 2

Seneca ib. — Quanto plus quis concedit & bibit tanto magis crescit continuandi pruritus.

quia ardor febris inde crescit: eodem modo quanto plus aliquis cibum, vel potum gustui sapidum comedit, vel bibit, tanto magis in illo crescit pruritus complacentiam & voluptatem illam continuandi; & licet satietur, & impleatur venter, non tamen gula, quia semper remanet vitium, quod *non sitis, sed morbus est.*

Exod. 16. v. 3.
Magna notatur filiorum Israel voracitas.

8. Filii Israel in deserto hæc contra divinam providentiam proferabant lamenta: *Utinam mortui essemus, ... quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panem in saturitate.* Quod si lamentati fuissent, dicendo: minus malum fuisse, in dura illa servitute, in operibus luti & lateris duris opprimi, & tamen manducare carnes, quam continua in illa solitudine conficiendo itinera laborare, facile intelligi lamentum illorum potuisset, jam vero non hoc dicunt, sed potius optant dicendo: *Utinam mortui essemus, ... quando sedebamus super ollas carnium*, ita enim carnium avidi erant, ut præ nimia illarum insatiabilitate & appetitu, desiderarint manducando mori, ipsasque ollas pro tumbis & monumentis accipere. Et ideo Abulensis ait: *In hoc eorum magna notatur voracitas, & desiderium ad sumendos illos cibos, quia non solum carnes ad saturitatem comedebant, sed etiam super ollas carnium sedebant affectuose, ne quid eis de cibo periret.* Hunc effrænem appetitum nos à primis Parentibus nostris hæreditavimus, quibus licet Deus immediate post eorum creationem (tametsi in illo innocentiæ statu nullam paterentur famem, utpote quæ pœna fuit gulositatis ipsorum, in universam humanam progeniem transfusæ) omnes paradysi terrestris fructus assignasset, unius tantum arboris fructibus exceptis (*ex omni ligno paradysi comede, de ligno autem scientia boni & mali, ne comedas*) se tamen ab hujus vetiti fructus appetitu seduci permiserunt ut hunc non vero illos decerpserunt; ac proinde merito Basilius Seleucus ait: *Unius privatio, recordationem illius excitet, qui dedit universa, ne voluptas undequaque circumfusa, beneficii memoriam spoliet, ne per inexplebilem voracitatem in ignorantiam delabaris.* Habentes in facultate sua omnes fructus, in nullum tamen magis ferebantur, quam in eum, qui interdictus erat, quia gulosus non fertur in cibum, ob corporis sustentationem, sed ut gulam suam exsatiet.

Abulensis, ibid.
Effrænem appetitum à Proto-Parentibus hæreditavimus.
Gen. 2. 16.
Basil. Seleucus orat. 3.

Matth. 6. v. 25.
Aviditas vitiosa non in corpore, sed in corde latet.

9. Hujus febris in medullis ossium nostrorum, seu potius in animæ sinu latentis malignitatem, Salvator noster detexit inquiens: *Ne soliciti sitis animæ vestra quid manducetis*; ubi notandum quod Salvator non stomachum & ventrem alloquatur, cui cibus immittitur, quia huic victus sobrius sufficiens, & temperatus sufficit: sed alloquitur animam, quæ vorago quædam est insatiabilis: *ne soliciti sitis animæ vestræ* inquit: non vero dicit *corpori*. Sanctus Jacobus Apostolus discursum suum ad gulosos per sequentes comminationes dirigit dicens: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis.* Potius videhatur dicere debuisse, *corpora vestra* quia cordi nihil de cibis interest; verumtamen notanter dicit: *corda vestra*, ut per hoc insinuet gulam & aviditatem vitiosam non in corpore sed in corde latere.

Jac. 5. v. 5.

Luc. 21. 34.
Idem confirmatur monito Salvatoris

10. Salvator noster nos monet dicens: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate*; non dicit *corpora*, *viscera*, sed *corda*, peccatum enim crapulæ, quod nos aggravat, in anima, & voluntate, non in ventre consistit. Ingeniosa est illa sancti Augustini ponderatio, qua nos instruit, vitium voracitatis non in quantitate, vel qualitate cibi, sed in inordinata voluntatis & effrænis appetitus nostri aviditate consistere: *Ut sciremus*, inquit, *non Dei creaturam esse culpabilem, sed inobedientiam contumacem, & inordinatam cupiditatem; non propter porcum, sed propter pomum, mortem primus homo invenit.* Dionysius Carthusianus super illa verba Sapientis: *Venter impiorum insaturabilis*, ita scribit: *Tam gulosi sunt* inquit: *ut quasi satiari non valeant, nova quoque exquisita expetant fercula.* Porro quod ebrii sitim suam extinguere nequeant, hujus sequens adduci potest naturalis ratio, quia calorem in se magis accendendo, fauces illorum tanto magis inarescunt. Id quod sanctus Basilius de ebrietatis effectibus differens, sequenti explicat similitudine: *Tumescit corpus, oculi humoribus prægravatur, ora siti ardentia, fauces continuo siccæ. Nam sicut valles donec torrentibus inundantur, plenæ esse videntur, unda vero deficiente statim sicca vacuaque remanent, sic & vinolentorum ora, vino ac potatione durantibus exsaturantur, ac madescunt, paulo post continua siccitate laborant, ex quo ad frequenter bibendum invitantur, unde humor naturalis amittitur.*

S. Augustini Testimonio.
S. Aug. Tr. 73. in Joan.
Prov. 13. v. 25.
Dionysius Carth.
Ratio naturalis adducitur cur ebrii sitim extinguere non possint.
S. Basil. Hom 14 in ebrios & luxum.

Manna quod ultra mensuram collectum vermibus scaturiebat cor gulosi denotat.

11. Manna olim, quod divina providentia in solitudine populo suo quotidie depluebat, in mensura limitata colligendum erat, & qui mensuram hanc excedebat hujus manna statim scaturiebat vermibus; sicut pariter qui illud conservare volebat in diem sequentem, excepto sabbatho, illud statim verminosum reperiebat, & tamen idem manna in arca per tot sæcula incorruptum permansit. Unde non immerito quærendum est, quodnam sit horum vermium mysterium? siquidem alio modo illud corrumpi facile potuisset, scilicet indurando illud, veluti sanum, vel illud liquefaciendo, aut annihilando; verumtamen *omnia in figura contingebant illis*; voluit namque Deus per hoc denotare, cor gulosi continuo à verme perpetui pruritus corrodi, pruritus inquam, numquam intermissæ anxietatis, quotidianæ solicitudinis, ad satisfaciendum appetitui suo intentæ; Unde Rupertus Abbas inquit: *Quamdiu vivit, eum curarum atque solicitudinum vermis comedit.* Et Bellovacensis ait: *Pro re tam brevi & inutili* imponit gulæ *labores, curas, inquietudinem mentis, & sumptus maximos*; Continuo enim laboratur, studetur, sudatur, navigatur, venationi & piscationi incumbitur, vigilatur pro cibo & potu; & quasi omnis labor hominis ad solum victum consectandum ut plurimum ordinatur. Unde Ecclesiastes inquit: *Nonne ad unum locum properant omnia? omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non implebitur*; Quasi diceret, omnia absorbet venter & consumunt fauces, anima vero semper insatiabilis, avida & cupida permanet. S. Joannes Climacus de gula tractans, eamdem quoque insatiabilem appellat, inquiens: *Sed unde gula? & quibus ex parentibus nascitur? quæ hujus progenies & nepotes? quis illius hostis, qui illam elidit, aut conterit? ede nobis totius generis humani crudelis dominatrix quæ omnes inexplebilis vorandi desiderio auro emisti, unde tibi aditum ad nos parasti?* Sed ex quo illa insatiabilem nos devorandi voracitatem habet, quid mirum est, quod animæ quoque nostræ eamdem hanc insatiabilitatem insinuet? Sanctus Gregorius cor gulosi innumerabilium solicitudinum spinis transforari dicit: *Gulosi pro solicitudine ventris innumerabilium curarum frequentia deprimuntur.* notan-

Rup. Abb. Tuit.
Bellovac. spec. mor. L. 3. p. 8. dist. 1.
Eccli. 6. 7.
S. Jean Climac. Grad. 14. n. 24.
S. Greg. Lib. 5. in

3. Reg. 11. hotandum vero est Ly illud *frequentia*, est enim gulosi anxietas quotidiana, quia mane & vespe-ri ab hoc inordinato edendi & bibendi appetitu agitatur. Clemens Alexandrinus gulosos appellat *insatiabiles, solicitos, & anixos ciborum indagatores.* S. Bonav. idipsum sequenti similitudine declarat inquiens: *Comparatur gulosus sacco pertuso vel perforato in fundo, qui quantumcumque ex una parte accipit, tantum ex altera parte perdit, talis saccus est gulosus homo, qui ex una parte habet coquinam ad implendum ventrem, & ex altera parte latrinam ad evacuandum;* ac proinde idem Sanctus, eorum deplorans miseriam, textum illum Aggæi cap. 1. adducit: *qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.*

Clem. Alex. L. 2. Pædag. c. 1. S. Bonav. in Diæta salut. Tit. 2. cap. 8.

Aggæi 1. 6.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Ingenium gulosi in præparatione epularum & elementorum aliarumque rerum creatarum quos gula sua servire facit, perquisitione ostenditur.

THEMA.

Ne soliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis: Matth. 6. v. 25.

Salvator noster intemperantiæ solicitudinem prohibet. Ps. 144. 16

1. SAlvator noster quanta sit hominis in cibo immoderata aviditas probe sciebat, ac proinde cum ipse sit qui *aperit manum suam, & implet omne animal benedictione*, necessarium & conveniens alimentum nobis non prohibet, sed intemperantiam, & excessivam illius solicitudinem, à nobis amovere volens, nos monet: *Ne soliciti sitis, &c.* Nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Ex gula procedit inordinata delectatio, & hos fructus secum habet; solicitudinem in quærendo, studiositatem in præparando, multiplicitatem in diversificando, voracitatem in sumendo.* Porro anxietatem, quæ nobis prohibetur. Lucas Burgensis his verbis declarat: *Solicitudinem vetat, immodicam illam, & anxiam, qua totus in hoc est homo, ut de rebus vitæ necessariis sibi prospiciat, nihilque Deo commendat, nihil divinæ providentiæ relinquit* ex quibus verbis sequens confici potest argumentum: quod si Christus hanc solicitudinem, etiam circa illa exercitam prohibet, quæ nobis ad propriam sustentationem sunt necessaria, quanto magis condemnari merebitur illa, quæ circa superfluitatem, luxum, & intemperantiam excessivam conviviorum, ebrietatum, & crapularum versatur? S. Joannes Climacus gulæ proprissimum attribuit epithetum, siquidem illam non solum ingeniosam, sed ingeniosissimam appellat, inquiens: *Quando mens nostra varias ciborum delicias esurit, quærit id, quod naturæ animalis proprium est, proinde ingenio singulari contra ingeniosissimam gulam utendum est, quod nisi fiat, gravissimum nobis faciet bellum, aut ruinæ laqueos intendet.*

S. Bonav. T. 7. in spec. animæ c. 3.

Luc. Burg. ibid.

S. Joan. Climac. grad. 14.

2. *Ingeniosissimam gulam.* Vir magni ingenii, & pietatis, & scriptoribus Ecclesiasticis à Cardinali Bellarmino annumeratus, inquit: *Stupor & pudor est cogitare, quo se humanum inclinat ingenium ad majora creatum.* Etenim propter peccatum, homo subjectionem & dominium in animalia amisit, quod alias in prima ejus conditione à Deo ipsi his verbis datum fuerat: *Præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis ... omnique reptili, quod movetur in terra.* Post protoparentum enim nostrorum transgressionem, adeo rebellasse videmus animalia, ut feræ deſæviant adversum nos, nostrumque aliquando sanguinem, gulosus nihilominus artificiosa adeo adinvenit instrumenta, ut quidquid natitat in aquis, volat per aera, curritque per terram, deprædetur. Modum excogitavit ut per solos nutus obedientes sibi faciat rapaces aves, struthiones, falcones, & canes, quia scilicet obedientes obsequiosæque vivunt ad quemcumque venatorum nutum ad capiendas sylvestres sævasque feras quas captas prædas nobis obedienter impertiuntur, quantumvis naturali ex instinctu in eamdem avidissime ferantur. *Meditati estis*, inquit idem Petrarcha, *retia & hamos, & viscum, & laqueos & rapaces volucres imperio parere & prædari vobis docuistis, ad nihil aliud, nisi ut gula satisfiat.*

Petrarch. de remed. utr. fort. L. 2. Dial. 108. Gula ingeniosa appellatur & probatur. Gen. 1. 26.

Petrarcha.

3. S. Ambrosius de avibus, quæ in agris demorari assolent, tractans, postquam varias naturales earum considerasset proprietates & instinctus, tandem subjungit dicens: *Quibus nos inhospitali immanitate molimur insidias, & diverso genere nunc insidia crapulæ decipere, nunc visco eas fallere, nunc laqueis captare contendimus.* Unde S. Doctor nostram merito stupet excessivam nimis ingluviem. Providentia divina nobis ad sufficientiam suppeditavit omnia, subdit idem Sanctus, *ut tantum satisfiat unicuique quantum ad usum abundet, non quantum aviditas quædam immoderata sibi vendicet. Lex quædam naturæ est, tantum quærere, quantum sufficiat ad victum.* Deinde paulo post gulosorum in piscando ostendit solicitudinem dicens: *Pro singulorum libidine mare infunditur, ut insulas faciat, ut possideant, freta, spatia maris sibi vendicant jure mancipii, piscumque jura sicut vernaculorum conditione sibi servitii subjecta commemorant. Iste inquit sinus maris meus, ille alterius.* Dividunt elementa sibi potentes. *His Ostrea in fluctibus nutriuntur, his in vivario piscis includitur, Luxuriæ nec mare sufficit, nisi apothecat habeant ostrearum. Itaque ætates earum numerant, & piscium receptacula instruunt, ne convivia divitis mare non possit implere.* Seneca quoque exquisitam quorumdam circa pisces gulositatem his verbis indicat: *Ad hunc fastum pervenit venter delicatorum, ut gustare non possint piscem, nisi quem in ipso convivio natantem, palpitantemque viderint.* Narratque varia ingeniosorum commenta, quibus pisces in medium convivarum vivos apportare satagunt.

Miratur Sanctus Ambrosius excessivam hominum ingluviem & solicitudinem. S. Ambr. L. 5. Hexam. c. 14.

Senec. natur. Quæstionum Lib. 3.

4. Mascardus famosus sæculi nostri Academicus, in discursu primo de mensa Cebetis ita scribit: quod si ingenium humanum magnopere se exerceat, ut corpori bene provideatur, certe in præparandis epulis tantum semetipsum superat, ut opera illius ad id adhibita

Ingenium humanum in præparandis epulis semet-

Ipsum superat narranturque inventiones quas excogitavit intellectus ut appetitui satisfaciat.

hibita effecerit, ot gula à Martiali & Petronio ingeniosa appellata fuerit. Porro ars coquendi olim in tantam æstimationem ascenderat, ut Athenis non solum excellens esset coquorum tribus, sed publicorum honorum quoque declarati fuerint capaces; profitebantur enim bene condiendi & præparandi cibos exercitium, non à mediocris conditionis hominibus, sed à viris principibus fuisse introductum; asserebant insuper aspiranti ad supremum hujus artis apicem necessarium esse, ut primo in pictura, postea in Geometria; demum vero in medicina & astrologia erudiretur; Præsides quoque erant nuptiarum, & sacrificiorum; & cum apud Homerum ipsemet & Agamemnon & Filius Nestoris, apud Romanos vero Censor Victimas mactarent, Athenis nobile hoc ministerium coquis tamquam personis spectabilioribus committebatur. Quid plura? quemadmodum ex omnibus Græciæ scholis septem dumtaxat electi fuere, sapientiæ titulo famosi, ita quoque coquorum secta totidem famosos è coquinis extulit coquos, quorum nomina pariter, & centena alia laudum encomia apud Athenæum leguntur, nec sine Mysterio idem Mascardus, coquis picturæ peritiam necessariam esse dicit, quia gulæ, ad satisfaciendum in conviviis palato, non sufficit cibos bene conditos & præparatos esse, nisi simul etiam pascantur & oculi, nam ut S. Bernardus

In Floribus S. Bern. c. 99.

ait: *Ipsa qualitas, rerum talis deforis apparere curatur, ut non minus aspectus quam gustus delectetur, & cum jam stomachus crebris ructibus repletum se indicet, necdum tamen curiositas satiatur, sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciuntur, infelix stomachus, quem nec sapores demulcent, dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur quam reficitur.* Merito etiam antiqui gulam ingeniosam appellarunt; qoid enim gula inusitatum & inexquisitum non adinvenit? *hinc maria scrutatur, hinc terras.* inquit Seneca,

Seneca Ep. 89.

Alia hamis, alia laqueis, alia retium variis generibus cum magno labore persequitur: nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est. Quot inventiones, quot venationum & piscationum artes adinventæ non fuerunt? quot instrumenta ingeniosa hominis excogitavit intellectus, ut proprio appetitui satisfaciat? Pergit ulterius eodem in loco Mascardus dicendo: Nostris temporibus, de regno in regnum, de provincia in provinciam, uni ventri satiando diversa transportantur vinorum genera. Clemens Alexandrinus multas vinorum differentias memorat,

Clem. Alex. Pædag. L. 2. c. 2.

quæ suo tempore magnis cum laboribus & sumptuum impendiis navigiis & curribus, ex provinciis & regnis distantibus advehebantur; Quorum prolixo adducto catalogo, tandem ex ebriorum sordida plebe quemdam his verbis alloquitur: *Quid enim? an non vinum in sua patria natum cuique sufficit ad suam explendam cupiditatem?* quasi diceret, nequaquam sufficit, gulosi enim ingenium novos semper & inusitatos modos excogitat, ut faucibus voluptatem & saporem adferat, hactenus minime probatum. *Quidam toti in gutture*, inquit Petrus Blesensis,

Petr. Blesens. Ep. 85

Merito gurgilionibus comparandi, quorum cogitatio tota de ventre & intra ventrem, & sub ventre est, quibus satisfieri omnino non potest. Pro una cœna, inquit Mascardus, ex otroque Mari, ex fluminibus, ex torrentibus, ex lacubus transferuntur pisces; per millenas sylvas agitantur feræ, à prædatoribus fatigatæ, ut unius gulosi ori cruentum pendant tributum. Nec mysterio caret dictio, illa, *tributum*, qua Mascardus otitur, quia S. Propheta Job de viro temperante, & in cibis sobrio & continente inquit:

Venter comparatur Exactori. Mascard.

clamorem exactoris non audit, id est gulæ, quæ partes exactoris exequitur. Bellovacensis ad nostrum

Job. 39. v. 7.

propositum ita scribit: *Venter est gravissimus exactor, cui difficile nimis est servire, quotidianum enim & continuum tributum exigit, ut eum qui plus ei servit, gravius opprimit, & cum pluries & de pluribus ei servitur, frequentiorem & majorem exigit exactorem.* Idem quoque paulo post gulosum, ad exigenda ab omnibus creaturis tributa terram susqoe deque vertere his verbis indicat: *Gravis est hic exactor, qui in elementis vult habere dominium, & de omnibus exigit tributum.* Citatque authoritatem S. Hieronymi voracitatem nostram hisce verbis reprehendentis:

Bellovac. Spec. mor. L. 3. p. 8. dist. 1.

Tauri multi paucorum jugerum pascuis aluntur, sylva una pluribus elephantibus sufficit, mare sufficit piscibus & aquæ; terra quadrupedibus, ventri autem non sufficit unum elementum, cum suis animalibus, sed vult habere volucres cœli & pisces maris, & bestias terræ; adducit quoque verba quædam Innocentii III. qui gulosi insatiabilitatem ita notat:

S. Hieron.

Guloso non sufficiunt fructus arborum, grana leguminum, radices herbarum, pisces maris, bestia terræ, volucres cœli, sed quæruntur pigmenta, comparuntur aromata, nutriuntur altilia; capiuntur obesa. Ubi palato, inquit Mascardus,

Innoc. III.

sudant ministrorum, servitorum, coquorum innumerabiles turbæ, uno palmari stomacho altissimi fumant camini, ardent amplæ fornaces, epulæ accumulantur epulis, inferunturque mensis ex pondere gementibus, natant culinæ vino, præ frumentorum copia rumpuntur granaria, & com una sylva centum elephantibus opportunum præbeat nutrimentum, centum provinciæ uni dumtaxat homini saturando non sufficiunt. S. Basilius strepitum considerat, qui fit in domo, quando in ea lauta præparantur convivia; dicit enim:

Mascard.

Conquiescat domus ab infinitis tumultibus, à fumo, à nidore, ab his qui sursum deorsum cursitant, ac ventri velus imperiosæ domina ministrant. Clemens Alexandrinus hanc gulosorum solicitudinem & anxietatem hoc modo describit:

S. Basil. Hom. 1. de Jejun.

Insatiabiles, soliciti & anxii ciborum indagatores, ad delicias & voluptates suas, mundum videntur irretire, quia per universum mundum retia distendit; *sibillantibus sartaginibus undique circumstrepentes, & circa cochlear & mortarium totam vitam suam consumentes, edaces, atque adeo omnivori homines.*

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 1.

5. Tametsi animalia bruta, ut observat S. Ambrosius, omnis sint delicti incapacia, illa tamen mactantur, necantur, trucidantur, ot gulæ nostræ satisfiat: *Muta*, inquit, *animalia crimen nesciunt, & in hoc solo tamquam pro crimine puniuntur.* Idem quoque Sanctus ad culinam epulonis oculos deflectens, stragemque animalium considerans, inquit:

Immoderatus conviviorum luxus describitur.

S. Ambr. de Elia & Jejun. c. 8.

Non coquinam sed carnificinam putes, prælium geri, non prandium curari, ita sanguine omnia natant; Bellovacensis eamdem nobis stragem delineat, quæ fit non à militibus; sed à coquis, quorum hi cultro, illi verubus, alii craticulis, alii ferris armati circumcursitant: *Tot exigit venter ministros, quorum alius excoriat, alius lacerat, alius coquit, alius assat, alius frigit. alius contundit, alius colat, conficit alius.* Hic autem immoderatus conviviorum luxus, in hominem quovis sæculo tyrannidem egit, quia de suis temporibus Seneca ita scribit:

Bellov. ib.

Aspice culinas nostras, & concursantes inter tot ignes coquos nostros; unum videri putas ventrem, cui tot consulum regionumque vina funduntur? aspice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, fodiant. Unum putas videri ventrem,

Seneca Ep. 114.

trem, cui & in Sicilia, & in Africa seritur? in alio loco idem Seneca corpus nostrum cibo sobrio contentari & restaurari ostendens, hac utitur phrasi loquendi: *Non est necesse omne perscrutari profundum, nec strage animalium ventrem onerare, nec conchylia ultimum maris ex ignoto littore eruere; Dii istos deaque perdant, quorum luxuria tam invidiosi imperii fines transcendit. Ultra Phasim capi volunt quod ambitiosam popinam instruat, nec piget à Parthis à quibus nondum pœnas repetimus, aves petere, undique convehunt omnia nota fastidiendi gula. Quod dissolutus deliciis stomachus vix admittat, ab ultimo portatur Oceano.* Paulo post idem Seneca turbam considerans hominum armatorum, qui omnia loca percurrunt, ut feras & aves capiant, tandem exclamat: *Libet dicere, quid deducitis naves? quid manus & adversus feras, & adversus homines armatis? quid tanto tumultu discurritis?* denique in Epistola quadam hunc luxum pariter exaggerans ita scribit: *Vide quantum rerum per unam gulam transiturarum permisceat luxuria, terrarum marisque vastatrix.*

Senec. in Consol. ad Helviam n. 123.

Senec. ib. n. 129.

Senec. Ep. 95.

Ad famem irritandam mille sunt inventæ conditur.

6. *Ingeniosissimam gulam.* Supracitatus Mascardus in eodem loco discursum suum prosequitur inquiens Taceo, quod per diversas adiovenitiones procuretur, ut fames non tam extinguatur, at irritetur; Prætereo, quod per diversa conditurarum genera, animalia in alienam naturam degenerare cogantur; unde Quintus Flaminius, haud immerito Osthensem illum interrogavit: unde tot salsugines ex improviso attulisset, cum tamen deliciolum convivium unico tantum carnis genere abundet. Non hic repeto, bene custodita vivaria ne gula tempestatum patiatur periculum habeatque ingluvies media inter communia naufragia fœlicem suum portum, in quo per densum piscium gregem voraciter nutriatur. De quo eodem puncto in eadem Epistola Seneca inquit: *Non ad tollendam, sed ad irritandam famem inventa sunt mille conditura, quibus aviditas excitetur.* Bellovacensis ad epulatum se reflectit Metamorphoses, quibus per condimenta & exquisitas coquorum artes, cibi differentes esse videntur ab illis qui revera sunt, unde inquit: *Substantiam convertis in accideus, & naturam in artem.* S. Antoninus authoritatem adducit Alani dicentis: *Hodie gulæ vitium profundius se porrigit in Dominos, & Prælatos, qui Salmones, Lucios, cæterosque pisces æquipollenti generositate insignes, variis decoctionum cruciant Martyriis, balneantes officio sacri piperis fonte baptizant, ut multiformem saporis gratiam consequantur.*

Senec. ib.

Bellovac. ibid.

S. Antonin. Sum. Theol. p. 2. Tit. 6. §. 7.

Mascard. Anni tempora confundantur ad delectandum palatum.

7. *Ingeniosissimam gulam.* Idem Mascardus progreditur ulterius inquiens: Silentio prætereo, quod ad delectandum palatum anni tempora confundantur, siquidem mensæ in mediis caniculæ & leonis ardoribus, propter nives & præparatas glacies, in alium polum, & in rigidæ hyemis frigora redactæ cernuntur. Idemquoque anni tempora pro arbitrio invertendi à gula inventum prodigium Plinius his verbis memorat: Heu prodigia ventris! hi nives illi glaciem potant, pœnasque montium, in voluptatem gulæ vertuntur. Servatur algor æstibus, excogitaturque ut alienis mensibus nix algeat.

8. Aliam quoque gulosorum Seneca deplorat insaniam, qui cibum, non tam ob saporem, quam propter raritatem, æstimare consueverunt. *O miserabiles, quorum palatum nisi ad pretiosos cibos non excitatur; pretiosos autem non eximius sapor, aut aliqua saucium dulcedo, sed raritas & difficultas parandi facit* Author aulæ sanctæ ad tractandum de hac immoderata conviviarum sensualitate descendens, in hunc modum scribit: Totum universum, ad satiandum gulosi stomachum, nimis est exiguum, siquidem ad novas inveniendas voluptates, vix quidquam ulterius humanum adinvenire potest ingenium; Servantur Ostreæ vivæ, quæruntur magna cum industria fungi, tentatur sapor, quem habent carnes testudinum, & limacum, licet enim infœlices hæ bestiolæ, turpitudinem suam, vitam ipsarum securam reddituram fuisse existimare potuissent, insensata tamen hominum ingluvies suam ob omni creatura exposcit tributum, venietque tempus, cum nec corvis, nec serpentibus parcetur. Unde Seneca scribit: *Terrarum & maris bona conquirentes, & super mensam recognoscentes omnium genera animalium;* quamvis sæpe accidat, quod coquorum arte & industria, discerni non possint animalia, an aërea sint, an aquatica, an vero quadrupedia, arte nimirum immutante, naturam: Unde Clemens Alexandrinus postquam multa enumerasset animalia, quæ ex variis provinciis multifariam adducuntur, subjungit: *Hæc condimentis immutantes ii, qui sunt gulæ dediti obsoniis inhiant, quæcumque tellus, & profunda Ponti, immensaque alii latitudo aeris, ingluviei ea sua comparantes.*

Senec. in Consolat. ad Helviam n. 119.

Aula Sancta obs. 10.

Senec. de vita beata cap. 11.

Clem. Alex. L. 2. Pædag. c. 1.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Gulosi quidquid lucrantur per crapulam consumentes, tandem in paupertatem redigi solent.

THEMA.

Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Prov. 21. v. 17.

Reprehenduntur deliciæ inordinatæ.

1. AD detestandam porro gulam Sapiens in præmisso themate efficax adducit argumentum, paupertatem videlicet & mendicitatem, quæ gulam communiter consequitur, advertendum tamen est, quod Sapiens in his verbis, minime velit, ut cibum habeamus in odio, vel ut eumdem cum abominatione rejiciamus, siquidem quotidiana illius nobis recurrit necessitas, imo ipsemet Dei Filius in oratione quotidiana, quam nobis tradidit, his verbis æternum Patrem suum nos rogare voluit; *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,* solum ergo dissuadere intendit aviditatem, affectum nimium, & superfluitatem, ac delicias inordinatas illius, prouti Lyranus optime declarat, dum ita legit: *qui diligit epulas immoderate, sicut glutos;* ac proinde Sapiens notanter utitur verbo *diligit* & verbo *amat.* Idem quoque Cajetanus observans inquit: *Amantes, hoc est affectus suos potentes.*

Lyran. ib.

Cajetanus.

Dives Epulo punitus non quod

2. Verisimile non est justitiam Dei severissimum illud de divite epulone sumpsisse supplicium, quod lauta instituerit convivia, ea namque

convivia instituerit, sed quia affectu crapulæ nimis adhæsit.
Luc. 16. 19
Cajetan. in Luc.
Dionysius Carthus.

que statum ipsius, utpote hominis opulenti, decere videbantur, sed ideo condemnatus fuit, quia affectu & corde suo crapulæ nimium adhæsit; Unde Evangelista non dicit solum, *epulabatur*, sed insuper adjungit, *quotidie*, &c. *splendide congruit* quidem *quandoque epulari*, inquit Cajetanus, *sed quotidie nimis est*. Dionysius Carthusianus Ly, *splendide*, ita explicat: scilicet *delicate, crapulose, superflue, pompose, excedendo in ciborum & potuum multiplici varietate, exquisita præparatione, pretiosa consumptione, vasorum ornatu curioso, atque in his assiduus fuit*. Idem quoque Carthusianus propositi thematis verba declarans, Ly *in egestate erit*, in sensu mystico explicat de penuria virtutum, ut sensus sit: *virtutum opulentia destituetur*. Adducitque salutare illud monitum Senecæ Lib. 4. de virtutibus dicentis: *Nec præsentibus deliciis inhærebis, nec desiderabis absentes; victus sit tibi ex facili, & nec ad voluptatem, sed ad cibum accede, palatum tuum fames excitet, non sapores, desideria tua parvo redime, quia hoc tantum curare debes, ut desinant, atque ita quasi ad exemplar divinum compositus, à corpore ad spiritum, quantum potes, adducere*. Equidem quæ dari poterit inopia major, quam meritorum, bonorumque operum jactura, quæ gula paratur? annon ita S. Gregorius conscribit: *Dominante gula vitio, omne quod egerint homines fortiter*, perdunt. Cui & S. Hieronymus consentit, quando regulas monachis præscribens, in capite, cui titulus est, *de abstinentia & præcipue à carnibus* sapientiam, virtutem, & perfectionem, cum voracitate incompatibilem esse scribit; ait enim: *Quod si quis existimat, se abundantia ciborum potionumque perfrui, & vacare posse sapientia, hoc est, versari inter delicias, & deliciarum vitiis non teneri, seipsum decipit. Sensus noster illud cogitat, quod videt, audit, odoratur, gustat, attrectat, & ad ejus trahitur appetitum, cujus capitur voluptate*.

Dionysius Carthus. in Prov. 21
Senec. l. 4. de Virt.
Dominante gulæ vitio intrabit inopia meritorum & virtutum jactura.
S. Greg. L. 30. mor. c. 13.
S. Hieron. in Reg. Monach. Tom. 9

Gulosus semper Pauper manet.
S. Aug. ser. 13. ad Fratres
Lyran in Proverb.
Eccli. 19. 1
Hug. Card. ibid.
S. Joan. Cli. grad. 26. schol. 50.

3. *Qui diligit epulas, &c.* verbis his juxta verum germanumque sensum, ut S. Augustinus docet, ad gulam præcipue, quascumque dilapidantem opes, respexit Sapiens, ideoque dictus S. Præsul hac crapulam alloquitur apostrophe: *Numquid non bursam evacuas?* Unde & Lyranus dicta verba (*in egestate erit*) ita exponit, *quia nimium expendit, & parum, aut nihil acquirit*. Gulosus enim majorem melioremque temporis partem in potu, cibo, somno, jocis, ludisque consumit, ita ut vix illi tempus laboribus lucrisque aptum supersit, atque ideo semper pauper manet; quam proinde veritatem Ecclesiasticus pariter his insinuat verbis: *operarius ebriosus non locupletabitur*. Siquidem licet se ad labores conferat, nihil tamen lucro dignum operabitur si ebrietati deditus fuerit. *Quid mirum?* exclamat Hugo Cardinalis, *Ipse est servus duarum sanguisugarum insatiabilium, scilicet gulæ & luxuriæ, quæ semper clamant affer, affer*. Atque hæc principalis est, convincensque ratio, quare homo ingluviei mancipium semper inopia laboret, quia gulæ semper se associat inhonestas; quæ ambo vitia profundum veluti sunt barathrum, omnem absumens pecuniam; ideoque S. Joannes Climacus ait: *Gula & ventris insanientiæ soboles libido est, ut quæ ex gula nata est*.

Aggæi. 1. 5.
Homo quantumque laboret, gulæ vitio infectus, nonnumquam ditescet.

4. Quid diceretis, si quis omnem pecuniam suam lucrabilem in saccum projiceret perforatum? utique talis perderet universa sed audiamus in præsenti Aggæum: *Et nunc hæc dicit Dominus exercituum, seminastis multum, & intulistis parum; comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriatis operuistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum*. Laboret enim quis, & accomulet quantum potest; seminet, messemque colligat abundantem, nihilominus si hoc infectus fuerit gulæ vitio, numquam ditescet; & quamvis manducet, bibatque multum, imo & ventrem suum impleat; quantum potest, numquam tamen suæ satisfaciet gulositati; ideoque S. Bonaventura ait: *Miser homo, qui est deditus tam vili officio; Unde dicitur Aggæi primo qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum* pertusum. Porro Lyranus rationem assignat, quare ebrius, quantumvis continuo in laboribus solicite desudet, semper nihilominus mendicitatem experiatur; quia scilicet: *Per ebrietatem lucrum consumit, & ab opere impeditur*.

S. Bonav. in Diæta salut. Tit. 1. c. 8. Aggæi 1.
Lyranus Eccl. 19.
Gulosi Totum ex laboribus proveniens lucrum per voraces trajiciunt fauces.
Eccle. 6. 7.
S. Hieron. ibid.
Maxima Christianorum stultitia, quod laborent ut corpus impinguent, nihil de anima cogitantes.
Rom. 14. v. 17.
Sap. 9. v. 15
Chaldæus textus.
Philipp. 3.

5. Vilissima plebis fæx, lucrum per totam septimanam acquisitum, in tabernis absumere solet, prandium bonum, cœnamque meliorem sibi præparari faciens, permittendo interim, ut præ fame moriantur uxores & proles; illi igitur, ubi diem Dominicum in ebrietatem dilapidarint, postridie malum & dolorem experiuntur; propter quem indispositi, numquam tantum possunt sibi comparare lucri aut pecuniæ, ut propriis subveniant necessitatibus; Equidem quem illorum Ecclesiastis verborum sensum esse putatis: *Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non implebitur?* judicio meo inferre voluit Sapiens per hunc loquendi modum, magnam gulosorum partem totum ex laboribus eorum proveniens lucrum per voraces trajicere fauces; Unde & S. Hieronymus textum hunc ita explanat, dicens: *Omne quod laborant homines in hoc mundo, ore consumitur, & attritum dentibus ventri traditur* digerendum. Deinde immediate sequentia Salomonis verba: *anima ejus non implebitur*, interpretando, idem Sanctus porro subjungit dicens: *cumque paululum gulam delectaverit, tamdiu videtur tribuere voluptatem, quamdiu gutture continetur, cum vero in alvum transierit, desinit inter cibos esse distantia, & post hæc omnia non impletur anima comedentis, sive quod rursum desideret quod comedat, sive quod nullam utilitatem anima ex refectione corpusculi capiat*. Hæc ipsa maxima Christianorum partis est stultitia, quod scilicet laborent, sudent, lucrentur qood possunt, ut corpus impinguent, nihil de anima cogitantes, quæ cibis hisce materialibus minime reficitur, *non enim est regnum Dei esca & potus, sed justitia & gaudium & pax in Spiritu Sancto*, Quæ etiam major dari potest stultitia, quam impinguare corpus, animæ inimicum, *corpus quod corrumpitur aggravat animam*, idque ut anima magis emacietur, magisque Dei inimica evadat? Chaldæus legit: *Omnis labor hominis est propter escam oris sui, pro qua ipse laborat; neque tamen animus esculentis & poculentis satiari potest*. Eheu quot sunt, quibus id accidit, quod in eodem Ecclesiaste legimus: dicente. *Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ?* gulosi fœlicitatem & beatitudinem suam in cibo, potu, & gaudiis mundanis positam habent, quia præter ventrem, alium Deum non agnoscunt, *quorum Deus venter est, & gloria, &c.*

Cajetan. Prov. 21.
Duo genera hominum à

6. Verum enimvero Cajet. super propositi thematis verba scribens, quinam sint illi quos Sapiens à divitiis excludit, his verbis indicat: *Duo genera hominum à divitiis excludit; alterum diligentium vinum quoad potum, & pinguia, quoad cibum, & alterum* diligen-

Divitiis excluduntur.

diligentium lætari & gaudere: Hi enim ambo in justam gulæ & dissolutionum suarum pœnam incidunt, dum pauperes & mendici efficiuntur, verumtamen malum adhuc tolerabile foret, quod vero vel maxime timendum est, jactura est bonorum spiritualium & æternorum; Hugo Cardinalis explicans

Hug. Card. Prov. 21. Crapula vel in hac vel in altera vita nos cruciabit.

verba illa: *Qui diligit epulas, in egestate erit*, nos mendicitatem ex crapula provenientem fugere non posse dicit, quia hæc nos vel in hac, vel in altera vita infallibiliter cruciabit: *In egestate*, inquit, *erit in præsenti vel in futuro*; idque evidenter probat per textum illum Evangelicum, in quo de divite epulone disseritur;

Luc. 16. 19.

Patet, inquit, *de divite epulone, qui hic epulabatur quotidie splendide, & postea mendicavit guttam aquæ, nec potuit impetrare.* Alter quoque dives Evangelicus, qui copiosam sibi messem collegerat, nec de alio quam de cibo, potu, & gaudiis cogitabat, inquiens:

Luc. 12. 19. Ibid. v. 20.

Comede bibe, epulare; hic enim subito æternam expertus est mendicitatem, *stulte hac nocte repetunt à te animam tuam*; nam granaria frumentis referta, vino natantes cantinæ, greges, & æraria argento & auro affatim referta, hic in terris remanserunt, anima vero in aliam vitam transiit, omnium bonorum operum inops & nuda; nam ut

Ps. 48. 18.

Psalmista ait: *Cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.* Idem Cardinalis jam

Eccli. 19. 1. Hug. Card.

allegatum Ecclesiastici textum: *operarius ebriosus non locupletabitur*, glossa sua illustrans inquit: *non locupletabitur temporalibus divitiis neque spiritualibus.*

Gulosi incendii infernalis fomentum sunt & alimentum. Dionysius Carthusian. Prov. 21. S. Isid. l. 2. Soni. c. 42.

7. Dionysius Carthusianus ex S. Cyrillo sequentem refert similitudinem; Sicut enim res unctuosæ & pingues nutriunt ignem, ita quoque gulosi incendii infernalis fomentum suum, & alimentum: *sicut pinguia fovent ignem, quousque consumantur, sic qui amant vinum & pinguia, erunt cibus infernalis incendii.* Salutare igitur est illud S. Isidori Consilium dicentis: *Cui abundantia est epularum, ardentis divitis intendat supplicium, cujus tanta in inferno inter ignes erat inopia quanta hic epularum fuerat copia.* S. Bonaventura quoque prædictum Ecclesiastici monitum

S. Bonav. ibid.

præsenti nostro proposito his verbis adaptat: *Omnis labor hominis in ore ejus, id est, quidquid ex labore acquirit, ore suo gulose consumit*; & tamen per hanc dissipationem animam nequaquam satiabit; *Quidquid laborando acquirit ex rebus terrenis*, inquit Dionysius Carthusianus, *ore, seu comestione consumit; Anima autem ejus non implebitur, id est, cor ejus plura desiderabit.* Tametsi enim venter adimpleatur, appetitus tamen gulosi per hoc satiatur, imo quanto sapidior cibus est, tanto magis crescit pruritus & cupiditas plus manducandi. Cornelius à Lapide ad hoc propositum scribit, quod quotidiana etiam ex-

Corn. à Lapide. Prov. 23. v. 21.

perientia confirmat, scilicet: *Quo magis impletur, eo magis esurit, quo melius prandet, eo melius cœnare studet*; quia *anima ejus non implebitur.* Optimum igitur est quod idem Sapiens in iisdem parabolis nobis his verbis tradit Consilium:

Prov. 23. v. 19. Optimum sapientis consilium. Gloss. ibid. Detractiones in conviviis specialissimum habent centrum.

Audi fili mi inquit *& esto sapiens, & dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbola, consumentur, & vestietur pannis dormitatio.* Porro verborum illorum (*Carnes ad vescendum conferunt*) sensum, Glossa de detractoribus intelligendum esse dicit, nam detractiones, ut in discursibus præcedentibus diximus, suum in conviviis specialissimum centrum habent: *Carnes ad vescendum conferre*, inquit prædictus Glossa *est in collocutione derogationis vicissim vitia proximorum dicere. Symbolum dare, est sic in confabulatione verba conferre, sicut pro parte cujusque cibos ad vescendum; sed vacantes populis, & dantes symbola consumentur, quia omnis detractor eradicabitur.* Sanctus Hieronymus dictionem hanc, *Symbolum*, græcam esse observat, quæ in lingua Latina ibidem quod *collatio* significat. *Symbolum dare est, sicut unusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum conferre.* Inter gulosos autem usu receptum est, ut epulaturi singuli suum sibi assignatum solvant symposium his itaque ex parte Dei interitum & exterminium minatur Salomon. Dionysius vero Carthusianus dictum textum ita explicat dicens: *Consumentur, quia corpus & animam destruunt, vitam abbreviant, depauperantur.* Quamvis enim ad corporis sustentationem deputatus sit cibus, hic nihilominus sobrius esse debet, inque certa sumi mensura; quando enim superfluus est, corpus potius debilitat.

S. Hieron. ibid.

Dion. Carthus. ibid.

8. Sanctus Antoninus alios inter gulæ effectus hunc quoque annumerat dicens: *Fortitudo per gulam infirmatur, unde & qui certat in agone, ab omnibus se abstinet 1. Cor. 9. Scilicet gravamine ciborum & potuum ut sit fortis.* Cajetanus suum quoque ad hominem voracem convertens discursum, ait: *Si non moveris amore virtutis, saltem moveat te amor boni utilis, moveat te evitatio paupertatis. Incurrunt enim hujusmodi homines paupertatem, tum propter majores sumptus, tum propter otium annexum; oportet enim edaces & bibaces multum dormire, & propterea apponitur, quod somnus facit induere laceris vestibus.* Dionysius nihilominus Carthusianus per dictam somnolentiam gulosi, intelligit mortem, quæ ut plurimum vilis, abjecta, & probrosa esse solet; ideoque dicit: *Dormitio mortis eorum erit despecta; vel sensus est, quod ad tantam deveniet paupertatem, ut dormiendo non habeat sufficiens, sed tenue operimentum.* Glossa pariter ad eorum alludit mortem, bonis penitus nudatam operibus, quando ait: *Vestietur autem pannis dormitatio*, quia despectum & inopem à cunctis bonis operibus mors sua inveniet. Sensus nihilominus germanus & litteralis in hoc collimat, ut mendicitas demonstretur, in quam, qui soli potui ciboque intentus vacat, incidit, dicente Lyrano: *Consumentur quantum ad bona exteriora quæ in talibus expenduntur, & quantum ad bona exteriora, quæ in talibus pejorantur & corrumpuntur; Vestietur pannis, scilicet vilibus, unde in Hebræo habetur, laceratis, dormitatio, scilicet tua, quasi dicat, non remanebit tibi in quo dormias, nisi pannus vilis & laceratus*, sique exemplum hujus quæritis, ecce præsens in terminis in filio prodigo, lascivo pariter, & guloso, adeoque ventri mancipato, ut *cuperet implere ventrem suum.* Copiosam equidem primitus obtinuerat substantiam quando dicebat: *Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit*, credibile utique est patrem ejus admodum opulentum fuisse, utpote qui præter numerosam servorum familiam, cantores quoque & musicos habuit: hoc autem universum patrimonium, in gula & libidine dilapidans adolescens, tandem *cœpit egere* in eam reductus mendicitatem, ut se servum faceret & mancipium cujusdam rustici, pascendisque porcis operam suam impenderet, ne glandibus quidem suam saturaturus famem. Vestimentis utique laceris indutus erat, & quasi nudus, quia longe eum intuitus pater, ut verecundiam & confusionem ejus redimeret, ad servos ait: *cito proferte stolam*

S. Antonin. sum. Theol. p. 2. Tit. 6. c. 2. §. 3.

Cajetan. Prov. 23. Mendicitas demonstratur, in quam qui potui vacant, incidunt.

Dion. Carthus. ibid.

Glossa. ib.

Lyranus.

Guloso nequidem pannus remanet vilis & laceratus hoc in filio prodigo demonstratur. Luc. 15. v. 12.

Luc. 15. 22.

primam

Septuaginta.

primam, & induite illum. Septuaginta legunt: *Ne sis bibax vini, neque extendaris symbolis, carnium que emptionibus, omnis enim ebrius & leno mendicabit & vestietur ruptis vestibus & laceris.*

Chaldæus textus.

Chaldæus pariter legit: *Qui ebrius est & vorax, inopia afficietur, & pannis ruptis vestietur.*

9. Ingeniosum quoddam traditur Diogenis dictum, qui unum nepotum suorum, crapulæ immersum, domum suam vendidisse intelligens, lepide dixisse fertur: *Sciebam quod vino ciboque opleta, quamprimum dominum evomeret.*

S. Ambros. T. 9. in Ps. 118.

Luxuriosæ sortis quidam sectator in paupertatem incidisse narratur.

10. Sanctus Ambrosius de immoderato conviviorum luxu agens, ita discurrit: *luxuries videtur esse jucunda, sed exhausto fit amara patrimonio. Suaves epulæ cum sumuntur, sed fœtidæ cum egeruntur.* Sortis hujus quondam sectator & professor quidam in extremam prolapsus paupertatem & infirmitatem, uni amicorum suorum cordialiter conquestus est, qualiter annis præteritis in magna vixerit rerum abundantia utpote usque ad fauces voracitati immersus; Interrogavit ergo eum amicus: si tunc temporis bonos pisces comparasset, cui ille: utique optimos, quos in foro reperire erat, nulla sumptuum habita ratione; cui mox replicavit amicus; quid igitur tuis nunc ingemiscis tribulationibus, quia modo tempus est digerendi & evacuandi spinas. Heliogabalus, priusquam ad imperium assumptus esset, qui & ipse crapulæ monstrum vixit, à quodam interrogatus: *an non times ne post delicias pauper fias?* respondit: *quid melius quam ut ipse mihi hæres sim?*

Seneca in Consol. ad Helviam. Exempla quorumdam helluonum.

11. Seneca ad idem scribens intentum ait: *Cajus Cæsar centies sestertio cœnavit uno die, & in hoc omnium adjutus ingenio, vix tamen invenit, quomodo provinciarum tributum una cœna fieret.* De Cleopatra scribitur, quod gemmam inæstimabilis pretii, integroque æqualem regno, in aceto liquefecerit, non absque naturæ prodigio. Diones quoque Cassius de quodam Apicio infimo ingluviei mancipio agens, ita scribit: *Omnes homines luxu & gulæ studio superavit, & cum scire aliquando vellet quid absumpsisset, quid reliqui haberet, audito centies sestertio restare, indoluit, & ut fame moriturus sese interemit.* Hic à patre suo integrum hæreditarat, & medium aurei millionem, quem universum in potu ciboque dilapidavit.

Dion. Cassius lib. 57.

Gula dilapidat, quæ summis sudoribus sunt acquisita. S. Bern. Sylvest.

12. B. Bernardus inter alia opera sua in quadam epistola ubi de regimine rei familiaris tractat, ut nos à dicto gulæ vitio distorqueat, ita exhortatur: *Fac gulam litigare cum bursa, & cave cujus advocatus existas; si autem inter gulam & bursam judex existas, sæpius pro bursa sententiam feras, nam gula affectionibus probat, & sic testibus non juratis; bursa evidenter probat jam arca & salario evacuatis, vel brevis tempore vacuandis. Tunc male judicas contra bursam quando avaritia ligat bursam, numquam rectè inter gulam & bursam avaritia judicabit.* Quis periculis, sudoribus, vigiliis, & tribulationibus conquisitum, tenerrime non diligit nummum? O quam charus est, & ab omnibus protegitur furibus? gula nihilominus eam dilapidat & in cloacam seu fœditum projicit sterquilinium usque eo dominum denudans, ut vix indusio cooperiatur. Ubi nostra vul-
Prov. 13. v. 25. gata legit: *Venter impiorum insaturabilis,* alii vertunt & inter eos Vatablus: *egebit;* Hebraica autem versio habet: *egebit deficiet.* Tandem S. Ambrosius de excessiva vini potione, ejusque damnis
S. Ambr. l. agens, ita concludit: *His ruinam fecit ebrietas, alios enim in crimen egit, alios etsi non in crimen ad egestatem redegit.* 1. de Abel & Cain. 5

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Varia ad refrænandam gulam attinguntur remedia.

THEMA.

Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. Luc. 21. v. 34.

1. SAlvator noster ut in cibo sumendo cauti & circumspecti simus, solicite nos admonet; cum enim ad sustentandam vitam cibis indigeamus, ne in eorum sumptione excedamus, admonet dicens: *attendite;* quasi diceret: oculum conjicite mentis vestræ, sedulo advertentes, ne excessivo pabulo vos gravetis, ne alimentum in crapulam convertatur: *attendite vobis ne &c.* Contra gulam itaque remedia plurima spirituales assignant magistri.

Natura quando superfluitas accedit aggravatur.

2. Hunc Deus naturæ instinctum indidit: ut quando, quantum sufficit ei, cibum accepit, mox cibi concipiat nauseam & inappetentiam. Sicut enim de camelo Philosophi naturales referunt, quod onus excepturus incurvetur, accepto autem, quantum ferre potest, onere, ut vires suas majori ponderi capiendo insufficientes esse demonstret, denuo sese erigat, eodem modo quando cibus temperatus est, natura sublevatur, vox vero ut superfluitas superaccedit, aggravatur, *gravantur enim corda crapula & ebrietate,* hujus quidem aggravationis signa sunt, ructus, vomitus, & nausea. Seneca gulosis tumultum improperat, quem in terra pariter & mari excitant, per venationes, piscationes, & navigationes, & quævis alia ad ingluviem suam saturandam ordinata: *Non vultis,* inquit, *cogitare quam parva vobis corpora sint?* & in alio loco ad Lucillum scribens ait: *quis enim mi Lucille hic furor est, quod nemo nostrum mortalem se cogitat? quod nemo imbecillum? imo quod nemo nostrum unum esse se cogitat?* quidnam obsecro Chrysostomus aliquid fructuosius & religiosius dicere poterat? Obsecro vos, O auditores, ut quando nonnemo qui in hac vita corpus suum laute nutrivit, ex hac vita mortali discedit, post tempus aliquod ad ejus sepulchrum accedentes, mortuum illius cadaver inspiciatis, deprehenderis enim, quod vermes & ex illo corpore, in majori numero, & majori cum voracitate ad illud devorandum egrediantur, & discurrant, quam si cadaver illud siccum & per jejunia extenuatum fuisset; & quanto fragrantiora & delicatiora, quibus accubuit convivia fuere, tanto abominabiliorem experiemini esse fœtorem, qui inde exhalabit? *Emittit enim fœtorem tanto majorem, quanto carnem habuit pinguiorem.* Falcones ex rapina viventes in principum palatiis conspiciuntur grandes, & bene pasti, quia ex aliarum avium præda vitam agunt, subito vero ut mortui sunt, deplumati in sterquilinium projiciuntur: ita quoque homines divites laute epulantur, impinguantur, satiantur, & gaudent; at vero quia superveniente morte corpora illorum plus aliis fœtent, vix videtur aliquis præter viles vespertiliones, qui illorum corpora tangere velit, ut è domo exportati in sepulchrum

Senec. in Consol. ad Helviam. n. 129. Senec. Ep. 114.

Monitum sancti Chrysostomi, ne in hac vita corpus laute nutriamus.

In summ. Prædicant. V. Gula A. 7. 4. 5. n. 13.

chrum deferantur, ne fœtore suo nares suas offendant. Utinam idipsum considerantes sequeremur illud S. Joannis Damasceni, vel ut alii volunt S. Nili salutare monitum, dicentis: *Anima separatio à corpore judicium venturum, & horrenda Gehennæ flamma, pariter & regni cœlestis desiderium, assidue coram oculis obversentur. Sicque ventris opprimetur voluptas;* vel illam S. Joannis Climaci doctrinam: *Restringamus ventrem æterni ignis memoria:* qui idem paulo post iterum monet: *Ubi ad capiendum cibum accubueris, in medio pone mortis & judicii memoriam, sic enim vel modice gulam refrenabis.*

S. Joa. Dam. de octo Pass.
Venter quomodo restringendus.
S. Joa. Clim. grad. 14. n. 12. Ibid. n. 20.

3. Ad vincendum hujus vitii venenum Albertus Magnus quatuor in medium adducit antidota inquiens: *Remedia gulæ sunt quatuor. Primum est spiritualium ciborum frequens sumptio*, ideo enim Christus ait Matth. cap. 4. *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Secundum futura carnis nostræ consideratio*, nam ut S. Hieronymus ait: *facile contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum. Tertium æterna cœnæ meditatio*, facile enim quis hic se escarum fame conficit, ut æterna cœna tanto liberalius frui possit. *Quartum est famis Christi & suorum pensatio*, ad quod nos Salvator noster per Jeremiam Prophetam hortatur Thren. 3. inquiens: *Recordare paupertatis meæ, absynthii & fellis.* Quod ultimum punctum etiam alii adducunt, & inter alios Idiota dum ait: *Quoties resistendo alicui tentationi, alicui ex sensibus tuis vim facis, cogita cuinam parti crucis Christi conformis reddaris, ut quando gulæ resistens; gustum affligis, recordare illum felle potatum & aceto.* S. Paulus inimicos crucis appellat, qui ventrem pro Deo adorant: *Inimicos crucis Christi quorum Deus venter est;* ergo à contrario sensu qui gulam suam mortificaverit, felli & aceto Christi se conformabit, & amicus crucis Redemptoris efficietur; unde S. Joannes Climacus ait: *ubi poculum bibiturus sumpseris, aceti & fellis domini tui numquam oblivisceris, & omnino vel moderate bibes, vel ingemisces, vel certe humilior & inde modestior evades.* S. Antoninus pariter nonnulla contra gulam adducit remedia, præcedentibus valde conformia: *Remedia*, inquit, *contra gulam sunt lectio seu auditio sacræ scripturæ; spiritualis enim cibus inducit oblivionem & contemptum cibi corporalis; elongatio ab his quæ dant occasionem excedendi in cibo & potu ut sunt delectabilitas, varietas, nimietas ciborum, propter quod dicitur: melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii Ecclesiastis septimo quia in convivio sunt occasiones gulæ.*

Alb. Magn. l. 3. c. 30. Comp. Th. verit.
Matth. 4. v. 4.
S. Hieron.
Quatuor producuntur antidota contra gulæ venenum.
Thren. 3. v. 19.
Idiota in 4. Regula Christianæ vitæ.
Philipp. 3. v. 19.
S. Joa. Clim. grad. 14. n. 24.
S. Antoninus Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 10.

4. Remedium quoque efficax gulæ est, cogitare quam brevis sit gustus & sapor cibi, qui velociter transit, & tamen tanti constat, tam corpori, propter damnum quod ex excessivo cibo & potu recipit, quam animæ, propter culpam quam contrahit. S. Bonaventura crapulam detestans ita scribit: *Contra quam, pro ut est contra alias voluptates vitiosas, considerare debemus, quam cito pertransit, quam breviter durat & quando transacta fuerit, sic est quasi numquam fuerit.* Pecunia accumulata in agris coemptis, vel in censibus comparatis, vel in scrinio saltem remanet; dignitate, quam consectati sumus, fruimur per imperium, superioritatem, authoritatem, & famulitium, comitatum; injuria vindicata nos ab hujus vel illius inimici timore liberat, & sic consequenter per alias similes passiones male licet à nobis usurpatas, discurrere licet: at vero gula in fœtida quadam cloaca terminatur, ejusque gustus & gaudium in brevissimo tempore transit, quoadusque videlicet cibus intra trium & non plurium digitorum angustiam deglutiatur. Optime idipsum consideravit B. Petrus Damianus cum inquit: *Suavem vero cibum cur debeamus expetere, qui quantislibet apparetur impendiis, & antequam in os iniret nobis non sapit, & postquam flumine gutturis trajicitur, venter cui illapsus est, non discernit. Totius autem nostræ voluptatis iter, cui tanta ambitione servimus, brevissima palmi summa concluditur.* Eamdem considerationem diu ante ipsum S. Bernardus habuerat, in hæc verba scribens: *Voluptas gutturis, quæ tanti hodie æstimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum, & ejus tam modicæ partis tam exigua delectatio quanta paratur sollicitudine, quantum deinde molestiam parit?* Seneca infinitam considerans solicitudinem, qua gulam sectamur, ita scribit: *Quantulum enim ex istis epulis, quæ per tot comparatis manus, fesso voluptatibus ore bibebatis? Quantulum ex ista fera periculose capta Dominus crudus ac nauseans gustat? Quantulum ex tot conchyliis tam longe advectis per istum stomachum inexplebilem labitur? infelices etiam quod non intelligitis, vos majorem famem habere quam ventrem.*

S. Bonav. de prof. relig. l. 1. c. 37.
Passiones aliæ suum habent in quo finiuntur commodum, sola gula in fœtida cloaca terminatur.
B. Petr. Dam l. 6. Epist. 26
S. Bern. in flor. c. 99. & c. 12. de convers. ad Clericos.
Sen. Ep. 89.

5. Regius Psaltes ait: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos;* ubi notandum illud Ly *adhuc*, quia bolus ille vix per linguam ad stomachum transierat, cum ecce gustus præteriit, & stomachi nauseantis gravamen supervenit. Drogo Ostiensis interrogat: *Ubi sunt coturnices? ubi carnes exsiccatæ? certe putruerunt in dentibus edentium; si in dentibus putruerunt, quanto magis in ventribus*, apud Joelem dicitur: *Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro;* si dixisset *peribit*, facile intelligi potuisset at vero in tempore præterito locutus, quo modo intelligetur? nimirum insinuare voluit, quam fugax & transitorius sit gulæ gustus, quasi qui primo perit quam gustatus fuerit. Unde sacer quidam interpres ait: *Satius dixit, periit, quam dixisset, perit, vel peribit, quia adeo est instantanea delectatio gulæ ut potius dicenda sit præterita quam futura, vel duratura, licet sit in præsenti.* Bellovacensis alludens ad verba illa Job cap. 3. v. 18. 19. *non audierunt vocem exactoris;* ita scribit: *Bene debet hujus exactoris servitus reputari gravissima, quia quasi pro nihilo solicitudines & expensas innumeras, & immensas, pro nihilo,* imo minus quam pro nihilo, *quia pro delectatione quæ cito transit, & in putredinem convertitur*, quæ ultima verba considerabile quoddam motivum in se continent, quod etiam D. Chrysostomus agnovit, dum ait: *Stercus autem, non alimentum intemperantem illam voracitatem appellavit.* Enimvero ut Deus nobis cibi intemperantiam nauseabundam redderet, utpote quæ tot damnorum irreparabilium, tam corporis, quam animæ origo est, & instrumentum, per infinitam sapientiam suam optime disposuit, ut intra paucas horas videamus, omnes à nobis sumptos delicatos cibos, in stercus, fœtorem, & putredinem nauseabundam, & interminabilem converti. Idem pariter in alia quadam homilia ita concionatur: *Ideo ut reor esca ipsa fine tam abjecto concluditur, ne simus deliciarum amatores; nisi illa hoc fine desineret, neque in perniciem corporis immodicam verteretur, etiam invicem voraremus.*

Ps. 77. v. 30.
Fugax & transitorius gulæ gustus.
Drogo de Sacramento Dom. Passionis.
Joel. c. 1. v. 5.
Stephanus Cantuar.
Job. 3. v. 18.
Bellovac. spec. mor. lib. 3. c. 25. p. 8. dist. 1.
D. Chrys. Hom. 21. in Joan.
D. Chrys. Hom. 13. in 1. ad Tim.

6. Remedium quoque non minus quam prædicta efficax est, si ad gulæ amaritudinem nos reflectamus, quæ, si recte consideretur, major est, quam

Gulæ amaritudo major quam cibi

dulcedo. S. Ephrem. T. 3. De Timore Dei. Nahum. 11. v. 10.

quam cibi dulcedo, quia hæc, ut experientia docet, cito valde transit. S. Ephrem ait: *In manibus ebrii spina crescunt.* Nahum quoque convivantes spinis comparavit: *Sicut*, inquit, *spina se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium.* Rosæ uno die florent, & eodem die pariter languent at spinæ, quæ manum perludunt, toto anno in sepibus permanent: ita quoque vini sapor & epularum suavitas, una tantum hora, vel duabus ad summum placet, at vero damna, quæ corpori adsciscunt, integris non annis suspirare faciunt. *Amaritudo animæ*, inquit Ecclesiasticus, *vinum multum potatum; ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans virtutem & faciens vulnera.* Dum plura bibuntur vina ex variis regionibus allata, & quoad saporem differentia, unum nonnumquam alteri, quoad saporem, contrarium esse videbitur, quod ipsum pariter in cibis frequenter experimur; unde Seneca deducit, nequaquam mirandum nobis esse, si eadem vina in stomacho quoque bellum inter se faciant & dissideant: *Necesse est itaque* inquit: *inter se tam diversa dissideant, & hausta male digerantur.* Petrus Blesensis in quadam epistola ad epulonem quemdam conscripta, hactenus dicta confirmat, inquiens: *convertetur dulcedo in amaritudinem; in asperitatem suavitas, delectatio in dolorem, eritque instar inferni, aut pœna infernalis initium, dolorum continuatio, & desiderium moriendi.* Si quis enim in delicata convivia omnes facultates suas expenderit, iis præteritis male se habere sentiet, eaque sæpe sæpius in lecto graviter luere debet, tantumdem in medicos expendendo, & medicinas amaras sorbendo, potiones & pillulas, incisiones ferri patiendo, & ignis ustulationes. Unde non immerito Ezechiel ebrietatem cum doloribus & viscerum cruciatibus conjungit, dicens: *ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & tristitia.*

Eccli. 31. v. 39. — Senec. Ep. 59. — Petr. Blas. Epist. 85. — Ezech. 23. v. 33.

Obedientia Rechabitarum in non bibendo laudatur & præmiatur.

7. Est & aliod quoddam motivum ad gulam refrænandam, quo B. Petrus Damianus ex textu quodam Jeremiæ cap. 35. deducit. Ibi namque Deus huic Prophetæ præcepit, ut ad Rechabitas se transferret, eosque in quodam templo contiguo conclavi congregati faceret, ibidemque eos ex præparatis vini scyphis ex parte sua ad bibendum invitaret; Executus est prompte impositum sibi præceptum Propheta, cum enim omnes convenissent, inquit Propheta: *Posui coram filiis Domus Rechabitarum scyphos plenos vino & calices, & dixi ad eos, bibite vinum.* At vero liberam ab omnibus Propheta passus est repulsam; omnes enim responderunt, *Non bibemus vinum quia Jonadab filius Rechab, Pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri usque in sempiternum. Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab patris nostri in omnibus.* Circa quam historiam præfatus S. Cardinalis disserere incipiens ait: *Sed numquid in hac recusatione Deus ostenditur? numquid hoc illis ad inobedientiam reputatur? Sed audi quid illis postmodum divina vox dicat: Pro eo quod obedistis præcepto Jonadab, patris vestri, & custodistis omnia mandata ejus, ... Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël, non deficiet vir de stirpe Jonadab ... stans in conspectu meo cunctis diebus.* Unde S. hic pater exclamat dicens: *O felix inobedientia, quæ tanti judicis digna fuit habere præconium, qui divini obsequii perpetuum meruit habere famulatum.* Ut igitur ab omni cibi & potus intemperantia nos custodiamus, optimum remedium erit, ut una ex parte consideremus præmium, quod ex temperantia reportabimus, ex alia vero parte cogitemus supplicium quod per gulam nobis adsciscemus.

Jerem. 35. v. 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 8. — B. Petr. Dam. l. 6. Epist. 23. — Jer. 35. v. 18. — Ibid. v. 19.

8. Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod primis nostris accidit parentibus; *An non gula primos parentes*, inquit S. Isidorus Pelusiota *è deliciis expulit?*; nos sæpe in immo Serate esu credimus experturos esse gaudia & delicias, nec tamen intelligimus, illas momentaneas esse tantum, & apparenter, nobisque varias tam in hac quam in altera vita parituras esse ærumnas, & sæpe sempiternas. Bellovacensis inquit: *Gula immittit corporales angustias & dolores; imo gulæ vitium fuit in Adam causa omnium malorum præsentium, famis, frigoris, caloris, paupertatis, & miseriæ, quas sustinemus. Multum debemus habere gulam exosam, quæ tot mala fecit nobis, & antecessoribus nostris, & faciet nobis & successoribus nostris quot occidit.* Unde prædictus author considerabilem valde format consequentiam inquiens: si gula aliena tam fuit præjudicialis, facile credere possumus, quod justo Dei judicio longe majus nobis damnum conciliabit gula nostra propria, citatque textum illum Apoc. cap. 5. *memor esto unde excideris, & age pœnitentiam;* Etenim memoria lapsus in tot ærumnas primorum parentum ob unum dumtaxat pomum manducatum nos deterret ne eos imitemur, si propriam amemus salutem. Lupus si in fossam quamdam cadat, in quo laqueo captus hæret, tametsi ibi oviculam reperiat, quæ eo ad saginam collocata fuit, præ verecundia & confusione sua illam non tangit nimirum *erubescit se captum propter gulam*, inquit idem author, *& non gustat de ove licet esuriat; nec avis capta per gulam laqueo, gustat granum, propter quod capta est, considerans se captam cibo. Sic nos debemus abstinere à vitiis gulæ, propter quam hic cecidimus, & capti retinemur.*

S. Isid. Pelus. lib. 1. Epist. 69. — Bellovac. ibid. Memoria lapsus in tot ærumnas primorum Parentum. — Apocal. 2. v. 5.

Hort. Past. Tab. Sec. Tr. 5. lect. 5. Memorabile narratur exemplum de quodam ebrio, qui mortuum quemdam invitavit ad cœnam ab hoc reinvitatus post horrendam visionem vitam emendavit.

9. In libro, qui *Hortus pastorum* intitulatur, sequens legitur memorabile exemplum. Vir quidam ebrietati deditus, conjugem habebat admodum piam, quæ ut illum ab hoc vitio liberaret, quotidie Deum præcabatur, multasque in eumdem finem distribuebat eleëmosynas. Accidit autem quod dum nocte quadam domum ebrius rediens, & per cæmiterium transiens in lapidem quemdam impingeret, moxque contra Deum & Beatam virginem varias blasphemias evomeret. Cum ecce subito coram eo mortuus quidam apparuit, qui ab eo interrogatus, quis esset, respondit illi; *quod ego sum tu eris.* Ille vero vino plenus illum ad cœnam invitavit, dicens: *Quisquis es, veni mecum ad cœnam, te invito,* acceptat vir mortuus invitationem, & dixit: vade, mox sequar. Domum vero reversus, omnia, quæ contigerant, mulieri enarravit, & timore plenus omnes domus portas & fenestras firmiter claudi jussit ne venienti mortuo aditus pateret. Sed nulla illum juvit industria, dum enim cœnæ accumberet, pulsatur ad fores domus, cumque nemo responderet, hic fortiorem domui impetum fecit, unde tota domus contremuit; moxque foribus ultro apertis, mortuus ingressus dixit: *en adsum, quem invitasti: tecum mihi cœnandum est*, mox omnes fuga se receperunt, solo ibidem remanente phantasmate, quod altius inclamavit: *Tu invitasti me, nec fercula jam apponis? ego te ad cœnam meam reinvito; fercula mea videbis, tertia die venies & comparebis;* quo dicto disparuit; ille vero die sequenti per bonam se armans confessionem, pro tertio die se præparavit: *Illo die raptus est in locum, ubi*

vidit

vidit omnia genera potatorum, & mensam serpentibus, sulphure, pice, igne refertam; dixitque ei: En cœna mea, comede nunc, & bibe, potum sume, cibumque appositum. Qui perterrefactus ab hac visione, in se rediit canus factus, velut vir decrepitus, ac deinceps vitam suam emendavit, austeram faciendo pœnitentiam quoadusque vixit.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Vult Deus, ut cibus corporis necessarius sobrius sit, non superfluus, necessitati serviens: non voluptati, ideo manducandum est ut vivamus, non vivendum ut manducemus.

THEMA.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,
Luc. 11. v. 3.

Explicatur quid importet petitio orationis Dominicæ: panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

1. SAlvator noster se corpus nostrum, cum tali simmetria plasmasse & organizasse probe sciens, ut quamdiu in hac præsenti vita respiramus, alimento indigeamus, ideo in oratione quotidiana patrem nostrum cœlestem sic orare docuit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Notandum vero, solum a nobis petendum esse panem & nihil amplius; quo guloso homini nimis frugale alimentum videri posset. Cum enim Deus in erogandis homini bonis creatis adeo liberalis, imo prodigus semper extiterit, ut David dicere non dubitet: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves, & boves, jumenta insuper & pecora campi, volucres cœli & pisces maris*, cumque nos paulo ante ad integrum regnum cœleste postulandum his verbis invitarit: *Adveniat regnum tuum*, cur igitur (dicere posset gulosus) manum illam, de qua scribitur in Psalmis: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*, ita stringit, ut nos solum panem, & nihil aliud postulare præcipiat? S. Thomas dubium hoc solvit inquiens: *Non docuit delicata petere, non exquisita, sed panem sine quo vita hominis duci non potest*, juxta illud Eccli. 29. *Initium vitæ hominis aqua & panis.*

Ps. 8. v. 8.

Ps. 144. v. 16.

S. Th. in Orat. Dom. Eccli. 29. v. 28.

2. Deus protoparenti nostro, & una cum ipso universæ humanæ progeniei dixit: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, ubi etiam solius panis fit mentio, non vero alterius cibi; aut vero, si cum S. August. in Epistola ad Probam, nomine panis sufficientiam vitæ intelligamus, adeoque hanc petitionem ad aliquid aliud, præter panem extendere velimus, ad minus hoc intelligendum erit, de sufficientia, non vero de superfluitate victus, ut videlicet tantum petamus quantum corpori sustentando sufficit. S. Greg. Nyss. multorum perstringit ingluviem & luxum, qui ad propriam satiandam gulositatem, mundum susque deque vertunt, non cogitantes, quod ad vitæ sustentationem panis sufficiat. *Ad Indos, inquit, negotiandi causa proficisceris, & in barbarico mari periclitaris, & anniversariis navigationibus teipsum committis ut rebus illinc importatis & advectis cibum condias, non considerans, quod non ultra palatum sensus condimentorum progreditur. Panem pete propter vitæ necessarium usum, hujus te corpori debitorem natura fecit*, quasi dicere vellet: verum quidem est, quod sub pœna mortis victum corpori procurare debeamus, hic tamen sufficiens tantum, & temperatus esse debet; id est, ut S. Bernardus in quodam sermone *de modo bene vivendi* inquit: *Non debemus comedere, ut venter impleatur, sed ut corpus sustentetur.* In hoc autem maxima pars hominum graviter errat, quod se à propria ingluvie seduci & decipi permittat, nec tamen se reflectat, quod cibus corpus nostrum sustentare tantum, non vero excessive adimplere debeat.

Gen. 3. v. 19.

S. Aug. Epist. 121. ad Prob. c. 11.

Nomine panis sufficientia tantum, non superfluitas est intelligenda; perstringitur proinde ingluvies & luxus.

S. Bern. serm. 23. de modo bene vivendo.

3. Deus noster, quem quotidie tamquam patrem nostrum qui in cœlis est invocamus, S. Eliam servum suum sustentare volens, unicum tantum ei panem transmisit; S. Paulo primo Eremitæ per multos annos quotidie solum modicum panem, & non amplius, per corvum deferri fecit, solum quo tempore S. Antonium hospitio exceperat, integrum ei panem misit, ut ambo sustentari valerent, & tamen ipse ille Deus erat, cui ab ingrato Hebræorum populo dictum fuerat: *Numquid poterit Deus parare mensam in deserto* quique pro suo libitu eidem populo è cœlo demittebat annonam cœlestem, & coturnicum delicatissimas carnes; nimirum erga hos charissimos servos suos Eliam, Antoninum & S. Paulum primum Eremitam, exhibere voluit, verum esse, quod Nyssenus ait: *Panem pete, propter vitæ necessarium usum.*

Insuper contingentia ostenditur verum esse panem peti debere propter necessarium usum.

Ps. 77. v. 19.

4. Idem Deus filios Israël, in numero trium millionum comprehensos, in vasta illa solitudine, per quadraginta annos ex liberalissima providentia sua quotidie sustentavit, depluendo illis manna cœleste, quod licet omnes in se recluderet desiderabiles sapores, licet panis non esset, panis tamen nomine illud appellari voluit: *panem de cœlo præstitisti eis. Panis in deserto pluviæ instar fusus*, inquit Nazianzenus, *obsonium è cœlo missum, illi necessitati correspondens*; Unicum ergo illis cibum solum providit, eumque panem appellari, & quotidie cum certa & proportionata mensura colligi, & manducari voluit, ut intelligeremus, Deum soli necessitati prospicere, nequaquam vero voluptati. Idem Gregorius Nazianzenus de coturnicibus disserens ait: *Hæ supra necessitatem impertitæ*; & ideo tam hæ quæ superfluæ erant, quam manna præter ordinem à Deo datum, ad voracitatis & ingluviei ipsorum satisfactionem collectum & conservatum, subito putrefiebant; Unde dixit: *Unusquisque colligat ex eo quantum sufficit ad vescendum*, non vero ad superfluitatem. Unde Clemens Alexandrinus gulosorum anxietatem, qui tanta cum solicitudine variam vinorum, aliarumque rerum comestibilium multiplicitatem adferri curant, reprehendens ait: *Non didicerunt Deum parasse suo opificio homini cibum & potum, ut conservetur, non autem ne voluptate afficiatur.*

Deus soli necessitati prospicit, non vero voluptati.

Nazianz. Orat. 3.

Nazianz.

Exod. 16. v. 16.

Clem. Alex. lib. 2. c. 1.

5. Priusquam protoparentes nostri ad pomum vetitum manus suas extendissent, variis illis præparaverat delicias, inquiens: *De omni ligno paradysi comede*, mensam illis in paradyso amœnissimo instruxerat opulentissimam, omnigenis fructibus refertam, adjuncto illis dominio omnium animalium terrestrium, volatilium, & aquaticorum: at vero post gulositatem in pomi manducatione commissam, Adamo hanc pœnam injunxit: *In sudore vultus tui vesceris pane*; disposuitque ut deinceps in sobrietate viverent, manducantes quantum postulabat necessitas, non vero quantum gulæ superfluitas exigebat, qui idem divinus ordo à nobis etiamnum observandus est; ac proinde Gregorius Magnus suadet dicens: *Ea sumenda sunt, quæ naturæ necessitas quærit, & non quæ edendi libido suggerit.* Verum quidem est quod tale nobis Deus corpus dede-

Gen. 2. v. 16.

Divinus est ordo disponens ut manducemus quantum postulat necessitas.

S. Greg. lib. 30. mor. c. 13.

 rit,

rit, quod sine nutrimento continuo conservari nequit, in eo tamen sumendo tali cum circumspectione nobis procedendum est, ut nullum intemperantiæ aditum indulgeamus. Unde D. Chrys. ait: *Dominus noster tali corpori conjunctos nos esse voluit, quod aliter consistere nequit, nisi cibo pascatur, tantum intemperantia ne admittatur, id quod nobis ad sanitatem, & corporis bonam habitudinem plurimum conducit.*

D. Chrys. Hom. 10. in Exod.

Serpens infernalis sub necessitatis prætextu, superfluitatem nobis suggerit.

6. Notanda vero est serpentis infernalis astutia, qui sub necessitatis prætextu superfluitatem nobis insinuare sategit; sciens enim nos cibi sumendi necessitati subjectos esse, si vitam conservare volumus, in hoc unice contendit, ut in cibi sumptione per luxum & intemperantiam excedamus. Unde S. Greg., ad nostram cautelam inquit: *Suadet quod peccatum non est, sed unde comestio quasi non peccatum recipitur, inde peccato luxuria animus subjugatur. Unde & in paradyso ad mulierem gula vitio decipiendam serpens venisse ostenditur, qui aliud suggereret, aliud obtineret, ut dum comedenda ostenderet, improvisam mortem propinaret. Serpens ergo iste gulæ designat aviditatem, quia & respectu justæ necessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit.* Qui perniciosum sibi sodalem habet adjunctum, cum quo sibi conversandi necessitas intercedit, ne ullum ab eo recipiat nocumentum, curat quidem, ut ejus conservet amicitiam, familiaritatem vero omnibus modis cavet; quod idem de cibo dicere possumus, quia enim illius necessitate urgemur, illum nec debemus rejicere, nec nauseare, hoc solum cavendum est, ne et per nimiam aviditatem & ingloviem astringamur, sed solum eo utamur, quantum naturæ postulat necessitas. S. Joan, Climacus gulam hunc in modum mortales alloquentem introducit: *Quid me maledictis incessitis, cum mihi sitis obnoxii? quomodo à me sejungi cupitis, quos mihi natura devincit?* S. Propheta Job gulam exactoris nomine appellat, inquiens: *Non audierunt vocem exactoris*, circa quæ verba S. Isid. ita scribit: *Nullus homini tam importunus exactor est, quam venter, qui quotidianam refectionem, quotidiana famis exactione adimplet.* Assignat quoque Idem S. differentiam, quæ inter vitium gulæ & alia vitia intercedit: *Cum cæteris vitiis*, inquit, *& si interdum nascimur, interdum tamen cum eisdem non morimur, cum isto autem, & nascimur, cum isto & morimur.* Unde quotquot Sancti à Deo illuminati fuerunt, semper nos sunt exhortati, ut magna cum cautela cum hoc exactore procedamus, ejusque fraudes suspectas semper habeamus: Unde idem S. Pater ulterius progrediens inquit. *Plerumque voluptas vescendi ita sub obtentu necessitatis subripit, ut dum putatur serviri necessitatu, voluptatis desiderio serviatur, nec facile discernitur, utrum quod accipitur gula, an indigentia deputetur.*

S. Greg. l. 5. in c. Reg. 11.

S. Joa. Clim. gr. 15. n. 24.

Job. 3. v. 18.

S. Isid. l. 2. om. c. 42.

Sicut medicina, sic & alimenta sunt sumenda.

7. S. Augost, & S. Ambr. optimam assignant medicamentum inter & cibum similitudinem; etenim medicina ad nos ab infirmitate præservandos, vel ad sanitatem corporalem acquirendam ordinatur, cavendum tamen nobis est, ut in debita mensura & quantitate percipiatur, quia si in illius sumptione excessus fiat, loco sanitatis mortem nobis potius accelerat. Unde S. Ambr. his verbis Deum alloquitur: *Clementiam tuam Deus imploro, ut sicut æger ad medicinam sic ad sumendas dapes accedam, nequaquam in eis voluptatem appetens, sed necessitati subveniens.* Huic simile est quod S. Augustinus in suis confessionibus ait: *Hæc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.* Porro in quo gulæ malitia consistat S. Antonius S. August. authoritatem adducit dicentis: *Consistit in desiderio inordinato cibi vel potus, dum scilicet appetuntur propter delectationem corporis, non propter sustentationem ad quam sunt ordinatis* citatque textum illum Psalmistæ qui ait: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos; scilicet quia habuerunt desiderium comedendi carnes propter delectationem. Sicut* igitur *medicina sumitur non ad delectationem, sed propter necessitatem scilicet ad præservandum corpus à morte; & cum timore sumitur, ne lædat, ita cibus debet sumi ad sustentandum corpus ne deficiat, & cum timore ne offendat ex nimia complacentia.* Ideo S. August. se contra gulæ pruritum pugnasse dicit, qui dum necessitati satisfacere conabatur, cor ejus furtive gula intrabat, ut ad delectationem induceret: *Suavis est mihi necessitas*, inquit, *& adversus istam suavitatem pugno ne capiar.* Idem quoque S. Doctor aliis in locis eadem medicinæ allusione utitur, inquiens: quod sicut hæc ad vitam conservandam ordinatur, ita quoque cibos ad eumdem finem respiciat, quo deficiente homo periret. *Nasci hic in corpore mortali*, inquit, *incipere ægrotare est quotidiana medicamenta sunt refectiones, temperamus ipsis fomentis, ærumnam ægritudinis nostræ.* Enimvero si medicina vel unica dumtaxat uncia excedat supra id, quod ferre potest infirmi complexio, vel debilitas, quantum obsecro damnum affert? eodem modo si supra necessariam sustentationem, corpus per excessum cibi, & per crapulam aggravare velitis, quale inde tam corpus, quam anima præjudicium patietur? Idem S. Doctor super illa verba psalmi: *Ego sum pauper & dolens*, de mortalitatis nostræ miseriis disserens, ita scribit: *Non est ista salus corporis sed infirmitas paragorizamur quotidie medicamentis Dei; manducamus & bibimus; hæc medicamenta sunt.* Calor porro naturalis deficeret utique, nisi continuo per alimenta restauraretur; Verumtamen si hæc excessiva sint, potius calor inde suffocabitur, ad eum modum, quo modicum lumen per excessivam olei superabundantiam extinguitur. *Si plus refeceris* inquit S. Doctor, *inde deficit.* Bellovacensis ex Philosophorum & Medicorum doctrinis ita scribit: *Natura paucis & minimis est contenta, unde temperantia amica est naturæ, & per eam salvatur, & bona natura continentia conservatur.* In cujus probationem ingeniosas quasdam observationes adducens inquit: *In signum hujus natura parvum os homini dedit, nam inter alia magna corpulentia, homo minus os habet, secundum corporis sui quantitatem. Item natura cætera animalia dejecit ad pastum, hominem erexit ad sydera ut erigatur ad supernas delectationes & delicias appetendas, non ad inferiores quærendas.* Quadrupedia enim ore prono ad terram vertuntur, quia finem suum in cibo, potu & vita repositum habentia, de anima nihil cogitant, quia hæc cum corpore simul interit, multo minus de vita futura; non vero ita facere debet homo.

S. Ambr. T. 3. prec. 2. in præp. ad Missam.

S. Aug. l. 10. Confess. c. 31.

S. Anton. Th. mor. p. 2. c. 1. §. 2.

Ps. 77. v. 30.

S. Aug. ib.

S. Aug. in Ps. 102.

Sicut medicina ad vitam conservandam ordinatur, ita & cibus ad eumdem finem respicit.

Ps. 68. v. 30.

S. Aug. in Ps. 122.

Bellovac. Spec. mor. l. 3 p. 8. dist. 1.

8. Socrates celebris ille Philosophus, Laertio teste inquit: *Diis simillimus est, quia quam paucissimis eget, cum dii nullius egeant rei;* unde cum nonnullis amicis suis sobrium quoddam instituisset convivium; conjugi suæ eum ob nimiam mensæ frugalitatem reprehendenti sapienter respondit: *Convivæ, si frugi temperantesque sunt, boni consulent; sin minus nulla nobis horum cura esse debet: alii vivunt ut edant, ego edo ut vivam;* Manducandum itaque nobis est, eo dumtaxat fine, ut vitam sustentemus, non vero desideranda est vita, ut manducemus. Clem. Alex. ait: *Vivere, ex duobus, sanitate scilicet & viribus constituitur, quibus maxime convenit alimenti facilitas, ut quod ad digestionem & corporis levitatem sit utile.* Quia si lon-

Laert. l. 2. c. 5.

Manducandum est eo tantum fine ut vitam sustentemus.

Clem. Alex. ibid.

si longam vigorosam & vegetam vitam ducere desideramus, ad hunc finem consequendum magis temperantia serviet, quam crapula. S. Bernardus rectum hominis Christiani à gula alieni finem his verbis indicat: *Christianus homo comedit ut vivat non vivit ut comedat*; Unde colligitur, quod Christiani nomen minime mereatur is, qui se, ut comedat, vivere putat, Nec est quod dicas, Deum fructus, herbas, animalia terrestria, pisces, volucres, & alia comestibilia ad nostrum creasse usum, ut videlicet non cum tenacitate & frugalitate, sed liberaliter & prodige utamur, huic enim oppositioni per verba Sanct. Ambr. respondebo, quibus protoparentem nostrum reprehendit: *Nihil*, inquit, *natura deliquit, alimenta dedit, non vitia præscripsit, suos fructus terra producit, omnes fœtus suos generant aquæ, & hi non contentus, interdicta tibi alimenta gustasti*. Deus quidem abundanti providentia sua multiplicitatem nobis annonæ subministravit, ut per delectum ciborum, satisfactionem habeamus, non vero ut convenientem excedamus mensuram. *Alimenta dedit, non vitia præscripsit*.

S. Bern. De Pass. c. 40. Deus annonam multiplicavit ut satisfactionem habeamus non ut mensuram excedamus. S. Ambr. l. 5. Hexamer. c. 1.

10. Tertull. causam quærit, cur Deus in lege Mosaica populo suo multos interdixerit cibos, cum tamen ab ipso mundi exordio omnibus indifferenter suam fuerit impertitus benedictionem: *vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Si lex aliquid cibo detrahit, & immunda pronunciat animalia quæ aliquando benedicta sunt; consilium exercenda continentia intellige, & frenos impositos illi gulæ agnosce, quæ cum panem ederet angelorum cucumeres & pepones Ægyptiorum desiderabat*. Seneca Philosophus nos exhortatur, ut omni cum industria efficiamus, ut corporis nostri desideria modesta sint, & temperata: *Corporis*, inquit, *exigua desideria sunt, frigus submovere vult indumentum, alimentis famem ac sitim extinguere, quidquid extra concupiscitur, vitiis non usibus laboratur*. Quid igitur necessum est, inquit idem ipse, ut pro alendo hoc corpore, mare terramque susque deque vertamus, quando natura sponte omnia illa passim germinavit, quibus corpus hoc nostrum pro sui sustentatione opus habet? *si ad sanam illam mentem placeat reverti, quid opus est tot artibus ventri servientibus? quid mercaturis? quid vastatione sylvarum? quid profundi perscrutatione, passim jacent alimenta quæ rerum natura omnibus locis disposuit; sed hæc velut cæci transeunt, & omnes regiones pervagantur mare trajiciunt cum famem exiguo possint sedare, magno irritant*. Estque hoc ipsum, quod Seneca de suis temporibus scribit, adeo verum, ut nostris quoque diebus deplorandus hic vigeat abusus, quo unus alterum ad immoderate, certatim, & cum æmulatione bibendum & manducandum invitat, sub pœna incivilitatis, nisi immoderate crapuletur seseque inebriet, quam miseriam D. Chrys. suis verbis deplorat: *Illud multo intolerabilius est, quod morbus tot malis redundans, totque secum invehens calamitates, ne crimen quidem censetur, sed ie divitum mensis, hujus turpitudinis gratia, pugna oritur atque certamen, atque inter se majori studio contendunt, qui seipsum magis infamet qui majorem subsannandi occasionem præbeat, quis nervos amplius infringat, quis vires amplius debilitet, quis communem dominum gravius irritet, ac videre est studium certamenque diabolicum*.

Tertull. l. 1. cont. Marc. c. 23.

Senec. in consol. ad Helviam. n. 123. Exhortamur ut corporis nostri desideria modesta sint & temperata.

D. Chrys. T. 5. ser. 34. de Radiis.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediatur aviditas, & immoderata voluptas siquidem in hac & in excessu gulæ malitia consistit, quæ etiam in cibis vilibus locum habere potest.

THEMA.

Antequam comedam, suspiro.
Job. 3. v. 24.

1. SPropheta Job his verbis declarat quod priusquam mensæ accumberet, ex profundo cordis sui sinu gemebunda ducere suspiria solitus fuerit: *Antequam comedam, suspiro*. Sed quamobrem id faciebat? num forte cibi patiebatur nauseam? aut vero stomacho male affecto laborabat? vel dentium experiebatur dolores? vel unde hi procedebant gemitus quando ei necessarium sumendum erat nutrimentum? S. Antoninus hinc illius assignat rationem: *Antequam comedam, suspirio, scilicet timens offendere*.

Quare Job suspiravit, antequam comederet.

S. Anton. sum. Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. §. 2.

2. Abbas quidam Laureacensis, Maurbrunus nomine, priusquam mensæ accumberet, familiare sibi habebat quædam perfectionis exercitia, quibus se armabat, ne vinceretur, à gula; nimirum excitabat in se quosdam doloris, verecundiæ, timoris, & gratitudinis affectus doloris quidem, quia revocabat in memoriam jacturam immortalitatis, quam primi parentes nostri ob gustatum pomum vetitum passi, in hanc necessitatem seu potius vilitatem lapsi fuerant ut ad manducandum astringerentur, quo eodem motivo S. Isid. ducebatur, quando ad refectionem accedebat: *Erubesco irrationabilem cibum sumere, qui rationabilis à Deo factus in paradiso deberem cibo saturari divino*. Deinde verecundiæ excitabat actus, eo quod ab exactore adeo vili & abjecto à corpore scilicet humano, stercoris sacco importuno, insatiabili, indiscreto, incivili, qui nullis acquiescit rationibus, aut precibus. Timorem quoque exercebat, eo quod astutus serpens continuos in sumendo cibo nobis laqueos ostendat, ut in culpam aliquam præcipitet. Ad gratitudinis pariter actus convertebatur, dum providam Dei manum eum pascentem consideraret, patri, quem in cœlis invocamus, gratias agens. Cum itaque protoparentes nostri in statu innocentiæ, justitia induti originali, in hoc corruerint gulæ vitium, quanto magis nobis timeamus oportet; præsertim quia ut S. Aug. scribit, *cum salus sit causa edendi & bibendi, adjungit se tamquam pedissequa periculosa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus causa fiat, quod salutis causa me facere vel dico, vel volo; nec idem modus utriusque est, nam quod saluti satis est, delectationi parum est*. Atque ideo S. hic Doctor in hoc periculoso quotidie desudabat certamine; dum ex una parte, quemadmodum quicumque alius homo inevitabilem experiretur manducandi necessitatem; ex alia vero parte eodem tempore sedulo resistebat, ne quem in eo excessum, aut superfluam admitteret delectationem; ideoque proferebat dicens: *His tentationibus quotidie cogor resistere & invoco dexteram tuam ad salutem meam*.

Perfectionis exercitia quibus armabatur ne vinceretur à gula. S. Isidor.

S. Aug. lib. 10. Conf. c. 31. Timendum nobis est ne in vitium gulæ corruamus.

3. Bellov. epitam in præsenti edducit in patrum collationibus citatam historiam; ubi S. quidam Eremita ita quemdam legitur allocutus fuisse Philosophum: *Pater meus dimisit me multis debitoribus obligatem, cæteris ad integrum solvi, uni eorum quotidie oportet me solvere, & satisfacere ei non possum, quia per Dei gratiam mundum contempsi, & omnibus reliqui, & ab omnibus quæ in mundo obligatum me tenebant, liberatus, castrimargiæ stimulis cavere non possum*. Gustus nam-

Bellov. spes mer. p. 8 dist 1. Gustus cibi naturalis est.

palatum decipit ideo magna opus est virtute, ut quis se opponat.

namque cibi naturalis est, palatumque decipit: atque ideo magna opus est virtute, ut quis se ejus opponat complacentiæ & delectationi, sed pro dolor neutiquam perpendimus, quia in pœnis & tribulationibus nostris deliciamur, siquidem cibi usus corporis est debitum, illi post pomi morsum assignatum, in naturæ corruptæ pœnalitatem; Ideoque S. Aug. saluberrime monet: *Non hoc eis optamus, ut terrena necessaria desint eis, quibus indigent, dum mortaliter vivunt, sed ut hoc plangant, quod amissa societate cœlesti, terrenis non ad fruendum stabilibus bonis, sed ad sustentandum necessariis indigere meruerunt, agnoscant, & lugeant istam miseriam*, quod enim veluti irrationabilia animalia, vitam nostram potu, ciboque frequenti fovere, cogamur, S. Augustinus nostris idipsum adscribit miseriis & nihilominus maxima pars hominum in hac sibi complacet miseria.

S. August. in Ps. 141.

Complacentia in cibo sæpe culpabilis est, nisi eam virtus moderetur.

4. Quid si Deus cibos nostros, placito destituisset sapore nonne homini gravissimum foret manducare? Ecce itaque insipientiam illorum, qui cibos nauseant, & infirmi inappetentiam patiuntur, intensos sufferunt in necessario alimento digerendo aut transmittendo dolores; quibus & sæpe necessum est violenter refectionem ingerere: hæc igitur complacentia & gustus, quem Deus cibo impertiit, sæpe culpabilis est, nisi eum virtus moderata fuerit. Sed eheu gulæ impetum vix est qui sustineat, quæ suam exercet tyrannidem, violentiamque facit, & dominatur nobis; Unde S. Isidorus Pelusiota sobrie nos monet dicens: *Considerationis ope atque auxilio ipsius, ventris tyrannidem amputemus.*

S. Isidor. Pel. l. 2. Epist. 40.

Fatuus in perditionem utitur cibo, qui ad salutem est ordinatus.

5. S. Cyrillus Alexandrinus cibum quidem ad vitæ nostræ sustentationem ordinatum esse, sed à stulto homine in propriam ejus perditionem converti considerat, dicens: *Cum ad salutem & vitam naturali lege ordinatus sit cibus, eo in perditionem & mortem suam immoderate utitur fatuus.* Quod ultimum verbum scilicet ly, *fatuus*, admodum considerabile est, quia ubi virtus solida non viget, difficile est prurituï gulæ se opponere, atque resistere dicente S. Bern. *Gula semper est in pugna, & in culpa; sive manduces sive vivas; adest illa tecum pugnatura; si bene non pugnas, certe vinceris ab illa; quæ cum multis pugnat & à paucis expugnatur.* Ad eam itaque vincendam Spiritu opus est non vulgari, qualem in S. Romualdo prævaluisse narrat B. Petrus Damianus; sed quid mirum? siquidem veteranus erat centum & viginti annorum miles in militia Christiana? *Si quando eum ex aliquo esculentiori cibo*, inquit hic Sanctus, *gula vitium titillaret, mox accurate illum præparari præcipiens, ori & naribus accommodans & solum captans odorem dicebat; O gula gula, quam dulcis, quam suavis modo mihi saperet iste cibus, sed væ tibi, ex eo numquam gustabis, & sic intactum ad cellarium remittebat.* S. Joan. Clim. mala ab hoc vitio derivantia ponderare incipiens, his usus est verbis: *De gula dicturi, si umquam alias, nunc maxime contra nos ipsos philosophari statuimus; Miraculi enim loco duco, si quis ante mortem & sepulchrum ab hac domina se in libertatem vindicavit.* S. August. omnem sibi vim inferebat, at vero prout in confessionibus suis dicit: *Cum ad quietem satietatis ex indigentia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ.* S. Anton. de Padua cibi intemperantiæ nomen attribuit febris quotidianæ; nam de socru S. Petri febricitante loquens, varias distinguit febres, & ad propositum nostrum inquit: *Quædam procedit ex inflammatione phlegmatis,*

S. Cyrillus Alex. l. 2. Apol. c. 4.

S. Bern. serm. 59. De interdmo.

Ad vincendam gulam Spiritu opus est heroico.

B. Petr. Dam. c. 52.

S. Joa. Clim. Grad. 14.

S. Aug. l. 10. Conf. c. 31.

Cibi intemperantia comparatur febri.

S. Anton.

& hæc vocatur quotidiana, & hæc appropiatur peccato gulæ ad litteram. Sicut enim febris ex nimio ardore & inflammatione procedit, ita quoque vitium gulæ non in manducando consistit, sed in appetitu immoderato cibi, quantumvis ille vilis & exiguæ sit substantiæ; Unde S. Bonav. inquit: *Ille nimis dicitur comedere, qui ultra commoditatem naturæ comedit & bibit, & est contra rationem; cum actus nutritionis sit ad conservationem individui, & per talem culpam fiat naturæ subversio, unde patet quod ibi est abusio & peccatum.* Deus etenim vinum quidem ad nostræ debilitatis restaurationem creavit, nos autem in quantitate excedentes, illo abutimur. Audite S. Basilium dicentem: *Vinum Dei donum ad infirmitatis robur, ac sustentationem sapientibus concessum, nunc instrumentum incontinentia, intemperantibus est factum;* ubi notanda est dictio, *intemperantibus;* voracitas enim & nimia aviditas est, quæ reos & vitiosos non efficit, abusus est non vero usus. Ac proinde Clemens Alexandrinus nos monet inquiens: *Ego tunc maxime censeo rationem esse in convivio una introducendam, quæ instar pædagogi corrigat temulentiam, ne nobis imprudentibus convivium delabatur ad ebrietatem.* Idem paulo antea in vini defensionem dixerat: *Illud ergo benedictum est; exultatio animæ & cordis vinum est ab initio, si quantum satis est bibatur.*

de Pad. Fer. 5 p. st Dom. 3. Quadr.

S. Bonav. in spec. animæ c. 3.

Excessus in quantitate vini abusus est, non usus.

S. Basil. Hom. 14. in ebriet. & luxum.

Clem. Al. l. 2. Pædag. c. 2.

7. Verum quidem est S. Paulum dixisse: *Vinum in quo est luxuria;* hoc tamen intelligendum est, quando nimiopere bibitur. Numquam genus humanum adeo immersum fuit luxuriæ quam eo in sæculo, in quo *omnis caro corruperat viam suam*, & tamen tunc vini usum futile nusquam constat, quia primus vineæ plantator fuit Noë, post diluvium; imo neque carnes manducabant, & tamen homines omnino carnales erant; id quod Procopius observavit, dicens: *Fortassis non citra divinam providentiam nec carnis, nec vini usus ante diluvium frequentatus est, si enim, ut dicit scriptura tanta fuit dementia illorum mortalium, ut aquis domanda fuerit, quid evenisset, si carnium & vini usus fuisset?* negari quidem non potest, quin carnes, & vinum gulæ sint fomentum, & incentivum, verumtamen malitia non in usu moderato, sed in intemperantia & excessu consistit. Unde S. Basilius golosum quemdam monet inquiens: *An ignoras quod immoderata expletione tibi ipsi pinguem paras vermem, conscientia carnificem, & discrutiatorem?* ubi nota, quod dicat *immoderata expletione*,

Eph. 5. v. 18.

Gen. 6. v. 13.

Carnes & vinum gulæ sunt fomentum.

Procop. in c. 9. Gen.

S. Basilius Hom. 1. de Jejun.

8. D. Chrysost, super Genesin scribens, quando ad vineam à Noë plantatam considerandam pervenit, erit fortasse inquit nonnemo qui de vite mihi dicat: *Quare planta tot malis plena in hanc vitam producta est?* cui proinde respondet S. Dicens: *ne ita temere loquaris homo. Non est planta hæc mala, neque vinum malum, sed illius abusus, quia non propter vinum, sed propter perversam voluptatem nefaria scelera fiunt, & cum in eo sit utilitas, ut noceat, in causa est intemperantia; quocirca nunc post diluvium ostendit tibi vini usum; ut ostendat, quod & ante vini usum in immodicam luxuriam humanum genus inciderit, multisque peccatis se contaminarit, cum adhuc vini usus nesciretur;* Hic autem abusus in aliquibus reperitur, qui animam suam flocci æstimantes, corpori indulgent, & irrefrænatis suis obediunt appetitibus; contra quos S. Isidorus scribit, dum ait: *Non ad luxuriam vel ad satietatem, sed tantummodo ut corpus sustentetur epulis est utendum, nam ut Philosophie dixerunt cibos inventos esse ut contineant animam non ut corrumpant.*

D. Chrys. Hom. 29. in Gen.

Commendatur vini usus sic tamen ut tollatur abusus.

S. Isid. l. 2. solil. c. 40.

9. Idem

Joel. 1. v. 5. S. Isid. lib. c. 43.
Ostenditur quod cum cautela vinum sit bibendum.

9. Idem S. illam Joëlis minitationem contra ebrios (*expergiscimini ebrii & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine*) considerans, ita discurrit ad intentum præsens: *Quo testimonio non ait tantum flete omnes qui bibitis vinum ut bibere omnino non liceat, sed adjecit: in dulcedine, quod ad voluptuosam pertinet & prodigam effusionem.* Quam eamdem doctrinam his verbis S. Nilus insinuat: *ciborum usus ad tuendam dumtaxat vitam adhiberi debet, non item ut cupiditatibus serviamus.* S. vero Bern. in sermone *de modo bene vivendi*; qua cautela vinum nobis bibendum sit ostendit, dum ait: *Caveamus, ne illud quod Deus ad medelam nobis corporis tribuit, vitio gulæ deputemus. Caveamus ne vinum quod Deus nobis dedit ad salutem corporum in usum vertamus vitiorum* & S. Antoninus ad victum pariter seu necessarium corporis nostri cibum, se reflectens ait: *Tantum potest & debet quis comedere & bibere, quantum credit se indigere ad sustentationem & executionem eorum, quæ sibi incumbunt agenda, ita ut non usque ad nauseam sumat, sed cum aliquali adhuc appetitu finem faciat.* Quapropter & S. Hieron. inter alias Monachis præscriptas regulas in capitulo cui titulus est: *de abstinentia & præcipue à carnibus*, ita quoque scribit: *Nobis non corporum culeus, sed animæ vigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior.* Paulo autem ante præmiserat dicens: *tanta sit in sumendo sobrietas, talisque parcitas, ut venter potius conqueratur, quam gaudeat.* Qui idem Sanctus de eiborum qualitate tractans, hoc sequens quantumvis personis per viam perfectionis gradientibus suggerit consilium, inquiens: *Non ciborum nobilitas appetitum moveat, sed fames, non apponantur incentiva libidinum sed quæ possint famem extinguere.* Cui eruditioni nihilominus idem S. Doctor aliam quamdam adjungit S. Ambrosii, in cujus venenum discooperit, quod serpens esca gulæ vitium, in perditionem nostram evomitat; dicit enim: *Cujus mortiferum virus tum utcumque vacuatur cum non qualitas, sed libido in escis præcavetur; Prima enim mulier non exquisitarum dapum, sed sola pomi delectatione mortem mundo induxit, & antiquus hostis regem nostrum non de carne sed de pane tentavit.* In cujus confirmationem S. Bernardus exemplum adducit Esau, qui exilis jentaculi appetitu illectus, suam vendidit primogenituram. *Repleti ventrem faba*, inquit ille, *mentem superbia, cibos damnamus saginatos, quasi non melius sit exiguo sagimine ad usum vesci, quam ventoso legumine usque ad ructum exsaturari, præcipue cum Esau non de carne, sed de lente sit reprehensus; & de ligno Adam, non de carne damnatus; & Jonathas de gustu mellis, non carnis, morti adjudicatus.* Unde & S. Gregorius pariter ait: *Nonnumquam abjectius est, quod desiderat, & tamen ipso æstu immensi desiderii deterius peccat*, ideoque mox suum ita prosequitur & exaggerat discursum dicens: *Antiquus hostis, quia non cibum sed cibi concupiscentiam esse causam damnationis intelligit, & primum sibi hominem, non carne, sed pomo subdidit; & secundum non carne, sed pane tentavit.*

S Nilus de 8. vitiis. effect.

S. Bern. ser. 25. de modo bene vivendi.

S. Antonin. ib. § 5.

S. Hieron. Tom. 9. in Reg. Monach.

S. Ambr. T. 5. prec. orat. 2. in præpar. ad Missam.
Non qualitas, sed libido in escis est præcavenda.

S. Bern. in ser. c. 99.

S. Greg. L. 30. mor. c. 13.

S. Antonin. ibid. §. 1.
Inordinationes circa gulam notabiles assignantur.

10. Inordinationes autem circa gulam multæ sunt, eæque notabiles omnes, quas varii considerant Sancti, & inter alios quidem S. Antoninus ita scribens: *Ciborum sumptio secundum se non potest esse peccatum, nisi quatenus repugnat rectitudini voluntatis, quod autem repugnet contingit dupliciter, uno modo propter repugnantiam ad proprium finem ciborum, sicut cum aliquis propter delectationem quæ est in cibis, utitur cibis contrariantibus saluti corporis; vel secundum speciem, ut infirmis, fructus, herbas, & hujusmodi nocent, vel secundum quantitatem, ut cum nimis comedit de aliquo; ita quod gravat stomachum, vel caput, vel hujusmodi*; S. Bonaventura alios assignat casus in quibus gula culpabilis existit; nimirum: *Quando quis mensuram excedit, scilicet nimis comedendo; quando nimis ardenter & festino quis comedit, non enim usus ciborum, sed concupiscentia in vitio est.* Sanct. Nilus idipsum observans ait: *Gulam veteres appellarunt, raptim ac festinanter, & multum ac citra delectum, ac præmature comedere; ingluviem autem cibis delectari.* S. Joannes Climacus quærit: *Signum gulæ quale est? explica mihi; & respondeo, quando videris cogitationem tuam cibo delectari, & urgere, ut fere omnes antevertas, ac ut patinam ad te trahas, hoc gula est.*

S. Bonav. T. 7. in Comp. Theol. ve rit. L. 3. c. 20.

S. Nilus ibid.

S. Joan. Climac. Grad. 26. schol. 15.

11. S. Gregorius quinque assignat modos, quibus in sumendo cibo excedere possumus, ait enim: *Sciendum quia quinque nos modis gulæ vitium tentat, aliquando indigentiæ tempora prævenit, aliquando tempus non prævenit sed cibos lautiores quærit, aliquando quælibet sumenda sint, præparari accuratius expetit; aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit, sed & ipsa quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit.*

S. Greg. ib.
Modi assignantur quibus in sumendo cibo excedere possumus.

12. Ingeniosa quædam in Catena Græca super Genesin reperitur instituta observatio; animalia enim irrationabilia certum non habent ad manducandum tempus, sed ab congenita sua rapiuntur aviditate; isti igitur qui nulla non hora manducant, brutis merito assimilantur. *Homo ita à Deo constitutus est,*) discursus est dictæ catenæ) *ne aliorum animalium exemplo, ventri semper servire cogatur, sed statuto ei tempore*; atque ita per hoc motivum abstinentia merito perpetua debite colenda homini inculcari potest; *Si in censum generis humani referri, non autem in bestiarum ordinem redigi velit.* S. vero Hieronymus ad eumdem sobrie manducendi modum intentus, ita nos instruit dicens: *Non sit in sumendo ferculo talis velocitas faucium & tam velox masticatio boli, quod merito de ingluvie aliqua possit oriri suspicio.* Tandem S. Bonaventura alio quodam in loco pessimos à præteritis distinctos vitii gulæ assignat à S Gregorio traditos effectus, quando in hunc se diffundit discursum: *Ex hoc ramo tres rami exeunt; incontinentia gulæ, immodestia, & delectatio. Incontinentia istos fructus affert secum, anticipationem, frequentationem, & jejunii fractionem, anticipationem, cum quis horam comedendi anticipat, quod potest fieri tempore jejunii, vel alio tempore. Ista anticipatio fit etiam alio tempore, ut multi, qui volunt comedere statim, quando de lecto exeunt, sicut bruta etiam quandoque absque aliquo appetitu ex prava consuetudine. Ramus gulæ est immodestia, scilicet cum in nutriendo corpus modus debitus non servatur; & duos fructus habet, aviditatem & nimietatem.*

Hora comedendi non antevertenda.

S. Hier. ib.

S. Bonav. in spec. animæ c. 3.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Gula quandoque timoratos & perfectos viros ex parte seduxit.

THEMA.

Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur. Gen. 25. v. 28.

1. SI quis præter Scripturam Sacram, à Spiritu veritatis dictatam, asseruisset, Esau ab Isaaco, propter venationes carnium ferinarum, dilectum fuisse, forsitan difficilem dictis fidem adhibuissemus,

Quæritur quare Isaac amaverit Esau præ Jacob.

ſemus; ſed menori neſcit ſacer Ch oniſta clare protrſtans, abſque quocumqoe commentario aut gloſſa: *Iſaac amabat Eſau:* Sane ſi aliud tanti affe-ctus allegaſſet motivum œconomiam V. G. aut primogenituram, aut alias dotes naturales; mirum neutiquam fuiſſet; ſed dicit aperte Moyſes, *eo quod de venatianibus illius veſceretur.* Nonne Iſaac ſupernaturali pollebat Spiritu prophetico? nonne hunc filium ſuum, à Deo reprobatum, Jacob vero econtra prædeſtinatum eſſe cognoverat? *Jacob dilexi, Eſau autem adia babui.* Item Deus ſe Iſaaci Deum quam multoties appellare non eſt dedignatus, quando ait: *Deus Iſaac:* ſervorum autem eſt ſuam ut dominis conforment voluntatem. Quare itaque amare dicitur Eſao hominem incivilem, rudem, profanum, ſacrilegum, Deo exoſum? & non potius amore trahi Jacobi tantæ virtutis filii, ut totius populi electi Iſraelitici caput futuros eſſet? *amabat eo quod de venatianibus illius veſceretur.* Numquid igitur ex gulæ inſtinctu filium amabat? Nequaquam, reſpondet Dionyſius Carth. *Nec enim putandum, quod ex gulaſitate talia amabat cibaria & filium propter ea.* Abulenſis autem hunc Iſaaci affectum beneficio adſcribit, quod decrepitus ex illo ſenio capiebat cibo, otpote levioribus indigus cibis, quales erant illi ex venatione provenientes; Ideoque doctiſſimus hic author ait: *Homines in illa atate libentius comedunt delicata cibaria, non diligebat ex intemperantia, quaſi vellet intemperatis cibis uti, ſed quia atas illud expaſcebat, egebat levibus cibariis.*

Rom. 9. v. 13.

Dion. Cart. ibid.

Abul. ib.

2. Nihilominus pauciſſimus verbis S. inſinuat Cyrillus, Iſaacum aliquatenus ex gulæ motu hunc impio filio indebitum induiſſe affectum, ut hinc diſcamus, viros illos, quamvis pios, homines tamen fuiſſe. Quiſquis enim præteritas legerit hiſtorias, perſonas etiam timoratas, & perfectas cibi pruritu & complacentia ſeductas fuiſſe comperiet. Ita cibus lentium ut in præcedentibus vidimus diſcurſibus, qui tanta cum vehementia ingluviem & ineſfrænem extimulavit Eſau appetitum ut ſuam venderet pro eo primogenituram, exquiſite præparatus in omnibus verſabatur Jacobi. David vir erat ſecundum cor Dei, virtutiſque & perfectionis typus; & nihilominus ſe ab aquæ hauſtu è ciſterna Bethlehemetica tanta cum aviditate abripi permiſit, ut aliqui militum, ejus gratiam regiam ſingulariter demerituri, cum propriæ vitæ periculo, Phalanges penetrarint hoſtiles aquamque aſportarint.

S. Cyrill. in Caten. Reſpondetur quod ex gulæ inſtinctu amaverit, ut diſcamus homines etiam pios cibi pruritu, fuiſſe ductos.

2. Reg. 29. v. 13.

3. Eccleſiaſticus de gulæ vitio tractans inter alia ſcribit: *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes;* ubi poſt vinum vitii carnalis ingerit mentionem, quia nimius vini potus ad libidinem incendit; ſingulariter autem circa hunc textum advertendum eſt, Ly *apoſtatares* hoc enim verbum ad illas relationem habet perſonas, quæ prius in offenſo pede per viam Dei gradiebantur, cœleſti deditæ ſapientiæ, doctæ, prudentes. Hugo autem Cardinalis dictum textum ita explanat: *Apoſtatare faciunt ſapientes & arguent ſenſatos; Apoſtatare id eſt jugum Domini abjicere.*

Eccli. 19. v. 2. Vinum homines alioquin prudentes deviare facit.

Hug. Card. Ibid.

4. De Noë in Geneſi dicitur: *Noë invenit gratiam coram domino, vir juſtus atque perfectus in generationibus ſuis cum Deo ambulavit.* Ab univerſali illum Deus ejuſque meritorum intuitu familiam ejuſdem liberavit diluvio; *Te enim vidi juſtum coram me in generatione hac.* Nihilominus qui in aquarum diluvio illæſus evaſerat, poſt univerſi inondationem in vinario ſcypho periculoſum naufragium ſubiit; *bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo.* Qua ſuper re S. Euphremus ita diſcurrit: *Noë vir juſtus, ſanctus, atque perfectus in generatione illa, qua ſibi ipſi pernicies extitit, qui à Deo meruit de pietate ſua commendari, dum ad eum dixit, te ſolum vidi juſtum in generatione hac corrupta, juſtus hic qui inundationes aquarum tempore diluvii univerſalis ſteterat, a modico vilique vino victus eſt. Aquæ infinita non potuerunt vincere ipſum, vinum autem vile inter dormiendum juſti viri corpus nudavit.*

Gen. 6. 8. Noe vir juſtus in vino naufragatur.

Gen. 7. v. 1.

S. Ephrem. T. 1. ſerm. de virginit.

5. Loth Abrahæ nepos tot meritis ſublimis, qui angelos cœleſtes hoſpitio recipere meruit, tanti à Deo æſtimatus, ut quoadusque ipſe in Sodoma moraretur, regionis illius flagella ſuſpenderit, qui in medio nefandiſſimorum hominum plurimum annorum tempore innocentem & immaculoſam vitam duxit, hic inquam vir, tam perfectus, & ſanctus, in Segor à vino ſe decipi permiſit, adeo ut non ſolum inebriatus fuerit, verum etiam cum propriis filiabus execrabilem inceſtum commiſerit. Unde S. Ambroſius ait: *Vicit S. Noe, vel etiam Loth Abraha nepotem ebrietas, quorum alter cum jejunaret, diluvio ſuperſtes fuit, alter incendio.* S. Ephrem pariter oſtenſurus, quod gula perfectiſſimos etiam & timoratos viros ſeducat, idem Lothi exemplum in medium adducens, tandem concludit: *Si ergo juſtis ac ſanctis viris vinum non pepercit, te abjectum quanta magis ſuperabit.*

Gen. 19. v. 32. Loth in Segora vino deceptus.

S. Ambr. L. de Elia & jejun. c. 5.

S. Ephrem. Ibid.

6. Propheta Job familiam ſuam in timore Dei ſemper educaverat, prouti ex unione & concordia quæ inter filios & filias ejus vigebat, clare deducitur: *quam* autem *bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum, quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*, præterquam quod cum Job ſanctus fuerit, filios quoque ejus ſanctos fuiſſe facile arguere licebit, quia *non poteſt arbor bona malas fructus facere;* & tamen quia quotidie ſimul in conviviis mutuis conveniebant, pater illorum non immerito timebat *ne forte peccaverint*, ac proinde quotidiana pro illis holocauſta immolabat; nec immerito mali quid inde ſecuturum ſuſpicabatur, probe namque ſciebat, viros etiam ſpirituales, in conviviorum gaudiis, ad aliquas transgreſſiones committendas ſæpe fieri procliviares; interpres quidam modernus interpretans verba illa: *ne forte peccaverint filii mei & benedixerint Deo in cordibus ſuis*, legit: *valedixerint Deo*, quod idem eſt quod dorſum Deo verterint, idque conforme eſt propoſitioni illi, quæ in Deuteronomio legitur, *Incraſſatus eſt dilectus* (per Ly *dilectus* autem hominem in dilectione, gratia & benevolentia Dei conſtitutum intelligit) *& impinguatus;* ſed quid inde ſecutum fuit; *dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo ſalutari ſua.* Et ideo S. Gregorius de hiſce Jobi filiis inquit: *Vir quippe ſanctus noverat, quia celebrari convivia ſine culpa vix poſſint.* Tres illi juvenes regia ſtirpe prognati, inter quos Daniel erat, poſtquam in captivitate Babylonica in Regiam Nabuchodonoſoris fuiſſent perducti, ut ſacer textus inquit: *Conſtituit eis Rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & divino, unde bibebat ipſe.* Daniel autem aliique ipſius collegæ dapes regias reſpuentes præfectum rogarunt, ut ipſis leguminibus veſci & aquam bibere permitteret; at vero quonam motivo Regiam hanc à ſe benevolentiam repulerunt, quonam munere pretioſiori ac honorificentiori affici potuiſſent, quam dum ſervi iiſdem cum Rege cibis nutriti fuerunt? & quidem notandum eſt Danielem non dicere, quod Rex illis menſæ ſuæ reliquias dari præceperit, ſed eumdem ciborum apparatum, qui menſæ Regiæ inferebatur, proponeretur quoque

Job. 1. v. 5. Viri Spirituales in conviviorum gaudiis ad lapſus ſunt procliviores.

Pſ. 132. v. 1.

Matth. 7. v. 18.

Job. 1. v. 5.

Mart. Delrio L. 1. Loc. ſing. cap 9.

Deut. 32. v. 15.

S. Greg. L. 1. c. 4.

Dan. 1. v. 5.

Tres Pueri ex timore periculi legem prævaricandi dapes pretioſiores reſpuerunt.

& ipſis

& ipsis; *constituit eis Rex annonam de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse.* Cur igitur honorẽ tam eximium non acceptarunt? Scriptura sacra claram hujus rationem indicat dicens: *Proposuit Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis, neque de vino potus ejus.* Circa quem textum nulli expositores dicunt, dapes illas Regias ex illis fuisse quæ prius falsis Diis oblatæ fuerant, vel certe quæ secundum religionis Hebraicæ leges, quas juvenes illi observare firmiter decreverant, vetitæ erant: at vero D. Chrysostomus aptius ad propositum nostrum dicit, quod juvenes illi imminens ex lautis & delicatis cibis illis periculum præcognoscentes, omni cum studio illos declinare fategerint: *Quin delicatorum & suavium ciborum usus efficere poterat integritati mentis & cordis munditiei.* Vides igitur qualiter hi juvenes, licet in virtutibus & innocentia firmiter radicati fuerint (prouti postea in tot occasionibus, præcipue vero in adoratione statuæ, & Daniel in lacu leonum probarunt) periculo tamen prævaricandi, quod ex dapibus illis pretiosis manducatis incurrere potuissent, se exponere nequaquam voluerint, quia *vinum apostatare facit sapientes & arguit sensatos.*

Lyranus.

D. Chrys. cont. Luxum & crap.

8. Observastisne aliquando, quod postquam sanctus Apostolus nos hortatus fuisset, ad induendam candidam divinæ gratiæ & Christianæ innocentiæ vestem (*induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus*) immediate subjunxerit! *non in comessationibus & ebrietatibus.* D. Chrysologus quemdam ex sermonibus suis ab his verbis exorditur: *Bella gentium legimus superasse quam plurimos, quos tamen pugnas carnis legimus non vicisse, & audivimus eos dedisse deliciis pectora qui dorsa hostibus non dederunt. Prô Dolor! victores gentium, vitiorum fuisse captivos, nationum Domines, turpi serviisse criminibus servitute, stetisse inter sævientes gladios & inter enervata lenocinia corruisse, regnis quoque fuisse terrori, ludibrio fuisse peccatis.* Sed unde totum hoc? Idem respondet Chrysologus: *Adversas acies contrivisse jejunos & crapulatos suarum castra dissolvisse virtutum, jacuisse effuso vino, qui jacere effuso sanguine nescierunt.* Quot enim penitus attriverunt atiolus spiritus fornicarii, applausus mundanæ gloriæ, odiorum & vindictarum? quot Ciliciis se induerant, disciplinas sanguine tinxerant, aliasque austeritates & rigores aggressi fuerant, qui nihilominus tandem à fallaciis gulæ decepti fuere? ad quod corroborandum non inepte deserviet illud, quod Bellovacensis scribit, dum ait: *De aurifabro refert Petrus Cluniacensis, quem liberavit B. Nicolaus à demonibus & damnatione inferni, quia ei devotus erat; qui bonus in aliis erat, nisi quia consueverat nimis bibere quem aliquando nimis ingurgitatum Diabolus suffocavit, sub specie bufonis, cor ejus opprimens & subito extinguens, ad infernum trahebat torquendum, liberatus per beatum Nicolaum.*

Rom. 13. v. 13.

A fallaciis gulæ decipiuntur qui alias fuerunt invincibiles.

D. Chrysol. ser. 41.

Bellovac. spec. mor. L. 3. p. 8. dist. 3.

9. Petrus Blesensis id in præsenti adaptat quod de Nabuzardan murorum Jerusalem destructore (qui ut sæpius diximus coquorum caput erat) traditur, unde ita ad nostrum discursus intentum: *Legitur quod Nabuzardan princeps militiæ destruxit muros Jerusalem, quia plerumque evenit ut vitium gulæ merita eorum destruat, qui viam religionis elegerunt. Illud præ cæteris mihi doloris materiam importat, quod hodie viri religiosi & sancti ordinis Professores de ferculorum numerositate contendunt.* Cui stabiliendo subservire illud potest quod in vita S. Remberti à Bollando traditur in hæc verba: *Cum esset in obsequio decessoris sui Domini Anscharii, apparuit ei Presbyter Arnulphus, jam diu defunctus, & percunctanti in ejus Causa in hac sæculi vita, dolenter respondit: cum adhuc in carne essem, negligenter de anima mea agebam salute interdicta in esca & potu frequenter usurpans, indignus sui hactenus ad præsentiam DEI venire;* qui, ut patet, non aliam ob causam, quamvis in gratia discessisset, se à præsentia DEI ad tempus remotum fuisse attestatur, nisi quia gulæ frequenter vacarat; Ideoque mox subjunxit supplicans: *Si tua fraternitas, pane, sale & aqua contenta, & cæteris victualibus abstinentiam 40. diebus pro me facere vellet, credo per DEI misericordiam, ab hujus repulsionis mea sententia sine pœna liberari.* Ecce vobis quanto cum rigore S. Rembertus illam dicti sacerdotis transgressionem luerit, solverit, miserumque liberarit.

Petr Bles. in Job. c. 1.

Religiosi cavere debent ne vitio gulæ præoccupentur.

Bolland.

T. 1. Febr. 4. fol. 561.

10. Ingeniosam D. Chrysologus circa Luciferum astutissimum serpentem instituit ponderationem, hic enim Spiritus malignus exploraturus utrum Christus Dei Filius esset, eum aggredi, atque tentare præsumpsit. Circa quod factum taliter discurrit prænominatus Doctor: *Quid est quod jejunante Christo deitatis signa tota, in sola panis promissione perquirit? & quem DEI Filium continua significatione jejunii præsentit, esse DEI Filium de provisione panis, de cura ventris desiderat approbare? si Filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant. Quare non dixit, si Filius Dei es, dic ut homines, aut angeli, aut aliquid aliud fiant, sed dic, ut lapides isti panes fiant?* quia scilicet mediante gula, etiam per solum panem Christum à se, quantumvis ipsiusmet DEI Filius esset, seducendum sperabat. *Panem malus ingerit, ut virtutem mutet*, inquit author operis imperfecti. Cum enim eum propter continuum quadraginta dierum jejunium, Filium Dei esse suspicaretur, animo despondit; inquit hic author: ast vero ubi se famelicum exhibuit; quando *postea esuriit*, tunc eum à se pervertendum fore speravit, probe sciens, homines, etiam perfectissimos, gulæ implicari laqueis; tunc omnia ejus proposita facile se annihilaturum confidit. *Diabolus videns per 40. dies jejunantem*, inquit dictus author, *desperaverat, postquam sensit esurientem, iterum cœpit sperare, & sic accessit ad eum esurientem.*

Diabolus mediante gula ipsum Christum seducendum sperabat.

D. Chrysol. serm. 6.

Auth. imperf. Hom. 5.

11. Admiratione in primis digna est, quæ cap. 13. lib. 3. Regum traditur Historia, in qua ad Jeroboam Sanctus quidem à Deo legitur ablegatus fuisse Propheta, qui suam illi exprobraret impietatem, suppliciaque intimaret, illi, totique stirpi illius imminentia. Propheta itaque dictus insigne operatus est miraculum, dum aridam Regis sacrilegi manum ad offerendum extensam sanavit, pristinoque restituit vigori; altare æneum frangi fecit; quodque omnium mirabilissimum dixerim omnia Regia aspernatus est dona; *si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum.* Astutus nihilominus serpens suis tandem irrequietis gyris rem eo deduxit, ut Prophetam hunc per gulam perverteret; cum enim illi sobrietas & abstinentiæ præcepta esse, prout proprio confessus est ore dicens: *Mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis, non comedes panem, neque bibes aquam, sed reverteris per viam per quam venisti.* Postquam igitur mensam repudiasset Regiam, tandem serpentis subdoli victus insidiis, ad falsi Prophetæ instantiam, contra ordinem divinum comedit; Unde & in transgressionis pœnam à leone occisus fuit. Circa quam historiam S. Basilius ita discurrit. *Hic Prophetam qui à Deo, ad objurgandum scelestum Regem fuerat missus, fera bestia devorandum*

3 Reg. 13. v. 8.

Propheta per gulam perversus à leone occiditur.

S. Basil. ser. de abdicatione rerum.

objecit, & de quo universo regio suo apparatu Jeroboam Rex pœnam sumere non poterat, is gutturis fraude implicatus miserabili morte consumitur. Unde & S. Joannes Climacus ait: *Vidi Sacerdotes senes à dæmonibus delusos, qui juniores sibi non subjectos in compotationibus per speciem faustæ deprecationis seu benedictionis, per pocula & alia solvunt seu corrumpunt.*

S. Joan. Climac. Grad. 14.

12. Noverat in primis Josue juxta expressam Dei prohibitionem illicitam Israëlitis esse omnem cum populis terræ Canaan confœderationem, & nihilominus amicitiam fœdusque init cum Gabaonitis. Respondebitis utique eum deceptum fuisse, dum hi ex remotissimis regionibus se advenire dicerent. Ast numquid in diebus illis studium deerat Cosmographiæ? possibile ne erat in tam numeroso populo nullum inveniri fuisse, qui civitatem haberet notitiam, nationemque terræ illius adeo vastæ, ne dicam unius civitatis Gabaæ? *Qui credit cito levis corde est.* Sacer textus quid Josuæ fefellerit, manifeste docet, dum gulam & ingluviem militum aliorumque ministrorum minime permisisse narrat, ut stratagemata discernerent Gabaonitarum, qui astutius multam secum asportarunt materiam comestibilem, ut eorum animos sibi demererentur. Atque ita tantum in præsenti hæc præstitit gulositas, ut cum alias in rebus dubiis, ut dirigerentur, prudenter ad arcam & oraculum recurrere solerent, modo à voracitate fascinati, nec pristino instituerint recursui, nec ullam adhibuerint diligentiam. Primo equidem, non nego, aliquam facere oppositionem pactumque recusarunt, sed victi postmodum à gula, omnibus eorum placitis annuerunt. *Susceperunt igitur* (Notante Ly *igitur*) *de cibariis eorum, & os domini non interrogaverunt.* Ubi Abulensis ait: *Israelitæ panes ad comedendum, & vinum, & si qua alia attulerunt in usus vitæ susceperunt.* Ecce vobis expressam fœderis initi causam atque rationem.

Josue 9. v. 14. Exod. 34. v. 15. Josue per gulam inductus ut cum Gabaonitis fœdus inierit.

Eccli. 19. v. 4.

Josue 9. 1. Abul. Q. 16. ib.

13. Bis Salvator juxta Evangelium refecit populum Hebræum in solitudine ubi multa hominum millia congregata erant; cum eadem autem facilitate, qua panes iis piscesque multiplicavit, epulas longe lautiores, & humanæ optatissimas ingluviei poterat præparare; & nihilominus solo eos pane pavit & pisce; imo una vice panis simplex, scilicet hordeaceus erat, nulla autem vini fit mentio. Per hanc igitur refectionem Incarnata sapientia, quanta cum sobrietate Christi sequaces vivere debeant nos docere voluit, teste Chrysostomo, dum ait: *Hinc deliciis dediti intelligant, quid magni illi viri, & admirabiles comederint, quam vilis & modica eorum mensa erat.* Quod autem admirationem singularem meretur, non obstante Christi præsentia & pabulo immediate antecedenti prædicationis divinæ; quia *non in solo pane vivit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore Dei*; nihilominus turbæ illæ, cum tota devotione sua, se continere non potuere, quin se gulosos esse ostenderent; quia de panibus multa collegerunt fragmenta: *Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his qui manducaverant.* De piscibus autem nihil penitus dicitur, quamvis & ipsi multiplicati fuerint. Solus igitur superfluit panis hordeaceus, sed quid mirum cibus vilis erat; lautior autem, scilicet piscis, absumptus fuit, quia scilicet experientia teste homines etiam perfectissimi à gula se perverti sinunt. Circa quod Christi factum S. Vincentius Ferrerius autumat, Salvatorem nostrum suos ante refectionem ad cœlos elevasse oculos, mensamque benedixisse verbis sequentibus: *Oculi omnium in te sperant Domine & tu das illis escam, &c.* Atque hinc prius apud religiosos mensam benedicendi processit ritus, cujus benedictionis hanc assignat causam: *Quia esca corporalis fuit venenata per Diabolum ideo debet poni medicina, sive theriaca contra venenum.*

Ostendit Christus quanta cum sobrietate ipsum sequaces vivere debeant.

D. Chrys. Hom. 42. in Joan.

Matt. 4. 4.

Matt. 14. 20.

Ps. 144. v. 15.

S. Vincent. Ferrer. Ser. 1. in Dom. Lætare.

TRACTATUS XXXII.

DE HUMILITATE,

CONTINENS

DISCURSUS XXI.

DISCURSUS I. Quænam sit vera humilitas, & in quo consistat; ubi etiam varii hujus virtutis gradus assignantur.

II. De humilitate sub nomine fundamenti disseritur, utpote cui omnia opera bona secure innituntur, & sine quibus illorum valor evanescit.

III. Humilitas mater est omnium virtutum, quæ ipsam quoque charitatem excedit.

IV. Humilitas opera bona, omnesque alios actus virtuosos custodit & conservat.

V. Humiles ad recipienda gratias & Dona Dei, ejusque divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi.

VI. Humilitas DEUM in animas hominum attrahit, utpote qui in illis, tamquam in loco deliciarum, & tamquam in centro suo commorari gaudet.

VII. Summa doctrinæ à Christo nobis traditæ, ut eamdem ad ejus imitationem opere exerceamus, humilitas est, à qua amplectenda nemo se excusare valet.

VIII. Humilitas Filium DEI mundo manifestum fecit, qui priusquam humiliaretur; in sua Majestate nec agnoscebatur, nec adorabatur.

IX. Quanto Christum in principalioribus vitæ ejus Mysteriis magis humiliatum invenimus, tanto magis eumdem ab æterno suo patre exaltatum admiramur.

X. Celebriorum veteris testamenti sanctorum quorumdam consideratur humilitas, ob quam ipsos à Deo exaltatos fuisse ostenditur.

XI. Prosecutio ejusdem argumenti continuatur, ponderando pariter exaltationem aliorum sanctorum ad novam legem gratiæ pertinentium.

XII. De nobilitate, excellentia, & gloria humilitatis, quantumvis in actibus vilibus & humilibus exerceatur.

XIII.

XIII. Multæ ex humilitate derivantes utilitates hoc discursu ponderantur.

XIV. Oratio quidem efficax est, nobisque impetrat quæ postulamus, si tamen humilitati conjuncta fuerit.

XV. Humilitatem ad sapientiam, divinorumque mysteriorum intelligentiam plurimum conferre probatur.

XVI. Humiles specialiori titulo cœlorum sibi regnum acquirunt.

XVII. Insultus dæmonis humilitas vincit, ejusque evadit insidias & tentationes.

XVIII. Quanto quis majori lumine à DEO est præditus, Deoque victorior factus, tanto magis se humiliat, suumque nihilum agnoscit, idque beatissimæ Virginis Mariæ exemplo specialiter probatur.

XIX. Varia indicia, ex quibus vera agnosci potest humilitas.

XX. Qui vult vere esse humilis, memor sit vilitatis suæ originis, nec non finis ob quem condita fuit natura humana.

XXI. Ad conservandam humilitatem alia adducuntur motiva.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Quænam sit vera humilitas & in quo consistat; ubi etiam varii tanguntur gradus hujus virtutis.

THEMA.

Humilem Spiritu suscipiet gloria. Prov. 29, v. 23.

Explicatur quis sit humilis Spiritu.

1. REx sapientissimus Salomon in Proverbiis suis, humiles verbo æternæ veritatis magnificare desiderans, hanc eis stipulatam facit promissionem: *Humilem spiritu suscipiet gloria.* Sed ad quid opus erat adjungere *spiritu*, numquid sufficiebat dicere *humilem suscipiet gloria?* dubium hoc Hugo Cardinalis paucis verbis resolvit, inquiens: *Humilem spiritu, id est, qui vere est humilis*, ac proinde in hoc discursu, sacrorum interpretum sequentes vestigia, proprietates hujus virtutis dotes examinabimus.

Hug. Card. ibid.

2. S. Bonaventura humilitatem hisce terminis definit: *Humilitas est ex intuitu propriæ conditionis, vel fragilitatis, voluntaria mentis inclinatio.* Contemptus enim & submissio, per quam humiliamur, à nobismetipsis, & ab interno cordis nostri derivari debet, unde Propheta Regius tametsi super solium Israëliticum inthronizatus esset, dicere tamen non erubuit: *Ero humilis in oculis meis.* Porro Albertus Magnus quatuor huic virtuti epitheta his verbis attribuit: *Humilitas est anulus animæ, per quam homo conditionem suam, ac statum suum verissime recognoscit; Unde dicit Bernardus: Humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibiipsi vilescit.* Quapropter observandum, quod quando incarnata sapientia humilibus exaltationem promittit, his verbis loquatur: *Qui se humiliaverit exaltabitur; non dicit: qui humiliatur, sed qui humiliaverit se*, id est, qui sponte & ex propria voluntate sibimet ipsi vilescit. *Significat profecto*, inquit S. Bernardus, *non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de voluntate venit, non ex tristitia, vel ex necessitate.* Prima inter octo beatitudines

S. Bonav. Tom. 7. L. 2. de profectu Relig. c. 29. *Submissio à nobisipsis derivari debet.* *2 Reg. 6. v. 20.* *Alb. Mag. ser. in Dom. 3. Adv.* *Matt. 23. v. 12.* *S. Bern. serm. 34. in Cant.* *Matth. 5. v. 3.*

hæc est: *Beati pauperes spiritu*; at vero D. Chrysostomus interrogat, quinam sunt hi pauperes spiritu? & respondet: *Humiles scilicet mente atque contriti spiritu, spiritum enim posuit hic pro anima & voluntate. Quia enim sunt humiles plurimi, non sua sponte ducti, sed necessitate rerum coacti, relinquens hujusmodi (neque enim hoc inter laudanda numerandum est) eos qui se humiliant & comprimunt voluntate, eos primos beatos appellat.* Ecclesiasticus nonnullorum declarat artificium, qui se humiles esse fingunt, cum tamen interius vel maxime æstimari, & honorari affectant: *Est qui nequiter humiliat se, inquit, & interiora ejus plena sunt dolo, & est qui se nimium submittit à multa humilitate, & est qui inclinat faciem suam, & fingit.* Quorum proinde humiliationem cavendam esse monet Doctor Angelicus dicens: Quandoque *fit falsum secundum signa exteriora, secundum fictionem unde hæc est falsa humilitas, de qua S. Augustinus dicit in quadam Epistola, quod est magna superbia, quia videtur tendere ad excellentiam gloriæ.* B. Laurentius Justinianus prædictum Ecclesiastici locum adducens, inquit: *Quidam honores fugiunt ut honoribus fruantur, fingunt subesse ut possint præesse.* Sanctus Gregorius Magnus vitæ spiritualis Magister, eximiusque omnium virtutum, præcipue vero contemptus sui ipsius cultor, alia indicat falsæ humilitatis artificia; dicit enim: *Sunt nonnulli, qui de semetipsis humilia sentiunt, qui in honoribus positi, nil se esse nisi pulverem, favillamque produnt, sed tamen coram hominibus despecti apparere refugiunt, & contra hoc quod interius cogitant, quasi rigida exterius venustate palliantur. Et sunt nonnulli, qui viles videri ab hominibus appetunt atque omne quod sunt, dejectos se exhibendo contemnunt, sed tamen apud se introrsus, quasi ex ipsa merito ostensa vilitatis intumescunt, & tanto magis in corde elati sunt, quanto amplius in specie elationem premunt.* S. Joannes Climacus prolixe de hac humilitatis virtute disserens, dum suam quoque hujus virtutis definitionem assignare contendit, hanc pariter circumstantiam exprimit, dicens: *Humilitas est altissima, & subtilissima vilitatis propria cognitio.* S. quoque Thomas de Villa nova in quodam sermone *de S. Martino*, humilitatis definitionem inquirens inquit: *quid est humilitas?* moxque per authoritatem S. Bernardi respondet: *Humilitas est virtus, qua quisque vera sui cognitione sibi ipsi vilescit, id est, contemptus & vilipendium suum noscens ex vera & clara cognitione sui. Qui ergo in sua reputatione parvus est, & inutilis, & in corde suo nullius reputat se esse valoris, hic vere humilis est.*

D. Chrys. Hom. 15. in Matth. *Eccli. 19. v. 23.* *Artificia falsæ humilitatis damnantur & arguuntur.* *S. Tho. 2. 2. Q. 161. A. 1.* *B. Laur. Justin. de Ligno vitæ c. 6.* *S. Greg. L. 27. mor. c. 27.* *S. Joan. Clim. grad. 25. scal. Parad. n. 13.* *S. Thom. de Villa nova Conc. 1. de S. Martin.*

3. Salvator noster ad intentationem suam, per hujus virtutis exercitium consectandam nos monens mirabili loquendi modo usus fuit, dum ait: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*; Neque enim ei satis fuit dicere *humilis*, nisi protinus adderet *humilis corde*, de qua additione S. Paschasius ita scribit: *Notandum quod ait humilis corde, siquidem non labiorum superficie, sed cordis integritate; Neque in ulla compositione, vel dejectione habitus, licet & in corpore atque verbo sit exhibenda coram hominibus, sed in omni devotione atque abjectione mentis. Ibi namque primum serenda, & habenda est, ubi DEUS videt; deinde ex fonte cordis exterius exhibenda, ut DEO sit placita & accepta hominibus.* Ad confirmandum porro ea, quæ hactenus diximus, considerari mereotur verba illa S. Pauli ad Ephesios ita scribentis: *Obsecro itaque vos ego vinctus in domino, ut digne ambuletis, vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate.* Quidnam enim Apostolum dicere voluisse existimatis, quando ait *cum omni humili-*

Christus vult nos esse humiles corde. *Matt. 11. v. 29.* *S. Pascha. l. 6. in Matth.* *Ephes. 4. v. 1.* *S. Paulus vult nos conversari cum omni humilitate.*

militate? Dionysios Carthosianus hæc verba ita exponit: *Cum omni humilitate, interiori, & exteriori, in verbis & factis.* Verus namque humilis, vilipendiom & contemptum suiipsiua tenet intus in corde, pariterque illum exprimit in opere studetque vilis haberi in cunspectu mundi, oon tamen apparenter, sed vere. Unde B. Laurentius Justinianus apposite inquit: *Amor propria vilitatis, humilitatis insigne est testimonium. Verus humilis vilis vult prædicari, non humilis reputari, gaudet contemptum sui.* Hic igitur in medio suiipsius contemptu jubilos, hoc sui vilipendii desiderium verissimum est veræ homilitatis indictum, prout SS. Patres onanimiter docent. S. Bonaventora inter gradua hojos virtotis quos enumerat, onum hooc esse dicit: *Cum non solum seipsum agnoscens homo spernit se, pro vilitate sua, sed etiam ab aliis sperni se patienter accipit, imo quia veritatem amat, & se privato amore non diligit, contra veritatem etiam desiderat ab aliis reputari talis, qualem se reputat, scilicet vilem, vitiosum, & ignobilem;* adducitque authoritatem S. Gregorii Lib. 1. Dialog. cap. 5. ita scribentis: *Sicut superbi honoribus, ita plerumque humiles sui despectione gaudent, quia judicium quod de se intus habent, ab aliis sentiunt approbari.*

Dion. Cart.

B. Laur. Justin. de Ligno vit. c. 5.

S. Bonav. ibid. c. 33. Verus humilis amat despici ab aliis.

S. Greg. L. 1. Dial. c. 5.

4. Riehardos de S. Victore, lib. 2. *de eruditione hominis interioris* tres adducit, eosque valde considerabiles humilitatis gradus inqoiens: *Humilis est, qui seipsum apud semetipsum veraciter contemnit; humilior autem qui se contemni etiam ab aliis non refugit; humillimus vero qui contemptum suum non solum contemnit, sed admodum concupiscit.* De S. Philippo Nerio in ejus vita, obt heroici hujus virtutis ab eo exercitati actus fuse describuntor, inter alia legitur, quod summopere gavisus fuerit de suo contempto, dum nonnumquam pro nullius frugis homine à nonnullis habebatur; semper in corde suo fixam tenens illam Apostoli sententiam: *Si quis videtur inter vos sapiens esse, ... stultus fiat ut sit sapiens,* unde multi de S. Philippo dici posse censuesunt, quod S. Gregorius Nyssenus de S. Ephrem ait: scilicet *esse potius, quam videri humilis voluit.* Hac de causa sæpius in præsentia virorum conspicuorum, etiam Prælatorum, & Cardinaliom, & in locis ubi major erat populi frequentia, videlicet in palatiis, in foris, io plateis publicis visus est saltare, gaudens nimirum se vilipendi, & tamquam stultus contemptui haberi; sicoti in atrio S. Petri ad vincula, prima die Augusti, qua major Ecclesiæ illius solemnitas celebratur, ea ipsa accidit, quando eo in loco saltans, à nonnullis existimatus fuit stultos. Etenim *ex humilitate*, ut Rich. à S. Victore inquit, *humiliatio vera oritur, humilitas interius, humiliatio exterius; humilitas in corde, humiliatio in actione, humilitas pertinet ad effectum, humiliatio autem ad actum.* In Dialogis S. Gregorii legitur, quod cum Constantinus Monachos, propter multa patrata miracula, magnam sibi apud omnes comparasset sanctitatis opinionem, omnes ad illum videndom certatim accurrerint; acciderit vero die quadam, quod rusticus quidam in Ecclesiam ingrediens, quando S. vir ille scalam quamdam ascendens accommodabat lampadem, vidit quod *erat pusillus valde*, (ita enim refert historia) *exilis forma, atque despectus. Cum is, quisnam esset inquireret, hi qui illum noverunt, monstraverunt, sed ille eum despectum videns, non credidit sed irrisit, dicens: Ego grandem hominem credidi, iste de homine nihil habet quod ut vir Dei audivit, in ejusdem rustici complexum ruit, gratias illi agens, quod de se talia judicasset, dicens: Tu solus es qui in me oculos apertos habuisti.* Quem Constantii Jubilum, quem in hoc sui contemptu expertus fuerat, postqoam S. hic Pontifex retulisset, subjungit dicens: *Ut superbi honoribus sui humiles sua despectione gloriantur.*

Tres gradus humilitatis

Rich. de S. Vict. p. 1. Libro 2. de erudit. hom. inter. c. 32.

Vit. S. Philip. Ner. L. 2. c. 27. n. 10.

1 Cor. 3. 18.

Magna & vera humilitas S. Philippi Nerii describitur.

Cap. 18. n. 2.

Rich. de S. Vict. p. 1. de gemino Pasch. c.

Constantinus Monachus, valde fuit humilis, & amator sui contemptus.

S. Greg. L. 1. Dial. c. 6.

5. Alias inter veræ homilitatis conditiones, hanc quoque Thomas de Villa nova ex S. Gregorio desumptam adjungit, scilicet tanto magis de suipsius contemptu & vilipendio gaudere quantum superbus & elatus in sua sibi complacet exaltatione atque existimatione; unde postquam S. Bernardi adduxisset sententiam, prosequitur: *Ille humilis censendus est, qui pro nihilo se reputat, & ab aliis reputari vult, qui propria conscientia testimonio contentus, ignorantis populi favores, non solum non quarit, sed pro nihilo despicit, qui laude falsa non lenitur, sed pungitur; qui ita gaudet despectu, sicut superbus in honore.* Ita sanctissima Virgo veræ humilitatis prototypon, quando Archangeli audivit salutationem, quando gloriosa adeo legatione se honoratam vidit, *turbata est*, ubi S. Bernard. ita discurrit: *Hæc turbatio orta est ex laudis sua summo honore. Si enim ei dixisset angelus: Væ tibi omnium creaturarum vilissima creatura, miro modo exhilarata fuisset, quia talem se æstimabiliter sentiebat. At cum è contra se audivit dici gratia plenam, inter mulieres singulariter benedictam, non potuit talis laudis præconium tolerare, merita ergo postquam concepit exultando inquit: Quia respexit humilitatem Ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; respexit humilitatem, inquit, non dicit, nobilitatem, vel altitudinem, quia Dominus humilia respicit & alta à longe cognoscit.* Quin idem S. Bernardinus alio in loco eamexplicans, quam verus humilis in sui vilipendio sentit lætitiam, in sexto & septimo gradu, authoritatem adducit S. Anselmi dicendo: *Anselmus in libro de similitudinibus, septem ponit humilitatis gradus. Primus est, se contemptibilem & peccatorem esse cognoscere, secundus, affectualiter credere; Tertius, aliis confiteri; Quartus, hoc velle credi; Quintus, velle ita dici; Sextus, exultare & lætari vilem, & peccatorem dici; Septimus, quod amet & gaudeat, se velut contemptibilem conculcari; Ad hæc etiam addi potest, quod, ut homo efficacius fiat hujusmodi, se verbis & factis & gestibus cordialiter vilipendi desideret.* Præter quos gradus S. Bonaventura, dum & ipse de humilitatis tractat incremento, atque profectu tres quoque assignat sequentes dicens: *Primus est, subesse majori, nec præferre se æquali; Secundus, subesse pari, nec se præferri minori, nec velle præferri; Tertius subesse minori.* Quam eamdem instructionem dtu ante Seraphicum, mellifluus tradidit in hæc verba: *Humilitatis virtus habet hæc tria, superiori subdi, æquali non præferri, minori potius subdi, quam præferri.* Equidem soperioribus sobjici tam facile est, quam debitum atqoe conveniens; æqualibus cedere actos est virtutis, atque meriti; infirmorum autem substernere se pedibus, longe altior reliquis, omnibusque aliis sublimior est perfectionis gradus. Atqoe in his ipsis gradibus Apostolos humilitatem nobis expressit Christi, qui cum nullum haberet supra se, utpote Patri, & Spiritoi Sancto æqualis, secundum natoram divinam, quoniam *qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus Sanctus*; & *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem DEO*; nihilominus *semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus.* Quamvis enim angelos atque homines haberet in infinitum inferiores, se sponte nihilominus hominis servom atque mancipium fecit, illi se subjiciens. Teste Spiritu Sancto dum ait: *Et erat subditus illis.* Patrem quoque tamquam majo-

Humilitatis conditio est, de vilipendio gaudere.

S. Thom. de Vill. nov. Conc. 2. de S. Martino.

Unde processerit turbatio in B. Virgine, in annunciatione angelica.

S. Bernard. Sen. Ser. 5. de Annunt. A. 1. c. 1. Tom. 9.

S. Bernard. Tom 2. ser. 3. Quinquag. A. 1. c. 3.

Varii enumerantur gradus veræ humilitatis.

S. Bonav. Tom. 6. in Diata salut. Tit. 7. c. 8.

S. Bern. in sententiis.

Philipp. 2. v. 6.

Ibid. v. 7.

Luc. 2. v. 51.

In Symb. S. Athan. S. Basil. in Reg. brev. Interr. 198. Vit. S. Dion. cap 5. Verus humilis omnes putat esse se superiores.

majorem & superiorem, se, agnovit, quia *minor patre secundum humanitatem.*

6. S. Basilius, quæ vera sit humilitas, hac sequenti definit propositione, dum ait: *Sane humilitas quidem ea est, cum quis cæteros omnes seipso superiores existimat.* Ideoque S. Dionysius Areopagita abeo, qui vitam ejus conscripsit, his gloriose commendatur verbis: *Cum esset, uti prius fuerat, Areopagi Caput, sic modo totius Atheniensis Ecclesiæ princeps; tamen tantum infra se modestia, mansuetudine, affabilitate descenderat, nulli ut se præferre, cunctos sibi æquare vellet.* S. Thomas de Villanova conditiones quoque veri humilis expressurus, ita discurrit: *Omnibus se inferiorem exhibens, neminem contemnit, nemini se præfert, majoribus cedit, æqualibus se subjicit, inferioribus adæquat.* Quæ postquam dixisset, exemplum adducit S. Dominici inquiens: *Neque tamen inficior, vere humilem, ad hoc quandoque pertingere, ut sibi cunctos homines anteponat, ut omnibus inutiliorem vilioremque esse se credat, quod vel ex illo B. Dominici exemplo facile persuaserim, qui intraturus civitatem, & oppida, perorare solebat, ne indignaretur Dominus illi populo, propter ipsum, & propter ejus peccatum, in populo illo iram immittere & vindictam.*

S. Thom. à Vill. nov. ibid. Exemplum humilitatis S. Dominici.

B. Laur. Justin. 7. de Ligno vitæ c. 6. Vera humilitas est, ut quis se subjiciat inferioribus se.

7. B. Laurentius Justinianus, sicut superbiam intolerabilem esse dicit, si quis primatum etiam super illos prætendat, qui ipso evidenter sunt superiores: ita quoque ad veram & perfectam humilitatem pertinere dicit, ut quis suis se etiam inferioribus subjiciat. *Inferiori se subdere, plena perfectaque humilitas est.* Hæc autem humilitatis Deum pro objecto habere debet, ideo enim quis se humiliare debet, ut Deo placeat, ita enim nos Angelicus Doctor S. Petri doctrinam sequens his verbis monet: *Per humilitatem debemus nos subjicere omnibus proximis propter Deum secundùm illud* 1 Petr. 2. v. 13. *Subjecti estote omni humanæ Creaturæ propter Deum.* In responsoria quodam officii divini quod in die S. Martini recitatur, Ecclesia ita canit: *Martinus hic pauper & modicus, cælum dives ingreditur.* Hic enim S. Episcopus in statu seculari, quando etiamnum sub equestri militia merebatur, adeo humilis erat, ut proprio suo servo deservire non erubuerit. De S. Carolo Borromæo pariter legitur, quod per ardua montium prærupta cum familia sua iter faciens, ut Ecclesias sibi subditas, ovesque concreditas visitaret, dedignatus non fuerit, onera servorum humeros gravantia suismetipsis humeris imponere, ut servos suos exonerando tantisper sublevaret S. Joannes Baptista Christi præcursor veram nos cœli viam docere volens, juxta illud: *Præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus,* in tribus prædictis à S. Bernardo insinuatis humilitatis gradibus egregie se quoque exercuit, in primis enim se Christo submisit, qui ipso superior erat, dicendo: *Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti;* humiliavit quoque & contempsit seipsum, Elia se inferiorem æstimando, licet ipsamet incarnata sapientia teste ei æqualis esset: *Ipse est Elias, venit in spiritu & virtute Eliæ;* & tamen se Eliam non esse protestatus est, sed potius: *Ego vox clamantis in deserto,* denique se etiam inferioribus submisit; Licet enim Salvator de ipso testatus fuisset, quod *plus quam Propheta* erat, ipse tamen contrarium declaravit dicendo: *Propheta non sum* Aliud vero punctum S. Thomas de Villa nova hujusce virtutis puritatem ad vivum experimens, his verbis tetigit: *Neque, ut existimo, ad plenam perfectamque humilitatis rationem sufficit hominem despicere semetipsum, nisi idipsum ab aliis libenter patiatur, & qui in oculis suis parvus est, talis etiam velit cæteris apparere, & cæteros de se sentire quod sentit.* S. Augustinus ad illa S. Pauli verba: *Noli altum sapere* se reflectens inquit: *Quid tibi prodest, videri hominibus humile esse, quod dicis, si Deus vides altum esse quod sapis? certe si auribus divinum intonaret oraculum: noli altum dicere, nec sic immerito damnaveris, si humile in ore coram hominibus, & altum in corde coram Domino loquereris: Cum vero audias noli altum sapere, sed time (non enim ait, dicere sed sapere) cur non etiam intus es humilis, ubi sapis? an ideo mentis altitudine inflatur, ut humilitatem lingua mentiatur?*

S. Thæ 2. 2. Q. 161. Art. 3. 1 Petr. 2. v. 13. Humilitas S. Martini. S. Caroli Borromæi. S. Joannis Baptistæ. *Luc. 1. v. 76. Joan. 1. v. 27. Joan. 1. v. 21. Matt. 11. v. 14. Joan. 1. v. 23. S. Thom. de Vill. nov. ibid.* Verus humilis est, qui libenter ab aliis despicitur. *S. Aug. in Psal. 118. Conc. 2.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De humilitate sub nomine fundamenti differitur, utpote cui omnia opera bona securè innituntur, & sine quibus illorum valor evanescit.

THEMA.

Ut sapiens Architectus fundamentum posui. 1 Corinth. 3. v. 10.

S. Aug. Ser. 10. de Verb. Dom. Humilitas est fundamentum totius structuræ virtutum.

1. QUodnam ædificii spiritualis fundamentum sit, S. Augustinus tritis & vulgatis hisce verbis subindicat dicens: *Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis, & quantam quisque vult & disponit superimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum, & fabrica quidem cum construitur, in suprema consurgit, qui autem fodit fundamentum ad ima deprimitur.* Quis umquam eminentius sublimis sanctitatis vidit ædificium, quam fuerit illud à S. Paulo Apostolo in semetipso erectum, cujus supremus vertex ipsum quoque tetigit cœlum empyreum? *Raptum usque ad tertium cælum; Raptum est in paradisum;* merito igitur in propositi Thematis verbis se per sapientem architecturam stabile fundamentum jecisse indicat, ne fabrica in altum erigenda corrueret, aut vacillaret: *Ut sapiens architectus fundamentum posui. Fundamentum autem sanctitatis,* ut S. Cyprianus ait, *semper fuit humilitas, nec in cælo stare potuit superbia sublimitas; hanc primam gratiam ingrediens in mundum noster parvulus attulit.* S. Hieronymus maximarum solidissimarum virtutum & spiritus competens judex, in Epistola quadam ad Eustochium virginem, in qua sanctam Paulam dignissimam ejus matrem dilaudat, de humilitate loquens, utilissimum hoc tradit documentum. *Quæ prima Christianorum virtus est, tanta se humilitate dejecit, ut qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset ipsam esse non crederet, sed ancillarum vilissimam.*

2 Cor. 12. v. 2. S. Cypr. de Nativ. Christi. S. Hieron. L. 1. Q. 27.

S. Petrus & Paulus pro fundamento sanctitatis suæ habuerunt humilitatem. *Act. 9. v. 5. Ibid. v. 15.*

2. Supremus ille mundi artifex sublimem Ecclesiæ suæ fabricam super duas illas solidissimas bases, Petrum & Paulum, erigere decreverat, de quibus Ecclesia canit: *Petrus Apostolus & Paulus Doctor gentium ipsi nos docuerunt legem Domini.* De uno vero illorum, scilicet de S. Paulo, eodem tempore quo à Salvatore nostro hisce verbis: *Ego sum JEsus quem tu persequeris* miraculose conversus fuit, idem Salvator Ananiæ dixit: *Vas electionis est mihi iste, ut portet Nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israël.* Sanctus Paulus autem ad tam altum sanctitatis culmen sublimatum se videns, quid fecit? *Secundum gratiam DEI*

quæ data est mihi, inquit, *ut sapiens architectus fundamentum posui*: unde nomen Saul in Pauli nomen commutavit, de qua mutatione S. Augustinus inquit: *Cum vocatus esset de cœlo, ubi cœpit Apostolus prædicare verbum DEI, mutavit sibi nomen, & dixit se Paulum. Et hoc quare elegit? Quia Paulus, modicus est, Paulus parvus est; nos solemus sic loqui, videbo te post paulum, id est modicum; unde ergo Paulus? ego sum minimus Apostolorum.* Factus igitur est, ut ita dicam, centrum quasi hujus virtutis, prout ex ipsiusmet verbis deducitur, dicentis: *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*, id est, ut in corde meo velut in centro humilitatis conquiescat, prout communiter sacri Interpretes exponunt. In eo ipso momento quo ad Apostolatum sublimatus fuit, in profundissimam sui ipsius abjectionem se conjecit, inquiens: *Non sum dignus vocari Apostolus; quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei; fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus JEsus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Scientia & sapientia, ac cœlitus huic Apostolo infusa (*audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*) visiones item revelationes, raptus, extases, dona Prophetiæ, & miraculorum, cunctæque ejus heroicæ virtutes, veluti totidem fuere lapides, quæ sublime hoc erexerunt ædificium, quod vertice suo ad tertium usque cœlum pertigit; ac proinde ut sublimitas ista firmiter staret, atque ab omni ruina secura esset, profundissimo opus erat fundamento; Nam ut S. Bonaventura ait: *Humilitas est omnis nostræ virtutis, & operationis fortificativa, & omnis spiritualis roboris augmentativa, quia ponit omnes vires nostras, ac operationes, super solidum fundamentum.* S. Dorotheus in sermone quodam *de cordis humilitate*, eamdem humilitatem stabile fundamentum esse dicit, cui secure innititur omnis nostræ bonæ operatio. *Cernis stabile, atque adeo potens fundamentum? cernis gratiam virtutis? revera nihil est cordis humilitate firmius, nihil robustius, nihil solidius.* Quidquid in domo aliqua pulchri est, quidquid boni, quidquid pretiosi, imo ipsimet domus incolæ, à fundamentis fulciuntur & sustentantur, sine his enim palatium corrueret; unde tametsi illud non videamus, illud tamen primam & præcipuam fabricæ partem esse, secure asserere possumus: Eodem igitur modo dicendum quod interior nostri ipsius contemptus, propria vilitas, in intimo cordis nostri occultatur, solidissima sit para totius ædificii spiritualis, qui omnes alias virtutes sustentat; ne deficiant.

S. Aug. serm. 93. de divers. — *1 Cor. 12. v. 9.* — *1 Cor. 15. v. 9.* — *1 Tim. 1. v. 15.* — *2 Cor. 12.* — *S. Bonav. de uno Sancto Confess. ser. 2. in ord. 24* — *S. Doroth. ser. 2. de cordis humilitate.*

Omnis disciplina Christiana, consistit in humilitate. *Matt. 18. v. 1. 3. & 2.* *D. Chrys. Hom. 59. in Matth.*

3. Quando condiscipuli cœlestem Magistrum suum interrogarunt, quisnam eorum major esset in ejus Ecclesia, nomine Regni cœlorum appellata (*quis putas major est in Regno cœlorum*) protinus iisdem respondit: *Nisi … efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum*; quæ verba cum diceret, *advocavit* subito *JEsus parvulum & statuit eum in medio eorum*; Qua de re D. Chrysostomus hunc textum explicans, ita scribit: *Recte autem ante oculos monstratione parvuli totam rem posuit*; in quibus verbis præcipue notandum est Ly, *totam*, per hoc enim S. Doctor innuere voluit totam Christianæ disciplinæ summam in humilitate fundari. *Parvuli maximam hanc virtutem possident, puram dico simplicitatem & humilitatem; parvulos hic homines humiles appellavit.*

Deficiente humilitate deficiunt omnes virtutes. *Matth. 5. 3.* *D. Chrys. Hom. 15. in Matth.*

4. Idem D. Chrysostomus ad hoc se reflectit quod incarnata sapientia inter octo beatitudines, quæ sunt veræ perfectionis cardines, primo & præcipuo loco humilitatem posuerit, dicens: *Beati pauperes Spiritu; humiles scilicet mente*, inquit dictus S. Doctor, *quasi fundamentum quoddam forte atque munitum hanc primum collocavit, siquidem unusquisque humilitate supposita tutissime cuncta alia superponit ædificans.* Deinde deficiente humilitate omnium aliarum, quantumcumque eminentium virtutum, valorem meritumque deficere ostendit dicens: *Hac subducta, etiamsi ad ipsum usque cœlum conversationis sublimitate pervenias, simul omnia subtrahuntur, atque in finem pessimum relabuntur; nam sive orationem, sive jejunium, sive misericordiam, sive pudicitiam, sive aliud quid bonorum absque humilitate congreges, statim cuncta defluunt.* Oculos vestros in Pharisæum conjicite, qui multorum bonorum operum construxerat ædificium, per arctam gradiebatur virtutis semitam, modoque fugiebat torrentem: *Non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri*: Supra duos hosce polos tota vertitur lex divina: *Declina à malo & fac bonum*: utrumque ad rigorem executioni mandabat Pharisæus; loca enim sacra frequentabat: *Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent*; Ecce orationis studium; *decimas do omnium quæ possideo*; Ecce eleëmosynarum; *jejuno bis in Sabbatho*; ecce abstinentiam & nihilominus hic reprobatus atque à DEO projectus fuit; clementerque Publicanus exceptus: *Descendit hic justificatus in domum suam ab illo, quia omnis qui se exaltat humiliabitur.* Ecce vobis causam ruinæ ejus, defectum scilicet à vero fundamento; unde Chrysostomus ait: *Et si quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem absolverit, si tamen magnum quid de se sentit, maxime omnium miserabilis est & miser.* Qui idem Sanctus hanc eamdem doctrinam alio loco in sequentia exhibet verba dicens: *Quamvis innumera desuper contraxerit, sive eleëmosynam sive orationem, sive jejunia, sive omnem virtutem, nisi hanc pro fundamento jeceris, frustra & abs re superstruentur. Nihil est enim, nihil in nostris recte factis, quod absque ea consistere possit, sed sive temperantiam dixeris, sive virginitatem, sive pecuniarum contemptum, sive quidvis tandem, omnia impura, detestanda, & execranda sunt, si animi humilitas desit*; Quis non arrogantiam fastumque hujus abominabitur Pharisæi, qui omnes alios contemnebat, & huic specialiter insultabat Publicano? sed quid mirum, quoniam S. Bernardo teste: *Si amittitur humilitas, virtutum aggregatio nonnisi ruina est.*

Patet in Pharisæo in templo orante. *Luc. 18. v. 11.* — *Psal. 36. v. 27.* — *Luca. 18. 10.* — *Ib. v. 12.* — *Ib. v. 12.* — *Ib. v. 14.* — *D. Chrys. Hom. 31. in Gen.* — *D. Chrys. Tom. 6. Hom. 7. de humilit. animi.* — *S. Bern. Epist. 41.*

Christus inter octo beatitudines, humilitati dedit præcedentiam.

5. D. Chrysostomus in sermone, cui titulus est, *Paulus vocatus est, &c.* Postquam octo inter beatitudines, humilitati præcedentiam à Christo datam fuisse demonstrasset subjungit dicens: *A cohortatione ad humilitatem inchoavit; nam quemadmodum is qui magnas & magnificas ædes fuerit ædificaturus, conveniens jacit fundamentum, ut eam, quæ postea imponetur, possit ferre molem ita nimirum etiam Christus, cum ingens illud Philosophiæ in illorum animabus erigeret, tamquam fundamentum, & basim firmam, & immobilem, cohortationem humilitatis ponit prius, cum probe noverit, postquam hæc in auditorum mentibus radices egerit, reliqua omnia virtutum genera ædificari tuto posse.*

Cant. 6. 9. *S. Bern. ser. 61 in parv. v. 9.* Auroræ designatur humilitas.

6. S. Bernardus illa Cantici Canticorum discutiens verba: *Quasi aurora consurgens*, ad nostrum ea applicat propositum dum ait: *Aurora ergo quæ fugat tenebras, lucem nunciat, merito humilitatem designat, quia sicut illa diem & noctem, ita ista dividit justum & peccatorem, ab humilitate justus quisque incipit, & inde proficit,*

est; unde etiam ipsa aurora consurgens dicitur; ut videlicet virtutum structura surgens ab humilitate, tamquam proprio fundamento erigatur. Qui idem S. huic eidem virtuti in alio super Cantica Commentaria Fundamenti nomen adscribit, dicens: *Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minime potest.* Quam pariter doctrinam in Cassiani Collationibus inter alias humilitatis delineationes expressam reperimus verbis sequentibus: *Ipsa est cœlestis beneficii firmissimum fundamentum.* Sub qua eadem allusione de hac virtute in operibus suis Cardinalis agit Viguerius, dum inquit: *Vide quid utilitatis afferant profunda & grandia fundamenta magnis ædificiis. Vide quid intersit, ædificium in arena, in luto vel area non solida, & in lapide firmo construere. Quid porro firmius, quid solidius, quid immobilius humilitate?* atque paulo post in humilitatis se laudem diffundens subjungit: *Non mirum, si omnium virtutum fundamentum & præsidium censetur humilitas.* Idem epithetum virtuti huic Thomas de Villa nova, in prima *de S. Martino* Concione attribuit dum ait: *Præclara virtus humilitas tantarum virtutum parens, sed & aliarum virtutum fundamentum, custos, & supplementum est; quidquid enim super hanc non fundatur, erigitur ad ruinam.*

S. Bern. ser. 36. in Cant.
Cass. Coll. 15. c. 7.
Card. Viguerius in Decachor. de Christ. Chord. 7. Can. 20.
S. Thom. de Villa nova Conc. 1. de S. Martino.

7. S. Paulus ad secretorum divinorum Sacrosanctæ Triados communionem sublimatus quidem fuisse legitur; ast ne ex eminenti adeo gradu corrueret, in solidissimo atque immobili humilitatis fundamento stabilitus erat; quemadmodum ipse confitetur dum ait: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ qui me colaphizet.* Unde & S. Bern. Senensis merito S. Bernardi auctoritati innitens, ait: *Consulit B. Bernardus quemlibet peccatorem in quadam epistola dicens; fode in te fundamentum humilitatis, & pervenies ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem Dei, cape prius humilitatem Christi.* Ex quibus facilè fuerit intellectu, quare alia inter dogmata per cœlestem sponsum B. Angelæ Fulginiensi revelata, Christus illi, ut Bollandus refert, dixerit: *Viva erunt opera & stabilia, quando in hoc fundamento subsistent.* Ista cordis humilitas mater est, è qua generantur, & procedunt aliæ virtutes, & ipsarum virtutum operationes, sicut stipitem & ramos procedere cernimus à radice. Quo etiam Cassianus respexit, quando alias inter veræ solidæque spiritualis vitæ regulas, ita scribit: *Nulla modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere; nisi prius jacta fuerint veræ humilitatis in corde nostro fundamenta, quæ firmissime collocata, perfectionis & charitatis culmen valeant sustinere.*

A fundamento humilitatis, pervenitur ad fastigium charitatis.
2 Cor. 12. v. 7.
S. Bernard. T. 3. Dom. 10. post Pent. A. 3. c. 1.
Bolland. 4. Jan. c. 18. n. 216. B. Angela Fulg.
Cassian. L. 12. cap. 32.

8. Centurio Capharnaita à Salvatore omnibus aliis Israëlitis præpositus fuisse legitur: *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel*; & nihilominus si quis factum diligenter examinarit textum, prima facie reperiet eum in contemptu proprio fundatum minime fuisse; quando potius certo quodam modo suam ostentavit potentiam, dicens: *Habens sub me milites; Et dico huic vade & vadit; & alii: veni & venit; & servo meo; fac hoc, & facit.* Nihilominus certissimum est, quod Christus ejus admiratus fuerit virtutem, siquidem Matthæus immediate subjungit, dicens: *Audiens autem JEsus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* Omnem S. Bernardinus difficultatem solvit dum ait: *Quam pulchre locutus est beatus ille centurio, cujus fidei nulla par inventa est in Israel; & ego, inquit, homo sum sub potestate. Prius se agnovit hominem, quam potentem; agnovit inquam se hominem homo gentilis, ut in se jam impleri ostenderet, quod longe ante dixerat David; Sciant gentes quoniam homines sunt. Homo, inquit, sum & homo sub potestate; jam quid subinferat, suspectam non habemus jactantiam, præmissa siquidem est humilitas ne altitudo præcipitet. Nec enim locum invenit arrogantia, ubi tam clarum humilitatis insigne præcesserit.* Ubi obsecro differentiam consideremus Regum inter Prophetam & hunc centurionem; ille dum suos recensuit milites, offensam incurrit Dei, prout subsequens docuit pœna, quando tria illi eligenda proposita sunt flagella, prout latius narrat cap. 24. L. 2. Reg. econtra vero centurio ea dicta declaratione laudem reportavit, & encomium; quia scilicet hic hujusmodi recensionem ex subjectionis instinctu instituit; unde S. Bern. ait: *Agnoscis infirmitatem, confiteris subjectionem, jam & te sub se habere milites profitere securus, revera quia non es confusus de subjectione, jure ex prælatione meruit honorari.* Non ita David, qui potius oculos suos in potentiam & authoritatem, quam supra subditos habebat, conjiciebat, minime cogitans se quoque DEO subjectum esse; cum tamen *justum sit subditum esse DEO, & mortalem non paria DEO sentire.* Aliquatenus igitur spirituale virtutum, meritorumque Davidis ædificium pati cœpit; quamvis postmodum sæpius per humilem pœnitentiam sese in pedes erexerit.

Matth. 8. v. 10.
Centurionis Capharnaitæ humilitas expenditur.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 10.
S. Bern. Epist. 42.
David recensens milites suos, peccavit; Non vero hic Centurio.
2 Reg. 24.
S. Bern. ib.
2 Machab. 9. v. 12.

9. S. Bernard. D. citat Augustinum, ita de Dioscoro scribentem: *Non aliam tibi ad capescendam & obtinendam veritatis viam inveniis, quam quæ inventa est ab illo, qui gressuum nostrorum tamquam DEUS vidit infirmitatem. Ea autem est prima humilitas; Secunda humilitas, tertia humilitas; & quoties interrogarem, hoc dicerem.* Experientia teste, si quod fundamentum super arenam, aliamque materiam minus solidam constructum fuerit, nullam habebit stabilitatem, sed totaliter renovetur necessum est: Ita quoque cuivis ad virtutem, & perfectionem aspiranti responderi potest; nisi ante omnia fundamentum jecerit humilitatis; quod si neglexerit, *Similis erit viro stulto,* ut Salvator inquit, *qui ædificavit domum suam super arenam, Et descendit pluvia & venerunt flumina & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Quia ut ex S. Bernardo probavimus: *Si amittitur humilitas, virtutum aggregatio nonnisi ruina est.*

S. Aug. ad Diosc. Ep. 6. 56.
Ad inveniendam veritatem, necessaria est humilitas.
Matth. 7. v. 26.
Ibid. v. 27.
S. Bern.

10. S. Gregorius super illa Psalmi verba: *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum,* ita scribit: *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat.* D. autem Chrysostomus similitudinem à fundamento desumptæ insistens, in homilia 35. super Genesin, sequens nobis dat consilium: *Bonis operibus nostris humilitatem, quasi fundamentum & basim substruamus, ut securè virtutes superextruere valeamus; virtus enim non est, nisi conjunctam habeat humilitatem. Qui hoc fundamentum recte jecerit, poterit, in quantam valuerit altitudinem, structura excitare. Hæc maxima est munitio, hæc murus inconcussus, hæc inexpugnabilis turris, hæc omne continet ædificium.* Alias quidem inter virtutes Apostolus charitati, tamquam reginæ, primum assignabat locum, dicens; *Major autem horum est charitas*; nihilominus si quis hanc amiserit, per humilitatis viam gradiendo, facile reinveniet, ideoque B. Laurentius Justinianus Cap. 3. Libri, cui titulus: *de ligno vitæ,* ita scribit: *Hæc charitatem reparat, scilicet humilitas; ô homo! qui per elationem amisisti charitatem, fode in te fundamentum humilitatis, & attinges ad fastigium amissæ charitatis.*

Ps. 37. 4.
S. Greg. in Psalm. 37. pœnit.
D. Chrys. Hom. 35. in Gen.
Ad acquirendam charitatem, opus est humilitate.
1 Cor. 13. v. 13.
B. Laur. Justin. de Ligno vitæ cap. 3.

DIS-

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Humilitas omnium virtutum mater est ipsamque præcedit charitatem.

THEMA.

Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum. Cant, cap. 6. v. 1.

Vera humilitas est patens omnium virtutum.
S. Ant. de Padu. ser. in Dr. 3. Quad.

1. Sponsus cœlestis in Ecclesiæ descendens hortum, juxta spiritualem sensum, coronam texere cœpit, ex omnibus aromatibus, id est, ex nulla non contextam virtute; per hanc autem coronam S. Antonius de Padua humilitatem intelligit, dicens: *Ad areolam aromatum, diminutive areola ab area, propter humilitatem, quæ humilitas est procreatrix virtutum.* Neque enim dignior humilitati laus attribui potest, quam quod fœcundissimi omnium virtutum partus eidem referantur in acceptis. Scio equidem quod mihi opponetis, charitatem, juxta Apostoli doctrinam, matrem, imo regiam esse virtutum, ita enim & nos paulo ante in fine præcedentis discursus asseruimus, juxta illud; *Major autem horum est charitas*, & alibi idem Apostolus de eadem charitate inquit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*; quod S. Prosper de charitate intelligendum esse dicit, dum ait: *Hæc est charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominat S. Apostolus, & vere ipsa est via, quæ ducit per se ambulantes ad patriam.* Si itaque amor DEI omnes alias præcedit virtutes, inque gradu eminenti eas continet, & producit, qualiter idem de humilitate etiam asseri poterit? S. August. optime dubium solvit dum ait: *Charitatem dixit superexcellentiorem viam; nihil excellentius est via charitatis* Moxque in favorem nostrum subjungit: *Et non in illa ambulant nisi humiles.* Vera enim nequit dari charitas, nisi eam prius informaverit humilitas: ut patet in simili de arbore, multos habente ramos, eosque fructibus variis onustos; unde obsecro hi omnes suum habent nutrimentum? quis trunco sufficientem subministrat vigorem? nec non ramis, frondibus, floribus, atque pomis? radix, ita quoque radix est vitæ spiritualis humilitas, quæ omnibus quidem virtutibus, singulariter autem charitati vigorem confert; ita ut deficiente illa, totus homo in vitium degeneret; adeoque S. August. in quadam ad Dioscorum epistola ait: *Nisi humilitas omnia quæcumque benefacimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita, quam intueamur; & opposita cui adhæreamus, & imposita qua imprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia.* Humilitas itaque non modo omnes alias virtutes, sed & ipsam præcedit charitatem; nisi enim illa quemcumque actum, etiam virtuosissimum præcesserit Deo gratus & acceptus esse nequit, neque virtuosi insigniri charactere. Unde idem S. alio in loco de hac eadem agens virtute, eam charitatis custodem & conservatricem esse astruit; dicit enim: *Contra superbiam, matrem invidiæ, maxime militat universa disciplina Christiana; hæc enim docet humilitatem, qua & acquirat, & custodiat charitatem; de qua cum dictam esset: charitas non æmulatur, velut si causam quæreremus, unde fiat ut non æmuletur; continuo subdidit; non inflatur.*

1 Cor. 13. v. 13.
1 Cor. 12. v. 31.
S. Prosp. L. 3. de vit. Contempl. cap. 13.
S. Aug. in Psal. 141.
Vera charitas non datur, nisi sit informata humilitate.
S. Aug. Ep. 56.
S. August. Tom. 6. lib. de S. Virg. c. 31.

2. In dialogis S. Catharinæ Senensis humilitatem charitatis nutricem esse docemur, verbis sequentibus: *Humilitas est præcipua nutrix charitatis & bajula*; quo forsitan Salvator noster respexit, quando discipulis suis parvulum proponens dixit: *Quicumque humiliaverit se, sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum*; Sane si dixisset: *quicumque amaverit & dilexerit me*, facilis utique sermonis fuisset intelligentia; præsertim cum Apostolus de paradysi gloria tractans, ad Corinthios scribat: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Quasi diceret, amantibus Deum æterna præparata est beatitudo; qualiter igitur Christus ait (qui gloriatur dicens: *Ego sum ostium per me si quis introierit, salvabitur*) *quicumque humiliaverit se; ... hic est major in regno cælorum?* certissimum est, prout idem attentatur Apostolus quod nullum omnino opus ullo apud Deum polleat merito, si divini fuerit expers amoris: *si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, &c.* Ast idem penitus, juxta S. Augustini sententiam, de humilitate asserere possumus; siquidem nullus Deum amare potest, nisi prius humilis fuerit; quantoque anima in conspectu Dei sese magis exinaniverit, tanto majori fervore, atque reverentia Deum ab illa amari, signum est certissimum, quod itaque de charitate asseruit Apostolus, quod scilicet cujuscumque operis nostri meritum apud Deum dependeat à charitate; de humilitate pariter idem asseruit Chrysostomus dum ait; *Nihil est in omnibus nostris bonis operibus, quod hac non egeat; nihil est quod sine hac stare possit.* Iterum sic de charitate protestatur Apostolus: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* Humilitati quoque simile attribuit encomium, S. Gregor. dum ait: *Humilitas ante districti judicis oculos, cæteris virtutibus præeminet.* Non solum namque Deus sibi complacet in humilitate, sed etiam illi præeminentiam concedit supra virtutes omnes; si namque sola charitas sufficiens est, quæ nostram Deo gratam acceptamque reddat animam, eamque sanctificet, quoniam *plenitudo legis est dilectio*; S. mox Augustinus respondet, omnique satisfacit difficultati, cum Demosthenem, quæ principaliores artis oratoriæ partes essent interrogatum, respondentemque nobis ob oculos ponit in hæc verba: *itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cum interrogatus esset, qui ei primum videretur, in eloquentiæ præceptis observari debere, pronunciationem dicitur respondisse; cum quæreretur; quid secundo? Eamdem pronunciationem; quid tertio, nihil aliud quam pronunciationem dixisse; si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ religionis, nihil me aliud respondere, nisi humilitatem liberet.*

Dial. cap. 4. S. Cathar. Sen.
Christus à nobis requirit humilitatem parvuli.
Matth. 18. v. 4.
1 Cor. 2. v. 9.
Joan. 10. v. 9.
Matth. 18. v. 4.
1 Cor. 13. v. 1.
Nemo potest Deum amare, nisi fuerit humilis.
D. Chrys. Tom. 6. De prof. Evan. serm. 27.
S. Greg. l. 9. mor. c. 91.
S. Aug. ib. ad Diosc.

3. Qui aurum possidet, omnia possidet; quia per ipsum omnia alia bona terrena acquiruntur, ita quoque qui amorem possidet divinum, omnes alias virtualiter atque eminenter possidet virtutes; idem autem de humilitate astruere possumus, siquidem ut S. Ambrosius super illum Lucæ textum; *Beati pauperes spiritu* scribit: *Humilitas spiritus divitiæ virtutum sunt.* Cui & S. Thomas de Villa nova in prima *de S. Martino* Concione de hac virtute tractans, subscribit dum ait: *Hæc virtus plurimarum virtutum mater est, & origo, ex hoc enim fonte innumera alia virtutes scaturiunt. Inde obedientia, timor, reverentia, patientia, modestia, mansuetudo, amicitia, pax. Qui enim humilis est, libenter omnibus obtemperat, omnes reveretur; omnes timet offendere, injurias vero aut per mansuetudinem non sentit, aut* per

Omnes aliæ virtutes acquiruntur humilitate.
Matt. 5. 3.
S. Ambr. lib. in Luc.
S. Thom. de Villa nov. Conc. 1. de S. Martin.

per patientiam sustinet; quietus sibi; pacificus omnibus, omnibus mitis, nullum despicit, nullum lædit, omnibus subditur.

Gen. 17. v. 1.
Ibid. v. 3.
Abraham propter accepta à Deo beneficia se humiliat coram eo.

4. Talem Abrahæ quondam à Deo datam fuisse novimus legem, quem omnes inter viventes in patrem & Patriarcham credentium omnium sibi delegerat, scilicet: *Ambula coram me & esto perfectus*; moxque ut sacer Textus ait: cum profunda submissione sese prostravit in terram: *Cecidit Abraham pronus in faciem.* Quis nescit, Abrahamum in omnibus eminuisse virtutibus, maxime autem in illa obedientiæ, quemadmodum clarissimum illius edidit specimen; quando prompta cum executione se ad præceptum DEI de unigenito suo filio manibus propriis in holocaustum immolando datum, generose explendum accinxit; quomodo igitur modo dum agili passu in præsentia DEI progredi jubetur; *Ambula coram me*, sese projicit in terram: *Cecidit pronus in faciem?* respondet quidam interpres

Porrecta.

dicens: Ille casus significat, quod Abraham recognovit beneficium à DEO, cui humiliabatur. Nec obstat quod ei præceptum esset: *Ambula coram me*, quia ut bene advertit Gulielmus Pepinus, *Non ita est in morum, sicut in via pedum; imo hoc est coram DEO ambulare, per profectum, se humiliando prosternere ante conspectum illius.* Humiliare se coram Deo, est magnos in via perfectionis, virtutumque acquisitione facere progressus. *Prius dixerat Dominus ad Abraham*, inquit Beda, *ambula coram me & esto perfectus, & quia*; inquit, *primus perfectionis gradus est humilitas, recte subjungit: cecidit Abraham pronus in faciem.*

Gulielm. Pepinus.
V. Beda.

Humilitas est lapis pretiosus in annulo aureo.

5. S. Nilus superbiam detestans, eique oppositam commendans virtutem sequentem adducit similitudinem, à gemma annulo inserta desumptam; informis namque auri langueſcit circulus, si in ejus medio defecerit Adamas aut Smaragdus ita quoque quantumcumque pretiosæ fuerint gemmæ, extra annulum suo languent in decore. *Lapis pretiosus in annulo aureo decorus est; & in virtutum corona inserta humilitas excellit.* Quandoquidem coronæ mentionem fecimus, S. Isidorum Pelusiotam audire placebit dum illa Pauli discutit verba: *Novissime autem omnium tamquam abortivo, visus est & mihi.* Ita namque in hunc discurrit textum: *Ego vero humilitatem tuam admiratus, quodque maxima Pauli prærogativa, non secus ac diademate quodam caput tuum cinxisti.* Diademata regia, coronæque gemmis scyntillantes in regum capitibus, status, provincias, & regna exprimunt, quibus dominantur; ita quoque humilitatem titulo coronæ atque diadematis honoratam esse asserere licet; quia scilicet omnibus aliis, tamquam sibi subjectis, præsidet virtutibus, ita ut quemadmodum magistro subjiciuntur discipuli, eodem prorsus modo omnes aliæ virtutes dependeant ab humilitate, hæcque suum super eas exerceat magisterium; prout subtiliter considerat Magnus Gregorius, dum ait: *Humilitas quæ magistra est omnium, materque virtutum.*

S. Nilus Orat. 16.
1 Cor. 15. v. 8.
S. Isid. Pelusiot. l. 3. Epist. 198.
S. Greg. l. 23 mor. c. 7.

Sicut superbia vitiorum sic humilitas est virtutum regina.

6. Hugo Victorinus nobilissimo alio humilitatem honorat titulo, dum eam virtutum omnium appellat reginam, ut enim illæ virtutis sortiantur, mereanturque nomen, reverens necessum est humilitati præstent obsequium; nec ullus umquam, juxta veri spiritus regulas atque dictamina, virtuosus reputabitur, nisi in humilitate solide fundatus fuerit; *Habet multitudo vitiorum regem seu reginam*, inquit ille, *regina est superbia. Sic virtutibus regina est humilitas.* Quam eamdem veritatem S. Bruno in quodam super illa Psalmi verba:

Hug. de S. Vict. Erud. Theol. ex Miscell. l. 1. T. 10.

Clamavi in toto corde meo, &c. Commentario insinuat verbis sequentibus: *Humilitas dicitur caput, sive primatus virtutum cæterarum, eo quod initium est, & prima, quæ ex omnibus virtutibus habetur, & quoniam ipsa à fidelibus habita, custos est omnium virtutum; cum sine ipsa omnes virtutes debiles sint & inutiles; sicut à capite, quod principale est in toto corpore, omnia cætera membra reguntur, quo ablato totum corpus inutile est, & quasi truncus, exanime.* S. Joannes Climacus cum in quodam congressu virorum admodum illuminatorum, singulis per ordinem suam de humilitatis virtute sententiam denunciantibus, se ultimum fuisse gloriatur, ita enim de seipso scribit: *Ultimus omnium & vilissimus, tamquam catellus, de micis è mensa & ore sapientum illorum & beatorum illorum Patrum cadentibus, collegi, & de humilitate dissertarus dixi: Humilitas est gratia animæ, nominis expers, solis nominata iis qui ejus experimentum ceperunt, inexplicabilis thesaurus, à DEO nomen sortita, singulare munus Dei.* Ubi ut debitum de inexhausta spiritus, virtutumque escis divitiis, quas in se continet humilitas, conceptum formemus, ponderasse sufficerit verba illa: *Inexplicabilis thesaurus.*

Psal. 118. 145.
S. Brun. ib.
Climac. Grad. 25.

7. Ecclesiasticus quodam in loco sequentem nobis tradit instructionem: *Qui timent Dominum præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas*; In Græco autem idem est *sanctificabunt* quod *humiliabunt*; prout & de facto textum hunc legerunt Vatablus, & Jansenius; hinc itaque clare deducitur, idem esse animas nostras sanctificare, quod in verarum virtutum progressu atque profectu ambulare nihilque aliud iit, quam in humilitatis, propriique contemptus actibus se exercere. Ideoque S. Bonaventura, varios humilitatis frequenter conscendebat gradus, nobisque eos, ut æmularemur, exhibuit; quos S. Philippus Nerius voce quidem exprimebat, sed longe tenacius in corde suo impressos, inque operationibus suis expressos circumferebat. *Gradus humilitatis sunt quatuor*, inquit ille; *primus est spernere mundum; secundus spernere nullum; tertius spernere seipsum; quartus contemnere se semper, vel non curare sui contemptum.*

Eccli. 2. v. 10.
Vere humilem esse, & seipsum sanctificare, sumuntur pro eodem.
S. Bonav. Tom. 6. in Diæt. sal. T. 7. c. 2.

8. En Hildeberti doctrina manifeste colligo, in Scriptura sacra sub justitiæ titulo, sæpius denotari virtutum Christianarum exercitium; verumtamen, ut subjungit: *Humilitate cursus ille consummetur, quo velut de luteis domibus ad cælestes ascenditur mansiones. Si nescis, quis iste cursus sit, Augustinum lege his ad Macedonium scribentem verbis: Virtus in hac vita nihil aliud est, quam diligere quod diligendum est; id diligere prudentia est; nullis inde averti molestiis fortitudo est; nullis illecebris temperantia est, nulla superbia, justitia est; humilitas hoc in loco nomine intelligitur justitia, tamquam cæterarum consummatio & clausuncula virtutum.*

Humilitate consummitur cursus virtutum.

9. Salvator noster in terram descenderat, non modo ut humanam operaretur redemptionem; sed etiam ut verum se mundo præberet perfectionis sanctitatisque speculum & exemplar; sed ad Baptismum ejus singulariter vos invito in præsenti, quando scilicet cum inter alios peccatores, vulgusque commune & ipse à Joanne Baptista voluit baptizari; Cui id renuenti respondit Christus: *Sine modo, sic enim decet nos implere omnem Justitiam.* Quid enim obsecro hoc loquendi modo inferre voluit Salvator? B. Laurentius Justinianus in una sententiarum suarum ad nostrum facile allusisse videtur

Humilitas dicitur omnis justitia.
Matth. 3. v. 15.

B. Laur. Justin. de ligno vita. c. 6.

propositum dum ait: *Si quis innocentiam retineat, & nihilominus humilitatem jungat, hic nempe geminum censendus est possidere decorem.* Quod vero sensum concernit litteralem; observat Cajetanus Cœlestem magistrum ad præcursorem de utraque, de se scilicet, & illo astruere: *decet nos implere omnem justitiam*; hinc sequens subdit commentarium: *Decet nos ambos implere opere statutam à Deo Justitiam omnem, communem mihi, & tibi. Dum baptizatur Christus à Joanne, impletur justitia ministerii, non verbi sed operis, Joannis versus Christum; quia debebat secundum divinum ordinem baptizare Christum. Impletur quoque justitia operis Christi ad Joannem; nam & secundum divinam dispositionem, debebat Christus voluntarium subire Baptismum à Joanne.* Nos vero per omnem justitiam, juxta citati Hildeberti doctrinam intelligere possumus, omnem humilitatem, cui & Glossa suffragatur, dum ait: *Omnis justitia, est humilitas.* Unde & D. Chrysost. super illa Evangelii verba: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum*, ita discurrit: *Hic justitiam, universam dixit profecto virtutem.*

Cajet. in Matth.

Matt. 5. 20.
D. Chrys. Hom. 16. in Matth.

Omnes virtutes sine humilitate, perdunt omne meritum.

V. B. Laur. Justin. c. 3. n. 14.

10. In vita B. Laurentii Justiniani, de Massæo scribitur, qui illi postmodum in Patriarchatu successit, cum enim ambo simul juxta receptam consuetudinem exiissent, per civitatem mendicaturi; dum hic præ reliquis magis habitatas penetraret plateas cum dicto Beato, hic eum erubescere advertens, ad discipulum conversus ait: *Massæe quid moveris? vadamus constanti gradu; nihil enim profecimus, si reliquimus verbo mundum, nisi etiam opere declaremus.* Si quis enim omnes possideret virtutes, præter unicam humilitatem, meritum certo certius amitteret omnium; siquidem humilitas cunctas alias conservat virtutes. Cui stabiliendo quidam deserviet Apocalypseos textus, in quo ad Episcopum quemdam ita Deus locutus fuisse legitur: *Scio paupertatem tuam sed dives es.* Qui loquendi modus prima facie contradictionem involvere videtur, si enim dives est qualiter inops appellatur? S. Ansbertus per paupertatem, humilitatem intelligit, quæ omnibus opulenta est virtutibus; quo enim anima humilior est, minusque se virtuosam reputat, & perfectam, tanto majoribus abundat perfectionis & sanctitatis divitiis. *Quæ est ista dives paupertas*, inquit ille, *nisi illa contritio Spiritus, qua superbia minuitur, humilitas vero augetur? Hac paupertate locupletibus Dominus dicit: beati pauperes Spiritu; ille Spiritu pauper est, qui etiam cum bona agit; semper se inutilem attendit. Ille Spiritu pauper est, qui cum plures virtute & sanctitate superet, cunctis seipsum inferiorem meritis perpendit.* Ideoque & S. Basilius in admonitione ad filium spiritualem hanc humilitati attribuit laudem dicens: *Vir humilis Deo est similis, & in templo pectoris sui gestat eum.*

Ap. 2. v. 9.

S. Ansbert. ibid.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Humilitatem virtutum, omniumque aliorum bonorum operum custodem & conservatricem esse probatur.

THEMA.

Vide humilitatem meam, quia legem tuam non sum oblitus. Psalm. 118. v. 153.

Humilitas

1. Divinæ legis observantia, ex humilitate recognosci potest; siquidem Psalmista tunc eam accurate à se adimpletam fuisse protestatur, quando in humilitatis actibus sese exercebat, ideo que dicit: *Vide humilitatem meam, quia legem tuam non sum oblitus.* Humilitas enim omnia alia bona & virtuosa opera, quæ absque ejus societate infallibiliter perderentur, custodit atque tuetur; ita ut S. Bernardus in quadam Epistola sua hanc notabilissimam tradere doctrinam non dubitarit: *Meretur humilitas, ut aliæ virtutes dentur, quoniam humilibus DEUS dat gratiam, servat acceptas, quia non requiescit spiritus, nisi super humilem, servatas consumat, quia virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur.*

custodit & tuetur omnia opera virtuosa.

S. Bern. Epist. 42.

2. S. Dorotheus in quodam sermone cui titulus est: *De ædificio, sive congruitate, & concordia virtutum animæ*; ut intimam, virtutes inter omnes, & opera bona ex una parte, & inter humilitatem ex altera ostendat connexionem, hac sequenti ingeniosa utitur similitudine, dicens: *Debet qui fabricat, singulos lapides, una cum cæmento ponere atque connectere; nam si lapides projecerit super lapides, absque cæmento, procul dubio excutiuntur, nec consistere penitus poterit ædificium sed omne ruet. Porro cæmentum cordis humilitas est, est enim à terra cæmentum, quæ pedibus omnium subjicitur*; tandemque suam ita concludit sententiam dicens: *Omnis virtus sine humilitate, non est virtus.* In Deuteronomio mirabile DEUS humileque legitur dedisse populo Israëlitico præceptum, dum ait: *Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum*, ad interiorem vero necessum est ut penetremus, & mysticum, seu spiritualem sensum, siquidem *omnia in figura contingebant illis.* Hebræi itaque in palæstina suas tali cum architectura fabricare solebant ædes, ut supra tectum ambulacrum esset subdiale, quo discursus gratia, & ad conferentias habendas convenire solebant; unde & Salvator ad ipsos vice quadam dixit: *Quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Ne igitur ea tectis deciderent, præcepit Dominus ut circumcirca murum ædificarent in coronæ figuram, pro cujus præcepti mystica intelligentia S. Nilum auscultare oportet, dicentem: *Corona domus est humilitas, & ascendentem servat incolumem.* Quasi diceret: Si sublime virtutum Christianarum construxistis ædificium, neque ex vertice & sublimitate earum corruere vultis, corona ipsum circumdate humilitatis. *Cum ad virtutum fastigium perveneris, tum magna tibi opus est custodia; qui enim ex humili loco cadit, celeriter surgit; qui autem ex alto decidit, mortis adit periculum.* Non enim ad conservandum sustinendumque ædificium profunda sufficit jecisse fundamenta; sed insuper necessum est, ut jam exstructum, ne quis ex alto cadat, munimento aut septo circumdetur. Quem eumdem conceptum S. quoque Dorotheus sequentibus expressit verbis: *Corona quoque circumponenda est domui, scriptum est autem in lege veteri; si ædificaveritis vobis domum, fabricate circumcirca coronam in tecto, ne parvuli vestri ruant de tecto; Corona illa est humilitas mentis; hæc enim est, quæ virtutes omnes coronat & conservat. Quemadmodum omnis virtus ex humilitate gignitur, & cum humilitate producitur, atque exercetur; ita virtutum omnium absoluta perfectio humilitate completur.* Moxque idem Sanctus interrogat: sed quinam illi sint parvuli, pro quorum tutela & salute dicta fabrica per modum coronæ extrui jubeatur, ne cadant; dicit enim: *Sed quinam sunt parvuli illi, de quibus lex ait; ne*

S. Doroth. serm. 14.

Humilitas est cæmentum virtutum.

Deut. 22. v. 8.

Est murus tecti per circuitum ne decidamus.

Matt. 10. v. 27.

S. Nilus Orat. 16. de superb.

S. Doroth. Corona domus spiritualis, est humilitas mentis.

par-

parvuli vestri cadant, & ruant de lecto? respondetque dicens: *parvuli quidem sunt cogitationes, quæ in anima nostra gignuntur, quas oportet humilitate custodiri, ne ruant ex tecto, quam diximus esse omnium virtutum consummationem.*

3. S. Gregorius exemplum adducit Davidis, innumeris locupletari meritis apud Deum, summeque gloriosi, propter innumerabiles heroicarum virtutum actus; Ideoque nobis eumdem contemplandum objicit dicens: *Intueri libet, quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus quam forte se humilitate servabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus elegi, reprobato rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliam sternere, à rege proposita extinctis Allophylis numerosa præputia reportare, promissum tandem regnum percipere; cunctumque Israeliticum populum sine ulla contradictione possidere.* Quem generosorum, celebriorumque Davidis conatuum numerum, postquam dictus texuisset Ecclesiæ Doctor; mox ad saltus ponderandos descendit quos coram arca in solemni processione coram universo populo instituit, propter quos & à Regina Michol uxore sua delusus fuit: *Et tamen cum arcam Dei in Jerusalem revocat, quasi oblitus prælatum se omnibus admixtus populis ante arcam saltat; & quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex se in divino obsequio per saltum rotat.* Tandemque per hunc vilipendii sui que contemptus actum, optimo fine exercitum, omnium operationum suarum stabilisse meritum concludit dicens: *Coram DEO egit vilia vel extrema, ut illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus gesserat fortia.*

S. Gregor. l. 27. mor. c. 27. David per humilitatis actus solidavit omnia generosa opera sua.

2. Reg. 6.

4. S. Ansbertus citatum illum Apocalypsis textum (*scio... paupertatem tuam, sed dives es*) ad præsens quoque accommodat intentum, quando paupertatis nomine humilitatem, quæ nos coram Deo spiritualibus ditat thesauris, intelligendum esse docet; quare & sedulo nos monet, ut hanc circumspecte custodiamus virtutem, nisi omnis lucri spiritualis, omniumque meritorum & bonorum operum jacturam incurrere velimus. *Scire te facio*, inquit hic Sanctus, *ista paupertas spiritualium virtutum congregatas divitias conservat, quæ si desit, cunctas elatio tollit.* Unde & S. Ambrosius fidelissimam, quam virtutibus aliis præstat humilitas, assistentiam, vel ut melius dicam, patrocinium, nobis proponit dicens: *Humilitas virtutum omnium caput est, quæ totum velut quoddam nostrorum actuum fovet corpus.*

Apoc. 2. v. 9. Humilitas custodit omnia lucra spiritualia.

S. Ansbert. ibid.

S. Ambr. serm. 20. in Ps. 118.

5. Inter omnia opera nostra, quæ peragimus in terris, maximum conciliant stuporem, miracula sunt, utpote potentiæ humanæ, & naturalis excedentia sphæram; hæc autem, teste Chrysostomo, humilitatis principaliter sunt partus; Ideoque de surdo illo, quem Salvator miraculose sanavit, discurrens, ita ad propositum nostrum ait: *Seorsum à turba oblatum surdum, & mutum apprehendit, ut divina miracula non faceret manifeste, instruens nos, vanam gloriam ejicere, & tumorem, nihil enim est, ex quo aliquis sic miracula operetur, sicut si humilitatem colat, & modestiam sequatur.* Numquid Elias coram universo Israële Thaumaturgus audiebat, propter plurima portenta, quæ operabatur quotidie? audiamus S. Gregorium: *Elias ignem de cœlo deposuerat, aquas cœlo ligaverat, & tamen pavore unius mulieris territus, per deserta fugiebat, apparet fugienti angelus, cibum præbet, quia longum iter restat prædicit, & tamen timorem de corde non excutit.* Quare obsecro cœlo terræque imperans, elementis dominans, creaturas insensatas sibi obedientes habens, nihilominus quemadmodum cæteri homines, & quasi nihilum timet & contremiscit? respondet S. Gregorius: *Quia in corde Prophetæ, mentis magna erat custodia fortitudinis, illa infirmitas timoris.*

Miracula sunt pars quædam humilitatis.

D. Chrys. in Cat. Marc. 7.

S. Greg. l. 2. Hom. 14. in Ezech.

6. Salvator noster (cui merito omnes acclamamus dicentes: *Omnia in sapientia fecisti*) infimam suam coram mundo manifestaturus humilitatem, priusquam hinc migraret, vilibus piscatorum discipulorum, & sequacium suorum se advolvit pedibus, eosque abluere cœpit; Circa quod factum author quidam sancta cum curiositate finem indagat, quare Salvator noster ad hujus virtutis exercitium aquam præcise, & non quamcumque aliam elegerit materiam; Adducensque illa Genesis verba (*Spiritus Dei ferebatur super aquas*) ita discurrit: *Hæc profunda humilitatis exempla, tam magna, tam multa, ideo in aqua natura facta sunt, ut quemadmodum ab initio Spiritus Domini ferebatur super aquas, ut mundi informis machina pondus, numerum, & mensuram per illum acciperet, ita in fine temporum mores hominis (qui minor est mundus) informes, & nulla rationis norma moderati, sed pondere, numero, & virtutis mensura carentes, per sanctam humilitatem, matrem morum, ad lineam vitæ, viamque salutis æternæ reducerentur.*

Ps. 103. 24.

Joan. 13. v. 5. Cur Christus actum humilitatis in lotione pedum, per aquam exercere voluerit.

Gen. 1. v. 2.

7. Quo quis thesaurus opulentior est, tanto majorem exigit vigilantiam, atque custodiam; actus autem humilitatis à nobis exerciti firmissima sunt custodia, & munimentum gratiarum, meritorumque nostrorum thesaurum jugiter protegens, & defendens. Hinc Hildebertus in quadam epistola sua subtiliter considerat, Christum sequacibus Apostolis suis humilitatem persuasisse, quando Petrus & Andreas sua deseruerant retia, & navigia, quando Joannes suam in holocaustum obtulerat virginitatem, & S. Matthæus universum repudiaverat argentum & aurum; nec non omnes protestati fuerant: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Attende*, inquit ille, *cur ad humilitatem invitantur carnis hostes, & mundi; attende quo egebant ad perfectionis plenitudinem, jam secuti Christum, relictis omnibus præter Christum*, subtiliterque ad nostrum ita respondet assumptum: *Magnus thesaurus, magna eget custodia; erat Apostolis pretiosus & inæstimabilis thesaurus, ipsa redemptoris gratia, divinum ejus colloquium, &c.* Quibus varios annumerat favores, gratias, & singularissimas prærogativas, quibus cœlestis præceptor eos privilegiative dotarat; quis autem hæc omnia securissimus erat conservandi modus? *Hujus thesauri custodem oportuit esse humilitatem.*

Actus humilitatis sunt firma custodia & munitio gratiæ & meritorum nostrorum.

Matt. 19. 27.

Hildebert. Cenoman. Episc. Tom. 3. Bibl. vet. PP. Epist. 71.

8. Præclarissimum S. Bernardus, tantoque dignum magistro humilitatis propalat encomium, dum ait: *Oportet humiliter sentire de se nitentem ad altiora; ne, dum supra se attollitur, cadat à se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus.* Neque enim ut idem alibi protestatur sanctus, humilis ulli expositus est casus periculo, sed semper constans, erectusque persistit; id quod alibi longe clarius, in sermone scilicet *de modo bene vivendi* repetit in hæc verba: *Humilitas casum nescit, humilitas casum non novit, humilitas ruinam numquam incurrit, humilitas lapsum numquam passa est.* Non enim ipsa solummodo ab omni exempta est casu, sed & alios, ne ruant præservat. Pro cujus confirmatione illa menti vestræ occurrat, non una, sed triplex per Salvatorem nostrum S. Petro, utrum se diligeret præ reliquis, facta interrogatio: *Simon Joannis diligis me plus his? dixit ei: Etiam Domine.*

S. Bern. serm. 34. in Cant. Humilis non est expositus periculo lapsus.

S. Bern. serm. 39. de modo bene viv.

Joan. 21. v. 15.

Christus voluit toti mundo manifestam esse humilitatem S. Petri.

me, tu scis, quia amo te. Ubi, cur hanc instantiam ter repetierit Christus, vos edicatis velim; siquidem cor discipuli intime penetrabat Magister: *Ipse enim sciebat, quid esset in homine?* mundo scilicet universo, non modo pœnitentiam, sed & humilitatem S. Petri Dominus manifestare volebat; dum scilicet non, quemadmodum alias, gloriatus fuerat: *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor;* itaaudacter teomnibus aliis in amore superiorem ventilavit, sed modestissime respondit, *tu scis, quia amo te.* Ecce vobis efficacissimum, virtutes & gratias divinas conservandi remedium. Hunc autem non meum, sed Toleti esse sensum profitentor, dicentis: *ut eam humilitatem notam faciat omnibus, dicit: diliges me plus his? non jam Petrus respondet, ut prius, nec se præfert cæteris.*

Joan. 2. v. 25.

Matt. 26. v. 33.

9. Novam in humilitatis encomium doctrinam in medium adducit S. Joannes Climacus, dum inquit: *Omnia quæ cernuntur, Sol illuminat, omnia quæ eatione fiunt, humilitas confirmat, absente Sole omnia tenebris inhorrescunt, absente humilitate omnia nostra opera marcent & fœtent.*

Climacus Grad. 25. n. 9. de scala Parad.

Humilitas est sal reliquarum virtutum.

10. Sal non modo pisces, carnes, aliasque similes materias comestibiles, condit, sapidasque reddit; sed & insuper à corruptione liberat, atque conservat; sale autem humilitatem figurari Petrus docet Blesensis dum ait: *Sal, & condimentum reliquarum virtutum est humilitas.* Unde & Isaac sacerdos in tractatu *de contemptu mundi* in Capitulo, in quo de humilitatis perfectione discurrit, multos asserit repertos fuisse, qui ut à vana gloria se conservarent tellæsos, stultitiam finxerunt, quantumvis interius veræ sapientiæ sale conditi essent. *Ne glorificarentur*, inquit, *in virtuosa conversatione sua, quæ occulta erat in ipsis, se insanos ostendebant, cum essent divino sale conditi.* Quo etiam S. Thomas de Villa nova respexit, quando hanc auream pronunciavit sententiam dicens: *Sine humilitatis condimento omnis virus virtus est animarum*, quantumcumque enim anima aliqua bonis anstructa fuerit operibus atque virtutibus; si humilitate esse desierit, virtutes singulæ in mortiferum convertentur venenum, propriumque subjecti damnum.

Petr. Bles. serm. 16. in Hebd. Pœn. Isaac. Presb. de cont. mundi.

S. Thom. de Villa nova Conc. 1. de S. Martin.

11. S. Hieronymus de eadem *ad Celantiam* scribens, virtute ita sermocinatur: *Sit humilis animus, & adversus sola vitia erectus; nihil humilitate præstantius, nihil amabilius, quæ præcipua conservatrix est, & quasi custos virtutum omnium;* quam veritatem ut stabiliat Hugo Victorinus, encomia præmittit honestatis & virginitatis, quæ utraque virtus inæstimabile apud DEUM, hominesque obtinet pretium & authoritatem; tandemque concludit omni eas, si humilitate careant, destitui merito; Unde ita nobis consulit: *Melius est agnum sola humilitate, quam sola virginitate sequi; quia humilitas sine virginitate salvare hominem potest, virginitas sine humilitate non potest.* Atque hanc ob causam S. Gregorius vitæ continentis cultoribus tale dabat consilium, & monitum: *Per humilitatis custodiam servanda est munditia castitatis; si enim pie Spiritus sub DEO premitur caro illicite super Spiritum non levatur.* Summum omnibus per spiritualem viam gradientibus solatium affert Sancti Bonaventuræ doctrina, dum opera nostra bona per humilitatem vegetari, roborarique docet in hæc verba: *Nullus cadit, nisi qui in alto existit; & tanto gravius, quanto altius sedet; ergo cum humilitas in loco infimo sedem ponit, hominem in esse stabilitat, & omnibus operibus ejus robur donat.*

S. Hieron. lib. 1. Ep. 14.

Sine humilitate, bona opera carent merito.

Hug. de S. Vict. Erud. Theol. in miscell. l. 1. 178.

S. Greg. l. 26. mor. cap. 14.

S. Bonav. Ser. 1. de uno Confess.

12. Novam ad propositum similitudinem in præsenti adducit B. Humbertus à cinere desumptam, qui ignem conservat & protegit vivum. *Ut humilitatis fructum agnoscatis, quod cinis est virtutum, carbones in fervore conservans.*

B. Humbert. de Humil. utilit. c. 37.

13. David in arbore quodam hominem justum so agnovisse fatetur; non tamen qualicumque, sed *juxta aquas* seu flumen proxime radicata; Ait enim: *Erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluet.* Ubi Euthymius virtutes Christianas per fructus intellexit dicens: *Ipsas nempe virtutes opportuno ferens tempore;* Sed unde perpetuus ejus, & numquam marcescens vigor? *Folia non dimittet, hoc est humilitatem non deponet, quæ virtutes omnes, non secus ac fructus proprios, profert atque conservat.* B. verò Isaias hanc aliam adducit similitudinem inquiens: *Nisi vinum in locis profundis & subterraneis refundatur, evanescit, sic adolescentiæ labores omnes sunt vani, nisi in humilitate conserventur.* Thesauri in locis humilibus subterraneis, inter cæmenta, vilesque materias absconduntur, ne agnoscantur, aut explorentur, & eruti auferantur; eodem modo vilipendium, & contemptus nostri ipsius, reconditos servat gratiarum, & virtutum thesauros, qui alias complacentiæ propriæ & vanæ gloriæ subjecti forent. S. Basil. inquit: *Humilitas ditissimus est virtutum omnium thesaurus.* De fide, quæ cujuscumque boni spiritualis est fundamentum, S. Ambrosius de humilitate loquens, pariter inquit: *Hac munimentum, hac sepes est fides nostra.* S. Joannes Climacus similiter in ejus laudem dixit: *Humilitas est tutela divina, & velum, quo opera virtutum nostrarum teguntur.*

Psal. 1. 3.

Humilitas conservat fructus spirituales.

Euthym. ibid.

B. Isai. Orat. 15.

S. Basilius Const. monast. c. 17.

S. Ambr. l. 1. Ep. 8.

Climac. ib. n. 13.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Humiles ad recipiendas gratias, & dona DEI, ejusque divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi.

THEMA.

Humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Ecclesiast. cap. 3. v. 20.

1. HUmilitas gratiarum cœlestium est attractiva, sicut econtra dissipatrix earumdem est superbia: *DEUS enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam;* & Psalmista ait: *Quoniam excelsus Dominus & humilia respicit;* hic autem DEI aspectus beneficus est, & gratiarum cœlestium instrumentum, maximè verò in humilibus: *Oculi enim Domini multo plus lucidiores sunt super Solem circumspicientes profundum abyssi;* ecce tibi signum & scopum, in quem Dei diriguntur obtutus; quanto enim anima plus sibi vilescit, suumque nihilum magis agnoscit, tanto magis supremos illius & excelsæ majestatis obtutus ad se trahit; *quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit;* Unde S. August. in quodam sermone inquit: *Quanta humilitate inclinatur cor ad ima, tantum proficit in excelso.*

Jac. 4. v. 7.

Psal. 137. v. 7.

Eccli. 23. v. 28.

Humilitas attrahit gratias cœlestes.

Ps. 137. v. 6.

S. Aug. ser. 70. ad fratres.

2. Certum est equidem authorem gratiæ Christum esse, *per quem*, ut Apostolus ait, *accepimus gratiam*, at vero nescio, an aliquando observaveritis cuinam rei Christus ipse gratiam assimilaverit, nimirum aquæ elemento; cum enim cum lasciva illa muliere Samaritana discurreret, ut eam ad divinæ

Rom. c. v. 5.

Christus assimilavit gratiam aquæ, ejusque ratio datur.

gratiæ

[*Joan. 4. v. 13. 14.*] gratiæ ſuæ infuſionem diſponeret, dixit ei: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, ... fiet in ei fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Cur vero Salvator noſter divinam gratiam ſuam fonti aquæ ſalientis compararit, S. Bernard. his verbis inſinuat: [*S. Bern. ſer. Tom 2. ſer. 31. A. 2. c. 2.*] *Per talem aquam gratia gratum faciens deſignatur, hoc eſt donum Dei, quod numquam ſine Spiritu S. eſt, imo ſine tota Trinitate eſſe non poteſt.* S. Antonius de Padua pariter exponit myſterium, cur incarnata Sapientia divinam gratiam ſuam aquæ ſimilem eſſe dixerit, [*S. Anton. de Pad. ſer. in Fer. 6. poſt Dom. 3. Quadr.*] nimirum *propterea quod purificat, & multum refrigerii præbet ſuſcipientibus.* Ad hæc dici poteſt, quod ſicut aqua, quantum deorſum deſcendit, tantumdem quoque denuo aſcendit in altum; eâdem quoque proportione, tantum gratiæ aſcendit in animam, quanto illa profundius ſe humiliat. Præterea aqua, experientia teſte, loca profunda naturaliter diligit, & in tantum per artificium in altum aſcendit, quantum prius deſcendit deorſum: eadem pariter eſt divinæ gratiæ conditio, quod ſcilicet centrum [*Jacob. 4. 6.*] ſuum in animabus humilibus habeat: *humilibus autem dat gratiam* & ideo quanto quis ſe per vilipendium & contemptum ſuiipſius demittit, tanto illum DEUS magis exaltat, & ad cœlum uſque evehit.

3. Salvator noſter apud S. Joannem occaſione ſolemnis cujuſdam feſti alta voce clamare cœpit: [*Joan. 7. v. 37.*] *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat*; quæ verba Dion. Carth. ad noſtrum propoſitum hunc in modum exponit, ut ſenſus ſit: [*Dion. Carth. ib.*] *Veniat, non corporis greſſu duntaxat, ſed & mentis humili præparatione*, quiſquis hauriendæ aquæ cauſa ad fontem contendit, [Humilitas eſt capaciſſimum vas quo hauritur copioſa aqua gratiæ.] vas quoque ſecum adfert, in quo illam excipiat, & quanto capacius vas illud fuerit tanto quoque major in illo haurietur aquæ abundantia; humiles autem præ cæteris hanc prærogativam habent, quod cum ſe ab omni virtute & merito vacuos eſſe exiſtiment, vaſa ipſorum majora & capaciora ad recipiendam aquam hanc myſticam exiſtant; nam ut S. Bonav. ait: [*S. Bonav. Tom. 6. in Diæt. ſal. T. 7. c. 1.*] *Humilitas cum recipis Dei beneficia, gratias agendo ſe dilatat, & ſic recipiendo parat ſemper locum, ut DEUS amplius infundat; Unde ipſa eſt vas admirabile, opus excelſi, & bene humilitas vas admirabile dicitur, quia dum impletur, de impletione capacior efficitur.* Ingenioſa pariter eſt ſimilitudo quam S. Cæſarius Arelatenſis adducit, loquens: [*S. Cæſar. Arelat. Hom. 34.*] *Sicut de fonte terreno, & corporali fluvio non poteſt aliquis bibere, niſi ſe voluerit inclinare: ita & de vivo fonte Chriſto, & S. Spiritus fluvio nemo aquam vivam haurire poterit, niſi ſe humiliter inclinare voluerit, propter* [*Jacob 4. 6.*] *illud quod ſcriptum eſt: DEUS ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* S. Bonav. hunc S. Jacobi Apoſtoli textum allegans in quodam ſermone ita [*S. Bonav. ſer. 2. de uno Conf.*] ſcribit: *Cum humilitas recte Deo ſubjiciat, ad majus divinum auxilium mentes parat, unde Deus reſiſtit ſuperbis; humilibus autem dat gratiam, & tanto majorem, quanto invenerit mentem humiliorem, & propter hoc dicit Petrus: humiliamini ſub potenti manu Dei, quaſi dicat, ſi humilis fuerit Deum auxiliatorem habebit, quod fortis erit, nihilque timebit.*

4. Juxta Philoſophorum doctrinam, & ipſam experientiam teſtem, natura adeo abhorret à vacuo, ut in hac univerſa mundi machina numquam [Sicut in natura non datur vacuum, ſic non invenitur humilis gratia vacuus.] fuerit, aut futurum ſit vacuum; Unde & in tubis artificialibus, quibus aqua evacuatur, hæc contra naturam ſuam ſurſum aſcendit, ne vacuum detur. Hanc naturæ conditionem B. Laurentius moraliter ad noſtrum accommodat intentum dicens: [*B. Laur. Juſtin. de ligno vit.*] *Sicut non patitur natura vacuum, quin illud repleat, ſic nec gratia humilem, quin ſe illi infundat. Humiliare ô homo DEI! evacua cor tumore elationis, quia tanto per-* [*c. 3.*] *funderis abundantiori gratiæ ſuavitate, quanto mundior fueris à fæce præſumptionis.* Quem eumdem conceptum S. quoque Vincentius Ferrerius his proponit verbis: [*S. Vinc. Ferr. ſerm. 2. in Fer. 2. Paſch.*] *Ut impleretur vacuum, ſi eſſet, cujus deſcenderet cœlum, quam ut permaneret vacuum in aere.* In Phariſæum veſtros conjicite oculos, qui omnibus ſe meritis, donis, virtutibusque dum in templum aſcenderet, ornatum eſſe gloriabatur, dicens: [Differentia inter ſuperbum, *Luc. 18. 12.* & humilem Publicanum.] *Jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ poſſideo, non ſum ſicut cæteri hominum*, nihilominus propter præſumptuoſam ſuperbiam ſuam omnium perdidit bonorum operum meritum; contra vero Publicanus, qui profundiſſimæ humilitatis, dum ne pupillas quidem ſurſum elevate præſumpſit (*nolebat nec oculos ad cœlum levare*, [*Ibid. v. 13.*] *dicens, Deus propitius eſto mihi maximo peccatori*) per hoc animæ ſuæ humillimæ vacuum cœlos ad ſe attraxit; dicente S. Bern. [*S. Bern. ſer. de 4. modo orandi.*] *Vim faciebat Publicanus ille regno cœlorum, qui cum non auderet oculos ad cœlum levare, ipſum cœlum ad ſe potuit inclinare.* Qua in eadem homilia S. Cæſarius Arelatenſis alluſionem continuans aquæ cum gratia divina, ita diſcurrit: [*S. Cæſar. Arelat. ib.*] *Fratres optimi noſtis, quia pluvia ſi montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrit; & ideo qui ſe ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes, quaſi valles faciunt, ipſi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, & impletur in iis, quod ſcriptum eſt: Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, quid eſt, omnis vallis implebitur, niſi, omnis qui ſe humiliat exaltabitur?*

5. Pſalmiſta pariter Deum noſtrum fontes in valles deducere admiratur, dum ait: *Qui emittis* [*Pſ. 103. 10.*] *fontes in convallibus.* Quorſum obſecro veritas adeo patens & nullis non clariſſima oculis manifeſtatur [Sicut aqua defluit è montibus in valles, ſic gratia Dei in humiles.] à tanto Vate ad myſterium, ſeu myſticum ſenſum, ni fallor ego, alludere voluit, ſcilicet quod gratiæ Divinæ fontes in vallibus (*fiet in eis fons aquæ ſalientis in vitam æternam*) id eſt, in humilibus copioſiſſime ſcateant; Valles enim baſſæ ſunt, & humiles, cum econtra colles & montes ſint in altũ erecti.

6. Moyſes de apparitione Patriarchæ Abrahæ à tribus divinis perſonis in trium Angelorum figura facta tractans, locum nobis denotat, ubi hæc contigit; dicit enim: [*Gen. 18. v. 1.*] *Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre.* Quorſum hæc ſitus ſeu loci mentio? ſi patriam memorare voluiſſet, dixiſſe ſatis fuiſſet; in *Mambre*, abſque aliqua mentione vallis. Reſpondet nihilominus Gloſſa dicens: [*Gloſſ. ibid.*] *Per hoc deſignatur, quod revelationes divinæ fiunt illis, qui ſunt in humilitatis convalle.* In vallibus fœcundiores germinant meſſes, arbores, fructusque majori abundant, fœcundanturque in copia, quam in montium verticibus, ubi ventorum ſubjacent furoribus; ideoque dicitur; [*Pſ. 64. v. 14.*] *Valles abundabunt frumento.*

7. S. Dorotheus in ſermone quodam cui titulus eſt *de cordis humilitate*, hanc aliam nobis verbis ſequentibus inſinuat doctrinam: [*S. Doroth. ſerm. 2. de cordis humilit.*] *Quemadmodum in arboribus multò & copioſa fructu onuſtis, fructus ipſe ramos incurvat, & deflectit, nonnunquam autem frangit, ramus autem, qui nullum habet fructum, in altum attollitur, rectus aſſurgit, ſic & nonnullæ arbores, quarum rami ſi ſurſum quidem attolluntur, & eriguntur nullum penitus afferunt fructum, ſi vero lapis appendatur in eis, ita ut deorſum flectantur rami & incurventur, tunc (quod à multis expertum eſt) uberes fructus pariunt, ſic & anima noſtra cum vera cordis humilitate deprimitur, uberrimos parit fructus. qui quanto ſunt plures & uberiores, tanto magis animam ipſam inciſant, & per veram cordis humilitatem in terram deflectunt.*

8. Ad-

8. Admiramor omnes copiosos gratiarum consolationumque paradysi torrentes in Davide, cumque cœlestibus obstupescimus illuminatom illustrationibus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, prætende misericordiam tuam scientibus te*; sed omnia hæc humiliationis ejus extitere fructus, quia immediate hanc divinæ majestati porrigit subjicitque supplicam: *Non veniat mihi pes superbiæ*, q. d. ad conservandos dictos favorum thesauros, necessaria mihi est humilitas; Inde & in alio loco protestatur, dicens: *Elegi abjectus esse in Domo Dei mei*; quia scilicet quantumvis regiam portaret coronam, nihilominus ex devotionis & obseqoii instinctu, inter reliquum volgus ante arcam ludere non erubuit: *Ludam, & vilior fiam, plus quam factus sum.* Sed tantæ abjectionis atque contemptus fructum observetis velim, postquam enim dixisset: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei*, immediate prosequitur, dicens: *gratiam & gloriam dabit Dominus.* Ita quoque alibi postquam dixisset: *Ego autem humiliatus sum nimis*; mox extasiom suarum ingerit mentionem, dicens: *Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax*; ut scilicet nos, altissima Dei dona humilitatis fructus esse, doceret; quod verissimum esse, omnium docuit temporum experientia, quando scilicet servi Dei, quo plus suum ambireot contemptum, inque oculis propriis humiles à mundo separati, saccoque vestiti vivereot, tanto abundantiores donorum Prophetiæ, raptoum, revelationum, apparitionum, visionum, extasinm, miraculorum, aliarumque similiom prærogativarum possederunt thesauros. *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Ratio autem quare humiles præsertim à Deo illustrentur, ex hoc sequenti potest deduci discursu. Si quis in puteo profundo circa meridiem versaretur, facilius inibi stellas contemplari, aut ad minus magis limpide cœlum intueri poterit, quam quicumque alius, supra altum existens montem; cujus hæc ratio est, quia cum nulla lux oculos circumdet, qua mediante virtus visiva dispergatur, consequens est, ut eadem potentia magis confortetur, ad respiciendum in altum ac procul dissita, è contra vero alius, qui virtutem visivam disgregatam habet, nihil tale videre possit, ita quoque in præsenti dicere possumus, quod quanto quis se profundius, per virtutem humilitatis, demittit, tanto magis dispositus sit, ut bona cœlestia videat, majoremque Dei, & suiipsius notitiam acquirat, talis enim in proprio nihilo concentratus est, neque à bonis terrenis divertitur, unde S. Thom. de Villa nova ait: *Hæc sola virtus omnium donorum & gratiarum capacem animam facit; Unde Jacobo teste, humilibus nobis Deus dat gratiam.*

Ps. 35 v. 9. Omnes cœlestes illustrationes suas promeruit David sua humilitate. *Ps. 83. v. 11.* *2. Reg. 6. v. 22.* *Psal. 83. 11.* *Ibid. v. 12.* *Psal. 115. 10.* *Ibid. v. 11.* *Matt. 11. v. 25.* Ratio, cur humiles specialius a Deo illustrentur. *S. Thom. à Villa nova Conc. 1. de S. Martin.*

9. In Exodo legitur, quod Deus Moysi in Madian gregis Jethro soceri sui pascenti apparuerit, in medio rubi ardentis, & tamen incombusti manentis, quem rubum videns: *Abscondit Moyses faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deum.* Quam vero existimatis fuisse causam, quod Moyses suos ad Deum oculos erigere ausus non fuerit? Interpres quidam modernus ait: *Cum abscondisset Moyses faciem suam ex humilitate, tunc Dominus revelavit faciem suam, pariter & secreta opera sua, quæ facturus erat*; Tunc quoque in generalem populi sui ducem illum elegit, perpetuamque assistentiam suam ei promisit, & in divinorum secretorum suorum penetralia introduxit. S. Greg. in quadam homilia super Ezechielem, textom illum Psalmistæ (*Ascensiones suas disposuit in valle lachrymarum*) exponens inquit: *Convallis propriè humilis locus est, & peccator quisque dum se in lachrymis humiliter affligit in corde, per ascensum virtutis proficit; qui rursus ait: emittet fontes in convallibus, quia omnipotens Deus dona spiritualis gratiæ humilibus præstat.*

Ex. 3. v. 9. Moyses propter suam humilitatem electus fuit in Ducem populi. *Guilielm. Pepin. ib.* *Ps. 83. v. 6.* *S. Greg. l. 2. Hom. 1. 9. in Ezech.*

10. Convalles, ut superius notavimus, fertilissima communiter locorum campestrium pascua & agros exhibent, ac proinde S. Joannes Climacus inquit: *Non ignores frumentum & fructum spiritualem in vallibus copiosum proferri; vallis enim humilis anima est; quæ inter montes laborum & virtutum semper depressa, humilis, & immobilis manet.* In sacris Canticis amator cœlestis in hortum descendisse dicitur, ut videret poma convallium: *Descendi in hortum meum, ut viderem poma convallium.* Sed cur potius poma vallium & non potius poma collium vel montium videre voluit? nimirum per hoc significare intendit animarum electarum dilectus sponsus, quod gratias suas liberalius in humiles, per valles denotatos, quam in alios dispenset. Unde S. Greg. ait: *Quid est, quod non poma montis, sed poma convallis, ut videat, descendit, nisi quod illis respectum suæ miserationis tribuit, quos in humilitate persistere cognoscit? de quo per Psalmistam dicitur: quoniam excelsus Dominus & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* S. Hier. de Sophonia Propheta disserens, sequens ad propositum nostrom congruum tradit documentum: *Iste Propheta*, inquit, *qui erat in specula, & in sublimibus constitutus, & noverat mysteria Domini, filius erat Chusi, qui interpretatur humilitas; habebat quoque avum Odoliam, qui dicitur magnitudo Domini, & proavum Amasiam, qui & ipse vertitur in sermonem Domini; & Atavum Ezechiam, qui sonat fortitudinē Domini.* Ecce igitur ubi, quot & quam insignes virtutes cooperentur humilitati; specialiter autem ab hac virtute cognitio & illustratio mysteriorū cœlestium & divinorum procedunt.

Humilis anima est fertilissima vallis. *Climacus Grad. 25. de scala Parad. n. 8.* *Cant. 6. v. 10.* Cœlestis sponsus elegit poma vallium. *S. Greg. ib.* *S. Hieron. in Sophon.*

11. De Centurione, qui cor & affectum Salvatoris adeo sibi rapuit, quod supra omnes Israëlitas ab illo deprædicatus fuit (*Non inveni tantam fidem in Israel*) S. August. ingeniose ait: *Tecto non recipiebat, corde recipiebat, quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior, colles enim aquam repellunt, valles implebuntur.* Ille à nativitate cæcus à divino Thaumaturgo per lutum oculis impositum illuminatos, vilem utique & fragilem quemdam hominem denotavit, qui per divinam omnipotentiam & bonitatem ad cœlestes ejus illustrationes capiendas evehitur. Et quidem Hugo Card. per cæcitatem à nativitate contractam, superbiam intelligit, quam nonnumquam nobilis aliquis de illustri progenie sua concipere consuevit: *Cæcus à nativitate*, inquit, *est ille qui excedit per superbiam de nobilitate suæ stirpis*; quod vero vel maxime ad propositum nostrum facit, sequens est documentum: Nam idem Card. ait: *Cæcus ille illuminatur per duo, per sputum & lutum, si apponat ad oculos suos; considerare enim debemus vilitatem nostram, quæ significatur per sputum: & fragilitatem, quæ significatur per terram*; hæc enim efficacissima sunt media ad lumen acquirendum.

Matth. 8. v. 10. *S. Aug. ser. 74. de temp.* *Joan. 9.* Centurio humili corde excepit Christum. *Hug. Card. ibid.* Quid designet, quod cæcus à nativitate illuminetur sputo & luto.

12. Consideratione digna est sequens S. Gregorii Thaumaturgi propositio, dicentis: *Humiles exaltati sunt, quoniam humilitatem suam, & divinæ cognitionis famem, qua detinebantur, ostendentes, divinum verbum sicut Cananæa micas deprecantur, & propterea divinorum mysteriorum repleti sunt divitiis.* Hæc porro mulier licet à Christo passa fuisset repulsam, exinde tamen constantior & humilior evasit, suamque necessitatem submissius ei commendavit; & tametsi

S. Greg. Thaumat. ser. 2. de Annunt. Chananæa laudatur propter suam humilitatem.

etsi canis nomine à Christo appellata fuisset, ipsa tamen hoc nomen minime erubuit, quin potius ex profundissimæ humilitatis instinctu vere se talem esse agnoscens inquit: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Unde S. August. in quodam sermone de hac muliere ait: *Ex ipso veluti convitio humilitatem ostendit, misericordiam impetravit. Videte quemadmodum humilitas commendata est, canem illam Dominus dixerat, ipsa vero non dixit, non sum; sed dixit, sum, & continuo Dominus quia se agnovit canem dixit: O mulier magna est fides tua' fiat tibi sicut petiisti, Q. D. tu te agnovisti canem, ego te jam agnosco hominem.* S. Bern. quoque huic Doctrinæ subscribere voluisse videtur, quando ait: *Quia nisi humilitatis merito maxima minime obtinentur, propterea qui provehendus est, correptione humiliatur; tu ergo cum te humiliari videris, habeto id signum in bonum omnino argumentum gratiæ propinquantis.*

Matth. 15. v. 21. S. Aug. serm. 74. de temp.

S. Bern. serm. 34. in Cant.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Humilitas DEUM in animas omnes attrahit, utpote qui in illis tamquam in loco deliciarum, & tamquam in centro suo commorari gaudet.

THEMA.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum. Isa. 66. v. 2.

Humilitas trahit DEUM ad animas nostras.

1. QUando Deus apud Isaiam inquit: *Ad quem respiciam nisi ad pauperculum*, per pauperem, humilem intelligit, uti in discursu primo probavimus; prima namque beatitudo, *beati pauperes spiritu*, ad pauperes ordinatur. Unde & S. August. super illa Psalmistæ verba: *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit*, inquit: *Alta posuit pro superbia, humilia vero respicit, ut attollat. id est, superba cognoscit, ut ejiciat, discamus humilitatem, per quam Deo propinquare poterimus.* Ecce tibi insigne emolumentum, quod ab humilitate derivatur, siquidem hæc Deum ad animas nostras attrahit, easque majestati cuidam infinitæ appropinquare facit. Paulo post vero idem S. Doctor subjungit: *Quicumque humilis & quietus non fuerit, non potest in eo habitare gratia Spiritus Sancti.* Richardus de S. Victore *de missione Spiritus S.* disserens, quam libenter hic se in humilium animas insinuet his verbis ostendit. *O quam libenter. O quam gratanter debemus nos ad omnem subjectionem dejicere, ad omnem humilitatem inclinare, ut mereamur hunc Spiritum accipere, & talem Consolatorem habere*; hisce autem verbis textum propositi thematis ex Isaia desumpti præmiserat, in quo dicitur: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem?*

Ps. 137. v. 6. S. Aug. ser. 70. ad Fratres.

Rich. de S. Vict. p. 1. ser. de miss. Spiritus Sancti.

2. S. Bonav. quæstionem hanc valde considerabilem, valdaque ad resolvendum, ut ipse dicit, difficilem proponit; quærit enim quænam sit ratio, quod cum DEUS sit altissimus (*tu solus altissimus*) omnique natura creata superior, nos nihilominus ad eum approximare non possimus ascendendo, sed potius descendendo, hoc enim ut S. Aug. ait contrarium esse videtur; ad ea enim quæ in alto sunt, ascendendo, non verò descendendo pervenitur; Unde S. Aug. lib. 14. de Civit. Dei cap. 13. inquit: *Cum cælum sum sit altum, non proximior est ei, qui in altissimum montem ascendit, quam ille qui in profundissimam vallem descendit? quis umquam in arborem altam, quis in domum elevatam, quis in turrim altissimam ascendit, se inclinando, & non se potius elevando? nam ad hoc sunt scalæ in turribus, ut per gradus ad summum perveniamus; videtur igitur quod magis debemus proximare DEO, nos elevando, quam dejiciendo:* in contrarium vero adducit authoritatem Psalmistæ in Ps. 63. clare dicentis: *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur DEUS. Mira res quia quanto plus te elevas, tanto plus à DEO distas. Sed attende, quod in rebus creatis, quæ situm habent, in loco & inter se distant, sicut ab eis loco distamus, sic & loco earum, si volumus, proximamus, & per locales gradus ad eas ascedimus; Nulla enim res creata inferior infra cæli circumferentiam adequate est conclusa, licet intra eam sit in certa & finita proportione contenta, quæ utique mensurata est & finita, quia si cælum infinitum esset, utique mensurari non posset, sicut Philosophus dicit. Cum inter creata distantia sit finita, dum partes medias pertransimus, illi cælo approximamus, imo cum montem ascendimus, cælo proximiores sumus. Exemplum de iis, qui ædificaverunt turrim Babel, ut in cælum ascenderent; Sed nota quod non sic DEO approximamus; DEUS enim est immensus & infinitus, nullo loco conclusus, sed est ubique totus, ut sine eo omnino nullus sit locus, ergo nec loco à DEO distamus; nec ei ut dicit Augustinus, loco, sed actionibus approximamus, quod non facimus nos exaltando, sed ei non potius subjiciendo, nam cum ipse à nobis distet in infinitum (cum infinitum pertransire non possit, ut dicit Philosophus) ideo sic ei non approximamus. Nos ergo per nos non possumus accedere ad eum, sed ipsius est ad nos inclinare, & nos ad se levare, cum sit potentia infinita. Cum ergo humilitas nos DEO perfecte subjiciat, DEUM ad nos inclinat, cujus gratia nos exaltat.* Quidnam aliud præter humilitatem, Deum è cælo in terram trahere potuit, ut nostræ se naturæ copularet, usque unum secum efficeret? *Respexit humilitatem ancillæ suæ* inquit beatissima virgo, quæ eadem, vix verba hæc ore protulerat. *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundùm verbum tuum*, cum ecce Dei Filius se nostræ humanitati univit, *& Verbum caro factum est.* Unde Richardus à S. Laurentio inquit: *Cupiens Filium procreare, qui noster servus fieret, ideo se nominavit ancillam, quia partus ventrem sequitur; quod etiam innuit filius patri dicens, servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ.* Enimvero quia in utero virginali altissimo præparandus thronus erat, fieri idipsum melius non poterat, quam per viam humilitatis. Unde S. Bern. verba illa Mariæ: *Ecce ancilla Domini*, his verbis ponderat: *semper solet esse gratiæ divinæ familiaris virtus humilitas, humiliter ergo respondet, ut sedes gratiæ preparetur.*

S. Bonav. de uno Confess. serm. 3. in ord. 15.

Ad Deum, qui altissimus est, pervenitur descendendo.

S. Aug. l. 14. de Civ. c. 13.

Humilitas DEUM traxit è cœlo.

Rich à S. Laur. l. 4. de laud. B. Virg.

S. Bern. Hom. 4. super Missus est.

3. Guerricus Abbas ad propositi Thematis verba se reflectens, in sermone 3. de assumptione Mariæ inquit: *Super quem autem requiescam nisi super humilem? O humilitas angusta tibi! ampla divinitati, pauper & insufficiens tibi, sufficiens ei quem non capit orbis, copiose ac deliciose reficiens illum, qui & angelos pascit. Super quem, inquit, requiescam, nisi super humilem? in omnibus requiem quæsivi, sed apud humilem ancillam inveni. Non est inventa similis illi in gratia humilitatis, ideo in plenitudine humilitatis, requievit etiam corporaliter omnis plenitudo divinitatis.* Idem author ulterius progreditur, ostendendo, quod Spiritus S. super Christum requieverit, quia humilis erat, pariterque in omnibus requiescat animabus, quæ hac virtute præditæ esse noscuntur: *Idcirco, inquit, Spiritus septiformis non solum super ipsum requievit sed etiam*

Guerric. Abb. ser. 3. de Assump.

Spiritus Sanctus requievit super Christum humilem, & super omnes, ad ejus exemplum humiles.

omnes

omnes qui humiles ab eo esse didicerint, diversas in ea felicissima quietis mansiones præparavit, imo tutum quoddam aureum fecit inclinatorium, ad quiescendum. In officio divino frequenter hæc verba canit Ecclesia: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis*, hæc autem herba Nardus dicta, humilis, & odorifera, humillimam virginem denotabat, quæ per profundam humilitatem suam verbum increatum, ex sinu æterni Patris sui, in virginalem uterum suum pertrahere potuit, ut ipsum humanæ naturæ nostræ adstringeret. Unde S. Antoninus ait: *Dum esset Rex in accubitu suo, id est, in requie sua quasi dormire videretur, & non curare de salute humana; Nardus mea, herba parva est, & significat virginem humilem, quæ maxime dedit odorem suæ humilitatis, quando se totam Deo subjiciens, ait: Ecce ancilla Domini; qui odor usque ad cælum ascendit & in cælo accumbentem, quasi evigilare fecit, & in utero suo requiescere.*

S. Antonin. p. 4. Tit. 15. c. 21.

4. Hæc virtus præ cunctis aliis corporalem Christi præsentiam attrahere prævaluit, prout ex multis sacræ Scripturæ historiis facile liquet. Salvator noster die quadam per civitatem Jericho perambulans, certum quemdam vidit hominem, Zachæum nomine, principem publicanorum, qui cum JEsum videndi cupidus esset, statura pusillus existens ascendit in arborem sycomorum, subito autem benignissimus Salvator elevatis in ipsum oculis aspexit illum: *Suspiciens JEsus vidit illum*, nec solum vidit, verum etiam semetipsum in Domo ejus ad simul prandendum obtulit: *dixit ad eum. Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere*; at vero quonam motivo Salvator noster dominabatur, ut ultro in domum ejus ingrederetur? respondet S. Bonav. *Hunc aspiciebat, quia pusillus erat statura*, & ideo personam quamdam humilem repræsentabat: *Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum?* nam *excelsus Dominus, & humilia respicit.* Idem Salvator noster incitatus à Regulo Capharnaita, ut pro sanando filio ejus in domum ipsius descenderet, etiamsi, utpote provinciæ illius moderator, vir magna dignitate conspicuus esset in domum tamen ipsius per præsentiam corporalem se recipere renuit, imo eum reprehendit, tametsi magna cum submissione eum rogasset, dicens: *Descende priusquam moriatur filius meus*; *Dixit JEsus ad eum, nisi signa & prodigia videritis non creditis*; econtra vero cum alia quadam vice à Centurione rogatus fuisset, ut pristinæ servum suum sanitati restitueret, subito se in domum ipsius descensurum esse ultro promisit, dicens: *Ego veniam, & curabo eum*, at vero scitisne quid Christum in Domum Centurionis contendere permoverit? sola id fecit humilitas; tametsi enim S. Lucas dicat, quod *misit ad eum seniores Judæorum*, attamen ut S. Augustinus bene notat: *Fidelissima humilitate magis ipse accessit, quam illi quos misit.* Albertus Magnus super S. Matthæum scribens: similiter hanc Centurioni hoc laudem attribuit, dum ait: *Commendatur de humilitate.* Etenim tametsi miles esset, hanc tamen sibi notitiam acquisierat, quod apud eum omnes nos paris conditionis simus: *Recognovit apud eum non esse distantiam inter Dominum & servum.* Hæc igitur humilitas, qua se indignum reputabat, ut sub tectum suum Christum reciperet (*non sum dignus ut intres sub tectum meum*) hæc inquam humilitas Christum ad domum ejus adeundum vel maxime promovit. Unde Albertus Magnus ait: *Princeps existens, habitationem suam non vocat domum, sed tectum.* S. Antonius de Padua similiter hanc ejus admiratur humilitatem: *Nota in verbis Centurionis profundam humilitatem.* S. Bonaventura verba illa S. Lucæ, *cum jam non longe esset à domo* exponens inquit: *Prope enim erat domui corporali, sed propior domui mentali, juxta illud Psalmi, prope est Dominus omnibus invocantibus eum; diversum dicitur de malis prope es tu ori eorum, longe à renibus eorum, non talis erat iste, cujus signum erat præcipua humilitas.*

Luc. 19. v. 1.
Quia Zachæus statura pusillus, hoc est humilis erat, Christum in domum suam attraxit.
Ibid. v. 5.
S. Bon. ib.
Isai. 66. 2.
Ps. 112. 4. 6.
Luc. 7. v. 3.
Joan. 4. v. 48.
Matt. 8. v. 7.
Sicuti etiam in domum Centurionis.
S. Aug. lib. de sanct. Virg. cap. 1.
Alb. Mag. in Matt.
Alb. Mag. ibid.
S. Ant. de Padua
serm. in Fer. 5. Cin.
Luc. 7. v. 6.
S. Bonav. in Lucam.

5. Cardinalis Toletus ingeniosam quamdam adducit observationem circa factum S. Petri, ex instinctu humilitatis cœlesti magistro suo dicentis: *Exi à me, quia homo peccator sum: Sic enim Petrus*, inquit Chrysologus, *exire à se rogat, quomodo Centurio eum ad se supplicat non venire*: verumtamen quanto magis ex indignitatis motivo Christum à se arcebat, tanto magis illum ad se venire provocabat, & in animæ suæ centrum alliciebat. *Et tamen Christum habuit præsentem*, inquit Toletus, *nec à se abeuntem, imo cumulatius, quam oportebat, collatum est ei beneficium, nam audivit, eris posthac homines capiens ad vitam, quod munus vota omnia illius excessit & superavit*: S. Dorotheus in sermone *de cordis humilitate & modestia* inquit: *Magna profecto res est humilitas cordis, & adeo potens, & efficax ut gratiam DEI in animam nostram queat attrahere.* Inter alias doctrinas spirituales, quas divinus sponsus dilectissimæ sponsæ suæ B. Angelæ de Fulgineo tradidit, hæc quoque legitur: *Major & principalior omnium virtutum est dilectio DEI & proximi, unde Paulus ait: major autem horum est charitas*, quam S. Joannes nos cum DEO unire eique astringere his verbis asseruit: *DEUS charitas est, & qui manet in charitate, in DEO manet, & DEUS in eo*; verumtamen hic amor DEI, ardens hic ignis charitatis, quos alios accendit, & in quibus augetur præterquam in humilibus? *Ab hoc lumine hæc dilectio trahit originem*, inquit prædicto beato Angelæ, *quia anima videndo se nihil, & Deum pro tam vili nihilo incarnatum & vilificatum, & etiam suæ nihilitati tam visceroșe unitum accenditur in amorem, & accensa amore transformatur in DEUM.*

Luc. 5. v. 8.
Tolet. ibid. Annot. 19.
D. Chrys. serm. 55.
Ignis amoris Dei specialiter accendit humiles.
S. Doroth. ser. 2. de cord. hum.
Bolland. 4. Jan. in vit. B. Angelæ Fulg. n. 18. n. 018.
1 Cor. 13. v. 13.
1 Joan. 4. v. 16.

6. Eucharistia porro *Sacramentum amoris* communi nomine appellatur; ac proinde S. Joannes qui Christi secretarius fuit, priusquam hujus Sacramenti institutionem recenseret, hæc verba præmisit: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*: at vero cum se per communionem animabus unire & in viscera eorum decrevisset, quamnam potissimum virtutem exercuit, tamquam propriissimam dignissimamque præparationem ad eum in nobis recipiendum? certe nullam aliam quam humilitatem, quia priusquam Apostolos suos corpore & sanguine suo pasceret, primo pedibus eorum advolvi, eosque lavare & osculari voluit, moxque subjunxit: *Exemplum dedi vobis, &c.* Et quando S. Paulus de humilitate loquitur, illam specialiter virtutem Christi appellat, licet enim omnes aliæ virtutes in gradu heroico in ipso relucerent, hanc tamen præ cæteris glorioso hoc nomine decoravit; notandum vero Apostolum hanc virtutem interius in centro cordis sui desiderasse; dicit enim: *Ut inhabitet in me virtus Christi, sed nondum forsitan intelliges*, inquit S. Bernardus, *De qua specialiter dixerit, quia Christus omnes virtutes habuit, sed cum omnes habuerit, præ omnibus tamen unam, id est, humilitatem in se nobis commendavit, cum ait: discite à me quia mitis sum & humilis corde.*

Actus humilitatis nos præparant ad dignam susceptionem S. Eucharistiæ.
Joan. 13. v. 1.
2 Cor. 12. v. 9.
S. Bern. de grad. humilitatis.

7. Parabolæ Salomonis Deum in animabus nostris suas attestantur reperire, repositasq; habere delicias; siquidem

Prov. 8. v. 31. Deliciæ Dei, consistunt in humilitate animæ nostræ.

siquidem Deus manifeste protestatur dicens: *Delicias meas esse cum filiis hominum.* In horto amœno, in loco delicioso magnates plerumque suos recreant labores & curas; quæ itaque animarum nostrarum erunt consolationes; quæ Deo, ut ita dicam, delicias, gustumque afferre poterunt? deliciæ in sola consistunt humilitate, ipso dicente Deo: *super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem?* Ita Apostolus intimam sibi asserebat animæ unionem existere cum Deo, ut gloriari non dubitaret: *vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus*; nec id mirum, quia infimis humilitatis innitebatur fundamentis, unde alio in loco hanc emittere non erubescit professionem: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quam mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Circa quem textum S. Gregorius hujusmodi instituit considerationem dicens: *Non sufficit, ut diceret: Mundo crucifixus sum, nisi etiam præmitteret: Mihi mundus crucifixus est; ut non solum se mundo mortuum, sed etiam mundum sibi mortuum esse attestaretur; quatenus nec ipse mundum, nec ipsum jam mundus appeteret. Si enim duo fortasse in uno loco sint, quorum unus vivus, alter vero mortuus sit, etsi mortuus viventem non videt, vivus tamen mortuum videt. Prædicator autem Dei, ut ostenderet, quia per abjectionem, qua se humiliando dejecerat talis jam factus esset, & nec ipse mundum, nec mundus ipsum concupisceret; non solum ait, se mundo crucifixum, ut ipse mundi gloriam, quam appeteret, tamquam mortuus non videret, sed etiam mundum sibi asserit crucifixum in quo tanta se humilitate dejecerat, ut ipse & mundus, tamquam ad eum mortuus, Paulum humilem atque despectum jam videre nequaquam posset.*

Gal. 2. v. 20.

Gal. 6. v. 14.

S. Greg. l. 18. mor. c. 21.

B. Laur. Justin. Lib. de Humil. c. 5.

8. B. Laurentius Justinianus in libro cui titulus *de humilitate*, ad præsens descendens punctum, scilicet, quod humilitas magnes sit, ipsum meet ad se attrahens Deum, idipsum ex illo Lucæ probat contextu: *Regnum Dei intra vos est.* Quæ verba postquam considerasset, subjungit dicens: *In cordibus quippe humilium regnum cœlorum esse narratur.* Utique tantam Empyrei Cœli vastitatem cor capere nequit humanum, sed hoc loquendi modo docemur, quod Deus (qui cœlo æquivalet, visionisque beatificæ objectum est) humilitatis inescatus captusque virtute, in corde humili, quasi in suo delicietur centro, & paradyso. *Sic polliceri dignatus est dicens*; subdit ille, *super quem requiescet spiritus meus, nisi humilem? Cernisne quam sublimis, quam præcelsa, quam commendabilis, quam diligenda sit humilitatis virtus, quæ possessorem suum efficit templum Dei, & sanctitatis habitaculum, in quo tamquam in loco sibi placito universorum Dominus delectabiliter requiescit.* Quo alio fine publicanus ille ad templum se contulit, nisi ut in gratiam Dei se insinuaret, ferventer ad hunc effectum ibidem orando: *Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisæus, & alter Publicanus*, at vero quodnam in eo putas latere Mysterium, quod Publicanus procul ab altari remotus, in templo steterit: *Publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* S. Antonius de Padua respondet: *Publicanus sicut humilis, non audet appropinquare, ut Deus ad eum appropinquet; non aspicit, ut aspiciatur.* Unde in nullo Deo acceptiori situ corporis in templo se præsentare poterat, quam si in quodam angulo, & ultimo templi loco se absconderet; *Nihil enim Deo tam charum est*, inquit D. Chrysostomus, *quam in extremis seipsum numerare.*

Luc. 17. v. 21. Humilitas est magnes attrahens ad se Deum.

Patet in Publicano, in templo orante. Luc. 18 v. 10.

Ibid. v. 13.

S. Anton. de Pad. serm. in Dom. 11. post Trinit.

D. Chrysost. Tom. 7. hom. 7. de Humilit.

9. S. Gregorius optime considerat, tunc præcipue hanc virtutem relucere, quando nos humiles etiam erga illos exhibemus, qui per improperia sine ulla causa indignis nos modis tractant: *Non grande est*, inquit, *iis non esse humiles, à quibus honoramur, quia & hoc sæculares faciunt, sed illis maxime humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur, nam Psalmista dicit: Vide humilitatem meam de inimicis meis*; ac proinde quid mirum, si Deus per gratiam suam in publicani hujus animam descendit, qui humilitatem adeo heroicam, erga illatos sibi à superbo Pharisæo insultus, & improperia demonstraverat; confitebatur namque ingenue, omni se contemptu dignum esse, licet jam de facto in gratia & amicitia Dei redintegratus fuisset.

S. Greg. L. 2. Indict. 10. Epist. 24. Regis. Veri humiles sunt qui se tales exhibent etiam erga improperantes.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Summa doctrinæ à Christo nobis tradita, ut eamdem ad ejus imitationem opere exerceamus, humilitas est, à qua amplectenda nemo se excusare valet.

THEMA.

Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Matth. 11. v. 29.

1. SAnctus Augustinus obstupescit, considerans, quod verbum increatum, cui sapientia attribuitur, cum in terram hoc fine descenderit, ut genus humanum erudiret suæque divinæ scientiæ thesauris locupletaret, in Cathedra positus, aliud non docuerit, quam humilitatem, & nostri ipsius contemptum: *video te*, inquit, *bone Jesu oculis fidei quos aperuisti mihi tamquam in concione generis humani clamantem, atque dicentem: venite ad me & discite à me. Qui obsecro te, per quem facta sunt omnia, Filii Dei, & idem qui factus es inter omnia filii hominis, quid ut discamus à te, venimus ad te? quoniam mitis sum, inquit, & humilis corde; Huccine redacti sunt omnes thesauri, sapientiæ & scientiæ absconditi in te, ut hoc pro magno discamus à te, quoniam mitis es & humilis corde?* similes admirationis actus S. Bern. *in Epistola 42.* expressit inquiens: *Author & dator virtutum Christus, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt absconditi, in quo omnis quoque plenitudo habitat corporaliter, nonne tamen & ipse de humilitate, tamquam summa sua doctrina, suarumque virtutum gloriatus est dicens: discite à me quia mitis sum & humilis corde?* ubi specialiter ponderanda sunt verba illa: *tamquam summa sua doctrina*; sicut enim angelicus Doctor in sua summa medullam totius Theologiæ compendiavit & restrinxit, ita S. Bernardus hoc loquendi modo insinuare voluisse videtur, quod videlicet summa doctrinæ, ab increata & incarnata sapientia traditæ, in hac humilitatis virtute, tamquam in brevi Epilogo contineatur.

In humilitate Christi continetur summa totius doctrinæ ipsius. S. Aug. T. 6. L. de S. Virginit. c. 37.

S. Bernard. Epist. 42.

2. Et quidem specialiter ponderandum est verbum illud *à me*; non enim solum dixit, *discite humilitatem*; sed *discite à me quia mitis sum & humilis corde*; non enim verbum æternum hoc solum fine de cœlo in terram descenderat, ut genus redimeret humanum, verum etiam ut viam virtutis & professionis Christianæ nos edoceret; Cum igitur juxta tritum illud axioma *omnis Christi actio fuerit nostra instructio*, hinc per hæc verba nos excitare voluit, ut nos in ipso speculäremur, & primo quidem loco hu-

Christus magus fecit omnes virtutes, specialiter autem dilexit & docuit humilitatem.

Exod. 25. v. 40. Petr. Blesen. de Confess. Sacram.

militatem disceremus; *Inspice igitur Christum & fac secundum exemplar quod tibi monstratum est.* Petrus Blesensis in opusculo de *Confessione Sacramentali*, inquit: *Præ cunctis virtutibus humilitas Deo familiariter, & confidenter assistit, hæc Deo cognata est & amica.* Tametsi enim Christus omnes virtutes dilexerit, hanc tamen virtutem infinita quadam dilectione prosecutus fuit, & honoravit, eamque super omnes alias æstimavit. Richardus de S. Victore inquit:

Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 34.

Humiliat amor ipsius virtutis, quam ideo amplectitur; quia Christus hanc specialiter amavit & habuit, unde & singulariter virtus Christi dicta est. Hæc in throno, in quo ipsum *adorant Dominationes, tremunt potestates*, in ipso singulariter eluxit, & gyganteis gressibus in hanc lachrymarum vallem properare fecit, ut fieret hominis servus; *exultavit ut gigas ad currendam viam, A summo cœlo egressio ejus; Formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus.* Meritò igitur B. Petrus Damianus exclamat: *O gloriosa virtus humilitatis, per quam homo vere discipulus efficitur Salvatoris.* Qui idem in sermone quodam *de S. Michaele* significantius loquens dicit: *Hæc sola virtus virtutum nutrix, quam solam in virgine Matre respexit altissimus, cujus quamdiu conversatus est in terris Filius Dei, & executor extitit, & magister.* Innumeræ quidem & insignes in magna Matre sua fuere virtutes, & tamen in nullam oculum suum adeo direxit, quam in humilitatem, *quam solam in Virgine Matre respexit.*

Psal. 18. v. 6. Ibid. v. 7. Philip. 2. 7. B. Petrus Dam. l. 2. Epist. 14. B. Petrus Dam. ser. de S. Michaele.

3. Inter alia pia colloquia, quæ Christus cum Beata Angela de Fulgineo miscuit, Bollando referente; etiam hoc fuit: *Discite à me, non ab Angelis, non ab Apostolis, sed à me, cujus humilitas tanto major, quanto majestas mea sublimior. Discite à me, non dixit jejunare, quamvis ad exemplum nostrum, quadraginta diebus & noctibus jejunaverit, nec dixit discite mundum spernere, nec in paupertate vivere quamvis ipse in maxima paupertate vixerit; nec dixit, discite à me quomodo cœlum feci; Nec dicit: discite à me miracula facere; sed hoc solum, quia mitis sum, & humilis corde, quasi dicat, si non facto & opere vobis humilitatis exempla monstraverim, nolite credere mihi;* similem quamdam reflexionem S. Bernardus in Epistola citata his verbis expressit: *à me, inquit, discite;* quasi diceret, non vos ad veteris testamenti remitto Patriarchas, aut Prophetas, non ad Salomonem, vel ad Ecclesiasticum, sed memetipsum vobis in magistrum sisto. *Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto, sed me vobis exemplum me formam humilitatis exhibeo. Inviderunt mihi altitudinem, quam habeo apud patrem, angelus & fœmina, ille potentia, illa scientia. Vos autem emulamini charismata meliora, discentes à me, quia mitis sum & humilis corde.* S. Thomas de Villa nova pariter observat, increatam sapientiam eo fine in hanc terram descendisse, ut cathedram quamdam erigeret, ex qua animas edoceret & instrueret; universam vero Philosophiam Christianam in hac unica humilitatis virtute restrinxit: *vere,* inquit, *in hoc sui & mundi contemptu, omnis fere Philosophia Christiana consistit, siquidem quia Lucifer in cœlo superbiæ cathedram locaverat, & per superbiam multos angelos inde dejecerat, Filius Dei in terra contrariam humilitati Scholam posuit, ut per eam homines in cœlum reduceret. Unde in plateis Jerusalem clamore valido discipulis suis clamans ajebat: discite à me, quia mitis sum, & humilis corde; non vos doceo potentia mea miracula, non cæcos illuminare, leprosos mundare; mortuos suscitare, sed mansuetudinem, humilitatemque; hæc omnis mea doctrina.*

Bolland. 4. Januar. Vit. B. Angelæ Fulg. c. 16. n. 216. Christus vult ut ab ipsomet discamus humilitatem.

S. Bern. ibid.

Tota Philosophia Christiana consistit in humilitate. S. Thom. de Villa nov. Conc. 1. de S. Martino.

Lucifer se jactabat: *In cœlum conscendam:* Christus vero inquit: *Vita mea inferno appropinquavit,* & ut in Symbolo legimus: *Descendit ad inferos.* Lucifer superbus evanuit dicens: *Super astra Dei exaltabo solium meum:* Christus vero de cœlo in terram descendit: *à summo cœlo egressio ejus; quod autem ascendit,* inquit Apostolus ad Ephesios *quid est nisi quia & descendit primum in inferiores terræ partes; propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis.* Lucifer superbivit dicendo: *sedebo in monte testamenti:* Christum vero vilissimorum piscatorum pedibus advolutum cernimus, ut illos lavaret iis manibus, in quas, ut Evangelista ait, cœlestis pater omnia consignaverat: *Sciens quia omnia dedit ei pater in manus.* Lucifer ad æqualitatem aspiravit altissimi: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo:* de Christo vero S. Paulus inquit: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Lucifer regnorum omnium se dominum & moderatorem constituit, eaque Christo obtulit dicens: *Tibi dabo potestatem hanc universam & gloriam illorum, & cui volo do illa:* Christus autem tametsi cœlorum Dominus esset; *Ego sum ostium per me si quis introierit salvabitur,* nihilominus filiis Zebedæi protestatus est inquiens: *Sedere ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.*

Isa. 14. v. 13. Ps. 87. v. 4. Isa. 14. 13. Ps. 18. v. 7. Ephes. 4. v. 9. Isa. 14. 13. Christus opponitur Lucifero. Joan. 13. v. 3. Isa. 14. v. 14. Philip. 2. v. 6. Luc. 4. v. 6. Joan. 10. v. 9. Matth. 20. v. 23.

4. S. Antoninus in summa sua sequentes ad propositum nostrum habet considerationes: *Parvulus natus est nobis.* Isaiæ 9. *de humili nasci voluit;* tametsi enim virgo è stirpe regia prognata esset, attamen Filius Dei non nobilitatem, sed humilitatem ejus respexit. *Dei Filius,* inquit Antoninus *in Beata virgine, licet de sacerdotali & regali stemmate duxisset originem, non nobilitatem, sed humilitatem elegit; respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ.* Pergit ulterius S. Antoninus inquiens: *Humilem domum habuit, quia diversorium, humilem lectum, quia præsepium; humilem vestem, quia pannis involutus est; humilibus per angelum suam nativitatem nunciavit pastoribus; Sacramenta humilitatis suscepit, ut circumcisionis, & Baptismatis, parentibus humiliter subditus.* Refert S. Marcus quod Christus parvulum apprehensum in medium Apostolorum suorum constituerit; ut illius exemplo hanc eos virtutem edoceret; *humiles piscatores elegit.*

Christus omnia elegit, quæ præferunt humilitatem. Isa. 9. 6. S. Antonin. sum. Theol. p. 4. Tit. 4. c. 11. §. 3. Marc. 9. v. 35.

5. Postquam B. Laurentius Justinianus prolixum operum Christi texuisset catalogum, in quibus humilitatem suam exercuit, tandem subjungit; *Omnem exercuit humilitatis, formam in vita, in peregrinatione, in discipulorum electione, necessitatibus, in angustiis, in persecutionibus, in opprobriis, in passione & morte.* Prima lectio quam Doctor aliquis ad insignem cathedram promotus suis prælegit discipulis, præ cæteris sequentibus curat esse elaboratissimam, quænam autem prima lectio fuit, quam incarnata sapientia suis prælegit? Thomas à Villa nova respondet *venite, & videte Regem omnium Salomonem, quo nascitur Palatio, quo residet throno. Audite primam ejus lectionem, quam in silentio docet, & discite ab eo quia humilis est corde.* Voluit namque in stabulo nasci Dominus, in via publica, in medio jumentorum. Unde & S. Augustinus illa Sapientis verba: *Dominus possedit me in initio viarum suarum,* ita ad nostrum accommodat propositum, dicens: *viarum ejus principium Christus est, hæc est via certa qua pervenimus ad Deum, non enim redire possumus nisi humilitate, quia superbia lapsi sumus.* Filio autem

Continuatio ejusdem argumenti. B. Laur. Justin. de Ligno vit. cap. 2. S. Thom. à Villa nova Conc. 2. in Nativ. Domini. Prov. 8. v. 22. S. Aug. Lib. de Fide & Symbolo. Joan. 14. v. 6.

autem Dei Titulus attribuitur viæ teste S. Joanne, ab omnibus calcatæ. Quale autem ab Angelis datum fuisse putatis pastoribus indicium ut incarnatum verbum reperirent in terris? *Hoc vobis signum; invenietis infantem pannis involutum & positum in præsepio*; Quod itaque præsepium in suum elegerit thronum Deus Majestatis, manifeste nos docet, quod infinitum erga humilitatem portaverit affectum. Lyranus ad illa se reflectit quæ in divina nativitate Christi officio ex Habacuc juxta 70. versionem translata canimus verba: *Domine audivi auditum tuum & timui, consideravi opera tua & expavi, in medio duorum animalium.* Ubi Lyranus ait: *Fuit Propheta admirationis pavor, quod in loco tam humili reclinaretur Salvator.*

Luc. 2. v. 12.
Lyran. in Luc.

6. Redemptor noster cum inimico decertaturus infernali, ad quem debellandum in terras descenderat, ut pariter S. Leo notat, humilis apparere voluit; ait enim: *In quo conflictu pro nobis inito, magno & mirabili æquitatis jure certatum est, cum omnipotens dominus, cum sævissimo hoste non in sua Majestate, sed in nostra congreditur humilitate objiciens ei eamdem formam, eamdemque naturam.* Quam eamdem intimam Christi exinanitionem S. quoque Thomas de Villa nova obstupescens, ita tandem in nostram invehitur arrogantiam: *Domina, & regina cælorum tali hospitatur hospitio; & indignabitur vilis vermiculus, quidquid illi accedat, quomodocumque tractetur, & pauper non gratias agat, in tam despecto loco Filium Dei videns?* tandemque concludit sanctus Præsul Salvatorem in hac præsepii Cathedra, usque ad sæculorum finem, universum genus humanum hanc necessariissimam edocere virtutem; Ideoque exclamat: *O magna cathedra, præsepium istud, in quo residet divina Sapientia Magister orbis, totum ibi legitur Evangelium; Quidquid enim bone Jesu postea verbo docuisti, hic statim ortus opere demonstrasti.* Ubi notandum præcipue est Ly: *totum ibi legitur Evangelium.*

Christus debellavit Sathanam humilitate.
S. Leo ser. 2. de Nativit.
S. Thom. à Villa nov. Conc. 2. de Nativit.

7. *Discite à me, &c.* Hanc doctrinam æternum verbum, patrisque Sapientia ad humilitatem specialiter adaptat, utpote totius cœlestis ejus doctrinæ summam, dicente S. Basilio; *Universam Domini dispensationem ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cum infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed præsepi imponitur; deinde in domicilio fabri & matris paupercula enutritur, subditus matri & ipsius sponso. Docetur audiens, quorum non egebat; subditur Joanni, & Baptismum suscipit à servo Dominus.* Cujus pariter virtutis quantumvis vilitatem contemptumque ambiat, venustatem laudans Nazianzenus, alia inter exempla illud adducit Christi, omnibus aliis superiore, qui *Non modo seipsum ad usque servi formam dejecit, ac sputorum probro & contumeliâ faciem supposuit, & cum sceleratis reputatus est, is inquam, qui mundum à peccati maculis expiabat.*

A se nos discere vult humilitatem.
S. Basil. hom. 20. de Humilit.

8. In Canticis anima gloriatur electa dicens: *Nigra sum, sed formosa*; forsitan ad suam hinc alludere volens in oculis propriis vilitatem; illinc vero ad decorem, quem coram oculis divinis hujusmodi illi conciliabat exinanitio, ita quoque nos de Christo asserere possumus, quod longe speciosior, in heroicis profundæ humilitatis actibus, quam in miraculosis stupendisque apparuerit operationibus; Un-

Cant. 1. v. 4.
Christus speciosior fuit in actibus humilitatis, quam operatione miraculorum.

Mansi Bibliotheca Moralis Tom. II.

de Gillibertus Abbas dicit: *Gloriosus plane in illo splendore gloriæ & paternæ figura substantiæ, sed superaddita nostra quodam velut fuco natura, dum sublucet, plus placet. Dignatio hæc, qua voluit incarnari, quemdam videtur attulisse decorem dignitati Majestatis; quomodo enim non plus placebit humiliata sublimitas, exinanita immensitas, & divinitas incarnata?*

Gillibert. Abb. ser. 28. in Cant.

9. *Discite à me, &c.* Circa hoc Christi dogma talem S. Paschasius argute format discursum: *Discere mandat à se non mundum fabricare; non mortuos suscitare, non virtutes signorum facere, sed humiles esse.* Quid autem convenientius aut facilius esse potest? *Frustra appellamur Christiani*, inquit S. Leo, *si imitatores non sumus Christi, qui ideo se viam dixit esse, ut conversatio Magistri, forma esset discipulis, & illam humilitatem eligeret servus, quam secutus esset dominus.* Quod si nos Salvator docuisset facere miracula, mundum convertere, eventus futuros prædicere, rigorosissime jejunare, vel alia opera similia facere, hæc utique magnam humanæ debilitati causare difficultatem potuissent; et vero quis ab humilitate se subducere poterit? Quis est qui non facillime sibi vilescere, seque contemnere valeat? ad honores pertingere arduum est, ut experientia demonstrat: *Si forte sublimitatis esset via proposita*, inquit S. Bernardus, *& illic iter, quo ostenderetur salutare Dei, quanta facerent homines, ut exaltarentur; quam crudeliter invicem se sternerent, invicem conculcarent, quam impudenter reperent, manibusque & pedibus conarentur in altum, ut imponerent sese hominis super capita aliena. Et certe qui contendit supergredi proximos, multas inveniet difficultates, multos habebit æmulos, multas patietur contradictiones, ascendens equidem ex adverso. Nihil vero facilius est volenti, quam humiliare seipsum. Hoc verbum est dilectissimi, quod omnino nos reddit inexcusabiles, ut ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat.* Et in sermone de ascensione pariter idem mellifluus inquit: *O abusio filiorum Adam, quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leviter ascendunt & difficiliùs descendunt.* S. Dorotheus similiter inexcusabiles nos esse declarat nisi in hac assidue exerceamur virtute: *Demus*, inquit, *nos impotentes & imbecilles esse, ac nimia corporis debilitate laborare posse, sed non humiliare nos ipsos non possumus? invenietur forsasse nemo in tali statu positus, ut virtutem hanc per actus exteriores actualiter exercere non possit*; & ideo Christus inquit *humilis corde* ac proinde nec talia se excusare poterit, quo minus saltem in corde hanc virtutem exercere non possit. Ad hoc ut Christus doctrinam aliquam traderet, unicuique sexui, ætati, conditioni, & professioni indifferenter consentaneam, nullam poterat prædicare virtutem, omnibus in communi convenientiorem & possibiliorem; multi etenim sunt; qui non possunt vacare solitudini; aliis pro austeritatum corporalium exercitio deerit sufficiens corporis robur & complexio, alii contemplationi se applicare nequibunt, at quis est qui humilitatis impotentiam prætendere possit? *Humiliatio tua, in medio tui est*, inquit Deus per Michæam Prophetam. Unde S. Joannes Climacus humilitatem his laudibus exornat: *Beata iterumque beata humilitas, quod tam juvenibus quam senibus secura, utaque, & quæ in cujusque facultate sita sit.*

S. Paschas. L. 6. in Matt.
S. Leo ser. 7. de Nativit.
Nullus se potest excusare, quod non possit esse humilis.
S. Bern. ser. 2. in Capite jejunii.
S. Bern. ser. 2. de Ascens.
S. Doroth. ser. 2. de coro. dis Humilit.
Ad minus corde.
Mich. 2. v. 14.
Joan. Clim.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Humilitas Filium Dei mundo manifestum fecit, qui priusquam humiliaretur, in sua majestate nec agnoscebatur, nec adorabatur.

THEMA.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum. Philipp. 2. v. 8. & 9.

Plin. in Panegyr. Trajani. Quanto magis se Christus humiliavit, tanto magis ipsius gloria crevit.

1. PLinius in Panegyrico Trajani ad ejus se majestatem & potentiam reflectens, in laudem ipsius ait: *Cui nihil adaugendum fastigium superest; hic uno modo crescere potest, si ipse se submittat.* Idem quoque secundùm proportionem de suprema altissimi majestate dici posse videtur, nihil enim excellentius imaginari sibi quis potest, illa Dei gloria, & infinita magnificentia, *quam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates*, & tamen *uno tantummodo crescere potuit, cum se submisit?* quanto namque Filius Dei magis se humiliavit, tanto honor & gloria ipsius magis aucta fuit. Unde S. Bernardus ait: *Christus cum per naturam divinitatis non haberet, quo cresceret, vel ascenderet, quia ultra Deum nihil est, per descensum quomodo cresceret invenit. Humiliavit semetipsum, &c. Propter quod, &c. Donavit illi, nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Priusquam is, quem solum in cœlis Angelorum militia adorabat, mortali hac nostra carne vestiretur, in terra, ex toto genere humano, unus dumtaxat Judææ angulus aliquod Divinitatis suæ lumen habebat, quia tunc tantum *notus in Judæa Deus* erat: at verò postquam se usque ad patibulum crucis humiliavit, gloriosusque nominis sui titulus tribus linguis, quæ principales totius universi monarchias denotabant, conscriptus eidem cruci superimpositus fuit, tunc gloria & adoratio ejus ad omnes totius mundi populos extensa fuit.

S. Bern. ser. 1. de Ascens.

Psal. 75. v. 2.

Christo igitur curvantur genua quod se humiliaverit usque ad mortem crucis.

2. S. Joannes gloriæ Christi nullam mentionem fecit, nisi postquam ad nostram se mortalitatem demisit, servili carnis nostræ habitu vestitus; prius enim, ut ita dicam, incognitus erat in sinu patris constitutus, quia *in principio erat verbum & verbum erat apud Deum*: postquam verò *verbum caro factum est & habitavit in nobis*, mox S. Joannes subjungit: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre.* S. Hilarius super illa verba Psalmi: *Domine probasti me, & cognovisti me*, ita ad propositum nostrum scribit: *probatus est, ut cognosceretur. Videamus secundùm Evangelistam doctrinam, hic Dei Filius, quomodo sit & probatus, & cognitus; humilitas namq; ejus, per quam meruit ab omni cælesti, terrestri, & inferno adorari, & in gloria Dei Patris esse, probatio ejus fuit*; idque confirmat per verba propositi thematis in principio discursus hujus adducta. In alio quodam loco Psalmi 118. super versum 107. Idem S. Pater eadem S. Pauli ad Philippenses verba ponderans inquit: *Hoc humilitatis fuit præmium, ut corpus assumptum in gloria Dei Patris maneret, ut in nomine ejus genua cælestia, terrestria, & inferna se curvarent. Cælum ex præcepto Dei ipse formavit, mundum ex paterno jussu in hanc speciem tanti decoris ornavit, terram, & quæ in ea sunt, creavit, sed numquid ab illa meruit hominem assumptum in æterna patris gloria collocare? humilitatis hoc præmium & meritum est.* S. Ambrosius eamdem habet considerationem, quod supremæ illi majestati non ideo genua incurventur, quod nobilem adeo, vastamque hanc creasset mundi machinam, sed quia se super Calvariæ monte humiliasset: *Quanta fecit Dominus, audeo dicere*, inquit ille, *& non flexi ei genu, sed flexi ei, postquam se humiliavit, sic enim per humilitatem sibi Ecclesiam congregavit.* Si quis terram contemplatus fuisset, priusquam verbum de patris æterni sinu in uterum descendisset virginalem; professus utique fuisset illud adimpletum fuisse oraculum propheticum: *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum*; omnes idololatriæ dediti erant, *omnes declinaverunt*: postquam autem in hujus mortalitatis nostræ corona sese humiliavit, tunc se infinitæ ostendit omnipotentiæ Deum, ideoque S. Maximus ait: *Unigenitus altissimi, sic humiliter ingressus est mundum, ut indubitata divinitatis suæ deferret indicia.*

Joan. 1. v. 14.

Ps. 138. v. 1. S. Hilar. ibid.

S. Hilar. in Psalm. 118. v. 107.

S. Ambr. in Psalm. 118. serm. 14.

Ps. 13. v. 2.

S. Maxim. Hom. 1. de Epiph.

3. Propheta Evangelicus futuros venturi Messiæ prædicens eventus, alios inter, hunc quoque adducit: *Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus*; Septuaginta legunt *hic habitabit, in excelsa spelunca Petræ.* Ubi ad Bethlehemiticum alluditur præsepium, in spelunca excavatum; ibi itaque *Regem in decore suo videbunt*, quia inibi agnitus atque adoratus fuit à regibus, qui ab oriente advenientes, tributum illi tamquam Regi gloriæ detulerunt, jacenti in præsepio; ibi pariter Angelicæ hierarchiæ in ejus obsequium descenderunt, cantantes *gloria in altissimis Deo.* Neque enim coronati illi vertices certius divinitatis pueri hujus indicium habuere, quam humilitatem ejus; unde S. Leo in quodam super Epiphaniam sermone ita discurrit: *Cum tres magos ad adorandum Jesum novi sideris claritas deduxisset, non eum imperantem dæmonibus, non suscitantem mortuos, non cæcis visum, aut claudis gressum, aut mutis eloquium reformantem, vel in aliqua divinarum virtutum actione viderunt, sed puerum, in quo nullum quidem apparebat de potestate signum, sed magnum præbetur de humilitate miraculum.* Prædixerat equidem Deiparæ Gabriel: *Dabit illi Dominus sedem David patris ejus, & regnabit*: sed qualiter obsecro Regnum incepit Davidicum? Autumat Salmeron, Angelum per hoc Regnum speluncam intellexisse Bethlehemiticam, ubi suum exorsus est Regnum, seque illum esse propalavit, qui in femore suo scriptum circumfert: *Rex Regum & Dominus Dominantium.* Nihilominus si ad anteriora oculos reflectere velimus, humile inveniemus fuisse Regni Davidici principium, dicente Scriptura: *Convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & factus est eorum Princeps.* S. autem Thom. de Villa nova dictos considerans tres Magos, ab oriente advenas, ita fusius ad nostrum discurrit intentum, dum ait: *Nulla viderant adhuc infantis miracula, nulla prodigia, non eum maria calcantem, non mortuos suscitantem, non cæcos illuminantem viderant, non ejus sapientiam noverant, non doctrinam audierant, & tamen in summa rerum egestate, & ultima humilitate Dei Majestatem agnoscunt & colunt.*

Isaiæ 33. 16. Septuag.

Sancti tres magi Christi divinitatem, & regiam majestatem agnoverunt ex ejus humilitate.

S. Leo ser. 7. de Epiph. c. 2.

Luc. 1. v. 32.

1. Reg. 22. Salmeron. Tom. 3. Tr. 6.

1. Reg. 22. v. 2.

S. Thom. de Villa nova de Epiph.

4. S. Chrysostomus in quadam homilia sua evidentibus rationibus sublimitatem ostendit, convincitque gloriæ & honorificentiæ Filii Dei, quam sua illi impertiit humiliatio. *Antequam carnem assumpsisset ille, ac seipsum abjecisset*, (verba sunt D. Chrysostomi) *periérant omnia, postquam autem seipsum dejecit,*

Christi majestas post assumptam naturam humanam toti mundo manifestata fuit.

D. Chrysost. Hom 33. de petit. matris filiorum Zebedæi. *dejecit, omnes in altum evexit, maledictum delevit, mortem extinxit, paradysum aperuit, peccatum mortuum reddidit, cælorum januas reseravit, primitias nostras in cælum sustulit, innumera bona præstitit, Priusquam se humiliasset, Angeli tantum eum noverant, postquam autem seipsum humiliavit, omnis eum natura agnovit humana.* Et alio pariter in loco apud eumdem Doctorem verba reperio ad intentum nostrum accommodissima sequentia:

D. Chrysost. Hom 66. in Matth. *Cujus descensus gloriam ejus manifestavit; nam antequam homo factus esset, ab Angelis solum cognoscebatur, postquam autem hominem assumpsit, & in crucis patibulo pependit, non solum gloriam illam non amisit, verum etiam hanc acquisivit, quæ à cognitione orbis resultat.*

Ps. 47. v. 4. Continuatur eadem Materia. 5. Nescio si quando ad illam Davidis Prophetiam vos reflexeritis: *Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam;* hoc enim loquendi modo inferre voluit vates, quod postquam Deus in humillimum domus Nazarethanæ tugurium, (quod hodie S. Domus est Lauretana) divertit, nunc ejus notitiam essemus habituri: qui namque primitus vix cognitus erat populo Hebræo, postea ut verus Deus ab universo adoratus fuit. Primo mundus animabus carebat, versus divinum ejus cultum obsequiosis, dum quasi omnes genua flecterent numinibus falsis, ast

Philip. 2. v. 8. postquam infinitæ Majestatis Deus, *humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem*

Joan. 12. v. 31. *autem crucis,* tunc Sathanica corruit Tyrannis: *nunc princeps mundi hujus ejicietur foras; & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Porro non hic meus, sed S. Ambrosii conceptus est, di-

S. Ambr. in Psalm. 48. centis: *Vacuus erat totus hic mundus, antequam numera credentium eum Christus impleret, ideoque scriptum est; Judicabis inter gentes, replebis ruinas, quid enim aliud erat in hoc mundo nisi ruina perfidiæ? nos Adæ illius ruina vacuavit, sed Christi replevit gratia. Ideo se ille exinanivit, ut nos repleret.* Qui idem S. alio in loco ad idem intentum sic sermocinatur:

S. Ambr. in Psalm. 118. serm. 10. *Qui nihil habebat, quod ad potestatem suam adderet; habuit quod ad cultum suæ Majestatis adjungeret; audee dicere: operationis suæ munus amiseras.* Quod ut penetretis clarius, vos interrogo, quis ex universo humano genere, seculis præteritis, ante adventum Dei, noverat eum hoc nostrum fabricasse corpus, eam animam illi infudisse, creatam ad imaginem & similitudinem divinam? Quis noverat, qualiter soli lux, elementis activitas, cœlis motus, terræ fœcunditas, floribus fragrantia, qualiter fructibus obtigisset sapor? quis eum verum esse cognoscebat totius naturæ creatæ creatorem, & conservatorem? numquid populi certatim dæmoniis Idolisque cultum præstabant, ipsiusque latriam exhibebant? postquam vero Deus hic in stabulum descendit, patibulumque ascendit, tunc universi Deus agnitus, veneratusque fuit; unde S. Ambrosius inquit: *Suscepi quem nesciebam; agnovi quem non agnoscebam, confiteor quem negabam, ipsi genu corporis flecto, ipsum adoro, quem antea fugiebam.*

Incarnatio, Christi & nostra redemptio, ex humiliatione Christi provenerunt. 6. Unum ex insignioribus divinitatis, omnipotentiæ, & sapientiæ altissimi operibus incarnatio extitit, & redemptio nostra, sed hæc ex humilitate, propriaque dimanavit Christi exinanitione, qui *humiliavit semetipsum, &c.* Ubi S. Gregorius ita fideles admonet dicens:

Philip. 2. 8. S. Greg. in Pastorali Adm. 18. p. 3. *Audiant humiles, quia redemptor noster humiliavit semetipsum; argumentum redemptionis nostræ inventa est humilitas Dei.* Unde observandum est, quod S. Joan. de multiplicatione adoptionis & filiationis divinæ, id est, de innumera fidelium multitudine, quam Ecclesia acquisi-

Joan. 1. v. 12. tura erat, his verbis disserat: *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* & immediate subjungit: *Et verbum caro factum est & habitavit in nobis.* Quasi diceret, ecce tibi causam, ob quam Filius Dei omnibus inservivit fidelibus, ob quam ita se demisit, ut hac se nostra mortalitate induturus, in terram descenderit? Quem sensum D. Chrysostomus his verbis indicat:

D. Chrysost. hom. 10. in Joan. *Cum dixisset ex Deo natos, & Filios Dei factos, qui eum receperunt, tanti honoris causam adjecit, quod verbum caro factum est, & servi formam dominus accepit.* Nimirū *infirma mundi elegit,* ut inquit Apostolus,

1. Cor. 1. v. 27. *ut fortia quæque confundat,* id est, viles, contemptos, & pauperes piscatores elegit, ut mundo bonitatem, & Divinitatem suam manifestarent, eumq; legi suæ Evangelicæ subjicerent.

7. Moyse prodigiosa virga sua tot portenta operante, sacer textus de Magis Pharaonis ita loquitur:

Exod. 7. v. 22. Præclarissimum miraculum, quo Moyses vicit Pharaonem ejusque magos, fuis productio muscarum & Cinyphum. *Et fecerunt similiter malefici;* Siquidem haud secus ac Moyses aquas in sanguinem, virgas in dracones transmutarunt, terram quoque ranis impleverunt; at vero quando ad Cyniphes producendas conati sunt, victi fuerunt, seque impotentes esse agnoscentes dixerunt: *Digitus Dei est hic.* Cum igitur verissimum sit, quod hæc *omnia in figura contingebant illis,* Rupertus Abbas ad Moscarum & Cinyphum exercitum se reflectens ait:

Exod. 8. v. 19. Rupp. Abb. L. 3. in Exod. c. 38. *Ecce quales instruxit acies! ex hujusmodi enim cohortibus contra fortes Ægyptios exercitus composuit acies;* Insigne enim omnipotentiæ & sapientiæ Divinæ ad superbi Regis confundendos ministros, ejusque superbiam deprimendam artificium fuit, per medium adeo vile, quale pulvis & cinis per aërem sparsus erat, ex quo tam importunus Muscarum exercitus natus fuerat, eorumdem conatus in nihilum redegere: eodem modo licet Principes & Tyranni omnibus adhibitis machinis & viribus suis novæ fidei, id est, religioni Catholicæ ac Christi crucifixi prædicationi se opponerent, attamen quando humilitatem & contemptibilium piscatorum paupertatem (*facti sumus omnium peripsema*) innumera viderunt operari prodigia, totque heroicis actibus resplendentes, ad tot dona cœlestia pervenisse viderunt, pleno & aperto ore confessi sunt dicentes: *Digitus Dei est hic.* Venerabilis Anna Samuelis mater in Cantico suo ait:

1. Reg. 2. v. 8. Sic Christus per humiles & viles homines, Apostolos, manifestavit mundo gloriam suam. *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum Principibus & solium gloriæ teneat; Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Ecclesiasticæ autem hierarchiæ Cardines, circa quos Ecclesiæ volvuntur poli, Apostoli fuut, & omnes illi, qui vitam ducunt Apostolicam; ac proinde verba prædicta hunc sensum habent, qui humiles sunt, & semetipsus ac mundum contemnunt, hi sunt qui mundum sustentant, & quos sapientia altissimi elegit, ut gloriam suam mundo manifestent. Porro S. Hieron. legit *afflicti terræ;*

S. Hieron. Rup. Abb. ib. 1. Cor. 1. v. 27. Unde Rupertus Abbas ait: *In Hebræo scriptum est, ut ait B. Hieronymus: Afflicti terræ, & posuit super eos orbem; afflictio hæc humilitas est, quæ ad portandum orbem constantes eos facit & fortes. Ignobilia mundi & contemptibilia elegit,* id est, ut se à paganis adorari faciat; ut templa profana diruat, ut regia lucis suæ insignia in campo inimicorum suorum erigat, sive ut infideles Evangelio suo subjiciat, operam adhibebit hominum vilium, humilium, & à mundo contemptorum, quia hic communis est Dei stylus & consuetudo, quod *infirma mundi*

1. Cor. 1. 27. *eligat, ut fortia quæque confundat;* ac proinde cum Hebræi in non credenda Messiæ divinitate obstinati persisterent, quonam usus est remedio,

 &in-

Christus per ignominiam crucis convertit multos Hebræos & gentiles.

& indicio evidenti, cui se opponere nequaquam possent? num forte ut se in monte Thabor de novo transfiguraret? aut vero ut quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum pasceret? vel denique auditum surdis, mutis loquelam, cæcis lumen, ent vitam quatriduanis defunctis restitueret? Nequaquam; quin potius *cum exaltaveritis filium hominis tunc cognoscetis quia ego sum*, quando enim in crucem (quæ illis temporibus haud secus ac hodie patibulum probriosissimum supplicium erat) in societate duorum latronum affixus fuit, *& cum sceleratis reputatus est*, tunc Centuriones gentiles eum Filium Dei esse confessi sunt dicentes: *Vere Filius Dei erat iste*; tunc *alii revertebantur percutientes pectora sua*. Porro verbum hoc *exaltare* ad ejus crucifixionem utique alludit, ac proinde idem Evangelista postquam alia in occasione Christum introduxisset dicentem: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum*, protinus subjungit: *hoc autem dicebat, significans, qua morte esset moriturus.*

Joan. 8. 28. Isa. 53. v. 12. Matth. 27. v. 54. Luc. 23. v. 48. Joan. 12. v. 32.

Christus in pueritia sua humiliter subjectus fuit parentibus suis.

8. Apud S. Lucam legimus quod Christus in pueritia sua à parentibus suis in templo reinventus, ut se, & aliquantulam sui ab iisdem absentationem apud matrem & S. Josephum excusaret, iisdem dixerit: *Nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse?* subdit vero Evangelista neminem ipsorum quid dicere vellet capere potuisse: *Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos*, neque enim æternam cœlestis patris sui generationem; etiamnum capere poterant; ac proinde advertendum est, quod ad hoc ut agnosceretur ab illis incarnata Sapientia, humilitatem coram illis exercere cœperit: *Et erat subditus illis.* Ubi Beda ait: *Cum arcem tanti ministerii ascendere intelligendo non possent, descendit ille cum ipsis, ad inferiora conversationis eorum, cœpitque manere in his, quæ illorum erant, & erat eis pia dispensatione subjectus, donec proficiente humilitatis mysterio, quantum omnibus creaturis esset præferendus cognoscerent.*

Luc. 2. v. 49. Ibid. v. 50. Ibid. v. 51. V. Beda Hom. 2.

Plin. in Paneg. Trajani. Christus homo factus, rapuit primo homines in admirationem gloriæ suæ. Baruch. 3. v. 38.

9. Plinius in Panegyrico de Trajano, eum singulariter laudat ab humilitate, dum absque fastu & pompa sæpius non dedignatus est pedes gradi cum subditis, licet alii quadrigis fastuosis insiderent. *Te ad sidera tollit humus, ita communia & confusa principis vestigia.* Quia nimirum terrem calcabat dignus censebatur, cui pavimentum fierent Stellæ. Idem penitus de nostro nos Deo astruere possumus, quod scilicet postquam descendit in terrem, postquam *cum hominibus conversatus est, & verbum caro factum est*, tunc primo & in primis hominem in admirationem rapuerit gloriæ & infinitæ Majestatis suæ quia scilicet tunc & non ante *vidimus gloriam ejus.* Psalmista equidem speciosum illum pulchrumque nobis exhibet dum ait: *Decorem indutus est; speciosus forma præ filiis hominum*; sed numquid humilitas & exinanitio eum vel levissime deformavit? respondebit Rupertus Abbas dum ille Canticorum interpretatur verba: *Ecce tu pulcher es*; ubi ita discurrit ad propositum præsens: *Dico ergo ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, dicis mihi ecce tu pulchra es, & ego dico tibi: ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es, nam vere tuo pulchritudinem suam adauxisti, quod cum Deus esses, homo dignatus es fieri.*

Joan. 1. Ps. 94. v. 1. Ps. 44. v. 3. Cant. 1. 15. Rup. Abb. L. 1. in Cant.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Quanto Christum in principalioribus vitæ ejus mysteriis magis humiliatum invenimus, tanto magis eundem ab æterno suo patre exaltatum admiramur.

THEMA.

Ponit humiles in sublime. Joh. 5. v. 11.

Deus humiliationem Christi per singulas gloriæ demonstrationes voluit compensare.

1. INter alia divinæ omnipotentiæ encomia Propheta Job humilium agnovit exaltationem, quando dicebat: *Qui ponit humiles in sublime*, id quod in omni ætate quidem, circa Dei servos adimpletum fuit; singulariter autem in Salvatore nostro qui à primo conceptionis suæ instanti, usque ad resurrectionem suam, nihil aliud quæsivit, nec in aliud collimavit, quam ut se humiliaret, & exinaniret; voluit nihilominus æternus pater per excelsas augustasque gloriæ & magnificentiæ demonstrationes, heroicos profundæ humilitatis ejus actus compensare; quemadmodum per principaliora vitæ Christi mysteria ordinate discurrenti patebit.

Hoc primo patet in ejus incarnatione.

2. Et in primis quidem si quis in incarnationem ejus suos conjecerit oculos; quia infinitam non videt, quæ vilissimum inter terræ vermem, hominem dico, inter mortalitatis nostræ lutum, & supremam illam Verbi increati majestatem intercedit distantiam? nihilominus, ut bene advertit S. Leo, Sapientia illa infinita, naturæ nostræ vilitatem, divinitati suæ ita unire scivit, ut in hac servili forma magis magisque coruscaret divina ejus magnificentia, unde dictus S. Pontifex in primo supra Christi nativitatem sermone ita discurrit: *Verbum igitur Dei Filius, Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil, factus est homo, ita se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione suæ Majestatis inclinans, & manens quod erat, assumensque quod non erat, veram servi formam ei formæ, in qua Deo Patri est æqualis, uniret; & tanto fœdere naturam utramque consereret, ut nec inferiorem consumeret honorificatio, nec superiorem minueret assumptio; suscipitur à Majestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas.* Inque eo temporis puncto, quando mortali humilis se luto vestivit, voluit pater æternus, ut ipsum omnes, cum profundissima submissione, adorarent angelicæ hierarchiæ, dicente Apostolo: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli Dei.* Incarnatio etenim verbi à sanctis Patribus non immerito *negotium omnium sæculorum* appellatum fuit, quo epitheto idem Leo Papa utens inquit: *Huic Sacramento universa præcedentium sæculorum servierunt*; voluit namque æternus Pater ut infra decursum quinque millium centum & nonaginta novem annorum tanti momenti negotium per tot visiones, revelationes, figuras, prophetias, apparitiones, sacrificia, & quæcumque alia quæ à veridico Spiritus Sancti Calamo in veteri Testamento describuntur, agitaretur. Tandem vero *Ubi venit plenitudo temporis*, in qua Filius Dei incarnandus erat è cœlo empyreo gloriosissimam, quam umquam sive cœlum, sive terra vidit, expedivit legationem: *Missus est Angelus Gabriel, &c. Ad hoc quippe ministerium, summum*, inquit Gregorius, *Angelum veni-*

S. Leo ser. 1. de Nativit. Hebr. 1. v. 6. S. Leo ser. 9. de Passione. Gal. 4. v. 4. S. Greg. homil. 34. in Evang.

venire dignum fuit qui summum omnium nunciabat. Unde Salmeron ex authoritate Damasceni de S. Gabriele inquit: *Gabriel non ex aliquo infimo ordine, sed supremo missus fuit*, citatque ipsissima S. Damasceni verba dicentis: *Clamemus cum Gabriele, qui primum locum obtinet inter angelos.* Imo Lucas Burgensis in ea est opinione, quod in hac annunciatione, ut legatio hæc cum tanto majori honorificentia expleretur, Gabriel multos secum adduxerit sanctorum Angelorum exercitus; dicit enim: *Comitatus, ut credibile est, pluribus aliis angelis, corporum expertibus, ita apparatus & instructus fuit, ut præ se ferret supremæ majestatis legatum, qualis revera erat.* S. Bern. Senensis ad illa se cantici Mariæ verba reflectens; *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, inquit; *Nec ait, respexit potentiam, quia Dominus deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles; Neque inquit: respexit sapientiam, quia stultam fecit Dominus sapientiam hujus mundi.* 1. Corinth. 1, *non denique ait: Quia respexit virginitatem, sed humilitatem, quia inveniuntur & fatuæ virgines; proinde Bernardus ait: etsi ex virginitate placuit, tamen ex humilitate concepit.* Quando igitur sanctissima Virgo hæc verba protulit: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*, tunc in profundissima sua humilitate concentrata verbum incarnatum concepit, quod cum humilitatis partus extiterit (quia *humilitate concepit*) mirum non est, quod quamdiu hic nobiscum vixit, toti generi humano acclamarit dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Unde S. August. ad propositum nostrum apte exclamat: *O insignis gratia, quæ dum fidem humiliter dedit, cœli in se opificem corporavit.*

Salmer. Tom. 3. Tr. 1.
Luc. Burg. in Luc.
S. Bernard. Sen. Tom. ser. 9. S. de Annunt. Art. 2. cap. 1.
B. Virgo ex humilitate concepit Christum.
Matth. 11. v. 29.
S. Aug. ser. 10. de sanctis.

3. Porro legatio hæc in Nazareth, civitatem humilem & vilem expedita fuit; unde Nathanael Messiam ex Nazareth nasciturum audiens, alta voce clamavit dicens: *à Nazareth potest aliquid boni esse?* hoc autem augustum tugurium in quo incarnatus fuit, factum est augustissimum, quando infallibilis illa cœli providentia idipsum locupletavit, & honoravit, prout hodie videre est in S. Domo Lauretana, quæ ab Ecclesia per universalem fidelium concursum ex omnibus mundi partibus à Christianissimis adoratur. Verum quidem est quod in fœtido quodam stabulo nasci elegerit, verum super illud nova & luminosa stella prodigiose apparuit, quæ eum tamquam Regem gloriæ indicavit, & adorari fecit: *Quod si sensuum tuorum fragilitate* inquit S. Maximus, *Minus dignum videtur, Filium Dei natum de fœmina credere, virginem togata peperisse; si tibi panni quibus obvolutus est fortasse vilescit, Angelos collaudantes, & multitudinem cœlestis exercitus admirare, si præsepe in quo infans jacuit despicis, erige paulisper oculos, & novam in cœlo Stellam protestantem mundo nativitatem dominicam intuere, si credis vilia, crede mirifica;* De tribus illis Solibus, qui ad illustrandam in natalibus Redemptoris humilitatem, in qua natus est, coruscarunt, Albertus Magnus inquit: *Tres soles exorti trium naturarum signant radios, corporalis, & spiritualis, & Deitatis, quasi unum collecta, in unitate persona Christi totum illuminavere mundum.* S. Thomas de Villa nova in prima concione de nativitate Christi ita scribit: *Admirantur nimis cœlestis curiæ principes, immensum intra tenerrimi corporis sacellum inhabitantem domini majestatem; majestas simul & humilitas eodem spectaculo proponuntur. Nascitur ex muliere, sed ex virgine; jacet in præsepio, fulget in cœlo; sociatur brutis, & adoratur ab Angelis; pannis involvitur, & à prostratis coram se regibus colitur, obmutescit in gremio, & proditur radiante cœlo absconditur in stabulo & cœlestibus hymnis ejus natalitia celebrantur*, quod si ad fœtidum stabulum non Synagogæ principes invitat, sed ignoranter pastores, ad quos è cœlo cœlestes misit paranymphos, memorandum est, quod ex altera parte, per Stellam in aëre noviter apparentem tres ad se ex Oriente attraxerit Reges, qui illum adorarent, & tributa penderent. Et ideo *quante animus in hac Christi humilitate*, inquit S. Maximus, *per incerta distractus stupere mutabat, cum per Chaldæos, præcipuos utique Tyrannidis suæ ministros novum videret infantulum, velut novi Imperii Regem, regiis muneribus honorari?* Enimvero cum sapientes hi magi Herodi, se novum quærere Regem, dixissent, inde in Bethlehem abeuntes, quænam in stabulo illo Majestatis Regiæ viderunt insignia? Divus Chrysostomus ait: non alia, quam *humile tugurium, squalidumque præsepium, & parvulum pannis involutum*, & tamen hanc vilitatem cernentes, *procidentes adoraverunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera.* Nam *magnificentiam ejus*, ut inquit S. Maximus, *universo orbi mirabilis ab alto Stella prodebat.* S. Augustinus similiter in quodam sermone de Epiphania de his tribus Regibus loquens ait: *Apud sensus eorum humilitas nativitatis, reverentiam divinitatis non imminuit.* Valde etiam huic proposito illa sancti Fulgentii verba deserviunt, quibus Filium Dei Filio Archelai comparans inquit: *Ille natus in palatio contemnitur, iste natus in diversorio quæritur, ille à Magis nullatenus nominatur, iste inventus suppliciter adoratur, omnino spernitur primogenitus Regis, & muneribus adoratur primogenitus paupercula mulieris. Quis est iste Rex Judæorum, pauper, & dives, humilis & sublimis, portatur ut parvulus, adoratur ut Deus, parvus in præsepio, immensus in cœlo, vilis in pannis, pretiosus in Stellis.*

Christus conceptus voluit in humili civitate, & nasci in fœdido stabulo.
S. Max. hom. 3. de Nativ.
Alb. Magn. in Luc.
S. Thom. de Villa nova Conc. 1. de Nativit.
S. Max. hom. 3. de Epiph.
D. Chrysost. Hom. 6. in Matth.
Matth. 2. v. 11.
S. Maxim. Hom. 3. de Epiphan.
S. Aug. ser. 64 de Epiphan.
S. Fulgent. de Epiphan.

4. Quodnam existimatis in eo latuisse mysterium, quod Angeli solis pastoribus hoc humilitatis in Filio Dei agnoscere dederint indicium: *Hoc vobis signum invenietis infantem pannis involutum; & positum in præsepio*, respondet S. Bernardinus: *Quid est quod sola ab angelo commendari videtur humilitas, nec tamen solam à Pastoribus invenire? forte specialius commendat Angelus humilitatem, quia ruentibus cæteris per superbiam, ipse in humilitate stetisset, aut propterea certe cælitus annunciatur humilitas, quod hac quasi propria virtute, divina exhibenda sit Majestatis?*

Luc. 2. v. 12.

5. Quod si vero à nativitate ad circumcisionem Filii Dei transire placeat, quæ stigma erat, communi fæci à primis parentibus nostris impressum, quis est, qui quantum se in hac Filius Dei humiliaverit, ignoret? de quo constat quod *peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus?* S. Bernardus in Sermone 3. *De Circumcisione* de æterno patre ait: *In hoc maxime signo poterat ignorare eum, inveniens in eo circumcisionem, quam peccatoribus ipse providerat, ob purgationem utique delictorum.* In eodem sermone hanc humiliationem, cui sponte se subjicere voluit, infimam fuisse his verbis considerat: *Minoratus est ab angelis & habitu inventus fuit homo; hodie minoratus est multo minus ab angelis, qui non solum formam hominis, sed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodam cauterio latronis.* Huic autem tam altæ humilitati immensus quidam honor correspondit, videlicet, gloriosissimi nominis Jesu impositio, per cujus venerationem genu flectere debet quidquid est in cœlo,

Christus maxime se humiliavit in circumcisione.
1. Petr. 2. v. 22.
S. Bern. ser. 3. de Circumcis.

cœlo, in terra, & in inferno; quod nomen adeo dignum & excellens est, ut Petrus Cellensis dicat: *Quis æstimare valeat hoc nomen in pondere? numquam sine pondere nominandus est Jesus, pondere utique sanctuaris*, quia nemo poterit dicere *Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto.*

Petr. Cellens. L. 2, Epist. 4.

6. In Exodo statuta lex erat, ut omnia primogenita, tam hominum, quam animalium, Deo immolarentur, in memoriam liberationis populi sui è duræ servitutis Ægyptiacæ compedibus, per mortem primogenitorum Ægyptiorum completæ; Item ut numeratis quinque siclis redimi possent, nec non ut mater purificationis legi subjacerent. De quo mysterio Petrus Blesensis in sermone quodam de Circumcisione inquit: *Ne accedas Domine Jesu ad purificationem, tu immunis à peccato, fide mundans corda tuorum; tu sine semine conceptus, & natus de Spiritu Sancto, expecta donec teipsum offeras pro mundo.* Verumtamen Dionysius Carthusianus rationem assignat, cur non minus ipse quam omnes alii Adæ posteri huic legi se subjecerit: Nimirum *ad dandum humilitatis exemplum.* Cui consonat, quod Didacus Stella in hæc verba scribit: *Ex hoc contextu discamus humiles esse, exemplo Christi Salvatoris nostri, qui humilis peccator & servus apparuit, cum esset Dominus universa terra.* Verumtamen æternus pater qui ponit humiles in sublime, provide disposuit ut Spiritus Sanctus Simeoni seni revelaret (siquidem *venit in Spiritu in templo*) ut eum dulciter amplecteretur, exclamando: *Nunc dimittis servum tuum &c.* aperte omnibus demonstrando, puerum hunc verum Messiam esse, quemadmodum & Anna Prophetissa fecit, quæ *loquebatur omnibus qui expectabant redemptionem Israel.*

Exod. 13. Et tempore purificationis, dum in templo offerretur. Num. 18. v. 11. Levit. 12. Petr. Blef. de Purificat. Dion. Cart. Ibid. Luc. 2. Did. Stella Ibid. Luc. 2. v. 27. Ibid. v. 29. Luc. 2. v. 38.

7. *Ponit humiles in sublime.* Voluit quoque Redemptor noster in ætate 30. annorum constitutus ex instincto profundissimæ humilitatis suæ instar aliorum peccatorum à S. Joanne Baptista baptizari; quam dignationem S. Joannes cœlesti revelatione edoctus, admirando ait: *Ego à te debeo baptizari & tu venis ad me?* cui Redemptor respondit: *sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam*; quibus verbis Baptista acquiescens, ipsum baptizavit: Verumtamen Deus Filii sui humilitatem glorificari non diu distulit; ait enim Evangelista. *Baptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua; & ecce aperti sunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam & venientem super eum: Et ecce vox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.* S. Anselmus porro L.y, *descendit*, Spiritui Sancto adaptatum, notans inquit: *Dicitur Spiritus descendisse, quia se humiliavit cum per tam humilem speciem præsentiam suam manifestavit*; videns enim verbum humiliatum, ad imitationem ejus humiliatus quoque est & Spiritus Sanctus descendendo: *super quem requiescet Spiritus meus nisi super humilem*, inquit Deus apud Isaiam. Porro Spiritus Sanctus super caput ejus descendens, eumdem in desertum indilate properare fecit, ut ibidem instar aliorum peccatorum à diabolo tentaretur: *Ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo*; in qua quidem lucta, sacratissima Christi humilitas ad eum usque contemptus sui ipsius terminum pervenit, ut à dæmone raptus, super templi pinnaculum collocaretur; At vero post longum certamen victor evadens, hunc ab æterno patre suo honorem obtinuit, ut Angelorum exercitus ad ei ministrandum properaret: *Accesserunt Angeli & ministrarunt ei.*

Christus ex humilitate voluit à S. Joanne Baptizari instar peccatorum. Matth. 3. v. 14. Luc. 3. v. 21. Ibid. v. 17. S. Anselmus in Matth. Matth. 4. v. 1. Ibid. v. 14.

8. *Ponit humiles in sublime*, S. Joannes Cap. 13. inquit: *Ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, & cæpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat cinctus*; post hosce autem heroicos submissionis actus, Eucharistiam instituit, in qua ad finem usque sæculorum vilissimo terræ vermiculo, id est homini, se in cibum dedit. Qua humiliatione nulla alia excogitari potest profundior, quia licet in incarnatione exinanivérit semetipsum, in hoc tamen Sacramento, quod à Theologis extensio incarnationis appellatur, longe magis se exinanivit, dum sub imperceptibili panis atomo se præsentem constituit; in hujus autem humiliationis retributionem, æternus pater in idem cœnaculum, in die Pentecostes misit Spiritum Sanctum, qui omnis Regni Ecclesiæ suæ dedit investituram, prout ipse jamdudum per Psalmistam prædixerat, inquiens: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus; Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te; Postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ex hoc quoque cœnaculo generosi egressi sunt athletæ, qui idololatriam debellantes, insignibus Christi universos populos subjecerunt.

Joan. 13. v. 4. & 5. Summæ humilitatis actum exercuit instituendo SS. Eucharistiam. Psal. 2. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 8.

9. *Ponit humiles in sublime.* Ad Christi humilitatem elucidandam ponderanda sunt illa celeberrimi textus Apostolici verba, nimirum: *Humiliavit semetipsum Dominus noster Jesus Christus factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Quibus verbis in primis insinuatur, eum non fuisse humiliatum ab alio, quia S. Paulus inquit: *humiliavit semetipsum*, & alibi Propheta inquit: *Oblatus est quia ipse voluit*: sæpe etiam increduli Hebræi, ipsum lapidare, vel ex monte in præcipitium deturbare tentarunt, sed minime id facere prævaluerunt, quia ut ipsemet de se ait: *ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Ratio igitur cur Christus non lapidari, nec è monte præcipitari, sed in cruce mori voluerit, hæc est, ut scilicet se tanto humiliorem hominibus demonstraret, ac proinde S. Mater Ecclesia in Dominica Palmarum hac utitur oratione: *Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum Salvatorem nostrum carnem sumere, & crucem subire fecisti.*

Voluit in Cruce mori, ut se magis humiliaret. Philip. 2. v. 8. Isai. 53. v. 7. Joan. 10. v. 17. & 18.

10. Porro notandum quod postquam S. Paulus dixisset: *humiliavit semetipsum &c.* mox subjungat: *Propter quod & Deus exaltavit illum &c.* effecit namque ut nomen Jesu per ludibrium Crucis patibulo impositum, ab omnibus creaturis adoraretur, nec non ut crux, quæ antea infamis fuerat, diademata Regum & Imperatorum locupletaret & condecoraret; Eheu quot æternus pater, ad manifestandam Filii Dei divinitatem, operatus est portenta? totus namque mundus à fundamentis usque commotus fuit, lugubri veste se Sol contexit; velum templi scissum est, oslatronis ad paradisum postulandum sese aperuit, resuscitata sunt multa mortuorum corpora, aperta sunt monumenta, rupti montes, petræ & durissima marmora scissa sunt. Longinus lumen recuperavit oculorum, milites præ dolore percutiebant pectora sua, dicentes: *vere Filius Dei erat iste. Humiliavit itaque semetipsum*, inquit Euseb. Emissenus, *factus obediens usque ad mortem, ut sublimior appareret, & angelis, & hominibus; inclinata sublimitas. Quid agis inter hæc superba mortalitas? ecce Deum non minus delectat humilitas quam majestas.* Enimvero post

Philipp. 2. v. 8. & 9. Deus Pater plurima operatus est portenta ut compensaret ejus humiliationem usque ad mortem crucis. Euseb. Emiss. Hom. 2. de Symb.

mortem

mortem ad infernum descendit: *descendit ad infernum*: profundius etenim humiliari & dejici non poterat, ac proinde tanta cum gloria postea ascendit super omnes cœlos ex monte Oliveti, in quo passionem suam exorsus fuerat. *Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit, primum in inferiores partes terræ? qui descendit ipse est qui & ascendit super omnes cœlos.*

Ephes. 4. v. 9.

11. Juxta doctrinam Doctoris Angelici potestas judiciaria, ab æterno Patre Filio suo pro eo tempore delegata, quando tanta cum majestate in throno sedens comparebit in judicio, in remunerationem heroicæ humilitatis in morte exhibitæ concessa fuit; dicit enim idem Angelicus doctor. *Meritum humilitatis est judiciaria exaltatio, quæ ei omnia subduntur*; Et alibi ait: *Potestas judiciaria Christo homini collata est, in præmium humilitatis quam in passione exhibuit.* S. Bernard. exemplum nobis humilitatis Christi, tamquam scalæ, per quam in cœlum ascenditur, his verbis insinuat: *Quis docebit nos ascensum salubrem? quis nisi de quo legimus. Qui descendit ipse est, & qui ascendit? ab ipso nobis erat demonstranda ascensionis via, ne ductoris, imo seductoris iniqui aut vestigium, aut consilium sequeremur. Quia ergo non erat quo ascenderet, descendit altissimus, & suo nobis descensu suavem ac salubrem dedicavit ascensum.* Per quotidianam experientiam videmus, quam firmiter Adæ posteris verbum illud *Dominamini* impressum existat; *Cupidi quidem sumus*; inquit S. Bernard. *ascensionis, exaltationem concupiscimus omnes nobiles enim creatura sumus, & magni cujusdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus desiderio.* Ait quoque S Gregor. *Si divites esse cupitis, veras divitias amate*, si exaltari cupimus, veram, non vero vanam magnificentiam diligamus, nam ut Boëtius Severinus ait: *Non in hoc terra puncto, sed in cœlo, propaganda gloria.* Hoc autem per humilitatem assequemur, quæ ut in sequentibus discursibus visuri sumus, in cœlo pariter & in terra nos exaltat. *Christus qui descendit, ipse est & qui ascendit*, inquit S. Bern. *Apostoli verba sunt hæc: Ego autem credo eum in hoc ipsi quod descenderit ascendisse, sic enim oportebat Christum ascendere, ut nos ascendere doceremur.*

S. Thom. 3. p. q. 59. A. 2. ad 4. Idem A. 5. in Corp. Præmium humilitatis in cruce exhibitæ erit judiciaria potestas in judicio.

S. Bernard. serm. 4. de Ascens.

S. Gregorius.

Boet. Severin.

S. Bernard. ibid.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Celebriorum veteris Testamenti Sanctorum quorumdam consideratur humilitas, ob quam ipsos a Deo exaltatos fuisse ostenditur.

THEMA.

Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos, Jacobi 4. v. 10.

1. SAnctus Jacobus Apostolus ad humilitatis actus exercendos nos invitat, quia scilicet Deus liberalissimus remunerator nostram abundanter per exaltationem compensabit exinanitionem: *Humiliamini in conspectu Domini & exaltabit vos.* Circa quam materiam insigne quoddam advertendum est, quale nobis S. Bern. in hæc verba tradit dogma: *Generalem hic audi regulam: omnis qui se humiliat, ait, exaltabitur: significat profecto non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de humilitate venit; non ex tristitia, nec ex necessitate.* Aliqui enim humiles suos, utpote propter conditionis & vocationis suæ necessitatem, contempti sprætique ab omnibus, pauperes, humilibus nati casis, hæc autem humilitas nec meritoria est nec virtuosa, quia necessitatis est effectus, non libera & voluntaria qualem exercet ille, qui cum existimationem & venerationem sibi conciliare posset; nihilominus ex virtutis instinctu, se abjicere, & exinanire studet: atque hunc ipsum crediderim ego verborum S. Jacobi sensum esse dum ait: *Humiliamini in conspectu domini.* Quasi diceret humilitas in conspectu Dei, ex motivo supernaturali, & propter amorem Dei exercenda est, hæcque ipsa exaltationem annexam habet, prout varia in præsenti evincent ex veteri Testamento desumpta exempla.

Illa solum humilitas exaltatur quæ procedit ex instinctu virtutis.

S. Bern. ser. 34. in Cant.

Non vero illa quæ procedit ex necessitate.

2. *Humiliamini in conspectu Domini*; In primis quidem S. Bonaventura insignem quamdam adducit similitudinem, nullius non accommodam capacitati, ab aqua desumptam, ait enim: *Aqua quanto in suo motu ab alto descendit, tanto ex parte opposita sursum tendit, qui appetit exaltari, laboret humiliari; quia tanto exaltabitur amplius quanto vixerit inter humiles.* Abraham considerate, à Deo electum in omnium credentium Patriarcham & Patrem, imo ità à Deo dilectum ut aliquando ipsemet Dominus ex nimio in Abrahamum affectu dixerit: *Ego Deus Abraham, num celare potero Abraham, quæ gesturus sum, Cum futurus sit in gentem magnam, ... Et benedicenda sint in illo omnes nationes terræ?* Insuper illi appromisit, se stirpem ejus instar stellarum cœli arenarumque maris multiplicaturum; terram promissionis illi induturum, omniaque ejus Dominia, sceptra, provincias & regna. Sed quod tandem assignabimus tantæ exaltationis meritum? frustra id inquirimus alibi, quam in stabili humilitatis ejus fundamento; supra quod, quid mirum si sublime adeo atque eminens sanctitatis & dignitatis erectum fuit ædificium: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.* Ecce vobis quos de se fecerit conceptus, quando ad divinorum secretorum participationem admissus, dignusque inventus fuit, qui sub angelica forma tres divinas personas in suum reciperet hospites tabernaculum. Quam abyssalem Patriarchæ hujus exinanitionem obstupescens S. Ambrosius, illum Psalmi versiculum (*vide humilitatem meam & eripe me*) ita ad præsens accommodat intentum: *Hac humilitate Abraham pater fidei nuncupatus est, qui cum divino participaretur alloquio, terram se esse dicebat & limum.* Quo pariter respexit S. Isidorus, quando per humilitatem & contemptum proprium, quantumvis in alto emineamus grado, nos magis magisque glorificari docet verbis sequentibus: *Quamvis summus sit, humilitatem tene; si humilitatem tenueris, habebis gloriam, quanto enim humilis fueris, tanto te sequetur gloria altitudo.* B. autem Alcuinus in præsenti de Abrahamo proposito, quando se pulverem & cinerem appellavit, interrogat: *Quare Abraham dixit; pulvis sum & cinis; cum tantas promissiones à Deo accepisset?* respondetque: *sublimitatem promissionum humilitatis temperavit subjectione, apte enim intelligitur; in quo loco se posuerat, qui pulverem se ac cinerem, etiam tum cum Deo loqueretur, æstimabat*; ex quibus tandem ad nostram instructionem, sequentem statuit conclusionem dicens: *Si igitur se ita despicit, qui usque ad honorê divina collocutionis ascendit, solicita intentione pensandum est, qua*

S. Bonav. ser. 2. de suis Confess. in ord. 20.

Abraham propter humilitatem suam à Deo exaltatus, & honoratus fuit.

Gen. 18. v. 17. & 18.

Ibid. v. 27.

Psal. 118. v. 153. S. Ambr. in Psal. 118. oct. 20.

S. Isidor. Synon. L. 2. c. 3.

Alcuin. Interrog. 208. in gen.

pœna illi feriendi sunt, qui ad summa non proficiunt, & tamen de minimis extolluntur.

Similiter Patriarcha Jacob.

3. *Humiliamini &c.* Jacob patriarcha integra quondam nocte cum angelo decertans, eum superavit, nomenque suum, in *Israël*, id est, *videns Deum*, transmutari meruit. Quis per omnium sæculorum decursum, duellum audiit gloriosius; aut victoriam augustiorem? Si enim vel unicus solum angelus in unica nocte ineffabilem stragem exercitui intulit Sennacherib, numeranti milites centum octoginta quinque millia; cur alter hic Angelus Jacob superare nequit; quin potius suam agnoscens imbecillitatem seque victum professus, illi respondit; *si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?* Fortitudo Jacob, qua sublime adeo erexit trophæum, benedictionibus locupletatum cœlestibus; tamque insigni honoratum nomine, supra humilitatem fundata erat; unde nec mirum si angelo superior evasit: quia *humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.* Quem nobis conceptum ingeniose de Abrahamo expressit Emissenus dum ait: *Traditio sæcularium litterarum est, habuisse quemdam in exercitio, usque certaminis, hoc genus virtutis ac roboris, ut quoties in luctamine succumbens, viarum suarum amicam, & nutricem terram impulsu adversarii contigisset, toties de solo surgens, magis ac magis in adversarium prævaleret, at sui dejectio prostrati, occasio fiebat triumphi, dabat enim quodammodo infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriam. Puto hæc illi cœlesti athletæ, qui contra Jacob legitur fuisse luctatus, justius aptari posse.* Oleaster vero Hebraico insistens originali, verbum *luctabatur* idem quod *pulverem* significare docet, dum ait: *Variè tam Hebræi quam nostri sentiunt de significatione verbi* (*Abach*) *quod hic vertunt luctari, dicunt enim Abach nomen significare pulverem, & quia luctantes pulverem pedibus ciere solent, inde verbum Abach luctari significare dicunt.* In hac itaque lucta, per humilitatem & contemptum proprium corroboratus Jacob Victor evasit, & triumphator angeli. Neque à Patre genios deflexit filialis Joseph, quem cum divina providentia ad Ægypti Thronum sublimare vellet, qualem putatis observasse methodum? forsitan eum tunc exaltatum putatis, quando somnia somniabat, in quibus Deus superioritatem, imperiumque super fratres, & patrem illi manifestabat; minime equidem; quin potius fratres in eum exacerbati, illi exprobrarunt dicentes: *Numquid rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ?* imo & pater illi indignabatur non leviter, dicens Scriptura: *Increpavit eum pater suus.* Primo itaque Deus illum in servitute & mancipatu, quantumvis innocentem, inque obscuri carceris compedibus seu vinculis divexari permisit: *humiliaverunt in compedibus pedes ejus, manus ejus in cophino servierunt.* Ubi Oleaster inquit: *Servos esse permittit ut ex servis Dominos faceret.* Et Lipomanus: *Humiliatur castus adolescens, ut exaltetur; captivatur ut regnet.* Quando namque in regio considebat throno, ipsemet gloriabatur dicens: *crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ*, ubi Septuaginta legunt: *in terra humilitatis meæ.* Circa quam historiam S. quoque Ambrosius se diffundens ait: *Quid fuisset Joseph, si humilis non fuisset? prælatio armavit fratres, humilitas conciliavit extraneos; prælatio concitavit germanos, humilitas regem subditum fecit.* Rupertus vero Abbas longe magis distinctam ad honores Joseph, variis humiliationis ejus actibus correspondentes, reflexionem facit, dum ait: *Pro compedibus in quibus humiliaverunt pedes ejus, torquem auream suscepit; pro pallio quo in manu adulteræ relicto, nudus effugit, stola byssina Deo Judice indutus fuit; pro servili nomine, regium gestat annulum, & pro carceris humilitate, super altum sedet imperii currum.*

Gen. 32. v. 28.

Euseb. Emissenus.

Oleaster in Gen. ibid.

Joseph.

Gen. 37. v. 8.

Ibid. v. 10.

Psal. 104. v. 18.

Oleast. inc. 39 Gen. Lipoman. in Caten.

Gen. 41. v. 52. Septuag.

S. Ambr. in Psal. 118. Oct. 14.

Rup. Abbas lib. 8. in Gen. c. 40.

Moyses.

4. *Humiliamini &c.* Moyses quam sublimiter à Deo exaltatus fuerit, neminem vestrum latere puto; primo namque in palatio Pharaonis, filius filiæ Pharaonis audiebat, ex hinc generale possedit per 40. annos totius Israëlitici populi gubernium, insuper ad familiaritatem Dei, ad imperscrutabilium secretorum participationem, & ad divinæ essentiæ visionem quamvis per modum transeuntis, ut scholæ loquuntur, admissus fuit; tantis dotatus prærogativis ut nulli in corpore mortali majores conferri potuisse videatur; Unde autem tantam exaltationem promanasse putatis? ex humilitate processit, quam in conspectu Dei in diurni honoris defensionem exercuit, quando *negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi.* Ubi Rup. Abbas argute advertit, hinc Dei favorem illi dicentis: *constitui te Deum Pharaonis*; illinc vero constantem Moysis humillimi in acceptando gubernio repulsam & recusationem, suam identidem allegantis inhabilitatem. *Gloriosa virtutum regina humilitas*, inquit ille, *quæ in cœlum volare consuescit, locuta est in eo, dicente se incircumcisum esse labiis, & idcirco dignum, ac pro sua reverentia magnificum accepit responsum, ut audiret homo privatus regnantis hominis se esse Deum.* Considerat autem insuper, Deum non dixisse se in tempore futuro Moysi consignaturum superioritatem in superbum hunc regem, sed in tempore præterito, *constitui*, cujus hanc subnectit rationem dicens: *Quoniam cum tam glorioso negotio cum Pharaone dimicare, & cum regibus confligere te indignum ducis, atque ad novissima terræ deprimis, ecce ego sustollam te super altitudinem nubium faciamque te Deum, non quem ille fideliter adoraret, sed quem serviliter formidet.*

Hebr. 11. v. 24.

Rup. Abbas lib. 1. in Exod. c. 18.

Josue.

5. *Humiliamini &c.* Josue immediatus Moysis in generalatu Israëlitico successor, tam celebris extitit, ut solo verbo cursum stiterit solis: *sol contra Gabaon ne movearis, stetit itaque Sol... obediente Domino voci hominis*; nihilominus ad hæc omnia per humilitatis virtutis merita exaltatus fuit; quia cum illum Deus Moysis loco substituere vellet, Moysi præcepit dicens. *Tolle Josue filium Nun, virum in quo Spiritus, & pone manum tuam super eum.* Ubi Abulensis præcipue ad Ly *tolle* se reflectens ait: *Tollere significat ductionem quamdam non voluntariam in quo significatur, quod Josue non petierit istum principatum, nec appetebat, sed solum ex mandato Dei assumpsit illum. & hoc quia vir bonus erat, & hujusmodi viri non sunt ambitiosi, sed in humilitatis statu permanere volentes*; Justinus Historicus in principio historiarum suarum advertit, temporibus illis, eos dumtaxat ad gubernium promotos fuisse, qui ipsum præ reliquis ex humilitate detrectabant: dicit enim: *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat, quos ad fastigium hujus Majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat*; Ideoque & S. Bern. ut nos ad honores promoveat, humilitatem, tamquam unicum eos assequendi præscribit medium dicens: *Quanto humilior fueris; tanto te sequetur gloria altitudo, descende ut ascendas, humiliare, ut exalteris.*

Josue 10. v. 12.

Num. 27. v. 18. Abul. Q. 41. ibid.

Justin. Historicus in prim. Histor.

S. Bern. serm. 34. de modo bene vivendi.

6. Hu-

Saul quamdiu humilis fuit, melior erat in tuo Israeli.

6. *Humiliamini &c.* Saul quamdiu humilis vixit, toto melior erat Israele; ideóque quantumvis bassæ esset conditionis, & agasonem ageret; attamen qualiter hac in virtute fundatus esset, docuit manifeste, quando ne ad thronum raperetur, se in latebras conjecit, & abscondit. Sed *honores mutant mores*; siquidem sceptrum adeptus, propter fastum suum reprobatus, & diademate exutus fuit, succedente in ejus locum humillimo filio Isai; circa quam historiam S. Bernardinus talem format discursum: *Sciendum magnopere est, quod tantum unaquaque anima fit pretiosior ante oculos Dei, quantum pro amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos; hinc 1. Reg. 15. ad Saul dicitur: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput te constituit in tribubus Israël? ac si aperte diceret: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi; Sed nunc quia magnus tibi es factus, es despectus mihi. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi, tanto pretiosior Deo, quanto propter eum fit vilior.*

S. Bernard. ser. 5. Dominic. 4. 1. 1. Tom. 3. 1. Reg. 15.

David propter suam humilitatem omnibus Patriarchis prælatus fuit. Act. Apost. 13. v. 22. Matth. 1. v. 1. Ps. 77. v. 70.

7. *Humiliamini &c.* Celebrem Davidis magnificentiam, atque exaltationem tota deprædicat Scriptura sacra; modo gloriante Deo: *Inveni David filium Jesse virum secundùm cor meum*; modo Spiritu S. ejus exaltante stirpem, ex qua humanitatem suscepit verbum: *liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham*: Ubi, ut patet, Spiritus S. qui calamum direxit S. Matthæi, Davidi super Abraham, omnesque alios veteris Testamenti Patriarchas præcedentiam assignat; illi inquam, quem *de post fœtantes accepit*; quem pro pelle ovina, donavit purpura; cui virgam pastoralem commutavit in sceptrum, palmis, lauris, trophæis, triomphisque onustum innumerabilibus. Quæ prærogativarum congeries ex profunda ejus processit humilitate. Quo namque titulo se denominabat David? *Ego autem sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis.* Ast quia aliqui vermes in pretio sunt, quemadmodum bombyces; Ideóque se profundius exinaniturus, Sauli se persequenti dicebat: *quem persequeris? Canem.* Verumtamen quia & horum pretiosa quandoque habetur ratio, aut quia blandiri, aut venari, aut substantiam domesticam solicitè custodire norunt; ideo mox subjunxit dicens: *Canem mortuum.* Quia Canes mortui deseruntur ab omnibus, & ut inutilia pondera supra fimum aut in sterquilinium conjiciuntur; quia nihilominus pellis canis mortui pecunia comparatur, ad componendas ex ea chyrothecas; ideo magis magisque se humiliat inquiens: *& pulicem unum* quia scilicet pulex ad nihilum valet: atque ita in eo veraciter adimpletum fuit illud quod alibi dicit: *Ego autem humiliatus sum nimis*; circa quam Davidis humilitatem S. Hieronymus sequens tradit documentum: *Indignum se judicans vocari hominem, & canem mortuum, & pulicem unum*; Quamvis enim tanta cum gloria à Samuele in regem consecratus esset, quando in ovium degebat societate, nihilominus functione impleta, mox ad idem rediit humillimum Ministerium, cujus proinde dimissionem S. Zeno dum illa Psalmi considerat verba (*Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me*) nobis exhibet in discursu sequenti: *In magnis mirabilibus se dicit non ambulasse, utique non Dei, sed in illis, quæ magna ab hominibus hoc putantur in sæculo. At cum addidit super me, ostendit numquam se elatum fuisse cum posset; nulli enim facilius efferuntur, nisi quos inopinati honoris culmen extollit. David quippe humilis, abjectus, ignobilis, sui jacebat in domo patris oves semper pascendo. Placuit Deo unctus in regem, si iratus in vatem non insolescit, humilem retinet ubique pastorem*; Idem quoque mox verba sequentia considerans (videlicet: *Si non humiliter sentiebam sed exaltavi animam meam*) inquit: *Videamus ne forte Propheta ipse se impugnet, exaltando animam suam; qui cor suum se non exaltasse gloriatur*, moxque dubium hoc in favorem nostrum resolvens inquit: *Non sibi repugnat, sed ostendit animæ sublimitatem superiora vicisse, quia qui se humiliaverit exaltabitur.* Porro quod David in oculis propriis, vilem se æstimarit, quandu tamquam pastor gregem agebat, mirum non est, at vero quod jam rex existens, fæci totius populi immixtus, ex motivo devotionis & mortificationis, ante arcam saltitarit, deridente eum non solum populo, sed & Michol conjuge & regina sua, in hoc actum exercuit adeo heroicum, tantique meriti, ut Sapientia increata, quæ *omnia in mensura & numero & pondere ordinat*, adeo illum æstimaverit, ut illum incomparabili dignitate illa remunerarit, ut ex ipso filius Dei incarnaretur. Unde S. Eucherius inquit: *In hac historia B. Regis & Prophetæ David, moraliter humilitas approbata, superbia damnata, & temeritas vindicata monstratur; quia ut David coram arca Domini humiliter saltando non erubuit, mox promissionem filii Dei ex sua stirpe nascituri suscipere promeruit.* Idem regius vates alibi id est Psalm. 27. protestatur inquiens: *Ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* At verò quisnam hinc honor resultavit? *Tenuisti manum dexteram meam, & cum gloria suscepisti me.* S. Antoninus in summa sua de præconiis humilitatis disserens ait: *Humilitas hominem temporaliter exaltat. Moyses humilis in excusando se ad eundum ad Pharaonem, factus est Dux populi. Humilis Jeremias qui dicebat a, a, a. Domine nescio loqui, constitutus est super gentes & regna. David minimus inter fratres ungitur in regem. Gedeon coram Angelo se excusans dicendo: ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei, ad munus supremum electus & exaltatus fuit. Quid de Gedeone dicendum*, inquit S. Laurentius Justinianus, *qui dux populi sui constitutus est ob humilitatem.*

Ps. 21. v. 7. Nominat se Canem quidem mortuum. 1 Reg. 24. v. 15. Ibidem. Ibid. Psal. 118. v. 10. S. Hieron. Marc. Ps. 130. v. S. Zeno ser. 1. de. Ibid. v. 2. 2. Reg. 2. David etiam ad regnum elatus, servavit humilitatem. Sap. 11. v. 21. S. Euch. ibid. Psalm. 72. v. 23. S. Antonin. p. 4. tit. 4. c. 14. § 3. S. Laurent. Justin. de lig. vitae, 2.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De quorumdam Sanctorum nova legis gratia exaltata humilitate.

THEMA.

Qui se humiliat exaltabitur. Luc. 18. v. 14.

1. INcreata & incarnata Sapientia, quæ, ut in discurso septimo ostendimus, ad nullam aliam virtutem accuratius studium adhibuit, quam ad virtutem humilitatis, utpote quæ summa est totius doctrinæ suæ cœlestia, non semel, sed sæpius dictam inculcare voluit propositionem: *Qui se humiliaverit exaltabitur*; Siquidem eamdem in S. Matthæo cap. 23. in S. Luc. Cap. 14. ad unguem repetierit nec non in cap. 18. præterquam quod in cantico Mariano B. Virgo, quæ *sedes sapientiæ* appellatur, protestetur dicens: *Et exaltavit humiles*: Quis itaque se sublimandum esse dubitabit, si prius se humiliaverit, utpote infallibilibus primæ veritatis tot ea assecuratus testimoniis.

Christus in N. L. summopere studuit nobis inculcare humilitatem. Matt. 23. 12. Luc. 14. 11. Luc 18. Luc. 1. v. 52.

2. *Qui se humiliat &c.* Pila quanto magis, majorique cum violentia deprimitur in terram, tanto magis

Similitudo pilæ.

magis resilit, erigiturque versus cœlum: de humilitate vero S. Paulæ in ejus Epitaphio S. Hieronymus scribens eamdem nobis videtur in humilitate indigitare proprietatem dum ait: *Quanto plus se dejiciebat, tanto magis à Christo sublevabatur; latebat & non latebat, fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.* Amos Propheta quemdam Deum à se visum fuisse narrat, habentem murarii instrumentum quo calx subministratur in ædificium dicit enim: *Ecce Dominus stans super murum litum & in manu ejus trulla cæmentarii.* Ubi Septuaginta pro *trulla* legunt *adamas*; O insolitam connexionem, quis enim infinitam non agnoscit distantiam, quæ inter vile illud ferrum, magnique valoris adamantem versatur? sed ecce vobis mysterium quisquis enim in conspectu Dei se humilians, opera vilia in suum aggreditur contemptum, inæstimabilis adamantis apud Deum adæquarit pretium; id quod dictus agnoscens Propheta paulo post subdit dicens: *Non sum Propheta, non sum filius Propheta sed armentarius ego sum*; cumque se Spiritu Prophetico indignum existimasset, sibi à Deo dici audivit: *Vade Propheta ad populum meum Israel.* Ubi S. Greg. ait: *Mox habere Spiritum prophetandi meruit, quia se prophetam non esse humiliter agnovit.* S. Basilius magnus perfectionis magister, filium quemdam suum spiritualem erudiens de vero humili inquit: *Cum consummaverit omnia mandata Domini nihil se fecisse testatur, & omnes virtutes anima sua celare festinat, sed divulgat Dominus omnia opera ipsius, & profert in medium, & mirificat gesta ipsius, & exaltabit, & clarum faciet eum.* D. Chrysost. quoque unicum exaltationis & honorificentiæ, tam in conspectu Dei, quam penes mundum, procurandæ modum, verum & heroicum sui ipsius contemptum & vilipendium esse his verbis indicat: *Si gloriæ laudumque factus es amator, fac laudem, quæ ab hominibus est, fugias, & tunc verè innumeris laudibus, & apud Deum, & apud homines, frueris.* S. Greg. de Joan. Episcopo Ravennatæ, quia pallium sibi usurpare prætendebat, conquerens, humilitatem optimum & opulentissimum mitræ suæ monile & ornamentum futurum esse dicit: *Decorari, inquit, pallio volumus, forsitan moribus indecori, dum nihil in Episcopali cervice splendidius fulgeat, quam humilitas.* Ad probandum quod quanto magis quis in hac virtute se exercet, tanto sublimius exaltetur, nulla est similitudo aptior, quam quæ ab arbore sumitur, hæc enim quanto profundiores in terra radices agit, tanto sublimius ramos suos in altum extollit. S. Ambr. super illa verba: *Humiliatus sum nimis*, ita scribit: *Grande est in omnibus humilitatis tenere mensuram, superbia hominem prima dejicit, quapropter dum plus volumus, etiam quod minus est solemus amittere. Humilitas est quæ nihil appetendo, totum quod contemnit adipiscitur.* Superest nunc, ut idipsum exemplis quorumdam Sanctorum novæ legis, qui in hac virtute excellentius emicuerunt, comprobemus.

3. *Qui se humiliat exaltabitur.* Quod si virum quemdam humilem videre volumus, considerationis nostræ oculos in S. Joan. Baptistam conjiciamus quo enim tempore, hic protestatus est dicens; *Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non solum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti.* tunc videlicet, quando princeps synagogæ, sive concilium Sinedrii solemnem ad illum instituit legationem, ad offerendam ei sublimissimam Messiatus dignitatem, & ad eum tamquam Dei Filium adorandum; tunc enim in profundissima humilitate suæ concentratus, se vocem clamantis in deserto professus est, seque dignum non esse dixit, qui solveret corrigiam calceamenti Christi: & tamen in eodem momento adeo exaltatus fuit, ut Christus ipse factus fuerit ejus Panægyrista, & tamquam omnium encomiorum suorum epilogum, de eo dixerit: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista* illæque eædem manus, quas reputabat indignas; quæ Christi pedibus obsequio præstarent, adhibitæ fuerunt in signum maximæ authoritatis, cum baptizando capiti Salvatoris imponerentur: *Idcirco manum suam*, inquit D. Chrysost. *quam Joannes indignam calceamentis esse dicebat, eam Christus ad caput suum sublevavit.* De eo pariter S. August. ita scribit: *Quantum se abjecit? & ideo multum elevatus est.* S. Joan. Apostolus in Principio Evangelii sui de eodem præcursore dicit: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* At vero, quomodo Baptista Christum, qui verus Justitiæ Sol erat, ipse vero lucerna: *Ille erat lucerna ardens & lucens*, demonstrare poterat? etenim experientia docet, quod lumen majus offuscet minus, de Christo autem dicitur: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem*; quomodo igitur, hic sol per diminutionem propriæ lucis indigitari poterat, quando ipsemet dicebat: *Illum oportet crescere, me autem minui?* nimirum renunciando Messiatui, dicendo se dignum non esse qui solveret corrigiam calceamenti Salvatoris, protestando, quod in comparatione ad verbum incarnatum ipse esset veluti echo quoddam, hoc inquam modo filium Dei demonstravit dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

4. *Qui se humiliat exaltabitur.* S. Petrus postquam per totam noctem retibus suis frustra piscatus fuisset, demum per obedientiam verbis Cœlestis magistri sui exhibitam, eadem retia extendens, copiosam cœpisset piscium multitudinem, mox se ad ejus pedes prosternens dixit: *Exi à me Domine quia homo peccator sum*, quasi diceret inquit Lucas Burgensis: *Meam agnosce vilitatem, dum tua se mihi manifestat celsitudo.* Unde Dion. Carth. prædicta verba exponens inquit: S. Petrum hæc verba locutum fuisse, *non quasi eum indignanter repellens, sed ex profundissima humilitate honorans.* Porro quantum hic Apostolus in profundissima humilitate stabilitus fuit, manifestum fecit, quando se divino magistro suo in lotione pedum opposuit inquiens: *Domine non lavabis mihi pedes in æternum.* At vero volumus videre, quantum propter duos hosce heroicos actus sublimatus fuerit? quantum ad primum Christus ei dixit: *Ex hoc jam homines eris capiens*, quibus verbis ex mente D. Chrysostomi illum Ecclesiæ suæ caput declarabat: *Propterea factus est Ecclesiæ fundamentum*, inquit S. hic Doctor S. Antonius de Padua verba illa hoc modo exponit: *Ex hoc, quia fuisti humilis, vitæ tuæ maculas erubescens, confessionem verecundia non reprimens sed detecto vulnere remedium quærens, eris homines capiens:* Porro humilitas quam idem Apostolus in cœnaculo Syonitico exhibuit, per excelsam illam dignitatem remunerata fuit, quam Filius Dei eidem Petro & omnibus successoribus illius delegavit, & videlicet omnes fideles, cunctique monarchæ Christiani, pedibus illius, & successorum suorum se advolverent, eosque osculando venerarentur; sub hisce pedibus ipsos quoque imperatores coronas & diademata sua submittere voluit, ut proinde vere de ipso & successo-

Marginalia (left column): S. Hieron. in Epitaph. Paulæ. — S. Paulæ humilitas commendatur. — Amos 7. v. 7. — Quia Amos se plurimum humiliavit, electus fuit in Prophetam. — Amos 7. v. 14. — Ibid. v. 15. — S. Greg. l. 2. moral. 17. — S. Basil. in ad mon. ad fil. spirit. — Unicum exaltationis medium, est sui humiliatio. — D. Chrys. h. 17. ad Rom. — S. Greger. lib. 2. Ep. 54. — S. Ambr. in Psal. 118. Oct. 14. — Exempla Sanctorum N. L. qui humiliati, exaltati fuerunt. S. Joannis Baptistæ. Joan. 1. v. 27.

Marginalia (right column): Matth. 11. v. 11. — D. Chrysost. — S. August. Tr. 4. in Joan. — Joan. 1. v. 7. — Joan. 5. v. 35. — Joan. 1. v. 9. — Joan. 3. v. 30. — Joan. 1. v. 29. — S. Petri Apostoli. — Luca 5. v. 8. — Luc. Burgens. — Dion. Cart. — Joan. 13. v. 8. — Luc. 5. v. 10. — D. Chrys. Hom. 3. in Matth. — S. Anton. de Pad. ser. in Dom. 4. post. Trin.

cessoribus illius dici posset: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus.*

S. Pauli Apostoli.

5. *Qui se humiliat exaltabitur.* Quantum se S. Paulus in omnibus illustrissimis actionibus suis humilievit? tantum nimirum ut D. Chrysostomus dicere non dubitet: *Scire cupis quis vere sit humilis? Paulum respice, qui vere humilis erat; Paulum Doctorem orbis terrarum vas electionis, portam tranquillum, turrim ac omi assam qui modica cum esset corpore, totum orbem terrarum circuivit, & quasi alatus esset illum percurrit. Cerne illum modeste ac humiliter sentientem de se, idiotam & philosophum, egenum & divitem, qui labores innumeros exantlarat, qui mille trophæa adversus diabolum erexerat, qui prædicabat ac dicebat; gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus laboravi; qui carceres fastinavit, & plagas & verbera qui orbem terrarum epistolis venatus est, qui cœlesti voce vocatus est, ille humilis erat cum diceret: Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus.* Quis autem est qui non consideret, qualiter in tantæ humilitatis præmium, qui se apostoli titulo indignum reputabat, illa felix nescia divinæ providentia disposuerit, ut per antonomasiam vocaretur Apostolus? quia se justificatione indignum censuit, dicens: *Non in hoc justificatus sum,* Deus illum gloriosissimo hoc encomio honorare voluit, ut diceretur, *verum vas electionis*, qui de Sapientia sua ex sensu humilitatis dixit: *In insipientia dico,* increata Sapientia illum in cœlo empyreo erudiri voluit, *quando raptus ad paradisum audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.* S. Thomas hanc ejus tam sublimem exaltationem humilitati suæ attribuit; siquidem verba illa: *Paulus Apostolus,* exponens, inquit: *Paulus nomen est humilitatis, Apostolus vero nomen est dignitatis, quia qui se humiliat exaltabitur.* Alludens quoque ad hunc textum S. Antonius de Padua, parabolam illam adducit, à Salvatore de convivio nuptiali propositam, cujus convivis Salvator suasit, ut se in ultimum locum reponerent, ut ad primum locum promoveri mererentur; dicit enim: *Recumbe in novissimo loco, nulli te præferens, indigniorem te cæteris reputa, & tunc audies: amice ascende superius; ex humilitate amicum te recognoscit, qui ex præsumptione te proposuit.* Quam veritatem & confirmemus ulterius, scilicet, quod humiles exaltentur, ex tribus dumtaxat fontibus, scilicet S. Gregorio Magno, Francisco & S. Carolo Borromæo ejusdem argumenti hauriamus stabilimentum.

D. Chrysost. Tom. 5 ser. 48. de Panit. & mansuet. Reg.

1. Cor. 4. v. 4.
1. Cor. 15. v. 18.

2. Cor. 12. v. 4.

S. Thom. in Epist. ad Eph. 1.

S. Anton. de Pad. serm. Dom. 15. post Trin.

6. Et in primis quidem S. Gregorio ore patenti, præ omnibus aliis, acclamare possumus: *Hic magnus vocabitur in regno cœlorum*; siquidem Ecclesia quæ regnum cœlorum denominatur, titulum magni illi adscripsit, nec absque causa; siquidem in tantum se humilievit, ut primis subscribere non detrectarit, quibuscumque indultis suis: *servus servorum Dei*; cum tamen prædecessores ejus omnes sibi titulum dederint sublimiorem, dicentes: *Episcopus Episcoporum* merito itaque magni obtinuit encomium, quoniam *qui se humiliat exaltabitur*. Rup. Abbas de Christo ita scribit: *Humilior humilibus cunctis, miro modo ministrans, ut minimus, regnans ut maximus.* Quantumvis autem S. Greg. se servum appellarit servorum Dei (ita ut in illo tunc adimpletum fuerit illud quod dicitur: *minimus vocabitur in regno cœlorum*) nihilominus *regnabat ut maximus, eum respiciebant, tremebantque principes & imperatores, magis propter humilitatem ipsius, quam plurimos illius antecessores, propter eorum fastum & magnificentiam.* Hoc autem humillimum nomen quod sibi imposuit Gregorius, primus omnium pronunciavit Noë, quando in irreverentiæ pœnam erga patrem exercitæ, Cham maledixit inquiens: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* *Quo additamento,* inquit Rup. Abbas, *servitus extrema, imo servilis nequitia solet exprimi, nisi cum per egregiam humilitatem seipsam profitetur quis, servus servorum Dei; qui se humiliat exaltabitur.* Qui igitur titulus in origine sua instrumentum fuit maledictionis, successu temporis, juxta dispositionem divinam in laudem cessit & encomium servi Dei S. Gregorii, adeoque ad omnes ejus fuit derivatus successores; quam autem innumerabiles titulus hic omnibus fidelibus augureretur cœlestes benedictiones, pontifex in omnibus litteris suis post verba hæc *servus servorum Dei*, immediate subdit: *salutem & benedictionem.*

S. Gregorii Magni.

Rup. Abbas l. 9. in Matt.

Gen. 9. 25.
Rup. Abb. l. 4. in Gen. c. 32.

7. S. Franciscus de Assysio hac insigni salutatur antiphona: *Franciscus pauper & humilis*; propriæ ipsius, sequaciumque ejus gentilitiæ vestes miram spirant humilitatem; Unde merito S. Bonaventura in officio divino, quod in honorem ejus conscripsit, dicit: *Humilitas Dei virum sui juris effecerat.* Imo & in religionis ejus annalibus hoc præclarissimum posteritati traditum est de eodem Seraphino testimonium: *summum adhibebat studium, ne quovis vel minimo aura popularis pulvere sordidaretur, insensibilem se omnibus exhibebat honoribus*, se conculcari convellique gaudebat, & cum laqueo ad collum suspenso per plateas incedens, se maximum reputabat mundi peccatorem; incedebat pedibus nudis, sacco vestitus, fune ligatus, oculis demissis, & veluti mille reus scelerum, quasi semper ad patibulum duceretur: sed quantum putatis eum per hanc humilitatem sibi comparasse magnificentiæ & sublimitatis? audiamus S. Antonini sententiam dicentis: *Ascendit super Cherubim, & volavit; ascendit super Cherubim Franciscus, & volavit, deposuit potentes de sede & exaltavit humiles.* Plurimorum namque opinio sustinet eum ad thronum sublimatum fuisse, unde corruit Lucifer. Unde & alias inter sepulchre ejus incisas laudes hæc pariter legitur expressa: *Franciscus celsa humilitate conspicui.* Cujus exinanitionem dum pluribus exaltare conatur Pater Ludovicus Granatensis, ita in quodam in honorem ejus habito discurrit sermone panegyrico: *ille abjectione sua Dei gloriam fidelissime quærebat, Deus contra servi honorem miris modis amplificabat; ille totus divinæ voluntatis obedientia traditus erat, contra vero Deus creaturas omnes atque adeo semetipsam obedientem illi exhibebat*; ita ut merito illa cantici Annæ verba ei applicemus: *Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & sublevat, suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat: Domini enim sunt Cardines terræ & posuit super eos orbem.* Humilis erat originis, filium se appellans Bernardi; à matre genitus medias inter stabuli immunditias, ad Chorum tandem sublimatur Seraphinorum; Unde & *Seraphici* titulo honoratur. Vice quadam cum eo gradiens frater Pacificus, quem de se conceptam & opinionem haberet, interrogavit, cui respondit Seraphicus, se maximum esse mundi peccatorem; quando ille servus Dei vocem audit interius sibi dicentem: *Modo credere potes, visionem esse veram, quod humilis Franciscus sua humilitate debet in sede Luciferi sedere.* Supra humeros ejus mundum reclinari vidit Innocentius III. sub spe-

S. Francisci Assysiatis. VVading An. 1212. n. 8.

S. Anton. p. 3. hist. c. 1.

Lud. Gran. Conc. 4. de S. Francisco.

1. Reg. 2. v. 7.

Visio 18. Fract. 1. n. 2.

cie Ecclesiæ Lateranensis cadentis. Stigmata, (quibus sæculis præteritis fuerat insignitus Christus) illi impressit Dominus in meritum ut notat S. Bernardinus, profundæ ejus humilitatis: *S. Franciscus dicit, ad nihilum redactus sum, quando in humiliori loco montis Alverniæ, data sunt sibi stigmata Christi, ad denotandum quod propter humilitatem suam promeruit habere stigmata sacra Dei*; Summe apud omnes Cardinales fuit in veneratione, nec non apud reges summosque pontifices, imo apud ipsummet Sultanum Ægypti nostræ licet fidei inimicum; Rex quoque Franciæ pulvinar, super quod caput ejus reclinarat, thesaurum reputabat, sibique vindicabat inæstimabilem: *Sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare.*

S. Bernard. ser. 26. Tom. 4.

8. S. Carolus Borromæus quantum obsecro usque ad vitæ finem in humilitatis virtute collocavit studium? hæc ordinarie ejus & quotidiana erat epigraphe: *Humilitas*; similiter circumcirca imaginem ejus sequentia leguntur incisa verba: *Sola gaudet humilitate Deus*; fuit autem hæc virtus tanto in eo rarior, quanto magis per extraordinariam semitam illi instituit comparandæ, siquidem non sicut major reliquorum Sanctorum pars, aut inter quatuor cœnobiorum muros seclusus, aut sepultus in eremis, sed in mediis magnificentiis & obsequiis mundi universi, cui admirationi, stupori & venerationi erat: *Non est magnum esse humilem in abjectione*, inquit S. Bernardus, *magna & rara virtus humilitas honorata.* Familiæ suæ, armisque renuncians gentilitiis domus Borromææ, titulum sibi assumpsit S. Praxedis, comamque sibi radi fecit instar mancipii; inque habitu Cardinalitio indumenta adeo ferebat lacera, ut cum unum eorum cuidam pauperi in eleëmosynam elargiri vellet, hic ipsum accipere detrectarit. In visitationibus ambulabat pedes, propriosque servos multoties ab impedimentis liberabat propriis ea imponens humeris, cum vilissima plebe familiaritatem inibat, & ut plurima paucis concludam, dixisse suffeceris, quod diabolus die quadam, dum chlamyde extensa per terram, ut Cardinalium mos est, ecclesiam intraret, per obsessæ cujusdam os (quam eo temporis momento deserere cogebatur) exclamarit: Omnem vel scintillam superbiæ super hanc caudam reponere possem. Veruntamen ad quam sublimitatem tanta ejus fuerit exaltata humilitas coram universo mundo, quis est qui nesciat? corpus suum in loco Ecclesiæ, qui calcaretur præ reliquis tumulari voluit, ut aliorum ut omnium Ecclesiam intrantium conculcaretur pedibus, eorumque se commendaret orationibus; Deusque disposuit, non solum ut non conculcaretur, sed & auro gemmisque includeretur, omnesque fideles temporibus futuris ejus certatim implorarent patrocinium, existimantes se beatos, si illi loco os infigere possent, ubi ipse omnium pedibus calcari desiderabat. Tandem intra quatuor annorum spatium post mortem ejus; cum nondum canonizatus esset, ad sepulchrum ejus delata sunt octo millia vota argentea; & supra quatuor: decem millia tabularum aliæque oblationes, æquantes triginta octo millia scutorum. Ex humilitatis instinctu cognomen sibi sustulit nobilissimæ familiæ Borromææ; Deusque disposuit, ut in Canonizationis ejus medallis, qualia centum & quinquaginta milliones excessisse feruntur, per mundum universum augustissime deprædicaretur. Sed qui distinctius intelligere cupit, qualiter in eo ad litteram impletum fuerit dictum Salvatoris, *qui se humiliat exaltabitur*; librum legat intitulatum: *de successibus mirabilibus S. Caroli Borromæi.*

S. Caroli Borromæi.

S. Bernard.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De humilitatis, in vilibus abjectisque actibus se exercentis, nobilitate, magnificentia, & gloria.

THEMA.

Non cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. 1. Reg. 15. v. 17.

1. PRopheta Samuel regi Sauli his verbis ostendit, eum ad Israëliticum thronum per humilitatem suam conscendisse, quia quanto magis se abscondebat, sceptrumque vitabat, tanto magis eodem se dignum reddidit; unde clare deducitur, humilitatem, quemvis contemptum & vilipendium amet, regiam, honorabilem, & gloriosam etiam coram mundo existere; Unde S. Isidorus inquit: *Qui sibi vilis est, ante Deum magnus est; qui sibi displicet, Deo placet, esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei; tanto eris apud Deum pretiosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior.* Equidem plurima humiliandi nos habemus motiva, & ad proprium aspirandi contemptum; Et in primis quidem, ut per hanc viam magnum coram mundo nobis conceptum comparemus, & existimationem; cum enim virtus hæc faciliter, atque meritorie, imo laudabiliter, & cum Dei beneplacito à nobis exerceri possit, quare obsecro ad ea prædicanda abstinemus? quia scilicet vilipendi, contemnique timemus; in præsenti igitur quam augusta, honorabilis, & digna sit humilitas examinabimus.

Saul per humilitatem conscendit thronum regium.

S. Isidor. Synon. l. 2. c. 8.

2. Et in primis quidem D. Chrysostom. in libro cui titulus est, *de petitione filiorum Zebedæi*, eminentem virtutis hujus demonstraturus dignitatem, Christi adducit exemplum qui licet rex gloriæ esset, ex humilitatis nihilominus exercitio majorem sibi comparavit honorificentiam. *Quod si in Deo*, inquit ille, *qui bonis omnibus affluit, nec ulla re indiget, quod seipsum humiliaverit, tantum id bonis peperit, pluresque famulos illi conciliavit ut regnum dilatavit, quid tu vereris, ne cum te humiliaveris, minor fias? cum sublimior eris, tum magnus.* Ad eum fere modum quo umbræ in figura quadam bene delineata, colores clarius & magis elucescere faciunt, ita quoque humilitatis actus efficiunt, ut anima, & virtus, quæ in ipsa relucet magis perspicua & pulchra appareat. Unde Petrus Blesensis ait: *Hæc Deo cognata est, & amica hæc sola virtutem se esse ignorat, ipsa de suo contemptu fit honorabilior.* S. Isidorus Pelusiota in quadam Epistola, virtutem hanc in animo nobili natales suos habere dicit: *Equidem ipse humilitatem ab animo magno & excelso, superbiam autem à vili & abjecto proficisci existimo; atque hoc confirmant Deo charus Abraham & Pharisæus; etenim ille divino colloquio fruens, terram sese ac cinerem appellabat; hic autem etiam à nemine commotus, efferebatur animumque arrogantem gerebat, ac seipsum universo orbi anteferre conabatur.* Quod si nobilissimam humilitatis prosapiem ediscere vultis, legite S. Hieron. in Cap. 1. Sophoniæ Prophetæ; ibi namque super illa verba: *verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezeciæ*, ita scribit: *Iste ergo Propheta qui erat in specula: & in sublimibus constitutus, & noverat myste-*

D. Chrys. hom. 31.

Ex humilitate generatur vera gloria & magnificentia.

Petr. Bles. Opusc. de Confess. Sacram.

S. Isid. Pel. l. 3. Ep. 198.

Humilitas ignorat se esse virtutem.

Soph. 1. v. 1.

S. Hier. ibid.

mysteria Domini, filius erat Chusi, qui interpretatur humilitas; habebat quoque avum Godoliam qui dicitur magnitudo Domini & Proavum Amasiam, qui & ipse vertitur, in sermonem Domini; & Atavum Ezechiam, qui sonat fortitudinem Domini. Ecce tibi parentes & majores, à quibus hæc virtus suam trahit originem & generationem: *De fortitudine enim Domini natus est sermo Domini, & de sermone Domini nata est magnitudo Domini, & de magnitudine Domini nata est humilitas.*

David parvulus & humilis præ fratribus suis electus est in Regem. 1. Reg. 16. v. 11.

3. Quando Samuel ex jussu Dei in Bethlehem se recepit, ut unum ex filiis Isei consecraret in Regem, cum omnes Isei filios, qui domi erant, vidisset, & rejecisset, quæsivit, num plures alii ipsi filii superessent, qui respondit: *adhuc reliquus est parvulus & pascit oves*; quem proinde à grege avocatum ad se accersiri fecit, & tametsi adolescentulus parvæ staturæ esset, Samuel nihilominus Deum his verbis se alloquentem audivit: *Surge, unge eum ipse est enim.* (Ibid. v. 12.) Quod si Eliab ungere jussus fuisset, non tantopere admiraret; quia staturæ altus, & procerus erat, & tamen Deus Prophetæ dicebat: *Dixit Dominus ad Samuelem, ne respicias vultum ejus neque altitudinem staturæ ejus quoniam abjeci eum*; (Ibid. v. 7.) Hinc vero quædam nascitur difficultas cur videlicet Deus Samuelem qui Davidem parvæ staturæ adolescentulum uncturus erat in pedes se erigere, & stare jusserit? S. Gregorius difficultatem hanc in favorem nostrum resolvens inquit: (S. Greg. ibid.) *Quid est surge, & unge eum? an tantus erat parvulus, ut sedendo ungi non posset? sedendo quippe alta tangere non possumus, magna ergo est virtus, magna celsitudo humilium, si ad eorum summa nec Prophetæ pertingunt.* Divus Chrysostomus in aliquodam homilia super epistolam ad Philippenses, illorum manifestat errorem, qui se humiliando, in existimatione & honorificentia, quam possident, aliquam passuros esse jacturam formidant, cum tamen revera ita non sit, quin potius contrarium semper accidat; dicit enim S. hic Doctor: *Quoniam magnam partem homines arbitrantur si humiliter se gesserint, fore ut propriam amittant dignitatem, & minoris habeantur; hunc metum adimit Apostolus in celeberrimis verbis illis, quibus Philippenses ad humilitatem sectandam exhortatur dicens: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*; quibus verbis S. Paulus, postquam verbi cum patre æqualitatem docuisset, mox subjungit, quod se exinanierit, atque ad vilem & abjectam naturam nostram assumendam se humiliarit, indeque mirum in modum exaltatus fuerit; *Humiliavit semetipsum ... usque ad mortem ... Propter quod & Deus exaltavit illum &c.* SS. Joan. Evangelista pariter, ne quis forte dubitare posset, annon filius Dei, hoc se mortalitatis nostræ luto vestiendo, aliquam majestatis suæ passus fuisset jacturam, & diminutionem, subito postquam incarnationem delineavit dicendo: *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*, subjungit: *& vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre, plenum gratiæ, & veritatis.* Unde S. Cyrillus in hunc textum pariter scribit: *Quamquam verbum Dei carnem, id est, hominem factum esse asseruerit, conservare tamen etiam integram deitatis dignitatem, non minus, quam antea ostendit.* Et paulo post idipsum confirmando subjungit: *Quamvis verbum caro factum sit, nec tamen infirmitate carnis superatum est, nec de prisca majestate atque omnipotentia decidit.* Considerari quoque merentur illa laudum encomia, quibus B. Laur. Justinianus incomparabiles hujus virtutis excellentias extollit, inquiens: *O Sancta humilitas, sola in tuis vilis oculis, tuo te condemnas judicio; quantum Deo amabilis es? quam cara? quam dignitate sublimis? quam divis meritis? quis te digne laudare valeat?* & paulo post, ut quam sit gloriosa, ostendat, licet sibimetipsi vilis sit in oculis propriis subjungit: *Tu omnium te novissimam credens, cæteris honorabiliter antecedis; dum descendis, ascendis; dum gloriam fugis, acquiris; dum latere cupis, efficeris manifesta, sine tui detrimento proficis, sine elatione præes.*

Ibid. v. 12. — Ibid. v. 7. — S. Greg. ibid.

Humilitas non causat jacturam existimationis & honorificentiæ.

D. Chrys. S. 7. ad Philipp.

Philipp. 2. v. 6.

Imo, planè contrarium, quod patet in ipsomet Christo.

Ibid. v. 8. & 9.

Joan. 1. v. 14.

S. Cyrill. Alex. l. 1. c. 17. in Joan.

B. Laurent. Justin. de triumph. Christ. agone c. 3.

D. Chrys. ideo quoque punctum commemorat, scilicet: quod frustra multi se ab actibus humilitatis exercendis subducant, timentes ne inde eorum bonor & reputatio diminuetur; et vero S. Doctor inquit: *Nullo pacto metuas: quasi tollatur honor tuus, si teipsum humiliaveris, hinc enim vel ad cœlos usque gloria tua pervasit, hinc amplior atque præstantior redditur, hinc regni janua tibi aperitur.*

D. Chrysost. Hom. 66 in Matth.

4. Eminentissimo S. Aug. ingenio digna est ponderatio, quam is facit circa tempus, quo incarnata Sapientia ex Cathedra, doctrinæ suæ Evangelicæ summam id est, humilitatem, docendo commendavit, *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Hæc in verba præcise illo tempore pronunciavit, quando paulo ante divinæ omnipotentiæ suæ commemorationem his verbis fecerat: *omnia mihi tradita sunt à patre meo & nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Quid ergo amplius de humilitate præcipiam*, inquit S. Aug. *quam quod ille qui omnibus dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, cum magnitudinem suam supra commemorasset, & idipsum volens ostendere quantus propter nos quantillus effectus est! confiteor, inquit, tibi pater Domine cœli & terra quia abscondisti hæc a sapientibus, & revelasti ea parvulis, ita pater quoniam sic placitum est coram te? omnia mihi tradita sunt à Patre meo, & nemo cognoscit filium nisi pater. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Ille, Ille, cui omnia tradidit pater, & quem nemo cognoscit nisi pater, & qui patrem solus agnoscit & cui voluerit filius revelare, non dicit discite à me mundum fabricare, aut mortuos suscitare, sed quia sum humilis corde.* Ecce tibi, quæ in re divinam omnipotentiam & sapientiam suam ostenderit, & manifestavit, nimirum in practicanda & exercenda hac humilitatis virtute. Paulo post idem S. Augustinus postquam Thesauros scientiæ & sapientiæ suæ in humilitatis documentis consistere demonstrasset, ita demum concludit: *Itane magnum est, esse parvum, ut nisi à quo tam magnus est fieret, disci omnino non posset.*

Notanter expenditur tempus quo Christus dixit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde.

Matth. 11. v. 29. Ibid. v. 27.

S. Aug. T. 6. lib. de Virgin. c. 31.

5. Nescio an aliquando observaveritis quod S. Joannes (de quo S. Mater Ecclesia canit: *fluenta Evangelii de sacro Dominici pectoris fonte potavit*) describere nobis volens heroicam illam humilitatem & submissionem, quam Salvator in lotione pedum Apostolorum suorum exhibuit, verba illa præmiserit: *Sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.* Quænam enim hæc verba cum lotione pedum vilium piscatorum connexionem habent? & tamen nequaquam dubitandum est, quin Evangelista cum altissimo mysterio eadem verba præmiserit. Audiamus Theophilactum hac de re loquentem: *cum sciret*, inquit, *quod omnia tradidisset ei pater, & quod à Deo exivisset, & quod ad Deum iret, non timebat minui gloriam suam, lavans pedes discipulorum, non enim rapuerat gloriam, ut timeret ab illa excidere, & propterea non dignantur humile quiddam facere, qui generosi non sunt, quoniam gloriam rapiunt nolentes ullo modo*

Expenditur circumstantia humilitatis Christi in lotione pedum. Joan. 13. v. 3.

Theophyl. ibid.

do

do humiliari, ne prodant quod rapuerant. At omnium rexerat, & Dei Filius, hoc enim vult cum dixit: à Deo exivit, hoc est ex patris substantia, ut iterum ad Deum iret, Tandem quam honorificum sit homini se humiliare, quando etiam ipsemet Christus illam suo exemplo glorificavit, & extulit, his verbis concludit: *Considera igitur quod humiliare opus est ejus qui à Deo egressus est, & ad Deum vadit; Superbire opus est ejus qui à dæmonibus exivit, & ad dæmones vadit.* Fieri nequit, quin in gloria mundi proficiamus, quando nosipsos humiliamus & contemnimus: *Noli ergo timere,* inquit D. Chrysostomus, *quasi honorem tuum humilitate amittens, numquam enim poteris tantum humilitatis ostendere, quantum pro te Dominus suscepit, cujus descensus & alios erexit & gloriam ejus manifestavit.*

D. Chrysost. Hom. 60. in Matth.

6. S. Ambr. super illa verba Apostoli ad Philippenses: *Propter quod & Deus exaltavit illum,* considerat Deum, ut exaltationem filii sui, majestatem & sublimitatem ejus, potentiam & magnificentiam, qua sublimatus fuit in cœlo & in terra, manifestam efficeret, humiliatione ipsius uti voluisse, *Considera,* inquit, *O homo, quid legas, non laboravit Apostolus potentiam Christi probare, sed demonstrare quanta sit humilitatis gratia, quantus ejus profectus,* quasi diceret vellet: ut aliquem gloriæ illius conceptum formare nobis valeamus, qua ab æterno patre suo exaltatus est (*propter quod & Deus exaltavit illum*) profundissimæ humilitatis suæ trutina uti voluit; subjungit iterum: *Si putas quod Christo profuit humilitas sua, cui ergo non proderit? si illum exaltavit, quem non augebit? factus est minister omnium Dominus; & Author omnium vapulavit, pedes lavit, crucifixus est, mortuus est, sed in his omnibus detrimentum nullum video divinitatis ejus, profectum operationis agnosco. Qui nihil habebat, quod ad potestatem suam adderet, habuit quod ad cultum suæ majestatis adjungeret. Nihil humilitas adfert dispendii, qui enim se exinanivit plenus est, ille, qui non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, formam servi accipiens, in gloria est Dei patris.* S. Hilarius postquam ostendisset, quisnam sit stylus mundi in plausus & existimationis mundanæ gloria acquirenda, pergit ulterius ostendere, qualiter semper in Schola Christi, honor & gloria per viam comparetur humilitatis, & contemptus. *Cum Domino opum, contemptus opulentia est: cum Domino terreni honoris despectus cœlorum regnum est, Cum Domino humilitas cordis, generosa & regia nativitatis ornatus est. Hoc à se disci voluit, quod virtutum omnium maximum est.* Observandum vero quo S. Hilarius humilitatem glorioso hoc titulo honoret, quod scilicet sit *generosa & regia nativitatis ornatus.* At vero qua ratione S. Hilarius hoc ornatus epithetum humilitati adscribere potuit, cum hæc virtus in infimis & vilibus ministeriis semper exerceatur? audiamus S. Augustinum, qui ait: *Qui sibi vilis est, ante Deum pulcher est & qui sibi displicet, Deo placet.*

Phil. 2. v. 9. S. Ambr. in Psal. 118. oct. 20. Deus pater uti voluit humiliatione ut filium suum exaltaret.

S. Hilar. in Psal. 118. v. 107. In Schola Christi gloria acquiritur humilitate.

S. August. ser. 70. ad Fratres.

7. In Exodo visionem quamdam lege, præsenti proposito valde accommodam: *Viderunt enim Deum Israël,* inquit sacer textus, *& sub pedibus ejus quasi opus lapidis saphyrini & quasi cœlum cum serenum est.* In Hebræo legitur *quasi opus lateris saphyrini.* Hoc igitur lutum quod filii Israël in Ægypto tractabant, lateres fabricando & in cultu religionis, & veri Dei, constanter & fideliter perseverando, in totidem gemmas & saphyros sub Dei pedibus in cœlum empyreum transmutatum fuit; ut inde intelligamus quantam in oculis Dei pulchritudinem & valorem habeant actus humilitatis, in quibus ad Deo placendum nos exercemus. *Lutosa, lateritia,* inquit Oleaster, *ac immunda sibi videbuntur, & his qui terrena sapiunt, sed apud Deum pretiosi lapides sunt, quibus sedes ejus decoratur. Expende quanti Deus faciat hæc; lutum laboris eorum in sapphyrum versum est, & margaritam. Quid quæso luto immundius & latere? quid vero mundius aut pulchrius cœlo? non sat fuit Domino lateres terrenos in cœlestem sapphyrum mutasse, nisi etiam in cœlum lutum mutet, neque in qualecumque cœlum, sed mundissimum. O beata utilitas humiliantis se propter Deum, quæ in cœlestem munditiem tam facile commutatur.*

Exod. 24. v. 10. Humilitas lutum convertit in saphyrum, & Cœlum.

Oleaster. ibid.

8. Rupertus Abbas de Christi tractans humilitate, epithetum ille adscribit sequens: *Inæstimabilem magnitudinem suæ humilitatis;* Ubi humilitatem cum magnificentia conjungit; qui tamen loquendi modus extravagans videtur, siquidem incompatibilis videtur humilitas cum Majestate & excellentia; & nihilominus certissimum est excellentiam humilitatis esse filiam; quemadmodum nos S. Gallicani docet historia, quando enim hunc non modo coram Deo, sed & coram mundo, stupori pretioque maximo fuisse arbitramini, forsitan quando suos devicit inimicos, aut vero quando ad ostia Tiberina sanctæ humilitatis incumbebat exercitiis, pauperumque lavabat pedes? responsum à Martirologio audiamus Romano quod 25. Junii ita loquitur: *Alexandriæ Sancti Gallicani Martyris viri consularis, qui triumphalibus infulis sublimatus, & Constantino Augusto charus, à SS. Joanne & Paulo ad fidem Christi conversus est, qua suscepta cum sancto Hilario ad ostia tiberina secedens, hospitalitati & infirmorum servitio totum se dedit, cujus rei fama in toto orbe divulgata, multi undique illuc venientes videbant virum ex Patritio & consule lavantem pauperum pedes, ponentem mensam, aquam manibus affundentem, languentibus solicite ministrantem, & cætera pietatis officia exhibentem.* Ecce vobis augustissimam non à palmis & triumphis, sed ab humilitatis exercitiis derivatam famam.

Rup. Abb. l. 2. in Apoc. circa fin. Excelentia est filia humilitatis.

Patet exemplo S. Gallicani.

9. *Nonne cum parvulus esses &c.* S. Gregorius in humilitatis se diffundens laudes, inquit: *Quid humilitate sublimius, quæ dum se in ima deprimit, auctori suo manenti super summa conjungitur.* Cur autem humilitas, dum ipsa exercetur, humiliantem exaltet, hanc D. Augustinus assignat rationem dicens: *Est igitur aliquid humilitatis, miro modo quod sursum faciat cor, & est aliquid elationis quod deorsum faciat cor. Hoc quidem quasi contrarium videtur, ut elatio sit deorsum, & humilitas sursum, sed pia humilitas facit subditum superiori, nihil est autem superius Deo, & ideo exaltat humilitas quæ facit subditum Deo. Elatio verò quæ in vitio est, eo ipso quo respuit subjectionem, & cadit ab illo, quo non est quidquam superius, & ex hoc erit inferius, & fit quod scriptum est; dejecisti eos dum allevarentur.* Per viam itaque humilitatis Deo nos similes reddimur, ideoque virtus hæc, sublimis & grandis est.

S. Greg. 3. Pastor. Admonit. 18. Humilitas exaltat humiliantem se.

S. Aug. l. 14. de civ. Dei c. 13.

10. *Nonne cum parvulus esses &c.* S. Gregorius ita ad intentum præsens discurrit: *Hostis noster inter omnia conditus, voluit videri super omnia elatus, redemptor autem noster magnus manens, super omnia fieri inter omnia dignatus est parvulus, dicatur ergo humilibus, quia cum se dejiciunt ad Dei similitudinem ascendunt, dicatur elatis; quia dum se erigunt, in apostata* angeli imitatione cadunt. Quam non obscure veritatem sacer quidam confirmat interpres, dum illum Ecclesiastici textum (*quanto*

S. Greg. ibid.

Eccli. 3. 20. Godfrid. in

Alleg. Totelmanno. *Declaratur similitudinibus.* *S. Bonav. T. 6. in Diat. salut. Tit. 7 c. 1.*

(*quanto magnus es, humilia te in omnibus*) ita explanat dicens: *Humilitas sine honore ipsa sufficit ad honorem, honor vero sine humilitate, se producit ad confusionem.* Quam eamdem denique virtutem S. Bonaventura per sequentes deprædicat similitudines, dicens: *Est humilitas luminosa, instar sideris, radiosa, nam sicut sidus; vel stella, modica est in apparentia, cum tamen sidus in veritate, ut tradunt Mathematici, sit majus tota terra, sic humilis cum sit, parvum in veritate est apud Deum maximus; & ex sua tamen, & hominum reputatione, vult esse quasi nullus: Est instar lunæ, nam sicut luna est luminare, quod minuitur ex consumatione, ut dicitur Eccli. 43. Sic humilis se minorare nititur, cum à Deo per gratiam consummatur.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Multi ex humilitate derivantes utilitates hoc discursu ponderantur.

THEMA.

Omnes invicem humilitatem insinuate, quia Deus humilibus dat gratiam. 1. Petr. 5. v. 5.

Humilitas est fons divinarum gratiarum.

1. RAtionem S. Petrus assignat cur fideles ad insinuandam in proximis humilitatem exhortetur: *Omnes invicem humilitatem insinuate*, quia hæc est fons vivus divinarum gratiarum, *quia Deus humilibus dat gratiam*, hæc autem gratia in anima operando, illam ad virtuosos actus promovet, multisque meritis, & operibus bonis fœcundam reddit. Examinemus igitur ab hujus virtutis exercitio derivantia emolumenta, sic enim illa & multa & valde præstantia esse videbimus.

Varii fructus humilitatis. *S. Bonav. ser. 3. in Dom. 16. post. Trin.* *1. Præservat à malis, tam culpæ quam pœnæ.* *Psal. 30. v. 8.* *Ps. 114. v. 3.*

2. S. Bonaventura primum humilitatis fructum esse docet, quod hominem à multis tam culpæ quam pœnæ malis præservet; innititur autem cuidam textui Psalmistæ in Psalm. 30. inquiens: *Considera quod homo per humilitatem à malo liberatur juxta illud Psalm. 30. quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam, De necessitatibus culpæ mortalis, pœnæ gehennalis, miseriæ temporalis.* In cujus confirmationem aliud quoddam ejusdem Psalmistæ testimonium adducit dicentis: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me; gemitus mortis* id est ut Seraphicus exponit, *culpæ mortalis & pericula inferni invenerunt me scilicet pœna infernalis; tribulationem & dolorem inveni, scilicet miseria vel temporalis adversitatis*; tandem verò Seraphicus Doctor discursum suum ad Psalmistam dirigens interrogat eum: *Sed quomodo ô David* evasisti? moxque ex ore ejus respondet: *Humiliatus sum & liberavit me.* Paulo ante pariter dixerat: *custodiens parvulos Dominus*; Deus enim humiles specialiter custodit & præservat. Alibi quoque idem Psaltes ait: *custodi me ut pupillam oculi.* Ubi S. Hieronymus ait *oculus est Ecclesia, pupilla humilitas Christi, per cujus exemplum vivimus, & movemur*; Ecce tibi singularem hujus virtutis honorem & prærogativam, ut potè quæ in corpore nostro, veluti pupilla oculi, primum & nobilissimum locum obtinet, ita quoque eadem proportione humilitas est animæ pupilla, ac proinde hæc nos ab omni nævo quantumvis minimo, pulveris custodit & protegit. S. Dorotheus sermone 2. *De cordis humilitate & modestia*: idem quoque laudis præconium tangit, dicens: *Ab omnibus animi ægritudinibus, ac perturbationibus, & tentationibus censeo liberari animum nostrum posse humilitate cordis & protegi.* Sicut igitur antidotum & remedium quoddam inæstimabilis valoris futurum esset illud, quod talem in se activitatem haberet, ut potens esset ad liberandum ab omnibus & quibuscumque malis, atque ad præservandum nos, ne in illa incidamus. Ita virtus humilitatis pretiosissima censeri debet, quia juxta mentem hujus magni spiritualis vitæ magistri hæc virtus eosdem effectus in animabus operatur, sanando eas & præservando ab omnibus infirmitatibus spiritualibus. S. Gregorius super illa verba Jobi cap. 5. *Porro salvum faciet egenum à gladio oris eorum*, quamdam proposito nostro aptissimam adducit expositionem inquiens: *Pauper quippe est quisquis apud semetipsum elatus non est; unde & per evangelium veritas dicit: beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Duobus autem modis unusquisque ad culpam pertrahitur aut enim delectatione perducitur, aut terrore superatur, gladius namque oris est iniquitas persuasionis, manus autem violenti est adversitas potestatis, sed quia veraciter humilis, qui hoc loco pauper vocatur, quo nulla hujus mundi prospera appetit, eo audenter etiam universa contemnit, rectè dicitur salvum faciet egenum à gladio oris eorum, ac si aperte diceretur: sic in se Deus mentes humilium solidat, ut eas ad perpetrandam nequitiam, nec blandimenta persuasionem pertrahant, nec dolores suppliciorum frangant.* S. Ephrem de *timore Dei*, differens specialem huic virtuti attribuit prærogativam, scilicet quod nos à lapsibus præservet: *Magna felicitas & gloria est humilitas* & non est in ea lapsus, neque ruina atque ideo anima hac virtute prædita nihil habet quod timeat, quia semper in pedes erecta stabit. Richardus de S. Victore lib. 2. *de eruditione hominis interioris*, ad hactenus dicta probanda sequens facit argumentum; *cum attestante scriptura initium sit omnis peccati superbia, quid quæso contra illud possit peccatũ, cui ex victoria superbia, longe est omnis peccati initium* superbia est, quæ offendicula pedibus nostris ponit, & cadere facit: humilitas autem ab omni est lapsu secura; qui humi prostratus jacet, prout facit humilis, lapsum non timet; *humilitas autem ab humo dicitur*, unde S. Joannes Damascenus inquit: *humilis dicitur quasi humo acclinis.* Ac proinde David Deum affectuosis hisce precibus rogabat. *Non veniat mihi pes superbiæ*; at vero cur David de superbia differens, non potius illi aliam corporis partem attribuit. V. G. caput, oculos, brachia, quibus corpus in altum elevatur? quare potius pedis meminit, scilicet ad denotandum, superbum nullum habere caput, quo se gubernet, nullos oculos, quibus se custodiat, neque manus quibus se sustineat, sed pedes dumtaxat, in præcipitium & ruinam accommodatos, Unde & mysteriose unius dumtaxat memini pedis; quia enim uno dumtaxat graditur pede facillime cadit.

Psal. 16. v. 8. *S. Hieron.* *S. Doroth. ser. 2. de cordis humilit.* *Job. 5. v. 15.* *S. Gregor. l. 6. mor. c. 13.* *S. Ephrem. Tom. 3. De timore Dei ad monac.* *Rich. de S. Victore p. 1. l. 2. de erudit. hom. inter. c. 32.* *S. Joan. Damasc. Parall. l. 3. c. 48.* *Psal. 35. 12.*

3. S. Bonav. in sermone quodam illa S. Petri verba: *humiliamini sub potenti manu Dei*) sequenti ad intentum nostrum peridoneo illustrat commentario inquiens; *quasi dicat, si humilis fuerit, Deum auxiliatorem habebit, quo fortis erit, nihilq; timebit.* Beda autem cœlestis magistri de ultimo capiendo loco (*recumbe in loco novissimo*) documentum ad Davidem applicat dicens: *Psalmista gloriatur; humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundùm verbum tuum; manifeste significans, ita se à Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.*

1. Petr. 5. v. 6. *S. Bonav. serm. 4. de uno S Conf.* *Ven. Beda in Luc. 14.*

4. *Omnes invicem humilitatem insinuate.* Justissimum

mum hoc Apostoli Petri monitum fuisse intellexit S. Augustinus, quando absque humilitate virtutes colligere, idem esse asseruit, quod pulverem in ventum portare; ideoque ait: *Qui sine humilitate bona opera agit, in vento pulverem portat.*

S. Aug. ser. 70. ad Fratres.

S. autem Dorotheus ut humilitatis semitam facilem nobis expeditamque reddat, nos ita interrogat dicens: *Quæ obsecro expeditior est ad salutem via, per laborem an per humilitatem?* nemo non prima fronte responderet, per viam laborum atque sudorum, planiorem reddi salutis semitam, quoniam *non coronabitur, nisi qui legitime certaverit; labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit*, nihilominus ejus audire placebit responsum dicentis: *Citra humilitatem non est verus & anima nostra utilis labor; labor enim per seipsam frustra fit, & ad nihilum valet penitus.*

S. Doroth. ser. 21.
2. Tim. 2. v. 5.
Psal. 127. v. 2.

Quam sententiam suam Psalmistæ confirmat testimonio, qui prius humilitatis, postea vero bonorum meminit operum dicens: *Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte universa delicta mea.* Unde S. subjungit proprium nostri ipsius contemptum, humiliationem nostram coram Deo, conceptum exilem de nobismetipsis, æquivalere & præponderare omnibus laboribus, plurimisque aliis operibus bonis: *Contemptus, laboris locum tenet.* Ita sane Pharisæus quamvis orationibus, jejuniis, eleëmosynis, aliisque in se laudabilibus & virtuosis vacaret operibus, à Deo nihilominus reprobatus fuit; econtra vero Publicanus humilis propter humilitatem suam justificatus & sanctificatus fuit.

Psal. 24. v. 18.
Luc. 18. v. 14.

2. Fructus est quies animæ.
S. Basil. admonit. ad Fil. spirit.

5. S. Basilius in illa ad filium spiritualem instructione alia inter documenta, sequens assignat humilitatis in hæc verba: *In omnibus tuis operibus humiliate coram Domino, quia non erit gratum Deo quidquid efficitur cum superbia; quod autem fit humiliter, acceptum est ei. Fili præ omnibus humilitati stude; quod est omni virtute sublimius, ut ad perfectionis fastigium possis conscendere.*

6. Divinus Magister nostet alios inter humilitatis fructus, dum nos ad eam invitat, requiem assignat dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Finis laboris animæ fidelis in vita præsenti quies est; quæ per serenam & tranquillam obtinetur conscientiam; hanc autem media humilitate possidemus; Unde & S. Bernard. ait: *Numquid tam magnum est, quod est parvum? utiq́; quia per hoc invenitur requies animabus; quæ enim alia est causa omnis laboris & certaminis nostri nisi ut inveniamus requiem animabus nostris? brevis doctrina, brevis via demonstrata est.*

Matth. 11. v. 29.
S. Bernard. Pass. Dom. cap. 17.

Qui confirmando subservit illud, quod Bollandus tradit in vita Beatæ Angelæ Fulginiensis, quæ alias inter doctrinas spirituales à sponso suo cœlesti, pariter accepit sequentem: *Verè qui est in humilitate fundatus, habet conversationem angelicam, purissimam, benignissimam, & pacificam. Et quia hæc pretiosa virtus humilitatis benignum animum facit, ideo homo humilis omnibus appretiabilis efficitur, & omnibus amorosus, & præcipue electis Dei.* Videmus per experientiam, quantum amentur, existimentur, & honorentur viri quieti, pacifici & benigni; hic autem honor & respectus illis contingit, solius merito submissionis, & humilitatis, quia omnibus se subjiciunt, nec superioritatis, aut primatus Spiritus habent. S. Thomas ait: *Humilitas secundum quod est specialis virtus, proprie respicit subjectionem hominis ad Deum, propter quem etiam aliis humiliando se subjecit.* Similiter B. Laurentius Justinianus ait: *Hæc virtus gratum hominem Deo & hominibus reddit; nempe nihil adeo efficax est, O homo ad exhibendum se cunctis benevolum, quam si vita merito, & humilitatis exciteris decorus.*

Bolland. 4. Jan. in vit. B. Angelæ Fulg. n. 219.
S. Thom. 2. 2. Quæst. 161. Art. 1.
B. Laur. Justin. de Ligno vitæ c. 3.

Verum enimvero ut discursus noster ad materiam antea insinuatam revertatur scilicet *& invenietis requiem animabus vestris*, multa circa hoc habemus sacrorum interpretum testimonia. S. Joannes Climacus inquit: *Quod si quem videris vel audieris intra paucos annos ad summam animi tranquillitatem aspirasse, non alia illum via ad hanc perfectionem pervenisse scias, quam per hanc beatam & compendiosam semitam pedestrem.* Referensque sæpe repetita Salvatoris verba: *Discite à me quia mitis sum &c. discite*, inquit, *non ab Angelo, non ab homine, non ex libro, sed à me, hoc est, ex mea in vobis habitatione, illustratione, & operatione, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis bellorum interiorum requiem animabus vestris.*

Matth. 11. 29.
S. Joan. Climac. grad. 25. de Scala Parad. n. 20.

S. Thomas de Villanova in Concione quadam *de S. Martino* de hac virtute fuse disserit, & inter alia illius encomia hoc quoque enumerat beneficium quietis & tranquillitatis interioris animæ: *In hoc apparebit quod discipuli mei estis, si mites & humiles inventi fueritis: sed quo fructu? qua utilitate? & invenistis requiem animabus vestris. Non est requies fratres, non est pax, nisi in humilitate sola. Unde tanta vexatio & infœlicitas in orbe nisi ex superbia tumore? quia videlicet reputari, & honorari volumus, plusquam sumus.* Postquam vero superborum exaggerasset inquietudines in hæc verba concludit: *Vere contritio & infœlicitas in viis eorum, quoniam viam pacis, humilitatis non cognoverunt, si enim hac procederent via quietissimos & fœlicissimos dies agerent.*

S. Thom. de Villanov. Conc. 1. de S. Martino.

3. Fructus est, recuperatio amissorum meritorum.

7. Ab eadem humilitate aliud quoddam eximium derivatur beneficium, scilicet amissorum meritorum recuperatio; de qua Hugo de S. Victore sequentem insinuat doctrinam: *Vovisti Deo virginitatem tuam, & post votum perdidisti? virginitas autem semel amissa, reparari, aut recuperari numquam potest. Quid ergo reddes Deo, pro eo quod vovisti, & irrecuperabiliter perdidisti? Audi, redde pœnitentiam tuam, redde contritionem, redde humilitatem, pro virginitate carnis, redde humilitatem cordis, humilitatem per se debueras, etiamsi virginitatem habueras, & tamen si virginitatem reddere non potes, redde pro illa humilitatem, & satisfaciet tam pro se, quam pro illa. Vide quanta virtus est humilitatis. Socia est humilitatis virginitas, & socia est virginitatis humilitas, non tamen potest, si absit humilitas, satisfacere virginitas, potest autem, etsi absit virginitas, satisfacere, si habeatur vera humilitas.*

Hug. de S. Victor. Tom. 2. Inst. monast. ser. 51.

Quod vero charitatem quæ regina est omnium virtutum, (*major autem horum est charitas*) attinet, ad hujus damna reparanda, ejusque recuperanda merita, si S. Bern. credimus, unica sufficit humilitas, dicit enim S. hic Pater: *Sola virtus humilitas læsa charitatis reparatio.* Quando enim anima vero humiliatur, indeque Dei amor accenditur, per hanc humiliationem cum ferventibus charitatis actibus conjunctam, damna præcedentia restaurantur. Consideratione digna est illa S. Thomæ de Villanova sententia dicentis. *Neque solum omnem gratiam & virtutem custodit humilitas, sed etiam supplet; quidquid enim tibi obedientia, castitatis, patientia, sanctitatis, deest, humilitate suppletur.* Publicanus nullas fecerat eleëmosynas, sicut Pharisæus imo multas commiserat extorsiones; similiter non jejunaverat, neque virtutis & perfectionis exercitio operam dederat; imo torrentem mundi in omnibus secutus fuerat, & tamen quia in profundissimam usque humilitatem se demisit, indignum se æstimando, qui vel oculos

1. Corinth. 13. v. 13.
S. Bern. s. 3. Dom. 10. post Pent. A. 3. c. 1.
S. Thomas de Villanov. ibid.

Luc. 18. v. 14.

ad cœlum levaret, *descendit justificatus in domum suam*: D. Chrysostomus facilem nobis viam demonstrat, per quam exemplo boni latronis amissam recuperare possumus sanctitatem: *Scimus*, inquit, *quod arrogantia ex ipsis cœlis superbientem deducere, & humilitas ex abysso peccatorum modeste agentem in altum reducere potest; superbia incorporeas virtutes, diabolum è cœlo deturbavit humilitas & propriorum peccatorum agnitio, latronem ante Apostolos in paradisum induxit.*

D. Chrys. Tom. 5. de prof. Evang. ser. 27.

8. Idem quoque Chrys. in alio quodam loco alium humilitatis fructum observat, inquiens: *Qui labi permissus est. modesteq; de se loqui ex suo casu didicit, is & citius exsurget, & seipsum, si modo velit, recuperabit celerius.* Sciendum enim est, quod sicut à radice humor vitalis in universam arborem transfunditur, adeo ut sine hoc frondes, flores & fructus marcescerent, & languerent; ita quoque omnes virtutes in tantum vigent, suumque meritum habent, in quantum ab humilitate quæ radix virtutum est, nutriuntur; nam ut S. Gregorius ait: *origo virtutis humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id est, in humilitate perdurat, à qua nimirum si abscinditur, arescit, quia vivificantem se in intimis humorem charitatis perdit.*

D. Chrys. Tom. 6. Hom. 7. de Humilit. animi.

4. Fructus est, quod lapsi, facilius resurgunt.

S. Greg. l. 27. mor. c. 27.

9. B. Laurentius Justinianus multa hujus virtutis accumulat encomia, inquiens: *Humilium honor, & eorumdem exaltatio, est gratiarum cumulus additamentum donorum, conscientiæ pax, cognitionis lumen, exaltatio spiritualis, orationis munditia, rectitudo mentis, fidei constantia, compassionis affectus, compunctionis studium, spei robur, charitatis incendium, internorum gustus, perficiendi desiderium, virtutum sitis, & futurorum præmiorum expectatio certa.* Hi procul dubio sunt imprædicabiles humilium thesauri. D. quoque Chrysostomus in humilitatis præconium sequens format valde efficax argumentum: *Si humilitas peccatis sociata tam expedito currit, ut justitiam cum arrogantia junctam superet, ac prævertat, quando eam justitiæ conjunxeris, quo nunc perveniet? quos non transibit cœlos? stabit plane fiducia magna inter angelos, apud ipsum Dei thronum.* Et S. Bonavent. ait: *Humilitas est brevis Schola devotionis, & brevis via Salvationis, brevis scala si vis ascendere, brevis schola, si vis addiscere; & brevis via, si vis incedere. Est humilitas brevis schola, est enim compendium totius justitiæ*: Idque probat ex illis Christi ad Baptistam verbis: *Decet nos implere omnem justitiam*; ubi Glossa legit *humilitatem. Ideo Salvator & Magister optimus* (prosequitur idem Seraphicus) *in sua Schola, prolixitatem totius legis, reduxit ad quamdam summam, id est, ad methodum humilitatis, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Quandoquidem autem præcursoris meminimus, non abs re foret considerare, ad quam sanctitatis eminentiam humilitas eum adduxerit, nisi ipsamet incarnata Sapientia ejus laudes abunde nimis coram mundo universo deprædicasset, dum ipsum maximum inter natos mulierum esse asseruit; quo non obstante præconio, S. Augustinus hinc omnia innumerabilia & admirabilia ejus merita, illinc vero profundissimam Messiæ honoris repudiantis collocans humilitatem concludit: *Fratres mei nullum tantum meritum Joannes habuit quam de ista humilitate, quod cum posset fallere homines, & putari Christus, & haberi pro Christo (tanta enim gratia, tantaque excellentia fuit) confessus est tamen aperte & dixit, non sum Ego Christus.*

B. Laurent. Just. Lib. de Humil. c. 24.

Præclara encomia humilitatis SS. Patrum.

D. Chrys. Tom. 5. de profectu Evang. ser. 27.

S. Bonav. in Diæta salut. Tit. 7. c. 1.

Matth. 3. v. 15.

S. Bonav. ibid.

S. Aug. T. 4. in Joan.

10. S. Dorotheus *de humilitate* tractans, in hæc pariter verba præcedentem confirmat doctrinam ait: *Brevi compendio, vel sola cordis humilitas ad perfectionis viam introducere poterit.* Hinc eos, qui propter imbecillitatẽ in servitio Dei laboriosius se exercere nequeunt, exhortatur dicens: *Si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos ipsos studeamus; confido enim in Domini misericordia, quod si medicam hanc & brevem amplexati fuerimus humilitatem, inveniemur & nos inter Sanctorum illorum Choros qui innumeris laboribus se affligentes Domino servierunt.*

S. Doroth. ser. 2. de cordis humilit.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Humilitas orationem efficacem reddit, impetratque quamlibet petitionem.

THEMA.

Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. Eccli. 35, v. 21.

1. Apostolus Paulus facilitatem nos edocturus, quam in maximi negotiis momenti animam nostram concernentibus, apud Divinam Majestatem promovendis possidemus; ita nos alloquitur dicens: *Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cælum? ... quid dicit Scriptura? prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo*; quasi diceret, fallimini, & supplicas vestras apud Deum minime exaudiendas putatis; siquidem in vestra est potestate, ut ille faciliter subscriptæ favorem impertiatur optatum; sed quo sodes modo? Quis *descendet in abyssum?* idem subjungit Apostolus, illi scilicet planissima est ad divinum thronum via & audientia, qui in proprii nihili se mergit abyssum, & indignitatis suæ absorbetur exinanitione; hæc secura est via, per quam nostra subsignari curemus memorialia, Spiritu veritatis per os Ecclesiastici nobis permittente: *Oratio humiliantis se, nubes penetrabit.* Quamvis enim Filius Dei ad dexteram excelsi resideat Patris, in majestate & eminentia infinita, nihilominus quanto magis in humilitatis nostræ centrum nosipsos demerserimus, tanto magis nostræ apud altissimum exaudientur preces; Ideoque Hugo Cardinalis in præsenti ait: *Oratio non omnium, sed humilium nubes penetrabit.* Quanto namque anima supplicans per humilitatem & submissionem suam ab Empyreo remotior fuerit, tanto magis ei appropinquabit, inde sua infallibilis exaudienda oratione: *Quanto humilior est oratio*, inquit Lyranus, *tanto majorem effectum habebit coram DEO.* Quod pariter Carthusianus his verbis docet: *Qui enim orans seipsum cordialius profundiusque humiliat, eo coram Creatore amplius sublimatur, & plenius acceptatur*; ubi singularem meretur notam Ly, *cordialius* id quod ad Ecclesiastici verba respicere videtur, qui non dicit: *Oratio humiliati, sed humiliantis se nubes penetrabit*; Siquidem humilitas & contemptus noster à nobismetipsis, ex voluntate propria, & ex corde toto procedere debet.

Rom. 10. v. 6.

Humiliantis se oratio omnia facile impetrat.

Hug. Card. in Ecclesiasticum.

Lyranus. Ibid.

Dion. Cart. ibid.

2. S. Basilius alia inter Filio spirituali data documenta eum, si humilis fuerit, infallibilem omnium suarum precum, & orationum exauditionem consecuturum assecurat dicens: *In tempore precum suarum, quod postulat, impetrabis.* Unde & Ecclesiasticus suum confirmaturus propositum subjungit: *Donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiciat.* Ubi originale Romanum pro Ly *consolabitur*, legit: *non revocabitur*; & alia pariter versio:

S. Basil. in admonit. ad Fil. spirit.

Eccli. 35. 21.

[Roman. Tigurin.] *Non conquiescet nec desistet, donec pervenerit ad altissimum.* Propheta pariter Evangelicus animæ oranti qualiter exaudienda foret: eamdem proponit methodum dicens: [Isaiæ 29. v. 4.] *Humiliaberis, de terra loqueris;* sed quis hujus erit humilationis fructus? *& de humo eloquium tuum mussitabit.*

Judith humilitati suæ jungens orationem fortificata fuit & victrix evasit.

3. Memorabiliora inter, quæ Scriptura Sacra memorat gesta, per Adami posteros adimpleta facile eminet illud, quod unica imbecillis mulier innumerabilem, fortissimum, innumerisque formidabilem triumphis prostravit exercitum; Quod enim Angelus de cœlo descendens in castra Sennacherib, in nocte unica milites peremerit, centum octoginta quinque milia, [Isa 37. v. 36.] quis obstupescit, quoniam *facit angelos spiritus & ministros suos ignem urentem.* [Psal. 103. v. 4.] Angelus autem ille erat; Judith vero mulier, colum non ferrum tractare assueta; sed modum forsitan, quem hac in Victoria servavit, scire desiderabitis? [Judith 9. v. 1.] *Ingressa est oratorium suum, ... posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum.* Forsitan & vocem, ut nubes penetraret, & ad Dei pertingeret thronum elevavit? nequaquam, respondet Hugo Cardinalis, [Hugo Card. Ibid.] sed *clamavit per humilitatis affectum, sperans exaudiri.* Aspersio quoq; cinerum super caput, humilitatem aperte protestabatur, unde Abraham dicebat: [Gen. 18. v. 27.] *loquar ad Dominum meum cum sim pulvis & ..., cinis,* & Jeremias de humili pariter tractans ait: [Thren. 3. v. 29.] *Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.* Noverat utique Judith, per Spiritus sibi assistentis instinctum (utpote juxta S. Augustini testimonium *divino spiritu ducta*) noverat inquam illud veritatis æternæ assertum: *super quem respiciam nisi super humilem?* sciebat principalissimam ac orationibus præstandam efficaciam, caputque Holofernis amputandum, remedium esse humilitatem; unde & Tertullianus ait: [Tertull. de Orat. c. 13.] *Cum modestia & humilitate adorantes, magis commendamus Deo preces nostras.* Quemadmodum ipsamet hæc Heroina pariter profitetur, dum ad Deum conversa ait: [Judith. 9. 16.] *Nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Exaudi me miseriam deprecantem, et de tua misericordia præsumentem.* [Ibid. v. 17.] Quam humilem Judithæ figuram cinereamque cinerum aspersionem, & affectus demississimos postquam expressisset Scriptura sacra subjungit in capite sequenti: [Judith. 10. v. 1.] *Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad Dominum &c.* quasi ex tunc de triumpho secura è cineribus, & humilitatis pavimento se erexisset; Unde & Isaias de anima orante, sub nomine Jerusalem tractans, eam in virtute humilitatis suæ, precibus suis efficaciam præstitisse asserere volens, similiter in hæc verba adhibet phrasin: [Isaia. 52. v. 2.] *Excutere de pulvere, consurge, sede Jerusalem, solve vincula colli tui captiva filia Sion.*

David omnem spem exaudiendæ orationis suæ ponebat in humilitate.

4. Propheta Regius suas quodam loco exauditas esse gloriatur instantias dicens: [Psal. 114. v. 1. 2. & 3.] *Exaudiat Dominus vocem orationis meæ, Quia inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis invocabo;* Moxq; subdit: *circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me, tribulationem & dolorem inveni, & nomen domini invocavi;* hincque maxima iterum cum confidentia replicat dicens: *O Domine libera animam meam.* Sed cui tandem hujusmodi Prophetæ spes innitebatur infallibilis? Ecce vobis fundamentum: [Ibid. v. 4.] *humiliatus sum, & liberavit me;* quia scilicet veritas est Catholica; [Ibid. v. 6.] quod *oratio humiliantis se, nubes penetrabit.* [Eccli. 35. v. 21.] Unde & David prosequitur dicens, [Ps. 114. v. 7.] *convertere anima mea in requiem tuam quia Dominus benefecit tibi.* Ast quam quietem requiemque animæ suæ obtigisse memorat? quia scilicet hæc humilitatis virtus est, ut in discursu antecedenti ex illis probavimus Christi verbis: [Matth. 11. v. 29.] *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Verum enimvero quam exacte orationem Psalmistæ post humilitatem ejus exaudierit, ex proprio ipsius ore plenius intelligamus dicente: [Psal. 114. v. 8.] *eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.* Idemque alia pariter vice nos ad eamdem, invitaturus virtutem, ut faciles nobis Dei compararemus aures, protestatur dicens: [Psal. 9. v. 13.] *Non est oblitus clamorem pauperum.* Ubi non de pauperum, qui bonorum temporalium laborant penuria, sed de humilium clamoribus & vociferationibus sermo est asserente Chrysostomo: [D. Chrysost.] *Non dicit absolute pauperes, sed illos qui sunt pauperes spiritu, sicut dicit Christus, illi enim maxime exaudiuntur, dum orant, qui sunt corde humili. Hic duo ponit, & orationem, & humilitatem. Ad quem, inquit, respiciam, nisi super humilem? Ubique orationis vehiculum invenitur humilitas.*

Agar se humilians exauditur.

5. Affligabatur Agar, eo quod à Domina sua male tractaretur, sed non absque ratione, siquidem debitum erga eam perdiderat respectum, dicente Scriptura: [Gen. 16. 6. 7.] *Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit; Cumq; invenisset eam Angelus Domini, juxta fontem aquæ, in solitudine .... Dixit ad illam ... unde venis? & quo vadis? quæ respondit: à facie Sarai Dominæ meæ ego fugio; Dixitque ei Angelus Domini: revertere ad Dominam tuam & humiliare sub manu illius.* [Ibid v. 8.] [Ibid. v. 9.] Ubi abulensis advertit, eam priusquam hoc ab Angelo accepisset consilium se humiliasse. Unde Saræ titulum Dominæ seu patronæ attribuebat, cum tamen prius illi subjici recusaret: [Abul. ibid.] *Bene respondit se humilians,* inquit ille, *& eam Dominam recognoscens, ideo meruit ab Angelo benedictionem in filiis audire.* Ex qua Historia discere possumus, quod ad recipiendas cœlestes benedictiones, nosque dignos reddendos gratiis, unicum medium sit humilitas, quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* [Iacob. 4. v. 6.]

Chananæa non fuit exaudita, nisi prævia humiliatione.

6. Chananæa, ut omnes novimus, animam designat orantem, cujus preces admirans Albertus Magnus, [Alb. Mag. ibid.] verbum, *clamavit,* sequenti illustrat commentario, *non tam alta voce oris quam magna cordis devotione,* [Matth. 15] Unde & Jeremias nomine Dei suadet dicens: [Ierem. 33. v. 3.] *Clama ad me, & ego exaudiam te.* Primo itaque benignissimus Salvator, licet miracula sua liberaliter multiplicaret circa omnes preces ejus, quasi surdaster sprevit. *Qui non respondit ei verbum;* [Matth. 15. v. 23.] permoti itaque Apostoli pro supplicante intercesserunt, sed & ipsi repulsam tulere apud Dominum dicentem: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël.* Cumque ille nihilominus instaret, iterum respondit Dominus: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus;* quod cum audiret supplex, mox subjecit dicens: [Ibid. v. 16.] *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum,* [Ibid. v. 26.] [Ibid. v. 27.] & ecce subsignatum mox supplicam, abundantius quam petiisset, respondente domino: *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis; & sanata est filia ejus ex illa hora.* [Ibid v. 28.] Ubi Ly, *tunc,* notetis velim, utpote ad præcedentia verba relationem habens, quasi S. Matthæus inferre voluisset, orationem ejus exauditam fuisse, quando se humili cani assimilavit; unde & D. Chrysostom. ait: [D. Chrys. Hom. 53 in Matth.] *Ex hac humilitate ex abjecta conditione canum, filia facta est.*

Similiter Centurio.

7. Centurio Capharnaita vix suum in servi salutem os aperuerat, quando Christus inaudita cum promptitudine se ad ædes ejus venturum appromisit dicens,

Matth. 8. v. 7. Ibid. v. 8. S. Anton. de Padua ser. in Fer. 5. lin. Ibid. v. 10.

cens. *Ego veniam & curabo eum* sed undenam tanta Christi in exaudiendo Centurionem benignitas procedebat & facilitas? ex profunda ejus humilitate dicentis: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Ubi S. Antonius de Padua inquit: *Nota in verbis Centurionis profundam humilitatem*; qui propterea præter servi salutem, hoc quoque insigne meruit encomium: *Non invenit tantam fidem in Israël.*

S. Aug. ser. 74. de temp.

Quæ verba ponderans S. August. inquit: *Tantam quid est? tam magnam; unde magnam? de minimo, id est, de humilitate grandem.*

Psal. 114. 1. S. Hieron. ibi. Parvulos, id est humiles exaudit Deus inclinans se ad eos.

8. S. Hieronym. Psalmistæ verba. *Exaudiet Dominus vocem orationis meæ* (sequenti illustrat commentario dicens: *Quoniam nos parvi sumus, & humiles, & non possumus nos extendere; & exaltare, propterea Dominus inclinavit aurem suam, & dignatus exaudire nos, Custodiens parvulos Dominus*, inquit David, *humiliatus sum & liberavit me; si quis se magnum putat, hujus non miseretur Deus; sed si quis se humiliat, hujus miseretur.* Ideoque & alio quodam in Psalmo idem Psalmista ad humilium preces se reflectens ait: *respexit in orationem humilium & non sprevit precem eorum quotidie Deus oculo pietatis*, ut Dionysius Carthusianus ait: *In orationem humilium respicit, sicut per Isaiam protestatur, ad quem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritu.* Beatus quoque Laurentius Justinianus in Capitulo cui titulus est *de peroratione*, de humilis orationis efficacia tractans ait: *Nulla potest esse in oratione repulsa, quando hac deprecantis fuerit socia & orationis prævia, eo namque mens in oratione erat alacrior, & in contemplatione sublimior, quo in se extiterit abjectior atque humilior.*

Psal. 101. v. 18. Dion. Cart. ibid.

B. Laurent. Justinian. de Orat.

4. Reg. 4.

4. Reg. 5. Elisæus Sunamitidem facile exaudivit, & non Naaman, quamvis à Rege commendatus.

9. Sunamitis pro sui apud Elisæum institit filii salute, qui mox ad eam se in persona propria conferens, miraculum indilate operatus est, è contra vero Naaman graviter in Elisæum indignatus, conquestusque fuit, quod ne pedem quidem in ejus gratiam movere dignaretur, licet per litteras regias illi commendatus fuisset; & longinqua adveniret regione, princeps, magnusque asseclа Monarchæ, & nihilominus idem erat utrobique Elisæus, eamdem semper fovens in corde charitatem; quorsum itaque hæc differentia? Ecce vobis mysterium nostrum. Elisæus præfigurabat Salvatorem, qui suis humilibus duntaxat dispensat gratias, quoniam *respexit in orationem humilium*, Naaman autem ad Prophetam cum magno venit fastu, comitaque numeroso; Sunamitis vero maxima cum humilitate ad pedes ejus provoluta, submississimeq; orans pro filio, apprehendit pedes ejus; atque ideo hæc faciliter exaudita fuit, quoniam *oratio humiliantis se &c.* Unde & Naaman, quando se Prophetæ obedienter submittit præceptumque lotionis (*unde & lavare*) punctualiter executus est, à sua lepra liberatus fuit.

Assuerus repudiavit Vasthi reginam propter fastum. Esth. 1. v. 12. Esther vero servavit propter humilitatem, quam precibus junxit.

10. Duæ Reginæ Assueri uxores, mandata Regis transgressæ fuisse leguntur, & nihilominus cum diversissimo utriusque exitu. Vasthi namque ad regium convivium vocata, *renuit & ad Regis imperium venire contempsit*, quare Rex iratus suorumque acquiescens consilio eam repudiavit. Esther vero in locum ejus substituta, probe noscens legem emanasse regiam, ne quis non vocatus sub pœna capitali ad Majestatem Regiam introire præsumeret; ipsa nihilominus; licet non invitata; ad audientiam penetravit, & non modo repulsam non tulit, aut pœnam, sed benigne excepta, omnem quam petebat obtinuit gratiam, scilicet liberationem à morte pro toto populo Hebraico: tantæne differentiæ causam intelligere vultis: *Esther quoque Regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat, Cumq;*

Esth. 14. v. 1.

Ibid. 2.

que deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit, . . . Et deprecabatur, Dominum Deum Israël. Neque modo Regem sibi propitium, sed & omnes nacta est favorabiles consiliarios: *Omnes ministri ejus consolabantur eam.* Vasthi vero econtra per superbiam suam omnium provocavit in se odium; utpote quæ venire contempsit. Mardochæus, qui exaltatus & à patibulo, quod illi Aman præparat, liberatus, à Deo exauditus fuit propter humilitatem suam, pro totius populi Judaici liberatione, propter suam dico humilitatem, quia sancte protestabatur dicens: *Vestigia pedum ejus deosculari paratus essem, sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem.* Motivum itaque cur Aman revereri & salutari dedignaretur, non superbia, sed timor erat, ne debitum Deo cultum Idolo, quod ipse ad collum portabat, præstaret.

Ibid. v. 3. Esther 15. v. 19. Esther 13. v. 13.

11. B. Laurentius Justinianus de humilitate quoque tractans ita discurrit: *Quæ virtus omnibus necessaria est, & præcipue quiescentibus, & Deo per orationis exercitium vacare volentibus, quia nunquam poterit quis Deo veraciter inhærere, si non fuerit hac virtute munitus.* Duo, ut nostis, templum ascenderunt Jerosolymitanum oraturi; Pharisæus scilicet, cum omnibus suis eleëmosynis, jejuniis, aliisque bonis operibus; qui quamvis per strictam graderetur virtutis viam, (*non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri*) nihilominus reprobatus fuit; Publicanus autem domum rediit, optatum precum suarum consecutus effectum; *descendit hic justificatus in domum suam ab illo.* Quænam tantæ differentiæ causa? respondet Chrysostomus *se miserum clamabat, pectus tundebat ne cælum quidem aspicere audebat; si tu quoque ita oraveris, vel penna leviorem reddes orationem.* Quod pariter S. Paulinus Severum docet in hæc verba: *Publicanus in corde contrito, seipsum accusans Deo, & pectus afflictam crebra manu tundens, & oculos conscientiæ pudore depressos in cælum levare non audens, iniquitate illa vitiorum dorso cameli æmula, se in humilitatem debitam strinxit.*

B. Laurent. Justin. de Lig. Vitæ cap. 1.

Cur Pharisæus orans reprobatus, & Publicanus exauditus fuerit.

Luc. 18. v. 11. Ibid. v. 14. D. Chrys. in Psal. 4.

S. Paulin. Epist. 10.

12. B. Laurentius Justinianus humilitatem proinde orationis astruit esse alam, dicens: *Humilitas & charitas spiritualis orationis sunt alæ, quarum remigio usque ad interiora ingreditur velaminis, ubi verbum in sinu residens paterno, æterna virtute generatur.* Quam veritatem Job quoque penetravit; quando *tonso capite corruit in terram*; Ubi S. Gregorius ait: *Notandum quod in terram corruens adoravit, ille enim veram Deo orationem exhibet qui semetipsum, quia pulvis sit humiliter videt.*

B. Laurent. Justin. de casto Connub. c. 22. Humilitas est ala orationis. Job 1. v. 20. S. Greg. L. 2. mor. c. 16.

S. Bernardus in præsenti exemplum desumit à Mendicis, qui ut eleëmosynam extorqueant, laceris ruptisque incedunt vestibus, humiles & abjecti. *Aliter & sapientius mendicos*, inquit ille: *Quam nos misericordiam implorant; nam Eleëmosynam petentes; non pretiosas vestes ostentant, sed seminuda membra atq; ulcera.*

S. Bern. ser. 4. de Adv. Simile mendicorum.

14. Justitia Divina in populum suum exacerbata vindicativum justi furoris sui gladium, in Idololatram & rebellem populum vibrare volebat, quando manus suas per Moysen ligatas conquerens dicebat: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem magnam*, sed constanter obstitit, Deumque placavit Moyses; quod factum Richardus Victorinus considerans ait: *Audis dimitto, & Deum tenere non dubitas*; nec

Moyses vicit Deum humilitate. Exod. 32. v. 10. Rich. de

S. Vill. p. 1. de grad. Charit. c. 1.

aliunde quam amoris fortitudine. Quaris cujus? illius utique servi fidelis, qui in populum majorem, major fieri, & gloriosior renuit. Deus namque promiserat Moysi se eum imperio, regno, dominioque condecoraturum longe potentiori, modo pro isto non intercederet populo; ast dum ex profundæ humilitatis instinctu hæc omnia à Moyse repudiari vidit, se ab eo victum protestatus est, omnibus ejus annuens precibus, quia scilicet *respexit Dominus orationem humilium, & non sprevit preces eorum.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Humilitatem ad sapientiam, divinorumque mysteriorum intelligentiam plurimum conferre probatur.

THEMA.

Ubi est humilitas ibi est Sapientia. Prov. 11. v. 2.

Humilitas generat sapientiam.

1. INter nobiliores, quorum heroica hæc humilitatis virtus fœcunda mater est, partus, unus est sapientia, ita enim perspicuis verbis Sapiens in propositi thematis verbis asserit: *Ubi est humilitas ibi & sapientia.* Unde Verbum incarnatum, *in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi* erant, discipulos suos erudire volens, hanc illis lectionem majori cum studio, præ quibusvis aliis insinuavit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*; Idem quoque paulu ant[...] erno Patri suo dixerat: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terra quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Ubi venerabilis Beda ait: *Non insipientes & hebetes, sed parvulos id est humiles apposuit, ut probaret se timorem damnasse, non acumen.* B. Laurentius Justinianus de humilitate disserens, hanc ei laudem attribuit: *Hæc sapientiam in hominem introducit; sicut enim qui thesauros effodit, terram rejicit, foveam in altum facit, sic qui thesauros sapientiæ reperire desiderat, in se foveam humilitatis agat.* Faustus enim & superbia inimici sunt sapientiæ, utpote quæ humiles diligit; unde S. Gregorius pariter ait: *Lumen intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit, nam secretum quoddam pietatis est, & tanto minus ad illud animus pervenit, quanto magis intumescit.*

Coloss. 2. v. 3.
Matt. 11. v. 29.
Matt. 11. v. 25.
Ven. Beda ib.
B. Laur. Justin. de Ligno vitæ cap. 3.
S. Greg. L. 25. mor. c. 11.

2. Divina & increata Sapientia, ut in eodem libro Proverbiorum Salomonis Cap. 9. legitur, sumptuosum quoddam decreverat apparere convivium: *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum, & posuit mensam suam.* At vero quosnam ad hasce Sapientiæ epulas invitatos fuisse existimatis? num forte Platones, Socrates? Aristoteles? Augustinos? nequaquam, sed solos invitavit humiles, qui semetipsos in proprio conceptu & existimatione contempserant: *Si quis est parvulus veniat ad me, id est,* ut Lyranus exponit: *si quis est humilis, quia talis est dispositus ad sapientiam divinam.* Unde B. Laurentius Justinian. in quodam sermone ait: *In scientia Divinitatis rectissimus noscitur esse profectus ut quanto magis intelligis, minus te scire cognoscas.* Ad nuptias Evangelicas omnes passim obvii, sine personarum acceptione, vocati fuerunt: *Congregaverunt omnes quos invenerunt, id est,* ut Chrysostomus ait: *abjectos & viles obviam datos.* S. August. ad illa Psalmistæ verba se reflectens: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit,* ad nostrum propositum in hæc verba scribit: *Prius humiles satiati dicuntur, deinde etiam cedri Libani, sed quas plantavit ipse.* Et revera ita est, sic namque viles piscatores, aliique humiles, de quibus S. Paulus ait: *Facti sumus omnium peripsema,* primi ante omnes in Sapientiæ incarnatæ ærarium introducti fuerunt, postea vero Philosophi, & omnes alii, sive ob ingenium, sive ob nobilitatem, sive propter dignitatem illustres & conspicui.

Prov. 9. v. 1.
Humiles invitantur ad Convivium Salomonis.
Ibid. v. 4.
Lyranus ibid.
B. Laur. Justin. ser. de s. Matthia.
Matt. 22. v. 10.
D. Chrys. Hom. 70. in Matth.
Ps. 103. 16.
S. Aug. ib.
1 Cor. 4. v. 13.

3. S. Antonius de Padua præsenti proposito nostro egregie accommodat historiam Josephi, præcipientis fratribus suis, ut Benjamin ad se adducerent: *Fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones*; Quæ verba prædictus Sanctus in sensu spirituali in hunc modum exponit: *Per fratrem minimum, intelligitur humilitas, sine qua infructuose egreditur prædicator, nec ejus à Deo probantur sermones: & econtrario qui Benjamin secum habet, multum fructum adfert; unde adducto eo dixit Joseph dispensatori: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere, & in ore sacci fratris minimi ponatur Scyphus argenteus quia quanto quis humilior est, tanto ei Deus confert gratiam ampliorem.* Idem quoque Sanctus textum illum adducit Apocalypseos cap. 3. ubi legitur: *Ecce dedi ostium apertum coram te, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, id est,* ut idem S. Antonius exponit, *humilitatem, de quo ostio ad* Coloss. 4. *dicitur: orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi: Hinc Paulus qui se minimum Apostolorum dixit, fructum cæteris attulit ampliorem*; nam ut constat, scientiæ & sapientiæ divinæ thesauris, plus omnibus cæteris locupletatus fuit, idque quia præ cæteris humilior extitit. Unde rationem assignans doctrinæ in Schola Gamalielis à se comparatæ, sequenti utitur phrasi loquendi: *Sedens secus pedes Gamaliel eruditus,* quo loquendi modo magnam sui exprimit submissionem.

Gen. 42. 20.
S. Anton. de Pad. de Ap. ser. 4.
Quo quis humilior est, eo capacior est gratiæ Dei.
Gen. 44. v. 1.
Apocal. 3. v. 8.
Coloss. 4. v. 3.
Act. Ap. 22. v. 3.

4. In Deuteronomio legitur: *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius,* id est, qui magis se humiliaverit ad altissimorum & imperscrutabilium mysteriorum intelligentiam magis dispositus erit. Unde S. Augustinus in sermone quodam ait: *Quanto humilius sedebat, tanto amplius capiebat, confluit enim aqua ad humilitatem convallis,* quæ verba de S. Maria Magdalena pœnitente exprimuntur, pro tempore, quo sedebat ad pedes Salvatoris prædicantis. Quis est qui sapientiam S. Bonaventuræ ignoret? hic autem tanta fuit humilitate præditus, ut Archiepiscopatum Eboracensem in Anglia, sibi oblatum respueret, summoque Pontifici ut illum in sua paupertate, & humilitate Evangelica relinqueret, humillime supplicavit. Hic igitur in quodam sermone post adducta proposita à nobis thematis verba, subjungit: *Ptolomæus Philosophus dicit: Inter sapientes ille est sapientior, qui est humilior.* Citat pariter authoritatem S. Bernardi in lib. 2. *de consideratione* dicentis: *Bonus fundus humilitas, quæ veritas inquiritur, claritas acquiritur, irradiationes sapientiæ percipiuntur.*

Deut. 33. v. 3.
Humiles sunt magis dispositi ad capienda mysteria divina.
S. Aug. ser. 27. de verb. Dom.
S. Bonaventura humillimus fuit.
S. Bonav. ser. 2. de uno Conf. in tab. 24.

5. S. Thomas de Aquino, qui Scholæ Theologicæ Angelus extitit, adeo humilis fuit, ut per totum vitæ suæ decursum, nullum umquam complacentiæ propriæ, aut vanæ gloriæ stimulum senserit, quin potius fratri Reginaldo sodali suo confessus fuerit, dicens: *DEO gratias ago immortales, cum inanis superbiæ morbo numquam laboraverim*; Cui proinde Joannes Papa XXII. in Bulla Canonizationis suæ hoc

Sicut etiam S. Thomas de Aquino.
Pinnan. Chron.

In Bulla Canoniz. c. 3. & 7. *Psal. 118. v. 107.* *2. Reg. 23. v. 8.* *S. Ambr. oct. 14. in Psal. 118.*

hoc præconium attribuit: *Fuit vir à terrenorum ambitione semotissimus, nulla de se scientia opinione superbus* in Psalmo 118. Regius Psalmista (de quo sacer textus inquit: *sedens in Cathedra sapientissimus*) sanctissime de semetipso gloriatur dicens: *Humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundùm verbum tuum*; Quæ verba S. Ambrosius in favorem nostrum ponderans inquit: *Beatus qui gloriatur humilitate magis, quam potestate*; qua etiam de caussa, ut idem S. Doctor ait: In secretorum divinorum penetralia introduci meruit: *Incerta enim & occulta sapientia* sibi patefacta testatur, & ideo se magis humiliabat. In Psalmo 50. Deum his verbis alloquitur: *Incerta & occulta sapientia tua manifestasti mihi.* Idque merito humilitatis in conspectu Dei exercitæ, propter quod paulo post subdit: *Exultabunt ossa humiliata; auditui meo dabis gaudium & lætitiam.*

Ps. 50. v. 8.

Christus voluit Nicodemum humiliari, ut ipsi posset revelare mysteria.

6. Nicodemus à Christo vehementer diligebatur, idque merito quia partibus ejus adhærendo, Synagogam sibi inimicam fecerat; erga hunc peculiaria exhibuit amoris obsequia, magna cum familiaritate, præcipua divinitatis & humanitatis suæ mysteria ei communicando; at vero scire velim quænam caussa sit, quod Salvator noster eamdem apud S. Joan. c. 3. ignorantem appellavit, dicens: *Tu es Magister in Israël & hæc ignoras?* audiamus S. August. huic difficultati sequentibus verbis respondentem: *O fratres, quid putamus Dominum huic Magistro Judæorum quasi insultare voluisse? noverat Dominus quid agebat; volebat illum nasci ex spiritu nemo ex spiritu nascitur, nisi humilis fuerit, quia ipsa humilitas facit nos nasci de spiritu*; volebat multa illi revelare mysteria, eumque in sapientia & scientia sua erudire: prout ex decursu Evangelii facile deducitur, ad hanc autem eruditionem, veluti dispositio requiritur, præcedens humilitas, quia *revelas ea parvulis.* Sublimissimum & ineffabile fidei nostræ Mysterium est Eucharistia, quæ proinde *Mysterium fidei* per Antonamasiam appellatur. Ut autem piscatorum id est, discipulorum suorum mentes hujus mysterii intelligendi capaces redderet, humilitatem illis primo insinuare voluit; unde postquam pedes illorum lavit, subjunxit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Circa quæ verba Sanctus Bernardus de gradibus humilitatis disserens ait: *Tradebat discipulis humilitatis formam veritatis magister, qua in primo gradu primum eis veritas innotesceret.* Optimum igitur & salutare est illud B. Laurentii Justiniani consilium, quo nos ad humilitatis exhortatur subeunda exercitia, ut cum fructu ad Sacramentorum altissimorum sublimemur contemplationem, *Efficiatur itaque humilis qui contemplari vult magna.*

Joan. 3. v. 10. *S. Aug. Tr. 12. in Joan.*

Dedit etiam Apostolis exemplum humilitatis ut caperent mysterium SS. Eucharistiæ. *Joan. 13. v. 15.* *S. Bern. de grad. Humilit. Sanberlucet.* *B. Laur. Justin. de triumph. Christ. agone. c. 3.*

Post actum humilitatis in lotione pedum, vocant Apostoli Christum Magistrum. *Joan. 13. v. 13.*

7. Observandum quoque ad hoc propositum, quod S. Joannes de Sacramento altaris tractaturus, postquam pedum lotionem præmisisset, discipulos Christum Magistri nomine appellare subjungat, quod nomen ab ipsomet Christo approbatum fuit, & minime rejectum, subjungebat enim; *vos vocatis me Magister & bene dicitis sum etenim.* At vero cur non potius se redemptorem appellari fecit, siquidem illa nocte illos pretiosissimo sanguine redempturus erat? quænam proportio inter humillimos lotionis pedum actus, & magisterium quod ad doctrinam & scientiam relationem dicit intercedebat? nimirum is qui *omnia in sapientia fecit* connexionem nobis ostendere voluit, quæ est inter humilitatem & sapientiam, quæ tanta est ut illa huic magno sit subsidio.

Cur Christus parentibus fuerit subditus, descendens cum illis in Nazareth.

8. Quando redemptor noster puer duodennis in templo Doctores ob admirabilem sapientiam suam reddidit attonitos, mœstaque virgo & S. Joseph illum in templo videntes his verbis lamentati fuerunt: *Fili quid fecisti nobis sic?* ipse respondit, *nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse? & ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.* Ut igitur illos tanti Mysterii intelligendi capaces redderet, quemnam ab eo modum observatum fuisse existimatis? nimirum *descendit cum eis, ... & erat subditus illis.* Ubi V. Beda ait: *Qui cum arcem tanti Mysterii ascendere intelligendo non possent, neq; aliter eum in his quæ vere patris essent; manere decernerent, nisi ut comprehendere nossent, descendit cum ipsis ad inferiora conversationis eorum, cœpitque manere in his quæ illorum erant, & erat eis pia dispensatione subjectus; donec proficiente humilitatis Magisterio, quantum omnibus creaturis esset præferendus agnoscerent.*

Luca 2. v. 50. *Luca 2. v. 51.* *Ven. Beda Hom. in Dom. 1. post Epiph.*

Sapientia pascit parvulos. *Isaia 7. v. 15.*

9. Isaias Propheta inter alia de venturo Messia ab ipso pronunciata vaticinia, in hæc quoque verba loquitur: *Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum & eligere bonum?* Quidnam vero sub hoc obscuro verborum contextu Propheta insinuare velit, non adeo facile liquet, siquidem nec butyrum nec mel, hanc discernendi virtutem infundere possunt. Verumtamen Lippomanus difficultatem hanc sequentibus verbis resolvit: *Nec enim per butyrum pesudum, vel mel aptum, quis unquam discet bonum à malo secernere; lactis autem comparatur, & ab eo denominatur hæc sapientia, quia pascit illos de quibus dicitur: Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in Regnum cælorum, quo lacte abundavit terra illa, quia inde venit Evangelium, Prophetia, & lex.*

Lippom. in c. 3. Exod.

Christi schola sola admittit discipulos humiles. *Matth. 8. 19.*

10. Matthæi cap. 8. sequens petitio cœlesti Magistro à quodam legis Doctore proposita fuisse legitur: *Unus scriba ait illi: Magister, sequar te quocumque ieris*; cui Dominus respondit: *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*; Circa quam historiam merito quærendum venit, cur Christus ei hoc modo responderit, quasi petitionis repulsam daturus, num forte homines doctos & eruditos in sequacium suorum numero habere nolebat; cur igitur S. Paulum & S. Barnabam, qui ambo doctissimi fuerunt, in Apostolos elegit? Cajet. de hoc legis scriba inquit: *Scriba iste offert se non discipulum, sed comitem itineris, quocumq; Jesus ierit, non enim dignabatur, dum esset scriba, hoc est, peritus in lege, subire discipuli nomen, illi vero qui in humilitate non sunt bene fundati, à Christi Schola rejiciuntur* tamquam divinorum mysteriorum intelligendorum incapaces. Unde S. August. sequentia Christi verba eidem legis scribæ applicans ait: *Vulpes foves habens in corde tuo, quia dolosus es; volatilia cœli habent nidos in corde tuo, quoniam elatus es; dolosus, & elatus non me sequeris.*

Cajet. ibid. *S. Aug. ser. 7. de Ver. Dom.*

11. S. Bonav. postquam in semetipso admirabilem quamdam expertus fuisset divinorum Mysteriorum intelligentiam & illustrationem, per suam humiliationem acquisitam, inquit: *Humilitas est opportuna, & præambula ad intelligentiam Mysteriorum, quia dicitur: abscondisti hæc à sapientibus & revelasti ea parvulis.* Idem quoque alibi refert, quod cum quidam S. Eremita longo tempore, id est, septuaginta octo septimanis super certo quodam scripturæ loco studuisset, adhibito etiam in studium austero jejunio, ut tanto facilius per hujus austeritatis media locum illum scripturæ caperet, tandem cum se in eadem ignorantia & perplexitate constitutum videret, se humiliavit, & ad alium quemdam Eremitam, ut ab eo instrueretur, se recepit: *Tunc Angelus*

S. Bonav. in cap. 8. Luc.

Humilitas est præambula ad intelligentiam mysteriorum. *S. Bonav. ser. 6. de uno S. Confess.*

eis

Exemplum cujusdam Eremitæ.

ei apparuit dicens: Septuaginta octo hebdomata quasi jejunasti, non te fecerunt proximum Deo, sed postquam te humiliasti, ut ad alium ires.

D. Chrysost. Hom. 16. in Act. Act. Ap. 8. v. 27. Eunuchi Reginæ candacis humilitas expenditur.

12. D. Chrysost. humilitatem obstupescit thesaurarii Eunuchi Reginæ Candacis, magnæ authoritatis & æstimationis viri, quanto tanta cum reverentia atque respectu cum S. Philippo Diacono tractavit; *Non dixit tu quis es?* inquit Sanctus; *non redarguit, non insolenter locutus est; non dicit se scire, sed fatetur ignorantiam, ideo & discit. Vidit alienum à fastu.* Primi illi Evangelii promulgatores pauperes erant, mundo contemptibiles, laceri, ulcerosi, ab omnibus declinabantur; & nihilominus Eunuchus illi Philippum sibi assidere voluit æqualem; *Major hic honor est,* subjungit dictus Sanctus; *quod non simpliciter ascendere facit, sed etiam orat.* Quid igitur mirum, si ob tantæ submissionis merita facilitet adeo incarnationem intellexerit Verbi æterni; juxta Isaiæ vaticinium.

Num. 24. v. 3. Ex humilitate in terram cadentes, illuminantur revelationibus. Oleast. ib.

13. Liber numerorum peridoneum proposito nostro quemdam insinuat textum, quando de falso Propheta Balaam, Israëliticum Exercitum contemplaturo tractans, ait: *Irruente in se spiritu Dei, assumpta parabola ait; dixit Balaam Filius Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus; dixit auditor sermonum Dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi ejus, quam pulchra tabernacula tua Jacob & tentoria tua Israël?* Quis est iste qui cadens lumen sibi acquirit, quin potius minæ corporales oppositum docent; ad sensum itaque spiritualem recurrentes Oleastrum audiamus dicentem: *Quales esse debent; qui à Domino de arcanis Mysteriis docentur, pulchre locus iste describit, qui videlicet oculos corporis ad omnia terrena obturatos habent, & sola cælestia contemplantur. Debent etiam cadere, idest, humiles esse; humiles apti & digni sunt, qui intima Dei cognoscant, & futura prævideant.* Qui idem author sensum insuper addens litteralem asserit Balaam divinas revelationes clausis recepisse oculis; interius in mente nihilominus illustratum, tuncque humi procumbentem in faciem, eventus futuros prædixisse; *Antequam ei fiat revelatio, oculum cordis obturatum habens, non videns aliquid divinum, sed dum cadit revelantur & aperiuntur oculi ejus; scilicet mentis,* ad quem eumdem locum Petrus Cellens. alludens ait:

Petr. Cellen. Lib. de Panibus. c. 13.

Visum non recipit qui non cadit; humilitas in casu, in visu intelligentia. Ita Evangelicus cæcus vix pedem intulerat Scholæ Christi, quando magnam acquisivit doctrinam, utpote per lutum, humilitatis Symbolum, visu operato donatus, quo pariter incarnata respexit Sapientia dum ait:

Joan. 9. v. 39. Joan. 1. v. 9.

Ego in judicium in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant, quæ hæc est contradictio? Numquid *erat lux vera quæ illuminat omnem hominem?* *Quid est hoc Domine,* exclamat S. Aug.

S. August. Tr. 44. in Joan.

Magnam quæstionem fessis intulisti, sed erige vires nostras, ut possimus intelligere, quod dixisti. Venisti ut qui non vident, videant; recte, quia lumen es, recte, quia dies es, recte, quia de tenebris liberas, hoc omnis anima accipit, omnis anima intelligit. Quid est hoc quod sequitur, & qui vident cæci fiant? ergone quia venisti, cæci fient, qui videbant? audi quod sequitur, & fortassis intelliges, Quidnam ex Pharisæis dixerunt ei, Numquid & nos cæci sumus? Concluditque S. dicens: *Quid est, ut qui non vident videant? qui se non videre confitentur, & medicum quærunt, ut videant. Quid est, qui vident, cæci fiant? qui se putant videre, & medicum non quærunt, in sua cæcitate permaneant.* Qui enim se Idiotas ignorantes, cæcos, divinisque Mysteriis capiendis indignos profitentur à Deo illuminantur; alii vero qui de sua præsumunt scientia, in cæcitate permanent ignorantiæ propriæ; contra quos S. insurgit Gregor. Magnus dum illum commentatur Jobi textum;

Job. 37. v. 27. S. Greg. l. 27. mor. c. 27.

Ideo timebunt eum viri & non audebant contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes; ait enim: *Summa cura providendum est, ne accepta sapientia cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat ut jam sapientia esse nequeat.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Humiles specialiori titulo cælorum sibi Regnum acquirunt.

THEMA.

Humilem spiritu suscipiet gloria. Prov. 29. v. 23.

Humilitas est ostium Cœli.

1. SAnctus Joannes Climacus spiritualis vitæ eximius Magister in Scala Paradisi modum ascendendi ad gloriam, descensum esse docet his verbis:

S. Joan. Clim. grad. 25. n. 15. Joan. 10. v. 9. Matth. 11. v. 29. S. Isid. de contempt. mundi.

Humilitas est janua Regni cœlestis, quæ accedentes introducit; Salvator noster, se ostium cœli esse dicit: *Ego sum ostium per me si quis introierit salvabitur,* hoc autem ostium valde est humile & submissum: *discite à me quia humilis sum corde;* & ideo qui caput sublime habet; nisi illud submittat & humiliet, per ostium illud aditum habere non poterit. Unde S. Isidorus inquit: *Qui intrat per ostium quod est Christus; humiliet se; & sic sine capite poterit intrare.*

Matth. 18. v. 2. Efficiantur parvuli, qui intrare volunt in regnum Cœlorum.

2. Discipuli cœlestem Magistrum suum, quisnam eorum in Regno cœlorum major esset, interrogatunt: *Accesserunt discipuli ad Jesum dicentes: quis putas major est in Regno cælorum?* At vero quidnam Christus illis respondisse putatis? *advocans Jesus parvulum statuit eum in medio eorum, & dixit Amen dico vobis nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in Regnum cælorum:* At vero qua ratione ii, qui jam ad ætatem maturam pervenerant, ad primam denuo infantiam redire poterant; ergone cum omnibus operum suorum meritis ad æterna beatitudine excludentur nisi parvuli fiant? pro resolutione observandum est; quod verbis præcedentibus dicitur:

Ibid. v. 4.

Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in Regno cælorum, quasi diceret, hic ad eminentissimam gloriæ dignitatem ascendet, qui futurus est magis humilis, seque magis demittet.

Humiles habent jus in Cœlum. B. Laurent. Justinian. L. de Humilit. c. 24.

Unde B. Laurentius Justinianus humilitatem Januam appellat, per quam ad cœlorum intratur Regnum, hancque nomenclaturam probat per jam adducta verba: *Nisi efficiamini sicut parvuli &c.* quia humilium, regnum perhibetur esse cœlorum, quemadmodum ore veritatis prolatum est inquientis: *Beati pauperes spiritu, idest, humiles, non habentes inflantem spiritum, quoniam ipsorum est Regnum cælorum.* S. Maximus similiter ad hoc Christi parvulum adducentis documentum se reflectens ait:

S. Max. Ser. de S. Mich.

Unde intelligimus; quod humilitate pervenitur ad regnum; quisquis cupit divinitatis tenere vestigia, humilitatis ima sectetur; Ad idem quoque propositum D. Chrysost. in homilia quadam super Mathæum inquit:

D. Chrys. Hom. 59. in Matth.

si quis humiliorem se cæteris non effecerit, ipso ingressu cælesti illum omnino indignum assero. Recte autem ante oculos monstratione parvuli totam eam posuit.

Philip. 3. v. 21. Dotes corporum gloriosorum, solis dabuntur exercentibus actus humilitatis.

3. Apostolus de gloria corporis nostri post resurrectionem disserens inquit: *reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*; at vero quinam est hic tam peregrinus loquendi modus, quo corpus humilitatis nostræ in splendore configurandum esse dicit splendori Sacrosanctæ humanitatis Salvatoris nostri? pro resolutione observandum, cum S. Bernardo, Apostolum non dixisse *corpus nostrum*, sed *corpus humilitatis*; ut hujus illi miro & sempiterno candore solos significet humiles illustrandos; Unde S. Paulus dicere velle videtur. Quod solum illæ animæ illustrandæ sint dotibus corporum gloriosorum, quæ se in actibus humilitatis exercitabunt. Idem quoque mellifluus Doctor alibi hoc idem punctum tangit dicendo: *Arcta est janua Regni cælorum, nec recipit nisi parvos; dicit & docet hoc ipse humilitatis Magister, qui advocans parvulum statuit in medio discipulorum, & dixit: nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in Regnum cælorum.*

S Bernard ser. 47. in Cant.

S. Bern. c. 17. de Pass.

4. Consideratione quoque dignus est textus ille Psalmistæ de homine justo & electo dicentis: *Ascensiones in corde suo disposuit in valle*; quod si dixisset *in vertice montium* facile intelligi potuisset; at vero quomodo in vallibus ascensus dari poterit? ad montes ascenditur non vero in Valles in has enim potius descenditur, Et tamen sapienter Vallium mentionem facit, valles enim humiles significant, qui per actus humiliationis velut per totidem gradus in cælum ascendunt. Unde S. Greg. ait: *Sancti viri quanto magis se exterius despiciendo dejiciunt, tanto amplius interius revelationum contemplatione pascuntur, unde scriptum est, ascensiones in corde suo disposuit in convalle lachrymarum, quia quos exterius in fletu continet convallis humilitatis eos interius sublevat ascensus contemplationis.*

Psal. 83. v. 6. Quomodo ascendatur in valles.

S. Greg. L. 30. mor. cap. 15.

5. Angelus Doctor rationem assignat cur Salvator noster specialius nobis humilitatem commendaverit, inquiens: *Ideo Christus præcipue nobis commendavit humilitatem, quia per hoc maxime removetur impedimentum humanæ salutis, quæ consistit in hoc, quod homo ad cælestia & spiritualia tendat, à quibus homo impeditur, dum in terrenis magnificari studet, & ideo Dominus, ut impedimentum salutis auferret, exteriorem celsitudinem contemnendam monstravit per humilitatis exempla, & sic humilitas est quasi quædam dispositio ad liberum accessum hominis, in spiritualia & divina bona,* Quidem Angelicus Doctor in opusculo *de eruditione principum*, humilitatem primam esse docet Christianorum virtutem, & evidentissimum prædestinationis signum. Quam pariter veritatem S. Gregor. confirmat dum ait: *Quia redemptor noster corda Regis humilium, & Leviathan Rex, dicitur superborum; aperte cognoscimus, quod evidentissimum reproborum signum superbia est, at contra humilitas electorum.* Unde & idem Sanctus ad verba se reflectens Isai, quando Samueli unicum dumtaxat sibi superesse filium, in pascuis opilionem, respondit dicens: *adhuc reliquus est, qui pascit oves*; Ita discurrit: *Merito parvulus iste dicitur oves pascere, quia electus quisque humilis est, & sterilis non est, quo quotidie magna agit, sed de se magna non sentit.*

S Thom. 2. 2. Q. 161. Art. 5.

Humilitas est certum signum prædestinationis.

S. Thom. Opusc. de erudit. Princ.

S. Greg. L. 34. mor. cap. ult.

S. Greg. L. 6. in 1. Reg. c. 16.

6. S. Paulus ad tertium raptus cælum à Christo hunc meruit sibi dari titulum: *vas electionis est mihi iste*; imo & juxta multorum insignium authorum opinionem, *per modum transeuntis*, ut Scholæ loquuntur, essentiam vidit divinam, sed unde tantis eum ditatum fuisse prærogativis, propter profundam dumtaxat humilitatem suam, cui veritati Gulielmus Durandus in rationali divinorum officiorum astipulator dum ait: *Quia dixit: Non sum dignus vocari Apostolus: propter hanc humilitatem raptus fuit usque ad ultimum cælum.* Porro huc usque dicta sequens abunde confirmat S. Ambrosii sententia dicentis: *Nemo magis potest videre Deum, nisi qui humilitatis suæ conscius, nescit extolli.*

Act. 9. v. 15. S. Paulus propter humiliationem suam raptus fuit in cælum. Durand Ration. divin. Off. L. 6. c. 125.

S. Ambr. de viduis.

7. Argute considerans S. Bernardus nequaquam Christo diversos defuisse modos, per quos Apostolis suis, quis eorum in cælis major esset, responderet, & satisfaceret, & nihilominus statuit parvulum in medio eorum. *Numquid posuit tibi in exemplum,* inquit ille, *discipulis lilium castitatis Joannem, vel rosam charitatis Petrum, qui & tunc præsentes erant?* postquam ergo insignia utriusque hujus Apostoli examinasset merita, subjungit dicens: *Nec tamen istos in exemplum posuit, cælorum januam intraturus, sed parvulũ humilitatis virtute præcelsum.*

S Bern. Ibid.

8. Deus noster primo credentium patri numerosam prædicturus ab eo descensuram stirpem, hac legitur usus fuisse sermonis Phrasi: *Multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam.* Alias quoq; progeniei ejus fœcunditatem & multiplicitatẽ pulveri assimilasse scribitur, quando dixit: *faciam semen tuum sicut pulverẽ terræ* quæ obsecro pulverem, seu arenam inter stellasq; cæli est proportio? respondet HugoCard. *Boni sunt pulvis per humilitatẽ, quia se instar pulveris pedum omnibus viliores reputant, adeoq; ad stellas usq; evehuntur, qui ita se abjecerunt sicut pulvis.*

Gen. 22. v. 17. Humiles exaltantur quia se indicant omnibus esse viliores. Gen. 13. v. 16. Hug. Card. ibid.

9. S. Bern. oculos suos conjiciens in abditissimos, in profundiori humilitatis centro reclusus thesauros ita quondam exclamabat: *Quid humilitate ditius? quid pretiosius invenitur, qua nimirum Regnum cælorum emitur, & divina gratia acquiritur? sicut scriptum est: Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est Regnum cælorum.* Ubi octo inter beatitudines primus locus humilibus assignatur; dumq; cæteris præmium spondetur in tempore futuro, solis humilibus præmiũ affertur præsens, dicente Christo: *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Humilibus vero dicitur in tempore præsenti *ipsorum est Regnum cælorum.* Ubi proinde B. Laur. Justin. sequentem format discursum dicens: *Non ait, quoniam intrabunt in Regnum cælorũ, sed signanter dixit: quoniam ipsorum est Regnum cælorum, ut scias quam grati sint humiles Deo, & quam facile hæreditatem adipiscantur æternam, ad quam priusquam migrent de corpore ipsam possidere dicuntur.*

S. Bern. ser. in Vig. Nat. Humilibus promittitur de præsenti regnum Cælorum, reliquis beatitudinibus de futuro. Matth. 5. v. 4. 5. & 8. Ibid. v. 7.

B. Laurent. Justin. L. de Humil. c. 8.

10 S. Hieron. super illa verba Psalmi 115. *credidi propter quod locutus sum &c.* hanc habet considerationem: *Quidam conjungunt hoc verbum cum ultimo versu superioris Psalmi placebo Domino in regione vivorum; ut mox sequatur: Credidi, scilicet me placiturum; Ego autem humiliatus sum nimis;* qua consideratione præmissa exclamat: *O magna intelligentia divini sermonis: Credidi quoniam placebo Domino, quoniam ero Angelus, ergo in cælis.* Unicum vero cui hæc spes innitebatur fundamentũ erat, quia non erat elatus, sed humiliatus: *Ego autem humiliatus sum nimis; q. d. novi me ipsum, quoniam sum terra & cinis.* S. Dorotheus inquit *omnium* (scilicet eorum, qui suo sæculo eximii fuerunt spiritualis vitæ & perfectionis Magistri) *fuit una sententia ita impossibile esse salvari animam absque humilitate, ut navim sine clavis ædificari. Quicumque igitur bona quidquam facit, cum humilitate, faciat ut per humilitatem conservetur quod factum est.* Videmus per experientiam omnium temporum, quod in claustris, in quibus religiosi continuos humiliationis propriæ frequentant actus, paradisi reperiatur scala dicente. S. Joanne Climaco: *Qui per viam Christi & humilitatis, Religiosam vitam est ingressus, hic bene in illa ingredietur, & præsentem vitam egredietur, pascua cum gaudio*

Ps. 115. 10

S. Hieron. ibid. Unicum fundamentum cui innitebatur spes salutis in Davide, erat humilitas.

S. Doroth. ibid. ser. [illegible] Pulchra similitudo.

S. Joan. Climac. fcud.

Parad. grad. 25. Schol. 16. S. Aug. ser. 77. ad fratres.

teperiet in paradiso. Quisquis terram calcat, id est, humilis vivit, incognitus, contemptus, ex instinctu scilicet virtutis, magnus passibus cœlum versus graditur; dicente S. August. *Humilitatis passibus ad cœli culmina conscenditur; quia Deus excelsus, non superbia sed humilitate attingitur.*

Matth. 3. v. 17. Christus à Patre pro filio dilecto agnoscitur, cum ex humilitate baptizari voluit a Joanne. Euthym. ibid. B. Pet. Dam ser. 35. de S. steph.

11. Quando Pater æternus ruptis cœlis inde prospexit, Spiritusque Sanctus in forma columbæ descendit in terras; quando augusta hæc vox audita est: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui?* tum scilicet, quando Christus inter peccatores, vulgusque abjectum humiliter degens, à Joanne Baptista aquis ablui voluit Jordanis. Quandonam Angelicæ Hierarchiæ de cœlis descendentes gloriam ei annunciarunt cœlestem? tunc scilicet quando in medio duorum animalium nasci voluit in præsepio, vilibusque cooperiri pannis. Unde Euthymius inquit: *Aperti sunt ei cœli ut viderent eum quasi unum de populo baptizari, idcirco cœli aperti sunt;* Unde & B. Petrus Damianus in *sermone de Protomartyre Stephano* hanc instituit ponderationem dicens: *Intendit in cœlum, videt jam non cœlum, sed cœlos apertos; videt gloriam Dei. Movet me hæc intentio quæ vim facit cœlis, & ad ipsius divinitatis consistorium penetrat, & attingit. Cœli aperiuntur; gloria Dei videtur. Jesus conspicitur. Hanc intentionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui.* Notandum autem vel in terris etiam ipsius propterea vultum instar Angeli radiasse, quia nimirum ut S. Nilus attestatur; *Humilitas hominem in cœlum tollit, & inter choros collocat angelorum.*

S. Nilus de superb. Orat. 8. Ephes. 1. v. 10. S. Greg. L. 31 mor. c. 19. Pusillo gregi, id est, humilibus, promittitur regnum cœlorum. Luc. 12. v. 32. D. Chrysol. ser. 22.

12. Qualiter angelicas cœlestis Jerusalem ruinas restauratas fuisse putatis? Apostulus respondet: *Instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis & quæ in terra sunt in ipso;* quia, subjungit S. Greg. *in ipso restaurantur ea quæ in terra sunt, dum peccatores convertuntur; in ipso restaurantur ea quæ in cœlis sunt, dum illuc humilitate homines redeunt, unde Angeli Apostatæ superbiendo ceciderunt.* Hinc ad Collegium Apostolicum de beatitudinis regno consequendo assecurandum, Salvator noster hac loquendi phrasi usus fuit: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* At vero quinam sunt illi pusilli, quibus à Patre cœlesti regna præservantur? D. Chrysol. ait: *Grex pusillus mundo, magnus Deo, pusillus grex est, qui non de magno minuitur, sed crescit de pusillo.* Quando inter Apostolos, ut paulo ante diximus, de primatu in regno cœlorum contendebatur, Christus eisdem dixit: *Nisi ... efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum.* Q. D. ut S. Basil. ait: *Qui majorem gloriam assequi cupit in regno cœlorum, hic humilitatem & infimam omnium conditionem debet sectari in hac vita, quia quicumque humiliaverit se ut parvulus iste, hic est major in cœlo.*

Matth. 18 v. 3. S Basil. moralia. Reg. 45. c. 1.

Luc. 14. v. 10. Quanto magis nos hic humiliaverimus tanto magis exaltabimur in cœlo. Luca 14. v. 10. Ven Beda ibid.

13. In parabola illa Luc. 14. in quo Salvator Scribas & Pharisæos monebat, & ad convivium invitati ultimo loco sedere contenderent, ut cum honore raperentur ad primum, Christus nos docere voluit, quod quanto nos magis humiliaverimus tanto ad eminentiorem gloriæ gradum in cœlo promovendi sumus; *recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi. Amice ascende superius, tunc erit tibi gloria,* quia *humilem spiritum suscipiet gloria.* Quem textum Ven. Beda in sensu spirituali his verbis exponit: *Veniens Dominus, quem humilem invenit, amici nomine beatificans, superius ascendere præcipiet.* Ubi notandum est Ly illud, *beatificans*, quod humilibus adjungit, In eodem S. Lucæ capite mentio fit consilii, quo Christus pauperes, infirmos, & claudos ad convivium invitari suadet; id quod etiam in magna illa cœna, quæ gloriæ Symbolum est, factum fuisse legitur; quod consilium unus de circumstantibus audiens, levavit vocem suam dicens: *Beatus qui manducabit panem in Regno Dei.* At vero dicite sodes, quinam sunt pauperes illi & claudi de quibus hic Salvator loquitur? Hugo Card. inquit: *pauperes spiritu, vel sui reputatione; pauperes debiles, id est, humiles tacos, id est, reputantes se nihil scire.* Certum quoque est quod ille convivii apparatus in deserto factus, beatæ gloriæ convivium præsignificet; in quo ut S. Joannes ait: *impleti sunt;* S. vero Marcus inquit: *Saturati sunt:* quæ utique satietas ad beatum illud pertinet convivium de quo Psalmista ait: *satiabor cum apparuerit gloria tua.* S. vero Lucas Christum paulo ante instructam hanc mensam, de beatitudine locutum fuisse dicit: At vero si ita est cur turbis præcepit ut in terris sederent super fœnum? *facite illos discumbere, Erat autem fœnum multum in loco?* Mysticum nobis sensum declarat Emissenus dum ait: *Quicumque es, qui vis satiari de panibus Christi, discumbe prius super fœnum prius fœnum te esse cognosce.*

Luc. 14. v. 15. Hug. Card. ib. Joan 6. v. 12. Luc. 9. v. 14. Joan. 6. v. 10. Euseb. Emissenus. Hom in Dom. 4. Quadr. Matth. 25. v. 10.

14. Virgines stultæ, quamvis illibatum conservassent virginitatis Lilium, nihilominus repulsam passæ apud sponsum & à nuptiis cœlestibus exclusæ sibi audierunt dici: *Nescio vos, clausa est janua.* Cujus hæc causa fuit quia scilicet in lampadibus earum oleum defecit, id est, virginitatem absque humilitate possederunt, quia S. Ambr. ait: *oleum tuum humilitas est.* Virginitas itaque, ut in cœlo aditum habeat, humilitati conjungenda est, dicente Petro Blesensi: *Comes individua virginitatis & quasi collactanea ejus est humilitas.* Animæ vero absque humilitate nullum ad superna palatia ingressum patere, adeo certum est, ut S. Joan. Climacus dicere non dubitarit. *Sine prædictionibus, illustrationibus divinis, seu vivis signis & prodigiis multi salutem consecuti sunt, sed sine humilitate nemo umquam in thalamum sponsi ingredietur, nam illorum priorum signorum hæc altera fida custos est,* Hinc in eodem dicitur gradu: *Non jejunavi, non vigilavi, non humi in nudo solo somnum cœpi, sed humiliatus sum, inquit scriptura, & velociter salvavit me Dominus. Pœnitentia suscitat, luctus ad fores cœli pulsat, sancta humilitas aperit.*

Virginitas sine humilitate nihil facit ad salutem. S. Ambr. Psal 118. n 105. Petr. Bles. ser. 28. in Assumpt. S. Joan. Climac. Grad. 25. n 28 Ibid. v. 8.

15. Sancti in gloria beatificati, qui divinæ Majestati continuas decantant laudes, illi ipsi sunt, qui hic in terris amore ejus se humiliarunt, quemadmodum clare ex illo trium puerorum colligitur cantico: *Benedicite sancti & humiles corde Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula.* 24. illi Seniores ante agni pedes, suas humiliter prosternebant coronas & diademata in obsequii signum, ad sublimissimarum potestatum imitationem, de quibus dicitur, quoniam *tremunt potestates* quia scilicet ut S. August. docet, *tuam veramque in cœlum viam molitur humilitas, sursum levans cor Dominum, non contra Dominum.*

Humilitas est tuta via ad cœlum. Dan. 3. v. 87. Apoc. 4. v. 10. S. Aug. L. 16 de Civit. Dei c. 4.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Humilitas inimici infernalis assultus, insidias & tentationes vincit & declinat.

THE-

